

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 228 15°

Conuerty Londinenses Ord. FF. Praedicatorū

¶ In primam tabulam sequētem super pantheologia prefatō quedam.

Via in sūma Raimerij que alias pantheologia vocacur multe & diuerse allegantur & exponuntur autozitates biblie · Idcirco hanc tabulam de autozitatibus biblie in ea allegatis & expositis fm ordinem librozum & capitulozum biblie dignum duxi q̄si manualem seozsū cōscribere · Quatinus lectoz eam pre manibo habēs in quocūq; volumine sibi opus fuerit autozitatem quam desiderat scire · ac etiam querit intelligē q̄ntotius valet inuenire · Premonitū tamen esse cupio lectorē: hāc tabulam p oīa nō ommibo cōpetē pantheologis · sed tm̄ illis que post Annu dñi · M · cccc · lix · exgandauo duxerūt/origine[illegible] q̄ capitulozū assignatio in ommibo libris non est vniformis · cū quidā libri s[illegible] vno capitulo cōtineant materiam fm alios pl[illegible] tinctam capitulis · Interdū etiā econtra q̄plura capitula sub vno cōcludāt · Quisq; hāc tabulam suis libris adaptare voluerit · signet capitula sua fm q̄ viderit in libris ex gandauo venientibus de post prefatum tempus esse signata · Nec sic iter aliq̄ immutet aut variet etiā si mutati [illegible]na videātur · alioq̄n vniuersam tabulā cō[illegible]et & eā [illegible]uribo locis mutari oporteret · vbi g̃ra · Baptismus sub p̄mo ca · suo ordiet sex vel septē rubricas · ita q̄ in octaua rubrica scd̄m capitulū incipit · si g̃ ad scdam rubricā scd̄m capitulū ponēt : fieret octauū capitulū q̄d modo scd̄m pretat̄ · Quapropter omnia sequē[illegible]apitula materias q̄s ac autozitates sub illis capitulis mutari [illegible]cesse foret [illegible]ū i plurimis locis circa hui? mōi assignationem vel quottatio[illegible]apitul[illegible] libri discrepant · Vñ v[illegible]c [illegible]erit discrepantia [illegible] inuestigandum de[illegible] Hoc tam̄ scio: me in q̄ [illegible]la satis bona : capitula ita vt signata sūt [illegible] & laborem multa mutādi declinasse · Cū nō referat an capitula sic vel sic distinguant̄ dummodo signata in tabula nō mētiat̄ · sed pmpte q̄ [illegible]nat̄ sub assignatis capitulis inueniantur · q̄d p̄cte fiet si oīa vt sūt immutata pmanserint ·

¶ Sequūtur autozitates exposite in pantheologia ex gen[illegible] · ¶ Capitulo · primo ·

In principio creauit deꝰ celū & t̄ra · Trinitas xxxj
Spiritus dñi ferebat̄ sup aquas · Ibidem ·
Dixit deus fiet lux · Lux capitulo · v ·
Vidit deus lucem q̄ esset bona · Ibidem · vnj ·
Diuisit deus lucem ac tenebras · Ibidē · x ·
Appellauitq; lucē diē & tenebras nocte · Ibidē · xj
Factū est vesp[illegible] & mane dies vnꝰ · Lux · xnj
Nota quare non dixit dies primus sicut dicitur postea dies secundus vel tercius ·
Faciā? hoīm ad ymagine[illegible] · Trinitas · ix · & xxxij
Faciamus hominem &c̄ · Anima · vnj
Ad imaginē dei creauit deꝰ hoīē · Trinitas · xxix

¶ Capitulo · ij ·

Requieuit deus die septimo ab omni ope suo qd̄ patrarat · Festum · ij ·
Inspirauit i faciē eiꝰ spiraculū vite · Spūsanctꝰ
Lignū vite in medio paradisi · Crux · j · xxxj ·
Vbi nota q̄ lignū vite tres nobiles effectꝰ habet
Ex omni ligno paradisi comede · de ligno aūt sciētie boni & mali non comedas · Crux · xj ·
In quacūq; die comederitis ex eo moriemini · Pena · xnj · Superbia · vnj ·
Tulit deus hominem quē formauerat & posuit in paradiso voluptatis · Superbia · ix ·

¶ Capitulo · nj ·

Videte ne forte sumat de ligno vite & viuat i eternum · Crux Primo ·
Aperti sunt oculi eorum cunq; cognouerunt se esse nudos &c̄ · Ibidem · ij ·
Ecce adam quasi vnus ex nobis factus est sciens bonū & malū · Superbia · vnj · circa medium ·
Et aperti sunt oculi eorum · Ibidem ·
Posuit deus cherubin & gladiū flammeū atq; vsatilē ad custodiendū viā ligni vite · Superbia Ibidē
Maledicta terra in ope tuo spinas & tribulos germinabit tibi · Ibidem · ix · Et maledictio · ij · ca ·
In labore comedes panem tuū cunctis diebo vite tue · Superbia · ix ·
Multipl[illegible]uas & cōceptus tuos · sub v[illegible] Ibidem · x ·

[illegible] Capitulo · nj ·

[illegible]us ad Abel & ad munera eius ·
[illegible] marto capitulo ·
[illegible].pies? Sin aūt male: statim i[illegible]n aderit? Pena · xij ·
Subter te appetitus tuus erit & tu dominaberis illius · Peccatū · vj · Item sensualitas · nj · & Tēptatio · vj ·
Maior est iniquitas mea &c̄ Desperatio · ij ·

¶ Capitulo · vj · · xxxnj ·

Penitet me fecisse hoīem Prophia · xvij · xxxij · & Fac tibi archā de ligno leuigatis · Ibidē · xxxvij
Vbi nota plura de archa noe ·

¶ Capitulo · vnj ·

Proni [illegible]ensus hominis ad malum ab adolescētia · Libido · xvnj ·

¶ Capitulo · ix ·

Noe plantauit vineam &c̄ · R[illegible]tionis ligatio · v ·

¶ Capitulo · xij ·

Egredē & t̄ra tua & ognatōe tua Prophia · xxxix

¶ Capitulo · xnj ·

Ne queso sit iurgiū int̄ me & te · Ibidē circa finez

¶ Capitulo · xnij ·

Quod cū audisset abraā captū scz loth · Prophia · xl
Melchisedech rex salem obtulit abrae reuertēti de prelio panem & vinū &c̄ · Eucaristia · v · p totū

¶ Capitulo · xvnj ·

Cum eleuasset abraam oculos apparuerunt ei tres viri · Trinitas · x ·

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ
Inc. 228 P.I
1413947
H* 13017
t. 1 cz

9016

BIBLIOTEKA
VNIWERSYTECKA
W POZNANIV

2016

Duplum.

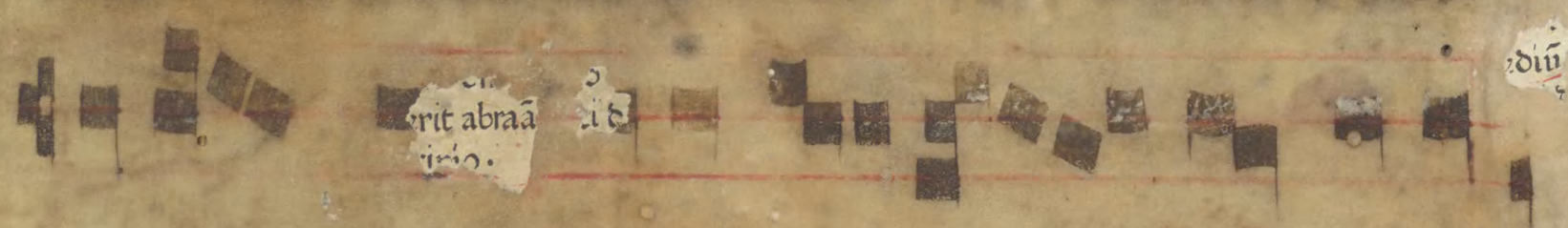
et inuocor due tu e que a te

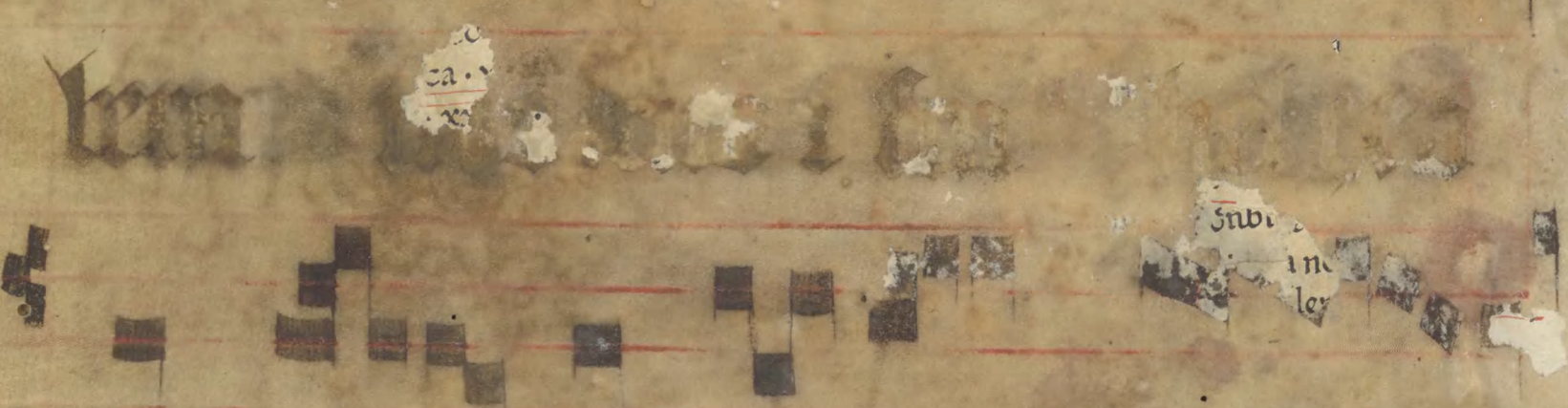
nulla sunt ue vnquam dmu

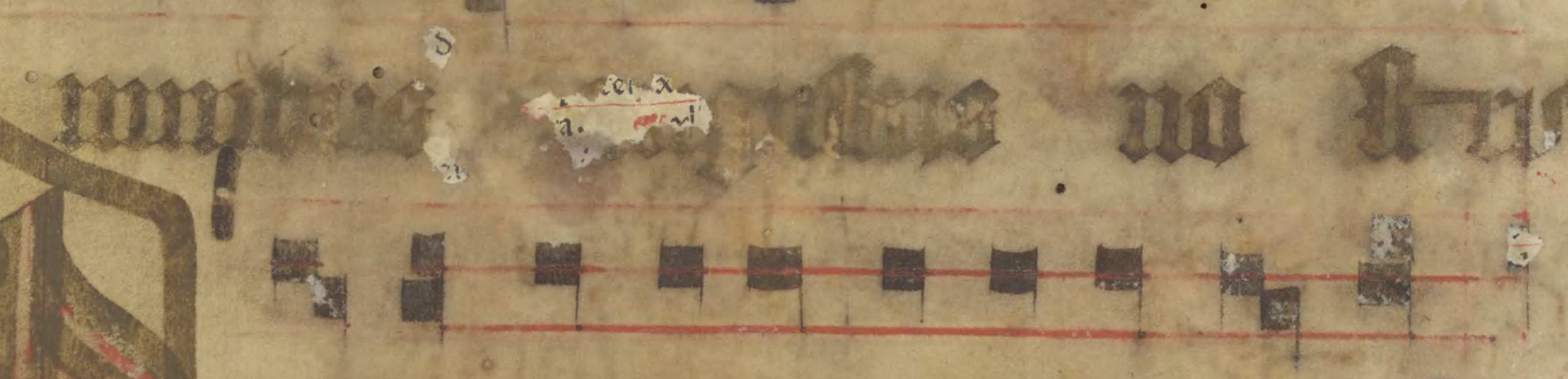
uenar nobe uerunt

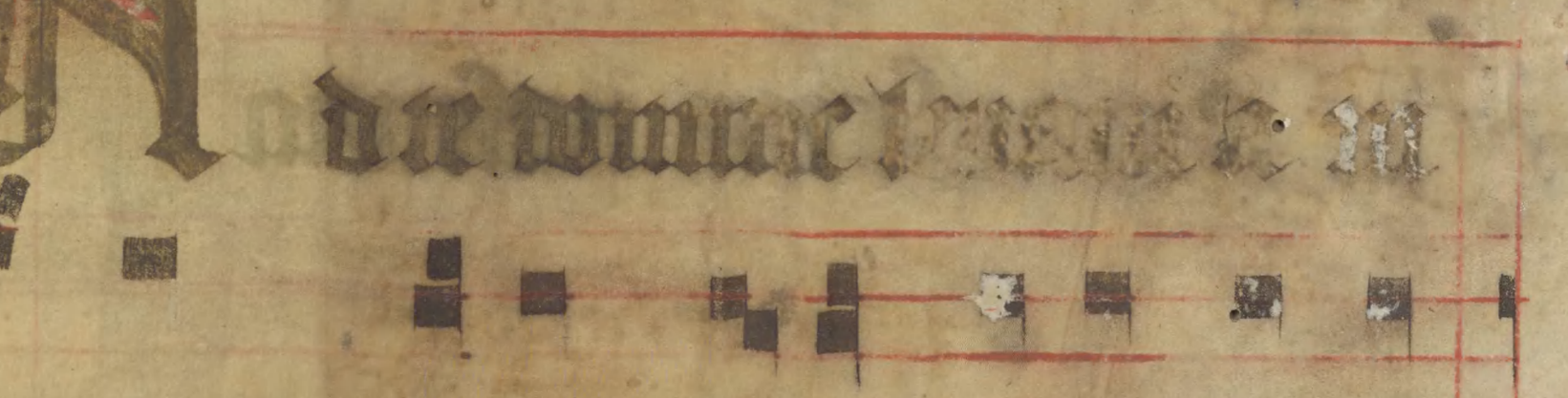
erit abraã

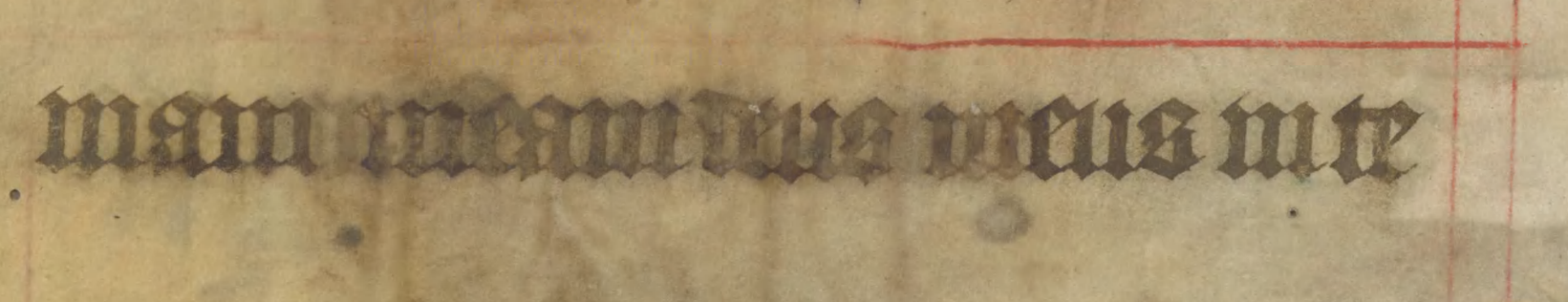
tem

mpla

A

ma

Conuentus Londinensis Ord FF Predicatorū

In primam tabulam sequētem super pantheologia prefatō quedam.

Quia in sūma Raimerij que alias pantheologia vocacur multe & diuerse allegantur & exponuntur autoritates biblie. Idcirco hanc tabulam de autoritatibus biblie in ea allegatis & expositis fm ordinem librorum & capitulorum biblie dignum duxi ꝙsi manualem seorsū cōscribere. Quatinus lector eam premanibo habēs in quocūqꝫ volumine sibi opus fuerit autoritatem quam desiderat scire. ac etiam querit intelligē ꝙntotius valet inuenire. Premonitū tamen esse cupio lectorē: hāc tabulam p oīa nō ommbo cōpetē pantheologys. sed tm illis que post Anno dñi. M.cccc.lix. exgandauo duxerūt/origine.n..o qꝫ capitulorū assignatio in ommbo libris non est vniformis. cū quidā libri s.. vno capitulo cōtineant materiam fm alios plu..bo distinctam capitulis. Interdū etiā econtra ꝙplura capitula sub vno cōcludāt. Quicūqꝫ hāc tabulam fuis libris adaptare voluerit. signet capitula sua fm qꝫ viderit in libris ex gandauo vementibus de post prefatum tempus esse signata. Nec sic aliq̄ immutet aut variet etiā si mutati [illegible] videātur. alioqn vniuersam tabulā cō [illegible] & eā [illegible] luribo locis mutari oporteret. vbi gra. Baptismus sub pmo ca. suo otiet sex vel septē rubricas. ita qꝫ in octaua rubrica scdm capitulū incipit. si ꝙ ad scdam rubricā scdm capitulū ponēt: fieret octauū capitulū qđ modo scdm pretatē. Quapropter omnia sequē.. capitula materiasqꝫ ac autoritates sub illis capitulis mutari necesse foret cū i plurimis locis circa hmōi assignationem vel quottatio.. apitulo.. libri discrepant. Vñ we.. ..ri discrepantie alteri.. inuestigandum de.. Doc tamē scio: me in q.. d.. la satis bona: capitula ita vt signata sūt [illegible] & laborem multa mutādi declinasse. Cū nō referat an capitula sic vel sic distiguant dummodo signata in tabula nō mētiāt. sed pmpte q.. inuenīt sub assignatis capitulis inueniantur. qđ pcte fiet si oīa vt sūt immutata pmanserint.

Sequūtur autoritates exposite in pantheologia ex gen..

Capitulo primo.

In principio creauit deꝰ celū & trā. Trinitas xxxj
Spiritus dñi ferebat sup aquas. Ibidem.
Dixit deus fiet lux. Lux capitulo.v.
Vidit deus lucem qꝫ esset bona. Ibidem.vnj.
Diuisit deus lucem ac tenebras. Ibidē.x.
Appellauitqꝫ lucē diē & tenebras noctē. Ibidē.xj
Factū est vesp.. & mane dies vnꝰ. Lux.xnj
Nota quare non dixit dies primus sicut dicitur postea dies secundus vel tercius.
Faciāꝰ hoīē.. ymagiē &c.. Trinitas.ix.& xxxij
Faciamus hominem &c. Anima vnj
Ad imaginē dei creauit deꝰ hoīē. Trinitas.xxix

Capitulo.ij.

Requieuit deus die septimo ab omni ope suo qđ patrarat. Festum.ij.
Inspirauit i faciē eiꝰ spiraculū vite. Spūssanctꝰ
Lignū vite in medio paradisi. Crux.j.xxxxj.
Vbi nota qꝫ lignū vite tres nobiles effectꝰ habet
Ex omni ligno paradisi comede. de ligno aūt sciētie boni & mali non comedas. Crux.xj.
In quacūqꝫ die comederitis ex eo moriemini. Pena.xmj. Superbia.vnj.
Tulit deus hominem quē formauerat & posuit in paradiso voluptatis. Superbia.ix.

Capitulo.nj.

Videte ne forte sumat de ligno vite & viuat i eternum. Crux Primo.
Aperti sunt oculi eorum cunqꝫ cognouerunt se esse nudos &c. Ibidem.ij.
Ecce adam quasi vnus ex nobis factus est sciens bonū & malū. Superbia.vnj. circa medium.
Et aperti sunt oculi eorum. Ibidem.
Posuit deus cherubim & gladiū flammeū atqꝫ vsatilē ad custodiendū viā ligni vite. Superbia Ibidē
Maledicta terra in ope tuo spinas & tribulos germinabit tibi. Ibidem.ix. Et maledictio.ij.ca.
In labore comedes panem tuū cunctis diebꝰ vite tue. Superbia.ix.
Multipl[illegible]rias & cōceptus tuos. sub vi[illegible] Ibidem.x.

[illegible] Capitulo.nj.

[illegible]us ad Abel & ad munera eius.
[illegible] marto capitulo.
[illegible].pies! Dm aūt male: stat mi[illegible]am aderit! Pena.xij.
Subter te appetitus tuus erit & tu dominaberis illius. Peccatū.vj. Item sensualitas.nj. & Tēptatio.vj.
Maior est iniquitas mea &c Desperatio.ij.

Capitulo.vj. xxxxnj.

Penitet me fecisse hoīē Prophia.xvij.xxxij.& Fac tibi archā de ligis [illegible]enigatis. Ibidē.xxxvij
Vbi nota plura de archa noe.

Capitulo.vij.

Primi [illegible]ensus hominis ad malum ab adolescētia. Libido.xvj.

Capitulo.ix.

Noe plantauit vineam &c. Rationis ligatio.v.

Capitulo.xij.

Egredē de tra tua & cognatōe tua Prophia.xxxix

Capitulo.xnj.

Ne queso sit iurgiū int me & te. Ibidē circa finez

Capitulo.xmj.

Quod cū audisset abraā captū scz loth. Prophia.xl
Melchisedech rex salem obtulit abrae reuertēti de prelio panem & vinū &c. Eucaristia.v.p totū

Capitulo.xvnj.

Cum eleuasset abraam oculos apparuerunt ei tres viri. Trinitas.x.

Inc. 228 P.I
1413947
H* 13017
t. 1m

Afferã buccellã paĩs & lauẽt pedes vĩi & reqesci
te sub ãbore ponãq buccellã paĩs &c̃ Prophia xlj
Abraã angelos hospicio recepit. Prophia · xlj ·

¶Capitulo · xix ·

Dixit Loth nolite queso fratres mei nolite malũ
hoc facere habeo duas filias &c̃. Rationis
ligatio · mj · circa principiũ.
Angeli dixerunt ad loth cogentes eũ exire · tolle
vxorẽ tuam &c̃. Angeli · xxxj · circa finẽ
Pluit dominus sup sodomã & gomorrã ignẽ &c̃.
Pena · xxxvj · in medio ·
Vxor loth respiciens retro conuersa est in statuã
salis. Religiosus · xvij · in medio

¶Capitulo · xx ·

Abimelech abstulit abrae sarã vxorẽ suã cui dixit
deus · nunc redde vxorẽ viro suo qa ꝓpheta est ·

¶Capitulo · xxi · Prophetia · xlij ·

Temptauit deus abraam & dixit illi · tolle filiũ
tuum &c̃ · Prophia · xlmj · Item pr̃ nr̃ · vj · Item
crux · mj · Vbi nota totaliter moralisationẽ illius
In semĩe tuo bn̄dicẽt cẽs gẽtes. Prophia · xxxix

¶Capitulo · xxv ·

Rebecce respondit dn̄s due gẽtes ĩ vtero tuo sũt
& duo populi &c̃ · Maior primo capi ·

¶Capitulo · xxvj ·

Dixit dominus ad Isaac in semĩe tuo bn̄dicent
omnes gentes · eo qp obedi[illegible] omni.
Prophetia · xxxix · ĩ primo pr[illegible]

¶Capitulo · xxvij

Vox quidẽ vox Jacob est · se[illegible] m[illegible]
esau · Examinatio cõsciẽtie [illegible]

¶Capitulo [illegible]

Erexit Jacob lapidem ĩ titulum [illegible] lmj ·

¶Capitulo · xxxij ·

Jacob vno pede claudicauit postq̃ angelus ner-
uum eiꝰ tetigit. Contemplatio · v · in fine ·
Non comedunt filij israbel neruũ vsq; in pn̄tẽ diẽ
Lex · xcvij · circa finem ·

¶Capitulo · xl ·

Tres ꝓpagines tres adhuc [illegible]ies sũt qs recordabit
pharao &c̃ · Prophia · xlvj · & cõsequẽ[illegible] xlvij ·
Tria camistra farine vidi ĩ[illegible] super c[illegible] xl x ·
put habere. Prophetia · xlix · in pncipio ·

¶Capitulo · xlj ·

Vidit pharao septẽ boues & septem spicas. Jbidẽ

¶Capitulo · xlviij · l · principiũ ·

Joseph volens qp pater suus bn̄diceret filios suos
posuit effraim &c̃ · Maior primo ca ·

¶Sequũt autoritates exposite ex exodo · Ca · ij

¶Capitulo · ij

Moyses pcussum egiptiũ abscondit zabu-
lo · Vsurpatio indicij · ij · in principio.

¶Capitulo · iij ·

Apparuit dn̄s moysi in flãma ignis de medio ru-
bi & videbat qp rubꝰ ãdebat &c̃ · Prophia · xlmj ·
Qui est misit me ad vos. Pater noster · mj ·
Itẽ esse dei per totũ & precipue · x · capitulo ·

¶Capitulo · mj ·

Ipe aũt aaron loquet̃ ꝓ te ad populũ & ipe erit os
tuũ & tu eris ĩ his q̃ ad deũ ptinẽt. Lex · lxxxij ·
Ego indurabo coꝛ pharaonis. Reprobatio · vij ·
Itẽ pc̃m · v. ¶Capitulo · vij ·

Dixit dn̄s moysi · tolle virgã tuã & extẽde manũ
tuã sup aquas egipti · & pcussit sup aquã flumi[illegible]
q̃ versa est ĩ sanguinẽ. Crux · v · post ꝑncipiũ.
Item de decem plagis egipti · Preceptũ · vij ·

¶Capitulo · viij ·

Abominationes egiptioꝝ immolabim⁹ deo · Lex

¶Capitulo · ix · ¶xxxvij ·

Grauatũ est coꝛ pharaonis. Reprobatio · vij ·

¶Capitulo · xij ·

Omnis aliemigena ãdueꝛa & mercenariꝰ nõ come
dent ex eo · Eucaristia · xxvj · ante mediũ ·
Linient sanguinẽ agni in supliminaribꝰ domoꝝ.
Lex · xlj · ante mediũ ·
Comedetis carnes agni nõ crudas nec coctas aq̃ ·
sed assas igni cũ lactucis agrestib[illegible] p[illegible]ntes san-
guinem in supliminaribꝰ domoꝝ · Eucaristia ·
ij · ca · per totum · Vbi nota inter cetera duodecim
que in cõmunion[illegible] spiritualiter seruari debent ·

¶Capitulo · xiij ·

Eleua virgã tuã & extende manum tuã sup[illegible] ma-
re & divide illud. Crux · v · circa [illegible]
Extẽde manũ tuã sup mare & reuertãt aq[illegible]bẽ

¶Capitulo · xv ·

Ostendit dn̄s moysi lignũ qd̃ cũ misisset ĩ aquas
in dulcedinẽ verse sunt · Jbidem · ante mediũ ·

¶Capitulo · xvj ·

Pluit deus Mãna pribꝰ ĩ deserto · Eucaristia · nj ·
Vnusquisq; colligebat de manna quantum susci-
re poterat · Jbidem · mj [illegible] ¶Jbidem · mj ·
Posuit Aaron mãna ad [illegible]seruãdũ ĩ tabernaculo
Qui multũ collegit de m[illegible] nõ abundauit & qui
modicũ nõ minus habu[illegible]nosina · xvj · in ꝑn ·

¶Capitulo · xvij ·

Prouide de omni plebe viros sapientes & timentes
deũ ĩ qbꝰ sit vitas & oderũt auariciã · Judiciũ

¶Capitulo · xix ¶inj · & vitas · nj

Veniã ad te in caligine nubis vt audiat me popu-
lus loquẽtẽ ad te & credat tibi. Prophia · xij ·

¶Capitulo · xx ·

Nõ ascendes p gradꝰ ad altare meũ &c̃ · Lex · l · v ·
Altare de terra facietis mihi · Lex · lv · & · lvj ·
Non habebis deos alienos & nõ facies tibi sculpti-
le nec adorabis &c̃ · Preceptum · xinj · & · xv ·
Nõ assumes nom̃ dĩ tui in vanũ Jbidẽ · xvj · & · xvij
Memẽto vt diez sabbati sanctifices Jbidẽ · xviij · Et
cõsequẽt · Honora patrẽ tuũ & matrẽ tuam vt sis
longeuus sup terram · Jbidem · xxvij · & · xxviij ·
Ego sum deꝰ tuꝰ fortis zelotes visitãs iniquitatẽ
patrũ in filios [illegible]ertiã & quartam generationem
Jbidẽ · xxviij · & Zel[illegible] & · nj · & ꝑcipue · v · ca ·
Nõ occides · Preceptũ · xxix · Nõ mechaberis Jbi
Nõ furtum facies · Jbidem · xxxij · ¶dẽ · xxx ·

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

Non loqueris contra ꝓximũ tuũ falsum testimo=
niũ · Ibidem · xxxnj · & testimoniũ · mj ·
Nõ ocupisces vxorẽ proximi tui · Ibidẽ · xxxinj ·
Non ocupisces rem ꝓximi tui . Ibidem xxxvj ·

¶ Capitulo xxij ·

Carnẽ que a bestijs fuerit ꝑgustata nõ comedetis
sed ꝓjcietis canibꝫ. Lex · xcvij · in medio ·
Si effringẽs fur domũ siue effodiẽs fuerit iuẽt?
& accepto vulnere mortu? fuerit: ꝑcussor nõ erit
reus sanguinis · Homicidium · vj · circa finem ·
Qui furat? fuerit ouẽ reddet ꝗtuor · Restituẽ · vj
Qui furat? fuerit bouẽ reddet ꝓ illo ꝙnqꝫ · Ibidẽ ·
Qui immolat dijs occidetur · Sacrificiũ · mj · post
principium ·

¶ Capitulo · xxnj ·

Nõ coques hedũ in lacte mris sue · Lex · cnj
Non apparebis i cõspectu meo vacuus · Libe
rari a peccato · xnj · circa principiũ ·
Septima die cessabis vt requiescat bos tuus &
asinus tuus · Festum · ij · post medium ·

¶ Capitulo · xxv ·

Cortina cortinam trahat · Religiosus · xij ·
Cortine sibi iungentur mutuo · Ibidem ·

¶ Capitulo · xxvij ·

Facies & altare de lignis sethim Lex · lvj añ me ·

¶ Capitulo · xxix ·

Panes azimos & crustulam absq; fermento laga
na quoq; azima &c̃ · Eucaristia · vij · i ꝑncipio
Cuj? man? in sacerdotõ ꝺsecte fut &c̃ · Lex lxxxj
Vbi nota qꝺ in cõsuetudine sacerdotis legis vete=
ris ꝗtuor fiebant & quomõ dextera auricula poli=
ces dextere manus & pedis tangebant &c̃ ·
Agnus vnus mane & vnus vespere iugiter offe=
rebat & hoc sacrificiũ nunqꝫ mutabit · Lex · cxxj

¶ Capitulo · xxxj ·

Implenit dñs beseleel spiritu sapiẽtie & intelligẽ
tie & sciẽtie · Spirituſſanct? · xxxvij · post ꝑnci ·

¶ Capitulo · xxxnj ·

Nõ videbit me homo & viuet cũ transibit gloria
mea ponã te in foramine petre & protegam dexte
ra mea · Prophetia · xlnj · ante medium ·
Et iterũ posteriora mea videbis: Faciẽ aũt meam
videre non poteris. Ditudo · xvj ·

¶ Capitulo · xl ·

Posuit tentoriũ i itroitu tabernaculi & altare ho
locausti &c̃ · Lex · lvj
Posuit altare aureũ sub tecto testimonij · Lex ·
lvj · circa finem ·

¶ Sequunt autoritates exposite ex Leuitico.

¶ Capitulo · ij ·

In omni sacrificio offeres sal : nec auferes sal fede=
ris Lex · xlvj · i ꝑncipio
Simula offerri in sacrificio ẽ iussa · Ibidẽ · xlvij ·
in principio ·
Lagana respersa oleo quid signat · Ibidem ·
Panis · vinũ · oleum · thus · & sal · offerebat deo
in sacrificium Lex · xlvj · & xlvij ·

¶ Capitulo · nj · Lex · xlnj ·

Si fuerit capra ei? oblatio & obtulit eam dño &c̃ ·
Nec adipem nec sanguinem ommino comedetis ·
Lex · xcvij · circa ꝑncipiũ ·
Adipem & caudam totam cũ rembꝫ adolebit sacer
dos super altare · Ibidem ·

¶ Capitulo · nj ·

Sacerdos si peccauerit offeret vitulum immacu=
latum. Sacrificium · ix ·
Rogabit ꝓ eo sacerdos & dimittet ei Lex · lxxxvj

¶ Capitulo · v. ¶ & · lxxxvij ·

Si anima peccauerit & audierit vocẽ iurãtis testis
qꝫ erit · qꝺ ipa vidit &c̃ · Accusatio · j · añ mediũ ·

¶ Capitulo · vj ·

Sacrificium sacerdotum totum igne cremebatur
Lex · xlv · in ꝑncipio ·
Quare aues offerebant̃ inter holocausta & hosti=
as ꝓ peccato · Ibidem ·
Quare de hostia holocausti nihil cedebat in vsum
offerentis sed totum cremebat̃ · Ibidem ·
Quis q̃ tetigerit tabernaculũ sanctificabit̃ · Lex · lxx

¶ Capitulo · vij ·

Offerebat̃ hostia pacificorum pro gratiarꝫ actione
vide textum · Lex · xlv ·
De hostijs pacificis que immolabãt reddebant pe=
ctusculũ & armũ dextery in vsus sacerdotũ · Ibidẽ

¶ Capitulo · viij ·

Congregabis omnem cetum ad hostium taberna=
culi &c̃ · Lex · lxix ·
Tulit moyses vnctionis oleum & fudit super ca=
put eius · Lex · lxxxj ·
Fundens oleum super caput Aaron vnxit eum &
consecrauit · Lex · lxxxij ·

¶ Capitulo · xj ·

Qui tetigerit cadauer hominis immundus erit ·
Lex · lxnj · & · lxv ·
Qui tetigerit morticina eorꝫ immũdus erit · Ibidẽ ·

¶ Capitulo · xij ·

Par turturꝫ aut duos pullos colũbarꝫ Lex xxxix

¶ Capitulo · xnj ·

Homo in cuius cute vel carne lepre plaga apparet
immundus est · Lex · lxnj ·
De lepra vestimenti linij lanei atq; subtegminis &
in domo Ibidem ·
De corrosione carnis leprosorum & de coloratione
cutis · Lex · lxxxnj ·

¶ Capitulo · xnj ·

De mũdãdo leproso vide textũ · Lex · lxvij ·
Asperget illũ qui mundandus est septies vt iure
purget̃ · Lex · lxxxviij ·
Sicut eñ ꝓ ꝑcto ita & ꝓ delicto ad sacerdotẽ ꝑti=
net hostia · Lex · lxxxix · vsq; ad · xcv · inclusiue

¶ Capitulo · xv ·

De muliere puerpera · Lex · xlj · vel fluxũ sangui=
nis patienti · Lex · lxnj ·
De immundicia mulieris menstruate · Ibidem ·
Vir de q̃ egredit̃ semen coit? : erit immũd? Ibidẽ

¶Capitulo·xvi·

Aaron pro se & p domo sua offerat vitulū & ho locaustum pro peccato suo. Lex·xli·

De duobo hircis quoz vn9 immolabaf pro pctis populi·alter vero emittebaf ī deftū·Jbidē·xliij·

¶Capitulo. xvij·

Omīs aīa ex vobis nō comedet sanguinē. Lex·

¶Capitulo·xix· ¶xcvij·

Jumēta tua n facies coire cū alti9 generis aīalibo

Cū in gressi fueritis terrā & plantaueri= Lex·ciij·
tis ī ea ligna pomifera auferetis ppucia eoz·Lex

Surdo non maledices nec coram ceco po= ¶cmj·
nes offendiculū· Maledictio primo

Non seres agz diuerso semine·Lex·Ca·cj·

Nō merabif apud te op9 mercenarij vsq; mane

¶Capitulo·xx. ¶Restitutio. mj

Qui maledixerit pri vel mri morte moriaf·Male

¶Capitulo. xxj· ¶dictio·mj·

Nō otaminef sacerdos ī mortibo ciuiū suoz·Lex

Sacerdos nō radēt caput nec bar= ¶cvj·
bā nec in carnibo suis faciēt inscissuras·Lex.cvij

Sacerdos scortū & vile pstibulū nō ducet vxorē

nec viduā nec repudiatā &c·sz vginē.Lex·cviij·

Nō de semine aaron q̄ habuerit maculā nō offeret

panes corā deo nec accedet ad mīsteriū ei9·Lex.

¶Capitulo·xxiij·lxxij·& lxxxj·

Omne opus seruile nō facietis in eo· Festum.

ij. & Preceptū. xix. & xxv.

¶Capitulo·xxxiij·

Homo qui maledixerit deo portabit pctm suum.

Maledictio. mj.

¶Sequūtur autoritates expolite ex libro numeri

¶Capitulo·v·

Qui semine fluit pollut9 est·Lex·lxv.

¶Capitulo·vj·

Bñdicat tibi dñs & custodiat te & misereaf tui

¶Capitulo·viij &c·Lex·lxxxvj

Cūq; lauerint vestimenta sua & mundati fuerint

tollēt bouē de armēto. Lex·lxxxij·Radāt omēs

pilos carnis sue· Lex·lxxxij· ¶& lxxxiij

Tolle leuitas de medio filioz israhel &c Lex·lxx

¶Capitulo·x·

Fac tibi duas tubas argenteas· Laus dei·ix·

¶Capitulo·xv.

Si anima peccauerit offerat capram anniculā pro

peccato suo &c· Lex·xliij

Rogabit sacerdos pro omni multitudine filioz

israel & dimittetur eis· Lex·lxxxiij·

Nō ligna colligēs ī sabbato lapidat9 ē·Preceptū

¶Capitulū·xvij· ¶xx·

Moyses ex pcepto duodecim vgas assumpsit &c

Lex·lxxj. Vbi nota de electione aaron in sūmū

¶Capitulo·xix· ¶sacerdotem

Eleazar sacerdos sacrificet vaccam rufam etatis.

integre in qua nulla sit macula nec portauerit iu=

gum &c. Lex·xlviij·

Vas quod nō habuerit operculum vel ligaturam

desup immundū erit. Lex·lxxij·

Filij israel & fili9 aduene qui tetigerit cadauer ho

minis & ppter hoc fuerit septem diebo immundus

aspergef ex hac aqua die tercio &c·Lex.lxxxij

Lauabit vestimenta sua & corpus. Lex·lxxxij·

¶Capitulo.xx./

Percussit bis virga silicem & egresse sūt aque lar

gissime· Crux·v·circa pncipiū·

¶Capitulo·xxj·

Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo &

infra misit dñs ī eos ignitos serpentes. Crux. vj

Item fac serpentem eneum &c· Jbidem.

¶Capitulo·xxij·

Balaam mercede corruptus sedēs sup asinam pro=

cessit ad maledicēdū i sraeli·Angeli·xxxj·cir·pn·

¶Capitulo·xxiij·

Non est deus vt homo vt mutef· Esse dei. vnj·

in fine. & Prophetia. xvij·

Assumpta parabola sua &c. multa de asina balaā·

& de ipo Balaam· Prophetia·xv·&·xvj·

Septem aras erexi &c. Jbidem·xvj·

De summis silicibo videbo illū &c. Jbidem.

Moriaf anima mea morte iustoz·Jbidē in fine.

Dixit Balac ad Balaam veni mecū in alterū lo=

cum &c·Jbidem·xvij·

Nō est ydolū in iacob nec simulacrū &c·Jbidem

Nec maledicas nec benedicas &c· Jbidē·xviij·

¶Capitulo·xxiij·

Dixit homo cui obscurat9 ē ocul9 &c·Prophia.

Iratus Balac contra Balaam cōplo= ¶xvij·
sis manibo &c· Jbidem·xix·

Oriet stella ex Jacob &c·Jbidem·xxij·

¶Capitulo·xxv.

Finees filius eleazar auertit irā meā a filijs israel

Zelus·ij·capitulo·

¶Capitulo·xxviij·

Agnus vel duo agni in holocaustum sempiternū

quotidie mane & vespere immolabif·Lex·xlj·&

¶Capitulo.xxxv· ¶lxij·

Homicida sub testibo punief· Probatio

capitulo vnico circa mediū.

¶Sequunf autoritates expolite ex deuteronomio

¶Capitulo·xvj·

Non plantabis lucum & omnem arborem

iuxta altare. Lex·lv·

¶Capitulo·xxij·

Non induef mulier veste virili nec vir veste femi

nea abominabilis enī est coram deo qui hec facit·

Lex·xcviij·

Non indueris vestimento quod ex lana linoq; cō=

textum est·Jbidem.

Non arabis in boue simul & asino· Lex.xcix.

Non seres vineā tuā altero semine· Lex·c·

Si ambulans p viã in arbore vel in terra nidum
mueneris & mrem pullis vel ouis desup icubãtẽ
non tenebis eam cũ filijs. Lex · cv ·
Nõ videbis bouẽ fratris tui aut ouẽ errantẽ & p̃-
teribis: sed reduces fratri tuo. Preceptũ · xxmj ·

¶ Capitulo · xxmj

Non ingredieẽ manzer ecclesiã dei vsq ad quar-
tam generationem · Ordo · xxmj
Nõ offeres mercedẽ pstibuli ad altare · Elia · xxj
Si intraueris segetem amici tui franges spicas
& manu conteres · falce aũt non metes · Vsurpa
¶ Capitulo · xxv · ¶ tio iudicij · vj
Pro mẽsura delicti erit & plagaꝝ modꝰ Pẽa · xvj
Non alligabis os bouĩ trituranti · Lex · ca · c ·

¶ Capitulo · xxvij ·

Maledictꝰ q̃ facit sculptile & dicet omis populus
amẽ · quasi totũ illud capitulũ · Pr nr vltio · ca ·

¶ Capitulo · xxxij ·

Vtinam saperent & intelligerent ac nouissima p
uiderent · Spiritussanctus · xxxvij ·
¶ Sequũt autoritates exposite ex Josue · Judi-
cum · Ruth · Regum · Esdre · Thobie · & Hester ·

¶ Josue · xxmj ·

Auferte deos alienos de medio vri Preceptũ · xv

¶ Judicum · ij ·

Angelus dñi descendit ad locũ flentiũ & increpa
uit eos · Angelus · xxxj · ĩ medio

¶ Ruth · ij ·

Intinge buccellã ĩ aceto · Prophet̃a · xlj · pꝰ me ·

¶ Primi regum pmo · ca ·

Anna loquebat̃ in corde suo tãtũ q̃s labia eius mo
uebant̃ · Oratio · v · in medio

¶ Capitulo · ij ·

Si peccauerit vir ĩ virum placar̃ ei poterit deus
& c̃ · Peccatum · xv ·

¶ Capitulo · vij ·

Preparate corda vra dño · Liberari a pcto · xxmj ·

¶ Capitulo · xv ·

Melior est obẽdientia q̃ victime · Obedientia · ij ·

¶ Capitulo · xvij ·

Pascebat fusꝰ tuꝰ gregẽ pris sui · Fidelitas · ij ·

¶ Secundi regum · vj ·

David pcutiebat in organis armigatis & psalle-
bat totis viribo ante deum · Laus dei · xij ·
Ego ludam & vilior fiam · Ludus · ij ·

¶ Tercij · regum · vj ·

Non fuit auditus malleus neq̃ securis in domo
dei · Litigium · ij · capitulo ·

¶ Quarti regum · x ·

Eligite meliorẽ & eũ q̃ vob̃ placuerit de filijs dñi
vri & ponite sup soliũ pris · Electio · xx · in prin ·

¶ Secundi Esdre · ij · & mj ·

Quomodo tres iuuenes darij regis dixerunt ser
monem precellentem & vnus intulit q̃ super oĩa
veritas vincit · Veritas · ij ·

¶ Thobie · ij ·

Nunq̃ cum ludentibus me miscui neq̃ cum his
qui in leuitate ambulant · Ludus · v ·

¶ Capitulo · mj ·

Ex tua substantia fac elemosinã · Elẽosina · xxmj
Si multum tibi fuerit abundanter tribue · &c̃ ·
Ibidem · xxv · in p̃ncipio ·
Elemosina ab omni pcto liberat · Ibidẽ · xxx · ĩ p̃n ·

¶ Capitulo · xj ·

Thobias tunior limuit oculos patris ceci ex felle
piscis doctꝰ p angelũ · Angelꝰ · xxxij · circa · p̃n ·

¶ Hester · Capitulo · viij ·

Iudeis noua lux oriri est visa gaudiũ honor &
tripudium · Lux · viij ·

¶ Sequunt̃ autoritates exposite ex Job · Ca · p̃mo

Vnqd̃ considerasti seruum meum Job q̃
non sit ei similis in terra vir simplex &
rectus ac timens deũ · Remissio · mj ·

¶ Capitulo · ij ·

Pereat dies in qua natus sum &c̃ · Maledictio · ij ·
Quare data est misero lux & vita his qui in ama-
ritudine anime sunt · Lux · ix ·

¶ Capitulo · mj ·

Ecce docuisti plurimos & manus lassas robora-
sti &c̃ · Dilectio · xxij ·
Recordare q̃so q̃s vnq̃ innocẽs pijt · Pena · xij ·
Stetit quidam cuius non cognoscebam vultum ·
Eucaristia · xxxix · in fine ·
Ecce qui seruiũt ei non sunt stabiles & in angelis
suis &c̃ · Superbia · ij · circa p̃ncipiũ ·

¶ Capitulo · v ·

Qui fecit magna & inscrutabilia & mirabilia abs-
q̃ numero · Miraculũ · ij · circa p̃ncipiũ ·
In sex tribulationibo liberabit te · Tribulatio · mj ·

¶ Capitulo · vij ·

Impleat̃ os tuũ risu: & labia tua iubilo · Lud? · ij ·

¶ Capitulo · ix ·

Si venerit ad me nõ videbo eum si abierit non in-
telligam &c̃ · Gratia penultimo circa finem

¶ Capitulo · xj ·

Vir vbosus nõ iustificabit̃ · Locutio · ix · añ mediũ
Forsitan dei vestigia cõprehendes & vsq̃ ad pfectũ
omnipotentem reperies · Beatꝰ · ij · ante mediũ

¶ Capitulo · xij ·

Veridet̃ iusti simplicitas · Verisio · vj ·
Ipe nouit decipiẽtẽ & eũ q̃ decipit̃ · Fraus p̃mo ·
Qui reuelat pfunda de tenebris · Prophetia · mj ·

¶ Capitulo · xvj ·

Si locutꝰ fuero nõ q̃escat dolor meꝰ & si tacuero
nõ recedet a me · Locutio p̃mo post p̃ncipiũ
Ecce in celo testis meus & conscius meꝰ in excel-
sis · Fama · ij · circa finem ·

¶ Capitulo · xvij ·

Non peccauj in amaritudinibo morat̃ oculus me-
us · Pena · x · Item iusticia diuina · vij ·

¶ Capitulo · xix ·

Miseremini mei &c̃ · Pena · xxix ·
Scio q̃ redemptor meus vivit · Resurrectõ xpi · j

¶ Capitulo · xx ·

Gaudiū ipocrite ad mstar pūcti. Gaudiū · vltimo
Panis eius m vtero eius vertetur m fel aspidis ·
Eucaristia · xxmj · circa finem.
Diuitias q̄s deuorauit euomet. Eucaristia ibidē

¶ Capitulo · xxj ·

quare impij viuunt subleuati sunt confortatiq; diuitijs. Pena · vij ·
Ducūt m bonis dies suos & ī pūcto ad inferna descendunt. Receptacula aiaꝝ · ij · p⁹ medium ·
Qui dixerūt deo recede a nob: scientiam viarū tuarum nolumus. Peccatū · lxxvmj · circa principium

¶ Capitulo · xxmj ·

Transibunt ab aquis niuiū ad calorem nimium ·
Pena · xxxv · post medium ·

¶ Capitulo · xxvmj ·

Timor dñi sapientia & recedē a malo intelligētia
Timor · mj · in fine ·

¶ Capitulo · xxx ·

Nūc deridēt me iuniores tpe Derisio · vij · in p̄n.

¶ Capitulo · xxxj ·

Semper quasi tumentes super me fluctus timui deum · Dona sanctispūs vltimo.
Non dedi ad peccandum guttur meum maledicēs animam eius · Maledictio p̄mo · ca ·
Si abscondi quasi homo pcm meū & celaui in sinu meo iniq̄tatē meā. Accusatus p̄mo · añ mediū

¶ Capitulo · xxxij ·

Spiritus ē in hominbo & inspiratio omnipotētis dat intelligētiam · Spūssancti⁹ · xxxj · in medio ·

¶ Capitulo · xxxmj ·

Absit a deo impietas & ab omnipotēte iniquitas ·
Pena · xij · ante medium ·
Qui regnare facit ipocritā propter pcta populi ·
Filius · mj · post medium ·

¶ Capitulo · xxxv ·

Si peccaueris q̄d ei nocebis & si multiplicate fuerint iniq̄tates tue q̄d facies ctra illū · Pcm · lix ·

¶ Capitulo · xxxvj ·

Simulatores & callidi puocāt ira dei · Simulatō

¶ Capitulo · xlj · ¶ mj · circa finem

Cor eius indurabit quasi lapis & stringet quasi malleatoris incus · Reprobatio · xij ·
Qui fact⁹ est vt neminē timeret. Timor · x ·

¶ Sequūt autoritates exposite ex psalterio.

¶ Psalmo · Primo

Erit tāq̄ lignū quod plantatū &c̄ ·
Peccatū · xlv ·
Nō resurgūt impij in iudicio. Prophetia · lxv

¶ Psalmo · ij ·

Tūc loquet ad eos in ira sua · Reprobatio · xv ·
Cū exarserit ī breui ira ei⁹ Prophia · xxx · cir · fi

¶ Psalmo · iiij ·

Irascimini & nolite peccare. Ira · iiij ·
Signatum est sup nos lumen vultus tui domine
Gratia penultimo capitulo · Item Lex · vij ·

In pace in idipm dormiā & requiescā · Pax · mj ·

¶ Psalmo · vj ·

Dñe ne ī furore tuo arguas me · Prophia · xxvmj
Miserere mei domine quoniam infirmus sum &c̄ ·
Spiritussanctus · xxix · in p̄ncipio ·
Lauabo p singulas noctes lectum meum · &c̄ ·
Confessio · xxxmj · circa p̄ncipiū ·

¶ Psalmo · vij ·

Dñe deus meus in te speraui. Adoratio · mj ·

¶ Psalmo · viij · ¶ mj ·

Quomā eleuata ē magnificētia tua · Ascēsio christi
Gloria & honore coronasti eū &c̄ · Beatus · vij ·

¶ Psalmo · ix ·

Laudat peccator in desideriis anime sue. Adulatio
nj · mj · v · Item laus dei · xmj ·
Cōuertant peccatores ī infernū. Dilectō · xxxmj

¶ Psalmo · x ·

Pluet super peccatores laqueos ignis spiritus procellarum · Pena · xxxv · in fine ·

¶ Psalmo · xj ·

Labia dolosa in corde & corde locuti sunt · Remissio · v · Item mēdaciū primo ·
Omnes declinauerūt simul inutiles facti sunt ·
Bonū · xvij · in principio ·
Corrupti sunt & abominabiles facti sūt · Libido ·

¶ Psalmo · xiij · ¶ vij ·

Qui pcuniā suā nō dedit ad vsurā · Vsura · ij ·

¶ Psalmo · xv ·

Quomā bonoꝝ meoꝝ nō indiges · Trinitas · xxxj
Propter hoc letatum est cor meum · & exultauit lingua mea insuper & caro mea requiescet in spe ·
Sepultura christi · vij · viij · ix · xij ·
Quoniam non derelinques animam meam in inferno &c̄ · Ibidem · ix ·

¶ Psalmo · xvj ·

Custodi me vt pupillā oculi · Elemosina · xxxmj ·
Satiabor cū apparuerit gloria tua · Beatus · vij · post mediū ·

¶ Psalmo · xvij ·

In deo meo transgrediar murum · Dona spiritussancti · xix · ante mediū ·

¶ Psalmo · xviij ·

Timor domini sanctus pmanet in seculū seculi ·
Timor · vj · ante mediū ·
Et ab alienis parce seruo tuo · Penitentia · xmj · circa p̄ncipiū ·
Lex dñi immaculata cōuertēs aīas &c̄ · Lex · xxv

¶ Psalmo · xx ·

Dominus in ira sua conturbabit eos &c̄ · Prophetia · lxvj · ante mediū ·

¶ Psalmo · xxj ·

Foderūt manꝰ meas cū versu sequenti · Laus dei · viij · in fine ·

¶ Psalmo · xxmj ·

Attollite portas principes vestras &c̄ · Descensus christi ad inferos · primo in medio ·

¶ Psalmo.xxxij·
Vniuerse vie dñi misericordia & veritas·Retractio a pcto· pmo. Item iusticie diuine opus vel iusticia diuina· quod idem est . v·

¶ Psalmo·xxvj·
Vnam petij a domino hanc requiram · Contemplatio ·vnj ·

¶ Psalmo·xxviij·
Vox dñi itercidētis flāmā ignis. Prophia.lxvj

¶ Psalmo. xxix·
Que vtilitas in sāguine meo · Sepultura xpi·vj

¶ Psalmo·xxx·
Redemisti me dñe de? vitatis· Incarnatō·xlviij
In manibo tuis sortes mee . Sortes ·ij·circa fi·

¶ Psalmo · xxxj ·
Bti quor remisse sūt iniquitates·Remissio pcti·j
Beatus vir cui non imputauit dominus peccatū·
Remissio peccati·pmo·ij ·ij·mj
Quoniam tacui inueterauerūt ossa mea·&c̄·Locutionis peccatū·pmo·ca. in medio·
Delictū meū cognitū tibi feci &c̄· Pcēm.lxv
Dixi cōfitebor aduersū me iniusticiam meā domino· Confessio.xxviij· in principio·

¶ Psalmo·xxxij·
In psalterio decē cordar psallite illi .Laus . vj·
Confitemini dño in cithara·Laus dei. v· in pnci·
Verbo dei celi firmati sūt. Spūssanct?·xxxvj

¶ Psalmo·xxxiij·
Benedicā dñm in omni tpe·Laus dei·j·ca .añ me·
In dño laudabit anima mea audiant mansueti & letentur · Ibidem circa finem·
Diuerte a malo & fac bonū · Liberari a pcto·xj·
Inqre pacē & psequē eā · Pax·mj · in pncipio·
Oculi dñi super iustos· Pena·xj·
Vultus domini super facientes mala vt pdat de terra memoriam eorum· Pena xj·

¶ Psalmo·xxxiiij·
Lingua mea meditabitur iusticiam tuam tota die laudem tuam · Laus dei·xiij·circa finem·

¶ Psalmo·xxxv·
Noluit intelligere vt bñ ageret·Malicia·ij·Itē·
peccatum lxxvij · &. lxxxij·
Et in lumine tuo videbim? lumē· Bēitudo. xij·

¶ Psalmo·xxxvj·
Declina a malo & fac bonū · Liberari a pcto·
ca·vij·& quinq sequentibo·
Vidi impiū supexaltatū· Bēitudo·vj·circa me·

¶ Psalmo·xxxvij·
Iniqtates mee supgresse sunt caput meū: & sicut onus graue grauate sunt sup me ·Prophia·xlix·
Qui inquirebant mala mihi &c̄· Cōtumelia ·ij·
Ego aūt tāq̄ surd? nō audiebā ·ibidem·

¶ Psalmo.xlv·
Vacate & videte qm̄ ego sū de?.Ociū pmo· ca·
Vacate & videte &c̄· Contemplatio·vnj

¶ Psalmo·xlvij·
Deus in domibo eius cognoscet· Status · mj·

¶ Psalmo · xlviij·
Simul stultus & insipiens peribūt. Stulticia ·ij
Homo cum in honore esset non intellexit &c̄·
Trinitas xxix·

¶ Psalmo·xlix·
Ignis ī conspectu eius exardescet & ī circuitu ei? tempestas valida. Prophetia·lxv·
Sacrificiū laudis honorificabit me·Laus dei ·j·

¶ Psalmo.l.
Tibi soli peccaui·&c̄ . Dominū ·ij· ante mediū·
Auerte faciem tuā a peccatis meis ·Remissio ·ij·
Cor mundū crea ī me de?·Spiritussanct?·xxvj
Sacrificiū deo spiritus contribulatus &c̄·Contritio·xvj · Item liberari a peccato·v·

¶ Psalmo.lvij·
Letabitur iustus cum viderit vindictam ·Pater· noster·vij·

¶ Psalmo.lxj·
Diuitie si affluāt nolite cor apponē·Auaricia·ij

¶ Psalmo·lxij·
Sicut adipe & pinguedine repleat anima mea & labijs exultationis laudabit os meū · Laus dei·j·

¶ Psalmo·lxv·
Holocaustum medullatum offerā tibi . Lex·xlv·

¶ Psalmo.lxvj·
Benedicat nos deus deus noster benedicat nos deus &c̄. . Trinitas·xxxij·

¶ Psalmo.lxvij·
Preuenerūt pncipes coniuncti psalentibus ·Laus dei. vij·

¶ Psalmo.lxviij·
Laborauī clamans rauce facte sunt fauces mee·
Sepultura christi·vij·in principio·
Zelus domus tue comedit me ·Zelus primo·
Super dolorem vulnerum meorum addiderunt·
Sepultura christi·vij·circa finem·
Deleant de libro viuentiū .Liber vite pmo ī fine

¶ Psalmo·lxix·
Exultent & letent in te oēs q̄rentes te & dicāt semp magnificet dñs·Delectatio.xvij·circa fi·

¶ Psalmo·lxx ·
Repleat os meū laude · vt cantem gloriam tuam &c̄· Laus dei·xij·in medio·
Psallā tibi in cithara sanctus israel·Laus dei. v·

¶ Psalmo·lxxj·
Qui facit mirabilia magna solus .Miraculum·ij·
Ex vsuris & iniqtate redimet aīas eor · Pena· ¶ .xvj·

¶ Psalmo ·lxxij·
Zelauī sup iniquos pacē pctor videns·Zel? ·ij·
Ego ad nihilum redactus sum & nesciui · Spiritussanctus·xxvj·ante mediū·
Velut sommū surgentium domine in ciuitate tua Trinitas·xxix·ante medium·
Mihi aūt adherē deo bonū est· Deuotio·ij·

¶ Psalmo·lxxiij·
Deus aūt rex noster ante secula opatus ē salutem in medio terre . Incarnatio·xlmj·in principio·

¶ Psalmo · lxxv ·
Dormierũt somnum suum & mĕbil inuenerunt ·
Prophetia · l · post medium ·
Vouete & reddite dño deo vro · Liberari a pcto ·
¶ Psalmo · lxxvj · lxnj · añ · me ·
Memor fui dei & delectatus sum · Deuotio · nj
¶ Psalmo · lxxvij ·
Recordatus ẽ qa caro sũt &c̃ · Liberari a pcto · ij ·
¶ Psalmo · lxxix ·
Potũ dabis nob in lacrimis ī mẽsura · Pena · xvij
Incensa igni & suffossa · Pctm · lxj ·
Extiminauit eã aper de silua & singularis fer? &c̃
Prophetia · lxij ·
¶ Psalmo · lxxx ·
Sumite psalmum & date tympanum psalterium
iocũdũ cũ cithara · Laus dei · vij ·
Nõ erit ī te de? recẽs · Incarnatio · xxxv · ī me ·
Dimisi eos secũdum desideria cordis eorum
Oratio · ij · ante medium ·
¶ Psalmo · lxxxij ·
De? me? pone illos vt rotã · &c̃ · Prophia · lxvj ·
Erubescant & cõturbentur in seculum seculi &c̃ ·
Reprobatio · xv · ante medium ·
¶ Psalmo · lxxxnj ·
Remisisti iniquitatẽ plebis tue operuisti oĩa pec-
cata eor. Liberari a pcto pmota · circa finem ·
¶ Psalmo · lxxxv ·
Miserator & misericors dñs patiens & multe mi-
sericordie & verax · Prophetia · xxx · circa finem ·
¶ Psalmo · lxxxvij ·
Repleta est malis anima mea · Passio
christi · v · circa · finem ·
¶ Psalmo · lxxxix ·
Dñe refugiũ fact? es nobis · Incarnatio · xxxv
¶ Psallite domino in tubis ductilibo & voce tube
cornee · Laus dei · ix
¶ Psalmo · xcvnj ·
Moyses & Aaron in sacerdotibo ei? Lex · lxxxij
¶ Psalmo · C ·
Nõ adhesit mihi cor prauũ · Locutio · xvnj ·
¶ Psalmo · cj ·
Sicut opertoriũ mutabis eos tu aũt idem ipe es
Esse dei · ix · circa · finem ·
Tu aũt idẽ ipe es · Spũssanct? · xxxnj · cir · pn ·
¶ Psalmo · cij ·
Benedic anima mea dño & omnia que intra me
sũt nomini sancto eius · Laus dei pmo · ca ·
¶ Psalmo · cnj ·
Amict? lumine sic vestimẽto Dñitudo · xnj · ī pn ·
Emitte spiritum tuum & creabuntur · Spi
ritussanctus · nj · & · vj ·
Omnia in sapientia fecisti · Studium pmo ca ·
¶ Psalmo · cv ·
Quis loqt potẽtias domini auditas faciet omnes
laudes eius Laus dei · xnj · circa finem ·
¶ Psalmo · cxvnj ·
Viam mandator tuor cucurri dũ dila · cor meũ ·
Lex · cxxj · in fine ·
Tempus faciendi dñe dissipauerũt legem tuam ·
Lex · cxxxij · circa finem ·
Septies in die laudẽ dixi tibi · Oratio · vij · in fine
Pax multa diligentibo legẽ tuã · Pax · nj · p? me ·
Tabescere me fecit zelus meus · Zelus · vj ·
¶ Psalmo · cxxvj ·
Nisi dñs edificauerit domũ · Prophia · xxix · ī fi ·
¶ Psalmo · cxxix ·
Si iniquitates obseruaueris domine &c̃ · Miseri-
cordia dei in vltimo capitulo in medio ·
¶ Psalmo · cxxxij ·
Ecce qp bonum & qp iocundum &c̃ · Spiri-
tussanctus · ix · ante mediũ ·
¶ Psalmo · cxxxnj ·
Quoniam ego cognoui qp magnus est dominus ·
Laus dei · xnj · in medio ·
¶ Psalmo · cxxxvnj ·
Quo ibo a spiritu tuo & quo a facie tua fugiam ·
Spiritussanctus · nj · & · xxvnj ·
In libro tuo omnes scribent · Liber vite · inj ·
¶ Psalmo · cxxxix ·
Vir linguosus non dirigẽt in terra · Locutio · xinj
Habitabũt recti cũ vultu tuo · Prophetia · lxix ·
¶ Psalmo · cxl ·
Oleum aũt peccatoris nõ impinguet caput meum
Adulatio · v · & · vj ·
¶ Psalmo · cxlij ·
Spũs tu? bon? deducet me · Spũssanct? · xxv ·
¶ Psalmo · cxlinj · ¶ dei · j · ca ·
Generatio & generatio laudabit opera tua · Laus
Miserationes eius super omnia opera eius ·
Misericordia dei · inj ·
¶ Psalmo · cxlv ·
Laudabo deũ in vita mea · Laus dei · xnj ·
¶ Psalmo · cxlvj ·
Magnus dominus & laudabilis nimis & magni-
tudinis eius nõ est finis · Ibidem · xinj ·
¶ Psalmo · cxlvij ·
Flauit spũs eius & fluent aque · Spũssanctus
¶ xxxj ·
Laudent nomen eius ī choro · Laus dei · xj ·
¶ Psalmo · cl ·
Laudate dominum in sanctis eius · vsq in finem
psalmi · Laus dei · xvj ·
Laudate dñm in timpano & choro · Ibidem · vnj ·
Laudate deum in cordis & organo Laus dei · xij ·
& xnj ·
Laudate eũ in sono tube · Ibidem · ix ·
Laudate eum in sono tube laudate eum ī psalterio
& cithara · Ibidem · x ·
Laudate eũ in cimbalis benesonãtibo · Ibidẽ · xv ·
Omnis spiritus laudet dñm · Ibidem · xvj ·
¶ Sequũt autoritates exposite ex parabolis sa-
lomonis ·

¶ Capitulo primo ·

Prosperitas stultoꝝ perdet illos · Stultitia · m̄j · in fine ·

¶ Capitulo · ij ·

Letentur cū malefecerīt & exultāt ī rebꝰ pessimis Gaudiū · v · Item delectatio · ix

¶ Capitulo · m̄j ·

Honora dn̄m de tua substātia · Elemosina xxm̄j ·
In ommbꝰ vijs tuis cogita illū Religio · vj
Lignū vite est his qui apprehendunt eam & qui tenuerit eam beatus · Crux · Primo
Ne moliaris amico tuo malum cum ille in te fiduciam habeat · Peccatū · ca · ix

¶ Capitulo · m̄j ·

Omñi custodia serua coꝛ tuū · Cogitatio · v ·
Omni custodia custodi coꝛ tuū & remoue a te os prauum & labia detrahentia sint procul a te.
Prudentia · vij ·
Via impioꝝ tenebꝛosa nesciunt vbi coꝛruant.
Prudentia · vj ·

¶ Capitulo · vj ·

Discurre festina suscita amicū tuū Correptio · m̄j
Sex sunt que odit dominus · & septimū detestatur anima eius · Odium · m̄j ·
Preciū scoꝛti vix vmꝰ est panis Fornicatio · m̄j ·
Turpitudinem & ignominiā cōgregat sibi opprobꝛium quod nō delebitur · Luxuria · Primo ·
Zelus & furoꝛ viri non parcet in die vindicte nec acquiescet cuiusquā precibus · Zelus · m̄j ·

¶ Capitulo · vij ·

Per me reges regnāt &c̄ Judicium · iij ·
Ego diligētes me diligo · Amoꝛ · xxiij ·
Qui me inuenerit inuenet vitā · Crux · xvij ·

¶ Capitulo · ix · ¶ xj ·

Venite & cōedite panē meū & bibite · Eucaristia
Noli arguere derisoꝛē ne oderit te Correptō vltio

¶ Capitulo · x ·

In multiloquio nō deerit pcm̄ Locutio · ix
Qui moderat labia sua prudentissimus est ·
Locutio · ix ·

¶ Capitulo · xj ·

Statera dolosa abominatio est apud deū & pondus equū voluntas eius · Mensura · m̄j ·
Qui ambulat fraudulenter reuelat archana qui autem fidelis est celat amici cōmissum · Fidelitas · ij ·
Qui cauet laqꝰ securꝰ erit · Spūssanctꝰ · xxxvij
Alij diuidūt ꝓpria & ditioꝛes fiūt · alij rapiūt aliena & semp in egestate viuūt · Elemosina · xxxj ·
Qui abscondit frumenta tempoꝛe suo maledicetur in populis · Venditio · v ·

¶ Capitulo · xij ·

Qui sectat ociū stultissimus est · Ociū · m̄j ·
Nō otristabit iustum q̄cq̄d ei acciderit · Pax · m̄j ·

¶ Capitulo · xiij ·

Qui inconsideratus est ad loquēdum sentiet mala.
Locutio · xiij ·
Vult & nō vult piger Negligētia · j ·
Est quasi dines cū nihil habeat · & est quasi paup cū in multis diuitijs sit · Prophetia · l ·

¶ Capitulo · xiij ·

Coꝛ qđ nouit amaritudinē anime sue &c̄ · Gaudiū vltimo · Item contritio vltimo ·
Risus doloꝛe miscebit · Gaudiū vltimo & Ludꝰ · ij
Vbi plurima verba ibi frequenter egestas · Locutio · xij · & · xiij · capi ·

¶ Capitulo · xvj ·

Spirituū ponderatoꝛ est dn̄s · Amoꝛ · xxvij ·
Vniuersa ꝓpter seipm̄ operatus ē dn̄s Amoꝛ · xxv ·
Semita iustoꝝ declinat mala Liberari a pcto · xij
Melioꝛ est patiens viro forti &c̄ · Patientia · ij · & Contumelia · m̄j ·
Melioꝛ est qui dominat animo suo expugnatoꝛe vrbium · Beatitudo · vij ·
Sortes mittuntur in sinum sed a domino temperant Sors · m̄j ·

¶ Capitulo · xvij ·

Melioꝛ est buccella sicca cū gaudio q̄ domus plena victimis cū iurgio Prophetia · xlj ·
Omni tempoꝛe diligit q̄ amicus ē · Amicicia · xvij

¶ Capitulo · xviij ·

Impius cū in profundum venerit malorum contemnit · Peccatum · xxxm̄j ·
Contradictionem compꝛimit sors · Sortes · v ·

¶ Capitulo · xix ·

Diuitie addūt amicos plurimos · a paupere autem hi quos habuerit sepant Amicicia · xv · circa finē
Falsus testis nō erit impunitus · Testimoniū · m̄j ·
Multi colunt personam potentis & amici sunt dona tribuentis · Amicicia · xv · circa finem ·
Qui negligit vias suas mortificabitur · Negligentia · m̄j · & Prudentia · iij ·
Fenerat dño q̄ miseret paupis Elemosina · xxxj
Parata sunt iudicia derisoꝛibus &c̄ · Derisio · m̄j ·

¶ Capitulo · xx ·

Multi vocantur misericoꝛdes · virum autem fidelē quis inueniet · Fidelis · ij · circa finem ·
Ex studijs suis ītelligit puer si mūda & recta sūt opera eius · Presumptio · ij ·
Malū est malū est dicit omñis emptoꝛ Vēditō · m̄j
Quis potest dicere mundum est coꝛ meum : purus sum a peccato : Presumptio · primo ·

¶ Capitulo · xxj ·

Qui congregat thesauros lingua mendacij vanus est & excoꝛs & impinget ad laqueum mortis ·
Venditio · m̄j ·
Qui obturat aurem suā ne audiat pauperem & ipe clamabit ad dominū & nō exaudiet · Auaricia · vj
Qui diligit epulas in egestate erit · Gula · vj ·
Thesaurꝰ desiderabilis & oleū in habitaculo iusti & vir imprudēs dissipabit illud · Prudentia · m̄j ·
Non est sapientia non est prudentia non est consilium contra dominum · Zelus · m̄j · circa finē

¶ Capitulo · xxij ·

Stulticia colligata est in coꝛde pueri & virga disciplīe fugabit eam · Temperantia · m̄j ·

¶Capitulo.xxm̄j

Noli subtrahere a puero disciplinā si eī̄ pcusseris eum virga non morietur. tu eī̄ percutis eū virga & animam eius de inferno liberabis · Ibidem·

¶Capitulo.xxm̄j·

Si desperaueris lassus in die angustie imminuet fortitudo tua· Desperatio · m̄j·

Erue eos qui ducuntur ad mortem. &c̄. Precep= tum·xxj·& Testimonium primo·

Ne sis testis frustra contra pximum tuū· Testi=

¶Capitulo.xxv· ¶monū̄ · m̄j

Aufer rubiginē de argento & egredietur vas pu rissimum · Peccatum · xxix·

Jaculū & gladius & sagitta acuta homo qui lo= quitur cōtra pximū suū testimoniū falsū Testimo

¶Capitulo · xxvij · ¶mium. im̄j.

Ne glorieris ī crastinum: ignoras eī̄ quid super= uentura pariat dies · Pater noster · xij·

Melior est manifesta correptio q̄p amor abscōdit? Amicicia·xv·ante medium·

Anima satiata calcabit fauum. Eucaristia·xxim̄j·

¶Capitulo.xxvm̄j·

Qui dat paupi nō indigebit ·Elemosina . xxxj·

Qui despicit depcantē sustinebit penuriam. Ibidē

¶Capitulo·xxix·

Qui custodit legē bt̄s ē·Lex·cxxxij ·circa finem

¶Capitulo xxx·

Duo rogaui te ne deneges mihi anteq̄ moriar di= uitias & pauptates &c̄. Pena·vij.&.vm̄j·in pn·

Vanitatē & vba mēdacij lōge fac a me Ibidē·vm̄j

Tria sunt insatiabilia & quartum qđ nūq̄ dicit sufficit· Delectatio·xix·ī medio

Oculum qui subsannat patrem·&c̄. Derisio.v·

¶Sequūt autoritates exposite ex ecclesiaste·//

¶Capitulo·Primo. ¶vij·

Vanitas vanitatū & oīa vanitas. Pene·

Lustrās vniuersa in circuitu pgit spūs Spiritussanctus.xxxvij·

Cuncte res difficiles non potest eas homo expli= care sermone· Beatus·ij·ante medium

Stultoz infinit? ē nymer?· Electio·vj·cir·pn·

Qui addit sciētiā addit & dolorem Dolor.xm̄j·

¶Capitulo·ij·

Risum reputaui errorem. Ludus·ij·

¶Capitulo·m̄j·

Tēp? loq̄ndi & tēp? tacendi. Locutiōis pcēm·j·

¶Capitulo·mj·

Ve soli quia cum ceciderit non habet subleuātem. Amicicia.ix· in medio.

Funiculus triplex difficile rūpit· Testimoniū·ij

¶Capitulo·v·

Ne temere quid loquaris. Locutio·ix·

In multis ꝑmombo inuem̄ stulticia. Locutio·xm̄j

Si q̄d vouisti deo ne moreris redde: displicet em̄ ei stulta & infidelis ꝑmissio. multo melius est nō vouere q̄p post votum promissa non tenere·

Liberari a peccato·xm̄j·post mediū·

Vbi multa sunt somnia ibi plurime vanitates· Somnia·v·in fine.

¶Capitulo·vj·

Est aliud malum quod vidi sub sole vir cui deus dedit diuitias &c̄·Auaricia·m̄j · circa finem·

¶Capitulo.vij·

Melior est finis orationis q̄p ꝑncipiū Oratio·vm̄j·

qui timet deū nihil negligit· Timor·xiij·

Non est homo iustus in terra qui faciat bonum & non peccet· Liberari a peccato.m̄j·in principio

¶Capitulo.vm̄j·

Multa est hominis afflictio. quia ignorat p̄terita & futura nullo potest scire nuncio Aīa rōnalis.x

Dominat̄ hō homini in malum suū · Detitudo·ix·

¶Capitulo.ix·

Vade & comede in leticia panē tuū & bibe cū gau dio vinum tuum. Eucaristia .ix·ante medium·

¶Capitulo.x.

Si mordeat serpens ī silentio nihil eo min? habz qui occulte detrahit· Detractio primo capi·

Stultus verba multiplicat. Locutio.xm̄j·ī fine·

Decunie obediūt omnia. Diuitie primo. capitulo Item beatitudo.ij.ca·in fine

¶Capitulo·xj

Si ceciderit lignū ad austrū siue ad aquilonē in quocūq̄ loco ceciderit ibi erit· Pene.xxx.

Mane semina semen tuū & vespere non cesset ma nus tua·quia nescis q̄ magis oriatur Lux·xiij·

¶Capitulo·xij ·

Deū time & mandata eius obserua · Timor.xm̄j

¶Sequuntur autoritates exposite ex canticis canticor̄.// ¶Capitulo·Primo.

Nigra sū sed formosa·P̄r n̄r·xm̄j añ me.

¶Capitulo.ij·

Ordinauit in me caritatē. Caritas·m̄j·

Fulcite me floribo stipate me malis · quia amore languco. Amor·xvm̄j·in p̄ncipio·

Leua eius sub capite meo & dextera eius amplex= abitur me. Ibidem·

En ipe stat post parietē n̄rm·Zelus.m̄j.ī p̄nci.

Dilectus meus mihi & ego illi. Amor·xv·ī p̄nci·

¶Capitulo·mj·

Egredimini & videte regē salomonē·Crux·m̄j·

¶Capitulo·mj· ¶·xx·

Vulnerasti cor meū in vno oculor̄ tuor̄ · Amor

Hortus cōclusus fons signat?·Sepultura x̄pi ·v·

Mel & lac sub lingua tua. Amor.xxj·

¶Capitulo.v·

Veniat dilect? meus ī ortū suū. Sepultura x̄pi·v

Comedi fauū cū melle meo bibi vinū cū lacte meo Amor.xxj. ¶Ibidem

Cōedite amici mei bibite & iebriamini carissimi.

Laui pedes meos quō iq̄nabo illos. Prophia xlj

Manus mee distillauer̄t mirrā. Laus di ix ¶xxxmj

Dessulū hostij mei apui dilecto meo Liberari a pcto

Aīa mea liq̄facta ē vt dilect? locut? ē Amor·xix

¶Capitulo·vj·

Vna est columba mea· Spirituſſanct? ·xviij·
Reuertere reuertē ſunamitis· Liberari a pcto·nj

¶Capitulo· vij·

Aſcēdā ī palmā & appbēdā fruct? ei? Crux xvij

¶Capitulo·viij·

Si dederit homo omnē ſubſtātiā dom? ei? p dilectione q̄ſi nihil deſpiciet eam · Amicicia·xvij·

¶Sequūt autoritates expoſite ex libro ſapiētie

¶Capitulo·Primo·

Oligite iuſticiam &c̄· Vindicta p̄mo·
Item iudicium ·nj·
Sentite de dño in bonitate·&c̄· Cōſenſus p̄mo·
Peruerſe cogitatiōes ſepārat a deo·Cogitatiōes·v·
In malivolā animā nō introibit ſapiētia nec habitabit ī corpe ſubdito pctis ·Dona ſpūſſancti·vij·
Spirituſſanct? diſcipline effugiet fictum · Spiritus ſanctus·xviij·
Benign? ē em̄ ſpūs ſapīe· Spūſſanctus·xxv·
In cogitationibo impij interrogatio erit · Cogita

¶Capitulo ·nj· tiones·v

Felix ſterilis & incoinquinata que neſciuit thorum in delicto· Virgimitas·ij·

¶Capitulo·vj·

Judicium duriſſimū his q̄ p̄ſūt fiet · Hūitudo·ix·
Exiguo cōceditur miſericordia · potentes aūt potē ter tormenta patientur · Bonum· x · in fine·

¶Capitulo ·vij·

Sapientia infinit? eſt theſaur? quo q̄ vſi ſūt participes facti ſūt amicicie dei ·&c̄· Studium p̄mo·
Eſt em̄ in illa ſpirit? intelligētie ·ſpirituſſanctus vnicus· multiplex · certus· mundus · humanus·
Spirituſſanct?·xxxnj·xxxv·xxxvj·xxxvij

¶Capitulo·viij·

Labores illi? magnas hūt virtutes· Virt?·nj·&
pmitētia xxvnj·
Sobrietatē em̄ & prudētiā docet iuſticiā & vtutē quibo vtili? nihil eſt in vita hominibus· Ibidem·
Intrans in domū meā cōq̄ſcā cū illa ·Gadiū·nj·
Non habet amaritudinē conuerſatio eius nec tediū conuictus illius· Studium primo·
Vt ſciui q̄ nō poſſim eſſe continens niſi deus det

¶Capitulo·ix· ¶Continētia·vj·

Corpus q̄d corrūpit aggrauat aiaz· Libido·ix·

¶Capitulo· x·

Vedit illi ſciētiā ſāctor· Dona ſpūſſancti· xnj·

¶Capitulo·xj·

Omnia di ſpoſuiſti in pondē numero & menſura·
Bonum·ix·&·x·
Diſſimulās pcta hoīm ppt̄ pēniaz·Miſcōia dei·nj
Miſereris oīm q̄a oīa potes ·Miſericordia dei·nj
Diligis omnia que ſūt nihil odiſti eor̄ que feciſti
Miſericordia dei·nj·

¶Capitulo·xij·

O q̄ bon? & ſuauis eſt dñe ſpūs tuus· Spiritus ſanct?·xxinj·Vbi nota q̄ ſpirituſſanctus eſt bonus octo hominum generibus ·

¶Capitulo· xvj·

Angelor̄ eſca nutriuiſti populū tuū·Eucari·nj
Māna habebat ī ſe oīs ſaporis ſuauitatē·Euca·nj

¶Capitulo·xvij· ¶entia·xij·

Semper p̄ſumit ſeua cōturbata cōſcietia. Conſci-
¶Sequūt autoritates expoſite ex eccleſiaſtico·

¶Eccleſiaſtici Primo·ca·

Radix ſapientie timere deū· Timor·v·
Timor dñi expellit pctm̄. Timor·xnj·

¶Capitulo·ij·

Nullus ſperat in domino & confuſus eſt· pmanſit in mandatis eius & derelictus ē &c̄ Spes vltio·
Pius & miſericors eſt deus & dimittit in die tribulationis peccata. Tribulatio·Primo·
Ve duplici corde· Remiſſio pcti·v··circa finē
Ve peccatori terram ingredienti duabo vijs Bea

¶Capitulo·nj· ¶titudo·xxinj·

Qui diligit deū exorabit p̄ peccatis & continebit ſe ab illis Continentia·v·
Ne glorieris in contumelia p̄ris tui· Verſio·v·
Quā male fame eſt q̄ relinquit patrē & maledict? eſt a deo q̄ exaſperat matrem ·Maledictio·nj·
Quāto magnus es hūilia te in oīb·Hūilitas·v·
Altiora te ne q̄ſieris·Dona ſpūſſancti xnj·cir·fi·
Cor duz male habebit ī nouiſſimo·Reprobatō·ix
Ignē ardentem extinguit aqua·& ele- ¶&·xj·
moſina reſiſtit peccatis· Elemoſina·xxxnj·

¶Capitulo·inj·

Fili obſerua temp? & declina a malo. Temp?·nj

¶Capitulo·v

Miſcōia & ira ab illo ſūt cito p̄ximat Preſūptō·j
Si eſt tibi intellectus reſponde p̄ximo ·ſin aūt ſit manus tua ſuper os tuum· Locutio·ix
Ne appelleris ſuſurro & lingua tua capiaris & confundaris· Suſurratio·primo·
Denotatio peſſima ſup bilinguem ſuſurronī autez odium aut inimicicia· Suſurratio primo

¶Capitulo·vj·

Eſt amicus ſcōm tempus ſuum ·Amicicia·xvij·
Amic? ſi p̄māſerit fix? erit tibi q̄ſi coeq̄lis·Ibidē
Eſt amic? q̄ conuertit ad inimiciciā & qui odium & rixam & conuicium denudābit·Amicicia ·xv·
Amicus fidelis p̄rectio fortis Fidelitas·ij·
Amico fideli nulla eſt comparatio·Amicicia·xvj

¶Capitulo·vij·

Noli querere ab homine ducatū neq̄ a rege cathedrā honoris Prelatio·vj·vltra medium·
Noli querere fieri iudex in populo·Hūitudo·vij·
Ne irrideris hoīez ī amaritudie aīe ſue Verſio vij
Noli velle mentiri omne mendacium aſſiduitas em̄ eius nō eſt bona·Mendacium·nj
Non ledas ſeruū in veritate opantē·Fidelitas·j·
De negligētia purga te cū paucis·Negligētia·nj

¶Capitulo·vnj·

Ne litiges cum homine linguato & non ſtruas ī ignem ligna· Contumelia·nj·
Ne deſpicias hominem auertentem ſe a peccato:

nec improperes ei &c̃· Contumelia·primo·
Nō omi hoi manifestes cor tuū · Negligentia·nj·

¶Capitulo·x·

Dis iniurie pximi tui ne memineris Pr̃ nr̃·xnj·
Auaro nihil ē sceleſtius & nihil iniquius q̃p amare pecuniam· Auaricia·v·
Dis potentatus breuis vita · Beatitudo·vj·
Qui timēt deū vt filij erūt i ocul ei? Timor vltio
Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus· Locutio·xvnj·

¶Capitulo·xj·

Bona in mala cōuertēs insidiat · Detractio·ij·
Ab vna scintilla augetur ignis & a doloso augeť sanguis· Detractio·ij·

¶Capitulo·xij·

Ne credas inimico tuo in eternū · Amicicia·xv·

¶Capitulo·xnj·

Qui tetigerit picē inq̃nabiť ab ea · Luxuria·nj·
Si largitus fueris assumet te & si nō habueris relinquet te · Amicicia·xv· ¶xj·
Bona ē substātia cui nō ē pcm i osciētia· Cōsciētia

¶Capitulo·xinj·

Felix qui nō habuit anime sue tristiciam & nō excidit a sua spe· Spes vltimo·
Qui sibi nequam cui bonus erit. Peccatum·ix·
In diuisione sortis da & accipe & iustifica animā tuam· Sortes·v·
Bts vir qui in sapientia morabiť· Studium pmo

¶Capitulo·xv·

Qui timet deum faciet bona · Timor·inj·
Ne dicas ille me implanauit nō em̄ necesarij sūt ei impij Peccatum·nj·
Nemini mandauit deus impie agere & nemini dedit spacium peccandi · Ibidem·

¶Capitulo·xvj· ¶ptio·nj

Vnicuiq̃ mandauit de? de pximo suo· Corre·
Elemosina viri quasi sacculus cū ipo· Elemosina
Relinque pcta tua & peccare añ faci· ¶xxxnj·
em dei & minue offendicula · Liberari a pcto· nj·
A mortuo quasi nihil perit confessio Cōfessio·xxinj·

¶Capitulo·xvnj·

Nōne ardorē refrigerabit ros · Eucaristia·ix·
Ante iudicium para iusticiam: & ante languorem adhibe medicinam · Tempus·nj·
Anteq̃ loquaris disce · Locutio·xinj·
Post cōcupiscētias tuas nō eas & a voluptate &c̃
Cōcupiscētia·ij·& vltio ca·in fi · Jtē · Tempātia

¶Capitulo·xix ¶·nj·

Qui spnit modica paulatim decidet Peccatū·xxij
Est qui nequiter se humiliat & interiora eius plena sunt dolo · Humilitas Primo capi·
Ex visu cognoscitur vir & ab occursu faciei sensatus amictus corporis & risus dētiū & ingressus hominis enunciat de illo. Presumptio·ij
Amicus hominis nūciat de illo · Lex·xcnj·

¶Capitulo·xx·

Qui potestatem iniuste sibi assumit odietur.
Beatitudo·ix·
Datum insipientis non erit tibi vtile·nā oculi ei? septemplices sūt exigua dabit & multa improperabit. Contumelia Primo ca.

¶Capitulo·xxj·

Filij peccasti non adijcias vltra peccare & de pristinis depcare vt tibi remittant̃· Liberari a pccato·nj· Item penitentia·xxvij·circa finem·

¶Capitulo·xxinj·

Spūs meus sup mel dulcis · Spūssanct?·xxv·
Qui edunt me adhuc esurient · Delectatio·vj·
Item Eucaristia·ix·

¶Capitulo·xxv

Beatus cui donatum est habere timorem dei.
Timor vltimo ca·in fine·
A muliere initium factum est peccati & per illam omnes morimur· Superbia·vnj

¶Capitulo·xxvj·

Omnis ponderatio non est digna continentis anime· Virginitas·nj· Item Luxuria·inj· Item adhuc Continentia·inj·&·vj·in fine·

¶Capitulo·xxvij·

Si in timore domini non tenueris te instanter cito subuertet̃ domus tua · Timor·inj·
Qui denudat arcana amici fidē pdit · Fidelitas·ij·

¶Capitulo·xxvnj·

Vir peccator conturbat amicos · Susurratio pmo
Susurro & bilinguis maledicti sūt· Ibidem
Lingua tercia multos commouit· Ibidem·
Sepi aurem tuā spinis & noli audire linguā neq̃
Detractio·vj·

¶Capitulo·xxix·

Perde pecuniam propter amicum & fratrem tuū·
Elemosina·xxix·
Cōclude elemosinā in sinu pauperis &c̃· Ibidem·

¶Capitulo·xxx·

Non est census super censum salutis corporis ·
Peccatum·xij·
Miserere anime tue placens deo Elemosina·xvij

¶Capitulo·xxxj·

Potuit transgredi & non est transgressus. Liberū arbitrium·xxv·
Exultatō anime & corporis vinū moderate sūptū
Eucaristia·ix·

¶Capitulo·xxxij·

Rectorem te posuerunt noli extolli esto ī illis q̃si vnus ex illis· Rector per totum·

¶Capitulo·xxxnj·

Si est tibi seruus bonus sit tibi quasi anima tua·
Fidelitas Primo capitulo

¶Capitulo·xxxnj·

Somnia extollunt imprudentes? Somnia·v·

Qui non est temptatus que vel qualia scit · Temptatio · pmo · Item Pater noster · xv ·
Immolantis ab iniquo oblatio est maculata corā deo · Elemosina · xxmj ·
Qui offert sacrificiū ex substantia paupis quasi q̄ victimat filium ī cōspectu pr̄is · Ibidē · xxmj ·
Qui baptisat̄ a mortuo & iterum tangit mortuum q̄d prodest ei lotio eius ? Lex · cvj ·

¶ Capitulo · xxxv ·

Beneplacitum est domino recedere ab iniquitate · deꝑcatio pro pētis recedē ab iniusticia · nō appare bis in aspectu meo vacuꝰ · Liberari a pēto · xmj ·
Noli offerre munera praua · Elemosina · xxmj ·

¶ Capitulo · xxxvij ·

O presumptio nequissima vñ creata es &c̄ · Ambitio · ij · circa finem · & Presumptio primo ·

¶ Capitulo · xlj ·

Curam habe de bono nomine · Fama primo ·

¶ Capitulo · xlvij ·

Inclinasti femora tua mulieribus & posuisti maculam in gloria tua · Luxuria primo

¶ Sequūt̄ autoritates exposite ex Isaia ·

¶ Capitulo · Primo ·

Vlnus & livor plaga tumens nō ē circūligata neq̄ curata medicamine neq̄ fota oleo · Prophetia · lvj
Quiescite agere puerse &c̄ Liberari a pēto · xmj ·
Querite iudicium · subuenite oppresso · Preceptum xxj ·

¶ Capitulo · ij ·

Quiescite ab homine cuius spiritus est in naribus suis · Trinitas · xvij ·

¶ Capitulo · mj ·

Quare atteritis populum meū & facies pauperum commolitis · Prophetia · lxij ·

¶ Capitulo · mj ·

Sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vita ī hierusalē si abluerit dñs sordes filiaꝝ syon &c̄ Spiritussanctus · xxvj ·

¶ Capitulo · vj ·

Vidi dñm sedētē &c̄ · Per totū · Prophetia · xj ·
Seraphin clamabāt alter ad alterum · Sanctus · Sanctus · Sanctus · Trinitas · xxxmj ·
Ve michi quia tacui &c̄ · vsq̄ ī fra volauit ad me vnus de seraphin Angelus · xxxij ·
Excreca cor populi hui? & aures eius aggraua & oculos eius claude · Reprobatio · v · vj · & · vij ·

¶ Capitulo · vij ·

Ecce virgo concipiet &c̄ · vsq̄ ad eligere bonum · Nomen Christi · ij ·
Butirū & mel comedet &c̄ · Incarnatio xlmj ·

¶ Capitulo · vmj ·

Voca nomē eius accelera spolia detrahe cito praedare · Nomen christi · mj ·

¶ Capitulo · ix ·

Et vocabit nomē eius admirabilis cōsiliari? &c̄ · Nomen christi · mj ·

¶ Capitulo · xj ·

Requiescet sup eū spūs dñi · spiritus sapientie · Dona spiritussancti · mj · & · v ·

¶ Capitulo · xmj ·

Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris · Prophetia · lv ·
Similis ero altissimo · Ibidem ·

¶ Capitulo · xix ·

Ascendet dñs sup nubem leuem · Lux · v ·

¶ Capitulo · xxmj ·

Et erit sicut populus sic & sacerdos · Lex · cvj ·

¶ Capitulo · xxvj ·

Impius nō videbit gloriā dei · Liber vite · ix ·
Dñe a facie tua cōcepimꝰ & parturiuimꝰ & peperimus spiritū salutis · Spiritussanctꝰ · xxvij ·

¶ Capitulo · xxix ·

Populus hic labiis me honorat : cor aūt eorū longe est a me · Laus dei pmo

¶ Capitulo · xxxij ·

Et erit opus iusticie pax · Pax · mj ·

¶ Capitulo · xxxmj ·

Regem in decore suo videbūt · Liber vite · ix ·

¶ Capitulo · xxxv ·

Gaudiū & leticiam obtinebūt · fugiet dolor & gemitus · Remissio peccatorum · primo ·

¶ Capitulo · xxxvmj · ¶ xxxmj ·

Dispone domui tue &c̄ Prophia xxxij · xxxmj & Recogitabo tibi oēs ānos meos · Cogitatio · mj ·

¶ Capitulo · xl ·

Quis mensus ē pugillo aq̄s · & celos palmo pōderauit · q̄s appēdit tribo digitis molē tre Prophia · ix
Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem · Religiosus · xmj ·

¶ Capitulo · xlj ·

Annunciate priora & nouissima que futura sūt & sciemus quia dij estis vos · Deus · mj ·

¶ Capitulo · xlmj ·

Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me · Liberari a peccato pmo ca · circa finem ·

¶ Capitulo · xlv ·

Ego dñs formās lucē & creās tenebras · Lux · ix
Ego dñs faciēs pacē & creās malū · Pene · v ·

¶ Capitulo · xlvj ·

Ego feci & ego ferā · Liberari a peccato · xvj ·
Item esse dei · vj · circa finem ·

¶ Capitulo · xlvij ·

Venient tibi hec duo subito in die vna sterilitas & viduitas · Prophetia · ix ·

¶ Capitulo · xlvmj ·

Laude mea infrenabo te ne interias · Laus dei · j ·
Gloriā meā alteri nō dabo · Trinitas · xix · in fine

¶ Capitulo · lmj · ¶ vmj ·

Vere lāguores nr̄os ipe tulit · Sepultura christi

¶ Capitulo · lmj ·

Ad punctum in modico dereliqui te & in miserationibus congregabo te · Sepultura christi · ix ·

¶ Capitulo · lvij ·

Super quē lusistis & dilatastis os & eiecistis lm guam vestram. Derisio . iij ·

Cor impij quasi mare feruens qđ quiescere non pt Prophetia · lvj ·

¶ Capitulo · lvij ·

Clama ne cesses &c̄ · Laus dei . ix ·

Frange esurienti panem · &c̄ · Prophetia . ix

Cum effuderis esurienti animam tuam orietur in tenebris lux tua . Elemosina · xxv

¶ Capitulo · lxij ·

Vocabitur tibi nomē nouū qđ os dñi nominauit Nomen christi · vj ·

Supra muros tuos hierusalem constitui custodes tota die & nocte &c̄ . Preceptum · xxvij

Tota die & tota nocte &c̄ · Locutiois pcm pmo

¶ Capitulo · lxij ·

Miserationum domini recordabor laudem domini super omnibus &c̄ · Laus dei primo ·

¶ Capitulo · lxv ·

Seruos suos vocabit noīe alio &c̄ · Pater noster

¶ Capitulo · lxvj · ¶ · xvij ·

Vermis eor non morietur . Pene xxxv .

¶ Sequunt autoritates exposite ex Hieremia ·

¶ Capitulo Primo

Ecce ostitui te sup gētes & regna · Pcm xlv . & Prophetia · xxxvj · & plātio · v ·

¶ Capitulo · ij ·

Quo mala fecit populus meus · me dereliquerunt fontem aque vive · Peccatum . xl ·

Filij mēpheos & taphnis cōstuprauerunt te vsq ad verticem · Lex dei · lxv ·

Vide & scito qa malū & amarū est reliqsse te dominū deū uū & nō eē timorē ei? ī te · Pene · xvij

¶ Capitulo · iij ·

Jurabis dño in veritate & iusticia in iudicio · Jura

¶ Capitulo · vj · ¶ mentum · ij ·

Luctū vnigeniti fac tibi planctum amarū · Pena xvij · & Prophetia · lvj · & Contritio · xiij ·

¶ Capitulo · vij ·

Null? ē qui agat pmitentiā sup peccato suo dicēs quid feci &c̄ · Retractio a pcto vltra me · j · capi ·

¶ Capitulo · ix ·

Nō glorietr sapiēs in sapientia sua nec fortis in fortitudine sua nec dines in diuitijs suis · Vana glo

¶ Capitulo · x · ¶ ria · ij ·

Corripe me dñe nō ī furore tuo · Prophia · xxvij

¶ Capitulo · xij ·

Justus quidem tu es domine si disputem tecū verūtamen iuste loquar ad te · quare via impiorum prosperatur Pena · x

Prope es tu ori eor & lōge a rembo eor · Ibidem

¶ Capitulo · xiij ·

Si mutare potest ethiops pellem suam · aut pardus varietatem suā · ita & vos poteritis bene facere cum didiceritis malum . Prophetia . lxj ·

¶ Capitulo · xvij · ¶ xxvij ·

Sic lutū ī manu figuli sic vos ī manu mea Ibidē

Repente loquar aduersus gētē istā · vt eradicē · & dstruā · & dispdā &c̄ Prophia · xxvij · xxvij · xix

Agam & ego penitentiam super malo qđ cogitaui vt facerem ei · Prophetia · xxxij ·

¶ Capitulo · xxxj ·

Virgo israel adhuc ornaberis timpanis tuis & egredieris in choro laudantiū · Laus dei · vij ·

Sicut vigilaui vt euellerem · sic vigilabo sup eos vt edificem &c̄ · Prophetia · xxxj · & · xxxvj ·

¶ Capitulo · xlvij · ¶ · ij ·

Maledict? q̄ facit opus dei fraudulent · Prudētia

Item maledictus qui facit opus dei negligēt ſm vnam translationem · Negligentia · ij ·

¶ Sequunt autoritates exposite ex trems ·

¶ Capitulo · Primo ·

Iderūt eam hostes & deriserūt sabbata ei? O vos omnes qui trans= Ocium · ij ·

itis per viam attendite & videte si est dolor &c̄ · Passio christi · v ·

¶ Capitulo · ij ·

Deduc q̄si torrentem lacrimas & effunde sic aquā cor tuū & non taceat pupilla oculi tui . Confessio xxvj · & Contritio · xij ·

Effunde sicut aquam cor tuū ante conspectū dñi . Contritio · xiij ·

Deduc q̄si torrētē lacrimas · Locutiois pcm · j ·

¶ Capitulo · ij · ¶ · xiij ·

Diuisiones aquar deduxerūt oculi mei · Cōtritio

¶ Sequunt autoritates exposite ex Ezechiele ·

¶ Capitulo · Primo ·

Spiritus em vite erat in rotis & alia que sequuntur &c̄ · Spirituſſanctus · xxvij ·

Ibant & nō reuertebant cum ambularēt Ibidem

¶ Capitulo · ij ·

Ingressus est ī me spūs postq̄ locutus est mihi & statuit me sup pedes meos · Spūſſanctus · xxvij ·

¶ Capitulo · iij ·

Die p āno die mq̄ p āno dedi tibi . Relaxatio · j ·

¶ Capitulo · xj · & · xxxvj ·

Auferā a vobis cor lapideū · Preceptū · vij · in fine

¶ Capitulo · xiij ·

Si fuerint tres viri isti ī medio eor · scz Noe Daniel & Job · Prophetia · xlvij · circa principium ·

¶ Capitulo · xvj ·

Illis sceleratōra fecisti ī oībs vijs tuis Pcm lxx

Hec fuit iniqtas sororis tue sodome &c̄ . Ociū · j ·

¶ Capitulo · xviij ·

Omnes anime mee sunt : filius nō portabit iniquitatem patris . Concupiscentia · xj · ante medium

Filius non portabit iniquitatem patris . Filius primo & quarto capitulis .

¶ Capitulo · xx ·

Dedi eis pcepta nō bona · Lex · cxxvj · & · cxxvij

¶ Capitulo · xxj · ¶ · ij ·

Stetit rex scz nabuchodonosor in bimio &c̄ · Dors

¶Capitulo·xxvnj·

Tu cherubin extent? & ptegens posui te in mõte sancto dñi· Prophetia·lv·ante mediũ·

¶Capitulo·xxxj·

Omne lignũ paradisi nõ est assimilatum ei scilicz christo. Crux·nj·circa p̃ncipiũ·

¶Capitulo·xxxnj·

Si speculator viderit gladiũ vementem & nõ insonuerit buccina & popul? se non custodierit venerit qs gladius & tulerit de eis animã·ille q̃dem &c̃· Locutionis peccatũ·ij·in p̃ncipio

¶Capitulo xxxvij·

A q̃tuor plagis vel ptibo venit spũs· Spũssanct?

¶Capitulo·xlmj· ¶·xxvj·

Porta hec clausa erit & vir non transibit per eam Incarnatio christi·x·

¶Sequuntur autoritates exposite ex Damele

¶Capitulo·ij·

In anno scdo vidit nabuchodonosor somniũ &c̃· Vbi nota expositionẽ vel interp̃ta·Prophetia·lj· tionem sõnij nabuchodonosor·Ecce arbor ī medio &c̃·Nota expositõnẽ vel interp̃tationẽ scde visiõis nabuchodonosor·Ibidem·lij·&·lnj·

Est de? ī celo revelãs misteria·Spũssanct?·mj·

¶Capitulo·v·

In eadẽ hora apparuit manus scribẽtis in pariete Mane thecel phares· Prophetia·xlv

¶Capitulo vij·

De tercia visione dameli facta·scz de diuisione & destructione regnor mundi sub similitudine quatuor vẽtor inicẽ pugnãtiũ·Prophia·lv.&·lvj· Vbi nota de fine mũdi & antichristo·

De pugna q̃tuor bestiar·scz leene·vrsi·pardi· & singularis fere· Prophetia·lvij·&·lvnj·

Post hec aspiciebam & ecce alia bestia quasi pardus & alas habebat· Prophetia·lx.&·lxj·

De quarta bestia damelis·Ibidem·lxnj·

Judiciũ sedit & libri apti sũt·Liber vite·ix·ī fi· Et ecce cornu aliud ortũ ẽ de medio eor·Prophe· Antiq? dier sedet &c̃· Ibidẽ·lxv ¶tia·lxmj

¶Capitulo·x·

Princeps regni psar resistit michi·Angeli·vj·

¶Capitulo·xij·

In illo tpe saluabit̃ popul? tu? omis q̃ inuent? fuerit script? ī libro vite·Liber vite·ix·ī medio

¶Sequũt̃ autoritates exposite ex·xij·pphetis minoribo·

¶Osee·mj·capitulo·

Non est veritas nõ est misericordia nõ est scientia dei in terra· Veritas·ij· Peccata populi mei comedẽt & ad iniquitates subleuabũt animas eor·Lex·cvj·in fine· Sicut vacca lasciuiẽs declinauit israel·Lex·xlnj

¶Capitulo·vj·

Venite & reuertamur ad dñm q̃a ipe cepit & sanabit nos &c̃·Liberari a peccato·mj·circa finem· Vnificabit nos post duos dies· Descensus christi·vltimo ante mediũ·

¶Capitulo·x·

Divisum est cor eorũ nunc interibunt· Spiritussanctus·xxxv·post mediũ·

Vaccas bethanen coluerũt habitatores samarie· Lex·xlnj in principio·

¶Capitulo·xj·

Conversũ est in me cor meũ pariter cõturbata est penitudo mea nõ faciã furorẽ ire mee·Prophetia

¶Capitulo·xnj· ¶·xxvnj·

Ex te perditio tua israel·tantũmodo ex me auxiliũ tuũ· Liberari a peccato·xx·

Ero mors tua o mors &c̃· Descensus christi ad inferos·Primo·ca·ante mediũ·

¶Capitulo·xmj·

Omnẽ aufer iniquitatẽ & accipe bonũ & reddem? vitulos labior nostror·Oratio·v·post mediũ·

¶Jobelis·Capitulo·ij·

Benign? & misericors & patiens & multe misericordie & prestabilis super malicia· Spiritussanct?·xxv·circa finem·

¶Capitulo·mj·

Cõgregabo omẽs gẽtes & ducã eas in valle iosaphat & disceptabo cũ eis· Sententia·ij·in me·

¶Jonas·Capitulo·nj·

Quadraginta dies & ninive subuertetur·Prophetia·xxxij·&·xxxnj·

¶Michee·Capitulo·Primo·

Infirmata es in bonis que habitas in arath·Peccatũ·xxvij·in fine·

¶Capitulo·vj·

Popule meus quid feci tibi aut in quo molestus fui tibi· ¶Remissio·mj·

¶Capitulo·vij·

Ne leteris inimica mea sup me & cecidi resurgã &c̃ Verisio·vij·ante medium·

¶Naum·Capitulo·Primo·

Non consurget duplex tribulatio·nec iudicabit de? bis in idipm· Domicidiũ·v·post mediũ·

¶Abacuc·Capitulo·Primo·

Quare non respicis sup iniqua agentes & taces deuorante impio iustiorẽ se·Pena·xj·ī p̃ncipio

¶Capitulo·nj·

Cornua in manibo ei?· Crux·mj·post mediũ

¶Sophonie·Capitulo·Primo·

Dies illa dies ire calamitatis & miserie·Reprobatõ·xvj· Ambulabũt vt ceci quia dño peccaverunt· ¶Peccatũ·xxvij·

¶Zacharie·Capitulo·Primo·

Conuertimini ad me & conuertar ad vos· Liberari a peccato·xxvij·

¶Capitulo·ij·

Qui vos tangit tangit pupillam oculi mei·&c̃· Peccatum·ix·in p̃ncipio·

¶Capitulo·vij·

Cor suũ posuerũt vt ad amantẽ·Reprobatio·xij·

¶Capitulo·xj·

O pastor & ydolū dereliquēs gregē. Prelatio. v

¶ Capitulo. xiiij & Rector ca. j

Et erit dies vna que nota est domino non dies ne ꝓ nox. Pater noster. xij. circa finē.

¶ Malachie. primo capitulo.

Si offeratis cecū claudum & languidū nōne malū est &c̄. Elemosina. xxiiij. circa p̄ncipium.

¶ Capitulo. iij.

Ego deus & non mutor. Esse dei. vij. circa finē.

¶ Sequuntur autoritates exposite ex euangelio Mathei capitulo primo.

Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Incarnatio. xiiij. post medium.

¶ Capitulo. iij.

Penitētiā agite appropinquabit em̄ regnū celorū Penitentia. xvij.

¶ Capitulo. iiij.

Petrus & andreas relictis retibo & nauī secuti iūt eum. Elemosina. xxxvj. in fine.

¶ Capitulo. v.

Beati paupes spiritu &c̄. Bītitudo. xvij. & xix. Et ꝯsequēt̄ oīes bītudines ꝑm Matheū ponūtur & exponūt̄. Item dona sancti spirit?. xxx.

Beati mites quoniā ip̄i possidebunt terrā. Dona spiritussancti. xxv. & Beatitudo. xx.

Beati qui lugent quoniam ip̄i consolabūt̄. Dona spiritussancti. xv. & Dolor. iij. & Bītitudo. xxj.

Beati qui esuriunt & sitiunt iusticiam. &c̄. Dona spiritussancti. xxj. & Beatitudo. xxij.

Beati misericordes &c̄. Dona spiritussancti. xvij. & Beatitudo. xxiij.

¶ cti. ix. & Bītitudo. xxv

Bīti pacifici qm̄ filij dei vocabūt̄. Dona spūssan

Bīti mūdo corde qm̄ ipi deū videbūt. Donū spiri

Beati qui psecutionē patiū-

¶ tussancti. xij.

tur ꝓpt̄ iusticiā. Patiētia. iij. & Bītitudo. xxvj

Sic luceat lux vra coram hoibo vt videant vra bona opa. Elemosina. xix. Itē Vana gloria. j.

Nō veni solue legē sed adimplere. Lex. cxxix

Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā iā mechatus ē eā i corde suo. Cōcupiscētia. ij. Luxuria. iij.

Omnis qui dimiserit vxorem excepta formicatiōnis cā &c̄. Lex. cxxx.

Ego aī dico vob nō iurare oīno. Ibidē circa finē.

Si quis te pcusserit i dexterā maxillam p̄be ei alteram. Iniuria Primo ca.

Qui tecū vult in iudicio cōtendere & tunicam tuā tollere &c̄. Ibidem. ij.

Si quis angariauerit te mille passus vade cuz eo alia duo. Ibidem. iij. capitulo.

Qui petit da ei & volenti a te mutuare ne auerteris. Ibidem. iij.

Diligite inimicos vestros. Dilectio. xxxj.

Qui solē oriri facit super bonos & malos & pluit sup iustos & iniustos. Spūssanctus. xxv. i p̄n.

Si diligitis eos qui vos diligunt quam mercedē habetis &c̄. Dilectio. xxj. circa p̄ncipiū

¶ Capitulo. vj.

Attēdite ne iusticiā vestrā faciatis coram̄ hominibo.

Elemosina. xix. capitulo.

Cum facis elemosinam noli tuba canere ante te.

Elemosina. xxiiij. & Vana gloria. iij.

Te autē faciente elemosinam nesciat sinistra tua.

Elemosina. xvj. & xvij.

Cum oraueris: intra cubiculum tuū. Vana gloria. iij. ante mediū.

Et ne nos inducas in temptationē. Tēptatio. v.

Si dimiseritis pcta hominibo dimittet vobis pat vester celestis pcta vra Pater nr̄. xiiij. p? mediū

Cū ieiunatis nolite fieri sic ipocrite &c̄ Vana glo

Si oculus tuus fuerit simplex to- ¶ ria. iij.

tum corpus tuū lucidū erit. Intentio. ij.

Nemo potest duobo dominis seruire. Vsurpatio iudicij. iij. in medio.

Nolite ergo soliciti esse quid manducabitis &c̄.

Solicitudo per totum.

Vbi nota multa circa euangelium. Nemo potest duobo dominis seruire de solicitudine.

Nolite soliciti eē in crastinū. crastin? em̄ dies solicitus erit sibiip̄i sufficit diei malicia sua. Ibidem.

Crastinus dies solicit? erit sibiip̄i sufficit diei malicia sua. Pater noster. xij. ante mediū.

Nolite soliciti eē i crastinū sufficit diei malicia sua

Elemosina. xxvij.

¶ Capitulo. vij.

Nolite iudicare vt nō iudicabimini. Iudiciū. ij.

Quid vides festucam in oculo fratris tui & trabem in oculo tuo nō cōsideras. Ibidē. in principio.

Nolite sanctū dare canibo. Eucaristia. xxij. & Locutō. ij. circa medium.

Arta est via que ducit ad vitam & pauci ambulāt eam. Spes. ij. ante mediū.

Omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autez arbor &c̄. Non potest aūt arbor bona &c̄.

Pcīm. xlv. xlvj. & xlvij. Itē volūtas. vj.

Igit̄ ex fructibo eor cog̃scetis eos. Pcīm. xlvij

Omnis arbor que nō facit fructū bonū excidet̄.

Pena. xxxiiij. circa finem.

Nōne in nomine tuo ꝓphetauim? & i nomine tuo virtutes multas fecim?. Prophia. xxvj. Itē Mi

Cōfitebor illis. quia nūq̄ no- ¶ raculū. v.

ui eos &c̄. Electio. x. ante mediū.

¶ Capitulo. viij.

Cū descendisset Jesus de monte leprosū curauit.

Amen dico vobis nō inuēi tan- ¶ Lex. lxxxij.

tam fidem in israel. Fides. xij. in medio.

¶ Capitulo. x.

Gratis accepistis gratis date. Elemosina. xxxij. post mediū.

Estote prudentes sicut serpentes. Spiritussanctus. xvij. circa principium.

Nihil opertū qđ nō reuelet̄ neq̄ absconditū quod nō sciat̄. Reprobatio. xv. circa medium.

Nolite timere eos q̄ occidūt corp? . Timor primo.

Multis passeribꝫ meliores estis vos. Timor. ꝑmo
Qui non accipit crucē & sequit̄ me non est me dignus. Crux christi. xvm̄. post principium.

¶ Capitulo. xj.

Tu es qui venturus es &c̄. Fides. x.
Amen dico vobis nemo inter natos mulierum &c̄
qui aūt minor est in regno celorū maior est illo.
Prophetia vltimo. in medio.
Venite ad me oēs qui laboratis & onerati estis
& ego reficiam vos. iugum eī meū suaue est: &
onus meum leue. Lex. cxj. & cxm̄.

¶ Capitulo. xij.

Abijt Jhesus sabbato per sata & discipuli vellificabant spicas. Preceptum. xx. aī medium
Qui blasphemauerit in spūmsāctū. Blasphe. mj.
Ex abūdātia cordis os loqtur. Locutō. ix. p. m.
De omni verbo ocioso qđ locuti fuerint homines
reddēt rationē de eo in die iudicij. Ibidem. ix.
Sicut fuit Jonas in vētre ceti. Descēsus
christi ad inferos. vj ¶ tio. vj. post. me.
Cum immūd? spūs exierit ab homine. ¶ Tēpta

¶ Capitulo. xm̄.

Attulit fructū aliud tricesimū aliud sexagesimū
aliud centesimū. Virginitas. mj. vltra mediū
Colligite ꝑmū zizania & alligate fasciculos ad cō
burendum. Pena. xxxvj. post medium.

¶ Capitulo. xmj.

Modice fidei q̄re dubitasti. Fides. xm̄. ante. me.

¶ Capitulo. xv.

Ypocrite bene prophetauit de vobis Jsaias dicēs.
populus hic labijs me honorat: cor autē eorū longe est a me. Laus dei. ꝑmo. capitulo.
De corde exeūt cogitatōes male. Cogitatio. mj.
O mulier magna est fides tua. Fides. xm̄.

¶ Capitulo. xvj.

Tibi dabo claues regni celorū. &c̄ Claues ecclesie
v. & cōsequēter per totū & ꝑcipue. xv.
Quodcūq; solueris sup terrā. Claues ecclesie. xvij.
Qui post me vult venire abneget semetipm &c̄.
Elemosina. xxxix.
Quid pficit homini si vniuersū mundum lucretur
&c̄. Aut quam cōmutationem dabit homo p̄ anima sua. Venditio. vj.
Tūc reddet vnicuiq; ſm ópa sua. Meritū. ꝑmo.

¶ Capitulo. xvm̄.

Si peccauerit in te frater tuus. corripe eum inter
te & ipm solum. Correptio. vm̄. in medio.

¶ Capitulo. xix

Si vis pfect? eē vade & vende oīa que habes.
Charitas. vij. & Elemosina. xxxm̄.
Veni sequere me & habebis thesauꝝ in celo
Beatitudo. xij. post ꝑncipium.
Ecce nos reliquimus omnia & secuti sum? te.
Crux. xvm̄. ante medium.
Qui secuti estis me &c̄: centuplum accipietis. Elemosina. xl. Item. dona spiritussancti. xxij.

¶ Capitulo. xx.

Voca oparios & redde illis mercedē. Meritum. j.
Amice nō facio tibi iniuriam. Locutio. xv.
Multi sūt vocati pauci vō electi. Electō. vj. & vij
Scitis quia principes gentium dominantur eorum
& qui potestatem exercent in eos benefici vocantur
&c̄ vsq; in finem autoritatis. Prelatio. vij.

¶ Capitulo. xxj.

Maledixit dominus ficulnee ꝓpter quatuor.
Maledictio. ij. & accidia. m̄j.
Dō q̄dā habuit duos filios & dixit ad ꝑmū. vade
hodie opare in vineā meā &c̄. Prelatio. mj.

¶ Capitulo. xxij.

Ligate ei manꝰ & pedes ꝓicite &c̄. Pena. xxij.
Ibi erit fletus & stridor dentiū. Ibidem. xxxv.
Diliges dominū deū tuū ex toto corde tuo &c̄.
Dilectio. ix. & x.
Diliges ꝓximū tuū sicut teipm. Dilectio. xvij.

¶ Capitulo. xxij.

Ve vobis scribe & pharisei ipocrite qui mundatis
quod deforis est. intus autem estis plemi rapina &
immundicia. Beatitudo. xxm̄. in ꝑncipio.
Amāt primos recubit? i cenis & ꝑmas cathedras
in synagogis &c̄ Prelatio. vj. principium.

¶ Capitulo. xxm̄. ¶ Seuerātia. vij

Qui pseuerauerit vsq; in finē hic salu? erit. Per
Nisi abbreuiati fuissent dies illi nō fieret salua omnis caro. Prophetia. lxvj. in fine.
Erunt duo in agro. mola & lecto &c̄. Incertitudo. Capitulo vnico.
Vigilate q̄a nescitis q̄ hora dñs vr̄ vētur? sit. In

¶ Capitulo. xxv. ¶ certitudo.

Amen dico vobis nescio vos. Octm. xj. aī mediū
Vigilate q̄a nescitis diē neq; horā. Incertitudo.
Abscondi talētū tuū i terra. Ambitio. ij. post me.
Discedite a me maledicti in ignē eternum. Pena.
xxxij. vel pene inferni. mj.

¶ Capitulo. xxvj.

Tristis ē aīa mea vsq; ad mortē. Crux. xij & xm̄
Spiritus quidem promptus est caro aūt infirma
Lex. cxxxij. ante mediū.
Cōuerte gladiū tuū in locū suū. Bellū. m̄j. aī me.
Omnis qui acceperit gladiū gladio peribit. Bellū
ij. Item vsurpatio iudicij. ꝑmo ca.

¶ Capitulo. xxvij.

Latrones qui crucifixi erant improperabant ei
Passio christi. mj. in fine.
Deus deus meus vt q̄d dereliq̄sti me. Incarnatio
xxij. Item sepultura christi. ix. & x.
Jesus clamās voce magna tradidit spiritū. Sepul
Accepto corpore inuol- ¶ tura xp̄i. vm̄.
uit sindone munda. Sepultura christi. m̄. & v.

¶ Capitulo. xxvm̄

Euntes i mundū docete omnes gētes baptisantes
eos in nomine patris & filij & spiritussancti.
Trinitas. xj. i ꝑncipio.

Sequũtur autoritates expofite ex euangelio
fm Marcum. Capitulo. vnj.

AT cõminat? ẽ eis ne cui dicerent de illo.
Pater noster .vj.

Capitulo.ix.

Si potes credere oĩa possibilia sũt credenti .Mira
Capitulo.xmj. culũ.v.
Cepit pauere & tedere. Crux.xmj.in medio

Capitulo .xvj .

Qui crediderit & baptisat? fuerit saluus erit
Fides .xmj. Item Trinitas.xj.
Signa aũt eos qui in me crediderint hec sequent
&c̃. Fides.xmj.post medium
Sup egros man? imponẽt .Absolutio.v.in me.
Illi aũt pfecti p̃dicauerũt vbiq dño cooperante
& fmonẽ ofirmante sequẽtibo sigmis .Prophia.j

Sequũt autoritates expofite ex euãgelio Lu
ce.

Capitulo.primo.

MIssus est ãgel? gabriel a deo &c̃. Incar=
Spiritussanct? supue= natio.mj.
niet in te expomt septem modis .Incar
natio.xvj .ante medium.

Capitulo.ij.

Postq̃ cõsũmati sunt dies octo vt circũcideretur
puer &c̃. Nomen christi.v.&. vj.
Pã turtur aut duos pullos colũbar Lex.xxxix

Capitulo.mj.

Facite dignos fruct? penitẽtie. Penitẽtia .mj

Capitulo.v.

Precepit illi dñs ne cui diceret. Preceptũ .ij.
Vade oñde te sacerdoti . Cõfessio .xxv .añ me.
Quis potest peccata dimittere misi solus deus.
Absolutio.ij.post medium.

Capitulo.vj.

Diligite inimicos vros .Dilectio.xxxj.in pnci.
Mutuũ date nihil inde sperates. Elemosina.xv.
Date & dabit̃ vobis. Elemosina.xxxj.añ.medi.
Mensurã bonã & ofertã & coagitatã & supefflue=
tẽ &c̃. Mensura.mj.p? medium.

Capitulo.vij.

Domine nõ sum dignus vt intres sub tecto meo.
Eucaristia.xxvij.post medium.

Capitulo.vnj.

Ad temp? credunt & in tpe temptatõis recedũt
Fides.xmj.in medio.

Capitulo.ix

Si q̃s vult p? me venire tollat crucẽ suã. Crux
Sequar te quocũq; ieris. rñdit Je= .xvmj.
sus vulpes foueas habent & volucres celi nidos
&c̃. Et ait domin? ad alter sequere me &c̃.
Religiosus.xmj.xv.&.xvj.
Nemo mittens manum suam ad aratrum &c̃.
Religiosus.xnj.xmj.&.xvij.

Capitulo.x. .vj.

Gaudete q̃a noia vra scripta sũt i celis. Lib vite
Homo quidã descendebat ab hierusalem in iericho
&c̃. Peccatum.xxvnj.in medio.
Martha martha solicita es & turbaris erga pluria
Contemplatio.vnj.&.ix.
Maria optimã partẽ elegit. Cõtẽplatio.ix.p? me

Capitulo.xj.

Et ille si pseuerauerit pulsãs &c̃ Oro.vnj.p? me
Lucerna corpis tui ẽ ocul? tu?. Intẽtio.ij.añ me
Quod superest date elẽosinã. Elẽosina.vnj.p? me.

Capitulo.xij.

Vendite que possidetis & date elemosinã. Elemo=
sina.xxxvij.in principio.
Quisputas est fidelis seruus & prudens quẽ con=
stituit dñs sup familiam suam vt det illis in tem=
pore tritici mensuram. Prelatio.v.principium.
Ignẽ veni mittẽ in terrã &c̃. Spũssanct? .xxvnj
Putas quia pacem veni dare in terram .nõ &c̃.
Pax.ij.post medium.

Capitulo.xnj.

Contendite intrare p angustam portam &c̃.
Contentio.nj.circa finem.

Capitulo.xmj.

Cui? vestr asinus aut bos in puteũ cadet & non
cõtinuo extrahz illũ die sabbati. Preceptũ.xxmj
Recũbe in nouissimo loco. Prelatio.vj.
Item humilitas.v.
Cũ facis conuiuiũ voca paupes &c̃ Elẽosina.xxmj
Compelle intrare libenr arbitriũ.xvj.circa finẽ.

Capitulo.xv.

Quis ex vobis homo qui habet centum oues & si
perdiderit &c̃. Preceptum.xxnj.
Gaudiũ est coram angelis dei super vno peccato=
re &c̃. Amor.xxvij.
Ego aũt hic fame pereo. Bula capi.vltimo.
Cũ adhuc longe esset vidit illum pater &c̃.
Misericordia dei.mj.post mediũ.
Epulari & gaudere oportet. Eucharistia.vnj.

Capitulo.xvj. fina.xxmj.

Facite vob amicos de mãmona iniqtatis. Elemo=
Diues epulo cũ eẽt in tormentis rogauit Abraam
vt mitter Lazar &c̃. Hinderesis vltimo p? me.

Capitulo.xvij. & Bula vltio

Cũ feceritis oĩa q̃ p̃cepta sũt vobis dicite serui in
utiles sumus .Humilitas.mj.ante mediũ.
Ite oñdite vos sacerdotibo. Lex.lxxxnj. Itẽ Cõ=

Capitulo.xvmj. fessio.xvj.

Oportet semp orare & nõ deficere. Oro.vij.cir.fi
Publicanus a longe stans nolebat oculos &c̃.
Adoratio.xj. Item oratio.vnj.
Vade & vende omnia que habes & da pauperibo
&c̃. Bonũ vltimo in fine.

Capitulo.xix.

Si quẽ defraudaui reddo q̃druplũ. Restitutio vl
Dñe ecce mna tua quã habui re= timo in fine.
positam in sudario. Ambitio.ij.post medium.

Capitulo.xxj.

Vidit quãdam viduam pauperculam mittentem in
erarium minuta duo & dixit .vere dico vobis quia

hec vidua pauper plusq̄ omnes misit &c̄ . Ele=
mosina . xxv . Item Voluntas . nj .

¶ Capitulo . xxij .

Desiderio desideraui hoc pasca manducare vobis=
cum . Sepultura christi . vnj . circa finem .
Facta est contentio inter discipulos quis eoz &c̄ .
Contentio . ij . Item . Prelatio . vij .
Ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret &c̄ .
Temptatio . v . in medio .
Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua . Fi=
Qui non habet gladiū ven= ¶ des . xj . in medio
dat tunicā suā & emat gladiū . Bellum . nj .
Dñe ecce duo gladij hic . Ibidē . Item Vsurpatio
Apparuit aūt illi angelus con= ¶ indicij . nj .
fortans eum Angeli . xxxnj .

¶ Capitulo . xxnj .

Herodes interrogauit Jhesum multis ſmonibo at
ipe nihil illi respondebat . Locutio . ij . post mediū
Facti sūt amici pylat? & herodes . Amicicia . xvj .
Amen dico tibi hodie mecū eris in paradiso . Re=
ceptacula animarum . ij . in medio .
Et ecce vir nomine . Joseph qui erat decurio &c̄ .
Sepultura christi . nj . in principio .

¶ Capitulo . xxmj .

Et ipe finxit se longi? ire . Simulatō pmo . i pn .
Palpate & videte qa spūs carnē & ossa nō habet
Resurrectio christi . mj . ante mediū .

¶ Sequūt autoritates exposite ex euangelio san
cti Johānis . ¶ Capitulo . Primo .

Erat lux vera . Lux . vij .
Dedit eis potestatem filios dei fieri &c̄ .
Fama primo capi . post medium .
Verbū caro factū ē . Incarnatio christi . xxxmj .
Lex per moysen data est gratia & veritas per Je
sum christum . Lex . cxxj . circa principium .
Medius aūt vestrū stetit quem vos nescitis &c̄ .
Incarnatio . xxvj . post medium .
Ecce agnus dei &c̄ . Lex . cxxj . ante mediū
Ecce vere israelita in quo dol? nō ē . Remissio . v .

¶ Capitulo . nj .

Sicut moyses exaltauit serpētem in deserto &c̄
Crux . vj . in principio .
Qui credit in eum nō iudicat &c̄ . Fides . xmj . cir
¶ Capitulo . mj . ¶ ca mediū
Qui biberit ex hac aqua quā ego dabo ei non sitiet
in eternum . Delectatio . vj
Veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate
Spiritussanctus . xxxj . Adoratio . x .

¶ Capitulo . v .

Ecce san? fact? es noli peccare ne deteri? tibi ali
quid contingat . Peccatū . xij . post medium .
Omnes qui in monumentis sunt audient vocem fi
lij dei . Sepultura christi . Primo ca .

¶ Capitulo . vj .

Descendi de celo nō vt faciam voluntatē meā . sed
voluntatē eius qui misit me . Crux . x . circa pncipiū

Nemo potest venire ad me nisi pr̄ me? traxerit eū
Beatitudo . xij . Item Crux . vij .
Siqs manducauerit ex hoc pane viuet in eternū
Eucaristia . xxxij .
Nonne ego vos duodecim eligi & vnus ex vobis
diabolus est Electio . x . in medio .

¶ Capitulo . vij .

Mihi indignamini qa totū hoiem saluū feci in sab=
Nondū erat spiritus da= ¶ bato . Preceptū . xxij .
tus qa nōdū fuerat Jesus glorificatus . Spūssan=
¶ Capitulo . vnj . ¶ ctus . xxmj .
Omnis qui facit peccatum seruus est peccati .
Liberum arbitriū . xxvmj . in fine .
Si g̃ vos filij dei libauerit vere libi eritis . Ibidē
Abraam pater vester exultauit vt videret diem
meū vidit & gauisus est Trinitas . x . p? pncipiū

¶ Capitulo . ix .

Opamāi dū dies ē qa venit nox qñ nemo pt̄ opari

¶ Capitulo . x . ¶ Lux . xij .

Qui non intrat per hostium sed aliunde ille fur est
& latro . Fidelitas . nj . ¶ atitudo . xij .
Ego sū hostiū p me siqs introierit saluabit̄ . De=
Mercenarius vidit lupū venientē & fugit . Fide=
litas . nj . Item iustificatio impij . mj .
Ego pono animā meā : a meipo potestatem habeo
ponendi eam &c̄ . Incarnatio . xxij . circa finem .
Ego & pater vnū sum? . Trinitas . xx . p? mediū

¶ Capitulo . xj .

Ecce quē āmas infirmat̄ . Oratio . nj . in medio .
Cayphas prophetauit dicens vos nescitis quicq̄
nec cogitatis expedit vobis vt vnus moriat̄ homo
&c̄ . Prophetia . lxvnj . ante mediū .

¶ Capitulo . xij .

Nisi granū frumenti cadens in terram mortuum
fuerit . &c̄ . Laus dei . vnj . post mediū .
Qui amat animā suā pdet eā . Amor . vj . añ finem
Nunc pnceps hui? mūdi eiciet̄ foras . Crux . vij .
Et ego si exaltatus fuero a t̄ra omia trahā ad me

¶ Capitulo . xnj . ¶ Ibidem .

Cum diabolus misisset in cor vt traderet eum Ju
das . Cogitatio . mj . vltra mediū
Qui lotus est nō indiget nisi vt pedes lauet &c̄ .
Prophetia . xlj . circa principium .
Ego scio quos elegerim . Electio . x . circa pncipiū
Et post bucellam tūc introiuit in eū sathanas .
Eucaristia . xxij . circa finem

¶ Capitulo . xmj .

Ego sum via veritas & vita . Lux . vnj .

¶ Capitulo . xv .

Jam non dicam vos seruos qa omia que audiui a
patre nota feci vobis . Spūssanct? . v . añ medium
Vos aūt dixi amicos qa omia q̄ &c̄ . Amicicia ix
Nō vos me elegistis sed ego ele= ¶ qsi circa finē .
gi vos . Electio . ix . in pncipio .
Cū venerit paraclitus quem ego mittam vobis a
patre . Spiritussanctus . xxx .

¶Capitulo. xvij·

Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū vez deū
Ebitudo. xvij· in principio·

¶Capitulo. xviij·

Mitte gladiū tuū in vagimā &c̄· Vsurpatio iudi-
Capitulo· xix ¶cij· v·

Propterea qui tradit me tibi maius pc̄m habet·
Peccatum· lxx· circa principium·
Et baiulans sibi crucem exiuit i eum qui dicitur
caluarie locum· Crux· xvij· vltra medium·
Milites cū crucifixissent eū acceperūt vestimēta
ei? &c̄· vsq; ibi· Nō scindam? eā· Prophia· lxviij
Cōsūmatū est· Sepultura christi· vij· vltra me·
Vnus militū lat? eius lācea aperuit & cōtinuo ex
iuit sanguis & aqua· Eucaristia· x· in p̄ncipio
Venit Nicodem? ferēs mixturā mirre & aloe·
Sepultura christi· ij· in medio·
Joseph tulit corpus Jesu & inuoluit sindone mū
da· Sepultura christi· v· in p̄ncipio·

¶Capitulo· xx·

Jnsufflauit in eos & dixit accipite spiritūsanctū·
Spūssanct?· xvij· Jtem claues· v· & spāliť· xvj
quoz remiseritis pc̄ta remittūť eis· Absolutio· ij

¶Capitulo· xxj·

Diligis me plus his: domine tu scis quia amo te
Electio· xix· circa principium·
Pasce oues meas· Prelatio· ij· circa p̄ncipium

¶Sequuntur autoritates exposite ex epistola
Pauli ad Romanos ¶Capitulo Primo·

Dicētes se esse sapientes stulti facti sunt·
Superbia· vj· in medio·
Tradidit illis de? in desideria cordis eoz
Oratio· ij· ante medium·

¶Capitulo· ij·

Jnexcusabilis es o hō oīs q̄ iudicas· Judiciū· ij·
An diuitias bōitatis ei? patiētie & lōganimitatis
contemnis· Jgnoras qm̄ benignitas dei ad peni-
tentiā te adducit· Spūssanct?· xxv· p? medium
Scdm duriciā aūt tuā & cor impenitēs thesauri
zas tibi iram &c̄· Reprobatio· xij· xiij· xvij· & xv

¶Capitulo· ij·

Justificati gratis per gratiā ipius· Lex· ca· cxv

¶Capitulo· iij·

Lex iram operať· Lex· ca· cxxxiij
Vbi ñ ē lex nec p̄uaricatio legis &c̄· Lex· cxxvj
Vocat ea q̄ nō sūt tanq̄ ea que sunt· Eucaristia
¶Capitulo· v· ¶xxxix·

Caritas dei diffusa ē p spūm sāctū i cordibo nr̄is
Per vnū hoīez in hūc mū- Caritas· vij
dum pc̄m intrauit· Cōcupiscētia xij· circa p̄nci
In quo oīes peccauerūt· Cōcupiscētia ix·
Lex subintrauit vt abundaret delictum· Lex·
¶Capitulo· vj· ¶cxxvj· & cxxvij
Quid ergo dicemus pmanebim? i peccato vt gra
tia abūdet &c̄· Absit· Pc̄m· lxxxiij·
Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire immūdicie
& iniq̄tati ad iniq̄tatē ita nūc exhibete Pr̄ nr̄ xiij
Quē ergo fructū habuistis tūc in quibo nunc eru-
bescitis· Retractio a peccato circa finem·

¶Capitulo· vij·

Concupiscentiā nesciebam nisi lex diceret· Non
concupisces &c̄· Concupiscentia· xij· p? medium
Pc̄m occasione accepta p mandatū opatū ē i me
omnē concupiscētiā Cōcupiscētia· j Jtē Lex cxxvj
Jta lex quidam sancta· & mandatum sanctum· &
iustum· & bonum· Lex· xxxiij·
Velle adiacet mihi· pficere aūt bonū nō inuenio·
Liberum arbitrium· xxix·
Non enī q̄ volo bonū hoc ago· sed q̄ odi malum
hoc facio· Jbidē· Jtem Intentio vltimo·
Cōdelector enī legi dei fm interiorē hominē· Lex
Video autem aliam legem in mem- ¶cxxxij·
bris meis· Amicicia· xvj· Concupiscentia· ij·

¶Capitulo· viij·

Lex noua adducit in libertatem glorie filioz dei·
Lex capi· cxxxij· post medium·
Si fm carnē vixeritis moriemini· si aūt spū facta
cāmis mortificaueritis vivetis Spūssanct?· xxvij
Spūs adiuat infirmitatē nr̄az· Spūssanct?· xxix
Nam quid oremus nescim? sed ipe postulat p no
bis gemitibo inenarrabilibo Jbidē· xxxj· post me·
Diligentibo deū omnia coopanť in bonū· Malū· v·
quos p̄scivit & p̄destinauit: quos aūt p̄destina-
uit· &c̄· Electio· vij· in medio· Jtem Prescietia
diuina· ix· & Predestinatio primo·
quos p̄destinauit hos & vocauit· Justificatio im
¶Capitulo· ix· ¶pij p̄mo ca·
Optabā anathema eē p fribo meis Cōtēplatō· vij
Vt fm electionē ꝓpositū di manēt &c̄ Electō· iij
Cui? vult miseret̄· & quē vult indurat· Misericor
dia dei· ij· Jtem Predestinatio p̄mo· Jtem· Re-
probatio· vij· Jtem· Liberari a peccato· xvij·

¶Capitulo· x·

Corde creditur ad iusticiā· ore aūt fit confessio ad sa-
¶Capitulo· xj· ¶lutē· Fides· iij
Ex ipo & p ipm & in ipo &c̄· Esse dei p̄mo ca·
Jtem Trinitas· capi· xix·
Ex quo omnia p quem omnia· Jbidem·
¶Capitulo· xij· ¶Pr nr̄· vj·
Vt probetis q̄ sit voluntas di bona bñplacēs & pfēa
Spiritu feruētes· Spiritussanct?· xxvij·

¶Capitulo· xij·

Omīs anima psatibo sublimioribo subiecta sit: nō
ē enī potestas nisi a deo· Accusat?· ij· circa p̄nci·
Nō enī sine causa gladiū portat· dei enī minister ē
Vsurpatio iudicij· vij· circa medium·
Reddite ommibo debita· cui tributū tributum· cui
vectigal vectigal &c̄· Restitutio· ij·
Plenitudo legis ē dilectio· Lex· cxxxij· circa p̄n·
Jn die honeste ambulemus non in cōmessationibo
¶Capitulo· xiij· ¶Ebrietas· j·
Tu qui es q̄ iudicas alienū suū suo dño stat aut
cadat· Vsurpatio iudicij p̄mo· Jtem Judiciū· ij·

Omīa mūda mūdis · Lex · xcvij · post medium
Omne quod non est ex fide peccatū est. Infideli=
tas. nj · Item fides vltimo ·

¶ Capitulo · xv. /

Abundetis in spe & virtute spiritussancti. Spiri=
tussanctus · xxix · circa finem ·

¶ Sequūt autoritates exposite ex epistola pma
ad Corinthеos · Capitulo · Primo ·

Os aūt pdicam? christū crucifixū iudeis
quidem scandalum gentibus autem stul=
ticiam . Crux · xvj · circa finem.
Fact? est nobis a deo sapiētia . iusticia · sanctifica
tio · & redemptio · Dona spūssancti · vij · Itē Crux

¶ Capitulo · ij · ¶ xvij ·

Non eī iudicaui me scire aliq̄d inter vos misi Jesū
christū & hūc crucifixū · Crux · xvj · circa finem
Spūs oīa scrutat etiā pfunda dei Spūssanct? · nj
Animalis hō nō pcipit ea q̄ sūt spūs dei · Stulti=
Spiritalis omnia iudicat · Justi= ¶ cia · mj ·
cia humana vltimo · ca · Item Judiciū · mj ·

¶ Capitulo · nj ·

Cum sit inter vos zelus & cōtentio &c̄ · Contentō
ij · Item Zelus · ij ·
Dei sumus adiutores · Spes · nj · Item prescien
tia diuina · xij · Item predestinatio · ij ·
Siq̄s aūt superedificat sup fundamētū hoc · aurum
argentū lapides preciosos · Pena · xx · & · xxj ·
Qui edificat lignū fenū stipulā salu? erit sic tn q̄si
p ignē · Pena · xxviij Itē Auaricia · nj · iuxta finē

¶ Capitulo · iij ·

Nolite aī temp? iudicare · Judiciū hūanum pmo
Quid habes q̄d nō accepisti · si aūt accepisti quid
gloriaris quasi nō accepis · Superbia · v · circa pn ·
Nos stulti propter christum vos aūt prudentes
in christo · Stulticia · nj ·

¶ Capitulo · v ·

Ego iudicaui eum qui sic operatus est tradere sa=
thane &c̄ · Infideles · nj ·
Modicū fermentū totā massam corrumpit · Ibidē ·
Pasca nostrū imolatus ē christ? itaq̄ epulemur
&c̄ · Eucaristia · vij · ante medium ·
Quid eī mihi de his q̄ foris sūt iudicare · Infide=
¶ Capitulo · vj · ¶ les · nj
Abluti estis · sanctificati estis · iustificati estis &c̄
Spiritussanctus · nj · circa finem ·
Qui adheret deo vnus spiritus est cum eo &c̄ ·
Spiritussanctus · xxxv ·

¶ Capitulo · vij ·

q̄ si non cōtinēt nubant : melius est enim nube=re
p̄ vri · Concupiscētia · nj
De virginibo pceptū dñi nō habeo : cōsiliū aūt do
Virginitas · ij · Item Dona spiritussancti · xvj ·
Mulier innupta & vgo cogitat q̄ dñi sūt · Virgi=
¶ Capitulo · viij · ¶ nitas · ij ·
Scientia inflat · caritas edificat · Studium · ij ·
Scim? q̄a ydolū nihil est ī mūdo · Preceptū · xv

¶ Capitulo · x ·

Neq̄ murmuraueritis sic̄ quidam eorū murmura
uerūt · Locutio · xvij ·
Qui se existimat stare videat ne cadat · Cari=
tas · xij · ante mediū ·
Fidelis deus qui non patiet̄ vos temptari &c̄ ·
Temptatio · vj · post mediū ·
Sive manducatis sive bibitis sive aliud q̄d facitis
oīa in gloriā dei facite · Abstimētia · nj · post me ·
Oīa in gloriā dei facite · Intentio · v ·

¶ Capitulo · xj · /

Omnis viri caput christ? Prophia · xlix · p? me ·
Laudo vos : in hoc nō laudo · Adulatio primo ·
Probet aūt seipm hō &c̄ · Examiatō oscie aī me ·
Cū cōuenitis ad māducandū inuicē expectate siq̄s
esurit domi manducet · Eucaristia · xlv ·

¶ Capitulo · xij ·

Diuisiones gratiaꝝ sūt : idem aūt spiritus &c̄ ·
Spiritussanctus · xxxnj · ante mediū ·
Hec omnia opatur vnus atq̄ idem spūs diuidens
singulis prout vult · Ibidem circa p̄ncipium ·
Que putamus ignobiliora mēbra corpis his hono
rem abūdantiorē circūdam? · Habit? · nj · aī me ·
Emulamini carismata meliora · Zelus primo ·

¶ Capitulo · xnj ·

Si habuero omnē fidem ita vt mōtes trāsferā &c̄
Fides vltimo post mediū ·
Si tradidero corp? meū ita vt ardeā · Fides · vnj ·
Caritas nō inflat̄ nō ē ambiciosa · Ambitio · pmo
Caritas nūq̄ excidit · Dilectio · vij · Item Virtus
Scientia destruet̄ · Virtus · vj · ¶ vj ·
Nūc aūt cognosco ex parte : tūc aūt cognoscā sicut
& cognitus sum · Beatitudo · xvj · aī mediū ·

¶ Capitulo · xnj ·

Si aūt omnes pphetēt intret aūt q̄s infidelis &c̄ ·
Prophetia · vnj · circa finem ·
Si q̄s ignorat ignorabit̄ · Doctm · xj · & · lxxvnj ·

¶ Capitulo · xv ·

Alia claritas solis . alia lune . alia stellaꝝ : & stella
differt a stella in claritate · Beatus · v · circa p̄nci ·
Seminat̄ in corruptione resurget ī incorruptione
seminat̄ ī ignobilitate &c̄ · Resurrectio christi · v
Seminat̄ corpus animale resurget spirituale ·
Notes sanctoꝝ · vj ·

¶ Sequūt autoritates exposite ex epistola Pau
li secunda ad Corinthеos // ¶ Capitulo · Primo

On est apud me ē & nō &c̄ · Mēdaciū · j ·

¶ Capitulo · ij ·

Consolamini huiusmodi ne forte abundā
tiori tristicia absorbeat̄ · Desperatio · nj ·

¶ Capitulo · nj ·

Lr̄a occidit · Lex · cxxvj · & · cxxvnj ·
Velamen in lectione moysi manet in christo reue
latum · Lex · capi · cxxij ·
Velamen moysi in christo reuelatū · Lex · cxxnj
Vbi spiritus dñi ibi libertas · Lex · cxxxij · in me ·

Nos vero reuelata facie gloriã dommi speculãtes
Trinitas. xxix Item Lex. cxxnj. ante medium.

¶Capitulo. mj.

Deus huius seculi excecauit mentes infidelium.
Reprobatio. vj. in medio.

¶Capitulo. vij.

Gaudeo nõ qa cõtristati estis sed quia contristati
estis ad pemitentiam Dolor. xvij. circa pncipium
Tristicia que fm deũ est pemitentiã in salutẽ sta-
bilem operatur. Dolor. mj.
Tristicia seculi mortem operatur. tristicia aũt q̃
fm deũ est &c̃. Accidia. mj. & Dolor. xvj. i me.
Ecce em̃ hoc ipm̃ q fm deũ otristati vos. Dolor

¶Capitulo. vnj. ix.

Vestra abundantia illor inopiã suppleat vt illor
abundantia vestre inopie sit supplementum.
Elemosina. xnj. & xxxvij.

¶Capitulo. ix.

Hilarem aũt datorẽ diligit de?. Donũ. v. cir. pn.

¶Capitulo. xj.

Quẽ de? cõmẽdat ille pbatus est. Vana gloria. j

¶Capitulo. xij.

Si gloriari voluero nõ ero insipiẽs &c̃. parco aũt
nequis existimet &c̃. Veritas. mj.
Scio hominem in christo raptum vsq ad terciũ
celũ. Raptus. nj. mj. & vj. capi.
Parco aũt nequis existimet me supr̃ id qd̃ videt
in me. Jactantia pmo ca. ante medium.
Ne magnitudo reuelatõnũ extollat me: datus ẽ mi
hi stimul? cãis mee ãgel? sathane. Tribulatõ. j
Sufficit tibi gratia mea. Gratia ca. xj.
Item Liberũ arbitrium. v.

¶Sequũt autoritates exposite ex epistola Pau
li ad Galathas. ¶Capitulo. nj.

Qui Christus nos redemit de maledicto legis fa-
ctus p nob̃ maledict?. Incarnatio. xlvnj.
Abrae dicte sunt promissiones & semini eius.
Prophetia. xxxix. vltra medium.
Lex ordinata ẽ p ãgelos i manu mediatoris Lex

¶Capitulo. mj. xxvnj.

At vbi venit plenitudo temporis misit deus filiũ
suum &c̃. Incarnatio xxix. in pncipio.
Egena fuit lex vet? infirma & onerosa. Lex. cxx
Eijce ancillam & filiũ eius. Filius capi. ij.

¶Capitulo. v.

Caro cõcupiscit aduersus spiritum. Concupi-
scẽtia pmo. Libido. ix. Pater noster. vij. Liber
arbitrium. xxix. Item Amicicia. xvj.
Fruct? aũt spũs ẽ caritas. gaudiũ &c̃. Frutio. v

¶Capitulo. vj.

Alter alteri? onera portate. Liberari a pcto. xv.
Vnusquisq onus suum portabit. Ibidem.
Dum temp? habem? opemur bonũ ad oẽs. Bñ-
Mihi aũt absit gloriari nisi in cruce. ficiẽtia. ij.
dñi &c̃. Crux. xvj. ante medium

¶Sequũt autoritates exposite ex epistola ad
Ephesios. ¶Capitulo Primo.

Elegit nos in ipo ante mũdi cõstitutionem
Electio. v. in principio.

¶Capitulo. nj.

Nos sumus circũcisi q̃ seruim? in spiritu & gloria-
mur in christo fiduciã hñtes. Spũssanct?. xxvij
Vt possitis compr̃hendere cũ ommibus sanctis que
sit longitudo. latitudo &c̃. Crux. vnj. in medio

¶Capitulo. mj.

Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pa-
cis. Pax. ij. Item spiritussanctus. ix.
Vnicuiq nostr̃ data est gr̃a fm mensuram dona-
tionis christi. Spiritussanctus. xxxnj. p? mediũ
Ascendit sup omnes celos vt adimpleret omnia.
Ascensio christi. vij. post mediũ.
Ascendens in altum captiuã duxit captiuitatem
dedit dona hominib̃. Ibidem post mediũ.
Renouamini spiritu mẽtis vre Spiritussanct? vj

¶Capitulo. v.

Fornicatio aũt & omnis immundicia aut auaricia
nec nominet̃ in vobis sicut decet sanctos &c̃.
Locutionis peccatũ. v. ante mediũ.
Auaricia est ydolor seruitus. Auaricia. v. i me.
Omne qd̃ manifestat̃ lumen est. Lux. vj.

¶Sequuntur autoritates exposite ex epistola ad
Philipenses. ¶Capitulo. Primo.

Tate in vno spiritu vnanimes. Spiritus-
sanctus. xxxvij. in medio.

¶Capitulo. ij.

Exinaniuit se formã serui accipiens. Incarna-
tio. xlmj. circa pncipiũ.
Humiliauit semetipm̃ factus obediẽs &c̃. Crux.
ix. x. capi. & deinceps.
Propt̃ qd̃ & de? exaltauit illũ Ibidẽ xnj & xmj
Vt in noie Jesu omne genu flectat̃ &c̃. Crux. xv
Cũ metu & tremore vrãm salutẽ opantes. Timor
Omnia aũt facite sine murmuratio- ¶xnj. ca.
nib̃ & hesitationib̃. Locutio. xvj.

¶Capitulo. nj.

Sequor aũt: cõprehendã in quo &c̃. Dilectio. xv
que retro sũt obliuiscẽs ad anteriora me extẽdẽs
Spiritussanct?. xxvnj. circa finem. Jtẽ Liberari

¶Capitulo. mj. ¶a peccato. v.

quor noia sũt in libro vite. Liber vite. vnj.

¶Sequũt autoritates exposite ex epistola Pauli
ad Colosenses. ¶Capitulo. Primo

Hmbuletis digne deo. Vana gloria pmo.
Permaneatis in fide fundati stabiles & im-
mobiles. Spiritussanctus. xxxvij. in medio.

¶Capitulo. ij.

In christo habitat oĩs plenitudo diuinitatis corpo
raliter. Incarnatio. xvnj. p? mediũ. ¶men. v.
In q̃ circũcisi estis circũcisione nõ mãufacta. No-
Expoliãs pncipat? & pt̃ates traduxit cõfidenter
palam triumphãs in semetipo. Nomẽ christi. nj.

¶ Capitulo · iij ·

Que sursū sūt querite &c̄ · Ascēsio christi p̄mo
Mortui em̄ estis & vita vestra abscondita est cum
christo in deo · Sepultura christi · p̄mo · ca
Nunc autem deponite & vos omnia iram · indigna
tionem · maliciā · blasphemiā · & turpem sermonē
Locutionis peccatum · v · post medium ·
Mulieres subdite estote viris sicut oportet in dño
Habitus · iij ·

¶ Sequūtur autoritates exposite ex epistola ad
Thessalonicēses ¶ Capitulo · v ·

De dñi sic̄ fur i nocte ita veniet · Zel? · iiij ·
Cum dixerint pax & securitas tunc repenti
nus eis &c̄ · Tempus · ij · in fine ·
Sine intermissione orate · Oro · vij · ante medium ·
Omnia p̄bate q̄d bonum est tenete · ab omni specie
mala abstinete vos Fama · ij · in medio ·

¶ Sequūtur autoritates exposite ex epistola ad
Thimotheum prima · ¶ Capitulo p̄mo

Finis p̄cepti caritas de corde puro &c̄ ·
Conscientia · xj · circa principium ·
Iusto non est lex posita · Incarnatio xl · circa fi ·
qui p̄us fui blasphem? · &c̄ · Infidelitas · ij ·
Misericordiam cōsecutus sum quia ignorās feci in
incredulitate · Peccatum · lxxvij ·
Christus Ihesus venit in hūc mūdum peccatores
saluos facere · Incarnatio · xxmj ·
Regi aūt seculoꝝ immortali inuisibili soli deo &c̄
Trinitas · xix · post medium ·

¶ Capitulo · ij ·

Obsecro p̄mo oīm fieri obsēcrōes postulatōes &c̄
Oratio · iiij ·
Deus vult omnes homines saluos fieri · Miseri
cordia dei · primo ·

¶ Capitulo · iij ·

Qui episcopatū desiderat bonū opus desiderat ·
Prelatio · ij · ante medium ·
Oportet ep̄m ee nō vinolētū · nō p̄cussorē · nō litigi

¶ Capitulo · iij · ¶ osū · Litigiū · ij ·

Exercē teip̄z ad pietatē &c̄ Dona sp̄ūssancti xxmj
Corpalis exercitatō ad modicū vtilis est &c̄ Ele

¶ Capitulo · v · ¶ mosina · xiiij ·

Seniorē ne increpaueris sed obsecra vt p̄rem &c̄
Primam fidem irritam fe- Correptio · vj ·
cerunt · Fides vltimo circa finem ·
Qui bene p̄sunt p̄sbiteri duplici honore digni
habeātur · Honor · vj · in medio Item Prelatio · ij

¶ Capitulo · vj ·

Habentes aūt alimenta & quibꝫ tegamur his con
tenti sumus · Habitus p̄mo · in p̄ncipio ·
Qui volūt diuites fieri incidūt in temptationem &
laqueum diaboli · Pena · ix · post medium ·
Radix oīm malorꝝ cupiditas &c̄ · Amor · vj · i me
Sectare iusticiam · pietatem · fidē &c̄ · Dona sp̄i
ritussancti · xxmj · circa principium ·

¶ Sequūtur autoritates exposite ex epistola ad
Thimotheū · ¶ Capitulo · ij ·

Sermo eorꝝ vt cancer serpit · Hereſis · iij ·
Firmū fundamentum dei stat habens signa
culū hoc nouit dñs q̄ sūt ei? · Liber vite p̄mo capi ·
Oportet seruū dñi nō litigare sed mansuetū esse ad

¶ Capitulo · iiij · ¶ omēs Litigiū · ij ·

Predica insta oportune · importuna argue · obsecra
increpa · Religiosus · vj ·

¶ Sequuntur autoritates exposite ex epistola ad
Tytum · ¶ Capitulo · Primo ·

Potens sit exhortari in doctrina sanā & omēs
q̄ cōtradicunt veritati arguere · Infideles · j ·
Confitent̄ se nosse deū factis aūt negant ·
Fides · viij · in fine · ¶ reſis · iij ·
Hereticū post p̄mā & sc̄dam monitionē deuita He

¶ Sequuntur autoritates exposite ex epistola ad
Hebreos · ¶ Capitulo · Primo ·

Qui cum sit splendor paterne glorie & figura
substantie eius: portās omnia verbo virtutis
sue: purgationē pctorꝝ faciēs · Lex · cxxij ·
Portans oīa verbo vtutis sue Esse dei · vj · i fine
Sedz ad dexterā maiestatis i excelsis · Ascēsio · v

¶ Capitulo · v ·

Nemo sibi sumit honorem sed qui vocat̄ a deo tāq̄
Aaron · Lex · ca · lxxj ·

¶ Capitulo · vj ·

Habem? spem sic̄ anchorā tutā & firmā · Spes · ij ·

¶ Capitulo · x ·

Umbrā hns lex futurorꝝ bonorꝝ · Lex · cxxij ·
Horrendū est incidere in manus dei viuentis ·
Iusticia diuina · capitulo vltimo in p̄ncipio ·

¶ Capitulo · xj ·

Fides ē substātia rerꝝ sperādarꝝ &c̄ · Fides p̄mo ca

¶ Capitulo · xij · ¶ tēpta · Crux · xij ·

Proposito sibi gaudio sustinuit crucē confusiōe con
Recogitate eum qui talem sustinuit aduersus se
metip̄m cōtradictionē · Crux · xvj · circa p̄ncipiū ·
Moyses dixit exterritus sū & tremebūdus · Lex ·

¶ Capitulo · xiij · ¶ cxxiiij ·

Beneficentie & cōmunionis nolite oblinisci &c̄ ·
Elemosina · vj · circa finem ·
Obedite prepositis vestris & subiacete eis · ip̄i em̄
peruigilant q̄si rationem reddituri pro animabus
vestris · Preceptum · xxvij · circa mediū ·

¶ Sequuntur autoritates exposite ex actibus
apostolorum · ¶ Capitulo · Secundo ·

Hparuerunt illis dispertite lingue tanq̄ ig
nis &c̄ · Spiritussanctus · xxj ·

¶ Capitulo · ix ·

Saule saule q̄d me psequeris · Remissio pcti · iiij ·
Et erat ibi tribꝫ diebꝫ nō videns neq̄ manducauit
neq̄ bibit · Raptus · v · in p̄ncipio ·

¶ Capitulo · xj ·

Corneli oꝛones tue & elemosine tue ascenderūt in memoriā in ꝛspectu dei · Infidelitas · ꝯ · circa finē Vas quoddā velut lintheū magnū q̄tuoꝛ inicijs vidit Petrꝰ summitti de celo & facta ē vox ad eū Surge Petre occide & manduca. Sepultura christi · v. capi. post medium ·

¶ Capitulo. xv.

Fide purificans coꝛda coꝝ · Fides · xm̄j · circa p̄n · Abstineat se a suffocato & sanguine · Lex · xcvij

¶ Sequūt autoꝛitates exposite ex epistolis canonicis Jacobi ¶ Capitulo · Primo ·

Omē gaudium existiate frēs &c̄ · Doloꝛ · xm̄j · Patientia opꝰ pfectū habet · Patiētia · ij · Sitis pfecti & integri in nullo deficientes · Opus vel opatio · m̄j · circa finem ·

Vir duplex animo incanstans est ī ommibꝰ vijs suis · Pꝛudentia · capi · v.

Beatꝰ vir q̄ suffert tēptationē Tēptatio · vj · ca · Deus neminem temptat Temptatio · p̄mo ca · Apud quē nō est transmutatō · Esse dei v̄m̄ · ī fine qui pspexerit in lege pfecte libertatis · Lex · cx & Religio munda & immaculata. cxxxij · hec est &c̄. Religio · ix · & · x · capitulis ·

¶ Capitulo · ij ·

Qui totā legē tuauerit offendat aūt in vno factꝰ est omniū reus · Opus vel operatio · m̄j ·

Qui offendit in vno factꝰ ē oīm reus · Pcēm · xv Miseꝛicoꝛdia supexaltat iudiciū · Miscoꝛdia dei vltio Fides sine opibꝰ mortua est · Fides vltimo añ me ·

¶ Capitulo · m̄j ·

Linguā nullꝰ hoīnū domare pt̄ &c̄ · Locutio · ꝯ · Vbi zelꝰ & ꝛtētio ibi icōstātia & omne opꝰ p̄uū Cōtētio · ꝯ · Pꝛudentia · v · Zelus vltimo ·

Que aūt desursū est sapientia p̄mū quidē pudica ē &c̄. Dona spiritussancti · vj · circa pꝛincipium

¶ Capitulo · m̄j ·

Vnde bella & lites in vobis: nōne ex coupiscētia? Litigium ca · p̄mo · ante medium ·

Litigatis & belligeratis · Ibidem ·

Appꝛopinq̄te deo & appꝛopinquabit vobis · Libari a pcto · xx ꝯ

¶ Sequūt autoꝛitates exposite ex epistola Petri Pꝛima ¶ Capitulo · ij ·

Sic vt liberi & nō quasi velamen habentes · &c̄. Liberum arbitrium · xxix ·

Regem honoꝛificate · Pꝛeceptum · xxvij · in fine ·

¶ Capitulo · m̄j ·

Parati semp ad satisfactiōez oī poscēti rōnē de ea q̄ in vobꝭ ē fide · Fides · xj · Item ifideles p̄mo · ca ·

¶ Capitulo · ꝯ · m̄j ·

Chꝛisto in carne passo & vos eadē cogitatione ar Nemo vestrū patiaꝛ ¶ mannm · Crux · xvj tur vt fur aut homicida &c̄ Patiētia · m̄j · añ me ·

¶ Sequūt autoꝛitates exposite ex eisdē Secūda Petri. ¶ Capitulo · Primo ·

Vos aūt admīistrate in fide vestra virtutē · in virtute aūt sciētiā &c̄. Abstinētia · ꝯ · Nō em̄ voluntate hūana allata ē aliq̄n pphia · sz spiritusancto &c̄. Pꝛophia · ij · Itē spūssanctꝰ · xxxj

¶ Sequunt autoꝛitates exposite ex epistola Johannis p̄ma ¶ Capitulo · Pꝛimo ·

Deus lux est & tenebꝛe in eo non sunt vlle. Lux · vij · in p̄ncipio ·

Si in luce ambulamus sicut ipe in luce est societatem habemus admuicem. Caritas p̄mo · ca · Si cōfiteamur pcta nostra: fidelis & iustus est vt remittat nobis peccata nꝛa · Confessio · xxxvij ·

¶ Capitulo · ij ·

Omne qd̄ ī mūdo est: aut est concupiscentia cāis · aut concupiscentia oculoꝝ · aut supbia vite Cōcu

¶ Capitulo · ij · ¶ piscentia · vij ·

Cū apparuerit similes ei erim? & videbim? eum sicuti est · Beatitudo · xvj · & Visio · ij ·

Qui habuerit substantiam huius mundi & viderit fratrem suū necessitatem habere & clauserit viscera sua ab eo &c̄. Auaricia · ij · ante mediū.

Non diligamus verbo neq̄ lingua · sed opere & veritate · Amicicia · xv · in p̄ncipio ·

¶ Capitulo · m̄j ·

Deus caritas est · Amoꝛ · xv · ante mediū ·

Qui timet penam habet · timoꝛ nō est in caritate &c̄ Timoꝛ · ij · & · v · capi ·

Perfecta caritas foꝛas mittit timoꝛē · Caritas · xix Qui nō diligit fratrē suū quē videt: deū quem non videt quomō pt̄ diligere? Caritas · m̄j ·

Hoc mandatū habemus a deo vt qui diligit deum diligat & fratrē suū · Dilectio · xvij · ante medium

¶ Capitulo · v ·

Tres sūt q̄ testimoniū dant ī celo · Pater · verbū · & spūssanctꝰ · & hi tres vnū sunt · Trinitas · xij · & deinceps p plura capi · Pꝛecipue etiā · xx · ca ·

Est pcēm ad moꝛtem nō p illo dico vt roget quis Dilectio · xxxv · Item Pcēm · lxxxij · & · lxxxij ·

¶ Sequunt autoꝛitates exposite ex apocalipsi ·

¶ Capitulo · Pꝛimo ·

Gꝛatia vobis & pax ab eo qui est · qui erat · & qui venturus est. Esse dei vltimo · circa finem ·

Videbit eum omnis oculus & qui eū pupugerunt Sententia · ij · capitulo post mediū ·

Capitulo · ij ·

Caritatē p̄mā reliquisti: memoꝛ esto vñ excideris & age penitētiā & p̄ma opa fac · Caritas · xm̄j ·

¶ Capitulo · ij ·

Nō delebo nomen eius de libꝛo vite · Liber vite · capitulo · ix · in p̄ncipio ·

Qui claudit & nemo aperit · & aperit & nemo claudit &c̄. Claues capitulo · ij ·

Tene qd̄ habes ne alius accipiat coꝛonam tuam · Liber vite · v̄m̄ · in medio ·

Dicis qa dines sū & locupletat? & nullius egeo &c̄. Jactantia·ij·circa finem·
Ecce ego sto ad hostium & pulso. Zelus·iiij·
Siqs aperuerit mihi ītroibo ad illū & cenabo cū illo & ipe mecū·Liberari a pcto·xxmj·ī pncipio

¶Capitulo·vij·

Nolite nocere terre & mari neq arboribo quoadusq signemus &c̄·Spūsanct?·xxiiij·añ mediū

¶Capitulo·xviij·

Duplicate ei duplicia scdm opa eius·Pena·xvj
Quātū se glorificauit & ī delicijs fuit tātū date illi tormentum & luctum. Pena·xvj·& xxij·

¶Capitulo·xix·

Laudem dicite deo nostro omnes sancti eius & q timetis deum &c̄· Laus dei·ij·post mediū

¶Capitulo·xx·

Libri apti sūt & ali? liber apt? ē. Lib vite·ix·

¶Capitulo·xxj·

Ciuitas illa nō eget sole neq luna vt luceāt ī ea nā claritas dei illuminat eā·Ditudo·xmj·ī me·

¶Capitulo·xxij·

Cecidi vt adorarē ante pedes angeli & dixit mihi vide ne feceris· Adoratio·vj·in medio·

¶Sequit in scdam tabulā pātheologie pfatio qdā

Vānis tot? pcessus hui? libri Reyneriani decurrit fm ordinem Alphabeti·tamē qa in ipo interdū sub vna lra inuenit materia satis vtiliter: materie alteri? lre applicabilis·Interdū etiā incidentaliter aliqua repitur materia: de qua in pncipalibus passibus sub nulla lra est mētio facta·Exēpli grā q̄ntū ad pmum: Sub lra E habet specialis passus de errore: & mbilomin? de errore tractat sub lra P in passu de pcto ca·lxxv·quomodo error distinguitur a nescientia vel ignorātia. Rursus de ignorātia suo loco sub J tractat de qua mbilomin? in passu de pcto ca·lxxiiij·& duobo sequētibo q̄mplura habent·Vbi inter cetera dī q̄ ignorātia excusat pcm & que non & de triplici ignorantia Preterea de indulgentia sub J diffuse suo loco habet: de qua tn rursus sub R vbi relaxatio q̄mplura dicuntur. & de pena purgatorij licz sub lra P tractet attn sub R vbi receptacula aiaꝝ quasi iterat? tractat? contexit·De scdo etiā q̄mplura habent exempla. Nā de antichristo null? habetur sub lra A tractat?. de q̄ tamē habes multa sub lra P. Prophetia ca.lxmj·Item de sanctificatione aut ceptione beatissime virginis Marie null? specialis titulus inuenitur·de quibo sub incarnatione q̄mplura reperiūt·Itē de xpo specialis passus nō contimet de quo tn ī diuersis passibo. hinc inde q̄mplura narrant·Hinc ē g̃ q̄ sequētē tabulā de diuersis tractātē & diuersaꝝ matiaꝝ otētiuā fm ordinē alphabeti aggregare studui ī q̄ pfacile pt lector put voluerit inuenire qd̄ q̄rit & qd̄ d̄ fideat scire Precipue cū alind q̄rit q̄ qd̄ ī pncipalibo passibo otinet

HAron primus sacerdos fuit cuius officiū erat in tribo. Sacerdos Primo capitulo.
Ab lata res vel fama qualiter debet restitui. Restitutō p totū & specialit duobo capitulis vltimis
Ablatū violenter cōtingit repetere quatuor modis Iniuria secundo capitulo·
Abraam triplicem figurā gerit & q̄ tribo viris hospicio receptis quatuor fecit· Trinitas·x·ca·
Abrae primus data fuit circūcisio & quare·Circū-
Abrae poti? q̄ alijs patribo facte ¶cisio·iij·
sunt a deo promissiones duplici ratione· Prophetia·xxxix· Vbi nota de virtutibo Abrae·
Absoluere potest inferior superiorem sed nō excommunicare· Excommunicatio capi·mj·
Absoluere vel absolui ab excommunicatione quis potest vel qualiter debet· Excōmunicatio·vj·
Vbi nota an aliqs pluribo excoicatōmbo ligat? potest absolui ab vna sine hoc q̄ absoluat ab alia
Absoluūt a ieunio infirmi·debiles· ¶vel ab alijs paupes·mēdicātes·operarij·peregrinātes·lactātes &c̄· Jeunīū capi·mj·
Absoluere nō pt sacerdos quēlibet indifferent nec etiam quilibet sacerdos· Claues ecclesie·x·
Absolui pt quilibet in fine vite ab oīi crimine & excōmūicatione etiā a quolibz sacerdote Onia vij
Abstinentes vel ieunantes ī peccato mortali tria bona pmerent. Jeunīū·vij·
Abstinere a carnalibo vel corporalibo delectatōibo necessariū est ppter quatuor· Tempantia·j·
Abscōditū signficat tria ī scripta·Elēosina xvmj
Absens est aliqs ex duplici causa· Vindicta·mj·

HCcepta sūt opa nra deo ex quatuor. Opus·mj·
Acceptionū sūt q̄nq̄ mōi vel drie Libalitas·x·
Accidentiū est quadruplex modus vel differētia Incarnatio·xxxv·vltra mediū.
Accidentia quomodo & q̄re sint in sacmento altaris sine subiecto· Eucaristia·xl·
Accipere aliquid non appetunt vel querunt aliqui ppter duo· Liberalitas·ix·
Accusat? pt & dt indicari vt ali?·Judex mūdan?·
Acerbitas pene infernalis·Pe- ¶ca·vmco·
na·xxx·& deinceps per totum·
Actiua vita· Contemplatio p totū·
Actus tres cōuenīūt angelis·scz frui eternalit·& loqui mentaliter·obsequi generaliter· Angeli·
xxij·& xxmj·& deinceps·
Actus dr bon? vel mal? multis modis·Bonū·xj
Actus siue officiū sciētie triplex ē·Cōsciētia·mj·
Actus sapiētie que est donū triplex est· Dona spiritussancti·vj·
Actus aliorꝝ donorꝝ spiritussancti qui & quot sunt Vide ibidem in capitulis sequentibo·
Actus fidei triplex est· Fides·mj· ¶nor·mj·
Actus q̄druplex honoris debet deo ppt q̄tuor Do
Actus sacrorꝝ ordinū q̄ sūt pmarij & q̄ scdarij Ordo·mj· Vbi nota de officijs cuiuslibz sacri ordis·

Actus bois aliud est & dicitur. & aliud actus humanus. Peccatum. ij.
Actus qui est ex se pctm veniale. potest fieri mortale quatuor modis. Pctm. xxv.
Act? noster ht bonitatē ex q̄tuor. Infidelitas. ij
Ad act? virtutum sunt aliqui promi ex vna triū causaꝝ Lex. xij.
Act? humane legis sunt quatuor. Lex. xiij.
Actuū humanoꝝ sunt tres differentie. Ibidem.
Actus humane legis est triplex scz. cohibere vicia. p̄cipē virtuosa. obligare cōsciētiā. Lex. xxiiij.
Actus vt sit virtuosus debet eē voluntarius. firmus. rectus. Justicia humana. Prio. ca.
Actus volūtatis est triplex Intētio. p̄mo.
Actus exterioꝝ sup bonā volūtatē & bonā intentionem req̄rit p̄pter duas rōnes. Intentio. vj.
Actus lucis triplex ē. Lux. vnj.
Act? aliq̄s attribuit alicui potētie duplicit. vel q̄a elicit ip̄m. vel q̄a imperat ip̄m. Libū ābitriū.
Act? tres attribuūt libo ābitrio ex pte rōnis. & tres ex pte volūtatis. xiij. Ibidem.
Actus mr̄imonij ex tribus reddit vel efficit recōpēsatoꝝ? excusatoꝝ? & meritoꝝ?. Mr̄imōiū
Act? aliq̄s ē bon? ex tribo. Ibidē. xnj. xj.
Act? mr̄imonij circa meritū & demeritū distinguit
Act? mr̄imonij octo mois gnit q̄druplr. Ibidē vel causis est peccatū. Ibidem. xnj.
Act? exterioꝝ pt cōsiderari duplicit. Pctm. lij.
Actus pēnitentie duplex ē. Penitentia. ca. p̄mo
Act? pēnitētie habz valorē ex tribo. Penitētia.
Ois act? volūtarius caritate informat? ē vite eterne meritorius ex condigno vt pbatur dupliciter. xnj. Meritorium vel Premium. v.
Actus iustitie est reddere mercedem merito. & recipere mercedem pro merito quod probatur. Meritū vel Premium. p̄mo capitulo.

Adam quare de eius stirpe christus voluit carnem assumere. Incarnatio. xxvij.
Adam an g̃uis? peccauit q̄p Eua. Superbia. nj.
Adamas. de eis? natura &c̄. Reprobatio. xij.
Adam nūq̄p obtulit deo sacrificiū corporale. scz spirituale & quare hoc. Sacrificiū. iij.
Ade pctm fuit p̄cipalit superbia &c̄ Superbia. nj
Ade pctm fuit duplex scz. comissum & transfusū. Cōcupiscētia. xij. Vbi nota. q̄p adā non peccante si Eua peccasset: filij originale pctm nō contraxissent.
Adeps & pinguedo quomodo differunt & distinguūtur Laus dei. capi. p̄mo.
Adeps triplex ē. Lex. xcvij.
Adoratio abrae tribo modis potest intelligi. Trinitas. x. capi.
Adorando hostiam in eleuatione in missa quadruplex error potest eē. Missa. vj.
Adorare quomō differt a colere. Preceptū. xnj
Adoratores falsi sūt aliq̄ triplr Spūssāct?. xxxj
Aduētus filij dei in carnem pt considerari duobo modis. Incarnatio. x. & xxvnj. ca.
Aduersitas quomodo deridet. Derisio. vij.
Adulatio est minus peccatū q̄p litigiū. Litigiū. iij.
Adulteriū est gn̄? q̄p furtū p̄pter sex. Furtū. ij.
Adulteriū quid sit & quomō dr̄. Preceptū. xxxj

Aer tres habet condiciones p̄pter quas conuenit demonibo. Angeli. ij.
Aer cū illuminat fiunt ibi tria. Ita tria fiunt a simili in iustificatione impij. Justificatio impij. v
Aeris illuminatio duplr pt cōsiderari. Ibidē. vj.
Item liberari a peccato. vij.

Affectus anime quatuor sunt quorum primum & p̄ncipiū est amor. Amor. nj.
Affectus inordinatio aut libido contingit propt tres causas. Habitus. ij. ca.
Affectus duplicit fert ī deū. Pater nr̄. iiij. & vj
Affluētia ois boni tribo modis habet. Fruitō. iiij

Ager potest peccator penitentiā & deo satisfacē de omni peccato q̄ntumcūq̄ magno. Pemitētia. iiij
Aggrauat pctm ex multis & p̄pter q̄tuor rōnes. Pctm. viij. & ix. & quatuor sequentibo capitul.
Agilia erūt corpora gloriosa post resurrectionem & quomodo. Dotes sanctoꝝ. vij.
Agnus paschalis significabat & figurabat christum propter tria. Eucaristia. ij.
Agn? paschalis fuit in veteri lege sacrificiū & sacramentū in figura & significat christū. Lex. lxj.
Agnus offerebat quondam deo in sacrificiū triplici ratione. Lex. xlj.
Agnus dicit christus triplici ratione. Lex. cxxj.
Et dicit etiā agnus dei triplici rōne. Ibidem
Agnus dei dicit in missa triplici rōne. Missa. vij.

Alchimia. nota de alchimistis. Venditio. ij.
Aleatores non debent nec possunt communicare & q̄p tales nō sunt in statu saluandoꝝ propter septē pcta que puenūt ex ludo illo. Eucaristia. xvij.
Alleluia quare dicit in missa post gradale. & q̄re repetit. & quare tempore resurrectionis duplicat & quid p illud designat. Missa. iiij.
Allicimur ad vitandū malū & faciendum bonum quatuor ratiombo. Liberari a peccato. xnj.

Altare thimiamatis. mensa propositonis. & candelabrum: erant posita in tabernaculo exteriori qđ dicit sancta. & q̄d significant. Lex. lj.
Altare holocaustoꝝ erat extra tabernaculū & quid offerebat super illud. Ibidem.
Altare quid sit & quomodo diffinit & de eius officio &c̄. Lex. lnj.
Altare quadruplex precepit dominus fieri in veteri lege scilicet. terreum. ligneum. eneum. & aureum. Lex. lvj. & Missa. xnj.

Amare seipm vel est naturale vel laudabile vel vi
tupabile · Dilectio·xvj·
Ambitio honor in quatuor oñdit. Prelatio·vj·
Ambitiõis q̃tuor sũt species. Prophetia·lxj·
Ambitio vel supbia sigficat p ignẽ Delectatõ·vl
Amen·Pater noster·xvij·p totũ· Timo/
Vbi nota quare sacerdos in missa post orõnẽ dñi=
cam rñdet amẽ post sed libera nos a malo a chro
Amen in veteri lege maledictionibo sub= /dicto·
iungebatur·i nouo vero bñdictiõibo & ẽre. Ibidẽ
Amẽtes q̃ sũt: nota de eis q̃tuor·Rõmis ligatio·j
Amicicia dei est nobis restituta virtute passionis
christi·Passio· capitulo·vj·
Amicos vocat christus aliquos ꝓpter tres rõnes
Amicus verus & fidelis pro= Amor·xxj
batur in quatuor· Fidelitas·ij·
Amic? cõdolẽs in tristicijs ꝛsolat qđ ꝓbat·Do
Amicicie vel amicor signa & effe= /lor·xij·
ctus· Spirituſſanct?·v.&·xxvj·
Amicicie quatuor sũt signa· Inimicus·ij·
Amor duplex est scz ꝛcupiscẽtie & sapiẽtie·Pro=
Amor triplex est·Pctm·lxj· /phetia xlmj·
Amor quo deus diligit est duplex Lex·cix·
Amor & ira diuersimode causant feruorẽ·Ira·ij·
Amore crescẽte timor diminuit·excludit· inten=
dit· Dona spitussancti·xxvij·

Angeli pctm quale fuerit. Supbia·ij·
Angelus nũciauit marie & qualiter sibi apparuit
visibilit & corporaliter· Incarnatio·ij·
Angel? gabriel fuit de medio ordie imme ierãchie
Angelus quõ diffimit & q̃liter ha= Ibidẽ·mj·
beat liber arbitriũ· Liber arbitriũ·ix.p totũ·

Anima ꝛsiderat duobo modis·Dilectio·xxij·
Anima languet tripliciter·Amor·xvmj·
Anima habet duplicẽ mitorẽ & decorẽ·Pena xmmj
Aia q̃tuor modis discedit a corpe·Receptacula aĩ
Anima capax ẽ visionis cogni= /marũ·pmo·
tionis diuine & statim post sepationẽ a corpe su=
scipit premium vel penam·Ibidem·ij·ca·
Anima christi non fuit a deitate separata post ei?
mortem. Incarnatio christi·xxij·
Anima christi ad quem infernũ descendit· & q̃d
ibi fecit & q̃mdiu ibi fuit Descensus christi
ad inferos ij·mj·mj·v·capi·
Anima christi fuit plena dolore ꝓpter tria·Passio
Animarum duplex erit pe= /christi·v·
na in inferno· Ignis inferni·v·
Animar medicus quomodo ad similitudinem me
dici corpalis multa debet scire & cognoscere
Pemitẽtia xxix·xxx·xxxj·xxxij·xxxmj·capi·
Aiar subuẽtio & subsidiũ q̃re·Suffragia p totũ
Aie ĩ purgatorio nõ pñt hre ꝛtritiõez & q̃re·Cõ=
Anime dotes sunt tres sicut cor= /tritio·xmj·
poris dotes sunt quatuor· Dotes·mj·&·v·ca·
Anime in purgatorio volunt & suppⁿtant illas.

penas ꝓpter duas causas. Pena·xxvj·
Anime ponunt extra infernum quatuor rõmbo·
Receptacula animarum. Primo capi·
Anime defunctor possunt habere noticiã eorũ que
hic agunt quatuor modis· Virtus·vj·
Aie defunctor q̃tuor mõis liberãt·Suffragia·mj·
Animalia diuersa ptinebãt ad sacrificia legis ve=
teris:& quare illa·scz vitulũ agnũ &c̃·& nõ alia
sibi deus voluit offerri·Lex·xxxvmj·
Animalia huiusmodi occidebant & igne cremebã
tur triplici ratione. Ibidem·

Annunciatio dñica·nota de ea multa·Incarna=
Antichristus habebit angelum /tio·j·&·ij·ca·
ad sui custodiam deputatũ & q̃re· Angeli·ix·
Antichrist? & de regno eius·Prophetia·lxmj·
Anulo episcopi signant sacramenta fidei qua ec=
clesia desponsat·Lex·lxxvij·

Apparẽt aie sepate a corpibo hoĩbo Aia sepata·ij
Appetẽ vel q̃rere plationẽ nõ licet ꝓpt multa·Pre
Appetit? hoĩs·Ambitio p totũ· /latio·ij·&·vij
Appetitus triplex est·scz naturalis·sensitiuus·ra=
tionalis·Amor pmo.& Sensualitas pmo·
Appetitus quomodo diuersimode est in deo in an=
gelo & in homine. Ibidem·ij·ca·
Appetit? vindicte cõtra ordinẽ rõis fit q̃tuor mod
Appetitus triplex est. Sensualitas·j. Ira·v·
Appetit aliqđ tribo modis· Bonũ·xij·
Appetũt aliqua tribo modis·Miscdia hoĩs pmo·
Appetũt omia pacẽ ꝓpter tria· Pax·ij·
Applicat nostra noticia ad aliquid tribo modis·
Conscientia·capi·primo·
Appropinquamus deo quatuor modis. Liberari a
pecato·xxmj·
Apostoli laborauerũt duplici de causa. Religiosus
Approbare & approbatio quid. /pmo &·vmj·ca·
fit & quomõ diffimit·Reprobatio·pmo·

Aqua baptismi habet q̃nq̃s effect? Absolutio·j
Aqua an sit de baptismi necessitate & substantia·
Baptismus·ij·&·Eucaristia·xj·Vbi nota de aq̃
vino admixta in consecratione sanguinis an sit de
necessitate sacramenti.
Aqua rosacea vel aqua artificialis si apponeretur
vino consecrando esset sacramentũ·no tamen debz
appon. Eucaristia·xj·
Aqua aliter se habet in baptismo & aliter ĩ altaris
sacramento·Ibidem·xij·
Aqua ꝓpt sex rões ẽ baptismi materia. Baps·ij·
Aqua expiationis·nota de ea. Lex·lxvj·

Arbitrio ꝓprio nõ debet iudex iudicare·Judex
Arbor dicitur mala tripliciter·sic eti= /mũdamus
am peccator spiritualiter·Pene infermi·v·
Arbor quelibet tripliciter est mala·Pena.xxxv
Arca testamenti & de cõtentis in ea Lex·lij·

Arca Noe · nota de ipa multa Prophetia · xxxvij
Archiepus habet pallium & &·xxxvm̃·
quare hoc · Lex · lxxvij · & · lxxvm̃ · Sacerdos · ij
Argui & corripi quo drnt · Prophia · xxvm̃ · i fi ·
Argumetu q̃d fit & quo accipit in autoritate apo
stoli fides e substatia &c̃ · Fides pmo · capitulo
Argumentum probatiois sumitur sex modis ·
Probatio per totum ·
Arm? dexter & pectusculum no offerebatur deo
in sacrificium · Sacrificium · vj ·
Arrogatie & tumoris q̃tuor sunt spes Superbia · v
Ars notoria an sit licita · Diuinatio · mj ·
Artifex in suo ope attendit quimq; · Sic deus in
predestinatione · Predestinatio · pmo · ca ·
Artifex circa domu faciedā q̃tuor facit · Promide
&/tia dei · ij ·
Assentire & cosentire quo differunt & quomodo
distinguuntur · Fides · m̃m̃ · & · vj · capitulis ·
Assidua oratio quo potest ee · Oratio · vij ·
Attentio triplex i oratone · & de actuali & habitu
ali attentione · Oratio · vj ·
Attendere debz tepat? i delectatiombo q̃tuor · Te
Attributa & appropriata pso &/perantia · pmo
mis i diuinis q̃ & quot sint Trinitas · xm̃ · & xmj
&/Liberalitas · vij
Auaricia & prodigalitas sut opposita liberaliu ·
Auaricia dr vel accipit triplic · Pctm · lxvij ·
Auaricia cosistit in duobo Liberalitas · ix ·
Auar? & pdig? in q̃bo & q̃lit drnt · Ibide · vij ·
Auaricie causa vendit vel emit res q̃tuor modis
Autoritas duplex e scz · iu= Venditio · v ·
bendi & innuendi · Homicidium · mj ·
Audacia est peccatum · audaces non sunt fortes ·
&c̃ plura Timor · capi · decimo ·
Audire missam cocubinarij heretici vel excomuni
cati nullus debet · Missa · xix · ca ·
Auertimur quatuor modis a deo & etia propter
quatuor · Liberari a peccato · mj · capitulo
Auertit homo a deo & peccat mortalit pcipue p
pter tria vel mediantibo tribo · Peccatu · xxj ·
Aues vel animalia in veteri lege offerebat muda
triplici rone : & que fuerut illa aialia · Lex · xlj ·
Aufert aliq̃s alicui fama sua tribo modis · Fama ·
Aurum verum quomodo discernitur a so= &/mj ·
phisticato per alchimiam · Venditio · ij · ca ·

Baculs episcopi · quare eum habet & q̃d
representat vel signat · Lex · lxxvij ·
Baculo pastorali non vtitur papa misi in
episcopatu treuerensi duplici ratione · Ibidem ·
Baculus pastoralis habet tria & quid per ea sig=
natur · Sacerdos · ij · capi ·
Balaam an fuerit bons? ppha · Prophia · xv · & de=
Baptismo aduemete circucisio de= &/inceps ·
buit necessario cessare · Circucisio · ix ·
Baptism? est remediu expressius · virtuosius · uti
lius · & facilius circusione · Ibidem ·
Baptismus an pt fieri i omi aqua · Eucaristia · ix
Baptism? e ianua oim alioz sacmetoz= &/x̄j ·
& eo omisso no pt suscipi ordo l' aliud sacmetu Or=
Baptism? vel catheci smus quo impe= &/do · xj ·
dit matrimoniu cotrahendu sed non dirimit con=
tractum · Matrimoniu · xmj ·
Baptismus tenet similitudinem sepulture triplicit
Sepultura capi · primo ·
Baptisat spussanctus · Spiritussanctus · xxmj ·
Baptisati septem virtutibo in columba designatis
debent repleri · Spiritussanctus · xvij ·

Beatus · ad hoc q̃ aliquis sit beatus oportet q̃ i
se quatuor habeat · Fides · vj ·
Beati in celo quo hnt pniam & quo no · Pnia · xij
Beatitudo dupliciter pt cosiderari · Bonu · xv ·
Beatitudo tria requirit vel ad btitudine tria req=
runt scz · visio · tentio · delectatio · Delectatio · xmj ·
Btitudo non ofistit in diuitijs Diuitie · j · ij · & · mj ·
Btitudo hois vnde e · Incarnatio · xl m̃m̃ · circa fine
Beatitudo nostra consistit in dilectione & visione
dei · Visio · capi · mj ·
Benedictio quadruplex in prophetia Balaam tan
gitur · Prophetia · xvj · capi ·
Benefactorem magis debemus diligere q̃ alium ·
Dilectio · xxx · capitulo · &/m̃ ·
Bnfactio e causa delectatois q̃druplr · Delectatio
Benefacit quis alteri q̃tuor modis · Amicicia · vm̃
Bnfactoris anim? p tria signa potest cognosci Do
Bnfactorem ignorare quandoq; est vti= &/nu · v ·
le & laudabile · Ingratitudo · ij ·
Benefacere tempore quo debet fit aliq̃s impotens
duobo modis scilicet · ex sua culpa & pter eius cul=
pam · Liberari a peccato · ix ·
Beneficium anteq̃ abstrahat ab ingrato attenden
da sut quatuor · Ingratitudo · mj ·
Beneficium ecclesiasticu symoniace recipiens pu
nit in quatuor · Symonia · v ·
Beneficij recompensatio potest accipi vel fieri du=
pliciter · Vsura · vij · capi ·
Bitumen q̃d e & q̃d significat · Prophia · xxxvij ·

Blasphemia est maximu pctm vt pbat · Pctm
Blasphemia quare non phibea= &/lxxx ·
tur diuino pcepto sicut puriu · Preceptu · xvj ·

Bona fama cotinet in se tria · Fama pmo ca ·
Bona glorie in tribo cosistut · Ascesio christi · vij ·
Bona tria pstat elemosina · Elemosina · xxx ·
Bona intentio assimilat tribo · Intentio · ij ·
Bona quimq; causata sut ex incarnatione · In=
carnatio christi · xlmj · capi ·
Bona fuit lex moysi sed impfecte : econtra lex chri
sti est bona pfecte · Lex · cxxvj · Et ibide · cxxvij ·
Bona est lux tripliciter · Lux · vm̃ · & · ix · ca ·
Vbi nota q̃ lux est bona ad tria &c̃ ·

Bona matrimonij sunt tria · Matrimonium · xj · & xij · que etiam excusant matrimonium ·
Bona opatio habet in se tria bona vel rationē rectitudinis · laudabilis · premiabilis. Opus · ij ·
Bona vita · bona cōsciētia · bona fama · debita sciētia · requirūt in recipiente sacros ordines · Ordo
Bona q̄dā sunt q̄bo pt̄ hō bn̄ & male vti & ¶ vnj quedam quibo male vti nō potest · Oratio · nj ·
Bona tria hō facere oro deuota · Oratio · vj ·
Bona quatuor fuerunt humano generi collata ex passione christi · Passio christi · vj ·
Bona quatuor habuit Adam in statu innocentie excellenter · Peccatum · xxvij ·
Bona ꝓpria potest hre eius & quō · Prelatio · nj ·
Vbi nota q̄d faciendū sit de bonis ecclesie & q̄lit
Bona ecclesie potest prelat? tris ¶ administrāda bus modis accipere · Restitutio · nj ·
Bona q̄tuor ꝓcurūt ex timore dei · Timor · xiiij ·
Bonitas p̄lati cōsistit in quinq; · Fidelitas · iij ·
Bonitate lex noua est pfectior veteri lege · Lex ·
Bonitatē dīnā cōdecet q; hoiem peccare ¶ cxxvnj ꝓmittit octo rōmbo · Permissio diuina ·
Bonitas vel pfectio voluntatis cōmendatur ex q̄ tuor · Voluntas capitulo · Primo ·
Item augetur ex quatuor · Ibidem · ij ·
Bonitas duplex requiritur ad bonitatem voluntatis · Peccatum · xlvj ·
Boni opationē faciūt tria pfectā · Lex · cxxx ·
Boni cognitionem tria pficiūt · vel ad pfectā boni cognitionē requirūt tria · Ibidem ·
Bonor? tēpalium damnū pati vtile est ad quinq; Justicia diuina · vnj ·
Bonū est causa amoris vt ꝓbatur triplicit Amor
Bonū ver & apparens vel ꝑm q̄d quo? ¶ viij · modo amatur & plura · Ibidem · ca · vij · & · xvj
Bonū dicit generaliter duobo mōis · scz bonum subsistens & inherens · Amor · ij ·
Bonum vnum est maius altero sex rationibus · Amor · xxvj · Item bonum · xiiij · ¶ xxxnj
Bonū dr̄ eē maioris meriti duplici rōe · Dilectio ·
Bonū ē efficacius in agēdo q; malū · Dolor · nj ·
Bonū dicitur aliq̄d duplicit scz simpliciter & ꝑm q̄d · Dolor · xvj · Item Bona spiritussancti · xvij ·
Bonū honestum quomodo differt ab vtili & delectabili · Honestas · iij ·
Bonū solū ē laudabile · Laus dei · xnj ·
Bonū duplex ē scz pfectū & ipfectū · Lex · xxvij
Bonū triplex est · scz obiectum · subiectum · & insertum · Peccatum · xxvj · ¶ pcto · xj ·
Bonū & malū dupliciter pnt ꝟsiderari · Libari a
Bonum per se & directe ordinatur in bonum q̄tuor modis modis · Malum capitulo · nj ·
Bonū plis alind est q; ples · Mrimonū · xij ·
Bonum dupliciter ē & cōsistit in matrimonio · scz accidentale & substantiale · Ibidem ·
Bonum hominis est triplex · scilicet spirituale · corpale & temporale · Pene · inj ·

Bonū alteri? impedit aliq̄s duobo modis · Pctm ·
Bonum triplex est · scz mentis · cor? ¶ · xvij · poris · rei exterioris · Peccatum · xxvj ·
Bonū apparet aliquid & non ē ex duobo defectibo Peccatum · xlnj · ¶ · ix ·
Bonū vnū vel malū p̄fert alteri triplicit · Stat? Bonū facere solo timore pne nec a culpa liberat nec a pena · Timor · nj ·
Bon? est spiritussanctus octo generibo hominum Spiritussanctus · xxnj ·
Bos vtilis est ad quinq; · Restitutio · vj ·
Breue est tempus quatuor modis · Temp? pmo ·
Butirum & mel comedet &c̄ · Expomt̄ nomen christi · ij · & Incarnatio · xlnj ·

Cadit aliq̄d sub p̄cepto duplicit · Elemosina xxxix · Item matrimonū p̄mo capitulo ·
Caluarie locus · Passio christi · nnj ·
Calix & patena q̄d signāt & cuiusmodi debent esse
Calūnia q̄d fit · Pctm · lxxx · ¶ Missa · xiiij ·
Camere quinq; erāt in arca Noe ordinate & quomodo · Prophetia · xxxvij · & · xxxviij ·
Campana & cimbalū significāt p̄dicatorē sine caritate p̄dicantem · Laus dei · xv · & · xvj ·
Candelabrum exterioris tabernaculi in veteri lege habebat septē calamos &c̄ · Lex · lij ·
Canon misse expomt̄ cōpēdiose · Missa · vj · & · vij ·
Cantant aliqui triplici ratione · Laus dei · ij ·
Cantare non decet omnes · sed laudare conuenit ommbo · Ibidem in fine ·
Cantor p̄centor succentor qui sūt · Ordo · xxvij ·
Cantus cōuenienter assumt̄ in ecclesia ad laudem dei vt ꝓbat̄ tripliciter · Laus dei · ij ·
Capacitas alicui? creature potest intelligi duobo modis · Incarnatio · xlnj ·
Capitale viciū dr̄ tribo mod Pctm · xxxj · & lxvj
Caput tripliciter sumit̄ in scriptura · Pctm · lxvj
Caracter quid sit & plura de hoc · Ordo · xj ·
Carētia gre hō triplicē causā · Libari a pcto xxij
Carentia visionis diuine est aliquando maior pena q; gehenna aliq̄ndo minor · Pena · xxxnj ·
Caritas duplicem actum habet · Dilectio · vj · Et deinceps q; nō euacuat · Ibidem ·
Caritatis pfectio i q̄ ꝟsistit · Dilectio · xiiij · xv · &
Caritas q; opera in caritate facta de con? ¶ · xvj · digno merent̄ vitam eternam · Opus · pmo ca ·
& opa sine caritate facta valent ad septē alia bo?
Caritati otrariat̄ aliq̄d duplr Pctm xx · na Ibidē
Cānes q̄re ꝓhibēt̄ diebo ieiunior · Ieiunū v & vj
Carnem nō hominem posuit Johānes in euangelio suo dicens · verbum caro factum est · ꝓpter decem rationes · Incarnatio christi · xxxvj ·
Carnē dei fili? assūpsit q̄nq; mod · Incānatō · xlj ·
Caro christi cōuenienter offert̄ in sacrificio altaris ꝓpter quatuor rōnes · Passio christi · vj
Caro & sanguis christi se digne cōmunicantes delectat triplici ratione · Eucaristia · ix ·

Castitas quomodo distinguit a continentia.
Continentia .capitulo. ij.
Casula sacerdotis quare ei datur & qd significat.
Lex capitulo. lxxviij.
Cauere & volutatē liberā refrenare debem? ne pec
cemus Liberum arbitrium.xxviij.
Causa & pncipium quō differūt.Esse dei pmo ca.
Causa pma impomitur a duobo scilicet .priozitate
& causalite .Ibidem.
Causa prima habet quatuoz prozietates que con=
uemūt soli deo .Ibidem.
Causa pma est superioz omni narratione .& ideo
incōprehensibilis .Ibidem.vij.
Causa efficiens est duplex scz .i fieri. & i esse .&
que est differentia inter ista. Ibidem.vj.
Cause efficientis fm Auicēnam sunt qtuoz modi
scz .pficiēs.disponēs .adimuās & osiliās Spes.iij
Causa remittēs pctm ē triplex. Cōtritō.xvj.
Causa ē ad quā seqt effect? & hoc qtuoz mod. Ee
Causa doloris vel tristicie est tri= dei pmo.ca.
plex. Dolor.capitulo.v.& sequentibo.
Causa fortune est triplex. Fortuna.ij.
Causa pcti ē multiplex Pctm iij.iij.v.vj.& vij
Causat macula ex otactu qdruplicit Pctm xxix
Causa & ratio quō drīnt . Liberari a pcto .xix
Causa volendi aliqd ex liberalitate in deo est du=
Causa infundens gratiam .cā di= plex.Ibidem
sponens gratiā .& causa merēs grāz.Ibidem.xxj
Causat luxuria quinqs mala .Luxuria .ij.
Causa duplex ē .scz pxima & remota .Peccatū
xliiij.& per se & p accidens .Ibidem.lxxvj.
Causa pcti pt ee aliquid tripliciter.Ibidem.l.ca.
Causa pcti adhuc alio mō duplex est.Ibidē.lxj.
Causat pollutio nocturna diuersimode.Pollutio
Causāt tria bona p satisfactionē. j.ij.& iij.
Satisfactio vltimo in fine.
Cause efficientes sūt qtuoz in omni re.Spes.iij.
Causa somnoz duplex est .Somnia .pmo.ca.

Celebrari pt baptismus sine trina immersione ī
casu quadruplicis necessitatis &c.Baptismus.ca
pitulo pmo.quarto membro diuisionis.
Celebrandi tempus & locus .Missa.x.& xj.
Celebrans tenet totum sacramentum scz corpus
& sanguinem christi sumere misi impediatur p vi
olentiam mortem vel infirmitatem. Lex xciiij.
Celi motus duplex est . Lux. xj.
Celū triplex est scz materiale &c.Ascēsio christi
Cerimonie legis veteris in qtuoz diffe= iiij.
rentias diuiduntur . Lex. xxxvj.
Cerimonie fuerūt multe triplici rōne.Ibidem.
Certitudo duplex est .Prescientia diuina.ix.
Certitudo adhuc triplex est.Ibidem.xj.
Certitudo fidei & spei in quatuoz differūt .Spes
Certitudo iudicij de aliquo fit du= ca.pmo
plici modo. Dona spiritussancti.xiij.
Cherubin qd ē & qd significat.Angeli.xviij.

Cibi aliqui p accidēs inquinant aiam quatuoz
ratiombo. Lex.capi.xcvj.
Cidaris idem est qd mitra que induebatur in veteri
testamento.Lex.lxxvj.& lxxvij.capitulis.
Cimbaloz duo genera & q sint illa.Laus dei.xv.
Cimbalum quid sit & quid signficat.Ibidem.
Circūcisio fuit in lege veteri instituta qdruplici ra
tione.& qre fiebat octaua die & nō añ .Lex.lxj.
Cithara quid signficat & quomodo in ea spiritua=
liter debemus laudare deū. Laus dei.v.
Cithara & psalterio intelligūt duo operum genera
in christo.Ibidem.vij.
Ciuilis status & q ad ipm requirūt .Status.ij.

Clamdestinum matrimoniū dicit duobo modis
Matrimoniū.ix.capitulo.
Claritas corporis glorioši an pt videri Dotes viij
Clericatus an sit ordo. Ordo.xxvj.
Clericis bellare nō licet. Bellum.iij.
Clerici an teneant decimas dare.Decime vltimo
Clerico non est solennis penitentia imponenda du=
plici de causa. Penitentia.xxj.
Cleric? pt ee symoniac? tribo modis.Simonia.ij
Cliban? moraliter est regularis disciplina quo pa
mis debet coqui &c notabile. Lex.xlvij.

Coactio est duplex. Liber arbitriū.xxvj
Coactio vel violentia ē duplex .Matrimoniū.ix.
Coccus bistinctus cū ligno cedrino & ysopo qua=
re offerebat in holocaustum. Lex.xliij.
Cogitare quid sit & quomodo triplicit pt sumi &
quomodo se habet ad assensū. Fides.iiij.
Cognitio quomodo differt ab amore.Amor.xvj.
Cognitione vera sui dei & proximi causatur humi
litas. Humilitas.iij.capitulo.
Cognitio duplex de beatitudine potest haberi.
Cognitio duplex est scilicet.sci= Pena.xviij.
entie & experientie. Prophetia.xliij.
Cognitio que habet de deo p fidem nō beatificat.
Beatitudo.xv.
Cognitio quadruplex habet de deo.Esse dei.vij.
Cognitio quam habent angeli de deo est duplex.
Angeli.xxv.capitulo.
Cognitio anime separate nō beate.& demonū quo=
modo differt. Anima sepata.vj.
In cognitione beatorum qualiter aliquando ē suc=
cessio cū discursu rōnis aliquando sine discursu ali=
quādo nec successio nec discursus. Bti in patria
Cognitio quā sic habemus de deo tres conditiones
habet. Prophetia.xliij.
Cognitio rei tripliciter habet. Trinitas.vj
Cognitionem rei potest quis habere tripliciter.
Trinitas.capitulo.vj.
Cognosci potest deus ab intellectu humano tribo
modis. Beatitudo.xiij.capi.
Cognoscimus aliqua tribo modis. Caritas.x.
Cognoscit aliquid tribo modis. Esse dei.vij.

Cognoscitur aliquid tribꝰ modis · Gratia · xj
Cognoscebat Adam in statu innocentie tria clari
us nobis · Peccatum · xxvij ·
Coitus cōiugalis an impediat sumptionē corpis
christi & sāguinis · Eucaristia · xxxj ·
Collecta vocatur oratio que dicit in missa triplici
de causa · Missa · xj · capitulo ·
Columbe specie apparuit spirituſſanctus propter
quatuor rōnes. Spirituſſanctus · xvij ·
Columbe septem ꝑprietates signant septem dona
spirituſſancti · Ibidem ·
Compūctio q̄tuor modis causat in mente & quo
modo differt a cōtritione · Cōtritio · v ·
Cōmunicatio quadruplex est. Dilectio · xxix
Coīcare excoīcatis quō & qñ licz Excoīcatio · v ·
Cōmunicare non pñt q̄ndecim genera hominum
Cōmunicās i peccato mor Eucaristia · xvij
tali peccat · Eucaristia · xx · Ibidem · xxxj ·
Cōmunicare digne volētē oportet habere quatuor
Cōmunicandū ē infidelibꝰ q̄liter · Infideles · xj
Cōmunicari sac̄mentis an debeat pollut? · Pollu
Cōmunicare volens digne ¶ tio · v · & · vj ·
quatuor in se debet habere · Sepultura christi · v ·
Cōmutatō pene triplex est · Relaxatio p̄mo ·
Cōmutatio pt fieri in voto & quō · Votum · ix ·
Cōpetit alicui aliū iudicare ꝑpter tria & tribꝰ mo
Cōceptio christi ſm carnē at ¶ dis · Judiciū · xj ·
tribuit spirituisancto & q̄re Eucaristia · xxxvij ·

QOnciliū an potest vendi · vel an pro cōcilio dato
aliquid potest recipi · Aduocatus · xj ·
Cōciliū ꝑut ē donū spūssancti · Dona spūssancti ·
Cōciliū nō est de impossibili · Electio · xj · ¶ xvj ·
Cōcilium duplex ē · Homicidiū ca · Primo ·
Cōcilium dicit tribꝰ modis · Pater noster · vj ·
Cōciliū pt accipi duobꝰ mōis · Prophia · xxxv ·
Cōcordare debet q̄s alteri i q̄nq̄ · Amicicia · ix ·
Cōcordia aliquor ē mala tribꝰ mōis · Pax p̄mo
Concupscētia duplex ē · scz mētis & carnis · Libi
Cōcupiscētia duplex est: & que ꝓhibet ¶ do · xij
p̄cepto diuino · Preceptū · xxxmj · & xxxv ·
Cōcupiscētia duplex ē. Pctm · lx · & · lxix ·
Cōcupiscētie ig̃nis q̄tuor mala facit · Prophetia ·
Cōfessio · Penitētia · ix · & deinceps · ¶ xlmj ·
Confessionem audire non posse · prouenit propter
tres causas · Sacerdos · xj ·
Confessiones audire & absoluē non potest nisi ꝑ:
prius sacerdos · Vsurpatio iudicij · vij ·
Confessores sancti non memorant in canone du:
plici ratione · Missa · vj ·
Cōfiteri debem? circūstātias pcti Circūstātie · xj
Cōformare debemus volūtatem nostrā voluntati
diuine quadruplici modo · Voluntas · vij ·
Cōfussio · pudor · verecūdia · erubescentia · quomo
do differūt · Verecundia · ij ·
Coniunctio vel ꝓinquitas hominum est triplex
Peccatum capitulo · ix ·

Connexe sunt virtutes & in virtutibꝰ triplex est
connexio · Virtus · v · Dilectio · xxvij ·
Cōsanguinij an sint magis diligendi q̄ extranei ·
Consanguinitas triplex est · scz carnalis · legalis ·
spūalis · & q̄ dirimit mr̄imoniū · Mr̄imoniū · xvij ·
Cōscientia · quō tribꝰ modis aliq̄s pt hꝫe cōscientiaz
pcti mortalis & quō nō · Examinatio cōscie p totū
Conscientia obligat per legem humanam si est in:
sta alias non. Lex · xxiij ·
Cōscientia differt a finderisi & quō · Dinderesis · j
Cōsecratio sacerdotū i veteri lege quo ordine & mo
do fiebat & ratio omniū illor. Lex · lxxix ·
& in cōsectione sacerdotū fiebāt q̄tuor Lex · lxxix
Consecrans vel cōmunicans cū cōscientia peccati
mortalis: mortaliter peccat · Lex ca · xc · ¶ · ij ·
Cōstātia quō cōuenit cū pseuerātia · Perseuerātia
Cōsuetudo rationalis an possit obtinere vim legis
Consuetudo semp ꝓ lege tenen: Lex · xvj ·
da est vbi ius deficit. Lex · xvij ·
Cōsuetudo irrōnalis intelligit q̄tuor modis Ibidē
Cōtaminat sacerdos in morte · id est in peccato ci
uiū suor q̄tuor modis · Lex ca · cvj ·
Contemplari intime fit tripliciter · Angeli · v ·
Cōtēplatōe causat specialit tria bona · Dstitudo · j
Cōtemplationē tria impediūt Prophetia · ij · ī fine
Cōtēpt? fame an est laudabilis vel viciosus · Fa:
Continere honestius est ꝓ nube: ¶ ma · ij ·
re · & ratio Matrimoniū · v ·
Cōtractio rei aliene est vel fit tribꝰ de causis Pre
Contrahit duplex immun: ¶ ceptum · xxxij ·
dicia ex cōtactu Lex · lxvj · ¶ per totum ·
Cōtritōe fit remissio culpe & q̄liter Liberari a pcto
Cōtritio debet eē singularis & generalis. Liberari
Cōtritio vnius nō ꝓdest al: ¶ a peccato · v ·
teri similiter nec cōfessio. Liberari a peccato · xvj ·
Cōtritio nota de ea Penitentia · ix · & deinceps
Cōtristare aliquē verbis vel factis q̄ndoq̄ ē vicio
sū q̄ndoq̄ virtuosū & quō · Litigiū ca · p̄mo ·
Contumelia q̄d est quō differt a detractione · De:
tractio primo ·
Conuicium contumelia & improperium quomodo
differūt · Contumelia p̄mo ·
Cōuersatio alicuius apparet honesta ex tribꝰ Ho:
Conuersio panis in corpus chri: ¶ nestas · ij ·
sti quomodo & quando fit · Eucaristia · xxxix ·
Cōuersio aīe ad deum fit tripliciter Preceptū · ix
Conuertit se q̄nquies sacerdos in missa ad populū
& quid hoc signficat. Missa · vij ·
Conuenīt & congregant homines p̄cipue ad tria
Prelatio · vj Superbia · vj
Cōuiciātes aliis & sibi & aliis q̄nq̄ mala faciūt ·
Coopat aliq̄d alteri in bonū tribꝰ mod Malū · v ·
Cor · ad purificationē cordis q̄tuor requirūt · Fi:
Cor peccatoris cōparat mari ra: ¶ des · xiij ·
tione quadruplici. Prophetia · lvj ·
Cor dr̄ obdurari tripliciter · Reprobatio · ix ·
Corda q̄d fit & vñ dr̄ & q̄d p ea sigt Laus di xij

Corde ppetrat pctm qtuor modis. Pctm · xmj·
Corona clericalis quid significat· Ordo·v·
Corporales delectationes an sint maiores vel ve=
hementiores spiritualibo·Delectatio ·xv·&·xvj
Corpale vel pallia altaris cuiusmodi sint· Missa·
Corpalis morbus ē incurabilis tripli= xiiij·
ci ratione · Peccatum·xxxv·
Corpalis pena est necessaria ad hoc qp homo libe=
retur a pcto · Liberari a peccato·xiiij·
Corpis glorioſi dotes que & quot sunt· Dotes sā
ctor·v·& vj·capitulis · & cōsequenter·
Corporis pulcritudo tria reqrit · Trinitas·xiij
Corpus christi quidam nūqp sumunt·quidam sū=
ptum rejciūt·& quidā indigne sumunt ·qui horū
periculosius faciunt· Eucaristia·xxiiij·
Corpus ꝑpm debemus odire ꝑpter duas causas
Corpus christi habuit in se qua= Odiū·iij·
tuor odiciones post resurrectionē. Resurrectō·iiij·
Corpus christi nō debuit putrefieri ratione dupli
ci· Sepultura christi·vj·&·xij·
Corpus christi ī pmo statu sue cōceptionis habuit
tria pvilegia singularia· Incarnatio xpi·xix·
Correctio·correptio. ammonitio ·quō differunt·
Corrupta vgo an possit. ¶Correptio fraterna·ij
virginitatem recupare · Virginitas ·pmo ca·
Chorus accipit quatuor mōis· Laus dei·xj·

Creatū bonū quō differt ab increato. Bonū·j·
& quō cognoscit tribo modis · Bonū· capi·ij·
Creature nulle pnt deo adeqri · Laus dei·xiiij
Creaturas irrōnales an licz maledicere · Maledi=
Credere deū·credere deo·& cre= ¶ctio·ij·
dere in deū·nota de hoc· Fides·ca·v·
Credē q & q̄t in se otinet & qd sit credē. Fides·v·
Credere prout est actus fidei formate accipit qua
tuor modis· Fides. vj·
Credē q non videm? meritorium est· Ibidem·ix
Credē explicite tenēt maiores implicite vero mi=
Credere potest bō absq fal= ¶nores. Ibidem. xj
sitate duo de se · Humilitas·v·
Cresçit fides aliquor & qp fides aliquor ostē
ditur esse magna ex quatuor· Fides·xij·
Crimen dr eē notoriū duobo modis· Probatio
Crimina septē impediūt matrimoniū otrakēdū sed
nō dirimūt cōtractū. Matrimoniū·xiiij·
Crux christi tribo modis potest cōsiderari & qua=
liter debet adorari· Adoratio·v·
Crux ·quare sacerdos sup hostiā cōsecratam facit
tres cruces· Hostia in fine.
Cruces vigintiquatuor facit sacerdos in missa &
qd quelibet signficat & repzesentat· Missa·ix·

Culpa aliqua tribo modis ē alicui iudici nota·
Judicare capitulo primo
Culpa quō delet lumē gre & an etiā lumē nature
Culpa·malū·peccatum &c̄· quo= ¶Lex.x·
modo differūt. Peccatum·ij·
Culpa vna est grauior altera multis rationibus ·
Peccatū·lxxj·capi·& sequentibo·
Cultus qui impendit deo cerimonia vocat·& qre
& vnde dicat cerimonia· Lex·xxxij·
Cultus diuinus est duplex· Lex·lxiij·
Cultus falsor deor dupliciter apud antiquos ser
uabat· Preceptū·xiiij·
Cultus duplex exhibet deo & quō· Ibidem·xviij
Custodia angelor qp vtilis sit hominibo & necessā
ria · Angeli·viij·ix·x·

Datio duplicit pt cōsiderari ·Delectatio·ij·
Datio liberalis vt sit act? virtutis debet in=
formari debitis circūstantijs· Liberalitas·iij·
Damni magnitudo cognoscit ex quatuor· Pecca
tum ·lxxij·
Damnū triplex accidit ex derisione·Derisio·viij
Damnati cognoscunt aliqua tribo modis·Anima
separata capitulo·vj·
Dare potest superior inferiori licentiā se absoluēdi
Claues ecclesie·xiij·capitulo·
Dare elemosinam quibus & quomodo debet ·no=
Dare elemosinam est· ¶ta·Elemosina p totū·
actus triū virtutū·Ibidē·vj·&·vij·
Dare·distribuere·& effundē quō dr̄nt·Ibidem·
Dare alteri pcuniā vel aliqd aliud ¶·xxv·in fine
continet quatuor virtutibus diuersis rationibus·
Dare tua vel ꝑpria in qua= ¶Liberalitas·ij·
tuor casibo est pceptū· Iniuria·ca·iij·
Dare sacra pt aliqs dupliciter · Sacerdos primo·
Dare aliquid alicui contingit tribo modis·&c̄·
Spiritussanctus capi·xij·
Dari dr̄ aliquid quatuor modis· Donum·ij·cā·
Dari debet elemosina tribo modis·Elemosina·xiiij
Datum quomodo differt a dono & econuerso·
Donum·iij·
Dat spiritussanct? sic·& illis·& de donis eius·
Spiritussanctus·xij·&·xiiij·capitulis·
Dat aliquid alicui duobo modis·Ibidē·xiiij·

Debet homo aliquid deo ·aliqd sibi·aliqd pximo
Peccatū·lix·&·Preceptum·ix·x·
Debita multa debem? & tenemur deo & que·Pa
Debitū duplex est·scz ope= ¶ter noster ·xiiij·
ris & facientis· Abstinentia·iiij·
Debitū duplex ē·scz ratione pcepti·& ratione ac=
cepti· Ociū·iiij·capi·
Debitū coniugale quomodo & quando est licitum
vel illicitū· Coitus coniugalis p totum·
Debitum nō est reddendū vna quatuor rationum
Matrimoniū·xiiij·capi·
Deceptio in sommis ex qbo ꝓuenit·Somnia·v·
Deceptio vbi· Fraus p totum.

Defectu triplici repellūt a iuramēto aliq ·Jura=
Defect? triplex cōmuniter est in hoibo ꝑpt quos mentū·iiij·
iuramentū fuit rōnabiliter institutū·Juramētū·j·

Defectus ꝗtuor ſũt in multiloq̃o . Locutio . xm̃j .
Defectus q̃dam trã ſeũt a parẽte in prolem & q̃dã non . & qui ſũt illi . Libido . vj .
Defectus ludi quomodo eſt peccatum & q̃ mĩn? peccatum q̃ excelſus ludi . Ludus . mj .
Defectus in miſſa quot ſint & qualiter eis ſubue-niri poteſt & debet . Miſſa . xv .
Defect? rõmis in cognoſcẽdo vez̃ cauſaꝫ ex tribꝰ
Defectus rei venalis in qua- Ratio . nj .
tuor poteſt eſſe . Venditio . ij .
Defendendo ſe occidit quis alium mala intentio-ne quatuor modis . Homicidium . vj .
Defunctoꝝ tria ſunt genera . Pena . xxmj .
Defunctis pſũt ſuffragia p̃ vivos pro eis facta . Suffragia . capi . Primo .

Dei electio q̃d ẽ . quoꝝ ẽ . qñ ẽ Electio . mj . & . v .
Dei dilectio duplicit pt̃ conſiderari . Amor . xxv .
Dei triplex eſt ſimilitudo . Superbia . nj .
Dei dicere quid ſit & quomodo accipit̃ in geneſi . vbi dr̃ dixit deus Fiat lux . &c̃ . Lux . v .
Dei volũtas q̃ & qualis ſit . & quotduplex volun-tas eſt in deo . Volũtas . vj . vij . & ix .
Deitas non fuit ſepata a carne in morte chriſti . ¶ Incarnatio . xxij .
Delectatio coit? an fuit in ſtatu innocẽtie an nõ & vtꝝ fuiſſet tũc maior q̃ nũc . Cõcupiſcentia . x . & libido . xvj .
Delectationes corpales otiment in ſe ꝗtuor mala .
Delectatio inordinata dicitur tri- ¶ Dũitudo . j .
bus modis vel eſt triplex . Libido . v .
Delectatio an maior fuiſſet in coitu ante peccatum q̃ poſt peccatũ . Ibidem . xvj .
Delictoꝝ tribꝰ generibus humanũ genꝰ ſubiacet Peccatum . lviij .
Delictũ quomodo dr̃ cõtra cõmiſſum . Ibidẽ . lxij .
Demon . q̃ aliud eſt querẽ aliq̃d a demone . & ali ud eſt inuocare demonẽ . Divinatio . ij .
Demon pt̃ illudẽ tribꝰ modis . Somnia . p̃mo
Demones aſſimilãt̃ coꝝis triplici rõe . Derisio . v
Demones cognoſcũt aliq̃ tribꝰ modis Aĩa ſepara
Demonis illuſio poteſt contingi du- ¶ ta . vj .
plici modo . Pollutio . v .
Demones dicuntur volucres celi duplici ratione Prophetia . xlix . in fine .
Demones quomõ precognoſcunt & predicunt fu-tura . Prophetia . vj . & . vij .
Demoni cõceſſum eſt a deo vera aliqua predicere quinq̃ rationibus . Ibidem . vij .

Deo ſolo fruendum eſt . Fruitio . ij .
Deo quõ ꝺueniat ſemp indulgẽ pemitenti . Pemtẽ
Deo magis ꝺuemẽs fuit natura hu- ¶ tia . vj
mana aſſumẽ q̃ ãgelicã & ãre Incãnatio . xxvij .
Deo debemus ſpecialem reuerentiam . confidenti-am . leticiam . vnde hoc . Ibidem . xl .
Deo nõ ꝺuenit iuſticia ꝺmutatiua ſz diſtributiua

Juſticia dei . Primo capi .
Deo obligaꝫ hõ ꝗtuor rõmbꝰ . Liberari a pcto . xmj
Deo tripliciter eſt numerus predeſtinatoꝝ cert?
Preſcientia diuina . xij .
Deo tenemur obedire in ommbꝰ . Preceptũ p̃mo .
Vbi nota de obedientia Abraam . & filioꝝ i rael ſpoliantiũ egiptios . & Ozee formicariam ducentis quomodo excuſanꝫ .

Deſiderant homines in hac vita ſpecialiter q̃nq̃
Deſideraꝫ & diligiꝫ aliquid ¶ Otus . vij .
tribꝰ modis . Fruitio . ij . capi .
Deſidia . pigricia . negligentia . torpor . mcõſtãtia omiſſio quomodo differũt . Negligentia . p̃mo .
Deſperatio . nota de ea . Preſumptio p̃mo .
Deſtinatio quid ſit & quomodo differt a predeſti natione . Predeſtinatio capi . p̃mo .
Detractio eſt g̃uis? pcũm q̃ adulatio . Adulatio . v
Detractor quõ differt a criminatore & ſuſurrone . Fama . ij . Vbi nota an detractio ſit grauius peccatũ q̃ contumelia .
Detractõis cauſa vl̃ occaſio ẽ duplex Iniuria mj
Detractor ẽ homicida & q̃re . Homicidiũ p̃mo . ca .
Detrahere eſt grauius peccatũ q̃ maledicere pro-pter tres cauſas . Maledictio . mj .
Deũ diligũt angeli naturaliꝫ pluſ q̃ ſeipos . Ange
Deum habere quid ſit & quis ¶ li . xxvj .
habet deũ . Beatus . j . ix . & vltimo capi .
Deũ deridẽt ꝗtuor genera hominũ . Derisio . mj .
Deũ adoramus dupliciter . ſcz mente & corpore & quomodo hoc . Adoratio . x .
Deũ debem? ſpecialiter laudare ĩ organo quatuor modis . Laus . xmj .
Deum temptant aliqui ſex modis & quid ſit tem ptare deũ . Temptatio . ij . ¶ batio . nj . & . mj .
Deũ decet aliquos reprobare triplici rõe . Repro-batio quid ſit & q̃ ſoli deo cõuenit Honor . mj .
Denotio accipiꝫ duobꝰ modis . Baptiſmus . vj .
Deus dupliciter poteſt conſiderari . Angeli . xxvj
Deus ꝗtuor modis nos trahit . Beatitudo . xij .
Deus cognoſci pt̃ a nobꝰ tribꝰ modis . Ibidẽ . xmj .
Deus dicit̃ bonum increatũ & cognoſcitur tribus modis . Bonum . ij . Ibidem . vij .
Deus differẽter hñt q̃uidẽtiã de bonis & de malis
Deus p̃miſit mala eſſe q̃pter ſex rationes . Ibidẽ
Deus blaſphemaꝫ corde . voce . opere &c̃ .
Blaſphemia per totum . ¶ ſequentibꝰ
Deus a nobis q̃druplicit̃ ẽ diligẽdꝰ Dilectõ . v &
Deus tripliciter diffimit̃ . Dilectio . x .
Deus vocat ꝗtuor modis . ſcz vniuerſaliter . libera-liter . ꝑpetualiter . naturaliter . Electio . vij .
Deꝰ ſol? pt̃ dici oĩpotẽs eternus . &c̃ . Eſſe dei . ij
Deus licet ſit ommipotens : tam decẽ ſũt que facere non poteſt . Ibidem . nj . capi .
Deus dicit̃ pater quinq̃ rõmbꝰ . Pater nr̃ primo
Et dr̃ pr̃ nr̃ nõ pater meus ſex rõmbꝰ . Ibidem . ij
Deus quõ ẽ in oñi re & quõ ẽ vbiq̃ . Ibidem . mj .

Deus est in se tribo modis & est vbiq; & in omm re & in te. Pater noster · capi · mj ·
Deus tribo modis cognoscit a nobis · Fides · ij ·
Deus est hō · homo est deus: quō hoc veracit intelligit · Incarnatio · xxxmj ·
Vbi nota q; vnio dei & hois conuenienter expri mitur verbo substantiuo ē · Ibidem · xxxmj ·
Deus factus est hō quō intelligit & expomit · Ibi
Deus odit ab hoīmbo tri¶dem · xxxmj ·
pliciter. Odium capitulo primo ·
Deus quō odit & que · & quō odium ē in deo · Odi
Deus est infinite virtutis qđ p¶um · inj · ca ·
batur triplici ratione . Laus dei · xmj ·
Deus & deitas q̄ntū differūt. Incarnatio · xij
Deus nūq; facit cōtra naturā · sed bene supra natu ram & p̄ter naturam · sic a simili nūq; facit contra iusticiam Justicia diuina · vj
Dei dī lux ꝓpter tres ꝓprietates lucis · Lux · vij
Deus semp parat? est q̄ntū in ipo est ommibo gra tiam dare · Liberari a peccato · xvmj ·
Deus triplici ratione aliquos liberat a peccato · aliquos non. Ibidem · xvij · ¶xxxij ·
Dei duplicit pmittit aliq̄s ruere in pcto · Dctm ·
Deus an habeat libey arbitriū · Libey arbi · vmj ·
Dei nobilius hī libey arbi · q; angelus vel hmo · Ibidem · xj ·
Dei volūtatē immutat duplr̄. Libey arbi · xv ·
Dei vult aliqua duplr̄ · Liberari a pcto · xix ·
Dei semp indulget pnitēti duplici rōe · Onia · vj
Dei cōpat fonti triplici ratione. Dctm · xl ·
Dei ē honorād? triplicit · Preceptum · ix ·
Deus efficit nobis debitor ex tribo · Meritū vel
Deus dicitur & vocat ze¶Premiū · pmo
lotes · ideo Zelus · nj · & · mj · capitulis
Dei ē iuisibilis cui? rō ē duplex · Prophia · xmj ·
Dei mutabilis esse arguitur triplici rōne · Pro phetia · xvij ·
Dei duobus modis res considerat · Ibidē · xxxiimj
Deus interdum mutat sentētiā: sed nūq; cōsilium
Deus quomō · & an per¶Prophetia · xxxv
mittit mala · ¶Permissio per totum
Dei pmittit vel sustinet aliq̄ mala triplici rōne · Prouidentia · vj ·
Dei facit q̄tuor in creaturis · Ibidē · vij ·
Dei agit multa p causas medias ꝓpter tres rōes
Deus ē spiritussanct? vt pro¶Spes · nj ·
batur · Spiritussanct? · nj · & · mj · capitulis
Deus colit duobo modis & q̄bo. Superstitio pmo
Dei sol? miracula facit tribo modis scz · vel otra naturā vel sup̄ naturā vel p̄t naturā · Miraculū · ij ·

Dextera qđ sit in scripturis sacris · Elemosina ·
Dextera hominis tria facit: sic dexte¶ · xvij
ra glorie dei Amor · xvmj · circa finem ·
Dextera figmificat tria Ascēsio christi · v · capitu ·

Diabolus per passionem Christi eijcitur foras tripliciter · ¶Crux · vij · capi ·
Diaboli & damnati an habeant liberū arbitrium ·
Liberum arbitriū capi · ix ·
Diaboli ꝓprium officiū est temptare : circa cuius temptationem quatuor debet quilibet considerare & ratio cur diabolus temptat Temptatio · mj ·
Diabolus an sit causa peccati · Ibidem · vj ·
Diacon? q̄ ornamēta habeat & qđ p illa signifikat
De actibo diaconi · Ordo · mj · Lex · lxxvij ·
Diacon? an possit dispensare alijs corpus christi ·
Diacon? nō pt̄ alijs corpus chri¶Lex · xcmj ·
sti dispensare q̄uis sanguinē pt̄. Missa · xvmj ·
Diacomissa & presbitera vel presbiterissa que vel quales fuerūt · de qualibet dicit in quarto dyalo: gor & in decretis · Ordo · xix ·
Dicere dei quid sit & quomodo accipit in Semi vb dicit dixit deus. Fiat lux. Lux · v ·
Differentia inter illū qui promittit & qui aliquid ꝓmit · Liberari a peccato · xmj ·
Drīa q̄druplex ē ī pena purgatorij Pena · xxvmj
Differentia duplex ē inter malos · Prophia · lxv
Differri nō debet restitutio facienda triplici rōne
Differt deus orationē vel oran¶Restitutio · mj
tis petitionē exaudire ꝓpter q̄nq; causas · Ordo · mj
Difficultas vel facilitas p̄ceptor duplicit pt̄ cō¶
Difficile potest aliquid dici siderari · Lex · cxj ·
dupliciter · ¶Meritum vel Premiū · ix ·
Difficile & onerosum quomodo distinguuntur & cōmensurant · Preceptum · xmj ·

Dignitas duplex est scz · puata & publica · Lex
Dilectio triplex est scz · gratuita · natu¶ · xcj ·
ralis · & libidinosa. Libido · x ·
Dilectionis triplex est gradus. Timor · mj ·
Dilectō angelor erga deū ē triplex Angeli xxvj
Dilectio dei in hac vita p̄minet cognitioni dei q̄n¶
tum ad duo · Amor · ix ·
Dilectio dei dupliciter potest considerari · Amor · xxv · & ibi plura ·
Dilectio dei ad creaturas · Ibidem · xxij ·
Dilectio inimici an sit melior & magis meritoria q̄p dilectio amici. Inimicus · mj ·
Diligit deus omnes creaturas qđ ꝓbat multiplr̄
Diligūt quidā temporalia sub deo Amor · xxij
& citra deū tribo modis · Pena · xxvmj ·

Disciplme p̄ceptum quid sit · Preceptum · v ·
Dispensari pt̄ in omni voto etiā solēni · Votū · ix
Dispensare pt̄ in lege humana q̄ habet regē multi tudinē & hoc in duobo casibo · Lex · xix ·
Dispēsare nō pt̄ laicus corpus christi alijs nec & diacon? q̄ tñ sāguinē bñ dispensat · Missa · xvmj ·
Dissolvit amicicia per quatuor · Amicicia · mj ·
Disponit aliq̄s ad orationē p tria scz · p deuotōnē per humiliationē · & p rectā intentionē · Missa · mj ·
Dispositio duplex est pctor necessaria · Liberari a peccato · mj ·

Juitias amare & nō habere quō differt ab habere eas & non amare· Auaricia·ij·
Diuitie non appetuntur p seipas. Beatitudo.ij.
Diuntiay abūdātia a deo datʒ aliqbo·idō. Liberali
Diuitias acqrētes ꝓpio labore ma- tas.mj.
gis diligunt & minus dāt eas: ꝙ si eas a parētibo vel possessiombo acquisissent· Ibidem·v·
Diuitie pnt diligi ꝓpter tria licite· Odium.nj·
Diuitias habere quibusdam bonum est quibusdā malum. Pene capi·ix· Vbi nota ꝙ diuitie
conferunt tria mala· xxxmj·
Diuidē nullatenus licz confessionē & ꝙre ·Confessio
Diuinitas non fuit sepata in morte christi a car-
Diuinitas ē tribo mo- ne · Incarnatio.xxij
dis in christo. Incarnatio· xvim̄j·
Diuinis psonis appropanʒ tria Preceptū·ix
Diuino in officio ē duo cōsiderare ·Lex. lxxxv·
Diuin? amor hʒ plures effect? ·Amor·xj·& xij
Diuisio mēdacioꝝ accipitʒ tribo moīs Mēdaciū·ij
Diuisio voti triplex est· Votum· vj·
Diuisit deus lucem a tenebris lr̄aliter & spūaliter
Doctor q̄lis debz eē ·Fidelitas· im̄j· Lex. x.
Doctores recte organa dicūʒ & ꝙre Laus Di·xvj
Dolere pt homo de bonis aliems quatuor ratio-
nibus · Inuidia·ij·
Dolere de pcto cōtingit duplr̄ ·Pene· xxxij·
Dolere vel penitere nō pt homo de vno pcto sine
alio ·alias q̄tuor inconuenientia seqrēt Penitētia
Dolere semper actu nō tenetʒ peni- vim̄j·
tens ·sed habitu sic & quomodo· Ibidem·x·
Dolor & gaudium quō pnt simul eē in penitente·
Dolor triplex requritʒ ad cōpletā re- Penitētia.xj
missionem culpe & pene. Cōtritio pmo in fine·
Dolor duplex est·scz sensibilis & mentalis. Con
Dolor potest esse de duobus ·scz de tritio·nj·
culpa & de penitentia· Ibidem·vj·
Dolor passionis christi fuit maior ommium dolo-
rum viatorum· Crux·nj·
Dolor & tristicia quō differunt·Crux. xnj
Dolor n̄ sentitʒ vl̄ mitigatʒ trplici rōe Crux·xvij
Dominiū a quo·in quo· ad q̄d sit· & ꝙ aliqđ do-
miniū sit iniustū ꝓpter q̄tuor causas· Prelatio·vij
Dona maxima recepit Maria qualia nūq̄ recepit
aliqua creatura· Incarnatio. x.
Vbitatio triplex. Fides·x·in fine.
Dubiū·q̄d de dubijs sit agendū· Judiciū·ij
Duodecim sunt que dirimunt matrimonium iam
contractum· Matrimonium·xv·
Duricia habz triplicē propietatem·Libari a pec
Duriciam in corporibo sequitʒ tri- cato·xvij
plex proprietas·Reprobatio·ix·
Duri cordis descriptio & ꝓpetates· Ibidem·xj & xij·
Durum tres habet proprietates. sic per si-
mile ille qui habet cor obduratū· nota de hoc mora
litatem. Ibidem·xj· Item Amor·xxj·

Ebrietas ex duplici causa accidit·Rōis ligatio·
Ebrius duplices maledictiones meretur. Rationis
Ecce est aduerbiū demonstrandi ligatio·v·
& admirandi·& q̄d p hoc misterialiʒ figaʒ. Nomē
christi sc̄o· Vbi nota pulcram expositionē illius
Ecce virgo concipiet·&c̄ ·
Eccia necessario hʒ diuersos stat? Stat?·nj & im̄j·
Ecclesia tolerat aliqua mala duplici de causa.
Infideles·im̄j·capi·
Ecclesie phibitio duplex ē· Mr̄imoniū·xmj
Effect? baptismi multiplex est·Baptism?·xmj·
Effect? cōtritiōis ē remissio culpe· & deiecps
ablatio pene·collatio glorie. Contritio·xvj
Effect? vel signa delectationis sūt q̄tuor·Delecta
Effectus p̄ncipales corporis chri- tio·xvij·
sti in sacramēto sūt q̄tuor· Eucaristia·p̄mo·
Effect? multiloquij vel verbositatis est q̄druplex
Effect? lucis triplex ē·Lux·vij· Locutio·xij·
Effect? spiritussancti qui fuit· Spiritussan-
ctus.mj·v·vj·&·xxxv·capitulis·
Efficacia vel virtus merendi potest ex tribo consi
derari· Meritū vel Premiū·ix·
Efficaciā triplicē habet iusti oō· Oratio·ij
Efficit aliquis martir tribo modis & octo de cau-
sis· Matrimoniū·nj·capi·
Efficiūt matrimoniū tria & q̄· Matrimoniū·vnj·
Eget aliqs aliquo duobo modis· Fruitio·mj·
Ego p̄nomen an sit necessariū exprimere in forma
baptismi·Baptism? p̄mo·Rubrica·nj
Electio p̄lati·circa quā notanda sūt tria·Lex·
In electione pontificis assensus desi- lxxj
derat plebis· Ibidem·
Electio p̄latoꝝ·nota de ea· Prelatio p totū·
Electoꝝ dei triplex est differentia·Amor·xxj·
Eligendū est vnū bonū p̄ alio multis rationibo·
Bonum·xnj·xmj·& xv·per totū·
Eligens indignū scienter i p̄latū peccat mortaliʒ
Eligē importat duo·scz iudiciū di- Lex·lxxij
scretionis·& desideriū osecutiōis ·Libeꝝ ābitriū·j
Elemosina vel oblatio nō debet fieri etiam de illici
te acquisitis ꝓpter quatuor· Oblatio·nj
Elemosina·viuere de elemosina licitū ē religiosis·
Elemosina est pcti satisfa- Religiosi·ix·
ctoria & ꝙ dupliciter potest dari. Satisfactio.vij
Elemosina est magis satisfactoria ꝙ ieiunium &
oratio· Ibidem·ix· tas·nj·
Elemosina magna valet ad quatuor bona· Volū-
Mens fruges in agro credēs plus eos valere in
autumno &c̄·vsuram facit· Vsura vnj·
Emissio supflui seminis dupliciter causatʒ· Virgi
Emptio·Quere venditio p totū· mitas p̄mo·
Emptor quō & q̄ndo restituere tenetʒ qđ emit Re
Episcopus que & quot ornamen- stitutio·ij·
ta habeat & q̄d qđlibet figmificat. Sacerdos.ij·
Episcopus habet nouē ornamenta plusꝙ sacerdos
& quare hoc. Lex·lxxij·
Epistola & euangeliū q̄re legūʒ in missa & q̄liter
& quare epistola p̄miusꝙ euangeliū & q̄re epistole

p̃mittit̃ in diebꝰ illis. Euangeliū vero in illo tpe·
Eq̃les non sunt omnes pene vt prꝰ Missa·m̃j·
batur multipliciter. Pena·xv·&·xvj·
Equale vel equalitas triplex est·Amicicia·m̃j·
Errant sacerdotes in absoluendo vel indicando.
tribꝰ modis. Claues ecclesie·xviij·
Erraret duplr̃ q̃ dicẽt lunã eẽ debuisse vt sol Libe
Errat conscientia duoꝰ rum arbitriū·xxxmj
bus modis. Conscientia·mj·
Errꝰ multorum circa beatitudinẽ errãtiū quorũ
alij in diuitijs·alij i delicijs·& sic de alijs bẽitudi
nẽ ponebant·Beatitudo·j·ij·m̃j·&·m̃m̃j·capitulis
Errꝰ eoꝝ q̃ simplicẽ fornicationẽ non putãt eẽ
Errꝰ triplex quorũdã peccatũ·Fornicatio·j·
de pẽis inferñ· Pena·xxxmj·
Errꝰ duplex est. scz psone & fortune·cuiꝰ er
rꝰ dupliciter potest contingere·Matrimoniũ·xv
Errꝰ conditionis triplex est & qui horũ dirimit
matrimonium iam contractum·Ibidem xvj·
Errꝰ triplex pt esse in rõne· Voluntas·v·
Errꝰ helodij dicentis·q̃ maria post christum ali
os filios habuit· Incarnatio·x·
Errꝰ·nescientia·ignorãtia·quõ differunt· Pec
Errores tres fuerũt quon catũ·lxxv
dam de inferno· Pene·xxxmj·
Erubescere vel erubescẽtia·quere· Verecundia p
Essentia diuina in p̃senti clare & aper totũ
te videri non potest vt p̃bat̃·Visio·mj·v·&·vj
Essentia aie tres habz p̃etates· Trinitas·xxvij
Essentia dei incõprehensibilis est q̃tuor mois. De
at?·ij·cir·fi·vbi expoñt̃ illud Job excelsior ce
lo est &c̃·
Est quõ accipit̃ & q̃d significat in forma consec
tõis·& q̃ ly eñ non ẽ de necessitate·Eucharistia
Estimationem falsam habet despe xxxmj·
ratus de quatuor· Desperatio·ij·
Estimatio de bono aliquo pt corrũpi duplr̃·Sup
Esus quorũdã ciborꝝ immũdorꝝ & spãlit̃ bia·v
q̃rũdã aialiũ erat p̃hibit? iudeis & horꝝ rationes
Etas triplex ẽ ꝑm philosophũ· Lex·xcvij·
& quomodo distinguitur·Matrimonium·vij·
Etate iuuenili xp̃s voluit mori triplici rõe·Pas
Eternitas in sui rõe ꝺr̃iet tria·Esse ꝺi·v sio·mj·
Eternitatẽ ꝺi cognoscim? q̃ncq̃ mõis·Eẽ ꝺi·m̃m̃j
Etern? pt accipi du & ibi plura de eternitate
pliciter·vel substantiue vel adiectiue·Esse ꝺi·mj
Euangeliũ seu lex noua ẽ lex charitatis. libta
tis·facilitatis·necessitatis· Lex·ca·cix.
Euãgeliũ ẽ lex miseꝛie vel pietatis·charitatis·li
Euãgeliũ seu lex noua re bertatis·Lex·cxxv
spectu legis ve·q̃tuor excellẽtias hꝫ·Lex·cxxxij
Item eucharistiam sumens quatuor i se debet ha
bere· Sepultura christi·v·
Eucharistiã ñ solũ epus sed etiã sacerdos & nul
lus laic? cõficere potest·Rões horꝝ· Lex·xcj·
Eucharistiã cõsecre pt sacerdos mal?·hereticus.
scismatic?·excõmũicat?·& degꝺat?·Lex·xcij·

Eucharistiã nemo sumẽ ꝺr̃ manu p̃sbiteri p̃cisi·id
ẽ excoïcati·hẽtici & ꝺcubiarij notorij·neq̃ missaz
Eucharistie sac̃mentũ nec an audire·Missa·xix
gelus nec laicꝰ q̃ncꝰ bonꝰ & sactꝰ pt ꝺficẽ·Missa
Ept & de p̃positiones quõ capiunt̃ & xvij
quid denotant· Eucharistia·xxxmj·
Exaltatus fuit christus tam ꝑm diuinitatẽ q̃ ꝑm
hũanitatem a patre tripliciter Crux·xv·
Exaltatio q̃ꝺruplex ẽ ꝑm anshelmũ· Superbia·vij
Exaudiri volens a deo debet orare quatuor modis
Oro·viij· Vbi nota q̃ nõ exaudit̃ aliq̃s ex tribꝰ
Excecatio vel obduratio duplr̃ ꝺr̃·Reprobatõ·v
Excecare·errare·indurare·& reprobare ꝺr̃ deꝰ &
Excecat deus·excecat diabꝰ quõ·Pctm·v
lꝰ·excecat pctm·sed diuersimode Reprobatõ vj
Excellentia sac̃mentorꝝ attẽdit̃ penes q̃ncq̃·Sac̃
Excellentia alia debẽt deo·alia p̃i· mẽtũ·mj
alia p̃sidenti·alia p̃ncipi·alia bñfactori·Donor·mj
Excellẽtiã desiderat aliq̃s tribꝰ modꝰ·Superbia·j·
Excessus in ludo ẽ pctm mortale triplici ratione.
Excusant a ieiunando etas & necessi Ludꝰ·mj·
tas· Ieiunij·m̃j·
Excusat timor a pcto cõmisso & quõ·Timor·ij·
Excusant se peccantes & dicunt q̃ sua pcta nõ sũt
eis imputanda quatuor rõmbꝰ· Peccatum·vij·
Excusationis ratio fit ex duobꝰ· Preceptũ·xx·
Exempti cũ delinquũt an p̃nt a suo epo indicari·
Exigens pcuniã p̃ mu Vsurpatio indicij·vj
tuo semp peccat sed dans nũq̃· Vsura·ij·
Expiri pt fidelitas & bonitas amici duobꝰ modis
Extollit se aliq̃s duplr̃·Jactãtia·j· Aïcicia xix
Extra portã voluit christꝰ crucifigi & q̃re· Passio
Esau quõ nõ vere penituit & ideo lo m̃j
cum venie nõ inuenit· Penitentia·x m̃j·

Facere bonũ de malo intelligit̃ tribꝰ modis·
Elemosina·xxij·in fine·
Facẽ debz q̃tuor q̃ vult deũ pfecte diligẽ·Dilectõ
Facẽ aliq̃ꝺ cũ voto ẽ laudabiliꝰ & magis xm̃j·
meritoriũ q̃ sine voto triplici rõne· Votum·v·
Facẽ elẽosinã q̃s possit· Elemosina·xx mtẽtia·v
Facẽ aliq̃ꝺ acceptũ ꝺo pt ĩtelligi duobꝰ modꝰ Pe
Facẽ q̃ꝺ debeat sacerdos in missa exñs q̃ recolit se
eẽ in pcto mortali vel subiacẽ excoïcatõm·Lex·xc
Facẽ qꝺ in se est ꝺr̃ aliq̃s tũc &c̃·Liberari a pcto·
xxm̃j·&·xxmj·& Patia·ij·ĩ fine·Itẽ meritũ·x
Faciendũ ẽ aliq̃ꝺ & nõ faciẽꝺũ duplr̃·Preceptũ ij
Item abstinentia·ij·
Faciũt aliq̃ miracula tribꝰ modis· Miraculũ·ij·
Facit qꝺ in se est ad gratiã recipiendã q̃ duo facit
Liberari a peccato·xxj·xxij·xxmj·capitulis
Facit timor tacẽtes·pallentes fugiẽtes Timor·xj
Facultas volũtatis & rõmis duplex ẽ·Libe·ãbi·ij
Facultates dicũt̃ possessiones· Ibidem·primo·
Fallere peius est q̃ falli· Error·ij·
Falsa & mala est p̃nia q̃ncq̃ modis· Pñia·xxij·
Falsitas & mendaciũ quõ ꝺr̃nt·Confessio·xxxv·
Falsitas ẽ in tribꝰ & cetera plura· Veritas p totũ·

Falsi christiani faciunt q̄ndoq; miracula etsi nō ad ostensionem sanctitatis · tamen duplici alia rōne deo permittente · Miraculum · v.
Falsus testis mortaliter peccat · Testimoniū · mj ·
Falsus testis patit̄ tria mala · Jbidem ·
Fama vel laus humana non ꝓpter se queritur sed propter honorem · Beatitudo · mj ·
Fama bona an melior sit q̄ cōsciētia bona · Consci
Fatui & simplices quomodo entia · xj
sunt magis fortunati · Fortuna · mj · xxvm̄ ·
Fatū q̄d sit & an hominē peccare facit · Cōfessio ·
Felicitas non consistit in delectationibo corpo=
ralibo · Delectatio · xvnj · & · xix ·
Felicitas non ē ponenda ī diuitijs · Diuitie p totū
Femine cur magis sunt sortilege q̄ viri · Sortes
Femoralia quare indicebant̄ sacerdotibo ve= vj
teris legis · nō autem presbiteris noue legis · Lex lxxvnj ·
Fenestra ad q̄d fuit in arca noe · Prophia · xxxvij
Ferre non tenet̄ q̄s testimoniū tribo mod̄ · Testi
Ferri dicitur aliquis ab ali= moniū p̄mo ca ·
quo tribo modis · Ascensio · ij · capi ·
Festa indeorum erant septem & que: & q̄re q̄d li=
bet celebrabat̄ · Lex · lvm̄ · uerso · Lex · lix ·
Festa veteris legis ꝑm aliū modū erāt octo in vni
Festinus diebo an liceat bellare Bellū · vj ·
Jcte cōfitet̄ aliq̄s tribo mois · Cōfessio · xxmj
Fides nō erit in patria & q̄re · Dilectio · vij
Fides · q̄ in tribo casibo vnus contingum ad fidem
cōuersus pt̄ discedere ab altero ī infidelitate manē=
te · Matrimonium · xxj
A fidei rectitudine pt̄ aliq̄s deuiare duplr̄ · Dere=
Fieri & mutari quō dr̄nt & quo= fis · ij
mō de? pt̄ dici fieri & fact? · Incarnatio · xxxmj
Filij plures nō p̄nt eē in diuinis & q̄re · Incarna=
Filio dei octo · christo q̄tuor sūt pro tio · x
pria & que sunt illa · Jbidem · xxvj ·
Filium dei faciunt tria · Beatitudo · xxv ·
Filius vtrum sine licentia parentum possit facē ele
mosinam · Elemosina · xx ·
Filius dei decenti? & ouemēti? assumpsit carnē q̄ꝑ
pr̄ vel spiritussanct? ex duobo · Incarnatio · xxvj
Fili? · ad hoc q̄ sit fili? q̄tuor req̄rūt̄ · Jbidē · xij ·
Fili? in religione pfessus nō debet causa sustenta
tionis parētū exire clausū ꝓpter tres causas · Do
Filius an debet seq̄ p̄rem cōuersū ad fi= mor · v ·
dē an mr̄em ī infidelitate manētē · Matrimoniū · xxj
Fimees laudat̄ cū coeuntē cū madiamita interfecit
Vsurpatio indicij · ij · Jtem · Zelus · ij ·
Finis duplex est · scz opis & hominis · Perseuerā
Finis duplex est · scz finis quo tia · mj · & vltio ·
& finis in quo · Conscientia · xj · capi ·
Finis est duplex · scz ipa res · vel vsus rei · Fortitu
Finis naturalis agētis ē duplex · Jbidē · do · vij
Finis ī carnatiōis vbi ē duplex Jncarnatō · xxvij
Fini aliquid coordinat̄ dupli= circa medium
cit̄ · vel id q̄d est ordinatum ad finem est duplex ·

Liberū arbitriū · ix · capi ·
Finis orationis duplex est · Oratio · vj ·
Firmitas animi & confidentia quō cōuemūt cū for
titudine vel differūt · Dona spūssancti · xix ·
Flagella q̄nq; modis hic cōtigūt · Tribulatio · j ·
Flectunt hominē tria ad parcendū que tamen non
possunt flectere deum · Zelus · mj ·
Flere cōuenit tribo de causis · Penitētia p̄mo
Homes · Require Concupiscentia per totum ·
Fomes quō ligatus & impeditus fuit in Maria ·
Fomes quid sit & quē effe= Jncarnatio · vj ·
ctum habet · Jncarnatio · vij ·
Fomitem peccati quare nō abstulit deus homini ·
Sensualitas · vij · & · vnj · capitulis ·
Fomes q̄d sit & quotduplr̄ pt̄ cōsiderari · Jbidem ·
Fomes quot nominibo nuncupet̄ · Jbidem · ix ·
Forma verboꝝ cuiuslibz sac̄mēti q̄ sit Absolutō v
Forma ꝺsectionis sac̄mēti ecclesie q̄ ē · Eucharistia
Fornicatio q̄d sit · Preceptū · xxxj · xxxm̄ ·
Fortis vere quis sit · Fortitudo p̄mo capi ·
Fortis q̄n ē virtuosus & fortitudo vt? · Jbidē · vij ·
Fortitudo ꝓut est virtus & ꝓut est donum ·
Dona spiritussancti · xix · xxxvj
Fortitudo q̄druplr̄ solet impugnari · Spūssanct? ·
Forū triplex est · Excōmunicatio · mj ·
Fratrem seu p̄ximū quomodo debemus corripe=
re · Correptio fraterna p totum ·
Fractio corporis christi in sacramento · nota de ea
pulcra · Eucharistia · xlj · & sequentibo
Fructus terre offerebat̄ in veteri lege triplici ra=
tione · Sacrificiū · v · capi ·
Fruitionis divine triplex ē actus · Angeli · xxij
Fugiunt timentes & irati ecōtrario aggrediunt̄
& quare hoc · Timor · xj ·
Fugienda sūt homini quatuor · scz solacia corea ·
loca · donaria · consortia mulier · Luxuria · mm̄ ·
Fundamentū ē p̄us aliis dupliciter · Fides · nj ·
Furiosus quō absolvitur & excusat̄ ab eo ad quod
ante furiam tenebat̄ · Tentio · nj ·
Furiosi an possint cōmunicare · Eucharistia · xvij ·
Futura dupliciter p̄cognosci possunt · Prophe=
tia · nj · Jtem diuinatio · p̄mo ·
Futura alio mō p̄nt p̄cognosci triplr̄ · Diuinatō · ij
Futura p̄dicere ꝓ somnia potest contingere qua=
tuor modis · Somnia · ij · ca ·

Gaudiū bēor duplex est · Aureola p̄mo cā ·
Gaudiū · leticia · exultatio · vel delectatio · quō dif=
ferūt · Delectatio · xvij · & Gaudiū p̄mo capi ·
Genera elemosinar̄ q̄ & quot sint · Elemosina · ij ·
Genera tēptatōnū septē ꝑm richādū · Tēptatō vij
Genera personar̄ quinq; sūt coram quibus nullus
verecūdat̄ · Verecundia · mm̄ ·
Generale indiciū post illud pticulare q̄d fit ī p̄sen
ti vita ē necessariū ꝓpter quatuor · Judiciū · v ·
Genitaliū motus duplici ratione nō subduntur ra=
tioni · Peccatū · vj ·

Gentiles quondã imagines adorantes peccabant duplici ratione · Adoratio. v.
Genus quadruplex sacrificiorum. Sacrificiũ · vij
Gladium accipere vel bellũ mouẽ fit tribꝰ mois Bellũ · mj. Vbi nota qꝫ dñs alia & alia rõne iussit nũc gladium abscõdẽ nunc gladium emere ·
Gladius limat? acut? ex vtraqꝫ pte ẽ diuina sen=
Gloria bt̃oꝝ seu p̃miũ qđ vel tẽtia. Sñia · mj ·
q̃le erit in regno celoꝝ · Bt̃s · j · ij · & consequenter
Gloria · laus · & honoꝝ · quõ dr̃nt. Honoꝝ · ij ·
Gloria bt̃orũ q̃tuoꝝ in se habebit · Mensura · mj ·
Gloria in excelsis dr̃ in missa & post kyrieleison ·
Gloriam beatorũ septem cõ= Missa · mj ·
mendant · Mensura · mj · gloria · ij · p totũ ·
Gloria vana q̃tuoꝝ modis ẽ pc̃m mortale. Vana
Gratia creature rõnali necessaria a solo deo pro ducitur · Gratia capi · p̃mo ·
Gratie p̃ductiõi quomodo coopetur creatura & quomodo non · Ibidem ·
Gratia in esse permanenti non presupponit ante se aliquod donum habituale. Ibidem · ij ·
Gratia vt est diuinum auxilium cõcedit̃ duplici ter & precedit omnẽ preparationẽ. Ibidem
Gratia deus creaturã rõnalẽ cõuertit ad se dupli citer & quomodo aliter q̃ irrationalem · Ibidem ·
Gratia mouet̃ liberum arbitrium adeo absq; ei? destructione · Ibidem ·
Gratia datur facienti quod ĩ se est & quid sit facẽ huiusmodi · mj · capi
Gratia eundẽ actũ informat & p dispositõne habet
Gratia non eq̃liter repit̃ in omni Ibidem ·
bus · sed maioꝝ in vno q̃ in alio. Ibidẽ · mj ·
Gratia dei vtens meret̃ vitã eternam ex cõdigno
Gratia in p̃senti quõ est eq̃lis vite Ibidẽ · xij ·
eterne & quõ duplex est species iusticie · Ibidem ·
Gratia triplex est · scz · gratis data · & gratũ faci=
ens & consũmata · Beatus · v ·
Gratia gratis data & gratum faciẽs differunt du=
pliciter · Spiritussanctus · xxij ·
Gratia · quare sac̃mẽtum corporis christi vocatur
eucharistia id est bona gratia · Eucharistia · xlj ·
Gratia sanctificationis quãta abũdauit in Maria
Incarnatio capi · vj ·
Gratiam triplicẽ Maria adepta est · Ibidem ·
Grã dei pt̃ accipi duobꝰ modis · Ibidem · xlmj ·
q̃ sine grã homo per liberum arbitrium non po=
test bonũ facere nec se ad gratiam preparare · &c̃
Liberum arbitrium · capi · m̃j ·
Gratia quomodo expellat culpam · Libera=
ri a peccato capitulo · ij ·
Gratia carere aliquem contingit ex duobꝰ ·
Liberari a peccato · capi · xvm̃j ·
Gratia dupliciter dicit̃ · scilicet · habituale donũ
& dei auxilium · Ibidem ·
Gratie subtractio p̃prie ẽ a pcto · Ibidem ·
Gratia dei ẽ p̃cipue necessaria vt habeatur per=
seuerantia · Perseuerantia · vj ·

Gratia an det efficaciam operi ad merendũ ·
Meritum vel Premiũ · vj ·
Gratiosa dicit̃ res aliqua quatuoꝝ modis vbi addi=
tur · qꝫ incarnatio christi fuit gratiosa · Incarnatio
Graduale in missa dicit̃ ꝑter qua= xvmj ·
tuoꝝ rationes · Missa · m̃j ·
Gradus pfectionis diuine dilectionis est triplex ·
Dilectio capitulo · xj ·
Gradus dilectionis p̃xim̃i sũt tres · Ibidem · xxij
Gradus triplex est miraculoꝝ. Miraculũ · mj ·
Gradus humilitatis tres sunt · Humilitas · v ·
Gradus tres sũt ex quibꝰ quelibet penitentia pfici=
tur & meritoria efficit̃ · Penitentia · ix ·
Gradus scale Jacob sũt quatuoꝝ · Prophetia · xij
Gradus ꝑphetie sũt sex · Prophetia · xxv ·
Gradus triplex est peccantiũ · Reprobatio · xmj ·
Gradus superbie sũt duodecim · Superbia · vij ·
Gradus suspitionis triplex est · Suspitio · ca=
pitulo vnico ·
Grano frumenti vtimur ad duo · Laus dei capi=
tulo · vmj ·
Grauitas alicuius peccati potest ex duobꝰ attendi
Odium capitulo · ij ·
Grauius peccat qui non abstinet a malo faciendo
q̃ qui non facit bonũ · Liberari a peccato · x ·
Guerra triplex erat ante natiuitatẽ christi cõtra
quas tria fecit christus · Missa · mj ·
Gula quomodo est peccatum & que cibi superflui=
tas ac quis mot? appetitiue gula sit · Gula p̃imo ·
Gula cũ respectu determinati appetibilis recedit a
medio sub certo modo sumpto · Ibidem ·
Gula dicit̃ dupliciter & non semper est peccatum
mortale & quomodo dicitur viciũ capitale ·
Gula capitulo · ij ·
Ibidem quomodo dicit̃ aliquid mortale peccatum
& quot modis attendit̃ grauitas in peccatis · & q̃=
re circa gustum & tactum sumuntur duo vicia ca=
pitalia & nõ circa alios sensus.
Gula habet quimq; species & vbi ipsa fuerit pro=
hibita in lege. Gula capi · m̃j ·
Quomodo quilibet actus moralis in specie respicit
certum motiuũ · Ibidem ·
Gula in speciebꝰ suis quando dicat̃ peccatũ mor=
tale & quando non · Ibidem · m̃j · capi ·
Quomodo abstinentia siue defectus cibi sit pecca=
tum · Ibidem · m̃j ·

Sequitur lra · H ·

Habere & acqrere amicicia est homini necessa
riū ꝓpter multa vel q̄druplici rōne · Amici=
Habere possumus quinq; mo= cia primo ca·
dis deum· Pater noster·mj·
Habent se homines in sumēdo corpus christi q̄tuor
modis· Eucharistia·xvj·
Habent quidam certitudinem tripliciter vel ī tri=
plici differētia· Fides p̄mo·ca·circa finem·
Habet aliquis conscientiam peccati mortalis tribo
modis· Examinatio conscientie in p̄ncipio·
Habit? religiosor debet esse vilis & humilis pro
pter quatuor ·plura de habitu· Religiosi·ij·
Habit? clericalis & sacerdotalis· Sacerdos·ij
Hereditate p̄na p̄uāt filij duplici rōe· Filij·ij
Hereticū faciūt duo vel ad heresim cōcurrūt duo
que sint essentialia & que acci= Heresis·p̄mo
dentalia heresi & vnde oritur· Ibidem·
Heretic? fm Ray·dr̄ q̄tuor modis & q̄bo·Here=
Heretic? absolue nō pt· Ordo·xvnj· sis·ij·
Hermia q̄d sit & q̄d signficat·Lex·lxxnj·ī fine
Hircus in veteri lege dicebatur peccata populi
portare dupliciter· Lex·xlij·
Histriones qui sint & quomō se habebūt & an sint
in statu peccati· Ludus·vij·
HOdie·nota de hoc·Pater noster·xij·
Holocaustū q̄d sit & q̄re l' qñ offerebat·Lex·xl
Homicidiū multis modis cōmittit· Occisio·mj·
Homicidiū spūale cōmittit duobo modis·Prece=
Homicidium an sit grauius pec= ptum·xxmj
catum periurio·Periurium·mj·capi· cxvnj·
Hominē ordinari duobo modis est possibile·Lex·
Hominē laudamus duplici rōne· Laus dei p̄mo·
Homines diuersimode penas patiūt scilicz aliqui
hic. aliq̄ ī futuro ·aliqui & hic & ibi· Pena·xxij
Homines plures damnant q̄p saluant & quō hoc
Homini quatuor fuerūt iflicta pro= Electio·vj
pter primum peccatum·Liberari a pcto p̄mo·
Hominis stat? est vel fuit quadruplex: & de quo
libet christus accepit aliq̄d· Crux·xnj
Hominū quatuor genera excludūtur ab accusatōe
Hominū triplex est differen= Accusatio·vj
tia in corpore christi mistico·Eucharistia·xlnj·
Hominū tria genera erāt in lege veteri quibo data
est lex differenter· Lex·ca·cxxxj
Hoīm tria genera restituē obligāt· Restitutō·ij
Hoīm tria genera bene sommiāt & diuinant·So=
Hominū predicationem audi= mmia·vnj·
entium triplex est differētia·Spūsanct?·xxxij
Hominū duodecim genera non possunt testimoni
um ferre· Testimonium·mj·capi·
Hō assimilat arbori & quomodo· Pctm·xlv·
Homo debet tria principi cōmunitatis·scz fideli=
tatem·honorem·obsequium· Preceptū·vij·
Hō debz se bñ hre ad multitudinem duplr· Ibidē
Hō in carne viuēs an possit deū vidē·Rapt?·ij·
Homo q̄libet q̄ntūcūq; peccauit pt deo satisfacē
de pctis suis in hac vita·Satisfactio·ij·capitulo·
Homo debitor est deo duobo modis·Satisfactio·ij
Homo potest sua bona narrare & alijs velle placere
quadrupliciter· Vana gloria p̄mo·
Homo ex vno bono ope meret dupliciter·& apud
deum & apud homines· Opus·ij·ca·
Homo facilius inclinat ad malū q̄p ad bonum octo
rationibo· Malum·ij·capi·
Homo an sine gratia possit liberari a peccato·
Liberari a peccato·ij·capi·
Homo potest :& ex p̄cepto obligat vt p̄paret se
ad gratiam recipiendam·Ibidem·xxij·
Homo ē factus de? nō pt cōuenienter dici·Ibidē
xxxnj·
Hō peccando obligatus erat deo & diabolo·Ibidē
Homo in statu vie non potest semp ac= xlvnj·
tualiter laudare deū· Laus·capi·xnj·
Homo in hac vita plenū & perfectū gaudium non
potest habere· Gaudiū·mj·
Honestas vestitus debet excludere p̄ciositatem co=
lor·varietatē forme·& curiositatē·Habitus·p̄mo
Honor q̄ debet deo & q̄ debet creature·Adoratō·j
Honor mūdan? vñ causat·& q̄p ꝓpter quatuor ra=
tiones bītudo in honoribo nō cōsistit·Bītudo·mj·
Honor duobo mod pt cōsiderari·Fortitudo·vnj·
Honor exhibitus sepulture christi cōsiderari pt ex
Honorandus vel ve= duobo·Sepultura xp̄i·mj·
nerand? est deus tripliciter· Preceptū·ix
Honorare quomodo differt ab honorificare·Pre=
ceptum·xxvij·
Honorare debemus quatuor psonas & quas·
Maledictio capi·mj·
In honoris exhibitione q̄tuor cōsiderare debemus
Honorari magis volūt multi q̄p ho= Adoro·mj
norare & an melius est honorari q̄p amari·Amici=
Honore dignū esse cōuenit spēcia= cia·vij·
liter quatuor virtutibo· Honestas·primo·
Honores tres contulit deus homini in p̄ma creati=
one sui Temperantia·mj· Item Trinitas·xxix
Hora nona deputata est ieiunantibo ad comedendū
p̄ter in quadragesima & quare· Jeiumiū·mj·
Horas canonicas tenet dicere sacerdos vel cleric?
bñficiat? quadruplici ratione· Lex·lxxxmj·
Vbi nota an tot sint peccata quot hore p̄termisse·
& an illud q̄d p̄termisit teneat resumere vel aliq̄d
aliud·Et de hoc etiam in sequenti capi·Ibidem·
Horrere & timere debemus luxuriā quatuor rōibo
Hostia in altari consecrata Fornicatio·mj
ñ remanz ibi panis substātia Eucharistia xxxvnj
Hostie ptes diuise q̄d signficēt· Ibidem·xlnj·
Hostia nō legit oblata fuisse añ legem & quare·
Lex·xlv·
Hostia pacifica offerebat deo ideo·Lex·xl·
Hostia p̄ pcto cōburebat & quare·Ibidem·
Hostia nō consecrata nullo modo debet dari p̄ con
secrata ꝓpter duas rationes· Lex·xcv·
Hostia in veteri lege offerebat triplici ratione·
Sacerdos capi·primo·circa mediū·

Humana sentẽtia q̃tuor remedijs vel auxilijs subleuat. Sentẽtia. iij
Humana lex q̃d sit & q̃= modo diffinit Lex. xj. & xij. & deinceps
Humane dicunt ille actiones q̃rũ hõ p rationẽ & volũtatẽ est dñs. Libey arbitrium. xiiij.
Humilitas in vestitu excludere debet iactantiam supbiam. & inanem gloriam. Habit? primo

Iactantia ẽ species supbie & opponit veritati & humilitati. Supbia. vj. & vij. capitul
Ianua regni celestis est tribo modis aperta. Da=
Idem numero dicitur ali= ptisimus vltimo
quid duobus modis. Incarnatiõ. xlij.
Idem pt accipi dupliciter. Sepultura christi. xj
Ieiunium. vbi. Abstinentia per totum.
& p ieiuniũ fit satisfactio p pctis. Elemosina. v
Ieiuni debent sac mẽtũ solũmodo recipe. nõ ieiuni
aũt nõ. Eucharistia. xiiij. xvij. & xlv. capitulis
Ieiunium quomodo sit p peccatis satisfactorium.
Satisfactio. capi. vij. iij.
Ierusalẽ pati voluit christ? ppt quatuor. Passio
Ihs. q̃ inscribit tribo litteris & q̃ habet tantum
tres terminationes. Beatitudo. xvij.
Ignis apparuit in specie spiritussancti sup apos=
stolos q̃druplici rõne. Spiritussanct?. xix.
Ignis proprietates sunt q̃tuor. Ibidem. xxj.
Ignis ppietates q̃ & quot sint Angeli. xvj circa
Ignis conflagrationis mun finẽ &. xvij. capi.
di. Prophetia. lxv. & lxvj. capitulis.
De Igne purgatorij. Pena. xxiiij
De Igne inferni. Pena. xxx.
Ignorãtia affectata dr̃ duobus modis. Pctm. xj.
Ignorantia est pcti causa. Ibidem. lxxvj.
Ignorãtia quedã excusat a pcto totaliter quedã i
parte & q̃ triplex est ignorãtia. Ibidem. lxxvij.
Ignorantia & p ignorantiã nõ debet sacerdos pec
Ignorãs g̃uissime peccat care. Sacrificiũ. ix.
sm Ambro. quõ hoc intelligit. Pctm. lxxviij.
Ignorantia aggrauat interdum peccatum. Pec=
catum. lxxvij.
Illata ex iniuria oriunt q̃tuor mala. Patia. ij
Illegitim? duplex damnũ incurrit. Filij. pmo.
Vbi nota quis est legitim? vel illegitim?.
Illicita sũt aliqua duobus modis. Decime. iij
Illuminãt aliqua tribus modis. Lux. iij.
Immoderata tristicia facit q̃tuor mala. Dolor.
Immutabilis dicit solus deus vt probat xvj.
multipliciter. Esse dei. vij.
Immutabilitatẽ hñt aliq tripliciter. Ibidem. v.
Immundicia duplex erat i veteri lege. scz. maior
& minor. Lex. lxvj.
Impediunt tria sumere corp? christi Pollutio vj
Impediri pt meritũ ne cõsequat pmiũ i se & etiã
respectu alteri? duplici rõne. Meritum. x.
Impedit satisfactio facta in pcto mortali meritũ
pene tribus modis. Satisfactio. v.

Impedit hõ a bitudine duplici rõne. Remissio. j.
Impedit visio ppter quatuor rõnes. Visio. ij.
Impedimẽta electionis sũt q̃ndecim. Electio. xiiij.
Impedimenta mrimonij. Mrimoniũ. xiiij. & xv.
Impetigo quid sit & quid significat. Lex. lxxxij.
Impij intelligũt duobus modis. Prophetia. lxv.
Impulsio duplex est que impellit libey ãbi. Libey
Imputat peccatũ ali= arbitrium. xxv.
cui & quomodo. Remissio. v. & vj.
In & ad qualiter distinguũt. Fides. vj.
In incarnatione christi facta sũt tria oñe hũanum
meritũ excedentia. Incarnatio p plura capitula.
Incestus quid sit. Preceptũ. xxxj. circa finem.
Inclinatio ad bonũ inest hominj quatuor modis
Inclinare se solent aliqui tri Lex. vij. capi.
bus ratiombus. Humilitas. v.
Inconsiderat? omittit. cõtemnit. negligit &c̃ Pru
Incõstantia vñ orit & q̃ pru= dentia. vij.
dentie opponit & q̃ sit pccatũ Prudẽtia. v.
Incõtinẽs an plus peccet q̃ intẽpat? Cõcupiscẽ=
Indigẽ dr̃ aliq̃s aliquo duplr̃. Notes. vij. tia. vj
Indignũ scienter eligẽs duas pnas incurrit. Ele=
Inducere licet aliquos ad ingres= ctio. xvij.
sum religionis. cauẽda est tamen circa hoc triplex
inordinatio. Religiosus. xij
Inducit vnus aliũ ad aliq̃d faciendũ vel omittẽdũ
Inducunt quatuor duplr̃. Preceptũ pmo.
ad habendũ fidem. Fides. ix.
Indulgentia. Require relaxatio. ij.
Infamia q̃d sit & quõ vel q̃ndo aliq̃s dr̃ infamis.
Infernus potest capi tri= Fama primo
pliciter. Descensus christi ad inferos. ij.
Infernj ignis non est methaphoric? imaginari?.
sed verus & corporeus. Ignis infernj p totũ
In inferno sunt multa mala & specialiter quatuor
Infernus. de penis ei? Pater nr̃. xvj. ĩ fine
& q̃ sũt eterne triplici rõe. Pena. xxx. & deinceps
Infernales pene sũt vtiles ppt tria. Ibidẽ. xxxj
Infernj pene inter alias pcipue sũt nouẽ. Ibidem
Infernj pene sũt eterne. immen= xxxv
se. diverse. infructuose. Ibidem vltimo.
Infernj locus est pfundus. tenebrosus. igne?. hor
ridus. fetidus. Ibidem.
Infinitas pene est duplex. Pena. xix
Infirmitas corporalis impedit q̃ndoq̃ intelligẽtiã
q̃ndoq̃ memoriã. q̃ndoq̃ iudiciũ rõis. & quõ Ra
Infirmitatũ cõditiones debet me= tionis ligatio. ij
dicus cognoscẽ. sic & confessor. Penitẽtia. xxx.
Infortuniũ triplex est. Amicicia. v. circa finem
Vbi nota. quõ aliq̃s debet vocare amicũ ad infortu
Ingressu religionis cõseq̃t quis miũ suum.
remissionem omniũ peccatorũ. Religiosus. iiij.
Inimicũ diligere quomodo & q̃ntum est necesse.
Dilectio. xxj. circa fi. & Ibidẽ. xxxj. & xxxij
Iniuria vna ẽ g̃uior alt̃a q̃tuor rõibus Pctm lxxj
Iniuriã nob illatã vindicare nõ debem?. Vindi=
Iniusticia duplex est. Pena. xij. cta. ij.

Jmocentē p falsos testes accusatū & cōuictū condemnare nō est pcīm. Homicidium·vij·
Jnobedientia est pcīm mortale vt pbaī per tria
Jnobediens est aliquis ex duo Obedientia·ij
bus·scz ex malicia & impotentia· Jbidem·
Jnobedientia accipiī duobo moīs· Pcīm·xxxix
Jnsidias ponē an liceat in bello iusto Bellum·v·
Jnstinct? naturales animū vl animaliū causāī ex
Jnstrumētis musicis an vtē/tribo Diuinatō·ij
dum fit in diuinis· Laus dei·ij·&·iij·
Jntellect? vt est vis anime·& vt ē donū spūssancti & plura alia· Dona spiritussancti·x·&·xj·
Jntellect? vt deū per essentiā videat · oportet p a quatuor abstrahatur· Raptus·ij·capi·
Jntellect? creat? licet possit deū videˊ nullo modo tamē pt cōprehendere· Esse dei·vij·
Jntentio vindicātis ē mala ex tribo & p ipt quatuor rōnes est licita & meritoria· Vindicta·pmo·
Jntētō electi ad aliquā dignitatē circa tria debet
Intentō bona est nob ne/vigē·Electio.xix
cessāria quadrupliciter· Voluntas.vj·
Jntētiōe diuersimoda ieiunāt hoīes. Jeiuniū·vij
Introit? misse·nota de eo· Missa·ij·
Jnuidia duplex est & que sit peccatum in spiritū sanctum· Peccatum·capi.xxxvj·
Jnuidox q̄tuor sunt genera·honox amatores·bonox osūptores·pusillanimes·& senes Jnuidia·j
Jnuitans aliū ad potū quo inebriatur an peccet·
Jnuoluntariū dicīt ali/ Ebrietas·ij·
quid tribo modis· Furtum·pmo
Jra an sit pcīm maius odio· Odiū·ij·
Jra an sit in deo. Reprobatio·xiij
Jra pcipue duo mala facit· Dona spūssancti·xxv
Jre incontinentia an sit g̃uior q̄ cōcupiscētie incontinentia· Continentia vltimo·
Jrremissibile dr̄ aliq̄d pcīm tribo modis. Blasphe
Jrremissibile dr̄ vel efficiī /mia·iij·
pcīm triplici ratione· Peccatum·xxxiij
Jte missa est q̄ i hoc tria ostē dūī· Missa ca·vij
Jterari pt̄ penitētia secreta & quō Penitētia xix
Vbi nota q̄tuor causas quare penitētia iteratur·
IVbilus & inbilatio quid sint q̄d significāt & quomodo differunt· Laus·xv·
Judas an in cena corpus christi sumpsit· Eucharistia·xxij·xxiij·&·xlv·capitulis·
Judei quo tpe & q̄re solebāt ieiunare· Jeiuniū·ij
Jndei & pagani q̄nis habebāt puersam fidē nō tamen reputanī heretici & quare· Hereſis.ij·
Judei an scierūt christum eē deum: & an peccauerunt crucifigendo eum· Passio.ij·
Judex i tribo casibus nō debet malefactores occidere. Homicidiū.v·
Judex supior & inferior quō differūt· Judicare. pmo circa finem· Jtem Justicia diuina·vj·
Judicare dr̄ sacerdos de lepra·id est de culpa duo
Judicare cōuenit ali/ /bus moīs·Lex·lxxxiij·
cui q̄nq modis. Prophetia·lxvij·
Judicandi q̄nq sūt modi. Prophetia·lxvij·
Judicij pcessus in corrigendis excessibo ē triplex· Accusatio vel Accusator·pmo·
Judiciū hūanū q̄tuor modis puertiī Accusatō·vj
Judiciū ex sex casibo accipi potest vel dari & presumptio haberi. Presumptio·ij·ca·
Judiciū extremū est maxime timēdū ppt̄ quatuor
In iudicio extremo specia/ Timor capi·ix·
liter erūt sex· Tempus ca·ij·
De iudicio generali· Prophēia·lxv·lxvj·&·lxvij·
Judiciū triplex est· Vsurpatio iudicij·pmo
Judiciū illicitū est duplex· Jbidem in fine·
Juratio quedā est vera·quedā falsa· quedā vana· quedam mixta· Preceptum·xvj·
Juramētū vt sit licitū tria i se debz hr̄e· Juramētū
Jurās illicitū q̄d se facturū & fuās illud /p totū
iuramētū duplr̄ peccat· Periuriū pmo·& ibi plu/ra de iuramēto
Juris obligationē· diui/sionem·diffinitionē & differentiā· Justicia·ij·
Justiciā esurire & sitire quid sit & quō iustitia reddit vnicuiq̄ quod suū est· Beatitudo·xxij·
Justi & nō solū peccatores ieiunare tenēī Jeiuni/
Jus & phas quō & in quo dr̄nt· Lex·ix/um·vij
Justitia accipiī duobo modis· Justicia·v·
Justicia dei a voluntate & bonitate dei differt tripliciter· Justicia diuina capi·ij·
Justicia triplex est Satisfactio pmo.
Justificatō impij duplr̄ pt̄ ofiderari· Liberari a pec
Justificatio dr̄ tribo modis. Lex·xxxiij/cato·vij·
Juuenes sūt apti ad amicitiā & quō & q̄re. Amici/cia.x.

Kyrieeleyson quare & quotiens dicīt in missa· Missa capi·ij·

Labores amantiū dulces sunt velut venantiū· piscantium·aucupantiū· Lex ca.cxj·
Labor manualis ad quatuor ordinaī· Religiosus j
Laborare manibo licet religiosis q̄tuor rōibo. Reli
Laicus q̄nis etiā bon? nō po/ /giosus.vij·
test sacm̄ētū corpis christi ofice & q̄re· Lex.xcj·
Laminā aureā habuit pontifex veteris testamenti loco cui? sūm? pōtifex portat crūcē· Lex.lxxvij
Lapideū debet esse altare tribo rōmbo· Missa.xiij
Latria quid sit & quomodo distinguaī a dulia & yperdulia· Adoratio·j·ij·&·iij·
Latria pt̄ accipi duobo modis· Jbidem·vj·
Laudare aliū q̄liter & quot modis fit· Adulatio·
Laudabili? est quotidie vel frequēī cō/ /ij·&·iij
municare q̄ ad tempus ob reuerentiam abstinere ppter sex· Eucharistia·xxvij·
Laus oris exterior cū laude cordis valet ad q̄nq̄·
Laude vel laudādo pec/ Laus pmo ca·
caī dupliciter· Locutio·iij·
Legentibo vel legentiū studijs tria solent obesse· Fidelitas capitulo·iij·
Legis nature & legis scripte pcepta quomodo differūt & in quibo. Preceptum·vj

Legis humane quis conditor · obſuator · interpre
tator · diſpenſator. Lex · xx.
Legitimus dr aliqs duob modis · Filius primo ·
Legitimandi ſex ſunt modi · Ibidem.
Lepra iudicat ſm tria manifeſta ſigna quibo etiã
mod ſpecialit cognoſcit culpa ī aīa · Lex · lxxxnj
Lex ſigt immũdiciã hereticę doctrine duplici rõe
Lep phibet in barba · capite · capil=
lis · domo · habitatõe · veſte · & qd ſignificat Ibidẽ
Lepy · alia ſtabilis · alia volatilis Ibidẽ circa me ·
Leprosus quõ primo oim inhebat recludi & qre
Leticia · exultatõ · iocũ= & qmdm Lex · lxxxnj
ditas · nota de eis. Gaudiũ · pmo
Leua vtit homo propter tria · Amor · xvij ·
Lex naturalis que ſit · Lex · vij · & · vnj ·
Lex naturalis dictat aliq tribo modis · Lex · ix ·
Lex vet? fuit data a deo p man? ãgelor Ibidem
Lex noua preter alias eſt pro= xxvnj ·
pter quatuor neceſſaria · Ibidem · cxiij ·
Lex vet? fuit ſcripta ad tria & ad que · Lex · cx v
Lex vet? & noua drnt vt pfectũ & imperfectum ·
Lex noua in ſex differt a le= Ibidem · cxix ·
ge veteri · Ibidem · capi · cxx
In lege veteri erat pmitas ad cõmittẽdũ malũ &
omittendũ bonũ ꝓpter ſex. Pater noſter · xvij
In lege veteri neceſſe fuit diuerſa poni & diuerſo
modo & quare. Preceptum · nj ·
Liber vite & p̃deſtinatio licz ſint idẽ re drnt tñ
Liber vite dr tribo mo= triplr · Lib vite · ij ·
dis · Ibidem · nj · & · iij · & etiã · ix · ſed aliter ·
Liber militie dr tribo modis. Liber vite · iij ·
Liberalis vel libalitas · Re · de hoc · Auaricia · iij ·
Liberare tenet aliqs · vel a latrombo vel a vinculo
prem ſuũ poti? qꝑ ſeipm · Elemoſina · xxvj ·
Liberari petim? a qtuor malis · Pat noſter · xvj ·
Liberat vn? citi? alio in purgatorio qd qnqs ra
Libertas duplex ẽ tiombo pbat · Pena · xxviij
ſimiliter duplex ſeruitus · Status · ij ·
Libertas arbitrij in duobo conſiſtit · Liber · arbi · vij
Libertate iudicij caret aliqua dupliciter · Ibidem
Libertas triplex · a neceſſitate · a pcto · & miſeria
Libertas ſm Berſi · adhuc tri= Ibidẽ · xxvj ·
plex eſt · ſcz arbitrij · conſilij · bñplaciti Ibidẽ · xxvij
Libertas qdruplex · ſcz puerſa · vana · vera · plena
Libertas ſi tolleret bona non multi= Ibidẽ · xxix
plicaret imo multa tollerent · Prouidẽtia dei · nj
Liberũ arbitriũ ſine gratia nõ ſufficit ad quinqs ·
Gratia capi · pmo · & cõſequenter ·
Libido dr tribo modis · Libido · iij ·
Libido vel libidinoſus & impetuoſus coitus quid
ſit · Preceptum · xxxj · in fine ·
Libido capit multipliciter · ẽ em libido coeundi ·
pecuniã habendi · vlciſcendi · gloriandi · dominãdi
Licere & nõ licere dicitur ali= Libido · vnj ·
quid duplici ratione · Religioſus · vj
Licite iurat qnqs rõmbo Juramẽtũ · nj · circa · ſi ·
Licite voue nõ pnt decẽ genera hoim · Votum · nj
Licite vel illicite dicit aliquid acquiſitũ dupliciter
vel tripliciter. Elemoſina · xxj · & · xxij ·
Licitum non eſt aliquo tempore ieiunare ſed tamẽ
per accidens. Jeiunĩ · ij ·
Licitum eſt religioſis predicare · Religioſus · vj ·
Licitum eſt veritatem tacere in quatuor caſibus ·
Ligare & ſoluere capi= Veritas capi · v ·
tur dupliciter. Excõmunicatio · nj ·
Ligare pt aliqs qtuor modis · Conſcientia · vnj ·
Ligat ſacerdos virtute clauiũ tribo modis ·
Claues eccleſie capi · viij ·
Ligat ratio qnqs modis · vel in quinqs hominum
generibo · Rationis ligatio pmo ca ·
Lignorum triplex differentia erat ī paradiſo Crux
Lymbus patr & puerorũ quõ diffe= ij ·
rũt · Anima ſeparata · j · Itẽ Receptacula aiarũ · j ·
Lingue peccata ſunt quatuor & que illa: & quomõ
diſtinguũt. Derriſio primo ·
Lingue ignee · Spũſanct? · xix · & · xxj · & · xxiij ·
Lingua tercia · Suſurratio pmo ·
Liqueſcit anima ad vbũ dilecti triplr · Amor · xix
Litigare nõ debem? ſpecialiter cũ tribo · Contume
Litigiũ repugnat tri= lia · iij · capi ·
plici virtuti. Adulatio primo capi ·
Litigium an adulatione ſit maius peccatũ · Litigi
Littera dicit occidere qua= um · nj · ca ·
tuor modis. Lex · cxxvj · capi ·
Loca quatuor ſunt in inferno & que illa · Deſcẽ=
ſus chriſti ad inferos · j · Item Receptacula aiarũ
pmo · Item anima ſeparata pmo ·
Locatum & mutuũ tripliciter differũt · Vſura pri=
Locutio duplex eſt · ſcz interi= mo in fine ·
or & exterior · Angelus · xxvij ·
Locutio fit duplici ratione · Ibidem ·
Locutionis peccata ſũt ſimul viginti · Locutio · iiij
Longanimitas quomodo differt a patientia ·
Spirituſſanctus · xxv ·
Loquit aliqs male de alio tribo mod · Detractõ · j ·
Loquit deus ſponſe quatuor modis · Amor · xix ·
Loquit de? angelis · loquũt angeli deo · & loquũ
tur angeli adinuicem · Angelus · xxvij ·
Loquũt aduerſus deũ aliqui tripliciter Pro
Lucem habent aliqua qua= phetia · lxiij · ca ·
tuor modis · Incarnatio · xvij ·
Lucifer · nota de eo · Prophetia · lv ·
Ludus alear quõ eſt illicit? & phibit? lege tripli
Ludus taxillor · no= ci · Elemoſina · xxij ·
ta deo pulcra · Fortuna · iiij
In ludis eſt triplex differentia · Penitentia · xxv ·
Lugere debet homo ꝓprias & alienas miſerias ·
Beatitudo · xxj · & ibi plura de luctu ·
Lumẽ auget tripliciter · Charitas · xvij tudo · xiij
Lumẽ triplex ẽ · ſcz reflexũ · fractũ & directũ · Dñi
Lumẽ pt eẽ in aliquo duplr · Prophetia · ij ·
Luſtrare & luſtr qd ſint & qd ſignt · Lex · lxxnj
Luxuria · vbi fornicatio p totum pcipue · ij · ca ·
Sequit littera · M ·

Macedonū regnum cui? rex erat Alexander
describit sub typo pardi · Prophetia · lx.
Macula causat ex tactu q̄druplici · Pecūm · xxix
Macula quadruplici ter phibebat in lege veteri
& quid p has figmificat · Ibidem · in fine.
Macule diuerse in lege phibite q̄d figmificēt · Lex
Magistri vel p̄dicatoris seu docto- ¶ lxxmj ·
ris bomitas cōsistit in septem. Fidelitas · mj ·
Magnanimitati opponuntur tria vicia & que illa
Magnitudo elemosine consi- ¶ Ambitio · ij ·
deratur quatuor modis. Elemosina · xxv ·
Maior est aliquis alio tribo modis. Pecūm · vnj
Maior debet esse merito penitentia q̄p culpa propt
quatuor rationes. Penitentia · xxvij ·
Maior pheta inter oēs q̄s fuerit · Prophia vltio
Maius accipit vel distinguit fm excessum quan
titatis · & fm excessum p̄tatis. Relaxatio · ij
Maius altero potest aliquid dici duobo modis scz
intensiue & extensiue. Incarnatio · xxxvnj
Mala quatuor p̄ncipalit timentur · scz penalia · in-
solita · repentina · irremediabilia. Timor · ix
Mala tria incurrit q̄ i pascha nō cōmunicat · Eucha
Mala multa facit ebrietas & q̄n- ¶ ristia · xxv ·
do est pecūm mortale vel veniale. Ebrietas p totū
Mala q̄nq; remouit christus in sua incarnatione ·
Maledicti sunt triplici- ¶ Incarnatio · xxxvnj
ter existētes in inferno · Pena · xxxnj
Maledictū duobo modis dī. Prophia · xvj ·
Maledictū duobo modis dī · Supbia · ix ·
Malefactor pene que & quot sint · Vindicta · mj ·
Malefic? pt duplr cōsiderari · Homicidiū · v ·
Malicia alicui? manifestat q̄tuor modis · Fama ·
A malo aliter auertit amor · aliter ti- ¶ vltimo ·
mor · aliter verecundia · Verecundia · ij ·
Malor amicicia ppt q̄tuor ē vitāda Amicicia xvj
Malū an pt eē in bono · Bonū · v · & · vj ·
Malū triplex excoicat? incurrit. Excoicatio · ij ·
Malum triplex est · Lex · cxxx ·
Malū alteri? nō licz referre · affectare · seu facere
Malū ē ordinabile in bonū ¶ Maledictio p̄mo
p accidens triplici rōne · Malū · mj
Malū sustinet aliq̄s tribo de causis · Patiētia p̄mo
Malū duplex est · Prophia · xxix · ¶ circa finē
Malus dī aliq̄is duobo modis · Laus dei · xmj ·
Mādatū de māna timebat octo · Eucharistia · mj
Manducatio corpis christi triplex est · & q̄p i man
ducatione corporali sunt tria · Ibidem · xvj ·
Mane importat tria que angelice cogmitiōi con-
ueniunt. Angeli capi · xxv ·
Manna · nota de eo. Eucharistia · mj
Maria qualit sit adoranda & an maior est honor
exhibitus cruci · q̄p honor exhibit? matri christi
Adoratio · v · ¶ carnatio · v ·
Maria pre aliis sanctis tres excellētias habuit · In-
Maria habuit quatuor p̄uilegia i cōceptiōe chri-
Maria adhuc pre aliis sex pri- ¶ sti · Ibidē · vj
uilegia habuit · Ibidem · vij ·

Maria nūq̄p potuit peccare vel venialiter · vel mor-
taliter · Incarnatio · vij ·
Maria nō solū sine dolore sed etiā cū maxima ioci-
ditate pepit christū · qđ pbat triplici rōne · Ibidē
Marie puritas omnē puritatē tam hom- ¶ xxix ·
nū q̄p angelor excedit · Incarnatio · vj · in fine ·
Martir esse potest q̄s octo modis · Patientia · mj ·
Ad martiriū req̄rit duo. Baptismus · xj · in fine ·
Martiribo aureola debet & quō aliquis duobo mo-
dis martir efficit. Aureola · mj ·
Martiriū sustinere p christo est actus triū virtutū
& actus maxime p̄fectionis · Fides · vm̄ ·
Mater · ad hoc q̄p aliq̄ sit mater q̄tuor req̄rit · In-
Materia triplex est · scz in qua · cir- ¶ carnatio · xij
ca quā · & ex qua · Peccatū ca · p̄mo ·
Matrimoniū fuit inter Mariam & Joseph · Incar-
natio · xv · & Matrimoniū · ix ·
Mrimonij corpalis dos : quō dr̄ a spūali · Dotes sā
MEchari q̄d sit. Preceptū · xxx · ¶ ctor · ij
Medicus corpor debet cōsiderare q̄nq̄ · sic & medi-
cus animar · Penitentia · xxix · & deinceps ·
Medicina diuersis diuersimode ē danda · Ibidem ·
Mediū inter aliqua potest attendi dupliciter & de
duplici medio. Incarnatio · xvj ·
& de ratione medij sūt tria · scz coniungere disiun-
cta · participare extrema · & ordinate existere inter
illa &c̄. Incarnatio · xlv ·
Mel nō offerebat in veteri lege in sacrificiū dupli
ci ratione. Lex · xlvj ·
Melchisedech habuit in se quatuor ppter que assi-
milatus est filio dei · Sacerdos p̄mo capi ·
Meliores quō magis sūt diligendi · Dilectō · xxvij
Memoriā multū iuuāt q̄nq̄ · Prudētia · mj ·
Membra in corporibo pontificū sacerdotū vel regū
que debēt oleo sacro iungi que sint · Lex · lxxxj ·
Mendaciū triplex est & quomodo q̄libz diffimit
Mendicāt aliqui quatuor · Preceptū · xxxmj
de causis · Religiosus · x ·
Mens quomodo quatuor modis in orone distrahi-
Mens alicuius di- ¶ tur · Euagatio mentis p totū
uersimode mouet a deo · Prophetia · lxvij ·
Mens rapit extra se duobo modis · Amor · xv ·
Mensura duo dicit vel in mensura duo cōsiderantur
sic & gratia. Spiritussanctus · xxxnj ·
MErcatio est illicita sex rōnibo · Venditio primo
Meretricium quid sit · Preceptum · xxxj ·
Merita vel ppria vel aliena nō sunt ratio predesti-
nandi & reprobandi · Predestinatio · ij ·
Mereri quis possit &c̄ · Meritum · mj ·
Meritoriū ē iudiciū si p̄cedit ex tribo · Judiciū · mj
Meritoriū iudiciū est actus triū virtutū · Ibidem
Meriti q̄ntitas causat a tribo · Inimic? · mj · cir · fi ·
Meritū toti? nature hūane nō fuit dignū vt chri-
stus incarnaret · Incarnatio · xv · & · xxxvnj ·
Meritū appellat duobo modis. Lex · v ·
Meruit nobis christus tria · scz culpe purgationē ·
pene remissionē · celi aptōez · Incānatō · xlvnj · i fi ·

Michael archangel⁹. nota de eo. Prophia. lv.
Militie viciū vel abusus ī tribꝰ ꝺ fistit. Vēditio. j
Militie liber dicit̄ tripliciter Liber vite. nj.
Militū religio quō se habere debz. Religio. ij.
Ministris ꝺi oībꝰ q̄tuor sūt necessaria Lex lxxvj
Ministris noue legis cōmuniter tres vestes cōue=
Mirabilia multa operatur //miunt. Lex. lxxvij
virtus crucis. Crux. v. in fine.
Miraculū ꝺringit duobꝰ mod̄. Incarnatio. xvij.
Miracula quatuor in christi cōceptōne fuerūt & q̄
Ibidē. xlj Itē adhuc alia septē miracula. Ibidem
Miseria anime duplex est. Elemosina. xvij
Misericors est aliq̄s tribꝰ modis. Bītitudo. xxnj.
Misericors dī aliq̄s tribꝰ mod̄. Misc̄dia dei. nj.
Misericordia in ope dei est p̄ncipalior. nobilior.
Misc̄dia & iusticia & melior //Iusticia dīna. vij
in ope dei inseparabilit̄ cōiūgunt̄. Justicia dei. v.
Missa inter oīs orationes est meli⁹ & pfecti⁹ suf
fragiū & q̄ prodest ex q̄tuor. Suffragiū. nj.
Quare in missa cātat̄ simbolū patꝝ & nō apostoꝝ
Missa terminat̄ tribꝰ mo= //lorꝝ Simbolū. nij
dis. scz per ite missa est. per benedicam⁹. & per re
quiescant in pace. Missa. vnj.
Missam cōcubinarij sacerdotis notorij nō debem⁹
audire nec eucharistiam sumere. Ibidem. xix.
Missa nullibi q̄ in ecclesia est celebrāda & versus
orientē & hoc ꝓpter tria. Adoratio. xij.
Mitigat̄ dolor vel tristicia q̄tuor remedijs. Dolor
Mitis quomodo dif= //xj. xij. xnj. & xiiij.
fert a mansueto &c̄. plura. Beatitudo. xx.
Modica dicit̄ fides multipliciter. Fides. xnj.
Modus triplex veniendi in cognitionem alicui⁹
Mosaica lex que sit & qua= //rei. Trinitas. vj
lis &c̄. Lex. xxv. capi. & deinceps
Moyses an viderit deū p essentiā. Raptus. iij.
Moyses fuit excellētior ommibꝰ prophetis. Pro
Moyses percutiens egipti= //phetia. lxx
um excusatur. Vsurpatio iudicij. ij.
Moyses an fuit sacerdos. //Lex. lxxxij
Mollicies quid sit & quō oppomitur perseuerātie.
Monachus an potest da= Perseuerantia. mj
re elemosinam. Elemosina. xx
Morbus aliq̄s p̄ eē incurabilis ꝓpter tres causas
Mors duplex est aīe. Libery arbitriū. xx
Pena. xxij. in fine. //tudo. ij. capi.
Mors est inter oīa terribilia magis timēda. Fortī
Mors est naturalis & penalis. & q̄ mors duplici
ter p̄ cōsiderari & tripliciter. Superbia. vnj.
Mortale pcm obligat ad penā eternam q̄druplici
Mortali peccato debet̄ pe= //rōne. Pena. xix
na eterna q̄tuor ratiombꝰ. Pena. xix
Mortis q̄tuor genera ī lege veteri & de ei⁹ diuer=
sitate. Occisio. j. ij. & iij. capitulis.
Mortua fides que sit & que dī. Fides vltīo.
Mortuus homo potest cōsiderari q̄ntum ad quatu=
Motus duplex est in mari si= //or. Judiciū. v.
militer in homine. Prophetia. lvj.

Motus primi dupliciter capiunt̄. vel motus sensu
alitatis duplex est. Sensualitas. mj.
Motus carnalis libidinis dupliciter insurgit ī no=
Mvlier ornare se po= //bis. Temptatio. nj.
test triplici rōne aut intentione Habit⁹. nj.
Multiloquiū. nota de hoc. Locutio. ix.
Mundi duplex purgatio. scz p ignē & aquā. Pro
Mūdicia cordis debet esse in intel= //phetia. lxv.
lectu & affectu & quō pluza ꝺ hoc. Bītitudo xxnj
Mūdicia duplex est necessaria ad videndum deum
Dona spiritussancti. xij.
Mund⁹ vel caro quō temptāt. Temptatio. nj.
Mun⁹ aliud a manu. aliud a lingua. aliud ab ob=
sequio. Symonia. ij.
Mun⁹ & donū quō drīnt //Elemosina. xxnj
Murmuratō. nota de hoc. Locutio. xv. & deiceps
Murmuratio cōtra deū cauēda ē triplici ratione.
Ibidem. & duobꝰ capitulis sequentibꝰ
Mutabilitas triplex est in homine. Prophia. lvj.
Mutus quō debeat cōfiteri. Confessio. ix.

Nasci voluit Christus in hyeme nec post nec
ante & quare. Incarnatio. xxxj.
Natiuitas christi. circa quā notāda sūt tria & que
Natiuitas christi sex bo= Ibidem. xxix.
na fecit. Ibidem. xxxvij.
Natiuitas christi ex quatuor partibꝰ fuit mirabilis
Natiuitatis xp̄i festo tres misse sūt Ibidē. xl
celebrande. & q̄d p quālibet signific̄at. Missa. xij.
Natura humana sola fuit assumptibilis a deo. In=
In natura hūana assumptibi= //carnatio. xxvij.
li debent considerari duo. Ibidem.
Naturā hūanā p satisfactionē reparari magis fuit
vtile q̄ sine satisfactione. Ibidem. xlvj.
Naturalis lex que sit & q̄ dictat aliq̄ tribꝰ modis
Lex. vij. vnj. & ix. capitulis.
Natura p̄ accipi quadrupliciter. Lex. vij.
Natura mouz tribꝰ mod̄ ī natura rōnali Ibidē. vnj
Nature dictamen triplex ē. Ibidē. //raculū. iiij.
Naturā l nature facultatē excedit aliq̄d triplr. Mi
Natura tpis cuiusmodi sit. Tempus p̄mo.
Naturale aliq̄d dī dupliciter. //Cōfessio. nj.
Nature p̄ceptū q̄d sit & quō dī. Preceptum. iiij.
Nature pfectō p̄ cōsiderari duplr. Sensualitas vnj
Natus christus ponit̄ in p̄sepio. & quare.
Missa ca. nj.
Necessariū est q̄ndoq̄ fieri ludos & solatia. Lu=
Necessariū dicit̄ aliq̄d ad fi= //dus p̄mo.
nem aliquē duobꝰ modis. Incarnatio. xxxix
Necessitas triplex ē. scz obligationis. cōgruitatis.
vtilitatis. Confessio. vnj.
Necessitas temporis quo vel quando quis tenetur
cōfiteri ex quatuor p̄ attendi. Confessio. iiij
Necessitas duplex ē. scz absoluta & cōdicionata
Necessitas triplex repandi na= //Elēosina. vnj.
turam humanam tam ex pte dei reparantis q̄ ex
parte nature repande. Incarnatio. xlvj

Necessitas duplex est. Prescientia viij. & xv
Item prouidentia diuina vltimo
Necessitas alio modo triplex ē scz diuine p̄cogmi
tionis. vtilitatis. & conditionis Scandalum. ij.
Necessitatē rebo nō impomit p̄sciētia dei. Presciē
Negatiua p̄cepta fuerūt plura q̄ af //tia. vij.
firmatiua & quare Preceptum. xij.
Negligētia quō differt a desidia pigricia &c̄. Ne
Negligētia qñ est pc̄m veniale. //gligentia. j
& qñ mortale & quō oppomit̄ prudētie Prudētia
Negligētes vel desides sum? ad bñ ope- //mj
randū ꝓpter multas rōnes. Bonū. xvj. & xvij
Negocia secularia que sint licita & que nō Vēdi
Nequā nequior nequissima pre //tio p totum
sumptio que sit. Presumptio. capi. p̄mo
Nesciētia ptingit triplici de causa Ignorātia j
Nesciētia. error. & ignorātia quomodo differunt
Nihil timere prouenit tri- //Peccatum. lxxv
plici ratione Timor. capitulo. x.
Nobilitas vel sublimitas angelor cōsiderat̄ ex
Nob dicim? i oroe //multis. Angeli. ij & deiceps
dominica ꝓpter tres rōnes. Pater noster. xj
Nocet multipliciter & multis pc̄m mortale Pec
Notio in diuinis quid sit //catū. xxxij. in fine
& quot sint. Trinitas. xij.
Noctibo vel vsq ad noctem iudei ieunabant & q̄
re. Jeunium. capitulo. mj.
Nocumēta q̄nq̄ facit luxuria. Luxuria. ij.
Nocumentum multiplex quo aggrauat̄ peccatū
& qđ est grauius. Peccatū. x.
Nocumentum alicui inferē triplex Preceptū. vij
Nomen dei est veritas & nemen dei muanū sume
re quid sit. Preceptum. vij.
Nomina quō attribuunt̄ deo. & q̄ de diuinis no
minibo possumus loqui dupliciter. Esse dei. xj
Noīa spūssancti q̄ & quot sint & quō distinguūt̄.
Spūssanct?. xxxmj. xxxv. xxxvj. & xxxvij.
Nomnibo q̄nq̄ sac̄mentum corpis christi appella
tur & rōnes de hoc. Eucharistia. xlj.
Nominū quedam dicuntur de deo ꝓprie. quedam.
negatiue. quedā translatiue. Prophetia. xxx.
Noster q̄re dr̄ in oroe dñica nō me?. Pater nr̄. ij
Nostrum dicimus in eadem: panem nostrum. &c̄
propter quatuor rōnes. Ibidem. ix.
Noticia duplex est. Amor. xxv.
Noticia dei dicit̄ liber vite. Liber vite p̄mo. ca.
Noticia dei dicit̄ sex modis. Ibidem. ij.
Notificat̄ dei voluntas vel volitum p q̄nq̄ signa
Pater noster. vj.
Notorj dicūtur aliq̄ tribo moīs. Lex. xcv. cir. fi.
Notoriū dr̄ aliq̄d duobo modis. Accusatio. vij.
Nouissimū dicitur vel distinguit̄ tribo gradibus.
Prelatio capi. vj. circa. medium.
Nvnc & tūc quid designant. Temp?. ij. & mj
Nutus & vox quomodo conueniūt & differunt.
Angeli capitulo. vij.

Obediendum est superioribus etiam indignis.
Dominium. capitulo. iiij.
Obedientia christi ad patrē cōtulit tria bona. Pas
Obedientia Abrae q̄nq̄ rationibo. //fio. ij.
cōmendat̄. Prophetia. xxxix.
Obedientie quinq̄ sūt differentie. Ibidem.
Obedire nō tenet̄ quis p̄cipienti ex tribo causis.
Preceptū capi. vmco & p̄mo.
Obedientie votum est potissimū inter omnia vota.
Religiosi. ij.
Obdurat̄ cor tripliciter. Liberari a peccato. xvij
Oblationū veteris legis triplex differētia. scz ho-
locaustum. hostia p peccato & sacrificiū. Lex. xl.
Item de hoc Sacrificiū. vij. & viij. capitulis.
Obligamur deo ex pte dei & ex parte nostri qua-
tuor modis. Pater noster. xiij.
Obligant̄ ad restituendū septem genera hominū.
Obligant̄ fideles ad facien- //Vsura. v.
dum oblationes multipliciter. Oblatio p̄mo.
Obligāt se hoīes diuersimode religioi Prelatō iiij
Obligat votū ad obsuantiā sui sic Votum. vij.
Obligat̄ homo deo propter quatuor causas.
Sacrificiū. viij. Item liberari a peccato. xiij.
Oblita peccata an debeāt cōfiteri. Penitētia. xij.
Obseruantia tempor est triplex Diuinatio. mj
Obseruantia q̄d sit & quō diffimit̄ Honor. vj.
Obseruare debz medicus in sua cura sex Hic facer
dos sex debz facere penitenti. Penitentia. xxxiij.
Obsuāt hoīes temp? q̄dr̄plici rōne. Tempus. ij
Obscuratio anime de qua dicit̄ ad Roma. primo
dupliciter pt̄ considerari. Liberari a pcto. xviij.
Obstinatio importat quandam firmitatē voluntā-
tis in peccato. Liberū arbitriū. xx.
Obstinatus quis sit & q̄s dicat̄. Pc̄m. xxxvj.
Obstinatus peccat tribo modis. Amor. xix.
Occasio q̄si oim malor ē accidia. Accidia. ij
Occasio est duplex. Lex. cxxvij.
Occidit aliquis aliū q̄tuor modis. Homicidiū. ij.
Vbi nota q̄ ad occidentē requirūt̄ tria.
Occidēs seip̄m facit cōtra charitatē. contra cōmuni
tatem. contra dei potestatem. Ibidem. iiij.
Occidere vxorē cōtingit p̄sequēdo tria. scz vel cul-
pā. vl̄ naturā. vel matrimoniū. Matrimoniū. xij
Occidē mr̄em an sit g̃uis pc̄m q̄ occidē vxorem.
Occidere non licet mulieri seip̄am //Ibidem.
ne ab alio corrumpat̄. Rationis ligatio. iiij.
Occisio hoīs triplr̄ est iniusta. Preceptū. xxix
Occultū peccatū ē ofitēdū duplici rōe. Cōfessio. xij
Occultū inq̄rit̄ & māifestat̄ illicite duplr̄. Sors.
Occultū defectū rei penalis: tene- //capi. p̄mo.
tur venditor reuelare triplici rōne. Venditio. ij.
Octaua dies fuit deputata p circūcisione. Circū-
Oculi octo sunt notabiles ꝓprie- //cisio. vj.
tates. Oculus per totū.
Odium dei est maius peccatum infidelitate. In
Odire potest homo merito- //fidelitas ca. ij.
rie quatuor. Odiū. ij. capitulo.

Offendēs patrē minus videtur peccare q̄ offendens matrē ꝓpt̄ tria. Maledictio. nj. ꝑpe finē.
Offerēda sūt deo tria in missa & offertorio misse
Offerebantur sacrificia veteris legis ꝑpt̄ q̄tuor causas & vtilitates. Sacrificiū. nj
Officiū sacerdotis legis veteris erat quadruplex
Officiū defunctor̄ indicit̄ in ecclesia duobꝫ modis. Lex. lxxxnj. Lex. lxxxv.
Officiū angelorū triplex est. Angeli. v.
Oleum fundebat̄ sup sacrificium & sup similā
Oleum triplex in die cene abepiscopo cōsecratur. Lex. xlvnj. Lex. lxxx.
Omissio bonī q̄n est pctm & q̄n n̄. Abstinētia. nj
Omissio quid sit & quid importat & quando ē peccatum mortale. Libari a peccato. ix.
Omissio quō differt a negligētia. Negligētia ꝓmo
Omēs sensus decipiūt̄ ī sac̄mento altaris excepto solo auditu. Examinatio cōscientie vltra medium.
Omis cōcubit? fornicarius est pctm mortale. Fornicatio. nj.
Operatio miraculor̄ q̄re magis. attribuit̄ fidei q̄p alteri virtuti. Fides vltio cir. fi.
Opatio cōnaturalis ē cā delectationis. Delectatio
Operatio humana dependet a libero arbitrio. ꝓmo. capi. Liberum arbitriū. xnj.
Opatio dei pt̄ duplicit̄ cōsiderari. Justicia dīna. v
Operatō exterior impeditur a timore & quomodo operatio causat̄ a duobꝫ. Timor. xnj.
Operari bonū ī presenti inducere nos debent quatuor. Tempus. capi. nj.
Opa ī mortali pcto facta quō valēt & ad quid ꝓsunt. Penitētia. xvj. De hoc etiā. Fides vltio
Opa nostra sūt meritoria vite eterne ex tribꝫ
Opera bona ī mortali peccato facta an valēt & ad q̄d. Satisfactio. v.
Opa nostra duplicit̄ possunt cōsiderari. Spes. mm.
Opa amicicie q̄ sint. Amicicia. vnj. ix. & vltimo
Opa misc̄die corporalia & spūalia sūt septem. Elemosina. x. & xj.
Opa misericordie an melius fiant in abscondito q̄p in publico. Ibidem. xix.
Opa sua debet ꝑsus ꝓbare & examinare qui digne vult cōmūicare. Examinatio cōscientie circa mediū.
Opa fiūt ab vno karde & timide ab alio ꝓmpte & letanter. Lex. cxj. Alia alia. Justificatio. vj
Opa dei maxima diversis respectibꝫ sūt tria inter
In ope dei annexa sūt misc̄dia & iusticia Justicia
Operimentū tabernaculi veteris testamenti vn̄ & quale erat. Lex. lnj.
Opery triplex datur differentia. Lex. cxvj
Opery diverse species & diversa sūt genera. Op?
Opus corporale ad quatuor ordinat̄. Preceptum. capi. xx
Opus aliq̄d est bonū duplr̄. Infidelitas. nj.
Opus dei ex sex causis dr̄ ee iustū. Justicia. divina. mm.
Opus manuale ad quatuor fines potest bene & laudabiliter ordinari. Opus. nj.
Op? fruile dr̄ tribꝫ modis. Festū. ij. Festū. Ibidē
Op? corpale quō fit tribꝫ mod q̄ tn̄ n̄ volat. Fe

Opus sine fide ad quid valet. Fides vltimo.
Opus nr̄m vt sit meritorium tria sibi sūt necessaria.
Opus q̄nto magis laboriosū. Tribulatio. ij.
tanto magis meritorium. Charitas. vj.
Orabant versus occidentem in veteri testamēto cui? duplex est ratio. Lex. l.
Orationes fiebant in veteri lege ad occidentē sicut nos ad orientem & quare. Adoratio. xij.
Oro. vtr̄ orandū est ꝓ excōmunicatis. Excōmunicatō. ij. ī fi.
Oro duplex. scz publica & secreta & ꝙ oro mētalis excedit vocalē ī tribꝫ &c̄ Oro. v.
Oratio vel laus dei debet ee cōtinua q̄ntum ad tria
Oratio sacerdotis veteris legis super hircum qualis erat & quid confitebat̄ & imp̄cabat̄ capiti hirci. vel q̄tuor. Laus. xnj Lex. xlij
Oratio est infirma & nō exaudit̄ ꝑpter sex defect? Spiritussanctus. xxxj.
Oratio est satisfactoria ꝓ peccatis & ꝙ habz penā admixtā duobꝫ modis. Satisfactio. vij.
Oro peccatoris caret tribꝫ q̄ sūt merēdi ꝓncipium
Orando duo petimus a deo. Suffragia. ij.
scz vt nos cōuertat & nos dirigat. Liber arbi. nj
Orātes ꝓ peccatoribꝫ n̄ sp exaudiūt̄ Dilectio xxxv
Orātes q̄tuor in suis oratorib̄ debēt attendē & ꝙ spiritussanct? ē bon? orantibꝫ q̄tuor modis. Spūssanctus. xxxj.
Orare debem? tacito corde nō clamorosa voce ꝑpter quatuor. Vana gloria. mm.
Ordinandi in sacerdotes in lege veteri prius debebant aspergi. radi. abluī. Lex. lxxnj.
Ordīat̄ bn̄ mēs hoīs q̄tuor modis. Fruitio. v.
Ordinat̄ homo duobꝫ modis in seipo. Lex. cxvnj.
Ordinē sacerdotalē plures habēt ꝙ ꝓlationē & q̄re
Ordines suscipiēs indigne mortaliter peccat q̄d ꝓbat̄. Excōmunicatio. nj. Lex. lxxij.
Ordines vel genera hominū q̄tuor sūt & quis horū melior & excellentior. Obedientia. nj.
Ordines sacros recipe non debet q̄ publice penitet propter quatuor. Penitentia. xx
Ordo sacer vn̄ habet ꝙ impediat matrimoniū contrahēdū & dirimat ia cōtractū. Matrimoniū. xxmm
Ordo potest accipi duplr̄ & adhuc q̄druplr̄. Ordo
Ordo oratoris talis ee debz vt ꝓmo oremus ꝓ nob. scdo ꝓ aliis vivis. tercō ꝓ mortuis. Oro. nj
Ordo triplex debet ee in homine. Peccatū. xv.
Ordo rectus inuenit̄ ī rebꝫ a deo creatis duplicit̄
Ordo creaturar̄ cognoscitur quo ad tria. Ibidē Providentia. vij. Remissio pcti. ij
Originale pctm dr̄ iniq̄tates pluralit̄ q̄druplicitas
Origo peccati ex duobꝫ ꝓcedit. Liber ābitriū xix
Ornāt se mulieres ꝓ q̄tuor ꝙ q̄ vident̄ mortaliter peccare. Habitus. mm
Ornamēta pontificis legis veteris fuerūt octo. Lex. lxxvj
Ornamēta iferior̄ sacerdotū fuert tm̄ q̄tuor Ibidē
Ornamētis p̄ciosis mīstri ve. le. ornabāt̄ & rō q̄re
Ova interdicūt̄ tpe ieiunij & p̄cipue q̄ Lex. lxxv
dragesimali & etiā lacticinia & q̄re Jeiūiū v & vj
Osanna q̄re bis dr̄ in missa. Missa. v. in fine.

Palliū archiepiscopi · nota de eo Lex · lxxvij
Panis & vinum q̄re potius &· lxxviij
sūt sac̄mēti materia p̄ alia queq̄ · Eucharistia · vj
Panis triticeus ē nutrimentum · medicamentū ·
& delectamentū · Ibidem · vij ·
Panis in lege offerebat quō & q̄re · Lex · xlvij ·
Panē nostr̄ quotidianū &c̄ · Pater noster · vij
Panes q̄nq̄ sunt nobis necessarij non tamen dicit
panes sed panem · Ibidem ·
Papa quō in voto cōtinentie p̄t dispensare · Votū
Papa q̄tuor debet facē exēplo Petri q̄ q̄tu= ix
or fecit in christi passione · Vsurpatio indicij · v ·
Papa nō portat baculum pastoralem nisi in dioce
si treuerensi & quare · Sacerdos · ij ·
Papa autoritate propria causa existēte legitima
potest indulgentias dare · Indulgentie · mj ·
Papa a nullo p̄t vel debz iudicari nisi a do · Dñiū
De pape potestate nota · Electio · xxj · ij ·
Paradisus triplex · ē · Descēsus xp̄i ad inferos · v
Parētes honorare debem? & quō · Honor · v ·
Parentū derisio est pc̄m mortale · Derisio · v ·
Pascha accipit̄ q̄tuor modis · Eucharistia · viij ·
Passeres duos offerebat leprosus mūdand? & q̄d
de eis fiebat · Lex · lxvij ·
Passionis christi causa fuit triplex · Crux · ij ·
Passio vel ascēsio christi quatuor fruct? nob at=
Passio christi potest cōpa= tulit · Ibidē · xvij
rari ad tria · Incarnatio · xlviij · in fine ·
Passio acceptat̄ a volūtate dupliciter · Ibidem
Passio christi opat̄ salutē nr̄am tribo mod̄ Ibidē
Passio christi fuit turpissima · sepultura aūt nobi=
lissima · ratio vtriusq̄ · Sepultura xp̄i · ij ·
Passiones mentis impediunt volūtatē duobo mo=
dis ne sequat̄ iudiciū rōmis · Pemitētia primo ·
Pater sex modis accipitur · Pater noster p̄mo ·
Pater tribo modis p̄t considerari · Honor · v ·
Ad hoc q̄ aliq̄s sit p̄r tria req̄rūt̄ · Incarnatio ·
Pater triplex est · Preceptum · xxvij · xij ·
Patit̄ aliq̄s a duobo · Patientia · mj ·
Pati vel sustinere difficilius est q̄ aggredi vt p=
Pati meritorie ab alijs po bat̄ triplr̄ Ibidē
test quis octo modis · Ibidem ·
Paulus in raptu vidit deū p essentiam · Raptus
Paupertas spiritus accipi= nj · mj · & · vj ·
tur septem modis · Beatitudo · xix ·
Pauptas ē dispositio vel via ad pfectionē & etiā
effect? vel signū pfectionis · Elemosina · xxxv ·
Paupertas quedam bona est · quedā mala Ibidē ·
Item Pene · capi · ix ·
Paup est aliquis duobo modis · Testimoniū · nj ·
Quatuor sunt modi viuēdi ī pauptate · Religio · mj
Pax inuenit̄ in nouem rebus · Pax · ij ·
Pax · q̄ de pace quatuor sunt notāda & qui dicū
tur pacifici · Beatitudo · xxv ·
Pax · q̄ pacem tria turbare solēt · Prophia ·
xxxix · circa finem · mia · capi · v ·

Pc̄ta tria sūt inter alia q̄ p̄parāt sciētiaz pc̄toris
ad hoc q̄ diabolus intret eam · Temptatio · vj ·
Pc̄ta verboz ex intentione sūt alleuianda vel ag=
grauanda · Detractio · ij̄ ·
Pc̄ta dicūt̄ debita & quare · Pater noster · xij ·
Pc̄ta q̄uiora sūt q̄nq̄ minoris verecundie · Vere=
Peccata occulta an sint mais cundia ca · ij ·
festis grauiora · Simulatio · mj ·
Pc̄ta tria sūt q̄ uissima inter alia · scz · infidelitas ·
blasphemia · & odiū dei · Infidelitas · ij ·
Pc̄ti causa est amor sui inordinatus · Amor · vj ·
Pecati in spiritūsanctum sex sunt species de quibo
&c̄ · Reprobatio · xj · Itē pc̄m · xxxvj ·
Peccati radices sunt due · Elemosina · xxxij
Pc̄ti q̄ntitas ex duobo pensari p̄t · Incarnatio ·
& de singulis peccatis oportet sin= xxxvij ·
gulariter cōfiteri & conteri · Contritio · v ·
Pc̄to cōsentit aliq̄s septem modis · Consensus · iij̄
In pc̄to mortali sūt tria · scz · auersio · offensio · obli
Pc̄tor debet a pc̄to re= gatio · Liberari a pc̄to · j
trahi triplr̄ · scz · amore · pudore · timore · Correptio
Peccator vt liberet̄ a peccato tria · ij ·
sunt ei necessaria · Liberari a peccato p̄mo · ca ·
In peccatore p̄nt eē quatuor · Prudentia · ij ·
Pc̄tores q̄tuor modis errant & q̄lit̄ · Error · mj ·
Pc̄m tollitur vel excludit̄ per charitatem quinq̄
Peccatum aliquod di= modis · Charitas · v
cit̄ veniale tripliciter · Confessio · xxxvij ·
Pc̄m assimilat̄ igni p̄pter tria Elemosina · xxxij
Pc̄m ē malū infinitū ex tribo · Absolutio · j
Pc̄m mortale cōtrariat̄ tribo & q̄bo · Accidia · ij ·
Pc̄m duobo mod̄ ē vincēdū · scz fugiēdo & resistē
Peccatū ex duabo partibo po= do · Ibidem
test contingere · Bonū capi · mj ·
Peccatū contingit eē vel fieri in sanctis Pena spi
Peccatum contra natu rituussancti · xij ·
ram fit quatuor modis · Fornicatio · ij ·
Pc̄m hois fuit remediabile nō aūt pc̄m angeli ·
rationes de hoc multe · Incarnatio · xxvij ·
Pc̄m actuale est maior culpa · sed originale mai?
Peccatū vnū dicit̄ es= malū · Ibidez ·
se maius altero dupliciter · Heresis · ij ·
Pc̄m dr̄ eē maius pc̄to duplicit̄ · Locutio · ij ·
Pc̄m locutionis fit generalit̄ tribo modis · Locu=
Peccatum potest esse in vestitu tri= tio · mj · ca ·
plici ratione · Habitus capi · ij ·
Pc̄m multis modis noīat̄ · Pc̄m · ij · in fine ·
Pc̄m fit irremissibile triplici ratione · Peccatum
xxxiij · xxxv · & · xxxvj ·
Pc̄m veniale remittit̄ ī purgatorio tribo modis
Peccatū remittit̄ sic · Remis= Pena · xxvij ·
sio peccati p totū & p̄cipue capi · vij ·
Pc̄m difficile cauet̄ vel vitat̄ triplici rōne · Su=
Peccatū veniale in sensualitate po= pbia · iij ·
test esse non mortale · Sensualitas · iij
Pc̄m veniale opat̄ sex mala · Pc̄m · xxv
Pc̄m habet esse ī volūtate sensualitate & mēbris

exteriorib⁹ & quomodo · Sensualitas · v·
Pctm mortale & veniale quō sūt in rōe · Rō · mj·
Peccant entes multiplicit̄ · Vēditio · mj ·
Peccare nūq̄ ē licitū vt pbat̄ triplr̄ · Abstinētia
Peccare ex certa malicia contingit qua= ¶ mj·
tur modis · Pctm xxxiiij · Item malicia · pmo·
Peccare in se · in pximū · & in deum · quid sit &
quomodo intelligitur · Veritas · iij·
Peccat aliquis dupliciter · Presumptio · primo·
Peccat̄ tribꝰ modis · Malicie pmo
Pena a culpa liberat & ab ea p̄fuat · Elēosina · mj
Pena pt̄ cōpari ad tria · Circūcisio · pmo·
Pena blasphemie vel pcti in spūmsanctū · Blasphe
Pena duplex est · scz extermi= ¶ mia · vj · ca·
nās & purgans · Confessio · xxxviij·
Pena duplex est · eternalis & tpalis · & illa rursū
duplex · Baptismus · xv·
Pena eterna vel pcto debita quō remittat̄ · Ab=
Pena ꝺsciētie vty sit maiꝰ pena ge= ¶ solutio · iiij
henne vel carētie visionis diuine · Conscientia · x·
Pena duplex · scz corpalis & spūalis · Filius vltio
Pena furū · raptorum · sine rerum si= ¶ circa · fi·
ue mulierum · Furtum · viij·
Penas tempales ex pcto originali inflictas de?
per baptismum non abstulit propter octo ratio=
nes · Baptismus · xv·
Pena damnatorum q̄ sit infinita intelligit̄ tribꝰ
modis · Justicia diuina vltimo·
Pene q̄nq̄ specialiter sunt in damnatis · Ibidem·
Pena duplex debet̄ p quolibet pcto mortali · In=
Pena vna ē ī purgatorio · scz · ignis · ¶ dulgētie · j
sed in inferno multe pene · Ignis inferm · v·
Pena satisfactoria & pena purgatoria q̄ sint · &
differentia eaꝝ · Liberari a pcto · xiiij · & xv·
Pena quā iratus infert quatuor ī se debet habere
Pena duplex est & pena infert̄ · Odium · ij·
alicui quatuor modis · Peccatum · xxxij·
Pena purgatorij · Pena · xxij·
Pena presentis vite pt̄ esse vtilis ad tria · Pena
Pena periurij sex modis assigna= ¶ xxxvij
tur & miungit̄ · Periurium · v·
Pena purgatorij est tranſitoria · maxima · volun
taria · expiatiua · Receptacula animaꝝ · primo·
Pena triplex est · scz quedā inflicta · quedā cōtra
cta · quedā culpe cōiuncta · Reprobatio · ix
Penaꝝ animas pumētiū vnum est p̄ncipale pu=
mitiuū · scz ignis triplici rōe & eaꝝ p̄cipue ē vna
pena · Ignis inferni vltimo·
Penam duplicem icucurrim? per pctm a quibus
christus nos liberauit · Passio christi · vj
Pene ifernales sūt vtiles ꝓpt̄ tria · Pena · xxxj
Itē de penis tpalibꝰ & eternis · Sensualitas · vij
Pene cōmunes & personales ꝓpter peccata pmo=
rum parentum inflicte humano generi · que quot
& quales sint · Superbia · vij · & · ix·
Penitentiam debet in hac vita facere tā pctor q̄
etiā iustus differenter tamen · Crux · xvij·

Penitētia ñ ouenit deo duplici rōe Prophia xxix
Penitens vtrum plus teneat̄ regratiari deo q̄ in=
nocens · Donum capi · vij·
Penitēs & pctor cōtrit? debet attendere & seruare
tria · Justificatio impij · mj · circa finem·
Penitens nō debꝫ sua satisfactiōe eē otēt? · sz etiā
alios intercessores adhibere · Lex · lxxxvij · in fine·
Penitens duo specialiter debet facē · Penitētia · j·
Penitēti quō est necessaria contritio & ofessio &c̄ ·
Penitentibꝰ interdicit̄ lu= ¶ Confessio · vij·
dus & quare · Ludus · v · in fine·
Penitere ī fine vite est valde difficile ꝓpter q̄tuor
Perfectio charitatis vie quo= Penitētia · vj·
modo differt a pfectione charitatis patrie · & quō
vel quot modis vtraq̄ est pfecta · Charitas · xix ·
& · xx · Item de hoc Dilectio vltimo·
Perfectio hūilitatis ꝺsistit in q̄tuor · Hūiltas · v·
Perfectiora sūt p̄cepta legis noue : p̄ceptis legis
veteris & quare · Preceptū · xiij·
Perfectionis status quō differt a pfectione psone
Perfectū dr̄ duobꝰ mod̄ · Bonū · ij · Status · v·
Perfectus pt̄ eē q̄libet in hac vita · Prelatio · iiij·
Periculosa ē multū triplex ignorantia · Ignorātia
capi · pmo circa finem·
Periculū magnū est in iurando · Juramentū · mj·
Perpetua quō distinguunt̄ ab eternis Esse dei · v·
Persecutionē pati quomodo acci= ¶ in fine,
pit̄ vel intelligit̄ · ¶ Beatitudo · xxvj·
Perseuerātie duplex ē act? · Spūsanct? · xxxvij·
Perseuerantia accipit̄ tribꝰ modis · Gratia · vij·
Perseuerātia ē exclusiua laboris · ꝺseruatiua mune
ris · donatiua mercedis · collatiua salutis · Ibidem·
Personalis iniuria repellit̄ q̄tuor mod̄ · Iniuria · j
Persona de psonis ꝓcedit tribꝰ modis · Trinitas ·
Personarum quatuor sūt genera qui= ¶ · vij·
bus cōuenit penitētia · Penitentia · xij
Persone p̄uate nullo modo licitū est occidē · Ho=
Personis in dignitate constitu= ¶ micidiū · ij
tis debent̄ quatuor & que · Honor · vj·
Pertinacia q̄d sit & quō opponit̄ pseuerātie · Per
Petrus negando christū peccauit ¶ seuerātia · v·
mortaliter vt pbat̄ multipliciter · Timor p̄mo
Pietas erga parentes · Honor · v·
Pietas vt ē donum & vt est virtus · Dona
spiritussancti capitulo · xxij ·
Pisces a sacrificio excludebant̄ in veteri lege du=
plici rōne · Lex · xxxvij · Itē sacrificiū · vj ·
Placere alij quomodo potest fieri bene vel ma=
le · Adulatio · capi · iij·
Plaga · de plagis egipti ad cōpationē decē p̄cepto
rū decalogi · Preceptū · vij · ī fine & · vij · p totum
Plenitudo gratie quid sit & penes quid attēditur
& q̄ dr̄ q̄nq̄ modis · Incarnatio · xvij ·
Plenitudo triplex est : scz nature · gratie · & glorie ·
Ibidem capi · xl·
Plenitudo nature triplex est · Ibidem ·
Plenū & pfectō idē sūt Vñ triplex ē pfectō Ibidē

Pollutio nocturna ꝙre ſuo loco. & Somnia. ix.
Pollutio an impediat ſumptionem euchariſtie Eucharistia. xxxij.
Pontifices debent habere quatuor & que. Lex. lxxvj. circa finem.
Populo indeoꝝ ſolummodo data fuit lex. qđ fuit conueniens triplici ratione. Lex. xxix.
Poſſe dr̃ qs aliqđ dupliciter. Preſciētia. x.
Potentia libeꝛi arbitrij ꝙnqꝫ modis pt̃ cōſiderari
Potentia dei abſoluta & ordinata. nota de ea. Incarnatio. vj
Incarnatio. xxvij
Potentia duplex cōſiderari pt̃ in creatura. Ibidē
Potentia mūdana eſt breuis. debilis & inſtabilis
Beatitudo. v. & vj. & cōſequēter.
Potētia agētis impedit̃ a ꝓductione effect? tribꝰ
Poteſtas duplex ē in eccleſia. de cauſis. Eſſe dei. ij
Vſurpatio iudicij. iij. iiij. v. capitulis.
De poteſtate pape. Electio. xxj.
Poteſtas ſpiritualis ē duplex. ſcz actiua & paſſiua. Ordo. xj
Poteſtas ſpiritualis qđ. quaꝛlis. & quanta ſit. Claues eccleſie. ij. & deinceps
Ptas clauiū valet p̄cipue ad tria. Ibidem. vj
Poteſtas ſpiritualis preminet ſeculari
Dominium. capitulo. ij.
Potus an ſoluat ieiunium. Jeiunium. v
Prebendatus in aliqua eccleſia teneꝫ duobꝰ ſcz. deo & eccleſie Lex. lxxxv.
Precepta legis nature que ſint. Lex. vij.
Precepta tria cōtinebat lex vet? ſcz cerimonialia moralia. iudicialia. Lex. xxxj. xxxij. & xxxiij.
Inter p̄cepta & mandata ē quadruplex differētia
Precepta tria dedit deus hominꝭ ante peccatum. Lex. xxxiij
Matrimoniū. v.
Preceptum de matrimonio contrahendo non obligat. Ibidem.
Preceptū quō differt a cōſilio & ecōuerſo. Elemoſina. xvj
Precioſitas vel vilitas veſtimētoꝝ attendit̃ plerꝫqꝫ ſm varietatem locoꝝ. Habit? ꝓmo
Precipitatio quid ſit. Prudentia. vj
Preciū magnū pt̃ cōparari ad tria. Vēditio. ij.
Predeſtinatio. nota de ea multa. Preſciētia diuina
Predicatio debet habere quatuor cōditiones. Religioſus. vj
Predicātibus ſpūſſanct? eſt bon? ꝙntū ad ꝙtuor ꝙ faciūt ad pfectionē p̄dicatōis Spūſſanct? xxxij
Predicatio ꝙ ſignat̃ ꝓ tubā dr̃ habē ꝙtuor. Laus
Prefatio miſſe. nota de ea. Miſſa. v. dei. ix.
Preferre vnū alteri otīgit duobꝰ moꝛis. Electio. j
Prelat? vel p̄latio. quere. Dominiū per totum.
Prelatus etiā mal? eſt honorandus triplici rōne
Prelat? debz eē rect?. fructuoſus. amarus. dulcis. Adoratio. ix. Lex. lxxj
Prelat? peccādo īdign? efficit̃ exequēdi officiū propter tria. Peccatū. vij. circa finem.
Prelat? ꝙ teneꝫ ſubditū corrigē: ſi hoc n̄ facit ſed tacet peccat mortaliter vt ꝓbat̃ Locutio. ij.
Prelat? inſtituit aliqs ꝑt ſex Prophetia xxxvj
Prelatus quomodo. ꝙntum. & ꝙndo debeat precipere. Preceptum capi. vnico per totum.
Prelatus debet in ſe tria habere. Prelatio. vij.
Prelati electio. nota de hoc. Electō. xj. & ſeqnt̃
Prelati mali ceteris durius punient̃ ꝙnqꝫ rōmbꝰ.
Prelati p̄ceptum an plus liget ꝙ cōſciētia ꝑia. Beatitudo. ix. Conſcientia. vj.
Prelationē appetens aut ē ſupbꝰ aut ē inuſt? Lex
Prelato ſeptē ſūt deteſtāda. Fidelitas. ij lxxj
Prelato bono duplex honoꝛ eſt exhibend? Honoꝛ
Prelato malo ratione p̄lationis: maioꝛ honoꝛ debet̃ ꝙ bono ſubdito. Ibidem. vj.
Premiū elemoſine ꝙle & ꝙntū ſit. Elemoſina. xl.
Premiū. meritū. motiuū. hec tria ſūt pfectius in lege noua ꝙ in veteri. Lex. ca. cxxxj.
Preparatio ad gratiam eſt duplex. ſcz perfecta & imperfecta. Liberari a peccato. xxiiij.
Prerogatiuas ꝙtuoꝛ habet religioſus ꝓ ſeculariboꝰ
Preſumptuoſus quō peccat in ſpiritumſanctū. Religioſus. xvij. Peccatū. xxxvj.
Primata & publica penitētia que ſit. Penitētia xix
Proceſſio attribuit̃ ſpirituiſancto triplici ratione. Spirituſſanct? capi. vij. & xx.
Prodigalitas an ſit mai? peccatum ꝙ auaricia & quō differt prodigus ab auaro. Auaricia. iiij.
Prodigus eſt triplex. ſcz purus. mixtus. intemperatus. Liberalitas. viij
Prodigus facilius eſt ſanabilis a ſuo vicio ꝙ auarus. Ibidē. xj.
Prohibēt̃ multi ab officō aduocādi & q̄. Aduocatus. Adoꝛo vj t?. j
Promitas ad cōmittendū malum & omittendū bonum erat in veteri lege ꝑpter ſex. Dr̃ nr̃. xvij.
Proportio pene ad culpā pt̃ attendi duplr̃. Pena
Proprium peccatū & non alienū eſt confitendū. Confeſſio. xij. xxj.
Proprius ſacerdos dr̃ aliqs triplici rōne. Sacerdos. ij. vltra mediū. Item Cōfeſſio. xix.
Propter prepoſitio dicit ꝙtuoꝛ cauſas Dilectō viij
Prouidentia ꝓcurādi bona tpalia in futuꝝ ē moꝛdinata tribꝰ de cauſis. Solicitudo capi. vnico
Prouidētia diuina duplr̃ pt̃ cōſiderari. Amoꝛ xxv.
Proximus quō eſt diligendus & de ꝓximi dilectione. Dilectio. xviij. xix. & xxj. capitul
Proxim? vn? eſt magis diligend? ꝙ ali?. Dilectio. xxvij.
Prudenti tria ſūt neceſſaria: & ꝙ duo facit prudentia. Spirituſſanct?. xxxvij
Psalteriū qđ ſit ſpūaliter. Laus dei. vj. Vbi nota. ꝙ ꝑ decem cordas intelligūt̃ decē p̄cepta &c̄
Pſalterij cōmendatio. Miſſa. ij.
Publice honeſtatis iuſticia qđ ſit & quō īpedit & dirimit matrimoniū. Matrimoniū. xxv.
Pueri excuſant̃ a ieiunio ꝑpt̃ duas cauſas quibꝰ tamen cōuenit quandoqꝫ ieiunare quadrageſimali tempore duplici rōne. Jeiunium. ij.
Pueri ꝙre non hnt̃ ſomnia: ecōuerſo ſenes multa
Puer nat? in deſerto vbi nō eſt aq̄ an poſſit in fide parētū ſaluari. Somnia. iij
Rōmis ligatio ꝓmo

Pugna inter carnē & spūm est magna. cōtinua. manifesta. piculosa · Liber ābi. xxix. citra mediū
Pugna vel resistētia triplex est i angelis · Ange
Pugnare an licuit machabeis in sāb= li vj.
bato. Preceptum. xx.
Pulcritudo corporis tria reqrit Trinitas. xnj
Pulcritudinē fingē an sit pcm mortale. Habit?
Punit aliqs duobo moīs . Pena. ij. mj.
Purgatio q̄druplex inuenitur · Baptismus . x.
Purgatorium differt ab inferno i tribo. Ignis i=
Purgatorium & de pena eius. fern. v
Receptacula animarum p̄mo .
In purgatorio existētibo pdest oro nō aūt existē tibo in celo vel in inferno multiplici rōne. Suffra
De purgatorio & eius penis loco & gra= gia . iiij
uitate penaq. Pena . xxnj . xxiiij . & . xxv .

Quantū q̄s intendit tātū facit . hoc verbum exponit q̄tuor modis . Intentio . vj
Quare Moyses Aaron in sacerdotē vnxit si sacer dos non fuit . si autē sacerdos fuit quomodo sūmū sacerdotiū ab Aaron incepit . Lex . lxxxij .
Quare deꝰ liberat aliquos a pcto . aliquos nō . Li=
Quare deꝰ istis vult gra= berari a pcto . xvij .
tiam dare . illis non . Ibidem . xix .
Quare Johannes nō dixit deus caro factus est vel filius . Incarnatio . xxxiiij .
Quare p̄ceptū est q̄p animalia offerenda in sacrifi=
cio offerent sine macula &c̄ . Lex . xlj .
Quare altare holocaustoq ponebat sub dio . alta
re vero thimiamatis intra tabernaculū . Lex . lvij
Quatuor sūt q̄ simul cē nō p̄nt & q̄ . Charitas . v .
Quatuor sūt que nūq̄ repleri p̄nt . Divitie . nj .
Quatuor rōmbo punit filiꝰ p̄ pcto p̄is . Filiꝰ . nj
Queritur que sit rō oblationis istoq animaliū .
scz agni . vituli . hirci . vitule rufe . & capre . Lex .
Queritur cui virtuti debetur maior xlj .
honor . Honestas . primo . capi .
Questionis vel incertitudinis rationem . distinctio
nem . solutionē seu declarationē . Re . Judiciū hu .
Qui es in celis quare dicatur in ora= manum . j
tione dominica : & non q̄ es vbiq̄ . Pr̄ noster . iiij
Qui est inter omnia alia nomina magis proprium nomen dei quatuor rationibus . Pater noster . nj
Item Esse dei primo & cōsequēter .
Quiescere & vacare tenemur diuinis diebo festiuis vt p̄batur dupliciter . Festum . ij .
Quiescit aliquis in loco triplici rōne . Fruitio . inj .
Quinq̄ sunt in sacramento eucharistie que cōpre=
hendi non possunt naturali ratione . Examinatō conscientie vltra medium .
Quinq̄ debet sacerdos facere qui vult celebrare .
Quinq̄ sunt genera hoīnū qui Lex . lxxxix
non miserentur . Misericordia hominis . iij .
Quinq̄ sunt que rationis & volūtatis imperio nō subduntur scilicet obediendo eis . Decre=
tum capitulo . vj . circa finem .

Quis cōsecrauit summum sacerdotem post mortem Moysi & Aaron . Lex . lxxxij .
Quis vel qui . quod vel quid . quomodo interrogati
ue . relatiue vel infinite signat . Esse dei . x .
Quotidianū quare dicimus in oratione dominica & nō supsubstantialem . Pater noster primo

Ratio recta facit abstinere vel ieiunare ꝓpter multa bona . Abstinētia . iiij
Ratio duplex est . scz speculatiua & practica . Do=
na spiritussancti . capi . iiij .
Ratō vel vsus rationis impedit dupliciter . scz per peccatum & ebrietatem . Ebrietas . iij .
Ratio quomodo pt̄ induci ad fidem . Fides . ix .
Rō hūana ē i rebo diuinis multū deficiēs . Ibidē ij
Ratio & causa differūt . Liberari a peccato . xix .
Rationales creature participant particulam bonitatis diuine tribo modis . Fides . ij . Vbi nota . q̄p
ratio naturalis nō sufficit ex seipa ad habendū deū
Ratio vel intellectus tendit i bonū duobo mod vel
Ratio quare dei filius vo= tribo . Intētio . primo
luit incarnari est duplex . Incarnatio . xxxvij
Ratō humana dupliciter pt̄ se habere ad volūtatē credentis in his que sūt fidei . Infideles primo .
Ratio paschalis cōmuniꝰ fuit duplex . Lex . lxij .
Ratio anime habet facē tria . Sinderesis primo
Rō regulā triplicē adhibet sensualitati . Sēsuali=
Ratio duplex quare deus vult isti da= tas . nj
re gratiam . Liberari a peccato . xix .
Rō triplex est q̄re iste habet dei grām . Ibidē . xxj
Ratio quare deus Petrū saluauit Judam damna=
uit an potest dari . Predestinatio . ij .
Rō . de rōne pcti sūt tria & que illa . Pcm . xlij .
Ratio dupliciter errat . Voluntas . v .
Rōnis iudicium impedit p̄ iram & quō . Ira . ij .
Rōnis impio nō subdunt q̄nq̄ . Pcm . vj . in fine
Rōnes p̄ceptoq cerimonialiū duplr̄ pnt accipi .
Rationes legaliū sacrificioq qua= Lex . xxxvj
re scz illa aialia & ñ alia offerebāt Ibidē . xxxvnj
Radices pctoq sūt q̄nq̄ . Pcm . lx . & . lxj .
Radices pctoq an sint confitende . Confessio . xv .
Radix ꝓprie dicitur i arboribo : similitudinarie aūt in peccatis . Peccatum . lx .
Radix arboris tres ꝓprietates habet . Ibidem .
Radix pcti & viciū capitale differūt . Ibidē . lxvj
Radiꝰ . splēdor . lux & lumē quō differat . Lux . ij .
Rapina an sit maiꝰ pcm q̄p furtū . Furtum . nj
Recidivatō q̄p mala fit & an peccata prius dimissa redeant . Peccatū . xij . & . lxxxj .
Recipiēdi aliq̄d ab aliis duplex ē modꝰ . Elemo=
Recōpēsator vt debito mō recōpē= sina . xxxvnj
set ad tria attēdē debz & q̄p q̄tuor facē debz . Donū
Recōciliauit nos christus deo . vnj . & . ix .
Passio christi capi . vj .
Recordari & nō recordari debet homo p̄ccata sua & quomodo . Liberari a peccato . v .
Recta intentō q̄tuor bona efficit . Intentō . nj .

Rectitudo triplex erat in homine· Pctm· xxvij·
Rectum iudicium requirit· vel ad rectum iudiciū
requirūt tria· Judicium· mj· circa finem·
Redemit nos christus a pctis sua passione tribus
Redēptōis nostre p̄ciū sa⁊ // modis Passio· vj
crificiū & meritum fuit passio christi· Jbidem·
Redēptio voti quō & a quo debet fieri· Votū· ix·
Redimē nos dō christ⁹ duobꝫ modis· Jncarnatio·
Regnū dei dō multiplicit· Pat nr̄· v· // xlvnj·
Regnū celoꝝ acquirit vel alicui dat qtuoꝝ rōibꝫ
Regula omis nostri operis di⁊ // Patiētia· nj·
rectura est duplex· Opus· ij·
Refutat iniusta accusatio & quō· Accusatio· ij·
Religiosi tenēt tendē & miti ad pfectionem· Ele
Religiosi quō possunt sua re⁊ // mosina· xl
petere in iudicio & quomodo nō· Jniuria· ij
Religionis actus sūt qtuoꝝ & q̄· Honoꝝ· nj·
Religiosi sine licentia p̄lati voue nō p̄nt duplici
Reliquie sactoꝝ quare & q̄⁊ ratione· Votū· nj
modo sūt adorāde· Adoratio· v· circa· finem·
Remedia vndecim sūt cōtra pcta venialia· Remis
Remedia contra impedimenta pēm⁊ // sio vj·
tentie· Pemitentia· xxvij· capi·
Remissio· ad remissionē peccati mortalis duo p̄n⁊
cipaliter requirūt· Liberari a peccato· v·
Remissio culpe q̄modo fit virtute eucharistie &
cui⁹ culpe· Eucharistia· xxix· & xxx·
Repationis humane cōgruitatē· necessitatē· vti⁊
litatem· Re· Jncarnatio· xlvj· capi·
Repente significat tria Tempus· ij·
Reprobi ad tria sūt vtiles ad exēplū vasoꝝ ficti
liū in domo· Predestinatio· ij·
Reprobi meritū pt ꝺsiderari duplr̄ Liber vite· vij
Repudij libellū dare q̄re iudeis fuit p̄missum &
quid scriptum erat in eo· Lex· cxxx·
Reqescant in pace q̄re dō in missa defunctoꝝ· Mis
Reqes causatur a tribꝫ vel ali⁊ // sa· vnj· in fi·
quis requiescit a tribꝫ· Sepultura· vnj
Res aliqua dicitur esse optima ꝑm q̄d tribꝫ mod
Pemitentia primo capi· in fine·
Res vina prout ab aliquo producitur habet qua
tuoꝝ nomina sibi propria· scz· concipi· gigm· ori⁊
ri & nasci· Jncarnatō· xij·
Res aliqua cognoscit tribꝫ modis· Visio· v·
Res carius potest vēdi q̄p fuerit empta propt q̄n
q̄ rationes· Venditio· nj·
Res dupliciter potest sum̄i· Trinitas· v·
Reseruauit sibi papa sex casus q̄ ad absolutionē
excōmunicatoꝝ· Excōmunicatio· vj·
Restitutio vsure cui· quō· & quātū debeat fieri·
Vsura· nj· nj· & v· capitulis·
Restitutio fame q̄liter est necessaria & quō debet
Retrahitur aliq̄s a pec⁊ // fieri· Fama· nj·
cato sex modis· Blasphemia· v·
Retrahūt & impediūt a ꝺmūiōe aliq̄ Eucharistia
Retrahūt plures a pcto & fa // xxvj· & xxvij
ciūt pemitētiā timore gehēne· q̄p amore vite etne
& quare hoc· Pemitentia· ij·
Reuelat deus alicui suā salutionē· nūq̄ tamen suā
Reuelat aliquis pec⁊ // damnationē· Gratia· xj·
catum p̄xim̄i occultū triplici rōe· Detractio· nj
Reuerentia mentis ad sacm̄ētū eucharistie ꝺsistit
Reuerentia quā filj⁊ in q̄tuoꝝ· Eucharistia· xxnj
us erga p̄rem debꝫ hāe cōsistit in tribꝫ· Honoꝝ· v·
Reuerti a peccato nō posse: potest intelligi duobus
modis· Liberū arbitriū· xix·

RJsus p̄uenit ex quatuoꝝ causis ita vt ludus·
Ludus capitulo· ij·
ROma a Christo est electa vt in ea sit caput eccle
sie & quare· Jncarnatio· xxx·
Rota q̄d sit & q̄p ī rota sūt tria Spūssanct⁹ xxvnj

SAcerdos simplex potest pemitentiam miunge
re publicam· Pemitentia· xx·
Sacerdos q̄d debet facere cū cōfitēs nō vult a pec
catis cessare vel onus pemitētie subire· Oīa· xxvnj
Sacerdos quō in absolutione opat vt īstrumētū
Sacerdos nō celebrans quādo Absolutio· j
debet: nec horas legens vt tenetur quomodo de hoc
excusat· Tentio vltimo·
Sacerdos vel p̄mouend⁹ in sacerdotem debet esse
sine macula multiplici· Lex· lxxnj·
Sacerdos debet esse sublimis in dei gratia· singula
ris in vita· exemplaris in fama· Lex· lxxxvj·
Sacerdos q̄d debeat facē q̄ndo intendit celebrare·
Sacerdos p̄rius dicit ali⁊ Lex· lxxxix·
quis tribꝫ mod· Cōfessio· xix· Jtem sacerdos· nj·
Sacerdos pt scire per duo signa an debet frequēt
quotidie vel raro celebrare· Eucharistia· xxvj·
Sacerdos an pt excōmunicatū absoluere· Excom⁊
Sacerdos an peccet le⁊ // municatio· vj· capi·
uem pemitentiā miungendo· Pemitentia· xxvnj·
Sacerdos malus pt duplr̄ ꝺsiderari· Missa· xnj·
Sacerdotes quid debeant facē in graubꝫ casibus
sibi in cōfessione occurrentibꝫ maxime in decem ca⁊
sibꝫ· Confessio· xxxj·
Sacerdotes nō p̄nt facē īdulgētias· Jndulgētie· ij
Sacerdotes cōcubinarij notorij dicūt tribꝫ modis
Missa· xix·
Sacerdotes non debent oblationes recipe ab octo
genericꝫ p̄sonaꝝ· Oblatio· nj· // Lex· xcj·
Sacerdoti p̄riū est sacm̄ētū eucharistie cōficere·
Sacerdotibꝫ solis ē cōfitendū· Confessio· xxv·
Sacerdotibꝫ pluribꝫ est confitendū & q̄re· Jbidē·
Sacerdotis q̄tuoꝝ sūt defect⁹ quibꝫ mediantibꝫ nō
pt absoluere vel ligare· Claues ecclesie· xnj·
Sacerdotis officiū est q̄p sit mediatoꝝ dei ad hoies
Sacerdotalis p̄tas & hoim ad deū· Lex· lxxxvj
quō inicium sūpsit ab Aaron· Lex· lxxxij· in fine·
Sacerdotū pctoꝝ triplex distictio· Lex· xcvj fi
Sacm̄ēta noue legis habuerunt sacm̄ēta figuralia
ī veteri lege sibi correspondētia q̄ꝺ p̄bat p singula
Lex· lx·

Sacmenti eucharistie substantialia & accidētalia
Sacmenti cuiuslibet ver= ¶ q̄ sint · Missa · xmj
boꝝ forma que sit · Absolutio · v ·
Sacmētū eucharistie comedentium est triplex dif
Sacmētū corporis chri= ¶ ferētia · Amor · xxj
sti · nota de eo · Eucharistia · p totū ·
Sacmentum eucharistie passionē christi duplici=
ter prefigurat · Eucharistia · xxv ·
Sacmentum sanguinis christi nō debet cōfici de
aceto vel agresta vt probaf̄ · Eucharistia · ix ·
Sacrificia nulli nisi deo soli sunt offerēda & q̄re
Adoratio · xj · Vbi nota differentiā inter sacrifi=
ciū · oblationē · primitias · & decimas ·
Sacrificioꝝ veteris legis diuersitas ptz · Lex · xl ·
Sacrificiū spūale qđ offerim? ¶ circa mediū
deo habet tres differētias · Lex · xlv · in fine
Sacrificium de animalibo primo fuit oblatum ab
Abel iusto · sed sacrificiū de frugib? a Cayn pec
catore & quare hoc · Lex · xlvj · in fine ·
Sacrilegiū qđ sit · Preceptum · xxxj ·
Sacrilegiū qđ sit & q̄ndo cōmittit̄ · Fornicatō · ij ·
Vbi nota etiā de stupro & aliis speciebo luxurie ·
Sal quare olim offerebatur in sacrificio · Sacrifi
cium · v · · Item Lex · xlvj ·
Salomon p̄mo edificauit tēplū & q̄re nō fuit p̄us
edificatum · nota tres rōnes · Lex · xlix
Saluatio includit in se quinq; · Electio · vij ·
Saluari potest aliq̄s tribo mod̄ · Baptism? · vm̄j ·
Sal? · aliq̄ sūt de necessitate salutis ex tribo Eleo
Sanguis aialis nō offerebaf̄ quon= ¶ fina · xix ·
dā in veteri lege triplici rōe · Sacrificiū · vj
Sanctificatōis duplex est effect? i generali · In
Sanctificaf̄ deus a no= ¶ carnatio · vj · capi ·
bis quatuor modis · Pater noster m̄j ·
Sāctificatō & sāctitas differūt · Incarnatō · xix ·
Sancti qui sunt i patria laudant quatuor modis
deum · Laus dei · xvj · in fine ·
Sancti in celo pfecti? oformant volūtatem suam
diuine voluntati · q̄p nos triplici ratione · Pater no
ster · vij ·
Sanctoꝝ merita cōpanf̄ sorti duplici rōe · Sors
Sanctū fit aliq̄d duobo modis · Ibidem ¶ · mj ·
Sanctū dicit̄ tribo modis · Spiritussanct? · ij ·
Sanct? · Sanct? · Sanctus · &c̄ · Missa · v ·
Sanū dicit̄ tribo modis · Lex · xxxm̄j ·
Sapientia prout est donum sanctispiritus · Do=
na spiritussancti · vj · vij · vm̄j · & · ix ·
Sapientia duplex · scilicet bona & mala · Stulti=
cia · ij · capi ·
Sapientiā quidā habēt in corde · quidā in ore &c̄
Studiū primo Vbi nota de sapiētie studio ·
Sapientie inicium dicit̄ timor tripliciter · Ti
mor capi · mj · in fine · & · v ·
Sartagine crux signatur & quare · Lex · xlvij
Satisfacere potest vnus pro alio & quomodo ·
Penitentia · v · Item liberari a peccato · xv ·
Satisfacere potest homo deo de ommibo peccatis
quantumcūq; magis quod probaf̄ quinq; ration=
bus · Penitentia · capi · mj
Satisfacere null? potest pro peccato originali &
Satisfacere & penitere p̄ pec ¶ q̄re · Ibidē · v ·
cato alterius an possit aliquis · Ibidem ·
Satisfacit plus elemosina q̄p ieiumiū & oratio · &
oratio plusq̄p ieiumiū · Elemosina · v ·
Satisfactio an possit fieri p ea ad que homo tene=
Satisfactio p̄t dici suffi= ¶ tur · Elemosina · iiij
ciens duobo modis · Incarnatio · xxxvnj ·
Satisfactio vel penitentia cui debeat imponi ma=
ior: an scilicet illi p̄ quo fit satisfactio : an illi qui
p̄ alio satisfacit · & qp satisfactio debet fieri pro eo
qui est impotens &c̄ · Liberari a peccato · xv
Satisfactio sufficiens pro nobis fuit passio christi
p̄pter tria · Passio · vj
Satisfactio prout est tercia pars penitentie · nota
de ea · Penitentia · ix · & deinceps ·
Scandalisando aliū committit̄ homicidiū ·
Homicidiū capitulo p̄mo ·
Scandalū duplex scz particulare & generale · De
Scientia quid sit & quomo= ¶ cime · nj · ca ·
do est donū spūssancti · Dona spūssancti · xnj ·
Scientia duplex est in deo · Electio · x ·
Scripti dicūt̄ aliqui in libro vite dupliciter ·
Liber vite · vj · & · vnj · capitulis ·
Scriptura & p̄ scripturam debet fieri accusatio p=
sone p̄pter tria · Accusatio · ij ·
Scriptura fit tripliciter · scilicz i cera · in libro · in
speculo · Liber vite · v ·
Scriptura sacra habet triplicē sensū · Laus dei · iiij
Scurrilitas accipitur duobo modis · Locutio · v ·
Vbi nota plura de ea ·
Scutū est fides & quare · Fides · xmj
Seculi huius pene sūt octo p̄m Augustinum &
Tullium · Pena · xxij ·
Secretum & cōfessio quomodo differunt · Cōfes=
sio · xxxj · in fine ·
Sedes patriarchales sunt q̄nq; · Ordo · xxix · circa
Sedes triplex est · scz regalis · ma= ¶ finem ·
gistralis · iudicialis · Angeli · xix ·
In sedibo materialibo q̄tuor p̄nt cōsiderari · Ibidē
Sedere a dexteris & stare quomodo differunt ·
Senes habent p̄pie ¶ Ascensio · vj ·
tres conditiones · Suspitio p̄mo ·
Senes inuident iuniorib p̄pt̄ tria · Inuidia · j · ca
Senectus facit minus habilem ad dandū p̄pter
duo · Liberalitas · xj ·
Sensus verboꝝ triplicem habet comparationem ·
Prophetia capitulo · xxxm̄j · & · xxxv ·
Sententia excōmunicationis est iusta ex tribus ·
Sententia accipit̄ duo= ¶ Excōmunicatio · ij ·
bus modis · Prophetia · xxxv ·
Sentire · assentire · consentire · quomodo differūt
Consensus capitulo primo ·
Separatio ab vxore est triplex seu tripliciter ·
Matrimoniū capitulo · xx ·

Sepulcr christi cuiusmodi fuit. Sepultura christi
Sepultura adminenta est triplici //sti. ṁ.
de causa. Suffragium. ṁ.
Septē sūt q impediūt mrimoniū otrahēdum. sed
non dirimunt cōtractum. Matrimoniū. xm.
Sequi christum quid sit & que ad hoc requirunt
Elemosina. xxxvi. & .xxxix.
Sequit aliqs bn christū qtuor mois Crux xvnj
Seraphin. nota de eo. Angeli. xvi. plura.
Seraphin ē prior & altior ꝙ cherubin triplici ra-
tione. Angeli. xvnj.
Seruire deo veraciter dicitur quis tripliciter.
Spiritussanctus. xxvij.
Seruꝰ fidelitas erga dnm suū in qtuor ꝓbat. Fi
Seruit? triplex ē. Preceptum. xix. //delitas. j
Seruitus duplex est. Supbia. x. circa finem
Seruit? duplex est. scz libertatis & beniolētie.
& otradictōms seu violentie. Dominiū primo
Seru? vl ācilla an possint facē elēosinā Elia. xx
Sessio quō sigt duo. Ascēsio. v.
Sicut aduerbiū qtuor importat. Pat nr. xmj.
Signa per que probabiliter supponitur aliquem
esse sine crimine & digne cōmunicare sunt qtuor.
Signa adorationis vel re- //Eucharistia. xxnj.
uerētie corpalis sunt quatuor. Adoratio. xj.
Signa amicicie vere sunt qtuor. Amicicia. vnj.
Signa otritōis in ofitēte sūt qnqs Cōfessio. xxvi
Signa ꝙ pcr odit deū sūt qtuor. Odiū dei. j.
Signa tria dilectionis debem? inicē ostendere.
Signa qbꝰ cognoscit se ho- Dilectio. xxxv
mo dei gratiam habere. Gratia. xj.
Signa penitentie vere in extremis sūt qtuor. Pe
Signa facta p bonos in qua- //nitentia. vij.
tuor discernūt a signis factis p magos & demo-
nes. Miraculū. nj. circa finem.
Signa p que pt quis cognosci esse ī charitate sūt
septem. Peccatum. xlvnj. in fine
Signo triplici exteriori possum? cognoscē aliquē
esse honestum. Honestas. ij.
Signū duplicit distinguit a ꝓdigio. Miraculū. j
Signū triplex est. Sacramentum primo.
Signū triplex est. scz pugnantium. itinerantiū
Signū crucis impri- //& stantiū. Crux. vij.
mitur homim in quatnor locis & qre. Crux. xvj
Symbolū quādo & quare dicit in missa & quot
sint symbola. Missa. nj. circa finem.
Similari pt qs alteri ī duobꝰ & ꝙ duplex ē simi-
Simula quid sit & qua- //litudo. Bonū. xv.
re inbeat offerri in sacrificio. Lex. xlvj.
Similitudo dei est quadruplex. Prophetia. lv.
Similitudo duplex est. Superbia. ij.
Simoniac? p similitudinē dr hetic?. Heresis. ij.
Sinistra. quō p eā intelligūt tria Elēosina. xvij
Sol nō maculatur ex hoc ꝙ spargit radios super
feces & quare. Incarnatio. xxxvj. circa finē
Solennisat votū tribꝰ modis. Votum. vnj.
Solennis penitentia. Penitentia. xxj. p totū

Solicitudo triplex est necessaria. Spūssanct?. ix
Soluūt ieunīū tria. scz pluralis comestio. carna
lis refectio. & notabilis ꝓuentio. Ieunīū. vj.
Sommior triplex est causa. Prophetia. xlvj
In somno quicqd fit nullū ē peccatū. Rōmis liga-
Sonor tria sūt genera qr nullū //tio. nj.
ptermittit ad laudē dei Laus dei. mj.
Sortes. nota de eis. Diuinatio. nj. ī fine &. ṁj.
Species infidelitatis sūt tres. scz paganorum.
iudeor. hereticor. Infidelitas. mj.
Species supbie quot sint & que gr̄ui? pcm. Sus-
Spectacula dupliciter di- //perbia. vj. ca.
stinguunt. Pemitentia. xxv.
Speculū triplex. Beatus. nj. Vbi nota quomo-
do speculū increatū differt a creato.
Sperare magis debet homo de sua saluatione ꝙ ti
mere de sua reprobatione & qre. Predestinatio. nj
Spes nō erit in patria ꝓbat. Dilectio. vij.
Spirat spiritussanct? ad animandū. ad intelligē-
dum. ad irrigandū. Spiritussanct?. xxxj.
Spūale dr aliqd duobꝰ mod. Simonia. j. cir. fi.
Spūale homicidiū quō fit. Homicidiū ꝑmo.
Spūssancti dona quō sūt nobis ad quatuor neces
saria & alia multa. Dona spūssancti p totum.
Spiritussanct? ē rō dandi & donū increatū. Do-
Spūssanctus adiuat infirmita- //num. nj. &. mj
tē nostrā opādo ī nobis tria. Liberari a pcto. xij
Quō in spūmsanctū peccat. Peccatū. xxxvj.
Spiritus propter quatuor dicit spūs. & ꝙ tercia
persona in diuinis vocat spūs & sanct? & qre &c
Spiritussanctus. j. &. ij. capitulis &c.
Sponsalia matrimonij fiūt dupliciter. scz absolu
te & conditionate. //Matrimonium. vj.
Sponsalia quibꝰ modis dissoluūt & plura nota-
bilia. Ibidem. vij
Status. differentia est inter statū gratie & sta
tum innocentie. Perseuerantia. vj.
Status tabernaculi vel tēpli qlis erat. Lex. xlix
Stat? hominis triplex est. scz superogatōis. pe-
Stat? religiosor mitētie. & iusticie. Lex. xlv.
an sit pfectior statu ꝓlator Elemosina. xl.
Stat? quadruplex. Temptatio. vij. circa finē
Stimulus carnis in Paulo cuiusmodi fuit
Tribulatio primo.
Stola diaconibꝰ in sinistro humero presbiteris in
vtroqꝫ ponit & quare. Lex. lxxvij.
Stulticia. nota de ea Dona spūssancti. vnj. ī fine
Stultie triplex est gradus Ociū. mj.
Stupri quid sit. Preceptū. xxxj.
Subdiaconus habet manipulū in sinistra manu
& tunicam strictam. Lex. lxxvij.
Subditus debet ꝓlatum suū corripe tribꝰ modis
Subiecē debet se hu- //& quibꝰ. Correptio. vj.
milis omnibꝰ tripliciter Humilitas. ṁ.
Subiectio. ꝙ aliqua res nō subiicit alicui dupli-
ci ratione. Iudicare capi. ꝑmo.
Subiectū eē legi potest duplr ītelligi. Lex. xmj

Vbi nota. quō p̄nceps solut? est a lege & quō ñ
Subiect? pt̄ eē aliq̄s duplicit̄. & q̄p aliq̄s nō sub
dit̄ alteri? p̄tati hoc duplr̄ pt̄ cōtingere. Ibidem
Subtractō bonoꝝ tēporaliū ab indignis est bona
Liberari a peccato. xvnj.
Subtractio gratie nec est bona in se nec alicui ni
si occasionaliter. Ibidem.
Subuenit̄ corpalibꝫ defectibꝫ p septē elemosinas
corpales. & spūalibꝫ p spūales Eleōsina. x. & .xj
Sufferre iniuriā aliq̄ndo est peccatū: aliq̄ndo ne
cessariū. aliq̄ndo meritoꝛium. Contumelia. nj.
Superbia quō differt ab auaricia. Auaricia. pmo
Superbia dr̄ tribꝫ tribꝫ. Pcīm. lxvnj. in fine.
Superbiebat ho p̄m? desciētia & potētia Lex. xxx
Superfluitas vestimētoꝝ attēdit̄ penes duo. Da
Superstitionis genera & spe- bitus primo.
cies. Diuinatio per totum.
Supremus vel summ? potest dici gabriel angel?
duobꝫ modis. Incarnatio. nj. in fine.
Suspicio de crimine ē triplex. Eucharistia. xvij
Vbi nota quō suspectis de crimine cōmunio ē dā
Sustinere bona delectabilia dum da vel negāda
nō est difficile sed mala. &c̄. Perseuerātia. pmo

TAbernaculum distinguebat̄ in sancta sanc-
ctoꝝ & sancta. Lex. xlix.
Quid in interiori & in exteriori tabernaculo conti
nebatur vide. Lex. lj. & . lij. capitulis.
Circa tabernaculū vel templū ecto sunt cōsidera-
Tabernaculi tegumenta da. Lex. xlix.
que & quot fuerunt. Lex lnj.
Tacē aliq̄ndo est viciosū. aliq̄ndo virtuosū. ali-
qñ mortale. aliqñ veniale pcīm. Locutō. j. & .ij.
Talio. nota de hoc. Lex. cxxvij. vltra mediū.
Talio duplex & alia multa. Accusatio. nj.
Tardus est aliq̄s ad bonū & pronus ad malum.
quatuoꝛ rationibus. Libido. xvnj.
TEmeritas maxime reprobat̄ in q̄tuoꝛ. Locutō
Templū vel tabnaculū fuit in veteri lege ix.
institutū nō ꝓpter deū. sz ꝓpter alias q̄tuoꝛ ratio
Tēpantia & intēpan- nes. Lex. xlvij.
tia. nota de hijs. Contimentia. nj.
Tpa q̄tuoꝛ. scz. pns. p̄teritū pfectū. p̄teritū imp
fectum & futuꝝ quomodo dicuntur de deo. Esse
dei vltimo circa finem Matrimoniū. xnj.
Tpa q̄bꝫ ñ licet nuptias celebrare aut mr̄imonia
Tpa statuta & debita quibꝫ christiani tenent̄ iein
nare. Ieiunū. ij. & ibi habēt̄ rōes q̄tuor tempoꝝ.
Tpa tria distinguūt̄ ab Augustino circa legē ve
terē. Lex. xxxv. Vbi nota q̄nto tpe durauit lex
vetus & quo tempoꝛe cessauit.
Tpalia mala q̄ñq̄s pcīoꝛibꝫ imp̄cātur triplici rōe
Tpalia quō & qñ pos- Oīo. ij. vltra mediū
sunt vel debēt dari pro spūalibꝫ. Simonia. nj.
Tpaliū solicitudo l̄ punditia nō ē illicita triplici
de causa. Solicitudo capi. vnico.
Tpe tēptatiōis. afflictiōis. defectiōis. offensiōis
precipue debemus sperare. Spes. vij.
Tempoꝛe veris q̄dragesimale ieunū fuit cōuenie-
enter institutum ꝓpter tres ratiōes. Ieunū. ix.
Tempoꝛe legis nature vel scripte dei filius nolūt
incānari. sed tempoꝛe gratie & q̄re Incarnatio. xl
Tēporibꝫ tribꝫ accidē solet pollutio. Pollutio. nj.
Tpis incertitudo solicitos nos facit duplr̄. Judi-
Tempus determinatū futuri iudi- cium. vj. cir. fi
cij a nullo pt̄ sciri q3 ꝓbat̄ p q̄nq̄s. Ibidem.
Temp? incarnationis christi dr̄ tempus plenitu-
dinis q̄nq̄s de causis. Incarnatio. xxix. & .xl.
Tēp? incarnationis christi ē plenitudo gr̄e q̄tuoꝛ
modō vl̄ tēp? gr̄e dr̄ tēp? plenitudis Incānatō. xl
Tēp? q̄druplex distinguit̄ ab inicio mūdi. Ibidē
Tēp? p̄teritū licet nō possit recupa- xxvnj.
ri: pt̄ tñ recompensari duobꝫ modis. Pemitētia. v
Tēp? qñ aliq̄s debz aliū corripe ē triplex. Corre
Tēpus habet rationē deficien- ptio. nj.
di ex tribꝫ. Esse dei. v. circa finem.
Tēpus futuri iudicij describit̄ ad q̄nq̄s & quō acci
pit̄ īdet̄minate. Reprobatō. xv. Vbi nl̄ta d hoc
Tēp? . q̄p ad certū tempus fit vēditio ꝓpter q̄nq̄s.
Venditio. v. Vbi nota q̄ndo hoc ē licitū vel non
Tēptationi resistē quō differt a tēptationē vincē
Tenax est peioꝛ par- Charitas. xiij. in fine.
co: & auarus prodigo. Liberalitas. ix. ctus. x
Tendē in aliq̄d alteꝝ pt̄ intelligi duplr̄. Spūssan
Tenebre infernales quō ītelligūt̄. Pena. xxxv
Tenet̄ q̄libz velle q̄d deus vult. Pat̄ noster. vj
Thesaurus regis duplici ratiōe solet exponi. Sic
similiter thesaurus ecclesie. Indulgētie. ij.
Testes adducunt̄ in correptiōe alicui? ꝓpter tres
Testimoniū reddit̄ de excel- rōes. Correptio. x
lentia alicui? q̄tuoꝛ modis. Donoꝛ p̄mo.
Testis. q̄p sine testibꝫ nō debet fieri sententia &c̄
plura. Probatio capitulo vnico.
GImēda ē valde pena purgatoꝛij. Pena. xxix.
Timēd? est deus ꝓpter tria p̄cipue. Timoꝛ. nj.
Timent̄ spālit̄ q̄nq̄s ab hoībꝫ & q̄. Foꝛtitudo. ij.
Timoꝛ q̄d sit ꝓput ē donū & ꝓput ē virt? Dona spi
rituſſancti. xxvj. Vbi nota de timoꝛe hūano. pri
Quomodo a timoꝛe gene- li. filiali. & mūdano
rat̄ & cōcipit̄ pemitentia. Pemitentia. ij.
Timoꝛe futuri iudicij pcīoꝛ tria facit. Timoꝛ xv
Tympanū q̄d significat. & q̄p ei? ꝓprietates sunt
tres & quid p hoc fignificat̄. Laus dei. vnj
Tyrannus tripliciter nominat̄. Liberalitas. x.
GOlerāt̄ illicita ꝓpter duas causas. Permissio.
Thomas apostol? an Christi capi. vnico.
cicatrices tetigerit. Resurrectio christi. nnj vj
Tōsura clericalis nota de ea q̄tuoꝛ documta. Oꝛdo
Toꝛmētoꝝ l̄ occisiōū q̄tuoꝛ genera fuer̄t ī le. ve. s
lapidatio. crematio. suspēsio. gladiatio. Occisio. j
Totū idem est q̄p pfectum. Dilectio. xnj.
Totū dr̄ duobꝫ modō. Bonū. ij. Religiosus. vij
GRactare negocia secularia quō religiosis liceat
Trahit nos deus q̄tuoꝛ modis. Beatitudo. xij.

Tacty incipit. & quomodo adhuc
mary Lugnia iij°

Transformatio habitus quomodo pt esse cũ pcto vel sine peccato. Habitus. mj. circa finem.
Trãsformãs aliqd ī alīd tria facit. Amor. xmj.
Trãsgressor voti peccat mortaliter vt ꝓbat triplr
Trãsgressio quid sit & quo- Votum. vij.
modo ille termin? accipit & quis sit transgressor
Liberari a peccato capi. vmj.
Transgressio est maius peccatum ꝙ omissio quod
probatur multipliciter. Ibidem. iiij.
Transire de religione ad religionē. Religio. iiij.
Transire pcēm actu pt intelligi duplr Pcēm. lxmj
Tremor ex frigiditate causatur. vñ & trementis
membra cor & vox tremũt. Timor. xij.
Tribulatis & patiētibo spūsanct? est bon? qua-
Tribulatis & tristibo duplr. Spūsanct?. xxx
necessaria est amicicia. Amicicia. primo.
Trinitatis professio potest fieri quatuor modis
Baptismus. ij. capi. circa finem.
Trinitati attribuit opus cōceptōis christi & quo
modo cuilibet persone. Incarnatio. xvj.
Tristat aliq de bono alteri? diuersimode Zel? j
Tristega quid significat. Prophetia. xxxvij.
Tristicia duplex est scz dei & ꝓximi & quelibet
operatur tria. Patientia capi. primo.
Tristicia de bonis tēporalibo prohibetur propt
duas causas. Inuidia capi. ij.
Tristicia aliter potest esse in visione corporali ali
ter in visione spūali. Ignis infermi vltimo.
Tristicia bona scz penitētia opat septē Dolor. ix
Tristicia efficit tria mala. Dolor. viij. & adhuc
quatuor alia. Ibidem. capi. ix.
Tristicia magis fugit ꝙ delectatio appetat. Do-
Tristicia quō & in qbo cōuenit cū do- lor. mj.
lore & quō differt a dolore. Dolor. ij.
Tristicia. quere de ea. Accidia p totū. & Dolor
Tuba significat spūaliter p̄dicato- p totum.
res. martires. vgines. vel cōfitētes. Laus dei. ix.
Turpe lucrum qđ dicit & qđ turpius & qđ tur-
pissimum. Elemosina. xxij.
Turpiloquium. Locutio. vj. & vij.
Turpis cogitatio que dr. Somnia. ix.
Turpitudo sermonis an sit maius peccatum tur
pitudine operis. Locutio. vmj.
Thus duplici ratione quondā offerebat in sacri-
ficio. Lex. xlvj. in fine. & xlvij.

Valor vel vtilitas penitentie multū debet ad
penitendum allicere. Penitentia. xmj.
Vana sūt omīa tpalia & quare. Pene. vij
Vaniloquiū. stultiloquiū. multiloquiū. quō dif-
ferūt & qđ istor est grauis?. Locutio. xj.
Vanū dr aliqd tribo modis. Vana gloria p̄mo.
Van? fit vl dr aliqs tribo modis. Vēditio. iiij.
Vasa dominica vel calix & similia quare missa sūt
fieri de p̄ciosa materia. Missa. xmj. in fine.
Vēlū sancti sanctorū erat qtuor coloribo distin-
ctum & qđ p eos significat. Lex. xlix.
Velle triplex distīguit ab Augus. Sēsualitas iiij
Venditio xp̄i p mdā qlis fuit. Hostia ca. vnico.
Vendi nō debent spūalia ꝓ tpalibo multiplici rōe
Veneranda sūt a nobis aliter de- Simonia. ij.
us. trinitas. christi hūanitas. imago christi. crux
christi. mr xp̄i. & reliqe sactor. Adorō. iiij. & v
Veniale pcēm opat sex mala. Pcēm. xxv. ī fi.
Veniali peccato debet pena temporalis nō eterna
& quomodo. Pena. xx. xxj. & xxij. capitulis.
Ventus. quid p ventos celi Danielis. vij. figni-
ficat. Prophetia. lvj.
Vera est & fit pēnitētia qnqs mod. Pōnia. xxiij.
Verba iniuriosa dici p̄nt triplici de causa. Cōtu-
Verba dupliciter possunt con- melia. ij. ca.
fiderari. Contumelia. j. & ij. Locutio. &
Verbositas. linguositas. multiloquium. quō dr̄nt.
Verbosus est aliqs ꝓpter qtuor causas. Ibidē. xij
Verbū caro factū ē exponit. Incarnatio. xxxiij.
Vere dignū & iustum est &c̄. ex- & . xxxmj.
ponit dupliciter. Missa. v.
Veritatem de aliquo occulto nō licet inquirere a
diabolo. Diuinatio capi. ij.
Veritatem in iudicio tacēs vel falsitatē dicēs pec-
cat mortaliter ꝓpter tria. Accusat? primo. Vbi
nota. ꝙ iusto accusato nō licet veritatem negare.
supiorē appellare. nec mortem subterfugere.
Veritate p̄nte figuralia suari n debēt. Lex. cxxx
Veritati assentire otīgit tribo mod Fides. mj. ī fi
Veritati oppon aliqđ duobo mod. Jactantia. j.
Veritas in lege veteri cōtinebat impfecte vel erat
Veritas in lege noua impfecta. Lex. cxxij.
continet pfecte. Lex. cxxxij.
Vertibilem fecit deus hominem in malū quinqs
rationibo. Liber arbitriū. xxv.
Vestes sacerdotū & ministrorum ecclesie que &
quot sint. Sacerdos capi. ij.
Vestibo & alijs rebo exterioribo vtitur quis bene
aut male & p̄cipue ꝓpter sex rationes vtit bene ve
stibo. Habitus primo.
Vestitus preciosus p̄ncipibo & nobilibo competit.
Ibidem circa finem.
Vestiū vsu peccat quatuor rationibo. Ibidē. ij.
Viatori tria sūt necessaria & cōsimiliter ad celū
Vident sancti deū eunti. Trinitas. x.
in patria & quomodo. Bonū. ij.
Vidē dr duplr scz vel habē visū vl vti visu. Libe
Vidē dei triplex ē. Lux. viij. rū ābi. xvij.
Vidē corpus christi quomodo & quādo est vicio-
sum seu virtuosū. Eucharistia. xix.
Vigilat homo vtiliter qtuor modis. Zel?. iiij
Vincibilis & inuincibilis ignorātia q̄ sit. Igno-
Vincit a seipso aliquis rantia p̄mo.
tribo modis. Contumelia. iiij. ca
Vindicte appetitus contra ordinē rationis fit qua
tuor modis. Ira capi. ij.
Vinum. aqua. electuarium. non soluūt ieiunū. &
quomodo sic. Jeiunium. v.

Vinum habet sex ꝓprietatés que conuenũt effe
ctibo sacramenti. Eucharistia. ix.
Virginibo nõ viduis debet aureola & q̃re. Au=
reola. ij. Vbi nota. q̃ corrupta quocũq; modo
non debet cõsecrari in monialem.
Virginitas dr̃ pfecta otinẽtia duplici rõne. Cõti=
Virgo ꝑpetua fuit Maria. q̃n= nentia. vj.
q; modis. Incarnatio. vnj. ix. & x.
Virginitatẽ habuit Maria tribo modis Ibidẽ. xj
Virgo que sit &c̃. Virginitas per totum.
Viri dicũt vxores zelari & quomodo hoc intelli=
git & quid hoc sit. Zelus. ij. & .nj. capitulis.
Virtutes q̃tuor cardiales debz hẽ pentẽs & quõ
Pemitentia. xxviij. circa finem.
Virtus vel potentia irascibilis respectu cõcupisci
bilis tres excellẽtias habet. Sensualitas. ij.
Virtutes q̃tuor refrenãt passiões mentis & q̃ ille
Virtute orationis conse= Patientia primo
quitur quis tria bona. Oratio. vij.
Virtutes. signa. portenta. prodigia. mira. & mi
racula. quõ differũt. Miraculum primo. iiij.
Virtute lucis sũt & fiũt q̃tuor nobilissima. Lux
Virtuosus ex bono ope meret̃ q̃nq;. Opus. ij.
Virtutis moralis materia dr̃ aliq̃d duplicit. Li=
Virtus generatiua de= beralitas ꝑmo.
bet ordinari dupliciter. Lex. cij. capitulo.
Virtute diuersimode impedim? diuersis cultũ &
Virtutis causa honora= honorẽ. Honor. iij.
tur aliquid duobo modis. Ibidem. vj.
Ad virtutẽ pt̃ se aliq̃s hr̃e q̃tuor mod̃. Ibidem.
Virtutes fortitudinis sũt q̃tuor. Fortitudo. vj
Virtus dupliciter potest accipi. scz ꝓpe & cõmu=
niter. Verecundia. capi. primo.
Virtus. inter virtutes morales vel cardinales q̃
sit potior. Fortitudo. mj. capi.
Virtus triplex est ꝑ quã ali? alio plus meretur.
Virtus que aliquid operatur Beatus. v.
est triplex. Eucharistia. xxxv. in fine.
Virtutibo theologicis correspondent tres dotes
anime. & virtutibo cardinalibus correspondent
q̃tuor dotes corporis. Dotes sanctorũ. ix.
Virtuosus quõ habet cõcordiã ad seipm & ad ali
um & quõ delectat̃ in seipo. Amicicia. vltimo.
Virtutũ opibo insũt tria. scz scire. velle. & opari
Visio amici est delectabilis ami= Dectm. lxiij.
co vt probatur ex quatuor. Amicicia. ix.
Visio dei duplex est. Dona spirituſſancti. xij.
Item Dotes sanctorum. mj.
Visicms vl̃ vidẽdi diuersitas puẽit ex tribo cau
Visionũ tria sũt genera. Rapt?. mj. sis Dts. iiij.
Vita eterna datur alicui duobo modis. Patiẽtia.
Vita triplex est. scz natu= nj. circa finem
re. gratie. & glorie. Liber vite primo.
Vita contemplatiua. Contemplatio ꝑ totum.
Vitam eternam nullus potest mereri sine gratia.
Vitam eternam principaliter me= Gratia. ix
remur per charitatem. Charitas. vj.

Vitam eternã osequit̃ q̃s q̃nq; modis. Predesti=
Vitare peccatum mortale potest intel= natio. ij
ligi duobo modis. Libez arbitriũ. v. circa mediũ
Vite bonitas quõ requirit̃ in ꝓmouendis in sacer=
Viuendi in paupertate qua= dotẽ. Lex. lxxij.
tuor sũt modi. Elemosina. xxxvij.
Viuere de laboze an est maioris pfectionis: q̃ vi=
uere de elemosinis. Ibidem. xxxvnj.
Viuere de alieno duplr̃ pt̃ cõtingere. Elemosina.
Viuida vel viua fides que di= xxxvnj. i fine.
catur & quid operat̃. Fides. xiiij.
Vnctiones tres noue legis figurate sũt in tripli=
ci vnctione dauid. Lex. lxxx.
Vnio triplex fuit in christo & q̃. Incãnatio. xliij
Vnio duplr̃ pt̃ cõsiderari Incarnatio. xx. & .xxj
Vbi multa de triplici vnione in christo.
Vnio diuine essentie in tribo personis est maxima
& omnibus preminens. Ibidem.
Vnio triplex. scz. substantialis. realis. mẽtalis.
Vnio duplex. Ibidem. xiiij. Amoz. xnj
Vniunt̃ aliqua q̃tuor modis ĩ vno & cetera plura
Vnitates nouem reperi= Incarnatio. xxxij.
unt̃ sm Bernardũ. Incarnatio. xx. circa finem
Vnitas triplex est seruanda. Spũſſanct?. ix.
Vnus quõ dr̃ de? & q̃d sit vnũ. Ibidem. xxxiiij
Vocatio dei quõ differt ab electione. Electõ. vij
Volens virtuosus esse tria debet facere. Virt?. j
Volens iuste iudicare tria in se debet habere.
Judiciũ. iiij. circa finem.
Volitũ dei tribo modis pt̃ osiderari. Pater noster
Voluntariũ est aliq̃d tribo modis. j. vj.
Receptacula animaz primo.
Volũtas dicit̃ libera & quare. Libez arbitrium.
Voluntas & intellectus pfe= xj.
ctius sunt in angelo q̃ in homine. Ibidẽ. xij.
Voluntas nullo modo pt̃ cogi. sed inclinari. im=
mutari & determinari. Ibidẽ. xiiij. xv. & .xvj.
Voluntas quadruplex est ĩ nobis. Pater noster
Voluntas dei innotescit no= vj. circa mediũ.
bis quinq; signis. Permissio ca. vnico
Voluntas duplex est in deo ex parte voliti. Mi=
Volũtas est causa efficiens sericordia dei. j
omnis peccati & quõ. Peccatũ. xliij. & .xlix.
Volũtas bona vel mala quomodo cognoscit̃.
Voluntas vt sit bona requi= Ibidẽ. xlv.
rũt̃ duo. Ibidem. xlvj.
Voluntas pt̃ in hac vita mutari de bono in malũ
duplici ratione. Ibidem. xlvij. i fine.
Voluntas erga penam tribo modis se habet. Pe=
Voluntas dei immutabilis ꝓ= na. xxvj.
bat̃ triplicit̃. Prophetia. xxxj. & .xxxij.
Voluntas duplex fuit in christo. Crux. x.
Voluntas reputat̃ ꝓ facto quõ intelligit̃. Vo=
Voluntas q̃ mutet̃ potest lũtas. nj.
esse duobo modis. Pene. xxxij.
Circa voluntatem diuinã quatuor cõsideranda sũt
& plura. Pater noster. vj.

Volũtate sola peccaꝫ tripliciter· Peccatum·l·
Volũtate peccandi manente nullũ pcm valet di
Voluntati aliquid ẽ mitti· Pemitentia·xxij
contrarium tripliciter· Pene·primo·
Voluntatis dei ad aliquid faciendum vel nõ·nulla
est causa quereda·ꝙa ipa est ꝑma ꝑncipalis ac rõ=
nalis causa· Liberari a peccato·xix·
Vota tria substantialia religionis Religio p totũ
Votũ simplex quõ impedit mrimo= pcipue·xij
miũ contrahendũ ·sed nõ dirimit contractũ· Mri=
Votum solemne impedit matri= monium·xiiij·
monium iam contractũ· Matrimoniũ·xvij·
Votum ad sui obseruantiam ligat vt ꝓbatur ꝙ=
dupliciter· Liberari a peccato·xij·
Votum obligat plusꝙ iuramentũ· Ibidem.
Vouit Maria ꝑmo virgimitatem deo vt probatur
dupliciter· Incarnatio·capi·xj·
Vox triplex ẽ· Laus dei·vj·in fine·
Vox & nutꝰ quõ ꝺuemũt & drñt Angelꝰ·xxvij
Vrsus animal est deforme ·immundum· solita
rium·malicioſum &c· Prophetia·lix·
Vsurpãt sibi aliq̃ iudiciũ tribo modꝫ ·Judiciũ·ij
Vsurpat sibi aliquis iudiciũ per defectum publice
autoritatis quinqꝫ modis· Vsurpatio·viij·
Similiter iudex vel ꝓlatꝰ spiritualis q̃ntũ ad tria
Vsus vel officium sacerdotum le= Ibidẽ·ix
galiũ erat ꝓcipue in tribo ·Et similiter vsus sacer
dotum euangelicoꝝ· Lex·lxxxvij·
Vti debemus omnibꝫ preter deum quo solo fru=
endum est· Fruitio·ij·ij·&·iiij·
Vtilitatũ alia legalis alia moralis Amicicia·xiij
Vtilitates ꝺfessionis sũt octo· Cõfessio·viij·
Vtilitates sex assequmur ex frequentia missarum·
Missa capitulo·xvij· in fine.
Vtilitas multiplex & specialiter q̃druplex cõsecu
ta ẽ ecclesie ex incarnatione xpi Incarnatio·xxij
Vtilius nihil est omni statui timore dei vt ꝓbat
Vlnera quatuor fuerunt hu= Timor·xv·
mano generi inflicta propter peccata primorũ pa
rentum & ratio hoꝝ· Libido·xvij·&xviij·
Vulneris spũalis triplex ẽ gen? ·Prophia·lvj·
Vuln? aliqꝺ ex tribo ẽ ꝺfusibile·Resurrectio·vij
Vxor an possit eleosinã facẽ fine marito·Elemo=
Vxores duas habuerunt La= fina·xx·
mech & Jacob ꝓpter q̃tuor rões·Lex·viij·cir·fi·
Vxor Loth retro respiciẽs pumta fuit duplici ra
Vxoricidium con= tione·Religiosus·xviij·
tingit persequendo tria· Matrimonium·xiij·

Pianorũ festa excedunt festa iudeoꝝ & sũt
efficatioꝛa ad merendum· Festum·ij·
Xps non habuit angelum sibi deputatum sicut
alij & quare· Angeli·ix·&·xxxiij·capitulis
Xps ascendit in celũ ꝓpt multa ·Ascẽsio p totũ
Xps circumcisus ẽ ꝓpt septẽ rões·Circũcisio·j·
Xps ꝺi lignũ scientie boni & mali triplici rõne·
Xps ꝺi lignũ vite·Crux·ij· Crux·ij·

Xps conuenienter per moꝛtem suam nos redemit
triplici ratione· Ibidem·Crux·ij·
Xps ꝺi serpens eneus ꝓpter quinqꝫ· Crux·vj·
Xps voluit moꝛi in cruce ꝓpter quinqꝫ rationes·
Xps voluit omnia gene= Ibidem & ca·vij·
ra moꝛtis pati & quare· Crux·xij·
Xps quomodo habuit tristiciam·dolorem·iram·
timoꝛem· Ibidem·xiij·&·xiiij·capitulis·
Xps poꝛtauit crucem suã humeris triplici ratio=
Xps descendit ad infer= ne·Crux·xvij·
na ꝓpter multa:& ad q̃ inferna & q̃mdiu ibi fuit·
Descensus ad inferos·j·ij·&·v·capitulis·
Xps est incomꝓhensibilis ratione diuinitatis tri=
plici ratione· Eucharistia·ij·
Xps nõ habuit dotes coꝛporis nec sibi conueniũt
& quare· Dotes sanctoꝝ vltimo
Xps quõ ꝺi pascha nostꝝ Eucharistia·vij
Xps instituit sacmentũ post cenam ꝓpt quatuoꝛ
Xps i cena ꝑus se cõmũicauit & coꝛ= Ibidẽ·xlv
pus suũ sũpsit & postea discipulis dedit Ibidẽ vl=
Xps oñdit nob in exẽplũ vt dux strẽ= timo
nuꝰ· adiutoꝛ foꝛtissimꝰ·remuneratoꝛ liberalissimꝰ
Xps ieiunauit in deserto post Fides·xiiij
baptismũ & quare· Jeiunũ·ij·circa mediũ·
Xps voluit & debuit concipi & nasci de virgine
incoꝛrupta & quare· Incarnatio·viij·ix·&·x·
Xps q̃nis cõceptus de spiritusancto tamen spiri=
tussanctus nõ est pater christi· Ibidem·vj·
Xps nasci voluit de femina·de desponsata·de per
fecta·& quare·Ibidem·xij·xiij·&·xv·
Xps ꝑt accipi vel cõsiderari tribo modꝫ Ibidẽ·xix
Xps statim cõmisso peccato: incarnari noluit pro
pter quatuoꝛ rationes·nec i fine mundi incarnari
voluit ꝓpter tres rões· Incarnatio·xxviij·
Xps in nazareth voluit cõcipi & nutriri:atq; in
bethleẽ nasci·& i hieruſalẽ pati & q̃re· Ibidẽ xxx
Xps nõ assumpsit hoĩs ꝓsonã sed naturã· Ibidẽ·
Xps p suã incarnationẽ sex modꝫ vo= xxxvj·
luit hominẽ ꝓmouere ad bonũ ·Ibidem·xxxvij·
Xps quõ ꝺi factꝰ & quõ nõ & quõ genitꝰ· Ibidẽ
Xps quare potius humanã natu= xl·
ram in masculino sexu suscepit q̃ femineo · Ibidẽ·
Xps ex muliere voluit carnẽ assumere· Ibidem·
Xps fuit subiectus triplici legi ·nature ·scripte·
diuine· Ibidem ꝓpe finem.
Xps fm humanã naturã est mediatoꝛ ·reparatoꝛ
satisfactoꝛ·& redemptoꝛ· Ibidẽ·xlv·xlvj·xlvij
Xps in redimẽdo hoĩes magis aliqꝺ ex &·xlviij
hibuit q̃ offẽsa hũani generis req̃sivit ibidẽ xlvij
Xps an debuit pati cũ in circũcisione sanguinem
fuderit·vel cũ quãlibz pena puta famem·sitim &c̃
sustinuit sufficienꝫ satisfecit ·Ibidem circa finem
Xps p passionẽ suã duo fecit· Ibidẽ·xlvij·
Xps meruit sibi tria· Ibidẽ circa finem.
Xps est potissimũ sacrificiũ ꝓpt multa. Lex·xl·
Xps significabaꝫ p vaccã rufam p= cir·fi·
pter infirmitatẽ carnis assumptã. Ibidẽ·xlij·

Xp̃s cõuemẽter significat̃ p arcã ꝓpiationũ &c̃
Xp̃s p̃cepta legis veteris adim= Lex. liij.
pleuit q̃tuor modis. Lex. cxxix. & cxxx.
Xp̃s est exemplar. ymago. speculum. liber. Li=
Xp̃s triplicẽ habuit fructuo= ber vite. v.
sam operationem. Liberari a peccato. iiij.
Xp̃s officia omnium ordinũ ecclesiasticorũ in se
suscepit & pfecit. Ordo. xxxij.
Xp̃s pati voluit p̃mo a iudeis postea a pagais
& quare hoc. Passio christi. ij.
Xp̃s nõ est passus omnes species passionum. sed
omnia genera supplicioꝝ. Passio. v.
Xp̃s sabbata curans non fuit preuaricator legis
triplici rõne. Preceptum. xxij. circa finem
Xp̃s an sibi in hac vita meruit & si sic per quid.
Meritum vel Premiũ. iij. lxvij
Xp̃s iudicatur? ẽ mundũ i forma serui Prophia
Xp̃s est dñs noster duplici ratione. Ibidem.
Xp̃s ministrauit discipulis p̃cipue in quatuor.
Xp̃s fuit p̃m? sacerdos no= Prelatio vltio.
ui tẽstamenti circa cui? sacerdotiũ quatuor nomi
nãtur. Sacerdos capitulo primo.
Xp̃s in hac vita nũq̃m habuit spem hic. Spes.
iij. & Sepultura christi. vij.
Xp̃s quõ accepit spiritumsanctum & quõ bis fuit
missus super apostolos. Spiritussanct?. xvij.
Xp̃s post resurrectionem dedit discipulis suis spi
ritũsanctum duplici ratione. Ibidem. xxiij.
Xp̃s quare capi & sepeliri voluit in orto. Se=
pultura christi. iij. & v.
Xp̃s q̃re noluit in sepulcro putrefieri Ibidẽ. xij.
Xp̃s q̃diu fm animã fuit i inferno. Ibidem. xiij
Xp̃i p̃sentia corporalis triplr̃ nob̃ potuisset fuisse
mutilis q̃mobrem ascẽdit in celũ. Ascẽsio. primo
Xp̃i cõceptio p̃ alios habuit tria p̃uilegia Incãna
Xp̃i crucẽ quidã inueniũt. q̃dã accipi= tio. xvj
unt. q̃dã deferũt. quidã ascẽdũt. Crux. xvij.
Xp̃i incãnationẽ nec nos: nec antiqui patres: nec
beata virgo meruerũt. Incarnatio. xv.
Xp̃i incarnationis causa que fit. Ibidem. xxiiij.
Xp̃i incarnatio. nec patri congruit nec spiritui=
sancto & quare. Ibidem. xxvj. in fine. .iij.
Xp̃i passiõis mod? fuit mirific? ex tribꝰ. Passio
Xp̃i passio aptionis celi fuit causa. Ibidem. vj
Xp̃o tanq̃ deo & homini cõuenit omia iudicare
Judicare primo &. ij. capitulis.
In xp̃o fuerũt tria q̃ ad iudiciũ req̃rũt̃. Ibidẽ. j.
Xp̃o iq̃ntum dicit̃ verbũ patris vel verbum di=
uinum cõueniũt quatuor. Incarnatio. xxvj.
Xp̃o incorporari q̃d fit & qualiter contingit. Ba
Xp̃m crucifigi cõueniens fu= ptism?. xvij.
it sex ratiombꝰ. Crux. vij.
Xp̃m oportuit eẽ deũ & hominẽ vt satisfaceret p
peccato hominis. Incarnatio. xxxvij.
Xp̃m p satisfactõe p̃ci hois in deũ omnis an ncẽ
fuit incarnari. Arguit̃ q̃ nõ duplici rõe. Ibidẽ.
Xp̃m resurgere fuit necesse propter quatuor.
Resurrectio per totum.
Xp̃m sepeliri in tumulo necessariũ fuit ꝓpter tria
Sepultura christi p totum.

Idolatrie assimilat̃ auaricia q̃tuor modis.
ydolatre non sumus cũ Auaricia. v.
ymagines adorem? & quare. Prophetia. xvij
ydonei testes vel nõ ydonei qui sint censendi.
Testimonium. iij. circa finem.
Ymago dicit̃ quasi ymitago & quomodo anima
sit ad ymaginem dei creta. & plura de hoc.
Trinitas. xxiij. xxv. & xxix. capitulis.
ymago dei triplex est i homine. Trinitas. xxix
ymago distinguit̃ a similitudine duobꝰ modis.
ymago christi p̃t duplr̃ con= Ibidẽ. xxxij.
siderari & q̃liter debz adorari. Adoro. v. Vbi no
ta quare in veteri lege erat ꝓhibitũ ymagines ado
ymago dei in homine est tri= rare.
plex. Anima rationalis. vij.
ymago dei an magis sit in angelo q̃ꝑ in homine &
cetera plura. Ibidem. viij.
ymaginũ institutionis ratio fuit triplex. Adoro v
Ypocrisis opponit̃ omni virtuti & cetera plura
Simulatio. ij. capitulo & deinceps.
ypocrisis impedit verã agere penitentiã & quomo
do. Penitentia. capi. xxv.
ypocrisis p̃cm xp̃s magis detestabat̃ q̃ꝑ alia pec=
cata ꝓpter q̃tuor rõnes. Simulatio. iij. circa. fi.
ypocrisis duplici ratione est peccatum mortale.
Vana gloria vltimo.
ypocrita ꝓ intentio est quadriptita & quatuor sũt
partes ypocrisis. Simulatio. ij.
Vroma quid sit & an sit maius peccatũ q̃ꝑ iactã=
tia. Veritas capi. iij.
yroma duobꝰ modis p̃t cõtingẽ. Jactantia. p̃mo.
yroma q̃ndoq; est min? peccatũ q̃ꝑ iactantia. Ibi
ystrio. quere Ludus. vij. dem vltimo

Zelotes p̃cipue quatuor facit que facit deus
Preceptum. xxviij. & Zelus. ij.
Zelotipus que facit sue vxori. hec & deus huius
modi facit. Zelus capi. iiij.
Zelus & zelare quid sint & quid significãt & quo
modo accipiunt̃. Amor. xvij.

Sequit̃ ꝓlogus super terciã tabulã pantheologie

Non inutile iudicaui si ad honorez sanctiſſime trinitatis tercia addatur tabula nonnullorz dubiorz repulſiua querenti q̄dem occurrentia · eo qꝺ in q̄buſdā libris alique materie p̄ponūt̄ q̄ ꝺliberato ordie lr̄az seq̄ntiū p̄mā lr̄az dictionū principaliū postpoⁿi deberent : & ecōuerſo postponunt̄ que p̄ponēda forent · vt v̄bi gratia i lr̄a .D. ſm plures libros incipit̄ a titulo de hereſi cū paſſus de habitu p̄cedere debeat : ſi ordo lr̄arū quo ad ſcdam lr̄am inſpiciat̄ · Similiter in lr̄a .J. cōmunit̄ incipit̄ a iuſticia cū Jactantia p̄poni debeat · ſimilia in quibuſdā alīs otingūt paſſibꝰ · Litterā vero .P. quidā inchoant a patientia · eo qꝺ · c. que eſt tercia lr̄a dictionis illi? p̄cedit tercia m litterā cuiuslibz alteri? dictōnis a poſt p hōtis Alīs vero a paſſione incipiūt dignitati forte materie p hoc ꝺferre cupiētes . aut certe rectū lr̄az ordinem ſe obſeruare putātes . cū s habeat p̄cedere t que ſcz lr̄a t pro tercia lr̄a i hac dictione patientia ratione deriuatōis ſerbenda eſt · ſed vt c ꝓnūciari debet · eo qꝺ ſillaba ti fit ci q̄cunq; ſequēte vocali · Quidā aūt paſſus ſeu materie quedā indifferent collocantur ſub vna materia vel ſub alia · vt verbi gratia . paſſus tractans de merito & premio a quibuſdam habet̄ ſub lr̄a .M. ab alīs aūt ſub lr̄a .P. Similiter paſſus orationis dominice cōmuni? inuenit̄ ſub .P. titulo Pater noſter p̄notat? · ſed cū oratio dominica ſibi titul? dat̄ legētē ad paſſum & orationē ſub lr̄a o deſtinare videtur . Et propter huiuſmodi querens dubi? redditur quo loco p̄ciſe materiā queſitam repiet · Ad hec ꝺg & ſimilia dubia declinanda ſequens tabula ſuffragabit̄ cū facilit̄ ea īſpecta cū breuis ſit querēti liquebit ī īſtā ti que materia quā p̄cedat vel ſeq̄tur vel ſub q̄ lr̄a reponat̄ . Nec ſupfluū reor cuilibet materie numerꝰ ſuoꝝ capitulorꝝ adiungē cū differentia nō modica in quottatōe capitulorꝝ in pleriſq; libris inueniat̄ q̄mplures em̄ capitula quottata nō hnt̄ . q̄dā vero differēter hec habent · verbi gr̄a . In paſſu de aīa rōnali oīes nouū numerum incipiūt · ſed quidā cū venitur ad materiā de anima ſepata eundē numerꝰ cōtinuant · quidā vero intermittūt & rurſum a primo numerāt · & ita fit ī paſſu de prophetia & de prophetis . Item in paſſu de viſione & viſione diuine eſſentie . Nonnulliſq; alīs in eiſdē etiā paſſibꝰ vt in prima prefatione tetigi · quidam plura habent capitula : quidam pauciora . Ad hec ergo huiuſmodi capitulorum ſubnotatio proderit vt ſine reuolutione foliorū numer? capitulorū cuiuſlibet paſſus ſciatur · ſimulq; quando idem numerus intermittitur vel quando continuetur · nam vbi diuerſaꝝ materiaꝝ aliqualem conformitatem habentium numer? continuat̄ dictiones illas adminicē quadā virgula colligaui ceteris poſitis ſeparatim .

Absolutio . v .
Abstinētia . mj
Accidia . iiij .
Accusatio . vij .
Accusatus . mj .
Adoratio . xij .
Aduocatus . mj .
Adulatio . vj .
Ambitio . ij .
Amicicia . xix .
Amor . xxvij .
Angeli . xxxij .
Anima rōnalis . xj .
Anima sepata . ix .
Appellatio . j .
Ascensio christi . vij
Auaricia . vij
Aureola . v .

Babtismus . xx
sed p̄mū cōtinz sex rubricas q̄si sex capitula & sic p̄nt eē xxvj . capitula .
Beatitudo . xxvj
Beati . ix .
Bellum . vj .
Benefactor . ij .
Beneficientia . mj .
Beniuolentia . ij .
Bonum . xvij .
Blasphemia . vj .

Caritas . xx .
Circūcisio . ix .
Circūstantie . v .
Claues ecclesie xvij
Cogitatio . v .
Coit? cōiugal . mj .
Cōcupiscentia . xij .
Confessio . xl .
Consensus . v .
Cōscientia . xij .
Contemplatio . xij .
Contentio . ij .
Continentia . vij .
Contumelia . v .
Contritio . xvij .
Correptō fraterna . xj
Crux christi . xvij .

Decime . vij
Delectatō xix
Derisio . ix .
Descensus xp̄i ad inferos . vij .
Desperatio . mj .
Detractio . vij .
Deuotio : mj .
Dilectio : xxxv
Diuinatio : v .
Diuitie . mj .
Dolor . xvij
Dominiū . v .
Donū in communi . xij .
Dona spūssancti . xxx .
Dotes sanctorꝝ . ix .

Ebrietas . mj .
Electio . xxj .
Elemosina . xl .
Error . mj .
Esse dei . xj
Euagatio mentis . j .
Eucharistia . xlvj .
Examinatio cōsciētie . j .
Excōmunicatio . vj .

Fama . iij
Festum . iij .
Fides . xv .
Fidelitas . iij .
Filius . v .
Fornicatio . ij .
Fortitudo . ix
Fortuna . v .
Fraus . ij .
Fruitio . v .
Furtum . vij .

Gaudiū . v .
Gratia . xij .
Gula . vj .

Habitus . iiij .
Hereſis . iij
Homicidiū . vij .
Honestas . mj
Honor . vj .
Hostia . j .
Humilitas . v

Jactantia . ij
Jeiunīū . x
Ignis inferni . vj .
Ignorantia . j .
Incarnatio . xlvij .
Incertitudo j .
Indulgentie . v .
Infidelitas . iij .
Infideles . iij .
Ingratitudo . ij .
Inimicus . ij .
Iniuria . iij .
Intentio . vij .
Inuidia . iij .
Ira . vij .
Judex mūdan? . ij

Judiciū humanū. &
Judiciū generale. vj
Juramentū. .mj.
Justicia hūana. vj.
Justicia dīna. & Ju
sticie diuine op? .ix
Justificatō impij. vj

Laus dei. xvj
Lex in cōmuī
Lex. vet? & lex no=
ua hñt. cxxxij. ca.
Liber vite. .ix.
Liberū arbitriū aut
Libertas arbi .xxix
Libari a pcto. xxvj
Liberalitas. xj.
Libido. .xix.
Litigium. .ꝯ.
Locutionis pcīm &
scurrilitas multiloq
um & murmuratio.
capitula. xvnj.
Ludi. & Ludus hi=
strionum. .vij.
Lux. .xnj.
Luxuria. .mj.

Maior .j.
Maledictio. ꝯꝯ
Malicia .mj
Malum. .v.
Martirium. .ꝯꝯ.
Mrīmoniū. xxvij
Mendacium. .nj.
Mensura vel ponde=
ra. capi. nj.
Meritum vel premi=
um. capi. x.
Miraculum. v.
Miscdia dei ad homi
nes. capitula. v.
Miscdia hois ad ho=
minem. .nj.
Missa. .xx.

Negligentia .nj.
Nomen christi .vij.

Obediētia. ꝯꝯ.
Oblatio. .nj.
Occisio. .nj.
Ocium. .v.
Oculi. .j.
Odium. .mj.
Opus. .nj.
Oratio. .ix.

Ordo vel ordines. xxxij

Passio. .vj.
Patientia. ꝯ.
Pater noster. xvij.
Pax. .mj.
Pctm .lxxxmj.
Pena. xxxvꝯ.
Pemitentia. .xxxꝯ
Periurium. .v.
Permissio .j.
Perseuerātia vnj.
Pollutio. vnj.
Preceptum .j.
Jtē Preceptū .xxxvj.
Predestinatio. .nj.
Prelatio. vij.
Presciētia dīna .xvij.
Presumptio. .ij.
Probatio. .j.
Prophetia. .lxvij.
Prophetia .nj.
Prouidentia. vnj
Prudentia. .vij.

Ratio. .ꝯꝯ.
Rōis ligatio .v.
Raptus. .vj.
Receptacula aiaꝝ. ꝯꝯj.
Rector .j.
Relaxatio. .vnj.
Religio. xꝯꝯ
Religiosi xvnj
Remissio peccati. .ix.
Reprobatio. .xvj.
Resurrectio. vij.
Retractio a pcto .j.

Sacerdos. .ꝯꝯ.
Sacīmētum .ꝯꝯ.
Sacrificiū. .x.
Sacrilegium. .mj.
Satisfactio. .ix.
Scandalum. .nj.
Sensualitas. .ix.
Sententia. .nj.
Sepultura christi .xꝯ
Symbolū fidei. .v.
Symonia. .v.
Simulatio. .mj.
Synderesis. .nj.
Solicitudo. .j.
Semma. .ix.
Sortes. .vj.
Spes. .vij.
Spūsanct? .xxxvij.
Status. .ix.

Studiū .ij.
Stulticia. .v.
Suffragia. .v.
Superbia. .x.
Superstitio. .ij.
Suspitio. .j.
Susurratio. .ij.

Temperātia .ꝯ.
Tempus .ꝯꝯ.
Temptatio. .vij.
Tentio. .nj.
Testimoniū. .v.
Timor. .vj.
Item timor. .ix.
Tribulationes .nj.
Trinitas xxxꝯꝯ.

Vana gloria .inj.
Venditio. .vj.
Verecundia. .mj.
Veritas. .vj.
Vindicta .ꝯꝯ.
Virginitas. .nj.
Virtus. .vj.
Visio corporalis. & Vi
sio diuine essentie .vj.
Volūtas. .ix.
Votum. .ix.
Vsura. .vij
Vsurpatio indicij .ix.

Zelus. .v.

LAVS. DEO.

Dreuerendissimũ in christo patrem & dominũ · D · miseratione diuina sancte romane ecclesie digmssimũ Episcopũ Cardinalem sabinensem placentinũ vulgariter nũcupatum · protectorem singularissimũ ordinis predicatorum · fratris Jacobi florentini ordinis minorũ pfatio · in sequẽs opus fratris Raĳneriĳ de pisis · ordinis predicatorũ incipit · Prefatio seu prologus

Ommotus incitatusq; prestantissime pater partim suasiombꝰ tuis honestissimis · partim affectõne tanti pris & eruditissimi viri dicẽ aggressus sum · licet pmultos esse intelligã quibꝰ ingenio sum inferior & doctrina · Tamen nõ quo aliis pripiã hui? religiosissimi & eruditissimi viri exornãdi facultatẽ · sed vt tanqm aditũ quẽdã patefaciã exquisiti? quiddã atq; ornati? eloquendi : non indignũ existimaui aliquid in mediũ offerre · quo etsi non tuis auribꝰ : at saltẽ officio religiosis videar satisfeciss̃e · Qua ĩ re si nequaqm parẽ suis laudibꝰ eloquentiã pstitero · dabis (opinor) venĩã · tum puitate ingenĳ mei qui sum tardior ad dicẽdũ · tũ magnitudine vtutũ artiũq; liberaliũ & qmmaxime theologie facultatis fratris Raĳneriĳ q̃ pmulte in eo atq; ãplissime claruerũt · Copiosa em̃ q̃dã & excellẽs oratõ (a qua longe absum) adhiberi oporteret ad hui? doctissimi viri laudes eximias cõplectẽdas · Et vt apti? ad intẽtũ accedã : q̃dã ãticipãdo pstringã nostre sentẽcie minime dissona · Nõ em̃ destitit summ? omniũ pat̃ de? · ab ipo primordio creationis mũdi oparios destinare ad vineã dñi sabaoth excolẽdã · Misit nãq; imprimis pẽiarchas & sapiẽtes · demũ in plenitudine tempis misit filiũ suũ p restauratõne ipius : & vt fruct? pci pet qui omni conatu ipam vineã ac domũ isrel reformare misus ẽ · dãs euãgelicã normã suis electis discipulis & vt feruẽti? ac cõmodi? ipi opi isisterẽt : misit illos binos ante faciẽ suã dicẽs · Jte ĩ mũdũ vniuersum pdicate euangeliũ omni creature · vt sacra pscribit historia · Post hos misit inclitos athletas dei martires qui p christi noĩe supplicia innumera sustinuerũt : nec tiranoꝝ pntias expauerũt : sed constant̃ p confessione nomis christi occubuere · Confessores itez misit · vt exemplis eoꝝ ac doctrinis palmites · i · hoies erigerẽt̃ & ĩ viã salutis pcederẽt · Qz tandẽ post pdictoꝝ destinatõnẽ fructiferã inualescente hereticoꝝ pfidia caritateq; frigescẽte multoꝝ · misit ipe pr̃ de? btõs Dnicũ & Franciscũ · vt exẽplis pit̃ & doctrina ipam ecclesiã manutenerẽt & repararẽt p posse · qui inũctũ si bi pdicatõnis officiũ omni cũ solertia exercuerũt · Qz eoꝝ vestigĳs ac eoꝝ exẽplis cõplures vita & doctrina ipaz dilecti Jesu vineã erexerũt psertim seraphici Dnici normã imitãtes · emulatores illi? sanctimonie ac splẽdidissime sapiẽ nõnulli extiterũt · Nã Albert? ille magn? ingenio & claritate doctrine emicuit a cui? latere aquinas Thomas exornat? exẽplo ĩ omni genere doctrine euasit · adeo · q; dispositõne summi dei actũ esse reor · vt nouissimis diebꝰ cũ nulla fere mirabiliũ rerꝝ opa coruscarẽt hui? viri doctrina pfundissimis ac validissimis rõmbꝰ p̃munita clarescerẽt · p quã ecclesia hereticoꝝ plia & quõdã exorta & in posterꝝ oritura facile repellere posset · Quisnã error de radice vetustaꝝ heresum ꝓpagat? p eũ ilico nõ fuit extinct? ? aut quis nou? fidei oppugnator accessit in quẽ nõ ptin? iacula catholici dogmatis otulerit · Manicheoꝝ etiam heresis & pleraq; alia mortifera maligmitatis hereticę semĩa incaluerũt q̃ iste zelo fidei mimiũ exãdescẽs pemit? otriuit atq; delevit · Patẽt ista tũ ĩ ceteris opibꝰ suis · tũ maxie ĩ eo volumine qđ otra gẽtiles dicit̃ · vbi singula phoꝝ & hereticoꝝ dicta christiane veritati otraria adeo pspicacit̃ & valide ofutauit · vt ad orbẽ trayꝝ illustrãdũ deq; cũctis erroribꝰ liberãdũ tm̃m̃õnat? fuisse videat̃ · Addi etiã põt & ĩgẽs theologie summa vbi oĩa ad salutiferã fidẽ nr̃am spectãtia late otinẽt̃ · & nouo dscribẽdi genere dsignãt̃ · Possem & op? ĩ q̃tuor euãglia decẽtissime p eũ opilatũ & crebris sãctoꝝ sentẽcĳs tãq; radiãtibꝰ stellis ornatũ adiũgẽ · & cõplura vtilissima atq; nobilissima opa : sed ne videar finẽ nr̃i propositi omisisse ista sufficiant · Secuti sunt & alĳ doctores clarissimi eiusdẽ ꝓpositi & ĩstitõis Petr? de tharentasia · qui & Jnocẽci? quint? tãdẽ pmissione diuina dict? est · cui? doctrina in pluribꝰ opibꝰ claret · Est nãq; ipa sacratissima religio viroꝝ pitissimoꝝ copia ac sanctitate referta · ex q̃ tã multi prodiẽ sciẽtia pditi velut ex eq̃ troĳano ad expurgãdã vineã summi pr̃ifamilias · Qz ad extremũ emicuit pat̃ ille omni veneratõe digmssim? ĩ pisana vrbe · frat̃ Raĳneri? qui vtilitati õmũ studiosoꝝ icũbẽs · sine sui laude & de seipo vt pleriq; faciũt · nec pfatõnẽ p̃mittens absolute incepit · absolutõ · Et licz op? ipm m̃ltis lucubratõmbꝰ & vigilĳs ediderit · mlt̃ petit? de se cõmẽorare placuit : solũ nãq; ad absoluẽdũ op? ipm & distinguendũ put videt̃ intẽdit · non passiões discoloꝝ sectãdo sed a q̃cũq; hauriẽdo salubrrima adducit vtz int̃ cetera · sentẽcias irrefragabilis Alexandri de Ales ãtiqui professoris minoꝝ ac etiã alioꝝ pfessioĩs ei? dẽ · Ex q̃ q̃nte ĩ tegtatis q̃teq; lr̃ature & sãctimonie eluceserit in ipo ope pcipi põt : nec vt laus pfessionẽ alti? honorauit · Jsti? nãq; vtus & scientia scripturarũ sũmope a viris religiosis scolasticisq; existimãda

est & magis laudibo ꝑdicanda . Qua in re velitis (oēs qui affecti amore sacraꝝ lrāꝝ & opis hui⁹ studio ꝙuocati estis) ipm magnificare & diligentiā viri laudare: ī hoc em̄ ab ommbo supari cupio Op⁹ nāq; ꝑciosissimū posteris reliquit omni vtilitate cōpletū·nil em̄ deficit·oia nēpe ordīatissime distinxit: atq; optimo stilo pfecte ī summā redegit·studiū demq; ipi⁹ indiciū ac īcitamētū posteris ē·vt ad similia manū imponāt·Talētū nanq; sibi diuinit⁹ creditū mūme abscōdit·Nā oī accurōne·oī deiq; solertia·n̄ solū duplicare sz mltiplicare curauit ·Quid eī vtilitatis·qd difficultatis·qd īsup necessariū studio sctaꝝ scripturaꝝ repiri pt̄·qđ ī hac summa īuemiri plene n̄ possit? Di eī & diuino cē mēs hūana īformari cupit·hic tm̄ reperiet q̄ntū ex sacris codicibo tradit̄ · Di de ꝑductōe seu ostitutōe dīnaꝝ psōaꝝ edoceri vel ī hoc ope sufficiētissime repies·Di demq; de creatōne mđi ac supnoꝝ ac ipi⁹ nature āgelice·hic plane īueies·De opificō hoīs ac lapsu pmoꝝ parētū·ordinate ac copiose explicuit·De repatōe aūt lapsi & incarnatōe verbi·suo loco magnificētissime dicit· De ceteris misteriis hūane redēptōis tm̄ & tā varie p distictōes exposuit·qđ pace alioꝝ dixerim nullibi repiant̄ tāta accuratōne descripta· Quid de sacramētis dicā·cū de singulis ꝑut cōuenit recensendo ꝓpetates singuloꝝ ac vtilitates & ad quid ordinata fuerint ab ipō autore nr̄e salutis necnō ab ipis aplis diffuse exp̄sit·Tanta nāq; facūdia & doctrine claritate refulsit vir iste omni vtute p̄clar⁹·q; vsq; ad ptes extremas nr̄e christiane religionis religiosi nonnulli ac clerici· ipm op⁹ omni cū diligētia deportauerūt·nō parcēdo sumptibo neq; laboribo. Tāte nanq; fragrātie extitit·q; ab ipis longinquis partibo traxerit studiosos & lr̄atos·Et vt ver⁹ loquar·ipe dec⁹ imgēs & splēdor·nō solū sue pfessionis·sed & oīm religionū & toti⁹ italie & ꝓpe natōis·Post obitū p̄fati patris nescio quomō potuit lux tāta manere sub modio·sed deo volēte diebo istis nouissimis p salute magna & cōsolatōe aīaꝝ in ecclesia vehement̄ eluxit·adeo· q; nedū bibliotecas italicas sed remotissimas ornauerit Accipe igit̄ ꝑstātissime p̄r & dn̄e q̄ dixi·n̄ scīa ac eloq̄ntia fret⁹·sed affectōe singulari·tā illi⁹ recolēde memorie q̄; ipi⁹ sac̄tissimi ordinis· Velis igit̄ tua sapia & vture ipaz religionē intuitu pietatis ac tātoꝝ viroꝝ·ab oī molestia ꝓtectā esse atq; defensā·& op⁹ ipm p̄ciosissimū omni affectione amplecti·

Sequit̄ alius ꝓlogus· **Aliꝰ prologus**

HA·a·dn̄e de⁹ ecce nescio loq̄·quia puer ego sum·hiere·1·ca·Quoniā tria sunt q̄ studiosos viros retrahūt a studio scripturaꝝ sāctaꝝ & difficultatē sciēdi afferūt ingeniosis addiscētibo·peritis vero & doctoribo g̃ue ingū & accuratōnē magnā imponūt·hoꝝ primū est diuersitas opinionū·secm̄ est multitudo libroꝝ·terciū vo ē difficultas inueniēdi materiā·Que q̄dē tria amicos sapīe ita reddūt ignorātes & ineptos vt q̄libz ꝑ se dicē possit·dn̄e de⁹ ecce &c̄·Et rō h⁹ ē q̄a diuersitas opionū confundit ītellectū hūanū· multiplicitas aūt libroꝝ facit fastidiosum affectū studētiū·difficultas vo īueniēdi materiā·p̄cipitē reddit actū & solicitudinē acq̄rentis· Idcirco q̄dē illuminat⁹ doctor de ordīe p̄dicatoꝝ pisane ciuitatis oriūd⁹: ne videret̄ cū seruo pigro talentū īnoluē in pāno ꝑ oblionē mētis ·vel fodē ī terrā & abscondē ꝑ negligētiā opis·ꝓposuit in hoc opere oībo p̄dictis remediū imponē tanq; emplastrū diuersis doloribo ex multis medicaminibo ofician̄· Nā pmo otra diuersitatē opinionū sequūt̄ in hoc ope opiones magis cōmunes & magis approbate ꝑ ecclesiā catholicā: q̄les sunt sācti thome de aq̄no & doctoris antiq Alexandri de ales atq; doctoris seraphici Bonauēture cādmalis·egregij doctoris Egidij romani & alioꝝ doctoꝝ multoꝝ catholicorū tā antiq̄ꝝ q̄; nouoꝝ·Et ī hoc videt̄ tāq; ipl̄es cū petro ad mssū dn̄i Jesu rete magnis piscibo·i· op⁹ suū fulciēs approbatissimis snijs Sedo otra multitudinē librōꝝ fecit istud puū volumē: enucleans alia volumina ī isto reponēs eoꝝ medullas· ita vt q̄cq̄d difficultatis·q̄cq̄d vtilitatis vel edificatōis ē ad sciēdū vel demōstrādū: credim⁹ hic posse sufficiēt̄ inueniri·& p̄cipue circa istā materiā q̄ magis ornat viris moralibo ac deuotis·vt sic possint sine ꝑturbatōe oīonis & contemplatōis seipos multis fulcire sentēciis & veritatibo·atq; alios docē ꝑm oēs istos modos q̄bo solz fieri demōstratō & dari doctrina p̄dicatōis & lectōis·scz ꝑ rōnes psuasorias·ꝑ exēpla practica & ꝑ autoritates expositas·vtz ipm op⁹ lumine īuētibo·Et hoc dignū ē ī oī ope exerceri·eoq; ratō offert scīaz·autoritas firmat credētiā & exēpla docēt expiētiā·q̄bo mod̄ p̄cipue dat̄ noticia clara cuiuslibz rei·Et ꝑm hoc videt̄ doctor iste mittē cū paupcula suū puū mun⁹ ī gazophilaciū dn̄i· Tercō otra difficultatē inuemēdi materias ordīauit iste doctor op⁹ suū ꝑm ordinē lr̄aꝝ alphabeti vt facili⁹ materia desiderata repiat̄ · De q̄ ego discurrendo ipm pauca subtraxi & multa addidi q̄ ī dicto ope videbāt̄ & ficē·reducēdo etiā aliq̄s materias subtiles ad stilū faciliorē & clariorē·vt tā a legentibo q̄; audiētibo dulci⁹ gustarēt̄ & medullit⁹ ipriment̄·Et q̄ntū ad hoc q̄si ꝑcepto dn̄i admoīti satiam⁹ de q̄nq; panibo ecclesiā catholicā·q̄a ī scīa theologica credi⁹ hūc librū posse sufficē tā peritis q̄; simplicibo & oī bo ꝑ ipm porrigē panē celestē angelorū·hoc ē donū sapīe qđ ē nobis & angelis omune·Et ideo appellam⁹ librū istū pantheologiā hoc ē summā theologie·a pan qđ ē totū & logos qđ ē sermo & theos qđ ē de⁹: q̄si sūma oīm diuinoꝝ ꝑmonū·Hoc aūt opus supueniente dei altissimi gratia ꝑ quaz omnes h⁹ doctoris conat⁹ fuerūt excitati incepit ipe sub anno dn̄i mlesimotricētesimotricesimotercio·

sacerdotis aūt est ad remissionē culpe ministeriū exhibere. Hanc autoritatē expōit bea. tho. qōlibeto. de veritate. q. vi. de pūdētia dei. arti. vnj. in solu. argumē. Re. infra. pūdentia dei. nj. ca. Vel aliter ad solutōnē illi? autoritatis. quis potest &c̄. Rñdeo & dico. qp solus de? remittit peccata p modū autoritatis. p modū vero ministerij remittit sacerdos. qō sic patz. quia sicut ad emūdatōnē originalis peccati in baptismo valet ablutō aque. ita ad emūdatōnē culpe actualis valet absolutō sacerdotis: quia hoc sac̄mentū scz penitētie habz p materia actū ministri. Hec petr? de tha. q̄rto. scrip. sen. circa. nj. pbleuma. arti. po. q. i. i cor. q. ¶ Tercō ad solutōnez p̄dicte autoritatis sol? de? &c̄. Rñdeo & dico qp de? opat̄ ad remissionē culpe effectiue. scz quia efficit grām ad quā sequit̄ remissio culpe. sacerdos aūt opat̄ dispositiue. licet em̄ ad interiorē mundiciā creatura nō possit cooperari creatori effectiue. potest tn̄ cooperi dispositiue. Sic ē i ꝓposito. quia pnīa nō efficit grām. sed p pnīam disponit̄ homo ad hoc qp ei grā infundat̄ & p consequns qp culpa remittat̄. Hec bea. tho. vt patet.

¶ Qz sacerdos virtute clauiū nō absolvit a tota pena temporali ¶ Ca. nj.

Secundo dico qp sacerdos vtute clauium absolvit a pēa aliqua tpali. Quō aūt hoc faciat sunt tres opiniones. Quidam em̄ dicut qp sacerdos vtute clauiū penā eternam cōmutet i tpalē. sed hoc nō est verū. quia i otritōe remittit̄ pena eterna postq̄m enim hō dei gratiam habz nulla debet̄ ei pena eterna. sicut mgr̄ sen. probat multiplicit̄. Alijs videt̄ qp hō post cōtritiōz debet penam tpalem in purgatorio soluere. & sic sacerdos vtute clauiū penā purgatoriā commutat i tpalē. sed hoc nihil est. quia fm hoc ille qui ofitet̄ i necessitate cū ꝓposito cōfitēdi anteq̄m absoluet̄ a sacerdote: non posset in vita ista penam satisfactoriā soluere p peccato: quia obligat? est ad penā purgatoriā. qd̄ est icōueniens. Propter qd̄ melius dicēdū est. scz qp in cōtritōne pena eterna omutat̄ in tpalē vbicūq̄ siue hic siue in purgatorio soluēdam. & de ista pena tempali cuius homo debitor ē: vel in hoc mūdo vel i purgatorio aliquid diminuit̄ vtute clauiū. nō aūt tota pena Nam aliter est in sacramento baptismi. & aliter i sac̄mēto pnīe. quia i baptismo vtute passionis xp̄i cui baptisatus configurat̄ totaliter delet̄ pena & culpa. nō aūt in pnīa. Cui? ratio est. quia i baptismo fit regeneratō. ita qp hō i baptismo nouam vitā accipiēs p gratiā baptismalē fit non? homo. sed in penitentia homo nō mutat̄ i aliā vitā. quia in pnīa nō est regeneratō sed sanatō q̄dā Et ideo ex vi clauiū qua opat̄ in penitentie sac̄mento nō remittit̄ tota pena. sed aliquid de pena tempali: cui? reat? post absolutōz a pena eterna remanere potuit. Vnde sacerdos virtute clauiū remittit aliquid de pena q̄ debz hic solui vel i purgatorio. si in hac vita nō solvit̄. vñ min? punitur in purgatorio absolut? decedens q̄p si añ absolutōnē decederet. Illud aūt qō sacerdos de tpali pena remittit nō ē determinatū nec certū q̄ntū sit in q̄ntitate. sed in ꝓportione. habito respectu ad q̄tuor. ¶ Primo ad dispositōnē penitētis. Nā q̄nto plus penitēs ad gr̄am se disponit. tanto pl? dei grā infundit̄ & vtute clauiū pena sibi remittitur. ¶ Secdo ad otritōnē cord̄. tanta em̄ posset ee vt? otritōnis qp ei tota pena remitteret̄. Requi. infra. cōtritō. ¶ Tercio ad ruborē penitētis. Ve recūdia em̄ ē magna pars satisfactōnis. & ido q̄nto penitens plus verecundat̄. tanto plus grā dei sibi infundit̄ & pl? meret̄ & pēa sibi pl? dimittit̄. ¶ Quarto ad valorē absolutionis per quam cōfert̄ dei grā & dimittit̄ culpa & aliquid de tempali pena: vel hic vel i purgatorio soluēda. vt patet supra. ¶ Sed forte q̄res. si sacerdos vtute clauiū possit totā penā peccato debitā dimittere. & videt̄ qp sic tali ratōne. Ille qui paruū peccatū cōmisit nō ē min? susceptiuus effect? clauiū q̄p ille qui cōmisit mai? peccatū. sed si aliquid de pena p officium sacerdotis de maiori peccato dimittit̄: possibile est esse aliq̄s puū peccatū cui nō debeat̄ pl? de pena q̄p illud qō de maiori peccato dimissū ē. Verbigrā. Ponam? qp vtute clauiū dimittit̄ vni tm̄ de pēa debita p tot peccatis vl̄ p magno peccato puta cētū dies. modo pono qp potest ee tale peccatū cui? pena tpalis nō ascendit vltra cētū dies. ergo sacerdos vel totā penā peccato debitā dimittet. vl̄ peccatū sine aliq̄ satisfactōe remittet. qō ē icōuenies. Rñdeo & dico qp p q̄libz peccato oportet penā aliquā satisfactoriā remanē p quā medicina otra peccatū p̄stet̄ & ideo q̄uis virtute absolutōnis dimittat̄ aliq̄ q̄ntitas pene debite p aliquo magno peccato. nō tn̄ oportet qp tanta q̄ntitas pene dimittat̄ respectu cuiuslibz peccati. quia fm hoc aliq̄s peccatū remaneret omnino sn̄ pena: sed virtute clauiū de penis singulorz peccatorz ꝓportionabilit̄ dimittit̄. Hec be. t. q̄rto scrip. sen. dist. xviij. āti. nj. q. ij. i cor. q. & i solu. nj. āgu

¶ Qz sacerdos vtute clauiū non absolvit a pena eternali Ca. mj.

Tercio dico qp sacerdos virtute clauiū nō absolvit a pena eternali. qō pbo triplici ratōne. scz insepabilitatis. infinitatis. incōpassibilitatis ¶ Primo rōne insepabilitatis. sic. Ab eo solūmodo remittit̄ pena a q̄ remittit̄ culpa sed damnatis nō potest remitti culpa. ergo nec pena. & sic pena eterna insepabilis ē a culpa. ¶ Secūdo hoc idē̄ pbo rōne infinitatis. sic. Pena et̄na ē infinita. ergo nō potest remitti nisi a vtute vel potētia infinita. sed potentia sacerdotis ē finita. ergo &c̄. ¶ Tercō hoc idē̄ pbo rōne incōpassibilitatis sic. Aut de? remittit penā et̄nā sine culpa reis mortis et̄ne. sed nō caret quis culpa nisi p caritatem

ergo simul haberet quis caritatē & reatū pene eterne·& ita simul dign? esset morte vel pena etna & gloria qđ ē impossibile·g̃ nec de? nec min? sacerdos remittit culpā sine pena etna . Scđm etiā qp remittit penā etnā sine culpa ē ipossibile· quia pena eterna inseparabilis ē a culpa vtz ratōe prima·¶ Sed otra·Hugo de sācto victore dicit qp de? p seipm solvit vīculū culpe & p ministz solvit debitū damnatōis etne·ergo sacerdos absolvit a pena etna·Rñdeo & dico·qp verbū hugonis itelligit de satisfactōe opleta·Verbigra· qñ peccator oterit & vellet ofiteri & nō habet copiā sacerdotis cui cōfiteat a q̃ imūgit ei satisfactō ē satisfactō incōpleta·q̃ cōpleta ministerio sacerdotis cū divina idulgētia simplicit & cōplete absolvit ab etna pena·& ita etiā p ministz cū deo est absolutio cōpleta a pena etna . Sbi em̃ absolut? a deo in cōtritōne a damnatōe etna statī discederet ad vitā etnā evolaret·¶ Vbi nota qp ñ ē sile de pena tpali & etnali·Cui? rō ē·quia cū dr̃ isti dimittit pena etna·hoc potest cē duobo modis·vel quia ifinitas pene dimittit·vl quia itegl̃it tota pena infinita dimittitur·Cū aūt dr̃·isti dimittit pena tpalis·hec nō ē vera·nisi tota pena itegl̃it dimittat·Sbi em̃ quis teneat ad penā tpalē peccatis suis exigētibo . nō ꝓpe & vere dicit dimissa ē ei pena tēpalis ad quā tenebat·sed qp aliq̃ pars sive portio sit ei dimissa·Hec alex·q̃rta parte summe·q·cclxxxj·Vtrū clavis possit in penam etnam·in tribo argu: contra·& in solu·j·&·ij·& nj·argumentoz·

¶ Que est vera forma absolutionis & forma ꝓpa ommium sacramentoz· Ca·v·

Tercio principalit circa absolutionem cōsiderāda est forma debita vel ꝓpa vel cōpleta·¶ Vbi notā qp sicut quodlibet sacramētū habet suā ꝓpām formā·ita etiā sacramentū pnie·qđ patet p singula discurrēdo·¶ Prio em̃ in sacramēto baptismi verba prolata sup aquam tm̃ nō faciūt sac̃mētū·sed verba plata sup aquā adhibitā baptisato: dicēdo ego te baptiso faciunt sacramētū baptismi·¶ Secūdo in sacramēto extreme vnctionis forma verboz est sub modo deprecatiue oōnis·sicut cū dr̃·p istā sanctā vnctōnē & p nīaz intercessionē remittat tibi dñs quicquid peccasti p visum &c̄ ·Que forma seruat̃ in hoc sac̃mēto ꝓpt autoritatē beati Jacobi de hoc sac̃mēto loquētis & instituentis·iaco·v·Infirmat̃ quis in vobis inducat p̄sbiteros ecclesie & oret sup eū vngētes eū oleo in nomine dñi·& oō fidei saluabit infirmū & alleuabit eū dñs·& si in peccatis sit dimittent̃ ei·¶ Tercio in sacramēto cōfirmationis debita forma est·Consigno te signo sancte crucis·& cōfirmo te chrismate salutis· Quarto in sac̃mēto ordinis·quia sicut traditio potestatis ē forma impatiui modi·cū pontifex dicit accipe potestatē faciendo hoc vel illud·¶ Quinto in sacramento mr̃imonij ad formā requirūt verba exprimentia cōsensum de pnti in copulā cōiugalē·¶ Sexto in sac̃mento eucaristie sola verba plata sup materiā consecrandā conficiūt sac̃mentum·In sacramento aūt pnie q̃ sit forma verboz sunt septez opiniones·Quidā em̃ dicūt qp debem? vti verbo dep̄catiuo dicētes·quecūq; petieritis eē soluenda erūt soluta·sed hec falsa est·Cui? ratio est·quia habens claues nō solū rogat vel petit eē a peccato soluendū sed solvit·qđ patet·quia xp̄s nō dixit quecūq; petieritis solvēt sed quecūq; solueritis·Alij vero dicūt qp hec est forma absolutōis·Absolutionē & remissionē tribuat tibi omnipotens de?·sed opinio hec est falsa·qđ pbo dupli ci ratōne·¶ Prima ē·quia oratōe sacerdotis nō ipetrat̃ remissio peccatoz sz passiōe saluatoris· alioquin si sacerdos esset in peccato mortali non posset absoluere·qđ ē falsum·Secūda ratō ē·quia si sclū p modū oōnis sacerdotis potestas clauiū op̄at̃ peccatoz remissionē·ergo multi alij nō sacerdotes sive sacerdotibo sanctiores ad quoz oōnem deus plus faceret qp ad sacerdotis oōnē·illi potius possent absoluere qp sacerdotes·quod est falsum·Alij dicūt·qp hec ē forma absolutōis & ita debeam? dicere·ego remitto tibi oīa peccata tua·sicut ego te absoluo·sed hec forma nō ē bona vel vera & sic opinio est falsa·quia nō debem? vti vbo remissionis sicut vbo absolutōis dicēdo ego te absoluo·eoq; hec verba cōveniūt vbo instituentis·Nam domin? exponēs clauiū potestatem his verbis est vsus·quecūq; solveritis &c̄·Alij dicūt qp p benedictōnem debemus vti dicentes·benedictio dei patris &c̄ sed hoc ē falsum quia nō ē de eētia forme·cū hoc ex scriptura trahi nō possit· nec ī vsu cōmuni habet̃ etsi aliqui hoc dicūt·Aliqui dicūt qp dicere sanet te domin? noster Jesus christus est forma huius sacramenti·sed hoc ē falsum·quia omnia supradicta & his similia nō sunt absolutōnes sed oōnes: sicut patet in ofessione q̃ fit in prima completorio post p̄dicationē añ missam in die cinerū & cene domini·Alij dicūt qp de forma absolutionis est impositio man?·quod sic probant·quia sicut se habet in sanatione corpali ita in spūali·sed in sanatione corporali erat necessaria impositio manus·ita dicitur marci vltimo· Supra egros manū imponēt & bene habebunt· ergo similit in sanatione spūali scz in absolutione a peccato est necessaria man? impositio·sed hoc ē falsum·quia impositio man? sacerdotis nō est necessaria & ꝺ necessitate hui? sacramēti·qđ duplicit probo·¶ Primo autoritate·quia dñs dixit petro·Quodcūq; solveris sup terrā erit solutum & in celis nullā mentionem de man? impositione faciens· nec etiam cum ommibo apostolis dixit· quorum remiseritis peccata remittuntur eis mētionem fecit de manus impositione · ergo &c̄ ·

¶ Secũdo ꝓbo hoc idem ratione. Nã man⁹ im-
positio in sacramentis ecclesie fit ad designãdũ ali
quẽ copiosum effectũ gratie quo illi quibꝫ manus
imponit quodãmodo ꝺtinuãt ꝑ quandã similitu-
dinẽ ministris ī quibꝫ copia gr̃e debꝫ esse. Et ido
man⁹ impositio fit in sacramento cõfirmationis.
in quo cõfert plenitudo spũs sancti. & in sacramẽ
to ordinis in q̃ confert q̃dã excellentia potestatis
in diuinis mĩsteriꝭ. sacramẽtũ aũt pñie non ordi
nat ad oñendã aliquã excellentiam gr̃e. sed ad
remissionẽ peccatoꝝ. & ideo ad sacramẽtũ hoc nõ
requirit impositio man⁹. sicut nec in baptismo ī
q̃ fit plenior remissio peccatoꝝ. vtz supra. ni. ca.
¶ Tercio ꝓbo hoc idẽ similitudine. Sicut em̃ ī sa
cramẽto eucaristie sacerdos sola platõne v̂boꝝ
sup materiã pficit sacramentum. ita ī sacramẽto
penitẽtie sola v̂boꝝ platõ sup penitẽtẽ efficit sa-
cramentũ. ¶ Quarto ꝓbo hoc idẽ compatõe. quia
nõ min⁹ cõpeteret crucis signatõ q̃ adhibet in eu
caristia q̃ man⁹ impositõ. in signũ q̃ p sãguinez
crucis christi remittũt peccata. & tñ non est de
necessitate hui⁹ sacramẽti scz pñie. sicut nec de ne
cessitate eucaristie. Dec. be. tho. ni. pte summe. q.
lxxxni. ãti ni. ãgu. ni. & ī coz. q. & ī so. ni. ãgu.
¶ Quãdo aũt dicit marci vlti. sup egros manũ
imponẽt &c̃. Rñdeo duobꝫ modis. ¶ Primo q̃ il-
la man⁹ impositio non erat sacramentalis. sed oz
dinabat ad miracula faciẽda. scz vt p contactuz
hominis sanctificati etiã corporalis ifirmitas tol
lat. Sicut etiã legit ꝺ dño marci. vi. q̃ ifirmos
ipositis manibꝫ curauit. & etiã math. vni. legit
q̃ p ꝺtactũ leprosum mũdauit. Et hoc mõ soluit
bea. tho. vbi supra immediate. ī solu. primi argu.
¶ Secõ mõ potest rñderi. q̃ illa impositio ma-
n⁹ sup ifirmos ordinabat & fiebat ad bñdicẽduz
eis ꝑm ꝺsuetudinẽ iudeoꝝ. vñ impositio man⁹ nõ
est de necessitate hui⁹ sacramẽti. Et ideo vera for
ma sacramẽti pñie est. ego te absoluo. qꝫ tripliciꝫ
ter ꝓbo. scz autoritate ecclesie. baptismi similiꝫ
tudine. dei institutõe. ¶ Primo hoc ꝓbo autoriꝫ
tate ecclesie. sic. Autoritate ecclesie nõ parua sed
ꝺmunit in ecclesia dei cãtat. Ja bone pastoꝝ pe
tre clemẽs accipe vota p̃cãtũ & peccati vĩcula re
solue tibi potestate tradita q̃ cũctis celũ v̂bo clau
dis aperis. potestas aũt petro tradita ẽ potestas
clauiũ. ergo hñs hãc potestatez debet dicẽ. ego te
absoluo. Secõ hoc idẽ ꝓbo baptismi similitudiẽ
hoc mõ. Simile iudiciũ ẽ ꝺ forma sacramẽti bap
tismi & ꝺ forma sacramẽti pñie. sed forma baptis
mi ẽ vt minister dicat. ego te baptiso. q̃ dñs actũ
baptisandi tribuit. ergo a filꝭ ꝺuemẽs forma sac̃
mẽti pñie est. ego te absoluo. q̃ dñs ministro tri
buit actũ soluẽdi vl̃ absolutõis. Tercio ꝓbo hoc
idẽ dei institutõe. sic. Sac̃mẽta oĩa efficaciã ha
bent ex institutõne diuina. sed xp̃s instituit vt
minister in sacramẽto pñie dicat. ego te absoluo.
math. xvi. tibi dabo claues regni celoꝝ &c̃. ergo
p̃dicta forma est cõuenies. ¶ Sed forte ꝺtra hãc
formã argues duobꝫ modis. ¶ Primo sic. Qui nõ
ligat nõ soluit. eoq̃ eiusdem est ligare & soluere
& ecõuerso. sed sacerdos nõ ligat vinculo peccati
eoq̃ fumbꝫ peccatoꝝ suoꝝ cõstringit peccator.
vt dicit puer. v. ergo sacerdos nõ absoluit a vĩ-
culis peccatoꝝ. & ita vt videt nõ debꝫ dicẽ ego te
absoluo. Rñdeo & dico q̃ hoc facit sacerdos per
misteriũ qꝫ de⁹ p autoritatẽ p̃riã. de⁹ aũt solꝫ
uit quidẽ a peccato directe scz grãm apponẽdo. li-
gat aũt vel tradit peccatũ idirecte. vt ꝺr ad roma
ni. grãm nõ apponendo. & similit sacerdos tanq̃
minister soluit a peccato sacramẽtũ gr̃e exhibẽdo.
ligat vero nõ apponendo vel nõ p̃bendo. p̃ter hoc
quidẽ ligat ad penã quã inungit. & soluit a pena
quã in pte dimittit. ¶ Secꝺo mõ argues sic. Si
sacerdos potest a peccatis absoluẽ: meli⁹ eẽt ab-
solui q̃ crucẽ trãsmarinã accipe. sed hoc videt ī-
cõuenies. ergo &c̃. Rñdeo & dico q̃ crux trãsma
rina nõ dat valitura misi absolutis a peccatis: ad
remissionẽ toti⁹ pene ꝑ peccatis. vñ crux trans-
marina absolutõnẽ p̃supponit. & iterũ nõ ẽ dnecce
sitate vt absolutio. Dec bea. tho. ī tractatu quẽ fe
cit de forma sacramenti pñie ꝑ defensione ecclesie
contra errores quorũdam.

¶ Quid signãt verba absolutionis cum dicit ego
te absoluo. Ca. vi.

Quarto & vltimo p̃cipalit circa absoꝫ
lutõnẽ cõsiderãda sunt verba significatiꝫ
ua. Quid autem significent verba forme
sacramenti pñie. ego te absoluo est duplex opinio
quidã em̃ dicũt q̃ cũ dico ego te absoluo ẽ dictu.
ego te absolutum oñdo. sed iste intellect⁹ est falꝫ
sus. Cui⁹ ratõ est. quia ꝑm hoc ī sacramẽto noue
legis non esset misi oñsio vel significatõ. qꝫ ẽ falꝫ
sum. eoq̃ sac̃menta noue legis nõ solũ figurãt: &
idõ ẽ vera opinio q̃ dicit q̃ cũ dico ego te absoluo
est sensus vel intellect⁹ verꝫ. ego sac̃mẽtũ vl̃
misteriũ absolutõis tibi impẽdo vel ꝺfero. ¶ Sz
forte argues q̃ sacerdos temerarie dicit ego te ab
soluo id ẽ ego tibi absolutõis sac̃mẽtũ ꝺfero tali
ratione. Sacerdos nõ debꝫ ꝑ certo asserere qꝫ ẽ
sibi incertũ alias temerarie asserit. sed sacerdoti ẽ
incertum an cõfitens interi⁹ sit absolutus a deo.
ergo nõ debꝫ exterius cũ certitudiẽ dicẽ ego te ab
soluo. Rñdeo tribꝫ modis. ¶ Primo quia sicut
iudex absq̃ temeritate auditis testibꝫ potest pnũ
ciare inocẽtẽ aliquẽ q̃uis forte ꝑm rei veritatẽ sit
nocẽs. ita sacerdos nõ temerarie oñdit aliquẽ ab-
solutũ ī foro pñie ī q̃ penitẽti credit & p se & ꝺtra
se. ¶ Secꝺo quia licz ĩcertũ sit sacerdoti an ille sit
ĩteri⁹ absolut⁹ a deo. tñ ipe sacerdos ẽ cert⁹ q̃ sa
c̃mẽtũ tribuit qꝫ potest peccatũ remittere & vni
ficare. quia ī eo ꝺfert gr̃a & remittit culpa: misi
ꝺfitẽs ex pte sua ponat obstaculũ. ¶ Tercõ rñdeo
& dico q̃ licz sacerdos coz ĩteri⁹ nõ ognoscat quia
hoc ẽ soli⁹ dei. tñ si extra videt signa cõtritõis q̃

sint dolor & peccatis cōmissis & ppositū vlteri? vel & cetero nō peccādi · nō errat neq; temerarie facit absolutionis sacmentū cōferens · alias autē scz si signa cōtritionis p̄dicta non videt non debet absoluere · & si absolvit: temerarie & piculose facit · Hāc materiā declarauit bea · t · ordi · fratrū p̄dica · p defensione potestatis petro tradite · Et contra quorūdā errores circa formā sacmēti p̄nie in festo cathedre sancti petri ·

¶ Quid importat abstinētia · que potest accipi tribꝰ modis ·

¶ Ca · j ·

Abstimentia ¶ Circa abstimenti az tria cōsiderare debem? · scilicz significationem · distinctionem & opationem · ¶ Primo circa abstinētiā cōsiderare debem? significationem · Nam abstimentia in sui nommis significatione importat subtractionē ciborꝫ · que subtractio potest fieri tribꝰ modis · scz absolute · moderate · & discrete · ¶ Primo em̄ subtractō ciborꝫ quā abstimētia ex suo nomine importat potest accipi absolute · & hoc mō abstinētia neq; vtutē neq; actū virtutis dsignat · sed qdam imdrns quod potest fieri bn̄ & male · ¶ Secūdo subtractio ciborꝫ potest accipi moderate · & tunc moderatio ciborꝫ alit̄ ptinet ad medicinā & alit̄ ad abstimētiā · qd patz · quia moderatio ciborꝫ fm quantitatem & qualitatem in compatione ad valitudinē vel samitatē corporis ptinet ad medicinā · sed moderatio ciborꝫ fm interiores affectōes in compatione ad bonū rationis ptinet ad abstinentiā · ¶ Tercio subtractio ciborꝫ potest accipi vel fieri discrete fm qꝫ ē regulata rōne · & tūc designat vel virtutē vel actū virtutis · nā recta rō facit abstinere a cibis put oportet · scz p ogruētia hoim cū quibꝰ quis vivit · & p cōgruētia pscne sue · & p valitudinis sue necessitate · & eo mō quo oportet · scz cū hilaritate mētis · & ppt̄ quod oportet · id est ppt̄ gloriam dei · non ppter gloriam sui ¶ Vnde hoc modo recte abstimentia est virt? vel act? vtutis · eoq; facit illa que sunt de ratōe vtutis · Et ppter hoc abstinētia alijs virtutibꝰ ab apostolo petro cōnumerat̄ · sc̄de pe · primo · Ministrate in fide virtutē · in vtute aūt sciētiā · in sciētia aūt abstinētiā &c̄ · Re · expositōez h? infra · Dec bea · t · sc̄da · sc̄de · q · cxlvj · arti · j · argu · ctra · & in cor · q · & in so · j · ij · & · mj · argu · ¶ Vbi ē sciēdū qꝫ triplex ē abstimētia · scz illicita & īdiscreta · & rōne regulata ¶ Prio em̄ ē abstimētia illicita · qn̄ quis sibi p abstimētiā subtrahit necessitatē corpis · & tal̄ ē demeritoria · eoq; talis ē homicida suiipi? · Vn̄ hiero · dicit · Nō differt vtrū magno vl̄ puo tpe te īterimas · eoq; de rapina holocaustū offert qui vl̄ ciborꝫ nīa egestate vl̄ mādūcādi vl̄ sommi penuria īmodrate corp? affligit ¶ Secūdo abstimētia ē indiscreta · scz qn̄ abstinētia est tāta qꝫ hō ab opibꝰ vtilioribꝰ impedit qn̄is ad ea de necessitate nō teneat̄ · puta p̄dicator p̄dicare · doctor docere · cantor cātare · & sic & alijs · vn̄ talis abstinētia ē indiscreta & si non sit illicita · Vn̄ hiero · dicit · Rōnalis hō dignitatē amittit · qui vel ieiuniū caritati aut vigilias sensus integrati p̄fert · Rō aūt q̄re taliū abstinētia nō ē bona · primo quia ē illicita · sc̄do · quia īdiscreta ē · quia alit̄ debet q̄ri finis & alit̄ illud qd ē ad finē fm phm · nj · polli · Illud em̄ qd q̄rit̄ tanqꝫ finis q̄rēdū ē absqꝫ mēsura · vtz de samitate · felicitate & de dei dilectiōe · Nā samitas nō potest nimis q̄ri · nec felicitas nīs hn̄ri · nec de? potest ab hoīe nimis diligi · Illud vero qd q̄rit̄ ppt̄ aliquē finē: q̄rēdū ē fm mensurā aliquā fm pportōz ad finē · Verbi gra · medic? em̄ samitatē q̄ ē finis ei? facit q̄ntūcūqꝫ maiorē potest · sed exhibz medicinā fm qꝫ ouenit ad samitatē faciendā · Sic a simili ē ī vita spūali · quia dilectō dei ē sicut finis · & nō potest nimis q̄ri nec nīs hn̄ri vl̄ diligi · Ieiunia vero & vigilie & alia exercicia corpalia nō q̄rūt̄ tāqꝫ finis · quia sicut dicit̄ ad roma · xmj · n̄ ē regnū dei esca & pot? · sed q̄rūt̄ tāqꝫ necessaria ad finē · scz ad domandas ocupīas cārnis · fm illud apo · pme ad cor · ix · castigo corp? meū &c̄ · Et ido talia sunt adhibēda cū q̄dā mēsura rōnis · scz vt ocupīa domet̄ & natura nō extinguat̄ · Juxta illud apo · ad ro · xij · Exhibeatis corpa vīra hostiā viuētem · & postea subdit̄ · rōnabile obsequiū vīrm · Si vero aliquis intm̄ suas vires debilitet p ieiuniū & vigilias vt opa supradicta nō possit exequi & alia h? modi · sn̄ dubio peccat · Vn̄ bea · bern̄ · cōfitet̄ se peccasse ex hoc qꝫ corp? suū ieiunijs & vigilijs debilitauit ·

¶ Tercō dico qꝫ ē abstinētia rōne regulata scz qn̄ fit rōnabilit̄ · & tūc ē deo placita & p cōseqns meritoria · Fit aūt rōnabilit̄ q̄tuor mod̄ · Primo ex motiuo scz ex fide & dilectōe dei · Secūdo ex medio · nā vtus ostitit ī medio · & ideo si hō abstinet q̄ntū potest meret̄ · Vn̄ aug? · ī regula · Carnem vīraz domate ieiunijs & abstinētia esce & potus q̄ntū valitudo p̄mittit · Tercō ex mō fit abstinētia cū hilaritate mētis · Quarto ex t̄mīo id ē ex fine vltīo qn̄ fit ppt̄ dei gloriā & non ppt̄ suā gloriā · Dec b · t · q̄rto scri sen · dist · xv · de ieunio āti · j · q · ij · vtrū ieiunīū sit act? vtutis · ī solu · nj · āgu · Vbi nota triplex ieiunīū scz cordis corpis & opis Re · ibidē · Et sc̄da · sc̄de · q · cxlvij · āti · p̄mo · ī solu · sc̄di argumēti · & ibidē · q · cxlnj · arti · p̄mo ī solu · ij · argumēti p totū · Et iterum in quodlibet · arti · xmj · vtrum homo possit peccare nimis ieiunando & vigilando · argu · contra · & in cor · questōnis ·

¶ Quomodo a tribꝰ est abstinendū · ¶ Ca · ij ·

Secūdo p̄cipaliter circa abstinentiā considerare debemus distinctōnē · ¶ Vbi nota qꝫ abstinentia est a tribꝰ · scilicet a cibo · a licito · a peccato ¶ Primo abstinētia ē a cibo · Re · supra capi · precedenti immediate · & infra ieunīū p totū · Secūdo abstinētia ē a licito

¶ Tria em̃ sunt int̃ alia quibꝫ hꝫ licite vti potest scz substãtia tẽpalis · copula carnalis · natura ꝑpe volũtatis · Tñ quia hec tria possunt ꝑbere ipedimẽ tũ : imo frequẽt ipedimẽtũ ꝑbẽt ne affect? hominis totalit̃ ferat̃ in deũ · ideo ꝺtra hec tria p votũ remediũ adhibet̃ · qꝺ sic patz ¶ Primo em̃ cupiditas bonoꝝ tẽpaliũ p votũ pauptatis pauptate impedit̃ · Re · infra · auaricia · ifra · beati paupes spũ · & ifra q beatitudo nõ cõsistit i bonis tpalibꝫ · ¶ Secꝺo voluptas reꝝ carnaliũ p votũ cõtinẽtie refrenat̃ & remouet̃ · Re · infra contimentia · ¶ Tercõ repugnantia vl̃ cõtrarietas volũtatum p votũ obediẽtie impedit̃ · Re · infra · obediẽtia · & infra · votũ · ¶ Tercio ẽ abstinẽtia a peccato · thobie · i · quẽ ab ifantia deũ timere docuit & abstinẽ ab omni peccato · Nõ solũ aũt a peccato · verũetiã a malo exẽplo necesse ẽ abstinẽ · ꝑme thessa · v · Ab omni specie mala abstinete vos · ¶ Vbi sciẽdũ ad euidẽtiã ꝓdictoꝝ q sicut ẽ aliquid faciẽdũ duabꝫ ratõibꝫ · ita eisdẽ ratõibꝫ ẽ aliquid nõ faciẽdũ · Est em̃ aliquid faciẽdũ duplici rõne · vel quia ex natura sua bonũ · vt diligẽ deũ · honorare pntes & huiusmodi · vl̃ quia ꝓceptũ tm̃ · vtz ex oĩbꝫ q nobꝭ ꝓcipiũt̃ · Sil̃r aliquid ẽ nõ faciẽdũ · vl̃ quia ex natura sua malũ · vt occidẽ & mechari & huiusmodi vel quia tm̃ ẽ phibitũ · puta quia de natura sua ẽ idiffns vt comedẽ ꝺ ligno scie & huiusmõi · & hoc ẽ malũ · quia phibitũ · Hãc distinctõez facit alexã · iij · pte · summe · q · xxv · arti · xiij · An i ꝓceptis ꝺ calogi ꝓcipiat̃ generalit̃ omne faciẽdũ & phibitõibꝫ phibeat̃ omne nõ faciẽdũ · i coz · q · ¶ Sed forte q̃res ex hoc · qꝺ istoꝝ sit maioris meriti · an abstinẽ a licitis vel abstinẽ ab illicitis · Rñdo sm ãbro · & grego · & dico q abstinẽ a licitis · Vñ ambro · sup epistolã ad coz · sic ait · Qui a licitis abstinet laudẽ habz & ꝓmiũ · qui vero ab illicitis abstinet laudẽ hz & nõ ꝓmiũ · Et gre · in ome · Abstinẽtia vera & pfecta ẽ qñ quis ꝑ amore dei & salute ꝑpa nõ ab illicitis tm̃ imo interdũ & a licitis atq cõcessis se cohibz · Ratõnẽ aũt hui? assignat bea · augu? · eo q q̃nto aliquod bonũ min? debitũ ẽ & magis acceptũ ad faciẽdũ · tãto magis ẽ meritoriũ · vñ dicit ad pollicarpũ sic · Ea quippe licẽ & nõ expedire mihi videt̃ q̃ ꝑ iusticiãq̃ corã deo ẽ ꝓmittũt̃ · sed ꝑpẽ offensiones hois sunt vitãda · ne a salute ipediat · ex hoc q̃dã erogant̃ nec a dño inbent̃ sed monẽt̃ : vt tãto intelligãt̃ esse ꝑtiora q̃nto magis oñdũt̃ indebita · ergo phibẽt̃ illicita · licita vero q̃ nõ expediãt libere caueant̃ · Re · infra · scandalũ · Et augu? · in libro ꝺ diffimitõe recte fidei sic ait · Bonũ ẽ in cibo cũ grãrũactõne ꝓcipere quicquid ꝺ? ad edẽdũ ꝓcipit · abstinẽ autem ab aliquibꝫ non quasi malicõsis · sed quia nõ necessarijs non est malũ ·

¶ Oꝝ aliud ẽ abstinere a malo solũ · Ca · m ꝺ maiorẽ tñ euidentiã ꝓcedẽtis capituli est sciendũ · q aliud ẽ abstinẽ a malo solũ & nõ facere bonũ · aliud est q̃nq abstinere a bono & nõ facere malũ · aliud est semp abstinere a malo · aliud ẽ cõmittere malũ & abstinere a bono vel omittere bonũ · ¶ Primo em̃ dico q abstinere a malo solũ & nõ facere bonũ sm̃ bea · augu · nõ sufficit ad salutem · Cui? ratõ est · quia sicut vt? causat̃ ex actibꝫ ita meritũ corrñdet actibꝫ · sed nõ facere malũ & omittere bonũ vl̃ abstinere a bono nõ ẽ ꝓducere actũ sed cessare ab actu · vñ psal · precipit nõ solũ abstinere a malo sed etiã facere bonũ · dicit em̃ · diuerte a malo & fac bonũ · Sup quo vbo glosa sic dicit · Illud scz diuertere a malo vitat culpã · istud scz facere bonũ meret̃ vitã & palmã · ¶ Vbi nota q omittere malũ vel declinare & abstinere a malo nõ dicit nec iportat purã negatõz : sed iportat motũ volũtatis repudiãtis & resistentis malo · Et ideo sicut nõ velle ẽ ꝑ actũ volũtatis qui ẽ velle · puta qꝺ ẽ velle vult · ita volũtas talis vult nõ velle · & ita volũtas vult nõ facere malũ ꝑ hoc q vult facere bonũ · ꝑt̃ qꝺ nõ facere malũ vel omittere malũ ẽ meritoriũ · Tñ facere bonũ ẽ act? cõpletiu? & q̃si pars ꝓncipalis iusticie & causa ꝓncipalis q̃ quis meret̃ & vitã & palmam · declinare aũt vel abstinere a malo ẽ actus impfectioꝝ & pars scꝺaria · & fine q̃ nõ ẽ iusticia neq meritũ · Hec bea · tho : scꝺa · scꝺe · q · lxxix · arti · ꝓmo · in solu · ij · & · ij · argu · ¶ Secꝺo dico q abstinẽ q̃nq a bono vl̃ q̃nq omittẽ bonũ & nõ facere malũ licet · Cui? rõ ẽ · quia ꝓceptoꝝ aliud ẽ affirmatiuũ · qꝺ est de faciendo · vt honora patrẽ & huiusmodi · aliud est negatiuũ quod est de non faciendo · vt nõ occides · Differũt ergo ista duo ꝓcepta effectu · quia ꝓceptũ affirmatiuũ qꝺ stricto nomine solet dici ꝓceptũ obligat semp id ẽ i omni tempe · licet nõ ad semp id est ad omne temp? · Preceptũ aũt negatiuũ qꝺ ꝺr̃ phibitio obligat semp & ad semp · & hoc intellige i ꝓceptis decalogi & iuris naturalis · Verbigra · honorare pr̃es ẽ ꝓceptũ affirmatiuũ qꝺ obligat me semp · quia semp teneor ad honorãdũ pr̃em · sed tñ nõ obligat me ad semp honorãdũ · quia nõ ẽ possibile nec expediẽs vt semp honorẽ eũ · sed cũ tꝑus requirit scz facultas ex pte mea & necessitas ex pte sua · Preceptũ negatiuũ obligat semp & ad sp · sicut nõ mechaberis & huiusmodi · quia sp teneor & q̃ cũq tpe nõ mechari · Cũ ergo facẽ bonũ sit ꝓceptũ affirmatiuũ qꝺ obligat sp sed non ad sp vtz · ideo q̃nq licet abstinere a bono vl̃ omittẽ bonũ & nõ facere bonũ · Cũ vero ꝓceptũ negatiuũ obligz sp & ad sp · ideo malũ facere nũq̃ licet · vt i tercia distinctõne patebit · Hanc distinctõnẽ ponit bea · tho · scꝺa · scꝺe · q · lxxix · arti · ij · in solu · ij · ãgu · & i multis alijs locis · Et alex · diffuse · iij · pte sume · q · xxv · ãti · ij · de diuisiõe ꝓceptoꝝ · i · coz · q · Re : infra : bonũ quot modꝺ potest omitti · & ifra · scãdalũ · ¶ Est aũt sciendũ ad euidẽtiã ꝓdictoꝝ q omissio alicui? boni aliquando nõ est peccatũ ·

aliqñ vero ẽ peccatũ · quod sic patet · Omissio eñ importat pretermissionem nõ cuiuscũq; boni sed boni debiti · quod quidẽ bonũ debitũ · quia cadit sub ꝓcepto affirmatiuo nõ obligat ad sui obseruãtiã ad semp · sed ad tp̃m determinatũ · & ꝑ illo tẽpe solũ incipit eẽ peccatũ omissionis · & ideo omittẽ bonũ aliqđ illo tempe q̃ hõ potest & debet facẽ ẽ peccatũ omissionis · ℣De q̃ iaco · m̃ · ℣Sciẽti bonũ & non faciẽti peccatũ ẽ illi · ℣Si aũt quis omittit laiquid boni quia nõ potest illud facere · vl̃ quia nõ potest aliud facẽ quin illud omittat · tũc aut omissio ẽ necessaria nõ volũtaria · aut omissio ẽ volũtaria nõ necessaria · ℣Primo eñ cũ omissio ẽ necessaria non voluntaria · puta ꝙ omittit aliquid quia nõ potest illud · inuite & inolẽt omittit · talꝭ nõ peccat peccato omissiõis · Cuius rõ ẽ · quia omissio nõ ẽ nisi boni debiti ad qđ aliquis tenet · & si nõ potest ñ obligat · Vñ null? qui ñ facit id qđ nõ potest peccat peccato omissionis · qđ tribo exẽplis ꝓbo · ℣Primũ exẽplũ ẽ ỽ mulierẽ vgĩe · mulier eñ q̃ vgĩnitatẽ de o vouit : si violẽt corrũpit nõ omittit : vgĩnitatẽ nõ hñdo · neq; peccat · sed peccat nõ penitẽdo de peccato p̃terito · vel nõ faciẽdo ad votũ implẽdũ qđ potest p ptĩnẽtie obseruantiam · ¶De cũdũ exẽplũ ẽ de sacerdote qui missam omittit · Nã sacerdos nõ tenet dicere missaz nisi supposita oportunitate · q̃ si desit non omittit nec peccat peccato omissionis · ¶Terciũ exẽplũ est cũ aliquis amittit rem quã restituere tenet · talis eñ qui alienũ habet tenet ad restitutionẽ suppositã facultate · & tũc si nõ restituit peccat peccato omissionis · si vero facultatẽ nõ habz nõ omittit dũ mõ faciat qđ potest · ¶Dicto ꝙ cũ omissio ñ ẽ necessaria sed volũtaria · tũc talis omittit vl̃ peccat peccato omissionis · Verbigr̃a · tũc eñ omissio incipit alicui imputari ad culpã · qñ fit tp̃m opãdi aliquid & omittit · vl̃ ꝑt̃ causam p̃cedẽtẽ · scz quia de sero se iebriauit · ioo eñ nõ potest ire ad matutinas · vl̃ ꝑt̃ causam p̃ñtẽ · scz quia applicat se ad aliquẽ actũ illicitũ & incõpassibilẽ cũ illo actu ad quẽ tenet · & tũc talis omissio ẽ peccatũ · Vel dicas breuiꝰ · Si aliquis omittit bonũ aliqđ ad qđ tenet eoq; nõ potest · tũc aut talis fact? ẽ ipotẽs ex causa naturali vl̃ accidẽtali · & talis nõ omittit & p cõsequẽs ñ peccat peccato omissionis · eoq; talꝭ omissio ñ ẽ volũtaria sz violẽta & necessaria vtz in tribo exẽplis p̃dictis · Aut talꝭ est fact? ipotẽs ex causa illicita vl̃ ex p̃cedẽte vl̃ ex sequẽte cui opã dedit · vel de sero inebriãdo vel etiã ludẽdo vel aliqđ illicitũ faciẽdo · tũc talis omittit & p cõseqñs peccat peccato omissionis · Nec · b · t · scđa · scđe · q · lxxix · arti · m̃ · argu · ctra · & ĩ cor · q · & ĩ solu · m̃ · & m̃ argu · ¶Tercio dico ꝙ abstinẽ a peccato sp ẽ necessariũ ad salutẽ · & contrariũ facẽ scz aliqñ peccare nũq̃ licz · qđ triplicit ꝓbo · scz rõe · phibitõe & declaratõne · ¶Primo probo hoc ratione · sic · Precepta negatiua non solum obligant semper vt affirmatiua sed etiã ad sp scz omni loco & tpe sed tale p̃ceptũ est de non peccando · vtz scz scđa distinctõe · ergo &c̃ ¶Secũdo ꝓbo hoc idẽ phibitõe · Nã q̃dã sunt mala quia phibita · in quibus necessitas dispensat · vtz primo regũ · xxi · de dauid qui comedit panes ꝓpositõnis · comedẽ eñ tales panes non erat malũ · nisi quia phibitũ · ℣Similit̃ math̃ · xii · excusant̃ discipuli ꝓpter necessitatem quãdo fricabant spicas in sabbato · Quedam vero sunt phibita quia mala · in quibo necessitas non dispensat · vt fornicari & alia q̃ ex sui natura sunt mala · Hãc distinctionẽ ponit alex · m̃ · pte sũ · q · xxxix · arti · ix · vtrũ act? spũales possint referri ad finẽ tpalẽ · in solu · i · argu · ¶Tercõ ꝓbo hoc idẽ ex inductõne · ¶Vbi nota tria · Primũ est ꝙ hõ non debz cõmittere peccatũ aliqđ ꝓt̃ bonũ aliquod assequendũ · quia nõ sunt facienda mala vt veniãt bona ꝟm apo · ¶Secũdũ est ꝙ null? peccatũ veniale debet cõmittẽ vt aliũ liberet a peccato mortali · eoq; quilibz tenet ꝓpus seipm diligẽ ꝙ aliũ · ¶Terciũ ẽ ꝙ sicut peccatũ mortale non potest bñ fieri ita nec veniale · & ideo sic hõ debet ꝓpus sustinẽ mortẽ q̃ ꝙ peccet mortalit̃ · ita etiã q̃ ꝙ peccet venialit̃ : illo mõ debito q̃ venialia dñt vitari · Hec bea · tho · q̃rto scrip · sen dist · xviii · de ex cõmunicatõne · ãti · m̃ · q · ni · in solu · i · argu · ¶Quarto & vltio dico ꝙ facere malũ gñus est peccatũ q̃ omittere bonũ · qđ q̃druplicit ꝓbo · scz ex facilitate · ctrarietate · similitudie · penalitate · ¶Primo ex pte facilitatis · sic · Qui facili? potest aliquid facẽ & nõ facit gñi? peccat · sed facili? ẽ abstinere a malo faciẽdo q̃ facere & ĩplere bonũ · ergo gñi? peccat qui nõ abstinet a malo faciendo ipm qđ ẽ trãsgredi q̃ qui nõ implet bonũ · quod ẽ omittẽ · ergo peccatũ trãsgressionis ẽ gñi? peccato omissionis · ¶Secundo hoc idem ꝓbo ratõne cõtrarietatis · sic · Illud peccatũ est gñi? qđ magis ctrariat̃ vtuti · sicut illud malũ ẽ manus quod magis contrariat̃ bono · sed facere malũ qđ ẽ trãsgredi magis cõtrariat̃ bono q̃ nõ facere bonũ qđ est omittere · Cuius rõ ẽ · quia sicut nigrũ magis cõtrariat̃ albo q̃ nõ nigrũ · eoq; nõ nigrũ potest ẽe color aliquis medi? qui min? ctrariat̃ albo q̃ nigrũ · ita nõ facẽ bonũ qđ ĩportat negatõz act? min? ctrariat̃ vtuti · q̃ facẽ malũ qđ ĩportat ctrarietatẽ act? · ¶Tercõ ꝓbo hoc idẽ ex pte similitudis · quia sicut pl? peccat qui ifert ctumeliã pri q̃ qui nõ impedit debitã reuerẽtiã pri · sic pl? peccat qui trãsgredit̃ omittẽdo malũ q̃ qui bonũ omittit ¶Quarto ꝓbo hoc idẽ ex pte penalitatis · sic · Maiori peccato debet̃ maior pena · sed maior pena debet̃ peccato trãsgressionis q̃ omissionis · ergo &c̃ ¶Vbi nota ꝙ peccato trãsgressionis rñdet duplex pena · scz pena damni ꝓt̃ auersionẽ a deo · & pena sensꝰ ꝓt̃ inordiatã auersionẽ ad bonũ cmutabile · Similit̃ peccato omissionis debet̃ nõ solũ pena dãni · sed etiã pena sensꝰ · ꝟm illud math̃ · vii

ommis arbor q̄ nō facit fructū bonū · excidet & in ignem mittet · & hoc ꝓpter radicē de q̄ ꝓcedit · scz ꝙ omittit qđ est debitū facere · & etiā ꝙ talis frequēt ꝛtempnit p̄ceptū affirmatiuū · Tñ peccatū transgressionis ḡuius est peccato omissionis & ḡuiꝰ punit · Nā peccatū trāsgressionis habz actuale ꝟsionē ad bonū cōmutabile · quā ex necessitate nō habz peccatū omissionis · Hec bea · t · scđa scđe · q · lxxix · arti · mj · argu · cōtra · & in cor · q · & in solu · argumentorū ·

¶ De opatōne abstinētie & q̄ opat · ¶ Ca · mj ·

TErcio ꝑncipaliter circa abstinentiā cōsiderare debem? opatōnes · ¶ Vbi nota · ꝙ abstinētia tūc ē laudabilis & meritoria qñ est ꝟm rectitudinē ratōnis · Ratō aūt recta facit abstinere ꝓpt quinq bona · scz ꝓpter bonū cōsuetudinis · vtutis · mētis · corpis & finis · ¶ Prīo em̄ recta ratio facit abstinere ꝓpter bonū ꝛsuetudinis · Nā ꝛsuetudo honesta habz vim p̄cepti · quia vt dicit aug? · in epistola de ieunio sabbati · mos populi dei ꝙ lege habend? est · Et ideo circa abstinentiā potest eē trāsgressio & adimpletō p̄cepti ita ꝙ trāsgressio & omissio p̄cepti de abstinētia cōtra honestā ꝛsuetudinē est demeritoria & obligat ad mortale · vtz īfra · ieunīū de cibis · & adimpletō p̄cepti ē meritoria · Hec bea · tho · scđa · scđe · q · lxxix · arti · ŋ · in solu · ij · argu · ¶ Secūdo recta ratō facit abstinere ꝓpter bonū vtutis · Cū em̄ vtutes inter se vel ad inuicem sunt cōnexe vtz īfra · vt? · sicut vna virt? adiuuat & ꝛmēdat ex alia · sicut iusticia ex fortitudine · ita vtus abstinētie adiuuat & cōmendat ex alijs vtutibo quibo ꝛnumerat & associat · De quibo dr̄ scđe pe · pmo · Vos aūt mīstrate in fide vestra vtutē · in vtute aūt scientiā · in scientia aūt abstinentiā · in abstinentia aūt patiētiā · ī patiētia aūt pietatē · in pietate aūt amorē fraternitatis · ī amore aūt fraternitatis caritatē · Hec bea · t · scđa · scđe · q · cxlvi · arti · i · argu · cōtra · Et ibidem · arti · ŋ · in solu · pm̄i argu · ¶ Ad euidē tiam aūt illi? autoritatis · mīstrate &c̄ nota ꝙ beat? petr? ponit octo ḡdus vtutū quibo fit ascēsus in celū dicens · vos autez mīstrate · q · d · non p̄sidete · nō imperate vt dñi sed mīstrate vt serui · exēplo illi? qui formā serui accepit · qui nō venit mīstrari sed mīstrare · math · xx · & scđe ad corin · vi · ī ommibo exhibeam? nosmetipos &c̄ · Prīmus ḡdus incipit a fide & vltim? ꝛsummat in caritate · Primū ergo ḡdū vtutis qui incipit a fundamēto ponit dicens · in fide vestra · Ad hebre · xi · Accedētē ad deū oportz credere · Sed quia fides sn̄ opibo mortua ē · iaco · ij · ideo bn̄ diūgit fidei rectitudo opis · vn̄ dicit · ī fide vr̄a vtutem · Sap · vnj · sobrietatē & prudentiā docet · & iusticiā atq vtutē · psal · Deus israel ipe dabit vtutē & fortitudinē &c̄ · Sz quia non ꝛtingit recte opari sine discretōe · ideo ponit terciū ḡdū scz sciam dicēs in vtute aūt sciam · Vn̄ glosa interli · Quid · cui · qñ vel quomodo · Nā sciētia est recta ratō vel regula agendor · puer · xix · vbi nō est scīa anim̄ ibi nō ē bonū · Sz quia sub specie discretōis solz blādiri voluptas · ideo ponit q̄rtū ḡdum dicens · in scientia aūt abstinentiā · q̄ est qñ spe vite eterne a mūdi delectabilibo q̄ occasiones sūt peccati quis se abstinet · Eccī · mj · Cor sapiēs & ītelligibile abstinebit se a peccatis · Et ꝑme ad cor · ix · Omnis qui ī agone cōtendit &c̄ · Sz quid valet abstinētia sine patiētia · ideo ponit quintū ḡdū scz patientiā dicēs ī abstinētia aūt patiam · quia sicut beda dicit · abstinētiā sequit patia · vt quia voluptatibo mūdi se abstinet : aduersa q̄ ꝙ ei? sustineat · Ad hebre · x Patientia em̄ vobis necessaria est &c̄ · Sed quia patia nutrit ꝙ pietatē · ideo ponit sextū ḡdū dicēs in patia aūt pietatē · que est respectu mali ī ꝓximo siue ad consolandum siue ad corrigendū delinquentē · Dr̄ q̄ ꝑme ad thimo · mj · Exerce te ad pietatem · exercitatō em̄ corpalis ad modicū vtilis ē · pietas aūt ad omnia valet · Sz quia p̄dicta omnia sn̄ amore nil valēt · ideo ponit duos ḡd? vtutū formales · pmo dilectōnem ꝓximi · vn̄ dicit · ī pietate aūt amorē fraternitatis · Basili? · Qui fratres diligit ī tranquillitate ē · Sz ꝓxim? nō potest diligi sine deo · ideo ponit octauū ḡdū scz caritatem dicēs · in amore aūt fraternitatis caritatē id ē dilectōnē dei · ꝑme ioh̄ · mj · Qui nō diligit fratrē quē videt &c̄ ¶ Tercō ꝑncipalit recta ratō obseruat ī abstinentia bonū mentis · vn̄ ipa facit abstinere sicut oportet · scz cū hilaritate mētis & cū rectitudine opis · Prīo recta rō facit abstinere cū hilaritate mentis · qđ patz ꝙ ei? oppositū · quia cū abstinentia nō est ꝟm rectitudinē rōnis tūc ex abstinētia ꝓueniūt plura vicia · & p̄cipue impatīe & supbie · Vn̄ grego · in pastorali sic dicit · Mentes abstinētiū plerūq impatia excutit a sinu trāquillitatis · & subdit ibidē dicēs · Cogitatōnes abstinētiū nōnūq̄m supbie culpa trāsfigit · siue ꝙ purgatōe crimis · siue ꝙ reuelatōe misteriȷ celestis · siue ꝙ adimpletōe p̄cepti vel honeste ꝛsuetudis · q̄ tm̄ valet vtz supra · siue ꝙ amore dine boitatis Patia aūt excludit vicia et icludit vtutes · vtz autoritate petri supra īmediate posita · Hec · b · t · scđa scđe · q · cxlvi · arti · pmo · i solu · mj · āgu · ¶ Sedo recta ratō facit abstinere cū rectitudīe opis · Vn̄ aug? · Abstinentia ciboꝝ sola nō sufficit nisi bona opa ei iungant · ¶ Quarto ꝑncipalit recta ratō obꝛuat in abstinentia bonū corpis · Vn̄ aug? · dicit de fide ad petrū · Abstinentia sanctoꝝ ē a cibo & potu · nō quia aliq̄ creatura dei sit mala · sed pro sola corpis castigatōne · nā ꝙ abstinētiā castigat corp? ꝛtra illecebras luxurie & gule · quia dū hō abstinet magis reddit & efficit fortis ad vincendas impugnatōnes gule & luxurie · q̄ tanto fortō res sunt : q̄nto homo magis cedit eis · Hec bea · t · ibidem · arti · ij · in solu · ij · argu · ¶ Quinto & vltio recta ratō obꝛuat in abstinentia bonū finis · eoꝙ

ipsa facit abstinere ꝓpter finem quē oportet · scz non ꝓpē gloriā suā sed ꝓpter gloriā dei · vt dicit bea·tho·ibidē arti·j·in solu mj argu·in fine· Nā & abstinētiā & quicquid est in potestate nra te⁊ nemur referre in deū· ꝓpē qđ dicit aposto·prime ad cor·x· Sive mādūcatis sive bibitis vel aliud quid facitis omnia in gloriā dei facite· Quod ver⁊ bū intelligit vel expomit ꝗtuor modis·scz negati⁊ tive·positive vel affirmative·respective·habitu⁊ dine· ¶ Primo mō intelligit negative·sic·oīa i gloriā dei facite·id est mihil otra gloriā dei facite· & sive sit p̄ceptū sive cōsiliū ē disponēs ad meritū ¶ Secūdo intelligit affirmative·scz cū positiōe act?·vt sit sensus·omnia facite ī gloriā dei id est omnia que facitis facite nō cōtra gloriā dei·& tūc sive sit p̄ceptū sive cōsilium est disponēs ad meri⁊ tum· ¶ Tercio modo intelligit habitudine·om⁊ nia que facitis non actu sed habitu vel aptitudine referte in deū & facite ꝓpē deum·& est sensus ꝙ quicquid facit hō &si non actu referat ī deū tn si interrogaret ꝓpter quid illud faceret·teneť vere rn̄dere ꝙ illud facit ꝓpē deū·& tūc habitu ē p̄ce⁊ ptū sed actu ē cōsiliū· ¶ Quarto mō ſm alios in⁊ telligit & expomit habitudine vel respective·& vocať habitudo vel respect? finis ad actū vel eō uerso act? ad finē· vt sit sensus·omnia in gloriā dei facite·vt omnē actū bonū referam? ad eū ſm per·scz cū cōuertimur ommino sup collationē act? ad finē ad quē vis rationabilis omnē actū bonū referre & ordinare debet·& tūc est preceptum· ¶ Quinto modo expomit·sic·cū enim dr̄ omnia ī gloriā dei facite·non intelligit nisi de actibo or⁊ dinabilibo ī deū q̄lia sunt bona & idr̄ntia·nō aūt de malis & vemalibo q̄ nō sunt ordinabilia in deū· ¶ Vbi nota ꝙ duplex ē debitū · scz debitū opis & debitū faciētis·ex debito opis opa iusticie seu opa spūalia debēt referri in deū·qđ expſſit salua tor & dixit·matħ·vj·Artēdite ne iusticiā vr̄am faciatis corā hominibo &c̄·Ex debito faciētis de bēt referri alia opa quoꝝ principiū ē libeꝝ arbi⁊ triū·& hoc cū cōferim? actōnes ad finē ꝓncipalē· qđ ihs̄ nauit saluator cū dixit·matħ·vj· Thesau rizate vob̄ thesauros ī celo·& exposuit thesauꝝ ī⁊ tētiōnē cordis·cū subiūgit·vbi ē thesaur? tu? ibi ē & cor tuū· ¶ Sz forte q̄res·an ille qui vult ome⁊ dē solū ꝓpē sustētatiōnē & liberatiōnē nature me⁊ reať·& videť ꝙ nō·quia sup illud ad ro·vij·nō em̄ qđ volo hoc ago distinguiť triplex velle·scz velle gratie·velle nature·velle culpe· Velle come⁊ dē solū ad sustētatiōnē nature est velle nature·vel le aūt comedē ꝓpē voluptatē que ī cibo q̄riť ē vel le culpe · velle vero comedē ad hoc ꝙ ī dei fruicio sustēreť ē velle gr̄e· Sicut g̃ velle gr̄e ē laudabi⁊ le & velle culpe vitupabile·ita velle nature ē mdr̄ns· Ex q̄ sic potest ārgui· si rō volūtatē nature sequiť ī abstinēdo vl̄ omedēdo n̄ merebiť nec de merebiť·Rn̄dro & dico·ꝙ si aliqs omedit ꝓpē li⁊ bidinē demereť · similiť si aliquis comedit vt in dei fruicō sustēteť mereť· Si aūt aliquis comedit ꝓpē sustentationē nature tm̄ nō mereť nec deme reť·quia hoc ē naturale scz velle sustentare natu rā· Sed si ratō ꝑsiderat actū comestiōis vt finē & obligationē quā debet deo·teneť ipāz actōnē scz comestionis & finē & obligatōnem ordinare non solū ad istū finē·sed ad sustentatōz nature propter deū· Dec alex·nj·pte summe·q·xxxvnj·arti·vnj·de rectitudine intentionis·vtrū omnes actio⁊ nes teneamur referre in deū·in coꝝ·q·& in solu·argu· Et infra·intentio·& infra ieiunijū de ꝗtuor fructibo ieiunij·ca·quinto·

¶ Qz accidia est culpabilis·vitupabilis·detesta bilis·& quare· ¶ Ca·j·

Accidia ¶ Circa accidiam consi⁊ deranda sunt tria·scz culpa seu viciū·ruina seu periculū · pena seu supplicii· ¶ Primo accidia est culpa seu viciū· Est aūt ac⁊ cidia culpabiľ·vitupabilis·vi⁊ tabilis seu detestabilis· ¶ Primo accidia ē cul⁊ pabiľ·qđ dupliciter pbo·scz ratione & phibitōe ¶ Primo ratōe·sic · Sicut se habz delectatō ita etiā & tristicia·sed delectatio q̄ ē extra ordinē rō nis sicut illa q̄ ē de eo qđ ē apparens bonū & vere malū est delectatō mala & culpabilis: vtz infra· delectatio ·ergo similiť tristicia q̄ ē de existenti & vero bono & apparente & falso malo ē mala & culpabilis · Verbigr̄a·cū bonū spūale sit vere bo nū·tristicia q̄ ē de bono spūali ē mala·sed accidia est q̄dā tristicia spūalis boni q̄le ē bonū diuinum ideo accidia ē dupliciť mala & ſm se & ſm effe⁊ ctū· ¶ Primo em̄ accidia ē mala ſm suā radicē· coꝙ ex ingr̄itudine & otemptu bonoꝝ spūaliū q̄ quis habz a deo tristicia causať·de his em̄ trista mur q̄ q̄si mala vl̄ vilia putam?· Vñ cassian? in x·li·de statutis monasterioꝝ sic ait· Accidia ex hoc pueit ꝙ aliquis igemiscit se fructū spūalē n̄ hr̄e ·q̄a ex ingr̄itudie & otemptu bona spūalia q̄ a deo hz q̄si mala vel vilia reputat·nā ad hūlitatē spectat vt hō ꝓprios defect? ꝑsideras seip̄m non extollať·sz ꝙ hō bona sibi diuinit? data cōtēnet hoc spectat ad ingratitudinē & cōtemptū·ex qui⁊ bo spūalis circa diuina ei redundat tristicia·& sic sequiť accidia· Vñ dama·sic ait· Accidia ē q̄dā tristicia animū aggr̄uās ·q̄ scz ita deprimit animū homis vt nihil ei agere libeat· Vñ accidia impor tat quoddā tediū & quēdā torporem mentis bo⁊ na spūalia negligentis inchoare & operari ¶ Se cūdo ꝙ accidia sit peccatū pbať ex phibitione· sic· Illud quod interdiciť in scriptura sacra ē pec catū· sed accidia phibeť ·eccī·vj· vbi sic dicitur· Subyce humeꝝ tuum & porta illā ·id est spūalē sapiētiā & nō accidieris in vinculis eiꝰ· Ita ꝙ q̄⁊ drupliciter est probatum ꝙ accidia est peccatū· scz ratione·origine·operatione·phibitione·vtz

Secũdo accidia est vitupabilis·qđ tali ratõne ostendo· Laus & vituperiũ sequũt actũ·vt dicitur ꝑmo ethi·sed tristicia de vero malo est laudabilis·& simlit leticia vel delectatõ de vero bono ẽ laudabilis ·ergo ꝑ oppositũ tristicia de vero bono ·s·spũali ql̃is ẽ tristicia accidie ẽ vitupabilis· Tercõ accidia ẽ vitabil & detestabil·qđ tali rõne oñdo. Sicut ꝓsecutõ bom est necessaria ad salutẽ ita fuga & detestatõ mali·Ecci·xxi·Quasi a facie colubri fuge peccatũ·sed tristicia de bono spũali q̃ lis ẽ tristicia accidie ẽ peccatũ·vtz supra·ergo ipa ẽ fugiẽda & odiẽda·Hec bea·t·scđa·scđe·q·xxxv arti·ꝑmo·argu·otra:& ī coz·q·& ī solu·m̃·&·q̃r ti argu·Qz accidia sit peccatũ patet ex eo qꝺ otrariat tribo quibo peccatum contrariat·

Qz accidia cõtrariat tribo quibo pcm̃ otrariat

Ad maiorem tamen euidentiã Ca·m̃· capituli p̃cedentis circa accidiã nota q̃tuor. scz q̃liter declarat·excusat·aggrauat·vitat vel supat· Primo nota q̃liter accidia declarat· Nã tristicia ſm se nõ noiat nec dicit aliquid laudabile vel vitupabile·sed tristicia de vero malo moderata q̃le malũ ẽ peccatũ aliquid noiat laudabile·tristicia aũt de bono·& itez tristicia ĩmoderata noiat aliquid vitupabile·& talis tristicia dr̃ accidia·vñ accidia ſm hoc ẽ peccatũ· Hec bea·tho·scđa·scđe·q·xxxv·ãti·ꝑmo ī solu·i argu·m̃ fine· Secũdo declarat vel manifestat accidia esse peccatũ tali exemplo· De? em̃ duobo modis adest mẽti·scz ꝑ pñtiã & ꝑ grãm· Nõ igr̃ accidia vel tristicia ẽ de pñtia ipius dei ī mẽte ·eo qꝺ de? ꝑ suã eẽntiã pñs menti nõ compatit secum tristiciã aliquã· quia nõ habz amaritudiẽ neq̃ tediũ ꝺuersatõ illi?·vt dr̃ sap̃·vm̃·accidia aũt est tristicia de bono spũali dirigẽte & ꝓducẽte ad pñtiã dei·cui mẽs debz ĩherere de necessitate salutis sed ex mgtitudine tale bonũ spũale a deo receptũ q̃si malũ reputat & sic otemnit·& ex tali otẽptu accidia sequit· Hec bea·tho·ī q·disꝑu·de malo de accidia·arti·m̃·m̃ solu·m̃ argu· Et scđa·scđe vbi supra m̃ pcedẽti· Secũdo ꝓncipalit nota q̃liter accidia excusat scz a peccato & q̃liter nõ· Si em̃ tristicia de vero bono ꝓcedat a rõne & a deliberata volũtate·vl̃ si motus tristicie potest ꝓhiberi a volũtate & nõ ꝓhibet tũc habz rõnẽ peccati· Hec bea·tho·m̃ q·disꝑu·de malo·vbi supra·ãti·ꝑmo· m̃ coz·q·ī fine· Tercõ ꝓncipalit nota q̃lit peccatũ accidie aggũat· Nam accidia ſm genus suũ est peccatũ mortale· Cui? ratõ est·quia peccatũ mortale otrariat spẽalit tribo quibo accidia otrariat scz caritati·legi dei·omni vtuti· Prima rõ ẽ talis· Peccatũ mortale otrariat caritati·sed accidia ẽ huiusmodi·qđ sic ꝓbo·qui tristat de bono de q̃ caritas gaudz otrariat caritati & ꝑ osequẽs peccat mortalit·sed ita facit accidia vel accidios? quod sic patet· Nã ad caritatẽ ptinet specialiter illud gaudiũ quo quis de bono diuino gaudet·sed accidia ẽ tristicia de bono scz de bono spũali qđ ẽ ī actibo singularũ vtutũ· ergo ẽ peccatũ mortale· Hanc ratõnem ponit bea·tho·scđa·scđe·q·xxxv arti· m̃·m̃ coz·q·m̃ fine· Secũda ratõ ẽ talis· Peccatũ mortale otrariat legi seu p̃cepto dei·sed accidia ẽ huiusmodi·qđ patz·quia p̃ceptũ dei ẽ de sanctificatõne sabbati·m̃ quo ſm qꝺ ẽ p̃ceptũ precipit quies mentis·sed accidia otrariat quieti mẽtis·eoq̃ ipa ẽ tristicia de bono spũali quale ẽ diuinũ· ergo ipa ẽ peccatũ mortale· Tercia rõ ẽ· Peccatũ mortale est omni virtuti otrariũ· omnẽ em̃ vtutẽ scz caritatẽ patiam & spẽ & huiusmodi extinguit & totã humanã vitã ofundit·sed accidia omnia hec facit·vt dicit glosa sup illo vbo tristis est aia mea &c̃:ergo accidia ſm gen? suũ ẽ peccatũ mortale· Hec bea·tho·scđa·scđe·q·vbi supra·arti·m̃·argu·contra·& m̃ solu·ī·argu·& iterũ de q·disꝑu·de malo·de accidia·arti·m̃ · argu· otra·& m̃ coz·q· Vbi nota ad euidentiam predictoz·qꝺ tristicia aliq̃n nullũ ẽ peccatũ·aliq̃n ẽ veniale·aliq̃n ẽ mortale peccatũ &c̃· Primo eĩ si aliquis tristat de hoc qꝺ aliquis coget eũ vtutis opa aliq̃ adimplere q̃ facere nõ tenet·tal tristicia nõ ẽ peccatũ accidie· Secđo si mot? accidie ẽ m̃ sua sensualitate añ rõnis osensum ꝑt repugnãtiã carnis ad spm̃·tũc est peccatũ veniale· & hoc ꝑter impfectionẽ actus· Verbigra·sicut m̃ genere adultery concupia que ofistit ī sola sensualitate nõ ẽ peccatũ mortale sed veniale·sic accidia vtz·& hoc mõ m̃ viris sanctis inueniũt aliqui impfecti mot? accidie· Hec bea·tho·ī q·disꝑu·de malo· vbi supra·ī solu·ꝑmi argu· Tercõ cũ accidia ptingit vsq̃ ad rõnis osensũ·puta cũ aliquis osentit ī fugã & horroꝛẽ & detestatõnẽ bom diuinorum carne ommno contra spm̃ ꝓualente·vel cũ tristat ex ratõnis cõsensu m̃ his que ꝑt deũ ei ĩmmnẽt facienda tũc est peccatũ mortale·sicut & concupiscentia adulteriy cũ puenit ad osensum ratõnis ẽ peccatũ mortale· Hec bea·tho·scđa·scđe·vbi supra·arti·m̃·m̃ solu·ī·& m̃·argu· Et hoc mõ m̃ viris sanctis inueniũt aliqui ĩpfecti mot?·vt cassianus dicit·li·ix·de institutis cenobioy·qui tñ mot? accidie nõ ptingũt vsq̃ ad ratõnis osensum & ideo m̃ viris pfectis talis motus nõ ẽ peccatũ mortale· Quarto & vltimo nota q̃liter accidia vitat vel supat: Sicut em̃ peccatũ semꝑ ẽ vitandũ·ita impugnatõ peccati· Duobo aũt mod peccati impugnatõ ẽ vincenda·q̃nq̃ fugiẽdo·q̃nq̃ resistẽdo· Primo em̃ peccati impugnatõ vincenda ẽ fugiendo scz q̃n cõtinua cogitatõ peccati auget incẽtiuũ peccati ·Sicut peccatũ luxurie qđ vincit fugiẽdo·Vñ dicit ꝑme ad coz·vi:fugite fornicatõnẽ· Secũdo peccati impugnatõ ẽ vincenda resistendo:scz q̃n pseuerans cogitatio tollit incentiuũ peccati vel peccãdi· Sicut em̃ incẽtiuũ peccati puenit ex leui apprehẽsiõe:ita resistẽtia vel victoria peccati puenit ex mlta & otinua

apprehensione · & hoc contingit in accidia · Cū em̄ volum⁹ accidiā vincere & vitare: ꝺ ſpūalibꝫ cogitem⁹ · quia q̄nto magis ꝺ ſpūalibꝫ cogitam⁹ tāto nobis placētia reddūt & efficiunt ex q̄ ceſſat accidia · & ſic vincit & ſupat a nobis · Hec beatho ſcḋa ſcḋe · q · vbi ſupra · arti · primo · in ſolum̄ · argu · p totum ·

¶ Qr accidia eſt vitāda · & quare · ¶ Ca · m̄ ·

SEcundo principalit circa accidiā conſiderare debem⁹ eius ruinā ſeu piculum · Nam multū cauere debem⁹ & vitare peccatū accidie eoꝝ ipa eſt oīm peccatoꝝ & malorꝝ occaſio · qđ duplicit ꝓbo ſcz autoritate & exemplo · ¶ Primo autoritate hiero · ī quodā ſermone ſic dicētis · Ociositas vel accidia mr̄ eſt oīm vitiorꝝ · nouerca & inimica ommiū virtutū · receptaculū ommiū temptationū & ſordiū · ¶ Secundo exemplo hoc idē ꝓbo · Videmus em̄ q̄ aqua ex quiete corrumpit & marceſcit · ferrū ex quiete rubiginē cōtrahit · porc⁹ vel vitul⁹ mactād⁹ ī quiete p̄mittit impiguand⁹ · ¶ Specialiter aūt accidia ſex peccata producit & cauſat velut filias ei⁹ · vt dicit be · grego · xxxj · mora · ſcz maliciam · rancorē · puſillanimitatē · deſperatoꝝ · torporē · mētis euagationē · ¶ Primo accidia generat vel cauſat maliciā qđ tali rōne ꝓbo · A malicia p̄cedit q̄ aliquis bona ſpūalia deliberate faſtidiat · otēnet & deteſtet · ſed accidia ꝑe attēdit ī deteſtatōe bonorꝝ ſpūaliū ea tāq̄ nulla vel vilia cōtēnēdo · ergo &c̄ Grego · in ome · Accidia eſt langwida deiectō hominis ꝺ vtutū laudabili exercicio · ¶ Secḋo accidia cauſat rancorē ſcz indignatoꝝ mētis · inq̄ntū accidia facit irasci & indignari aliquē contra bonos qui eū volūt inducere ad ſpūalia bona · & cū nocumētū cōtra aliquē machinat · ſi ipm̄ iferre nō poteſt iteri⁹ tenet & cōſeruat irā · indignationē · mētis amaritudinē: que oīa importat rancor · ¶ Tercio cauſat puſillanimitatē īq̄ntū facit animū modicū vel puſillū ad ſpūalia faciēda que ſunt ad finē · q̄lia ſunt p̄cepta & conſilia · q̄ quia accidioſus & puſillanim⁹ reputat q̄ſi ardua nimis ad obſeruādū ideo vitat & fugit ea · ¶ Quarto accidia cauſat deſperatoꝝ · inq̄ntū ad bn̄ opād̄ de ꝑpis viribꝫ de dei miſeratōne · de p̄mij remuneratōne facit diffidere & ab vltimo fine diſcedere · ad ſilitudinē infirmorꝝ qui ſine ſpe & ſanitatis fiducia moriunt · Re · infra · deſpatō · m̄j · ca · ¶ Quinto accidia cauſat torporē id eſt frig⁹ · pigriciā & ſtuporē ad bona ſpūalia p̄cepta ichoāda & p̄ſequēda · Vn̄ bern̄ ī epl̄is ſic ait · Accidia ē torpor animi q̄ quis ſpūalia bona negligit īchoare aut faſtidit pficere · Et tull⁹ ī de tuſculanis q · ſic ait · Accidia ē pigricia & īertia & fatigatō aī q̄ quis bonū īchoatū ꝺſumma re faſtidit · ¶ Sexto & vltīo accidia cauſat euagatoꝝ mētis · q̄ fit circa illicita · cū eī accidioſus a licitis & ſpūalibꝫ abſtinet q̄ſi ea vilificās & otēnēs īt no gaudio ꝺſtitut⁹ : tūc ī rebꝫ extioribꝫ & illicitis ꝺſolatōꝝ q̄rit · in eis quietē hr̄e volēs · Vn̄ grego · Accidioſus n̄ hns ī ſe vn̄ letet q̄rit foris · Dic illi qui n̄ p̄nt gaudē ſpūalibꝫ ꝺlectatōibꝫ ad corpales ſe trāſferūt · ſm phm · vnj · ethi · Ad euagatōez aūt mētis ptinēt hec octo · ſcz ocioſitas · ſomnolētia · importunitas mētis · inquietatō · torpor · inſtabilitas · verboſitas · curioſitas · q̄ yſidor⁹ in li · de ſummo bono ex accidia oriri dicit · Prima em̄ duo ſcz ocioſitas & ſomnolentia reducunt ad torporē · circa p̄cepta circa q̄ ē aliquis ocioſus ea p̄termittēs · & ſomnolent⁹ ea negligēt implēre · Alia quinq; p̄dicta ptinēt ad euagatōnē mentis circa illicita · qđ de ſingulis patet · Nā importunitas mētis reſidet in ipa ācie mētis volētis importune ſe diffundē ad diverſa · Curioſitas aūt ptinet ad cognitiuā · verboſitas vero ptinet ad locutionē · inquietudo aūt corpis attendit q̄ntū ad corp⁹ in eodē loco nō manēs · qn̄ ſcz aliquis p inordinatos mot⁹ membrorꝝ vagacitatē indicat mētis · inſtabilitas aūt dr̄ ſm mutabilitatē ꝓpoſiti · Hec beatho · ſcḋa · ſcḋe · q · xxxv · arti · m̄j · argu · cōtra · & in cor · q : & in ſolu · argumētorꝝ · & iterū in q̄ſtionibꝫ diſputatis de malo ·

¶ Qr accidioſo debet pena eterna · ¶ Ca · m̄j ·

TErcio & vltimo p̄ncipaliter circa accidiam conſideranda eſt pena ſeu ſupplicium · Nam triſticie mentis de bono ſpūali ſeu diuino ex ratōnis cōſenſu qualis ꝑprie eſt accidia debet pena eterna · quod ꝓbo triplici ratōe · ſcz rōne diſpoſitōnis · maledictōnis · offenſionis · ¶ Primo ꝓbo hoc ratōne diſpoſitōnis · ſic · Sicut em̄ infirmus hns infectū guſtū cibū ſalubrē faſtidiens q̄n̄ ſibi offert dolens · & oblatū ſibi contemnens & reſpuēs: mortis penā incurrit · Sic accidioſus qui ex mala diſpoſitōne cord ſcz ex vicio inḡtitudinis ex cōſenſu rōnis bonū ſpūale & diuinū ſibi neceſſariū ad ſalutē nō q̄rit · nec opat ſm illud · imo potiꝰ in tedio habz faſtidit otēnit & ſpernit · & ido penā mortis eterne incurrit · Hec bea · tho · in · q · diſpu · de malo · de accidia · arti · ij · in cor · q · circa finē · ¶ Secḋo accidioſus meret penā eternā ratōne maledictōnis · ſic · Sicut em̄ ex bn̄dictōne dei meret quis & conſequit infallibiliter vitā eternā · nec oppoſitū ē poſſibile · ita ex maledictōne dei meret & incurrit penam eternam · ſed accidioſus eſt maledictus a deo · quod patet p ſimilitudinē ficulnee infructuoſe · math · xxj · vbi dicit · videns Jeſus ficulneā habentē folia ſine fructu maledixit ei & ſtatim aruit · Moraliter · Ficulnea ſine fructu cum foliis eſt accidioſus · qui foliis eloquioꝝ exuberat · fructu vero bonorꝝ operum caret · Vel aliter ſm beatum auguſtinū de verbis domini · Ficulnea eſt genus humanum · primi enim parentes poſtquam peccauerūt conſuerunt folia ficus & fecerunt ſibi perizomata vt velarent pudenda ·

ad designandū ꝙ quidā pudenda sua id est pec=
cata foliis id est verbis occultāt. In psal. dicit ⁹=
trariū. nō declines cor meū i verba malicie ad ex
cusandas excusatōes i peccatis. Sed quia añ fa=
cie districti iudicis verba nō p̄ orūt. subiūgit. ma
ledixit & statī aruit. Beda arescit. quia vitā p=
dit i celis & patriā i t̄ris. & quia subdit a radici=
bo ad oñdendū ꝙ post maledictōis sniaz nō solum
lingua arescet quia nil boni poterit loqui. & ma=
nꝰ silr arescēt quia nil boni poterīt opari. ꝑ etiā
radix id ē cor arescet. quia nil boni poterit cogita=
re. Tercio accidiosꝰ meret penā eternā ratōne
offensionis. sic. Peccato mortali debet pena et=
na. sed accidia ē peccatū mortale eo mō quo dictū
ē scz capi: p̄cedēti ergo &c̄. Vñ apo. scde ad cor
. vij. Tristicia scli mortem opat. tristicia aūt q̄
p̄m deū ē pniaz in salutē stabilem operat. Vbi
nota ꝙ sicut hoīes multa opantur ꝓpt delecta=
tionem duobo modis scz vel vt ipsam delectatio=
nē consequant. vel vt ex delectationis impetu ad
aliquid agendū ꝑmti efficiāt. Ita & ꝓpter tri=
sticiā hoīes duplr mlta opantur. vel vt ipaz tris=
ticiā euitēt. vl vt ex tristicie p̄dere in aliq̄ agē=
da ꝓrumpāt. Hec bea. tho. sedā. scde. q. xxxv.
āti. mj. i cor. q. i p̄incipio. Dicit ergo apo. tristicia
q̄ p̄m deū ē. expositor. tristicia q̄ p̄m deū id ē tristi
cia ꝺ peccato ꝓut ē ⁹tra reuerentiā & offensā dei
opat pniaz. i. punitōnem de peccatis. & talē pe
nitētiā i salutem stabilē opat: ꝙ neq̄ ex pauꝑ=
tate neq̄ ab infirmitate nec ab aduersitate viz
nec a morte impediri potest: quin talis pnia ope
t salutē. sed tristicia secli id ē ꝺ amissione tēporali=
um. vl ⁹sanguineoꝝ nō ꝓpt deū sed ꝓpter ama=
tum opatur mortē eternā. ergo &c̄. Hanc autori
tatem apo. allegat bea. tho. scda. scde. vbi supra
arti. mj. argu. ⁹tra & i cor. q. vbi potest ⁹cludi ex
vbis ei? q̄ sit tristicia secli. Re. supra. ca ij. quō
accidia aggḡuat. mj. diuisiōe. Ad cui? euidētiā
nota duo. Primū ē ꝙ vnū & idē op? potest du=
plr ⁹sid̄rari. scz ex se & ex fine. Prio em vnū &
idē op? iḡptū ē ꝺ se potest eē ⁹tristabile. & sic non
ē meritoriū. & tn ꝓut ordiat ad finē puta ad ꝺū
ē ꝺlectabile & meritoriū. vt vbi gra. sic ieuniū &
martiriū p̄m se sunt tristibilia iḡptū vero ordināt
ad honorē ꝺi sunt ꝺlectabilia & meritoria vite et
ne. Secūdū ē ꝙ tristicia ꝺ malo exteriori & nō
ꝺ bono iteriori scz mētis neq̄ accidia ē neq̄ deme
ritoria. qꝺ duobo exemplis ꝓbo. Primo exemplo
martirū qui dolebāt exteri? i carne ꝺ passiōe &
tn gaudebāt interi? i mēte. & ꝓpterea merebāt
vitam eternā. Secundo hoc idem ꝓbo exemplo
subditoꝝ. licet em aliquis subdit? implens p̄cepti
sui obedientiā & p̄ceptū ꝺ aliquo laborioso & affli
ctiuo ope exteri? tristet & anxiet. nō tn ꝺ bono
interiori tristat. imo q̄to op? exteri? magis est
laboriosum & aflictiuū. tāto magis efficit meito
riū q̄nto magis interioris boni iocunditas obꝛuat

Dec bea. tho. in q. dispu. ꝺ malo vbi supra. arti
. i. in solu. mj. argumenti:.

Qualit ad accusationē aliquis obligat. Ca. i.

Accusatio Circa accusationez vel accusabilitatem vl accusato rem q̄tuor sunt notāda. scz q̄li=ter obligatur. roborat. irritat pumitur. Vel nota accusatoris obligationem roboratōez irrita=tionē vel reprobationem & punitionē. Primo circa accusationē cōsideranda est obligatio. s. q̄li ter accusator obliget vl teneat ad aliū accusan dū. Vbi nota ꝙ triplex ē ꝓcessus iudicy i ex=cessibo corrigēdis. scz ꝑ iquisitionē. ꝑ ꝺnūciationē ꝑ accusationē. qui processus i veteri & noua le=ge exprimitur & accipit. Primo em̄ ꝓcessus i quisitōis accipit ex lege vel ex testamēto veteri gen. xvij. vbi dicit dns. Clamor sodomoꝝ & go morreoꝝ mltiplicat? ē. descēdā & videbo vtꝝ cla morē qui venit ad me ope cōpleuerūt. Ex quibo vbis habet. ꝙ excessus tā subditi q̄ ꝓlati anteq̄ corrigat vel puniat. debet corā ecclesie rectoribo veritas diligēti? pscrutari. Et similiter iste ꝓ=cessus ex lege noua accipitur. luce. xvi. vbi dr ꝺ villico ꝙ diffamat? ē apꝺ dnm suū q̄si dissipass bōa ipius cui dixit dns. redde ratōnē villicatōnis tue. Ex quibo verbis. &c̄ vt supra. Secūdo ꝓ=cess? ꝺnūciatōis accipit ex lege veteri. leuitici. v. Anima q̄ peccauerit. Re. ifra. Ex lege noua ac=cipit. math. xvij. vbi dr. Si peccauerit i te frr tu?. &c̄. Ex quibo vbis habet vt aug?. dicit. ꝙ denūciatō p̄ro debz fieri ei qui potest ꝓdesse & n obesse. cū scz ē tale crimē ꝺ quo potest eē testis. Tercio ꝓcessus accusatōnis accipit ex lege scz deu. xxv. vbi dr. Si causa fuerit int aliq̄s & i=t̄pellauerīt iudices quē iustū eē ꝓspexerint. illi iusticie palmā dabūt: quē ꝓspexerint eē iniustū ip̄m cōdemnabūt. Et similiter iste ꝓcessus ex le=ge noua accipit ioh. viij. ꝺ muliere in adulterio deph̄ēsa quā accusatores phariseī adduxerūt añ Jesum q̄si reā. Est aūt dra int hec tria. scz in=t̄ inquisitōnē. denūciatōnem. accusatōnē. eo ꝙ inquisitō fit ꝓpt cognitionē veritatis. denunciatō fit ꝓpt emendatōnem vel ꝓpt correctōnē frīs & ideo in denūciatōe attēdit affect? caritatis. Ac cusatio vero nō fit ꝓpt punitionē tm̄ vel ꝓpter pe ne illationem tm̄. eo ꝙ pene pntis vite nō ꝑ se expetūt quia nō ē hic vltimū retributōnis tēp?: sed mḡptū pene sunt medicinales & cōferētes. & ideo accusatō fit q̄tuor ratōnibo. scz ꝓpt emēdati=onē ꝑsone peccantis. ꝓpt punitōnē criminis. ꝓp=ter quietatōnē caritatis. ꝓpter obseruatōnem bo ni cōmunis. Et ideo si crimen fit tale. siue corpo=rale fuerit siue spūale quod vergat i periculū rei=publice ciuitatis. vel huiusmodi dūmō sufficient possit ꝓbari qꝺ ptinet ad officiū accusatoris. ac=cusare tenet. Ita dr leuitici. v. Si peccauerit aīa

& audierit vocē iurātis testisq; fuerit qđ aut ipse vidit aut cōsci? est :misi indicauerit portabit iniquitatē suā. Que verba exponēs glosa sic ait. Si peccauerit anima. sed nō corp? qđ nō est subiectū peccati. vel anima id est volūtarie peccauerit. qa multū differt inē volūtarie peccātē & ñ volūtarie & ipe vidit scz eū facē qđ iurat se ñ feciſſe. aut ɔ sci? fuerit scz p bonoz reuelatōnēc Nota de secreti nō reuelatōne infra cōfessiō aut cōsci? fuerit p euidētē cōiectura: misi indicauerit vl sacerdoti vl iudici vel alteri qui pfit. portabit iniquitatē suam scz tāq; ipe iurasset & tāq; iniquitatē feciſſz. V ñ ambro. de officijs. li. j. Qui nō repellit a socio iniuriā tātū est i vicio qntū ille qui fecit. V nde vt accusatō iuste fiat tria sunt necessaria. primo vt in motiuo vel in animo sit dilectō. scđo in modo vel medio sit pbatō. tercio vt in termino vel fine vltimo sit emēdatō correctō vel punitō. ¶ Prio em̄ dico q ad iustā accusatōnē requirit q in accusātis motiuo vel animo sit caritas erga fratrē & dilectō. vt scz accusatoz nō ppt odiū vel vindictā fratrē accuset. sed poti? moueat ad accusādū ex caritate quā habet ad eū. Et tales qui sic accusāt non se debent iudicare maliuolos sed beniuolos. vt dicit aug? in regula. Non vos iudicetis esse maliuolos qñ hec iudicatis &c̄. ¶ Scđo vt iusta sit accusatō in mō accusādi debet esse pbatō. vt scz si accusat? rē de qua accusat negat accusatoz accusatōnez pbet p testes. Nam accusatio ad hoc est instituta. ne aliquis sustineat q̄si inocēs qui culpam habet. yſidoz? in li. sermonum Nullum iudices suspicōnis arbitrio. p? pba & sic iudica. non em̄ qui accusat sed qui vincit re? est ¶ Tercio vt iusta fit accusatio. i termino scz i fine vltimo debet esse emēdatō vel punitō. vtz supra vbi dr̄ q accusatō fit ppt q̄tuoz ratōnes. Ita q accusatoz in accusatōne alteri? vt sit iusta tria debet attēdere. primo fraternitatis dilectōnez. secūdo pbatōnis vigorem. tercio criminis correctōez vel punitōnem. vtz supra. Dec bea. tho. scđa. scđe q. lxviij. arti. j. argu. contra. & in coz. q. Et alex. iij parte summe. de triplici processu iudicij. arti. j. in coz. q.

¶ Q accusatio debet roborari scriptura propter tres rationes ¶ Ca. ij.

Secūdo pncipalit circa accusationē cōsiderare debem? roboratōez. scz qlit accusatō roborat. Debz em̄ scriptura accusatio roborari. Ita dr̄. secūda. q. viij. Accusatoz psone nunq̄ sine scripto recipiant. Hoc autē fit ppter tres rationes. scz ppt iudicis examinātis & sententiātis certificationē. tēpis fluētis dilationem vel preteritionē. accusatoris mutationē vel cauillatōnē. ¶ Primo enim dico q accusatō debet roborari scriptura vel scripto ppt iudicis examinātis & sentēciātis certificatōnē. cū enim iudex sit medius int accusantē & eum qui accusat. & ad examen iusticie quantū possibile ē certitudinaliter debeat pcedere. & vt certitudinalit examinet & sententiet. oportet q accusatio redigat in scriptis sicut & alia q̄ in iudicio agunt. ¶ Secūdo dico. q accusatio debet roborari scriptura propter temporis fluentis mutatōnem vel pteritionē. Nā ppter mutatōnem & fluxū temporis ea q̄ verbotenus dicunt facile labunt a memoria. & sic nō posset iudici certū esse quid & qualiter dictū fit. eo q frequenter ratō vtriusq; partis labit a memoria: & idoo iudex vt certā pferre sentenciā possit accusatio debet roborari & firmari scriptura q̄ est conseruatiua memorie. ¶ Tercō dico q accusatō debet roborari scriptura propter accusatoris mutatōnem vel fraudem. Nā frequēter cōtingit q nec accusatus nec accusatoz sunt cōstantes vel firmi i dictis suis. & ideo ne iudex ab eis fallat debz accusatio roborari scriptura. ¶ Ad cuius euidentiā nota quatuoz. ¶ Primū est. q licz accusatio in pſenti agat & post modicū debeat iudicis sententia promulgari. expedit tamen ad certudinez iudicij vt accusatō redigat in scriptis. tum ppter varietatem verboz. nam modicus verboz defectus sensum variat. tum propter multitudinē & varietatem auditoz. nā multi eadem verba audientes si interrogent non eo modo referrent ea ¶ Secundū ē q cū accusatō fit delatō alicui? de crimine. in accusatōne non semp est necessaria libelli conscriptō. sicut i leui crimine & in notorio. sed in graubo aut manifestis sicut dicunt goffredus & hostien. ¶ Terciū ē q nec accusatō vel libelli cōscriptio potest vel debz fieri ab absente vel a denūciante. sed a pūte & ab accusante. ¶ Quātū est q in accusatōne necessaria est scriptura & nō in denunciatōne. Cui? ratō ē. quia accusatoz obligat se ad probandum. vnde punit si probare nequiuerit. denunciatoz nō obligat se ad probandū & ideo sufficit si aliquis verbo denunciet ecclesie. q̄ ex officio suo pcedet ad emendatōnem fratris. Dec bea. tho. scđa. scđe. q. lxviij. arti. ij. argu. cōtra. in coz. q. & in solu. argumentoz.

¶ Q accusatō irritat triplici ratōne. ¶ Ca. iij.

Tercio pncipaliter circa accusatōnem considerare debem? irritatōnem. scz qualiter iniusta accusatō refutat iudicat & irritat tribo modis vel triplici rōne. ¶ Prima est cū accusatoz crimen falsum imponit. Scđa ē cū accusatoz verū crimen abscondit. Tercia ē cū accusatoz animū ab accusatōe deponit. Ita q tria sunt p q̄ tāq; iniusta accusatō irritat. scz calūnia. puaricatio & tergiuersatio. De his tribo dicit. scđa. q. iij. Accusatoris temeritas tribus modis detegit. aut em̄ calūniat falsum crimen imponēdo. aut puaricat verū abscondendo. aut tergiuersat totaliter ab accusatōne cessando vel desistendo ¶ Primo quidem modo accusatō iniusta redd̄ & ideo irritat cū accusatoz falsū crimē ipōit.

¶ Vbi nota q̄ si accusator ex errore ·scz ex ignorātia vel incertitudine fc̄ti vel ex leuitate aī vl̄ ex leuitate credēdi falsum crimē īpomit calūniari nō dr̄: cū his modis ad accusatōnem p̄cedit · imo hoc temeritas est · ¶ Si vero ex certa malicia accusādo vel in accusatione alteri⁹ fl̄m crimen impomit · tal̄ calūniari dr̄ · q̄d p̄hibet̄ leuit̄ · xix · Non facies calūniā p̄ximo tuo nec ī occulto nec ī manifesto scz iudicō · ¶ Sc̄do mō accusatio īusta redditˢ & irritatˢ cū accusator verū crimen abscōdit · Non em̄ q̄cūq; abscōdit vera crimina p̄uaricat̄ · q̄a hō ñ tenet̄ ad omnia crimina detegēda · sed solū p̄uaricat̄ si fraudulent̄ abscōdit ea ꝺ q̄bo accusationē p̄pomit: colludēs cū reo ꝓbas probationes dissimulādo & falsas accusatōnes admittēdo · Nā p̄uaricator dr̄ q̄si varicator · q̄a aduersā p̄tē aduuat prodita causa sua · Que p̄hibet̄ ezech̄ · xviij · Proiicite a vobis omnes iniq̄tates vr̄as ī q̄bo p̄uaricati estis · ¶ Tercio mō accusatio īusta redditˢ & irritatˢ cū accusator ab accusatione desistit Cū enim accusator ommino animū accusādi deponit & desistit ab hoc qꝺ īcepat tergiuersari dr̄ · q̄ tergū vertere videt̄ · qꝺ cōtingit duobo modis absq; vicio vel peccato · Vno modo si in ipo accusatōis processu cognouerit falsum esse id ꝺ q̄ accusabat · & sic pari cōsensu seipos absoluūt accusator & re? · Alio mō si p̄inceps ad quē p̄tinet cura communis boni accusatorē absoluit · Dec bea · t · sc̄da sc̄de · q · lxvij · arti · ij · argu · contra · & in cor · q · & in solu · argumētoꝝ ·

¶ Q̄ si accusator defecerit in accusatione tenetur ad p̄nam taliōis · & quare: ¶ Ca · ij ·

Quarto p̄incipaliter circa accusatōnem cōsiderare debemus punitionez · scz qualit̄ accusator puniat̄ · Si em̄ accusator in accusatione defecerit ad pnā taliōis tenet̄ · & hoc triplici rōe · ¶ Prīa ē vt pape volūtas & autoritas īpleat̄ · sc̄da ē vt iusticie eq̄litas teneat̄ · tcia est vt reipublice vtilitas cōseruet̄ ¶ Prima em̄ ratio quare accusator in probatōne deficiēs ad pnā taliōis tenet̄ est vt pape volūtas & autoritas impleat̄ · Vult enim & mādat papa adrian⁹ q̄ qui nō probauerit qꝺ obiecit: pnā quā inferre voluit patiat̄ · ¶ Secūda ratio est vt iusticie eq̄litas teneat̄ vel cōstituat̄ · Nā ad iudicē q̄ est medius int̄ accusatorē & accusatū ptinet vt int̄ eos eq̄litatē constituat · iusticie aūt eq̄litas req̄rit vt nocumētū qꝺ quis alteri intēdit facē ipe illud patiat̄ · ꝟm illud exodi · xxj · Oculū p oculo · dētem p dēte &c̄ · ¶ Vnde nota q̄ talio est cū id patit̄ quisq; qꝺ fecit scz beneficiētiā vel iniuriā · Vnde duplex est talio · Vna in bono quā dictat lex naturalis math̄ · vij · Oia q̄ vultis &c̄ · Est etiā vna ī malo · quā moises dictabat exo · xxj · Oculū pro oculo supple reddet · & hec lex erat ī p̄cepto ꝺuare maxīe si exigebat̄ ab eo · patiēti vō iniuriā erat p̄missa · q̄a scz p̄mittebat̄ ei vt vindictā expetēt · Si aūt odio & libidine hoc petebat peccabat mortalit̄ Leuit̄ · xix · Nō q̄res vltōnem &c̄ · Re · infra · vin dicta · ¶ Tercia ratō p̄ncipal̄ ē vt reipublice vtilitas ꝺseruet̄ ¶ Qui in accusationis ꝓbatōe defecerit duplr̄ peccat · Primo contra p̄sonā quā male accusat · Secundo contra rempublicam quam suo malo exēplo put ē in eo ad illud p̄uocat · & ideo dupliciter puniri debz · Primo ꝓpter culpā quaz omisit male & indebite accusādo · & hoc ē qꝺ dicit̄ deu · xix · Cūq; diligētissime p̄scrutātes inuenerit cōtra fratrem suū falsum testē dixisse mendaciū · reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit · q̄d pertinet ad iniuriā p̄sone · Secūdo debz talis puniri ꝓpter reipublice iniuriā · scz quia suo malo exēplo q̄ntū est in se p̄uocat alios ad similia faciendum Vñ ibidez subdit̄ · & auferes malū de medio tui vt audiētes ceteri timorē habeāt & nequaq̄ talia audeant facere · ¶ Ad cui⁹ euidentiā nota tria · Primū ē q̄ si accusat⁹ innocēs fuerit potest accusanti iniuriā suā remittere · maxime si nō calūniose accusauerit sed ex animi leuitate · iniuriā aūt quā talis accusator reipublice facit p̄nceps qui curam reipublice gerit nō potest remittē · ¶ Se cūdū ē q̄ accusator q̄ in ꝓbatōe defecerit duplicē meret̄ pnā · scz pnā taliōis in recōpensatōnem nocumenti qꝺ p̄ximo inferre intentauit · & pnā infamie ꝓpter malicia ex q̄ calūniose aliquē aliū accusauit · ¶ Terciū est q̄ p̄inceps q̄ reipublice curā gerit q̄nq; quidē remittit tali accusatori pnā & nō abolet infamiā · q̄nq; aūt īfamiā abolet · Vñ & papa p̄t huiusmodi infamiam abolere · ¶ Sed ctra · papa gelasius dicit oppositū · Quāq̄ aīas p pniam saluare possum? · īfamiā tñ abolere nō possum? · Rñdeo & dico · q̄ verbū gelasij dicētis q̄ infamiā abolē nō possum? debz ītelligi tribo modꝺ scz vl̄ de īfamia facti · vl̄ qa īfamiā aliq̄n abolē nō expedit · vel de infamia irrogata p ciuilē iudicem sicut adrian⁹ dicit · Dec bea · t · sc̄da sc̄de · q · lxvij · arti · ij · argu · contra · & in cor · q · & in solu argu · ¶ Q̄ in accusatōne legitima ꝺsideranda sunt tria

Accusator vel accusatio · ¶ Ca · v ·

Ad maiorē euidētiā p̄dictoꝝ circa accusatōnem cōsideranda sunt tria · scz actus cui liceat · modus q̄ cōueniat · temp⁹ quod expediat · Vel alit̄ · pfectio supioritatis · condicō necessitatis · obſuatio vel attentio tempis · ¶ Prīo ad accusationē req̄rit̄ pfectio supioritatis · scz vt accusās sit ī fide vite bonitate & autoritate vel dignitate supior accusato · ꝓpt̄ qꝺ infidelis fidelem · malus bonū & subdit⁹ p̄latū suū accusare nō p̄t · ¶ Vbi nota duas distinctōnes · Prima ē q̄ q̄dā accusatores sunt noti · quidā ignoti · Ignoti p̄hibētur accusare p̄latos · noti p̄mittūt̄ cū distinctōne sequenti · ¶ Sc̄da distinctio ē q̄ accusatio q̄ fit aut p̄cedit ex affectu maligmitatis & a malis & a crimmosis · aut p̄cedit ex affectu caritatis & a bonis · Primo em̄ subditi q̄ ñ ex affectu caritatis

sed prauitatis & maligmitatis & velut criminosi vitā ꝑlatoꝝ diffamare & reꝑhēdē q̄rūt ꝓhibentꝫ accusare ꝑlatos suos. Vñ sardimense cōciliū. ij. cā q. vij. sic ait calixt⁹ papa. Hoi q̄ nō sunt recte fidei & ꝺuersatōis & q̄ꝝ vita ē accusabilis. & q̄ꝝ fides & vita & libertas nesciꝫ. neq; viles ꝓsonas ī eoꝝ recipiam⁹ accusationē. quod ꝑ quatuoꝛ exempla ꝓbaꝫ ¶ Primo exēplo cham. Vñ clemēs papa. sc̄da. q. vij. sic ait. Qualis damnatio eis imminet q̄ īm ꝑres peccāt ꝺiuina scriptura oñdit. si emī cham q̄ non operuit pudēda patris maledict⁹ est genī. ix. multo ampliori damnatione digni sunt qui patribꝰ legatione dei fungentibꝰ contumeliā inferūt. ¶ Secundo ꝓbaꝫ exemplo ouium siue pastoꝝ. Vnde canō pȳ. vj. q. j. sic ait. Oues pastorem suum non reprehendant. plebs mgrm suū non accuset. sed nec vulg⁹ eum arguet quia non est discipul⁹ sup magistrū. math. x. ¶ Tercio ꝑ baꝫ hoc idē exēplo marie sororis aaron. legiꝫ em numeri. xij. ꝙ maria soror aaron q̄ post transitū maris rubri īmnū cantare meruit. postea accusās moisen. eoq; ethiopissam duxit vxorem lepra p̄cussa est. ¶ Quarto ꝓbaꝫ hoc idē exemplo dauid qui ꝑcussit cor suum. eoq; ꝑcidit oram clamidis saul. Ex quibꝰ videꝫ ꝙ subditi ꝑlatos suos non ꝑnt accusare. licet etiā bonī sint & ꝑlati mali. Hoc ꝓbaꝫ. quia beat⁹ theleſphor⁹ papa. vj. causa. q ꝑma sic ait. Dei ordinatōnē accusat q̄ eos q̄ ab eo cōstituūꝫ accusat sacerdotes ¶ Secūdo si subditi sunt idonei. scz ꝙ ex affectu caritatis & vt bonī accusent. talibꝰ subditis licet ex caritate accusare ꝑlatos suos. qđ ad ꝑns triplicit ꝓbo ¶ Primo ratōne. sic. q̄a sicut laudabile & discretū est reuerentiā & honorem exhibere prioribꝰ. ita rectitudinis dei & timoris est si qui īm eis indigent correctione nulla dissimulatōne postponere. ne totū (quod absit) corp⁹ morbo inuadat si languor nō fuerit curat⁹ ī capite: & ē ratō beati grego. ¶ Secūdo ꝓbo hoc idē canone. Nā bea. gelasi⁹ papa sc̄da causa. q. vij. scribēs q̄busdā subditis ita dicit Si q̄d īm ecclesia damnī pontificē vīm videritis admittere. mox auribꝰ nostris relatōne signate vt q̄d fieri debeat censeam⁹. ¶ Tercio ꝓbo hoc idē autoritate grego. q̄ īm eodē libro aꝓbaꝫ. ꝙ q̄dā epūs inter alia mala corporali crimine lapsus a suis clericis accusat⁹ atq; cōuict⁹: ab epāli dignitate deposit⁹ ē. Nec bea. t. sc̄da. sc̄de. sub q̄dam opēdio tangit. q. lxvij. arti. ij. īm so. j. argu. Et alex. prolixe ponit. xxvij. arti. ij. vtrū subditi possint accusare ꝑlatos suos.

¶ Qꝫ accusatoꝛ legitim⁹ q̄tuoꝛ ī se debz hr̄e. Ca. vj

Secundo ad legitimā accusationē req̄riꝫ modus q̄ cōueniat seu cōdicio necessitatis Ad hoc enim ꝙ sit legitimus accusatoꝛ īm se q̄tuoꝛ debet hr̄e. scz iudiciū discretōnis. zelū correctionis. verbū veritatis. gradum vel statum bonitatis. ¶ Primo enim legitim⁹ accusatoꝛ hr̄e debz iudiciū discretionis. eoq; terribiliꝫ dicitur. math. vij. ī qua mensura mensi fueritis remetieꝫ vobis. Et ideo ꝝm leges ab accusatione repelliꝫ mulier & etiā paruul⁹ ꝓpt̄ defectū discretōnis: misi ī q̄busdā casibꝰ. Re. infra. testimoniū. ¶ Secūdo legitim⁹ accusatoꝛ debz hr̄e zelū correctōis vel caritatis. quē respicit illa ꝓhibitio. leui. xix. non oderis fratrē īm corde tuo. sed publice argue eū. Ex inde etiā ē ꝙ ꝓpt̄ suspicōnē corruptionis q̄tuoꝛ genera hominū excludūꝫ ab accusatōe. scz inimici ꝓpt̄ suspicōnē mali odij. amici aduersarij ꝓpt̄ suspicōnē mali amoris. serui ꝓpter suspicionem timoris. ꝝm legem conomizatam. ij. causa. q ꝑma. cupidi turpis quest⁹ causa. vt qui propter pecuniā accusāt aliquē. sicut dr̄ īm eodē. Nā sicut dicit bea. grego ¶ Quatuoꝛ modis iudiciū hūanū puertiꝫ. scz timoꝛe. dū metu ꝑtis aliquē ꝑtimescim⁹. cupiditate. dū ꝑmio alicui⁹ animū corrūpimus. odio. dū contra quemlibz aduersarium molimur. amoꝛe. dum amico vel ꝓximo quo contendimus auxiliū ꝑstare. ¶ Tercō legitim⁹ accusatoꝛ debet hr̄e verbū veritatis. Vñ legiꝫ leuit xix. Nō facias calūmias ꝓximo &c̄. Nā calūmia ē falsi criminis impositio. Et inde ē ꝙ ꝓpt̄ crimē falsitatis excludūꝫ ab accusatione infideles & detractoꝛes. infideles ꝓpt̄ ꝑuersionē veritatis circa diuina. Vñ canon pij pape. ij. cā. q. vj. sic ait: Reprobari oportet eoꝝ redargutiones qui ī recta fide suspecti sunt. Detractoꝛes excludūꝫ ꝓpt̄ peruersionē veritatis circa humanā famā. Vñ beazepherin⁹. ij. causa. q. vj. Detractoꝛes q̄ diuina autoritate eradicandi sunt submouem⁹ ab accusatione & testimonio. ¶ Quarto accusatoꝛ legitim⁹ debz hr̄e gradū vel statū bonitatis scz innocentiā ei⁹ de q̄ accusat. ne replicēt cōtra eū illud apo. ad ro. ij. q̄ dicis non mechandū mecharis. Qua rōne ab accusatione tria hominū genera excludūꝫ. scz īfames. ꝺspiratoꝛes. anathematizati. Infames ꝓpt̄ īfamiā bonitatis. tales emī sunt criminosi. Vñ bea. euzebi⁹ papa. ij. causa. q. v sic dicit. Ad accusatonē nullaten⁹ admittēdi sunt q̄ īfames sunt. q̄a funesta ē vox eoꝝ. Conspiratores excludūꝫ. ij. q. vj. ꝺspiratoꝛes. Excōmunicati excludūꝫ ab accusatōne ꝓpt̄ ꝺtemptū ꝑtis. Vñ bea. fabian⁹ papa. ij. causa. q. vj. sic ait. Omnes quos sāctoꝝ patrū statuta anathematizauerint: ab accusatione omniū fideliū amouemus. Nota tñ ꝝm iohēm papā. ij. cā. q. vj. q̄ aliud ē excōmunicatio. aliud anathematizatō. q̄a excōmunicatō a fraterna societate sepat. anathematizatio vero a corpe xp̄i (qđ ē ecclesia) rescindit. Nec alex. ij. pte sūme. q. xxvij. āti. v. q̄s ꝺdicōes debeat hr̄e legitim⁹ accusatoꝛ ꝑ totū.

¶ Qꝫ ad accusatōez requiriꝫ p̄ntia vtriusq; ꝑtis

Tercio circa accusationem ¶ Ca. vij. considerāda est obſuatio tp̄is vel ordinis. scz de quo crimine & quo ordine q̄s

debeat aliquẽ accusare · Ad hoc em̃ qꝫ aliquis rõ-
nabilit̃ possit aliquẽ accusare duo spẽalit̃ debz at-
tẽdẽ · scz pñtiã vtriusꝫ ptis & euidẽtiã crimimis ·
ita qꝫ vterꝫ sit pñs & crimẽ sit patẽs vl̃ euidẽs
¶ Primo em̃ ad accusatõz requirit̃ qꝫ vterꝫ sit
pñs · scz accusans & accusatus · Ita dr̃ · ij · q · vnꝫ ·
p scripta nullũ absens accusare pt̃ · nec ab aliquo
accusari · Et sup illud deu · pmo · audite illos & qꝺ
iustum ẽ iudicate dicit glo · interli · Nemo iudi-
cãdꝰ nisi pꝰ audit? · ¶ Tercio hea · felix · nꝫ · cau-
sa · q · ix · sic ait · Absente aduersario non audiat̃
accusatoz · nec absente alia pte sentẽcia a iudice
data vllã obtinebit firmitatẽ · ¶ Quãto hea · cozne
liꝰ in eadem sic ait · Omnia q̃ aduersus absentẽ in
omni negocio aut loco agũt̃ aut iudicãt̃ omnino
euacuent̃ · qa absentẽ nulla lex damnat · Rõ aũt
q̃re accusatoz non pt̃ aliquẽ accusare nisi in eius
pñtia ẽ ista · quia alit̃ est de denũciatõne crimmis
& alit̃ de accusatõne alicuiꝰ de crimine · Nam de-
nũciatõ pt̃ fieri absente pte · eoꝫ denũciatoz non
obligat se ad pbandũ · Accusatõ vero fieri nõ pt̃
nisi pñsente accusato · eoꝫ accusatoz obligat se ad
probandum · & ideo si probare nequiuerit & in
probatiõe defecerit punit̃ · vt dicit hea · tho · scꝺa
scꝺe · q · lxviꝫ · arti · ij · in solu · nꝫ · argu · Ratõ aũt
quare iudex nõ pt̃ reũ absentẽ iudicare vel dã-
nare ẽ · quia iudex nullũ pt̃ sine cõuictõne dam-
nare · conuictio aũt fit p rei euidentiã vl̃ accusati
cõfessionẽ · ideo eiꝰ pñtia ẽ necessaria · sine q̃ dam-
nari nõ pt̃ · Vñ aug? · ij · q · j · Nos in quẽq̃ sentẽ-
ciã ferre ñ possem? nisi in conuictũ aut spõte cfessuz
Et zepherin? papa · nꝫ · cã · q · ix · sic ait · Absens
nemo iudicet̃ · qa & diuine & hũane hoc pbibent
leges ¶ Ad cꝰ euidẽtiã nota · qꝫ absens ex ctuma
cia ẽ · q̃ citatꝰ cõtemnit cparere · & taꝝ pt̃ absens
iudicari · Vñ · numeri · xvj · habet̃ qꝫ moises iudi
cauit dathan & abiron̄ absentes · q̃ vocati a moise
dixerũt ñ veiem? · & ita mãdatũ moisi ctẽpserũt
vnde absens ꝓpt̃ ctumaciã iudicari pt̃ · Hec duo
scz publica infamia & rebellio vl̃ ctumacia tenẽt
locũ accusatõis · Primo publica infamia · gen̄ · nꝫ
vox sanguinis fratris tui &c̃ · Secꝺo contumacia
eoꝫ iudicem impedit ne possit ꝓcedẽ ad senten-
ciã ferendã · vt dicit hea · t · scꝺa · scꝺe · q · lxviꝫ ·
arti · nꝫ · in solu · ij · argu · Absens vero ex ipotẽtia
siue iusta causa q̃ pbibet̃ coram iudice cõparere : ñ
potest legitime iudicari · vt p diuinas & humas
nas leges patet supra · Hec alex · nꝫ · pte summe ·
q · xxvj · arti · x · & ix · in coz · q · & ibidẽ infra · q ·
xxvj · arti · ij · vtꝫ absens reus pt̃ iudicari p to-
tũ · ¶ Secundo pncipalit̃ ad legitimã accusatõnẽ
requirit̃ vt crimen de quo quis aliũ accusat sit e-
uidens · Nullus em̃ de crimine quod solus nouit
& testibꝰ pbare non valet : pt̃ aliũ accusare · quod
triplicit̃ probo · scz rõe · autozitate & simlitudine
¶ Primo rõne · sic · Illud crimẽ qꝺ probari nõ pt̃
accusari non potest nec debet · Cui? ratõ ẽ · quia
accusatoz deficiẽs in probatiõe illud nocumentuz
vel illã penã merek̃ pati · quã alij tẽptauit infer-
re · eoꝫ accusatoz ad penã taliõis se obligat · vtz
supza · ca · nꝫ · q̃lit̃ accusatoz puniat̃ · Reꝙre ibidẽ ·
sed occlta pbari ñ pñt · gl̃ &c̃ · ¶ Vbi nota qꝫ a-
lit̃ ẽ in denũciatione & aliter in accusatõe · quia in
denũciatõne nõ ẽ necessaria probatõ · eoꝫ in denũ-
ciatione nõ intendit̃ punitio peccãtis sed emen-
datõ eiꝰ · & ideo nihil agit̃ cõtra eũ vñ non est in
denũciatõe probatõ necessaria · sed in accusatõe
intendit̃ punitio accusati & ideo necessaria ẽ pro-
batio · Hec hea · tho · scꝺa scꝺe · q · lxviꝫ · arti · nꝫ ·
argu · ij · Secꝺo hoc idẽ pbo autozitate canonis
Nã canõ euaristi pape · causa · ij · q · pma · sic ait ·
Nullũ ante iustã & verã pbatõnem iudicare aut
damnare debem? · qꝺ tali rõne oñdo · Judex pu-
nire nõ pt̃ nisi veniat ad noticiã eius · non potest
aũt venire ad noticiã eiꝰ nisi sufficienter probet̃
cũ gl̃ occulta pbari non possint · gl̃ &c̃ · ¶ Tercio
hoc idẽ pbo similitudine vel exẽplo de iuda · Vñ
sup illud math̃ · xxvj · vnꝰ ex vobis me traditu-
rus ẽ aug? · sic ait · Dñs dixit ex vobis & ñ ex no-
bis ex vobis ẽ em̃ a quibꝰ p iudiciariã pfatẽ ofes-
sus aut cõuictus nõ ẽ · ac si diceꝝ · Etsi ego p oc-
culti iudicij sentẽciã eũ habeo damnatũ · vos tñ
adhuc p tollerãtiã sustinete · ¶ Ad cuiꝰ euidẽtiã
de occultis & manifestis dat̃ taꝝ distinctõ · Que-
dã em̃ sunt manifesta iudici & occulta vel ĩ cog-
nita aliis · Quedã vero alia sunt maifesta aliis &
occulta iudici · Quedã vero alia nota sunt iudici &
aliis · In primo em̃ casu scz cũ aliq̃ sunt occulta
iudici & nota vel manifesta aliis nõ pñt a iudice
iudicari · nisi pꝰ probata & conicta · Vnde canon
melchiadis pape sic ait · Primo sup oĩa diligent̃
inquirite · neminẽ cõdẽnetis añ verũ iustumqꝫ iu-
diciũ · nullũ iudicetis suspicõnis arbitrio · sed po
probate & postea caritatiuã proferte sentẽciã · &
quod vobis ñ vultis fieri · aliis nolite facere · tho-
bie · nꝫ · In secꝺo aũt casu scz cũ q̃dã sunt nota iu-
dici & aliis occulta sine examinatõe a iudice pu-
niri ñ pñt · qa dũ accusatoris psõa sumit̃ · iudicia-
ria pstas amittit̃ · in vna & eadẽ causa nullꝰ pt̃
esse accusatoz & iudex · In tercio aũt casu scz cum
crimẽ sit notũ vel manifestũ & iudici & aliis · pu-
ta cũ aliqꝫ crimẽ ꝺmittit in ꝺspectu iudicis sub o-
culis multoꝝ · scz qꝫ ĩterficit aliquẽ videntẽ iudice
& in cõspectu multoꝝ · tũc distinguẽdũ ẽ dupli-
cit̃ · quia aut talis homicidij crimen ꝺmittit coram
iudice ñ sedẽte loco iudicis & coram paucis duobꝰ
vl̃ tribꝰ ꝓpter quos nõ dicit̃ factũ vl̃ crimen pu-
blicũ · quia iudice absente ñ posset iudicari sine p-
batõe · Si vero crimẽ homicidij ꝺmisit coram iudi-
ce sedẽte loco iudicis · tunc aut negat interfeciss̃e
eũ quem in oculis iudicis & multoꝝ ĩterfecisset ·
& ĩ hoc casu ĩ talem sine examinatõe fieri pt̃ pu-
nitõ · aut talis ofitet̃ crimen · & tũc iudex talem
p ꝓpam ofessionem cõuictũ pt̃ punire ¶ Secũdo

est distinguēdū · ꝙa duplex est cōfessio · scz ſmois & cōfessio facti · cōfessio facti est vbi publicū factū ē · & tūc ipa euidētia opis reū esse testat' · ꝙa ope publico crimen cōfitet' . Vnde q̄is neget verbo sicut fecit caim q̄ dixit nescio dñe · tñ ipa facti euidētia ofitet' · sic ibi dr · vox sāguinis fratris tui ad deuz &c̄ · gen · mj · Dec alex · nj · pte summe · q · xxvj · arti · vtrū iudex possit sine accusatione alteri? iudicare · in coz · q · & ī solu · argu · ¶ Est tamē sciēdū ꝙ dr aliq̄d esse euidēs vel notoriuz duobo modis · Est em notoriū iuris & notoriū facti · Notoriū iuris est illud de q̄ quis canonice damnatus est · sicut decretalis dicit · Notoriuz iuris est de q̄ quis canonice cōdemnat' · vel añ notoriū nō diffitet' · Notoriū vero facti dr duplicit' · vel facti p̄sumpti · vel fcti manifesti · Notoriū facti p̄sumpti ē vt patrinas · filiatō · sicut dicit lex · quia semp mater certa est etiam si vulgo cōcepit · pater vero est quem nuptie demōstrāt · Notoriū vero fcti manifesti de quo fama publica suū p̄stet admiculū · & ipa rei euidētia ꝓtestat' · nec potest aliq̄ tergiuersatōne celari · sicut dicit decretalis · Quocunq̄ istoz modoz crimen notoriū sit potest iudex ex officio suo punire crimmosum · q̄is coā eo nō accuset' nec testibo cōuincat' · Dec alex · nj · pte summe · q · xxix · argu · cōtra · de ꝓbatōne p̄sumptionū · vtrū talis probatio fit in iudicio admittenda · in coz · Re · infra · p̄sumptio ·

¶ Q accusato iuste ñ licz veritatē negare · Ca · j

Accusatus iuste · Nota ꝙ iuste accusato etiam condemnato ad mortem non licent tria · scz veritatem negare · ad superiorem appellare · mortē subterfugē · vel se defendere · ¶ Primo dico ꝙ iuste accusato non licet veritatem negare : Cum aūt iudex requirit veritatē ab accusato ſm ordinē iuris · & hoc ī tribo casibo vel in tribo modis · Prim? ē q̄n ꝺ crimīe publico p̄cessit īfamia · Dec cūd? q̄n apparuerūt de crimīe certa & vera indicia · Terci? ē cū ꝺ crimīe p̄cessit ꝓbatō semiplena tūc in his tribo casibo tenet' accusatus veritatem cōfiteri · q̄ aūt veritatē tacet & falsitatē dicit mortalit' peccat · quod patet triplici ratione · prima est ꝓpt' dei gloriam quam nō tribuit · secunda est ꝓpter iudicis iusticiam quā puertit · tercia ꝓpt' accusatoris pnā vl' iuriā quā intēdit ¶ Primo em ī iudicio veritatē tacēs vel falsitatē dicens peccat mortalit' ꝓpter dei gloriā quā nō tribuit : & formo ratōnē sic · Qui deo nō dat gloriā & honorem peccat mortalit' · eoq̄ ex p̄cepto dīno oīes ad hoc obligamur · Vñ apo · pme ad coz · x · sic ait · Omia q̄cūq̄ facitis in gloriā dei facite · Sed q̄ cū int'rogat' a iudice ſm ordinē iuris in iudicio cōfitetur peccatum suū : dat deo gloriā · Ita dixit iosue · vij · Fili cōfitē peccatū tuū & da gloriā deo · g̃ ꝑ oppositū q̄ pctm celat vl' excusat vl' negat mortalit peccat · ¶ Secūdo in iudicō veritatē non cōfitens vel tacēs vel falsitatē dicēs cū a iudice ſm ordinē iuris interrogat' mortaliter peccat ꝓpter iudicis iusticiā quam impedit · & formo sic ratōnem · Qui non obedit suo supiori in quo obligat' mortaliter peccat · sed iudex ē supior respectu ei? qui accusatur vel iudicat' · g̃ ei obedīe tenet' · sed veritatē tacēs & nō ofitens & falsitatē dicēs : suo iudici nō obedit & eius iusticia impedit' · g̃ mortalit peccat Propt' qd dicebat iob · xxxj · Si abscondi q̄si hō peccatū meū · & celaui in sinu meo iniquitatē meā &c̄ glosa · Si abscondi timore pene in iudicō interiori · s · conscie · vel timore pene in iudicō scz curie & hoc vel indebite negando vel excusando · Et subdit q̄si hō · Super q̄ verbo grego · sic ait · Vsitatū generis hūani viciū ē : & libent' peccatū omittē · & cōmissum negando abscondē · & cōmictū defendendo multiplicare · Vel dicit q̄si hō · sicut peccatū adam excusare voluit ꝑ mulierē & mulier ꝑ ꝓpētē gen · nj · Et subdit pctm meū · q̄si bona vult vbiq̄ p̄dicari & mala tegi · Et subdit · & celaui ī sinu meo iniq̄tatē meā · glo · In sinu iniq̄tatē celare est latibilis sciam occultare · vel peccata ī mēte tāq̄ ī sinu retinere · ¶ Tercō in iudicō nō confitēs veritatē vel tacens & falsitatē dicens peccat mortaliter ꝓpter accusatoris pnā offensā vel iniuriā quā intendit · & formo sic ratōnem · Quicūq̄ scienter est causa mali vel nocumenti alterius peccat mortalit' · sed accusatus iuste negans veritatē vel cōfitēs falsitatē est causa dāni vel nocumēti accusatoris q̄ punit' si in accusatione deficiat · g̃ &c̄ · ꝓpt' qd dicebat psal · Nō declines coz meū in vba malicie · ad excusandas excusatōnes ī peccatis · ¶ Ad maiorē tñ euidētiā p̄dictoz nota hic q̄tuor · Primū ē ꝙ accusare seipm ī foro exteriori nō licz q̄a tūc cēt cā mortis sue · quā chriso · phibz dicēs · Nō tibi dico vt te ꝓdas in publicū · nec apud aliū te accuses · Secūdū aūt scz q̄n accusat' ab alio tenet' dicē veritatē & talis q̄ ī iudicio accusat' & interrogat' cū veritatē cōfitet' nō ꝓdit seipm : sed ab alio ꝓdit' nec occidit seipm · ¶ Scd̄m ē ꝙ aliud est veritatē tacē & aliud veritatē negare vel falsitatē ofiteri · Primū ei scz vitatē tacē q̄nq̄ ē licitū · q̄a hō ñ tenet' sp vitatē vel oīez vitatē dicē vel ofiteri · In cui? exēplū habet' math · xxvj · ꝙ xp̄? int'rogat? a pilato nō rndit ei verbū · ita vt miraret' pilat? · nā omumit' dr ꝙ oīe vbū ñ habz rnsuz · Scd̄m aūt scz negare veritatē & falsitatē dicē vel ofiteri ī casibo supradictis ē pctm mortale · vtz supra hoc eodē ca · p tres rōnes ¶ Terciū est ꝙ cū iudex ñ req̄rit veritatē ab accusato ſm ordinē vel formā iuris · tūc accusat? ei rndē ñ obligatur · sed pt' subtfugē · vl' ꝑ appellatōz · vel ꝑ modū aliquē licitū · Si aūt exigit veritatē ſm formā & ordinē iuris · tunc veritatem confiteri tenetur · & contrarium faciens veritatem occultando & falsitatem confitendo mortalit' peccat · vt patz supra

¶ Quartū est qꝫ nō licet reo accusato in sāguinis causa corrumpe aduersariū suū. Cuius ratio ē hec qa nulli licet alium ad culpā īducē vt ipe euadat penā. & ideo si qs ī causa sāguinis corrumpat aduersariū suū pecunia vel huiusmodi peccat qdē īducēdo eū ad illicitū. ¶ Sed forte arguēs ī oppositū . qa fm iura ciuilia ī causa sanguinis licitū est ciuilibz aduersariū corrumpe. Rñdeo duobz modis. scz primo qꝫ multa fm leges humanas impunita reliquūt q̄ fm diuinū iudiciū sunt pcta. vtz in simplici formicatōne. ¶ Secdo dico qꝫ corrumpe aduersariū etiā fm leges humanas ꝫ tāto dr esse licitū qa huic pcto lex ciuilis ñ adhibet penā Dec. b. t. scda. secūde. q. lxix. arti. j. argu. cōtra & ī cor. q. & ī solu. argu. & ibidem arti. ij. ī cor. q. & in solu. ꝑmi argu.

¶ Qꝫ nō licet accusato iuste appellare. ¶ Ca. ij.

Secūdo dico qꝫ iuste accusato nō licet ad supiorē appellare. quod tali ratione ostēdo: Nulli licet se calumniose defendē vl alteri iniuriā facē. sed iuste accusat? cū se defendit causā moris afferēdi ne cōtra eū sentēcia pferat alis infert iniuriā. quod patet duplicit ¶ Primo em̄ talis offendit iudicē quem impedit ne suū officiū exequat. ¶ Secūdo talis offendit accusatē quē impedit ne ꝑ se sentēciam exequat. g̃ iuste accusatus non pt ad supiorē iuste appellare vel licite. tū qa facit iniuriā iudici cui? officiū impedit. tū qa facit iniuriā illi accusāti cui? iusticiā subterfugit vtz. Et ideo dr. ij. q. vj. oīo pumē dus est cui? iniusta appellatio pnūciat. Si vero fit qs iuste accusat? & iuste g̃uat? a iudice. tal pt licite a iudice appellare. & hoc ofidētia iuste cause. vt scz iuste a supiori iudice iusticiā assequat q̄ sibi ab īferiori iudice denegat iuste. qd duplicit ꝓbo. scz rōe & autoritate ¶ Primo rōne sic. In tanto debet qs subici pati vel iudici īferiori inqntū ordinē supioris cōseruat. a q̄ si exorbitauerit subici ñ oportet. sed pati supiori. Ver bigra ¶ Si procōsul aliqd iusserit & aliud impator cōtēpto mādato īferioris obediēdū est mādato supioris. vt dicit glo. sup illo verbo ad roma. xiij. qui resistūt: ipi sibi dānatōnē acquirūt. Vñ cū iudex iniuste aliquē g̃uat qntū ad hoc pati ordinē supioris relinqt. fm quē ordinē necessitas sibi iuste iudicādi imponit. & ideo licitū est ei q̄ cōtra iusticiam grauat ad directionē supioris potestatis recurrere appellādo. vel añ sentenciā vel post. ¶ Secūdo probo hoc idē autoritate. Nam paul? iniuste g̃uat? ad cesarem appellauit vt dr actuū xxv. Dec bea. tho. scda scde. q. lxix. arti. iij. argu. cōtra. & in cor. q. & in solu. j. argu. & infra appellatō.

¶ Qꝫ iuste cōdēnato ad mortē nō licet se defendē

Tercio dico qꝫ iuste dnato ¶ Ca. iij.

vel cōdēnato ad mortē nō licet se defendere. imo contrarium faciens mortaliter peccat. qđ ꝓbo triplici ratōne. scz qa talis resistit dei ordinatōi. iudiciarie pātī. publice vtilitati.

¶ Prima ratō est talis. Quicūqꝫ dei ordinatōi resistit & prouidentiā dei offendit mortalit peccat. & p osequēs sibi eternā damnatōnē acquirit. vt dicit apo. ad roma. xiij. sed dei prouidētia & ordinatō ē qꝫ iferiora p media & media p supiora vl supma regāt. Vñ ꝑme pe. ij. c. Subiecti estote &c̄. & sequit. ad vindictā malox. laudē vero bonox. Cū g̃ iuste cōdemnat? ad mortē se defendit iudicō sentencie & p osequēs ordinatōi dine resistit. g̃ mortalit peccat ¶ Secūda rō ad hoc idē probādū ē talis. Qui resistit cui subiici & obedire tenet mortaliter peccat. sed qlibz tenet subici & obedire iusticie iudicis tanqꝫ suo supiori. g̃ cōtrariū faciēs & se defendēs a morte contra iusticiam iudicis mortalit peccat. Qꝫ aūt talis teneat obedire suo supiori probo autoritate apo. ad ro. xiij. sic dicentis. Omnis aīa potestatibo sublimioribo subiecta sit. Et subdit causā dicēs. nō em̄ ē pās nisi a deo. Que verba exponēs haimo sic dicit. Omnis aīa id ē homo nō coacte sed sponte & volūtarie fiat pātibo sublimioribo scz secularibo bonis & malis. Si em̄ bon? fuerit qui tibi pest nutritor tu? ē. si vero mal? fuerit temptator tu? ē. g̃ & nutrimenta libent accipe & in temptatōne approbare. Et subdit apo. ratōnē hui? subiectōis dicens. non em̄ est pās nisi a deo. Vbi aug?. sic ait. Aliud est volūtas. aliud pās. volūtas autez nocendi non potest esse a deo. sed ab hois animo. potestas aūt nocendi nō potest esse nisi a deo. Et subdit aug?. causā q̄re potestas nocēdi sit a deo dicēs. Inmisti aūt nō ē vt improbis accipientibo pātem nocendi bonox patientia pbet & malox iniquitas puniat. Nam per potestatē datā dyabolo iob probat? ē vt iust? apparēt. petr? temptatus est ne de se psumeret. paul? colaphizat? ē ne extolleret. iudas reprobat? & damnat? est vt se suspenderet. ¶ Tercia ratō ad hoc idem probādū ē talis. Qui omunem vtilitatē offendit ꝑt bonū pticulare mortaliter peccat. sed iuste sentenciat? vel cōdemnatus ad mortē si se defendit: cōmunem vtilitatē offendit. eoqꝫ ex liberatōe vel defensiōe mali viri iuste cōdemnati ad mortē: tota cōmunitas ledit & conturbat. velut massa ex fermento. vestis ex vme. corp? ex mēbro putrido. Si vero aliqs iniuste odemnat ad mortē. tūc ī talibo casibus licitū est resistere malis pncipibo. sicut licet resistere latrombo. Nā violentia malox pncipum similis ē violentie latronū. vñ ezech. xxij. Principes eius in medio ei? q̃si lupi rapiētes pdā ad effundendū sanguinē. ¶ Ad maiorē tn euidentiā pdictox nota hic tria. Primū ē qꝫ licet natura ad resistendū inclinet cōtrariis corrumpentibo cū pt non solum in hominbo sed etiā in animalibo & in sensibilibo. tn rō hommi ē adta vt ea ad q̄ natura inclinat nō passim sed fm ratōnis ordinē exeq̄t.

Et ideo nō quelibet defensio sui est licita. sed q̄ fit cū debito moderamine rationis ¶ Secdm ē .q̄ aliud est sibi inferre mortē quod nūq̄ in aliq̄ casu licet. vtz infra homicidiū sui. reqre ibi. & aliud ē ab alio pati mortē cū iuste iudicat vel sententiatur ad mortem. & tūc tenet. Verbigra. ponam? q̄ aliquis iuste occidēd? in carcē vel alio loco sit reclusus. talis si fugit de loco illo non peccat. imo si potest tenet fugē. & si manet & non fugit si pt peccat mortalit. Cui? ratio est. qa null? debet facē illud vñ mors sequat. & si facit mortalit peccat. & ideo manere in loco vnde ducat ad mortē est facē illud vnde mors sequit. g̃ &c. Vñ non tenetur resistē agēti nec debz q̄n patiat qd iustū est. Secdo p̄bo hoc idē exemplo. sic. Ponam? q̄ aliquis sit cōdēnat? vt fame moriat talis nō peccat vt cibū occulte sibi mīstratū sumat qa nō sumere esset seip̄m occidē. Cñ resistere sibi iuste inferenti mortem non licet ꝓpt̄ rationes predictas. ¶ Terciū est q̄ licet quilibet pl? sibi q̄ alteri teneat. tñ nec alteri nec sibi tenetur facē cōtra ordinē ratōis. vt verbigra. Licet em̄ qlibet teneat eripe alium cōdemnatum ad mortem iniuste. vt dicitur. prouer. xxiiij. erue eos qui ducuntur ad mortem &c. tamen nullus debet contra ordinem iusticie resistendo liberare alium iuste condemnatum ad mortem neq̄ etiam seip̄m. Hec beatus tho. scda scde. q. lxix. arti. iij. argumento cōtra. & in cor. q. & in solu. trium argumentorum ibidem.

¶ Q̄ adoratio est actus q̄tuor vtutū ¶ Ca. j.

Adorato ¶ Circa adoratōnē tria cōsiderare debem?. scz actū debitum. modum variū. locū ogruum. ¶ Primo circa adoratōnē cōsiderare debem? actū debitū Nā int̄ omnia q̄ agūtur exteri? ad reuētiā ptinētia adoratio est signū vel actus interioris reuētie maxime oñsiu?. circa quē actū notantur tria. scz origo siue pductōnis. exhibitō honoris. ratio exhibitōnis. ¶ Primo notanda est origo pductōnis. Nam iste act? qui est adoratō est act? fidei. caritatis. iusticie. latrie. a q̄bo pducitur diuersimode. qd̄ sic patet. Primo em̄ adoratio est act? vtutis fidei vt oñdētis. Nā fides oñdit cui pncipalit adoratō fit exhibēda. Cui? rō ē. qa ipa fides ptestatur vez deū & p hoc facit & exhibet adoratōn. ¶ Secdo adoratō ē act? caritatis vt impātis afficiētis vel iformātis. Nā caritas afficit ad deū cui ē adoratio pncipalit exhibēda. qd̄ patz. qa caritas facit diligē deū vt optimū & sūmū bonū & p hoc ipat & facit adorare deū. ¶ Tercio adoratō ē act? iusticie c? ē reddē debitū. sed adorare deū ē debitū. g̃ est act? iusticie: Vbi nota q̄ iusticia vel reddit eq̄le vel possibile. mod? g̃ iusticie q̄ ē filij ad p̄ez & hois ad deū nō req̄rit eq̄litatez vt exhibeat̄ fm dignitatē ei? cui exhibet̄. qa hoc ē impossibile. sed req̄rit possibilitatē reddentis vt scz hō in recōpensatōnē beneficij a solo deo pcepti reddat deo honorē debitū put pt̄: & hoc ē deū adorare & deo soli sacrificiū offerre. que ad latriam pertinent vt patebit. Hec beatus tho. mj. scri. sen. dist. ix. dz latria. arti. p̄mo. q. ij in cor. q. & in solutōne. mj. argumenti. ¶ Quarto adoratio est act? latrie vt exhibentis aliquid in re cognitionē seruitutis. scz sacrificium vel aliquod obsequiū corporale. Nā latria includit seruicium in ratione sui obiecti. & ꝓpter hoc per se inest ei vt a seruiendo nominatur. Ratio h? est. qa aliud est deo seruire & aliud exhibere aliquid in recognitionē seruitutis. Primū est omnis vtutis commune. Secūdū autē propriū est latrie in q̄ntum adorans offert deo sacrificiū vel aliquod obseq̄ū corporale in recognitionē seruitutis. Hec beatus tho. vbi supra. q. pma & scda. in cor. q. & in solu ij argu. ¶ Secūdo circa actū adorationis notat̄ exhibitio honoris. Adoratō em̄ ordinatur & fit in reuerētiā ei? q̄ honoratur. honor aūt non debetur creature irratōnabili p se. neq̄ pti. neq̄ opi sed toti p se existenti & ratōnali. & simliter adoratō. Primo em̄ reuerētia adoratōnis nō debetur creature irratōnabili per se. Cui? ratō est. quia creatura irratōnabilis non est veneratōnis capax fm se. Secundo honor vel adoratō non debet̄ p prie parti fm se. qd̄ patet. quia nō dicim? q̄ manus hois adorentur. Vñ si q̄nq̄ dr̄ man? vel pes hominis adorari. non dr̄ ea ratione q̄ ptes fm se adorent̄. sed q̄ istis ptibo honoratur & adoratur totum. p quem modum aliquis honorari potest in aliquo exteriori. puta in veste vel imagine aut in nuncio. Tercio reuerentia vel honor adoratōnis non debet̄ operatōni. qa opatio nō honorat̄. sed est ratio qua operans honoratur. & ideo quāuis in christo sint due operationes scilicet diuine nature & humane. non ostenditur p hoc q̄ christus duplici honore vel adoratōne sit adorād?. sed solum q̄ sunt due adorationis cause. scilicet opatio diuine nature & opatio humane nature in christo. Quarto ergo proprie debetur adoratō & exhibetur toti rei subsistenti & intellectū vel ratōnē habenti. vt infra patebit. Hec bea. tho. mj. parte summe. questione. xxv. arti. p̄mo. in cor. q̄stionis in principio. & in solutione. mj. argumēti. ¶ Tercō pncipaliter circa actū adorationis nota rationem exhibitionis. Causa em̄ vel ratio adorationis est excellentia aliqua. qd̄ sic patet. honor semp debetur alicui propter superiorē excellentiā. sed adoratio est quedam reuerentia que debet̄ alicui ꝓpter excellentiam. ergo excellentia est adorationis ratio vel causa ¶ Vnde nunquam superiora adorant inferiora sed econuerso. Differt tamen reuerentia ab honore. eoq̄ reuerentia ex vna parte ē principiū motiuum ad honorandum. inquantum

aliquis ex reuerentia quã habet ad aliquẽ honorat eum ex alia vero ꝑte reuerẽtia ẽ finis honoris·mãntũ quis aliquẽ ad istũ finẽ honorat vt eũ ī reuẽntia habeat·Dec·b·t·scda scde·q·cnj·arti ꝑmo in solu·i·argu· ¶ Cũ g excellẽtia sit causa adoratõnis·vtz·vbi g est alia excellẽtia ei? q̃ adorat·ibi debet esse alia reuẽntia ei? qui adorat·eoꝙ adoratio ordinat ī reuẽntiã ei? qui adorat· & quia alia est reuẽntia dei & alia creature dei·ideo ali? honor debet deo·alius creature·& alia adoratõne est adorãd? de? & alia creatura·sicut ī rebꝰ humanis videm? ꝙ ali? honor debet pri· ali? sacerdoti·ali? regi·sic est ali? honor q̃ debet deo·& alius ẽ honor q̃ debet creature·¶ Primo dico ꝙ ẽ honor incõmunicabilis q̃ soli deo debet q̃lis est adoratio latrie· Secũdo est honor cõmunicabilis creature·& hoc duobꝰ modis¶ Primo est honor cõmunicabilis creature cõmunit· q̃lis est adoratio dulie·Secundo est honor conmunicabilis creature singularit & excellent·& talis ẽ adoratio yperdulie· Primo dico ꝙ est honor incõmunicabilis q̃ soli deo debet·& talis est honor vel adoratio latrie· q̃ in hoc cõsistit vt exhibeat aliqd deo in recognitõz ſututis·sicut feudotari? dño suo aliqd reddit ī recognitõnẽ dnj & beneficij accepti· Vñ aliud ẽ ſuire deo & aliud ẽ colere & adorare deũ·Seruire deo ẽ act? omnis vtutis Colere vl adorare deũ nõ trãsit ī deũ sicut ī obiectũ·q̃a hoc ad vtutes theologicas spectat·sz trãsit ī rẽ aliã sicut ī obiectũ & ī deũ sicut ī finẽ·qd patz· q̃a colẽ vel adorare deũ est aliqd exhibere deo in ꝓtestatõne ſututis·Vñ adoratõ latrie ẽ honor soli deo debit? triplici ratione·scz maiestatis·ptatis·felicitatis·ſm ꝙ hõ triplicit dependet a solo deo·scz vt a pncipio creante· vt a pncipio ꝭseruãte: vt a pncipio pficiẽte & beatificãte·sol? em̃ de? ẽ creator·cõseruator·beatificator·& ideo sibi soli debet hic honor scz adoratõ latrie cui? ꝑ? act? ẽ oblatõ sacrificij·& est talis honor ī·ꝭmunicabilis creature·q̃a sicut dei naturalis substãtia est īcõmunicabilis creature ita etiã p̃dicti act? scz creare·ꝭseruare·beatificare¶ Secũdo dico ꝙ ẽ honor ꝭmunicabil ꝭmunit creature· & tal ẽ adoratio dulie·q̃ honorẽ debitũ reddit hoim rõne dnj sibi cõmunicati a deo qd patet·quia ex eo ꝙ de? est dns facit creaturã potẽtem·ex eo ꝙ deus est sapiens facit creaturã bonam·& sic debet creature adoratio dulie ratione alicui? excellẽtie sibi cõmunicate a deo·tñ quia dominiũ alia ratõe competit deo & alia homini·quia excellentia dominj vel ptas que est in deo est in summo· quia de? habet plenariũ dnium & idẽ respectu totius & cuiuslibet creature q̃ totalit diuine subijcit potestati: ptas aũt q̃ est in hoie nõ est summa·imo ab illa & sub illa & ad illã·ſm ꝙ hõ habet pticularẽ ptatẽ pticipatã a deo sup aliquẽ hoiez vl sup aliquã creaturã: ideo debet sibi dulia q̃ ẽ q̃dam seruitus q̃ debet homini ratõe pticularis dominj Et ideo dulia que exhibet homini dñanti debitã seruitutẽ ẽ alia vtus a latria q̃ exhibz debitã seruitutẽ diuino dño·Vñ sicut dr̃t debitũ vel honoris ratõ ſm dniũ dei & dniũ hominis·ita differt honor ab honore scz latria a dulia·Dec bea·t·scda scde·q·cnj·arti·nj·in cor·q·¶ Tercio dico ꝙ est honor creature cõmunicabilis excellenter·& talis est adoratõ ypdulie·q̃ creature debet ex maxia vnione vel affinitate ad deũ·Verbigra in duobꝰ scz in hũanitate xpi & beata vgine mr̃e dei·Pri mũ exẽplũ ẽ de hũanitate christi·nã hũanitas christi potest dupliciter intelligi & considerari a nobis·Vno modo ꝙt est cõiuncta diuinitati·& sic debet ei adoratõ latrie·q̃a tũc nõ adorat ratõne sui sed rõne diuinitatis ſm quã christ? nõ ẽ mior pte sed eqlis ei·Alio modo ꝙt est sepata a diuinitate·& ꝙt ẽ creatura tã pulcra tã ꝓfecta & tũc debet ei adoratio nõ latrie·q̃ soli creatori debet·neq dulie que cõmuniter creaturis alijs exhibet·sed q̃dam adoratõ excellentior dulia quã greci ypduliam vocant·Nã inter omnes alias ratõnes excellentie illa est p̃cipua qua creatura honorat ratõne vniomis ad creatorẽ· ficut hũanitas christi & ea que ad ipam ptinẽt:& ideo talis adoratõ vel reuẽntia q̃ humanitati christi debet speciali noie ypdulia nominat q̃si super duliã ad latriã accedens·Dc bea·tho·nj·scrip·sen·dist·ix· de dulia·arti·ij·in cor·q·in fine·& iterũ·nj·parte summe·q·xxv·arti·ij·ī solu·j·ij·nj·argumẽtoꝝ Secundũ exemplũ est in beata maria vgine matre dei·Nã adoratõ vel honor qui debet vel exhibet beate vgini nõ ẽ adoratõ latrie·Cui? rõ ẽ·q̃a beata vgo est creatura ratõnalis·adoratõ autem latrie debet creatori non creaturis·vñ honor ille q̃ debet beate vgini est cuiusdã p̃rogatiue singularis·vñ eminenti? debet sibi honor dulie ceteris creaturis & hoc inq̃ntũ ipa ẽ mater dei·Et ideo cũ adoro mr̃em dei nõ adoro vt causaz mei cõditricem·& sic nõ adoro eã adoratõne latrie que cõditori vel creatori debet·sed q̃a adoro eã vt matrẽ dei·honoro eã vt mr̃em creatoris·& hoc ꝑ ipm creatorẽ·vñ ratõ honoris beate vginis ẽ ipe honor creatoris·Et sic honor q̃ debet & exhibet beate vgini est honor dulie p̃rogatiue singularis· disponens ad latriã & cuius ratio est latria·Dec bea·tho·nj·pte summe·q·xxv·de adoratõe·arti· v·in cor·q·Et alex·nj·pte summe·q·xvnj·arti· xj·vtz hõ adorand? fit latria·in·solu·ij·argu· ¶ Quid est adoratõ·& ꝙ adoratõ importat tria·

Ad maiorẽ tñ euidentiã capi·¶ Ca·j· p̃cedentis circa adorationem nota tria· scz qualiter describit·distinguit·impendit·¶ Primo nota q̃liter adoratõ describit·Nã adoratõ importat vel dicit tria·Primo affectus intentionẽ vel deuotõnem·Vñ rabanus sup genñ· Adorare est ad deũ qui solus adorand? est tota

mētis ītētōne tendē · Et sup illo verbo psal · adorate dñm in atrio sancto ei? glosa sic dicit · In atrio id est in dilatato & sanctificato corde · g̃ adoratio dicit actū interiorē mentis vl̃ actōnē vl̃ deuotōnem vel ītentōnē mentis ad diuina · ¶ Secūdo adoratō dicit affect? attētōnē · qñ creatura rationalis totā se solicite donat deo vt suo principio & cause · & nomiat theosebia id ē diuin? cultus vel eusebia id ē cult? bon? · Illud em̃ coli dicit cui studiose intendit · sicut ager vel animus vel quicq̃d aliud sit · ¶ Tercō adoratō dicit exteriozis act? exhibitōz · & sic dr̃ seruit? · ḳa seruire est ex illa pte ex q̃ ē seruilis actus · Vñ adoratio fm q̃ ē motus exp̃ssius vel actus veneratiōis in corpe est in actu exteriori · & in hoc cōsistit adoratio latrie · scz vt exhibeat aliquid deo quod non oī vtuti ei? cōuenit · vt ē exhibere aliq̃d deo rōne debiti · quod ē p̃ncipiū adoratōis vt patz capi · p̃cedēti · Dec bea · tho · nj · scrip · sen · dist · ix · arti · j · q · j · in cor · q · & in solu · nj · ragu · Et alex · nj · pte summe · q · xvj · arti · vtz adoratō dicat actū interiorem vel exteriorē · nj · q · in cor · q · Ex q̃bo verbis patet quomodo differūt adorare · colere & seruire ·

¶ Oz adoratio est triplex ¶ Ca · nj ·

Secūdo circa adorationem nota qualiter distinguit · Nam triplex est adoratō · scz latrie · dulie · ypdulie · ¶ Primo em̃ adoratio latrie ē quidam cult? vel honor q̃ soli deo debet · & hoc duplici rātone · Prima ē ex recognitione impēsi beneficij · quale est p̃ductō ad esse vel pfectō in eē · Secunda rātō ē ex recognitōne maximi dominij quod in deo ē in sup̃mo gradu respectu oīs creature · ex debito aūt istoz duoz ē adoratō latrie q̃ nō ē cōmunicabilis alicui creature · sicut etiā nec dei substātia vel natura ¶ Oz otra Adoratō latrie debet deo ꝓpt ei? beneficia · sz bñficia sunt finita · q̃a q̃quid ē p̃ductū & cōmunicatum creature a deo est finitū · g̃ debet exhiberi deo adoratō dulie & nō latrie · Rñdeo & dico · q̃p sicut in sole ē duplex actō · scz qua agit & hec dr̃ lucere · & quā agit & hec dr̃ illuminare · Sic in deo duplex actō ē · scz qua agit · & hec ē idē qđ sua eētia vel cū sua essentia · & actō quā efficit · s · creatura · Prima scz essentia q̃ deus agit ē infinita · Secūda scz actō quā deus efficit est finita · Adoratō g̃ latrie debetur deo ratōne potentie qua agit & nō ratōne creature vel beneficiētie quā p̃ducit · Et ideo licet dei bñficia sint finita · tñ dāt a bonitate infinita · vnde beneficiū quod dat deo? dat ex infinita bonitate dei · debitum aūt honoris ratōnē beneficij percepti consequit · nō q̃ntū sed ex q̃nto dat · Sicut patet luce · xxj · de vidua q̃ non posuit in gazophilacium nisi duo minuta · & tñ maiorem remuneratōnē habuit q̃p qui plus posuerunt · & sic est hic · quia honor infinitus debet deo ratione beneficij dei · quia ex infinita bonitate dat · ¶ Secūdo adoratō dulie est quidam cultus vel honor qui creature debet cōmuniter · & hoc ratione vel ex debito alicuius maioris dignitatis cōmunicate & p̃cepte a deo · vt verbigra · Dignitas dominij p potētiā dueit plātis · dignitas sapiētie doctoribo · dignitas vero bonitatis cōuenit sāctis · ratōe quarū dignitatū debet eis honor vel reuerentia q̃ dulia nominat · ¶ Sed forte argues q̃p dulia ñ sit specialis vtus distincta a latria tali rōe · Deo p creatōnē vel ratōne creatōris debet latria · dño rōne dominij debet dulia · sed in deo idē est deus & dñs · g̃ dulia & latria idē sunt Rñdeo & dico q̃p sicut religio p excellentiā dicit pietas inq̃ntū de? p excellētiā est pater : ita etiā latria p excellētiā dr̃ dulia · inq̃ntū deus excellēter est dñs · nō aūt creatura participat potētiam creandi ratione cuius debet deo latria · sicut participat potētiam ratōne cuius sibi debet dulia · Vñ attribuit latria deo fm creatōnem que nō cōmunicat creature · dulia vero attribuit deo fm dominiū quod creature cōmunicat · vt dicit bea · tho scḋa · scḋe · q · cxj · de partibo obseruantie · arti · nj in solu · p̃mi · argu · ¶ Tercō ē adoratō que debet vel exhibet creature singulariter ratōne excellētie singularis cōmunicate a deo · & talis ē adoratio ypdulie · que ē dignior dulia · vtz supra · ca · j · de humanitate christi · & de virgine put ē mater dei · Nā adoratio ypdulie ē seruitus que nō solum debet dignitati diuine sed etiā creature vt vnite ipi · In quo sensu rabanus dicit · q̃p caro christi adorāda ē sicut verbū · sed nō omni specie latrie · ḳa nō adoram? eā oīo pstrati in terrā · sic vt credam? q̃p caro christi de nichilo nos creauit · vt sacrificem? ei sic deo · sz adoram? eā · qñ p ipsā redēpti sum? · Dec alex · nj · pte summe · q · xvj · arti · vj vtz equali adoratōne adoret de? inq̃ntū deus & inq̃ntū dñs · in solu · p̃mi & · nj · argu · & ibidē · arti p̃mo · vtz hūanitas christi adoret adoratōne latrie vel dulie vel dignioi adoratione scz ypdulie in cor · q ·

¶ Oz vna adoratō debet vni · alia alteri ¶ Ca · nj ·

Tercio circa adoratōnē nota cui & qualiter impenditur · Cum em̃ sit triplex adoratio · scz latrie · dulie · yperdulie · vtz capi · p̃cedēti · nō vna & eadē que exhibet vni exhibet vel debetur alteri · sed alia vni alia alij · vt patebit de singulis p exēpla ī ommbo q̃ adorant Nā ista sunt que alia & alia adoratōne a nobis venerātur & salubrit adorātur · scz de? · trinitas · christ? · christi hūanitas · imago christi · crux xp̃i mater christi · & reliquie sāctoz · ¶ Primo em̃ de? adorat adoratione latrie & nō dulie vel ypdulie · vtz supra · Vñ deu · vj · Dñm deū tuū adorabis & illi soli seruies scz sacrificiū offerendo · Secḋo trinitas adorat eadē adoratōe q̃ de? · s · adoratōe latrie tm̃ Nā ī ipa sūt tres p̃sōe & vna eētia · q̃a igit ī trinitate ē numer? l̃ discretō p̃sōaz

ideo ī trinitate sunt tres qui adorāt̄ ·scz pr̄ & fili? & spūs sāct?·Quia etiā ē vna causa honoris · scz in tribo vna maiestas vna eq̄litas·ideo tm̄ vna adoratio ē·quod figuratū fuit gen̄· xvm̄· vbi dr̄ q̄ abraam tres vidit vnū adorauit· ¶ Tercio adorāt̄ xp̄? vnica tm̄ adoratione·Cū enim ī xp̄o sit vna pson̄a tm̄ & due nature·est quidē vna adoratio & vn? honor ex pte ei? qui adorāt̄ ·ex pte vero cause qua adorāt̄ p̄nt dici plures adorationes·vt verbigr̄a·si in vno homine sint plures excellētie q̄ sunt causa honoris· puta platio scientia & vt?·erit vn? honor ex pte eius qui honorāt̄ .& plures cause honoris·q̄a idē hō ē q̄ honorāt̄ & ꝑt̄ platōz & ꝑt̄ scīam & ꝑt̄ vtutē· Sic in xp̄o cū sit vna tm̄ pson̄a erit vna adoratō ei?· cū vero sint plures cause ei? honoris erūt plures adoratōnes ei? · vt scz alio honore adoret ꝑt̄ sapīam increatā·& alio ꝑt̄ sapīam creatā· Hec bea·tho·m̄ ·pte summe·q·xxv·arti·primo in cor·q·iuxta finē·& in solu·primi argumenti ¶ Quarto & vltimo humanitas christi debet adorari adoratōne latrie vt coniuncta diuinitati · Vñ dam·ī libro m̄ ·sen·sic ait·Adorāt̄ caro xp̄i cū incarnato deo verbo·n̄ ꝑt̄ seip̄az sed ꝑt̄ vnitā ei diuinitatē fm ypostasim verbi dei · Vnde sup illud psal·adorate scabellū pedū ei? dicit glosa·Qui adorat corp? xp̄i nō terrā intuetur: sed illū poti? cui? scabellū ē ·in cui? honore scabellus adorat·sed verbū incarnatū adorāt̄ adoratōne latrie·g̃ & corp? eius siue humanitas· ¶ Sedo humanitas xp̄i ꝑut cōsiderāt̄ vt sepata a verbo dei debet̄ sibi adoratio dulie·n̄ cui? cūq̄ puta q̄ debet̄ cōmunit̄ aliꝭ creaturis ·sed q̄dā excellētiori dulia adorāt̄ quam greci ypduliam vocāt vt supra patz· Vñ in psal·dr̄· Dñe de? in te speraui· Quod verbū duplicit̄ exponit̄ ·scz de deo & d̄ xp̄o incarnato· Primo fm glosā exponit̄ de deo ·sic· Dñe omniū p potētiā cui debet̄ honor cōmunicabilis scz adoratio dulie · nā dñium est cōmunicabile creature·de? omniū p creatōnē cui debet̄ honor incōmunicabilis creature scz adoratō latrie · Secūdo modo exponit̄ de christo·sic· Nā ī xp̄o est natura increata scz diuinitas & natura creata scz humanitas · q̄ntū ad naturā increatā scz q̄ntū ad dīnitatē ē de?·& ideo debet̄ sibi latria· q̄ntū ad naturā creatā scz q̄ntū ad humanitatem debet̄ sibi digniorē dulia scz ypdulia· Hec bea·t· m̄ ·pte ·summe · vbi supra arti · ī · argu · cōtra·& in cor · q · & ī solu · argu · & iterum m̄ ·scrip·sen di·ix·arti·ī·q·ꝫ·ī cor·q·& ī solu·ꝫ·argu· ¶ Sz queres·an debeat̄ maior honor vel veneratō filio dei incarnato q̄ p̄ aīn incarnatōnē ei?·Rñdeo & dico q̄ maior honor & veneratio p̄t̄ dici duplir̄ ·fm q̄ntitatē & q̄litatē· Primo dr̄ maior veneratō fm q̄ntitatē·scz q̄a ī pluribo ē veneratio·& sic xp̄o incarnato debet exhiberi maior veneratio · q̄a ī pluribo debz venerari · scz ī diuinitate & humanitate que nō exhibet̄ filio nō incarnato · Secūdo modo dr̄ veneratō maior fm q̄litatē·eoq̄ maiori veneratōne veneratāt̄ ·& sic nō debet̄ ei maior veneratio · C? ratō ē·quia id q̄ debet̄ veneratōi hūanitatis ē totalit̄ causa effectiua· Hec alex·m̄ pte sume q·xvj·āti·primo·vtrū maior veneratō sit exhibēda christo aīn incarnatōz q̄p̄ post vl̄ ecōuerso. ī·cor·q ¶ Quō imago christi est adoranda·& q̄re imagines in ecclesia depingūtur· ¶ Ca · v·

Quinto dico q̄p imago christi potest dupliciter considerari · Primo inq̄ntum est res quedā puta lignū sculptū vel pictuz & tūc nulla adoratōne est adoranda · vñ nulla reuerentia est ei exhibenda · Cui? ratō est·q̄a reuerentia nō debet̄ nisi ratōnabili creature q̄ veneratōne ē capax· Secūdo p̄t̄ cōsiderari vt imago xp̄i & tūc cū idem sit motus in imaginē & ī rem cui? est imago·cum xp̄us adorāt̄ adoratōne latrie·cō sequens est q̄p̄ imago christi sit adoratōne latrie adoranda· Ad c? euidētiā ē sciendū·q̄p̄ aīn incarnationē christi cū deus incorpeus esset non poterat ei imago aliqua fieri · & ideo ꝓhibitū fuit ī lege veteri ne fierent imagines ad adorandū·& p̄cipue q̄a pmi erant ad ydolatriā homines·vñ dictū fuit exo·xx· Nō facies tibi sculptile neq̄ omnem similitudinē· Et subdit· Nō adorabis ea neq̄ coles· Sz postquā deus fact? est homo p̄missum ē ī noua lege imagines fieri ratōne hūanitatis assumpte· vñ & beat? lucas dr̄ depinxisse imaginē christi q̄ & rome habet̄ ¶ Fuit aūt triplex ratio institutōnū imaginū ī ecclesia· Prima ē ad instructionē rudiū qui eis quasi q̄busdā libris edocent̄ · Secūda est vt incarnationis misteriū & sāctoq̄ exēpla magis in memoria nostra essent dū quotidie oculis p̄ntant̄ · Tercia est ad oīendum deuotionis affectū qui ex visis efficaci? incitat̄ q̄p̄ ex auditis· Hec bea·tho·m̄ ·scri·sen·dist·ix·arti· m̄ ·q·m̄ ·in cor·q·& in solu·ꝫ·q·m̄ · argu · Gentiles em̄ cōmutando gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hoīs·vt dicit apo ad roma · pmo adorando vitupant̄ · Et peccabāt duplici ratōne · Prima ē·q̄a quidā eoq̄ adorabāt ipas imagines vt res qualdā credētes ī eis aliq̄d numinis vel diuine vtutis esse ꝑt̄ responsa que demones ī eis dabāt· & alios huiusmodi effect?· Secunda ratio est propter res quoq̄ erant imagines·statuerūt em̄ huiusmodi imagines aliquibo creaturis quas ī eis veneratōne latrie venerabāt̄ Et ideo non debem? cōmunicare cū eis·eoq̄ opa gentiliū sunt infructuosa sic adorando·vt dicit apo·ad ephe · v · Nos aūt adoram? adoratōe latrie imaginē christi qui est ver? de? · non ꝑt̄ ipaz imaginē sed ꝑt̄ rem cui? est imago·vt dictū ē supra· Hec b·t·m̄ pte sume·q·xxv·arti·m̄ ī cor· q·& in solu·p̄mi & q̄rti argu ¶ Sexto crux xp̄i p̄t̄ tribo modis cōsiderari a nobis · Primo inq̄ntū est res insensibilis·puta lignū sculptū vel pictū·

& tūc nulla reuēntia vel honor debet ei · eoq; re-
uerētia vel honor ñ debet nisi rōnabili creature ·
creature aūt īsensibili ñ · Alio mō cōsiderat crux
ipsius christi inquātū ē quedā res christi · & tūc
est adorāda a nobis adoratōne yperdulie · Ter-
cio modo pt crux christi cōsiderari mq̄ntū repñtat
figurā christi extensi & crucifixi ī ea · & inq̄ntū
ex tactu p membra christi eius sanguine ē pfusa ·
& tunc adorat a nobis eadem adoratōe qua xp?
qui ī ea crucifixus ē · Et ꝓpt hoc etiā alloquimur
& deprecamur q̄si ipm christū dicētes · O crux aue
spes vnica &c̄ · Alie vero cruces ꝑut sunt quedā
imagines impōsse in quacūq; alia materia · puta la
pidis vel argenti vel auri nō adorāt nisi vt ima-
go xp̄i quā veneramur adoratōe latrie · Alia vero
que fuerūt instrumētum passionis & mortis xp̄i
puta claui corona & lācea & huiusmodi a nobis
nō adorāt adoratōne latrie sicut crux · Cui? rō ē
quia ista nō repñtāt imaginē christi sicut crux ·
que dr̄ signū filij hois qđ apparebit ī celo · matħ ·
xxmj · Ideoq; mulieribo dixit angelus · Jesum
queritis nazarenū crucifixū · nō lanceatū nō coro
natū ñ huiusmodi · Et inde est q; imaginē crucis
christi veneramur in q̄cūq; materia videt · ñ aūt
imaginē clauor vel quodcūq; huiusmodi · q̄nis e-
tiā omnia p̄dicta ex contactu sancti corporis & sā
guinis christi deceter adorem? · vt dicit dama · mj
libro · nō tñ adoratōne latrie vt crucē · sicut patet
Dec bea · tho · mj · scrip · sen dist · ix · arti · j · q · mj ·
m cor · q · & itez · mj · p · sū · q · xxv · arti · mj · argu · c
tra · m cor · q · & m solu · argu · Septimo dico · q;
beata virgo cū sit rōnalis creatura nō debet ado-
rari adoratōne latrie q̄ soli creatori debet · sed so-
lū veneratōe dulie · Tñ qa nō solū venerat ratōne
sui sed etiā ratōe filij vt mater dei · & ideo debet
ei nō qualiscunq; dulia sed yperdulia · vtz supra ·
Sed forte q̄res · quis honor ē maior · an ille q̄
exhibet virgini · an ille qui exhibet cruci · Rñdeo
& dico q; crux christi pt duobo modis cōsiderari
Primo mō inq̄ntū crux est quedam res · & tunc
maior honor debet vgini q̄ cruci · & hoc duplici
rōne · Prima ē · quia crux christi ꝑut ī se cōside-
rat nullo modo ē adorāda vel venerāda · eoq; nō
ē capax honoris cū sit insensibilis · vt supra patz ·
sed beata vgo fm seipam ē capax honoris · g̃ &c̄
Secunda rō ē · quia cū cōiunctio ad christum sit
causa honoris · vbi est maior cōiunctio ad christū
ibi debet eē maior honor · sed cōiunctior ē christo
mater xp̄i q̄ crux xp̄i · g̃ maior honor debz exhi-
beri vgini q̄ cruci · Secūdo potest crux cōsiderari
vt ē imago christi crucifixi · & tūc maior ē honor
qui exhibet cruci q̄ vgini · qa crux inq̄ntū imago
adorat adoratōne latrie · nō aūt beata virgo sed
solū adoratōe dulie vel ypdulie · vtz supra · Dec
bea · tho · mj · scri · sen · dist · vbi supra · arti · j · q · mj ·
m cor · q · & ī solu · mj · argu · & itez · mj · pte summe
vbi supra · arti · v · ī cor · q · & ī solu · argumentoz ·

Octauo dico q; reliquie sanctoz sunt adorande
adoratōne dulie · quod ꝓbo triplici rōne · scz rōne
assimilatōis · pfectōis · imitatōis · Primo ra-
tōne assimilatōis · sic · Maior ē ad parētes affe-
ctus q̄ ad vestimēta eoz · sed videm? q; q̄ habz
affectū ad aliquē: omnia q̄ de ipo relinquūt post
mortē eius venerat · nō solum corpus aut partes
corporis · sed etiā aliqua exteriora · puta ciuitatē
anulū · vestes & similia · g̃ multo magis reliquias
sanctoz qui sunt mēbra xp̄i venerari debem? ·
Secūdo hoc idē ꝓbo rōne pfectōis vel operatio-
nis · sic · Dei filios & amicos honorare debemus ·
sed sancti fuerūt dei filij & amici · & p̄cipue corpo
ra eoz que fuerūt templū spūssancti in eis inha-
bitātis & operātis · g̃ &c̄ · Vbi nota q; sanctis nō
seruim? vel eos adoram? quasi obnoxij eis sed i-
deo impēdim? reuēntiā · qa fuerūt vel sunt nostri
ductores ad celū · vel p eruditionē · vel per admi-
nistratōnē · Tercio hoc idem probo ratōne imita-
tōnis · sic · Nos tenemur imitari deū & cōformari
ei · sed ipe de? huiusmodi reliquias cōuenienter ho-
norat · in eoz pñtia miracula faciēdo · g̃ nos idem
debemus facē · Honoramus aūt reliquias marti-
rū · vt eū cui? sunt martires adorem? · cū honor
seruoz seruis factis redūdet indominū · Vbi
nota q; q̄nis corpus alic? sancti sit insensibile &
p cōsequēs non sit nostre veneratōnis capax · ado-
ramus tñ ipm vel ipsi? reliquias non ꝓpt ipm
sed ꝓpt tres rōnes · Prima ē ꝓpt deū · cuius mi-
nistri fuerūt · Secūda est ꝓpter animā que ei vi-
nita fuit · que nunc fruit deo · Tercia ratio est ·
quia idē corpus vniendū est anime beate ad glo-
rie cōplemētū · Dec bea · tho · mj · pte summe vbi
supra · arti · vj · in cor · quest̄ois · & in solu · argu-
mētoz ·

Vtz angelus possit adorari latria · Ca · vj ·

Ad maiorē euidentiā p̄dictoz quero cir-
ca adoratōnē quorūdā q̄tuor questiones
Prima ē · an licite āgel? possit adorari
latria · Et videtur q; sic per textum · gen̄ · xviij ·
vbi dicit q; abraam adorauit angelos adoratōe
trinitatis · g̃ adoratōe latrie · Rñdeo & dico · q; la
tria pt accipi duobo modis · vel simplicit vel fm
qd · latria em̄ simplicit dicta solū debet deo · qa
latria ē fuit? debita creatori · vtz ex supradictis
latria vo fm qd q̄ ē ypdulia debet hūane nature
ī xp̄o · & hoc ñ ē de se vel ex se · sed rōe diuinita-
tis · latria vero nec simplicit nec fm qd debet pu
re creature · Cū aūt dr̄ q; abraam adorauit tres
angelos adoratōe trinitatis & sic adoratōe latrie ·
Rñdeo & dico q; āgeli abrae ñ apparuerūt ī ꝓpa
forma · sed in q̄busdā imaginibus corporeis · ita q;
inq̄ntum erant imagines repsentantes trinitatē
fuit vna genuflexio · quia inquantum excellētia
personarum est vna: vnus honor & vna reuerē-
tia debetur eis · & per consequens vna adoratio

In c⁹ figura legit̄ ꝙ cū appareret̄ abrae tres viri ipe oēs adorās: vnū tn̄ alloquit̄ dicēs·si iueni gr̄az &c̄ ¶ Decta aūt genuflexio ē signū triū psonay·nō aūt diuersitas adoratōnū·Patz g̊ ex dictis ꝙ adoratō vel reuerentia q̄ debet̄ deo·nulli debet angelo vel creature alicui exhiberi·& ꝓter hoc adoratōe latrie ꝓhibitū ē hoīes angelū adorare apoca·vlti·scz·xxij·vbi iohes sic dicit: Cecidi vt adorarē añ pedes angeli·qui dixit mihi: vide ne feceris·ofu⁹ em̄ tu⁹ sū & fratrū tuor¶ Vbi nota ꝫm augu·ꝙ aliquid pt̄ ꝓhiberi duplicit̄·vel q̄a malū vel q̄a occasio mali·vl ꝓpt̄ aliq̄ vtilitatē·Similit̄ duplici de causa aliquis ē arced⁹ a bono·vel ꝓpter maius bonū aggrediendum·sic dns reuocauit illū qui volebat sepelire patrē suū· matḥ·vnj·vel ꝓpter facilem inclinatōnē ī malū· sic g̊ iohes volebat angelū adorare adoratōne dulie & nō latrie·sed ꝓhibit⁹ fuit ꝓpter tres rationes¶ Prima est ad oēndendū dignitatē ipi⁹ iohānis ·qui mltis angelis dignior & supior fuit·sp em̄ oportz ꝙ ille qui adorat̄ sit supior vel excellētior adorāte·scz in eo ꝙ adorat̄·& hoc vel simplicit̄ vel ꝫm quid·vñ nūq̄ supiora adorāt inferiora sed ecōuerso·Et hoc ē ideo·quia supiora habent dignitatē excedentē respectu inferiorz & nō ecōuerso·vñ q̄a iohes multis angelis dignior fuit ideo &c̄·¶ Decta ratō ē ad vitandā occasionem erroris scz ydolatrie·poterat em̄ istud eē occasio ydolatrie·vt sub ptextu dulie occasionalit̄ creature latria exhiberet̄·quod esset maximū malū· Sicut paul⁹ ꝓhibet comedē ī ydolo·quia potest esse occasio mali·vel ī se vel ī alio·scz veneratōnis ydoli·ꝑme·ad corz·vnj·¶ Tercia ratō est ꝓpter ꝓmotōnē hominis in bonū·quia p hoc angel⁹ volebat oēndē ꝙ magna ē gloria dei in humana natura·& q̄maxime humana natura ē exaltata p⁹ incarnatōnē·& supra oēs angelos nobilitata & exaltata ī homine assumpto·& ideo dixit angel⁹ ad iohēz cōseru⁹ tu⁹ sum & fratrū tuorz·tu vero deū adora scz adoratōne latrie·Dec bea·tho·nj·scrip·sen·dist·ix·de dulia·arti·ij·q·vj in solu·ꝓ·ij·nj·argu·Et itez·scda scde·q·lxxxnj·de adoratōe·arti·ꝑmo·ī corz·q·& in solu·ꝑmi argu·ī fine·&·ij·&·nj·argu·p totū·Et alex·nj·pte·sum·q·xvj·arti·ix·vtrū angel⁹ possit adorari latria· ī corz·q·& q̄re angelus ꝓhibuit se adorari latria ibidem

¶ Vtz dyabol⁹ qñ se trāsfigurat possit adorari

Ecūda q̄stio est·vtrū dya- ¶ Ca·vij· bolus trāsfigurans se in angelū lucis vel cū in specie christi apparēt possit sine peccato adorari ꝓ āgelo vl̄ ꝓ christo·& videt̄ ꝙ sic· quia ignorātia facti adhibita diligētia a peccato excusat·cū aūt iste ignorat qd factū ē & adhibeat diligētiā: videt̄ ꝙ non peccet adorādo dyabolum sicut xp̄m·Rndeo & dico·ꝙ sathanas ī angelū lucis trāsfiguratus vel ī specie christi apparēs nō est credēd⁹ esse christus nec pt̄ adorari sine peccato·& ideo nullo modo ē adorād⁹·& si ignorāret ignorātia eū nō excusaret a peccato· Cui⁹ rō est triplex·¶ Prima ē·quia q̄libet ē p̄munitus p sacrā scripturā·ꝙ angel⁹ tenebraz trāsfigurat se ī āgelū lucis·vt dr̄·scde·corz·xj·Et matḥ·xxiij· Multi venīet ī nomine meo &c̄·& ideo tenet̄ discutere & statim n̄ adorare·¶ Secunda rō ē qa habet remediū orōis·vñ si oraret deū toto corde vt revelaret ei veritatē·de⁹ nō dimitteret eum decipi· In hoc ei casu intelligit̄ illd̄ iohānis·xv·Quicquid petieritis p̄z ī nomīe meo dabit vobis·Hoc ē·quicqd petieritis ptimēs ad salutē: vt beat⁹ aug⁹·expomit dabit vobis·Patet g̊ ex hoc ꝙ q̄ adorat nō adhibz omnē diligētiā quā debet·¶ Tercia ratō ē·quia facile posset virare piculū apponēdo cōdicōnē hoc modo·adoro te si tu es christus· Dec bea·tho·nj·scrip·sen·dist·ix·de latria·ārti· ij·q·vj·ī solu·nj·argu·breviter tāgit·Et alex· diffuse·nj·pte·summe·q·xvj·arti·nj·vtz angel⁹ sathane cū se trāsfigurat ī angelū lucis vel in speciē christi possit adorari sine peccato adoratōne dulie vel latrie·in corz·q·

¶ Vtz q̄s possit adorare hostiā n̄ osecrātā·Ca·vnj·

Tercia q̄stio ē·vtz aliq̄s credens hostiā cōsecratā de sacerdote celebrante que nō ē cōsecrata·si adoret eā sicut corp⁹ xp̄i peccet vel excusetur p ignorantiā facti·Rndeo & dico·ꝙ qui adorat hostiā nō cōsecratā peccat tā sacerdos q̄ ipe·tn̄ talis sic adorans debet eā adorare sub cōdicione·scz si est cōsecrata·nō tn̄ oportz ꝙ ista cōdicio sit semp actu explicita·sed sufficit si habitu teneat illā intentionē vel condicionē vñ non peccat adorans eā·quia nō adorat puram creaturā·sed christū fm ītētōnē suā·sacerdos q̄ntū in se ē facit populū ydolatrare·quia offert ei pura creaturā ad adorandū·& ideo grauiter peccat· Dec bea·tho·nj·scrip·sen·dist·ix·de latria· arti·ij·q·vj·in solu·ij·argu·

¶ Qꝫ in exhibitōe honoris q̄tuor osiderare debem⁹?

Varta q̄stio est·vtz omnes ¶ Ca·ix· homines honore dulie sint equalit̄ adorandi·Rndeo & dico·ꝙ cum dulia importet honorē vel reuētiā q̄ creature exhiberi pt̄ honor aūt nō debeat̄ nisi rebus dignis: eoq⁹ honor ē p̄mū vtutis vel bonitatis vel excellētie alicui⁹· ideo quia ī vno ē vna excellēs dignitas q̄ nō ē ī alio·ideo n̄ omnes hoīes sunt equalit̄ honorandi ¶ Vnde ī exhibitōe honoris q̄tuor osiderare debem⁹?·scz naturā·gr̄az·potētiā·influētiā· Vel alit̄ dei imaginē·bonitatē actualē·ad virtutē habilitatē·vtutis causalitatem·Primo in hominibus cōsiderare possum⁹ dei similitudinē·& tūc cū similitudo dei in creaturis sit duplex·scz vestigij & imaginis·creaturis irrationabilibus ī quibus ē similitudo vestigij n̄ debet̄ honor dulie·tū qa tal̄ similitudo nō ponit aptitudinē ad virtutē· tum quia

nulla creatura irrataōbilis ē capax honoris. Dissimilitudo aūt imaginis ponit aptitudinē naturalez ad virtutē. & ideo cuilibet habēti imaginē dei est exhibēdus honor. nisi fit cōfirmat⁹ in malo. vt demones & damnati in q̄bus ē ligata aptitudo naturalis ad virtutē. & ideo eis honor dulie nō est exhibendus. ¶ Secūdo possum⁹ cōsiderare actualē bonitatē. & tūc cū honor nō debeat⁹ nisi virtuti & alicui ꝓpter virtutē. ideo directe ei q̄ actu est virtuosus est exhibēdus honor. Cuius ratio est. quia talis si est in statu gr̄e & habet gr̄am actu: habet bonū excellens in se ratōne cui debet⁹ honor. licet i se nō habeat omnia bona. tñ q̄a i illa virtute vel illo dono q̄d habet excellit. rōne cui ecclesia cantat de q̄libet cōfessore. nō est inuēt⁹ similis illi &c̄. respiciendo ad hoc maior honor p̄t vel debz impendi & exhiberi vni q̄ alij. ¶ Tercio possum⁹ cōsiderare habilitatē ad virtutē. & tūc peccator licet actu sit mal⁹ & extra gr̄az. tñ q̄a adhuc est habilis & possibilis ad tātā gr̄az & ad maiorē q̄ aliquis alius gr̄az habēs actu. respiciēdo possibilitatē hanc in dei imagine. maior honor potest impendi tali q̄ alij. ¶ Quarto possum⁹ cōsiderare virtutis vel bonitatis causalitatē. & tūc etiam malo ꝑlato ratōne dignitatis quā habet ē exhibēdus honor. Vbi nota q̄ ꝑlato dū est i actu peccati non debet exhiberi honor dulie. quia apparet in eo aliquid q⁹ cōtrariat⁹ honori. sed an̄ vel post p̄t ei exhiberi honor. q̄a nescit⁹ in quo statu sit: & cum dignitas ꝑlatōnis apparet. ¶ Sed forte queres. an bon⁹ subdit⁹ magis sit honorand⁹ ꝑlato malo. & videt⁹ q̄ sic tali ratōne. Honor exhibet⁹ hominī imāntū habet similitudinē dei. q̄a honor debetur rebus diuinis. vt dicit pb⁹. j. ethi. sed bon⁹ subdit⁹ magis est deo similis q̄ mal⁹ ꝑlat⁹. g̃ &c̄. Rñ deo & dico. q̄ subdito bono ꝓm se debet⁹ maior honor ꝑlato malo. sed ratōne ꝑlatōnis maior honor est exhibend⁹ malo ꝑlato q̄ bono subdito. & hoc triplici ratōne. Prima est q̄a ꝑlatus gerit vicez dei. vñ de⁹ i ipō laudat⁹. Secūda est. quia ipe est psona publica & honorat⁹ i ipō bonitas ecclesie q̄ maior est q̄ merita vni⁹ singularis psone. Tercia ratō est. q̄a ꝑlatio habet se ad vtutē sicut causa faciēs i alijs vtutē. & ideo digni⁹ ē alteri vtutis causā existē q̄ solū vtuosus eē. vt dicit pb⁹ ix. ethi. Dec. bea. t. nj. scri. sen. di. ix. de dulia arti. nj. in cor. q. & i solu. argu. Et dicas si vis q⁹ duplex est honor. Vn⁹ g̃tuit⁹ q̄ est debit⁹ ex necessitate. & talis etiam debet⁹ malo ꝑlato imāntū ꝑlat⁹ est. q̄a imāntū ꝑlat⁹ gerit vicem dei. Vñ apo. ad rom. xnj. de ꝑlato dicit q̄ dei mīster est. Alius honor est g̃tuit⁹ ñ debit⁹ ex necessitate. & tal⁹ magis debet⁹ bono subdito. q̄a maior ē dignitas imaginis i bono subdito q̄ i malo ꝑlato. vtz supra. Dec alex. nj. pte. summe. q. xvj. arti. xv. vtrū mal⁹ ꝑlat⁹ magis sit honorand⁹ q̄ bon⁹ subdit⁹ vel ecōuerso. in cor. questionis.

Qz deū adorem⁹ duplicit. scz mente & corpore

Secūdo pncipaliter circa Ca. x. adoratōnez considerare debemus modum variū. Nam duobus modis generaliter loquēdo adoram⁹ deū. scz mente & corpe. Primo eī adoram⁹ deū mente. imāntū adoratō pncipaliter ꝯsistit in interiori dei reuerentia. scd̄ario corpe q̄ ex spūali mētis deuotiōe ꝓcedit ad eā ordinat⁹ vel hūdā vel ꝯseruandā vel augmentandā. Vñ pme ad cor. xmj. Orabo spū orabo mente. ¶ De ista duplici adoratōe dr̄ iob. mj. Veri adoratores adorabūt patrē in spū & veritate. Que vba exponit pmo chrisō. & theophilus sic. Veros adoratores dicit ad dr̄am falsor⁹ scz samaritanor⁹ quor⁹ erat opinio q̄ de⁹ loco ꝯcluderet⁹. & q̄ i hoc loco deus adorari oporterz: nō pl⁹ de deo imaginātes q̄ de ydolis. & idcirco cultū dei cū cultu demonū miscebāt. Et similit⁹ ad dr̄az iudeorū q̄ sub figura & vmbra colebāt deū. q̃les erāt circūcisio. holocausta. thymiamata. Et ideo cōtra tales dicit. in spū & veritate. q̄a totū ē spūs & totū ē veritas. ¶ Secundo exponit chrisō. Spūs est de⁹ g̃ incorpore⁹ g̃ oportet ei offerre illud quod in nobis est incorporeū scz animā & intellect⁹ bonitatē & puritatē Ne igit⁹ oues immoles & vitulos sed teipm holocaustū fac deo. ¶ Tercio exponit aug⁹. sic. Si de⁹ esset corp⁹ oporterz adorare in tēplo: sed spūs est deus noli templū aut montem querere. totus intus age. queris aliquem locū sanctū: intus adhibe templū deo. Et subdit aug⁹. Cū xp̄us venerit & montem spernet & templū euertet. & docebit nos vt in spiritu & veritate nouerim⁹ adorare. Item aug⁹. ibidez. Querebas montē forte ad adorandum vt deo esses ꝓpinquior. sed ipe qui in altis habitat humilibus ꝓpinq̄t. g̃ descende vt ascendas. ascensiones ei⁹ imāt i cōualle ploratōis q̄ humilitatē habz. in templo vis orare. in te ora Ita etiā adoratō vtz. ¶ Quarto p̄nt sic exponi. Veri adoratores adorabūt p̃em i spū: q̄ ad deuotōnē interiorē mētis. & veritate quo ad reuentiā corpis. Nam veritas est cōsonantia & cōformitas rei exterioris cū re interiori. q⁹ fit q̄n homo affectū sue deuotōnis interioris explicat p signa exteriora scz reuentia corpali. Dic g̃ adoratō pncipaliter ē i mēte. ꝯseq̄nter vero i corpalibus signis hūilitatis fit. ¶ Vñ q̄tuor ratōibus deū corpe adoram⁹. Prīa ē ꝓpter nature integritatē. scz q̄a ex duplici natura subsistim⁹ & itegr̄mur videlicz itellectuali & corpali. ido duplicit⁹ adoram⁹. scz adoratōe spūali q̄ cōsistit i interiori deuotione mētis. & adoratōne corporali que cōsistit in exteriori humiliatōe corporali. vt dama. dicit. q̄rto libro. ¶ Secūda ratio est ꝓpter mentis excitationem. Nam exterior adoratio corporis fit propter interiorem adorationem mentis. vt scilicet per signa humilitatis que exhibemus p corpus: noster affectus inflametur ad diligendum deum & subiciēdum se ei.

¶ Tercia ratio est ꝑpt̄ origims & fims recogmtionē · scz ad recognoscendū qꝫ solus de? est vtriusꝫ nature scz mētis & corpis creator & beatificator · ¶ Quarta ratio est ꝑpt̄ vtriusꝫ offensionē · ꝗa vtraꝫ natura scz ītellectuali & corpali offendit̄ de? · & ideo ad deū placādum duplicit̄ scz mēte & corpe adoramus deū · Dec b · t · scda scde q · lxxxmj · arti · ij · ī cor · q · ¶ Or ficut duplex ē oro ita duplex est adoratio · & q̄ · Ca · xj ·

¶ In maiorem euidentiā p̄cedētis capituli est sciēdum · qꝫ ficut duplex est oratio · scz p̄ncipalis q̄ est mētis · & scdaria q̄ ē corpis · vel oro mentalis & vocalis · ita etiam duplex est adoratio · scz mentalis p̄ncipalit̄ que cōsistit ī mteriori reuerentia dei · alia secūdaria scz corpalis q̄ m quibusdā figmis corpalibo humilitatis cōsistit · que signa sunt specialit̄ q̄tuor · scz pectoris tunsio · genuflexio · ꝓstratio · sacrificij oblatio · ¶ Primo em̄ adoram? deum corporalit̄ pectoris tunsione · sicut fecit ille publican? · luce · xviij · Et publican? alonge stās nolebat nec oculos ad celū leuare · sed p̄cutiebat pect? suū dicēs · de? ꝓpici? esto mihi peccatori · C? oro vel adoratio ex q̄tuor reddit̄ cōmēdabilis · scz ex timore · pudore · dolore · ardore · Primo ex timore · vñ alōge stans nam p̄ timore & veneratōne dei nō audebat appro pīq̄re sed alōge stabat · sicut leprosi fecerūt · luc · xvij · steterūt alōge · Aug? · Quid igit̄ miraris si de? ignoscit · de longinquis stabat · deo tñ approp̄iq̄bat · & eū dñs ꝑpe attēdebat · excelsus em̄ dñs & humilia respicit · Secundo mēdat̄ a pudore · quia nec oculos volebat leuare ad celū vt respiceret · Aug? · Tremebat cōscia & p̄ verecūdia nolebat celū respicē · Bern̄ · q̄si dicat · qua nā fronte attollā oculos ad tam bonum patrem tam malus filius · Et cōtra dicit̄ anime impudēti · hiere · mj · Frons meretricis facta est tibi · noluisti &c̄ · Tercio commendatur a dolore · quia p̄cutiebat pectus suum · nam p̄cussio exteriorīs corpis est signum interiorīs doloris cordis · Aug? · licet erubescēt nec ad celos oculos leuare vellet · spe tñ subleuabat · & ideo p̄cutiebat pect? suū · penas de seipo exigebat · psal · cor ontritū &c̄ · Quarto mēdat̄ ab ardore q̄ scz ardebat ad deū nuerti · ideo ofitebat̄ pctm suū dicēs · de? ꝓpici? esto mihi pctori · nam dolor cordis sine ofessione vel ī facto vel ī voto vt̄ m ꝓposito nō sufficit · Re · infra cōtritō ¶ Scdo adoram? deū genuflexione · Ratō aūt q̄re ī adoratione genuflectim? ē · q̄si infirmitatē nr̄az significātes & recognoscētes ī compatione ad deum ¶ Tercō adoram? deum ꝓstratione · ꝓsternim? aūt nos q̄si ꝓfitētes nos mhil esse ex nobis · Dec bea tho · scda scde · q · lxxxmj · arti · ij · m solutōe ij · argu · Re · infra · humilitatis signa ¶ Quarto adoram? deū sacrificij oblatōne · licet em̄ adoratō possit & debeat exhiberi deo & creaturis mō dīnti vtz ex supradictis · sacrificiū tñ soli deo ē exhibēdū vñ exo · xxij · Qui immolat dijs occidet̄ p̄ter deo soli · ¶ aūt sacrificiū sit soli deo offerendū dupliciť ꝓbo · scz ratōne & suoꝝ bonoꝝ largitōne · Primo ratōne · sic · Sacrificiū exterius ē signū sacrificij interiorīs · scz q̄ anima nr̄a se in sacrificium offert deo · anima aūt offert se ī sacrificiū deo sicut p̄ncipio sue creatōis & sicut termino vel fini sue beatitudinis · cū g̃ fm verā fidem deus sit creator animarū nr̄arū & beatificator earū · ꝗa in solo deo aīe nr̄e vera beatitudo ꝟsistit · ideo sicut soli deo debemus sacrificiū interi? & spūale offerre · ita etiā exteri? corpale · qđ etiā euident̄ apparet ex laude & ex lege · Prio ex laude · ꝗa & laudatōes & oratōnes nr̄as ad deū dirigimus significantes corda nr̄a & vota ad deū debere dirigi & offerri · Secū do hoc idem patet ex simili lege · Videm? em̄ in oī republica obs̄uari · qꝫ quicūq; honorem summo rectori debitū deferret alteri : omittēt crimen lese maiestatis · & ideo ī lege diuina statuit̄ pena mortis his qui diuinū honorē exhibent alijs · Dec bea · tho · scda · scde · q · lxxxv · arti · ij · ī cor · q · Secūdo hoc idem ꝓbo ex bonoꝝ recognitione · Offerim? aūt diuersa sacrificia deo nō ꝑpt̄ indigentiā ei? · scz ī recognitōnē ei? qꝫ omnia ab ipo habem? · & sic eum ex ommbo recognoscim? · ita etiā ex ommbo honoram? · Verbigra · Tria sunt bona q̄ habem? a deo · scz anima · corpus & bona exteriora · & de oī bus offerim? sacrificiū deo · quod patet de singulis · Nā fm animā exhibem? deo debitā dilectōz · fm corpus aūt ꝓstrationes & cantus · fm aūt bona exteriora exhibem? deo sacrificia luminaria & huiꝰmodi · Vel alit̄ · Primū bonū qđ a deo habem? ē bonū anime · quod deo offert̄ quodā interiori sacrificio p orōnem & deuotōnē & alios huiusmodi interiores act? · & hoc ē sacrificiū p̄ncipale · Secūdū est bonū corporis · quod deo quodammodo offert̄ in sacrificiū p martiriū & abstinentiā seu ntinentiā · Terciū bonū qđ habem? a deo ē bonū exteriorꝝ rer̄ · de quibo sacrificiū offerim? deo duobo modis · Primo directe & p̄ncipalit̄ · q̄n res nr̄as immediate deo offerim? · Secundo īdirecte aut scdario · q̄n eas omunicam? ꝓximis propter deū · Dec bea · tho · mj · scri · sen · dist · ix · arti · mj · m cor · q · Et iterū scda · scde · q · lxxxv · artimj · m solu · ij · argu · ¶ Vbi nota dram int̄ sacrificium · oblatōnem · p̄micias & decimas · Nā sacrificia proprie dicunt̄ · q̄n circa res deo oblatas aliquid fit · scz q̄n animalia occidebāt̄ · qꝫ panis frangit̄ & comedit̄ & benedicit̄ · & hoc ipm nomē sacrificij sonat · nā sacrificiū dr̄ ex hoc qꝫ homo facit aliquod sacrū · Oblatio aūt directe dr̄ · cū aliquid offert̄ etiā si circa ipm nihil fiat · sicut dicūt̄ offerri decime vel panis m altari circa quos nihil fit · vñ omne sacrificiū ē oblatio sed nō nuersit̄ · Primicie aūt oblationes sunt · ꝗa deo offerūt̄ · vt legit̄ deu · xxvj · non aūt sunt sacrificia · ꝗa nihil sacruz circa eas fiebat · Decime aūt ꝑpie loquendo

nō sūt sacrificia neq oblatōnes·qa nō immediate deo exhibent· sed mīstris diuīm cultus· Dec b· tho·vbi supra īmediate·arti·tercio·ī solu·m̄ argu Re·īfra·decime·& īfra·oblatō·& īfra sacrificiū ¶ Qr sacrificiū mīsse offert deo ad oriētē triplici ratōne. ¶ Ca·xm̄·

Tercō pncipalit circa adoratōnē ꝯsiderare debemus locū cōgruū vel determinatum Cum em̄ duplex sit adoratio· suple mentalis & corporalis: vtz m capitulis immediate supradictis·m adoratōne mentali non req̄rit determinatō loci: sed m adoratōne corporali q̄ fit ꝑm illa q̄tuor signa humilitatis de q̄bo dictū est supra immediate m ca·p̄cedēti· Vnde q̄uis de? sit vbi q·tñ loc? determinat? eligit ad adorādū·nō ꝓpt deū qui adorat q̄si loco aliquo cōcludat· sed ꝓpt ipos adoratores·Et ideo mstitutū est ab ecclesia vt sacrificiū mīsse offerat ei ī ecclesia·& versus oriētē·& hoc triplici ratōne. ¶ Prima ratō est ꝓpter loci cōsecrōnē ex qua spūalē deuotōnē cōcipiūt orantes vt magis exaudiantur · sicut patet ex oratōne salomonis·m̄·regū·vm̄· Secda ratō ē ꝓpt sacroz celebratōnem· Nam ꝓpt sacra misteria & alia sanctitatis signa q̄ ibi cōtinent: cōuemētius est & deuoti? vt ibi mīsse sacrificiū offerat· Tercia ratō est ꝓpt populi cōgregatōnem· Nam ꝓpt concursum multoz adorantium magis fit oratio exaudibilis ·ꝑm illud matb̄·xvm̄· vbi sunt duo vel tres congregati m nomine meo ibi sum ego m medio eoz· ¶ Vbi est sciendum q̄ m adoratōne corporali non solū req̄rit determinat? loc? scz ecclesia vtz·sed etiā determinat? sit? vt si at versus aliquā ptē celi·hic aūt sit? alit eligebat a iudeis ī veteri testamēto·& alit a xp̄ianis ī nouo·Nā ī veteri testamēto iudei adorabant ad occidētē·quod patet·q̄a hostiū tabernaculi ad oriētē respiciebat·vt habet exo·xxvj·Rō aūt q̄re de? wlwit vt ī veteri testamēto adoratō nō fieret vsus oriētē fuit duplex scz moralis & lralis Prima ratō fuit litteralis·scz ad excludēdū ydolatriā·Nam oīes gētiles ī reuētiā solis orabāt ad orientē·vt dr ezech̄·vm̄·q̄ quidā habebāt dorsum contra templū dei & faciem ad oriētē & adorabāt ad ortū solis·vnde ad hoc excludēdū tabernaculū habebāt sācta sāctoz ad occidētē & versus occidētem adorabāt· Secda rō hui? fuit figuralis vel spūalis·scz quia tot? stat? poris tabernaculi ordinabat ad figurādū mortē xp̄i p occasū·ꝑm illud psal·qui ascendet sup occasū dns nomen illi· Dec bea·tho·p̄ma·scde·q·cij·arti·m̄·m so·v·argu· ¶ Nos vero xp̄iam ī lege noua ꝑm q̄n dā decētiā adoram? versus oriētē propt q̄nq rationes Prima est ꝓpt diuine maiestatis indiciuz qd nobis manifestat scz m motu celi q̄ est ab oriente· Secda est ꝓpt padisum ī oriēte constitutū· vt legit gen̄·ij·ꝑm lraz lxx·q̄si queram? ad padisum redire· Tercia ratō est ꝓpter xp̄m qui est lux mūdi & oriens noīat·zach̄·vj· Quarta rō ē ꝓpt xp̄i recessuz· Nā xp̄us ascendit sup celū celi ad orientē· vt dicit m psal· Quīta rō ē ꝓpt eiꝰ aduentū· Nā xp̄us ī iudiciū veniet ab oriēte·ita dicit matb̄·xxm̄· Sicut fulgur exit ab oriēte & apparet vsq ad occidētē·sic erit aduent? filij hois ¶ Si aūt breui? vis procedē dicas q̄ ab ecclesia ē īstitutū vt sacrificiū mīsse offerat deo versus oriētē ꝓpt tres ratōnes· Prima ratō est ꝓpter significationē·q̄a a deo ē nobis illuminatio mentis sicut lumen corpale ē ab oriente · Secūda rō est ꝓpter pfectionē·nā nobilior pars orbis ē oriens & omne nobilius quod est apud nos debemus deo· Tercia ratio est ꝓpter operū ostensionē·Nā tria notabilia opera ipīus dei m oriente apparēt· Primū ē·q̄a ipe mouet celū cui? motus ab oriēte incipit· Secūdū ē·q̄a ipe etiā paradisū ꝯstituit ī oriente· Terciū ē·q̄a ipe ab oriēte ad iudiciū veniet·sicut ab oriente ascendit· Dec bea·tho·m̄· scri·sen·dist·ix·arti·m̄·q·m̄·m solu·m̄·argu·& iterū·scda·scde·q·lxxxm̄·āti·m̄·ī solu·ij·&·m̄ argu·p totū· Item nota q̄ loquēdo breuit q̄druplex ē adoratō·scz corpalis·mētalis·localis q̄ fit ī ecclesia & situat q̄ fit vs? oriētē vtz ex supdictis

¶ Qr aliq̄ prohibent ab officio aduocandi triplici ratione· ¶ Ca·pmum

Duocatus ¶ Circa aduocatum vel iudicem q̄tuor ꝯsideram?·scz psonaz ydoneā·causā legitimā·pecuniā congruā·formā debitā· Vel aliter·officiū cui cōuenit· negociū vel litigiū qd defendit· salariū vel p̄cium qd assumit·modū quo procedit· Prio circa aduocatū vl iudicē ꝯsiderare debem? officiū cui incumbit·Nā ꝑm iura multe psone phibētur ab officio aduocandi & p̄cipue triplici rōne· scz rōe impedimenti naturalis·ppetrati criminis· assumpti ordinis vel regimīs·Prio excludūt vl phibent aliq̄ ab officō aduocandi rōne īpedimēti naturalis·C? ratō ē·q̄a ī aduocato vel iudice p̄cipue duo bona naturalia debēt eē·scz īterior peritia vel scīa q̄ assumpte cause iusticiā sciat oīdere Secūdo exterior potentia q̄ valeat aure p̄cipe & vba pferre·Et ideo ꝓpt ctraria impedimēta istorū duoz aliqui fine culpa phibēt & remouēt ab officio aduocandi·Primo ꝓpter interiorē imperitiā vel ignātiā·sic ignari·pueri & amētes·Secdo propter exteriorē impotentiā·sic carētes vbo·auditu·visu·Secdo phibent aliqui ab officō aduocādi rōe crimīs ppetrati·sic hētici·īfideles & īfames·C? rō ē·q̄a n̄ decz vt alti? iusticie patron? fiat q̄ in seipo iusticiā nō fuauit·imo ꝯtempsit· Tercō phibēt aliq̄ ab officō aduocandi rōe assūpti ordinis vel regimīs·sic plati·pbiteri & clerici C? rō ē q̄a ꝺputatos & obligatos rebo nobiliori bo puta dīms obseq̄is n̄ decz vt rebo vilibo & secularibo se īmisceāt·sz tales sūt oīs p̄dcti·g &c

Ñ ꝙa neceſſitas debet p̃ferri ideceˢtie ſupradcte· ideo talibꝫ concedit a ſuis ſuperioribꝫ vt aliqñ ꝑ certa & magna cauſa· puta ꝑ ſeipſis vel ꝑ ꝑſo= na ſibi cõiuncta vl ꝑ eccleſijs ſuis poſſint vti of= ficio aduocati· Ita ꝙ predicta breuit concludẽdo dico · ꝙ aliqui ꝓhibent & excludunt ab officio aduocãdi ꝓpter q̃tuor ratões· prima eſt ꝓpter interiorem ignorantiã· ſecunda eſt ꝓpter exteri= orem impotentiã· tercia eſt ꝓpter deformẽ ide= centiã· quarta eſt ꝓpter ordinis vel regiminis excellentiã· Dec bea·tho·ſcda ſcde·q·lxxj·arti· ij· in cor·q· & in ſolu·ij·argu·

Oꝝ aduocat? i cauſa iuſta tenet ꝑſonis miſe= rabilibꝫ ſubuenire·qđ ſi ñ facit peccat· Ca·ij·

Secundo principalit circa aduocatum vel iudicẽ cõſiderare debem? litigiũ quod aſ= ſumit vel defendit ſcz cauſaz iuſtam aut iniuſtã· Primo eñ ſi aduocat? defendit cauſã iuſtã nõ peccat·imo tenet ꝑſonis paupibꝫ & mi= ſerabilibꝫ ſubuenire qđ ſi ñ facit peccat·qđ tripli= cit ꝓbo·ſcz autoritate· ſimilitudine & diuina le= ge· Primo hoc ꝓbo autoritate ambro· i libro de beneficijs ſic dicẽtis· Grãdis culpa eſt ſi te ſciẽte fidelis egeat· ſi ſcias eum ſine ſumptu eſſe & fa= mem tolerare: erumnas ꝓpeti qui egẽ erubeſcit · ſi in cauſã ceciderit aut captiuitatis ſuoꝝ aut ca lũnie & non adiuues· g̃ grãdis culpa eſt iuriſpe= rito ꝑſonis miſerabilibꝫ iuris cõſiliũ· & aduocato ſubtrahẽ patrocinĩ· Secundo ꝓbo hoc idẽ ſimili= tudine· Medic? eñ tenet paupi languido impẽ= dẽ curã & cõſiliũ medicine· ꝟm ꝙ dicit bea· ſimac? nõ eſt grãdis dña vtꝝ letũ inferas vel admittas· mortẽ eñ languidis ꝓbat infligẽ: q̃ hãc cũ poſſit excludẽ nõ excludit· lxxxnj· di· Dic g̃ pari rõ= ne tenet iuriſperit? vel aduocat? iuſte paupi i= iuſte oppſſo impẽdẽ patrocinĩ· Tercio hoc idez ꝓbo diuina lege· Nam exo·xxnj· dr̃ ꝙ ſi occur= reris boui aut aſino inimici tui erranti: reduc ad eũ· & ſi videris aſinũ odiẽtis te ceciditſſe ſub onẽ: non ꝓtrãſibis ſed ſubleuabis cũ eo· Ex q̃bꝫ auto= ritatibꝫ ſic ocludo· Si boui inimici errãti & aſino oppſſo tenemur ſubuenire & auxiliũ impẽdẽ· mlto forti? iuriſperit? paupi ignorãti tenet cõſule= re· & paupi iuſte oppſſo tenet aduocat? impẽdẽ patrocinium ad tuendã cauſam· Quarto hoc idez cõfirmo ꝑ legẽ caritatis qua indigẽti ſubuenire te nemur· de q̃ dr̃ matꝫ· vij· Quecũq; vultis vt fa= ciant vobꝫ homines & vos facite illis· Dec alex· nj ꝓte ſũme·q·xxvnj·arti·xij· vtꝝ iuriſperit? te= neat ad ferendum cõſilium & aduocatus ad iuſtũ patrocinium· in cor·q· Secũdo ſi aduocatus defendit cauſã iniuſtam· aut defendit eam ſcient aut ignorant· Primo eñ ſi cauſã iuſtã ſcienter defendit· grauit imo mortalit peccat ratõe auxilij qđ impẽdit· & formo ſic rationem· Illud eſt pec= catũ mortale ex quo homo irã dei meret: ſed ille qui alti opat ad malũ aliqđ faciendo ſiue cõſulẽdo ſiue adiuando ſiue q̃litercũq; cõſentiendo: iram dei mẽt· vt dr̃· ſcdi· palip· xix· Impio ꝓbes auxiliũ idcirco iram dei merebaris· g̃ &c̃· Secundo hoc idẽ ꝓbo ratõne nocumenti quod facit· & formo ra= tionem ſic· Quicũq; nocumentũ alteri? attemptat vel facit g̃uiter peccat ſm g̃uitatẽ nocumenti· ſed qui ſubtrahit quod eſt iuſtũ alteri ꝓpti ei nocumen tũ facit· g̃ &c̃· Vbi nota ꝙ alit eſt de medico & alit de aduocato· ꝙa medic? licite ꝑt aſſumere infirmitatẽ deſperatã ad curandũ· & laudat ſi eaz ſanet· ſi vero eam non ſanet nõ peccat cũ eã ad ſa nandũ aſſumit· Cui? ratio eſt· ꝙa medicus nulli facit iniuriã· ſed vtit peritia vel induſtria artis ſue ſine damno alteri?· quod cuilibet licet· Aduocat? aũt cauſã iniuſtã nõ ꝑt aſſumẽ ſine alterius par= tis iniuria vel offenſa· quod nulli licet· Tercõ ꝓ= bo hoc ratione boni qđ impedit vel deſtruit· & for mo ſic rationẽ· Sicut ſe habet offendens membꝝ reſpectu corꝑis· ita ſe habet qui offendit vnũ ho minẽ reſpectu boni cõmunis· ſed ille ꝙ manũ ſeu oculũ vel aliquod membrũ ꝑticulare ledit totum corpus offendit: cũ ſit membꝝ vel pars corꝑoris· g̃ a ſimili qui ꝑticularem iuſticiã vni? hominis ꝑ uertit & impedit· iuſticiã cõmunẽ impedit & ꝑuer tit· cũ iuſticia ꝑticularis redũdet in bonũ cõmu= ne· & ꝑ oppoſitũ iniuſticia ꝑticularis in malũ vel dãnũ cõmune· Vñ apo·ad ro·j·dicit· ꝙ ñ ſolũ fa cientes ſed facientibꝫ conſentientes digni ſunt morte· Propt qđ boeci? i libro de conſolatõe ſic dicit· Iu ſtus aduocat? nullo mõ cauſas iniuſtas accipit· nec vbo dare conſiliũ ꝓ iniuſticia conſentit· Sedo aduocatus qñq; iniuſtã cauſã ignorant defendit & tũc aliqlit excuſat eo modo quo poteſt eũ ig= norantia excuſare· Re·infra·ignorantia· Vbi ſciendum ꝙ ſi a principio quando aduocat? cau= ſã iniuſtã aſſumpſit credidit eſſe iuſtã· & poſtea in proceſſu cauſe cognouit cauſã eſſe iniuſtã· tũc aduocat? q̃tuor debet attendẽ & obſeruare· Primũ ẽ ꝙ poſtquã aduocat? cognouit iniuſtã eſſe cau ſã tũc debz cauſã iniuſtã deſerẽ· Secm eſt ꝙ de bet eũ cui? cauſã gerit induce ad cedendũ ſiue ad componendũ ſine aduerſarij damno vel nocumen to· Terciũ eſt ꝙ nõ debet aduocat? iuſtã cauſã alti ꝓpti ꝓdẽ vt eã iuuet: nec ſecreta cauſe ſue de bet ꝓpti alteri reuelare· ꝙa tũc eſſet cauſa damni il li? cui? cauſã aſſumpſit· Vñ aduocatus puit ſi cauſã ſuã ꝓdiderit· vt habet· ij·q·nj· Quartum eſt ꝙ aduocat? licite ꝑt & debz defẽdẽ cauſã iu= ſtã non tñ facẽ fraudẽ aliq̃ ad obtinẽdã cauſam iuſtã· Et probat ꝑ ſimilitudinẽ militis vel ducis exercitus· ꝙbo licet in iuſto bello inſidijs vti· ea q̃ facẽ debent prudent occultando· non autem fal= ſitatẽ fraudulent faciendo· ꝙa etiã hoſti fides ſer uari oportet· ſicut tulli? dicit in ꝓmo de officijs· Similit & aduocato licet defendẽ cauſã iuſtam· prudenter impediendo ea quibꝫ impediri poſſunt proceſſus eius· non tñ licet ei vti aliqua falſitate

vel pducẽdo falsos testes · vel allegãdo falsas leges · ꝙa sic facẽt cõtra fidelitatẽ quã optz ſuare · Dec bea · tho · ſcda ſcde · q · lxxj · arti · nj · argu · otra & in coz · q · & in solu triũ argumẽtoz

¶ Qz aduocatus p laboze salariũ moderatũ licite pt recipe · & quomõ salariũ attẽdi debz · ¶ Ca · nj

Tercio pncipaliter circa aduocatũ vel iudicẽ cõsiderare debem⁹ salariũ qd exigit & assumit · ¶ Ad cui⁹ euidentiã nota hic tres distinctõnes · Prima distinctõ est qꝑ officiales aut habẽt certũ ſtipẽdiũ sibi assignatũ aut nõ hñt · Si habent nihil oino pñt recipe · sicut dicit aug⁹ · de verbis dñi sup illud luce · nj · neminem cõcutiatis &c̃ · Quicũqꝑ ſtipẽdia publica certa cõsequit̃ · si ampli⁹ querit tanqꝑ calũniator & concussoz iobis sentẽcia condemnatur · Si vero non habẽt distinguẽdũ est de salario · ¶ Et ideo ſcda distinctõ est · Vel salariũ ẽ moderatũ · tũc aduocatus siue in pncipio qstionis siue post pactũ fecerit nõ peccat · nec cõtra iusticiã facit si suum patrocinũ vel cõsiliũ vẽdit : moderatũ salarium assumẽdo vt dixi · Quod triplicit̃ pbo · scz autoritate · ratõe · & similitudie · Primo autoritate augu · ad macedoniũ sic dicentis · Aduocatus licite vendit suum patrocinũ & iurisperitus cõsiliũ verum · Et grego · Justũ est vt illi consequant̃ ſtipendium ꝙ pro te suum cõmodare reperiunt̃ obsequium · Secũdo probo hoc idẽ rõne · ꝙa ea que quis nõ tenet̃ alteri exhibere iuste potest pro eoꝝ exhibitõne recompensatõnẽ accipe · manifestũ ẽ aũt qꝑ aduocatus nõ semp tenet̃ patrocinium prestare aut cõsiliũ dare in causis · & ideo si consilium vel patrocinũ vendit nõ peccat · Tercio hoc idẽ probo similitudie · Medico opem ferenti ad sananduz & oibus aliis psonis · licet salariũ moderatũ accipere · Vnde qꝑuis iusticia vel scientia sit quoddã spirituale & p cõsequens pro re aliꝙ tempali nõ possit vendi vel mutari · tñ vsus scientie vel iusticie fit opere & laboze coꝛporali · & ideo pro recõpẽ satõe laboris pecuniã vel salariũ moderatum licz accipe · nõ em̃ vendit talis scientiam sed laborẽ · Vñ quia nullus tenet̃ ꝓpriis ſtipẽdiis militare · vt dicit apo · pme ad coꝛm · ix · & dignus ẽ operarius mercede sua · luce · x · Moderatum salarium attendi debet cõsiderata condicõne personarum & negociozꝝ & laboribo & cõsuetudine pꝛie · que quatuoꝛ sunt · Primũ ẽ qntitas cause · secũdũ ẽ laboꝛ aduocatõis · terciũ ẽ sciẽtia in assessoꝛe & facundiã vel honestas in aduocato · quartũ ẽ cõsuetudo regionis · Secm̃ em̃ cõsiderationẽ istoꝝ quatuoꝛ salariũ maius vel minus debet tractari & accipi · Dic̃ em̃ dicit bea · leo · lxj · di · Pro laboribo multis · p moribo castis · pro actõmbo strenuis pmiũ debet̃ · Nota tñ post qꝑ causa incepta est nullum pactũ debet aduocat⁹ facere cũ litigatoꝛe · sm ꝙ dicit̃ in canone · Nõ licz aduocato illi cõtractũ inire quẽ in ꝓpriam recepit fidem · nec ex industria iurgiũ protrahẽ · Si vero salariũ immoderate extorqueat peccat · qui cõtra iusticiã facit · De tali & similibo loquit̃ Ꝺomus in quadã epistola dicens · Di sunt ꝙ causas protẽdũt adhibiti · impediunt pꝛtermissi · fastidiunt admoniti obliuiscũt locupletati · Di sũt qui emũt lites · vendũt intercessiones · deputant arbitꝛos · iudicando dictãt · dictãdo cõuellũt · attrahũt litigatoꝛes · protrahũt audiendos · retrahunt trãsigẽtes · Et innocentius de vilitate condicõnis humane de talibo aduocatis loquẽs sic ait · Depe causas tãtũ differunt qꝑ litigantibo plus qꝑ totum auferũt · quia maioꝛ est expensarũ sumptus qꝑ fuerit fructus · nec terminãt̃ pauperũ incepta negocia quousqꝫ eoꝝ marsupia sint euacuata · Vnde & tales moꝛtalit̃ peccant & ad restitutionem tenent̃ · Ita dicit aug⁹ ad macedonium · Ab his extoꝛta per immoderatã probitatẽ repeti solent · data p tolerabilẽ cõsuetudinem nõ solent · Et ambꝛo · in ſmone de iniusto aduocato dicit · Redde quod accepisti · quoniam cõtra veritatem feciſti & iniquitati affuisti · iudicẽ fefelliſti · iustã causam oppꝛessisti · de falsitate cõtendisti & certasti · ¶ Tercia distinctio est · qꝑ aliter se habz in iudice vel teste respectu recipiẽdi salariũ & alit̃ ĩ aduocato & iurisperito · ꝙa iudex & testis nihil possunt recipe · vt dicit aug⁹ · ad macedoniũ · Nõ debz iudex vẽdẽ iustũ iudiciũ nec testis verũ testimoniũ · Qz aduocat⁹ iustum patrocinũ & legisperit⁹ iustum cõsiliũ pt vendẽ · Cui⁹ ratõ est · quia iudex & testis cõmunes sunt vtriusqꝫ ptis & inter vtrãqꝫ partem ad examen adhibent̃ · & quia iudex tenet̃ iustã sententiam dare & testis tenet̃ verũ testimoniũ dicẽ · iusticia aũt & veritas non declinãt in vnã ptẽ magis qꝑ in aliã · Et ideo iudicibo de publico sunt ſtipẽdia laboꝛis statuta · ꝓpter quod nõ licet eis ab aliis salariũ petẽ vel recipe · vtz pma distinctõne Et testes pciũ accipiũt nõ quasi pcium testimonij sed quasi ſtipendium laboris expensas vel ab vtraqꝫ pte vel ab ea qua inducunt̃ · quia nemo militat suis ſtipendiis · vt patet supꝛa · sed aduocatus vel iurisperitus alterã ptem tñ defendit · & ideo licite potest pciũ accipe a pte quã adiuuat · Dec bea · tho · ſcda ſcde q̃stiõe · lxxj · arti · nj · ãgu cõtra & in coꝛ · q · & in solu · trium argumentoꝝ · Et alexander · nj · pte · sũ · q · xxnj · arti · xnj · vtz officiales · assessoꝛes & aduocati possint pro consilio iuris & patrocinio pecuniã recipe · in coꝛ · q · per totum ·

¶ Qz aduocatus debet patrocinũ ferre quatuoꝛ modis · ¶ Ca · mj ·

Quarto pncipaliter circa aduocatum cõsiderare debemus modum quo procedit · ¶ Nã aduocatus patrocinium debet ferre quatuoꝛ modis · scz ordinate · iuste · pie & modeste · Primo ordinate · vt scz si est necesse qꝑ pri⁹ aliqꝫ aduocet p seipo qꝑ p alios · qd duplr̃ p bo

Primo ex autoritate · quia aliqbo cõcedit autoritas aduocandi pro seipis qbo prohibet patrocinari causis alioꝝ · vtz supra pmo ca · Scdo pbo hoc idē ex necessitate · qa nõ imminet hoim necessitas pcurari causis alioꝝ sicut ꝓpriꝰ · Cuius rõ est · qa alij pñt sibi alit subuenire · Dec bea · tho scda scde · q · lxxj · arti · ij · in solu · mj · argu · ¶ Secũdo aduocat? debet ferre pcurinũ vel auxilium iuste ex pte causse · & hoc duobo modis · Primo · quia null? debet esse iudex vel assessor i causa illa i q̃ vult esse aduocat? · qa duo officia prohibit? ẽ qlibet exercẽ · vt habet · mj · q · mj · ca · pmo & ij · Ratõ hui? alit assignat a glosa & alit a bea · tho ma · glosa aũt ibidẽ dicit · qꝺ causa q̃re in eadẽ causa non debet quis esse iudex & aduocat? · ne dum ad vtrũq festinat : neutrũ bene pagat · nec eĩ credẽdũ ẽ facile duabo necessarijs rebo vnũ sufficẽ · Dec in summa ofessoꝝ · li · ij · rubricella de aduocato · q · clxvij · iuxta medium · Rõ aũt q̃re in eadem causa non pt quis esse iudex & aduocat? fm · bethomã est · qa iudex ẽ cõmunis vtriq pti · vñ int vtrãq ptem ad examen adhibet & similit testis iuris vero perit? & aduocat? ex vna pte ofistũt scz qa alterã ptem tm defendũt · & ideo i causa in qua qs est iudex i eadẽ non pt idẽ esse aduocat? & testis & ecõuerso · scda · scde · q · lxxj · ãti · mj · i solu · mj · argu · Secũdo modo aduocat? debet patrocinari iuste scz ex pte causse · qa iniustam vel desperatã non debet assumẽ causã ad defendẽdũ · qđ sic probo · aut eĩ aduocat? causã iniustã vel desperatam defendit ex sua ignorãtia · scz ignorãter aut scient · si ignorant · puta qa causã iniustã ex sua ignorãtia credit esse iustã · & ideo tãq̃ iustã causã defendit peccat · & ad restitutõez tenet dãni alteri? · Vnde augu? i li · 8 ciuitate dei · li · xix Ignorãtia iudicis vel aduocati plerũq ẽ calamitas innocẽtis · Si vero iudex vel aduocat? causã iniustã scient defendit adhuc gũi? peccat · Dec bea · tho · scda · scde · q · ibidẽ · arti · mj · in cor · q · Resupra ca · ij · ¶ Tercõ aduocat? patrocinũ debet ferre pie · qđ intelligi pt tã ex pte dñoꝝ q̃ ex pte aduocatoꝝ · Prio ex pte dñoꝝ · Cũ eĩ qs aduocatũ non pt hre · vel ꝓpter pauptatẽ · vel ꝓpter potentiã aduerse ptis · tũc si postulat aduocatum debet ei dari a pñdẽte · in his eĩ duobo casibo ait pretor · si non habet aduocatum ego dabo · Dec in summa confessoꝝ · vbi supra · q · clxx · in cor · q · Secũdo potest intelligi ex pte aduocatorum · qa qñ cause paupeꝝ misericordit procinant · nõ debent intendere ad remuneratõnem humanam sed diuinã · non tñ sp aduocati tenent gratis procinuz impẽdẽ · Cui? ratio est · qa non semp illa q̃ hõ pt misericorditer facẽ · tenet facẽ gratis · alioqn nulli liceret aliquã rem vendẽ · qa quãlibet rẽ potest hõ misericorditer impendẽ · pñt ergo aduocati ab his qui hñt & quibo patrocinãt pro recompensatõne laboris pecumã moderatã accipe · vt dicit bea · tho scda · scde · vbi supra · arti · mj · in cor · q · & in so · pmi argu · vt etiã patet · ca · pcedenti · Pauperibo autem nõ semp tenet procimũ ferre · sed fuata oportunitate locoꝝ & temporꝝ & aliaꝝ rerũ · vt aug? · dicit in pmo de doctrina xpiana · Cũ ommbo prodesse non possis · his potissime cõsulendũ ẽ qui prolocoꝝ vel temporꝝ vel quarũlibet rerũ oportunitatibo cõstrict? tibi q̃si q̃daz sorte iungunt · Et pbo hoc etiam per locũ a maiori · sic · Nõ minor necessitas ẽ indigentis cibo q̃ indigentis aduocato · sz ille q̃ habz pfectem cibandi nõ semp tenet cibare paupere · sed fuata oportunitate pdicta · g̃ nec aduocatus tenet semp cause pauperũ intendẽ & patrocinũ pstare · sed tempe & loco & mõ suo · Dec bea · tho · vbi supra · imediate · arti · j · argu · contra in cor · q · & in solu · argu · ¶ Quarto aduocat? patrocinũ vel auxiliũ debz ferre discrete vel modeste · & hoc duobus modis · Prio mõ · qa aduocato defendẽti causã iustã nõ licet vti aliqua falsitate : qa nulli licet facẽ fraudẽ · licet tñ prudent occultare ea quibo impediri posset pcessus ei? · qđ pbat p simile de milite vel duce exercit? · cui i iusto bello nõ licet falsitatẽ fraudulẽt facere contra hostes · qa etiã hosti fidem fuare oportet · licet tamẽ ei que debet facere occultare prudent · ne possit ab aduersario impediri · similiter est de aduocato vt patet · Dec bea · t · ibidem · arti · mj · i solu · mj argu · Re · supra · ca · mj · Secũdo debet aduocat? procinari modeste · & hoc q̃ ad verbũ & modũ · & hoc duobus modis · Primo mãntũ iusticia pmittit causam sui clientuli foueat · nihil de cõtingẽtibo omittendo · Secũdo vt non pcaciter · vel dicendo cõuicia vel vociferãdo aduocet · qa p hec pcessus iusticie impedit · dicente ꝓpheta ysa · xxxxij · Erit cult? iusticie filẽciũ · talis eĩ si adeo pcax fuerit ab aduocatione excludit · dicente salomone · puer · xxij Eijce derisorẽ & exibit cum eo iurgiũ · cessabũtq cause & otumelie · Dec i sũma vbi supra · q · clxxij qs sit mod? debit? aduocandi · in · cor · q · i medio · ¶ Qz in locutõnibo cũ aliꝭ quidã tribo modis se habent ·

¶ Ca pmum

Adulatio ¶ Circa adulationem qtuor considerare debemus · scz modũ expssiuũ · actũ infectiuũ · reatũ excessiuũ · remedium exclusiuũ · ¶ Primo circa adulatõnem considerare debemus modum expssiuũ · Nam circa humana colloquia p q̃ maxime homines ad inuicẽ cõuiuũt & uersant fm nature sue ꝓprietatẽ respectu alioꝝ animaliũ q̃ sibi in cibis vel huiusmodi cõmunicãt · non aũt in colloquijs in quibo ꝓprie cõsistit iunctus humanus q̃ ad delectare aliũ vel ttristare · triplex drã repit · Quidã eĩ sunt q̃ in colloquijs tenent mediũ in laudando vel ttristando · tales vocant affabiles vel amici · Quidã vero alij sũt q̃ tenẽt excessũ in ttristando vel defectũ i delectando · & tales

agrestes discoli vel litigiosi nominãt. Quidã etiã alijsũ t q̃ tenẽt excessuz ī delectãdo & defectũ ī alios ꝺtristãdo. & tales placidi vel placẽtarij vel adulatores vocãt. ¶ Primo em̃ dico q̃ q̃dã sũt q̃ tenẽt mediũ ī delectãdo vel ꝺtristãdo alios. eoq̃ tales delectãt vel ꝺtristãt alios sicut oportz & q̃n oportet & ꝑm alias circũstãtias. & tales sũt laudabiles & vocant affabiles vel amici. Habẽs em̃ hãc vtutẽ scz affabilitatis vel amicicie. q̃nq̃ laudat alios & delectat ꝑm q̃ exigit ordo debitus ratõnis. q̃nq̃ aũt refugit delectare & eligit cõtristare. & hoc duobꝰ modis. Vno mõ ex ꝑte ipi? q̃ ꝺtristat. puta si nõ sit sibi honestũ colloq̃a talia audire. vt cũ ali? loq̃t verba turpia. vel si etiam sit sibi nociuũ: puta cũ ali? loq̃t ī ꝺtrimẽtũ ei?. Alio mõ ex ꝑte illi? quẽ ꝺtristat puta si dicat vl faciat aliq̃d q̃ ꝺ ꝓpã ei? magnã ihonestatẽ ꝑtineat vel etiã sit ei multuz nociuũ. sic enim non acceptabit virtuosus q̃t ab alijs dicit vel fit sed magis reꝓhendet. Quem modũ seruabat apꝰ. ꝑme ad corz. xj. vbi dicit. laudo vos sed ī hoc non laudo. q. ꝺ. In eo q̃t est dignũ laude scz in opere virtuoso vos laudo. sed ī hoc scz ī vicio q̃t ñ est laudabile sed vitupabile vos non laudo. Gaudeo nõ q̃a ꝺtristati estis. sed q̃a ꝺtristati estis ad pñiã ¶ Secꝺo q̃dã alij sũt q̃ tenẽt excessuz ī ꝺtristãdo alios & defectũ ī delectãdo. supabũdãt em̃ alios cõtristãdo & volũt cõtrariari oĩbꝰ q̃ dicũt vel fiũt ab alijs. q̃si intẽdẽtes & volẽtes alios ī suis colloquijs cõtristare. & nihil curãtes ꝑtermittẽ ne alios cõtristẽt & aspnãtes delectare alios. & isti agrestes discoli & litigiosi vocãt. Dicunt aũt tales agrestes similitudinarie. q̃a sicut agresta stupefacit dẽtes. ita isti ī suis colloquijs mtũt oĩes alios cõtristare & turbare. & istud est vitupabile Propt q̃t de tali dr ecci. vnj. Nõ litiges cũ hoie linguato. Dicit nõ litiges. vbi ꝓhibet litigiũ. eo q̃ litigiũ est peccatũ repugnãs caritati. affabilitati. mansuetudini. Primo est peccatũ repugnãs caritati. q̃t patet. q̃a litigiũ fit ꝓpt defectũ amoris animos vnẽtis. sed defect? amoris ptinet ad discordiã. discordia vero caritati cõtrariat. g̃ &c̃. Secꝺo litigiũ est pcm̃ repugnãs affabilitati. q̃t sic patet. Ad affabilitatẽ ptinet alijs delectabiliter cõuiuẽ vt oportet. vtz supra immediate. sed litigiũ est cõtradictõ ꝑ quã aliq̃s suis verbis nõ veret aliũ cõtristare. g̃ &c̃. Tercio litigiũ est repugnãs mansuetudini. q̃t sic patet. Mãsuetudo moderat irã. sed litigiũ ex ira q̃nq̃ orit. Vñ ꝑuer. xxvj dr̃ q̃ iracũꝺ? incendit litem. g̃ &c̃. Hec bea. tho. scꝺa. scꝺe. q. cxvj. arti. ꝑmo. ī corz. q. & in solu. ij. argu. Similit de tali mulie litigiosa dicit prouer. vij. Mulier vaga & garrula quietis impatiẽs: non valẽs ī domo quiescẽ: nũc int? in domo. nũc in plateis ciuitatis &c̃. Talis mulier litigiosa est vaga ī corde. est garrula ī voce. quia cũ ommbꝰ clamat & garrit. est quietis impatiẽs quia omnes bonos & pacificos cõturbare affectat non valens in domo quiescere. scz in domo materiali vel conscientie persistere. nũc foris scz ī domo aliena. nũc in plateis ciuitatis clamat. scz vt audiat & audiat. vt videat & videat. ¶ Tercio quidam alij sunt qui in suis colloquijs tenent excessum in delectando. q̃a omnes cõmunit delectare intendũt. & defectũ in contristando. q̃a nullũ contristare volunt. Hi em̃ in sermombꝰ suis & in rebꝰ alijs quibꝰ cõmunicant & cõuersant cũ alijs omnia que ab alijs dicũt vel fiũt laudant sive bona sint sive mala ad hoc vt delectabiles se eis exhibeant. & in nullo contradicũt eis quibꝰ cõuiuũt ne eos contristent. extimãtes q̃ oporteat ommbꝰ cõuiuere sine tristicia. Et tales si hoc nõ faciũt ꝓpter aliud sed solũ q̃a ī hoc delectãt vocãt placidi vel placentarij. si aũt hoc faciũt ꝓpter adipiscendum pecuniã vel quicquid aliud quod ꝑt pecunia extimari: blanditores seu adulatores vocãt. Dec bea. tho. in scripto q̃ fecit sup li. ethi. aristo libro q̃rto. ca. xix. vel. xnj. q̃t incipit. De colloquijs aũt & cõuiuere ꝑ totũ. & iterũ. scꝺa. scꝺe. q. cxvj arti. ꝑmo. in corz. q.

¶ Q̃ aliquis ẽ adulatoz duobꝰ modis. ¶ Ca. ij.

Hinc evidentiã p̃cedentis capituli est sciendum q̃ duobꝰ modis est aliquis adulatoz. scz tacendo & loquendo. ¶ Primo tacendo. Vñ beda sic ait. Adulatoz est qui tacet & dat cõsensũ ne offendat illũ quẽ credit habere ꝓpicium. ¶ Secundo modo & prope aliq̃s ẽ adulatoz loquendo. Nã adulatio propie sumpta ꝺsistit in quoꝺã ꝑmone laudis alteri exhibito intentõne placendi. Hoc aũt fit q̃tuoz modis. respectu boni & respectu mali. respectu em̃ mali fit duobꝰ modis. scz approbando ipm̃ vel diminuendo. respectu aũt boni fit etiã duobꝰ modis. scz ponendo bonũ esse quod non est. & augendo bonũ magis q̃ sit. ¶ Primo mõ fit adulatõ respectu mali duobꝰ modis. Primo modo laudando malũ tanq̃ bonũ Vñ cassiodoz? ī quadã epla sic ait. Adulatõ blãda ommbꝰ applaudit. ommbꝰ salue dicit. prodigos vocat liberales. anaros parcos. & sapientes lasciuos. vel prodigos curiales. garrulos affabiles. obstinatos ꝺstantes. pigros maturos & graues. Quz ve talibꝰ. quia vt dr̃ prouer. xxnj. Ve qui dicũt impio iust? es. maledicẽt eis populi & detestabunt eos tribꝰ. Secꝺo fit adulatõ respectu mali ꝺminuendo ei? maliciã. Tercõ fit adulatio respectu boni ponẽꝺo & laudãꝺo bonuz esse quod non est. ysa. v. Ve qui dicunt malũ bonũ & bonũ malũ &c̃. Quarto fit adulatõ respectu boni scilicet augendo bonũ & laudãꝺo ipm̃ magis quam sit. ysaie. nj. Populе meus qui beatum te dicunt ipi te decipiunt. Hec alex. ij. parte. summe. questione. clxnj. de adulatione. arti. primo. ī corz. questionis.

¶ Q̃ aliquis pt delectare alterꝫ laudando eũ tribꝰ modis. Ca. nj.

Secūdo principaliť circa adulatōnem cō-
siderare debem? actū infectiuū. Cuz eñ
adulatio cōsistat ī sermone laudis alteri
exhibito intentione placēdi. vtz supza ī duobz ca
pitulis p̄cedētibz. Sicut eñ hō p̄t aliquē laudare
bene & male. put scz debite circūstātie ſuāť vel
p̄termittūť. ita potest homo alteri placē bene vel
male. Verbigra. p̄t eñ aliquis bene aliquē dele-
ctare laudando eū tribz modis vel triplici rōne.
Prima vt deū honoreť. Secda vt proximus ⟨ ne in
tribulatōe deficiat › cōsoleť. tercia vt vtus ī pxi
mo augeať. vel vt etiā in bono pficere coneť. tūc
his tribz velle laudare aliquē & velle placere ei ē
licitū & meritoziū. & sic his tribz modis aliquem
laudare ad ratōnez amicicie vel caritatis p̄tinet.
nec adulatō dici potest. Alio modo p̄t quis velle
male placē alteri & laudare eū tribz modis. & tē
adulatō erit peccatū. & per consequēs qñ laudat
de incerto vel dubio. de futuzo. de illicito: Prio
male aliquis laudat aliquē qñ laudat de aliq̄ si-
bi dubio vel īcerto. Ecci. xj. Nō laudes virū ī spe
cie sua. glo. ne iuxta speciē corporis extimes q̄li-
tatē mentis. quia hō videt q̄ foris sūt. deū aūt in-
tueť cor. Secūdo aliquis male laudat aliū. q̄ndo
laudat de futuris. Ecci. xj. Ante mortē ne lau-
des quēq̄. glo. Stultū ē laudare pugnātē q̄si iā
victorē. Ille vero qui bona videť agere nesciт?
quo animo agit. aut si velit vel possit perseuerare
vsq̄ ī finē. Tercō aliquis male laudat aliū quādo
laudat de vicio. ſm illud psal. laudať peccatoz in
desideriis aīe sue. & tūc laudare aliquē de his tri-
bz & ī aliis ī quibz nō ē laudād? ad adulatōnem
spectat. ¶ Similiť p̄t homo velle placē aliis bñ
& meritorie tribz modis. p̄mo ꝓpter dei gloziā &
honorē eliciēdū. scdo ꝓpter sui caritatē nutrien-
dā. tercio ꝓpter pximi vtilitatē fouendam. scz
vt eis hō spūaliter pficere possit. his tribz modis
placere hominbz ē laudabile & meritoziū. & aūt
aliquis velit placē hominbz tribz modī. scz p̄mo
ꝓpter inanis glozie appetitū. scdo ꝓpter tempale
lucrū vel cōmodum. tercō ꝓpter aliqd illicitū scz
peccatū vel dānū alteri? ꝓpetrādū. his tribz modī
esset peccatū. ſm illud psal. Dissipauit ossa eoz
qui hominbz placent. Et apo. dicit ad gala. j.
Si adhuc hoibz placerē Xpi ihesu nō essem.
Vñ patet q̄ laudare alios & placē eis his tribz
modis adulatōis ē peccatū. Quapropť hiero. ad
demetriadē sic dicit. Beata mēs que non adulať
aliqñ nec adulāti credit. que nec decipit alterum
nec ipa decipiť. nec malū facit aliqñ nec patiť.
Hec bea. t. scda. scde. q. cxv. arti. j. in so. j. argu.
¶ Et adulatō ē peccatū veniale triplici rōne & ali
qñ mortale q̄druplici rōne ¶ Ca. mj.

Tercio principaliter circa adulatōnē con-
siderare debem? reatū excessiuū. Est ei
adulatō aliqñ peccatū veniale. aliqñ vero
peccatū mortale. quod ī generali sic ꝓbo. Pecca-
tū mortale tale ē qđ ↄtrariať caritati. quod vero
nō cōtrariať caritati est peccatū veniale. adulatō
igiť aliqñ nō cōtrariať caritati. & tūc est peccatū
veniale. aliqñ cōtrariať caritati & tūc ē peccatū
mortale. Prio g̃ adulatō ē peccatū veniale tribz
modis vel triplici rōne. Prima rō ē. cū quis adu
lať sola auiditate alios delectandi & nō intētōne
nocēdi. Secunda est cū aliquis adulať sola in-
tentōne vitādi aliqđ malū sine alterius detrimē-
to. Tercia ē cū quis adulať intentōne cōsequēdi
bonū aliquod in necessitate. his eñ tribz modī vl
casibz adulatō ē peccatū veniale ¶ Est aūt pec-
catū mortale q̄tuoz ratōnibz. scz ratōne crimīnis.
intentionis. deceptōnis. occasionis. Primo rōne
crimīnis de quo quis alicui adulať. & secūdo sic
rōnē. Qui fouet & nutrit aliquē in peccato mor-
taliť peccat. vñ in psal. laudať peccatoz in desi-
deriis aīe sue. Sup quo verbo aug?. dicit. Nec
est magna ira dei vt desit correctio & assit lauda-
tō. Et subdit causā dicēs. Adulātiū eñ lingue al
ligāt homines in peccatis. delectāt eñ ea facere ī
q̄bz nō solū nō metuiť reprehensoz sed etiā laudať
operatoz. ¶ Tercūdo adulatō est peccatū mortale
ratione intentionis. & secūdo sic rationē. Qui ali-
quid facit intentōe nocendi alicui vel spūaliť vel
corporaliť peccat mortaliter: g̃ cū aliquis adula-
tur alicui hac intentōe & fine vt fraudulenť siue
spūaliť siue corpaliť ei noceat mortaliť peccat.
Et de hoc dr̄ puer. xxvij. Meliora sūt vulnera di
ligētis q̄ fraudulēta oscula odiētis. q. d. Meliores
sūt increpatōes dure & verbera amici veri seu p̄la
ti etiā si vulnerat sensualitatē & īfligat p demeri-
tis & peccatis penas & plagas. q̄ fraudulēta o-
scula id ē q̄ applausus & osensus correptōnē dissi-
mulātū: qa tali p̄t dici illud vbū qđ dixit salua-
toz inde math. xxvj. osculo filiū hoīs tradis. Vñ
aug?. xiij. de trini. sic ait. Magis optabo a q̄libet
reprehēdi q̄ ab adulatoze laudari. null? eñ reprehē-
soz formidād? ē amatoꝛi veritatis. laudatoz vero
errat & cōfirmat errorē. ¶ Tercō adulatō ē pec-
catū mortale ratōne deceptōis. & secūdo sic rōnē
Qui p̄ditorie alicui nocet mortaliť peccat. sed a-
dulatoz proditorie alicui aliqñ adulať vt eū deci
piat & ei noceat. qđ patet p augu. sup psal. di-
cētē. q̄ adulatō est fallaci laude seductō. Et ideo
dr̄ in decretis. dist. xlvj. Clericus q̄ adulatōibz
& p̄ditōibz vacare deprehēdiť degradať ab officio.
sed talis pena ñ infligiť nisi p peccato mortali.
g̃ adulatio rōe deceptōis vel fraudis est peccatū
mortale. ¶ Quāto adulatō rōne occasionis ē pec-
catū mortale & secūdo sic rōnem. Ille qui alteri
peccati & ruine existit occasio q̄uis sit p̄ter ei?
intentionē mortaliter peccat. g̃ a simili cum laus
adulatoris sit alteri occasio peccandi etiā p̄ter
adulatoris intētōnē talis mortaliť peccat. In hoc
tñ cōsiderari oportz. vtz sit occasio data vel ac-
cepta. & q̄lis ruina subsequť. sic ptz infra. scādalū

Dec bea·tho·scda·scde·q·cxv·arti·ij·ī cor·q·& ī solu·āgumētor· ¶ Si aūt breui? vis pcedē dicas·quia adulatō fit q̄tuor de causis·Prima est intētōne delectādi vt alicui pfit & nulli obsit·& tūc est peccatū veniale·Secūdo adulatō fit intētōne nocēdi q̄nis aliq̄n pfit·& tūc est mortale q̄a videt fieri ex mortali libidine·Tercō adulatō n̄ fit intentōne alicui nocendi vel pficiendi sed ꝑpt ei? assiduitatē generat cōtemptum dei & ideo est peccatū mortale·Quarto fit adulatio intētōne nonocēdi & fouēdi aliū in peccato dicēdo bonum malum & malum bonum·& tūc principalit est peccatum mortale·Dec alex·ij·pte·sūme·q·cxlmj·de adulatōne·arti·ij·m cor·q·

¶ Quō adulatō·& homicidiū habeāt se ī gdu pcti

In maiorē tn̄ euidētiā capituli ¶ Ca·v·precedētis quero hic de grauitate peccati adulatōnis in compatōe ad alia peccata ¶ Prima q̄stio est an peccatū adulatōnis sit grauī? peccato homicidij·& videt ꝙ sic·qđ tali rōne oñdo·Pctm q̄nto pl? mētē corrumpit & plus alicui nocet tāto est grauī?·sed ita facit adulatō respectu homicidij·qđ duplicit probo·Primo·q̄a sup illud verbū psal·qm̄ laudat peccator i desideriis aīe·exacerbabit dn̄m peccator hiero·sic dicit·Nihil est qđ tā facile corrumpit mētes hominū vt adulatō·Secūdo probo hoc idē·quia sup illud verbū psal·auertant statim erubescētes dicit glosa sic·Pl? nocet lingua adulatoris ꝙ gladi? psecutoris·ḡ adulatō videt ee grauī? pctm homicidio·Rn̄deo & dico·ꝙ adulatō & homicidiū ī grauedie se habent sicut excedētia & excessa·qđ patet·q̄a homicidiū est grauī? peccatū adulatōne duplici ratione·Prima est·quia lingua adulatoris non nocet ita efficacit sicut gladius persecutoris·quod patet·quia gladi? psecutoris effectiue occidit q̄si sufficiens causa mortis·lingua aūt adulatoris non ita efficaciter nocet·quia nullus potest esse alteri sufficiens causa peccandi·ergo cum gladius persecutoris sit causa mortis efficiēt·& līgua adulatoris sit causa mortis n̄ efficient sed occasionalit·ideo homicidium est grauī? peccatū adulatōne·Secunda ratio est·quia malum irrecupabile est grauī? malo recupabili·nocumē tū vero adulatōnis est recupabile·nocumentū vero homicidij irrecupabile·ḡ &c̄·¶ Ex alia vero pte adulatō est grauius pctm homicidio duplici ratōne·Prima est·q̄a pctm q̄nto pl? nocet ī ꝑciosioribo bonis tāto grauī? est·sed līgua adulatoris plus nocet in ꝑciosioribo bonis scz ī bois spūalibo ꝙ gladi? psecutoris qui nocet ī corporalibus tm̄·Secūda ratō est·quia pctm q̄nto occulti? nocet & min? caueri potest tāto est grauī?·sed peccatū adulatōnis occulti? nocet·magis em̄ cauerī potest a manu psecutoris ꝙ a līgua detractoris vel adulatoris·ḡ &c̄·¶ Secda q̄stio est·an adulator ita grauit peccet sicut ille cui adulat·& videtur ꝙ ḡuius tali ratione·Quicunq̄ aliis verbis nocet nō min? nocet sibi q̄ aliis·sed ille q̄ alteri adulat inducit eū ad peccādū mortalit·qđ ptz·q̄a sup illđ psal·oleū aūt pctoris dicit glo·Falsa laus adulatoris a rigore veritatis emollit ad noxia·ḡ multo magis adulator in se peccat·Rn̄deo duobus modis·Primo simplicit & absolute sine aliqua distinctione·ꝙ ille qui adulat alteri pl? peccat & pl? nocet sibi q̄ illi cui adulat·Cui? ratō est·q̄a sibi nocet tanq̄ sufficiens causa peccandi·aliis aūt nocet & est causa peccandi occasionalit tm̄·Secūdo rn̄deo cū distinctōne·Distinguēdū est em̄ de illo cui aliq̄s adulat·aut em̄ ille nō assentit adulatōni aut assentit·Prio enim cū q̄s nō assentit adulatōni·tūc adulator peccat mortaliter ex intentōe inducēdi illū ad peccatū mortale quātum in eo fuit·licet tn̄ ille adulatōni nō assentiret Secundo vero cū aliquis adulatori ꝺsentit & acquiescit·tunc de tali est distinguendū·q̄a ē quidā qui decipit credendo adulatōni plus de se q̄ sibi & talis cum decipit ab adulatore min? peccat q̄ adulator·Est alius qui nō credit solū adulatori·sed etiā fouet adulatorē & ꝓcurat vt fiat adulatō & talis plus peccat q̄ adulator·De tali loq̄t hiero·ad cellantiā dicens·Isto maxime tpe regnat vicū adulatōnis·qđ est ḡuissimū·quia humilitatis ac benuolentie loco ducit:& ita fit vt q̄ nescit adulari aut inurbanus aut superbus reputet·Dec bea·tho·scda·scde·q·cxv·arti·ij·m solu·j·& ij argu·Et alex·mj·pte·sū·q·cxlmj·ꝺ adulatōe·arti·mj·&·vj·m cor·q·Vbi subdit ꝙ peccatū adulatōnis aggūat ī adulante & ꝺsentiente·In adulante q̄dem·q̄a prauā condicōnē causat scz q̄a culpam facit nutrire & auget adulādo·In ꝺsentiēte vero·q̄a tā male dispont ꝑ adulatōnē·fouet em̄ & in pcto suo nutrit·Et ꝑpt hoc adulatō dr̄ ab augu·sup illo vbo psal·laudat pctor &c̄ esse magna ira dei duplicit·scz in pnti & in futuro·Prio ī pnti·q̄a de? pmittit ipm ꝺsentientē cadē de pcto ī mai? pctm·Secđo ī futuro·q̄a ꝑ hoc ꝙ ꝑ adulatōz impenitens ē ī pnti rōne securitatis vel falsē credulitatis ī penā etn̄ incidit ex ī promiso·ibidē arti·vij·ī cor·q·¶ Tercia q̄stio ē·an peccatū detractōnis sit grauī? peccato adulatōnis vel ecōtra Rn̄deo & dico ꝙ detractō est grauī? pctm adulatōne & ex pte radicis & ex ptz finis·Prio ex pte radicis q̄a detractō ex deteriori radice cōsurgit q̄ adulatō scz ex odio & īuidia·ī qbo detractor similitudinē dyaboli tenet·Adulatō vero ex libidine placēdi ꝓcedit vel ex vanitate cord·Secđo ex pte finis q̄a adulatō itēdit magnificare nomē·detractō vero mitit auferre vel depmē nomē·vl alit adulator q̄rit delectatōnem ei? cui adulat·detractor vero querit infamatōnez ei? cui detrahit·vt dicit bea·tho·scda·scde·vbi supra·arti·primo in cor·q·& in solu·mj·argu·ī fine·Et alex·vbi supra·arti·mj·in solutiombo argumentorum·

Quarta q̃stio est · an litigiuz sit maiꝰ pc̃m q̃p adulatõ. Rn̄deo & dico · q̃p vnū pc̃m dicit̃ esse maiꝰ altero · vel q̃a turpiꝰ · vel q̃a grauiꝰ. Verbiz gr̃a · In actibꝫ humanis decor hoīs est ex rõne · & ideo illud pc̃m est turpius vbi magis succumbit ratio: Et ꝓpter hoc peccata carnalia ī quibꝫ caro dñat̃ ratõm sunt turpiora peccatis sp̃ualibꝫ & nõ grauiora · Illud aũt peccatū est grauiꝰ quod magis ex dei cõtemptu pcedit · & ideo peccata sp̃ualia q̃a ex maiori cõtemptu procedũt sunt grauiora pc̃is carnalibꝫ & nõ turpiora · Et sil̃r peccata que sunt ex dolo sunt turpiora mãntū videtur ex quadam infirmitate & falsitate ratõis procedere Peccata vero manifesta ex maiori cõtemptu q̃nq̃ fiunt q̃p occulta · & ideo adulatõ q̃si cū dolo existẽs videtur esse turpior · sed litigiū q̃si ex maiori cõtemptu pcedẽs videt̃ esse grauiꝰ pc̃m · Dec bea · tho · sc̃da · sc̃de · q · cxvj · ãti · ij · in solu · ij · ãgu ·

¶ Q quinq̃ sunt remedia q̃bꝫ peccatum adulatõis vitatur

¶ Ca · vj

Quarto & vltimo cõsiderare debemꝰ circa adulatõnẽ remedium exclusiuum · Nam quinq̃ sunt remedia p̃cipua q̃bꝫ adulatõis peccatum excludit̃ & vitat̃ · scz decepto · redargutõ · detractõis cõsideratõ · bone cõscie ꝺicio & ꝓpe miserie cõsideratõ · ¶ Primū remediū ad adulatõnẽ vitãdã est deceptõis cõsideratio · Ab illo em̃ sp̃ cauendũ est q̃ semp decipit · sed oĩs adulator ẽ tal̃ · Ita dicit etiã aug⁹ · sup · psal · adulatio est fallaci laude seductõ · Vnde puer · xj · Dissimulator ore decipit amicũ suuz · id est adulator q̃ aut vbis blãdis allicit ad peccãdũ · aut blãdiciꝫs & fauoribꝫ instruit q̃lit̃ peccata fiãt · aut in bono blãdimẽtis extollit · ideo tal̃ decipit amicũ suum · huic non est credẽdũ · Diere · xij · Ne credas eis cũ locuti fuerint tibi bona · psal · Oleũ peccatoris non impinguet caput meũ · glo · id est simulata dilectõ & falsa laus adulatoris non impiguet caput meum id est mẽtẽ meã non delectabit · nec a vigore veritatis mouebit · Vidẽ⁹ em̃ manifeste q̃p adulatores cũ aliquẽ falsę irriserit · de illo dicũt · vide quõ vnxi illi caput · ¶ Scõm remediũ ꝺtra adulatõis pc̃m est melioris redargutõ · Nã redargutõ viri iusti multũ valet ad circũspectõnẽ nr̃orũ opez ne adulatõe aliq̃ ī bonis q̃ facim⁹ extollamur · Ecc̃tes · vij · Melius est a sapiente corripi q̃p stultoz adulatõmbꝫ decipi · Ratio h⁹ est · q̃a cuz sapiẽs habeat rectũ iudiciũ ratõis · ideo est alioz regula directiua · stult⁹ aũt vel viciosus cũ ext̃orẽ habeat iudiciũ ratõis & p ꝺsequẽs appetituz mꝺmatũ non est sequẽꝺ⁹ sed potiꝰ detestãꝺ⁹ · Prouer · ꝓmo · Fili mi si te lactauerint peccatores · scz adulãꝺo · ꝓterita extollẽꝺo · mclmando ad futura: ne acquiescas eis · Ad quod aug⁹ · in libro · lxxxmj · q · dat bonũ documẽtũ dicẽs · Dit tibi tãquam triste si lauderis a turpibꝫ q̃p si lauderis ob turpia · ¶ Terciũ remediũ ꝺtra adulatõis viciũ ẽ detractõis ꝺsideratõ & impugnatõ · Naz ab illo cauere debemꝰ qui velut hostis nos semp psequit̃ sed talis ẽ adulator · vñ aug⁹ · sup psal · Duo sunt genera psecutorũ scz vituperantiũ & adulantiũ · sed plus nocet lingua adulatoris q̃p gladiꝰ psecutoris · Re · expositionẽ huiꝰ in ꝓncipio ca · p̃ceden tis · Et grego · dicit · q̃p remediũ ꝺtra adulatõnem ẽ detractõ · Sciendũ est int̃q̃t q̃p ne eleuemur immoderatis laudibꝫ · plerũq̃ nr̃i rectoris moderamine detractoribꝫ lacerari pmittimur · vt q̃s vox laudantis eleuat · lingua detrahẽtis humiliet · Et ambro · de officiꝫ · Nõ ẽ vera amicicia vbi ẽ adulatio fallax · Et sene · in epl̃is · Malũ hominẽ blande loquentẽ agnosce tuũ laqueũ esse · habet em̃ venenũ suũ blanda oratio · ¶ Quartũ remediũ contra adulationẽ est bone conscie condicõ · Nam bona ꝺscia semp min⁹ existimat de se · & ī agẽdis suis semp metuit · ne aliqꝺ reprehensibile inueniat̃ · Et grego · Bonaz mentiũ ẽ semp timẽ peccatũ · ¶ Quintũ remediũ contra adulationem est ꝓprie miserie inspectio vel recognitio · Qui em̃ cogitat q̃ lis est intus non extollit̃ dum laudat̃ exterius · Vñ sene · ī epl̃a · xvij · sic ait · Int⁹ teipm ꝺsidera nõ q̃lis sis alijs credas · Et bea · grego · sup ezech · sic ait · Quid em̃ prodest si omnes laudẽt & ꝺscientia accuset ? Aut quid poterit obesse si omnes nobis derogent & conscia sola defendat ? · q · ꝺ · mhil ·

¶ Q ambitio est peccatũ · & q̃p est q̃si cõmune peccatum · & quoz est ambitio · ¶ Ca · p̃mũ

Ambitio ¶ Circa ambitionem cõsiderare debemꝰ tria · scz generalitatẽ vicij · deformitatem modi · qualitatem supplicij · ¶ Primo cõsiderare debemꝰ generalitatem vicij · Nã ambitionis viciũ quasi cõmunit̃ omnia tangit · Vñ aug⁹ · sup psal · sic ait · Nolunt christus regnũ terrenũ cum superbia q̃ ẽ cathedra pestilentie possidere · ideo recte dicit̃ q̃a nõ fere q̃si q̃p est qui careat amore dñandi & humanã non appetat gloriaz · Et ambro · sup lucam · Sepe quos vicia nulla delectãt · q̃s nulla potuit mouere luxuria · nulla auaricia subuertit · facit ãbitio criminosos · habz em̃ forensem gloriã domesticũ scelus · & vt dñet̃ aliꝫ ꝓpius seruit · ¶ Secundo circa ambitionẽ ꝺsiderare debemꝰ deformitatem modi · Nam ambitio est peccatũ · qꝺ probo duplici ratõne · scz ratõe radicis ex qua oriꝫ · & ratõne vtutis cui opponit̃ · Primo dico q̃p ambitõ ẽ peccatũ ratõne radicis ex qua oriꝫ · Sicut em̃ ille fructꝰ est corruptꝰ qui ex radice corrupta oriꝫ · sic illud est peccatũ quod oriꝫ ex peccato · sed ãbitõ oriꝫ ex peccatis · vt em̃ dicit aug⁹ · ī libro de vera religione: Ambitõ oriꝫ ex superbia & ex cõcupiscentia · quod sic probo · Ambitõ est inꝺmatꝰ appetitꝰ potẽtie vel honoris · sed hoc ad superbiã & cupiditatẽ spectat · g̃ &c̃ · ¶ Vbi nota q̃p ambitõ est inꝺmatꝰ mot⁹ scz appetitꝰ potẽtie vl̃ honoris

duobꝰ modis. Primo ꝑt ꝑ potentiam acquirit̃ apparens & excellẽs honorificẽtia. & sic ambitio oritꝫ ex supbia. Secũdo ꝑt ꝑ potentiã & honorem acq̃rit̃ apparẽs sufficiẽtia vel abundantia. & sic ambitio oritur ex cupiditate vel cõcupiã. Dec alex. scda pte. sũ. q. clvnj. de ambitõe. ãti. septimo. in cor. q. Secdo ambitõ est peccatũ ratõne vtutis cui oppomit̃. Sicut em̃ illud ẽ malũ quod bono oppomit̃. ita illud ẽ peccatũ quod vtuti oppomit̃. sed ambitõ duplici vtuti ꝓcipue oppomit̃ & repugnat. scz caritati & magnimitati. qđ sic ꝓbo. Primo de caritate. sic. Nihil repugnat caritati nisi peccatũ. sed ambitõ repugnat caritati. ita dicit apo. ꝑme ad cor. xnj. Caritas nõ inflat̃. nõ ẽ ambitiosa. non querit que sua sũt. Que verba ꝺm glosam sic exponũt̃. Caritas non inflat̃ si ꝓspere cedit. quia de nullo bono habito vel habendo supbiendo cõtra deũ vel cõtra proximũ extollit̃. Ecõtra. multi vnde inflent̃ nõ habẽt. sed inflare satis optãt vt habeãt. Et subdit. non ẽ ambitiosa. id ẽ nõ vult alijs ꝓpom̃. vel non ẽ ambitiosa alicui? bom̃ inordinati habendi. nõ querit q̃ sua sũt. id ẽ ablata sibi cõtentõse nõ repetit. Ita ꝙ vbi ẽ caritas ibi nec inflatõ vel supia vel cupiditas. & ꝑ consequẽs nec ambitõ esse potest. vbi vero deest caritas ibi supbia & cupiditas & ꝑ consequẽs ambitõ inuenit̃. Cũ aũt ambitõ sit inordinatus appetit? honoris vtz. ī appetitu iordinato tribꝰ modis peccat ambitiosus. scz ex eo qđ nõ habet. ꝙ nõ refert. ꝙ nõ ꝓdest. Primo ex eo qꝺ nõ habz. Cũ em̃ honor sit q̃dã reuẽntia alicui exhibita ī testimoniũ vtutis vel excellẽtie alic?. tũc ambitiosus peccat ex eo ꝙ q̃rit testimoniũ de eo quo caret. scz ꝙa q̃rit vel cupit honorari de excellẽtia quã nõ habet. & sic ambitiosus honorẽ appetit supra suã ꝓportionẽ & dignitatẽ. Secdo ãbitiosus peccat ex eo ꝙ bonũ qđ cupit in deũ nõ refert. Cũ em̃ illud bonũ in quo hõ excellit aliũ hõ nõ habeat a seipo: sed ẽ quasi quoddã diuinũ in eo. ideo ñ debet̃ sibi ꝓncipaliter honor sed deo. & ideo ambitiosus peccat ꝑ hoc ꝙ honorẽ sibi cupit ñ referẽdo in deũ. Tercõ ambitiosus peccat ex eo ꝙ ñ ꝓdest. Nã illud bonũ in quo hõ excellit aliũ dat̃ a deo homini ad hũc finẽ vt ex eo alijs prosit. & ideo si appetit? hois ī bono qđ habz scz in honore ꝙ sibi exhibet̃ quiescit ñ referẽs honorẽ impẽsũ sibi ad alioꝝ vtilitatẽ: & ãbitiosus ẽ & peccat. Dec bea. tho. scda. scde. q. cxxxj. arti. j. ar. otra. & ī cor. q. ꝑ totũ. Vñ dicit salusti? ī cathelmario ꝙ gloriã & honorẽ & impiũ bon? & ignau? eq̃ sibi exoptat. sed ille scz bon? ad hoc mitit̃ vera via. ille scz ignau? vel mal? dolis atq̃ fallacijs ad hoc otẽdit. ibidẽ. ī sol. nj. argu.

¶ Q̃ ambitõ oppomit̃ virtuti magnimitatis. Ca. ij.

Secũdo ambitõ oppomit̃ virtuti magnanimitatis. quod sic ꝓbo. Inordinat? appetitus oppomit̃ ordinato. sed ambitio ẽ inordinat? appetit? honoris. magnanimitas aũt ẽ ordinatus appetit? magni honoris. g̃ &c̃. & sic ambitio ẽ peccatũ. Vbi nota ꝙ magnimitati opponũt̃ tria vicia & peccata. duo ꝑ excessum. scz ꝑsumptõ & ambitõ. & vnũ ꝺm defectũ scz pusillanimitas. Primo dico ꝙ ꝑsumptõ ꝑ excessum magnanimitati oppomit̃. ꝙa magnanim? ẽ q̃ tendit ad magnũ honorẽ ꝺm rõnẽ & ꝺm suã vtutẽ & dignitatẽ. ꝑsumptuosus aũt (quẽ aristo. ij. & mj ethi. vẽtosum dicit) attemptat aliqđ magnũ opus supra suã facultatẽ. ꝙ aũt assumat q̃s vel attẽptet aliquid quod suã facultatẽ & possibilitatẽ excedit ẽ vicõsum & peccatũ quasi cõtra ordinẽ naturalẽ existẽs. qđ vẽtosus seu ꝑsũptuosus facit. Ad cr̃ euidentiã nota tria. Primũ est ꝙ sicut existẽs ī statu etatis impfecte scz puerilis eẽt ꝑsũptuosus si attẽptaret facere ea que ad statum etatis pfecte scz virilis ptinẽt. nõ aũt si ad hoc tẽdat vt ad opa etatis pfecte pficiat vel pueriat. Sic existẽs ī statu vtutis impfecte eẽt ꝑsũptuosus. si attẽptaret statim exeq̃ ea q̃ sũt pfecte vtutis ñ aũt esset vẽtosus vel ꝑsumptuosus si quis ad hoc tẽdat vt ī virtutẽ pfectã pficiat. vt apl̃us faciebat qñ dicebat ad philip. nj. Que retro sunt obliuiscẽs ad anteriora me extẽdo scz ꝑ cõtinuũ pfectũ. Secũdũ est ꝙ si homo vellet se attrahere & cõuertere ad diuina vt operet̃ ea que decet deũ facere esset ꝑsumptuosus & vẽtosus. eoꝙ immortalia & diuina ꝺm ordinẽ nature sunt supra hominẽ. Sed si homo velit se cõuertere ad diuina vniendo se eis ꝑ intellectũ & voluntatẽ nõ ẽ ꝑsumptuosus. eoꝙ in hoie sunt quedã potẽtie naturales scz intellect? & voluntas ꝑ quas pt̃ cõiungi immortalibꝰ & diuinis. Terciũ ẽ ꝙ si aliquis intẽdit aliquod opus vtuosum facere excedens facultatem suam suo auxilio vel virtute. talis est ventosus vel ꝑsumptuosus. & hoc mõ cogitare vel bonũ aliquod facere nõ sumus sufficiẽtes ex nobis. vt dicit apo. scde. ad cor. nj. Sed si aliquis aliquod magnũ opus attemptet facẽ cũ diuino auxilio. hoc nõ ẽ ꝑsumptuosum. Cui? rõ ẽ. ꝙa op? magnũ de se cum fiducia diuini auxilij facultatẽ seu possibilitatẽ nrãz nõ excedit. Dec b. t. scda. scde. q. cxxx. arti. j. ī cor. q. & ī solu. argu. & arti. ij. argu. otra. Secdo dico ꝙ ãbitõ ꝑ excessũ magnimitati oppomit̃. qđ tali rõne oñdo. Inordinatũ oppomit̃ ordinato. sed magnimitas ad magnos honores ordinate tẽdit. vt eis debite id ẽ ꝺm ordinẽ rõnis tãq̃ materia ꝓpa vtat̃. ambitõ aũt honoribꝰ inordinate & indebite vtit̃. & hoc duobꝰ modis. vtz capi. ꝓcedẽti. g̃ &c̃. Ad cuius euidẽtiã nota tria. Primũ ẽ ꝙ sicut appetere honorẽ pt̃ esse vtuosũ & vicõsũ. ita etiã ñ appetẽ. quod sic ꝓbo. Licz em̃ honor de se quoddã bonũ sit & inter omnia exteriora bona maximũ. tñ appetit? boni debz regulari ꝺm regulã rõis quã si trãscendit in appetendo honorẽ appetitus erit vicõsus

Similiter qui honores nō appetit & de eis nō curat erit appetit? vicōsus. Et ꝑter hoc videm? ꝙ vitu perāt qui de honore nō curāt ſm ꝙ dictat ratō. ſcz qui nō curāt vitare ea que contraria ſunt honori. Secundū ē. ꝙ ſicut per appetitū honoris qñ debito modo appetit aliq̄ prouocāt ad bonuz & reuocāt a malo. ita etiā ſi honor appetat̄ inordinate poteſt eē homini occaſio multa mala faciēdi. dū ſcz nō curat qualitercūq̄ honorē acquirere poſſit vt facit ambitōsus. Tercium eſt ꝙ ambitio nō eſt circa exteriorē cultū niſi ſm ꝙ cult? exterior ꝑtinet ad honorē. & ideo ꝓſumptuoſus & ābitōſus & arrogans ignorāt ſeipōs inq̄ntū dignificāt ſe bonis plus q̄ ſunt digni. Et ſūt inſipientes: inq̄ntū conant̄ ad honorabilia & alta que ſunt ſupra ipōs & indebite vtūt̄ eis. & demū qñ nō ꝑnt ꝓficē redarguūt̄ & ab aliis & ꝑpria cōſcientia: & tūc cū nō ꝑnt hr̄e honorē in virtutibus & magnis factis volunt honorari per fortunas. Vñ ornāt ſe veſtibo & componūt figuras corpis ſui vt decentes videant̄. & volunt ꝙ bone fortūe eorum ſicut diuicie & huiſmodi manifeſte ſint aliis. Vñ ipi dicūt & narrāt fortūas ſuas vt inde honorēt̄. Nō tn̄ ambitio ē circa exteriorē ornatū vel fortunā niſi ſm ꝙ ꝑtinet ad honorē. vt ſupra patet. Dec bea. tho. ſcda. ſcde. q. cxxxj. de ābitione. arti. j. in ſolu. j. ij. & iij. argu. & ibidē arti ij. in ſolu. iij. argu. in fine. Et albert? i cōmēto qđ fecit ſup libz ariſto. libro. iij. de magnanimitate. Tercō magnanimitati oppon̄t puſillanimitas. qđ ſic ꝓbo. Magnū & puū ſūt oppoſita. ſz puſillanimitas & magnanimitas dīnt ſm magnitudinē & ꝓpitatē animi. ꝗa magnanim? ē q̄ habet magnū animū. puſillanim? ē q̄ habet puum animū reſpectu obiecti. ꝗa ſicut magnanim? ex aī magnitudine tēdit ad magna. ita puſillanim? ex animi ꝓpitate ſe retrahit a magnis. Et ſicut magnanim? ſe dignificat magnis q̄bo ē dign? ita puſillanim? ex ꝓpitate aī cū ſit bonis dign? ꝓpat ſeipm illis bonis q̄bo ē dign? dū ſcz nō conat̄ ad opandū vel cōſequēdū ea que ſibi competerent. Qz aūt puſillanimitas ſit peccatū triplicit̄ ꝓbo ſcz ex cauſa. ex ſeq̄la. ex pena. Primo ex parte cauſe. Nā triplex ē ratio vel cauſa puſillanimitatis. ſcz ignorātia. pigricia. ſuꝑbia. ſed hec ſūt peccata. g̃ & puſillanimitas. qđ de ſingulis ꝓbo. Primo de ignorātia. ſic. Ignorātia ſui ē peccatū. ſed puſillanimitas ꝓcedit ex ignorātia ſui. Vñ ariſto. dicit. iij. ethi. ꝙ puſillanim? ignorat ſeipm. qđ patz ꝗa puſillanim? appetēt bona q̄bo ē dign? ſic ſe cog̃ ſcēt. g̃ ꝓ oppoſitū ꝗa ſeipm nō cognoſcit ñ appetit. g̃ talis peccat ex ignorātia ſui. Secūdo ꝓbo hoc idē de pigricia. ſic. Pigricia conſiderandi ſuam facultatē & exequēdi qđ ſue ſubiacet ꝑtati ē peccatū. ſed puſillanimitas ex pigricia orit̄ ꝓdict̄ g̃ &c̄. Vbi nota ꝙ ꝑma cauſa puſillanimitatis ſcz ignorantia ſui nō orit̄ ex inſipientia ſed ex pigricia ſupradicta. Tercō hoc idē ꝓbo de ſuꝑbia. Initiū omnis peccati ſuꝑbia. vt dr̄ eccī. x. ſed puſillanimitas qñq̄ orit̄ ex ſuꝑbia. dū ſcz aliquis minus ꝑpo ſenſui inmitit̄ quo reputat ſe inſufficientē ad ea reſpectu quor̄ ſufficiētiā habz. Vñ dr̄. puer. xxvj. Sapientior ſibi ſtult? videtur ſeptem viris loquētibo ſnias. g̃ &c̄. Secō puſillanimitas ē peccatū ex pte fue ſeq̄le id ē ſui effect?. & formo ſic rōnē. Illud ē peccatū quod a bono retrahē facit. ſed effect? puſillanimitatis ē retrahē a bonis quibo puſillanim? ē dign?. nā puſillanim? ex ꝓpitate animi retrahit ſe a magnis bonis & honoribo quibo ē dign?. g̃ &c̄. Tercō hoc idē ꝓbo ex parte pene. ſic. Nihil ꝓhibetur a deo niſi peccatū. ſed puſillanimitas ꝓhibet̄ & punit̄ a deo. qđ ꝓbo de his duobo. Prīo de ꝓhibitōe. ſic. Nihil ē vitādū niſi qđ ꝓhibet̄ a deo. Ita dr̄ eccī. vij. Noli eſſe in aīo tuo puſillanim?. vbi glo. ſic ait. Puſillanimitas fugiēda ē ex q̄ naſcit̄ triſticia ſeculi que mortē operat̄. Juſtū aūt nō ꝯriſtabit quicq̄d accidit ei. Secūdo hoc idē probo de punitōne ſic Nihil punit̄ a deo niſi peccatū. ſed ſeruus qui acceptā pecuniā dñi ſui fodit in terrā nec operat? ē ex ea ꝓpter quēdam puſillanimitatis timorē punit̄ a dño. vt habet̄ math̄. & luce. g̃ &c̄. Primo eñ math̄. xxv. de puſillanimo & pigro dr̄. Abſcōdi talētū tuū in terra. Quod verbū a ſanctis doctoribo exponit̄ tribo modis. Prīo eñ grego. ſic exponit. Talētū q̄ꝑe i terrā abſcondē ē acceptū ingeniū t̄remis actibo implicare. Secūdo orige. ſic exponit. Si qñ videris aliq̄ē qui virtutē habet docēdi & animabo ꝓficiendi & hāc virtutem occultat q̄uis habeat q̄ndā religionē uerſatōis non dubites dicē talē accepiſſe vnū talētū & abſcondiſſe ipm in terrā. Tercio hilari? ſic expoīt. In terra tuū talentū abſcondē eſt noue ꝑdicatōnis gloriā ſub obtractōne corpis paſſionis occultare. Secō luce. xix. de pigro & puſillanimo dicit̄. Ecce mna tua quā habui repoſitā in ſudario. Que verba theophilus & beda exponūt. Prīo theophil? ſic dicēs. Sudario eñ facies mortuor̄ velat̄. merito g̃ hic piger dr̄ mnā in ſudario obuoluiſſe. ꝗa eā mortificā & ocioſā dimittēs ñ tractauit nec auxit. Secūdo beda exponit ſic dicēs. Pecuniā in ſudario ligare eſt ꝓcepta dona ſub ocio lenti corporis abſcōdere. De pena aūt inflicta eis a dño req̄re ibidē tam in textu q̄ꝑ i euāgeliis cōmunis beati thome. Sed forte argues ꝙ puſillanimitas ñ ſit peccatū tali rōe. Ex omni peccato aliquis efficit̄ malus ſicut ex omni virtute aliquis efficit̄ bon?. ſed puſillanim? nō ē mal? vt dicit ꝓbus. iij. ethi. g̃ puſillanimitas nō ē peccatū. Rndeo duobo modis. Prīo ꝙ dra eſt inter peccatū & malū. ꝗa rō peccati ſm ꝙ ſumit̄ a ꝓbo ē ex deformitate vel corruptōe act?. deformitas aūt vel cōformitas act? in hoc conſiſtit ꝙ recedit̄ a medio rōnis. Ratō vero mali ē ex eo ꝙ nocz alter

vñ quia pusillanim? nō nocet alteri: ñ dicit malus · ꝗa nō ē malefactor · sed ꝗa pusillanim? recedit a medio ratōnis · ideo dr peccator vel peccās · ¶ Secūdo mō rñdeo & dico ꝙ pusillanim? licet per se nō inferat alteri nocumētū & p ꝯsequens nō sit malus vel malefactor vtz · tamen per accidens infert alteri nocumētū inquantū deficit ab operibo ī quibo posset alios adiuuare · vt dicit bea · grego · ī pasto · ¶ Sed forte q̄res qđ ē grauius peccatū an pusillanimitas an p̄sumptō · Rñdeo & dico · ꝙ ista duo peccata scz pusillanimitas & presumptō duobo modis cōsiderari possunt · vel fm suā speciē vel fm suā radicem · Primo si considerant fm suā speciem · tunc dico ꝙ pusillanimitas est peccatum deterius & frequentius q̄ p̄sumptō · Primo est peccatū deterius · eo ꝙ per pusillanimitatē recedit homo a bonis quod est pessimum vt dicit quarto ethicor · p̄sumptuosus aūt habet actū simiorem actui magnanimi inquātum conat in magnū qđ est magnanimi · & ideo pusillanimitas magis opponit magnanimitati q̄ p̄sumptio · & ideo ē grauius peccatū · Secundo pusillanimitas est peccatū frequenti? q̄ p̄sumptō · ꝗa manifestum est ꝙ pluries accidit aliquos esse pusillanimes qui scz omittunt facē bona que possent q̄ ꝙ se extēdant ad faciendū bona que non possunt · vñ pusillanimitas magis oppon virtuti magnanimitatis q̄ p̄sumptō · g̃ &c̄ · Sed vero scz si ista duo peccata scz pusillanimitas & presumptio considerent fm suā radicem · tunc p̄sumptio dicit esse nequissima ratione sue radicis scz superbie ex qua procedit · Vnde dicit eccl · xxxvij · O presumptio nequissima vñ creata es! vbi rñdet glo · de mala scz voluntate creature scz de superbia · Et hiero · ad paulā & eustochiū sic ait · Nulla re sic irascit de? q̄ si peccator p̄sumptuose superbiat · Et iterū sup illo verbo eccl · vj · nō te iustifices añ deū qñ agnitor cordis ē ipe glosa sic ait · Nulla p̄sumptō pnicior ē ꙗ de ꝓpria iusticia aut scientia superbire · Dec bea · tho · scđa · scđe · q · cxxxvj · arti pmo & scđo · in cor · q · & in solu · argumētor · Originaliter aūt de p̄sumptōne · ambitōne · pusillanimitate & de distinctōe & grauitate eaꝝ habet ab aristo · ethi · li · vj · ca · x · deficiēs aūt &c̄ · & a bea · t · q̄ fecit scriptū sup illo li · & expoit vt dictū ē supra · ¶ Oꝝ ambitō vitāda ē ꝓpt duas penas q̄bo punit · Ca · vj ·

Tercio principalit circa ambitōnē considerare debemus qualitatē supplicij · Nā ambitōnis peccatū ē multum timendum cauendū & detestādū · tum ꝓpter penā ex tali peccato inflictā a deo · tū ꝓpter penā infligendam a xp̄i vicario · ¶ Prio em vitādū ē peccatū ambitōnis ꝓpter penā seu punitionē inflictā a deo angelo & postea homini ex peccato ambitōnis · Vñ bern · in quodā sermōe sic ait · Potestatis ambitō angelū felicitate angelica (ad quā erat creatus) priuauit · scīe appetit? hominē immortalitatis gl'a spoliauit · nō euā cibo deflexerat · nō mādatoꝝ obliuio ꝺstituerat · sz ꝓmissio honoris · ambitō illecebrosa decepit · ¶ Secđo timēdū ē & cauēdū ambitōis peccatū ꝓpt penā infligēdā a xp̄i vicario vel etiā a mūdo · Vñ grego · ī registro sic ait · Dic is q̄ inuitat? renuit · q̄sit? refugit sacris ē altaribo apponēd? vel eligēd? · sic q̄ vltro ambit vel impetūe se ingerit ē ꝓculdubio repellēd? · nā q̄ sic mitit ad altōra ascēdē · quid agit nisi vt crescendo decrescat · & ascēdēdo exteri? · interi? in ꝓfundo descēdat · Et itez grego · ī pastorali sic ait · Loc? regiminis desiderātibo negād? ē · fugiētibo offerēd? · vtutibo ḡ pollēs coact? ad regimē veniat · vtutibo vacu? nec coact? accedat · Re · ifra bītudo ꙗ ñ ē ponēda in dñio vel potētia tpali · & ifra ꝑlatō · & ifra · supbia de pcto angeli & hoīnis ·

¶ Oꝝ amicicia ē q̄dā vtus & reducit ad iusticiā

Micicia · ¶ Circa ¶ Ca · pmū amicicia cōsiderāda sūt tria · s · acq̄sitōnis necessitas · amissionis temeritas · cōseruationis sagacitas · ¶ Primo circa amicitiam considerāda est adeptōnis vel acq̄sitōnis necessitas · Est em necessariū cuilibz amicitiā acq̄rere & hr̄e ꝓpter q̄tuor rōnes · scz ꝓpt virtutē · vtilitatē · vnitatē · ꝯmunē necessitatē · Vl alit rōne vtutis habēde · vtilitatis ꝯmunicāde · vnitatis vel pacis ꝯseruāde · ꝯmunis necessitatis cōplēde vel supplēde · Prio dico · ꙗ acq̄rere & hr̄e amicitiā ē cuilibet necessariū rōne vtutis hīnde · & Primo sic rōnē · Cuilibz ē necessariū hr̄e vtutē · eo ꙗ vt? bonū facit hīntē & actū ei? · sed amicicia vel ē q̄dam vtus vel reducit ad vtutē vel ē cū vtute · q̄ tria sic ꝓbo · Primo ꙗ amicicia ē q̄dā vtus moralis · qđ sic probo · vtus ē q̄ imediate fm rationē ꝯsistit · sed in omni ꝯseruatōe hoīm tā in factis q̄ in dictis optet ꙗ q̄libet ad vnūquēq; se habeat sic decz · & hoc facit amicicia sive affabilitas q̄ tenet mediū int blāditorē & litigiosū · g̃ amicicia ē q̄dā vt? · Secđo amicicia reducit ad vtutē q̄ ē iusticia · ꝗa sic iusticia vnicuiq; reddit eq̄le · ita amicicia cuilibz reddit ꝓportōnabile · Deficit tñ amicicia a rōne iusticie · ꝗa iusticia nō hr̄ plenā rōnē debiti sic iusticia ex q̄ aliq̄s obligat · vl ex debito legali ad c? solutōez lex ciuilis cogit · vl ex debito alic? suscepti bñficij ad c? recōpēsatōez cogit lex natural · tz amicicia attēdit debitū honestatis qđ magis ē ex pte vtuosi q̄ ex pte alteri? · cū em hoc naturalit sit aīal sociale · sic ñ pt viuē sin societate bñ · nec in societate viuē sine amicicia · ita nec sine delectatōe Et ido ex q̄dā debito naturali honestatis obligat hō vt alijs dlctabilit ꝯuiuat nisi ꝓpt cāz aliq̄ sit nec̄e aliqñ alios ꝺtristare · vt affabilitas facit · Re sup · adulatō · j · ca · Tercō amicicia ē cū vtute sic cū cā ei? iqntū vt? ē cā aicicie vē q̄ facit tēdē ī alterz & amare eū ꝓpt honestū qđ ē ī illo · g̃ ex his ptz ꙗ sic vt? oīb ē nec̄ria · ita etiā amicicia

Hec bea·tho·scda·scde·q·exmj·arti·pmo·vtz amicicia que affabilitas dr̃ sit specialis vtus·in coz·q·& ibidē·arti·j·in coz·q·& i solu pmi argu

Secūdo acquirē & habere amicicīā ē ommbo necessariū rōne vtilitatis cōmunicande·& formo sic rōnē·Si illud quod est ex inclinatōne naturali est necessariū: multo magis illud quod est ex assimilatōe speciei· sed amicicia illud ē fm naturā generātis ad genitū·quod patet per beneficia que sūt amicicie signa nō solū in hominibo sed etiā in alijs aīalibo vl̃ volatilibo·q̄ vt manifeste appareat studiū longo tempe adhibent ad educatōnē vel nutritōnē plis·g̃ maxime ē necessaria aīcicia illa q̄ ē hominū adinuicē ꝓpter similitudinem nature speciei·qđ triplr̃ pbo·scz p locū a minori·ex cōuictu speciali·& ex dicto cmuni·Primo pbo hoc p locū a minori scz p quoddā signū amicicie qđ i ommbo hoībo naturaliter inuenit̃ scz familiaritas & benuolētia·q̄a si ad extraneos de quibo minus videt̃ impēdim? naturalit̃ bñficia vel obsequia q̄ sūt amicicie signa. sicut qñ ignoti & pegrini declināt a via recta eos ab errore vie reuocamus & vez iter oñdim? & reducim?·& qñ cadūt eos erigim?·ad oñdendū qp ommis hō sit naturaliter familiaris & amic? oī homini·ea aūt que sūt naturalit̃ bona ommbo sūt necessaria: q̃le bonū ē amicicia·Secūdo hoc idē̄ pbo ex cōuictu speciali·q̄a sicut in alijs aīalibo ē amicicia naturalis vt appareret p signa amicicie que sūt inter ea·puta q̄a similāt̃·q̄a cōuersant̃·q̄a obsequūt̃·eoqp generās tempus magnū & studiū adhibet ad educatōez geniti·multo magis est amicicia naturalis īt̃ eos que sūt vm? gentis ad inuicē inq̃ntū cōmunicāt in cōuictu moribo & obsequijs·Tercio hoc idē̄ p bo ex dicto cōmuni·Nā amatores hominū laudām? q̃si implētes & pficiētes illud quod hoī ē naturale vel id ad qđ natura communis inclinat scz amicicīā·Tercio acquirē & hr̃e amicicīā ē necessariū ratōne pacis ꝺseruāde·& formo sic rōnē·Illud ē necessariū acquirē & hr̃e qđ est maxime ciuitatis & cōmunitatis cōseruatiuum & vitare eius oppositū·sed int̃ omnia amicicia ē concordia vnitatis & pacis cōseruatiua·qđ duplr̃ pbo·scz exēplo & rōne·Pmo exēplo·q̄a legislatores magis studēt ad amicicīā inter ciues conseruādā q̃p etiā ad iusticīā·qđ patet ex hoc·q̄a legislatores qñq̃ iusticīā intermittūt·puta in pcis mferē dis ne amicicia excludat̃ & ne dissensio oriat̃·Vñ q̄a concordia amicicie assimlat̃ quā legislatores maxīe appetūt·cōtentōnē aūt ciuiū maxime expellūt·q̃si inimicā salutis ciuitatis: ideo amicicia maxīe int̃ oīa ē necessaria·Secūdo pbo hoc idē̄ rōe scz p cōpatōnē ad iusticīā que videt̃ maxime necessaria·& formo sic rōnem· Illud quo habito ñ indiget̃ altero sed econuerso magis ē necessariū· sed amicicia habita q̃ntū ad omēs ñ esset necessaria iusticia·qua habita adhuc esset q̃rēda amicicia·qđ sic pbo·q̄a si aliq̄ sunt amici in nullo indigēt iusticia ꝓxie dicta·Cui? rō ē q̄a si aliqđ vel omēs etiā ciuitatis sūt amici oīa hñt q̃si cmunia cū amicus quilibet sit alter ipe·nō aūt ē amicicia ad seipm sed ad alterū·sed si sūt iusti nihilomin? indigēt amicicia ad inuicē·& ideo si iusticia ē necessaria·multo pl? amicicia q̄ sine iusticia esse potest vtz·Quarto amicicia est necessaria ratione necessitatis supplēde·& formo sic rōnem· Illud necessariū ē hr̃e quo necessitati & indigētie ommiz subuenit̃·sed p amicicīā necessitati & indigētie omniū subuenit̃·g̃ &c̄·Q̄ aūt p amicicīā necessitati omniū subuenīat̃ pbo ex sex generibo vel cōdicōibo hominū quibo ē vtilis & necessaria amicicia·Nā amicicia ē necessaria & vtilis diuitibo· pauperibo·iuuenibo·senibo·tribulatis & pfectis seu felicibo·Primo dico qp amicicia ē vtilis & necessaria diuitibo q̄ ad duo·Primo q̄ ad cōmunicatōnē bonoz·& formo sic rōnē·Omne illud sine q̄ nullus eligit viuē etiā habitis diuitijs & pfatibo & oībo necessarijs ad vitā ē maxime necessariū: sed hoc ē pcipue beneficiū quod diues & princeps vel potens impendit alijs·q̄a nulla ē vtilitas bonoz fortune si ex his aliquis nulli benefaciat·beneficiū aūt maxime & laudabilissime fit ad amicos g̃ amicicia q̄ ad cōmunicatōnē vel distributōnē bonoz diuitibo ē necessaria·Secundo diuitibo & potentibo amicicia ē vtilis & necessaria quo ad cōseruationē bonoz·q̄a bona fortune sine amicis ꝺseruari nō possunt·q̄a fortuna q̃nto est maior tāto est minus secura: quia plures hr̃ insidiatores·& ideo q̃nto aliquis ē i bonis exterioribo maior· tāto est instabilior nisi ꝺtineat̃·vt verbigrā·Sicut em̃ maxima arbor indiget multis fulcimentis & radicibo añ ꝓparatis·Et similiter amici sūt sicut vtutes naturales cōseruātes aliquē in alto statu

Sedo amicicia ē pauperibo vtilis & necessaria quod tali ratōe oñdo·Illud ad quod aliq̄s confugit in infortunijs maxime ē necessariū·sed pauperes hoīes refugiūt ad amicos· eoqp estimāt amicos diuites esse pauptatis eoz refuigū singulare·g̃ in oī fortūa vel infortunio necessarij & vtiles sūt amici·Tercō amicicia iuuenibo ē necessaria·Cui? rō est·q̄a cū in iuuenibo abundet promitas ad peccādū ꝓpt̃ cōcupīam delectatōnū que sūt in eis p amicos religāt̃ & phibēt̃ a peccando

Quarto amicicia est vtilis & necessaria senibo· Cui? rō est·q̄a illis qui indigent reuēntia & carent naturali potētia·valet obseq̄ū vel famulat?· sed senes sūt huiusmodi·Nā senes ꝓpter reuēntiā que eis debet̃ & ꝓpter naturalē impotentiam & ꝓpter debilitatē corpis ex qua deficiūt in suis actōnibo & patiūt̃ defectus multos: indigēt amicicia ad complēdū actiones suas & ad subuenīēdū defectibo quibo subdunt̃·g̃ &c̄·Hec aūt habent̃ plenius & diffusius per aristo·ethi·libro·vnj· capi·pmo·Post hec aūt de amicicia &c̄·& bea·

tho·in li·quē fecit sup ethi·ibidē/& alber·ī scrip· quod recollegit bea·tho·ab eo sup illo li· ¶ Quinto amicicia ē vtilis & necessaria tribulatis·eoꝙ hoīes qui sūt in tristicia alleviatōnē quandā sentiūt ex pītia amicoꝝ cōdolentiū eis. Et hoc q̄ntū ad duo·nā ex amici pītia magnitudo tristicie alleviaf̄·& dulcedo amicicie augmētaf̄·Primum bonū quod ex amici pītia tribulato puenit est· q̄a magnitudo vel grauedo tristicie alleviaf̄·quod pbo ex similitudine eoꝝ q̄ portant aliq̄d pondus graue·Sicut em̄ pōdus graue q̄d solū vnus portat alleviaf̄ ex societate alteri⁹ onus secū ferēdo sic onus tristicie melius fert vnus amic⁹ si alius idē onus tristicie secum ferat·Sed hec similitudo q̄ntū ad aliquid non est cōuemēs & q̄ntū ad aliquid sic·Primo em̄ ista similitudo non est bona nec cōuemēs·Cui⁹ rō est·q̄a illius tristicie onus quā quis patiē alius ñ assumit sibi ptē vt ex hac alterius tristicia minuaf̄·Secūdo potest cōtingē q̄ pdicta similitudo est conueniens q̄ntum ad tristicie causā·puta si aliquis tristaf̄ ex damno q̄d alter ē passus·dū em̄ amic⁹ ptē dāni subit dā nū alteri⁹ diminuiē & per consequens tristicia· Secūda causa q̄re ex amici pītia tribulati tristicia alleviaf̄ ē melior q̄ntū ad ipāz tristiciā·Manifestū ē em̄ q̄ libz delectatō supuemēs tristiciaz diminuit·amic⁹ aūt pīs & cōdolēs delectatōnem ingerit amico suo duobz mod̄·Prīo·q̄a dū tribulat⁹ intelligit & videt amicū suū pītem & de sua tristicia cōdolentē minuiē dolor suus· Secundo q̄a amic⁹ suū amicū afflictū vel tribulatū si potest visione vel ꝓmone & opere consolaf̄·propter que tristicia eius mitigaf̄ seu alleviaf̄· ¶ Vbi nota q̄ pītia amici in infortunijs ē mixta·scz delectabilis & cōtristabilis vel inducens tribulatōnē & tristiciā·& hoc diuersis respectibz·quod tali rōne ondo· Quia similitudo ē vna q̄litas in diuersis subiectis·vñ cū amicicia fit quedā similitudo ē in ipsa amicicia cōsiderare duo·scz id quod ē vnīōis & illud quod ē diuersitatis· q̄a ipe amicus ē alt ipse·nam alter diuersitatem dicit· Primo igiē q̄ntū ad id q̄ amicus est vnum cum ipso requiriē q̄ eodē gaudeat & doleat·& sic tristicia amici p̄sentis mitigat tristiciā ei⁹ qui ē in infortunijs iq̄ntū demōstrat vinculū amicicie quod ē maxime delectabile·Secūdo pītia ē delectabilis iquātum ille qui ē tribulatus cognoscit q̄ suus amic⁹ ē alt ipe existēs extra talē tristiciā· Tercio p̄sentia amici compatiētis est amico afflicto penalis vel cōtristabilis inq̄ntū afflict⁹ cognoscit sentit & videt in suis infortunijs ꝯtristari amicū suū·coꝙ q̄ libz bñ dispositus refugit q̄ntum potest eē causa tristicie amicis suis·Hec aristo·ethi·libro·ix·/& bea·tho·ibidē in scripto·ca·xmj·vtz aūt ī bonis in medio ca·ibi·ē em̄ etiam pītia·& alber·ibidē· ¶ Sexto & vltimo amicicia ē vtilis perfectis id est illis qui sūt in summa id est pfecta etate·q̄d tali ratione oñdo·Quocunq; aliqui efficiūt potētiores ad agendum in vita actiua & intelligēdū in vita cōtemplatiua illud est necessarium ad vitā·sed amicicia est huiusmodi·g̃ &c̄·Cui⁹ rō est·q̄a nullus q̄ntūcunq; pfectus & felix eligeret viuere solitari⁹ etiā si omnia alia bona haberet· eoꝙ hō naturaliter est animal politicū & sociale aptus natus conuiuere alijs & conuenientius cū virtuosis & pfectis amicis· a quibz ṽtuosus duplicit adiuuaf̄·Prīo in actōe vite actiue· dum illud quod vnus nō potest nec videt alius potest agere & cognoscit· Secūdo in actōe vite cōtemplatiue·dum em̄ homo indigeat q̄ntū ad animam doctrina & disciplina ī his ab alio adiuuaf̄·Hec aristo·libro·ethi·vmj·de amicicia·& bea·tho·in scrip·ibidē·libro·vmj·ca·j·post hec &c̄·īfra ca· ibidē·similit & illis q̄ sūt in sūmo·& alber·in cōmēto ibidē·

¶ Vtz felix indigeat amicicia·& ad q̄d ¶ Ca·ij

In maiorem euidentiā vltime ptis capi· p̄cedentis quero hic vnam questionē·s· vtrū felix indigeat amicis· Et videf̄ primo q̄ nō tali ratōne·Quicūq; sūt p se sibi sufficientes ex bonis que habent non indigent amicicia alioꝝ·sed felix per se sufficiētiam ommū bonoꝝ habz·g̃ nō videf̄ indigere amicis· Secundo in oppositū arguo tali rōne·Hīre amicos int̄ omnia exteriora bona est maximū bonū· vt dr̄ in p̄ncipio·vmj·ethi·si igiē felici cui bona omnia tribuūt nō dent̄ amici tūc felici deerit maximū exterioꝝ bonoꝝ scz amicicia·quod est inconueniens & cōtra ratōnē felicitatis· ¶ Rñdeo & dico·q̄ aut loquimur de felicitate celestis p̄rie·aut de felicitate p̄ntis vite·Primo em̄ si loquimur de pfecta felicitate q̄ erit in patria·tūc aut loquimur de necessitate beatitudinis·aut de bene esse beatitudinis Primo enim si loquimur de necessitate·tūc dico q̄ societas amicoꝝ ñ requiriē de necessitate ad beatitudinē p̄rie·q̄d dupliciter pbo·scz rōe & autoritate·Primo rōne·sic· Ille qui habet totam plenitudinem sue perfectōnis in vno non indiget alio·sed beatus in p̄ria habet totā plenitudinem sue pfectōnis in deo·g̃ &c̄·Secūdo hoc idē pbo autoritate sap̄·vmj·venerūt mihi oīa bona pariē cū ea scz cū diuina sapīa·que in dei clara cōtemplatōne cōsistit· Vñ aug⁹·libro·mj·sup gen·ad lrām dicit·q̄ creatura spūalis ad hoc vt sit beata nō mīi intrinsecus adiuuaf̄ eternitate veritate caritate creatoris·Nā pfectō caritatis ē essentialis beatitudini q̄ntū ad dilectōnē dei nō autez q̄ntū ad dilectōnē pximi·vñ si eēt vna sola anima fruens deo beata esset non habens proximū quē diligeret·sed supposito proximo sequiē dilectio eius ex pfecta dilectione dei·vñ quasi cōcomitāter se habet amicicia ad pfectā beatitudinē· ¶ Secūdo vero si loquamur de bñ esse·tūc dico q̄ ad bñ esse beatitudinis facit societas amicoꝝ

Cui? ratio est · quia sicut beatitudo essentialis est quã habet beat? apud deũ solum · vt patz ꝑ dicta Ita beatitudo accidẽtalis ẽ quã habet beat? apud aliũ beatũ · Vñ aug? · vnj · li · sup gen̄ · dicit · ꝙ creatura rõnalis extrinsec? eo fortasse solo adiuuat ꝙ & deum & se mutuo vidẽt & de sua societate in deum gaudent · Et sub isto sensu loquit boecius in libro de cõsolatõne dicẽs · ꝙ nulli? bom sine socio ẽ pfecta possessio · scz q̃ntũ ad p̃mũ accidentale ¶ Si vero loquamur de felicitate impfecta qualis ẽ felicitas p̃ntis vite · tũc dico ꝙ felix aliq̃ mõ nõ indiget amicis & aliquo modo indiget · Cum em̃ sit amicicia fm quid puta amicicia que fundat in vtili & delectabili · & amicicia simplicit q̃ fundat in honesto vel vtute · dico ꝙ felix ñ indiget amicicia vtili vel delectabili · Prio dico ꝙ felix ñ indigz amicicia vtili otra opinionẽ multoꝝ q̃ existimãt illos amicos q̃ sũt eis vtiles in collatione exterioꝝ bonoꝝ q̃ sola hoies populares cognoscũt & em̃ talibo amicis scz vtilibo ñ indigeat felix tali rõne oñdo · Cuicũq; existũt oia bona sufficiẽter nõ indiget amicis ad vtilitatẽ · sed felix ẽ hui?modi vtz ꝑ rationem in principio factã · g̃ &c̃ · Secũdo dico ꝙ felix nõ indiget amicicia delectabili · quod tali rõne oñdo · Cuiuscũq; vita ẽ delectabilis nõ indiget delectatione supinducta · sed vita felicis est delectabilis · quod ptz · ꝗa cũ opatio sit causa delectatõnis · opatõ felicis cũ sit optima est maxime delectabilis · Tercio dico ꝙ felix indiget amicicia vtuali & pfecta que fundat super vtutẽ · Hoc at̃ pbo quatuor rõmbo · scz ratõne status · act? · vict? · affect? · Prio ratione status sic · Sedm boeciũ felicitas seu beatitudo ẽ status ommũ bonoꝝ aggregatõne pfect? · sed inter omnia bona exteriora amicicia est maximũ bonum · vtz sup̃ g̃ ad cõplemẽtũ stat? felix indiget amicicia · Secũdo hoc idẽ pbo rõe act? · sic · Precipuo operatis indiget felix · sed magis est benefacẽ ꝙ bñ pati · & ẽ opus vtutis & bom hois · & ad hoc benefacẽ amicis est simplicit melius · g̃ felix indigz amicis quibo benefaciat · & a quo amici bñ patiãt Tercio hoc idẽ pbo rõe cõuict? · & formo sic rationẽ · Illud bonũ quod est naturale & sine quo nullus alia bona vellet obtinẽ ommino inest felici sed cõuiuẽ est naturale hominĩ · ꝗa naturaliter est politicus ꝓpter cõmunicatõnem operꝝ · nec aliq̃s fm se viuens vnicus sine iuctu eligit omnia bona alia · cũ em̃ cõuiuere amicis sit melius ꝙ q̃buscunq; aliis · ergo felix indiget amicis · Quarto hoc idẽ pbo rõe affect? · & formo sic ratõnez · Quicũq; delectat opibo bonis indiget illis in quibo maxie opationes bonas potest cog̃scẽ · sed felix est huiusmodi · g̃ indiget amicis vt delectet ī honestis operationibo amicoꝝ quas magis cog̃scit felix ꝙ suas · g̃ &c̃ · Ex hac rõe formo aliã rationẽ · Dic ad felicitatẽ requirit ꝙ felix delectet in ope vtutis · & ꝗa ñ possum? delectari nisi in eo qđ cog̃scimus · magis aũt possum? speculari ꝓximos ꝙ nosipos & etiã actõnes eoꝝ ꝙ nr̃as · ꝗa vniuscuiusq; iudiciũ in ꝓpriis magis deficit ꝓpter ꝑuatũ affectũ quẽ habz ꝗlibz ad seipm · ideo oportz ꝙ felici sint delectabiles operatões bonorum virorꝝ & otrarie cõtristabiles · Et ꝓbat̃ per exẽplũ de musico · ꝗa sic bon? music? delectat̃ in bonis melodijs & offendit̃ vel cõtristat̃ in malis · Dic felix gaudet in bonis operibo amici & in cõtrarijs contristat̃ · g̃ felix eget amicis p̃dictis scz vtuosis · Quinto confirmo hoc idẽ tali rõe · Cũ em̃ int̃ alia bona ad felicitatẽ delectatõ req̃rat̃ · vt dicit ph? ꝓmo ethi · oportz felicẽ delectabilit̃ viuẽ · sed ille q̃ solitarie viuit patit̃ grauẽ & melancolicã vitã · & ideo oportet ꝙ eius delectatio interrumpat̃ · Cui? rõ ẽ · ꝗa cũ operatio sit delectatõnis causa · nõ est facile ꝙ homo existens solitarius cõtinue opet̃ · sed hoc ẽ facile si cũ amicis existat · Cuius rõ est · ꝗa int̃ eos fit quedã vicissitudo operũ dũ ad seipsum bona opant̃ · & sic delectatõ continuat̃ in operibo vtuosis · ¶ Patet igit̃ ex p̃missis ꝙ felix felicitate impfecta qualis ẽ felicitas p̃ntis vite nõ indiget amicis ꝓpter vtilitatẽ & ꝓpter delectabilitatẽ · ꝗa hec duo sufficient in seipo habz · sed indiget amicis vtuosis · & hoc ꝓpt̃ quinq; ratões · Prima est ꝓpter actũ vtualẽ · ꝗa bñfacẽ amicis ẽ act? vtuosus · Secũda ẽ ꝓpter conuictum naturalẽ · nam conuiuere amicis est delectabile · Tercia ẽ ꝓpter affectũ delectabilẽ · ꝗa felix indiget vt delectet̃ in opibo vtuosis amici · Quarta ẽ ꝓpter aspectũ spẽalem · scz vt inspiciens suos amicos benefacere delectet̃ · Quinta ratio est ꝓpter profectũ salutarẽ · scz vt in benefaciẽdo amicoꝝ cõsilio & auxilio adiuuet̃ · Cõcludit etiã aristo · ex p̃missis dubitatõnẽ quandã · vtz scz homo indigeat amicis tã in bonis fortunis q̃ in infortunis & dicit ꝙ hõ in vtraq; fortũa indiget amicis · sed differẽter · ꝗa infortunat? magis ĩdiget aĩcis q̃ ei bñfaciãt · fortunat? aũt magis indiget amicis q̃bo ipse benefaciat · Hec aristo · ethi · li · v · ca · x · dubitat̃ aũt · & bea · tho · in scrip · ibidẽ · in toto illo ca · dubitat̃ aũt &c̃ · Et alber · mcõmẽto qđ fecit sup li · ethi · p̃dicto · ca · Et itez bea · t · ꝑma · sc̃de · q · mj arti · vnj · vtz ad beatitudinẽ req̃rat̃ societas amicoꝝ · argu · cõtra · & in cor · q · & in solu · argu · ibi dẽ ꝑ totũ ·

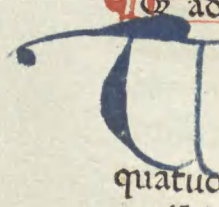
¶ Oꝝ nõ habere amicũ ẽ malũ quatuor modis · & quibo ¶ Ca · mj ·

Secũdo principaliter circa amiciciã consideranda est amissionis vel dissolutõnis temeritas · Nã stoliditas magna ẽ amiciciã nõ habere aut acquisitã dissoluẽ · Cuius rõ est · ꝗa cũ amicicia inter omnia bona fortune sit maximũ bonũ vtz ca · p̃cedenti · nõ hr̃e amicũ vel seperari ab amico est malũ infortuitũ · & hoc quatuor mod̃ · Est em̃ malum miserabile · cõfusibile · lasbile · viduale Prio eẽ sine aĩcis vl̃ separi ab eis ẽ

malū miſerabile · Cuius ratio eſt · quia ſicut habere amicos & eſſe cum amicis eſt quid beatum · ita etiā ſine amicis eſſe & ſeperari ab eis eſt quid miſerabile · Secundo eſſe ſine amicis vel ſeperari ab eis eſt quid confuſibile · Cuius ratio eſt · quia ſicut habere amicos eſt magnus honor vel gloria · ita carere amicis vel ſeperari ab eis eſt magna cō= fuſio vel verecūdia · Tercio eſſe ſine amicis ē qđ= dam debile & per conſequens labile · ratio eſt · qa vnus amicoꝝ iuuat confortat & fortificat alium in ſpeculando & operando vt patet ſupra · igiť ca= rē amicis eſt magna debilitas & labilitas · Vñ ecctes · mj · ve ſoli &c̄ · Quarto eſſe ſine amicis eſt viduale · Cuiꝰ rō eſt · qa vnꝰ amicoꝝ eſt q̄ſi ocu= lus alterius · & ideo ſicut carens oculo dr̄ orbatꝰ vel viduatus · ita carens amico dicit viduatus · Hec pbus · ethi · libro · ij · ca · xmj · quoꝝ aūt for= tuna eſſe ſine amicis & ſepari ab amicis ꝺſuetis · Vnde caſſiodorꝰ in quadā epiſtola dicit · Sine a micis omnis cogitatō eſſet tediū · omnis opatō la bor · omnis terra peregrinatō · omnis vita tormētū ſine quoꝝ ſolacio viuere eſſet mori · ¶ Eſt aūt ſci endū q̄ amicicia diſſoluit̄ p̄cipue ꝓpter quatuor ratōnes · ſcz ꝓpter finis defectōnē · amoris ſimula tionē · crimins cōmiſſionē · virtutis pfectionem ¶ Primo eñ diſſoluit̄ amicicia ꝓpter finis defectō= nem · Cū eñ omnis amicicia ꝓpter finem aliquē contrahat̄ · deficiēte fine ceſſat & diſſoluit̄ amici= cia · & precipue ad eos qui ſunt amici ꝓpter vtile & delectabile · Cuiꝰ ratio eſt · quia cū quidem hoc ſcz vtile & delectabile diligāt in pſonis & nō pſo nas hominū ꝓpter ſeipas · ideo deficiēte vtilitate vel delectatione rationabile ē q̄ deficiat amicicia · ¶ Secūda ratio quare ſoluit̄ amicicia eſt ꝓpter amoris ſimulationē · Sūt eñ plures differentie amicicie · ſcz amicicia vtilis delectabil̄ & honeſta Vnde poteſt cōtingē q̄ nō ſm vnā ſpeciē amici= cie aliqui ſunt amici & exiſtimāt̄ eſſe · Verbigra Si aliqui ſunt amici ꝓpter vtile & exiſtimantur eſſe amici ꝓpter virtutem · tunc diſſoluit̄ amicicia quia fictio contrariat̄ amicicie vere · Iñ hoc ca ſu ita eſt pcedēdum · quia ſi ille qui ab alio ſe ex= iſtimat amari ꝓpter vtutem decipiat̄ ex ſeipo · ita q̄ ille qui eū amat nihil operet̄ ad hui? decep tionem · puta q̄ nullū ſignū experimat inhoneſta= tis vel turpitudinis ille qui decept? ē debet cau= ſari cōtra ſeipm id eſt accuſare ſeipm · puta q̄ndo ſigna inhoneſtatis experimit & nō cauet̄ · Si aūt ſimulatōe illius deceptus fuerit · tunc iuſtum eſt q̄ accuſet decipientē multomagis q̄ eos qui cor= rumpunt nūmiſmata · inquātum peccatū decipi= entis eſt contra virtutem que honorabilior eſt q̄ victus · Vñ qui falſo ſimulāt virtutem maligni= ores ſunt his qui falſam monetam fingūt · Sz cū amicicia p experimentum fiat videt̄ mihi q̄ non poſſit haberi amicicia honeſti ad aliquem cuiꝰ ope ratōnes expti nō ſumus · Rñdeo & dico · q̄ amici= cia que eſt per experimentū etiā perfectā amicicia non habet · ſed inchoatōnē quandam amicicie que eſt ex beniuolentia ꝓpter relationes alioꝝ vel ex concordia · quia videt̄ ſimilis naturaliť in moribo ſicut apparet in differentibo actibo · vnde q̄ cito occurrit contrarium reſcindit̄ amicicia talis · ¶ Tercia ratio quare diſſoluit̄ amicicia eſt ꝓpter crimimis commiſſionem · Si eñ aliquis acceptet ad ſuam amicicia aliquē aliū quaſi bonū vel iuſtū & poſtea fiat malus · ita q̄ eius malicia manifeſte videat̄ · puta q̄ vnus amicoꝝ efficiat̄ malus a= lio permanente bono · tunc diſſoluitur amicicia · Cuiꝰ ratō eſt · quia virtuoſo nō poteſt eſſe ama= bile bonū quodcūq̄ · ſed ſolū bonū honeſtū · Vñ cum omne amabile ſit bonum non oportet nec eſt decēs q̄ aliquis virtuoſus malum hominē amet · ſicut nō oportet aſſimilari prauo · amicus eñ ami= co ſuo eſt ſimilis · vnde hic amicꝰ bonū nō ꝺſeque ret̄ ſi amicicia conſeruaret ad eum qui eſt malus vnde inter bonum & malum non poteſt eſſe ami= cicia nec diu conſeruari niſi ibi ſit aliqua ſimili= tudo malicie · Nota tamen ſm pbm duo docume= ta circa diſſolutionem amicicie iter eum qui factꝰ eſt malus · Primū eſt vtrū ſtatim quando vnus amicoꝝ factus eſt malus debeat ſolui amicicia vl̄ expectari p aliquod tempus · Et ſoluit dicens q̄ ille qui factus eſt malus · aut eſt incorrigibilis · aut corrigibilis · Si ē inſanabilis & ꝓpter abun= dantiā malicie incorrigibilis · ita q̄ ad ſtatū vtu= tis de facili reduci nō pt̄ · tunc a tali amicicia diſ= ſolui debet · Si aūt eſt ſanabilis & ad ſtatū vtu= tis reducibilis · eſt ei auxiliū ferendum ad recu= perandū bonos mores magis q̄ ad recuperandā ſubſtantiam vel pecuniā amiſſam · quanto virtus melior eſt & eſſentialior & ꝓpinquior amicicie q̄ pecunia · Secūdum documentū eſt qualiter debet ſe amicus bonus vel virtuoſus habere poſt diſſo lutionem amicicie a prauo · an ſcz familiarius ad eum ſe debeat habere aut eū reputare quaſi nūq̄ de preterito fuiſſet amicus · Soluit dicens · q̄ qa oportet habere memoriā preterite conſuetudinis & amicicie · ſicut exiſtimamus q̄ aliquis homo magis debeat exhibere & largiri amicis q̄ extra= neis ita etiā his qui in p̄terito fuerūt amici homo ſe magis debet exhibere ꝓpter preteritā amicicia · niſi in vno caſu ſcz quando abundans malicia & inſanabilis in illo fuit cauſa diſſolutionis p̄terite amicicie · tunc eñ quanto plus fuit amicus tanto plus eſt exiſtimandus vt hoſtis & velut heretic? & publicanus deteſtandus eſt & vitandus · ¶ Quarta ratio quare inter aliquos diſſoluit̄ amici= cia eſt ꝓpter virtutis perfectionē · Si vnus ami= coꝝ permaneat in eodem ſtatu virtutis · alius aū fiat multo excellentior in virtutibo · ita q̄ fiat vir= tutis magna differētia inter eos · tunc nō eſt poſ= ſibile q̄ maneat amicicia inter tales · qđ duplicit̄ pbo · ſcz ratione & ſimilitudine · Primo rōne · ſic ·

Conuiuere ad iuicē est ꝓpriū amicoꝝ·nō ꝑnt aūt cōuiuere adiuicē nisi eadē eis placeāt·& de eisdem gaudeāt & tristentꝫ·cum ꝙ ꝓpter distātiam ⁊tutis & bonitatis non eadē placeāt bono & optimo·ideo ñ possunt cōuiuere ad iuicē·& ꝓpt hoc amicicia inter eos remanē & cōseruari nō potest·¶ Secūdo hoc idē ꝓbo similitudine·puta in amicicijs que fiūt ex puericia·Si em̄ vn⁹ remaneat puer ſm mentē·alius autē fiat magn⁹ vir· ꝓpter magnā distātiā eoꝝ non poterit remanē amicicia inter eos·eoꝙ ñ gaudeāt & cōtristentꝫ in eisdem·neq possint adiuicē cōuiuē quod est ꝑ priū amicoꝝ vtz supꝝ·Vnde patet ꝙ ille qui ꝓficit in ⁊tute & fit optim⁹ amicicia nō potest habē ad aliū qui nō ꝓficit·sed puer manet ſm mētē· ꝗa sicut dicit seneca·Ibi incipis fieri mal⁹ vbi desinis velle fieri melior·Hec ꝓb⁹·ethi·li·ix·ca· habz aūt dubitatōnē &c̄·& bea·tho·in scrip·ethi· ibidē·& alber·in cōmēto ibidē·

¶ Q ad cōseruatōez amicicie q̄tuoꝝ req̄rūt·& que

Ercō ꝓncipalit circa amicicia·¶ Ca·mi consideranda ē cōseruationis sagacitas vt em̄ inter aliquos amicicia vera conseruet quatuoꝝ requirūt·scz ꝑmanentia in habitu·conuenientia in affectu·residentia in cōuictu·cōfidentia seu correspondentia in effectu·¶ Primo ad conseruatōnē vere amicicie requirit ꝑmanentia i habitu scz in ⁊tute·quod tali ratione oñdo·Manēte causa manet effect⁹·sed causa vel obiectū vere amicicie ē ⁊tus·ꝗa nihil simplicit est amabile nisi bonū honestū·ꝙ manēte ⁊tute amicia vera manet Et cōfirmo hoc tali ratione·Actus vere amicicie simpliciter est ligare & cōgregare·sed ⁊tus siue bonū honestū quod est bonū simpliciter hoc facit & nō vtile vel delectabile·quod sic ꝓbo·ꝗa nō est possibile ꝙ ommino liget vinculū quod nō ē simpliciter ligās·sed vtile vel delectabile ſm q̄d ligāt & nō simplicit·ꝗa amicicia vtilis & delectabilis generat cōcupiam quādā qua aliq̄s motū amoris quo in aliū fert reflectit ad seip̄m·dū in illa amicicia tm̄ suam vtilitatē vel delectationē q̄rit: ⁊tus aūt seu bonū honestū ē vinculū simpliciter ligās·eoꝙ motus vere amicicie que scz est ꝓpter ⁊tutē sistit ī amato·dū diligit ꝓpter illud quod ver e est in ipo id est ꝓpter ⁊tutem & non ꝓpter aliud·& ideo manēte ⁊tute in vtroꝝ amicoꝝ vera inter eos amicicia cōseruat·¶ Secūdo ad cōseruationē vere amicicie req̄rit conuenientia in affectu·Cū em̄ amicoꝝ sit vnū cor vna anima vel vnū velle & nolle oportet ꝙ de eisdem gaudeāt & cōtristēt·hoc aūt ꝓuenit ex similitudine ⁊tutis vel bonitatis que ē inter bonū & bonū vel ⁊tuosū nō aūt inter bonū & optimū nec mt bonū & malū·ꝗa inter tales nō ē cōuenientia que ē causa gaudij·& minus inter malū & malū·ꝗa malicia non potest esse materia gaudij·¶ Tercō ad cōseruatōnē vere amicicie req̄rit residentia in conuictu·

Nam distātia bonitatis·dignitatis·localitatis impedit amicicia·Cui⁹ ratō ē·ꝗa cōuiuē ad iuicem cōseruat amicicia·sed distātia istoꝝ triū impedit cōuiuē·q3 ptz de ommbo·¶ Primo em̄ distātia ⁊tutis inter aliquos·puta inter bonū & optimū bonū & malū impedit ad iuicē cōuiuē·ꝗa de eisdē nō delectantꝫ & cōtristātꝫ·Et si arguis in oppositū·ꝗa malus vel ꝑuus querit cōuiuē aliis & cōuiuit & ita habet ad alios amicicia·Rñdeo & dico ꝙ mal⁹ nō habz amicicia neq ad se neq ad alteꝝ neq querit aliis cōuiuē ꝓpt cōuiuē illis·sed vt fugiat cōuiuere secū·vt ꝑ hoc ꝙ aliis cōuiuit extra se ponat·¶ Secdo distātia dignitatis impedit amicicia·Nam inter illos qui sūt in supmo gradu ⁊tutis vel dignitatis & inter illos q̄ sunt in infimo gradu·puta inter reges & viles vel ignobiles·inter optissimos & sapientissimos & simplices vel indignos ñ pt ee amicicia·Cui⁹ rō ē·ꝗa equalitas req̄rit ad amicicia·multa igit inequalitas & distantia ⁊tutis inter eos impedit amicicia:ex eo ꝙ impedit actū amicicie qui ē cōuiuē & coopari ad iuicē·¶ Tercō distātia localitatis impedit amicicia·Nā sepatō amicoꝝ quo ad locū & distātia amicicia ciuilem soluit·Cui⁹ ratio est· quia amicicia ciuilis de qua ꝓb⁹ loq̄t ꝓficit in cōuiuē & opatōe ad iuicē·hoc aūt tollit ꝑ distātia locoꝝ·ꝙ &c̄·¶ Vbi nota ꝙ sepatio locoꝝ aliqñ est cū spe iterate cōgregationis vel sine spe·Primo em̄ cū sepatio & distātia amicoꝝ est cum spe iterate cōgregatōnis·tūc impedit amicicia q̄ntuz ad opatōnē amicicie tm̄·sed nō amicicia q̄ntū ad habitū·Cui⁹ rō ē·ꝗa spes vel intentō reuersionis amici nō ꝑmittit deleri habitū ꝓrioris amicicie supuenientibo alijs·¶ Secdo vero cū sepatō amicoꝝ ab iuicē est sine spe iterate cōgregationis & cooperatōnis dissoluit amicicia·Cuius ratio est·ꝗa detractis speciebo ꝓris amicicie a sensibo & cogitatōe que erāt fomēta amicicie·& iteꝝ supuenientibo alijs fantasmatibo alioꝝ amicoꝝ ad quos cōuenit viuē dissoluit ꝓrior tam q̄ntū ad habitū q̄ ad operationem exteriorem·Vnde & ꝓb⁹ dicit ꝙ nimia distantia amicicie causat oblionem·¶ Quarto & vltimo ad cōseruationē amicicie requirit correspondentia in effectu·Nā amicicia nō est ad seip̄m sed ad alteꝝ·& ideo ad cōseruatōez amicicie oportet ꝙ vnus amicoꝝ impendat alteri q̄ sunt de ratōe amicicie·Re·intra de opibo amicicie·¶ Sed forte ex hoc argues·Si amicicia est ad alterū & nō ad seip̄m cū iusticia etiā sit ad alteꝝ & nō ad seip̄m·ꝙ amicicia ē iusticia·Rñdeo & dico ꝙ tā amicicia q̄ iusticia equale respicit & in eq̄litate cōsistit·sed alio & alio modo & ordine ꝗa equalitas est vltimū in iusticia & ꝑmū ī amicicia·Vnio dico ꝙ equalitas ē vltimū ī iusticia· q3 ꝓbo·ꝗa ad iusticiā ꝑtinet inequalia ad equalitatē reducē·equalitate aūt existēte cessat op⁹ iusticie·sed equalitas ē primū in amicicia·Est aūt

equale triplex·aut ꝺm rei q̃ntitatẽ·aut ꝺm ꝓportõnẽ·aut ꝺm reputatõnẽ· ¶ Prima equalitas est ꝺm rei quantitatẽ. & hec attendit̃ & seruat̃ in iustitia cõmutatiua & in amicitia vtili & delectabili·vt scz q̃ntũ dedit tãtũ ei retribuat̃·Secũda equalitas est ꝺm ꝓportõnẽ q̃ attendit̃ in iustitia distributiua & ī amicitia honesta·vt melior pl? amet̃ q̃p amet̃ minus bonus & sic de aliis·Tercia equalitas est ꝺm reputatõnẽ·& sic in multis recompensationibꝫ amicorꝫ est equale ꝺm reputatõnem·vt verbigr̃a·cũ superior amat inferiorẽ ꝓpt̃ honorem & inferior amat superiorẽ ꝓpter vtile·ibi est equalitas ꝺm reputatõnem·ꝗa quãtũ inferior reputat lucrũ tãtũ supior reputat honorẽ· ¶ Amicitia aũt ꝓfecta nõ ciuilis sed spũalis scz caritatis ꝓpter distantiã locorꝫ non solui̇t̃·Vñ dicit hiero·in ꝓlogo biblie· q̃p vera amicicia xp̃i glutino copulata sic̃ ñ causat̃ p̃ntia corꝑali ita nõ dissoluit̃ absentia corꝑali·Cui? rõ ẽ·ꝗa illa vera amicicia q̃ est caritas habet totã causã dilectõmis scz xp̃m & etiã angelos q̃ coopant̃ nobis·Hec aristo·li·vñ·ethi·& bea·tho·in scrip·qđ fecit ibidẽ·& alber·in cõmẽto ibidẽ·

¶ Q amic? q̃ ẽ in bonis fortunis debet amico suo q̃ ẽ in malis tria facẽ ¶ Ca·v·

Hꝫ maiorẽ tñ euidentiã ẽ sciendũ q̃p cum amicicia in bonis & in malis fortunis sit necessaria vtz supra ca·ij·& vt amicicia omni tempe cõseruet̃ & ꝓseueret aliter se debet habere amicus q̃ est in bonis fortunis & bñficium tribuit·& aliter amicus qui est in malis fortunis & beneficiũ petit·Amic? eñ qui est in bonis fortunis tria debz facẽ amico suo q̃ ẽ in malis fortunis·ꝓmo eñ debet ꝓmpte eũ ad sua beneficia vocare·scđo debz spõte sua bona cõmunicare·tercõ debet tarde ei sua mala intimare· ¶ Primo dico q̃p amicus qui ẽ in bonis fortunis debz amicũ suũ q̃ ẽ in malis fortunis ad sua bona ꝓmte & solicite vocare·Cui? rõ est·ꝗa cũ vn? amicorꝫ sciat aliũ amicũ suũ ꝺ suis boꝫ gaudẽ & ꝺlectari & hoc ei sit delectabile· oportet q̃p cito vocet amicos suos ad suas bonas fortunas vt eas amico suo cõmunicet oportet eñ q̃p bonus amicus & bonus hõ cito benefaciat amico suo indigenti·Vñ puer·ij· Ne dicas amico tuo vade & reuertẽ cras dabo tibi cũ statim possis dare·q·ꝺ·nõ solũ benefac amico tuo indigenti sed benefac cito·ꝗa qui cito dat bis dat bene·Tãtũ demis gratie quãtũ addis more·Et prouer·vj·Discurre festina suscita amicũ tuũ·Re expositõnẽ huí? infra correptio·ij·ca· ¶ Secũdo amic? qui est in bonis fortunis debet amico suo qui ẽ in malis fortunis sponte bona sua communicare·nã amici est benefacẽ amicis & maxie illis qui sũt in necessitate & qui nõ reputãt conuenens seu dignũ hoc req̃rẽ ab amico·Vñ cum vnus amicorꝫ alteri indigẽti benefaciat nõ debet attendẽ quod sezuiciũ req̃rat̃ ab eo·ꝗa dũ auxiliũ vel beneficiũ p̃stat̃ & cõfert̃ indigẽti & non querẽti·tũc beneficiũ fit maius honesti? & delectabili? ¶ Primo beneficiũ impensũ & ñ quesitũ fit maius dãti & recipienti·ꝗa ille q̃ beneficiũ dat sine requisitõne alteri? mai? facit beneficiũ q̃p si requireret̃ ab eo· ¶ Scđo beneficium est honesti? vel virtuosi? vel melius·ꝗa ille qui dat sine requisitõne videt̃ magis sponte & liberaliter dare & ille q̃ recipit sine petitõne·vtuose agit amicus suũ nolẽs grauare· ¶ Tercõ bñficiũ collatũ & ñ quesitũ est delectabilius·eoq̃p dans magis delectat̃ ex seipo faciẽs op? virtutis nõ rogat? neq̃ prouocatus ab alijs·& recipiẽs beneficiũ minus verecũdat̃ cum nõ petit q̃p quando petit· ¶ Tercio amicus qui est in bonis fortunis siqua mala sibi euenũt amico suo debet tarde intimare·quod ꝓbo rõe·similitudine & autoritate· ¶ Primo rõe ꝗa nullus vult esse causa tristicie amico suo·vnde tristabile est sibi q̃p videt amicũ cõtristatũ ꝓpter se in suis infortunijs· ¶ Secũdo ꝓbo hoc idẽ ex similitudine·ꝗa videm? q̃p illi q̃ sunt virilis animi ꝺm naturã·ꝓfecta vtute fugiũt q̃p amici sint simul secũ ī tristicijs·& nisi tristicia sit ita magna q̃p superexcedat vires suas nullo modo sustinẽt q̃p cõdoleant sibi·ꝗa cũ ipse sit ploratiuus non delectat̃ in hoc q̃p aliquis comploret sibi·Sed mulieres homines gaudent in hoc vt ꝑ tristiciã simul sint angustiati·& amãt amicos ad hoc q̃p condoleant sibi·sed tales nõ oportet imitari sed magis virilem qui est melior· ¶ Tercõ hoc idem probo autoritate & prouerbio cuiusdã dicentis·sufficit q̃p ego meas infortunias patiar·& non oportet q̃p amici mei hoc patiant̃ neq̃ sint participes mecũ· ¶ Secũdo amicus qui est in malis fortunis & q̃ ab amico suo qui est in bonis fortunis auxilium vel beneficium petit debet similiter tria facẽ·primo debet esse tardus in intimando·secundo verecundus in petendo·tercio discretus in vocando· ¶ Primo debet esse tardus in intimando vel denunciãdo sua mala amico suo·Cui? rõ ẽ·quia est oppositum in opposito & ꝓpositum in ꝓposito·Sicut eñ amicus bona sua amico suo debet solicite intimare vt eũ delectet sicut ꝓtz supꝝ·ita debet mala sua tarde & remisse intimare amico suo·scilicet ne eum contristet·quilibet eñ amicus bonus veret̃ contristare amicũ suũ· ¶ Secundo amic? q̃ est in malis fortunis debet esse verecundus in petendo auxilium ab amico suo qui est in bonis fortunis·Cuius ratio est· quia quilibet debet amicum suum vereri & sic cauere ne in petendo reddat se onerosum & importunũ amico suo· ¶ Tercio amic? qui est in infortunijs debet eẽ discret? in vocando amicum suũ ad infortunia·& hoc duobꝫ modis·scz ex ꝑte infortunij & ex ꝑte amici· ¶ Primo ex parte infortunij·quia triplex ẽ differentia infortuniorum·Est enim aliquod in-

fortunium ita paruum de quo homo per seipsum iuuari & liberari potest · & ad tale non debet vocare amicū suū · Nam muliebre est ꝙ homo vocē ondit se nimis imbecillem · vacuū & vtute ita ignauū qui in ommbo auxiliū querit · Est etiā aliquod infortuniū quod excedit vires vniuscuiusꝙ · ita ꝙ non potest se de illo expedire nec adiuuare nec etiā per amicos suos · & tunc non oportet nec debet vocare amicos suos · eoꝙ nō ponēt se in angustia ḡtis · Est aūt aliquod infortuniū ita magnū ꝙ vires vniuscuiusꝙ excedit · ita ꝙ ñ pt̄ se de illis expedire & iuuare · potest tñ adiuuari & liberari p duos aut plures · & tūc bene debet vocare amicū suū in auxiliū suū · ¶ Secūdo debet esse discretus ex parte amici quē vocat · tūc em̄ debet vocare amicos suos ad infortunia sua qñ cū pauco eoꝝ ḡuamine seu pturbatōne possunt sibi p̄stare vel impendere magnū auxiliū vel iuuamen · Dec phūs ethi · li · ix · ca · xm̄ · in fine capi & bea · tho · in scripto quod fecit sup li · ethi · & alber · in cōmento ibidē · vbi in fine dicit ꝙ p̄ncipalis cōclusio illius capituli ē ꝙ in ommbo p̄ntia amici ē eligibilis & oppositū scz distātia amicoꝝ ab inuicē dissoluit amicitiā · vtz capitulo p̄cedēti ·

¶ Qꝛ ad rōnē vere amicicie q̄tuor req̄rūt̄ q̄ in diffinitōne eius ponūt̄ · ¶ Ca vi ·

Amicicia · Post p̄dicta de amicicia etiā circa amicitiā cōsideranda sunt tria · scz diffinitōnis cōtimentia integralis · dilectōis cōuenientia specialis · opatōnis euidentia vtualis ¶ Primo circa amicitiā ē cōsiderāda diffinitōis cōtimentia integralis · Nā ad ratōnem & integritatē vere amicicie q̄tuor exigūt̄ que in ei? diffinitōne tangūt̄ · scz dilectō · redamatō · ostensio · intentio · ¶ Primo ad p̄fectā amicitiā requirit̄ bona dilectio · Nam amor nō est cuiuscūꝙ obiecti sed determinati obiecti qđ ē bonū · Vnuſqſqꝙ em̄ videt̄ amare vel quod ē bonū simplicit̄ vel quod est bonū apparēs · scz quod sibi videt̄ vt bonum · vt verbigra · quelibet potentia fert̄ in obiectū sibi p portōnatum · sicut visus vniuscuiusꝙ videt quod sibi est visibile · Dic a simili amabile est aliquid duobo modis · vel simpliciter & fm se · sicut illud qđ ē simplicit̄ bonū · vel fm quid · scz ꝙ vnicuiꝙ ē amabile illud quod sibi ē bonū vel videt̄ bonū · nec ē dra inter esse bonū hūc & apparē bonū hūc q̄ntū ē ad ꝓpositū · Cui? rō est · quia cū amat̄ aliquid apparens bonū amat̄ vt sibi bonū · Patet ḡ ꝙ non est amabile quodcunꝙ obiectum sed solū existens bonū vel apparens bonū · ¶ Secundo ad p̄fectā amicitiā requirit̄ redamatio · oportz em̄ ad rōnem amicicie vt amans amet̄ · Nā amicicia requirit quandā vicissitudinē seu cōmunicatōnē amoris fm ꝓportionem · Vnde si aliquis amet aliquid & non redamet̄ erit amor & nō amicicia · vt verbigra · Licet homo amet vinū & inanimata est amatio & nō amicicia · & hoc duplici rōne ·

Prima ratio est · qa vera amicicia habet redamatōnē · sed inanimata & irratōnabilia redamare nō p̄nt · Secda rō ē · qa amicicia nō respicit bonū ꝓpū sed alterius · oportet em̄ ꝙ amicus diligat & velit bonū amico gra ipi? amici & non ꝓpter seipsum · si autē aliquis ꝓpter seipsum & non ꝓpter alium aliquem diligit · talis non est benuolus ei sed sibipi · sicut cū homo amat vnā vestē & huiusmodi ¶ Et si aliquis arguat in oppositū & dicat ꝙ homo vult bonū vini vel vestimenti · qa vult ꝙ cōseruet̄ · Dico ꝙ ipse vult cōseruare vinū vel vestimēta non inq̄ntū ē bonū vini sed inq̄ntū ē bonū suipi? · & hoc est contra ratōnē amicicie & benuolentie ¶ Primo est contra amicicie rationem · que vult bonum amici nō ꝓpter bonū amantis sed bonū amati · ita ꝙ ibi est amor cōcupie & non amor amicicie ¶ Secūdo talis amor est cōtra ratōnē benuolentie · eoꝙ nō est cū redamatōne · nā benuolentia cū cōtrapasso id ē cū redamatōne facit amicitiā · ¶ Tercō ad rōnem amicicie requirit̄ oñsio vel manifestatio · oportet em̄ ꝙ sit int̄ amicos benuolentia mutua nō latens · sed patens & manifesta · ita ꝙ amici nō lateant se inuicē · sed ꝙ vnus cognoscat alterū & sciat se amari ab altero · quia multi sunt benuoli ad illos quos nūq̄ viderunt inq̄ntū estimant se epyekes id est iustos vel vtiles sibi · tales ḡ homines vident̄ esse benuoli ad inuicē · eoꝙ inter eos est amor cum cōtrapasso id est cū redamatōne · nō tñ possunt dici amici · cum lateāt se ad inuicē · ¶ Quarto ad ratōnē amicicie requirit̄ finis vel dilectionis intentio · scz ꝙ amicoꝝ intentō debet esse vt se ad inuicē diligant ꝓpter aliquod bonū vel apparens · vel ꝓpter honestū vel delectabile vel vtile · eoꝙ nō est amabile qđcūꝙ · sed solū bonū existens vel apparens · vtz in principio huiꝰ capi · Vñ malū inq̄ntū malū non diligit̄ sed inq̄ntū apparet bonū · ¶ Ex his quatuor p̄missis ꝓbis cōcludit diffinitionē amicicie dicens · qa amicicia ē p quā ipi amici benuoli sūt ad inuicē · & ꝙ bona amici velint ꝓpter se & ꝙ hoc nō lateat eos · & ꝙ sit gra alicuius finis · scz ꝓpt̄ aliquod dictoꝝ bonoꝝ · scz ꝓpter bonū honestum delectabile vel vtile · vñ talis est diffinitio amicicie in abstracto ratōe boni · Dec aristo · ethi · libro viij · ca · ij · ibi · Forte aūt vtiq̄ de his &c̄ & b · t · in scrip · & alber · in cōmēto ibidē ·

¶ Qꝛ multi sūt q̄ volūt magis amari q̄ amare ¶ Ca · vij ·

Secūdo p̄ncipalit̄ circa amicitiā cōsiderāda est dilectionis vel amatōnis cōuenientia spēalis · Multi em̄ videt̄ magis velle amari q̄ amare · credentes ꝙ virtꝰ aicicie magis cōsistat in amari q̄ in amare · ¶ Primo dico ꝙ multi sunt qui magis videt̄ velle amari q̄ amare · qđ duplicit̄ oñdo · scz signo & ratiōe Primo probo dictū scz ꝙ multi volūt magis amari q̄ amare p signū · qa multi sūt amatores adulatōnis · amāt em̄ aliqui ꝙ aliquis adulet̄ eis ·

sed adulator in rei veritate est amic9 supexcessiuus qa amicoz ñ ẽ adulari · vel adulãdo fingit se talẽ scz qp magis amet ꝑ amet · g̃ &c̃ · ¶ Secdo pbo hoc dictũ rõne · sic · Amare videt esse ꝓpmquũ ei qd ẽ honorari · eoq honor ẽ quoddã testimoniũ de vtute eius & bonitate qui honorat · & simlit omne quod amat vel ẽ existẽs bonum vel apparens bonũ · & sic honorari & amari videt ad inuicẽ cõuenire ex pte boni · cũ g̃ honorari fit multum desideratũ a multis · g̃ manifestũ est qp tales volũt amari ꝓpter honorari · ¶ Sed forte queres duas q̃stiones · Prima q̃stio est quare aliq volũt & desiderãt honorari magis ꝑ honorare · Rñdeo & dico · qp homines volũt honorari nõ ꝓpter ipm honorẽ sed ꝓpter aliquid aliud · & hoc ꝓpter duas causas vel rõnes · Prima causa ẽ ꝓpter spem pcipiende vtilitatis · volũt em̃ aliq a diuitibo vel potẽtibo honorari · eoq sperant se ex hoc adepturos aliquid quo indigent · Secũda ratio quare aliqui volũt honorari est ꝓpter certã opinionẽ ꝓprie bonitatis · sicut homines digni honore q̃runt honorari a iustis & sapientibo vt iudicio ipsoz possint habere de sua vita certitudinẽ · ex hoc em̃ ipso qp iusti vel vtuosi & sapiẽtes honorãt eos videt di cẽ eos eẽ bonos · ¶ Secda q̃stio ẽ · quod istoz est melius & magis eligẽdũ vel amari vel honorari Rñdeo & dico qp amari ẽ meli9 & p cõsequẽs magis eligibile honorari tali rõne · Illud qd ẽ fm se eligibile ẽ melius eo qd est eligibile ꝓpter aliud · sed amicicia ẽ fm se eligibilis · vñ homines gaudẽt de hoc qp amãt etiã fm seipm · qa hoc ipm qd ẽ habere amicos videt esse pcipuũ inter omnia bona exteriora · honorari aũt nõ querũt aliqui ꝓpter ipm honorẽ · sed ꝓpter duas causas vtz sup̃ · g̃ &c̃ · ¶ Secundo principaliter dico qp amicicie virtus magis consistit in amare ꝑ amari · quod triplicit probo · Primo probo sex rationibo qp magis est ꝓprium amicicie amare ꝑ amari · ¶ Primo rõne cognitionis · sic · Nobilius & certius ẽ scire ꝑ credere · sed qp amamus alios scimus · qp aũtẽ amamur ab alijs nõ scim9 sed credim9 · g̃ &c̃ · ¶ Secũdo hoc idẽ pbo rõne actõnis vel opatõnis · sic · Nobili9 ẽ bñ agẽ vel bñ opari ꝑ bñ pati · qd ptz ī diffinitõe amicicie · qa amicicia ẽ qua amic9 ẽ opatiu9 coz que bona putat amico suo nõ ꝓpter se sed ꝓpter amicũ suũ · & est diffinitõ amicicie quã aristo · ponit · ethi · libro · j · ca · xj · Aliã diffinitõez require sup̃ capi · p̃cedenti · amari aũt potius est bene pati · g̃ &c̃ · ¶ Tercõ hoc idẽ probo ratõe cõmẽdatõnis · sic · Videmus em̃ qp amici laudãt ex hoc qp amãt & non ex eo qp amãt · hec ẽ em̃ laus amantiũ · g̃ &c̃ · ¶ Quarto probo hoc idẽ rõne vtutis · & est confirmatio p̃cedentis · sic · Vnusq̃sq laudat fm ꝓpriam virtutem · sed virtus amicoz attendit fm qp est amare · qp em̃ amam9 alios est ꝓprie virtutis · sed qp amamur est vtutis aliene · g̃ &c̃ · ¶ Quinto hoc idẽ pbo ratõne obligationis sic · Melius est qp alij obligẽt nobis ꝑ nos alijs · sed cũ amamus alios nobis alios obligamus cũ vero amamur alijs obligamur · g̃ &c̃ · ¶ Sexto hoc idẽ pbo rõne p̃miatõnis · sic · Illud quo meremur & p̃miamur est melius eo quo nec meremur nec p̃miamur · sed cũ amam9 meremur nobis & p̃miamur · cũ aũt amamur alij merent sibi & premiant · g̃ &c̃ · ¶ Secũdo hoc idẽ probo signi similitudine · scz ex signo amatõnis vl amoris matrũ Nã matres quaz est vehemẽs amor ad filios magis gaudent & delectant in hoc qp amẽt filios ꝑ amẽt ab eis · Quedã em̃ matres dant filios nutrici bo ad nutriẽdũ & scientes eos esse filios amant eos · nõ tñ multũ querũt nec curãt qp ab eis redament · sed hoc fieri nõ potest ꝓpter ignorantiam ipsoz · sed hoc videt eis sufficẽ si videant qp bñ agant & bene se habeant · & ita ipe amant filios ꝑ quos ipsi nõ possint attribuẽ mri cõuenientẽ amorem ꝓpter ig̃rantiã qua scz eas eẽ mres ig̃rant · Cõcludo igit qp amare magis ptinet ad amicitiã ꝑ amari tali rõne · qa illud magis ptinet ad amicitiam vnde amicus magis laudat · sed amicus magis laudat ex amare vtz sup̃ · g̃ &c̃ · & ex hoc ondit imp̃fectõ amicicie eoz q̃ amari volũt magis ꝑ amare · Dec ph9 · ethi · li · vnj · ca · vnj · multi at videt &c̃ · & bea · tho · in scrip · & alber · ī cõmẽ · ibidẽ p totũ ca · ¶ Tercõ hoc idẽ probo autoritate bti augu · in li · de catbecizandis rudibo sic dicẽtis · Nulla ẽ maior mutatõ ad amorẽ ꝑ puenire a mãdo amãtẽ & minis dur9 ẽ anim9 q̃ sibi dilecti onẽ volebat impendi & nolebat repẽdẽ · Et seneca vj · epla ad lucillũ sic ait · Si q̃ris quõ sis factur9 amicitiã vel amicũ mõstrabo mq̃t tibi amatorium sine medicamẽto sine herba sine vlli9 venefici cãmine · si vis amari ama · Et subdit causã dicens · Jocũdi9 ẽ amicũ facẽ ꝑ habere quemadmodũ artifici iocundi9 est pingẽ ꝑ pinxisse · ¶ Ad maiorẽ tñ euidẽtiã ẽ sciẽdũ qp amare & amari pñt dupliciter cõsiderari · aut expte boni · aut ex pte vinculi id est aut ex pte amabilis aut ex pte amoris · ¶ Prio cõsiderãdo amare & amari ex pte amabilis tũc amari est poti9 vel nobili9 ꝑ amare · Cui9 rõ ẽ · qa amabile iq̃ntũ huiusmodi ẽ tm̃ bonũ vl existens vel apparẽs · ¶ Secdo mõ cõsiderãdo amare & amari ex pte vinculi scz amoris vel amicicie tẽ amare ẽ potius vel nobilius ꝑ amari · Cui9 ratio ẽ · qa magis saluat vinculũ amicicie vel amoris ī eo qui amat ꝑ ī eo qui amat quod etiã ex hoc apparet qp superiores ex eo qp sunt vel apparent superiores & supfactores in bono magis reputãt dignũ amari · & minus habentes de indigentia cũ amare sit appetit9 magis indigentis minus habẽt de vinculo amoris vel amicicie · vnde minus reputant dignum amare · Dec alber · in commento ibidem ·

¶ Et quatuor sunt signa vel opera vere amicicie ·

¶ Ca · vnj ·

Tercio principaliter circa amicicia consi-
deranda est operationis euidẽtia vtualis
Nam amicus ſm affectũ amicicie est q̃si
alius ipe·scz qa amicus afficit ad amicũ sicut ad
seipm. Vñ amicabilia amicicie opa quibo aliquis
ad amicũ vtit & ſm que determinat·vident p-
cessisse ex his que sũt hominis ad seipm vel ex eo
q̃ homo se habet ad seipm. si em̃ agit eadem hõ
ad amicũ que aget ad seipm tũc amicus illius ẽ.
¶ Sunt aũt quatuor signa vel opa specialia ami
cicie vere & que amicus agit ad suũ amicũ. Pri-
mũ est cordialis dilectio. Secm̃ ẽ socialis cõuic-
tio. Terciũ ẽ liberalis satisfactio. Quartũ ẽ ge-
neralis cõsentio vel cõformatõ. ¶ Primũ signũ
vel opus vere amicicie est cordialis dilectio. Si-
cut em̃ amicus vtuosus & verus maxime diligit
bonũ suũ. quod ptz. qa maxime vult seipm viuẽ
& se cõseruari in eẽ pcipue q̃ntũ ad illã ptẽ cui i-
est sapia scz q̃ntũ ad ptẽ intellectiuã. Cui? ratõ
est. qa vnusquisq; vult sibiipi bonũ. vtuoso aũt
ẽ bonũ suũ esse scz q̃ sit virtuosus. ideo debet di-
ligẽ bonum amici sui. hoc est bonũ velle amici sui
quod est velle suũ amicũ viuẽ & conseruari messe
non quidẽ ꝓpter bonũ suũ sed ꝓpter bonũ amici.
& si mil bom̃ cõsequẽt ex eo. ¶ Secũdũ signum
vel opus amicicie est socialis cõuictio. Nihil em̃
sic est ꝓprium amicoꝝ sicut conuiuẽ. oportet em̃
ex cõuictu adesse coopatõnẽ & mutuã delectatõ-
nẽ sensibilem quibo nutrit & fouet amicicia. q̃
aũt pcipuus actus amicicie sit cõuiuere amico q̃-
druplicit probo. ¶ Primo rõe. sic. Illud est ꝓ-
um amicicie quod homines beati id ẽ in bonis a-
bũdãtes appetũt. sed hoc ẽ cõuiuere amicis & cõ-
uersari cũ eis per aliquod longũ tempus. q̃ &c̃.
¶ Vbi nota dram̃ inter indigẽtes & diuites q̃n-
tũ ad cõuiuẽ. qa cũ duo pcipue ptinẽt ad amicicia
scz cõuiuẽ amico & vtilitatẽ cõtribuẽ amico. indi-
gentes nõ desiderant conuiuẽ sed vtilitatẽ. in bo-
nis aũt abundantes cũ non possunt diu viuẽ so-
litarij desiderãt conuiuere amicis. eoq; amici sũt
organa quibo iuuant: tã in operibo vite actiue q̃
in operibo vite cõtemplatiue. cõuiuere aũt seu ad
inuicẽ cõuersari nõ pnt p longũ tempus nisi sint
sibi mutuo delectabiles. ad quod requirit q̃ gau
deant in eisdem. sicut est amicicia cõnutritiua id
ẽ in amicicia eoꝝ qui sunt cõnutriti ad inuicẽ. qui
ꝓpt similitudinẽ moꝝ in eisdẽ gaudent. ¶ Secdo
hoc idẽ probo alia rõe. sic. Si oppositũ in opposito
& ꝓpositum in ꝓposito. sed distare ab inuicẽ loco
dissoluit amicicia. q̃ cõuiuẽ & cõuersari ad inui-
cẽ est act? ꝓpri? amicicie. ¶ Vbi nota q̃ distã-
tia locoꝝ & absentia amicorum ab inuicem si non
est diuturna nõ dissoluit amicicia ſm habitũ sed
opationem impedit. Si vero sit tãta distantia q̃
facit longã absentia facit oblionẽ aicicie ¶ Ter
cio hoc idem pbo tali ratione. Sicut em̃ effect?
p suã causã q̃rit & conseruat. ita p debilitatem
& subtractionẽ cause debite debilitat & tandẽ dis
soluit. sed absentia longa amicoꝝ ab inuicẽ ami-
cicie oblionem facit & eam dissoluit. vñ in ꝓuer
bio dictũ est. q̃ multe amicicie dissoluũt p hoc q̃
vn? amicoꝝ non colloquit nec conuiuit alteri. q̃
cõuiuere est causa amicicie. ¶ Quarto hoc idẽ p-
bo ex ineptudine aliquoꝝ ad amicicia. quia senes
& seueri id ẽ homines inusti & mordaces i vbis
qa non sunt apti ad actũ amicicie qui est cõuiuere
nõ sũt amatiui id ẽ nõ sũt apti ad amandũ vel ad
amiciciam actiue vel passiue. propter hoc q̃ breui
tempore est in eis vnde alios delectent. vñ cũ na
tura maxime appetat delectabile & fugiat triste:
null? pt diu talibo cõmorari cũ sint tristes vel nõ
delectabiles. ¶ Quinto hoc idẽ pbo ex impfectõe
amicicie. Sũt em̃ quidã qui benigne recipiunt se
ad inuicẽ in hoc q̃ vnus acceptet mores & cõuer-
sationẽ alteri? & tñ ꝓpter aliquam causã nunq̃
cõuiuũt ad inuicẽ. tales em̃ magis sũt similes be-
niuolis q̃ amicis. quia deest eis cõuiuẽ qđ maxie
est amicoꝝ. nã amicicia vult cõuictum p aliquod
tempus. Dec phus libro. mj. ethi. ca. v. Quem-
admodũ aũt i virtutibo &c̃. & bea. tho. i scrip. &
alb. in cõmẽto ibidẽ. vbi dicũt q̃ sicut in alijs vir
tutibo quidã sũt bom ſm actũ & quidã ſm habi-
tum. ita in amicicia quidam sunt amici ſm actuz
cõuiuẽtes & coopãtes delectabilit sibiipis. & qui
dam sunt amici ſm habitũ. sicut dormientes qui
habent habitũ amicicie quo post amicabilit opa-
ri cõuenit. & tales sũt qui sunt sepati ſm loca. tñ
postea redeunt ad inuicẽ. cõuiuũt. cõuersanter &
delectabiliter coopant vtz supr. ¶ Terciũ signuz
vel act? amicicie est liberalis benefactõ. Nã ille ẽ
amic? qui vult & opat bona vel existẽtia vel ap
parentia amico suo non ꝓpt seipm sed gra amici
sui. Ex quibo verbis colligit q̃ amicus seruit &
benefacit amico suo q̃tuor modis. scz liberalit. ce-
lerit. vtilit vel opinalit. ¶ Primo liberalit. Si
em̃ vn? alteri benefacit inuit? vel ꝓpt seipm non
est amic? ei?. Vnde ambro. in libro de officijs.
In beneficio conferendo plus animꝰ q̃ cẽsus o-
pat. magis ꝑpõderat beniuolentia q̃ possibilitas
reddẽdi mun?. ¶ Secũdo celerit. Si em̃ in ser-
uiendo alteri qui voluntatem ope explere negli-
gat nõ ẽ aic? ei?. Seneca libro. mj. de beneficijs
Gratissima sunt beneficia occurrentia vbi nulla
fuerit mora q̃ accipiẽtis verecũdia. ¶ Tercõ vti-
liter. Si em̃ aliquis seruit & benefacit alteri non
q̃si intendẽs bonũ illi? sed bonũ suiipius nõ vide
ret esse verus amic? illi? sed suiipi?. vt verbig̃-
tia. sicut cũ aliquis nutrit equum ꝓpter commo-
dum suum. ¶ Quarto opinalit. Nã si aliquis ser
uit alteri de aliquo qđ ei nec sit vtile vel honestũ
vel delectabile. dũ tñ extimet vel opinet suo ami
co esse vtile qđ exhibet vel impendit. talis est ve
r? amic?. Dec aristo. ethi. li. ix. ca. q̃rto. Ami-
cabilia aũt &c̃. & b. t. i scrip. & alb. i cõmẽto ibidẽ

¶ Quartū signū vel opus amicicie est generalis cōuentō vel conformatō. debet enim vnus amicoꝝ alteri in ommibo cōformari. quod patz ꝑ quatuor que ꝓuerbialiter & vulgariter de amicicia dicūt. primum est vnam esse animam duoꝝ amicoꝝ. secundum est ꝙ ea que sunt amicoꝝ sunt cōmunia. tercium est ꝙ amicicia est quedā equalitas. quātū quod in ꝓuerbio vulgariter dicit est ꝙ amic? se habet ad suū amicū sicut genu ad tibiā que habent maximam ad inuicem ꝓpinquitatem. ¶ Per hec quatuor datur intelligi ꝙ amicicia in quadam vnitate & conformitate amicoꝝ cōsistit. ¶ Dec aristo. libro. ethi. vnj. ix. ca. dubitat aūt &c̄. & bea. tho. in scrip. & alber. in cōmento ibidē. ¶ Vbi alber. reddit rationē quare hec quatuor ꝓuerbia de vera amicicia dicūt dicens. ꝙ vera amicicia pt dupliciter considerari. vel ſm affectū. vel ſm effectū. ¶ Primo ſm affectū amicicie qui scz est conuiuē. & sic ē primū quod ꝓuerbialit de amicicia dicit. scz ꝙ amicoꝝ est vna anima. ¶ Secūdo potest vera amicicia cōsiderari ſm effectū. & q̄ntū ad hunc amicicie ē cōmunicare & subuenire. ¶ Primo em̄ q̄ntū ad hūc effectū amicicie qui ē cōmunicare ponit duo scz ipa cōmunicata. & sic ē scd̄m ꝓuerbiū scz ꝙ amicoꝝ sūt omnia cōmunia. & formā ponit scz equalitatē cōmuniōis. & sic ē tercium ꝓuerbiū scz ꝙ amicicia est quedam equalitas. ¶ Secūdo quātū ad effectū qui est i necessitate subuenire ponit quartū ꝓuerbiū scz ꝙ amici sunt tanq̄ genu ad tibiā. ꝗa sicut tibia sustentat genu & genu ligat tibiā. ita amicus ligat & vnit sibi amicū & sustentat eū. ¶ Patet igit ex ꝓuerbijs quatuor supdictis ꝙ vera amicicia habz q̄tuor facē. scz ligare vel vnire. cōmunicaē. adeq̄re & in necessitate subuenire. ¶ Dec albert?.

¶ Q̄ opa amicicie reducūt ad tria. ¶ Ca. ix

¶ Ad maiorē tamē euidentiā capituli ꝓcedē tis est sciendū. ꝙ omnia opa amicicie supradicta reducunt ad tria. scz ad beniuolentiā. concordiā & beneficientiā. ¶ Ita ꝙ in generali tres sunt act? amicicie. ¶ Primus ē beniuolentia q̄ cōsistit in interiori affectu respectu psone. ¶ Secūd? act? amicicie ē cōcordia que etiā consistit in iteriori affectu respectu eoꝝ q̄ sunt psone. ¶ Tercius act? amicicie est beneficientia que cōsistit i exteriori effectu. ¶ Primus? amicicie act? ē beniuolētia q̄ consistit in interiori affectu respectu psone. q̄ q̄dez beniuolētia ordinat vt principiū eius sine q̄ amicicia esse nō pt. quod patet. ꝗa nō ē possibile aliquos esse amicos nisi ꝓius facti fuerint beniuoli. ¶ Tullius de amicicia. ¶ In hoc pstat amicicia ꝓpinq̄tati ꝙ ex ꝓpinq̄tate beniuolētia tolli pt. ex amicicia vero nō. sublata em̄ beniuolētia aicicie nomē tollit sed ꝓpinq̄tas manet. licz em̄ beniuolētia sit principiū aicicie sic ptz. n tn sequit ꝙ beniuolētia sit aicicia vtz infra. beniuolētia. req. ibidē. ¶ Secūd? act? aicicie ē cōcordia q̄ consistit i affectu & in actu vnanimi. scz ꝙ eadē velint & nolint & eadē eligāt. in quibo cōsistit ratō concordie. qđ ptz ex interptatiōe vel significatōe concordie. nā concordia dr q̄si vnitas cordiū vel volūtatū q̄ i amicis ꝑcipue debz esse. ¶ Vbi nota ꝙ concordia in speculatiuis. i mimis. i vicijs amicicia verā nō causat. sed i corpalibo cōmumbo & vtilibo qđ patet de oībo. ¶ Primo em̄ concordia i speculatiuis nō facit amicicia. vt verbigrā. ¶ Si aliq̄ consentiūt sibi ad inuicē in speculatiuis. puta ꝙ sol ē maior terra. talis concordia vel cōsensus nō ptinz ad rōnē amicicie. ¶ Cui? rō ē. ꝗa iudiciū i talibo ꝓcedit ex naturali rōne & p cōsequēs ex illatōis necessitate. amicicia vero ꝓcedit ex electōe. & idō i iudicijs taliū nihil ꝓhibz amico dissentire & aīco cōsentire. ¶ Secdo concordia i mimis nō cōstituit aīcicia nec discordia i talibo tollit eā. eoq̄ concordia attēdit circa ea q̄ hnt aliquā magnitudinē vt statī patebit. ¶ Tercō concordia i vicijs nō causat veram amicicia qđ tali rōne oīndo. ¶ In ꝓuis concordia esse nō pt sed i ꝓuis nō ē vera amicicia. g̃ &c̄. ¶ Q̄ aūt i ꝓuis nō pt esse concordia tali rōne oīndo. ¶ Quicūq̄ non seruat bonū cōmune cōcordiā hīe nō pt nec p consequēs aīcicia. sed ꝓui cū destruat bonū cōmune & nō ꝓuēt iusticiā. eoq̄ volūt supabūdare i bonis & deficē i malis nō pnt hīe concordiā cū alijs. eoq̄ sic faciēdo ꝓximos impedire conant ne qđ ꝓui cupiūt adipiscant. & sic accidit int eos ctentō. & sic nō sūt concordes. ¶ Vñ sicut appetētes pl? i lucris & min? i dānis sūt iusti nec p cōseq̄ns sūt concordes. ita ꝓui q̄ volūt i bonis cōmunibo supabūdare & i mal deficē. ¶ Quarto cōcordia est vnitas amicoꝝ in aliquo decreto opabili. sicut q̄n plures consentiūt ꝙ vn? dñet vel ꝙ sit pugnādū. vñ n ē cōcordia q̄n quilibet vult sibi bonū. imo ex hoc discordia oritur. ptz. sup. sed q̄n concordāt & plebei & bomi siue potētes i eodē ꝓncipatu. tūc ē cōcordia verā aīcicia causas. ¶ Cui? rō ē. ꝗa sic concordādo q̄libet habet suā volūtatē. ¶ Dec aris. ethi. li. ix. c. vj. aīcabiles g̃ &c̄. &. bthō. i scrip. & alb. i cōmēto ibidē. ¶ Debet aūt aīc? aīco suo concordare q̄ ad q̄nq̄. scz quo ad aspectū cōiunctū. affectū colloq̄um. obseq̄uz. ¶ Primo quo ad aspectū. ꝗa visio amici est delectabilis amico. qđ ꝑbo q̄tuor rōnibo. ¶ Prima ex pte causalitatis ꝗa ꝑ visionē incipit fieri seu cāri passio amoris. vñ visio est causa amoris. ¶ Secda ē ex pte pulcritudīs ꝗa ex pulcritudīe aīci quā visus pcipit ꝓuocat & conseruat amor. aspect? em̄ aīci ē aīco delectabilis. sic̄ q̄s delectat i aspectu rei pulcre quā diligit & q̄ sibi placet. ¶ Tercia ē ex pte celsitudinis. ꝗa q̄libet amic? ex bomi noticia & pntia delectat. & hec duo scz noticiā & pntiam amici facit visus. ¶ Quāta est ex pte similitudinis Videm? em̄ in amore libidinoso ꝙ se tali amore amantes maxime appetūt se videre ad oīndendū ꝙ amor amicicie fit ſm sensum visus. ¶ Dec ph? ethi li. ix. ca. vltimo. vtrum igr̄ quēadmodū. & beatho. in scripto. & albertus in commento ibidem.

Require quō in visione dei sit beatitudo · ifra · visio dīne essentie · ¶ Secūdo amici debent cōcordare ad cōuictū · eoq; cōuenē ad inuicē est precipu? actus amicicie vtz supra · ca · precedenti · In cui? signū dr ec̄tes · mj · de eo qui nō cōuenit amicis sed caret eis · Ve soli scz illi qui ē sine amico · sine christo · sine deo · ¶ Primo ve soli q̄ ē sine amico ꝙa talis caret simplicis amicicie effectu qui est reuelatō · cōsolatō · defensio · Vnde dicit ve soli scz q̄ nulli ē iunct? vinculo aīcicie vel caritatis · & hoc ꝓpter tria · Prīo ꝙa cū talis in culpā ceciderit nō habet subleuātē scz oratōne & consilio · Secundo ꝙa cū talis in tribulatōnis penā deuenerit nō habet cōsolātē · Tercō · ꝙa cū talis inuasus fuerit nō habet defendentē · ¶ Secdo ve soli magis qui est sine amico christo · & hoc ꝓpter tria · Primo · ꝙa cū talis in culpā ceciderit nō habet christū erigentē · Secūdo · ꝙa cū talis in morte dormierit ñ habet christū viuificātē · Tercō · ꝙa cū talis a dyabolo fortit impugnat? fuerit nō habz christū defendentē · ¶ Tercō ve soli maxime qui est sine deo · Ozee · vnj · Ve eis cū recessero ab eis · Aug? · in libro de trin · Magna miseria est hominis cū eo ñ esse sine quo nō pt̄ eē · in quocūq; em̄ est ꝓculdubio sine eo non ē · etem̄ si eius nō memimit · eūq; nō intelligit & nō diligit cū illo ñ est · Patet igit̄ ex p̄dictis ꝙ amicoz ꝓprium est cōuenire ad inuicē · Vñ aug? · Quid est amor nisi vita copulās vel copulare ꝓpetens duo scz amantem & quod amat̄ · Et grego · Amor semp in alīū tendit vt caritas esse possit · ¶ Tercō amici cōcordare debēt ad inuicē quo ad affectū · scz quia debēt se inuicē diligē · Vñ cū aliquis vult cōmendare amicitiā suā ad alteꝝ cōsuevit dicē · ego diligo eū sicut meipsum · ad oñendum ꝙ ille est verus amicus qui eadē vult & agit ad suū amicū que vellet & ageret ad seipm · Ex quo sequūt̄ duo scz que sunt ꝓpria opa amicoꝝ · Primū ē ꝙ amici debent eadē eligē & respuē · secūdū est ꝙ amici debent de eisdē cōgaudē & dolere · & hec ex conformitate volūtatis causant̄ · ex eo em̄ ꝙ amicoꝝ ē vnū velle & vnuz nolle sequūt̄ p̄dicta duo · Dec ph̄? ethi · li · ix · ¶ Quarto amici debent cōuenire & cōcordare ad inuicē quo ad colloquiū · ꝙa debēt sua secreta ad inuicē intimare · quod triplicit̄ ꝓbo · scz exēplo · periculo & cōmodo · ¶ Primo exēplo dei exo · xxxnj · vbi dr̄ ꝙ dñs loquebat̄ ad moisen facie ad faciē sicut solet loqui homo ad amicū suū · ¶ Secdo ꝓbo idem ex periculo quod imminē potest · ꝓpt̄ qđ dr̄ ecc̄i · vnj · Nō omni homini manifestes cor tuū · q · d · non cuicūq; indiscrēter reueles secreta tua sed tali q̄ iuuare possit & sciat & velit · ¶ Tercō ꝓbo idem ex cōmodo · Vñ ambro · de officijs · li · nj · sic ait · Solaciū vite hui? ē vt habeas cui pectus tuū aperias · cui archana cōmunices · cui secreta tui pectoris cōmittas · vt colloces tibi fidelē virū q̄ i ꝓsperis cōgratulet̄ tibi · q̄ i tristibo cōpatiat̄ · in p̄secutōnibo adhortet̄ · facilis vox & congrua · totus sum tuus · sed paucoꝝ est effect? · Et tulli? de amicicia sic ait · Excepta sapia mihil melio? datū hominī a dijs imortalibo amicicia · Quid em̄ dulcius ꝙ hāe cū quo audeas sic loqui vt tecū? quis esset tantus fruct? in rebo ꝓsperis nisi haberes amicū q̄ illis eq; vt tuipe gaudēt · aduersas etiā ferre difficile essēt sine illo q̄ illas g̃ui? etiā q̄ tu ferret · Vñ & saluator noster solis amicis suis secreta manifestauit dicēs ioh̄ · xv · Vos at̄ dixi aīcos ꝙa oīa q̄cūq; audiui a patre meo nota feci vobis · Que verba expones theophilus sic ait · Veru? scz peccati nō nouit cōsilia dñi scz de obediētia · castitate vel virginitate & pauptate · vos at̄ cū amicos reputē secreta mea vobis cōmunicaui · ¶ Dz dicēs q̄ fūt secreta p̄ius · Rñdet grego · & expoit ibidē dicēs · Omnia q̄ audiui a pr̄e que nota fieri voluit amicis suis fūt gaudia mēne caritatis & festa supne patrie celestis q̄ nr̄is quotidie mētibo ꝓ aspirationem sui amoris impm̄it · dū em̄ supna celestia amam? amata iam nouim? · ꝙa amor ipe noticia est · omnia g̃ eis nota fecerat · ꝙa a tremis desideriis immutati amoris sui facibo ardebant · ¶ Terci? effect? pr̄icipalis amicicie vere est bñficiētia q̄ cōsistit in effectu exteriori & merito · ꝙa beniuolētia seu beneficiētia est q̄dā amicicia ociosa · eoq; opatōnē exteriorez nō habet · Et ideo ad ratōnē vere aīcicie req̄rit̄ ꝙ aliq̄s sit beniuol? & bene opans vel benefaciēs amico suo gratia ipius amici · ita ꝙ homines dicunt & exponunt illum esse amicū q̄ vult & opat̄ bona vel existentia vel apparentia ad amicum suum gratia ipi? amici · vt dicit ph̄? ethi · li · ix · ca · q̄rto · Amicabilia aūt · & bea · tho · in scripto · & alber · in cōmento ibidem · Re · sup̄ ca · p̄cedenti · quomō amicus debeat benefacē amico suo q̄tuor modis · vt patebit infra bñficiētia & benefactor · ¶ Sed diceres forte · Nō pt̄ amic? amare bonū amico suo nec opari bonū ad amicū gr̄a ipius amici tali rōne · Vnicuiq; ē amabile & opabile qđ ē ei bonū · sed cōtra hoc videt̄ esse ꝙ amicus amet amicū suū & benefaciat amico suo gratia amici sui & non ꝓpter seipm · Rñdet ph̄us huic tacite questioni & dicit ꝙ illi q̄ amant amicū & benefaciūt ei etiā amāt & operant̄ id qđ est bonū sibiipis · quod patet · quia q̄n ille qui est bon? in se est factus amic? alicui fit etiā bon? amico suo · & sic vterq; dum amat amicū amat qđ sibi bonum est & vterq; retribuit eq̄le amico suo · Dec ph̄? ponit tacite ethi · libro · vnj · ca · v · Quē admodū aūt in vtutibo · in fine ca · & bea · tho · in scripto ibidem exp̄sse ·

¶ Et iuuenes sunt apti ad amicicia · senes vl̄ mordaces non ·

¶ Ca · x ·

Amicicia ¶ Preter illa que de amicicia sunt dicta iterū circa amicicia considerandā sūt tria · scz aptitudo inemēs · multitudo deficiēs · celsitudo p̄minēs · ¶ Primo circa aīcicia

conſideranda eſt aptitudo cõuenies vel ineptitudo impediens· nã iuuenes ex naturali complexione ſũt apti ad amicicią· ſenes aũt & ſeueri ſcz litigioſi & mordaces non· ¶ Dño dico q iuuenes ex naturali cõplexione ſũt apti ad amicicią & cito trahũt cũ alijs amicicią· quod tali rõne oñdo· Illi ſũt apti ad amicicią inq̃bo ſunt omnia opa amicicie cauſatiua· ſed talia opa ſũt ī iuuenibo· qđ patz· ꝺa ipi ex naturali cõplexione multũ gaudẽt in affectu· ī aſpectu· in aſſenſu· in colloquijs· in obſeqo alioꝝ· de quibo patz ſup ca· precedenti ſcz q ipa ſũt opa amicicie cauſatiua· g̃ iuuenes p̃ alijs cito & de facili fiunt amici· ¶ Secũdo cõſiderãda eſt ineptitudo impediens amicicią· Nam antiqui vel ſenes vel ſeueri id eſt litigioſi vel mordaces ñ ſunt naturaliter apti ad amicicią· quod probo ꝓpt̃ quatuor que ſunt in eis amicicie impeditiua· ¶ Primo ꝓpter ſui nimiam dilectionem· Cum em̃ tales nimis ſeipos diligãt & ſibiipis nimis intẽdant· de alijs min9 curant & min9 gaudẽt de colloquijs alioꝝ· ¶ Secũdo ꝓpter ſuſpitionẽ· nam tales mala de alijs ſuſpicãt ꝓpter mala que antiq in p̃terito cõmiſerũt· & ideo nec de alijs cõfidunt nec alijs cõmuũt· vñ nõ ſunt alioꝝ amici· ¶ Tercõ ꝓpter p̃ſumptõez· Nã antiqui de ſe p̃ſumẽtes nimis ſenſum ſuũ ſequũt̃· & ideo cũ alijs nõ concordant & p cõſequens non amicant̃· ¶ Quarto ꝓpter ſubtractionẽ· Nam ſubtractis cauſis amicicie ſubtrahit̃ amicicia· ſed p̃dicti negant & ſubtrahunt alijs colloquia & obſequia & omnia alia opa que ſunt cauſatiua amicicie· g̃ &c̃· Vñ ſenes & ſeueri p̃nt eſſe beniuoli inquãtum bona volunt alijs in affectu· & etiã in effectu ſubuenũt in neceſſitatibo· ñ ſũt tñ veri amici· ꝓpter hoc q nõ cõmuũt neq̃ gaudent in ſocietate amicoꝝ que maxime videnť eſſe amicicie opa· Hec ph9· ethi· li· vnj· ca· vj· in ſeueris aũt & ſenibo &c̃· & bea· t· in ſcrip· & alber· in cõmẽto ibidẽ· ¶ Ad cui9 evidentią nota tria· ¶ Primũ ẽ q iuuenes q̃ ſic & tã cito & de facili fiũt amici nõ ſunt oio pfecti amici· Cui9 ratio ẽ· ꝺa licet iuuenes multum ſunt in gaudijs & colloquijs & obſequijs alioꝝ· tamẽ nõ diu p̃manẽt in amicicia· ſed ſicut cito amant ita cito cadunt ab amatõne etiã eadem die frequẽter· ad pfectã aũt amicicią requirit̃ commanẽ & conuiuẽ p longũ tempus· ¶ Secũdũ eſt q amicicia que eſt ꝓpter delectabile maxime videť iuuenibo competẽ· quod tali rõne oſtendo· Quicunq̃ maxime viuũt ſm paſſiones iſtis maxime cõpetit vel cõuenit pſequi delectabile & amicicią q̃ ẽ delectabilis· ſed iuuenes maxime ferũt̃ a paſſionibo nedũ roboꝛato in eis iudicio rõnis ꝓpter qđ ipi maxime pſequũt̃ illud quod eis ſm p̃ns tempus eſt delectabile· ¶ Terciũ eſt q amicicia q̃ ẽ ꝓpter vtile cõpetit tribo generibo perſonarum· ſcz ſenibo· viatoꝛibo & ꝺbuſdã inuenibo· ¶ Dño enim amicica q̃ eſt ꝓpter vtile cõpetit ſenibo qui nõ querũt delectabile ꝓpt̃ debilitatẽ caloꝛis & ſenſuũ ſed querũt vtile inq̃ntũ ſcz indigẽt vt ſubueniať nature iã deficienti· ¶ Secũdo amicicia q̃ ẽ ꝓpt̃ vtile competit pegrinis vel viatoꝛibo· nã tales ſe inuicẽ amare videnť ꝓpt̃ vtilitatẽ quã habz vn9 ab alio ī ſua pegrinatõe· ¶ Tercõ aicicia q̃ ẽ ꝓpt̃ vtile cõpetit etiã ꝺbuſdã iuuenibo q̃ q̃rũt vtile· tales em̃ nõ ſũt oio tales vt mutuo ſe amẽt· neq̃ etiam aliq̃n cõuenit ad inuicẽ ꝓpt̃ delectabile· quia q̃nq̃ nõ ſũt ſimpliciť ſibi inuicẽ delectabiles· nec vn9 indigz ſocietate alteri9 miſi ſolũ ꝓpt̃ vtilitatẽ Vñ in tñ mutua ſocietas ī eis delectabiľ ẽ iq̃ntũ p hoc hñt aliquã ſpem boni· i· lucri ꝓpt̃ hoc fit eis vtilis talis ſocietas· Dec ph9 ethi· li· vnj· ca· nj· differũt ať hec &c̃· ī medio· ca· ibi· maxie ať ſembo &c̃· & bea· t· ī ſcrip· & alber· ī cõmento ibidẽ· ¶ Oq̃ nõ eſt poſſibile aliquẽ ſupfluos hre amicos ſed pauci ſufficiũt ī q̃libet ſpecie amicicie Ca· xj

¶ Secundo p̃cipaliť circa amicicią conſideranda eſt multitudo deficiẽs· Nõ em̃ ẽ poſſibile aliquẽ multos id ẽ ſupfluos amicos hre· eoq̃ pauci amici ſufficiũt· qđ ꝓbo ī qualibet ſpecie amicicie· & ẽ triplex ſpẽs amatõmis vel aicicie· Una ẽ q̃ amať aliq̃d ꝓpt̃ bonũ vtile· alia q̃ amať aliq̃d ꝓpt̃ bonñ delectabile· q̃ duo ſũt bona ſm q̃d· alia eſt q̃ amať aliq̃d ꝓpt̃ bonũ honeſtuz qđ ẽ bonũ ſimplr̃· vt dicit ph9us ethi· li· vnj· c· nj· dr̃nt aũt hec· & bea· tho· in ſcrip: ibidẽ· ¶ Dño ei ī amicicia q̃ eſt ꝓpt̃ vtile nõ ẽ poſſibile q aliq̃s ſupflu9 ſit amic9· qđ triplici rõne ꝓbo· ſcz ꝓpter defectũ recõpenſatõis· ꝓpt̃ impedimentũ vtualis opatõmis· ꝓpter aſpectũ vel exceſſum obligatõmis ¶ Prima ratõ q̃re nõ ẽ poſſibile hre multos amicos eſt ꝓpter defectũ recõpenſatõmis· ꝺa ſi hõ habeat ſupfluã multitudinẽ amicoꝝ ꝓpt̃ vtilitatẽ a ꝺbo recipit obſeꝺa· oportz etiã q ecõuerſo multis obſeq̃t̃· ſz hoc ẽ valde laboꝛioſũ· ꝺa ñ ſufficit tp9 vite his q̃ wlũt hec agẽ ¶ Secũda rõ ẽ ꝓpt̃ impedimẽtũ virtualis opatõis vel ꝓpe ſolicitudĩs· ꝺa cũ hõ multos amicos acq̃rit ꝓpt̃ ſui vtilitatẽ· ipi aici ſupflui ip̃m diſtrahũt & impediũt a ꝓpa ſolicitudine q̃ ꝺiſtit ī opatõe vtutis· ꝺa dũ hõ ſupflue intendit negociis alioꝝ· ꝺſequẽs ẽ q ñ poſſit debitã curã gerẽ de ſeipo· Dec ph9 ethi· li· ix· c· xij· vtq̃ igr̃ q̃mplurimos aicos· & bea· t· ī ſcrip· ibidẽ· ¶ Tercia ratõ ẽ ꝓpt̃ exceſſuz vel aſpectũ obligatõis· ꝺa ſepe videm9 q aliq̃ abſtinẽt ab accipiẽdo aliẽa ꝓpt̃ hoc q timẽt ne opteat eos dare vl̃ reddẽ q̃ſi ñ ſit facile vt ipi ea dẽt q̃ ſũt eoꝝ· & ideo placet eis q neq̃ dent neq̃ accipiãt· Dec ph9 vbi ſup̃ li· mj· ca· mj· q̃ ꝺdẽ igr̃ ꝑdigalitatis &c̃ ī medio· & bea· tho· ī ſcrip: ibidẽ· Patz igr̃ ex p̃dictis q nõ ẽ op9 vel neceſſariũ homim hre plures amicos vtiles· ¶ Sed forte argues ī oppoſitũ· ſcz q ī aicicia q̃ ẽ ꝓpt̃ vtile hõ pt̃ hre plures amicos tali rõne· Ex pluribo coopantibo prouenit maioꝛ vtilitas· ſed amici vtiles cooperanť ad vtilitatẽ·

g̃ q̃nto plures erũt amici tãto maior vtilitas èrit· & p consequens amicicia q̃ sup vtilitate fundat̃· Rñdeo & dico· q̃ in amicicia que ẽ ꝓpter vtilitatẽ ẽ cõsiderare duo· scz radicẽ vtilitatis & vtutem dilectõmis· Primo g̃ si cõsideram? radicẽ vel finẽ talis dilectõmis scz vtilitatẽ· tũc quia maior vtilitas cõsurgit magis ex multis q̃ ex paucis· vtz per rationẽ· maior amicicia est ad multos q̃ ad paucos· Secũdo vero si cõsiderem? virtutẽ dilectionis· tũc amicus ex quadã honestate trahit̃ vt amico retribuat· alioq̃n si plus laborat & ñ plus reddẽt̃ sibi de lucro: esset accusatio & dissolutio amicicie· & q̃a hoc ñ cõuenit facẽ ad multos sine tedio & grauamine· ideo vt amicicia que ẽ ꝓpt̃ vtile sit permanẽs oportz eã ad paucos eẽ· Hec alber· i questione quã fecit ibidẽ· ¶ Secdo dico q̃ in amicicia que est ꝓpter delectabile impossibile ẽ plurimos id ẽ supfluos amicos hr̃e· imo ad talẽ delectationẽ habendam pauci amici sufficiũt· hoc aũt triplicit̃ pbo· scz exẽplo· expimẽto & ex puerbio Primo exẽplo salis· Nam sal ad cõdimẽtũ ꝓpter delectationem ponitur & querit̃ in cibo· & tamẽ si sal pauꝯ sit sufficit· sic a simili pauci amici sufficiũt homini ad delectationẽ vt cũ eis ad aliqd̃ tempus recreet̃ & delectet̃· Secũdo hoc idẽ exꝑimento pbo· Experimẽto em̃ pbat̃· q̃a ꝑm amorem libidinosum vnus homo non amat intenso amore plures mulieres sed vnã vel paucas tm̃· eoq̃ intensus amor ñ pt̃ haberi misi ad vnũ tm̃ vel ad valde paucos· Tercio hoc idẽ pbo ex cõmuni puerbio· Nã puerbialit̃ dr̃ q̃ duo simul cõuiuũt & simul intendũt· ¶ Sed forte argues in oppositũ scz q̃ amicicia que est ꝓpter delectabile q̃plures pñt esse amici tali rõe· Delectabilia sup q̃ amicicia talis fundat̃ sunt multa & diuersa· cũ g̃ talia nõ inuemãt̃ in vno sed in diuersis & multis videt̃ q̃ vnus talẽ amicicią scz delectabilem possit hr̃e ad multos· Rñdeo & dico· q̃ in amicicia delectabili vterq̃ amicoꝝ expectat delectatõz ab alio· maxime si sit inter equales quoꝝ ẽ simplicit̃ amicicia· ñ aũt cõuenit vni multis in cõmuendo familiariter se delectabilẽ exhibere· & ideo si multos q̃reret delectãtes secũ nõ posset illis equa reddẽ sequẽt̃ dissolutio amicicie· Et ideo necessariũ ẽ q̃ etiã talis amicicia sit ad paucos· q̃a multitudo etiã impediret delectatõnẽ· dũ vn? nõ possit alteri multũ vacare abstract? a multis· Et q̃nis sint multa delectabilia· tñ q̃a nõ cõuenit q̃ vn? equalit̃ ad omnes delectatões sit apt?· eoq̃ quidã magis delectãt̃ in vno q̃ in alio· ideo q̃libet querit illũ in quo delectet̃ hr̃e amicũ· & sic patet rñsio ad argumẽtũ· ¶ Tercõ dico· q̃ in amicicia que ẽ ꝓpter vtutẽ nõ est possibile q̃ amicicia habeat̃ ad plures· sed ad vnũ tm̃ vel ad valde paucos· hoc aũt ꝑbo triplici rõne· scz supabundãtie cõplacentie· expientie· Primo superabundantie & secmo sic ratõnẽ· Amor supabundans non est natus fieri & hr̃i ad multos sed ad vnũ tm̃· vtz p exemplũ in amore venereo ꝑm quẽ non cõuenit q̃ vnus homo simul multas mulieres superabundant̃ amet· sed amicicia que est ꝓpt̃ vtutẽ ẽ superabundans & pfecta· g̃ amicicia bonoꝝ nõ pt̃ hr̃i ad multos· Secũdo hoc idem pbo ratõne cõplacentie que est talis· Secm̃ pfectã amicicią amici valde inicẽ sibi placẽt· sed nõ est facile q̃ simul eidem multi valde placeãt· q̃a pauci inuemũt̃ in q̃bo non inuemat̃ aliquid qd̃ vni displiceat· & dũ ei placet vnus displicet alius· quod nõ potest̃ ꝑ fecta amicicia inueniri· Et cfirmo hoc alia rõne sic· Amic? debz congaudẽ & condolẽ amico· sed si habz multos cõtingit vnũ illoꝝ esse ī gaudio sicẽ ī nuptijs & alterũ in tristicia sicut ī morte filij· g̃ oportebit simul gaudere & contristari quod ẽ impossibile· & ideo vl̃ ẽ ipossibile vl̃ difficile ad multos amicicią ꝓpt̃ virtutem hr̃e· Tercio hoc idem probo ratione longe expientie· Nam amicicia q̃ ẽ ꝓpt̃ vtutem indiget multa expientia· que nõ pt̃ haberi sine multa assuetudine & longo tempe· ad hoc vt nõ se lateãt sed inicẽ se cognoscãt· & hoc est valde difficile· vnde ꝓuerbialit̃ dr̃ q̃ nõ cõuenit q̃ aliqui inicẽ se cognoscãt misi simul comedant mensurã salis· Quarto hoc idem cõfirmo ex dicto cõmuni· quia illi qui aĩci multoꝝ videnť esse non vtuosi sed placẽtarij vel adulatores vocãt̃ nec tales sunt veri amici· eoq̃ dũ oĩbo volũt eẽ familiares nulli diu cõuiuũt· sed p trãseũt· nec alicui spẽali veracit̃ amicãt̃· ¶ Dz forte argues ī oppositũ· scz q̃ ꝑm amicicią q̃ est ꝓpt̃ vtutem vnus potest esse amicus multoꝝ tali ratione· Multiplicata causa multiplicat̃ effectus· sed vt? q̃ ẽ causa amicicie multiplicat̃ in multis· qđ patet· quia vtus est in multis· g̃ ꝑm talem amicicią vn? potest hr̃e amicos multos· Rñdeo & dico· q̃ cum vera amicicia vniat hoc modo affect? duoꝝ q̃ amic? sit alter ipe vtz sup̃· oportz q̃ affect? p sup abũdantią ferat̃ in verũ amicũ· semp aũ affectus ꝑm q̃ ī plures ferť debilitat̃ & tepidior fit: sicut ptz ī amore paterno· q̃a totus affect? pũis ꝑm impetũ amoris ferť in filiũ vnigenitũ· qñ aũt ī multos ferť attenuat̃· & ideo amicicia talis scz pfecta non potest esse ad multos· Ad argumentũ in oppositũ rñdeo & dico· q̃ amicicia nõ seq̃t̃ tm̃ vtutẽ sed etiã multa alia scz noticią· expientią· commanẽtią· cõuenięntiaz ī affectibo & omunicatõnẽ in opibo & huiusmodi q̃ non conuenit ad plures hr̃e· ¶ Secũdo ad idẽ argues sic· Caritas ẽ pfectior q̃ amicicia ciuilis· sed caritas est ad multos g̃ & amicicia huiusmodi· Rñdeo & dico· q̃ caritas magis assimlat̃ benuolentie cũ sit etiã ad nõ redamãtes q̃ amicicie· & sic nõ ẽ incõuenięs q̃ ipa caritas extendat̃ ad multos· qđ de amicicia dici nõ pt̃· ¶ Sed forte q̃res q̃nt? debet esse numer? aĩcoꝝ· Rñdeo & dico· q̃ sic est de q̃ntitate alimẽtoꝝ & de q̃ntitate hoĩm ciuitatũ· ita ẽ & q̃ntitate

numerali amicoꝝ. Sicut em̃ q̃ntitas cibi ſcit̃ & determinat̃ ex quãtitate indigẽtie·puta ꝙ ſcita & det̃minata q̃ntitate indigẽtie cibi ſcit̃ q̃ntũ de cibo ſumi debet·ſic ſcita indigẽtia amicoꝝ ſcit̃ q̃ntus debet eſſe numerus amicoꝝ. Similit̃ ſic numer? hominũ ciuitatũ in ſpeciali nõ eſt determinat?·puta ꝙ cõſtet ex decẽ hominibo·q̃a tũc iam nõ videt̃ ciuitas· vel conſtet ex centũ hominum milibo·q̃a tũc ꝑ multitudine nõ erit ciuitas·ſed quedam regio·ſed eſt hominũ numerus ciuitatis determinat? in cõmuni·puta ꝙ numer? hominũ tãtus debet eſſe q̃ntus cõgruit ad viuẽdũ vel ad ſufficientiã eoꝝ que ad vitã ſpectãt·Sic numerus amicoꝝ in cõmuni ẽ determinatus· ſcz ꝙ tot pñt eſſe amici in quot poteſt affectus diſtribui· ſed in ſpẽali nõ eſt determinat?·q̃a q̃dã ſũt ficce complexionis & hñt fortes & manẽtes impſſiões vnde non poſſunt affectũ ſuũ multis diſtribuere vt gaudeant vni & cõdoleãt alteri·Quidã vero alij ſũt humide cõplexionis·q̃ ex eo ꝙ hñt impſſiones nimis manẽtes pñt affectũ ſuũ multi? alijs diſtribuẽ·Cñ hoc ẽ vniuerſaliter verꝝ ꝙ optet hãre amicos paucos vtz ex ſup̃dictis. Dec ph̃?·ethi·li viij·ca·vj·in ſeueris aũt & ſembo &c̃·infra·ca·ibidẽ·multis aũt eẽ aicũ &c̃·& itez ibidẽ·ca·xij li·ix·vtz igit̃ q̃plurimos amicos &c̃·& bea·t·in ſcrip·& alber·in cõmẽto & in queſtiombo ibidẽ Et quia non eſt poſſibile ſm oñez ſpeciẽ amicicie habẽ amicos q̃plures vtz·ideo amemus vnũ ſcz deũ ī quo p̃dicta omnia cõtinẽt̃ & a quo tota nra pfectio deriuat̃·Re·infra·caritas ſcz de modo & ordine amandi deum·

Q amicicia q̃ ẽ ꝓpter delectabile excellit amicicią q̃ ẽ ꝓpter vtile· ¶ Ca·xij·

Tercio pncipaliter circa amicicią conſideranda eſt celſitudo p̃minens·Nam amicicia que eſt ꝓpter delectabile excellit amicicią que eſt ꝓpter vtile· & amicicia que ẽ ꝓpt̃ vtutem excellit duas alias amicicias·ſcz illã que eſt ꝓpter vtile & illã que eſt ꝓpter delectabile & eſt potior vel nobilior illis·quod ꝓbo quatuor rõmbo·ſcz rõne eq̃litatis·libalitatis·felicitatis·cõtrarietatis·Primo ratione equalitatis·& formo ſic rõnẽ· Vbi ẽ maior eq̃litas ibi eſt verior maior & potior amicicia·qđ ptz·q̃a amicicia vel ẽ q̃dã eq̃litas vel in q̃dã eq̃litate cõſiſtit·ſed maior eq̃litas conſiſtit in aicicia delectabili (q̃a gaudẽt ad inuicẽ & ī eiſdẽ) q̃ in aicicia vtili·g̃ &c̃· Secdo hoc idẽ ꝓbo rõe libalitatis·& formo ſic rõnẽ· Vere aicicie ẽ ꝙ ſit liberalis & ñ negociatiua·g̃ aicicia q̃nto magis ẽ liberalis tãto verior & nobilior ẽ·ſz aicicia q̃ ẽ delectabilis magis ẽ liberalis q̃ vtil̃·eoꝙ illa ẽ negociatoꝝ & mercenarioꝝ·g̃ &c̃· Tercio hoc idẽ ꝓbo rõe felicitatis·& formo rõz ſic· Illud qđ magis accedit ad actũ bti ẽ digni? vl̃ nobili? ſz aicicia delectabilis magis accedit ad actũ bti·q̃a bti indigẽt delectabili q̃ſi forma eẽntiali bitudis g̃ &c̃· Vbi nota ꝙ delectatõ req̃rit̃ ad beatitudinẽ·nõ ꝙ ipa delectatõ ſit ipa beatitudo·ſz cõ ſeq̃t̃ ad bitudinẽ q̃ſi forma ꝛpletiua & pfectiua bitudinis· Eſt em̃ delectatõ ſeq̃ns bitudinẽ vl̃ actũ bitudinis ſcz viſionẽ dei·& ẽ delectatõ q̃ ẽ ꝓfectõ bitudis·q̃a delectatõ pficit opatõz vt q̃dã finis ſupuenięs velut ī iuuenibo ſupuenit pulcritudo q̃ iuuẽtutẽ decorat vt dr̃·x·ethi·Dec·b·t·mj·ſcri·ſen·di·xlix de bitudie·ãti·j·q·ij·ī ſo·ij·ãgu & ibidẽ·ãti·ij·q·ij·ī ſo·mj·ãgu·Quarto hoc idẽ ꝓ bo rõne ſue ↄtrarietatis·& formo ſic rõnem· Illud c? ↄtrariũ magis impedit cõuiuẽ qđ maxie ẽ amabile magis accedit ad verã & pfectã amicicią·ſz triſte qđ ẽ ↄtrariũ dlectabili maxie ipedit ↄmuné· q̃a licz ꝑ paucũ temp? poſſit aliq̃s bñ diſpoſit? ſuſtinẽ tr ſte·tñ ↄtinue null? etiã ſi eſſz ſibi bonũ & vtile·g̃ cũ dlectatõ ſit pluribo & melioribo nccaria q̃a etiã bitis·ñ aũ amicicia vtil̃·g̃ &c̃· Dec ph̃? ethi·li·viij·ca·vj·in ſeueris aũ &c̃·infra eodẽ ibi· boꝝ aũ videt̃ magis amicicia q̃ ẽ ꝓpt̃ delectabile· & bea·tho·in ſcrip·& alber· in cõmento ibidem· Q amicicia q̃ ẽ ꝓpt̃ vtutẽ excellit duas alias

Secũdo dico ꝙ Eſpes amicicie·Ca·xiij amicicia q̃ eſt ꝓpt̃ bonum honeſtatis ſeu propt̃ vtutẽ excellit duas alias aicicias ſcz illã q̃ ẽ ꝓpt̃ vtile & illã q̃ eſt ꝓpt̃ delectabile· & hoc triplici ratione·ſcz q̃a ipa eſt vehementior vel intenſior·pfectior & pmanẽtior· Primo dico ꝙ amicicia q̃ eſt ꝓpt̃ vtutẽ excellit alias· eoꝙ eſt vehementior & intenſior alijs·qđ tali ratione oñdo· Illud qđ eſt p ſe bonũ eſt poti? & nobili? eo qđ ẽ p accidẽs bonũ·ſz illi q̃ ſũt ſimles ī vtute diligũt ſe inuicẽ & volũt ſibi inuicẽ bona ſm ſeipos ſcz q̃ntũ ſũt boni·ſũt aũ boni ſm ſeipos·qđ patz q̃a vt? ẽ quedã pfectio faciẽs hominẽ bonũ & op? ei?·g̃ ſequit̃ ꝙ tali amicicia q̃ ſcz eſt ꝓpt̃ vtutez amici ſe maxime diligãt· Secũdo hoc idẽ ↄfirmo tali rõne·Per ſe bona & p ſe delectabilia maxie ſũt delectabilia & amabilia·ſed maxie amabiliũ ẽ optima & maxia aicicia·g̃ &c̃· Tercõ hoc idẽ ↄ firmo alia rõne ſic· Illa ẽ maxia aicicia in q̃ mibil inuenit̃ ↄtrariũ amicicie·ſed talis ẽ aicicia q̃ ẽ ꝓpt̃ vtutẽ·qđ ſic oſtendo·Nã in amicicia que ẽ propter vtutẽ ſũt tria maxia bona ·Primũ ẽ ꝙ vn? amicoꝝ ñ diligit aliũ ꝓpt̃ aliq̃d aliud ſed ꝓter ſeipm·puta ꝙ eſt vtuoſus·vt? aũt pncipal̃ cauſa vel ratõ eſt amandi· Secdm ẽ ꝙ in tali aicicia vn? amicoꝝ nõ inuenit ī alio aliq̃d vicioſum nec aliq̃d inuſtũ·ſed oĩa q̃ ad veram amicicią reputant̃ digna· Tercium eſt ꝙ talis amicicia ſcz q̃ ẽ ꝓpt̃ vtutẽ nõ pñt amici ad inuicem fieri niſi boni Ex quibo tribo concludit̃ ꝙ amicicia que eſt ꝓpt̃ vtutez ſit maxima eoꝙ ibi omnis amãdi ratio inuenit̃·& ideo ipa eſt intimior alijs amicicijs eoꝙ in ipis inueniantur & ſunt tria oppoſita ſupradictis·Primum eſt ꝙ in alijs amicicijs principaliter amatur vtilitas vel delectatio nomine amici·

Secūdū est qꝫ in talibꝰ amicicijs vnꝰ in alio inuenit multa vicōsa & mala. Terciū ē qꝫ in tali amicicia que ē ꝓpter vtile vel delectabile homines cuiuscūq; cōdicōnis existāt pñt sibi ad inuicē amicari. scz mali malis & bonⁱ malis & ecōuerso. & ꝓpter hec tria eoꝝ amicicia nō ē maxima. Secundo p̄ncipaliter amicicia que ē ꝓpter vtutē excellit alias amicicias. eoꝫ ipa est pfectior alijs. & formo sic rōnē. Illud ē pfectū cui nihil deest. hoc em̄ spectat ad ratōnem pfecti vtz p ph̄m in ij. phisicoꝝ. sed amicicie que est ꝓpter virtutem nihil deest. alie aūt amicicie habent in se defectꝰ plures vtz supra immediate. ꝙ amicicia que ē ꝓpter vtutē est pfectior alijs. Qꝫ aūt amicicie q̄ ē ꝓpter vtutem nihil desit tali rōne oñdo. Illa amicicia in qua cōungunt̄ omnes rationes amandi & que omnia que sunt in alijs amicicijs cōprehēdit nō habet defectū aliquē. sed amicicia que est ꝓpter vtutem est huiusmodi. quod patet de his duobꝰ. Primo. quia in amicicia que est ꝓpter virtutem cōungunt̄ omnes rationes amandi. eoꝫ bona honesta in quibꝰ talis amicicia fundatur & bona simpliciter & bona delectabilia & bona vtilia. Secūdo. ꝙa amicicia que est ꝓpter virtutem omnes alias amicicias cōprehēdit. ꝙa illi qui sūt vtuosi sunt etiā simpliciter bonⁱ & vtiles & delectabiles sibi inuicē. Sicut em̄ virtuoso sūt actiones ꝓprie que sunt fm vtutē delectabiles. eoꝫ sūt fm rōnē rectā. ita actōnes amicoꝝ suoꝝ vtuosoꝝ sunt ei delectabiles. eoꝫ actōes que sunt alterius sunt similes ꝓprijs. Sic ꝙ manifestū est qꝫ amicicia vtuosa nō solū habet in se bonitatē sed etiā delectatōnē & vtilitatē. ꝙ ē pfectior alijs. Ter cō amicicia que ē ꝓpter vtutē excellit alias amicicias. eoꝫ est pmanentior alijs. quod pbo ex quatuoꝝ. scz ex eo qđ inuenit̄. ex eo qđ diligit̄. ex eo qđ includit̄. ex eo qđ credit̄. Primo pbo ex eo qđ inuenit̄. ꝙa in amicicia que ē ꝓpt vtutē inuistū vel vicōsum nō repit̄. s. cōtrariū amicicie. qđ cognoscit̄ ex expientia & assuetudine lōga. Secūdo hoc idē pbo ex eo qđ diligit̄. ꝙa vtuosus ꝓpter se tātū inq̄ntū est vtuosus diligit̄ & nō ꝓpt aliquid aliud. Tercō hoc idē pbo ex eo quod includit̄. ꝙa amicicia que est ꝓpter vtutē includit etiā omnes alias amicicias & p cōsequens omnia q̄ ad verā & pfectā amicicia req̄rūt̄. Quarto hoc idem pbo ex eo quod credit̄. ꝙa hō nō credit de facili alteri dicenti malū de amico suo quē multo tempe est exptus. & p̄cipue quia virtuosus non mouet̄ ad diligēdū ex passiōe vt iuuenes. sed ex electōe. ꝙ ex his q̄tuoꝝ ptz qꝫ amicicia que ē ꝓpt virtutem est permanentior alijs & sic potior. alie aūt amicicie de facili disoluūt̄ ꝓpt defectū istoꝝ quatuoꝝ. Et quia amicicia que est ꝓpter vtutem sic est excellēs. ideo est rara. quod probo duplici ratōne. tū ex pte subiecti. tum ex pte expimenti Prima ratio ē ex pte subiecti. eoꝫ talis amicicia non est nisi in vtuosis. sed tales sunt pauci ꝓptèr difficultatē attingendi mediū ratōnis. vt dicit̄ ij. ethi. Secūda ratō est ex pte expimenti & cōsuetudinis. quod patet. ꝙa ad hoc qꝫ sit vera amicicia optet qꝫ sciat vnꝰ de altero qꝫ pfecte diligat ipsum. ꝙa optet eē redamatōnē no latentem. sed hoc nō potest fieri nisi pus comedant multum de sale vt dr̄ puerbialit̄. vñ optz qꝫ vnꝰ expiat̄ fidē & mores alteriꝰ & in ꝑsperis & in aduersis. & añ hoc nō debz acceptari ad amicicia. sed hoc ē rarū. ꝙ &c̄ Hec aristo. ethi. libro. vij. ca. ij. differūt aūt hec &c̄. & ibidē. ca. vij. que aūt ꝓpter delectabile &c̄. & bea. tho. in scrip. & alber. i cōmēto ibidē

Qꝫ triplex ē species amicicie sic triplex ē species bonⁱ

Ca. xiij.

Amicicia. Circa amicicia p̄ter illa q̄ dicta sunt supius cōsiderāda sunt tria. scz varietas distinctōnis. causalitas ꝯquestionis. facilitas dissolutōnis. Prio circa amicicia cōsiderāda ē varietas distinctōnis. Cū em̄ ratio amabilis inq̄ntū ē amabile non sit nisi bonum vtz supra p diffinitōnē amicicie. ideo fm diuisionē vel distinctōnē bonⁱ ē distinctō amoris vel amicicie. Bonū aūt diuidit̄ in bonū simpliciter & bonū delectabile & bonū vtile. ñ sic in tres species ex eq̄ diuidētes aliqđ genⁱ. sed p modos sic ē diuisio analogi in pfectū & minⁱ pfectū. Vñ sic ē triplex bonū. scz bonū simplicit̄ quod est bonū honestū. & bonū fm quid scz bonū delectabile vel vtile. ita ē triplex species amatōnis vel amicicie. eoꝫ omne qđ amat̄: amat̄ vel ꝓpt̄ bonū honestū. vel ꝓpter bonū delectabile vel ꝓpter bonū vtile. tñ ē dra. ꝙa qui amāt aliquē ꝓpter vtutē amāt ipsum fm qꝫ ipe ē puta ꝙa bonⁱ vel virtuosus. sed illi qui se amāt ꝓpter delectatōz vel vtilitatē non amāt propter se sed propter delectabile vel vtile quod eis ꝓuenit. vñ tales nō amāt amicū fm qꝫ in se ē sed fm qꝫ accidit ei. scz fm qꝫ est vtilis vel delectabilis. vñ ptz qꝫ amicicia q̄ ē ꝓpter vtutem ē p se. amicicia aūt q̄ ē propt̄ delectabile vel vtile nō ē propter se sed propter aliud. sic ptz supra. Hec ph̄ⁱ ethi. libro. vij. ca. ij. differūt aūt hec &c̄. & bea. tho. in scrip. & alber. in cōmēto ibidē

Secūdo circa amicicia cōsiderāda ē causalitas conquestionis & dissolutōnis amicicie. Cum em̄ triplex sit species amicicie. scz honesti vtilis & delectabilis vt quelibz eaꝝ diuidat̄ p eq̄le & meq̄le id ē superexcellēs. cū cōtingat in virtute vnū esse equalem alteri & iterū vnum esse meliorē altero & similiter in delectabili & vtili. optet qꝫ vbi sūt amicicie equales qꝫ equalia omnia reddāt̄ ab amicis ad inuicē fm rem. sed in amicis inequalibus oportet qꝫ reddat̄ fm proportōnem. alias fiunt accusatōnes seu cōquestiones vel querele in amicicia & dissolutō. he aūt querele vel ꝯquestiōes ñ fiūt in amicicia que ē ꝓpt̄ virtutē nec i amicicia

que ẽ ꝓpter delectabile · sed maxime in amicicia q̃
est ꝓpter vtile · quod de singulis probo · Prio enī
in amicicia que ẽ ꝓpter vtutem querele vel accu-
satōnes nō fiunt · Cui⁹ ratio ẽ · qa illi qui sunt a-
mici ꝓpter vtutẽ prompti sunt ad hoc ꝙ sibi īui-
cẽ bñfaciant · hec ēm ẽ opatō amicicie que ẽ ꝓpter
virtutem bene opari ad amicum · & cum ita sit ꝙ
vter ꝙ ad hoc intendit vt obsequatur amico non
potest contingere ꝙ ex tali amicicia ex hoc scz ex
mutua obsecutōe puenīat accusatōes & pugne ·
Cui⁹ rō ẽ · qa nullus vult cōtristare eū qui se a-
mat & sibi benefacit · sed si sit gratus ille qui re-
cipit beneficiū studet ad retribuēdū p aliqd bene-
ficiū cōuemēs & honestū qd scz nō excedit facul-
tatē amici · Secūdo in amicicia que ẽ ꝓpter dele-
ctabile non est locus cōquestiomꝫ seu q̃rele · Cui⁹
rō ẽ · qa si vter ꝙ quod querit habz in mutua soci
etate scz delectatōnē qa gaudet in hoc ꝙ alteri ꝛ
morat nō habz vñ accuset aliū · vñ nullus est lo
cus querele cū vn⁹ amicoꝝ habz hoc quod querit
ab alio scz delectatōnē in cōmuēdo · Ridiculū est
ꝙ vnus eoꝝ accuset alium qui ei in commuendo
delectationem non exhibet cum in sua potestate
habeat cū illo cōmorari & ab eo posse discedē q̃n
vult · Tercio in amicicia que ẽ ꝓpter vtile max-
ime fiūt cōquestiones & querele · qd duplr oñdo
scz in generali & in speciali · Prio in generali · qa
illi q̃ vtūt se ad inuicē ad vtilitatē maxīe de se i
uicē cōquerūt & vnus accusat aliū · qd ptz · qa il-
li q̃ recipiūt bñficiū ab alio estimāt ꝙ mīn⁹ recipi
āt ꝙ eis cōueniat · & ideo cōq̃rūt ꝙ nō tāta reci-
piūt quātis indigēt · psertim cū ñ tātoꝝ sed etiā
maioꝝ sunt digni · Econtrario aūt benefactores cō-
q̃rūt dicētes ꝙ ñ pnt ad tāta danda sufficē q̃ntū
indigēt q̃ beneficiū ab eis recipiūt · vel etiā ꝙ ā-
plius benefaciant q̃ꝑ mereant percipientes · Se-
cūdo hoc idē pbo in speciali · Vbi nota ꝙ sic du
plex ẽ iustū · quoddā nō scriptū sed inditū scz na
turale vel morale ꝛm cōsuetudinem pr̄ie · & quod-
dā scriptū quod ẽ legale · Ita duplex ẽ vtilitas
quam in amicicijs cōsequi oportet · Vna est mo-
ralis · qñ vnus vtilitatem exhibet alteri sine pa-
cto sperans tamen retributōnem ꝛm veram cōsue-
tudinem & bonā amiccꝝ & patrie · & hec vtilitas
respondet iusto nō scripto · Alia vero vtilitas est
legalis · scz quādo vnus exhibet vtilitatem alteri
ꝛm ꝙ est lege statutū · In hac ergo amicicia q̃ est
ꝓpter vtile maxime fiunt accusatōnes quando nō
ꝛm idē fit cōmutatio vel recompensatio vtilitatis
puta cum vn⁹ exhibet vtilitatē alteri ꝛm exigē-
tiam legis · alr vero requirit eam ꝛm exigentiam
bonoꝝ moꝝ · & sic fit dissolutio amicicie · Hoc
aūt probo p exemplum tam in vtilitate legali q̃ꝑ
in vtilitate morali · Et prio quātū ad vtilitatē le
galem · Nam vtilitas legal est duplex · Quedam
ēm est que statim cum pacto vtriusq hr cōmuta
tōnē que est oio formalis · scz p modū emptōnis
& venditōnis que est ex manu ī manū · scz cū alis
q̃s statim accipit qd ei ꝓmittit pro impēso obse-
q̃o · & in hac certum est quid reddendum est ·
vnde determinatū est quid ꝑ quo debeat dari ·
& sic non est dubiū · Alia vero vtilitas legalis ẽ
que quamuis habeat pactū · tamen habet tempo-
ris dilatōnem · & hec est liberalioꝛ inquantū habz
quandā amicabilem dilatōnem · vnde etiā apud
quosdam inter tales qui se sic expectant nō fiunt
pacta ꝛm formā iuris · sed extimāt ꝙ vn⁹ debet
opari ad alterū sicut ad amicum si fideles sunt in
cōmutatōnibꝫ · quod si non fit in tali amicicia fit
accusatio & conquestio & amicicie dissolutio ·
Vbi nota ꝙ per dilatōnem aut intendit aliquid
recipe vltra sortem · & tunc nō est amic⁹ sed usu
rarius · aut tātū bñficiū facē amico in dilatōne qd
non faciūt usurarij · Secundo ostendo hoc idem
quantū ad vtilitatem moralem · Nā vtilitas mo-
ralis est que non obligat aliū per pacta vt in con
uentōnibꝫ que fiūt ex condicto · sed sicut consue-
uit amico aliquid gratis dari · ita vn⁹ dat alij si-
ne pacto fortis expr̄sso · ac si amico vere daret · sed
tamen q̃ntum ad intentionem ille qui dat dignū
reputat vt aliquid reportet equale vel etiā maius
vt si non esset gratis dans sed accōmodans · vnde
tunc si non fiat cōmutatō vel recompensatō vtili-
tatis vt scz qui accepit soluat equale vel maius ·
ille qui dedit accusabit recipientē · & sic amicicia
dissoluit̄ · Ratio autez quare aliqui in mutuando
amico pactum non exprimūt & tamen fruct⁹ vel
lucri recōpēsationem intendunt est · quia plures
vel omnes vnū volunt & approbant · scz que sunt
honesta · & tamen in suis actibꝫ vel mutuis aliud
exigūt scz que sunt eis vtilia · Vt verbigra · ꝙ ei
aliq̃s seruiat & benefaciat alteri non ea intentio-
ne vt beneficij restitutōnē vel recōpēsatōnem re-
cipiat est honestum · quia alteri benefacē gratis ẽ
bonuz honestū · Et ideo vt homines sint aliꝫ ac-
cepti volūt videri hoc modo benefacē · scilicz qua-
si gratis dantes non exprimentes recompensationē
beneficij precio · sed ꝙ aliquis ex beneficio collato
beneficia recipiat est vtile · & ideo homines eli-
gunt recompensationem impensi beneficij quātū-
cunq aliud exteri⁹ pretendant · Hec plbus · ethi-
coꝝ · libro · vnj · capi · xnj · trimis itaq existentibꝫ
&c̄ · & beat⁹ thomas in scripto · & albert⁹ in com
mento ibidē · Tercō principalr circa amicicie
vtilis conseruatōnem consideranda est quantitas
recōpensationis · Vt ēm in amicicia que ẽ ꝓpter
vtile vitet̄ querele & per cōsequens non fiat dis-
solutō oportet ꝙ fiat recōpensatō · Ad cuius evi-
dentiā nota duo · Primū est ꝙ a principio añq̃
homo beneficiū recipiat duo debet attendē · scilicz
hominem a quo beneficiū recipiat · & rem in qua
beneficiū recipit · Primo debet attendere homi-
nem a quo beneficium recipit · vtꝫ scz ab amico
gratis dante vel ab eo qui retributionem querit

Si enī beneficiū recipit ab homine q̄ retributōnē querit· tūc quia nō recipit beneficiū a vero amico neq; ab homine qui beneficium cōtulit propter ipsum cui datū est· sed propter vtilitatē inde spera tam· debet retribuere si potest fm dignitatē eoꝝ que accepit· & non debet sibi facē amicū qui non vult sibi esse amicus· Si vero recipit beneficiū ab amico gratis dāte· tūc debz retribuē fm grāz sibi factā vel fm affectū amici benefaciētis ¶ Sz ꝯtra Si recipit beneficiū ab aliquo amico cū amici fit gratis dare videt̄ q; recipiēs beneficiū ad reddēdū nō teneat̄· Rndeo & dico q; nō recipit ab amico simpliciter· sed a tali amico qui restitutionem querit· & ideo debet recōpensare simpliciter si pt· Secūdū ē vtz q̄ntitas recōpensatōnis debeat fieri fm vtilitatē quā aliquis ex beneficio sibi impenso ē ꝯsecutus· vel fm q̄ntitatē beneficij qđ alt̄ impendit· Ratō aūt huius dubitatōnis oritt̄ ex controuersia taliū amicoꝝ· ḋa illi qui recipiunt beneficia intēdentes & volētes attenuare ipā dicūt se talia recepisse a suis benefactoribo que pua erant illis ad dandū & q̄ illi poterant ab alijs de facili recipe· econtrario aūt bñfactores sua bñficai magnificare volētes dicūt se contulisse maxima q̄ habebāt & qualia nō poterāt ab alijs recipe & q̄ dederunt eis tempe necessitatis· Vt igit̄ int̄ amicos cesset oīs cōtrouersia & q̄rela ne amicicia dissoluat̄· dico q; aliter debet mensurari quātitas recompensatōnis in amicicia que est propter vtile & alit̄ in amicicia que ē propter vtutē· Prio enī in amicicia q̄ est propter vtile debet q̄ntitas redditōnis vel recōpensatōnis mēsurari & accipi fm q̄ntitatē vtilitatis quā ille qui beneficiū pcepit ē cōsecutus· tm enī fuit adiutoriū benefactoris q̄ntum recipiens inde fuit adiutus· & ideo tm debet reddē q̄ntū accepit de adiutorio· & si pl? fiat meli? ē· vt ille ḋ accepit beneficiū tm pfit bñfactori· q̄ntū benefactor profuit sibi· scz vt reddat benefactori nō solū decem talenta que accepit ex ḋo lucratus ē cētum· sed addat dimidiū lucri· & ideo debet tm adiutoriū reddē q̄ntū accepit· vel pl? & hoc ē meli?· Secūdo in amicicia que ē ꝓpt̄ virtutem licet nō sint accusatōnes vtz ca· p̄cedēti· debet tn̄ in ea recōpēsatōnis mensura vel q̄ntitas fieri p electōnē opantis que est p̄ncipale in virtutibo· id est fm voluntatē eius qui beneficiū cōtulit etiā si puum aut nullū sibi auxiliū ex hoc ē aliquis cōsecut̄· vt scz ex tāto affectu recōpenset̄ vel recompēset ille qui recipit ex q̄nto ille fecit· Hec ph̄? ethi· libro· vnj· capi· xnj· termis ita q; existētibo amicis &c̄· ifra· capi· ibi petenti aūt retribuēdū est fm dignitatē eoꝝ que passus est & sponte· & bea· tho· in scripto· & albert? in cōmēto ibidē·

¶ Q; amicicia est falsa vel ficta q̄tuor mod̄· ¶ Ca· xv·

Ad maiorem aūt euidentiam eoꝝ que sūt dicta superi? de amicicia ē sciendū q; q̄druplex ē amicicia· scz ficta· mala· vera & pfecta ¶ Prio dico q; ē amicicia ficta vel falsa· & talis fit q̄tuor modis· p̄mo q̄n ē in solo nomine & non ope· secūdo q̄n ē occulte & nō manifeste· tercio q̄n ē ore & non corde· quarto q̄n ē in prosperitate & nō aduersitate· Primo dico q; amicicia ē falsa vel ficta q̄n ē solo nomine & n̄ ope· Ecc̄i· xxxvij Est amicus solo nomine & nō re· Amicicia talis amici ē vitanda· eoq; ē sine humore caritatis· sine valore veritatis· sine vigore vel dulcedine veritatis· ꝓpter quod prohibet̄ p̄me ioh̄· nj· Nō diligam? verbo & lingua sed ope & veritate· Quod verbū exponit̄ tribo modis· Primo· sic· Nō diligam? verbo & lingua· q· d· Ille verbo tm̄ diligit q̄ bonū p̄mittit & nō soluit· multi enī verbo multū amore oñdunt sed ope nihil· Et subdit· neq; lingua tm̄ sz diligam?· vt ille qui dicit se facē aliquid ꝓpter deum & non facit· sed ope & veritate ḋa verus amicus toto corde diligit & ope pficit· Secūdo mō exponit̄· sic· vt verbū & lingua pro eodē exponat̄· vt sic· Nō diligam? verbo & lingua· verbo & lingua diligit qui dilectōnē in effectu oñdit n̄ tn̄ ordinata mtentione· Vñ aug?· q; multi sūt qui iactātie causa multa distribuūt· multa donāt & nil aliud q̄rūt nisi humanā laudē & gloriā popularē plenā ventis nulla stabilitate solidatā· sed ope & veritate· Tulli? de amicicia vera sic ait· Ille ē ver? amic? q̄ omnia bona sua alijs cōmunicat & mala alioꝝ facit sua· q̄ vero alit̄ amat fict? ē amicus & noietenus· Tercio modo exponit̄ sic fm augu· Nō dilagam? verbo & lingua· q· d· Nō phibeat testimoniū tibi de eo quod feciſti lingua aliena sed cōscia tua ꝓpria· interoga cor tuū· vide quid feciſti & quid appetiſti· an salutē tuā an laudem hominū· ideo subdit· sed opere & veritate· id ē sinceritate intentōnis· Ita q; vera dilectio in duobo cōsistit scz ī sinceritate mētis & integritate opis· ꝓpt̄ que duo merito dicit· sed ope & veritate· ¶ Scdo amicicia ē ficta vel falsa q̄n ē occulta & n̄ manifesta· Vñ puer· xxvij Melior ē manifesta correptō q̄ amor absconditus· Quod etiā exponit̄ tribo modis· Primo· sic· Melior ē· id est magis prodest manifesta correptō facta a p̄lato si publicū vel manifestū ē peccatum· alioq̄n si peccatū ē occultū & tu p̄late ī manifesto corripis nō es corrector sed pditor· q̄ amor absconditus· ḋa amor q̄ n̄ corripit īcipit degenerare in viciū· eoq; q̄ tacz cū emēdare possit consentit· Seneca in prouerbijs· Amici vicia si feras facis tua· Secūdo exponit̄ sic· Melior ē manifesta correptio cuius fruct? apparet exteri? q̄ amor absconditt̄? c? effect? extrinsec? nō apparet· Grego· aūt vocat amorē absconditū illicitū & adulterum nā omnis q̄ male agit odit lucē· Tercio fm hiero· sic· Melior est inimicus manifestus q̄ amicus absconditt̄?· & subdit causā dicēs· Ille enī scz inimicus manifestus dum cognoscit̄ facile vitatur·

iſte vero ſcz amicus abſcõditus dũ nõ cognoſcit ꝑualet . ¶ Tercio amicicia eſt ficta vel falſa · qñ eſt ore & nõ corde · talis fuit amicicia ioab ad amaſam · ſcõi regũ · xx · vbi dr̃ qꝫ ioab dixit ad amaſã ſalue mi frat̃ & tenuit dextera manu mẽtũ amaſe quaſi oſculãs eũ & effudit viſcera eius ĩ tram Dic mũd? ꝓponit dilectõnẽ & cõcludit amaritudinẽ · Vnde eccl̃i · vj · Eſt amicus qui cõuertitur ad imicicią & qui odium rixã & cõuiciũ denudabit · q · d · Eſt amicus fict? qui leuiter & facilit̃ eſt conuertibilis nunc ad amicicią nunc ad imicicią · & talis odiũ cordis & rixã cõtentõis & ouicia opprobriosi ꝓmonis denudabit id eſt odiuꝫ quod in corde habebat & mala omnia que ſcit de illo cui? amiciciam ſimulabat manifeſtabit · & ſi neſciat finget · vt dr̃ puer · xvnj · Occaſiones q̃rit q̃ vult recedẽ ab amico · Exẽplũ poit ꝺ hoc boeci? q̃rto libro de cõſolatõne dicẽs · Nequeũt mali oculos tenebris aſſuetos ad lucẽ ꝓſpicue veritatis attollere · ſimileſ ꝫ aũbo ſunt quaꝝ intuitũ nox illuminat dies cecat · & ideo omis talis q̃rit occaſiones id ẽ rationes excuſabiles vel optumitates recedẽdi generalit̃ a vero & bono amico · vel ſpecialit̃ a xp̃o qui ẽ verus amicus · ſicut fili? ꝑdigus ſponte receſſit a p̃re ſuo · luce · xv · Vñ de tl̃i nunq̃ ẽ confidendũ · Eccl̃i · xij · Nõ credas imico tuo ineternũ · Quod verbũ ſm gloſam expomit̃ duobo modis · ſcz miſtice & hiſtorice · Miſtice q̃dẽ de dyabolo trãſfigurãte ſe in angelũ lucis vel de heretico · Sed cõtra · Si dyabolus vel hẽticus vez dicit nũq̃d eſt ei credẽdum ! Rñdeo & dico qꝫ ſi manifeſte ẽ vez qꝺ dicit credat̃ vero illi ñ ꝓpter illũ · ꝗa in illo nulla ẽ autoritas cui qñq̃ credit̃ · ſed ꝓpter vez qꝺ dicit · eoq̃ ẽ manifeſtum Si aũt dubiũ ẽ an vez ſit qꝺ dicit ẽ prius examinãdũ · & tũc nõ illi credit̃ ſed veritati examinate & ꝓbate · Secũdo verbũ illud ſm gloſã expomit̃ hiſtorice de falſo amico cui ñ debem? credẽ meternũ · Cui? rõ eſt · ꝗa talis ſiue cũ humiliter ſiue cum dulciter loquit̃ ſiue cũ lacrimat̃ ſiue cuꝫ manibo applaudat : ſemper vt ſubuertat inſidiat̃ · ¶ Quarto amicicia ẽ ficta vel falſa quando eſt in proſperitate & nõ aduerſitate · De tali dicit̃ eccl̃i · xnj · Si largit? fueris aſſumet te & ſi nõ habueris relinquet te · Expoſitor · Si largit? fueris amico tali munera aſſumet id ẽ ſuũ amicũ vocabit te · vel aſſumet te · vocãdo te iuxta ſe & honorãdo te · Si vo nõ habueris qꝺ lãgiaris ei derelinq̃t te id ẽ nõ aſſumet te iuxta ſe · vel nõ aſſumet te ad officiũ · vel amouebit te ab officio vel a loco in q̃ te ꝓpter munera collocauerat · Et itez puer · xix Diuicie addũt amicos plurimos · a paupe autez hi quos habuit ſeperãt̃ · Quod q̃dẽ verbũ ſiue intelligat̃ de diuiciis ſpiritualibo ſiue tpalibo aliq̃ liter ẽ verũ · quod ſic patz · Nã diuicie ſpũales ſcz vtutes addũt amicos plurimos ſcz deũ & angelos & oñes fideles q̃ exiſtũt in caritate · a paupe aũt virtutibo etiã id qꝺ videt̃ hre auferẽt & ſepat̃ ab eo. Vl ſpũaliter ſm gloſã a paupe id eſt a chriſto & hi quos habuit ſcz apoſtoli ſepãt̃ ab eo in tẽpe paſſionis xp̃i · Similiter ſi intelligat̃ de diuiciis temporalibo · ſic diuicie tempales addũt amicos plurimos · ñ q̃dẽ veros · ſed falſos · q̃a tales nõ amat ꝑſonas ſed diuicias · q̃a diuiciis recedẽtibo recedũt amicicie · Seneca · Mel muſce · cadauera lupi : ꝑdam ſequit̃ turba iſta nõ hominẽ · Et iterũ ſeneca · Nullũ maius malũ habet occupatus homo & bonis ſuis obſeſſus q̃ꝫ q̃ amicos ſibi putet quibo ipe nõ eſt · Et ſubdit a paupe aũt ſcz fortune hi quos habuit tempe ꝓſperitatis ſeperãt̃ tẽpe pauptatis · ſic canes ab oſſe corroſo · & ſicut mures ab horreo vacuato · Trenoꝝ ꝓmo Omnes amici eius ſpreuerũt eã inter anguſtias · Et iob · vj · Neceſſarij q̃ꝫ mei receſſerũt a me · Et iterũ trenoꝝ · ꝓmo · Qui glorificabãt eã ſpreuerũt eã qñ viderũt ignominiã eius · Bene · Qui vtilitatis cauſã amicus eſt tamdiu placebit q̃ꝫ diu talis erit · Et poeta · Cũ fueris felix multos numerabis amicos · Tempa ſi nubila ſint tibi ſolus eris · Vñ puer · xix · Multi colũt ꝑſonã potẽtis & amici ſũt dona tribuẽtis · Expoſitor · Multi colunt id eſt honorãt & venerãt̃ ꝑſonam potentis id eſt diuitis vel ꝓfidẽtis · Sed nunq̃d hoc eſt peccatũ ? Rñdeo qꝫ hoc bene vel male fieri poteſt · bene q̃dẽ ſi ꝓpter officiũ fiat ꝗa a deo eſt ſibi collata ꝑſas & vicẽ dei gerit · & ideo ꝓpter hoc eũ ſcz dominũ q̃ꝫ malũ honorare tenemur · ſed honorare euꝫ ꝗa potẽs ẽ & dives aut nobilis aut huiꝰmodi peccatũ ẽ · Similiter tantũ timere dñm qꝫ ꝓpter eius timorẽ in iudicõ aliquis aſſerat falſũ vel verũ taceat & oppримat vel quodlibz aliud peccatũ faciat · vel ꝓpter aliquã vtilitatẽ ꝓpriam eũ extollat vel meliorib ꝓponat · his modis & ommbo talibo ſemp ẽ peccatũ · Propt̃ qꝺ dr̃ · leuit̃ · xix · Nec honores vultũ potẽtis · Et ſubdit̃ ĩ ꝓmiſſa autoritate · & amici ſũt dona tribuẽtis · expone hoc ꝑ ꝓcedẽtes autoritates ·

¶ Qꝫ amicicia int̃ prauos ẽ mala & vitãda q̃tuor rõmbo · ¶ Ca · xvj ·

Secundo dico qꝫ ẽ amicicia mala · ſ · amicicia que ẽ int̃ prauos · de qua luce · xxnj · Facti ſũt amici herodes & pilat? · Vbi gloſa · Nefandũ fedus qꝺ herodes & pilat? in occidẽdo xp̃m ꝓpigerũt · Et theophil? ibidẽ ſic ait Attẽde diabolũ vbiq̃ cõiũgẽtem diſiũcta vt xp̃i ꝓpagat necẽ · Erubeſcam? g̃ nos ſi cauſa nr̃e ſalutis nec amicos in ꝓprio fedẽ cõſuem? · Qꝫ aũt amicicia que eſt ĩter prauos ſit mala & ꝓſequẽs vitãda & deteſtanda ꝓbo ꝑ q̃tuor ratões · prima eſt ꝓpter complacentiã vicij · ſecunda eſt propt̃ diſcordiã ꝓximi · tercia eſt ꝓpter carentiã bon · q̃rta ẽ ꝓpter repugnantiam animi · Prima ratio ꝓpter quam amicicia q̃ eſt inter prauos eſt mala eſt ꝓpter complacẽtiã vicij · & formo ſic rationẽ

Amicicia illoꝝ ē mala qui in prauis operibꝫ delectant & in his sibi inuicem cōmunicāt & opant. sed talis est amicicia q̄ est inter prauos dū aliqui non sunt stabiles in virtute cōmunicāt malis & assimlant eis & sic ipsi etiā fiūt praui. Dec phꝫ ethi. libro. ix. capi. vlti. & ix. vtꝫ igit quemadmodū &c̄. infra. eodē. ibi. fit ergo quidē prauoꝝ amicicia. mala. Cōmunicāt em̄ i prauis istabiles existētes. mali aūt fiūt assimlati ad iuicē. Secūdo idē ꝓbo autoritate grego. i pastorali dicētis Cū icaute malorꝫ amicicijs iungimur eorꝫ culpis ligamur. & ponit rationē dicēs. Ab illo qui summe rectus est eo ipō iam discrepat q̄ malorꝫ amicicijs vita nostra nō discrepat. Et chrisо. sup matheū. Rerū natura sic ē vt quotiēs bonꝰ malo cōiungit non ex bono malus meliorat sed ex malo bonus cōtaminat. Nā bonꝰ efficit malus similitudinē alterius malicie assumendo. & ideo talium amicicia est vitāda & detestanda. Vñ ysido. ii. soliloquiorꝫ sic ait. Melius est hr̄e malorꝫ odiū ꝙ̄ ocrciū. Sicut em̄ bona multa habz cōmunis vita sanctorꝫ. sic plura mala societas affert malorꝫ Apl̄us. scde ad chorꝫ. vi. Que societas lucis ad tenebras &c̄. Secūdo amicicia prauoꝝ ē mala & per cōsequēs vitanda ꝓpter discōuenientiā vel discordiā proximi. & formo sic rationē. Illiꝰ amicicia ē mala & per cōsequēs vitanda qui nō vult alteri iusticiā facere. sed ita facit prauꝰ. qđ ꝓbo quia prauꝰ vult supabūdare in bonis & deficere i malis. & ex hoc ꝓximū compellit ne habeat qđ ipe cupit & dū non seruat alteri bonū iusticie sequit ꝙ̄ sit int̄ eos malū discordie. qđ patz ex eo qđ sequit scz cōtentō int̄ eos. vñ vnꝰ cogit aliū ad hoc ꝙ̄ fuet quod est iniustū. sed tñ ipse non vult alteri iusticiā facere. sed vult superabūdare in bonis & deficere in malis. Dec phūs. ethi. li. ix. amicabile aūt & concordiā &c̄. infra. ca. ibi prauos nō possibile ē cōcordare &c̄. Sed forte queres. vñ procedit ꝙ̄ aliquis vult supabūdare in bonis & deficere i malis. Rñdeo & dico ꝙ̄ hoc ꝓcedit ex amore suiipi?. Ex eo em̄ ꝙ̄ aliquis amat seipū vult supabūdare i bonis & deficere in malis qđ quidē ē laudabile & vitupabile diuersis respectibꝫ. Prio em̄ amare seipm̄ ē laudabile scz cum quis amat seipm̄ in bonis ratōnis vel fm ptē rōnalē. puta si velit int̄ alios maxime agere opa virtutis vt iusticie vel tēperātie vel quecūq̄ ad v̄tutis opa ptinentia. Vnde ille qui plus sibi vult de bonis honestis acquirere si vocat amatoꝛ sui hoc nō ē eius vitupiū. sed in eius laudē & cōmendationē dr̄. eo ꝙ̄ amat seipm̄ fm ptē anime rationalē. Secūdo amare seipm̄ est oppробriosum. scz cū aliquis seipsum fm ptem anime irrationalē id est fm ptem sensitiuā amat. & talis amatoꝛ suiipi? ē qui in bonis tempalibꝫ scilicet in pecunijs honoribꝫ & delectatōnibꝫ corporalibꝫ q̄les sunt ciborꝫ & venereorꝫ supabūdātiā querit. talis merito ē vitupabilis. & p̄cipue triplici rōne Prima est. quia talis se amat fm vilia bona. imo noxia q̄lia sunt i rei veritate bona corporalia. q̄rūs multitudo populi ad ipa attendat ac si eēnt optima. eo ꝙ̄ multi imo plures sequunt sensum magis q̄ rōnē. Secūda rō ē. quia amator sui q̄tū ad bona corpalia horꝫ supabundātiā q̄rit ad satisfaciendū concupiscentiis & vniuersalit oībꝫ passionibꝫ. quod in homine pessimū ē. Tercia ratio est. quia ex hoc ꝙ̄ tales i bonis corpalibꝫ superabundantiā q̄rūt quā omnes simul habere non possunt sequit ꝙ̄ circa huiusmodi bona fiāt otenti ones & pugne. Et hoc erat secūdū. scz quare in amicicia vtili que etiā est int̄ prauos est discordia pximi. Dec phūs ethi. li. ix. ca. viii. dubitat aūt vtrū oportet amare seipm̄ vl̄ amare aliquem aliū. & bea. tho. in scrip. & alber. in cōmēto ibidē Tercio societas prauī est mala & p cōseqns vitanda ꝓpt carētiā bonī. & formo sic rationē. Vbi ē carētia bonī debiti ibi est malū. sed in prauo est huiusmodi carentia. quod sic ꝓbo. Qui nō habet beneficiētiā & beniuolētiā respectu suiipius min? habet respectu alterius. sed prauꝰ ē huiusmodi. qđ ꝓbo de his duobꝫ. Et primo ꝙ̄ prauꝰ quilibz caret beniuolētia ad seipm̄. & hoc duobꝫ modis. Vno mō inquātū prauī opant sibiipis nociua. & hoc faciūt vel ꝓpt malicia vel ꝓpt cōcupiscētiā ꝓpter q̄ eligūt mala & eis nociua loco illoꝝ q̄ fm rationē vident & de eis iudicant esse sibi bona. Alio modo inquantū vitant sibi ꝓficua ꝓpt timiditatē. Secūdo prauī carēt beniuolētia ad seipsos qđ patet. quia tales nolūt seipos esse & viuere q̄ sunt maxima bona. Ratō aūt huiꝰ ē. quia illi qui multa mala & pessima fecerūt odiunt ab hominibꝫ ꝓpt qđ nolūt se esse & viuere. vñ corꝫ vita ē eis tediosa cognoscētes se oībꝫ esse graues. vñ tales nō sustinent viuere imo q̄nq̄ occidūt seipsos. Sed contra. Omnia desiderant esse vt dicit̄ i scdo de generatōne. Cuiꝰ ratō ē. quia eē ē quid diuinū vt dicit dyomsi?. ca. ii. & iii. i li. de diui. no. sed esse & p̄cipue diuinū ē qđ omnia ꝓpetūt. ergo nullꝰ q̄ntūcūq̄ prauꝰ vult se nō eē Rñdeo & dico. ꝙ̄ aliud ē esse simplicit & aliud ē esse fm quid. scz esse tale vl̄ sub condicōne tali. Licet em̄ esse simplicit qđ ē bonū oīa appetāt. tñ eē fm quid id ē sub tali condicōne qđ ē miserabile eē oīa fugiūt. sicut dns de iuda dixit. bonū est si nat? nō fuisset hō ille. Quarto & vltimo societas mali ē prava & detestanda ꝓpt repugnantiā animi. Est em̄ pugna cōtinua in aīa seu in mēte prauī q̄ quidē pugna nō ē in ptibꝫ anime sepate qđ patet. quia ipa anima sepata fm omnes ptes suas id est potentias scz fm sensum intellectū & volūtatē vel desideriū fert sup illud vel i illud qđ est simpliciter vez & simplicit bonū. Similit int ptes corpis nō ē pugna. imo sicut dicit apostol? prime ad chorꝫ. xii. Et si quid patit vnū mēbrū

compatiũt omnia membra · sed inter partes aīe cõuncte corpori est pugna · quia aīa fm aliqs potentias suas nõ est comũcta corpori scz fm intellectũ & voluntatẽ · & fm has potentias aīa fert in verũ & in bonũ simpliciter · fm vero alias ptes scz fm potentias sensitiuas anima est coniuncta corpori · & ideo eius cognitio fert super apparẽs verũ · & eius appetitus scz sensitiu? fert sup apparens bonũ · Sicut ponit exemplũ auicenna de luce ignis q̃ clara est ex pte illa q̃ euadit ammixtionẽ scz ex pte superiori · & ex pte q̃ ammiscet cõbustibili trahit q̃dã obscuritatẽ · Similit aīa ex diuersis partibo trahit ad diuersa vtz · & hoc est causa pugne in aīa · ꝙ aũt aīa fm diuersas ptes id est potẽtias trahat ad diuersa ex quibo pugnã habeat ex tribo specialiter pbo · scz ex gaudio & tristicia · ex cõtinẽtia & incontinentia · ex cõtinua experientia · ¶ Primo ex gaudio & tristicia · Nã aīa prauí ex vna pte gaudet & delectat si recedat a delectabilibo scz ex pte superiori aīe id est ex pte rationis q̃ iudicat mala esse vitanda · ex alia vero pte inferiori scz sensitiua aīa dolet si recedat a delectabilibo ꝓt malicią in ea dñantẽ q̃ huiusmodi tristiciã causat in pte sensitiua · Ita ꝙ vna pars aīe scz pars sensitiua hominẽ prauum trahit ad vnã ptem scz ad malum · & alia pars superior scz ratio trahit ad ptem aliã scz ad bonũ · ac si aīa in diuersas partes disparet & contra seipsam discreparet & sic est in anima prauí pugna · ¶ Secundo hoc idẽ pbo ex cõtinentia & incontinẽtia · Dicit em̃ ꝛtinẽs q̃si se tenẽs quia tenet intellectũ sequendo eius iudiciũ cõtra impet? passionũ · Incontinens aũt dicit q̃si se non tenens · nã concupiscentia quã incontinens sequit & a qua vincit ligat in particulari iudicium rationis · Verbigrã · Ratio dicit nullũ esse gustandũ dulce extra hor̃ã · econtra cõcupiscẽtia dicit omne dulce esse gustãdũ · hoc ẽ dulce · ergo &c̃ · & quia ratõ absorbet a cõcupiscẽtia ī pticulari · nõ assumit sub vniuersali ratõnis vt dicat hoc esse p̃t hor̃ã · sed assumitur sub vniuersali concupĩe vt dicat hoc esse dulce · vñ concupĩa nõ absorbet iudiciũ ratõnis ī vniuersali sed in pticulari vt p exẽplũ patet · & vt dicit pb̃us primo ethi · ca · iii · primũ quidẽ igit & c̃ · infra · ca · ibi · qñ quidẽ igit &c̃ · & hoc mõ accidit defect? & peccatũ ī incõtinẽte & p oseqns pugna Ita ꝙ ī bonis vel iustis nõ ẽ pugna sed cõcordia · qđ tali rõne oñdo · vbi ẽ qđ esse debet quiescit pugna · sed vbi īferi? osentit & sequit supi? ẽ qđ debz esse sicut ẽ in aīa iusti · ergo &c̃ · & p oppositũ in aīa prauí semp ẽ pugna & nũq̃ cõcordia · qđ tali rõne oñdo · vbi rõ sequit cõcupiam ibi ẽ pugna · sed hoc ẽ ī aīa prauí ergo &c̃ · Quod patz alia rõne sic · vbi p̃mũ sequit posteri? ibi ẽ iordiatõ & p cõ seqns pugna · sed p̃m? motor ī aīa ẽ rõ l̃ ītellect? ergo vbi rõ sequit ocupiã & nõ dñat ibi ẽ pugna ¶ Oz cõtra · au · dicit ꝙ pugnã l̃ oflictũ h?modi nõ sentit qui cõsentit sed qui disentit · sed anima bomi disentit · anima vero prauí cõsentit ergo in anima iusti est pugna & non in anima prauí · Rñdeo & dico ꝙ augu · loquit de expiẽcia pugne quã nõ sentiũt cõsentientes illis dum actu consentiũt · quia tũc ratio absorbet a concupiscentia vt non resistat in actu · sed qñ solut passio ratio q̃tũ ad sui supi? manet in ꝓpo iudicõ ĩmutabilis & cõtradicit his q̃ male acta sunt · fm quod theologi dicũt ꝙ sinderesis semp remurmurat malo · vñ nunq̃ extinguit etiã in damnatis vtz infra · sinderesis · ¶ Secdo ad idẽ sic arguo · Ibi sp est pugna vbi sensualitas repugnat spiritui · sed q̃dm anima corpori ẽ cõiũcta semp sensualitas est corrupta · & sic repugnans spiritui & in malo & in bono viro · ergo &c̃ · Rñdeo & dico fm theologos ꝙ pugna intelligitur quantum ad peccata mortalia · quia sunt directe contra rationẽ nõ aũt q̃tũ ad venialia q̃ non sunt directe contra rõnem sed disponentia ad ea que sunt contraria rationi scz ad mortalia · Re · infra · sensualitas rationes quare totaliter non extinguitur in hac vita loquendo naturaliter · ¶ Sed forte queres quid in anima facit pugnam · an peccatum vel aliquid aliud · Respondeo & dico ꝙ pugnam in anima non facit peccatum sed ipsa anima que p peccato punit seipsã vt dicit aug? · tñ rõ hui? pugne est peccatum · Verbigratia dicamus ꝙ homo cecus cadit in foueã · non ꝙ cecitas quasi p se existens cadat in foueã quia nihil est · & ideo nullius est causa · sed in quãtũ est quidã homo stans sub tali priuatõne ī foueã cadit · Dic a simili homo stans sub tali cõdicõne scz peccati ĩpugnat seip̃m cui? pugne peccatũ ẽ rõ sicut cecitas ẽ ratio cadendi ī foueam sicut patz · Nec pb̃? ethi · li · ix · ca · q̃to · amicabilia aũt &c̃ · & bea · tho · in scrip · & alber · in cõmento ibidẽ · ¶ Tercio hoc idẽ pbo ex continua expiẽtia · nã cõtinue expimur huiusmodi pugnã · quod patz p apostolum ad gala · v · Caro cõcupiscit aduersus spiritum · vbi aug? · sic ait · Vide q̃le bellũ q̃lẽ rixã intra teip̃m sentis · Caro inquã id est carnalis cõcupiscẽtia spũi reluctat · Aug · sed nõ ẽ diffidendũ quia spirit? id ẽ ratio gratia dei adiuta concupiscit aduersus carnem · Et itez apo · ad roma · vii · video aliã legẽ ī mẽbris meis repugnãtẽ legi mẽtis mee · Expositor · video inquit non solũ simplici noticia sed cõtinua & certissima expiẽtia · & quid legẽ id est fomitẽ peccati qui repugnat · ī mẽbris meis · vt in oculo ad cõcupiscẽdũ · ī manu ad opãdũ repugnãtẽ legi mẽtis mee id ẽ legi rõnis · vbi · aug · Recte dr̃ lex quia legitime factũ ẽ vt qui nõ obediunt suo superiori nõ seruiat ei suũ inferi? scz caro · & subdit · supra te est dñ? de? tuus · infra te ẽ caro tua · seruí meliori & superiori vt seruiat tibi inferior · cõtempsisti superiorẽ torqueris ab inferiori ideo apostolus dicit repugnantem legi mentis mee ·

& hoc est valde piculosū · nam q̄nto pugna vicinior tanto piculosior.

¶ Q. vera amicicia debet hr̄e q̄tuor · & q̄. Ca · xvij

Tercio dico q̄ est amicicia vera ¶ Vbi nota q̄ vera amicicia q̄tuor in se debet hr̄e. scz ppetuitatē · firmitatem · g̃titudiez & fidelitatē · ¶ Primo debet hr̄e ppetuitatē · vel otinuitatē vt nūq̄ finiat̄ · puer · xvij · Omni tēpore diligit q̄ amic⁹ est · Quod verbū exponēs cassiodorus ī quadā epistola sic ait · Qui vere vel verus amic⁹ est vel christi vel animay omni tpe diligit · nam tormentum non sepat · labor non lassat · thesaur⁹ non supat · amor non occupat · Deꝺo ex pmit aug⁹ · sic dicēs · Non fuit vera amicicia q̄ aliq̄n desit · g̃ q̄ ver⁹ amic⁹ est & noīe & ope · omni tempe suā dilectionez oñdit tam tempore aduersitatis q̄p tempore ꝓsperitatis · sed ī aduersitate magis quia tūc est maior necessitas · Tercio expomit petr⁹ blesensis loquēs ꝺ vera amicicia · vñ sic ait · Vera amicicia eodē oculo respicit amicū diuitem & mēdicū · fortem & debilez · sanū & infirmū · humilē & sublimem · Ecōtra falsus facit · ecci · vj · Est amic⁹ fm tp⁹ suum & non pmanebit ī tēpore tribulatōis · Expositor · Est amic⁹ fictus & solo nomine amic⁹ & talis est q̄ est amic⁹ fm tēpus suū id est ī tempore ꝓsperitatis · & dicit tēp⁹ ꝓsperitatis temp⁹ suū · q̄a tūc accrescit sibi aliquod cōmodum temporale · Et subdit̄ · & non pmanebit talis ī tēpe tribulatōis · imo tūc derelīquet · Job · vj · Ecce non est auxiliū mihi ī me · necessarij q̄s mei recesserūt a me · Trenor · primo Omnes amici ei⁹ spreuerūt eā int̄ āgustias · Si aūt vis scire an aliq̄s sit tibi ver⁹ amic⁹ vl falsus pba illū ī aduersitate · Ita dr̄ ecci · vj · Si possides amicū ī tēptatōne posside illū id est ī aduersitate pba illū · & nō facile credas ei teip̄m id est n̄ de facili reueles ei secreta tua donec pbaueris eū Bene · Omnia delibera cum amico tuo p̄us tn̄ de ip̄o · Cui⁹ ratōnē assignat sapiēs ecci · xij · Nō agnoscet̄ ī bonis amic⁹ & nō abscōdet̄ ī malis inimic⁹ · q · ꝺ · in bonis id est ī prosperis fortune non agnoscet̄ agnitōne expientie amic⁹ · q̄a incertū ē vtr̄ fortuna an psona diligat̄ · & in malis id est ī aduersis nō abscōdet̄ inimic⁹ · tūc em̄ audet manifestare inimicicias · Vñ sene · Ob hoc p̄cipue diligēda est pauptas · quia facit te scire qui te vere dilexit · Ille em̄ ver⁹ est amic⁹ qui omni tpe diligit vtz supra · ille vero est falsus q̄ cū fortuna vemit & cū fortuna recedit · ¶ Secꝺo · vera amicicia debet habere firmitatē vt nūq̄ frāgat̄ vel interrūpat̄ · Ecci · vj · Si pseuerauerit fix⁹ : erit tibi coequalis · hoc ē dictu · amic⁹ si pseuerauerit fix⁹ id est stabilis ī amore vel īmobilis vel īsepabilis tā in aduersitate q̄p ī prosperitate erit tibi coeq̄lis id est paris tecū volūtatis q̄si alt̄ tu : idē nolēs & idē volēs · & hec ē vera amicicia · Vñ tulli⁹ ꝺ amicicia sic ait · Vera amicicia ē idē velle idē nol le ī rebꝰ honestis Et glosa ibidē sic ait · Amic⁹ aī custos cui sic animū tuū applica vt ex duobꝰ vnū fiat · cui te tāq̄ tibi cōmittas a quo nil timeas & nil inhonestū petas · Non est em̄ amicicia vectigalis sed plena decoris · sic g̃ vera amicicia debet habere īsepabilitatē ab amico & p̄cipue a xp̄o · Vñ apo · ad ro · viij · Quis nos sepabit a caritate xp̄i · q̄si dicēt null⁹ · Vñ aug⁹ · ī li · de catheciz̄ādis rudibꝰ sic ait · Constās & pfect⁹ debet esse amor n̄r vt si necesse fuerit amore illius moriamur q̄ amore nostri placide & benigne mori dignatus est · E contra falsus amicus est qui diligit solū fm tēp⁹ Vñ de talibꝰ loquēs grego · ij · mora · sic ait · Volent nōnulli deū in prosperis benefacientē diligē in aduersis aūt deū flagellātē vel odire vel min⁹ amare · ¶ Tercio vero amicicia debet hr̄e gratitudinē vel liberalitatē vt nō vendat̄ · Nā multi sūt qui non diligūt psonā sed fortunā scz sua bona · prouer · xix · Multi colūt psonam potētis & amici sūt dona retribuētis · Re · expositōz h⁹ supra · amicicia falsa · Vñ tal amicicia ē mercenaria · q̄a n̄ respicit alteri⁹ ꝺ modū sed p̄p̄ū · Ecōtrario vera amicicia vel benuolētia sub pecunie extīatōe n̄ cadit · Vñ cant̄ · viij · Si dederit hō omnē substātiā dom⁹ sue p dilectōe q̄si nihil despiciet eā In q̄bꝰ verbis nota verba & signa misteria · Nā amicicia caritatis est impciabilis · q̄a q̄cq̄ꝺ dat̄ p ea nihil reputat̄ · Vñ p̄mo dicit · omnē si dederit hō scz substātiā · q̄a caritas nihil celat vel abscōdit · nihil negat · nihil subtrahit · nihil dimidiat vel diuidit : sed o īa vel amato vel p amato distribuit · Et subdit omnē substātiā dom⁹ sue · Nā ī domo n̄ra est triplex substātia · scz bonor tēpaliū · corporū & vtutū · hāc triplicē substātiā q̄ꝺā id est aliq̄ dāt otra caritatē · aliqui sine caritate · aliqui pro caritate · Primo enim otra caritatē illi suā substantiaz dāt qui in peccatis sua bona cōsumunt · exemplo filij prodigi · qui bonis corporis vt fortitudine pulcritudine de eis supbiēdo abutūnt̄ · q̄ vtutibꝰ extollūt̄ de ip̄is manit̄ gloriādo : q̄si suis meritis habeant q̄ gratuite acceperūt a deo · hi oēs otra caritatē p̄dictis bonis vtētes ad inferiora trahūtur · psal · substātia mea ī inferioribꝰ terre · Secūꝺo aliqui dant suas substantias sine caritate · scz illi q̄ p̄dicta bona dant nō p̄p̄t̄ deū amicis suis sed p̄p̄t̄ amorē carnalē · & isti p nihilo reputāt̄ nec aliq̄ꝺ eis prodest · q̄a sine caritate tribuūt · psal · substātia mea q̄si nihilū est ante te · Tercio pro caritate suā substantiā dāt qui sua bona pro dei amore distribuūt & relinquūt · & tales apuꝺ deū subleuāt̄ & merent̄ · psal · substātia mea apuꝺ te est · Et subiūgit · q̄si nihil despiciet eā · glosa · reddit causā dicens q̄a cum tibi abūdat amor eternor mox vilescit possessio labētiū · g̃ tūc hō omnē substātiā dom⁹ sue pro dilectōne tribuit · q̄n quicq̄ꝺ in mūdo possidet pro xp̄o tribuit · vt abiciēs omne q̄ impedit dei cognitōnē & dilectōnez & terso puluere

solicitudinũ oculos aperiat vt deũ videat · & cum omnẽ substãtiã dederit q̃si nihil eã despiciet · quia post q̃ oculũ terfit & deũ cõspexit : in illi⁹ visione quicq̃d possederat vilipẽdit · sicut ap'li fecerũt qui non solũ possessa sed etiã cupita (vt xp̃m sequerent) dimiserũt · ¶ Quarto & vltimo vera amicicia debet habere fidelitatẽ vt non prodat · Eccl. vj · Amico fideli nulla est cõparatiõ · q̃ aũt inuenit illum inuenit thesaurũ · Expositor amico fideli nulla est cõparatiõ scz eq̃pantie · q · d · bonitas amici fidelis excedit bonitatẽ thesauri materialis · vñ subdit · & nõ est digna ponderatiõ auri & argẽti fidelitati illi⁹ · & hoc ꝑp̃t quinq; rationes · Prima est · q̃a fidelis amic⁹ semp iuuat · i morte & post mortẽ q̃d non facit aurũ & argentum · Secũda ẽ · q̃a fidelis amic⁹ vitã cõseruat tã tẽpalẽ q̃ spũalẽ q̃d nõ facit aurũ vel argẽtum · Tercia est · quia pond⁹ auri trahit ad casum scz ad peccatũ · põd⁹ aũt amoris trahit sursum scz ad deũ · Quarta est · quia põd⁹ auri vel argenti generat litẽ · põd⁹ aũt amoris generat pacẽ · Quinta ẽ · quia põd⁹ auri appropriat cõmunia · põd⁹ aũt amoris cõmunicat ꝑpa · Vnde tali amico dr̃ eccl · xxv · Beat⁹ qui inuenit amicũ verũ scz xp̃m qui excellẽtissime in se quinq; p̃dicta habuit vtz ·

¶ Q̃ amicicia q̃ est inẽ bonos & vtuosos quinq; in se habet · ¶ Ca · xvnj ·

Quarto est amicicia bonoꝝ ꝑpẽ vtutem & talis habet quinq; cõdicões · est em̃ perfecta · maxima · optima · mãsiua · rara · ¶ Primo amicicia bonoꝝ est pfecta · q̃d pbo duplici rõne · Prima est talis · Illud est pfectũ cui nihil deest · nj · phicoꝝ · sed amicicie que est inter bonos ꝑpter vtutẽ nihil deest · g̃ &c̃ · Secũda rõ est talis · Omnis amicicia p quã amat⁹ ille qui est similis ex eo q̃ est talis fm habitũ vtutis & desiderat⁹ bona ꝑpt̃ seipm̃ ẽ pfecta · sed amicicia bonoꝝ ꝑpt̃ vtutẽ ẽ huiusmodi · g̃ &c̃ · Secũdo hoc pbo autoritate phi · sic dicẽtis · ethi · li · viij · ca · nj · differũt aũt &c̃ · infra · ca · ibi · pfecta aũt est bonoꝝ aicicia & fm vtutẽ similiũ · ¶ Secũdo aicicia bonoꝝ ẽ maxima · q̃d pbo duplici rõne · Prima ẽ talis · Illa ẽ maxia amicicia q̃ amant⁹ illa i q̃bo diũgũt⁹ omes rões amãdi · sed talis ẽ amicicia que est ꝑpt̃ vtutem · eoq; illa amicicia est ꝑpt̃ bonuz simplicit⁹ & ꝑpt̃ vtile & delectabile · quia vt⁹ cõtinet in se ista tria · g̃ &c̃ · Secũda rõ est tal · Illoꝝ amicicia est maxima q̃ amici amãt se ꝑpt̃ se & nõ ꝑpt̃ aliud : sed in amicicia vtili & delectabili ñ amat⁹ aliq̃d q̃d ẽ p se & simplicit⁹ bonũ · sed q̃a ẽ amãti tale putat vtile vel delectabile · & p cõsequẽs ñ ẽ maxia aicicia · i amicicia aũt que est ꝑpt̃ vtutẽ amat⁹ q̃d est simplicit⁹ & p se amabile scz bonũ · g̃ ẽ aicicia maxia · Vnde phus ibidẽ · infra · ca · ibi · eoq; ꝑpt̃ se est scz ꝑpt̃ vtutẽ & nõ ꝑpt̃ aliud · Et subdit · volẽtes aũt bona amicis illoꝝ gra maxie amici ꝑpter seipsoꝝ enim hnt & nõ fm accidens · ¶ Tercõ amicicia bonoꝝ est optima · q̃d tali rõne oñdo · Illa q̃ p se sũt delectabilia & p se bona sũt maxie amabilia vtz supra imediate · sed maxie amabiliũ est optima & magna amicicia · g̃ cũ amicicia q̃ ẽ ꝑpt̃ virtutẽ sit talis · ideo &c̃ · Vnde phus ibidem · infra ca · ibi · & amare aũt & amicicia in his maxie & optima · ¶ Quarto amicicia bonoꝝ ẽ firma & mansiua · q̃d tali rõe oñdo · Illud q̃d fundat⁹ supra rem firmã pmanet · sed amicicia q̃ fundat⁹ supra vtutẽ qualis est amicicia bonoꝝ est huiusmodi · g̃ talis amicicia pmanet q̃diu sũt boni fm vtutez q̃ erat causa amicicie · vtus aũt est habit⁹ permanens & multũ mansiu⁹ & non de facili transiens · eoq; ex multis & freq̃ntibo actibo generat⁹ vt dr̃ · ij · ethi · g̃ bonoꝝ amicicia ẽ diuturna · Vnde phus ibidẽ infra ca · pmanet igit⁹ hoꝝ amicicia vsq; quo boni sũt · virtus aũt mansiua · Et subdit · talis autez amicicia mansiua rõnabiliter ẽ · Amicicia vero que ẽ & propt⁹ delectabile & vtile nõ diu pmanet · q̃d tali ratõne oñdo · Quicquid fundat⁹ supra id quod nõ pmanet ipm̃ de facili soluitur · sed delectabile & vtile nõ diu pmanẽt · g̃ amicicie supra ipa fundate sũt facile dissolubiles · ¶ Quinto amicicia bonoꝝ ꝑpt̃ vtutẽ est rara · q̃d pbo duplici ratione · Prima ẽ ex pte subiecti · sic · Amicicia que est ꝑpt̃ vtutẽ nõ est nisi i vtuosis · sed tales scz vtuosi sũt pauci ꝑpter difficultatẽ attingendi mediũ rõnis vt dr̃ · ij · ethi · g̃ verisimile est q̃ amicicie ꝑpter vtutem sũt rare · Vnde phus ibidẽ infra ca · ibi · rar⁹ aũt insimiles verisimile est tales esse · pauci em̃ tales · Secũda ratio est ex pte modi acquirendi · sic · Quicquid nõ pt̃ hri nisi p maximũ experimẽtũ & cõsuetudinẽ ẽ rarũ · sed hec amicicia ẽ huiusmodi · q̃d ptz · q̃a oportet q̃ vnus sciat de altero q̃ pfecte diligat ipm̃ · q̃a oportet esse redamatiõnẽ nõ latentẽ · sed hoc nõ pt̃ fieri nisi pus simul comedãt mensurã salis · fm q̃ dr̃ in puerbiis · Vnde oportet q̃ vnus expiat⁹ fidẽ & mores alteri⁹ in psperis & in aduersis · & añ hoc nõ debet acceptari ad amicicia nisi vn⁹ appareat vel videat⁹ certitudinaliter esse amabil⁹ vel amand⁹ · fm q̃ pt̃ esse certitudo in talibo & credat⁹ ratõnabiliter ita esse & hoc raro contingit · vnde amicicie propter vtutẽ sunt rare · Vnde phus · ibidem · infra · ca · ibi · adhuc aũt indigent tempore & consuetudine · fm puerbiũ em̃ nõ ẽ scire adminicem añdictos sal comedẽ neq; acceptari oportz p⁹ neq; esse amicos anteq̃ vterq; appareat amabilis & credat⁹ · ꝑpter quod phus excludit a tali amicicia · s · q̃ ẽ ꝑpt̃ vtutẽ illos q̃ sibi adminicẽ de facili amicant⁹ anteq̃ se adminicẽ expiant⁹ · vñ dicit q̃ illi q̃ cito & de facili exhibent opa amicicie manifestãt q̃ volũt esse amici nõ tñ sũt amici adhuc q̃ usq; sciãt q̃ minicẽ sũt amabiles · & sic ptz q̃ cito fit in hoñie volũtas amicicie sed nõ amicicia q̃ ẽ ꝑpt̃ vtutem · Vnde p⁹ ibidem · & bea · tho · i scrip · ethi · libro · vnj · ca · nj · differũt aũt &c̃ · infra c · ibi pfecti aũt &c̃ usq; ad finẽ ca · & alb · i cõmẽ · ibidẽ

Q amicicia que ē int̄ bonos ꝑt̄ vtutē est optima q̄nq ratōmbo & ideo p̄ ommbo eligēda.

HIc maiorē tñ euidētiā capitu Ca·xix· li p̄cedētis ē sciēdum· qꝺ amicicia que est bonoꝝ ad īuicē ꝑt̄ virtutē est optima & pfecta & p ose quēs eligēda q̄nq ratōmbo· scz ratōne expientie·supabundantie·cōtinētie·pmanētie ·efficiētie· Primo ratōne expientie·sic· Illa amicicia est optima & pfecta quā hō multō tēpe pbauit & in qua nullū minustuz inuenit & in qua omnia digna amicicie reperit·sed talis est amicicia bonoꝝ ꝑter virtutē·g̊ &c̄· Hec phūs ethico· libro vn̄·ca·m̄·que aūt ꝑt̄ delectabile &c̄·infra·ca·ibi·nō est em̄ facile nulli credere de eo q̄ in multo tempe ab ipo pbat? est & credē in his & nūq̄ vtiq̄ ministū facē & quecunq̄ alia in ea q̄ vt vere amicicia dignificant· In alijs aūt nihil prohibet talia fieri· Vnde anteq̄ aliqs in amicicia assumat multo tēpe debet experiri vel pbari & experimētū de ipo assumi·ex quo vere est effect? amic? non oportet iā de ipo experimentū assumere vt dicit alber ·vbi supra·libro·ix·ca·xij·vtrum aī ī bonis &c̄·ī q̄stione vtz ī īfortunijs aliqs īdigeat vel debeat cōfugē ad amicos·ī so·n̄·argu· Vbi sciendu q̄ aliquis potest experiri fidelitatem & bonitatē duobo modis·scz ex pte secreti·& ex pte obsequij· Primo ex pte secreti·vnde petr? blesensis ī libello de amicicia sic ait· Si fidē amici experiri volueris nō ei p? tui cordis archana cōmittas·sed aliqua exteriora etiā modica de quibo nō magnū emergat dispendiū si fuerit reuelata·& ea nihilomin? sub ea cautōne & adiuratōne terribili credas ac si obessent pdita ·tūc em̄ qui fidelis ē in minimo & ī maiore fidelis erit·& qui in modico iniqu? est & ī maiore iniqu? erit· Vbi glosa dicit·qui fidelis est in minimo id est ī pecunia eā paupibo dispēsando·& in maiori erit fidelis adherēs creatori·& cū eo spūs vn? est effect?·& q̄ ī minori iniqu? ē etiā ī maiori iniqu? erit id est q̄ bona tempalia que sunt minima non bñ dispensat etiā ī maiori iniqu? erit id est et̄noꝝ sibi gloriā de qua tumet euacuat·si em̄ nō diligit fratrem quē videt·deū quē non videt quō potest diligere! Decūdo bonitas amici pbat̄ ex pte obsequij· Nā volūtas sine ope est vana & ociosa & ideo ille est ver? & bon? amic? qui nō solū vult bona amico suo: sed qui vult & opat̄ bona amico suo & hoc gr̄a amici sui· Vnde grego·in ome·sic ait· Probatō dilectōnis exhibitō est operis· non sibi aliquis credat quicq̄d sibi anim? sine operis attestatōne rn̄derit· Et subdit de dilectōne cōditoris·mēs lingua & vita requirant̄·nūq̄ est amor dei ociosus·opat̄ em̄ magna si est·si aūt opari renuit amor non est· Decūdo amicicia bonoꝝ ē optima ratōne vehementie vel supabundantie·est em̄ bonoꝝ aīcicia maxīa·& hoc duplici ratōe·scz ex pte bonī & ex pte vīculi· Primo ex pte bonī quia bonū simpliciter & p se quod est bonū vtutis est maxime amabile·sed tales diligūt se ad īuicē· q̄a sūt bonī fm vtutem· g̊ &c̄· Decundo ex pte vinculi amoris· q̄a alie aīcicie nō oīo copulāt amicos ad inuicem·eoq̄ in alijs amicicijs nō coniungūt̄ amici ꝑter se sed ꝑter accidens·scz ꝑt̄ vtile vel delectabile· Hec phūs ethi·libro·vn̄·ca n̄·differūt aūt &c̄·infra·ca·ibi volētes aūt bona amicis illoꝝ grā maxīe amici· ꝑt̄ seipos em̄ fit seipos habent & nō fm accidens vt in alijs·& ibi dem q̄rto ca·quemadmodū aūt in virtutibo &c̄· īfra ca·ibi·maxime q̄dem igit̄ est amicicia q̄ bonoꝝ est·quemadmodū multociens dictū ē supra n̄·ca·vtz· Vbi sciendū qꝺ in amicicia optima & pfecta q̄lis est bonoꝝ amicicia p̄nt duo considerari·scz q̄ntitas amoris & ratio amandi ·Primo em̄ si considerat̄ q̄ntitas amoris·tūc amicicia bonoꝝ cum sit pfecta & maxima hz similitudinem cuiusdā supabundantie in amando ·Decundo si considētur ratō amandi non potest in amicicia bonoꝝ esse supabundātia· Cui? ratō est·q̄a cū bonī ament se ꝑter vtutem vl̄ fm vtutem nō cōuenit vel nō contingit vtutē & vtuosū ab alio virtuoso (qui rōne ordinat suos affect?) minus amari Hec b·t·ethi·libro·vn̄·ca·v· in seueris aūt & sembo &c̄·infra·capi·ibi·multis aūt amicū esse fm pfectā amicicia non ptingit·assimlat̄ em̄ supabundantie &c̄· Tercio amicicia bonoꝝ q̄ est ꝑter vtutez est optima & pfecta ratōne ptinentie·sic· Illa amicicia q̄ in se cōtinet & cōphendit ea q̄ sūt in alijs amicicijs est optima & pfecta·sed talis ē amicicia q̄ est ꝑter vtutē·eoq̄ illi qui sūt vtuosi sunt simpliciter bonī & vtiles & delectabiles sibi inuicē· g̊ &c̄· Hec ph̄? ethi·li·vn̄·ca·n̄·differūt aūt hec &c̄·ibi·& ē vtiq̄ simplicit̄ bon? & amico bonī em̄ & simplicit̄ bonī & vtiles & delectabiles sibi inuicē &c̄·& ibidē infra·ca·v·quemadmodū in virtutibo·infra·ca·ibi·bonus aūt homo ꝑter ambo hec· Quarto amicicia que est bonoꝝ ꝑt̄ vtutez est optima & pfecta rōne pmanentie·nā amicicie que sunt ꝑter vtile & delectabile cito dissoluūt̄ & transeūt· Cui? ratō est·quia quicquid fundat̄ sup id quod nō diu pmanet ipm facile solui t̄·sed vtile & delectabile nō diu pmanēt· g̊ &c̄ amicicia vero que est bonoꝝ ꝑter virtutē ītransmutabilis est· Hec phūs ibidē·n̄·capi·q̄ autez ꝑt̄ delectabile·īfra·ca·ibi·& sola bonoꝝ amicicia intransmutabilis est· Cui? ratio ē·q̄a amicicia bonoꝝ fundat̄ ī vtute·virt? aūt est q̄d mansiuū fm ph̄m ibidē· Et ideo cōcludit ph̄? ibidē·n̄· ca·differūt aī hec &c̄·īfra·ca·sic dicit·ideo talis amicicia māsiua ratōnabilit̄ est· Vbi sciendu q̄ in amicicia vera que est bonoꝝ ꝑt̄ virtutē sūt pncipalit̄ duo·scz ip̄ius fundamentum quod est vtus·& ratōne hui? fundamenti tal̄ amicicia est mansiua vtz·& ip̄i? nutrimētū qꝺ est delectatō in cōmuendo & coopando·& talis amicicia cessat

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

istis duobo cessantibo vtz ex supradictis. Hec alb t? ī questiombo ibidē. q. m. vtz seniū impediat amiciciā. in cor. q. Quinto amicicia bonoz ad īuicē ꝑt̄ vtutem est optima & pfecta ratōne efficientie sic. Illa amicicia est optima & pfecta q̄ efficit omnes act? amicicie vere. sed talis est amicicia bonoz ꝑt̄ vtutē. quod sic ꝓbo. Tria sunt spe cialit̄ opa amicicie vere. scz beniuolentia. bñficiē tia & cōcordia. sed hec tria pfecte sunt ī amicicia bonoz ꝑt̄ virtutem. qđ de singulis probo. Primo em̄ amicicia que est ꝑt̄ vtutē efficit mt̄ amicos beniuolentiā inquātū amic? q̄ est bonus simplicit̄ diligit & vult sibi maxīe & aīco suo vera bona scz bona vtutis que sunt vera hois bona: q̄a ſm pt̄e intellectiuā. ecōtrario prauus vult sibi bona apparentia sed realit̄ sibi ītilia & nociua. qualia sunt sensibilia bona. Secūdo talis amicicia q̄ē bonoz ꝑt̄ vtutē efficit bñficiētiā. nā voluntas bona que est in vtuosis amicis nō est vana. vñ omnis bon? vel vtuosus ad hoc mitit̄ vt oꝑet̄ bona que vult. nam boni hois est vt laboret ad pficiēdū bonū & non solū ad volendū. qđ q̄dē bonū vtuosus vult & opat̄ sibi & amico suo gra suiipi? id est gra intellectiue ptis que est p̄ncipalis ī homine. Ecōtra prau? & opat̄ sibi nociua & vitat sibi pficua. Tercio amicicia que est bonoz ꝑt̄ virtutē habet cōcordiā. eoq; amic? ꝑt̄ virtutē habet cōcordiā ad seipm & ad amicum. Primo dico q; virtuosus respectu suiipi? habet concordiā quo ad duo. scilicet quo ad conuictum & quo ad affectum. Primo habet cōcordiā respectu suiipi? quo ad conuictum. eoq; virtuosus maxime vult conuiuere sibiipi scz reuertēdo ad cor suum & secū meditando. hec em̄ facit delectabilit̄. quod tali ratōne oñdo. Quicunq; sibi delectabilit̄ conuiuit vult sibi cōuiuere & secum cōmorari redeūdo ad cor suum & meditando de seipo. sed iust? & vtuosus hoc delectabilit̄ facit. quod patet. q̄a vtuosus in suis ꝑteritis p̄ntibo & futuris delectat̄. qđ de singulis ꝓbo. Primo em̄ vtuosus ad cor suum redeūdo & de seipo meditādo delectat̄ ī seipo q̄ntum ad memoriaz ꝑteritoz. q̄a memoria ꝑteritoz bonoz que opat? est est sibi delectabilis. Secdo delectat̄ q̄ntū ad spem futuroz. q̄a habz spem bn opādi in futuro q̄ est multū delectabilis. Tercō delectat̄ ī seipo q̄ntū ad noticiā vel p̄sentiū intelligentiā. eoq; mēs sua est ꝑna & abundat cōsideratōmbo & cōtemplatiombo veris & vtilibo ī q̄bo multū delectat̄. Secūdo vtuosus habet cōcordiaz ī seipo quo ad affectū. q̄a ipe maxīe ꝟsentit sibiipi. puta quo ad gaudiū vel tristiciā. eoq; idē ē sibi triste & delectabile q̄ntū ad pt̄e sensitiuā & intellectiuā. Cui? ratō est. q̄a in vtuoso ps sensitiua adeo est ratōi subiecta q; seq̄t̄ motū ratōis vel saltē ñ vehemēt̄ remitit. ñ ei vtuosus ducit̄ a passiōibo sensitiue ptis vt postea passiōe cessante pemiteat de eo qđ iā fecit ꝟtra rōnē. sed q̄a sp ſm rationem agit & nō de facili pemitet. & ita maxīe cordat & ꝟsentit sibiipi. Si aī hāc rōnē breui? vis adducē & formare dicas q; vtuosus maxime cōcordat & ꝟsentit sibiipi. & hoc ꝓbo duplici rōne Pria ē talis. Ille in q̄ pars sensitiua obedit rōi vel ex toto nō resistit q̄ ad gaudiū & tristiciā sūt maxīe sibiipi ꝟsentit. sed vtuosus ē talis. q̄ &c̄. Secūda rō est talis. Ille q̄ ē impemitibilis sibiipi ꝟsentit. sed vtuosus est tal'. q̄ &c̄. eoq; sp mq̄ntū vtuosus ſm rōnē agit. & ideo nō vincit̄ passione ita q; postea cessante passiōe pemiteat. q̄ vtuosus maxime sibiipi cōsentit. Secūdo vtuosus ad suū amicū habz hec tria. scz beniuolentiā. bñficientiā & cordiā. qđ tali rōne oñdo. Virtuosus se habz ad amicū suū sicut ad seipm. eoq; affect? ei? ſm affectū amici est q̄si ali? vel alter ipe. q̄ scz homo vtuosus afficit̄ ad amicū suū sicut ad seipm. sed vtuosus habz ad seipm hec tria. scz beniuolētiā. bñficiētiā & cordiā. q̄ etiā ad suū amicū. Prau? aī p oppositū his tribo caret. Re. sup̄. ŋ. ca. de amicicia q̄ē int̄ p̄uos. Spealit̄ aī p̄uis nō ꝟuemit act? tercī amicicie q̄ē cordia respectu suiipoz scz quo ad conuictus. eoq; mali nō p̄nt nec volūt sibiipis cōuiuē redeūtes ad cor suū. qđ tali ratōne oñdo. Quicūq; habz memoriā de multis malis p̄teritis a se factis & habz etiā spem id ē ꝑpositū ī futuz talia cōmittendi nō delectabiliter cōmorat̄ secū vel sol? rediēs ad cor suū. sed omnis prau? ē huiusmodi. qđ patet. q̄a prauī cū stant secū soli cogitando de seipis recordāt̄ multoz maloz & q̄uiū q̄ in ꝑterito ꝟmiserūt & p̄sumūt se similia ī futuz facturos qđ est eis doloroſū multū. & ideo q̄rūt alios cū q̄bo cōuersant̄. nō q̄dē ex hoc q; prauī in cōuictu & cōsensu alioz delectent̄ vt faciūt ꝟtuosi. sed ideo q̄rūt alios cū quibo sint vt ꝑ hoc obliuiscant̄ suiipoz puta maloz q̄ cōmiserūt. q̄a cū prauī nihil amabile inuemāt in seipis neq; ī ꝑterito neq; ī p̄nti neq; in futuro nō ē eis amabile ad seipsos id est ad cor suum redire. & ideo non p̄nt ꝟuiuē sibiipis neq; secum manere. Hec pbus ethi. li. ix. ca. mj. amicabilia aī &c̄. & infra. ad aīcū aī &c̄. & b. t. ī scrip. & alber. in cōmēto ibidē

Nota q̄d est amor. & q; appetit? est triplex.

Amor

Circa amorē Ca. j.

In generali considerāda sūt p̄ncipaliter tria. scz diffinitō. diuisio. comparatio.

Primo considerāda est amoris diffinitio. scilicet quid sit amor in generali Cū em̄ amor habeat esse in appetitu amor dr̄ illd qđ est p̄ncipiū quo appetit? tēdit ad finē. i. ī bonū amatum. vt verbigra ī q̄libet appetitu. Est em̄ triplex appetit?. scz natural'. sensibil' & rōnalis. Prī? appetit? ē ifim? & ipfectissim? scz naturał. eoq; appetit? natural' itēdēdo ī finē ñ ꝟsequit̄ ꝑā apphēsionē vel cognitōnē finis sed alteri?.

Et talis appetit? nihil aliud est ꝙ inclinatō naturalis sibi cōuenientes · que ꝙdē inclinatō est in rebus naturalibus · nā res omnes naturales appetūt qđ eis cōuenit id est inclinant ī hoc qđ eis cōueīt fm suā naturā · nō p apphēsionē ꝓpaz · sed p apphensionē instituētis naturā · vt verbigra · Dic sagitta ferat in signū nō ꝓpria cogitōne sed vtute sagittātis & eā dirigētis in signū · Vñ phs dicit in · phico · ꝙ op? nature est op? itelligētie · & tūc in appetitu naturali cōnaturalitas que est ꝓncipium mot? appetit? tendētis in id qđ est sibi cōueniens pt dici amor naturalis · vt verbigra · Grauitas p quā corp? graue habet cōnaturalitatē tendēdi ad mediū locū id est ad inferi? potest dici amor naturalis · Et hoc modo loqt bea · aug? · xm · libro cōfessionū dicēs · Ponderibo suis agunt oia & loca sua petunt · Et subdit ibidē immediate · Amor me? pond? meum eo feror quocunq feror · ¶ Secūd? appetit? est medi? supra naturalē scz sensitiu? · & talis seqt cognitōnem appetētis sed ex necessitate nō ex iudicō libero vel ex libera electōne · & tūc ipa cōplacētia boni sensibilis p quaz appetit? sensitiu? ꝓportōnat & fert in bonū sensibile dr amor sensitiu? vel sensibilis · ¶ Tercius appetit? est suprem? scz appetit? intellectiu? vl rational cōsequēs apphēsionē ipi? appetentis fm liberū iudiciū · est em cū ꝓpa cognitōne & cū libera electōne · & talis appetit? dr volūtas · vn talis cōplacentia boni intelligibilis dr amor intellectiuus seu rationalis · ꝙ quidē amor ptinēs ad appetitum intellectiuū est pfect? & vocat dilectō · mqntum libera electōne discernit quid sit amandū · Prima ꝙ immutatō appetit? ab appetibili vocat amor ꝙ nihil aliud est ꝙ complacentia appetibilis · & ex hac cōplacētia seqt mot? appetentis qui est desiderium · & vltimo quies in appetibili que est gaudium vt vbi fuit ꝓncipiū mot? ibi sit finis · Nam ꝓmo appetibile mouet appetitū · & appetit? tēdit in appetibile vt ibi quiescat · nā appetitiu? mot? circulo agit vt dr in · m · de aīa · Hec · b · t · m · scri · sen · di · xxvij · q · j · arti · ij · in cor · q · & ibidē · q · ij · ā ti · j · ī cor · q · Et iterꝙ bea · tho · ī scrip · quod fecit sup dyonisium de diui · no · quarto ca ·

¶ De diuisione vel gradibo amoris · ¶ Ca · ij ·

Secundo ꝓncipalit circa amorē cōsiderāda est diuisio · Cum em amor subiectiue sit in aliquo appetitu & obiectiue sit boni : quot sunt varietates vel grad? appetituū & bonorū tot erūt grad? appetit? vel varietates amorꝙ · Sunt em quinq gd? appetit? · scz diuin? · angelic? · human? · sensibil & naturalis · Prio em ī deo est appetit? volūtari? tm · ꝙa ipe determinat oia & non determinatur ab aliquo · Secūdo in angelis est appetit? volūtari? & naturalis · volūtari? ꝙdē mqntū angel? qdā libere vult · naturalis aūt mqntū angelus determinat a deo ad aliquid volendū naturaliter · Tercio in homine est appetit? volūtarius cū animali & naturali · mqntū homo ī quedā inclinat appetitu intellectuali ex libera voluntate · in quedā appetitu sensibili qui est determinati obiecti · in quedā vero appetitu naturali · Quarto ī aīali ē appetitus sensibilis cū naturali · nā aīal qdā appetit appetitu sensitiuo ad que non sufficit inclinatō naturalis · & quedā appetitu naturali · Quinto appetitus naturalis est ī ommibus potentijs anime & in ommibus rebus naturalibus · Re · supra · ca · pcedenti de huiusmodi appetitibus · Similiter ꝙnꝙ sunt gradus vel varietates amorꝙ vt dicit dyonsi? ꝙrto ca · de diui · no · scz amor diuin? · angelic? · intellectualis · animalis & naturalis · ita ꝙ ꝙlibet amor suo appetitui correspondet · Hec · beat · nj · scrip · sen · di · xxvij · q · j · ati · ij · ī so · j · ij · nj · argu · p totū · ¶ Secūdo amor variat vel distinguit ex parte bonī · Bonū aūt dicit esse aliqd generaliter duobus modis · s · bonū subsistēs & bonū inherēs vl inexistēs · Et quia amare ē velle bonū alicui · amoris motus tendit in duo · s · in illum cui vult bonū & ī bonū quod quis vult sibi vel alicui Verbigra de his duobus · Prio em cū aliqs amat aliquem tunc diligit eū ratōne boni subsistentis · & tunc vere & ꝓprie amat eū · ꝙa simpliciter & p se amat & nō propter aliud · & talis vocat amor amicicie vel benivolentie · Secundo cū quis amat aliqd alicui vel sibi tūc dicit amare ratōne alicui? bonī inherētis & nō p se · Verbigra · sicut dicimur amare vinū · nō ꝓpter substantiā vini vt ei bene sit · sed vt p vinū bene sit nobis · vel inqntū delectamur in eius sapore · vel inqntū sustentamur ei? humore · & simile ē in omni alio bono vtili vel delectabili · Ita ꝙ illū amam? amore amicicie cui aliqđ bonū volum? · illud vero bonū amam? amore ocupiscentie · qđ nobis vel alij volum? · ¶ Vbi circa istū duplicē amorē nota tres dras · Prima ē ꝙ amor amicicie quo amat aliquid vt ei sit bonū est amor simplex & ideo pmanet · amor aūt concupiscentie quo amat aliquid vt sit bonū alteri? ē amor fm quid · & ideo deficit deficiēte cōseruante · s · vtili vel delectabili · Secūda dra est · ꝙa amore concupiscentie amāt se boni & mali · amore aūt amicicie non nisi boni vtz supra de amicicia · Tercia est · ꝙa amor amicicie est pri? siue prior amore cōcupiscētie · qđ patet · ꝙa hoc ipm qđ amam? vt alicui bene sit includit in amore illius quē amam? vt ei bene sit · Hec · bea · t · prima · scde · q · xxvj arti · mj · in cor · q · & ī solu · āgu · & iterū ī scrip · qđ fecit sup dyonisiū de diui · no · quāto ca · Re · infra · bonū & infra · honestum ·

¶ Quomodo amor se habet ad quatuor · s · ad odiū desideriū &c̄ · ¶ Ca · nj ·

Tercō pricipalit circa amorē cōsiderāda ē comparatō · Nam si amor ad hec quatuor comparet · s · ad odiū · desideriū · dilectōnem & cognitōnem est vehementior fortior dignior & qdāmodo nobilior vel pfectior istis · qđ de

singulis ꝓbo · ¶ Primo em̃ amor est vehemẽtior desiderio · qđ tali ratõne oñdo · Maior est q̃es ī fine vel in bono q̃ motꝰ in finem vel in bonũ · eoq̃ motus in finẽ non est nisi ꝓpt̃ quietem in fine · & ꝓpter quod vnũqđq̃ tale illud magis · sed ꝓpter desideriũ volũtas tẽdit in finẽ · ꝑ amorem aũt volũtas quiescit in fine · g̃ amor vehementior est & nobilior desiderio sicut quies motu qui indigẽtiaz bonⁱ semp importat · Hec bea · tho · m̄ · scrip · sen · di xxj · arti · m̄ · in solu · ꝑmi argu · ¶ Secũdo dico q̃ amor compatꝰ odio est fortior odio · qđ dupliciť ꝓbo · scz autoritate & rõne · Primo autorita te beati dyonisij · sic · Amor & odiũ dr̃nt fm dr̃az bonⁱ & mali · q̃a amor non est nisi bonⁱ & odiũ nõ est nisi mali · sed bonũ fortiꝰ est q̃ malũ · q̃a malũ nõ agit nisi ī vtute bonⁱ · vt dyonisiꝰ dicit q̃rto ca · de dinⁱ · no · g̃ &c̃ · Secũdo hoc idẽ ꝓbo ratõne sic · Causa semp est fortior suo effectu · sed omne odiũ ex aliq̃ amore ꝓcedit sicut ex causa sua · vt sequẽti ca · patebit · g̃ &c̃ · Sed tñ odiuz aliq̃n videť fortiꝰ amore · & hoc duplici ratõne · q̃a odiũ est magis sensibile · & quia non comparať ad sibi ꝓportõnabile · Prima ratõ quare odiũ fortiꝰ videť amore est · quia odiũ est magis sensibile q̃ sit amor · Cuius ratio est quia ꝓceptio sensus cõsistit in quadam actuali immutatione · vnde posꝰ tq̃ aliquid immutatũ est & q̃si ouersum ī naturã nõ ita sentiť sicut qñ est in ipo immutari · Sicut patet ꝑ exemplũ de calore febris · nam calor febris ethice q̃ꝫ sit maior calore terciane · non tñ ita sentiť sicut calor terciane · eoq̃ calor ethice iam est q̃si ī naturã cõuersus · Simile est de amore · q̃a magis sentiť in absentia amati q̃ ī pñtia · & hoc est ratõne indigẽtie · sic̃ aug⁹ · dicit · x · de trinitate · q̃ amor non ita sentiť si non ꝓdit eũ indigentia · & ꝓpt̃ hoc repugnãtia ei⁹ qđ odiť sensibilius ꝓcipiť q̃ ouenientia ei⁹ qđ amať · Secũda ratio est · quia non cõpať ad sibi ꝓportionabile · naz magis ꝓcipiť odium maioris mali & magis mouet q̃ odiuz minoris bonⁱ · Vnde aug⁹ · dicit ī li · lxxxiij q · Nemo est qui nõ magis doloreꝫ fugiat q̃ appetat voluptatẽ · Cuius ratio est · q̃a amor voluptatis est minor q̃ timor cõseruatõis suiipi⁹ cui rñdet fuga doloris · & ido magis odiť & fugiť dolor q̃ ameť voluptas · Hec · bea · tho · ꝑma · scde · q · xxix · arti · m̄ · ī cor · q · ꝑ totũ · ¶ Tercõ amor ẽ aliq̃liter dignior dilectõne · qđ dupliciť probo · scz autoritate & ratione · Primo autoritate bea · dyoni · q̃rto ca · de dinⁱ · no · fic dicẽtis · Quibusdã sãctoꝝ visuz est dinⁱm⁹ esse nomen amoris q̃ nomen dilectionis · Secũdo hoc idẽ probo ratione · q̃a dilectio ꝑ supponit iudiciũ rationis · & ideo est ī sola natura rationali · vñ dilectio vocať inq̃ntũ libera electõe discernit q̃d fit amãdũ · Ita q̃ dilectio dicit electõ nẽ amati ex multis · amor vero fm q̃ est in appetitu sensitiuo q̃ndam passionẽ vel ĩmutatõnẽ ĩportat · q̃a ꝑma ĩmutatio appetitꝰ q̃ fit ab appetibili scz complacentia appetibilis vocať amor · Magis aũt potest homo ī deũ tendẽ ꝑ amorẽ passiue quo dãmõ ab ipo deo attract⁹ q̃ ad deũ ratõ ꝓpria ducere possit: qđ ptinet ad ratõnem dilectõis · & ꝓpter hoc dinⁱm⁹ est amor q̃ dilectõ · sicut patz · Hec bea · tho · ꝑma · scde · q · xxvj · arti · m̄ · ī solu · m̄ · argu · ¶ Quarto dico q̃ amor aliquo modo est nobilior vel pfectior cognitõne · aliq̃ vero mõ ecõuerso

¶ Vbi nota q̃ rerũ cognoscibiliũ & amabiliũ q̃dã sũt supra animã & quedã sũt ĩfra aĩaz · illaꝝ rerũ q̃ sunt supra animã est nobilior & altior & ꝑfectior dilectio q̃ cognitio · illarũ vero reꝝ que sũt infra animã potior vel nobilior est cognitõ q̃ dilectio · Cuius ratio est · q̃a cognitõ habeť de rebꝰ fm q̃ res sunt ī cognoscente · amor aũt rei ẽ fm q̃ voluntas ferť ī res fm q̃ res sunt in seipis · vñ q̃a res sup̃ aĩaz pfectioni mõ & nobilioni sũt ī seipis q̃ sint in intellectu in quo nõ sunt nisi ꝑ eaꝝ similitudinẽ · Res vero inferiores sũt ecõuerso scz in intellectu nobilioni modo q̃ ī seipis · eoq̃ ī se hñt esse materiale · ī intellectu vero hñt esse immateriale vel spũale · ideo amor superioꝝ ẽ nobilior q̃ eaꝝ cognitio · ecõuerso cognitio inferiorũ est nobilior q̃ amor earũ · vñ melior est amor dei q̃ cognitio dei · ecõtrario aũt melior est cognitio reꝝ corpaliũ q̃ amor eaꝝ · ¶ Sed contra · videť q̃ cognitõ dei sit melior q̃ amor dei tali ratõne · Premiũ est pstanti⁹ & nobili⁹ merito · sed cognitio ẽ pmiũ amoris · ita dr̃ ioh̃ · xiiij · q̃ diligit me diliget̃ a pre · & diligã eũ & manifestabo ei meipm · g̃ &c̃ · Rñdeo duobꝰ modis · Primo q̃ in via melior ẽ amor dei q̃ cognitio dei · tum q̃a amor dei habz rõnem meriti nõ aũt cognitio · tum q̃a cognitio dei ī via euacuať ꝓpter hoc q̃ habeť mediatibꝰ creaturis · amor aũt dei nunq̃ euacuať · q̃a caritas nũq̃ excidit vt dr̃ pme ad chor · xiij · imo pficiť · tuz quia in via deus immediate amať · nõ aũt immediate cognoscit · tũ quia amor pertingit vsq̃ ad intima non aũt cognitio · Vnde hugo de sancto victore super illo dyonisij · vij · capi · de dinⁱs nominꝫ · mobile & acutum dicit · q̃ dilectio supereminet scientie · & maior est dilectio q̃ intelligentia · plus enim diligiť q̃ intelligiť · & intrat dilectõ vbi scientia foris stat · Secdo modo respõdeo & dico · q̃ in patria visio dei non erit sine amore ī ꝑmio · sic̃ nec in via amor fuit sine cognitione in merito · tñ premium magis attribuiť cognitioni ī patria · meritũ aũt magis attribuiť amori in via · Cuius ratõ est · quia premium est non fm operationem · sed fm receptionem qua aliquis in seipso perficitur · meritũ aũt est fm opationẽ qua aliquis in remuneratorem se extendit & ei se ꝺiũgit · Hec bea · tho tercio scripto sententiaꝝ · distin · xxj · arti · q̃rto in solutione primi argumenti ·

¶ Q amor est prior q̃tuor affectionibꝰ anime seu passionibꝰ ¶ Ca · mj ·

AMor in gèrali. Post p̃dicta circa amorem in generali cõsideãda sũt tria. scz p̃oritas in essendo. generalitas in agẽdo. causalitas in peccãdo. Nã amor p̃ponit affectibꝰ. attẽdit in actibꝰ. ascribit vel attribuit crimibꝰ. ¶ Primo circa amorẽ in generali cõsideãda ẽ p̃oritas in essendo. Cũ em̃ sint q̃tuor p̃ncipales passiones appetit? ocupiscibilis vt dicit boeci? in libro de ꝺsolatõne enumerãs eas. Viue si vis tramite recto gaudia pelle. Pelle timorẽ. spemq; fugato. nec dolor assit. Que ab inuicẽ distinguũt ꝑm dr̃az bom̃ & mali p̃ntis & futuri. Ita q; gaudiũ est de bono p̃nti. dolor vel tristicia de malo p̃nti. spes de bono futuro. timor de malo futuro. Amor est prima causa istaꝝ cõtrariaꝝ passionũ. qꝺ triplicit̃ ꝓ bo scz autoritate. rõne. inductione. ¶ Primo autoritate augu. xm̃j. de ciui. dei dicẽtis. q; omnes aĩe passiones p̃dicte ex amore causant̃. vñ subdit Amor em̃ inbiãs hr̃e qꝺ amat̃ cupiditas ẽ. idem aũt hñs eoq; fruens leticia. fugiens qꝺ aduersat̃ timor. ideo si acciderit vt sentiat̃ tristicia. ¶ Secũdo ꝓbo hoc idẽ ratione. sic. Causa est prior suo effectu. sed amor est causa p̃dictaꝝ affectõnũ. qꝺ tali ratõne cõndo. Omne qꝺ tendit in finẽ debz hr̃e tria. s. ꝓportõnẽ. inclinatõnẽ quietatõnẽ in fine. oportet em̃ q; tẽdens in finem ꝓportionet̃ fini. moueat̃ ad finẽ. quiet̃ in fine. quoꝝ p̃mũ est causa alioꝝ. vt verbigr̃a. Primo em̃ ꝓportio appetit? ad bonũ est amor qui nihil aliud est q̃ cõplacẽtia bom̃. Secũdo mot? vel inclinatio appetit? ad bonũ est cõcupiscẽtia vel desideriũ. Tercio quietatio appetit? in bono est gaudium vel delectatio vñ amor p̃cedit hec omnia tãq; causa ipoꝝ. Hec beatho. p̃ma. scꝺe. q. xxv. arti. ij. argu. cõtra & in cor q. ¶ Tercio q; amor omniũ istaꝝ affectõnum sit causa ꝓbo inductõne p singulas discurrẽdo. Est em̃ causa gaudij. doloris. spei. timoris. ¶ Primo em̃ amor ẽ causa gaudij. & hoc ꝓt̃ tres rationes s. ꝓpter beniuolentiam. p̃ntiam. inhẽntiã. Prima ratõ ẽ ꝓt̃ beniuolẽtiã. Nã amare est bene velle. vnde ex hoc q; aliquis diligit amicũ suũ: gaudet de eo ꝑspere se hñte. ¶ Secũda ratio ẽ ꝓpter bom̃ p̃ntiam. ex hoc em̃ q; diligo bonum q̃ habeo sequit̃ q; gaudeã de ipo. ¶ Tercia ratõ ẽ ꝓt̃ bom̃ inhereñtiã. ex hoc em̃ q; amico inest bonũ gaudiũ de ipo generat̃. Et quia ei? dẽ rõnis ẽ gaudẽ de aliq̃ bono & ꝺtristari de eis q̃ ei repugnãt. ¶ Ideo ecõtrario scꝺo amor ẽ cã doloris vel tristicie ꝓt̃ tres rõnes. Prĩa ẽ ꝓt̃ mali p̃ntiã. Sic̃ em̃ amor bom̃ causat delectatõnẽ vel gaudiũ ꝓt̃ ei? p̃ntiã. ita amor bom̃ est causa tristicie ꝓt̃ ei? scz bom̃ absentiã. nã gaudiũ & tristicia delectatõ & dolor ei cõtrari? respiciũt idẽ sub cõtraria rõne ¶ Scꝺa ratio ẽ ꝓt̃ bom̃ absentiã. Sic em̃ bonũ ꝓt̃ p̃ntiã ipi? delectat. sic ꝓt̃ absentiã ipi? ꝺtristat. ¶ Tercia ratio ẽ ꝓt̃ bom̃ amici carẽtiã. Sic̃ em̃ bonũ alteri? nos delectat ex eo q; eũ amam? sic ex eo q; ille cui bonũ volumus suo bono p̃uatur aut aliquo mõ depm̃it̃ tristamur. Hec b. t. scꝺa. ij. q. xxvm̃j. arti. j. i cor. q. ¶ Tercio amor ẽ causa spei. Vbi nota q; spes respicit duo. s. bonũ qꝺ speram? & illũ ꝑ quẽ consequi speram? Primo em̃ mq̃ntũ spes respicit bonum quod speramus. tunc amor est causa spei. eoq; spes nõ ẽ nisi de bono desiderato & amato. Secundo mq̃ntũ spes respicit illũ ꝑ quem bonũ cõsequi speram? eoq; ad illud bonũ consequendũ nõ attingimus virtute nostra tunc spes causat amorẽ illius a quo bonũ hr̃e speramus. & nõ amor spem. quod patz. q̃a ex hoc q; ꝑ aliquẽ speram? nobis p̃uenire bona mouemur in ip̃m sicut in bonũ nostrũ. & sic incipim? ipsum amare. ex hoc aũt q; amam? aliquẽ non speram? de eo nisi ꝑ accidens mq̃ntũ credim? nos redamari ab ipo. vñ tũc amari ab aliquo facit nos sperare de eo. sed amor eius scz amor quẽ habem? ad aliquẽ causat̃ ex spe quã de eo habem? Hec. b. t ꝓma. scꝺe. q. xl. arti. vij. in cor. q. ꝑ totũ. ¶ Quarto amor ꝑ se ẽ causa timoris. quod triplicit̃ ꝓbo scz autoritate. ratõne & similitudine. Primo autoritate augu. i li. lxxxm̃j. q. sic dicẽtis. Nulli dubiũ ẽ nõ aliã esse metuendi causã nisi ne id qꝺ amam? aut adeptũ amittam? aut nõ adipiscamur speratũ. g̃ omnis timor causat̃ ex hoc q; aliq̃d amam? ¶ Secũdo hoc idẽ ꝓbo rõne. sic. Ex hoc em̃ q; aliq̃s amat bonũ aliqꝺ seq̃t̃ q; timeat omne ꝓuatiuũ illi? bom̃ tanq̃ malũ. ¶ Tercõ ꝓbo hoc idem similitudine homicidij. vñ aug?. in libro de libero arbitrio sic ait. Nã qui metuẽs hominẽ occidit amat vtiq; sine metu viuẽ. Et sic patz q; ꝑ se timor nascit̃ ex amore. secũdario vero timor respicit ad id ꝑ quod ꝓuenit tale malũ. & ꝑ accidẽs q̃nq; timor inducit amorẽ. mq̃ntũ scz hõ q̃ timet puniri a deo ꝺuat mandata eius & sic incipit sperare de deo & spes introducit amorẽ vtz sup̃. g̃ &c̃ Vnde hoc modo loquendo aug?. sup̃ canonicã io hãnis dicit q; timor introducit amorẽ caritatis. Hec bea. tho. p̃ma. scꝺe. q. xlm̃j. arti. j. argu. cõtra & in cor. q. & in solu. p̃mi argu. ibidem.

¶ Q; omne agens ex aliquo amore agit ¶ Ca. v

Secũdo circa amorem cõsideranda est generalitas in agendo. Nam omne agens quodcũq; sit quicq̃d agit ex aliquo amore agit. quod triplicit̃ ꝓbo. scz autoritate. rõne & distinctõne ¶ Primo autoritate dyonisij. mi. ca de diui. no. sic dicentis. Omnia volũt & faciũt q̃cunq; volũt & faciũt pulcrũ & bonũ desiderãtia. id est ꝓpter amorẽ & desideriũ pulcri & bom̃. Et iterũ. ꝓt̃ amorẽ bom̃ omnia agũt quecũq; agunt ibidẽ. ¶ Secũdo ꝓbo hoc idem ratõne sic. Oñe agens agit ꝓpter finem aliquẽ. finis aũt ẽ bonũ desideratũ & amatũ vnicuiq; g̃ omnia ex aliquo amore agũt. Secundo hoc idem probo alia rõne sic. Eiusdẽ rõnis ẽ fugere malũ & appetere bonũ. sic̃ eiusdẽ rõnis ẽ descendere deorsũ & moueri deorsũ

sed ommia etiã mali iũemũt malũ fugẽ · qđ patz · quia ommia agẽtia q̃ntũ habẽt de virtute tãtũ resistũt corruptõi que apprehẽdit vt malũ vniuscuiusq rei · g̃ omĩa que agũt aliqđ agũt amore alicui? rei · ¶ Tercio hoc idẽ pbo sufficienti distinctõne vel diuisione · sic · Omẽ agẽs agit fm nature vel forme cõdicionem · sed in omni agẽte est amor intellectualis vel rõnalis vel aĩalis · g̃ omne agẽs agit ex aliquo amore alicui? boni · ¶ Sed forte argues in oppositũ scilicet q̃ agens nõ agat omĩa ex amore q̃tuor rationibo · ¶ Prima talis est · Sibõ agit omĩa ex amore · g̃ alie affectiones vel passiones appetitiue ptis (deq̃bo ptz capi · p̃cedenti) erũt supflue · Rñdeo & dico q̃ omnes anime passiones ex amore causanť vtz ca · precedenti · vnde omnis actio que pcedit ex quacunq̃ passione pcedit ex amore sicut ex pma causa · & ido ñ supfluũt alie passiones q̃ sunt cause ap̃ique · ¶ Secunda ratio ad idem est talis · Nihil causať simul a contrarijs causis · sed quedam fiunt ex odio · g̃ non fiunt ex amore · Respondeo & dico q̃ odium etiã ex amore causať · & ideo qđ fit ex odio fit etiam ex amore · q̃ aũt amor sit causa odij pbo duplicit̃ ¶ Primo autoritate augu · xmj de ciuitate dei sic dicentis · Omnes affectiones ex amore causanť · vt patet supra · ca · precedenti · sed odiũ est q̃dã affectio anime · g̃ &c̃ · ¶ Secũdo pbo hoc idẽ ratione · sic · Euidẽ rõms est q̃ aliqđ amet̃ & ei? contrarium odiať · sed amor est boni · g̃ amor est causa q̃ ei? otrariũ malũ videlicet odiať · ¶ Tercia ratio est talis · Multi agunt ap̃ turpe & malum sicut homicide & formicarij · g̃ non oĩa agũt ex amore pulcri & boni · Respõdeo & dico q̃ tales mouenť ĩ suis opibo ab aliq̃ qđ habet similitudinem p̃mi pulcri & p̃mi boni · appetit emĩ formicator delectationẽ · q̃ vere & maxime est in deo · ¶ Quarta ratio talis est · ph̃? dicit p̃mo ethi · q̃ mľti sunt sciẽtes & cõtraria agentes · aut igit̃ sciẽtia eoꝝ est recta aut opatio · sed cõstat q̃ sciẽtia recta est · g̃ opatõ erit nõ recta · g̃ opanť tales otra illud qđ p sciẽtiã sciũt pulcrũ & bonũ · & sic nõ operať rõne alicui? boni & pulcri · Rñdeo & dico q̃ tales q̃mis sciãt fm scĩã rectã illđ qđ agũt eẽ malũ & turpe in generali · tñ p aliq̃ passionẽ apphẽdũt illud vt tũc bonũ sibi · & ideo mouẽť & agũt ap̃ similitudinẽ p̃mi pulcri & p̃mi boni · Dec · b · t p̃ma scđe · q · xxvij · arti · vj · vtrũ omne agens agat oĩa ex amore argu · cõtra & ĩ cor · q · & ĩ solutriũ argu · & ibidẽ · q · xxix · arti · ij · vtrũ amor sit causa odij argu · cõtra & ĩ solu · ij · argu · Et iterũ alb̃ · ĩ q̃stiombo quas fecit sup scriptũ sup dyo · mj · ca · de diuĩ · no · vtrũ oĩa agãt amore boni & pulcri ĩ solu · duoꝝ argu · Re · ifra · bonũ ĩ cõmuni

¶ Q̃ amor sui inordinať qui ẽ cõtra deũ ẽ causa ommis peccati · ¶ Ca · vj

Tercio circa amorẽ cõsideranda est ap̃rietas vel causalitas in peccando · Nã amor sui aliquo modo est causa ommis peccati · ¶ Vbi sciendũ q̃ amor sui est duplex · scz ordinať & inordinať · ¶ Primo emĩ amor sui ordinať ẽ amor rationalis & naturalis · scz cũ quis vult sibi bonũ quod sibi congruit · & talis amor est debit? · vnde & p̃cipiť homini vt diligat suũ p̃ximũ sic̃ seip̃m luce · x · Ratõ aũt naturalis hui? ẽ · q̃a amicabilia id ẽ opa amicicie q̃bo aliq̃s ad amicos vtiť videť pcessisse ex his que sũt hominis ad seip̃m · sic emĩ videť vn? homo esse alteri amicus si eadẽ agit ad amicũ que ageret ad seip̃m · vt dicit ph̃us ethi · li ij · amicabilia aũt &c̃ · & bea · tho · in scrip · ibidẽ · ¶ Secũdo amor sui est inordinať & talis ẽ venialis vel mortalis · ¶ Primo ẽ amor sui inordinať scz dum aliquis seip̃m minus diligit tñ citra deũ · & tunc est venialis & stat simul cũ caritate · vñ nõ est causa ommis peccati · ¶ Secũdo est amor sui inordinať q̃ ẽ contra deũ · & talis nõ potest esse simul cum caritate · eoq̃ pducit vsq̃ ad contemptum dei · & ideo talis amor sui ẽ causa p̃ma ommis peccati · non aũt causa propinqua · hoc aũt dupliciter p̃bo · Primo autoritate augu · sup p̃s · xmj · sic dicentis · Duas ciuitates duo faciũt amores · ciuitatẽ irľm facit amor dei vsq̃ ad otemptũ sui : ciuitatẽ babilonis facit amor sui vsq̃ ad cõtemptũ dei · Et subdit · interroget igit̃ se q̃sq̃ quid amet & inuenet vnde sit ciuis · otempt? aũt dei ẽ causa ommis peccati · g̃ amor sui est huiusmodi · ¶ Secũdo hoc idẽ p̃bo ratõne sic · Propria & p se causa peccati est accipienda ex pte cõuersionis ad cõmutabile bonũ · ex quo verbo talem rõnem formo · Inordinatus appetit? alicui? boni tempalis ẽ causa ommis actus peccati · sed talis appetitus inordinat? pcedit ex hoc q̃ aliquis inordinate amat seip̃m g̃ amor sui inordinatus est causa ommis peccati · ¶ Sed forte argues ĩ oppositũ & dices q̃ q̃tuor sũt q̃ videnť esse causa ommis peccati · scz concupiscentia · amicicia aliena · supbia & auaricia & nõ amor sui · ¶ Primo emĩ concupia videť esse causa ommis peccati · qđ pbo · q̃a sup illo verbo apo · ad roma · vij · occasione accepta peccatũ p mandatũ opatũ est in me omnem concupiam dicit glo · augu · Omne emĩ peccatũ ex concupia anime fit excitata a fomite · Rñdeo & dico q̃ concupia qua aliquis appetit sibi bonũ reducit̃ ad amorẽ sui inordinatũ sicut ad causam vtz rõne p̃dicta · ¶ Secũdo amicicia aliena & nõ ap̃ria videť esse causa ommis peccati · quod patet · q̃a sicut homo q̃nq̃ peccat ap̃ter inordinatũ amorem sui · ita interdũ peccat ap̃ter amorẽ inordinatũ proximi · g̃ amor sui non est causa ommis peccati · Rñdeo & dico q̃ amic? est q̃si alter ipe · & ideo qui peccat ap̃ amorem p̃ximi videť propter amorem sui peccare · ¶ Tercio argues cõtra de timore · q̃a sup illo verbo p̃s · icẽsa igni & suffossa dicit aug? · q̃ omne pcm̃ pcedit vel ex amore male inflamãte vel ex timore male humiliãte · g̃ amor sui nõ ẽ causa oĩs pcti

Rñdeo & dico ꝙ peccatū qđ cõmittit ex timore male humiliãte reducit sicut ad causã ad peccatū quod cõmittit ex amore male accedente · sicut timor nascit ex amore · Vnde sicut appetit? mordimat? alic? boni tempalis ꝓcedit ex mordimato amore sui sicut ex causa · sic fuga mordimata alic? mali · ꝓt hoc em̃ hõ vl appetit bona vel fugit mala · ꝙa amat seipm̃ · Hec bea · tho · ꝑma · scđe q · lxxvij · arti · mj · vtz hec passio q̃ est amor sui sit causa seu ꝑncipiũ ommis peccati · argu · contra & in cor · q · & in solu · argumẽtoz · ¶ Sed forte queres si peccatũ timoris ex peccato amoris procedit sic timor ab amore · ꝓt qđ vel q̃re amor ñ excusat a pcto nec a toto nec a tãto sicut timor ? Rñdeo & dico · ꝙ non est simile de amore & timore · cui? ratõ est · ꝙa ꝑncipiũ timoris est extra voluntatẽ · & ideo q̃nto pl? est de timore tãto plus est de excusatione peccati · vñ est aliquis timor q̃ pt̃ cadẽ ī virum cõstãtem · sic patet infra matrimoniũ de cõsensu qui p metũ fit · reqre ibi · sed ꝑncipiũ amoris est ī volũtate · & q̃nto pl? maluz est in volũtate tãto est mai? pctm & min? excusat & pl? aggrauat · Hec alex · scđa pte summe questione · clxxvj · arti · mj · ī cor · q · ¶ Tercio arguis ꝙ peccata alia sũt causa ommis peccati · & ꝑmo de supbia dr̃ ecci · x · inicium omis pcti supbia · Secũdo idem dices de auaricia · vñ apo · ꝑme ad thim̃o · vj · radix ommiũ malorz est cupiditas · Rñdeo & dico · ꝙ mordimat? appetit? dñandi q̃ ptinet ad supbiã · & mordimat? appetit? habẽdi q̃ ptinet ad auariciã ex mordimato amore suiipi? procedũt · ꝓt hoc em̃ ꝙ hõ seipm̃ mordimate amat · hoc inordinate appetit & cõtrariũ fugit · vt dicit · b · tho · ꝑma · scđe · vbi sup̃ in solu · mj · argu · in fine · ¶ Ad euidentiã tm̃ illaz autoritatũ ecci & apostoli est sciẽdũ ꝙ dictũ vtriusq; est verũ · ꝙ nullũ gen? pcti est qđ aliqñ nõ prouenit ex supbia · aliqñ vero ex cupiditate vl auaricia vt verbigra · Est vtiq; aliqs hõ qui ex cupiditate fit supbus & aliquis est qui ex supbia fit cupid? · Nam aliqs homo est qui non esset amator pecunie nisi p hoc putaret se excellentiorẽ esse · & est aliqs qui non amaret excellẽ nisi putaret p hoc maiores diuitias se habere · Hec in glo · sup̃ radix oĩm malorz ẽ cupiditas · Quare aũt supbia dr̃ esse inicium & cupiditas radix ommiũ malorz · Rñdeo & dico · ꝙ omne pctm fit p auersionẽ a creatore & p cõuersionem ad creaturam · sed peccatũ supbie fit p auersionẽ a creatore · peccatũ vero cupiditatis fit p cõuersionẽ ad creaturã · Vnde cũ pri? in peccato fit auersio recte supbia dr̃ inicium ommis peccati tãq̃ pri? & supi? · auaricia vero dr̃ radix tanq̃ inferius & posteri? · Nã radix inferi? manet · ¶ Sed forte queres cũ a luxuria sicut a cõcupiscẽtia pñt omia peccata oriri vtz infra : quare luxuria non dr̃ eẽ inicium vel radix ommiũ pctorz sicut dicũt esse inicium vel radix ommiũ pctorz cupiditas vel supbia ·

Rñdeo & dico ꝙ ratõ hui? est · ꝙa habito fine cupiditatis qui est rerũ abundantia · vel habito fine supbie qui ẽ alijs ꝑesse cetera peccata facillime cõmitti pñt · nõ aũt sic est de luxuria · nam eius fine habito non tm̃ sequit ꝙ mala alia oriri pñt · Tm̃ ommiũ peccatorz istorz & aliorz ꝑncipiũ est & causa amor mordimatus sui vt dixi · Quod etiã probo autoritate apo · qui postq̃ dixit scđe ad thim̃o · mj instabũt tempa periculosa & erũt homines seipos amantes subdidit supbi · elati · cupidi &c̃ · ¶ Sed forte queres · vtrũ amor sui sit odiũ sui · Rñdeo & dico ꝙ amor sui est triplex · scz natural · diuine similitudinis · vicõse corruptõis · ¶ Primi? amor sui est naturalis & est debit? · De quo dicit aug? ꝙ nõ oportuit p̃cipue precipi scz ꝙ homo seipm̃ diligeret · hoc em̃ a natura inest · ꝓt quod ī ꝑmis diligit homo seipm̃ · ¶ Secũd? amor sui est diuine similitudinis vel imaginis · de quo dicit aug? · ī li de vera religione · in eo nihil p̃ter hominẽ diligat id ẽ creaturã dei ad imaginẽ dei factã · ¶ Terci? amor sui est amor viciose corruptõis · de q̃ in ps qui diligit iniquitatẽ odit animã suã · Talis em̃ amor indebitus est odiũ sui : non p essentiã sed p ocomitantiã · eoq; ad amorem sui indebitum id est ad amorem peccati sequit odium diuine imaginis que p peccatũ deformat & maculat · & p consequens odium boni naturalis quod p peccatũ corrumpit vel diminuit · Hec alex · vbi supza arti · vj · in cor · q · Et ꝓpter hoc dicitur iob · xij · Qui amat animã suam perdet eã & qui odit animã suã in hoc mundo in vitam eternã custodit eam · Que verba multiplicit exponũt · ¶ Primo em̃ aug? · tribo modis expomit · Primo · sic · Qui indebite se diligit odit · g̃ p oppositũ si bene te oderis tunc te amasti · Re · sup̃ immediate · ¶ Secõ modo expomit sic · Qui amat in hac vita pdet in futuro · vnde subdit · q̃ odit aiaz suã in hoc mũdo in vitã eternã custodit eã : nõ amat sed animã odit in hoc mũdo qui diligendo deum poti? q̃ in eũ peccet eligit occidi · ¶ Tercõ modo expomit sic ꝼm gloſã · Qui odit animã suã id est vitã suã ī hoc mũdo · id est q̃ non querit que sua sunt sed que iesu xp̃i · quecũq; bona siue in temporalibo siue in spũalibo propter deum faciens · vitam recipiet eandem in meli? cõmutatam · ꝓpter quod subdit · in vitam eternã custodit eã · ¶ Quarto modo chriſo · expomit · Ille amat animã suã in hoc mũdo qui desideria ei? incõuenientia facit · ille autẽ odit eam qui non credit nec cedit ei noxia concupiscenti · Et non dixit · q̃ nõ cedit ei sed qui odit eã · Quemadmodũ em̃ eoz que odio habent̃ nec vocem audire sustinem? nec vultum videre delectamur · ita & anima cũ cõtraria ingerit que deo non placent · cũ vehemẽtia doloris vl displicẽtie auertẽ optet · ¶ Quinto modo theophilus sic expomit · Qui odit animã suã in hoc mundo · Nõ em̃ in ꝑpetuũ habet̃ anima odiri sed in hoc mũdo · & q̃re ? vide emolumentum · in vitaz

eternã custodit eã · Vbi chriſo · ſic ait · dulcis q̃dem eſt pñs vita his qui affixi ſunt · ſi em̃ q̃s ad celũ reſpexerit vidẽs que illic ſunt bona: cito cõtẽnet vitam pñtẽ · cũ em̃ apparuerit melior cõtemmitur peior · ideo merito dixit in vitã eternã.

¶ Vñ habet amor q̃ ſit bon? vel mal? ¶ Ca · vij ·

Amor · Poſt p̃dicta circa amorem ī generali cõſiderãda ſunt tria · ſcz culpa q̃ repḥendit · cauſa q̃ p̃ducit · efficacia q̃ extollit · ¶ Primo circa amorẽ cõſiderãda eſt culpa q̃ repḥendit Nam amor bon? eſt laudabilis · amor vero mal? vituperabilis · ¶ Sed forte queres · vñ ha bet amor q̃ ſit bon? vel mal? & p conſequens laudabilis vel vitupabil̃ · Rñdeo & dico · q̃ amor triplicit̃ cõſiderari p̃t · ſcz abſolute & ex pte ſui · & vt ꝯcordat rationi · & vt repugnat rationi · ¶ Primo em̃ amor poteſt ꝯſiderari abſolute ex pte ſui · & tũc nõ eſt laudabilis vel vitupabilis · quod duplicit̃ ꝓbo · ¶ Primo autoritate · nam ꝓph̃ dicit · ij · ethi · q̃ paſſionibus neq̃ laudamur neq̃ vituparamur · ſed amor eſt p̃ma paſſio & cauſa omnium paſſionũ · ḡ amor de ſe nec eſt laudabilis nec vitupabilis · & p cõſequens nec bon? nec malus moralit̃ · ¶ Secũdo hoc idẽ ꝓbo ſimilitudine · q̃a ſicut nec laudat̃ nec vituperat̃ qui timet aut iraſcitur · ſic nec q̃ amat vel odit · vt infra patebit · ¶ Secũdo amor p̃t cõſiderari vt concordat rationi · & tũc eſt amor bon? & rect? · qđ patet · q̃a omnes affectõnes anime rectas & bonas facit · ita dicit aug? · xiij · de trinitate · Rect? amor oẽs iſtas affectõnes anime rectas habet · Metuit em̃ peccare · cupit p̃ſeuerare · dolet in peccatis · gaudet ī opibo bonis · Et beda in omelia ſup lucã ſic ait · Verus amor veritatẽ amat · in veritate indicat · pro veritate certat · cum veritate opa cõſummat · ¶ Tercio amor poteſt cõſiderari vt repugnat ratõni & tũc eſt mal? & p cõſequẽs vitupabilis ſicut & alie paſſiones vt timor & ira & alie affectiones p̃t vel cõtra ratõnẽ ſũt male · ḡ aũt amor ꝯordinat? ſcz ꝯtra ratõnẽ ſit mal? ꝓbo q̃tuor ratõnibus · ſcz ex pte ſubiecti · obiecti · modi & termini · ¶ Prio ex pte ſubiecti ſic · Act? ī debit? ideo eſt peccatũ q̃a volũtari? vt dicit aug? · ſed amor vel q̃libet alia paſſio ſubiacet imperio volũtatis & ratõnis · ḡ amor indebit? q̃ ſcz eſt cõtra ratõnẽ ex eo q̃ ẽ volũtari? ẽ pcẽm · ¶ Vbi nota q̃ affectõnes aĩe vt amor gaudiũ ſpes ira timor & hui?modi dicũt̃ volũtarie duobus mod̃ · vel ex eo q̃ a volũtate ī p̃at̃ · vel ex eo q̃ a volũtate ñ p̃hibẽt̃ · ¶ Secdo hoc idẽ ꝓbo p locũ a maiori · ſic · Magis ſubiacẽt amor & cetere paſſiones impio volũtatis & rationis eoq̃ appetit? ſenſitiu? ẽ eis ꝑtinẽtior q̃ mot? mẽbrorũ exteriorũ ſed mot? mẽbrorũ exteriorũ ſũt boni vel mali ſm q̃ ſũt volũtarij · ḡ magis amor & cetere paſſiões · Dec · b · t · p̃ma ij · q · xxxij · vtz aliq̃ paſſio aĩe moralit̃ ſit bona vel mala · ãgu · ꝯtra & ī cor q · & in ſolu · argu · ¶ Secũdo hoc idẽ ꝓbo ex pte obiecti ſic · Di ꝑpoſitũ in ꝑpoſito & oppoſitũ ī oppoſito · ſed amor boni cõuenientis eſt melioratiu? & pfectiu? amantis & p conſequẽs meritorij? · qđ patet · q̃a homo maxime meliorat̃ pficit̃ & merit̃ p amorem dei · ḡ &c̃ · p oppoſitũ amor boni qđ ñ eſt cõuenies eſt leſiuus & deterioratiu? amantis & p conſequẽs demeritorij? · Vñ homo maxĩe ledit̃ & deteriorat̃ & demerit̃ p amorẽ peccati · ſm illd ozee · ix · facti ſũt abominabiles ſic̃ ea q̃ dilexerũt ḡ amor boni quod nõ eſt cõueniens eſt peccatum Dec bea · tho · vbi ſup̃ · q · xxvij · arti · v · vtz amor ſit paſſio leſiua · ī cor · q · iuxta p̃ncipiũ · ¶ Sed cõtra · ſi amor eſt bonus q̃a boni cũ omnis amor ſit boni & nõ mali · q̃a nõ ẽ amabile niſi bonũ vt dicit ph̃? p̃mo & · viij · ethi · ideo omnis amor ẽ bon? & null? mal? · Rñdeo & dico q̃ amor ille ẽ bon? qui tendit ī id quod eſt ſimpliciter bonũ · amor aũt ille eſt malus im̃ntũ tendit ī id qđ nõ eſt ſimpliciter verũ bonũ ſed apparens bonũ · Vñ im̃ntum illud qđ eſt ſm quid bonũ apḥendit̃ vt ſimpliciter bonũ & ſic vt ſimpliciter bonũ amat̃ im̃tũ ille amor ẽ malus vt dicit bea · tho · p̃ma · ſcđe · q · xxvij · arti · j · ī ſolu · p̃mi · argu · & infra ca · ſeq̃nti patebit · ¶ Tercõ amor eſt contra ratõnem & p ꝯſequens malus ex pte modi amandi · nam mod? importat quandã determinatõnem menſure vt aug? · dicit q̃rto ſup̃ geñ · ad ꝛam · modus eſt quem vnicuiq̃ ꝑꝛia menſura p̃figit · Vñ ſi amor eſt boni tm̃ vtz tunc menſura modi debz eſſe ſm menſuram boni · ſcz vt tanta ſit q̃ntitas amoris q̃nta eſt q̃ntitas boni vel bonitatis · Si aũt bonũ ſit magnũ & amor ꝑuus · tunc amor eſt contra rõnẽ & p cõſequens malus · & q̃a deus abſq̃ menſura vel q̃ntitate finita ẽ bon? · eoq̃ ipe eſt infinite bonitatis ideo ſine modo aliquo debz diligi · vt diligat̃ ex toto corde id eſt q̃ntũcũq̃ p̃t diligi vt aug? · dicit in libro de moribo eccleſie · Et itez in libro ꝯfeſſionũ ſic ait · Immenſus es dñe & ſine mẽſura debes amari & laudari ab his quos tuo p̃cioſo ſanguine redemiſti · Infinita ḡ bonitas diuina meretur vt de? a nobis infinite id ẽ ſine mõ vel mẽſura amet̃ & p̃cioſitas beneficioz eius & vtilitas cõſecuta meret̃ vt a nobis deus ſine fine laudet̃ · Vñ impoſſibile eſt q̃ homo ad hoc deueniat vel p̃ducat̃ vt ſemp deo nõ ſit debitor grãrũ actõnis q̃ſi ab eo habẽs totũ quod ẽ · vt dicit bea · tho · ij · ſcrip · ſen diſt · ij · arti · ij · vtrũ aliqua pura creatura potuerit ſatiſfacere pro humana natura in ſolu · p̃mi argu · De modo aũt diligendi deũ reqre infra · dilectio · vel infra · caritas vie vel patrie · ¶ Quarto amor eſt contra ratõnem & p conſequens malus ex pte termini · puta cũ amat̃ bonũ nõ rõne q̃ ẽ bonũ ſimpliciter ſed rõne qua eſt ſibi ſm quid bonũ · vt verbigrã · amor quo aliquis amat deũ non ꝑt̃ ſeipm̃ ſed ꝑt̃ aliquid aliud ſcz ꝑt̃ cõmodũ vel bonũ ꝑtiũ qđ inde expectat nõ ẽ bon? amor

Cui? ratō est·qa amor q̄ de? amaī nō ꝓpt̄ seip-
sum sed ꝓpt̄ cōmodū ꝓpium ē amor cōcupiscentie
& non amor amicicie: ratō aūt recta vult vt deus
ꝓpter seipm ameī & honoreī· Vnde quicquid a-
moris vel dilectōis potest esse sine ratōne recta
non habet ratōnem boni· & quicquid boni est in
amore vl̄ dilectōne est ex ratōne recta· Hec mgr̄
herne? doctor egregius ordi· fratrū p̄dica·i li·
de q̄tuor materijs·de p̄minentia intellect? & vo-
luntatis·q·x·vtrū actus volūtatis sit ꝓpt̄ actū
intellectus i fine·q· Vñ bea·aug? ·oñdēs quot
modis amor sit mordinatus & malus in libro de
doctrina xp̄iana sic ait· Ille iordīatā & malā ha
bet dilectōnē qui diligit qd̄ non est diligēdū·aut
eque diligit qd̄ minus vel amplius est diligēdū·
aut minus vel amplius diligit qd̄ eque est diligē
dū aut nō eo fine vel ea intentione diligit qua est
diligendum.

¶ Q̄ triplex est causa amoris· ¶ Ca·viij

Secundo principalit circa amorē cōsidērā
da est causa qua orit̄ vel ꝓcedit· Nam
triplex ē causa amoris·scz boni ꝓfectō·
cognitō·assimilatō· ¶ Prīa causa amoris est bo
ni ꝓfectō ·quod tali ratōne oñdo· Perfectō cui?
li bet rei est causa amoris· sed ex hoc vnūqdq̄ ē
bonum quia est ꝓfectū ·nā bonitas rei est ꝓfectō
rei vt dicit bea·tho·cōtra gentiles·li·p̄mo ·c·x
xxvij·rubrica·q̄ deus est bonus rōne illa·g̃ bo
nū est causa amoris·q̄ aūt bonū sit cā amoris ꝓ
bo triplici ratōne·scz rōne vigoris·ꝓportōis q̄eta
tōis vl̄ finis ¶ Prīo rōne vigoris vl̄ vtutis·sic
Illud ꝓpe ē cā amoris qd̄ est obiectū amoris·sed
ꝓprium obiectum amoris est bonum·quod patet
ꝓ augu·vnj·de trini·qui dicit q̄ non amaī nisi
bonū· g̃ bonū est causa amoris· ¶ Scdo hoc idē
ꝓbo rōne ꝓportōis sic· Illud est causa amoris
quod est amanti ꝓportōnatum seu cōuenies: sed
tale est bonum·quod patet· quia amor importat
quādā cōuenietialitatē & cōplacētiā amātis ad a-
matū vtz sup̄·ca· de diffinitōne amoris · g̃ &c̄
¶ Tercio hoc idē ꝓbo ratione q̄etatōis vel finis·
sic ¶ Illud est causa amoris in qd̄ ferī vel in qd̄
tendit amor cū ipm non habz·sed amor qui nihil
aliud est q̄ cōplacētia appetibil̄ vtz supra ex dif-
finitōne ipi? ferī ꝓ desideriū i bonū qd̄ nō habz
& ꝓ gaudiū vel delectatōnē quiescit i bono quod
habet· g̃ bonū est causa amoris· Ex his aūt rō-
nibo teneo talē cōclusionē·scz q̄ si est bonum ali-
quo amore est amabile·& si est amor est alicui?
amabilis scz boni·quod tali ratione oñdo· Posita
causa ponit̄ effectus & per conseqns remota cau
sa remouet̄ effectus·sed bonum est causa amoris
vtz ꝓ ratōnes· g̃ posito bono ponit̄ amor·& sub-
lato bono tollit̄ amor·& ecōuerso· ¶ Oz forte ā
gues in oppositū scz q̄ bonū ñ ē causa amoris du-
plici ratione· Prima ratio est talis· Bonū ñ est
causa amoris nisi quia amaī·sed otīgit etiā malū
amari·vt in ps·dicit̄·qui diligit iniquitatē odit
animā suaz·g̃ nō bonū sed malū est causa amoris
Rñdeo & dico q̄ aliquid amaī seu desideraī du-
plici ratōne·aut q̄a ē bonū·aut q̄a apparet vel vi-
deī bonū ·Et inter ista duo bona vel inter istos
duos amores ē talis dīa·q̄a illud qd̄ ē simpliciter
bonū ē verū bonū·& ideo amor q̄ tale bonū ama
tur & desideraī est bonus amor & verus·bonū aī
apparens nō est simpliciter verū bonū ·vñ nō mo
uet ꝓ se ad amorem·sed fm qd̄ hī aliquā speciem
vel apparentiā boni· Et ideo amor quo amaī id
quod nō est simpliciter verū bonū est malus·& ꝓ
hunc modum homo diligit iniquitatē vt in p̄s dr̄
non ratōne iniquitatis·q̄a malū sub ratōne mali ñ
est amabile·sed ratōne alicuius apparētis boni·in
q̄ntū ꝓ iniquitatē adipiscit̄ aliquod bonū ·puta
delectatōnez vel pecuniā vel huiusmodi· ¶ Secū
da ratō ad idem est talis·phūs secūdo rethoricoz
dicit q̄ eos qui mala sua dicūt amam?·& quarto
ethi·dicit q̄ iactantes qui bona sua dicūt & extol
lunt sunt onerosi vel odiosi·g̃ videī q̄ malum sit
causa amoris & bonū sit causa odij·Rñdeo & di
co q̄ illi qui mala sua dicūt non amant̄ ꝓpt̄ mala
sed ꝓpter hoc q̄ dicūt mala·hoc em̄ qd̄ est dicere
mala sua habet ratōnem boni inq̄ntū excludit fi-
ctōnem seu simulatōnē·& ꝓ oppositum illi qui de
seipis bona extollūt nō odiūt̄ ex hoc q̄ bona di
cūt sed q̄a fingūt se esse quod nō sūt·vel bona sua
extollūt plusq̄ sunt·quoz vtrūq̄ habet ratōnez
mali·ꝓpter quod merito odiunt̄·Re·infra simu
latio·Hec bea·tho·p̄ma·scde·q·xxvij·ārti·j·vtz
bonum sit causa amoris·argu·contra·& in coz·q·
& in solu·argumentoz·

¶ Q̄ amor prope loquendo non est nisi in illis ī
quibo est cognitio· ¶ Ca·ix·

Secunda causa amoris est boni cognitio·
quod tripliciter ꝓbo·scz autoritate·ratō
ne & similitudine· ¶ Primo ꝓbo autori
tate beati augu·x·de trini·sic dicentis·Null? pt̄
aliquid amare incognitum·Et subdit· Inuisa di-
ligere possumus·incognita aūt nequaq̄· ¶ Secū-
do hoc idem ꝓbo ratōne·sic·Bonū nō ē causa q̄re
amaī & desideraī nisi ꝑut est apphensum vt con-
ueniens ·sed non apphendit̄ bonū vt conueniens
nisi ꝓ aliquā vtutē vel potentiam cognitiuā·g̃ cog
nitō boni ē causa amoris vel causa qua bonū ama
tur· ¶ Tercio hoc idē probo similitudine·q̄a sicut
se habz visio corpalis ad amorez sensitiuū·ita vi
sio intellectualis ad amorez spūalē·sed visio corpa
lis est amoris p̄ncipiū sensitiui vel corpalis vt di
cit phūs·vnj·ethi·g̃ cognitio vel cōtemplatō spū
alis pulcritudinis vel bonitatis ē p̄ncipiū vel cau
sa amoris spūalis· ¶ Sed forte argues in opposi
tum scz q̄ cognitō non est causa amoris·& hoc du
plici ratione· Prima talis est· Si cognitō ē causa
amoris vt dicis tūc ñ posset inuenire amor nisi vbi
esset cognitō·sed hoc ē falsū ergo ī pluribo ē amor

q̄m cognitio · verbigr̄a · in lapidibꝫ & ī oīꝫ rebꝫ naturalibꝫ inuenīt amor naturalis · vt dicit dyo· q̄rto ca · de diui · no · ridiculū aūt est dicē q̄ in lapidibꝫ & ī alijs huiꝰ modi rebꝫ fit cognitio · g̃ cognitio non est causa amoris · Rn̄deo duobꝫ modis Primo q̄ amor p̄e loquēdo nō est nisi in illis in quibꝫ est cognitio · loquendo tn̄ cōmunīt & transsumptiue nomen amoris trās̄sumīt & trās̄fert ad alia ad que nomen cognitionis non p̄t extendi · Rn̄deo scdo modo q̄ amor p̄e est in illis que ex seipīs ad aliud ordināt · illa aūt que ab alijs ī aliud ordinant nomē amoris recipe possunt ex cognitione aliq̄ nō q̄ fit in eis sed in ordinātibꝫ & dirigētibꝫ ea · ita q̄ in oībꝫ rebꝫ naturalibꝫ causāt amor ex aliqua cognitione non q̄dē in ipīs rebꝫ naturalibꝫ existente: sed in eo qui instituit naturā · sicut ponit exemplū cōueniens de sagitta q̄ non p̄a cognitione sed sagittantis ad signum tēdit · sicut etiā de lapide ē tendēte deorsum · Secūda ratio in oppositum est talis · Si cognitio esset causa amoris sequerent duo · scz q̄ deꝰ non posset immediate in hac vita amari · & q̄ deꝰ nō posset ī hac vita magis amari q̄ cognosci · sed vtrū q̄ istoꝝ est falsum · q̄ aūt ita sit p̄bo cōsequētiaz & falsitatē cōsequētis q̄ntuz ad ista duo · Primo enī si cognitio est causa amoris sequit q̄ illud qđ non cognoscit immediate non possit amari immediate · sed hoc est falsum · q̄a deum nō cognoscimꝰ in hac vita immediate sed p speculū in enigmate vt dicit apo · p̄me ad chor · xm̄ · g̃ nec eū immediate amamꝰ · qđ est falsum · eoq̄ caritas vie immediate inheret deo · Rn̄deo & dico q̄ licet amor semp p̄supponat cognitōnē · eoq̄ icognita amari n̄ p̄nt vtz ex dictis · n̄ tn̄ oportet q̄ fit ibi ordo cognitōis & dilectioīs · Cuiꝰ rō ē · q̄a dilectio est termin⁹ cognitionis · & idō vbi desinit cognitio ī ipa re q̄ p aliā cognoscit · ibi statī dilectō incipe p̄t : vnde hec est causa p̄t q̄ licet deꝰ immediate in hac vita nō possit cognosci · p̄t tn̄ immediate amari · Secūdo si cognitio est causa amoris vt dicis · sequit q̄ vbi est maior cognitio ibi fit maior amor · sed hoc est falsum & eiꝰ oppositū verū · eoq̄ deꝰ in hac vita pat cognoscit vel p̄t cognosci & tn̄ p̄t multū in hac vita amari · Rn̄deo & dico q̄ in hac vita dilectio dei p̄minet cognitioni dei · p̄cipue quo ad duo · Primo ex hoc q̄ p̄supponit cognitionē · ex hoc enī q̄ dilectio dei ē maiꝰ aliq̄d q̄ cognitio dei · maxime fm statū vie: ideo p̄supponit eā & nō ecōuerso · Scdo ex hoc q̄ ī vita hac deū cognoscimꝰ p id qđ pat ducit in eiꝰ cognitōnem scz p creaturā & nō ecōuerso · amamꝰ eū in se & nō p creaturā · ideo deꝰ plus potest a nobis ī hac vita amari q̄ cognosci · Q̄ aūt deꝰ in hac vita in se & nō ī creatura vel p creaturā possit amari p̄bo tali rōne · Dilectio dei p̄supponit cognitōz dei vtz · q̄a cognitō que habet de deo ex creaturis n̄ req̄escit ī rebꝫ creatis · sed p eas in aliud tendit scz in cognitionem dei · in illa cognitione q̄ hic habet de deo dilectio incipit & p hoc ad alia deriuatur p modū cuiusdam circulatōnis dū cognitio a creaturis incipiēs tendit in deū · & dilectio a deo incipiens sicut ab vltimo fine deriuat ad creaturas · Hec bea · tho · p̄ma · scde · q · xxvij · arti · ij · vtr cognitio fit causa amoris · argu · cōtra · & ī cor · q · & ī solu · argu · & · m̄ · scrip · sen · dist · xxvij · arti q̄r to · vtrū cognitio sit altior amore · in solu · m̄ · & vltimi argu · & iterū scda · scde · q · xxvij · arti · m̄ vtrū deus in hac vita possit immediate amari in solu · j · & · ij · argumenti ·

¶ Qr similitudo p se est causa amoris · ¶ Ca · x ·

Tercia causa vel radix amoris est assimilatō · Vbi sciendum q̄ p se radix amoris est similitudo · p accidens vero dissimilitudo · ¶ Primo dico q̄ loquendo p se radix & cā amoris vel amicicie est similitudo amati ad amātē quod tripliciter p̄bo · scz autoritate · rōne & cōmuni opinione vel locutione · Primo enī p̄bo autoritate ecc̄i · xm̄ · omne animal diligit sibi simile · sic & omnis homo p̄ximū sibi · Et subdit · Omnis caro ad similez sibi cōiungit & omnis homo sibi simili sociabit · Secundo hoc idem p̄bo rat̄one · vt enī dr · v · metha · q̄ idē in q̄litate facit simile · ex hoc enī q̄ aliqui duo sunt simles quasi hntes vnā formam sunt quodāmō idē ī forma illa · sicut duo homines q̄ sūt similes quasi habentes vnā formā sunt quodāmodo vnū in forma illa · sic duo homines sūt vnū in specie humanitatis · & duo alba in albedine · & ideo p̄ter hanc similitudinē in specie vel q̄litate affect⁹ vni⁹ tendit ī alterꝫ sicut ī vnū sibi & vult ei bonū sicut & sibi · Tercio hoc idem p̄bo cōmuni opinione quorūdā p̄boꝝ naturalium & p̄cipue empedoclis qui dixit q̄ simile appetit sibi simile · ad oñendū q̄ simile p se loquendo naturalit ē amabile & desiderabile · Quarto hoc idē p̄bo ex sui oppositōne · q̄a dissimilitudo p se loquēdo ē causa odij · qđ triplicit p̄bo · Prio sic · Cōtrarioꝝ enī ē pugnare ad inuicē · sed amicicia remouet oīez pugnā · g̃ ex dissimilitudīe vl⁹ ctrarietate amor vel aicicia ipedit · Scdo hoc idē p̄bo autoritate augu · ī li · soliloq̄or · Amo homīes nō ex eo q̄ aialia (ecce dissimilitudo) sed q̄a hoīes sūt · id ē q̄a ratōnabiles aīas hnt q̄s amo (ecce similitudo) Tercō hoc idē p̄bo autoritate apo · scde ad cho · v · j · dicētis · q̄ ē pticipatō iust̄icie cū iniq̄tate ? aut q̄ societas lucis ad tenebras ? q̄ aī cōuentio xp̄i ad belial ? aut q̄ pars fideli & infideli · q · d · nulla · Vñ fic̄ similitudo vel corporū vel morū vel affectionū vel virtutūz est p se causa amoris vt ptz · ita dissimilitudo hoꝝ est p se causa odij · vñ q̄a non est conuenientia lucis ad tenebras · lupi ad agnū · criminis ad hominem sanctū : ideo ad inuicē nō amicātur sed mutuo odiūt & aduersant · Vñ seneca in extrema p̄te epistole sic ait · dissimilitudo moꝝ distantia vite & ingenia contraria amicicia soluūt ·

Patet g̃ ex supradictis q̃ radix amoris p̃ se lo-
q̃ndo est similitudo amati ad amantẽ·q̃a fit ei bo
num & ꝺuenies scz amatũ amãti ꝑ̃ similitudiez
talẽ. ¶ Secꝺo vero dico q̃ p̃ accidẽs cõtingit dis-
similitudinẽ esse causã amoris & similitudiez esse
causam odij. Et hoc p̃cipue ꝑ̃ tres ratones scz
ꝑ̃ displicẽtiã. repugnantiã. indigentiam. Pri-
ma ratõ est ꝑ̃ sui displicẽtiã. Cum enim aliquis
ex aliqua sui mala ꝑ̃etate displicet sibiipi. puta
cũ quis odit viciũ aliqꝺ in seipo: tũc oportet q̃ o
ꝺiat illũ qui in tali vicio est similis sibi. eoq̃ talʼ
affectui suo cõtrariaʒ. & p̃ oppositũ oportet q̃ di-
ligat illũ qui in tali vicio est sibi dissimilis. q̃a ex
hoc ipõ q̃ est sibi dissimilis in cõdicõne efficiʒ si-
milis affectui suo. Secũda ratõ quare similitudo
est p̃ accidẽs causa odij & dissimilitudo causa a-
moris est ꝑ̃ repugnãtiã. nã quãdo aliquis ex
similitudine impedit amãtem ab amati fruitõne.
tũc similitudo est causa odij. Quod tantũ cõtingit
in amore ꝺcupiscẽtie. quod sic patet. dictũ est enim
supra q̃ amore ꝺcupĩe amãs ꝑ̃e amat seipm cui
vult illud bonũ qꝺ cõcupiscit. magis aũt vnus-
quisq̃ se amat q̃ aliũ. Cuius ratõ est. q̃a sibi vn?
est in substãtia. alteri vero i similitudine alicuius
forme. Et ideo si ex eo q̃ aliquis est sibi similis i
pticipatõne forme impediaʒ ipemet a cõsecutõne
boni qꝺ amat ei efficiʒ odiosus. nõ inquãtum ẽ
sibi similis p̃ se sed inq̃ntũ est boni ꝑ̃rij impedi-
tiu?. Videm? enim q̃ artifices vni? artis corrixã
ẽ ad invicem. cũ aliis aũt ãtificib? pacifice viuũt
Cuius ratõ est. quia cum bona temporalia simul
a multis hĩi non possunt. ille qui amat lucruz de
aliq̃ re impediʒ ne conseq̃ʒ vel habeat bonum qꝺ
amat p̃ alium similis cõꝺicionis vel artis & inde
nasciʒ odiũ vel invꝺia ex quib? singuli ad invi-
cem corrixãʒ. eoq̃ in ꝑ̃o lucro ad invicem se im
pediunt. & inꝺ supbos semper sunt iurgia vt dr̃
puer. xvij. quia se invicem impediũt in ꝑ̃a ex-
cellẽtia quã cõcupiscũt & inꝺ luxuriosos & lasci-
uos oriʒ zelotopia que non patiʒ cõsorciũ in ama-
to. Tercia ratõ est ꝑ̃ carẽtiã vel indigẽtiã. Qui
enim est in re aliqua habituat? non videʒ delectari
tantum in ea. eoq̃ ea que consueuimus non ita p̃
cipim?. sicut patz de fabris quoz aures somis mal
leoz sunt plene. sed qñ aliq̃s non habet p̃sentiam
amati quo vehementʒ indiget q̃a p̃ se ipm viuere
nõ potest. nec sine ipo manere cũ de nouo trãsfor
maʒ in ipm & quod vult habet. tũc magis amo-
rem p̃cipit & magis feruet. qꝺ duplicit probo ¶
Primo exemplo naturali. Nã terra deficcata ma-
gis ꝺesiderat & amat pluuiã q̃ madefacta vel hu-
mefacta. vt ꝺicit empedocles q̃si magis ꝺigẽs ea
similit stomach? vacu? amat cibũ quẽ cibis ple
n? abhorret. Secũꝺo hoc iꝺẽ probo autoritate au
gu. x. ꝺe trinitate. ca. vlti. q̃ ꝺicit q̃ amor ipe nõ
ita sentiʒ esse cũ eũ non prodit indigentia. qm̃ cũ
semper p̃sto est qꝺ amaʒ q̃uis apuꝺ presentiam
amati nõ fit amor minor sed min? p̃cept?. Dec
ph̃? ethi. li. vij. ca. ij. dubitãʒ aʒ ꝺe ipa scz aici
cia nõ pauca. hi q̃ꝺẽ em̃ similitudinẽ ponũt i p̃os
& similes amicos. hi aũt ex ꝺiuersitate singulos
omẽs tales ad inuicẽ aiũt esse. & ꝺea. tho. i scripto
ibiꝺẽ. & iterũ ꝺea tho. nij. scrip. sen. ꝺist. xxvij. ar
ti. p̃mo & tercio. quiꝺ sit amor i solu. nij. argumẽ
ti. Item p̃ma scꝺe. q. xxvij. arti. nij. vtrũ simili-
tudo sit causa amoris. argu. cõtra. & in cor. q. &
in solu. argumentor? p̃ totum.

¶ Q̃ amor ꝺiu? i generali q̃tuor vtutes hẽt Ca. xj

Tercio p̃cipaliter circa amorem cõsiderã
da est efficacia qua extollitur. Nã amor
ꝺiuinus quamplurimas vtutes & prope
tates velut ei? effect? habz. ꝺe quib? q̃tuor capi-
faciemus. habz em̃ ꝺiuinus amor respectu omniũ
q̃tuor singulares vtutes. scz cõmunicatiuã. moti-
uam. coordinatiuã. eleuatiuã. ¶ Primo amor ꝺi-
uin? habet vtutem cõmunicatiuã vel causatiuã.
Vñ ꝺyonisius q̃rto. ca. ꝺe ꝺiui. no. ꝺicit q̃ amor
ꝺiuin? non ꝺimisit ip̃m scz ꝺeum manere in seipo
sine germine. id est q̃n suã bonitatẽ cõmunicaret
Vñ ꝺyonisi? ꝺicit ibiꝺem. Amor ꝺiuinus cuncta
facit. cũcta pficit. cũcta cõtinet. cũcta cõuertit.
Que exponens alber. sic ait ibiꝺem. Amor ꝺiuin?
id est ꝺe? amãs cũcta facit liberaliʒ & p̃cipaliʒ.
cuncta pficit formaliter & integliter. cũcta cõti-
net inꝺiuisibiliter & eminenʒ. cuncta cõuertit or
ꝺinabiliʒ & finaliʒ. Ratio aũt huius cõmunicatõ
nis est ista. q̃a cũ amor sit boni & bonũ sit ꝺiffu-
siuũ suiipius. ꝺe? q̃ est summe bon? maxime se-
ipm cõmunicat & ꝺiffundit. Vñ subꝺit ꝺyonisi?
ibiꝺẽ. Amor ꝺiuin? ẽ bon? boni & ꝑ̃ bonũ. vbi
alber. sic ait. Amor ꝺiuin? id ẽ ꝺe? amãs ẽ bon?
essentialiter. ideo optim?. & est boni causaliʒ. q̃a
est creator. & est ꝑ̃ bonũ scz ꝑ̃ter seipm. Re.
infra bonũ. j. & ij. ca. ¶ Secũꝺo amor ꝺiuin?
habz vtutẽ motiuã vel inclinatiuã. Vñ ꝺyonisi?
ibiꝺẽ. Amor ꝺiuin? mouit & inclinauit ipm ad
p̃ductionẽ & cõmunicationẽ & ordinationez om-
niũ. & ibiꝺem ꝺicit q̃ ꝺeus ẽ causa amoris sicut
emissor amoris & sicut p̃genitor amoris. Dr̃ em̃
ꝺe? emissor creati amoris fm q̃ ipe amor i se osi-
deraʒ i ꝺiuersitate eẽntie p̃cedẽs sic a causa eq̃uo
ca. Dr̃ aũt ꝺe? progenitor amoris inq̃ntũ animã
exemplariʒ ab ipo procedit. sic em̃ est q̃si causa
vniuoca eius ꝑ̃ similitudinẽ exemplaris & exẽ
plati. ¶ Tercõ amor ꝺiuin? habet vtutẽ coordi-
natiuã. Constituit em̃ omnia & ordinauit amor
ꝺiuin? i certo numero pondẽ vel mensura. vtz in
fra. bonũ. ¶ Quarto habet amor ꝺiuin? vtutem
eleuatiuã. Vñ ꝺyo. ibiꝺẽ sic ait. Est aũt faciẽs
extasim amor ꝺiuin? non ꝺimittens suiipos esse
amatores id est esse seipos amantes sed amatos.
Et ponit exẽplũ ꝺicẽs. ꝑ̃t qꝺ & paul? magn? i
cõtinentia id ẽ in excellentia ꝺiuini fact? amoris
& vtute ipius extasi faciente pticipãs ꝺiuino ore

viuo ego dicit non iã ego · ī me aũt iã viuit xp̃us sicut verus amator & extasim passus viuẽ ip̃e se dicit deo & nõ suiip̃i? sed amati vita · Re · de extasi infra · ca · xv · & infra · rapt? pauli · Spealiter aũt amor diuin? ī homine hec q̃tuor bona facit · Primo īclīat supiora īferioribꝫ p̃ humilitatẽ & o tẽptũ sui · Secdo eleuat supioribꝫ īferiora p̃ desidesideriũ supnor · Tercõ ordīat equalia eq̃libꝫ · scz hoīes bonos p̃ vtutẽ cordiũ & vniformitatẽ mor Quarto trãsformat amãtẽ in amatũ fm affectũ & maxime in deum vt patebit infra ·

¶ Qr amor diuin? quatuor vtutes vel effect? hr

Secundo post p̃dictos effectus · Ca · xij · vel vtutes amoris nota quatuor act? alios vel effect? ipi? · Est em̃ amor diuinus excessiu? · diffusiu? · reflexiu? · excessiu? · ¶ Prio em̃ amor diuin? est suiip̃i? exp̃ssiu? · Nã amor increat? q̃ de? est manifestat seip̃m p̃ naturã p̃cedẽtem ab ip̃o in similitudinẽ sui amoris aut fm suam substãtiã · Vnde dyo · mj · li · de diui · no · sic ait Ip̃e de? dr̃ amor sic q̃ est manifestatio suiip̃i? p̃ seip̃m · verbigr̃a · amor diuin? quo de? nos amat manifestat nobis p̃ amorem sensibilem · scdi · regũ · j · Sicut mater amat vnicũ filiũ · ita ego te diligebã dauid dicit de ionata & de? de oi creatura Omnia vero alia que causat & manifestat diuin? amor resoluũt ī manifestatõnẽ amoris dīm · amor aũt diuin? nõ resoluit ī aliq̃d aliud · vt verbigr̃a Si em̃ querat quare de? cõmunicat & manifestat sapiam suã vel q̃libet aliud creature · dicet q̃ quia de? amat creaturã · Si aũt querat quare de? amat creaturã nõ erit in aliud resoluẽ & ita talis manifestatõ amoris p̃cipalit ei attribuit ·

¶ Secũdo amor diuin? ẽ suiip̃i? diffusiu? ad oia p̃ducta ab ip̃o · Vnde dyo · dicit ibidem q̃ meliora id est superiora fm diuersam speciem amãt minora id est inferiora p̃uisiue id est p̃ridẽdo eis · & hic amor nõ est indigentie sed gr̃e scz p̃fionis & liberalitatis · & minora · i · inferiora fm ordinem speciei amant meliora id est superiora cõuertendo se ad ea · verbigr̃a · sicut elementa cõuertũt se ad corpora celestia · & mixta ad elemẽta sicut ad illa a q̃bꝫ accipiũt vttues formales q̃bꝫ cõseruant q̃ntũ ad esse & bene esse · & coordinata in eadẽ spẽ amãt se ad inuicem cõmunicatiue · inq̃ntum communicãt sibi ad inuicẽ ea q̃ ptinẽt ad societatem speciei · nã ea q̃ sunt eiusdẽ spẽi q̃nis sint eq̃lia in eẽ specifico & vnũ habeat q̃d aliud & p̃ consequẽs vnũ communicet alteri · nõ tn̄ sũt eq̃lia ī actibꝫ idiui dualibꝫ · Vn̄ vnũ idiuiduor q̃ntũ ad aliq̃d pt esse supius alt̃o · & aliud hr̃e q̃ nõ habet alter & hoc communicare sibi · sic vn? generat & ali? generat · & vn? docet & ali? docet · ¶ Tercõ amor diu? ẽ suiip̃i? reflexiu? · Sicut em̃ amor diu? est emanãs a deo ita reflectit vel conuertit ī deũ · Vn̄ dyo dicit vbi supra q̃ diu? amor ẽ q̃dã et̃n? & int̃minabilis circul? scz principio & fine in se carens ·

Ratio hui? simlitudis est · q̃a sicut diuin? amor p̃cedit a deo q̃ caret p̃ncipio sed tn̄ ẽ p̃ncipiũ oim ita tendit in deũ q̃ caret fine & est finis oim · Vn̄ subdit ibidez dyo · q̃ amor diu? ẽ p̃existẽs ī bono & existentibꝫ emanãs ex bono · & rursus ad bonũ conuersus · q · d · amor diuin? scz quo de? creaturas amat ẽ p̃existẽs ī bono hoc ẽ in deo q̃ ad causã exemplarẽ · & existentibꝫ scz creaturis emanans ex bono id ẽ ex deo q̃ ad causã efficiẽtẽ · & rursus ad bonum scz ad deũ cõuersus quo ad causaz finalem

¶ Quarto & vltimo amor diuin? est amor oim excessiu? · excelit em̃ amor diuin? omnẽ amorẽ ī feriorẽ rer naturaliũ vel sensibiliũ · & p̃cipue ī q̃tuor · scz in pulcritudine · in bonitate · in veritate · ī laude · ¶ Primo excellit ī pulcritudie · q̃a amor diuin? habz mirabilẽ pulcritudinẽ · amor aũt sensibilis vt mũdan? vel venere? fantasticã · ¶ Vbi nota q̃ pulcrũ dr̃ ee illud ī cui? cognitõe vl̃ aspectu q̃ etat̃ appetit? · vn̄ & illi sensus p̃cipue respiciũt pulcrũ qui maxime cognitiui sũt · scz visus & auditus · rõni deseruientes · dicim? em̃ pulcra visibilia id est pulcros colores & pulcros sonos · In aliꝫ aũt sensibilibꝫ alior sensuũ nõ vtimur noie pulcritudis · q̃a nõ dicim? pulcros sapores ac odores sed bonos · Sic ad ꝓpositũ amor diuin? habz maximã pulcritudinẽ · eoq̃ ap̃hensio siue intellectualis cognitõ amoris diuini maxie placet intellectui & p̃ consequens appetitui · amor aũt sensibil vt venere? maxie displicz rõni · eoq̃ turpitudinẽ hr̃ vel fantasticã pulcritudinẽ ¶ Secũdo amor diu? excellit omnẽ inferiorẽ in bonitate · Cui? ratõ est q̃a bonũ dr̃ esse illud q̃d simplicit̃ cõplacet appetitui & ita facit amor diu? · sensibilis aũt fm q̃d scz appetitui sensitiuo & nõ intellectiuo · Hãc dr̃az int̃ pulcrũ & bonũ ponit bea · t · p̃ma · scde · q · xxvij · ãti · p̃mo · vtrũ bonũ sit causa amoris · ī solu · nj argu · ī fine · dicẽs q̃ bonũ dr̃ q̃d simplicit̃ placet appetui · pulcrũ aũt dr̃ illd cui? ap̃hẽsio vel cognitõ placet intellectui · p q̃ duo habet̃ q̃ amor diuin? ẽ bon? & pulcer · eoq̃ placz intellectui & appetitui & p̃ oppositũ amor sensibilis vel venere? ẽ malus & turpis vtz · ¶ Tercõ amor diu? excellit omnẽ amorẽ mũdanũ in veritate · Cr̃? rõ ẽ · q̃a sol? amor diuus ẽ ver? amor · amor aũt sensibil̃ vel mũdan? nõ ẽ ver? amor sed ydolũ veri amoris aut magis casus a vero amore vt dyo · dicit · mj · ca · de · diui · no · Dr̃ aũt amor mũdan? ydolũ veri amoris · eoq̃ sic̃ ydolũ hr̃ simlitudinẽ ī exterioribꝫ & nõ ptic̃ipat aliq̃d de natura rei · sic amor sensibil̃ & mũdan? · & ido tal̃ amor mũdan? meli? dr̃ esse casus a vero amore q̃ ydolũ e? · q̃a hr̃ aliq̃d d natura illi? veri amoris id ẽ diui licet ipfecte ¶ Quãto amor diu? excedit omnez amorẽ sensibilẽ ī laude · q̃a amor diu? hr̃ ꝑfectã laudẽ · amor aũt mũdan? nõ hr̃ laudẽ ꝑfectã scz inmunẽ tm̃ iq̃ntũ retinz q̃ndã obscurã simlitudinez veri ãoris vt · d · dyo · vbi sup̃ & al · ī cõ · ibidẽ

¶ Qr amor diu? ī hoīe q̃tuor hr̃ facẽ & q̃ · Ca · xmj

Tercō pret illa q̄ de amore diuino sunt dicta supi? nota q̄ amor diuin? in animo q̄tuor habet facē. scz deformatū reforma re. reformatū cōformare. cōformatū cōfirmare. cōfirmatū trāsformare. ¶ Primo amor diuinus habet deformatuz reformare. Sicut em̄ deformitas aīe est p auersionez a bono incōmutabili q̄d ē de? ī pctis spūalibo & p cōuersionē īdebitā ad bonū ꝯmutabile ī pctis corporalibo. ita reformatō vl repatō aīe est p auersionez a bono cōmutabili & p cōuersionē ad bonū incōmutabile. hoc aūt principalit facit amor diuin? q̄ntū in se est. ita dicit dyonisi? q̄rto ca. de diui. no. diuin? amor cuncta efficit. cūcta pficit. cūcta cōuertit. ¶ Secūdo amor diuin? habz reformatū ꝯformare. & hoc p affect? vnionē ad deū. Vnde dyonisius dicit q̄rto ca. de diui. no. q̄ amor quilibet est vt? vnitiua. ¶ Vbi nota q̄ triplex est vnio. substantialis. realis. & mentalis. Prima vnio est substātialis sui ad seipm. & talis vnio identitatis est causa amoris q̄ q̄s amat seipm. vnio aūt similitudinis est causa amoris q̄ q̄s amat aliū. Secūda vnio est realis quā amans querit de re amata & est effect? amoris. Tercia vnio est mētalis & ē formalit vel essentialit ipe amor. & hec vnio est fm coaptatōnē affect? vel fm cōuenientiam amoris. Vnde ph̄? refert. ij. polluti. q̄ aristophanes dicit q̄ amantes desiderāt ex ambobo vnū fieri. sed quia ex hoc seq̄ret aut ambos aut altez corrumpi. q̄rūt vnionem que cōuenit & decet. scilicz vt ī actibo amicicie de quibo patet supra admuicē cōiungant. Ita q̄ ex p̄dctis breuit patet q̄ quedam vnio est causa amoris. q̄dā effect? amoris q̄dā essentialit ipe amor. Hec bea. tho. p̄ma scde q̄. xxvnj. arti. p̄rio. in cor. q. & in solu. ij. argu. ¶ Tercō amor diuin? habet ꝯformatū cōfirmare Nam diuin? amor scz caritas duobo modis est īsepabilis ita q̄ a mente nūq̄ recedit. scz ex pte dei & ex pte sui. Primo em̄ caritas ex pte spūs sancti mouētis nunq̄ pt̄ separi vel amitti. Impossibile em̄ est hec duo simul vera esse vel simul stare posse. scz q̄ de? moueat aliquē ad amādū deū & ipe caritatē amittat peccando. Secdo pt̄ cōsiderari ex pte sui scz caritatis pficiētis. & tūc em̄ non pt̄ esse q̄ habēs caritatem peccet. q̄a sicut calor non pt̄ infrigidare ita nec caritas peccare. sicut nec iniusticia vel iniustus imq̄ntū huiusmodi pt̄ benefacere. Et ideo dicit apo. ad roma. vnj. Quis nos separabit a caritate xp̄i &c̄. Hec bea. tho scda. scde. q. xxxnj. arti. xj. ī cor. q. Re. infra caritas. vtz possit amitti. ¶ Quarto diuin? amor habet ꝯfirmatū trāsformare. Vnde dyo. ix. ca. de diui. no. dicit q̄ diuin? amor extasim facit id ē amātem extra se ponit & in amatum trāsformat. Vbi nota q̄ ille q̄ trāsformat aliquid ī aliud facit tria. Primo separat vnā formā & mutat ī aliā. vñ nihil pt̄ in aliud trāsformari nisi fm q̄ a sua forma quodāmō recedit. q̄a vni? vna est forma. & hoc modo amans a seipo id est ab effectu q̄ po separat̄ in amatum tendēs. Ita dicit dyoni. q̄rto capi. de diui. no. amor diuin? nō dimittēs suipos amatores esse. sed amatos extasim facit. Secdo qui trāsformat aliquid penetrat ītima sicut forma puenit ad intima formati & econuerso. sic diuinus amor penetrās affectū amātis facit amātem intrare ad interiora amati & econuerso. ita vt nihil amati amāti nō remaneat vnitū. & hoc modo amātem in amatum trāsformat amor diuin?. Tercio qui trāsformat aliq̄d in aliud mutat vnā formam in aliā scz ignobilē in nobiliorem & inferiorem in superiorē. & sic eleuat & nobilitat trāsformatum. Sic diuin? amor feruens in aīa eleuat intellectū extra seipm & supra seipm imq̄ntū abstrahit ab aliis & intense facit meditari de deo & cōtemplari ipm. Et similit eleuat affectū supra seipm imq̄ntū amās nō cōtent? de bono quod habet q̄rit frui bono aliquo quo se ebullit & exaltat. Hec bea. t. nj. scrip. sen. di. xxj. arti. primo. q̄d sit amor. in solu. q̄rti argu. iuxta finē. & itez p̄ma scde. q. xxvnj. arti. nj. vtz extasis sit effect? amoris in cor. q. iuxta finem. & īfra sequenti ca.

¶ Q̄z amor habet vnire amātē cū amato. & quō

Quarto p? supradicta d amore ¶ Ca. xnj diuino nota q̄ diuin? amor habet causare quatuor. scz vnionē intimā. ꝯnexionez mutuā. eleuatōnē extrinsecā. pfectōnē maximā ¶ Prio diuin? amor habet causare ī anima vnionē intimā. Ita dicit dyonisi? q̄rto ca. de diui. no Amor est vt? intima & ocretiua. Est em̄ duplex vnio. scz separatoz siue cōgregatoz & cōtinuoz. Prima vnio scz separatoz & cōgregatoz est superficialit se tāgētium. & ideo non facit vnum simplicit sed solum fm quid. vt in aceruo lapidū patet vel in similibo. talis vnio nō est vnio amoris. eoq̄ amans ī interiora amati trāsformat̄ vtz capcedenti. q̄d vnio talis non facit. Secunda vnio est cōtinuatoz sicut materie & forme q̄ facit vnū simplicit. & talis vnio est amoris. q̄a amor facit amatū esse formā amātis. & ideo supra vnionem cū dicit amor est vt? vnitiua dyonisi? addit concretōnē ad dīaz p̄me vnionis. q̄a cōcreta dicunt̄ que simplicit vnū sūt facta. Vnde & alia lra habet cōtinuata. Cui? ratō est. q̄a cōtinua sunt q̄z vltima sunt vnū. ad oñdēdum q̄ ipe amor est vnio vel nex? amātis & amati. Et ido dicit aug?. vnj. de trinitate q̄ amor est quasi vita q̄dā duo aliqua copulās vel copulare appetēs amātē scz & q̄d amat̄. In qua diffinitōe bea. aug?. tāgit duplicē vnionē mētalē & realē. Primo tāgit vnionē mentalem scilicet cum dicit q̄ amor est copulans &c̄. Nam talis vnio vel nexus mentalis est formaliter vel essentialiter ipe amor. quod patet. q̄a sine vnione affectus non est amor. nā fm vnionē affectus amic? dr̄ esse alter ipe. Vnde aug?. nj.

ofessionū · Bñ quidã dixit de amico suo dimidium anime sue · Secundo tãgit vnionẽ realẽ cũ subdit duo aliq̃ copulare intendens · & talis vnio scz realis est effect9 amoris vtz scd̃a diuisione capi · p̃cedẽtis · Re · ibi · Dec b · tho · m̃ · scrip · sen · dist · xxj arti · j · quid sit amor · in solu · v · ãgu · ¶ Sed forte queres q̃d istoz magis vnit aut cognitõ cognitũ cognoscẽti · aut amor amatũ amãti · Rñdeo & dico q̃p cognitõ q̃ñq̃ eque vnit obiectum potẽtie cognitiue vt amor amatum volũtati · aliq̃ñ min9 aliq̃ñ magis · verbigra · Quãdo em̃ aliq̃d eque intẽse vel remisse intelligit̃ & diligit̃ · tũc ita intẽse vel remisse vnit̃ intellect9 intellecto p̃ cognitõnẽ sicut volũtas volito p̃ amorẽ · q̃ñ vero intẽsius vel clari9 intelligit̃ q̃p diligit̃ · tũc intellect9 magis vnit̃ intellecto q̃p volũtas volito · q̃ñ aũt aliquid intensi9 diligit̃ q̃p intelligit̃ · tũc magis volũtas vnit̃ volito p̃ amorẽ q̃p intellect9 p̃ cognitõnem : generaliter tñ amor magis est vnitiu9 q̃p cognitio Cui9 ratõ est · q̃a cognitõ p̃ficit̃ p̃ hoc q̃p cognitũ vnit̃ cognoscẽti fm̃ suã similitudinẽ · sed amor facit q̃p ipa res que amat̃ amãti aliq̃ modo scz p̃ vnionẽ affect9 : sine qua non est amor vniat̃ · & ideo amor magis vnit amatuz amãti q̃p cognitio vniat cognitũ cognoscẽti · p̃ma scd̃e · questione · xxvnj · ãti · p̃mo · vtz vnio sit effect9 amoris · i cor q · & in solu · m̃ · ãgu · & reuerendus mgr̃ herne9 in li · de quatuor materijs q̃rta materia de intellectu & volũtate · q · xv · vtz intelect9 magis vnit̃ intellecto q̃p volũtas volito in cor questionis · ¶ Q̃ amor facit vt amãs sit in amato · & quomõ

Secundo amor causat vnionẽ ¶ Ca · xv · mutuã · Nã amor facit vt amãs sit i amato & econuerso · quod duplicit̃ p̃bo · primo in generali de amore · secũdo in speciali de caritate ¶ Prio em̃ dico q̃p amor in generali mutuã inhesionẽ causat · Ista dr̃ can · ij · Dilect9 me9 mihi & ego illi · Quod verbũ sex modi expoñit̃ · Primo sic · Vox ẽ spõse spõsi ipio pariturã se p̃mittẽtis & dicẽtis · dilect9 me9 mihi · s · p̃cepit vt surgerẽ & venirẽ & faciẽ meã sibi oñderẽ · & ego illi itegerrime & deuotissime obediã · q̃a ipe diligit me & ego illũ · & ideo prius vna debet esse volũtas sui p̃cipiẽtis & mei obediẽtis · Secdo mõ expoñit̃ sic · Dilect9 me9 mihi itẽdit · q̃a solicit9 mihi · & ego illi itẽdo scz solicite seruire sibi · q · d · omnio miranda ẽ spõsi mei dignatio q̃a intẽdit mihi · sed nõ min9 laudãda miseratõ q̃ efficit vt ego intẽdã illi · Tercõ mõ expoñit̃ sic · Dilect9 me9 mihi scz ogruit · quia si puritas · si speciositas · si generositas · si fidelitas · si q̃d p̃cipuũ ẽ caritas mutua i alterutz attẽdat̃ : omnio cõgruit mihi spõsus & ego illi · sed oia hec hꝫ ipe p̃ naturã & ego p̃ gr̃az · Quarto expoñit̃ sic Dilect9 me9 mihi est oim labor fatigatõnũ p̃cium siue p̃mium · fm̃ q̃p ipe dixit abrae · gen̄ · xv · Ego merces tua magna nis · & ego illi scz sũ om̃ miũ labor dolor fatigationum merces & p̃miũ Omnia em̃ p̃pt̃ me habendã fecit & dedit & sustinuit omnes labores imo seip̃m p̃pter me habendã dedit · Vnde apo · prime ad chor · vj · empti estis p̃cõ magno &c̃ · Quinto modo expoñit̃ sic · Dilectus meus mihi id est ad meã vtilitatem bibit calicẽ passionis · vnde tota vita eius & mors fuit mihi id est p̃pter me · & ecõuerso ego illi id ẽ ad gloriam eius & honorẽ bibam · vt dicã quid retribuam dño pro omnibus que retribuit mihi ? calicem &c̃ · Sexto modo expoñit̃ sic · Dilectus meus mihi id est totũ quod amo q̃d cupio quod quero · quid em̃ venit querere in terris nisi ouem que perierat & dragmam quam perdiderat · & ego illi scz sum totũ quod amat quod cupit quod querit · ¶ Secũdo inhesionem mutuã scz amãtis cuz amato & ecõuerso specialiter facit caritas · Ista dr̃ p̃me iohis quarto · Deus caritas est & q̃ manet i caritate ĩ deo manet & deus in eo · Vbi bern̄ · De9 caritas est quid g̃ caritate melius ! q̃ manet ĩ caritate ĩ deo manz quid ergo caritate securi9 ! & deus in eo quid ergo caritate iocundius ! Ad cuius euidentiã est sciendũ q̃p amans dicitur esse in amato & ecõuerso duobo modis · scz quo ad intellectum & quo ad affectum · Primo em̃ amatũ dicit̃ esse in amante quo ad intellectum inquãtuz amatum immoratur & manet in apprehensione & ĩ ĩtellectu amãtis · Sicut dicit apo · ad philip · p̃mo · Eoq̃ habeam vos in corde &c̃ · Amãs vero similiter dicitur esse in amato quo ad intellectũ · inquãtum amãs non est contentus superficialit̃ apprehensione vel cognitõne amati · sed nitit̃ singula que ad amatum pertinent intrinsec9 cognoscẽ & sic ad interiora ingredit̃ cognoscendo intima amati · Sicut de spũsancto qui ẽ amor dei p̃me ad chor · ij · dicit̃ · q̃p spũs scrutatur etiam profunda dei · Secundo amans est in amato & econtra quo ad affectum · sed aliter & aliter · quod sic patet · Primo em̃ amatum est in affectu amãtis & cũ ẽ absens & cum est presens · Cuz em̃ absens ẽ amatum realiter · tunc est in affectu amãtis fm̃ desideriũ per quod amãs in amatum tendit · Cũ vero amatum est presens affectui amantis · tũc causat in eo complacentiaz & delectatõnem · inquantum affect9 amantis in amati presentia quiescit & delectat̃ & inquãtum in eius absentia per desideriũ in ipsum tendit · Econuerso autem amans est in amato diuersis modis alit̃ scz amore amicicie & aliter amore concupiscentie · quod sic ptz · Primo em̃ amans est in amato amore amicicie · inquantuz bona vel mala amici reputat sicut sua vt q̃si ipe ĩ suo amico videat̃ bona vl̃ mala pati & affici · Nam proprium amicoruz est eadem velle & eadẽ nolle & in eodem tristari & gaudere · vt dicit ph9 nono ethicoꝝ & secto rethorice · Secũdo amans est ĩ amato amore concupie · inq̃ntũ amãs nõ req̃ escit in quacũq̃ extrinseca aut superficiali adeptõe

vel fruitione amati. sed requirit amatū pfecte habere q̃si ad intima illi⁹ puemẽs . & tunc quietat affect⁹ ei⁹ . Dec bea. tho. prima. scde. q. xxviii. arti. ii. vtz amor causet intimā inhesionē vt scz amās sit ī amato & ecouerso. ī. cor. q. Tercio amor causat eleuationē mentis & extasim. qđ tali ratõne oñdo. Diuin⁹ amor extasim facit vt dicit dyom. q̃rto ca. de diui. no. sed quilibz amor est q̃dā similitudo pticipata diuinī amoris. ergo quilibz amor extasim facit. Vbi nota q̃ extasis fm augu. ẽ quidā excessus q̃ mẽs ponit extra se. Ponit aũt extra se mẽs ducbo modis. scz q̃ ad potẽtiā cognitiuā & q̃ ad potẽtiā appetitiuā. Primo mẽs ponit extra se q̃ ad potẽtiā cognitiuā. & hoc duobo modis. Primo cũ potẽtia cognitiua ad inferiora deprimit. puta cũ aliquis in furiā vel amentiā cadit & sic extasim patitur. & huiusmodi effectus passio inordinata amoris vel ire ẽ causa. nã aliqui ppt vehementiā ire & amoris furiũt & insaniũt. Secũdo mẽs ponit extra se & p ɔsequẽs extasim patit cũ potentia cognitiua ad superiora cognoscenda erigit vel sublimat. puta cũ alicui⁹ mens eleuat ad aliqua cognoscenda q̃ sunt supra naturalẽ cognitionẽ rationis vel sensus . & ad hoc operat dispositiue amor inq̃tum meditari facit de amico vel de amato. intensa aũt meditatio vnius abstrahit ab aliis. Vnde grego. in ome. Tanto quisq; a supno amore disiungit. q̃to inferius delectat. & ecouerso. Sc̃do aliquis ponit extra se fm potentiā appetitiuā & sic extasim patit. & huius causa effectiua directe est amor. nã amor ẽ causa q̃ amās extra se scz in amatū fert & tẽdit. alit tñ amor concupie & alit amor amicicie. Nã amore concupie fert amās quodãmodo extra se ipsum . inq̃tū scz nõ contentus gaudere de bono qđ habz q̃rit frui aliquo extra se . Sed in amore amicicie affectus alicuius simplicit exit extra se. quia vult amico bonū & opat q̃si gerẽs curā & p uidẽtiā ipi⁹ nõ ppt seipm vt amor cõcupie facit sed ppter ipm amicū. & hoc maxime sup omnia facit de⁹. Vñ dyonisius q̃rto ca. de diui. no. dicit q̃ ipe deus ppt amorẽ ẽ extasim passus. Sed forte argues ī oppositū . scz q̃ nec amor diuinus nec amor humanus extasim facit. Primo q̃ amor diuin⁹ nõ faciat deū pati extasim vt dyonisius dicit tali ratõne oñdo. Extasis fm ambrosiū & augu. in glosa scde ad chor. v. ẽ q̃ mẽs eleuat in contemplatõne ab eo qđ ẽ sibi fm naturā vtute superioris nature in inconscriptū lumen qđ est sibi extra & supra se . sed dicere q̃ de⁹ vtute superioris nature in aliquod qđ ẽ extra se & supra se eleuet est falsum & hereticū. ergo deus ppt amorẽ nõ ẽ extasim passus. Rñdeo & dico. q̃ amor diuinus & cõmunit amor inq̃tū amor dicit facere extasim no q̃ deū vel supra se vel extra se ponat. sed quia q̃ ī se sine amore cõtineret. p amorẽ ponit extra se diffundes se ī amatū. Sc̃do argues q̃ amor nõ sit causa extasis ī hoie tali ratõne. Amor vnit amatū amanti vt in ca. p̃cedentibo patz. si ergo amās p amorẽ extra se tẽdit seq̃ret vel q̃ amās nõ amet seipm vel q̃ amatū plus diligat q̃ seipsū quoz vtrũq; ẽ falsum. Rñdeo & dico q̃ ille qui amat p amorem intantū extra se exit inquãtum vult bona amici & opat. nõ tñ sequit q̃ amor quo extra ad amicū fert tollat amorẽ proprium vel q̃ velit bona amici magis q̃ sua. nec q̃ alteꝝ diligat pl⁹ q̃ seipm . Dec bea. tho. prima scde q̃stõe. xxviii. arti. iii. vtz extasis sit effect⁹ amoris. argu. cõtra. & ī cor. q. & ī solu. iii. argu. & alber. ī q. sup dyonisiũ. de diui. no. ca. q̃rto. Qz amor diu⁹ causat pfectionẽ maxiã. Ca. xvi

Quarto & vltio amor & p̃cipue diui⁹ causat pfectõnẽ maximã. Vbi nota q̃ duplex ẽ amor. scz amor boni apparẽtis nõ tñ cõueientis. & aõr boi apparẽtis & ueniẽtis. Prii⁹ amor ẽ lesiu⁹ & deterioratiu⁹ amãtis. nã taľ lãguor ẽ aie. Cãti. v. amore longueo. nã ex amore alicui⁹ nõ conueniẽtis ledit & deteriorat hõ . & p̃cipue per amorẽ peccati vilificat. Ozee. ix. facti sunt abominabiles sicut ea q̃ dilexerunt. Et ysido. in li. de simbolis. Grauiꝰ interdũ peccat qui diligit peccatũ & nõ facit q̃ qui odit & facit. grauissimum aũt est nõ solũ peccatum facere sed etiã diligere. Secũdo amor boni existẽtis & ueniẽtis ẽ meliorat⁹ & perfectiu⁹. vñ hõ maxie meliorat & pficit p amorem. Dec bea. tho. prima. scde. q. xxviii. vtz amor sit passio lesiua. in cor. q. Et beat⁹ grego. sup ezech. Inq̃tum quisq; amat in tãtū ad ingressum regni appropinq̃t. inq̃tū vero amare negligit intãtū ingredi recusat. quia non studet videre qđ appetit. Et augu. in li. cõfessionũ. Tãto nobis melius ẽ quo magis im⁹ in illũ quo nihil est meli⁹. imus aũt nõ ambulando sed amando. qm̃ tanto habem⁹ eũ pntiorẽ q̃to eundem amorẽ quo in eũ tendim⁹ poterimus habere puriorem. Ad cui⁹ evidẽtiā nota q̃tuor differẽtias int cognitionem & amorẽ. Prima ẽ ex pte boni vel mali. quia ex cognitõe boni vel mali nõ ẽ hõ bon⁹ vel mal⁹ sed ex amore. qđ tali rõne oñdo. Ille ẽ bonus vel malus qui gaudet vel tristat bñ vel male. vt dicit phus. i. ethi. sed amor ẽ causa gaudy ľ tristicie nõ aũt cognitõ. ergo amor rect⁹ & nõ rectus est cũ quo aliquis fit bon⁹ vel mal⁹ & nõ cognitõ. Secũdo hoc idẽ cõfirmo alia ratõne sic. Cognitõ fit p hoc q̃ cognitũ vnit cognoscenti. vel fm suã similitudinẽ . puta cũ aliquod ens naturale cognoscit. ľ p hoc q̃ vnit cognoscenti p similitudinẽ alteri⁹. sicut peccatũ nõ cognoscit p similitudinem propriam cũ sit quedã primatõ sed p bonũ. vtroq; aũt mõ illud p quod aliud cognoscit est pfectõ itellectus siue cognoscat aliquid p similitudinem ppã sicut bonũ siue p similitudinẽ alteri⁹ sicut malũ p bonũ

sed amor facit q̄ ipa res que amat̄ siue bona siue mala amanti aliquo modo vniat̄ p complacentiā siue displicentiam · ergo peccatū est in amore & non in cognitione · ¶ Tercio hoc idem confirmo autoritate augu · in libro retractionū dicentis q̄ voluntas est qua peccat̄ & recte viuit̄ · amor aūt est in voluntate · ergo &c̄ · ¶ Per accidēs tn̄ solet vel potest in cogitōne peccati & rez visibiliū esse peccatū duplici ratōne · & ꝓpt̄ abstractionē & ꝓpt̄ affectionē · ¶ Prima ratio est ꝓpter abstractionem · scz ex eo q̄ dū quis peccata mala vel aliqua vilia cōsiderat & cognoscit a nobiliorib⁹ & vtiliorib⁹ cognoscendis vel cogitandis abstrahit̄ & impedit̄ · ¶ Secunda ratio est ꝓpt̄ affectionē · scz dum ex consideratione vel meditatione peccatoz & alioz viliū in affectiones indebitas inclinatur vt dicit bea · tho · cōtra genti · li · primo · c · x · rōne quarta · ¶ Secunda drā est ex parte meriti · quia diligere deū in hac vita est meriti maioris q̄ cognoscere eū · Cuius ratō ē · quia ex hoc q̄ aliquis diligit deū amore amicicie sicut dnm & creatorem suū magis facit deū q̄si debitorē suū vt bn̄faciat ei q̄ ex hoc q̄ cognoscit deū · Vn̄ licet cognoscere l̄ itelligere simplicit̄ & absolute sit act⁹ nobilior & nobiliozis potentie q̄ sit diligere · tn̄ q̄tū ad rōnē meriti diligere ē magis necessariū · quia qđ nō fit ex amore dei vel saltē cū amore nō potest bn̄fieri saltē pfecta bonitate · sicut si diceret̄ q̄ inter alia condimenta sal ē melius · nō q̄ simplicit̄ sit melius sed quia magis ē necessariū · quia sine eo non pōt esse sapor bonus · ¶ Tercia drā est ex parte boni impensi · quia summū qđ homo in hac vita potest impendere deo ē amare deū amore amicicie · Cuius ratio est · quia ex quo dat sibi amorē suum si perfecte dat consequens est q̄ paratus sit dare deo quicquid potest · & quātū ad hoc amare deū excedit cognoscere deū · sed ī alia vita summū qđ creatura rōnal̄ potest deo impendere est videre ipm quod summe est manifestatiuū sue pfectionis ¶ Quarta drā est ex parte p̄mii · nā pfectius est amare deū amore amicicie q̄ amare eū amore concupiscētie aut videre deū fm qđ est cōmodū hominis · sed videre deū fm qđ est manifestatiuum diuine bonitatis est pfectius q̄ amare deū q̄cūq̄ modo vel q̄ videre deū fm qđ est ꝓpriū cōmodū hominis · Sicut verbigra · qui dat ouū alicui pl⁹ dat ei virtualiter q̄ si det ei gallinā · quia in quo virtualiter cōtinet̄ bon⁹ gallus vel bonus capo · Et isto modo qui dat voluntatem suā siue amorē suū deo vel alteri si perfecte dat consequēs est q̄ paratus est dare sibi quicquid potest · Sed actualit̄ & formalit̄ sicut pl⁹ dat qui dat gallinā q̄ ouū · sic plus qđ potest creatura rationalis impendere ad honorem dei ē ipm videre · eo q̄ int̄ oīa summe est manifestatiuū diuine bonitatis · & hoc modo act⁹ itellect⁹ qui ē itelligere melior & pfectior ē actu voluntatis qui est deū amare · Dec reuerend⁹ doctor mgr̄ herne⁹ de ordi · p̄dicatoz · ī libro de q̄tuor materiis · materia q̄rta de intellectu & voluntate · q · x · vtr̄ act⁹ voluntatis sit ꝓpter actū intellectus · in cor · q · & ibidē infra · q · xiiii · de p̄minētia intellect⁹ & volūtatis · in cor · q ·

¶ Q q̄druplex ē zelus & quis est bonus & quis est malus ¶ Ca · xvii ·

Vinto & vltimo p⁹ amoris effect⁹ p̄ dictos ē sciendū q̄ quinq̄ sunt p̄cipui effect⁹ amoris · scz zelare · languere · liq̄facere vulnerare · inebriare ¶ Prio dico q̄ zelare ē effectus intensi amoris vel feruoris · qđ q̄druplicit̄ pbo · scz diffinitōe · rōne · sufficiēti diuisione & autoritate ¶ Primo pbo zeli diffinitōe vt em̄ dicit alchim⁹ sup illud zel⁹ dom⁹ tue cōmedit me iob̄ · ii · zelus cū in bono accipit̄ ē quidā feruor aī q̄ mēs relicto hūano timore p defensiōe veritatis accēdit̄ · ¶ Secūdo hoc idē pbo rōne sic · Quāto virtus aliqua intensius tendit in aliqđ tāto fortius repellit omne cōtrarium vel repugnās · sed amor ē quidam motus p desideriū in amatū dū nō habet̄ intensius · vel amor est quedā quies vel cōplacētia ī amato cū habet̄ · ergo intensus amor intē dit excludere oñe quod adeptōi & fruitōi boni amati repugnat · & hīc orit̄ zelus · ¶ Tercō hoc idē pbo sufficiēti diuisione · sic · Nam omnis zelus est vel cōcupiscentie vel inimicicie vel inuidie vel beniuolētie · ¶ Prio em̄ ē zelus cōcupie · scz cū quis intēse aliquid cōcupiscit · & hoc modo viri dicunt̄ zelare vxores suas refutātes omne cōsortiū alioz p quod possit impediri delectatōis singularitas quā in vxore querūt · & omnis zelus ex cōcupiscētie amore procedit & orit̄ velut ex radice · ¶ Secūd⁹ zelus est odii vel inimicicie · s · dū aliquis odit ea que amato repugnāt · psal · zelaui sup iniquos pacē peccatoz vidēs · & talis zelus ex amore sui ꝓcedit · ¶ Terci⁹ zel⁹ ē inuidie · Cū em̄ bona temporalia nō possint simul pticipari a mltis ōne illud quod impedit pfectōnē huius cōmunicatōis vel pticipatōis efficit̄ odiosum · & sic ex amore boni tēporalis vel honoris q̄ quis priuat̄ ꝓcedit odiū ei⁹ qui impedit vel qui habet & sic causat̄ zelus inuidie · In psal · Noli emulari ī malignātibus neq̄ zelaueris facientes iniquitates · Et eccl · ix · Nō zeles gloriā & opes peccatoris · Ex his aūt q̄ integre possunt possideri a mltis zelus inuidie nō causat̄ vt verbigra · null⁹ inuidet alteri de cognitōe veri q̄ a mltis integre cognosci pōt · sed forte de excellētia circa veritatis cognitōnē · ¶ Quartus zel⁹ est beniuolētie · Nā quādo aliqua dicunt̄ vel fiunt cōtra bonū amici homo repellere studet · vn̄ talis zelus causat̄ ex amore amicicie querētis bonum amici · vnde quādo amor amici est intensus facit hominē moueri cōtra omne quod repugnat bono aīci & repellere illud · & p hūc etiā modum aliquis dicit̄ zelare p deo · quādo ea que sunt cōtra

honorem bonitatē & volūtatē dei repellē ſm poſſe conat. ¶ Quarto qꝫ zelus ex amore cauſet pro bo autoritate dyoniſij · q̄rto de diui · no · dicentis · qꝫ deus appellat zelotes ꝓpter multum amorem quē habz ad exiſtentia · ¶ Vbi nota qꝫ deꝰ zelat pro homine · Cui? rō eſt · qa ſicut zelus refutat cō ſorciū amoris contrariꝫ in amato & ſi inuenerit i dignat & mitit repellere q̄ntū poteſt · non autem amorem naturalē repellit vel excludit · vt vbigrā vir dicit zelare vxorē ſuā · & ideo ſi cōtrariū amo rez inuenerit indignat & mitit repellē & ab vxo re repellit · nō aūt indignat vir ſi ſuus filius vxo rem diligat · Dic certe deꝰ diligit creaturā ꝓpter gloriaz ſuā · & maxime angelū & hominē q̄bo ima ginem ſuā impꝫſſit · vnde in eis deus nō patit alie num amorem qui ſcz non referat ad gloriā ſuam Et ideo ſi homo amorem quē ad ſeipm vel ad crea turam aliquā habet ad dei gloriā referat : eadē di lectione diligit q̄ deꝰ · Quando vero hō i creatura gloriā ꝓriā q̄rit amori diuino pferens & finē in ea conſtituens amori diuino ſuus amor cōtraria tur · & talē amorē zelus diuin? non patit · & ideo ſoli peccato indignat · Vnde exodi · xx · Ego deꝰ us zelotes viſitans iniquitatem . Et ꝓuer · vj · Zelus & furor viri nō parcet i die vindicte nec acquieſcet cuiuſq̄ precibo nec recipiet pro redemp tione dona plurima · ¶ Secūdo homo zelat pro deo · qñ iniuriā dei ſm ſuū poſſe conatur repellere ſm illud tercij regū · xix · Zelo zelat? ſum p dño exercituū · Et ſup illud iob · ij · zelus dom? tue co medit me dicit aug? · i gloſa ſic · Hō dei zelo come dit qui quelibz praua q̄ viderit cupit emendare · & ſi emendare nō pt tolerat & gemit · Dec b · t · p̄ · ij · q · xxvnj · āti · nj · vtrū zelus ſit effect? amoris · argu · contra · & in cor · q · & in ſolu · argu · Et iterū alber · in q̄li · ſup dyo · q̄rto ca · de diui · no · vtrū zelus deo conueniat in cor · q ·

¶ Qꝫ amor habz languorē facere · & quis ſit lan guor ille · ¶

¶ Ca · xviij ·

Secundus effect? amoris eſt languorē fa cere · Nam qñ bonū amatum amanti eſt abſens · tunc ex ſua abſentia triſticiā cau ſat que triſticia p lāguorē ſignificat · vñ & tulli? in tercio de tuſculanis · q · maxime triſticiā egri tudinē noīat & intēſū deſideriū de oſecutōe ama ti · Dec bea · t · p̄ma · ſcōe · q · xxvnj · arti · v · vtꝫ amor ſit paſſio leſiua · in ſolu · p̄m̄ argu · Qꝫ aūt triſticia de abſentia dilecti lāguorē anime ſignifi cet ptz p illud qō dr canti · ij · Fulcite me floribꝰ · ſtipate me malis q̄a amore langueo · & ſubdit · le ua ei? ſub capite meo & dextera illi? āplexabit me · ¶ In q̄bo vbis ſponſa amore vulnerata & ifir mata facit tria · p̄mo q̄rit remediū · ibi fulcite me floribꝰ &c̄ · ſcōo ondit morbū · ibi · amore lāgueo · tercō recognoſcit ſeu ognoſcit bñficiū · ibi · leua ei? &c̄ ¶ Primo q̄rit remediū · ibi · fulcite me floribꝰ & ſtipate me malis · Quod vbū expomit quatuor modis · Primo ſic · fulcite me floribꝰ id eſt adiu uate me veſtris oratōmibꝰ · nam flores arborꝫ oro nes ſunt ſanctorꝫ · & ſtipate me malis id ē munite me bonis operibꝰ · Secundo ſic · fulcite me floribꝰ id eſt ꝛſolamim me exemplis bene incipientiū · vl ꝓmite mihi exempla bene pficientiū · & ſtipate me malis id eſt roborate me exemplis pfectorꝫ · Tercō ſic · fulcite me floribꝰ id eſt vtutibꝰ que ſūt inicia bonorꝫ opū ſicut flores pncipia fructuū · & ſtipate me malis id ē nō ſolū vborꝫ folijs ſed ope ribꝰ bonis · Quarto ſic · fulcite me floribꝰ id eſt bo nis exemplis videliz violis confeſſorꝫ · liliis vginū · roſis martirū · & ſtipate me malis id eſt ꝓmite mihi viros fide florentes · ope fructificātes · fama redolentes & vita reficiētes · vt tales me inſtruāt me fulciant & defendāt · ¶ Secundo oñdit ſpon ſa ſuo celeſti ſponſo morbū cū ait · qa amore lan gueo · Quod verbū expomit q̄tuor modis · Primo ſm grego · qui pomit p hoc verbo lāgueo vulnera ta vt dicat ſic · fulcite me floribꝰ &c̄ · & quare · qa amore langueo id eſt vulnerata caritate ego ſum · Secūdo ſic ſm gloſam interli · amore langueo id eſt amore ſupne viſionis langueo & deficio · Ter cio ſm gloſam collateralē · amore lāgueo id eſt de fectum in amore temporaliū ſuſtineo · q̄nto em̄ ad amorē xp̄i veri ſponſi ſe ſponſa accendit · tanto ad amorē tempaliū langueſcit · Quarto modo ex pomit ſic · amore langueo id eſt p̄ amore eius pe nas carnis ſuſtineo · q̄nto em̄ quis amat ſponſū tanto plus carnē domat · ¶ Vbi nota qꝫ anima languet triplicit · ſcz in defectu · i effectu · i affectu Primo in defectu peccati · eoqꝫ dilectū offendit · Secūdo i effectu boni · eoqꝫ q̄ntū vellet p dilecto pati non ſufficit · Tercō in affectu dei · eoqꝫ dif fert beatitudo quā appetit · ¶ Tercō pncipaliter recognoſcit bñficiū · ibi · leua ei? ſub capite meo & dextera ei? &c̄ · In quibꝰ verbis indicat duo · ſcz bñficiū gr̄e in p̄nti · vñ dicit leua eius ſub capite meo · & bñficiū glorie in futuro · vñ ſubdit & dex tera &c̄ · Quod etiā expomit q̄tuor modis · Primo ſic · leua eius id eſt cōminatio ei? · & dextera illi? id ē promiſſio · Secūdo ſic · leua eius id ē iuſticia · dextera eius id eſt miſericordia · Tercio ſic · leua eius id eſt vita actiua · dextera illius id eſt vita contemplatiua · Quarto modo ſic ſm gloſā · p leuā ſponſi vita p̄ſns · p dexterā vita eterna deſignat p caput aūt ſponſe mēs que vt anime pncipalis pars aſſumit · Sed leua ſponſi ſub capite ſponſe eſſe dicit · qa vitā tempalem ſub mente ſua ſemp ponit · & dextera eius amplexat eam · qa vitam eternā amplexari cōcupiſcit · ¶ Vel aliter · languet ei anima tribꝰ modis · Primo languet vilitate · qa timet impuritatē ne ſponſus receſſerit ꝓpter pec catum · & ideo contra hoc in remediū petit florū iocūditatē dicendo · fulcite me floribꝰ · Secundo anima lāguet anxietate · qa ſuā cauſat pauptatē ne indigneꝫ venire propter virtutum inopiam ·

& ideo cõtra hoc in remedium petit fructuũ vbertatem dicẽs·stipate me malis· Tercio languet anima ĩstabilitate q̃a suspectã habet suã lõganimitatẽ ne feruor ei? tepescat ꝑ̃ tediũ· Et ido ctra hoc in remediũ duplex bñficiũ petit· Primo bñficiũ gr̃e ad sustẽtatõnẽ dicẽs· leua ei? ·nã leua aliquis vtiꝫ tribo modis vel ꝑ̃ tria· Primo leua suppomiꝫ lapso vt erigaꝫ ·& sic dicit leua q̃si lesis valẽs· p̃s· cũ ceciderit non collidet ·q̃a dñs suppomit manũ suam· Secũdo leua suppomiꝫ actiuo vt in labore sustẽtetꝫ ·& sic dr̃ leua q̃si leuans vadentes· Ezech· ij· abij amar? ĩ ĩdignatõne spũs mei man? eñ dñi erat mecum confortãs me · Tercõ leua suppomiꝫ iusto deuoto & cõtẽplatiuo vt ĩ cõtẽplatõne q̃escat · & sic dr̃ q̃si vacãtibo leta· ysa· li· In vmbra man? mee ptexi te· Secũdo petit beneficiũ glorie ad fruitionem· ibi· & dextera illi? &c̃· Nam dextera spẽaliꝫ tria facit· scz attrahit· stringit· vnit· sic spũaliꝫ gloria dextre dei· Primo attrahit p cognitõnem· p̃s· Dextera dñi fecit virtutem · dextera dñi exaltauit me· Secũdo stringit p fruitõnẽ· In p̃s · Adhesit anima mea post te & merito· q̃a me suscepit dextera tua· Tercõ cõiũgit vel vnit p amorẽ· amor eñ vnit deo vt aug? dicit· & ideo dicit amplexabiꝫ me id est cõiũget me etnaliꝫ sponso &c̃·

¶ Qz amoris effect? est liq̃facẽ· ¶ Ca· xix·

Tercii effect? amoris est liq̃facẽ· Ita diciꝫ canti· v· anima mea liquefacta ẽ vt dilect? locut? est· In q̃ verbo spũssact? tangit tria· primo subiectũ culpe· ibi aia mea· secũdo effectũ glorie· ibi liquefacta est· tercõ actuz amicicie· ibi vt dilect? me? locut? est· ¶ Primo tãgit subiectũ culpe· ibi anima mea· scz voluntas q̃ est subiectũ culpe vel gr̃e· amoris vel odij· Omnis eñ anima vel est cõuersa ad deũ p amorẽ & sic ẽ liq̃facta· vel ẽ auersa a deo p odiũ & sic ẽ obstinata vel indurata· Jere· v· Indurauerũt faciẽ suã supra petrã & reuerti noluerũt· Nã cõgelatõ & liq̃factõ· dux & molle & in se & in suis effectibo naturaliꝫ opponũt· ¶ Sed spũaliꝫ liq̃factõ cordis ẽ condicõ amori conuenies· duricia vero cordis est dispositio repugnãs amori· qđ ꝓbo ex tribo ꝑ̃prietatibo duri & mollis & liquidi · Nam durum est qđ subsistit ꝑ̃prie terminatiõi· resistit aliene incisiõi· obsistit facillime susceptõi· ¶ Primo eñ dux est quod subsistit ꝑ̃prie terminationi· eoq̃ durum suis terminis cõtinetꝫ · liquidũ vero suis terminis nõ cõtinetꝫ sed alienis· sic patet de aq̃ q̃ nõ cõtinetꝫ aq̃ sed terra vel aliq̃ re solida · Sic oportet q̃ ab amãte terminatõ illa hoc est duricia vl̃ cõgelatõ cordis qua infra suos terminos sine amore cõtinebaꝫ amoueatꝫ & ĩsit debita dispositõ scz liq̃factõ cordis vt anima sit amoris merito & rõnabiliꝫ susceptiua· Cui? ratõ est· q̃a sicut res naturalis nõ amittit vnã formã nisi exclusis dispositiombo quibo forma alia in materia continebaꝫ· Sic in spũalibo nisi exclusa cordis duricia veluti amori contraria non sequitur liquefactio cordis· nec per ꝫsequẽs cor est susceptiuũ amoris· ¶ Secundo durũ resistit aliene incisiõi· liquidũ vero velocissime cedit· Sic spũaliꝫ cõgelatõ cordis seu duricia mentis impedit sicut cõtraria dispositõ ne amatum subintret affectũ amantis & cõiungatur ei· sed liq̃factio importat quandaz mollicieñ cordis ex qua amatũ vulnerat vel penetrat cor amantis ¶ Tercõ durũ est quod obsistit facillime receptõi· liquidũ vero est qđ ẽ facillime receptiuũ· Sic spũaliter sicut duricia vel congelatõ cordis est dispositõ contraria impediens ne cor ab amore diuidaꝫ · ita ne amor a corde recipiaꝫ · nam amatum ab amante nunq̃ recipiꝫ nisi prius amans a seipo sepetur in amatũ tendens · & ꝑm hoc dicitur amor extasim facere & feruere· q̃a quod feruet extra se ebullit & exalat· Dec bea· tho· ij· scrip· sen dist· xxvij· arti· ꝑmo· quid sit amor · in solu· ij· argu · & iterũ ꝑma scde · q· xxvij· arti· v· vtrum amor sit passio lesiua· ĩ solu· argu· contra · ¶ Dis tribo modis peccat omnis qui est obdurati vel obstinati cordis· Primo · quia sicut durum obsistit ꝑ̃prie formatõi vel terminatõi· sic qui est obstinate mentis promittit & ꝑsumit sibi peccati impunitatem· contemnit dei bonitatẽ · nõ cognoscit dei benignitatẽ · ¶ Primo qui est obstinate mentis ꝑsumit & ꝑmittit sibi peccati impunitatẽ· Eccl̃· v· peccaui & quid accidit mihi triste ? Sed cõtrariũ ait apo· ad roma· ij· Estimas o homo q̃a tu effugies iudiciũ dei · quasi dicẽt non · Require infra · p̃ sumptõ· ¶ Secũdo q̃ est obstinate mentis resistit & cõtemnit dei bonitatẽ· quia a deo longanimiꝫ expectaꝫ · Qz contra hoc dicit apo· ad roma · ij · An diuitias bonitatis eius & patientie & longanimitatis ei? contemnis? Ambro· ibidẽ in glo· q· d· An copiosaz bonitatẽ dei que tibi peccãti bona tribuit vel copiosam patientiã que tot & tantos peccãtes sustinet nec cito eos punit· vel copiosã longanimitatẽ dei que non solũ ad horam sed per multa tempora & longa sustinet cõtemnis· ¶ Tercõ qui est obstinate mentis nõ recipit id ẽ nõ cognoscit dei benignitatem · Contra hoc dicit apo · ad roma· ibidem · An ignoras qm̃ benignitas dei ad pnitẽtiã te adducit? Ambro · in glo · In his tribo versibus nota tres peccatorũ grad? · peccas eñ o homo dũ tibi impunitatem ꝑmittis · q̃a nõ credis q̃ peccãs punaris · grauí? peccas · q̃a diuitias bonitatis patientie & longanimitatis eius contemnis · grauissime vero peccas · quia benignitatẽ dei nõ cognoscis · vel q̃a ignoras te contemnẽ · ¶ Secũdo tangit actum amicicie · ibi · vt dilectus locut? est · Nã si ꝑ̃ium amicoz est ad inuicẽ loqui maxie dei · ideo dixit vt dilectus locut? est · Loquiꝫ eñ de? sue sponse q̃tuor modis · ¶ Primo cũ bonaz inspirationem ei immittit · Ozee · ij · Loq̃r ad cor ei? · Secdo cũ suã voluntatẽ ei intimat vt dicit glo · ibidẽ

¶ Tercō cū maculas suas pri? cōmissas ei cōdit. & hoc vt erubescat timeat & ab eis recedat. iob. xxxvj. loq̄t vt reuertat̄ ab iniquitate. ¶ Quarto cū dona & grās quas ei cōtulit ad memoriā reducit. & hoc vt recognoscat & ad amorem attēdat & inamissibiliter teneat & custodiat. ysa. xl. Loquimini ad cor ir'm & aduocate eā. ¶ Tercō tāgit effectū grē ibi. liq̄facta est. q. d. Postq̄ locut? est mihi in diuina inspiratōne & interna aīa mea liquefacta est. quia dum christ? p spm̄ suū amine se desiderāti infundit omnē cordis duriciaz mox excludit & dissoluit. Liquescit g̈ aīa ad verbum triplicit. scz in liquorē aque in mollicīē cere. in odorem spēi aromatice. ¶ Primo liquescit aīa ī liq̄rē aque. ps. Emittet verbū suū scz inspirationis & cōminatōnis & liquefaciet ea scz corda arida. & fluēt aque contritōnis. & p hoc solui̇t̄ glacies cordis. ¶ Secūdo liquescit anima ī mollicīē cere & hoc igne dilectōnis. ps. Concaluit cor meum intra me &c̄. & item. factū est cor meū q̄si cera liquescēs ī medio ventris. Dicit em̄ tanq̄ cera liquescēs. & merito. vt in ea scribat̄ spōsi doctrina. pingat̄ vite forma. & figillet̄ similitudo dei grata. nā in cera scribim? . cera figillam? . ¶ Tercō liquescit aīa ī odorē̄ vel ad odorē̄ spēi aromatice. q̄ q̄dē est pulcra in orto. odorifera ī mortario. saporosa in electuario. Hic deuota liq̄factio id est cordis dilectio est pulcra in orto religionis. odorifera in mortario tribulatōnis. sapida & delectabilissima in electuario id est in p̄mio eterne glorificatōnis. Et q̄a aīa ad verbū dilecti sic liquescit. ideo crescit. currit. claresci̇t. crescit in virtute. currit ī caritate. claresci̇t in veritate. Vel crescit quo ad meritū. currit q̄si ad terminū scz deū. claresci̇t q̄ ad p̄miū. Hec gilbert? .

¶ Q amor habz vulnerare mētē. & quō Ca. xx

QVart? effectus amoris est vulnerare. Ratō huius est. q̄a ꝑtas acuti est diuidendo penetrare id est ad intima rei deuenire. sed bea. dyo. p̄mo ca. celestis ierarchie dicit amorē̄ esse acutū intime. intente. actiue & reductiue. ¶ Primo dicit q̄ amor est acut? . eoq̄ sicut acutū diuidit vnā ptē̄ ab altera. sic amor animātē̄ diuidit a seipō id est ab affectu ꝑo & cōiungit amato. vñ dicit dyo. q̄rto ca. de diui. nomi. q̄ amor nō simit amantē̄ esse suiipi? sed amatoꝝ. ¶ Secundo dicit q̄ amor est acut? intente q̄ ad intellectū. q̄a amās oblit? sup amorē̄ trahit̄ ad intē̄ dēū amato scz deo & ꝓximo. ¶ Tercio dicit q̄ amor est acut? intime quo ad affectū. q̄a amori n sufficit qualiscūq̄ cōiunctio. sed q̄rit & facit subintrare amatū & penetrare amatū & vnire se sibi fm etiā q̄ posset cū amato fieri vnum. ¶ Quarto dicit q̄ amor est acut? actiue & reductiue sicut ignis qui suā similitudinē̄ in alijs causat excludēdo vnā formā & īducēdo ꝑfaz. sic amor deiformez facit. Hec bea. dyo. vbi supra. & albert? ibidem. & bea. tho. sub breuitate tangit. m̄j. scrip. sen. dist. xxvij. arti. p̄mo. quid sit amor. in solu. m̄j. argu. quod bea. tho. cōfirmat ibidē̄ autoritate sacre scripture. canti. q̄rto. vulnerasti cor meū in vno oculoꝝ tuoꝝ. ¶ In quibo verbis tangūt̄ tres effect? quos amor & p̄cipue caritatis habet ꝓducē̄. habz em̄ diuidere. vnire. discernere vel eligere. Primo em̄ habet amor caritatis diuidē̄. vñ dicit vulnerasti. magna em̄ & violenta est vis caritatis ipsum affectu deū attingens & penetrans & velut sagitta iecur eius vbi est cor & p ꝯsequens sedes amoris transfigens vt dicit̄ ꝓuerbio. vulnerasti g̈ triplici vulnere. scz amoris. compassionis. passionis Primo vulnerasti vulnere amoris ī incarnatione vñ glosa. p amore tuo carnem suscepi. Secundo vulnerasti vulnere compassionis in ꝓgressu hui? vite. luce. xix. videns ciuitatē̄ fleuit sup illam. Tercio vulnerasti vulnere passionis in cruce. ysa liij. vulnerat? est ꝓpter iniquitates nrās. ¶ Secūdo amor & p̄cipue caritatis habz vnire. ido subdit cor meū. Nam amor amati penetrat affectū amantis. vñ dicit cor meū. ex quo sequit̄ q̄ vuln? sine sensu. quia etiam cor penetrat. bonū vulnus de quo tāta vt? egredit̄. Tetigit mulier fimbriā vestimenti eius & vtutē̄ de se christ? sensit exire q̄nto magis si cor eius nō leuiter tangit̄ sed vulnerat̄. Respexit petrū & cor ei? pcussit & ꝯpūxit ad p̄niam. vulnera g̈ cordis lacrime p̄bent signa. ¶ Tercio amor caritatis habz discernē̄ vel eligē̄ sed amor mundi nō. q̄a cecus. vñ dicit in vno oculorum tuoꝝ. Quod verbū quatuor modis exponitur. Primo sic. vulnerasti cor meū amore in vno nō ī pluribo. q̄a martha solicita est & turbat̄ erga plurima. sed in vno. q̄a vnū amare. vni intendere. vnū credē̄. vni adherē̄ est necessariū. porro vnū est necessariū. luce. x. & ī p̄s. vnā petij a domino &c̄. Secundo sic. si vni adherē̄ est necessariū. quo magis inheret q̄ oculo. certe nullo. g̈ in vno oculoꝝ. nam vbi amor ibi oculus & ecōuerso Cui? ratio est. q̄a potest videre & videri. & ido index solet esse amoris. Tercio sic. in vno oculoꝝ dicit se vulneratū & nō in pluribo. ad oñendum q̄ duplex est oculus. scz affect? & intellect? . oculus affect? vulnerat desideriis & suspiriis. intellectus vero nō. q̄a ꝯsistit ī pura speculatōe. Quāto modo exponit̄ sic. Nam intentio assimilat̄ oculo. vtz infra. intentio. g̈ sicut duplex ē ocul? ita est duplex intentō. vna qua intendit̄ honori dei. & iste oculus scz recte intentōnis vulnerat. q̄a rectissime ī deū tendit. Alia intentio q̄ intendit rebus mūdanis. & iste oculus oblique ī deū intendit. C? figurā habem? gen. vbi dr̄ q̄ rachel erat venusta facie & decora aspectu. lya vero lippis oculis erat Re. infra. ocul? p totū.

¶ Q amor hb̄t inebriare. & quō. Ca. xxj

VInt? effect? amoris est īebriare. qđ duplicit̄ ꝓbo. scz similitudīe & autoritate

¶ Primo probo hoc autoritate vel similitudine. ꝙa sicut ebri? ex calore vini sui & alior oim obliuiscit̃ · ita amans ex amore amati sic ī amatū tendit ꝙ suiꝑi? & oim rer ꝓter illū quē amat obliuiscat̃ · Secūdo hoc idē ꝓbo autoritate canti · v. Comedite amici mei & mebriamini carissimi · que ꝙdē verba ꝑnt esse christi ad discipulos in cena vl̃ dei ad spēales amicos · In quibo verbis tanguntr̃ tria · scz delectabilis refectō · incōpabilis & singularis dilectō · mentalis trāsformatō · Primo tangit̃ delectabil̃ refectō · ibi · comedite · Sed q̄res forte cū act? non ē sine obiecto · sic & comestio ñ ē sine comestibili · ꝙd ḡ comedem? · Rē · infra ibidē supra imediate exponit̃ · cōmedi fauū cū melle meo · bibi vinū meū cū lacte meo · In quibo verbis vide tria · Primo moduz q̄ assumit̃ ꝙa comedi · glosa id est mihi incorpauit · nā per modū māducatōnis sumit̃ corp? christi vtz infra · eucharistia · Secdo vide bonū qd̄ ꝓcipit̃ ꝙa fauū scz deitatis · puer · xxv · mel inuenisti comede quod sufficit tibi · ne forte satiat? euomas illud · vinū redemptōnis id est sanguinem christi · matt̄h · xxvj · bibite ex hoc omnes · Tercio vide nexū quo cōiungit quia fauū cū melle & vinū cū lacte · dicit ḡ comedi fauū cū melle · naz fau? est quoddā cōpositū ex cera & melle · & ꝓter sui excellentiā aureis litteris scribebat̃ · est em̃ fau? cera cōtinēs mel id est caro continens deitatem · vel caro cōtinens deum · aut fau? est mel in cera id est de? ī carne vel diuinitas in humanitate · Vnde can · mj · mel & lac sub lingua ei? · bñ dicit sub lingua · eoꝙ postꝙ sacerdos sua lingua sup hostiam cōsecratōnis verba finiunt ibi est mel diuinitatis & lac humanitatis · Hoc mel gustauit ionatas qñ cū sūmitate virge gustauit de melle & exhilarati sunt oculi ei? · vt dr̃ ꝓmi regum · xmj · Secundo addit ibidē bibi vinū meū cum lacte meo · Illud vinū fuit sāguis nr̃e redēptōnis qui fluxit de latere ei? scz christi · quod q̄dez vinū vt infirmis esset salubrius vel vtili? ad bibendū aqua fuit ammixtū · puer · ix · bibite vinū quod miscui vobis · hoc vinū recusat bibere q̄ cōtradicit passiom ei? · bene igr̃ vtrinꝙ nex? scz faui & mellis: vini & lactis ē necessari? · ¶ Vbi nota ꝙ quidā comedūt fauū sine melle · sicut occulti heretici · qui comedūt corp? christi sed non credūt ex eo ꝙemire eternam salutē · Quidā vero cōedūt fauū cum melle non suo sicut christiani existētes in peccato mortali · qui credūt in eo esse salutē & est quidem sed non est eor̃ · Quidaz alij cōedūt fauū cū melle suo · sicut bom christiani q̄ sumunt & suā salutē in eo ꝓstituūt · Et vide ꝙ dicit fauū sed non meū · comedi inq̄t fauū &c̄ · sed mel dicit meū · comedi fauū cū melle meo · ꝙa corpus christi est sal? anteꝙ inde ꝙemiat nostra salus · ¶ Secūdo ꝑncipaliter tangit̃ singularis dilectio cum subdit̃ in ꝑncipali autoritate · amici mei carissimi · Naz suos amicos vocat precipue propter tres ratōnes · Prima est ꝓter voluntatū & affectuū vnitatem · quia vera amicicia dicit̃ quando ē idem velle & idem nolle vt tullius dicit · Secūda ratio est ꝓter ꝑceptor̃ impletionem · iohā · xv · Vos amici mei estis si feceritis &c̄ · Tercia ratō est ꝓter amoris cōtinuatōnē · puer · xvij · Omni tempore diligit qui amicus est · Vocat autē eos non solum amicos sed carissimos · Vnde dicit amici mei carissimi id est caritate plenissimi · ¶ Vbi nota ꝙ int̃ electos quos amicos appellat triplex ē differentia · Quidā em̃ sūt onere carnis grauati qui adhuc gemūt · & hi habent̃ cari per caritatem quam habent · Quidam alij sunt qui carnis pondere sunt soluti qui sunt in celo · & hi sunt cariores · eoꝙ promptiores & expeditōres facti sunt ad amandum · Quidam vero sunt in celo vtraq; stola vestiti · & hi sūt carissimi · eoꝙ diuino amore fruunt̃ liberiores & alacriores quanto de propio nihil residuū est quod eos aliqualiter solicitet vl̃ retardet · Vel dicas ꝙ apostoli & alij electi sunt cari cariores & carissimi · sūt em̃ cari inquantum sūt creature dei · cariores quia gratia informati · carissimi ꝙa gloria coronati · Ephe · v · Estote imitatores dei sicut filij carissimi · ¶ Tercio ꝑncipaliter tangit̃ mentalis transformatō cum subiungit̃ & mebriamini scz diuino amore · Ex quibo verbis dat̃ intelligi ꝙ comedere id est per fidem christo incorporari est bonum · bibere id est xp̄o delectari est melius · sed mebriari id ē sui obliuisci & ī deū mentaliter transformari est optimū · ¶ Vbi scien dū ꝙ comedentiū hoc ineffabile sacramentū corporis & sanguinis redemptoris nostri iesu christi ē differentia triplex · Quidā em̃ comedunt & non bibunt & illi non sunt amici · Quidam comedūt & bibūt sed non mebriant̃ · & illi sunt amici non tamen carissimi · Quidam vero comedunt & bibunt & mebriant̃ · vt illi qui sunt carissimi id ē ꝑfecti · quod ꝓbo de omnibo ꝑ exemplū · Primo em̃ dico ꝙ sunt quidam qui comedūt & non bibūt · vt illi qui non sunt amici · sicut verbigrā · quidā sunt qui in sancta ecclesia diuina ꝑcepta & iustorū exempla audiūt & addiscūt · nec tamen ꝓter hoc vitā suam corrigunt · Quidam alij sunt qui comedunt & bibunt sed non mebriant̃ · sicut amici dei nō tm̃ ꝑfecti & carissimi · sicut illi q̄ in ecclesia sancta ꝑcepta dīna audiūt & celestia plusꝙ t̄rena amare discūt & volūt & ꝑ desiderio celestiū multa pauperibo tribuūt: a ꝑuis operibo se custodiūt · nulla alicui violenter rapiūt · ꝑdicationem libenter audiunt · in fide & ī bonis operibo proficiūt · & tamē vxores & filios habēt · pignora nutriūt · res suas diligunt q̄muis his omnibo christum ꝑponant · hi ꝑfecto comedūt & amici sūt quia sine crimine viuūt · sed adhuc ē amplius scz bibere & mebriari · Et ideo tercio sunt aliqui qui tanta auiditate diuinā scripturam audiunt vel legunt vt potius cūctis t̄remis opibo abdicatis sola celestia ambiūt ·

parẽtes vxores filios domos & omnia trãsitoria abiẽciũt & solummodo xp̃m sequũt vel sequi vel amplecti ocupiscũt. eius desiderio se affligũt iciuniis. afficiũt lacrimis. exercẽt meditatõibo diuinis. sola q̃ sũt eterna cogitãt. cõtemplatõibo vacant. ad hoc laborãtes vt ea que retro sunt obliuiscẽtes in anteriora magis ac magis se extẽdãt. & isti quid aliud agũt nisi q̃ bibẽtes inebriant. dũ omniũ terrenoꝝ iuri resignãt p desiderium. qua in re a sponso celesti nõ tm̃ amici sed etiã carissimi vocari mereant. bene g̃ dicit inebriamini glosa id ẽ torpore mẽtis excutite & ad amorem et noꝝ accensi tempales pnas non sentiatis. sic ebri? q̃ obliuiscit omniũ tempaliũ. vñ ps. Inebriant ab vbertate dom? tue.

¶ Q̃ amor dei ad creaturas ẽ generaꝫ Ca. xxij

Amor dei ad creaturas. Postq̃ dictuꝫ est sup̃ in pcedẽtibo capitulis de amore in generali & de eius effectibo. nũc dicendum est de amore dei ad creaturas. Vbi sciendũ q̃ amor dei ad creaturas est q̃druplex. scz generalis. eternalis. vtualis. meq̃lis vel spẽalis. ¶ Primo amor dei ad creaturas est generalis. Nã de? generaliter omnes diligit creaturas. hoc aũt triplicit̃ p bo. scz ex amoris diffinitõe. triplici ratõe. sufficiẽti diuisione. Primo q̃ de? omnes diligat creaturas p̃bo ex amoris diffinitõe. sic. Amare aliquid est velle bonũ ei. sed de? vult bonũ ommibo creaturis. g̃ omnes diligit creaturas. Sed forte q̃res quid vult de? ommibo creaturis. Rñdeo & dico q̃ de? vult ommibo creaturis assimilatõnem sibi vel sui. & hoc ī duobo scz in pticipatõne esse sui. quod vult ommibo creaturis irratõnabilibo. & ī visione vel in fruitõne sui q̃d bonũ vult creature ratõnali volũtate antecedente. sed volũtate cõsequẽte vult solis electis. Vnde de? amando suũ ẽe & suã bonitatẽ vult eã diffundi fm̃ q̃ ẽ possibile p cõmunicatõnem & pticipatõnẽ sue eẽntie ommibo creaturis. & sue glorie oĩbo electis. & hoc ẽ bonũ cuiuslibet creature vt similitudinẽ dei pticipet. q̃d ptz q̃a quelibet entitas alia a diuina nõ est nisi similitudo diuine entitatis. & quelibet alia bonitas pticipata ñ ẽ nisi similitudo dĩne bonitatis. & q̃libet alia felicitas pticipata nõ ẽ nisi similitudo p̃e vl dĩne felicitatis. Dãc rõnẽ. b. t. assignat contra gẽtiles. li. nj. ca. xxxvij. rõne scda. ¶ Secundo q̃ de? omnes creaturas diligat p̃bo triplici ratõne. Primo ratõne creatõis. sic. Illud q̃d in omnibo causis actiuis naturaliter inuenit̃ necesse est in primo agẽte scz deo eminẽtissime siue eminenti? inueniri. sed omnia agentia suo modo effect? suos fm̃ q̃ huiusmodi amãt. vt verbi gra. sicut parentes filios. poete poemata & quilibet artifex op? suũ. g̃ multo magis de? cũ ipe sit ommiũ causa omnia diligit & nihil odit. Ita dr̃ sap̃. xj. diligis oĩa q̃ sunt & nihil eoꝝ odisti que fecisti. Expositor. Diligis omnia q̃ sunt. tuꝫ q̃a creas eẽ. tũ q̃a formas esse. tum quia suas in esse. Primo diligis omnia q̃ sunt quia creas esse. Nã ip̃m dare esse ommibo est diligere omnia. Glosa ibidẽ. bon? opifex suũ op? diligit. & si aliq̃n peccat sustinet in multa patiẽtia & p pniam ī meli? cõuertit. impenitẽtes aũt iusto iudicõ damnat. q̃a dns iustus & iusticiã dilexit. ī ps. Ideo subdit. nec eñ aliquid odisti seu odiens constituisti educẽs de nõ esse ad esse. Secundo diligis omnia q̃a formas esse. ideo subdit. neq̃ odiẽs aliquid fecisti scz formando eductũ ī specie. sicut multi qui inviti & coacti aliquid faciũt vel multa faciũt. Tercõ diligis omnia q̃a conseruas ī esse. ideo addit aut quomõ posset aliquid manere & conseruari in esse nisi tu voluisses. q. d. nullo modo. Grego. omnia in nihilũ tenderẽt &c̃. Secũdo q̃ de? omnia diligat p̃bo ratõne gubernatõnis. sic. Gubernatio & puisio quã deus habz de creaturis ex amore dei procedit. vñ dyo. dicit q̃rto ca. de diuino. q̃ amor diuin? mouet superiora ad puidẽtiã inferiorꝝ. sed de? omnia gubernat & oĩbo puidet vl de ommibo puidentiã habet vt dr̃ sap̃. xmj. tu aũt pater gubernas oĩa puidentia. g̃ ipe diligit oĩa Re. q̃ a diuina prouidẽtia nihil excludit̃ infra puidentia quoꝝ sit. Tercio q̃ deus omnia diligat p̃bo rõne approbatõnis. sic. Nihil approbat̃ ab aliquo nisi qđ amat̃ ab ipo. sed de? omnia q̃ fecit approbauit & approbat. Ita dr̃ gen̄. pmo. vidit deus cũcta q̃ fecit & erãt valde bona. Vbi aug?. in glosa sic dicit. de oĩbo sigillatim dixit q̃ erãt bona sed de? de ommibo simul dixit q̃ erãt valde bona. q̃a qđ sigillatim bonũ est cũ ommibo magis bonuꝫ est. sed nõ cõuertit̃. ¶ Tercõ q̃ de? diligat omnes creaturas p̃bo p locum a sufficienti diuisione sic. Omnis amor vel est amor benuolentie vel amicicie vel cõcupĩe vel caritatis. sed de? q̃libz amore modo aliquo omẽs diligit creaturas. qđ sic p̃bo. Primo eñ amore benuolentie de? omnes diligit creaturas. eoq̃ ommibo creaturis aliqđ bonũ vult vtz ī p̃ncipio huiꝰ capi. p hoc aũ q̃ bonũ vult ommibo & sũt. & bone sunt. Secũdo amore amicicie de? diligit omẽs creaturas ratõnabiles. Cuiꝰ ratõ est. q̃a amor amicicie requirit redamatõnẽ & comunicatõnem in opibo vite. sole aũt creature ratõnales pñt ptingẽ ad amandũ deum. & ad comunicatõnem intellectualis & beate vite qua de? viuit. nõ aũt creature irrõnales. g̃ &c̃. Tercõ amore cõcupiscentie de? omnes diligit creaturas. scz animatas irratõnales & rõnales. non cõcupiscendo aliquid sibiipi. neq̃ inq̃ntũ cõcupĩa desideriꝰ anxietatẽ importat vt est in nobis. sed ī q̃ntũ creaturas animatas & irrõnales ad creaturas rõnales & creaturas rõnales ordinat ad seip̃m. non ꝑt̃ suã necessitatẽ scz q̃si eis indigeat. sed ꝑt̃ suã bonitatẽ & nraz vtilitatẽ. Quarto amore caritatis diligit omnes creaturas irrationales & rationales. sed differenter. quod patet. q̃a creaturas irrationales diligit amore caritatis.

nō ſicut illas ex caritate amās· ſed ſicut ordinās illas ad creaturas ratōnales ad quas de⁹ caritatē habet· ¶ Sed forte argues in oppoſitū ſcz q⁹ de⁹ nō diligat omnes creautras dupliciť· Primo enī q⁹ ipe odit patet in p̄s· Odiſti omnes qui operāť iniquitatē &c̄· Eccl·xij· Altiſſim⁹ odio habz pec catores· ḡ &c̄· Rn̄deo tribo modis· Primo q⁹ vnū & idez ſm aliquid poteſt amari & ſm aliquid odiri· vt verbigr̄a· peccatores inq̄ntū ſunt quedā creature de⁹ amat· ſic enī & quedā nature ſunt & ab ipo ſūt· inq̄ntū vero peccatores ſunt & ab eſſe deficiūt & hoc i eis a deo non eſt· ſm hoc a deo habēť odio· vñ in peccatoribo de⁹ diligit naturā quam condidit· & odit in natura culpā que naturā deformauit & que a deo nō procedit· Secūdo modo rn̄deo & dico q⁹ deus odit aliquid ex hoc q⁹ de⁹ amando res volens bonū eaz eſſe vult cōtrariū bono ſcz malū nō eſſe: ſicut etiā nos ea q̄ non eſſe volum⁹ dicim⁹ hr̄e odio· Tercō modo reſpō deo & dico q⁹ de⁹ dr̄ odire aliquid ex hoc q⁹ volendo mai⁹ bonū qđ ſine ꝓuatōe minoris boni eſſe non poteſt vult ꝓuatōnē illi⁹ minoris boni· vt verbigr̄a· de⁹ volēdo bonū iuſticie vult malū ſcz pene alicui⁹· ſm illud p̄s· odiſti omnes qui opanť iniquitatem· ¶ Secundo q⁹ deus omnes non diligat creaturas arguo ſic· Beat⁹ dyo· mj· ca· de diuí· no· dicit q⁹ amor amantem extra ſe ponit & eū quodammodo in amatū trāſſert· ſed inconueniens & abſurdum eſt dicere q⁹ de⁹ extra ſe ponať & in alio trāſformať· ḡ de⁹ alia a ſe non amat· Rn̄deo & dico q⁹ amor omnis q̄ ad effectū tranſfert amantē in amatū duobo modis· Vno modo ad ꝓticipandū ea bona que ſunt amati· & hoc mō amor diuin⁹ non trāſfert deum in amatū quod ē creatura· Alio modo ad cōmunicādū ea bona que ſunt ſua amato· & hoc modo de⁹ ꝓ amorē trāſfertur in amatum inquātum bonitatem ſuam ei cōmunicat· & ſic hoc modo de⁹ i omnes creaturas ſe trāſfert omnibo ſuā bonitatē cōmunicādo· & ſic dicit idem dyo· mj· ca· de diuí· no· q⁹ & ipe deus ꝓ amorē extaſim ē paſſus· vñ euidenť ex p̄dictis patet q⁹ de⁹ omnes diligit creaturas· Dec bea· t· mj· ſcrip· ſen· diſt· xxxij· arti· j· vtrū de⁹ creatur̄a diligat· i ſolu· mj· argu· & ibidē arti· ij· i tribo argu· cōtra· & i coz· q· & i ſolu· argu· & p̄ma pte ſumme· q· xx· arti· p̄mo· vtrū de⁹ omnia amet in coz· q· & in ſolu· p̄mi argu· & item cōtra genti· libro p̄mo ca· xcj· rōne vltima· & ibidem ca· xxvj ratione ſecūda·

¶ Q amor dei ad creaturas ē eťnalis· ¶ Ca· xxmj·

Secundo amor dei ad creaturas eſt eternalis· nam de⁹ ab eterno omnes creaturas dilexit· qđ triplici ratōne ꝓbo· ſcz rōne eťne noticie· preparate gr̄e· eēntie creature· ¶ Prio rōne eťne noticie ſic· Cognitō boni ē cā amoris vtz ſup̄ de cā amoris· c· j· ḡ eťna cognitō boni eſt cauſa eterni amoris boni· ſed de⁹ ab eťno omnes creaturas cognouit· ḡ ab eterno omnes creaturas dilexit· q̄ ať ab eťno cognuit ptz dami· xmj· q̄ nouit oia anteq̄ fecit· ḡ &c̄· ¶ Scdo hoc idē ꝓbo rōe ꝓparate gr̄e ſic· Predeſtinatō & electō a dei gr̄a hoc ē a dei amore ꝓcedūt· ſz de⁹ elegit & p̄deſtinauit ab eťno· ḡ dilexit ab eťno· q⁹ ať elegerit ab eťno ptz p apo· ad epheſ· j· elegit nos i ipo añ mūdi ꝟſtitutōnē vt eſſem⁹ ſancti & immaculati i ꝟſpectu ei⁹ i caritate· Que verba exponēs aug⁹ in glo· ſic ait· Elegit nos p̄deſtinās ab eterno añ mūdi ꝟſtitutōnez anteq̄ eſſem⁹· ne q̄s dicat omnes aīas ab eťno fuiſſe· & ſubdit ibi· i ipo id ē ꝓ xp̄m nos elegit· Cui⁹ ratō ē· quia de⁹ nos elegit & p̄deſtinauit i ſapia ſua· xp̄⁹ aūt ē ſapia dei patris ḡ &c̄· Sz dices ad quid elegit· ait apo· vt eſſem⁹ tempe gr̄e ſancti in vtutibo & immaculati a crimimbo· & hoc in ꝟſpectu ei⁹ & nō in ꝟſpectu hoīs id eſt intus vbi ipe ꝟſpicit· nō extra vbi hoīes vident· vt in cōſpectu eius id eſt vt eū cōſpiciam⁹· ſ q⁹ hoc nō fecit meritis nr̄is ſed i caritate· Ambro & haymo· Amor enī dei fecit· hoc in glo· ibidem ¶ Tercio q⁹ de⁹ ab eterno dilexerit creaturas ꝓ bo rōne eēntie creature ſic· Dilectō ē boni· ḡ eťna dilectio ē eterni boni· ſed creature fuerūt bone ab eterno· ḡ fuerūt dilecte a deo ab eterno· ¶ Sz cō tra· Amor dei eſt etern⁹· ſed ea que ſūt alia a deo vt creature nō fuerūt ab eterno· ḡ de⁹ nō dilexit creaturas ab eterno· Rn̄deo & dico q⁹ licz creature i ꝑticia natura non fuerūt ab eterno· fuerūt tn̄ ab eterno in mente ſeu p̄ſcientia diuina· Vñ ſm q⁹ omnes creature ab eterno in mente vel i noticia diuina habuerūt entitatē ita habuerūt bonitatē· vñ ꝓ hoc q⁹ deus ab eterno omnes res cognouit ab eťno amauit· vt verbigr̄a· ſicut nos p ſimilitudinē rerū que i nobis ſūt cognoſcim⁹ res in ſeipis vel in naturis ꝑticis exiſtētes· ſic de⁹ cognſcendo ſuā eſſentiā in q̄ virtualiť & eminenť ab eterno oia cōtinenť in ꝑticis naturis ab eterno cognouit· ḡ dilexit· Vñ apo· ad roma· ix· ſic ait· Cū enī nōdū nati fuiſſent aut aliq̄d egiſſent boni aut mali dixit deus· iacob dilexi· eſau aūt odio habui· ſicut ſcriptum eſt originaliter malach̄· p̄mo· ꝓ quod oſtendiť q⁹ deus ab eterno nos dilexit· & q⁹ gratis id eſt ſine ꝑticis opibo nos dilexit· Dec bea· tho· mj ſcrip· ſen· diſt· xxxij· arti· mj· argu· cōtra· & i coz q· & in ſolu· argu· & p̄ma pte ſūme· q· xx· arti· ij· vtrū deus diligat alia a ſe· i ſolu· ij· argu· ¶ Sz forte queres· q̄d eſt dictu deū creaturā diligē ab eterno· Rn̄deo & dico q⁹ aliud ē dicē deū diligē creaturā in ſeipo· & aliud deū diligē ſe in creatura· Nā diligē creaturā ab eťno idē ē ſic diligē creaturā in ſeipo· q̄a creatura ab eťno nil fuit niſi i deo· diligē vero deū ſe in creatura idē eſt qđ diligere creaturā cū tempore vel in tempore· Dec alex· p̄ma pte ſūme· q· mj· arti· xxxij· q̄d ſit dictu deū creatrā diligē ab eterno· in coz· queſtionis·

¶ Q amor dei ad creaturas ē vtualis· Ca· xxmj·

Tercio amor dei ad creaturas est ⁊tualis seu causalis. Naz amor noster ab amore diuino in hoc spēaliť differt. q̄a amor nr causať a bonitate rei. amor vero dei causat bonitatem rez. & amor nr a bonitate rei mouet. Ratio aūt huius est. q̄a cū bonitas nra non sit causa bonitatis rez. sed a bonitate rez mouet sicut ab obiecto. amor noster nō est causa bonitatis rez. sed poti⁹ ecōuerso bonitas obiecti vel alic⁹ rei vł vera vel existimata causat & ꝓuocat amorē quo ei bonū volum⁹ & bonū cōseruari qđ habet & addi qđ nō habet & ad hoc opamur. vñ nō q̄a rē diligim⁹ ido res ē bona. sed ecōuerso q̄a res ē bona ideo eam diligimus. vel vt cōseruet cū habeť vel vt acquirať cū non habeť vtz. sed amor dei est ꝑ fundens & causās bonitatē in rebus. qđ dupliciter ꝓbo scz autoritate & ratione. Primo autoritate beati augu. in primo de doctrina xp̄iana dicentis ꝙ q̄a de⁹ bon⁹ est sumus. quod ꝑ tanto dicit ꝙ sua bonitas est ratō volendi omnia alia. & suus amor est causa bonitatis omniū. Secundo hoc idē ꝓbo rōne sic. Caritas vel dilectō est ſm quā diligentes sum⁹. sed non ſm hoc sum⁹ bomi & deo accepti q̄a sum⁹ diligentes deū. sed poti⁹ ecōuerso q̄a sum⁹ dilecti a deo ḡ amor dei est cā bonitatis & amoris nri. Sed forte argues i oppositū scz ꝙ amor nr ad deum sit cā amoris dei ad nos. & ꝙ deo accepti sum⁹ ex eo ꝙ deū diligimus. q̄a puer. vnj. dr. ego diligentes me diligo &c̄. Rn̄deo & dico ꝙ de⁹ diligit diligētes se. nō tn̄ ita ꝙ dilectō se diligentiū sit rō q̄re ipe diligat. sed poti⁹ ecōuerso dilectō q̄ nos de⁹ diligit est ratio q̄re nos diligim⁹ deū. Vbi nota ꝙ de ratōne caritatis duo pñt intelligi. vel ꝙ ꝑ caritatem homo fit deo car⁹. vel ꝙ ꝑ caritatē hō habeat deū car. Inq̄ntum ḡ caritas est quedam dilectō prius est de ratōe caritatis ꝙ hō fit deo car⁹ ꝑ hoc ꝙ a deo diligit & non ꝑ hoc ꝙ diligit deū. vñ diuina dilectio qua nos diligit est ꝑor q̄ dilectio qua nos eū diligim⁹. Ita dr p̄me ioh. mj. in hoc est caritas nō quasi nos dilexerim⁹ deū scz p̄us. sed qm̄ ipe prior dilexit nos. Inq̄ntum vero caritas facit nos ydoneos ad merendū bonū infinitū scz vitā eternam. ꝑ prius est de ratōne caritatis ꝙ homo fit deo carus q̄ ꝙ homo habeat deū carū. Est aūt homo deo car⁹ & accept⁹ & ꝑ cōsequēs vita eterna dignus ꝑ grāz caritatem nrāz ad deū p̄uenientem & pficientem. vt dicit augu⁹. sc̄do de p̄destinatione sanctor. aliter em̄ sine gratia p̄uemente & pficiente dilectio nostra qua deum diligimus non esset tanto premio condigna. Dec bea. tho. prima pte. q. xix. arti. mj. in solu. nj. argu. & ibidem. q. xx. arti. ij. vtrum de⁹ omnia amet. i cor q. in fine. & itez in q. dispu. de veritate. q. xj. de gratia. q. ij. vtz gratia gratum faciēs sit idē qđ caritas. i argu. cotra. primo & q̄rto. & i solu. primi argu. & q̄nti. Est aūt sciendum ad euidentiam p̄dictor ꝙ ꝙ duplex est dilectio dei qua scz de⁹ nos diligit. scz eternalis & tempalis. siue dilectō p̄destinatōis & iustificatōis. Prīa dilectō dei ad nos ē eternalis q̄ nos ab eterno dilexit. de q̄ malach. p̄mo. iacob dilexi. esau odio habui. de q̄ patet capi. p̄cedenti. & de hac dilectione nō potest dici q̄a diligim⁹ deū ideo ipe diligit nos. sed poti⁹ ecōuerso q̄a de⁹ nos diligit ideo nos diligim⁹ deū. Vñ iere. xxxj. in caritate ꝑpetua dilexi te &c̄. Augustin⁹. si pigri eram⁹ ad amandū. nō simus pigri ad redamandū. & etiā de hac caritate dr p me ioh. mj. i hoc ē caritas. &c̄ vtz sup. Secūda dilectio dei ad nos est tempalis. scz dilectō iustificatōis qua nos ex tempe diligit. & isti⁹ tēporalis dilectōis q̄druplex est effectus. Prim⁹ ē gratie infusio. & de ista dilectōne nō potest dici ꝙ quia diligim⁹ deū ideo ipe diligit nos. sed potius ecōuerso. q̄a de⁹ nos diligit ꝑ suā grām gratificando & iustificando ideo nos diligim⁹ deū. vt dicit bea. iobes vbi sup. Secund⁹ effect⁹ dilectionis dei tempalis scz iustificatōis ē gre cōseruatio. Tercius est gtie augmentatō. Quart⁹ est gratie consūmatō quod erit in gloria. Et q̄ntū ad hos effectus dilectōis dei tempalis potest dici. ꝙ q̄a diligim⁹ deū ideo deus diligit nos vt dicit puer. vnj. ego diligentes me diligo. Et subdit & qui mane vigilauerint ad me inuenīet me. q. d & qui mane methaphorice id ē luce gre illuminate. vel mane id ē fugata ꝑ gr̄az peccati nocte. vł mane ad lrām id ē i iuuentute vigilauerīt ad me. id est ꝓpter me habendū. glosa. Mane q̄ꝓpe ad sapientiā vigilant qui in momēto mentis studio sp ad christi visionē attingere satagūt. vnde subdit inueniet me assistentem foribus cordis sui. sicut pat filio suo ꝓdigo fecit ad se redeūti. luce. xv. Cū lōge esset vidit illū pater suus & misericordia mot⁹ &c̄. De tali etiā dilectōne tempali dr ioh. xiij. Qui diligit me diliget a patre meo. & ego diligā illū & manifestabo ei meipm. Sup q̄ vbo aug⁹. sic dicit. Nūc em̄ ad hoc nos de⁹ dilexit vt credamus. tunc ad hoc nos diliget vt videam⁹. quia & nos nūc diligimus credendo qđ videbim⁹. tūc diligem⁹ videndo qđ credidim⁹. Dec bea. tho. i euāgelio cōtinuo ioh. xiij. sup dicto vbo. Et dns hugo cardinalis in postilla quā fecit sup libro puer. sup illo verbo. ego diligētes me diligo. capi. vnj. Re. quot bona facit amor & p̄cipue amor dei sup in xv. capitulis de effectibo amoris diuini.

Q amor dei ad creaturas est inēqlis. Ca. xxv

Quarto amor dei ad creaturas est inēqlis nam deus aliquo modo omnes creaturas equaliter diligit. alio vero modo de⁹ omēs creaturas nō eqlit scz spēaliť sed magis & min⁹ diligit. Ad c⁹ euidentiā nota de dilectōne maiori vel minori vel equali tres distinctōnes Prima ꝙ dilectio duplicit consideran potest. Vno modo ex pte diligētis. & sic de⁹ oia eqlit

diligit · Alio modo ex pte dilecti · & sic de⁹ non oia eq̃liť diligit sed sp̃ealiť q̃dã pl⁹ q̃dã min⁹ diligit vt patebit · Secũda distinctõ ad idez est q̃ dilectõ pt̃ dici maior vel minor dupliciter · Vno mõ ſm affectũ · & sic de⁹ omnia & etiã eũdẽ diuersis tempibꝫ equaliť diligit · Alio modo ſm effectũ · & sic de⁹ omnia nõ equaliť diligit · sed magis & min⁹ scz cui vult mai⁹ bonũ & min⁹ · vñ sicut vna res melior est altera · & idẽ homo ſm diuersa tempa est melior seipõ · & ideo eundẽ hoiez q̃nq̃ plus q̃nq̃ min⁹ diligit · Tercia distinctõ est q̃ dilectõ dupliciť pt̃ dici maior vel minor · Vno modo ex pte modi · secundo modo ex parte homi Primo dilectõ potest dici maior vel minor ex pte modi amãdi · scz cum aliq̃d bonũ magis vel minus intense amať · & hoc modo de⁹ nõ magis q̃dã aliꝫ amat vel intensi⁹ vnũ altero sed equaliť omnia · Cuí⁹ ratõ est · quia intensio & remissio ꝓprie est nature mutabilis que non pt̃ deo cõpetẽ a q̃ omnis mutabilitas ꝓcul est · & ideo vno simplici actu & vno simplici affectu & sp̃ eodez mõ se habenti de⁹ omnia diligit · ¶ Secũdo dilectõ pt̃ dici maior vel minor ex pte homi q̃ q̃s vult alteri · & sic de⁹ q̃dã aliꝫ magis amat · q̃d ꝓbo triplici ratõne · scz ratõne finis · diligibilis & ordinis · Primo ratione finis sic · Illud ꝓpt̃ q̃d aliud fit magis diligiť q̃ id q̃d est ad finẽ · sed de⁹ omnia fecit ꝓpt̃ hominẽ · q̃a hõ est quodãmodo finis omniũ · hominẽ vero fecit ꝓpt̃ seipm q̃ est simpliciť finis omniũ · g̃ de⁹ magis diligit seipm q̃ homines · & homines magis q̃ alias creaturas · & inter hoies magis diligit meliores · q̃ aũt deus sit vltim⁹ finis oim patet puer · xvj · vniuersa ꝓpter semetipm operat⁹ est dñs · Quod exponiť tribꝫ modis · Primo sic ſm glosã · vniuersa ꝓpt̃ semetipm &c̃ · id ẽ sola bonitate sua g̃tuita ñ necessitate aut suasione aut merito operat⁹ ẽ dñs scz de⁹ trinitas Vnde dama · q̃a bon⁹ est & supbon⁹ de⁹ · non cõtent⁹ est cõtemplatõne suiipi⁹ · sed superabũdantia bonitatis acceptauit generari q̃dã q̃bꝫ bñfaceret · & ꝓticipata sua bonitate de nõ ente ad esse deduxit & condidit vniuersa · Secundo exponiť sic · vniuersa ꝓpter semetipm scz cognoscẽdũ amãdũ & laudandũ operat⁹ est dñs · Sap̃ · xvj · A magnitudie speciei & creature poterit eoꝝ creator cognoscibiliť videri · Tercõ sic · vniuersa ꝓpt̃ semetipm id est ꝓpter dei bonitatem & ꝓpt̃ hoiꝫ vtilitatẽ operat⁹ est dñs · ¶ Secũdo q̃ de⁹ quedam aliꝫ magis diligat ꝓbo ratõne diligibilis sic · Regula & lex sapiẽtis est q̃ fit simpliciť ad simpliciter & magis ad magis & maxime ad maxime · sed amor est homi mq̃ntũ bonũ · g̃ maioris homi est maior amor & maximi homi maxima dilectõ seu amor · Secdo hoc idẽ ofirmo alia rõne sic · Amare ẽ velle bonũ alicui · g̃ vbi videť maius bonũ ibi maior amor · vñ licz act⁹ vl̃ effect⁹ volũtatis dine ñ possũt ītẽdi vel remitti q̃a nõ pt̃ mutari vtz supp̃ · tñ bonũ q̃d de⁹ vult creature nõ est dina essentia · & ideo pt̃ intendi & remitti · & p̃ osequẽs amor dei Tercõ hoc idẽ ofirmo ex pte causalitatis alia rõne sic · Cũ em̃ amor dei sit causa bonitatis rez vtz ca · p̃cedẽti · nõ eẽt aliq̃d alio meli⁹ si de⁹ nõ amaret magis vnũ q̃ alterũ & sic nõ vellet vni mai⁹ bonũ q̃ alteri · ¶ Tercio ꝓncipaliť q̃ de⁹ q̃dã aliꝫ magis diligat ꝓbo rõne ordinis sic · Ordo caritatis ẽ de pfectõne ipi⁹ · sed caritas dei pfectissima ẽ g̃ ſm ordinẽ diligit vnũ pl⁹ alio · Re · infra · caritas j · ca · de ordie caritatis · ¶ Sz forte ãgues ī oppositũ scz q̃ de⁹ q̃dã magis nõ diligat aliꝫ duplici rõne scz diuine ꝓuidẽtie & noticie · Prio rõne diuine ꝓuidẽtie sic · Prouidẽtia ſm dyo · mj · ca · de diui · no · ẽ effect⁹ dini amoris · sed eq̃liť deo ẽ cura vel ꝓuidẽtia de oibꝫ vt dr̃ sap̃ · vj · g̃ oia eq̃liť de⁹ diligit · Rñdeo duobus modis · Prio q̃ eq̃liter ẽ deo cura vl̃ ꝓuidẽtia de oibꝫ · nõ q̃ eq̃lia bona sua ꝓuidẽtia oibꝫ dispẽset · sz q̃a ex eq̃li sapia & bonitate oia administrat · Secũdo mõ rñdeo & dico q̃ dina ꝓuidẽtia duplr̃ pt̃ cõsiderari · scz ex pte ꝓuidẽtis & ꝓuisi · Prio ex pte dei ꝓuidẽtis & sic de⁹ eq̃lẽ ꝓuidẽtiã vl̃ solicitudinẽ de oibꝫ hr̃ · Secdo ex pte ꝓuisi & homi de q̃ fit ꝓuisio · & sic nõ eq̃lr̃ de⁹ oibꝫ ꝓuidet · q̃a nõ eq̃lr̃ oia recipiũt effectũ ꝓuidentie scilicet conseruationem & gubernationez a deo · eoq̃ non eodem modo omnia sũt capacia effectuum prouidẽtie dei sed meliora nobilius · vt vbigratia · demonstratis duobꝫ pannis vno tamen meliore alio potest dici quia sicut iste pannus est bon⁹ sic ille · non tamen tantum est bonus quãtũ est ille · Ita ẽ a simili ſm q̃ creatura pl⁹ vel min⁹ participat de bono ſm hoc plus vel min⁹ prouidet sibi & a deo diligiť · Require infra prouidentia dei · ¶ Secũdo ad idem arguo ex parte diuine noticie sic · Sicut deus omnia diligit · ita omnia cognoscit · sed eq̃liť omnia cognoscit & nõ vnum magis q̃ aliud · g̃ oia eq̃liť diligit & nõ vnũ magis altero · Rñdeo duobꝫ modꝫ · Prio q̃ nõ ẽ simile de cognitõe veri & dilectõe homi · Cuí⁹ rõ est · q̃a q̃ntitas cognitõnis mẽsurať tm̃ ex pte cogniscẽtis · eoq̃ cognitõ ẽ ſm motũ rei ad aiaz · sz q̃ntitas amoris mensurať ex pte amãtis & ex pte amati · qꝫ ptz · q̃a nõ dr̃ magis cognoscẽ q̃a maiorẽ rẽ imẽ alicui cognoscit · siẽ dr̃ magis cognoscẽ illũ cui mai⁹ bonũ messe vult · vñ nõ ẽ simile de cognitõe & dilectõne vt dixi · Secundo modo respondeo & dico q̃ scire nõ importat nec significat nisi solum actum intellectus · amare vero importat cõnotatũ scilicet bonũ ex cuius diuersitate potest dici aliquid magis vel min⁹ amari · nõ tamen magis vl̃ minus sciri · Tercio modo respondeo & dico · q̃ duplex est noticia · scilicet simplex & beneplaciti Prima noticia scilz simplex est per modum intellect⁹ speculatiui · & de hoc verum est q̃ equaliť novit omnia · q̃a ipe novit oia ꝓut in ipso relucent & de hac nõ ẽ vez q̃ q̃ntũ q̃s novit tãtũ diligit ·

¶ Secunda noticia est beneplaciti que est p modū intellect? practici. & de hac nō est vez qp deꝰ nouit oīa eq̄liť. sic neq; diligit omnia eq̄liť. imo meliora magis nouit id est approbat & min? bona min?. & hoc modo dr deꝰ nescire mala. fm qp dicturꝰ est i iudicō malis & reprobis nescio vos. luce. xm̄. & matth. xxv. Dec b. tho. m̄. scrip. sen. dist. xxxiij. arti. mj. in tribo argu. cōtra & in coz. q. & in solu. argu. & i ꝑma ꝑte sūme. q. xx. arti. m̄ in coz. q. & in solu. argu. & itez cōtra gentili. m̄. ca. xcj. an i deo sit maior amor. i fine. capituli. & in medio ca. & itez alex. ꝑma ꝑte summe. q. xxxiij. arti. m̄. vtrū deꝰ eque diligat omnē creaturā. in solu. duoz argumentoz.

¶ Qz amoz dei ad creaturas ē spēalis. Ca. xxvj.

Quinto amoz dei ad creaturas est spēalis Nam deꝰ licet fm affectū voluntatis & amoris omnes creaturas equaliť diligat vtz ca. ꝓcedēti imediate. tū fm effectū vnā creaturā spēaliť pre alijs diligit. eoq; maius bonum vult vni creature q̄ alteri. ¶ Vbi nota qp vnū bonū est maius altero sex ratōnibꝰ. vel q̄a est vicinior?. vel q̄a accepti?. vel q̄a simili?. vel q̄a nobili? vel q̄a diuturni?. vl̄ q̄a pfecti?. ¶ Prio enī vnū bonū est maior altero. q̄a est vicini? deo. & sic deꝰ dilexit xp̄m non solū plusq̄ hoīes sed plusq̄ totū vniuersū. non solū inquātū deus sed etiam inquantū hominē. q̄a eū p̄destinauit ad maior bonū scz ad vnionē diuine psone. Re. infra. incarnatō. de mirabili vnione nature humane & dīne in psona xp̄i. ¶ Secundo vnū bonū est maius altero. q̄a deo acceptior?. & sic deꝰ magis dilexit xp̄m. q̄a p christū totū humanū genꝰ fit deo acceptum. & ꝺpť quod vnūquodq; tale & illud magis. Vnde aug?. sup ioh. sic ait. omnia diligit deꝰ que fecit & inter ea magis diligit creaturas rōnales. & de illis ea amplior? diligit que sūt membra filij sui. & multo magis filiū vnigenitū suū. ¶ Tercō vnuz bonū ē maior? altero q̄a ē deo similior? . nam dilectio causať ex cōuenientia amati cū amāte. & ideo vbi est maior conuenientia vel similitudo ibi est maior dilectō. Et ideo cū angel? quātū ad bonum nature sit similior deo q̄ homo deꝰ magis diligit angelū q̄ hominē. sed quantum ad bonū glorie angeli & homines quātum ad hoc qđ est a deo diligi se hñt sicut excedētia & excessa. q̄a deꝰ quosdā homīes plus diligit. & quosdā angelos pl? & quosdā eq̄liť. Cui? ratō est. q̄a homīes quidā erūt superiores angelis. q̄dā inferiores. q̄dā eq̄les. ¶ Quarto vnū bonū est maior? altero q̄a nobili?. & sic cum status virginis sit nobilior q̄ stat? corrupte deus plus diligit virginē q̄ corruptam. & hoc quo ad premiū accidentale. non tn̄ quo ad premiū essentiale quod patet. q̄a licet q̄ ad premiuz essentiale qđ caritati rñdet virgo & corrupta possint esse equales n̄ tn̄ quo ad p̄miū accidentale qđ correspondet statui. Vnde licet corrupta possit resurgē ad tantaz caritatē quātam habz virgo vl̄ etiā ad maiorē & p sequens possit habere tantuz de p̄mio essentiali quantū habet virgo vel etiam maius. nō tn̄ corrupta potest ad tantā dignitatem resurgē q̄nta ē dignitas virginis. cui? argumētū vel signū est qp postq̄ virgo cecidit a sua virginitate aureolā nō habebit vt incorrupta. Re. infra. aureola & infra virginitas. ¶ Quinto vnū bonū est maius altero quia diuturni?. & sic ceteris paribꝰ deus magis diligit innocētē in quo nō est corrupta innocētia q̄ penitentem in quo est innocentia interrupta. nā innocēs semp pseuerat. ille aūt scz penitēs aliq̄n cecidit. ¶ Sexto vnū bonū est mai? altero. q̄a simpliciť est pfecti?. & sic peccatorem p̄destinatum deꝰ magis diligit qp bonū p̄scitū. ¶ Vbi nota qp fm quid id est vt nūc deus pl? diligit bonū p̄scitum qp peccatorē p̄destinatum. Cui? ratō est. q̄a in bono p̄scito vt nunc est duplex bonū scz tā nature q̄ gre. & nunc nihil est in ipo quod deus odiat. q̄a deus nihil odit nisi peccatū. in peccatore aūt p̄destinato est tm̄ bonū nature quod reuera deus diligit. sed nō bonū gr̄e quod deꝰ diligit sed malū culpe quod deus odit. Simpliciter aūt deus magis diligit peccatorē p̄destinatum. Cui? ratio est. q̄a p̄destinatio est p̄paratio gratie finalis. sed nullū donū nullaq; grā est compabilis in bonitate finali gratie. g̃ multo magis nec glorie. Cū g̃ maius bonū simpliciter deꝰ magis diligat. g̃ peccatorem p̄destinatū magis diligit q̄ iustum vel bonū p̄scitum. Dec bea. tho. m̄. scrip. sen. dist. xxxij. arti. v. vtz deꝰ plus diligat iustū p̄scitū q̄ peccatorem p̄destinatum. in q̄tuor q̄stiombꝰ ibidem. & ꝑma ꝑte summe. q. xx. arti. mj. vtrū deus magis amet meliora &c̄.

¶ Quō dilectō dei ad aliquos dr maior vel minor tribꝰ modis.

¶ Ca. xxvij.

Ad maiorē tn̄ euidentiā p̄dictoz est sciendū qp dilectio dei ad aliquos speciales potest dici maior vel minor triplici ratōe. s. ratōne condicōnis consequentis. liberalitatis. necessitatis. ¶ Primo rōne cōdicōnis consequētis. & sic licet status innocentie sit nobilior vtz ca. ꝓcedenti. tn̄ psona penitentis est melior q̄ psona innocētis. eoq; penitēs post penitētiā est melioris cōdicōnis q̄ fuerit p̄mo. q̄a fm grego. vt plurimū resurgit cautior humilior & feruētior q̄ p̄mo fuit & ideo personam penitentis deus plus diligit q̄ psonaz innocentis. quod ꝓbat beatus gregorius per duo exempla. Primum exemplum est de dilectione ducis ad militem dicens qp dux in p̄lio pl? illū militem diligit qui post fugā reuersus fortiť hostem premit & vincit q̄ illum qui nunq̄ terga vertit & nunq̄ fortiter pugnauit. Secundū ē de dilectione agricule erga terraz. dicens qp agricula terrā illam plus amat que post spinas vberem frugem portat q̄ illā que nunq̄ spinas habuit & nūq̄ fertilem messem fecit. ¶ Secūdo dilectō dei ad

hominem ꝓtest esse & dici maior rone liberalitatis. & sic eqle donu diuine gre collatu penitenti q̃ meruit pena est signu maioris dilectois q̃ collatum innocẽti qui pena non meruit. ¶ Tercio dilectio dei erga penitẽtem dicit esse maior ratone necessitatis. & sic donu diuine gre a dei dilectione ꝓcedes est mai? id est necessari? collatu penitẽti q̃ innocenti. quod patet p tria exempla. Primu exemplu est. qa dare centu marcas vni pauperi est mai? donu eoꝝ magis indiget q̃ si darẽt vni diuiti vel regi qui min? idiget. na maior indigentia pl? facit donu acceptu q̃ ꝑciositas doni Re. infra. donum. vel infra. venditio de precio Secundum exemplu est ꝙ sicut plus homo gaudet de modico signo sanitatis alicui? infirmantis quia talis magis indiget ea q̃ de magna sanitate du eam habebat. Sic etia de? dr pl? gaude de penitente conuerso ꝑ recupatam gra qua indigebat q̃ de innocente qui ea no indigebat. Terciuz exemplu est. qa sic paterfamilias aliqd preciosum dat seruo egrotanti qd no dat filio. eo ꝙ seruus magis indiget q̃ fili? q̃ uis pater magis diligat filium q̃ seruum. Ita de? maius donu facit penitenti ex sua dilectone remittendo culpaz & infundendo gram q̃ innocenti q̃ no indiget. Similiter de? mai? donu vel gram fecit humane nature assumendo eam qa magis indigebat q̃ nature angelice qua no assumpsit. cu no esset repabilis. q̃ uis absolute de? magis diligat naturam angelicã & innocentis q̃ naturã humanã & penitẽtis. Dec bea. tho. in. scrip. sen. dist. xxxij. arti. v. q. ij. in solu. ij. argu. & ꝑma ꝑte. q. xx. arti. mj. vtz de? magis diligat meliora. i solu. mj. argu. p totum. ¶ Secundo ꝙ de? ꝑdictis ratombo magis diligat penitentẽ q̃ innocentẽ ꝓbo autoritate salua toris luc. xv. sic dicentis. Gaudiu e i celis cora angelis dei sup vno peccatore penitẽtia agente q̃ sup. xcix. iustis q̃ no egẽt pnia. Ex q̃ autorita te formo sic ratone. Gaudiu ex amore ꝓcedit. sed de? & angeli pl? gaudẽt de penitente q̃ innocente. g̃ plus eu diligũt. ¶ Ad cui? euidentiam est sciendu ꝙ ꝑdictu verbu luce. xv. gaudiu &c̃ potest intelligi q̃nq modis. scz quãtum ad actu. fructum. cõsortiu. modu. pmuz. Primo quãtu ad actu sic. gaudiu est in celo sup vno peccatore penitentia agente. eoq nobilior & pfectior act? est peccatorẽ iustificare q̃ iustu creare vt aug?. sup ioh. dicit. Re. infra iustificato. ¶ Secudo pt intelligi q̃ntu ad fructu. & sic anthonomatice exponendo mai? gaudiu e i celo de vno peccatore. sic de paulo vel magdalena ꝑ maiorẽ fructu q̃ ex eoꝝ conuersione & pnia est secut? q̃ de xcix iustis qui &si non peccãt tn ex eoꝝ opibo no sequitur magn? fruct?. Vn grego. sup dicto vbo sic ait. Sunt multi in innocẽtia pmanentes: pauca tn bona facientes. q̃ rebo licitis libere vtũt ab illicitis abstinẽtes. & qa eis videt esse i tuto. eoq no faciũt mala pigri sunt ad bona. Peccator aũt q̃ ad penitentia cõuertit: adeo cõuertit & tãto feruore caritatis accedit & tot bona post pniam opat vt mai? sit gaudiu de eo q̃. xcix. iustis ¶ Tercio potest intelligi q̃ntum ad ꝺsortiu. nam maius gaudiu est in celo de vno peccatore id est de toto hũano gene repato & recõciliato sibi. q̃ de. xcix &c̃. Et si angeli tantu gaudent ꝓpt eius recõciliatione & numeri adimpletõne. q̃nto magis nos gaudẽ debem? qui & homines sum? & peccatores ¶ Quarto modo potest intelligi quantu ad repatõis modum. qa maius gaudiu est sup vno peccatore pniam agente id est sup homine repato q̃ sup. xcix. iustis. id e q̃ sup. ix. iustis ordinibo angelorum ꝓpter repationis modum id e propt incarnationem filij dei. ¶ Quinto modo potest intelligi q̃ntum ad pmiu. Vbi nota ꝙ duplex est premium. scz essentiale & accidentale. q̃ntu ad pmiu essentiale deus equaliter diligit penitentẽ & innocẽtem si equalez caritatem habeat. vel pl? diligit illum qui habet caritatem maiorem. sed q̃ntu ad pmiu accidentale plus diligit innocentez q̃ penitentem ꝓpt dignitatẽ innocentis ad quã penitẽs puenire no potest. vt dicit bea. tho. in. scri. sen. dist. xxxij. arti. v. q. ij. in cor. q. per totum.

¶ Vtz de? sp diligat magis meliores Ca. xxviij

Sed forte q̃res gra ꝑdictorum. vtru de? semp magis diligat meliores. & dico ꝙ non. qd duplici exemplo ꝓbo. ¶ Primo exemplo innocẽtis & penitentis sic. Stat? innocentie ẽ melior statu penitentie. & tn de? pl? diligit penitentẽ q̃ innocẽtẽ vtz luce. xv. dico vobis maius gaudiu &c̃. Re. sup in duobo capi. ꝑcedẽtibo veritatem huius autoritatis & solutionis. ¶ Secũdo idez argues exemplo petri & iohis sic Petrus fuit melior iohãne. quod tali ratone ondo Ille est melior qui plus diligit deu. na mensura vel q̃ntitas bonitatis accipit ꝑm mensuram dilectõis. sed petrus plus dilexit xpm iohanne vel ceteris alijs. qd ptz. qa dns interrogauit solu petru de dilectone. ioh. xxj. simon iohis diligis me pl? bis. vbi aug?. sic ait. Quod scit interrogat. qd ptz. qa ei rndit petr?. tu scis qa amo te. & tn xp? pl? dilexit iohez q̃ petr. Vn sup illo vbo ioh. xxj. hic e discipul? ille que diligebat ies? aug. dicit ꝙ xp? ꝑ ceteis discipul dilexit ihez. & beda sup eo de vbo sic ait Diligebat at eu ih? n exceptis ceteis singulariter solu. sz ꝑ ceteis qs diligebat familiari? vnu. g̃ no videt ꝙ de? magis diligẽtes se & p̃ sequens meliores diligat ¶ In otrariu ãguo tali rone. ꝑm rone & q̃ntitate cogmitois e ro vl q̃ntitas dilectois. sz iohes pl? cognouit xpm q̃ petr? vl etia q̃ oms alij qa d ipo dimi pectoris fote potauit ioh g̃ pl? ceteis deu dilexit. & sic de? sic diligẽtes se diligit. ita pl? diligẽtes se pl? diligit. Rndo & dico ꝙ petr? & iohes q̃ntu ad hoc se hnt sic excedẽtia & excessa. & ido ad ꝑdicta rndo q̃tuor mod

¶ Primo fm augu · q̄ dicit q̄ p petrū significat̄ vita actiua · p iohannem aūt significat̄ vita cōtēplatiua · & q̄a vita actiua magis sentit pn̄tis vite angustias · sicut est ille q̄ est in agone ipō labore cogit̄ magis desiderare q̄tē quā non habet q̄ cō templatiu? qui quodām̄odo tenet deū & quiescit mente in deo · Vitam vero contemplatiuam que p iohannem significat̄ magis diligit de? · eoq̄ eā magis cōseruat · q̄a cū corpe non finit̄ sicut vita actiua sed poti? pficit̄ · Re · infra · cōtemplatiua vita · ¶ Secūdo modo rn̄deo & dico q̄ petrus di lexit xp̄m in membris · & xp̄us quantum ad hoc eū magis dilexit · vn̄ ecclesiā suā ei recōmēdauit · iohes vero pl? dilexit xp̄m in se · ideo xp̄? eum plus dilexit · q̄a sibi suam matrem recōmendauit ¶ Tercō modo rn̄deo & dico q̄ petr? pl? dilexit xp̄m quātū ad q̄mptitudinem & feruorē caritatis · iohes vero quantū ad quedā indicia caritatis · & sic etiā quātuz ad quedam indicia dilectōmis q̄ xp̄? magis demōstrauit iohanni q̄t ei? ad xp̄m feruorē & affinitatē & puritatē iohem magis di lexit · ¶ Quarto rn̄deo & dico q̄ ipoz merita pō derare temerariū est · eoq̄ hoc est soli? dei qui est spirituū ponderator · vt dr̄ puer · xvi · Quod ver bum expon̄t sex modis · Primo sic · Spirituū id est animaz ponderator est dn̄s · eoq̄ de? aīabo fe cit pondus scz corp? · Job · xxviij · qui fecit ven tis pond? id est aīmabo corp? · Secūdo sic · Spi rituum id est cogitatōnuz & affectōnū que i spū sunt abscondite ponderator est domin? · vt reddat pond? retributōnū ad pond? meritoz · ysa · vlti mo · ego opa & cogitatōnes eoz vemo vt cōgre gem · Tercō sic · Spirituū id est intentōnū pon derator est dn̄s · iuxta quaz pōdera iudicat opa · Ambro · Intentō tua opi tuo finem impon̄t · Re · infra intentō · Quarto sic · Spirituū id est spūaliū hominū pōderator est domin? · sicut res p̄cipue ad pōdus vēdunt̄ · sed viles non · talis em̄ & si pōdero sa sit trahens ad centrum in statera · tn̄ deo nil pō derat · q̄a nil valet · dam · v · Appensus es i state ra & inuent? es min? habes · Quinto sic · Spiri tuum · i · āgeloz & animaz omniuz pōderator est dn̄s · mensuras scz in quā ptem p amorē singuli inclinent̄ · pond? em̄ anime amor ē inclinās ad lo ca sua vt sursum scz ad celū & deorsū scz ad infer num tendat · Vnde aug? · i libro cfessionū · Amor me? pond? meum eo feror quocūq; feror · Sexto sic Spirituū id est meritoz omniū hominū id est premioz ponderator de? est · q̄a sol? de? habet iu dicare merita & p̄mia vel demerita singuloz · Et ideo p̄sumptuosū ē iudicare quis simplicit̄ sit me lior apud deū & q̄s magis diligat deū aut sit ma gis dilect? a deo · q̄a hoc est soli? dei corda & me rita omniū scrutantis ponderātis & iudicātis vtz Dec bea · tho · p̄ma pte sūme · q · xx · arti · mj · i so lu · mj · argu · p totū · et hugo cardinalis · de ordi fra · p̄dica · i expositōe illi? autoritatis puer · xvi

spirituū ponderator est dominus ·

¶ Qz necesse fuit ad pfectionem vniuersi vt deus crearet angelos · ¶ Ca · p̄mū

Angeli · ¶ Circa angelos consi deranda sūt tria in generali · scz necessitas entitatis · sublimitas dignitatis · varietas p̄rietatis · ¶ Primo cōsideranda ē necessi tas entitatis · Fuit em̄ necessa rium ad vniuersi pfectōnem vt deus crearet ange los · Hoc aūt pbo p̄pter quatuor ratōes · scz p̄t gd̄us integritatē · act? puritatē · stat? generalita tē · intellect? claritatē · ¶ Prima ratio q̄re necesse fuit ad pfectionē vniuersi vt deus crearet āgelos est p̄pter grad? integritatē · Nā ad pfectionē mū di requirit̄ vt omnis grad? creaturaz reperiatur Inuenit̄ aūt spūs vnitus corpi vt in hoīe · & cor pus inuenit̄ sepatū a spū vt in lapide · g̃ oportz q̄ inueniat̄ spūs sepat? a corpe vt est angel? · Rō aūt hui? est · q̄a aliquid inuenit̄ compositū ex du obus & vnū illoz duoz quod est min? pfectū in uenit̄ p se vt corpus sine spū · oportet q̄ alterum quod est magis pfectum reperiat̄ p se vt spūs si ne corpe quod est angel? · ¶ Secūdo ad pfectōz vniuersi necesse fuit esse angelos p̄pter actus pu ritatem · & formo sic ratōnem · pfectum est prius impfecto · g̃ si aliquis spūs impfect? reperit̄ q̄ scz est forma vel actus materie · eoq̄ sine materia p se nō habz esse completū · oportet q̄ aliquis spūs inueniat̄ qui scz sit actus complet? vel forma ople ta p se subsistens absq̄ aliqua materia corpali · & talis ē angelus · ¶ Tercō ad pfectionez vniuersi necesse fuit deum creare angelos p̄pter stat? gene ralitatē · sic · Prius ē quod est naturale & p se q̄ illud quod nō est naturale & p accidens · sed nō ē generale anime q̄ sit a corpe sepata · ideo cōue nit anime p accidēs scz esse a corpe sepatā · g̃ opor tet dare spm̄ cui p se cōueniat esse & p se subsistē sine corpe · & spūs talis est angel? · ¶ Quarto ad pfectionē vniuersi necesse fuit esse angelos propter intellect? claritatē · sic · Sicut pfectū ē añ im pfectū · ita claritas est añ obscuritatē & lux ante tenebrā · sed mod? intelligendi anime impfect? ē & obscur? cū sit cū fantasmate · g̃ oportet p̄ius da re & esse intellectū q̄ intelligat clare & sine fanta smate · & hic est angel? · Vnde dama · dicit q̄ an gelus est speculū clarissimū recipiens in se si fas ē dicē totā essentiā dei · Hec bea · tho · cōtra genti les libro · ij · ca · xlviij · q̄ sunt alique substantie in tellectuales corporibo non vnite ·

¶ Qz angeli sunt creati in celo empireo · & quare

Secundo p̄cipaliter circa · ¶ Ca · ij · angelos cōsideranda est sublimitas per re spectū ad nos que ex q̄tuor cōsiderari po test · scz ex loco · ex numero · ex arbitrio · ex offi cō ¶ Primo ex loco · q̄a ipi angeli i celo · nos i mūdo ipi i monte glorie · nos in valle miserie · Secūdo

ex numero·qa ipi excedentes:nos deficientes·ipi multi·nos pauci·Tercō ex libero arbitrio·quia ipsi in termino·nos in via·ipi cōfirmati·nos ifirmi·Quarto ex officō·qa ipi dñi nos serui·ipi pncipes nos mīstri·¶ Prio dico qp sublimitas angelor cōsiderat ex loco·Būt em angeli creati ī celo·qđ duplicit ꝓbo·¶ Primo autoritate stra bi sup illo vbo gen·j·ī pncipio creauit de? celū & terrā·Celū mqt non visibile firmamētū hic scriptura appellat·sed empireū·i·igneū vel intellectuale nō ab ardore sed a splēdore dictū·qđ statī factū āgelis ē repletū·¶ Secdo ꝓbo hoc idem scz qp angeli sūt creati ī celo triplici rōne·scz vt etnalit ctēplātes·generalit pfidētes·vtualit ctingētes·Prio em sūt angeli creati ī celo vt etnalit cōtēplātes·Ita dr math·xviij·Angeli eor in celis semp videt &c·Nā celū empireū est loc? deputat? cōtemplatōi angelor & animar·nō ꝓpt necessitatē·tum quia spūs non cōtinet a corpore sed ecōuerso·tum ꝓpt felicitatem·qa cōtemplatio dei ī qua felicitas angelor & animar cōsistit sup oīa corporalia eleuat intellectū·sed ꝓpt loci ꝛgruitatē·qa ille loc? int omīa alia corpalia est nobilissim?·vñ maxime decet substantias nobilissimas scz angelos & animas·fm quē modū dr qp ecclesia est magis cōuenies loc? oratōi qp platea vel for·& ideo cū omnes res denominent a suo fine·& illi qui sūt in celo empireo sūt in plena pticipatōne lucis quietis & etnitatis·ideo decet celum empireū esse lucidū immobile & īcorruptibile ¶ Secūdo beati angeli sūt ī celo empireo vt generalit pfidētes·pfidēt em angeli beati omni corporee creature·& ido oportet qp sint ī loco supmo scz in celo empireo·¶ Tercō sūt ī celo empireo vt virtualit contingentes·contingunt em angeli virtualiter oīa inferiora·& ideo optet qp sint sup omnia creata·Vel dicas qp beati angeli sūt in celo triplici ratōne·scz rōne etnalis glorie·generalis pfidētie·vtualis influētie·Dec bea·t·ij·scri·sen·dist·ij·arti·ij·vtz celū empireū fit lucidū·ī cor·q·&·ꝑma pte sūme·q·lxvj·arti·nj·vtruz celū empireū fit cōcreatū materie informi·ī solu nj·argu·¶ Sed forte āres qs ē cōuenietior loc? demonū·Rñdeo & dico qp in demonibo possum? tria cōsiderare·scz naturā intellectualē·culpā mortalē·nostrā vtilitatē·Prio em considerādo in demonibo naturā intellectualē·cū eis lux naturalis id est vt? intellectualis remanserit eor opatōni id est cōtemplatōi cōuenit celū·& ideo tam bonī qp mali ī celo empireo sūt creati·qđ ē cōtēplatōi cōgruū vtz supꝑ·Secūdo in demonibo considerando culpam mortalem·cum eor natura p culpaz sit deordinata & obtenebrata·tūc debet eis p pena & p tenebra īfern? q est loc? tenebrosus penalis vel afflictiu?·Tercō cōsiderādo nram vtilitatem·sic debet demonibo aer·nō quo ad supmam nec quo ad infimam sed quo ad mediaz sui ptem

Cui? ratio ē·qa aer qui est in media regione tres habet condicōnes ꝓpter quas competit eis·Est eī aer lucidus vel splendidus·tenebrosus·& nobis p pinquus·Primo aer lucidus est & ideo p naturā lucis sic competit eor nature intellectuali·Secdo aer est tenebrosus·& sic cōpetit eorum culpe mortali·Tercio aer est nobis ꝓpinquus·& sic competit nostre vtilitati·Nam ex ordine dīne sapie ē qp ex malis eor nostrū bonū elicit scz nostri exercicij & p consequens meriti dū resistim? eor temptatiombo·¶ Ad cui? euidentiaz nota hic tria·Primū est qp demones libenter volūt hic nobiscū esse·quod patet·qa frequenter legunt petiuisse a christo vt nō in infernū mittant·qđ ideo faciūt vt nobis hic possint nocere·nō tn ex hoc qp circa nos sūt pena eorum in aliquo minuit·misi qp sibi penale estimant non posse nobis nocere sicut qndo sūt in inferno·¶ Secūdū est qp animabo damnatorū nec pmittit a deo nobiscū in hoc aere remanere sed statim in inferna descendūt·Cui? rō est·quia anime damnator nō sunt date nobis in exercitiū sicut demones·& ꝓpter nostrū exercitiū pmittit demonibo esse in isto aere & nō animabo ¶ Terciū est qp sicut iaco·ij·dicit in qdā glosa demones quocunq vadunt secum infernū portāt quo semp ardent·hoc aūt nō est intelligendū materialiter vel localiter·puta qp semp habeāt ignē materialem pntem fm locum·qa ignis inferni nō agit modo vel actione corpali scz calefaciendo desiccando & huiusmodi vtz infra·ignis inferni·qa tunc omnia que circa nos essent comburerēt·sed agit modo spuali·vnde nō requirit determinata distantia sicut in actione corporali·Dec·bea·tho·ij·scrip·sen·dist·vj·arti·nj·vtrū ipis angelis malis post eor casum assignet locus cōuenies·in cor·q·& in solu·argumentor·

¶ Quis & quant? sit numerus angelor ¶ Ca·nj

Secundo sublimitas angelor cōsiderat ex numero·Nā numer? āgelor ē maxim?·incognit?·excessiu?·¶ Primo numer? angelor est maxim?·quod duplicier ꝓbo·Primo autoritate dyo·xnj·ca·celestis ierarchie dicentis qp angeli in quadā maxima multitudie sūt omnem materialē multitudinē excedentes·Secdo hoc idē ꝓbo rōe·qa sic ī corpibo attēdit excessus fm magnitudinē·qa corp? īcorruptibile vt celū excedit qi incōpabilit fm magnitudinē oīa corpa corruptibilia·eoq tota spera actiuor & passiuor ē aliqđ modicū respectu corpor celestiū·Ita ī spū alibo attēdit excessus fm multitudinē nō qdē materialē sz formalē·¶ Secdo numer? āgelor ē nobis incognit?·qđ tali rōne oñdo·fm hiero·vna qq aīa a sui natiuitate habz bonū āgelū ad custodiā & malū ad exercitiū deputatū sibi sz numer? hoīm simul viuētiū ē nobis īcognit?·g & numer? āgelor custodiētiū q sūt vni? ordīs & multo forti? oīm āgelor·iob·xxv·Nūqd ē nūer? militū ei?

Expositor·nūqd est numer? scz cogmit? a deo numer? electoꝝ & incogmit? a nobis·militū ei?·i· angeloꝝ bonoꝝ q̄ sunt milites dei·luc.ij· Facta ē cū angelo multitudo milicie celestis· Dec bea·tho ij·scrip·sen·dist·ij·arti·ij·argu·cōtra·& ī cor·q & p̄ma pte summe·q·l·arti·ij·ī cor·q· ¶ Tercō numer? angeloꝝ est excessiuꝰ· nā numer? āgeloꝝ stantiuꝝ vel remanentiū in celo fuit maior q̄ numer? cadētiū·sicut dicit mgr̄ sen.ij·li·dist·vj· Cui? ratō est·qa in angelis bonū est vt ī pluribꝰ·eoq̄ sūt intellectualis nature·malū vero ī āgelis est vt in pauciorib⁹· In hominib⁹ aūt ē oppositum scz q̄ in eis malū ē vt in pluribꝰ· bonum vero est vt in pauciorib⁹· tum ꝓp̄t corruptōnem nature ex pcto originali·tum qa sensibilia nobis sūt magis nota·ex qbꝰ hoīes magis sequūt sensū q̄ intellectū ·vñ ꝓp̄t causas vel ratōes p̄dctas multo plures fuerūt angeli remanētes q̄ cadentes·& forte etiā multo plures q̄ demones & omnes damnati simul· Et cōfirmo hoc autoritate sacre scripture·scđi·palip·xxxij·nolite timē plures em̄ nobiscū sūt q̄ cū illo· Dec bea·tho·primo scrip·sen·dist·xl·de p̄uidētia arti·ij·vtꝝ p̄uidentia sit omniū·in solu·mj·argu·& prima pte sūme·q·lxmj·arti·ix·in solu·primi argumēti· ¶ Qꝝ angeli sunt liberi arbitrij· ¶ Cauj·

Tercō sublimitas dignitatis angeloꝝ p̄t cōsiderari ex libero arbitrio ·sūt em̄ angeli liberi arbitrij·quod tali ratōne oñdo Vbicūq̄ est intellect? q̄ indicare p̄t hoc vel illud esse bonum ibi est liberū arbitriū·sed in angelis ē huiusmodi·g̃ &c̄· Qꝝ aūt vbi est intellectus ibi sit liberꝝ arbitriū ꝓbo p ei? oppositū sic·quia vbi non est sensus ibi non est arbitriū ·vt verbigra sicut patet de sagitta que mouet ad finē que absq̄ indicō apprehensiōis vel electōnis mouet ·similr vbi est sensus non tñ intellect? ·ibi est indiciū ñ tñ liberꝝ·vt verbigra sicut animalia irrōnabilia· nā ouis fugit lupum ex quodaz indicō naturali q̄ extimat eum nociuū sibi·sed hoc indiciū non ē liberum sed a natura inditū·g̃ sequit q̄ vbi est intellectus ibi est liberū arbitriū·sed in angelis clar? & pfect? ē intellect?·g̃ &c̄· ¶ Sed forte queres & dices quale liberꝝ arbitriū ē ī angelis· Rñ deo & dico q̄ āgeli sicut sūt nobiliores hoīb⁹·ita nobiliori & pfectiori mō ī eis ē liberū arbitriū q̄ ī hoīb⁹· Cui? ratō est q̄a angeli beati liberꝝ arbitriū hñt cōfirmatū in bono·angeli vero mali hñt liberum arbitriū cōfirmatū siue obstinatū in malo ·ita q̄ nec angeli boni p̄nt peccare·nec angeli mali possunt bonū facē· Dec bea·tho·ij·scrip sen·dist·ij·arti·j·&·ij·& p̄ma pte sū·q·lix· arti·mj·ī cor·q· Re·infra·aia separata·mj·ca·de immutabilitate volūtatis·& īfra·liberū arbitriū

¶ Qꝝ primus actus beatoꝝ āgeloꝝ est assistē deo & quid est assistere deo· ¶ Ca·v·

Quarto sublimitas nobilitatis angeloꝝ potest cōsiderari ex officio· Nā beati angeli triplex officiū maxime nobilitatis & autoritatis seu p̄tatis habent·scz assistendi·resistēdi·insistendi· Nā ip̄i beati āgeli assistūt deo· resistūt dyabolo·insistūt hominū auxilio· Primo em̄ assistūt penit̄ dine contemplatōni·secūdo resistūt sagaciter & potent̄ dyabolice impugnatōi· tercio insistūt diligent̄ & fideliter hūane saluatōni· ¶ Primo beati angeli assistūt penit̄ diuine contemplationi· Vbi nota q̄ assistere angeloꝝ dr̄ p similitudinē eorum qui regi assistunt· Sicut eī regi dicunt̄ assistere qui immediate eius p̄ntiam vident & ei? secreta cognoscūt· Ita regi gloriæ & etnali illi angeli beati dicūt̄ assistē q̄ immediate a deo illuminatōnes p̄cipiūt & in alios transfundūt & illi sūt p̄me ierarchie· ¶ Ad cui? euidentiā nota q̄ assistē vel ē idez q̄d limpide cōtemplari·vel ē idem q̄d intime contemplari· Primo em̄ p̄t assistere ē limpide cōtemplari·sicut dr̄ regi tempali assistē q̄ eius faciem limpide id ē clare & p̄ncipalit contemplat̄· Sic omnes angeli assistūt deo·qa omnes faciem eius clare & immediate vidēt · vt dr̄ math̄·xviij·angeli eoꝝ in celis semp vidēt faciē &c̄· ¶ Secūdo modo p̄t assistē ē idez q̄d intime contemplari· potest intelligi vel ctingē intime contemplari tribꝰ modis · scilicet ex parte contemplantis·ex p̄te contemplati·& ex p̄te modi contemplandi· Primo ex p̄te cōtemplātis qui liber ē ab impedimēto peccati & pene g̃uedinis corporis· & sic omnes angeli intime contemplantur·& hoc non dr̄ ꝓp̄rie assistere· Secundo modo intime cōtemplari potest accipi ex p̄te contemplati·qa videt̄ clare & sine velamine speculi & enigmatis·& sic iterū oñes angeli cōtemplāt̄ ·nec etiā hoc ꝓp̄e est assistē· Tercio modo intime contemplari potest accipi ex p̄te modi cōtemplandi·puta qa diuinas illuminationes immediati? & pfecti? a deo recipiūt & coopant̄ deo in illuminatōne & deductione aliorꝝ ad deū ·& hoc proprie est assistē & p̄me cōuenit ierarchie· Dec bea·tho·ij·scri·sen·dix·arti·p̄mo·in cor·q·& alber·in cōmen·sup dyo scripto cele·ierarchie·c·xmj·arti·j·q̄d sit assistē ¶ Qꝝ inter āgelos dr̄ esse triplex pugna·Ca·vj·

Secūdo angeloꝝ officiū est resistē· Resistunt em̄ sagaciter & potenter dyabolice temptatōni· ¶ Vbi nota q̄ inter angelos dr̄ esse triplex pugna vel resistentia·qa angel? bon? dr̄ resistē malo·& mal? dr̄ resistē bono· & angel? bon? dr̄ resistē bono angelo· Primo eī bonus angelus resistit malo angelo q̄n cohibz p̄tatem nocendi· Vnde dr̄ apoca·xx·q̄ bon? āgel? ligauit dyabolū id ē eius p̄tatez impediuit vt nō temptaret q̄ntū vult temptare id est vsq̄ ad casū Vbi nota q̄ potestas dyaboli ligata ē a deo p̄ncipaliter·& ab angelo & ab homine īstrumētalit q̄ntū angeli & sācti homines ī vtute dei demonē

artauerũt & expulerũt· ¶ Decũdo malus angelus resistit bono angelo qñ illud qđ bon? angel? intendit facẽ mal? angel? mitiꝫ impedire·sed nõ valet vt dr̃ apoca·xij· Draco pugnabat cũ mihahele & angeli eius & nõ valuerũt neq; loc? ipor amplius in celo est inuent?· ¶ Tercio angel? bon? dr̃ resistere bono angelo· Jta dicit dam· x· vbi angel? mihabel princeps iudeor loquens de angelo alio principe psar sic dicit· Princeps regni psar restitit mihi viginti & vno diebo· que verba grego·in mora· exponens dicit ·q; vterq; angel? fuit bon? & tñ pugnã & discordiam ad inuicem habuerũt· que pugna vnitati & caritati q est int̃ bonos angelos non repugnat· vñ hoc modo est intelligenda· Contingit eñ q; idiuersis gẽtibo diuersa merita inueniant̃ fm quor diuersitatem videt̃ q; vna gens alteri subesse debeat vl̃ ab eius dñio liberari·sicut tunc in iudeis erat· ꝗa danielis oratõ q̃ntum in se erat :liberatõnez populi merebat̃·sed peccata populi & etiã vtilitas quã iudei faciebãt in regno persar dum p eos dei noticia diffundebat̃ in contrariũ erat· pugna g̃ que int̃ tales bonos angelos erat nihil aliud fuit q̃ diuersa relatõ meritor· super quibo vterq; angelus diuinam consulit voluntatem· Allegabat enim ãgel? qui iudeis preerat penitentiam iudeor & iniusticiam populi qui eum detinebat· & ideo liberationem eius petebat· Ecõtra vero angel? regis persar dicebat diuinum cultũ & nomen dei p iudeos publicari· & ideo conueniens erat vt in illa patria remaneret· & sic quãtũ in se est allegabat q; popul? iudeor liberari non deberet· ista g̃ cõtraria allegatõ meritor erat pugna angelor· Et ꝗa nõ statim angeli cognoscebãt ꝗd sup agẽdis diuina voluntas ordinaret· ita tanto tempe dicit̃ angel? vn? alteri restitisse q̃nto ipe de? distulit liberationem iudeor angelo q̃ eis p̃erat reuelare· vel quanto tempe de? distulit danieli liberatõnẽ vel reuelatõnez huiusmodi reuelare· Dec bea·tho in·scrip·sen·dist·xj·q·ij·arti·v·i cor·q· & i solu argumentor·

¶ Q; boni angeli sũt ad custodiã hoĩm deputati

Ercõ angelor officium· ¶ Ca·vij· est insistere· Insistũt enim humane salutioni inquantum boni angeli sunt ad custodiam hominũ deputati· hoc aũt quadruplicit̃ pbo· scz autoritate·dei ꝓprietate·vtilitate·& similitudine· Primo pbo scripture sacre autoritate·ꝗa sup illo vbo ysaie·lxij·sup muros tuos cõstitui custodes &c̃· dicit glosa·q; custodes hominum sunt angeli·& in p̃s·angelis suis de? mandauit de te vt custodiãt te in ommibo vijs tuis·sup q̃ verbo bernard? sic ait· O quãtã tibi debet hoc verbum inferre reuẽtiã·afferre deuotõnem·cõferre fiduciã·Reuerentiam p p̃tia·deuotõnem pro benuolentia ·fiduciam pro custodia· caute ergo ambula vbi sũt angeli·sic eis mãdauit de? vt custodiant te in ommibus vijs tuis· in quouis diuersorio·in quouis angulo reuerentiaz habe coraz angelo tuo· nec facere audeas illo presente qđ me p̃nte non auderes· Secundo hoc idem probo dei ꝓprietate sczex dei miseratõne· sic· Promior ẽ deus ad miserendũ q̃ ad puniẽdum· sed deus dedit hominibo demones ob hominũ exercicium· vt habet̃ ad ephe· vltimo·non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinez· sed aduersus p̃ncipes & potestatez·aduersus mundi rectores tenebrarũ harum &c̃·ergo videt̃ q; multo fortius vel multo magis dedit angelos ad custodiã hominũ· Tercio hoc idem pbo ex vtilitate· p hoc eñ q; ãgeli a deo hominibo ad custodiam deputant̃ tria bona p̃cipue ostendunt̃ ·Primo eñ erga nos dei bonitas declarat̃ dando nobis ita nobiles creaturas vt angelos· Secundo angelorum caritas propalat̃ dum de nobis a p̃ncipio natiuitatis vsq; ad mortem tam cõtinuã solicitudinẽ de custodia gerũt· Tercio nostra indigentia vel necessitas sublenat̃· cũ enim malũ ãgelũ ad nr̃m exercicium habeam? & naturã fragilẽ:magno subsidio & auxilio idigem? ·Quarto hoc idem pbo duplici similitudine ¶ Primo similitudine naturali·ꝗa fic̃ corpa superiora regũt ista inferiora ·& omne mobile reducit̃ ad aliquod immobile ·sic spũs superiores regunt inferiores & humanũ consilium variabile dirigit̃ p consiliũ angelicum inuariabile· ¶ Secundo pbo hoc idẽ similitudie apostoli· Nã apo·p̃me ad choz·xij· cõparat statum hominũ put sunt in via statui puerili ·Cui? ratio est·ꝗa sicut puer q̃diu paru? ẽ & facilis ad casum fm corp? indiget manuductõne quousq; veniat ad etatez pfectã in qua fortis ẽ & sufficiẽs sibi· Jta fm aĩam homo q̃diu debilis ẽ & facilis ad casum spũalẽ indiget custode spũali quousq; veniat ad etatem pfectã scz alteri? vite· & hic custos est angel? quo custode homo idigz sp q̃diu est in hac vita· ¶ Vbi nota q; de? duplicit̃ nos custodit· Vno modo p seipm & imediate grãm ifundendo & gloriã inducẽdo vel ad gloriã deducẽdo· Alio modo mediate scz p angelum ad grãz & gloriã homines disponẽdo·vt verbigrã Sicut enim in artificialibo alia est causa disponẽs ad formam·alia est causa inducẽs formã·sic ignis est disponẽs ad formã cultelli mollificando ferr̃ & malleus dilatando ferrũ·& artifex vt p̃ncipale agens formã cultelli inducit· Sic angelor est officiũ homines ad grãm & gloriã p̃parare p illuminationes & huiusmodi que erga nos instrumẽtaliter opant̃ ·sed dei est vt p̃ncipalis agentis & custodientis vltimã pfectionem dare scz grãz cõiungentem nos gr̃e consũmate & fini vltimo scz glorie· Dec b·t·ij·scrip·sen·dist·xj·q·j·arti·p̃mo ·in duobo argu·contra·& in cor·q·& in solu·p̃mi & scdi argu·& alex·ij·pte sũ·q·xl·ãti·p̃mo ¶ Q; angeli infimi ordinis sunt ad custodiam hominum deputati· ¶ Ca·viij·

Ad maiorē tñ euidentiā ca. p̄cedētis circa angelor7 custodiam q̄tuor sunt videnda Primū est q̄ angeli sunt ad custodiā deputati. secūdum est quibo hominibo sunt deputati. terciū ē ad q̄d id ē ad quē finē sunt deputati. q̄r tū est q̄dm id est q̄nto tēpe sūt deputati ¶ Primo videndū est q̄ angeli sūt ad custodiā deputati. an scz sup̄mi. an medij. an ageli infimi. Et q̄n tū ad hoc rñdeo & dico q̄ ageli ifimi ordinis sunt ad custodiā hoim deputati. quod duplicit̄ p̄bo. scz autoritate & ratōne. Primo autoritate beati grego. q̄ dicit angelos esse q̄ minima nunciāt. sed minima sunt q̄ ad singulas psonas ptinēt. qa q̄nto aliquod bonū cōmuni? tāto etiā digni?. g̃ &c̄. Secdo hoc idē p̄bo ratōne. sic. Illi angeli dicunt̄ homines custodire qui tres hñt cōdicōnes vel p̄p̄tates. scz qui immediate eos illuminant. & q̄ hñt actus limitatos circa humana officia. & q̄ p̄curāt ea q̄ ad pticulares homines & singulos spēaliter ptinēt. sed tales sunt angeli infimi ordinis. qđ patet ex p̄dictis tribo. Primo em̄ ex hoc q̄ ageli immediate illumināt hoīes. excludūt̄ ageli sup̄me ierarchie. Secūdo ex eo q̄ angeli hñt act? limitatos ad dirigēdū i humanis officijs excludūt̄ ageli medie ierarchie. Tercō ex eo q̄ p̄curāt ea q̄ ptinēt ad aliq̄s determinatas pso nas excludūt̄ angeli p̄mi ordinis & scdi vltime ierarchie. & attribuūt̄ infimo ordini tercie ierarchie scz ordini angelor7. Dec. b. t. ij. scrip. sen. dist. ij. arti. ij. argu. contra. & in cor. questionis ibidem.

¶ Et p hoc q̄ angeli sunt ad custodiam hominū deputati ostendunt̄ tria bona. ¶ Ca. ix.

Secundo videndum ē q̄bo angeli ad custodiā sunt deputati. rñdeo & dico q̄ cū custodia eor7 sit q̄dā executō diuine p̄uidētie. & diuine p̄uidētie p̄cium est conferre ea que p̄mouēt ad finem & remouere ea que a fine impediunt. ideo illis hominibo sunt angeli ad custodiam deputati qui p̄nt p̄moueri in bonū & impediri a malo. vñ nec sepate aīe nec ageli bonis vel malis nec xp̄o fuerūt angeli ad custodiā deputati. ¶ Primo aīe sepate nō sunt ageli ad custodiā deputati. Cui? rō est. qa aīa a corpe sepata nullum predictor7 hīre potest. qa nec potest promoueri in bonū neq; impediri a malo. Similit̄ nec angelis bonis vel malis deputāt̄ ageli ad custodiā. Cui? ratō ē. qa ageli beati ex quo q̄ finē vltimū glorie sunt adepti sunt cōfirmati i bono. & ideo sunt impeccabiles. ageli vero mali ex eo q̄ sunt obstinati i malo sunt ipeītibiles. Simil'r xp̄? ñ habuit ageliū ad sui custodiā deputatū. qđ p̄bo triplici rōne. Prima est. qa anima xp̄i omibo angelis supior fuit immediate a verbo sibi vnito illuminata. Secda ratō est. qa erat ver? cōp̄hēsor. vñ ei? bonū non poterat impediri nec in bonū promoueri. Tercia ratō est. qa custodia respicit indigentiaz vel defectū. sed xp̄? nullū defectū culpe vel pene habuit. g̃ &c̄. Dicit̄ tñ angel? cōfortasse christū in passione luce. xxij. non custodiendo vel aliq̄d impmendo in christū. sed reuerendo eū & cōgratulando fortitudini ei?. sic homo naturalit̄ confortat̄ in tribulatōne ad p̄ntiam amicor7. Et ideo p̄mo loquendo generalit̄ oībo hominibo ab infusione aīe rōnalis post̄p̄ ordinant̄ ad finem salutis vsq; ad mortē deputat̄ custodia angelor7. quia toto illo tempe p̄t q̄libz impediri a bono & p̄moueri ad bonū & cadē i malū & resurgē a malo. q̄n aūt terminabit̄ talis via scz p̄ntis vite vel tale temp? ñ īdigebūt custodia angelor7. vt i beatis & i dāna tis patet. ¶ Secūdo loquendo in spēali p̄mi parentes habuerūt angelū ad sui custodiā deputatū Cui? ratio ē. qa licet in p̄mis parentibo fuerit rectitudo nature. tñ quia rectitudo illa nō fuit īflexibilis sed vertibilis ad vtrūq; scz ad bonū & ad malū. nec si cōuertit̄ i vnū statim confirmat̄ i illo. imo statim potest regredi. g̃ &c̄. Vel alit̄. licet i adam nō esset periculū ex aliq̄ rebellione carnis instigante ad malū. erat tñ periculū i potētia peccandi ex demone oppugnante. & similit̄ erat debilioris cognitionis q̄ angel?. & ideo indigebat p̄sidio & auxilio custodis angeli ¶ Secūdo pueri i materno vtero habent angelos ad sui custodiam deputatos p quos impediūt̄ impedimenta q̄ demones talibo pueris inferre p̄nt. ¶ Dz forte q̄res. quē angelū habent pueri in materno vtero existentes ad sui custodiā deputatū. an p̄priū angelū. an maternū. Rñdeo & dico q̄ puer q̄dm ē in materno vtero nō totaliter a matre ē sepat?. sed p quandā colligationez est quodāmodo aliq̄d matris. sicut & fruct? pendens in arbore ē aliq̄d arboris: & ideo p̄babilit̄ potest dici q̄ idem angelus q̄ ē custos matris custodit p̄lem i matris vtero existentē. sed in natiuitate q̄n est sepat? a matre angel? ei ad custodiā deputat̄. Vñ hiero. exponēs illud verbū math. xviij. angeli eor7 i celis sic ait. Magna est dignitas animar7 vt vnaquaq; habeat ab ortu sue natiuitatis in sui custodiā angelum delegatū. ¶ Tercio etiā antichrist? i sui custodiā angelū habebit. Cui? ratō est. quia lex cōmunis p̄p̄t vnū mutari nō debz. & i hoc ei? pena iustior apparebit. qa bñficia toti nature hūane p̄uisa nō accepit vt debuit. nec tñ erit oīo frustra custodia. qa etsi ad bonū nō cōuertat̄. tñ a multis malis cessabit retract? ab angelo custode. vñ q̄ntumcūq; sit obstinat? in malo. hūc tñ effectum cōsequet̄ ab angelis p custodiā. Dec bea. tho. ij. scrip. sen. dist. xl. arti. iij. i cor. q. & i solu. argu & p̄ma p̄te sūme. q. cxij. arti. iij. in cor. q. & i solu. āgu. & alex. scda p̄te sū. q. xl. arti. iij. i cor. q

¶ Et angeli deputant̄ ad custodiā hominū i hoc mundo p̄p̄ter quatuor causas. ¶ Ca. x.

Tercio videndū est p̄p̄ter quid angeli ad custodiā hoīm sunt deputati. Rñdeo & dico q̄ p̄p̄t q̄tuor causas ageli ad custodiā

hominũ deputant. Prima est vt pmoueant & proficiãt in bonũ gre. Secũda est vt non cadant in malũ culpe. Tercia est si cadũt vt postmodum resurgant a malo culpe. Quarta est si non resurgunt a malo culpe vt non totiens cadãt. vel vt nõ in tantum malum cadãt. Nulli em viatori inqntũ viator est deficit misericordia dei q est i dãdo angelũ homini in custodem ꝓpter ꝓdictas causas.

Nota tn q sicut diuine prouidẽtie est sic impedire mala vt tn cõdicõ nature saluet. ita etiã est de custodia angelorꝝ q est diuine prouidẽtie executõ. nã ad angelos non ptinet q custodiẽdo homines ad vtutẽ cogãt & a vicijs retrahãt. qa sic periret libertas arbitrij & rõ meriti. Dec bea. tho ij. scrip. sen. dist. xlj. arti. ꝑmo. vtrũ angeli custodiãt homines. in solu. v. argu. & alex. ij. pte. sũ. q. xl. de custodia angelorꝝ. arti. mj. q. mj. i cor. q

Q angeli semp custodiũt hoies.

Ca. xj

Varto videdum est qdiu angeli custodiant homines. an scz angel? qnq relinquat hominem cui deputat custos. Rñdeo & dico q cũ custodia angelorꝝ sit qdã diuine prouidẽtie executio. sicut diuina puidẽtia fm magis & min? diuersis puidet fm eorꝝ cõdicõnem. nõ tn ex toto relinquit hominẽ. qa in nihilũ rediget. Ita custodia angelorꝝ fm quid vel fm aliquem effectũ dr relinquẽ hominem. inqntũ nõ ꝓhibet omnia nocumẽta. vel qa exponit tribulatõnibo. vel qa iusto dei iudicõ ab aliquo peccato nõ retrahit. vel quia non ita efficaciꝫ ꝓmouet in bonũ nec tuet a malis exigẽte demerito hoim. nũqꝫ tn angelus ita hoiez derelinquit quẽ custodit qn aliquis custodie effect? sequat inqntum aliquod malũ prohibet & ad aliquod bonũ promouet. qd probo duplici ratõne. Prima est talis. Angeli boni sunt magis proni ad hominẽ adiuuãdũ qꝫ mali ad infestãdũ. sed mali nũqꝫ cessant ab infestãdo. g nec boni a custodiẽdo. Secũda ratio est talis. De nemine est desperãdũ qdiu ẽ in statu vie. sed infirm? non relinquit a medico ꝓpter desperationem. g angel? non dimittit hominẽ qntũcũq peccatorẽ. Dec bea. tho. ij. scrip. sen. dist. xj. arti. mj. i duobꝰ argu. cõtra & i cor. q. & i ꝑma pte sũ. q. cxmj. arti. vj. vtrũ angel? custos qnq deserat hominẽ c? custodie deputat. argu. cõtra. & in cor. q.

Sed forte argues in oppositum sic. quia vt dam. dicit. cũ angeli sint hic nobiscũ non sunt in celo. sed qnq sũt in celo. g aliqn nos derelinquũt Rñdeo & dico q angel? interdum derelinquat hominẽ loco. non tn delinqt quo ad custodie effectum. qa etiam cũ in celo est cognoscit qd circa hominẽ agat. nec indiget mora temꝑis ad motum localem sed statim potest adesse. Ibidẽ i solu. mj. argu. & alex. ij. pte sũ. q. xl. de custodia angelorꝝ. arti. v. vtꝫ angel? deputat? custodie alic? aliqn recedat ꝓpt peccata ei? q custodit. i cor. q.

Sed forte qres vtꝫ ageli doleãt de dãnatione hominũ quos custodiũt. Rñdeo & dico q nõ. qꝰ probo triplici rõne. scz rõne immunitatis. felicitatis. formitatis. Primo rõne immunitatis a culpa sic. Tristicia qdam pena est. pena aũt nõ est nisi ei? cui inest vel infuit vel inesse potuit peccatũ. sed in bonis angelis nõ fuit nec est nec esse potest peccatũ. g in eis nõ pt esse tristicia. Secundo hoc idẽ probo rõne felicitatis in patria. sic. Angeli sũt in pfecta felicitate. sed pfecta felicitas qlis est felicitas patrie nõ compatit secũ miseriã aliquã. eoq ficut includit omne bonũ ita excludit omne malũ. sed omnis tristicia ad miseriã ptinet & ẽ fugiẽda fm plm. ij. ethi. g beati angeli tristes esse nõ possunt. Tercõ hoc idẽ probo ratõne formitatis ad supmam regulã q est de?. sic. Voluntas beatorũ est pfecte formis & cõiuncta volũtati diuine. culpa aũt a diuina voluntate est pmissiue & pena effectiue. g quicquid est volitũ a deo & sicut est volitum a deo ita est volitũ ab angelis beatis. vñ sic nihil est de quo doleat de?. ita nihil est de quo doleant angeli. Vnde neq de peccatis hominũ tristatur cũ sint volita a deo indirecte scz pmissiue. neq de pena damnatorũ cum sit volita a deo directe scz effectiue. sed vtrobiq letant de iusta pmissione & punitõne. Dec bea. tho. ij. scripto. sen. dij. arti. v. in cor. q. & ꝑma pte sume. q. cxij. arti. vij. argu. contra & in cor. q. & alex. ij. pte. sume. q. xlj. arti. ij. vtrũ bonus angelus tristet ex damnatione custoditi. in cor. q.

Q i angelis triplex distinctõ reperit. Ca. xij

Tercio principaliter consideranda est varietas ꝓprietatis que ex tribus considerari potest. scz ex parte ordinũ. nominũ & actuum.

Primo ex parte. ordinũ. Nam in angelis triplex distinctio inuenit. vna est ierarchiarũ ab inuicem. secunda est ordinũ in cadẽ ierarchia. tercia est psonarꝝ eiusdem ordinis.

Prima diuersitas ierarchiarũ est fm diuersum modũ recipiendi diuersas illuminationes. verbigra. oculus aquile. hominis & vespertilionis diuersimode sunt capaces luminis solis. qꝰ patet. qa ocul? aquile est capax luminis solis i fulgore suo. & hoc significat pmaz ierarchiam que recipit diuinũ lumẽ. in fulgore suo. & ideo cõuertit immediate ad ipm

Secundo oculus hominis recipit lumen solis nõ in suo fulgore sed in alio inferiori a sole. & signat mediam ierarchiã que accipit diuinas illuminatõnes nõ in fulgore solis id est diuine essentie sed ab alio superiori scz a prima ierarchia. & cõuertit ad infimã ierarchiaz eam illuminando. Tercõ ocul? vesptilionis est capax luminis solis obtenebrati. & signat vltimã ierarchiam que accipit lumẽ ꝓportionatum capacitati sue. & conuertit ad nos.

Hoc exemplũ est alberti super dyonisium de celesti ierarchia. capitulo. vj. articulo. qrto. de distinctõe ierarchiarꝝ.

Secũda diuersitas ordinũ est fm diuersas administratõnes vt patebit infra.

¶Tercia diuersitas psonay eiusdez ordinis est fm diuersas actones que sunt purgare illuminare & pficere. de quibo patebit ifra ¶De ierarchijs aut & ordinibo angeloy assignatur tria exempla. Primu exemplu e qp sicut in ciuitate terrestri est triplex ordo hominu. qy quida sunt supni. quida medij. quida infimi. ita i ciuitate celesti qda sut supmi vt ordies pme ierarchie. qda medij vt ordines medie ierarchie. qda sunt infimi vt ordies tercie ierarchie. Secundum exemplum est de curia regis tepalis. na sicut i curia regis tempalis qda sunt q immediate assistut circa psona regis q si cubicularij cosilarij & assessores. qdaz vero hnt officia in omuni no deputati huic vel illi pincie vt dni regal curie & pncipes milicie & indices curie. qda vero apponut ad regime alicui? ptis regni vt ppositi & baliui & huiusmodi officiales minores. Ita in curia eterni regis ordines pme ierarchie semp assistut et no regi. ordies vero scde ierarchie pponunt comuni regimini ciuitatis terrestris. ordines vero tercie ierarchie pponut pticulari regimini. Terciu exemplu est bea. grego. & bern. qui dicut qp sicut i ecclesia militante est triplex stat? scz cotemplatiuoy. platoy & actiuoy. ita noue ordines angeloy triplicit distinguut. Primo penes cotemplatonem. & isti sunt tres ordies pme ierarchie. Secudo penes platone i omuni. & isti sunt tres ordines scde ierarchie. Terco penes administratone i pticulari. & isti sut tres ordines tercie ierarchie. de qbo ommbo patebit infra. Dec bea. tho. ij. scrip. sen. dist. ix. arti. ij. in cor. q. & pma pte sum. q. cvij. arti. ij. in cor questionis p totum.

¶& ordines angeloy triplicit distinguunt.

Ad maiorem tn euidetiam pcedetis ca. ¶Ca. xmj circa angeloy ordines nota tria. scz distinctone. duratonez. assumptonem. ¶Primo nota distinctone. nam ordines angeloy triplicit distinguunt. scz penes fruitone. platonem & administratonem. ¶Primo penes fruitonem vel contemplatione. Nam tres sunt act? fruitionis vel cotemplatonis quibo anima contemplat deum & fruit eo. scz clara visio. pfecta dilectio. sempiterna tensio. Primus actus fruitonis vel cotemplatonis est clare videre quo pficit intellect?. & sic est ordo cherubin. Secud? act? est pfecte amare quo pficit appetit? intellectiu? scz volutas. & fm hunc actu accipit ordo seraphin. Tercius actus fruitonis & cotemplatonis e eterne & fine fine appphede & tene. & penes hunc actu accipit ordo thronoy. ¶Secdo ordies angeloy distinguut penes platone i comuni. & sic sunt tres ordines medie ierarchie. q8 patet. qa angeli aut psunt angelis. & sic e ordo dnationu. aut psunt hominibo. & sic est ordo pncipat?. aut psut arcendis cotrarijs spiritibo. & sic est ordo ptatuz

Vel alit. platon vt pacifice dispenset & fiat indiget tribo. scz sentenciate. adiuuate. impante. Primo indiget sentenciate qd vnicui q debeat. & qntu ad hoc e ordo ptatu. Secudo indiget propugnante vel adiuuate. & qntu ad hoc e ordo vtutu. Tercio indiget dirigente vel imperante. & qntu ad hoc est ordo dnatonu. ¶Tercio ordines angeloz um distinguut penes administratonem pticularez. & sic sunt tres ordines tercie ierarchie fm qp angeli triplicit ministrant nobis. Primo miracula opando. & sic e ordo vtutu. Secdo maiora nuciando. & sic est ordo archangeloy. Tercio minora docendo vel pnuciando. & sic e ordo angeloy. Vel aliter. angeli i ministrando hnt tribo modis potentia limitata. V no mo respectu vni? pincie. & sic est ordo vtutu. Secdo mo hnt potentia limitata in ministrando respectu plurium hominu. & sic est ordo archangeloy. Tercio hnt potentia limitata respectu vni? homis singularis & sic est ordo angeloy. Dec beatus thomas scdo scripto sententiay di. ix. articulo. nj. in cor. q. p totu. & prima pte summe. q. cxij. arti. ij.

¶Vtz post die iudicij remaneat ordines agelo

Ecudo circa angeloy ordi ¶Ca. xmj. nes nota durationē vtz scz post die iudicij remaneat ordines angeloy. Rndeo & dico qp i ordiatombo ageloy duo ?siderari pnt scz distincto gduu & executio officioy. ¶Primu e distincto gduu. Na duplex e distinctio gd? scz nature & gre. Pria e distinctio grad? scz nature q sp i angelis remanebit. C? ro e. qa no posset dza naturay auferri ab angelis nisi eis corruptis. Secda distincto gduu scz gre etia semp in angelis remanebit fm dram meriti pcedetis. ¶Secudu scz executio officioy gntu ad aliquid cessabit. & qntu ad aliquid remanebit. Primo em executio officioy angeloy cessabit qntu ad hoc qp alios ad finem pducant. Cui? ratio est. qa cosecuto iam fine no est necessariu tende in finem. Secudo executio officioy remanebit post diem iudicij qntu ad aliqua illuminatonem & angeloy & hominu. Primo qntum ad aliqua illuminatone angeloy. quia cu angeli inferiores cognoscat plurima illuminatione angeloy supioru quoy cognitio dependet ex lumine supioru & quo ad noue scie acquisitonez. & q ad ?seruatone. ideo remanebit huiusmodi executio. Secundo executio officioy i angelis remanebit post diem iudicij qntu ad aliqua illuminatone hominu. Cui? ratio e. qa licet post diem iudicij homines no sint vlterius ad salutez p angelos deducendi. tn illi qui iam salutem cosecuti erunt aliqua illuminatone habebut p officia angeloy. ¶Sed forte argues in oppositu scz qp post diem iudicij angeli supiores de nullo illuminabut angelos inferiores vel hoies tali rone. Ille qui nouit omnia ab alio non pt instrui nec indigz illuminari. sed agli & beati sut hmodi. ita dicit

grego · Quid est quod ibi nesciāt q̄ videntem omnia videt · g̃ &c̄ · Rn̄deo & dico q̄ verbū bea · grego · duplicit̄ p̄t intelligi · scz de his q̄ ad beatitudinem ptinent · vel etiā q̄a mihil est ad cui? cognitōnem illud mediū nō sufficiat scz diuina essentia · vnde non est ex defectu diuine essentie vt aliquid lateat ipāz vidētem · sed ex defectu vidētis q̄ ipāz diuinā essentiā pfecte non cōp̄hēdit · quāto aūt intellect? vidētis est pspicacior · tāto plura in ipa videt de quibo inferiores illuminat · ad altōrē aūt pspicacitatis gradū dono ipi? dei ascendit̄ · quod q̄dē nō cōmunicat necessitate sed volūtate · ideo dr̄ illud speculū volūtariū esse vt in se soluz quod vult oñdat · Hec bea · tho · in · scrip · sen · di stim · ix · arti · vltimo vtrū ordines post die iudicij durabūt · in cor · q · & i solu · vlti · argu · & p̄ma pte sum · q · cvm · arti · vij · i cor · q · & in solu · argu ·

¶ Vtruz homines assumant̄ ad ordines angelorum

¶ Circio circa angelorum ordines ¶ Ca · xv · nota assumptōnem vtr̄ scz homines assumant̄ ad ordines angelorum · Rn̄deo & dico q̄ assumi ad ordines angelorum p̄t intelligi tribo modis · vel ex pte nature · vel gr̄e · vel efficacie ¶ Primo ex pte nature · & sic null? assumi p̄t ad ordines angelorum · tum quia in homine naturalis actō nūq̄ p̄t ptingē ad eq̄litatem angelorum · null? em̄ intellect? human? fm suā formā p̄t ptingere ad cognoscendū deum vt angeli · tum q̄a semp remanebūt distincte nature scz angelica & humana · ¶ Secūdo modo assumi ad ordines angelorum potest intelligi ex pte gr̄e · & tūc dico q̄ non solū ad ordines sed sup̄ ordines angelorum assumi potest vtz de beata virgine que ex eo q̄ habuit pl? de gr̄a : super omnes choros angelorum est exaltata · ¶ Tercio modo p̄t itelligi assumi ad ordies angelorum ex pte efficacie · & tūc dico q̄ q̄uis angelus inferior nō possit mereri vt ad gloriā āgeli superioris pueniat · tn̄ hō fic · eoq̄ meritū homis ē efficaci? q̄ meritū angelorum · quod pbo ꝓp̄t q̄tuor ratōnes · Prima est ꝓpter dei liberalitatem que non obstante humane nature infirmitate homini tātuz vult dare q̄ntū angelo · Secūda ratō est ꝓp̄t difficultatē que est occasio maioris conat? & p cōsequēs meriti · Tercia ratō est ꝓpter tempis diuturnitatem ex q̄ hō p̄t de vtute in vtutē pficē & de bono in melius · cū diutius sit viator q̄ angel? · Quarta ratio ē ꝓp̄t gr̄e & meriti xp̄i infinitatem ex qua nr̄a merita efficaciaz hnt · & ideo magis p̄nt hoies vtute meriti xp̄i q̄d ē infinitū trāsferri in g̃dū altōris nature q̄ etiā angel? · Quidā tn̄ dixerūt q̄ omes electi & sācti i celo p se ostituūt suū ordiez decimū cōdiuisū toti āgelorum societati vt expleat̄ · sil'itudo de decīa dragma pdita q̄ ponit̄ luce · xv · Hz aug? · xij · de ciui · dei ponit ctrariuz dicēs q̄ n̄ erūt due societates hoim & āgelorum sed vna · C? rōnē assignat dicēs q̄ oīm bītudo erit ad here vm deo · Quidā alij dicūt q̄ solū vgines assument̄ ad ordines angelorum · eoq̄ angelis est cognata vginitas vt dicit hiero · Hz hoc nō videt̄ verū cū multi nō vgines vt petr? & magdalena multis etiaz vginibo sint eminentiores · Et ideo veritas ē q̄ omnes electi assument̄ ad ordines angelorum · vt dns̄ math · xxij · dicit de sactis q̄ erūt q̄si angeli · & luce · xx · dicit q̄ filij resurrectōnis erūt eq̄les angelis in celis · Vnde quidā ad supiores ordines assument̄ · q̄dam ad medios · quidam ad inferiores pro diuersitate meritorū suorum · Ita dicit bea · grego · ome · de angelorum distinctōne · Distincte conuersatōnes hominū singulorum ordinibo congruunt & in eor sortem vel ordinē p cōuersatōnis similitudinem deputant̄ · quod de ommibo pbat dicēs · Naz sunt plerique qui parua capiūt · sed tn̄ hec eadem parua nūciare fratribo non desistūt · isti nāq̄ inter angelorum ordinez currūt · Et sūt nōnulli qui dū dīne largitatis munē sūt refecti secretorum celestiū sūma & capē p̄ualēt & amūciare · quo g̃ isti nisi inter archangelorum numerū deputant̄ · Et sūt nonnulli qui mira faciūt signa valenter operant̄ · quo ergo isti nisi ad supnaz vtutū sortem & numerū currūt · Et sūt nōnulli qui etiā de obsessis corporibo malignos spūs fugant eosq̄ vtute orationis & vi accepte p̄fatis ejiciūt · & isti p̄fatum celestiū numerū sortiunt̄ · Et sūt nōnulli qui acceptis vtutibo aliorum merita transcendūt & cū bonis etiā sūt meliores · electis q̄s fratribo p̄nci p̄ā̄t · & isti sortē im̄t p̄ncipatuū numeru acceperūt · Et sūt nōnulli q̄ i semetip̄is cunctis vicijs oībusq̄ desideriis dñant̄ · & isti i numeru dñatōnū currūt Et sūt nōnulli q̄ sibimetip̄is vigilanti cura dñant̄ q̄ dū se solicita intentōne discutiūt · dīno timori sp iherētes hoc i munē accipiūt vt alios iudicare & regulare possint · quoru ꝓfecto mentibo dū dīna cōtemplant̄ i his velut i throno dns̄ p̄sidet vt aliorū facta examinet · & isti thronoru numerū sortiunt̄ · Et sūt nōnulli qui caritate dei & pximi ceteris ampli? pleni sunt · & tales im̄t cherubin numerū acceperūt · eoq̄ cherubin plenitudo scie nominat̄ · & plenitudo legis ē caritas testante apo · Et sūt nōnulli q̄ supne cōtemplatōnis amore accensi nulla in mūdo cōcupiscūt & amāt · sed i solo cōditoris desiderio anhelant atq̄ concupiscunt amant & in eius amore ardent atq̄ i ipo ardore requiescūt · quid g̃ istos nisi seraphin dixerim! Si aūt q̄rit̄ vtr̄ assumant̄ tot de hominibo quot angeli ceciderūt vel manserūt · vel plures vel pauciores Rn̄deo & dico q̄ ille hoc sol? scit cui soli cogit? est numer? electorum i supna felicitate locād? & hic est de? · Hec beat? thomas scdo scripto sententiaru disti · ix · arti · vnj · in cor · questionis per totum ·

¶ De nomine seraphin ¶ Ca · xvj ·

Secūdo varietas ꝓprietatis angelorum cōsiderari p̄t ex pte noīm · nā vn? q̄sq̄ āgelorum ordo sic̄ ē altior ita etiā a pfectōri noīat̄

vtputa supior ordo ab actu excellentori ꝑriũ no
men sortit̃ .verbigrã·primo de seraphim·q̃uis ei
frui deo id est videre amare & tenẽ deũ ommibo
angelis sit ꝯmune·q̃a oĩes angeli sunt videntes
amantes & tenentes deũ·eoq; ista tria sũt de sub
stãtia btitudis·tñ seraphim nõ dicũt̃ solũ aman
tes sed ardentes·& hoc duplici rõne·scz ratõe ex
cessus & effectus·¶Primo ratõe excessus·q̃a ordo
seraphim omnes inferiores ordines angelor̃ in ha
bitu caritatis excedit·¶Secundo rõne effect̃·nõ
em̃ dicũt̃ seraphim ardentes vel incendẽtes qua
si habitũ caritatis influãt·sed q̃a inferiores illu
minãt de his q̃ ad amorẽ ptinẽt caritatis ¶Vñ
bea·dyo·in·ca·cele·ierarchie dicit q; nomen sera
phim potest sum fm tres ignis ꝑrietates·Nã in
igne sunt tria·scz mot̃ cõtinuitas·actus vigoro
sitas·aspectus speciositas vel claritas·¶Primo
in igne est mot̃ continuitas·Nã motus ignis sp
est sursũ cõtinu̅·p quod significat̃ q; angel̃ in
declinabiliter mente fert̃ seu mouet̃ in deũ ¶Se
cundo in igne est act̃ vigorositas·Nam in igne
non solũ inuenit̃ calor sed cũ quadã acuitate·q̃a
penetratiu̅ ẽ in agendo & ptingit vsq; ad intima
& iterũ cũ quodã excessu feruoris·p quod signi
ficat̃ actio angelor̃ ordinis seraphim quã excellẽ
ter habent respectu ordinũ iferiorũ eos ĩ feruorẽ
ꝺsimilem excitãtes & totalit̃ p incendiũ eos pur
gantes·¶Tercio in igne est aspect̃ speciositas
scz lucis claritas inextinguibilis & cõmunicabil̃·
p qđ significat̃ q; huiusmodi angeli seraphim in
seipis habent lucẽ inextinguibilẽ·& q; alios p se
illuminãt·Hec bea·tho·in·scrip·sen·dist·ix·arti·
mi·vtrũ nomina angelor̃ cõuenient̃ distinguãt̃
in cor·q·& in solu·v·&·vi·argu·& ꝑma ꝑte sũ·
q·cvni·arti·v·in solu·v·argu·

¶Nota octo ꝑetates ignis q̃ cõuenũt seraphim

Ad euidentiã aũt capi·p̃ce ¶Ca·xvii
dentis est sciendũ q; bea·dyo·ca·in celes
tis ierarchie ponit octo ꝑrietates ignis
que conuenũt ordini seraphim·¶Prima ẽ·q̃a ignis
est semp mobilis·& signat q; mentes seraphim sp
mouent̃ in deũ·quia caloris est mouere·Et si q̃
ris·cui̅ motõis est calor seraphim·Rñdet beat̃
dyonisi̅ ibidem dicẽs·q; est motõis intente·in
time·actiue·reductiue·¶Primo est motõis intẽ
te in deũ q̃ntum ad motũ intellect̃ qui ex amore
toti̅ trahit̃ ad intendendũ deo q̃si sui oblit̃·¶Se
cundo est motõis intime q̃ntũ ad motũ affect̃·
cui̅ est ꝑfundari in amatũ·Tercio est motõis
actiue q̃ntũ ad inferiores act̃ p immissionẽ lumi
nis·Quarto est motõis reductiue q̃ntum ad re
ductõnez inferior̃ ad deũ ex vtute ꝓme lucis p
quã cõuincit̃ ad cõsentiendũ in ipo·¶Secunda
ꝑrietas ignis est quia est incessabilis·q̃a cõplet̃
circulis·& signat q; desideriũ mouet desideratẽ &
desiderans mouet̃ vt comũgat̃ desiderato imq̃ntũ
pt̃·¶Tercia ꝑrietas ignis ẽ q̃a ẽ iflexibilis·&
significat q; mens seraphim nunq̃ deflectit̃ ab a
more & hoc duplici rõne·¶Prima est ꝑter cõsum
matõnem in illo·¶Secũda est q̃a nõ habet contra
riũ talis amor·¶Quarta ignis ꝑrietas ẽ q̃a ig
nis ẽ calid̃·& significat q; amor eor̃ mouet ad
cõiũgendũ amato scz deo·¶Quinta ꝑrietas ig
nis ẽ q̃a ignis ẽ inextinguibilis ꝑt̃ dispositionẽ
luminis & vtutẽ caloris quã ignis existẽs ignis
nũq̃ potest amittẽ·& signat q; vis dimi amoris
nũq̃ a seraphim potest amitti·& hoc ꝑt̃ dispositõez dimi lumis qđ ẽ ĩ eis·¶Sexta ignis ꝑe
tas ẽ q̃a ignis ẽ acut̃ & signat q; ñ sufficit amo
ri q̃liscũq; diũctõ·scz q̃rit subintrare amatũ & vni
re se sibi fm q; pt̃ si posset effici sub vno ¶Sep
tima ignis ꝑietas ẽ q̃a ignis sp ẽ feruid̃·& sig
nat q; amor nõ solũ mouet ad subintrandũ amatũ
sed facit circũire oĩes ptes & drãs amati aman
do delectando·sicut ignis subintrat ꝺbustibile &
ꝑfundat se in ommibo ptibo eius·¶Octaua ꝑe
tas est q̃a feruor ignis est recalificãs·resuscitãs·
purgans·¶Primo est recalificans scz illa ĩferio
ra suppositа id est inferiores ordines angelorum
calore sicut & ipm calidũ est·Secdo est resuscitãs
ĩ caliditatẽ simile sue caliditati·sicut ignis dispo
nendo p suã formã caloris calefactibile suscitat in
caliditatem similem·& dicit ibidem bea·dyo·ca
lorẽ celicũ id est calorẽ simile calori celi q̃ mouet
& cõseruat ad spem·Tercio est purgans scz infe
riores angelos·nõ tñ a peccati macula vel immũ
dicia q̃ nõ est in eis·sed a ꝺfusione dissimilitudis
ex toto incendendo p amorem·Hec alber·ĩ scrip
to sup dyo·pmo ca·de celesti ierarchia p totum·

¶De nomine cherubim. ¶Ca·xviii

Secund̃ est ordo cherubim·quod q̃dez no
men imponit̃ a quodã excessu scie·vnde
interptatur plenitudo scie·Cui̅ ratõ ẽ
quia cherubim nõ dicũt̃ simpliciter videntes vel
scientes sed plemi scia·Vñ q̃uis scia vel noticia
dei ommibo angelis sit cõmunis·nõ tñ omnes che
rubim pnt dici·eoq; hre scientiã p istũ modũ scz
p modũ plenitudinis non est cõmune ommibo sed
soli ordini cherubim·ideo merito plenitudo scie
cherubim interptat̃·& hoc ꝑter q̃tuor in quibo
ꝺsistit plenitudo scie huiusmodi angelor̃ scz che
rubim·vt exponit bea·dyo·in libro celestis ierar
chie·ca·pmo·¶Primo em̃ plenitudo scie eor̃ ꝺsi
stit in pfecta dei visione·secdo in plena diuini lu
luminis susceptõe·tercio ĩ pulcritudinis ordinis
rer̃ ommiũ cõtemplatione quã cõtemplant̃ ĩ ipo
deo·q̃rto in cognitionis quã de deo hnt ĩ alios co
piosa diffusione·Hec b·t·pma ꝑte sũ·q·cxviii·
arti·v·ĩ solu·v·argu·in fine·¶Ad cui̅ eviden
tiã ẽ sciendũ q; tria sũt notia quibo ordo cherubim
notiat̃·scz fusio sapie·multitudo scie a beato dyo
nisio·& plenitudo scie a beato grego·q̃ tria p ea
dem re assumũt̃·sed differũt ratõne·quod ptz·
¶Primo em̃ cherubim ꝓut p ipam lucẽ immediate

& copiose illuminant vt alijs possint cõmunicare dicunt fusio sapie. ¶ Secũdo put in eis est lux diuina sup omnia irradiãs & faciẽs eos res oms in ꝑpa natura cognoscẽ & ꝑpa eoꝝ pncipia dicũt multitudo scie. ¶ Tercõ put habẽt efficaciã lucis ad res plene innotescendas dicunt plenitudo scie. Hec alber. in scrip. sup dyonisium. de ce. iera. c. j. ¶ Sed forte argues & dices q ordines isti scz seraphin & cherubin incõuenient assignãtur. ꝗa prius debuit poni ordo cherubin q̃ ordo seraphin. Cui? ratõ est ꝗa scientia ẽ por q̃ amor. & intellect? videt esse altior q̃ voluntas. g̃ ordo cherubin videt esse altior & por q̃ ordo seraphi Rñdeo & dico q ordo seraphin ẽ altior & por q̃ ordo cherubin. quod ꝓbo triplici ratione. ¶ Prima est talis. Dilectio dei pminet in vita cognitõi dei. sed p seraphin intelligit dilectio dei. p cherubin vero cognitõ dei. g̃ &c. Lx aũt dilectio dei in via pmineat cognitõi dei tali ratõe oñdo. Cognitõ ẽ fm q cognita sũt in cognoscẽte. amor aũt fm q amãs vnit rei amate. superiora aũt nobiliori modo sũt in seipsis q̃ in inferioribus: inferiora vero nobiliori modo sũt in superioribus q̃ in seipsis. & ideo cognitõ inferioꝝ pminet dilectõi eoꝝ. dilectõ aũt superiorum & ꝑcipue dei pminet cognitõi dei. & ideo ordo seraphin ponit pus q̃ ordo cherubin. Hec beatho. pma pte sum. q. cvm. arti. vj. in solu. nj. argu. ¶ Secunda ratõ est talis. Donũ gratũ faciẽs pfecti? est & p cõsequẽs p? q̃ donũ gratis datũ. sed ordo seraphin sumit penes ignem caritatis q̃ est donum gratũ faciens. ordo vero cherubin sumit penes plenitudinem vel cõmunicatõnez scientie que est donum gratis datum g̃ &c. Hec albt? sup dyoni. de cele. ierar. pmo ca. de ordine istoꝝ duoꝝ scz seraphin & cherubin. ¶ Tercia ratõ est talis. Perfecti? ẽ illud qõ nec pctm mortale nec veniale secũ compatit q̃ illud qd secũ compatit peccatum mortale. sed feruor caritatis a quo nomen seraphin sumit nullum peccatum secũ cõpatit. scientia vero a qua cherubin sumit apud nos pt esse cũ peccato mortali. g̃ seraphin est prior & pfectior ordine cherubin. Hec bea. t. pma pte sũme. Re. ibidem.

De ordine thronoꝝ. ¶ Ca. xix.

Tercio? ordo est ordo thronoꝝ quoꝝ nomen impon̄it p cõuenientiã & similitudinẽ ad sedes materiales. ī quibo est quatuor cõsiderare. scz sublimitatẽ sit? firmitatem stat? vtilitatem effect? capacitatẽ ambit? ¶ Primo in sedibo materialibo est cõsiderare sublimitatem situs. Nam sedes materiales sup terrã eleuant. sic ipi angeli qui throni dicunt vsq ad hoc eleuãt q̃ deũ immediate cognoscãt. ¶ Secũdo in sedibo materialibo est cõsiderare firmitatẽ stat? naz ī ipsis sedibo sedẽs firmiter sedet & req̃escit. hic aũt est ecõuerso. ꝗa ipi beati angeli firmãt p deũ requiescũt ī deo. Vnde bern. ī li. de cõsideratõne sic ait. Throni dicũt inquit ex eo q̃ sedent. & ex eo q̃ sedet in eis de? nec em̃ sedere posset in his q̃ non sedent. ¶ Queris quid p illã sentiã sessionẽ? certe sũmam tranquillitatem. placidissimã seremitatem. pacem q̃ exupat omnẽ sensũ. talis em̃ q̃ sedet in thronis dñs sabbaoth iudicans omnia cum tranq̃llitate placidissim? seremissim? placatissim? & tal sibi ꝯstituit thronos simillimos sibi. ¶ Tercio in sedibo materialibo est ꝯsiderare vtilitatẽ effectus vel fruct? Nam sedes suscipit sedentẽ & i ea deferri potest. sic & isti beati angeli scz throni ī seipis suscipiũt deũ & quodãmodo ad inferiores ordines deũ ferũt. ¶ Quarto in sedibo materialibus est ꝯsiderare capacitatẽ ambitus. nam sedes ex vna pte est aperta ad suscipiendũ sedentẽ. ita & isti beati angeli scz throni sũt per pmptitudinẽ aperti & apti ad suscipiendũ deũ & famulandũ & obediendũ ei. Hec bea. t. pma pte sum. q. cvm. arti. v. in solu. vj. argu. in fine. ¶ Ad cui? euidẽtiã est sciendũ q̃ triplex ẽ sedes. scz regalis. magistralis. iudicis. Primo em̃ thronus dicit sedes regalis. Secũdo cathedra ẽ vel dr̄ sedes mgrãlis Tercõ tribunal ẽ sedes iudicis. Scz sedes regia cum ornatu regali habz annexã iurisdictionẽ iudicis. vñ etiã cõsequenter dicunt isti beati angeli throni ab actu sedis iudicis vt dicit grego ¶ Scz forte q̃res cũ cuiuslibz sedentis sit sedẽ ī sede sua & throni sint sedes dei q̃re non dr̄ deus sedẽ sup thronos sed sup cherubin vt ī ps. dicit qui sedes sup cherubin. Rñdeo & dico q̃ de? & sedet super thronos & sedet sup cherubin. sedet em̃ sup thronos q̃ntũ ad iurisdictõnẽ fundẽdi illuminationes ꝯt regiam & ꝯter iudiciariã pfatem. & sedet sup cherubin ꝯt plenitudinẽ sciẽtie & ꝯt facultatẽ fundendi illuminatõnes. tũ quia ex facultate fundendi ꝓuenit illuminatõnes actu & nõ ex iurisdictõne. tũ plerũq̃ hñtes iurisdictõnem vt ꝓlati non habent facultatẽ vt magistri. ideo dicit deus magis sedere sup cherubin q̃ sup thronos. seraphin aũt ex suo nomine neutr habent. & ideo non dr̄ deus sedere sup seraphin. Hec alber. super dyo. ca. pmo cele. ierar. quis sit ꝯprius act? thronorum. in solutione vltimi argu.

De ordine dominationũ. ¶ Ca. xx.

Secundo post q̃ dictum est de nominibus ordinũ pme ierarchie sequit videt de nominibo ordinũ scde ierarchie. scz de ordine dñationũ. ꝓtatum. virtutũ. qui habent potestatẽ non limitatam circa vnam gentem vel pticularẽ psonã. sed circa bonũ cõmune. vel circa regimen bonoꝝ omniũ. Rõ aũt numeri istoꝝ triũ ordinũ sic potest fieri. quia ad hoc q̃ bonũ omune pacifice regat & dispenset indiget tribo. scz impante. sententiãte. adiuuante. ¶ Primo em̃ bonũ cõmune vt pacifice regat & dispenset indigz aliquo imp ante vl dirigẽte. & ad hoc ẽ ordo dñatõnũ ad quẽ ptinet dirigẽ ī ministerijs diuinis. sic architecto:

m̃ mechamcis qui est p̃ceptiu? & directiu? . Sec-
cũdo indiget aliquo ocludẽte vel sentẽciãte q̃d vni
cuiq; debeat̃ . & ad hoc est ordo pt̃atũ . vñ dr̃ arce
re aereas potestates . sed hoc nõ ẽ vltim? finis .
sed quietẽ & vtilitatẽ alior̃ dispẽsare . sicut pote
stas secularis suspẽdit latronẽ ad pacẽ ciuitatis .
Tercõ indiget aliquo adiuuãte vel ꝓpugnante .
vt nihil sit impossibile exequi quod p̃ sentẽciã de
terminat̃ . & ad hoc est ordo v̂tutũ q̃ attingit vl
timũ in operãdis omnibo difficilibo ptinentibo ad
diuina mĩsteria . & ideo attribuitur eis miracula
facẽ . quia obuiare legibo nature est arduissimum
¶ Isti aũt tres ordines scd̃e ierarchie sic sũt ordi
nati . quia dñatõmis ẽ p̃cipẽ . potestatis est dirigẽ .
virtutis ẽ pficẽ . Primo em̃ dñatõmis ẽ precipere
subditis de agendis . & ideo bea . grego . dicit q̃p
q̃dam angelor̃ agmina p̃ eo q̃p eis cetera ad obe
diendũ sunt subiecta dñatões vocant̃ . Re . infra
dñium quid signficet . Secũdo pt̃atis est dirigẽ
illud quod a dño est p̃ceptũ . fm illud apo . ad ro .
xiij . qui potestati resistit dei ordinatõi resistit .
vñ nomen potestatis ordinatõnem quandã signi
ficat . inq̃ntum ad ordinẽ pt̃atũ pertinet ordinare
quomõ a subditis sunt agenda que sunt ad oñes
imperata . Tercõ v̂tutis est pficẽ . quod patet ex
nomine . nam nomen v̂tutũ prout ẽ nomen ꝑtis
ordinis signat quẽdã excessum fortitudinis q̃ntũ
ad duo vt dyo . dicit . Primo em̃ signat quandam
virilem & incõcussam fortitudinẽ ad opatões di
uinas eis conuenientes . Secũdo signat q̃p fine ti
more aliq̃ aggrediũt̃ diuina q̃ ad eos ptinẽt . qđ
videt̃ ad fortitudinẽ animi ptinẽ . Ita q̃p ordo v̂
tutum ad duo est ordinatus . primo ad suscipien
dum diuina celeriter . secundo ad operandũ vel ag
grediendum difficilia viriliter & sine omni timore
vel difficultate . ¶ Si aũt vis dicẽ breui? dicas .
q̃p dñatões sunt quibo ad obediendũ ceteri subi
ciunt̃ . pt̃ates sunt p̃ quos mali spũs arcẽt̃ sicut
p̃ potestates terrenas malefactores arcent̃ vt dr̃
ad roma . xiij . v̂tutes vero sunt qui habẽt pt̃atem
sup̃ naturã corporalẽ in opatõne miraculor̃ . Dec
bea . tho . p̃ma pte summe . q . cvij . arti . v . in solu .
ij . argu . p̃ totũ . & ibidẽ arti . vj . in cor . q . iuxta
finẽ . & . ij . scri . sen . di . ix . arti . iij . in solu . ij . argu .
¶ Qr tercia ierarchia habz tres ordies . Ca . xxj .
Tercio sequit̃ tercia ierarchia . ĩ q̃ dyo . ix .
capi . cele . ierarchie ponit tres ordines scz
ꝓncipat? vt primos . archãgelos vt secũ
dos . angelos vt vltimos . Omnes em̃ hi tres or
dines sũt ĩfime ierarchie sub media ierarchia . C?
ratõ est . quia omnis potẽtia limitata est infra po
tentiaz nõ limitatã . ordines aũt scd̃e ierarchie nõ
habent potentiã limitatã circa vnã gẽtẽ vel circa
vnã singularem p̃sonã . & ordines ĩfime ierarchie
habent potentiam limitatã circa pticularia . g̃ & c̃
Hanc ratõnem assignat alber . sup dyonisium . de
celesti ierarchia . vj . ca . ¶ Primo g̃ ordo vltime
ierarchie est ordo ꝓncipat? . Cui? ratõ est . q̃a ꝓn
cipari ẽ inter reliquos p̃or̃ẽ existere vel p̃? efficẽ
quasi ꝓmi sint in executõne eor̃ que impant̃ In
executõe aũt cuiuslibz actus sũt q̃dã q̃si incipien
tes actõnem & alios ducentes . sicut in cantu pre
centores . & in bello illi qui alios ducũt & dirigũt
& hoc ptinet ad ꝓncipatus . Hec beatus thomas
p̃ma pte sum . q . cvij . arti . vj . in cor . q . in medio .
Vnde illi qui ducũt alios ꝓmi int̃ eos existẽtes
& p̃us efficiẽtes ꝑpe vocãt̃ ꝓncipes . fm illd̃ psal .
p̃uenerũt ꝓncipes cõuncti psallentibo . ¶ Secũ
dus ordo vltime ierarchie est ordo archangelor̃ .
& dicunt̃ archangeli quasi ꝓncipes angeli . quod
nomen est compositũ ex duobo extremis . q̃a respe
ctu angelor̃ sũt ꝓncipes . respectu vero ꝓncipatuũ
sũt angeli . Secm̃ aũt bea . grego . archangeli di
cunt̃ ex eo q̃p ꝓncipant̃ soli ordini angelor̃ quor̃
officiũ est nũciare hominibo magna . dicunt̃ autẽ
archangeli nunciare hominibo magna duplici ra
tõne . Prima est . q̃a eor̃ officiũ non est limitatũ
ad vnam p̃sonam sed ad bonũ ꝯmune . bonũ autez
gentis velut bonũ ꝯmune est digni? q̃p bonũ vni?
hominis fm ph̃m . ij . ethi . Secunda ratõ est . quia
ea que archangeli nũciãt sunt supra ratõnẽ . & ideo
dicunt̃ magna . sicut verbigrã . vt gabriel qui nũ
ciauit natiuitatẽ christi & iohis baptiste . ¶ Ter
cius ordo vltime ierarchie est ordo angelor̃ . quo
rum nomen manifestatõnẽ designat . cum ange
lus nuncius dicat̃ . ¶ Vbi nota duo . Primũ est
q̃p illa que angeli nũciant dicunt̃ minima duplici
ratione . Prima est . q̃a angelor̃ officiũ ẽ singulos
homines custodire . bonũ aũt singulare dr̃ esse mi
nimũ respectu boni communis . Secunda ratõ . q̃a
angeli nũciant parua ad q̃ ratio naturalis potest
se extendẽ . que dicunt̃ esse minima in compatõne
eor̃ que facultatem naturalis ratõmis excedunt .
vtz supra ¶ Secundũ est q̃p duplex est mod? q̃
angel? nũciat vel manifestat . scz interior & exte
rior . Prim? ẽ interior fm q̃d angel? inferior luce
superioris angeli manifestat ommibo angelis sub se
ordinatis . inq̃ntũ lumẽ superioris angeli ẽ sibi ma
gis ꝑportõnatũ q̃p angelis sibi inferioribo . & ideo
esse manifestatiuũ superiorum non est vni? ordinis
sed ommibo inferioribo cõuenit . Secũd? mod? nũ
ciandi est exterior . scz fm ministeriũ qđ angel?
exercet exteri? . & sic angelus nomen est offici .
vt dicit bea . grego . & vltimo ordini cõuenit . Hec
bea . tho . ij . scrip . sen . dist . ix . ãti . iij . ĩ solu . ij . ãgu
& p̃ma pte sũme . q . cvij . arti . vj . in cor . q . ĩ fine .
& scd̃o scrip . vbi supra . arti . ij . in cor . q .
¶ Qr ommibo angelis beatis cõueniũt tres actus
respectu dei . ¶ Ca . xxij .
Tercio ꝓncipaliter circa angelos ꝯsideran
da est varietas ꝑprietatis ex p̃te actuũ
Nam alij act? conueniũt angelis respe
ctu dei . alij respectu inferioris ãgeli . alij respectu
nri . ¶ Primo em̃ respectu dei ommibo bt̃is ãgelis

tres actus cõuemiunt·ſ·frui eternaliť·loqui mentaliť·obſequi generaliť· ¶ Primꝰ actus q̃ cõuenit ommibꝫ beatis angelis reſpectu dei ẽ frui deo eternaliť·qđ tali rõne oñdo·Tres ſunt actꝰ dine fruitõis·ſcz videre deũ apte·amare deũ pfecte·tenere deũ eterne·qui tres actꝰ ſunt de ſubſtãtia bẽitudinis & ommibꝫ angelis bẽis cõmũes·Vel dicas aliter ſi vis·q̃ tres ſũt actꝰ fruitõis vł ꝛtẽplatõis·Primꝰ actꝰ ẽ clare vł apte cognitõis·Secꝰus eſt pfecte dilectõis·Tercius eſt eťne tẽtõis·Primus actus fruitõis vel contemplatiõis diuine ẽ videre deũ nude vł apte vł clare·Nã omẽs ãgeli bẽi clare & immediate·ſ·facie ad faciem deũ vident & in hoc ſũt bẽi ¶ Vbi nota·q̃ in beatis angelis duplex eſt cognitio dei·ſcz naturalis & ſupnaturalis·vł cognitõ nature & glorie·vđ bigrã·Simul & ſemel angelus bonus cognoſcit deum p eſſentiã dei·& hec cognitio ptinet ad cognitõẽ ſupnaturalẽ que eſt cognitio glorie & beatum facit·& cognoſcit deũ nõ p eẽntiã ſuã·& hec cognitio ptinet ad cognitionẽ nature que beatum nõ facit·licet eñ cognoſcere deũ p eſſentiã ſuã·ſ·p creatã eſſentiã angeli ſit impfecta reſpectu cognitionis dei p eẽntiã dei·tñ in bẽis angelis remanet cognitio nature cũ cognitione glorie·Cuiꝰ rõ eſt·q̃a cognitio nature que ẽ impfecta ſubſtermiť vel ſupponiť cognitioni pfecte·ſcz cognitioni glorie·id ẽ beatifice & illa manet·Illa vero cognitio impfecta que oppoñiť cognitioni pfecte tolliť & nõ manet in patria ſicut cognitio dei que ẽ p fidẽ reſpectu cognitionis dine eẽntie·Vñ apoſ·pme ad cho·xiij·Cũ venerit qđ pfectũ eſt ſcz clara ſciẽtia vel noticia dei euacuabiť qđ ex parte ẽ ſcz fides q̃ eſt de non viſis vel de nõ apparẽtibꝫ·Hec beatus tho·p̃ma parte ſum·q·lxij·arti·vij·in coꝛ·q·& in ſolu·primi argu· ¶ Secđus actꝰ fruitõis vel contemplationis eſt amare deũ pfecte·& hic actꝰ ommibꝫ angelis eſt cõmunis·eo q̃ omnes angeli pfecte diligunt deum qđ tali rõne oſtẽdo·Modꝰ dilectionis ſequitur modum cognitionis·ſ· omnes beati angeli videt deũ clare & immediate·vt ptz ſup̃·g̃ omnes diligũt deũ pfecte·Vbi nota q̃ aliud ẽ vidẽ deũ p eẽntiam dei·& aliud p effectũ·quicũq̃ eñ deũ p eſſentiam dei videt impoſſibile eſt quin diligat deũ·Cuius ratio eſt·quia ille q̃ videt deũ p eſſentiã dei·non apprehendit deum niſi ſub rõne bonitatis infinite·Ex qua ratõne fꝛmo aliã ſic·Si ſimpliciter ad ſimpliciť & magis ad magis & maxime ad maxime·g̃ ſi illud qđ appẽhendiť ſub ratõe maioꝛis boni magis diligiť·& p cõſeqñs illud qđ appẽhendiť ſub ratiõe pfecti & infiniti boni pfecte diligiť·ſ· deꝰ a bẽis ãgelis appẽhendiť ſub ratõe pfecti & ifiniti·g̃ &c̃·Scz illi q̃ deũ nõ eſſentiã dei videt ſ· p aliquos p̃claros effectꝰ q̃ int̃ dũ volũtati cõtrariant̃·dicũť odio habere deũ vt mali ãgeli & peccatores faciũt·Re·ſup̃ amoꝛ ſui quõ ẽ pcm̃ moꝛtale & quõ vẽiale & quõ nullum peccatum·Hec bea·tho·p̃ma pte ſum·q·lx·articulo·v·in ſolutõne·v·argu· ¶ Tercius actus fruitõis vel contemplationis eſt habere & tenere deum eterne·Nã beati angeli omnes nũq̃ pñt excidere a viſione diuina aut p̃uari ea·Cuiꝰ ratio eſt·quia illi qui nunq̃ pñt peccare·viſione & fruitõne diuina nũq̃ pñt p̃uari & ea ad momẽtũ carere·ſed beati ãgeli nũq̃ pñt peccare·g̃ &c̃·& aũt nunq̃ peccare poſſint tali ratione oſtendo·Quicũq̃ non poteſt velle vel agere niſi attendens ad deum & non velit vel poſſit a bono diuerťe peccare nõ poteſt·ſed omnes beati angeli & omnes q̃ ſũt in celo ſũt huiuſmodi·g̃ &c̃·Hec bea·tho·p̃ma pte ſum·q·lxij·arti·vij·in coꝛ·q·Re·ibi·beatitudo ſãctoꝝ qualiť de ſui rõne ẽ eternitas· ¶ Sed fꝛte queres ſuppoſito q̃ beati angeli non poſſint peccare nec diuina viſione p̃uari·vtꝝ beati angeli in beatitudine poſſint proficere·Rñdeo & dico q̃ nõ·quod tali rõne oñdo·Mereri & p̃ficere ptinẽt ad ſtatũ vie·ſed beati angeli nõ ſunt viatoꝛes ſed cõprehẽſoꝛes·g̃ &c̃·Et cõfirmo rõnẽ tali exẽplo·Motus nõ ẽ in fine vel in termino ſed in medio & eius quod tẽdit vel mouet ad finẽ·ſic a ſimili mereri nõ ẽ bñtis finem ſed tendẽtis p opatõem ad finẽ·ſed beati angeli ſũt ĩ fine·g̃ &c̃·Hec bea·tho·vbi ſup̃ immediate·arti·ix·argu·cõtra·& in ſolu·p̃mi argu·Re·ifra meritũ· ¶ Q̃ angelis bẽis ſupioꝛibꝫ ouemit triplex actꝰ reſpectu inferioꝝ· ¶ Capi·xxxij·

Secundo conuenit angelis ſuperioꝛibꝫ reſpectu inferioꝝ triplex actus·ſcz purgare·illuminare·pficere·quod tripliciť p̃bo·ſcz autoꝛitate·rõe·ſimilitudine· ¶ Primo autoꝛitate dyo·nij·ca cele·ierarchie ſic dicẽtis·Ordo ierarchie ẽ quoſdã quidẽ vt ſupioꝛes purgare illuminare & pficere·& quoſdã quidẽ vt ĩferioꝛes purgari illuminari pfici· ¶ Secđo hoc idẽ pꝛobo ratione·quia ſicut coꝛpoꝛa ſupioꝛa agũt in inferioꝛa·ita angeli ſuperioꝛes opanť ad purgatõnem illuminationẽ & pfectionem angeloꝝ inferioꝝ· ¶ Tercio hoc idẽ p̃bo ſimilitudine·Sicut enim in illuminatione coꝛpali vt ad ſẽnſũ apꝛet ſũt tria ſcz obſcuritatis remotio vł excluſio·lũinis & claritatis infuſio·cognitõis cõſecutõ·vt verbigrã ſicut dicimus viſũ coꝛpalẽ purgari inq̃ntũ remouẽť tenebꝛe·illuminari inq̃ntũ p̃fundiť lumine·pfici ſm quod pducit̃ ad coloꝛati cognitionẽ·Ita ſe habet in illuminatione vel cognitõne mẽtali & ſpirituali·Prio enim tenebꝛas ignoꝛãtie pellit·& ideo dr̃ purgare·Secđo aliq̃d ei per quod inſtruať tradit·& hoc ẽ illuminare·tercio eũ in actualẽ veritatis cognitõnẽ deducit·& hoc ẽ eũ pficẽ· ſic in viſu coꝛpali hec tria fiũt·Primꝰ enim tenebꝛa excludiť·& hoc ẽ viſũ purgare·ſecũdo lumẽ pducit̃·& hoc eſt illuminare viſũ·tercio actualis cognitõ viſibilis ſequitur·& hoc eſt viſum perficere· ¶ Sic in viſu vel cognitõne mẽtali ſũt iſta tria·

¶ Primo em̃ ficut ī illuminatõne corpali ꝑus ab aere vl̃ a viſu tenebra pellit̃ vel excludit̃ · & hoc ẽ aerẽ vel viſũ purgare · Sic angel? ſupior iferiorem purgat : non q̃dem a culpa nec ab immũdicia que in angelis locũ non habent · ſed purgat vel a neſcientia m̃q̃ntũ ſupior angelus docet inferiorem de his que neſcit ſicut magiſter docet diſcipulũ · vel purgat a diſſimilitudine · vel a cõfuſiõe potẽtie · nam potẽtia intellectiua eſt de ſe indeterminata ad plura · & ideo ẽ cõfuſa vl̃ vaga reſpectu plurium · Roboratio igit̃ vl̃ cõfirmatio potẽtie intellectiue ãgeli vtute luminis ad ꝓfiſtendũ ī vno dicit̃ purgatio angeli · ¶ Secũdo ī illuminatõne aeris eſt ifuſio luminis qua in aere vel in viſu lumen ꝓducit̃ · Sic angelus ſupior in noticiam alicui? rei quã inferior angelus neſciebat eũ deducit & hoc eſt eũ illuminare · que quidẽ illuminatõ nõ eſt q̃ntum ad diuine eẽntie viſionẽ · quia diuinam eẽntiã vident omẽs · ſed hec illuminatio itelligit̃ q̃ntũ ad cognitionẽ aliq̃ effectuũ otingẽtiũ de q̃ bo angelus ſupior plus cognoſcit q̃ inferior · vt puta q̃ntum ad reuelatõnẽ occultor̃ que ſunt de natura eius & que ad diſpoſitionẽ ꝓtinent vniuerſi & miſteria eccleſie de quibo angeli ſupiores illuminãt iferiores · ¶ Tercio ī illuminatione corpali aeris eſt luminis cõſecutio vel adeptio q̃ in aere illuminatio actualis & ī viſu cognitio finalis ꝓficit̃ · Sic angel? ſupior inferiorẽ in ꝓfectã noticiã eius q̃d potẽtialit̃ ſciebat & actualit̃ igrabat ſicut ī finẽ vltimũ vel cõpletũ deducit · & hoc ẽ eũ ꝓficẽ · nam ex excluſione obſcuritatis ex adeptione luminis ſequit̃ iam ꝓfecta cognitio & ꝯſumata · Hec bea · tho · ij · ſcri · ſen · diſt · ix · arti · ij · vtr̃ angel? aliũ angelũ purget illuminet & ꝓficiat · in cor · q · & in ſolu · argu · & p̃ma pte · ſum · q · cvj · arti · ij · in ſolu · primi argu · ¶ Si aũt alit̃ vis ꝓcedere dicas q̃ ſicut videmus in illuminatõne aeris q̃ q̃n tenebroſitas ẽ in aẽ ex nebula fiũt tria · primo tenebra purgat̃ · ſcdo lumẽ generat̃ · tercio q̃n iã ꝓfectũ ẽ lumen ſeremitas aeris ꝓficit̃ · Sic ẽ de cognitione que habet̃ de deo ab intellectu creato · Primo em̃ ī itellectu creato reſpectu cognitionis dine eſſentie eſt tenebra · iquãtũ videt̃ deus ī ſpeculo creature ipm̃ deũ cõfuſe repſentãte · Secũdo videt̃ de? clare in lumine diuine glorie vel diuine eẽntie ipm̃ deũ clare repñtãte · Tercio & vltimo ꝓficit̃ iſta viſio dum ex intuitu diuine eſſentie fit in mente bti q̃dam ſupabundãtia gaudij & delectatõis que ex ituitu diuinor̃ p diuinũ lumen ꝓcepta dr̃ ꝓfectõ · Licet em̃ angeli inferiores in p̃mio ſubſtãtiali quod cõſiſtit ī viſione immediata diuine eſſentie ſint ꝓfecti nec vlteri? vel amplius poſſint ꝓfici · tn̄ quo ad p̃mũ accidẽtale inferiores angeli a ſupioribo ꝓficiũt̃ · Hec alber · ſup dyo · de cele · ierar · nj · ca · in tribo argu · ibidẽ · ¶ Q purgare illuminare perficere poſſunt fieri tribo modis · ¶

¶ Ca · xxmj

Ad maiorem tn̄ euidentiã ꝓcedentis capi· eſt ſciẽdum q̃ ꝓdicta tria ſcz illuminare purgare & ꝓficere ꝓnt fieri tribo modis ¶ Primo effectiue · & ſic ſolus deus purgat a culpa · illuminat grã · ꝓficit in gloria · Et hoc efficit deus quatuor modis · efficiẽter · ꝑncipaliter · exemplariter · eminẽter · Primo hec tria reducũt̃ in deũ efficienter · q̃a ipe ẽ efficient̃ purgãs illuminãs & ꝓficiẽs · Secõ reducũt̃ in deũ ꝑncipaliter · q̃a ipe eſt ꝑmum purgans · ꝑmum illuminãs · ꝑmum ꝓficiens · Nã tanq̃ ꝑncipale agens ipe deus ab alio nõ habet quod agat · ſicut ſcdaria ꝓfectiua q̃ non ſũt agẽtia puta purgantia vel illuminãtia vel ꝓficientia niſi ab ipõ deo · Vñ grego · dicit q̃ mnuanum laborat lingua doctoris · niſi intus aſſit grã ſaluatoris · Tercio iſta tria reducũt̃ ad deũ exẽplariter · eo q̃ ipe ꝓ hec tria ꝓ reductõnẽ in ſeip̃m imprimat ſimilitudinẽ ſui · Quarto hec tria reducũt̃ ad deũ eminent̃ vel eẽntialit̃ · q̃a hec omia deus habet eminẽter · nã ipe deus ẽ purgãs nõ purgatus · illuminãs nõ illuminat? · ꝓficiẽs ñ ꝓfect? Hec alber · ſup dyo · de cele · ierar · ca · nj · in expoſitione lr̃e · ¶ Secõ hec tria ſcz purgare illuminare & ꝓficere fũt ab aliq̃ informatiue · & ſic grã purgat · ſcientia illuminat · caritas ꝓficit · Re · infra caritas quot effectus cauſat ī aĩma · & ſic̃ effect? amoris · ¶ Tercio hec tria ſunt ab aliq̃ diſpoſitiue · & ſic angelus ſupior hec tria facit angelo inferiori · deus aũt effectiue & completiue · Verbigrã de ꝑmo ſcz de illuminatione · angel? em̃ ſupior nõ illuminat inferiorẽ tradẽdo ei lumẽ nature gratie vel glorie · q̃a hec tria fũt a deo · quod ptz · q̃a lumẽ nature ẽ a deo creãte · lumẽ gr̃e a deo iuſtificãte · lumẽ glorie a deo bt̃ificãte · ſed angelus ſupior inferiorẽ illuminat diſponendo eũ ad ipm̃ lumẽ recipiẽdũ · Sic vbigrã · ad pullulationẽ germinatõnẽ vel fructificationẽ terre ſemen & opãs faciũt duo · vnũ cõpletiue & aliud diſpoſitiue · Cõpletiue q̃dem fructificatio terre ẽ a vtute formatiua q̃ eſt in ſemine · diſpoſitiue vero eſt a ruſtico qui ad fructificationẽ diſponit : applicãdo ſimũ & huiuſmodi · Sic opat̃ deus ad hec tria cõpletiue · angel? vero diſpoſitiue ad illuminationẽ iferioris ãgeli · Hoc aũt facit duobo modis · ſcz intellect? debilitatẽ cõfortãdo & ſpẽm intelligibilẽ ꝓponẽdo · Primo angelus ſupior inferiorẽ illuminat & veritatẽ docet intellect? debilitatẽ cõfortãdo · quod ꝓbo ratõne & ſimilitudine · Primo rõne · q̃a illud facit in ſpũalibo ordo cõuerſionis quod facit in corpalibo ordo localis ꝓximquitatis · quod patet ꝓ exẽplũ · q̃a ſic min? calidũ ꝯfortat̃ & creſcit ex ꝑntia magis calidi · ita vtus intellectiua inferioris angeli cõfortat̃ & creſcit ex cõuerſione angeli ſupioris ad ipm̃ · Secõ angelus ſupior illuminat & docet inferiorẽ ſpẽm intelligibilẽ ꝓponẽdo ꝓ modum cuiuſdã exempli · vt vbigrã · ſicut em̃ apud nos illud quod mgri & doctores capiũt in q̃dam

ſumma multiplicit diſtingunt alijs cor ꝓuidentes capacitati·ita angeli ſupiores docēt inferiores qꝫ nō cognoſcunt ꝓponēdo aliquā intelligibilem ſpeciē vt quoddā exemplū p quam clariꝰ & meliꝰ eos docent qꝫ ipſi ſciūt· Dec bea·tho·pma·parte ſum·q·cvi·arti·pmo·in cor·q·& ī ſolu·ij·argu· ¶ Sed forte q̄res hic duas q̄ſtiones· Prima eſt vtr angelus ſupior illuminet inferiorē vel doceat de ommbꝰ que ipe cognouit· Rn̄deo & dico ꝙ ſic· quod dupliciť ꝓbo· ſcz compatione & rōne· Primo rōne ſic· De rōne bonī ē ꝙ alijs ſe cōmunicet ꝙ quāto aliquid magis ꝓticipat de bonitate dīna tāto magis cōmunicabit eā· ſed angeli beati ſūt in plena ꝓticipatione bonitatis diuine· ꝙ &c̄· Secdo ꝓbo hoc idē opatione· ſic· Beati homines alijs cōmunicāt quicqd a deo bonī ꝓcipiunt· vñ & ad hoc manet petrꝰ apo·pme·pe·mj·c·dicens· Vnuſqſq; ſic accepit grāz in alterutrum illā admiſtrās ſicut bonī diſpenſatores·ꝙ &c̄·ſed angeli beati magis ꝓticipāt de diuina boitate q̄ homines·ꝙ quicqd a deo ꝓcipiūt ſubiectis angelis magis impti unť· Quānis aūt ſupiores angeli oīa que ſciūt angelis inferioribo reuelēt & manifeſtēt ſicut patet nō tamē ita excellēti mō cognoſcūt īferiores angeli ſicut ſupiores· vt verbigr̄a· ſicut vnā & eandem cōcluſionē vel rem mgr̄ plenꝰ & clariꝰ intelligit q̄ diſcipulꝰ qui addiſcit ab eo· Dec bea·tho·vbi ſup īmediate·arti·mj·ī cor·q· ¶ Secda queſtio ē· quid iſtor triū ſcz purgare illuminare & pficere ſit vel ē ꝓpus· Reſpōdeo & dico·ꝙ iſta tria pñt ꝛſiderari triplicit· ſcz ex ꝓte temporis· agētis & finis· Primo ex ꝓte tpis recipiētis·& ſic ꝓpus ē purgatio·poſtea illuminatio·vltimo ē ꝓfectio· Nam ꝓpus a materia vel ab intellectu remouet & excludit cōtrariū ſcz tenebra·ſecūdo ꝓcipit lumē·tcio pficit in illo· Secūdo pñt hec tria ꝛſiderari ex ꝓte agētis·& ſic ꝓpus ē illuminatō·poſt purgatō & vltimo ꝓfectio· Nā agēs ſcz deus qui hec opatur ꝓpus infundit lumen·ſecundo per illud lumen expellit tenebras·tercio pficit ī lumine· Tercio poſſunt hec tria cōſiderari ex ꝓte finis· & ſic eſt ꝓpus ꝓfectio·deinde illuminatio·vltimo purgatio· Dec alb̄·ſup dyo·de celeſti ierarchia·ca·mj·arti·v·in cor·q·Re·infra de ordine iuſtificationis·iuſtificatio ¶ Qz in angelis beatis ſūt quatuor· Ca·xxv

Hoc aūt ſciendū ad euidētiā p̄dictor ꝙ in bonis angelis ſunt quatuor· ſcz cognitio dilectio· illuminatio·locutio ¶·Primo in bonis āgelis ē duplex cognitio·ſcz matutina & veſpertina· Vñ aug?·mj·ſup gen̄·ad lr̄az·& xj decim·dei ad oroſiū dicit·ꝙ cognitō matutina eſt qua angeli res in verbo cognoſcūt·cognitio autez veſpertina ē qua angeli res in ꝓpa natura vel in ꝓprio eſſe cognoſcūt· Nā ſup illo vbo gen̄· primo factū ē veſpere & mane dies vnꝰ bea·aug?· vult ꝙ p̄die vnū intelligať mens angelica vel ipe angelus·ī cuius mente deꝰ opa ſex diez repñtauit vt ſicut a deo res effluūt vt in ꝓprijs naturis ſubſiſtant·ita etiā vt ſint ī cognitōne angelica· Permane aūt & veſpere intelligit ꝙ in angelis ē duplex modus quo angeli res cognoſcūt·ſcz cognitio rerū in verbo & cognitio rerū in ꝓprio genere vel in ꝓpria natura· Rō aūt ſimilitudinis ē iſta· Mane em̄ importat tria que āgelice cognitōni cōueniūt·ſcz inciū·acceſſum·defectū· Primo enim mane importat p̄ncipiū diei & veſpere terminū· & ſignificať cognitō angeli matutina· tū ꝙa angelus cognoſcit res in verbo tanꝙ in p̄ncipio omniū rerū·tū ꝙa ab eo tanꝙ a p̄mo p̄ncipio omnis alia cognitō deriuať ſicut dies a mane· Secdo mane importat acceſſum ad meridiē ſic ad lucē puram vel claram·ad oñendū duo· Primū ē ꝙ cognitō rerū in verbo referť ad laudē creatoris· Secūdū ē ad ſignificandum ꝙ cognitō beata euacuat ꝓpter ſui claritatē omnem cognitionem que ei oꝓponitur ſicut fidem· Tercio mane & veſpere importāt defectū· ꝙa nō habent lucē claram ſed tenebra admixtam·nō ꝙ in cognitōne angelica ſit tenebra erroris falſitatis deceptionis vel ignorantie·ſed hoc dicit ꝓpter quatuor rōnes· Prima cauſa vel rō eſt· quia ſicut mane in compatōne ad noctē dr̄ lux·& ī cōpatōne ad meridiē dr̄ tenebra·ita cognitō rerꝫ in verbo dr̄ lux p cōpationem cognitionis rerum in ꝓpria natura·que dr̄ tenebra vel obſcura reſpectu cognitionis rerū in verbo· Secunda eſt quia cognitio rerum in ꝓprijs naturis dr̄ cognitō veſptina·in q̄ntū nature ommiū creaturarꝫ ex ſe ſūt in declinatione & caſu ſicut veſpera declinat & tendit ad caſum· Tercia eſt·ꝙa ſicut veſperi nō ſuccedit nox ſed mane vt cū dr̄ veſpere & mane·ita & beati angeli cognoſcētes creaturā nō in ea figūť· quia hoc eſſet tenebreſcē & noctē fieri·ſed hoc ipſum referūt ad laudē dei· Quarta ē·ꝙa aliqd in cōpatōne ad vnū pt̄ dici lux & ī cōpatōne ad aliud pt̄ dici tenebra vtz ſup̄ p̄ma rōne· Sicut vita fideliū & iuſtor ī cōpatione ad impios dr̄ lux ſm illud ephe·v· Fuiſtis aliqñ tenebre·nūc aūt lux in dño·q̄ vita iuſtor in cōpatione ad vitā glorie tenebroſa dr̄·ſm illud ſcde pe·pmo habetis ꝓphecticum ſmonem cui benefacitis attendentes quaſi lucerne lucenti in caligoſo loco donec dies lucescat & lucifer oriať in cordibo veſtris· ¶ Sed forte hor grā queres hic duas queſtiones· Prima queſtio ē·cū meridies ſit quaſi media ps diei int mane & veſpaz videť ꝙ debeat eē tercia dr̄a cognitōnis āgeli q̄ dr̄ meridiana ſic dr̄ matutina cognitio & veſptina· Rn̄deo duobo mod̄· Primo ꝙ n optz ꝙ alia dr̄a cogt̄ois ponať· Cuiꝰ rō ē ꝙa āgeli res nō pt̄ cogſcē niſi aut in vbo ſcz creatore·& talis dr̄ cogt̄ō matutina· aut in creatura & talis dr̄ cogt̄ō veſptina· Secdo mō rn̄deo & dico ꝙ meridies q̄ ht̄ lucē clariſſimā & carz p̄ncipio & fine pt̄ referri ñ ad cogt̄ōez āgeli ſz ad cogt̄ōez dei q̄ ē clariſſima & eťna·ꝙa nec p̄ncipiū nec finē habet

¶ Secūda questio ē. vtr cognitio q̄ angeli cognoscūt verbum sit matutina vel vespertina. Et videtur ꝙ sit matutina. quia sicut aliud ē intueri lumē solis & aliud rem in lumine solis. ita aliud est intueri verbum & aliud res in verbo. g̊ est alius & alius modus videndi. Rn̄deo & dico ꝙ non est simile. quia visio alicuí? ī lumine solis nō ē idē qđ visio solis. visio aūt alicuí? ī v̄bo ē idē qđ visio v̄bi. sed visio in sole non est quod sol. sz visio in v̄bo ē idē qđ verbum. sicut g̊ cognitio rer̄ in verbo dr̄ matutina cognitio. ita cognitio v̄bi. Hec bea. tho. p̄ma pte sum. q. lvnj. arti. vj. in cor. q. & ī solu. p̄mi & scđi argu. & alex. ij. pte sūme. q. xxv. de modꝰ cognoscēdi. arti. j. vtr cognitio angelor̄ debeat dici matutina & vespertina. ī cor. q. &. ī solu. vlti. argu. & ibidē arti. v. ī so. p̄mi argu. ¶ Sed forte argues ꝙ in beatis non sit cognitio matutina sz vespertina tm̄. ꝙa nō cognoscūt res ī verbo sed ī ꝑpr̄is naturis solū. ꝙa q̄ speculū intime videt formas ī speculo relucētes clare videt nisi diuersitas ptium impediat. vt duz vnā ptē speculi ītuet formas ī alia pte speculi relucētes nō videat. sed dei verbū qđ ē sapiētia genita ē speculū sine macula vt dr̄ sap̄. vij. in quo omnes rōnes rer̄ resplendent. g̊ cū verbū dei sit īdiuisibile angeli videntes verbū omnia cognoscūt. sed hoc ē falsum. ꝙa & futura & cordis intrinseca vt cogitationes & hm̄odi angeli nō cognoscūt. g̊ nec res in verbo. Rn̄deo duobo modis. Primo ꝙ res vel rōnes rerū nō resplēdēt in speculo eterno sicut forme visibiles in speculo materiali. sed magis sicut rōnes causator̄ vel effectuū ꝑexistūt in causa sua. vt dyo. dicit ī libro de diuī. no. nō aūt necessariū ē vt q̄ causā videt hoc ipso omnes rōnes effectuū ī causā cognoscat. nisi cōprehendat ipsā causā. angeli ergo quamuis videant & cognoscant res in verbo vtz. non tm̄ seq̄tur ꝙ omnes res que resplendent in verbo diuino & earū rationes cognoscāt. eo ꝙ diuinā essentiam nō comp̄hēdunt. Secūdo mō respōdeo & dico vt cōmuniter dr̄ ꝙ speculū eternū est volūtarium. ꝙa ī eo nō videt nisi qđ ipe vult oñdere. secus autē ē de speculo materiali qđ ex necessitate nature repr̄sentat formas resplendētes ī eo. Hec bea. tho. ij. scrip. sen. dist. ix. ij pte. arti. ij. vtrū angeli inferiores p superiorū illūmatōnem ī cognitōe ꝑficiāt. ī solu. mj. argu. Re. infra. speculum beati. ca. mj.

¶ Qr angelus naturali dilectione plus diligit deum q̄ seipsum.

¶ Ca. xxvj.

Secundo in angelis est ordinata dei dilectio. Nam āgel? naturali dilectione plus diligit deum q̄ seipm. qđ in generali triplicit ꝓbo. scz ex pte p̄cepti. motiui & exempli. ¶ Primo ex pte p̄cepti diuini sic. Preceptū morale cū sit de lege nature scriptū ē ī mente. sed p̄ceptū de diligēdo deū sup̄ se vt cū dr̄ & p̄cipitur diliges dominū deū tuū ex toto corde tuo ē preceptū morale legis. g̊ & lege nature. & sic scriptū ī mēte angeli. g̊ angelus naturaliter deū plus q̄ seipm & sup̄ omnia diligebat. ¶ Secundo ꝓbo hoc ipm ex pte motiui. Et hoc q̄nq̄ rōmbo. scz rōne infinitatis. causalitatis. cōmūitatis. vtilitatis. cognoscibilitatis. Primo rōne infinitatis. sic. Sūme seu infinite bonus ē sup̄ oīa sūme diligēd?. sed deus est sūme bonus. angelus vero nō. g̊ naturali dilectione angelus plus deū diligit q̄ seipm. Secundo ꝓbo hoc idē rōne causalitatis. sic. Illud quod est causa & ratō omnis entitatis & bonitatis angel? vel hō naturali dilectione magis diligit q̄ seipsum. sed deus causa tota ē entitatis omnibo. ꝙa omne ens & oñe bonū dependet a deo. g̊ &c̄. Tercō ꝓbo hoc idē rōe cōmunitatis vel vniuersalitatis. sic. qđlibet singulare bonū naturali dilectōne pl? diligit sue speciei bonū id ē bonū cōmune q̄ bonū suū. sed deus nō solū ē bonū vnius speciei sed est ipm vniuersale bonū simplicit. g̊ angelus naturali dilectōne plus deū diligit q̄ seipm. Quarto hoc idem ꝓbo rōne vtilitatis. sic. Naturali dilectione diligit aliquis quod sibi ē bonū. g̊ magis sibi bonū magis diligit. g̊ maxime sibi bonum maxime diligit. sed deus ē maxime bonū & maxime vtile ipi angelo. g̊ &c̄. Quinto hoc idē ꝙ ꝓbo rōne cognoscibilitatis. sic. Dilectio sequit̄ ad cognitionē. g̊ naturalis dilectio ad naturalem cognitionē. sed naturali cognitione cognoscit angelus deū esse sūmum bonū simplicit. g̊ naturaliter diligit angelus deū vt sūmum bonum. & p̄ consequēs plus q̄ seipm.

¶ Vbi nota ꝙ aliter ē de eo qui nō cognoscit deum p̄ essentiā suā & aliter de eo q̄ cognoscit & videt deum p̄ eēntiā suā. Ille em̄ qui nō cognoscit nec videt deū p̄ eēntiā suā interdū odit deū per aliquos ꝑticulares effect? qui interdū volūtati cōtrariāt̄. & sm̄ hoc in angelo peccāte nō manet dilectō dei. imo dilectio suipius vsq̄ ad contemptum dei. vt dicit aug?. mj. de ciui. dei. Sed in eo q̄ cognoscit & videt deum p̄ essentiam suā manet dilectio dei & q̄ntū ad actū & q̄ntū ad modū. Primo q̄ntum ad actū. ꝙa vidēs deū p̄ essentiā impossibile ē ꝙ ñ diligat. Cui? rō ē. quia vidēs deū p̄ essentiā suā nō ꝑprehendit deum nisi sub rōne bonitatis. & ideo impossibile ē non diligē. Secūdo q̄ntū ad modum. ꝙa cū videns deū p̄ essentiā ꝑprehendat deum vt sūmū bonū: angelus vel homo beat? sic vidēs deū diligit plus q̄ seipm. Sexto hoc idē cōfirmo alia rōne. sic. Propter quod vnūquodq̄ & illud magis. sed angelus vel homo nō diligit deū ꝑpt̄ se ꝙa talis amor eēt amor cōcupiscētie & ñ verus & ordinat? amor. g̊ diligit se ꝑpter deū & sic magis deū. sic si diligo mgr̄m ꝑpter discipulum diligo magis discipulū. & sic de aliis. ¶ Tercō p̄ncipalit̄ hoc idē ꝓbo ex pte exēpli. Videm? em̄ ꝙ ps exponit se periculo ꝑpt̄ cōseruationē toti?. vt verbigrā. manus exponit se ictui absq̄ deliberatōne ꝑpt̄ cōseruationez toti? corpis. & ciuis vtuosus exponit se mortis piculo p̄ cōseruatōne totius

reipublice·quia ḡ bonū vniuersale omniū ē ipe de? sub quo cōtinētur & angelus & homo & oīs creatura ·q̃a ommis creatura fm id quod est ē dei. ideo ommis creatura naturali dilectione pl? diligit deū q̃ se. Alioq̃n si angelus vel homo vel alia creatura plus seipam q̃ deū diligēt sequ̇etur q̃ dilectio naturalis eēt puersa·& q̃ nō pficēt̄ p caritatem sed destruerēt̄. ¶ Vbi nota q̃ deus duplicit? potest ꝯsiderari. V no modo inquātū de? ē bonū vniuersale ommiū a q̃ omne bonū dependet·& sic naturali dilectione q̃libz creatura pl? deum diligit q̃ seipsā·Alio modo inquātū de? ē bonū beatificans & sic angel? vel hō bonus dilectione caritatis diligit deū plus q̃ seipm. Dec bt̄s·tho· p̃ma parte sum·q. lx·arti·v· vtrū angelus naturali dilectione diligat deū plus q̃ seipm·argu·cōtra·& in cor. q.& in solu·argu.& alex·ij·pte sum·q·ij·arti· xv·titulo·vt sup̄·in cor· questionis ·

¶ Qr ī angelis beatis ē locutō mētalis·Ca·xxvij

Tercio ī āgelis beatis ē mētalis locutio. quod tripliciter ꝓbo·scz autoritate·ratione & similitudīe. Primo autoritate apo· p̃me ad chor·xij·sic dicentis. Si linguis hominum loquar & angelor·Secundo hoc idem ꝓbo rōne sic·Illud q̃ potest virt? īferior multo fortiꝰ & nobilius potest virtus superior·sed homo potest conceptū suū aliquo signo sensibili·s. voce vel nutu alteri manifestare·& hoc est loqui·ḡ multo magis angel? p volūtatē conceptum suum pt̄ alteri intimare seu manifestare ·Tercio hoc idem prꝰbo similitudinēsic·q̃a sicut hō absq̃ voce vel nutu loq̃tur sibipi q· p imperiū voluntatis conuertit se ad actū ꝯsiderādū quē habet in habitu·naz ipe cōceptus mētis quē aliquis interi? formar & experimit sibiipsi vocatur verbum·ita angelus sine voce vel nutu p voluntatē suas intelligētias vel cōcept? alij manifestat·¶ Ad cuius euidētiā nota tria· Primū ē q̃ duplex est locutio·scz exterior & interior·Locutio exterior fit aliq̃ signo sensibili puta voce vel nutu vel aliq̃ corpis mēbro scz lingua vel digito·q̃ q̃a in angelis esse nō pnt cū sint spūs incorporei: locutio exterior scz corpalis eē in angelis nō potest·Locutio vero īterior scz mētalis est manifestatio vbi īteriorꝭ scz cept? mētis p imperiū volūtatis·& talis ē in angelis sic̄ ptz·Secū dū ē q̃ vox & nut? q̃bo mediātibo fit locutio corpalis conueniunt & dr̄nt·Cōueniūt quidem ī hoc q̃ vtrūq̃ scz vox & nutus ē vehiculū vbi & interioris scilicet conceptus mentis & exteriorꝭ ·Differūt aūt ī hoc q̃ vox ē vehiculū vbi nr̄i īteriorꝭ scz cept? mētis ad auditū alteri?·nut? vo ē vehiculū vbi īteriorꝭ ad visū·Terciū ē q̃ locutō fit duplici rōe·V na rō ē ad manifestādū alti qđ hꝫ ī mēte·vñ cept? mētis q̃ latz aliū exp̄ssus ei vocat̄ vbū·Et ido nihil aliud ē hoīez hoī & āgelū āgelo loq̃ q̃ cōceptum mētis manifestare ei ·Alia ratio q̃re fit locutio ē ad addiscendū sic̄ discipul? mgr̄o loquit̄ vt addiscat·Dec bea·tho·p̃ma pte sūme· q·cvij·arti·p̃mo·argu·cōtra·& in cor·q.& in solu·argu·¶ Ex p̃missis aūt ocludo & dico tria·s· q̃ deus loquit̄ angelis·& q̃ angeli loquūt̄ deo· & q̃ angeli loquūt̄ sibi mutuc̄·Primo dico q̃ deus loquit̄ angelis vt mgr̄ vel doctor discipulis· Cū em̄ deus occulta sua & inuisibilia manifestat tūc eis loquit̄ mq̃ntū eos illuminat: faciēs eos scire que ipsi nesciūt & que deus vult·vt dicit bea· grego·ij·moz·& sact? tho·vbi sup̄·arti·ij·in solu·ij·argu·¶ Secūdo angeli loquūt̄ deo·& hoc dupliciter·V no modo semp scz dei excellētiam laudādo & āmirādo· Cū em̄ bti angeli dei eēntiā & excellētiā videant·& hanc ꝑpter sui infinitatē nō possint cōprehendē semp loquūt̄ deo laudātes & āmirātes ipm vt dicit bea·grego·ij·mora· Alio modo beati angeli loquūt̄ deo diuinā volūtatē de agendis ostendendo·& tūc solū loquūt̄ deo quando aliquod nouū occurrit sup quo desiderāt illuminari a deo· Ibidem arti·ij·in solu·ij·argu·¶ Tercio beati angeli loquunt̄ sibi ad mutuum·ita q̃ angeli inferiores loquunt̄ angelis superioribo vt instruant̄ ab eis sicut discipul? loq̃tur magistro interrogando eū vt discat ab eo·qđ dupliciter patet·Primo similitudine·q̃a sic̄ sensus mouet̄ a sensibili·ita intelligentia ab intelligibili ḡ sic̄ per aliquod sensibile excitat̄ sensus· ita p aliquā vtutē intelligibilē potest mēs angelica excitari ad intelligēdū·Secūdo ꝓbo hoc idem autoritate beati dyo·qui·xix·ca·cele·ierar·exponit & dicit q̃ angeli inferiores superioribo locuti sūt dicētes·Quis est iste rex glorie·Licet em̄ inferiores angeli a seculis id ē a p̃ncipio sue creationis aliqualit̄ misteriū incarnatōis cognouerūt· nō tn̄ ita plene cognouerūt sic̄ angeli superiores·Et ideo plenī? volētes cognoscē interrogāt dicētes·q̃s est iste rex glorie·& ideo in eius cognitione post modū ꝑfecerūt dū illud misteriū implerēt̄·vt exponit be·tho·p̃ma pte sūme·q·cvij·arti·ij·argu· cōtra·Angeli vero superiores loquūt̄ angelis inferioribo mq̃ntū cōceptus suos ordināt vt innotescant eis· vt doctor discipulo loquit̄ ad docendum que in mente magistri latent & que discipulus nō cognoscit·¶ Vbi sciendū q̃ omis illuminatio in angelis ē locutio & nō econuerso scz q̃ omnis locutio fit illuminatio·Cuius ratio ē·quia cū loqui fit manifestare quod latet: manifestatō ei? quod mēte cōcipit̄ fm q̃ a p̃ma veritate dependet est locutio & illuminatio·vt vbigrā·Si vn? hō dicat alij celū a deo eē creatū vel huiusmodi est illuminatio & locutō·Sed manifestatio eoꝝ que a volūtate ītelligētis & loquētis ꝑcedunt vel depēdent non potest dici illuminatio sed locutio tm̄· vt verbigrā·Si quis dicat alteri volo hoc vel illud facere est locutio tantū & non illuminatio· Cuius ratio est·quia voluntas creata non est lux nec regula veritatis·sed participās lucem·

& ideo ꝯmunicare vel manifestare ea que sūt vel ꝓcedunt a voluntate creata est loqui & nō illumi nare· Cuius ratio ē·qa nō ptinet ad pfectionem in tellect⁹ mei qd tu velis vel qd tu intelligas·sed so luz quid veritatis habeat·Et ideo angel⁹ inferioꝛ potest loqui supioꝛi sed nō illuminare eū·quia lo quens nō influit aliquid in audientē: sed solūmō ꝓponit sibi vt cognoscibile·supioꝛ aūt angel⁹ lo quit̄ inferioꝛi & illuminat eū vtz·in animabꝰ etiā beatoꝝ non est locutō vocalis sed spūalis q̄lis di cta est ī angelis·Dec bea·t·p̄ma ꝓte sū·q·cvŋ· arti·ŋ·ī coꝛ·q·&·ŋ·scri·sen·dist·xj·ŋ·ꝓte·dis· arti·mŋ·vtz angeli accipiant noticiā p mutuā lo cutōnem·in coꝛ·q·&·in solu·p̄mi & vltimi argu.

¶ Q̄ ag̃eli beati habēt hominū generalē p̄sidētiā

Tercio & vltimo angeli· ¶ Ca·xxxvŋ· respectu hominū q̄tuoꝛ actus habent·scz generalē p̄sidētiam·specialem diligētiam· vtualē influentiā·eternalem cōmanentiā· ¶ Pri mo hūt beati angeli respectu hominū generalē p̄si dentiā·Sicut em̄ corpa īferiora p supioꝛa regūt· & angeli inferioꝛes p supioꝛes·sic hoīes p ag̃elos gubernant̄· ¶ Sed forte q̄res rōnem & causam quare ag̃eli super creaturas corpales & precipue sup homines p̄sidentiam hūt· Respondeo & dico ꝙ hoc ex duplici causa cōtingit·Primo ex natu rali angelica dispositōne·habēt em̄ angeli q̄tuoꝛ na turalia dona vl̄ q̄tuoꝛ excellētias naturales·de qbꝰ ait mgr̄ sen·ŋ·dist·mŋ·scz simplicitatē eēntie·di scretionem psone·pspicuitatem intelligentie·ar bitrŋ libertatem·q̄ est q̄si dispositō naturalis ad custodiā & p̄sidentiaz hominū· ¶ Secūdo angeli hūt hominū p̄sidentiam & custodiā ex diuina gra tia completiue scz ex gr̃a cōfirmatioms· Nā om nes beati angeli sūt ex gr̃a dei ꝯfirmati ī bono·si cut mali obstinati ī malo·Ex quo angeli beati sūt cōfirmati ī bono a deo sūt foꝛtes ꝙ nō sūt lapsi ne ꝙ labiles·hoīes aūt q̄dm̄ sūt ī via q̄a nō sūt con firmati in bono adeo sunt debiles ꝙ vel sunt lapsi vel labiles·&ideo ex gratia qua beati angeli sūt ꝯfirmati ī bono sup ~~angelos~~ p̄sidētiā habent· Dec bea·tho·p̄ma ꝓte sum·q·cx·arti·ŋ·vtrū creatu ra corpalis admīstret̄ p angelos·argu·cōtra·& in coꝛ·q·Et alex·ŋ·pte sūme·q·xl·arti·ŋ·vtrū angel⁹ habeat p̄tatem p̄sidendi & custodiendi ho mines a natura vel a gr̃a·in coꝛ·q·

¶ Q̄ angeli beati habēt hominū spēalem custodiā

Secūdo angeli beati habent· ¶ Ca·xxix· respectu hominū specialem custodiā·Nā angeli supioꝛes respectu angeloꝝ inferio rum p̄sidentiā habent·nō tn̄ habent custodiā·sed respectu hominū ag̃eli nō solū p̄sidentiā sz etiā cu stodiam habent·Ratio aūt hui⁹ est·quia p̄sidere alicui simplicit̄ nō importat ꝓmotōnē illi⁹ ad bo num & retractionē a malo sicut facit custodire & ideo custodia vel custodire est respectu illius na ture q̄ retrahi potest a malo & ꝓmoueri ad bonū·

Angeli autē beati huiusmodi naturā non habent· quod patet·quia ex q̄ sunt confirmati in bono vt bomi & obstinati in malo vt damnati non p̄nt re trahi a malo nec ꝓmoueri ad bonū·hoīes aūt ex q̄ nō sunt cōfirmati vtrūq; p̄nt scz retrahi a malo & ꝓmoueri ad bonū·& ideo angeli beati respectu ho minū habent p̄sidentiā & custodiā·Dec alex·ŋ· pte sum·q·xl·arti·ŋ·vtz angelus habeat p̄tatē custodiendi respectu alterius angeli·in coꝛ·q· ¶ Ad cui⁹ euidentiā nota ꝙ beati angeli ex cu stodia hominū nō impediūt̄ a dei cōtemplatōne· nō attollūt̄ ī dei visione·nō affligūt̄ ex custoditi dānatione· ¶ Primo em̄ beati angeli ex custodia hominū nō impediūt̄ nec retardāt̄ a dei cōtēpla tione·quod tripliciter ꝓbo·scz autoꝛitate·ratōe· similitudine·Primo autoꝛitate gregoꝛ·qui dicit ꝙ beati angeli sic ad exterioꝛa ꝓcedūt ꝙ ab in timis nunq̄ recedant·Secundo hoc idem ꝓbo ra tione sic· Beatitudo angeloꝝ ex eoꝝ mīsterio nō minuit̄·sed tota beatitudo eoꝝ ē in cōtempla tione diuinitatis·g̃ ex eoꝝ mīsterio ī nullo eoꝝ cōtēplatō impedit̄ nec retardat̄·Tercō hoc idem ꝓbo similitudine· Sic̄ em̄ luna simul recipit lu mē a sole & corpa inferioꝛa illūmat·ita angel⁹ si mul illuminat̄ a diuina cōtēplatōne & illuminat inferioꝛes & mīstrat custodiendo nos· ¶ Vbi nota ꝙ angelus dr̄ discedē a deo nō p̄ intermissio nē contēplationis aut p locū·eo ꝙ intra deū cur runt quocūq; mittūt̄ vt dicit beda·& gregoꝛ·di cit ꝙ deus vbiq; est·sed p hoc ꝙ ab inuisibilita te recedens visibilis apparet·sic etiā filius dei exiit a p̄re & venit in mundū visibilis homībꝰ fa ctus·iob·xvj·Et similiter angel⁹ dr̄ reuerti ad deū·vt habet̄ thobie·xij·vbi angelus in mīste rio exīs dixit· tēpus ē vt reuertar ad deū q̄ me mīsit·qñ depōsita visibilitate spūs in p̄stinā inui sibilitatē reuertit̄·Dec bea·tho·ŋ·scri·sen·di· xj·arti·mŋ·vtz angeli p executōnē mīsteriŋ a cōtēplatōne retardēt̄·in duobꝰ argu·contra·& in solu·p̄mi & scōi argu· ¶ Secūdo beati angeli ex custodia hoīm nō attollūt̄ vel crescūt in dei vi sione ¶ Vbi nota ꝙ duplex ē p̄miū angeloꝝ·scz essentiale & accidentale·Primū ē essentiale quod in dei visione cōsistit·&istud p̄miū nō accrescit angelis ex custodia hoīm· Cuius ratio ē·qa cū an geli sint beati in bītudie existētes nō p̄nt ꝓficē· Secūdū p̄miū ag̃eloꝝ est accidētale·scz gaudiū de bonis opibꝰ a se factis·&istud p̄miū in beatis p̄t augeri·& hoc de salute hominū qui saluant̄ p mīsteriū angeloꝝ·ꝯm illud luc̄·xv·gaudiū est angelis dei sup vno pctoꝛe p̄nām agēte·Dec·b· tho·p̄ma ꝓte sum·q·lxij·arti·ix·ī solu·mŋ·argu· in fine· ¶ Tercio beati angeli non affligunt̄ nec dolent ex custoditi damnatione·quod ꝓbo dupli ci ratione· Prima est ꝓpter repugnantiam sic· Nemo potest esse simul felix & miser·sed angeli sūt felices·g̃ nō p̄nt simul cū felicitate esse miseri

sed dolor vel tristicia ad miseriam spectat. g &c. Secunda rō est ꝓpter gloriā. sic. Angeli sūt beati g ita sūt sūmo bono repleti q nulli? dolo?is vl tristicie sunt capaces. Vñ licet beati angeli vellēt eos quos custodiunt nō damnari. tñ si dānant ob hoc nō dolēt. qa nō sunt i statu dolēdi. Hec bea. t. ij. scrip. sen. dist. xj. arti. v. & alber. i scripto sup dyo. de cele. ierarchia. ca. ix. arti. mj. Vtrum angeli doleāt de damnatione eoꝝ quos custodierūt

Q ãgeli circa homines pñt tria facē & faciūt. Tercio angeli respectu hominū Ca. xxx habent vtualem influentiā. & hoc spēaliť quo ad tria. scz ad immutandū sensum. illuminandū intellectū. inclinandū appetitū. Pñt em̄ beati angeli facere & faciunt ista tria. ipsi em̄ immutāt sensum. illuminat intellectū. iclinat affectū. Primo angeli pñt immutare vtrūq sensū scz interiorē & exteriorem. & hoc duobo modis. Primo aliquod sensibile vel de nouo formādo. vl a natura formatū sensui opponēdo. Secdo spūs & humores intus ꝺmouendo. Vñ legiť gen. xix. q angeli qui subuerterunt sodamā & gomorrā pcusserunt sodomitas cecitate vel aurisia vt hostiū do mꝰ intrare ñ possent. Et simile legiť. mj. li. regū. ca. vj. de siris qs heliseꝰ duxit i samariā. Hec. b. tho. pma. pte sume. q. cxj. arti. mj. argu. cōtra & i cor. q. Secūdo angeli pñt illuminare hois intellectū. mqntū docēt hoies itelligibilem veritatē similitudinibo sensibiliū. sm illud dyo. pmo ca. cele. ierarchie dicētis q impossibile ē nob aliter lucere diuinū radium misi varietate sacroꝝ velaminuz circūueleť. quod etiā ꝓbo similitudine speculi Dicit em̄ dyo. in libro. de diui. no. q angeli & aie sunt specula spūalia. Vñ sicut in speculo matiali obiecto alio matiali speculo spēs repñtate in vno se gignunt & repñtāt i alio. Ita potest eē q speculū spūale scz angelus obijcit se anime. & sic species quas de deo recipit infundit anime & illuminat intellectū ad cognoscēdū diuina & habendum cogitationes bonas. Hoc exemplū ponit alesecda pte sum. q. xxxix. de pñscētia angeloꝝ sup ptē itellectiuā. arti. mj. in cor. q. Sed forte q?res & dices. de quibo angeliꝰ illuminat hois intellectū. Rñdeo & dico q de q̃tuor. scz de cogitād. cognoscendis. credendis. agēdis. Primo de cogitādis. Vbi nota q aliť ē de bonis cogitationibus & aliter de malis. Nam bone cogitationes nō sūt ab angelo pncipaliť. qa bonⁱ angeli nō faciūt pncipaliter bonas cogitationes in intellectu. imo bone cogitationes attribuūť altiori pncipio scilicet deo. pcurāť tamen cogitationes bone ministerio angeloꝝ bonorum sm q bonus angelus illuminat habilitat vel excitat intellectum ad habendum cogitationes bonas. & hoc duobus modis Vno modo interius fundendo seu formando bona fantasmata. Alio modo exteriꝰ remouēdo impedimēta omnia Cogitatōnes vero male effectiue nō sūt a deo vel a bono angelo neq a demone principaliť sed a voluntate mordinata & mala. quod patet. quia demones non possunt immittere cogitatōnes malas iteriꝰ eas causādo. eo q vsus cognitiue virtutis non subiacet demoni sed voluntati. Dicit tamen demon incensor esse cogitatōnum malarum inquantuz incitat ad cogitandum mala vel ad appetendum cogitata duobo modis. vel p modum psuadentis. vel per modū passionem agitātis. Et his duobo modis intelligit damascen?. in scdo libro dicēs. q omnis malicia & immunde passiones ex demonibo excogitate sunt & inuente. Hec bea. tho. pma pte summe. q. cxj. arti. ij. in solutione. ij. argumenti. Nota etiā q anima impediť ne ad bonas cogitatōnes mentem erigat duplici ratione. Prima est ratōne corruptōnis cōtracte in anima ex originali crimine. Secunda ē ratione obtenebrationis intelligentie ex demone. Hec alex. ij. pte sum. q. xxxix. de pñscientia angeloꝝ circa ptem intellectiuam. arti. mj. in corpore questionis iuxta finem. Secundo bonⁱ angeli illuminant intellectum hominis de cognoscendis. Nā p bonos angelos adiuuať homo & illuminať vt ex creaturis perfectius in cognitionē diuinam deueniat. Tercio bonⁱ angeli illuminant de credendis. inquātum per bonos angelos hominibus diuina principaliter reuelanť. & sic causať in eis fides. Quarto illuminant de agendis. ex quo em̄ de fide & de credēdis illuminant ad opatōnem fidei opanť. Hec bea. tho. pma pte sum. vbi supra arti. primo in cor. q. & in solu. pmi & scdi argu.

Tercio angeli possunt immutare hominis rōnabilem appetitū scz volūtatem. Vbi nota q volūtas hominis duobo modis mutari potest. scz ab interiori & ab exteriori. Prio ab interiori. & hoc modo solus deus potest volūtatem hominis mutare. Cui? rō est. quia cū velle sit inclinare volūtatē in rem volitam. sicut inclinatio naturalis nō est nisi a deo qui dat naturā. ita inclinatio volūtaria non est nisi ab eo qui volūtatem causat scz a deo. Ita dicit puer. xxj. Cor regis in manu dei & quocūq voluerit vertet illud. Expositor. Cor id est voluntas regis est in manu id est in ptate dei non ꝓpria. & quocūq voluerit vertet illud vel ad duriciam vel ad mansuetudinem. vel ad bonuz vel ad malū. vel ad sex drās loci. que sunt sex meditationes mentis. scz sursum ad gaudia padisi. deorsum ad supplicia infernⁱ. ante scz ad mortem que semp ante nostros oculos debz esse. retro scz ad peccata vite ꝑterite que iam retrocessit. dextrorsum scz ad presentes ꝓsperitates q̃ breues q̃ mobiles q̃ fallaces sunt. sinistrorsum scz ad presentes tribulationes q̃ cito transeunt q̃ gloriose q̃ dulces sunt. Secundo voluntas hominis mutari potest ab exteriori. & sic angelus volūtatem ꝑt mutare id ē allicere vel inclinare duobo modⁱ. Vno mō ostēdendo vel pñtādo exteriꝰ obiectū.

Alio modo cōcitando interius appetitū sensitiuū ad aliquā passionē puta ad iram vel cōcupiam·ex quibo duobo voluntas hominis ad volendū aliqd inclinat·non tn ex his duobo voluntas hois cogit vel necessitat·qa voluntas sp remanet libera ad ꝯsentiendum exterioi psuasioni & interioi affectoi. Hec bea·tho·pma pte sū·q·cxj·arti·ij·in cor·q· Q ī celo nō erūt due societates scz angelor & hominū sz vna tm·& qp angeli circa peccatores exercent tres act? · Ca·xxxj·

Varto & vltimo angeli bti cū homibo electis habent eternalem commanentiam·eo qp in celo non erunt due societates per se distincte scz angelorum & hominum sed vna sola Re·sup·capi·xv·vtrū homines debeāt assumi ad ordines angelor·Ad maiorem tn euidētiā pdictorū nota qp angeli beati actus vel mīsteria opantur erga qtuor genera hominum scz erga peccatores penitentes·patiētes·bene opantes·Primo em q ad peccatores boni angeli exercēt tres act?· q pmus ē peccatores impedire ne peccēt scdus est est postqp peccauerint de peccato arguere·terci? ē qp a ꝯmisso peccato eruunt·Ita qp boni angeli erga peccatores hec tria faciūt·pmo peccatū futurū impediunt·secūdo peccatū ꝯmissum arguūt·tercio a pcto pnti eruūt·Hec tria expssa sūt numeri·xxij in balaaz·qui cū mercede corrupt? pcederet super asinā ad maledicendū israeli ab angelo fuit tripliciter impedit?. scz p extremi examinis imaginationem·p imissionē pntis tribulationis·p horrorē mortis·Primo em angel? occurrit ei in via cum gladio euaginato. quem cernēs asina ab itinere se auertit·Secūdo angel? occurrit ei in loco angusto·scz in angustijs duarū macerior·quez videns asina iungens se parieti attriuit pedem sedentis·Tercio angelus occurrit ei in loco artissimo vbi nec ad dexterā nec ad simistram asina poterat deuiare vel declinare. Moraliter p asinā q est brutalis sensualitas designat·sessor vero ē ratio·que quasi alienata fert ad ppetrādum peccatū non intelligens sibi angelū obuiare. Ibz angel? volens eū auertē & retrahē a peccato tria facit Primo occurrit ei cum gladio euaginato ingerens imaginationē extremi iudicij·Exo·xv·euaginabo gladiū meū·Que imaginatio ingerit ab angelo ipi asine id ē ipi sensualitati· & qa nō pcipit a sessore id ē a ratione. ideo asina dr vidē angelū & nō balaā· Secundo peccatore nolēte peccatū deserere angelus impedit p imissionē pntis tribulatiōis·que significat p hoc qp angelus occurrit ei in angustijs duar maceriarū· quē vidēs asina attriuit pedem sedentis. Nam peccatore in aduersitate cōstituto asina attriuit pedem sedētis·qa sensualitas dolorem ingerit affectui rōnis·ratio em sessor ē·asina sensualitas· attritio pedis dolor est affectionis· Tercio peccatore adhuc nō delinēte a peccādi ꝓpsito: āgel? impedit p horrorē mortis qui signat p locum angustissimum ī quo nō potest nec ad dexterā nec ad simistrā declinare·in hoc loco cadit asina·qa in egritudine mortali p angelos immissa ipa sensualitas obumbrata manet: & hoc totū angelus facit vt supinfidens ratō peccatores a pcto auertat· Secūdo boni angeli peccatores de peccatis cōmissis arguūt·& hoc tribo modis·pio arguūt de ingtitudine collati beneficij· secūdo de puaricatione mādati diuini·tercō de ꝓmissione etimi pmij & eius pditione·Hec tria expssa sūt iudicū·ij·vbi legit qp angelus dni descēdit ad locum flētiū & increpauit eos de tribo·pmo de ingtitudine diuini bnficij scz liberationis de egipto id ē de pcto·vn dixit eduxi vos de egipto·secūdo de ingtitudie collati bnficij·vn subdit·& introduxi vos in terrā p q̄ iurauī pribo vestris·tercō de ingtitudie vel puaricatione diuini mādati·vn subiūxit·& pcepi vt nō ferirent fed? cū habitatoribo terre & subuerterēt aras· Tercō boni angeli pctores a pcto ppetrato eruūt· Nam ipi retrahūt qtuor a peccato. scz cogitationē·rōnē·affectōnē·actōnem peccatoris·Hec expssa sunt gen·xix·vbi legit qp angeli dixerūt ad loth cogentes eū exire·Tolle vxorem tuam & duas filias quas habes·ne & turpiter tu pereas·& subdit·dissimulāte illo apprehenderūt manū eius & manus vxoris & manus filiarū &eduxerūt eū extra ciuitatē·sm istū modū angeli boni peccatores electos eruūt a peccatis·Moraliter p loth figmificat rō·p vxorē caro·p duas filias cogitatō & affectō pcti· Cogūt q̄ angeli spūs vt exeat a zodomis·wlūtati suadēt vt tollat vxorē id ē carnē a peccati cōsuetudine / & duas filias id ē cogitationē & affectionē abstrahat a pcto·sed dissimulātibo nobis monitionē & inspirationē angelicā multotiēs inferunt q̄si vim vt apprehendant manus eius: pbentes voluntati spūs adiutoriū ac manū vxoii id ē pbentes auxiliū fragilitati carnis & cogitationi & affectioni q̄ sunt quasi due filie ad exeundum de peccato·

Q ãgeli circa penitētes hnt tres act? ·C·xxxij

Secūdo pncipaliter angeli boni actus vel mīsteria opant erga penitētes· & hi sūt tres actus·pmus ē sanare oculos cordis ad contritionē·secūdus ē purgare labia ad oris cōfessionē. terci? est congaudere ad satisfactionem·

Primus actus angeli erga penitentes ē sanare oculos cordis ad cōtritionē· quod expssum est thobie·xj·vbi legit qp thobias iunior edoct? per angelū raphaelem liniuit oculos pris sui de felle piscis·& cepit albugo de oculis eius egredi q̄ abstracta visum recepit· Moralit p thobiā figmificat liber arbitriū p peccatū excecatū q̄ntū ad aspectū penar ifernaliū q ē q̄si ocul? sinister·& q̄ntū ad intuitū diuitiar celestiū qui ē ocul? dext· fel piscis qui p angelū ministrat ē amaritudo cōpunctōnis de pctis cōmissis·limitō oculor ex fel le ē reuolutō doloris & amaritudinis ex cogitatōe

peccati. cui? virtute egredit albugo de oculis. p quã albuginẽ significat mcõsideratõ & obliuio peccatorũ. q̃ hoc modo & ordine amota recipitur visus. ꝙa gtia celestis infundit vt iam claris oculis possit vidẽ & gloriã etnã quã p peccatũ amiserat & penã eternã quam incurrerat. ¶ Secũdus actus angeli erga penitẽtes est purgare labia ad oris cõfessionez. quod expssum est ysa. vi. vbi dr ꝙ cum videret pphet dominũ sedentẽ sup solium excelsuz & eleuatũ circũstãtibo angelis clamauit. dñe ve mihi ꝙa tacui. ꝙa vir pollutus labijs ego sum in medio populi mei. & volauit vn? ad me de seraphin & in manu eius calcul? & tetigit os meum & dixit. ecce tetigi hec labia tua. & auferet iq̃tas tua & peccatũ tuũ mũdabit. Moralit. cũ penitẽs cogitat q̃si pntẽ iudicẽ sedẽtẽ i solio maiestatis sue. fm ꝙ dicit matth. xxv. & put dicit apo. ad roma. xmj. omnes astabim? &c̃ clamat ve mihi ꝙa tacui. hoc ẽ a cfessione meoz pecatoz mut? fui. ꝙa ex hoc pollutus labijs ego sum. i. idignus laudare & videre deũ. Sed adest ãgel? id ẽ christ? a patre missus vel sacerdos christi vicarius seraphin missus ad purgandũ. q̃ sũpto calculo dini amoris tangit labia penitẽtis ad ppositũ cfessionis p qđ auferet iniquitas ab eo & peccatũ. ps. dixi cõfitebor &c̃. ¶ Tercius act? ãgeli ẽ ogaudẽ ad satisfactionẽ. hui? figura habet luce xv. Aut que mulier habẽs dragmas decẽ si pdiderit dragmã vnaz: nonne accẽdit lucernã & euertit domũ & q̃rit diligẽt donec inueniat. & dũ inueneri cõuocat amicas & vicinas dicens. cõgtulamini mihi ꝙa inueni dragmã quã pdideram. Moraliter dragma pdita est rationalis anima ad imaginẽ dei facta pdita per peccatũ. mulier requirens eam est diuina misericordia. ysa. xlix. numquid potest obliuisci &c̃. hec lucernã accendit qñ dei sapientia in humanitate apparuit. Nã lucerna ẽ lumen in testa. i. diuinitas in humanitate. vel lucerne accẽsio est gratie infusio. Domus ppria euertitur cum peccator cõterit. vel cum mens ab amore peccati ad detestationẽ immutat. vel ꝙa in seipso & in sua cõsciẽtia oportet p quirere dragmã perditam id est regis imaginem. Et querit donec inueniat. ꝙa cũ pturbat cõscientia hominis repat in homine similitudo conditoris. & cũ inuenerit conuocat &c̃. quia ad pticipandum gaudium conuocat amicas &c̃. Amice ipius sunt omnes superne vtutes. vicine vero sũt ppinquiores scz throni cherubin & seraphin. vel vicinas vocat id ẽ cõtubernales virtutes id ẽ rõnalem & cõcupiscibilẽ dicens. cõgtulamini mihi &c̃.

¶ ꝙ angeli circa tribulationẽ patiẽtes exercent tres act? & ꝙ anima difficultatẽ patit in tribulatiombo tribo modis. ¶ Ca. xxxmj.

Tercio boni agneli erga tribulationẽ patientes tres actus habent vel ministeria oppantur. Vbi nota ꝙ anima difficultatẽ patit tribo modis. scz aggrediẽdo difficile. sustinendo horribile. pseuerando assidue. Contra hec tria act? angeloz est triplex. pm? ẽ cõfortare aggrediẽtes. secũd? letificare sustinẽtes. terci? conseruare pseuerãtes. ¶ Prim? actus boni angeli cõtra difficile ẽ cõfortare aiare roborare aggrediẽtes. hoc expssium est in passione dñica. luce. xxij. vbi legit ꝙ cũ imminẽte passione dñi christ? factus in agonia plixius orabat. ita ꝙ factus ẽ sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terrã. tũc apparuit illi angelus de celo cõfortans eũ. Vbi nota ꝙ christus nõ habuit angelos ad custodiam neq̃ ex pte aie neq̃ ex pte corpis. Prio qđem nõ ex pte anime. tũ quia anima xpi omibo angelis supior fuit. immediate a verbo sibi vnito illuminata. tũ ꝙa erat verus cõprehensor. vñ ei? bonum nec inuari nec impediri poterat. Similit nõ indigebat custodia angelica ex pte corpis. eo ꝙ diuinitas vnita carni sufficiebat ad custodiã ei?. tñ rõne passibilitatis corpis christ? erat viator. & ideo fm hoc nõ debebat ei angel? custos tãq̃ supior sed angelus minister tanq̃ inferior. Dicit tñ angelus cõfortasse xpm duplici rõne. Prima ẽ ad oñdẽdũ gaudiũ. inq̃ntũ scz angelus congratulabat fortitudini eius vt eius minister. sic̃ bo naturaliter cõfortat i tribulatione ad pntiã amicoz. Vñ dr matth. mj. ꝙ accesserũt angeli & ministrabant ei. nõ aliquid impmẽdo in xpm. sed solũ congratulãdo victorie & fortitudini eius. Dec bea. t. in. scrip. sen. di. xj. arti. mj. in solu. vj. & vij. argu. & pma pte sũ. q. cxmj. arti. mj. in solu. pmi argu. Secunda causa quare angelus dr confortasse christũ est ad pbendum exemplum. vt ostendat ꝙ angeli assistunt ad confortandum in tribulatõe vt simus strenui & magnanimes ad aggrediendũ quodcũq̃ terribiliũ ppter christum. ¶ Secũdus actus boni angeli est letificare vel consolari sustinentes omne terribile ppter deum. hoc expssum ẽ zach. vbi dr ꝙ cũ existẽs in miseria vastitatis terre promissionis populus pateret aduersa. rñdit angelus qui loquebat in me verba bona & cõsolatoria. in quo ostendit ꝙ cũ in tribulatione sumus dñs nos p suos angelos consolat. ps. fm multitudinez dolorum meoz consolationes tue &c̃. ¶ Terci? act? boni angeli ẽ cõseruare pseuerãtes. nã p viã tribulationis tempalis habem? angelos conductores & reductores. hoc expssum ẽ thobie v. vbi dr ꝙ angelus dixit thobie. ego sanum ducã & reducã eũ. Ingrediẽtes eñ hũc mundum habemus angelos conductores. Vñ hiero. Magna est dignitas animaz vt vnaquaq̃ a sua origine habeat angelũ ad sui custodiã deputatum. Et similiter egrediẽtes de hoc mũdo habem? angelos reductores qui in gra finali sanos & incolumes nos conseruant. fm illud ps. angelis suis mandauit de te vt custodiant te &c̃. ¶ ꝙ boni angeli circa bñ opantes exercẽt tres act?. C. xxxmj.

Quarto & vltimo bom angeli erga bñ ope
rantes tres act? vel mīsteria exercēt.
¶ Vbi nota q̄ in nr̄is actibo sunt tria īor
dinata .scz nosse.velle.posse .Primo em̄ in nob
est īordinatū nosse.& hoc tribo modis.vel īigno
rādo vel in indicando .vel ī intēdendo.Contra qđ
dr̄ leviti.xix.Non indues vestem lino lanaq̄ otex
tā .Secundo ē in nob īordinatū velle.& hoc est
in p̄eligēdo vel malū bono: vel min? bonū maiori
bono.Hoc p̄hibet deutero.xxij.sub figura.nō a
rabis in boue & asino.Et gen̄.iij.sub te erit appe
titus tuus .Tercio ē in nobis īordinatum posse
qđ cōsistit vel in deficiendo vel ī omittendo facere
qđ hō tenet facere.vel in audendo facere quod nō
licet facere.cum quis estimat sibi oīa posse licere.
Contra quod apo.omnia michi licēt sz nō oīa expe
diunt .Prima ē īordinatio rōnis.secūda affecti
onis .tercia actionis.¶ Contra aūt has tres īor
dinatōes boni angeli tres act? exercēt.p̄m? est
illuminare rationē.scđs excitare volūtatē.terci?
tribuē facultatē.Ita q̄ boni angeli p̄mo illustrant
intellectū cōsopitū p icōsiderationē .secūdo in fla
māt affectū īfrigidatum p torporē.tercio cōsūmāt
vel p̄ficiunt effectum impeditum p difficultatem.
¶ Prim? act? boni angeli ē illuminare vl excita
re ītellectū osopitū p incōsiderationē.Hoc expſſuz
ē actuū.xij.vbi dicit̄ q̄ angel? dñi astitit & lum̄
refulsit in habitaculo carceris.pcussoq̄ latere pe
tri excitauit eū dicens.surge velocit̄.Moralit̄.pe
tr? dormiens ē hō ad opandū negligēs .due cate
ne sunt p̄mitas ad malū & difficultas ad bonum.
Sic hominē excitatū pcutiunt angeli immittēdo ti
morē in corde.ideo dr̄ q̄ eū pcussit in latere.& hoc
ad voluntatē excitandā qđ a pluribo sepi? expit̄.
Secūdus actus boni āgeli est inflamare affectum
infrigidatū p torporē.Vñ in p̄s.qui facis ange
los tuos spūs &c̄.Re.sup̄.de .iiij. etatibo ignis &
seraphin.¶ Terci? act? boī āgeli ē expedire effe
ctū impeditū p difficultatē.Hoc expſſuz est.iij.
regū.xix.in helia.qui tedio affect? p eo q̄ ñ po
terat efficē quod volebat: subter vnā iumperū ob
dormiens petiit anime sue q̄ moreret̄.& ecce ā
gelus dei bis aduenit qui panem & potū oñdit.de
quo cū comedisset & bibisset &c̄..Moralit̄.panis
iste amor ē xp̄i q̄ cor hoīs inflamat corroborat &
cōfirmat ad magna opera faciēdū.alioq̄n si amor
remit opari amor nō est.
¶ Q̄ anima simul creat̄ cum corpe cōtra errorem
platonis & origenis. ¶ Capitulū p̄mum.

Anima rationalis.Circa animam
rationalem q̄tuor sunt notanda.
scz temp? creationis.locus īhe
sionis.status p̄fectōnis.mod?
cognitōnis.¶ Primo circa a
mam ratōnalem nota tēpus cre
ationis.Naz quando anima creata fuerit duo erro
res fuerūt.¶ Prim? fuit platois q̄ posuit āgelos
& animas ab eterno fuisse.& talis locutus est cō
tra fidem.& cōtra aristo.& rationem naturalem.
Primo cōtra fidē ſm quā nihil ē eternū p̄ter de
um.Secūdo cōtra aristo.q̄ nō dicit intellectū eē
eternū sed perpetuū.quod p̄t dici de his q̄ semp
erūt & si nō semp fuerūt.¶ Secūdus error fuit
origē.q̄ p̄mus inter xp̄iane fidei p̄fessores posuit
omēs substantias intellectuales scz tā angelos q̄
aīas a constitutione mūdi creatas eē eq̄les.& po
stea p liberū arbitriū ſm q̄ plus vel minus adhe
serūt vel recesserūt a deo ex diuina iusticia diver
simode sūt p̄mote & punite.vt quidā eēnt angeli
ſm diuersos effect? ordinū.q̄dā aīe ſm diuersos
stat?.q̄dā aūt demones ī diuersis statibo.q̄dā etiā
ſm q̄ntitatē meritoz vel demeritoz corpibo nobi
liozibo & viliozibo q̄si q̄busdā carceribo alligate.
& q̄ deus instituit diversitatē creaturaz corpaliū
p̄pter diversitatē creaturaz spūaliū.Ita q̄ a
nima illa q̄ min? peccauit nobili? corp? accepit.
& illa q̄ magis peccauit vilius corpus assumpsit.
¶ Soz q̄a hoc dicē ē erroneū.ideo cōstitēdū ē & te
nendū q̄ aīa simul creat̄ cū corpe & nō añ.quod
triplicit̄ p̄bo.scz autoritate.rōne.sufficienti di
uīsiōe.¶ Primo autoritate libri de ecclesiasticis
dogmatibo vbi sic dr̄.Animas hominū dicim? nō
eē ab eterno int̄ ceteras intellectuales naturas vt
plato finxit.nec simul a cōstitutōne mūdi crea
tas sic̄ oriģe.finxit.sed simul creādo infundūt̄ &
infundēdo creant̄.Secūdo hoc idē p̄bo autorita
te grego.li.iij.dyalogoz vbi sic ait.Tres vita
les spūs creauit omipotēs deus.vnū q̄ carne non
tegit̄.alium qui carne tegit̄ & cum carne mo
rit̄.terciū q̄ carne tegit̄ & cū carne ñ morit̄.p̄m?
ē angeloz.secūd? brutoz.terci? hominū.¶ Se
cūdo q̄ aīa nō creat̄ añ corpus sed simul cū corpe
p̄bo quatuor rōnibo.scz rōne conuenientie natu
re.dependentie aīe.noticie humane.sapie divine.
Primo q̄ anima simul creet̄ cū corpe p̄bo rōne
cōuenientie nature.sic.Illud q̄ conuenit rei ſm na
turā p̄us ē eo quod cōuenit rei p̄ter naturā.Ratō
hui? ē.quia illud quod cōuenit rei ſm naturā cō
uenit rei p se.quod aūt cōuenit p̄ter naturā cōue
nit p accidēs.p̄us aūt ē quod ē p se q̄ quod ē per
accidens.sed anime cōuenit ſm naturā eē vnitam
corpi.p̄ter naturā aūt anime est eē a corpe sepatā
cū sit impfecta vt p̄s.g̃ &c̄.Secūdo hoc idē p̄bo
rōne dependētie anime sic.quod dependet ab alio
nō p̄t fieri sine eo.sed anima dependet a corpore.
quia ei naturalit̄ vnit̄.vtz sup̄.g̃ &c̄.Tercō hoc
idem p̄bo rōne noticie humane.sic.Anima ad co
gnoscēdū indiguit sensibo.quod experientia docet
qa q̄ caret sensibo caret scīa q̄ ē ſm illū sensū.sen
sus aūt sine organis corporeis nō opat̄.g̃ aīa cum
corpe fuit creata.Quarto hoc idē p̄bo rōne sapie
divine sic.Nō ptinet ad diuinā sapientiā nobili
tare ea que sunt infima cū detrimento superiorum
īfima at̄ sūt generabilia & corruptibilia respectu

incorruptibiliū & corpalia respectu spiritualium. non fuisset cōueniens diuine sapie animas pexistē tes vnire corpibo ad nobilitādū corpora · cum hoc sine detrimento animarū non possit eē vt patebit inferi? · ¶ Tercio pncipalit hoc idem oñdo & pbo sufficienti diuisione · Nā si anime ante corpora sunt create querēdum ē quomō corpibo sūt vnite · ꝙa aut hoc ē naturalit aut violēt · aut volūtarie · aut diuina ordinatione · aut sm merita vel demerita · Primo em modo aie ante corpa create non sunt vnite corporibo naturalit · Cuius rō est · quia anima ante vnionē haburisset eē impfectū & appetitum nō quietatum · & ita haburisset tristiciā sine culpa · quod nō conuenit pfectiōi sui creatoris · Secūdo si anime añ corpa sunt create non potest dici qp sunt eis vnite violenter · Cui? rō est · quia omne violētū est contra naturā · & sic homo ex vtroqꝫ cōposit? cēt quid innaturale · qd̄ est falsum · Tercio anime nō sunt vnite corporibo volūtarie Cui? ratio est · ꝙa nullus volūtarie facit illa per q̄ deteriorat · anima aūt ex vnione corpis multa detrimēta incurrit · vt puta oblitionē deceptōnē passibilitatē & huiusmodi · Quarto si anime ante corpora sunt create nō sunt postea vnite corporibo diuina ordinatione · Cui? rō ē · ꝙa nō cōuenit diuine sapiētie vnire animā rei ex qua deterioratur eius cōditio sine demeritis · Quinto nō fuerūt vnite sm merita vel demerita · quia vt apo · dicit de esau & iacob anteqꝫ nati fuissent nihil bom vl̄ mali fecerūt · vñ hoc asserē est erroneū · Dec bea · tho · contra gētiles libro · ij · ca · lxx · p totum

¶ Quomodo anima rationalis est in corpe circa eius essentiam & potētias · ¶ Ca · ij ·

Secūdo pncipalit circa animā rationalem cōsiderādus est modus inhesionis · nā anima nō est ab eterno neqꝫ a principio mūdi neqꝫ extra corpus vtz capi · pcedenti · sed cū corpore simul & in corpe ē creata · Quō autem anima sit in corpe est sciendū qp aīa rationalis licet sit simplex & vnica i eētia · requirit tn diuersitatē potētiaꝝ in corpe put cōgruit diuersis opationibo: q̄s anima cum sit perfecta forma opat̄ · quas operationes forme impfecte puta aialia anulosa nō hnt ¶ Et ideo ad sciēdū quō habeat eē in corpe possumus cōsiderare aīam quo ad duo · scz q̄ ad eētiā & quo ad potētias · Primo quo ad eētiā · & sic anima ē tota i toto corpe & tota in q̄libet pte corpis · qd̄ tripliciter pbo · scz autoritate · similitudine & rōne · Primo autoritate augu · v · de trin · q̄ dicit qp aīma in vnoqꝫ corpe & tota in toto corpe & i q̄libet pte corpis ē tota · Secūdo hoc idē pbo similitudine · ꝙa albedo sm totā rōnē speciei vel eētie albedinis est i toto corpe & i qualibet pte eius ita aīa · Tercio hoc idē pbo rōne · ꝙa sicut abcedēte aīa neqꝫ totū neqꝫ ptes remanēt nisi equoce · vt aīal pictū vel lapideū · ita q̄libz ps vt man? ocul? & huiusmodi nō dicūt̄ nisi equoce · vt dicit ph̄? · sēdo de anima · Cui? signū ē qp recedente anima nulla ps corpis habet ppriū actū vel operationē q̄ signū ē spēi · ¶ Secūdo cōsiderādo animā q̄ ad potētias eius · dico qp q̄dā potentie sunt in aīa sm qp aīa excedit totā capacitatem corpis · vt intellectus & volūtas · quedā vero potentie sūt in anima cōmunes anime & corpi · & taliū potentiaꝝ nō oportet qp q̄libet sit in qualibet pte corpis neqꝫ in quocūqꝫ ē aīa · sed solū in illa pte corpis que ē ppportionata ad opationē talis potentie · Et ideo anima pmo quo ad potentiā intellectiuā & volitiuam neqꝫ in toto corpe neqꝫ in aliqua pte corpis est · Nam intelligere & velle non sunt actus alicuius organi corporalis · Cui? ratio est · quia cū anima excedat corporis facultatē has opationes habet scz intelligere & velle sine cōmunitate corpis · vñ he opatōnes nō exercēt̄ p organū corporale · Secūdo vero quo ad potentie intellectiue medium put intelligē ē cū fantasmate · habet determinate aliquam ptē corpis in qua ē scz mediā cellulā capitis q̄ dr logistica siue rōnalis · Tercō quo ad potētiā motiuā aīa pncipalit dr esse in corde p quod mouet aīa totū corpus · quod patet · ꝙa in corde pncipaliter ē mot? vitalis & localis · Prio in corde ē motus vitalis · ꝙa a corde in vigilia fit expāsio caloris vitalis p totum corpus · in somno vero fit reditō vel reductō caloris vitalis ad cor · Secdo in corde ē motus localis · quia vis motiua aīe pncipalit ē in corde p qd̄ aīa mouet totū corp? · Quāto q̄ ad potētiā sensitiuā aīa nō ē in toto corpe sed in q̄busdā ptibo corpis · vbigrā · sm potētiā visiuā est in oculo · & sm potētiā auditiuā ē i aure & sic de alijs · Licet em vbicūqꝫ sit potētia aīe ibi sit essentia · nō tn ē ecōuerso · scz vbicūqꝫ ē eētia aīme ibi sit potētia sensitiua · sed solū in illa pte corpis q̄ ē pportōnata ad opationē talis potētie vtz supr · De quo ponit̄ duplex exemplum · Primū exemplū ē de rege · ꝙa sic rex ē in regno ita aīa ē i corpe sed rex ē in vna pte regni p pntiā · in alijs vero ptibo p vtutē vel potētiā · sic in aīa · Secundū exēplū ē de deo · ꝙa sic de? dr eē in mūdo vbiqꝫ · pncipalit tn in celis · qd̄ est ps eminētissima mūdi · Ita aīa pncipalit dr eē in toto corpe sm eētiaꝝ · tn in corde vel cerebro pncipalit sm potentias sic ptz supr̄ · Dec bea · tho · cōtra gētiles li · ij · ca · lxxj · p totū · & pma pte sū · q · vnj · arti · ij · p totū ·

¶ Vtz anima rōnalis sit pfectior cōiuncta corpi q̄ separata · ¶ Ca · iij ·

Tercio pncipaliter circa animam rōnalez considerandus est gradus pfectionis anime q̄ q̄tuor modis cōsiderari pt̄ · ¶ Prio cōsiderādo aīaꝝ put ē cōiūcta corpi absolute · & put ē a corpe separata · Et tūc dico qp aīa put ē coniuncta corpi ē pfectior q̄ put ē a corpe separata & in eē naturali & in opari · Prio aīa put ē coniūcta corpi ē pfectior i eē naturali q̄ separata a corpe · Cui? rō ē · ꝙa sic ps in toto est perfectior q̄ p se existens ·

sic anima cū sit naturaliť pfectio hoīs est pfectioꝛ ī toto hoīe cōiūcto ex aīa & coꝛpe q̄ꝑ a coꝛpore sepata. ¶ Secundo aīa cōiūcta coꝛpi est pfectioꝛ q̄ꝑ sepata a coꝛpe in suo operari. Cui⁹ ratio est q̄a opari sequiť esse. g̈ sicut esse totius est pfectius q̄ꝑ eē ptis. ita opatio toti⁹ ciūcti ē pfectioꝛ q̄ꝑ opatio partis. ¶ Secundus g̈dus pfectionis anime potest attendi cōpando animaz put est cōiuncta coꝛpi coꝛruptibili & put est sepata ab ipo. Et tūc dico q̄ anima sepata a coꝛpe coꝛruptibili est nobiliꝛis stat⁹ q̄ꝑ cōiuncta ei. & hoc duplici ratione. Prima est q̄a anima seperata a coꝛpe coꝛruptibili habet aspectū erectū ad supioꝛes substātias vt ex influentia eaꝝ cognoscat. anima aūt cōiuncta coꝛpi coꝛruptibili habet aspectū curuatum & inclinatum ad sensū. nī potētie sensitiue sūt anime cōiūcte necessarie tāq̄ repsentātes anime obiectū ꝑpriu nobilius aūt ē cognoscere aliquid p̄ species īfluxas q̄ꝑ p̄ species a sensibo acceptas. ¶ Secda rō ē. q̄a anima a coꝛpe coꝛruptibili sepata habet aspectū magis vnitū & p̄ osequēs magis pfectū & vtuosum. qđ patet. q̄a illa anima q̄ est cōiuncta coꝛruptibili coꝛpi cognoscit duabo vtutibo scz sensibilia & intelligibilia sensu & intellectu. aīa sepata vnica vtute cognoscit scz itellectu. ¶ Tercī⁹ g̈dus pfectionis anime potest attēdi cōpando animam put ē cōiuncta coꝛpi īcoꝛruptibili & glorioso & p̄ ut est ab illo sepata. Et tunc dico q̄ aīa cōiuncta coꝛpi glorioso & incoꝛruptibili est pfectioꝛ q̄ꝑ sepata ab ipo. quod duplicit̄ ꝓbo scz ex pte cōiuncti & desideriꝝ. Primo ex pte cōiuncti. q̄a opatō totius cōiuncti ē pfectōꝛ opatione ptis vtz supra. ¶ Secundo ex pte desideriꝝ. q̄a omne impfectū appetit suā pfectōnē. aīma aūt a coꝛpe sepata appetit cōiungi coꝛpi glorioso. & ꝓpt̄ hunc appetitum ex impfectione p̄cedētem ei⁹ opatio qua in deum fert̄ est minus intensa. & hoc est qđ hiero. dicit q̄ ex appetitu coꝛpis retardať anima ne tota intentione feratur in illud sūmum bonū. ¶ Quartus gradus pfectionis anime potest attendi cōpando animaz cōiunctā coꝛpi coꝛruptibili ad cōiunctam coꝛpi incoꝛruptibili & glorioso. Et tūc dico q̄ anima cōiuncta coꝛpori glorioso est nobiliꝛ q̄ꝑ cōiūcta coꝛpi coꝛruptibili. & p̄cipue ad q̄tuoꝛ. eo q̄ aīa coꝛpi glorioso cōiuncta hť q̄tuoꝛ excellētias q̄s nō habz anima cōiuncta coꝛpi coꝛruptibili. habet em̄ eē pfecti⁹. posse liberi⁹. nosse nobilius. velle quieti⁹. Primo anima cōiuncta coꝛpi glorioso habet eē p̄fectius. Cuius rō est. q̄a si anima est pfectioꝛ coniuncta q̄ꝑ sepata a toto. g̈ ciunctapfectiori vt coꝛpori incoꝛruptibili & glorioso quod in nullo impedit animā sed iuuat erit pfectōꝛ q̄ꝑ cōiūcta coꝛpori coꝛruptibili quod aggrauat aīaz. vt dr̄ saꝑ. ix. Ex qua rōne sequiť q̄ aīa cōiuncta coꝛpori incoꝛruptibili est deo similioꝛ. Cui⁹ ratio ē. quia q̄nto aliquid est pfecti⁹ tāto est deo simili⁹. sed anima tali coꝛpori scz glorioso ciuncta ē ī suo eē pfectōꝛ g̈ est deo similioꝛ. Et confirmo hoc p̄ exemplū de coꝛde. Nam coꝛ cū ē in motu ē simpliciť deo simili⁹ q̄ꝑ si q̄esceret. q̄a pfectō sue opatōis in motu cōsistit. ¶ Secdo aīa coniūcta coꝛpi glorioso habet posse liberi⁹ q̄ꝑ hť aīa cōiūcta coꝛpi coꝛruptibili. Cuius ratio est. quia aīa coniūcta coꝛpi glorioso semp sine oīi coꝛpis impedimēto intelligit. coꝛpus aūt coꝛruptibile frequēť impedit animā ne ītelligat. Tercō aīma coniūcta coꝛpi glorioso habet nosse nobilius limpidius seu clarius. q̄a intelligit p̄ spēs influxas. anima aūt coniūcta coꝛpori coꝛruptibili naturaliť intelligit p̄ spēs acq̄sitas p̄ sensus. Quarto anima coniūcta coꝛpi glorioso habet velle q̄eti⁹. quod p̄tz. q̄a aīa coniūcta coꝛpori coꝛruptibili cupit dissoluī & supuestiri & esse cum chr̄isto. anima vero cōiūcta coꝛpi glorioso neutrū istoꝝ cupit. sed ē plenarie satiata. Quinto ex his oīibo sequiť q̄ opatio aīe coniuncta coꝛpi glorioso erit cōuenientioꝛ & p̄ cōsequēs delectabilioꝛ. q̄nto em̄ opatio ē conuenientioꝛ. tāto ē delectatio maioꝛ. vt dī. x. ethicoꝝ. ¶ Hec bea. tho. q̄rt o scrip. sen. di. xlix. arti. mj. Vtꝝ sanctoꝝ beatitudo sit maioꝛ post iudiciū q̄ꝑ añ. in coꝛ. q. & ī solu. argu. Et ibidē di. l. ar. j. in solu. v. argu.

¶ Qr anima rationalis immediate creať a deo solo & quare. ¶ Capi. mj.

Anima rationalis. Post p̄dicta circa animam rationalem cōsiderāda sunt tria. scz sublimitas origimis. varietas nomimis. nobilitas imagimis. ¶ Primo cōsiderāda ē qualitas vel sublimitas origimis. Nā anima rōnalis ñ generať. vt dixit apolinaris ex aliq̄ alia anima. neq̄ ex aliq̄ materia vt alij posuerūt. sed immediate ex nihilo creať a solo deo. qđ ꝓbo triplici ratione. Pria ē. q̄a aīa ē substātia itellectualis. Secūda ē. q̄a ē immortalis. Tercia ē. q̄a aīa ē immaterialis vl̄ spūalis. ¶ Cimma rō q̄re aīa ex nihilo a solo deo creať ē. q̄a aīa ē itellectualis substātia. Et formo sic rōnē. Illud cuius opatō ē fine coꝛpe nō p̄ducit̄ vel generať a coꝛpe. sed ꝓpa opatō anime itellectiue ē intelligē. & hoc nō fit p̄ organū coꝛpale. g̈ nō generať a coꝛpe. ¶ Secda rō ē. quia aīa rōnalis ē substātia immortalis. & formať sic. Quod nō desimit esse ad coꝛruptōnē alteri⁹. nō incipit eē ad generatōnē alteri⁹. sed aīa nō desimit eē coꝛrupto coꝛpe. q̄a ē incoꝛruptibilis vel immortalis. g̈ nō generať ex generato coꝛpe. ¶ Tercia rō ē q̄a aīma rōnalis ē immaterialis & spūalis. & formať sic. Quod nō habet materiā ꝑtē sui nō p̄t fieri ex aliquo sicut ex materia. sed aīma rōnalis cū sit spūalis nō habet materiā aliquam partē sui g̈ fit ex nihilo & creatur immediate a solo deo. ¶ Quarta ratio est ex parte finis. sic. Finis rei rndet eius p̄ncipio. quod p̄tz. q̄a tūc res ē pfecta cū ad ꝓprium p̄ncipium attingit. finis aūt aīe rōnalis ē vt p̄ cognitōnē & dilectōnem ad ꝓprium p̄ncipiū quod ē deus attingat. g̈ a deo habet sue

cognitōnis & dilectionis principium ¶ Vnde alie anime ab anima rationali sunt per generationem· quod testatur scriptura sacra geñ·primo ·cum dicit · producant aque reptile anime viuentis · & similiter de alijs · ad hominem autem veniens dicit · formauit deus hominem de limo terre scz quantum ad corpus · & inspirauit in faciem eius spiraculū vite q̄ntū ad aīaz· Et p hoc excludit̄ error ponentium aīas ab angelis esse creatas. Dec bea·tho·contra gētiles·libro· ij·ca·lxxxij·ratiōe p̄ma & vltima ·& ibidem in fine ca· lxxxnj·

¶ Qr aīa rōnalis septē nominibo noiat̄ ¶ Ca·v·

SEcūdo p̄ncipaliter circa animā rationalem cōsideranda est varietas nominis· Nam vna & eadem res scz anima ſm diuersa officia vel act? septem sortit̄ nomina·vocat̄ eñ anima·anim?·mens·memoria·ratō·spūs·sensus· Anima eñ vocatur vel ē dū vuificat corpus·animus est dum vult·mēs est dum scit·memoria est dum recolit· rō est dum recte iudicat· spūs ē duz spirat·sensus est dum sentit aliq̄d· Nam inde aīa sensus dr̄ p his que sentit·vnde & sentēcia nomē accepit · Dec ysido·libro·xij·ethimo·de homine & partibo eius·& autor i libro de anima & spū & bea·tho· allegat ea in questionibo disputatis de aīa·q·xij·vtr̄ anima sit sue potētie ·argu·ij·

¶ Qr quinq̄ sunt que representant deū·Ca·vj·

TErcio p̄ncipaliter circa animam rōnalē cōsiderāda est nobilitas imaginis ·Nā angelus & anima sūt nobiliores ceteris creaturis· Cui? ratio est·qa creatura tanto nobilior est q̄nto deū exp̄ssius repñtat & manifestat·hoc aūt facit illa creatura que est ad imaginem dei creata vt angel? & anima·g̃ &c̄· Vnde aug?·in libro de diffinitione anime sic ait ·Anima est substātia creata inuisibilis immortalis deo simillima imaginem nullaz hns nisi creatoris sui· Et berñ· Ad imaginem q̄pe dei facta est anima rōnalis · ceteris oībo occupari potest·repleri ommino ñ potest·capax eñ dei est· & quicq̄d deo minus ē non eam implebit· ¶ Ad cui? euidētiā nota tria·scz repñtatōnis drām·cōuenientiā·excedentiā· Primo nota representatōnis drām· Nam quinq̄ sunt que deū diuersimode representāt·scz vestigiū·imago· ad imaginē esse·similitudo ·equalitas· Primo eñ vestigiū repñtat illud a quo causaliter est expressum confuse·sicut impressio pedis relicta i puluē·& similit̄ cinis dr̄ esse vestigium ignis· Secundo imago representat illud a quo est p̄ducta clare & expresse· & hoc duobo modis ·vel in speciei vel ī figure similitudine · vtz de imagine regis expressa i sigillo vel nūmo·vel ī nature idētitate·vtz ō imagine regis in filio· Tercō similitudo repñtat eandem qualitatē nō vt expressam vt ouū est simile ouo·non tamen est imago oui· quia non est expressum ab ouo·vnde vbicunq̄ est imago ibi est similitudo non tamen econuerso · Quarto equale representat illud a quo expressum est p̄fecte·nec equalitas est de ratione imaginis nisi p̄fecte q̃lis est filius dei·Ex quibo verbis elicit̄ q̄p aliq̄ creatura ē q̄ nec ē imago nec ad imaginē dei creata · vt creatura irrationalis que est vestigiū dei· Aliqua vero creatura ē que est imago dei & nunq̄p ad imaginē dei·vt fil? dei·de quo apo·ad colo·p̄mo dicit·est dei filius imago inuisibilis dei p̄mogenitus omnis creature·& hoc ꝓpter identitatē nature· Nā fili? dei ē imago dei p̄fecta p̄fecte implēs illud cuius ē imago· Aliqua vero creatura ē imago dei & ad imaginem dei· vt hō·qui ꝓpt̄ similitudinem non equalitatis sed ꝓportōnis inter deū & ip̄m dr̄ imago dei·& ꝓpter imp̄fectionē similitudinis dicit̄ ad imaginē dei· De quo aug?·ī libro de decem cordis exemplum & similitudinem ponit dicens·q̄p sicut imago imperatoris aliter est i nūmo & aliter in filio· q̄a in filio ē imp̄ssa ſm cōuenientiam nature·in nūmo aūt nō· Sic & tu nūmus dei es ex hoc melior q̄a cū intellectu & cum quadam vita es vt scias cuius geras imaginē·nūmus aūt nescit se habere imaginē imperatoris· Similе exemplū de imagine que ē ī filio & in speculo · In filio eñ hominis ē imago p̄ris & ex hoc ē pater eius· in speculo aūt imago nō est hoc quod ip̄e homo·& ex hoc nō ē pater eius· In filio regis est imago ſm equalitatem substantie · & ex hoc rex est pater filij · in speculo aūt longe ē a substātia· Sic a simili·filius dei ē imago patris & nūq̄p ad imaginem ꝓpter identitatem nature exp̄sse quā dei filius repñtat · Homo vero dicit̄ imago dei ꝓpter identitatem similitudinis·& dr̄ ad imaginem ꝓpter imp̄fectionē similitudinis·vñ genī·j·faciamus hominē ad imaginē & similitudinem nostrā·nā hec prepositō ad distātiā sig̃ficat· Dec bea·tho·p̄ma p̄te summe·q·xcnj·arti·p̄mo ī cor·q·& in solu·scd̄i argumenti ibidem·

¶ Qr esse ad imaginem dei conuenit soli angelo hominī & mulieri & quomodo· ¶ Ca·vnj·

SEcundo p̄ncipaliter nota imaginis conuenientiam·naz soli angelo & hominī & mulieri conuenit esse ad imaginem dei· Vbi nota q̄p in homine & ī muliere inuenit̄ similitudo p modum imaginis ſm mētem·ſm vero alias eius p̄tes per modū vestigij· vt dicit bea·t· p̄ma p̄te summe·q·xcnj·arti·vj·in cor·q· in fine Qr autē in angelo homine & muliere sit expressa similitudo imaginis dei p̄bo tali rōne· Ille creature sunt ad imaginem dei que summi bonī sunt capaces·talis aūt est natura intellectualis qualis est angelus homo & mulier·g̃ &c̄· Vñ augus·in li·de trinī·sic ait·Eo quippe imago eius ē quo capax eius est eiusq̄ ptices eē p̄t· quo tā magnū bonum est nisi per hoc q̄p imago eius est · Vnde imago dei ē in aīa respectu dei & nō respectu sui

Jta dicit aug⁹. xmj. de trinitate. Nō ꝓpterea dei imago in mēte est ꝙ sui memimit. intelligit. & diligit. eo ꝙ sit reditio sup creaturā & ita super defectibile. & ideo non est imago summe trinitatis. Vñ oportet ꝙ anima scdm vires suas in deū vel potentialiter vel actualiter cōuertat. potētialiter quidem. Vñ augus. in libro de trinitate dicit. ꝙ anima ē ad imaginē dei. ḋa pt memimisse ītelligere & amare deū. Actualiter vero mḡntū ꝑncipaliter memimit dei intelligit diligit deū. Vñ aug⁹. ī libro de trinitate sic ait. Ex q̄ pte mēs ꝛspectā cōsulit vitatē ē imago dei. ex q̄ vero ītendit ad agenda inferiora non ē imago dei. Pt aūt mens ferri in deū dupliciter. uno modo directe & immediate scz videndo eū in seipso. Alio modo indirecte & mediate. scz vidēdo imaginē eius in speculo. & sic mens hominis hoc duplici mō fert ī deum. Hec beatus tho. ꝑma pte sū me. q. xciij. arti. vnj. in cor. q. ꝑ totum. ¶ Ad cuius euidētiā nota tres distinctiones Prima est. ꝙ imago dei in homine est triplex. scz nature. gr̄e. glorie. Prima est imago nature. scdm ꝙ homo habet naturalem aptitudinem ad intelligēdum deū. & hec aptitudo naturalis cōsistit in ipa natura mētis q̄ omnibus hominibus est cōmunis. Secūda est imago gratie qua aliquis actu impfecte cognoscit & amat. & hoc est in iustis in via. Tercia est imago glorie qua actu deum cognoscit & amat. scilicz immediate & in seipso. & talis imago ē ī beatis. ¶ Secūda distinctiō ē quā ponit glosa sup illo verbo psalmi. signatum est sup nos lumē vultus tui domine. dicēs ꝙ triplex ē imago scz creationis. recreationis. similitudinis. Prima est imago creationis q̄ in omnibus hominibus inuenit. mḡntū in eis ē aptitudo nature ad cognoscendum & amandū deū. Secunda est imago recreationis que est iniustis tm̄. inquātū p cōformitatē gr̄e deū actu cognoscūt & amant impfecte. tm̄ quia ex alio. Tercia ē imago similitudinis q̄ solum est ī beatis p cōformitatē glorie. inquātū deū in patria pfecte cognoscunt & amant. ḋa immediate & ex se & in seipso. ¶ Tercia distinctio est ꝙ imago dei ē quadruplex scz q̄si abolita. obscurata. clara. pfecta. Prima ē quasi abolita vel deleta vt pene nulla sit. sicut ī his qui vsū rōnis nō hnt. Secūda est deformata vel obscurata. vt ī peccatoribus. Tercia ē clara & pulcra. vt ī iustis q̄ gr̄ia mediāte feruntur ī deum mente. Quarta imago est pfecta. vt ī btis qui actualiter & immediate ferūt in deum p memoriā intelligētiā & amorem. Hec beatus tho. ꝑma pte sū. q. xciij. arti. vnj. ī cor. q. & in so. nj. argu

¶ Q̄ simpliciter loquēdo imago dei magis est in angelo q̄m in homine ¶ Ca. vnj.

Tercio ꝑncipaliter nota imagines excedentiā. scz in quo magis imago dei sit. an in angelo an in homine. ¶ Vbi nota. ꝙ loquēdo simpliciter & absolute. imago dei ē in āgelo dei magis q̄m in homine. & ī angelis superioribus q̄m inferioribus. quod dupliciter ꝓbo. scz rōne. & autoritate. ¶ Primo rōne. sic. Imago cōsequit naturā intellectualē. g̃ vbi natura intellectualis pfecti⁹ inuenit ibi magis ē similitudo diuine imaginis. sed natura intellectualis dignior & pfectior ē in angelo q̄m ī hoīe. in quo rō intellectualis luminis ē obumbrata. g̃ &c̄. ¶ Secūdo hoc idē ꝓbo autoritate beati gregorij exponētis illud verbum ezech. xxvnj. Tu signaculū similitudinis &c̄. & dicētis sic. Angelus nō ad similitudinem dei tm̄ dr factus. sed signaculū similitudinis. vt quo in eo est subtilior natura. eo in illo imago dei subtili⁹ insinuet expssa. ¶ Sed loquēdo scdm quid imago dei magis ē in hoīe q̄m in angelo. qd̄ ondo ḋnq̄ modis. Primo. ḋa sicut ex pre filius & ex vtroq̄ spiritussanctus. ita ex mente noticia & ex vtroq̄ procedit amor. Secūdo. ḋa rō imaginis est vbi est confirmatō fm rōnē processionis vni⁹ ab altero scz in homine pt ee rō processionis vni⁹ ab altero p generationē. in angelis aūt nō. g̃ &c̄. Tercio. quia sicut deus dnat in toto vniuerso. ita homo dnat inferioribus creaturis. nō aūt angelus. Quarto. ḋa sicut deus ē simpliciter finis omniū. ita homo est quodāmodo finis creaturarū. nō aūt angel⁹. Quinto. ḋa sicut deus ē totus in qualibet pte vniuersi. ita anima est tota in qualibet pte corpis. vt ptz supra. Hec btus tho. scdo scripto sen. di. xvj. arti. vtr̄ imago dei magis sit in angelis q̄m in hominibus. argu. contra. & in cor. q. Vñ singulariter dixit deus de homine gen̄. j. Faciamus hominē ad imaginē & similitudinem nostrā. Quod verbū exponit quinq̄ modis. Primo fm glosā q̄ dicit. ꝙ imago attendit q̄ntū ad naturalia. similitudo vero q̄ntū ad gratuita. Secūdo p augus. in li. de anima q̄ dicit. ꝙ imago attendit in cognitōne. similitudo vero in dilectione. Tercio fm hugonez de sācto victore q̄ dicit. ꝙ hō ē ad imaginē. ꝙ oīa in ipa anima sunt fm sapientiā. ad similitudinem vero quia vna & simplex est anima fm eēntiam. Quarto scdm cassiodor⁹ qui dicit. ꝙ imago attendit fm immortalitatē. est em̄ anima immortalis. similitudo vero attendit fm simplicitatem. Quinto modo sic. quia anima dr ad imaginē dei quia ratio naturalis. ad similitudinē vero quia spūalis

¶ Ad cuius euidentiā est sciendum. ꝙ imago dr quasi imitatio. hō ē ad imaginē dei q̄ntū ad duo. scz q̄ntū ad imitationem nature intellectualis. & q̄ntum ad imitationem trinitatis ¶ Primo homo est ad imaginem dei q̄ntum ad imitationē nature intellectualis. imitat em̄ homo fm naturā intellectiuā deū. q̄ntum ad hoc ꝙ sicut deus seipm̄ intelligit & amat. sic hō fm mentem intellectiuā deum intelligit & amat. & hoc tribus modis. Primo hō est ad imaginē dei aptitudinaliter scdm ꝙ homo habet naturalem aptitudinem. eo ꝙ ē talis nature ad cogscēdū & diligendū deū. Vñ imago dei non est in homine ex hoc solum ꝙ actualiter fert

in deum cognoscendo & amando eū · qa tūc si sic esset imago dei non esset in peccatoribo · cū actualit nō conuertant nec referāt in deum cognoscēdo & amando eum · Est g imago dei ī homine fm qd aptitudinalit vel potentialiter fert ī deum per actum intellectus & wolūtatis scz cognoscēdo & amādo deū · Secdo homo est ad imaginē dei actualiter · iqntū homo fm mentē actualit fertur in deum cognoscēdo & amādo eum imperfecte tamen sicut in via vbi deum impfecte cognoscim? & amamus · Tercio hō ē ad imaginem dei feliciter · inqntū fm mentē deū pfecte cognoscit & diligit · vt in patria

Secundo homo est ad imaginem dei fm mentem quātum ad imitationē trinitatis · & hoc duobo modis · Primo qa sicut in deo in tribo psonis est vna natura · ita in vna essentia aīe sūt tres potētie scz memoria intelligentia & wolūntas · Secundo quia sicut ex patre filius & ex vtroq spiritussanctus · ita ex memoria intelligentia & ex vtraq pcedit amor · Vnde homo est ad imaginem trinitatis & non ad imaginē filij solū sicut qdam hereticī dixerūt · & aug? · pbat & hoc duplici ratione · Prima est qa cū filius sit fm eqlitatē eēntie patri similis · necesse ē vt homo sit factus ad imaginē patris sicut filij · Secda rō ē · quia si homo esset fact? solum ad imaginē patris non diceret pater faciamus hominē ad imaginem & similitudinem nr̄am sed faciam & meam · fecit ergo deus trinitas hominem ad imaginem suam id est totius trinitatis · Dec · bea · tho · pma parte sum · q · xciij · arti · v · ī cor · q · & in solu · mj · argu · & non est vnus intellectus ommū vt finxit auerroys · Ca · ix ·

Anima rationalis · Circa animā rationalē consideranda sunt tria · scz numeralis pluralitas · intellectualis capacitas · finalis vtilitas · Primo consideranda est numeralis pluralitas · non em ē vna anima intellectiua aut vn? intellect? numero oim hominū vt fingit auerroys in · mj · de anima · qd qdruplicit pbo · scz similitudine · autoritate · rōne · impossibilitate · Prio pbo similitudine · Naz aristo · ī · mj · de anima assimilat intellectū vel animā intellectiuam lumini · sz non est idem numero lumen in diuersis illuminatis · ergo non ē idem numero ītellect? ī diuersis hominibo · Secūdo hoc idem pbo autoritate sacre scripture apoca · vij · q sic dicit · vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat &c̄ · sed turba illa non erat hominū corpalit viuentiū sed animaꝝ a corpore sepataꝝ · g sunt multe anime intellectiue fm multitudinem corporum Tercio pbo hoc idē duplici ratione · Prima ē talis · aut anima est tm̄ motor corpis aut forma · Si est tm̄ motor oportet multiplicari in diuersis hominibo · Cui? ratio est · quia sicut diuersis corporibo celestibo fm positōem philosophoꝝ assignantur motores diuersi · ita multo fortius in diuersis hominibo assignantur diuerse anime · Si autem anima est forma corporis · tunc oportz qd sint diuerse anime ī diuersis hominibo · tum quia est impossibile pluriū individuoꝝ esse vnā formā numero · tum quia si intellectus est vtus anime sequitur qd sicut ad multiplicationem corpoꝝ est multiplicatio animaꝝ necessario seqt multiplicatio intellectuū · Secunda rō ad idem est talis · Aut homo habet esse ab anima intellectiua aut ab anima sensitiua · si ab anima intellectiua · g ad multiplicationē hominū ē multiplicatio animaꝝ intellectiuaꝝ · Si vero ab anima sensitiua vel nutritiua tunc homo nō haberet vñ excederet alia animalia · quod ē inconueniens · g impossibile ē vnā animam rōnalē numero esse omnium hominum · Quarto hoc idē pbo ex impossibilitate que sequitur ponentibo esse vnum intellectum ommū numero · qꝝ em̄ nō possit esse vnus intellectus ommū numero pbo ex quatuor impossibilibo que sequūt · Primū ē · quia impossibile est plures pfectiones secundarias eē cōtrarias existēte vna pfectōne · sed nos inuenimus plures secūdarias pfectiones eē cōtrarias ī diuersis hominibo · scz qd quidam sunt stulti · quidam sapientes · quidam viciosi · g oportet primam pfectionem scilicz animam intellectiuam variari & multiplicari in diuersis hominibo · Secundum est · quia si omīum hominū esset vnus intellectus vel vna anima numero tunc omnes homines eēnt vnus homo · & sic non eēt distinctio sortis & platonis p aliquaꝝ formam substantialem : sed solum p aliquod extrinsecū · puta qd vnus esset capatior alius non · Terciū est · qa cū ot̄ingat duos vel plures homines simul & semel vnum & idem obiectum intelligē · si omnes p vnū possibilem intellectū intelligūt sequet qd vnius & eiusdē vtutis simul & semel respectu vm? & eiusdē obiecti sint plures actōnes · sed hoc ē falsū & impossibile · Ad cui? qd batōez similitudinē talē adduco · ponat qd oculus ommū hominū sit vn? numero · ita qd oēs hoīes habeāt vnū oculū nūero · tūc q̄ris sint multi videtes tm̄ omīū visio nō ē nisi vna respectū eiusdē obiecti ī eodē tpe · Similit si intellect? sit vn? omīū hoīnū idē intelligētiū eodē tpe sit vna actō ītellectualis tm̄ · sz hoc ē impossibile · vñ sic due visiones numero n̄ pnt eē simul vm? visus vel visus vm? oculi · qa hntes vnū oculū pnt dici duo vel plures videtes · nō tm̄ plures visiones sz vna · sic duo vel plures hntes vnū ītellectū numero pnt dici duo ītelligētes · nō tm̄ pnt eē vel dici due ītellectōnes vm? ītellect? sz vna tm̄ · Quartū ē · qa tē hō n̄ bt̄ificaret p aliquā opatōnē aīe sue diūctā sz p aliquā opationē extra eēntiā aīe · cū ph̄? ponat bt̄itudinē ī nobilissima opatōe aīe · Dec · b · t · ij · scri · sen · di · xvij · arti · v · & in · q · dispu · de aīa · q · ij · & · mj · & pma pte sū · q · lxxxvij · arti · j · ī cor · q · & ī · q · despūalibo creaturis · q · ix · ī cor · q · & ī tractatu de vnitate ītellect? cōtra auerroistas Qua ta sit capacitas & debilitas aīe ī cogscēdo · Ca · x ·

Ecũdo pncipaliter circa aiam rõnalem cõsiderãda ẽ intellectualis capacitas. nam ex vna pte magna est capacitas intellectus. eo qđ est oĩa fieri & ommia facere. Ex alia vero parte magna est imbecillitas vel debilitas intellect9. qp patet respectu triu. scz respectu superiorum. interiorum. & futuroz. ¶ Primo eñ debilitas aĩme intellectiue cõiuncte apparet respectu supioz̃. eo qp aia in pñti vita nõ potest intelligẽ ãgelos p seipsos. Cuius rõ est. qa cõmunis cognitio intellectiua hoĩnis ẽ p imaginem & sensũ que sunt materialiũ vel coꝛpaliũ tm̃. sed angeli sub imaginatione nõ cadũt cum sint spũales & multo min9 potest hõ ipm deũ cũ sit essentie increate. g̃ &c̃ Vñ sapi. xj. Que in celis sunt vt angeli & ipe deus qs inuestigabit. q. d. nullus in hac vita mortali exñs. Hec btũs tho. pma pte sũ q. lxxxvij. arti. j. & ij. in coꝛ. q ¶ Secdo debilitas aĩme intellectiue cõiuncte apparet respectu interioz. eo qp hõ in hac vita naturaliter occulta scz cogitationes coꝛdis non potest cognoscẽ: Ratio aũt huj9 ẽ duplex obstaculũ vel impedimẽtũ. Primũ ẽ grossicies coꝛporis. Secdm ẽ voluntas claudens secreta sua vel coꝛdis. Nã ꝓpter coꝛporis grossiciem & propter voluntatem secreta sua claudentẽ hoĩo in hac vita naturaliter cogitationes coꝛdis nõ potest cognoscere. ¶ Sed forte queres. an anima q̃ est in pria cogitationes alterius coꝛdis cognoscat. Rñdeo & dico. qp primũ obstaculum impediẽs scz grossicies coꝛpis in resurrectione tolletur. quãdo coꝛpus glorioſum erit nec in angelis est tale impedimẽtũ. Secdm impedimẽtũ scz voluntas claudẽs secreta mẽtis post resurrectionẽ remanebit. & ẽ modo in angelis. & tamẽ q̃litatem mẽtis q̃ntũ ad q̃ntitatez glorie & grẽ repsentabit claritas coꝛpis glorioſi. & sic vn9 in celo mẽtẽ alteri9 q̃ ad q̃dam videre pt̃. Hec btus tho. prima pte sum. q. lvij. arti. mj. in solu. j. ar. Re. infra btitudo & infra cogitatõ ¶ Tercõ debilitas in telligẽtie aĩme iuncte in via ostẽdit & apparet respectu futuroz. Nã futura ꝓut sunt in seipsis nõ ab hoĩne aliq̃ cognoscũt sz a solo deo. ysa. xlj. Annũciate q̃ vẽtura sũt in futuꝝ & sciem9 qm̃ dij estis vos. ecc̃tes. viij. Multa hoĩs afflictõ qa ignorat ꝑterita & futura nullo pt̃ scire nũcio. Quod vbum duobo modis expomit̃. Primo sic. Homo ẽ tãtis ignorantie tenebris añ & retro circũdatus. vt nec ꝑterita sua videat. nec futura ꝓuideat. & ideo mala ꝑterita q̃ fecit nõ plangit. & bona que a deo accepit p ingtitudinẽ nõ cognoscit. nec futura mala que dñs minat̃ timet. nec bona q̃ promittit desiderat. Secdo expomit̃. sic. Multa ẽ hoĩnis afflictio in hac vita qp ignorat ꝑterita mala vel peccata an sint ei remissa an nõ. & futura incõuenientia atq̃ nouissima qualia. s. erũt vtꝝ saluãd9 vel damnandus sit nullo potest scire nũcio vel indicõ Dec. b. t. ꝓma pte sũ. q. lxxxvj. arti. mj. argu. cõtra. & in coꝛ. q. ibidem. ¶ Qz aĩma rationalis ẽ creata a deo ꝓpter q̃tuoz cãs ¶ Ca. xj.

Tercio pncipaliter circa animã rõnalẽ considerãda ẽ finalis vtilitas. s. quo fine vel q̃ rõne rõnalis aĩma ẽ creata. Et q̃ntum ad hoc dico. qp finis ꝓpter quem creata est aĩma rõnalis ẽ q̃druplex. scz adimpletio volũtatis diuine. repatio angelice ruine. delectatio societatis mutue. pmiatio rõnalis aie. ¶ Prima rõ finalis quare anima rõnalis ẽ creata ẽ adimpletio volũtatis diuine. qa illud qđ vult oportet impleri. sed ſm ps. oĩa quecunq̃ voluit fecit. & apostol9 pme ad thimo. ij. deus vult hoĩnes omnes saluos fieri & ad agnitionẽ veritatis venire. g̃ &c̃. ¶ Secũda rõ finalis ẽ repatio angelice ruine. Nã ſm apos. venit xps restaurare que in celis & i terris sũt. ¶ Scz cõtra. repatio aut ẽ ꝓpter bonos angelos aut ꝓpter malos. nõ ꝓpter malos. qa illi repari ñ pñt. nõ ꝓpter bonos qa illi repari nõ indigẽt ¶ Et ideo ẽ tercia ratio finalis. s. congtulatõ vel delectatio societatis mutue. scz delectatio in multitudine cõsorcij angeloz. & quãtũ ad hoc sic minuebat̃ numerus fruentiũ p numeꝝ angeloz q̃ ceciderũt. ita augebit̃ delectatio angeloz p numeꝝ saluãdoz. Quãtus aũt sit numer9 saluãdoz & ꝑdestinatoz ẽ triplex opinio. Quidã em̃ dicũt qp tot ex hoĩnibo saluabũt̃ q̃t ex angelis ceciderũt. Quidã aũt. qp tot saluabũt̃ quot ex angelis remãserũt. Quidã aũt. qp tot ex hoĩnibo saluabũt̃ quot angeli ceciderũt. & insup quot fuerunt angeli creati. Sed melius & veri9 dr̃ qp soli deo cognit9 ẽ numer9 electoz in supna felicitate locãd9 vt dicit bt̃s grego. in collecta. Hec bea. tho ꝓma pte sum. q. xxxj. arti. vij. in coꝛ. q. in fine.

¶ Quarta rõ finalis quare deus creauit animã ẽ ꝓmiatõ rõnalis aie. Vñ mgr̃ sen. ij. li. dicit. qp anima rõnalis a deo creata est vt intelligeret sũmã bonitatẽ. itelligẽdo amaret. amãdo possideret & possidendo frueret̃. Et btus aug9 dicit. qp aia rõnalis creata ẽ vt deũ videret. amaret. laudaret fruret̃. Ita qp videre ptinet ad actũ rõnis. amare ad actũ volũtatis. laudare ad actũ ſmonis. fruire ad actũ opis exterioris. vt istis oĩbo fiat ꝓtestatõ ꝓme veritatis. sũme bonitatis. immense maiestatis. eterne felicitatis. Hec alex. scda pte sũ. q. lix. arti. vj. ꝓpter quid creata ẽ aĩma rõnalis. in coꝛ. q. ¶ Qz aĩme a coꝛpe seperate ad quatuoz loca vadunt. ¶ Ca. ꝓmum

Anima seperata. Circa animam seperatam quatuoz cõsiderare debemus. scz receptionẽ. apparitõnem. punitionẽ. subuentionem. ¶ Primo cõsiderare debem9 receptionem. Nã sicut anima coniuncta coꝛpi ẽ in statu merẽdi. ita anima a coꝛpe sepata ẽ in statu ꝓmiõ obtinẽdi. Aĩma aũt cũ decedit & a coꝛpoꝛe sepatur ẽ in quadruplici statu.

Primo eñ si anima cum decedit est sine omni cul
pa · tunc eius receptaculū est paradisus in quo bea
tificat · Secdo si anima decedit cū actuali & mor=
tali culpa · tūc eius receptaculū est infernus in q̄
damnamur · Tercio si decedit cum insufficienti pe
nitentia · tunc eius receptaculum est purgatorium
in quo purgatur · Quarto si decedit cum origina
li culpa · tunc eius receptaculuz est limbus inquo
penam dammi patitur · ¶ Vbi nota q̄ limbus pa
trum & puerorum differunt quantum ad tria ·
Primo quantum ad spem beate vite · quia pue=
ris decedentibo cum originali peccato non adest
spes beate vite · patribo aūt in quibo lumē fidei &
gratie refulgebat spes beate vite aderat · ¶ Secdo
quātum ad crimē · quia culpa in beatis patribo e=
rat expiata fm q̄ erat infectiua psone · remanebat
tñ impedimētū ex pte nature p̄ quia plene nō fue=
rat satisfactum · in pueris autem est impedimen=
tū ex pte nature & psone · ¶ Tercio q̄ntū ad loci
cōdicionē · q̄uis eñ pbabiliter credat vtrorumq̄
idē locus fuisse · tamen requies beator adhuc erat
in supiori loco q̄ limbus pueroz · sicut de limbo &
inferno patet infra · receptacula animarum Dec
beat? thomas · quarto scri · sentē · dist · xlv · arti · ij ·
questione · ij · in cor · questionis · & in solu · p̄mi ar=
gumēti · ¶ Si autem breuius vis p̄cedere dicas
q̄ anime post seperationem a corpore aut sunt in
statu recipiendi finale premium aut non · Si
sunt in statu recipiendi finale premiū · aut finale
premiū est bonū & sic est celum · aut finale p̄mium
ē malum · & hoc duplicit · aut rōne mortalis culpe
& sic est infernus · aut ratione originalis culpe &
sic est limbo pueroz · Si vo anime post sepationē
a corpe non sunt in statu immediate recipiēdi fina
le p̄miū · aut impediunt p̄pter defectū persone &
sic est purgatoriū · aut p̄pter defectū nature · & sic
est limbus patrum qui est idem fm substantiam
cū limbo pueroz sed differēs fm gradū vel sitū ·
quia pueroz ē locus inferior · patz vero superior
Dec · bea · thomas · ij · scrip · sent · dist · xlv · ij · in
cor · questionis · Re · infra · receptacula animaruz ·
¶ Q̄ anime seperate possunt in hoc mundo homi
nibo apparere · ¶ Ca · ij ·

Secūdo p̄ncipalit consideare debem? ani
me sepate apparitōnem · Nam apparitio
anime a corpore sepate ex tribo partibus
cōsiderari pt · scz ex pte nature · glorie · diuine p
videtie · ¶ Primo ex parte nature · & sic anime a
corpe sepate naturalit apparere nō pñt · q̄a talis
apparitō nō est naturalis & ex virtute p̄pria · tum
ex parte eaz · quia conuersationi substantiarum
seperataz & non cōuersationi hominū quorū cognitio est per
sensum · & ideo a rebo sensibilibo · vnde apparitio
aīe seperate est mirabilis · imo inter diuina mira=
cula cōputanda · vt dicit bea · tho · p̄ma pte sum · q ·
lxxxix · arti · vnj · in solu · ij argu · ¶ Secūdo ap=
paritio animè sepate pt̄ considerari ex pte glorie
& q̄ntum ad hoc ē differentia inter sanctos & dā=
natos · q̄a sancti pñt cū voluerint hoibo apparē · nō
aūt damnati · Cuius ratio est · quia sicut sancti in
carne viuentes ex dei grā eis data faciebāt quedā
signa qua alij carentes dicta signa nō poterant fa=
cere · ita animabo sanctoz ex virtute glorie a li=
qua potestas confert a deo per quā possunt cū vo
lunt viuentibo imrabiliter apparē · ¶ Tercio ap
paritio anime sepate potest considerari ex pte di=
uine p̄videntie · & tunc dico q̄ ex diuina p̄viden
tia anime que sunt in purgatorio & anime dam=
natoz & mali angeli p̄mittuntur viuentibo appa=
rere & hoc p̄pter quatuor rationes · Prima ē ut
petitionē suffragioz q̄ntū ad animas que in pur=
gatorio detinent vt patet p̄ multa que quarto dy
alogoz narrantur · Secunda est p̄pter auxiliati=
onē obsessoz̄ q̄ntum ad animas sanctorum · vt
beatus felix martir ciuibo nolanis apparuit cum
a barbaris oppugnarēt · Tercia est p̄pter erudi=
tionē & terrorem hominū vt anime damnatoz ·
Quarta ē p̄pter deceptionē incautoz & hoc q̄ntuz
ad demones · Sicut sauli petenti a phytonissa vt
diuinaret & samuelem suscitaret non apparuit sa=
muel q̄ a quiete sua nō ē excitatus · sed aliqd fan=
tasma · & illusio imaginaria dyaboli machinatio=
nibo facta ē quā scriptura samuelem appellauit ·
sicut imagines rez suaz nominibo aliqñ appellat
Re · infra diuinatō · ¶ Ad maiorē tñ euidentiam
p̄dictoz nota hic quatuor · Primum est q̄ exire
de inferno vel padiso dupliciť potest intelligi · vel
in perpetuū sine reditu · & sic nullus ibi deputat?
per sentēciā diffinitiuā absolutā inde exit · vel ad
tempus cum reditu · & sic aliquis potest exire · &
hoc vel ex dei iusticia · sicut omnes exibūt in iudi
cio · vel ex diuina grā qñ deo placet · Secūdū ē q̄
sicut gloria sanctoz in nullo diminuit nec q̄ntuz
ad p̄miū eēntiale nec q̄ntū ad p̄miū accidentale si
sint extra celuz empireū quod aliq̄ modo in eoz
gloria cedit · vt vbi grā · sicut p̄tifici dat in eccle
sia p̄ honore vt in cathedra sedeat · qñ ergo rece=
dit nō minuit eius gloria · q̄a & si actu ibi nō se=
deat locus tñ ille est ei deputatus · Tertio a simili pe
na damnatoz in nullo diminuit si extra infernuz
ad tēpus ex diuina dispensatione ponit · sic etiā
captiui extra carcerē existentes a carcere quodā
modo affligūt dum ad carcerē se vident damna
tos · Terciuz est q̄ mortui & si possunt apparē vt
volunt · non tamen totiens apparent quotiens ap
parent in carne viuentes · Et hoc duplici rōne ·
vel quia conformāt diuine voluntati · ita q̄ nō li=
beat eos exire nisi scdm q̄ diuinam dispensatio=
nem congruē intuent · vel quia ita sunt penis op=
pressi vt de sua miseria magis doleant q̄ curent a
lijs apparere · Quartum est q̄ q̄uis anime sancto
rum vel damnatoz aliquando pñtialit assint vbi
apparent · nō tñ credendū est hoc semper accidē ·

Aliqñ em̃ huiusmodi apparitõnes fiunt vel ī dor
miendo vel ī vigilãdo opatõne bonor vel malor
spirituũ· vel ad ĩstructionẽ vel ad deceptõnẽ vi=
uẽtiũ vt patz supr̃· Dic̃ etiã viri homines aliqñ a=
lijs apparẽt & eis multa dicãt ī sommis· cũ tñ cõ=
stet eos nõ esse pñtes· Hec bea·tho·q̃rto scri·sen·
di·xlv·arti·p̃mo·q·m̀·ī cor·q·& ī solu·argu·Qua
lit̃ aũt cognosci pt̃ an spũs apparens sit bon? vel
mal? ·oñdit bt̃us anthom? sic dicẽs· Non diffici
lis est bonor spirituũ malorq̃ discretio· si enim
post timorẽ successerit gaudium a dño sciam? ve=
misse auxiliũ· q̃a securitas amime est pñtis maie=
statis ĩdiciũ· si aũt ĩcussa formĩdo p̃mãserit ho
stis est q̃ videt̃· Hec bt̃us tho· allegat tercia pte
sũ·q·xxx·arti·m̀·ī solu·m̀·argu· ¶ Sed forte q̃=
res an liceat alicui req̃rẽ ab aliq̃ morieẽte q̃ sibi re
uelet statũ suũ post mortẽ· Rñdeo & dico·q̃ con=
tingit statũ alicui? post mortẽ suã req̃rẽ tribo mo
dis· aut cũ p̃sũptione· aut cũ dubitatõne· aut cũ
humlitate & desiderij impletõne· Primo cũ pre=
sũptione· puta cũ aliquis supbe vel p̃sũptuose de
sua facultate cõfidẽs hoc petit· & talis peccat· Se
cũdo req̃rit̃ cũ dubitatõne· puta qñ petens dubi
tat de futuro statu· & talis etiã peccat· Tercõ re
quirit pie & humlit̃ ex desiderij adimpletione·
& tũc petẽs ab aliquo vt post ei? mortẽ sibi appa
reat nõ peccat· Cui? ratio est· q̃a cũ omnes homi
nes natura scire desideret req̃rere adimpletõnẽ de
siderij naturalis non est peccatũ· Ita q̃ si aliquis
requirit ab aliq̃ morieñte q̃ sibi statũ suũ reuelet
de vtute sua p̃sumẽdo vel de fide dubitando talis
peccat· si vero naturali desiderio moueat̃ de vita
futura aliq̃d sciẽdo talis nõ peccat· Nec·b·t·scdo
qdlibe·de aĩa sepata·q·ij·ī cor·q·& ī solu·argu·

¶ Q̃ alit̃ puniunt̃ homines q̃ sũt ī hoc mun=
do· & aliter aĩe q̃ sunt ī inferno· & alit̃ aĩe q̃ sũt
in purgatorio·

Tercõ p̃ncipalit̃ ¶ Capi·m̀·
consideare debem? aĩe sepate pumitõz·
Nã alit̃ est ī hoc mundo· alit̃ ī inferno·
alit̃ in purgatorio quo ad pumitõnẽ & modũ pu=
mitõnis· Primo em̃ homines q̃diu sũt ī hac vita
q̃ est locus pugne puniunt̃ qñq̃ a malis angelis
sicut ab hostibo· vt patet de iob·qñq̃ vero pumũ
tur a bonis angelis· vt patet de iacob·cui? neru?
femoris angelo pcutiẽte emarcuit· Secũdo vero
post hãc vitã scz ī inferno diuina iusticia succen=
dit ignẽ quo damnati ī ppetuũ puniunt̃· Tercõ
vero loco scz ī purgatorio anime neq̃ p bonos an
gelos puniunt̃ neq̃ p malos· sed sola pena ignis
purgant̃· ¶ Primo aĩe que sunt ī purgatorio ñ
puniunt̃ p bonos angelos· imo boni angeli aĩas
q̃ sũt ī penis purgatorij duplicit̃ cõsolãt̃· Primo
visitatione eor· Nam boni angeli aĩas ī purga=
torio existẽtes vt suos cõcives & fratres frequẽ=
ter visitant· consolant̃ exhortant̃ vt penas suas
sustineãt patiẽter· Secũdo aĩe q̃ sũt ī purgatorio
consolant̃ expectatione celestiũ p̃miorũ· sũt em̃
certe de gloria paradisi· q̃ certitudo deficit a cer=
titudĩe bt̃or· eo q̃ certitudo illa ẽ cũ expectatõe·
certitudo aũt bt̃or ẽ cũ visione & fruitõne dĩna·
& excedit expectationẽ illor q̃ sũt in via· q̃a cer=
titudo aĩmar que sũt ī purgatorio ẽ sine timore·
illi aũt qui sũt in hoc mundo expectantes gloriaz
paradisi timẽt nõ hr̃e eã· Cui? ratio ẽ· q̃a cũ nõ ha
beãt liberũ arbitriũ in g̃tia confirmatũ p̃nt amit
tere gloriã paradisi· & ideo timẽt· ¶ Secũdo aĩe
q̃ sũt in purgatorio nõ puniũt̃ mĩsterio demonio
rũ· qđ̃ pbo duplici ratione· Prima rõ ẽ talis· In=
imstũ est vt qui de aliquo triũphauit subĵciat̃ ei·
sed illi qui sũt ī purgatorio de demonibo triũpha=
uerũt decedẽtes sine peccato mortali· g̃ &c̃· Se=
cũda rõ ẽ talis· Si demones p̃scirẽt vtilitatẽ pene
tpalis sanctos nõ puniret· g̃ cũ sciant vtilitatem
pene purgatorie animas pena purgatoria nõ pu
niũt· Est tñ possibile q̃ demones qui letant̃ de pe
nis hominũ eos ad loca penarũ deducãt & comi=
tent̃ & assistant purgandis· & hoc ꝓpter duas rõ
nes· Prima ẽ ꝓpt̃ satietatẽ· vt scz satient̃ de penis
eorũ· Secũda rõ ẽ ꝓpter defectuositatez· cum em̃
in exitu aĩe de corpore demones aliqđ debitũ repe
riant puta q̃a condignã vel sufficiẽtẽ p̃niaz nõ fe=
cerũt· ideo conuenies ẽ q̃ demones eas ad loca pe
naz deducãt & comitent̃ & assistãt purgandis·
¶ Tercõ aĩe in purgatorio existẽtes puniũt̃ sola
pena ignis· Hec bt̃us tho·q̃rto scrip·sen·di·xxj·
arti·j·q·v·Require infra ignis· & infra penas
hui? mundi inferni & purgatorij·

¶ Q̃ animabo in purgatorio existentibo sub=
uenit̃ quinq̃ modis & quibo· ¶ Capi·m̀·

Quarto & vltimo p̃ncipalit̃ considerare
debem? anime a corpore sepate subuentio
nem· Nam q̃nq̃ modis subuenit̃ anima=
bus in purgatorio existentibus· sicut patz infra
suffragia de ommibo· & infra eucaristia· & infra
elemosina· & ifra oõ· Req̃re diligenter ibidem·

¶ Q̃ aĩma a corpore sepata non corrũpit̃ cor=
rupto corpore & quare· ¶ Capi·v·

Anima sepata· Post p̃dicta circa aimã
sepatam consideranda sũt tria· scz incor=
ruptibilitas entitatis· pspicacitas intel=
lectualitatis· immutabilitas volũtatis ¶ Prio
cõsiderãda est incorruptibilitas entitatis· Nam aĩa
rõnalis corrupto corpore nõ corrũpit̃· quod probo
q̃tuor rõnibo ¶ Prima rõ est ex intellectuali ope
ratione· sic· Propria opatio hoĩs p q̃ homo dif=
fert a brutis & plantis & maĩatis ẽ intelligẽ· sed
intelligẽ ẽ incorruptibile· q̃a ẽ immutabiliũ & in=
corruptibiliũ· g̃ &c̃· cũ em̃ actus & obiectũ sit in=
corruptibile· g̃ & potentia· ¶ Secũda ratõ est ex
naturali affectione· sic· Impossibile est naturalẽ
appetitũ esse frustra· sed homo naturaliter appetit
ppetuo manere & esse incorrupt.bile· non solũ vt
nunc sicut bruta p sensũ sed sp p ĩtellectũ· g̃ &c̃

Tercia rō ē p locum a sufficienti diuisione sic Omne qđ corrumpit corrumpit tribo modis · pmo actione cōtrarij · sicut calor destruit p actionē frigidi · secundo corruptione sui subiecti · sicut visus destructo oculo · tercō defectione sui pncipij effectiui sicut lux aeris deficit deficiēte pntia solis · Aīa aūt nullo hoy triū modoy corrūpit · qđ sic ptz · Primo em̄ nō corrūpit actiōe ctrarij · qa nihil ē ei ctrariū · imo ipsa ē susceptiua cōtrarioy · Secūdo nō corrūpit corruptione sui subiecti · qa anima nō depēdet a corpe · Tercio non corrumpit defectione sui pncipij qa causa effectiua aīe est ea na scz deus · g aīma nullo mō corrumpit · ¶ Quarto hoc idem pbo autoritate duplici · Primo autoritate catholice fidei · vñ ī libro de eccles̄i · dogma · dr̄ · Solū em̄ hoiem dicim? hre animā substātiuā que a corpe sepata viuit & sens? suos atq imaginaria viuacit tenet · neq cū corpe morit sic arabs asserit · neq post modicū intuallū sicut zeno · quia substātialit viuit . Secdo hoc idē pbo autoritate cētes qui in fine libri contra impioy errorem determinans veritatē dicēs subiūgit · donec reuertat pulvis in terrā suam vñ erat & spūs redeat ad eū qui dedit illum · Hec bea tho contra gentiles libro ij · ca · lxxvij · ptotum ·

¶ Qz anime a corpe sepate non beate nō possunt p se cognoscere ea que in hoc mundo agunt & q? bo modis pñt ea cognoscere · ¶ Ca · vj ·

Secundo pncipaliter circa animā sepatā cōsiderāda est pspicacitas vel subtilitas intellectualitatis · Vbi sciendū qp dīa est it animas sepatas beatas & nō beatas & dānatas & demones quo ad cognitionē · ¶ Primo enim aīe sepate non beate vtute ppria vel p se nō pñt cognoscere ea q̄ hic agūt seu facta viuentiū · qđ ratōne & autoritate pbo · Primo ratione · quia anime sepate nō beate a conversatiōe hoīnū viuētiū sūt segregate · & ideo facta viuentium non cognoscūt Secūdo hoc idem pbo triplici autoritate · Prima autoritas ē iob · xiij · sic dicētis · Sive fuerint filij eius nobiles sive ignobiles nō intelligit · Secūda ē augus · in libro de cura p mortuis agenda sic dicētis · Animе mortuoy rebo viuentium nō interssunt · Tercia ē grego · xij mora · dicentis qp mortui vitā in carne viuentiū post eos qualiter disponatur nesciūt · quia vita spūs lōge est a vita carnis Cognoscūt tñ anime sepate non beate q̄ hic agūtur tribo modis · scz infusione · revelatione · recordatione · Primo infusione alicui? superioris spirit? vel dei vel angeloy bonoy · Secūdo revelatōe vl̄ paris vl̄ inferioris spūs puta aīay vl̄ demonū ad eas quotidie descendentiū · Tercō pōt recordatione scz memorādo coy q̄ hic gesserūt · vt dixit abraam diuiti Luce · xvj · Recordare qa ī vita tua recepisti bona · ¶ Dz forte āgues qp aīe sepate nō bt̄e naturalit ea q̄ hic apud nos agūt cognoscunt tali rōe · Ille qui de re curā aliq̄ bt̄ cognoscit illā sed dives de suis fratribo curā habuit dicēs luce xvj · habeo em̄ q̄nq fratres &c̄ · Rñdeo & dico qp anime mortuoy de rebo viuentiū pñt habere curā etiā si ignorēt coy statū · sicut nos de mortuis curā habem? eis suffragia impēdendo q̄uis ig̊rem? coy statū · ¶ Secdo aīe sepate beatoy cognoscūt ea que hic agunt · Vnde grego · xij · mora · ita dicit · Qui intus claritatē dei vident · nullo mō credendū est qp sit aliquod exteri? quod ignorent · Sed cōtra · aug? in libro de cura p mortuis habēda sic ait · Nesciūt mortui etiā sācti q̄d agāt viui etiā coy filij · quod pbat p hoc qp a matre sua defuncta nō cōsolabat sic qñ vivebat · nec ē pbabile vt vita felicioze sit facta crudelioz · Rñdeo & dico qđ bt̄? aug? loquit dubitative · beat? vero gregori? assertive · Et ideo bea · tho · magis tenens cū grego · q̄p cū augus · declarans bt̄m grego · dicit qp omnia q̄ ptinēt ad pfectōnē intellect? & ad pfectō nē vniuersi beati vidētes cētiā dei cognoscūt · alia vero nō · Dec · b · t · pma pte sū · q · lxxxix · arti · vnj · in coz · q · & in solu · pmi argu · in fine · & cōtra genti · libro · nj · q · lvij · Re · infra · bt̄itudo · quō bt̄i ī pria habebūt cōmunitatē in pmio · ¶ Tercō aīe dānatoy cogscunt aliq̄ · & hoc tribo modis · scz memorādo · odiēdo · affligēdo · Primo cogscūt aliq̄ memorādo · Recordāt ei & cōsiderāt mala q̄ fecerunt & q̄ incurrerūt · & bona q̄ omiserūt & q̄ amiserūt Cōsiderāt etiā dānū quod ex sua scia īcurrerūt · qa creatoris sui seruicio nō vacauerūt · Secdo cognoscūt · qđ patet odiēdo · nā odio habebūt deū · g cogitabūt de deo nō inq̄ntū de? ē sūmū bonū · sed inq̄ntū est eis iustus & collatiu? penay · Tercio hoc patet affligendo · nā de deo inq̄ntū est bonus nūq̄p cogitabūt · qa talis cogitatio esset eis delectabilis · sed cogitabūt de deo inq̄ntū eis ē mal? scz inq̄ntū punit impios & affligit · & hoc erit eis ad penā maximā · Dec bea · t · q̄rto scrip · sen · di · l · de pemis dānatoy · arti · ij · q · j · & · ij · in coz · q · p totū · ¶ Quarto demones ſm bea · augustinū cognoscūt aliqua tribo modis · Que dā p revelatōnē bonoruz angeloy · illa scz q̄ sunt sup̄ cognitōnē naturalē · sicut misteria christi & ecclesie & alia huiusmodi · Quedā vero cognoscūt pspicacia ppria intellect? scz ea que sunt naturalit scibilia · Quedā vero cogscūt expientia longi tempis · scz euent? futuroz̄ cōtingētiū in singularibo · q̄ p se nō ptinēt ad cognitionē intelligibilē · Dec bea · tho · in · q · dispu · de amma · q · xvij · vtz anima sepata cognoscat oīa naturalia · in solu · pmi argu ·

¶ Qz aīe sepate a corpe hñt immutabilē volūtatē

Tercio pncipalit circa aīaz ¶ Ca · vij · sepatā cōsiderāda ē immutabilitas volūtatis · Nā aīe post sepationē a corpe sive existētes in celo sive in inferno sive in purgatorio habēt immutabilē voluntatem sive in bono sive in malo · quod de oīnibo pbo · ¶ Primo em̄ dico qp aīe q̄ sūt in celo volūtatē immutabilē hñt in bono

quod ꝓbo ſex ratiombo · ſcz rõne ſtatus · act? · ap̃petit? · cõiunct? · defect? · affect? · ¶ Primo ratõne ſtatus · ſic · Alius eſt ſtatus vie · alius patrie · qđ patet · ꝙa anima ꝙdiu eſt cõiuncta corpi ẽ ī ſtatu vie pugne & mlitie potens mutari de bono ī malũ & econuerſo · & ideo oportet vt ſolicite reſiſtat malo ne ab ipo vincaf · vel conef vt a malo libẽf ſed aĩa a corpe ſepata nõ ẽ in ſtatu pugne vel militie ſed recipiẽdi p̃miũ ſeu penã ꝓ eo ꝙ legitime vel illegitime certauit · g̃ &c̃ · Et cõfirmo ſcdo hãc ratõnẽ ſic · Si aĩa beata poſſet trãſmutari de bono in malũ nõ eſſet beata · ꝙa fini vltimo nõ eſſet coniuncta · quod eſſet cõtra ratõnẽ ſtat? beatitudinis · g̃ &c̃ · ¶ Secũdo hoc idẽ ꝓbo rõe act? vel aſpect? ſic · Beatitudo q̃ ī dei viſione conſiſtit ẽ ꝑpetua · g̃ nõ p̃ eſſe ꝙ aliquis ꝓ volũtatẽ auertaf a deo eoꝙ beatitudo rectã volũtatẽ requirit · ¶ Tercio hoc idẽ ꝓbo rõne naturalis appetit? · ſic · Creatura rationalis naturaliter appetit ꝙ ſit beata · vnde nõ poteſt velle nõ eſſe beata · tũ ꝙa nõ apprehẽdit beatitudinẽ niſi ſub rõe boni · tũ ꝙa nõ apprẽhẽdit beatitudinẽ niſi ſub rõe finis vltimi · & ſic ſufficiẽtis & ꝑfecti boni · & ideo nõ q̃rit aliquid aliud extra ipm · ſed q̃cũq eſt beat? ei ſufficit bonũ qđ habet & ꝓ cõſequẽs implef deſideriũ ei? · g̃ &c̃ · ¶ Quãto hoc idẽ ꝓbo rõne cõiunct? ſic · Voluntas q̃ eſt maxime cõformis deo nõ p̃ ſepari a deo · ꝙa tunc ꝑuerſa eẽt · ſed anima videns deũ eſt maxime conformis deo · g̃ &c̃ · ¶ Quinto hoc idẽ ꝓbo rõne defect? · ſic · Null? defect? · peccatũ vel erꝛor p̃ cẽ in volũtate niſi p? fuerit in ītellectu · ſed ī intellectu anime videtis deũ nullũ peccatũ · defect? vel erꝛor p̃ eſſe · cũ omnia videat q̃ ptinẽt ad eius ꝑfectionẽ · g̃ &c̃ · ¶ Sexto hoc idẽ ꝓbo rõne affect? · ſic · Qui apprehẽdit aliquid vt optimũ apprehẽdit ipm vt maxime diligibile · ſed aĩa videns deũ apprehẽdit ipm vt optimũ · g̃ ipm maxime diligit · & ſic nõ p̃ deũ nõ velle & nõ diligẽ · & ꝓ cõſequẽs non poteſt peccare · Hec bea · tho · cõtra genti · li · mj · ca xciȷ · p totũ ·

¶ Qꝛ aĩe damnatoꝝ habẽt immutabilẽ voluntatẽ obſtinatã in malo · ¶ Ca · viȷ

Secũdo dico ꝙ anime que ſunt in inferno habẽt immutabilẽ volũtatẽ & obſtinatã in malo · ita ꝙ nõ p̃nt mutari de malo in bonũ · quod ꝓbo quatuoꝛ rõmbo · ſcz rõne iuſticie · pene · carentie gr̃e · & cõuenientie · ¶ Primo ratõne diuine iuſticie · ſic · Ex diuina iuſticia peccato mortali debef pena eterna · hoc aũt nõ eẽt ſi volũtas dãnatoꝝ mutari poſſet · quod ptz · ꝙa iniquuz eẽt ex ꝑte dei ſi ꝑpetuo puniref exquo volũtatẽ bonã hr̃ent · g̃ &c̃ · ¶ Secdo hoc idẽ ꝓbo rõne pene ſic · Inordinatõ volũtatis ẽ q̃dã pena maxie afflictiua · ſed talis volũtas ſcz inordinata nũq̃ ſepabif a dãnatis · qđ ptz · ꝙa ſemꝑ diſplicebit eis ꝙ volũtas dei cui peccãdo reſtiterũt ſemꝑ implebif g̃ volũtas dãnatoꝝ ſemꝑ mala nũq̃ poterit mutari de malo in bonũ · ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõne carẽtie gr̃e · ſic · Volũtas a pcto mutari nõ poteſt per diſplicentiã peccati & cõplacẽtiã boni niſi per gr̃az · ſed aĩe dãnatoꝝ totaliter diuina gr̃a ſunt ꝑuate · g̃ &c̃ · ¶ Quarto hoc idẽ probo rõe cõuenientie · ſic · Sic̃ ſe habet volũtas beatoꝝ reſpectu boni · ita volũtas dãnatoꝝ reſpectu mali · ſed voluntas beatoꝝ nõ p̃ cõuerti vel mutari de bono ī malũ · eoꝙ dũ viuẽnt vltimo fini ſcz deo immobilif adheſerũt vtz ca · p̃cedẽti · g̃ ſimilif voluntas dãnatoꝝ non p̃ mutari de malo in bonũ · eoꝙ dum viuerẽt alteri fini a deo ſcz crature immobiliter adheſerũt · Hec bea · tho · cõtra gentiles libro · mj ca · xcmj · p totũ ·

¶ Qꝛ aĩe q̃ ſunt in pũrgatorio hñt immutabilem volũtatẽ in bono · & quare ¶ Ca · ix ·

Tercõ dico ꝙ anime que ſunt in purgatorio hñt immutabilẽ volũtatem ī bono ita ꝙ volũtas eaꝝ in bono ita eſt cõfirmata ꝙ nũq̃ poteſt in malũ flecti vel mutari · quod ꝓ bo quatuoꝛ rõmbo · ſcz rõne caritatis · firmitatis · diuerſitatis · ſimilitudinis · ¶ Prio rõne caritatis · ſic · Anima q̃ decedit in caritate immobilif ad hẽt deo · ſed anime q̃ vadũt ad purgatoriũ decedũt in caritate · g̃ &c̃ · ¶ Secdo hoc idẽ ꝓbo rõne immobilitatis · ſic · Anime q̃ hic iuncte corpi firmif & immobilif adherẽt deo cũ ſunt a corpe ſepate a deo remoueri nõ poſſunt · ſed anime q̃ vadũt ad purgatoriũ ſunt hui?modi · g̃ &c̃ ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõne diuerſitatis · ſic · Dra ẽ inter volũtatẽ aĩe cõiũcte corpori & aĩe ſepate in hoc ꝙ volũtas anime cõiuncte p̃ ſemꝑ mutari de bono in malũ & econuerſo · nõ aũt poſtq̃ fuerit a corpore ſepata · Rõ aũt hui? eſt · quia volũtas aĩe cõiuncte p̃ peccare in vltimo fine · & ideo ẽ liberi arbitrij nõ aũt ſepata · ſed aĩe que ſunt in purgatorio ſunt a corpe ſepate · g̃ &c̃ · ¶ Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne ſimilitudinis · ſic · Anime que aliq̃d purgabile ad purgatoriũ deferũt nõ diſcrepãt in fine ab aĩabo bt̃is · ꝙa ſicut anime beatoꝝ decedunt in caritate ita aĩe que ad purgatoriũ vadunt · ſed aĩe beatoꝝ volũtatẽ immobilẽ & cõfirmatã hñt in bono · g̃ etiã aĩe que ſunt in purgatorio · Hec bea · tho · cõtra gẽti · li · mj · ca · xcmj · p totũ

¶ De appellatõne nota quinq̃ · ¶ Ca · vnicũ ·

Appellatõ ¶ Circa appellationem conſiderare debemus quinq̃ · ſcz inſtitutionis motiuum · formationis modũ · ſupioris refugiũ · deliberatõnis ſpaciũ vel terminũ · iteratõnis numerũ · ¶ Prio cõſiderare debem? circa appellatõnẽ inſtitutionis motiuũ · Nam ꝑm leges appellatio eſt inducta vt iniquitas vel imperitia iudicãtiũ corrigaf · Vñ fabian? papa ſic dicit · Cauſa viciata remedio appellatõnis poterit ſubleuari · vt habef ī decretis · cã ij · q · vj liceat · Et ideo ad remouẽdũ inordinatum

supioris grauamen appelatõ ẽ ordinata. ¶ Vbi sciẽdũ qꝫ appellatio aliqñ ẽ iniusta & tũc nõ debet admitti. aliqñ iusta & tũc debet admitti. Primo eñ qñ appellatõ est iniusta nõ admittiť. & hoc ĩ septem casibꝰ. Primo non admittiť appellatio ab excessu vel delicto manifesto. sicut in notoria manus iniectõne: aut in publica rapina vel ꝺ̃similibꝰ. extra. li. ij. titulo. xxvnj. Secundo appellatio a papa nõ valet. quia nullus est supioꝛ eo. Tercio quando appellatio inhibetur a papa. Quarto si res ex dilatione detrimẽtũ patiať appellatio nõ habet locum. Quinto quãdo appellať sine grauamine. tunc remittiť ad illũ a quo appellauit. extra. li. ij. titulo. xxvnj. Sexto non admittiť appellatio in disciplinis & correctionibus religiosoꝛũ. & hoc cum modus in correctionibus non excedit modum peccati. secus aũt quando nimie austeritatis increpatõ nec correctionẽ accipit nec salutẽ. Septimo non valet appellatõ cũ quis causa more afferende appellat ne cõtra eum sentẽcia proferať Vnde in decretis. causa. ij. q. vj. sic diciť. quicũqꝫ non confidentia iuste cause sed causa afferẽde more ne contra eum iusta sentencia proferať appellauerit huiusmodi appellatio non recipiať. talis eñ appellatõ est illicita. quia hoc est se calũniose defendere. Vnde talis sic appellans dupliciter peccat. Primo quia talis offendit iudicem quẽ impedit ne suũ officiũ exequať. Secꝺo quia offendit accusatẽ quẽ ipedit ne ꝑ se sñiaz exeq̃ť. & ideo talis ẽ puñẽd?. sic̃ dr̃ in decre. ij. causa. q pj. Ommino puniend? ẽ cuius iniusta appellatio vronunciať. Hec bea. tho. sꝺa. scꝺe. q. lxix. arti nj. in coꝛ. q. in fine. Re. supra. accusatõ. capi. ij. ¶ Secundo vero appellatio ẽ iusta. puta cum fit ratõne iniurie repellende. & in tali casu licz cuilibet appellare. scz cũ quis iuste grauať a iudice. quia hoc ẽ pñdẽter euadẽ. quod licitũ ẽ cuilibet. Vñ in decretis. causa. ij. q. vj. sic diciť. Ommis oppressus libere si voluerit sacerdotũ appellet iudiciũ & a nullo prohibeať. ꝓpter quod paulus iniuste grauatus cesarem appellauit. vt dr̃ actuũ. xxv. Hec bea. tho. vbi sup̃ immediate. ¶ Secũdo pncipaliť circa appellationẽ considerare debemus formationis modum. Nam appellatio qñqꝫ fit solo verbo. vt si quis dicat. appello. qñqꝫ autez fit scripto. Vbi nota qꝫ forma appellatõnis ante latã sentenciã ẽ talis. Ego talis exp̃mẽdo nomẽ cõdicõnẽ vel officiũ sentiens me grauari a tali romanã sedem appello. Postq̃ vero est lata sentencia appellatio sic debet formari. Ego talis indignus cõtra sentẽciã talis iniuste in me latã tali die kalẽdaꝝ talis mensis ab incarnatõne dñi appello & apostolos peto. Hec in decre. ij. causa. q. vj. Forma appellatõnis &c̃. ¶ Tercio pncipaliť circa appellatõnẽ cõsiderare debem? superioris refugiũ. Nã appellatio semper debet fieri de minoꝛi iudice ad maioꝛem. nunquã autem ad parem vel minoꝛem qui aũt a maioꝛi iudice ad minoꝛem appellauerit erꝛoꝛ ei nocebit. quia tũc sentẽcia transibit in rem iudicatã. ¶ Quarto circa appellatõnẽ considerare debemus deliberationis spaciũ. Nam equitas iuris ita subuenit vni pti qꝫ altera non grauet. & ideo tempus decem dierũ cõcessit ad appellãdum. quod sufficiens extimauit ad deliberãdum an expediat appellare. Si vero nõ esset determinatus tempus in quo appellare liceret. semper certitudo iudicij remanẽt in suspenso. & ita pars altera dãnareť. ¶ Quinto cõsiderare debem? circa appellatõnẽ iterationis numerũ. Sicut eñ non est licitũ post diem decimũ appellare vt patet. ita semel & bis tm̃ sup eoꝺ̃ articulo licet cuilibet appellare. ñ tñ est concessum vt tercio aliquis appellet super eodem. Cuius ratio est. quia nõ est probabile iudices totiens a recto iudicio declinare. Hec beatho. sꝺa. scꝺe. q. lxix. arti. nj. in solu. nj. argu. ꝑ totũ. ¶ Qꝫ cõuenies fuit christũ in celum ascẽdẽ. & quare. ¶ Ca. primũ

Scensio christi in celũ ¶ Circa ascensionem christi in celũ quatuoꝛ considerare debemus. scz cõgruitatem. virtuositatem. sublimitatem. vtilitatem. ¶ Primo considerare debemus congruitatem. Conueniens eñ fuit qꝫ xp̃us in celũ ascẽderet & ex parte xp̃i & ex parte nostri. ¶ Primo fuit cõueniẽs xp̃m in celũ ascẽdẽ ex pte sui. qꝺ ꝓbo duplici rõne. scz rõne ꝓportõnis & p̃mõstratõnis. Primo rõne ꝓportõnis locati & loci sic Locus debet esse ꝓportõnatus locato & ecõuerso. sed corpus xp̃i post resurrectionem fuit nobilissimũ. quia vitã immortalẽ & icoꝛruptibilẽ habuit. g̃ debeť ei nobilissim? loc?. locus aũt in quo nos habitam? est loc? generationis & corruptionis. sed celũ empireũ ẽ nobilissimus locus. & ideo nõ fuit conueniẽs qꝫ post resurrectionẽ manẽt in terris. sed qꝫ ascẽdẽt in celũ empireũ. Secꝺo hoc idem ꝑ hoc rõne p̃mõstratõnis vel p̃missionis. sic. In xp̃o p̃mõstrata ẽ gloria resurrectionis que membris ei? p̃mittiť. sed p̃mittiť membris ei? loc? celestis vñ lucifer cecidit. g̃ sic̃ p̃m? debuit resurgere ꝓpt̃ resurrectonis gloriã p̃mõstrãdã. ita p̃m? debuit ascẽdẽ ꝓpt̃ ascẽsionis & loci gloriã promittẽdã. Tercõ hoc idẽ probo rõe p̃patõnis loci. Nã xp̃us ideo in celũ ascẽdit vt nobis locũ oñdẽt & viã disponẽt. Michee. ij. Ascẽdit pãdẽs iť añ eos & iob. xnj. Vado pare vobis locũ. vbi ait aug? Tũc eñ loc? paraťr si ex fide viuať. credit? desiderať. vt desiderat? habeať. ¶ Vbi nota tria. Primũ est qꝫ christ? nõ ascendit in celũ ꝓpt̃ indigẽtiã aliquã. eoqꝫ post resurrectionẽ in christo non erat vel ex pte mentis vel ex pte coꝛpis impfectõ aliqua. & ideo xp̃us ꝓpter loci decentiã vt scz eẽt in loco decenti. in quo nõdũ q̃ntũ ad humanitatẽ erat. & ꝓpter nostram indigentiã ascendit vtz.

¶ Secūdū ē qp licet christi pntia coꝛpalis fuerit subtracta fidelibꝫ p eius ascensionē. pntia tn diuinitatis ipi? semp adest fidelibꝫ · Sm qp ipe dicit mathꝫ vlti · Ecce ego wobiscū sum oibꝫ diebꝫ vsq ad cōsūmatōnē seculi · ¶ Terciū ē qp ipa ascensio xpi qua nobis suā pntiā coꝛpalē subtraxit. magis fuit nobis vtilis qp fuisset pntia coꝛpalis · imo ei? pntia coꝛpalis im tribꝫ nobis poterat eē nociua · qn tū scz ad fidē · spem & caritatem · Primo qntum ad fidē · qa videtes eū in foꝛma qua erat minoꝛ patre nō ita de facili crederent eū eqlē patri · vt dicit glosa sup iohem · Secūdo qntū ad spem · Si em xpus i celū nō ascendisset. nō habuissem? spez illuc ascēdēdi · Tercō qntū ad caritatē · qa non eū solū spūaliter sed etiā carnaliter diligerem? cū eo coꝛpaliter cōuersantes · & hoc ē de impfectōne dilectionis · ¶ Et ido etiā ex pte nostri cōuenies fuit xpm in celū ascēdē ex triplici ratōne · Prima ē ꝓpt augmētatōnē fidei vel cōmēdatōnē fidei · nā fides ē de nō visis · vt igr qui nō viderūt xpm ascēdē credāt & bīficēt · vt dr iohꝫ · xx · bī q non viderūt & crediderūt · qui vero non crediderit de infidelitate ascēsionis arguet & cōdēnabit · ideo xpus voluit in celū ascēdē · Vn aug? · sup illo vbo actuū · j · eleuat? ē in celū sic ait · Ascensio xpi in celū catholice fidei cōfirmatō fuit · vt securi postea crederem? · ¶ Secūda rō quare xpus ascendit est ꝓpter eleuatōnē nre spei in celū · p hoc em qp xpus humanā naturā assumptā collocauit in celo dedit nobis spem illuc puemēdi · qa vbi fuerit coꝛpus illuc cōgregabūt & aqle · vt dr mathꝫ · xxmj · Et iohꝫ · xmj · Si em abiero & ꝑparauero wobis locū iterꝫ veniā assumā vos ad meipm · vt vbi sum ego & vos sitis · Ecce spes quā nobis dedit ascēdendi in celū · que spes ex pte dei est infallibilis · ¶ Tercia ratō ē ꝓpter exactionē amoris christ? em ideo in celū ascēdit · vt scz nostrū amoꝛē & affectū in celestia erigat · Vn apo · ad colo · mj · sic ait · Que sursum sunt querite que sursum sunt sapite n que sup terrā · Vbi ambroꝛ · in glo · sic ait · Que sursum sunt nō tm loco sed merito qrite & affectu & actu · Vl alit sm augu · ibidē i glosa · Que sursū sūt scz spūalia vel gloria eterna · & que ad eam deducūt · vbi xpus ē in dextera dei sedēs · i · regnās in equalitate pris · Vbi em ē thesaurus nr scz dei filius · ibi debz eē & coꝛ nrm · i · amoꝛ · desideriū · & intentio nra vt dr mathꝫ · vj · Et iohꝫ · xvj° dr · Si em nō abiero · paclit? nō veniet ad vos · si aūt abiero · mittā eū ad vos · vbi aug? sic ait · Nō potestis capere spm · qm diu sm carnē nosse pfectis xpm · christo aūt ascēdēte coꝛporaliter · non solum spūsanct? sed etiā pater & filius illis affuit spūaliter · Et bea · grego · ibidē sic ait · Si em n abiero paclitus nō veniet ad vos · ac si apte diceꝛ · Si abstētōnis vestre oculis coꝛpus nō subtraxo · ad intellectū vos invisibilē p cōsolationem spūs nō produco · Est aūt sciēdum qp ascensio christi in celum fuit dilata vsq ad · xl · dies & hoc ad consolationē discipuloꝝ qui de morte xpi fuerant ꝺtristati · vt dicit glosa actuū · j · Vn sicut · xl · hoꝛe fuerūt mortis christi · ita qdraginta diebꝫ ē cōuersat? cū eis post resurrectionem suā · ad oñendū qp consolatō divina tristiciā humanā excedit · Vnde sicut dies se habz ad hoꝛā & am? ad diē · sic divina consolatō ad tristitiā temporalē · Hec bea · thꝺ · mj · scri · sen dist · xxj · arti · pmo · in coꝛ · q · & in solu · v · argu · & ibidē · arti · j · q · mj · in coꝛ · q · in fine · & iterū · mj · pte sū · q · lvij · arti · j · in coꝛ · q · & in solu · argu ·

¶ Qz christ? ascendit in celū vtute ꝓpria · & quō

Secundo pncipalit circa ascen ¶ Ca · ij · sionem considerare debemus ascendentis virtuositatē · Nam aliter est de enoch & helia & alit de christo · qa enoch in celū translat? est · sed xpus ꝓpria virtute ascendit · helias vero curru igneo subleuat? ē · Ratōnē hui? bea · grego in omelia ascensionis assignat dicens · Notanduz qp helias i curru igneo legit ascendisse · vt demōstraret apte qp pur? homo adiutorio indigz alieno · redemptoꝛ aūt nr · nō curru nec angelis legit subleuatus · sed virtute ꝓpria ascendit i celū · qa q fecerat oīa sua virtute sup oīa ferebat · ¶ Ad c? euidentiā nota duo · Primū est qp ascēdē & descēdē possunt accipi duobꝫ modis · scz ꝓpe & ipꝛope vel methaphoꝛice · Primo pnt accipi proprie · put ascēdē & descendē significāt motū localē · vt descēdē est mot? a superiori ad inferi? · ascēdere vero est econuerso · & sic non cōuenit christo sm naturā diuinā · sed solū sm naturam humanam sm quaz descēdit ad inferos & ascendit in celū localiter · Secundo modo possunt accipi impꝛoprie vel methaphoꝛice · & sic cōuenit xpo & sm naturā diuinā & sm humanā · Prio qdē sm naturā dinā dr descēdē iqntū i carne apparuit · tūc em descēdit qn seip suz eximanuit · forma serui accipiēs · vt dicit apo · ad philip · ij · & dr ascēdē sm naturā diuinā qntū ad noticiā alioꝝ populoꝝ · Secdo xp? sm naturā humanā descēdit sm ignominiā passiōis · ascēdit vero sm qp exaltatus est ad gloriam resurrectionis · Hec · bea · thꝺ · mj · scrip · sen · dist · xxij · arti · pmo in solu · ij · argu · ¶ Secūdum est qp christ? ꝓpa vtute ascēdit in celū · eoꝛqp ipe ascēdit vtute diuinitatis impantis · Cui? ratō est · qa sicut aīa pticipatōe & fruitōe deitatis fit beata vt dicit aug? · sup iohꝫ · ita coꝛp? efficit gloriosum & immoꝛtale pticipatōne anime · vn pma origo ascensionis christi in celū est vt? diuina unncta anime & carni christi · Secūdo christ? ascēdit i celū vtute animc glorificate coꝛp? · prout vult mouētis · Licet em sit ꝺtra naturā coꝛpis humani sm pntē statuz in quo coꝛpus eoꝛqp ē coꝛruptibile nō ē omnino subiectū spiritui sursū ascendē · nō tn erit ꝺtra naturā nec violentū coꝛpori glorioso c? tota natura oīo ē subiecta spūi sursū ascēdē · nā ex redūdātia aīe glorificate glorificabit coꝛp? vt aug? · d · ad diascoꝛ ·

¶ ubi est in dextera dei sedens ·

Et similiter tãta erit obedientia corporis glorioſi ad animã beatã vt vbi volet ſpũs ibi erit ptinus corpus · nec volet aliqd ſpũs qđ nec ſpm̃ poſſet decere nec corpus · ſicut aug⁹ dicit · xxij · de ciuitate dei · Decet aũt corpus glorioſũ & immortale eſſe in loco celeſti vtz ca · p̃cedẽti · g̃ xp̃us aſcẽdit ī celum ex ꝑria vtute que eſt vtus diuina · & ꝑria vtute que eſt anime beate vtz · Hec bea · tho · nj · pte ſũme · q · lvij · arti · nj · argu · cõtra · & in cor · q · & in ſolu · ij · argu · ¶ Sed forte argues in oppoſitũ ſcz ꝙ chriſtus ꝑria virtute nõ aſcẽdit in celum tripliciter · Primo ſic · Illud quod aſſumit & eleuat ab alio ꝑria virtute non videt moueri · ſed chriſtus aſſumptus eſt in celũ · vt dr̃ marci vlti · Dñs ieſus poſtq̃ locutus eſt eis aſſumpt⁹ eſt in celũ · & ſimilit eleuatus · vt dr̃ actuũ · j · Videtibo illis eleuatus eſt · g̃ chriſtus virtute ꝑria nõ aſcẽdit in celũ ſed aliena · Rñdeo & dico ꝙ ſic xp̃⁹ ꝑria virtute reſurrexit · tñ eſt ſuſcitat⁹ a patre · eoq̃ eſt eadem virtus patris & filij · ita etiã xp̃⁹ ꝑria virtute aſcendit in celum · & tñ eſt aſſumptus & eleuatus a patre · Ibidem in ſolu · p̃mi argumẽti · ¶ Secũdo · ſic · Nubes ſuſcepit eũ & portauit in celũ · g̃ ꝑria virtute nõ aſcendit ſed vtute nubis · Rñdeo & dico ꝙ nubes illa nõ p̃buit adminiculũ chriſto aſcẽdenti p̃ modũ vehiculi · ſed apparuit ī ſignũ diuinitatis · ſm ꝙ gloria dei apparebat ſup tabernaculũ in nube · Ibidẽ bea · tho arti · mj · in ſolu · nj · argu · ¶ Tercõ ſic · Ille qui fert̃ p aliũ nõ mouet̃ virtute ꝑria · ſed chriſt⁹ fuit huiuſmodi · In p̃s · angelis ſuis deus mandauit de te &c̃ gloſa · Mambo angelo⁹ chriſt⁹ ẽ ſublatus in celũ · g̃ non virtute ꝑria · Rñdeo & dico ꝙ aliquis dicit̃ ferri p aliũ duobus modis · Vno modo neceſſitate ſuſtentationis · cũ virtus corporis nõ ſit ſufficiens ad ſe ſuſtentandũ & mouẽdũ · & hoc modo xp̃us ab angelis nõ ferebat̃ in celũ · qa infinite vtutis erat · qa de⁹ · Alio modo obſeqo veneratõnis · ſicut rex a ſuis militibo fert̃ · & papa a ſuis epis · & hoc modo chriſt⁹ in celum ab angelis ferebat̃ · Vñ leo papa tractãs illud actuũ · j · eleuatus ẽ in celũ ſic ait · Cũ audis xp̃m eleuatũ in celũ agnoſce celeſtis militie obſequium nõ auxiliũ · ſuiciũ nõ ſubſidiũ · miniſteriũ nõ autoritũ · Hec alex · nj · pte · ſũ · q · x · de aſcẽſiõe xp̃i in celũ · arti · ij · in ſolu · ij · argu · Vñ ꝙ xp̃us ꝑria vtute aſcẽdit in celũ ꝓbo duplici autoritate · Prima ẽ yſa · lxnj · dicẽtis · Iſte formoſus in ſtola ſua g̃diẽs in multitudine vtutis ſue · Que ſm gloſã ſic expomit̃ · Iſte formoſus · i · xp̃us ſpecoſus habitu hũanitatis · g̃diẽs · i · ãbulãs ſup omẽs celos ī multitudie vtutis ſue · Secũda autoritas ẽ bti augu · in ſmone de aſcẽſione dñi ſic dicẽtis · De nr̃o fuit ꝙ filio⁹ dei in cruce pepẽdit · de ſuo fuit ꝙ in celũ aſcẽdit · Hec bea · tho · nj · pte · ſũ · q · lvij · arti · nj · argu · cõtra · & · q · ij · in cor · q · in fine · ¶ Quõ xp̃us ſup omẽs celos aſcẽdit · & ꝙ triplex eſt celum ·

Tercõ pncipalit circa aſcẽſionem xp̃i conſiderare debemus ſublimitatẽ · Nam xp̃us ſup omẽs celos aſcẽdit · Vbi nota ꝙ triplex ẽ celũ · ſcz materiale · ſpũale · ſupſubſtãtiale · xp̃us g̃ aſcendit ſup omẽs celos materiales · & ſup omnes celos ſpũales · & vſq̃ ad celũ ſupſubſtãtiale ſcz ad equalitatẽ dei p̃ris · ¶ Primo xp̃us aſcẽdit ſup omẽs celos materiales & corpales · qđ rõnbo & autoritatibo ꝓbo · Et ꝑmo triplici rõne · ſcz glorie · cõtinẽtie · aĩe · ¶ Prio rõne glorie · ſic · Corpus q̃nto maiori refulgz gloria tãto ſupiori ſublimat̃ loco · ſic corp⁹ q̃nto formali⁹ tãto ſupi⁹ · ſic corp⁹ q̃nto glorioſi⁹ tãto ſublimi⁹ · ſed corp⁹ xp̃i oĩbo alijs corporibo maiori refulgz gloria · g̃ cõuenientiſſimũ ẽ ꝙ ī alto ſit ſup oĩa corpa cõſtitutũ · ¶ Secundo hoc idẽ ꝓbo rõne cõtinẽtie · ſic · Cõtinẽs ſupi⁹ ẽ cõtẽto · ſed corpus chriſti ẽ in altiſſima ꝑte ſupm̃i celi ſcz empirei nõ ſicut cõtentũ in cõtinẽte ſed poti⁹ econuerſo ſicut cõtinens ī otento · g̃ &c̃ · ¶ Tercõ hoc hoc idẽ probo ratione anime beate · ſic · Illud corpus ẽ ſup omẽs celos cui⁹ anima ẽ beatior · ſed anima xp̃i ẽ ommbo beatior · g̃ &c̃ · ¶ Vbi nota ꝙ corpus glorioſum nõ habz ex pncipijs nature ſue ꝙ poſſit ee in celo aut ſup̃ · ſed hoc habz ex aĩa de qua recipit gloriã · g̃ q̃nto aĩa fuerit beatior vel glorioſior tãto corpus erit in loco ſupiori · Vñ & in p̃s · dr̃ · Eleuata eſt magnificẽtia tua ſup celos de⁹ · Quod verbũ expomit̃ tribo modis · Primo ſic · magnificẽtia id ẽ de⁹ filio⁹ tu⁹ deus hõ · eleuata ẽ de terrena humilitate ad celos vel ſup celos · ad dexterã dei p̃ris ſedẽs · Secdo mõ expomit̃ ſic · magnificẽtia tua · i · fama & gloria eleuata ẽ ſup eloqa ſcripturay · quia excedit eloqa ommũ · Tercõ · ſic · eleuata ẽ magnificẽtia tua id ẽ infimitas tue eẽntie eleuata ẽ incõprehenſibilitate ſup celos id eſt ſuper omẽs ratõnales creaturas · Hoc in gloſa ibidẽ · Et apo · ad ephe · nj · Aſcẽdit ſup omnes celos vt adimplẽt oĩa · Hec bea · tho · nj · pte · ſũ q · lvij · arti · nj · argu · cõtra · & in cor · q · & in ſolu · argu · ibidem ·

¶ Q̃ xp̃us aſcẽdit ſup omẽs celos ſpũales · i · ſup angelos · & quõ xp̃i corp⁹ duplr̃ pt̃ conſiderari ·

Secũdo xp̃us aſcẽdit ſup omẽs celos ſpũales · i · ſup omẽs creaturas intellectuales & ſpũales · i · ſup omẽs ãgelos qđ ꝓbo triplici rõne · ſcz rõne pfectõnis · vnionis · hũiliatõnis · ¶ Primo rõe pfectõnis ſic · Quanto aliq̃ res ẽ nobilior vel pfectior tãto debet̃ ei locus altior · ſed corp⁹ xp̃i ẽ oĩ creatura intellectuali nobili⁹ & pfecti⁹ · g̃ ẽ in loco ſupiori · Vbi nota ꝙ corp⁹ xp̃i licz cõſiderãdo naturã ſiue cõdicõnẽ nature corpee ſit ĩfra ſubſtãtias ſpũales · tñ conſiderãdo dignitatẽ vnionis q̃ corp⁹ dei ẽ pſonalit̃ deo cõiũctũ excellit dignitatẽ oĩm ſubſtãtiay ſpũaliũ & ideo ſup omẽz ſpũalẽ creaturã debet̃ ſibi locus altior · ¶ Secdo hoc idẽ ꝓbo rõne vnionis · ſic ·

Illud quod ē magis vnitū deo debz eē cōuenient in loco supiori. sed corpus xpi ē magis vnitū deo ꝑ aliq̄ substātia spūalis. ꝙa in vnitatē psone. qđ nō cōtingit de aliq̄ creatura intellectuali vel spūali g̊ &c̄. ¶ Tercō hoc idē ꝓbo rōne humiliatōmis. sic. Quāto magis aliq̄s se humiliat tanto magis exaltari meret̄. sed corpus xpi sup oīa humiliauit se. ꝙa vsq̄ ad mortē vt dr̄ philip. ij. g̊ merito sibi debet̄ locꝰ supior. Vñ apo. ad ephe. j. sic ait. Cōstituit illū sup omnē pncipatū & pōtatē & sup oñe nomē qđ noiat̄ siue in hoc seculo siue in futuro. Hec bea. tho. in. pte sū. q. lvij. arti. v. argu. cōtra. & in cor. q. & in solu. argu. ibidē.

¶ Q̄ xpūs ascēdit in celū supsubstātiale id ē vsq̄ ad dei equalitatē ¶ Ca. v.

Tercō christ? ascendit in celū supsubstātiale id est vsq̄ ad dei eq̄litatē. qđ tali rōne oñdo. qui sedet a dextris dei ascēdit vsq̄ ad equalitatē dei. sed xpūs sedet a dextris dei vt dr̄ marci vlti. assumpt? ē in celū & sedet a dextris dei. i. in eq̄litate bītudinis cū patre. Vñ aug?. Beat? em̄ ē in eq̄li beatitudine q̄ dextra patris vocat̄. ¶ Ex q̄bꝰ vbis elicit̄ ꝙ xpūs ē supior oībꝰ localitate. pōtate. dignitate. eq̄litate. Primo ē supior ommibꝰ creaturis corpalibꝰ localitate Licet em̄ xpūs nō ascēderit sup̄ id est extra omnes celos materiales. ꝙa extra oñes celos nō est loc?. vt dicit pbus in ꝓmo celi & mūdi. ascendit tñ sup oñes celos materiales. ꝙa in altissimā ptē celi empirei ascēdit. vt dicit bea. tho. in. scripto. sen. dist. xxij. arti. ij. in solu. ꝓmi argu. ¶ Secūdo xpūs ē supior ommibꝰ creaturis corporalibꝰ & spūalibꝰ pōtate. ps. Omnia subiecisti sub pedibꝰ eius. In eo em̄ ꝙ omnia subiecit nihil dimisit non subiectū ei. g̊ nō solū creaturā rōnalē. imo omnez aliā etiā irratōnalē. Et dicit sub pedibꝰ eius id ē sub humanitate eius. sicut em̄ pes est inferior ps corporis. ita in christo inferior natura est humanitas cui omnia sūt subiecta. g̊ & ipi hominī xpo oīa subsūt. ꝙa etiā āgeli humanitatē xpi adorāt. Hec ambro. in glosa ibidē. ¶ Tercō corp? christi est superius ommibꝰ dignitate. Vñ ad hebre. ꝓmo Excelsior celis factus. glosa id est omni ratōnali creatura. eoꝙ corpus christi ē vnitū diuinitati. que quidē vnio est excellentissima qua nulla maior potest cogitari in creatura. g̊ oportz ꝙ su? locus sit superior omni creatura corporali & spūali. Hec alex. in. pte sūme. q. iij. arti. vj. &. vij. i cor. q. ¶ Quarto xpūs ē supior ommibꝰ deitatis equalitate. Vñ ad hebre. ꝓmo sic dr̄. Sedet ad dextrā maiestatis in excelsis. Que verba hiero. i glo. exponēs ait. Sedet id ē q̄escit & regnat sublimatus ad dextrā maiestatis id ē ad equalitatē pris. & locat? nō i padiso vnde adam cecidit. sed i excelsis loco & dignitate. vñ ꝑ hoc ꝙ dicit i excelsis nō cōcludit in locoꝫ eū. sed oñdit hominem xpm esse ommibꝰ altiorē & eminentiorem. quia i dextra patris: hoc ē in eq̄litate deitatis honoris & pōtatis ¶ Est aūt sciēdū ꝙ nomē sessionis significat duo scz quietē ſm illud luce. vlti. sedete hic in ciuitate. nā q̄ sedet quiescit. & regnū vel iudiciariā pōtatē. ſm illud puer. xx. rex q̄ sedet in solio iudicij dissipat omne malū intuitu suo. Hec duo cōuenīūt xpō. Primo em̄ conuenit christo sedē ad dextrā inquātū ipe eternaliter manet & q̄escit incorruptibilis in beatitudine patris que est eius dextra ſm illud ps. delectatōnes in dextra tua vsq̄ in finez. Secūdo xpō conuenit sedere in dextra patris inquātū xpūs cōregnat patri & ab eo habz iudiciariā pōtatē vt patebit infra. Hec bea. tho. in. pte. sūme. q. lvij. arti. j. in cor. q. ¶ Similiter nomine dextre tria possum? intelligē. scz equalitatē deitatis. sublimitatē felicitatis. autoritatē iudiciarie pōtatis. ¶ Primo em̄ dextra signat equalitatē deitatis. & hoc modo xpō inquātū deo vel dei filio cōuenit sedē ad dextrā patris. nō ꝑ aliquaz vnionē vel assumptionē sed ꝑ eternā originem. Vñ iohes dama. sic ait. Dextrā pris dicim? gloriā & honorē deitatis in qua dei filius extitit añ secula vt deus & patri consubstātialis. ¶ Secōdo dextra significat felicitatis sublimitatē. & hoc mō xpūs ſm q̄ homo sedet sol? ad dextrā patris scz in maiori beatitudine. & hoc ē esse in potioribꝰ bonis inquātū xpūs ſm naturā hūanā fuit gra copiosior & gloria beatior pre ceteris creaturis alijs. Vñ aug?. i simbolo sic ait. Sedere ad dextram patris habitare intellige. sic dicim? de q̄cūq̄ homine in illa patria sedit. i. habitauit ꝑ tres ānos Sic g̊ credite xpm habitare in dextra dei pris. beat? em̄ ē & ipi? bītudinis nomē ē dextra patris. Vel dextra significat eq̄litatē honoris. & sic ſm q̄ homo ꝓpter vnitatem suppositi diuini sedet ad dextrā dei pris ſm eq̄litatē honoris. inq̄ntū eo dē honore venerat̄ quis filiū dei cū eadē natura assumpta. vtz sup̄. adoratō. ¶ Tercō signat dextra autoritatē iudiciarie potestatis. & sic soli xpo inquātū deo & inquātū hoī conuenit sedē ad dextram pris. Primo cōuenit christo inquātū dei filio sedē ad dextrā pris. i. iudiciaria pōtas. Vñ iohꝫ. v. Pater omne iudiciū dedit filio. Secōdo conuenit xpo inquātū hominī. Ita dr̄ iohꝫ. v. pōtatē dedit ei iudiciū facē ꝙa filius hoīs ē. Aug?. in simbolo & in ſmone de simbolo sic ait. Ipam dextrā intelligite pōtatē quā accepit ille hō susceptus a deo. vt veniat iudicatur? q̄ primus venerat iudicād?. Hec bea. tho. in. pte. sū. q. lvij. arti. ij. & iij. in cor. q. Re. infra. iudiciū futurū quō cōuenit xpo & inq̄ntū deo & inq̄ntū hoī. req̄. ibidē

¶ Quō differūt sedē esse stare & astare a dextris

Ad maiorē tñ euidētiā ca. ¶ Ca. vj. p̄cedētis est sciendū ꝙ ista quatuor differūt int̄ se scz sedē a dextris. esse a dextris. stare a dextris. astare a dextris. ¶ Dico em̄ sedē ad dextrā pris conuenit soli xpo. qđ dupliciter

ꝓbo. scz autoritate & rõne. Prio autoritate marci vlti. dñs q̃dẽ ihesus postq̃ locut? ẽ eis ascẽdit in celũ & sedet a dextris dei. Secundo hoc idẽ ꝓbo rõne. sic. Dextra est nobilissima pars corpis. vñ qui alteri ad detrã sedet nobilissime ei coniũgit. nobilissimus aũt modus quo aliqs patri coniungit: vel est nobilissimus simplicit & sic est equalis patri. & hoc cõuenit soli deo filio �fm naturã diuinã. vel ẽ nobilissim? q̃ntũ est possibile creature & hoc est cõiungi in vnione psone filij ei?. & sic cõuenit xp̃o sedẽ ad dextrã patris �fm naturã humanã. Ita q̃ sedẽ ad dextrã patris vel est esse equalẽ patri in natura. & hoc cõuenit soli dei filio �fm diuinã naturã. vel dicit vnionẽ in psona filij sui & sic conuenit soli xp̃o �fm naturã hũanã. sessio aũt significat firmitatẽ illi? cõiunctionis. Hec beatho. nj. scri. sen. dist. xxij. arti. nj. q. ij. in cor. q. p totũ. Secũdo esse a dextris significat vel ẽ idẽ qd̃ esse in beatitudine. nõ quidẽ p modũ equalitatis nature vel vnitatis psone vel pfatis iudiciarie cõnaturalis & ꝑpe. ꝗa hoc ẽ sedẽ ad dextram patris. quod nulli conuenit alij creature a xp̃o. Vñ ad hebre. j. ad quẽ angelor dixit aliqñ de? sede a dextris meis? q. d. nulli vtz sup̃ immediate. Hoc esse ad dextrã patris est hãre vel pticipare beatitudinẽ a deo pre. & hoc conuenit ommibo sãctis. Nã ommis sanct? q̃ est in beatitudine est ad dextram cõstitut?. vt dr̃ matth. xxv. statuet oues q̃dem a dextris ei?. edos aũt a sinistris. Origenes. Dextra dei ẽ eterna reqes vel beatitudo vel gloria sãctor. Hec bea. tho. nj. pte. sũ. q. lvnj. arti. mj. ī solu. ij. argu. Tercõ stare a dextris ẽ pugnãtis vel adiuuãtis. Vñ grego. in ome. de ascẽsiõe dñi dicit q̃ dra ẽ int sedẽ & stare. ꝗa sedẽ ẽ iudicãtis. stare vero pugnãtis vel adiuuantis. Stephanus vero ī labore certaminis posit? iesum stãtẽ vidit quem adiutorem habuit. sed hunc post ascẽsionẽ marc? sedẽ describit. ꝗa post assumptõnis sue gloriã iudex videbit. Hec bea. tho. nj. pte sum. vbi sup̃. arti. j. in solu. nj. argu. Quarto astare a dextris dei conuenit beate vgini. vñ ī ps. astitit regina a dextris tuis &c. Nõ tñ dr̃ beata vgo sedẽ a dextris dei. Cui? ratio ẽ. ꝗa licet beata vgo sit sup omnes angelos exaltata. nõ tñ est elenata vsq̃ ad equalitatẽ dei ad vnionem in psona vt xp̃us. & ideo nõ dr̃ sedẽ ad dextram sicut xp̃us sed astare a dextris. inq̃ntũ honor filij aliq̃ mõ pticipatiue & ñ plenarie redũdat ī ip̃az. in q̃ntũ bta vgo dr̃ mater dei sed nõ de?. Hec bea. t nj. scri. sen. dist. xxij. q. nj. in solu. nj argu. Patz igr̃ ex p̃dictis differẽtia quatuor p̃dictor. scz sedẽ. esse. stare. astare a dextris. Nã sedẽ est quiescẽtis regnãtis iudicãtis que cõuenit soli xp̃o Esse a dextris est beatitudinem habentis. quod cõuenit omni sãcto qui ẽ in patria. Stare a dextris ẽ pugnãtis vel adiuuãtis. vtz de beato stephano vel de aliquo in labore certaminis posito. Astare a dextris ẽ singularẽ honorẽ pticipãtis p aliqs creaturis. quod cõuenit beate vgini inq̃ntum ip̃a dicit & ẽ mater dei.

¶ Q ascẽsio christi in celũ fuit causa nre salutis

Quarto & vltimo pncipaliter cõsiderare debem? ascensionis vtilitatem. Nam ascensio christi fuit causa nostre salutis specialiter quatuor modis. scz locũ p̃parãdo. deũ interpellando. effectũ pficiẽdo. dona largiẽdo. Primo ascẽsio xp̃i fuit causa nostre salutis & ascensionis in celum locum preparãdo. Naturaliter em̃ videmus q̃ caput membra sua & p̃cedit & dirigit. membra aũt sequũt̃ & illuc vadũt quo caput p̃cessit. sed christus ẽ caput nr̃m & nos membra. g̃ oportuit vt nos p̃cederẽt & viã preparet. Ita dicit ip̃e. vado parare vobis locũ. q. d. Di nõ vnusquisq̃ preparet sibi locũ ex propriis operibo vado parare vobis locũ. Et subdit causam. vt vbi ego sum tanq̃ caput. & vos sitis tanq̃ membra. ꝗa membra nunq̃ debent esse a suo capite sepata. Et michee. ij. ascẽdit pandẽs iter ante eos. Aug?. Via tibi facta est ip̃e saluator. surge & ambula. habes quo eas noli pigrescere. Et grego. in ome. de ascẽsione sic ait. Oportz fratres carissimi vt illuc erigamus corda vbi xp̃m credimus corpore ascendisse. etsi adhuc hic tenemur infirmitate corporis. sequemur tñ eũ passibo amoris. ꝗa is qui placidus ascendit terribilis redibit. Secũdo ascẽsio xp̃i est causa nostre salutis & ascẽsionis. in celum deum p nobis interpellãdo. Sicut em̃ ī veteri testamẽto põtifex intrabat sanctuariũ vt assisteret deo p populo. ita etiã xp̃us intrauit celũ ad interpellãdũ pro nobis vt dr̃ ad hebre. vij. Ipsa em̃ repñtatõ sui ex natura hũana quã in celũ intulit ẽ q̃dã interpellatio pro nobis. vt exquo deus hũanã naturã sic exaltauit ī xp̃o: etiã eor misereat̃ pro quibo fili? dei hũanã naturã assumpsit. Vñ berñ. in quodã sermone sic ait. O hõ securũ accessum habes ad deum vbi mater ante filiũ. filius ante patrem. mater oñdit filio pect? & vbera. fili? oñdit patri latus & vulnera. vñ nõ potest esse vlla repulsa vbi tot cõcurrũt caritatis & pietatis insignia. Tercõ ascensio xp̃i est causa nostre salutis effectũ pficiendo vel adimplendo. Nam bona glorie que xp̃s per suã passionem & resurrectionem nobis meruit oportuit q̃ per suam ascensionẽ in celum perficeret. Verbigratia. Bona glorie in tribo cõsistũt Primo in visione deitatis que est beatitudo anime & hoc bonũ per effectum contulit scilicet ad inferos descendendo. nam descensio christi ad inferos fuit causa nostre glorie quantum ad contẽplationem diuinitatis. nam ibi illuminauit hos qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant. Secundo bonum glorie consistit in gloria vel dote corporis vel in visione humanitatis christi.

& hoc bonū inchoauit in sua resurrectõe que fuit causa glorie corporis. Tercio bonū glorie cõsistit in cõgruitate loci superioris & iocũditate societatis. & hoc nobis pstitit vel cõtulit in sua ascẽsiõe. & sic ascẽsio xpi fuit causa nre ascẽsionis in celũ. Vñ aug⁹ in ꝑmone de ascẽsiõe sic ait. Mors xpi vinificauit nos scz merito. resurrectõ erexit. ascẽsio inuexit. Vñ apo. ad ephe. iiij. sic ait. Ascẽdit sup omẽs celos vt adimpleret oĩa. qđ expomẽ tribo modis. Primo. sic. ascẽdit vt adimplẽt oĩa que in lege & pphetis erãt ꝑdicta. vt dicit glo. Secũdo mõ sic. ascẽdit sup omnes celos vt adimpleret omnia. i. hominẽ qui habet cõmunionẽ cũ ombo & quodãmõ est omnia vt grego. dicit. adimpleuit g̃ in sua ascẽsione omnia id est hominem. Tercõ mõ sic. ascendit sup omnes celos vt adimpleret omnia domis & gra spũssancti. ꝑm glosã. Quarto ascẽsio xpi est causa nre salutis dona largiendo. tũc em̃ aias sanctoꝝ quas de inferno eduxerat in celũ transduxit. ꝑm illud ephe. iiij. Ascẽdens xpus in altũ captiuã duxit captiuitatẽ. scz eos q̃ fuerũt capti a dyabolo secũ duxit in celũ q̃si in locũ pegrinũ hũane nature vtputa per victoriã acq̃sitos. & subdit. dedit dona hominibo Aug⁹. in glosa. dedit dona. i. spm̃sanctũ q̃ ẽ donũ dei. Et dicit dona non donũ. ꝗa ꝑ donũ quod est spũssanct⁹ multa dona donauit donant̃ & dum dũt̃ nobis. Hec bea. tho. iij. pte sũ. q. lvij. arti. vj in cor. q. & itez. iij. scri. sen. dist. xxij. arti ꝑmo. in solu. iij. argu. Sed argues forte in oppositũ scz q̃ ascẽsio xpi nõ ẽ causa nre ascẽsionis in celũ nec ꝑ cõsequẽs nostre salutis tali rõne. Quicunq; ante ascẽsionẽ xpi in celo vel padiso fuit per ascẽsionẽ xpi nõ ascẽdit in celũ. nec ꝑ cõsequẽs saluatus fuit in padiso. Vñ luce. xxiij. dr̃ q̃ dns in cruce pendẽs dixit latroni. hodie mecũ eris in padiso g̃ &c̃. Rñdeo & dico q̃ illud verbũ hodie &c̃ nõ intelligit̃ de padiso corpali scz terrestri vl̃ celesti sed de padiso spũali in quo dicunt̃ eẽ quicũq; dei visione fruũt̃. Vñ latro loco q̃dẽ cũ christo ad infernũ descẽdit vt cũ christo esset. & ideo latro tũc in padiso nõ fuit quo ad locũ sed solũ quo ad prẽmiũ. ꝗa ibi fruebat̃ dĩmitate xpi. sicut etiã alij sancti q̃ erãt etiã ibi. In ascensione aũt xpi in celum latro & alij sancti q̃ detinebãt̃ captiui & quo ad ꝑmiũ & quo ad locũ ascenderũt in celũ & ꝓpterea dixit dns ioh̃. xvj. expedit vobis vt ego vadaz. i. vt recedã a vobis ꝑ ascẽsionẽ. tũ ꝓpt̃ donoꝝ largitõnẽ. tũ ꝓpter captiuoꝝ redemptõnẽ & in celũ deductõnẽ. Hec bea. tho. iij. pte sũ. q. lij. arti. iij. in solu. iij. argumenti.

¶ Et auaricia diffimit̃ duplicit̃ ¶ Ca. ꝑmũ.

Auaricia ¶ Circa auariciã ꝗnq; considerare debem⁹. scz q̃ddiatem. qualitatẽ. g̃uitatẽ. quantitatem & causalitatẽ. ¶ Primo circa auariciã cõsiderare debem⁹ quidditatẽ. Nã auaricia vel cupiditas aliqñ ẽ speciale peccatũ. aliqñ ẽ generale peccatũ vl̃ gen⁹ omnis peccati. ¶ Primo em̃ ẽ auaricia spẽalis que ẽ speciale peccatũ. & talis sic diffimit̃. Auaricia vel cupiditas est inordinatus amor vel appetit⁹ pecunie. Vñ ysido. in libro ethimo. dicit q̃ auar⁹ dr̃ q̃si auid⁹ eris. ¶ Secõdo ẽ auaricia generalis genera le peccatũ quo ad oĩa. & talis a beato grego. in quadã omelia sic diffimit̃. Auaricia ẽ appetit⁹ inordinat⁹ nõ solũ pecunie sed etiã scientie & altitudinis & cuiuscunq; boni tempalis cui⁹ ꝑciũ pt̃ pecunia mẽsurari cũ sup̃ modũ ambit̃. Et aug⁹. xj. sup gen̄. ad lrãm dat de auaricia talẽ distinctõnem dicẽs. q̃ est auaricia generalis & specialis. Rõ aũt hui⁹ distinctõnis est. ꝗa cũ auaricia sit inordinat⁹ amor hñdi vel retinendi quodcunq; bonũ: sicut hr̃e vel retinere potest sumi duplicit̃ scz cõmunit̃ & spẽaliter. ita auaricia potest eẽ generalis & specialis vt ex diffimitõnibo ptz. ¶ Tercõ auaricia vel cupiditas nõ ẽ peccatũ sed pena & radix peccati: put auaricia ẽ quedã inclinatõ nature corrupte ad bona corruptibilia tempalia & trãsitoria inordinate appetẽda. dicit em̃ apo. ꝑme ad thim. vlti. q̃ radix ommiũ malorꝝ ẽ auaricia seu cupiditas. eoq; ex cupiditate vel auaricia vt frequẽti⁹ mala & peccata alia oriũt̃ ad radicis similitudinẽ. ꝗa sicut radix toti arbori alimẽtũ ꝑstat. sic hõ ꝑ diuitias facultatẽ acq̃rit quodcũq; peccatũ desiderãdi vel ꝑpetrãdi. ¶ Sed forte ex hoc sic argues. Si auaricia ẽ appetit⁹ inordinat⁹ nõ solũ pecunie sed etiã scientie honoris & cuiuscũq; alteri⁹ boni. cũ supbia sit inordinat⁹ appetit⁹ scie & honoris sequit̃ q̃ supbia sit idẽ peccatũ qđ auaricia. sed hoc ẽ falsũ. ꝗa supbia & auaricia sũt distincta peccata. g̃ ꝑdicta diffimitõ generalis data de auaricia nõ ẽ bona. Rñdeo & dico q̃ supbia & auaricia duplicit̃ differũt. ¶ Prio. ꝗa supbia ẽ appetit⁹ inordinat⁹ excellẽtie in scia & pecunia & ĩ alijs. Auaricia vero vel cupiditas est inordinat⁹ appetit⁹ sufficiẽtie ĩ pecunia vel scia vel hui⁹modi. Vl̃ supbia ẽ inordinat⁹ appetit⁹ ꝑcellẽdi ĩ honoribo scia vel pecunia vel hui⁹modi. auaricia vo ẽ inordinat⁹ appetit⁹ acquirẽdi vel retinẽdi ꝑdicta. ¶ Secũdo differũt supbia & auaricia. ꝗa supbia respicit peccatũ ex pte auersionis a deo cui⁹ precepto supbo subdi recusat. auaricia vero respicit peccatũ ex pte cõuersionis ad ĩmutabile bonũ. & ideo supbia dr̃ esse eccĩ. x. ĩmciũ omnis peccati & hoc ex pte auersionis a deo. ex eo em̃ q̃ supbo recusat subdi deo oĩa peccata facit. auaricia vero ex pte inordinate conuersionis ad bonũ cõmutabile dr̃ esse radix oñis peccati vt ꝑ apo. ptz. Hec bea tho. scda scde. q. cxvij. arti. ij. in cor. q. & ꝑma scde. q. lxxxx. arti. ij. in cor. q. & ij. scri. sen. di. xxij. arti. j. in solu. vij. argu. & itez in. q. dispu. de malo. q. de auaricia. arti. j. vtrum auaricia sit spẽale peccatum vel generale. in cor. q. ĩ pncipio

& alex · ij · pte sūme · q · xlij · arti · p̄mo · in cor · q ·

Qr auaricia quocūq; modo accipiat sp̄ē pēt m

Secundo p̄incipaliter circa ¶ Ca · ij · auariciā cōsiderare debemus qualitatem Nam auaricia vel cupiditas sine accipiatur specialit̄ put ē respectu pecunie · sive accipiat̄ generaliter put ē respectu cuiuscūq; boni tēpalis quod potest pecunia mensurari semp̄ē peccatū · quod duplicit̄ ꝓbo · scz rōne & autoritate ¶ Primo rōne sic · In quibuscūq; rebo bonū i debita mē sura cōsistit necesse ē in eis p̄uenire malum p̄ excessum vel defectū illius mēsure · Vñ cū bona tēporalia ad aliquē finē sint ordinata necesse est q̄ in eis accipiat̄ mēsura put cōuenit fini ad quē bona huiusmodi sūt ordinata · sicut medicina sanitati cōmēsurari debet · bona aūt tempalia debēt appeti acquiri & teneri put necessaria sūt ad cōservatōnē vite · & ideo excessus vel defect? appetit? huiusmodi est peccatū · Vnde Primo sic ratōnē · Appetitus inordinatus scz cuiuscūq; boni tēpalis sup̄ modū debitū vel mēsurā id ē sup̄ id qđ necessariū est ad vitā est peccatū · sed auaricia est inordinatus modus habendi · vel inordinatus appetit? acquirendi pecunias & alia bona temporalia vtz ex diffinitōne posita ca · p̄cedēti · g̃ auaricia ē peccatū · ¶ Secundo hoc idem ꝓbo autoritate p̄s · Diuitie si affluāt nolite cor apponē · Ex quo talem rōnem Primo · Illud quod ꝓhibet̄ a deo est peccatū · sed inordinatus amor habendi & inordinat? appetit? diuitias acquirēdi & cōseruādi p̄hibet̄ a deo · vtz autoritate p̄s · diuitie si affluāt nolite cor apponē · glosa · Vos qui diuitijs redundatis tanq̄ de pleno fonte currāt nolite cor apponere id est appetitū & affectū inordinatū · vel nolite sperare in incerto diuitiarū · Aug? · Non dicit diuitias nolite habere sed cor apponē · non em̄ damnat diuitias ex quibo meremur celū · sed cor apponē · i · inordinate eas diligē & in eis cōfidē · q̄a nihil ē vani? & iniquius eo qui putat plus valere nūmum q̄ deū · Vnde aug? · ibidē · Nonne vides q̄ si sibi cor apposueris & tu effluas · ¶ Vbi nota q̄ aliud ē diuitias amare & nō habere · aliud habere eas & nō amare · aliud nec habere nec amare · aliud amare & habere · ¶ Primo em̄ amare diuitias & nō habere ē vanum & infructuosum · Eccles · v · Qui amat diuitias scz nimis fruct? nō capiet ex eis · Rō hui? ē · quia fructus nō capit̄ nisi de eo quod p̄us seminat̄ · sed qui inordinate amat diuitias non sustinet inde benefacē sibi · vt dicit glosa · ergo minus alijs · ¶ Secūdo habere diuitias & nō amare ē laboriosum · Eccli · xxxj · Beatus vir scz dives qui inuentus ē sine macula scz inordinati amoris adeptōnis cōseruatōnis · & qui post aurum nō abijt scz mente & corpore · vt auari qui vbiq; terrarū · imo etiā sub terra sequūtur aurum & non deum · sed quis est hic & laudabim? eū &c̄ · ¶ Tercō nec habere diuitias nec amare est p̄fectū · puer · xxx · Duo rogaui te ne deneges mihi anteq̄ moriar · mēdicitatē & diuitias ne dederis mihi · tribue tm̄ victui meo necessaria · q · d · mendicitatē id est egestatē tātam vt̄ quam ducar ad impatientiā · vel furtū faciā vel quodcūq; peccatū mortale committā · Et similiter diuitias supfluas · quia diuitie vt frequenti? suos possessores puertunt · incrassatus est dilatatus & recalcitrauit · ideo hec ne dederis mihi · sed tātum victui meo tribue necessaria · Seneca · Nō ē pauper cui q̄ntulumcūq; parū est sātis est · Et subdit Superflua habere cupiditatis ē · necessaria habē infirmitatis · omnia relinquē perfectōnis · ¶ Quāto habere diuitias & amare plusq̄ deum scz vel cōtra deum piculosum est & p̄nicioſum · tales em̄ nō solum difficile · imo impossibile est intrare in regnū celoz · Vbi hiero · sic ait · s̄m hoc null? diuitū saluus erit · Et subdit · Recte g̃ cameli diuitibo compant̄ · quia sicut cameli cum deposuerint gibbū & grauem sarcinam ponderū · p̄ foramē acus id est p̄ angustā & artā viam intrare & trāsire possunt · Ita superbo & dines si dimittat gibbū id est amorem inordinatū diuitiarū & sarcinā peccatoz tūc facile intrabit per artam viā in regnū celoz · ¶ Est aūt sciendū q̄ auarus triplicit peccat · scz in p̄ximū · in seipsum & in deū · Primo peccat in p̄ximum · scz cum plus debito acq̄rit & cōseruat pecunias & alia bona temporalia i damnū vel nocumētū alterius · Cū em̄ bona temporalia non possint simul possideri a multis nō potest vnus homo in bonis temporalibo supabūdare nisi alter deficiat · & s̄m hoc auaricia est directe peccatum in p̄ximū vtz · Secdo auaricia ē peccatū hoīs in seip̄m · q̄a p̄ hoc peccatū deordinat̄ ei? affect? · licet p̄incipaliter nō deordinet̄ corpus sicut p̄ vicia carnalia · Tercō auaricia ē peccatum hominis in deū sicut & oīa peccata mortalia · inq̄ntū auarus p̄pter bonū tempale cōtemnit bonū eternū scz deū · Dec bea · t · secda secde · q · cxvnj · āti · j · in cor · q · & in solu · ij · argu p̄ totū ·

Qr auaricia nō semp̄ē peccatū mortale · Ca · ij ·

Tercō p̄incipaliter circa auariciā cōsiderare debem? g̃uitatē · an scz auaricia sit peccatū mortale an veniale & q̄n · & q̄ntū ad hoc rñdeo & dico q̄ auaricia aliq̄n ē peccatū mortale aliq̄n veniale · ¶ Primo em̄ dico q̄ auaricia ē peccatū mortale · qđ ꝓbo triplici rōe · p̄mo rōne eq̄tatis quā offendit · secdo rōe caritatis quā excludit · tercō rōe finis quē puertit · Primo auaricia ē pcm̄ mortale rōe eq̄tatis quā offendit · sic · Ad auariciā p̄tinet q̄ aliq̄s iuste accipiat & retineat manifeste vl̄ occulte res alienas i dānū p̄ximi qđ p̄tinz ad rapinā vl̄ furtū · scz hec ex suo genē sūt pcta mortalia · g̃ & auaricia · nā ex debito legali tenet̄ q̄s sua bona paupibo erogare & hoc i duobo casibo · scz p̄ vt̄ piculū necessitatis · vel p̄ vt̄ supfluitatē habitoz · quod si nō facit mortaliter peccat ·

In his casibo loquit basili? dicēs ·Panis famelici est quē tu tenes ·nudi tunica quā cōpuas·indigentis argētū quod possides·& subdit·quo circa tot iniuriaris quot exhibere valeres·Ex quo vbo cōfirmo ꝙ auaricia est peccatū mortale alia rōne. sic·Iniuriari alteri ē peccatū mortale·ꝗa cōtrariat dilectiōi ꝓximi·sed talis ex auaricia i dictis casibo ꝓximo non subueniens iniuriat ei vt dicit basili?·quo circa tot iniuriaris quot exhibere valeres·g̃ auaricia est peccatū mortale·¶ Secūdo auaricia ē peccatū mortale rōne caritatis quā excludit·Si em̄ tm̄ amor diuitiaꝝ crescat ꝙ caritati ꝓferat·vt scz ꝓpter amorē nimiū diuitiaꝝ aliquis non vereat facē cōtra amorē dei & ꝓximi· sic auaricia erit peccatū mortale·Et in hoc casu loquit chrisо·dicēs·Tenebra aīe ē pecuniaꝝ cupido·Ex qua autoritate facio rōnē talē·Null? excecat spūali cecitate nisi ꝓ peccatū mortale quod ꝓuat aīaꝫ lumine gr̄e·scz cupido diuitiaꝝ ꝑm chrisо·ꝓprie obtenebrat aīam q̄n excludit lumē caritatis ꝓferēdo amorē diuitiarū amori diuino·g̃ &c̄ Vñ ꝑme ioh̄·nj·sic dr̄·Qui habuerit substantiaꝫ huius mundi & viderit fratrē suū necesse hr̄e· & clauserit viscera sua ab eo quō caritas dei manet i eo?Expositor·Qui habuerit substātiā &c̄·Substantia hui? mundi intelligitur supfluū non necessariū·nā quilibet tenet ad erogatōnē supflui· Qui vero tm̄ necessariū habz nō tenet dare·quia plus tenet sibi ꝙ alteri & ꝓximquis ꝙ extraneis Dicūt aūt diuitie substātia mūdi a substādo·ꝗa debēt substare nō dn̄ari·vel dicūt substātia a sub sistendo·ꝗa debēt diligi ad sustentatōnē nō ad supfluitatē vel voluptatē·Et subdit·& viderit fratrē suū necessitatē vel maximā vel extremam hr̄e & clauserit viscera sua ab eo q̄ntū ad effectū id ē nō subuenerit sibi·vel clauserit &c̄ sibi retinens quo ex caritate debet alteri subuenire·vel clauserit·nō dicit nō dederit sed clauserit·ꝗa si nō tenet dare oportet tm̄ cōpati·aug?·Si nōdū es ydone? mori·pfecto ydone? esto dare de facultatibo tuis fratri·pduciat viscera tua caritas vt nō de iactā tia sed facias de intimo adipe misericordie·Et subiūgit·quō caritas dei manet in eo q̄ nō cōpatitur fratri suo·q̄si dicat nō manet·Cui? ratio est·ꝗa mandatū habem? a deo·vt qui diligit deū diligat & fratrē suū·vt dr̄ ꝑme ioh̄is·nj·Qui aūt nō cōpatit fratri necessitatē habēti nō diligit eum·& si nō diligit fratrē quem videt: deū quē nō videt nō diligit·vt ibidē subdit·Vñ nō dare non est signū ꝙ nō habeat caritatē sed nō cōpati ē signū Hec bea·t·scda·scde·q·cxvnj·arti·mj·in cor·q· & i solu·ij·& nj·argu·¶ Tercō auaricia ē pctm mortale rōne finis quem puertit·sic· Amor vel desideriū non est nisi bonī·g̃ sicut duplex est bonū scz bonū ꝓprie & principaliter dictū sicut bonū quod est finis·& bonū ꝑm quid & nō bonū ꝑn cipale sicut bonū quod est ad finē·ita duplex debet esse amor scz principaliter & per se bonī quod ē finis & secdario vel ꝯsequēter bonī qđ ē ad finē· auaricia igr̄ ꝙt ē amor inordinat? vel desideriū inordinatū tēpalium bonoꝝ ita ꝙ in eis vltimus finis cōstituat semp est peccatū mortale·Cuius ratō est·ꝗa auerti ab incōmutabili bono ē peccatū mortale·sed cōuerti ad qđcūq bonū creatū fit ad finē facit auersionē a bono incōmutabili quod debet esse vltim? finis·eoꝙ nō pnt esse plures vltimi fines·g̃ auaricia inq̄ntū bonis tēpalibo fruit semp ē peccatū mortale·Vñ cōgregare vel conseruare bona tēpalia spectat ad auariciā & ē peccatū mortale dupliciter·vel ꝗa cōgregāt vel cōseruāt cōtra iusticiā·vel si nō cōtra iusticiā congregāt neq; cōseruāt tm̄ per amorē in eis finis vltim? constituit·his em̄ duobo modis auaricia est peccatū mortale·Propter qđ dr̄ abacuc·ij·Ve ei q̄ multiplicat non sua·Hec bea·tho·in·q·dispu·de malo·q·de auaricia·arti·ij·vtꝝ auaricia sit peccatum mortale·in cor·q·& in solu·nj·argu in cōtrariū facti·¶ Secūdo auaricia est peccatū veniale duobo modis·Primo cū bona tempalia etsi minis amāt & nimis solicite ꝓcurāt·nō tm̄ amori dei & ꝓximi ꝑferūt·& sic in eis finis vltim? nō cōstituit·Secūdo cū contra iusticiā in dānū ꝓximi nō ꝓcurant·Vnde quidam sunt qui ad hoc amant bona tēpalia vt terrenis negocijs sint implicati·ita tm̄ ꝙ cor eoꝝ a xp̄o nō recedat·& nihil xp̄o ꝓponāt nec tempalia bona acquirendo & tenēdo ꝓximo iniusticiā faciāt·De talibo em̄ loquit apo·ꝑme ad cor·nj·Si quis supedificat ligna fenū & stipulā saluus erit sic q̄si p ignem· Que verba aug? in glo·exponēs dicit·Si quis supedificat ligna fenū & stipulā que sūt peccata minima ꝗa venialia talis saluus erit sic q̄si p ignē· Vel p ignē pn̄tis tribulatōnis·vt aug? ibidem· Si vrit eū amor amissoꝝ nō tm̄ subuertit eū neq; cōsumit fundamenti stabilitate & incorruptione munitū·ꝗa amissa nō ꝑfert deo·Vel p ignē future purgatōnis·nā ignis purgatorij talia peccata minima scz venialia facillime cōsumit & purgat·eoꝙ affect? taliū & si sit supfluus nō tm̄ est adeo malus vt destruat fundamētū fidei q̄ p dilectōnē opat·sic igr̄ ꝑdictis modis auaricia ē peccatū veniale·Hec bea·tho·scda·scde·q·cxvnj·ārti mj·argu·cōtra·& in cor·q·ibidē·& itez in·q·dispu·de malo·q·de auaricia·ārti·ij·vtꝝ auaricia sit peccatū mortale·in cor·q·in fine·

¶ Qꝙ auaricia cōtrariat q̄nq; & quibo·¶ Ca·mj·

Ad maiorem tm̄ euidentiā ꝑcedentis ca· est sciē dū ꝙ peccatū auaricie cōtrariatur eq̄tati·caritati·pietati·liberalitati & ꝑdigalitati·¶ Primo em̄ equitati scz iusticie que tenet mediū inter supflnū & diminutū·auaricia aī excedit in accipiendo & deficit in dando·Qꝙ aūt aliqs min? habeat q̄ sibi debet hoc n̄ ē iust̄ū facē sed iust̄ū pati qđ min? ē q̄ culpa·scz ꝙ aliqs

superabūdet in accipiēdo vel retinēdo vltra debitū iusticie malicia quedā ē & ad auariciā ptinet. vñ auaricia qua ꝗs cōtra iusticiā inordinate appetit acq̄rit & retinet bona tēpalia in damnū vel nocumentū pximi & sic ex suo genere est pctm mortale. sicut furtū vel rapina. ¶ Secūdo auaricia opponit caritati. eoꝙ auaricia ē amor inordinat? bonī tēpalis vt finis. & sic pfert caritati q̄ solū deū tanꝙ vltimū finē amat. & ideo auaricia ē pctm mortale sic̄ qlibz aliud pctm mortale. inq̄ntū cōstituit finē vltimū i bono creato. ¶ Tercō auaricia opponit pietati. & tūc ē pctm mortale i illo casu i q̄ aliꝗs tenet bona sua paupibo erogare. puta cū ei supfluit & necessitas cogit. ſm illd luc. xj. qd̄ superest date &c̄. qd̄ si ñ fit auaricia tal ē pietati cōtraria. Licz em̄ ñ accipe alienū ſm se cōsideratū nō habeat rōnē culpe. tñ nō accipe ea q̄ ab aliꝭ dant sub hac intentōne ne ipi aliꝭ dare cogāt hoc ē vituperabile & peccatū ad auariciam ptinēs. Hec bea. tho. scda. scde. q. cxvnj. arti. nj. in cor. q. & itez in. q. dispu. de malo. q. de auaricia. arti. ij. vtz auaricia sit peccatū mortale. in solu. nj. nj. v. argu. ¶ Quarto oppon̄it auaricia liberalitati. Cui? ratio est. ꝙa cū vtus liberalitatis mediū teneat circa datōnē & acceptōnē pecuniaz liberalis vtrūq; facit sicut oportet. Nā ad decētē datōnē sequit ꝙ sit decens acceptō. sed si acceptio nō sit decens oportz ꝙ etiā datio nō sit decēs. quia ex contrariꝭ causis ꝓcedunt. Verbigra. datio em̄ decens ꝓcedit ex hoc ꝙ pfert bonū ratōnis cupiditati pecunie. sed acceptio indecēs puenit ex hoc ꝙ homo cupiditatē pecunie bono rōnis preponit. liberalis igit̄ decenter vel rationabilit̄ se habet in datione & acceptōne. quod sic patet. Primo em̄ liberalis recte se habet in datōne. eoꝙ ipe in dādo obſuat regulā rōnis. inq̄ntū ipe dat quibo oportet. & qñ oportet. & q̄d oportet. & q̄ntū oportet. obſuādo semp debitas circūstantias que exigunt̄ ad dationem rectā. Secundo liberalis recte se habet in acceptione. & ꝑcipue quatuor modis. Primo. quia ipe accipit vñ oportet. quia a ꝓpriꝭ possessionibo. Secūdo accipit q̄ntū oportet. ꝙa minus sibi relinquit ꝙ aliꝭ det. eoꝙ ipe ē paucis cōtent?. Tercō accipit q̄ mō oportz ꝙa pauca & in necessitate. libēter aūt dat. & ꝓpt̄ hoc interdū minora dās liberalior iudicat̄. Quāto accipit eo fine quo oportet. nō em̄ liberalis appreciat̄ diuitias ꝓpter ipas sed solum ꝓpter deū. Auarus aūt inordinate se habet in his duobo scz acceptōne & datōne pecuniarū. vt patet per singula discurrendo. Hec bea. tho. scda. scde. q. cxvnj. arti. nj. vtz auaricia oppon̄at̄ liberalitati. in cor. q. & itez in scripto ethicoz. libro. nj. capi. ij. que aūt ſm virtutem. in principio capi. & in medio. Quinto auaricia oppon̄it̄ prodigalitati. & precipue in duobo. scz in affectōne & in datōne & acceptione. Primo in affectione interi? . quia auarus supabundat plus debito pecunias & bona tempalia diligēs. ꝓdigus aūt deficit scz minus diligēs ea. cui? signum est. ꝙa solicitudo pua vel magna videt̄ esse signū maioris & minoris dilectionis. auarus aūt de pecuniꝭ & aliꝭ bonis tēporalibo minuū solicitat̄. ꝓdigus vero minus debito eaz solicitudinem gerit. Secundo cōtrariat̄ sibi ad inuicē exterius in datione & acceptione. quia ꝓdigus excedit in dando & deficit in acquirendo & retinendo. auarus aūt oppositum facit. quia ipe deficit in dādo & superexcedit in accipiendo & in retinendo. Hec bea. tho. scda scde. q. cxix. arti. j. vtz ꝓdigalitas auaricie oppon̄at̄ in cor. q. ¶ Oz forte q̄res an ꝓdigalitas sit grauiꝰ peccatū ꝙ auaricia. Rñdeo & dico ꝙ auaricia ē gr̄auiꝰ peccatū ꝙ ꝓdigalitas qd̄. ꝓbo triplici rōne. scz rōne contrarietatis. sanabilitatis. vtilitatis. ¶ Prio auaricia ē gr̄auiꝰ peccatū ꝓdigalitate rōne cōtrarietatis. sic. Illud peccatū ē gr̄auiꝰ qd̄ virtuti magis oppon̄it̄. sed auaricia magis distat vel magis oppon̄it̄ virtuti liberalitatis ꝙ ꝓdigalitas quod patet. quia ꝓdigus habet aliqua que habet liberalis scz q̄a libenter dat & nō de facili accipit. differt aūt a liberali. quia neutz horz bene id est ſm rectam facit rationem. & ideo si perducat̄ ad hoc ꝙ faciat p̄dicta ſm rectam rationem siue per assuefactionem siue per quamcunq; aliam transmutationem puta etatis vel fortune erit liberalis. vt scz det quibo oportet & non accipiat vnde non oportet. auarus aūt in nullo cōuenit cum liberali. g̃ &c̄. ¶ Secūdo hoc idē ꝓbo ratione sanabilitatis. sic. Illud peccatum quod non multū augetur sed de facili curat̄ est minus graue. sed ꝓdigus ē de facili sanabilis a suo vicio. & hoc duobo modis Vno qu idem modo ab etate. quia quāto aliquis magis accedit ad senectutē fit magis pronus ad retinendū & non ad dandū. Secūdo ꝓpter paupertatē que cōsequit̄ ex supflua prodigi datōne. paupertas aūt impedit prodigalitatē. tū ꝓpter impossibilitatē dandi. tum ꝓpter experientiā defect?. Auaricia aūt ē insanabilis & hoc ꝓpter cōditionē subiecti. q̄a humana vita continue vergit in defectū. omnis aūt defect? est imitatiu? ad auariciā. quod patet. q̄a ꝓpt̄ hoc bona temporalia querūt̄ vt subueniat̄ defectibo p̃ntis vite. g̃ &c̄. ¶ Tercō hoc idē ꝓbo rōne vtilitatis. sic. Illud videlicet qd̄ nulli ꝓdest ē gr̄auiꝰ illo quod multis ꝓdest. sed illiberalis vl̄ auar? nulli ꝓdest. qd̄ ptz nō em̄ ꝓdest aliꝭ. quia deficit in dādo scz quia ñ dat. nec etiā ꝓdest sibi inquātū deficit in expendendo. prodigus aūt multis ꝓdest per suam dationem. g̃ &c̄. ¶ Sed forte argues in oppositum scz ꝙ prodigalitas sit grauius peccatum auaricia tali ratione. Grauius peccat qui sibi nocet ꝙ qui nocet alteri. ſm illud ec̄ci. xmj. qui sibi nequam est cui bon? erit. sed prodigus nocet sibi. auarus autem nocet alteri siue aliꝭ vt patet.

g̃ ꝑdigalitas est peccatū graui? auaricia· Rñdeo & dico ꝙ dr̃a ꝑdigi & auari nō attēdit fm hoc quod ē peccare in seipm & i aliū· eoꝙ vterq; peccat in seipm & in aliū· quod patet· q̃a ꝑdig? peccat in seipm cū bona sua vnde viuē deberet cōsumit· peccat etiā in alter cōsumēdo bona ex q̃bꝫ deberet aliis ꝓuidē· & ꝑcipue hoc apparet i clericis q̃ sunt dispēsatores bonor ecclesie q̃ sūt pauperes quos defraudāt ꝑdige expēdendo· Similit etiā auarus peccat in alios inq̃ntū i datiombꝫ deficit· peccat in seipm inq̃ntū deficit in sumptibꝫ & non benefacit sibiipi· vt dr̃ ecc̃tes· vi· Est aliud malū q̃d vidi sub sole &c̄ cōple textū & expone sic· Est aliud malū quod vidi sub sole· nō sup̃ solem· q̃a ibi nullū malū· sed sub sole· quod est frequēs apud homines· ideo pius· malū em̄ q̃nto frequēti? tāto pius· scz ꝙ vir auarus cui dedit deus diuitias mobiliū & substātias immobiliū & honorē dignitatis & ꝑlatis· nec deest anime sue id ē sensualitati sue & vite corꝑali ex hoc quod desiderat in hoc mūdo· nec ei deus ꝑlatē· i· vsum ꝑlatis tribuit vt comedat ex eo· qđ ipe dines auar? n̄ vult expellēs a se gr̃am vicio cupiditatis & auaricie· sed hō extrane? vorabit illud· i· supflue cōsumet illud qđ auarus multo tempe cōgregauit· & hec vanitas· q̃a ifructuose laborauit· & miseria magna· q̃a extrane? labores suos vorat· & ipe alio auferēte tristat· Tñ in hoc ē min? pu? ꝑdigus· q̃a si sibi & quibusdā aliis nocet ꝙ tñ aliq̃bꝫ ꝑdest· auar? aūt nec aliis nec sibi ꝑdest· q̃a nō audet vti etiā ad vtiliatē bonis suis vtz· & ideo auar? ē peior ꝑdigo· cui? signū ē· q̃a ꝑdig? a multis diligitur· auar? vero a nullo sed odit ab ommbꝫ· Dec bea· tho· sc̄da· sc̄de· q· cxix· arti· m̄· vtr ꝑdigalitas sit g̃ui? peccatū ꝙ auaricia· i cor· q· & in solu· 1· argu· p totū· & iter ethi· libro· m̄· ca· m̄· que q̃dē igit ꝑdigalitas &c̄· & in scripto beati thome ibidem·

¶ Vtr auaricia sit maximū ommiū pc̄or· Ca· v

Quarto ꝓncipalit circa auaricia cōsiderare debemus peccati deformitatē vel q̃ntitatē· an scz auaricia sit maximū ommiū peccatorr· Vbi nota ꝙ magnitudo peccati pt attēdi ex tribꝫ· ꝓmo ex pte boni quod offendit· Secūdo ex pte dāmi quod infert· tercō ex pte boni cui quis subiicit· ¶ Primo magnitudo g̃uedinis peccati pt attēdi ex pte boni quod offendit vel cōtemnit· & sic quāto bonū quod ꝑ peccatū cōtēnit offendit vel corrumpit ē mai? vel nobilius tāto peccatū ē g̃ui? · & sic peccatū quod cōmittit cōtra deū est g̃uissimum ommium peccatorr· eoꝙ ꝑ tale peccatū cōtemnit sūmum bonum quod deus est· ¶ Secūdo magnitudo peccati potest attēdi ex pte damni quod infert· & tūc inter peccata que in ꝓximū cōmittunt tanto peccatū est g̃ui? quāto damnū quod ꝓximo infert est mai?· vñ & homicidiū est g̃uius ꝙ adulteriū & adulteriū q̃ sit furtus· ¶ Tercō magnitudo peccati potest attendi ex pte boni cui aliq̃s inordinate subiicit· Nam q̃nto appetit? human? bono infimo vel minimo inordiate subiicit tāto peccatū est deformi? vt verbigr̃a· bonū rer exterior est int̄ humana bona minimū· quod patz· q̃a bonū exterior rer ē min? q̃ bonuz corporis· & bonuz corporis est min? q̃ bonū anime· qđ etiā excedit a bono dino· vnde quia inordinat? appetit? auari minimo bono vtputa bono rer exterior subiicit· ideo est deform? seu turpi? aliis· ꝓt quod dr̃ ecc̃i· x· Auaro nihil est scelesti? · Et ibidē subdit· Nihil inq̃? q̃ amare pecuniā· hic em̄ animā suā venalem habet· quonia proiecit intima sua· Dicit ergo auaro nihil est scelestius· ¶ Quod vbum exponitur duobꝫ modis· Primo sic· auaro nihil est scelesti? id ē ad peccatum ꝓni?· q̃a ad oīa peccata auaricia inclinat· prime ad thimo· vi· Radix oīm malorr ē cupiditas· Secūdo sic· Auaro nihil ē scelesti? id est turpius vel vilius· eoꝙ in auaricia prefertur bonum cōmutabile vilissimum bono incōmutabili nobilissimo scz bono diuino· Et ideo subdit· nihil est iniquius q̃ amare pecuniā· Quod verbum exponit tribꝫ modis· Primo modo sic· Nihil est iniquius id est equitati naturali magis contrariū q̃ amare pecuniā· scz plus debito acquirendo & retinendo· q̃a fm cōmunē legem nature oīa erāt cōmunia· Secūdo modo sic· Nihil est iniquius id est insatiabilius q̃ amare pecuniā· nō dicit q̃ qui habet pecuniā· sed qui amat inordinate pecuniā nunq̃ satiat· Ecc̃tes· v· Auarus nō implebit pecuniā· vbi glosa dicit ꝙ semp auarus eget· Ratio autē quare temporalia bona non satiāt animā est· quia diuitie tēporales sunt finite· corporee· transitorie· aīa vero ē infinita sua capacitate· incorporea i sua entitate· sempiterna i sua duratōne· Tercō modo exponit sic· Auaro nihil est iniqui? id ē ineq̃li?· q̃a auar? dat & contemnit bonū eternū ꝑ tempali· vñ subdit· hic em̄ aīaz suā venalem habz· quia videlicet aīaz suā id est vitā suā naturalem contēpsit ꝑ tempalibꝫ· vel q̃a vitā suā exponit periculis quod ē iniquissimū· quod sic patet· Iniqu? reputaret qui venderet suū fratrē vel cognatū· iniquior qui vendēt patrē quē diligē plus tenet· iniquissim? qui corpus vel seipm vendēt· q̃a plus seipm q̃ omnes alios tenet diligē· sed impiissim? q̃ spm̄ & animā suā vendēt· hoc facit auar? q̃ nō solū cognatū fratrē & prem & corꝑ? suū sed etiā suū spm̄ vel aīaz vēdit ꝓicit & cōtemnit· ¶ Vñ subiungit· qm̄ ꝓiecit ītima sua· qđ verbū exponit q̃tuor modis· Primo sic· qm̄ cōtempsit· scz auar? vitam suā corꝑalē non curando aliquid inde vt pecuniā lucret· Secundo sic· contempsit & proiecit intima sua· i· vtutes omnes vt minus te lucret· Tercō sic· contempsit & ꝓiecit intima· i· viscera misericordie & pietatis· Re· capitulo p̄cedenti quomodo auaricia multis virtutibꝫ contrariatur·

Quarto·sic· Contempsit & ꝓiecit auarus intima id est amicos intimos· quia auarus nullū habet amicū· Vnde tullius in primo libro de officijs sic ait· Nihil est tam angusti animi tam ꝙ praui q̄ amare pecuniā· Et aug⁹ in libro· lxxxvij· q· dicit ꝙ venenū caritatis est cupiditas· inquātū scz homo spernit bonum diuinū ꝓ hoc ꝙ inheret bono temporali· Et apo· ad ephe· v· dicit ꝙ cupiditas & auaricia est ydolorū fructus· & hoc ꝓ quādā similitudinē quā auaricia habet ad ydolatriā Assimilat⁹ enī auaricia ydolatrie quatuor modis· Primo in genē· vt sicut ydolatria ꝑm se est magnū peccatū· ita auaricia ꝑm se est magnū peccatū· Secūda similitudo ꝑm ambro· est· qa sicut ydolatria dei nitit⁹ auferre gloriam ne solus de⁹ nomen deitatis habeat· ita auarus ī dei res se extendit vt solus vsurpet q̄ deus ommibo fecit· vtraq; g̃ sunt inimica deo· quia negāt deo que sūt ei⁹· Tercia similitudo auaricie ad ydolatriā est ꝑm chrisо· quia sicut ydolatre venerant⁹ reliquias vl ydola nec ea ꝓ reuerentia tangē audēt· ita multi venerant⁹ pecunias & eis vti nesciūt· sed vt sacra deponūt· & vt sacra filijs nepotibo & pronepotibo intactas cōseruant· illi in multis non obediunt ydolo· isti in ommibo subijciunt⁹ pecunie· illi scz ydolatre ydolo oues & boues immolāt· auaricia dicit· immola mihi tuā ipsius animam· Quarta similitudo est· quia sicut ydolatria se subijcit exteriori creature· ita etiā auaricia· nō tn eodem mō· quia ydolatra subijcit se creature exteriori ad cultum scz vt ei exhibeat cultū diuinum· auarus autē subijcit se pecunie inordinate cōcupiscēdo eam ad vsum non ad cultum· Et ideo q̄uis auaricia ydolatrie his modis assimletur· nō tn habet tantam grauitatem quantā ydolatria habet· nā peccatū quod est contra deum est grauissimum· vtz supra in principio hui⁹ capi· Nec bea tho· scđa· scđe· q· cxvnj· arti· v· vtz auaricia sit maximū peccatorū· in cor· q· & in solu· argu· & alex· ij· pte sū· q· clvnj· arti· ix·

¶ Q; septē peccata ex auaricia oriunt⁹ Ca· vj

Vinto & vltimo ꝓncipaliter circa auariciā considerare debemus causalitatem· Nam septem sūt vicia vel peccata que ex auaricia oriunt⁹ velut filie a matre· & septē sunt species vel differētie auaricie· Prīo enī dico ꝙ septē sūt filie auaricie que ex auaricia oriunt⁹ q̄s bea· grego· xxxj· libro mora· ponit· scz obduratio· inquietitudo· violētia· fallacia· periuriū· fraus· ꝓditō· Quor distinctio seu sufficiētia sic pt accipi· nā auarus in duobo excedit modū· scz in retinēdo & in accipiēdo· Primo auarus excedit modū in retinendo· & ex hac pte ex auaricia oritⁿ obduratō mētis cōtra misericordiā· qua scz auar⁹ cor suū obdurat ne indigēti subueniat misericorditer de rebo suis· Prouer· xxj· Qui obdurat aurem suam ne audiat paupērē & ipe clamabit ad dn̄m & non exaudiet⁹· Quod verbum exponitur tribo modis· Primo sic· Qui obdurat aurem suam id est qui clauserit viscera misericordie sue paupi petenti elemosinā vel consiliū vel auxilium & ipe clamabit ad deum vel in vita vel in morte & non exaudiet⁹· vt dines· Aug⁹· de verbis dn̄i sermone lxxxnj· super illo verbo luce· xij· Stulte inqt dn̄s hac nocte repetent a te aiam tuā & hec q̄ parasti cui⁹ erūt? Vis videri sapiens vbi es stult⁹· si seruaueris tua non erūt· si erogaueris tua erūt· qđ igit⁹ reponis quod relicturus es? Et hiero· Accepisse paupibo erogandū & aliquid inde subtrahē omnium predonum crudelitatem superat· ego fame torqueor & tu iudicas quātū ventri meo satis est· ¶ Secūdo auarus excedit modum in accipiendo· & hoc tribo modis· scz ī corde ope & ꝑmone Primo excedit modum acquirendi ī corde· quia auaricia īgerit hominī solicitudines & curas superfluas· & sic ex auaricia oritⁿ inquietitudo que non finit eum quiescere· Aug⁹· de verbis apo· sermone· lxxxvij· Ista duo scz negligētia & auaricia nequissima onera sūt· secūq; pugnātia· pmunt & dilamāt te· pigricia dicit dormi· auaricia dicit surge· pigricia dicit noli pati frigidos dies· auaricia dicit patere in mari etiā tempestates· pigricia dicit q̄esce· auaricia vero nō finit te q̄escē· te a somno excitat· & te dormire non finit· Secundo auarus excedit modū acquirēdi in ope· & sic ex auaricia oritⁿ violentia· inq̄ntum auarus p vim accipit aliena· vtz in rapina & furto· Tercō auarus excedit modū accipiēdi ī sermone· & quātū ad hoc q̄tuor facit· Primo enī auar⁹ in acquirendo vtitⁿ fallacia· inquantum auarus simplici verbo decipit alium vt lucret⁹· Secundo auarus vtitⁿ periurio· inq̄ntū verbum suum iuramento cōfirmat vt inuste lucrari possit· Tercō auarus vtitⁿ fraude decipiēdo alium in rebo vtz infra· venditō· ij· ca· Quāto auarus vtitⁿ ꝓditōne· inquantum ꝓpt̄ lucrum acquirendū personas ꝓdit & decipit· sicut patet de iuda q̄ ꝓpt̄ auaricia fact⁹ ē ꝓditor xpi· ¶ Ysidorus aūt ponit nouē filias auaricie· que sunt mēdaciū· fraus· furtum· periurium· turpis lucri appetit⁹· falsa testimonia· violentia· inhumanitas· rapacitas· que reducunt⁹ ad illa septem vicia q̄ beat⁹ grego· ponit· quod sic patet· qa mendaciū & falsum testimoniū sub fallacia cōtinet⁹· eoq; falsū testimoniū est q̄dā specificatio mēdacij· sic etiā furtū est quedā specificatō fraudis· vnde cōtinet⁹ sub fraude· appetitus aūt turpis lucri pertinet ad inquietitudinem· rapacitas aūt cōtinet⁹ sub violētia sicut species ei⁹· inhumanitas aūt est idem quod obduratio cordis contra misericordiaz· ¶ Secūdo principaliter dico ꝙ septem sunt species vel differentie auaricie quas ponit aristotiles· quarto libro ethicorum· scilicet tenacitas· parcitas· inimbilis· seruitus· meretriciū· aleatores· & mortuor expoliatores· Quar numer⁹ vl sufficiētia sic distīguit⁹·

quia auar⁹ pecçat in generali duobꝰ modis · sczꝫ dãdo & in accipiẽdo · Primo eñ auar⁹ tribꝰ modꝫ peccat in dando · primo qa aliqñ nihil dat · & talis dr̃ tenax · secdo peccat qa parꝫ dat · & talis dr̃ par c⁹ · tercõ qa si dat tñ cũ magna difficultate dat & tũc parꝫ dat · & talis vocat̃ kimbilis q̃si venditor cimini qa de puis magnã vim facit · Qrtodo auar⁹ peccat in accipiẽdo · & hoc q̃tuor modꝫ · sczꝫ qa lucr̃ viliter · turpiter · illiberaliter · violenter · Primo eñ auar⁹ aliquãdo lucrat̃ viliter vel fuiliter · puta qa aliq̃ vilia & fuilia opa facit · & talis vocat̃ fuit⁹ · Secdo peccat qa lucrat̃ aliqñ turpiter · puta de aliquibꝰ actibꝰ turpibꝰ & vicõsis · vt de meretricio & cõsimilibꝰ ptz · Tercõ auar⁹ aliqñ lucrat̃ illiberaliter puta qa lucrat̃ de eo quod oportz gratis cõcedẽ · sicut faciũt vsurarij vel aleatores ab amicis auferendo · Quarto auarus peccat qa aliqñ lucrat̃ violenter scz vim alijs inferẽdo · sicut faciunt latrones vel mortuoꝝ expoliatores · Hec beatho · scda · scde · q · cxvij · arti · vltꝫ auaricia habeat filias · in cor · q · & ĩ solu · argu · ibidẽ · & itꝫ in q · dispu · de malo · q · de auaricia · arti · ij · vtrum auaricia sit peccatũ capitale · in cor · q · & in solu · argu · ¶ Vltꝫ vn⁹ auarus plus habens magis peccet cum amittit q̃ alius minus habens ¶ Ca · vij

Ad euidentiã pdictoꝝ quero q̃tuor casus ad auariciã ptinẽtes · ¶ Prim⁹ casus ẽ de amittendo pecuniã talis · Dũt duo auari vn⁹ plus hñs alter min⁹ & vterq eoꝝ amittit · quis eoꝝ plus peccat in amittẽdo · Rñdeo & dico q in hoc casu aut respicim⁹ ad cupiditatẽ auari aut ad affectõnẽ · Primo eñ si respicim⁹ ad cupiditatẽ auari · tũc vbi ẽ plus de cupiditate ibi ẽ plus de culpa · sed maior cupiditas est in illo q̃ plus amisit q̃ in illo q̃ parꝫ amisit · quod pbo tali ratõne · Quãtitas cupiditatis sequit̃ quãtitatem rei cõcupite · vt patebit in casu sequẽti immediate g̃ cũ ille q̃ plus habet & plus amittit pl⁹ habeat de cupiditate videt̃ q plus peccet q̃ pl⁹ amittit q̃ ille q̃ min⁹ · Secdo vero si respicim⁹ ad affectõnẽ · sic plus pt̃ peccare ille qui min⁹ amittit q̃ ille q̃ plus · Cui⁹ rõ ẽ · quia ille q̃ plus dolet in amittẽdo pl⁹ peccat · sed ille q̃ min⁹ amittit pl⁹ pt̃ dolere de amittendo q̃ ille qui pl⁹ amittit · Cui⁹ ratõ est · qa amor ẽ causa doloris · sed aliqñ tantã affectõnẽ vel maiorem pt̃ habere iste pauper circa pauca q̃ habet q̃ntã diues circa multa q̃ habet & amittit · Et ofirmo p illud qd̃ dicit dñs de vidua luce · xxj · vbi glosa sic ait · Nõ ofiderat dñs q̃ntũ sed ex q̃nto · g̃ non plus peccat qui pl⁹ amittit qa illa plura min⁹ amabat q̃ ille illud minus g̃ nõ plus peccat qui magis amittit inspiciẽdo ad affectõnẽ · ¶ Secũd⁹ casus est talis scz de cõgregando · Sint duo pauper auari & vterq congreget supfluum · sed vn⁹ vsq ad mille · alt̃ vsq ad centũ tm̃ · quis eoꝝ pl⁹ peccat · Rñdeo & dico q simplicit̃ loquẽdo ille auar⁹ qui cõgregat vsq ad mille magis peccat q̃ ille qui cõgregat vsq ad cẽ tũ · qd̃ pbo triplici ratõne · Prima est ex pte medij a quo recedit · nã talis magis recedit a vtute q̃ cõsistit ĩ medio · Secũda est ex pte damni qd̃ facit · magis eñ dampnificat aliũ q̃ habet minus te mille q̃ q̃ habet centũ · Tercia est ex pte pncipij · Ibi eñ cupiditas pncipiũ est peccãdi · vbi est maior cupiditas ibi est maior culpa · sed ĩ eo qui pl⁹ acq̃rit est maior cupiditas · g̃ est maior culpa · & q̃ at̃ sit maior culpa ĩ eo q̃ mille lucrat̃ · patet · qa sup illo vbo puer · xxx · tria sũt ĩsatiabilia dicit glo · Crescit amor nũmi q̃ntũ pecunia crescit · ¶ Tercius casus est talis · Dũt duo clerici · vn⁹ est cõtent⁹ vnico beneficõ · qa tñ auar⁹ ẽ pauca expẽdit & qa cupid⁹ ẽ multa cõgregat · alter vult habẽ multa beneficia · tñ vt pdig⁹ oĩa sua expendit · quis eoꝝ plus peccat · Rñdeo & dico q̃ ille q̃ plura beneficia habet absolute loquẽdo pl⁹ peccat · qd̃ pbo duplici ratõne · Prima est · qa vnicũ beneficiuꝫ videt̃ esse deputatũ vni & non plura · g̃ qui plura beneficia habet magis peccat · Secũda ratõ ẽ · quia ille qui plura bñficia habet in scandalũ poti⁹ aggregat q̃ alt̃ · ¶ Quart⁹ casus ẽ talis · Est temp⁹ famis & sunt mille pauperes · est etiã theolog⁹ pdicatoꝝ habẽs multos libros theologie ĩ qbo studz vt possit ofulere & pdicare · nunqd talis imminente pauptate hac debz libros suos vendẽ & pauperibus dare & ofilia vel pdicatõnes dimittẽ · Rñdeo & dico q licet pdicare sit ex suo genẽ mai⁹ bonũ q̃ elemosinas dare · eoq elemosina spũal̃ ẽ melior elemosina corpali · tñ imminente necessitate meli⁹ ẽ elemosinã dare q̃ pdicare · & hoc duplici rõne · Prima ẽ · qa sine libris vel cũ paucis libris pt̃ doctor doct⁹ pdicare · Secũda rõ ẽ · qa posito q ita ignarus vel nescius esset q nesciret sine libris pdicare : deberet ad tẽp⁹ abstinẽ a pdicatõne vt pauperibꝰ subueniret · misi sciret q ꝑpt̃ defectũ pdicationis irent homines in pditionẽ · tũc eñ ĩ isto casu debet libros suos retinere & nõ vendere · vt tñ moueat̃ zelo aiarũ nõ cupiditate librorꝫ · Hec alexij · pte sũ · q · xlvj · arti · mj · in · mj · q · in cor q̃ tõnũ ·

¶ Et duplex est pmium beatorꝫ · sczꝫ essentiale & accidentale ·

¶ Ca · primum

Aureola ¶ Circa aureolam consideranda sunt tria · sczꝫ euidentia essentialis · sufficientia numeralis · eminẽtia vtual̃ · ¶ Prio circa aureolam cõsideranda est euidentia essentialis · Nam aureola est gaudiũ beatorꝫ · Est aũt duplex gaudiũ ĩ beatis · sczꝫ essentiale & accidentale · ¶ Primũ eñ pmiũ vel gaudiũ beatorꝫ est essentiale · qd̃ ofistit ĩ pfecta cõiũctõne aĩe ad deũ p visionẽ & fruitõnez dei · inquantũ aĩa pfecte coniungit̃ deo videndo amando eũ & fruendo eo · & hoc pmũ essentiale simili tudinarie corona aurea noĩat̃ · & hoc triplici rõne · sczꝫ rõne meriti · figni · circuli · ¶ Prio rõne

meriti · eoꝙ nostrū meritū cura quadā siue pugna agit̄ · quia vita hominis ē quedam milicia super terrā· Job· vij· Secūdo p̄miū essenciale beatorum assimilat̄ corone rōne signi· quia corona ē ꝓprium signū regie dignitatis· sed p istud p̄miū eēntiale qđ in dei visione cōsistit quodāmodo efficit̄ homo pticeps diuinitatis & p cōsequēs regie dignitatis vt dī apoca· v· fecisti em̄ nos deo nr̄o regnū & sacerdotes &c̄· Tercō p̄miū eēntiale bt̄oꝝ quod in dei visione cōsistit assimilat̄ corone rōne circuli· nā figura circularis ē pfectissima · eo ꝙ nihil sibi addi pt̄ quin sit ea min⁹· & signficat eēntiale gaudiū vel p̄miū bt̄oꝝ· cui nullū p̄miū addi pt̄ quin sit eo min⁹ ·quod ptz· ꝗa oñe aliud p̄miū ē min⁹ p̄mio eēntiali bt̄oꝝ quod in pfecta dei visione & fruitōne cōsistit· Vel dicas ꝙ p̄miū eēntiale bt̄oꝝ similitudinarie corona aurea noīat̄ triplici rōne· Prīo scz rōne materie in ꝙ p̄ciositas designat̄· ꝗa sicut auro nullū metallū ē p̄ciosi⁹· ita visione dei ꝙ ē eēntiale p̄miū bt̄oꝝ nullū aliud p̄miū mai⁹ & nobilius esse pt̄ · Scđo rōne figure i ꝙ eternitas designat̄· vel ꝗa p visionē dei bti pfecte cōiūgit̄ deo qui nō habz p̄ncipiū neꝙ finē vt forma circularis· vel ꝗa forme circulari nihil addi potest quin sit ea min⁹· vtz supꝝ· Tercō rōne victorie p qua dat̄ · in qua dignitas designat̄ · & signficat ꝙ nostrū meritū & victoria cū quadā pugna agit̄· corona em̄ victoribꝰ dat̄ · vñ sicut est triplex sanctoꝝ victoria · ita triplex ē corona que dat̄ a deo sāctis· vel qua sācti coronāt̄ a deo· Secūdū p̄miū vel gaudiū beatoꝝ additū p̄mio essentiali ipsoꝝ scz visioni diuine similitudinarie aureola designat̄· de quo p̄mio dr̄ exodi· xxv· facies alterā coronā aureolā · que quidē aureola dicit̄ gaudiū accidentale quo beati gaudent de bonis operibꝰ a se factis que per victoriam acquisierunt· nam victoribus corona datur· vt patet supra· Hec beatus thomas quarto scripto sententiarum distinctione · xlix· articulo primo · in corpore questionis per totum ·

¶ ꝙ tres dicūt̄ esse aureole ¶ Ca· ij ¶

Secūdo principaliter circa aureolā considerāda est sufficientia numeralis· Tres enim ponunt̄ esse aureole· scz virginum· martirū· doctoꝝ vel p̄dicatoꝝ· Ita ꝙ vna aureola debet̄ virginibꝰ· alia martiribꝰ · alia doctoribꝰ vel p̄dicatoribꝰ· ¶ Prima aureola scz gaudium accidentale debet̄ virginibꝰ de bonis operibꝰ a se factis rōne vginitatis · Cui⁹ rō ē· ꝗa corona victoribꝰ dat̄· vtz ca· p̄cedenti· g̃ vbi ē specialis ratio victorie ibi debet̄ specialis aureola · Vnde per virginitatē aliquis vel aliqua singularem vel specialē victoriā obtinet de carne contra quā bellum gerit̄· vt patet ad galatas· v· spūs concupiscit aduersus carnē & econuerso· ideo vginitati speciale gaudium accidentale debet̄ & dat̄· quod aureola nominat̄ · ¶ Ad cuius euidentiā est sciendum ꝙ illis tm̄ virginibꝰ debet̄ aureola que propositum habuerūt virginitatē ꝑpetuo cōseruandi siue hoc ꝓpositum fuerit voto firmatū siue nō· quod quidē ꝓpositum q̃muis aliqñ fuerit interruptū integritate tm̄ carnis manente dūmodo in fine vite istud ꝓpositū inueniat̄ debet̄ aureola · Cui⁹ ratō est· ꝗa licet vginitas carnis repari nō possit · tamen vginitas vl̄ corruptio mētis p pniaz repat̄ & ad plenū restituit̄ · & ideo si mens finaliter remanet incorrupta habebit aureolam · nō em̄ est dubium quin tales de corpis incorruptione gaudebūt· hec aūt aureola debet̄ virginibꝰ solū & non viduis· Cuius ratio est · ꝗa corona non debet̄ pugne sed victorie de pugna · vñ ꝗa victoria vginū est perfectioꝝ ꝙ victoria viduarū· eoꝙ pfectissimū & pulcerrimum genus victorie est hosti nunq̃ cessisse vt vgines faciūt· ideo aureola debet̄ solū virginibus & non viduis· ¶ Si aūt q̃ris que continētia maiorem pugnam habet an virginū vel viduaꝝ· Rñdeo & dico· ꝙ ex vna parte virgines i continendo habent maiorem pugnam q̃ vidue· & hoc duplici ratione · Prima est ꝓpter extimationem maiorum delectatōnum q̃ sint ꝑm rei veritatem· cū enim virgines delectationes venereas nō sint experte credunt ꝙ sint maiores q̃ sint · & ideo in continendo patiuntur maiorem pugnam· Secunda ratō est ꝓpter inconsiderationeꝫ ipoꝝ incomodoꝝ que delectatōibꝰ huiusmodi adiunguntur Ex alia vero pte vidue maiorem pugnam habent in continendo q̃ virgines propter delectationis memoriam & in diuersis vna alteri preiudicat : ꝑm diuersas cōdicōnes & complexiōes psōaꝝ· ꝗa q̃dā mouent̄ magis hoc vicio· quedam alio vicio· nō tamen propter hoc viduis dat̄ aureola · Cuius ratio est · quia aureola non debet̄ pugne sed victorie de pugna · vt patet supra · ¶ Sed forte ex hoc sic argues · Vbi aureola debetur victorie de pugna· vbi nulla pugna vel victoria ibi nulla aureola · cum ergo beata virgo nullam habuit pugnam carnis per consequens nec victoriam : ergo nec habuit aureolam · quod tamen est falsuꝫ· Respondeo & dico· ꝙ beata virgo pro premio virginitatis aureolam habet· Cuius ratio est· quia licet beata virgo non habuerit pugnam p temptationem que est a carne · habuit tamen per temptatōnem que est ab hoste· q̃ nec ipm̄ xp̄m reuerit⁹ fuit temptare· ¶ Concludendo igit̄ generaliter dico · ꝙ si procuret̄ corruptio carnis veniens ex corruptione mentis p̄ instrumentum aliquod vel aliquo alio modo· talis sic faciens amittit aureolā & in humilitate & verecundia permanens debet a cōsecratione abstinere· tamen ꝗa ecclesia iudicat solum ꝑm ea que apparent· in foro exteriori nō repellit eū a cōsecratione · Si vero p violentiaz amisit integritatem carnis· non tm̄ aureolā p̄dit · nō em̄ p̄t corrumpi corp⁹ nisi fuerit corrupt⁹ anim⁹·

Vñ si aliqua ꝑ fide ab infidelibꝫ violenter corrũpat non ꝓpt̃ hoc aureolã .i. meritũ vel p̃miũ vginitatis amittit .vt dixit beata lucia .Si me inuitã violari feceris .castitas mihi duplicabit̃ ad coronã .nõ ꝙ habeat duas vginitatis aureolas .sed ꝙ duplex p̃miũ reportabit .vnũ pro vginitate custodita .aliud pro iniuria quã ẽ passa . Et plꝰ dico .dato etiã ꝙ talis violẽt̃ oppressa cõcipiat .ex hoc tñ meritũ vginitatis nõ pdit .nec ꝑ cõsequẽs aureolã .Hec bea .tho .mꝫ .scrip .sen .di .xlix .de aureolis .arti .mꝫ .q .j .in cor .q .& in solu .argu .

¶ Qꝫ secũda aureola debet̃ martiribꝫ .& q̃re .Ca .mꝫ

Secũda aureola debet̃ martiribꝫ .Cuius ratõ ẽ .quia speciali victorie debet̃ aureola specialis vtz ca .p̃cedẽti .sed martir de tiramo habz victoriã spẽalẽ .g̃ & aureolã specialẽ .¶ Ad cuiꝰ euidẽtiã est sciendũ ꝙ ẽ aliqua victoria magna duplici rõne .scz rõne pene & cause .¶ Primo aliqua victoria ẽ magna rõne pene scilicz q̃a pena ẽ maxima sicut est pena mortis .¶ Secũdo rõne cause .scz qñ causa pro qua pugnat̃ ẽ honestissima .que causa ẽ ipe xp̃us .Et hec duo in martirio cõsiderãt̃ . & p̃cipue causa .quia martirẽ nõ facit pena sed causa .vtz infra .martiriũ .Vñ sicut vginitati debet̃ aureola ꝓpt̃ victoriã quã habet de carne vtz ca .p̃cedẽti .ita & martirio vel martiri debet̃ aureola ꝓpt̃ victoriã quã habet de morte ꝓpt̃ xp̃m .Et ideo ille qui pro fidei cõfessione moritur .siue qñ a psecutore de fide negãda requirit̃ quã necessario hoc ẽ de necessitate salutis cõfiteri tenet̃ .siue qñ a psecutore nõ req̃ritur .& tunc fidẽ confiteri est superogatõis .In his duobꝫ casibꝫ qñ a psecutore requirit̃ vel non requirit̃ & fidẽ cõfitet̃ & pro ꝯfessione fidei moritur .aureolã meret̃ .Que q̃dem aureola non debet̃ martiri ex hoc ꝙ ab exteriori psecutore pena mortis inferet̃ .sed ex hoc ꝙ ꝓpter xp̃m patiẽt̃ vel volũtarie sustinet .Cuiꝰ ratio ẽ .q̃a nõ meremur nisi ꝑ ea que sunt in nobis . & q̃nto illud quod quis volũtarie sustinet est difficilioꝫ & magis natũ vel aptũ volũtati repugnare .tãto volũtas que ꝓpter xp̃m illud sustinet oñdit̃ firmiꝰ fixa in xp̃o .& ideo p̃miũ excellẽtius debet̃ ei . Ex quo sequit̃ ꝙ cũ duobꝫ modis efficiat̃ aliquis martir .scz volũtate sola & ope cũ volũtate .sustinentibꝫ martiriũ volũtate tm̃ & nõ ope aureola non debet̃ .Cuiꝰ ratõ ẽ .q̃a aureola debet̃ difficultati que est in ipa pugna .vñ q̃a pati martiriũ sola volũtate nõ ẽ difficile .ideo licet martir sola volũtate possit mereri eq̃le vel maiꝰ p̃miũ eẽntiale p̃mio qđ martiri volũtate & ope debet̃ .nõ tñ martiri volũtate sola debet̃ aureola propter rõnem iam dictam .scz q̃a aureola debet̃ difficultati que ẽ in ipa pugna martirꝫ .quã difficultatẽ nõ habet martir volũtate tm̃ vtz .Et q̃a magis martirem facit causa ꝙ pena .ideo ille qui mortem sustinet ꝓpter bonũ cõmune nõ relatum ad xp̃m aureolam nõ meret̃ sed si penam mortis volũtarie subeat ꝓpt̃ christũ martir erit .& sic aureolã merebit̃ .vt verbigrã .Si quis rem publicam ab hostiũ impugnatõe defendat qui xp̃i fidem corrumpe moliũt̃ .& in tali vel ꝑ tali defensione mortẽ sustineat .martir erit & aureolam merebit̃ .Si aũt aliquis ꝓpter fidẽ vulnꝰ mortale accipiat & aliq̃diu supuiuat .nõ est dubium ꝙ talis est martir & meret̃ aureolaz .sicut patet de beata cecilia q̃ triduo supuixit .& de multis martiribꝫ q̃ in carcere sũt defuncti .Si aũt vulnꝰ mortale nõ accipiat & tñ exinde postea moriat̃ aureolã merebit̃ .nisi fiat ex pte sua talis negligẽtia in curando q̃ culpam mortalẽ inducat & ei aureaz & aureolã auferret si moreret̃ in tali statu .Si vero vulnera nõ mortalia suscepit & pꝰ hoc sustinens carcerẽ moriat̃ adhuc aureolã meret̃ .Concludo igr̃ ex p̃dictis ꝙ q̃litercũq afflictõ ꝓpt̃ xp̃m illata vsq ad mortez cõtinuet̃ .siue mors inde sequat̃ siue nõ .aliquis martir efficit̃ & aureolam meret̃ .Si vero afflictõ ꝓpter xp̃m illata nõ otinuet̃ vsq ad mortem .nõ ꝓpt̃ hoc dicet̃ martir .sicut patet de beato siluestro de quo nõ solenmizat ecclesia sicut de martire .q̃a in pace vitã finiuit q̃uis pus aliquas passiones sustinuerit ꝓpt̃ xp̃m .Hec bea .tho .q̃rto scrip .sen .dist .xlix .de aureolis arti .mꝫ .q .ij .in cor .q .& in solu .argumentoꝝ .

¶ Qꝫ tercia aureola debet̃ doctoribꝫ .& q̃bꝫ .Ca .mꝫ

Tercia aureola debet̃ doctoribꝫ vel p̃dicatoribꝫ illis scz q̃ ea solũ docent & predicant que ad salutem ptinent animarum .Cuiꝰ ratio est .q̃a victorie spẽali aureola spẽalis debet̃ .& ideo sic̃ ꝑ vginitatem & martiriũ aliq̃s de carne & de mũdo spẽalẽ victoriã habz & ꝑ cõsequẽs aureolã spẽalem .Ita etiã qñ aliq̃s nõ solũ a corde suo sed etiã a cordibꝫ aliorꝝ dyabolum per errorem impugnãtem repellit aureolam meret̃ .Cuiꝰ ratõ est .quia talibꝫ salutaribꝫ documẽtis dyabolũ velut q̃busdaz spũalibꝫ armis expugnat .De quibꝫ dr̃ sede ad thoꝝ .x .Arma militie nr̃e nõ sũt carnalia sed spũalia .Prelatis aũt q̃bꝫ cõpetit ex officio docẽ vel p̃dicare aureola ñ debet̃ nisi actu p̃dicẽt .Cuiꝰ ratõ est .q̃a corona ñ debet̃ pugne & victorie hꝫituali sed actuali .ſm illud secũde ad thimo .ij .Nõ coronabit̃ nisi q̃ legitime certauerit . Et ideo q̃buscũq legitime exercẽtibꝫ actũ istũ scz docendi vel p̃dicandi debet̃ aureola .Hec bea .tho .mꝫ .scrip .sen .di .xlix .de aureolis arti .mꝫ .q .mꝫ .ī cor .q .& ī solu .mꝫ .argu .ī fine .

¶ Qua ratõne vna aureola ẽ maior altera .Ca .v

Tercõ p̃cipaliter circa aureolã considrãda est p̃minẽtia vtualis .Vbi nota ꝙ p̃minẽtia vmꝰ aureole respectu alterius ex tribꝫ ptibꝫ potest cõsiderari .scz ex pte pugne .pmanẽtie .materie .Primo ex pte pugne .& sic aureola illa ẽ potior que fortiori pugne debet̃ .& hoc mõ aureola martiꝝ aliꝭ aureolis supeminet

qa ibi ē difficilior pugna. ¶ Secdo maioritas aureole pt cōsiderari ex pte pmanētie. & sic aureola vginū alijs aureolis supeminet. Cui? rō est. qa pugna carnis piculosior est inquātū est diuturnior & magis nobis eminet e uicino. ¶ Tercio maioritas aureole pt cōsiderari ex pte materie de qua ē pugna. & sic aureola doctor & pdicator int oēs ē potior. Cui? rō ē. qa pugna doctor & pdicator versat circa bona intelligibilia. alie vero pugne scz vginū & martirū vsāt circa passiones. Quāmis aūt vna aureola sit maior alia fm qd. simplicit tn loquendo aureola martirū inter oēs est potior. quod probo triplicit. scz ratōe. autoritate. & obduatōne. Primo rōne. sic. Vbi pugna est difficilior & victoria maior. ibi aureola potior. sed pugna & victoria martir ē huiusmodi vtz sup g &c. Secdo hoc idē pbo autoritate quia sup illo verbo math. v. beati qui psecutōnē patiūt &c. dicit glo. qp oēs alie beatitudines psiciūt in ista. Re. infra bti qui psecutōnē patiūt ppter iusticiā &c. Tercio hoc idem probo obduatione ecclesie. nā ecclesia i cōnumeratione sanctorū martires doctoribo & vginibo pordinat vel preponit. & hoc ad oēndū pminetiā martirū respectu doctor & virginum. ¶ Sed forte queres an vn? aureolā martirij vel vginitatis vel doctoris alio excellētius habeat. Rndeo & dico. qp meritū alicui? sancti ex duobo augeri potest. Primo ex pte radicis scz caritatis que est radix & pncipium meriti & augmēti eius. & hoc modo magnitudi caritatis rndet magnitudo corone auree. scz magnitudo pmij essentialis. Secūdo potest cōsiderari & augeri meritū alicui? ex pte operis. & sic vnus martirū ex maiori caritate maius tormentum martirij sustinebit alio vel magis pdicatōni insistit. vel etiā magis a delectatōnibo carnis elōgat. & sic illa vginitas ē maior alia q magis occasiones corruptōnis vitat. sicut ignis vel vnus aer ē purior & subtilior alio. Dec bea. tho. quarto scripto sen. dist. xlix. de aureolis. arti. v in cor. q. & in solu. ij. argu.

¶ Incipit tabula pantheologie operis eximij p distinctōnes sub ordine alphabeti prima sub A.

¶ Absolutio

Que sit causa effectiua absolutionis ·j·
Quomodo sacerdos absolvit a pcto mortali ·ij·
Qr sacerdos virtute clauium non absolvit a tota pena temporali ·iij·
Qr sacerdos virtute clauium non absolvit a pena eternali ·iiij·
Que est vera forma absolutionis & forma propria omnium sacramentorum ·v·
Quid significant verba forme absolutionis cum dicit. ego te absoluo ·vj·

¶ Abstinentia.

Quid importat abstinentia. & quomodo potest accipi tribo modis ·j·
Quomodo a tribo est abstinendum ·ij·
Qr aliud est abstinere a malo solū ·iij·
De operatione abstinentie que operatur ·iiij·

¶ Accidia

Qr accidia est culpabilis vituperabilis & detestabilis & quare ·j·
Qr accidia contrariat quibo peccatū cōtrariat ·ij·
Qr accidia est vitanda & quare ·iij·
Qr accidioso debet pena eterna ·iiij·

¶ Accusatio.

Qualiter ad accusationē aliquis obligat ·j·
Qr accusatio debet roborari scriptura propter tres rationes ·ij·
Qr accusatio irritatur triplici ratione ·iij·
Qr si accusator defecerit in accusatione tenetur ad penam talionis & quare ·iiij·
Qr in accusatione legitima cōsideranda sunt tria. v·
Qr accusator legitim? quatuor in se debz hāre. vj·
Qr ad accusationē requrit pūtia vtriusq ptis. vij·

¶ Accusatus.

Qr accusato iuste nō licet veritatem negare ·j·
Qr non licet accusato iuste appellare ·ij·
Qr iuste condemnato ad mortem non licet se defendere ·iij·

¶ Adoratio.

Qr adoratō est act? quatuor vtutum ·j·
Quid est adoratio & qp adoratō importat tria ·ij·
Qr adoratio est triplex ·iij·
Qr vna adoratio debet vni alia alteri ·iiij·
Quō imago xpi est adoranda & quare imagines in ecclesia depingunt ·v·
Vtrū angel? possit adorari latria ·vj·
Vtr dyabol? qn se trāsfigurat possit adorari. vij
vtr qs possit adorare hostiā nō cōsecratā ·viij·
Qr in exhibitione honoris quatuor considerare debemus & que ·ix·
Qr deū adoram? duplr scz mente & corpe ·x·
Qr sicut duplex est oratio. ita duplex est adoratō & que ·xj·
Qr sacrificium misse offertur deo ad orientem triplici ratione ·xij·

¶ Aduocat?.

Qr aliq phibet ab officio aduocādi triplici rōe. j
Qr aduocat? in iusta causa tenet psonis miserabilibo subuenire qd si nō facit peccat ·ij·
Qr aduocatus pro labore suo solarium moderatū licite potest recipe & quō solariū attendi debz. iij
Qr aduocatus debet patrociniū ferre quatuor modis & quibus ·iiij·

¶ Adulatio

Qr in locutionibo cū alijs quidam tribus modis se habent ·j·
Qr aliquis est adulator duobus modis ·ij·

℞ aliquis potest delectare alterū laudando eum tribo modis. ·m·

℞ adulatō ē pccatū veniale triplici rōne·& peccatū mortale q̄druplici rōne· ·m·

Quomodo adulatio & homicidiū hnt se in gradu pccati ·v·

℞ quinq; sunt remedia quibo peccatū adulatōnis vitand ·vj·

Ambitio

℞ ambitō est pccatū·& q̄ est q̄si cōmune peccatū·& quotz est ambitio ·j·

℞ ambitō oppōit vtuti magnanimitatis ·ij·

℞ ambitio vitanda est ꝓpter duas penas quibus punit ·m·

Amicicia

℞ amicicia ē q̄dā vtus & reducit ad iusticiā ·j·

Vtz felix indigeat amicicia·& ad quid ·ij·

℞ non habere amicū ē malū quatuor modis·& quibo ·m·

℞ ad cōfuatōnē amicicie q̄tuor req̄runt·& q̄·mj·

℞ amicus q̄ ē in bonis fortunis debet amico suo q̄ est in malis tria facere ·v

℞ ad ratōnē vere amicicie q̄tuor requirunt que in eius diffinitōne ponunt ·vj·

℞ multi sūt q̄ volūt magis amari q̄ amare·vij·

℞ q̄tuor sūt signa vel opa vere amicicie·& q̄·vnj

℞ opa amicicie reducūt ad tria ·ix·

℞ iuuenes sūt apti ad amicicīā·senes vel mordaces nō ·x·

℞ nō ē possibile aliquē hre supfluos amicos·quia pauci amici sufficiūt in q̄libz specie amicicie·xj·

℞ amicicia que est ꝓpt delectabile excellit amicicīā que ē ꝓpter vtile ·xij·

℞ amicicia que ē ꝓpter vtutē excellit duas alias species scz illā que ē ꝓpter vtile & illā que ē ꝓpt delectabile·& hoc triplici rōne ·xnj·

℞ triplex ē species amicicie sic triplex ē species homi ·xnj·

℞ aicicia ē falsa vel ficta q̄tuor mod·& q̄bo ·xv·

℞ amicicia inter pauos ē mala & ideo vitāda q̄tuor rōmbo ·xvj·

℞ vera amicicia debz hre q̄tuor·& q̄ ·xvij·

℞ amicicia que ē inter bonos & vtuosos quinq; habet in se ·xvnj·

℞ amicicia q̄ ē inter bonos ꝓpter vtutē est optima septē rōmbo·& ideo p̄ ommbo eligēda ·xix·

Amor

Nota q̄d est amor·& q̄ appetit? ē triplex ·j·

De diuisione & gradibus amoris ·ij·

Quomodo amor se habeat ad quatuor·scilicet odium·desiderium &c̄ ·nj·

℞ amor est prior quatuor passiombus vel affectiombus anime ·mj·

℞ omne agens ex aliquo amore agit ·v·

℞ amor sui inordinatus qui est contra deum est causa ommis peccati ·vj·

Vnde habet amor q̄ sit bonus vel malus ·vij·

℞ triplex est causa amoris ·vnj·

℞ amor ꝓprie loquendo nō est nisi in illis in q̄bo est cognitio ·ix·

℞ similitudo per se est causa amoris ·x·

Amor diuinus

℞ amor diuin? ī generali q̄tuor vtutes habz·xj·

℞ amor diuin? q̄tuor vtutes vel effect? ht ·xij·

℞ amor diuin? ī hoie q̄tuor habz facē·& q̄·xnj·

℞ amor ht vnire amantē cū amato·& quō·xnj·

℞ amor facit q̄ amās sit in amato & econuerso·& quomodo ·xv·

℞ amor diuin? causat pfectionez maximā·xvj·

℞ quadruplex est zelus·& quis est bonus & q̄s est malus ·xvij·

℞ amor ht lāguorē facē·& q̄s sit lāguor ille·xvnj

℞ amoris effectus est liquefacere ·xix·

℞ amor habet vulnerare mentem·& quō ·xx·

℞ amor habet inebriare·& quomodo ·xxj·

Amor dei ad creaturas

℞ amor dei ad creaturas est generalis ·xxij·

℞ amor dei ad creaturas est eternalis ·xxnj·

℞ amor dei ad creaturas est virtualis ·xxnj·

Quō amor dei ad creaturas est īequalis ·xxv·

℞ amor dei ad creaturas est specialis ·xxvj·

Quomodo dilectio dei ad aliquos dicit maior vel minor tribo ratiombo ·xxvij·

Vtrū de? sp magis diligat meliores ·xxvnj·

Angeli

℞ necesse fuit ad pfectōnem vniuersi vt de? crearet angelos ·j·

℞ angeli creati sūt ī celo empireo·& q̄re ·ij·

Quis & quāt? fit numer? angelorz ·nj·

℞ angeli sunt liberi arbitrij ·mj·

℞ p̄mus act? beatorz angelorz est assistere deo·& quid est assistere deo ·v·

℞ int angelos dr esse triplex pugna·& q̄ ·vj·

℞ boni āgeli sūt ad custodiā hoīm deputati·vij·

℞ angeli infimi ordinis sunt ad cūstodiam hominum deputati ·vnj·

℞ p hoc q̄ angeli sunt ad custodiā hoīm deputati ostendunt tria bona ·ix·

℞ angeli deputant ad custodiā hominum in hoc mundo propter quatuor causas ·x·

℞ angeli semper custodiunt homines ·xj·

℞ in angelis triplex distinctio reperit ·xij·

℞ ordines angelorz tripliciter distinguūt ·xnj·

Vtz p? diē iudicij remaneāt ordies āgelorz xnj

Vtz homines assumāt ad ordines angelorz·xv·

De nomine seraphin ·xvj·

Nota octo ꝓprietates ignis que conueniunt seraphin ·xvij·

De nomine cherubin ·xvnj·

De ordine thronorz ·xix·

De ordine dominationum ·xx·

℞ tercia ierarchia habet tres ordines ·xxj·

℞ ommbo angelis beatis conueniunt tres actus respectu dei ·xxij·

℞ angelis beatis superioribo conuenit triplex actus respectu inferiorum angelorum ·xxiij·
℞ purgare illuminare & perficere possunt fieri tribus modis ·xxiij·
℞ in angelis beatis sunt quatuor ·xxv·
℞ angelus naturali dilectione plus diligit deū ꝙ seipsum ·xxvj·
℞ in angelis beatis est locutio mentalis & ꝙ est duplex locutio ·xxvij·
℞ angeli beati habent hominum generalem presidentiam · & quare ·xxviij·
℞ angeli beati hñt hoim specialē custodiā·xxix·
℞ angeli circa hoīes pñt tria facē & faciūt·xxx
℞ in celo non erunt due societates scilicet angelorum & hominum sed vna tantum · & ꝙ angeli circa peccatores exercent tres actus ·xxxj·
℞ angeli circa pententes exercent tres actus & quos nota ·xxxij·
℞ angeli boni circa tribulationem patientes exercent tres actus · & ꝙ anima difficultatem patitur tribus modis ·xxxiij·
℞ boni angeli circa bene operantes exercent tres act?·xxxiij· ¶ Anima rationalis·
℞ anima simul creatur cum corpore contra errorem platonis & origenis ·j·
Quomodo anima rationalis est in corpore circa essentiam eius & eius potentias ·ij·
Vtrum anima rationalis sit perfectior coniuncta corpori q̄ seperata ·iij·
℞ aīa rōnal' imediate creat' a deo solo & q̄re·iij
℞ anima rōnalis septē noībo nominat' ·v·
℞ q̄nq̄ sūt que repñtāt dīnter deū & que ·vj·
℞ esse ad imaginem dei conuenit soli angelo homini & mulieri & quomodo ·vij·
℞ simpliciter loquendo imago dei magis est in angelo q̄ in homine ·viij·
℞ ñ ē vn? intellect? oīm vt finxit auerrois·ix·
Quāta sit capacitas & debilitas aīe ī cog̃scēdo·x
℞ aīa rōnalis ē creata a deo ꝑ q̄tuor cās · xj·

¶ Anima sepata ·
℞ aīe a corpore sepate ad q̄tuor loca vadunt ·j·
℞ aīe sepate pñt ī hoc mūdo hoībo apparere ·ij·
℞ aliter puniunt' homines qui sunt in hoc mundo & aliter anime que sunt in inferno & aliter anime que sunt in purgatorio ·iij·
℞ animabo in purgatorio existentibus subuenitur quinq̄ modis & quibus ·iij·
℞ anima seperata a corpore non corrumpitur corrupto corpore & quare ·v·
℞ anime a corpore seperate non beate nō possunt per se cognoscere ea que in hoc mundo aguntur & quibus modis possunt ea cognoscere ·vj·
℞ aīe sepate a corpe hñt īmutabilē volūtatē·vij
℞ anime damnator habent immutabilem voluntatem obstinatam in malo ·viij·
℞ anime que sunt in purgatorio habent immutabilem voluntatem in bono & quare ·ix·

¶ Appellatio·
De appellatione nota quinq̄ ·j·

¶ Ascensio christi·
℞ cōueniens fuit christū in celū ascēdē & q̄re·j·
℞ christ? ascendit in celū ꝑpria vtute·& quō·ij·
℞ christus super omnes celos ascendit·& ꝙ triplex est celum ·iij·
℞ christus ascendit super omnes celos spūales· id est super angelos · & quomodo corpus christi potest dupliciter considerari ·iij·
℞ christus ascendit in celum supsubstantiale id est vsq̄ ad dei equalitatem ·v·
Quō differūt sedē esse stare astare a dextris·vj·
℞ ascensio xp̄i in celū fuit causa nr̄e salutis·vij·

¶ Auaricia·
℞ auaricia diffinit' dupliciter ·j·
℞ auaricia quocunq̄ modo accipiat' semper est peccatum ·ij·
℞ auaricia non semp ē peccatum mortale ·iij·
℞ auaricia contrariat' quinq̄ & quibo ·iij·
Vtrū auaricia sit maximū oīm peccatorum·v·
℞ septem peccata ex auaricia oriunt' ·vj·
Vtrum vnus auarus plus habens magis peccat cum amittit q̄ alius minus habens ·vij·

¶ Aureola·
℞ duplex est premium beator·scz essentiale & accidentale ·j·
℞ tres dicuntur esse aureole ·ij·
℞ secunda aureola debet' martiribo·& q̄re ·iij·
℞ tercia aureola debet' doctoribo & quibo·iij·
Qua ratōne vna est maior altera aureola ·v·

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

Q sex sūt de integritate baptismi & que sex capitula. Capitulū · ·pmū.

Baptismus Circa sacramē tum baptismi consideranda sūt quatuor. scilicet forme integritas. materie necessitas. cōferentis qualitas. suscipiētis varietas.

Primo consideranda est forme integritas. Nam sex sūt de integritate forme baptismi id est modi baptismi. q̄ exprimunt sub ista forma id est sub isto modo baptisandi. Primū est efficiētis pfectō. scz pr̄ & filij & spūssācti. tanq̄ pncipale efficiēs sacmētū baptismi. Vnde dr̄. in nomine pr̄is & filij & spūssācti amen. Secūm est cōferentis oīsio. vñ subdit ego: vt instrumentale cōferens. Terciū est suscipientis cōdicō vel dispositio. vñ addit. te. vt rōnale suscipiēs. Quartū est elemētalis vel materialis ablutio. vñ subiungit. baptizo. scz aqua. Quintū est vocalis seu vbalis exprssio. vñ subuectit vo ce. ego te baptizo. Sextum est mentalis intentō oportet em̄ q̄ in baptismo applicet intentio ministri scz baptizātis ad baptizatum. vñ subinfert. ego te baptizo &c̄. Hec bt̄us. tho. q̄rto scrip. sen. dist. nj. de integritate forme baptismi arti. ij. q. pma in cor. questionis p totum.

Primo dico. q̄ de itegritate forme baptismi id est modi baptizādi est efficientis pfectō scz pr̄ & filij & spūssācti tanq̄ pncipale efficiēs Vnde dr̄ in nomine pr̄is & filij & spūssācti. ad oīn dendū q̄ exprssio trinitatis scz pr̄is & filij & spūssācti est de necessitate baptismi qđ triplicit pbo. scz autoritate. institutōne. ratōne. Prīo autoritate & pmo autoritate fulgētij q̄ sic dicit. Misteriū redemptōis nullo modo habet si pr̄is & filij & spūssācti nomen subtrahat. Secūo hoc idē pbo autoritate dama. mj. libro sen. sic dicentis. Quicūq̄ non in sācta trinitatē baptizati sūt. hos oīnes oportet rebaptizari. rebaptizari aūt in sāctam trinitatem est baptizari in nomine pr̄is & filij & spiritussācti. Secūo hoc idē pbo ex dei institutōne sic. Forma instituta a xp̄o est de necessitate baptismi. sed forma exprssa a xp̄o non solū intelligit sed etiam exprmit nomē trinitatis q̄ &c̄. Ter cō hoc idez pbo triplici ratōne. Prima est ex pte repatōnis humane. sic. Opatō ꝑtie & p se debetur actori & nō mediatori. sed repatō hūana q̄ uis sit facta p xp̄m tāq̄ p mediatorē nihilomi? est facta pncipalit a trinitate tāq̄ ab actore. Secūda rō ē ex pte fidei nr̄e. Si em̄ baptismꝰ fiet i inuocatōne xp̄i posset credi vt? opatōnis tanq̄ ab actore ee a christo & ñ a trinitate. & ideo valde sonū & conuenies fuit necessitate fidei q̄ sacmēta & maxime sacmētū necessitatis vt ē baptismꝰ exerceatur sub forma exprimente trinitatem. vt sic in fide trinitatis roborarēt fideles. Tercia ratio est ex pte reformationis imagis aīe. Nā ex peccato deformata ē imago trinitatis in mēte. & ideo cōuenies fuit q̄ illa forma exprmeret qua reformaret imago in mente. vñ q̄a i sacmento aīa reformat ad similitudinē trinitatis. ideo in forma baptismi debuit poni vbū qđ exprimeret trinitatez q̄ fit cū dicit. i nomie patris & filij & spūssancti Hec alexander scđa pte sūme de forma baptismi q̄ sit cōuenientior forma arti. ij. in cor. q. Si aūt omittant vba exprmentia trinitatē & addāt alia nō erit baptismꝰ. qđ ptz de singulis. Primo ei si qs verba pferret sub ista forma. ego te baptizo i nomine christi. vel i noie filij nō essz baptismꝰ. Cuiꝰ ratō ē. q̄a talis formā instituta a dño ptermittit. fuit em̄ in pmitiua ecclesia ab aplis instituta hec forma baptismi. ego te baptizo in noie christi vel in noie filij dei. Cuiꝰ ratio ē. q̄a tūc tēpis nomen christi erat odiosū incredulis & erubescibile infirmis. & ideo statuerūt apostoli vt i noie xp̄i baptizaret. ad hoc vt icreduli ad inuocatōnē nominis christi videtes spm̄sanctū in signo visibili sup baptizatū descendē ad amorez illius nominis allicerēt. quo facto redierūt ad formā sibi traditā a dño. vñ cessante causa debuit cessare effectꝰ. & ideo si quis modo baptizaret sub illa forma. scz i noie christi nō esset baptizatꝰ. Hec bt̄us. tho. q̄rto scripto sen. di. nj. de forma baptismi arti. ij. q. ij. i solu. nj. argu. Secūdo si qs verba exprmeret sub ista forma. ego te baptizo in noie trinitatis nō esset baptizatꝰ. Cuiꝰ ratio ē. q̄a i noie trinitatis nō exprmūt ipe diuine psone sed numer? psonaꝝ. Ibidem i solu. mj. argu. Tercō si qs verba exprmeret sub hac forma. ego te baptizo in noie genitoris & geniti & pcedētis ab vtroq̄ nō esset baptismꝰ. Cuiꝰ ratio ē. q̄a genitor nō signat psonā pr̄is sicut ypostasim subsistentem vt facit hoc nomē pr̄. sed p modū actꝰ. vñ q̄a nō ē eadez significatio dicendo in noie genitoris & i nomine pr̄is & cōsimiliter de aliis scz de genito & filio & de pcedente & spūsācto. ideo &c̄. Ibidē in solu. v. āgu. Quarto si quis verba exprmet sub hac forma. ego te baptizo in nomine passionis christi nō esset baptismꝰ. Cuiꝰ ratō ē. q̄a causa pma a q̄ baptismꝰ efficaciaz habet autoritatiue est pr̄ & filiꝰ & spūsācto. causa aūt secūdaria & meritoria est passio christi. & ideo magis fit mētio de pr̄e & filio & spūsācto q̄ de passione xp̄i. Ibidez. q. j. in solu. vm̄. argu. Quinto si qs vba exprimet sub hac forma. ego te baptizo i nomine dei & sancte crucis. rñdet duplicit. Vno modo simplicit & absolute scđm bernhardū. i quadā epla q̄ sic dicit Queris vtq̄ in noie dei vel sācte crucis immersus

sit baptizat? Rñdet bern. dicens Ego vero hūc baptizatū puto . Alio modo rñdet sub distinctione quia si in nomine dei intelligit distinctaz expssionem trinitatis vez dicit quia additō ex deuotōne facta nō viciat sacramētū si vero nō falsum dicit. Hec petrus de tharen quarto scrip sen di nj. ¶ Sexto si quis verba ex primeret sub hac forma ego te baptizo i nomine spūssācti dico qꝫ etiā inuocato spūsācto q̄uis intelligant alie pso ne non tamen sufficit ad baptismuz nisi persone alie exprimant Cui? ratio est quia non solum intellect? exigit trinitatis sed etiā triū personarum confessio & expressio. ¶ Vbi nota qꝫ pfessio trinitatis potest fieri q̄tuor modis aut ita qꝫ sit plena in corde & ore & tūc plenū est sacramentuz aut nec in corde nec in ore & tūc vacuū est sacramentū aut plena in ore sed non in corde & tunc itez plenum est sacramentuz q̄a i fide ecclesie fit non psone aut plena in corde sed non i ore & tūc aut omisso illa fit ex volūtate & tūc vacuum est sacramentum aut ex necessitate ꝫpt impedimētū supueniens mortis vel infirmitatis & tūc simpliciter non est plenū sed tñ ex diuina pietate supplēte pie potest putari esse plenū puto tñ qꝫ securi? est rebaptizare sub cōdicōe si fieri potest. Hec petr? de tharen quarto scripto sen dist nj circa secundum ꝫpleuma arti pmo q nj in corpore questioms per totum.

Secundo dico qꝫ de integritate forme id est modi baptizandi est conferentis ostensio scz efficiēs instrumētale & ideo premittit ꝫnomen demonstratiuū ego. Cui? ratio est quia sicut pncipale agēs qđ inuisibiliter agit significat in inuocatōne trinitatis ita relinquit & requirit qꝫ circa actū materialē ponat agēs secūdariū & instrumētale scz minister sacramenti qđ ꝫnomine demōstratiuo designat. Hec beat? tho q̄rto scripto sen dist nj de integritate forme baptismi arti nj q pma in solutione pmi argumēti. ¶ Ad cui? euidentiā nota hic duo Primo ꝫnominis singularitatem pomit em̄ hoc ꝫnomen demonstratiuum in singulari & non in plurali cum dicit ego. Ratō huj? est quia vn? act? qui vno agente explezi potest non ꝫgredit a pluribo agentibo simul & ideo vn? baptizans cū ipe solus baptizare possit debet signare actū suuz non vt a pluribo exeuntē sed vt a se solo & ideo nō potest dici nos baptizamus vos sicut potest dici ꝑm quosdam ego baptizo vos si necessitas assit. Ibidem q nj i solu nj argumenti. Ratio aūt quare non potest dici nos baptizamus vos sicut potest dici in singulari ego baptizo vos cum necessitas adest scz cuz sint plures est quia dicēdo ego baptizo vos non est aliqua mutatō forme quantum ad significationem quia plurale non est nisi singulare geminatum. Vnde cum dico ego baptizo vos idē ē qđ ego baptizo te & te & ideo p hoc ñ fit mutatō forme q̄ntū ad sensū sed q̄ntū ad vocē. Dz dicēdo i plurali nos baptizam? idez est qđ ego & ille nō aūt ego & ego. Vñ nō oīno est idez & ideo qui dicit in plurali nos baptizamus nihil facit qui aūt dicit in singulari ego baptizo vos si simul plures baptizet baptizati sunt sed peccat nisi ex magna necessitate faciēs. Ibidem q nj in solutōne nj argumenti. ¶ Secūdo nota expssionis vel positōis necessitatem. Nā positio vel expressio istius ꝓnominis demonstratiui ego. dicit qꝫ non est de forma baptismi quātum ad necessitatem sacramenti sed ex institutōne ecclesie vt scz intentō baptizantis magis ferat ad actum illū & ideo si omittat hoc ꝓnomen demonstratiuū ego erit baptismus sed peccat omittens. Ibidez q nj i cor q. ¶ Vel dicas qꝫ i sac̄mentis & maxime in sac̄mēto baptismi est duplex necessitas scz faciēdi & faciētis Primo ergo ad necessitatem faciendi hoc pronomen demonstratiuū ego nō est necessarium de forma baptismi imo estimo qꝫ baptizat? assequetur plenarie effectū sac̄menti si dicat baptizo &c̄. Cui? ratō est quia confessio fidei est necessaria ad salutem vt dicit ad roma x. Corde creditur ad iusticiam sed in confessione fidei nō requirit de necessitate expressio vocalis persone credentis qđ patet q̄a in confessione fidei nō dicit ego credo in vnum deū sed credo in vnū deū. Dic a simili sufficit dicere baptizo cum aliis que sequuntur nec requirit expressio ꝓnominis demonstratiui ego. Secundo vero q̄ntū est de necessitate faciētis scilicet baptizantis hoc pronomen demonstratiuū ego est necessario de forma baptismi vt scz baptizantis intentio coarcet & referatur ad actū exercitum. Vnde quia ecclesia baptizat sub hac forma ego te baptizo &c̄ valde peccat si aliquid de forma ecclesie omittitur . Hec alexander quarta ꝓte sūme de integritate forme arti pmo in cor q. Petrus vero de tharen dicit qꝫ illud pronomen demōstratiuū ego & li amen nō sunt de substātia sacramenti sed de euidentia vbi supꝫ q prima in solutione vj argumenti.

Tercō dico qꝫ de integritate forme baptismi id est modi baptizandi est suscipientis baptismum expressio & ideo dicitur te. Nā expressio persone baptizande est de substantia forme baptismi. Cui? ratio ē q̄a p expressionem psone sc̄e cum dico te determinat actus baptizantis ad hūc baptizatū & ideo si subtrahatur nō erit baptism? Hec bt̄us tho quarto scripto sen di nj de integritate forme baptismi āti nj q nj in cor q. Vñ si quis diceret ego baptizo iohannē vel eū nō demonstrādo ipm baptizatum p hoc ꝓnomen demōstratiuū te nō esset baptizat? q̄a nō eēt ꝥuata forma baptismi. Vñ dicendū ē sine ꝑiudicō qꝫ nullo noīe imposito ei q̄ baptizat alijs cōcurrētibo i baptismate necesarijs baptizat? est. Hec alexāder q̄rta ꝓte sū de itegritate forme baptismi arti nj.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

Quarto de integritate formè baptismi est elementalis vel materialis ablutõ·qđ patet·qa si qs verba dicit·ego te baptizo &c̃·& nõ intingat aqua non baptizat·Cuius ratõ est qa baptismus ablutionem importat·& ideo si quis baptizandũ aqua nõ abluẽt nõ baptizaret·Ablutõ aũt p aquã pt̃ fieri p modũ trine ĩmersionis· aliqñ p modũ aspersionis vel effusionis·& hoc modo videt̃ ꝙ apl̃i baptizarẽt cũ legat̃·ꝙ semel vna die cõuersi sũt ꝗnq; mlia·& alia die tria mlia·actuũ·ij &·nj·Dec·b·t·q̃rto scrip·sen·di·nj·de integritate formе baptismi arti·mj·q·p̃ma ĩ cor·q·¶Ad cuius euidẽtiã nota tria·scz ꝺsuetudiez·necessitatẽ cõgruitatẽ·Nam cõsuetudo est in quibusdam ecclesijs ꝙ aliqñ p aspersionẽ & non p immersionẽ celebrat̃ baptism?·ita ꝙ tunc licite pt̃ ꝗs baptizari absq; trina immersione·Consuetudo tñ romane ecclesie habet ꝙ baptism? debet celebrari trina immersione·& licet trina immersio non sit de necessitate sac̃mẽti baptismi·si ꝗs tñ omittat cõtra cõsuetudinẽ ecclesie semel tm̃ immergẽs gũit̃ peccat·& ideo p canones depositõis pena punit̃·ita dicit̃ de cõsec̃tõne·di·mj·ex canonibꝫ apl̃oꝝ·Si ꝗs p̃sbit̃ vel ep̃us non trinã immersionẽ vni? ministerij celebret·sed semel tm̃ mergat in baptismate deponat̃·Ibidẽ·q·nj·ĩ cor·q·ĩ fine·¶Secundo nota necessitatẽ·Nã ĩ casu necessitatis pt̃ baptism? celebrari sine trina immersione·& hoc p̃cipue ꝓpt̃ tres causas·Prima ẽ ꝓpt̃ modicitatem aque·Secꝺa est ꝓpt̃ imbecillitatẽ vl̃ debilitatẽ sacerdotis·vt si sacerdos adeo esset debilis mambꝫ ꝙ non posset puerum immergẽ·Tercia est ꝓpt̃ timorẽ mortis pueri·puta qñ puer est semi nat? nec pt̃ parẽs ꝓpt̃ mmã debilitatẽ puerũ totalit̃ emittẽ & instat hora mortis·vel qñ solũ caput emittit̃·in talibꝫ em̃ casibꝫ necesse est vt exerceat̃ baptism? aspersione vel pfusione aque·vbi sup̃·q p̃ma in cor·q·Quarta causa est ꝓpt̃ cõsuetudinẽ· de qua patet supra immediate·¶Tercio nota congruitatem·Nam conuenientissime ĩ baptismo fit trina immersio·& hoc ꝓpt̃ quatuor rationes·Prima est ꝟm gregoriũ·ad significandũ etiã factis misteriũ trinitatis·Secunda ratio est scꝺm dama·ad significandũ tres dies dñice sepulture dicens·ꝙ christ? iacuit in sepulcro tribꝫ diebꝫ & tribꝫ noctibꝫ·Tercia ratõ est scꝺm hieronimuz·ad significandũ efficaciã baptismi·Nã scꝺm hieronimũ triplex immersio in baptismo est mũdatõ a triplici cõcupiscentia·de qbꝫ dicit̃ prime ioh̃·ij·Quarta ratio est scꝺm hugonẽ·ad vitãdũ triplex peccatũ·scz cogitatõis·locutõis opationis·Vñ ambro·li·de sacramentis·Interrogat? es credis ĩ deũ p̃rem omnipotẽtẽ & dixisti credo·& immersus es·id est sepult? es peccato·interrogat? es iterũ·credis in dñm iesum christũ & crucem ei? & dixisti credo·iterũ immersus es·& sic christo cõ sepult? ·qui em̃ cũ christo cõsepelit̃ cum christo resurget·interrogatus es tercõ·credis in spm̃sãctũ & dixisti credo·& tercõ immersus es vt multiplicem culpã multiplex spũssancti g̃tia in trina confessione absolueret·vbi sup̃·q·ij·in cor·q·Et alexanꝺ·mj·pte sũ·q·xmj·de ogruitate numeri immersionũ arti·mj·in cor·q·Vna aũt ĩmersio ĩ baptismo signat duo·scz diuinitatis singularitatẽ & vnicã mortem dñi·qa christ? semel tantũ mortuꝰ tñ exp̃ssior ẽ trina immersio q̃p vna·qa ĩ baptismo cũ fide trinitatis exp̃ssa dat̃ intelligi fides vnitatis·& ideo cõuenientius est ꝙ trina immersione in actu baptizandi fides trinitatis exp̃mat̃ Dec beat? thomas vbi sup̃·q·ij·in solu·ij·argu·¶Vbi nota·ꝙ vnitas ītentionis ĩ trinis immersionibꝫ facit vnitatẽ baptismi·& ideo qñ aliqs intẽdit ter immergere·prima immersio non terminat intentionem baptizãtis·& p ꝺsequẽs nec esse baptismi cõplet nec p illam tm̃ ĩmersionẽ baptismus habet effectũ nisi in ordine ad alias·Si aũt non intendit nisi vnã immersionẽ facẽ·p̃ma solũ cõplet baptismũ terminãs intentõnẽ baptizãtis·q·nj·in solu·nj·argu·¶Sed forte queres an si paruulus p̃ma immersione facta statim decedat·vtꝫ dicenꝺ? sit baptizat?·Rñdeo & dico·ꝙ ĩ tali necessitate baptizat? ẽ·supplente sũmi gratia sacerdotis·Dec alexander vbi sup̃ arti·v·in cor·q·

Quinto de integritate formе baptismi est vocalis vel verbalis exp̃ssio·Si ꝗs em̃ puerũ immergeret & formã verbꝫ nõ exp̃meret·sanctũ baptisma nõ facit·ita dicit decretalis alexãꝺri pape extra de baptismo·c·j·Si quis puerũ ter ĩ aq̃ immerserit·dicendo ĩ noie p̃ris & filij & spũssancti si nõ dicat ·ego te baptizo·talis immersio nõ facit baptisma·Oportet em̃ ꝙ p formã baptismi vt? trinitatis inuocate ad materiã ꝓportõnatã detm̃inet̃·qđ fit ĩ exp̃ssione act? baptismi dicẽꝺo·ego te baptizo·Dec b·t·mj·scrip·sen·di·nj de integritate formе baptismi arti·ij·q·nj·ĩ cor·q·¶Ad cuius euidẽtiã nota duo·scz rõnes vbal̃ additionis·& rõnes formalis distinctionis·Primo nota rõnes verbalis additionis·Nã verba sũt de substantia baptismi & alioꝝ sacramẽtoꝝ noue legis·& ideo sicut materia ita verba poni debẽt & exp̃mi ĩ forma baptismi·& hoc triplici rõne·Primo ratõne repñtationis·sicut effect? ꝑxim? suã causam repñtare debet·sic baptism? repñtat actorem suũ scz christũ·in quo fuit vnio vbi & carnis g̃ &c̃·Secundo ratione ꝓportionis·sic·Medicina debꝫ ꝓportionari morbo·sed morbo peccati hoiem ꝗntum ad animam & corp? infecerat·g̃ oportet in baptismo & ĩ alijs sac̃mentis esse verba q̃ rñdeãt aie & res q̃ rñdeãt corpori vt medicina ambꝫ·Tercõ rõne significatõis·Nã baptismus & alia sac̃mẽta noue legis grãm sanctificatõis cõtinẽt·sanctificatõ vero fit p verbũ dei·g̃ &c̃·Vñ aug?·Accedit verbũ ad elementũ & fit sac̃mẽtũ·Dec bthꝺ·vbi supra·di·p̃ma arti·nj·in cor·q·¶Secꝺo

nota rationes formalis distinctõis. Nã greci baptizant sub ista forma. baptizet seruꝰ xp̃i iesu. in nomine patris &c̃. Que quidẽ forma differt a forma latinoꝝ in tribꝰ. Primo in expressione baptizantis. non em̃ ponũt in forma baptismi psonã ministri. sicut in nostra forma ponit̃ & exprimit̃ sub pronomine demonstratiuo psone prime cum dicim⁹ ego. quã greci nõ ponunt. Et hoc ideo vt dicunt ad remouendũ errorem qui fuit in primitiua ecclesia qui efficaciam baptismi baptizanti attribuebãt. Secundo differt in hoc scz in expressione actus. Nam ipi in sua forma significant actũ baptismi sub alia psona scz sub tercia. & sub alio mõ scz sub iunctiuo vel optatiuo. & hoc vt dicũt faciũt ad sigmificãdum ꝙ actus interior expectatur ab extra. Tercio differt in expressione persone baptizate. quia persona baptizata ponit̃ in nominatiuo & in tercia persona. Cuius ratio est. secundũ eos. quia qñ ꝙ ille qui baptizat̃ non habet intellectũ vt ad eũ possit sermo dirigi. ¶ Nos aũ in forma qua baptizam⁹ contra eos facimus ista tria. Primo em̃ exprimimus psonam baptizantis pronomine demonstratiuo prime persone scz ego. Secũdo in actu baptismi vtimur verbo indicatiuo scz baptizo. Tercõ exprimimus personam baptizatam pronomine demonstratiuo cũ dicim⁹ te. Ratio hui⁹ est. quia itentio baptizantis magis exprimit̃ p p̃mã psonam baptizantẽ & p verbum indicatiuum & p secũdã psonã baptizatã. que quidem psone scz p̃ma & secunda sũt certe & p̃ntes & demonstratiue ne intentio baptizantis euaget̃. & ideo certuꝫ est ꝙ forma nr̃a est melior tum quia a dño est instituta. nam domin⁹ formã baptismi instituit actiue & nõ passiue. dicẽs baptizantes eos. tum quia ab autoritate ecclesie ẽ tradita ad quã p apostolos ore domini baptismi forma est derivata. Et ideo latinis p̃cipue in forma grecoꝝ baptizare nõ licz. quia si p̃sumerent scdm quosdam non esset baptism⁹. scdm quosdam aũt esset. sed grauit̃ peccarent. Hec bea. tho. quarto scripto sen. dist. nj. de integritate forme baptismi arti. ij. q. ij. in solu. p̃mi argumẽti p totũ. Vtꝫ aũt illi q̃ i forma grecoꝝ baptizãt̃ ꝓ baptizatis sũt habendi. dici potest ꝙ non est vsquequaq certum. sed in dubijs securior ps est eligenda. & ideo sanum cõsiliũ est ꝙ sub cõdicõne rebaptizẽt̃. Hec alexander quarta pte summe de diuersitate formaꝝ baptismi. & que sit forma cõuemẽtior an forma latinoꝝ vel forma grecoꝝ. arti. nj. i cor. q.

Texto de integritate substantie forme baptismi est mẽtalis intẽtio. optet em̃ ꝙ intẽtio sit in baptizante de cõferendo baptismũ. & in baptizato adulto de suscipiẽdo baptismũ. ¶ Primo em̃ optet ꝙ intentio sit in baptizante de cõferendo baptismũ. Cui⁹ ratio ẽ. qa multe cause & diuerse nõ ꝓducũt vnũ effectũ nisi aliquo modo cõiungant̃ in vnum. coniunctio vero diuersorum in vnũ nõ fit nisi p intẽtionẽ ordinãtẽ illa diuersa ad vnũ. Cũ igit̃ ad esse baptismi & cuiuslibz sac̃menti tria sunt necessaria. scz materia elementi. & forma verboꝝ. & applicãs. tũc est intentõ necessaria cõiungens & applicans hec ad effectum. Hec bũs tho. quarto scripto sen. di. vj. arti. ij. q. p̃ma in cor. q. ¶ Ad cui⁹ evidentiã nota quatuor. Primũ est. ꝙ aliter est de instrumento inanimato & aliter de animato. qa in instrumento inanimato quale est securis vel huiusmodi. non requirit̃ intentio ꝓpria. sed intentio p̃ncipalis agentis quia ipsa inclinatio instrumenti ad effectum per motũm p̃ncipalis agentis locum intentionis supplet. Sz i instrumento animato qualis ẽ baptismi minister. vtpote agens p imperiũ voluntatis requirit̃ intentio exequẽdi ministeriũ ad illud ad qđ est applicatũ. Ibidem in solu p̃mi argumenti Secundum est. ꝙ in baptizante non requirit̃ intentio actualis sed habitualis. vñ qa cogitatio est valde labilis etiã si qñ actu baptizat scz qñ verba profert nõ assit actualis intentio dũmodo p̃us intenderit. & cõtraria intentio non interuenerit. sacramẽtũ non impedit̃. quia operat̃ tũc in vi p̃ncipalis intentionis. non em̃ oportet ꝙ in ope semper intentio coniungat̃ in actu. sed sufficit ꝙ op⁹ ab intentione ꝓcedat. Ibidem in solu. mj. argumẽti. Tercium est. ꝙ in baptizante req̃rit̃ intentio faciendi quod facit ecclesia. intentio aũt ecclesie est qñ baptismus cõferet̃ ꝙ minister abluat exterius. vt deus abluat interius. Quartum est. ꝙ infidelis intendens qđ facit ecclesia baptizat. Cui⁹ ratio est. qa talis licet nõ habeat fidẽ. tñ si i baptizando intendit qđ intendit ecclesia baptizat. nec tñ sequit̃ infidelis in baptizando intẽdit qđ intendit ecclesia. ꝙ intendat quidquid intendit ecclesia. imo est falsa cõsequentia. Hec alex. q̃rta pte sũme de intentione baptizantis. ¶ Secundo dico. ꝙ in baptizato adulto requirit̃ intentio baptismũ suscipiẽdi. qđ duplicit̃ probo. scz p locũ a simili. & a maiori. Primo p locũ a simili. sic. In baptizato fit quoddã spũale cõiugiũ anime ad deum. sed in coniugio requirit̃ consensus. g̃ & in baptismo. Secundo probo hoc idem p locum a maiori. sic. Effectus baptismi magis impedit̃ ex pte baptizati ꝙ̃ ex pte baptizantis. Cui⁹ ratio est. quia malicia baptizantis nõ impedit receptionẽ g̃tie in baptismo que impediri pt̃ p maliciã recipientis. sed defectus intentionis ex parte baptizantis ipedit sac̃mentum. g̃ multo magis & forti⁹ defect⁹ intentionis ex parte baptizati. vbi sup̃ di. vj. ãti ij. q. nj. in duobꝰ argu. contra. ¶ Qꝫ aqua elemẽtalis ex institutõne dina ẽ de necessitate baptismi & hoc fecit vl̃ instituit dñs ꝓpt̃ sex rõnes Ca. ij

Secũdo p̃ncipaliter circa baptismũ consideranda est materie necessitas vel congruitas. Nam ex institutione diuina necessarium est baptismum in aqua elementali fieri.

¶ Quare aũt dñs ĩstituit baptiſmũ in aqua fieri
pñt aſſignari ſex rationes · ſcz ratione pſpicuita-
tis · humditatis · frigiditatis · vtilitatis cõmunita-
tis · facilitatis · ¶ Primo dñs iſtituit aquã eſſe ꝑpã
materiaz baptiſmi ratione pſpicuitatis vel trãſpa
rẽtie · Nã aq̃ ratõne ſue pſpicuitatis & trãſparẽtie
habet aliq̃d de lumine · & ideo ex hoc cõpetit bap-
tiſmo q̃ habet vim illuminatiuã ſcd̃m qꝑ in eo cõ-
ferr̃ gr̃a q̃ eſt illuminatiua mẽtis · ¶ Scdo dñs
ĩſtituit vt babtiſm9 ĩ aqua fieret ratõne humidi
tatis ex qua habet vim mũdificatiuã · hugo ĩ ſo-
lo elemẽto aque ſãc̃ mẽtũ baptiſmi eſt ĩſtitutũ ·
q̃a hec ſola plenã habet & pfectã mũdatõnẽ · alĩ
liq̃es oñes aqua purificanr̃ · Et ſimiliṫ baptiſ-
m9 habet v̂tutẽ ſordes ſp̃uales mũdificãdi · & hoc
non v̂tute ꝑpe nature · ſed ꝑ cõtactũ carnis xp̃i
ĩ qua & ex qua omnis mũdicia aliena a trãſfuſio-
ne peccati fuit · & ideo ex ea cõferr̃ cauſa & ratio
mundãdi ab ommbo ſordibo culpe · ¶ Tercõ dñs
ĩſtituit vt baptiſm9 ĩ aq̃ fiẽt rõne ſue frigiditatis
Nam aqua ꝑ naturã ſue frigiditatis habet v̂tutez
infrigiditatiuã & calozis repſſiuã · vñ cõuenit aq̃
vt ꝑ cõtactũ carnis chriſti ĩ qua nõ erat cõcupiſcẽ
tia peccati aduemẽte ſp̃uali v̂tute verbi refrigera-
ret carnẽ a cõcupiſcẽtia peccati · vñ ꝑ baptiſmum
fomitis incendium mitigar̃ · ¶ Quarto dñs in-
ſtituit vt baptiſm9 ĩ aqua fieret ratõne vtilitatis
Nam aqua maxime cõpetit generationi & augmẽ
tatõi rer̃ vinẽtiũ · vñ in ꝓncipio mũdi ex aqua
ꝓmit9 alia ſũt ꝓducta · & ſic cõpetit baptiſmo in-
quãtum eſt generatio in ſp̃ualẽ vitã · nã ſic v̂tute
aque conferr̃ vita corpalis · ita v̂tute nõ aque ſed
verbi vite cõferr̃ in baptiſmo ꝑ gr̃am baptizato
vita ſp̃ualis ſi digne baptiſmũ ſuſcipiat · ¶ Quin
to domin9 inſtituit vt baptiſm9 in aqua fieret ra
tione ſue cõmunitatis · quia aqua ĩ oĩbo mõi ptibo
inuenir̃ · ¶ Sexto hoc idẽ inſtituit rõne ſue faci
litatis · q̃a aqua eſt res q̃ ab oĩbo de facili ſine ma
gno ꝓcio haberi pt̃ · Et hee due ratõnes baptiſmo
competũt · ꝙt eſt ſac̃mẽtum neceſſitatis ſine quo
ſal9 haberi nõ pt̃ · Hec bt̃us tho · q̃rto ſcrip · ſen ·
diſt · nj · arti · nj · de materia · baptiſmi · q · ꝓma · ĩ coz
q · ꝑ totũ · ¶ Vel dicas breui9 ſcz qꝑ aqua elemẽ
talis eſt materia ſac̃mẽti baptiſmi duplici ratione
ſcz ratione effect9 & vſus · Primo ratione effect9
Nam aqua rõne ſue materie repñtat effect9 bap-
tiſmi · quod patet · q̃a aqua ex ꝓte ſue nature eſt e
lemẽtũ diaphanũ humidũ & frigidũ · ex quoꝝ ꝓ-
mo ſignificar̃ illuminatio gratie · ex ſcdo ablutio
culpe · ex tercõ mitigatõ cõcupiſcẽtie · Secundo aq̃
eſt materia baptiſmi ratione vſus · Nam aqua in
ſuo vſu habet vtilitatẽ · communitatem · facilitatez
ꝑpr̃ que tria cõuenir̃ eſt materia ſac̃mẽti baptiſ
mi · qd̃ eſt maxime vtile in effectu · & facile in ob
ſeruantia & cõmune in neceſſitate · Hec petrus de
tharen · q̃rto ſcripto ſen · diſt · nj · circa terciũ ꝓ-
bleuma arti · primo in coz · queſtionis ꝑ totũ ·

¶ Nota de qua aqua poteſt fieri baptiſmus & de
qua aqua non · ¶ Capi · nj ·

In maiorem tñ euidentiaz ꝓdictoꝝ nota
noue · ¶ Primũ ẽ qꝑ aqua ꝓmixta aliq̃n
pt̃ eſſe materia baptiſmi · aliq̃n vero nõ ·
Vbi nota · qꝑ permixtio aque poteſt eſſe duplex ·
Vna q̃ tollit ſpeciẽ aque · ſic̃ q̃n tranſit ꝑ putrefa
ctionẽ in aliã ſpeciẽ · puta q̃n ꝑ alteratõnez dige-
ſtionis vl̃ putrefactõis aqua tranſit ĩ vinũ · aut
ꝑ additionẽ tantã alteri9 liquoris qꝑ ſoluar̃ ſpe-
cies aq̃ · ſic̃ ſi parũ aque multo vino admiſceatur ·
& in omni tali admixtione nõ pt̃ fieri baptiſm9 ·
q̃a iã nõ eſt aqua · Alia ꝓmixtio eſt que nõ tollit
ſpeciẽ aque · puta q̃n alterar̃ aqua ſcd̃m aliq̃d acci
dens & manet ſpecies · vt patet in aqua calefacta ·
imo melius eſſet qꝑ ſacerdos faciat fieri aquã cali
dam · q̃a pueri q̃nqꝝ ita frigore contrahũr̃ qꝑ infir-
manr̃ & moriũr̃ · vt dicit albert9 ſup · nj · ſen · di
nj · Similiṫ cũ addit̃ aliquid aque qd̃ nõ cõmiſce-
tur aque · ſic̃ ſi aliqua ſolida ponũr̃ in aqua · vel ſi
ſit aliquod cõmiſcibile · puta hũidũ aliq̃d ita pue
q̃ntitatis qꝑ ſpeciez aque nõ mutet · In tali aq̃ ſic
ꝓmixta pt̃ fieri baptiſm9 · Quando aṫ mutata ſit
ſpecies aque vel nõ pt̃ cognoſci ex raritate vel dẽ
ſitate vel q̃n humor aliquis non rare fieret calido
vel nõ aſtringeret frigore ſic̃ aqua · ſed aliṫ · vtz ĩ
vino · oleo · & lacte & huiuſmodi ĩ q̃bo baptiſmus
non poteſt fieri · Hec bea · tho · q̃rto ſcrip · ſen · di ·
nj · de materia baptiſmi arti · nj · q · ij · ĩ coz · q · ꝑ to-
tũ · ¶ Scd̃m ẽ · qꝑ ratõ q̃re in vino lacte & oleo nõ
pt̃ fieri baptiſm9 ẽ triplex · Prima eſt · q̃a hec nõ
hñt ſpeciẽ aque quã dñs inſtituit materiã baptiſ
mi · Secũda eſt · q̃a non hñt ablutionis vel mũda
tõis effectũ vt aqua · qd̃ patet · q̃a ex eis ſordes
aliq̃n contrahũr̃ · Tercia eſt · quia nõ habenr̃ in
vſu vt aqua · Ibidem arti · nj · q · ij · in ſolu · v · ar ·
¶ Terciũ eſt · qꝑ ſi aliquis in articulo mortis bap
tizaret in vino · vel in oleo · vel in lacte · vel in ſan
guine vel ĩ alio liquore ꝑpr̃ defectũ aque nõ eſſet
baptizat9 · Et rõ hui9 eſt ꝑpr̃ inſtitutionẽ dñaz
quia dñs inſtituit materiã baptiſmi eſſe aquã &
nõ liquorem aliũ · nõ etiã cõtulit aliis liquoribo v̂-
tutẽ regeneratiuã ſicut aque · Hec albert9 vbi ſup ·
¶ Quartũ eſt qꝑ baptiſm9 pt̃ fieri ĩ lixiuio · ſicut
& in aq̃s ſulphureis & in aliis aquis que ex terra
ꝑ quã trãſeũt immutanr̃ · Cui9 ratio eſt · q̃a lixi
uiũ ñ differt ab alia aq̃ niſi ꝑ hoc qꝑ ꝑ cineꝝ trãſi
uit & hec ẽ dr̃a accidẽtalis · Hec bea · tho · vbi ſup̃
immediate q · ij · in ſolu · v · argu · ¶ Quintum eſt
qꝑ ſi aliqua paludis eſſet intantuz ingroſſata qꝑ a
vera raritate aq̃ recedẽt non eſſet baptiſm9 · ſicut ſi
eſſet lutũ · alias eſſet baptiſm9 · quia adhuc ſpeci-
es aque manẽt · Ibidem · q · nj · in ſolu · nj · argu ·
¶ Sextũ eſt · qꝑ in aq̃s quã faciũt alchimiſte ad
mutanda metalla non pt̃ fieri baptiſm9 · Cui9 rõ
eſt · q̃a mutar̃ ſp̃es aq̃ · ¶ Septimum eſt qꝑ nõ ſo
lũ aq̃ iordanis ſed oĩs alia aq̃ ẽ materia baptiſmi

Cui? rō ē·qa dn̄s tangendo illā aquā iordanis dedit vim regenerativā non solū illi aq̄·sed toti speciei aque ī tota specie aque eā instituēs materiam baptismi esse. Hec beat? tho·vbi sup̄ immediate·q nj·in solu·p̄mi argumenti. ¶ Octauum est·qp si aliquis baptizaret̄ in mari vel in aliquo flumine non tota aqua maris vel fluminis· vel totū mare vel totū flumen pertineret ad baptismū· sed solum illa aqua maris vel fluminis ptinet ad baptismum que potest aliquē effectū habere in baptizando vel lauādo vel infrigidando· Ibidem in solutōne·ij·argumēti· ¶ Nonus est de q̄ntitate aq̄· Nam aqua baptismi debet esse in tāta quantitate extra articulū necessitatis· vt totū corp? debeat intingi·ī articulo aūt necessitatis sufficit tm̄ de aqua qp ibi possit immergi p̄ncipalis ps corpis·scz caput·cū ibi appareāt omnes pfectōnes anime & vigeāt omnes sensus·Require sup̄ de integritate forme baptismi rubrica quarta·

¶ Circa parulū baptizandū ponūt̄ duodecim casus. ¶ Capitulum quartum·

Ercō p̄ncipaliť circa baptismum considerāda est cōferentis scz baptizantis qualitas· ¶ Ad cui? evidentiam ꝓpono hic sub questione duodecim casus· Prim? est an non habens ordinē possit baptizare· Rn̄deo & dico·qp ī baptismo aliquid est de necessitate baptismi qđ non potest omitti·& aliqđ de solemnitate sacramēti baptismi qđ potest omitti· Verbigrā· Sicut em̄ de necessitate vel de substātia baptismi est aqua que non potest omitti·vt patet sup̄ de materia baptismi p̄mo capitulo· & de solemnitate siue de cōuenientia baptismi est sāctificatō aque que ī casu necessitatis potest omitti·ita & ordinatio ministri nō est de necessitate baptismi sed de solemnitate· Et ideo non habens ordinē potest baptizare imminēte necessitate·scz in articulo mortis·peccat tn̄ si non ordinat? baptizat non imminēte necessitate· Hec beat? tho·quarto scripto sen·dist·v·arti·p̄mo·q·p̄ma in cor·q· ¶ Secund? casus est an dyacon? ex suo ordīe possit baptizare· Rn̄deo & dico·qp dyacon? non est ꝓp? minister baptismi vel alicui? sacramēti·sed aliquor̄ sacramentalium·sicut exorcismi & expulsionis immūdor̄ a diuinis & eruditōnis eor̄ qui ignorant qualiť habere se debeāt ad diuina vt cū dicit· flectam? genua vel humiliate vos ad benedictionem vel aliud huiusmodi· Ibidē·q·ij·in cor·q· ¶ Tercius casus est·an non baptizat? possit baptizare· Respondeo & dico·qp nō baptizat? potest baptizare dūmodo seruet formā ecclesie & habeat intētionē baptizādi· Cui? ratō est·qa sicut aqua absq̄ omni sanctificatione est materia baptismi quātū ad necessitatē sacramēti·ita homo absq̄ omni sacramēta li sāctificatione q̄ntū ad necessitatē sac̄mēti pt̄ eē minister hui? sac̄mēti· Ibidē·q·nj·ī cor·q· ¶ Quartus casus est·an aliquis possit baptizare seip̄m·

Rn̄deo & dico·qp q̄uis non baptizatus possit aliū baptizare·vt patz sup̄ īmediate·nō tn̄ pt̄ baptizare seip̄m·& hoc duplici rōne· Prima ē·qa sic̄ nulla res pt̄ generare seip̄az vt sit fm̄ augus·ita null? pt̄ regenerare seip̄m· baptism? aūt ē qđā regeneratio· Secda rō ē·qa nō posset fuari forma ecclesie·qz aūt dicit innocēti? tci? in qđā decretali qp inde? q seip̄m ī aquā īmersit dicēs ·ego baptizome in noīe p̄ris & filij & spūssancti· si decessisset ad p̄riaz euolasset·intelligēdū ē ꝓpt̄ vim cōtritionis & deuotōnis·ex cui? magnitudine hoc ꝓcedē videbať vt int̄ iudeos existēs q̄si mortis piculo se offerret· Ibidē·q·nj·ī so·ij·āgu· ¶ Quint? casus ē·an mal? mīster possit baptizare· Rn̄deo & dico qp sic· Cui? rō ē·qa subtracto eo qđ nō est de substātia sac̄menti sac̄mētū esse nō desinit· scz bonitas mīstri nō ē de substātia sac̄mēti sed de ꝺuenie̅tia·g̃ &c̄· Ibidē ātī·ij·q·j·ī cor·q· ¶ Sext? casus ē·an baptism? dat? p meliorez mīstr̄ habeat maiorē effectū q̄ꝑ dat? p peiorē· Rn̄deo & dico qp nō· Cui? rō ē·qa baptism? non hť suū effectū ex agēte īstrumētali q̄le ē mīster·sed ex agēte p̄ncipali q̄le ē de?· Nā fm̄ ph̄m actō nō attribuit ꝓpe īstrumēto sed p̄nciapli agēti·vñ qa ī baptismo p̄ncipale agēs ē de?·ñ refert ad peripiēdā rē sac̄mēti vtr̄ mīster habebat grāz vel nō· Vñ ꝓpe & p se loquēdo iste mal? mīster nō ē q mūdat·sed xp̄us de quo dictū est ioh̄·j·hic est qui baptizat· Ibidem·q·ij·in solutōne p̄mi argumenti· ¶ Septimus casus est·an sacerdos in peccato mortali existens peccet mortaliter cū baptizat· Rn̄deo & dico·qp sacerdos vel quicunq; alius baptizans cum solennitate quasi ministrū ecclesie se exhibēs peccat mortaliter·si aūt simpliciter baptizet in articulo necessitatis non quasi minister ecclesie sed sicut vetula baptizare posset nō peccat· Ibidē·q·mj·in cor·q· ¶ Octau? casus ē an recipiēs baptismū vel aliqđ aliud sac̄mētū a malo sacerdote peccet· Rn̄deo & dico hic duo Primū ē qp mal? sacerdos vel mīster ali?·aut ē p̄cisus ab ecclesia aut nō· Si ē p̄cisus ab ecc̄ia recipiēs ab eo aliqđ sac̄mētū peccat nisi ī casu necitatis·ī q̄ possz etiā a pagano vl̄ iudeo suscipe ·si nō sit p̄cisus ab ecc̄ia accipiēs ab eo sac̄mētū nō peccat nisi p accidēs·scz si ei? pēto omūicz· Ibidē·q·v·ī cor·q· Secdm ē qp mal? sacerdos q̄ cū solennitate baptizat fic̄ ecclesie mīster licet peccet baptizādo·nō tn̄ oportet qp ille q̄ ab eo baptismū exigit vel recipit etiā excepto casu necitatis peccet ꝓpt̄ duas rōnes· Prīa ē·qa isti ñ pt̄ ee certū qp ille sit ī pcto mortali cū in vno īstāti spūs opet̄ iustificationē impij· Secda rō ē·qa iste petit qđ iustū ē·qa a suo sacerdote dt̄ sac̄mēta p̄cipe·nec ꝓpt̄ hoc cogit vl̄ īducit eū ad peccādū·q a ille pt̄ reddē qđ dt̄ ñ peccādo· Ibidē·q·v·ī so·j ar· ¶ Non? casus ē·qđ dt̄ facē baptizād? si sacerdos ñ vult eū sine p̄cio baptizare· Rn̄do & dico· qp ī hoc casu ille q̄ ē baptizād? aut ē adult? aut ñ

Si est adult? sufficit ei baptism? in ꝓposito vel ī
desiderio ad salutem · ꝙa baptizat baptismo flami
mis id est contritionis · nec debet ꝓpt̄ hoc simoniā
cōmittē baptismū p̄cō emendo · Si aūt q̄ ē bapti-
zand? sit puer · tūc ille q̄ offert puer ꝑus debet
ip̄emet puer baptizare q̄ ꝑ p̄ciū sacerdoti ꝓ bap-
tismo simoniace dare · tn̄ licitū est ei aquā emere
si alias aquā habere non possit · quia aqua non est
sacrū quid · & si fit sanctificata non opat̄ ad bap-
tismū de necessitate ei? existens quasi sanctificata
sed quasi aqua · & ideo non emit aquā sanctificataz
sed aquam · Quidam vero dicūt ꝙ potest p̄ciū da
re · quia non est hoc simoniā cōmittē · sed vexatō-
nē suā redimē · sed p̄mū melius videt̄ · Ibidē · q · v
in solu · ij · argu · ¶ Decim? casus est · an sacer-
dos heretic? vel ali? infidelis baptizans cōferat
sacramentū baptismi · Rn̄deo & dico · ꝙ hēt̄ic? sa-
cerdos vel q̄cūq̄ infidelis dūmodo debitam for-
mā seruet & intētōnē baptizādi habeat verꝫ sacra
mentū cōfert · qđ duplicit̄ ꝓbo · Primo rōne · ꝙa
baptism? non habet efficaciā ex merito baptizā-
tis · sed ex merito christi · qđ opat̄ ī baptismo in
adultis baptizatis p̄ fidem ꝓp̄ā · & ī puulis bap-
tizatis p̄ fidē ecclesie · vbi sup̄ · di · vj · de his q̄ re
q̄rūt̄ ad baptismū ex pte baptizātis arti · nj · q · ij
in coꝛ · q · Secdo hoc idē ꝓbo alia rōne · sic · ꝙa ha-
bere ius vel p̄tātē baptizādi cōuenit alicui ex duo
bo · Vno modo ex ordine sacerdotali · & quantū
ad hoc sacerdos heretic? ab ecclesia p̄cisus habet
ius baptizādi · Cui? rō est · quia ius baptizandi
ex ordine est sacerdotali vt patz · sed ordo sacerdo
talis non tollit̄ p̄ heresim · qđ patet ꝙa si ordo sa
cerdotalis in heretico non maneret · sed p̄ hēsim
tolleret̄ · tūc rediens hēt̄ic? ad vnitatē ecclesie i-
terꝫ ordinaret̄ · sed non ordinat̄ igit̄ & ip̄m cōse
quēs ordinē ius vel p̄tas baptizandi p̄ hēsim nō
amittit̄ · Secdo conuenit habere ius baptizādi ex
iurisdictōne ecclesie · & quantum ad hoc in hereti
co ab ecclesia preciso ius baptizandi non manet ·
tum quia caret fidei catholice vnitate & veritate
tum quia caret vite bonitate · nā iurisdictio bap-
tizādi stat ī vnitate ecclesie · sed tales ab vnitate
ecclesie recesserūt · g̃ iurisdictionē baptizādi nō
hn̄t · Ibidem · q · nj · i so · ij · argu · ¶ Dz forte āgu-
es · ꝙ sacerdos hēt̄ic? vel ali? infidelis baptizare
n̄ possit · sic · Baptizās ꝓp̄q? se hꝫ ad baptismū q̄
offerēs puerꝫ · sz ī offerēte req̄rit̄ fides · g̃ multo
magis ī baptizāte · & sic videt̄ ꝙ īfidelis baptiza
re nō possit · Rn̄deo & dico · ꝙ nō req̄rit̄ fides p̄-
sonalis offerētiū puerꝫ ad baptismū · sz solū fides
ecclesie militātis quā n̄ est possibile totalit̄ deficē
deo hoc ordināte q̄ dixit math̄ · vltimo · ecce ego
vobiscū sum vsq̄ ad cōsūmatōnē seculi · si tamen
deficeret supplēt illud qđ de fide remansit ī eccle
sia triūphāte scz visio · nec offerēs puerꝫ ī p̄sona
sua dicit · credo · sed in p̄sona pueri · vt sit sensus
credo id est sacramētū fidei p̄sto sū recipe · Ibidez
di · vj · arti · nj · q · ij · ī solu · nj · argū · p totū · ¶ Un-
decimus casus est · an demon in figura sacerdotis
apparens possit baptizare · Rn̄deo & dico · ꝙ dya-
bolus in figura sacerdotis apparēs pt̄ immergere
sed nō baptizare vel baptismi sacramētū conferre
qđ ꝓbo quinq̄ rōnibo · Prima ratio est talis · Il-
le nō pt̄ sac̄menta dispensare qui nullo modo ē de
ecclesia · sed demon nullo modo scz neq̄ actu neq̄
potentia est de ecclesia · g̃ &c̄ · Secunda ratio est
Ille nō pt̄ sac̄menta dispensare cui sacramentoꝝ
dispensatio nō est concessa · sed dispensatio sac̄mē
torū nō est concessa nisi hominibo qui cōuenīūt cū
verbo incarnato a quo sac̄menta fluxerūt · g̃ &c̄ ·
Tercia ratō est talis · Nā in sac̄mentis est virtus
spūalis in corporeis elementis · sic & hoīes sunt
ex natura spūali & corpali cōpositi · nō aūt demo-
nes · Quarta ratio est · quia si demon baptizare se
fingeret semp esset timendū ꝙ nō facēt intētōne
baptizandi · sed intentione decipiēdi · ꝙa nō eēt ꝓ-
babile ꝙ tm̄ bonū hoīm ꝓcuraret · sicut ē regene-
ratio spūalis · Quinta ratō est moralis · quia sicut
mors fuit ministrata p̄ hominē ita & vita · quare
oportuit satisfactōnē p̄ offensa p̄ccati originalis
p̄ hominem fieri · eoq̄ homo offendit · Hec beatus ·
tho · q̄rto scripto sen · di · v · arti · nj · q · j · ī coꝛ · q ·
Et alexander q̄rta pte sū me de cōditōnibo bapti-
zantis arti · ix · in coꝛ · q · ¶ Duodecimus casus ē ·
an angel? bon? in figura hominis vel sacerdotis
apparēs possit baptizare · Rn̄deo & dico · ꝙ āgelis
bonis nō ē collata p̄tas baptizandi ꝓpter tres rō
nes · Prima ratio est · ꝙa baptizare est act? eccle
sie militantis · sed angeli neq̄ actu neq̄ potētia sūt
de ecclesia militante · sed de triūphāte cū semper
sint cōprehensores · g̃ baptizare nō p̄nt · Secūda rō
est · ꝙa angeli nō hn̄t p̄dictā cōuenientiā cū sacra-
mento & cū christo qui est actoꝛ sac̄menti · g̃ &c̄
Tercia ratio est · ꝙa ad necessitatem bpatismi non
valeret p̄tas eis concessa cū non sint in ꝓmptu ho
minibo vt p̄ eos baptizarent̄ · Dz sicut de? poten
tiā suā sac̄mentis nō alligauit · ita nec p̄tatem cō-
ferendi sac̄menta alligauit aliquibo mīstris · vn̄
q̄ dedit hāc p̄tatem hominibo · posset dare angelis ·
nec angelus bon? baptizaret nisi diuinit? p̄tate
sibi cōmissa · vn̄ si aliquis baptizaret̄ ab angelo n̄
esset rebaptizand? · dūmodo constaret ꝙ bon? an
gel? esset · sicut & iudicatum est templū q̄đ ē p̄ an
gelū consecratū non oportet p̄ hominē cōsēcri · sic̄
legit̄ ī hīstoria dedicationis sancti michaelis · Ibi
dem · q · ij · in coꝛ · q · ¶ Quis possit bapti-
zari & quis non. ¶ Capi · v ·

Quarto & vltimo p̄ncipaliter circa bap-
tismū cōsideranda est suscipiētis varietas
Nam ille qui est baptizand? vel ē paruu
lus vel adultus · ¶ Primo igit̄ si ē puul? · Circa
puulū ꝓponо decē casus sub q̄stiōe · ¶ Prim? ca
sus est · an puul? existēs ī vtero mr̄is sit baptizā
d? · Rn̄do & dico ꝙ n̄ · ꝙ autoritatibo & rōibo ꝓbo

Primo autoritate augustini dicentis·q̄ sicut qui non vixerit non p̄t mori·ita qui non fuerit nat? nō p̄t renasci vel regenerari·sed baptism? ē q̄daz regeneratō spūalis·g̈ &c̄·Secūdo hoc idē ꝓbo duplici ratione·Prima est talis·Baptism? & quodlibet sac̄mētū est actō ecclesie militātis·sed q̄dm puer est ī vētre mris nōdū cōnumerat̄ mēbris ecclesie militātis· g̈ nō p̄t sibi exhiberi baptism?· Secūda ratō est talis·Baptism? p mīstros ecclesie vl̄ p eos q̄ ī casu necessitatis vicē mīstroꝝ supplēt & obtinēt est exercēd?·sed puer q̄dm ē ī vtero mris nō p̄t subijci opationi mīstroꝝ ecclesie·nec est ab hominibo notus·ideo etiā baptizari non potest·Hec bea·tho·quarto scripto sen·dist vj·āti·p̄mo·q·p̄ma argu·cōtra·& ī cor·q·¶ Secūd? casus est· an puul? dum est in vtero mris baptizet̄ baptizata matre ad minus dū est ī periculo mortis·Rñdeo & dico q̄ non·qđ ꝓbo duplici ratione·Prima talis ē·Si em̄ baptizata matre puer ī vtero ei? existens esset baptizat? cum nulli sacramento qđ caracterem imp̄mit de iterando fit iniuria faciēda· ipe filius postea a materno vtero nat? & sepat? non baptizaret̄ · baptizatur aūt · g̈ existens in ventre matris non baptizat̄ baptizata matre·Secūda ratio est talis·Baptizata vna psona non ꝓpter hoc baptizatur altera·sed cum iaz est vnita anima rationalis corpori puuli efficit̄ iam altera persona·g̈ &c̄·Vnde licet puer in vtero matris existens sit coniunct? mīri fm corp? qđ a matre traxit· sicut fruct? pendēs in arbore est ps arboris·tamen est distinct? omnino a matre scdm animā rationalem quam ab extrinseco scz a deo habet·Et ideo fm immutatōnē corpalem matris immutat̄ ·non aūt fm mētem vnde non optet q̄ baptizata matre fili? baptizetur·Ibidem in solu·ij·argumēti·Et alexander q̄rta pte sūme·de baptizādis āti·ij·q·ij·ī cor·q·¶ Tercī? casus est·an puul? semi nat? sit baptizandus·an sit expectāda vniuersalis & totalis egressio ei? añq̄ baptizet̄·Rñdeo & dico·q̄ aut non timet̄ piculū mortis aut timetur·Primo g̈ modo si nō timet̄ piculū mortis·tūc est expectāda vniuersalis egressio anteq̄ baptizet̄ · qđ talī ratione oñdo·Natiuitas fm carnē debet esse ꝓportionata natiuitati fm spiritū·sed natiuitas q̄ est fm spm̄ non est fm ptē·sed fm totū·g̈ natiuitas fm carnē debet esse fm totū & non fm ptem·Si autem timet̄ de periculo mortis debet baptizari·Vnde fundenda est aqua baptismalis cum inuocatione trinitatis fm formā ad hoc īstitutam añq̄ expectet̄ totalis egressio·Tcī? ratio est·q̄a pcurāda est salus anime que est ad imaginē dei facta q̄ntū fieri p̄t·eoq̄ zel? animaꝝ maxime placz deo·sed si expectaret̄ totalis egressio anteq̄ baptizaret̄ vel aqua tingeret̄ frequēt̄ puuli sine baptismo morerent̄ & damnarent̄·g̈ &c̄·Hec beat? tho·vbi sup̄ dist·vj·arti·p̄mo·q·p̄ma in solu·m̄j· argum̄ēti·Et alexand vbi sup̄ articulo·m̄j·ī cor·q·

¶ Quartus casus est·suppōsito q̄ in articulo necessitatis sit baptizād? facta pticulari egressione· an idē̄nt̄ in q̄cūq̄ parte sit baptizand?·an ī aliq̄ pte determiate·Rñdeo & dico·q̄ egressa p̄ncipali pte·scz capite ī q̄ oēs pfectōnes vel opatōes aīe magis manifestant̄ debz baptizari·Hec? aūt ē de alijs partibo vt de manu & pede q̄ms nō noceat etiā si tūc aspergerēt̄ ille partes baptismali aq̄·q̄a diuina misericordia non ē artanda·Si tñ postea plenarie nascat̄ nō ē rebaptizād? fm quosdam·sed nihil piculi accidit si ad maiorē cautelā baptizet̄ sub hac forma·Si non es baptizat? ego te baptizo in nomīe patris &c̄·Hec bt̄us tho·vbi sup̄ immediate arti·p̄mo·q·p̄ma ī solu·m̄j·argu· p totum·¶ Quint? casus est·an mater parturiēs vel alias qñ est in mortis piculo debeat scindi vt extrahat̄ puer & baptizet̄·& a morte eterna liberet̄·an anteq̄ scindat̄ debeat expectari natiuitas pueri ex vtero·Rñdeo & dico q̄ scindi nō debet·qđ duplicit̄ ꝓbo·Primo autoritate apostoli ad roma·m̄j·qui dicit·q̄ nō sūt facienda mala vt euenīāt bona·& ideo homo potius debet dimittē infantem pire q̄m ipe peat homicidij crimen in matre cōmittens·Secundo hoc idem ꝓbo ex incertitudine·Nā incertū est si puer viuus possit haberi vt baptizet̄ ·certū aūt est q̄ mulier pregnans occidit̄·Vnde augustinus dicit·q̄ tenendum est certum & dimittendum incertū·Certum aūt est q̄ ibi est peccatum homicidij & ideo cauendū est· incertū autem est si puer viuus possit haberi vt baptizet̄·& ideo dimittendū·si autem est certum q̄ sectio sine mortis piculo posset fieri sec? esset· q̄a tūc ī casu isto mulier scindi debz & puer extrahi & baptizari ne puer damnet̄·Hec bt̄us tho· vbi sup̄ immediate in solu·m̄j·argumēti·Et alexander vbi sup̄ īmediate arti·m̄j·¶ Sext? casus ē an paruuli in vtero possint sanctificari·Rñdeo & dico q̄ sic·Cui? ratio est·quia sicut deus nō alligauit vtutē suam rebus naturalibo vt non possit preter eas cum voluerit opari qđ ī actibo miraculosis facit· ita non alligauit vtutem suā sac̄mentis·vt nō possit sine sac̄mentoꝝ mīstris aliquez vel aliquos sanctificare·& ideo aliquos p̄ter legē cōmunē q̄si miraculose in matermis vteris legitur sanctificasse·& p̄cipue illos q̄ ordinabant̄ ad sanctissimā christi conceptionem vt ieremiaz iohānē baptistam·& virginem beatam·Et quia fm gradum ꝑfectionis ad christum est gradus sanctificationis·ideo in beata virgine fuit plenior sanctificatō q̄m ī iohanne baptista & ī ieremia·ꝑpheta eoq̄ in virgine fomes adeo debilitat? ē vel extinctus·vt nūq̄m inclinaret ad aliquod actuale peccatum·in alijs aūt inclinauit ad venīale·non aūt ad mortale·& ideo ī iohāne baptista etiā fuit exp̄ssior sanctificatio q̄m ī ieremia·in cui? vtero sanctificatio exultatōe q̄dā ī noticiā hoīm ꝓdijt·q̄a dictū ē

Exultauit infans &c̄. luc̄. j. Dec bt̄us tho. vbi su
pra immediate. q. ij. ī cor. q. p totū. ¶ Septim?
casus est. an sanctificati in vtero sint postea bap
tizandi. Rn̄deo & dico q̄ sic. qđ patet de iohe
baptista. qui in vtero sc̄tificat? dicit se debere
baptizari a christo. math̄. iij. Ego a te debeo bap
tizari. & cornelio iam iustificato dicit angel? ac
tuū. x. hic dicet tibi &c̄. g̃ post sc̄tificatōnē ī v
tero mhilomin? requirit̄ baptism?. Ibidē. q. iij.
in argu. cōtra. ¶ Octau? casus est q̄re quā causā
sc̄tificat? ī vtero baptizet̄. Rn̄deo & dico. q̄ ne
cessitas recipiēdi baptismū est duplex. vna ē q̄re
indigētiā remedij. mq̄ntū baptism? est in reme
dium originalis peccati. alia causa est q̄re obli
gationem p̄cepti. Primo g̃ sc̄tificat? in vtero
nō recipit baptismū & non baptizat̄ q̄re indigē
tiā remedij originalis peccati. eoq̄ gr̄a sc̄tifica
tōnis sufficit ad curatōnē originalis. & si recipet
quantū ad hoc esset ī eo iordinatō vanitatis & cō
temptus. Primo esset ī eo vanitas. q̄a qđ potest
facere p vnū frustra facit p duo. sed peccatū ori
ginale sufficienť p gr̄am sc̄tificatōnis curat̄. g̃
frustra baptism? assumit̄. Secūdo esset in eo cō
temptus. Nam qui post sc̄tificatōnē baptizat̄ g̃
tiam sc̄tificatōnis cōtemnit. inquātū insufficiēs
reputat sc̄tificatōnis remedium ad excludendū
& curādum ab originali peccato. Secūdo sanctifi
catus in vtero recipit baptismū in p̄ceptum & in
signum. Primo in p̄ceptum. q̄a nulla sc̄tificatō
ab obseruātia diuini mādati absoluit. g̃ nec a sus
ceptōne baptismi. Secūdo in signū. scz ad oñden
dum q̄ sc̄tificat? cū baptizat̄ habet tria cōiūcta
bona. scz obediētiā. humilitatē. caracterem. Nam
q̄re istas tres causas sc̄tificat? ī vtero baptiza
tur. Prima est q̄ter acquirendum caracterem.
quo annumeret̄ populo dei. & quo ad accipienda
sacramenta deputet̄. Secunda ē vt baptismi p
ceptōne passioni christi corpaliť cōformet̄. Ter
cia ē q̄re bonū obediētie. q̄a p̄ceptū de baptismo
omnibo datū est & ab oīb debet impleri. misi ar
ticul? necessitatis sac̄mētū excludat. Dec beatus
tho. vbi sup̄ immediate. q. iij. ī cor. q. Et petr? de
tharen. & alexan. ¶ Non? casus est. an puulus
non hns vsū ratōnis cū baptizat̄ recipiat sac̄mē
tū & rem sac̄menti. Rn̄deo & dico q̄ sic. qđ du
pliciť q̄bo. scz ratōne. & similitudine. Primo ra
tione. sic. Gratia supabundat plus q̄ delictū. sed
delictū peccati originalis ex peccato pentū trans
iuit in puulos. g̃ multo forti? grā & misericordia
p xp̄m trāsit ī puulos ī sac̄mēto baptismi. Secūdo
hoc idē q̄bo filitudīe de mrimonio carnali. & spūa
li. q̄a sic ī mrimonio carnali req̄rit̄ vtriusq̄ cōsen
sus ī adultis. sic ī spūali scz ī baptismo req̄rit̄ q̄
us cōsens? ī adultis. Re. seq̄nti. c. de cōsensu. Et sic
ī puulis de cōsensu p̄tū spōsalia contrahūt̄. sed ñ oī
no ratificāt̄ misi p cōsensū illaꝝ psōaꝝ cū venerīt
ad etatē adultā. ita ī puulis cōtrahit̄ mrimoniuz
spūale p duo. Primo p grāz passionis christi a q̄
baptismus habet virtutez. Secūdo p cōsensū vel
fidē ecclesie. Vñ ysidor? de officijs puuli alio q̄
fitente baptizāt̄ q̄ adhuc loqui vel credē nesciūt.
Vel dicas. q̄ tria sūt q̄re que puuli saluāt̄. p̄mū
est passio christi. secundū est fides ecclesie. terciū
est sacramentū baptismi. Dec petrus de tharen.
q̄rto scrip sen. di. iij. āti. p̄mo. q. p̄ma ī cor. q. ī fi
ne. ¶ Decim? casus est. an sit melī? in puericia
baptismū recipe. an vsq̄ ad etatez adultā differre
Rn̄deo & dico. q̄ baptism? in puericia debz dari
& non differri. qđ p̄bo q̄re q̄tuor rōnes. Prima
est q̄ter crimins duratōnem. sic. Medicina debz
q̄ citius potest morbo appon. sed baptism? ē me
dicina cōtra originale peccatū qđ etiā ī pueris ē.
g̃ q̄ citius fieri p̄t cōmode pueris dari debz. ñ ex
pectata pfecta etate. Secunda ratio ē q̄ter corpo
ris vel complexionis imbecillitatez ex qua puuli
subito & de facili possunt mori & dānari. vñ vt dā
nationis piculum euitet̄ debet in puericia p̄tari
baptismus. Tercia ratio est q̄re demonis oppres
sionē. Nā demon nō habz tantā p̄tatez in pueris
baptizatis q̄ntā in illis q̄ adhuc peccatū hnt ori
ginale nec etiā q̄ntū ad nocumēta corporalia. Quā
ta ratio est q̄ter bonī opis assuefactionē. nā ī pu
ericia facilius homo ad aliqua inducit̄ & firmius
inheret. vt dicit plus. ij ethicoz. Dec bt̄us tho
q̄rto scrip. sen. di. iij. de recipientibo baptismū.
arti. j. q. ij. argu. j. cōtra & ī cor. q. ¶ Circa adul
tum baptizandū nota septem casus. ¶ Capi. vj.

Determinatis conditionibo q̄ in baptismo
requirūt̄ ex p̄te puuli baptizandi. nūc
dicendū est de conditionibo que requirūt̄
ex p̄te adulti baptizandi. ¶ Ad cui? euidētiā p̄
pono septem casus sub questione. Primus casus
ē. an inuitus vel coactus possit baptismū recipe.
Rn̄deo & dico. q̄ duplex ē coactio scz sufficiens
& inducēs. Prima coactio ē sufficiens. puta cum
p̄ncipiū eius ē extra ex toto mīl oferēte vim pas
so vt cū aliquis reclamās violēt̄ immergit̄. & ta
lis nec sac̄ mētū suscipit nec rē sac̄mēti. Cui? rō
est. q̄a nullo modo fuit in eo cōsensus vel volūtas
imo fuit omino repugnās. Alia coactio ē induc
cens. vt cuz aliquis mimis vel flagellis inductus
immergit̄. ita q̄ aliquis poti? eligit baptismū sus
cipe q̄ talia pati. & talis exteri? recipit sac̄mē
tū sed nō rem sac̄mēti. Vbi nota. q̄ cōsensus vo
lūtatis ī baptizato adulto requirit̄ nō q̄si causās
deletionem culpe originalis. sed solū q̄si remouēs
p̄hibens. scz contrariā volūtatē. Dec bt̄us tho. q̄r
to scripto sen. di. vj. de baptizando adulto arti.
ij. q. iij. in cor. q. & in solu. p̄mi argu. ¶ Secun
do? casus ē. an adult? vsu rōnis orbat? vel p̄uat?
vt est furiosus amens vel stult? possit sacramētū
baptismi recipe. Rn̄deo & dico. q̄ de amentibo ē
distinguēdū. quidā em̄ sūt qui ex natiuitate amē
tes fuerūt & nūq̄ habuerūt vel hnt aliqua lucida

interualla·& de talibꝫ videt esse idem iudiciū qđ de pueris·Sicut em̃ pueri qui nūq̃ habuerūt vsū rōmis cū baptizant & baptismū & effectum baptismi recipiūt & hoc in fide ecclesie·ita am̃etes p̃dicti·Quidã aūt am̃etiã incurrerunt ex infirmitate vel aliquo huiusmodi accidente & hñt lucida interualla·Et de istis dicēdū est·q̃ si añq̃ amentiã incurrerūt vel dū habēt lucida interualla fuerūt i ꝓposito baptismuz recipiendi si necessitas sit p̃nt baptizari· & sacram̃etū accipiūt & rē sac̃menti· etiã si tūc actu dissentiant qñ baptizant in amentia existētes·Cui? ratō est q̃a effect? baptismi in mente suscipit nec impedit nisi ex cōtradictione m̃etis·illi aūt q̃ m̃etis vl ratōnis vsū nō habēt·nō cōtradicūt m̃ete sed magis fantasia ducti· & ideo talis cōtradictō nō impedit effect? baptismi· Si aūt añ amētiã cōtradixerūt nō recipiūt sacram̃etū neq̃ rē sac̃mēti·nã fic̃ ꝺsensus volūtatis ꝑficit·ita dissensus impedit·aug?·Qui creauit te sine te &c̃ Hec bea·tho·vbi sup̃·di·mj·de recipientibꝫ baptismū arti·p̃mo·q·mj·i coz·q·& in solu·ij·argum̃eti ¶ Terci? casus est·an dormiētes sint baptizādi Rñdeo & dico·q̃ dormientes actu baptizādi non sūt nisi piculū mortis immineat·& tūc simliť est distinguendū de dormiētibꝫ sicut de illis qui amētiã incurrūt post statū sane mentis·Ibidē in solutione·mj· argumenti· Require de amentibꝫ supra immediate· ¶ Quartus casus est·an fictus possit baptizari· Vbi sciendum q̃ fictus ꝑm augus·dicit tribꝫ modis·scz qui non credit· qui indeuote ꝺ est non cōtrite accedit·qui contemnit·Primo scd̃m augustinum fictus dicitur qui nō credit· & ideo est quartus casus ·an incredulus id est non habens fidem baptismum recipiat·Rñdeo & dico· q̃ in puulo & in adulto fides est necessaria· sed aliť & aliť·Nam in puulis sufficit fides ecclesie ad p̃cipiendum baptismū & effectū baptismi· In adultis aūt est necessaria fides ꝓpria ad recipiendum baptismi effectum ·non aūt ad suscipiendū baptismum·quia sacramentū baptismi percipit aliquis & si non credit·ita dicit aug?·prorsus fieri potest vt aliqui verꝫ baptisma habeant & non habeāt verā fidē· Hec beatus thomas vbi supra dist· vj·de his que requiruntť ad baptismū ex ꝑte baptizati·arti·mj·q·p̃ma in coz·q·Ratō autē quare fides in adultis requiritť ad suscipiendum effectus baptismi est·q̃ fides dat efficaciã sacramentis·inquantuz p fidem sacramenta quodammodo continuantť causę p̃ncipaliť agenti·scz deo & ip̃i recipienti· Vnde fides passionis a qua immediate sacramenta efficaciam habent est necessaria·& defectus fidei ad fictionē p̃tinēs inquãtum aliquis ostendit exteri? credere·& tamen interius non credit impedit effectū baptismi· Ibidem dist·p̃ma arti·mj·q·mj· in solu·mj· argum̃eti· Et itez ibidē·dist·mj·arti·ij·in solu·ij· argumenti· ¶ Secundo modo fict? dicitť sc̃d̃m augus·q̃ indeuote id ē incōtrite ad baptismū accedit·& ideo ē q̃nt? casus·an indeuot? id ē incōtrit? baptismū suscipiat·Rñdeo & dico·q̃ licz incōtrit? recipiat sac̃m̃etū·nō tñ recipit rē sac̃mēti id ē gratiã sac̃mēti·Cui? rō ē·q̃a ad p̃cipiēdū effectū baptismi·oportet q̃ aliq̃s duplr̃ disponať·scz p fidē & deuotionē ¶ Primo mō oportz vt habeat habitū necessariū scz fidez q̃ cor purificat scd̃m apostolū Secundo oportet vt remoueat contrariū scz p̃ctm p contritionē· Vñ dicit ambrosi?·q̃ ad p̃cipiendum effectus baptismi nō sūt necessaria nisi duo· scz fides & contritio·tñ cōtritio in deuotione includit· Vbi nota·q̃ deuotio accipiť duobꝫ modis· Vno modo deuotio est voluntas consequēdi baptismū totaliť·scz q̃ntū ad sacram̃etū & q̃ntum ad rem sac̃menti·& tūc indeuotio q̃ ē huiusmodi deuotionis defectus nō p̃t esse sine peccato mortali· Alio modo deuotio importat feruorē caritatis in reuerentia dei & diuinorū·& tūc indeuotio q̃ ē huius deuotionis defect? p̃t esse sine pcto mortali· vñ indeuot? hoc modo scd̃o recipit sac̃m̃etū & rē sac̃mēti·vbi sup̃·di·mj·de recipientibꝫ baptismū arti·ij·q·ij·in coz·q·& in solu·mj·argu· ¶ Tercio modo scd̃m augus·fict? dicitť qui baptismū recipe contemnit·& ideo ē sextus casus·an cōtēpt? sac̃mēti vl q̃ cōtemnit sac̃mentū baptismi recipiat baptismū·Rñdeo & dico·q̃ duplex ē cōtēpt?· vn? q̃ aliquis abijcit sac̃m̃etū nō existimās i ipo esse efficaciã ad saluandū ·& talis q̃ sic contemnit id ē sac̃m̃etū puip̃edit recipit sac̃m̃etū vel baptizatur·nō tñ rē vel efficaciã sac̃mēti·vbi sup̃ imediate i so·v·ãgu· ¶ Septim? casus ē·an fictōne cessante baptismi ꝺseq̃t effectū suū·Rñdeo & dico q̃ sic·qđ ꝓbo triplici rōne·Primo rōne exclusionis obstaculi·sic·Remota causa remouet effect? sed cā ipediēs effectū baptismi ē fictio·g̃ remota fictōe baptismi habebit effectū suū·Secdo hoc idē ꝓbo rōne collatōnis remedij·sic·Cuilibz culpe in statu vie p̃t remediū adhiberi·sz otra culpā originalē nō ē aliud remediū q̃ baptismi?·g̃ cū ficte accedētibꝫ p̃ctm originale ñ remittať oportez baptismū iterari·si recedēte fictōne baptismi? nō hꝛet effectū suū·qđ ē incōuenies & hereticū·scz iterare baptismū·Tercio ꝓbo hoc idē rōne impssionis figuraculi·sic· In baptismo impmit caract q̃ ē causa immediata disponēs ad grām·cū g̃ fictio nō auferat caracterē sed impediat·recedēte fictōne caract q̃ est impssus i aīa incipit hꝛe effectū suū· ¶ Sz forte ãgues otra·scz q̃ recedēte fictōe baptism? ñ habeat effectū suū·sic· Dic aliq̃s ficte accedit ad baptismū·ita etiã ad eucaristiã ·sz recedēte fictōe eucaristie effectū ñ recipit q̃ p̃? fict? ad eucaristiã accesserat·g̃ nec recedēte fictōe aliq̃s effectū baptismi recipit·Rñdo & dico·q̃ ñ ē simile de eucaristia & baptismo·Cui? rō ē·q̃a i eucaristia ñ impmit caracter cui? vtute aliq̃s efficaciã sac̃mēti eucaristie p̃cipe fictōe recedēte possit·sic i baptismo

vbi ſup̃ di· mj·arti·j·q·mj·in duobꝰ argu ·cõtra· & in coꝛ·q·& ī ſolu·mj·argumenti·

¶ Qꝛ recipe ſac̃mẽtũ baptiſmi eſt de neceſſitate ſalutis & quomodo ¶ Capi· vij·

POſt hec ampliꝰ circa baptiſmũ cõſideranda ſũt q̃tuoꝛ· ſcz neceſſitas recipientiũ· cõgruitas tempoꝛ· varietas baptiſmatũ· multiplicitas effectuũ· ¶ Primo cõſideranda eſt neceſſitas recipiẽtiũ· Eſt em̃ neceſſariũ ad ſalutem recipe ſac̃mẽtũ baptiſmi· & hoc vel in fide eccleſie vt ī puulis· vel ī fide ꝑpa ī actu vel ī ꝓpoſito & deſiderio vt ī adultis· qꝺ tripliciṫ ꝓbꝺ· ſcz autoꝛitate· rõne· ſimilitudine· ¶ Primo ꝓbꝺ autoꝛitate auguſtini de fide ad petꝝ ſic dicẽtis· Pãuuli q̃ ī vtero mꝛis moꝛiũt̃ vel de vtero nati ſine baptiſmo exeũt eterno ſupplicio puniẽt̃· Supplициũ aũt illud eternũ vocat hic bt̃us aug⁹ penã damni id eſt carẽtiã diuine viſionis in puulis· & penã damni & ſenſus id eſt penã carẽtie viſionis dei & penã gehẽne ī adultis· ¶ Secũdo ꝓbꝺ hoc idẽ rõne· ſic· Aut aliquis non eſt ſãctificat⁹ ī vtero aut eſt ſãctificat⁹ in vtero· ſi non eſt ſãctificatus in vtero indiget baptiſmo ꝑpt̃ remedium peccati· ſi eſt ſãctificatus indiget baptiſmo ꝑpt̃ obligatõnẽ p̃cepti· q̃a nulla ſanctitas ab obſeruãtia diuini mandati abſoluit· g̃ nec a ſuſceptione baptiſmi· ita q̃ oñes ad baptiſmũ obligant̃· aut ꝑpt̃ remediũ pcti· aut ꝑpt̃ debitũ p̃cepti· ¶ Tercio ꝓbꝺ hoc idẽ ſimilitudine pñie & baptiſmi· q̃a ſicut pñia data eſt ī remediũ peccati actualis· ita baptiſm⁹ in remediũ peccati originalis· ſed nõ pt̃ q̃s ſaluari ab actuali moꝛtali niſi p̃ penitẽtiam· g̃ nec a peccato originali niſi p̃ baptiſmũ ī actu vel ī ꝓpoſito vt dictũ ẽ ſup̃· ꝑpt̃ quod dicit dñs iohꝺ· iij· Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpũſancto &c̃· Dec petrus de tharen· q̃rto ſcripto ſen· diſt· vj· circa ſcd̃m ꝓbleuma arti· p̃mo· q· iij· argu· cõtra· in coꝛ· q· ibidẽ· ¶ Sed foꝛte ãgues· q̃ baptiſm⁹ non ſit neceſſari⁹ tali ratione· Baptiſm⁹ dat⁹ eſt in remedium cõtra originale peccatũ· ſed circũciſio erat cõtra originale peccatũ· g̃ ſufficiebat circũciſio ſine baptiſmo· Rñdeo & dico· q̃ neceſſariũ fuit poſt circũciſionẽ baptiſmũ inſtituẽ triplici ratione· prima ratio eſt· quia baptiſmus eſt facilioꝛ in actu· ſecũda eſt· quia eſt cõmunioꝛ in vſu· tercia eſt quia eſt ꝓfectioꝛ in effectu· Prima ratio quare baptiſm⁹ poſt circũciſionẽ debuit de neceſſitate inſtitui eſt· quia baptiſmus eſt facilioꝛ in actu· Nam circũciſio inferebat doloꝛẽ in carne· vñ fuit ſac̃mentũ penoſũ & laboꝛioſũ ꝑpt̃ q̃d multi a circũciſione trahebãt̃· & ideo poſt illud neceſſariũ fuit vt inſtitueꝛet̃ ſac̃mentũ baptiſmi q̃d eſſet ſine laboꝛe & doloꝛe· vt ſic null⁹ ſe ſubtrahẽt a baptiſmo· imo oĩs libẽt̃ & facilit̃ ad ſuſcipiẽdũ baptiſmũ inclinaret̃· vñ hac ratõne dicit ꝑpheta· cõuerſus eſt furoꝛ tuus & cõſolat⁹ es me· Et ſequitur· Hauꝛietis aquas cũ gaudio de fontibꝰ· Secũda ratio eſt· quia baptiſmus eſt cõmunioꝛ in vſu· q̃a vtriq; ſexui ẽ cõmunis· circumciſio aũt erat ſac̃mẽtũ pticulare· q̃a ſolũ dabat̃ viris & nõ mulieribꝰ· & ideo erat remediũ pticulare & nõ generale ꝑpt̃ q̃d neceſſariũ fuit inſtitui ſac̃mentũ baptiſmi· q̃d ẽ vniuerſale remediũ· Vñ hac rõne dicit ꝑpheta· Omnes ſitientes ſcz ſalutem venite ad aquas ſcz nolite iam retrocedẽ· Tercia ratio ẽ· q̃a baptiſm⁹ eſt pfectioꝛ ī effectu· ¶ Eſt em̃ baptiſm⁹ pfectoꝛ circũciſione in q̃tuoꝛ· ſcz in remotione culpe· ī collatione gratie· in ablatione pene· ī repñtatõe paſſionis & reſurrectõnis dñice· ¶ Primo baptiſm⁹ ẽ pfectioꝛ circũciſione ī remotõne culpe· & hoc tribꝰ modis· Primo· q̃a circũciſio nõ tollebat p̃ncipaliter peccatũ actuale ſed cõſequẽter· nã directe & p̃ncipaliter contra peccatũ originale fuit circũciſio ordinata· ex conſequẽti etiã actuale tollebat vbi inueniebat· Hec bt̃us tho· q̃rto ſcrip· ſen· di· p̃ma arti· mj· q· ij· in ſolu· mj· argu· Secũdo circũciſio q̃uis a peccato originali liberaret· nõ tñ p̃ eã aliquis fructũ liberationis cõſequi poterat· q̃a ianuã celi nõ aperiebat· & ꝑpt̃ hoc iohãnes baptiſta circũciſus a peccato originali mũdari indigebat· vñ dicebat chriſto· Ego a te debeo baptizari &c̃· Ibidem in ſolu· ij· argu· Tercõ licet circũciſio purgaret originalem culpã· nõ tñ delebat omnẽ penã· vt ifra ſtatim patebit· baptiſm⁹ aũt tanq̃ circũciſione pfectioꝛ facit hec tria· Prio purgat omnẽ culpã· Secũdo liberat ab omni pena ſatiſfactoria· Tercõ reſerat celi ianuã· vt ptz ifra effect⁹ baptiſmi· ¶ Secdo baptiſm⁹ ẽ pfectioꝛ circũciſione in collatione gratie· nã gꝛa pfectius in baptiſmo conferẽt̃ q̃ in circũciſione· & hoc tribꝰ modis· Primo· q̃a gratia in circũciſione p̃ncipaliṫ ordinat̃ ad effect⁹ p̃uationis· ſcz ad remotõnẽ culpe cõſequent̃ vero ad effect⁹ poſitiuos ſcz ad ornatum aĩe· qꝺ facit inq̃ntũ p̃uatio vni⁹ eſt cauſa poſitionis alterius vel poſitio alteri⁹· gꝛa vero q̃ in baptiſmo dat̃ vel cõferẽt̃ p̃ncipaliṫ ordinat̃ ad effect⁹ poſitiuos vel ad effectũ vtrũq; ·ſcz poſitiuũ & p̃uatiuũ· Secundo· q̃a gratia que in circũciſione dabat̃ ordinabat̃ ſolum ad effectũ purgatõnis· gratia vero q̃ in baptiſmo ofert̃ ordinat̃ ad vtrũq; effectũ· ſcz purgationis & opationis· Tercio quia gratia que in circũciſione dabat̃ erat diminuta· q̃a nõ ofꝛebat gꝛãz bonũ meritoꝛiũ opandi ſiue in merito ꝓficiendi· gꝛa aũt q̃ ī baptiſmo ofertur eſt ꝓfecta q̃ntũ ad iſta duo· Hec bt̃us tho· q̃rto ſcripto ſen· di· p̃ma arti· mj· q· nj· Et alexanꝺ q̃rta pte ſũme de efficacia circũciſionis arti· mj· & v· in coꝛ· q· ¶ Tercõ baptiſm⁹ eſt circũciſione ꝓfectioꝛ in ablatione pene· Cui⁹ ratio eſt· quia ex peccato originali ẽ duplex pena ſecuta· ſcz pena ſingularis & pena generalis· pena ſingularis ẽ infectio ꝓſone· pena generalis eſt pena nature q̃ ẽ carẽtia viſionis dine· Pria g̃ pena ſingularis· ſ· infectõ ꝓſone ex p̃cto originali illata ex circũciſiõe

tollebaꝫ · mḡntū circūcisio originalē culpā purga bat & animā ornabat · & dignū vita eterna facie bat · Sed sēda pena scz nature omnis oībo puta carentia visionis dīne non tollebaꝫ . & ideo dr qp circūcisio ianuā vite eterne non apiebat . Hec beat⁹ tho . vbi sup immediate · q · ij · in solu · nj · argumēti . ¶ Quarto baptism⁹ est pfectior circū cisione in repntatōne passionis & resurrectionis dnice sepulture qđ pbo sic · Tāto est pfectis sa cramētū quātū euidenti⁹ & clari⁹ mortē vel passi onem & resurrectionem xpi repntat · sed effusio sāguinis christi in circumcisione non ita repntaꝫ bat mortem & resurrectionem christi · sicut facit baptismus quod patet · quia in baptismo est im mersio in aqua & eleuatio ab aqua · immersio ī aꝫ qua signficat immersionē xpi ī morte · eleuatō ab aqua signficat resurrectionē xpi a morte · Vnde apo ad roma · vj · Consepulti sum⁹ cū illo p baptis mū ī mortē · vbi dicit glo · qp p immersionē & eleꝫ uationē q fit cū aliquis baptizaꝫ signficat bapꝫ tismus passionē & resurrectōnē christi · Hec alex ander · ¶ Nota quo ordine & quo tempe baptism⁹ fuit instituꝫ · ¶ Capi · vnj · AD maiorē tn euidentiam capituli pcedēꝫ tis circa institutōnē & obligationē bapꝫ tismi nota hic qtuor · ¶ Primū est · qp bap tismus hoc ordine & modo incepit · Primo em fuꝫ it institut⁹ quantum ad materiā in baptismo xpi tūc em christus tactu siue sanctissime carnis vim regenerativā contulit aquis · Secdo baptism⁹ aliq modo fuit pfigurat⁹ q ad formā p pntiā triū pso nay in signo visibili · qa pr apparuit ī voce · filius ī carne · spūssāct⁹ ī specie colūbe · Tercdo etiā fuit p figuratus qntū ad ei⁹ efficaciaz · nā fruct⁹ baptis mi fuit pfigurat⁹ ibidē · qa celi apti sunt sup eum Tercō baptism⁹ fuit obligatorii⁹ q ad nr̄am indiꝫ gentiam que fuit declarata · iob · nj · vbi dixit · Ni si quis renatus fuerit &c̄ · Quarto fuit inchoat⁹ & notificat⁹ quo ad obseruātiā · scz qn misit discipu los ad pdicādū & baptizādū · vt patet math · x · Quinto fuit vtuosus & hoc ī passione ex q habuit efficaciā quātū ad effectū vltimū q est aptio celi · Sexto fuit diuulgat⁹ q ad nr̄az de eo noticiā qn ad omes natōnes ei⁹ diuulgatio & noticia facta ē dicēte dño suis discipulis · math · vltimo · Euntes doꝫ cete omes gētes baptizātes eos &c̄ · Hec · bts · tho quarto scripto · sen · dist · nj · arti · v · q · ij · in cor · q · ¶ Secdm ē · qp baptism⁹ fuit instituꝫ añ passioꝫ nē & post passionē & resurrectōnē xpi · sed ad aꝫ lium & ad aliū finē · Prio em añ passionē & resurꝫ rectōnē xpi fuit instituꝫ baptism⁹ solū ad exerꝫ citandū & pparādū fideles & nō ad obligādū · in cui⁹ signū dns ihs discipulos suos ad pdicandum & baptizandū misit · vt patet math · x · Vnde tūc a tempe pdicationis christi vsq ad passionē eius sacramenta noue legis simul cōcurrebant cum saꝫ cramentis legis antiq & vtraq ad salutē opabāꝫ

Hec bt̄us tho · quarto scripto sen di · ij · arti · nj · q · nj · in cor · q · Secundo post passionez & resurꝫ rectionē christi baptism⁹ fuit īstitutus ad obligāꝫ dum · & hoc postqp circumcisio mortua fuit postqp paulus dixit ad gala · v · Si circūcidimini chriꝫ stus nihil vobis prodest · Deinceps em nō poterat circūcisio pcipi ad salutē · vnde tūc baptism⁹ fuit obligatorius postqp ad noticiaz venit · Ibidem in cor · q · ¶ Terciū est · qp baptism⁹ fuit obligatoꝫ rius duobo modis quibo modis innotuit · scz p cō silium · & p pceptum · Primo baptismus fuit obꝫ ligatorius qn innotuit p consiliū · sicut nichodemo qn christ⁹ dixit ei iob · nj · Nisi quis renat⁹ fuerit denuo &c̄ · Secundo fuit obligatori⁹ qn innotuit p pceptū · sicut illis quibo innotuit p predicatioꝫ nem apostolorū · Nā consiliū anteqp fit inspiratū & pceptum añqp sit diuulgatū nō obligat sed post Vn hugo de sancto victore sic ait · Veritati & ratiom cōsonū esse pbaꝫ ex eo vnūquēq obligari cepisse ad baptismū · ex quo post institutionē preꝫ ceptum vel añ institutionē consiliū cepit baptizāꝫ di · q em nec pus contemptor consilij nec post pꝫ uaricator pcepti extitit culpand⁹ nō fuit · misi forꝫ te quis aut pus aut postea ita ignorās fuisse dicaꝫ tur · ad quē dīne institutionis noticia puenisset misi eius culpa obstitisset · Hec alexāder qrta pteꝫ sume de tempore institutōnis & obligatōnis bapꝫ tismi · arti · ij · ī cor · q · ¶ Quarto qro hic duos caꝫ sus · Prim⁹ est · an si non innotuit alicui institutō baptismi · vel qa eēt ī loco occulto vel remoto & ñ baptizatus decederet damnaret . Rndet scdm huꝫ gonem de sancto victore qui sic dicit · Ego nemiꝫ nem puto talē ad quem nō puenerit de baptismo suscipiēdo mādatū · vel si forte est talis puto eum audire & scire potuisse & debuisse si ei⁹ culpa non obstitisset · maxime cū scriptura euidenter clamat · In omnez terram exiuit sonus eor : & ideo talis si decederet nō baptizatus damnaret tanqp pꝫ uaricator pcepti · Hec alexander vbi sup immediate in fine · ¶ Secundus casus est · an puer qui naꝫ scit in deserto vbi non potest haberi aqua morꝫ iens sine baptismo saluet in fide parentū · Rndeo & dico · qp talis non saluaret in fide parentū · Cuiꝫ us ratio est talis · Aliquis tribo modis potest salꝫ uari · Vno modo per baptismi susceptionem scz in actu vel in affectu · scdm illud apo · ad gala · nj · Omnes q baptizati estis christū indumistis · Secdo modo p sanguinis effusionē ꝓpter christū · qa p hoc aliquis conformaꝫ christi passioni a qua bapꝫ tismus efficaciā habz · Vn dicit de martiribo apoꝫ ca · vij · Lauerūt stolas suas ī sanguine agni · Terꝫ cio mō p fidē & dilectōnē p quā xpus pcta purꝫ gat · Vn dr puer · xv · Per misericordiā & fidem purgāt pcta · Et actuū · xv · Fide purificās corda eor · Et similiter xps p fidē ī cordibo hītat · vt dr ad ephe · nj · Paruul⁹ aī q ī defto sic morit nullo hor modor baptizaꝫ · g saluari nō pt · qđ patet ·

Primo em̃ talis nō pt̃ habere motū fidei & dilectionis · & sic non pt̃ baptizari baptismo flamimis id est contritōis · cum vsū ratōis non habeat · Secdo talis vt suppomit̃ non baptizat̃ baptismo sanguimis · ꝓpt̃ quē aliquis non solū christianus sed etiā martir efficit̃ · vt dicit aug⁹ · de innocētibꝰ · Tercō suppomit̃ qꝫ talis puer ñ baptizat̃ baptismo flumimis · g̃ nō saluat̃ ī fide pentū · qa talis fides scz pentū baptismū flumimis p̃suppomt · & sic puer ille in deserto nat⁹ moziēs sine baptismo non saluaret̃ in fide pentū · vt dicit dñs iob · xj · Nisi qs renat⁹ fuerit &c̃ · Hec · bea · tho · vj · qđlibeto · q · xj · in coz ·

¶ Qz circa tēpus baptismi q̃nq; cōsiderari optet · ¶ Capi · ix

Secūdo p̃cipalit̃ circa baptismū cōsiderāda est cōgruitas tēporis · ¶ Ad sciendum aūt quo tempe baptism⁹ debeat celebrari cōsiderare debem⁹ q̃nq; · scz quidditatē · necessitatem · solennitatē · iniquitatem · conformitatem · ¶ Primo debem⁹ considerare baptismi quidditatem siue substantiā · & q̃ntū ad baptismi substātiā non est aliqđ tēp⁹ determinatū ad baptismū celebrādū · imo quolibz die & q̃libz hora pt̃ celebrari baptism⁹ · ¶ Secūdo possum⁹ cōsiderare baptizādi necessitatē · & tūc necessitatis ārticulo imminēte non debet tēp⁹ aliqđ expectari · sed statim celebrari debet · Vnde pueri ꝓpt̃ imbecillitatē & infirmitatē tempis ad vitādā penā et̃ne dānatōis cū nō possint alit̃ liberari q̃p p baptismū · debēt sine mora aliqua baptizari nec tēpa aliqua expectari · sic olim ī adultis expectari solebat · ¶ Tercō possum⁹ cōsiderare baptismi solemnitatem · Naz solennis celebratio baptismi non oīi hora vel tēpe debet fieri · imo habet tps determinatū · scz duplex sabbatū · pasce & pēthecostes · Cui⁹ rō ē · qa baptism⁹ habz efficaciā ex duobꝰ · scz ex passiōe christi · & ex vtute spūssācti · Primo habet efficaciaz ex passione xp̃i cui⁹ morti aliqs p baptismū cōfiguraf̃ quasi cōsepultus xp̃o in mortē · vt dicit apostol⁹ ad ro · vj · & ideo baptism⁹ solennit̃ celebrat̃ in die sepulture christi scz in vigilia pasce · Secdo baptism⁹ efficaciā ht̃ ex vtute spūssācti · & ideo in vigilia spūssancti baptism⁹ ab ecclesia solennit̃ celebrat̃ · ¶ Quarto possum⁹ cōsiderare hereticoꝝ iniquitatem · Quāuis em̃ christus in die epiphanie fit baptizat⁹ · & in illa die p suū baptismū vim regeneratiuā cōtulerit aqs · nō tn̄ illa die sed duobꝰ sabbatis supdictis baptism⁹ debet potius celebrari · & hoc ad excludendū & extirpandū errorem quorūdā q̃ dicebāt nunq̃ baptismū posse cōferri nisi illa die q̃ dñs est baptizat⁹ · ¶ Quinto possum⁹ cōsiderare nr̄i ad christū cōformitatez & sic non oportet qꝫ baptism⁹ in festo natiuitatis dñi celebret̃ quasi p ei⁹ natiuitatē fratres ei⁹ efficiamur · vt quidā dixerūt · eoq; nos non efficimur fratres ei⁹ fm natiuitatē carnis · sed fm natiuitatē spūs · & ideo poti⁹ tēpibꝰ supdictis debet baptismus solenniter celebrari ab ecclesia q̃p aliis temporibꝰ supdictis ꝓpt̃ rōnes p̃dictas · Hec btus tho · q̃rto scripto sen · di · vj · de ritu baptismi arti · p̃mo · q · ij · in coz · q · & in solu · argu ·

¶ Qr quatuor sūt genera baptismi scd̃m damascenum & que · ¶ Capi · x ·

Tercio p̃cipalit̃ circa baptismū considerāda est varietas baptismatū · Nā scd̃m damascenū q̃tuor sūt genera baptismatū scz baptism⁹ flumis id ē aque · flamis id ē p̃nie · in linguis igneis id ē spūssancti · & sanguims id ē martirij ꝓpter christū · Que q̃tuor baptismata sū munt̃ rōne q̃druplicis purgatōis · Primo em̃ ē purgatio a culpa & pena satisfactoria · & sic ē baptism⁹ flumimis · Secūdo ē purgatio a culpa tm̃ · & sic ē baptism⁹ flammis id ē pemitētie · Tercō est purgatio a peccati sequela · & sic est baptism⁹ in linguis igneis scz spūssancti · Quarto ē purgatio ab omni miseria · & sic ē baptism⁹ sāguimis id est martirij · Hec alexander q̃rta pte sūme de pluralitate baptismatū arti · ij · ī fine · ¶ Secūdo sup illo vbo ad hebre · vj · baptismatū doctrina · glo · dicit qꝫ tria sūt genera baptismatū · scz baptism⁹ flumimis · flamis id ē cōtritionis · & sāguimis · Est eī baptism⁹ ī aqua · ī pnia · in sanguine p martiriū · Et mgr̄ sen · hec tria allegat & ponit q̃rto sen · di · mj · Ratō aūt istoꝝ triū baptismatū fm btm tho mā ē ista · Nam baptism⁹ dicit̃ duobꝰ modis · scz proprie & methaphorice · Primo enim baptism⁹ dictus ꝓprie est baptism⁹ qui celebrat̃ in aqua sub determinata forma verboꝝ · de q̃ dñs dicit matth · vltimo · Euntes docete oēs gētes baptizātes eos &c̃ · Dicit̃ aūt talis baptism⁹ proprie baptism⁹ · qa ī eo ē duplex ablutō · scz exterioz corpis · & interioz mentis · Secūdo modo dr̄ baptism⁹ methaphorice · & sic dr̄ eē baptism⁹ flamis & sāguimis · in quibꝰ est ablutio interioz · scz mētis · & sic cōuenit cū p̃ncipali effectu baptismi aque · nō tn̄ ē in eis ablutio exterioz · ꝓpt̃ qđ licet hec duo sint baptismata nō tn̄ sūt sac̃menta · vt capitulo sequenti patebit · Hec btus tho · q̃rto scripto sen · di · mj · de recipiētibꝰ baptismū arti · mj · q · p̃ma in coz · q · Et idem dicit petr⁹ de tharen · ibidem · ¶ Qz baptism⁹ aque differt ab aliis in q̃tuor · ¶ Capi · xj ·

Ad maiorē tn̄ euidentiam p̃dictoꝝ q̃ dicta sūt in capitulo precedenti · nota hic duo · scz p̃dictoꝝ baptismatū differentiā & p̃mmentiaz · ¶ Primo nota ip̃orū drām · Nam illa baptismata scz flamis & sanguimis differūt a baptismo flumis q̃druplicit̃ · scz ex pte dependētie · indigētie · cōtinētie · sufficientie · ¶ Primo ex pte dependentie · qa illa baptismata scz flamis id ē cōtritōnis · & sāguimis id ē martirij dependēt a baptismo aque in ꝓposito vel desiderio · qđ patz · qa baptism⁹ flamis & sāguimis id ē p̃nie & martirij ñ valēt ad regeneratōz nisi ei q̃ baptismū aq̃ in ꝓposito vel desiderio habz · scz qñ articul⁹ necessitatis nō

cõtempt⁹ religiõis sacramẽtũ baptismi aque excludit · vt dicit mgr̃ in lr̃a · & sic quodã mõ scz in ꝓposito illa duo baptismata agũt ī vtute baptismi aque · Ibidẽ in solu · j · argu · ¶ Secũdo dr̃nt ex pte indigentie · eoꝙ maioris necessitatis ẽ qđ est necessariũ absolute & simplicit̃ · q̃ illud qđ est necessariũ conditõnate & fm quid · sed baptism⁹ aq̃ in actu vel in ꝓposito est necessari⁹ absolute · sed illa duo baptismata scz flammis & sãguinis solũ sũt necessaria sub cõditõne · scz vbi baptism⁹ aque haberi non posset · g̃ &c̃ · Ibidem in solu · ij · argu ¶ Tercõ dr̃nt ex pte cõtinẽtie · qa baptismus aq̃ duplicẽ vtutẽ cõtinet · scz vtutẽ ī significãdo · & vtutẽ ī causãdo vel efficiẽdo · & ꝓpt̃ hoc baptism⁹ aque est sacramẽtũ qđ habet significare & causare : sed illa duo baptismata scz sãguinis & flammis solũ causãt spũalẽ effectũ ī aĩa · vñ ñ sũt sacmẽta sed baptismata · qa cõuemũt cũ baptismo aq̃ solũ ī causãdo · nõ aũt ī significãdo · Ibidẽ ī solu · ij · argu · Require infra · sacmẽtũ · ¶ Quarto aũt dr̃nt ex pte sufficiẽtie · qa baptism⁹ aque p se sufficit sine illis duobꝫ · Illa aũt duo baptismata scz flammis & sãguinis nõ sufficiũt sine baptismo aque ī actu vel ī ꝓposito · qđ patet · Primo de baptismo flammis scz pemitẽtie · Nã licet pñia sit sine baptismo aq̃ ī actu · est tñ cũ ꝓposito & desiderio baptism̃ aque · & volũtas p facto reputat̃ ei q̃ ñ habet tẽp⁹ opãdi · Ibidẽ · q · ij · in cor · q · Et mgr̃ sen · dicit ibidẽ · qꝙ cõuersio vel cõtritõ cordis pt̃ q̃dem inesse nõ pcepto baptismo · sed cõtẽpto baptismo nõ nec vllo modo dicenda est cõuersio cordis ad deũ cũ dei sacmẽtũ cõtemmit̃ · Hec mgr̃ · sen · libro · iij · dist · iij · Secdo patet hoc idẽ de baptismo sãguinis · Nã baptism⁹ aque sufficit ad salutẽ sine baptismo sãguinis · sed baptism⁹ sãguinis aliquo modo sufficit sine baptismo aque & aliquo modo ñ sufficit · ¶ Vbi nota · qꝙ alit̃ se habet in puulis & alit̃ in adultis · Nã & puulis sufficit ad salutẽ baptism⁹ sanguinis sine baptismo aque · qđ patet · qa pueri q̃ uis vsũ liberi arbitrij nõ habeãt · sed occidant̃ p xp̃o · vt accidit innocẽtibꝫ · matb̃ · ij · ī suo sãguine baptizati saluant̃ · sed ī adultis baptism⁹ sãguinis non sufficit ad salutẽ simplicit̃ & absolute sine baptismo aq̃ · sed solũ sub cõditõe scz in casu qñ articul⁹ necessitatis sacmẽtũ excludit Verbigr̃a · Sicut em̃ aliquis hns fidem & caritatẽ voluerit baptizari & nõ pt̃ necessitate puent⁹ supplet omnipotẽtis benignitas qđ sacmẽto defuerat · dũ em̃ soluere pt̃ nisi soluat tenet̃ · sed cũ ia nõ pt̃ & tñ vult · nõ imputat ei de⁹ q̃ suã potẽtiam sacmẽtis nõ alligaunt · Similit̃ baptism⁹ sãguinis cũ desiderio baptism̃ aque ī casu quo actu haberi nõ pt̃ sufficit ad salutẽ · Cui⁹ ratio est · qa sicut ī baptismo aque liberat̃ homo ab omni culpa ꝑcedente & pena · ita etiã in baptismo sãguinis · vt patz de latrone crucis · cui nõ baptizato dictũ est a christo · hodie mecũ eris ī padiso · ¶ Vbi nota · ꝙ ad completũ martiriũ requirunt̃ duo · scz iusta volũtas · & iusta causa · Primũ scz iusta volũtas defuit in innocentibꝫ cũ vsum liberi arbitrij nõ haberent · Secũdũ scz iusta causa defuit in latrone qđ patet · eoꝙ ille latro neq̃ p nomẽ christi crucifixus est · sed p meritis facinorũ suor̃ neq̃ qa credidit passus est · sed dũ patit̃ credidit · vñ latro non p passionem sed p fidem saluatus est sine baptismo · Hz dñs innocentibꝫ supplent qđ defuit ex pte volũtatis · sicut in latrone supplent qđ deerat ex pte cause · ꝓpt̃ quod dicit hiero · ꝙ xp̃us homicidij penã fecit esse martiriũ · Hec mgr̃ sen · iij li · sen · di · iij · Et bt̃us tho · q̃rto scrip · sen · di · iij de diuersitate baptismatũ arti · ij · q · ij · ī cor · q · & in so · p̃mi argumenti · ¶ Quõ baptismus vnus excellit aliũ patz p effect⁹ eor̃ · Capi · xij ·

Secũdo nota istor̃ triũ baptismatũ p̃mminentiã · Nã ista tria baptismata in pfectõne vel dignitate se hñt ad invicez sicut excedentia & excessa · qđ patz p effect⁹ baptism⁹ p̃m⁹ est liberatio a malo · secũd⁹ est adeptõ bor̃ · ¶ Prim⁹ effectus est liberatio a malo · & hic est triplex · p̃m⁹ est liberatio a malo culpe · secũd⁹ ẽ liberatio a malo pene · terci⁹ est liberatio a malo sequele · ¶ Prim⁹ effect⁹ baptismi ẽ liberatõ a malo culpe · & q̃ntũ ad hũc effectũ baptismus aque excedit alia baptismata extensiue · tum qa plures personas liberat · scz paruulos & adultos · tũ quia a pluribꝫ morbis vel culpis liberat · scz a peccato originali mortali & venali · baptism⁹ aũt flamis scz contritionis nõ liberat nisi adultos · nec liberat nisi ab actuali · Similiter baptism⁹ sanguinis paucos liberat scz adultos & solũ a venali · sed nũqd baptism⁹ sanguinis liberat a mortali · dico qꝙ nõ · quia p̃supponit caritatẽ aliter ad salutez nihil valeret · Ex alia vero parte baptism⁹ flammis respectu liberationis a culpa ẽ melior̃ vel pfectior̃ alijs extensiue · quia nõ tm̃ semel sed pluries a culpa liberat · ¶ Secũd⁹ effect⁹ baptismi est liberatõ a malo pene ¶ Vbi nota · qꝙ duplex ẽ pena · scz p̃ns & sequẽs · Primo dico · qꝙ respectu pene p̃ntis baptismus aque est melior̃ & pfectior̃ alijs · Cui⁹ rõ ẽ · qa baptism⁹ aque a pena liberat sine pena · nõ aũt de alijs que continẽt in se penam · Secundo dico qꝙ respectu pene sequẽtis baptismus sãguinis est melior̃ · quia liberat ab omni pena · Similit̃ baptismus flumꝫ est pfectior̃ baptismo flammis id ẽ contritionis · & specialit̃ quãtum ad duo · Primo qa baptismo flumꝫ & sanguinis tollit̃ omnis pena · nõ aũt baptismo flamis · Cui⁹ rõ ẽ · qa cũ baptism⁹ a passione xp̃i efficaciã ht̃ · ẽ vniuersale satisfactorĩũ & remediũ ad omnez culpã & penã pone delendã · baptism⁹ vero flamis vel p̃nie ẽ satisfactorius ex pte nostra · & ideo sic̃ cõtingit eã ex parte nostra de contritione plus & minus · ita de satisfactione · Vnde fides cum pemitentia nõ delet simpliciter & absolute omnem culpam & penam ·

sed ꝓportõnabilit fm cõtritõnem cordis. Secũdo baptiſm? fluminis excellit baptiſmũ flaminis. ꝗa puuli baptizãt fide pẽtũ. Cui? ratõ eſt triplex. Prima eſt. ꝗa cõtritio nõ eſt remediũ culpe originalis vt eſt baptiſm?. vñ vbi non fuit delectatio in cõmiſſione ñ reqrit dolor vel pemitẽtia i remiſſione. Secũda ratio eſt. ꝗa cõtritio non eſt remedium niſi ꝓpꝛij delicti. vñ ille diuina iuſticia puniri debet ꝙ delectat? eſt in peccato. Tercia ratõ eſt. ꝗa cõtritõ nõ habet illã vtutẽ impetrãdi quaz habet fides. nam int omẽs vtutes fides habet efficaciã impetrãdi. Cui? ratõ eſt. ꝗa fides captiuat ipm credẽtẽ. imo anihilat ipm in ſe. ex quo efficit maxime potẽtem in merito ꝓt qđ opatio miraculoz eſt merito fidei. marci. ix. Oĩa poſſibilia ſũt credẽti. Glo. ꝙ in nomine ieſu xpi poſtulant. Igit ꝓt efficaciã fidei merendi & impetrãdi fides vni? pt alij mereri & impetrare. nõ autẽ cõtritõ. ꝗa cõtritione vni? nõ purgat ali? ſic fide vni? ſaluant alij. vt patet de puulis & etiaz de adultis in ꝗbuſdam. Hec alexander q̃rta pte ſũme de effectu baptiſmi reſpectu collationis bom arti. ꝑmo i coꝛ. q. i fine. ¶ Terci? effect? baptiſmi ẽ liberatio a malo ſequele. & ſic q̃ntũ ad hũc effectũ baptiſm? ſanguinis eſt melioꝛ alijs. eoꝙ in baptiſmo vel ꝑ baptiſmũ ſanguinis liberat hõ ab oĩ miſeria ſcz temptatione culpa & pena. Vñ dama. dicit. ꝙ baptiſm? ſãguinis ſcdis nõ inqnatur maculis. Ratio aũt quare baptiſm? ſãguinis ſcdis non inqnat maculis non eſt ratione martirij. ꝗa hoc contingit in omni morte iuſti. ſed hoc poti? ẽ ratõne qua ꝑ ipm martiriũ t̃minat ſtat? viatoꝛis ſi aũt baptiſm? fluminis baptizatos ponẽt extra ſtatũ viatoꝛ. ſimil'r ſtatim introducẽt i regnũ. vñ ſi baptiſm? ſãguinis extra ſtatũ viatoꝛ nõ ponẽt adhuc poſſet ſecũdis ſcdibo vel maculis inqnari. vt patz ꝑ exẽplũ iobis euãgeliſte ꝙ dr paſſus martiriũ immiſſione dolij feruẽtis olei ꝙ mbilomin? potuit ſcdis maculis inqnari. ſed ꝑ accidẽs ẽ ꝙ baptiſmũ ſãguinis nõ pt ſcdis maculis inqnari. ſcz ratõne qua ponit hoiez extra ſtatũ viatoꝛ. Hec alexãder q̃rta pte ſũme de ꝑmiſſione triũ baptiſmatũ arti. ꝑmo in coꝛ. q. di. mj. ¶ Secund? effectus baptiſmi eſt collatio bom. Vbi nota. ꝙ baptiſm? triplex bonũ cõfert. Primo eñ cõfert bonũ qđ ẽ pncipiũ merẽdi. & ſic baptiſm? aq eſt melioꝛ alijs. ꝗa cõfert gram i habitu Secũdo baptiſm? cõfert bonũ qđ eſt meritum. & ſic baptiſm? flaminis eſt melioꝛ alijs. ꝗa habet gram in vſu. Tercõ baptiſm? cõfert bonũ qđ eſt ꝑmiũ. & ſic baptiſmus ſanguinis eſt melioꝛ. Hec petrus de tharen. q̃rto ſcripto ſen. di. mj. circa ſecundum ꝓbleuma arti. mj. in coꝛ. q.

¶ De compatione baptiſmatum. ¶ Capi. xmj.

Ad maiorẽ tñ euidentiã ꝓdictoz ꝓcedentis capituli nota hic duo. ¶ Primũ ẽ. ꝙ baptiſm? aq excedit baptiſmũ ſãguinis in duobo. Primo. quia baptiſm? aque eſt maioris efficacie & vtutis q̃ baptiſm? ſanguinis extẽſiue loquendo. Cui? ratio eſt. ꝗa maioris vtutis & bonitatis eſt qđ pt in bonos & malos. q̃ qđ pt i bonos tm̃. ſed baptiſm? aque pt i bonos & malos. qđ patz. ꝗa malos ſimplicit ſcz exiſtentes i peccato mortali & idignos vita eterna efficit bonos & dignos vita eterna. baptiſm? vero ſãguinis ſcz martiriũ ſolũmodo bonos efficit meliores. g̃ &c̃. Secũdo baptiſm? aque eſt melioꝛ. ꝗa excedit ſac̃mentalit baptiſmũ ſanguinis. eoꝙ baptiſmus aq confert grãm gratis datam. ſcz quia imꝑmit caracterem. & etiã confert grãz gtũ facientẽ. ¶ Ex alia vero ꝑte baptiſm? ſanguinis q̃ntũ ad rẽ ſac̃mẽti excedit baptiſmũ aque. & hoc i duobo. Primũ ẽ. ꝗa grã q ꝑ baptiſmũ ſanguinis confert eſt plenioꝛ. inq̃ntũ gratia magis auget hñti. Secũdum eſt. ꝗa gratia q ꝑ baptiſmũ ſanguinis confert eſt efficatioꝛ. ꝗa ſecũdis maculis nõ inqnat & ſic grã ibi confert ꝑfecta. Hec alexander vbi ſup. ¶ Secũdũ eſt. ꝙ baptiſm? flumis & ſanguinis efficacie eqlis ſũt i duobo. Primo i remiſſione culpe. nam in vno baptiſmo nõ fit plenioꝛ remiſſio q̃ in alio. eoꝙ vterq baptiſm? id ẽ fluminis & ſanguinis omnez culpã & penã tollit. Secũdo in collatione gratie. ꝗa in vtroq baptiſmo cõfert grã. ꝙ ꝑmo patet de baptiſmo fluminis. ſecundo idem de baptiſmo ſanguinis patz in q̃ grã conferetur. vt patz in pueris qui ꝓ chriſto occidũt & ttiã in adultis quibo poteſt in ipo actu paſſionis gratia dari. ſicut etiã in baptiſmo aque ſi ad eam ſe depoſuerint. & ſpũſancto obicem nõ poſuerint qđ patz ꝑ btm auguſtinũ qui ad fortunatum de compatione iſtoꝛũ baptiſmatum loquens ſic dicit Baptizatus cõfitet fidem coꝛã ſacerdote. martir coꝛam pſecutoꝛe. ille poſt ꝓfeſſionẽ aſpergit aq hic ſanguine. ille ꝑ impoſitionẽ man? pontificis recipit ſp̃m ſanctũ. hic templũ efficit ſpũſſancti. ſed nullus efficit templũ ſpũſſancti niſi accipiẽdo grãz. g̃ paruuli & adulti i baptiſmo ſanguinis recipiũt grãz vt baptizati baptiſmo aque ¶ Terciũ ẽ ꝙ in baptiſmo pñie & i alijs opibo ſuperogatõnis. nõ ita eſt exp̃ſſa cõformitas ad paſſionẽ chriſti. ſicut in baptiſmo ſanguinis. & ideo nõ oportz ꝙ i eis cõmunis pena dimittat vt i baptiſmo fluminis & ſanguinis ꝓt vtutẽ paſſionis xpi a qua hec duo efficaciã hñt. ¶ Dz forte argues cõtra. ꝗa in vitis patrũ dicit. ꝙ quidã patrũ vidit eãdẽ gloriam ſup eũ qui habitũ religionis aſſumit & ſup eũ qui baptizat. Rñdeo & dico. ꝙ hoc nõ eſt quia talis ſcz ingrediens religionẽ vi religionis a ſatiſfactione abſoluat vt illa duo baptiſmata faciũt. ſed ꝗa eo ipo ꝙ ſuã volũtatẽ in ſeruitutem redigit ꝓpter deũ plenarie iam ꝑ omni peccato ſatiſfacit. eoꝙ volũtatẽ de? cariorẽ habz ommibo rebo mũdi. de quibo tm̃ poſſit quis dare ꝙ elemoſinis omia peccata redimeret etiã q̃ntũ ad penã.

Nec bt̄us tho·q̄rto scripto sen·di·mj·arti·nj·q·
nj·m solu·nj·argumēti·&·q·mj·in coz·q·

¶ Q̄ p̄mo effect? baptismi est remissio vel
exclusio culpe. ¶ Capitulum· ·xmj·

Quarto & vltimo circa baptismū cōsidera
da ē multiplicitas effectuū· Nā duplex
est effect? baptismi in generali· p̄mo est
remotio mali· secūdo est collatō bōi· Primo ef
fect? est remotio mali· Et q̄a duplex ē malū· scz
culpe & pene· ideo etiā remotionis mali ē duplex
effect? baptismi· p̄mo est remotio mali culpe· se
cundo est remotio mali pene· ¶ Primo effectus
baptismi est remotio mali culpe· q̄d dupliciter p̄bo·
scz ī generali de culpa· & in spēali de omni culpa
Prīo em̄ vtute baptismi aq̄ fit remotio vel exclu
sio culpe ī generali· q̄d tali ratōe oñdo· Sic se ha
bet ī generatōe naturali· ita grā ī generatōe spūa
li q̄ ē regenerato mētis· sed ī generatōne naturali
p ītroductōnē vni? forme ois otraria forma ex
cludit & expellit· g̃ ī regeneratōne spūali ī vitaz
spūalē q̄ fit p baptismū p ītroductōnē vel īfusiō
nē gr̄e g̃tū faciētis excludit forma otraria gr̄e scz
culpa. g̃·&c̄· ¶ Si vis formare alit rōnē dicas
sic· grā excludit culpā· vt patz īfra grā· sz ī bap
tismo aq̄ cōfert grā· vt īfra patebit· g̃ &c̄· Secdo
oñdo ī spēali q̄ baptism? tollit & delet omnē cul
pā· s· culpā originalē· culpā actualē mortalē· &
culpā actualē venialē· Prīo em̄ baptism? tollit cul
pā originalē· q̄d tali rōe p̄bo· Baptism? ē circūci
sione pfectioz· vt patuit sup̄· & ido succedit ei tāq̄
pfectū impfecto· sed circūcisio erat ī remediū otra
culpā originalē· g̃ multo pfecti? tale remediū est
baptism? ¶ Secdo baptism? tollit culpā actua
lē mortalē· q̄d oñdo duplici rōe· Prima est talis
Baptism? est ordīat? ad tollēdā culpā originalē
vt patz sup̄ immediate · sed originale nō pt̄ tolli
sine actuali mortali ī eo q̄ vtrūq̄ habz· q̄a īpiū ē
a deo dimidiā sperare venā· g̃ baptism? tollit eti
ā culpā actualē mortalē· Secda rō ē talis· Baptis
m? n̄ ordīat tm̄ otra culpā originalē alias circū
cisis ī p̄mitiua ecc̄ia baptism? nec̄ari? n̄ fuisset· sed
ordīat ad regenerādū ī nouā vitam oī vetustate
destructa· sed hoc n̄ pt̄ fieri nisi destruēdo p̄? om
nē culpā quā īuenit· g̃ &c̄· ¶ Tercō baptism? tol
lit culpā actualē venialē· q̄d tali rōne oñdo· Baptis
m? n̄ solū tollit culpā mortalē· vt patz· sed etiā
oñe illud q̄d disponit ad p̄uatōnē gr̄e quā cōfert
baptism? · sed culpa venial disponit ad p̄uatōnē g̃
tie· g̃ cū ī baptismo grā cōferat baptism? tollit om
nē culpā actualē venialē quā īuenit· ¶ Sz forte ā
gues otra scz q̄ baptism? culpā venialē non tollat
tali ratōne· Cōtritio de se & p se culpā venialē de
let · g̃ baptism? ad culpe deletōnē venialis nihil fa
cit· Rndeo & dico· q̄ baptism? req̄rit cōtritionem
nō quidem a deletione culpe vel peccati venialis q̄
si baptism? hoc de se non faciat· sed solū ad remo
uendū fictionez q̄ est cōtraria dispositio impediens
effectum baptismi· non quidē simplicit sed q̄ntū
ad remissionem illius venialis peccati· Cui? ratō
est ·q̄a scz peccatū veniale q̄d in actu vel in affe
ctu vel in ꝓposito est facit fictū scd̄m q̄d· sic etiā
est peccatū scd̄m quid· scz vt dispositō ad pecca
tum· & ideo impedit effectū baptismi non simpli
citer· sed q̄ntū ad remissionē illius venialis pecca
ti· Vñ patet q̄ vtute sac̄menti baptismi fit remis
sio oñis culpe in generali & ī speciali ·scz culpe o
riginalis· culpe actualis mortalis· & culpe actua
lis venialis ·q̄d cōfirmo autoritate bt̄i augustīi
q̄ ī encheridion sic dicit· Baptizati nō vni tm̄ pec
cato· sed multis aut magis oñibo moriunt· qui
cūq̄ iam propria commiserūt vel cogitatōne· vel
locutione· vel ope · Hec bt̄us tho· quarto scripto
sen· di· mj· de effectu baptismi respectu remotio
nis mali arti· p̄mo· q· p̄ma in coz· q· p totum·

¶ Q̄ secūd? effect? est remotio oñis pene
scz eternalis & temporalis. ¶ Capi· xv·

Secund? effectus baptismi ē remotio ma
li pene· Nā virtute sac̄mēti baptismi fit
remotio pene· ¶ Vbi nota· q̄ duplex ē
pena· scz eternalis & temporalis· Prima pena est
eternalis scz carētia visionis diuine· Secda pena
est temporalis· & hec ē duplex· vna ē iniuncta &
assumpta· scz pena satisfactoria temporalis debita
actuali peccato· alia ē pena temporalis cōtracta &
hee sunt multe · de quibus patebit infra statim·
¶ Primo g̃ dico· q̄ vtute sac̄mēti baptismi fit re
missio pene eternalis· scz carentie visionis diuine
q̄ p baptismū tollit· q̄d patet· q̄a si baptizat? mo
rit vtute baptismi statim ad celū euolat· g̃ bap
tism? penā eternā tollit· scz carētiā visionis dei·
¶ Sz forte dices cōtra· q̄ baptism? institut? fuit
an̄ passionē· sed tūc nō tollebat carentiā visionis
dei· q̄a quotq̄t baptizati erant etiā baptismo chri
sti descendebāt ad limbū· g̃ &c̄· Rndeo & dico·
q̄ baptism? tollit carentiā visionis dei & hāc vi
tutē hī a passiōe xp̄i a qua baptism? hī totā vtu
tē suam · q̄ aūt an̄ passionem non habuerit hunc
effectum· hoc erat q̄a nondū fuerat nr̄e redemptio
nis solutū p̄ciū· soluto aūt p̄cio redemptōnis per
passionem baptism? est consecutus effectum suū·
¶ Secūdo dico· q̄ baptism? tollit oñez penā tpa
lē iunctā & assumptā· scz oñez penā satisfactoriā
tpalem debitā actuali mortali peccato· Cui? rō
duplex est Prima est· q̄a baptism? q̄ntū in se est
efficaciā totā habz a passione christi· vt dictum ē
sup̄· & ideo sic caput influit vtutē suā in mēbra·
ita xp̄us totā efficaciā passionis sue in baptizatū
influit & ꝓpter hoc absolvit nō solū ab oñi cul
pa· vt patuit capitulo p̄cedenti· sed etiā ab omni
pena satisfactoria· Secunda rō ē talis & ē p mo
dū exempli· sic· Per baptismū hō incorpat xp̄o
& efficit mēbrū ei? numero & merito· & ideo pe
na quā xp̄us sustinuit reputat illi ī satisfactōnē
q̄a si patit vnū mēbrū oia mēbra alia patiunt·

vt dicit aplus ꝑme ad chor. xj. g̃ baptiſm? tollit & abſoluit ab oi pēa ſatiſfactoria debita pecca to actuali mortali. Dec bea. tho. q̃rto ſcrip. ſen. diſt. mj. de effectu. baptiſmi q̃ eſt remotio mali pene arti. ꝑmo. q. ij. i cor. q. & in ſolu. ꝑmi argu. ¶ Tercia pena tēpalis eſt pena cōtracta quales ſunt pene corpis. vt fames. ſitis. mors & huiuſmodi. & pene anime vt rebellio carnis ad ſpm̃ & cōtrarietas appetituū. & has penas baptiſm? nō tollit. qđ tali ratōne oñdo. Dic̄ ſe habet de culpa ita etiā de pena q̃ cōſequit culpā. ſed baptiſm? tollit culpā originalem iq̃ntū eſt infectiua ꝑſone. nō tñ tollit eā iq̃ntū eſt infectiua nature ꝑ actū generationis. qđ patet ex hoc. q̃a baptizat? ꝑ actum nature originale trāſmittit i ꝑlem. Similit eſt de pena. quia baptiſm? illam penam tollit q̃ actū ꝑſone ꝓuabat. ſcz carentiā viſionis diuine. vt patz ſup̄ hoc eodē capitulo. ſed penas q̃ ad corruptionē nature ptinent baptiſm? non tollit. ſi aūt natura tolleret etiā omnes pene naturā cōſequētes remouerent. quod patz ꝑ hoc. quia baptizatus euolat ad celū. q̃a nulla pena debet rōne ꝑſone. ſed rōne nature humane que poſt mortē non manet ſcōm hūc ſtatū i quo pena ſibi debet. Tñ ꝑ gr̃am baptiſmi efficit vt hec remanentes non dominēt in ꝑſonam. ſed magis ei ſubiiciant & i vtilitatē ei? cedant. iq̃ntū ſūt materia vtutis & occaſio humilitatis & exercicij. vbi ſup̄ immediate. q. mj. in cor. q. & i ſolu. mj. & mj. argu. ¶ Si aūt querat q̃re baptiſm? nō deleuit & abſtulit ſup̄ dctas penas. Rñdeo & dico. q ꝑpt octo rōnes hoc facit. Prima eſt. q & ſi huiuſmodi pene ſint ꝑſonales ſunt tñ a natura. vñ debent i ipis ꝑſonis ratione q̃ ſunt de maſſa peccati & ꝑ cōſequēs maledictionis ꝑpt qđ remanente ꝑſona in tali natura etiam remanent tales pene. Secunda ratio eſt. quia tales pene faciūt homines cognoſcē miſeriā ſuā. yſaie. xxvij. vexatio dabit intellectū. Tercia eſt. quia taliū penaꝝ cognitio deterret & a culpa auertit. ex quaꝝ cōſideratione iob dicebat. Terrores dñi militant cōtra me. Quarta eſt. q̃a recognitō haꝝ penaꝝ eſt cauſa humilitatis. michee. vj. Dumiliatio tua in medio tui. Quinta eſt ꝑpt exēplū non peccādi. zacha. xiij. Adam exemplū meū ab adoleſcētia mea. Sexta eſt ꝑpt exercicium virtutis. iudicū. iij. Dee ſūt generationes quas reliqt dñs vt erudiret iſrahel. Septia eſt. q̃a tales pene excitāt ad deſideriū celeſtiū. michee. ij. Surgite & abite q̃a non habetis hic requiē. Et yſidor? de ſūmo bono. ſoluto reatu peccati manet quedaꝝ tempalis pena vt illa vita feruenti? q̃rat q̃ erit a pe nis oīb aliena. Octaua eſt. q̃a tollit occaſionē erroris ne credat ablatio pene eſſe ꝑmiū baptiſmi ſiue fruct? & nō vita etna. Si aūt querat an pene mentis. puta cōcupiſcētia & rebellio carnis ad ſpm̃. & ctrarietas appetituū ꝑ baptiſmū tollant. Rñdeo & dico. q cōcupiſcētia & pene huiuſmodi remanent poſt baptiſmū tñ diminuunt. quia poſt baptiſmū ñ dñant. Vñ aug?. Cū poſt baptiſmū ad etatem puenerint ibi hñt cum qua pugnēt atq̃ adiuuāte deo ſuperent ſi gratiā iuuacuū nō ſuſceperūt. Dec alexand q̃rta parte ſūme de effectu baptiſmi qui eſt remotio mali pene. arti. ꝑmo & ij. in cor. q. ¶ Q̃ ꝑ baptiſmū quatuor bona conferunt. Capi. xvj.

Secūdus effectus baptiſmi eſt collatio bonī. & hec eſt q̃druplex. ſcz illuminatō fecūdatio. incorporatō. & ianue apertio. ¶ Prim? effect? ē illuminatō. Nā ꝑ baptiſmū lumē ſpūale cauſat in hoie. qđ dupliciter ꝓbo. ſcz auctoritate. & ſimilitudie. ¶ Prio autoritate dama. q̃ baptiſmū diffimēs attribuit ei vtutē illumiatiuā dicēs. Baptiſm? ē ꝑ quā fit nob alteri? vite regeneratio ſigillū cuſtodia & illuminatio. Rō aūt q̃re hec q̃tuor attribuit baptiſmo eſt iſta. Nam ꝑ baptiſmū q̃tuor bona conſeq̃mur. Primo ſpūalē filiationem. & q̃ntū ad hoc dicit q̃ baptiſm? eſt regeneratio. Secūdo ꝑ baptiſmū acquirimus gemiti ad generantē aſſimilationē. & hoc ꝑ formā id ē gratiā infuſam. & ideo dicit q̃ baptiſm? ē ſigillū. Tercio ꝑ baptiſmū acquirim? gemiti ſeruatōnē & ideo dicit q̃ baptiſmus eſt cuſtodia. Quarto ꝑ baptiſmū acquirim? opationem cui? forma id ē gratia ꝑ baptiſmū collata ē pncipiū. & ideo dicit q̃ baptiſm? eſt illuminatio. Dec b. tho. q̃rto ſcripto ſen. di. mj. de integritate forme baptiſmi arti. j q. mj. in expoſitione lre in fine. ¶ Secūdo q̃ baptiſm? ſit lumen aie ꝓbo ſimilitudine lumis. q̃a ſic lumē corporale eſt quo dirigimur i viſione alicui? rei. ita baptiſm? ꝑfectius dirigit i viſionē ſpūalē interiorem & exteriorem. Primo dirigit i viſionē interiorem mentis. iq̃ntū baptiſm? dr̄ ſacmētū fidei que oculū mentis ad viſionē dinorū ydoniū facit. Secundo baptiſm? dirigit in viſionē exteriorē. q̃a baptizatis concedit inſpicē ſacrā eucariſtiā & ñ alijs. itaq̃ baptiſm? habz duplicē vtutē illumiatiuā. vt patz. vbi ſup̄ di. mj. de effectu baptiſmi reſpectu collatōis bonī arti. ij. q. mj. i cor. q.

¶ Q̃ ſecundus effectus baptiſmi eſt bonorum operum fecundatio. Capi. xvij.

Secundus effectus baptiſmi ē fecundatio contra ſterilitatē bonoꝝ operum quā nō baptizatus incurrit. qđ tripliciter ꝓbo ſcz autoritate. rōne. & diſtinctione. Primo autoritate. Nā ſup̄ illo vbo pſal. ſup̄ aquam refectionis educauit me. glo. ſic dicit. Aīa peccatoꝝ ariditate ſterilis fecūdat ꝑ baptiſmū. Secūdo ꝓbo ratōne. q̃a ſicut res naturalis ex eo q̃ generat habet q̃ faciat operationes eius nature. ita homo cū ꝑ baptiſmū regenerat in vitā ſpūalē ꝑ baptiſmū efficit actiue fecund? & q̃ſi genitor operū ſpūaliū. Tercio ꝓbo hoc idem diuiſione vel diſtinctione. Nā in baptiſmo aīa duplicit fecūdat. vno mō cū vtutes non habentibo infundāt. alio mō cū vtutes

in hñtibꝫ p baptiſmū intendunt & augmentant
Dec bea·tho·quarto ſcripto ſen·di·mj·de effectu baptiſmi reſpectu collationis bñi ãti·ij·q·mj·argu·cõtra·& ī coꝛ·q·& ī ſolu·argu·ibidẽ· ¶ Vbi ſciẽdū·qꝫ p baptiſmū tria bona cauſãt ſcz gr̃e & vtutis infuſio·gr̃e & vtutis augmẽtatõ·& alia & alia opatio· ¶ Primo eñ p baptiſmū cauſat in puulis gratie & vtutis infuſio· qꝫ duplicit ꝓbo· ſcz autoꝛitate & rõne· Primo autoꝛitate auguſ· qui dicit·qꝫ fides dat & nutrit in baptiſmo·dat q̃ntum ad puulos· nutrit q̃ntū ad adultos· ſed fides eſt vt?·g̃ vt? fidei & alie vtutes in baptiſmo dant· Scdo hoc idẽ ꝓbo ratione·ſic· Nullus admittit ad gloriã niſi veſtẽ nupcialẽ habeat que eſt caritas ·ſed pueri baptizati ſi moꝛiãt ſtatim ad celi gloriã euolãt·g̃ habent caritatẽ q̃ eſt ī gr̃ã vtutũ & p cõſequẽs habent alias vtutes· ¶ Vbi nota ·qꝫ ſicut eſt de veſte materiali· ita ẽ de ſpũali ſcz de vtute· Dicẽ eñ act? veſtis materialis eſt duplex·vn? eſſentialis ſcz oꝛnare coꝛp?·& iſte act? ſemp cõuenit veſti·ali? q̃ſi accidẽtalis ſcz ꝓtegẽ a nociuo extrinſeco· & iſte nõ ſemp cõuenit veſti ſed iuxta cõgruitatẽ loci & tẽpis· Simile ẽ de veſte ſpũali aie ſcz de vtute· nã duplex eſt act? vtutis· Primꝰ ẽ pficẽ aiaz & potẽtias ei?·& hũc actũ etiã pueri hñt· Scd? act? vtutis ẽ opari· cũ electione·& hũc actũ ñ hñt pueri·& hoc duplici rõne· Prima ẽ·qa licet pueris dẽt gr̃a & vtutes ſcdm habitũ·tñ illi habit? ꝓpt puericiã ſũt ligati·ſicut ī doꝛmiẽte ꝓpt ſomnũ·ſed puericia diſcedente habit? illi ſeu vtutes ad bene opãdũ bñ inclinãt·niſi aliqs ſpũiſacto reſiſtat· Secunda ratio eſt·quia opatões vtutũ ſũt volũtarie & volũtas non habet neceſſe ſemp agẽ etiã ī adultis vbi ſuꝑ immediate arti·ij·q·ꝑma in duobꝫ argu·cõtra·& in coꝛ·q·ī fine·& ī ſolu·mj·argu·ibdem· ¶ Scdo dico·qꝫ ī adultis vtute baptiſmi fit gr̃e & vtutis ītẽſio vel augmẽtatõ·qđ tali ratione oñdo· Per eaſdem cauſas vt? generat & auget·vt dicit ꝓbus·ij·ethi·vñ·qa baptiſm? cõfert gr̃az puulis non hñtibꝫ optet qꝫ augeat gr̃az in adultis hñtibꝫ· ¶ Sed foꝛte queres & dices·vſqꝫ ad quẽ t̃minũ q̃ntitatis baptiſm? auget gratiã ī adultis Rñdeo & dico·qꝫ alit eſt de q̃ntitate rei coꝛpalis & ſpũalis·nã q̃ntitas rei coꝛpalis habet t̃minum vltra quẽ non pt ptingẽ· ſicut patet de q̃ntitate arboꝛis animalis & cuiuſlibet rei coꝛpalis vel naturalis·ſed res ſupnaturalis & ſpũalis vt ẽ gr̃tia nõ habet aliquẽ t̃minũ ad quẽ ptingat vt vltra ñ poſſit ptingẽ vel ꝓcedẽ· Ibidẽ·q·ij·in coꝛ·q·& in ſolu·ij·argu· ¶ Tercõ dico·qꝫ in adultis vtute baptiſmi creat varia·id eſt alia & alia operatio· Si eñ querat an effectus baptiſmi in ommibꝫ ſit equalis·Rñdo & dico·qꝫ quadruplex eſt effect? baptiſmi·Primꝰ eſt impſſio caracteris & hic in omñibꝫ eſt eq̃lis· Secũd? eſt infuſio muneris ſcz diuine gr̃tie·& hic in puulis eſt equalis·ī adultis vero eſt differens ſm maioꝛem & minoꝛẽ diſpoſitionem & deuotionẽ ſuſcipientis· Tercius effect? eſt ẽ reſtitutio innocentie & puritatis·& hic penes t̃minũ a quo poteſt eſſe inequalis ·ſed penes t̃minũ ad quẽ ſemꝑ ẽ eq̃lis·qa licet ab inequali in puritate·tñ ad equalem puritatẽ reſtituit·Quartus effectus baptiſmi eſt repꝛeſſio fomitis vel concupiſcentie·& quãtũ ad hũc effectũ eſt inequalis Dec petrus de tharen·quarto ſcripto ſen·di·mj· circa tercium ꝓbleuma arti·mj·q·ij·in coꝛ·q·& ſanctus thomas ibidem·

¶ Qꝫ tercius effect? baptiſmi eſt incoꝛporatio

Tercius effect? baptiſmi ¶ Capi·xvnj· eſt incoꝛporatio· ¶ Vbi nota·qꝫ incoꝛporari chriſto idem eſt qꝫ fieri membꝛũ xp̃i ſed p baptiſmum aliquis efficit membꝛũ chriſti vt dicit bt̃us auguſtinus ad bonifaciũ·g̃ &c̃·incoꝛpari aũt chriſto id eſt fieri membꝛũ chriſti·cõtingit dupliciter·ſcz merito & numero· ¶ Primo q̃dem modo poteſt aliquis de eccleſia effici & xp̃i membꝛũ fieri qđ ẽ chriſto incoꝛporari merito etiã ante baptiſmũ actu ſuſceptum·ſed non añ baptiſmi propoſitum· ¶ Secundo modo ſcz numero nõ poteſt aliquis de eccleſia effici & chriſti membꝛũ fieri niſi p baptiſmũ actu ſuſceptum ·vnde aliqs ante baptiſmũ actu ſuſceptum non admittitur ad ꝓceptionem eucariſtie & alioꝝ ſacramentoꝝ eccleſie·nam ſac̃menta eccleſie nulli non baptizato conferri debent·Dec bt̃us tho· quarto ſcripto ſen·diſtinctione·mj·de effectu baptiſmi qui eſt collatio bñi arti·ij·q·v·argu·contra·& in coꝛ·q·ibidẽ ꝓ totum· ¶ Qꝫ quartus effectus baptiſmi eſt celi aptio·& nota qꝫ impedimẽtũ ingreſſus in regnũ celeſte triplex eſt· ¶ Capi·xix·

Quartus & vltimus effectus baptiſmi eſt celi aptio· Cui? ratio ẽ· quia in hoc differebat circũciſio a baptiſmo qꝫ aditũ regni celeſtis nõ aperiebat vt facit baptiſmus· ¶ Ad cui? euidentiam nota tria·ſcz impedimentũ·effectiuũ·& modũ apertionis celi· Primo nota impedimentũ aptionis celi· Nam impedimentũ ingreſſus in regnũ celeſte ẽ triplex ·ſcz deformatio imaginis·offenſio creatoꝛis·coꝛꝛuptio vel moꝛtalitas ex pte coꝛpoꝛis· ¶ Primũ ipedimẽtũ aptõis celi & ingreſſ? ī celũ ẽ deformatõ dine imaginis ex pte aie·& hoc ipedimẽtũ tollit ꝓ baptiſmũ q̃ aia reformat excludendo culpã & oꝛnãdo aiam vtutibꝫ & gr̃a ¶ Scdm ipedimẽtũ ẽ offenſio creatoꝛis & p cõſeqns creaturaꝝ qđ ipedimẽtũ amotũ fuit in xp̃i paſſiõe qñ xp̃s placauit offẽſã pr̃is pie moriẽdo quẽ ꝓuocauerãt ꝑnes ꝑpetes ipie viuẽdo·vñ xp̃s moꝛiẽdo ſatiſfecit ꝓ pcto ꝑmoꝝ ꝑntũ & offẽſã dei placauit· Vñ apo·ad colo·j·ſic ait· Pacificãs p ſanguinẽ crucis ei? ſiue q̃ ī celis ſiue q̃ ī terris ſũt·vbi glo·ſic dicit· Pacificauit p moꝛtẽ crucis celeſtia & t̃reſtria· ¶ Terciũ ipedimẽtũ ẽ coꝛruptio ſiue moꝛtalitas ex parte coꝛpis·heſter·mj

Non erat licitū indituꝫ ſacco id eſt corpe corruptibili & mortali intrare aulā regiā. Vnde ꝑme ad chor. xv. Oportet corruptibile hoc induꝫ incorruptōnē & hoc mortale induꝫ immortalitatez. Et hoc impedimētū amotū ē i xp̄i reſurrectōne q̄ ē cā exemplaris & effectiua nr̄e ſalutis & reſurrectōnis generalis & ſpūalis. Vñ apl's ꝑme ad chor. xv. Si xp̄s reſurrexit & nos reſurgem⁹. ¶ Secūdo nota effectiuū aptionis celi & ingreſſus i celū. Nā effectiuū aptionis celi ē duplex. ſcz pncipale & inſtrumētale. Principale eſt paſſio xp̄i Cui⁹ ratō eſt. q̄a aperire ianuā celi nihil aliud ē ꝙ amouere impedimentū quo ingreſſus ad regnū celeſte phibebat toti humane nature. hoc impedimētū duplicit fuit p paſſionem xp̄i amotū. vno modo ſufficient q̄ntū ad omnes. eoꝙ xp̄i paſſio fuit ſufficiēs cauſa aptōnis ianue celi. ſcdo modo efficient. q̄ntū ad illos q̄ ſunt & fuerunt pticipes paſſionis xp̄i iam facte. Secundum effectiuū aptionis ianue celi eſt inſtrumētale. & ſic baptiſm⁹ inſtrumentalit aperit celū. ſcz in vtute paſſionis xp̄i iam facte. Vñ baptiſm⁹ añ paſſionē xp̄i ianuā celi nō aperiebat ſed poſt. Cui⁹ ratō ē. q̄a inſtrumētū nūq̄ agit niſi i vtute pncipalis agētis. vñ q̄a xp̄i paſſio nondū facta erat. ideo baptiſm⁹ ianuā celi non aperiebat. ſed paſſione facta. Ita ꝙ baptiſmus aperit padiſū vt inſtrumentū i vtute paſſionis. reſurrectōnis. aſcenſionis chriſti. Primo padiſū aperit baptiſm⁹ i vtute paſſionis. qđ patet. q̄a p immerſionē baptiſm⁹ aperit paradiſū in vtute paſſionis. q̄a quodāmodo hō cōfiguratꝫ xp̄o paſſo & ſic cōſepelitꝫ ei. Patz etiā ꝙ baptiſm⁹ aperit paradiſū vtute reſurrectōnis. hoc q̄ntū ad nitorē qui cōſurgit ex aqua baptiſmi quo nitore homo cōfiguratꝫ xp̄o reſurgenti. Patet etiaz ꝙ baptiſm⁹ agit in virtute aſcenſionis. nā per eleuatōnē baptizati de ſacro fonte homo configuratꝫ chriſto aſcendenti. Tamē baptiſmus paſſioni appropriatꝫ. quia eñ gloria aīe pncipalior eſt & cauſa quodāmodo alior. in cui⁹ ſignū baptizato dño celi apti ſūt ſup eū. matḥ. iij. ¶ Tercō nota modū apertionis ianue celi. Nā ianua regni eſt tribꝰ modis apta. Vno modo q̄ntū ad gloriā anime & ſic ianua celi aperta eſt in paſſione. Vñ dictū ē latroni tūc luce. xxiij. Hodie mecū eris i padiſo. Secūdo modo ianua celi eſt apta q̄ntū ad gloriā corporis. & ſic apta eſt i reſurrectione. Tercō mō ianua celi eſt apta q̄ntū ad locū glorie. & ſic apta eſt in aſcenſione. Patet igr̄ ꝙ baptiſm⁹ agit i vtute paſſionis reſurrectōnis & aſcēſionis chriſti. tanq̄ inſtrumētū agit i vtute principalis agētis ¶ Vel dicas. ꝙ ianua celi apta fuit q̄tuor modis. ſcz per pfiguratōnē. per p̄cij ſolutōnē. per ſtole ſecūde receptōnē. p chriſti actualē imitatōnē. Primo ianua celi fuit apta p pfigurationē. & ſic fuit apta in baptiſmo. & hoc duplici ratione. Prima eſt ad ſignandū ꝙ chriſt⁹ p baptiſmū aperiebat nobis ianuā celi. Vñ ſup illo verbo matḥ. iij. baptizato dño celi apti ſūt ſup eū. beda ſic dicit. Dū aq̄s iordanis ſubijt. ianuā celi nobis aperuit. id eſt aperiendā p baptiſmū nobis oñdit. Secūda ratō ē ad oñdendū virtutem baptiſmi. Nā in baptiſmo xp̄i ianua celi fuit apta. q̄a tūc fuit collata aquis vtus regeneratiua. q̄ vt⁹ mq̄ntū habz efficaciā i baptizato regenerato ex paſſione chriſti aperit illi ianuam celi. Secundo ianua celi fuit apta p p̄cij ſolutionē. & ſic apta fuit in paſſione. tūc em̄ chriſtus ſeip̄m dedit & ſoluit q̄ſi p̄ciū hōmis pditi p ſolutione & redemptōne ip̄ius. qua ſolutōne vel redemptione facta placata fuit offenſa dei. & ſic patuit ingreſſus i paradiſū. Tercō ianua celi fuit apta p ſtole ſcde receptionē. & ſic i reſurrectōne xp̄i fuit apta. vt patet ſup. Quarto ianua celi apta fuit p xp̄i actualē imitatōnem. & hoc i aſcenſione fuit. ingreſſo em̄ chriſto actualit celū. ingreſſe ſūt anime paradiſū. Hec bea. tho. q̄rto ſcrip. ſen. di. iij. de effectu baptiſmi qui ē collatō hōmi arti ij. q. vj. in cor. q. & in ſolu. argu. ibidez. Et itez alexander q̄rta pte ſūme de effectu baptiſmi q̄ ē collatio hōmi arti. vj. in cor. q. p totum.

¶ Q beatitudo non conſiſtit i delectatōnibꝰ corpis

Beatitudo. ¶ Capi. pmū. in voluptatibꝰ corpis. Q beatitudo nō cōſiſtat in delectatōnibꝰ corpis vt dixerūt quidam pbo triplici ratōne. Prima eſt q̄a beatitudo mentē eleuat in contemplatione. ſecunda eſt quia beatitudo mentē nobilitat in coniunctōne. tercia eſt q̄a bītudo mentē ſatiat i fruitione. q̄ tria impedit & excludit voluptas corpis. ¶ Primo em̄ bītudo mentē eleuat i cōtemplatōne. ex quo rōnē ſic formo. In illo ē ponenda beatitudo p quod anima attingit ad deum. ſed aīa ad deū attingit p cōtemplationē quā inf oīa vicia magis ipedit delectatio carnis. ita dicit aug⁹. pmo de trinitate. Cōtemplatō ē illa ſpēs q̄ oñez animā rapit deſiderio ſui. q̄ tanto ardentior eſt q̄nto mūdior. & tanto mūdior q̄nto ad ſpūalia ſurgit. & tanto ad ſpūalia ſurgit q̄nto a carnalibꝰ deſideriis & terrenis affectibꝰ morit. ¶ Vbi nota. ꝙ p cōtemplatōnē cauſant ſpecialit tria bona ſ. ꝙ deo appropinq̄t. intellect⁹ pficit. deus attingit. Primo em̄ p contemplationē deo appropinquat. eoꝙ cōtemplatio ē quidā motus vel quidam aſcenſus mētis in deū. ſed p delectationez carnis mens elongat a deo. Secundo p contemplatōnē intellectus pficit. Cui⁹ ratio ē. q̄a ꝓpria operatio rei eſt pfectio rei. intelligere aūt & cōtemplari eſt ꝓpria opatio intellect⁹. q̄ eſt pfectio intellect⁹. ſed p delectationē carnis impedit iudiciū intellect⁹. nā delectationes ſenſibiles vehementes q̄les ſūt carnales maxime obnubilāt rōnem. Tercō p cōtemplationē de⁹ attingit. Cui⁹ ratio eſt. quia aliqs cōiūgit rei p hoc ꝙ ad ſubſtātiā rei attīgit

sed p opatōnem intellect? scz p intelligē homo ptingit ad cognoscendum eētiā dei ḡ &c̄. Attigē aūt mente ad deū est magna beatitudo. sed p delectationem carnalem mens impedit̄ ī sua opatione. & p cōsequēs diuina visiōe puat̄. Hec beatho. cōtra gentiles li. iij. ca. xxv. p̄ma & ij. ratione. ¶ Dcdo p̄ncipaliť beatitudo non cōsistit in delectatōibo carnis. eoq beatitudo mētē nobilitat in cōiūctōne. Vbi nota. q̄ beatitudo habet nobilitare mētē ex tribo. scz ex pte mētis quā cōiungit. ex pte finis. ex pte laudis. Primo beatitudo nobilitat ex pte mētis. Nā sūma nobilitas & pfectō mētis ē p hoc q̄ rei nobiliori & pfectōri cōiūgit̄ & p oppositū sūma miseria ē rei inferiori & se viliori cōiūgi. sed p beatitudinē mēs cōiūgit̄ deo. p delectatōnē carnis īferioribo cōiūgit̄ ḡ &c̄. Nā opationes mētis sunt nobiles q̄a circa diuina. opationes vero carnis sūt ignobiles. q̄a circa sensibiliā & vilia & īfima occupant̄. Dcdo beatitudo mētem nobilitat ex pte finis. Nā finis nobilior & pfectior est his que sūt ad finē. sed bti tudo mētez cōiungit deo. q̄a est oīm nobilissim? finis. delectatō vero carnis hoiem inferioribo rebo scz sensibilibo tāḡ vltimo fini ꝺiungit. ḡ &c̄. Tercō beatitudo mētem nobilitat ex pte laudis. Nā act? vtutū sūt laudabiles ex eo q̄ ad felicitatē ordināt̄. si igr̄ ī delectatōibo corpis cōsistēt felicitas. tūc act? vtutū magis eēnt laudabiles ī accedendo ad delectationes p̄dictas q̄ ī abstinendo ab eis. sed hoc est falsum qđ patet. q̄a act? sobrietatis tēperātie & cōtinentie maxime laudant̄ que cōsistūt ī abstinendo ab huiusmodi delectatiombo ḡ &c̄. ¶ Tercō p̄ncipaliť bītitudo non cōsistit in delectatiombo corporis scz carnis. eoq beatitudo mentē replet & satiat in fruitione. delectationes aūt nūq̄ satiāt. sed magis puocāt & inflamāt. Vnde ph̄? ij. ethi. loquēs de eis sic dicit. Insatiabilis est delectabilis appetit?. Rō aūt q̄re bītitudo appetitū mentis quietat & satiat ē. q̄a bītitudo est bonū finale qđ sic patz. Illud bonū est vltim? finis ap̄t̄ qđ omia appetunt̄ & q̄runt̄. & qđ appetit̄ ap̄t̄ seipm & ipm non ap̄t̄ aliud. sed alia ap̄t̄ ipm. sed delectationes corpales nō propt̄ seipas. sed ap̄t̄ alias appetunt̄ & q̄runt̄. sicut delectatio q̄ est in cibis ad ꝺseruationē corpis. & delectatio q̄ est in venereis queriť propt̄ generatiōnē p̄lis. ḡ &c̄. Decūda ratio quare bītitudo mētē quietat & satiat est. q̄a beatitudo ē bonū eētiale qđ sedm se bītificat & n̄ sedm aliqđ aliud. Vn̄ sic act? calidi est calefacē. & act? magis calidi magis calefacē. & act? maxime calidi ē maxime calefacē. Ita vsus eius qđ est bonū eētiale est q̄d optimū. qđ non cōtingit de delectatioibo corpis. imo vsus delectationum corpaliz cōtinet ī se specialiť quatuor mala. Primo em̄ vsus taliz delectationum ē vicios⁹. sic abstinētia ab eis ē vtuosa. Decūdo vsus taliū corpi est nocius. Tercō vsus taliū est rōnis obnubilatiu?. Quarto est delectatōnis alteri? nobiliozis scz spūalis impeditiuus. Tercia rō q̄re bītitudo mentē quietat & satiat est. q̄a beatitudo est bonū intellectuale & non corpale nō sensibile. Primo bītitudo non cōsistit ī aliquo bono corpali. & hoc triplici rōne. Prima ē. q̄a bonū corpale bonis & malis ē cōmune. bītitudo aūt nō conuenit nisi bonis. Decūda ē. q̄a bonū corporale ē instabile qđcūq̄ sit illud. beatitudo aūt bonum est indeficiens. Tercia ratio est. q̄a omne bonū corporale est vile respectu aīe. nā omnis delectatio corpalis est minime bona in compatōe ad bonū aīe. Decūdo bītitudo nō ē aliqđ bonū sensibile seu nō ꝺsistit in aliquo bono sensibili. Cuius ratio est. q̄a delectationes sensibiles brutis & hoībus sūt cōmunes. felicitas aūt ē ap̄riū bonū hois ḡ cōsistit in intellectu. Vn̄ boeci? ij. de ꝺsolatione sic ait. Tristes esse exit? voluptatū q̄squis remīsci libidinū suaz volet intelliget. q̄ si bēos efficē possent mil cause ē q̄n pecudes queq̄ bēe esse dicāt̄. ¶ Dz forte argues & dices. q̄ delectatō corpalis sit bonū optimum tali ratione. Illud qđ oīa appetūt videť esse optimū. sed delectationes corporales oīa appetūt & sapientes & insipientes & etiam rōne carentia. ḡ delectatio corporalis est bonū optimū. & sic beatitudo ꝺsistit ī voluptate vel delectatione corporis. Rndeo & dico. q̄ eo modo oīes appetūt delectatōnē sic appetūt bonū. & tñ delectatōnē appetūt rōne boni & nō ecōuerso. scz bonū ap̄ter delectatōnē. Vn̄ formo sic ratōnem. Illud qđ non est appetibile simpliciť & ap̄t̄ se nō est essentialiť bonū. sed delectabile ē huiusmodi nō em̄ delectatio ē appetibilis ap̄ter se sed propt̄ aliud. scz ap̄t̄ bonū quod ē delectatōnis obiectū & p̄ncipiū dans ei formā. ḡ si delectatio nō ē appetibilis ap̄ter se sed ap̄ter bonū. vtz in delectatione nō ē ponenda bītitudo. Dec bēus tho. cōtra gētiles li. iij. ca. xxvij. & ibidem. xxv. & c. xxx ibidē. & iterū p̄ma. ij. q. ij. arti. vj. argu. cōtra & in cor. q. & in solu. p̄mi & ij. argu. require infra delectatio carnis. di. ij. c. p̄mo & ij.

¶ Q beatitudo pfecta nō ꝺsistit ī diuitijs tpalibo

Beatitudo in diuitijs. ¶ Capi. ij.

Bq beatitudo non cōsistat in diuitijs vt q̄dam dixerūt probo sex rōnibo. Prima ē q̄a beatitudo ap̄t̄ se appetit̄. Decunda ē. q̄a bītitudo est qua deus bēo cōiungit̄. Tercia ē. q̄a bītitudo est qua beatus pficit̄. Quarta rō ē. q̄a beatitudo fortune non subijcit̄. Quinta rō ē. q̄a bītitudo truenti nunq̄ tollit̄. Dexta rō ē. q̄a bītitudo peccatori non cōcedit̄ vel tribuit̄. ¶ Prima rō quare beatitudo in diuitijs nō cōsistit est. q̄a bītitudo ap̄ter se appetit̄. qđ sic patet. Vltimus finis ap̄t̄ se appetit̄ & omnia ap̄t̄ ipm. sed bītitudo est oīm vltimus finis & ap̄ter se appetit̄ & omnia ap̄ter ipm. sed beatitudo est vltim? finis rōnalis creature. ḡ &c̄. Vnde augustin? de ciuitate dei sic dicit

Illud est finis bni nostri ꝓpter quod amãt̃ cetera · illud aũt ꝓpter se · diuntie aũt nõ appetunt̃ ꝓpter seipãs · quod dupliciter ꝓbo · Prio sic · Illud bonũ quod p se nihil cõfert · sed solũ in ordine ad aliud nõ appetit̃ nec querit̃ ꝓpter se · sed diuntie nihil bni p se cõferũt · sed solũ eis vtimur ad aliud · scz ad sustẽtatiõẽ corpis vel aliqd aliud · ꝙ &c̃ . Secũdo hoc idẽ sic ꝓbo · Bonũ vtile cũ non sit vltim9 finis sed ordinet̃ ad finẽ nõ querit̃ ꝓpter se sed ꝓpter aliud ad quod ẽ ordinatũ · sed diuntie bñt rõnẽ bni vtilis · ꝙ &c̃ · ¶ Ex hoc aũt ꝙ beatitudo ẽ vltim9 finis rõnalis creature & ꝓpter se appetit̃ · bẽitudo tres habz excellẽtes cõditiõnes · ꝑma ẽ · ꝙ bẽitudo attingit supmũ bonũ · scda est · qa bẽitudo ĩcludit omne bonũ · tercia ẽ · qa bẽitudo attrahit omnez appetitũ vel desideriũ · ¶ Prima beatitudinis cõditõ est · qa beatitudo attingit supmũ bonũ · Cui9 rõ est · qa sũmũ bonum cõsistit in speculatõne vel cõtemplatõe optimi speculabilis quod ẽ deus · sed hoc ad beatitudinẽ spectat · vt dicit̃ ioh̃ · xvij · Hec est vita eterna vt cognoscant te &c̃ · & ieremie · ix · Nõ gloriet̃ sapiẽs in sapiẽtia sua nec fortis in fortitudine sua · & nõ gloriet̃ diues in diuntijs suis · sed ĩ hoc gloriet̃ scire & nosse me · scz forte in pñti p fidẽ · & nosse in futuro p speciẽ glosa · Vera gloria est scire & intelligẽ deũ ¶ Secũda beatitudinis cõditõ ẽ · qa bẽitudo includit omne bonũ · quod rõne & autoritate ꝓbo · Primo ratõne · sic · Beatitudo attingit ꝑmũ & supmũ vel sũmũ bonũ quod de9 ẽ · vtz ex prima conditõne · sed deus ẽ efficiẽter excellẽter & ẽtualit̃ omne bonũ · vt dicit̃ exodi · xxxiij · ego ostẽdam tibi omne bonũ dixit dñs ad moysen · ꝙ &c̃ · Secũdo ꝓbo hoc autoritate boecij · iij · de cõso · Beatitudo est statꝰ omniũ bonoꝝ aggregatõne perfectꝰ · ꝓpter quod dicit aug9 · sup ps · xxvj · Quidquid ꝑter deũ ẽ · mihi dulce nõ ẽ · quidquid mihi vult dare dñs me9 · totũ auferat & se mihi det · Et sic̃ beatitudo includit omne bonũ · vtz · ita excludit etiã omne malũ · Judicũ · xviij · Tradet nobis dñs locũ in quo nulli9 rei est penuria ¶ Tercia beatitudinis cõditõ ẽ · qa beatitudo attrahit omnẽ appetitũ vel omne desideriũ · Sic̃ em̃ omnes miseriã fugiũt · ita omnes beatitudinẽ appetũt · ita dicit boeci9 · iij · de consola · Mẽtibꝰ ommiũ hominum veri bni cupiditas ẽ inserta · Vñ si bonũ ẽ quod oĩa appetũt · vt dicit phus · j · ethi · sũmũ bonũ est quod oĩa sũme appetũt sive illud sit bonũ existẽs quod appetũt ẽtuosi · sive sit apparẽs quod appetũt peccatores · ꝙ nõ est ponẽda beatitudo in diuntijs cũ sit apparẽs bonũ · tũ qa ordinãt̃ ad finẽ aliud vtz sup̃ · tũ quia nõ ꝓducũt ad supmũ bonum vt plurimũ imo auertũt · tũ quia nõ includunt omne bonũ nec excludũt omne malũ · tũ quia nõ attrahũt omnem appetitũ vel desideriũ · Require ĩfra diuntie · ¶ Secũda rõ ꝑncipalis quare bẽitudo in diuntijs nõ cõsistit est · quia beatitudo est qua de9 beato cõingit̃ · & format̃ sic rõ · Sũmũ bonum hominis cõsistit in retinẽdo beatitudinẽ & non in amittẽdo ipam · Cui9 rõ ẽ · quia tenendo beatitudinem tenet̃ deus qui ẽ obiectũ beatitudinis · diuntie aũt cõferũt in hoc ꝙ expendũt̃ & emittũt̃ Vñ boeci9 · iij · de cõsola · dicit · Diuntie effundẽdo ꝙ coaceruãdo melio9 mitẽt · Vñ ex hoc ꝓbat dicẽs · Siquidẽ auaricia semp odiosos · claros largitas facit · ꝙ beatitudo in diuntijs non consistit · ¶ Tercia rõ ꝑncipalis quare beatitudo ĩ diuntijs nõ cõsistit ẽ · qa bẽitudo est qua beatus perficit̃ · & formo sic rõnẽ · In illo est ponenda beatitudo quod ẽ hoĩe nobili9 vel pfectius · sed diuntie sunt homine viliores · ꝙ in re viliori se homo nõ debet beatitudinẽ ponẽ · Sed aũt homo melior sic diuntijs tali rõne oñdo · Finis ẽ nobilior his que ordinãt̃ ad finẽ · sed diuntie sunt ordinate ad vsũ hominis vt ad finẽ · quia hõ ẽ quodãmodo finis ommiũ · ꝙ &c̃ · ¶ Quarta rõ quare beatitudo in diuntijs non cõsistit est · quia beatitudo fortune nõ subijcit̃ vt diuntie · & formo sic rõnẽ · Finẽ vltimũ & ꝓrium qui est deus homo nõ potest cõsequi nisi p rõnez sed in consecutõne diuntiarꝝ maximũ locũ habet fortuna · quia vt plurimũ bona fortune qualia sũt diuntie absq; studio rõnis euemũt · ꝙ &c̃ · Secũdo ꝓbo hoc idẽ ratione · sic · Aliqs dicit̃ fortunatus qñ bonũ aliquod sibi euenit ꝑter eius ĩtentiõnem · sicut verbigratia · fodiẽs agꝝ dicit̃ fortunatus qñ thesaurũ inuenit quẽ non querebat nec intendebat · Sed infortunat9 dicit̃ qñ ꝑter ei9 intentionẽ malũ aliquod sibi euenit · verbigratia · sicut ꝓgens ad fortũ causa lucrãdi occidit̃ a latronibꝰ · Beatitudo aũt seu dãnatio nũq̃ a fortuna vl̃ infortuna contingit que est ꝓter intentionem · & sic ꝓt̃ rõnẽ contingẽt · quod est falsum & impossibile · ¶ Quinta rõ quare ĩ diuntijs nõ cõsistit beatitudo ẽ · quia bẽitudo fruenti nũq̃ tollit̃ · vñ in ps · non cõmouebit̃ ineternum qui habitat in ierusalẽ · sed diuntie sunt instabiles · tũ quia ex se ipis corrũpunt̃ · tum quia ab aliꝫ dolo & violentia rapiunt̃ · tũ quia vsu dñoꝝ suoꝝ consumunt̃ · vt chrisо · dicit sup illo verbo math̃ · vj · vbi erugo & tinea demolit̃ · ꝙ &c̃ · ¶ Sexta rõ quare beatitudo in diuntijs nõ cõsistit ẽ · quia beatitudo peccatori nõ cõcedit̃ vel tribuit̃ · & formo sic rõnez · Diuntie vt plurimũ malis euemiunt · sed beatitudo nũq̃ · ꝙ &c̃ · Q aũt beatitudo peccatori nunq̃ cõferat̃ inquãtũ peccatori tali rõne oñdo · Beatitudo q̃ ẽ sũmũ bonũ creature rõnalis in dei visione consistit · sed peccator inquãtũ peccator deuz videt̃ nõ potest · ita dr̃ ꝑme ioh̃ · iij · qui malefacit nõ videt deũ · & ysa · xxvj · fm · lxx · auferat̃ impius vt nõ videat claritatem dei · ꝙ beatitudo in diuntijs non consistit · ¶ Sed forte argues in oppositum tali rõne · Beatitudo consistit in illo bono qd̃ habz vniuersalẽ vtilitatẽ respectu oĩm bonoꝝ · sed tale bonũ ẽ pecunia · ita dr̃ ecclesiastes · x

pecunie obediũt omnia · g̃ &c̃ · Rn̄deo duobꝰ mo-
dis · Primo scd̃m opinionē & iudiciū stultoꝝ qui
sola bona corpalia cognoscentes dicũt qꝫ pecunie
obediũt omn̄ia · scz corpalia q̃ pecunia acquiri pn̄t ·
tn̄ eis nō ē credendū · eo qꝫ iudiciū de bonis humā
nis nō debet sumi a stultis sed a sapientibꝰ · sicut
iudiciū de saporibꝰ nō debet sumi ab his qui habēt
gustū infectū · sed ab his qui hn̄t gustū bn̄ dispo-
sitū · Secūdo mō dico & rn̄deo · qꝫ pecunie obediũt
omn̄ia corpalia · nō aũt spūalia que nec vendi nec
emi pn̄t · vt dicit̃ puer · xvij · Quid pdest stulto
habere diuitias cū sapiētiā emere nō possit · Nec
bea · tho · cōtra gentiles · li · nj · c · xxvnj · p totū · Et
iterū p̄ma · ij · q · ij · arti · p̄mo argu · cōtra · & in cor ·
q · & in solu · p̄mi & · ij · argu · ibidē · Require infra
diuitias corpales p totū ·

¶ Qꝫ beatitudo vera nō cōsistit in honoribꝰ ·

Beatitudo in honoribꝰ · qꝫ ¶ Ca · nj ·
beatitudo non ꝺsistat ī honoribꝰ vt q̃dam
dixerũt pbꝰ quatuoꝝ rōmbꝰ · Prima rō
est · quia beatitudo cōsistit in ꝑpria opatione · Se-
cūda rō ē · qꝺ bn̄itudo cōsistit in opatōne vltima ·
Tercia rō ē · quia cōsistit in opatōne voluntaria ·
Quarta rō ē · quia cōsistit in opatione condigna ·
¶ Primo beatitudo ꝺsistit in opatōne ꝑpria & nō
aliena · ita dicit̃ ad ro · ij · Reddet vnicuiqꝫ scd̃m
opa sua · & iacobi · j · Dic bn̄us ī facto suo erit · ho-
noꝝ aũt mūdanꝰ oriḡnat̃ vel creat̃ ab opatōne
alterius · qui honorato verbo signo facto exhibet
reuerētiam · vt dicit apꝰ · ad hebꝛe · v · Nec quisqꝫ
sumit sibi honorē · sed qui vocat̃ a deo tanqꝫ aaron
&c̃ · Vel formo alit̃ rōnē · sic · Beatitudo ē ī beato
honoꝝ aũt nō ē in honorato · sed magis in honorā-
te qui exhibet reuerētiā honorato · vt dicit pbus ·
j · ethi · g̃ in honore mūdano nō cōsistit beatitudo
¶ Scd̃o beatitudo nō cōsistit in honore mūdano
eo qꝫ beatitudo cōsistit in opatōne vltima · nā bea-
titudo ē vltimꝰ finis creature rōnalis · Vn̄ augꝰ ·
Beatitudo est oīm nostroꝝ desideriorꝝ finis · ho-
noꝝ aũt mūdanꝰ nō est vltimꝰ finis · sed ad finē
aliū ordinat̃ scz ad alicuius vtutis excellētiā oñ-
dēdā · quod ptz · qꝺ honoꝝ importat testimoniū qꝺ-
dā de excellētia vtutis vel bonitatis alicuius · vnde
volētes habere testimoniū de sua vtute a magis
sapientibꝰ & de magnis appetũt honorari · vt di-
cit pbus · li · vij · & · viij · ethi · Re · infra honoꝝ de
qbꝰ & a qbꝰ hoīes cupiũt honorari · ¶ Tercia rō
q̃re bn̄itudo nō cōsistit in honore mūdano ē · qꝺ be
atitudo cōsistit in opatōne volūtaria alias nō eēt
laudabilis · sed qꝫ aliquis assequat̃ honorē nō ē in
pn̄ate honorati sed honorātis · ita dr̄ hester · vj ·
hoc honore dignꝰ ē quē rex voluerit vel desiderat
honorare · g̃ &c̃ · ¶ Quarta rō q̃re bn̄itudo nō cō-
sistit in honore mūdano ē · qꝺ bn̄itudo cōsistit in o-
patōne vtuosa · & formo sic rōnē · Beatitudo non
pt̄ inesse nisi dignis & vtuosis · Cui rō ē · qꝺ cuꝫ
honoꝝ sit testimoniū vtutis vel excellentie alicuius
non debeat̃ nec conuenit nisi vtuosis & optimis · vt
dicit pḥꝰ p̄mo ethi · & ecc̃i · xnj · dicit̃ · Omne o-
pus electum id ē opus vtutis quod est ꝑprie elec-
toꝝ · iustificabit̃ id ē iustū esse monstrabit̃ · qꝺ
iusticie mercedē recipiet · sed honorari pn̄t etiam
in hoc mūdo mali · g̃ bn̄itudo nō cōsistit in honore
mūdano · ¶ Vbi nota duo · Primū ē · qꝫ melius
est esse vel fieri honore dignū q̃ honorari · Cuius
rō est · qꝺ esse honore dignū presuppomit vtutem
inesse alicui · honorari aũt nō semp · Secundum
est · qꝫ licet honoꝝ mūdanꝰ peccatori aliq̃n tribu-
at̃ · eternꝰ aũt honoꝝ nunq̃ · Ita dicit augꝰ · li ·
xxij · de ciuita · dei · Verus honoꝝ nulli negabit̃
digno & nulli deferet̃ indigno · ¶ Sed forte ar
gues in oppositū · scz qꝫ beatitudo ī honore cōsistat
sic · Beatitudo cōsistit in illo bono quod desiderat̃
ab ommbꝰ · sed oñes appetũt honorari · g̃ &c̃ · Rn̄-
deo & dico qꝫ hoīes desiderāt honorari ex naturali
desiderio bn̄itudinis quā ꝺsequit̃ honoꝝ · Cuius rō
ē · qꝺ honoꝝ exhibet̃ alicui ꝑ excellentiā eius q̃ ē
in honorato · excellētia aũt hominis maxīe attē-
dit̃ scd̃m beatitudinem q̃ ē hoīs pfectū bonū · Nec
bea · tho · cōtra gētiles li · nj · c · xxvj · p totū · & p̄-
ma · ij · q · ij · arti · ij · argu · cōtra · & in coꝝ · q · & in so ·
nj · argu ·

¶ Qꝫ bn̄itudo n̄ ꝺsistit in gloria vel fama mūdana

Beatitudo in gloria mūdana · ¶ Ca · nj ·
Qꝫ beatitudo nō cōsistit in gloria id ē fa-
ma vel laude mūdana vt quidē dixerunt
pbꝰ ꝑpter sex cōditōnes vel ꝑprietates beatitudi
nis · Prima ē · qꝫ beatitudo ē bonū ꝑpter se volitū ·
Scda ē · qꝺ ē bonū vltimū · Tercia ē · qꝺ ē bonuꝫ
nobilissimū · Quarta ē · qꝺ ē bonū pfectissimum ·
Quinta ē · qꝺ ē bonū stabilissimū · Sexta ē · quia ē
bonū veracissimū · Pria rō q̃re beatitudo in fama
vel laude humana nō cōsistit ē · qꝺ bn̄itudo ē bonū
ꝑpter se volitū · & formo sic rōnē · Bn̄itudo ꝑp̄ se
q̃rit̃ cū sit finis vltimꝰ aie rōnalis · vtz supꝝ · sed
gloria id ē fama vel laus mūdana nō ꝑpter se q̃-
rit̃ sed ꝑp̄ honorē · quod ptz · qꝺ ad hūc finē volūt
homines laudari & in fama hn̄i · vt ab eis qbꝰ in-
notescūt honorent̃ · vn̄ scd̃m tulliū · gloria ē fre-
quens de aliquo fama cū laude · & fm ambrosiū ·
gloria ē clara cū laude noticia · igit̃ qꝺ fama vel
laus hūana ꝑp̄ aliud q̃rit̃ puta ꝑp̄ honorē · vt
ptz · ipa nō ē hoīs sūmū bonū · & ideo in ea beati-
tudo nō ē ponēda · ¶ Secūda rō q̃re beatitudo in
fama vel laude humana nō cōsistit ē · quia bn̄itu-
do ē bonū vltimū · & formo sic rōnē · Bn̄itudo at-
tribuit̃ ei q̃ ē finē vltimū assecutꝰ · sed laus nō at
tribuit̃ tali · sed aliquid maiꝰ laude scz honoꝝ vt
dicit pḥꝰ · ij · ethi · g̃ cū gloria vel fama vel laus n̄
sit sūmū bonū hoīs · ideo bn̄itudo n̄ consistit in ea ·
¶ Tercia rō ē · qꝺ bn̄itudo ē bonū hoīs nobilissi-
mū · & formo sic rōnem · Nobiliꝰ est cognoscē q̃
cog̃sci · quod ptz · qꝺ nō cognoscūt nisi illa q̃ sunt
nobiliora in rebꝰ · cognoscunt̃ autem & infima ·

sed beatitudo est vel consistit in cognoscē·gloria vel fama ē cognosci cū laude·g̃ &c̄· ¶ Quarta rō est quia beatitudo ē bonū pfectū cū appetitū quietet: sed cognitō hūana de fama alteri? ē valde imperfecta·quia talis cognitō ē vt plurimū incertitudinis & erroris·g̃ &c̄· ¶ Quinta rō ē·quia bti tudo ē bonū stabilissimū·quia perpetuū alias appetitū nō quietaret·quod ptz·ꝗa naturaliṫ desideraṫ diuturna bmi cōstantia·gloria aūt que in fama vel laude hūana vl̃ mūdana cōsistit est īstabilissima· Cui? ratio ē·quia mbil est mutabili? opinione & laude hūana· ¶ Sexta rō ē·ꝗa beatitudo ē bonū veracissimū·sed gloriā id ē famā vel laudē humanā cōtingit vt plurimū esse falsam·vt dicit boeci? in quarto li·de cōsola·Plures magnū sepe nomē falsis vulgi opinionibo attulerūt·quo q̄d turpi? excogitari pt̄·nā qui falso p̄dicant̄ suis ipi? necesse est laudibo erubescant· ¶ Ad cui? euidentiam nota duo·Primū est·qp laus vel fama mūdana aliter se habet ad noticiam humanā·& aliter ad diuinā·Nā ad noticiā humanā ita se habz·qp bonitas fame & laudis noticiā hūanā causant & nō causant̄·nō em̄ ꝗa cognoscit̄ ab hoīe ideo bonus sed quia bonus ideo noticiā sui causat in homine· sed cognitō dei ē causa bonitatis fame vel laudis· nā bonū hominis ex cognitōne dei tanꝗ ex causa p̄cedit·Secōm quod ex hoc sequit̄ ē·ꝗa noticia hūana falli pt̄·noticia aūt diuina nullo modo·& ideo fama vel gloria seu laus diuina de aliq̄ semper ē vera·ita dicit apo·ij·ad chor·x·Ille p̄bat? est quē deus cōmendat·non qui laudat̄ a seipso nec ab alio·sed a deo·quia vt gregori? dicit·sepe sordet in cōspectu iudicis quod fulgz in extimatōne opantis·& hoc in p̄s dr̄·Apud te laus mea· Hec bea·tho·cōtra gētiles li·m̄·c·xxvij·p totū· Et p̄ma·ij·q·ij·arti·m̄·argu·cōtra·& in cor·q· ibidē·

¶ Qꝝ beatitudo nō cōsistit in potētia mūdana· ¶ Capi·v·

Beatitudo in potentia hūana·qp beatitudo nō cōsistat in potentia mūdana vt quidā dixerūt p̄bo quatuor rōnibo·Prima est· quia beatitudo ē bonū perpetuū esse nō desinens· Secūda ē·ꝗa beatitudo est bonū vltimū ex se alliciēs & sufficiens·Tercia ē·ꝗa beatitudo ē bonū pfectū sūme pficiēs·Quarta ē·quia beatitudo est bonū possessum nō viciose sed recte quod ē expediēs· ¶ Primo nō cōsistit in potētia mūdana rōne qua beatitudo ē bonū perpetuū esse nō desinens·& formo sic rōnē·Beatitudo cōsistit in illo bono qđ ē stabile & perpetuū·alias desideriū nō quietaret· de quo dañ·ij·sic dicit·Suscitabit dñs regnum quod ꝫeternū nō dissipabit̄·sed p̄tas hūana ē breuis·debilis·& īstabilis·Prio ē breuis·Vñ eccl̃i x·Omnis potētat? vita breuis·Re·in sequēti capitulo·Secdo ē debilis·eo qp p̄tas mūdana a multis depēdet·qđ aūt a multis depēdet destrui vniuersaliṫ p̄t̄·Tercō ē īstabilis·eo qp p̄tas mūdana radicaṫ in volūtatibo hominū in quibo ē maxima incōstātia· ¶ Secdo beatitudo nō cōsistit in potētia mūdana·eoꝗ beatitudo est bonum vltimū ex se alliciens & sufficiēs·& formo sic rōnē·Beatitudo cōsistit & est ponēda in illo bono quod nō requiriṫ ꝓpter aliud·sed ꝓpt̄ se solū·Cui? rō est· ꝗa cū beatitudo ē sūmū bonū hominis non est ad alterū·sed omnis potētia ē ad alterum·vt patebit in sequēti capitulo·g̃ &c̄· ¶ Tercō beatitudo in potētia hūana nō cōsistit·eoꝗ beatitudo est bonū pfectū sūme pficiēs·& formo sic rōnē·Beatitudo est ponēda in illo bono ex cui? adeptiōe homo maxime efficiṫ bonus·sed ex duobo homo vtuosus & pfect? efficiṫ·scz ex opatione recta·& ex dei visione·g̃ &c̄· ¶ Primo homo bon? vel vtuosus efficiṫ ex actione recta·qđ ptz·ꝗa fiē ex opatione iusta & mala quis efficiṫ malus· ita ex opatōne iusta & recta homo efficiṫ bon?·Secdo in futuro homo pfect? efficiṫ ex dei adeptōe que causaṫ ex visione dei·Vñ sup illo verbo p̄s·mihi aūt adherē deo bonū ē·dicit glosa·qp mbil est melius in futuro q̃p facie ad faciē deū videre·sed ex potentia benefaciendi vel malefaciendi hō non dicit̄ bon? vel malus·& multo minus miser vel felix·qđ duplicit̄ p̄bo·Prio rōne·qp si aliquis ex potētia bñfaciēdi dicēt̄ bon? vel felix·tūc beatitudo seu felicitas cōueniret actu dormiētibo & infortunatis & ociosis·eoꝗ in talibo potētia bñfaciēdi manet·hoc aūt est incōueniēs·g̃ & primū· Secūdo hoc p̄bo simlitudine·nā in quodā mōte macedonie quidā ludi fiebāt ad exercitiū pugne q̄ ludi olimpia dicebant̄·in quibo ludis nō coronabāt̄ aliqui ex eo qp essent fortissimi & optimi pugnatores cū nō pugnarēt·sed illi qui pugnabāt & obtinebāt victoriā coronabant̄·iuxta illud qp dicit apo·ij·ad thi·ij·non coronabit̄ nisi qui legitime certauerit·Sic a simili nō oīs est bonus qui pt̄ bñfacē·sed qui potētiā ponit in actū scz qui benefacit·neꝗ mal? est aliquis ex hoc qp potest malū facē·sed qui potentiā ponit in actum scz qui malefacit·Similit̄ homo nō dicit̄ felix q̄ ad sūmū bonū qđ de? ē pt̄ attingē·sed q̄ p actum attingit· ¶ Quarto beatitudo in mūdana potētia nō cōsistit·eoꝗ beatitudo ē bonū possessum nō viciose sed recte qđ expediēs ē·& formo sic rōnē· Btitudo semp ē in bono meliori vel excellentiori ponēda·sed meli? vel excellenti? bonū ē q̄ null? pt̄ male vti q̃le ē bonū glorie·q̃p illud q̄ hō pt̄ bñ vel male vti q̃le ē bonū mūdane potētie·nā potētia aliqs bñ vel male vti pt̄·eo qp potētie rōnales sūt ad oppositā·vti p̄bus dicit·Hec bea·tho·cōtra gētiles li·m̄·c·xxix·p totū ¶ Qꝝ in mūdana potētia bītitudo nō cōsistit ¶ Ca·vj·

Beatitudo in potētia humana·qp bītitudo in mūdana potentia nō consistat vt quidā dixerunt p̄bo ſcdo quatuor rōnibo· Prīa rō ē·qp potētia mūdana ē duratōne modica

Secda est·qa ad aliud ē ex intentione relata· Tercia est·quia pfectione vacua est· Quarta est quia executōne ē noxia·que quidē quatuor beatitudini sūt cōtraria· ¶ Prima em̄ ratio q̄re beatitudo in mūdana potentia nō cōsistit est·qa mūdana potētia duratione est modica· & formo sic rationem· Beatitudo cū sit sūmū bonū hominis ē eterna· sed oīs mundana potentia ē brevis & transitoria· g̊ &c̄· Vñ eccī·x· Omnis potentatus vita brevis· vbi dicit glo·qp nulla potentia humana ē lōga·qđ sic pbo·Oīs potentia vel ē regia vel tirānica· Prima potentia scz regia ē multū brevis· quod dupliciter pbo·Primo autoritate ecclesiastici·x· Rex hodie est & cras id est statim morit· Secūdo pbo ratōne· Nā ratio q̄re potētia regia ē brevis tangit ibidē sub illo verbo allegato a glo· que ē·quia ptas & diuitie vitā plongare nō pnt Vnde ecclesiastes·vnj· Nec habet potestatem in die mortis scz animā retinendi· eoqp positus est termin? vite & mortis qui p̄teriri nō pt· vt dicit beatus iob·vbi dicit bea·tho·qp terminus vite hominis dupliciter potest cōsiderari· Vno mō in se & absolute·& sic termin? vite ex bono regimine vel ex malo plongari pt & etiā abreviari· Alio modo termin? vite pt cōsiderari fm̄ puidētiā diuinā sub q̄ cadūt oīa·& sic termin? vite & numer? diez diuinā puidētiā p̄teriri in pl? vel min? nō pt· Secūda vero ptas scz tirānica cū sit violenta multo magis est brevis·nā nullū violētū perpetuū·imo q̄nis in p̄ncipio sit intensū· in fine tn̄ remittit & ānullat· Vñ in ps· Vidi impium supexaltatū & eleuatū sic cedros libani·& trāsiui & ecce nō erat q̄siui eū & nō ē inuētus locus ei? · ¶ In quo verbo de tirāno tāguntur duo· ¶ Primo tirāni pſperitas & sublimatō·ibi· vidi impiū supexaltatū· id est sup minores sublimatū & eleuatū sicut cedros libani·quod duobo modis expo nit· Vno mō scdm̄ cassiodor·sic· Vidi impium eleuatū sup cedros libani· id ē malū & impium i pnti eleuatū & exaltatū sup bonos· Alio mō secūdū hiero·sic exponit· Vidi impiū id ē tirānū supexaltatū id est sublimatū sup minores·& eleuatū sicut cedros libani id est super maiores· Nā sic cedr? ē arbor altissima excedēs etiā altas arbores·sic impius nō solū puos vel mediocres· sed etiā homines magnos in dignitatibo & honoribo sup̄ modū excedit·eleuat em̄ impi? cū vnā dignitatē habet· supexaltat aūt cū hē duas vel plures ¶ Secūdo tangit eleuati depssio vel deiectio & aduersitas· Vñ subdit·& transiui & ecce nō erat &c̄· In q̄ tangit duplex deiectio vel aduersitas· scz in ap̄rio subiecto cū dicit· & trāsiui & ecce nō erat·quod verbū exponit quatuor modis· Prio sic·Et transiui in intellectu ei? nouissima cōsideraui & nō erat·Et quare·certe quia hodie extollit & cras nō inuenit· Secdo exponit·sic·Et trāsiui scz intellectu ad cōtemplandū celestia & terrena·& ecce nō erat id est cōsideraui & vidi qp̄ suum esse & sua dignitas cōpata eterne nulla erat· Tercio modo exponit· sic· Et transiui scz vitam eius cōsideraui · & ecce nō erat id est vidi qp̄ vita eius ita erat parua vel brevis qp̄ nō debebat aliqđ reputari·iacobi·mj· Que ē vita nr̄a·vapor est ad modicū parens· Quarto modo exponit· sic· Et trāsiui id est cōsideraui eius peccata·& ecce non erat· eoqp peccatū ē nihil & homines nihil fiunt cū peccant·vt dicit aug?·super io· Secundo pmit annihilatō in ap̄rio officio·ibi· quesiui eum id est ad memoriā duxi eū·& nō est inuentus locus eius id est vestigiū dominij gaudij honoris & dignitatis·dañ·mj·Oīsum est nabuchodonosor regi qp̄ videbat arborem eleuatam vsq̄ ad celum & subito succisam· vñ versus· Oīa sūt hominū tenui pendētia filo· Et ap̄t hoc dicit qp olim in p̄motione sūmi pōtificis mcēdebat stuppa corā eo & dicebat sibi·sic trāsit gloria mūdi·

¶ Qp̄ potētia mūdana ordinat ad tria· ¶ Ca·vij

Secūda ratō p̄ncipalis quare in potentia humana vel mundana non est ponenda beatitudo est·qa potentia mūdana ad aliud est intentōne relata·& formo sic rōnem· Beatitudo nō ē ponēda in illo bono quod ad aliud ordinat & ap̄t illud querit· cū beatitudo sit bonū vltimū ratōnalis creature ap̄ter quod omnia alia bona querūt & ipm̄ ap̄t se solū· vt ex supioribo ptz·sed potētia mundana ad finē aliū ordinat·g̊ &c̄· ¶ Vbi sciendū qp̄ potentia mundana p̄cipue ordinat ad tria·primo ad culpe punitōnē·secūdo ad rei publice tuitōnē·tercō ad eterne glorie adeptionem· ¶ Primo em̄ potentia mundana ē ordinata tanq̄ ad finē ad culpe punitionem vel cohibitionem· Vnde apo·ad gala·mj· Lex propter transgressionem posita est· Ambrosius· Lex ap̄ter transgressionē scz cohibendā & puniendam posita est·vt saltem timore cessarent homines trāsgredi quod p̄cipue fit voluntate·& quia mūdana potentia est obſuatrix & executrix legis·ideo ad hoc p̄cipue mūdana potentia debet intendē vt mala vel vicia corrigantur·ita dicitur eccī·vij· Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrumpe iniquitates·ne forte extimescas & ponas scādalū in agilitate tua· ¶ In quo verbo facit duo· primo em̄ dissuadet p̄latōnis ambitionē·ibi· noli querē &c̄·secūdo ponit duplicē ratōnē·ibi·ne forte extimescas &c̄· ¶ Primo dissuadet p̄lationis ambitionem vires ap̄rias excedentis·ibi· Noli querē &c̄·quasi dicēt·non appetas p̄lationē seu dominium nisi viriliter audeas malis resistere & eorum peccata corrigē vel punire· Vnde augustinus libro·xm̄·de ciuitate dei sic dicit· Optandum est itaq̄ vt potestas nō dominet nisi contra vicia & peccata·ap̄ter que vitāda potentes hoīes nolūt ee sed ap̄t vincēdos hoīes·vt q̄d hoc·nisi vt vē victi falso vincāt·nec sint veritate scz opinōe victores·

Et gregorius .xxv. moy. sic dicit. Sumus locus bene regit cū is qui pest vicijs poti9 ꝙ fratribo dnat ¶ Secūdo modo expomit sic Noli querere fieri iudex scz alterius misi valeas vtute corrigē iniqtates tuas deinde alteri9. Nā vt dicit puer. xvj. Melior est qui dnat animo suo id ē animositati vel animalitati id ē sensualitati sue. expugnatore vrbiū. Cui9 rō est. quia ꝙnto pugna est fortior. tāto victoria est laudabilior. qui aūt impugnat vel expugnat vrbē toto se pugnat. q vero amīū medietate sua. Vel scd̄m glosā. Minor victoria ē expugnare vrbes ꝙ ꝓpriū aīm. Cui9 ratō ē. quia vrbes que vincūt sūt extra. animus aūt est intra. mai9 aūt est quod p patientiā vincit. quia anim9 a seipo supat & se sibi subijcit & patiētie humilitate substernit. Secō ponit duplicē rōnē. Prima est. peccatū ꝓpriū cū dicit ne forte extimescas. id est vt peccatū ex timore facias. vel peccatū ex timore nō pumias. roma. xiij. Vis non timere ptatem benefac. Secūa ratio quā ponit ē alior scandalū. vñ subdit. & ponas scādalū in agilitate tua. id ē ne subditi scandalizēt in tua timiditate qua nō audes malis resistē. nā cū subditi vidēt suū dnm vel plātū fugere vel timere de facili scādalizant. ¶ Secūdo potentia mūdana ē ordinata tanꝙ ad finē ad rei publice tuitōnē id ē defensionē & cōseruationem. Vñ luce. xij. Fidelis seruus & prudens quē cōstituit dns sup familiā suā dicit dns de plato. Require expositionē huius autoritatis infra platō. Et de dno seculari. dicit ysaie. xxxij. princeps ea que digna sūt pncipatu cogitabit. Et bern in apologion. Ve tibi si pes & nō pdes. sed ve grauī9 si cū pesse metuis pdesse refugis. ¶ Tercō potētia mūdana ē ordinata tanꝙ ad finē vltimū ad eterne glorie adeptōnē. Naz vt dicit apo. pme ad thimo. v. qui bn psūt duplici honore sūt digni. Et chrisos. li. de curialiū nugis sic ait. Hic potētes potent tormenta patient. sic & iusticie pleni9 fruent si recte exercuerint ptatē. & tantā in futuro p subditis habebūt gloriā. quāta vtute eos in magna delinquēdi licētia precesserūt. Vñ patet ꝙ cū potentia mūdana nō sit vltim9 finis. sed ad pdicta tria sit ordinata nō ē in ea ponēda bītudo q ē vltim9 finis.

¶ Qz beatitudo nō cōsistit in potētia mūdana.

Tercia ratio principalis ¶ Ca. viij. quare in potentia mundana nō est ponēda beatitudo ē. quia mūdana potētia perfectione ē vacua. & formo sic rōnē. Bītudo est ponēda in illo bono ex cui9 adeptōne hō nō solū bonus: imo maxime efficit pfectus. sed ex opatione recta in pnti hō efficit vtuosus. & ex actu intellect9 respectu nobilissimi obiecti qđ ē de9 in futuro hō efficit pfect9 ꝙa beat9. nō aūt ex potentia mūdana. quod ptz. ꝙa ex potentia benefaciēdi vel male nullus dicit bon9 vel malus. sed ex actu bono vel malo g̃ &c̄. ꝓt qđ dicit ysaie. xlj. Bñ aut male facite si potestis. ¶ Vbi sciendum. ꝙ actus & potentia siue agē & posse agē in bonis & malis se hnt sicut excedentia & excessa. nā in bonis act9 ē melior ꝙ potentia. in malis vero potentia ē melior ꝙ fit act9. ¶ Primo dico. ꝙ in bonis act9 ē melior ꝙ potentia. Cui9 rō est. quia id qđ est bonū in actu est tantū bonū & nō malū. illud aūt quod est bonū in potentia nō ē determinatum ad vnū. ꝙa nō est tm̄ bonū vel tm̄ malū. sed idifferēt seu eqlit respicit bonū & malū. Secđo hoc idē pbo similitudine vel exemplo. Vt verbigra. Sic illud qđ ē actu sanū ita ē sanū qđ non ē infirmū. sed illud quod ē in potētia sanū se habz similiter vel eqlit ad vtrūq. & ꝙa in bonis act9 ē melior ꝙ potētia. sic ptz. ideo dicit puer. mj. Si vales & ipe bñfac q̃si dicat. facias ꝙ valitudinī vel potē tie respōdeat bon9 act9. & ecclesiastes. ix. Quodcūq pt̄ man9 tua instanter opare. ¶ Secūdo dico. ꝙ in malis potētia & act9 cōtrario mō se hnt eo ꝙ in malis potētia melior ē ꝙ act9. & posse agē in malis melius ē ꝙ agē. Cui9 ratio est. quia id quod simplicit malū ē pei9 ē eo qđ ē scd̄m qđ malū. & id quod ē tm̄ malū vt ens actu malū est peius eo quod ē in potentia ad malū & bonū. Vñ cū malū in actu sit simplicit malū. & malū in potētia nondū habeat malū misi scd̄m quid. scz scd̄m potētiā que eadē ē ad bonū. sequit ꝙ malū in actu peius sit ꝙ malū in potētia. ꝓpter quod dicit eccī. xxxj. in laudē viri iusti. potuit transgredi & nō ē trāsgressus facē mala & nō fecit. Dec beatho. in scripto methaphisice li. ix.

¶ Quarta ratio quare beatitudo nō cōsistit in potentia mundana. ¶ Ca. ix.

Quarta rō principalis quare bītudo in mūdana potētia nō cōsistit est. quia potentia humana executione ē noxia. & formo sic rationē. Beatitudine null9 pt̄ iniuste vel male vti. sed potentia mūdana sic. g̃ &c̄. ꝙ autē aliqs potētia mundana possit iniuste vel male vti duplici autoritate oñdo. ¶ Prio autoritate eccī. xx. Qui ptatē iniuste sibi assumit odiet. In quo verbo tāgit tria. Primo autoritatē cū dicit. qui ptatē. glo. interli. id ē magisteriū vel aliquā dignitatē. Secđo tāgit autoritatis vsurpatōnem. cū subdit. iniuste sibi assumit scz ingerēdo se sine merito vite. sine studio scientie. sine electione & aliis q̃ requirunt. Tercō tangit vsurpationis detestatōnē cū subiūgit. odiet. Et primo a deo. ꝙa vicē ei9 vt deberet nō supplet. nā vt dr̄ sapie. vj. data ē a deo ptas nobis. Secđo odiet ab hoībo. quia nō solvit subditis quod debēt. ¶ Secundo ꝙ homo iniuste vel male possit vti potentia mundana ꝓpter autoritate ecclesiastes. viij. Dnat homo homini in malū suū. Cum em̄ triplex sit malū scz pene tēpalis. culpe mortalis. eterne dāpnationis. ¶ Primo em̄ hō dnat in malū suū scz pene tēpalis. Cui9 ratō est. quia ꝙnto gradus altior

tanto casus grauior · sicut dom? altior magis exp̃ponit̃ vento · In figura huius suspensi sũt p̃ncipes in patibulo cõtra solem · iubẽte dño numeri · xxv vbi sic dicit gregorius · Hoc si homines attenderẽt p̃lationes nõ ambirẽt · ¶ Secũdo dñat̃ in malũ suũ scz culpe mortalis · Ecclesiastici · vij · Nõ alliges tibi peccata duplicia neq; eris oĩno immunis ¶ Tercõ dñat̃ in malũ suũ scz pene eternalis vel eterne damnationis · Sapiẽ · vj · iudiciũ durissimũ his q̃ p̃sunt fiet · Expositor · Primo eñ malis p̃latis & dñis fiet iudiciũ durũ · qa male imperauerũt · Secõ fiet iudiciũ duri? · qa male vixerũt · Tercõ fiet iudiciũ durissimũ · qa male rexerunt · Vel aliter · Mali p̃lati & dñi puniẽt̃ dure p̃ peccatis subditor; · duri? p̃ peccatis ministror; · durissime p̃ peccatis ꝑpr̃is · Puniẽt̃ eñ dñi vel p̃lati durius ceteris q̃nq; rõmbo · Primo rõne peccati · qa ceteris paribo grauius est peccatũ dñi vel p̃lati q̃ subditi · ieremie · v · magis hi simul cõfregerũt iugũ ruperũt vincula · Secõdo rõne cõmissi · luce · xij · Cui plus cõmittit̃ ab eo plus exigit̃ · Tercõ rõne dãni · qa malo suo exẽplo corrũpunt alios · gregorius · Cũ pastor p̃ abrupta gradit̃ necesse est vt in precipiciũ grex labat̃ · Quarto ratione officij · quia etiã exercendo officiũ peccat · roma · ij · in quo aliũ iudicas teip̃m cõdẽnas · Vnde seneca in quadam epistola vt in corporibo sic · in imperio grauissimus ẽ morbo qui a capite diffundit̃ · Quinto rõne scãdali · qa ciuitatẽ vel ecclesiã scãdalizãt · Require infra p̃latio ·

¶ Q̃ pfecta beatitudo aĩe in p̃nti vita esse nõ p̃t ·

Beatitudo in p̃nti vita · Q̃ ¶ Ca · x · beatitudo pfecta in p̃nti vita haberi non possit vt q̃daz dixerũt ꝓbo q̃tuor rõmbo · Prima est · qa beatitudo pfecta essentia vel p̃ntia p̃me veritatis intellectũ illuminat · Secõda ẽ · quia beatitudo pfecta affluẽtia & redundãtia sũme bonitatis desideriũ satiat · Tercia est · qa beatitudo pfecta indefici ẽtia vel pmanentia sempiterne stabilitatis motũ quietat & terminat · Quarta ẽ · qa beatitudo pfecta carentia oĩs impfectibilitatis vel penalitatis statũ nobilitat · Hec aũt q̃tuor in p̃nti vita hr̃i nõ p̃nt · q̃d de singulis patet · Primo eñ in hac vita plene veritas non cognoscit̃ · Secõdo aĩe capacitas nõ implet̃ & p cõsequẽs nõ satiat̃ · Tercõ vite vel pmanẽtie stabilitas nõ acquirit̃ · Quarto oĩs culpe & pene defectuositas nõ excludit̃ · ¶ Primo bẽitudo in p̃nti vita haberi nõ p̃t eoq; beatitudo pfecta essentia vel p̃ntia p̃me veritatis intellectũ illuminat · & formo sic rõnẽ · Vltima felicitas hoĩs i altiori cognitõne q̃ de deo hr̃i p̃t cõsistit · Altior aũt cognitõ que de deo hr̃i p̃t · est vt p̃ma veritas que deus ẽ p suã essentiã vel p̃sentiã cognoscat̃ · sed nõ ẽ possibile in hac vita p suam essentiã deũ cognoscere · g̃ &c̃ · Q̃ aũt in hac vita deum videre vel cognoscere non possumus tripliciter ꝓbo · Primo per locũ a maiori negatiue sic · Ille q̃ nõ p̃t cognoscere quod sibi magis est cognoscibile · nõ p̃t cognoscere quod sibi min? est cognoscibile · sed nullus in hac vita angelos p̃t cognoscẽ · qui tñ a nobis magis sũt cognoscibiles ratione qua angeli sũt quid creatũ & finitũ · g̃ minus p̃t cognoscẽ diuinã essentiã que est quid increatũ & infinitũ · Secũdo hoc ꝓbo sufficienti diuisione · sic · Omnis visio vel cognitio qua aliquid cognosci p̃t est quadruplex · scz corpalis · spũalis · intellectualis · cõprehensionis · sed nulla istarum cognitionũ i hac vita essentia diuina cognosci p̃t · g̃ &c̃ · Require infra visio · mj · c · per totum · Tercõ ꝓbo idẽ ratione naturali · sic · In hac vita nihil potest intelligi nisi aliqua eius similitudo p̃? in sensu extiterit · sed per nullã creatã similitudinẽ diuina essentia p̃t repr̃tari · g̃ nec intelligi · Require sup̃ immediate · Sed post hãc vitã mens hũana cognoscet deũ · eo modo quo substãtie separate cognoscũt scz p essentiã suã · Vñ math̃ · xxij · dicit̃ · q̃ sancti erũt sicut angeli dei · qui patris faciem semp̃ videt̃ · ¶ Secũdo beatitudo pfecta in p̃senti vita haberi nõ p̃t · eoq; beatitudo affluẽtia vel abundantia sũme bonitatis desideriũ satiat · & formo sic rationẽ · Beatitudo cõsistit & est ponenda in illo bono quod naturalẽ appetitũ implere p̃t & satiare · sed in p̃nti vita nullũ bonũ ẽ q̃d possit desideriũ hoĩs satiare · quod sic patet · quia sicut se habet quietatõ ad intellectũ · ita ad appetitũ qui sequit̃ intellectũ · sed intellectus hominis nũq̃ q̃etat̃ in p̃nti vita · quia quãto plus quis intelligit tanto magis desideriũ intelligendi auget̃ · g̃ appetitus hominis nunq̃ satiat̃ in vita ista · Ratio huius est · quia sicut obiectũ intellectus non est aliquod verũ particulare · sed vniuersale q̃d intellectũ quietat · ita obiectũ voluntatis que est appetit? hũan? est bonũ vniuersale · quod nõ inuenit̃ in aliquo bono creato · eoq; omnis creatura habet bonitatẽ pticipatã · sed in solo deo q̃ habet bonitatẽ infinitã · imo ẽ eẽntialit̃ sũma bonitas · vñ sol? ipe volũtatẽ hoĩs implẽ p̃t & satiare · Vñ in psalmo Qui replet i bonis desideriũ tuũ · ¶ Tercõ beatitudo pfecta in p̃nti vita haberi nõ p̃t · eoq; beatitudo indeficientia vl̃ pmanẽtia sempiterne stabilitatis motũ quietat & terminat · & formo sic rationẽ · Beatitudo pfecta requirit omnis bonũ stabilitatẽ · quietudinem · & certitudinẽ · Primo requirit bonũ stabilitatẽ vel cõtinuitatẽ · oportet eñ q̃ ille q̃ est beatus in bono stabiliet̃ & perpetuet̃ · alias eius desiderium nõ quietaret̃ · Vnde dicit ph̃us · vij · ethicor; · q̃ non enunciabimus aliquem esse felicem ad modum cameleontis qui est animal mutans diuersos colores ꝓm colores diuersorum corporũ obiector; · sed in hac vita nulla stabilitas ẽ in bono quod p̃ infortunia amitti p̃t q̃ sepe cõtingũt vt patet · g̃ &c̃ · Secõdo beatitudo req̃rit q̃etudinẽ · qd̃ patet · qa ille est bt̃s q̃ ita pfecte finem consequit̃ vltimũ q̃ nihil amplius querit ·

ſed pfecte ī eo quieſcit · ſicut graue cū fuerit ī īmo loco quieſcit · ſed homo in hac vita exiſtēs ī carne mortali nō pt ad finē vltimū puenire · g̃ in hac vita nūq̃ quieſcit · Tercō · bītudo requirit pmanentie in bono certitudinē & formaf̄ ſic · Ille qui eſt incertus vtz bonū quod habz ſibi ſemper duret · nō ē beat? ſed miſer · ſed hō in vita pñti eſt īcert? an bonū quod habz duret ſibi ſemp · g̃ &c̄ · Preterea ille qui ē certus de amiſſione bonī nō eſt beat? ſed miſer · eoq̃ vita talis ſemp eſt cū timore ſed cuilibet certū eſt q̃ bona oīa pñtis vite amittentē p mortē · g̃ &c̄ · ¶ Quarto & vltimo bītudo pfecta in pñti vita haberi nō pt · eoq̃ bītudo carentia omnis defectibilitatis vel penalitatis ſtatū nobilitat · & formo ſic rōnē · Bītudo in bono pfecto cōſiſtit · bonū aūt pfectū eſt quod oīno caret admixtōne mali · ſicut pfectū albū ē quod ē oīno impmixtū nigro · igit̄ beatitudo requirit ad eptōnē omnis boni cū excluſione vel carentia omnis mali · ſed neutrū horz ē poſſibile ī hac vita · qđ tali rōne oñdo · Qui nō pt totaliter eſſe immunis a malis omne bonū nō habz nec p cōſequēs ē talis bītus · ſed in ſtatu vite pñtis nō eſt poſſibile q̃ hō oīno ſit immunis a malis · qđ patz de malis corpis & de malis mentis · Primo de malis corporis que ſunt fames · ſitis · eſtus · frigus · infirmitas & hmī? modi · ſine quibo malis vita pñs duci nō poteſt · Similit̄ homo refugit mortē naturaliter & de ea triſtat̄ · nō ſolū cū eā ſentit ſed etiā cū recogitat eam · hoc aūt q̃ homo nō moriat̄ nō pt cōſequi in hac vita · g̃ &c̄ · Secūdo hoc idē probo de malis mentis · Nā a malis aīe null? oīno pt eſſe immunis · quod patz ex quatuor ſpēaliť · ſcz ex paſſionibo · actōnibo · deceptōnibo · affectōnibo vel conatibo · Primo em̄ q̃ null? ſit oīno immunis a malis aīe patz ex paſſionibo · ḡa nullus inuenit̄ q̄ nō aliq̃n inordinatis paſſionibo īquietet̄ · Secdo hoc idē patet ex actōnibo · ḡa null? inuenit̄ qui vel in pl? vel in min? nō pt̃ereat terminū in quo cōſiſtit vt? · Tercō hoc idē patz ex deceptōnibo · ḡa null? inuenit̄ qui nō etiā in aliqbo nō decipiat̄ vel ſaltē ignoret que ſcire deſiderat · Quarto hoc idē patet ex conatibo · ḡa null? inuenit̄ qui non aliq̃n debili opinione deſideret ea de quibo certitudinē habere vellet · Patet igit̄ ex p̃miſſis rōnibo q̃ nullus in preſenti vita pt̃ eſſe bt̄? · ſed poſt hāc vitā · Dec bea · tho · cōtra gētiles li · iij · c · xlvj · p totū · Et ite rū p̃ma · ij · q · iij · arti · vnj ·

¶ Q̃ ad vidēdū diuinā eſſentiā nullus intellect? creatus ſua vtute naturali pt̃ attingē ſed ē neceſſaria gra dei · ¶ Ca · xj ·

Beatitudo pfecta · nota q̃ ad pfectā bītudinē cōſequēdā tria ſūt neceſſaria · ſcz diuini muneris influentia · clari luminis refulgentia · immenſi viſibilis euidētia · ¶ Prio requirit̄ ad pfectā bītudinē cōſequendā diuini muneris influentia · eoq̃ ad videndum diuinam eſſentiā in qua pfecta bītudo cōſiſtit · null? intellect? creatus hūan? vel angelic? ſua naturali vtute pt̃ attingē · ſed ex diuina gra · hoc aūt p̃bo triplicit̄ · ſcz autoritatibo · ſimilitudinibo · ratōnibo ¶ Primo autoritatibo · & p̃mo autoritate apo · ad roma · vj · qui ſic dicit · Gra dei vita eterna · ſed vita eterna in dei viſione conſiſtit · g̃ deus p ſuā eſſentiā nō pt̃ videri niſi p dei gratiā · Secdo hoc idē p̃bo autoritate apo · p̃me ad thim · vltio ſic dicētis · Lucē habitat īacceſſibilē quā nullus hominū vidit · vbi glo · ſic dicit · quā null? hoīm vidit · ḡa nullus ad eā ex ſe accedit · ſed cui datur ex dono dei · g̃ &c̄ · Tercō hoc idē p̃bo autoritate ambroſij ſup lucā quā repetit aug? · ī libro de vidēdo deū · nō ē ī pt̃ate nra videre deū ſed ī pt̃ate illius apparē · Et ſubdit · ſi nō ē pt̃as nra videndi deū · ē tn̄ gratia p̃merendi vt videre poſſimus · Quarto hoc idem p̃bo autoritate ambroſij in eodē libro ſic dicētis · Nō ſimilit̄ ſenſibilia videt̄ & id in c? voluntate ſitū eſt videri · volūtas dei eſt videri · nam ſi vult videt̄ ſi nō vult nō videt̄ · apparuit aūt deus abrahe q̃a voluit · alijs non apparuit q̃a noluit · ¶ Secūdo q̃ nullus intellect? creat? ſua virtute diuinā eſſentiam videre poſſit · ſed dei gra p̃bo ſimilitudinibo aque & ferri · Similitudine aq̄ · ſic · Sicut em̄ aq̄ cū ſit igne inferior & naturalit̄ frigida ſua vtute nō pt̃ eſſe calida niſi per actōnē ignis qui eſt ſupior · ſic nullus intellectus creat? cū ſit naturalit̄ infra deū ad diuine eſſentie viſionē pt̃ attingē · niſi dei vtute & gratia adiuuet̄ & eleuet̄ · Secdo hoc idē p̃bo ſimilitudine ferri · q̃a ſicut graue ex ſe vel p̃pria virtute ferri nō pt̃ ſurſum niſi a vtute ſupiori aliq̃ attrahat̄ · vt patet de ferro quod trahit̄ a magnete · ita intellectus hūanus qui vtute vel mole corporis naturalit̄ ad inferiora deprimit̄ · vt dicit̄ ſapientie · ix · corpus quod corrumpit̄ aggrauat animā · q̃ ad ſuperiora id ē ad diuinā eſſentiā ferri nō pt̃ · niſi per gram eleuet̄ a patre · vt dicit̄ ioh̄ · vj · Nemo pt̃ venire ad me niſi pr̄ q̃ miſit me traxerit eū · Re · expoſitōnē hui? ſequēti capitulo · ¶ Tercō hoc idē p̃bo duabo rōnibo · Prima ratio eſt talis · Illud quod ē p ſe ē cauſa ei? quod ē p aliud · ſed intellect? diuin? p ſeipm̄ eēntiā ſuā videt · g̃ viſio diuine eēntie p ſeipam intellectui creato nō cōuenit niſi p actōnē dei · Secūda rō ē talis · Dic em̄ viſus corpalis q̃tuor modis impedit̄ a viſione rei corpee · ita intellect? q̃tuor mod̄ impedit̄ a viſiōe dine eēntie · Re · infra · viſio · ij · c · Dec bea · tho · cōtra gen · li · iij · c · liij · p totū · ¶ Q̃ bītudo q̃ in dei viſione cōſiſtit nō habeat̄ ex vtute p̃pria ſed ex diuina gra p̃bat̄ duabo autoritatibo · ¶ Ca · xij ·

Beatitudo · q̃ beatitudo pfecta q̃ in dei viſione cōſiſtit nō habeat̄ ex vtute p̃pria ſed ex diuina gra · p̃bo in hoc capitulo duabo autoritatibo · ¶ Et prio autoritate iobis · vj · vbi ſaluator dicit · nemo poteſt venire ad me

nisi pater qui misit me traxerit eū · In quo verbo tāgit tria · Primo insufficientia generalis · ibi · nemo potest venire · Secūdo excellētia salutaris ibi · ad me · Tercō omnipotētia cōditoris · ibi · nisi pr qui misit me traxerit eū · ¶ Primo tāgit insufficiētia generalis · ibi · Nemo pt venire · Regula enī ē generalis q̄ qui nō pt minimū nō pt maximū · sed null? ex se potest dicē dnm iesū · vt dicit apo· pme ad chor · xij · Nemo pt dicē dns iesus nisi in spūsancto · g̈ nullus pt obtinere iesum nisi per spiritussancti gratiā · ¶ Secdo tangit excellētia salutaris · ibi · ad me · scz ad me qui sū splendor nūq̄ deficiēs · qui sū vita indefesse non morientes · qui sū fons semp scaturiēs · vt dicit alanus in libro de questione nature · Vn math · xix · Veni & sequē me & habebis thesaurum in celo · Expositor · Veni p viā obedientie · sequē p cōstātiā patiētie · me qui sū ianua vite · & habebis thesaurū in celo · ecce excellētiā glorie · In quo notat · primo infallibilitas · quia habebis · secūdo preciositas · quia thesaurū · tercō securitas · quia in celo · ¶ Tercō tāgit omnipotētia cōditoris · ibi · Nisi pr q̄ misit me traxerit eū · Quod verbū aug? · & chrisо · exponūt ¶ Primo chrisт · sic ait · Dic aūt insaniūt manichei dicētes · qm̄ nihil in nobis positū ē & p cōsequens liberū arbitriū negāt · Et rndet chrisт · contra eos dicēs · & per hoc verbū scz nemo potest venire ad me nisi pr meus traxerit eū · hoc quod in nobis ē scz liberū arbitriū nō destruit · sed ondit nos salvator diuino auxilio indigē · vt dicat · nemo pt venire ad me nisi pater meus traxerit illū · id est gratia dei illū p̄uenerit · ¶ Secūdo aug? · sup illo verbo sic ait · & querit sic · Si trahit quis · g̈ inuitus venit & nō credit · si vero credit non inuitus trahit · quia cetera exteriora puta intrare ecclesiā & huiusmodi pt homo nolens · credē vero nō pt quis nisi volēs · Et rndit aug? · dicēs · & in tractu quo deus pater nos trahit nō violentia adhibet vel exercet · sed voluntas excitat · Et subdit rationē dicens · Non enī ad christū ambulando curimus sed credendo · nec motu corporis sed voluntate cordis accedim? · g̈ nō violentia sed voluntate traheris · Sed querit postea aug? · Quid est autem volūtate trahi ? Rndet · delectari in dño & dabit tibi petitōnes cordis tui · Et subdit · An habent corporis sensus voluptates suas & anim? deserit a voluptatibo suis · & subdit · q̄ ē quedā voluptas cordis cui dulcis ē ille panis celestis p̄rie · Si poete dicē licuit · trahit sua quēq̄ voluptas · q̄nto magis nos dicē debem? · trahi hoīnē ad xp̄m qui delectat veritate beatitudine iusticia & sempiterna vita quod totū christus est · da amantē · da desiderantem · da feruētē · da ad fontē eterne patrie mente suspirantem · & sentit quod dico · Et exponit da amantē · Si enī terrene delectatōnes que revelant amantibo trahūt · nō trahet christ? revelatus a patre · ¶ Da desiderantem · Quid enim desiderat anima fortius quā veritatē que deus ē · Da feruentem vel esurientē · sed hic homines esuriūt ibi saturabūt · Da ad fontem eterne patrie suspirantē · In p̄s · Sitiuit anima mea ad deum vivum quando veniam & apparebo ante faciē dni Et concludit beatus augustinus · sic · Quē trahit & quem non trahit · quare hunc trahit illū non trahit · noli velle iudicare si nō vis errare · Si nondum traheris ora vt traharis · quia nemo venit nisi tractus · ¶ Vbi sciendū · q̄ deus p̄cipue quatuor modis nos trahit · Primo p̄uenienti delectatione · vt calor solaris humorem & fructum supius trahit · ieremie xxxj · In caritate perpetua dilexi te · ideo traxi te miserans · Secundo trahit sui beneficij exhibitōne · vt pastor ouem sibi cibū prebendo · Aug? · sup iohem · vj · Ostendis oui ramū viridem & trahis eam · Tercō trahit sui delectabili p̄gustatōe · vt odor rose olfactū delectat & allicit · cant · j · Trahe me post te · & ioh · xij · Ego si exaltatus fuero a terra omnia trahā ad me ipsum · Quarto trahit flagelli illatione vel immissione · vt pater de taberna suum filiū per capillos trahit & verberat · sic deus trahit hominem de peccato tribulationes varias inferendo · ozee · xj · In funiculis adam traham eos · ¶ Secūdo q̄ bītudo vltima que in dei visione cōsistit nō vtute naturali sed dei gratia acquirat̄ p̄bo secūda autoritate ioh · x · Ego sum hostiū p me si quis introierit saluabit̄ · Sicut enī hostiū quod ē p̄ncipium introitus domus duplicit̄ saluat · scz interi? ne p dant̄ · & exterius ne inuadant̄ · sic christus interi? saluat & exteri? p̄tegit · Req̄re infra hostia ¶ Secūdo ponit nostre salutis modū · ibi · ingredient̄ · ¶ Quod verbū exponit̄ sex modis · Primo sic scdm augustinū sup iohem · Ingredient̄ id est qui bene se habet exterius quo ad exteriorē actū · Secdo modo sic scdm augustinum ibidem · & est quasi idē modus cum p̄mo · ingredient̄ qn̄ quis interius bene aliquid cogitat · & egredient̄ quando exterius bene aliquid operat̄ · Tercō modo etiam scdm augustinū · sic · Ingredietur scz ecclesiam & hoc est valde bonum · egredient̄ scz ecclesiam & hoc est malum · Quarto modo exponitur sic scdm beatū gregoriū sup ezechielē · Ingredietur ad fidem crescēdo in ecclesia militante · egredient̄ scz exeundo de ecclesia militāte ad ecclesiā triūphantē · Vel ingredient̄ ad fidem & egredient̄ ad speciē · Quinto modo exponit̄ sic · Ingredient̄ ad vitā aliā & egredient̄ quo ad istam · Require sup anima separata de eius apparitione · Sexto exponit̄ sic · Ingredient̄ sancti ad cōtemplationem diuinitatis · & egredient̄ ad contemplationem humanitatis · ¶ Tercō ponit nostre salutis terminū suauissimū cum subiungit · & pascua inuenient id est delectationē in tribulatōnis passione & salvationis consecutione · actuum quinto · Ibant apostoli gaudentes &c̄ · Secundo modo expo-

mitur ſcdm beatum grēgorium · ſic · Paſcua inueniet id eſt delectatōnem in eccleſia militāte ſcz miſericordie doctrine gratie · & in eccleſia triumphāte ſcz glorie · Tercō mō expomit · ſic · Paſcua inueniet · qa in vtroq ſcz in diuinitate & hūanitate xpi ſancti gaudia cōtemplatōnis habebūt · yſaie · regē in decore ſuo videbūt ·

¶ Q ad vidēdū diuinā eſſentiā requirit ex pte vidētis lumen glorie ꝑt tria · ¶ Capi · xnj ·

Secūdo principalit ad pfectā bītitudinē requirit clari luminis refulgentia · Eſt enī neceſſariū lumen glorie nō quidē ex parte diuine eſſentie · eoq diuina eſſentia ſcdm ſe abſq aliquo alio medio ē intelligibilis · ſed ex pte intellect? nri · Nā intellect? creatus in viſione bīa indiget lumine glorie ꝑt tria · ſcz qa habilitat · fortificat · eleuat ad vidēdū deū p eſſentiam ſuā lumine glorie · ¶ Primo intellect? creat? lumine glorie habilitat vel diſponit ad diuine eēntie viſionē · Cui? rō ē · qa ſicut lux non recipit in corpe niſi corp? habilitet vel diſponat p dyaphanū · ita q dyaphanū id ē trāſparētia eſt quedam diſpoſitio corpis ex qua corpus lucē ſuſcipit · Ita intellect? creat? diſponit p lumē glorie ad ſuſcipiēdū iſtū actū qui ē viſio diuine eſſentie · de hoc lumine dicit in ps · Amict? lumine ſic veſtimēto Quod verbū expomit tribo modis · ſcz de eccleſia · de deo · de ītellectu bīto creato · Primo expomit ſm gloſā de eccleſia · ſic · Amict? lumine id ē eccleſia ipa veſtis ſine macula & ruga · hec ē tunica inco ſutilis q ſcindi nō potuit · eoq ipa ē velut amict? lumine ſcz xpo · qui rogauit vt iſtud lumē ſcz fidei nō deficet · nā ipa añ fuit tenebra · ſed nūc lux in dño ſm apoſtolū · Secūdo modo expomit ſm gloſā de deo · ſic · Ille qui ē ineffabilis in eſſentia ē amictus lumine ſicut veſtimēto · qa vndiq lux ſibi eſt qui habitat lucē inacceſſibilē ad quā nemo p ſe valet accedē · Tercō mō expomit de intellectu creato reſpectu ꝑmij · Nam p amictū luminis intelligit lumē quo diſponit intellectus ad videndū deū p eſſentiā · ¶ Secūdo intellectus creat? lumine glorie fortificat ad videndā eſſentiā dei Nā vtus naturalis intellectus creati eſt adeo debilis q ex ſe nō ſufficit ad diuinā eſſentiā vidēdū q̄uis diuina eſſentia de ſe maxime ſit intelligibilis · ſicut ſol qui de ſe q̄uis maxime ſit viſibilis ꝑt excellſum ſui luminis a noctua vl veſpertilione videri nō pt · & ideo oportet q vt? naturalis intellectus creati lumine glorie fortificet · ¶ Ad c? ratōnis euidētia nota duo · Primū eſt · q in intellectu bīti ē duplex lumē creatū · Vnū ē generale ipi intellectui quo ī ſpecie ſue nature cōplet · & p hoc lumē intellect? bīti nō videt diuinā eſſentiam Aliud lumē ē ſupnaturale ſcz lumē glorie quo intellect? diuina viſione bītificat · Secūdū eſt · q virt? intellectus creati vel cuiuslibz agētis poteſt fortificari duobo modis · Vno mō p vtutis intēſio nē ſic vtus actiua calidi auget p intēſionē caloris nā calor q̄nto ē vehemētior · tanto calidū vehemētiorē calorē facit · Alio modo fortificat vel auget virtus alicui? agentis p forme appoſitōnem · ſicut virtus dyaphani auget ad hoc q poſſit illumināre p formam lucis in ipſo dyaphano de nouo receptā · Modo igit vtus naturalis intellectus creati nō ſufficit ad videndā diuinā eſſentiā · & ideo oportet q virtus intellectus creati augeat ad hoc q ad diuine eſſentie viſionē pueniat · nō aūt ſufficit augmentum p intenſionem naturalis vtutis · Cui? rō eſt · quia viſio dei non ē eiuſdem ratōnis cū viſione naturali intellect? creati · eoq obiectū viſionis naturalis intellect? creati ē quid creatū & quid naturale · obiectū aūt viſionis bītifice eſt quid increatū · & quid ſupnaturale ſcz deus · & ideo oportet q fiat augmētū vtutis intellectiue p alicui? noue diſpotōnis adeptōnē · ſcz p lumē glorie · & ꝑt hoc dicit apoca · xxj · Ciuitas illa non indiget ſole neq luna vt luceat in ea · nā claritas dei illuminabit eā · Ad lrām · Ciuitas illa ſcz bīoꝝ nō eget lumine ſolis ſcz ad faciēdā diurnā opatōnē · neq indiget lumine lune quo hūana infirmitas indiget nocte · nā bnficiū ſolis & lune nō erit poſt diem iudicij neceſſariū ad implendū diurnū officiū ſicut modo · immutatō em claritatis ſolis & lune quā yſaias ponit · xxx · c · nō erit ad neceſſitatē · quod oñdit p cauſā dicēs · Nā claritas dei id eſt lumen glorie creatū a deo illuminabit eam ſcz ſanctos dādo ītellectui bīoꝝ diuine eēntie pfectā cognitōnē · ¶ Tercō intellectus creatus lumine glorie eleuat ad diuine ſubſtantie viſionē · Licet em diuina eſſentia diſtet in infinitū a q̄libz intellectu creato · tn lumen glorie nō ex vtute pria cū ſit etiā quid creatū · ſed ex vtute quam ex deo ſortit intellectū creatū bīti deo cōiungit · non ſcdm eē ſed ſolum ſcdm intelligē · & hoc ē quod in ps dicit · In lumine tuo videbim? lumen · In q verbo de bītitudine patrie tangit tria · Primo actū ī quo cōſiſtit · ibi · videbim? · Nā in actu intellect? qui ē intellectualis viſio & non in actu volūtatis cōſiſtit beatitudo · ideo dicit videbim? · eoq viſio diuine eſſentie ſm beatū auguſtinū ē tota merces Re · infra · viſio · ca · nj · p totū · Secundo tangit mediū ſub q exiſtit cū ſubdit · in lumine · ¶ Vbi ſciendū · q mediū in viſione corpali & intellectuali inuenit triplex · ſ · mediū ſub quo · ex quo · & in quo · Primū eſt mediū ſub quo · & hoc ē quod pficit viſū ad videndū in generali nō determinās viſum ad ſpeciale obiectū · ſicut ſe habet corpale lumen ad viſum corpalē · & lumen intellectus agētis ad intellectū poſſibilē · Secūdū eſt mediū quo videt · & hec eſt forma viſibilis quo determinat vterq viſus ſcz corpalis & intellectualis ad ſpeciale obiectū · ſicut p formā lapidis ad cognoſcēdū lapidē · Terciū ē mediū in quo · & hoc ē id per cui? inſpectōnē viſus ducit ī aliā rē · ſic ī ſpiciēdo

ſpeculū ducit᷑ viſus ad cognoſcēdū ea q̄ in ſpecu
lo repñtant᷑ ·& videndo imagīē ducit᷑ in imagi=
natū · & ſic etiā intellect⁹ p cogmitōnem effectus
ducit᷑ in cogmitōnē cauſe vel econuerſo · In viſi=
one igit᷑ pr̄ie nō erit terciū mediū ſcz in quo · vt
ſcz deus p ſpecies alior⁹ cognoſcat᷑ ſicut nūc cog=
noſcit᷑ · ratione cui⁹ dicimur videre ī ſpeculo · nec
erit ibi ſecūdū mediū ſcz quo · quia eſſentia diui=
na erit qua intellect⁹ nr̄ videbit deū · ſed erit ibi
tm̄ p̄mū mediū ſcz ſub quo · & hoc ē lumen glorie
quod eleuabit intellectū nr̄m ad hoc q̄ poſſit con=
iungi eſſentie increate · nō tn̄ ab hoc medio dicit᷑
eſſe cognitio mediata · quia iſtud mediū ſcz lumē
glorie nō cadit int᷑ cognoſcētem & rem cognitā ·
ſed ē illud quod dat cognoſcēti vim cognoſcendi
Hec bea · tho cōtra gentiles li · iij · c · lj · & · xxv · ibi=
dē p totum · Et p̄ma pte ſūme · q · xij · arti · v · in cor
q · & in ſolu · argu · Et q̄rto ſcrip · ſen · di · xlix · de
viſione dei arti · j · q · j · vtr⁹ intellect⁹ hūan⁹ poſſit
puenire ad vidēdā diuinā eſſentiā · in ſolu · xv ·
argu · ¶ De illo medio ſup̄dicto eſt ſciendum vt
dicit autor pſpectiue q̄ triplex ē lumē · ſcz reflex
um · fractū · & directū · Primū ē reflexum · ſicut
patet ī ſpeculo & in alijs politis corporibo q̄ lumē
receptū a ſe reijciūt · Secūdum lumen ē fractum
ſicut q̄n lumē venit ad corpus aliq̄ntulum dēſum
vel durū quod nō oīno ē denſum · & tale corpus ī
ſe recipit lumē · ſed ꝑter materiā nō oīno obedi=
entē lumen illud nō tenet rectū inceſſum · ſed di=
uertit & vocat᷑ fractio radij · Tercium lumen eſt
directū · quod nō impellit᷑ neq̄ inuenit materiā a
liquo mō indiſpoſitā & inobedientē · & tranſit libe
re & directas operatōnes facit · & tali lumini aſſi
milat᷑ lumē glorie quod ē in bt̄is · Tercō in pre=
miſſa autoritate tangit obiectū quod perficit cū
ſubiungit · lumen · in lumine inquit tuo videbim⁹
lumen · quod verbū quatuor modis exponit᷑ · Pri
mo · ſic · In lumine tuo &c̄ · id eſt in lumine vtu=
tis intellectiue quod ē q̄dā pticipatō diuini lumi=
nis quaſi a p̄ma luce deriuatū · videbim⁹ lumē id
eſt deum · ad oñdēdum q̄ nō ſenſu ſed intellectu
cognoſcit᷑ deus licet hic imꝑfecte · Secundo mō
exponit᷑ · ſic · In lumine tuo ſcz fidei in preſenti
videbim⁹ lumen ſcz diuine eſſentie in futuro · Nā
p lumen fidei aliqualit᷑ cognoſcim⁹ deū · ſcz eſſe
trinū & vnū · & alia que habent᷑ de deo ex fide · &
huic lumini fidei in p̄nti ſuccedit viſio in futuro ·
Tercō exponit᷑ · ſic · In lumine tuo id ē in chriſto
vel p chriſtū qui ē lumen de lumine · videbim⁹ lu
mē in futuro ſcz te deū patrem · Quarto modo ex
ponit᷑ · ſic · In lumine tuo ſcz diuine glorie · vide=
bim⁹ lumē ſcz diuine eſſentie · Cui⁹ ratio ē · quia
diuina eſſentia vt infinita cognoſci nō poteſt niſi
p lumē glorie · eoq̄ ipa excedit facultatē cuiuſcū=
q̄ intellect⁹ creati · nō quaſi oīno extranea ab in=
tellectu creato · ſicut ſonus excedit viſum tanq̄
extraneus a viſu · vl̄ oīne immateriale excedit ſen
ſum · q̄a tūc ſicut viſus nunq̄ attingit ad noticiā
ſoni nec ſenſus ad noticiā rei ſpūalis · ſic nec in=
tellect⁹ attingēt ad noticiā dei · q̄d ē falſum & cō=
tra deſideriū naturale · ſed diuina eſſentia excedit
vtutē intellect⁹ creati · ſicut excellētia enſibilium
excellūt enſum · Vñ ſic̄ ſol qui de ſe maxime ē
viſibilis ꝓpt᷑ exceſſum ſui lumin⁹ a veſpertilione
videri nō pt᷑ · vt dictū ē ſup̄ · Ita diuina eēntia q̄=
mis de ſe maxime ſit intelligibilis ab intellectu
creato nō pt᷑ cognoſci niſi p lumen glorie · quod
diſponit ꝑficit & cōiungit intellectū creatū · non
ſcōm eē ſed ſolū ſcōm intelligē diuine eſſentie ·
Hec bea · tho · cōtra gētiles · & p̄ma pte ſūme vbi
ſupra · ¶ Q̄r de⁹ ab intellectu crea=
to tribo modis cognoſci pt᷑ & quibo · ¶ Ca · xmj ·
Ercō ad pfectam beatitudinem requirit
ſūmi viſibilis euidētia · ¶ Vbi ſciendū ·
q̄ deus ab intellectu humano tribo mod
pt᷑ cognoſci · Primo naturali rōne ſcz p creaturā ·
Secūdo ſupnaturali lumine ſcz fidei p grāz · Ter
cio eſſentiali cōtemplatōne ſcz p gloriā · ¶ Prio
pt᷑ deus a nobis cognoſci naturali rōne p creatu=
ram · ita dicit apo · ad roma · p̄mo q̄ notum ē dei
manifeſtum eſt in illis · vbi glo · dicit ſic · Quod
notū ē dei id eſt q̄d eſt cognoſcibile de deo p hūa=
nam rōnem · manifeſtum ē in illis id eſt in interi
ori intellectu eor⁹ · Et dama · Nō dimiſit nos deus
in oīmoda ſua ignorātia · omnib⁹ eīm cognitio eſ=
ſendi deū ab ipo inſerta eſt · Nō tn̄ in cognitōne
q̄ de deo p rōnē naturalē habet᷑ cōſiſtit pfecta be=
atitudo · q̄d q̄tuor rōmbo ꝓbo · Prima eſt · quia be
atitudo conſiſtit in cognitione dei eſſentiali · Se=
cūda ē · q̄a conſiſtit in dei conſecutione generali ·
Tercia ē · quia cōſiſtit in excluſione omnis mali ·
Quarta eſt · quia conſiſtit in quietatione mētali ·
¶ Primo beatitudo cōſiſtit in cognitōne dei eſſen
tiali · ſed p rationē naturalē eēntiā dei ſicut in ſe ē
videre nō poſſum⁹ · q̄ in cognitōne dei que per na
turalē ronē habet᷑ nō cōſiſtit bt̄itudo · Rō aūt q̄re
rōne naturali nō pt᷑ cognoſci eſſentia dei eſt iſta ·
rōne naturali p ſenſibiles creaturas deū cognoſci
m⁹ · ſed ſenſibiles creature nō adequāt vtutē dei
eoq̄ adeq̄te vtuti dei nō ſūt affect⁹ ſenſibiles · q̄
rōne naturali p iſta ſenſibilia eſſentiā dei videre
nō poſſum⁹ · Vel alit᷑ & breui⁹ · Effect⁹ non ad=
equās vtutē cauſe nō ducit in exp̄ſſam cognitōez
cauſe · ſed ſenſibiles creature ex q̄bo naturali rōe
deū cognoſcim⁹ ſūt effect⁹ dei totā vtutē eius ñ
adequātes · vñ ex cognitione effectuū ſenſibiliū
tota dei vtus cognoſci non pt᷑ · & per cōſequens
nec eſſentia dei videri · Hec bea · tho · p̄ma pte ſū ·
q · xij · arti · xij · in cor · q · Secūdo q̄ p effect⁹ ſen=
ſibiles rōne naturali nō poſſum⁹ eſſentiā dei ī ſe
ipa quid ſit videre ꝓbo ſimilitudine · Sicut eīm cū
videm⁹ hoīez loqui moueri & ſimilia facere · dicim⁹
eū habere aīam q̄ hanc opatonū p̄ncipiū ē & cauſa
nō tamen cognoſcim⁹ quid ſit anima in ſeipſa ·

Quod etiã de vestigio hoc idẽ pãtz ita · licet ratõne naturali ex creaturis sensibilibꝫ cognoscim? deũ esse creatorẽ · ordinatorẽ · & gubernatorẽ eaꝝ · non tñ ex hac cognitõne cognoscim? qualis deus est in sua eẽntia . Tercõ hoc idẽ ꝓbo autoritate dyonisij qui in ꝑmo · c · de mistica theologia dicit · q̃ intellect? nr̃ in hac vita deo coniungit quasi ignoto · iq̃ntũ ipe ẽ supꝫ omẽz formã quã intellect? noster pt̃ cõcipe in hac vita · sed in patria ei coniungimur q̃si noto · iq̃ntũ ꝑ suã formã que ẽ sua essentia eũ videbim? · Hec bea · tho · quarto scripsen · di · xlix · q · vtꝫ intellect? hũanus possit pervenire ad videdũ deum p essentiã ĩ solu · nj · argu·

¶ Secũdo beatitudo cõsistit in dei cõsecutõne cõmuni vel generali · sic · Bitudo ẽ quoddã cõmune bonũ possibile ex se oñibꝫ hominibꝫ ꝓuenire · misi accidat impedimẽtũ aliquod aliquibꝫ quo fiant orbati · Ad cognitõnẽ aũt de deo p viã rõnis vel demõstratõnis hñdã pauci ꝓuenũt · g̃ &c̃ · Rõ aũt quare beatitudo ẽ bonũ cõmune de se possibile omnibꝫ ꝓuenire ẽ triplex · scz ex pte largientis · affectãtis · & muneris pficientis · Prima est ex pte largientis · quia deus iq̃ntũ ẽ ex se vult omnes homines saluos fieri · vt dicit apo · ꝑme ad thimo · ij · Secũda ẽ ex pte appetẽtis · ꝗa oñes homines naturaliter bitudinẽ appetũt · sicut naturaliter miseriã fugiũt · vt dicit boeci? · nj · de cõsola · veri boni cupiditas oñibꝫ naturaliter ẽ inserta · Et dyonisi? nj · de divino nomine dicit · q̃ oñia bonũ & optimũ cõcupiscũt · Rõnes aũt quare in dei cognitõe ꝑ viã rõnis naturalis pauci ꝓuenũt · quere infra fides · c · ij · p totũ · Tercia rõ ẽ ex pte muneris pficientis · Licet em̃ quodlibz finitum q̃ntũcũq̃ magnũ ex sui subtractõne diminuat̃ & finaliter totaliter cõsumat̃ · infinitũ tñ bonũ q̃le ẽ vltima bitudo quã deus ꝑncipaliter largit̃ nobis neq̃ cõsum neq̃ diminui pt̃ · Rõ hui? · ꝗa de? ẽ eẽntialiter sua beatitudo quam deus nobis communicat ·

¶ Tercõ bitudo cõsistit in exclusione oñis mali Dic em̃ bitudo oñe bonũ includit · ita oñe malũ excludit · nõ em̃ pt̃ aliquis simul esse felix & miser · sed cognitio que est p viã rõnis naturalis & demõstratõnis ẽ multoꝝ erroꝝ admixtionẽ suscipiens · qđ patz · ꝗa ꝗdam reꝝ mũdanaꝝ nõ alium ordinatorẽ esse crediderũt q̃ꝫ corꝑa celestia · vnde corꝑa celestia deos esse dixerũt · ꝗdam vero elemẽta ꝑncipiũ oim rerum dixerũt · quidã vero hũanos act? nõ alicui? ordinatõi subesse credentes misi hũane · hoies ꝗ alios ordinãt deos eẽ dixerũt de ꝗbꝫ ait apo · ad roma · j · Qui cũ eũ deum cognouissent scz ex naturali rõe & creature inspectõne nõ sicut deũ glorificauerũt · imo obscuratũ est cor insipiẽs eoꝝ ꝑt̃ multos errores in quos inciderũt · g̃ in cognitõne q̃ de deo p viã naturalis rõnis & demõstratõnis habet̃ non cõsistit bitudo

¶ Quarto & vltimo bitudo pfecta cõsistit in ꝗetatõne mentali · & formo sic rõnem · Illa cognitio dei essentialiter est ipa beatitudo qua habita nõ restabit alicui? scibilis desideranda cognitõ · talis aũ non est cognitio q̃ de deo p viã naturalis rõnis & demonstrationis habet̃ · quod patet · ꝗa habita de deo cognitione p viã naturalis rõnis & demõstrationis · alia desideram? de deo cognoscere q̃ p hãc cognitionẽ nondũ cognoscunt̃ de deo · g̃ in cognitione que de deo p naturalẽ rõnem vel demonstrationẽ habet̃ nõ ꝟsistit beatitudo pfecta · Hec bts tho · contra gentiles li · nj · c · xxxvj · & · c · xxxvij p totũ · Require infra fides · c · ij · ad quid ẽ vtilis cognitio p naturalem rationem de deo ·

¶ Qꝫ in cognitione q̃ habetur de deo per fidem non consistit pfecta beatitudo · ¶ Capi · xv ·

Secundo deus cognoscit̃ supnaturali lumine scz fidei p gr̃az · ¶ Vbi sciẽdũ · q̃ cognitio quã de deo habem? p fidem cognitionem quã de deo p naturalẽ rõnem habem? excedit · vt patet infra fides · ij · c · Nõ tñ beatitudo pfecta consistit in cognitione que habet̃ de deo p fidem · Hoc aũ quatuor rõnibꝫ ꝓbo · scz ratione intellectus · affectus · auditus · appetitus · ¶ Primo ratione intellect? · sic · Beatitudo consistit in pfectissima opatione intellect? · q̃ est vt intellect? videat essentialiter qđ intelligit · sed opatio vel cognitio fidei ẽ impfecta ex pte ĩtellect? · eoq̃ credẽs id qđ credit nõ videt · g̃ &c̃ · Vel forma aliter rõnẽ istam si vis · Bitudo ꝟsistit in illo actu p quẽ deus sit pñs intellectui · fides aũ est de absentibꝫ & non de pñtibꝫ · g̃ &c̃ · Vñ apos · ij · ad chor̃ · v · Dũ p fidem ambulam? & non p speciẽ ꝑgrinamur a dño · Vbi aug? · sic dicit · Dũ p fidẽ ambulam? id est ad deũ tẽdim? · & non p speciẽ aut p pñtiã ꝑegrinamur a domino id est in via sum? Qui em̃ ꝑegrinat̃ & p fidem ambulat nõdũ est in patria sed in via · qui aũt nõ credit nec ĩ pria est nec ĩ via · Vbi sciẽdũ · q̃ licet de? p fidem intellectui non sit pñs · eoq̃ fides est de absentibꝫ & nõ de pñtibꝫ · vt patet · est tñ de? p fidem pñs affectui cũ volũtarie credẽs assentit deo · Vnde apos · ad ephe · nj · habitare christũ p fidẽ in cordibꝫ vestris · vbi aug? · sic dicit · Cum fidẽ habem? christum habere videmur · fides enim in nobis christ? est ĩ nobis · fides tua de xp̃o ĩ corde tuo ẽ xp̃s

¶ Secũdo beatitudo non cõsistit ĩ cognitõne que habet̃ de deo p fidẽ rõne affect? · sic · Bitudo nõ cõsistit in actu volũtatis · vt patet infra visio · c · nj · sed in cognitõne que est p fidem voluntas est ꝑncipalis · iq̃ntũ voluntas assentit his que intellectus sibi ꝓponit p fidẽ · g̃ &c̃ · ¶ Tercio bitudo non consistit in cognitione que de deo habet̃ · p fidem ratione auditus · sic · Beatitudo in nobilissima dei cognitione consistit · sed cognitio que de deo habet̃ p fidem non est huiusmodi · qđ sic ptz nobiliori modo cognoscit ille qui immediate veritatẽ videt q̃ꝫ ille q̃ immediate veritatẽ audit · sed fides magis bt̃ cognitionẽ simlẽ auditui q̃ꝫ visui ·

ita dicit apoſ·ad roma·x· Fides eſt ex auditū·auditus aūt p verbum chriſti·g̃ ille qui audit non aſſentit niſi illi qui meliori modo cognouit·vl̃ illi qui veritatē immediate vidit · ſicut chriſto credimus·vel illis qui immediate habuerūt a chriſto·ſicut credim? ꝓphetis & apoſtolis·g̃ &c̃ ¶ Quāto & vltimo beatitudo non cōſiſtit in cogn̄itione q̄ habet̄ de deo p fidē ratione appetit? ·ſic·Beatitudo naturale deſideriū ſatiat cū ſit vltim? finis· ſed cogn̄itio que habet̄ de deo p fidem appetitum non ſatiat ſed ꝓuocat & accēdit·quod patet·q̄a vnuſquiſq; deſiderat videʒ quod credit·g̃ &c̃·Dec bea·tho·cōtra gentiles li·nj·c·xxxvnj·p totū· ¶ & divina eſſentia cognoſcit̄ vel videt̄ p gloriā a bt̄is

¶ Ca·xvj·

Tercō deus cognoſcit̄ eſſentiali cōtēplatione per gloriā·& ſic beati qui ſunt in patria clare eſſentiā dei vident vel deum p eſſentiam ſuā·hoc aūt quatuor rationibꝫ ꝓbo: ſcz ex ꝑte deſiderij· p̄mj· exempli·modi· ¶ Primo ex parte deſiderij·ſic·Sāctor deſideriū ommino fruſtrari non poteſt· alias naturale deſideriū eſſet vanū quod eſt impoſſibile· ſed deſideriū ſanctor eſt vt deum per eſſentiam videant·vt patet exo·xxxnj·Oſtende mihi gloriā tuam·& ioh·xnj· oſtende nobis patrē & ſufficit nobis·g̃ & ¶ Secūdo q̄ ſancti in patria deū per eēntiā videant p·bo ex parte p̄mj·ſic·Beatitudo perfecta conſiſtit in hoc q̄ deus cognoſcat̄ perfecte·ſed hoc non poteſt eē niſi per ſuam eſſentiam videat̄·g̃ &c̃·& aūt p ſuam eēntiam videri poſſit ſic ꝓbo·Ad hoc q̄ intellectus itelligat nihil aliud requirit̄ niſi q̄ intelligibile fiat actu·& q̄ intellectui cōiungat̄· ſed eēntia divina p ſeipam ē intelligibilis in actu cū ſit immaterialis·ē etiā intellectui p̄ns· q̄a vt dicit aug?·deus vnicuiq; rei intimior ē q̄ ipa res ſibi·g̃ intellect? creatus eēntiā dei immediate videre p̄t· ¶ Tercio probo hoc idē ex ꝑte exempli Nam vmo anime ad corpus ē quoddā exēplum illius beate viſionis qua ſp̄us vniet̄ deo· Sicut em̄ anima p ſuā eēntiā vnit̄ corpori· ita divina eēntia p ſeipam vnit̄ intellectui· ita q̄ in patria eēntia divina ē q̄ intelligitur & qua intelligitur· ¶ Quarto hoc idē probo ex parte modi·Nā q̄tuor modis videt̄ deus in patria·ex quibꝫ probari p̄t· q̄ deus p eēntiā ſuā videt̄· primo enim deus in patria videtur perfecte·ſecundo videt̄ ſicuti ē·tercio videtur facie ad faciē· quarto videtur in ſe· ¶ Primo em̄ modo deus in patria videt̄ perfecte·ita dicit̄ p̄me ad chor·xnj·Nūc cognoſco ex ꝑte·tūc aūt cognoſcam ſicut & cognitus ſum Ex quo verbo apte dat̄ itelligi q̄ hic ſcz in via non cognoſcit̄ deus per eēntiam ſuā ſed in patria ſic ita expoit glo·dicēs·Nūc i p̄nti vita cognoſco ex ꝑte id ē obſcure & imp̄fecte· eoq; divina eſſentia nō ex ſe ſed ex defectu intellect? nr̄i vel modi intelligēdi eſt velata·yſaie·vj· Cherubim duabꝫ alis velabant faciem dei·& ſubdit·tūc aūt ſcz in patria cognoſcam ſicut & cognitus ſum·q̄ſi diceret·plene & p̄fecte id eſt eſſentialiter cognoſcam· ſicut nunc cognoſcor vel cognitus ſū a deo·quaſi diceret·ſicut deus me cognoſcit p eſſentiam ſuā· eodem modo ſcz p eſſentiam ſuā cognoſcam deū· Vbi nota·q̄ iſta ſimilitudo ſicut·non notat ommimodā eq̄litatem·eoq; deus in infinitum limpidius me cognoſcit q̄ ego ip̄m poſſim cognoſcere· ſed notat medij cognoſcendi identitatem·q̄a idez mediū eſt quo deus cognoſcit ſeip̄m·& quo nos ī patria cognoſcim? deū ſcz eſſentia ſua· ¶ Secō deus in p̄ria videbit̄ ſicuti eſt· ex quo talē rōnez formo· Illud p eſſentiam ſuā videt̄ q̄ videt̄ ſicuti ē·ſed ī p̄ria de? hoc modo videbit̄·ita dicit̄ p̄me ioh·nj·cū apparuerit ſimiles ei erim?·q̄a videbim? eū ſicuti ē·Quod verbū expoit̄ ſm gloſā & ſm bt̄m thomā·Primo expoit̄ ſm gloſā ſic· Cū apparuerit ſcz xp̄us ī ſecō aduentu ſimiles ei erimus ſcd̄m corpus immortales impaſſibiles ſic ip̄e fili?·q̄a mortale hoc induet immortalitatē·& corruptibile hoc īcorruptionē· vt dicit apo·p̄me ad chor·xv·Secō mō expoit̄ a bt̄o thoma ſic·Nos in p̄ria videbim? deū eo modo quo ip̄e videt ſeip̄m & ſimiles ei erim?·q̄a ſic ip̄e p ſuā eſſentiam ſubſtātiā ſuā cognoſcit·ita nos etiā videbim? deū p eſſentiā ſuā ·Dec bt̄us tho·cōtra gen·li·nj·c·lj ¶ Vbi nota·q̄ ſi iſte mod? ſicuti eſt referatur ad modū ip̄i? viſi·tūc videbit̄ de? a ſāctis habē illū modū quē habet·ſed ſi referat̄ mod? ad ip̄m cognoſcētē·tūc non videbit̄ ſicuti eſt·quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad vidēdum quāta ē efficacia eēntie divine ad hoc q̄ intelligatur· ¶ Tercō videt̄ deus in patria facie ad faciē Vñ exodi·xxxnj·Faciē meā videbis·Nā alit dixit deus moyſi p ſtatu p̄ntis vite·& alit p ſtatu ſequētis· Primo em̄ p ſtatu p̄ntis vite dixit deus moyſi·ibidem poſteriora mea videbis·q̄ ſibi ſimilitudinarie dictū eſt· ſic em̄ hō cū a tergo videt̄ ſcit̄ q̄ hō ſit ſed nō qualis homo·ita deū eſſe & gloriam eius eſſe cognoſcere poterat·non tamen quis vel qualis ſit· Vnde ſubdit·Non enim poteris videre faciem meam id eſt apte hoc cognoſcere·ſicut ſum· a facie enim cognoſcit̄ homo Vnde gloſa Nō poteris videre faciem meā id eſt ip̄am vim divine eſſentie·non em̄ videbit me homo ſcz p incircūſcriptā eſſentiam·& viuet ſcz carne mortali·Et apoſ·p̄me ad chor·xnj· Videm? nunc p ſpeculū ī enigmate·tūc aūt facie ad faciē· ex quo verbo talem ratōnem formo· Illud quod videt̄ facie ad faciem videt̄ p ſuam eſſentiam· ſz deus in patria videbit̄ facie ad faciē vt p apoſtolum patet·g̃ &c̃· Vbi ſciēdum q̄ creature corpales q̄nis facie ad faciē videantur·tamen ſm ſimilitudinē eaꝝ videt̄·eoq; nō ſunt comūgibiles viſui p eēntiā ſuā rōz materialitatis eaꝝ·& ido tūc immediate videt̄ qn̄ eaꝝ ſimilitudo viſui coniūgit̄·

sed deus p eẽntiã suã est cõiungibilis intellectui & hec visio immediata dicit visio faciei. Hec bea tho. mj. scrip. sen. di. xlix. arti. j. vtr intellectus hũan9 possit puenire ad videdũ deũ p eẽntiã in argu. cõtra. & in coz. q. & in solu. xmj. argu. & xvj. ibidẽ. ¶ Quarto videt de9 in patria in se. Vbi nota. qp aliud est videre rẽ seipã vel in seipsa vel p seipam. Verbigra. Aliud ẽ videre lucem seipsa. & aliud ẽ videre lucẽ in seipa. Nã lux videt seipa effectiue. qa nõ ẽ alia causa que faciat lucẽ videre misi ipa. vñ videre lucẽ seipa effectiue est videre lucẽ p seipam. nõ tñ videt lux in seipsa materialit hoc est in sua spũalitate & absolutiõe nature sue. sed in alia materia vt in aere vel coloze. Eodẽ modo lux eterna q̃ de9 ẽ in pñti videt seipa scz effectiue. eoqp ipe ẽ causa effectiua omis cognitionis. non tñ ipa lux spũalis que deus est videt in seipa in pñti. sed in creatura que ẽ quasi mediũ materiale deferẽs ipsa lucẽ ad intellectũ. in patria aũt videbit in seipa id ẽ p seipsa. & in seipa & nõ in re alia. Hec alexander ꝑma pte sũ. de medio cognoscẽdi deũ arti. xmj. in solu. j. argu.

¶ Qz deus in patria per essentiam suam videt.

Secũdo qp deus in patria ¶ Ca. xvij. p suaz essentiam videat probo autozitate ioh. xvij. Hec ẽ vita eterna vt cogscãt te solũ verũ deũ & quẽ misisti iesum christũ. In quo verbo de bitudine prie tangit tria. Primo em̃ appetibilis bonj amoz attendit. ibi. hec ẽ vita eterna. Secũdo delectabilis veri splendoz infundit. ibi. vt cognoscant te. Tercõ incõphensibilis ꝑmij valoz attingit. ibi. solũ verz deũ & quẽ misisti iesũ christũ. ¶ Primo em̃ de bitudine patrie appetibilis bonj amoz attendit cũ dicit. hec ẽ vita eterna. In quo verbo expimũt tria. ꝑmo dignitas singularis. ibi. hec ẽ. Scõo iocũditas affectabilis. ibi. vita. tercõ perpetuitas intminabilis. ibi. eterna. ¶ Primo em̃ expmit dignitas singularis. ibi. hec ẽ. Licz em̃ mũdani iudiciũ corruptũ hñtes in rebo exteriozibo bitudinẽ ponãt dicentes btm populũ cui hec sũt. vt in ps dr. tñ vera beatitudo consistit in habendo deũ. vñ in ps ibi dẽ subdit. bt9 popul9 cui9 dñs deus eius. vñ in ps. gloria hec ẽ scz videre deum emnibo sanctis eius. Que beatitudo vel gloria bona q̃tuoz ꝑcipue in se habz. Primo ẽ iocũda sine doloze. vñ in ps Exultabũt sancti in gloria. Scõo ẽ secura sine timoze. In ps. Excelsus sup omes gẽtes dñs & super celos gloria ei9. Tercõ ẽ libera sine seruitute ad roma. viij. Ipa creatura liberabit a seruitute coruptionis in libertatẽ glorie filioz dei. id est in glozioſam libertatẽ quã habebũt filij dei & heredes regni. Quarto est copiosa sine defectione. ysaie vltimo. Diuitijs affluatis scz hic fide vtutibo & opibo bonis. & ifuturo affluatis ab oimoda gloria eius cognitionis diuinitatis & hũanitatis christi. ¶ Secũdo expmit iocũditas affectabilis cũ subditur vita. Vbi nota qp vita signat duo. scz esse. & opari in se. Primo signat esse. ita dr ij. de aia. viuere viuentibo est esse. Secũdo. qa pfectio potentie est actus eius. ideo vita vel vitẽ signat opationẽ ad quã aliquis seipm mouet. qd dupliciter ꝑbo. scz exẽplo. & cõmuni dicto. Primo exemplo. Nam plante dicũt viuere ex eo qp crescũt. & homines ex eo qp mouent se ad intelligendũ & volendũ. Secundo hoc idem ꝑbo cõmũi dicto. Nã cõmuniter dicit iste ducit talẽ vel talẽ vitam sm opationẽ illã cui maxime intendit quasi ad illã opationem totũ esse suũ sit ordinatum. vñ quia bitudo cõsistit in quadã opatione intellectus scz in dei cognitione cui maxime hõ intendit. ideo talis opatio dicit vita. Vñ hilari9. mj. de trinitate sup hoc vbo sic ait. Vita ẽ verũ deũ nosse. Et aug9 i li. de spũ & lra sic dicit. Quid hoc bono meli9 qd hac felicitate felici9. vivẽ deo vivẽ cũ deo. ¶ Tercõ expmit ppetuitas intminabil cũ subiungit eterna. Nõ em̃ beatitudo q̃ in dei visione consistit pt deficere. ideo dicit. hec ẽ vita eterna. Cui9 ratio ẽ. qa illa actio q̃ nõ est successiua sed tota simul. nõ mensurat tpe sed ẽ in q̃daz pticipatione eternitatis. sed visio dei ẽ huiusmodi. qd tripliciter patet. Primo ex pte ei9 qd videt qd ẽ substantia diuina q̃ est eterna. Secũdo ex pte eius qua videt. nã essentia diuina q̃ deus videt est eterna. Tercõ ex pte eius qui intuet. scz ex pte intellect9 cui9 esse nõ subiacet tempori cũ sit incozruptibile. g̃ nec ei9 actio scz visio dei. & ideo est eterna. Vnde ioh. x. Ego vitã eternã do eis. Hec bea. tho. q̃rto scrip. sen. di. xlix. ãti. j. q. mj. vtr beatitudo sit idẽ qd vita eterna i coz q. Et cõtra gentiles li. mj. c. lxj. ¶ Secũdo ꝑncipalit in ꝑmissa autoritate delectabilis veri splẽdoz infundit. ibi. vt cognoscãt te. q. d. hec ẽ vita eterna id ẽ hec ẽ causa vite eterne. meritoria qdẽ vt cognoscãt te scz i via p fidẽ. effectiua vero vt cognoscãt te in patria p spẽm. Vnde aug9. super iohem sic dicit. Pozro si cognitõ dei est vita eterna. tãto magis vivẽ tendim9 quãto magis i hac cognitõne ꝑficim9. non aũt moziemur i vita eterna. tũc g̃ cognitio dei pfecta erit qñ nulla moz erit. Vel dicit euãgelista. vt cognoscant te. Ex quo verbo saluatoz dat intelligẽ. qp bitudo ꝑncipalit & substãtialit cõsistit i visiõe dei. ꝑme iohj. videbim9 eũ sicuti ẽ ibidẽ. c. mj. qm̃ bitudo cõsistit in actu intellect9 q̃ est videdeũ & non in actu volũtatis. ¶ Tercõ ꝑncipalit incõphensibilis ꝑmij valoz attingit. ibi. solũ verz deũ & quẽ misisti iesũ christũ. Quod verbũ expomit tribo modis. Primo sm chrisost. sic. Te solũ verz deũ dicit vt non excludat filiu9 & spũssanctus. sed vt excludant ydola que a quibusdã dicũt dij. sed nõ sũt veri dij. Secũdo expoit sm btm augus. vij. de trim. sic. Per hoc qp dicit te solũ verz deũ ipaz trinitatẽ intelligit ꝑrem & filium & spm̃sanctum.

& dicit deū in singulari intelligens ipsā trinitatē simul nō tres veros deos . sed vnum verū deum. Et ideo subdit iesum. quod quidē nomen scribit tribo lris . scz ihs hebraice . sother grece . salvator latine. ad significādū misteriū trinitatis quod clare scdm beatum augustinū in patria cognoscem⁹. Tercō modo exponit. sic. Nam īmissione filij intelligit incarnatio filij. & ideo per hoc q dicit & quē misisti iesum christū dat intelligi q ī vita eterna gaudebim⁹ nō solū de diuinitate sed etiā de humanitate christi. ysaie. xxxiij. Regem id ē christum in decore suo videbūt. & iohis. x. Ingredient & egredient &c. Hec bea. tho. in postilla quā fecit sup iohem ibidē. Nota etiā q hoc nomen iesus tres terminationes habet. scz primam in sus ī nto vt iesus. secūdā in sum in acto vt iesū . terciā in su in reliquis casibo. scz gto. dto. vto. ablatiuo . vt iesu . quod in nullo nomine quarte delinationis inuenies. ad significandū q in christo sūt tres substantie. scz diuinitas. anima. & caro. Hec in catholicon.

¶ Q octo sunt beatitudines secūdū matheum .

Beatitudines . scdm beatum ¶ Ca. xviij. matheū. v. c. octo sunt beatitudines. Ratio aūt huⁱ⁹ numeri duplicit pt accipi. p respectū ad diuersas opiniones de beatitudine & p respectum ad diuersas opationes vere beatitudinis ¶ Primo p respectū ad diuersas opiniones de beatitudine. Nā quidam posuerūt suaz beatitudinē in vita voluptuosa. quidā in vita activa. quidā in vita contemplativa. Prima vita scz voluptuosa impedit & retrahit a vera beatitudine Secunda vita scz activa dispomit ad veram beatitudinem. Tercia vita scz contemplativa essentialiter in patria ipsa est vera beatitudo. ¶ Primo em̄ quidā sunt qui suā bitudinē querunt in vita voluptuosa & mūdana . & isti tripliciter distinguunt. Primo em̄ sūt quidā qui in diuitijs & honoribo abundantiam & excellentiam querūt. & quia hoc p̄stat impedimentum vere beatitudinis ideo dns volens ab hoc retrahere pauperibo spiritu pmittit regnū celoz dicēs . Beati pauperes spū &c . & sic paupertas spiritus ē pma bitudo Secūdo querūt homines immites & feroces p litigia & bella securitatē sibi acquirere inimicos suos destruendo. & quia hec a vera beatitudine impediūt ideo dns ab hoc volens retrahere repromisit mitibo securā & quietē possessionē terre vnētiū . vñ dixit beati mites. & ē secūda bitudo . Tercō querūt homines mundam in delectatōmbo & concupiscētijs mūdi affluentiā contra labores pntis vite. & quia huiusmodi delectatōnes corpis impediūt a vera bitudine. ideo dns volēs eos retrahē a delectatōmbo pntis vite lugētibo cōsolationem pmittit . ideo est tercia bitudo scz bti q lugent . ¶ Secundo quidā alij ponūt suam beatitudinem in activa vita . Vbi nota q opera vite active disponūt & ordinant ad opa vite contemplative. Ab opibo autem vite active discedunt aliqui duobus modis. Primo enim quidam discedunt ab opibus iusticie debitum non reddentes . sed poti⁹ aliena rapientes . & contra hoc viciū dns pmittit esurientibo iusticie saturitatez. & ideo ē quarta beatitudo. scz beati qui esuriunt & sitiūt iusticiam qm̄ ipi saturabūt . Secundo homines discedunt ab operibo misericordie ne immisceant se miseriis alienis. & ideo cōtra hoc dns pmittit misericordibo misericordiā. vnde est quinta beatitudo. bti misericordes qm̄ ipi misericordiā cōsequēt . ¶ Tercio quidam alij ponūt beatitudinem suam veram in vita cōtemplativa ad quā disponūt duo tāq̄ pma Primū est mūdicia cordis que ad visionē dei disponit. & ideo est sexta beatitudo. scz bti mundo corde qm̄ ipi deū videbūt. Secundū est ordinato pacis vel in alio vel in seipo cui pmittit p pmio gloria filiationis diuine. que ē ī pfecta cōiunctione ad deum p sapientiam consumatā. & ideo ē septima beatitudo. beati pacifici qm̄ filij dei vocabūt. Octaua vero bitudo. bti q̄ psecutōnē patiūt pt iusticiā qm̄ ipoz ē regnū celoz . & hec bitudo ē firmitas q̄dā ommū bitudinū. & ideo debent sibi pmia ommū bitudinū . Hec btus tho. pma. ij. q. lxix. arti. mj. ī coz. q. p totū. & ī so. ij. āgu. ibidē. ¶ Secdo mō numer⁹ bitudinū accipit ex opatone future bitudinis. Nā futura bitudo consistit in euasione omnis mali . & adeptione omnis boni. Primo cōsistit futura beatitudo ī euasione omnis mali. Est aūt triplex malū. scz indigentie. pene. & culpe. Primo igit ex euasione īdigētie que affligit pauperes in hac vita erit pma beatitudo scz adeptō regni . Secūdo ex euasione mali pene q̄t pturbat mites . erit secūda beatitudo scz possessio terre . Tercō ex euasione mali culpe q̄t cōtristat lugentes erit tercia beatitudo scz consolatio . Secūdo beatitudo cōsistit in adeptione omnis boni . & hoc quatuoz modis . Primo em̄ merito iusticie in presenti erit p premio in futuro saturitas . & sic est quarta beatitudo . Secūdo merito misericordie . erit quinta beatitudo scz consecutio misericordie. Tercō merito mundicie ī presenti erit ī futuro sexta beatitudo scz visio dei. Quarto merito pacis in pnti erit p pmio in futuro septima beatitudo scz filiatio dei. vt p visionē dei splendeat imago dei in aspectu . p filialem amorē similitudo ī affectu. ¶ Q pauptas spūs accipit & intelligit quatuoz modis. ¶ Capi. xix.

Beati paupes spū qm̄ ipoz est regnū celoz. scdm ambrosiū hec beatitudo ordie pma est & parens quedā vtutū . q̄a qui cōtēpserit secularia ipe merebit sempitna. In q̄ verbo tangit tria. Primo doctrine nouitatē ī paupitatis cōmēdatōne. ibi . bti. Secdo suauitatē ī spirit⁹ hūilitate. ibi. paupes spū. Tercō vtilitatē in regni possessione. ibi . qm̄ ipoz est regnū celoz.

bene ḡ dicit · beati paupes nō simplicit̄ sed spū· qm̄ ipor ē regnū celor· Quod verbū expomit̄ sep tē modis scd̄m q̄ pauptas accipit̄ septem modis

¶ Primo em̄ mō scd̄m augus· in sermone dn̄i in mōte· Pauptas spūs dr timor spūs quo kō de se diffidit vel diffidētia de seipo que ex timore p̄cedit · vn̄ vulgarit̄ dicit̄ paup corde timidus· & huiusmodi pauptas spūs id ē diffidētia sui btm efficit · q̄a q̄nto quis de seipo diffidit & insufficiētē se reputat · tāto ampli? in deo cōfidit & i eo abūdat · Vn̄ puer · xxvm̄ · Beatus homo qui semper est pauid? .

¶ Scdo mō scd̄m btm augus· vbi sup̄· pauptas spūs dicit̄ hūilitas spūalis que spm̄ inflantē extenuat · nā spūs vētus vocat̄ · qs vero nesciat superbos & p̄sumptuosos inflatos dici tanq̄ vento distentos · & ideo bti paupes spū id est hūiles · puer · xxix · Hūilē spū suscipiet gloria·

¶ Tercō mō scd̄m chrisos· in omelijs· Pauptas spūs dicit̄ abiectio temporaliū p̄ christo volūtaria · Vn̄ dicit · Beati paupes spū id ē q̄ voluntarie sūt pauperes · q̄ em̄ multi sunt humiles id ē paupes nolētes rer necessitate coacti · nō ē laus vn̄ illos beatificat q̄ sunt pauperes spū id est qui ꝓpter spm̄sanctū se bonis tēpalibo p̄mant · iacobi ij · Nonne pauperes elegit deus diuites in fide & heredes regni ·

¶ Quarto mō paupertas spūs dicit̄ indigentia vel mēdicitas boni spūalis · & hoc nō facit beatū sed miserū · apoca · iij · Dicis q̄a diues sū &c̄ · & nescis q̄a pauper es & nudus miser & miserabilis ·

¶ Quinto mō scd̄m chrisos· sup matheū pauperes spū id est aīo sunt q̄ oīno nihil habē se reputāt · nec seipos siue corp? siue aīaz siue mēbra · sed oīa cōmodata hūt & q̄si alienis vtūt̄ · Et ideo nō dixit manifeste bti hūiles spū· sed bti pauperes spū · vt sic oñdat hūiles adiutoriū dei semp esse mēdicātes · Vn̄ in greco habet̄ · beati mendici vel egeni q̄ semp pulsant adiutoriū dei tanq̄ ex seipis nihil se reputātes habē ·

¶ Dexto mō scd̄m basiliū expomit̄ · sic · Nō aūt oīs quez pauptas p̄mit btus ē · sed q̄ xp̄i p̄ceptū mūdanis ptulit opibo· plures aūt pauperes sūt i substātia· auarissimi vero scd̄m affectū · quos nō saluat paupertas · sed affect? dānat · nihil em̄ nisi volūtariū beatificabile est · eoq̄ omnis vt? libero designat̄ arbitrio ·

¶ Septimo mō scd̄m chrisos· in omelijs expomit̄ · sic · Sūt em̄ quidā naturalit̄ & ex complexione pauperes id ē hūiles & vtuosi · sed tales nō sunt bti · vn̄ bti paupes spū id ē illi qui ex volūtate & electōne se hūiliant · ideo hic incipit radicitus euellere superbiā · q̄a hec fuit radix & fons malicie vniuerse · cōtra quā posuit hūilitatē velut quoddā stabile fundamētū q̄ subiecta velut quodā stabili fundamēto cū stabilitate alia superedificāt̄ · hac em̄ destructa pereunt quecūq̄ cōgregaueris bona · Et itez crisos· sup matheū · Nā sicut cetera vicia disponūt ad inferos maxime tn̄ superbia · sic oñes vtutes ducunt in regnū celor maxime tn̄ humilitas · q̄a p̄cipuū ē vt q̄ se humiliat exaltet̄ · Aug? · ibidem · Superbi ḡ appetūt regna terrar· sz hūiliū ē regnū celor ·

¶ Dicūt̄ em̄ paupes spū bti eoq̄ pauptas volūtaria facit impassibiles · agiles · subtiles · diuites · Primo facit impassibiles scz in mēte · q̄a nō dolēt de amissione temporaliū · Secundo pauptas volūtaria facit agiles ad sequēdū christū · vn̄ matb̄ · xix · Ecce nos reliquim? oīa &c̄ · Tercio facit ḡtiles id est subtiles ad intrandū paradisū · vn̄ matb̄ · xix · Facili? ē camelū p foramē &c̄ · Quarto facit diuites ad emendū regnū celor · q̄d cōstitutū est sub p̄cio pauptatis · Vnde aug? · in psona xp̄i · venale habeo· quid · regnū celor · quo emit̄ · pauptate regnū · vilitate gloria · labore reqes · morte vita · Bene ḡ rn̄det p̄miū merito · q̄d patet · Primo em̄ diffidētie sui rn̄det securitas · ibi · ipor · Secūdo abiectiom & humilitati p̄e rn̄det sublimitas · ibi · regnū · Tercō pauptati volūtarie & indigētie rn̄det copiositas · ibi · celor · ipor igit̄ est regnū celor ·

¶ Scda beatitudo est beati mites · ¶ Ca · xx ·

Beati mites qm̄ ip̄i possidebūt terrā · Q? p̄mā bītudm̄ē scz pauptatis sequit̄ secunda beatitudo scz mititatis vel māsuetudm̄s · Qui em̄ paup ē multis lacessit̄ iurijs · & ideo necessariū est q̄ sit mitis · Vn̄ ambrosi? sup lucā · cū simplicitate ot̄ept? fuero mops superest vt mores meos temperē · quid em̄ mihi p̄dest carere secularibo mihi mitis fuero · vnde post pauptatem cōgrue sequit̄ beati mites ·

¶ Vbi nota · q̄ mitis & mansuet? idē sūt fm rē · sed dr̄nt fm rōnē · Nā mitis est qui alios se offendētes tolerat · Vn̄ papias · Mitis est lenis & ad sustinēdū iniuriā tacēs q̄si mut? · mansuet? aūt q̄si manu assuetus est qui nulli iniuriā irrogat · Vel mansuetus cui facile ē sustinere non malū p̄ malo reddē · mitis vero est qui nulla animi accensione turbat̄ · sed i aīmi trā quillitate & bonitate pseuerat iugit̄ · Vel mitis dr̄ aliqs i affectu · māsuet? vero i effectu ¶ Mitis fm glosam expomitur tribus modis · Primo sic · Mitis est quē mentis amaritudo non afficit · Vn̄ aug? · ibidē · Mites sūt q̄ cedūt improbitatibo & nō resistūt malo · sed vincūt i bono malū · Secdo modo expomit̄ · sic · Mitis est quē rancor vel ira nō deiecit sed oīa eq̄nimit̄ sustinet · Vn̄ ambrosi? super lucam · Mitiga ḡ affectū tuū vt nō irascaris · aut certe iratus ne peccaueris · p̄clarū est em̄ motum animi tempare cōsilio · ne minoris vtutis dr̄ cohibere iracundiā q̄p oīno nō irasci · cū plurimum illud scz non irasci sit leni? · hoc aūt scz motū ire cohibere fortius extimet̄ · Tercio expomitur · sic · Mitis est qui nō irritat nec irritat̄ · nec nocet nec nocere cogitat · Et sic comp̄hendit tres vtutes · scz lenitatem · eq̄nimitatē · & innocentiā · lenitas ē q̄ntum ad motū mentis · eq̄nimitas quantū ad insultum hostis · innocentia q̄ntū ad actū hominis · Et sic excludit triplicez amaritudinē · scz rancoris

p lemitatē·liuoris p innocētiā·impatientie p eq̄ nimitatē·Et ideo bti mites·Quod triplicit patz· scz p oppositū·p effectū·p fructū·¶ Primo em̄ q̄ mites sūt bti ptz p oppositū·q̄a mititas & rabies opponūt·sed rabies in corde hūano ē miseria· g̃ mititas ē beatitudo·¶ Secdo q̄ mites sūt beati patz p effectū·q̄a mititas vel mansuetudo facit impassibilem·quod ptz·Nā mitis scdm plm patit sed nō deicit·id ē lesiones nō sentit·mititas em̄ ē sicut mollis culcitra que dura suauit recipit in q̄ anim? lemit & suauit requiescit·ecclesiastici xxj·Felix qui nō habuit animi sui tristiciam &c̄ ¶ Tercō q̄ mites sint bti ptz p fructū·qm̄ ipsi possidebūt terrā·terrā triplicē·scz trā quā terūt· quā gerūt·quā querūt·id ē terrā mūdi·terrā corporis ꝑsij·terrā padisi·Primo em̄ immites & feroces terram mundi destruunt·ideo eā nō merēt possidere·sed mites q̄a terrā mūdi pacifice regūt sic·Vñ ecci.x.Sedes ducū superboz destruxit & sedere fecit mites p eis·In psalmo·Mansueti aūt hereditabūt terrā·Secundo modo immites & feroces non possidebūt terrā corpis ꝑsij·immo ipsum destruūt·q̄a nō subijciūt sensualitatē ratōi· mites aūt vel mansueti qui habent dominium sui corporis subijciendo sensualitatem rationi possidebūt terrā·luce·xxj·In patientia vestra possidebitis animas vestras·Vñ glo·Mites em̄ qui seipsos possederūt hereditatē patris in futuro possidebūt·Tercio immites & feroces de terra viuētiuz id est de padiso excludent·mites aūt quiete & pacifice & secure possidebūt dominiū in terra viuentiū·Vñ aug? ibidē·Litigent igit immites & dimicent p tremis & tpalibo rebo·sed bti mites qm̄ ipsi possidebūt terrā·terrā de qua euelli nō possunt illā inquam terrā de qua in ps dicit· Portio mea dñe sit in terra viuētiū·Significat em̄ quādā stabilitatē hēditatis perpetue vbi aīa p bonū affectū tāq̄ in loco suo reqescit·sic corp? in terra·& inde cibo suo alit sicut corpus ex terra ipsa enim est requies & vita sanctoz·Et subdit glo·ibidem·Plus aūt ē possidere terram q̄ habere regnū celoz·multa em̄ habem? q̄ statim amittim?·Et beda ibidem·Si celoz regnū paupibo & terra mitibo promittit·quid g̃ superbis & cōtentō sis nisi infernus relinquit·

¶ Qz tercia bātitudo ē beati qui lugēt·Capi·xxj

Beati qui lugent qm̄ ipi cōsolabūt·Ecce tercia beatitudo que rationabilit p̄mā seq̄ tur & scdam·Nam post cōtemptuz mūdi p pauptatē·post quietē mentis p māsuetudinē·vacans hō sibiipi nihil ibi inuenit nisi flebile· & ideo lugē debet·Vñ ambrosi? sup lucā sic dicit·Cū hec feceris vt scz sis paup & mitis memēto q̄ peccatoz es lugeto pcta tua·Vñ seqt·bti q̄ lugēt quoniam ipi consolabunt·Reddit aūt ambrosi? causā q̄re lugē pcta sit tercia bātitudo dicēs Et bñ tercia bātitudo ē pcta deflentis·q̄a trinitas est que peccata condonat·¶ Vbi nota·q̄ homo debz lugē miserias ꝓprias & alienas·Primo pro ꝓprias·& hoc q̄druplicit·Primo culpas ꝓprias· secundo vitam p̄teritā erroneā·tercio p̄sentis vite incolatum & tedia·quarto piculū & incertitudinē vite future·¶ Primo debet homo lugē peccata p ꝓpria·Vñ hilari? sup hoc verbo beati qui lugent sic ait·Lugentes em̄ hic dicūt nō orbitātes aut contumelias aut damna merentes·sed pcta vetera flentes·Crisost·aūt in omelia oñdit modū lugendi peccata ꝓpria dicēs·Notandū aūt q̄ hanc beatitudinem cū intensione quadā ꝓposuit·ideo non dixit beati q̄ tristant·sed beati q̄ lugēt·inde etiā pfecte sapientie magisteriū dedit·Si em̄ q̄ filios vel alios defunctos lugent fm illud tempus nō deflerant pecuniam vel gloriā·nec cōmicius acuūt nec aliqua passione alia capiūt·multo magis seruare hoc debent qui lugent peccata sua·Et yisidorus de sūmo bono·duplicem fletū debet habē oīs peccatoz in p̄nia·vel quia bonū p negligētiā non fecit·vel quia malū p audaciā & maliciā ꝓpetrauit·Et grego·sup illo verbo ieremie treñ·nj·dimissiones aquaz deduxit oculi? me? sic ait·Dimissas q̄ppe in oculis aquas deducim?·cū peccatis singulis dispartitas lacrimas dam?·Et sup illo verbo psāl·potū dedit nobis ī lacrimis ī mēsura·gregori? sic ait·Vt vēm vniuscuiusq̄ mens tāto pementendo cōpūctionis sue bibat lacrimas·q̄nto se meminit iuisse p culpas·Basili? ī examerō·Grādia pcta grandia lamenta desiderāt·ita q̄ p modo & mēsura culpaz sit mod? & mēsura penaz·Aug?· ibidem·Quid mirū si lacrime erant ei potius cum post mensurā lacrimarū futura erat ei corona gaudioz·Secūdo debet homo lugere vitā p̄teritam erroneam·Vnde aug?·ī sermone domini ī mōte sic ait·Luct? est tristicia de amissione caroz·cōuersi aūt ad deū ea que in hoc mundo cara habebant amittunt·non igr̄ gaudēt his rebo quibo añ gaudebant·& donec fiat in illis amoz eternoz̄um nonnulla mestitia sautiant·Consolabunt ergo spiritusācto qui maxime ꝓpterea paraclitus nominat id est consolatoz·vt tempalem amittentes eterna leticia ditet·ideo dicit·qm̄ ipi consolabūt ¶ Tercō debet homo lugere p̄ntis miserie incolatū & tedia·Vnde glo·ibidē sic ait·Per luctum duo genera compunctionis intelligunt·scz p miseriis hui? mundi·& p desiderio celestis regni· Vñ filia caleph petiuit irriguū inferi? & irriguū superi?·Huiusmodi aūt luctū nō habet nisi paup & mitis·q̄ cū mūdū nō diligat q̄ miser ē recognoscit·& ideo celū concupiscit·¶ Quarto debet hō lugē piculū & īcertitudinez vite future·ecctes·ix· nemo scit vtz sit dign? odio vel amore·Vñ ambro·attēdēs hec q̄tuoz dicit sup ps·Ablue te lacrimis tuis·laua te fletibo·q̄a nisi sup te fleueris ali? te ñ flebit ¶ Secdo dt hō lugē miserias alieas·& hoc tribo modis·scz misias culpe·īpñie·pene aliene

¶ Primo debz homo lugẽ miſerias culpe alienè. Vñ chriſ. ſup math. ſic ait. Et q̃ ſua q̃dẽ lugent peccata beati ſũt. ſed mediocriť bti. beatiores aũt ſũt qui aliena lugẽt peccata. certũ ẽ em̃ quia non hñt ſua que lugẽt. tales cõuenit eſſe omẽs doctores iohelis. ij. Sacerdotes miníſtri dñi plorabũt dicẽtes. parce &c̃. ¶ Secũdo homo debz lugẽ miſerias impenitẽtie aliene. Vñ hiero. ſup hoc vbo bti qui lugẽt ſic dicit. Luctus em̃ hic nõ mortuoz ponit cõmuni lege nature. ſed peccatis & vicijs mortuoz. ſic fleuit ſamuel ſaulẽ & paul9 eos q̃ poſt immũdiciã nõ egerũt penitẽtiã. ¶ Tercio debz homo lugẽ miſerias pene aliene. Vñ chriſo. ſuper math. ſic ait. Qui vero peccata aliena lugẽt cõſolabũť. quia cũ in ſeculo illo p̃ſciẽtia dei cognouerint & itellexerint manifeſte. qp q̃ dei fuerũt pire non potuerũt. q̃ aũt pierũt nõ fuerũt dei. de cui9 manu nemo rape pť. ideo de eis luctu dereli cto cõſolabũť. & ſine mixtura alicui9 doloris in ſua ſola beatitudine letabũť. Et ſubdiť. Quomã ipſi cõſolabũť. Vbi chriſo. i omelia ſic ait. Licet talibo ſcz peccata ꝓpria & aliena lugẽtibo ſuffici at venia frui. nõ tñ cõſolatõnẽ ť minat in peccatoz remiſſione. ſed & multoz ꝺſolatõne ꝓticipes facit & hic & i futuro. ſemp em̃ maiores laboribo & tribulatõnibo dat deus cõſolatõnes. Et gloſa ibidẽ. Cõuenienť g̃ lugẽtibo ꝓmittiť cõſolatõ. vt q̃ triſtat9 ẽ in pñti gaudeat in futuro. Et cõcludit glo. ibidem excellẽtiã iſtius tercie bẽitudinis dicẽs. Maior aũt ẽ tribulatõ lugẽtis q̃p paupis & mitis. igr̃ ex merito & mai9 p̃miũ. pl9 em̃ ẽ gaudẽ in regno q̃p hñre & poſſidẽ. multa em̃ cũ dolore habem9 & poſſidem9. ¶ Qr quarta bẽitudo ẽ bti q̃ eſuriũt & ſitiũt iuſticiã. ¶ Ca. xxij.

Beati qui eſuriũt & ſitiũt iuſticiã qm̃ ipſi ſaturabũť. Ecce quarta bẽitudo q̃ recte ſequiť tres p̃dictas. qui em̃ mũdana cõtempſit. mores manſuetudine rexit. & etiã ſuas miſerias & alienas luxit. iã pť eſurire & ſitire iuſticiã. eger em̃ cũ i graui morbo ẽ nõ eſurit. Vñ ſequiť. Bti qui eſuriũt & ſitiũt iuſticiã. Et dicit qui eſuriũt & ſitiũt. q̃a vt hiero. dicit. nõ ſufficit velle iuſticiã niſi iuſticie patiamur famen. vt ſub hoc exemplo nũq̃p nos ſatis iuſtos. ſed ſemp eſurire iuſticie opa intelligam9. Chriſoſ. aũt ſuper math. ponit rõnẽ quare debem9 eſurire & ſitire iuſticiã dicẽs. quomã omne bonũ qd̃ nõ ex amore ipſi9 bomi hoies faciũt ingratũ ẽ añ deũ. ideo debem9 eſurire & ſitire iuſticiã. Et oñdit chriſoſ. qui ſint illi qui eſuriũt & ſitiũt iuſticiã dicẽs. q̃ illi eſuriũt iuſticiã qui ſcd̃m iuſticiã dei deſiderant cõuerſari. & illi ſitiũt iuſticiã qui ſcientiam ei9 acquirere cupiũt. Nã iuſticia quã aliqui eſuriũt & ſitiũt eſt iuſticia que tribuit vnicuiq̃ qd̃ ſuũ ẽ. ſcz deo. ꝓximo & ſibi. Primo em̃ talis iuſticia tribuit deo tria. ſcz honorẽ creatori. amorẽ redẽptori. timorẽ iudici. Secũdo iuſticia ꝓximo tribuit tria. ſcz obedientiã ſupiori. concordiã pari. bñficientiã inferiori. Tercio iuſticia tribuit ſibi tria. ſcz mũdiciã cordi. cuſtodiã ori. diſciplinã carni. Chriſ. autẽ in omelia dicit vel vocat iuſticiã vniuerſalẽ vtutẽ. & ideo illi qui eſuriũt ea que ſũt vtuti contraria nõ ſũt bti ſed miſeri. Verbigra. Prio ei q̃ eſuriũt ſcientiã vanã. ſicut curioſi ſũt miſeri. In ps. Eſurientes & ſitientes aĩa eoz &c̃. Secũdo qui eſuriũt pecuniam terrenã ſicut cupidi. In ps. Diuites egerũt & eſurierũt. Tercio qui eſuriũt carnis concupiſcentiam vt voluptuoſi & luxuriioſi. ſicut fili9 ꝓdigus. luce. xv. Quarto qui eſuriunt ſeculare potentiã ſicut ſuperbi. puer. xxviij Leo rugiens & vrſus eſuriens. ſcz mel in arboze pnceps impius ſup populũ paupem. Omẽs iſti ñ ſũt beati ſed miſeri. quia ſemp eſuriũt & nũq̃p ſaturabũť. de q̃bo dicit yſaie. lxv. Ecce ſerui mei comedent & vos eſurietis &c̃. In quibo verbis implicanť quatuor mala. ſcz fames ſine cibo. ſitis ſine refrigerio. cõfuſio ſine ſolatõ. vlulat9 ſine remedio. Bz qui eſuriũt iuſticiã quã ſemp pl9 habere deſiderãt. ſm illud eccleſiaſtici. xxiij. q̃ edũt me adhuc eſuriẽt. ipi ſaturabũť. teſte bta vgine luce. j. Eſurientes impleuit bonis. Nã q̃ eſuriũt & ſitiũt iuſticiã ſaturabũť i pñti & in futuro. ¶ Primo quidẽ in pñti. ita dicit aug9. Illo cibo ſaturabũť in pñti. de quo dñs dicit. meus cibus ẽ vt faciã voluntatẽ patris mei qd̃ ẽ ſũma iuſticia. & illa aq̃ de qua quiſquis biberit. fiet in eo fons aq̃ ſaliẽtis in vitã eternã. ¶ Secdo i futuro. Cũ apparuerit gloria dñi ſaturabunť. quod patet. Nã i pñti rationalis eſurit vel ſitit p̃mã veritatem cui dať modo p̃libatio fidei. Concupiſcibilis ſitit vel eſurit ſũmã bonitatẽ cui dať modo p̃libatio caritatis. Irraſcibilis diuinã ſublimitatẽ cui dať mõ p̃libatio ſpei. Caro eſurit & ſitit ſuã glorificationẽ. vñ in ps. ſitiuit in te anima mea q̃p multiplicitť tibi caro mea. Sed in futuro rõnalis ſatiabitť viſione. concupiſcibilis delectatõne. irraſcibilis ſatiabitť fruitõne. corp9 ſua glorificatione. ſm illud yſaie. lx. Tũc videbis q̃ ad rõnalẽ. & affluues q̃ ad cõcupiſcibilẽ & mirabitť q̃ ad irraſcibilẽ. & dilatabitť cor tuũ quo ad corpis glorificationẽ. q̃a nõ ſolũ ſiſtet gloria i aĩa. ſed etiã dilatabitť vſq̃ ad corpis glorificatõnem vt tot9 homo remuneretť. Vnde hilari9. Sitiẽtibo & eſuriẽtibo iuſticiã beatitudinẽ tribuit ſignificans auiditatẽ pfecta in celo ſatietate repleri. gloſa. Juſticia ẽ ſua vnicuiq̃ tribuẽs. ſcz deo. ſibi & ꝓximo. hec iuſticia nõ plene implebiť donec de9 ſit oñia in ommbo. & ideo hic poſſum9 eſurire & non ſaturari. & hoc eſt quod dr̃. qm̃ ipi ſaturabunť. Vnde chriſoſ. ſup matheũ ſic ait. Saturabunť ſcz largitate remunerantis dei. qm̃ maiora erũt dei p̃mia q̃p ſanctoz deſideria. ¶ Sed ctra q̃a eccli. xxiij. dicit. Qui edũt me adhuc eſurient & qui bibũt me adhuc ſitient. & loquiť de beatis ſcd̃m illud. fruũť nec faſtidiũt. q̃ frui magis ſitiũt

g̃ beati nō ſaturabūt cū ibi eſuriāt · Rn̄deo & dico · q̄ eſuries dicit duobꝫ modis · vno modo indigentia rei quā nō hn̄s appetit · & talis eſuries in beatis nō erit · alio mō eſuries dicit cōplacētia rei quā hn̄s nō faſtidit · & talis eſuries erit ī beatis · nā quāto beati plus delectāt de deo tāto plus deſiderāt delectari · Vn̄ gregorius · quādo ad ip̄m fontē vite venerim? · erit nobis delectabilit̄ im-p̄ſſa ſitis ſimul atq; ſatietas · ſed longe erit a nobis neceſſitas · lōge a ſatietate faſtidiū · q̄a & ſitientes ſatiabimur · & ſatiati ſitiem? ·

¶ Q̄ quinta beatitudo eſt beati miſericordes ·

BEati miſericordes · qm̄ ¶ Ca · xxxij · ip̄i miſericordiā conſequent̄ · Dec ē quinta beatitudo · & merito q̄a ſc̄m gloſā ibidē · miſericordia de p̄cedētibꝫ naſcit̄ · q̄a ſi p̄ceſſerit vera humilitas · & anim? māſueſcat · & ſuoꝝ & alioꝝ caſus fleat · & iuſticiā eſuriat · poſtea naſcit̄ vera miſericordia · tunc em̄ alienas miſerias facit ſuas & p̄ viribꝫ iuuabit · & ſi iuuādi facultas deeſt cōpaſſio nō deerit · & de hac dicit̄ · eſtote miſericordes · & ideo · beati miſericordes qm̄ ip̄i miſericordiā cōſequēt̄ · Ratio aūt quare miſericordia ponit̄ poſt iuſticiā ſc̄m gloſā ibidē eſt · quia iuſticia & miſericordia ita coniuncte ſunt vt altera ab altera debeat tempari · Nā iuſticia ſine miſericordia crudelitas eſt · miſericordia vero ſine iuſticia diſſolutō vel remiſſio · dicit g̃ beati miſericordes · Sup q̄ verbo ſic remigi? dicit · Miſericors dicit̄ quaſi miſerū hn̄s cor · q̄a alteri? miſeriā quaſi ſuā reputat · & de malo alterius q̄ſi de ſuo dolet · Talis aūt miſeret̄ alteri? p̄cipue tribꝫ modis · p̄mo releuando inopiā · ſecūdo cōdonādo iniuriaz · tercō compatiendo ſi viderit miſeriā · ¶ Primo aliquis ē miſericors releuādo inopiā · eccī · xxix · Conclude elemoſinā in ſinu paupis id eſt da occulte · matḥ · v · Cū facis elemoſinā noli añ te tuba canere · ſicut ypocrite faciūt cauſa vane glorie · & hec p te orabit vt tibi peccata oīa dimittant̄ · Require infra elemoſina ¶ Secundo modo aliquis eſt miſericors cōdonādo iniuriā · eccī · xxviij · Relinque p̄ximo tuo nocēti te & tūc depc̄ati tibi peccata ſoluēt̄ · quaſi dicēt · Relinque id eſt dimitte & indulge iniuriā & rancorem p̄ximo tuo nocenti te id eſt tibi · non dicit qui nocuit tibi · ſed nocēti p̄ntialiter q̄ vltionis ira ſolet magis ferueſcē · Colo · iij · Donantes vobiſmetip̄is ſi q̄s aduerſus aliquē habz q̄relam · ſic & dn̄s donauit vobis · & ſequit̄ · & tūc depc̄anti tibi p peccatis tuis dimittēdis tibi peccata ſoluent̄ · ſicut cera ſoluit̄ ad ignē & glacies ad ſolem · luce · vj · dimittite & dimittemini · Re · infra cōtumelia · & infra iniuria ¶ Tercō modo aliq̄s ē miſericors cōpatiendo ſi viderit miſeriā · iob · xxx · Flebam quondā ſup eo qui afflict? erat · & cōpatiebat̄ anima mea pauperi · quaſi dicēt · tanq̄ miſericors flebā ſc̄z fletu compaſſionis p afflictionem exteriorem · ad ro ·

xij · Flete cū flentibꝫ · Vnde ſubdit · ſup eo q̄ afflictus erat ſc̄z afflictione exteriori · Et cōpatiebat̄ anima mea ſc̄z interi? paupi indigenti q̄ſi diceret nō ſolū oñdebam compaſſionem exteriorem · ſed etiam interiorē · Nam ſm̄ gregoriū ibidem · plus eſt compaſſio q̄p̄ datum · & p̄bat duplici ratione · Prima eſt · q̄a plus eſt dare de ſeipſo q̄p̄ de ſuis · ille autem qui compatit̄ dat aliquid de ſeipō · ſc̄z dolorem & compaſſionem cordis · Secunda ratio eſt · quia rem quālibet plerūq; dat etiam qui non compatit̄ · nunq̄p̄ aūt qui vere compatit̄ quod neceſſariū conſpicit p̄ximo negat · Vn̄ hieronim? · Miſericordia hic non ſolū in elemoſinis intelligit̄ ſed in omni peccato fratris · ſi alter alteri? onera portem? · Et aug? · ſup matheū · Beatos aūt dicit eſſe qui ſubuenūt miſeris · qm̄ eis ita ī pendit̄ vt ip̄i a miſeria liberent̄ · vn̄ ſeq̄t̄ · qm̄ ip̄i miſericordā conſequent̄ · quod patz · Primo em̄ qui impēdit miſericordiā in collatione elemoſine & ſubleuatione indigentie conſequit̄ miſericordiā in adeptione glorie · p̄uer · xmj · Qui miſeret̄ paupi bt̄s erit · Secūdo q̄ impēdit miſericordiā ī remiſſione oīs culpe vel iniurie conſequit̄ miſericordiā ī remiſſione omnis culpe · p̄uer · xvj · Miſericordia & veritate redimit̄ iniquitas · Tercō q̄ impēdit miſericordiā in cōpaſſione alteri? pene vel angustie: cōſequit̄ miſericordiā ī remiſſione oīs pene & infuſione gr̃e & collatōne benedictionis dn̄e · p̄uer · xxij · Qui p̄n? eſt ad miſericordiā benedicet̄ · Vn̄ hilari? · In tm̄ em̄ de? beniuolentie nr̃e in omnes delectat̄ affectu · vt ſuā miſericordiā ſit ſolis miſericordibꝫ p̄ſtatur? · ¶ Vbi nota tria · Primū ē q̄p̄ ſm̄ miſericordie g̃dū cōſequit̄ q̄libet indulgētie locum · ita q̄p̄ vbi nulla erit exhibitō miſericordie nulla erit cōſecutio veie vel indulgētie · nā q̄ in nullo inuent? fuerit miſericordie gradū · ī nullo erit vel recipiet̄ īdulgentie loco · ¶ Secūdū ē · q̄p̄ miſericordie eſt triplex diuiſio · eſt em̄ miſericordia magna · maior · maxima · Miſericordia magna ē cū q̄s dat de ſuis · ita dr̄ · date elemoſinaz &c̄ · Miſericordia maior eſt cū q̄s dat oīa ſua · de q̄ dr̄ matḥ · xix · Ecce relīqm? oīa · Miſericordia maxima eſt cū q̄s dat ſeip̄m · de q̄ apo · libēt impēdar & ſupimpēdar ipe p̄ aīabꝫ vr̄is · ita q̄p̄ p̄mi q̄ dant elemoſinā cōſequēt̄ miſericordiā · & qui dāt elemoſinā maiorē cōſequent̄ miſericordiā maiorē · & q̄ dant elemoſinā maximam cōſequēt̄ miſericordiaz maxīaz · Vn̄ chriſo · ī ome · Videt̄ aūt eſſe eq̄lis retributō · ſed eſt multo maior · n̄ em̄ ē eq̄lis hūana miſericordia & diuina · Et glo · ibidē · Merito g̃ miſericordibꝫ miſericordia ī pendit̄ vt pl? accipiāt q̄p̄ meruiſſent · & ſicut plus recipit q̄ vltra ſaturitatē habz q̄p̄ ille q̄ habz tm̄ ad ſaturitatē · ſic maior eſt gloria miſericordie q̄p̄ p̄cedentiū · ¶ Terciū ē q̄p̄ aliq̄n inuenit̄ miſericors ſeuer? & aliq̄n ſeuer? miſericors · verbigr̃a · Pernicoſus vel ſeuer? miſericors ē qui amore p̄ce ac p̄ſuaſione alteri? peccat ·

Seuer? aũt misericors est qui nullo mõ ꝑpter alium peccare vult. satisfacẽ vero ꝓ alio libenti animo quis debet. sic eñ oportet fieri vt nũq̃ ꝑpt aliũ homo peccat quod ẽ iusticie. sed libent alior peccator penã portet quod ẽ misericordie. beati ḡ misericordes quomiã ipsi misericordiã osequẽt & ꝓ oppositũ iudiciũ sine misericordia fiet illi q̃ nõ facit misericordiã. iacobi. ij.

¶ Or sexta beatitudo est beati mundo corde.

Beati mũdo corde qm ipi deuz videbũt. Cõuenienter vt dicit glo. vj. loco pomit mũdicia cordis. q̃a sexta die homo cõditus est ad imaginem dei. q̃ quidẽ i homine obtenebrata erat ꝓ culpã. sed in mundis corde reformat ꝓ grãm. nã imaginem dei quam homo sexta die per culpã amisit. christus sexta etate recupauit & mũdis corde infundit ꝓ grãz. merito igit post pdicta sequit beati mũdo corde. q̃a nisi illa quinq̃ pdicta pcedãt mũdũ cor in hoie nõ creat. Vñ ambrosi? qui misericordiã defert misericordiã amittit nisi mũdo corde misereat. nã si iactãtiã querit null? ẽ fruct? misericordie. vñ seq̃t. bti mũdo corde. Et chriso. in ome. Quia em̃ multi miserent sed impudica agũt mõstrãt ꝙ nõ sufficit primũ scz misereri & ipudica agẽ ideo hoc de mũdicia apposuit dicẽs. beati mũdo nõ in supficie nõ tm̃ corpe sed corde. ¶ Primo em̃ non dicit beati in supficie vt fallaces ypocrite qui nõ sũt bti. sed miseri. de q̃bo dicit matb. xxiij. Ve vobis scribe & pharizei ypocrite q̃ mũdatis quod deforis ẽ. intus aũt plem est tis rapina & imũdicia Sup quo verbo origenes sic ait. Dic fmo nos instruit vt festinem? iusti esse nõ apparere. qui em̃ studet vt appareat iustus q̃ a foris sũt mũdat & q̃ videt curat. cor aũt & cõsciẽtiam negligit. qui aũt studet ea q̃ int? sũt id ẽ cogitatõnes mũdare consequens est vt etiaz ea que a foris sunt faciat mũda. ¶ Secũdo nõ dicit bti tm̃ corpe vt diuites mũdam & vam. de quibo dicit matb. xij. Inuenit eã vacãtẽ scopis mũdatã & ornatã. vacãtẽ a bono ope. mũdatam in corpe. ornatã in veste Vñ chrisost. sup illo verbo supius allegato matb. xxiij. ve vobis scribe &c. sic ait. Dec dñs dicit. quia iudei q̃tiens ingressuri erãt in templũ. aut sacrificia oblaturi. aut p dies festos seipos & vestimẽta sua & vtẽsilia sua lauabant. & a pctis seipm nemo purgabat. cũ deus neq̃ corpis mũdiciã laudet neq̃ sordes cõdemnet. pone tm̃ q̃ deus odit sordes corpoz vestimentoz & vasoz que necesse ẽ vt ipo vsu sordident. q̃nto magis sordes cõscientie horret quã si volum? mũdã semp seruam?. ¶ Tercõ dicit bti mũdo corde vt munda sit rõnalis ab errore male instruente. concupiscibilis ab amore male iflamãte. irascibilis a timore male hũiliãte. debet em̃ mũdicia cordis esse in intellectu & in affectu. Primo mundicia cordis in itellectu debz eẽ a tribo. s. a duplicitate itentõis a falsitat e opinionis. a ꝑuitate cogitatõis ¶ Primo mũdicia cordis debet esse i intellectu a duplicitate intentionis. Nã qui simulatam & malã intentionẽ habz. scz q̃ facit aliquid malo fine vel q̃ vnũ habz i corde & aliud in ope nõ ẽ beat? sed miser ecci. ij. Ve duplici corde. tal em̃ ẽ miser q̃a vult ingredi terram duabo viis. Vnde ecclesiastici. ij. ve peccatori ingredienti terrã duabo viis. Rabanus. Duabo viis ingredit quis tribo modis. scz qui mala facit & bona sperat. vel qui carnis secta tur opera & sanctificationẽ spũs se arbitrat pficere. vel q̃ q̃ ad exteriora viã ingredit padisi & q̃ ad interiora viã infermi. Contra quos dicit iere mie. iij. Laua a malicia scz ꝑue intentõis cor tuũ ¶ Secundo mũdicia cordis debz esse in intellectu a falsitate opinionis. Nã ille q̃ cor ꝑuũ corruptũ & iniquũ habz. int alia duo mala facit. scz machinat & scrutat malũ alteri?. Primo machinat malũ alterius. puer. vj. Corde prauo machinat malũ. cũ tm̃ posit deberet excogitare bonũ & pcipue quõ alis possit ꝓdesse. qõ patet. quia cor hominis naturaliter ẽ pissimũ. vñ ad singulas lesiones corporis plus & min? cõpatit sanguinẽ p venas ad singula membra emittẽs vt eis subueniat Secundo ille qui cor corruptũ & prauũ habz alterius mala & non bona scrutat. puer. xxvij. Cor iniqui exquirit mala scz eius quẽ odit vel ad infamandũ vel ad nocendũ. Require infra suspicio. ¶ Tercio mũdicia cordis debz esse i itellectu a ꝑuitate cogitationis. matb. ix. vt q̃d cogitatis mala in cordibo vestris. tales em̃ sũt miseri & nõ beati. eoq̃ ex malis cogitationibo peccata oia oriũt matb. xv. De corde em̃ exeũt cogitationes male Glo. Ex cogitationibo aũt malis ꝓuemũt & mala facta & mala verba que lege ꝓhibent. scz homicidia que ꝓhibent illo ꝑcepto legis nõ occides & sic de aliis. De his tribo dicit ysaie. j. Lauamini mundi estote auferte malũ cogitationũ vrarz ab oculis meis. lauamini scz a corrupta intẽtõe. mũdamini a falsa opinõe. auferte malũ cogitatõnũ vestrarz a vestro corde. & subdit. ab oculis meis. eoq̃ de mentibo suis debẽt auferre malas cogitatõnes. nõ solũ a cõspectibo hoim sed etiã a cõspectu dei cui nihil potest celari. Secundo debet esse cor dis mundicia in affectu. & hec mundicia debet esse a tribo. primo ab amore terrene affectionis. secundo ab amore ꝑui delectationis. tercõ a cõsensu noxie opationis. Primo debet esse mundicia cordis in affectu ab amore terrene affectionis. mathei. vj. Vbi ẽ thesaurus tu? ibi & cor tuũ. Vbi chrisost. sic dicit. Et si nihil tibi vlteri? mali eueniat non ꝓuã sustinebis iacturã inferioribo affixus & eoz seru? fact?. & a celestibo cadens & nihil excelsoz cogitare potens. Secundo debz esse mũdicia cordis in affectu ab amore ꝑue delectationis. vt dicat illud thobie. iij. Mũdã fac animã meã ab omni cõcupiscẽtia scz mẽtis & carnis & merito

quia vt hieronim⁹ dicit · mūd⁹ deus a mūdo cor-
de cōſpicit · templū em̄ dei non p̄t eſſe pollutum ·
Et hoc ē quod dicit · qm̄ ip̄i deū videbūt · Tercō
debet eſſe cordis mūdicia in affectu a cōſenſu no-
xie opatōnis · Vñ in p̄s · Quis aſcēdet i montem
dñi aut quis ſtabit in loco ſancto ei⁹ · Et ſubdit
Innocēs manibꝫ & mūdo corde · & puer · xxj · Qui
ē mūdus ſcz corde rectum eſt opus eius · ¶ Sed
forte argues & dices · q̄ null⁹ p̄t eſſe mūdus cor-
de & p cōſequēs nec videre deū · ſic · Qui nō p̄t eē
mūd⁹ corde nō p̄t deū vidē & p cōſequēs nec eſſe
bt⁹ · ſed puer · xx · dicit · quis p̄t dicē mūdū eſt
cor meum purus ſū a peccato · q · d · null⁹ · g̃ &c̄ ·
Rñdeo & dico · q̄ aliud ē dicē ſe eſſe beatū · & ali
ud ē dicē ſe mundū a peccato & p cōſequēs bt̄m
¶ Primū em̄ ſcz dicē & aſſerē ſe beatū ē temera-
riū vel piculoſū · & hoc triplici rōne · Prima ē q̄p
ter ſtat⁹ incertitudinē · eccleſiaſtes · ix · Iūſti
atq̄ ſapiētes & opa eor⁊ i manu dei · & tñ neſciūt
vtr⁊ amore vel odio &c̄ · Secūda ē q̄p̄t mundor⁊
raritatē · eccleſiaſtes · ix · Nō ē hō in terra qui non
peccet &c̄ · Tercia ē q̄pter venialiū inſeperabilita
tē · p̄me iob · p̄mo · Si dixerim⁹ quia peccatum
nō habem⁹ &c̄ · ¶ Secūdū ſcz eſſe mūdum a pec
cato & p cōſequēs dicē ſe beatū p̄t intelligi duo-
bꝫ modis · Vno modo ex q̄p̄ria natura · & ſic nul
lus p̄t ex peccato cōceptus ſua natura eſſe beatus
eo q̄ nullus ex q̄p̄ria natura ē corde mūdus · Vñ
yſaie · j · Om̄e caput languidū & om̄e cor merens
a planta pedis vſq̄ ad verticē nō ē in eo ſānitas ·
quod verbū expōit fic · caput eſt liberū arbitriū
cor cōſiliū · pes carnale deſideriū · Caput g̃ lāguet
q̄a liberū arbitriū ad om̄e bonū torpet · Cor me-
ret · quia malū quod patit cōſilium ſicut nec igno
rare ſic nec ſimulare valet · Pes cū toto corpe do
let · q̄a cōcupiſcētie malū vndiq̄ habz · Alio modo
dicit quis corde eſſe mūdus & p conſequens be
atus ex diuina gratia · & ita dicit hic · beati mūdo
corde qm̄ ip̄i deū videbūt · Quod ptz p exēplū de
tribꝫ · ſcz de iacob · de yſaia & paulo · Primo em̄
iacob facie ad faciē vidit deū · gen̄ · xxxij · Sed p̄?
emarcuit neruus femoris ei⁹ quod ſignat extin-
ctionē omnis affect⁹ carnalis · Secundo yſaias
vidit dñm ſedētē ſup ſolium excelſum · yſaie · vj ·
ſed p̄us ab angelo purgatus · & ſignificat purga-
tōnē ab om̄i falſitate & im̄q̄tate & crimine · Chri-
ſoſtim⁹ ſuper math · De⁹ ip̄a iuſticia vel bonitas
ē · ſcōm g̃ q̄ quis eripuerit ſe a malis & fecerit bo
na · hic deū videt aut turbulēte · aut munde · aut
modice · aut amplius · aut īterdū · aut ſemper · aut
ſcōm poſſibilitatē hūanā · In ſeculo aūt illo deū
videbūt facie ad faciē · nō i ſpeculo & in enigmate
ſicut hic · Tercō paulus raptus vſq̄ ad terciū ce-
lum vidit deū · vt habet ſcde ad chor⁊ · xij · Sed
p̄mo ſquame ceciderūt ab oculis ei⁹ · q̄pter qđ ſig-
nificat q̄ ille q̄ videt deū ſicut eſt · debz eſſe intel-
lect⁹ ei⁹ ab oī fantaſmate depurat⁹ & ab vmbra
rationis humane · nā ratio naturalis ē quedā intel
ligentia obumbrata · Vñ aug⁹ · ſup gen̄ · ad lrām
ſic ait · Nemo aūt videt deum viuit vita iſta qua
mortalit viuit i iſtis ſenſibꝫ corporis · ſed niſi ab
hac vita quiſq̄ fundit⁹ ſenſibꝫ moriat · ſiue oīno
exiēs de corpore · ſiue ita alienat⁹ a carnalibꝫ ſen
ſibꝫ vt merito neſciat · ſicut ait apo · vtrū i corpore
an extra corpus ſit · non in illam ſubuehit viſionē
Et ſubdit glo · cōparatōnē iſti⁹ bītudinis reſpectu
aliar⁊ dicens · Maiorē aūt remuneratōnem iſti ſcz
mūdo corde hnt q̄p plurimi · ſic illi q̄ in curia regis
non ſolum p̄ſident ſed etiam facie regis vident ·
¶ Septima bītudo eſt bti pacifici · ¶ Ca · xxv ·
Beati pacifici qm̄ filij dei vocabūt · Hec
beatitudo vt dicit gloſa ſeptimo loco po-
nitur quia in ſabbato vere requiei dabit
vera pax ſex etatibꝫ tranſactis · Ambroſi⁹ aūt ſu-
per lucā reddit rōnez quare hec bītudo ſcz pacis
immediate ſequit ſextā ſcz mundiciam cordis di-
cens · Cum interiora tua vacua feceris ab omni
labe pcti ne diſſenſiones ex affectu tuo p̄cedāt · a
te pacē incipis vt alijs pacem feras · vñ ſeq̄t · beati
pacifici &c̄ ¶ Ad cuius euidētiā q̄tuor ſūt notāda
ſcz pacis quidditas · auditas · integritas · ſublimi
tas · ¶ Primo cōſideranda eſt pacis quidditas ·
Vnde aug⁹ · xix · de ciuitate dei oñdit quid ſit
pax dicens · Eſt aūt pax trāquillitas ordinis · &
expōit q̄d ſit ordo dicēs · Ordo aūt eſt pariū di-
ſpariūq̄ ſua loca tribuēs diſpoſitō · ¶ Secōo no-
tanda eſt pacis cōmunis auditas · Nam beat⁹ au
g⁹ · ibidē oñdit · q̄ omnes appetūt pacē · qđ dupli
citer p̄bat · ſcz ex gaudio & bello · Primo probat
ex communi gaudio dicens · quia ſicut nemo eſt
qui gaudere non velit · ita nemo eſt qui pacē habe
re non velit · Secundo p̄bat hoc idez p exemplū
de bello dicens · q̄ etiā hi q̄ bella volūt nihil aliud
cupiunt q̄p̄ p bellum p̄uenire ad pacē · ¶ Tercio
notanda eſt pacis integritas · ſcz quot modis ali-
qui ſunt pacifici · Dūt em̄ aliqui pacifici tribꝫ ſcz
ſibiip̄is · deo & p̄ximo · ¶ Primo aliqui ſūt paci-
fici in ſemetip̄is · de quibꝫ aug⁹ · in ſmone dñi in
monte ſic ait · Pacifici in ſemetip̄is ſūt q̄ omnes
anim̄ ſui mot⁹ cōp̄rimētes & ſubijciētes rōni car
naleſq̄ cōcupiſcētias habentes edomitas fiūt reg
nū dei · In q̄ ita ordinata ſūt oīa vt qđ ē in hoie
p̄cipuū & excellēs impet ceteris reluctātibꝫ que
ſūt nobis beſtijſq̄ cōmunia · Et oñdit aug⁹ · in li-
bro retractionum · q̄ iſta ſubiectio carnis ad mē-
tē & ſenſualitatis ad rōnē n̄ p̄t p̄fecte fieri i hac
vita dicēs · Nō tñ cuiq̄ p̄uenire p̄t vt lex carnis
repugnās legi mētis omnino non ſit in mēbris ·
ſed hec nūc pacifici agūt domātes cōcupiſcētias
carnis vt q̄ñq̄ ad pacē plenissimā veniat · ¶ Se
cūdo aliq̄ ſūt pacifici deo totalit obtēpādo · Vñ
aug⁹ · i ſermone dñi i mōte ſic ait · Sic em̄ quod
ē i nobis ſupius ſcz mēs vel ratō debz ceteris in-
ferioribꝫ luctātibꝫ īperare · ita qđ ē i nobis ſupi⁹ ·

ſcz mens vel ratio ſubijci debet potiori ſe ſcz deo. Et ſubdit cauſã dicẽs. Neq; em̃ imperare ĩferiori bo pt̃ niſi ſupioribo ſubijciat̃ · & hec eſt pax q̃ dat̃ in terra hoĩbo bone volũtatis · ¶ Tercõ aliq̀ ſunt pacifici ad alios · de q̃bo chriſoſ · ſup matheũ ſic ait · Pacifici aũt ad alios ſũt ñ ſolũ q̀ ĩimicos ĩ pace recõciliãt · ſed etiã illi q̀ immemores malor̃ diligũt pacẽ · pax em̃ illa beata ẽ q̃ ĩ corde poſita ẽ ñ tm̃ ĩ verbis · g̃ bti pacifici ſũt hñtes pacẽ cũ deo · ſecũ · & cũ ꝓximo · Prio beati pacifici ſũt hñtes pacẽ cũ deo ei ĩ oĩbo obtẽpãdo · ad roma · v · iuſtificati ex fide pacẽ habem̃ ad deũ · Secõdo pacifici ſũt hñtes pacẽ ſecũ mot̃ illicitos refrenãdo · iob · v · ſcies q̃ pacẽ habeat tabernaculũ tuũ · Tercõ pacifici ſũt hñtes pacẽ cũ ꝓximo ꝛcordiã nutriendo ad roma · xij · ſi fieri pt̃ cũ oĩbo pacẽ hñtes ¶ Vbi ſciendum · q̃ pacifici dicunt̃ hic non animo placati · ꝙa hoc ptinet ad ſecũdã beatitudinem ſcz mititatẽ · ſed dicunt̃ pacifici q̃ inuigilãt paci faciẽde · reformande · cõſeruande · Primo illi ſunt pacifici q̃ inuigilant paci faciende int̃ ſe & deum Secũdo illi ſũt pacifici qui inuigilãt paci reformande int̃ carnẽ & ſpiritũ · Tercõ illi ſũt pacifici qui inuigilãt paci cõſeruande · ſcz ꝓximi ad ꝓximũ · ꝓximi ad deũ · ꝓximi ad ſeipm̃ · vt ptz ĩ hoc capitulo · ¶ Et ſubdit̃ p̃miũ · qm̃ filij dei vocabũt̃ & hoc eſt q̃rtũ · ſ · pacis ſublimitas ꝙa pacifici filij dei vocabunt̃ · Vbi nota · q̃ filiũ dei faciũt tria · Primũ ẽ fides formata · iob · j · dedit eis pt̃atẽ filios dei fieri his q̃ credũt &c̃ · Secũdũ eſt caritas ꝓfecta · math̃ · v · Diligite inimicos vr̃os & bñfacite his q̃ oderũt vos vt ſitis filij pr̃is &c̃ · Terciũ eſt pacis cõcordia ſicut hic · beati pacifici qm̃ filij dei vocabunt̃ · Quod verbũ expom̃t̃ tribo modis Primo ſc̃m chriſoſ · ſup matheũ · ſic · Beati pacifici id eſt q̃ pacem diligũt · eoq; tales vocabunt̃ filij dei qui eſt pax noſtra · Secũdo modo expom̃t̃ ſc̃m beatũ auguſtinũ · ſic · Pacifici vocãt̃ filij dei · quia ĩ deo eſt ſumma quies & nihil ei repugnat · ſic ĩ pacificis eſt ꝓfectio pacis vbi nihil repugnat · filij aũt debẽt habẽ ſimilitudiẽz pr̃is · Tercõ modo expom̃t̃ ſm chriſoſ · ĩome · ſic · Pacifici qui nec odiũt nec litigant ſed litigãtes congregãt recte filij dei vocãt̃ · quia vnigeniti hoc ẽ op̃ cõgregare diſperſa & pacificare cõtra ſe p̃liãtia · ¶ Vltimo nota ꝓfectũ iſti̇ ſeptime beatitudinis reſpectu oĩm p̃cedẽtiũ · Nã ſm gloſã maximam dignitatẽ hñt pacifici · ſicut qui filius regis dicit̃ in domo regia ſũm̃ eſt · nã int̃ oĩa p̃cedẽtia maximũ indicat̃ filiũ regis vocari ·

¶ Octaua beatitudo ẽ bti q̃ pſecutõnẽ patiũt̃ ꝓpt̃ iuſticiã · Ca · xxvj ·

Beati q̃ pſecutõnẽ patiunt̃ ꝓpter iuſticiã qm̃ ipor̃ eſt regnũ celor̃ · Hec octaua beatitudo eſt q̃dam manifeſtatio & confirmatio p̃cedentium · ex hoc em̃ q̃ aliquis eſt firmatus ĩ pauptate ſpirit̃ & mititate & alijs ſeq̃ntibo ꝓuenit q̃ ab his bonis ꝓpt̃ nullã pſecutõnẽ recedit · Vñ octaua bẽitudo ad ſeptem precedentes ptinet · & ſicut eſt confirmatio q̃dã omniũ beatitudinũ p̃cedẽtiũ · ſic patz · ita debent̃ ſibi omnia beatitudinũ p̃mia · Hec bts tho · p̃ma · ij · q · lxix · arti · ij · in ſolu · v · argu · p totũ · & arti · iij · ibidem in ſolu · ij · argu · Criſoſ · at̃ in ome · reddit cauſam quare bẽitudo pſecutionis immediate ſequit̃ pacis beatitudinẽ dicẽs · Poſita pacificor̃ beatitudine ne aliquis extimaret q̃ ſemper pacẽ ſibi querere ſit bonũ ſubdit · beati qui pſecutionem patiũt̃ · &c̃ · Aug? · in ſermone dñi in mõte reddit cauſã aliã q̃re beatitudo pſecutõnis immediate pom̃t̃ poſt beatitudinẽ pacis dicens · ſic · Pace em̃ intrinſec? ꝛſtituta ac formata q̃ſcũ q̃ pſecutiones ille qui foras miſſus eſt forinſec? cõcitauerit auget gloriam q̃ ſc̃m deũ eſt · & ideo dicit · beati qui pſecutionẽ patiũt̃ ꝓpter iuſticiaz ¶ Vbi nota tria · ſcz ſuppliciũ · motiuũ · & p̃miũ · Primo nota ſuppliciũ cũ dicit · beati qui pſecutionẽ patiunt̃ · & hoc tripliciter · Primo quãtum ad ſupplicia corpor̃ · Secũdo q̃ntũ ad cõtumelias vbor̃um · Tercio q̃ntũ ad damna rerũ · Require infra cõtumelia · & infra iniurie · ¶ Secundo nota motiuũ vnde addit · propter iuſticiã · hieronim? · Signanter aũt addidit ꝓpter iuſticiã · multi em̃ ꝓpter ſua peccata patiũt̃ & nõ ſũt beati ſed miſeri vt malefici · heretici · latrones · homicide & huiuſmodi qui ꝓpter ſua ſcelera patiũt̃ · p̃me petri · ij · Nemo vr̃m patiat̃ quaſi homicida aut fur aut maledicus · ſed ꝓpt̃ iuſticiam · Juſticia aũt cõſeuit q̃ omni vtute aĩe poni · Vñ chriſoſ · ſup matheũ ſic ait · quidã patiũt̃ pſecutionẽ a gentibo propt̃ ydola nõ colenda · & ideo beati · quia ꝓpter iuſticiam fidei patiũt̃ · Aliqui vero patiũt̃ pſecutõnẽ ab hereticis ꝓpter veritatem ñ relinquẽdã · & iſti etiã ſũt beati · ꝙa ꝓpter iuſticiam patiunt̃ · Sed & ſi quis ex potentibo qui chriſtiani vident̃ forſitan ꝓpt̃ peccata ſua correct̃ a te fuerit te pſecutus beatus es cũ iohãne baptiſta · ſi em̃ verum eſt q̃ ꝓphete martires ſũt q̃ a ſuis occiſi ſũt · ſine dubio qui ꝓpter cauſam dei aliquid patit̃ & ſi a ſuis patit̃ mercedem martirij accipiet · & ideo nõ poſuit ſcriptura pſonã pſequentiũ · ſed ſolam cauſã pſecutionis vt nõ aſpicias q̃s te pſequit̃ ſed ꝓpt̃ quid · ¶ Tercõ nota p̃miũ cũ ſubiungit · qm̃ ipſorum eſt regnũ celorum · Vbi nota · q̃ regnum celorum eſt illorũ qui pſecutionẽ patiũt̃ tribus modis · Primo voluntate ſpontanea · in pſalmo · Volũtarie ſacrificabo &c̃ · Secõdo cũ pſeuerãtia · marci · xiij · Qui ſuſtinuerit vſq; in finẽ hic ſalu? erit · Tercõ cũ intentione recta vel ex cauſa legitima · ſcz ꝓpter iuſticiã · Vñ ſubdit̃ · qm̃ ipor̃ ẽ regnũ celorũ · glo · Qui gloriaz celi optat oꝓprobrium & ſuppliciũ nõ timet in terra · Et ſubdit · q̃ntum q̃s de laude hoĩm letat̃ tm̃ de oꝓprobrio ꝛtriſtat̃ quẽ laus extollit vitupatio depm̃it · vbi q̃s q̃rit gloriã ibi timet cõfuſionẽ · q̃ q̃rit tm̃ laudẽ apud deũ

nō timet cōfundi in cōſpectu hoīm. ¶ Vbi nota. q̄ regnū celoꝝ pomīt & p̄mittit p̄ p̄mio ī p̄ma beatitudīne & octaua. & hoc triplici ratōne. Prīa est. q̄a vere martirū genꝰ pauptas volūtaria est Vnde hilariꝰ. his em̄ regnū ſeruat. q̄a in cōſpectu ſeculi ſunt qui p̄ſecutōnē patiunt pauperes ſpiritu. Decūda cauſa est. q̄a pauptate emīt regnum celoꝝ. ſed p̄ſecutōe & paſſione p̄ xp̄o abſq̄ omni dilatōne p̄cipit. Tercia ratō est. q̄a p̄m ābroſium. pauperibꝰ ſpū p̄mittit regnū celoꝝ q̄ntū ad gloriam anime. ſed paſſis in corpore paſſionem p̄ chriſto p̄mittit regnū celoꝝ quantum ad gloriam corporis. Vnde idem p̄mium ſcz regnum celoꝝ p̄mittit in p̄ma & octaua beatitudīne & tn̄ ſub alia & alia ratōne. vt patet. Hec beatꝰ thō. p̄ma ſcē. q. lxix. arti. mj. ī ſolu. ij. argu. Et chriſoſ. ī ome. Ne aūt mireris ſi ſcm̄ vnāquā q̄ bītudīnē regnū celoꝝ non audis. q̄a cū dicit. cōſolabunt. miſericordiā cōſequēt & cetera hmōi modi. p hec vniuerſa nihil aliud q̄ regnū celoꝝ oñdi occulte inſinuat. vt nihil ſenſibile expectes. neq̄ em̄ bt̄us est q̄ ī his coronat q̄ cum p̄nti vita diſcedūt ¶ Q̄ beati in patria oēs habēt cōmunitatē in p̄mio. ¶ Capi. j.

Beati. ¶ Nota q̄ beatꝰ ī patria habebit int̄ alia q̄tuor. Primo cōmunitatē in obiecto cognito. Decundo diſparitatem in viſionis modo. Tercio ſatietatem in deſiderio. Quarto eternitatem in p̄mio. ¶ Primo bt̄i oēs in patria habebunt cōmunitatem vel identitatem ī obiecto cognito. nā idē erit p̄mium oīm beatoꝝ ſcz vidē deū facie ad faciem ſicuti est. hoc aūt triplicit̄ p̄bo. ſcz autoritate. ratōne. ſimilitudine. ¶ Primo autoritate ieñie xxxj. Poſt hec non docebit vir vltra p̄ximum ſuū & vir fratrē ſuū dicēs. cognoſce dominū. oēs ei cognoſcēt me a mīmo vſq̄ ad maximū. Quod vbū exponēs glo. ſic dicit. Q̄ hec id est p̄ crucē. reſurrectōnē. aſcēſionē. iudicij diſtrictōnē. mōi inouatōez. ñ docebit vltra vir p̄ximū ſuū vt q̄rat mḡros & mādata hoīm. q̄ſi dicāt. cognoſce dñm. ſed tūc docebūt aſpū ſācto vtute cuius ſubdit. oēs em̄ cognoſcēt me a mīmo vſq̄ ad maximum. naz omnes immediate eſſentiā dei videbūt. & quātū ad hoc oēs erūt pares. ita q̄ nec ſupior angelꝰ inferiorē illuminabit. nec vnꝰ hō alium docebit. Hec beatus thō. p̄ma pte ſūme q. cvj. arti. p̄mo. ī ſolu. p̄mi argu. ¶ Decō hoc idē p̄bo ratōne. ſic. Felicitas cuiuslibet beati ex hoc est q̄ dei ſubſtantiā vel eſſentiā dei immediate videt. ſed idē est qđ oēs bt̄os facit ſcz deus viſus vel viſio dei. g̃ &c̄. nam ex eo qđ videt ſcz ex deo viſo est eadē gloria ī bt̄is. Decō p̄bo hoc idē alia rōne. ſic. Deꝰ p̄mittit hoīb gloriā angeloꝝ. ita dicit matħ. xxij. de hōmib loquēs. erūt ſicut angeli dei. ſed gloria angeloꝝ in hoc cōſiſtit q̄ ipi ſemp vident faciem p̄ris qui ī celis ē. vt dr̄ matħ. xviij. ergo gloria hominū oſiſtit in hōdo immediatā & clarā & certā cognitionē dei qualis more humano loquendo est cognitio faciei. Vñ dyoni. in li. de diui. no. ſic ait. Tūc em̄ q̄n incorruptibiles & immortales erim⁹. viſibili q̄dez ipi⁹ dei apparitōne caſtiſſimis cōtemplatiombꝰ adimplebimur. Intelligibilis aūt lumīs datione p̄ticipabim⁹ in impaſſibili vel immortali mente. ſcm imaginationem diuinorē ſup celeſtiū mentium. propter qđ dicit. q̄ erim⁹ angelis equales. vt dicitur matħ. xxij. ¶ Tercō hoc idem probo ſimilitudīne. Nā p̄miū omniū beatorū aſſimilat denario. vt habet matħ. xx. vbi dicit. q̄ oīb ī vinea laborantibꝰ licet nō eq̄liter laborauerint. vltimo dat⁹ est p̄ mercede vn⁹ denari⁹. p quē denarium dat intelligi q̄ vnū & idem ē qđ ommbꝰ dat in p̄miū ad fruēdū & videndū ſcz deus. Vñ aug⁹ in libro de ſācta virginitate ſic ait. Quia vero ipa vita eterna parit oīb⁹ erit ſanctis equalis. denarius est oīb⁹ datus qui est oīm merces. Et gregorius ibidem ſic ait. Eundē denariū acceperunt q̄ laborauerūt vndecima & p̄ma. quia eq̄lē eterne vite retributionē ſortiti ſūt cum his qui ab inicio mūdi vocati fuerant hi qui in fine mūdi ad deum venerūt. ¶ Quarto hoc idem p̄bo figura. Nā apoca. xxj. dicit. q̄ eadem erat menſura hoīs q̄ est angeli. ſcz equale p̄miū est angeli & hoīs. ap̄t qđ fere vbiq̄ in ſacra ſcriptura angeli apparuiſſe ī forma hoīm deſcribūt. & p hoc excludit errorē q̄rūdam qui dicebant. q̄ anima hūana quātūcūq̄ eleuet nō p̄t ad equalitatē ſuperiorum intellectuū angeloꝝ videlicet p̄uenire. Vnde ne aliquis crederet p̄miū hoīs & angeli eſſe incōparabile. ideo dicit. q̄ eadē ē menſura hoīs & angeli. Hec bt̄s thō. cōtra gētiles libro. iij. c. lv. & lvj. iuxta finē

¶ De modis quibꝰ beati videbunt deum.

Ad maiorem tamen ¶ Capi. ij. euidentiam p̄cedentis capituli est ſciendū. q̄ licet oēs beati ī hoc ſint eq̄les q̄ dei eſſentiā immediate vident. ¶ Videbūt tn̄ dei eſſentiam his tribꝰ modis. Primo ſine cogitationis vel cognitionis ſucceſſione. Decundo ſine diuinitatis ōprehenſione. Tercō ſine oīs entitatis cognitōne. ¶ Primo em̄ immediate dei eēntiā videbūt ſine cogitatōnis vel cognitōnis ſucceſſione. Nam dei eſſentiam & oīa alia que ī diuina eſſentia vident. ñ ſucceſſione ſed ſimul beati omnes videbunt & vident. hoc aūt dupliciter p̄bo. ſcz autoritate & rōne. Primo autoritate bt̄i auguſ. vltimo de trinitate. Nō erūt inquit volubiles nr̄e cogitationes ab aliis ī alia eūtes atq̄ redeūtes. ſed oēs ſcīaz nr̄az vno ſimul aſpectu videbim⁹. Hec allegat be. t. j. pte ſū. q. xij. arti. x. p totū. Decō p̄bo hoc idē rōne. ¶ Vbi nota. q̄ ī cognitōne aliq̄ ē ſucceſſio cū diſcurſu rōnis. aliq̄ ē ſucceſſio ſine diſcurſu. aliq̄ vo nec ſucceſſio nec diſcurſus.

Primo enim in nr̃a cognitõne aliqñ est successio cognitõnũ cum discursu ratõnis qñ diuerse cogitationes sibi inuicẽ succedũt · quarũ vna est causa alteri? · sicut cognitõ p̃misse est causa cognitõis cõclusionis. Secũdo est aliqñ successio cognitõis sine discursu · puta qñ cognitio vni? nõ est causa alteri? cognitõnis · vel qñ cognitio vni? non depẽdet a cognitione alteri? · Verbigrã · Sicut si p̃mo videã albũ & postea nigr̃ · tũc ibi est successio cognitõnum sine discursu rationis · quia non est cognoscẽ hoc p aliud · sed post hoc aliud · puta nigrũ post album · & ideo in talibꝫ cognitõnibꝫ nõ est discursus silogistic? · Tercõ aliqñ non est successio cognitionum · sed vna tm̃ licet sint diuersa cognita · Verbigrã · Sicut dicim? qꝫ videẽs deum p essentiam videt creaturã p essentiã dei visã · nõ qꝫ sint ibi diuerse cognitões · sed vna tm̃ visio vl̃ cognitõ ad quam alterꝫ istorꝫ cognitorꝫ mouet · scz eẽntia dei · & ideo dicit̃ aliud cognosci scz creaturã absq; oi successione & discursu · Hec fr̃ herphe? ordinis p̃dicatorꝫ mgr̃ & doctor subtilis sacre theologie ī tractatu de cognitõne p̃mi p̃ncipii q · 1 · in cor · q · ¶ Secdo omẽs beati immediate eẽntiam dei videbũt sine deitatis cõphensione · Licet eñ mente deum attingere sit magna beatitudo · vt aug? · dicit · Impossibile est tm̃ cuicũq; intellectui creato diuinã eẽntiã cõphẽdẽ · vt patet infra mj · c · in fine · & etiã pbat̃ autoritate iob · xj · sic dicentis · Forsitan dei vestigia comprehendes & vsq; ad pfectũ oipotẽtẽ reperies · excelsior celo est & quid facies · profundior inferno & vñ cognosces · lõgior terra mẽsura ei? & latior mari · ¶ In quibꝫ verbis tãguntur tria · Primo reprehendit̃ p̃sumptõ · ibi · forsitan vestigia dei comprehendes · Secdo excludit̃ comphẽsio ī futuro · ibi · & vsq; ad pfectũ oñipotẽtem repies · Tercõ subiũgit̃ ratio de vtroq; · ibi · excelsior celo &c̃ · ¶ Primo reprehendit̃ p̃sũptõ volẽtiũ diuinã essentiã cõphendere ī pñti · Nã duplex cognitõ habet̃ de deo · vna ī via p fidem · alia in patria p speciem · vel vna per creaturaꝫ similitudinẽz · alia in se scz immediate · reprehendit g̃ p̃mo p̃sumptionẽ volentis p creaturas diuinam essentiã cõphẽdẽ dicẽs · forsitan vestigia dei comphendes · ¶ Vbi nota · qꝫ creature dei dicunt̃ vestigia dei · qa in creaturis repñtat̃ potẽtia dei in magnitudine · sapiẽtia ī decore · bonitas dei in vtilitate · Sapiẽ · xnj · A magnitudine enim speciei & creature cognoscibiliter poterit creator hoꝫ videri · Sed nec p creaturaꝫ cognitõnez diuinã eẽntiã possum? cõphẽdẽ · Tũ qa creaturas hõ pfecte nõ pt̃ cognoscẽ · ecclesiastes · j · Cuncte res difficiles & nõ valet eas hõ explicare sermone · Expositor · id est cause oim rerꝫ nature ꝓpetates & rationes earꝫ sunt difficiles · scz ad sciẽdũ & inuenẽdũ · qa nec pñt numerari multitudie nec ꝯphendi qñtitate nec inuestigari pfunditate · & qa difficiles nõ pt̃ hõ eas plene alijs explicare ꝑmõe

Nã intellectus nr̃ ita est tenebris inuolut? qꝫ vix pauca & in supficie tm̃ potest attingere · ita dr̃ ecclesiastes · vnj · Intellexi qꝫ oim operũ dñi nullã possit homo scz p seipm̃ nõ admixtus a deo inuenire rationẽ · Nã rationẽ gubernationis & ordinatõnis hũanarꝫ rerꝫ · qre iste pauꝑ ille diues · cur iste cecꝰ nasci? ille manc? · cur duorũ geminorꝫ vnus statim saluet̃ baptizatus · alter statim mortuus damnet̃ · & de alijs occultis diuinis iudicijs nullã ꝓriã rationẽ vel causã homo pt̃ inuestigare · nec p cõsequẽs diuinã essentiam comphendẽ · Tũ qa dato qꝫ homo pfecte cognosceret creaturas & rationes & ꝓprietates earũ · tñ nõ posset pfecte cognoscere creatorem qualis est in seipso · eoqꝫ nulla creatura p se nec omẽs simul adequant vtutez dei Et ꝓpter hoc bene dicit̃ · qꝫ creature sũt vestigiũ dei · qa sicut vestigiũ ducit i cognitionẽ ꝯfusã eius cui? est · ita etiã creature ducũt in cognitionẽ cõfusam & impfectã ipius dei · ¶ Secũdo excludit̃ dei comphensio ī futuro · ibi · & vsq; ad pfectũ omnipotentem reperies id est comphendes · q · d · nõ · qa eius essentia a nullo intellectu creato comphendi potest · licet eñ beati deũ videãt infinitũ alias nõ viderent sicuti est · nisi eũ infinitũ viderẽt · nõ tñ vident eum ifinite · qa hoc modo de? videt seipm̃ · Similit̃ licet beati videant deũ totũ · eoqꝫ cũ deus sit simplicissim? in eo non est dare ptẽ q̃ pateat & ptem que lateat · tñ nõ vidẽt deũ totaliter id est ommibꝫ modis quibꝫ deus est visibilis quia hoc modo sol? de? cognoscit seipm̃ · ¶ Vbi sciendũ · qꝫ sicut ocul? nr̃ duplicit̃ impedit̃ ne rẽ aliquã comphendat · Primo ꝓpter excessum q̃ntitatis virtualis · sicut nõ pt̃ comphendere totũ solem ꝓpter solis claritatem vtutem visiuã excedentẽ · Secdo ꝓpt̃ excessum q̃ntitatis dimensionalis sicut nõ pt̃ comphendẽ totã terrã · sed partem videt & ptem nõ videt · Intellectus aũt beati nõ impedit̃ a comphendendo diuinã essentiã propter q̃ntitatẽ dimensiuã diuine essentie · eoqꝫ cũ diuina essentia sit simplicissima nõ est ibi dare ptem q̃ videat̃ · & ptem que a bto non videat̃ · vt patz sup̃ · sed impedit̃ intellect? bti ne diuinaz essentiã comphendat ꝓpter excessum q̃ntitatis virtualis · scz quia diuina eẽntia qua de? a beatis cognoscit̃ excedit lumen cuiuscũq; intellectus creati quo lumie intellectus creatus est cognoscitiu? · vñ nõ ita pfecte cognoscit̃ diuina essentia ab aliquo intellectu creato · sicut deus cognoscit seipm̃ vl̃ sicut cognoscibilis est · Hec bt̃us tho · q̃rto scripto sen · di · xlix · q · vtrum sancti in patria videndo deum comphendant deũ · & in questiombꝫ de veritate · q · vnj · arti · nj · Et cõtra gentiles li · nj · c · lv · p totũ · & p̃cipue ī fine capituli · ¶ Tercõ subiũgit̃ rõ de vtroq; · ibi · excelsior celo &c̃ · Que vba exponũ t̃ q̃tuor mod̃ · ¶ Primo eñ oñdit hic dei eẽntiam esse infinitam p similitudinem q̃tuor dimensionũ · non quidẽ qꝫ diuina essentia q̃tuor dimensionibus

corpalibꝫ distẽdaꝫ · sed p similitudinem corporee magnitudinis oñdit magnitudinẽ infinite vtutis dei · & p hoc oñdit dei eẽntiã & vtutẽ esse incõprhẽsibilẽ · & hoc quatuor modis · Primo · qa in circũscriptione sui spũs omia excedit vel trãscẽdit · ibi · excelsior celo · Secũdo · qa sua pfunditate intra omnia non inclusus omnia subuehit sustinet & gubernat · ibi · pfundior inferno · Tercõ · quia sue essentie et mitate omnẽ modũ creature excedit · ibi terra longior · Quarto · qa pntia sue potentie tẽpalium rex fluxum restringit · ibi & mari latior mẽsura eius · ¶ Secũdo expomꝫ sic · Celum angeli · infernus demones · terra iusti homines · mare peccatores intelligunꝫ · Primo q̃ angeli diuine eẽntie altitudinẽ non cõprehendunt · Vnde dicit excelsior celo est · Secundo deus demonum astutias longe subtilius iudicat · Vnde subdit pfundior inferno · Tercõ iustoꝝ longanimitatem patientia eius supat · vnde subiungit · terra longior mẽsura ei? · Quarto vbiq; facta peccantium presentia eius occupat · vñ subinfert · & latior mari · ¶ Tercõ modo expomꝫ · sic · Dis q̃tuor scz celo · inferno · terre · mari homo assimilaꝫ · Nam celum est homo dum cõtemplaꝫ · infernus dũ temptaꝫ · terra dũ fructificat · mare dum fluctuat · Sed de? p̃mo est excellentior celo id est cõtẽplatione hominis · qa cõtemplatõ hois i deo deficit · Secũdo de? est pfundior inferno · qa si homo se tẽptatõibꝫ discutit subtiliora dei iudicia timet · Tercõ terra longior est mensura ei? · qa dũ homo fructificat & beneopaꝫ · plus tñ a deo remunerat · & sic opa eius dei retributio supat · Quarto deus est latior mari · quia q̃ntũcũq; mens hominis fluctuet i inquirendo · iudiciũ tñ districtõnem futuraꝫ non agnoscit · ¶ Quarto modo expomꝫ sic fm apos · sup illo verbo vt possitis cõphẽdẽ cũ oĩbꝫ sãctis que sit lõgitudo · latitudo · sublimitas · & pfundũ · Primo em̃ de? est sublimitas · qa & intelligẽtiã bt̃oꝝ glorificatoꝝ trãscẽdit · Secõ deus est pfundum qa damnatis iudicium incomp̃hensibile facit · Tercõ deus est longitudo · quia longanimitatem tolerãdo in regnum pducit · Quarto deus est latitudo · qa eis caritas etiã psequẽtes conuertit & colligit · Patet g̃ q̃ dina eẽntia vt? & opatio nec i via nec i pria ab intellectu creato cõphẽdi pt̃ ·

¶ Q̃ beati vidẽtes deũ aliq̃ vidẽt aliqua nõ ·

Tercõ omnes beati ¶ Capi · m̃ ·
in patria videbũt immediate dei essentiã sine oĩs entitatis cognitione · ¶ Vbi nota · q̃ omia q̃ ptinẽt ad pfectõne vniuersi & ad pfectionem intellectus cognoscent videntes eẽntiã dei · quod tripliciter probo · scz ratione · similitudine & autoritate · ¶ Primo rõne · sic · Oñis res cũ ad suũ finẽ puenerit q̃etaꝫ · sed naturalis appetit? hominis est omniũ rerũ genera species vtutes & totũ ordinem vniuersi cognoscẽ quod demonstrat hũanũ studiũ erga singula · ergo in vita eterna vbi pfecte hũanũ desideriũ quietabiꝫ omia ptinentia ad pfectionem mundi & intellect? beati cognoscẽt essentiam dei videntes · ¶ Secundo hoc idem probo ex diuersa opatione sensus & intellect? · Naz in hoc specialiter differt sensus ab intellectu · quia sensus a sensibilibꝫ excellentibꝫ aut corrumpitur aut debilitaꝫ · & ꝑter hoc ille qui excellens sensibile & visibile videt · postmodũ min? sensibile vl visibile videre nõ potest · sed intellect? a maxime intelligibili neq; corrumpiꝫ neq; debilitaꝫ · & ideo cum intellectus coguerit maius intelligibile etiã min? intelligibile intelligere potest · Cũ igiꝫ intellectus beati sũme intelligibile scz essentiã dei clare & pfecte videat lumine glorie eleuat? · eodem pficietꝫ lumine ad omnia alia naturalia agnoscẽda ·

¶ Tercio hoc idem p̃bo autoritate beati gregorij · libro dialogorum sic dicentis · Quid est quod non videant qui vidẽt omnia videntẽ · Et berñ · in quodam sermone sic ait · Triplicitꝫ in illa eterna & pfecta beatitudine fruimur deo · scz vidẽtes eum in ommibꝫ creaturis · habentes eum in nobisipsis · & quod his ommibꝫ ineffabiliter iocundius sit atq; beatius · ipam quoq; trinitatem cognoscentes in semetipsa · Omnia vero alia que de? vel videt i se vel facit vel facere potest intellect? creati videntes diuinã essentiã non videbunt · ¶ Hoc aũ p̃bo triplici ratione · scz ratione comp̃hensionis · perfectionis · quietationis · ¶ Primo ratione comprehensionis · sic · Videre deum per essentiam suã & omnia que in seipso deus videt & facit & facere potest est comp̃hendere virtutem & essentiam dei · sed nullus intellectus creatus potest dei essentiam & virtutem comprehendere · ergo &c̃ · Secunda ratio ad idem est talis · Non est necessariũ q̃ sciẽs causam sciat omnes effect? cause misi causam comprehendat · sed nulli intellectui creato cõpetit deum comprehendere · ergo licet videant per essentiam deum qui est ommiũ causa · nõ sequitur q̃ omnia videant que deus vel videt vel facit vel facere potest · Tercia ratio ad idem est talis · Licz sit maius diuinam essentiam vel substantiã intelligere q̃ quicquid est aliud ꝑter ipsã q̃ i ipa cognosci potest · tamen maioris perfectionis est cognoscere diuinam essentiam siue substantiã & in ea omnes effect? eius videre · q̃ videre diuinã substantiam sine hoc q̃ videant omnes eius effectus in ipa · Cuius ratio est · quia videˊ diuinam substãtiam potest fieri absq; comprehensione · sed videˊ omnia que p ipsam intelligi & fieri p̃nt nõ pt̃ fieri absq; comp̃hẽsione · g̃ &c̃ · ¶ Secũdo rõne pfectionis · sic · Videntes diuinã essentiã vident omnia que ptinent ad pfectionez eoꝝ alias nõ essent beati · sed multa sũt que ad pfectionẽ beatorũ nõ spectãt · puta aliqua singularia & cogitata & facta eoꝝ · g̃ &c̃ · ¶ Tercio videntes diuinã essentiã non vident omnia ratõne quietationis · sic · Licut em̃ desideriũ bt̃orũ ꝯplebiꝫ i hoc q̃ deũ habebũt ·

eoq; de? qui est pfecta & summa bonitas affectui sufficit · qđ patet · quia eo habito omia bona q̃dã modo habent̃ · Ita defideriũ bt̃oz oplebit̃ ex hoc solo q; deũ videbũt · ita q; ei? visio sufficiat intellectui · ioh̃ · xmj · Dñe ost̃ede nobis p̃rem & sufficit nobis. Et aug? · vj · cõfessio · Infelix homo qui scit omia illa scz creaturas te aũt nescit · beat? q̃ te scit etiã si illa nesciat · q̃ aũt te & illa nouit · nõ ꝓp̃t illa beatior · sed ꝓp̃t te tm̃ beatus. ¶ Sed foz te argues in oꝓpositũ & dices · q; vidẽtes diuinã eẽntiam omia videant · fic · Quicũq; videt speculum videt ea que resultant & relucent ī speculo · sed in verbo dei · sicut in speculo resultãt & relucẽt omia · q̃a ip̃m vbũ ẽ ratõ & similitudo oĩm · q̃ videntes vbũ p eẽntiã omia creata videt · Rñ deo tribo modis · ¶ Primo em̃ distinguo de speculo & dico · q; triplex est speculũ · scz eleuatũ · depssum · & equale · Primo enim speculũ eleuatũ est cui? extrema sũt depssa & mediũ est eleuatũ & gibbosũ · & istud speculũ repñtat rẽ minoz̃ẽ q̃; sit vt creature deũ · Secũdũ speculũ est depssum vl̃ cõcauũ · cui? extrema sunt eleuata & mediũ est depssum · & istud speculũ repñtat rem semp cõtrario modo q̃; est · sicut peccatoz deum · Terciũ speculum est equale totum · scz in medio & extremo · & istud repñtat rẽ vt est & quãta est · & tale est diuina eẽntia · ¶ Secũdo rñdo & dico · q; vidẽs speculũ non est necessariũ q; omia ī speculo videat misi speculũ suo viso cõprehendat · Sic a simili videns diuinã eẽntiam non est necessariũ vt omia in eo videat misi diuinam eẽntiã cõprehẽdat · quod nulli intellectui creato est possibile · vt patz supꝝ. ¶ Tercõ modo rñdeo & dico · q; speculũ increatũ quale deus est · differt a speculo creato in tribo · Prio · q̃a volũtarie se offert · Secũdo · q̃a idistincte res cõtinet · Tercõ · q̃a in ꝓp̃a specie apparet · Primo em̃ differt · q̃a speculũ increatum voluntarie se offert · Est enim verbũ dei speculũ voluntarium · qđ patz · q̃a sic̃ de? se oñdit cui vult · ita ī se oñdit q̃ vult & non oñdit que non vult · Speculũ aũt creatũ est q̃d materiale & inuolũtariũ · ī cui? pt̃ate nõ est q; videat̃ vel non videat̃ · Secundo differt speculũ increatũ a creato · q̃a speculũ increatũ indistincte res cõtinet · qđ patet · q̃a ī diuina eẽntia res nõ sũt actu distincte · sed omia sũt vnũ · vt dyonisi? dicit · eo modo quo multi effect? vniũt̃ ī vna causa ī q̃ videri ñ pñt · vt multe rose in rosario virtualit̃ · ī q̃ nec videri pñt nec numerari misi postq̃; sũt actualit̃ orte · Sed imagines in materiali speculo resultãtes sũt ibi actu distincte · & p cõsequẽs distincte pñt cognosci videri & numerari · Tercõ speculũ increatũ differt a creato · q̃a in speculo increato scz in verbo dei res vident̃ p formã ip̃i? speculi · id est p eẽntiam dei · sed in speculo materiali res vident̃ non p formã speculi sed p formã rei ī speculo resultãtem · Hec bea · tho · q̃rto scripto sen · dist · xlix · arti · v · vtrũ videntes deũ p essentiam omia videt q̃ de? in se ip̃o videt · in coz · q · & in solu · vj · & · vij · argu · Et ꝓma parte · q · xij · arti · vnj · in coz · q · in solu · argumentoz̃ũ · & in q̃stionibo de veritate · q · vnj · arti · mj · Et contra gentiles li · nj · c · lvij · p totum ·

¶ Q; diuersitas visionis ꝓuenit ex tribo causis ·

Secũdo p̃ncipaliter beati ¶ Capi · mj · habebũt in patria disparitatem vel ineq̃litatez glorie ex diuerso visionis modo · Sicut em̃ ex eo quod videt̃ ẽ eadẽ gloria ī bt̃is · ita ex diuerso modo visionis est diuersus gradus glorie in beatis · Ita q; licet idẽ sit q̃d oñes bt̃os facit · nõ tm̃ ab eo oñes equalit̃ bt̃itudinẽ accipient ꝓpter inequalẽ modũ videndi deũ · Hec beat? tho · cõtra gẽtiles li · nj · c · lvj · ¶ Quõ aũt vn? alio ꝓfectius deũ videt̃ pt̃ · Est sciendũ · q; diuersitas visionis ꝓuenit ex tribo causis · scz ex pte rei vise ex parte medij videndi · ex pte videntis · ¶ Primo diuersitas visionis ꝓuenit ex pte rei vise · sic̃ dicim? q; alit̃ videt̃ lucidũ · & alit̃ tenebrosum · ¶ Secundo ꝓuenit ex parte medij videndi · sicut alit̃ videt̃ res mediãte vitro rubeo · & alit̃ mediãte vitro albo · ¶ Tercõ ꝓuenit ex pte videntis · sic̃ alit̃ videt̃ res oculo acuto & claro · & alit̃ oculo tenebroso · Modo igit̃ diuersitas visionis dei ī patria vel ī via nõ ꝓuenit ex p̃ma causa scz ex pte dei · q̃a ipe deus q̃ntũ ẽ de se ab ommibo equaliter videt̃ · eoq; oñibo equalit̃ se offert · Ex scda vero & tercia causa ꝓuenit hec diuersitas · quod patz · q̃a alit̃ videt̃ de? in via p istas similitudines coz porales · & alit̃ p similitudines spũales · Similiter alit̃ videt̃ hic ab vno & alit̃ ab alio · In p̃ria aũt diuersitas visionis non erit ex parte rei vise · q̃a idem erit qui ab ommibus videbit̃ · nec ex pte medij videndi · q̃a non videbit̃ ibi per similitudines aliquas · sed videbit̃ deus in se & p se · sed solum erit ibi diuersitas visionis dei ex pte videntis · qđ duplicit̃ pbo · scz autoritate · & similitudine · Primo autoritate boecij qui dicit · q; omne qđ apprehendit̃ ẽ in apprehẽdente p modum apprehẽdentis & non p modũ rei apprehẽse · q̃a g; in gloria erit dr̃a psp̃icacitatis intellectuũ · ita erit etiã dr̃a apꝑhẽsionũ · Secundo pbo hoc idez similitudie vl̃ exemplo · Videm? em̃ q; luce manẽte eadem nõ intẽsa vel remissa vn? ocul? scd̃m q; ẽ limpidioz plus de ea videbit · Sic etiaz luce diuine essentie manente in eadem dispositione quantum est de se ille intellect? qui erit perspicatioz p gloriã · plus de ipa pcipiet q; alius min? ꝓspicax · Hec alexãd ꝓma pte sũme · q · v · arti · ij · in coz · q ·

¶ Q; videntiũ deũ vn? pfectius alio videbit ·

Ad maiorẽ tm̃ euidẽtiaz ¶ Capi · v · capituli p̃cedẽtis est sciẽdũ · q; videntiuz deum in patria vn? alio clari? & pfecti? videbit · quod probo triplici ratione · Prima est ex lumie clariori · Secda ẽ ex ordie ꝓpinq̃ori · Tercia ẽ ex vtute sublimiori · Ita q; ille mõ pfectõi

videbit deū q̄ erit ſplēdidior lumine · ꝑpinq̄or or die · ſublimior vtute · ¶ Prima ratō q̄re vn⁹ alio pfectōr modo in p̄ria videbit deū eſt ex lumine clariori · & formaf̄ ſic ratō · In lumine glorie de⁹ a beatis in patria videbif̄ · nā p̄ncipiū viſionis di uine eſt lumen glorie · in p̄s · in lumine tuo videbi mus lumen · req̄re ſup̄ · ſed quidā alijs maiori lu mine replebūf̄ · g̈ qui iſto lumine pfecti⁹ illuſtra buntf̄ pfectius eēntiā dei videbūt · Secundo hoc idem ꝓbo ſimilitudine · ſic · Claritas corpis indica bit claritatē mētis · ſed quidā habebūt plus alijs de claritate in corpe · g̈ clarius deum videbunt · Tercō hoc idē ꝓbo autoritate apoſ · p̄me ad chor · xv · ſic dicentis · Alia eſt claritas ſolis · alia lune · alia ſtellaꝝ · & ſtella differt a ſtella ī claritate · ¶ Quod verbum tribo modis expomif̄ · ¶ Primo modo · ſic · Alia eſt claritas ſolis · id eſt p̄lati ma ioris · qui debz alios illuminare triplicif̄ · ſcz vbo · exemplo · bn̄ficio · Alia eſt claritas lune ſcz p̄lati cō ſtituti in dignitate minori · qui non lucet niſi a ſole id ē nō hī pf̄atē niſi p̄latus maior pmiſerit · Alia eſt claritas ſtellaꝝ ſcz doctor noctē ignoꝝ rātie illuminātiū · dañ · xij · Qui ad iuſticiā erudiūt multos quaſi ſtelle in ꝑpetuas eternitates · ¶ Se cundo modo expomif̄ ſm beatū auguſtinum ſic · Sicut enim iſta corpora celeſtia ſol luna & ſtelle cum ſint vni⁹ nature ſunt tn̄ claritatis diuerſe · ita homines cū ſint vni⁹ nature tn̄ ī reſurrectio ne erūt diſſimilis glorie · & ꝓbat ꝓ exemplum di cens · Primo q̄ claritas ſolis ſignificat gloriā vi ginalem que centeſimum fructū habet · nō em̄ vi gines per opus carnale voluerūt multiplicari in alijs · ſed in ſeipſis per opus ſpirituale · & ideo ſig nificaf̄ ꝓ centenarium numerum qui fit ex ductu denarij in ſeipſum · Secūdo claritas lune ſignat gloriam cōtinentium qui ſex opa caritatis perfe trādo ꝑpf̄ denarium : meruerūt accipe & iſti⁹ de narij ſexageſimū fructū · Tercō claritas ſtellaꝝ ſignat gloriā cōiugatoꝝ qui tria bona matrimo nij obſeruantes ꝑpter denarium · id eſt ꝑpf̄ remu nerationē futurā meruerūt cōſequi iſtius denarij triceſimum fructum · ¶ Tercō modo expomif̄ · ſic Alia eſt claritas lune · alia ſolis · alia ſtellaꝝ · ꝓ hec verba ſignificaf̄ diuerſitas glorie dei & bea toꝝ · ſic em̄ ſol ex ſeipo eſt clarus · ita de⁹ eēntia liter eſt bt̄us · & ſic ſol oīs lumis p̄ncipiū ē & cauſa · ita de⁹ ē cauſa oīs bt̄itudinis & glorie ī bt̄is · & ſicut corpa celeſtia ſunt magis & mi⁹ clara & ſplendida ſm q̄ magis & mi⁹ de luce ſolis ꝑti cipant · ita beati plus & mi⁹ vident deū ſcd̄m q̄ magis vel mi⁹ ꝑticipant de lumine glorie · Et hoc ē qd̄ apoſtolus ſubdit · differt ſtella a ſtella ī claritate · Que vba aug⁹ · exponēs dicit · q̄ ꝓ hec vba ſignificaf̄ q̄ nō ſolū in gehenna ſupplicioꝝ · ſed in regno celeſti multe ſunt differētie p̄mioꝝ · nam ſicut inter ſtellas vna plus alia · alia minus alia ſplendet · ita beatoꝝ ali⁹ alio mi⁹ fulgebit · nam claritas corporis claritatem mentis oñdet · vt patet · ¶ Secunda ratio principalis quare vi dentiū deum vnus alio perfectiori modo videbit eſt ex ordine ꝑpinquiori · & formo ſic rationē · Ho mines debēt aſſumi ad ordines angelorum · vt di citf̄ luce · xx · require ſupra angeli · ſed ſuperiores angeli deum clarius videt q̄ inferiores · vt patet ꝓ dyoniſiū de celeſti ierarchia · ergo hominū q̄dā alijs clarius deū videbūt · Et confirmo hanc rōnez tali ſimilitudine vel exemplo · Sic em̄ ſe habz ꝑ pinq̄tas in corporalibo · ita in ſpūalibo · ſed ī corpa libo ita ſe habz q̄ q̄nto corpus aliq̄d igni vel ſoli ꝑpinquū fuerit · tāto magis calidū ē & lucidū · Sic ī ſpūalibo accidit q̄ ſpūs q̄nto fuerit deo ꝑpinq̄or & magis coniunctus · tanto clarius pfecti⁹ feruē tius videbit & diliget deū · ¶ Tercia ratio quare vidētiū deū in patria vnus alio pfectiori modo videbit ē ex vtute ſublimiori · & formo ſic rōnē · Virt⁹ eſt quedā diſpoſitio mentis ad menſuram glorie pcipiendam · ſed q̄dā ſunt maioris vtutis quidā vero alij ſūt minoris · g̈ in p̄ria illi qui erūt maioris vtutis alijs pfecti⁹ deū videbūt · ¶ Vbi nota · q̄ triplex eſt vtus ꝑpf̄ quā vnus pfectius alio meref̄ videt deū · Prima ē p̄uemiens ſcz gratia gratum faciēs · Secunda ē contrariū prohibēs ſcz hūilitas · Tercia ē pficiēs ſcz caritas · ¶ Prima vtus qua aliq̄s plus alio meref̄ videre deū ē p̄ uemēs ſcz gratia gratū faciens · vñ ſic · Gratia ad conſequēdū gloriam neceſſario ordinatur · in p̄s · gratiā & gloriā dabit dn̄s · g̈ q̄nto gratia erit ma ior tanto gloria erit copioſior · Vbi eſt ſciendum q̄ triplex ē gratia · ſcz gratia gratis data · g̈tia g̈ tum faciens · gratia conſūmata · Prima gratia · ſcz gratia gratis data non ſufficit ad deū ꝓ eſſentiaz videndū · quia tūc peccator cū habeat gratias g̈ tis datas ꝓ eſſentiam poſſet videre deū · Secun da gratia ſcz gratum faciēs non ſufficit ad facien dum videre deum per eſſentiam ſuam · quia tunc viator in mortali carne exiſtens poſſet ꝓ eſſentiā videre deum quod eſt impoſſibile · Et ideo tercia gratia ad hoc requirif̄ ſcz gratia conſūmata que eſt lumen glorie · non q̄ gratia conſummata ſit im mediata diſpoſitio ad viſionem dei · ſed q̄a ꝓ talē gratiam homo meref̄ lumen glorie ſibi dari ꝓ qd̄ eſſentiam dei videat · Hec bt̄us tho · in queſtionibo de veritate · q · vnj · arti · vtrum angelus ex puris naturalibo ꝓtuerit ꝓtingere ad videndum deum per eſſentiam · in ſolutōne · vj · & · x · argumenti · ¶ Secunda virtus qua aliquis meref̄ plus alio videre deum eſt humilitas · Nā hūilitati ꝑmittif̄ exaltatio ſpūalis · ita dicif̄ · omnis qui ſe humili at exaltabif̄ · non q̄ ſola humilitas exaltationem ſpūalem mereaf̄ · ſed quia humilitas contemnen do terrenam ſublimitatem expellit ſupbiam cui de⁹ reſiſtit · vnde ipa humilitas p̄bet hominē ſub ditum & quaſi patulum ad divine gratie ſuſcipiē dum influxū · inq̄ntū euacuat inflationez ſupbie ·

iacobi · mj · de? supbis resistit · hūilibꝰ aūt dat g̃
tiam · Hec bea · tho · scda scde · q · clxj · arti · v · ī so·
nj · & · mj · argu · Propter quod dicit̃ matb · xviij
Quisputas maior est regno celoꝝ · Et subdit · Qui·
cūq; humliauerit se sicut puul? iste hic maior ẽ
regno celoꝝ · Glo · Quanto em̃ quis erit humlioꝛ ·
tanto in regno celoꝝ efficiet̃ maioꝛ · Et merito ·
quia vbi maioꝛ cōcauitas ibi maioꝛ capacitas · &
vbi est maioꝛ capacitas ibi est maioꝛ felicitas ·
¶ Tercia vt? qua aliquis meret̃ plus alio vide·
re deū est caritas vt pficiēs meritum · Nam cari·
tas p̃ncipiū est & tota ratio seu causa merēdi · &
ideo ꝑm caritatis diuersitatē p̃mia distinguunt̃ ·
Vnde beat? aug? · ome · mj · sup iob̃ · & ẽ de pemi·
di · ij · sic dicit · Non numerositas opeꝝ · nō diut̃·
nitas tēpoꝝ · sed maioꝛ caritas meliorq; volūtas
auget meritū · nam qđ patz & qđ latz ī dīmis co·
dicibꝰ · tenet q̄ caritatē seruat in moꝛibꝰ · ¶ Vbi
ẽ sciēdū · q; duplex est caritas · scz vie · & p̃rie · Ca
ritas vie distinguit mānsiones ꝑ modū meriti · eo
q; act? nr̄ nō habet q; fit meritoꝛi? ex ipa substā
tia act? · sed ex caritate q̄ informat̃ · Caritas aūt
patrie distinguit mansiones ꝑ modū p̃mj · Cui?
ratio est · q̄a caritas patrie q̄nto in aliquo erit p̃·
fectioꝛ · tāto magis reddit beatū diuine visionis
& claritatis capacē · vñ ꝑm caritatis augmētum
auget̃ pfectō visionis diuine · Vnde diuerse mā
siones de quibꝰ dicit̃ iob̃ · xxj · in domo p̃ris mei
mānsiōes multe sūt · distinguūt̃ penes diuersos g̃
dus caritatis · diuerse aūt mansiones diuersoꝝ
meritoꝝ ī vita et̄na sūt dignitates · Vnde aug? ·
ī libꝛo de fācta vgnitate sic dicit · Quia vero ipa
vita eterna pit̃ ommibꝰ erit sanctis equalis · de·
nari? ommibꝰ est attribut? q̄ est ommiū merces ·
quia vero ī ipa vita eterna distincta fulgebūt lu
mina meritoꝝ · multe mansiones sūt apud patrē ·
ac in denario quidē nō impari non viuet ali? alio
ꝓlixi? · in multis aūt mansiombꝰ honoꝛabit̃ ali?
alio clari? · Et iteꝝ aug? · sup illo verbo iob̃ · xxj
in domo p̃ris mei mansiones multe sūt sic dicit ·
Licet em̃ ali? alio sit foꝛtioꝛ · sapiētioꝛ · iustioꝛ · sā
ctioꝛ · null? alienabit̃ ab ista domo · vbi mansionē
ꝓꝛo suo quisq; acceptur? est merito · denari? q̄dez
ille equalis est omībꝰ quē p̃familias eis qui opa
ti sunt in vinea dari iubet · Quo vtiq; denario vi·
ta eterna signific̄at̃ eterna vbi ampli? ali? alio nemo vi
uit · qm̃ viuēdi nō est diuersitas in eternitate mā
sura · sed multe mansiones diuersas meritoꝝ ī vi
ta eterna signific̄at dignitates · Et gregoꝛi? · mj
libꝛo moꝝ · sic dicit · Quomā electis ī hac vita ẽ di
screcio operū · ī alia quoq; vita erit ꝓcul dubio di
screcio dignitatū · vt in quo hic ali? aliū supat ·
illic ali? aliū in retributione transcēdat · & q̄uis
in illa retributione non sit eadē dignitas · vna tñ
omībꝰ vita beatitudinis erit · Patz g̃ ex dictis q;
vna & eadem erit gloꝛia in beatis · & ali? & ali?
erit modus participandi hanc gloꝛiā · Primo em̃
ex ꝑte obiecti beatifici scz dei visionis · beati eq̄lit̃
erūt beati · q̄a omnes idez p̃miū habebūt · Secun·
do ex ꝑte modi videndi deum · vn? videbit ꝑfec·
ti? alio ꝑt̃ tres rationes · Prima est ꝑt̃ maio
ris luminis claritatē · Secda ẽ ꝑt̃ maioꝛē ad deū
ꝑinquitatem · Tercia ẽ ꝑter maioꝛē caritatem
Hec bt̄us tho · q̄rto scripto sen · di · xlix · de visio·
ne dei in patria arti · mj · p totū · & ꝑma ꝑte sū · q
xij · arti · vj · in coꝛ · q · Et cōtra gētiles li · mj · c · lvij
q; vnus alio pfectius deū videre potest p totū ·
¶ Q; desideriū beatoꝝ est pfecte quietatū ·
Dbt autem sciendū ad ¶ Capi · vj ·
euidentiam p̃cedentis capituli · q; licz vi
dentiū deum vn? alio clarius & pfecti?
videat · quilibz tñ ita videbit & modo videt q; to
ta ei? ita impleat̃ capacitas q; pfecte quietabit̃
& mbil ampli? volet · ꝑt̃ quod in beatis nō erūt
tria que consueuerūt esse in vita ista · scz inuidia ·
discoꝛdia · damna · ¶ Primo in beatis nō erit inui
dia · Cui? ratio ẽ · q̄a vbi est pfecta caritas ibi in·
uidia esse nō pt̄ · sed in bt̄is ẽ pfecta caritas · Vñ
gregoꝛi? sup ezech̃ · Hac ratione cōuenit̃ mansio
nes multe cū vno denario · q̄a & si alter min? al·
ter amplius exultat · omnes tñ vnū gāudiū condi
toꝛis sui visione letificat · Et aug? · sup iobem · Nō
erit itaq; aliq̄ inuidia imparis claritatis · qm̃ reg
nabit in ommbꝰ vnitas caritatis · ¶ Secundo in
beatis non erit discoꝛdia · Cui? ratio ẽ · q̄a ibi nul·
la est dissensio coꝛdis vel voluntatis ad deū & ad
beatos omnes · g̃ &c̄ · Vñ chrisost · de reparatōne
lapsi sic ait · Nulla erit in futuro discoꝛdia · sed cū·
cta cōsona cūcta cōuenētia · oim em̃ sanctoꝝ vna
concoꝛdia erit · ¶ Tercio in beatis nulla erūt dam
na · Licet em̃ videntiū deum vn? alio ꝑfecti? vi·
deat · tñ alius qui nō ita ꝑfecte deū videbit nullū
damnū incurret inde · & hoc ꝑter duas causas · s
ꝑter sufficientiaz · & ꝑter benuolentiā · Prima
ratio ꝑter sufficientiā est · q̄a quilibz beat? tantū
videbit deum q; sufficiet sibi & erit content? · Vñ
gregoꝛi? vltimo moꝝ sic ait · Eiusdem em̃ disꝑa
rilitatis damna nō sentiūt · q̄a tm̃ sibi vnusquisq;
q̄ntum ꝓcipit sufficit · Secunda causa est ꝑter
caritatis excellentiā & abundantiā ex qua q̄libz
beatus in alio amabit & sibi reputabit hr̄e qđ ali?
habz q̄uis ipe illud nō habeat · Vnde aug? ·
sup iob̃ · Regnabit in oībꝰ vnitas caritatis per
quā de? qui caritas ẽ erit omnia ī oībꝰ · ꝑ quam
etiā fiet vt qđ hnt singuli cōmune sit oībꝰ · sic
em̃ quisq; etiā ipe habz cū amat in altero qđ ipse
nō habz · Hec bt̄us tho · cōtra gentiles li · mj · c · lvij
& ī euangelijs cōtinuis sup illo verbo iobis · xxj
In domo patris mei mansiones multe sunt ·
¶ Q; homines desiderant quinq; q̄ sūt in patria ·
Tercio ꝑncipaliter beati ¶ Capi · vij ·
habebunt in patria satietatē in desiderio ·
Nam ex visione diuine essentie in qua est
oīm bonoꝝ eminētia & ꝑfecta sufficiētia desideriū

ī patria complebit̄ & quietabitur vel satiabitur. hoc aūt tripliciter p̄obo · scilicet inductione · ratione · autoritate · ¶ P̄imo inductione · Nā manifestum est per singula discurrenti q̄ desiderium beator̄ perfecte in patria complebitur & satiabitur · quod sic patet · Nam homines in hac vita desiderant specialiter quinq̄ · ¶ P̄imo viuere · ex cuius appetitu efficiuntur homines timidi & mimis a laboribus sibi parcunt · ¶ Secundo desiderant cognoscere ex cuius appetitu efficiuntur curiosi · superbi · auari · eoq̄ multi desiderant scire hoc fine vt sciant & hec est curiositas · alij vero desiderant scire vt sciantur & hec est superbia · alij vero multi desiderant scire vt lucrentur · & hec est cupiditas sc̄m bernhardum · ¶ Tercio homines desiderant honorem · ex cuius appetitu multi efficiuntur ambitiosi & superbi · ¶ Quarto desiderant homines delectationem · ex qua multi intempati & voluptuosi efficiuntur & quodammodo bestiales · ¶ Quinto desiderant homines bom temporalis plenitudinem · ex cuius appetitu inordinato homines vt plurimuz illiberales raptores & iniusti efficiuntur · ¶ Beati in patria hec q̄nq̄ bona sine omni defectus admixtione habebūt · quod de singulis patet ¶ P̄imo enim habebunt vitam sine corruptione · Secūdo noticiam sine errore · Tercō famam & gloriam sine confusione & depressione · Quarto leticiam sine merore vel dolore vel desolatione · Quinto abundantiam sine defectione · ¶ P̄imo beati in patria habebunt vitam sine corruptione · Nam per visionem dei quilibet beatus efficitur particeps vite eterne · vt patet supra in expositione · hec est vita eterna · Vn de sapientie · v · Justi autem in perpetuum viuēt · non enim sufficit multum viuere sed bene viuē · vt dicit seneca in quadam epistola · quia sapiens semper cogitat qualis sit vita non quanta sit · ad hoc autē debet vnicuiq̄ prodesse bene viuere vt detur illi semper viuere · vt dicit origenes super illo verbo iob̄ · x · Qui per hostium non intrat &c̄ · ¶ Secūdo beati in patria habebūt noticiam sine errore · Nam ex visione clara diuine essentie beati cognoscūt omnia que ptinēt ad pfectionem intellect? & appetit? eor̄ · vt patet sup̄ · ¶ Tercio habebunt beati ī patria famam vel gloriā sine omni depressione vel cōfusione · tūc em̄ de quolibet beato dici poterit verbum psalmi · Gloria & honore coronasti eum domine · In quo notat̄ triplex excellentia cuiuslibet bt̄i · P̄ima est ī clara dei cognitione · ibi · gloria · Secūda est ī bonitatis pfectō ne · ibi · & honore · Tercia est in dignitatis adeptō ne · ibi · coronasti eū · scz aurea & aureola · vel gloria id est corp? cū claritate incorruptibili · honore · scz ab alijs in veneratione mirabili · quilibet enim beatus ommbo creaturis redditur venerabilis cū sic excellenter honoret̄ a deo · iob̄ · xij · Honorificabit eum pater meus · vbi aug? · sic ait · Quē maiorem honorem recipere poterit ad optat? q̄ vt sit vbi est vnicus · ¶ Quarto beati habebunt in patria leticiam sine merore vel desolatione · Require infra gaudium beatorum · ¶ Quinto beati in patria habebunt abundantiam sine omni defectione · & merito · quia beati habent perfecte & inamissibiliter deum qui sufficientiam & excellentiam bonorum ommium in se habet · sapientie · vij · Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa scilicet visione diuina · ¶ Secundo q̄ desiderium beatorum in patria quietetur & satietur p̄obo rationе · sic · Desiderium alicuius tunc perfecte completur & satiatur · quando caret vel p̄iuatur omni malo & habet vel fruitur omni bono · sed beati in patria habent hec duo · P̄imo enim sunt immunes ab omni malo · apoca · vij · non esurient neq̄ sitient amplius · neq̄ cadet super illos sol neq̄ vllus estus · Secundo beati in patria sunt plem omni bono · quod patet · Nam beati videndo clare diuinam essentiam inter alia consequunt̄ quatuor bona · P̄imū bonum est · q̄ beati p̄ visionē diuine essentie vniuntur vel cōiunguntur deo quo nihil pfectius · Secundo beati p̄ visionem diuine essentie sublimāt̄ quo nihil sublimi? & nobilius · vnde beati videntes deū dicunt̄ reges · apoca · xx · regnabunt cū christo · Tercio beati per visionem diuine essentie fruunt̄ deo quo nil delectabilius · Require infra fruitio · Quarto p̄ visionē diuine essentie pfecte quietant̄ & satiant̄ de eo · & hoc nihil appetibilius · In p̄s · Replebit in bonis desideriū tuū · & merito · quia scd̄m boecium · beatitudo est status ommiū bonor̄ aggregatione pfectus · Hec bt̄us thomas contra gentiles libro · iij · c · lxj · per totū · ¶ Tercō q̄ beatorum desiderium in patria compleat̄ quietur & satiet̄ probo autoritate psalmi dicentis · satiabor cum apparuerit gloria tua · Quod verbum exponens hugo de sancto victore dicit · Multa bona sūt in hoc mundo · & hec omnia cor hominis satiare nō possunt · vnū aūt bonum est apud deum · scz visio dei · & hoc solum cū pcipit̄ in eo satietas inuenit̄ · quod hugo tali rōne ostendit cum dicit · Quando satietas est · quando satis ē tunc satietas est · pone modo ex his multis que in mundo sunt q̄ aliqua habeas que diligis · & videbis quia nō sufficiūt tibi · veniant plura & habeas ea adhuc nō dices sufficit · apponant̄ vniuersa & inuenies te egentem & nondum satis habentē · in ommbo ergo his satietas esse non potest · Veniat aūt illud vnū bonū & satietas erit · q̄re satietas ibi · quia satis est · propter quod bene dicitur in psalmo · satiabor cum apparuerit gloria tua · Nam satietas consistit in adimpletione ommium desideriorum · & hoc erit cum apparuerit gloria tua · Et merito · quia deus in patria erit beatis omnis veritas intellectui · omnis speciositas aspectui · omnis suauitas auditui · omnis copiositas indigenti · P̄ro de? ī patria erit bt̄is oīs veritas ītellectui ·

Vnde aug⁹ · xij · cõfessio · sic ait · Si ambo vez vi dem⁹ qđ dico · & ambo videm⁹ vez qđ dicis · vbi queso illud videm⁹ · nec in te ego nec tu in me · sz ambo ī ipa que sup̃ mentes nr̃as est incõmutabili veritate · Et itez aug⁹ · sup illo verbo ps · diminu te sũt veritates a filijs hoim · Dic̃ ab vna facie re sultãt multe ī speculo · ita ab vna pma veritate re sultãt multe veritates in mẽtibo hoim beatoz ·

¶ Qz bti in pria habebũt sempiternitatem vel ppetuitatem · ¶ Capi · vnj ·

Quarto & vltimo bti habebunt in patria sempit̃nitatẽ vel ppetuitatẽ ī pmo · Nã bti videntes p essentiam deum nunq̃ sepabunt̃ a visione dñe essentie · sed in ppetuuz eẽtiã dei videbunt · hoc aũt sex ratõibo pbo · scz ratõe eternitatis · satietatis · indeclinabilitatis · immutabilitatis · ꝑpinquitatis · felicitatis · ¶ Primo beati in ppetuũ deum videbũt ratõne eternitatis · sic · Illud qđ qñq̃ est & qñq̃ non est mẽsurat̃ tẽpe · vt patet pmo phisicoz · sed visio dñe eẽntie q̃ creaturas intellectuales btas facit nõ mẽsuratur tẽpe cũ sit absq̃ oi successione sed eternitate · g̃ impossibile ẽ qp btus postq̃ ẽ fact⁹ pticeps visionis dñe eẽntie ipam amittat · ¶ Secdo pbo hoc idẽ ratione satietatis · sic · Beatitudo est qua creature intellectualis desideriũ pfecte quietat̃ & satiat̃ · vñ sic̃ aliqs naturaliť desiderat felicitatẽ · ita desiderat certitudinẽ de felicitatis ppetuitate · alias nec appetitus esset quietus nec p cõsequẽs beatus · Ad cuiꝰ ratõnis euidẽtiã nota hic tria · Primum est · qp beatitudo inť omnia maxime est desiderabilis non hñtibo · amabilis possidentibo · delectabilis fruẽtibo · Secũdũ quod est causa pmi ẽ · qp vera beatitudo importat adeptõnẽ omnis bõi & exclusionẽ omnis mali · Terciũ est · qp beati pfecte cognoscũt qualis sit illa bẽtitudo · an ppetua · an defectura · Ex his tribo formo talẽ ratõnẽ · Illud q̃ maxime amat̃ si sciat̃ qp qñq̃ amittat̃ maximaz tristiciã infert · sed bẽtitudo inť omnia maxime amat̃ · vt patet ex pmo · g̃ cũ sciant p certo quales sint · vt patet ex tercõ · si scirent se qñq̃ bẽtitudinem amissuros impossibile esset eos non tristari · sed hoc est impossibile euenire bẽtis scz tristicia seu timoꝛ · eoq̃ bẽtitudo importat adeptõnẽ omnis bõi & exclusionẽ omnis mali · g̃ bti a visione dei nunq̃ sepabunt̃ · ¶ Tercõ hoc idem pbo rõne indeclinabilitatis · sic · Omne qđ ad suũ finẽ naturaliť inclinat̃ nõ pt̃ ab eo nisi p alicui⁹ superioris violentiam remoueri · vt patet de grauí cũ ꝓjcitur sursũ · sed ommis creatura intellectualis desiderio naturali tẽdit ad istũ finẽ · scz vt deũ p eẽntiã videat · Ita dr̃ sub figura tercõ li · re · x · qp vniuersa terra desiderabat videꝛ faciez salomonis · Vñ hac visione scz dei creatura itellectualis ꝑuari nõ pt̃ nisi p violẽtiã alicui⁹ superioris · sed deo a quo est omnis bẽtitudo nulla vt⁹ pt̃ esse superioꝛ · imo omnez virtutẽ excedit ī infinitum · g̃ dei visio amitti nõ potest · Vñ cant̃ · nj · Tenui eum nec dimittam · ¶ Quarto hoc idez ꝑbo rõne ĩmutabilitatis · sic · Si aliqua deo ꝑus fuerũt cõiuncta & postmoduz sepant̃ · oportet qp hoc accidat p mutationẽ alicuius eoꝝ · intellectus aũt creatus videt deũ p hoc qp ei quodãmodo vnit̃ · si g̃ illa visio definat oportet qp hoc sit vel p mutationem diuine essentie · vl̃ p mutationẽ intellect⁹ bti videtis ipam · sed vtrũ qđ est impossibile · qđ patz · Primo eñ diuina essentia est immutabilis · Secundo intellect⁹ bti cũ dei essentiã & substantiã videt eleuat̃ supra temp⁹ · g̃ & sup̃ omnẽ mutationez · & ideo impossibile est qp aliqs beat⁹ decidat ab illa felicitate qua dei substantiaz videt · ¶ Quinto hoc idem pbo ratõne p pinq̃tatis · sic · Quanto aliquid ẽ ꝑpinq̃us deo qui est oĩno immobilis · tanto est minus mutabile & magis pseuerans · sicut p exẽplũ patz in coꝛpibo · Nã quedã coꝛpoꝛa scz celestia q̃a sũt ꝑpinqua deo in ppetuũ durãt · alia vero coꝛpoꝛa ꝑpt̃ distare longe a deo in ppetuũ durare nõ pñt · nulla aũt creatura intim⁹ potest deo appropinq̃re q̃p creatura intellectualis vel rõnalis que dei substantiã videt · ita qp deo immediate p intellectũ & affectũ cõiũgit̃ cognoscendo & diligendo pfecte · g̃ dei visio a bto remoueri vel auferri nõ pt̃ · Vñ in ps · non cõmouebit̃ imeternũ q̃ habitat in ierusalẽ · ¶ Sexto hoc idẽ pbo rõne felicitatis · sic · Beatitudo perfecta in dei visione consistit · Vñ sicut se habet ī visione coꝛpali · ita in visione intellectuali · ī visione aũt coꝛpali scz qp aliquis ñ videat qđ p⁹ videbat pt̃ esse ꝑpter quatuoꝛ causas · Prima ẽ · si potentia videndi sibi deficit sicut cũ moriť vel excecat̃ vel aliť impedit̃ · Secũda est · cũ obiectũ visibile scz coloꝛ vel coloꝛatũ se subtrahit · Tercia ẽ · cũ dyaphanũ p qđ coloꝛatũ defert̃ ad visũ obumbrat̃ · Quarta causa est · cũ voluntas a videndo subtrahit̃ · puta cũ aliquis non vult amplius videre qđ ꝓus videbat · ¶ Propt̃ istas aũt q̃tuoꝛ causas non pt̃ esse qp aliquis in pria videns diuinã essentiam definat videre eam · Primo per hoc qp intellect⁹ beati nunq̃ coꝛrumpit̃ · & sic nũq̃ desinit esse Vñ aug⁹ · in libꝛo de diffim · aie sic ait · Anima ẽ substantia increata · inuisibilis · incoꝛpoꝛea · immoꝛtalis deo similis · imaginez habens sui creatoꝛis · Secundo visio diuine essentie nũq̃ deficit vel amittit̃ a btis ex pte obiecti scz dei · eoq̃ de⁹ nũq̃ se subtrahit a beato · Cui⁹ rõ ẽ triplex · Prima ẽ · q̃a cũ de⁹ sit oĩno immobilis semp eodem modo se habz · Secũda ẽ · q̃a deus nũq̃ elongat̃ a nobis nisi inq̃ntũ nos elongamur ab ipo · Tercia ẽ · q̃a cum subtractio beatitudinis sit quedam pena · imo maxima · nũq̃ pt̃ talis subtractio fieri a iusto iudice nisi mediãte culpa q̃ nõ pt̃ esse in eo q̃ essentiã dei videt · g̃ ꝛc̃ · Tercio visio diuine essentie nũq̃ amittit̃ a beatis ex pte medij scz lumis glorie · sub quo btus dei eẽntiam videt · Cui⁹ ratõ est · q̃a lumẽ glorie tã ex pte dãtis q̃p etiã ex pte recipiẽtis

est incorruptibile· eoq; fm dātis & recipiētis cō-
ditōnē infundat & recipiat· Vnde sapiētie· vij·
Inextinguibile est lumen ei?· Et ecclesiastici· xx-
xvij· Ego feci ī celis vt oriret lumen indefici-
ens· id est lumen glorie ī beatis· Quarto visio di
uine essentie nūq; amittit a beatis ex pte volunta
tis· eoq; voluntas beati a visione diuine essentie
nunq; potest discedē· scz q; nolit vidē deum· non
em̄ potest a beato deesse voluntas fruendi visione
dei· ex quo pcipit ī illa visione esse suā vltimā fe
licitatem· sicut non potest velle non eē felix· Cu-
ius ratio est· quia impossibile est q; aliqs a bono
quod habet & fruit velit discedere nisi ꝓpt q̄tuor
causas· Prima est· qa voluntas illud qđ habet
reputat malū· Secūda est· quia illud licet repu-
tat bonum· tm̄ reputat imperfectuz· Tercia est· qa
illud reputat maioris boni impeditiuū· Quarta ē·
quia illud bonum habz in se annexum fastidiuz·
¶ Ex istis aūt quatuor causis manifeste ondit i-
possibile eē q; voluntas videntis deū a visione dei
velit discedē· ¶ Prima ratō est· quia voluntas si
cut nihil respuit vel refugit nisi sub ratione mali·
ita nihil appetit nisi sub ratōne boni· appetit autē
voluntas fruitōnē dei· g̃ ī fruitione dei non pt̄ nō
eē aliquod bonū· ¶ Secūda ratio quare voluntas re-
spuit bonum quod habet est· q; illud bonū est in-
sufficiēs & imperfectū· & hoc modo voluntas nō po
test non velle vidē deū cū visio dei sit optimū &
pfectissimū bonum ad qđ creatura intellectualis
puenire potest· Vñ aug?· in sermone sup ioh· lo
quens de pfectōne diuina sic dicit· Deo? tibi to-
tū ē· ipe em̄ oia est in oibo· ¶ Tercia ratio quare
volūtas nō vult sed respuit bonū qđ hē est· quia
illud bonū ē maioris boni impeditiuū· & hoc mo-
do voluntas bti non pt̄ non velle vidē deum· eoq;
de? nulli? boni est impeditiu?· imo a deo est om-
ne bonū & sine deo nullū· Vnde aug?· ī solilo-
quiis· Deo? est vera & sūma vita ī quo & a quo &
p quez bta sunt omnia que sūt beata· de? est a q̄
auerti cadē· in quem cōuerti surgē· in quo manere
cōsistere· a quo exire mori· in quē redire reui-
iscē· in quo habitare est vivere· ¶ Quarta ratio
quare voluntas non vult bonū qđ habet est· qa
illud bonū habet annexum fastidium· & hoc mo-
do voluntas beati non potest non velle hoc bonuz
quod ē vidē deū· eoq; diuina eētia intellectū bti
nunq; fastidit· sed semp sūme delectat· qđ ꝓbo
duplici ratōne· Primo ratione pfectionis· sic· Il-
lud quo intellect? beati non corrumpit non alte
rat sed pficit semper delectat· sed eētia dei est
qua intellect? beati pficit· g̃ essentia diuina intel
lectū beati videntis eam nunq; fastidit· sed semp
delectat· Secūdo hoc idē ꝓbo ratōne admiratio-
nis· sic· Illud qđ semp cū admiratōne videt nū-
q; fastidit sed semp delectat· sed diuina essentia
semper cū admiratione videt cū null? intellect?
creatus eam cōphendat· & ideo diuina essentia
intellectum beati semp delectat & nūq; fastidit· &
ideo voluntas beati nunq; potest hoc velle q; in-
tellect? visione dei ꝑuet· Vñ in ps· Beati q̄ ha-
bitant in domo tua in secula seculoz laudabūt te
Et ꝓpter hoc excludit duplex error· Primus est
platonicorū qui dicebant animas sepatas a corpo-
re finita illa felicitate iterū ad corpora redire &
miseriis hui? vite inuolui· Secūd? est origenis
qui amplius errauit dicens aīmas & angelos post
beatitudinē iterū posse ad miserias deuenire· Dec
bt̄us tho· contra gentiles· libro· iij· c· lx· p totū·
¶ Q; omnes volunt esse beati & quis est beatus·

¶ Capi· ix·

Beatus augustinus cum causa infirmitatis esset in aquis balneis
loquens de vita beata sic ait· Erant autē
mecum ī pnis nostra mater· cui? merito credo q;
vino· nauigius frater meus· lacidianus & rusti-
cus consobrini mei q̄ quis non grāmatici· trigecius
& licencius ciues & discipuli mei· erat etiam no-
biscum etate omniū minim?· sed ingenio magn?
fili? meus adeodatus· Quibo attentis de vita bea-
ta loqui cepi sic dicens· Beatos nos esse volum?
inquā· Vix hoc effuderam· occurrūt omnes con-
sentientes· Augustin? ad eos ait· Videt vobis
bt̄us esse q̄ qđ vult nō habet· Rñdētes omnes ne-
gauerūt· Aug?· Quis igit est bt̄us· Rñdent om
nes· Beat? est qui qđ vult habz· Rñsio matris·
Si bona inquit velit & habet beat? est· si aūt ma
la velit q̄uis habeat miser est· Placuit omnibus
rñsio matris· Trigeci? discipul? augustini sic ait
Sūt multi fortunati q̄ multa possident ī hac vita
nec quicq̄ illis eoz que volūt defit· quid de istis
sunt ne beati· Augustinus ad trigecium· Qui ti-
met videt tibi beatus esse· Trigecius· Nō videt
inquit· Augustinus ad eum· Ergo qđ amat q̄sq;
si amittere potest· potest ne non timere· Trigeci?
Nō potest inquit· Augustinus ad eū· Amitti ne
possunt illa fortuita· nō igit hec qui amat & possi
det potest vllo modo beat? esse· Trigecius· Nihil
inquit repugnat· Mater· Etiā & si secur? est in-
quit ea omnia amissurum non esse cum talibo sa-
tiari non poterit· ergo & eo miser quo semp est
egens· Augustin? ad matrez· Dis ommibo rebo
abundans atq; circumfluens si cupiendi modum
sibi statuat· eisq; contentus decenter iocundeq; p-
fruat· nōne tibi videt beat?· Mater ad augusti-
num· Optime inquaz nec aliud debuit responderi
Augustin? ad matrez· Nō ergo rebo illis· sed ani
mi sui moderatione beatus est· Augustin?· Beat?
igit est qui illud bonum habet quod semper ma-
net nec vlla seuiente fortuna eripi pt̄· Trigeci?
ad augustinū· Hoc iam dudum cōcessim?· Aug?·
ad trigecium· Deus inquaz vobis etern? & sem
per manens videt· Trigeci? ad augustinū· Hoc
iam certum est vt interrogatione non egeat· Au
gustin? ad trigecium· Deū igr̄ q̄ habet bt̄us est·

Quod verꝰ cū omnes libētissime accipent · dixit aug⁹ · Quis vobis videt hic scz q̄ hꝫ deū? Licenci us ali⁹ discipulus ait ad augustinū · Deū habet q̄ bñ vivit · Trigecius ad augustinū ait · Deū habet q̄ facit que de⁹ vult · In cui⁹ sentēcia lacidianus ꝛsensit · Puer a deo dat⁹ ait ad augustinū · Deū hꝫ q̄ spm̄ immundū nō habet · Mat vero omnia sed hoc maxime approbauit · Nauigi⁹ fr̄ augustini interrogat⁹ ab augustino · rñdit vltimū sibi placere · Rustic⁹ cōsobrin⁹ augustini de tāta sententia trigecio cōsensit · Aug⁹ · quid sit deū habē · tres sūt date sentencie · quidā dixerūt illū deum habē qui ea facit que de⁹ vult · quidā ꝙ deū habz qui bene vivit · quidā vero alij ꝙ deū habet qui immundum spm̄ non habet vel in q̄bꝫ non ē spūs immund⁹ · sed fortasse oēs diuersis verbis vnū idemq; sensistis · Nā duo p̄ma sūt cadē · non em̄ ē aliud bene viuere q̄ ea facē que deo placēt · Tercium scz ꝙ deuz habz qui immundū spūm nō hꝫ · cōsiderādum ꝙ spūs immund⁹ duobꝫ modis solet appellari · vel q̄ extrinsec⁹ aīmaz inuadit sensusq; cōturbat & quēdā hominibꝫ infert furorē vel spūs immund⁹ est anima immūda vicijs & erroribꝫ inquinata · Aug⁹ · ad adeodatū · Quero a te puer q̄s tibi immundū spm̄ videat habere · Adeodatus ad augustinum · Js immundum spiritū habet non q̄ demonē habet a quo velāmi homines fieri solēt · sed qui non caste vivit · g̊ qui caste vivit spm̄ immūdū non habet · Aug⁹ · ad adeodatū · Castū quem vocas ? eū qui nihil peccat an eū tm̄ qui ab illicito tantū cōcubitu sese abstinēs ceteris peccatis non desinit mānari · Adeodat⁹ ad augustinū · Ille inq̄t ē vere cast⁹ q̄ deū attēdit & apud ipm̄ solū se tenet · Aug⁹ · cōsensit pueri verbis & dixit · Ergo vt quis sit bt̄us necesse est vt bñ viuat · & qui bñ vivit necessario est bt̄us · Rñderūt omnes ꝙ sic · Hac questione soluta · aug⁹ · q̄rit tres q̄stiones ab eis · Prima ē an de⁹ velit vt hō deū querat ? Rñderūt oēs ꝙ sic · Secda q̄stio est · an ille q̄ deū q̄rit possit dici male viuē ? Rñderūt omnes ꝙ nullo modo · Tercia q̄stio est · an spūs immund⁹ deū querere possit ? Negauerūt omnes excepto nauigio fratre augustini qui postea socijs acquieuit · Aug⁹ · arguit cōtra eos dicēs · Si igit̄ qui deum querit id facit qđ de⁹ vult & bñ vivit & spm̄ immundum non habet · q̄ aūt q̄rit deū nō habet deū · non g̊ qui bñ vivit aut qui facit qđ de⁹ vult · aut qui spm̄ immundū non hꝫ credend⁹ est deū hr̄e · Ex hac augustini argumētatiōne cū omnes suis cōcessiombꝫ se deceptos cōspicerēt · mr̄ postulauit ab augustino vt qđ dixerat explicaret · Aug⁹ · rñdit · Mihi videt imq̄t omnē hoīez deum habē · sed q̄ bñ vivit hꝫ deū ꝓpiciū · q̄ vero male vivit habet deū infestū vel iratū · si quidem omnis hō habet deum · nec tñ omnis homo bt̄us est · adde g̊ eū bēm esse qui habz deum ꝓpiciū · Nauigi⁹ ad augustinū · Si oēs qui querit deū beat⁹ est · oēs autē querēs nondū habz qđ vult · g̊ beatus ē homo q̄ qđ vult nō habz · Trigecius mri augustini q̄renti sic dicit Ego inquit trigecius non continuo cōcedo deū ad uersari cui non sit ꝓpici⁹ · sed esse aliqđ medium · Cui mat · istū hoīez cui nec ꝓpici⁹ ē de⁹ nec infest⁹ nec irat⁹ quō deū hr̄e concedis ? Ad quē mat · Aliud ē deū habere · aliud est sine deo non ee · qđ g̊ ait mater melius est · vtrū habere deū an nō ee sine deo · Trigecius rñdit mri · Qui bene vivit hꝫ deū sed ꝓpiciū · q̄ vero male habz deū sz aduersū · qui aūt adhuc querit nondū inuenit nec ꝓpicium nec aduersū habz deum · sed nō ē sine deo · Arguit aug⁹ · contra eos sic · Illi videt deus ee ꝓpici⁹ cui fauet · Cōcedūt · Aug⁹ · Fauet deus q̄renti se · Cōcedūt · Aug⁹ · Ergo q̄rēs deū hꝫ deū ꝓpiciū · & omnis q̄ habz deū ꝓpiciū bt̄us ē · Et subdit · Jam vero quisquis vicijs ac peccatis a deo se alienat bt̄s non est · Placuit oībꝫ · Aug⁹ · etiā arguit mouē do aliam q̄stionē · sic · Quisq; bt̄us est miser non ē · g̊ omnis qui miser est beat⁹ non est · Mater vide te inquit an omnis miser sit egens & omnis egēs miser ? Aug⁹ · Si verba matris sint vera & egestas ē miseria · & ecōuerso bt̄us q̄ miser nō ē · g̊ beat⁹ ē q̄ egestate caret · Cui licenci⁹ · Nihil verius nihil diuin⁹ dici potuit · nā maior & miserabilior egestas nulla est q̄ egere sapientia · & q̄ sapientia nō eget nulla oīno re potest egē · ergo egestas animi ē stulticia cōtraria sapiētie vt mors vite & beata vita miserie · vñ sicut oēs non mortu⁹ vivit · & oēs nō stult⁹ ē sapiēs · ita oēs nō bt̄us est miser · vñ sicut oēs miser stult⁹ ē · ita oēs qui eget stultus est · & oēs qui eget miser est · Aug⁹ · Dic oēs concessistis · ita credo etiaz vos concedē animū stultum vicioſū esse · oēsq; animi vicia vno stulticie noīe includi · g̊ si beatus ē qui non est egens vel miser · hoc aūt est sapientez ee · hec aūt sapientia nihil aliud est q̄ modꝰ animi q̄ anim⁹ neq; excurrit in minimū neq; infra qđ rectū ē coartat̄ · Et ideo sapiens nil egestatis vel miserie ptimescit · habz igit̄ sapiens modū suū scz sapiētiā q̄ quisq; bt̄us ē · hec aūt sapiētia ē dei filius qui est idem qđ deus · vñ qui ad sapientiā puenerit beatus est · hoc est deū habere deo frui ·

¶ q̄ ad bellum iustum requirūt̄ tria scd̄m beatum thomam ·

¶ Capitulū · primū ·

Bellum · Ad hoc q̄ bellum sit iustum requiruntur tria · scz iurisdictio indicentis · offensio patientis · intentio finis conuenientis · ¶ Primo em̄ ad iustū bellū requiritur iurisdictio indicentis · non em̄ ptinet ad priuataz psonā mouere bellum Cui⁹ ratio est · q̄a ꝑuata ꝑsona nō pt̄ ius suū prosequi sine iudicio sui superioris · & ideo requirit̄ ad iustum bellū iurisdictio indicentis scz ꝓncipis · qđ tripliciter probo · Primo ratione · sic · Illi licet mouere bellū cui rei publice autoritas est commissa ·

sed publica autoritas ꝑncipibo est cõmissa · ergo ad iustum bellũ requirit autoritas ꝑncipis · Secũdo hoc idem ꝓbo autoritate psalmi · nam in liberando a malo eum qui iniuste patit ꝑncipibo · ī ps · dicit · Eripite paupem & egenũ de manu peccatoris liberate · Tercõ hoc idẽ ꝓbo autoritate augustini · Nam ī ꝓmouendo cõmune bonum aug? · contra faustũ manicheũ sic dicit · Ordo naturalis mortalium paci accõmodat? hoc poscit · vt suscipiendi belli autoritas atq; consiliuz penes ꝑncipes sit · ¶ Secũdo ad iustũ bellũ requirit offensio patientis · Oportet em̃ q; sit iusta causa in psonas contra quas mouet bellũ · scz vt illi qui impugnãtur impugnatõnẽ mereant · Vñ aug? · ī libro · lxxxvij · q · dicit · Justa bella solent diffiniri que vlciscũt iniurias si gẽs vel ciuitas plectẽda ẽ q̃ vel vindicare neglexerit qđ a suis improbe factũ est vel reddẽ qđ ꝑ iniuriã ablatuz est · Et itez aug? · sup ps · duo ista nomina cum dicim? · hõ peccatoz vtiq; nõ frustra dicũt · ꝙa peccatoz ẽ corripe · quia hõ miserere · ommino nõ liberabis hominẽ misi ꝑsecut? fueris peccatorem · Et itez aug? · ad bomfacium comitem ita dicit · Est persecutio iniusta quam faciunt impij ecclesie christi · ista nãq; bta est que psecutionẽ patit ꝓpt iusticiã · illi vero miseri q̃ psecutionem patiunt ꝓpt iniusticiam · ꝓinde ista psequit diligendo · illi seuiendo · ista vt corrigat · illi vt euertant · ¶ Tercõ ad iustũ bellum requiritur intentio finis conuenientis · potest em̃ cõtingẽ etiã si sit autoritas legitima ex parte indicẽtis bellũ & causa iusta ex parte patientis · q̃ ꝓpt ꝑuã intẽtõnẽ scz īdicẽtis & mouẽtis bellũ · bellũ erit iniustũ · Vñ aug? · cõtra faustũ manicheũ sic ait · Nocendi cupiditas · vlciscẽdi crudelitas · implacabilis anim? · feritas debellandi · libido dñandi · & si qua sunt similia · hec sunt que in bellis iure culpant · & ideo intentio ꝑcipientium bellũ & bellãtiũ debet esse recta · Intentio autez taliuz tũc est recta · qñ intendit correctio malorum subleuatio & ꝓmotio bonoz & pax oim · Vñ aug? · de diuersis ecclesie obseruationibo in libro de vbis dñi sic ait · Apud veros dei cultores etiã ipa bella pacata sunt · que non cupiditate ac crudelitate · sed pacis studio gerũt · vt mali coarceant & bomi subleuent · Et itez aug? · ad bomfacium comitẽ sic ait · Esto bellando pacificus · vt eos q̃s expugnas ad pacis vtilitatẽ vicẽdo ꝓducas · bti ei pacifici qm̃ filij dei vocabunt · matb · v · Hec beat? tho · scđa scđe · q · xl · arti · ꝓmo ī cor · q · ꝑ totũ · Et alexander tercia parte sũme · q · xxxj · ī cor · q · ¶ Scđm aũt ray · inno · hosti · goffre · q̃nq; exigunt ad iustũ bellũ · scz autoritas · persona · res · causa · animus · Primo requirit autoritas · scz vt fiat autoritate ecclesie presertim cum pugnat ꝑ fide · & autoritate principis cui rei publice autoritas est commissa · Secundo requiritur persona vt sit secularis cui licitũ est bellare & sãguinẽ fundere · non aũt ecclesiastica cui hoc est prohibitum · Tercio requiritur res · scz vt fiat pro rebo repetendis vel pro defensione patrie · Quarto requiritur causa · scz vt ꝓpter necessitatem pugnet & vt ꝑ bellum pax acquirat · Quinto requiritur animus · vt non fiat ꝓpter odium vel vltionẽ vel cupiditatem · sed ꝓpter cohortantem iusticiam & obedientiã · q̃ quinq; continent in tribo causis beati thome · Hec in sũma confesso · libro · ij · titulo v · rubricella de bellis · q · xlv · in ꝑncipio · q · ¶ q̃ bellum potest fieri sine omni pcto & quõ · Secundo ad maiorem euidentiam capituli ꝓcedentis & ꝓpter solutiones argumentorum circa bellum nota hic quinq; · ¶ Primum est · q̃ bellum potest fieri sine omni peccato · Vnde augustinus in sermone de puero centurionis sic ait · Si christiana disciplina ommino bella culparet · hoc poti? consiliuz salutis petentibo in euangelio daret vel abiceret arma seq; milicie ommino subtraherent · dictum est aũt eis · neminem concuciatis · estote contenti stipendijs vestris · quibo proprijz stipendium sufficere ꝑcipit · militare non ꝓhibuit · Hec beatus thomas allegat scđa scđe · q · xl · arti · primo argumento contra · Non solũ autem iustum bellum exercet sine peccato · sed cuz dei beneplacito & cum bellantis merito · Ita dicit augustin? ad bonifaciũ comitẽ · Noli existimare neminẽ placẽ deo posse qui rebo bellicis ministrat · In his em̃ erat sanctus dauid · cui dominus tam magnum ꝓhibuit testimoniũ · In his etiã illius temporis plurimi iusti vt iosue · cui dicit exo · xvij · egressus pugnauit contra amalech · In his etiã erat ille centurio de q̃ dñs tale testimoniũ dedit matb · viij · nõ inuenit tantã fidem in israhel · ¶ Secũdũ ẽ · q̃ aliq̃s bellat duobo modis · Vno modo autoritate ꝑncipis vel iudicis si sit priuata ps̃ona vel ex zelo iusticie q̃si ex autoritate dei si sit ps̃ona publica · & talis nõ ipe accipit gladiũ · scz ab alio sibi cõmisso vtit gladio · vñ talis nõ peccat nec pena ei debet · Alio mõ q̃s bellat specialit sine aliq̃ superioris autoritate · de quo augustin? contra faustum exponẽs illud verbũ matb · xxvj · omnes qui acceperint gladium gladio pibũt sic dicit · Ille nõ vtit gladio sed accipit gladium · qui nulla superiore aut legitima pt̃ate vel iubente vel concedente ī sanguinẽ alicui? armat · Et subdit · Nam vtiq; dominus iusserat vt ferrum discipuli eius ferrent · sed non iusserat vt ferirent · ergo qui contra iussum superioris gladio occidit · gladio peribit · Quod verbum expomit quinq; modis · Primo scđm remigiũ · sic · Qui gladio vtitur ad occidendum hominem ipse sue prius malicie moritur gladio cum iniuste occidat · Secundo expomitur scđm hieronimum · sic · Quo ergo gladio peribit quicũq; gladium sumpserit · illo nempe qui igneus vertit ante paradisũ · & gladio spiritus qui in dei describit armatura ·

Tercõ modo expomit̃ sic ſm hilariũ · recte ad necẽ eoꝝ gladius exerebat̃ qui eodẽ vtebant̃ ad faci-nus · Quarto modo etiã ſm hilariũ expomit̃ · sic · Recõdi g̃ gladiũ p̃cipit dñs · ad oſtendendum q̃ eos non hũano · ſed ozis ſui gladio eſſet pemptu-rus · Quinto modo expomit̃ ſm beatũ thomã qui dicit · q̃ ille qui nulla ſibi p̃tate cõceſſa gladio v-tit̃ · non tamen ſemp gladio occidit̃ · quia frequẽ ter alio modo mortis morit̃ vt febre vel acciden-te alio · ſed qui gladio occiderit ipe ſuo gladio et̃ naliter̃ pibit niſi pemiteat · Dec bea · tho · ſcda ſcde vbi ſup̃ · arti · j · i ſolu · p̃m argu · & i euãgelio cõti nuo bti matth̃ · ſup allegato vbo · omes q̃ acceptnt gladiũ &c̃ · ¶ Terciũ eſt · q̃ illi q̃ iuſta bella ge-rũt intẽdũt pacẽ bonã · ita dicit aug⁹ · ad bonifaci um comitẽ · Non q̃rit̃ pax vt bellũ exerceat̃ · ſed bellũ gerit̃ vt pax acq̃rat̃ · Vñ tales nõ otrariãt̃ paci niſi male quã dñs ñ venit mittẽ i terrã · vt di cit matth̃ · x · Ibidẽ i ſolu · nj · argu · ¶ Quartũ eſt · q̃ exercitatões ad bella iuſta nõ ſũt p̃hibite · ſcz qñ fiũt ꝑpt̃ experientiã ꝑprie fortitudinis & vſus armoꝝ & bellice induſtrie · vt acquirat̃ & habea-tur ydoneitas bellãdi p̃ fide & pace eccleſie · Si vero tales exercitatões fiãt ad oſtẽtationẽ robo ris & potẽtie ſeu vane glozie vel queſtũ auaricie · & p̃cipue cũ fiũt tẽpe quo eccleſia nõ habet pug-nare cõtra hẽticos vel paganos · tũc ſimplicit̃ ſũt illicite & p̃hibite · nam omnes exercitatões moz dinate & piculoſe ex q̃bo occiſiones & depdatio-nes puemũt ſũt p̃hibite · Nã illi q̃ huiuſmodi ex ercicijs ſcz tirocinijs intẽdũt & inſiſtũt tẽpibo ſu p̃dictis · primo ab eccleſia excõmunicant̃ · q̃a no-cent ſaluti publice & impediunt cõmune bonũ ec-cleſie · Secũdo · q̃a moriẽtes in huiuſmodi tiroci-nijs eccleſiaſtica ſepultura p̃uant̃ ad terzozẽ tiro-cinãtiũ · ne ſcz ſic vires expiant̃ vt aliquis incur rat mortẽ vel mortis piculũ · Ibidẽ in ſolu · nj · ar gu · Et alexander tercia pte ſũme · q · xxxj · arti · v · vtz exerciciũ tirocinãtiũ ſit licitũ · ¶ Quintũ eſt · q̃ vir iuſt⁹ ſi obedit regi vel p̃ncipi ſacrilego in bellãdo non peccat · dũ tñ illud qđ iubet eſt li-citũ & non eſt cõtra dei p̃ceptũ · Vnde aug⁹ · cõ-tra manicheũ ſic ait · Vir iuſtus ſi ſub rege homi ne ſacrilego militet recte p̃t illo iubẽte bellare · ſi vite pacis ordinẽ ſeruãs qđ ſibi iubet̃ · vel nõ eẽ cõtra dei p̃ceptũ certũ eſt · vel vtrũ ſit certũ non eſt · vnde q̃uis in p̃ncipe ſacrilego ſit affect⁹ cu-piditatis vel affect⁹ dñandi vel affectus vlciſcẽdi que faciũt iniuſtũ bellũ · ſubdit⁹ tñ obediẽs his q̃ debet non peccat · vñ in p̃dicto caſu · iniuſtũ bel-lum eſt ex pte impantis · ſed iuſtũ ex pte militis obediẽtis · Ita dicit aug⁹ · contra manicheos lo-quens in p̃dicto caſu · Reũ facit regẽ iniquitas i-pandi · innocẽtẽ aũt militẽ ordo ſeruiẽdi · Dec a lexander tercia pte ſũme vbi ſup̃ immediate arti · nj · per totum ·

¶ Q̃ bellare ẽ licitũ laicis & nõ clericis & q̃re ·

¶ Tercio circa bellum etiam ¶ Capi · nj · conſideranda ſũt tria · Primo actus cui liceat · Secundo modus qui conueniat · Tercio tempus quo expediat ¶ Primo cõſideratus eſt actus cui liceat · Nam laicis licitũ ẽ bella-re non aũt clericis · Primo dico q̃ laicis licitum eſt bellare · qđ dupliciter p̃bo · ſcz autozitate & rõmbo · Primo autozitate canonis iobis pape · x-xiij · q · vnj · qui ſic ait · Seculare militiã exercẽ · terrã defendẽ · & de p̃lijs tractare & de armis t-rene p̃tatis eſt · Secundo hoc idem p̃bo tribo ra-tiombo · Req̃re infra homicidiũ · c · v · & vj · p totũ ¶ Secũdo bellare non licet p̃latis & clericis · qđ duplicit̃ p̃bo · ſcz autozitatibo & rõmbo ¶ Primo autozitate dñi dicentis cuilibz p̃lato vel clerico in p̃ſona petri · matth̃ · xxvj · Conuerte gladiũ tuũ i locũ ſuum · Secundo hoc idem p̃bo autozitate ca nonis concilij meldenſis · xxxij · q · vnj · qui ſic ait quicũq̃ ex clero vident̃ eſſe · arma militaria non ſumant · q̃a nõ poſſunt ſimul deo & ſeculo milita-re · Tercõ autozitate ambroſij qui dicit · q̃ arma epiſcopozũ ſũt lacrime & ozationes · ſcdm illud a-poſ · ij · ad chor · x · Arma milicie nre nõ ſũt carna lia ſz ſpũalia ¶ Scdo q̃ clericis bellare nõ liceat p̃bo quatuoꝝ rõmbo · ſcz q̃a clerici deputant̃ · con tẽplant̃ · obligant̃ · ordinãt̃ · ¶ Prima rõ quare clericis bellare non licet eſt · q̃a melioribo deput-ant̃ · & formo ſic rõnẽ · Illi qui maioribo & no bi lioribo deputant̃ p̃hibent̃ exercere vel tractare minoza vel vilia · Verbigratia · Sicut ſm leges hũanas milites qui ad exercicia bellica ordinant̃ p̃hibent̃ negociationes vel mercationes exercẽ · q̃a negociationes repugnãt actibo bellicis quibo milites deputant̃ · ſed p̃lati vel clerici deputãt̃ diuinis q̃bo exercicia bellica maxime repugnant vt ſtatim patebit · & ideo clericis bellare nõ licet ¶ Secunda ratio ẽ · q̃a clerici cõtemplant̃ · & for-mo ſic rationẽ · Officiũ clericoꝝ eſt diuinoꝝ cõtẽ-plationi vacare & diuine laudi & oꝛõi p̃ populo ſed exercicia bellica ꝑpter maximas inq̃etudines mẽtis & corporis q̃s hñt multũ impediũt aĩm a cõ templatõne diuinoꝝ & ab actibo ſup̃dictis · g̃ &c̃ ¶ Tercia ratio quare clericis bellare nõ licz eſt · q̃a clerici ad alia obligant̃ · & formo ſic rõnẽ · Illi q̃ ad maiora ſũt obligati non licet minoribo & vi-lioribo ſe iplicare · ſed clerici ſũt huiuſmodi · g̃ &c̃ Vñ licz exercẽ bella iuſta ſit meritoziũ vt patuit ſup̃ · j · & · ij · c · tñ illicitum reddit̃ clericis ꝑpt̃ hoc q̃ ſũt ad opa magis meritozia deputati · Vt ver-bigratia · Sic̃ mrimonialis act⁹ pt̃ eſſe meritozi⁹ & tñ virginitatẽ vouẽtibo damnabilis reddit̃ ꝑpt̃ obligationẽ eoꝝ ad maius · ita eſt de clericis ſic̃ patz · ¶ Quarta ratio q̃re clericis non licet bellare eſt · q̃a clerici ad bonũ excellentius ordinantur · & formo ſic rationẽ · Omnes ordines clericoꝝ ordi-nãt̃ ad miſteriũ altaris · in q̃ ſub ſac̃ mẽto repnta tur paſſio xp̃i · ſm illud apoſtoli p̃me ad chor · xj

quotienſcũq; manducabitis panem hũc & calicez bibetis mortem dñi annunciabitis. ſed xp̃s non ſanguinem alioꝝ ſed ꝑpm ſparſit. & ideo non cõ ꝓtit clericis occidẽ vel ſanguinẽ fundere. ſed magis eſſe ꝑatos ad ſanguinis ꝑpr̃ij effuſionez ꝑ ꝓximo vt ope imitent qđ gerũt mĩſterio. & ꝑpter hoc eſt ab eccleſia inſtitutũ vt effundẽtes ſanguinẽ etiã ſine ꝓccato ſint irregulares. Hec beatus tho. ſcđa ſcđe. q. xl. arti. ij. in cor. q. & in ſolu. mj argumenti ꝑ totũ.

¶ Nota de bello q̃tuor documẽta vtilia.

Id maiorẽ tñ euidẽtiam. ¶ Capi. mj. eoꝝ que dicta ſũt in capitulo p̃cedẽti nota hic quatuor. ¶ Primũ eſt. q ꝑlati debẽt reſiſtẽ non ſolũ lupis. id eſt hereticis qui ſpũ aliter interficiũt gregem. ſed etiã raptoribꝰ & tirannis non armis materialibꝰ in ꝑpria ꝑſona vtẽdo eis. ſed ſpũalibꝰ. ſcđm illud apoſtoli ſcđe ad chor. x. Arma milicie nr̃e non ſunt carnalia ſed ſpũalia. Hec bea. tho. ſcđa ſcđe. q. xl. arti. ij. in ſo. ꝑmi argu. ¶ Secũdũ eſt. q ꝑlati & clerici ex autoritate ſuperioris p̃nt int̃eſſe bellis. non q̃dẽ vt ipſi ꝑpria manu pugnent. ſed vt iuſte pugnantibꝰ ſpũaliť ſubueniãt ſuis exhortatõibꝰ & abſolutõibꝰ & ſpũalibꝰ ſubuentõibꝰ. Ibidem in ſolu. ij. argumẽti. vñ dicit. xxxij. q. vnj. q hortatu & p̃cibꝰ adriani romane vrbis epi. karol? bellum cõtra longobardos ſuſcepit. ¶ Terciũ eſt. q ſi illi qui iuſto bello intereunt moriunt̃ a deo remunerãt̃. ita dr. xxiij. q. vnj. q. ſi aliquis ꝑ veritate fidei & ſaluatõne patrie ac defenſiõe xp̃ianoꝝ mortu? fuerit a deo celeſte ꝑmiuz cõſequet̃. ¶ Quartũ q dñs aliqñ dixit gladium emere. aliquando gladium abſcondẽ. aliquando gladiũ multiplicare alia & alia ratione. ¶ Primo em̃ mãdauit gladiũ emere. luce. xx. dicẽs. Qui non habet gladiũ vẽdat tunicã ſuã & emat gladiũ. & hoc fecit ratõe defenſionis ſuiipi? non vltionis. ita dicit ambroſius ſup illo verbo. Qui ante ferire ꝓhibuit cur eme gladium iubet. niſi forte vt ſit ꝑata defenſio nõ vltio neceſſaria. & videret̃ potuiſſe vindicare ſed noluiſſe. ¶ Scđo chriſt? mãdauit abſcondẽ gladiũ. matth. xxvj. Conuerte gladiũ tuũ in locuz ſuũ qđ chriſt? dixit triplici ratione. Prima rõ ẽ ad oñdẽduz q null? dt̃ impedire chriſti paſſionẽ. & hec eſt leonis pape in ſermone de paſſione ſic dicẽtis ſup illo verbo. cõuerte &c̃. Contra ſacramẽtũ em̃ erat redemptionis nr̃e vt qui mori ꝑ oĩbꝰ venerat capi nollet. ideo ait. cõuerte &c̃. Secunda ratio eſt propter noſtrã eruditionem. ſ. vt patienter toleremus aduerſa. Et hanc rationẽ tangit raban? ibidẽ dicens. Oportuit etiã vt actor g̃tie fideles ſuo exemplo docẽt. & poti? ad ſuſtinendum fortit̃ aduerſa inſtruẽt q̃ ad vindicandũ ꝓuocaret. ideo ait. cõuerte gladium tuũ &c̃. Tercia ratio eſt. ad oſtendẽdũ q ecclefia nõ h̃t gladiũ materialem ſcz ſanguinis effuſionẽ. ¶ Vbi nota ſcđm bernhardũ ad eugemũ papam. q mouere bel lũ ſiue accipe gladiũ materialẽ fit tribꝰ modis. ſ. manu. iuſſu. nutu. manu a milite. iuſſu a p̃cipe. nutu ab epiſcopo vel ſacerdote. Et ſubdit qui materialem gladiũ tuũ negat non ſatis mihi videtur attendẽ vbũ chriſti dicentes. Conuerte gladium tuũ in vaginã. tuus ergo ẽ ipſe. tuo fortitan nutu & ſi nõ manu euaginand?. ¶ Tercõ chriſt? ſufficere dixit multiplicare gladiũ. luce. xxij. At illi dixerũt. Dñe ecce duo gladij hic. & dixit chriſt? eis. ſufficit ſatis eſt. Quod verbũ expoñt̃ q̃tuor modis. ¶ Primo ſm chriſoſ. ad lrãm. ſic. Et quidem ſi humano eos volebat vti auxilio nec centũ ſuffeciſſent gladij. q ſi nolebat eos vti humano ſubſidio etiã duo ſupuacui ſũt. ¶ Secundo modo expoñt̃ ſm theophilũ. ſic. Volunt ergo dñs eos repbendẽ quaſi non intelligentes. ſed dicẽs ſatis eſt eos dimiſit. ſicut cũ nos aliquez alloquentes cũ videmus non intelligẽ quod dicit̃. dicim? bene ſine ne ip̃m moleſtem?. ¶ Tercio mõ exponitur ſcđm ambroſiũ & hugonẽ de ſancto victore. ſic. Duo gladij ſunt lex vetus que ferire nõ vetat & lex ſpũalis que non ferire p̃cipit. Vnus gladius ſcz legis veteris eſt corporalis qui ſm legẽ peccantibꝰ penã irrogat. alter ẽ ſpũalis qui ſm euãgeliũ culpã hominis ferines ſanat. Et ſubdit hugo de ſancto victore. Ni ſunt duo nũmi q̃s miſericors ſamaritan? ꝑ cura languidis adhibenda ꝑlatis commiſit. vnus monete veteris vt addant̃ legis veteris medicamina que mordent. alius monete noue vt addant̃ medicamina legis noue que fouent & mulcent. prima dant̃ ad purgandũ membra putrida. ſecunda ad confirmandũ membra debilia. ¶ Quarto modo expoñt̃ ſm bernhardũ ad eugemũ papam. ſic. Vterq; ergo gladius eccleſie eſt. ſcz materialis & ſpiritualis. & ꝑpter hoc dicitur. ecce duo gladij hic. ſed is quidem pro eccleſia. ille vero ab eccleſia exercendus. ille ſacerdotis. hic milicie manu. ſed ſane ad nutum ſacerdotis & iuſſu imꝑatoris. Hec bt̃us thomas in euãgeliis continuis ſup dicta autoritate. Et alexã. mj. ꝑte ſume. q. xxxj. de ꝑſona bellantis arti. v. vtrũ epiſcopi & eccleſiaſtice perſone poſſint bella agere.

¶ Quomodo inſidie in bello ſint licite & quomodo non. ¶ Capi. v.

Secundo principaliter circa bellum conſiderandus eſt modus qui conueniat. ſcz an in bellis ſit licitum vti inſidijs vel nõ. ¶ Vbi nota. q inſidie ordinant̃ in bellis ad fallendum hoſtes. dupliciter aũt aliquis poteſt fallere. vno modo falſũ dicendo vel promiſſum non ſuando. & hoc ſemper eſt illicitum ꝑpt̃ tres cauſas. ſcz ꝓpter fraudem. & ꝑpter voluntatem inordinatam. & ꝑpter iuſticie cõtrarietatẽ. ¶ Prima ratio eſt ꝑpter fraudem. ſic. Fraus ſemp ẽ peccatũ. ſed talia ſcz falſũ dicẽ & promiſſum nõ ſuare in bello ſũt fraudes. eoq; ſunt menadcia. ergo &c̃.

¶ Secunda ratio est ꝓpt̄ inordinatā voluntatē · sic · Illud qđ volūtati ordinate repugnat ē illicitū vel peccatū · sed tales fraudes ī bello ordīate volūtati repugnāt · qđ patz · ꝗa cum null⁹ velit sibi insidias vel fraudes parari · null⁹ debet ī bello insidiose agē & aliū fraudare dicēdo falsū & non seruando ꝓmissum · ¶ Tercia rō est ꝓpt̄ infidelitatē · sic · illud qđ fidelitati repugnat semꝑ ē pctm & illicitū · sed facē tales fraudes ī bello scz falsum dicē & ꝓmissuz alteri ꝓpter non seruare repugnat fidelitati · cū em̄ ad oēs hoīes fidē debeam⁹ hīre · nulli hominī ē mētiendū · ¶ Alio mō pt̄ aliqs falli sine dicto · puta ñ dicēdo falsū vel ñ seruādo ꝓmissuz · scz nō apperiēdo vl̄ manifestādo ꝓpositū aut ītētū · & talis occultatō ī bellis iustis licite pt̄ fieri · vñ vti ī bellis iustis talibꝫ insidijs scz nō manifestādo alteri ꝓpter intentū est licitū · hoc aūt q̄druplicit̄ ꝓbo · Primo rōne · sic̄ enim ī sacra doctrina multa sunt infidelibꝫ occultāda ne irrideāt ea · vt dicit̄ matħ · vij · nolite sanctū dare canibꝫ · ita multo magis ea q̄ ad impugnādū inimicos pam⁹ sūt eis occultāda · Secdo hoc idē ꝓbo vtili eruditōne · ꝗa int̄ cetera documēta rei militaris hoc p̄cipue ponit̄ de cōsilijs occultandis ne ad hostes puemant · Tercio hoc idē ꝓbo autoritate · Nā aug⁹ · in libro q̄stionū sic ait · Cū iustū bellū suscipit̄ vtꝫ apte pugnet aliqs an ex insidijs nihil ad iusticiā int̄est · Quāto hoc idē ꝓbat aug⁹ · ex inūctōne dñi · naz dñs mādauit iosue vt insidias ponēt habitatoribꝫ ciuitatis hey · vt habet̄ iosue · viij · Nec beatus tho · sēda sēde · q · xl · arti · mj · ꝑ totū ·

¶ Vtrum bellare in festo sit licitū vel illicitū vel necessarium ·

Tercō p̄ncipalit̄ circa ¶ Capi · vj · bellum cōsiderādū est tēpus q̄ fieri liceat an scz ī diebꝫ festiuis licitū sit bellare an non · ¶ Ad cuiꝰ euidētiā dico hic tria · Primum est · ꝙ nulla existēte necessitate bellādi ī diebꝫ festiuis bellare nō licet · Secm̄ est · ꝙ existente necessitate bellare ē licitū · Terciū est · ꝙ imminente necessitate bellādi non est licitū abstinere a bello · ¶ Primo dico · ꝙ nulla imminēte vel existēte necessitate bellādi nō est licitū in diebꝫ festiuis bellare · qđ q̄druplr̄ ꝓbo · Prīo · ꝗa oīe op⁹ seruile repugnat p̄cepto dīno · de q̄ dr̄ oīe opus seruile nō facietis in eo · Secdo · ꝗa die sabbati oportet vacare quieti cōtēplationis dīne · vñ & sabbatū quies interp̄tat̄ · sed bella ꝓpt̄ eam maximā mq̄etudinē quā hīnt maxime pturbāt q̄tē mētis · ḡ &c̄ · Tercio hoc idē ꝓbo rōne · sic · Mai⁹ est bellū agē ꝙ debitū repetē · sed hoc non licet ī die sabbati · imo re ꝓhēdunt̄ quidā qui in diebꝫ iciunij repetebāt debita · vt dicit̄ ysaie · lviij · ḡ ñ licet ī diebꝫ festiuis bellare · Quarto ꝓbo hoc idē autoritate canonis · nam canon nicholai · xxxij · q · viij · dicit · ad cōsulta bulgarioꝝ · si nulla vrget necessitas non soluz q̄dragesimali tēpe · sed etiā omni tēpe ē a p̄lijs abstinēdum · ¶ Secdo dico · ꝙ imminente & poscente necessitate etiā in diebꝫ festiuis licitū ē bellare · qđ triplicit̄ ꝓbo · Primo autoritate dñi · Nam dñs oñdit ꝙ necessitas facit licitum qđ alias non esset licitum · & sine peccato solui⁹ sabbatum ī casu necessitatis · vt dixit matħ · xij · Nōne legistis q̄d fecit dauid · esuriit & panes ꝓpositionis comedit q̄s non licebat ei comedē · Et subdit · Quis ex vobis hīs ouē & si ceciderit in foueā nōne leuabit eā · q̄nto magis homo ē melior oue · itaq̄ licet sabbatis bñfacē · Secūdo hoc idē probo per locū a minori sic · Licitū ē in die festo facē min⁹ bonum scz curare hominē · iuxta illud ioħ · vij · mihi indignamini quia totum hominē sanū feci ī sabbato · ergo magis ē licitū in die festo facē maius scz bellare · ꝙ aūt maius bonū sit bellare ꝙ curare sic ꝓbo · Magis ē conseruanda salus rei publice ꝙ salus corpalis vni⁹ hoīs · sed ꝑ salute vnius hoīs hoīes p̄nt opari in die festo · ḡ ꝑ tuitione vel defensione rei publice licitū ē iusta bella exercē ī diebꝫ festiuis · Tercō hoc idē probo autoritate primi machabeorum · ij · vbi dicit̄ · ꝙ postꝙ interfecti erāt illi viri qui habebant conscientiā pugnandi in diebꝫ sabbatoꝝ salubriori consilio cogitauerūt q̄ remāserāt dicētes · Si oēs fecerim⁹ sic̄ fratres nr̄i & ñ pugnauerim⁹ ꝑ aīabꝫ nr̄is & iustificationibꝫ · disperdēt nos de terra · & ideo cogitauerūt laudabiliter dicētes · Oēs homo q̄cūq̄ venerit ad nos ī bello in die sabbatoꝝ pugnem⁹ aduersus eum · Quāto hoc idem ꝓbo canone nicholai · nam canon nicho · xxxij · cā · q · viij · sic dicit ad cōsulta bulgarioꝝ · Si aūt inevitabilis vrget importunitas nec q̄dragesimali tempore ꝑ defensione tā sua ꝙ p̄rie seu legū paternarū bellare ē ꝓcul dubio p̄paratō mi pcēdū ¶ Tercō dico · ꝙ imminēte necessitate bellandi nō ē licitum abstinē a bello · vñ qui in casu necessitatis abstinēt a bello peccaret · ꝗa hoc eēt temptare deum · Ita subdit nicholaus in canone supradicto ne videlicz deū tēptare videat̄ homo · si habz q̄d faciat · & sue ac alioꝝ saluti consulē nō ꝓcurat · & sancte religionis detrimēta nō p̄cauet · Nec bēus tho · sēda sēde · q · xl · arti · mj · argu · cōtra · & ī cor · q · ꝑ totū · Et alexander tercia ꝑte sūme · q · xxxj · arti · vj · vtrū omni tpe possit agi bellū an in diebꝫ festiuis licitū sit bellare an non ·

¶ Qꝝ benefactor magis diligit beneficiatuz ꝙ econuerso & quare · ¶ Capitulū ꝑmū ·

Benefactor · Nota ꝙ benefactor magis diligit beneficiatum ꝙ econuerso · hoc autem probo quatuor rationibꝫ · Prima ē ex dilectione naturali · Secunda ex inspectione maioris bonī · Tercia ex opatione nobilioꝝ · Quarta ex difficultate maioꝝ · ¶ Primo em̄ bñfactor magis diligit bñficiatū ꝙ econuerso ratione naturalis dilectōnis · sic · Illud qđ ē naturale & ꝑ se vel ex se ē potius seu maius eo qđ ñ ē naturale scz accidētale · nec a se scz ab alio

sed benefactor naturalit diligit beneficiatū nō p= uocatus ab eo · sed motus ex seipo · bñficiat? aūt diligit bñfactorē q̄si p accidens · scz p beneficium puocatus ab eo · g̈ &c̄ · Et pbo hoc p simile · quia sicut artifex plus diligit opus ꝑpum q̄ diligat ab ipo etiā si esset ꝑpū op? animatū · sicut ad sen= sum videm? ī poetis qui maxime diligūt sua poe mata · Ita etiā benefactor pl? diligit bñficiatū q̄ ecōuerso · quasi bñficiat? sit quoddā op? bñfacto ris · Vnde ꝺsuevit dici de aliquo bñficiato · iste ē factura illi? · ¶ Sed forte argues ꝺtra · sic · Sicī se habet artifex ad artificiatum vel faciēs ad factū · ita benefactor ad beneficiatum · sed nullum faci= ens est idem quod opus factum ab ipso · vnde cū opus artificis sit factum ab ipso videt falsum di= cere q̄ artifex sit opus suum · & q̄ benefactor sit idem quod opus suum · scilicet beneficiatus · Re= spondeo & dico · q̄ artifex non est materialiter opus suum neq; faciens est materialiter factū su= um · sed formalit ꝫqntū forma opis est in anima artificis · Similit benefactor nō est bñficiat? ma terialiter · sed formaliter ꝫqntum ipse bñficiat? in mente benefactoris vel ipm bñficiū qđ ipi bñfi ciato impedit subsūt opationi virtutis ꝑprie que in benefactore relucet · ¶ Secundo bñfactor ma= gis diligit bñficiatum q̄ ecōuerso ratōne cognitō nis bom maioris · sic · Sicī īspectio vel cognitō bo mi est causa dilectionis · ita cognitio maioris bomi est causa maioris dilectōis · sed bñfactor inspicit vel cognoscit in bñficiato mai? bonū · scz bonū ho nestum · bñficiat? aūt inspicit in bñfactore bonū vtile · g̈ cū magis sit diligibile bonum honestū q̄ bonū vtile · bñfactor magis diligit bñficiatum q̄ ecōuerso · ¶ Sed forte argues & dices · q̄ sic bñ= factor scit & cognoscit bñficiū quod facit · ita etiā recipiēs · g̈ cognitio bomi non est causa · quare fa ciēs bñficiū magis diligat recipientē q̄ ecōuerso · Rñdeo & dico · q̄ q̄nis recipiēs sciat substantiaz beneficij sibi dati sicut etiā dās · tamen nescit q̄n= tum fuit de affectu & necessitate dantis sicut scit dans · & ideo non tantū diligit recipiēs bñficiuz q̄ntū diligit dans · ¶ Tercō bñfactor magis dili git bñficiatum q̄ ecōuerso ratōne opationis nobi lioris · sic · Opatio quanto est nobilior tanto ma= gis est diligibilis · sicut nobilius est agē q̄ pati · sed amare & benefacē sunt actiones diligentis & benefaciētis · amari aūt & bñ pati sunt passiones dilecti & beneficiati · ergo amare & benefacē ma= gis insunt illi qui in agēdo abundat sicut benefa= ctori · Vbi nota duo · Primum est · q̄ sicut luce= re est actus lucis · ita benefacere est act? vtutis · vnde sicut potētia perficit p habitum vel vtutē · ita habitus seu virtus p opationez · Secundum est · q̄ operatio que p̄cedit habitum vel virtutez ē impfecta · sed operatio que p̄cedit ab habitu vel v tute & demonstrat eam est intensior perfectior & delectabilior · ¶ Quarto benefactor magis diligit beneficiatum q̄ econuerso ratione actionis diffi= cilioris · & formo sic rōnem · Illa que fiunt sine la bore nō tātum diliguntur sicut illa que fiunt cum labore · quod duplici exemplo probo · Primo ex= emplo diuitum · quia illi qui possident pecunias ex proprio labore magis amant & custodiunt illas q̄ illi qui acceperunt eas ex successione · Secūdo probo hoc idem exemplo matrum · Vnde matres plus diligunt filios q̄ patres · quia plus labora= uerunt in portatione & parturitione eorum · A si= mili cum bene pati sit inlaboriosum vel facile · & benefacere non dico q̄ sit laboriosum · eoq; virtus tollit laborem · sed est operosum id est difficile & multo opere indigens · ideo benefactor magis di= ligit beneficiatum in quo magis laborat bñfacien do ei q̄ econuerso · ¶ Sed forte argues cōtra · sic · Non ē idem causa amoris & causa fuge · sed labor ē causa fuge · ergo maior labor non ē causa maio= ris amoris sed minoris · Rñdeo & dico · q̄ labor p̄ sens vt expectat? in futuro est causa fuge alicui? bomi operis & minoris amoris · sed quando iā ter minatus est labor facit consecutionez bomi magis delectabilem · & addit ad maiorem dilectionem & delectationē duplici ratione · Prima est · ꝫqntuz considerat q̄ vbi plus laborauit ibi posuit plus de suo · Secunda est · ꝫqntum considerat q̄ ibi plus laborauit sequit terminatio maioris mali · scilicz maioris laboris q̄d accipit vt bonum quoddam scilicz carere labore vt malo · ¶ Scz forte argues q̄ bñficiatus non diligit benefactorem & q̄ in eo non videat aliquod bonum suū · sic · Principiū fu= ge semp ē aliquod malum · sed beneficiatus sem= per fugit bñfactorem · ergo fugit in ipso aliquod malum & sic non diligit ipsum · Rñdeo & dico · q̄ beneficiatus non fugit bñfactorem vt malum · ne q̄ in bñfactore fugit malum obligationis redden di · sed fugit eum propter minorationem suā · quia beneficiatus comparat? bñfactori semp minor i= uenit eo · scd̄m quod dicitur actuum · xx · beatius est magis dare q̄ accipere · & inde ē q̄ cōmuniter dicitur · q̄ si aliquis liberet aliquem de morte ma= xime turpi q̄ semp fugit & abhorret eū ꝑpter ma xima sui immorationem ad illum · Dec beat? tho scda scde · q · xxvj · arti · xij · in cor · q · p totum · Et albertus de alma ma in scripto ethicoz · quod recollegit beatus thomas actu audiens ab eo libro nono ·

¶ Q̄ amor benefactoris ad beneficiatum est maior q̄ econuerso & quare · ¶ Capi · ij ·

Ad maiorem tamen euidentiam predicto= rum nota hic quatuor · ¶ Primum est · q̄ amor benefactoris ad beneficiatuz est magis spontaneus & liberalis q̄ ecōuerso · & ideo amor benefactoris ad beneficiatū est maior q̄ ecō uerso · Cuius ratio est · quia benefactor diligit bñ= ficiatum non ꝑpuocatus ab eo · sed mot? a seipso ·

sed bñficiat? diligit bñfactorē ꝓuocat? ab eo. & ido nō tm̄ diligit. eoꝙ illud qđ est ex se poti? est vel maius eo qđ est ꝑ aliud. ¶ Secūdō est. ꝙ amor bñficiati ad bñfactorē est magis debitus q̄ ecōuerso. eoꝙ bñficiat? bñfactorē diligit vt ꝓuocatus ab eo. & ideo si beneficiatus bñfactorē non diligit plus peccat q̄ ecōuerso. Vñ aug? in libro de cathecizandis rudibo sic ait. Nulla ē maior ꝓuocatio ad amandū q̄ p̄uenire amando. nimis em̄ durus est animus q̄ dilectōnē & si non vult impē dē nolit rependere. Hec b. tho. sc̄da sc̄de. q. xxvj arti. xij. ī solu. primi argumenti. ¶ Terciū est ꝙ nō semp oportet ꝙ quoslibet bñficiatos pl? diligamus quibuslibet bñfactoribo. sed ꝼm bñficia q̄ recipim?. Nam bñfactores a q̄bo maxima beneficia recipimus. scz deū & parētes p̄ferimus his q̄bo aliqua bñficia minora impēdim?. vñ int̄ oīa diligēda maxime diligend? est deus & post deū p̄ vt. hiero. dicit. eoꝙ ab eis maxima recipimus bñficia. Ibidē in solu. ij. argu. ¶ Quartū est. ꝙ beneficiat? debet recōpēsare & retribuē suo bñfactori bñficiū. vl̄ excedēs. vel equivalens. vel sufficiens. ¶ Primo em̄ in amicicia que est ꝓp̄t vtilitatem beneficiatus debet recompēsare bñfactori suo non solum equale bñficiū ei qđ recepit. sed excedens & maius. puta q̄ntū fuit adiutus. Nā tm̄ fuit bñficiū bñfactoris. quātū recipiēs fuit ex eo adiutus. & ideo debet recipiēs bñficiū reddē q̄ntū ex collato bñficio ei accepit de adiutorio. & si plus faciet melius facit. Si aūt bñfactor bñficium cōfert non ꝓp̄t vtilitatē. sed solū ꝓp̄t virtutē bonitatē vel caritatē. debet recipiēs bñficiū recōpēsare ꝼm volūtatem ei? qui bñficium contulit. etiam si puum aut nullū auxilium est ex bñficio secutus. Hec bea. tho. in scripto sup̄ liby ethi. c. xij. in fine. ¶ Secūdo bñficiat? debet recōpēsare suo bñfactori bñficiū equale ei qđ accepit. Cuius ratō est. quia iusticie equitas hoc req̄rit vt illud bñficiū qđ retribuit̄ tanq̄ debitū in eadem q̄ntitate vel qualitate restituat̄. & ꝓp̄t hoc oritur dissensio int̄ quosdā bñfactores q̄ cōquerunt̄ dicētes. ꝙ non tantum receperūt quantū fecerūt. vel non receperūt bñficium quale fecerūt. vbi sup̄ immediate li. ix. c. j. Require supra amicicia. ij. c. ¶ Tercō bñficiat? debet recōpēsare suo bñfactori bñficiū sufficiēs. scz qđ est sibi possibile. Est ei quoddā bñficiū reddibile. vt patz duobo modis p̄ dictis. & ē quoddā bñficiū nō reddibile. sicut bñficiū creationis qđ habemus a deo. & bñficiū generatōnis qđ habem? a patre & mre. & ꝓp̄t hoc de? principaliť & post deū parētes sunt maximi bñfactores. deo aūt non possum? bñfacē. vt dicit iob. xxxv. Quid dabis ei aut q̄d de manu tua accipiet. q. d. nihil. nisi solū honorez. possumus autē & tenemur eum honorare. dei autē ē ex sua dilectione nobis bñfacere. Hec beatus tho. sc̄da sc̄de q. xxxj. arti. primo ī solu. primi argu. Similit

parentibo tenemur q̄dā. vt patet infra honor parentū. In his aūt honoribo qui sunt ad deū & ad parētes. sc̄dm ph̄m. viij. & ix. ethicor. ipossibile est equivalens reddē ꝼm q̄ntitatē. sed sufficit ꝙ homo reddat qđ p̄t. q̄a huiusmodi amicicia q̄ ē inter nos & deū & parentes nō exigit eq̄lēs sed qđ ē nobis possibile. & hoc est equale nō ꝼm q̄ntitatem. sed ꝼm ꝓportionabilitatē. Hec bt̄us tho. q̄rto scrip. sen. di. xv. de satisfactione arti. ij. vtr̄ homo possit satisfacere deo in cor. q.

¶ Qr beneficientia est actus quatuor virtutum. ¶ Capitulum. primū.

Beneficientia. ¶ Circa beneficientiam cōsiderare debem? duo. f. effectiuū. & inductiuū. Primo considerare debem? bñficientie effectiuū. Nam beneficientia est effectus caritatis. liberalitatis. equitatis. misericordie vel pietatis. ¶ Primo beneficientia est actus vel effectus caritatis. qđ talirōne oīdo. Caritas ē q̄dā amicicia. sed int̄ alios act? amicicie iste ē vn? scz bñ opari ad amicos qđ ē amicis bñfacē. g̃ bñficientia ē act? caritatis ¶ Secundo bñficientia ē act? liberalitatis. & hoc duobo modis. Primo inq̄ntum benefacere alicui nō ex debito sed gratuito a liberalitate p̄cedit. Secūdo inq̄ntū liberalitas moderat̄ passionē interiorē in nō excessiue amando cōcupiscendo & tenendo diuitias. Ex hoc em̄ liberalis efficit̄ maxime emissiu? diuitiarū. vñ si homo det aliq̄d donū magnū & tm̄ quadā cōcupiscentia retinendi. datō nō ē liberal̄. Ex alia vo pte scz ex pte exterioris dati collatō bñficij p̄tinet ad amicicia vel caritatē. vñ hoc nō derogat aīcicie si aliqs rem quā concupiscit retinere det alicui ꝓp̄ter amorē. sed magis oñdit̄ ex hoc pfectio amicicie. ¶ Tercō bñficiēti a ē act? iusticie vel eq̄tatis. inq̄ntū bñfacere alicui qđ ē debitū p̄tinet ad iusticia. & hoc mō nō ē debitū deo bñfacē nobis. sed solū g̃tuitū & liberale. nobis aūt ē debitū non benefacere deo. q̄a ip̄e nec indiget nec nos possum?. vt dr̄ iob. xxxv. Quid dabis ei aut quid de manu tua accipiet. q. d. ex bñficio tuo nō oferť deo aliquid. q̄a sicut ī malis nullus p̄t nocere deo vt dr̄ ibidē. Si peccaueris q̄d ei nocebis. q. d. nihil. ita in bonis null? p̄t ꝓdesse deo. Cui? rō ē. q̄a cū ip̄e sit pfectiss̄m? nō habet naturā receptiuā alicuius bon̄. sed causatiuā oīs boni. Possum? tm̄ & ex pte nr̄a ē debitū honorare eū nos ei subiciendo ¶ Quarto bñficientia est act? misericordie vel pietatis. iq̄ntū bñficiū ip̄edit̄ ꝓp̄t releuādā inopiā & miseriā patiētis. nā misericordia in bñficō respicit rationem releuantis patiētis miseriā vel defectum. Hec bt̄us tho. secūda sc̄de. q. xxxj. arti. p̄mo argumento contra & in cor. q. & in solu. argumentorū. Require infra elemosina. & infra misericordia.

¶ Qr ommibo est benefaciendū & q̄re. ¶ Capi. ij.

Secūdo ꝑncipaliꝫ circa bñficiētiā cōsidera re debemus inductiuum. Nā ommbo est bñfaciēdū. & ommibo non est eq̄liꝫ bñfa ciēdū. sed quibusdā magis & quibusdā min9. ita ꝙ in bñfaciēdo aliꝭ obseruāda sūt duo. scz gene ralitas. & ieq̄litas. ¶ Primo generalitas. Nā oi bo est bñfaciēdū cōsideratis debitis circūstantiꝭ q̄ bo act9 vtutū sūt limitādi. hoc aūt tripliciꝫ ꝓbo ex caritate mutabilitate. autoritate. Prīo ꝓbo ex pte caritatis. sic. Bñficiētia ē act9 caritatis. vt patet capitulo p̄cedēti. sed dilectō caritatis se ex tēdit ad omnes in g̃du suo. g̃ bñficiētia debet se ad omnes extēdē ꝑ loco & tēpe & aliꝭ debitis cō ditōmbo obseruatis. Secūdo ꝓbo hoc idē ex mu tabilitate hominū sic. Homines non sunt immuta biles sicut angeli. Vnde quia homines possunt de fectus multiplices pati. cōtingit frequent̄ ꝙ qui est maior vel superior ſm aliquid. sit minor & in ferior ſm aliquid. & ideo pt̄ ommibo subuenīri cū ommibo possit messe aliqua indigētia. Tercō hoc idē ꝓbo autoritate apostoli ad gala. vltimo sic di cētis. Dū temp9 habem9 opemur bonū ad oēs Hoc aūt debem9 facē consideratis specialiꝫ q̄tuor circūstantiꝭ. scz casu. affectu. statu. & ꝑfectu. ¶ Prīo cōsiderato casu. Licet em̄ nō possim9 sim pliciꝫ & absolute oībo bñfacē in speciali. vt dicit aug9. in libro de doctrina christiana. tamen nul lus est de quo non possit occurrē casus in quo op teat ei bñfacē ī speciali. ¶ Secundo omībo est be nefaciendum consideratо affectu. Licet enim actu non possit homo ommibo bñfacē. debet tamen ha bere in ꝑparatione sui animi vt bñfaciat cuicunq̄ si temp9 adesset. ¶ Tercō est ommibo bñfaciēdū consideratо statu. Nam in statu vel casu necessita tis non solum est benefaciēdum iusto. sed etiam peccatori. ¶ Vbi nota. ꝙ in statu vel tempe quo aliquis ē peccator ē subuenīēdum peccatori vel be nefaciēdum ad sustētamentum nature. & non ad fomētum culpe. ita dicit̄ ecclesiastici. xij. da iusto & non receperis vel dederis peccatori. Cuius ra tio est. quia dare aliquid peccatori ad fomētum culpe. non esset benefacē sed potius malefacē ei. ¶ Quarto ē ommibo benefaciēdum cōsideratо ꝑfe ctu. Vbi nota. ꝙ ommibo est bñfaciēdum quādo ē vtile. quando aūt esset inutile vel periculosum. ē bñficium subtrahēdum. Verbigrā. Excōmuni catis & inimicis rei publice sūt bñficia subtrahē da inquantum ꝑ hoc arceant̄ a malis. ē etiā tali bus subuenīēdum ne fame vel inopia moriant̄. Ita ꝙ sicut bñficiū subtrahēdum est ꝓpt̄ bonū. ita etiaz īpēdēdū vel cōferēdū ē ꝓpt̄ bonū. Est tn aliquod bñficiū quod possumus ommibo impendē & si non in speciali saltē in generali. sicut cum o ramus ꝙ ommibo fidelibo & infidelibo. Hec beat9 tho. sc̄da sc̄de. q. xxxj. arti. ij. argu. cōtra. ī cor. q. & ī solu. argumetoꝝ ꝑ totum.

¶ Q̄ non ommibo est equaliꝫ benefaciendum.

Secundo in beneficio. ¶ Capi. iij. conferendo obseruanda est ieq̄litas. Nō em̄ ommibo ē equaliꝫ bñficiū cōferendum sed q̄busdam magis & quibusdā min9. Ad quod faciendū q̄tuor sūt pensanda. Primū ē ꝓpinquita tis affectus. Secūdū ē necessitatis defect9. Ter ciū ē cōmunitatis ꝑfectus. Quartū ē obligationis pondus. ¶ Primo em̄ in beneficio cōferendo con siderand9 vel pensandus ē ꝓpinquitatis affect9. & sic magis subuenīendū est magis nobis cōiūctis q̄ extraneis ceteris paribo. hoc autem tripliciter ꝓbo. scz similitudine. ratione. & autoritate. Pri mo probo similitudine. Videm9 em̄ & expīmur ꝙ ignis magis calefacit rem magis ꝓpinq̄ q̄ ma gis remotā. & similiꝫ de9 in substantias sibi ꝓpin quiores ꝑ ꝑpus & copiosius dona sue bonitatis dif fundit. vt dicit dyo. mj. c. de celesti ierarchia. A simili ita oportz ꝙ ad nobis magis ꝓpinquos sim9 magis benefici. Secundo hoc idem probo ratōne sic. Nocere amico ē iniustius & maius peccatum q̄ nocē extraneo. ergo ꝑ oppositū amico est iust us & magis virtuosum vl̄ meritoriū subuenire q̄ extraneo. & autem nocē amico vel magis amico fit iniustius q̄ nocē extraneo probo duplicit̄. scz ꝑ exēplū & rationē. Primo per exēplum. sicut q̄ aliquis p̄uet pecuniꝭ ꝑ furtū vel rapinā hominē sibi familiarē & cōiunctū ē durius & iniustius q̄ si p̄uaret extraneū. & similiꝫ si subtrahat auxiliū fratri q̄ si subtrahēt extraneo. & si p̄cutiat patrē q̄ si percutiat quēcunq̄ alium. vel si subtrahatur auxilium patri q̄ cuicūq̄ alteri. Secundo hoc idem probo ꝑ rationē. eoq̄ iusticia & iniusticia ac cipiūt augmētum ex hoc ꝙ sunt ad magis amicos vt patz per exēplum inductū. Hec ratō ē aris. mj libro ethicoꝝ. c. ix. iuxta medium. & formal cā bt̄us tho. in scripto q̄ facit ibidē. Require infra peccati grauitas. Tercō hoc idē probo autoritate augustini in libro de doctrina christiana sic dicē tis. Cū ommibo ꝑdesse non possis his potissime ope rādum ē qui locorū & temporū vel quarūcūq̄ rer̄ oportunitatibo constricti9 tibi q̄si quadā sorte iun gūt̄. Hec bt̄us tho. sc̄da sc̄de. q. xxxj. arti. mj. ar contra. & ī cor. q. ī ꝓncipio. ¶ Secundo in bene ficiꝭ conferēdis ē pensand9 necessitatis defect9. Nā ī aliq̄ casu ē magis subuenīēdum extraneo. pu ta si sit in extrema necessitate q̄ etiā patri nō tā tam necessitatem patienti. Ibidē in cor. q. in fine Vbi nota. ꝙ magis coniūctis magis est subuenī endum ceteris paribo q̄ extraneis. si autem sint duo quorū vnus sit magis coniūct9 & alt̄ magis indigēs. non pt̄ vniuersali regula det̄minari cui sit magis subuenīēdum. quia sūt diuersi grad9 & indigētie & ꝓpinquitatis. sed hoc iudicium pru dentis req̄rit. Ibidē ī so. ꝑmi argu. ī fine. ¶ Ter cio in bñficiꝭ cōferēdis ē cōsiderand9 cōmunitatis ꝑ fect9. Et tunc virtuosū est ꝙ aliquis non solum res sed etiam vitam ꝑiculo mortis exponat.

Cui? ratio est · quia bonū cōmune multoꝝ ē dignī? ꝙ̄ bonū ꝑticulare · Et ideo miles ī bello magis debet iuuare cōmilitanē extraneū ꝙ̄ ꝓpinquū fm carnē · Cui? ratō est · ꝗa cōmilitani auxiliū vel beneficiū impendit · non tanꝙ̄ ꝑuate ꝑsone · sed sicut totā rē publicā iuuās que est ꝑferenda bono ꝑticulari · Ibidē ī solu · ij · argu · ¶ Quarto ī bñficijs cōferendis est cōsiderādū obligatōnis pond? · & tūc si aliquis habet pecuniā vel rem aliam alteri? vel furto sublatā vel mutuo acceptā siue depositam vel aliquo alio simili modo · q̄ntum ad hoc plus debet homo reddere debitū ꝙ̄ ex eo benefacē cōiunctis · nisi forte esset tante necessitatis articul? in quo etiam licēt rē alienā accipe ad subuenīēdū patienti necessitatē · nisi forte etiā ille cui res debet ī simili necessitate esset · in quo tñ casu p̄ēsanda est conditio vtriusq; scd̄m alias cōditiones iudicio prudentis · Ibidem in solu · nj · argu · ꝑ totum · ¶ Vltimo quero hūc casū · Aliquis habet patrem & filium vtrūq; ī articulo extreme necessitatis quē debet deserē & cui debet poti? subuenire ne ꝑeat posito ne possit subuenire ambobꝰ · videt ꝙ̄ relicto patre magis debeat filio subuenire Cui? ratō est · ꝗa magis debet subuenire & iuuare illū quē magis diligit · sed magis diligit filium ꝙ̄ patrem · sicut benefactor magis diligit bñficiatū ꝙ̄ ecōuerso · vt ꝓtz supꝑ · g̃ &c̄ · Rñdeo & dico · ꝙ̄ ī articulo necessitatis siue ꝑ famē siue ꝑ carcerē siue ꝑ ꝙ̄cūq; aliā rē euenīat tal casus · magis debz q̄libz deserē filios ꝙ̄ p̄ētes · C? rō ē · ꝗa licz pl? diligat absolute filios ꝙ̄ parētes · tñ ī tali casu parētes nullo mō licet deserē · & hoc ꝓp̄t obligationē susceptoꝝ bñficioꝝ · vt patz ꝑ ph̄m · viij · ethi · Ibidē ī solu · nj · argu · Req̄re infrà elemosina cui fit magis dāda · & infra donum ·

¶ Qz tria sūt opa amicicie & q̄d ē beniuolētia

Beniuolentia · ¶ Ca · ꝑmum · Circa beniuolentiam cōsiderare debem? tria · scz subiectū qđ ꝓficit · effectū quē efficit · ꝓfectū quem aspicit · ¶ Primo circa beniuolentiā considerare debemus subiectum qđ ꝓficit · Sūt em̄ tria opa amicicie scz beniuolentia · cōcordia · bñficientia · que sic ab inuicē distinguunt̄ · quia beneficiētia cōsistit ī exteriori effectu · Require immediate supꝑ beneficiētia · Concordia vero cōsistit in interiori affectu eoꝝ q̄ sūt ꝑsone · Req̄re infra pax · j · c · Beniuolētia autē cōsistit ī interiori affectu respectu persone · Require infra caritas · j · c · Vnde beniuolentia sic describit̄ ab hugone de sancto victore · Beniuolētia est bona erga aliquem volūtas · Vel fm ph̄m · Beniuolētia est q̄ alicui scz aīco bñ volum? & optam? · vt infra patebit · ¶ Scd̄o circa beniuolētiā cōsiderare debem? effectū quē efficit · Licet em̄ beniuolētia videat̄ similis amicicie · inq̄ntū oportet oīes amicos esse beniuolos · nō tñ est idē qđ amicicia · sed ē ꝓncipiū amicicie ¶ Primo dico ꝙ̄ beniuolentia nō ē idem qđ amicicia · quod ꝓbo duplici ratione · Prima ratio est · ꝗa beniuolētia ꝑt fieri ad homines ignotos quoꝝ expientiā aliquis nō accepit · cū eis familiarit̄ ꝟsando si audiāt̄ de ipīs bona · sed amicicia nūq̄ ꝑt esse ad ignotos Secunda ratio est · ꝗa beniuolentia ꝑt esse latens ad eum ad quē beniuolentiā habem? · sed nulla amicicia ꝑt esse latens · g̃ &c̄ · vt supꝑ amicicia · Secundo dico ꝙ̄ beniuolentia est ꝓncipiū amicicie · qđ duplicit̄ ꝓbo similitudine & ratione · Primo similitudine · ꝗa sicut delectatio in aspectu mulieris · pulcre vel speciose est ꝓncipiū amoris libidinosi · eoꝙ̄ null? incipit amare aliquā mulierē nisi p̄? ī aspectu eius pulcritudinis fuerit delectat? · ita beniuolentia est ꝓncipiū amicicie · Secundo ꝓbo hoc idem ratione · quia nō est possibile aliquos esse amicos nisi ꝑus fuerint facti beniuoli · Vbi nota duo · Primū est · ꝙ̄ sicut ille qui delectat̄ ī aspectu mulieris non statim amat eam · sed tūc tm̄ amat q̄n ei? p̄ntiaz cōcupiscit & de absentia cōtristat̄ · ita ꝙ̄uis beniuolētia sit ꝓncipiū aīcicie · ñ tñ sequit̄ ꝓp̄t hoc ꝙ̄ q̄ sūt beniuoli statim possint dici amici · sed q̄n ꝑ illis q̄z sūt beniuoli aliq̄d bonī oparēt̄ & ꝑ eoꝝ malis turbarent̄ · Secūdū est ꝙ̄ beniuolentia eoꝝ qui ꝓ eoꝝ amicis mhil bonī opant̄ · & de eoꝝ malis non contristant̄ est q̄dā amicicia ociosa · ꝗa operationē amicabilē adiunctaz non habet · sed q̄n durat homo in beniuolentia & ꝟsuescit bene velle alicui firmat̄ eius anim? ad volendū bonū · & tūc volūtas nō erit ociosa sed efficax · & sic fit amicicia · ¶ Tercō circa beniuolētiā cōsiderare debem? ꝓfectū quem aspicit · Nō em̄ beniuolentia respicit bonū delectabile vel vtile ꝓp̄ū sed alteri? · vnde dicit ph̄us · ꝙ̄ beniuolētia q̄ est ꝓncipiū amicicie nō ē ꝓncipiū amicicie que est ꝓp̄ter delectabile · Cui? ratio est · quia amicicia que est ꝓp̄ter delectabile q̄nq; est cum malo alteri? · & sic tollit̄ beniuolentia · Secundo beniuolentia nō est ꝓncipiū amicicie que est ꝓp̄ter vtile · puta si aliquis de aliquo velit ꝙ̄ bene se habeat & bñ opet̄ ꝓp̄ter spem quā habz vt ꝑ illū in bonis abundet · non videt̄ esse beniuolus ad illū ꝑ quem sperat se abundare · sed magis ad seipm̄ · sicut nō videt̄ eē amicus alicui? qui aliquā curam apponit ad bonū eius ꝓp̄ter aliquā sui vtilitatem · vt scz ad aliquid ipō vtat̄ · sicut dicim? amare vinū vel equū aut aliquid huiusmodi que amam? & quibo bene volum? · nō ꝓp̄ter ipa sed ꝓp̄ter nos · & ideo ad talia non habem? beniuolentiā · Ex alia vero ꝑte in amicicia que est ꝓp̄ter vtile ꝑt esse beniuolentia · q̄n tū ad eū qui iā recepit beneficia · qui si iuste opet̄ retribuit saltem beniuolentiā ꝑ beneficijs que recepit · Tercō beniuolentia est ꝓncipiū amicicie q̄ est ꝓp̄ter honestū bonū · scz cum alicui videtur ꝙ̄ ille ad quē beniuolētiā habem? sit bon? aut fortis aut aliq̄d huiusmodi · ꝓp̄ter q̄ homines ꝟsueuerunt

laudari·sicut patet de agomistis quibꝫ efficimur
beniuoli ꝓpt̄ fortitudinē q̄ apparet ī eis·vel ꝓpter
aliquid huiusmodi·vt ei bonū velimus nō ꝓpter
nosipos·id est ꝓpter bonū aliqđ ꝙ inde nobis ꝓ-
ueniat·sed ꝓpt̄ bonum suum qđ ī eo existit & no
bis apparet·Hec bea·thꝫ·ī scripto sup libꝝ ethi·
libro ix·c·v·qđ incipit·beniuolētia aūt &c̄·Vñ
ambrosi? in libro de officijs sic ait· Beniuolētia
q̄dā cōmunis parēs est q̄ amicicia connectit & copu
lat·in cōsilijs fidelis·ī ꝓsperis leta·in tristibꝫ me
sta·tolle ex vsu hominū beniuolētiā tanq̄ solem e
mundo tuleris·ita erit ꝙ sine ea vsus hoim esse ñ
pt̄·vt pegrināti monstrare viā ·errātē reuocare
deferre hospiciū·Et subdit·Beniuolētia etiā gau
dium iracūdo extorquere cōsueuit·ipa em̄ ex plu-
ribꝫ facit vnū·qm̄ si plures amici sūt vnū fiūt &
spūs vn? & sentēcia vna·Et aug? sup ꝑmā cano
nicam io· Amicicia est cū q̄dam beniuolentia vt
aliquando ꝓstem? aliquid eis q̄s amamus·qđ si
nō sit qđ ꝓstem? sola beniuolētia sufficit amāti·ñ
em̄ optare debem? esse miseros vt exercē possim?
opa·sed optare eq̄lē cui nihil ꝓstare possis·
¶ ꝙ bonū ī cōmuni diffinit̄ tribꝫ modis·¶ Ca·j·

Bonum· ¶ Circa bonū cōsidera-
re debem? q̄nq̄·scz euidentiam
sue descriptionis· consistentiam
ratōnis· differentiā distinctōis·
eminentiā sue pfectōnis·insuffi
cientiā nre opatōnis·¶ Primo
debem? cōsiderare circa bonum euidentiaz sue de-
scriptōnis·Nam bonū triplicit̄ pt̄ considerari &
sumi·Primo in cōmuni & absolute·scz bonū vt
bonum·Secdo ī speciali bonū essentiale· scz bonū
increatū quale est de?·Tercio bonū naturale vel
accidentale quale est bonū creatū·Primo pt̄ cōsi
derari & sumi bonū absolute·scz bonū vt bonum·
& tale describit̄ & cognoscit̄ tribꝫ modis·Primo
sic·bonū est appetit? motiuū Ꝫm ph̄m·Secdo mo
do describit̄ sic·bonū est suiipius diffusiuū Ꝫm dy
onisiū·Tercio modo sic·bonū est vtutis vel potē-
tie pfectiuuz Ꝫm thomā·Primo modo bonum sic
describit̄·Bonum est appetit? motiuum· ita di-
cit ph̄us ꝑmo ethi·ī pncipio libri· Bene enūcia-
uerūt dicētes bonū eē qđ oia appetūt·¶ Sed fo
te argues·ꝙ nō oia desiderāt bonū triplici ratōne·
Prima ratō est·q̄a multi desiderāt & opant̄ malū
vt homicide·& fornicarij·latrones & huiusmo-
di·g̃ ñ oia appetūt bonū & agūt grā boni·Rñdo
& dico·ꝙ omnes tales & similes appetūt malū nō
sub ratōne mali · sed sub rōne boni inquātū exti-
māt illud esse bonuz & sic optāt bonuz· & si non
existēs saltē eis apparēs·& ī suis opatōnibꝫ mo-
uēt̄ ab aliquo qđ habet apparētiā vel similitudinē
boni· Secūda ratō est talis·Multi sunt sciētes &
cōtraria agētes his q̄ sciūt·aut g̃ sciētia eoꝝ ē re
cta aut opatio·sed cōstat ꝙ sciētia eoꝝ ē recta·g̃
opant̄ cōtra illud qđ ꝑ sciētiā sciunt bonū ·& sic
nec appetūt bonū nec agūt aliquid boni·Rñdeo &
dico·ꝙ q̃dis tales sciāt scdm scientiam rectam in
vniuersali & ī habitu illud qđ agunt esse malū nō
tñ sciunt in pticulari & in actu illud eē malū·Cu
ius rō est·q̄a ꝑ passionē aliquā qua eorum ratio
obfuscat̄ apprehendūt illud malū vt bonū·& ideo
mouēt̄ ad appetendū illud vel opandū grā illi? ꝑ
similitudinē apparentis boni· Tercia rō est talis
Desideriū nō est nisi aīatoꝝ & hoꝝ non omniū
sed solū sensibiliū·sed nō omnia animata sūt sensi-
bilia·g̃ nō omnia desiderant bonū·Rñdeo & dico·
ꝙ q̃dis nō omnia habeant aīam vel sensū vel cog-
nitionē ꝑ pncipiū coniunctū eis·habent tñ cogni
tionē ꝑ pncipiū sepatū qđ est pmus motor qui-
dirigit omnia ī pmū bonū·& desideriū eorum est
ī omnibꝫ his que mouēt̄ ab ipo·sicut desiderium &
intentio sagittantis est in sagitta directa·Nā ex
ordinatione diuina quelibꝫ res etiā cognitione ca
rēs tendit in bonū ad modū quo sagitta tēdit ad
signū ex directione sagittantis·ipm aūt inclinari
& tendē in bonū est appetere bonū·patet g̃ ex di
ctis ꝙ omnia entia desiderant bonū·Dec·b·thꝫ·ī
scripto qđ fecit sup librū ethicoꝝ libro·j·c·j·sup
illo verbo·enunciauerūt bonū esse illud qđ omnia
appetūt·Et albertus in cōmento qđ fecit sup libꝝ
vyo·de diui·no·mj·c·q·an omnia entia desideret
bonū·¶ Sed forte q̄res·an nō ens vel non exi-
stens desideret bonū·Rñdeo & dico· ꝙ non ens
nō desiderat bonū·eoꝝ ꝙ desiderium nō pt̄ eē ommino
nō entis·sed nō ens in actu & ens in potentia de-
siderat bonū·Sicut patet de materia q̄ cū sit ens
ī potentia desiderat suā pfectōnē scz esse in actu·
& hoc vt ꝑmo bono qđ est actus purus assimilet̄
Vñ aug?·dicit ꝙ malicia materie ē ꝑuatō forme
& bonitas materie ē susceptibilitas forme·vñ ma
teria habet desiderium eē sub forma ꝓpter ꝑuatōnē
forme·omnis aūt motus est ꝓpter maliciam indi-
gentie·Dec albertus vbi sup̄ immediate·¶ Sed
forte queres hic de appetitu boni duo ·Primū ē
de appetitu cōmunis boni·scz quid ē illud bonum
qđ omnia appetūt·Rñdeo & dico·ꝙ illud bonum
qđ omnia cōmunit̄ appetunt est ꝑpetuatio ī eē·Nam
appetitus nō solū est boni non habiti·sed etiā ē bo
ni habiti vt melius habeat̄·& talis est appetitus
omniū ipius eē·cū modo scz cū ꝑpetuatione ipi?
esse·Et hoc ꝙ eius oppositū ꝓbari potest·q̄a sicut
nulla res appetit corruptionē suiipi?·eoꝙ corrup-
tio est non ens & ꝑ consequēs malū qđ nō cadit
in appetitum·ita cū cōseruatio in eē sit bonum ab
omni appetitu cōmunit̄ appetit̄·¶ Secūdo q̄res
an appetitus boni faciat appetentē bonū·& videt̄
ꝙ non tali rōne·sic·Quicunq̄ appetit bonū est bo-
nus·pari rōne quicūq̄ appetit bt̄itudinē ē beat?·
sed non omnes appetētes bt̄itudinem sūt beati·g̃
nec omnes appetētes bonū sunt boni·Quero ergo
quare appetitus boni & tentio in bonū ꝑ appetitū
facit bonū·nō aūt appetit? bt̄itudinis facit beatū

Rñdeo & dico · qꝫ non oñes dicũt vel sunt beati qui appetũt & tendũt in beatitudinẽ · sicut omnes sũt boni qui appetũt & tendũt in bonũ · Cuius ratõ ẽ · quia beatitudo dicit adeptionẽ vel cõiũctionem vltimi finis q̃ ẽ stat⁹ oĩm bonoꝫ aggregatiõe pfect⁹ · & ideo nullus ꝑie beatus ẽ nisi fuerit vltimo fini cõiunct⁹ · dicit aũt aliquis esse bon⁹ nõ solũ qui ẽ vltimo fini cõiunctus · sed qui ꝑ appetitũ tendit in illũ · Hec alexandꝛ ꝓma pte sũme · q · vij · arti · xvj · in solu · ij · q · ibidẽ in fine · ¶ Secũdo mõ describit bonũ vt bonũ ſm dyonisiũ i libro de diui · no · mj · c · sic · Bonũ est diffusiuũ vel cõmunicatiuũ suiipi⁹ · Ratio huius ẽ · quia in omni bono ẽ essentia & ecõuerso · eoqꝫ ens & bonũ cõuertũt & ecõuerso · Ab essentia aũt fluit potentia & a potentia actus vel actio · actio aũt boni ẽ cõmunicare seipm · ad hoc em ordinat tanqꝫ ad finẽ · scz ad cõmunicãdũ seipm · ¶ Vbi nota drãm int bonũ creatũ & increatũ · Nã bonũ creatũ aliter diffundit & cõmunicat seipm · & aliter bonũ increatũ quale ẽ deus · Bonũ em creatũ diffundit & cõmunicat seipm tribus modis · Primo ꝑ sui diuisionẽ sicut vnũ totũ diuidit in multas ptes · sed talis multitudo tollit plenitudinẽ & adunationem que erat in toto · Secũdo modo bonũ creatũ se diffundit ꝑ sui cõmũicationẽ numeralẽ · sic ex vno genere ꝓueniũt multe species · & ex vna specie multa indiuidua · sed illud vnũ sic multiplicatũ non est vnũ singulare · sed cõmune · Tercõ mõ bonũ creatũ influit & se diffundit ad alia ꝑ effusionẽ · sicut ex vno fonte ꝓueniũt multi riuuli · sed hoc ẽ cum quadã egressione · inq̃ntũ scz aq̃ a fonte egrediẽs in riuulos multos diffundit · Sed ipm bonũ increatũ q̃le ẽ deus ad oñia alia entia se diffundit sine sui diuisione · sine sui multiplicatione · sine sui diffusione · eoqꝫ diuina bonitas ſm suã eẽntiam manẽs vna indistincta in se collecta multiplicat in sua similitudine · scz in effectibus ptipãtibus bonitatẽ diuinã · ¶ Vñ bonitas dĩna triplicit se cõmunicat · Primo em ꝓducẽdo diuersa nõ diuidit q̃a ipe de⁹ i sua eẽntia supsubstãtialit ẽ ab oñibus entibus segregat⁹ · Secõ diuina bonitas ꝓducẽdo diuersa & successiue infinita n minorat · Cuius rõ ẽ · q̃a cũ eius bonitas sit infinita ex cõmunicatõne bonoꝫ infinitoꝫ minorari nõ pt · Vñ nõ ẽ dicẽdũ · qꝫ sic aliqua bona cõmunicet qꝫ nõ amplius possit cõmunicare · Tercõ diuina bonitas ꝓducẽdo diuersa nõ multiplicat · Cuius rõ est · quia cũ bonitas dei sit idẽ quod eius eẽntia · sic eẽntia dei sic ẽ vna qꝫ nõ pt multiplicari · ita bonitas dei successiue infinita ꝓducẽs in se manẽs vna multiplicari nõ potest · Et manifestat hoc ꝑ exẽplũ de sole dicẽs · qꝫ sicut nr̃ sol sensibilis illuminat oñia que eius lumẽ ptcipare possunt q̃ntũ ẽ ex seipo lucez nõ amittẽdo · lucẽ in seipo nõ diuidendo neqꝫ multiplicãdo · nõ minorando · nõ ratiocinãdo · nõ ꝑeligendo vnũ alteri · Ita etiã diuina bonitas facit per suũ intellectũ & voluntatem · Hec bea · dyo · de di · no · c · mj · Et bea · tho · in scrip · quod fecit super eodẽ libro ibidẽ · ¶ Tercõ mõ bonũ describit · sic Bonũ est vtutis vel potentie pfectiuũ · Nã tunc dicit cẽ aliquid bonũ qñ habz suã perfectionem · Et scdm hoc bonũ dicit tribus modis · Primo mõ bonũ dicit ipa pfectio rei · Vt verbigratia · Sic acumen visus dicit bonũ oculi · & vtus dicit bonũ hominis · Secũdo modo bonũ dicit res q̃ habet suã pfectõnẽ · sicut oculus acute videns & hõ vtuosus · Tercõ modo bonũ dicit ipsum subiectũ scdm quod ẽ in potentia ad pfectionẽ · sicut anima ad vtutẽ & substantia oculi ad acumẽ visus &c̃ · Hec bea · tho · in questionibus disputatis de malo · q · ij · vtz malũ fit in bono · in coꝛ · q ·

¶ Qꝫ bonũ increatũ q̃le ẽ de⁹ triplicit diffinit · Secũdo modo bonũ increatũ quale ẽ deus describit & cognoscit tribus modis ſm bm dyo · in libro de di · no · mj · c · Primo · sic · Bonũ increatũ est i quo omnia ꝓexistũt · ex quo habet rationẽ omnia continentis · Secundo modo · sic · Bonũ increatum est ex quo omnia subsistũt · & ex hoc habet rationẽ omnia efficientis & cõseruatis · Tercõ · sic · Bonũ increatũ est qđ omnia appetunt vel concupiscũt · & ex hoc habet rationẽ cause finalis vel vltimi finis ¶ Primo em dico · qꝫ bonũ increatũ quale ẽ de⁹ sic describit · Bonũ increatũ ẽ illud i q̃ omnia ꝓexistũt · ex quo habet rationem omnia continentis · ¶ Vbi nota · qꝫ omnis res a deo ꝓducta nobilit ẽ habet in deo qꝫ in seipo · quod triplicit ꝓbo · scz ratione · similitudine · sufficienti diuisione · ¶ Primo rõne · sic · Nobilit ẽ aliquid in aliquo sicut in radice causante & sustentãte · qꝫ in ramo creato & sustentato · sed oĩs res creata habet esse in deo vt i radice creãte & sustentãte · in se aũt habz ẽ vt i ramo creato & sustẽtato · g̃ &c̃ · Secũdo ꝓbo hoc idem alia ratione · sic · Licet em res nobilius ẽ habeat in seipa qꝫ in causa instrumẽtali vel in causa ꝓducẽte ptem rei · sicut homo nobilius ẽ habet in seipo vel quelibet alia creatura nobilius ẽ habet i seipa qꝫ in patre generãte vel in sole · tñ res nobilit ẽ habet in causa ꝓncipali a q̃ totũ esse rei dependet sic a deo · Hec mgr̃ herphe⁹ in tractatu de verbo diuino · q · ij · vtz res verius ẽ vel nobilius habeãt in deo qꝫ in seipis · ¶ Secundo ꝓbo hoc idẽ similitudine · Nã effect⁹ nobiliori mõ inuenit in causa equiuoca qꝫ vniuoca · sicut calor excellentõri mõ ẽ in sole qꝫ in igne · Sic oñia bona que reperiũt in creaturis excellẽtiori modo sũt in deo qꝫ in seipis · Hec bea · tho · ꝓma pte sũme · q · vj · arti · ij · in coꝛ · q · ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo sufficiẽti diuisione · sic · Nobilius esse, est esse spũale eternale & diuinũ · qꝫ esse materiale tempale & hũanũ sed ẽ cuilibet rei create in deo ẽ eternale spũale & diuinũ · qa creatura in deo ẽ de⁹ · in se autez habet ẽ materiale & tempale & hũanum · g̃ &c̃ ·

¶ Secūdo modo bonū increatū quale ē deus sic describit̄ · Bonū īcreatū ē ex quo oīa subsistūt · & ex hoc habet rationē non solum omnia efficiētis · sed etiā omnia cōseruantis · quod triplicit̄ ꝓbo · scz autoritate · similitudine · & rōne · ¶ Prīo ꝓbo autoritate gregorij qui sic dicit · Omnia nec ad momentū subsistere possent · sed in nihilū tenderent · nisi opatione diuine vtutis in esse cōseruarent̄ · Et aug⁹ · quarto sup̄ genē · ad lr̄am sic ait · Virtus dei ab eis que creata sūt regendis si aliqn̄ cessaret · simul & illoꝝ cessaret species omniscz natura cōcideret · ¶ Secūdo ꝓbo hoc idē similitudie quia sicut aer statim pn̄te lumine fit lucidus · sic homo deo pn̄te illuminat̄ · & sicut aer nec ad momentū remanet illuminatus sed cōtinuo obtenebrat̄ cessante actōne solis · ita creatura nec ad momentū in esse remanet cessante actione dei · vt dicit aug⁹ · vij · sup̄ genē · ad lr̄am · Ratio aūt quare aqua calefacta retinet calorem cessante actōne ignis · non aūt aer etiā ad momentum remanet illuminatus cessante actione solis est · quia aqua ē susceptiua caloris ignis scd̄m eandem rationem vel formam scd̄m quā est in igne · & ideo si pfecte producat̄ ad formā ignis retinebit semper · si aūt in pfecte pticipet calorē ignis calor nō semp remanebit in igne · sed plus vel min⁹ ꝑm pticipatōnē caloris · Aer aūt nullo modo lucem recipit ꝑm eādem rationē qua est in sole · vt recipiat formam solis que est principium luminis · Vnde quia non habet lux solis radicem ī aere statim cessat cessante actione solis · Sic a simili · qa esse nō recipit̄ in creatura ꝑm eandem rationem qua est in deo · ideo statim cessat cessante influentia diuine virtutis · Hec bea · tho · prima pte · q · cmj · arti · j · in cor · q · p totū · ¶ Tercō ꝓbo hoc idem ratione · sic · Effect⁹ qui dependet a causa quo ad suum fieri tm̄ & nō quo ad suum esse bene potest manē subtracta causa · & hoc duplici ratione · scz ꝓpter subiectū · & ꝓpter respectū · Prima ratio est ꝓpter subiectum · sicut videmus ꝙ cessante actione edificatoris nō cessat eē domus · eoꝙ duricies seu soliditas ligni lapidum & huiusmodi est nata retinere formam impressam ab artifice · & cuius forme artifex est causa cessante influentia artificis · sed deus non est causa solius fieri creature sed totius eē · & ideo creatura ad momētum seruari non potest cessante influentia dei · Secunda ratio est ꝓpter respectum · sicut videmus ꝙ lumen vnius candele generatum vel accensum a lumine alterius cādele non extinguit̄ extincto lumine alterius candele a quo generatum ē · eoꝙ lumen vn⁹ cādele postꝙ est accensum habet immediatum ordinem ī suo esse ad aliquod terciū a quo vtrumꝙ immediate dependet in suo esse vt ad virtutem celestem · sicut ignis est generans · Vnde quia esse omnis creature immediate respicit deum a quo dependet · ideo cōseruari non potest cessante influentia dei · Et ideo sicut deus non potest cōmunicare creature vt creatura fit & deus nō sit causa eius esse · ita nō potest cōmunicare creature vt creatura cōseruet̄ in esse sua opatione cessante · Hec bea · tho · tercia pte sūme · q · cmj · arti · j · in cor · q · & in solu · j · argu ibidē · Et mgr̄ herpheus ī tractatu de materia celi · q · vj · vtr̄ celum sit causa tm̄ in fieri & nō conseruationis rerū · in cor · q · ¶ Tercio modo bonū increatum quale est deus describit̄ · sic · Bonū increatū ē quod omnia appetūt vel cōcupiscūt Nam omnia suo modo desiderant deum · & hoc q̄tuor rationibus · vt dicit dyonisius in libro de diuno · mj · c · ¶ Primo eī̄ omnia desiderant deum vt principiū quo creāt̄ · Nā ipse est omnia in omnibus per causalitatem inquantum omnes pfectiones est ipse deus causaliter · licet eī̄ quelibet res creata sit bona seipa formaliter · nō tn̄ est bona seipsa causaliter · exemplariter · & finaliter · Nam licet quelibet res creata sit bona ꝑ bonitatem ꝑā ei formaliter inherentem & pficientē · multo magis ē bona bonitate dei efficiēte · & ideo cessante bonitate dei efficiente exemplari & finali cessaret tota bonitas creature · Vñ aug⁹ · vij · de trini · sic ait · Bonū hoc & bonū illud · tolle hoc & tolle illud · & vide ipm̄ bonū si potes · ita deū videbis nō alio bono bonū · sed omnis rei bonū scz causalit̄ · ita ꝙ vna ē bonitas ommiū ꝑ causalitatē scz bonitas diuina · & multe sūt bonitates formalit̄ · qlibet eī̄ res formaliter sua bonitate ē bona ¶ Secūdo omnia desiderant deum vt auxiliū quo in esse cōseruant̄ · Nam ipse deus portat id ē cōseruat omnia verbo virtutis sue · vt dicit apostolus ad hebreos primo · Require sup̄ · quomō omnia in eē seruant̄ a deo · ¶ Tercō omnia desiderant deum vt terminū quo omnia quietant̄ · ¶ Quarto omnia desiderant deum vt bonum quo nobilitant̄ · Nam deus est bonum primum · totum · perfectū · integrum ¶ Primo eī̄ desiderant deū · eoꝙ ipe est bonū primū · Nā sicut omnes numeri pticipāt vnitatem · vnitas aūt nō est pticipans numerum aliquē · sic deus est per se bonus id est essentialiter bonus · vnde sicut ipe est essentialiter sua deitas · ita est ꝑ se id ē essentialit̄ sua bonitas · omnis aūt creature bonitas est pticipatione bonitatis diuine · Vel hoc dyonisius dicit · ad excludēdū errorē arrij & origenis qui posuerūt deitatē & bonitatē filij eē participatā a patre · vt g̃ ostendat ꝙ deitas entitas bonitas equaliter conuenit filio sicut patri dicit filium eē bonum primum · ¶ Secūdo omnia desiderant deum · eoꝙ deus est bonum totum · Vbi nota · ꝙ totum dicit̄ duobus modis · scilicet totum ex partibus · & totum quod est ante ptes · Verbigratia · Domus prout est in materia est totum ex partibus · domus vero prout est in arte vel in mente edificatoris est totum ante ptes · quia preexistit domui fiende · deus igitur non est bonum totum ex partibus · eoꝙ tale totum est

compositum·quod diuine simplicitati repugnat·
est ergo deus bonū totum ante partes·quia ipa
deitas pris filij & spūssancti ē quasi phabēs vni-
uersa bona·¶ Tercō omia desiderāt deū· eoq; de
us ē bonū pfectū·Vbi nota·q; pfectū dicit duo
bo modis·Vno mō pfectū quasi cōplete factu-
ficut pfecte pambulasse nos dicim? qñ ambula-
tionē cōpleuim?·& sub hac sigmificatōne pfectū
nō cōuenit deo·ḋa quod nō ē factū vt deus nō pt
dici pfectū id est cōplete factū·Alio modo pfectū
dicit quādo habet naturam & vtutem ꝑprie spe-
ciei·& hoc modo de? ē bonū pfectū inquātū max
ime ē in sua natura & vtute·¶ Quarto omia desi
derāt deū·eoq; deus ē bonū integu·Nā integu
dicit p exclusionē vel remotionem diminutionis
ficut dicimus hominem nō esse integrū si aliquo
modo p̄uet vel truncet·& quia de? nō habz a-
licui? mali admixtionē neq; alicui? boni diminu-
tōnē nec ei aliq̄d bonī subtrahi pt·ideo dicit bonū
integu & per consequens est ab ommbo cōcupitū
Hec dyo·in libro de di·no·c·ij·qđ incipit thearti
cam totā essentiā·infra capitulū ibi·quid me in-
terrogas·nemo bon? scz essentialit & causaliter
nisi solus deus·hic igit quidē & in alijs acquisi-
tum a nobis est demonstratum·omnes semp deo
cōuemētes dei nominationes nō pticularit·sed in
tota & pfecta & integra & ꝑma deitate ab eloqui
is laudari·& bea·tho·in scripto quod fecit super
illo verbo ibidē.

¶ Qz bonū creatū describit & cognoscitur tribo
modis.

¶ Ca·ij·

Tercō bonū creatū dicit vel cognoscitur
tribo modis·Primo em̄ dicit aliquid eē
bonū·ḋa a bono causat·ex q̄ bonū habet
modū·Secūdo bonū dicit·quia in bono fundat·
ex quo bonū habet speciē·Tercio bonum dicit·
quia ad bonū ordinat·ex quo bonū habet ordinē
Re·capitulo immediate sequēti quō rō boni in tri
bo cōsistit·scz in modo·specie·& ordine·¶ Prio
igit dicit aliquid esse bonū quia a bono causat·
quod ꝓbo autoritate math·vij·bona arbor bonos
fruct? facit & mala malos·quod exponēs aug?·
dicit·q; sicut a mala voluntate nō ꝓcedit nisi op?
malū·ita a bona voluntate nō ꝓcedit vel nō caus-
at nisi opus bonum·g illud dicit bonū quod est
a bono·¶ Sed cōtra·quia nō solum bonū dicit
quia a bono·sed etiā malū est a bono·quod sic ꝓ-
bo·Sicut em̄ mala arbor vel mala radix creat ex
bona terra·ita mala voluntas est vel creat ex a-
liquo bono·& sic nō dicit bonū quia a bono·eoq;
malū etiā ē a bono·Rñdeo & dico·ḋa malū non
causat ꝑ se a bono sic bonū·sed causat ꝑ accidēs
¶ Primo dico·q; malū nō causat ꝑ se a bono·qđ
ꝓbo triplici rōne·Prima ē·ḋa effect? cause p se
causat ex intentōne agētis·malū aūt nō est ab
intentione boni agētis·sed ꝑter vel cōtra intētōz
eius·Secūda ē·quia effectus p se sue cause assi-
milat·malum aūt nō assimilat bono agenti·Ter
cia ratio est·ḋa effect? p se intentus in sua causa
ordinat in finē·malū aūt nō ordinat in finē imo
a fine debito deuiat & deordinat·¶ Secūdo dico
q; bonū ē causa mali p accidēs·Vbi nota·q; cau-
sa p accidēs alicuius dupliciter dicit·Vno mō
ex pte cause·sicut causa domus p se dicit edifi-
cator cui accidit esse musicū vl albū·& sic music?
vel albo est causa domus p accidēs·quia accidit
edificatori qui est causa domus p se·Alio modo
dicit aliquid esse causa p accidēs alicuius ex pte
effect?·vt si dicat q; edificator qui ē causa dom?
p se est causa alicuius quod accidit domui p acci
dens·sicut q; domus sit fortuita hoc ē q; alicui i
domo facta accidit bñ & male·Istis igit duobo
modis bonū ē causa mali p accidēs·& ex pte cau
se & ex pte effectus·¶ Primo ex pte cause·bo-
nū ē causa mali imq̄ntū bonū ē causa nō efficiens
sed deficiēs·Nā bonū imq̄ntū aliquē defectū habet
in actu ē causa mali·& hoc modo voluntas ē cau
sa peccati·nā voluntas ideo peccat·ḋa nō fuans
ordinē rōnis vel diuine legis aliquid eligit vel o-
pat·Nō em̄ dico q; volūtas ad talē regulā rōnis
& diuine legis semp in actu attendere teneat·eo
q; nō pt semp in actu ad regulā rōnis & diuine
legis attendere·& ideo nō semp actu attēdere ad
talē regulā nō est malū culpe vel pene·quia nō pt
nec ad hoc tenet·sed ex hoc volūtas peccat·quia
aliquid eligēs vel agens nō attendit vel seruat re
gulā rōnis & diuine legis·Verbigra·Artifex
nō peccat in eo q; nō semp actu regulā vel men-
surā sue artis tenet·ḋa hoc semp in actu nō pt fa-
cere nec ad hoc tenet·sed ex hoc artifex peccat·
quia nō seruās mensurā vel regulā sue artis ali-
q̄d eligit opari·& talis ē culpa volūtatis·vt patz
sup̄ immediate·Ita q; peccatū in volūtate ex du
obo causat·scz ex defectibilitate volūtatis·& ex
libertate ei?·Primo ex defectibilitate volūtatis·
ex eo em̄ q; volūtas ex nihilo ē & nō est summum
bonū pt deficere·Secūdo ex libertate volūtatis·
ex eo enim q; volūtas habet libertatē in agēdo de
ficit qñ vult·ita q; ipa libertas volūtatis respec-
tu eligēdi vel nō eligēdi·agēdi aliquid vel nō a-
gēdi est causa peccati·nec ē aliqua causa querēda
alia·sicut si scriptor habeat exēplar ad quod de-
beat respicē qñ scribit·ex hoc ipe peccat ḋa nō fm
exemplar scribit·quare aūt nō fm exemplar scri
bit nō ē querēda vel assignāda alia rō nisi sua vo-
lūtas·Hoc aūt ꝓbat aug?·valde bene p quoddaz
exemplum·xij·de ciuitate dei dicēs·q; si sūt duo
iuuenes equalis cōplexionis quibo equale delecta
bile ꝓponat & equaliter ad illud delectabile mo-
ueant·vn? cōsentiet in peccatū·alius vero nō cō-
sentiet·nulla ē ibi rō vel causa peccati nisi sola vo
lūtas·Et cōcludit ibidē aug?·valde bene dicēs·
q; querere causam mali efficientem est velle vi-
dere tenebras & audire silentiū·¶ Secdo modo

bonum est causa mali p accidens ex pte effectus hoc est ratione alicui? accidentis quod accidit effectui ·ī quātū bonū est p se causa alicui? boni cui accidit quedam priuatio que dicit malū·quod p exemplum pbo·tam ī naturalibo q̄ m moralibo· Primo per exemplum m naturalibus · quia ignis per se semper inducit formam ignis·ad formam aūt ignis sequit priuatio alterius forme· ita q ignis vnum causat per se scz formā ignis· aliud causat per accidens scz priuationē forme alteri?· hoc modo bonū est causa mali per accidēs· nam bonum semper intendit aliquod bonum·sed aliquando ad illud bonum intentum coniunctum est aliquod malū· & tunc per accidens causatur malum a bono· Secundo hoc idem probo per exemplum m moralibo· Nā iste scz incontinēs intendit delectationem habere·isti delectationi cōiuncta est auersio a sūmo bono· & sic per accidēs ad bonum intentum sequit malum· Sed forte argues· q bonum non est causa per accidens mali tali ratione· Illud quod euenit per accidens euenit vt in pauciorib·sed malum euenit vt in pluribo·ergo malū habet causā p se & nō p accidens· Rñdeo & dico·q illud quod euenit p accidēs vel est vt in pauciorib & raro· vel vt in pluribo & frequēter· vel vt semp Primo ergo cū illud quod est per accidens concomitat effectum principaliter intentum vt in pauciorib & raro· tunc agens cum intendit effectum per se nō oportet q intēdat effectū p accidēs· Sicut verbigra Quia fossiom agri ē aduncta inuentio thezauri p accidens & raro·ideo inuentio thezauri est preter intentionem fodientis· Et similiter si aliquis incidēs ligna in silua p quā raro transit homo pūciens lignū interficit hominem a peccato excusat· quia illud accidens scz interfectio hominis quod sequit effectū p se intentū scz incisionem ligni ē preter intentionem cum eius transitus sit raro· Secundo cū illud quod est p accidēs cōcomitat effectū principaliter intentum vt in pluribo vel vt frequēter·tunc accidēs nō sepat ab intentione agentis· Vt verbigratia· Sicut vadēs ad forum causa emendi aut semper aut frequenter īuenit multitudinē hoīm q q̄is hoc nō intendat· vel si homines frequenter transirent p siluam tūc casu interficiēs hominem pūciens lignum quod p cidit ex arbore a peccato nō excusat· Similiter quia potationi vini frequenter est coniuncta ebrietas· ideo qui a vino ledit nō excusat a culpa· eoq facit illud ad quod sequit malum vel peccatum ebrietatis· Tercio cum illud qđ est p accidens semp cōcomitat effectū principaliter intētū tunc semp est cū peccato· Sicut verbigratia· Delectatiom que est in adulterio semp cōiungit malū·scz priuatio ordinis iusticie· Vnde adulter nō excusat a peccato· quia ex hoc ipo q eligit bonum cui semper coniungit malum· & si nō velit malū scd̄m seip̄m· magis tñ vult incidere in hoc malū q̄ carere tali bono· Hec bea·tho·in questiombo disputatis de malo· q·j·arti·nj· Vtr bonū sit causa mali·in cor·q· & in solu·xv·argu·& etiā vj· ibidē· Et scdo scripto sententiarum distinctione·xxxvj·arti·nj·in cor·q· & in solu argu· Et etiā contra gētiles libro·nj·c·x·per totum·

Nor omne bonū creatū potest deficere duplici ratione· Ca·mj·

Ad maiorem tñ euidentiā capituli p̄cedētis nota hic quatuor· scz boni defectionem·mali originem·peccati reductionē· boni & mali distinctionem· Primo nota boni defectionē·Nam omne bonum creatum potest deficere· Cuius ratio est·quia illud quod est subiectum regule vel mensure & non est sua regula vel mensura a sua regula potest deficere·sed omne bonum creatum est subiectum boni sicut sue regule vel mensure· ergo omne bonū creatū quātum est ex se potest deficē a sua regula vel mēsura· Si aūt ipsum bonū esset sua regula vel mensura non posset sine regula ad opus p̄cedere· nec p consequens posset deficere vel peccare·& ꝓpter hoc deq̄ est sua regula peccare nō potest·sicut nec artifex peccare posset in incisione ligni si sua manus regula esset incisionis· Secunda ratio quare omne bonum creatum potest deficere & esse causa alicuius mali est ista· Quia omne bonum particulare causando aliquod bonum determinatum excludit bonum alterq̄ quod non se cū illo cōpatit· sicut adulter appetendo delectationē carnis excludit bonū rōnis & iusticie qđ cū tali delectatōne nō se cōpatit· Bonum aūt completum quod vniuersaliter omnis boni est causa quale est deus nō ē causa defect? alicui? boni ·nec per suā p̄ntiā nec per suam absentiam· quia inquantum in se ē semper est presens vicissitudinez non patiens absentie & presentie· Secundo nota mali vel peccati originem· Nam peccatum ex duabo partibo potest contingere·scz ex parte intenti· & ex pte instrumenti· Primo ex parte intenti· In omnibo eñ peccatis que per deliberationem rationis p̄cedunt peccatum incidit ex parte eius quod est intentum ·quod pbo in naturalibo & in moralibo· Sicut eñ in naturalibo nō possunt esse due forme substantiales vltime actu perficientes eandē ptē materie·ita non possunt esse duo fines vltimi voluntatis· Vnde sicut agēs naturale ex hoc q̄ inducit vnam formam causat defectum alterius forme·ita & voluntas ex hoc q̄ alicui fini tanq̄ vltimo fini inhēt q̄ nō sibi debet auertit a fine vltimo sibi debito·in q̄ ꝓplet rō mali culpe p̄t intētōz volūtatis· Sedo pctm cōtingit ex defectu instrumēti· Nā peccata que rōnis deliberatōnē p̄cedunt vt primi motus incidūt ex defectu instrumēti· id est inferioz viriū que sunt sicut instrumenta volūtatis aut rōnis· sicut patz in primis motibo·

¶ Tercō nota mali vel peccati reductionē. Licet
enī bonū creatū sit causa mali. & causa p̄ma omis
bomi sit deus. nō tñ sequit̄ q̄ malū reducat̄ in de
um sicut in causam. Cui? ratio est. quia scōa cau
sa habet p se effectum scōm q̄ est sub causa p̄ma.
Et ideo talis effect? qui ē effect? p se cause scōe
in causā p̄mā reducit̄. Sed si sit aliqs effect? p
accidēs cause scōe. inquātū causa scōa exit ab or
dine cause p̄me. nō oportet q̄ effect? ille p acci
dēs in causā primā reducat̄. Sicut patz p exem
plum in crure claudicāte. nā quicquid ē de ratio
ne gressus in claudicatōne totū efficit̄ mediante
crure a vtute gressiua. sed crus inq̄ntū ē ip̄roport
tionatū vtuti gressiue inducit deformitatē que est
in claudicatione. vnde oportet q̄ talis deformi
tas sit ipsi? cruris p̄ut exit a vtute gressiua. Ita
etiā bona particularia nō sūt cause p accidēs ali
quor defectuū nisi ꝑm q̄ deficiūt a pfectione sū
mi bomi. vnde nō oportet q̄ defect? illi qui sequū
tur in sūmū bonū sicut in causā reducāt̄. ¶ Quā
to nota bomi vel mali distinctōnē vel opatōnem.
Nam malū est causa mali p se & bonum est cau
sa mali p accidēs. Verbigratia. Volūtas que est
res bona est causa peccati quod ē in interiori actu
volūtatis. causa dico p accidēs inquātū voluntas
in actu interiori suo deficit a regula rōmis & diui
ne legis. Secūdo dico. q̄ malū ē causa mali p se
Verbigra. Voluntas mala ꝑm actū interiorem
est causa secūdi mali quod est in actu exteriori.
ita q̄ primi mali culpe quod ē in actu interiori vo
lūtatis res bona scz volūtas ē causa. sz p accidēs
vt dixi. scōi aūt mali quod ē in actu exteriori ip
sa volūtas iā facta mala ꝑm interiorē actū ē causa
p se. ¶ Sed forte argues cōtra & dices. q̄ volū
tas inq̄ntū ē bonū deficiēs non est causa mali tali
ratione. Illud quod excusat a malo nō ē causa ma
li. sed defect? volūtatis excusat a malo culpe. g̃
defect? volūtatis nō ē causa mali. q̄ aūt defect?
volūtatis excuset a malo culpe sic ꝓbo. Tria re
quirūt̄ ad opandū scz ratio dirigens. volūtas im
perans. & potentia exequens. sed defectus in ra
tione qui est ignorātia excusat a malo culpe. simi
liter defectus potentie q̄ est infirmitas excusat a
malo culpe. g̃ etiā defect? qui ē in volūtate excu
sat a malo culpe. & sic nō ē causa mali. Rñdeo &
dico. q̄ nō omis carentia bomitatis est malū. sed
carentia illius bomitatis quā nata ē hre & debita
ē ei est malū. Verbigratia. Care enī visu nō est
malū in lapide sed in oculo. hoc enī ē cōmune omi
ꝑnatiom q̄ aptitudinē ad actū in subiecto req̄rit
A simili. licet enī volūtas nō semp actu attēdēs
ad regulā rōmis & diuine legis nō fit causa mali
quia hoc ē impossibile nec ad hoc teneat̄. tñ dū vo
lūtas actu se applicat ad aliquid volēdū eligēdū
vel opandū. nō attendens actu regulā ratōmis &
diuine legis est causa mali & culpe. Et ideo sicut
defectus intellectus non excludit ignorantiā. &
defect? impotentie nō excludit malū infirmitatis.
ita defect? volūtatis nō excusat a culpa eū qui ac
tualiter vult & eligit aliqd opari ad predictas
regulas nō attēdens. Si aūt queris vtr̄ sit idem
causa mali p accidēs & causa deficiēs. Rñdeo &
dico. q̄ aliqñ ista separant̄ ab inuicē. aliqñ vero cō
iungūt̄. Verbigra. Ignis est causa priuatōmis
aeris p accidēs nō tñ est causa deficiens. quia hoc
nō ē ex defectu ignis. sed poti? ex vtute qđ pri
uet aerem sua forma. Aliquādo vero causa p acci
dēs ē causa deficiēs. sicut voluntas est causa mali
p accidēs. inq̄ntū voluntas vult aliquod ꝑticula
re bonū cui ē cōiunctū malū offensiomis diuine &
priuatōmis visiomis eiusdē & ē causa deficiēs. qa
hoc volendo deficit a sūmo bono. Tñ si bñ aduer
tim? vbicūq̄ ē causa p accidēs ibi ē defect? aliqs
& qa sūmū bonū quale ē de? nō pt̄ esse subiectum
alicuius defect?. ideo nō ē causa p accidēs alicui?
mali. vt patebit sequēti capitulo. Dec btus tho.
scōo scripto sen. di. xxxmj. arti. mj. vtr̄ bonum
possit esse causa mali. in cor. q. & in solu. argu. Et
iterq̄ in questiombo disputatis de malo. q. j. arti.
mj. vtr̄ bonū possit esse causa mali in solu. xij. &
xmj. argu. & xmj.

¶ q̄ malū est in bono & in quo & quomodo.

Ecūdo modo bonum ¶ Capi. v.
creatum cognoscit̄ quia in bono tanq̄ in
suo subiecto fundat̄. Vnde dicit beat?
dyo. mj. c. de di. no. q̄ est aliquod bonū qa est in
bono. ¶ Sed cōtra. si bonū est aliquid qa ē in bo
no cū malū fit in bono g̃ malū & dicet̄ bonum &
erit bonū. hoc aūt est falsum. & ysaie. v. phibet̄.
ve qui dicitis malū bonū & bonū malū. Rñdeo &
dico. q̄ malū est in bono vt in subiecto. nō sic aliq̄
res positiua vt ps vel accidēs sicut calor in corpe.
sed sic priuatio alicui? bomi. priuatio aūt alicui?
bomi debiti malū dicit̄. vt infra patebit. Vt aūt
melius sciat̄ in q̄ bono possit esse malū & q̄lit̄ est
sciēdū. q̄ triplex est bonū. scz essentiale. naturale.
pticulare. ¶ Primo g̃ dico. q̄ in bono essentiali q̄
le est deus non pt̄ eē nec cogitari malum. nec a ta
li bono pt̄ eē vel fieri aliquod malum simpliciter.
nec a tali bono pt̄ fieri malū ꝑm aliquod temp?.
Primo dico. q̄ in bono eēntiali & sūmo quale est
deus. malū aliquod nec ē nec cogitari pt̄. quod
ꝓbo similitudine. & ratione. Primo similitudine.
sicut enī frigidū in igne eē non pt̄. sic nec malum
in deo cū sit essentialiter bonus. Secūdo ꝓbo idē
triplici ratōne. Prima rō est. qa cū deus sit bonū
pfectū nihil bomitatis ei deest neq̄ deesse potest.
Secūda ratō ē. qa cū deus sit bonū simplicissimū
& purissimū. omnes bomitates in deo vnū sūt vt
vna ab altera separi nō possit. Tercia ratio est.
qa si in deo esset aliquod malū sequeret̄ q̄ de? nō
esset simplicit̄ btus nec sūmū bonū. Secdo dico.
q̄ a deo nō pt̄ eē aliquod malū simpliciter. scilicz
sub ratione mali. quod probo duplici ratione.

Prima rō ē talis · Quicquid fit deo volēte fit deo actore & ecōuerso · sed mala nō fiūt volente deo· ḡ mala non fiunt deo actore · Secunda ratio est talis · Illud non est nec potest esse causa mali in quo nullo modo potest esse defectus a fine · sed in deo non potest esse defectus ī recedendo a fine cū omnia agat ꝓpter finem · malum aūt dicit deordinationē a fine · ḡ &c̄ · Tercō dico · ꝙ a deo nō potest esse aliquod malum fm aliquod tēpus quod tali ratione ostendo · Aut em̄ deus est bonus per suam essentiam aut p pticipationē · si deus est per suam essentiam bonus idem erit deo recedē a sua bonitate & recedere ab essentia · sed hoc scz recedere a sua essentia deo est impossibile · ḡ nec recedere a sua bonitate potest · vt de bono trāsmutet in malū · Si aūt deus est bonus p participatōnē oportet ꝙ habeat causam sue bonitatis · sed hoc ē impossibile cum sit primum bonum · ḡ &c̄ · nā nomine dei intelligimus primum bonum · Secūdo dico ꝙ est bonum naturale · & in tali bono tā ꝙ in subiecto malū esse non pt̄ · Cuius ratō ē · quia licet tale bonum naturale nō pfecte omnez bonitatē habeat · sed in aliquo a sūmo bono deficiat · ḋa tn̄ non deficit sibi aliqua bonitatū q̄ sibi debita ē · ideo tale bonū naturale subiectū mali esse nō pt̄ · quod ꝓbo per exemplum in quatuor · scz in demonibo · hominibo · animalibo irrationalibo · rebo naturalibo · Primo in demonibo · Nam demones habent naturalem bonitatem que subiectū mali esse nō potest · quod ꝓbo duplici ratione · Prima est talis · Omnia que sūt in mundo sunt creata a deo qui causa mali esse nō potest · vt patet sup̄ immediate · sed int̄ alia que sūt in mūdo sūt demones · ḡ in natura demonū malum esse nō potest · Secūda ratio est talis · Illud quod naturaliter est tale semp q̄ diu est est tale · si igit̄ natura demonū est mala vel demones sunt naturaliter mali · semp fuissent mali & nō fuissent transmutati de bono in malū · vt fides catholica cōfitet̄ · Secūdo ꝓbo hoc idem in natura hominū · Posset em̄ aliquis dicere ꝙ natura hominū est mala tā ex pte aīe q̄ ex pte corporis · Primo ex pte anime · sic · Illud est malum quod assistit malis · sicut aliquis homo dicit̄ esse malus quia cohabitat malis · sed anime coexistunt malis · scz corruptionibo corporis & passionibo anime inordinatis · ḡ natura anime ē mala · Rn̄deo duobo modis · Primo · quia hoc nō ē malū sed bonum & ex p̄mo bono deriuatum scz ex deo cuius vtute etiā mala fiunt bona · vel inquātū ex malis ex ordinatione diuina fiūt bona · Secūdo · quia illud quod coassistit malis ꝓpter malū illud est malū · sed anima coassistit corpi & eiꝰ passionibo ꝓpt̄ bonū · scz vt refrenet · dirigat · & saluet · ḡ natura anime nō ē mala sed bona · Tercō ꝓbo hoc idē in natura animaliū irratōnabiliū · Posset em̄ aliquis dicere ꝙ nature & passiones animaliū irrationabiliū sunt naturaliter male · puta aīositas leonis & superbia & huiusmodi · hoc aūt ē falsum · quia si ista auferāt̄ non remanebit natura eor̄ · quod patet · quia cū leo pdiderit animositatem & superbiā nō erit leo · Similiter cum canis amiserit superbiam & audaciam & fit omnibo mansuetus nō habet naturam canis · & hoc apparet ex vtilitate quā facit in rebo hūanis · quia officiū canis ē custodire domū & alia huiusmodi · Quarto hoc idē ꝓbo in natura ommium rerum · Nā nulla natura rei vel nulla res naturalis est mala · ita dicit dyo nisi? · m̄ · c · de diui · no · ꝙ malū nō est ī bono tā ꝙ aliquod existens · Tercō dico · ꝙ est bonū aliquod pticulare quod dicit̄ tribo modis · Uno mō bonum dicit̄ ipa pfectio rei · Verbigra · Sicut acumen visus dicit̄ bonum oculi & vtus dicit̄ bonū hominis · Secūdo bonum dicit̄ res que habet suam pfectionem · sicut homo vtuosus & oculo? acute videns · Tercō modo bonum dicit̄ ipm subiectum scdm ꝙ est ī potentia ad suaz perfectionē · sicut anima ad vtutem & substantia oculi ad acumen visus · Malū aūt nō importat privatōnē vel carentiā ommis bonī · & patet hoc triplici rōne · Prima est · quia si malū diceret privationē ommis bonī · ita ꝙ oīno bonū auferat̄ a malo · tūc neq̄ esset substantia · neq̄ vita · neq̄ desideriū · neq̄ motus · neq̄ aliquod aliud · Secūda rō est · ḋa si malum ꝓuationem diceret ommis bonī · sequeret̄ ꝙ illa que nullo modo sunt essent mala · Tercia rō est · quia si privatio oīs bonī esset malū · tūc seq̄ret̄ ꝙ quelibet res esset mala ex hoc ꝙ non habet bonū alterius · vtpote ꝙ hō eēt malus · ḋa nō habz velocitatē capri vel fortitudinem leonis q̄ oīa sūt falsa · & ideo malū dicit privationē nō oīs bonī vel oīs pfectionis · vt patet · sed bonī quod ē natū & debitū habē · Verbigra · Infirmitas nō dicit privationē oīs ꝓportōnis · sed ꝓportōnis humoz̄ in qua cōsistit sanitas · Similit̄ cecitas nō dicit privationē oīs pfectionis · sed cuiusdā que ab oculo nata & debita ē haberi scz visus · nō aūt dicit privationē in lapide · vnde privatio visus in lapide nō est malū sed ī oculo · & ideo cū malū fit privatio debite pfectionis · vt patet · privatio aūt nō sit nisi ī ente ī potentia · ḋa hoc privari dicim? quod natū ē habere aliquid & nō habz · sequit̄ ꝙ malū fit in bono scdm ꝙ ens in potentia dicit̄ bonū · Dec bea · tho · m̄ · scripto · sen · dis · xxxv m̄ · arti · m̄ · Utz in bono fit malū in cor · q · & in q̄stionibo disputatis de malo · q · j · arti · n̄ · in cor · q · in fine · Et prima parte sūme · q · xlvm̄ · arti · m̄ · in cor · q · Et beatus dyonisius · m̄ · c · de diui · no · & in scripto tho · ibidem · Et iterum contra gentiles libro m̄ · c · xj ·

¶ Oꝙ bonum est triplex · ¶ Capi · vj ·

Ad maiorem tn̄ evidentiā capituli p̄cedentis qualit̄ in bono fit malū nota hic quatuor · ¶ Primū ē · ꝙ bonū ē triplex · Est ei qdā bonū qd̄ ē oppositū malo vt visus cecitati

quoddã est quod est subiectũ malo vt animal cecitati· quoddã est quod ẽ ordinatũ ad bonũ vt habilitas ordo vel dispositio nature ad bonũ· Modo igit malũ nõ ẽ in bono ei oppposito· sed in bono sibi subiecto· sicut cecitas nõ ẽ in visu sicut in subiecto· sed ẽ in animali· sic malũ moris ẽ in bono nature· malũ aũt nature quod ẽ priuatio forme ẽ in materia quod est bonũ· sicut ens ẽ in potẽtia· Hec bea· tho· cõtra gẽtiles li· iij· c· v· in fine capituli·

¶ Secũdũ est· q cũ triplex sit bonum· vt patz· quoddã ẽ qđ p maluz totalit & ex toto tollit vt bonũ gratie· quoddã ẽ qđ p malũ nec tollit nec diminuit vt bonũ nature· quoddã bonũ ẽ qđ p malũ nõ tollit sed diminuit· vt bonũ habilitatis nature ad grãm· Ita malũ vel peccatũ qđdã bonũ ex toto tollit vt bonũ gre· quoddã bonũ supponit nec tollit nec diminuit vt bonũ nature· qđdã bonũ nõ tollit sed diminuit· vt bonũ habilitatis nature ad gratiã· ¶ Primo dico· q bonũ nature nec tollit nec diminuit p malũ culpe· quod tali rõne oñdo Illud bonũ non tollit nec diminuit p peccatũ qđ nõ oppomit peccato & p consequens in eo existit peccatũ· sed bonũ nature nõ oppomit malo culpe· imo in tali bono cõsistit malum vt in subiecto vel causa· quod patet· ꝙa peccatũ nõ tollit volũtatẽ· imo in volũtate cõsistit peccatũ· g &c· Hec bea· tho· in questiombo de malo· q· vtz peccatũ diminuat bonũ nature· argu cõtra· ¶ Secũdo dico· q bonũ gratie ex toto tollit p peccatũ· quod tali rõe oñdo· Vnũ oppositoz tollit & excludit reliquuz sicut tenebra excludit lucẽ sibi oppositã· sed peccatũ oppomit gratie· g &c· Vbi nota· q bonũ & malũ duplicit pñt cõsiderari· Vno mõ fm rõnez cõmunẽ boni & mali· & sic quodlibet malũ oppomit cuilibz bono· & sic ꝙntũ ad hoc dicit aug?· fallere dyaleticoz regulã dũ malũ est in bono· Alio mõ bonũ & malũ pñt cõsiderari fm specialẽ rationẽ hui? vel illius boni aut mali· & sic non quodlibet malũ oppomit cuilibz bono· sed hoc malũ huic bono vt cecitas visui & intemperãtia tẽperãtie· & hoc mõ malũ nũq̃ ẽ i bono sibi oppositio· nec i hoc fallit dyaleticoz regula· vbi sup̃ immediate· q· vtz peccatũ diminuat bonũ nature in solu· x· argu· p totũ· ¶ Tercõ dico· q bonũ habilitatis anime ad grãm diminuitur p peccatũ· quod ꝓbo tali similitudine· Quia creatura rõnalis ita se habet ad grãm sicut oculus ad lumen· sed oculus in tenebris existens fit minus habilis ad videndũ lucẽ· g anima ꝙnto plus in peccato manet tãto fit min? habilis ad pcipiendã diuinã gratiã· Licet aũt talis habilitas aie ad grãm p peccatũ in infinitũ diminuat vel remittat· nũq̃ tñ tale bonũ habilitatis totalit tollit manẽte natura aie & si peccata in infinitũ multiplicẽt· Verbigra· Dic si in infinitũ interponãt corpa opaca vel obscura int solẽ & aerẽ· in infinitũ diminuit habilitas aeris ad susceptionẽ luminis· nũq̃ tñ totalit tollit manẽte aere· Similit in infinitũ pt fieri additio in peccatis p que semp magis ac magis minuit habilitas aie ad susceptionẽ diuine gre· Nã peccatũ est quoddã obstaculũ int aiaz & deũ· vt dr ysa· lix· peccata vra diuiserũt inter vos & deũ· Cuius rõ ẽ· quia sicut interioz aer dom? non illuminat a sole misi directe respiciat solẽ· & hoc dicit obstaculũ qđ huiusmodi respectus rectitudinẽ impedit Ita aia nõ pt illuminari a deo p gre susceptionez misi directe cõuertat in ipsã· Omne aũt obstaculũ quãto magis multiplicat tãto magis susceptiuũ fit min? aptũ ad alicui? forme receptionẽ· nũq̃ tñ intm multiplicat obstacula peccatoz q totalit ab aia habilitas ad susceptionẽ gre auferat· eoq̃ habilitas ad receptõnẽ gratie cõsequt naturã ipius aie· ¶ Sed forte argues cõtra & dices· q peccatũ nõ solũ tollit bonũ gre· sed etiã aufert habilitatẽ aie ad grãm tali rõne· Ibi habilitas ad receptionẽ gre remanẽ nõ pt vbi ẽ impossibilitas gtiã cõsequẽdi· sed in damnatis ẽ ipossibilitas gtiã consequẽdi· g per culpã tollit tota habilitas anime ad gratiã remanẽte bono nature ipi? aie· Rndeo & dico· q impossibilitas cõsequendi grãz que ẽ in damnatis nõ est ex totali subtractõne habilitatis naturalis ad bonũ· imo ipa habilitas nature non ẽ remota sed remanet in dãnatis· sed impossibilitas cõsequẽdi grãm in dãnatis ẽ ex obstinatione volũtatis puerse & ex inflexibilitate diuine iusticie· & ex imobilitate dine sentẽcie· Hec bea· tho· prima pte sume· q· xlvnj· ãti· mj· in coz· q· in fine· Et in questiombo disputatis de malo· q· vtz peccatũ diminuat bonũ nature i coz· q· Et ibidẽ· q· ij· vtz peccatũ possit corrumpe totũ bonũ nature in solu· vj· argu p totũ· Et itez scdo scripto sen· di· xxxmj· arti· v· vtz malũ totũ bonũ corrũpe possit in coz· q· ibidẽ· ¶ Terciũ principale est qualiter malũ culpe auferat vel excludat ab anima bonũ gratie totalit· Vbi nota· q aliquid dicit agere duobo modis· scz effectiue & formalit· effectiue sic dicim? q pictor facit albũ parietẽ· formaliter vero sicut dicim? q albedo facit albũ parietẽ· Nam paries formaliter est albo albedine & effectiue pictore· peccatũ aũt non corrũpit vel tollit bonũ gratie effectiue· Cui? rõ ẽ quia quod non est nõ pt agere· sed corrumpit formaliter· ¶ Vbi nota· q sicut in actione naturali ẽ talis ordo· ꝙa primo ẽ agens· scdo est dispositio qua agẽs agit· tercõ ẽ forma introducta p actionẽ agẽtis· Ita in actione peccati sunt tria· primo agens scz ipsa volũtas· scdo ipa dispositio volũtatis scz sua defectibilitas vel libertas· tercõ forma vel deformitas introducta scz ipm peccatũ· Quãdo aũt aia informat vel deformat culpa nõ pt i ea esse gra· Ita q peccatũ nõ p se id ẽ p formã ppriã corrumpit gratiã· sed p accidẽs mqntũ peccatũ ẽ quoddã obstaculũ excludens ab aia ipam gratiam· & phibens influxum vel aduẽtũ gratie ad animaz·

Verbigra. Per se sol illuminat domū. p accidēs autē illuminat domū qui aperit fenestrā que erat obstaculū luminis. A simili. sicut lumē a sole in aerem diffundit quod lumen ē sup̄ naturā aeris. ita gratia a deo infundit amime. que quidem gratia est supra naturam amime. & sicut ille qui fenestram claudit obstaculum ponit ne lumen solis domum ingrediatur. ita peccatum per accidens corrumpit gratiam. quia q̄dm peccati deformitas ē in amima ponitur obstaculum influentie divine que per se erat causa gratie. Hec beatus thomas in questionibo disputatis de malo. q. Vtrum peccatum diminuat bonum nature. in corpore questionis. ¶ Sed forte argues. q̄ peccatum nō semper tollit bonum gratie. sic. Postq̄ peccator per vnum peccatum privatus est gratia. tunc cum secundo vel tercio vel quarto & sic de alijs peccat. tunc per nullum peccatum sequens tollitur gratia. & sic peccatum non semper tollit gratiam vt dicebas. Respondeo & dico. q̄ peccatum semper gratiam quam inuenit tollit & divine influentie obstaculum ponit vt predixi. q̄ autem secundū peccatum vel tercium & sic de alijs non tollat gratiam hoc est per accidens. scz quia eam non inuenit. semper tamen habilitatem amime ad gratiam magis diminuit secundum peccatum q̄ primum & terciū q̄ secūdū & primū & sic de alijs. vt sup̄ patuit p exemplū. ¶ Quartū & vltimū est videre qualiter fiat ista diminutio habilitatis ad receptionē divine gratie. Vbi nota. q̄ omnis diminutio fit altero duoꝝ modoꝝ. scz vel p subtractionē ptis. vel p appositōnē cōtrarietatis. Primo q̄ diminutio habilitatis amime ad gr̄am nō fit p subtractionē ptis & ptis. Cui? rō est. quia illud q̄ sic diminuit tollit vel corrumpit. natura aūt amime est incorruptibilis. Secūdo mō diminuit aliquid p appositionē cōtrarietatis. Verbigratia. Frigiditas aque diminuit non quia aliqua pars aque subtrahat. sed quia cōtraria qualitas scz caliditas apponit. Appositio aūt cōtrarie qualitatis si nō tollit naturam nō potest tollere habilitatem nature. si aūt contraria qualitas potest subiectū corrumpere potest totaliter habilitas subiecti tolli. Vt verbigratia. Cm̄ posset augeri calor in aqua q̄ corrumpet aqua. & sic corrumpet habilitas aque que speciē aque cōsequebat. Si aūt p appositōnē cōtrarij q̄ntūcūq̄ ipsum contrariū multiplicet nō posset subiectū corrūpi. tūc q̄uis semp minuat habilitas subiecti i quo talis habilitas radicat. nunq̄ tn̄ ex toto tollet. Vnde quia natura amime semper manet. talis habilitas ad gr̄am licet per infinitū diminuat nunq̄ tn̄ tollit. Ista aūt remissio habilitatis ad gratiam fit per maiorē elongatōnē ad gr̄am. Verbigratia. Quanto hō magis peccat tanto magis distat vel elongat a gratia. & fit in eo minor habilitas ad gratiaz. ita q̄ post primum peccatum non tollit potentia ad secūdum peccatum. imo in eo est maior promitas ad secūdū peccatū & minor p̄mitas ad susceptōnē divine gratie. ¶ Vbi nota. q̄ duplex ē priuatō. quedā que tollit potentiam & hec tollit totaliter habilitatē. sicut cecitas que tollit potētiā visiuam tollit totaliter habilitatē videndi. nisi forte scōm q̄ habilitas vel aptitudo videndi remanet in radice potentie visiue id est in essentia amime. Quedā vo priuatio est que non tollit potentiā sed actum. & talis nō aufert habilitatē. & talis priuatio est priuatio quā facit peccatū. Nam peccatū non tollit potentiam ad peccandum. imo auget. quia quāto magis multiplicant peccata. tanto magis auget habilitas & promitas ad peccandum. sed tollit actum scz appropinquationem ad diuinam gratiā. quia quanto magis multiplicant peccata tanto magis elongat a deo. & minus habilis vel p̄mus efficit ad susceptionem divine gratie. tn̄ manēte volūtate semp manet possibilitas ad diuinā gratiam. vt patet supra. Hec beatus thomas secūdo scripto sententiaꝝ dis. xxxvij. arti. xv. Vtr̄ malū totum bonū corrumpere possit in cor. q. Et prima pte sūme. q. xlvij. arti. vij. in cor. q. & in q̄stionibo disputatis de malo. Vtrum peccatum diminuat bonum nature in cor. q. & in solutione. vij. argumenti ibidē.

¶ Q̄r deꝰ permittit mala esse & quare. ¶ Ca. viij

Creō bonum creatū cognoscit. quia est ad bonum. Ita dicit dyonisius. vij. c. de divinis nominibo. bonum est quod ordinat ad bonum. Sed forte argues contra talī ratione. Omne ordinatum ad bonū inquātū huiꝰ modi est bonum. si igit malum est ordinatum ad bonum. ergo malum est bonum. sed hoc est falsū. quia vnum oppositorum nunq̄ est reliquum. Respondeo & dico. q̄ aliquid dupliciter est ordinabile vel ordinatum. Vno modo ordine qui est in se. & hoc modo bonum semper est ordinatum vel ordinabile in bonum. Alio modo ordine qui est in alio. & hoc modo malum ordine qui est in deo semper est ordinatum in bonum. Hec alexander prima pte sūme. q. xvij. de ordine malorum arti. primo in solutione. ij. argumenti. ¶ Ad cuius euidentiam nota. q̄ deus differenter habet prudentiam de bonis & malis. Nā de bonis habz prudentiā quadrupliciter. quia bona sūt a deo p̄scita vel p̄uisa. causata. intēta. ordinata. Mala aūt inq̄ntū mala nō sunt a deo causata neq̄ intenta. q̄a deus nec est actor mali. nec malum vt malū habet vnde possit intendi. q̄ mala sunt a deo p̄scita vel p̄uisa & ordinata. ¶ Si aūt queris quare deꝰ voluit esse mala. Respondeo q̄ deus non intendens mala p̄uidit & ordinauit mala in multa bona. que ratio humana nō sufficit explicare. Posſunt tn̄ ad pn̄s assignari sex ratōnes p̄pter quas deus permisit mala esse & ea ordinauit i bonum.

Prima est·quia ex malo bonū necessari? in esse ꝓ
ducit·. Secūda·q̄a ex malo bonū vtuosius efficit·
Tercia·q̄a ex malo bonū speciosi? reddit·. Quar
ta·q̄a ex malo bonū limpidius cognoscit·. Quin
ta·q̄a ex malo bonū ardētius appetit·. Sexta·q̄a
ex malo bonū ampli? attollit·. ¶ Prima ratio q̄
re diuina ꝓuidentia ꝑmisit mala est·q̄a ex ma
lis bonū necessari? in esse ꝓducit·quod duplicit
ꝓbo. scz de bono naturali·& morali·. Prio de bo
no naturali·sic. Nullū agens creatū intēdēs malū
aliquod opat·g̃ multo min? agēs increatū q̃le ē
de?·sed agens naturale opat malū corruptōis
intendēs bonū generationis·nā sine corruptōne ve
nius nō pt esse generatio alterius·vt patz ꝓ exē
plū·nā mors muscę ē vict? aranee·& si nō eēt oc
cisio animalis nō eēt vita leonis & sic de alijs·g̃
similit deus nūq̄ ꝑmittit malū ꝓpt malū·sed ꝓ
ter bonū·. Secūdo ꝓbo idē de bono morali·quia
si nō eēt ꝓsecutio tiramor nō eēt patientia mar
tirū·& si nō eēt pena aliqua non eēt patientia vel
cautela·& si nō eēnt vel fuissent peccata nō fuisset
diuina misericordia vel iusticia. Vñ aug?·in en
chi·sic dicit·. Deus omnipotēs nullo modo sineret
aliquod malū esse in suis operibo nisi adeo eēt om
nipotēs & bon? vt bñ facēt etiā de malo. ¶ Ter
cūda ratio quare diuina ꝓuidētia ꝑmisit mala fi
eri & eē ē·quia ex malis bonū vtuosius efficit·.
Si em̄ malū totaliter excluderet ab vniuersitate
rer̄·oporteret etiā multitudinē bonor̄ diminui
quod esse nō debz·eoꝓ vtuosi? ē bonū in bonitate
q̄ fit malicia in malū·tū q̄a ē dare primū bonū·
nō aūt primū & vltimū malū·tū q̄a bonū agit in
vtute ꝓpria·malū aūt semꝑ in vtute boni·tū q̄a
cū malū sit in bono vt in subiecto nō totalit con
sumit ipm̄·. Vñ sicut videm? q̄ artifex abscōdit
fundamētū sub terra vt inde tota dom? habeat fir
mitatē·. Ita diuina ꝓuidētia videt ꝑmittere q̃s
dā defect? in ptibo vniuersi vt tota rer̄ vniuer
sitas sit pfectior·. ¶ Tercia ratio quare diuina ꝓ
uidētia ꝑmisit mala fieri & eē est·q̄a ex malo bo
nū speciosi? reddit·. Nā bonū vniuersi pulcri? ex
ordinata malor̄ & bonor̄ ordinatione cōsurgit·.
Vnde aug?·in enchi·. sic ait·. Ex ommibo cōsistit
vniuersitatis admirabilis pulcritudo·in quo etiā
id q̄d malū dr̄ bñ ordinatū & suo loco positū emi
nētius cōmēdat bona·vt magis placeāt & lauda
biliora fiāt dū cōpāt malis·& ꝓbat ꝓ duo exē
pla·. Primū exemplū est in sono·. Nā sicut sonus
pulcrior reddit ꝑuatione somi ꝓ silētium·ita &
vniuersū positione mali·. Vñ dicit in libro de na
tura boni·q̄ sicut nos cōtimēdo vocē decēt int̄ po
nim? loquēdo silentiū·quāto magis deus quarū
dā rer̄ ꝑuatōnes decēt eē facit·sicut rer̄ ommiū
pfectus artifex·. Secūdū exemplū quod ponit ē
de coloribo·. Vñ dicit·xj·de ciuitate dei·q̄ sicut
pictura cū colore nigro suo loco posita apparet pul
crior·sic vniuersitas creaturarū cum peccatoribo·

Ita q̄ malū non facit ad pulcritudinem vniuersi
ꝓ se q̃si aliq̄ res positiua vl̄ aliq̄ forma inherens·
sed ꝓ accidēs in ordine ꝓ aliud·& hoc triplicit scz
respectu boni·respectu ꝓximi·respectu sui·. Pri
mo respectu boni·q̄a in comparatione mali bonum
apparet pulcrius. Secūdo respectu ꝓximi·q̄a ma
lum neronis fuit occasio pulcritudinis in petro·
Tercio respectu sui·sicut peccatū ē occasio humili
tatis in aliquo nō dū est sed postq̄ abijt·. Hec alber
tus in scrip·sup librū dyonisij de diui·no·mij·c·
q·vtrū malū faciat ad pfectionē vniuersi. ¶ Sed
forte queres·an vniuersū cū peccatis sit pulcrius
sicut est cum peccatoribo·. Rñdeo & dico q̄ vni
uersū nō ē pulcri? cū pctis sicut ē cū peccatoribo·
Cui? ratio est·q̄a peccatū non dicit naturā aliquā
vel ordinē aliquē sed purā ꝓuationē·sed peccator
dicit naturā que q̄nis ꝓuata sit bono gratie ꝑ pec
catū est tn̄ ordinabilis in bonū·& ꝓpter hāc cau
sam vniuersū ē pulcri? cū peccatoribo nō tn̄ cum
peccatis·. Hec alexander p̄ma pte sū·q·xmij·de or
dine malor̄ arti·j·in fine·q·. ¶ Quarta ratio q̃re
de? ꝑmisit mala fieri & esse est·q̄a ex malis bonū
limpidi? cognoscit·. Nā scd̄m ph̄m cōtraria iuxta
se posita maxīe eluescūt Vt vbi g̃ra Quātū bonū
sit sanitas ifirmi maxīe cognoscūt & sic de alijs
¶ Quinta ratō q̃re de? ꝑmisit mala fieri & esse ē·
quia ex malis bonū ardenti? appetit·. Nam carē
tia boni & indigentia ipi? auget appetitū ipi?·&
p̄cipue q̄n quis aliquo bono caret q̄d alias habuit
vt de infirmis patet·qui ad sanitatē magis exar
dēt q̄ pri?·. ¶ Sexta ratō q̃re de? ꝑmisit mala
fieri & esse est·quia ex malis bonum ampli? at
tollit·. Nā de? q̄ ē sūmū bonū magis ē laudabilis
vel dign? laude si in mundo sūt mala q̄ si non es
sent·quod tali ratōne oñdo·. Magis est laudabile
malū ordinare ī bonū q̄ bonū ordinare in bonum
sed de? omne malum in bonum ordinat·q̄d sic ꝓ
bo·. Omne malū vel ē malū pene vl̄ ē malū culpe·
sed de? omne malū pene & culpe in bonū ordinat
q̄d duplicit ꝓbo·. p̄mo de malis pene·scd̄o de ma
lis culpe·. Primo em̄ omne malū pene vl̄ ē castigati
uū·vel exterminatiuū & desperatiuū·. Primo em̄
si est malū castigatiuū q̃le ē malū pene p̄ntis vi
te·tūc tale malū de? semꝑ in bonū ordinat·& hoc
vel in bonū psonale·vel ī bonū pticulare·vel ī bo
nū generale·. Primo de? malū pene ordinat in bo
nū psonale·scz q̄n affligit aliquē vt emēdet·. Se
cūdo de? malū pene ordinat in bonum pticulare
sic̄ q̄n ex punitōne vni? ali? corrigit·. Tercō ma
lum pene ordinat in bonū generale·sic̄ q̄n ex pu
nitione vni? ciuitas cōseruat·. Ita q̄ diuina p̄
uidentia ad triplex bonū ordinat mala pene·. Pri
mo ad vtilitatē patiētis·sicut infirmitates corpa
les vel etiam spūales deo id agente cedūt in vtili
tatem eor̄ qui patiūt eas·. Secundo ad vtilitatez
alterius sapientis·sicut cū ex pena ei? ali? emen
dat·. Tercō ad vtilitatē cōmunitatis·sicut cū pena

malefactoꝝ ordinat̄ ad pacem cōmunitatis. Hec beatus dyonisius de diuī. no. mj. c. & beat⁹ tho. in scripto ibidē. Secdo deus ordinat malū desperatiuū in futuro ad duo bona. scz ad iusticiā dei. & ad leticiā sanctoꝝ. Hec alexander p̄ma pte sūme. q. xij. de modis diuine p̄uidentie arti. p̄mo in cor. q. Si vero est malū culpe tunc dico. q̄ diuina p̄uidentia oīe peccatū quod fit ordinat in bonū. & hoc vel in bonū diuine iusticie p̄ punitōnē. vel in bonū misericordie p̄ remissionem. ita q̄ omne peccatū deus ordinat. aut in bonū quod ab homine fit. aut in bonū quod in homine fit. Primo modo peccatū deus ordinat in bonū quod ab homine dei gratia & misericordia fit. puta cū post peccatū resurgēs hūilior & feruentior & cautior efficit̄. Secdo peccatū deus ordinat in bonū quod in homine fit. scz dum p̄ diuinā iusticiā peccatoꝝ obstinatus punit̄. Hec beatus thomas in questionibo disputatis de veritate de p̄uidentia dei. arti. v. Vtr̄ humanā actus p̄uidentia regant̄. in cor. q. Et per hoc excludit̄ errorem quorūdam qui q̄ꝫ mala que videbant in mundo dicebant deum nō esse. Sicut Boeci⁹ primo de consolatione introducit quēdam ph̄m querētē. Si deus est vñ malū eēt aut ecōtrario arguēdo. si malū ē quō de⁹ ē. Vñ ysaie. xlv. Ego dñs faciēs pacē & creās mala. Et Amos. iij. Nō est malū in ciuitate q̄d de⁹ nō faciat. Quod intelligit̄ vel effectiue vt malū pene vel p̄missiue vt malū culpe. vel ordinatiue vel dispositiue vt malū culpe sic̄ p̄ dicta patz. Hec beatus. cōtra gēti. li. mj. ca. lxix. ptotū. ¶ Q̄ nō licet facere malū q̄ꝫ ter bonum. ¶ Capi. viij.

Ad maiorē tñ euidētiā capituli p̄cedentis nota hic octo. ¶ Primū est q̄ aliud est facē malū q̄ꝫ ter bonū. Aliud ē p̄mittere malū q̄ꝫ t̄ bonū & ordinare malū in bonū. Primū em̄ scz facē malū q̄ꝫ t̄ bonū nullo modo bonis cōpetit. Vñ hoc in homine ē reph̄ensibile. Et ideo ad ro. mj. dr̄. Nō sunt faciēda mala vt veniāt bona. nec hoc scz mala facē q̄ꝫ ter bonū deo p̄ attribuit. Sz secundū scz p̄mittē malū q̄ꝫ t̄ aliquod magnū bonū: & ordinare malū ī bonū hoc ē bonū. Et ideo deo attribuit̄ q̄ mala p̄mittit q̄ꝫ ter aliqua bona ex eis eliciēda. Hec. b. t. in questi. dispu. de veritate. q. de p̄uidētia dei arti. mj. Vtr̄ mot⁹ & actōnes hoꝝ inferioꝝ corpoꝝ subdāt̄ dīne p̄uidētie. i solu. j. argu. vñ Boeci⁹ de ysolatōne sic ait. Bona vis diuina ē cui mala bona sūt. mala m̄q̄ ipsi creature cū eis cōpetēter vtēdo alicui⁹ bonī elicit effectū. Et aug⁹. sup illo vbo ad ro. ix. Sustinuit in multa patiētia vasa &c̄. in glo. sic ait. Nullū de⁹ vel hominū vel angeloꝝ crearet quē malū eē p̄sciret. nisi pit̄ nosset quibo bonis vsibo eos accōmodaret vel iusticie vel misericordie. ¶ Secūdū ē q̄ duplex ē ordo scz nature & dīne p̄uidētie. vl̄ ordo p̄ticularis qui ē ordo nature. & generalis q̄ ē ordo diuine p̄uidentie. Bonū igit̄ est dupliciter ordinatū. scz ordine p̄prie nature. & ordine diuine p̄uidentie. Sed malū q̄uis fm q̄ exit ab agēte p̄pō & particulari sit inordinatū. & ex hoc p̄uationē ordinis diffiniat̄: semp tñ a superiori agente scz a p̄uidentia dei malum semper est ordinatū in bonū. Ibidem in solu. mj. argu. ¶ Tertiū ē q̄ bonū ordinat̄ in bonū q̄tuor modis vel q̄tuor rōmbo. Primo rōne eiꝰ a quo est scz ex parte cause efficiētis. q̄a bonū est a bono. Secundo rōne eius in quo est. scz ex parte cause materialis quia bonū est in bono. Tercio ratione eiꝰ q̄d ē scz ex parte cause formalis. eoq̄ bonū est quedā formalis p̄fectio alicui⁹. Quarto ratione eius ad q̄d est scz ex parte cause finalis q̄a bonū semp ordinat̄ vel ordinabile ē ad bonū tanq̄ ad finē. Malū aūt ordinabile ē ad bonū nō ex se sed ex alio. Et hoc triplici rōne vel tribo modis. Primo rōne eius in quo est. quia malū semp ē in bono. Vnde aug⁹. in encheri. Et in libro de natura boni dicit q̄ natura in qua est malum semp est bona. Secūdo rōne eiꝰ cōtra q̄d ē. scz rōne boni cōtra positi. Vñ aug⁹. in encheri. xj. ca. dicit. q̄ malum bene ordinatū & suo loco positū eminentiꝰ cōmendat bona vt magis placeant & laudabiliora fiant dū cōpant̄ malis. Tercio rōne eius q̄d ex ipō est scz a deo vl̄ rōne eius q̄d ex ipō malo a deo elicit̄. Nam ex malo a deo non elicitur nisi bonum. Vnde augustinus de natura boni dicit q̄ deus nunq̄ permitteret malum fieri. nisi ex ipso eliceretur bonum. Hec alexander prima parte summe. questione. xmj. de ordine malorum & bonorum. articulo primo. in corpore questionis. ¶ Quartum est q̄ bonum aliquod est quod non potest elici nisi ex malo. vt verbigratia. Sicut bonum patientie non elicitur nisi ex malo persecutionis vel tribulationis & bonum penitentie &c̄. non elicitur nisi ex malo culpe. Hec beat⁹ thomas vbi supra in solutione. v. argumenti. ¶ Quintū est q̄ duplex est bonū. Quoddā q̄d non habet admixtionem mali. & q̄ddā q̄d habet admixtionem mali. verbigratia de vtroq̄ bono. Est enim quoddam bonum hominis intrinsecum. scilicet bonus mentis vel voluntatis quod est bonum virtutis. quod quidem bonum virtutis non habet admixtionem mali. imo opus virtutis semper habet adiunctum sibi in consecutione beatitudinis premium. Et econtrario est de malis extrinsecis. scilicet de malis culpe que semper habent sibi adiunctum in consecutione pene supplicium. Quedam vero sunt bona q̄ nō sunt bona intrinseca hominis m̄q̄ntū est homo. sed sunt bona extrinseca scilicet bona corporalia. naturalia. & tēporalia. & hec habēt admixtionē mali. Tamen ista admixtio semp ordinatur a deo in bonū misericordie. gr̄tie & glorie. scm̄ apostolum ad Roma. viij. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum.

Frequēter em̄ ꝓsperāt impij in hac vita vt manifestior appareat in iudicio cōtra eos diuina sentēcia. Rō aūt quare bonis mala tpalia euemiant & impijs mala tpalia nō euemāt nobis nō apparet sed ratio huiꝰ ordinis scit a deo. sicut medicꝰ scit ꝝre ꝗbusdā egris qñq; det calida & qñq; frigida. & similiter sanis quod tñ ignorās artē admiratꝰ. vt boeciꝰ dicit. Hec bea. tho. primo scrip. sen. di. xxxix. de puidentia dei. arti. ij. in solu. v. argu

¶ Sextū est ꝙ bonū est ī plus etiā q̄ntū ad numerū q̄ malū. quod duplicit patz. scz in rebo naturalibo. & volūtarijs. Primo in rebo naturalibo ꝗa bonū ē ī rebo īcorruptibilibo scz in corporibo celestibo. malum aūt est in corporibo vel rebo corruptibilibo que sūt pue q̄ntitatis respectu corpoꝝ celestiū in quibo nullū malum esse potest. Nā corpa celestia q̄ ad substātiā sunt incorruptibilia & quo ad motum. nec inordinationē hñt nec pñt habē. ꝗa semp eodē modo se hñt. Secundo bonū est in plꝰ. quod patz in rebo volūtarijs. in ꝗbo bonū est in plꝰ q̄ malū. vt in natura angelica. quia multo plures fuerūt remanētes q̄ cadētes. & forte etiaz plures q̄ omēs dānandi & demones & hoīes. Hec bea. tho. primo scripto sen. di. xxxix. de puidētia dei. arti. ij. vtz puidētia dei sit oīm & p̄cipue malorꝝ in coꝛ. q. ¶ Septimū ē ꝙ in hoībo malus inuenit vt in pluribo & bonum vt in paucioribo. hoc aūt cotingit triplici ratōne. Prima ē ꝓp radicis corruptionē. nā ex peccato originali quod ī primis parētibo vt in radice fuit natura hūana ē corrupta. Secūda ratō est ꝓpter deuiatōnē rōnis. nā facilioꝰ est male agē q̄ bene. Cuius ratio est. quia pluribo modis cōtingit deuiare a medio rōnis q̄ mediū rōnis tenere. Vnde dyo. dicit. ꝙ bonū cōtingit vno modo. malū aūt multifario. Tercia ratō ē ꝓpter boni sensibilis cognitionem. nam bona sensibilia apud multos sūt magis nota q̄ bona intelligibilia. & ideo multi magis sequūt sensum q̄ rōnem. Hec bea. tho. vbi sup̄ immediate in coꝛ. q. & in questionibo disputatis de malo. q. j. arti. ij. vtz bonū sit causa mali in solu. xvij. argu. Tñ deus ꝑordinauit oīa mala. sed nō ꝓhibuit vt natura maneret in sua libertate. qua subtracta nature rō deperiret. Ibidē in solu. ij. argumēti. ¶ Octauū ē ꝙ deus habet puidētiā bonoꝝ & iustoꝝ viroꝝ quodaz excellentioꝛi modo q̄ impioꝝ. inquātū non pmittit circa eos aliquid euenire quod finaliter impediat eoꝝ salutē. Nā diligētibo deū omnia cooperant in bonū. vt dicit apostolus ad ro. viij. Malos aūt & impios deꝰ dimittē dicit. in ps. dimisit eos scdm̄ desideria cordis eoꝝ. dū impios nō retrahit a malo culpe. nō tñ ꝙ etiā impijs non puideat & conseruet. alias in nihilū tēderēt fm beatū gregoriū. Hec beatus thomas in pma pte sume. q. xxij. arti. ij. in solu. ij. argumēti.

¶ Et ratio boni cōsistit in tribo. ¶ Capi. ix.

Secundo p̄cipalit circa bonū considerāda est constantia rōnis. Nam ratio boni vt bonū dicit esse pfectum cui nihil deest consistit in tribo. scz in modo. specie & ordine. Vñ aug⁹. in libro de natura boni sic ait. Omnia quāto magis moderata speciosa ordinata sūt. tanto magis bona sūt. Hec tria vbi magna magna bona sūt vbi parua pua bona sūt. vbi nulla nulla bona sūt Et iterum aug⁹. exponēs illud verbū sapien. xj. Omnia disposuisti ī numero pondē & mēsura dicit ibidē. ꝙ idē ē mensura qđ modus. idē ē species qđ numer⁹. idē ē ordo qđ pondus. Ratō aūt ꝗre bonum in his tribo consistit est ista. Quia vnum qđq; intm̄ ē bonum & p consequēs appetibile in q̄ntū ē pfectum. est aūt aliquod bonū pfectū cui nihil deest eoꝝ que req̄rūt fm modū siue pfectionis. Perfectio aūt boni siue ratio boni vt pfecti integrat ex tribo. Primo ex pte cause efficiētis Scdo ex pte forme distinguētis. Tercō ex parte nature īclinantis. ¶ Primo em̄ rō boni vt pfecti integrat ex pte cause efficientis. que quidē cōstituendo bonū messe dat sibi certum modū essendi. scz esse cōmēsuratū vel ꝓportōnatū. & talia sūt modus vel mēsura. nam causa efficiens dat modum vel mensuram bono ex qua efficit ꝓportōnatū vel conuenies appetitui. & sic efficit appetibile. vñ dicit aug⁹. ꝙ mensura modum p̄figit. ¶ Secūdo ratio boni vt pfecti integrat ex pte forme specificātis & distinguentis. nam p̄ter causā efficiētē formalē & finalē. Prio em̄ mod⁹ vel mēsura est dispositio rei put refert ad causām efficiētem que dat esse terminatum & mensuratum cuilibet rei. Secundo species vel numer⁹ est dispositio rei put refert ad causā formalē. fm ꝙ quelibz res p formā specificat & ab alia

re distinguit. Tercō pōdus vel ordo ē dispositio rei ꝑut refertur ad causam finalem. Vnde dicit Aug⁹ sup Genesim ad lr̄az ꝙ mēsura modū pfigit quo ad primū. numerus em̄ rei speciē pbet q̄ ad secūdū. pōd⁹ vero in suo loco ordinat & q̄escē facit quo ad terciū. Hec Alexander prima pte sūme. q. vnj.

¶ Quō hec tria cōuenīunt. scz mod⁹. species. & ordo oñi bono. Capi. x.

HAb maiorē tn̄ euidētiā capituli p̄cedētis est sciendū ꝙ iste tres cōditiones vel ꝑ ꝑtates p̄dicte. scz mod⁹ vel mēsura. species vel numerus. pōd⁹ vel ordo. de quibo loquit Aug⁹ & Sapie. xj. scribit cōuenīūt tā creatori ꝙ oñibo creaturis. ¶ Dr̄o em̄ cōuenīūt creatori Vñ aug⁹. ad Orosiū sic dicit. Numerus. pōdus & mēsura ē ipe deus ipe em̄ ē numer⁹ sine numero a quo ē oñis numerus. ipe em̄ ē mēsura sine mēsura a quo ē oñis mēsura. ipe em̄ ē pōd⁹ sine pōdere a quo ē oñe pondus. Distinguit bt⁹ aug⁹ ibidē duplicē numerū duplicē mēsurā & duplex pond⁹ dicēs. ꝙ ē mēsura mēsurās & mēsura mēsurata. & numer⁹ numerās & numer⁹ numeratus. & ordo ordinās & ordo ordinat⁹. Nā mēsura mēsurās ē ipe de⁹ mēsurā cuilibet rei pfigēs. Mēsura mēsurata est cuiuslibet rei quātitas. qua dr̄ magna vel pua vel mediocris. Numer⁹ numerās ē ipe de⁹. numer⁹ numerat⁹ est vniuscuiusq; rei ꝓpria qualitas q̄ vna res distinguit ab alia. Ordo ordinās siue pondus pōderās ē ipse deus omnibo dās ordinē vel pondus ꝓriū id est inclinationē ad locū vel finē suū. Pondus pōderatū siue ordo ordinat⁹ ē ipa rer̄ ꝓrietas qua res ad suū locū vel finē naturaliter tēdit & in eo quiescit. Secūdo hec appropiāt & cōuenīūt deo sic. Nā pōd⁹ ad potentiā opantis. numerus ad sapiētiam ordinantis. mēsura ad clemētiam cōseruantis. Et ita pōd⁹ refert ad patrē cui appropriat potētia. numer⁹ ad filiū cui appropriat sapientia. mēsura ad spiritū sanctū cui appropriat clementia. Ita ꝙ oñis creatura habz pōd⁹ a patre creante. habet numer⁹ a filio ordināte. habet mēsurā a spūsancto ꝺseruāte ¶ Secūdo he cōditōnes cōuenīūt oñi creature. Vñ aug⁹. xj. de ciuitate dei sic ait. A deo ē omis mod⁹. oñis species. oñis ordo. sine q̄bo nihil rerū inuenīri pt̄ vel cogitari. Nā esse oñis creati nō potest intelligi nisi in relatione ad primā causā sub triplici rōe cause. scz efficiētis. formalis. & finalis. Vñ aug⁹. v. de ciuitate dei sic ait. Tria de oñi re q̄rim⁹. scz quis eā fecerit. quō facta ē res. ꝓpt̄ q̄d facta ē res. Et in libro. lxxxiij. questionū sic dicit. In oñi eo quod ē: aliud ē quod constat. ecce causa efficiēs. Aliud ē quo discernit & distinguit. ecce causa formalis. Aliud ē quo suis ptibo cōgruit. ecce causa finalis. ¶ Tercō he tres cōditiones vel ꝓrietates. scz mensura numerus & pondus appropriant aīme. Vnde aug⁹. super Gen. ad litterā distinguit in aīmabo hec tria dicēs. ꝙ mēsura ē aliquid agēdi ne fiat irreuocabilis & immoderata ꝓgressio hoc ptinet ad intellectuz ne pl⁹ vel min⁹ sapiat q̄ oporteat. numer⁹ aūt ē affectionū & vtutū. pondus est volūtatis & amoris vbi appetit & fert in id q̄d debet. & respicit q̄d cui ꝓponat. ¶ Quarto he tres cōditiones. scz mod⁹ vel mēsura. & species & ordo inueniunt in volūtate. q̄d patet de singulis. Primo em̄ mod⁹ vel mēsura volūtatis est inquantū volūtas inmitit sūme bonitati ꝓductiue vel effectiue omnis bonⁱ ꝑm suę mēsure q̄ntitatē & modū. Secūdo species voluntatis est ꝑm ꝙ voluntas habet suā rectitudinē naturalem: & maxime ex cōformitate ad rectitudinem voluntatis diuine. Tercō ordo voluntatis est cui voluntas sequitur voluntatē diuinā. & eiⁱ bonitatem sup̄ omia diligit. malū aūt volūtatis est ꝑuatio istoz triū q̄d patet. Quia cū creatura amatur vt de⁹ vel pl⁹ deo est priuatio vel defectus modi seu mensure. Cum non amat de⁹ ꝑter se est defect⁹ speciei vel rectitudinis. Cum non amat de⁹ super omnia est defect⁹ ordinis. ¶ Quinto he tres cōditiones. scz mensura. numer⁹. pōd⁹. requirunt in actione humana. Et ideo de⁹ fecit omnia in mēsura contra viciū supfluitatis. In pondere cōtra vicium leuitatis. & in numero cōtra viciū singularitatis. & hec q̄ creaturis contulisse noscit. hec req̄rit. Habe g̃ pōd⁹. serua numer⁹. mēsurā tene. & sic faciēdo diuidi non poteris ab autore. supfluitas non habet mēsurā. vñ fert & euolat in incertum. pondus nescit leuitas: cor nō sinit esse stabile neq; firmū. numerū nō seruat singularitas cū sit numer⁹ collectio vnitatū. singularitatis aūt ē diuisio vnionū. Rō ergo ponderis reddit stabilē. Ratio numeri reddit socialem. Rō vero mēsure reddit frugalē. Habe ergo pond⁹ id ē stabilitatez in fide. habe numerū id est socialitatez in caritate. habe mēsurā id ē frugalitatē in cōuersatōne. Sexto he tres conditiones. numerus. mēsura. & pōdus appropriant diuine sentencie in extremo iudicio vt dicat. ꝙ deus disposuit omnia id ē oñes penas quas infliget peccatoribo in numero: vt numerus vel multitudo penaꝝ respondeat numero vel multitudini peccatoꝝ. de hoc numero penarū dr̄ apoca. xvnj. Duplicate ergo ei duplicia scdm opera eius. & Ecci. xxxnj. intuere in oñia opa altissimi duo cōtra duo & vnū contra vnū. Secūdo de⁹ disponit damnatoꝝ penas in mēsura vt pena respondeat q̄ntitati culpe. scz ꝙ tanta sit q̄ntitas pene: quāta fuit q̄ntitas culpe. de hac mensura penarum dicit Mathei. vij. In qua mensura mensi fueritis remetiet vobis. & apoca. xvnj. q̄ntuz se glorificauit &c. Tercio deus disponit penas dānatoꝝ in pondere vt scilicet pena damnatoꝝ respondeat cause vel ratiōi mouenti ad peccatum. plus em̄ ponderat culpa eiusdem generis in vno ꝙ in alio ꝑm ꝙ magis vel min⁹ impellēs habuit.

Vñ plus puniuit angelũ nullo suadẽte peccãtem ꝙ hominẽ qui altezo inclinãte peccauit. sapiẽ. vj. Exiguo cõcedit misericordia. potẽtes aũt potẽt tormenta patiẽt. Expositor. exiguo id ẽ humili qui p ignorãtiam seu p infirmitatem peccauit & p penitentiã se humiliat concedit misericordia. puer. xxviij. Qui abscondit scelera sua nõ dirigẽt. qui aũt ea cõfessus fuerit & reliquerit misericordiã cõsequẽt. Et subdit. potẽtes aũt scz in male faciendo potent tormẽta patiẽt. qui enĩ fuerũt fortiores in peccãdo miserabiliores erũt in inferno ¶ Vel potentes scz in dignitatibꝫ & aliozꝫ regimine cõstituti potẽt patient tormẽta. illata quippe eis p suis & alienis peccatis. Hec alexãd quãta pte sũme. q. ij. & dns hugo cardinalis in postillis scz i expositõne illiꝰ verbi sapiẽ. xj. omĩa dispositi &c̃.

¶ Qꝫ actus moralis ẽ bonꝰ vel malus ex tribꝰ. ¶ Ca. xj.

Ercõ pncipalit circa bonũ & malũ considerãda ẽ dra distinctionis vel diuisionis. Nã de bono & malo assignãt vł dãt quatuoꝛ distinctiones. ¶ Prima distinctio est. ꝙ in actibꝰ hũanis est triplex gradus boni & mali vel bonitatis & malicie. Est enĩ actus moralis bonus vel malus ex sua natura. ex circũstãtia. ex vtute habita scz adepta vel infusa. Primo dico ꝙ actus moralis ẽ bonꝰ ex genẽ id ẽ ex sua natura. scz actus cadẽs sup debitã materiam. sic pascere esurientem. actus autem ex sua natura est malus qui cadit supza materiam indebitam sicut subtrahẽ aliena. materia aũt actus dicit obiectũ ipũs. Secũdo actus moralis ẽ bonus vel malus ex circũstãtia. sicut ex loco & tempe aut cõditione agẽtis. puta si subtrahat nõ sua ex loco sacro & sic de aliꝭs circũstãtiꝭs. Require infra circũstãtia. Tercõ actus moralis est bonꝰ ex vtute acquisita vel infusa. Nã alit opat aliquis anteꝙ habeat vtutem & postꝙ habz vtutẽ. quod patz. ꝗa anꝙ habeat vtutẽ opat bonũ nõ tn bene. sed postꝙ habet vtutem opat bonũ bene. Verbigratia. Anteꝙ quis habeat habitum vel vtutẽ iustitie operatur vel facit iust tũ. sed nõ iuste. sed postꝙ habz vtutẽ iustitie opat iust tũ iuste. similit anꝙ quis habeat vtutẽ castitatis vel cõtinentie opat casta sed nõ caste. sed postꝙ habet opat vel facit casta caste. vt patz p phm. ij. ethi. Hec bea. tho. in q. fratrũ ombo disputatis de malo. q. j. arti. mj. Vtrꝫ omnes actus sint indifferẽtes. in coꝛ. q. & in solu xj. argu. ibidẽ. ¶ Secũda distinctio de bono & malo est quod aliquid ex sua natura ẽ bonũ. aliqd ex sua natura ẽ malũ. aliquid ex sua natura ẽ indifferẽs. scz neꝙ bonũ neꝙ malũ. Primo enĩ omne illud ex sua natura ẽ bonũ quod importat vel ĩcludit aliquid cõuenies rõni. sicut pascẽ esurientem & alia huiusmodi. Secũdo omne illud ex sua natura est malũ quod importat aliquid discordans a ratione. sicut tollere alienũ & huiusmodi. Tercõ omne illud ex sua natura ẽ indifferens. scz ꝗa neꝙ est bonum neꝙ malum qđ neꝙ importat aliquid cõuenies rõni neꝙ aliqd discordãs a ratione. sicut leuare festucã de terra vel aliquid huiusmodi. Hec bt̃us tho. vbi sup immediate. q. j. arti. v. vtrꝫ alii qui actus sint indifferẽtes ĩ coꝛ. q. ibidẽ. ¶ Tercia distinctio ẽ ꝙ duplex ẽ bonũ. scz naturale & morale & simili malũ. Bonũ nature vel naturale ẽ quod habet pfectionẽ conuenientem nature. q̃ ꝗdẽ pfectio comphẽdit conuenientem mensuram & formã & ordinẽ. Vñ aug⁹. dicit in libro de natura boni. ꝙ rõ vel pfectio boni cõsistit in modo specie & ordine. vt in capitulis pcedẽtibꝫ patz. Malũ aũt naturale non ẽ puatio vel carẽtia omnis boni vel pfectionis naturalis. sed boni debiti vel pfectionis debite. nam carere pfectione nõ debita n ẽ malũ. sed carẽ pfectione debita ẽ malum. Verbigratia. Non habere manus in hoĩe ẽ malũ. non autez in equo aut in boue. similit carentia visus ĩ lapide non ẽ malum. sed in homĩe vel aĩali quod natum est & cui debitũ ẽ habere visum. Bonum vero morale in actibꝰ hũanis ẽ secũm ꝙ actus cõcordat rationi informate lege diuina. vel p doctrinã vel p inspirationẽ diuinã. Malũ aũt morale in actibꝰ hũanis consideratꝫ secũm ꝙ sunt pter ratõnẽ Vñ dyonisi⁹. mj. c. de diui. no. dicit. ꝙ malũ aĩe est preter rõnem. malũ vero corporis ẽ preter naturam. Hec bt̃us tho. vbi supra. q. pma arti. mj. vtrum omnes actus sint indifferentes in coꝛ. q.

¶ Quarta distinctio de bono & malo morali est. ꝙ malũ morale nũqꝫ pt ee bonũ. bonũ aũt morale pt esse malum. Primo dico. ꝙ malũ morale nũqꝫ pt esse bonũ. qđ pbo duplici ratõne. Prima ratõ est talis. Illud qđ est contra ordinem rationis in quantum tale nunqꝫ est vel potest esse bonuz. sed malum morale ĩquantum tale semp est contra ordinem rationis. g̃ &c̃. Secda ratõ est talis. Illud qđ non pt esse integꝫ bonũ sp est malũ. sz actus mal⁹ nõ pt ee integꝫ bonũ cũ ĩ eo semp sit malũ vel actõnis vel intẽtionis. g̃ &c̃. Secũdo dico. ꝙ bonũ morale potest ee malũ non quidez ex suo genere vel specie vel natura. sed ex fine. ex q̃ fꝛmo sic rationẽ. Illud pt esse malũ cui potest adiungi aliquid qđ est malũ. sed actui vel opi ex sua natura bono pt adiungi aliquid qđ est malum. scz intentio mali finis. g̃ &c̃. Verbigrã. Dare elemosinã paupi vel diligẽ deũ est act⁹ fm se id est ex sua natura bonꝰ. sz referre huiusmodi actũ ad aliquẽ inordinatũ finẽ. scz cupiditatis aut inanis glorie est quidẽ alius actus malꝰ. ¶ Vbi nota. ꝙ alit se habet de bono & alit de malo. Nã aliqd non iudicat esse bonũ morale nisi totũ sit bonum. scz ipa actio & ipa intentõ. aliquid aũt iudicatur totum esse malũ quãdo aliqd fuerit ĩ eo malũ. scz vel ipa actõ ex sua natura mala vel inordinatõ actꝰ scz ad finẽ malũ. qđ dupliciter pbo. Primo auctoritate dyo. mj. c. de diui. no. q̃ dicit. ꝙ bonũ est

ex tota & integra causa · malū aūt est ex singularibꝫ defectibꝫ · Scdo hoc idē ꝓbo similitudine sicut homo non iudicat pulcer nisi omnia membra eius fuerint pulcra . turpis aūt iudicat etiā si vnū membꝝ eiꝰ fuerit turpe · Ita se habꝫ de actu malo & bono . ꝗa actꝰ malꝰ nō pt bn fieri · Tū ꝗa est cōtra rōnē · tū ꝗa ex q̄ est actꝰ malꝰ nō pt esse integꝝ bonū · & ideo semp est malꝰ . Sed actꝰ bonꝰ pt male fieri · ꝗa nō requirit ꝙ sit integꝝ malū · sed sufficit ꝙ sit ꝑticularit malū · sic rōne · autoritate & similitudine patꝫ supꝰ immediate . Hec bea · tho · in questio · dispu · de malo · q · j · arti · mj · Vtꝝ oēs actꝰ sint indifferētes · in coꝛ · q · ¶ Q quadruplex est bonū · ¶ Capi · xij ·

Secundo post quatuoꝛ distinctiones prędictas de bono & malo · dant quatuoꝛ distinctōnes de bono · ¶ Pria distinctō vl diuisio bonꝰ ē talis · nā bonū quadrupliciter dr · Primo em̄ quoddā bonū ē quod ē immutabilit bonū & ꝼm esse & ꝼm vsum · & sic sūmū bonū q̄le ē deꝰ ē imutabilit bonū · Scdo ē bonū mutabilit bonū & ꝼm esse & ꝼm vsum · Et talia sūt bona coꝛporalia quoꝝ esse ē mutabile & vsus mutabilis · Tercō ē bonū immutabiliter bonū ꝼm esse sed nō ꝼm vsum · vt potētie anime quod intelligit q̄ntū ad factū esse nō q̄ntū ad fieri ipaꝝ sicut in ceteris perpetuis · Quarto ē bonū immutabiliter bonum quātū ad vsum : nō quātū ad esse vt vtutes quibꝫ nō contingit habentem male vti & tam̄ possunt n esse · & ita mutari in non eē & sic in non bonum · Vbi nota · ꝙ vtutes duplicit cōsiderari possunt · scz materialiter & formaliter · Primo materialit & sic cōtingit de vtutibꝫ supbie · Vn aug⁹ · in libꝛo de ciuitate dei sic ait · Virtutes cū referūt ad seipas nec ꝓpter aliud expetūt : inflate atq̄ supbe sunt · id ē materia sūt supbie & elationis · Secūdo modo vtutes pnt cōsiderari formaliter & sic vtutibꝫ nō cōtingit male vti · sequeret em̄ ꝙ bonus actus vel vsus vtutis eēt malꝰ quod falsum est · Vn aug⁹ · in li · de libꝛo arbitrio sic ait · Virtutibꝫ nemo male vtit · ꝗa actꝰ siue vsus eaꝝ semper est bonus . Hec alexandꝛ prima pte sūme · q · vnj · arti · xvij · An sit aliquod bonū tm̄ immutabiliter bonū · ¶ Secunda diuisio vel distinctio dat ab augus · in li · de libꝛo arbitrio q̄ talis ē · bonoꝝ quedā sunt maxima · q̄dā sunt media · quedā minima · Primo em̄ illa sūt bona maxima quibꝫ nō cōtingit male vti & que aliꝫ nō vtunt vt sūt vtutes · Secūdo bona media sunt quibꝫ ctingit bene & male vti & q̄ vtunt aliꝫ vt potentie anime · Tercō bona minima sunt quibꝫ cōtingit bene & male vti & que aliꝫ nō vtūt · vt bona coꝛporalia · ¶ Tercia distinctō est talis · bonū est quadruplex · scz bonū nature · bonū vtutis politice · bonū gratie · bonum glorie · Primū bonū scz nature cōuenit generaliter omni enti · & tale bonū ē perfectio debita & conuenies nature · Cuius ꝑuatio vel carentia est malum nature · vt patet in pcedenti capitulo immediate · Secūdū bonum ē bonum virtutis politice acquisite : quod bonum habet principium intra nos · eoq̄ virtus politica est bonum quod acquiritur voluntaria consuetudine · Tercium bonum est bonum gratie quod conuenit creature rationali bene disposite · & ideo istud bonum partim habet principium extra nos · & ꝑtim habet principium intra nos · Vn dicit Bern · in libꝛo de gratia & libero arbitrio · ꝙ gratia dei non recipitur tam absq̄ gratia dantis q̄ absq̄ gratia recipientis · Nam ad habendam diuinam gratiā requirit infusio & influxus ex parte dei · & consensus ex parte liberi arbitrij in adultis · In paruulis vero req̄rit vsus ministerij sacr̄mēti ex parte hominis & opatio inuisibilis dei · Quartum bonū est bonum glorie & tale est bonū ꝑfectū qđ cōuenit anime informate & dispposite ex necessitate ꝓ gr̄tiaz · Sicut em̄ in materia est necessaria ꝑua dispositio ad forme susceptionē · Ita in anima ē necessaria dispositio que ē ꝓ gratiā ad infusionē & adoptionē glorie · Hec alexan · prima parte sūme · q · vnj · arti · v · de differentijs bonj · ¶ Quarta diuisio bonj est in vtile · honestū & delectabile · Nam aliud est bonū vtile · aliud honestū · aliud delectabile · ¶ Vbi nota · ꝙ bonum non diuiditur in ista tria sicut in vniocū equaliter de eis p̄dicatū sed sicut in analogum · qđ patet · quia bonum non predicat equalit de his tribꝫ · sed ꝓ priꝰ predicat vel dicit de honesto · Scdario de delectabili · Tercio de vtili · Ratio aūt diuisionis bonj in hec tria est ista · Quia bonū est aliquid m̄q̄ntum est appetibile · Appetit aūt bonū aliqđ tribꝫ modis · Primo em̄ appetit aliqđ nō ꝓpt se sed ꝓpt aliud · scz vt quoddam mediū ꝓ quod in aliud bonum tendi tur · Et tale vocat bonum vtile · Secundo appetit bonuz vt quedam res ꝓ se totaliter terminās appetitū · Et tale vocat bonū honestū · dicit autē bonū honestū qđ ꝓ se vel ꝓpter se desiderat · Tercio appetit bonū vt quies in re cōsiderata & cōcupita · Et tale bonū est delectatio vel bonū delectabile · Itaq̄ bona vtilia dicunt que non habent in se vnde desiderent · sed desiderāt vt sint ducētia in bonū alteꝝ · sicut sūptio medicine amare · Bona vero delectabilia dicunt que nullā aliam rationē appetibilitatis habēt nisi delectationē cum aliquādo sint & noxia & inhonesta · Bona vero honesta dicunt que in seipis habēt vnde desiderent · Hec beatꝰ tho · pma pte summe · q · v · arti · vj · in coꝛ · q · & in solu · j · & · ij · argu · ¶ Sed forte ex hoc argues · ꝙ si bonū est triplex vt patet · ergo malum erit triplex & non duplex · scz malū culpe & pene · Cuiꝰ ratio est · quia quotiens multiplicabitur vnum oppositoꝝ totiens & reliquum · Respondeo & dico · ꝙ bonum vtile ordinatur in bonum delectabile & honestum sicut in finem ·

Et sic sūt duo p̄ncipalia bona·scz bonū honestum & delectabile quibꝫ oppon̄ūt̄ duo mala·scz malū culpe & malū pene·ita q̄ malū culpe oppon̄it̄ bono honesto·& malū pene oppon̄it̄ bono delectabili·Hec hea·tho·in q̄stionibꝫ disputatis de malo·q ·arti·mj·vtr malū cōuem̄ēt̄ duidat̄ p culpā & penā in solu·xij·argu·ibidē·

Q vnū bonū maius est altero sex rōmbꝫ·

QVarto p̄ncipalit̄ circa bonū cōsiderāda est p̄mminentia perfectionis·Nā vnū bonū est maius vel melius altero sex rōmbꝫ·vel quia diuturnius·impmixti? cōmuni?·sufficiētius·eligibilius·honorabili?·Primo vnū bonū ē mai? altero q̄a diuturni?·Vbi nota·q̄ aliter se habet in malis & alit̄ in bonis·Nā in malis nota tria·Primū est·q̄ in malis illud qꝫ ē diuturnius ē peius & p cōsequēs magis respuēdū·Verbigrā·Egrotari p anmū ē pei? & magis respuēdū q̄ egrotari p diē Similit̄ peccatū vni? diei ē pei? q̄ peccatū vni? hore·& peccatū vni? anni ē pei? q̄ peccatū vnius diei·nā cōsuetudo peccādi & habituatio in peccato peccatū aggrauat·Secūdum ē·q̄ plus habet de ratione mali malum culpe q̄ malum pene·& ideo omne malum pene q̄ntumcunq̄ malum ē eligendum & tolerādū ad vitandū q̄ntumcūq̄ minimū malum culpe scz veniale·Tercium est·q̄ in malis culpe nullum est eligendū p̄pter aliud vitandū·Cui? rō est·q̄a si vnū peccatū q̄ntūcūq̄ minimū deberet eligi p̄pter aliud vitandum·seq̄ret̄ q̄ peccatū haberet rōnem boni qꝫ falsum ē·In bonis aūt contrario mō se habet·q̄a q̄nto bonū est diuturni? tāto ē melius & magis eligēdū·Cui? rō ē·q̄a q̄nto bonū quod habet̄ est diuturni?·tāto securius possideri & non amitti·Secundo vnū bonū est maius altero q̄a ē impmixtius siue puri?·sicut bonū quod est sine malo est mai? & magis eligendū q̄ bonū quod habet admixtōnē mali·& similit̄ gaudiū quod ē sine tristicia ē maius q̄ gaudiū quod habz ānexā tristiciā·Rō aūt hui? ē·q̄a bonū quāto delectabilius tāto melius & magis eligendū·sed bonū quāto ē malo impmixti? & a malo purius tāto ē delectabili?·g̃ &c̄ In casu tñ & sub cōditōne bonū admixtum malo est melius & magis eligēdum·& hoc duobꝫ modis·scz respectu amici·& respectu sui·Primo respectu amici·Nā si amicus tristat̄ ad cōseruatōnē amicicie melius ē tristari q̄ gaudere·si vero amicus p̄sperat̄ melius ē gaudiū q̄ tristicia·eo q̄ de ratione amicicie est idē velle & idem nolle·Secūdo respectu sui·bonū admixtū malo est melius & magis eligēdum·Verbigratia·Nam supposita culpa maius & meli? bonum ē pemitere & tristari q̄ gaudere·Tercō vnū bonū ē maius altero·q̄a cōmuni?·Vbi nota·q̄ bonū aliquod dicit̄ tribꝫ modis cōmune esse·Primo quod p̄t participari scōm se totū a diuersis & a pluribꝫ·nō tñ in eodē tēpe·sicut qñ sunt duo vel plures q̄ habēt in cōmuni vnā vestē·vnū agr̄·vnū equū vel huiusmodi·Secundo est aliquod bonum commune qđ non p̄t participari fm se totum neq̄ in eodē tēpore·sed fm ptē·vt puteus & similia·& istis duobꝫ modis bonum p̄prium est maius & magis eligendum q̄ bonum cōmune·Cui? ratio est·quia illud bonū qđ omni tēpe habet̄ est maius illo qꝫ aliquo tēpe habet̄·& ideo magis eligendū·& hoc quo ad primum modū boni cōmunis·Similit̄ illud bonū quod fm se totū habet̄ est meli? & magis eligēdū q̄ aliud qđ habet̄ solū fm ptem·& hoc quo ad secūdū modū boni cōmunis·Tercō est aliqđ bonū cōmune qđ fm se totū & in eodem tēpe potest a multis participari·vt aspectus ludi in theatro·& tūc bonum q̄nto cōmuni? tāto melius & magis eligendū·Cui? ratio est·quia bonū simplicit̄ est maius & magis eligēdū q̄ bonū alicui·sed bonum simplicit̄ id est ex se & ex sua natura est bonū cōmune·bonū aūt p̄ticulare vel p̄prū est bonum alicui scz isti vel illi·g̃ &c̄·Quarto vnū bonū est maius altero q̄a est sufficiēti?·Nā illud bonū quo habito nullo alio indigemus est maius & magis eligendū illo bono quo habito nihilominus indigem?·Verbigrā iusticia est maius bonū q̄ fortitudo·Cui? ratō est·quia habita fortitudine adhuc iusticia indigemus·sed habita iusticia fortitudine non indigem?·nā si omnes essent fortes nihilomin? iusticia indigēt·sed si omēs eēnt iusti ad nihil esset vtilis fortitudo vel tēperātia·Vbi nota·q̄ fortitudo duplicit̄ p̄t considerari·Vno modo fm actum·& sic habentes iusticiam non indigent fortitudine·Cui? ro est·q̄a cū fortitudo fit ad repellendū nociua & aduersa·cū talia non semper occurrāt nō semp fortitudo fm actuz nobis est necessaria·Alio modo fortitudo p̄t considerari scōm habitū·& sic fortitudo semp ē necessaria & eligēda·q̄a semp debem? & indigem? habere habitum vl̄ virtutē fortitudinis q̄ aduersa possim? expellere si occurrant·Possum? aūt cognoscere vnū bonum sufficientius esse altero tribꝫ modis·Primo modo qñ vnū bonū est p se sufficiēs sine altero·aliud vero bonū nō sit p se sufficiens sine alio·Secundo·q̄a tale bonum est finis qꝫ p̄t esse sine his que sūt ad finem non tñ econuerso·vñ habito bono qꝫ est finis nō indigem? bonis que sūt ad finē sicut econuerso·vt patz in sanitate·& medicina·& diuitijs·& b̄titudine & similibꝫ·Tercio·q̄a tale bonum est p̄ncipiū oīm qꝫ p̄t esse sine bono qꝫ nō est p̄ncipiū non autem econuerso·Quinto vnum bonū est mai? altero q̄a eligibili?·Vbi nota·q̄ vnū bonū est eligibilius duplici ratione·scz ex pte eligibilis·& ex pte eligentis·Primo ex pte eligibilis·nam q̄nto bonū est eligibilius tanto est melius·Est aūt aliqꝫ bonū eligibili? altero triplici rōne·scz rōne maioris desiderij·p̄cij·& damni·Primo rōne maioris

deſideriꝫ · nã ſi bonũ ẽ quod diligit & appetit · ma
ius bonũ ẽ quod magis diligit & magis appetit
Scdo rõe maiozis ꝑciꝫ · Nã quoꝝ ꝑcia ſũt maiora
illa ſunt meliora: Cuiꝰ ratio · quia ꝑciũ eſt quedã
dignitas vel menſura rei appreciate . & ideo q̃nto
eſt maius ꝑciũ · tanto res illa eſt melioꝛ · Tercio
ratione maiozis damni · nã illa ſunt meliora bona
quoꝝ dãna ſunt maiora · Cuiꝰ rõ ẽ · ꝗa maiozi bo
no ſemp maiꝰ malũ vl dãnũ oppoit · ¶ Sexto
vnũ bonũ ẽ maiꝰ altero · ꝗa honorabiliꝰ vl lauda
biliꝰ · Vbi nota · ꝙ maioꝛ honoꝛ vel laus ſemp de
bet maiozi bono · hoc aũt ꝓbat ex tribꝰ · Primo
ex parte mouẽtis vel inducentis virtutis · Nam
opꝰ q̃nto liberabiliꝰ tãto laudabiliꝰ & ꝑ conſeq̃ns
meliꝰ · verbigratia · Sicut benefacẽ extraneis vi
detur laudabiliꝰ eẽ q̃ꝑ bñfacẽ benefactoꝛibꝫ · Cuiꝰ
ratio eſt · ꝗa benefacẽ extraneis ẽ liberalius q̃ꝑ be
nefacẽ notis & ꝑinquis vel benefactoꝛibꝫ cũ hoc
ſit debitũ ſcz bñfacẽ notis vel bñfactoꝛibꝫ · illud aũ
ſit mere gratuitũ ſcz bñfacẽ extraneis · Scdo ali
quid eſt magis laudabile ex parte operis ſicut
facẽ illud quod ẽ ex ſua natura bonũ q̃ꝑ facẽ illud
quod eſt indifferens vel per aliud bonum · Ter-
cio ex parte finis · Nam magis eſt laudabile & ꝑ
conſequens magis bonũ quod ſit gratia meliozis
finis · verbigratia · Omne opus ex quo acquiritur
honoꝛ ẽ magis laudabile & maiꝰ bonũ · q̃ꝑ illud
ex quo acquiritur pecunia · eoq̃ honoꝛ inter oĩa
exteriora bona in laude & bonitate excedit pecu-
niam · ¶ Vbi nota · ꝙ honoꝛ vel laus duplicit pt
cõſideꝛari · Vno mõ ex pte rei cui debet ſcz ex ꝑ
te vtutis · & ſic honoꝛ vel laus ẽ appetẽda & eligẽ
da ꝑ aliꝫs bonis exterioꝛibꝫ · Alio mõ ex pte rei
de qua appetit & tũc quia homo inordinate lau-
dari appetit laus ẽ reſpuenda · Hec Ariſto · ethi ·
libꝛo ꝓmo ca · v · Et ethi · libꝛo · nꝺ · Require ſuꝑ ·
Amoꝛ dei ad creaturas quatuoꝛ rõnes ex ꝗbꝫ deꝰ
diligit meliora capitulo · xmꝺ ·

¶ Q vnũ bonũ eſt eligibilius altero ſex ratio-
nibꝫ

¶ Ca · xmꝺ ·

Secundo poſt ꝓdicta vnũ bonũ eſt maiꝰ
altero & magis eligibile ſex ratõnibꝫ · ſcz
ratione exiſtentie · inherẽtie · indepẽden-
tie · indigẽtie · cõſequẽtie · efficacie · ¶ Primo vnũ
bonũ ẽ maius altero & magis eligẽdũ ratione ex
iſtẽtie · Et hoc duobꝫ modis · Primo quia bonuꝫ
quod ẽ ꝑ eẽntiã ſuã tale · ſcz bonũ : eſt melius q̃ꝑ bo
nũ quod ẽ per participatõnẽ tale · Secundo quia
bonum quod ẽ ſm rei veritatẽ bonum eſt maius
q̃ꝑ bonũ quod ẽ ſolũ ſm apparẽtiã bonũ · verbigra
tia · Sanũ eẽ eſt meliꝰ q̃ꝑ videri ſanũ · & eẽ iuſtum
vel bonum q̃ꝑ videri iuſtum vel bonum & magis
eligendum · Volunt tamẽ omnes magis eſſe ſa-
nũ q̃ꝑ videri ſanũ · & videri iuſti q̃ꝑ eſſe iuſti · Non ex
eo q̃ ſanitas ſit melioꝛ iuſticia imo econuerſo iu-
ſticia eſt melioꝛ ſanitate · Sicut bonum anime
eſt ſimpliciter melius bono coꝛporis · Et ſimiliter
melius eſt eſſe iuſtũ q̃ꝑ videri iuſtum · Tamen ꝗa
cõmuniter homines ſolũ cognoſcũt bona ſenſibilia ·
ideo ſe eligunt homines vt plurimũ magis vide-
ri iuſtos q̃ꝑ eſſe ¶ Scdo vnũ bonũ eſt meliꝰ vel
maiꝰ altero & magis eligẽdũ ratõne inherentie ·
verbigratia · Illud quod inheſt deo eſt melius & ma-
gis eligẽdũ q̃ꝑ qđ inheſt creature vl homini · Simi
liter omne qđ ineſt homini meliozi & prudentioꝛi ẽ
magis eligẽdum q̃ꝑ qđ inheſt peioꝛi & imprudẽtioꝛi
Similiter omne bonũ qđ inheſt anime eſt meliꝰ vel
maiꝰ & magis eligẽdum q̃ꝑ bonũ qđ inheſt coꝛpo-
ri · ¶ Sed forte queres an malũ anime id eſt pec
cata ſpũalia ſint maiora malo coꝛporali · id eſt pec
cato qđ cõmittit ex pte coꝛporis puta peccatũ car
nale · Rñdeo ſcdm Gregoriũ & dico · ꝙ peccata
ſpiritualia ſemp maiora ſunt & magis grauia &
minoꝛis infamie · peccata vero carnalia ſunt econ-
uerſo · ¶ Tercõ vnũ bonũ ẽ maius altero & ma-
gis eligẽdũ ratõne indepẽdẽtie · puta illud bonum
quod non depẽdet ab alio ſed ẽ ſine alio bonum : ẽ
maius & magis eligẽdũ q̃ꝑ illud bonum quod de
pẽdet ab alio nec eſt ſine alio bonuꝫ · verbigratia
Prudẽtia eſt maiꝰ bonũ q̃ꝑ ſit fortitudo vel potẽ-
tia · Cuius ratio eſt · quia prudẽtia eſt bona & ꝛ-
deo eligẽda ſine potentia vel fortitudine · ſed non
econuerſo · Et ideo &c̃ · Et ſimile eſt de bono
increato & creato & de bono anime & coꝛporis
¶ Quarto vnũ bonũ eſt maius altero & magis
eligendũ rõne maiozis indigentie · Et ſic bona q̃
fiunt vel prouenũt in maiozi neceſſitate ſicut illa
que fiunt in egritudine & in ſenectute & in paup
tate ſunt maiora vel meliora · & ideo magis eligẽ-
da · Nam carentia vel indigẽtia boni facit bonum
maius · ¶ Quinto vnũ bonum eſt melius & ma-
gis eligendũ altero rõne cõſequẽtie & hoc duobꝫ
modis · Primo eñ illud bonũ eſt meliꝰ & magis
eligendum ad quod ſequit maius bonum · verbi-
gratia · Si ꝓponant nobis aliqua duo · ita ꝙ ad
vnũ illoꝝ ſeq̃t pax & ad aliud guerra · ſemp eſt
eligendũ illud ad qđ ſequit pax tanq̃ bonũ · & re
ſpuendũ tanq̃ malum illud ad qđ ſequit guerra ·
Similiter illud ẽ maius bonum & magis eligen
dum ad quod ſequit maioꝛ pax q̃ꝑ illud ad quod
ſeq̃t minoꝛ pax · ſcz dominiũ vel regnum vel iu-
ſticia vel quodcũq̃ aliud bonũ · cuiꝰ ꝑminẽtia ex
ꝑminẽtia boni ſequẽtis cognoſci poteſt · Secundo
ratione conſequẽtie bonum vnum eſt melius alte
ro & magis eligendum · eoq̃ poſteriora bona & q̃
ſequunt ſunt maiora prioribꝫ · Cuius ratio eſt ·
quia priora bona ſemper virtualiter in poſterioꝛi
bus continentur & conſeruantur vt vegetatiuum
in ſenſitiuo & ſenſitiuum in intellectiuo nõ tamẽ
econuerſo · vnde bene ſequitur ſentit · ergo viuit
non tamẽ econuerſo · Sic a ſimili bona ſequẽtia
vel poſteriora que ſe habent vt finis ſunt maiora
bonis prioribus & que ſunt ad finem · ¶ Sexto

vnum bonū est maius altero & magis eligēdum ratōne efficacie · puta illud bonū quod est vtilius ommbo & omm · tempe est meli? & magis eligendum illo bono quod est vtile aliquibo & aliquo tē pore · Verbigratia · Justicia est mai? bonū q̄ fit fortitudo & sanitas medicina · Dec arist · libro primo ethicoz · Et itez · m · libro topicoz ·

¶ Q vnū bonū est mai? & eligibilius altero octo ratōmbo · ¶ Capi · xv ·

Tercō vnū bonū est maius altero & p cō sequēs magis eligēdū octo ratōmbo · scz ratione causalitatis · appetibilitatis · eligibilitatis · similitudinis · ordinabilitatis · ꝑfectatis · facilitatis · securitatis · ¶ Primo vnum bonum est maius altero & magis eligēdum ratione causalitatis · & hoc tribo modis · Primo eī bonū est maius altero & magis eligēdum quod est causa boni q̄ bonū quod non est causa boni · Secundo bonū quod est causa maioris boni est mai? q̄ qđ est causa minoris · Verbigrā · Cuz sanitas sit mai? bonū delectatōne · salubre qđ est effectiuū sanitatis est maius bonuz delectabili qđ est effectiuū delectatōnis · Tercō illud bonū cui? nos volum? & eligim? esse causa est mai? bonū q̄ illud cui? p se volum? esse causa · Verbigrā · Si eī ꝓponant nobis hec duo bona · scz amicicia & diuitie · cū nos eligam? nos esse causā amicicie magis q̄ diuitiaz que frequēt sunt a fortuna · ideo amicicia est maius bonū & magis eligendū diuitijs · ¶ Secundo vnum bonum est maius altero ratōne maioris appetibilitatis · Nam illa bona sūt maiora quoz appetitus vel desideria sunt maiora vel meliora & ecōuerso · quia maioz vel melioz bonum sunt maiores vel meliores appetit? · Rō hui? est · q̄a semp debet esse ꝓportio inē pſonā actū & obiectū · Vñ si bonū est qđ oīa appetūt mai? bonū est qđ oīa magis appetūt · & maximū bonum est quod omnia maxime appetūt · ¶ Tercō vnuz bonum est maius altero ratione eligibilitatis · Dē per enim quantum est de se mai? bonum est minori bono eligibilius · sicut bītudo diuitijs · Vbi nota · q̄ bītudo dupliciter potest cōsiderari · Vno modo fm opinionem · & tunc quantum ad illos q̄ sunt opinati diuitias esse summum bonuz · magis sunt eligende diuitie q̄ aliquod aliud bonū · Secundo modo beatitudo pt cōsiderari fm rei veritatem · & tūc cū bītudo sufficientiā ommiū bonoz includat null? dubitat q̄ magis beatitudo sit eligenda diuitijs · ¶ Quarto vnū bonū ē mai? altero ratōne similitudinis · nā bonū qđ ē simili? bono meliori est meli? · Vbi nota duo · Primū est · q̄ aliq̄d pt similari vel eē simili? meliori ī duobo · scz in dispositōne peiori · sicut simea magis similatur homini ī dispositōne vel ī parte turpiori q̄ equ? · equ? vero magis assimilat homini in dispositōne meliori scz in fortitudine · & ideo ꝑt talē similitudinem non sequit q̄ simea sit nobilior vel melior equo · sicut econuerso · Secundum est · q̄ similitudo est duplex · scz nature · & gratie · Nam quo ad naturam angelus est similior deo q̄ homo · & ideo magis dilectus a deo · cū similitudo maior p se sit causa maioris dilectōnis · sed quo ad gratiā homo potest esse similior deo q̄ angelus · & ideo magis dilectus · Require supra amor dei ad creaturas · ¶ Quinto vnū bonum est maius altero ratōne ordinabilitatis · Si enim sint aliq̄ duo bona q̄z vnū sit tanq̄ finis · aliud vero sit tanq̄ illud qđ ordinat ad finē · illud bonū qđ ē finis est maius bonū & magis eligendū · q̄ illud qđ ordinat ad finem · Verbigratia · vt medicina & sanitas · nam medicina ordinat ad sanitatem sicut ad finem · & ideo sanitas est melior & magis eligenda q̄ medicina · nam ꝑpter qđ vnūqđq & illud magis · ¶ Sexto vnum bonū est maius altero ratione ꝑfectatis Nam bonū q̄nto est fini ꝑpinquius · tanto ē meli? & magis eligendū · Verbigratia · Virtus est melior q̄ scientia · quia virtus est ꝑpinquior vltimo fini scz beatitudini & immediate ordinat ad eam · scientia autem mediante virtute · & sic de alijs · ¶ Septimo vnū bonū est maius altero ratōne facilitatis · Sicut eī illa via est melior alia q̄ cum maiori facilitate ducit ad terminū aliquē · ita illud bonū ē mai? qđ cū facilitate ducit ad finē · q̄ illud q̄ cū difficultate attingit finis · vt pauptas diuitijs · & cōtinentia mīrimonio · & obedientia p ꝓpria libertate · ¶ Octauo vnū bonum est maius altero ratōne certitudinis vel securitatis · & sic bonū qđ n̄ potest amitti est melius bono qđ pt amitti · vt habere aliquid in possessione est meli? q̄ habere in depositō vel alio modo · & hoc ꝑpter certitudinē habendi illud bonū & securitatem nūq̄ amittendi vel pdendi illud · & sic bonū glorie quod nūq̄ potest amitti est meli? bono gr̄e qđ p peccatum mortale amitti potest · Dec arist · libro · j · rethoz · & · m · libro topicoz · ¶ Q bene operari est difficilius q̄ male operari triplici ratione ·

Quarto & vltimo p̄nci ¶ Capi · xvj · paliter circa bonū & malū consideranda est drā opationis · Dum? eī negligentes ad bene operādū · soliciti vero & fortes ad male operandū · & hoc tam ex parte boni & mali · q̄ etiā ex pte nr̄i contingit ꝑpter tres ratōnes · Prima est ꝑpter difficultatē medij · Secūda ē ꝑpter multitudinē modi · Tercia est ꝑpter prauitatem animi · ¶ Prima ratio quare sumus debiles ad bene agēdū & fortes ad male agēdum ex parte boni & mali est ꝑpter difficultatē medij · Nā difficile est bēne operari · operari vero male ē facile · quod tali rōne ꝓbat · Virtus consistit in medio vel rei vel rationis · sed tangere mediū est difficile · declinare vel deuiare a medio est facile · g̃ &c̄ · Q aī tā gere mediū rei vl rōnis fit difficile · deuiare vero a medio fit facile ꝓbo p exemplum de signo · Nā contingere signū id ē pūctū siue in centro circuli

siue ī qualibet alia superficie est difficile. dēiare vero est facile. Dic a simili. recte agē cōsistit ī cōtingēdo medium. sed ꝗa hoc tāgē est difficile sicut patet de signo. ideo recte agere est difficile. Sed peccare est facile. ꝗa peccatū in actōne cōsistit ī recedēdo a medio. sed hoc est facile. vt patet ꝑ exemplum de signo. g̃ &c̃. ¶ Secūda ratō quare recte agē est difficile. peccare aūt est facile. est ꝓpt̃ multiplicitatē modi. Nā ſm b̄m dyonisiū ī libro de di. no. bonū est ex tota & integ̃ causa sua. malū aūt est ex singularibo defectibo. Ratō aūt q̃re dicit ꝙ bonū est ex tota & integra causa sua est. quia actō non iudicat̃ bona nisi vtrūq; istoꝝ fuerit bonū. scz act? bon? & circūstātia bona. id est intentō finis bona. puta ordinatō act? ī bonum finē. Ratio autem quare dyonisi? dicit ꝙ malum est ex singularibo defectibo est. quia tot? actus iudicat̃ esse mal? siue act? ex se fit mal? siue circūstantia. id est intentio finis sit mala. Hoc ꝑ duplex exemplum patet. scz de pulcritudine. & sanitate. Die enī nō iudicat̃ hō pulcer nisi oīa ei? membra decora fuerint. turpis aūt iudicat̃ si vnū ei? membꝝ deforme fuerit. Similit̃ egritudo que est malū corꝑalis cōplexionis ꝓuenit ex singulari deordinatōne cuiuscūq; humoris. sed sanitas esse non potest̃ nisi ex debita ꝓportōne omniū humoꝝ. ita ꝙ aliquis iudicat̃ san? cū habet debitā omniū humoꝝ ꝓportōnē. infirm? autē cū habet deordinatōnē vn? humoris. Ita peccatū ī actione humana cōtingit siue act? fit mal? siue circumstātia act? fit mala. sed rectitudo actōnis hūane esse non potest̃ nisi & actu & omnibo ei? circūstantiis modo debito ordinatis. Vnde sicut pulcritudo vel sanitas cōtingit vno modo. egritudo aūt & turpitudo multis imo infinitis modis. ita bonū in actōne humana vno modo ꝓuenit scz seruādo actū debitū & circūstantiā debitā. malū aūt quasi infinitis modis cōtingit. vt patet. Vbi nota duo. Primum est. ꝙ sicut ante muētōnē medij est difficile bonū opari. vt patet ꝑ ratōnes p̄dictas. ita post q̃ est inuentū medium facile est ſm illud mediū bene opari. Secūdū est. ꝙ opatio vicij potest esse difficilioꝝ quantuz ad difficultatem materie circa quā est q̃ opatio vtutis. sed opatio vtutis est difficilioꝝ quātū ad inuentionē medij rationis recte. nā inuenire mediū ē difficile. ꝗa solū vno mō cōtingit. recedē aūt est facile. vt patet de signo. ꝗa infinitis modis contingit. Dic a simili. mediet̃as q̃ ptinet ad vtutem vno modo contingit. superabundantia autē & defect? ptinent ad vicium multiplicit̃ cōtingūt. Hec aris. libro. ij. ethicoꝝ. vij. capitulo. Ad hoc peccare quidē. & beat? thomas in scripto ibidē. Et albertus in scripto qđ recollegit beat? tho. audiēs ab eo ibidē. ¶ Tercia ratio quare bene opari est difficile. opari vero male ē facile ex pte nostra est ꝓpt̃ ꝓuitatez animi. sicut em̃ habenti linguam colera infectam oīe dulce ē amarū. & palato non sano pena est panis q̃ sano ē suauis. & oculis egris odiosa est lux que puris ē amabilis scd̄m augus. Ita hñti habitū virtuosuz bene operari est facile & delectabile. hñti aūt habitum vicios̄ū vel affectū inordinato amore corruptum. bñ operari est difficile & penosū. Hec autē inordinatio affect? vel appetit? cōtingit p̄cipue ꝓpter tres rōnes. Prima est ꝓpter mali opis frequētiā. Secūda ē ꝓpt̃ mentis maliciaz. Tercia ē ꝓpter passionis vehementiā. ¶ Primo em̃ inordinatio vel p̄uitas appetitus ꝓuenit ꝓpt̃ mali opis frequentiam. nā consuetudo operationis male facit difficultatez bene operandi. Vbi nota. ꝙ consuetudo aliter se habet in rebo naturalibo. & aliter in rebo moralibo. scz ī actibo hūanis bonis vel malis. Primo em̃ res naturales a sua naturali inclinatione ꝓpter consuetudinē in contrariū non mutant̃. quod ꝑ exēplū patet. Quia cū lapis naturaliter feratur deorsum q̃ntūcūq; proiciatur sursum nullo modo consuesceret sursum moueri. & eadem ratione de igne & de quolibz eoꝝ que natura mouentur ad suū locū. Cuius ratio est. quia cum p̄ncipiū naturalis inclinationis scilicet grauitas & leuitas mutari non possit ꝑ quācunq; consuetudinez similiter naturalis inclinatio ꝑ consuetudinē in oppositū mutari non poterit. Secundo dico. ꝙ consuetudo in actibo humanis bonis & malis est necessaria. quod tripliciter probo. scilicet ꝑ exēplū in naturalibo. artificialibo. & moralibus. Primo probo per exemplū in naturalibo. videm? em̃ ꝙ multe gutte cadentes lapidem cauant. Secundo hoc idem patet ꝑ exemplum in artificialibo videmus em̃ ꝙ homines assuescendo facere aliqđ artificiale addiscunt & postq̃m didicerūt faciūt. Verbigratia. Ex hoc em̃ ꝙ frequent scd̄m artem bñ edificant fiūt boni edificatores. & ex frequēti male edificare fiūt mali edificatores. similit̃ ex frequenti bene & male scribere vel citarizare fiūt boni & mali scriptores vel citariste. & sic de alijs artibo. Tercio ꝓbo idem in vicijs & virtutibo. vñ dicit ꝙ similiter qui assuescūt bene vel male facere fiunt boni vel mali. Nam scd̄m differentiā opationū est differentia habituum. ita ꝙ ex freqnti bene agere vel male efficit̃ quis bonus vel mal?. & ꝓpter hoc non parum differt ꝙ homo statim a iuuentute assuescat bene vel male operari. Nam ea que nobis a puericia imprimūt̃ firmius retinemus. vnde quia consuetudo est altera natura q̃ a puericia benefacere assuescit bonum facilit̃ operat̃. & econuerso qui operari consueuit male. Hec aris. ethicoꝝ libro. ij. c. primo. duplici autem virtute existente. & beatus thomas in scripto ibidem. ¶ Secundo inordinatio vel prauitas appetitus prouenit ꝓpter mentis maliciā. Qui em̃ vult scienter & de industria aliquod magnū malum incurrere vt aliquo minimo bono temporali fruat̃. hic sicut malicios̄us appetitum inordinatuz habet.

Verbigrã · Lasciu? qui de industria vult aliqd mimmũ bonũ tẽpale · puta delectatõnem carnalẽ habere ꝑ quam maiozi bono scz spũali & diuino priuaꝛ · tanꝙ malicioſus ex appetitu mozdinato peccat · & ſimle eſt de ſupbo & auazo & de alijs · ¶ Sed forte argues cõtra & dices · ꝙ nullus ex certa malicia peccat · tali ratõne · Null? ad maluz intendens opaꝛ · vt dyo · dicit · mj · c · de diui · no · ſed qui peccat ex certa malicia videꝛ ad malũ intendere · qd nullus facit · g̃ &c̃ · Rñdeo & dico · ꝙ null? ꝑ ſe intẽdit aliqd malum · quia malũ nõ poteſt ꝓm ſe ab aliquo eſſe intentũ · poteſt tñ maluz eſſe intentũ ad vitandum aliud malũ vel ad cõſequendum aliud bonũ · Et ſic facit malicioſus qui de induſtria peccat · eligẽt emñ malicioſus cõſequi bonũ ꝑ ſe intentũ abſq hoc ꝙ pateꝛet damnũ alteri? bom · ſicut aliquis laſciuioſus vellet frui delectatõe carnali abſq offenſa dei · ſed duobo ꝓpoſitis magis vult peccãdo incurrẽ offenſã dei q̃ delectatione carnali ꝑueꝛ · & ſic de alijs viciis · Dec bea · tho · ꝑma ſcde · q · lxxvnj · arti · j · ĩ coz · q · & in ſolu · ij · argu · ¶ Tercõ mozdinatõ vel ꝑuitas appetit? ꝓuenit ꝓꝛ paſſionis vehemẽtiam Licet enim incõtinens ꝑ ratõnẽ cognoſcat vniuerſaliter ꝙ omne inhoneſtum eſt fugiendũ · & ꝙ nullũ dulce inordinate id eſt extra horã ſuã eſt guſtãdũ · tñ paſſio cõcupiſcẽtie ĩ ꝑticulari ratõnẽ ligat · & qd ratio reſpuebat in generali · ligata a paſſione que qñ eſt vehemẽs pꝛ mouere q̃mlibet ꝑticulã aĩme etiã ratõnem ſi non ſit ſolicita ad repellendũ accepiat ĩ ꝑticulari · ita ꝙ a tali paſſione in ꝑticulari ratio ligaꝛ & obnubilaꝛ & affectõ depuaꝛ · Dec ariſ · vij · libro ethicoz · c · xj · ꝑmũ quidẽ igiꝛ · & beat? tho · ĩ ſcrip · ibidẽ · Require infra varietas & grauitas peccatoz ·

¶ De omiſſione bom reſpectu oĩm · Ca · xvij · Ultimo negligentia oĩm in bene opando & malicia ĩ male opando ꝓbaꝛ autozitate pſalmi vbi diciꝛ · Omnes declinauerũt ſimul inutiles facti ſũt nõ eſt qui faciat bonũ nõ eſt vſq ad vnum · In quibo verbis tãgiꝛ ꝑuitas vl malicia cõmuniꝛ oĩm quo ad tria · Primo quo ad omiſſionẽ bom ꝑteriti · ibi · omẽs declinauerũt Secũdo quo ad omiſſionẽ modi debiti · ſcz circũſtãtie debite · ibi · ſimul inutiles facti ſunt · Tercio quo ad omiſſionẽ bom ꝑtis qd negligũt · ibi · nõ eſt qui faciat bonũ · ¶ Primo ĩ verbis premiſſis tangiꝛ ꝑuitas vel malicia ommũ quo ad omiſſionez bom preteriti · ibi · omnes &c̃ · Quod verbũ expomiꝛ quinq modis · Primo ſic · Omnes declinauerũt ſcz a fide ĩ paſſione chriſti · quando ſcz nec ipi diſcipuli remãſerũt cuz chriſto · ſed omnes fugerũt · vt diciꝛ matb · xxvj · Diſcipuli oẽs relicto eo ſolo fugerũt · Quod verbũ ꝓm remigiũ ibi dẽ etiã videm? impleri in his q̃ ꝑ amoze dei magna ſe ꝓmittunt facturos · & poſtmodum non implent · vel mozaliter ꝑ fugam apoſtoloz inſinuaꝛ ꝙ domin? paucos ſocios habz ad cõpatiendũ · & ſi multos habeat ad congaudendũ · nõ attendentes ꝙ non eſt tranſitus ad lignũ vite niſi ꝑ gladium flameũ atq verſatilem · geñ · mj · Secundo modo expomiꝛ · ſic · Omnes declinauerũt ſcz a veritate quo ad ꝓximũ · oſee · mj · Nõ eſt veritas dei ĩ terra · Tercio modo · ſic · Omnes declinauerunt ſcz a pietate & largitate · ieremie · vj · Omnes auaricie ſtudẽt a maxio vſq ad mimmũ · & a ꝓpheta vſq ad ſacerdotẽ cũcti faciũt dolũ · nã alia peccata nõ videnꝛ eſſe ita cõmunia vt auaricia & fraudulentia · Quarto modo expomiꝛ · ſic · Omnes declinauerũt ſcz clerici & prelati q̃ ad curas animaꝝ ſe obligant · & tñ omnes a curatione eaꝝ declinant ad pecuniam & ad alia temporalia · Quinto modo ꝓm albertum expomiꝛ · ſic · Omnes declinauerunt ſcz a bono incõmutabili ad bona commutabilia · & vt grãmatice mꝛice vel moraliter hoc verbũ exponaꝛ & intelligaꝛ ¶ Nota ſcdm fratrẽ albertũ de almania in poſtilla ſup ꝑs · ibidẽ · ꝙ peccatozes declinãt ſcdm omes ſex caſus · Primo declinãt declinatione nti caſus cũ ſolum in mundo volunt & cupiũt nominari · & hoc ptinet ad ſupbiã · geñ · xj · Celebrem? nomẽ nrm anteq̃ diuidamur ĩ terra · Secundo declinãt peccatozes declinatione gti caſus · & hoc ptinet ad luxuriã · geñ · xix · Loth declinans de filiabo genuit · Et dañ · xnj · Declinauerũt oculos ſuos vt non viderent celum · Tercio declinãt declinatione dti caſus ꝑ gulã · ecc̃i · xvnj · ſi preſtes amime tue concupiſcentiam &c̃ · Quarto declinãt declinatione caſus accuſatiui · & hoc ꝑ detractionẽ vel infamiã · dañ · xnj · duo ſenes accuſabãt ſuſannã &c̃ · Quinto declinãt declinatione caſ? vti · & hoc ꝑ adulationẽ & verba dulcia · & tunc ſi te lactauerint peccatozes ne acquieſcas eis · ꝓuer · j · Sexto declinant declinatione caſus ablatiui · & hoc ꝑ rapinã · Job · xxmj · vim fecerũt depdantes pupillos & vulgũ pauperum ſpoliauerunt · ps · Deuozant plebem meam ſicut eſcã panis ¶ Secundo in verbis ꝓmiſſis tangiꝛ ꝑuitas cõmuniꝛ ommium quo ad omiſſionẽ modi debiti ſcz circũſtantie · Nam aliqñ omittiꝛ actus bon? · vñ diciꝛ · omnes declinauerũt · aliqñ vero omittiꝛ circumſtãtia actus debita · & tũc ẽ inutilitas act? · licet emñ actus de ſe ſit bonus · tamen ꝓpter malã intentionẽ efficiꝛ inutilis ad ſalutem · Vñ ſubditur · ſimul inutiles facti ſũt · Quod verbũ expomiꝛ tribo modis · Primo · ſic · Declinãtes a bono ſimul facti ſũt inutiles id eſt nociui iudei clamãtes vna voce crucifige · Secundo modo expomiꝛ · ſic · Naz clerici · doctozes · ꝑdicatozes · paſtozes & ſimles declinãtes a via veritatis ſimul cũ hoc inutiles facti ſũt · quia ꝑ ſcientiam & ꝑdicationẽ ſuam alios nõ edificant ꝑcipue cũ deficiat bona vita · Vnde gregoꝛi? · cuius vita deſpiciꝛ &c̃ · Tercio modo ſcdm fratrez albertũ expomiꝛ · ſic · Simul inutiles facti ſunt ſcz ꝑ tẽpaliũ & delectabiliũ adheſionẽ ·

Et ꝓpter malã intẽtionem sunt facti inutiles·qa nõ obtinebũt bona incõmutabilia & eterna·ysaie lix·erãt enĩ opa eoꝝ inutilia & cogitationes eoꝝ inutiles· ¶ Tercõ in verbis p̃missis tangit̃ prauitas cõmunit̃ oĩm quo ad omissionẽ p̃ntis bonũ· vnde subiungit̃·nõ est qui faciat bonũ·Quod vbũ exponit̃ tribꝰ modis·Primo sic·Non est qui faciat bonum id est nullꝰ vl̃ rarus qui faciat pẽitentiam sup̃ peccato suo cõmisso·ieremie·vnj·nõ est qui agat pẽitentiam sup̃ peccato suo dicens· quid feci·Secundo modo exponit̃ sic·Non est q̃ faciat bonum scz purũ absq; macula·quia vt habetur ysaie·lxmj·Omnes iusticie nostre sunt quasi pannus menstruate·Tercõ modo exponitur·sic· Non est qui faciat bonuz·non dicit q̃ dicat vel q̃ audiat sed qui faciat·nam hoc solum scz bonũ facere est necessarium ad salutem·ro·ij· non auditores legis iusti sunt apud deuz·sed factores· Et subdit̃ in autoritate p̃missa·non est vsq; ad vnuz· Quod verbũ exponit̃ tribꝰ modis·Primo·sic·Nõ est vsq; ad vnũ id est vsq; ad beatã virginem·qa excepta beata virgine omnes apostoli recesserũt a fide·dicit̃ aũt ĩ masculino genere vnum ĩ quo virilitas & fortitudo virginis designant̃·Secũdo modo exponit̃·sic·Non est qui faciat vsq; ad vnum·id est p̃ter vnum scz christũ qui solꝰ fuit sine peccato·Tercõ modo exponit̃·sic·Non est qui faciat bonũ vsq; ad vnũ·id est sine vno q̃ est christꝰ·nam sine christo bonum meritorium fieri nõ potest·Quarto modo sic exponit̃·Non est qui faciat bonum vsq; ad vnũ neutraliter sumptum·id est q̃ũis sint qui aliqua bona faciant·non est tñ qui faciat vsq; ad vnũ bonum·de quo dixit dominus ei qui omnia precepta dicebat se custodisse a iuuẽtute sua·luce·xviij·adhuc vnũ tibi deest· vade & vende omnia que habes & da pauperibus & veni sequere me·In quo tanguntur duo·Primo cõsilium quod est de meliori·ibi·vende omnia q̃ habes·Secũdo p̃ceptũ qđ est necessariũ ad salutẽ·ibi·sequẽ me· fine p̃mo scz vẽde oĩa pt̃ haberi deꝰ·fine scdo vero non potest haberi.

¶ Q̃ deꝰ blasphemat̃ tribꝰ modis· ¶ Ca·j·

Blasphemia· ¶ Circa blasphemiam cõsiderare debemꝰ tria·scilicet varietatem modi·grauitatẽ peccati·q̃litatẽ supplicij· ¶ Primo cõsiderare debemꝰ varietatẽ modi·Nã blasphemare vt dicit haymo·est cõtumeliam vel aliquod conuiciuz ĩferre in iniuriam creatoris·hoc autem fit tribus modis·Primo cum attribuitur deo quod ei non conuenit· vt si quis diceret deus peccat vel est causa effectiua peccati deũ blasphemaret·& hoc modo iudei blasphemabant in filium hominis cũ dicebant eum esse voratorem vini potatorem peccatorum & publicanorum amatorem·vt dicitur math̃·xj· Secundo modo blasphemat̃ deꝰ cum remouet̃ a deo quod ei conuenit·puta si q̃s dicet q̃ deus solus non creat & q̃ ipse principalit̃ non dimittit peccata·Et hoc modo iudei blasphemauerũt in spm̃sanctum dñi opera que christꝰ opabatur virtute ꝓprie diuinitatis·& p opationẽ spũs̃ancti attribuebant p̃ncipi demoniorum·Tercio modo blasphematur deus cum creature attribuitur qđ cõuenit deo·vt si quis diceret q̃ angelꝰ vl̃ homo creat vel q̃ peccata remittat·Nã attribuere id qđ est ꝓpriũ deo alicui creature est dicẽ deũ esse idem creature·dicere aũt creatorem esse creaturã & econuerso est deũ blasphemare· ¶ Vbi nota·q̃ isti tres modi nõ distinguũt vel faciunt diuersas species peccati blasphemie·Cuiꝰ rõ ẽ·qa isti modi nõ differũt nisi ꝑm affirmationẽ & negationẽ que diuersitas species nõ distinguit·Cuius ratio est·qa sicut p eandez scientiã innotescit falsitas affirmationũ & negationũ·ita p eandem ignorantiã in vtroq; modo errat̃ cũ negatio ꝓbetur p affirmationẽ·vt habet̃ p̃mo posteriorum· Hec bt̃us tho·scda scde·q·xmj·arti·j·in solu·nj· argu·Et ibidem·q·xmj·arti·j·in cor·q· ¶ Hec at̃ aũt augꝰ·in libro de trinitate ponit tres alias differẽtias blasphemandi deũ·Prima ẽ eoꝝ qui sapiũt de deo scdm corpus·vt qui opinant̃ deũ esse candidũ vel rutilũ vel huiusmodi·Secunda ẽ eoꝝ qui sapiũt de deo scdm spm̃ creatũ·vt q̃ deꝰ est obliuiscẽs aut pẽitens & similia huiusmodi· Tercia ẽ eoꝝ q̃ attribuũt deo aliqđ excellẽs corpus & spm̃ qđ nulli rei cõuenit·vt illi q̃ dicũt deũ esse talis & tãte potentie vt semetipm̃ genuerit· nulla eĩ res ẽ q̃ seipaz gignat·vñ hec maior blasphemia ẽ oĩbꝰ supdictis·Vñ subdit augꝰ·dicẽs Dic morbo oĩm triũ generũ ẽ pessimꝰ·Hec alexmj·pte sũ·q·xxxvj·arti·j·&·ij·in cor·q· ¶ Ad maiorẽ tñ euidentiã p̃dictoꝝ nota q̃ blasphemia in deũ fit·corde·voce·ope·in seipo·ĩ suis sãctis·ĩ pñti & in futuro· ¶ Primo fit corde·Nã mẽtalis detestatio & cõtemptꝰ alicuiꝰ excellẽtie diuine· puta diuine bonitatis misericordie & iusticie ẽ interior cordis blasphemia·Vñ ricardꝰ de sãcto victore sic ait·Quid aũt ẽ spũs blasphemie nisi affectatio & desideriũ vituperationis diuine· ¶ Secdo blasphemia in deũ fit voce·sic enĩ ille blasphemat deũ corde q̃ ĩtellectu & affectu male sentit de deo ita ille blasphemat voce q̃ p verba negãdo vl̃ affirmãdo de deo aliqđ in iniuriã dei ꝓfert·& hec dicit̃ blasphemia oris·& sicut laus dei mẽtalis p dilectionẽ & confessionẽ exteriorem augetur·ita blasphemia cordis si per locutionem exteriꝰ prodeat est grauior· ¶ Tercio blasphemia in deũ fit opere·qđ sic probo·Blasphemia opponit̃ diuine cõfessioni honori & laudi·vñ sic̃ boni cõfitent̃ honorant & laudant deum verbis & factis·ita q̃daz scelerati deũ negant & blasphemant·non solum verbis sed etiã factis·Ita dicit apostolꝰ ad titũ ꝑmo·Confitentur se nosse deũ factis aũt negãt·

Sup quo verbo aug⁹ · sic dicit · Quisquis factis negat christū antichristus est · ¶ Quarto blasphemat deus cū blasphemant sācti · Cuius ratō est · quia sicut de⁹ in sāctis suis laudat ītūtū laudātur opera que deus in sāctis efficit · ita etiā blasphemia que fit in sāctis ex cōsequēti in deū redūdat · Nam honor & vituperiū q exhibētur ministris illi cui⁹ ministri sūt exhibent · vt ait ipe salnator ad discipulos · qui vos audit me audit · & q vos spernit me spernit · Hec maxim⁹ in sermone de apostolis petro & paulo · Hec bea · tho · scda secunde · q · xcij · arti · pmo ī solu · ij · argu · ¶ Quinto modo blasphemia ī deū fit ī pātri & in futuro · In pāti quidem fit a viētibo & morientibo · Primo eiā de⁹ blasphemat a peccatoribo viuentibo tribo modis · vt patet supra ī pncipio huiꝰ capituli · Secundo de⁹ blasphemat a peccatoribo morientibo · Cuiꝰ ratō est · quia quilibet in peccato mortali decedens fert secū voluntatem detestantem diuinaz iusticiā · & hoc ē blasphemare deū · Secūdo blasphemia fit in deū ī futuro ab his qui sunt in inferno · qđ duplicit ꝓbo · scilicet autoritate · & ratōe · Primo autoritate apoca · xvj · blasphemauerunt homines deum · Super quo verbo glosa sic dicit · Illi qui sunt in inferno positi q̄nis sciāt se ꝓ merito puniri · dolebunt tn̄ quia de⁹ tantam potentiam habeat q̄ plagas eis inferat · & hec est blasphemia · Secūdo ꝓbo hoc idez ratōne · sic · Qui desperāt de misericordia dei blasphemant deum · sed damnati in inferno nūq̄ putāt se posse euadē penas eternas · & ideo tāq̄ desperati ferunt ad oīe id quod eis puersa volūtas suggerit · ¶ Vbi nota tria · Primū est · q̄ sicut sancti post resurrectō nē nō solū mētalit sed vocalit etiā laudabūt deum in celo · ita damnati non solū mētaliter · sed vocaliter blasphemabunt deū in inferno · Ita q̄ sicut ī sāctis post resurrectionē erit mētalis & vocalis laus dei · ita etiā ī damnatis erit vocalis & mentalis blasphemia in deū · Secūdū est · q̄ sicut scelerati qui sunt in mūdo · & similit qui sunt ī inferno damnati blasphemāt deū · vt patet · non tamē idem motiuum & eadē causa blasphemādi inducit eos qđ patet · ꝙa causa que hic inducit ad blasphemandū deū est aliq̄ delectatio libidinosa que a libero arbitrio ꝓcedit · Causa vero que ī īferno inducit damnatos ad blasphemādū deū est sustinentia pene excellentis in duratōne & acerbitate · Terciū ē · q̄ bonū & malū qđ fit in mūdo ē meritorium & demeritoriū · Cuiꝰ ratō ē · quia meritū & demeritū pertinent ad statū vie · vnde bona in viuentibo sunt meritoria · mala vero sunt demeritoria · bonum aūt qđ beati faciunt puta eternaliter laudare deum mentaliter & vocaliter nō ē meritoriū · sed ptinet ad eoꝝ beatitudinis pmiū · Similit malū qđ faciūt damnati in inferno · scz deum eternaliter blasphemare nō ē demeritoriū sed penale · nam totum ptinet ad damnationis eorū penam ·

Hec bt̄us tho · vbi sup̄ arti · mj · argu · cōtra in cor · q · & in solu · argu · ibidem · Et alexander quarta parte sume · q · xxxvj · arti · mj ·

¶ Q̄ blasphemia ī deum cū fit deliberate est peccatum mortale · indeliberate vero facta est veniale & aliquando mortale · ¶ Capitulū · ij ·

Secundo pncipaliter circa blasphemiā cōsiderare debem⁹ gr̄itatem peccati · Est eī blasphemia peccatum mortale terribile irremissibile · ¶ Primo dico · q̄ blasphemia cum fit ex deliberatōne rationis est peccatum mortale · qđ probo quatuor rationibo · Primo ex parte infidelitatis cui attribuit · sic · Infidelitas est peccatuz mortale · sed blasphemia ad infidelitatē ptinet · g̃ blasphemia est peccatum mortale · ¶ Secundo ꝓ bo hoc idem ex parte diuine legis q̄ ptemnit · sic · Qui pceptū dei deliberate transgredit mortaliter peccat · sed blasphemia ē huiusmodi · qđ sic patet · preceptum dei est vt nomen dei nō assumat inuanū · vt dicit exodi · xx · sed blasphem⁹ qui aliqđ falsū deo attribuit & de deo sentit nomē dei deliberate inuanū assumit · g̃ mortaliter peccat · ¶ Tercio hoc idem ꝓbo ex parte caritatis q̄ amittit sic Caritas non amittit nisi p peccatū mortale · sed p blasphemiā amittit caritas · eo q̄ blasphemia derogat diuine bonitati prūpendo in iniuriaz creatoris · g̃ &c̄ · ¶ Quarto probo hoc idem ex parte penalitatis q̄ incurrit · sic · Pena mortis nō infert nisi pro peccato mortali · sed pro peccato blasphemie infligit pena mortis & temporalis & eternalis vt dicit leuit · xxiij · Qui blasphemauerit nomē dñi morte moriat · g̃ blasphemia est peccatū mortale · Si aūt blasphemia fiat absq̄ rationis deliberatione cōtingit duplicit · Vno mō q̄ aliquis non aduertat hoc qđ dicit esse blasphemiā · qđ pt contingere cū aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prumpit quoꝝ significationem nō cōsiderat · & tūc est peccatū veniale · & ideo nō habz ꝓprie rationē blasphemie · Alio modo q̄n aduertit hoc esse blasphemiā considerās significata verborum · & tūc nō excusat a peccato mortali · sicut ille qui ex subito motu ire aliquē occidit iuxta se sedētē · Hec bt̄us tho · scda scde · q · xcij · arti · ij · argu · contra · & in coꝝ · q · & in solu · ij · & · iij · argumenti · ¶ Q̄ blasphemia dei est maximū peccatorum · ¶ Capi · iij ·

Secundo dico · q̄ peccatum blasphemie est terribile · Est em̄ peccatū blasphemie maximū peccatorū · qđ tripliciter probo · scz autoritate · ratione · comparatione · ¶ Primo autoritate ricardi de sancto victore qui loquens de huiꝰ peccati gr̄itate sic ait · Sceleratissimū genꝰ peccati est cum quis in dei vituperijs delectat · Et subdit · qđ aliud ē spūs blasphemie nisi affectatio & desideriū vituperationis diuine · ¶ Secdo hoc idez ꝓbo rōne · sic · Nā peccatū q̄nto habet maius motiuū tanto est min⁹ vel leuiꝰ · & p oppositum ·

q̃nto habet min? motiuũ tanto est grauí? · si aũt nullũ motiuũ habet tũc illud peccatũ est grauissimum ommiũ · modo aũt sic est q̄ oñe pc̃m aliqđ motiuũ habz excepto peccato blasphemie · qđ sic patet · quid mouet te ad supbiã altitudo vel magnitudo alicui? bonitatis · quid ad gulaz crassitudo vel delectatio cibi & pot? · quid ad luxuriaz delectatio carnis · q̈d ad vindictã honoz · q̈d ad accidiã requies corporis · & sic patet · q̄ qđlibet peccatuz aliqđ bonũ motiuum p̄ncipaliť habet · nam oñes principaliť intendũt bona · vt supbi honorẽ luxurioſi delectationẽ · auari diuitias · q̃ oñia si possent habere sine dei iniuria vel offensa vellent habere. sed quia non possunt · vltimo volunt dei offensaz ne amittant ista · Sed blasphemare est mai? oĩbus · tum quia nullũ habet motiuum · tũ q̈a p̄nciparliť intẽdit malũ scz dei vituperiũ qđ null? peccator p̄ncipaliť intẽdit · vt patet · ¶ Tercõ probo hoc idẽ cõpatione · Nã sup illo verbo ysaie · xviij · ad populũ terribilẽ · glosa sic dicit · Omne peccatũ blasphemie cõpatũ leui? est · ¶ Oz forte argues & dices · q̄ tria peccata sũt maiora vel grauiora peccato blasphemie · scz homicidiũ · periuriũ · & peccati excusatio · Primo dices q̄ peccatũ homicidij est grauí? tali ratione · Peccatũ tanto est maius quanto maius nocumentũ infert · quod patet · q̈a si malũ dicit qđ nocet ſm augustinũ in enche · g̃ maius malũ dicit qđ magis nocet · sed peccatum homicidij maxime nocet p̄ximo · q̈a aufert ei bonũ optimũ scz vitã · pc̃m aũt blasphemie nullũ nocumentũ pt̃ inferre deo · g̃ &c̃ · Rñdeo & dico · q̄ compatio grauitatis peccati homicidij & blasphemie potest cõsiderare ex tribo · scz ex pte nocumenti · obiecti · intẽti · Primo ex pte nocumẽti · & sic peccatũ homicidij est grauí? peccato blasphemie · q̄ homicidiũ pl? nocet p̄ximo q̄ blasphemia deo · Secundo potest cõsiderari ex pte obiecti qđ offendit · & sic mai? pc̃m est blasphemia que est pc̃m in deũ · q̄ homicidiũ qđ est pc̃m ī p̄ximũ Tercõ potest cõsiderari ex pte animi vel intẽti · & sic q̃nto intentõ voluntatis est peioz vel puersioz tanto pc̃m est grauí? · Vnde cũ blasphem? intẽdat nocumẽtũ inferre honoz diuino simpliciť loquẽdo grauí? peccat q̄ homicida · Scdo aggũatur pc̃m blasphemie ex pte stat? · Nã stat? xp̃i regnantis ī celis est maioz q̄ stat? christi ambulantis in terris · & ideo maioz iniuria est que fit ī xp̃m regnãtẽ q̄ ī xp̃m ambulãtẽ · Vñ aug? · sup illo verbo math · xxvij · blasphemabãt eũ sic ait · Nõ mirũ? peccãt q̈ blasphemãt xp̃m regnantẽ in celis q̄ q̈ crucifixerũt xp̃m ambulãtẽ ī t̃ris · sed qui cruci fixerũt xp̃m ppetrauerũt homicidiũ · g̃ blasphemia ī xp̃m regnãtẽ ī celo ẽ par pc̃m vel g̃uí? homicidio · Tercõ pc̃m blasphemie aggũatur ex hoc q̄ licet blasphem? nõ iferat nocumẽtũ deo vt homicida p̄ximo · infert tñ nocumẽtũ sibi ipi · Vñ sic occidẽ seipm est g̃uissimũ peccatũ · sed blasphem? in deo occidit seip̃m spũalit · q̈a blasphemãdo deũ q̄uis ñ p̃uet seip̃m vita natũre · p̃uat tñ seip̃m vita gratie q̃ ẽ nobilioz vita nature ¶ Secũdo argues de periurio & dices · q̄ pc̃m p̄ iurij ẽ mai? vel g̃ui? pc̃to blasphemie tali rõne · Magis peccat q̈ asserit deũ ee falsũ q̄ q̈ nõ asserit deũ esse falsũ · sed qui periurat asserit deũ ee falsum scz testẽ falsitatis · nõ aũt q̈libz blasphem? tendit ad hoc vt asserat deũ ee falsũ · g̃ &c̃ · Rñdeo & dico · q̄ blasphemia ẽ grauí? peccatũ periurio · qđ dupliciter p̄bo · Primo autoritate · Nã sup illo vbo apo · ad ephe · mij · Blasphemia tollat a vobis · glosa sic dicit · Dei? ẽ blasphemare q̄ peierare · Secundo hoc idem p̄bo ratione · quia plus ẽ idẽ malus peccatũ dicere falsũ de deo q̄ dicere falsum de creatura cũ assertione · sed ille q̈ periurat nec dicit aut sentit aliquid falsũ de deo · sed deũ adhibz testẽ falsitatis · ñ tã q̄ extimãs deũ ee falsũ testẽ · sed tanq̄ speras q̄ de? sup hoc ñ testificet p eũdẽs aliqđ signum · & vt sic firmet credulitas ī eo cui iurat · Ex alia vero pte blasphemia pt̃ ee minor aliquo periurio duplici ratione · Prima est · q̈a blasphemia ex minori libidine aliq̃n p̄cedit q̄ periuriũ Secunda ratio est · q̈a minoris damni ẽ blasphemia q̄ periuriũ · ¶ Tercõ argues de peccato excusationis peccati respectu blasphemie & dices · q̄ excusatio peccati p̄ij ẽ maius peccatũ q̄ sit peccatũ blasphemie · & hoc dupliciter · Primo autoritate · q̈a sup illud psalmi · nolite extollere in altum cornu vr̃m · glo · sic dicit · Maximũ est viciũ excusationis peccati · vt neget qđ factũ est · vel p dyabolũ vel alios suasores vel p necessitatẽ factũ ee dicat · Secundo hoc idẽ p̄bo ratione sic · Illud peccatũ cui? deus nõ miseret est maius peccato cui? deus aliq̃n miseret · sed peccati excusationis de? nũq̄ miseret · qđ patz · q̈a sup illo vbo ieremie · nõ miserearis oñibo qui opant iniq̃tatẽ glo · sic dicit · Est defensio peccatoz q̃n defendit hõ qđ de? odit · de quo dicit · est peccatũ ad mortẽ non p eo dico vt quis oret · sed peccato ad mortẽ cui? deus non miseret nullum est maius · g̃ nec blasphemia · Rñdeo duobo modis · Primo dico · q̄ excusatio peccati est quedã circũstantia aggũans omne peccatũ etiã ipam blasphemiã · & pro tanto dicit ee maximũ peccatoz · quia qđlibz peccatũ facit maius · Secũdo modo rñdeo & dico · q̄ peccatũ excusationis est maximũ · quia aufert remediũ peccati ex pte ei? q̈ debz punire · nã remediũ omnis peccati ẽ accusatio ip̃ius peccatoris & oñimoda ofessio peccati · Ex altera vero pte blasphemia dicit maximũ peccatũ · q̈a p̄uocat oculos diuine maiestatis ad nõ miserendũ siue ad nõ remittendũ · & p hec patz responsio ad obiecta · Hec bt̃us tho · scda scde · q · xij · arti · ij · in coz · q · & in solu · argumentoz · Et alexander quarta pte sũ · q · xxxvj · arti · v · p totum · ¶ Oz blasphemia dei ẽ peccatũ irremissibile. ¶ Ca · ij ·

Tercõ dico·q̄ peccatũ blasphemie est irremissibile. Vbi nota· q̄ omne peccatum est remissibile & irremissibile diuersis respectibꝫ. Primo dico·q̄ omne pc̄m est remissibile triplici ratõne. Primo ratione ommipotentie creatoris. Vnde sup illud psalmi· q̄ sanat omnes infirmitates tuas·glosa sic dicit·Ommipotẽti medico nullus insanabilis languor occurrit· Secundo omne pc̄m est remissibile ratõne immẽse misericordie redẽptoris· Vnde sup illud psalmi· dixit dñs ex basan cõuertam· glo· sic dicit· Misericordia dei que est infinita etiã desperatissimos conuertit. Tercõ omne pc̄m est remissibile ratõne nature libere viatoris·q̄a nullũ pc̄m est de q̄ homo ī vita sua penitere non possit· q̄d duplicit̄ ꝓbꝫ. Primo autoritate ysidori qui sic dicit· Nullus desperare debet veniã etiã si circa finem vite sue ad penitentiã conuertat̄· Et subdit causã dicẽs· Vnumquẽq; em̄ deus ex suo fine non ex vita p̄terita iudicat. Secũdo hoc idẽ ꝓbꝫ rõe·q̄a q̄diu homo est in statu viatoris ex dei auxilio & ex libero arbitrio semp potest remissionẽ ꝛ seq̄ de peccato· & sic omne pc̄m in quo via non finit̄ ẽ remissibile siue sit peccatũ hominis siue angeli·& ꝑm hoc accipit̄ dr̄a hominis & angeli· q̄a status vie in angelis finit̄ statim post p̄mã electõnẽ·nõ aũt sic est ī hominibꝫ. Secundo dico q̄ omne peccatũ est irremissibile·& hoc tribꝫ modis vel negatiue·vel p̄uatiue·vel cõtrarie· Ita q̄ omne peccatũ dicit̄ eẽ irremissibile tribꝫ modis·vel q̄a impossibile est remitti·vel q̄a inhabile est remitti·vel q̄a irrationabile est remitti· Primo modo dicitur peccatũ esse irremissibile negatiue·scz q̄a impossibile ẽ remitti rõne finalis impenitentie·& sic pc̄m mortale in quo hõ pseverat vsq; ad mortem & non penitet est irremissibile· eo q̄ tale peccatũ nec in hac vita remittit̄ ꝑ penitentiã· nec etiã in futuro remittit̄ ꝑ diuinã misericordiã· Et ꝓpter hoc dixi q̄ omne peccatũ de quo homo non penitet ī hac vita est irremissibile negatiue·scz q̄ nullo modo vel loco scz nec ī p̄nti nec in futuro est remissibile·sicut peccatũ angelorꝫ post p̄mã peccati electionẽ·& damnatorꝫ post mortez· Vnde theophil? sup illo verbo marci·ij·qui blasphemauerit in spm̄ sactũ non remittet̄ ei imeternũ sic ait· Veniã non cõsequit̄ nisi peniteat· Et luce· xij· & marci·ij· Ipũs aũt blasphemie nõ remittet̄ neq; ī hoc seculo neq; ī futuro·sup q̄ verbo aug? · sic ait· Ipũs blasphemie est ipa impenitẽtia que non remittit̄ in hoc seculo vel futuro· Secundo dicit̄ esse irremissibile ꝑuatiue·nõ q̄ nullo mõ remittat̄·sed quia inhabile est remitti·& hoc rõne detestabilis malicie ꝓpt̄ quã peccatũ q̄ntum ẽ de se non habet meritũ nec ẽ dignũ q̄ remittat̄· quod sic patet· Cũ enim tribꝫ modis cõmittatur peccatum·scz ꝑ ignorãtiã·ꝑ impotẽtiã·ꝑ maliciam· Peccatum q̄d cõmittit̄ ꝑ ignorantiam vel ꝑ impotentiam aliquã excusationis colorẽ habet· sed peccatũ quod cõmittit̄ ex malicia nullã causã excusationis & remissionis habz· Cuius ratio est· q̄a cũ ignorantia vel impotentia id est infirmitas q̄ q̄ muolũtariũ causent hñt peccatuz excusare vel alleuiare in toto vel ī ptẽ ꝑm muolũtariũ illud q̄d causant·& ꝓpter hoc dicit̄ illud peccatum remissibile q̄a habz in se vnde facilit̄ remittat̄ & quo ad culpã & quo ad penã· Obz peccatũ quod cõmittit̄ ex malicia q̄ntũ ex se est nullã causam excusationis vel remissionis habz· Cuius ratio est· q̄a ille q̄ peccat ex malicia peccat ex electione·ex electione em̄ peccat homo·q̄a deliberans peccatuz esse adheret ei nõ q̄si aliqua temptatione victꝰ· sed q̄a habens appetitũ corruptũ placet sibi illud peccatũ ꝑm se · & hoc ẽ peccare ex malicia quod etiã est peccare in spm̄sanctũ·quia derogabit bonitati spũssancti·eo q̄ malicia sibi placet· sic̄ ꝓns vel iustis boitas· Obz forte dices cõtra·Nulli ꝓpter se placet malicia· g̃ nullꝰ peccat ī spm̄sactũ Rñdeo & dico· q̄ maliciã sub rõne malicie nullꝰ vnq̄ voluit nec vnq̄ alicui placuit·sed ꝑm q̄ ipm malũ extimat̄ bonũ ipi peccanti quasi quietans appetitũ corruptũ ꝓpter hoc sc̄m se desiderat̄· Et ꝓpter hoc sup illo verbo math· xij· qui blasphemauerit in spm̄sanctũ non remittet̄ ei·neq; in hoc seculo neq; in futuro·qui aũt blasphemauerit in filiũ vel in patrẽ remittet̄ ei·aug?·sic ait· Non g̃ ꝓpterea hoc dicit̄·q̄a in trinitate maior patre & filio sit spũssanct?·sed q̄a tanta est labes hui? peccati q̄ humilitatẽ depcandi & penitendi subire nõ potest·hec aug?·ī sermone dñi ī monte· Vñ omne illud peccatũ q̄d hõ committit ex certa deliberatione & fine vincente temptatione & de se appetitũ corruptũ hñti placet ẽ irremissibile·Quod intelligẽdũ ẽ q̄n in fine vite nõ penitet sed placz·& hoc ẽ peccatũ blasphemie in spm̄sanctũ· Tercõ modo dicit̄ esse peccatũ irremissibile·quia irratõnabile ẽ remitti ratione extensionis vel repugnãtie·q̄a excludit vel cõtemmit & abijcit omnia remittentia peccatũ· Vt verbigr̃a·Sicut eĩ morbo est mortalis q̄n tollit virtutẽ nature·inducit fastidiũ cibi contemmit cõsiliũ medici·sic illud peccatũ est irremissibile q̄d excludit abijcit & cõtemmit ea ꝑ q̄ fit remissio peccatorꝫ·p hoc tñ non p̄cludit̄ via remittendi & saluandi omnipotentie & misericordie dei·p quã aliq̄n tales q̄si miraculose ab omni peccato curat̄· Hec bt̃us tho·scd̄o scrip·sen·di· xlvij·arti·p̄mo in cor·q·& in solu·p̄m argu· Et iterũ arti·vij·in cor·q·& in solu·argu·ibidẽ· Et scd̄a scd̄e·q·xvij·arti·ij·in cor·q· Et alexãder q̄rta pte sũ·q·xlvij·arti vj ꝑ totũ

Q; aliquis dicit̄ peccare in spm̄sanctũ duobus modis ex quibꝫ illud peccatũ ẽ irremissibile·

Sciendũ aũt sciendũ Capi·v·

ad euidentiaz capituli p̄cedentis q̄ tribꝫ modis aliquis dicit̄ peccare·corde·ore·

& ope peccatū irremissibile in spm̃sactum · Vno modo qui sic remissiom peccatoꝝ repugnat vt in peccato pseueret vsq; ad mortē· & sic ꝑm augusti nū impenitentia pseuerās vsq; ad mortē est pecca tum in spm̃sactum ·id est contra bonitatē spiritus sācti · cui sicut attribuit̄ remissio peccatoꝝ ita eti am bonitas· Alio modo ille dicit̄ peccare in spm̃ sactū q̃ ex certa malicia peccat·ille aūt peccat ex certa malicia cui? volūtas non ex ignorantia vel infirmitate · sed ex certa scientia vel industria in clinat̄ in bonū aliq̄d q̄d habet annexaꝝ maliciā· q̄d duobꝫ modis cōtingit·scz ꝓpt̄ inclinatōnē na turalē & ꝓpt̄ phibētis remotōnē · Verbigrā· Dic em̃ in rebꝫ naturalibꝫ duplicit̄ aliq̄d mouet̄ deor sum · primo ꝓpt̄ inclinatōnē naturalē sic g̃ue de orsum · secūdo ꝓpt̄ phibentis remotionem sicut aqua effundit̄ fracto vase · Sic voluntas ex cer ta malicia vel scientia fert̄ in bonū q̄d maliciam habet annexā duplici ratione· Prima est ex incli natione habit? vicios̄ · & talis largo modo dici tur peccare in spm̃sactū· ꝙa ipe ex cōsequēti cōtra riat̄ bonitati spūssancti · Secūdo volūtas alicui? ex cetra malicia vel industria fert̄ in bonū quod habet malū annexū ex phibētis exclusione·scz ꝙa remouet & abijcit illa quibꝫ hō retrahit̄ a pecca to· ¶ Dūt aūt sex q̃bꝫ homo retrahit̄ a pcto·scz diuina iusticia · ei? misericordia · veritas agnita · supnaturalis grā · pcti erubescētia · delectatio in debita & modica · Et ꝑ oppositū sunt sex species peccati blasphemie in spm̃sactū que nūq̃ remit tunt̄ neq; in hoc seculo neq; in futuro·scz ꝑsūptō· desperatio · impugnatio veritatis agnite · inuidē tia fraterne g̃tie · impenitētia · obstinatio · Vbi no ta · q̃ sicut ille q̃ opat̄ ꝓpt̄ se bonum est melior il lo q̃ opat̄ bonum ꝓpt̄ aliud · puta ꝓpt̄ amorem p mioꝝ & timorē supplicioꝝ · ita ille qui retrahitur vel abstinet a peccato ꝓpter se est melior illo qui retrahitur vel abstinet a peccato ꝓpt̄ vitāda sup plicia & hn̄da premia · Nam virtuosius est bonū agere ꝓpter se q̃ ꝓpt̄ aliud · & a peccato abstinē ꝓpter se q̃ propter aliud · scd̄o scripto · sen · dist · xliij · arti · iij · de speciebꝫ peccati in spiritum sactū · in cor · q · in p̃ncipio · ¶ Primo enim aliq̃s retra hit̄ a peccato ex cōsideratione & ex timore diuine iusticie pumētis peccata · Re · ifra timor quō ex cludit pcēm · & hoc bonū tollit̄ ꝑ ꝑsūptōez dū scz aliq̃s ꝑsumit cōseq̄ vemā sine penitētia · & adipi sci gloriā sine meritis · qui em̃ ꝑsumit de bonitate dei cum suis malis meritis ponit ꝑ cōsequens de um esse iniustū · Vñ sup illo vbo apostoli ad ro · ij · scd̄m duriciā tuā & cor impenitens &c̄ · ambro sius in glo · sic dicit · Sunt enim quidā quibꝫ ma la que agunt displicent & ducti penitētia cordis quaten? eis dat̄ ex eis exire laborāt · de quibꝫ a postol? non loquit̄ hic · sed sunt quibꝫ palcēt ma la q̃ agunt · & de misericordia dei nimis p̃sumētes & dei patiētia abutētes in eis ptinacit̄ pdurant · in quo illius scz dei on̄dūt patientiā & suam cu mulant sarcinam deterius peccando · ¶ Secūdo aliquis retrahit̄ a peccato ex consideratione diui ne misericordie omnia remittentis peccata & p̃mi antis bona · & hoc bonum tollūt ꝑ desperationem q̃ aliquis rejcit diuinam misericordiā · nō quidez ꝙ non credat deum ee̅ misericordem · sed in hoc ꝙ desperans misericordiā dei cōtemnit · Vñ super illo verbo apos · ad roma · ij · scd̄m duriciā tuam & cor impenitens &c̄ · ambrosi? in glo · sic ait · Dūt aliq̃ q̃bꝫ displicent mala que agunt · sed qm̃ g̃ua esse intelligūt putant sibi iam non posse ignosci · si cut ille qui dixit gen̄ · xv · maior est iniq̃tas mea q̃ vt veniam merear · Vbi nota · ꝙ cain non cre debat suam iniquitatem esse maiorez misericordia dei · sed ꝙ maior esset iniquitas sua q̃ satisfactio · vt crederet se nullatenus posse satisfacere deo quē offendit · Et hec desperatio subrepit talibꝫ vt q̃c quid libuerit tanq̃ damnationi destinati sine pen tentia faciāt · vt ambrosi? subdit ibidē · Et iterum ambrosi? ibidē cōcludit sic · Illi vero scz q̃ ex p̃sū ptōne peccant nimia spe putāt deū non ee̅ iustū · isti scz qui desperant deū misericordem cōtemnūt Aug? ibidem · Ex vtroq; ergo piclitabūt̄ & spe rando & desperando contrarijs rebꝫ & contrarijs affectibꝫ laborantes pibunt · ¶ Tercō aliquis re trahit̄ a peccato ex consideratione veritatis agn te · Nam cognitio veritatis ꝑ lumen innatū & in fusum scz ꝑ lumen rationis & fidei retrahit a pec cato · & contra hoc bonum vel donū est tollendo ipm impugnatio veritatis agnite · scz dū aliq̃s ex industria veritatē fidei agnitā impugnat & ptina citer falsitatē defendit · vt licenci? peccet · ¶ Quar to aliquis retrahit̄ a peccato commisso & abstinet a futuro ex consideratione infuse gratie vel frater ne g̃re · Nā diuina gratia ꝑ spm̃sanctū in cordibꝫ fideliū infusa est inclinans ad bonum & retrahēs a malo · & contra hoc bonum vel donum est inui dentia fraterne gratie · dū scz aliquis inuidet nō solum psone fratris · sed etiam inuidet dei crescē ti in mūdo · Vbi nota · ꝙ aliquis potest inuidere gratie dei duplicit̄ · vel ꝓpter hoc quia credit gra tiam suam diminui · & hoc ptinet ad peccatū inui die · vel quia deprauatam habet voluntatem intā tum ꝙ bonum gratie sibi non placet · sed cōtra ip sū fert̄ · quia habet palatum corruptum · ¶ Quin to aliquis retrahit̄ a peccato ex cōsideratione de formitatis & turpitudinis actus qui erubescentiā causat · & contra hoc bonum est vel hoc bonū scz erubescentie tollit finalis impenitentia que nō vi tat turpitudinem que erat ratio abstinendi a pec cato & penitendi de cōmisso · Vbi nota · ꝙ finalis impenitentia hic accipit̄ non ꝓut dicit ꝑmanen tiam in peccato vsq; ad mortem · sed ꝓut importat ꝓpositum non penitendi · & tale ē peccatum blas phemie in spm̃sanctū · vt ait augustinus · & hoc ē irremissibile · vt dicunt mathe? · lucas · & marcus

¶ Sexto aliquis retrahit a peccato ex cõsideratione breuitatis & puitatis boni indebiti qđ quis ī pcto q̃rit · fm qđ dicit apostol? ad ro · vj · quem fructũ habuistis tũc &c̃ · Nam puitas vel breuitas boni qđ q̃s ī peccato querit · inducẽ solet hominẽ ad hoc ꝙ ei? voluntas in pcto non firmet̃ : & hoc bonum tollit̃ p obstinatõnem · qñ scz homõ firmat suũ ꝓpositũ in hoc ꝙ peccato inhereat · & de his duobꝰ dicit̃ · ieremie · vnj · Null? est qui agat pemitentiam sup peccato suo dicens · quid feci quo ad primum · omnes cõuersi sũt quasi equ? impetu vadens ad pl̃ium q̃ ad scm̃ · Vnde sicut finalis impenitentia est qua peccator ꝓpomit non deflere cõmissa · ita obstinatio est qua ꝓpomit flẽda cõmittere · ¶ Sed forte argues & dices · ꝙ finalis impenitẽtia & obstinatio non sunt due species peccati in spm̃sanctũ tali rõne · Preteritũ & futurũ nõ diuersificãt speciẽ · sed talis impenitẽtia & obstinatio non differũt misi fm p̃teritũ & futurũ · qđ patet · q̃a impenitẽtia est ex hoc ꝙ de peccatis p̃teritis & cõmissis homo non pemitet · obstinatio vero est in hoc ꝙ futuris cõmittendis firmiter ꝓposito inheret · Rñdeo & dico · ꝙ impenitẽtia & obstinatio nõ dr̃nt fm p̃teritũ & futurũ peccatum · vt alexander & quidã alij dicũt · eo ꝙ aliq̃s potest dicere impenitens qui ꝓpomit etiam de peccatis que faciet non pemitere · sed dr̃nt fm diuersa obiecta que in peccato attendunt̃ · Verbigrã · In actu peccati sunt duo · scz deformitas actus · & paucitas fruct? · ex quoꝝ consideratõne aliqui retrahunt̃ a peccato · vt p apostolũ patet supra · sed p impenitentiam aliq̃s non vitat deformitatem vel turpitudinẽ que est in actu q̃ erat ratio pemitendi · p obstinatõnẽ vero aliquis firmiter adheret delectatõi ac si non eẽt incõpetẽs & puũ bonum · g̃ sunt due species peccati in spm̃sanctũ · sicut patet per p̃dicta · Dec beat? tho · scdo scripto sen · dis · xlnj · arti · nj · an cõuenient̃ assignent̃ ī littera sex species peccati in spm̃sanctum · in cor · q · & ī solu · argu · & ī questionibꝰ disputatis de malo · arti · xnj · Vtrũ omne peccatũ ex malicia sit peccatũ in spm̃sactũ in cor · q · iuxta finẽ · Et alexander quarta pte sum · q · xlvnj · arti · nj · de diuersis differentijs & speciebꝰ peccati in spm̃sactũ · & ibidẽ arti · nj · in solu · nj · argumẽti ·

¶ Q sex pemis punit̃ pcm̃ blasphemie ·

Tercõ & vltimo p̃ncipaliter circa blasphemiaz cõsiderare debem? qualitatem vel quantitatẽ supplicij · Nam peccatũ blasphemie qđ olim ī deũ & modo etiã in deum & aliquẽ sanctoꝝ & maxime in beatam virginem scient̃ cõmittit̃ in ei? detestationẽ & alioꝝ timorem fm legẽ sex pemis punit̃ · scz pena corpali · pecuniali · spũali · temporali · mortali · & eternali · ¶ Primo punit̃ pena corpali · Vñ decretalis nouissima grego · nemi sic dicit · Statuim? vt si q̃s cõtra deũ vel aliquez sanctorum & maxime cõtra beatã virginẽ linguã in blasphemiã publice relaxare p̃sumpserit · septẽ sextis feriis in pane & aqua ieiunet · & quolibz p̃dictoꝝ dierum tres si poterit alioquin duos reficiat paupes siue vnũ · ¶ Secdo punit̃ pena pecuniali · Vñ subditur in decretali eadem · Blasphem? si diues fuerit p temporalẽ p̃tatez adhibita coactione epi dyocesani si necesse fuerit solidis · xl · alioq̃n · xxx · siue · xx · vsualis monete mulctet̃ · nullã in hoc misericordiam habiturus · que pecunia inter paupes distribuat̃ · ¶ Tercõ modo punit̃ pena spũali videlicz vt septẽ diebꝰ dñicis p̃ foribꝰ ecclesie ī manifesto dñi agũt̃ missaꝝ solennia blasphem? existens vltimo illoꝝ die dñico pallium aut calciamenta nõ habeat · ligatus corrigia circa collũ · Sed hec omnia p tribunali fiũt · sed in iudicio anime discret? sacerdos molli & hũc rigorem & misericordiam nõ negabit · q̃a misericordie dei nec mensuras possum? ponẽ nec tempora diffinire · apud quẽ nullas patit̃ venie moras cõuersio · vt · xxvj · q · vj · his q̃ · hec goffredus in sũma libro · v · rubrica de maledico · c · xxvj · Et dictum est in fine capituli · si pemitentiã ieiunioꝝ & pecuniarũ blasphemus accipe renuerit ac eam pagere · ecclesie interdicat̃ ingressus & ī obitu ecclesiastica careat sepultura C? figura p̃cessit in veteri testamẽto · leuit̃ · xxnj · vbi sic dicit̃ Educ blasphemũ extra castra Sup q̃ vbo aug? sic ait · Quia nomen dei maledicẽs exit a veritate · a timore dei · a fide · a caritate · per hoc eĩ q̃s exit de castris ecclesie ¶ Quarto punit̃ peccatũ blasphemie temporaliter p̃ alijs pemis · ad oñendũ ꝙ int̃ alia peccata magis displicet deo · Vñ accidit ꝙ lusoribꝰ q̃ blasphemauerit nomen dñi lapidet̃ & moriat̃ · Cui? rõ ẽ · q̃a mai? pcm̃ ẽ maledicẽ deo q̃m̃ pri & mri · sz q̃ maledixerit pri vel mri debebat mori fm legẽ · g̃ multo magis q̃ maledixerit deo · ¶ Sexto pcm̃ blasphemie punit̃ morte eternali · Vñ refert grego · ī dyalago ꝙ q̃dã hõ dilexit tenere filiũ suũ q̃nq̃ ãnoꝝ · q̃ cõsuet? erat blasphemare nomẽ dñi statim qñ sibi aliq̃d accidebat qđ ei? aio obstitisset · q̃dã vero die cũ pat̃ ei? tenẽt eũ ī bracchijs clamauit puer · mali homines venerũt q̃ me tollere volũt · qui cum hoc dixisset nomẽ dñi blasphemauit · & tunc statim venerũt demones & ei? animã rapuerũt · & ad infernũ traxerũt · Et si deus in puero q̃nq̃ annoꝝ peccatũ istud sic iudicauit · nũquid parcet adultis & discretis q̃ hoc peccatũ frequent̃ cõmittũt · nã ī hoc cognoscunt̃ filij dei a filijs dyaboli · qñ fily dei nec deuz blasphemãt nec dei blasphemias patiũt̃ audire · sed poti? deũ laudãt & ei? laudes audire affectãt · filij vo dyaboli ī dei blasphẽijs & vitupijs p se & p alios

delectant· quod tali exemplo oñdi pt· Fuit qdaz vir vxoꝛē habēs ex q̄ credebat tres filios habere cum vnum solū haberet· cui? vxoꝛ cū die q̄dam litigaret cum viro obiecit ei qꝫ ipe vnū solum filium ex ea habebat· cū tñ ipe credet illos tres habere ex ea· requisita vxoꝛ a viro quis ei? fili? esset ei nolut indicare· mortua vxore cū pater infirmaret ad mortē omnia sua bona dimittit illi q̄ erat fili? suus· deinde facta est contentō int illos tres quos ipe tanꝙ filios nutriuerat· cui? esset hereditas· q̄libz em̄ dicebat mea est hereditas· q̄a ego sum filius eius· & cū sentencia daret a iudice qꝫ ille esset filius qui patrē directi? sagittaret patre de mandato iudicis ligato ad arboꝛē· & duobus sagittantibo eum· terci? videns patrem suū sagittari turbat? grauit contra duos dixit· qꝫ patrez nullaten? sagittaret· ex quo cognitū fuit qꝫ ipe erat filius solus· & sic data est ei hereditas· simile contigit de duabo mētricibo de filio litigātibus· adapta·

¶· Baptismus·

℞ sex sūt de itegꝛitate baptismi & q̄· sex capi· j·
℞ aq̄ elementalis ex institutōne dīna est de necessitate baptism· & hoc fecit vel instituit dñs ꝓpter sex ratōnes· ·ij·
Nota de qua aqua potest fieri baptism? & de qua aqua non· ·iij·
Circa baptizātē ponunt duodecim casus· ·iiij·
Quis possit baptizare & quis non· ·v·
Circa adultū baptizādū nota septē casus· ·vj·
℞ recipe sacmētū baptismi est de necessitate salutis & quomodo· ·vij·
Nota quo ordine & quo tempe baptism? fuit institutus· ·viij·
℞ circa tēp? baptismi q̄nꝙ cōsiderare oportz· ix·
℞ quatuoꝛ sunt genera baptismatū ſm damascenum & que· ·x·
℞ baptism? aque differt ab aliis ī quatuoꝛ· xj·
Quomodo baptism? vn? excedit alium patet per effectus eoꝝ· ·xij·
De compatione baptismatum· ·xiij·
℞ prim? effect? baptismi est remissio vel exclusio culpe· ·xiiij·
℞ secundus effectus est remotio omnis pene sz eternalis & temporalis· ·xv·
℞ ꝑ baptismū quatuoꝛ bona cōferunt· ·xvj·
℞ secūd? effect? baptismi est bonoꝝ operum fecundatio· ·xvij·
Vbi nota qꝫ ꝑ baptismuz causantur ī anima tria bona· ·xviij·
℞ terci? effect? baptismi est incoꝛporatio· xix·
℞ q̄rt? effect? baptismi ē celi aptio· & nota qꝫ ī pdimētū ingressus ī regnū celeste triplex ē· xx·

¶· Beatitudo·

℞ bītudo nō cōsistit in delectatōnibo coꝛpis· j·
℞ bītudo pfecta nō ꝟsistit ī diuitiis tpalibo· ij·
℞ beatitudo vera non consistit in honoꝛibo ·iij·
℞ beatitudo non consistit ī gloꝛia vel fama mundana· ·iiij·
℞ beatitudo non consistit in potētia mūdana· v·
℞ in mundana potentia beatitudo nō ꝟsistit· vj·
℞ potentia mundana oꝛdinat ad tria· ·vij·
Beatitudo non cōsistit in potentia mūdana· viij·
Quarta ratio quare beatitudo non consistit in potentia mundana· ·ix·
℞ pfecta beatitudo aīe in pnti vita esse nō pt· x·
℞ ad videndā diuinā essentiam null? intellect? creatus sua virtute naturali potest attingere sed est necessaria gratia dei· ·xj·
℞ beatitudo que in dei visione consistit nō habet ex virtute ꝓpria sed ex diuina gratia ꝓbat duabo autoꝛitatibo· ·xij·
℞ ad videndam diuinam essentiā requirit ex pte videntis lumen glorie ꝓpter tria· ·xiij·
℞ deus ab intellectu humano tribo modis cognosci potest & quibo· ·xiiij·
℞ in cognitione q̄ habet de deo p fidem non consistit pfecta beatitudo· ·xv·
℞ diuina essentia cognoscit vel videt per gloriā a beatis· ·xvj·
℞ deus in patria p essentiā suā videatur ·xvij·
℞ octo sūt beatitudines scd̄m matheū· v· c· xviij
℞ paupertas spūs intelligit & accipit septem modis· ·xix·
Secunda beatitudo est beati mites· ·xx·
Tercia beatitudo est beati qui lugent· ·xxj
Quarta beatitudo est beati qui esuriūt & sitiunt iusticiam· ·xxij·
Quinta beatitudo est beati misericoꝛdes· xxiij·
Sexta beatitudo est beati mundo coꝛde· xxiiij
Septima beatitudo est beati pacifici· xxv·
Octaua beatitudo est beati qui psecutionez patiunt ꝓpter iusticiam· ·xxvj·

¶· Beati·

℞ beati in patria omnes habent cōmunitatem in premio· ·j·
De modis quibo beati videbunt deum· ·ij·
℞ beati videntes deū aliqua vidēt aliqua nō· iij·
℞ diuersitas visionis ꝓuenit ex tribo causis· iij·
℞ videntiū deū vnus pfectius alio videbit ·v·
℞ desideriū beatoꝝ est pfecte quietatum· ·vj·
℞ homines desiderant quinꝙ que sūt ī pria· vij·
℞ beati in patria habebūt sempiternitatem vel ꝑpetuitatem &c̄· ·viij·
℞ omnes volunt esse beati & quis est beat? · ix·

¶· Bellum·

℞ ad bellū iustū req̄rit tria scd̄m bēm thomā· j
℞ bellū potest fieri sine omni peccato & quō· ij·
℞ bellare est licitū laicis & nō clericis & q̄re· iij·
Nota de bello quatuoꝛ documenta vtilia· ·iij·
quō insidie in bellis sūt licite & quomodo nō· v·
Vtrum bellare in festo sit licitū vel illicitum vel necessarium· ·vj·

¶· Benefactor ·//

℟ benefactor magis diligit beneficiatum ꝑ̃ ecõ-
uerso & quare. ·j·
℟ amor benefactoris ad beneficiatum est maior
ꝑ̃ econuerso & quare. ·ij·

¶· Beneficientia ·//

℟ beneficientia est actus q̃tuor virtutum · j ·
℟ ommbs est benefaciendũ & quare · ·ij·
℟ non ommbs est equaliter benefaciendum · ·iij·

¶· Beniuolentia ·//

℟ tria sunt opa amicicie & quid ẽ beniuolẽtia · j ·

¶· Bonum ·//

℟ bonũ in cõmuni diffinit̃ tribs modis · ·j·
℟ bonũ increatum quale est deus tripliciter dif-
finit̃. ·ij·
℟ bonũ creatum describit̃ vel cognoscit̃ tribus
modis. ·iij·
℟ omne bonũ creatũ potest deficere duplici ratio
ne. ·iiij·
℟ malũ est in bono & in quo & quomodo ·v·
℟ bonũ est triplex · ·vj·
℟ deus pmittit mala esse & quare · ·vij·
℟ non licet facere malum ꝓpter bonum · ·viij·
℟ ratõ bni cõsistit in tribs · ·ix·
Quomodo hec tria cõueniũt · scz mod? · species · &
ordo omni bono · ·x·
℟ act? moralis est bon? vel mal? ex tribs · ·xj·
℟ est quadruplex bonum · ·xij·
℟ vnũ bonũ est maius altero sex ratõibs · ·xiij·
℟ vnũ bonũ est eligibili? altero sex rõibs · ·xiiij·
℟ vnũ bonũ est maius & eligibilius altero octo
ratiõibs · ·xv·
℟ bene opari est difficilius ꝑ̃ male operari tri-
plici ratione · ·xvj·
De omissione bni respectu omniũ · ·xvij·

¶· Blasphemia ·//

℟ de? blasphemat̃ tribs modis · ·j·
℟ blasphemia ī deũ cũ fit deliberate ẽ pcẽm mor-
tale · indeliberate vero facta est veniale aliquando
est mortale · ·ij·
℟ blasphemia dei est maximũ peccatoꝝ · ·iij·
℟ blasphemia dei est pcẽm irremissibile · ·iiij·
℟ aliq̃s dicit̃ peccare ī spm̃sanctũ duobs modis ex
quibs illud peccatũ est irremissibile · ·v·
℟ sex penis punit̃ peccatũ blasphemie · ·vj·

Q caritas in sui ratione quedã includit·quedã producit·quedam addit· Capitulum primum

Aritas· Circa caritatẽ consideranda sunt tria·s. descriptio vtutis obseruatio ordinis· pfectio operis· Primo circa virtutez caritatis consideranda est descriptõ vtutis· Nam caritas in sui diffinitione quedã includit· quedã pducit·quedã addit· Primo enĩ caritas in sua essentia includit quatuor·scz amorem· amiciciam·cõcupiscentiã·beniuolentiam· Primo caritas includit amorem· Cuius ratio est·quia sicut amor amantem vnit amato·sic caritas vnit hominẽ deo & pximo· Re·sup amor diuin? quõ causat vnionẽ intimam·ca·j·de quatuor effectibo diuini amoris· Secdo caritas includit amiciciã· Cui? rõ est·quia sicut amicicia ĩ quadã societate & cõmunicatõne cõsistit·sic caritas cõsistit ĩ associatõne hominis ad deũ fm naturã intellectualẽ· Tercõ caritas includit cõcupiscẽtiã qua desiderat pñtia ipi? amati·scz dei cũ nõ habeat· Vñ august· Caritas est vtus qua deũ videre pfruiq; eo desideram? · Quarto caritas includit beniuolentiam· Cui? ratõ est·quia sicut beniuolentia ẽ qua alicui aliquod bonũ optamus·ita caritas ẽ qua hñs optat deo suã gloriã & sibi & alijs vitã eternã·Re· sup beniuolẽtia· Secdo caritas pducit tria·scz bñficiẽtiã·pacẽ·cõcordiã· Primo caritas pducit beneficientiã·Cuius rõ est·quia beneficientia ẽ q̃ bona etiã ad alios opamur·vtz sup beneficientia· Ita pximus motus vel effectus caritatis est vt nõ diligam? tm̃ lingua sed ope & veritate· vt dr̃ pme iobis·nj·Re·expositionẽ hui? sup amicicia ca· ad maiorẽ evidentiã &c̃·vbi dr̃·q̃ quadruplex ẽ amicicia in diuisione· Secdo caritas pducit vel efficit pacẽ·& hoc quãtũ ad remotionẽ discordie· vñ in ps· Pax multa diligẽtibo legẽ tuã·Re·infra pax· Tercõ caritas pducit concordiã·& hoc quãtũ ad vnionẽ cordiũ· Sicut enĩ concordia cordium vnitatẽ causat·ita caritas facit vnitatẽ ecclesie que in hoc cõsistit·vt idem dicam? omes·& nõ sint in nobis scismata·vt dr̃ pme ad chor·xij· Vñ grego·in omelia sic ait·Caritatis ꝑpũ ẽ nutrire cõcordiã·seruare cõposita·cõiũgere dissociata·dirigẽ praua:& virtutes ceteras solidare·Re· sup amicicia vbi dr̃·q̃ sedus actus amicicie ẽ cõcordia & in quibo· Tercõ caritas sup amorem amiciciam & beniuolentiã addit tria·s.determinatõnẽ obiecti·dignitatẽ dilecti·rectitudinẽ modi· Primo addit determinatõnẽ obiecti·q̃a caritas respicit deum & hominẽ· Secdo addit dignitatẽ dilecti· q̃a caritas ẽ amicicia ad deũ oĩbo p ciosiorẽ & cariorẽ· Tercõ caritas addit rectitudinẽ modi·q̃a caritas facit diligẽ deũ sup oĩa & pximũ sicut seipm· Ex his oĩbo iã pmissis bea· thomas diffinit caritatẽ sic dicens· Caritas est quedã amicicia hominis ad deũ p quã hõ deũ diligit & deus hominẽ·& sic efficit quedã associatio hominis ad deũ fundata sup cõmunicatõnẽ future beatitudinis·vt dr̃ pme iobis pmo· Si ambulem? in luce sicut & ipe in luce ẽ societatẽ habem? ad inuicẽ· Ad cui? expositõnis evidẽtiam nota q̃nq; ·Primũ ẽ·q̃ p lucẽ intelligit vel diuina essentia vel dei gra vel fides vel caritas· Secũdũ ẽ·q̃ aliud ẽ ambulare in luce·& aliud ee ĩ luce·nã apos·dicit nos ambulare in luce & deum esse in luce· Cui? ratõ ẽ·q̃a cũ nos sumus boni participatione de bono in melius pficere possumus· Deus aũt dr̃ esse in luce & nõ ambulare in luce· quia cũ sit sũma bonitas & essentialis bonitas nõ hꝫ vbi pficiat· Terciũ est·q̃ p caritatẽ deus manet in nobis & nos in deo·vt dr̃ pme iobis·nj· Deus caritas ẽ & q̃ manet in caritate in deo manet & deus in eo·Re·sup amor diuin? quõ causat vnionẽ mutuã scdo ca·Quartũ est·q̃ duplex est associatio vel cõuersatõ· Vna est fm naturã sensibilẽ & corpalẽ·& talẽ cũ deo vel angelis nõ habem? · Alia ẽ fm naturã spũalẽ·scz fm mentẽ·& talẽ in statu vie impfecte habem? cũ deo· vt dr̃ ad philipen·nj·nra cõuersatõ in celis est· In statu vero prie cõuersatõ ista cũ deo pficiet q̃n seruí eius seruiẽt deo & videbũt faciẽ eius·Quintũ est· q̃ sicut amicicia honesti nõ habet nisi ad vtuosum sicut ad principale obiectũ vel ad principalẽ psonã·sed eius intuitu diligũt ad eũ ptinẽtes etiam si nõ sint vtuosi· Ita caritas que maxime ẽ amicicia honesti:se principaliter extendit ad deũ rõne cui? facit nos diligere etiã inimicos q̃ ad eum ptinent· etiã si nos odiãt & offendãt· Hec beat? tho·tercõ·scrip·sen·di·xxvij·de caritate arti·j· Vtz caritas sit idẽ quod cõcupiscẽtia amor beniuolentia cõcordia bñficiẽtia pax amicicia·in cor· q·& in solutõnibo argumẽtoz p totũ· Et iteruz scda scde·q·xxxij·arti·j·in cor·q·& in solutõnibo argumẽtoz·

Q caritas diffinit q̃nq; modis & quibo· Capi·ij·

Si aũt breuius vis pcedere dicas·q̃ caritas diffinit q̃nq; modis· Primo p respectũ ad effectũ·sic· Caritas est qua diligit deus ꝓpter se & pxim? ꝓpter deũ· Secũdo diffinit p respectũ ad affectũ·sic· Caritas est vita copulãs amantem amato·vt dicit augustinus·vij·de trinitate· Re·expositionẽ huius sup amor diuin? ca·j·vbi dr̃·q̃ amor diuin? causat vnionẽ itimã· Tercõ diffinit caritas p respectũ ad finẽ vltimũ·s.p respectũ ad ꝑmiuz ·sic· Caritas est vtus qua deum videre perfruiq; eo

desideramus·vt dicit aug⁹·Require sup̄ beatitudo & infra fruitō·& infra visio diuine essentie·
¶ Quarto diffimit̄ caritas p respectū ad actū ꝑpriū sic· Caritas est vtus q̄ nr̄i animi rectissima affectō est·Re·sup̄ amor bon⁹· ¶ Quinto diffimit̄ caritas p respectū ad consensum·sic· Caritas est cōcordia mentium & societas electoꝝ vita bta animaꝝ & angeloꝝ·vt dr̄ in libro de spū & aīma· Et dicit vita bta·q̄a nec aīa nec angeli viuūt nisi p caritatē·Re·sup̄ amicicie act⁹ q̄ sūt cōuiuere & cōuenire ad inuicē·

¶ Q̄ in dilectione caritatis est ordo debit⁹ obseruād⁹ & quare· ¶ Capi·mj·

Secūdo p̄ncipalit̄ circa caritatē cōsideranda est obseruatio ordinis· Nam i dilectione caritatis est ordo debit⁹ obseruand⁹ nō quidē q̄ caritas ordinē faciat·sed q̄a īordinata bona p rōnē acceptā ordinate caritas tendit· hoc aūt quadrupliciter ꝓbo·scz rōne·similitudie·cōtrarietate·& autoritate· ¶ Prīo rōne·sic·vbicūq̄ est aliquid prius & posterius ibi est ordo·sz dilectō caritatis tendit in deū sicut in principiuz beatitudinis·in alia aūt sicut in pri⁹ & posteri⁹· g̊ in caritate vel in his que diligūt̄ ex caritate attendit̄ aliquis ordo p respectū ad p̄ncipiū beatitudinis quod est deus· ¶ Secūdo hoc idē ꝓbo similitudine fidei·quia sicut in fide est aliquis ordo fm q̄ fides p̄ncipalit̄ est de deo·sc̄dario aūt de aliis que referunt̄ ad deum· sic etiā in caritate est ordo prioris & posterioris fm relatōnē ad primū dilectionis p̄ncipiū quod est de⁹· Et cōfirmo hoc alia rōne·sic· Vbicūq̄ est vnū ꝓpter alteꝝ ibi ē aliquis ordo·sed caritas diligit aliquid ꝓpter alterum sicut omnia ꝓpter deū ordinē habent g̊ caritas ¶ Tercō hoc idē ꝓbo ex sui cōtrarietate·Nā ordo caritatis est in p̄cepto & peccat qui p̄postere agit· Vnde mgr̄ sen·li·mj·di·xxix·sic ait·Scire quid facias & nescire ordinē faciendi non ē pfecte cognitōnis ordinis· nam ignorantia conturbat meritoꝝ formā·ita dicit aug⁹·in libro de doctrina christiana· Ille inordinatā habet dilectionem qui diligit quod nō est diligendū·aut nō diligit quod est diligēdū·aut eque diligit quod min⁹ vel amplius ē diligēdū·aut minus vel ampli⁹ diligit quod eque ē diligēdū· ¶ Quarto hoc idē ꝓbo autoritate canti·ij·Ordinauit in me caritatem·quod verbū expomit̄ quinq̄ modis·Primo sic fm glo. ordinauit in me caritatē·id est ordinatā me fecit habere caritatē·q̄a ostēdit mihi q̄liter deus q̄liter ꝓximus esset diligēdus·vñ ambro·sup illo verbo in glo·sic ait·Multoꝝ caritas inordinata est·eo q̄ illud quod primo diligēdū est ponūt secundus tercīū vel quartū· Scdo expomit̄·sic· ordinauit in me·id est erga me caritatē vt mihi prius suaz exhiberet & postea meam exigeret· Sicut legit̄ p̄me iobis·mj·nō quasi dilexerim⁹ deū·sed quo maz ipse prior dilexit nos·Require supra amor

diuinus·quomodo est principalis & virtualis erga creaturas· Tercō expomit̄·sic· ordinauit i me caritatē·id ē finē oīm p̄ceptoꝝ eā constituit·scz ꝓpter illā excitandā vel conseruandā vel augēdaz vel roborandā omnia p̄cepta sūt facta & scripta· p̄me thimo·j·finis p̄cepti ē caritas· Quarto expomit̄·sic· Ordinauit in me caritatē vt timor sit inicium sapientie·& amor dei sit nouissimus quasi cōsūmatio eius· Quinto expomitur·sic·ordinauit in me caritatē·id est ordinatā me fecit habere caritatē·vt in via esset igniculus & in patria caminus·sicut legit̄ ysaie·xxxj·dixit dn̄s cui⁹ ignis est in sion & camin⁹ in hierusalē·Re·infra de cōpatione caritatis vie & patrie·Hec bea·tho·facio scripto·sen·di·xxix·arti·j·Vtrum in caritate sit aliquis ordo ar·cōtra & in cor·q·& in so·j·&·mj·ar·in fine·

¶ Q̄ ordo caritatis debz attēdi i q̄nq̄ ¶ Ca·mj·

Ad maiorē tm̄ euidentiā precedentis capituli est sciendū·q̄ ordo caritatis in q̄nq̄ attendi & obseruari potest·scz in numerositate diligibilis·in amore cōuenientis·in prioritate tpis·in feruore cordis vel mētis·in relatōne finis·Primo in numerositate diligibilis·& sic cōuenienter enumerāt̄ q̄tuor ex caritate diligenda·scz deus·pxim⁹·aīa nr̄a·& corp⁹ nostrum· Vñ aug⁹ p̄mo de doctrina christiana sic ait·Quatuor sūt ex caritate diligēda·p̄mū quod est supra nos scz de⁹·secūdū quod sumus nos·terciū quod ē iuxta nos scz ꝓxim⁹·quartū quod est īfra nos scz corpus ꝓpriū·Ratio aūt huj⁹ ordinis est·q̄a caritas fundat̄ sup cōmunicatione beatitudinis· ad beatitudinem autē consequendam est quadruplex exemplum ordinatum·scz beatitudinē causans·participans·associans·redundans·Primum auxilium ad consequendam beatitudinem est beatitudinem causans scz deus·& ideo primo ex caritate diligēd⁹ est de⁹· Secundū auxiliū est beatitudinem pticipās·scz hō vel angelus·& ideo post deū nosip̄os & āgelos ex caritate debem⁹ diligē· Terciū auxiliū ē in beatitudinē nos associans·scz ꝓximus qui in pticipatione beatitudinis est nobis cōsociat⁹·& ideo tercō ex caritate ꝓximū debem⁹ diligē· Quartū auxilium est beatitudinem redundans·& sic est corp⁹ nostrū ad quod beatitudo per quandam redundantiam deriuat̄·& ideo quarto & vltimo corpus nostrū ex caritate debem⁹ diligē· Hec beatus thomas secunda secunde q̄stione·xxv·articulo·xij· Vtr̄ conuenienter numerent̄ quatuor ex caritate diligenda·scz deus ꝓximus nosip̄i & corpus proprium·argumento contra & i corpore questionis ibidem· ¶ Secundo ordo caritatis est attendendus in amore conuenientis·scz in quantitate bonitatis·scz vt diligat̄ quod est diligēdum·& nō diligat̄ quod nō est diligēdū·& magis vel min⁹ diligat̄ quod magis vel minus est diligendum·

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

& hoc modo ordo quatuor diligẽdorꝝ exprimit in sacra scriptura · quod de oĩibꝫ patet · Cũ eñ mãdat ꝙ deũ ex toto corde diligam⁹ · dat intelligi · ꝙ deũ sup oĩa debeam⁹ diligere · Cũ mandat ꝙ aliquis diligat ꝓximũ suũ sicut seipm · ꝑfert dilectio suiipi⁹ dilectioni ꝓximi · Cũ mãdat primo iobis · mj · ꝙ debem⁹ ꝓ fratribꝫ animã id ẽ vitã corpalẽ ponẽ · dat intelligi · ꝙ ꝓximũ debemus diligẽ plus ꝙ corpus ꝓpriũ · Similit cũ mãdat ad gala · vj · ꝙ maxime opemur bonum ad oĩes domesticos fidei · & ꝑme ad thimo · v · vitupant q̃ nõ hñt curã suorꝝ & maxime domesticorꝝ · dat intelligi · ꝙ ꝓximos meliores & magis ꝓpinquos magis debem⁹ diligere · Hec bea · tho · scda sc̃de q · xlmj · arti · vnj · Vtr ordo caritatis cadat sub p̃cepto · in solu · ij · ar · p totũ · ¶ Tercõ ordo caritatis ẽ attẽdendus in priorit̃ate tempis · & sic amor dei ẽ prior amore ꝓximi · vñ ꝑmo ponũt mãdata ptinẽtia ad amorẽ dei · & postea mandata q̃ ptinent ad amorẽ ꝓximi · Vbi sciendũ ꝙ aliquid est causa dilectõnis duplicit · vel sicut ratio diligendi · & hoc modo bonũ est causa diligendi · ꝗa vnũquodq̃ diligit̃ inq̃ntũ bonũ · & sic amor dei est prior amore ꝓximi sicut ptz · Alio mõ ẽ aliqd causa dilectionis nõ sic rõ · sed sicut via ad acq̃rendũ dilectionẽ · & hoc mõ amor ꝓximi est prior amore dei · nã visio ꝓximi ẽ causa dilectionis ꝓximi · sicut via ad diligẽdũ ꝓximũ · eo ꝙ illud quod ꝑus occurrit nobis ad diligẽdũ est ꝓxim⁹ · & hoc modo argumẽtat apost · prime iobis · mj · Qui non diligit fratrẽ suũ quẽ videt · deũ quẽ nõ videt quõ pt diligẽ · Quod exponit̃ ꝑm glo · duplicit · Prio sic · Visio est causa dilectionis · g̃ si bonũ visum scz si frater visus nõ diligit̃ · quõ bonũ nõ visũ id ẽ de⁹ nõ visus diligit̃ · q · d · nõ · ꝗa ꝑm august · res incogmita amari nõ pt · Secũdo mõ exponit̃ sic · Frater tu⁹ est imago dei · g̃ si nõ diligis imaginẽ dei · nec eũ diligis cuius est imago · Hec in glo · Et bea · tho · scda sc̃de · q · xxvj · arti · ij · in solu · j · ar · ¶ Quarto ordo caritatis est attendẽdus in feruore cordis vt magis id est maiori affectu diligat̃ quod est magis diligẽdũ · Nã ordo caritatis est attendẽdus ꝑm affectũ cordis · & nõ tm̃ ꝑm effectũ opis · quo d triplr ꝓbo · scz rõne · similitudie opatõne · Primo rõne · sic · Obiectum caritatis est bonũ ꝑm ꝙ est in rebꝫ · & ideo cũ in diuersis rebꝫ diuina bonitas diuersimode inueniat̃ · optet ꝙ diuersimode affectio nra in illa transeat · licz eñ rõ cõmunis diligẽdi oĩa sit diuina bonitas ab oĩbꝫ pticipata · rõ tñ spãlis diligendi oĩa maiori vel minori affectu est · ꝗa diuina bonitas non equalit̃ sz magis & min⁹ pticipat̃ a creaturis · & idõ nec eq̃lis affectio debet̃ eis · Secda rõ ad idẽ est talis Si ordo caritatis esset attẽdend⁹ tm̃ in effectu · tunc ordo ille nullo modo ptineret ad caritatem sed magis ad alias virtutes sic ad liberalitatez vel misericordiaz · Secdo hoc idẽ ꝓbo similitudine · ꝗa sicut naturalia nõ mẽsurant̃ ꝑm quãtitatẽ obiecti · sed ꝑm efficaciã agentis & conatũ in agando · Vt verbigratia · Nõ melius videt qui maiorẽ rez intuet̃ sed qui clari⁹ videt · Ita nõ optz ꝙ equaliter afficiar ad illũ cui equale bonũ desidero · vñ licet oĩibꝫ desiderare tenear bonũ vltimũ scz vitã eternã · tñ affectuosi⁹ mihi q̃ aliis & vni q̃ alteri · Tercõ hoc idem ꝓbo opatione · Oportet eñ ꝙ ordo caritatis in affectu seruet̃ · vtz · & ex affectu ꝓdeat in effectũ · ꝗa vt dicit beat⁹ grego · ꝓbatio dilectionis exhibitio est opis · quod vbũ nõ semp actu debet intelligi & impleri · ꝗa q̃nq̃ qui diligũt̃ a nobis nris auxiliis nõ indiget · sed aptitudinẽ · scz ꝙ homo sit paratus magis impẽdere si necesse foret · Hec bea · tho · nj · scrip · sen · di · xxix de caritate arti · ij · Vtr ordo caritatis sit attendend⁹ ꝑm affectũ vel ꝑm effectũ · in cor · q · & in solutõibꝫ argumẽtorꝝ ꝑ totũ · ¶ Quinto ordo caritatis est attendẽd⁹ in relatione finis · vt scz deus diligat̃ ꝓpter se tanq̃ vltimus finis · & creatura ꝓpter deum tanq̃ ꝓpter vltimum finem · & hunc caritatis ordinẽ seruãs ẽ beatus · ita dicit aug⁹ · in libro cõfessionũ · Beatus qui amat te · & amicũ in te & inimicũ ꝓpter te · Qui eñ caritatem habet ad aliquẽ · rõe eius diligit oĩes ad illũ hominẽ ptinẽtes siue filios siue ꝓximos & amicos · sed etiã omnes alios si eũ odiant vel offendant · & multo magis qui diligit deũ ex caritate · vt habet̃ in fine p̃mi ca · Req̃re ibi · ¶ Sed forte queres · an in dilectõne dei possit haberi respect⁹ ad aliquã mercedẽ tanq̃ ad vltimũ finẽ · Rñdeo & dico · ꝙ aliud est finis amati · & aliud finis amoris · Primo eñ dico · ꝙ hñs caritatẽ nõ pt hãre oculũ ad mercedem vt ponat aliqd quodcũq̃ aliud finẽ amati scz dei · quia hoc esset cõtra caritatẽ vt caritas ẽ amicicia · Secũdo hñs caritatẽ nõ potest hãre oculũ ad bonũ aliqd tẽpale tanq̃ finem ipi⁹ amoris · ꝗa hoc esset cõtra rationẽ caritatis · vt ẽ vtus · nã talis ẽ amor mercenarij qui vitupat̃ · iobis · x · vbi mercenarius dicit̃ qui opus spũale ꝓpter mercedẽ tpalez exercet · Tercõ hñs caritatez potest in dilectione dei habere oculum ad mercedem · vt ponat beatitudinem creatam non vt finem amati · sed finem amoris · Vñ dicit aug⁹ · ꝙ deo licet fine premio seruiri nõ possit · tñ fine intuitu ꝑmij fruendũ ẽ · Ita ꝙ ꝑmiũ non ponat̃ finis eius quod amat̃ & cui seruit̃ · sed ꝙ ponat̃ finis ipi⁹ seruicij vel amoris · Et ꝙ hoc modo in dilectõne dei possit hãri respect⁹ ad mercedẽ · ꝓbo duplici rõne · ſ · expectatõnis & fruitõnis · Primo ratione expectatõnis sic · Spes generat caritatẽ · vt dr̃ in glo · math · j · sed spes ẽ expectatio mercedis scz future beatitudinis · g̃ caritas potest esse cũ intuitu mercedis · Secundo rõne fruitõnis · sic · Amicorꝝ est ꝙ q̃rat inuicẽ ꝑfrui · sed nichil aliud est merces q̃ frui deo videndo ipsum · g̃ caritas non solum expellit timorẽ · sed etiã facit hãre oculũ ad mercedem · vtz ·

ꝓpter quod ad hebre. dicit de sanctis patribus ꝙ aspiciebāt in remuneratōnē. sed cōstat ꝙ ipi diligebāt deū. g̈ dilectō dei ex caritate pt̄ habere oculū ad mercedē. Hec bea. t. in. scri. sen. di. xxix. arti. iij. Vtr in dilectōne dei pt̄ haberi respect? ad mercedē in tribo argu. cōtra. & in cor. q. & in solu. j. & ij. argu.

¶ Qr caritas efficit tria p̄cipua bona & que.

Circō principalit circa caritatē ¶ Ca. v. consideranda est pfectio operis. nam caritas inter alia efficit tria bona. Primo em̄ ē exclusiua mortalis culpe. Secūdo ē collatiua glorie. Tercō ē effectiua vel oñsiua pfectōris vite. ¶ Primo caritas est exclusiua mortalis culpe. Nā dria est inter caritatem fidem & spem q̄ntū ad hoc ꝙ fides possit esse informis. tū quia pt̄ esse sine caritate. tū quia est sine dei gra. tū quia potest esse cū peccato mortali. tū quia talis fides non potest elicere actū meritorium. & ꝓpter hoc oñibo istis modis fides ē mortua. vt dr̄ iacobi. j. Et bea. tho. tercō scri. sen. di. xxiij. de formatō ne fidei. arti. j. q. j. & ij. Similiter spes pt̄ esse informis & cū peccato mortali. quod tali rōne ostēdo. Aliquis potest habere spem & esse in peccato mortali. alias si peccans mortaliter non haberet spem. tūc q̄cūq̄ peccaret mortaliter esset desperat? sed hoc est falsum. q̄a cū desperatio sit peccatuz in spm̄sanctū quicūq̄ peccaret mortaliter peccaret in spm̄sanctū. quod ē falsū. patz g̈. ꝙ spes pt̄ esse informis id est sine caritate & cū peccato mortali. vt dicit bea. tho. tercō scrip. sen. di. xxvj. de spe ꝓm ꝙ ē vt? arti. iij. q. ij. ar. ij. cōtra. ¶ Sed caritas nō pt̄ esse informis. tū ex pte forme. tum ex pte gr̄e. tū ex pte culpe. Prima ratio ex parte forme. sic. Forma nō pt̄ esse informis. sed caritas est forma aliaz oīm vtutū. eo ꝙ pficit act? oīm aliaz vtutū in ordine ad finē suū. s. ad esse meritoriū. g̈ caritas nō pt̄ esse informis. Secūda rō ē ex parte gratie. quia caritas est pticipatio diuine vite quod ē p gratiā. vñ quia caritas sine gratia esse nō pt̄. ideo &c̄. Hec bea. tho. tercō scri. sen. di. xxvij. de caritate arti. iij. ar. ij. cōtra. & i cor. q. ¶ Qr aūt caritas informis hoc est cū peccato mortali simul esse non possit. tali rōne oñdo. Quatuor sūt inter alia q̄ simul eē vel manē nō possunt. Primū est spm̄sanctū habitare in nobis. & simul spm̄sanctū recedē a nobis. sed spūssanct? habitat in nobis p caritatē. recedit aūt a nobis p peccatū mortale. g̈ caritas & peccatū mortale nūq̄ simul manē possunt. Secdo hec duo simul esse non pñt. scz eē dignū vita eterna. & eē dignū morte eterna. sed p caritatē hō ē dign? vita eterna. vt patebit sequēti ca. p peccatū vero mortale hō est dign? morte vel pena eterna. vtz infra peccatuz mortale vel pena eterna. g̈ &c̄. Tercō hec duo simul eē nō pñt. scz auerti a deo & cōuerti ad deuz. sed p caritatē mēs cōungit deo. p peccatū vero mortale mēs auertit a deo. g̈ &c̄. Quarto hec duo simul eē non possunt. scz viuere spiritualit & mori spūalit. sed p caritatē hō spūalit viuit. per peccatū vero spūalit moritur. g̈ patz per dicta. ꝙ caritas non pt̄ simul eē cum peccato mortali. & sic ñ potest eē informis. Vñ aug?. de laude caritatis. sic ait. Habere oīa sacramēta & mal? eē potest. habere aūt caritatē & malus eē non potest. Hec bt̄us tho. in questionibo disputatis de vtutibo. q. de caritate. arti. vj. ¶ Est aūt sciendū ad euidētiā p̄dictoz. ꝙ caritas q̄nq̄ modis excludit vel tollit peccatū mortale. Primo q̄ntū ad actū nō tñ quātū ad habitum. quia caritas liberat a peccato mortali. nō tñ a pt̄ate peccādi vel a pt̄ate cadēdi in peccatū mortale. Secūdo modo caritas tollit peccatū mortale q̄ntū ad actū & q̄ntū ad habitū. sed veniale neutro modo. sicut patet in aliquibo sanctificatis. Tercō modo caritas tollit peccatum mortale vtroq̄ modo. scz quo ad actū & quo ad habitū. & veniale quo ad actū sed nō quo ad habitū. & talis fuit caritas beate vginis añ cōceptionē christi. Quarto modo caritas tollit peccatū mortale & veniale vtroq̄ modo. scz quo ad actū & quo ad habitū. & talis fuit caritas beate vginis in christi cōceptione & post. tūc em̄ in ipsa fuit sublat? totalit fomes peccādi. & hoc ꝑm illos qui dicūt eā fuisse in originali cōceptā. Quinto mō caritas tollit vtrūq̄. scz peccatū mortale & veniale. & vtroq̄ mō scz quo ad actū & quo ad habitū & īsup oñez miseriā. & talis erit caritas patrie. Re. infra pfectō caritatis p̄rie. & infra sanctificatō beate vginis. ¶ Qr p caritatē meremur p̄cipalit vitā eternā magis q̄ per alias virtutes. ¶ Capi. vj.

Secūdo caritas est collatiua celestis glorie. Nā p caritatē p̄cipalit meremur vitā eternā magis q̄ p alias vtutes. hoc aūt triplicit ꝓbo. scz rōne. autoritate. īductione. ¶ Primo hoc ꝓbo triplici rōne. scz ex pte meriti. vinculi. cōtrarij. Prima ratio est ex pte meriti sic. Act? noster ex tribo habet rōnē merendi. scz ex eo ꝙ a deo est ordinat?. wlūtari?. & cōdign?. Primo ex eo ꝙ a deo est ordinatus. Nā p̄cipalit ex actōne diuina actus noster dr̄ eē meritoriꝰ illius ad quē hō diuinitus ordinat. Secundo ex eo ꝙ actus noster est voluntarius & nō extort? vel coactus. Nam per wlūtatē sumus domini nostroz actuum. & hoc p̄cipaliter facit caritas. quod patet. quia illud quod ex amore facim? maxime voluntarie facim?. Tercō ex eo ꝙ est cōdignus ad hoc ꝙ fit suum illud ꝓpt̄ quod exhibet. & hoc etiā p̄cipaliter facit caritas. cum em̄ caritas sit amor dei facit ipm̄ amatum quod est p̄miū eē suum. Secūda ratio est ex parte vinculi sic. Ex hoc meremur ꝙ deo ꝺiūgimur. sed hoc p̄cipalit facit caritas. eo ꝙ ipsa est vt? vnitiua. g̈ &c̄. Require supra. amor de affectibus amoris.

Tercia ratio est ex pte contrarij·sic·Illud est radix & pncipiū merēdi quod oppomīt omi demerito·sed caritas est huiusmodi·g &c̄·¶ Secūdo hoc idē pbo autoritate·& formo sic rōnē·Vita eterna in manifesta dei cognitione cōsistit·ita dr io·xvij·hec est vita eterna vt cognoscāt te solum vez deū & quē misisti iesum christū·sed manifesta dei cognitio pncipalit habet merito caritatis·ita dr iohis·xmj·si quis diligit me diliget a pre meo & ego diligā eū & manifestabo ei meipsum·g &c̄·Secūdo pbo hoc idē autoritate apos·scde ad thimo·mj·sic dicētis·Reposita est mihi·glosa in futuro·corona iusticie·id est gloria paradisi scz pmiū essentiale anime quod intelligit p coronam vt ptz sup aureola pmo ca·quā gloriā reddet mihi in illa die iustus iudex scz deus qui est iustus in retribuēdo bona p bonis·nō solū aūt mihi·sed & his q̄ diligūt aduentū eius·Ecce caritas·naz mali timēt aduētū eius quia ibi damnabūt·boni vero diligūt aduentū eius·quia ibi p caritatē pncipalit saluabūt·Tercō probo hoc idem autorita te apos·ad eph·mj·In caritate radicati & fundati vt possitis cōprehēdere &c̄·Nā gloriā vite eterne fides oīdit & dirigit·spes erigit·caritas vero puemit & apprehēdit·¶ Tercō pncipalit hoc idē pbo inductōne inducēdo & p exēplū oīdēdo i q̄tuor vtutibo·scz i gra·fide·misericordia·patiētia·Primo pbo p exemplum de gra·Licet em dicat apostol? ad ro·vj·gra dei vita eterna·hoc est dictu·q̄ merita quibo in fine reddit vita eterna nō a nobis sūt·sed in nobis facta sūt p gram dei·tn gra dei principalit meret vitā eternā p caritatē eo q̄ gra respectu vite eterne ē sicut pncipiū remotū ostituēs nos in esse spuali·caritas vero ē sic pncipiū pximū merēdi vitā eternā·Secūdo pbo hoc idem de fide·Licet em dicat apos·ad ro·vj·q̄ fides iustificat & p osequēs beatificat·tn act? fidei nō est meritori? misi aliqs ex caritate hoc operet·vt dicit apos·ad gala·v·Fides ē q̄ p dilectōnē opat·Tercō pbo hoc idē de misericordia·Licet em dicat matth·v·bti misericordes &c̄·tn misericordia sine caritate nūq̄ meret vitā eternā·Ita dr pme ad chor·xmj·Si distribuero in cibos pauper omes facultates meas caritatē aūt n habeā mihil mihi pdest·Quarto pbo hoc idem de patia·Licet em dicat matth·v·bti q̄ psecutōnez patiūt &c̄·& iacobi pmo·patiētia opus pfectum habet·tn sine caritate patia nō meret·Vn martires q̄ p fide patiūt nō merent vitā eternā·misi pncipalit p caritatē·sm illud apos·pme ad chor xmj·Si tradidero corpus meū ita vt ardeā caritatē aūt nō habeā mihil mihi pdest·Et generalit loquēdo null? sine caritate meret vitā eternā·quod tali rōne oīdo·Null? meret sine vtute·sed nulla ē vera vtus sine caritate·g &c̄·q̄ aūt sine caritate nō possit ee aliq̄ vera vt? tali rōne pbo·Nulla ē vera vt? si ordinatio debita ad finē desit·sed p caritatē ē debita ordinatō mētis ad finē qui deus ē·g &c̄·Vn aug? in libro de doctrina christiana sic ait·Caritas ē actio rectitudinis oculos semp hns in deū·¶ Sed forte argues in oppositū·scz q̄ caritas nō ē pncipiū merēdi vitā eternā tali rōne·Illud quod facit ad diminutōnē meriti nō videt esse radix vel pncipiū merēdi·sed caritas facit huiusmodi·eo q̄ ipa omia facilia facit·opus aūt q̄nto magis ē laboriosū·tāto magis est meritoriū·g &c̄·Rndeo duobo modis·Primo q̄ aliquod opus dr esse laboriosū duobo modis·Vno modo ex magnitudine opis·& sic magnitudo opis ptinet ad augmētū meriti·& sic caritas nō diminuit meritū·imo facit aggredi opa maxima·opat em magna si ē·vt dicit grego·i quadā omelia·Alio mō potest esse op? laboriosum ex defectu ipius opantis·nā vnicuiq̄ est laboriosum illud quod nō pmpta volūtate facit·& talis labor meritū diminuit & caritatē tollit·Secūdo modo rndeo & dico q̄ duplex est meritū·scz dimissionis pene & cōsecutōnis boni·difficultas g̃ opis nō facit ad meritū misi forte dimissionis pene per modū cuiusdā cōmutatōnis·sed ad meritū cōsecutionis facit maior conatus qui est fm maiorez inclinationē volūtatis·& hāc pncipalit facit caritas·Dec btus tho·tercō scrip·sen·di·xxx·arti v·Vtz meritū cōsistat pncipalit in caritate·in duobo argu·cōtra·& in cor·q·& in so·j·ij·& mj·ar·Et pma scde·q·cxmj·ati·mj·Vtz gra sit pncipiū merēdi pncipali? p caritatē q̄ p alias vtutes ar·otra·& in cor·q·& in so·ij·& mj·ar·Et scda scde·q·xxmj·arti·vij·Vtz sine caritate pos sit ee aliq̄ vera vt?·ar·cōtra·& in cor·q·

¶ Q̄ pfectio vite spuālis pncipalit attendit fm caritatē.

¶ Ca·vij·

Tercio caritas est effectiua & ostensiua sublimis excellentie·Nā pfectio spuālis vite christiane principaliter attēdit fm caritatez·quod dupliciter pbo·scz autoritate·& rōne·¶ Primo autoritate apos·ad colocn·mj·sic dicentis·Sup omia caritatē habete quod ē vinculū pfectōnis·Et dr vinculū pfectōnis·eo q̄ caritas quodāmō omes vtutes cōnectit cōiūgit vel ligat in vnitatē pfectā·quo quidē vinculo tā perfecto tam vtili tam suaui trahūt quicūq̄ saluant Ozee·xj·Trahā eos in vinculo caritatis·¶ Secūdo pbo hoc idē rōne·sic·Perfectō vite christiane est ex vnione ad deū·quod ptz·q̄a vnūqd̄q̄ dr esse pfectū inq̄ntū vltimū finē attingit & maxime deū·sed per caritatē specialit cōiūgit deo·vt dr pme iohis·mj·qui manet in caritate in deo manet & deus i eo·g fm caritatē specialit attēdit pfectō vite christiane·Dec bea·tho·scda scde·q clxxxmj·arti·j·ar·cōtra·& in cor·q·¶ Cōsistit aūt pfectō vite christiane i duobo·scz in pceptis & i cōsilijs sed differēt·qd̄ sic patz·¶ Prio em p se & essentialit pfectio vite christiane consistit

in p̃ceptis caritatis · p̃ncipaliť quidē in dilectione dei · scd̃ario in dilectione p̃xim̃ · vt dr̃ deutro · vj · Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo. Et leuit̃ xix · diliges p̃ximū tuū sicut teip̃m · Hec aūt sūt duo p̃cepta de q̃bo dr̃ math̃ · xxij · In his duobo p̃ceptis dep̃det lex & pphe · Perfectio aūt caritatis fm quā dr̃ vita christiana eē pfecta attēdit̃ fm hoc q̄ deū ex toto corde diligam⁹ & p̃ximos sicut nosip̃os · & hoc in p̃ncipio hui⁹ capituli rōne & autoritate ptz · ¶ Scdo pfectio vite christiane consistit in consilijs instrumentaliť · qualia cōsilia sunt de cōtēptu paupt̃ate & huiusmodi · que ordinātť ad remouēdū ea que impediūt act⁹ caritatis que tn̄ nō cōtrariantť caritati · sicut ē matrimoniū occupatio negociorꝫ secularium & alia huiusmodi · & de hoc dicit dn̄s math̃ · xix · Si vis pfectus esse vade & vende oīa que habes & sequere me ¶ In q̃bo verbis ponit̃ cōsiliū & p̃ceptū · ¶ Prio cōsiliū cū dr̃ · Si vis pfect⁹ eē vade & vēde omnia que habes & da paupib⁹ · in quibo nō consistit pfectio sed via ad pfectionē · vn̄ dicit · Si vis p fect⁹ eē vade & vende &c̄ · Que verba exponēs ibi dem remigi⁹ sic ait · Notanda sunt verba & sign̄da misteria · si vis pfect⁹ eē vade & vēde · Nō em̄ ait dn̄s · vade & manduca omnia que habes · sed vade & vende · & non ait aliq̄ sic̄ anamias & saphira · sed omnia · Et pulcre subiūgit · que habes · Illa em̄ habem⁹ que iuste possidēt̃ · que vero iuste · sunt erogāda illis quibo fuerūt ablata · Et nō ait da p̃ximis vel diuitibo & vel vt accipias similia · sed da pauperibo · Et hiero · in epistola cōtra vigilantiū sic ait · Qr aūt vigilanti⁹ asserit eos meli⁹ facere qui vtant̃ rebo suis & paulatim fructus possessionū pauperibo diuidāt q̄p illos q̄ possessiombo venundatis semel omnia largiūt̃ · nō a me ei · sed a dn̄o rn̄debit̃ · Si vis pfect⁹ eē vade & vende oīa &c̄ · Chrisost · ibidē talem questionem mouet dicēs · Si pfect⁹ est qui habet oīes vtutes quomō vel quo fit pfect⁹ qui vendit oīa sua & pauperibo dedit · Verbigratia · Ponam⁹ aliquē hoc fecisse quomodo erit sine ira cōcupiscentia suscipiēs oīes vtutes & deponēs maliciā vniuersā Rn̄det chrisost · duobo modis · Primo quia sapiēti videbit̃ forsan dicē · qm̄ qui pauperibo tradidit bona sua ip̄oꝝ orōnibo adiuuat̃ accipiēs ad suā spiritualē inopiā illoꝝ spūalē abundantiam · & fit hoc modo pfectus q̄m̄is aliquas humanas habuerit passiones · Secūdo modo rn̄det dicēs · q̄p iste qui mutuat p̃ diuitijs pauptatē vt fiat pfectus credens fmombo christi adiuuabit̃ vt sapiēs fiat ī christo iustus & cast⁹ & absq̄ oīi passione · talis aūt poterit sequi christū · q̃a non distrahit̃ ab aliqua mala passione quo min⁹ christū sequatur · ¶ Secūdo in verbis p̃missis ponit̃ p̃ceptū cum subdit̃ · sequere me · vbi hiero · sic ait · Facilius em̄ facultas cōtemnit̃ q̄p wolūtas · & ideo ait · seq̃re me · in quo pfectio cōsistit · vn̄ hiero · ibidem ·

Quia nō sufficit tm̄ relinquere omnia temporalia · ideo petrus subiunxit · quod pfectū ē · & secuti sumus te · Ambro · aūt sup illud luce · v · Seq̃re me sic ait · Sequi iubet nō corpis gressu sed mētis affectu quod fit p caritatē · & ideo ex ip̄o mō loquē di ex p̃dicta autoritate apparet · q̄p cōsilia sūt q̃dā instrumēta pueniēdi ad pfectionē dū dr̃ · Si vis pfectus eē vade & vende &c̄ · q · d · Hoc faciendo ad hūc finē vel ad hāc pfectionē deuenies que est sequi & cōiungi mihi p caritatē · Hec beat⁹ tho · scd̃a scde · q · clxxxvij · arti · nj · Vtrūz pfectio vie cōsistat in p̃ceptis vel cōsilijs · ar · cōtra & in corq · & in solu · j · ar p totū · Et in euangelio cōtinuo sup math̃ · ī expositione p̃dicte autoritatis · ¶ Ad maiorē tn̄ euidentiā p̃dictoꝝ ē sciēdū · q̄p sic dilectio caritatis p̃ncipaliť dei & scd̃ario p̃xim̃i vitā vel psonā pfectā facit · ita obligatō solēnis per votū ad ea que sunt via ad pfectionē facit psonā eē in statu pfecto · scz in statu p̃lationis vel religionis qui sunt status pfecti · Sic igiť in statu pfectionis q̃ppie dr̃ eē aliquis nō ex hoc q̄p habet actū dilectōnis pfecte · q̃a ex hoc ē aliquis in se pfectus · vtz · sed ex hoc q̄p obligat se perpetuo cum aliqua solēnitate ad ea que sūt pfectionis · ¶ Cōtingit tn̄ in p̃dictis duabo pfectōnibo quadruplex differentia · Nā aliqui nec se obligāt ad ea q̄ sunt pfectōnis nec implent nec pfectōnē vite hn̄t nec pfectionē status · vt seculares exn̄tes in peccato mortali · Aliqui nō se obligāt & implēt · vt seculares qui se nō obligauerūt cū solēnitate voti perpetuo ad ea que sunt pfectionis · & tn̄ habent perfectionem vite · quia habent p̃fecte dilectionis · Aliqui vero sunt in statu pfectionis · sicut mali episcopi · mali religiosi q̃ nō hn̄t pfectionē vite · eo q̄p existentes in peccato mortali ommino carēt caritate & gratia · Aliqui vero sunt qui habent perfectionem vite & perfectionem status · sicut boni prelati aut boni religiosi qui habent actum perfecte dilectionis · & sic habent pfectionez vite & sec̄ solēnitate voti ppetuo obligauerūt ad ea q̄ sūt perfectionis · & sic sunt in statu perfectionis · Hec beatus thomas secūda secūde questione · clxxxvij articulo quarto · Vtrum quicunq̄ est perfectus sit in statu perfectionis · argumento contra · & in corpore questionis · Require infra prelatio · Et infra perfectio caritatis vie & patrie · sexto & septimo capitulis ·

¶ Qr dilectio caritatis ex īfusione spūssancti causat̃ in nobis & quō · ¶ Ca · vnj ·

Caritas · ¶ Post p̃dicta circa caritatē cōsiderāda sūt tria · scz mod⁹ adeptōnis · situs vel locus inhesionis · aspect⁹ cognitionis · ¶ Primo circa caritatez considerandus est modus adeptionis · Aliter em̄ est de dilectione naturali · & aliter de dilectione caritatis · quia dilectio naturalis ad deū est hoīb⁹ naturalis · vn̄ oīes hoīes naturaliť diligūt deum

sicut dyonisi? dicit in libro de diuinis nominibo· q̄ oñibo naturaliť diligibile ē bonū diuinū· Cuiꝰ ratō est· quia dilectio dei naturalis fundať sup cō municatōne bonoꝝ naturaliū· & ideo oñibo naturaliter inest· ¶ Sed caritas fundať sup cōmunicatione bonoꝝ supnaturaliū scz fm dona gratuita & ideo nō naturali vtute· sed ex spūssancti infusiōe caritas in nobis causať· quod triplicit pbo scz rōne p̄ncipij p̄ductiui· rōne termini pfectiui & autoritate apos· ¶ Primo rōne p̄ncipij p̄ducti ui· sic· Caritas creata in nobis est quedā pticipatio caritatis spūssancti q̄ ē amoꝝ pris & filij· sed spūssanct? nō ncēr̄io vel naturaliť sed ex mera sua voluntate & gra caritatē infundit iobis nij· spūs vbi vult spirat· & apos· p̄me ad chor· vij· hec oīa opať vnus atq; idē spūs diuidens singulis prout vult· g̊ caritas ñ pt neq; naturaliť neq; p vires naturales in nobis eē· sed p infusionē spūssancti q̄ ē amoꝝ pris & filij sicut dixi· ¶ Secdo hoc idez pbo rōne termini pfectiui· sic· Quod excedit facultatē nature ñ pt eē naturale nec p naturales potētias acquisitū· q̄a effectus naturalis nō transcendit suā causām· sed effectus caritatis est vita eterna· quod ptz· quia p gram & p̄ncipaliť p caritatem quilibet mereť vitā eternā· vñ dicit apos· ad ro· vj· gra dei vita eterna· cū g̊ iste effect? caritatis scz vita eterna excedit facultatē nature· g̊ nō iest nobis naturaliť neq; p naturales potētias acquisita est· sed ex infusione gratuita spūssancti· Hec bea· tho· scda scde· q· xxmj· arti· ij· Vltz caritas causeť in homine ex actibo p̄cedentibo vel ex infusione· in cor· q· & in so· j· ar· ¶ Tercō hoc idē pbat ibi dē bea· tho· ar· cōtra autoritatē apos· ad ro· vj· sic dicētis· Caritas dei diffusa ē in cordibo nr̄is p spm̄sactū q̄ dat? est nobis· In quibo vbis nota tria· scz infusā plenitudinē· pfundā impssionē vel aptitudinē· gratiosam celsitudinē· Primo nota infusam plenitudinē· ibi caritas dei· que est quid creatū & infusum a deo· diffusa ē· nā caritas dei diffundiť· effundiť· supfundiť· Prio diffundiť in affectu p illuminationē gre· Secdo effundiť scz ad pximū p opa mie· Tercō supfū diť p opa pfectionis & supezogatōnis· scz obedientie pauptatis & cōtinētie· Secdo nota pfundā receptōnē· ibi· in cordibo· nō solū in ore sicut q̄daz habēt· p̄s· dilexerūt eū in ore suo cor aūt eoꝝ &c̄· Tercō nota gratiosam celsitudinē· ibi· per spiritū sanctū· Aug?· ne quis putaret caritatē se habere per ꝓpriū arbitriū a seipo· ideo cū dixit· caritas diffusa est in cordibo nr̄is· addidit· p spm̄sactū· q̄ nobis dat tribo modis· Prio dat plura q̄ p abstulit· sicut ptet de iob· cui p̄mo ablata· sunt vltimo duplata· Secdo dat plura q̄ hō peteret sicut patz de salomone tercij regū· nij· q̄ petijt sapientiā & abiecit alia· & dñs etiā dedit alia· Tercō dat plura q̄ p̄mittit· numeri· xvij· p̄misit q̄ virga frondēt & ipa floruit· frondit & fructū fecit·

¶ Qz caritas hť eē in volūtate sic̄ in subiecto·

Secundo circa caritatē cōsiderād? ¶ Ca· ix ē sit? vel loc? inhesionis· Cū em̄ caritas sit donū creatū a deo infusum· vt patet ca· pcedenti· oportet q̄ in aliqua potentia anime sit receptū· vñ dico q̄ caritas habet se in volūtate vt in subiecto· Qz aūt volūtas sit subiectū caritatis triplicit pbo· scz rōne· fine· distinctione· Primo rōne· sic· Act? caritatis qui ē diligē ē ratōnis intellect? vt dirigētis· sed volūtatis vt eligētis impantis & exequētis· Secdo pbo ex fine· sic· Nā caritas respicit vltimū finē qui ē de?· sed voluntas est finis· g̊ caritas est in volūtate· Tercio hoc idē pbo distinctione· sic· Sicut potentia rōnalis pficiť aliquo habitu scz fide· & potentia irascibilis alio scz spe· ita potentia cōcupiscibilis perficitur alio habitu scz caritate· ¶ Vbi nota· q̄ appetitus est duplex· scz sensitiu? cuiꝰ subiectum est bonū apphēsū p̄ sensū· & intellectiu? cuiꝰ obiectū ē bonū sub cōmuni rōne boni apprehensū per intellectum: obiectum igiť caritatis nō ē aliquod bonum sensibile· sed solum diuinum· quod solum intellectu cognoscit· & ideo obiectū caritatis nō habet eē in appetitu sensitiuo sed intellectiuo scz in volūtate· Hec beat? tho· tercō scrip· sen· diſt· xxvij· de caritate ārti· nij· Vtz subiectū caritatis sit rō vel volūtas in cor· q· Et scda scde· q· xxmj arti· j· Vtz voluntas sit subiectum caritatis· ar· cōtra· & in cor· q· ibidē· ¶ Sed forte queres q̄d caritas facit in voluntate· Dico q̄ caritas in volūtate spāliter facit tria· scz dirigit· erigit· pficit volūtatē· ¶ Prio caritas dirigit volūtatē· quod tali rōne oñdo· Amoꝝ rectus & ordinat? volūtatē & oñes affectiones eius rectas & ordinatas facit· sed caritas ē amoꝝ rect? & ordinat?· g̊ &c̄ Re· sup̄ amoꝝ in generali· de amore bono & malo· j· ca· p totū· ¶ Secdo caritas erigit volūtatē· q̄d tali rōne oñdo· Illud quod p̄ondus facit in corpore facit amoꝝ in mēte· ita dicit aug? in libro confessionū· p̄deribo suis agūť omnia & loca sua petunt· amoꝝ me? ē p̄ondus meū· eo feror quocūq; feror· & ideo sicut amoꝝ inordinatus sui mētē flectit ad infima· ita ecēpt? sui & amoꝝ dei mētē erigit ad celestia· sz caritas ē amoꝝ maxime ordinat?· q̄a p̄ncipaliť dei· g̊ &c̄· ¶ Tercō caritas perficit volūtatē· q̄d tali rōne oñdo· Ille ē pfectus q̄ deū habz sed p caritatē homo deū habet· p̄mo in spe· & vltimo in re· Ita dicit aug? sup epistolā iohis omelia· x· Quid tibi iubet deus dilige me· amatur? es honorē & forte nō peruētur?· quis me amauit & ad me nō puenit· amoꝝ me tibi p̄ntē facit· Vnde grego· in omelia· Qui mētē integra deū desiderat pfecto iā habet quē amat· neq; em̄ posset quisq̄ diligē deū· si hūc quē diligit nō hret· Vñ sicut ex dilectione alicuius nō cōuenientis & p̄cipue peramorem peccati aliquis lediť & deterioratur· vñ dicit ozee· ix· facti sūt abominabiles sicut ea que

dilexerunt·ita ecõtra ex dilectione cõuenientis homo maxime pficit & meliorat·& maxime p amorẽ dei · Vñ dyonisi? dicit ca·mj ·de di·no·qp amor dei ẽ passio cõpuatiua & pfectiua·Dec bea·t·pma scde·q·xxmj·arti·v·ar·cõtra·& in cor·q·ibidẽ· Vñ cũ caritas sit oñibo alijs vtutibo excellentior ipa maxime hñtẽ pficit· Qz aũt ipa caritas sit oñibo alijs vtutibo excellentior pbo tã in vtutibo moralibo q̃ etiã theologicis· Primo eñ ipa est excellentior vtutibo moralibo·eo qp virtutes morales attingũt mediũ rationis·& sm ipsam rationẽ mediũ cõstituit in opationibo vel passionibo hũanis·sed ipa caritas attingit deum & sm deũ regulat omes opationes passiones vel affectiones hũanas · Secũdo ipa caritas ẽ excellentior vtutibo theologicis· scz fide & spe·eo qp caritas magis attingit deũ q̃ fides & spes·quod ptz·q̃a fides & spes attingũt deũ sm qp ex ipo puenit nobis vel cognitio veri vel cognitio boni·sed caritas attingit deũ nõ vt ex eo aliqd nobis pueniat:sed vt in ipo sistat·& ideo caritas magis deũ attingit fide & spe·& ideo ẽ potior eis·& ideo ipa eminẽti? alijs vtutibo pficit wlũtatẽ·Dec bea·tho·scda scde·q·xxmj·arti·vj·Vtr caritas sit excellentissima virtutũ·in cor·q·vñ pme ad chor·xmj dr·Maior hor est caritas·

Vtr caritas ab hñte cognosci possit & quõ·

Tercõ circa caritatẽ cõsideranCa·x·dus est aspectus cognitionis·Possum? eñ nos scire hre dilectionem & qp nos deum naturaliter diligam? · sed qp talis dilectio sit dilectio caritatis aliquo modo nos latet & aliquo mõ scim? · Vbi nota·qp aliqua possum? cogscẽ tribo modis·scz p certitudinẽ·p coniecturationẽ·per reuelationem·vel certitudinaliter · pbabiliter reuelabiliter · Primo aliqua possumus cognoscere certitudinaliter·sicut illa quor species sũt in sensu vel in intellectu·& hoc modo nõ possumus cognoscere nos habere caritatẽ·& hoc ppt̃ q̃tuor rões·tũ quia intellect? ẽ carne obumbratus·tũ quia actus caritatis ẽ vite eterne meritorius·tũ quia act? caritatis est deo accept? · tum quia talis aspectus est a deo pbibitus vel reseruat? Prima ratõ ẽ ·quia intellect? noster ẽ carne obumbratus· & ideo hebes ad spiritualia & ineptus nõ potest certitudinaliter ea cognoscere · & p̃cipue an talis amor dei sit caritas · Secũda ratio est·quia caritatis act? est meritorius·Nam ad actum caritatis requirit qp sit meritorius·hoc aũt non potest certitudinaliter cognosci·Tercia rõ ẽ·q̃a caritatis act? est deo accept? ·Nã caritas includit vel importat dei acceptationẽ hoc modo·qp q̃libz exñs in caritate ẽ deo acceptus·sed hoc nullus p certo scire pt̃· & ideo nullus pt̃ eẽ certus se caritatẽ habere · Quarta ratio est · quia talis aspect? soli deo est manifestus & viatori occult? · In hoc eñ manifestat iudiciũ dei qui vt humiliemur or dinauit bona nostra nobis fore occulta & p̃cipue caritatẽ · Et ppter has quatuor rões dicit eccs· ix·Nescit homo vtrum amore vel odio dign? sit

Ex qua autoritate ad pbandũ idẽ formo tres alias rões·Prima est ex pte criminis sic·p caritatẽ quilibet est immunis a peccato mortali·sed homo nescit certitudinaliter se esse absq̃ peccato mortali·Job·ix· Si simplex fuero hoc ipm ignorabis anima mea·& puer·xx· Quis pt̃ dicere mundũ ẽ cor meũ purus sum a peccato·Secunda ratio ẽ ex pte diuini amoris·sic·Per caritatem quilibet efficit dignus amore dei·sed homo non potest certitudinaliter scire vtr homo sit dignus odio vel amore·Job·ix· Si venerit ad me non videbo eũ·si abierit nõ intelligã·g &c̃·Tercia ratio est ex parte mercedis·sic·Per caritatez quilibet dignus efficit vita eterna·& per cuius oppositum scz p peccatũ mortale quilibet efficit dignus morte eterna·sed nemo scit certitudinaliter vtruz sit dignus inferno vel paradiso·ergo &c̃·

Secũdo mõ possumus scire aliqua cõiecturalit scz p cõiecturas aliquas·puta p assuefactionez & delectationẽ in opibo bonis·p fugã & detestationẽ malorr· p gustationez & p affectiones amoris ad deum & pximum·& per hec signa possumus scire nos caritatem habere· Tercõ modo possum? scire aliqua reuelabilit·scz p reuelationẽ dei· & hoc modo p certo sciuit beatus paulus se esse in caritate dicẽs ad ro·vnj·Cert? sum qp neq̃ mors neq̃ vita poterit nos separi a caritate dei· Dz forte argues in oppositum scz qp caritas ab habẽte certitudinaliter cognoscat̃ tali rõne·Caritas est quoddã lumen spirituale vt habet̃ pme iohis·in· Qui diligit fratrẽ in lumine manet·sed lux seipsa videt̃ & nõ p aliud·& ita caritas·& sic certi? q̃ alia cognoscit̃ ·Rñdeo duobo modis· Primo qp per hoc caritas creata vel increata est lux ostẽdit̃ qp in se est cognoscibilis·sed nõ cognoscit̃ ab intellectu nostro nisi p effectũ suum rationibo iã p̃dictis·Secũdo modo rñdeo & dico·qp q̃is caritas sit lumen in se·nõ tñ sufficienter illuminat intellectum nostrum · & hoc ex defectu intellect? nostri :vnde caritas dicit̃ lux ab illuminando intellectum·Dec beatus thomas tercõ scripto sententiarum·distinctione·xvij··arti·mj·Vtrum caritas ab habente certudinaliter cognoscat̃ · in argumentis contra·& in corpore questionis·& in solutione quinti argumenti·Et itez ·mj·scripto sententiarũ·distinctione·xxmj·articulo scdo·Vtr habitus in nobis existentes cognosci possint· in corpore questionis·Vnde eo modo quo homo cognoscit se habere gratiam·eo modo cognoscit se habere caritatẽ·Require infra gra capi·xvj·Vtr quis possit scire se eẽ in gra vel se esse acceptũ deo p totũ·

Qz circa noticiam caritatis sũt quinq̃ diuersitates hominum·

Cai·xj·

Ad maiorem tamen euidẽtiam p̃cedentis capituli est sciẽdum · q̃ qualiter aliquis scire possit se habere caritatẽ sũt q̃nq̃ diuersitates. ¶ Primo em̃ sunt aliq̃ qui sciũt p̃ certo caritatẽ se nõ habere · sicut illi qui sciũt se esse in peccato mortali vel habent ꝓpositum peccandi mortaliter. ¶ Secũdo quidã alij sũt q̃ dubitãt se hr̃e caritatẽ · quia rões hñt p̃ vtraq̃ pte · sic sũt illi q̃ incipiũt facere quod in se est. ¶ Tercõ q̃dã alij sũt qui putãt se hr̃e caritatẽ · sicut illi q̃ multa bona fecerũt & diu abstinuerũt a peccato mortali · sed adhuc sustinẽt motus temptatõnũ & imaginanꝫ turpia. ¶ Quarto quidã sũt alij q̃ experiunꝫ se hr̃e caritatẽ · sicut illi qui gustant diuinã dulcedinẽ · i quibo fames fere extinct? ẽ · & quasi semp̃ vel bona faciũt vel affectãt. ¶ Quinto q̃dã alij sũt q̃ sunt certi se caritatẽ hr̃e · sicut illi quibo de? reuelauit · vt paul? & plures alij · vtz supꝫ capcedẽti · Re · infra · gr̃a capitulo sexto & septimo p̃ totũ.

¶ Q̃ caritas semel habita potest amitti & quomodo. ¶ Ca · xij ·

Caritas · Tertio preter ea que superius dicta sunt de caritate · circa caritatez cõsiderare debem? tria · scz amissionẽ · augmentationẽ · pfectionem. ¶ Primo circa caritatem considerare debem? amissionẽ vtz scz caritas semel habita possit amitti · Rñdeo & dico · q̃ caritatẽ possum? tribo modis cõsiderare scz ex pte infundentis · perficientis · recipientis · ¶ Primo ex pte infundentis scz spũssancti mouentis ad caritatẽ · Cũ em̃ spũssanct? habitet in nobis p̃ caritatẽ · nõ potest esse q̃ spũssanct? moueat aliquẽ ad amandũ & q̃ ipe caritatẽ amittat & ñ diligat · Cuñ? rõ ẽ · q̃a cũ spũssanct? ifallibilit operet quodcũq̃ voluerit · impossibile est hec duo simul esse vera · scz q̃ spũssanctus aliquẽ ad actum caritatis scz ad diligẽdum mouere velit · & q̃ ipe caritatẽ amittat peccando · p̃cipue quia donũ pseuerantie computat inter beneficia dei. ¶ Secũdo amissionẽ caritatis considerare possum? ex parte caritatis informantis & pficientis · Nam de ratõne caritatis est mentẽ a peccato purgare & in bono pficere · & hoc modo caritatẽ hñs mortaliter peccare nõ potest · sicut calor nõ potest infrigidare & sic etiã iusticia nõ pt̃ bonũ facẽ · vt dicit aug? in libro de ẽmone dñi. ¶ Tercõ amissionẽ caritatis considerare possum? ex pte voluntatis recipientis · & sic cũ volũtas hominis sit vertibilis caritas amitti potest · quod triplicit̃ p̃bo · scz rõe · similitudine · & autoritate · Primo p̃bo hoc rõne sic · Sicut in naturalibo destructa dispositõne materie destruit̃ forma · vt verbigrã · destructa dispositione corpis desinit in corpe esse forma · Ita in spiritualibo destructa dispositione mẽtis ad deuz desinit esse gr̃a vel caritas in anima · dispositõ em̃ homis ad gr̃az ẽ ei? cõuersio ex toto corde ad deũ que quidẽ dispositõ vel cõuersio pdit̃ vel tollit̃ p peccatũ mortale · eo q̃ peccatũ mortale ẽ conuersio ad cõmutabile bonũ · & sic p̃ qlibz peccatũ mortale quod dispositõnẽ talẽ causat i aĩa desinit esse in homine caritas. ¶ Secũdo hoc idẽ p̃bo similitudine vel exemplo · videm? em̃ q̃ quidã ad temp? sũt boni qui postea sũt mali & ecõuerso · exemplũ de dauid q̃ pius caritatẽ habuit & tñ peccauit & caritatẽ amisit · alias nõ petiuisset reddendã sibi leticiã salutarem dicẽs in p̃s · redde mihi leticiã salutaris tui. ¶ Tercõ p̃bo hoc idẽ autoritate apost · p̃me ad chor̃ · x · dicẽtis · Qui se existimat stare videat ne cadat · Ex qua autoritate talem rationez formo · In eo qui non potest cadẽ cautela non est necessaria · sed stanti p̃ caritatẽ necessaria ẽ cautela · ideo dicit apost · qui se existimat stare videat ne cadat · quod vbũ expomit̃ tribo modis · Primo ꝑm augus · in glosa ibidẽ sic · Qui se existimat stare p̃ bona opa videat ne cadat a se · a deo em̃ stat qui stat · a se cadit qui cadit · videat g̃ ne cadat peccando vel alios peccare faciendo · Secundo expomit̃ · sic · Qui se existimat stare scz in bono statu esse p̃ gr̃am & caritatẽ quã putat se habere · videat id est diligenter cõsideret & attendat · ne cadat · id est ne a gr̃a i culpã ruat vel alios ruere faciat · Tercõ mõ expomit̃ sic · Qui se existimat stare in caritate & si in caritate cadat · id ẽ venialiter peccet · q̃a puer · xxmij · septies in die cadit iustus & resurgit · videat diligẽter ne de caritate cadat in culpaz · sic̃ ille cui dr̃ ysaie · xmij · quõ cecidisti lucifer. ¶ Est aũt sciendũ ad euidentiã p̃dictoꝝ q̃ caritas p̃rie amitti non potest · caritas aũt vie amitti potest · & hoc triplici rõne · Prima est · q̃a cũ intellectus comp̃hensoris semp̃ actualiter contemplet̃ deũ · volũtas ei? p̃ caritatẽ inamissibilit̃ fert̃ in deũ · Secũda ratio ẽ · quia in p̃ria de? per essentiã sue bonitatis videt̃ · & ideo ibi caritas inamissibiliter habet̃ · Tercia rõ est · quia mẽs comprehensoris caritate replet̃ · inq̃ntũ caritas p̃rie replet totã capacitatẽ mẽtis rõnalis · Et p̃bo hoc p̃ exẽplũ de forma corpis celestis · que ex eo q̃ replet totã potentialitatem materie corpis celestis semp̃ actualiter totaliter inamissibiliter ĩformat eã ita q̃ in corpe celesti nõ remanet potẽtia ad aliã formã · Caritas aũt vie potest amitti ꝓpt̃ tres rões p̃dictas contrarias · Prima est · q̃a in p̃nti via diuine bonitatis eẽntia nõ videt̃ · Secũda ẽ · quia intellectus viatoris deum semp̃ actualiter ñ intuet̃ vel cõtemplat̃ · & ideo caritas viatoris in deũ semp̃ actualiter nõ fert̃ · Tercia ratio est · q̃a intellect? viatoris dei eẽntia nõ replet̃ cũ eũ per eẽntiã suã nõ videat · & ideo caritas vie amitti pt̃ cũ in ea mens beati non repleat̃ · Sicut p̃ exẽplũ patet in formis generabiliũ & corruptibiliũ · quia materia ipor̃ sic recipit vnã formã q̃ remanet ĩ ea potentia ad aliam formam · & ideo vna forma potest amitti per acceptionẽ alterius · quia non replet totam potentialitatem vel capacitatem talis

materie. Hec bea. tho. nj. scrip. sen. di. xxxj. ăti. j. Vtz caritas semel habita possit amitti. m arcõtra. & m coz. q. Et scda scde. q. xxmj. arti. xj. Vtz caritas semel habita possit amitti. m coz. q.

¶ Qz caritas p vnũ mortale peccatũ amittit.

¶ Ca. xmj.

AMittit aũt caritas viatoris p vnũ actũ peccati mortalis. quod triplicit pbo. scz rõmbo. similitudinibo. autoritatibo. ¶ Primo qp caritas p vnũ peccatum mortale amittit pbo triplici rõne. scz rõne oppositõis. auersionis. detestationis. Primo rõne oppositõis. sic. Vnũ cõtrariũ p aliud cõtrariũ supuenies tollit. sed quodlibz peccatũ mortale cõtrariat caritati. eo qp pria rõ caritatis in hoc consistit qp deꝰ sup cĩa diligat. & qp homo totalit ei subiciat oĩa sua in deũ referẽs. peccatũ aũt mortale hmi oppositũ facit. g̃ &c̃. Alit ẽ de peccato mortali & veniali. qa peccatũ veniale nõ cõtrariat caritati. ideo nõ excludit vel totaliter tollit caritatẽ effectiue vel meritorie. Primo modo scz effectiue nõ. quia caritas est circa finẽ vltimũ. peccatũ aũt veniale est quedã imordinatõ circa ea que sũt ad finẽ. & ideo pctm veniale ad ipaz caritatẽ effectiue nõ attingit. Secdo scz meritorie nõ. qa pctm veniale nõ mereꝰ amissionẽ vel diminutionẽ caritatis. Cuiꝰ rõ est. qa cũ aliquis delinquit in minori nõ mereꝰ detrimẽtũ pati in maiori. eo qp deꝰ nõ plus se auertit ab homine qꝫ hõ se auertat a deo. vñ qui imordinate se habet circa ea que sũt ad finẽ nõ mereꝰ detrimẽtũ pati in caritate p quã homo ĩ finẽ vltimũ ordinat. Pctm aũt mortale cõtrariat caritati effectiue & meritorie. effectiue. qa totaliter corrũpit ipam vt eius cõtrariũ & meritorie. qa qui peccando mortaliter aliquid cõtra caritatẽ agit. dignũ est vt deus ei subtrahat caritatẽ. Hec bea. tho. scda scde. q. xxmj. arti. x Vtz caritas possit diminui. m coz. q. Secdo hoc idẽ pbo rõne auersionis. sic. Qui a deo auertit & ad creaturam conuertitur caritatem amittit eo qp auersio hominis ĩ deũ est p caritatẽ. sed q mortaliꝫ peccat a deo auertit. qa pctm mortale sistit in auersione a bono incõmutabili & cõuersione ad bonũ cõmutabile. g̃ &c̃. Tercõ hoc idẽ pbo ratõe detestatõis. sic. Qui cõtra pceptũ dei facit vel qd facere tenetꝰ contemnit: caritatẽ amittit. sed qui peccat mortaliter transgrediendo vel omittendo hoc facit. g̃ &c̃. ¶ Sed forte dices. licet ille qui ex malicia peccat mortaliter peccet & caritatem amittat. tñ ille q peccat ex passione aliqua. puta cõcupiscẽtie vel timoris qꝫ quis peccet mortaliter. nõ tñ caritatẽ amittit. vt petrꝰ fecit negãdo christũ Rñdeo & dico. qp caritas duobo modis amittit. Vno modo directe p actualem cõtemptũ & hoc modo petrus caritatẽ nõ amisit. Alio modo indirecte. qñ cõmittit aliqd caritati cõtrariũ. ppt aliquã passionẽ concupiscẽtie vel timoris. & hoc mõ petrus cõtra caritatẽ faciẽs caritatem amisit. sed eã citó recupauit. In quo notat differentia inter illũ qui mortaliter peccat ex malicia. & illũ qui mortaliter peccat ex passione aliqua. qa ille qui mortaliter peccat ex malicia nõ de facili ẽ pemturus. Ille vero qui peccat ex passione aliq sic. passione cessante. ¶ Secdo qp caritas amittat p peccatũ mortale vnũ pbo triplici similitudie. scz claritatis. calozis. radicis. Primo similitudine claritatis solaris. sicut em̃ claritas aeris cessat in aere ex obstaculo solis illuminãtis. sic caritas cessat ĩ mẽte ex obstaculo criminis infusionẽ caritatis a deo impedietis. Vñ augus. dicit. vnj. supergen. ad lrãm. qp hõ deo sibi pñte illuminat. absente aũt otinuo tenebrat. a quo nõ locoꝫ iteruallis sed wlũtatis auersione discedit. Secdo pbo idẽ similitudine vel exẽplo calozis vitalis. qa sĩe vita corpalis amittit calore vitali vel naturali subtracto. sic vita spũalis amittit subtracto calore spũali p pctm mortale. Tercõ hoc idẽ pbo similitudie vel exẽplo radicis. qꝺ exẽplũ ponit augus. super epistolã io. dicẽs. Radix oĩm malorꝫ ẽ cupiditas & radix oĩm bonorꝫ ẽ caritas. simul ambe eẽ non pñt. misi vna radicitus euulsa fuerit alia plantari nõ pt. fine causa conat aliquis ramos incidẽ si radicẽ nõ otendit euellere. Hec mgr sen. allegat tcio sen. di. xxxj. ¶ Tercõ qp caritas amittat p vnũ pctm mortale pbo autozitate sacre scripture sic. Per pctm mortale fit homo dignus morte eterna. ita dicit apos. ad ro. vj. stipẽdia pcti mors. caritatẽ vero hñs habet meritũ vite eterne. vt dr iobis. xmj. si quis diligit me diliget a pre meo & ego diligã eũ & manifestabo ei meipm. in qua quidẽ manifestatõne dine eẽntie vita eterna consistit. vt dr iobis. xvij. hec ẽ vita eterna &c̃. sed nullꝰ pt simul esse dignꝰ vita etna & morte etna. g̃ ptz qp caritas tollit p vnũ pctm mortale. Hec bea. tho. scda scde. q. xxmj. arti. xij. Vtz caritas amittat p vnũ actũ pcti mortalis. ar cõtra. & m coz. q. & m solu. ij. ar.

¶ Qz caritas vie semel habita pt amitti p pctm mortale.

¶ Ca. xmj.

QVod aũt caritas semel habita amitti possit pbat bt? tho. scda scde. q. xxmj. arti. xj. ar. cõtra. autozitate scripture sacre apoc. ij. Caritatẽ pstimã reliqsti memor esto vñ excideris & age pniaz & pma opa fac. ¶ In q vbo attẽde qtuor. scz puersitatẽ affect?. vtilitatẽ cogitat?. necessitatẽ act?. qlitatẽ effect? ¶ Primo nota puersitatẽ affect?. ibi. caritatẽ pstinã reliquisti. nõ quo ad eẽntiã caritatis. sed q ad feruorẽ. quia m caritate exñs nõ ita feruebat sic p? Dezñ. Multi sũt qui in inicio cõuersionis sue sunt feruentes. sed in fine pigritãt. Secũdo mõ expmit sic. Caritatẽ pristinã quo ad caritatis eẽntiã reliquisti. qa a caritate ceciderat p pctm mortale transgrediendo omittendo contemnendo. & hoc est pessimũ: eo qp qui a caritate cadit a deo cadit.

¶ Decũdo attẽde vtilitatẽ cogitatus · ibi · memor
esto vnde excideris · debet eñ qui cecidit in pecca
tũ mortale frequẽt cogitare vñ · vbi · & p q̃d ceci
dit · Primo debet cogitare vñ cecidit · quia a celo
vbi erat añq̃ peccaret cogitatione spe & merito ·
Decũdo debet cogitare vbi cecidit · q̃a in terrã sp
cogitando terrena · in culpã multiplicãdo culpaz
vel offensã · in gehennã quãtum est ex se nisi quia
sustẽtat dĩna misericordia · Tercõ debet cogitare
p q̃d cecidit · q̃a p culpã ꝑpã · ¶ Tercõ attẽde ne
cessitatẽ act? · ibi · age penitẽtiã · Quidã eñ penitẽ
tiã eis iniunctã a sacerdote suscipiũt & q̃d ꝓmit
tũt nõ faciũt · Quidã eñ suscipiũt penitentiã eis
iniunctã & faciũt · sed incõdignã · Quidã vero alij
suscipiũt cõdignam penitentiã & ꝓficiũt · Re · in
fra penitentia · ¶ Sed forte queres · an aliquis
post lapsum in peccatũ mortale resurgens p peni
tẽtiã possit habere tantã caritatẽ q̃ntã habebat p?
anteq̃ cecidisset in peccatũ · Rñdeo & dico · q̃ mẽ
sura maior vel minor caritati pfigit̃ fm duo · scz
fm diuinũ beneplacitũ · & fm hũanũ conatũ · Pri
mo fm diuinũ bñplacitũ · Cũ eñ dine bomitati &
liberalitati non ponat̃ caritatis termin? p peccatũ
cũ ipe quãtum in se est sit parat? totaliter omnia
peccata delere · potest ꝓut vult repare & ad statuz
pstinũ reducere · Decũdo mẽsura caritati maior
vel minor pfigit̃ fm hũanũ conatũ · Cũ eñ aliq̃s
post peccatũ possit & multũ & pauy conari ad cari
tatem · oportet dicere · tũ ex diuina liberalitate · tuz
ex hũana dispositione q̃ homo post peccatũ p pe
nitentiã pt̃ ī maiori & minori caritate resurgere ·
¶ Ad cuiꝰ euidẽtiã pono hic sub questione tres
casus · Primꝰ ẽ · an vgo post casũ vel peccator re
surgens habeat tãtũ pmium q̃ntum virgo añ casũ
& quãtum innocens · Rñdeo & dico · q̃ duplex est
premiũ · scz essentiale & accidentale · loq̃ndo g̃ de
gloria pmij essentialis virgo post peccatũ vel pec
cator resurgẽs p penitẽtiã potest equale vel mai?
hre · Cuiꝰ ratõ est · q̃a pmiũ eẽntiale cõmensurat̃
caritati · & ideo fm q̃ in maiori vel minori carita
te resurgit · fm hoc habebit pmiũ · Sed loquẽdo de
pmio accidẽtali nõ · Cuiꝰ ratio est · quia gloria p̃
mij accidẽtalis nõ cõmensurat̃ caritati · sed actui
vel statui · vnde post peccatũ vgo aureolã nõ ha
bebit · & similiter nec peccator resurgẽs habebit
gaudiũ de innocentia continuata · Re · sup̃ aureo
la · Secundus casus est q̃ peccator resurgens q̃
uis reducat̃ ad eq̃lẽ caritatem vt primus · nõ tamẽ
ad eandem dignitatem · q̃d dupliciter q̃bo · Prio
exemplo · q̃a ab officio dignitatis aliquis repellit̃
ꝓpter peccatũ cõmissum etiã si penitentiã egerit ·
sicut ꝓpter homicidiũ repellit̃ homo a sacerdotio
Decũdo q̃bo hoc idẽ autoritate ezech̃ · xlmj · vbi
sic dr̃ · Leuite qui recesserũt a me nũq̃ appropiq̃
bũt mihi vt sacerdotio fungãt̃ · Tercius casus est
talis · Sunt duo quoꝝ vnus pmanens ī caritate
alius est de nouo recipiens caritatem · quis istoꝝ
plus recipit de influentia diuini lumis · Rñdeo &
dico · q̃ ceteris paribus semp ille q̃ habet caritatem
pl? recipit de influẽtia diuini lumis · sed ille q̃ nõ
hẽt pl̃ pl? conari & magis recipiet · Hec b · t · ter
cio scrip · sen · di · xxxj · arti · mj · Vtr̃ hõ p̃ pẽi
tentiam semp in maiori caritate resurgat · q · j ·
ī cor · q · & in solu · j · ij · mj · ar · ¶ Quarto & vltimo
vide q̃litatẽ effect? · ibi · opa p̃ma fac · q · d · habe
as exercitiũ operũ virtutis quousq̃ peruenias ad
p̃mũ statũ · q̃d esse nõ potest nisi fiat mora in bo
nis operibus · licet enim hõ fiat fortior & resurgat ī
maiori gr̃a & caritate · tñ non statim puemet ad
primã puritatẽ · & hoc ꝓpter insultus temptatio
nũ & cogitationũ · ¶ Sed forte queres · an queli
bet caritas possit cuilibet temptationi resistẽ · Rñ
deo & dico · q̃ aliud est a temptatione vinci · ali
ud est temptationem vincẽ · aliud est temptatio
ni resistẽ · Primo eñ ille dicit̃ a temptatõne vinci
q̃ a ꝓposito bono trahit̃ per temptationẽ in ꝺsen
sum peccati · sicut est in cõtinẽte qui habet ratõnẽ
rectã in vniuersali · sed deducit̃ in particulari im
minente passione · Qui enim non habet bonum ꝓ
positum vt intempat? siue luxuriosus non vinci
tur · quia libent̃ id agit · & hoc modo quelibet ca
ritas potest resistẽ peccato ꝓpter libeꝝ arbitriuz
a seruitute peccati · q̃uis difficultatẽ patiat̃ ꝓ
pter temptatõis impulsum · Secundo ille vincit
temptationem qui non solum a tẽptatione supue
niente in actum pecati non deducit̃ · sed etiam ex
magnitudine vtutis quasi nihil temptatõnẽ par
pendit · & hoc modo caritas q̃ ī principio tẽpta
tõis est pua pt̃ tẽptatõibo resistẽ · q̃a in fine tẽ
ptatõis fit magna · cũ deꝰ pugnãti semper auxi
lium amministret · Tercõ ille temptatõi resistit
qui difficultatem a temptatõne patit̃ sed non de
ducit̃ · & talis resistit quidẽ temptatõi cũ nõ cõ
sentit · sed ꝓrie loquendo non vincit · Cuiꝰ ratio
est · quia cum in tali & in principio & ī fine tẽpta
tõis semp caritas parua maneat & non crescat
pt̃ temptatõi resistẽ ꝓpter liberuz arbitriũ · sed
non temptationẽ vincere · quia patit̃ difficulta
tem ex puritate caritatis · Dec bea · tho · tercõ scrip
to sen · di · mj · ar · mj · ī cor · q · Re · infra sequẽti · ca ·
imediate · Quot modis caritas augeat̃ · Et infra
opa q̃ aliq̃s post penitẽtiã debet facẽ ·

¶ Vtrũ caritas possit diminui · ¶ Ca · xv

Secundo circa caritatẽ cõsiderare debem?
augmentatõnem · ¶ Vbi nota · q̃ aliud
est querere · an caritas possit dimit
ti · an diminui · an augeri · ¶ Primo eñ cum que
rit̃ an caritas possit amitti · ¶ Rñdeo & dico · q̃
sic vt patz immediate sup̃ in tribo ca · p̃cedentibo
¶ Secũdo cũ q̃rit̃ an caritas possit diminui fm
essentiã · Rñdeo & dico q̃ nõ · q̃d triplicit̃ q̃bo scz
ꝺsiderando caritatis similitudinẽ · causalitatez · &
pcti venialis vtutez · ¶ Primo considerando cari
tis similitudinez · Nã caritas in scriptura cõpat̃

igm· ꝺm illud canꝯ· vnꝫ lampades eius ſcz caritatis lampades igmis atꝙ flāmaꝫ· ſed igmis ꝙdiu manet ſemp aſcendit· g̊ caritas ꝙdiu manet aſcendẽ pt̄· ¶ Secūdo ꝓbo hoc idē cōſiderādo caritatis cauſalitatē· Dra em̄ eſt īt̄ cauſā vtutis acquiſite & vtutis infuſe · ꝗa cauſa vtutis acquiſite ſunt actus hūanī· & ideo ceſſantibo actibo hūanis vtus acquiſita ceſſat· diminuit̄· & tādē corrūpit̄· vt p̄cipue de amicicia patz· Reqre ſupra act? amicicie · Virtus aūt infuſa non cauſat̄ ab actibo hūanis ſed ſolū a deo· & talis ē caritas vtz ſupra g̊ ceſſantibo actibo nr̄is caritas nec diminuit̄ nec corrūpit̄ · ¶ Tercō hoc idē ꝓbo conſiderādo pcti venialis vtutē · Naz pcm veniale non diminuit caritatē· qđ patet· ꝗa ſi peccatū veniale diminuit caritatē aut hoc facit effectiue aut meritorie· non quidē effectiue· ꝗa ad ipam caritatē nō attingit· eo ꝙ caritas ē circa finē vltimū · pcm aūt veniale ē quedā deordinatio circa ea que ſunt ad finē· non aūt diminuit̄ amor finis ex hoc ꝙ aliquis inordinate aliquid omittit circa ea que ſunt ad finē Similr̄ pcm veniale non diminuit caritatez meritorie· nō em̄ pcm veniale meret̄ diminutionez caritatis · Cuius ratio eſt· quia cum aliquis delinquit in minori non meret̄ detrimentum pati in maiori· vñ deus non pl? ſe auertit ab hoīe ꝙ hō ſe auertat a deo· & ideo cū a deo non cauſet̄ aliqs defect? in nobis niſi p modū pene �means ꝙ ſubtrahit grām in penā pcti· non cōpetit deo diminuere caritatē niſi p modū pene pcto debite · pcm aūt veniale nullo modo caritatem diminuit· vtz· pcm aūt mortale nō diminuit caritatem· ſed corrumpit & tollit· g̊ &c̄· Potest tamen p accidēs & indirecte dici diminutio caritatis diſpoſitio ad corruptionē ipi? que fit vel p pcta venialia · vel etiā p ceſſationē ab exercitio opum caritatis · Nā p pcta venialia & p ceſſationē ab opibo caritatis minuit̄ caritas non quo ad eſſentiam· vt patet· ſed quo ad radicationem & quo ad feruorem· quo ad radicationem īmqntū p pcta venialia generat̄ contraria diſpoſitio ad corruptionem ipi? · quo ad feruorē p ceſſationē ab opibo caritatis · iquātū ex diſſuetudine minuit̄ facultas obedietie virtū iferi op̄ ad ſupiores · & ocio tepeſcit caritatis feruor· Hec bt̄us tho· ꝑmo ſcripto ſen diſ· xvij· arti· v· Vtrū caritas minuat̄· in cor· q· Et ſcđa ſcđe· q· xxmj· ar· x · Vtrum caritas poſſit diminui· argu contra & in cor· q· ¶ Tercō cum queriť an caritas poſſit augeri· Rn̄deo & dico ꝙ ſic· Ad cuius euidentiam nota tria· ſcz augmētationis actum· modum· terminum · ¶ Primo em̄ circa caritatē nota augmentationis actum · ¶ aūt caritas vie augeri poſſit ꝓbo tripliciter· ſcz autoritate· rōne· ſimilitudine · Primo autoritate auguſtini dicētis ꝙ in rebo ſpūalibo idem ē mai? quod melius· ſed contingit caritatem meliorari· alioquin ñ otingēt hominē meliorari cū bonitas hominis ex caritate cauſet̄· g̊ cōtingit caritatē meliorari · ¶ Secūdo hoc idem ꝓbo ratione· ſic · Bonitas ꝺiſtit ex appīnq̄tione ad deum qui eſt vltimus finis noſtre beatitudinis· in hac autem via quanto magis deo appropinquamus tanto magis appropinquare poſſumus vt tanto pfectiores ſumus · ſed hanc appinquitatem ad deum facit caritas· g̊ caritas vie poteſt augeri· ſi enim augeri non poſſet iam ceſſaret vie pceſſus· ideo apoſtol? ꝑme ad chor· xij· caritatem viam nominat dicens· adhuc excellentiorē viam vobis demonſtro · Secundo hoc idem confirmo alia ratione ſic· Premiū rn̄det merito· ſed vn? mai? ꝑmium conſequit̄ vno tpe q̄ ei debeatur alio tempore quo erat in caritate · g̊ caritas in eo eſt augmentata · ¶ Tercō hoc idem ꝓbo ſimilitudine · quia ſicut augmentum in corporalibo reſpicit tria · aliquid ſicut ſubiectum ſicut ipſum hominem · aliquid ſicut terminum per ſe vt hois quantitatem· aliquid ſicut terminū per accidens· vt qualitatem in quantitate· ſicut augmentata ſuperficie augetur albedo· Ita augmentum caritatis reſpicit tria · aliquid reſpicit ſicut ſubiectum vt animā· non ꝙ anima augeatur ſicut homo· ſed ē ſicut illud circa quod fit tale augmentū aliquid reſpicit ſicut terminū p ſe· vt ipam virtutem caritatis · nam augmentata virtute caritatis augeť eſſentia caritatis· aliquid reſpicit ſicut terminū p accidens· ꝗa enim virtuti caritati cōiuncta ē eſſentia caritatis· ideo augmētata vtute caritatis augeť eētia caritatis· Augmētū aūt eſſentie caritatis eſt pfectio caritatis· Vnde dicit aug? ſuper iohannem · ꝙ caritas meret̄ augeri vt aucta mereatur & perfici · Hec bea· tho · ꝑmo ſcrip· ſen· di· xvij· arti ꝑmo· argu· cōtra· & i cor· q· & magiſter roman? exponit bea· tho · ibidē · & ſecūda ſecūde queſtione · xxmj · articulo· mj· argu· contra & in corpore queſtionis ibidez·

¶ ¶ ¶

Verbigra. Sicut lumē crescit in domo alia can-
dela superaccensa .sed caritas nō crescit in anima
per additōnē luminaris ad luminare .qa nō ē misi
vnū luminare influēs scz spūssanctus . qui q̄uis
semp eodem modo se habeat eo q̄ ē immobilis .
tn̄ p beneplacito sue voluntatis & sapiētie potest
alicui caritatē maiorem infundere . fm q̄ aliquis
magis se p̄parat vel disponit ad maiorem caritatē
suscipiēdam . vnde sicut eodem irradiatione solis
efficit aer minus vel magis clarus q̄nto minus
vel magis deputat & a nebulis sepat . sic auget
caritas prepatōne fm q̄ aliquis magis vel min?
ad caritatem recipiendā prepat & a peccatoꝝ ne
bulis vel tenebris sepat . vnde sicut albi? ē quod
est nigro impmixtius . ita tāto caritas magis au
get q̄nto magis a peccatis aliquis sepat . sicut di
cit aug? li . lxxxm̄ . q . Diminutio cupiditatū est
augmētatio caritatis . Tn̄ hoc accidit caritati fm
q̄ caritas ē in subiecto pticipāte otrariū . qa aug
mentū caritatis potest eē in illis in q̄bo nihil ē de
cōtrario caritatis . sicut in angelo & in homine in
statu innocentie . sed de necessitate intēsionis vel
augmentatōnis caritatis ē q̄ educat de impfecto
ad perfectū . & ideo . ¶ Tercō auget caritas vie
perfectione . Dic enī ignis agēdo naturalit in lig
na caliditatē aque auget & pficit . nō aliq̄d calidi-
tati addēdo . sed sua actōne subiecti potentiā ad a-
ctum caliditatis reducendo . Sic agens supernatu-
rale scz de? spūssanct? auget caritate in aīa nō
aliq̄d ipi caritati addēdo . sed mediāte habitu cari
tatis infuso aīam vel volūtatē magis ad actū ca-
ritatis disponēdo . Vn̄ sicut nō calidū est potentia
calidū . ita min? calidū ē potentia magis calidum
& ideo sicut per ratōnem & actionem calidi effici
tur de nō calido calidū . nō q̄ ponat ibi aliq̄s ca-
loꝝ . sed q̄ calor qui est in potentia educit in actū .
Ita intensio caritatis ē ex hoc q̄ natura recipiēs
scilicet mens vel voluntas magis ac magis p̄pat
ad gr̄e vel caritatis susceptionē . Ita collectio in
vnum est fm q̄ recipit id quod sūme vnū ē . s . de
um . sicut quelibet potentia colligit fm q̄ stat sub
sua pfectione . ¶ Quarto auget caritas vie appro
pinquatione ad terminū . & sic dr̄ maior caritas
q̄a magis assimilat deo . Ita dicit aug? in libro d
pscientia dei ad dardanū . q̄ magis ē in gr̄a vl̄ cari-
tate qui ad similitudinē dinā magis accedit . Vn̄
sicut lumē solis magis accedit ad rōnē claritatis
q̄m lumen candele . & ideo magis illuminat . Ita
mēs q̄nto magis ad deū appropiquat tāto magis
crescit in gr̄a vel caritate . Et sicut elōgato a deo
p peccatū nō fit p alicui? rei subtractionē qn̄ ho-
mo q̄ ē in vno peccato labit in aliud . Similit ap
pinquatō ad deū qn̄ hō est in gr̄a vel caritate nō
fit per alicui? rei subtractionē . sed per collectio-
nem in vnum . hoc modo . Nā ipa volūtas quātū
est ex sui natura dispersionē quādā habet . fm q̄
est in potentia ad plura . magis autem ac magis
p̄parat ad gr̄e vel caritatis susceptionem & aug
mentationē . fm q̄ ex dicta multitudine scz possi
bilitatis cōfusione in vnū colligit . Ista aūt colle-
ctio in vnum est fm q̄ ipsa voluntas pticipat id
q̄d sūme est vnū . s . deum vt patet sup . Dec beat?
tho . pmo scrip . sen . di . xvi . arti . ij . Vtrū cari-
tas augeat p additionē in cor . q . Et scda scde . q
xxm̄ . arti . v . sub eodem titulo . in cor . q . & in so .
ij . & . iij . argumēti p totū . ¶ Iterum q̄ cari-
tas vie auget q̄tuor modis . ¶ Capi . xvi .

Si vero aliter vis p̄cedere dicas . q̄ cari-
tas auget q̄tuor modis . scz p actum . per
conatum . p affectū . p accessum . ¶ Primo
auget caritas vie p actum . Vbi nota . q̄ du
plex ē act? hūan? . vnus est p̄cedens ad caritatē
alius informatus caritate . Primus enim actus
scilicet precedens caritatem ordinat ad conseq̄n-
dā caritatem . nō p modū meriti . sed p modum di
spositionis solum . Secūd? actus . scz informatus
caritate ordinat ad augmentū caritatis & p mo-
dum dispositionis & per modum meriti . neuter ta
men act? ordinat vel ad habendam vl̄ augmen-
tandam caritatem per modum alicuius efficien-
tis . sicut ordinant actus nr̄i ad habendum habi-
tus vel virtutes acq̄sitas . ¶ Secūdo caritas vie
auget p conatū . Dic enī videm? i hoīe q̄ se di-
spōit ad hn̄dā gr̄az vl̄ caritatē q̄ aliq̄n vnico actu
aliq̄n pluribo se disponit . vnico q̄dē actu q̄n illū a
ctū fm debitum conatū facit . pluribo vero q̄n nō
debite conat . & tūc vltim? act? quem facit dispo
nit ipm quasi virtute ommū p̄cedētium . Ut ver
bigratia . Sicut gutta cauat lapidē nō semel sed
sepe cadendo . ita q̄ vna gutta vltima cauat i vtu
te oīm p̄cedētiū . Dic hō q̄ ē i caritate si fm habi-
tū caritatis quē hī debite conat . meret augmētū
gratie vel caritatis . si vero tepide agat . tūc nō suf
ficit vn? act? ad merēdum gr̄e vel caritatis aug-
mentū . ¶ Dz cōtra videt . q̄ q̄libet act? caritā-
tis sine conatu mereat caritatis augmētū tali rō
ne . qd̄ pt̄ id qd̄ magis est . pt̄ id qd̄ est min? . sed
q̄libet act? caritatis meret vitā et nā q̄ mai? est
q̄ simplex caritatis augmētū . qa vita et na iclu-
dit caritatis pfectōnē . g̃ multo magis q̄libet act?
caritatis opat ad caritatis augmētū . Respōdeo
& dico . q̄ licet q̄libet act? caritatis mereat vitaz
eternam . non tamen statim exhibendam sed suo
tempe . Similit etiam q̄libet act? caritatis meret
caritatis augmētū . non tamen statim augetur .
sed q̄n aliquis conat ad caritatis augmētum . ita
q̄ ad augmentū caritatis conatus ad tale augmē
tuz est necessarius . Dec beatus tho . pmo scripto
sen . di . xvi . arti . ij . Vtrū caritas quolibet actu
caritatis augeat . i cor . q . Et scda scde . q . xxm̄ .
arti . vj . sub eodē titulo . i cor . q . & in solu . p . ar .
¶ Tercō caritas vie auget p affectum . Vbi no
ta . q̄ duplex est quantitas . scz corpalis vel extē-
siua . virtualis vel intensiua . Quantitas corpalis

vel extenſiua attendit ſolum ꝑm numerũ · & hoc augmentũ non conuenit caritati · ſcz vt plura vel pauciora diligãt · quia mínima caritas diligit oĩa que ſũt ex caritate diligenda · Alia ẽ q̃ntitas v̄tualis vel íntenſiua que nõ ſolũ attendit ꝑm numerũ obiectoꝝ vt plura vel pauciora diligãt · ſed ꝑm íntenſionẽ act? & affect? vt magis vel mín? aliquid diligat · & hoc modo caritas vie auget · vt ponit bea · tho · ſcda ſcde vbi ſup̄ · arti · mj · Vtz caritas vie poſſit augeri · ín ſolu · j · argu · ¶ Quarto caritas vie auget ꝑ acceſſum ad terminũ vel ad finẽ vltímũ ſcz ad deũ · ¶ Vbi nota · q̄ ſicut ẽ de augmẽto lumínis · ita ẽ de augmẽto caritatis · Nã lumẽ ꝓt augeri triplicit · ſcz depuratione aeris additione alterius lumínis · approp̄inquatione lucis · Prío auget lumẽ depuratõne aeris · ſíc albi? ẽ quod ẽ nígro ímꝑmixti? · Secũdo auget additõne alteri? lumínis · ſicut aer magis ẽ illumínoſus q̃n plura luminaria applicãt · Tercõ auget lumẽ approp̄inquatõne claritatis vel lucis · ſicut lumen ſolis magis accedit ad rõnẽ claritatis q̄ꝑ lumẽ cã dele · ideo magis illuminat · ¶ Similiter caritas vie his tribꝰ modis ꝓt augeri · Primo ꝑ depurationẽ mẽtis & excluſionẽ cõtrarietatis · Vñ aug? ĩ libro · lxxxmj · queſtionũ dicit · q̄ nutrimentũ & augmẽtum caritatis eſt dímmutio cupiditatis · Vbi nota q̄ duplex eſt cupiditas · Vna quidem qua finis ín creaturis ꝛſtituit · & hec totalit̄ mortificat caritatẽ cũ ſit venenũ ípi? · vt aug? dicit ibidem · Et hec facit q̄ deus mín? amet q̄ꝑ debeat amari ex caritate · nõ q̃dẽ caritatẽ dímmuẽdo ſed eam totalit̄ tollẽdo · vt ſic íntelligẽdũ ẽ dictũ auguſ · x · ofeſ · Minus te amat qui tecũ aliq̃d amat · Et ſubdit · quod nõ ꝓpt̄ te amat · Quod nõ cõtingit ín peccato venĩali · ſed ſolũ ĩ mortali · quod eñ amat̄ ín peccato venĩali ꝓpt̄ deũ amat̄ habitu & ſine actu · Alia ẽ cupiditas peccati venĩalis que nõ ſemꝑ dímmuit̄ ꝑ caritatẽ · Hec bea · tho · ſcda ſcde q · xxmj · arti · x · ín ſolu · ij · ar · ꝑ totũ · ¶ Secũdo caritas vie auget nõ quidẽ ex additione lumínis ad lumẽ · ſed ex íntenſione caritatis que ꝑus merat · Ita q̄ illud quod minus merat ſcz caritas q̃ ꝑ? mín? merat poſtea magis ínſit · Rõ aũt quare aliqui oꝓpĩãt q̄ caritas augeat ꝑ additionẽ caritatis ín aĩa ẽ · q̃a caritas ín anima ẽ quoddã ſpũale lumẽ · vt dr̄ p̄me iohis · ij · qui diligit fratrem ſuum ín lumine manet · ſed lumen creſcit ín aere ꝑ additionẽ alteri? lumínis · ſicut ín domo lumen creſcit alia cãdela ſuperaccẽſa · g̃ etiã caritas creſcit ín anima ꝑ additionẽ caritatis ad caritatem · Hec rõ & ſimilitudo nĩl valet · Cui? ratio eſt quia additio lumínis ad lumẽ ꝓt̄ íntelligi ín aere ꝓpter diuerſitatẽ luminariũ cauſantiũ lumẽ · tñ talis diſtinctõ nõ habet locum ín ꝓpoſito · quia non eſt ibi niſi vnum luminare ínfluens lumẽ caritatis · Hec bea · tho · ſcda ſcde · q · xxmj · arti · v · Vtz caritas augeat ꝑ additionem ín ſolu · j · ar · per totum · Et p̄terea poſito · q̄ caritas ꝑ modum lumínis augeatur non ſequitur q̄ ín anima ſint due caritates · ſed vna magis íntenſa · ſicut etiam vt cõmuni? ſuſtinet̄ q̃n ín aere diuerſa luminaria apponũt̄ nõ ſũt ín aere plura lumina · ſed vnũ lumen magis íntenſum · vt dicit mgr̄ roman? de oꝛ dine p̄dicatoꝝ · p̄mo ſcrip · ſen · di · xvij · arti · ij · Vtz caritas augeat̄ ꝑ additionem vel alio modo ín coꝛ · q · ¶ Tercõ caritas vie augetur ex coniunctione ínhęſione vel fruitione finis vltimi q̃ ẽ deus · Vbi nota · q̄ ſicut lumen auget̄ dupliciter ſcz ꝑ receſſum a contrario · & hoc ꝑ accidens ím̃q̃ntum lumen ínuenit̄ ín ſubiecto participante cõtrarium ſcz tenebꝛam · & ꝑ acceſſum ad terminũ · & hoc ꝑ ſe ſíc̄ patz de lumine ſolis & de lumĩe cãdele ſup̄ · Ita caritas auget̄ duplicit̄ · Vno mõ per accidẽs ſcz ꝑ receſſum a contrario caritatis · ſ · a peccato ím̃q̃ntũ caritas ꝓt̄ eſſe ín ſubiecto ꝓticipãte cõtrarium · Alio modo augmẽtũ caritatis eſt ꝑ ſe ſ · per acceſſum ad terminum · ſ · deum · ſicut fuiſſet ín angelo & homine ín ſtatu innocentie · & ideo · ¶ Quarto & vltimo caritas vie augetur ꝑ acceſſum ad finem vltimum qui eſt deus · Vnde tanto magis caritas vie augetur & perficitur · quanto magis voluntas anime plus perficitur · illo habitu ſe ad actum & obiectum & ad finem illius habitus colligendo · Hec beatus thomas primo ſcripto ſenten · diſt · xvij · articulo · ſecundo Vtrum caritas vie augeat̄ ꝑ additionẽ · ín coꝛ · q · & ín ſolu · mj · argu · Et petr? de tha · ibidẽ · Req̃re ſupra ín fine capituli p̄cedẽtis immediate · quõ fit collectõ mẽtis ín deũ · Vnde apoſ · oñdẽs q̄ caritas vie p̄dictis q̃tuoꝛ modis augeri ꝓt̄ hortans ad caritatis augmẽtũ ſic ait ad ephe · mj · In caritate creſcam? ín illo ꝑ omĩa · ¶ Vtz caritatis augmẽtũ habeat terminũ · ¶ Ca · xvmj ·

Tercõ circa cartatez conſiderare debemus augmentatõnis terminum · Ubi enim q̃ratur an augmentum caritatis habeat alĩquem terminũ · Rñdeo & dico q̄ de augmẽto caritatis poſſum? duplicit̄ loqui · aut quantũ ad id qđ eſt · aut quantũ ad id qđ poteſt eſſe · Ubi autez q̃ntũ ad id qđ eſt · dico q̄ augmẽtũ caritatis puenit ad aliquẽ terminũ vltra quem caritas non augetur ín quolibet homine · Ubi vero loquimur q̃ntum ad augmentum caritatis qđ poteſt eſſe · dico q̄ augmẽtũ caritatis non puenit ad aliquem terminũ vltra quẽ non poſſit augeri · ¶ Vñ dico · q̄ caritas vie poſſit augeri ín ínfinitum · qđ ꝓbo triplici rõne · ſ · rõne vtutis dine · caritatis ínfuſe · capacitatis aĩme · ¶ Prímo rõne vtutis diuine · ſic · Cauſa agens vel efficiens caritatem eſt de? · ſed deus eſt ínfinite virtutis · g̃ q̃nto magis caritatẽ ínfundit · tanto maiorem caritatẽ ꝓt̄ ínfundẽ · ſic etiam quacũq̄ creatura data poteſt ꝓducere meliorem · ¶ Secũdo hoc idẽ ꝓbo rõe caritatis ĩfuſe ſic · Caritas ẽ q̃dã ꝓticipatio caritatis ſpũſſancti

sed caritas spūssancti est infinita · g̃ in infinitū p
ticipari & a viatore hr̃i pt̃ · & ideo q̃nto magis p
ticipat̃ & habet̃ · tãto magis pticipari a nobis &
haberi potest · ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõne capaci-
tatis anime · sic · Aliter est de natura corpali · &
alit̃ de natura spũali · ꝗa natura corpalis in recipi-
endo ẽ limitata & finita · ꝗa nõ est capax ampli-
oris pfectionis · Sed natura rei spũalis licet de
se sit finita · tñ in recipiẽdo potest dilatari vel am
pliari in infinitũ · talis ẽ capacitas ipi⁹ anime · Et
ofirmo hoc tali rõe · Caritas seq̃t̃ cognitionẽ dei ·
g̃ cũ cognitio de deo possit in infinitũ crescẽ · quia
nũq̃ tm̃ cognoscim⁹ de deo quin pl⁹ eũ possum⁹
cognoscẽ · g̃ nũq̃ eũ tm̃ diligim⁹ quin eũ pl⁹ pos
sumus diligere · Vñ p receptionẽ caritatis in mẽ
te capacitas mẽtis auget̃ & cor dilatat̃ · vñ dicit a
pos. sc̃de ad chor. vj · Cor nr̃m dilatatũ est · Cui⁹
ratio est · quia semp caritate excrescente superex-
crescit habilitas ad vlterius vel maius caritatis
augmentum · Et ideo apos. ad philpen · iij · dicit
Non ꝙ iã accepe:im aut pfectus fim · sequor aũt
si quõ cõphendã · Vbi glo · sic ait · Nemo fideliz
&si multũ pfecerit dicat · sufficit mihi · qui enim
hoc dicit exit de via ante finẽ · g̃ semp in via ca-
ritas pt̃ magis ac magis augeri · Ita dicit apos to
lus ad philipen · i · Caritas vr̃a magis ac magis
abũdet in sciã · ¶ Ad cui⁹ euidẽtiã nota tria · Pri
mũ ẽ · ꝙ cũ augmẽtũ caritatis fit quidã motus de
minus perfecto ad magis perfectum · sicut motus
est ad aliquẽ terminũ seu finẽ · ita augmentũ ca-
ritatis est ad aliquẽ finem · sed ille finis nõ est in
hac vita sed futura · Secũdũ ẽ · ꝙ q̃nis caritas cõ-
iungat nos fini vltimo qui est deus · tñ illa cõiun
ctio pt̃ eẽ maior semp ꝑm infinitos grad⁹ · ita ꝙ
illa cõiunctõ ad deũ quã facit caritas pt̃ augeri i
infinitũ · Terciũ est · ꝙ licet car tas vie possit au
geri in infinitũ · vtz ex dictis · nũq̃ tñ pt̃ adequa
ri caritati patrie · quia nũq̃ tm̃ diligit homo deuz
in via q̃ntũ in patria · Cui⁹ ratio est · quia sicut li-
nea q̃ntũcũq̃ crescat nõ attingit quãtitatẽ supfici
ei · eo ꝙ q̃ntitas linee & q̃ntitas supficiei nõ sunt
eiusdẽ rõnis · ita q̃ntitas caritatis vie nũq̃ attin
git q̃ntitatẽ caritatis pr̃ie · eo ꝙ nõ ẽ eadẽ rõ q̃nti-
tatis caritatis vie que seq̃t̃ cognitionẽ fidei · & q̃n
titatis caritatis pr̃ie que sequit̃ aptã visionẽ dei
¶ Dz otra videt̃ · ꝙ augmẽtũ caritatis veniat ad
terminũ aliquẽ qui augeri nõ potest & in via &
in patria · ¶ Primo in via de beata vgine hoc mõ
Sicut beata vgo se habuit ad puritatẽ habẽdaz
ita se habuit ad hñdam caritatẽ · sed bta vgo sub
deo nõ potuit habere maiorẽ puritatẽ q̃ habuit ·
anshelmus · decuit vt beata vgo ea puritate mi-
teret qua sub deo maior nequit intelligi · Ita etiã
sub deo non potuit habere maiorem caritatez · vñ
videt̃ ꝙ caritas bte vgis ãpli⁹ augeri ñ potuit
Rñdeo & dico · ꝙ dr̃t puritatis & caritatis aug-
mẽtũ ꝗa augmẽtũ puritatis ẽ p recessum a otrario
& quia in beata virgine fuit depuratio ab oñi pec
cato · ideo puenit ad sũmũ puritatis · sub deo tñ in
quo nõ est aliq̃ deficiendi potentia q̃ est ī qualibz
creatura q̃ntũ in ipa est · Augmentũ vero carita-
tis est p accessum ad bonitatẽ diuinam · que q̃nto
magis participat̃ · tanto magis participari pt̃ · &
ideo bta virgo nõ habuit sũmã caritatẽ q̃ maior
non possit intelligi · quia etiã ipa in gr̃a & carita
te pfecit · ¶ Secũdo ꝙ augmẽtũ caritatis veniat
ad aliquẽ terminũ q̃ augeri nõ potest · arguo etiã
in pria de beatis quoz caritas augeri nõ pt̃ · Rñ
deo & dico · ꝙ caritas in bt̃is augeri nõ pt̃ ꝓpter
conditionẽ stat⁹ · ꝗa nõ sũt in via sed in termino
vie vñ dat̃ eis pmiũ · ꝑm illud ꝙ caritas in statu
vie in eis crevit · vñ augmentũ meriti intelligit̃
circa terminũ · nõ aũt ī cõiunctõne cũ suo t̃mino ·
& ideo tm̃ dat̃ bt̃is de pmio in pria q̃ntũ habue
rũt de caritate que est causa merendi in via · Ita
ꝙ q̃ntum in bt̃is crevit caritas in via · tm̃ crescit
in eis felicitas in pria · Dec bt̃us tho · pmo scrip ·
sen · di · xvij · arti · iij · Vtr̃ augmentũ caritatis
habeat aliquẽ terminũ · ar · cõtra · & in cor · q · & in
so · iij · & · v · ar · Et iterũ sc̃da sc̃de · q · xxiij · arti ·
vij · Vtrũ caritas augeat̃ ī infinitũ · ar · cõtra · &
in cor · q · & in solu · trium argumentor̃ ·

¶ Vtr̃ caritas vie possit esse pfecta · ¶ Ca · xix

Tercõ pncipalit̃ circa caritatẽ considerare
debem⁹ pfectionẽ · Si aũt queri⁹ an ca-
ritas possit esse pfecta · Respondeo & di
co · ꝙ pfectio caritatis duobo modis potest intelli
gi scz vel ex pte diligibilis · vel ex pte diligentis ·
Primo ex pte diligibilis ẽ pfecta caritas q̃n tm̃
aliq̃d diligit̃ q̃ntũ est diligibile · & ꝗa bonitas est
causa vel rõ diligẽdi · vt patet sup̃ amoris causa ·
de⁹ aũt tm̃ diligibilis est q̃ntũ bon⁹ est · bonitas
vero ei⁹ est infinita vñ infinite diligibilis est · &
ideo cũ q̃libet vt⁹ creata sit finita nulla creatura
potest infinite eũ diligẽ · vnde caritas nulli⁹ crea
ture potest esse pfecta · sed solũ caritas dei qua se
ipm diligit ẽ pfecta · Secũdo pfectio caritatis pt̃
attẽdi ex pte diligentis · & sic dicit̃ pfecta cari-
tas q̃n aliquis ꝑm totũ suum posse diligit deum ·
Vnde alia est pfectio caritatis vie · & alia est p-
fectio caritatis patrie · ¶ Primo eñ caritas vie
vel viatoris est pfecta q̃tuor modis · scz cauendo
viciũ · cõtemplando deũ · nõ timẽdo supplitiũ · af-
fectando pmiũ · ¶ Primo est pfecta caritas via-
toris cauendo viciũ · q̃n eñ aliquis &si nõ actua-
liter · tamen habitualiter totũ cor suum ponit in
deo · ita scz ꝙ nihil cogitet vel velit neq̃ opet̃ qõd
sit diuine dilectioni cõtrariũ · talis habet caritatẽ
pfectã & hec pfectõ ẽ omnis oĩbo hñtibo carita-
tẽ · ¶ Secũdo ẽ pfecta caritas viatoris ot̃plãdo
deũ · Cũ eñ q̃s deo & rebo diuinis vacat aliis cu
ris rer̃ tpalium p̃termissis · nisi quantũ exigit p̃-
sentis vite necessitas · talis caritatem pfectã hẽt ·
¶ Tercio est pfecta caritas viatoris nõ timendo

suppliciū·ita dr̄ ꝑme iobis · mj · pfecta caritas foras mittit timorē · ¶ Vbi nota ꝙ pfecta caritas quadruplicem timorez repellit · Primo timorem mundanū quo quis bona tēporalia timet amittere Nā qui deū pfecte diligit oīm bonoꝝ temporaliū timorē a se excludit · Secūdo pfecta caritas excludit timorē pnē quo quis timet peccare ꝑncipaliť ꝓpter penā eternā · Qui aūt deū pfecte diligit libentius sustinet omnē penā etiā mortē · ꝙ culpā & dei offensam cōmittat · Tercō perfecta caritas excludit timorē hūanū quo ꝙs timet carni sue · ꝙ aūt pfecte diligit non abstinet a peccato solum timore pene · sed potiꝰ timore diuine offense · Quāto pfecta caritas excludit timorē ꝭcialē quo ꝙs vnum oculum vel respectum habet ad penā aliuz vero ad deū · vnde qui deum perfecte diligit nūq̄ oculū habet ad penā · sed solum ad dei offensam timendo culpam ꝓpter dei reuerentiam · Quamuis aūt pfecta caritas hos quatuor timores foras emittat · vt patet · non tamen emittit timorem filialem nec etiā naturalem · Re · rōnē huiꝰ infra timor · ¶ Quarto est perfecta caritas viatoris affectando ꝑmium · quando enim aliquis desiderat mori & cōiūgi vel frui deo talis in hac vita caritatē pfectā habet · vt apos · qui dicebat ad philipē ꝑmo · Cupio dissolui & eē cū christo · Vbi glosa augustini sic dicit · Sunt quidam homines imꝑfecti · qui patienter moriunť & delectabiliť viuūt Et sunt quidam pfecti ꝙ patiēter viuūt & delectabiliť moriūť · vt apos · fecit dicēs · Cupio dissolui & eē cū christo · ¶ Vbi nota · ꝙ habentes caritatē circa tria solicitanť in ista vita · scz vt a peccato recedant · vt in bono ꝓficiāt · vt soli deo inhereāt & in eo quiescāt · Sicut etiā in motu corꝑali videm? ꝙ ꝑmum ē recessus ab vno termino · secūdū est appropinq̄tō ad terminū aliū · terciū ē quies in termino · Ita etiā in ꝓgressu ſpūali · scz ī augmēto caritatis assignāť tres diuersi grad? caritatis ſm tres nobiles effectus quos caritas ī habente caritatē relinq̄t · ¶ Prim? effect? caritatis ē · vt hō a peccato discedat · & ideo mēs caritatē hāntis circa hoc ꝑcipue occupať & solicitať vt a pcīis ꝑteritis emēdeť · & a futuris ꝑcaueat Et q̄ntū ad hoc dr̄ caritatas incipiēs · ¶ Secūd? effect? caritatis est vt iam de liberatione peccatorum fiduciā habens in bonū adipiscendum se extēdat · & q̄ntū ad hoc dr̄ caritas ꝓficiēs dum ꝓ bonis adipiscendis hō sp ad perfectū tendat · ¶ Tercius effectus vel gradus caritatis est · vt · s · homo in bono quiescat · scz vt in ipsis bonis nutritus q̄ammodo naturalia habeat & in eis quiescat & delectet · Ita dicit beatus aug? sup ꝑmā canonicaz iobis · Caritas cum fuerit nata nutriť q̄ntū ad īcipientes · cum fuerit nutrita roborať quantū ad ꝓficientes · cū fuerit roborata ꝓficiť q̄ntū ad perfectos · Hec bea · tho · m̄j · scrip · sen · di · xxix · arti · vnj q · j · Vtr̄ cōuenienter distinguanť tres gradus caritatis in cor · q · Et secda sede · q · xx mj · āti · vnj · Vtrū caritas vie possit esse pfecta · ar · cōtra & ī cor · q · Et ibidē arti · ix · Vtrum cōueniēnť distinguanť tres grad? caritatis · scz incipiens · ꝓficiēs & pfecta · ar · cōtra & in cor · q · Et iterū in q̄stionibo dispu · de vtutibo · q · de caritate ī so · vlti · ar · ¶ Q̄ pfectio caritatis p̄rie sex req̄rit · Ca · xx ·

Secundo caritas p̄rie vt fit pfecta sex debet habē · ¶ Primo em̄ pfectio caritatis patrie requirit immunitatē ab omni crimine · Ita ꝙ nō fit cū peccato mortali vel venali nec cū possibilitate peccandi · Nā peccata venialia que nō cōtrariāť habitui caritatis sed actui · q̄uis nō repugnēt pfectiom caritatis vie · repugnāt tn̄ pfectōm caritatis p̄rie · ¶ Secdo pfectio caritatis patrie req̄rit actualitatē ī cōtēplatōe · Ita ꝙ mēs beati semp actualiť p cōtemplatōnē ferať in deū que quidē pfectio non est possibilis in hac vita in qua impossibile est ꝓpter vite humane infirmitatem semper actu cogitare de deo & moueri dilectione ad ipm̄ · ¶ Tercō pfectio caritatis patrie requirit tranquilitatem ab oī tēpali solicitudie · & hec pfectio seq̄ť ex secūda · ex eo em̄ ꝙ cor vel mēs bti sp actualiť ferť in deū cōtēplādo & diligēdo · seq̄ť ꝙ exteri? nūq̄ solicitet se ī tēpali aliquo occupādo · ¶ Quāto pfectio caritatis p̄rie req̄rit claritatē ī dei lumīe · ita ꝙ clare & pfecte & nude scz facie ad faciē de? p̄ntialiť vel eēntialiť videať · si em̄ ipfecte cognosceret sicut cognosciť in via ꝑ fidem · impfecte diligereť · nā mod? dilectōnis in pfectōne sequiť modū pfectōnis intellectōnis · ¶ Quinto pfectō caritatis p̄rie req̄rit libertatem a corꝑali egritudine que mētē impedit ne diuinam lucem in sua essentia videre possit · ¶ Sexto & vltimo pfectio caritatis patrie req̄rit īmunitatē & securitatē ab oī tēptatōne · licet em̄ caritas ī q̄libet statu habeat ꝙ hō caritatē hns ꝑ eā ī peccatū mortale non inducať · tn̄ ꝙ nullo modo tēptatōne afficiať · vel ꝙ nullo mō tēpteť ille q̄ caritatē hē · hoc ñ ptinet ad caritatē vie · qa videm? & expimur freq̄nť · ꝙ q̄nto q̄s ē pfectōr ī vita p̄nti tanto magis temptať · pertinet tn̄ ad pfectionem patrie ꝙ beat? nullo modo tempteť · Sed forte q̄res ḡtia p̄dictoꝝ · an ille q̄ ē in hac vita possit ita pfectā caritatē hre & ita pfecte deū diligē sic ille q̄ ē ī celo · Rn̄deo & dico · ꝙ ille q̄ ē sanctior vel pfectior ī hac vita nō hē ita pfectā caritatem sicut minim? beat? qui est in patria · Quod licet possit ꝓbari sex rationibo supdictis · tn̄ q̄ ad pn̄s ꝓbo q̄ tuor rōnibo · scz rōne crimīs · culminis · lumīs · cognitōnis actualis · ¶ Primo rōne cōmissi crimīs sic Ad pfectionē caritatis p̄rie requiriť ꝙ homo non soluz sit sine peccato mortali · sed etiā sine peccato veniali · eo ꝙ peccatū veniale non pmittit mentem actualiter ferri ī deū · & ꝙ sit sine possibilitate peccandi · sed in hac vita homo nō potest esse omnino absq̄ peccato veniali · vt dr̄ prime iobis primo ·

si dixerimus qm̃ peccatũ nõ habemus · g̃ &c̃ ·
¶ Decũdo hoc idẽ ꝓbo rõne adepti culmimis · sic · Illud qđ ad pfectionẽ tẽdit nõ ẽ pfectũ · qđ ptz · qa illud qđ pt̃ pficẽ vel augeri ñ ẽ pfectũ · sed p fectõ caritatis vie tẽdit ad pfectionẽ caritatis patrie · g̃ &c̃ · ¶ Tercõ hoc idez ꝓbo rõne infusi vel impfecti lumimis · sic · Nihil em̃ diligit̃ nisi cogmitũ · vt dicit aug⁹ · in libro de trimitate · sed in hac vita nõ pt̃ de⁹ clare vel nude & ita pfecte videri · sed obscure tm̃ & ita impfecte · scz p fidez · vt dicit aposᵗ · ꝑme ad chom · xm̃ · g̃ non pt̃ ita pfecte diligi vt in pria · ¶ Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne cogmitõmis actualis · sic · Perfectõ caritatis exigit qꝫ mens semp actualiter ferat̃ in deũ · sed mẽs nra nõ semp actualit̃ fert̃ in deũ cõtemplãdo & diligẽdo ipm̃ · g̃ &c̃ · Hec bea · tho · i questiombo dispu tatis de vtutibo · q · de caritate arti · ix · p totũ · Re infra euagatõ mẽtis · rões q̃re mẽs nra in via impedit̃ ne sp actualit̃ ferat̃ i deũ · Re · ifra dilectõ de mõ & ordine diligẽdi deũ & pximũ · ¶ qꝫ circũcisio fuit instituta a deo duabo rõmbo · ¶ Ca · 1 ·

Circumcisio ¶ Circa circumcisionem considerare debemus tria · scz cẽptum vel necessitatem institutõmis · effectũ vel vtilitatẽ opatõmis · debitum vel cõgruitatez cessatiomis · Primo circa circũcisionẽ cõsiderare debem⁹ cẽptũ vel necessitatẽ institutõmis · ¶ Nã circũcisio instituta fuit a deo principalit̃ duplici rõne · scz in remediũ & in signũ · ¶ Primo fuit instituta in remediũ originalis peccati · vñ sic diffimit̃ · Circũcisio ẽ signaculũ curatiomis ab originali · Et si arguat̃ · qꝫ fides cũ sacramẽtis tpe legis nature sufficiebat ad purgãdũ originale · g̃ supfluũ fuit instituere circũcisionẽ · & sic nõ debuit institui · Rñdeo & dico · qꝫ circumcisio est remediũ magis pfecte figmificatõmis curatiomis originalis · & hoc quatuor rõmbo · Prima ratio est ex pte in qua fiebat · scz qꝫ circũcisio fiebat in pte ꝑ quã originale transfundit̃ · Secõ rõne forme · qa circulariter fiebat ad figmficãdũ quẽdã circulũ ꝓcessus peccati originalis · Nã peccatũ originale fuit in suo ꝓcessu q̃si peccatũ circulare · qa ab aia primi hommis puemit corruptio in carnẽ · & a carne itez in animã descendẽtis ab ipo · Ita qꝫ in primo hoie psona corrupit naturã · in alijs aũt natura psonã · Tercõ ratione pene per quã figmificabat̃ repssio cõcupiscentie · vñ scõ circũcisio sic diffimit̃ · Circumcisio ẽ abscisio supfluitatis cõcupiscẽtie · Cui⁹ ratio est · qa sicut in circũcisione tollit̃ quedã particula carmis maiore remanẽte · ita vtute circũcisiomis tollit̃ qdã pars concupiscẽtie altera remanente · Quarto rõne figure · nam effusio sanguimis in circũcisiõe figmficabat effusionẽ sanguims christi in passiõe ¶ Secundo principaliter circumcisio instituta fuit in signum discretiomis fidelis populi ab infideli ¶ Vbi nota · qꝫ circumcisio fuit instituta in signum quadruplicit̃ · Primo fuit in signũ distinctiomis populi dei · scz vt popul⁹ fidelis scz iudaicus de quo christ⁹ erat nascitur⁹ ab alijs populis infidelibo distinguẽt̃ · decebat em̃ populũ de quo actor totiꝰ sanctitatis nascitur⁹ erat aliquo signo speciali & sactificatõne scz circũcisione distingui · & hec ẽ figmificatio circũcisiomis lrãlis · Secõo circũcisio fuit in signũ castitatis seruãde · & hec ẽ figmificatio vel ratio moralis id est spũalis · Tercio fuit signũ purgatiomis ꝑ christũ fiende · & hec est ratio allegorica · Quarto fuit signũ corruptiomis deponende · figmficabat em̃ depositionem corruptibilitatis & sanguimis in resurrectõne · & hec est figmficatio vel ratõ anagogica id ẽ celestis · Das em̃ vtilitates habuit circũcisio ꝑ sacramẽtis legis nature · & ideo post illa instituí debuit · Hec beat⁹ tho · q̃rto scrip · sen · di · 1 · scda parte distinctiomis arti · 1 · q · 1 · Vtrũ fuerit necessariũ circũcisionẽ dari in corpore · q · & in solu · 1 · argu · Et petr⁹ de tharen · & mgr̃ roman⁹ de ordine ꝓdicator exponẽtes eũ ibidez · ¶ Sed forte argues · qꝫ circumcisio nõ fuit cõuemiens remedium contra originale peccatum dupliciter · Primo sic · Deus nõ delectat̃ in penis nostris · g̃ medicamẽta & remedia dei debẽt ẽ suauia nõ inferentia graues lesiones · sed circũcisio inferebat penam magnã · g̃ non fuit conuemiens remediũ · & ideo instituí non debuit · Rñdeo & dico · qꝫ pena potest compari ad tria · scz ad pumitũ · ad meritũ · ad effectũ · Primo ad pumitum · & sic non placet deo · non enim creauit nos deus ad puniendũ · Secũdo pena potest comparari ad meritũ · scz ad preexistentem culpam · & sic est i ea maifestatio iustitie & ordimis · & sic placz deo inqntũ est iustus · Tercõ pena potest cõparari ad finem vel effectũ · vtputa iustificatõnem peccatoris · & sic placet deo inqntũ ẽ misericors · Vnde in pena circumcisiomis relucet iustitia & misericordia dei · & sic placet deo · Vnde non delectat̃ de⁹ in circumcisione inquantũ est pena · sed inquantum ẽ iusta · Hec alex · q̃rta pte sum · de circũcisione arti · nj · Vtrũ cõgruebat remediũ dari inferens penam · i solu · primi argu · cõtra · ¶ Secũdo ad idẽ ãgues · sic · Circũcisio ẽ ordiata in remediũ originalis pcti · sed xp̃s nõ cõtraxit originale peccatũ · g̃ nõ idiguit hoc remedio · & ita ñ debuit circũcidi · Rñdeo & dico · qꝫ debuit circũcidi specialit̃ septẽ rõmbo · ¶ Prima est · vt veritatẽ carmis humane oñderet cõtra mamicheũ · qui dixit eũ habere corp⁹ fantasticũ & cõtra appolinarium qui dixit corp⁹ christi esse dumitati consubstantiale · & contra valẽtinũ q̃ dixit christũ corp⁹ de celo attulisse · ¶ Secũda ratõ est · vt circũcisionem quã deus olim instituerat commendaret & approbaret · ¶ Tercia est · vt frez mdeoꝫ se oñdẽt & mdeis excusatõnem auferret ne haberẽt iustam occasionem repellendi ipm̃ · ¶ Quarta est · vt filiũ abrae

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

se ostenderet cui p̃ceptũ circũcisionis erat factum & p̃missio filij nascituri · & sic dei p̃missionẽ impletã insinuaret· ¶ Quinta est vt vtutẽ obediẽtie nobis suo exẽplo cõmendaret · vñ octaua die vt patebit infra circũcisus est sicut erat p̃ceptũ in lege· ¶ Sexta est· vt peccato carnẽ purgaret· & q̃ in simlitudinẽ peccati aduenerat· remediũ circũcisionis quo caro peccati mũdari cõsueuerat nõ respueret· Verbigratia· Sicut aliq̃n videm? q̃ pro infirmitate alicui? mẽbri pon̄t in mẽbro sano cauteriũ· ita in carne xp̃i que sana erat ab oñi cõcupiscẽtia & culpa est positũ cauteriũ circũcisionis q̃ cõcupiscẽtia nr̃a · Et ideo fiẽ p̃pria volũtate xp̃us nostrã mortẽ suscepit que ẽ effect? peccati nulluz in se hñs peccatũ vt nos a morte liberaret · & spũ alit̄ facẽt mori peccato · Ita etiã circũcisionẽ q̃ ẽ remediũ peccati originalis absq̃ hoc q̃ aliq̃d peccatũ hret suscepit· vt in nobis spũalẽ circũcisionẽ efficẽt· scz vt a pcto liberaret· Septima rõ est vt on? legis sustinẽs alios a legis onere liberaret· sm illud gala· iij· Misit deus filiũ suũ factuz sub lege vt eos qui sub lege erãt redimẽt· Et sic patz q̃ xp̃us voluit & debuit circũcidi· nõ p̃t indigẽtiã· sed p̃t decẽtiã· cui? decẽtie septẽ rõnes p̃nt assignari· vtz· Dec beat? tho· q̃rto scri· sen· di· j· scd̃a pte di· arti· ij· q· iij· Vtz christũ circũcidi cõuenebat· in coz· q· vbi breuiter assignat tres rõnes de p̃dictis· Et tercia pte sũme· q· xxxvij· arti j· Vtz xp̃us debuit circũcidi in coz· q· & in soluij· ar· vbi plixe septẽ rõnes p̃dictas assignat·

¶ Q̃ institutio circũcisionis fuit facta tpe legis scripte & nõ tpe legis nature· ¶ Ca· ij·

Ad maiorẽ tñ euidẽtiã capituli p̃cedentis nota institutionẽ circũcisionis ex quatuor ptibz· scz ex pte legis· gẽtis· etatis· tpis· ¶ Primo ex pte legis· Nã circũcisio licet fuit instituta currente lege nature· nõ tñ institutio circumcisionis fuit tpe legis nature sed legis scripte· Vñ circũcisio fuit nõ legis nature· q̃a i lege nature sm hugonẽ nõ erãt nisi tria sacramẽta scz decimatio· sacrificiũ· & oblatio· g̃ circũcisio fuit sac̃mẽtũ legis scripte succedẽs sac̃mẽtis legis nature· Reducit̄ tñ ad legẽ moysi· Nã añ legẽ moysi circũcisio fuit data· ad legẽ moysi fuit prepatiua· sub lege moysi ꝓuata· post legẽ longo tpe intermissa · & introitu terre p̃missionis resumpta· & cũ lege moysi terminata · vtz infra· ¶ Sed forte argues· q̃ circũcisio instituí nõ debuerit tali rõne· Medicina q̃nto facilioz tãto melioz· sed fides mediatoris cũ sac̃mẽtis tpe legis nature maxime sufficiebat ad purgãdũ originale· g̃ supfluũ fuit instituí circũcisionẽ · Rñdeo & dico· q̃ fides cũ sac̃mẽtis legis nature erat remediũ facili? sed nõ vtili?· q̃a & si morbũ tollebat nõ notificabat· ideo &c̃ Dec petr? de tharen· q̃rto scri· sen· di· j· circa scm̃ pbleuma· arti· j· q· j· in solu· j· ar· ¶ Sed forte q̃res· vtz añ circũcisionẽ eẽt aliq̃d remediũ efficax ad remediũ peccati vel ad remissionem peccati originalis· Rñdeo & dico· q̃ fides mediatoris semp fuit efficax remediũ ad curãdũ ab originali peccato· Cui? ratõ ẽ· q̃a nõ min? potens est grã q̃ sit culpa· g̃ sicut in adam peccauerũt omnes qui in illo erãt vnũ p naturã quã ab eo sumpserũt · ita p christũ redimũt̄ omnes qui sũt vnũ cũ illo p fidei grãm· eo q̃ p fidem efficimur membra christi · & ideo p fidem saluãt̄ q̃cũq̃ saluant̄ · q̃d̃ q̃dem remedium scz fidei nũq̃ omnino omni tempe defuit· ¶ Ad cui? euidentiã nota q̃tuor· Primũ ẽ· q̃ alit̄ saluabant̄ p fidez paruli· aliter adulti· Nã paruli p fidez alienã scz p fidẽ parentũ saluabãt̄ · vñ sola pfessio fidei sine omni exteriori signo ad puerũ relata & a parẽtibz facta ad quos magis ptinebat q̃ curã pueri hre debebãt ad salutẽ paruulis sufficiebat · Cui? rõ ẽ· q̃a congruũ fuit vt qui p aliũ peccauerũt p alium crederent & saluarent̄ · & tũc temporis pueri saluabãt̄ p fidem parentũ· vt dicit hugo de sancto victore libro p̃mo de sacramentis· x· pte· ca· x· Adulti vero q̃ vsũ liberi arbitrij habent saluãt̄ p fidẽ p̃pz vñ sicut paruulis sufficiebat ad salutem fides aliena· ita adultis q̃ vsũ liberi arbitrij hñt sufficiebat fides p̃pria ¶ Secũdũ ẽ· q̃ duplex est pfessio fidei· scz interior & exterior · Interior omni tempe q̃ ad adultos fuit de necessitate salutis· Exterior vero fuit de bene esse salutis q̃ in tribz sacramentis continebat̄ · vñ hugo de sãcto victore sic ait · Sub lege naturali tria sacramẽta erãt· scz decime · oblatiões· & sacrificia· decime in pecudibus · oblationes in rebz· sacrificia in animalibz· Vnde pfessio exterior fidei in illis tribz operibz figurabat̄ · q̃d̃ patet· quia p decimatiõnẽ significabat̄ ip̃oz curãdoz imꝑfectio · p oblatiõnẽ futura p xp̃m liberatiõ· p sacrificiũ mod? liberatiõis scz christi passio · ¶ Terciũ est· q̃ illa tria sacramẽta legis nature non erãt ex p̃cepto diuino obligãtia· sed ex voto celebrabãt̄ sm q̃ vnicuiq̃ dictabat mens sua vt fidẽ suã alijs exteriori signo pfiteret̄ · & ideo sicut religiosus tenet̄ ad cõsilia ad que ex voto se obligauit · sic illi tenebant̄ ad sac̃mẽta ad que ex voto se obligauerũt· ¶ Quartum est· q̃ ex illis figmis vel sacramẽtis exterioribus non erat efficacia remissionis culpe· sed ex interiori habitu fidei· vnde ratio vel causa meriti fuit fides intentio vel deuotio offerẽtiũ· q̃d̃ patz· q̃a sup illo verbo gen̄· iij· respexit ad abel· glo· dicit· quia mentem offerentis non oblatiõnẽ attẽdit que placet ex mũdicia offerentis · Dec bt̄us tho· quarto scripto sen· dis· j· arti· vj· Vtrũ ante circumcisionem ad remissionẽ peccati originalis valeret sola fides· questione prima secunda & tercia· & in corporibz questionum & in solutione argumentorum·

¶ Q̃ genti iudeoz & principalit̄ abrae patri eorũm data est circumcisio & quare· ¶ Capi· iij

Secundo institutionē circumcisionis debemus considerare ex pte gentis. Nam gēti iudeoꝝ & p̄cipaliter abrae p̄ri eoꝝ data est circumcisio. quod duplicit̄ p̄bo. s. auctoritate & rōne. Primo auctoritate hugonis de scō victore dicētis. Mādauit deus abrae vt circūcideret pellē prepucij sui. sibi in signū. posteris in exemplum. Secdo hoc idē p̄bo rōne. sic. Medicina cōtra morbū dat̄. ex corruptione aūt peccati originalis humanū genus circa tpa abrae cecidit in p̄fundissimum & turpissimū peccatoꝝ. primo in turpissimum peccatoꝝ. scz in infidelitatem. secūdo in turpissimum peccatoꝝ. scz in viciū contra naturam. ex quibꝰ populus dei maledictionem incurrit. Et q̄ hoc circūcisio data fuit tpe abrae & hoc triplici rōne. Prima est in signū patermitatis tā q̄ ei ex quo nasciturus erat peccatoꝝ destructor. Secda est in signū fidelitatis. nā tempe abrae dicit̄ ydolatria incepisse. & q̄a solus abraā p̄im? inter multos ydolatras fidem tenuit & se ab infidelibꝰ sepauit. ideo in signū sue fidelitatis cū deo ei circumcisio data fuit. Tercia ratio est in signum huande castitatis contra corruptissimā & turpissimā cōcupiscētiā: vnde quia tpe abrae corruptio ydolatrie & cōcupiscentie magis inualuit. ideo abrae & posteris eius oportuit dari remedium efficaci? scz circūcisio. Sed cōtra. videt̄ q̄ oīmibꝰ aliis debuit circūcisio dari tali rōne. Circūcisio data est in remediū peccati originalis. sed originale peccatū erat cōmune oībꝰ. g̃ oībꝰ debuit dari. Rñdeo & dico. q̄ q̄uis originale peccatum esset cōmune. nō tñ oportuit circūcisionē esse communē. Cuius ratio est. circūcisio nō dabat̄ solum in remediū originalis sed pluribꝰ aliis de causis illi populo scz iudeoꝝ cōuemētibꝰ. Hec bea. tho. quarto scrip. sen. di. j. scda pte. arti. j. q. iij. in coꝛ q. & in solutionibꝰ argumentoꝝ. Et petrus de tharētasia ibidē.

Q circūcisio data est in tercia etate tm̄ & quare. Cap. iij.

Tercio institutionē circūcisionis debem? considerare ex pte etatis. Nā ratio quare circūcisio data est in tercia etate & nō in p̄ma vel in scda sumpta ē p quādam similitudinē ad etatē hominis. q̄n em̄ hō est in infantia vel puericia nō insurgūt motus cōcupiscētie nec est aptus ad grauia sustinēda. in adolescētia aūt que est etas tercia pullulāt mot? illiciti. & tūc incipit eē fortis & aptus ad grauia sustinenda. Vñ quia circūcisio est instituta in remediū carnalis cōcupiscētie & cū quadā grauitate vel nō modica lesione. ideo in tercia etate est data in qua etate p̄cipiunt̄ ei difficilia. tū rōne fortitudinis ingualescētis. tū rōne libidinis vel cōcupiscētie insurgentis. Hec alex. quarta pte sum. de circūcisione ex pte etatis. arti. xiij. in coꝛ. q.

Q nēcrium fuit q̄ circūcisio fiēt in determiato sexu & mēbro & mō. sz n determiato instrumēto.

Quarto institutionem circūcisionis debem? considerare ex parte tpis. Vbi nota. q̄ in circūcisione erat cōsiderare tria. scz significatiā. obsuātiā. efficaciā. & q̄ntū ad ista tria erat necessariū q̄ circūcisio fieret ī determinato sexu. in determinato mēbro. & determinato modo. sz nō determinato instrumēto. & ī determiato tpe. Prio fuit nēcriū q̄ fieret in determinato sexu. vñ viris & nō mulieribꝰ data est circūcisio. Cui? rō ē. q̄a circūcisio data est in remediū morbi originalis. g̃ illi data est circūcisio qui fuit causa morbi. sed talis fuit vir. qđ patet. q̄a si sola femina peccasset licet gen? humanū fuisset infectuz infectione penali. non tamen infectione culpabili vnde si vir non peccasset. originale trāsfusum nō fuisset. vnde dicit aposto. ad ro. v. Per vnū hominē peccatum introiuit ī mundū. g̃ &c̄. Hec bt̄us tho. in scripto sen. di. j. scda pte di. arti. ij. q. ij. ar. cōtra & ī coꝛ. q. Secdo fuit necessariū q̄ circūcisio fiēt ī mēbro determinato & quantū ad efficaciā sacrāmēti. & q̄ntū ad obseruantiaz p̄cepti. & hoc duplici ratōne. Prima ratō est. quia circūcisio est data in remedium originalis culpe quā a parentibꝰ cōtrahim? p illud membrū. vt aug?. dicit. Secūda rō est. q̄a circūcisio est data ī signū reprimēde incōtinētie que p mēbrum illud exercetur. vnde gen̄. xvij. Circumcidetis carnem p̄pucij vr̄i. Sed cōtra. sacramenta debēt omnē ī se honestatē cōtinē. sed illa pars vel illud membruz est inhonestum. g̃ &c̄. Rñdeo & dico. q̄ illud mēbrum erat honestum per naturam. & factū est inhonestum p culpā. & ideo remediū culpe ibi debuit adhiberi. vñ q̄a ī illa pte p̄cipue vigebat cōcupiscētia. oportebat q̄ ī illo mēbro p̄cipue medicina apponeret̄. Hec. b. t. vbi sup̄. ar. iij. q. ij. ī coꝛ. q. & in so. ij. argu. Tercō fuit nēcriū q̄ circūcisio fiēt modo determinato. scz q̄ esset figure circularis. vt sicut peccatū originale fuit circulare. scz ab anima p̄mi hominis puenit corruptio ī carnez & a carne itez ī animā descēdētis ab ipso. vl̄ sic ī p̄mo homine psona corrupit naturā. in aliis vero natura corrumpit psonā. ita circūcisio fieret circularis. Req̄re sup̄. Et alexander. iij. pte sū. de circumcisione articulo. xxv. Quarto non fuit necessarium q̄ circumcisio fieret determinato instrumento. scz cultello lapideo. nec q̄ntū ad obseruantiā p̄cepti. nec q̄ntū ad efficaciaz sacramenti. vnde cultellus lapideus nō fuit de essentia circūcisionis quod ritus iudeoꝝ vsq̄ hodie oīndit. q̄ nō petrinis cultellis. sed acutissimis nouaculis circūcidunt. sed q̄ntū ad significantiā vel figurā circūcisio fiebat cultello lapideo. Cui? causa vel ratio fuit duplex. scz significatio spūalis & rālis. Prima causa hui? fuit significatō spūalis. Fiebat em̄ circūcisio cultello lapideo in signum purgationis faciende p christū. Vnde hugo de sancto victore sic ait. cultellus de petra fact? significat christū.

de quo dicit apoſ·prime ad chor·x·petra aũt erat xp̃s·de quo ſcriptũ eſt· Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mũdi·Beda vero cauſa fuit ſigmifi catio lr̃alis·fiebat em̃ circũciſio cultello lapideo ĩ ſignũ duricie & inobediẽtie indeor· de qua act· vnj·Dic bea·tho·vbi ſup̃·arti·nj·q·nj·in cor·q· Et alex·vbi ſup̃ & petrus de tharen·

¶ Et neceſſariũ fuit q̃ circumciſio fieret die octa uo & quare·

Capi·vj·

QVinto fuit neceſſariũ q̃ circũciſio fieret tpe determinato·ſ·die octauo & hoc fuit neceſſariũ q̃ntũ ad obſeruantiã p̃cepti ·& cõgruũ quãtũ ad ſignificãtiã ·ſed non quantum ad efficaciã·¶ Primo dico q̃ neceſſarium fuit vt die octauo fieret circũciſio quãtũ ad obſeruãtiã p̃cepti·vñ reus tranſgreſſionis erat q̃ illud temp? nõ obſeruabat·& ideo nõ circumciſus mortu? dã̃nabat̃·quod ptz p̃ ſimile de baptiſmo·Quia ſicut nõ baptiſat? puulus damnat̃· ita nõ circũciſus mortuus poſt ſtatutũ tempus damnabat̃·Vnde beda in omelia ſic ait·Qui nũc p euangeliũ ſuum terribiliter & ſalubiliter clamat·niſi quis renat? fuerit ex aqua & ſp̃ũſancto nõ poteſt introire in regnũ dei·dudum clamauit per ſuam legem·anima cui? caro prepucij circũciſa nõ fuerit pibit de populo ſuo·q̃a pactũ meũ irritũ fecit·¶ Sed forte argues in oppoſitũ·ſ·q̃ dies octauus non erat de neceſſitate circumciſionis quantum ad obſeruantiã p̃cepti tali rõne·Potuit contingere q̃ dies octauus eſſet ſabbatũ·in ſabbato aũt nihil licebat facere·vñ dr̃ exo·xx·oñe opus ſeruile nõ facietis in eo·g̃ &c̃·Rñdeo & dico·q̃ dies ſabbati nõ impediebat circũciſionẽ·Cui? ratio eſt quia ñ erat opus ſeruile pure corpale ſed ſacramẽtale ſicut etiã ſacrificia que in ſabbato offerri licebat·vñ iohis ·vij·Circũciſionẽ accipit homo in ſabbato & nõ ſoluit̃ lex moyſi·vñ ea que erant ad ſalutem hominis nõ ꝓhibebãt̃ in ſabbato·ita dr̃ leuitici·xxiij·Affligetis animas veſtras·ſabbatũ em̃ dñi ẽ· & ideo dico q̃ in ſabbato erãt ꝓhibita opa ſeruilia·vtz infra·feſtũ·nõ aũt opa ad ſalutẽ hominis ptinentia ſic̃ circũciſio erat·¶ Secõ dico·q̃ cõgruũ fuit q̃ circũciſio fieret die octauo· cauſa aũt determinationis hui? tpis ẽ duplex·ſ· moralis·& lr̃alis·Prima hui? cauſa eſt moralis vel ſp̃ualis que tãgit̃ in lr̃a a mgr̃o ſen·q̃a p̃ xp̃i reſurrectõnẽ octauo die factã circũcidit̃ anima a peccatis cuiuſcũq̃ in eũ credentis·Secũda ratio eſt lr̃alis que tangit̃ a rabimoyſe q̃ eſt ·q̃ puer añ octauũ diẽ eſt ita tener quaſi in vẽtre matris· & ideo ſicut aialia nõ offerebant̃ ꝓpter p̃dictam cauſã añ octauũ diẽ· ita nec puer circumcidebat̃ añ octauũ diẽ·Nec bea·tho·quarto ſcrip·ſentẽ· di·j·ſecũda pte di·arti·nj·q·j·Vtz dies octau? req̃rat̃ ad circũciſionẽ ·in cor·q·in fine·¶ Vel dicas·q̃ octauo die inſtituta ẽ circũciſio & chriſt? circumcidi voluit octauo die quatuor rõmbs·

Prima eſt·q̃a dies octau? erat legalis obediẽtie geñ·xvij·Infans octo dierũ circumcidet̃·& ideo chriſt? legem impleuit & commendauit·Secũda eſt·q̃a dies octau? erat regalis magnificentie·q̃a primus dies anni in quo reges conſueuerũt dare munera ſponſe & familie·& xp̃s hodie p̃cioſũ munus dedit ſue eccleſie ſcz ſanguinem ſuũ·Tercia eſt·quia dies octau? erat ſupſtitialis vel fatalis obſeruãtie in quo cauẽt ſibi homines a malo omnino vel a p̃ſagio mali p toto anno·ſed xp̃s hodie cepit effundẽ ſanguinem vt de cetero chriſtianus non timeret infortuna tribulationũ·Contra q̃s loquit̃ apoſ·ad gala·iij·Dies obſeruatis & mẽſes·Req̃re infra diuinatio·Quarta rõ ẽ·q̃a octauus dies erat ſp̃ualis intelligentie·q̃a ſp̃ualit̃ ſignificat octauã circumciſionis in reſurrectione·q̃n euacuabit̃ q̃ ex parte eſt: vt dicit apoſ·p̃me ad chor·xiij·¶ Tercio dico·q̃ octau? dies circũciſionis non erat de neceſſitate p̃cepti q̃ntũ ad efficaciam ſac̃menti·q̃a etiã alio tempore circumciſio facta ſuum effectum ſacramentalem habebat·Ad cuius euidentiam eſt ſciendum·q̃ aliud ẽ ĩ circũciſione p̃uenire diem octauum· & aliud ẽ differe poſt diẽ octauũ·Primũ em̃ p̃uenire diem octauũ nulli licebat·Cui? ratio ẽ·q̃a p̃ceptũ nullo modo q̃s tranſgredi debet vt p̃ueniat·¶ Sz contra·ſi circũciſio req̃rebat diem octauũ ·g̃ puerãt omes paruuli q̃ decedebãt añ diẽ octauũ·q̃a nõ poterat ſubueniri eis·Rñdeo & dico ſm hugonẽ de ſacto victore ·q̃ puuli q̃ moriebãt̃ ante octauũ diẽ ſaluati fuerũt ĩ fide parentũ cũ oblatõmbo & ſacrificijs ſitut ante circũciſionem·& hoc vult & oñdit hugo ratõnabilit̃ ·quia alit̃ miſerabilior eẽt ſex? maſcul in? q̃ femmin?·Secũdũ aũt ſcz differre diẽ octauum p̃ diſpenſationẽ licebat·vnde ſi tranſgreſſus quis p̃ceptũ fuerit differẽdo circũciſionez poſt diem octauum debet q̃n poteſt illud p̃ceptuz implẽ in q̃cũq̃ tempe·ita q̃ anticipatio diei nullo modo p̃ diſpenſatõnem fiebat· ſed dilatio diei· ſic·Cui? ratõ eſt·q̃a p̃cepta q̃dã fuerũt in lege q̃ non receperũt diſpenſationẽ·ſicut cult? vni? dei· obſeruatio ſabbati·& alia moralia p̃cepti decalogi ·vnde hoc tranſgreſſi puniebant̃ ſm taxationẽ legis·Sed p̃ceptum circumciſionis quantum ad tempus·id eſt quantũ ad diẽ octauũ diſpẽſationẽ recepit·Vnde illis q̃ vagabãt̃ ĩ deſerto diſpẽſatõ facta eſt de circũciſione q̃ ad diẽ octauũ triplici rat̃õne·ſ·ꝓpt̃ mot? nubis incertitudinez·ꝓpter ſufficientẽ diſtinctõnẽ·ꝓpt̃ generalẽ circũciſionez· Prima cauſa diſpenſatõnis fuit neceſſaria ſcilicet ꝓpter motus nubis incertitudinem·quia cum caſtra neceſſe habebant mouere ſe ad motuz colũne ignis & nubis qui motus erat incertus ·ſi oportuit tunc circumciſos moueri cum maximus dolor erat circumciſis pluribs diebs exponerent̃ diſcrimini·& ſic circumcidentes manus mitterent in pueros ſuos vel ſibiipſis ſi ſe circumciderent·

Secūda causa dispensationis fuit propt sufficiētem distinctionē localē illi? populi ab oīibo populis quibo circūcisio non erat data. Tercia causa dispensationis fuit ꝓpter generalem circūcisionem. dns em̄ voluit ꝓpt figurā circūcisionem differri vt scz vna generalis circumcisio fieret ī terra ꝓmissionis. in signū illi? circūcisionis que futura erat in patria. Non em̄ cōstat q aliqui de illis qui in deserto nati sunt in deserto mortui sint. & videt ꝓbabile q non. quia in ps. dr. Non erat in tribubo eoꝝ infirm?. vñ null? est ibi mortu? incircumcisus. qui aūt de egipto egressi sunt qui circumcisi erāt mortui sunt. & ita null? est ibi mortuus incircumcisus. Si tamen aliqui incircumcisi mortui ibi sunt. idē dicēdum est de eis vt de illis q aī īstitutōnē circūcisiōis moriebāt. ¶ Scz forte ꝑdictorū grā talē casū sub q̄stione ꝓponebabita ꝑsūptione ꝓbabili de morte puuli. suppositio q in fide parētū cuz oblationibo ab originali purgat? esset. mihilomin? vltra octauum diē vixisset. vtq ad circūcisionē teneret. Rn̄deo & dico. q licet puul? in casu ꝓposito esset ab originali purgat?. non tenebat circūcidi quia indigēt remedio. sed ꝓpter ꝓceptū. vñ sic cōtingēt eum viuere vltra octauum diem. oportuit eum circumcidi causa obligationis & adimpletionis legis. Exemplum hui? habet de beata virgine q̄ nō indigu it purgatione. mihilomin? vt solueret qđ lex obligauerat fecit fm legis cōsuetudinē. vt dr̄ leuit. xij. Si tn̄ nō circūcideret puul? & moreret trās gressio precepti nō imputaretur ei. sed parēti suo Hec bea. tho. q̄rto scrip. sen. di. j. scda pte dist. arti. nj. q. j. Vtrū dies octau? requiret ad circumcisionem. in coꝝ. q. & in solu. argu. q̄tuor. Et alex. q̄rta ꝑte sū. ar. xij. ī coꝝ. q. Et petr? de tharen. & mgr̄ roman? ibidē qđ. b. tho. ibidē.

¶ Q circūcisio tollebat culpā originalē. Ca. vij

Secūdo ꝑncipalit circa circūcisionē cōsiderare debem? effectū vel vtilitatem opationis. Nam circumcisio causabat duo. scz tollebat culpā. conferebat grām. ¶ Primo circūcisio tollebat originalem culpam. quod triplici ter probo. scz autoritate. similitudine. & ordine. Primo ꝓbo autoritate bede dicentis in glo. super illo verbo apos. ad ro. mj. signū cepit circumcisionis. sic. Idē salutifere curatōnis auxilium vel remedium circumcisio in lege cōtra originale vuln? ꝑbebat. qđ baptism? tempe reuelate gratie agē cōsuevit. ideo &c̄. Secūdo hoc idez ꝓbo rōne vel similitudine. sic. Inutilis est medicina que nō potest morbuz tollere. sed circumcisio erat medicina data spālit cōtra morbum originalē. g̃ &c̄. Terco hoc idē ꝓbo ex ordine. Nā circūcisio operabat dimissionem peccati originalis a posteriori. quod tali ratione ostendo. In pcto originali sunt tria. scilicet culpa. pena id est diuine visionis carētia. & pcti sequela. scz fomes q facit difficultatē ad bonū. & promitatem ad malū. Modo ergo ita est. q ꝑma duo scz originalem culpā & penā culpe debitam scz diuine visionis carentiā circūcisio totaliter tollebat. sed tercium scz fomitē diminuebat vnde circūcisio que erat particularis abscisio directe significabat & causabat diminutionē fomitis & per ꝯseqns auferebat reatū visionis eterne. & per ꝯseqns culpā. In baptismo aūt ē ecōuersio. qa ꝑius destruit culpā cui? ablatōnē significat & causat ablutio exterior. & p ꝯseqns destruit alia duo scz peccati originalis penā. & sequelā scz fomitez ¶ Sed forte q̄res sine argumētis. vtrum circumcisio tollebat peccatū actuale sicut originale. Rn̄deo & dico. q virtus circumcisionis principaliter & directe tollebat originale. & contra hoc directe fuit īstituta. sed ex consequēti & originale & actuale in adultis in q̄bo inueniebat digne suscipiētibo circumcisionem. Cui? ratio ē. qa grā g̃tificās nō compatit secū aliquid mortale. neq mors spūalis tollit nisi ꝑ introductionē vite spūalis. & ideo cū hoc q grā vel virtus circūcisionis tollebat originale in puulis. tollebat etiā actuale in adultis digne suscipientibo. sed tamen sancti doctores nullam mētionem faciunt de actuali. quia ad deletionem actualis nō erat circumcisio directe & ꝑncipalit īstituta. sed ad deletionē originalis tm̄. ¶ Scz q circūcisio nō tollet culpā originalē argues duplici ratione. Prima est talis. Carētia visionis diuine est pena ꝓpria debita culpe originali. sed p circūcisionem nō tollebat hec pena. g̃ nec culpa. Rn̄deo & dico. q perpetua carentia visionis diuine que ē ꝓpria pena originalis inq̄ntū est persone tollebatur. sed carentia temporalis vsq ad solutionez p̄cij que erat pena debita nature non tollebat. ¶ Secda rō ē ad idem talis. Johannes baptista qui fuerat circūcisus dicit dño vt habet matb̃. mj. ego a te debeo baptizari. id ē a peccato originali mundari. fm glo. g̃ vt videt circūcisio nō abstulit originale in eo. Rn̄deo & dico. q iohānes baptista ꝑ tanto dicit se mundandus ab originali p christū. nō quia nō esset mundat?. sed quia ꝑfectum mundatōnis fructum qui ē ī introitu celestis regni per christū erat consecuturus. & ideo dicit beda. q circumcisio ianuam celi non aperiebat sicut baptismus. Dec bt̄us tho. q̄rto scri. sen. di. j. scda parte di. arti. mj. q. ij. Vtq circumcisio a peccato purgaret. in coꝝ. q. & ī solu. ij. ar. Et alex. idem dicit. q̄rta pte sum. Et petr? de tarenta. q̄rto scrip sen ibidem. ¶ Q circumcisio cōferebat gratiam ¶ Ca vnj.

Secūdo circūcisio conferebat gratiam. qđ quadrupliciter ꝓbo. scz autoritate. rōne. opatione. comparatione. ¶ Primo ꝓbo autoritate bede dicentis in omelia. q idē remedium ꝑbebat circumcisio qđ baptismus. excepto q ianuā regni celestis non aperiebat. sed baptism? non solum delet culpam sed cōfert gratiam. ergo

circũcisio idẽ facit. ¶ Secdo hoc idẽ ꝓbo ratõne. sic. Tenebra non expellit nisi ꝑ ꝓsentiam lucis sed grã opponit culpe sic lux tenebre. g̃ cũ circũcisio expelleret culpam cõtulit grãm. vñ sic lumẽ materiale nunq̃ delet tenebras nisi illuminando aerem. sic nec lumen gr̃e tenebras delet peccati. nisi ipãz animã spũaliter illuminãdo. ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo opatõne g̃tie. Gr̃e em̃ effect? q̃dã sunt ꝑ uatiui q̃dã positiui. verbigrã. Effect? g̃tie ꝑuatiui sunt ꝑuatio culpe. ablatio pene. repssio cõcupiscẽtie. Effect? aũt g̃tie positiui sunt ornare aiam̃ & facẽ dignaz vita eterna. Modo g̃ ita est ꝙ circũcisio ꝓncipaliter opabat aliq̃s effect? gr̃e ꝑuatiuos q̃les sunt priuatio culpe & ablatio pene. sed ex cõsequẽti opabat collatõnẽ gr̃e. nõ em̃ ẽ ponendũ ꝙ circũcisio aliq̃d tolleret & nihil poneret. ¶ Quarto hoc idẽ ꝓbo cõpatõne vel similitudine quia sicut in sacramẽto altaris est aliq̃d ex vi sacramenti. aliq̃d aũt ex cõcomitãtia naturali. Vt verbigratia. Sicut in cõuersione panis in corpus xp̃i ex vtute verboz ꝓncipaliter est corp? xp̃i. & cõcomitant vel cõsequẽt sanguis & ecõuerso i cõuersione vini i sãguinẽ. ita circũcisio ꝓncipaliter ordinata erat ad ablationẽ originalis culpe. & excõ sequenti ad collationẽ gr̃e. Vñ licet i circũcisione dett̃ gtia vt i baptismo. tñ gtia q̃ i circũcisiõe dabat erat modica respectu g̃tie q̃ nũc in baptismo datur q̃d exemplo patz. Solz em̃ dici. tm̃ valz tibi hec tunica scz grisea. q̃ntũ vna de scharlato. licet illa de scharlato meli? ornaret & lõge esset maioris ꝑcij & pl? redd̃et hoiez acceptũ hoibo. Sic grã q̃ i circũcisione dabat erat modica respectu g̃tie q̃ nũc in baptismo datur. q̃d patz spãliter q̃ntuz ad ista tria. Primo quia grã baptismalis sufficit ad totaliter cõcupiscẽtiã reprimẽdã. Secũdo ꝙ grã baptismalis sufficit ad meriotrie agẽdũ. Tercõ q̃a grã baptismalis sufficit ad ianuã celi apiẽdã. Ad q̃ tria grã q̃ in circũcisione dabat sufficẽ nõ valebat. & ideo amplior grã nũc datur i baptismo q̃ tũc i circũcisione daret. vt spãliter patet q̃ntuz ad ista tria. Dec bea. tho. q̃rto scrip. sen. dist. j. scda pte distinctõis. arti. mj. q. mj. Vtrũ circũcisio cõferret grãm i duobo argumentis cõtra. & i cor. q. & in solu. argumentoz. Et alex. q̃rta pte sũ. arti. xxmj. i cor. q. Et petr? de taren. q̃rto scrip. sen. ibidem.

¶ Qr baptismo aduemẽte circũcisio cessare debuit & quare. ¶ Ca. ix

Tercõ ꝓncipaliter circa circũcisionẽ cõsiderare debem? cõgruitatẽ cessatõis. nam baptismo aduemẽte circũcisio cessare debuit. qđ i generali duplr ꝓbo. scz ratõne & autoritate. ¶ Primo rõe. sic. Frustra ponunt duo remedia ad effectũ qui eque bene imo meli? & pfecti? potest fieri per vnũ solũ. salus aũt eque bene imo melius potest fieri per baptismum q̃ per circumcisionem: imo frustra mansisset circumcisio.

Et confirmo hoc idem scda rõne. sic. Sicut natura nõ facit ꝑ duo qđ facẽ pt̃ sufficient ꝑ vnuz. sic multo magis gratia non facit ꝑ duo quod facere potest ꝑ vnũ. circumcisio aũt erat imꝑfecta respectu baptismi christi. g̃ cum venerit qđ pfectũ est scz baptismus debet euacuari qđ ex pte id ẽ imꝑfectũ ẽ. scz circũcisio. ¶ Qr aũt remedium baptismi excederet in ꝑfectione remediũ circũcisionis q̃druplicit ꝓbo. quia baptismus est remediũ exp̃ssius. virtuosi?. vtili?. facilius circũcisione. Primo baptismus est remedium expressius quo ad significantiã. Nam circumcisio nõ ita significabat exp̃sse emundationem toti? hominis ab immundicia culpe originalis sic̃ ablutio baptismalis. Secundo baptism? est remediũ virtuosi? q̃ntũ ad efficaciã. q̃a nõ tam abundãs gratia ad meritorie opandũ & fomitẽ rep̃mendum in circumcisione dabat sicut in baptismo. Tercio baptism? est remedium vtilius quo ad vsum. quia vtilitas circumcisionis non erat ita communis sicut vtilitas baptismi cum haberet populum determinatũ scz populũ indeoz cui soli circumcisio data est. & sexũ determinatũ. q̃a soli masculi circũcidebant̃ & tempus determinatũ. quia die octaua fiebat. que tria non accidunt in baptismo. Quarto baptismus est remedium facilius quo ad obseruantiam. vnde augustinus contra faustum sic ait. Sacramenta que obseruabantur nũciatiua erãt christi venturi. que cum suo aduentu christus implesset ablata sunt. alia instituta. virtute meliora. actu & vsu faciliora. & numero pauciora. ¶ Secundo ꝙ aduemiente tempore plenitudinis debuit cessare circumcisio substituto baptismo ꝓbo auctoritate apos. ad gala. v. sic dicentis. Si circũcidamini christ? nihil vobis ꝑderit. Augustinus. si circumcidamini quasi spem salutis in circũcisione ponentes. christus nihil vobis ꝑderit sed oberit. nihil enim ꝑderit fides addita circumcisione. sed oberit. Cui? rationem assignat ambrosius i glo. ibidem dicẽs. Melius em̃ malũ est ex libero seruũ fieri. q̃ꝑ nasci. Dec bt̃us thomas q̃rto scrip. sen. di. j. scda pte distinctiois. articulo. v. q. j. Vtr̃ circumcisio debuit cessare adueniente baptismo. in duobo argumentis contrariis & in corpore questionis. ¶ Sed forte argues in oppositum. scilicz ꝙ circumcisio adueniente baptismo cessare nõ debuit duplici ratione. Prima est talis. Omnis christi actio est nostra instructio. sed christus circumcidi voluit. ergo nos circumcidi debem? exemplo christi. Rñdeo & dico. ꝙ omnis christi actio nr̃a fuit instructio in aliquo. sed non oportet ꝙ semp ad imitandum. Rationem aũt quare christus voluit circumcidi quere sup̃ circumcisio p̃mo ca. inxta finem. Secunda ratio ad idem est talis. Apostol? circũcidit thimotheũ postq̃ fuerat baptizat? vt dr̃ actuũ. xvj. ergo adhuc post baptismum durabat circumcisio. quare g̃ etiam modo non datur.

Rñdeo & dico ſm auguſ· in q̃ſtionibꝫ noui & veteris teſtamẽti· q̃ hoc fecit paul? ꝓp̃t vitãdũ ſcãdalum indeoꝝ ne videret lex vet? reprobãda vt inimicus legis· nõ tñ apoſ· in illa circũciſione ſpez poſuit ſic̃ etiã ſaluator p̃cepit leproſo vt offerret munus pro ſua mundatione· ¶ Sed forte queres gratia predictoꝝ ſine argumentis· an poſt paſſionẽ chriſti circumciſio & legalia ſine peccato mortali obſeruari poſſint· Rñdeo ſm beatũ auguſ· quĩ tria tẽpa diſtinxit· Vnum ante chriſti paſſionez in quo circumciſio & legalia non erãt mortua nec mortifera· Aliud temp? poſt euangelij diuulgationem· in quo circũciſio & legalia fuerũt quidez mortua· quia vim aliquam non habebant neq̃ ea obſeruare tenebat̃· Non tñ fuerũt mortifera· q̃a illi qui cõuerſi erant ad xp̃m ex iudeis poterãt illa licite obſeruare· dũmodo non ſic ponerent ſpez in eis q̃p ea reputarẽt ſibi neceſſaria ad ſalutẽ: q̃ſi ſine circũciſione & legalibꝫ fides chriſti iuſtificare non poſſet· his aũt qui cõuertebant̃ ex gentilitate ad xp̃m nõ inerat cauſa vt obſeruarent· & ideo paul? circũcidit timotheũ q̃ ex mr̃e iudea genit? erat· tytũ aũt q̃ ex gentibꝫ nat? erat circumcidẽ noluit· Hec bea· tho· q̃rto ſcrip· ſen· vbi ſup· arti· v· q· m̃· in coꝝ· q· & in ſolu· 1· & ij· ar· & itez p̃ma ſcde· q· cm̃· arti· m̃· Vtz poſt paſſionẽ chriſti circũciſio & legalia poſſint obſeruari ſine peccato mortali· in ſolu· 1· argu· p totũ·

¶ Diffimitio circũſtãtiaꝝ· ¶ Ca· 1·

Circumſtantie· Circa circumſtãtias conſideranda ſunt quatuor ſcz quidditatis euidentia· numeroſitatis ſufficientia· virtuoſitatis differentia· confeſſionis indigentia· ¶ Primo circa circumſtantias cõſiderada eſt q̃ditatis euidẽtia· Nã circũſtãtie ſic diffiniunt̃ a tullio· Circũſtãtie ſũt quedã ſingulares cõditones ex q̃bꝫ trahit̃ argumentũ aggũans vel excuſãs vel ad ampliatõnez vel attenuatõnez laudis· Circa eiꝰ diffimitõnem nota q̃tuor· ſcz interp̃tationẽ· certificatõnem· cõmenſuratõnem· conſideratõnem· ¶ Primo nota circumſtantie interpretationem· Sicut enim circũſtare dicitur circa aliud ſtare· illud aũt dr̃ circumſtare aliud q̃d nõ eſt de eſſentia eiꝰ q̃d circũſtat· ſic̃ illa circũſtant nos q̃ nõ ſũt intra nos ſed extra· aliquo tñ modo ſua actõne attingũt nos· Verbigrã· Sicut locꝰ circũſtat locatum & ip̃m cõſeruat· ſic circũſtantie dicunt̃ · quia circũſtãt actũ humanũ & ſũt extra eſſentiã vel ſubſtãtiã actꝰ humanam· aliquo tñ modo ip̃m actũ humanuꝫ attingũt ī ratõne bonitatis & malicie· Rõ aũt q̃re circũſtantie vel ſingulares cõditones nõ ſũt intra nos ſed extra ẽ· q̃a illa q̃ ſunt intra nos nõ veniũt in iudiciũ hoĩm· ſed que ſũt extra nos· & oportet q̃p apud rethorem vel ciuilẽ cui etiã moralis materiaꝫ p̃parat a cõditõnibꝫ extrinſecis argumẽtũ vel iudicium maioris vel minoris mali ſumatur· ¶ Secũdo nota circũſtantiaꝝ certificationẽ· vñ ſubdit in diffimitõne p̃dicta· q̃p circũſtantie dicũt̃ eſſe q̃dã ſingulares conditõnes & nõ vniuerſales cuiꝰ ratio ẽ· q̃a ſermones particulares vt in pluribꝫ maiorem certitudinẽ faciũt rectori vel iudici q̃p vniuerſales· & ideo opationes vel actus hũani qui in iudiciũ veniũt p conditõnes ſingulares vel pticulares manifeſtari & pbari debent vt faciant certitudinẽ ampliorẽ· ¶ Tercõ nota circumſtantiarũ cõmenſurationẽ vel adeq̃tionem· Nam actus nr̃i dicũt̃ morales ſm q̃p a rõne ordinant̃ in finẽ voluntatis· & ex hoc habent rõnem boni vel mali· Oñe aũt q̃d ordinat̃ ad finem oportet eſſe ꝓportõnatum fin̄· & ideo ratio que actũ nr̃m in finẽ ordinat attendit ꝓportionez actꝰ ad ea que ad actũ p̃nt concurrere· & iſta cõmenſuratio vel proportõ actus ad ea que ad actum p̃nt cõcurrere quã ratõ attẽdit & obſeruat ī ordine ad finẽ volũtatis eſt circumſtantia cauſans augmentum bonitatis ī actu defectus aũt debite circumſtantie maliciã cauſat· in actu· ¶ Quarto nota circũſtantiaꝝ cõſideratõz Nam ex circũſtantijs vel cõditionibꝫ ſingularibꝫ ī quolibꝫ negocio rethorico conſideratꝫ & aggũat̃ bonũ vel malũ· Verbigrã de quolibꝫ· Primo em̃ in iudiciali negocio p̃mium vel pena expectat̃ que actui bono vel malo debẽt̃· Secundo ī negocio demonſtratiuo vel exclamatiuo laus vel vituperium pſone querit̃ que actibꝫ bonis vel malis debent̃· Tercõ in negocio deliberatiuo queritur q̃d ſit vtile ad agendũ· vel inutile ad euitandũ· in quo etiam rõnẽ boni vel mali oportet attendẽ· Hec bt̃us tho· q̃rto ſcrip· ſen· di· xvi· de circũſtantijs· arti· 1· q 1· in coꝝ· q· & in ſo· 1· & ij· ar· · Et albertꝰ de almania in ſcri· ethicoꝝ q̃d recollegit bt̃us tho· audiẽs ab eo· li· m̃· q· prima· quid ſit circũſtantia in coꝝ· q· & in ſolutione argumentoꝝ· ¶ Q̃ circũſtantie ſunt ſeptem & quare· ¶ Capi· ij·

Secũdo p̃ncipaliter circa circumſtantias conſideranda eſt numeroſitatis ſufficientia Nam ſeptem ſũt circũſtantie ſm tulliũ que continent̃ in hoc verſu· Quis quid vbi quibꝫ auxilijs cur quõ q̃n· Ratio aũt iſtius numeri eſt iſta· q̃p ſeptem ſũt cõditones ſingulares ex q̃bꝫ aggũat̃ vel alleuiat̃ pctm· ſed circumſtantie ſunt cõditones ſingulares actuum hũanoꝝ· vt patz ca· p̃cedenti· g̃ &c̃· Q̃ aũt ſeptem cõditõnibꝫ vel ꝓpetatibꝫ & p conſeq̃ns ſeptem circumſtãtijs aggũet̃ vel alleuiet̃ pctm p̃bo de ſingulis· ¶ Prima em̃ conditio peccatũ aggrauans conſiderat̃ ex parte finis· & talis circũſtantia finis dr̃ cur vel cuiꝰ grã q̃ int̃ omes circũſtãtias ẽ p̃ncipalis · Vbi nota· q̃p duplex ẽ finis· ſcz finis opatõis· & finis intẽtõnis · verbigrã· Forma domus eſt finis opatõnis domꝰ· ſed habitatõ eſt finis intentionis· vñ non omnis finis eſt forma· q̃d patet ī dicto exemplo· q̃p licz forma domꝰ ſit finis terminãs edificatõnẽ

edificantis· non tñ terminat intentionẽ edificantis·sed ad vlteriorẽ finẽ intentio terminat· ·sicut ad habitationẽ· Sic a simili finis opatõis non est finis qui dicit circumstantia·sed finis intẽtõis q̃ qñq ex malo actu bonũ intendit vel ecõuerso·& hic finis dr circũstantia cur·nam a fine intẽtionis ĩ moralibꝫ act? speciẽ recipit· Vnde ambrosi?· Intẽtõ opi tuo finẽ impomit· Re·infra intentõ· ¶ Secunda cõditõ peccatũ aggrauans cõsiderat & sumit ex pte opis·& sic est scda circũstantia·s·quid ñtũ ad substãtiã facti· Vbi nota q̃ hec circumstantia quid nõ cõfirmat substantiã facti·scz q̃ occidit vel furat? est vel fornicat? ẽ· sed cõditõnẽ facti·id est ꝑpetatẽ q̃litatẽ ñtitatez facti·puta q̃ occidit p̃rem·vel cognouit vginẽ vl maritatã· Ita q̃ ista circũstãtia q̃d non cõsiderat put est substantia act?·sed put est cõditio act?· nã q̃dã act? sũt idẽ ĩ specie nature q̃ dr̃nt ĩ specie moris·siẽ fornicatõ & act? mr̃imonialis· ¶ Tercia cõditõ pcti aggũãs cõsiderat ex pte agentis p̃ncipalis·& sic est tercia circũstãtia·scz q̃s· que circumstantia non respicit solũ substãtiã psone agẽtis·sed magis cõditõnẽ vel ꝑpetatem psone·s· cui? officij·cui? pfatis· cui? sex? & huiusmodi· Cui? ratõ est· q̃a ex cõditõnibꝫ psone variat substantia act?·eo q̃ aliq̃d cõpetit vni q̃d nõ cõpetit alij· ¶ Quarta cõditõ peccatũ aggũãs cõsideratur & sumit ex parte agentis instrumentalis·& est quarta circumstantia·s·quo instrumẽto ꝑm plõm ij·ethicoz qui pomit ibidẽ agẽs instrumẽtale esse quartã circũstantiã· Cui? ratio est·q̃a ex instrumẽto q̃ q̃s opat pt sciri vtz act? ꝑcedat ex malicia vel non· Vt verbigrã· Si em̃ quis pcutiat calamo & cõtingat eũ mori nõ est eiusdẽ crimis ac si pcutiat gladio·& ideo ex instrumẽto pt summi circumstãtia·id est cõditõ aggũãs vel alleuãs actũ p̃ncipalis agentis· Scz q̃a nõ omis actõ fit p instrumẽtũ sic sũt intelligẽ & velle·ideo loco instrumẽti pomit tulli?·q̃bꝫ auxilijs·eo q̃ oĩa auxilia sũt q̃si instrumẽta actõis q̃bꝫ agẽs vtit ad finem suũ· ¶ Quinta cõditõ pcti aggũans vel alleuãs cõsiderat & sumit ex pte speciei vel q̃litatis opis·& hoc triplr̃· Primo ex pte modi·& sic est quinta circũstãtia·s·quõ: vtrũ scz leuiter vel fortiter pcusserit· Secũdo ex pte loci·& sic est sexta circũstãtia·s·vbi· vtrũ scz ĩ loco secreto vel publico vel in loco sacrato· Tercia cõditõ aggrauans vel alleuians pcti cõsiderat ex pte tẽpis· & sic est septima circũstãtia scz q̃n·vtrũ scz peccauerit tempe feriali vel solemni·puta tẽpe oĩoni cõstituto·vt sũt festiuitates & tpa ieiunij· ¶ Ad maiorẽ tñ euidẽtiã p̃dictoz nota·q̃ ĩ assignatõne circũstãtiaz ꝓb? triplr̃ differt a tullio· Primo ĩ numero· q̃a ꝓbus ponit duas circũstãtias·s·quid & circa quid ·que due in assignatõne tullij ĩ vna claudunt·eo q̃ obiectũ q̃d dr̃ circa q̃d dat rõnez actui q̃ dicit quid·sed ꝓbus distinguit eas· Cui?

ratio est· q̃a p̃ter rationẽ vniuersalẽ obiecti q̃ dat spẽm actui p̃nt in obiecto considerari speciales cõditiones q̃ diuersificãt actũ ĩ bonitate & malicia· in illis actibꝫ q̃ ex se maliciã nõ implicãt ·in q̃bꝫ etiã malicie ñtitatẽ diuersificãt· Secundo etiam differũt ·q̃a ꝓbus ꝑ vna circũstãtia ponit qñ & vbi· ꝑt hoc q̃ vtrũq̃ sumit a mẽsura extrinseca sed tulli? distinguit eas· Tercio differũt· q̃a loco ei? q̃ ꝓbus dicit q̃ instrumẽto tulli? dicit q̃bꝫ auxilijs·q̃ idem est realiter· vt patz sup· Dec bts tho· quarto sen· di· xvj· de circũstantijs arti· p̃mo·q·j·in solu·v·ar·p totum·& ibidẽ·q·ij· in coz·q·& in solutione·ij·ij·&·v·ar·in fine· Et iterũ in questionibꝫ disputatis de malo·questione de peccatis articulo·vj· Vtz circũstantia det speciem peccato aut variet peccatũ·in coz·q· in medio· Et originaliter libro tercio ethicoz ca· ij·& aũt ꝑpter ignorantiaz· Et beatus thomas in scripto ethicoz in medio capituli ibidem·

¶ Q circũstantia se habz ad pcti triplr̃· Ca·ij· Tercio p̃ncipaliter circa circũstantias cõsideranda ẽ virtuositatis vl̃ q̃litatis dria Nam circumstantia triplicit se habet ad actum peccati·q̃n̄q̃ em̃ circumstantie nec peccatũ aggũant nec peccati spẽm variant·q̃n̄q̃ em̃ spẽz peccati variãt & aggrauãt·q̃n̄q̃ em̃ spẽm peccati nõ variãt sed aggrauãt·quartum vero membruz non potest esse·s·q̃ circũstantia spẽm peccati variet & nõ aggrauet· ¶ Primo em̃ dico·q̃ circumstantia q̃n̄q̃ nec speciẽ peccati variat nec peccatũ aggũat·vtputa·accipe rem alienã manu dextra vel sinistra·aut de mane aut de sero vel ꝓcutere hominẽ indutũ veste rubea vel alba·huiusmodi circũstantie & similes nõ variãt spẽm peccati·nec ad dũt aliq̃d ad rõnẽ mali ptinens·& ideo non aggũant· Cuius ratio est·quia huiusmodi circũstantie vel conditiones aduenientes indifferent se hñt ad rõnẽ nullã specialẽ repugnantiã hñtes ꝓ respectum ad rõnem·qđ patet·q̃a nihil ad rõnẽ ptinet vtrum ille qui pcutit tali vel tali veste induatur vel manu dextra aut sinistra pcutiat· ¶ Secũdo dico·q̃ circũstantia spẽm peccati variat & aggrauat·sine actus cui circumstantia aduenit sit indifferens·sicut cum aliquis leuat festucam de terra in contemptũ alterius·sine actus sit bonus ex genere·sicut cum aliquis dat elemosinam ꝓpt laudem humanam·sine actus sit malus ex genere· sicut cum aliquis furat rem sacram· Cuius ratio est·quia circumstantia addita actui habz & addit repugnantiam specialem ad rõnem·verbigratia· Sicut peccatum fornicationis in hoc cõsistit q̃ homo accedit ad non suã·si autem addatur hec circumstantia vt illa ad quam accedit sit vxor alteri? ·iam peccatũ fornicationis transfertur in aliud gen? pcti·scz ĩ iniusticiã·inq̃ntũ homo alteri? rez vsurpat·& ꝑm hoc adulteriũ est grauis pcti q̃ sit fornicatõ·vel accipe rẽ alienã hñt rõnẽ furti

sed accipe rē alienaz cōsecratam vel de loco sacro aliam deformitatē importat. ꝺa ꝙcūqꝫ irreuētia circa res sacras adhibita habet specialiť ratōnem peccati. & ideo talis circumstantia dicit mutare speciē peccati & aggrauare peccatū. ita ꝙ vbicunq; est alia & alia repugnantia actus ad ratōnem. & alia deformitas act⁹. ibi est alia & alia spēs peccati & maior grauitas peccati. vt p exempla patet. ¶ Tertiō dico. ꝙ circūstantia qñq; non variat speciem peccati sed aggrauat pcm. Cuius ratio est. ꝺa talis circūstātia nō importat ꝑmo & p se repugnātiā ad ratōnē. sed p cōpatōnem ad illud qꝺ ꝑmo & p se importat repugnantiā ad rōnem. verbigrā. accipe multū vel parū de se vel ex se nō dicit nec importat repugnātiā ad aliquam rōnē. & ideo non importat aliquā deformitatē nec rōnē boni aut mali. sed solū p respectū ad aliqꝺ qꝺ rōni repugnat. scz ex suppositione primi. ꝺa scz alienū accipit. nam multū de alieno accipe est ab equalitate magis discedē. ita ꝙ talis circūstātia pcm aggrauat. eo ꝙ auget deformitatē ꝙuenientem ex aliqua circūstantia. Sicut accipe alienuz cōstituit rōnē furti. si aūt addať hec circūstantia vt multū accipiat de alieno est pcm grauis. non tamen est pcm alterius spēi a primo. Vnde ille qui furať multū non facit duo peccata. sed vnum pcm. scz vnū furtū gr̄ue ꝙ ille ꝙ furať parum. Aliqñ vero circūstantia non aggrauat pcm quasi trahens in aliud genus peccati. verbigrā. Sicut si ꝓdig⁹ det qñ non debet. & cui nō debet. multiplicius peccat eodē genere pcti ꝙ si solū det cui non debet. sic etiā egritudo est gr̄uior que plures ꝓtes corpis inficit. vñ & tullius dicit in padoxis. ꝙ in p̄ris vita violanda multa peccanť. violať is qui ꝓcreauit. qui aluit. qui erudiuit. qui in sede ac domo atq; i rem publicam collocauit. ¶ Quartū vero membz non potest esse. scz vt circumstantia speciem peccati variet & non aggrauet peccatuz. Cuius ratio est. quia circumstantia que inducit aliam & aliam deformitatem pcti: inducit maiorē gr̄uitatē pcti. sed circūstātia varians speciē peccati inducit aliā & aliā deformitatem magis repugnātem rōni. gr̄ inducit maiorē gr̄uitatē peccati. Vt verbigrā. Sibi supp hoc qꝺ est accipe rē alienaz addať res sacra vel de loco sacro. iam p hoc cōstituiť alia species peccati. scz sacrilegium qꝺ est gr̄ui⁹ pcm furto. vel si supp hoc qꝺ est vti vel abuti psona aliena addať vxor. iam p hoc cōstituiť alia species pcti. scz adulteriū. & p cōsequens efficiť gr̄uius pcm. vt patet supp. Iterū p circumstātiam cōstituiť alia spēs pcti disperata. & p cōsequens efficiť gr̄ui⁹ pcm. sicut verbigrā. Vt si ego furor rem alienam vt possim homicidiū facē vel simoniam. Dec bea. tho. q̄rto scripto sen. dist xvj. de circūstātijs. arti. ij. Vtr circūstātia aggrauet pcm. i cor. q. & ꝑma. scde. q. xvnj. ar. xj in cor. q. Et in questionibz disputatis de malo de peccato. arti. vij. titulo eodem. in cor. q.

¶ Vtrum omnis circūstantia sit ofitenda & que

Varto & vltimo ꝓncipaliter. ¶ Ca. mj circa circumstantias cōsideranda est confessionis indigentia. Sci aūt q̄rať vtrum omnis circumstantia sit cōfitenda. Rñdeo & dico hic tria. ¶ Primū ē. ꝙ aliter se habet circa hoc de simplicibz vel rudibz. & aliter de sapientibz & instructis. Nā simplices q̄ ignorāt circūstantias peccatoꝝ aggr̄uantes peccatū tenenť solū cōfiteri peccata. circūstantias aūt peccatoꝝ non tenenť confiteri. nisi postq̄ fuerint instructi a sacerdote & cognouerint & intellexerint ꝙ tales circūstantie peccata aggr̄uant. Sapientes aūt docti vel instructi quoꝝ oscientia dictat circūstantias eē peccatoꝝ ofitendas. tenēť peccatoꝝ circūstātias cōfiteri. ¶ Secūdū ē. ꝙ circūstantie peccatoꝝ alleuiantes peccatū nō sūt confitende sed tacende. & hoc duplici rōne. Prima rō est talis. In ofessione nulla debet esse vel interponi excusatio alicui⁹ peccati cōmissi. vel negando vel excusando vel alleuiando peccatū. sed ofitens circūstantias alleuiantes aliquo modo se excusat. g̃ &c̄. Secda rō est talis. Confessio circūstantiaꝝ fit nō solū vt a sacerdote peccati q̄ntitas cognoscať. sed vt hūilitas & verecundia confitentis rñdeat supbie & verecūdie peccantis. maxime aūt humiliat se & verecūdať ofitens ꝑmitēs in ofitendo circūstantias aggrauātes. nō aūt sic in ofitendo circūstantias diminuētes & alleuiantes peccata. vt g̃ humilieť & verecūdeť qꝺ supbe & inuerecūde cōmisit debet ofiteri circūstantias aggrauātes peccatū. ¶ Tercium est. ꝙ in cōfessione circumstantiarū aliquid est impossibilitatis. aliquid pfectionis. aliqꝺ necessitatis. aliquid maioris securitatis & vtilitatis Primo eñ omnes circūstantias peccatoꝝ ofiteri ē impossibile. Cuius ratio est. ꝺa cū singulares circūstantie peccatoꝝ sint quasi infinite nō pñt oīs memorie occurrere. Secūdo ofiteri aliquas circūstantias que aliā speciē pcti vel pcto non tribuunt. vel si tribuūt non tamen spēm peccati mortalis. est pfectionis. vt patz infra ofessio venialium Re. ibi. Tercō ofiteri aliquas circumstantias peccatoꝝ que ad aliam spēm peccati mortalis trahūt vt coire cum muliere cōiugata vel vgine. vel deodicata est necessitatis. vñ quilibz de necessitate teneť dicere & cōfiteri genus & speciē peccati. Quāto cōfiteri circūstantias in eadem etiā specie peccatum notabiliter aggrauantes. ſm mgr̄m guilhelmū altissiodorensem est maioris vtilitatis & securitatis. oportet eñ ad maiorem securitatē cōscientie & vtilitatem anime tales circumstantias cōfiteri. qꝺ p exempla oñdit dicēs. ℞ nō sufficit illi qui centū marcas habuit de alieno dicere. ego accepi alienum. cū hoc ita bene posset verificari si accepisset vnum denarium. Similiť nō sufficit illi qui gladio ꝓximū vulnerauit dicē. ego ꝓcussi

ꝑximū · ꝯ oportet cōfiteri q̄ntitatē ꝑcti · nō soluz in specie sed ꝑscise · vt ꝑm q̄ntitatē culpe q̄ntitas pene a sacerdote taxet̄ · Sedm vero bm̄ tho · q̄ntitas determinata ꝑcti nō ꝑt inuotescere sacerdoti · quia nec ipe peccator scit · vñ sufficit q̄ cognoscat quantitatē q̄ ex spē peccati cōsurgit · nec oportet ꝑm totā q̄ntitatem peccati penaz taxare · Dec bt̄us tho · q̄rto scrip · sen · di · xvj · de circūstātijs · arti · ij · q · v · Vtz omis circūstātia sit cōfitēda · i cor · q · p totū · & i so · ij · ar · Et alex · q̄rta pte sū · q xxvj · Vtrū omes tā simplices q̄ sapiētes teneā tur circūstātias ofiteri · Et petr? de tharen · q̄rto scrip · sen · di · xvij · ar · mj · q · ij · i cor · q · ¶ Dz forte argues i oppositū · s · q̄ nō omes circūstātie peccatū aggūantes & i aliā spē̄m ꝑcti trahentes sūt cōfitende triplici ratōne · Prima ratō est talis · Illud qđ ꝓpter caritatem est instītutū cōtra caritatem obseruari non debet · sed cōfessio est instituta ꝓpter caritatē & vtilitatē · ꝯ contra caritatem obseruari non debet · sed ex cōfessione circūstantiaz oriť scandalū ꝓximi · ꝯ solū ꝑcm debet cōfiteri & circūstātie ꝑctoz taceri · cū ex cōfessione circūstātiaz ꝓxim? scādalizet̄ · & ita fit cōtra caritatē · q̄ aūt ex cōfessione circūstātiaz oriatur scandalū ꝓximi ꝓbo q̄tuor casibo · Primus est qñ aliq̄s interfecit fratrē suū q̄ erat frater sacerdotis Secūd? casus est · si cōfitēs cognouit vel cognatā vel neptē suā vel cōsanguineam que erat cognata vel neptis vel consaguinea sacerdotis · In his em̄ duobo casibo circūstantias cōsanguinitatis nō debet aliq̄s cōfiteri ꝓpter vitandū ꝓximi scandalū Terci? casus est · si sacerdos est lubricus & ad luxuriā ꝓuocet̄ audiendo circūstantias peccatoz · Quart? casus est · si sacerdos fit solit? reuelare cōfessiones · ¶ Rñdeo & dico · q̄ i ꝓdictis casibo debet penitēs tria facē · Primo em̄ debet licentiā petē a ꝓprio sacerdote cōfitēdi alteri sacerdoti cui cōfiteat̄ omia peccata sua & circūstātias peccatorū · & si licētiā nō dederit dt̄ ad supioꝛē recurrē · scz vel ad penitētiariū epi vel ad epm̄ vel ad aliuz cui cōmiserit cui licētia obtēta cōfiteat̄ · Si aūt circūstātie ꝑticulares ꝑcti carnalis nō cōferūt nouā spē̄m peccati mortalis · q̄ñq̄ laudabilit̄ reticent̄ · q̄ñq̄ laudabilit̄ dicūt̄ : adhibita debita discretōne ꝑm cōsideratōnē turpitudinis circūstātie · & ꝑmitatē iclinatōnis ad ꝑcm ex ei? cōfessione i ipo cōfitēte vel sacerdote · & hoc ē secūdū qđ penitēs dt̄ facē · Tercō penitēs debet q̄ntū ꝑt̄ famā alterius custodire · sed cōscientiā magis debet purgare · & ideo si circūstantia q̄ ducit i cognitōnē ꝑsone fit de necessitate cōfessiōis · scz q̄ i aliā spē̄z ꝑcti mortalis trahat · tūc dt̄ cōfiteri occultādo ꝑsonā q̄ntū ꝑt̄ · Si aūt nō fit de nccitate cōfessiōis · s · q̄ circūstātie ꝑticulares ꝑcti carnalis vel alteri? nō cōferāt nouā spē̄z ꝑcti scz mortalis · tūc debz dimittē ne ꝑcm̄ alteri? ꝓdat · Dec bea · tho · q̄rto scrip · sen · di · xvj · de circūstātijs · arti · ij · q · v · Vtrum omnes circumstantie sint confitendē · in so · mj · & v · ar · Et alexā · mj · pte sū · q · cclxmj · eodez ti · in cor · q · ¶ Secundo q̄ circūstantie peccatoz non sint cōfitende ꝓbo alia ratione · sic · Illud qđ nō ē de essentia act? peccati nō ē cōfitendū · sed circumstantie nō sūt de essentia act? peccati · qđ patz · ꝙa circūstantie sūt q̄si extra actū vel essentiā existentes · vt patz ca · j · ꝯ licet ꝑcm̄ sit ofitendū · non tn̄ videt̄ q̄ circūstātie sint cōfitēde · Rñdeo tribo modis · ꝑmo ꝙa licet circūstantie nō sint de substātia act? ꝑcti sicut nomē sonat · sūt tn̄ de deformitate vel de deordinatione act? peccati · vñ quia circūstātie habent deformare & deordinare actū ꝑcti · ideo sūt cōfitende · Secūdo rñdeo & dico · q̄ licet circumstantie nō circūstent peccatū vt ē peccatū · circumstant tn̄ peccatū vt peccatū est tātū · vñ ꝙa indicandū ē de peccato nō solum vt ē peccatum sed vt est q̄ntū · necesse est vt fiat indiciuz de peccato ꝑut est circumstantiatū · Tercō rñdeo & dico · q̄ posito q̄ circūstantie speciez ꝑcti non mutēt · tn̄ augent libidinē & contemptum · & ideo sūt cōfitende · Dec alexander vbi supꝛ immediate · ¶ Tercō q̄ circūstantie nō sint ofitende ꝓbo alia ratione · sic · Illud non tenemur ofiteri qđ non ꝑcipit̄ · sed in sacro canone vbi expꝛsse precipit̄ q̄ omnes fideles cōfiteant̄ peccata sua non precipit̄ q̄ cōfiteant̄ circumstantie peccatoz · ꝯ solū ꝑcta tenemur cōfiteri & nō circūstantias peccatorum · Respondeo duobo modis · Primo q̄ in sacro canone non ꝑcipit̄ cōfessio circumstantiaz sicut cōfessio peccatoz · Cuius ratio est · quia & si vtrūq̄ scz peccatū & circumstantie a deo deordinet peccatoꝛē · tn̄ illud qđ ꝑncipaliter & ꝑ se deordinat & auertit ꝑctoꝛē a deo & dāmificat eccliaz ē gen? peccati · circūstātie aūt ꝑctoꝛē deordināt ofequnt̄ · & ideo vniuersalit̄ tenēt̄ omes ad cōfitendū ꝑcta · nō aūt silr̄ ad cōfitendū circūstantias · Sedo mō rñdeo & dico · q̄ licet in nullo loco canonis sacre scripture ꝑcipiat̄ cōfessio circūstantiaz · sic & cōfessio ꝑctoz fortasse ꝓpt̄ rōnē ꝑdictā · insinuatur tn̄ ofessio circūstantiaz tā in lege veteri q̄ in lege noua · vt ca · sequnti dicet̄ · ¶ q̄ omes circūstantie tā i lege veteri q̄ in noua ofitēde insinuāt̄ · Ca · v

Ad maiorē tn̄ euidētiā ꝑcedentis ca · est sciendū · q̄ ofessio circūstantiaz tā i lege veteri q̄ in noua insinuat̄ · qđ de singul ꝓbo · ¶ Primo em̄ circūstantia q̄d scz crimins ꝑcipit̄ leuit̄ · mj · vbi ꝑcipit̄ sacerdoti q̄ offerat vitulū hircū & caprā ꝑ diuersis pctis · Re · ifra sacrificiū ¶ Secūdo circūstantia ꝑsone insinuat̄ hieremie · xj · Quid est q̄ dilectus meus fecit scelera multa in domo mea · In quo verbo insinuat̄ circūstantia triplex · scz ꝑncipalis agētis · operis · & loci · ¶ Tercō circumstantia cur id est finis tā git̄ matth̄ · v · vbi finis mali intentio ꝓhibet̄ cum dicitur · Cum facis elemosinam noli tuba canere ante te · nam tales receperunt mercedem suam ·

Et ꝑpter hoc apoſ·prime ad chor·x·de intentõe finis bõi loquens ait·Oĩa in gloriã dei facite. ¶ Quarto circũſtantia ſtatus tangit ſcđe pc·ij· Melius erat illis viam veritatis non cognoſcẽ q̃ poſt agnitã retrorſũ cõuerti· vnde ceteris paribꝰ plus peccat qui plꝰ cognoſcit & qui plus tenetur peccatum vitare· ¶ Quinto circũſtantia dignitatis pſone exp̃mit iohis·nj· Tu es mgr in iſrael & hec ignoras·q·d· Ignorantia plꝰ eſt culpabilis in mgro q̃ in diſcipulo vel ĩ nõ mgro· ¶ Sexto circũſtantia tempis tangit marci·ix·vbi dñs interrogauit patrẽ lunatici quantũ temporis eſt ex quo ei hoc accidit· ¶ Septimo circũſtantia loci exp̃mit matħ·xxj·& iohis·ij· vbi dicit·q̃ dñs eiecit vendẽtes & ementes de templo vbi nõ licebat talia facẽ cum eſſet domꝰ oromis· Predictas aũt circũſtantias aſſignat nathan ꝓpħa in accuſatione dauid ſcđi re·ca·xij· Et p̃mo tangit circumſtantiã pſone·ibi·tu es ille vir· Secũdo circumſtãtiam ſtatꝰ·ibi·ego vnxi te in regem &c· Tercõ circũſtantiã criminis ppetrati·ibi·q̃re g̃ cõtẽpſiſti vbũ dñi vt facẽs mala ĩ cõſpectu meo· vriam ethеum pcuſſiſti gladio· Quarto tãgit circumſtantiam finis·ibi·& vxorem illius accepiſti tibi in vxorem·id eſt hoc fine interfeciſti eum vt accipes vxorẽ eiꝰ ĩ vxorẽ tuã· Quinto tangit circũſtantiã modi ſub qua intelligit locꝰ & tẽpꝰ ibi·interfeciſti eũ gladio filioꝝ amã in tẽpe belli & in loco certaminis & nõ veneno vel gladio tuo ſed gladio alieno ſcz filioꝝ aman· ¶ Et ido bt̃us augꝰ·numerat has septẽ circũſtãtias ſm q̃ a pmitẽte cõſiderãde ſũt & cõfitẽde· Docet em̃ beatꝰ augꝰ·ĩ li·de pemitẽtia agẽda pctorẽ q̃ de ſuis peccatis dolẽ dt̃ septẽ circũſtãtias ſupiꝰ enumeratas cõſiderare & cõfiteri dicẽs· Cõſideret pctor q̃ vult miſericordiã muemire magnitudinem pctoꝝ ſuoꝝ ſeptẽ modis & circũſtãtijs· Et primo motiuũ vel finem·ſ·cur peccauit·q̃a nulla tẽptatõne vel modica p̃uentꝰ peccauit· Sunt em̃ qui nõ ſolũ vincunt ſed vltro offerũt ſe pcto·nec expectãt temptatõnem·ſed p̃uemiunt voluptatẽ·& ido tollit oĩis excuſatõis occaſio·q̃uis em̃ pugna vel tẽptatõ q̃ eſt ab hoſte nõ fit ĩ pt̃ate nr̃a· tñ reſiſtẽ vel non reſiſtẽ temptatõni eſt ĩ poteſtate nr̃a·& ideo ex p̃cedẽti tẽptatõne peccati circumſtãtia ſui debet· ¶ Secũdo peccator cõfitẽs cõſidẽt eiꝰ ſtatũ·ſcz cuiꝰ etatis·cuiꝰ ſexus·cuiꝰ ſapientie· cuiꝰ ordinis·cuiꝰ cõditõnis·cuiꝰ pfectõnis·naz magnitudo pſone reſpectu oĩm predictoꝝ auget pctm·vñ augꝰ·ibidẽ ſubdit·Ingtus em̃ extitit q̃ plenꝰ vtutibꝰ oĩno non timuit· In hoc em̃ q̃ſq; pctor fit culpabilior quo eſt deo acceptior· ideo em̃ adam plꝰ peccauit·q̃a oĩi bono abundauit· ¶ Tercõ cõſideret q̃d amiſit·nã & malũ fecit·& bonũ ſponte amiſit·vnde ſubdit· Dolendũ eſt em̃ non ſolũ q̃a peccauit·ſed etiã q̃a ſe vtute p̃uauit ¶ Quarto cõſidẽt pemitens peccandi modum·ſcz q̃ delectabiliter & q̃ turpiter peccauit·quia ſm modũ meretricis·& q̃ pſeuerant peccauit & q̃ntũ & quotiẽs iterauit·q̃ em̃ aliquis diu in pcto p̃manſit reinficit cõditionẽ actꝰ·nã talis duplex peccatũ cõmiſit·ſcz pctm tranſgreſſionis & omiſſionis·p̃mo pctm trãſgreſſionis·q̃a freq̃nt pctm iterauit vel cõtinuauit·ſcđo pctm omiſſionis·q̃a pemitere diſtulit de peccato etiam ſemel cõmiſſo· ¶ Quinto conſideret circa q̃d peccauit & defleat q̃m offendẽs in vno factꝰ ẽ omniũ reꝰ·iacobi·ij· ¶ Sexto conſideret q̃n peccauit·ſcz tempꝰ deuotũ puta ſi tempore oromi conſtituto·vt ſũt feſtiuitates & tempora ieiunij· ¶ Septimo conſideret locũ ĩ q̃ peccauit·ſcz in loco ſacro· His circũſtantijs & cõditiombꝰ pctoꝝ conſideratis pctor pemitẽs ponat ſe omino in iudicio & poteſtate ſacerdotis nihil ſui iuris reſeruãs ſibi: vt omnia eo iubente paratꝰ ſit facẽ p recupanda vita anime q̃ faceret p̃ vitanda corporis morte·cũ gaudio em̃ facere debet immoꝝ talis futurus·que faceret p̃ differẽda morte moriturus hec augꝰ·ĩ libro de pemitentia agenda· Et mgr̃ ſen·allegat·nj·li·di·xvj· Et b·t·nj·ſcri·ſen·di·xvj·de circũſtantijs·arti·j·q·nj·ĩ cor·q· & in ſo·j·ij·&·v·ar·p totum·

¶ Q̃ claues id eſt ſpũalis poteſtas diſtinguendi inter culpam & culpam & abſoluendi in eccleſia debent eſſe· ¶ Capitulum p̃mum

Claues eccleſie· Circa claues eccleſie quatuor conſiderare debemus·ſcz an ſint·quid ſint·quot ſint·ad quid ſint· ¶ Primo cõſiderare debemus an claues in eccleſia ſint· Et q̃ntum ad hoc reſpondeo & dico·q̃ claues id eſt ſpũalis poteſtas diſtinguendi inter culpã & culpã & abſoluendi ĩ eccleſia debent eſſe·qđ triplicit̃ pbo·ſcz ſimilitudine regis·diſpẽſatoris·& clauis materialis· Primo ſimilitudine regis·ſic· Sicut em̃ rex terrenꝰ hñs theſaurũ magnũ in domo ſua nõ cuilibet ſed maioribꝰ claues theſauri domꝰ ſue aut palatij ſui cõmitteret nec ſibi ſoli retinet·ita rex eternus ad cõmunicandũ theſauꝝ glorie ſue nõ cuilibꝫ ſed determinatis pſonis ſcz ſacerdotibꝰ claues id ẽ poteſtatẽ dedit· Secđo hoc idẽ oñdo ſimilitudine diſpenſatoris·ſic· Omnis diſpenſator debet habere claues eoꝝ que diſpenſat·ſed miniſtri eccleſie ſũt diſpẽſatores diuinoꝝ·vt patꝫ p̃me ad chor·nj· g̃ debent habere claues· Tercõ hoc idẽ oñdo ſimilitudine clauis materialis·ſic· Sicĩ em̃ clauis materialis ẽ inſtrumentũ quo obſtaculũ domꝰ ingredienti tollit̃ & hoſtiũ apit̃· ita p̃ clauẽ ſpũalem ſcz p̃ poteſtatẽ diſcernendi pctm & abſoluendi ab ipo obſtaculũ qđ nos ab ingreſſu regni p̃hibebat·ſcz pctm delet· ¶ Hec aũt clauis ſcz pt̃as ſpiritualis eſt in deo·in chriſto·in miniſtro· Prio ẽ ĩ deo trinitate p̃ autoritatẽ·eo q̃ ipe deꝰ ꝓpħa vtute grãz cõfert & culpã & penã dimittit·& cui

vult dat & cõcedit. ¶ Secũdo hec clauis scz potestas spũalis est in christo hoie p meritũ passionis q̃ etiam dr̃ ianuã aperire. Licet em̃ hostiũ celi q̃ntũ est de se sit semp aptũ. tn̄ clausũ est omnibo ex impedimento totiꝰ humane nature. scz ex peccato ꝓmi hominis. qđ q̃dē pctm est p passionē christi vel p meritũ passionis christi amotum. & ideo iohes post passionē christi vidit in celo hostium apertũ. vt dr̃ apo. iij. ¶ Tercõ hec clauis ē in ministris eccie qui non virtute ꝓpria sed vtute diuina & passionis xp̄i hãc pt̄atem hnt. Cuiꝰ rõ est. quia celũ adhuc quotidie alicui manet clausũ p peccatũ originale qđ cõtrahit. vel p pctm actuale qđ cõmittit. vnde q̃a sacramẽta ex vtute christi dormientis vel patientis in cruce efficaciã habent. ꝓpter hoc indigemꝰ sacramẽtis & claubo ecclesie. Ita ꝙ clauis spũalis dicitur esse triplex. Prima est autoritatis q̃ dicit esse ī deo. Secũda est excellentie que est in christo vt ī hoie p meritũ passionis sue. Tercia est ministri q̃ ē ī mīstris eccie qui sũt dispẽsatores sacramentoꝝ ī q̃bo manet efficacia passionis xp̄i ad remouendum obstaculũ regni. s. peccatũ vel originale vl̄ actuale. propter que sacramentis vel claubo eccie indigemus vt dixi. Hec bea. tho. q̃rto scrip. sen. di. xvnj. de claubo. arti. j. q. j. Vtrũ debeãt esse claues in ecclesia. ar. cõtra. ij. & in cor. q. Et petrꝰ de tha. & dñs ambaldꝰ romanꝰ ordinis predicatoꝝ idem dicit ibidem.

¶ Diffinitio clauis. ¶ Ca. ij.

Secundo circa claues eccie cõsiderare debemꝰ qđ sint. vt em̃ dicit mgr̃ sen. li. iij. di. xvnj. in lr̃a. & ex glo. hiero. math. xvj. habet. clauis sic diffinit. Clauis est pt̄as ligãdi & soluendi qua ecclesiastic⁹ iudex dignos recipe & indignos excludẽ debet a regno. In qua diffinitõe tãgit q̃nq. ¶ Primo autoritatis ꝓncipiũ vel pcomũ cũ dicit. Clauis ē pt̄as. Et petrꝰ de tarẽ. dicit ꝙ clauis ē q̃dã potẽtia spũalis supnaturalit a deo data & infusa ñ inata nõ acq̃sita. q̃rto scrip. sen. vbi sup̄ arti. j. q. ij. qđ sit clauis. in cor. q. Vbi nota. ꝙ pt̄as spũalis cum aliq̃ cõsecratõne dat. & ideo cũ ordine sacerdotali cõfert. sed executio clauis indiget materia debita q̃ est plebs subdita p iurisdictõnẽ. & ideo anteq̃ iurisdictõnẽ habeat hꝫ clauẽ. sed nõ habet actũ clauium nisi p iurisdictõnẽ. vt dicit bea. tho. q̃rto scri. sen. di. xvnj. de claubo. arti. j. q. ij. q̃d sit clauis in solu. ij. ar. ¶ Secũdo in diffinitõne clauis tãgit subiectũ. ideo dicit iudex ecclesiasticus. nam iudex ecclesiastic⁹ dicit ille qui non solum habet ordinem sacerdotalem qui sequitur caracterem. sed etiam qui habet iurisdictõnem fm pt̄atem superioris. Vbi nota. ꝙ eadem est potestas per essentiam qua sacerdos potest conficere. & potestas qua potest ligare & soluẽ si iurisdictio assit nec differt nisi ratione fm ꝙ ad diuersos effect⁹ ordinatur. sicut ignis fm aliam rationem dicitur calefactiuus & liquefactiuꝰ. Vnde q̃a nihil aliud est caracter ordinis sacerdotalis q̃ potestas exercendi illud ad quod ꝓncipaliter ordo sacerdocij ordinat. ideo caracter & potestas ordinis & potestas clauiũ ē vnũ & idẽ p essentiã. sed dr̃nt rõne qđ patz. q̃a caracter dicit m̃q̃ntũ distinguit. potestas ordinis dicit p cõparationẽ ad officiendũ corpus xp̄i. pt̄as clauiũ dicit put ad subditos ordinat vt dicit bo. t. vbi sup̄ ī so. j. ar. ¶ Tercõ in diffinitione clauis tangit duplicẽ eiꝰ actũ. s. excludẽ & recipe ad similitudinẽz clauis materialis cuiꝰ ē duplex actꝰ. s. apire & claudẽ. ¶ Quarto ī diffinitione clauis tangit discretionis iudicium. ī hoc ꝙ dignitas & indignitas illiꝰ ī q̃s actꝰ clauium exercet pẽsat. Dicẽ em̃ clauis q̃ dr̃ pt̄as ligãdi & soluendi ē q̃ immediate apit serã pcti. ita clauis q̃ dicit sciẽtia oñdit cui apiendũ sit p clauem illã. ¶ Quinto in diffinitione clauis tãgit eiꝰ obiectũ ī hoc ꝙ dicit. a regno. Vbi nota. ꝙ nõ dixit ab īferno sed a regno. eo ꝙ claues infirmi deꝰ sibi soli retinuit. claues aũt regni deꝰ sacerdotibo concessit. Ratio autez huiꝰ est. q̃a clauis infirmi qua infernus aperit & claudit est pt̄as gr̃am cõferendi p quã īfernus homini aperit vt de pcto educat. qđ est porta īferni. & claudit ne vltra homo in pctm labat dei gr̃a sustentatꝰ. gr̃am autẽ conferre est solius dei. & ideo sibi soli retinuit. vt dicit apo. nj. Qui aperit. s. infundendo gratiaz. & nemo claudit gratiam subtrahendo. Vel alit fm glosam. Claudit vt queramus. aperit vt inueniamus. vt inquisitor accipiat fructũ sudoris sui. & largitor habeat bonitatis sue gratias. Sz clauis regni est potestas dimittendi reatũ pene p quam homo a regno phibet. & ideo magis potest dari homini clauis regni ꝙ clauis infirmi. non enim sunt idem. qđ patz etiam. quia aliquis de inferno ducit p remissionem eterne pene. qui non statim in regnum introducitur ꝓpter reatum temporalis pene qui manet. Vel dicendum vt quidã dicunt. ꝙ idem est clauis īferni & celi. quia ex hoc ipso ꝙ alicui aperitur vnum clauditur alterum. sed denominatur a digniori. & ideo dicitur clauis regni & non infirmi. Hec beatꝰ thomas q̃rto scripto sententiarum distinctione. xvnj. de claubus articulo pmo q̃stione secũda. Vtrũ clauis cõuenienter diffiniat in corpore questionis ī fine. Et ibidem questione pma. Vtr̃ in ecclesia debeãt eẽ claues. in solutione. nj. argumenti.

¶ Quot sunt claues ecclesie vtrũ sint plures vel vna. ¶ Ca. tertiũ.

Tercõ circa claues ecclesie cõsiderare debemus quot sint. vtrum scz sit vna clauis tantũ vel plures. & q̃ntũ ad hoc dico. ꝙ pt̄as vel autoritas discernẽdi q̃s sit idoneus recipi vl̄ excludi. vl̄ absolui vl̄ ligari. & pt̄as ligãdi & absoluẽdi nõ distinguũt ī radice id ē eẽntia

quia potestas discernēdi & absoluendi in ecclesia vna autoritas vel vna pt̄as in entia est. & sic est vna clauis que nihil aliud est q̄ pt̄as iudicandi & absoluendi. Distinguunt tn̄ vel in effectibo qui sūt plures. scz ligare. solue. aperire. & claudē ad similitudinē clauis materialis. vt patet per exemplū ī sole. ī quo potentia liq̄faciendi & indurādi vna est in radice. & due in effectibo. vel sunt plures cōpatōne actuū q̄z vn9 p̄supponit aliuz. Vt verbigrā. Dicē em̄ in igne ē vna & eadē potētia ad calefaciēdū vel dissoluendū. & tn̄ vn9 act9 aliuz p̄supponit. scz dissolutō vel liq̄factō calefactōnem. Dic act9 absolutionis p̄supponit iudiciū discretōis de absoluēdi idoneitate. & tn̄ est eadem pt̄as vel autoritas que clauis dicit in entia respectu vtriusq; act9. vt patet. ¶ Vn̄ iudex eccīastic9 scz sacerdos īdiget his duobo. q̄ triplr̄ ostēdo. scz exēplo. oppositō. & ex demerito. ¶ Prīo ondo exēplo. q̄a sic in actu iusticie p quā redditur alicui hoc quo dign9 est duo sūt necessaria. s. iudicij discretio qua discernit an iste sit dign9. & debiti redditō vt reddat illi quē idoneū vl dignū iudicauit. ad que duo quedam pt̄as vel autoritas exigit. q̄a nō possum9 dare q̄d ī pt̄ate nō habem9. nec possum9 iudicare de hoc nisi p vim impatiuā vel coactiuā. Ita iudex ecclesiastic9. q̄a p clauem recipit dignos & excludit indignos. ideo indiget iudicō discretōis q̄ de idoneitate alicuius iudicet. & officō vel bn̄ficio absolutōis quo recipiat idoneū & dignū & excludat indignū. & ad vtrūq; hoz autoritas vel pt̄as exigit q̄ ē clauis ¶ Secūdo ondo hoc idē ex oppositō. Vbi nota. q; scientia q̄ est vna clauis nō est habit9 speculatiuus sed est autoritas actū scie exercēdi. q̄ autoritas qn̄q; sine scīa est. & qn̄q; scīa sine ipa autoritate. Vt verbigrā. sic̄ patet in iudicijs secularibo. Aliq̄s em̄ est iudex hn̄s autoritatem iudicandi q̄ nō hī scīam iuris. & ecōuerso. aliq̄s hī scīam iuris qui non habet autoritatē iudicandi quoz neuter clauem habet. & ideo autoritas iudicij quo sacerdos ex claue obligat̄ sine autoritate & scientia non potest fieri. ¶ Tercō hoc idē pbo ex demerito. Nam autoritas absoluēdi que est vna clauis sine autoritate scientie que ē alia clauis nō pt̄ accipi sine peccato. sed scīa sine autoritate sine peccato haberi pt̄. & ideo necessaria est clauis scientie pt̄atem habēti. sicut lucerna est necessaria ī tenebris ambulanti. alias sequit̄ qd̄ ait dn̄s matb. xv. si cec9 ceco ducatū p̄stet ambo ī foueā cadūt Hec btus tho. q̄rto scri. sen. di. xvnj. de claubo arti. j. q. nj. Vtr̄z sint due claues vel vna tn̄ in coz. q. Et petr9 de taren. ibidē arti. nj. ī coz. q. idē dicit. ¶ Ad quē actū claues ecclesie sunt ordinate. Capi. nj.

Quarto & vltimo circa claues ecclesie cōsiderare debem9 ad q̄d sint. id est ad quē actum sint ordinate. Et q̄ntum ad hoc dico. q; sic clauis materialis ē ordinata ad claudendū & aperiendū. ita pt̄as spūalis ecclesie quā habet sacerdos. & ꝓpter talem similitudiem recte dr̄ clauis. sed ī hoc ē differentia. q̄a clauis materialis principali9 est ordinata ad claudendū ꝓpter latrones & fures. sed clauis spūalis principali9 est ordinata ad aperiendum. nec est ordinata ad claudendū nisi ꝓpter apertionez. sicut nec ad ligandum nisi ꝓpter solutionem. & ideo sicut medicina est sciētia sani & egri. sani p se. & egri p accidēs. ita intelligendū ē de claue spūali. Dec alexan. mj. pte sum. q. ccxvij. arti. v. ad quid sint claues. Vtr̄z scz tn̄ ad aperiendū. vel ad aperiēdū & claudēdū in so. vlt. ar. Et petr9 de taren. quarto scri. sen. de claubo. di. xvnj. arti. j. q. j. an ecclesie date sint claues. in coz. q. idem dicit. ¶ Q; solis sacerdotibo potestas clauiū ē concessa. Ca. v.

Claues ecclesie. Preter illa que dicta sunt superius de claubus ecclesie. nūc circa potestatem clauiū quatuoz ōsiderare debemus. scz subiectū nobile. effectū vtilē. vsū possibilē. viciū culpabile. ¶ Prīmo circa pt̄atem clauiū ōsiderare debem9 subiectū nobile. Nam solis sacerdotibo potestas clauiū est cōcessa. quod pbo autoritate. ratione. distinctōe. ¶ Primo autoritate ambrosij. Nā btus ambrosius in libro de paradiso loquēs de potestate ligādi & soluendi sic dicit. Hoc ius scz ligandi & soluendi solis sacerdotibo est cōcessum. ¶ Secdo hoc idē pbo rōne. sic. Per potestatē clauiū aliq̄s efficit̄ mediatoz & recōciliatoz. mediatoz quidē inter populum & deum. & recōciliatoz peccatoris cum ecclesia. sed hec duo tn̄ competunt sacerdotibo. q̄d patz. q̄a ad hoc q; possit esse mediatoz competēs inter populū & deū oportet q; possit offerre dona & sacrificia p peccatis quibo placat̄ deus. & hoc competit sacerdotibus. vt dr̄ ad hebre. v. Ad hoc etiā q; sit recōciliatoz oportet q; habeat potestatē cōficiendi corp9 christi. & absoluēdi & reducēdi peccatorē ad corp9 xp̄i misticū. scz ad ecclesiam cuius caput est ipe christ9. ¶ Tercio hoc idē pbo distinctione. sic. Est em̄ duplex clauis. scz ordinis & iurisdictionis. Prima clauis ē ordinis q̄ immediate se extendit ad ip̄m celū apiendū. removendo impedimentū introitus in celum p dimissionē peccati. & hanc soli sacerdotes hn̄t Alia ē clauis iurisdictionis que immediate ordinat̄ ad ip̄am ecclesiam militantē dū p eā aliq̄s excludit̄ vel admittit̄ ad consortium ecclesie militātis p excōmunicationē vel absolutionē. & hanc clauē etiā nō sacerdotes pn̄t hr̄e. sicut archidiacoi & electi & alij q̄ excōmunicare pn̄t. vtz infra. excōmunicatio. sed hec nō ꝓprie dr̄ clauis celi sed dispositō quedam ad ip̄am. Dec beatus tho. quarto scripto sen. di. xix. de hn̄tibo claues. arti. j. q. nj. Vtruz soli sacerdotes habeāt claues. in duobo ar. contra. & in coz. q. ¶ Quarto hoc idē pbo autoritate dn̄i

dicentis matħ·xvi· Tibi dabo claues regni celoꝝ· qđ q̄dē donū seu quā potestatē cōtulit xp̄s petro· nō im̄q̄ntū hom̄i· q̄a tūc om̄es hoīes hr̄ent claues· sed im̄q̄ntuz apostolo & sacerdoti. ¶ Ex q̄bo vbis cōcludo duo· Primū est· qꝺ nullus non sacerdos q̄ntūcūq̄ sact? hr̄ claues· Secūdū ē· qꝺ etiā mali sacerdotes vsū clauiū hnt· ¶ Pro dico qꝺ null? non sacerdos q̄ntūcūq̄ sact? vsū clauiū habet· quia nec ligare potest nec absoluere a peccato· Cui? ratō est· q̄a q̄ntumcūq̄ aliq̄s de g̃ tia dei habeat nō p̄t p̄tingē ad effectū clauiū vt absoluat & liget· nisi ad hoc q̄si mīster p̄ suscept̄ nem ordinis applicet· sed laic? q̄ntūcunq̄ sactus caret sacerdotali ordine· quia non habet caracterem· g̃ &c̄· Dec bea· tho· quarto scri· sen· vbi supra immediate arti· ij· q· j· Vtz sacti hoīes non sacerdotes habeant vsum clauiū· in cor· q· in fine ¶ Secūdo dico qꝺ mali sacerdotes hnt vsum clauium· qđ duplicit̄ ꝓbo· scz autoritate· & rōne· Primo autoritate christ· sup illo vbo iohis· xx· Accipite sp̄m̄sanctū q̄z remiseritis peccata &c̄· dicēs· Non em̄ sacerdos neq̄ angel? neq̄ archāgel? opari aliq̄d p̄t ī his q̄ sūt data a deo· sed p̄r & fili? & sp̄ūssanct? om̄ia dispōsāt· sacerdos aūt suā lingūā & manū tribuit· g̃ si vita ei? fuerit valde detractabilis in nullo lederis ī his que sunt ei cōmissa a deo· Et reddit christ· hui? causā dicens· Nō em̄ iustū eēt vt ꝓp̄t alteri? maliciā circa fimbola nr̄e salutis ledi eos qui ad fidem cōueniunt· Secūdo hoc idem ꝓbo rōne· sic· Imq̄tas mīstri n̄ p̄t auferre liberalitatē dn̄i· sed sacerdos ē solū mīster ī absoluēdo· g̃ malicia sua nō p̄t nobis auferre donū trāsmissum a deo p̄ sacerdotē malum· Tercō ꝓbo & cōfirmo hoc idē ex similitudine· sic Instrumētū nō assimilat sibi effectū sed p̄ncipali agēti· sed sacerdos vtēs clauibo est instrumētuz dei vt p̄ncipalis agētis· & ideo ille q̄ effectū clauiū cōseq̄t nō assimilat vtēti clauibo· sed xp̄o qui est p̄ncipale agēs in remittēdo pctm· vt deꝰ p̄ autoritatē· & vt homo p̄ merituz passionis siue· Dec bea· t· q̄rto scri· sen· vbi sup̄ immediate· arti· ij· q· j· ī cor· q· Et ibidē· q· ij· Vtz mali sacerdotes habeāt vsū clauiū· ar· cōtra· & ī cor· q ¶ Qz p̄tas clauiū valet ad remissiōnē culpe· ¶ Ca· vj·

Secūdo circa p̄tatē clauiū cōsiderare debem? effectū vtilē· Vbi nota· qꝺ vt? seu potestas clauiū opat̄ & valet ad tria· scz ad culpe remissionem· ad pene cōmutatōnem· ad pene diminutōnem· ¶ Primo potestas clauium valet ad culpe remissionē· qđ duplicit̄ ꝓbo· Pro autoritate iohis· xx· quoruz remiseritis pcta remittūt̄ eis· Secūdo similitudine· q̄a fit̄ aq̄ baptismi cor̄p? tāgit & cor abluit· vt ptz sup̄ baptism?· ita potestas clauiū· alias nō eēt sacm̄ētū noue legis nisi culpe remissionē quā figurat aliq̄ modo efficēt· ¶ Vbi nota· qꝺ p̄tas clauiū opat̄ ad culpe remissionem sicut aqua baptismi· vnde sicut aqua baptismi non agit vt p̄ncipalit̄ agens· sed vt instrumentale· nō q̄dem ꝓtingēs ad creandaz ip̄am susceptionē gr̃e etiā instrumentalit̄· sed vt dispones ad grām p̄ quā fit remissio culpe· ita etiā vt? vel p̄tas clauiū· vn̄ solus deꝰ remittit p̄ se culpam p̄ncipalit̄ & effectiue· vt dr̄ luce· v· q̄s potest dimittere peccata nisi sol? deꝰ· & in virtute dei agit instrumentaliter· & baptismus vt instrumētū inanimatū· & sacerdos vt instrumētū aīatū qđ dr̄ seruus ſm phm· vn̄· ethicoꝝ· qz aūt p̄tas clauiū p̄dicto modo scz dispositiue opet̄ ad culpe remissionē patet· q̄a si ante absolutionē aliq̄s nō fuisset pfecte dispōsit? ad grām suscipiendā in ipa ofessione & absolutione sacramentali grām oseq̄ret̄ si obicem non poneret· ¶ Sed forte argues in oppositū scz qꝺ potestas clauiū nō se extendat ad culpe remissionē duplici rōne· Prima est talis· Si sacerdos remittit pctm· g̃ aliq̄d coopat̄ deo ad interiorē mūdationē· sed hoc ē falsū· q̄a magister sen· dicit q̄rto sen· di· xvn̄· qꝺ ad interiorem mūdatōnem nullus deo creatori coopari p̄t· g̃ &c̄· Rn̄deo & dico· qꝺ creatura non potest coopari creatori in remissione culpe effectiue· sed bene dispositiue· & sic est in ꝓposito qꝺ potestas clauium non efficit gratiam· sed per potestatem clauiū dispomit̄ consitens ad hoc vt ei grā infundat̄· vn̄ ille qui subiicit se sacerdoti p̄ cōfessionē aliquid conseq̄t̄ virtute potestatis sacerdotalis· Secunda ratio ad idē est talis· Virtus finita nō potest in infinitū· sed culpa mortalis & pena eterna quodāmodo sūt infinita· g̃ virt? clauiū que est finita nō se extēdit ad remissionē culpe· Rn̄deo & dico· qꝺ finitum nō potest in infinitum vt agens p̄ncipale· sed vt instrumētū p̄incipalis agentis infiniti sic potest· Dec beatus thomas q̄rto scripto sen· di· xvn̄· de potestate clauiū arti· n̄· q· j· Vtz p̄tas clauiū se extendat ad culpe remissionem in cor· q· Et petr? de tharen· & dn̄s ambaldus romanus ordinis p̄dicatoꝝ in so· illoꝝ duoꝝ argumentoꝝ· ¶ Qz virt? vel potestas clauiū valet ad cōmutōez pene

Secundo dico· qꝺ virt? clauiū· ¶ Ca· vij· se extendit ad pene cōmutationem· Vbi nota· qꝺ cū sit duplex pena que debet̄ peccato scz eternalis vel tempalis vel in purgatorio vel in hoc mūdo· virtus clauiū nō se extendit ad pene eterne remissionē· Cui? rō ē· q̄a pena eterna inseparabilis ē a culpa· & ideo ab eo solūmō pena remittit̄ a quo culpa remittit̄· sed a dānatis nūq̄ remittit̄ culpa· g̃ ab eis nūq̄ remittit̄ pena· & sic sacerdos virtute clauiū non potest remittere penam eternam· vt dicit magister quarto libro sententiarum distinctione· xvn̄· in lrā· Danc rōnez assignat alexander quarta parte summe q̄stione cclxxxvij· articulo secundo· Vtrum claues eccl̄ie possint supra penam eternam in cor̄pe q̄stionis ¶ Valet tamen virtus clauiū vel ad pene tempalis cōmutationē· vel diminutionē· vel remissionē·

Primo vt? clauiũ opaf ad pene tẽporalis cõmutatõnem · qđ tali rõne ostẽdo · Nã vtute cõtritõmis ex virtute cõfessionis & absolutõnis in voto exñtis liberaf quis a culpa mortali & a pena eterna peccato mortali debita · que pena est exterminans & cõdemnans · a qua pena homo liberat? ad huc manet obligat? ad penaz tẽpalẽ · fm ꝙ pena tẽpalis est purgans & ꝓmouẽs · que pena restat in purgatorio patiẽda his qui a pena infermi fũt liberati · tñ ꝺa pena purgatorij est incognita & ĩportõnata viribo pemitẽtis ĩ hoc mũdo viuẽtis · ideo ꝙ vtutẽ clauiũ pena purgatorij cõmutaf in penã pñtis vite · & intãtũ vtute clauiũ diminuif ꝙ remanet ĩportõnata viribo pemitẽtis · ita ꝙ satisfaciẽdo se in hac vita purgare pt · Dec bea · tho · ꝗrto scri · sen · di · xvij · de cõtritõne · arti · v · q · ij · Vtz cõtritõ vel cõfessio liberet aliquo modo a pena · in cor · q · Re · infra cõfessionis & cõtritõnis effect? · ¶ Secũdo vt? clauiũ valet ad pene tẽporalis diminutõnem · & hoc tã in purgatorio ꝙ in hoc mundo · Primo in purgatorio · vt vbigrã · Si quis morif ante iniuncte pene cõpletõnẽ posito ꝙ ad penã purgatorij teneaf · non tñ ad tãtaz ad quãtam tenebaf añ pene tẽpalis iniunctõnẽ · & hoc ideo est · ꝺa vtute clauiũ de pena que debetur in purgatorio aliꝗd remittif vt min? in purgatorio puniaf absolutus ante satisfactõnẽ decedens ꝙ si añ absolutõnẽ decederet · ¶ Tercõ vtus clauiũ valet ad pene tempalis remissionem · qđ tali rõne ostendo · Quãto ꝗs magis ad grãz se disponit · tãto maiorẽ grãm recipit · & ꝗnto grã maior recipif · tãto min? remanet de impuritate ꝓcedentis pcti · Vñ si i ꝑma cõfessione vtute clauium aliꝗd de pena tẽporali remittif vt ex dictis patz · in secũda cõfessione pl? remittif · vñ nõ ẽ incõueniens si ꝑ frequẽtẽ cõfessionẽ etiã tota pena tollif vt pcẽm oĩno remaneat impunitũ ꝑ q̃ xpi passio satisfecit · ¶ Est aũt sciẽdũ ad euidentiam ꝓdictoꝝ · ꝙ aliud est de sacrameto baptismi · & aliud de sacrameto pnie · ꝺa ĩ baptismo remittif culpa & tota pena & omis reat? pene vt nihil de ꝓris pcti actualis pena remaneat post baptismũ · Cuí? ratõ est · ꝺa in baptismo ẽ regeneratio imqntũ hõ in baptismo nouã vitã accipiẽs ꝑ grãz baptismalẽ fit nou? homo · vñ cũ in baptismo ꝓcedẽs peccatũ totalif sit dimissuz oportet reputari quasi nõ fuerit ab eo factũ · & sic nõ debet ꝑ eo puniri · ꝺa non debet alicui imputari ad penã misi qđ ipe fecit · In sacrameto aũt pemitẽtie post remissionẽ peccati non remittif tota pena sed aliꝗd de pena temporali · cuius reatus post absolutõnem a pena eterna potuit remanere · Cuí? ratio est · quia in pemitentia non mutaf homo in virũ aliũ · ꝺa nõ ẽ in pemitẽtia regeneratio sed sanaf · & ideo ĩ cõtritõe pena eterna mutaf ĩ tẽporalẽ · vel ĩ purgatorio vel ĩ hoc mũdo soluẽdã · Et de illa pena tpali cui? hõ est debitor vtute clauiũ aliꝗd diminuif · ꝗntũ aũt illud qđ diminuif de pena in ꝗntitate sit nescif nisi ꝙ ꝗnto ꝗs magis ad grãm se disponit · tãto magis tpalis pena diminuif & remittif · Dec bẽus tho · ꝗrto scrip · sen · di · xvij · de clauiũ potestate · arti · ij · q · ij · Vtz pẽas clauiũ possit pcẽm remittere quo ad penã · in cor · q · & in solu · mj · argu · ibidẽ ĩ fine · Re · sup absolutio · j · ij · & mj · ca · ¶ Quid est soluere & ligare · ¶ Ca · vij

Ad maiorem tñ euidentiã ꝓdictoꝝ circa actus clauiũ qui fũt ligare & soluere ꝗro duas ql̃tiones · vnã de quidditate actus · aliã de libertate act? · ¶ Prima ql̃tio ẽ de ꝗdditate vel q̃litate act? · scz quid sit soluẽ vel ligare · & vtz sacerdos ꝑ pẽtatẽ clauiũ possit soluẽ vel ligare & quomõ · Rñdeo & dico · ꝙ opatio sacerdotis in vsu clauiũ ẽ oformis opationi dei cui? ẽ miſter · de? aũt opatõnẽ habet & ĩ culpã & ĩ penã sed ĩ culpã ad soluẽdũ ꝺẽ directe · ad ligandum aũt indirecte inquãtũ obdurare dr̃ dum gratiã non largif · Dz in penã habet opationem directe ꝗntum ad vtrũq · quia & a pena soluit eo ꝙ eam parcit · & pena ligat dũ eam infligit · Similiter sacerdos habet opationẽ in culpam · quia virtute clauiũ absolvit a culpa · remittendo culpã eo modo vt dictũ est sup̃ · Nõ tñ habet aliquã opationẽ in culpã ligando · cuius ratio ẽ · quia ligare ẽ obstaculũ ponẽ · sed obstaculũ regni ẽ pcẽm qđ ex alio imponi non pt · ꝺa nõ misi volũtarie peccaf misi large dicaf ligare inqntũ non absolvit · sed ligatos oñdit · sed in penã habet sacerdos pẽtatem & ligandi & soluendi · soluit eñ a pena quã dimittit · sed ligat ad penã q̃ remanet · ꝺa sacerdos nõ hẽt remittẽ totã penã sed aliꝗd de pena · Istud aũt aliꝗd qđ sacerdos remittit non ẽ determinatũ in quantitate sed in ꝓportione · vt ex pmissis patz · Dec bẽus tho · quarto scri · sen · di · xvij · de pẽtate clauiũ · arti · ij · q · ij · Vtz sacerdos ꝑ pẽtatẽ clauiũ ligare possit · ĩ cor · q · ¶ Si vero breui? vis ꝓcedẽ dicas · ꝙ sacerdos virtute clauiũ ligat tribo modis · Primo modo quo ad culpã non absoluendo ab ea · Secũdo modo quo ad penã sensus ligando temporali pena · Tercõ modo q̃ ad penã damni ligãdo ꝑ sentẽtiã excõmũicatõnis Dec petr? de tharẽ · mj · scri · sen · di · xvij · de clauibo ãti · j · q · j · Vtz ecclesie date sint claues · ĩ cor · q · ¶ Vtz sacerdos virtute clauiũ possit ligare & soluere fm ꝓprium arbitrium · ¶ Ca · ix

Secunda questio est de libertate act? clauium · Vtz sacerdos possit ligare & soluere fm ꝓprium arbitrium · Rñdeo & dico · ꝙ sacerdos non potest soluere & ligare · id est non potest pemitentiã iniungere ꝗntũ vellet · vel etiã fm ꝓpriũ arbitriũ pñiam relaxare · sed inqntum iudicio rõnis & ꝑcipue diuino instinctu mouef & regulaf · qđ ꝗdruplicit ꝓbo · ¶ Primo similitudine · sic · Sacerdos in vsu clauiũ opaf sic instrumentũ non mortuũ vt securis · sed viuũ sic

mīſter & ſeruus dei · ad rectā aūt opatōnem īſtrumēti req̄rūt tria · Primū eſt recta īſtrumēti diſpoſitō · Secūdū eſt materie ꝑportō · Terciū eſt motoris actō · Vt vbigrā de his tribꝰ · Si enim ſecuris nō ſit acuta nō ſecabit · vel ſi non habebit ꝑportōnatā materiā ſcz ligna · vel ſi ab aliq̄ non moueat · Silr̄ in abſolutōne quā facit ſacerdos debēt cō currē iſta tria · ſcz rect? vſus ptatis ſue · & p̄paratio vel diſpoſitō ſuſcipiētis · & vtus dei motoris · quoꝝ ſi vnū deficit fruſtrat abſolutōnis effect? · ¶ Secūdo q̄ ſacerdos vt īſtrumētū dei ī abſolutōe debeat moueri īſtinctu dei vt p̄ncipalis agētis · ꝓbo autoritate iobis · xx · vbi p̄mittit ptati remiſſiōis ap̄lis date ſp̄ūſ̄acti donū cui? vtute & ptate remittūt pcta · vñ dicit · Accipite ſp̄m ſ̄actū q̄ꝝ remiſeritis pcta &c̄ · ¶ Tercō ꝓbo hoc idē ex effect? ꝓuatōe · qa ſi q̄s p̄t iſtū modū & īſtinctū dīnū vti ſua ptate p̄ſūpſerit ñ oſeq̄t effectū ſuū · ſ · de abſoluēdo · vt dyoniſius dicit ī fine eccleſiaſtice ierarchie · vbi dicit q̄ ſacerdotibꝰ vtēdū ē ierarchicis vtutibꝰ quō dīmitas eos mouerit · alias fruſtrat abſolutōnis effect? · ¶ Quarto hoc idē ꝓbo ex punitōne · vñ ſubdit idē dyoñ · q̄ p̄t hec ſacerdos q̄ vti ſua ptate p̄ſumēt a dīno ordīne auerteret & ſic culpā incurrēt · Et qa pene ſatiſfactorie ſūt medicine · ideo ſic̄ medicine ſūt variāde ꝑm arbitriū medici · nō ꝑpaz volūtatē ſequētis ſed medicine · Ita pnie q̄ ſūt pctoꝝ medicine ſūt variāde ꝑm ābitriū ſacerdotis dīno īſtinctu regulatū · Et ſic̄ medic? aliq̄n prudent ñ dat medicinā ita efficacē q̄ ad morbi curā ſufficiat · ne ꝑp̄t debilitatē nature mai? piculū īcurrat · Ita ſacerdos dīno īſtinctu mot? nō ſp totā penā q̄ vni pcto debet īmungit ne īfirm? aliq̄s ex magnitudīe pene deſpēt & a pnīa totalit recedat · ¶ Sed forte argues ī oppoſitū · ſ · q̄ ſacerdos ꝑm arbitriū ſuū poſſit pemitētias īmungē vel relaxare tali rōe · Omnis xp̄i actō nr̄a ē īſtructō · ſz ip̄e q̄buſdā peccātibꝰ nullā penā impoſuit ſed ſolū emēdatōez vite · vt ptz de adultera · iobis · vnj & de illo q̄ · xxx · & octo annis īfirm? fuerat cui dixit dñs · ecce ſan? fact? es iā noli peccare ne deteri? tibi aliq̄d ꝛtingat · g̃ videt q̄ ſacerdos q̄ eſt vicari? xp̄i ad arbitriū ſuū poſſit totā penā vel p tem pene remittē · Rñdeo tribꝰ modis · Prīo q̄a xp̄s habuit ptatē excellētie īn ſacramētis vñ ip̄e ex ꝑpria autoritate penā totā vl̄ ptē pene poterat dimittē ſic̄ volebat · nō aūt eſt ſic de his q̄ opant tm̄ vt mīſtri vt ſacerdotes faciunt · Secūdo rñdeo & dico · q̄ q̄a xp̄i fuit ꝑprium miſereri qui fuit actor & de? miſericordiaꝝ · vt dr̄ ſcde ad chorꝝ · j · īn quē p ſe peccat · nō ſic eſt de mīſtris · Tercō modo rñdeo & dico · q̄ dñs ex infinitate ſue potētie poteſt multa que nos imitari non poſſumus nec debem? · vñ q̄a ip̄e ex infinitate ſue ſapientie nouit q̄ntitatē cōtritōnis illoꝝ quoꝝ remiſit & remittit peccata & alia que nos ſcire non poſſum?

ideo &c̄ · Hec bt̄us tho · q̄rto ſcri · ſen · de vſu vel poteſtate clauiū · di · xvnj · arti · nj · q · nj · Vtr̄ ſacerdos poſſit ligare & ſoluē ꝑm ꝑpriū arbitrium in cor · q · Et petrus de tharen · ibidem dicit idem Et alexan · q̄rta pte ſum · q · cclxxxnj · ar · j · Vtr̄ ꝑm arbitriū ſacerdotis ſint pemitētie iniungēde aut ſtatuta canonū ſūt ſequenda · in cor · q · & in ſo · j · ar · vbi ſubdit · q̄ pemitentia nō debet eē arbitraria id ē volūtaria · ſed poti? libero arbitrio rōnis taxanda · Re · īfra pnīa · q̄lē pnīā debeat ſacerdos imponē ꝑ peccatis · ¶ Q̄ q̄libet ſacerdos nō poteſt abſoluē quemlibet hominem & q̄re ¶ Ca · x ·

Tercio circa ptatem clauiū cōſiderare debemus vſum poſſibilem · nō em̄ q̄libet ſacerdos poteſt vti claue quā hēt in quēlibꝰ hominem · neq̄ ſacerdos aliq̄s poteſt vti claue in ſeip̄m · ſed ſacerdos poteſt vti claue in ſuū ſubditū · & ſacerdos inferior poteſt vti claue in ſupioꝛis de volūtate & autoritate ſupioris · ¶ Primo dico q̄ nō q̄libꝰ ſacerdos quēlibꝰ hoīez p̄t abſoluē · q̄ꝝ q̄druplicit ꝓbo · ſ · autoritate · cōpatōne · rōne · ſimilitudīne · Primo ꝓbo autoritate · dicitur em̄ xvj · q · j · nulli ſacerdotū liceat prochianum alterius abſoluē · ¶ Secūdo hoc idē ꝓbo compatione ſ · comparando iudiciū ſp̄ūale ad tp̄ale · ſic · Judicium ſp̄ūale debet eſſe ordinatius tp̄ali · ſed in iudicio tempꝛali non poteſt quilibet iudex alium iudicare · ergo cū vſus clauium ſcz abſoluē vel ligare ſit quoddā ſp̄ūale iudicium nō poteſt ſacerdos quilibet abſoluere quemlibet · ¶ Tercio hoc idem ꝓbo ratione · ſic · Ad abſolutionem a peccato req̄rit duplex poteſtas · ſcz ordinis & iuriſdictionis Prima poteſtas ſcz ordinis ē equalit ī oīb̄ ſacerdotibꝰ · eo q̄ ptas ordīs a caractere deriuet · Alia ē poteſtas iuriſdictionis que non equalit ē ī ombꝰ ſed ꝑm plus & min? p autoritatē & ordinatōnē ſupioris · ptas aūt ordinis nō exit ī actum niſi mediante poteſtate iuriſdictionis a ſupioꝛe collata · q̄ꝝ p exemplū ſaluatoꝛis ꝓbo · Nā dñs dedit petro ſingularem & ſup̄mā poteſtatem dimittēdi peccata cū dixit mathei · xvj · tibi dabo claues regni celoꝝ &c̄ · vt ītelligat q̄ ip̄e p̄ alīs habz poteſtatem iuriſdictionis · Apoſtolis aūt dedit poteſtatem ordinis · q̄ q̄ntum eſt de ſe ad omēs abſoluēdos ſe extendit · & ideo indeterminate dixit eis iobis · xx · quoꝝ remiſeritis peccata &c̄ · intelligens tm̄ q̄ vſus illi? ptatis deberet eē p̄ſupoſita poteſtate petro collata ꝑm ordinationē ip̄ius · g̃ a ſimili q̄uis ſacerdos habeat poteſtatē ordinis · poteſtatē tm̄ iuriſdictionis que materiā ſubiectā reſpicit nō hēt niſi p poteſtatē vel autoritatē ſibi collatā a ſuo ſupioꝛe · Et cōfirmo hoc alia ratione · ſic · Vſus clauiū q̄ ē abſoluē & ligare requirit poteſtatem iuriſdictionis per quem ille in quem vſus clauium communicatur efficitur ꝓpꝛia materia illius actus · ergo qui habet indiſtinctam poteſtatem ſuper omnes poteſt vti clauibꝰ in quemlibet ·

Illi vero qui sub eo & ab eo distinctas ptates ac ceperũt non pñt in quoslibet vti clauibꝰ: sed ī eos tm̃ qui eis ī sorte venerũt. & illa dr̃ messis sua.

¶ Quarto hoc idē pbo ex similitudine. Quia si in celesti ierarchia q̄dā angeli sũt q̄ hñt ptatē indistincte. ita ꝙ indistincte p̄sunt. quidā vero sub istis ponunt vt p̄ncipat? qui singulis p̄ncipatibus distribuunt. quidam vero sub istis ponunt. vt angeli qui singulis hominibꝰ deputāt. Ita debet esse in terrestri ierarchia. scz in p̄latone eccie militantis ī qua est triplex grad? scz supm? vt sum? pontifex. medi? vt pmitētiarij dñi pape vel pmitentiarij episcopoꝝ. vel p̄uelegiati q̄ absoluẽ pñt autoritate supioris. Infim? aũt gd? vbi est stat? est in p̄sbiteris prochialibꝰ q̄ immediate gerũt curā populi. & eoꝝ iurisdictō est artata ad determinatam potentiā & eoꝝ cuilibet sua portio est cōmissa ꝺm cōuemētem distributōnē. & illa portō dr̃ messis sua. vt sup̄ dixi. Hec aũt intelligēda sũt ꝺm cōmunē legē. idulget tn̄ lex caritatis & rectitudo rōmis & iuris in articulo nccitatis quēlibet posse quēcūq; absoluẽ si sit ī vnitate eccie. ¶ Dz forte argues. ꝙ etiā extra articulū nccitatis sacerdos quēcunq; possit absoluẽ. & hoc similitudie tā ī naturalibꝰ q̄ ī artificialibꝰ. ¶ Primo ī naturalibꝰ. q̄a igmis q̄ cōburit ī vna materia similiter etiā ī q̄libet. & similit lux q̄ fugat vnā tenebraz ī vno loco. etiā similit fugat ī alio. gd sacerdos q̄ potest vnum absoluere similiter potest quemlibet alium. Rñdeo & dico. ꝙ non est simile de actōe lucis & absolutōne sacerdotis. quia actō igmis est naturalis q̄ est ꝺm nccitatē forme. sed absolutio q̄ actō clauis ē. est actō spūalis q̄ est ꝺm ordinē rōmis. ¶ Secūdo ad idē argues in artificialibꝰ. q̄a clauis q̄ vnā seram aperit etiā oñes simili modo factas apire potest. & econuerso. multe claues in q̄ntitate & qualitate similes vnā seram aperiũt. sic sacerdos. Rñdeo duobꝰ modis. Primo q̄a sic clauis materialis nō potest aperire misi seram ꝓpriam nec aliq̄ vt? actiua pt̄ agē misi ī materiā ꝓpriaz sic sacerdos. nā ꝓpria materia ptatis ordinis efficit aliq̄s p iurisdictōnē. & ideo non potest sacerdos aliq̄s vti claue ad eum ī quē iurisdictō non dat. & argumētum de claue materiali magis est ad ꝓpositū q̄ ad oppositū. Secūdo mō rñdeo & dico. ꝙ hoc verꝝ est q̄n adest vt? motiua vt clauē moueat. sed ī aliq̄bꝰ vt? absoluẽdi est artata vt ī sacerdotibꝰ inferioribꝰ ī q̄bꝰ est ligata. in aliq̄bꝰ amputata. vt patet infra sacerdos. Re. in q̄rto ca. Hec bea. tho. q̄rto scrip. sen. di. xix. de hñtibꝰ claues. arti. m̄. q. j̄. Vtr̄ sacerdos scz prochialis possit vti claue quā hē ī quēlibet ī duobꝰ argu. cōtra & ī coꝝ. q. & ī solu. j. &. ij. ar. Et alex. q̄rta pte sū. q. cclxxxm̄. arti. m̄. Vtr̄ q̄libet sacerdos quēlibet pt̄ absoluẽ. ī coꝝ. q.

¶ Q nullus sacerdos potest seipm̃ absoluẽ & quare.

¶ Capi. xj.

Secundo dico. ꝙ nullus sacerdos potest seipm̃ absoluere. qd̄ pbo duplici ratione

¶ Prima ratio est. q̄a ptas clauiū req̄rit ꝙ materia aliquē subiectū & ita aliū. sed sibiipi aliq̄s subiect? eē nō potest. gd null? potest seipm̃ absoluere. ¶ Secūda ratio ē talis. Judiciū spūale ē ordinati? & rectius iudicio tpali. sed in iudicio tpali q̄s nō pt̄ eē simul iudex & re? gd nec in iudicio spūali. Hec bt̄us t. q̄rto scri. sen. di. xix. de hñtibꝰ claues. arti. m̄. q. m̄. Vtr̄ inferior possit absoluẽ suū superiorē ex ordinatione vel autorita te sui superioris in coꝝ. q. in fine. & in ar. j. cōtra.

¶ Q sacerdos virtute clauiū semp potest subditum suum absoluere. ¶ Ca. xij

Tercio dico. ꝙ sacerdos quantum ē ex virtute clauiū semp potest subditū suū absoluere. qd̄ tali rōne ondo. Cuicūq; cōmittit̄ p̄ncipale cōmittit̄ & accessoriū. sed sacerdoti cōmittit̄ ꝙ suis subditis eucaristiā dispēset ad quā ordinat̄ absolutio a q̄buscūq; pctis. gd sacerdos quantum est ex pte clauiū semp subditū suū pt̄ absoluere. ¶ Sūt tamen inter alios duos casus in q̄bꝰ vel nō ē cōueniēs vel nō est possibile sacerdoti subditū suum absoluere. ¶ Primus casus ē qñ sacerdos est particeps criminis qd̄ subdit? suus cōmisit. verbigrā. sicut cū sacerdos mulierē sibi subditā cognouit. in tali em̄ casu nec sacerdos debet audire cōfessionē mulieris cū qua peccauit de illo peccato. sed eā debet ad alium remittere. nec illa debet ei cōfiteri. sed debet licentiā pt̄ē eundi ad aliū vel ad superiorē recurrē. si ille licētiā denegaret. tū ꝓpt̄ piculū. tū q̄a ē minor verecūdia. si tn̄ absolueret absoluta esset. ¶ Secūs casus ē qñ subdit? a maiori ē excōmunicat? Nam excōmunicatione manēte nō potest de crimine absoluere. eo ꝙ absolutio ab excōmunicatione debz p̄cedere absolutōnē a peccato. Cui? ratio ē q̄a aliq̄s q̄diu est excōmunicat? non potest recipere aliqđ eccle sie sacramētū. Hec beat? tho. q̄rto scrip. sen. di. xix. de hñtibꝰ claues. ar. m̄. q. ij. Vtrū sacerdos semp possit subditū suum absoluere. ar. j. con. & in coꝝ. q. & ī so. j. &. ij. ar. Re. infra excōmunicatio

¶ Q sacerdos inferior ex autoritate sibi a superiore collata pt̄ suū superiorē absoluẽ. ¶ Ca. xij.

Quarto dico ꝙ sacerdos inferior pt̄ suum superiorē absoluere ex potestate & autoritate ei a superiori collata q̄d quadruplicit̄ pbo. scz ratione. autoritate. p locū a maiori. & similitudine. ¶ Primo rōe sic. Ille qui inferiori potestatem limitare potest pt̄ in eū quem vult potestatem extendē. sed superior potest huiusmodi. gd pt̄ īferiori dare p̄tatez in seipm̃. q̄mis non potest ipe vti potestate in seipm̃ vt patz sup̄. Secundo cōfirmo hanc rationē sic. Qui subiicit̄ vni non potest alteri dare autoritatem in se. sed si psona est libera tūc potest alteri se subiicere & se absoluẽdi autoritatem & potestatem dare. gd sup̄m? p̄latus

scz dñs papa qui iure est liber & nulli subiectus potest cui vult se subiçe. Tercõ ꝓbo hoc idẽ alia rõne sic. Absolutõ q̃ fit p vtutẽ clauiũ ordinatur ad ꝓceptõnem eucharistie sed inferior potest eucharistiã supiori dare si petat gꝫ etiã pt eũ absoluere si se ei subiçiat. ¶ Decũdo ꝑncipalit ꝓbo hoc idem autoritate. Nam ius canonicũ dicit qꝫ vnusquisq; possit suã autoritatẽ cõmunicare p se & p sua vtilitate sine ꝑiudicõ facto ꝑprie autoritati & ꝓtati etiã aliene & ita summꝰ pontifex cuilibet sacerdoti se pt subiçe & absolutõnẽ petere. ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo p locuꝫ a maiori sic. Quod pnt etiã ꝓlati alij ex ꝓmissiõe pape multo magis pt papa: sed alij ꝓlati pt sui ꝓlati supioris licẽtiã ex ꝓmissione pape pnt sibi eligẽ cõfessorẽ vt dicit decretalis illa de pẽi & remiss q̃ est greg & hoc ideo ne p dilatõe pnie periculũ imineat aiaꝝ gꝫ multo magis pt dñs papa. Et cõfirmo hãc rõnẽ sic. Potestas clauiũ data est ad vtilitatẽ eiꝰ q̃ absoluit sed ille cui data est potestas nõ ẽ peioris cõditõis qꝫ alij gꝫ & ille pt absolui sed nõ a se nec a supiori aut ꝗa frequẽt nõ hꝫ copiã eiꝰ aut ꝗa nõ hꝫ supiorẽ vt papa gꝫ &c. ¶ Quarto hoc idem ꝓbo similitudine ꝗa sic medicꝰ infirmatꝰ q̃rit medicũ & medicinã nõ mq̃ntũ medicꝰ sed mq̃ntũ infirmꝰ sic etiã ꝓlatus & mediatorẽ q̃rit sacerdotem mq̃ntũ peccatoꝝ & mq̃ntũ dei inimicꝰ ẽ factꝰ p culpam. Et cõfirmo hãc rõnẽ vel similitudinẽ sic. Remedium vel medicina cõtra peccatum est cõfessio & absolutõ sed supiorẽ ꝓlatũ cõtingit peccare gꝫ cũ non possit seipm absoluere vt patet supꝝ inferior eo pt ipm absoluere. ¶ Sed forte argues in oppositũ s qꝫ ꝓlatꝰ supior nõ pt dare licẽtiã suo inferiori qꝫ eũ absoluat duplici rõe. Prima est talis. Nemo dat qd nõ hꝫ sed ꝓlatꝰ supior non hꝫ iurisdictõnem se absoluendi ꝗa nõ hꝫ ꝓtatẽ supꝝ se gꝫ &c. Rñdo & dico qꝫ q̃uis ñ possit ꝗs sibi ipi esse subiectꝰ vt patet supꝝ nihil ꝓhibet ipm posse subiçi alij maxime si est libere potestatis. Decũda rõ ad idem est talis. Prelatꝰ supior non pt dare autoritatẽ vel iurisdictõnẽ alij excõmunicãdi se gꝫ silr nec absoluẽdi. Rñdeo & dico qꝫ excõmunicatõ est cõtra hoiez sed absolutõ ẽ ꝓ hoie homo aũt nõ pt autoritate sua vti cõtra se q̃uis possit p se. Dec alex ꝓlixe tãgit q̃rta pte sũ q cclxxxmj arti ij Vtꝝ sacerdos inferior pt absoluẽ supiorẽ ipo volẽte ĩ ar cõtra & in coꝝ q & in solu duoꝝ argu. Et b t clare & breuit ponit q̃rto scrip sen di xix de hñtibꝰ claues ar ix q ij Vtꝝ aliqs sacerdos possit suũ supiorẽ absoluẽ in duobꝰ argu cõtra & i coꝝ q

¶ Qꝫ sacerdos nõ pt absoluẽ vel ligare ex ãtu oꝝ defectibꝰ. ¶ Ca xmj

Quarto & vltimo ꝑncipalit circa claues cõsiderare debem? viciũ culpabile. Si ꝗs eñ sacerdos ꝓter motũ & instinctũ dinũ vti sua ꝓtate ꝓsumpserit fm arbitriũ voluntatiꝫ & non fm iudiciuꝫ rõnis absoluendo vel ligando aliquẽ nõ oseq̃t effectũ suũ vt dicit dyoni ĩ fine ecclesiastice hierarchie. ¶ Vñ qꝫ sacerdos aliqs nõ pt absoluẽ vel ligare ex ãtuor defectibꝰ attẽdi pt s ex defectu cõtritionis excõmũicatõnis iurisdictõnis discretõnis ex ꝗbꝰ nulla ẽ absolutio vel ligatõ sacerdotis. ¶ Dño ex defectu cõtritõnis nã otritõ absolutõꝫ sacerdotis ꝓcedit qꝺ ptꝫ ꝗa sacerdos nunq̃ dt aliquẽ absoluẽ nisi extimet eũ otritũ vt dicit b t mj qꝺlibeto q x Vtꝝ p absolutionẽ sacerdotis remittat culpa ar cõtra ¶ Decto sacerdos aliquẽ nõ pt absoluẽ ex reatu excõmunicatõis qꝺ ꝓbo tã ex pte cõfitẽtis q̃ ex pte sacerdotis. Primo ex pte cõfitẽtis ꝗa sacerdos nõ pt aliquẽ excõmunicatũ a peccato absoluẽ excõmunicatione manẽte eo qꝫ absolutio ab excõmunicatione debꝫ ꝓcedẽ absolutionꝫ a peccato. Cui? rõ ẽ ꝗa q̃dm aliqs ẽ excõmunicat? non potest recipe aliqd ecclesie sacramẽtũ vt dicit btus tho q̃rto scrip sen di xvnj de excõmunicatione arti v q j Vtꝝ ꝗlibꝫ sacerdos subditũ suũ possit ab excõmunicatione absoluẽ in so nj ar Et iterũ ibidẽ di xix de hñtibꝰ claues arti nj q nj Vtꝝ sacerdos possit subditũ suũ absoluẽ ĩ so nj ar Decũdo hoc idem ꝓbo ex pte sacerdotis s qꝫ sacerdos excõmuicat? nõ pt aliquẽ absoluẽ ab excõmunicatione & a crimine qꝺ ꝓbo duplici rõne Primo ex ꝑuatione autoritatis sic. Qui ꝑuat autoritate in subditos nullũ subditum potest absoluẽ sed sacerdos excõmunicatus ꝑuat autoritate vel iurisdictione absoluẽdi p subtractionẽ supioris vel simplr vel ad tempus gꝫ &c. Secda rõ est ex ꝑuatione caritatis sic. Caritas q̃ facit vnionẽ ecclesie dimittit pcta sed sacerdos excõmũicat? a caritate & vnione eccie ẽ diuisus gꝫ &c. Tercia rõ ad hoc idẽ ẽ talis. Null? absoluit a pcto fm hoc qꝫ peccat sed aliqs ab excõmunicatis scismaticis hẽticis suspẽsis absolutõnẽ pctoꝝ petẽs peccat faciẽs cõtra ꝓcepta eccie gꝫ p eos null? absolui pt Dec btus tho q̃rto scrip sen di xix de hñtibus claues arti j q nj Vtꝝ scismatici hẽtici excõmunicati & suspẽsi vsũ clauiũ habeãt. Dicit eñ. Licꝫ in ꝓdictis maneat ptas clauiũ q̃ntũ ad essentiam non tamen manet q̃ntũ ad vsum. Cui? ratio est quia vsus clauium q̃ reqrit vtentis ꝓlationem ĩ subdito p ordinationẽ eccie subtrahit qꝺ ecclesia facit a supdictis subditos subtrahẽdo in duobus ar cõtra & in coꝝ q ¶ Tercio sacerdos non potest absoluere ex defectu iurisdictionis Cui? ratio est quia ad absolutionẽ a peccato requirit duplex potestas scz ordinis & iurisdictõnis vt patet supra q̃rto capitulo. Potestas aũt ordinis non exit in actum vel vsum nisi mediãte potestate iurisdictionis. Jurisdictio aũt a maioribꝰ in inferiores descendit & ideo nullus sacerdos aliquem potest absoluẽ in quẽ iurisdictionem fm ordinationem & autoritatẽ supioris collatam nõ habet.

vt dicit bea · tho · qrto scrip · sen · dist · xix de hñti⁊
bus claues arti · mj · q · j · Vtr sacerdos possit vti
claue quã habet in quelibet ī cor · q · Et ibidē · q · ij
Vtrū sacerdos possit suū subdituz absoluē · ī cor ·
q · in pncipio. ¶ Quarto sacerdos nō pt absoluere
ex defectu discretōis · qđ duplicit ꝓbo · Primo
similitudine · sic · Dic est de claue materiali · ita es⁊
tiã de claue spūali · sed non hñs clauē materialez
nō pt claudē vel apire · g̃ non hñs clauē spūalem
que dat cū ordine sacerdotali · s · autoritatē discer
nendi non pt soluē vel ligare · Secdo ꝓbo hoc idē
ratōe · sic · Duplex em̄ est clauis spūalis · scz pt̃as
vel autoritas iudicandi & ligandi · Prima clauis
scz autoritas iudicādi vel discernendi int̄ leprā &
leprā · & int̄ leprā & nō leprā nō ꝓuenit ex scīa
acq̄sita vel īfusa · qđ patz · qa hac scīa desinēte ad
huc non desinit esse clauis · sed ꝓuenit talis pt̃as
ex autoritate q̄ sacerdoti cōfert̄ ī ordine qñ cōfert̄
caracter · & hec est clauis sciētie q̄ sacerdoti oñdit
cui sit aperiendū · Secda clauis est pt̃as ligandi
que immediate apit serā peccati & ꝑsupponit pri⁊
mam clauem · Actꝰ aūt p̄me clauis qui est iudi⁊
care int̄ dignos & indignos req̄rit duo ex quibꝰ
integrat̄ · scz autoritatē iudicādi · & sciētiā · qđ pa
tet · qa aliq̄n est sciētia sine autoritate · sic aliquis
habet scientiā iuris qui non habet autoritatem iu
dicādi · Aliquis vero habet autoritatē iudicandi
qui non habet sciētiā iuris · sic multi sacerdotes q̄
hñt autoritatē iudicādi ex ordine sacerdotali qñ
caracter impr̄it̄ · qui tñ non hñt scientiam iudi⁊
candi int̄ dignos & indignos · & int̄ lepraz & nō
lepram · & ideo autoritas iudicādi que est prima
clauis non pt̃ accipi sine scientia absq̄ peccato ·
sed scientia sine autoritate iudicandi sine pcto ha
beri potest · vt dicit bea · tho · q̄rto scrip · sen · dist ·
xviij · de clauibꝰ · arti · j · q · mj · Vtrū sint due cla⁊
ues vel vna tm̄ · i solu · j · & · ij · ar · Re · infra sacer⁊
dos q̄nta sciētia req̄rit̄ in sacerdote ·

¶ De clauibꝰ in spāli collatis petro · ¶ Ca · xv ·

QLaues ecclesie · Post q̄ dictū ē de cla
uibꝰ ecclesie ī generali · nūc dicēdū est
de clauibꝰ ecclesie ī spāli collatis petro
& successoribꝰ ei⁊ a christo · Vnde cir
ca autoritatē vel pt̃atē collatā petro & apostolis
& eoꝝ successoribꝰ · s · epis & pbiteris a xpo cōsi⁊
derāda sūt tria · scz pt̃atis ꝓmissio · collatio · execu
tio · Primo em̄ potestatis ꝓmissio exprimit̄ ma
th̄ · xvj · cum dixit dñs petro · tibi dabo claues
regni celoꝝ · Secūdo pt̃atis collatio exprimit̄ io⁊
hannis · xx · cū dñs exp̄sse dixit apostolis · Acci⁊
pite spm̄sanctū &c̄ · Tercō collate pt̃atis executō
exp̄mit̄ math̄ · xvj · cū dñs dixit petro & aposto
lis & eoꝝ successoribꝰ · & qđcūq̄ solueris sup ter
rā &c̄ · ¶ Prio em̄ pt̃atis ꝓmissio exprimit̄ ma⁊
th̄ · xvj · cū dñs dixit petro tibi dabo claues reg⁊
ni · In q̄ vbo tāgūt̄ tria · prio suscipiētis idonei⁊
tas · qa tibi · secdo oferētis liberalitas · qa dabo · ter⁊
cō muneris copiositas & p̄ciositas · qa claues reg
ni celoꝝ · ¶ Primo tangit̄ suscipiētis idoneitas ·
quia tibi scz petro · vbi glosa rabani sic ait · Hec aūt
soluendi atq̄ ligandi potestas q̄n̄s soli petro da
ta videat̄ a dño · tñ ceteris apostolis dat̄ · necnō
etiam & nūc & episcopis & pbiteris oīs eccle⁊
sie · sed ideo nō iohānes nō iacobꝰ nō andreas non
alij apostoloꝝ · sed petrus p̄ncipaliter claues reg
ni celoꝝ & p̄ncipatum iudiciarie pt̃atis accepit a
christo quinq̄ ratiombꝰ · Primo rōne vnitatis ·
Nã fm rabanū in glo · ideo specialit̄ dñs petro cla
ues concessit vt omnes p orbē credētes ītelligāt ·
q̄ q̄cūq̄ ab vnitate fidei vl̄ societate ei⁊ q̄libz mō
semetipꝰ segregāt · tales nec a vinculis peccato
rū absoluī · nec ianuā regni celestis p̄nt ingredi ·
Et subdit · Ideo aūt claues eccie specialit̄ petro cō
cessit · vt ad vnitatē & pacē nos inuitaret · Ideo
em̄ eū p̄ncipē apostoloꝝ cōstituit · vt ecclesia vnū
p̄ncipalē christi haberet vicariū ad quem diuersa
ecclesie membra recurrerēt si forte int̄ se dissenti
rent · quia si diuersa capita ī ecclesia essent · vni⁊
tatis vinculū rumpet̄ · Hec raban⁊ in glo · Secdo
rōne singularis caritatis · Ex eo em̄ q̄ petr⁊ pl⁊
ceteris apostolis dilexit christū in membris · vt
dicit ip̄e iohis · xxj · Simon iohis diligis me pl⁊
his id ē p̄ oīmbꝰ his · ideo pl⁊ fuit ip̄e etiā diligen
d⁊ a christo · vñ ei singularit̄ ecclesiā cōmēdauit
iohis · xxj · pasce oues meas · Iohānes vero pl⁊
xp̄m in seipō dilexit · & ideo fuit magis dilect⁊ a
christo · Iohis · xxj · Co nuersus petr⁊ vidit illū
discipulū scz iohānē quē diligebat ihūs · vñ ei ma
trem cōmēdauit · Hec bt̄us tho · p̄ma pte sū · q · xx
arti · mj · Vtr⁊ deus semp diligat magis melio
ra in so · mj · ar · Re · sup̄ amor dei ad creaturas ·
Tercō rōne singularis cōfessionis · Vñ christ⁊ sic
ait · tibi dabo claues &c̄ · q · d · Sicut pat̄ dedit ti
bi me cognoscē · ita etiā ego tibi dabo aliq̄d · scz cla
ues regni celoꝝ · Et raban⁊ ibidē in glosa sic ait ·
Qui em̄ regem celoꝝ maiori p̄ ceteris ē deuotione
cōfessus · ip̄e p̄ ceteris regni celestis clauibꝰ ē do⁊
tatus vt cōstaret omnibꝰ q̄ petr⁊ ē apostoloꝝ
vertex & caput · contra grecos · & q̄ absq̄ ea con
fessione ac fide regnū celoꝝ null⁊ intrare possit ·
Quarto rōne copiositatis · Nã xp̄s ideo petro cla
ues concessit · ad oñendū vt dicit hieronim⁊ · q̄
plenitudo pt̃atis fuit in petro & apostolis & suc⁊
cessoribꝰ petri qui soli vocāt̄ ī plenitudīez pt̃atis
ceteri vero in pt̃e solicitudinis · Quinto ratione pi⁊
etatis · Ideo em̄ xp̄s nō alio sed petro singularit̄
dixit · tibi · vt scz petrus a christo misericordiā con
secut⁊ alijs disceret misereri · ¶ Secūdo p̄ncipa
lit̄ tāgit̄ cōferētis liberalitas cū subdit̄ · dabo · nō
vendam · sed dabo · ad oñdū q̄ sicut gratis accepi⁊
mus gratis debem⁊ dare · Math̄ · x · Vel iō xp̄us
dixit dabo in futuro & non do in p̄nti ꝓpt̄ quatu
or rōnes · Prima est · qa de futuro ē p̄missio & nō
de p̄nti · si em̄ dixisset do de p̄senti · nunq̄ erroꝝ

habuisset locum in petro · vt hiero · dicit in glo · Secundo dixit · dabo · s. post resurrectionem qui dixit eis iohis · xxi · pasce oues meas · tunc enim videt ei singulariter & psonaliter ptas clauium ecclie fuisse cōmissa · Tercō dixit dabo · s. post ascensionem qa q̄diu dns cum apostolis fuit i terris nō potuit vicariū · sed post ascensionem xpi petri remansit vicarius xpi · iohis · xiii · Non vos relinquam orphanos · Quarto dixit dabo · s. i cōcilio niceno quando videlicet omnes epi cōuenerūt & obedientiā romane ecclie cōmiserūt · extūc enim sine cōditione aliqua etiam greci obedierūt romane ecclie multis temporibus · ¶ Tercō principaliter tangit numeris copiositas vel pciositas cū subiungit · claues regni celorum · vbi raban? in glo · exponēs qd sint claues dicit · Claues regni celorum i pam discretionem & potentiam nominat · discretionem qua dignos & indignos discernat · potestatem qua liget vel soluat · ¶ Vbi nota · q sicut p clauem materialem obstaculum dom? ingredienti tollit · sic p clauem spualem q principali? ad aperiendum est ordinata tollit · Obstaculum aut regni celestis est triplex · Quoddam est generale sed non perpetuum · vt pctm originale · & istud obstaculum p passionem xpi fuit sublatum · ppter qd iohannes apo · iii · vidit hostiam aptam in celo · Quoddam vero obstaculum regni celorum nec est generale nec perpetuum · s. qlibet pctm mortale · & istud p claues ecclesie tollit · Quoddam vo obstaculum regni celorum nō est generale sed ppetuum · vt obstinatorum damnatorum · & istud nūq̄ tollit · Hec pe · de thare · iii · scri sen · di · xviii · de · claubo · ar · i · Vtr ecclie sint date claues · in cor · q · Et dns ambald? cardinalis ordinis ꝓdicatorum ibidem dicit idem · Re · sup claues · an sint qd sint qt sint ad qd sint · & alia q de materia clauium sut ꝓdicta ·

¶ Q post resurrectionem xpi facta e apostolis collatio ptatis a xpo. ¶ Ca · xvi ·

Secundo ptatis clauium collatō expmit iohis · xx · Nā post resurrectionem xpi facta e apostolis collatō ptatis a xpo cū dixit eis iohis · xx · accipite spm̄sanctū quorum remiseritis pcta remittunt eis · & quorum retinueritis erūt retenta · tunc enim qn hec vba dixit apostolos ordinauit in sacerdotes · ¶ Vbi sciendum q dns singulariter dedit petro iurisdictionem potestatis ad remittendum pcta cum psonaliter dixit ei matth · xvi tibi dabo claues regni celorum vt · intelligat q ipe p aliis singulariter potestatem iurisdictionis habuit · Omnibus aut apostolis cōmuniter dedit ptatem remittendi pcta · que potestas consequitur ordinem & est eqliter in oibus sacerdotibus · & ad omnes absoluendos ptas ordis aliqliter se extendit · vn etiam sacerdotibus qn ordinat illa vba dicūt · & ideo indeterminate xps omnibus apostolis dixit · quorum remiseritis pcta &c̄ · intelligēs tn q vsus illi? ptatis deberet ee psupposita ptate collata petro fm ordinationem ipi? petri · ad dandum intelligē · q ad absolutionem a pcto duplex ptas requirit · scz potestas ordinis que est eqliter in omnibus sacerdotibus · & ptas iurisdictionis q est fm autoritatem & ordinationem superioris sine qua ptas ordinis nō exit in actū · qa sacerdos nō pt absolue sine iurisdictione ab autoritate vel ptate superioris collata ei · Hec be · t · qrto scri · sen · di · xix · de hntibus claues · arti · ii · q · i · Vtr sacerdos possit vti claue qua habz in quelibz iudicio · i · ar · ¶ Di aut pdictam autoritatem quorum remiseritis pcta &c̄ · vis exponē dicas · q dns i illa autoritate tangit duo · scz donum & dom effectum · Primo tangit donum effectuum remissionis pcti cum dicit · accipite spm̄sanctum · & merito · qa vnus int illos effect? spus sancti e remissio pctorum · Cui? rō e · qa spus sanctus est caritas & p eum nobis infundit caritas · vt dicit apos · ad ro · v · Caritas aut dei diffusa est i cordibus nris p spm̄sanctum q dat? e nobis · Remissio aut pctorum non fit nisi p caritatem · ita dr puer · x · vniuersa delicta opit caritas · & dicit opit vt nō videat a deo ad punitionem · Et pme pe · iii · caritas opit multitudinem pctorum · Glo · opit vt nō sit qd puniat de? · Et dicit caritas · qa cessante caritate redeunt pcta saltem quo ad imgtitudinem · Re · sup caritas quo ipa a se mortale peccatum excludit ¶ Secdo dns in vbis ꝓmissis tangit dom effectum cum ait · qrum remiseritis pcta &c̄ · qd vbum expmit qtuor modis · Primo enim grego · ibidem illud exponēs sic ait · Ecce nō solum de semetipsis securi fiunt dicēs · accipite spm̄sanctum · sed etiam principatum supmi iudicii sortiunt · vt vice dei qbusdam pcta retineant qbusdam relaxēt · hoc aut episcopi locum tenent · solui ac ligandi autoritatem suscipiunt q gdam regiminis sortiunt · Et subdit · Grandis honor sed grade pond? e isti? honoris · dum qppe e vt q nescit tenere moderamina vite sue iudex fiat vite aliene · Hec gre · sup illo vbo qrum remiseritis &c̄ · Secdo modo chrisost · expmit sic dicēs · Sacerdos ei & si ppam bn dispensauerit vitam · alioquin vero nō cū diligentia curam habuerit cū pniciosis in gehennam vadit · Et qa posset aliqs dicere · q sacerdos bon? remittit pcta nō aut sacerdos mal? · ideo subdit chrisost · sic dicēs Nō aut iustum e ab aliis q in principatu subiiciunt iudicari · & si vita eorum fuerit valde detractabilis i nullo lederis in his que sunt ei cōmissa a deo · Et reddit causam hui? dicēs · Nō aut sacerdos · sed neq angelus aut archangel? opari aliqd potest in his que sunt data a deo · sed pater & filius & spūssanctus omnia dispensant · sacerdos aut suam linguam & manum trib uit · Nō enim iustum esset vt ppter alterius maliciam circa simbola nostre salutis ledi eos qui ad fidem veniunt · Hec chrisostomus sup illo verbo · quorum remiseritis peccata &c̄ ¶ Tercio expmit glosa sic dicens · quorum remiseritis peccata · id est quos dignos remissione iudicaueritis duabus · s. clauibus potestatis & discretionis dimittet eis & quorum retinueritis peccata · id e nō remiseritis p vos vel p successores nō remittent eis ·

Quid aũt vtute clauiũ remittat· Re· ſup clauiuz effectũ vtilẽ· ī duobꝫ ca· & in duabꝫ queſtionibꝫ· Quarto modo beat⁹ thomas exponẽs hoc verbuz quoz remiſeritis pcta· &c· monẽs vnã queſtionẽ que talis ẽ· Di ad remittẽdũ peccata ſpirituſ ſancti vt⁹ vl̃ pſentia ẽ nccia· vñ & dñs ad hũc effectũ cauſandũ dicit· accipite ſpm̃ſanctuz &c· g videt̃ qꝫ qui non habet ſpm̃ſanctũ nõ poſſit pccata remittẽ· Rñdet & dicit· qꝫ remiſſio peccatoruz non eſt op⁹ ꝓprium ſacerdotis· ꝗa tũc hoc ꝓpria vtute facẽt qđ eſt falſum· ſed eſt op⁹ dei & ſacerdotis· Primo remiſſio peccatoz eſt op⁹ dei qui ꝓpria vtute & autoritate peccata dimittit· Secũdo eſt op⁹ ſacerdotis ſicut miniſtri· vñ ſic̃ dñs ꝓ ſeruũ & miniſtꝝ ſiue bonũ ſiue malũ poteſt facere voluntatẽ ſuã ad aliqua exequẽda· ita etiã dñs ꝓ miſtros eccie etiã ſi mali ſũt poteſt ſacramẽta cõferre· in quibꝫ dat̃ grã & remittit̃ culpa· Dec beat⁹ tho· ī poſtilla quã fecit ſup iobem exponẽs p̃dictũ vbum· quoz remiſeritis pcta &c·

¶ De executõne ptatis collate petro· ¶ Ca· xvij

Tercõ & vltimo ptatis clauium ꝓmiſſe & collate executõ exp̃mit̃ matb· xvj· cum dixit dñs petro· & qđcũqꝫ ligaueris ſup terra erit ligatũ & in celis· & qđcũqꝫ ſolueris ſuper terrã erit ſolutũ & in celis· qđ vbum exponitur quatuor modis· ¶ Primo ſm chriſoſ· ibidez· ſic· Quodcũqꝫ ſolueris &c· vide etiã qualit̃ xp̃us reducit petrũ ad excelſam de ipo intelligẽtiã· hic em̃ ſe ꝓmittit daturũ que ſũt ꝓpria dei ſoli⁹· ſcz peccata ſoluere & eccleſiã immutabilem facẽ int̃ tot pſecutõnũ & tẽptatõnũ anguſtias· ꝗa porte inferi· id eſt vicia & peccata vel certe hẽticoz doctrine· ſm hiero· vel pſecutoz tormẽta & praua infidelium opa· ſm rabanũ: omnia hec non ſeparabunt eccleſiam a fide & caritate mea· & hec etiã nõ ꝓualebunt aduerſus eã· ¶ Secũdo modo ſm glo· exponit̃· ſic· Quodcũqꝫ ſolueris· id ẽ qđcunqꝫ iudicaueris ſoluẽdũ ſup terrã· id ẽ q̃diu viuit remiſſionẽ pctoz cõſeq̃t̃ a deo· Ideo em̃ dicit· ſup t̃ram· quia non eſt data poteſtas hominibꝫ ligandi vel ſoluẽdi mortuos ſed viuos tm̃· qui enim mortuos ſolueret vel ligaret· non ſuper terram ſed poſt terram hoc faceret· ¶ Vbi nota· qꝫ quilibet in articulo mortis poteſt abſolui ab omni ſententia excõmunicatõis iuris vel iudicis a quocunqꝫ ſacerdote· Si vero ante abſolutõnẽ ab excõmunicatõne decedat & apparuerũt in eo ſigna penitentie abſolui poterit ab illo a quo dum viuebat fuerat abſoluend⁹ & ſub eadẽ forma· & poſtea ſepelieṫ· Si aũt corpus defuncti excommunicati de facto ſepultum fuerit· non exhumabit̃ ſed ibidẽ abſoluet̃· ſed ſi alibi ſepultum erat· debet exhumari & poſtea abſolui· Poterũt etiã oſſa & corp⁹ ei⁹ ſi ſũt ſup terrã vberari ſic̃ fit circa vinos & aſpergi aq̃ ſacra de cõſuetudine q̃ũdã & cũ oronibus abſolui ſicut abſoluunt̃ viuentes· ac demum in cimiterio ſepeliri· vt dicunt hoſtien· & berñ· in gloſa ſup capitulo a nobis· ij· Dec in ſũ· cõfeſ· li· ij· ti· xxxvij· de pem· & remi· q· lxxxv· poſt hec q̃ro q̃s poſſit abſolui vel abſoluẽ· ī coz· q· in fine Et iterũ ibidẽ· q· cxxj· q̃liter abſoluet̃ defunct⁹ q̃ in vita pemiuit· ¶ Tercõ exponit̃· ſic· Quodcũ qꝫ ſolueris ſup terram ſcz claue non errante· erit ſolutũ & in celis· ſ· ꝓ approbationẽ celeſtis curie ¶ Sed forte queres· vtꝫ clauis erret· Rñdeo & dico· qꝫ clauis ſpũalis quo ad quid errat· & q̃ ad q̃d non errat· verbigrã· Nã clauis errat qñqꝫ ſm veritatẽ· ꝗa aliqñ non ſoluit cũ tamen credat ſoluẽ· nõ tñ errat ſm iudiciꝫ eq̃tatem· ꝗa ſm exteriora oportet eũ iudicare· ſicut iudex qui punit innocentem ſm allegata iuſte iudicat· nõ tñ ſm rei veritatem· ¶ Quarto modo exponit̃· ſic· Quodcũqꝫ ſolueris ſup terram· ſ· iuſte & q̃ntũ ad illum q̃ ligat· & q̃ntũ ad illũ qui ligat̃· erit ſolutũ in celis ſcz ꝓ approbationẽ celeſtis curie· ¶ Vbi nota· qꝫ tũc aliqs iuſte ligat & aliqs iuſte ligat̃ qñ de⁹ ligationẽ inchoat & ſacerdos cõſũmat· & tũc aliqs iuſte ſoluit & iuſte ſoluit̃ qñ de⁹ ſolutõnẽ inchoat & ſacerdos cõſũmat· vñ ẽ ſenſus· quẽcũqꝫ ſolueris· id eſt cuiuſcũqꝫ ſolutionem conſummaueris deus ꝓmo eam inchoauit· nam cõſummatio dr reſpectu inchoationis· quia deus inchoat ſolutõez dimittendo culpam· & ſacerdos cõſummat abſolutionẽ dimittendo aliqđ de tpali pena· & hoc ꝓ exẽ plũ patz· de ſuſcitatione lazari· iobis· xj· Dixit em̃ dñs· lazare veni foras· & ſtatim̃ ꝓdijt q̃ fuerat mortu⁹ ligat⁹ man⁹ & pedes ībitis· & facies ei⁹ ſudario erat ligata· expone hãc· & poſtea diſcipul̃ dixit· ſoluite eũ & ſinite abire· vbi patz clare qꝫ dñs lazarũ ſuſcitat· & hoc q̃n culpã dimittit· diſcipuli ſoluũt q̃n aliqđ de tpali pena relaxãt· vñ patz qꝫ dñs ſolutionẽ īchoat & ſacerdos cõſũmat Et ꝓ oppoſitũ vbi dñs abſolutõnẽ nõ īchoat ſacerdos non cõſũmat· vñ quia in ficte cõfitente deus abſolutionẽ non inchoauit· ideo ſacerdos in tali abſolutione non cõſummat· Dec alex· quarta pte ſũ· q· cclxxxxij· arti· j· Vtꝫ ſm arbitriũ ſacerdotis remittẽda ſint pcta in coz· q· & in ſo· ij· ar· Sed forte argues in oppoſitũ· ſcz qꝫ ſacerdos abſolutionẽ inchoat & deus cõſũmat· & hoc autoritate hugonis de ſancto victore ſup illo vbo qđcũqꝫ ligaueris ſup terram &c· ſic dicentis in libro de ſacramẽtis· Sententiã petri ſeq̃t̃ ſententia celi· g &c Rñdeo & dico· qꝫ vbũ hugonis nõ ẽ ſic intelligẽdũ qꝫ ſentẽtia petri in ſacerdote abſoluẽte p̃cedat tempore ſentẽtiã celi· id ẽ dei remittẽtis culpaz· quia ſententiam petri iuſte latã approbat ſententia dei· vt exponit bt̃us thomas q̃rto qđlibeto· q· x· Vtꝫ ꝓ abſolutionẽ ſacerdotis remittat̃ culpa in ſolu· j· ar· Vñ leo & gregoriꝰ ita dicunt· & habet̃· xj· q· ij· Tũc vera eſt abſolutio p̃ſidẽtis· cũ iterm̃ ſeq̃t̃ arbitriũ iudicis· Et iterũ· xxxij· q· j· Manet petri p̃uilegiũ vbicũqꝫ ex ip̃i⁹ eq̃tate fert̃

iudiciū · Vnde cū dr · qđcūq; solueris &c̄ · est talis intellect? · qa qđ in his scz ī ligādo & absolue do ps ecclesie mlitātis facit in ēris · approbat ps ecclesie triūphātis in celis · Dec ī sum · ofeb · li · mi ti · xxxmj · q · clxxvmj · de pen̄i · & remiss · q̄lit̄ sacer dos dicat̄ solue & ligare · ī cor · q · inxta finem ·

¶ Qz bom̄ sacerdotes recte dicunt̄ absoluere vel ligare tribo modis & approbat̄ a deo cū dicit · qđcūq; solueris &c̄ ·

¶ Ca · xvmj ·

Ad maiorē tn̄ euidentiaz p̄dictoz ē sciendū · q; tūc solutō vel ligatō sacerdotū diuino iudicō approbat̄ qn̄ claues discretōnis sūt adhibite fm exigētiā meritoz · & fm hoc bom̄ & discreti sacerdotes tribo modis dicūt̄ solue vel ligare · scz q̄ ad oñsionē · quo ad satisfactōnem · q̄ ad p̄cisionez · ¶ Primo quo ad oñsionē · & sic sacerdotes dicūt̄ ligare qn̄ peccata in facie ecclesie non esse dimissa oñdūt · Vn̄ & dns p? p̄se leprosū sanitati restituit · deinde ad sacerdotes misit · qa &si aliqs apud deū ē absolut? & regno celoz dign? : n̄ tn̄ adhuc ī facie ecc̄ie ē absolut? · nec p consequēs regno celoz dign? · & ideo ad hāc absolutōnē & dignitatē ecc̄ie manifestādā potestas clauiū ordinat̄ · ¶ Secdo sacerdotes dicūt̄ ligare & solue q̄ ad satisfactōnē · ita q; tūc ligant qn̄ penā p̄cto debitā p satisfactōne minugūt · & tūc soluūt qn̄ de pena p̄cto debita vtute clauiū aliqd dimittūt · q̄ntū aūt sit illud qđ sacerdotes de pena dimittūt nō est determinatū in q̄ntitate sed in ꝓportōne · vt patet sup̄ absolutio p̄mo capitulo ¶ Tercō modo sacerdotes dicunt̄ ligare & solvere quo ad p̄cisionem vel excōmunicatōnē · Ita q; tunc ligant qn̄ ad manifesti delicti emendatōnē a loco oroīs & cōmunione sacramētoz & osortio fideliū p̄scindūt · tūc vero soluūt quando p penitentiā ofitentem admittūt & ecc̄ie recōciliant · Quātū ad istos tres mod? ligādi & soluēdi vez ē qđ dicit dns · mathb · xvj · qđcūq; ligaueris sup terrā erit ligatū & ī celis &c̄ · ¶ Per oppositū aūt absolutio vel ligatio sacerdotū qn̄ errāt ī iudicando reprobat̄ a deo · Errāt aūt sacerdotes ī iudicādo tribo modis · Primo qn̄ aliquos oñdūt ligatos vel absolutos a culpa q̄ tn̄ nō sūt soluti vel ligati apud deū · Secdo qa satisfactōis pena aliqn̄ absolutos vl̄ absoluēdos ligāt & ligādos soluūt · Tercō qa aliqn̄ idignos ecc̄ie recōciliāt & ad sacm̄ēta admittūt & dignos excōmunicāt & a sacm̄ētis excludūt · Qui g̃ exit a fide p hoc exit & castris ecc̄ie etiā si voce eā nō abiciat̄ · sic ecōtra aliqs nō recto iudicio foras mittit̄ · sed si nō egit vt merētur exire · nihil ledit̄ · Interdū em̄ q; foras mittit̄ intus est : & q; foris ē int? retineri videt̄ · Dec mg̃r sen · in textu q̃rto li · di · xvmj · inxta finē in expositōe illi? autoritatis mathb · xvj · qđcūq; solueris sup terrā &c̄ · Vn̄ origenes sic ait · Dit irrepr̄hensibilis qui alterū ligat vel soluit vt inueniat̄ dign? solue vel ligare ī celo · Et ābros? sup illo vbo

mathb · xxj · soluite & adducite mihi sic ait · Esto talis vt tu possis ligatos solue · Re · sup̄ absolutio & infra · penitentia · & infra sacerdos ·

¶ Vtrum angel? demon vel homo cogitatōnes cordis possit cognoscere · ¶ Capitulū p̄mū

Cogitationes cordis · Circa cogitationes cordis quatuor considerare debem? · scilicet noticiā · culpā · causam · cautelam · Primo earum noticiam · an scilicet cogitationes mās occultas angelus demon vel hō possit cognosce · Rndeo & dico · q; cogitationes cordis duplicit̄ p̄nt ofiderari vel put sūt in sua futuritione · vel put sūt in sua p̄sentialitate · ¶ Primo em̄ mō put sunt ī sua futuritione · & sic cogitationes cordis put sūt future ab angelo vel demone vel ab hoīe naturalit̄ cognosci vel videri nō p̄nt · Cui? rō ē · qa futura non cognoscūt̄ nisi fm q; hnt eē determinatum in sua causa · sed cogitationes cordis nō hnt determiatione ī volūtate · qa volūtas se habz ad vtrūlibet · & iō nō p̄nt cognosci · ¶ Secdo mō cogitationes cordis p̄nt cōsiderari put sūt ī sua p̄ntialitate · & hoc duobo modis · vel put sūt in suo p̄ncipio · vel put sunt in signo · ¶ Primo modo put cogitationes cordis sunt solū in suo p̄ncipio · scz cogitationes in intellectu · & affectiones ī affectu vel volūtate · ita q; ex cogitatiombo nō resultat aliq̄ exterius signū · puta aliquis effect? vel motus in corpore · & sic solus deus cogitationes cordis cognoscit · quod rationibo & autoritatibo probo · Primo probo hoc triplici ratione · scilicet causalitatis · entitatis · intimitatis · Primo ratione causalitatis · sic · Ille solus cogitationes cordis cognoscit cui soli subiacent intellectus & voluntas creature rōnalis · & q̄ sol? potest operari in eā & est eius p̄ncipale obiectū & vltimus finis · sed hoc est ꝓpriū dei · g̃ nec angelo nec demoni & min? homini cōuenit · sed soli deo · Secundo hoc idem pbo ratōne entitatis · sic · Quanto aliqd min? habz de entitate · minus habz de cognoscibilitate · sed cogitatōnes mimū hnt de entitate · & ideo mimū de cognoscibilitate · Tercō hoc idē pbo rōne intimitatis · sic · Qnto aliqd est magis secretū vel absconditum · tanto minus cog̃ sci potest · sed cogitationes cordis ipsi menti id est intellectui & voluntati sunt valde intime · eo q; sunt a p̄ncipio intrinseco · scz intellectu & volūtate · qđ patz · qa cogitare dicit actionē intrinsecā · & ideo ille sol? cogitatōnes cordis p̄t cognoscē q̄ ipi menti p̄t se intimare · talis aūt nō est homo vel demon vel angel? · sed solus deus · ¶ Secūdo hoc idem pbo duplici autoritate · & p̄mo autoritate hieremie · xvij · prauum est id est ꝓfundū est cor hominis & inscrutabile & q̄s cog̃scet illud Et subdit̄ · Ego dns scrutās corda & renes deus &c̄ · Secdo autoritate apos · p̄me ad ebreos · iij · q̄s ei scit hominū que sūt hoīs nisi spūs hoīs q̄ ī ipo ē ·

vbi ambrosi? in glo. sic ait exponēs p̄dicta v̄ba. Voluntates & secreta cordis quis hoīm scit nisi spūs hoīs q̄ ī ipo est. id est nisi aīmus ipi? & non alteri? . manifestuz est em̄ cogitatōnes nostras a nullo sciri nisi ab aīmo nro quē hic spm̄ dicit. Ita & que dei sunt. id est secreta & occulta dei nemo potest scire nisi spūs dei qui ī ipo est. & est ostēsio a minori. ¶ Scdo cogitatōnes cordis cōsidera ri possunt put sunt in exteriori signo. scz put ex cogitationib⁹ cordis resultat aliqd signū exteri? vel effect? vel mot? in corpe. & hoc modo cogitationes cordis interduz cognoscunt̄ vel p actū exteriorem vel p vult? immutationē. sic ex mutatione vult? cognoscit̄ voluntas secreta hominis. & ex q̄litate pulsus a medicis passiones aīme cognoscunt̄. & sic possunt cognosci ab hoīne. & multo magis ab angelo vel a demone quanto magis vigent intellect? lumine clariori. Hec bt̄us thō. p̄ma pte sūme. q. lvij. arti. mj. Vtrū angeli cognoscāt cogitationes cordiū. argu. cōtra. & ī cor. q. Et secūdo scripto sen. dist. vnj. arti. v. Vtrū demones intrēt corpa hoīm. ī solu. v. argu.

¶ Q̄ angel? cogitatōnes cordis possit cognoscē & quomodo non. ¶ Capi. ij.

HUius maiorem tn̄ euidētiam p̄cedentis capituli est sciendum. q̄ cogitatō nra vel etiam alicui? āgeli pt̄ cōpari ad tria scz ad subiectū qd̄ informat. ad obiectū qd̄ repn̄tat. ad affectū quē inclinat. ¶ Primo em̄ si cōpar̄ cogitatio ad subiectū qd̄ informat. tūc dico q̄ angel? potest scire vel videre cogitationem nr̄am vel etiam angelicā. Cui? rō est. q̄a angel? potest vidē species existētes ī mēte mea vel angelica. sed cogitatio actualis est quedā forma & q̄dā act? existēs ī intellectu eq̄ realis & eq̄ actualis sic species vel magis q̄ species. g̃ q̄ rōe species existētes ī mēte mea vel angelica angel? pt̄ videre. eadem ratione cogitatio actualis mea vel angelica potest cognosci ab aliq̄ angelo. ¶ Secūdo modo potest cōpari cogitatio mea vel angelica ad obiectū qd̄ repn̄tat. & sic cogitatio mea vel angelica pt̄ cognosci & videri ab angelo. vt verbigrā. sicut ille qui videt speciē alicui? rei in oculo alteri? & mediāte illa specie habet aliquā noticiā de re c? est species. Sic angel? vidēs cogitatōnē ī mēte nr̄a vel angelica cognoscit & videt rē c? ē cogitatio vel quā illa cogitatio repn̄tat. Nota tn̄ dr̄iam int̄ illū qui videt cogitationē alteri? & illum cui? cogitatio videt̄. quia ille qui videt cogitationē alicui? immediate non habet rē de q̄ est cogitatio p̄ immediato obiecto. sed ipam cogitationē. & mediāte cogitatione habet aliquā noticiā de re cui? est cogitatio. sic dictū est de illo qui videt speciē alicuius rei in oculo alteri?. & mediāte illa specie h̄t noticiā de re cui? ē species. Ille aūt c? cogitatō videt̄ habet rem de qua est illa cogitatio p̄ immediato obiecto & videat illā rē de qua est cogitatio. sicut ille videt rem immediate in cui? oculo est species immediate accepta de re & ideo sic̄ ille qui videt rē immediate visione corporali pfecti? videt & aliquid pt̄ cognoscē de ea. puta q̄nta sit vel aliquid tale qd̄ nō pt̄ cognoscē ille q̄ videt eā mediāte specie existēte in oculo alteri?. Ita etiā ille q̄ videt rē intellectualit̄ p actū suū cogitandi pfectius & plura nouit de illa re q̄ ille qui videt eam mediāte cogitatione existente in altero. Et sic q̄uis angelus cognoscat cogitationē nr̄az vel angelicā. tn̄ cogitatio tam nr̄a q̄ angelica potest latē aliquem angelū quātū ad hoc q̄ non ita pfecte videt rem illam de qua est illa cogitatio. videndo cogitatō nē in altero sicut ille cui? ē cogitatio. ¶ Tercio modo potest compari cogitatio nr̄a vel angelica ad affectum quē inclinat. & tūc dico. q̄ voluntas dupliciter pt̄ cōsiderari. scz vt habitualit̄ volens & vt actualiter volens. Primo voluntas potest considerari vt habitualiter volens. & sic cogitatio nr̄a vel etiā angelica latet quēcūq̄ intellectum creatū. etiā ip̄m cogitantē. quia scz null? intellectus creat? videt quid in futurum velit voluntas de eo qd̄ non cogitat̄ ad quē finē debeat in posterum vti eis. Secūdo modo potest considerari voluntas vt actualiter volēs & intendēs aliqd̄ assēq̄ p ip̄am cogitationē & rem cogitatam. tunc cogitatio talis aliquo modo patet. & aliquo modo latet. verbigrā. Vt si aliquis cogitet de lapide volēs actu vti eo ad p̄iciendū eū ad auem. tunc dato q̄ non lateat angelū ip̄a cogitatio q̄ntū ad hoc q̄ ē quedam forma inherens voluntati. nec lateat ip̄m etiā habitudo vnius ad alterū quin sciat q̄ illud qd̄ vult voluntas est lapis. tamen potest latere angelum habitudo vnius ad alteruz. scz q̄ nesciat ad quē finem voluntas vult rem cogitatam. Verbigrā. Licet videat voluntatē velle lapidem de quo cogitat intellectus meus. potest tn̄ ignorare rōnē vel finem quare voluntas vult lapidem. vtz scz ad p̄iciendū ad auem vel ad inimicuz vel ad edificandū. & sic qn̄ idem effectus potest prouenire ex multis causis non oportet scito effectu scire ex qua causa p̄uenit. & sic est in ꝓposito sic̄ patet. Hec doctor subtilis mgr̄ herphe? brito ordinis fratz p̄dicatoz in libro quez fecit de q̄tuor materijs. Vtz demones videāt cogitationes nostras in cor. q. ¶ Si aūt querit̄ vtz hō cogitatōnes alteri? cognoscere possit. Rn̄deo & dico. q̄ cogitatio vni? hoīs nō cognoscitur ab alio ꝓpter duplex impedimentū. s. ꝓpter corpis grossiciē. & ꝓpter voluntatē sua secreta claudentē. Primū obstaculū scz grossicie i tollet̄ in resurrectione nec ē in angelis. Secūdū impedimentū. scz volūtatis secreta sua claudētis manebit post resurrectōnē & ē mō ī angelis. & tn̄ q̄litatē mētis q̄ntū ad q̄ntitatez gr̄e & glorie repn̄tabit claritas corpis. & sic vn? mētē alti? vidē poterit. O. b. t. ꝛ. p. sū. q. lvij ā. mj. vtz āgeli cogscāt cogitatōes cordiū ī so. ꝛ ā

¶ Q cogitatio ꝑcti mortalis sit ꝑcm · Ca · mj ·

Secundo principaliꝫ circa cogitationem cõsiderare debem? culpã · an scilicet peccati cogitatio sit peccatum · Rñdeo & dico · ꝙ cogitatio turpium · vt formicatõis furti homicidij & alioꝝ peccatoꝝ aliqñ oĩno est sine peccato · aliqñ est peccatũ veniale · aliqñ est mortale · Rõ aũt hui? est ista · ꝗa cogitatio peccati vel manet ĩ cogmitõne peccati tm̃ · vel ẽ cũ affectõe cogitationis ante cõsensum · vel est cũ affectõne & delectatõne ꝑcti ꝑ cõsensũ · ¶ Nota ꝙ cogitatões dupliciter ꝓnt cõsiderari · Vno modo inq̃ntũ cogitatões sunt · & sic in eis non est nisi peccatũ vanitatis · ꝟm ꝙ intellect? deberet occupari vtilioribꝫ cogitationibꝫ & occupat̃ inutilibꝫ · nec hoc in culpam imputat̃ nisi ꝟm ꝙ act? intellect? nat? est impari a voluntate · Alio modo ꝓnt cogitatões cõsiderari inq̃ntum cogitatões ꝓpt̃ delectatões rei cogitate · & sic poti? ẽ peccatum in delectatõne rei cogitate ꝟm memoriã vel speciem quam habet in ipsa cogitatõne · Et reducit̃ tale peccatũ ad idẽ gen? · vt formicatõis vel homicidij in quo ẽ act? peccati exteri? ꝑpetrat? · Hec bea · tho · scdo scripto sen · dist · xxxix · arti · ij · Vtrum in actibꝫ animaꝝ potentiaꝝ a voluntate possit esse peccatuꝫ in solu · j · & · ij · argu · ꝑ totum · ¶ Primo em̃ cogitatio peccati in sola cogitatione peccati manens ẽ sine omni peccato verbigrã · Cum aliquis velit de turpibꝫ & alijs peccatis disputare vtiliꝫ vel predicare · oportet ꝙ primo de eis cogitet · & talis cogitatio que est speculatiua manens in cogmitione tm̃ est sine omni peccato · qđ ꝓbo triplici ratione Prima est talis · Sola cogitatio boni non sufficit ad meritum · g̃ sola cogitatio mali non sufficit ad meritum · Secunda ratio est talis · ante voluntatis consensum non est peccatum · sed cogitatio de se put ĩ sola cogmitõne manet ꝓuenit voluntatẽ · g̃ &c̃ · Tercia ratio est talis · Illud qđ non coinquinat seu maculat mẽtẽ non est peccatũ · sed sola cogitatio turpium cũ pulsat mẽtẽ nõ maculat · vt gregori? dicit · g̃ &c̃ · ¶ Scdo cogitatio peccati q̃ ẽ cũ affectõne peccati añ cõsensũ est pcm veniale · verbig̃tia · Cogitatõ cũ delectatõne & cõplacentia ei? qđ est ex suo genere mortale ꝓpter impfectõnem act? · scz ꝓpter surreptõnez mentis ante consensum est peccatum veniale · ¶ Tercio cogitatio peccati ex delectatõe & complacentia cogitatõnis peccati mortalis post cõsensũ est peccatum veniale · verbigrã · Consensus in delectatione que ꝓcedit ex complacentia cogitationis de formicatõne furto homicidio & huiusmodi est peccatũ veniale · Cui? ratio est · quia talis cõsensus habet ꝑ obiecto cogitatõnẽ rei & non rem cogitatam · ¶ Quarto cogitatõ ꝑcti ex delectatõne & cõplacẽtia peccati mortalis cogitati ꝑ cõsensum est pcm mortale · verbigrã · Consensus in delectatõnẽ que ꝓcedit ex cõplacentia act? homicidij cogitati · est peccatũ mortale · Cui? rõ ẽ · ꝗa talis ꝯsensus habz ꝑ obiecto ipam rem cogitatã vel actũ exteriorem scz homicidiũ qđ est peccatum mortale · ¶ Si vo breui? vis ꝓcedẽ dicas · ꝙ cogitatio peccati fit ꝓpter q̃tuor causas · scz vel ad cognoscendũ · cauẽdum · delectandum · ꝑpetrandum · Primo cogitatio peccati fit scl̃ ũ ad cognoscendum · sicut cuz q̃s vult disputare vel p̃dicare de peccato : & ideo oportet ꝙ de ipõ cogitet vt sciat quid de ipõ debet disputare vel p̃dicare · & talis cogitatio de peccato q̃ ordinat̃ solũ ad cognoscendũ ipm peccatũ est sine omĩ pcto · ¶ Scdo cogitatio ꝑcti q̃ fit ad detestãdum cõmissum & cauendum futurũ est meritoria vsa · xxxviij · Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine aĩe mee · In quo verbo notat̃ tria Primo ꝯfessionis humilitas · ibi · recogitabo scz ad cõfitendũ tibi · Secũdo cõfessionis integritas · ibi · omẽs annos meos · Tercõ contritionis q̃litas · ibi in amaritudine aĩme mee · oportet em̃ ꝙ q̃ncunq; q̃s cogitat de peccato de ipõ cõtritionẽ habeat · sed q̃nto tpe contritio pententis durare debeat · Re · infra cõtritionis duratio · ¶ Tercõ cogitatõ peccati fit ad delectandũ · & hoc duobus modis · vel ad delectandũ de cogitatione ꝑcti solũ · & talis cogitatio ẽ pcm veniale · vel ad delectandum de re vel de peccato cogitato · & talis cogitatio ẽ mortale pcm · ¶ Quarto cogitatio peccati fit ad ꝑpetrãdum · & tũc si pcm est mortale : etiã cogitatõ isto fine scz vt ꝑpetret̃ est pcm mortale · vñ sup illo vbo lemt̃ · xv · mulier q̃ patit̃ fluxũ sãguinis glo · sic dicit · Cogitationes & volũtates q̃uis ope nõ compleant̃ · apud deũ ꝓ factis habent̃ & puniuntur · Re · infra cõsensus · Hec bt̃us tho · q̃rto scri · sen · di · ix · arti · mj · q · ij · Vtrũ impediat assumptionem corporis christi pcm veniale · ĩ cor · q · mixta finẽ · Et iterũ ꝑma scdẽ · q · lxxmj · ar · vnj · Vtrũ ꝯsensus in delectationẽ sit pcm mortale ĩ cor q · & in solu · argumentoꝝ · Et alex · scda pte sum · q · xxxv · arti · j · Vtrũ cogitatio ꝑcti sit pcm · & arti · ij · Vtꝝ sit mortale peccatũ in corpore · q ·

¶ Que est causa cogitationũ cordis · Ca · mj

Tercio ꝑncipaliter circa cogitationes cordis cõsiderare debemus causam scz a quo oriunt̃ · ¶ Vbi nota ꝙ cogitationes cordis dupliciter ꝯsiderari possunt · scz absolute inq̃ntũ cogitationes · & cõdicõnate inq̃ntũ bone vel male · ¶ Primo g̃ considerando cogitationes cordis absolute inq̃ntũ cogitationes · tũc dico · ꝙ causa cogitationũ vel radix est triplex · scz ꝓpinqua · mediata & remota · Prima causa cogitationũ ꝓpinqua & immediata est apꝓhensio sensuũ ꝑticulariũ per organa · Secũda causa vel radix cogitationũ mediata est imaginatio causata ex apꝓhẽsiõe sensuũ Tercia causa vel radix cogitationũ remota est cor quod patz · quia cogitatio a corde nõ exit nisi ꝑ aliquã imaginationẽ vel fantasiã que est mot? factus a sensu · vt dr̃ in scdo de aĩma · & ideo cũ dr̃

matħ·xv·de corde exeũt cogitationes &c̃·intelligit̃ cor esse p̃ncipiũ cogitatõnũ tanq̃ cã vel radix remota·vt patet·Hec bt̃us tho·q̃rto scri·sen·di·xxxij·de admiſtratõne extreme vnctõnis·ãti·ij·q·ij· Vtr infirm? in iſtis mẽbris scz oculis auribꝰ manibꝰ pedibꝰ iungat̃·in solu·j·ar· Sc̃do cõſiderãdo cogitatões conditõnate scz bonas vel malas·dico q̃ aliter ẽ de bonis cogitatõnibꝰ·& aliter de malis·q̃a bone cogitatões nõ fũt a bono ãgelo p̃ncipaliter·eo q̃ bom angeli nõ faciũt p̃ncipaliter bonas cogitationes in corde·id est in intellectu nr̃o·imo bone cogitatiões altiori p̃ncipio scz deo effectiue attribuũt̃·& bonoꝝ ãgeloꝝ ministerio p̃curãt̃:fm q̃ bom angeli illuminãt nostrũ intellectum & habilitãt vel excitãt ad bonas cogitationes habẽdas· Et hoc faciũt duobꝰ modis·vno mõ interi? formãdo bona fantasmata·alio mõ exteri? remouẽdo impedimẽta oĩa· Vñ bom ãgeli etiã directe in intellectũ nr̃m imp̃mẽ p̃nt·q̃a fm augus·opant̃ bom angeli intelligẽtias veras miris q̃busdã modis·hoc aũt ẽ m̃q̃ntũ lumẽ intellect? agẽtis nr̃i fortificat̃ p intellectuale lumẽ angeloꝝ bonoꝝ·sicut lumẽ minus fortificat̃ & augmẽtat̃ p lumẽ mai?· Sc̃do dico·q̃ cogitatões male nõ sunt a deo neq̃ a bono angelo·sed a ꝑua volũtate effectiue·& a demone dispositiue·Prio cogitationes male sunt a ꝑua volũtate effectiue·ita dr̃ matħ·xv·de corde exeũt cogitationes male·vbi hieronimus sic ait·Arguendi sunt ex hac sentẽtia qui cogitationes malas a dyabolo immitti putãt & nõ ex ꝑua nasci volũtate·q̃ aũt demõ nõ possit efficẽ malas cogitationes in homine tali rõne oñdo·eo q̃ vsus cogmitiue v̂tutis nõ subiacz demoni sed voluntati· Sc̃do dico q̃ cogitatões male sunt a demone dispositiue·Et hoc modo demones dicũt̃ esse immissores·incentores cogitatõnũ malaꝝ·vel p modũ psuadẽtis·vel p modũ passionẽ incitãtis·Primo dicũt̃ demones immissores malaꝝ cogitationũ·in p̃s·immissiones p ãgelos malos·& hoc p modũ psuadẽtis m̃q̃ntũ incitãt ad cogitãdũ mala vel ad appetẽdũ mala cogitata·In̅q̃ntũ em̃ demones vident nos p̃nos ad aliqua genera peꝯ: illa delectabilia p̃curãt añ nos pom vt ex illis inducat̃ intellect? ad cogitãdũ de illis illicito mõ·& p hũc modũ ad male cogitãdũ angel? mal? est coadiutor·id ẽ psuasor· Sc̃ũdo mõ dicũt̃ demones esse incentores cogitationũ malaꝝ·vt damasc̃ẽ? ait·eo q̃ faciũt fervere sanguinẽ·& sic aĩa ad cõcupiſcẽdũ dispom̃t̃ & inflãmat̃·sic̃ etiã quidã cibi libidinẽ ꝓuocãt·ita tñ q̃ homo dr̃ factor malaꝝ cogitatõnũ & dyabolus coadiutor·Cui? exemplũ est de eo qui ignem incenderet·& de eo qui materiam preberet·

¶ Vbi nota q̃ aliud est malã cogitationẽ incẽdere·& aliud est cogitationẽ obscurare·Nã cogitationẽ incendẽ est mouere·inducẽ· psuadere q̃ appetat & eligat quod nõ ẽ appetẽdũ nec eligẽdũ

Obscurare vero cogitationẽ est disponere & coopari ne videat quid agendũ vel eligendum sit· vñ ex p̃dictis patz·q̃ demones imp̃mũt in sensũ sed bom angeli in intellectũ: de? aũt sol? in volũtatẽ·Hec bt̃us tho·sc̃do scri·sen·dis·vij·arti·v· Vtr demones in tra corpa hominũ esse possint in so·v·vj·vij·ar·p totũ· Et p̃ma pte·q·cxj·arti·ij· Vtr ãgeli possint volũtatez hominis imutare in solu·ij·ar·p totũ· Et alexã·sc̃da pte sum·q·ix·de imp̃ssione angeloꝝ sup pt̃e intellectiuã·ãti mj· Vtr dyabol? sit immissor malaꝝ cogitatõnũ·i cor·q·& in solu·j·ar·de differentia inter incendẽ & obscurare· ¶ Sed nũquid dyabolus pt̃ aliq̃d mittẽ in cor hominis & videt̃ q̃ sic·p illud quod dr̃ iob̃is·xij· Cũ dyabol? iã misisset in cor vt tradẽt eũ iudas·Rñdeo & dico·q̃ illud dicit̃ esse in corde hominis quod ẽ in cogitatione & volũtate ei? vñ q̃ hic dr̃ cũ misisset i cor·itelligẽdũ ẽ in volũtatẽ eius scz iude·q̃d pt̃ intelligi duobꝰ modis·scz directe & indirecte· Primo mõ directe·& sic solus deus potest imprimẽ in volũtatez hominis q̃d tali rõne oñdo· Ille sol? pt̃ aliq̃d imprimẽ & immittẽ in volũtatẽ hominis q̃ habet potestatẽ mouendi interi? volũtatẽ eius·sed hoc solus de? potest·q̃ solus de? potest directe imprimere in volũtatẽ hominis·puer·xxj· Cor regis in manu·id est in potestate dei·sed hoc mõ de? ñ imp̃ssit nec misit in cor·id est in cogitationẽ & volũtatẽ iude vt eũ traeret·quia deus non ẽ causa malaꝝ cogitatõnũ & volũtatũ· Secundo mõ pt̃ aliquis imprimẽ in volũtatez hominis indirecte·scz suggerendo vel ꝓponẽdo aliquod bonũ a quo voluntas mouet̃· nam voluntas mouet̃ a bono apprehenso·& hoc duobꝰ modis· Vno modo bonũ exterius suggerendo·& hoc modo homo etiã potest aliq̃d in cor·id ẽ in volũtatẽ alteri? mittere·a quo voluntas mouet̃·Alio modo suggerẽdo interi? & hoc modo immittit dyabolus·cui? rõ est quia vis imaginatiua cũ sit corpalis q̃ntũ vel q̃n deus p̃mittit: potestati demonis est subiecta·vñ siue vigilando siue dormiendo format in ea aliq̃s species ex quibꝰ apprehensis mouet̃ voluntas hominis ad aliq̃d appetẽdũ· Sic g̃ immittit dyabolus in cor hoĩs nõ directe p modũ mouẽtis·sed indirecte p modũ suggerẽtis·Hec bea·tho·in postilla super iob̃·xij·in expositõne illius autoritatis p̃allegate·cũ misisset dyabolus &c̃·

¶ Quãtũ sit damnosa mala cogitatõ & fructuosa bona cogitatio· ¶ Ca·v·

Quarto & vltimo circa cogitationes cordis cõſiderare debem? cautelam·vt em̃ dr̃ puer·mj· Omni custodia·glo·id ẽ diligẽtia serua cor tuũ·& hoc triplicit̃·scz mẽbroꝝ cohibitõne·malaꝝ cogitationũ repssione·bonaꝝ cogitationũ ipletione·Et subdit causã·qm̃ ex ipo bñ custodito vita spũalis p̃cedit· Et p oppositũ ex ipso non bene sed male custodito p̃cedit mors

Nã examinatione cordis id est intentõnis mod? examinat vite · vt dicit ibidẽ glo · ¶ Vñ q̃ntum sit damnosa & piculosa mala cogitatõ · & q̃ntũ sit vtilis & fructuosa bona cogitatio ex tribꝰ ptz · scz ex pte origims · dispositõis · testificatõnis ¶ Primo ex pte origims · Nã sic origo vel radix bonꝝ ẽ bona · ita origo vel radix malꝝ ẽ mala · sed cogitatõ bona vel mala ẽ radix vel principiũ omis bonꝝ & omis malꝝ · vñ ysidor? · Magna obfuãtia circa cordis custodiã ẽ hñda · quia aut bone aut male rei ibi cõsistit origo · ¶ Secũdo cogitatio mala ẽ piculosa ex pte dispositõnis · eo q̃ ipa mala cogitatõ ad oñe pctm inducit & dispomit · vñ ysidorus · Cogitatõ p̃na delectationẽ parit · delectatio parit cõsensum · cõsensus vero actionẽ · actio parit cõsuetudinem · cõsuetudo vero necessitatẽ · necessitas vero desperationẽ · & sic de primo ad vltimũ cogitatõ mala in desperationẽ inducit · ¶ Tercio cogitatio prava ẽ piculosa ex pte testificationis · Nã de omi cogitatõne pcti in die iudicij accusabimur · sap · pmo · In cogitatõnibꝰ impij interrogatõ erit · q̃ vbũ duobꝰ modis expomit · Primo sic In cogitationibꝰ impij erit interrogatio · id ẽ examinatio · quia dñs examiabit cogitationes iustoꝝ & impioꝝ · ps · dñs interrogat iustũ & impium · Secõdo mõ · sic · In cogitationibꝰ impij erit interrogatio fuiipi? · q̃a ipimet interrogabũt seipos dicẽtes · Quid p̃fuit nobis supbia · aut q̃d diuitiarũ iactãtia nobis cõtulit · q̃si dicãt mhil · imo nocuit · ¶ Vbi sciendũ · q̃ cogitatio vel impugnatio pcti duplicit vinci pt · aut resistendo aut fugiendo · Primo q̃dẽ modo impugnatio vel cogitatõ pcti ẽ vincenda resistẽdo ei · scz q̃n cogitatõ p̃seueras tollit incentiuũ pcti · quod p̃uenit ex aliq̃ leui apprehensione · & hoc cõtingit i pcto accidie · vñ cũ volumus vitare pctm accidie debemꝰ de spũalibꝰ cogitare · quia q̃nto magis de spũalibꝰ cogitam? · tanto magis spũalia placentia reddunt nobis · vñ cassian? in · x · li · de institutis monasterioꝝ sic ait · Experimẽto p̃batũ ẽ accidie impugnationẽ nõ declinãdo fugiẽdã · sed resistẽdo superãdã · Secũdo modo impugnatio pcti ẽ vincẽda fugiẽdo · scz q̃n cõtinua cogitatio pcti auget incentiuũ pcti vel peccãdi · sicut ẽ in pcto luxurie · quod q̃dẽ pctm vel quã ipugnationẽ nõ resistẽdo sz fugiẽdo debem? vincẽ · vt dicit apos · pme ad cor · vj fugite fornicatõnẽ · vbi glo · sic ait · Cũ aliꝰ nẽpe viciꝰ pt expectari cõflict? · sed hanc scz fornicationem fugite · quia nõ aliter melius pt vinci · Nec bea · tho · scda scde · q · xxxv · arti · j · in solu · mj · ar ¶ Est aũt impugnatio vel cogitatio pcti vincẽ ad & vitanda p̃cipue p̃pter tres rõnes ¶ Prima ẽ p̃pt dei magnitudinem · Sicut em̃ latro sibi a furto cauet in loco vbi se putat videri · ita quilibet cogitationẽ malã debet vitare · eo q̃ de? scit cogitatõnes hominũ q̃m vane sũt · vt dr̃ in p̃s · & Job vl · Scio q̃m potẽs es & nulla te lateat cogitatõ · Et ysa · j · lauamini mundi estote &c̃ · ¶ Secũda rõ est p̃pter dammi magnitudinẽ · Sicut em̃ sapiens familiã sibi nociuã in domo non tenet · sed cito de domo sua expellit · sic cogitationes pcti nõ sũt nutriẽde i corde · sed celerit abscindẽde · q̃a vt dr̃ sã · j · puerse cogitationes sepant a deo · Quod vbum duobꝰ modis expomit · Primo sic · puerse id ẽ p fecte verse cogitationes que mhil de deo sentiunt nec ipm q̃rũt sepant a deo · Secõdo mõ · sic puerse cogitationes · id ẽ pemit? aduerse cogitatõnes sepãt a deo · q · d · nõ solũ impediũt ad hñdũ · sz auferũt habitũ · q̃a ñ ẽ societas lucis ad tenebras · Vñ ysidor? in soliloquijs · A cogitatione noxia custodi aiam tuã & mẽtẽ tuã turpis cogitatio ñ subrepat · deus iudex etiã de cogitatõnibꝰ aiaz iudicat · Et ibidẽ subdit ysidor? · Quãdo te tãgit cogitatio p̃ua nõ ꝺsentias illi sed statim cum apparuerit scorpio cõtere eũ · calca serpẽtis caput · calca p̃ue suggestionis inciũ · culpam ibi emdẽa vbi nascit · ¶ Tercia rõ ẽ p̃pter supplicij eternitatez · sicut enim infirmus cauet a noxijs & auis a laqꝰ p̃pter timorẽ mortis · ita quilibz malã cogitatõez vitare debet p̃pter timorẽ eterne damnationis · hiere · mj · Auferte malũ cordis vestri ne forte egrediat vt ignis indignatio mea & succẽdat vos Et ysa · lv · derelinquat impius viã suã & vir iniquus cogitationes suas &c̃ ·

¶ q̃ coitus coniugalis est licitus tribꝰ rõnibꝰ & quibꝰ ¶ Capitulũ primũ ·

Coitus coniugalis · Nota q̃ coit? coniugalis qui est de secunda integritate matrimonij que ẽ quedam opatio vel vsus matrimonij · vt dicit bea · tho · infra mrimoniũ vtruz carnalis cõmixtio fit de integritate matrimonij · ẽ licit? p̃hibit? meritorius · ¶ Primo coitus cõiugalis ẽ licit? triplici ratione · Primo rõne plis p̃creande · & fm hoc est institutus in officiũ nature multiplicãde vñ precepit deus etiã añ pctm gen̄ · j · crescite & multiplicamini · Et apos · pme ad thimo · v · volo iuniores viduas nubere q̃ntũ ad cordis cõsensum & filios p̃creare q̃ntũ ad carnalem actum · Secundo est licitus ratione fornicationis vitande · & sic est institutus in remedium cõcupiscentie · vñ apos · pme ad chor · j · vnusquisq̃ habeat (si placeat illi) vxorem suam nõ concubinã · & vnaquęq̃ (si placeat illi) virum suum non amasium · & hoc p̃pter fornicationẽ vitandã vel in seipso vel in altero · Tercõ coit? cõiugalis est licitus rõne debiti reddendi · & fm hoc est act? iustice · vñ apos · pme ad chorin · septimo sic ait · Vxori vir debitum reddat scilicet carnalis copule quãdo fuerit requisitus · mathei · xvnj · Redde quod debes · Similiter autem & vxor viro quando fuerit requisita vt in hoc vnum sint & concordes · Cuius

rationem reddendi debiti apostolus assignat dicens·mulier sui corpis non habet potestatem·vel vt iungat se alij·vel vt debitū neget ei·& similiter vir nō habet potestatē vt aliene se iungat vel vt sue petēti explicite vel implicite debitū neget. Ita ꝙ ꝑma causa vel ratio coitus cōiugalis·scz ꝓlis generatō ordinat coitū cōiugalē ad deū·Secūda causa scz crimimis vel formicationis vitatio ordinat cōiugalē coitū ad seipm·Tercia causa scz debiti redditio ordinat coitū cōiugalē ad ꝓximū·

¶Vñ coitus cōiugalis ꝗnq modis ꝯsiderari pt· Primo mō ꝑut ē in officiū multiplicāde nature· vñ quia nature ꝓcreatio & multiplicatio erat necessaria etiā pcto nō existētete·ideo matrimoniuz añ pctm in padiso fuit instituti·Vtz ex ꝑcepto dei·gen·j·Crescite & multiplicamini &c̄·

¶Secūdo modo potest cōsiderari ꝑut ē in remediū cōcupiscētie iqntū ꝑbet remediū contra vuln? pcti· & sic matrimoniū institutū fuit post pctm tempe legis nature·Vñ post pctm finito diluuio ꝑcepit deus scdo gen·ix·Crescite & multiplicamini &c̄·

¶Tercō mō pt cōsiderari coit? cōiugalis vt est determinatiu? psone cōgrue·& sic matrimoniū in lege moysi institutū fuit·

¶Quarto potest cōsiderari ꝑut est repsentatiu? cōiunctionis xpi & ecclesie·& sic matrimoniū est sacramentū instituti in noua lege·

¶Quinto potest cōsiderari coitus cōiugalis ꝑut ē cōmunicatiu? operū amicicie inter cōiuges·& ꝓm hoc matrimoniū in lege ciuili est institutū·Hec beat?tho·qrto scrip·sen·di· xxvj·de matrimonio ꝓm ꝙ est sacramentū artij·Vtz matrimoniū debuit institui añ pctm·in coz·q·Et pe·de tharen·& dns ambald?·& mgr roman? qrto scri·sen·ibidē qd bt? tho·Et alex· scda pte sum·q·xcj·de coitu cōiugali·arti·j·in fine·q·Re·infra matrimoniū·

¶Qz coit? cōiugalis ē mal? & ꝓhibit? ꝗnq rōnbo·

¶Ca·ij·

Secūdo pncipalit coitus cōiugalis est ꝓhibitus & hoc specialiter ex ꝗnq causis·

¶Prima ē ex motiuo libidinoso·Cuz em aliquis ꝑpt voluptatē seu delectationē solū & nō ꝑpt bonū aliqd matrimonij cōiugi miscet sem per peccat·Et hoc duplicit·vel vemaliter scz qñ delectatōnē querit solū infra limites mrimonij: videlicet ꝙ illā delectatōnē cū alia muliere nō intendet nec querēt·vel mortalit scz cū delectatōnē illā intēdit & qrit in vxore vt in meretrice·scz extēdēdo affectū vel appetitū extra limites matrimonij·ita ꝙ si nō esset vxor cū ea hoc idē facēt· hoc ē pctm mortale·Vñ hiero·dicit·& habet in textu sen·ꝙ voluptates q̄ de meretricū āplexibo capiūt dānande sūt tāꝙ mortales·Ex qua auctoritate talē rōnē formo·Quicūq voluptates vel delectationes meretricas in vxore qrit mortalit peccat·sed ita facit q̄ appetit vel qrit delectationē in vxore extra limites mrimonij·g̃ &c̄·Hec bea·tho quarto scrip·sen·dis·xxxj·de excusatione actus matrimonialis ꝑ bona matrimonij·arti·nj·Vtz quicūq vir cognoscit vxorē suā & ecōuerso nō intēdens aliquod bonū mrimonij sed solā delectatōnē mortalit peccat·i coz·q·& in solu·j·ar

¶Secūda causa qre coit? cōiugalis ē ꝓhibit? & illicit? ē ex mō indebito·scz qñ fit cōtra naturā·s·qñ vas debitū ꝑtermittit & tūc semꝑ ē pctm mortale·qa ples sequi nō pt·vñ totalis intentō nature frustrat·Hec bea·tho·quarto scrip·sen·di·xxxꝑ in expositōne lre in fine·Secdo hoc idē cōfirmo alia rōne p locū a minori·sic·Mim? pctm ē coitus formicarius q̄ concubitus contra naturam·sed coitus formicari? q̄ ē ꝑter naturā & cōtra bonū plis est pctm mortale·g̃ multo magis coit? cōtra naturā ex quo generatio nature impedit est peccatū mortale·vñ inordinata emissio seminis repugnat bono nature quod ē generatō inditidui & cōꝛuatio spēi·& ideo post peccatū homicidij q̄ natura humana in actu exns destruit·hoc gen? pcti videt secūdū locū tenere quo hūane nature generatō impedit·Hec bea·tho·cōtra gentiles li·iij·ca·cxxij iuxta finē·

¶Tercia causa quare coitus cōiugalis est ꝓhibit? & illicit? est ex suo statu infirmo· sicut est tempus menstrui·vñ sup illo vbo ysa· lxiij·omes iusticie nre q̄si pan? mēstruate·hieronim? sic ait·Tūc em scz tpe mēstrui viri abstinere dnt a mulieribo·Et assignat rōnē·qa tūc cōcipiūt mēbris dānati ceci claudi leprosi·& hoc in penā parētū·vñ qa pntes nō erubuerūt in cōclauī misceri·coꝛ pcta pateāt cūctis·Hec bea·t· quarto scrip·sen·di·xxxij·arti·ij·q·ij·ar·scdo cōtra·

¶Quarta causā quare coitus ꝯiugalis ē ꝓhibit? & illicit?·ē ex tpe festiuo·nā diebo solēnitatū & tpibo ieiuniox nō licet petere debitū·quod duplicit ꝓbo·scz rōne & similitudine·Primo rōne·qa act? vel coit? coniugalis seu mrimonialis q̄nis culpa careat·tn qa rōnē depmit ꝑpt carnalē libidinē·hoiez ineptū ad spūalia reddit·& ideo in diebo sacris in qbo pcipue spūalibo ē vacādū nō licet petē debitū·Secdo hoc idē ꝓbo similitudine vel exemplo quod ponit bt̄us grego·dicit em bt? gregorius in pmo dialogoz·Qz mulier q̄ i nocte cognita est a viro mane ad ꝓcessionē veniēs a dyabolo est arrepta·que mulier mortaliter nō peccauit neq a dyabolo punita fuit ꝑpter hoc quod debitū reddidit·sed qa postmodū se temere ad dīna cōtra cōsciētiā ingessit·Hec bea·tho·quarto scrip· sen·di·xxxij·ar·v·q·j·Vtz tpibo sacris liceat petere debitū in coz·q·Et ibidē·q·ij·in solu·j argumēti·

¶Quinta causa·quare coitus cōiugalis ē ꝓhibitus & illicit? ē ex sacro loco·Nā i loco sacro non licet debitū petere sicut nec i tpe sacro· eo ꝙ sicut aliqua tempa sunt sacra·deputata sacris ꝑpter quoz reuerentiaz non licet debitum petere vtz supra immediate·ita aliqua loca sunt sacra qa sunt deputata sacris·ꝑpter quoz reuerētiā nō licet in loco sacro debitū petē·Vt dicit beat? tho·

quarto scrip·sen·di·xxxij·ar·v·q·j·ãgu·contra

¶ Nota tñ·qꝫ alia & alia rõne coitus coniugalis est phibitus in loco sacro & in loco publico·quia in loco sacro est phibitus coitus cõiugalis ꝑter reuerentiam dei & loci sacri q̃ debet ꝓponi actui cõiugali. In loco vero publico est phibitus coit? cõiugalis ꝑter verecundiã vel turpitudinẽ quã habet in se & ꝑter scandalum ꝓximi ¶ Dz forte gratia ꝓdictoꝝ queres. vtꝝ ī omni loco teneat reddere petẽti debitũ sicut in omni tpe·Rñdeo & dico qꝫ nõ·& hoc tribo de causis·Prima·quia locus est mensura ꝑria actionis & cõtaminatõnem recipit ab actu·tempus vero est mensura cõmunis·& ideo nõ recipit cõtaminationẽ ab actu·Ex cũda causa ẽ·q̃a plura tpa nõ possunt simul eẽ sic multa loca·vñ si petit in loco sacro statim potest diuertere ad aliũ locũ sine piculo·sed expectare vsq ad aliud tempus nõ poterit sine piculo·Tercia ratio est·q̃a in omni tpe potest fieri sine scãdalo·sed nõ sic in omni loco·Hec alexã·tercia ptes sum·q·xxj·arti·x· Vtꝝ coitus cõiugalis remotis illis tribo causis·scz causa ꝓlis·reddendi debitũ·& vitande fornicationis hoc ꝓcepto ꝓhibeat·nõ mechaberis in fine·q ¶ Cõcludo g̃ ex ꝑmissis qꝫ solis duobo modis actus cõiugalis ẽ absq oñi peccato·scz qñ cõiuges cõuenũt cã ꝓlis ꝓcreãde & debiti reddẽdi·alias aũt semꝑ ẽ ibi pcẽm admi nus veniale·Hec bea·tho·mj·scrip·sen·di·xxxj de bonis excusãtibo mrimoniũ·arti·ij·in cor·q·in fine·

¶ Qꝫ coitus coniugalis est meritorius triplici ratione· ¶ Ca·mj·

Tercõ ꝑncipaliter dico·qꝫ coitus cõiugalis est meritorius·quod ex tribo ꝓbo·scz ex actu caritatis·ex affectu pietatis·ex vsu honestatis· ¶ Primo hoc ꝓbo ex actu caritatis·sic· Ille actus quo ꝑceptũ implet est actus meritorius si fiat ex caritate· sed act? mrimonij est huiusmodi·ẽ em act? iusticie·quod ptz·q̃a dr ꝑme ad chm·vij·vxori vir debitũ reddat·similiter vxor viro·g̃ &c̃· ¶ Secõdo hoc idẽ ꝓbo ex affectu pietatis·sic· Ille act? ẽ meritorius? q̃ debitũ reddit affectu pietatis id ẽ religionis·g̃ si coit? coniuga lis reddit affectu pietatis id ẽ religionis vt ꝓles ꝓcuret ad cultũ dei vt abraã fecit·talis coitus cõiugalis ẽ meritorius? ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo ex vsu honestatis·sic· Bon? vsus bñficioꝝ dei ẽ meritorius?·sed talis ẽ vsus cõiugalis·qđ ptz·quia vbi non mouet libido extra limites mrimonij q̃ ẽ pcẽm mortale nec mouet libido infra limites mrimonij q̃ ẽ pcẽm veniale· vtz·supꝝ ca· ꝑcedẽti ꝑma causa·Sed mouet iusticia vt debitũ ex caritate reddat·Et mouet pietas vt ꝓles ad cultũ dei ꝑ creet·vtz ex ꝑmissis·talis vsus scz coit? cõiugalis ẽ meritorius? ¶ Sed forte argues ī oppositum·sic·Illud qđ ẽ meritoriũ dimittẽ nõ est laudabile·sed laudabilis est virginitas ꝑ quã dimittit matrimonium· g̃ act? coniugalis vel matrimonialis non est meritorius·Rñdeo & dico·qꝫ homo potest mereri & in minoribo bonis & in maioribo· vñ qñ aliquis minora bona dimittit vt maiora bona faciat laudand? est a meritorio actu descedẽs Hec bea·tho·quarto scri·sen·di·xxvj·arti·mj· Vtꝝ actus matrimonialis sit meritorius?·in cor·q & in solu·ij·ar· ¶ Si aũt breui? vis oñdere dicas·qꝫ actus matrimonialis sit meritorius? potes tali rõne ꝓbare· Tria sufficiũt ad meritũ·ꝑmũ est merendi ꝑncipium·s·caritas·secundũ est libertas arbitrij·terciũ est rectitudo rõnis·Ex his tribo talem rõnem formo·Actus matrimonialis aliqñ a caritate que est merendi ꝑncipium imperat & a libera volũtate ꝓficit & ad finẽ debitũ ordinat·vt qñ accedit ad vxorẽ causa ꝓlis educãde ad cultũ dei·& ideo ex his tribo iste act? ẽ meritorius?· ¶ Sed forte argues in opposituz·sic·Omnis libido inordinationem dicit·sed actus matrimonialis nõ fit sine libidine·g̃ nec sine inordinatione & ita nõ sit meritorius?·Rñdeo & dico·qꝫ libido ꝓut dicit inordinationem culpabilem ñ semper est in actu matrimoniali·sed libido que dicit inordinationem penalem & illa non tollit meritũ· Hec mgr romanus elicit ex dictis tho·q̃rto scri·sen·di·vbi supꝝ· ¶ Ex ꝑmissis aũt cõcludi potest qꝫ si actus matrimonij est meritorius? sicut patz·qꝫ matrimonium cõfert grãm·qđ triplicit ꝓbo·scz ex eo a quo cõsecrat·ex eo ad quod ordinatur·ex eo qđ ꝑ matrimoniũ figurat·Primo qꝫ matrimonium cõfert grãm ꝓbo ex eo a quo ordinat sic· Omne sacramẽtum noue legis cõfert gratiã·sicut patz infra sacramẽtũ·sed matrimoniũ ẽ sacramentum noue legis consecratum a christo·g̃ &c̃·Secũdo hoc idem probo ex eo ad quod matrimonium ordinat·sic·Cum em̃ matrimoniũ ordinat ad traditõnẽ mutue potestatis decz liberalitatem diuinam vt det adiutorium ꝑ quod libere fiat sine peccato executio talis potestatis·& ideo decet vt gratiam conferat per quam concupiscentia (que coniunctionez corpis sequit) repmat·Tercõ hoc idez ꝓbo ex eo qđ ꝑ matrimoniũ figurat·nam per matrimonium illa coniunctio christi & ecclesie que in incarnatione facta ẽ ꝑcipue figurat·cuius signum in dilectõne coniugũ manifeste ꝓparet quod patet·quia incrementum in dilectõne proximi est signum incrementi in dilectõne dei·sed in matrimonio est iusta causa dilectionis proximi vel cõiugis ad vxorẽ·g̃ signũ est qꝫ crescat ibi dilectio dei·dilectio em̃ dei crescens ẽ signum aptũ vel manifestũ gratie: & ideo cõmunius & veri? tenet qꝫ in matrimonio gratia conferat q̃uis iuriste contrariũ teneant· ¶ Sed forte argues in oppositum·sic·Si matrimonium confert gratiã·cũ g̃tia ommibo expediat & sit necessaria·g̃ oñes deberent contrahere matrimoniũ·sed hoc est falsum·g̃ matrimonium non confert gratiaz·

Rñdeo & dico · q̄ & si matrimoniū confert grām
ficut ptz · nō tñ seq̄t q̄ oīes debeāt contrahere ·
quia p̄ hō multa alia facere p̄ que magis mereat̄
& maiorē grām recipiat · Hec bea · tho · in̄ · scrip ·
sen · di · xxvi · scda pte di · arti · in̄ · Vtz matrimo
niū cōferat grām in ar · cōtra · & in cor · q · in fine ·
Et mgr̄ roman⁹ ibidē cōcordat cū bto tho · Et pe
trus de tharē · ibidē · Re · infra m̄rimoniū ·

¶ Q cōcupiscētia diffimit̄ tribo modis · Ca · i ·

OConcupiscentia · Circa concupi
scentiā tria considerare debem⁹
scz qui dditatē significati · quali
tatē pe ccati · multiplicitatē nocu
mēti · ¶ Primo cōsiderare debe
mus circa cōcupiscētiā q̄dditatez
significati · Nā cōcupiscētia describit̄ tribo modis
Primo sic · cōcupiscētia est appetit⁹ bomi delecta
bilis · Vñ totū illud ē delectabile cui inest concu
piscētia · vt dicit p̄bus & diffimit p̄mo rethorice ·
Et bea · tho · hec allegat p̄ma scde · q · xxx · arti · i ·
in cor · q · in p̄ncipio · Secūdo cōcupiscētia descri
bit̄ vel diffimit̄ · sic · Cōcupiscētia est quidā im
petus appetitus concupiscibilis indelectabile qui
mpetus p̄ tpantiā indiget refrenari · Et sic descri
bit · b · t · cōcupiscētiā scda scde · q · cxli · arti · in̄ · in
so · i · ar · Re · infra tpantia · Tercō modo cōcupi
scentia diffimit̄ · sic · Concupiscētia ē appetit⁹ sen
sitiui vel sensualitatis que ē idē q̄ fomes inordi
nat⁹ put rōni repugnat · inclinās ad malū & fa
ciēs difficultatē ad bonū · Et sic diffimit cōcupi
scētiā etiā bea · tho · tercia pte sum · q · xxvii · arti ·
in̄ · Vtz bta vgo fuerit mūdata ab infectione fo
mitis · in cor · q · iuxta p̄ncipiū · ¶ Ad cui⁹ euidē
tiā nota quatuor · scz vocabulū · inicium · subiectū ·
obiectū · ¶ Primo nota vocabulū · Nā cōcupiscē
tia dr̄ fomes · vñ sup illud apostoli ad ro · vii · oc
casione accepta · glo · fomes peccati · id ē vicium
cōcupiscētie · dr̄ aūt cōcupiscētia fomes a fouendo ·
vel quia fouet ardorem peccati · vel quia ipa cōcu
piscētia ardet in nobis vt fomes · vñ sicut calor
naturalis in nobis exñs est p̄incipium conser
uandi naturā · ita calor concupiscētie ē p̄ncipiū i no
bis cōfuādi pcm̄ · ¶ Secdo nota inicium a q̄ cōcu
piscētia sit · Et ad hoc dico q̄ fomes dupliciter p̄t
cōsiderari · vel inq̄ntū ē culpa · vel inq̄ntū ē pena ·
Primo em̄ inq̄ntū cōcupiscētia vel fomes ē culpa
& inclinatio ad sequēs pcm̄ nō ē a deo · q̄ patz ·
quia deus nō vult vt ex ea sequat̄ peccatū · sed q̄
resistat̄ concupiscētie · & sit pugna ctra eā p̄m q̄ ad
pcm̄ inclinat · Secdo inquātū fomes vel concupiscē
tia ē pena p̄cedētis pcti scz originalis ē a deo · vñ
aug⁹ de libero arbitrio sic ait · Deus nō ē auctor
pcti sed vltor · Hec alex · quarta pte sum · q · xxxi
de fomte arti · ii · in cor · q · in p̄ncipio · Et ibidē ar
ti · in̄ · in cor · q · Vñ concupiscētia vel fomes a pcto
originali causat̄ · ita dicit apost · ad ro · vii · pecca
tū occasione accepta p̄ mandatū operatum est in
me omnē concupiscētiā · Ambrosius · occasio ac
cepta in ipis rebo exterioribo · vt visa muliere au
ro & huiusmodi · Aug⁹ · pcm̄ id ē fomes occasio
nem accepit p̄ mādatū · q̄a talis est nr̄a carnalitas
vt ardēti⁹ desideret p̄hibita · Et subdit · opatū ē
in me omnem cōcupiscētiā · quod aug⁹ duobo mo
dis expomit · Primo sic dicēs · Omnem cōcupiscē
tiā cūcta pcta in genē significat · scz concupiscētiaz
delectatōis cōsensus & opis · Secdo sic · Omnem
cōcupiscētiā · erat em̄ añ legē pcm̄ · sed nō ita cō
firmatū sicut post · aucta ē em̄ concupiscentia ex
p̄hibitione legis q̄n adhuc deerat grā liberantis ·
Vel aliter · dyabolus etiā ex mādato accēpit oc
casionē · q̄a vidēs legē in auxiliū hoībo datam ex
arsit iracūdia aduersus hominē & magis institit
vt legē vteret illi i pniciē · cū p̄us secure possidēs
min⁹ tēptaret · Hec aug⁹ & ambro · in glo · ibidē
¶ Sed forte argues q̄ pcm̄ originale nō sit vel
fuit causa concupiscētie · sic · Nihil enim ē causā sui
ipi⁹ · sed peccatū originale ē idē qđ concupiscētia · g̃
nō ē causa cōcupiscētie · Rñdeo & dico · q̄ concu
piscētia dupliciter dr̄ · scz ipe act⁹ concupiscēdi
& ipa habilitas ad cōcupiscēdū · act⁹ aūt concupi
scēdi ex habilitate causat̄ · Vñ pcm̄ originale qđ
ē ipa habitualis concupiscētia nō est inconuemēs
q̄ actualē concupiscētiā causet · Hec bea · tho · scdo
scrip · sen · di · xxx · arti · in̄ · Vtz originale pecca
tū sit cōcupiscētia · in so · i · ar · ¶ Tercio nota sub
iectū in quo fit · Vt em̄ dicit aug⁹ sup illo apos ·
ad gala · v · caro em̄ concupiscit aduersus sp̄m̄ · &
est in glo · causa ipi⁹ carnalis cōcupiscētie in no
bis nō ē in aīa sola · nec in carne sola · sed ex vtro
q̄ fit · quod duplr̄ p̄bat · s · rōne · & similitudine ·
Primo rōne · q̄ cōcupiscētia p̄rio fit ex aīa · eo q̄
sine aīa nulla delectatō sentit̄ vel cognoscit̄ · Se
cūdo fit ex carne · eo q̄ sine carne carnalis dele
ctatio n̄ sentit̄ · Secdo p̄bat idē similitudīe · q̄a sic
cū dicim⁹ q̄ oculus videt & auris audit · intelli
gim⁹ q̄ aīa audit p̄ aurē & videt p̄ oculū · Ita cū
dicit apos · ad gala · v · caro · i · aīa p̄ carnē concupiscit
aduersus sp̄m̄ · vel aīa · i · aīalitas vel sensualitas con
cupiscit aduersus sp̄m̄ · id est aduersus rationē ·
¶ Quarto nota obiectū de q̄ fit · Nam delectabile
p̄m sensū qđ ē obiectū appetit⁹ sensitiui · s · cōcupi
scibilis ē de q̄ fit concupiscētia · qđ q̄dē delectabile in
appetitu sensitiuo causat tria · scz amorē · cōcupi
scētiā · & delectatōnē · sed differēt̄ · quod sic ptz ·
Primo enim delectabile p̄m sensum inq̄ntū appeti
tū sensitiuum quodāmodo adaptat & conformat
causat amorē · Secdo inquātū delectabile est ab
sens & appetitū sensitiuū ad se attrahit causat cō
cupiscētiā · Tercō inq̄ntū delectabile est presens
& appetitum in seipo quietat causat delectationē ·
Vñ delectatō ē q̄tatō appetit⁹ in delectabili · Ita
q̄ delectabile circa sensū triplr̄ cōsiderari p̄t · vel
vt cōuemēs · vel vt attrahēs · vel vt pns & q̄sces ·
Primo vt delectabile ē appetitui cōuemēs causat

amorē · Decūdo ꝓut ē absens & allicies causat cō-
cupiscētiā · Tercō ꝓut ē pns & in appetitu q̄escēs
causat delectationē · vtz · Hec bea · t · pma scde · q ·
xxx · ar · ij · Vtz cōcupiscētia sit passio spālis po-
tētie · s · cōcupiscibilis · in cor · q · in fine ·

¶ Q cōcupiscētia aliqñ ē meritū · aliqñ nullū pec
catū · & aliqñ veniale & aliqñ mortale peccatuz &
quomodo · ¶ Ca · ij ·

Secūdo pncipaliter circa concupiscentiaz
cōsiderare debem⁹ qualitatē pcti · ¶ Vbi
nota · ꝙ ocupiscētia aliqñ est meritū · ali-
qñ nullū est pctm · aliqñ est veniale · aliqñ morta-
le pctm · ¶ Primo eñ dico · ꝙ concupiscētia ali-
qñ ē meritū sicut ocupiscētia sapie & alioz bono-
rū spūaliū · quod tali rōne oñdo · Meritū ē quod de
ducit ad pmiū · sed vt dr̄ sap̄ · vj · concupiscētia sa-
pientie pducet ad regnū perpetuū · Glo · qđ ē in
cognitōne dnitatis · g̊ &c̄ · Dicit aūt appetitus
sapie & alioz bonoz spūaliū interdū cōcupiscētia
duplici rōne · scz ꝓpter quādā similitudinē · & ꝓp̄
appetitus supioris ptis intensionē · Prima ratō ē
ꝓpter quādam similitudinē · vt sicut appetit⁹ bo-
noz sensibilium dicit̄ concupiscentia · sic appeti-
tus bonoz spūaliū vocat̄ cōcupiscētia · Secunda
rō ē ꝓpter appetit⁹ supioris ptis intensionez ex q̄
fit redundātia in appetitū inferiorē · vt simul etiā
ipe inferior appetit⁹ suo mō tendat ad spūale bo-
nū consequēs appetitū supiorē · & etiā ipm corp⁹
spūalibo deseruiat · sicut etiā in p̄s · dr̄ · Cor meuz
& caro mea exultauerūt in deum vivum · Hec · b ·
tho · pma scde · q · vj · arti · j · Vtz concupiscētia sit
solum in appetitu sensitiuo · in solu · j · ar ¶ Secdo
dico ꝙ cōcupiscētia aliqñ nullū est peccatū scz ꝓ
rōnem determnatū quod ē licitū concupisci · vñ
si tūc sensualitas in id ferat̄ nullum ē peccatum ·
¶ Tercō dico · ꝙ concupiscentia aliqñ est veniale
pctm · puta cū aliqs ad vxorē suā accedit ex con-
cupiscentia dūmodo nō excedat limites mr̄imo-
nij · vel cū aliquis id quod de se vel ex suo genere
ē mortale subito hoc est indeliberate cōcupiscit ·
¶ Quarto dico · ꝙ cōcupiscētia aliqñ ē mortale pec
catū · s · qñ q̄s ex cōcupiscētia ad vxorē suā accedit
excedens limites mr̄imonij · vel qñ q̄s ex concu-
piscētia actum fornicationis committit · vel qñ q̄s
id quod ex suo genere est mortale deliberate con-
cupiscit vel facere intēdit · Hec bea · tho · in q̄stio-
nibo disputatis de veritate · q · xxv · de sensualita-
te · arti · v · Vtz in sensualitate possit esse peccatū
in so · j · ar · Re infra sensualitas · Dis eñ duobo
modis sup illo vbo math̄ · v · q̄ viderit mulierē ad
ocupiscēdū eā iā mechat⁹ est eā in corde suo · hie-
ro · in glo de cōcupiscētia venali & mortali disti-
guens sic ait · Int̄ passionē & ꝑpassionē hoc inter
est · ꝙ passio reputat̄ in viciū · ꝑpassio vero licet i
culpā vicij hereat · tn̄ nō tenet̄ in crimīe · g̊ q̄ vi-
derit mulierē & aīa eius fuerit titillata hic ꝑpassi
one ꝓcussus ē · Si vero osenserit & de cogitatōne
affectū fecerit · sicut scriptū ē in p̄s · Trāsierūt in
affectū cordis : de ꝑpassione trāsiuit ad passionē
& huic volūtas pcti nō deest sed actio · quicūq; g̊
viderit ad cōcupiscēdū · id est eam hoc fine & am
mo aspexerit vt eā concupiscat & facere disponat
vel intendat quod iā nō est titillari · sed plene libi
dini consentire vt si facultas sit peragat̄ · Iste g̊
recte dr̄ mechatus eā in corde suo · Vult g̊ hiero ·
dicē ibidē · ꝙ concupiscentia aliqñ est ꝑpassio siue
motus subit⁹ · & tūc nō consūmat pctm sed mecho
at & ē veniale · Aliqñ vero concupiscētia ē passio
siue mot⁹ vel appetitus deliberatus & intentus scz
qñ cōcupiscētie consentit̄ cū intentione pducēdi
ad actū · vñ licet tūc desit peccādi occasio vel fa-
cultas · tn̄ quia non deest peccādi volūtas · ideo
concupiscentia est pctm mortale · Jacobi · j · con-
cupiscētia cū ocepit parit pctm · Cui⁹ ratio ē · qa
cōcupiscentia concipit delectationē · parito sensū
pducit ad actū · & inducit ad mortē consuetudinis
contemptus & desperatōnis · & ideo ꝓhibet̄ tāq̄
mortale peccatū · Exo · xx · & ad ro · vij · nō con-
cupisces · vbi glo · augus · sic ait · Non concupiscē
do nō pfecti est · non ire post cōcupiscentias lucta-
toris · & eccī · xviij · Post concupiscentias tuas ·
glo · carnales & malas · nō eas scz adimplēdo eas
ꝓ consensum · Eccī · v · ne sequaris in fortitudine
tua concupiscentias cordis tui · ¶ Vbi nota · ꝙ q̄
dam p̄cedunt concupiscentias · sicut illi qui ꝓuo-
cant & ꝓcurant · quidam vero concomitant̄ con-
cupiscentias · sicut illi qui in cogitationibus illici-
tis commorant̄ · Quidam autem sequunt̄ concu-
piscentias · sicut illi qui consentiunt vel cooperāt̄
eis · Et subdit · & a voluntate tua · glo · carnali a-
uertere · quasi dicat · non sequaris voluntatem tu-
am · sed potius abijce si vis sequi deum · Luce · ix
si quis vult post me venire &c̄ · Vbi nota · ꝙ non
ire post concupiscentias est non obedire motibus
concupiscentie · Auerti vero a voluntate est elon
gare se ab ommibus ex quibus oritur voluntas
peruersa ·

¶ Q concupiscentia vel alia passio scientiā supe-
rare nō pt̄ · ¶ Ca · nj ·

Tercio pncipaliter circa concupiscentias
considerare debemus quantitatem nocu-
menti · ¶ Vbi nota · ꝙ alia fuit opinio so
cratis · & alia veritas aristotelis · Opinio eñ soc
tis fuit vt dicit ph̄us p̄mo ethicoz · ꝙ scientia nū-
q̄ possit superari a passione · putabat eñ ꝙ null⁹ q̄
recte extimat vel iudicat operaretur aliquid mi
quod est bonū · & ꝙ omne peccatum accidat ꝑ
ignorantiam · hoc aūt ꝓbat duplici ratione · Pri-
ma est · quia fortius non vincit̄ a debiliori · scien-
tia aūt ꝑpter suam certitudinem est fortior passi
one · Decūda ratio est · quia voluntas non est mi
bonī vel apparentis bonī · cum g̊ passio concupi-
scentie vel alia trahit voluntatem in id quod est
vere bonum non inclinat voluntatem cōtra sciam

cū vero trahit volūtatem in id quod ē apparēs bonū & nō exīs trahit eā in id quod rōni videt. hoc aūt est in scientia rōnis quod ei videt. Veritas aūt aristotelis est & experimento patz. qp multi agūt contra ea quoz sciētiā hnt. Cui? rō est. qa cū ad recte agēdū homo duplici sciētia dirigat. scz sciētia vniuersali & pticulari. & sciētia in habitu & scia ī actu. defect? vtriusq scie sufficit ad hoc qp īpedita rectitudo opis vl volūtatis. Prim? defect? ē si sciat in vniuersali aliqd & nō in pticulari. vbigrā. Cōtingit em freqnt qp aliqs hns sciētiā in vniuersali de aliq ñ cōsideret illud ī pticulari. puta nullā fornicationē esse faciēdā. sed tn ex passione concupiscētie nō cognoscit vel considerat ī pticulari hūc actum q ē fornicatō nō eē faciēdū. ideo peccatum sequit in volūtate & opere contra sciētiā vniuersalē. Secundus defectus est si considēt aliqd habitu & nō actu contingit em freqnt qp illud qd habitualit scit nō considerat actu ex pluribo causis de qbo statim patebit ppter quas sciēs habitu & ñ considerans actu peccat. Et ideo prio rndeo ad rōnes & postea exprimā veritatem. Ad primā g rōnē qua dr. qp forti? a debiliori nō vincit. scia ē fortior passione. g &c. rndeo & dico. qp sciētia vniuersalis nō ē principalis in ope sed magis sciētia pticularis. passio aūt concupiscētie vel alia agit cōtra sciaz pticularē manēte vniuersali. Ad secām rōnē qua dr. qp volūtas ñ ē nisi boni l apparētis boni rndeo. qp hoc ipm qd volūtati videt in pticulari aliqd bonū qd nō ē bonū ctingit ex concupiscētia vel ex aliq alia passione. Similiter ad id qd dicit augus. qp oīe pctm ē ex errore: in scia aūt vniuersali nō ē error rndeo & dico. qp oīe pctm ē ex errore ī cōclusione & ī minori ppositiōe vt patebit statim. Et silr expōit illud puer. xmj Errant q opant malū. ¶ Et ideo teneo p veritate cū aristotele. vij. ethico. qp cōcupiscētia & qlibz passio alia supat & obnubilat iudiciū rōnis in pticulari cōtra sciam pticularē. quod duplr pbo. scz autoritate & rōnibo. Primo autoritate scripture sacre luce. xij. vbi dr. Seruus q cognouit voluntatē dni & nō fecit plagis vapulabit multis. Et autoritate iacobi qrto vbi dr. Sciēti bonū & nō faciēti pctm ē illi. ex qbo patz qp homo opat ī pticulari cōtrariū eius qd nouit ī vniuersali ¶ Secūdo qp concupiscētia & qlibz passio alia liget super & obnubilet iudiciū rōnis ī pticulari cōtra id qd nouit in vniuersali pbo triplr. scz p qndā oppositionē. trāsmutationē. & distractionē. ¶ Primo cōcupiscētia obnubilat & puertit iudiciū ratōnis in pticulari rōne oppositōnis. qa concupiscētia vel passio alia vt plurimū iclinat ad ctrariū hui? qd scia vniuersalis ht. vt dicit apos. ad rc. vij. Vi deo aliā legē ī mēbris meis repugnātē legi mētis mee. &c. Quod vbū aug?. exponēs dicit. Duplex ē concupiscētia scz mētis & carnis. vel corpalis & spūalis. de cōcupiscētia mētis apos. loqns ait. Cō delectoz em legi dei fm interiorē hominē. de concupiscētia carnis loqns ait: video aliā legē ī mēbris meis. Nā lex q ē in mēbris ē cōcupiscētia carnis vel fomes pcti q ē in mēbris. vt in oculo ad cōcupiscēdū. & in manu ad opandū. & qa ē ī mēbris id ē in carne & ex carne tāto ē piculosior qnto vicinior. Et subdit. repugnātē legi mētis mee. id ē rōni recte vel cōcupiscētie mētali. Augus. ei xij. de trinitate dicit. qp ad interiorē hoīez ptinet quod ē ppū aīe rōnalis. Ad exteriorē aūt hoīez ptinet quicqd hō cōmune cū bestijs ht. Hec repugnantia duarū legū vel concupiscētiaz in aīa fuit figurata. gen. xxv. vbi legit. qp puuli in vtero collidebāt. Gala. v. Caro cōcupiscit aduersus spiritū &c. Dicit aūt fm augus. talis cōcupiscētia lex. qa legitime factū ē. vt q nō obedit suo superiori scz rōni & deo. qp nō fuiat ei suū inferius scz corp? Sup te ē dns tu? ifra te ē caro tua. serui meliori vel superiori vt fuiat tibi vilor & inferior. contempsisti superiorem. torqueris ab inferiore ideo dicit repugnātē. Hec augus. in glo. ibidem. ¶ Secūdo concupiscētia carnis vel alia passio ligat & obnubilat iudiciū rōnis in pticulari rōne trāsmutatōnis corpalis. imqntū corpalis cōcupiscētia vel passio alia iudiciū rōnis in pticulari ligat ne libere in actū exeat. Cui? rō ē. qa sicut sōn? & ebrietas iudiciū rōnis ligāt. ita cōcupiscētia & alia passio. vñ quod pei? ē. cū concupiscētia & alie passiones multū intendūt. hō totalit vsum rōnis amittit. qd patz. qa experimēto videm? qp multi pter vehemēciā amoris odij ire & cōcupiscētie in ī famā fūt cōuersi. Et sicut ebri? qnqp pferre potest vba significātia pfundas sentētias quas tali mēte diiudicare nō pt. Ita ī passione concupiscētie vel alia passione exīs. & si ore pferat nō ē hoc faciendum. tn interius hoc aio sentit qp sit faciendum. ¶ Tercio concupiscētia carnis vel alia passio ligat & obnubilat iudiciū rōnis in pticulari rōne distractōnis. imqntū cōcupiscētia trahit & impedit rōnē ne cōsideret in pticulari quod nouit in vniuersali. verbigrā ī gula & ī luxuria. ¶ Primo ī in gula. Vbi nota qp silogismus in contimētis vel concupiscētis quatuor ppositiones habet. duas vniuersales & duas pticulares. Vna vniuersalis ē rōnis q dicit vel pbibet gustare dulce mordimate. dicēs. nullū dulce eē gustādū extra horā. Alia vniuersalis ē cōcupiscētie que dicit. qp oīe dulce ē delectabile quod ē p se qsitū a conpiscentia. & qa concupiscētia ligat rōnē in pticulari. nō assumit hec pticula pter horam sub vniuersali rōnis. vt dicat. hoc dulce est pter horā. sed assumit sub vniuersali cōcupiscētie. vt dicat hoc ē dulce iō delectabile & gustādū. sic seqt cōclusio opis vt aliqs ex cōcupiscētia icōtinēt agat cōtra rōnem sciaz l opinionē vniuersalē. ¶ Secūdo hoc idē oīndo per exemplū in luxuria. sic. Ratō vniuersalis dicit nullā fornicationē eē committēdā. Cōcupiscentia

cõcupiſcentia vniuerſaliter dicit delectationem eẽ ſectandã·concupiſcẽtia igit̃ ligat rõnem ne aſſumat ſub p̃ma vniuerſali rõnis ſcz ſub iſta nullam fornicationẽ eẽ cõmittẽdã·ſed ſub ſcda vniuerſali ocupiſcẽtie·ſ.ſub iſta delectatõnẽ omnẽ eẽ ſectandã·& ideo dñante cõcupiſcẽtia incõtinẽs aſſumit & concludit ſub ſcda dicẽs fornicationẽ vt delectabile eẽ ſectandã·Vel aliter·Ratõ vniuerſaliter dicit nullũ actũ venereũ cũ non ſua eẽ ppetrãdũ·cõcupiſcẽtia vniuerſaliter dicit·omis act? venereus eſt delectabilis·cõcupiſcẽtia g̃ nõ aſſumit pticularẽ vniuerſalis negatiue·ſ.iſtã·concubit? cũ nõ ſua ẽ opus venereũ·ꝗa ſi aſſumẽt ſeq̃ret̃ fuga vtz in continente·ſed aſſumit pticularem vniuerſalis affirmatiue ſcz iſtã·actus venereus cuz nõ ſua eſt delectabilis·& ideo ſequit̃ concluſio·ſcz p̃na electio & actio incontinẽtis·ſcz omis act? venere? cũ nõ ſua tanq̃ delectabilis eſt ppetrãdus·Dis eñ modis concupiſcẽtia carnis ligat & obnubilat iudiciũ rõnis in pticulari contra ſcientiã vel rõnẽ vniuerſalẽ·& ꝓpter hoc dr̃ dañ·xn̄·Species decepit te & ocupiſcentia ſubuertit cor tuũ·Dec ph̃?·vn̄·ethicor̃·c·n̄·p̃mũ q̃dẽ·g̃ & cẽ infra ca·ibi· Quomãquidẽ g̃ hec vniuerſalis rõnis in qua ꝓhibẽs guſtare·hec aũt ſcz omis cõcupiſcẽtia dicit·qñ omne dulce delectabile·hec aũt ſcz rõ vniuerſalis dicit fugẽ·ocupiſcẽtia aũt dicit oppoſitũ·Mouere eñ poteſt cõcupiſcẽtia maxime cũ fuerit vehemẽs vnãquãq̃ pticularũ & potẽtiarũ aĩe·quare accidit a rõne aliqualit̃ & opinione incõtinenter agere·Dec ph̃s ibidẽ in textu·Et albertus in cõmẽto·Et bea·tho·i ſcripto ethicor̃ ibidẽ·Et itez bea·tho·p̃ma ſcde·q·lxxvn̄·arti·n̄·Vtz paſſio appetitus ſenſitiui poſſit ſuperare rõnẽ cõtra ſuã ſciẽtiã·ar·cõtra·& in cor·q·& i ſoq̃nq̃ argumẽtor̃·

¶ Quãti nocumẽti vel dãmi ſit cõcupiſcẽtia carnis

¶ Ca·mj·

Octor̃ q̃nti mali vel dãmi ſit fomes vel cõcupiſcẽtia carnis vel appetitus ſenſitiui patet p quatuor·Primo ex ſua generalitate ex q̃ ẽ inſanabilis·Scdo ex ſua infimitate ex q̃ ẽ inſatiabilis·Tercio ex ſua generalitate ex q̃ ẽ ieuitabilis·Quarto ex ſua cauſalitate ex q̃ ẽ deteſtabilis·Primo q̃nti mali vel dãmi ſit fomes vel cõcupiſcẽtia appetit? ſenſitiui ptz ex ſua generalitate ex q̃ ẽ inſanabilis·Vñ aug? i libro de lapſu mũdi ſic ait·Concupiſcẽtia de qua nati ſum? q̃diu viuim? quotidie minui pt̃·fiiri nõ pt̃·Vbi nota ꝙ eẽ ſine cõcupiſcẽtia ẽ·vel eẽ ſine ea vt eſt pena vel eẽ ſine ea vt eſt culpa·vel eſſe ſine ea vt eſt inclinãs ad culpã·¶ Primo eñ modo eẽ ſine cõcupiſcẽtia vt ẽ pcti originalis pena nõ pt̃ eẽ·ꝗa hr̃e cõcupiſcẽtiã vt ẽ pena pcti originalis atteſtat̃ nature hũane corrupte·& p cõſequẽs dine iuſticie·Scdo eẽ ſine cõcupiſcẽtia vt eſt culpa poteſt eſſe ñ p naturã ſed p grãm·Primo eẽ ſine ocupſciẽtia vt eſt culpa vel pena debita culpe p naturã nõ poteſt eẽ·quod patz p̃me iohis·j·Si dixerim? qñ peccatũ nõ habem? noſip̃os ſeducim? & veritas in nobis nõ ẽ·Et ecc̃s·vij·nõ eſt hõ in terra q̃ ñ peccet &c̃·Et aug? in libro de baptiſmo puulor̃ ſic ait·Nõ p̃rat̃ in baptiſmo vt lex peccati que in mẽbris ẽ extinguat̃ & p̃ſus nõ ſit·Scdo cõcupiſcẽtia vt ẽ culpa p grãm in aliquo extingui poteſt·vñ aug? ibidẽ ſubdit dicẽs·Niſi forte miraculo ineffabili creatoris·& hoc ẽ p grãm qua in aliquo miraculoſe extingui poteſt cõcupiſcẽtia·ſ.ꝙ nõ ſit culpa·Tercio mõ eẽ ſine concupiſcentia poteſt intelligi vt concupiſcentia eſt inclinans ad culpã·& hoc etiã poteſt eẽ p grãm·vtz in concupiſcẽtia ſpãli·ſcz cõiugali que excuſat̃·honeſtat̃ refrenat̃·Prio cõcupiſcẽtia coniugalis excuſat̃ a crimine·& ſic remedium concupiſcẽtie mr̃imonii p̃ſtat ne ſit crimẽ p grãm que in mr̃imonio dat̃·Re·ſupra coitus coniugalis·n̄j·ca·qualiter coit? coniugalis eſt meritor̃? & grãm confert·¶ Secũdo concupiſcẽtia coniugalis honeſtat̃ vt careat turpitudine·& hoc p bona matrimonij que honeſtãt concupiſcẽtiã carnalẽ & coniugalẽ·Re·infra mr̃imonii de bonis honeſtãtibo mr̃imonii·¶ Tercio concupiſcẽtia coniugalis refrenat̃ a libidinis magnitudine·q̃nis eñ opa mr̃imonij ſm ſe cõſiderata nata ſint intendẽ vel augere cõcupiſcẽtiam carnis·tñ ſm quod rõne ordinat̃ ipam repmunt & impediũt vel remittũt· ꝗa dũ cõcupiſcẽtie ſatisfit ĩ actu coniugali·ad alias cõcupiſcẽtias nõ ita incitat·ꝓpter quod dicit apoſ·p̃me ad chor̃m·vij· ꝙ ſi nõ continẽt nubãt·melius ẽ eñ nubere q̃ vri In quo verbo oñdit duplex bonũ & vnum malũ· Primo ſuppomit vel inſtruit bonũ ſimpliciter ſcz bonum continentie·q̃ſi dicat·cõtimeãt quod ſi non continent·id ẽ ſi grãm continẽtie non habẽt vel de incontinẽtia vehementer timent·nubant·Ecce bonum ſm quid·ſcz bonũ coniugalis culpe·Et ſubdit rõnem huius dicẽs·Melius eſt eñ nubere q̃ vri·id eſt q̃ libidinis igne ardere·Ambroſius in glo·ibidẽ·Vri eñ eſt deſiderijs angi vel vinci· Ita ꝙ illud ẽ malũ ſcz vri·hoc ẽ bonũ ſcz nubere· hoc eſt melius ſcz contine·Dec bea·tho·quarto ſcri·ſen·di·xxvj·de mr̃imonio ſm ꝙ eſt ſac̃mẽtum·arti·n̄j·Vtz matrimonium conferat grãm in ſolutione·m̄j·ar·Et alex·ſecunda pte ſumme queſtione·cxxj·de concupiſcentia·articulo·vij· Vtrum concupiſcentia in aliquo minuat̃·in fine queſtionis·

¶ & quadruplex ẽ cõcupiſcẽtia & que·

¶ Ca·v·

Ecundo quanti mali vel damni ſit concupiſcentia appetitus ſenſitiui que ẽ appetitus boni delectabilis ſm ſenſum patz ex ſua infimitate ex qua eſt inſatiabilis·¶ Ad cui? euidentiam de concupiſcentijs loquens diſtinctionẽ talẽ premitto·& concupiſcẽtiar̃ alia ẽ naturalis·alia aĩalis·alia culpabilis· alia itermĩabilis

¶ Primo em̃ cõcupiſcẽtia naturalis ſm plm̃·m̃ ethicoꝝ quã plato cõcupiſcẽtiã neceſſariã vocat· ẽ eoꝝ a q̃bo abſtineri nõ poteſt·ſicut cõcupiſcẽtia cibi & ſomni·huiuſmodi aũt ocupiſcẽtie ideo dicũ tur naturales cõmunes & neceſſarie·q̃a ad eas ex natura oĩes naturaliť inclinamur·& eis q̃libet indiuiduũ neceſſario cõfuať. ¶ Secdo cõcupiſcẽtia animalis ẽ eoꝝ bonoꝝ ad que ex natura nõ ĩclina mur ſed poti? ex nr̃a admuẽtione·& tales concu piſcẽtie nõ dicũť ꝑprie eẽ naturales & neceſſarie· ſed cõmunes nõ naturales neq; etiã neceſſarie·vt verbigr̃ã·q̃a nõ oĩes homines deſiderãt talez vel talẽ lectũ·puta ſtratũ plumis aut p̃ciosis tegmẽ tis & pãnis ſericis·Similiter nõ oĩes deſiderãt talẽ vel talẽ cibũ·puta p̃cioſũ aut delicate patũ· neq; etiã idẽ oĩes cõcupiſcũt·ſed quidã in talibꝫ cõcupiſcũt hoc·q̃dam aliud·nõ em̃ eadẽ concupi ſcũt colerici & ſanguinei & flegmatici·& minus eadem concupiſcũt homo & equus & alia que di uerſarum ſpecierum exiſtunt·¶ Tercio dico·q̃ eſt ocupiſcẽtia culpabilis ſed que·cũ em̃ fit ocu piſcẽtia naturalis & nõ naturalis ſed aĩalis·vtz· cõcupiſcẽtia naturalis nõ eſt peccatũ·Cui? rõ ẽ· q̃a naturalis cauſa cõcupiſcẽdi ẽ indigẽtia·& ideo ſi naturaliť cõcupiſciť q̃ natũ ẽ implere indigen tiã naturalẽ·ſicut cõcupiſcẽ cibũ q̃ ẽ·vel ꝑut ẽ na turalis indigentie repletiu? nõ ẽ pcm̃·Cui? rõ ẽ q̃a in naturali cõcupiſcẽtia nõ ẽ aliqua dr̃ia bonꝫ & mali·oĩes em̃ appetũt cibũ vel ſomnũ·Cõcupi ſcẽtia vero aĩalis poteſt eẽ peccatũ·Nã in ꝑprijs concupiſcẽtijs peccať multipliciter·& q̃ntũ ad di uerſos & q̃ntũ ad eundẽ·A diuerſis em̃ diuerſa ſũt ꝑpria & concupita in cibis & venerijs·vtz ſup de cõcupiſcẽtia animali·& ſic in his diuerſimode peccãt·Similiter vnus & idẽ in vno concupito vel deſiderato multipliciter peccat ſm oĩes circũ ſtãtias q̃a q̃libz circũſtãtia efficiť finis volũtatis vñ q̃dã diuerſimode dilectãť ĩ materia ĩ q̃ ñ optz & ſilr̃ de alijs·& ſic ſm oẽs circũſtãtias ſũt diuer ſi modi peccãdi·Et gula ĩ q̃ bea·grego·q̃nq; mo dos gule ponit qui contimentur in hoc vſu·Pre propere laute nimis ardenter ſtudioſe·vt patet infra·gula·& infra·luxuria·Re·ſupra circũſtan tie·¶ Quarto dico·q̃ concupiſcentia aliqua eſt interminabilis id ẽ infinita·ſed q̃ concupiſcentia eſt infinita·Reſpondeo & dico·q̃ cum ſit duplex concupiſcentia ſcz naturalis & non naturalis ſed aĩalis·Primo dico q̃ concupiſcẽtia rei naturalis actu infinita eẽ nõ pt̃·quod dupliciť ꝓbo·Pr̃o rõe·eo q̃ cõcupiſcẽtia rei naturalis ẽ eius q̃ na tura req̃rit·Natura aũt ſemp intẽdit aliq̃d finitũ & certũ·Secdo hoc idẽ ꝓbo ex ſimilitudĩe·q̃a hõ vel aliud aĩal naturali appetitu nũq; appetit infi nitũ cibũ vel infinitũ potũ·Sed ſucceſſiue cõcupi ſcẽtia rei naturalis pt̃ eẽ infinita vt poſt adeptuz cibũ·Item alia vice ocupiſcat & deſideret cibũ vl̃ q̃cũq; aliud natura deſideret·vñ dñs iobĩs·mj· dicit·Qui biberit ex hac aqua ſitiet itez·& hoc duplici rõne·ſcz ꝑpter defectionẽ·& ꝑpter falſaz extimationẽ·Prima ratio quare concupiſcẽtia rei tpalis ẽ finita ſucceſſione eſt ꝑpter eius defectio nem·q̃a bona temporalia cũ aduenĩũt ñ perpetuo manẽt ſed deficiũt·ſaꝑ·v:trãſierũt oĩa quaſi vm bra·& ideo eoꝝ ocupiſcẽtia vel appetitus optet q̃ ceſſet·& alia cõcupiſcẽtia vel appetit? ſuccedat· ſcz indeficiẽtis bonĩ·Secũda ratio eſt ꝑpter falſã opinionẽ·& in hoc ẽ dr̃ia inter rẽ temporalem & ſpiritualem·q̃a res tpalis añq̃ habeať extimať magni p̃cij & ſufficiens·ſed poſtq̃ habeť·q̃a nec tãta nec ſufficiẽs inuenĩť ad q̃etãdũ deſideriũ·iõ nõ ſatiat deſideriũ·vñ ad aliud cõcupiſcẽdũ & de ſiderãdũ mouet vt habeať·Res vero ſpũalis nõ pfecte cognoſciť niſi cum habeať·apoca·ij·nemo nouit niſi q̃ accepit·& iõ nõ hĩta mouet deſideriũ ad hñdum·cũ vero habeť & cognoſciť delectat af fectũ & mouet deſiderium vt pfecte cognoſcatur habeať & teneať·vñ eccl̃i·xxmj·dicit·qui edũt me adhuc eſuriẽt·& qui bibunt me adhuc ſitient Dec bea·tho·in poſtilla ſup iobem exponẽs illud verbũ·qui biberit ex hac aqua &c̃·Jo·mj·¶ Scz cõcupiſcẽtia nõ naturalis id eſt animalis oĩno eſt infinita·quod duplr̃ ꝓbo·ſcz ex pte rationis & fi nis·Primo ex pte rõnis ſic·quia cõcupiſcẽtia a nimalis apprehẽſionẽ ſequiť rõis·rõni aũt cõpe tit in infinitũ ꝓcedẽ·eo q̃ rõ quodãmodo ẽ infini te vtutis inq̃ntũ infinitũ pt̃ aliq̃d deſiderare·vtz in additione numeroꝝ & linearũ·vñ qui cõcupi ſcit diuitias poteſt eas cõcupiſcere·nõ vſq; ad ali quẽ certum terminũ·ſed ſimpliciter ſe diuitem eẽ quãtumcũq; poteſt·Secũdo hoc idẽ ꝓbo ex pte finis·Nã pbus dicit ꝑmo politicoꝝ capitulo·vij q̃ quedam concupiſcentia eſt infinita·quedã vero finita·quod dupliciter ꝓbat ſcz rõne & exẽplo· Primo rõne·q̃a finis ſm ſe ocupiſciť & appetiť· quod autẽ ẽ tale ſm ſe ſi maius fuerit erit magis tale ſicut ſi album ſm ſe diſgregat viſũ·Secdo hoc idẽ ꝓbo exẽplo·q̃a ſi ars medicinalis intẽdit ſm ſe ſanitatẽ nõ ponit menſurã ĩ ſanitate·ſed q̃n tũcunq; pt̃ ſanitatẽ inducit·Concupiſcentia vero eius quod ẽ ad finẽ nõ ẽ infinita ſed ſm illã mẽſu rã appetiť q̃ cõuenit fini·ſicut ars medicinalis q̃ ad finẽ ſanitatis ordinat medicinã·nõ dat medi cinã quãtũcunq; poteſt magnã·ſed ſm illã vtutis vel quãtitatis mẽſurã q̃ ẽ vtilis ad ſanãdũ·Simi liter q̃ finem in diuitijs ponũt hñt concupiſcentiã diuitiarꝫ in infinitũ·Qui vero diuitias ꝑpter vite neceſſitatẽ appetunt concupiſcũt diuitias finitas ſufficiẽtes ad vite neceſſitatẽ·& eadẽ rõ ẽ de con cupiſcentia quarũcũq; aliarꝫ rerꝫ·Dec pbus·mj· ethi·& p̃mo rethoricẽ·& p̃mo politicoꝝ·ca·vmj· Et albert? in cõmẽto ſup·mj·ethicoꝝ·& beatus· tho·in ſcrip·ibidẽ·Et itez bea·tho·p̃ma ſcde·q xxx·arti·mj·Vtz alique cõcupiſcẽtie ſint natu rales & aliq̃ ñ naturales id eſt aĩales·in corpe·q

Et ibidem arti. mj. Vtz cõcupiſcẽtia finis ſit ſimita ã cõtra. & in cor. q. & in ſo. ij. argu.

¶ Qz cõcupiſcẽtia appetitus ſenſitiui pter chriſtũ & beatã virginẽ in ommbo inuenit. & vtz eqliz repiat in ommbo. ¶ Ca. vj.

Tercio cõcupiſcẽtia quãti mali vel damni ſit ptz ex ſua generalitate ex qua ẽ ineuitabilis. Nã cõcupiſcẽtia appetitus ſenſitiui pter chriſtũ & beatã virginẽ in ommbo reperit. ¶ Sed forte queres vtz cõcupiſcẽtia ſit eqliter in ommbo in qbo ẽ. an ī qbuſdã magis vel minus inueniat. Rndeo & dico. qz aut loqmur ex pte nature. aut ex pte pſone. Primo em ſi loqmur ex pte nature hũane dico. qz cõcupiſcẽtia eqliz in oibo ſe habet. qd pbo duplici rõne. ſcz rõe culpe. & pene. Prio rõne culpe. ſic. Cõcupiſcentia ſequit corruptionẽ hũane nature. ſed corruptio hũane nature eqliter inuenit in oibo hntibus naturã hũanã. g &c. Sedo hoc idẽ pbo rõne. ſic Equalitas pene rndet equalitati culpe. ſed culpa eſt equalis ī oibo ſcz pctm originale. g & pena. ſ. cõcupiſcẽtia. ¶ Si vero loqmur de concupiſcẽtia ex pte pſone dico. qz cõcupiſcẽtia in vno magis qz in alio inuenit. & hoc duplici rõne. ſcz rõne complexionis. & aſſuefactõis. Primo rõne cõplexionis ex qua vnus ẽ promptior ad cõcupiſcẽdũ qz alius. Vñ ſicut vnus ex naturali complexione naſcit promptior alio ad intelligẽdũ vel ratiocinandum vel iraſcendum. vel alio potentior ad opandũ vel laborãdũ. Ita ex naturali cõplexione vnus naſcit promptior alio ad concupiſcendum. ¶ Secundo hoc idem pbo ratione aſſuefactionis. qa p cõſuetudinẽ concupiſcibilis vl iraſcibilis vn ẽ efficatior vl fortior ad cõcupiſcẽdũ vel iraſcẽdũ qz alius. Cui rõ ẽ. qa ex cõſuetudine actuũ vel diſſuetudine relinquit in agẽte p voluntatẽ facultas vel difficultas ad aliqd agẽdũ. Sed cõtingit aliquos ab operibo concupiſcẽtie retrahi & honeſtis exercicijs occupari ī qbo inuenit minor cõcupiſcẽtia. Aliqs vero cõcupiſcẽtie opibo opam dare in qbo inuenit intenſior cõcupiſcẽtia. vñ aug. ad valeriũ ſic ait Qui cõcupiſcẽtie neqter fuerũt tantas vires in eis accipit vt plerũqz iam etate deficientibo membris eiſdemqz partibo corpis ad illud opus admoueri mirũ valẽtibo. turpi & pcaci inſamire nõ deſinũt. Hec bea. tho. ſcdo ſcrip. ſen. di. xxxij. arti. mj. Vtz fomes vel cõcupiſcẽtia in qbuſdã minus in qbuſdã magis inuenat in cor. q. ¶ Quãto aũt concupiſcentia fuerit intenſior vel remiſſior id eſt maior vel minor. tãto magis vituperat & laudat qui erga eas bñ vel male ſe habet. & pter hoc intempat plus peccat qz incõtinens. quod pbo ſpãliter pter tres rõnes. ſcz cõplacẽtiam. pmanẽtiã vehemẽtiã. ¶ Prima ratio eſt pter cõplacẽtiaz ſic. Ille cuiz voluntas inclinat ad peccandũ ex propria electõne magis peccat qz qui inclinat ad peccandum ex paſſione. ſed intemperat inclinat ad peccandũ ex propria electione inquãtũ actz peccati ſibi placet. incontinens aũt inclinat ad peccandũ ex paſſione. g &c. ¶ Secũda ratõ eſt pter permanentiaz. ſic. Quãto aliqs diutiz pmanet in peccato. tanto grauius peccat. ſed intpatus diutius permanet ī pcto qz incõtinens. qd patz. qa incõtinẽs ſtatim penitet paſſione ceſſante. intempatz autez nõ penitet imo gaudet ſe peccaſſe. vt dr puer. ijo. letat cũ male fecerint. &c. Et confirmo hoc idẽ alia ratione ſcz pter impenitentiã. ſic. Impenitentia aggrauat omne pctm. vñ aug. in li. de vbis dñi. qz impenitentia ẽ pctm in ſpmsanctũ. ſed ſicut dicit phus. vij. ethicoz. Intpatus nõ ẽ penitiuz immmnet em electiom. Omnis aũt incõtinens ẽ ipenitiuz ergo intempatus grauius peccat qz incontinens. Hec bñus tho. ſcda ſcde. q. clvj. arti. mj. Vtz incõtinẽs plz peccat qz intpatz. ar. otra. & ī cor. b ¶ Tercia ratio eſt pter paſſionis vehementiam ſic. Ille em qui circa delectationes appetitz ſenſitiui peccat. nullã vel modicaz cõcupiſcẽtiã patiẽdo: peioz ẽ & grauiz peccat vt facit itempatz qz homo q in pdictis pter vehementẽ concupiſcẽtiam peccat qlis ẽ incõtinẽs. Cuiz rõ ẽ. qa ille q abſq concupiſcentia peccat vt intẽpatz qd faceret ſi adeſſet ei fortis cõcupiſcẽtia vt incontinẽs hr. quod p exemplũ phi pbo. Quia. ſicut peius diſpoſitus ẽ ſm corpus q de facili & a modico vino inebriat qz qui a multo. ita intemperatus qui vincit a minori paſſione cõcupiſcentie peioz eſt incontinẽte q vincit a maiori paſſione concupiſcentie. Hec phs vij. ethicoz. ca. mj. Vtz autem aliqs ẽ incontinẽs. infra ca. ibi. pter quod magis &c. Et idẽ ca. vnj. Eſt aũt intpatus. Infra capitulum ibi. ipoz autem &c. & beatus thomas in ſcripto ethicoz ibidem. ¶ Eſt aũt ſciendũ. qz magnitudo ſeu debilitas cõcupiſcentie ex duplici cauſa in generali pt pcedẽ. ſcz ex cauſa corporali & ſpuali. ¶ Primo qdẽ ex cauſa corpali duplicit. ſcz ex naturali cõplexione. Nam ex naturali cõplexione corporis qdã magis ad cõcupiſcentiã iram & peccata alia inclinat qz alij. vt patet ſup. Secũdo ex faciliori adeptione. Nã quidã hnt oportunitates delectationũ cõcupiſcẽtiã inflãmantes magis patas qz alij Ex his duobo modis magnitudo cupiſcentie in continente auget meritũ. eo qz continens qnto naturalem corporis cõplexionẽ hr magis ad cõcupiſcentias inclinãtem. & maiores oportunitates habet delectationũ concupiſcentiã inflãmates. quanto plz reſiſtit tanto plus cõmendat & meret. Debilitas vero cõcupiſcentie his duobus modis diminuit meritũ. eo qz quãto minus habet complexionem naturalem ad concupiſcẽtias inclinantem. & minorẽ concupiſcibilium oportunitatẽ & p conſeqns cupiſcẽtiã miorẽ & pugnãtanto minz habet de merito cũ reſiſtit. & plz de merito cũ ſuccũbit. nã peioz ẽ q ſupat a minori qz q ſupat a maiori. vt patet per ẽplũ ſup qrta rõe

¶ Scdo magnitudo seu debilitas concupiscentie qñq; puenit ex causa spuali · & hoc duplr · Prio ex magnitudine caritatis · scdo ex fortitudine rõnis · & his duobo modis debilitas cõcupiscẽtie auget meritũ · eo q; qnto qs ex feruẽtiori caritate & clariori vel fortiori rõne pautiores concupiscẽtias habet · tãto magis meret & magnitudo cõcupiscẽtie diminuit meritũ · eo q; qnto qs habet maiores cõcupiscẽtias & nõ resistit neq; vincit · tãto nin? videt deũ diligẽ · & nin? regi gubernaculo rõis · Hec bea · tho · scda scde · q · clv · arti · mj · Vtr cõtinẽtia sit melior q; tpantia · in so · ij · ar · p totũ qre ibi.

¶ Q cõcupiscẽtia appetitus sensitiui ẽ aliq mõ causa ommũ malor & aliquo modo non & quomodo.

¶ Capi · vij ¶

Quarto & vltimo quanti mali vel damni sit cõcupiscẽtia appetit? sensitiui patz ex sua causalitate · ex qua est detestabilis · nã ipa cõcupiscẽtia oim malor ẽ causa vel radix

¶ Vbi nota · q; cõcupiscẽtia duplr pt sumi · scz generalit & spãlit · Primo g cõcupiscẽtia generaliter sumpta est pmitas spũs rõnalis ad peccatũ · siue hec pmitas pueniat ex carne siue nõ · & hoc modo cõcupiscẽtia id ẽ appetit? mordinat? ex suo nimio amore pcedẽs ẽ oim malor cã · Vñ aug? in libro de libero arbitrio sic ait · Clarũ ẽ nihil aliud q; libidinẽ eẽ oim malay causã · Et ideo super vbũ apos · ad ro · vij · ego aũt carnalis homo venũdatus sub peccato · glo · ambro · sic ait · Venũdat? sub peccato · id ẽ pcio male volũtatis ade · subiect? peccato · id ẽ cõcupiscẽtie · hoc em pcm id ẽ carnalis cõcupiscẽtia ẽ vñ oriũt omia pcta · Et subdit · quicquid em peccatoy est in dictis · in factis i cõcupiscẽtijs · nõ oritt nisi ex mala cõcupiscẽtia que a peccato ẽ facta · ¶ Decũdo cõcupiscẽtia spãliter sumpta est pmitatis ptis sensualis corrupte q; in se pabilis est a carne corrupta · Et hoc mõ nõ omnia vicia sunt a cõcupiscẽtia carnali · vñ super illo verbo apos · ad gala · v · manifesta sunt opa carnis glo · sic ait · Credẽ omia vicia accidẽ ex carne error ẽ · nã pcta spũalia nõ oriũt a carne sed a mẽte · Hec alex · scda pte sũ · q · cxxj · de cõcupiscẽtia arti · v · Vtr cõcupiscẽtia sit oim malor causa in cor · q · p totũ ·

¶ Q cõcupiscẽtia ẽ distincta spẽ · cõtracta origine · infecta libidine · inflicta ex crimine ¶ Ca · viij ·

Ad maiorẽ tñ euidentiã pdictor nota · q; est cõcupiscẽtia distincta spẽ · cõtracta origine · infecta libidine · inflicta ex crimine

¶ Primo est cõcupiscẽtia distincta spẽ · Est em alia cõcupiscẽtia carnis · alia cõcupiscẽtia oculor · vt dr pme · iohis · ij · Rõ aũt hui? distinctõnis ẽ · qa cõcupiscẽtia ẽ mordinat? appetit? delectabiliũ sensibiliũ ab amore sui mordinato causat? · Appetit? aũt mordinatus huiusmodi delectabiliũ ẽ duplex ¶ Primo em ẽ appetit? mordinatus delectabiliũ que faciunt ad sustẽtatõnẽ vel nutritionẽ & cõseruationẽ indiuidui · qlia sũt cibi pot? & huiusmodi · & talis appetit? mordinat? ab apostolo dr & vocat cõcupiscẽtia carnis · ¶ Scdo ẽ appetit? mordinat? delectabiliũ fm apprehẽsionẽ imagiatõnis aut alicui? huiusmodi acceptionis sic sunt pecunia ornat? vestiũ · & huiusmodi appetit? vocat ab apostolo cõcupiscẽtia oculor · id ẽ ipi? visionis que fit p oculos · Prima cõcupiscẽtia scz carnis vocat a pho cõcupiscẽtia naturalis · Scda cõcupiscẽtia scz oculor vocat concupia aialis · vtz sup scdo ca · qnti mali vel damni sit cõcupiscẽtia · Glo · aũt exponẽs illud verbũ iohis · alia est cõcupiscẽtia carnis &c · sic dicit · Appetitus mordinatus i vsu delectabiliũ vocat cõcupiscẽtia carnis · Appetitus vero mordinatus in sensu huiusmodi delectabiliũ vocat cõcupiscentia oculor · ¶ Sed forte queres · cũ delectatõ sit oim sensuũ · qa cõtingit fm omem sensum delectari · qre non numerat cõcupiscẽtias alior sensuũ sicut cõcupiscẽtiã oculor · Rñdeo fm august · q; dicit · q; ideo magis dr cupiscẽtia oculor q; alior sensuũ · qa sensu visus vtimur in ceteris sensibo cũ eos ad cognoscẽdũ intendim? · dicim? aũt nõ solũ vide quid luceat · sed etiã vide quid sonet · vide quid oleat · vide qd sapiat · vide qd durũ sit · vñ generalis expiẽtia sensuũ vocat cõcupiscẽtia oculor · Hec b · t · pma scde b · lxxvij · arti · v · Vtr cause peccatoy ponant tres · scz cõcupiscẽtia carnis · cupiscẽtia oculor · & supbia vite · ¶ Vbi nota · q; cupiscẽtia carnis ẽ mordinatus appetit? eor in qbo qrit delectatõ carnis que est fm tactũ · cupiscẽtia vero oculor ẽ eay rey in qbo nõ qrit delectatõ carnis q ẽ fm tactũ · sed delectatio cuiuscũq; apprehẽsiue vtutis · vñ qa sensus visus ẽ excellẽtior it omes alios sensus & ad plura se extẽdẽs · vt dr i pncipio methaphisice · ideo nomẽ ei? trãsfert ad omes alios sensus ad omes alias iteriores apphẽsiões · vt aug? · dicit in libro de vbis dñi · vtz ex dictis · ibidez arcõtra · & in cor · q · & in solu · ij · & · mj · argu ·

¶ Q concupiscentia est contracta & viciata origine & quomõ · ¶ Ca · ix ·

Decũdo concupiscentia est cõtracta & viciata origine · qd multiplicit pbo · ¶ Primo autoritate august · in li · de baptismo puulor sic dicẽtis · Adã pter imitationis exẽplum occulta tabe carnalis cõcupiscẽtie sue tabefecit i se omes de sua stirpe vẽturos · ¶ Scdo hoc idẽ pbo rõne · Vbi sciendũ q; pio hoi in sua institutõne datũ fuerat dimit? quoddã supnaturale donũ scz originalis iusticia p quã rõ subdebat deo & inferiores vires rõm & corpus aie · hoc aũt donũ non fuerat datũ pio hoi vt singulari psone tm · sed vt cuidã principio toti? hũane nature · vt scz ab eo deriuaret in posteros · hoc aũt donũ acceptũ a deo primus homo p libey arbitrium peccans amisit · eo tenore & modo quo sibi datum fuerat · scz pro se & pro sua posteritate · Ex hoc em q; auersus

fuit ab incõmutabili bono · donũ originalis iusticie & p se & p sua posteriozitate amisit · Ex hoc aũt qꝺ cõuersus ẽ inordinate ad cõmutabile bonũ · ĩferiozes vires q̃ erigi debebãt ad rõnẽ depsse sũt ad inferiora · Dic g̃ & in his qui oriũt ex ei? stirpe etiã supior ps aĩe caret debito ordine ad deum · qui ordo erat p originalem iusticiã · & inferiozes vires nõ subdũt rõni sed ad inferiora cõuertunt fm ꝓprium impetũ · & ipm corpus etiã in corruptionem tendit fm inclinationẽ contrariozꝝ ex qbꝫ componit · Concupiscentia aũt p originẽ cõtracta nihil aliud ẽ qꝫ destitutio & inordinatio inferiozum viriũ a voluntate motarum a rectitudine iusticie sicut aliquid inclinat ad aliquid inordinate agendum ex subtractione eius quod impediebat · verbigra · Dicut vinum effundit fractis ciatis · & equus concitatus vadit rupto freno quo retinebat

¶ Tercio hoc idẽ pbo ex peccati originalis diffinitione · Nã peccatũ originale in hoc homine vel ĩ illo nihil aliud est qꝫ concupiscentia cũ carentia originalis iusticie · ita tn qꝫ carentia originalis iusticie est quasi formale in peccato originali · concupiscentia vero est quasi materiale · sicut etiã in peccato actuali auersio ab incommutabili bono ẽ quasi formale · cõuersio aũt inordinata ad bonum commutabile fit q̃si materiale · vt sic intelligat in pcto originali aĩa auersa & uersa sicut in pcto actuali · vt ita dicam · act? conuersus & auersus ·

¶ Quarto hoc idẽ pbo similitudine tam in naturalibꝫ qꝫ in moralibꝫ · Primo similitudine in moralibꝫ · Nam aliquis homo singularis duplr considerari potest · vno modo fm qꝫ est quedã ps diuisa a corpe · homicidiũ quod man? cõmittit non imputaret manui ad pcm qa manus de necessitate mouet ab alio · Si aũt consideret man? vt ẽ ps toti? homis qui voluntarie agit · sic homicidiũ quod hõ manu facit imputat homi ad peccatũ · qa sic motus manus & actus homicidij ẽ voluntarius · Dic a simili inordinatio q̃ ẽ in isto homine ex adã generato nõ ẽ voluntaria voluntate ipi? sed voluntate primi pntis q̃ mouet motione generatois oẽs q̃ ex ei? origine generãt · & sic ad vnũ peccatũ faciendũ diuerse partes hominis adhibentur scz voluntatis ratio man? oculus & huiusmodi & tn ẽ vnũ solũ pcm ꝓpter vnitatem pncipij · scz voluntas a quo peccati ratio ad omnes act? ptinz derivat · Ita etiã ratione pncipij in tota natura hũana cõsiderat q̃si vnũ pcm originale · ꝓt qꝺ dicit apos · ad ro · v · in quo oms peccauerũt · qꝺ fm augus · pt intelligi duobꝫ modis · In quo scz i pmo homĩe · vel in quo pcto pmi hois vt pcm pmi hominis sit quasi cõmune pcm ommiũ · Secũdũ exemplũ ẽ ĩ naturalibꝫ · qa sicut leprosus generat leprosũ · & podagricus podagricũ ꝓt aliqꝫ corruptionẽ sui pncipij · s · semmis · & sicut aliquis defectus aĩe ex cõsequnti ꝓpter corporis indispositionẽ contrahit · sicut interdũ ex fatuis fatui generant · Dic aĩe inordinatio & in mẽte & in carne p originem contrahit · vñ sicut cõcupiscentia q̃ ẽ ex carne inficit aĩam ad quã ptinet carentia originalis iusticie · Ita cõcupiscẽtia q̃ ẽ in pre pomit causa peccati originalis id ẽ cõcupiscẽtie q̃ est in filio

Hec bt̃us tho · pma · scde · q · lxxxj · arti · j · Vtr pcm pmi parentis traducat ad alios p originem in cor · q · Et ĩ qstionibꝫ disputatis de malo de peccato originali · arti · j · Vtr aliqꝺ pcm ex originẽ contrahat · in corpore · q · Et ibidem articulo · ij · Quid sit pcm originale · in corpore · q · & insolutione · xj · argumenti ·

¶ Qꝫ aĩ pcm fuisset generatõ p coitũ sine libidine

Ercõ concupia est infecta libidine · Vbi nota · qꝫ aliꝫ fuisset aĩ peccatum · & aliter est post peccatum · Nã aĩ peccatũ in statu innocẽtie fuisset p coitus generatio · sed nõ fuisset libido hoc ẽ inordinata cõcupiscẽtia & immoderata delectatõ sicut est post pcm · ¶ Primo dico qꝫ aĩ pcm fuisset ĩ statu innocentie p coitũ generatõ sine libidine · qꝺ triplr pbo scz ratõne · autoritate · & similitudine · Primo rõne · sic · in coitu sunt duo considerãda · scz cõiunctõ & libido · primum scz ẽ cõiunctõ maris & femine ad generãdũ · & istud fuisset aĩ pcm · C? rõ ẽ · qa ĩ omni generatõne requirit vt? actiua & passiua · vñ cũ in oĩbꝫ ĩ qbꝫ ẽ distinctio sex? vtus actiua sit ĩ mare · vt? vero passiua sit in femina ordo nature exigit vt ad generãdus cõuemãt per coitũ mas & femina · Secũdũ vero scz libido que nominat inordinatã cõcupiscẽtiã in statu innocẽtie nõ fuisset · C? ratõ est · qa deformitas inordinate cõcupiscẽtie in statu illo eẽ nõ potuit qñ inferiores vires ratõni omnino subdebant · vt fuit ĩ statu innocẽtie · Secũdo hoc idẽ pbo autoritate augustini · x · sup gen · ad litterã sic dicẽtis · In paradiso si non peccassent primi parentes fuissent nupcie honorabiles & thor? immaculat? · & sine ardore libidinis · & sine labore & dolore pariẽdi · Et itez aug? · xiij · de ciui · dei sic ait · Nupcie ille digne felicitate paradisi si pcm ñ fuisset · & diligẽdã plẽ gignent & pudẽdã libidinez non haberẽt

Tercō hoc idē ꝓbat auguſ. ex ſimilitudine. xmj. de ciui. dei ſic dicēs. In tanta felicitate hominum abſit vt ſuſpicemur ñ potuiſſe ſemē ſeri vel coitū fieri ſine libidinis morbo. ſed eo voluntatis nutu moueret illa mēbra quo cetera ſine ardore & illecebroſo ſtimulo. vñ ſicut alia mēbra corpis cū volum? ſine ardore libidinis mouem? vt manū ori & pedes greſſui. Jta genitalibo vtent mēbris ſine aliquo pruritu carnis. Ratō aūt huiꝰ ē. ꝙa vires inferiores añ pcm erāt rōi ſubiecte. ſic min? nobili magis nobili. & inferi? ſupiori. Ratō aūt dñabat illi delectationi & eā deferebat in ſuū finē. & ideo nō abſorbebat rō a delectatione. nec erat ibi repugnātia vel deordinatio aliq. ¶ Scdo vo dico. ꝙ letalis egritudo libidinis mēbris hūanis ex pcō inheſit. vt dicit mgr ſen. li. ij. di. xx recitās & allegās vba auguſ. xmj. de ciui. dei. Cuiꝰ rō ē. ꝙa libido nomiat inordinatā cōcupiſcētiā. vtz ſupra. ſed inordinata cōcupiſcētia ex pcō ꝓcedit. vñ auguſ. in libro de fide ad petrū ſic ait. Sicut nō pt ſine pcō cōcept? eſſe. ita nō pt eſſe in hoibo ſine libidine cōcubit? ¶ Sz forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ p? pcm coit? oio abſq; libidine pt ee tali rōne. Caritas libidinē diminuit. caritas aūt augeri pt in infinitū. cū g; libido nō ſit infinita videt ꝙ etiā poſt pcm libido poſſit totaliter tolli. & ſic nō ē neceſſe ꝙ ex pcō ꝓmi pntis omnes in coitu libidinē habeāt. Rñdeo & dico. ꝙ caritas diminuit actualē libidinē inquantū cōcupiſcibilis obedit rōni. nō aūt ſic obedit in ſtatu nature corrupte ꝙn aliqd de motu ꝓprio retineat etiam ꝓter ordinē rōnis. & ideo nō omīo poſt pcm tollit libido qntūcunq; vie caritas augeat. ¶ Sed forte queres vtz in ſtatu innocentie delectatio fuit maior ꝙ in ſtatu nature corrupte. Rñdeo & dico. ꝙ quātitas delectatōnis dupliciter attēdi poteſt. vel abſolute. vel ſm ꝓportionem. ¶ Primo g; mō loquēdo abſolute maior delectatio fuiſſet in coitu innocentie ꝙ ſit modo in ſtatu culpe. qđ q̄druplr ꝓbo. Primo autoritate bern. ſic dicētis. Nemo ſane mētis maiorē in vicijs ꝙ in vtutibo extimat eē delectationē. in ope g; nature viciate & pcti nō ē maior delectatio ꝙ in ope nature integre & ſine pcō. ſed coit? in ſtatu innocentie fuiſſet op? nature & ſine pcō & etiā op? vtutis ꝙa obedietie. qđ ptz. ꝙa dederat deꝰ p̄ceptū de ope multiplicatōnis. geñ. j. creſcite & multiplicamī &c. g; coitus tūc tpis fuiſſet maioris delectationis ꝙ mō. Secūdo ꝓbo hoc idē rōe ſic. Quāto natura ē purior & corp? magis ſenſibile. tāto delectatō maior. ſz in ſtatu innocētie natura erat purior & corp? magis ſēſibile ꝙ in ſtatu nature corrupte. g; delectatō ſenſibil q̄ ē in coitu fuiſſz maior. Tercō hoc idē ꝓbo duplici ſimilitudie vl exēplo. & p̄mo exēplo ſobrij & guloſi. ꝙa ſi ſobrius nō minorē ſz maiorē delectatōz in cibo aſſumpto ſentit ꝙ guloſus. ſic in ſtatu innocētie ꝙa natura fuiſſz purior delectatio fuiſſet maior ꝙ poſt peccatum. Secundo hoc idem ꝓbo exemplo viſus auditus & tact? ꝙa ocul? ade in ſtatu illo pl? delectabat in aſpectu lucis. & audit? in auditu cantus ſonori. ꝙ aſpectus vel viſus vel auditus hoīs lapſi modo in cōſimilibo delectat. & hoc ꝙa melioris armonie & maioris vigoris p̄diti erant ſenſus illi? ¶ Scdo mō loqndo ſcz reſpective & ſm ꝓportionē ad rōnē fuiſſet in coitu multo minor delectatō in ſtatu innocētie ꝙ ſit modo. Cuiꝰ rō ē ꝙa rō fortit in ſuo actu pſiſtens delectationi penitus dominaret. & ideo non fuiſſet ſupabūdās vl feruens delectatio ſicut modo ē. Quod p exēplū ꝓbo. ꝙa ſicut equus laſciuus rupto freno velociꝰ currit & impetuoſius ꝙ cū infrenat & detinet a ſuo ſeſſore. ſic in coniunctione illa p coitū fuiſſet in ſtatu innocentie delectatio maxima. ſed hec nō fuiſſet inmoderata. ꝙa rō regulabat eā dē. Sz poſt pcm delectatō q̄ ē in coitu eſt maxima & immoderata. ꝙa ꝓpt ſui magnitudinē vſum rationis abſorbet. vñ libido q̄ nūc ē in coitu inficit & abſorbz rōnē vt actualit indicantē. cōcupiſcibilē vt appetētē & impantē. generatiuā vtutē vt exequētē. ſenſū tact? vt delectatōnē ſentientē & nūciātē q̄ in ſtatu innocentie non fuiſſent. Hec bt̄us tho. ſcdo. ſcri. ſen. di. xx. arti. ij. Vtz in ſtatu innocētie fuiſſet generatio p coitū in ſo. ij. argu. Et ꝓma pte ſum q. xcvnj. arti. ij. ſub eodē ti. in cor. q. Et in q̄ſtionibo diſpu. de malo de pcō arti. v. Vtz pcm originale p priꝰ ſit in volūtate ꝙ in alijs potētijs in ſolu. j. ar. Et alex. ſcda pte ſu. q. xcj. ar. ij. Vtz in ſtatu innocētie fuerit delectatō maior in coitu ꝙ ſit mō. in cor. q. ¶ Qz cōcupiſcentia eſt inflicta a deo in penā pcti originalis. ¶ Ca. xj

Quarto & vltimo cōcupiſcētia ē a deo inflicta ex crimine. qđ triplr ꝓbo. ſcz rōne. ſimilitudine. & autoritate. ¶ Primo rōne. ſic. Ordo dunine iuſticie exigit ꝙ pena p̄ſuppomit culpā. & hoc vel in eodē vel in alio. ſz vt augꝰ. dicit ſup illud apoſ. ad ro. vj. neq; exhibeatis mēbra vra &c. ꝓpria pena pcti originalis ē cōcupia q̄ dicit ꝓmitas ad oīe pcm ſiue veiale ſiue mortale. Vbi nota ꝙ cōcupia hꝫ rōnē culpe & pene. Ibi em̄ cōcupiſcētia cōpat ad p̄ncipiū in quo omnes peccauerūt. ſic concupiſcētia habet rōnē culpe. quia ex voluntate p̄mi parētis eſt cauſata. Ibi vero cōcupiſcētia cōpet ad iſtū hominē ꝓut eſt perſona q̄dā nō habito reſpectu ad naturā. ſic cōcupiſcētia eſt pena. Hec bt̄us tho. in q̄ſtionibo diſputatis de malo de pcō originali arti. ij. Vtrū pcm originale ſit cōcupia in ſo. vlt. ar. ¶ Scdo ꝙ cōcupia ſit pena originalis pcti ꝓbo ſimilitudie. ꝙa ſic in pcō actuali voluntas ſe hꝫ ad manū vel aliud inſtrumētū. ita in pcō originali adā ſe hꝫ ad poſteros. ſed culpa volūtatis trāſit ad manū. & q̄ntum ad penā. eo ꝙ man? digna eſt puniri ꝓpter hoc qđ eſt res illi? q̄ peccauit. & etiā q̄ntū ad culpam. ꝙa in manu cauſat act? q̄ hꝫ rōnē culpe ſcz

homicidiū·licet non habeat homicidiū rōnem culpe a manu in qua est sic̄ ī subiecto ·sed a wlūtate a q̄ ē sicut a causa mouēte·Dic etiā in pcto originali culpa ade in posteros vel ad posteros deriuat̄ ¶Dec mgr̄ herpheus doctor egregi? de ordine fratrū p̄dicatorū in tractatu quē fecit de pcto originali·q·ij·V tr̄ p̄mū pcm̄ p̄mi pntis ī posteros trās fundat̄ ·& accordat cū bea·tho·vtz sup̄·ij·ca·īmediate p̄cedēti· ¶Tercō q̄ cōcupiscētia originalis pcti sit pena p̄bo autoritate augus·q̄ dicit ·q̄ deus fecit cōcupiscentiā nō vt auctor pcti sed vt vltor pcti ¶Ex quibꝰ v̄bis elicit̄ q̄ cōcupiscentia p̄t dupliciter cōsiderari ·vel īquātū īclinat ad pcm̄·& sic nō est a deo · vel īq̄ntū cōcupiscētia ē pena pcti originalis·& sic ē a deo·Dec alex·sc̄da pte sū·q·cxxj·arti·mj·a quo fit cōcupīa in solu ij·ar·¶Sed forte argues in oppositū scz q̄ concupiscētia ñ sit in nobis pena ex p̄mo pcto p̄mi pntis nobis īflicta·q̄a ezech̄·xviij·dr̄· Omnes aie mee sūt·filiꝰ nō portabit īiq̄tatē p̄ris ·g̃ nullꝰ d̄t puniri nisi p̄ pcto suo ·& sic cōcupīa nō ē ī nobis pena pcti p̄mi pntis ·Rn̄deo & dico·q̄ hec autoritas p̄t intelligi & expoñ q̄tuor modis·¶Primo modo expoñt̄·sic·Pcm̄ p̄mi pntis ē quodā modo pcm̄ totius hūane nature · & ideo cū aliquis punit̄ p̄ pcto p̄mi parentis nō punit̄ p̄ pccato alteriꝰ sed p̄ pcto suo·& hoc modo exponit b·t·in q̄stionibꝰ disputatis de malo de pcto originali ·arti·j·V tr̄ aliquod pcm̄ ex origine cōtrahat̄·in solu·vlti·ar¶Secdo modo expoñt̄ & rn̄det̄ sic·dicēdo q̄ duplex ē pena scz spūalis & corporalis·Prima ē pena spūalis que p̄tinet ad aiam̄ & tali pena filius nūq̄ punit̄ p̄ patre·Cuiꝰ ratio est·q̄a anima filij nō ē ex aīa patris sed immediate creat̄ a deo ·& hec ratio assignat̄ ezech̄· xviij·Omnes aie mee sūt·sic aīa p̄ris·ita etiā aīa filij mea ē·Alia pena est corpalis vel eor̄ que ad corp̄? p̄tinēt · & hac pena interdū diuino iudicō vel hūano filiꝰ p̄ patre punit̄ q̄ntū ad corp̄? ·q̄a a p̄nte traducit̄ quod p̄nti cōformat̄ in culpa·& hoc modo expoñt bea·tho·vbi sup̄ īmediate artivij·V tr̄ peccata p̄xim̄or̄ in posteros originaliter trāseūt in solu ·vj·arg¶Tercō mō expoñt̄ sic ·filius nō dr̄ portare iniq̄tatē p̄ris ·q̄a nō punit̄ filiꝰ p̄ pcto p̄ris nisi fit p̄ticeps culpe p̄ris·& sic ē in p̄posito·deriuat̄ em̄ p̄ originē culpa a p̄re in filiū ·sic etiā pcm̄ actuale p̄ imitatōnem·V bi nota q̄ q̄dā sūt p̄sone q̄dā nature·Ea ei q̄ sūt p̄sone vt act? īdiuidui nō traducūt̄ a p̄ntibꝰ in filios q̄ ptz·q̄a p̄ grāmatic? nō traducit ī filiū sciētiā grāmatice quā p̄prio studio acquisiuit·Ea vero q̄ sūt speciei vel nature a p̄ntibꝰ traducūt̄ in filios nisi fit defect? nature·sic̄ oculat? generat oculatū & aliq̄ speciei accidētia p̄ manētie dispositionē nature·sic̄ velocitas corpis bonitas ingenij & huiꝰmodi·Et hoc mō expoñt bea·t·p̄ma sc̄de·q·lxxxxj ā·j·V tr̄ p̄mū pcm̄ p̄mi p̄ntis traducat̄ ad alios p̄ originē·in so·j·ar·Et ibidē arti·ij·V tr̄ alia pcta vel ip̄i? p̄mi parētis vel p̄xim̄or̄ parentum traducūt̄ in posteros·in cor·q·& in so·j·argu·¶Quāto mō expoñt̄·sic·Nā dr̄ia ē int̄ p̄mū peccatū primi parētis·& pcta alior̄ parētū q̄ntū ad hoc q̄ ē trāsire in posteros·q̄a pcm̄ p̄mi parentis deriuat̄ & trāsit in posteros p̄ originē·nō solū q̄ntū ad culpā·sed etiā q̄ntū ad penā·& sic puniunt̄ om̄es filij descendentes ab adam p̄ peccato p̄ris· sed peccata alior̄ parentū deriuant̄ ad posteros p̄ originē · nō q̄ntū ad culpā·sed q̄ntū ad penam tm̄·in q̄ntum filij sunt res patris q̄ntū ad corp̄? ·fm quē modū pcm̄ alicui? posset trāsire ad bonū eius ·scz q̄ntū ad penam tm̄·Cuiꝰ? ratio est·quia q̄ntūcūq̄ alij parentes possint trāsfundē bonā vel malā dispositionē corporalē ī filios·nō tn̄ p̄nt trāsfundē culpā vel pcm̄ in filios·q̄a nō p̄nt trāsfundē bonā vel malā dispositionē mētis in filios cuiꝰ? est regulare in ordine ad bonū rationis vires sensitinas·Dec mgr̄ herpheus in tractatu de peccato originali·q·ij·vbi sup̄·in solu·mj·&·v·ar·Dic g̃ ex p̄missis patz q̄ten? cōcupiscētia ē pena nobis īflicta vel innata ex p̄mo pcto p̄mi parētis Scz forte argues ī oppositū scz q̄ cōcupīa ñ sit pena tali rōne·Cōcupīa ē rei amate·res aūt amata aut habet̄ aut haberi sperat̄·cū res amata habet̄ inducit delectatōnē·cū aūt nō habet̄ & hr̄i sperat̄ mbilomin? inducit etiam delectationē·spes enim & gaudiū nō sūt sine delectatōne·g̃ cōcupīa non est pena ·Rn̄deo & dico·q̄ cōcupīa boni debito modo cōcupiscendi·scz fm q̄ sequit̄ ordinē rōnis non habet rationem pene sicut nec dilectio summi boni·sed concupiscentia rei indebito modo·scilicet preter ordinem rationis est pena·Cuius ratō est·quia nullus in tali concupiscentia inuenit satietatem · sed quanto plus credit satiari · tanto magis euacuatur ·& ideo huiusmodi concupiscentia inducit afflictionem·& per consequens est penosa · Dec alexander secunda parte summe questione ·cxxj· articulo quarto de vulnere concupiscentie in corpore questionis·¶Sed contra videtur q̄ concupiscentia non sit pena · quia baptismus magis ordinatur contra culpam vel cōcupiscentiā originalem·q̄ cōtra culpā actualē· sed baptismus tollit in adulto peccatuz actuale & q̄ntum ad culpam & q̄ntum ad penam·g̃ tollit concupiscētiam originalem & q̄ntum ad culpam & q̄ntum ad penā·Rn̄deo & dico·q̄ cōcupiscentia non manet in baptisato q̄ut habet rationē culpe· quia aliud regulatiuū habet dicte concupiscentie scz grām & caritatem·manet tamen post baptismum in baptisato concupiscentia quantuz ad hoc q̄ est quedam pena peccati originalis· vt ex dictis patet·Dec mgr̄ herpheus brito ordinis fratrum p̄dicator̄ in tractatu de pcto originali·questione·nj·V trum peccatum originale sit carentia originalis iusticie vel aliqd aliud ī solu·xvij·ar·

¶ Q cõcupiscẽtia q̃ ẽ in deordinatõne appètitus ꝑm sitũ causat̃ a trib⁹. ¶ Ca · xij ·

Dot aũt sciendũ ad maiorem euidentiam capituli p̃cedẽtis · qꝺ cõcupiscẽtia q̃ ẽ deordinatio viriũ inferior̃ vel appetit⁹ inordinat⁹ cõcupiscibilis a trib⁹ causat̃ · scz originaliter a p̃re peccãte · occasionaliter a lege ꝓhibẽte · p̃ncipaliter a mente ꝺsentiente ¶ Primo cõcupiscẽtia trãsfundit̃ originaliter a p̃re peccãte · Sci em̃ adaz nõ peccãte eua pecassz · filij pctm originale vel cõcupiscẽtiã nõ ꝺtraherẽt · ecõuerso aũt si adã pecasset & eua nõ peccasset · Cui⁹ rõ ẽ · qa in generatõne p̃ ad̃ministrat formã · mr̃ vero materiã · pctm vo originale ꝺtrahit̃ ꝑ vtutẽ actiuã mouentẽ ad naturã hũanã q̃ ẽ in semĩe maris ꝺm plm & non ꝑ vtutẽ passiuã : manifestũ aũt ẽ qꝺ materie nõ ẽ mouẽ sed moueri · vñ ꝙliter cũ qꝺ aliqs materialit̃ ex adã vel ex his q̃ ꝓcesserũt ab eo nullo mõ ꝺtrahẽt pctm originale nisi seminaliter ꝓpagaret̃ ab eo sic̃ nec etiã pctm cõtrahẽt si aliqs hõ de nouo formaret̃ de terra · qa nõ refert q̃ntũ ad cõditionẽ hõminis de qua materia formet̃ · sed a quo agẽte formet̃ · qa ab agẽte recipit formã & dispositionẽ · materia vero nõ retinet priorẽ formã aut dispositiõez sed nouã acq̃rit . Et ideo quãtũcũ qꝺ eua primo peccauerit · signãt̃ tñ dicit apos · ad ro · v · qꝺ ꝑ vnũ hõminẽ pctm ĩ mũdũ intrauit · ¶ Ex qbꝰ vbis q̃tuor ꝺclusiões elicio · ¶ Prima ẽ · qꝺ duplex fuit peccatũ ade · scz ꝺmissum & trãsfusum · ¶ Pctm ade cõmissum fuit quedã actõ inordinata · puta inordinata cõcupiscẽtia vel inordinat⁹ appetit⁹ ꝓpe excellẽtie · siue ꝺmestio fruct⁹ vetiti · & istud fuit peccatũ psonale q̃ntũ ad subiectũ · qa fuit ĩ vna sola psona scz ade sic̃ in subiecto · casualiter tñ fuit peccatũ quodãmodo ipi⁹ nature descẽdẽtis ab adã · qa fuit cã defect⁹ descẽdẽtis in omes posteros ad̃r · s · carẽtie iusticie originalis & inordinate inclinationis appetit⁹ sensitiui · Aliud fuit pctm ade trãsfusũ qꝺ dr̃ ee ei⁹ · ñ sic̃ materie sz sic̃ cause mouẽtis · & istud pctm no fuit psonale sic̃ pcta q̃ solũ vnã psonã respiciũt · imo ẽ pctm oĩm ptic̃patiũ naturã hũanã ab adã descẽdentẽ · Dec mgr̃ herphe⁹ de pcto originali · q · j · Vtr̃ aliquid quod habet ronẽ pcti posset traduci a pente ĩ plẽ · in solu · xmj · ar · ¶ Secũda cõclusio ẽ · qꝺ q̃libz generãs traducit pctm originale in posteros inq̃ntum generat vt adã · nõ inq̃ntũ generat vt petr⁹ vel martin⁹ · id ẽ ꝑ id qꝺ habet ab adã · nõ ꝑ id qꝺ ẽ ꝓpriũ sibi · vt dicit bea · tho · ĩ q̃stiombꝰ disputatis de malo de pcto originali · q · j · vtr̃ aliqꝺ pctm ex originẽ contrahat̃ · in solu · mj · ar · ¶ Tercia cõclusio ẽ · qꝺ qa xp̃s ñ descẽdit ab adã ꝺm ronẽ seminalẽ · sed solũ ꝺm corpulẽtã substãtiã · qa cõcept⁹ fuit ex semine fine virili semine · ideo ñ cõtraxit pctm originale vt augus · dicit · x · sup gen̈ · ad lr̃az · ¶ Quãta ꝺclusio ẽ · qꝺ adã ñ peccãte etiã si eua peccasset filij fuissent impassibiles & imortales

Cui⁹ ratio est · qa peccãte eua pctm originale nõ transfunderet̃ in filios ꝓpter pctm eue · vt patet sup̃ · si aũt adam nõ peccasset transfudisset ĩ filios iusticiã originalẽ ꝑ quã anima nõ solum subdẽr̃ deo · sed etiã corpus subderet̃ anime · ꝑ qꝺ excluditur passibilitas vel necessitas patiendi vel moriẽdi · Dec b · t · j · ij · q · lxxxj · arti · v · Vtr̃ si adã nõ peccasset eua peccãte filij pctm originale contrahẽnt ar · con · in cor · q · & in so · ij · argu · Et in q̃stiombꝰ dispu · de malo · de pcto originali arti · vij · Vtr̃ illi q̃ nascunt̃ materialit̃ ab adã cõtrahũt pctm originale · ar · cõtra & in cor · q · & in so · mj · ar · ibidẽ · ¶ Secdo cõcupiscẽtia causat̃ occasionaliter a lege ꝓhibente · Vñ apo · ad ro · vij · sic ait · cõcupiscentiã nesciebã nisi lex diceret · nõ concupisces · Et subdit · occasiõe aũt accepta peccatũ ꝑ mandatũ opatũ est in me omnẽ cõcupiscẽtiã · que vba ꝺm august · ĩ glo · sic exponũt̃ · Cõcupiscẽtiã nesciebã &c̃ · nõ em̃ lex mala ẽ sz potiꝰ bona · & q̃re certe ꝙa pctm facit cognoscẽ · vñ ait · cõcupiscentiã nesciebã vel esse peccatũ · vel tã g̃ue peccatũ · vel esse puniendũ pctm · nisi ꝑ legem q̃ dicit · nõ cõcupisces · vbi ꝓhibet̃ duplex cõcupiscẽtia · scz generalis · qa omnis cõcupiscẽtia cõuenit ĩ vna rõe cõmuni cõcupie · Et cõcupia spãlis qa ĩ spãli sũt diuerse rõnes cõcupiscẽtie ꝺm diuersitatẽ cõcupiscibiliũ · vt dicit phus · x · ethico · & dãt̃ ĩ spãli diuersa p̃cepta de ñ cõcupiscẽdo · vt dicit b · t · scda scde · q · cxxij · ar · vj · Vtr̃ cõuenĩẽt̃ p̃cepta decalogi distinguãt̃ · in solu · mj · argu · Et subdit apos · vbi sup̃ · Occasione aũt accepta pctm opatũ est ĩ me omnez cõcupiscẽtiã · Re · expositõne hui⁹ autoritatis sup̃ cõcupiscẽtia · j · c · in medio ·

¶ Tercõ cõcupiscẽtia causat̃ principaliter a mẽte cõsentiente · Vbi nota · qꝺ in nobis est ꝓmitas vel habilitas ad cõcupiscentias vel ad cõcupiscendũ · necessitas ad sentiendũ · libertas ad detestãdũ vl̃ cõsentiẽdũ · Primo ĩ nobis est ꝓmitas vel habilitas ꝺcupiscẽdi q̃ ex hoc causat̃ · qꝺ vis ꝺcupiscibilis nõ pfecte subdit̃ rõni sublato freno originalis iusticie · vt dicit bea · tho · in · q · de malo · de peccato originali · arti · mj · Vtrũ pctm originale sit cõcupiscẽtia · in solu · mj · argu · Vñ gen̈ · vmj · sic dicit̃ Deusus & cogitatõ humani cordis ꝓna sunt ad malũ ab adolescẽtia sua · que vba Greg̃ · in moꝝ · li · xvmj · exponẽs sic ait · Nemo sibi attribuat si cogitatõnes vicerit · qa corruptionis malũ qꝺ q̃sq; ab ortu carnaliũ desideriorũ sũpserit exercet in ꝓ uectu etatis · & nisi hoc dĩne formidinis repr̃imat man⁹ · omne bonũ nature cõdite culpa vorat ĩ pfundũ neq; q̃ plãtat ẽ aliqꝺ · neq; q̃ rigat · sed q̃ incremẽtũ dedit de⁹ est · Secdo ĩ nobis est necessitas sentiẽdi cõcupiscẽtie mot⁹ inordinatos · q̃ q̃dẽ inordinata cõcupiscẽtia inq̃ntum est pena manet etiam post baptismum · vt dicit tho · vbi sup̃ · immediate · vñ apos · ad gala · v · Caro em̃ cõcupiscit aduersus spm̃ & ecõuerso · Re · expositionem huius

supra cōcupiscētia · j · ca · Tercō in nobis est libertas consentiendi & resistendi motibo inordinatis cōcupiscētie · vt dicit bt̄us tho · ibidē in solu · x · arvñ geñ · mj · Sub te erit appetit⁹ tu⁹ & tu dñaberis illius · Glo · sub te erit appetit⁹ tuus · id ē quia liberi arbitrij es · in pt̄ate tua erit ne pcedas in cōsensum · & tu dñaberis illi⁹ · glo · si impfecta neq̄cia cordis citius p̄mit̄ ne pcedat in actū · Vñ eccī · xvmj · post cōcupiscētias tuas nō eas · Ire aūt est cōsentire · g̃ post cōcupiscētias tuas nō eas · id ē eis nō cōsentias · q̄a liberi arbitrij es sicut patet Require expositionē hui⁹ autoritatis sup̄ cōcupiscētia sc̄do capitulo iuxta finē ·

¶ Q̄ cōfessio duplicit̄ diffimit̄ · scz ab augus · & raymūdo · In q̄bo diffimitōnibo tāgūt̄ q̄nq̄ q̄ ad cōfessionē req̄rūt̄ · ¶ Ca · primum ·

Onfessio · Circa confessionē considerāda sunt quatuor · scz diffinitio · obligatio · acceleratio · expssio · Vel aliter · cōgruitas diffinitionis · causalitas obligationis · celeritas cōfessionis · necessitas expssionis · ¶ Primo circa cōfessionē cōsideratā ē diffinitionis cōgruitas · Nā ad cōfessionem cōcurrūt quinq̄ ex q̄bo diuerse diffinitiones cōuenienter a sanctis doctoribo assignāt̄ · Prio em̄ ad cōfessionē requirit̄ actus substantia : quia confessio est manifestatio eius quod latet · Sc̄do ad confessionē requirit̄ ꝑria materia de qua fiat scz pcm̄ · Tercō causa motiua quare fiat cōfessio · q̄a spe venie · ex quibo tribo cōfessio diffinit̄ cōuenīt̄ ab augus · sic · Confessio est p quā morbo latens spe venie aperit̄ · Et grego · sic diffinit cōfessionez dicens · Cōfessio est pctoꝝ detectio & ruptio vulneꝝ · In quibo diffinitionibo tangūt̄ tria · scz act⁹ substātia in aptione · materia ꝑria cū subdit̄ · morbo latens · & causa motiua cum addit̄ in spe venie Quarto ad confessionē requirit̄ psona cui fiat · s · sacerdos · Quinto ad confessionē requirit̄ efficacia vel eius effectus qui sunt absolutio a culpa & a parte pene · & obligatio ad aliam partem pene exoluendam · Ex quibo duobo ray · in sum · li · nj · cōfessionem diffinit dicens · Confessio est sacramētalis & legitima corā sacerdote delinquentis vel pctoꝝ accusatio ex erubescentia p claues ecclesie satisfactoria obligās ad pagēdū penitētiā iūnctā ¶ Vbi nota · q̄ confessio triplicit̄ fit · V no modo interi⁹ scz in foro conscientie corā deo · & in tali cōfessione morbo scz pcm̄ latens nō aperit̄ · q̄a deo aptū erat · Sc̄do mō fit cōfessio exteri⁹ corā iudice mūdano · & in tali cōfessione morbo scz pcm̄ latēs aperit̄ · nō tn̄ in spe venie · Tercio mō cōfessio fit exteri⁹ in foro conscientie corā dei vicario · s · corā sacerdote · & i tali confessione pcm̄ latēs sub spe venie aperit̄ · ¶ Sed forte argues contra diffinitōnē augus · oñdēdo q̄ nō fit conuenīēs vel bona dupliciter · ¶ Primo quia pcm̄ sacerdoti aliq̄n ē aptū & manifestum · g̃ non debet dici · confessio ē p quā morbo latēs aperit̄ · Rñdeo ad hoc duobo modis Primo q̄a q̄uis sacerdos aliq̄n sciat eius pcm̄ vt homo · nō tn̄ scit vt xp̄i vicari⁹ · sicut etiā iudex aliq̄n scit aliq̄d malum alteri⁹ vt homo quod nescit vt iudex · Sc̄do mō rñdeo & dico · q̄ q̄uis act⁹ pcti exterior sit in apto & manifestus sacerdoti · tamen actus interior q̄ est p̄ncipalior est in occulto & immanifest⁹ sacerdoti · & ideo oportet q̄ p ofessionē sacerdoti apiat̄ vel manifestetur · ¶ Secūdo cōtra diffinitōnē p̄dictā argues · sic · Illud qd̄ pmit̄ sub sigillo nō apit̄ sed claudit̄ · sed pcm̄ qd̄ q̄s cōfitet̄ pmit̄ sub sigillo ofessiōis · g̃ i ofessione nō apit̄ · Rñdeo & dico · q̄ pcm̄ in confessione apit̄ sacerdoti & claudit̄ aliis sigillo cōfessionis · Hec bt̄us tho · q̄rto scrip · sen · di · xvij · de confessione arti · ij · V tr̄ cōfessio cōuemēt̄ diffinit̄ · q · j · in cor · q · & in solu · j · & · nj · ar · Et petr⁹ de thar̄e · q̄rto scri · sen · di : xvij · de ofessiōe arti · j · in solu · duorum argumentoꝝ · ¶ Q̄ ofessio est act⁹ virtutis · & q̄ triplex ē ofessio · Ca · ij ·

Ad maiorem tn̄ evidentiā p̄cedētis ca · est sciendum · q̄ ofessio ē act⁹ virtutis · quod triplicit̄ p̄bo · scz ex pte p̄cepti · p̄ncipij · meriti · Primo ex pte p̄cepti · sic · Precepta legis sūt de actibo virtutū · sed ofessio cadit sub p̄cepto g̃ ē act⁹ virtutis · Secūdo hoc idem p̄bo ex pte p̄ncipij · sic · Virtus penitētie elicit actū ofessionis sicut cōtritionis & satisfactōnis · g̃ ē act⁹ virtutis Tercō hoc idē p̄bo ex pte meriti · sic · Non meremur nisi actibo virtutū · sed cōfessio est meritoria vt dicit mg̃r in lrā · g̃ est act⁹ virtutis · ¶ Vbi nota · q̄ cōfessio pcti de se non dicit actū virtutis · sed facta vt debet & q̄n & quō & cui debet dicit actū virtutis · Nā cōfessio pcti potest male fieri · nisi debitis circūstantijs · scz quō & q̄n & quid & cui cōfiteri oporteat vestiat̄ · Hec bea · tho · quarto scrip · sen · di · xvij · de cōfessione · arti · ij · q · ij · V trum cōfessio sit act⁹ virtutis in duobo ar · cōtra · & i cor · q · in fine · Et petr⁹ de thar̄e · idē ibidē · ¶ Sed forte queres cui⁹ virtutis est act⁹ cōfessio · Rñdeo & dico · q̄ cōfessio sp̄ālis est act⁹ alicui⁹ specialis virtutis verbigrā · Est em̄ triplex cōfessio · Prima est beneficioꝝ dei i laudē diuinā · & hic est act⁹ virtutis latrie · Sc̄da est cōfessio pctoꝝ i iudicijs & hec est act⁹ virtutis iusticie · Tercia est cōfessio pctoꝝ ad cōsequēdā remissionez pctoꝝ · & hec est act⁹ penitētie & multaꝝ aliaꝝ virtutum · vt patebit statim · Hec bt̄us tho · vbi sup̄ immediate · q · nj · V tr̄ cōfessio sit act⁹ alicui⁹ virtutis specialis · i cor · q · p totū · ¶ Vbi nota q̄ cōfessio peccati vestita debitis circūstātijs de q̄bo patet supra est act⁹ octo virtutū · scz veritatis humilitatis · timoris · spei · penitentie · prudentie · continentie · & fortitudinis · Primo confessio est actus veritatis · qd̄ tali rōne oñdo · Ad virtutē veritatis pti net vt q̄s se oñdat extra q̄lis sit int⁹ · sz hoc facit

cõfessio·qđ patet ·quia cõfessio ex suo nomine importat manifestatõnem ei? qđ aliquis in cõsciẽtia tenet·scz vt aliquis ore cõfiteat illud qđ corde tenet·sic g̃ simul ī vnũ os & cor cõueniũt·si em̃ qs aliqđ ore pferat qđ nõ tenet corde nõ cõfessio sed fictõ dicit·& ideo ptz qp cõfessio est act? veritatis·Hec bea·tho·vbi sup̃ immediate·q·ij·in cor·q

¶ Secũdo cõfessio peccatoꝝ vestita debitis circumstantijs est act? vl̃ signũ vtutis hũilitatis· qđ ꝓponitũ ei? scz p taciturnitatẽ pcti ꝓbo·qa taciturnitas peccati nascit ex superbia cordis·ideo em̃ peccatũ suũ qs celat ne putet talis qualẽ se iã diuino cõspectui exhibuit qđ ex fonte superbie nascit·Spes em̃ superbie est se velle iustũ videri qui est pctor ·atq; ypocrita cõuincit qui ad instar p monȝ parẽtũ vel tergiuersatõne pcta sua lenigare cõtendit·vel sic cayn vt ptz gen̄·mj·pctm suum reticendo suppmẽ querit ·Vbi vero superbia regnat vl̃ ypocrisis humilitas locũ nõ habet·sine humilitate vero alicui venią sperare nõ licet· vbi g̃ taciturnitas est cõfessiõis ·nõ est sperãda venia criminis·¶ Tercõ cõfessio peccatoꝝ ẽ act? timoris·est em̃ testimoniũ vel signũ cõsciẽtie timẽtis deũ ·quod patz·qa ille qui iudiciũ dei timet cõfiteri nõ erubescit ·pfect? em̃ timor soluit omnẽ pudorẽ & ipa erubescẽtia est g̃uis pena ·ideoq; inhibemur cõfiteri peccata vt erubescẽtią patiamur pro pena ·nã hocip̃m ps ẽ dim̃ iudicij·Hec mgr̃ sen di·xvij·ī fine·di·li·mj·Vbi nota·qp erubescẽtia q̃ ponit ī diffinitõne ofessionis vt ptz ca·p̃cedẽti diffinitõne tercia non ponit in diffinitõne cõfessionis q̃si cã cõfessionis·cũ magis sit nata impedire actum cõfessionis·sed q̃si causa cõfessionis ad liberandũ a pena inq̃ntum ipa erubescẽtia est quedam pena·sicut etiam claues ecclesie concause cõfessionis ad hoc sunt·vt dicit beat? tho·vbi sup̃ immediate·q·mj·ī solu·ij·argu·¶ Quarto cõfessio peccatoꝝ est actus spei siue signum de misericordia dei sperãtis ·Nã spes dine misericordie ẽ cã cõfessionis·vt ptz sup̃ ca·p̃cedẽti ex diffinitõne cõfessionis·nõ sic eliciẽs cõfessionẽ·sed sic imperãs cõfessionẽ·qđ ptz·qa spes dine mie facit cõteri & cõfiteri pcta sua·Sed forte q̃res·q̃ istaꝝ vtutũ magis ad cõfessionẽ iducit·an timor pene an spes venie·Rñdo & dico·qp cõfessio magis ꝓcedit ex spe venie q̃p ex timore pene·& ideo magis immitit̃ articulo de vita eterna quaꝝ respicit spes q̃p articulo de iudicõ qđ respicit timor·q̃uis pnia rõne cõtritõnis ecõuerso se habeat· Hec bea·tho·vbi supra immediate·q·mj·in solu·j·&·mj·argu ¶ Quinto cõfessio est act? penitẽtie·qđ tali rõne ondo·Cõfessio put est meritoria includit cõtritõnẽ & satisfactõnẽ vel in actu vel in ꝓposito·sed hec sunt de ratõne pñie·vt patz infra penitẽtia·g̃ cõfessio est act? pñie·¶ Sed forte q̃reres·vtz ille q̃ dicit sacerdoti peccata sua non hñs cõtritõnẽ nec volũtatẽ dimittẽdi peccata sua nec satisfacẽdi cõfiteat·

Argues qp non tali ratione ·In ofessione õportet qp os cõcordet cordi · qa hocip̃m nomẽ ofessionis req̃rit·vt patet sup̃·sed in illo q̃ adhuc manet ī affectu pcti cũ cõfitet̃ cor ori nõ est cõformε · quia corde pctm tenet qđ ore damnat·g̃ talis nõ cõfitet̃·sed cõfiteri se fingit·Rñdeo & dico·qp ofessio potest considerari dupliciter·scz inq̃ntũ est actus virtutis·& inq̃ntũ est pars sacramẽti·fm aũt qp est actus virtutis confessio ꝓprie est actus meritorius·& sic confessio non valet sine caritate que ẽ merendi p̃ncipiũ·& ideo confessio sine cõtritõne & sine satisfactione vel volũtate satisfaciẽdi & dimittendi peccata non ẽ cõfessio sed fictio vel irrisio· Vñ yisidor? de sũmo bono sic ait·Irrisor ẽ q̃ adhuc agit qđ penitet·nec videt̃ deũ poscẽ vt subditus sed subsannare superbo·Vñ eadẽ ratione q̃ subsannat deũ ille q̃ facit opera pñie in peccato·eadẽ & ille q̃ confitet̃ manẽs in affectu peccati · qa talis nec contritionẽ habet · nec volũtatẽ satisfaciendi & dimittendi peccata q̃ cõfitet̃ ·Soz inq̃ntũ cõfessio est pars sacramenti sic ordinat cõfitentem ad sacerdotẽ qui habet claues ecclesie qui p cõfessionẽ conscientiã cõfitentis cognoscit·& fm hoc cõfessio potest eẽ etiam in eo qui non est contritus· quia potest peccata sua innotescere sacerdoti & clauibo ecclesie·& q̃uis tunc non pcipiat absolutionis fructũ ·tñ recedẽte fictione pcipe incipiet· sic etiã ẽ in alijs sacmẽtis · vñ talis qui fict? ad cõfessionẽ accederet nõ tenet̃ iterare cõfessionem· sed tenet̃ postmodũ fictionẽ suam cõfiteri·¶ Ad argumẽtum in oppositũ factum rñdeo & dico·qp ille qui peccata que habet sacerdoti sine cõtritõne narrat vere loq̃t̃·& sic cor concordat verbis q̃ntũ ad substantiã confessionis·q̃uis cor discordet a fine vel a fructu cõfessionis quẽ null? extra caritatem existẽs pcipit·¶ Et si q̃ris·q̃re ofessio pt fieri ficte & extra caritatẽ ·& nũq̃ contritio vel satisfactio que sũt penitentie partes·Rñdeo & dico qp talis ratio hui? ẽ·qa contritio & satisfactio fiũt deo·sed cõfessio fit hominι·& ideo de rõne cõtritõnis & satisfactionis ẽ qp hõ fit deo vnit? p caritatem nõ aũt de rõne cõfessionis ·Hec bẽs tho·q̃rto scrip·sen·di·xvij·de cõfessione·arti·mj·vtrum confessio possit eẽ informis·in cor·q·& in so·ij·& mj·ar·¶ Sexto confessio est actus prudentie·& hoc ꝓpter veritatis manifestationem·vt dicit beatus tho·vbi sup̃ immediate·ar·ij·q·mj·Vtrum confessio sit actus virtutis penitentie·in so·mj·ar Qui em̃ vere confitet̃ manifestat plenarie peccata sua ꝓpter sanitatẽ recupandam·& hoc est magna prudentia scire adinuenire remedia conuenientia & vtilia plagis suis ·Require infra prudentia·

¶ Septimo cõfessio est actus tempantie vel continentie·Cui? ratio est·quia ille qui vere confitetur peccata sua in corde suo ꝓponit & sacerdoti promittit ab omi pcto de cetero abstinere·Re·sup̃ abstinentia·& infra continentia & temporantia·

¶ Octauo confessio ē act? fortitudinis. Cui? ratō ē. quia ille qui vere cōfitet̄ ꝓponit de oīb⁹ pctis suis plenarie satisfacē. satisfactio aūt ꝓpter sui laborem est act? vel signū fortitudinis & cōstātie. Re. infra. satisfactio cui? sit act?. & infra fortitudo de partib⁹ eius.

¶ Q ad confessionē vocalez ꝑcton aliq̄ triplr̄ obligant̄ & quomō. ¶ Capitulū. m.

Secundo principaliter circa confessionem consideranda est obligationis causalitas Nam confessio est de iure naturali scz diuino & positiuo. ¶ Primo ofessio est de iure naturali. Vbi nota. ꝙ naturale dupliciter dr̄. Vno modo dr̄ naturale. ꝗa natura dictat illud simplr̄ & sic nō est cōfessio de iure naturali. tum quia ius naturale est idē apud omnes. ꝗa ius naturale est illud qđ opinio nō genuit. sed qđ innata q̄dā vis inseruit. vt tullius dicit. qđ idē ē apud oīes. sed cōfessio nō eodez mō ē apud oīes. vt infra patebit. g̃ &c̄. Tum ꝗa cōfessio fit ei q̄ habet claues. sed claues nō sūt de institutōne ex iure naturali. g̃ nec cōfessio vocalis. Secdo mō dicit̄ qđ naturale qđ ei a suo creatore imponit̄. & sic omne illud qđ in lege moysi vel in euāgelio continet̄ dr̄ ius naturale. eo ꝙ deus p̄cepit illud. vñ ꝑ tanto cōfessio dr̄ esse de iure naturali. ꝗa deꝰ p̄cepit eam. vbiḡtia. Natura nō dictabat simplr̄ non esse comedendum de ligno scientie: sed fm qđ. puta ꝗa hoc fuit p̄ceptū a deo. Sic a simili confessio vocalis est de dictamine nature. nō ratōne qua natura est talis. sed ratione qua cōfessio ē instituta a deo. ¶ Secdo cōfessio vocalis est de iure diuino mq̄ntū confessio ē medicina. & ideo illi q̄ nō hnt pctm mortale ex iure diuino ad cōfessionē nō obligant̄. sed soli illi q̄ post baptismū mortaliť peccauerunt. ¶ Tercio ofessio vocalis ē de iure positiuo. scz ex istitutōne ecclesie: vt patebit. Ita ꝙ ofessio oīi tpe fuit necessaria. nō tn̄ eodem mō apud oīes. qđ patet in lege nature. in lege moysi. & in lege euangelij. Primo em̄ in lege nature fuit nccia cōfessio. non vocalis sed mētalis siue cordis. q̄ nihil aliud erat q̄ coram deo cognitio interior pctoꝝ. Naz in lege nature ncce erat ꝙ homo interi? se cora deo recognosceret pctorē cū displicentia malicie cōsiderate fm ꝙ dicit aug?. x. ofes. Cū mal? sum nihil aliud est me cōfiteri deo q̄ displicē mihi. vt in damnatione sui siue in accusatōne. vñ in ps. Deus vitaz meam ānunciaui tibi. posuisti lacrimas meas in conspectu tuo. Vbi glo. sic dicit. Deo vitam nūciat q̄ pcta deo ofitet̄. nō deum docēs. sed seipm peccatorem cognoscens & accusans vel damnās. ¶ Sed forte argues in oppositū. scz ꝙ cōfessio vocalis fuit necessaria in lege nature. & hoc dupliciť. Prio sic. Dns exigebat a chayn ofessionē vocalē q̄rēdo ab eo. vbi ē abel fr̄ tu?. gen̄. iiij. sed nō recte hoc exegisset nisi ī lege nature tenēt̄ ad ofessionez vocalem. g̃ ofessio vocalis fuit de lege nature. Secdo ad idem. sic. Job non fuit subiect? nisi legi naturali. sed ipe peccata sua ore cōfitebat̄. qđ ptz per hoc ꝙ dicit de se. Job. xxxj. Si abscondi q̄si homo pctm meū. g̃ cōfessio vocalis est de iure naturali. Rndeo & dico. ꝙ confessio que fit deo p recognitionem peccati & displicentiam eius ē de iure naturali. & ideo reprehendit̄ adam & chayn de hoc ꝙ nō cognouerūt pctm suū. & p hoc patz responsio ad argumentū p̄mum. Secdo dico ꝙ cōfessio oris que fit homini est de iure naturali. nō simplicit̄ sed in casu quo q̄s in iudicio cōstitutus a iudice interrogat̄. & ideo tūc mentiri nō debet se excusando vel negando pctm. & p hoc patet rnsio ad secūdū argumētū de iob. quia iob loq̄t̄ de illa absconsione peccati quā fecit in iudicio deph̄ē sus pctm negando aut excusando. vt glosa dicit. ¶ Secdo in lege moysi fuit necessaria ofessio nō vocalis. quia non oportebat vt speciale pctm a se cōmissū. aut peccati circūstātias ore manifestaret sed oportebat aliquo signo exteriori pctm ꝓtestari sicut p oblationē hostie ꝑ peccato ex quo etiam homini innotescere poterat eum peccasse. ¶ Tercio in lege noua ē necessaria vocalis cōfessio que fit homini. & sic ē necesse in cōfessione ore exprimere peccatum suum. & quantum ad suam speciem. & q̄ntum ad circumstantias aggrauantes peccatum. Patet ergo ex predictis ꝙ ad confessionez aliqui tripliciter obligantur. Vno modo ex iure naturali. & hoc in confessione mentali coram deo. & p recognitionez peccati. vel ī confessione vocali non simpliciter sed in casu in quo quis in iudicio constitutus a iudice interrogat̄. In his enim duobus casibus confitendi veritatem est de iure naturali. Secundo ad confessionez obligant̄ aliqui ex iure diuino. & hoc ratione qua confessio est medicina. & fm hoc nō omnes ad confessionem tenent̄. sed illi tm̄ qui post baptismum incurrūt peccatū mortale. Tercio ad confessionem obligantur aliqui ex precepto iuris positiui. & sic ad confessionem tenētur omnes ex institutione ecclesie edita in concilio generali sub innocentio tercio. ¶ Precepit enim innocentius tercius vt patet ex decretali de penitentia & remissione. ꝙ omnes vtriusq̄ sexus cū ad annos discretionis venerint ꝙ semel in anno suis sacerdotibus confiteantur. & hoc ipe precepit triplici ratione. Prima ratio est ꝓpter indigenti am curationis. sic. Quicunq̄ est infirmus indiget medicina propter sanitatem recuperandā. sed omnes peccauerūt. ergo omnes indigent gratia dei & sanitate spirituali. Cum enim confessio ē medicina vt patet. ideo ipa est peccatorum anime expulsiua. Secūda ratio est propter reuerentiam cōmunionis. sic. Nullus debet ad sacrā communionem nisi deuote & reuerenter accedere. vt autem deuotius & reuēntius quilibet fidelis ad sacram communionem accedat de mandato domini pape quilibet tenet̄ confiteri ad minus semel in anno.

Tercia ratio est ꝑpter noticiaz pastoris. sic. Pastor de suo grege noticiã debet hãre ne lupi gregẽ inuadant. sed sacerdos ẽ pastor aiarum. ḡ debet habere noticiaz de ꝺscientijs subditoꝝ. iuxta illud ꝓuer. xxvij. Diligenter agnosce vultũ pecoris tui. & hoc ideo. ne lupi id ẽ hẽtici sub veste omina scz iocẽtie & sctitatis gregẽ dñicũ iuadant & pdãt

¶ Sed forte argues ī oppositũ. s. ꝙ nõ obligent omnes ad confessionez duplici ratõne. Prima est talis. Confessio in quolibet foro ẽ facienda iudici supioꝛi. sed aliqui sunt qui nõ hñt hoiem iudicem supꝰ se vt dñs papa. ḡ non oẽs ad confessionem obligant. Rñdeo & dico. ꝙ null? ẽ qui non habet iudicem christũ. cui ꝑ suũ vicariũ confiteri debet. qui q̃muis sit eo supioꝛ iq̃ntũ est ꝓlatus. est tñ eo inferioꝛ iq̃ntum est peccatoꝛ. Secũda ratio ad idem est talis. Aliquis ẽ q̃ non habet nisi peccata venialia. ḡ cũ de illis nõ tenemur ꝺfiteri. eo ꝙ ꝑ multos alios modos pcta venialia remittũt. videt ꝙ ex ꝓcepto ecclesie oẽs ad ꝺfessionẽ nõ obligent. sed illi soli q̃ sunt in pcto mortali. q̃d igit facient q̃ hñt solũ pcta venialia cũ decretalis oẽs vtriusq; sex? sic dicat. Rñdeo & dico. ꝙ ꝑm quos dã ex decretali p̃dicta nõ obligãt ꝺfiteri nisi illi q̃ hñt pcta mortalia. q̃d patz ex hoc ꝙ dicit. ꝙ debent omnia pcta confiteri. qđ de venialibꝰ non pt intelligi. q̃a null? pt omnia pcta venialia cõfiteri & ꝑm hoc etiam ille q̃ non habet pcta mortalia nõ tenet ad cõfessionem venialiũ. sed ad implendum ꝓceptum eccie vt se sacerdoti repñtet & se oñdat absq; cõsciẽtia peccati mortalis eẽ. & hoc ei ad confessionẽ reputat.

¶ Sed forte queres vtr papa possit cũ aliquo dispẽsare ne homo cõfiteat homi. Rñdeo & dico. ꝙ cõfessio duplicit obligat. scz ex ꝓcepto dei. & ex ꝓcepto ecclesie. vt patet supra. Primo eñ ꝓut ad confessionem aliq̃ obligant ex ꝓcepto dei. tũc nullus dispẽsare potest ne homo cõfiteat homini. Cui? ratio ẽ. q̃a fic opus creatõis nõ cõuenit nisi deo. ita nouos articulos edere. aut editos renouare. aut noua sacmẽta ĩstituere. aut ĩstituta remouere est ꝓpatis excellentie que soli debet christo. Secũdo ad confessionẽ obligat ex precepto ecclesie. & sic papa pt dispensare in confessione vt possit aliqs diuti? confessionez differre ꝙ ab ecclesia sit ĩstitutũ. Hec oĩa beatus t. mꝫ. scri. sen. di. xvij. de confessione. arti. j. q. j. ij. mj. &. v. ī corpibꝰ q̃stionũ. & ī so. ãgumẽtoꝝ.

¶ Vtr pctor teneat statim cõfiteri. ¶ Ca. mj.

Tercio ꝑncipaliter circa confessionem consideranda est confessionis celeritas. vtr peccatoꝛ statim cũ peccauit mortaliter teneat cõfiteri vel possit licite differri. Et q̃ntũ ad hoc rñdeo & dico. ꝙ aut tempus offert opoꝛtunitatem confitendi. aut inducit necessitatẽ ¶ Prio eñ cũ tempus offert opoꝛtunitatem cõfitẽdi dico ꝙ non teneat statim cũ mortaliter peccauit confiteri. q̃d q̃drupliciter ꝓbo. scz efficaci rõne. ꝓcepti obligatione. mẽtali contritione. exempli similitudine. ¶ Primo efficaci rõne. sic. Quicũq; obmittit istud ad qđ ex ꝓcepto tenet opoꝛtunitate habita mortalit peccat. ḡ si aliqs pctor pcto ꝓpetrato nõ statim cõfitet qñ habet copiã sacerdotis si ad statim confiteri tenet. & non confitendo statim peccat mortalit q̃ rõne peccat ī hoc instanti. eadẽ rõe peccat in seqnti. & fic seqt. ꝙ multa imo centum peccata mortalia cõmittit ī die ꝑ vna cõfessionis dilatione. qđ videt inconueniens. eo ꝙ eẽt valde dãnabile. ¶ Secũdo hoc idẽ ꝓbo ex ꝓcepti obligatione. q̃a ꝓcepta affirmatiua obligãt semp sed nõ ad semp. hoc ẽ dictu. nõ obligãt ad statim sed ad tempus determinatũ. nõ q̃dẽ ex hoc ꝙ tũc commode impleri pñt. q̃a sic si nõ daret aliqs elemosinã de supfluo q̃cunq; paup offerret peccaret mortalit. qđ falsũ ẽ. sed ad hoc ꝙ tempus necessitatẽ vrgentẽ inducit. confessio aũt est sub ꝓcepto affirmatiuo. & ideo non est transgressioꝛ precepti q̃ntũcũq; differat confiteri dũ tamen semel in ãno cõfiteat. & maxime tpe ab eccia instituto. qđ est tempus q̃dragesime. ¶ Tercio hoc idẽ ꝓbo mentali contritione. sic. Maioris necessitatis ẽ contritõ ꝙ ꝺfessio. q̃a ꝺfessio sine contritõne ad salutẽ non valet. cõtritio aũt sine cõfessione pt aliq̃ mõ valẽ. sed ille q̃ ẽ in pcto nõ tenet statim cõfiteri & cõteri ea tẽtione q̃ causat pctm. alioq̃n ꝑ singula momẽta peccaret. ḡ nec cõtrit? tenet statim cõfiteri

¶ Vbi sciendum. ꝙ cõtritioni semp ẽ ãnexũ ꝓpositũ cõfitendi vel in affectu vel in actu. vt patebit infra. Quarto hoc idẽ ꝓbo ex similitudine. quia licet filiꝰ semp possit honoꝛare pr̃em. nõ tñ semp peccat mortalit nõ honoꝛando pr̃em. sed q̃n non solũ offert se possibilitas ex pte filij. sed necessitas ex pte pr̃is & nõ honoꝛat tũc mortaliter peccat trãsgrediẽdo ꝓceptũ de honoratõne parẽtũ Dic a simili posito ꝙ assit facultas cõfitendi. tũ ex pte loci. tũ q̃a habz copiã sacerdotis. non tamen peccat mortalit si statim non confitet. ¶ Sz cõtra. ꝙ existẽs ī pcto mortali statim illud cõfiteri teneat triplicit ꝓbo. Primo ratione. sic. Nunq; cadere in peccatum & semp resurgere a pcto sunt oppositа. sed homo exñs in grã semper tenet ad nũq; cadẽdũ. ḡ pari modo exñs in mortali culpa semp tenet ad resurgendũ a culpa & ita statim cũ peccauit. Rñdeo & dico. ꝙ quecunq; opposita nõ eque ligãt. verbigrã. Debonoꝛare parentes & honorare sunt oppositа. & tñ nunq; debem? deshonoꝛare. & non semper honoꝛare. Dic a simili. Nã hõ semp tenet ad hoc ꝙ nõ cadat. q̃a cadere ī pctm nõ potest eẽ sine cõtemptu peccati mortalis. sed existẽs in peccato pt non resurgẽ statim sine nouo contemptu. s. si intendit illud detegere medico vel affectu vel actu. ¶ Secũdo ad hoc idez arguo ex obligatione. vel ex modi obligatione sic Illud qđ sine termino debet statī debet. sz sine tẽmino debet homo cõfessionẽ. sicut patet iacobi. v.

ergo tenet statim quis sine mora ad confitendū. Rñdeo ad hoc duobo modis. Primo quia aliud ē de tentone rei aliene. & aliud de tentōne vel obligatione ofessionis. ꝙa tentio rei aliene muito dño otrariat ꝓcepto negatiuo qđ obligat semp & ad semp. & ideo tenet ad statī reddēdū. sed ipletio ꝓcepti affirmatiui obligat semp sed nō ad semp ofessio aūt ē sub ꝓcepto affirmatiuo. ꝙ &c. Ꝟcđo modo rñdeo & dico ꝙ falsum ē ꝙ cōfessio sine termino debeat. imo ofessio debet cū termino. s. tpe q̄dragesime. licz em̄ nō expmat terminꝰ in institutōne siue i ꝓmulgatōne ofessionis. tñ i executōnis obligatione expmit. vt patet in decretali illa ꝓmissa. Tercio ad hoc idem arguo exempli similitudine vel morbi compatione. sic. Quilibz tenet plꝰ facē ad euadēdū a morbo spūali ꝙ a morbo corpali. sed aliqs infirmus corpaliter nō sine aliq̄ detrimēto salutis medicū req̄rere tardat. ꝙa talis i seipm manꝰ mittit vel ad minꝰ discrimini se cōmittit. ꝙ a simili videt ꝙ nō possit eē sine detrimēto salutis & sine pcto mortali si differat cōfiteri. Rñdeo ad hoc & dico. ꝙ alit ē de morbo corporali & de morbo spūali. quia morbo corpalis nisi p medicine remediū extinguat semp mualescit i peius. morbo aūt spūalis scz pcti extinguit p cōtritionē cū ꝓposito confitendi. vñ ꝙa morbo corpali nō potest nisi p medicine remediū suo tpe obuiari. Morbo aūt spūali obuiat & succurrit ꝓdicto mō scz p cōtritōnē cū ꝓposito confitendi ideo non est simile in vtroq modo. Ꝟcđo dico. ꝙ si tēpꝰ necessitatē vrgentē ad confitendū inducit tūc exns i pcto mortali imminente tali necessitate confiteri tenet & si non confitetur vel amplius tardat mortaliter peccat. Ista aūt necessitas tpis quo ad obligationem cōfessionis ex quatuor ptibo pt attendi. Vbi nota. ꝙ aliqs ad ofessionē duplr obligat. scz p se & p accidens. Primo enim ex parte piculi aliqs p se ad confessionez obligat vnde si periculum mortis immineat: puta si est in bello vel mulier est in partu. vel si homo est in mari. vel in aliquo mortis articulo constitutus. tūc p se loquēdo ad confessionē tenet. Ꝟcđo ex pte sacmenti. & hoc mō aliqs ad confessionem p accidens obligat. puta qñ ad aliquid obligat quod nō potest facere nisi confessus. Vt verbigtia. Si quis vult ordinez sacū recipe vel celebrare. vel si debeat eucharistiā sumē. ad quā nullus post peccatum mortale nō cōfessus debet accedere copia sacerdotis oblata & necessitate non vrgente & inde venit obligatio qua ecclesia obligat ad cōfitendū semel in anno. ꝙa instituit vt semel in anno in pasca omnes sacrā cōmunionē accipiant. & ideo ante tempꝰ illud ofiteri teneret vel in actu si habeat copiam sacerdotis. vel in ꝓposito cū aliquis teneat ad celebrādū si desit copia sacerdotis. Tercio ex parte stimuli. s. cōscientie. vt si conscientia dicat sibi ꝙ statim confiteri teneatur.

Quarto ex pte dubij vt si habet casū de quo solus papa eum potest absoluere vel si non habz copiam confessoris dñi pape & dubitat ne illū i futurū habebit. tūc in his ꝙtuor casibo exns i pecato mortali statim confiteri tenetur. & si differat mortaliter peccat. Dec btus tho. mij. scri. sen. di. xvij. de confessione. arti. j. q. mij. Vtr pctor statim teneat cōfiteri cū peccauerit mortalit. vl pꝰ peccatū & qñ. in cor. q. & i so. argu. Et iterꝝ ꝓmo qđlibeto. q. xj. Vtr aliqs possit differre cōfessionem vsq ad q̄dragesimā. in cor. q. & in solutione ārgumētorꝝ. Et idem dicit pe. de tharen. qrto scri. sen. di. xvij. de confessione ar. v. Vtr statim habita oportunitate teneamur pcta mortalia cōfiteri. in cor. q. & in so. ar. Et ibidē dicit alex. mij. ptē sū. q. cclxvj. Vtr exns i pcto mortali teneat statim cū adest oportunitas cōfiteri. i cor. q. & i so. ā ꝙ differre confiteri aliqn licet aliqn non.

Ad maiorem tñ euidentiaz prē cedentis ca. est sciendū. ꝙ in dilatione confessionis potest esse pctm mortale & non. sicut in dilatione baptismi. Sicut em̄ dilatio baptismi potest eē bona & mala ex causa sua. ꝙa vt dicit cōmentator. vnij. phisicorꝝ. Voluntas nō retardat facere opus volitū nisi ꝓpt aliquā cām rōnabilez Ita dicendū ē de confessione q̄ nō ē maioris necessitatis ꝙ sit baptismus & ideo dilatio confessionis ex sua causa est vel periculosa vel viciosa vl meritoria. Primo em̄ dilatio cōfessionis ē piculosa. & hoc ex mīa cōfidētia. ꝙa ille q̄ dōrt cōfiteri cū statim pt discrimini se cōmittit. ꝙa in arbitrio suo sibi tēpꝰ viuendi ostituit. & filr miseratōnis dīne qđ ē deū tēptare. Ꝟcđo dilatō ofessionis ē viciosa. & hoc ex negligētia. Si em̄ i ꝙtuor casibo ꝑdictis in q̄bo necesse ē confiteri aliqs confiteri obmittat mortaliter peccat dūmodo debita oportunitas assit. & multo magis confessio dilationis ē viciosa ꝓpter contēptū. vt si aliqs ꝓpt contemptum confessionē differat vel obmittat. Vbi nota ꝙ contemptus confessionis est peccatum mortale duplici rōne. scz ex culpa & ex mora. Prima ratio ē ex culpa. s. cū contemnit confessio vel celeritas confessionis vt iteretur actus pcti. Secunda ratio est ex mora. vt si ex aliqua conuersione actu ali alicui? ad pñiam inducentis contempt? puemat verbigratia. Vt si aliqs peccatoꝝ actualiter cogitaret dispendiū peccati & offēsam dei & alia huiusmodi que efficaciter eū mouerēt ad pñiam non tamen peniteret. Tercio dilatio confessionis ē meritoria. si ad hoc aliqs confessionem differat vt sacerdoti prudentiori confiteat vel deuoti? propter sacrum tempus. Sed forte queres q̄ntū quis exns in peccato mortali potest differre confessionem. Respondeo & dico. ꝙ aut differt circa tempus ab ecclesia statutū. aut post tēpus. Si differt ofiteri post tēpꝰ ab eccia statutū mortaliter peccat. eo ꝙ talis est trangressor precepti

Ratio aũt huiꝰ est· ꝙa sic nunꝯ est sufficiens cõ=
tritio de peccato mortali sine ꝓposito ofitendi· ita
sine ꝓiudicio dico ꝙ non est sufficiens cõtritio de
mortali sine executõne ꝓpositi offerẽte se oportu=
nitate & actuali memoria pcti & necessitate ofessi
onis ex vi ꝓcepti· Si vero exns ī peccato morta=
li differat cõfiteri circa tẽpus statutũ· aut differt
parum vt confiteaꝫ sacerdoti prudentiori· & hoc
licz & bene facit· aut differt multũ· verbiꝫtia· Si
eñ quis cõmitteret pcm mortale immediate post
pasca & crederet se nõ hre discretum sacerdotem
añ qdragesimã nõ extimo nec credo ꝙ liceat tan=
to tpe differre ofessionez vt cõfiteaꝫ sacerdoti di=
scretiori · sed in tali casu confitendum ẽ sacerdoti
minus discreto · & postea oportunitate data con=
fitendũ esset sacerdoti magis discreto· Cui? rõ ẽ·
quia licet decretalis dicat de pen·di·vi · Et mgr
sen·li·mi·di·xvii· ꝙ ꝙrendus ẽ bon? & discret?
sacerdos· Rñdeo & dico· ꝙ sic missa mali sacerdo=
tis q̃ ad id qd ẽ de essentia sacmẽti adeo ẽ efficax
vt missa boni sacerdotis · licz q̃ ad ea q̃ fũt ad de=
corem misse· oones dicte ī missa a bonis sacerdoti=
bo efficatiores fũt ꝙ dicte a malis· sic ẽ de sacerdo
te magis discreto· Nã bonitas & discretio sacer
dotis duplr pt considerari· Vno mõ ꝙntum ad in
uestigatões & iqfitões de pctis & circũstatiis
& varietatibo peccatoꝝ ·& tũc melior id ẽ vtilior
est sacerdos magis discretꝰ ꝙ min?· Alio modo
potest ꝯsiderari maior bonitas vel discretio sac er=
dotis ꝙntũ ad absolutionẽ q̃ fit virtute clauiũ · &
tũc eandem potestatẽ hñt sacerdos min? discret?
& magis discretus· Dec beat? tho· quarto scrip·
sen·di·xvii·de confessione arti·i·q· mi· in cor·q
m medio· Et idez primo qdlibeto·q·xi· Vtr ali
qs possit differre cõfessionẽ vsq ad q̃dragesimam
i corpe·q· Et alex·q̃rta pte sum·q·cclxvii· Vtr
cõtrit? de pctis suis teneaꝫ statim confiteri offe=
rente se oportunitate · an possit differre vsq ad q̃=
dragesimã · ī cor·q· Et ibidẽ cclxvii· in quo casu
est differenda confessio· scz vtr aliquis vel aliqua
possit vel debeat differre confessionẽ vt ofiteaꝫ sa=
cerdoti discretiori · in cor·q· & in so· argumẽtoꝝ·
¶ Opimo hereticoꝝ dicentiũ ꝙ confessio vocalis
non est necessaria· ¶ Capitulũ sextũ·

Quarto ꝓncipaliꝫ circa confessionez consi=
derãda ẽ expssionis nccitas· ¶ Vbi nota
ꝙ q̃daz dixerũt ꝙ nõ fuit nccia confessio
ad salutẽ · ꝙ rõibo & autoritatibo ꝓbãt· Et ꝓmo
triplici rõne · scz · ex cordis contritõne · ex culpe
remissione · ex pene taxatõe· ¶ Pria rõ sumiꝫ ex
cordis contritione· sic· Aug? dicit· ꝙ vbi pcm na
sciꝫ ibi moriaꝫ · sed nasciꝫ in corde ꝓ cõsensum &
delectationẽ · g̃ debet mori in corde ꝓ cõtritionez
& sic pfecta vel sufficiẽs contritio de pcto sine cõ
fessione sufficit ad salutẽ· Et ofirmo hoc idẽ ꝓ ta
lem casũ· Posito ꝙ contrit? de pcto mhil cogitat
de ofessione & ī tali casu decedit · ꝙro ꝙ saluabiꝫ

Rñdeo ad rationẽ dupliciter· Primo ꝙ ꝙuis pec
catum ꝓ contritionẽ dimittaꝫ ante actualẽ ofessio
nem· nũꝯ tamen dimittiꝫ ante cõfessionem in ꝓpo
sito existentez· sicut etiã añ baptismũ actualiter
susceptũ aliquis rem baptismi consequiꝫ ex ꝓpo=
sito suscipiendi baptismũ· Si deẽ possibilitas susci
piẽdi actu baptismum sufficit ad salutẽ solũ ꝓpo
sitũ suscipiendi baptismũ· si aũt assit suscipiẽdi fa
cultas reqriꝫ ad salutem actualis susceptio · nec
sufficit tũc solũ ꝓpositũ · Sic a simili cõtritio sem
per habet annexã cõfessionẽ · vel in ꝓposito cũ deẽ
possibilitas cõfitendi · vel in facto cũ adest facultas
Ita ꝙ contritioni semp cõfessio ẽ annexa · & hoc
vel ī affectu vel in actu · vt patet· 10· b· t· mi· scri·
sen·di·xvi·de ptibo pñie·ã·i·q·ii· Vtr he ptes
pñie scz cõtritõ ofessio & satisfactio cõuemẽt assig
nẽt ī so·ii·ar· Et ibidẽ di·xvii· de cõfessione ãti
i·q·mi· Vtr pctor statim teneaꝫ cõfiteri· ī cor·q
in ꝓncipio· ¶ Ꝺcdo ad rõnez ꝓdictam rñdeo · ꝙ
ficut non est ita facilis curatio vulneris corporalis
sicut inflictio eius imo plura reqrũꝫ ad curationẽ
q̃ ad inflictionẽ · sic in morbo vel vulnere spũali·
Licet eñ pcm solo cõsensu vel delectatõne cordis
cõmittaꝫ · nõ tñ sanaꝫ sola cõtritione sine confessio
ne in affectu vel in actu · vñ nũꝯ est contritio suf
ficiens ad remissionẽ culpe sine ꝓposito cõfitendi ·
& sine executione ꝓpositi cum se tempus & facul
tas confitendi offert · ¶ Ꝺecũdo ad casũ ꝓpositũ
rñdeo & dico· ꝙ sufficienꝫ contrit? de ofessione nõ
cogitet ꝓcedit · vel ꝙa subito ẽ morte ꝓuentus · &
in tali casu ꝓter vehemẽtiã doloris saluaꝫ · tũ ꝙa
ẽ ꝓuentus · & tũc wlũtas apud deũ reputatur si
bi ꝙ facto · tum quia excusat eum impotentia · si ve
ro sit negligentia vel occupatio circa alia · repu=
tabiꝫ sibi in culpã · vt dicit alex · quarta pte sũ·
q·cclvi · Vtr necessaria ẽ ofessio ad salutẽ ī so· mi·
ar · ¶ Ꝺcdo ꝙ nõ sit ofessio necessaria oñdo alia
rõne scz ex pcti remissione · sic · Cõfessio ẽ nccaria
ad culpe remissionẽ · sed aliqbo est ẽ peccatũ remis
sũ sine hoc ꝙ cõfessi legũꝫ · vt patet de petro & de
magdalena & de paulo & de dephensa ī adulterio
iohãnis · vni · & silr de languido q̃ · xxxvni · ãnis
langerat · iohis · v · & de multis aliis a qbo xpus
nullã exegit cõfessionẽ & tñ remisit peccata · vt sic
dareꝫ intelligi pcta fore dimittenda sine ofessione
Rñdeo ad hoc tribo modis· Primo ꝙa xps habuit
potestatẽ excellentie ī sacmẽtis · & ideo sine sacẽ=
menti administratione potuit rẽ sacmẽti cõferre ·
Ꝺcdo ꝙa forte nõdũ erat ofessio instituta · Nã xps
ꝓmo cõfessionẽ insinuauit cũ dixit · accipite spm̃ sã
ctũ q̃ꝯ remiseritis pcta &c̃ · Et iteꝯ math· xvi
tibi dabo claues regni celoꝝ · Ꝺcdo apostoli con=
fessionẽ instituerũt · ne homies q̃ tũc in peccata ca
debãt desperarẽt · Tercio bt̃us iacobꝰ epꝰ hieroso
lomitanus ꝓmulgauit cõfessionẽ dicẽs · iacobi vlt̃
scz · v · Confitemini alterutꝯ pcta vra · Tercio rñ
deo & dico · ꝙ etsi non legaꝫ predictoꝝ confessio

potuit tamē fieri multa em̄ sunt a christo facta q̄ non sunt scripta · Quarto rn̄deo & dico · q̄ xp̄us non remisit sine confessione vt sic daret intelligi· peccata sine cōfessiōe fore dimittēda · sed vt sic ab hominibo cognoscerē ip̄m hr̄e p̄fatem dimittēdi pcā · & p̄ conseq̄ns ip̄m eē deum ex hoc q̄ hoim mētes cogitatōnes & pcā cogn̄it sine illor confessione · nā int̄ omia signa q̄bo xp̄us oñdit se eē deū est · q̄a omnia cogitata & pcā sine confessione cognouit · ¶ Tercō q̄ nō sit necessaria confessio ad salutē arguo ex culpe taxatōne · sic · Confessio fit ad p̄niam taxandaz q̄ culpa · sed homo posset sibi sufficienē taxare p̄niaz peccatis suis · g̃ nō oportet alteri cōfiteri ¶ Rn̄deo ad hoc duobo modis · Primo quia sicut in foro cōtentioso magis est ordinatum iudicari ab altero q̄ a seipo · sic multo magis in foro p̄nie vel cōsciētie · Secdo q̄a satisfactio non sufficeret ad expiandā penā peccati ex quātitate pene que in satisfactione imponitur · sed sufficit in q̄ntū est ps sacramenti vtutē sac̄menti hns: vnde oportet q̄ p̄ dispositōnes sac̄mētor imponatur · & ideo necc̄ia est cōfessio · Dispesatores

Hec btus tho · mj · scrip · sen · di · xvij · de cōfessione · arti · j · q · j · Vtr̄ confessio sit necc̄ia ad salutē · i so · ij · & · mj · ar · Et pe · de tharen · idem ibidem de confessione · arti · ij · q · j · Vtr̄ teneamur ad confessionē i so · ar · Et alex · q̄rta parte sum · q · cclvj · Vtr̄ necc̄ia sit confessio pmitēti · i so · ar · ¶ Secdo q̄ nō sit necc̄ia confessio ad salutē p̄bo tribo autoritatibo · ¶ Primo autoritate aug? · exponentis illud verbū psal · dixi cōfitebor aduersus me & tu remisisti &c̄ · sic dicētis · Volūtas remunerat̄ nō opus · sed volūtas est in cordis cōtritione · opus vero in oris confessione · ergo clari? luce cōstat cordis contritōne non oris cōfessione peccatum dimitti · Rn̄deo vt dixi in p̄ncipio hui? ca · s · q̄ compunctio vel cōtritio nō est sufficiens nisi adsit voluntas confitendi q̄n oportunitas se offert · vn̄ aug? · in libro de p̄nia sic ait · Qui pmitet oīno pmiteat & dolorem oñdat lacrimis · oñdat vitam suā deo & sacerdoti · p̄ sacerdotē p̄uenīat iudiciū dei ¶ Secdo p̄bo autoritate bt̄i ambro · de lacrimis magdalene & petri sic dicentis · Fleuit petrus q̄a culpa obtexit ei · lacrimas eor lego · cōfessionē eor nō lego · Et subdit ambro · Lauant lacrime delictū q̄d voce pudor ē cōfiteri · & veme flet? consulunt & verecundie Rn̄deo & dico q̄ lacrime cū cōfessione lauant · sine confessione vero non lauant · vn̄ lacrime occulte & confessio secreta q̄ fit sacerdoti lauāt delictum q̄d pudēt aliquē publice cōfiteri · ¶ Tercō hoc idem p̄bo autoritatibo iobis chrisō · sic dicentis · Spōgie pcor tuor lacrime tue sunt · g̃ effusio lacrimar sufficit ad salutē absq̄ omni cōfessione · Rn̄deo & dico q̄ lacrime cū actuali confessiōe vl̄ cū p̄posito cōfitēdi lauāt · alias vo non vn̄ hugo de sco victore sic ait · Quid tibi h̄ dici putas · vt q̄a petr? lacrimat? legit̄ · confessus n̄ legit̄ · Si ei illic lacrime tm̄ valuerūt vbi confessionē oris nō habuerūt · q̄nto magis si lacrime vere fuerint nūc valent vbi cū cordis cōtritione etiā oris confessionē h̄nt · Hec omia alex · p̄ma pte sum · q · cclvj · Vtr̄ sit pmitēti necessaria confessio ad salutē i so · argumētor · ¶ Q̄ cōfessio vocalis vel i facto l̄ i voto ē pmitēti necessaria ad salutē & q̄re

Reprobata opinione dicētiū · ¶ Ca · vij · q̄ cōfessio nō ē necc̄ia ad salutē · sed sufficit cōtritio cordis · dico q̄ p̄ter cōtritionez cordis ē necessaria confessio pmitenti vel in facto vl̄ i p̄posito · hoc aūt tribo autoritatibo & q̄tuor rōnibus p̄bo · ¶ Primo autoritate ysa · xlvj · dicētis · Narra si quid habes vt iustificeris · vbi · lxx interp̄tes addūt · de suo · dic tu iniquitates tuas vt iustificeris · Secūdo hoc idē p̄bo autoritate ambro · i li · de padiso sic dicētis · Nō p̄t a pcto iustificari q̄sqū nisi añ fuerit cōfessus · Tercio hoc idē p̄bo autoritate augus · sic dicētis · Si cōfessio nō eēt pmitēti necessaria ad salutē sine causa dictū ē · q̄cunq̄ solueris sup terrā erūt soluta & in celo · Similit̄ sine causa dictū est · tibi dabo claues regni celor · frustramur vbū christi frustramur etiā euāgeliū xp̄i ¶ Secdo q̄ confessio sit necc̄ia p̄bo q̄druplici rōne · scz rōne curationis · subiectōnis · cōfusionis · & roboris · Primo ē cōfessio necessaria ratione curationis · sic · De necessitate salutis ē · q̄ hō de pcīs medicinā accipiat · g̃ etiā de necessitate salutis est q̄ morbū p̄ cōfessionē detegat · eo q̄ occulta cordis p̄ cōfessionē manifestant̄ & curant̄ · vn̄ boeci? in li · de consolatione sic ait · Si opera medicātis expectas oportet q̄ vuln? detegas ¶ Secdo ē confessio necc̄aria rōne subiectionis · sic · Judiciū spūale ē ordinati? in iudicio seculari · sed i iudicō scl̄ari nō ē idē iudex & reus · nā re? a iudice iudicat̄ · g̃ in iudicō spūalis p̄nie pctor q̄ ē reus nō debet esse sui ipi? iudex · sed ab alio iudicari · sed nō p̄t ab alio iudicari nisi peccata sua cōfiteat̄ · Debet em̄ sacerdos pcā cognoscē & pmitentiā iniungē & absoluere que nō p̄t facere nisi p̄ confessionē pcā pmitētis recognoscat · g̃ cōfessio ē necessaria ad salutē ¶ Tercō ē cōfessio necessaria ratione remissionis culpe · sic · Duo sunt int̄ pcm originale & actuale mortale · q̄a originale q̄d ex altero ē subtractū p̄t oīo ab extrinseco remediū hr̄e · vt i pueris patz · sz pcm actuale mortale q̄d ex seipo q̄s cōmisit nō sufficiēt̄ expiat̄ a seipo sic sufficiēt̄ pcm cōmisit eo q̄ pcm actuale mortale ex parte auersionis a deo habz q̄ndā infinitatē grauedinis · & ideo oportet q̄ ex alio habeat medicinā · s · a passione xp̄i · cui? virt? opat̄ in sacramentis · nā omnis pcī sine originalis siue actualis christi passio ē remediū · virtus aūt christi sac̄mentis ecclesie est impressa · vn̄ nō possumus siue a peccato originali · siue a peccato actuali mortali sanari sine sac̄mentorum susceptione · vel in re q̄n habetur oportunitas suscipiendi · vel in p̄posito q̄n articulus necessitatis nō ocempt? religionis sac̄mētū excludit ·

Et ideo sicut baptiſm⁹ quo delet̄ originale est de necessitate salutis vel suscept⁹ actu vel voto. ita cō fessio qua delet̄ actuale mortale est de necessitate salutis ei⁹ q̄ cecidit ī pcīm mortale. ¶ Quarto cō fessio est necessaria rōne confusionis vel roboris. peccator em̄ plus erubescit ī cōspectu hoīm q̄p dei vñ quia peccator ī oculis diuine pītie verecūdiā abiecit cogitādo cōsentiēdo delectādo & ppetrādo pcīm. ideo oportet vt ipe pcta sua cōfiteat̄ vt sic in conspectu hoīs erubescat. ¶ Sed forte queres ad q̄d vel ꝓpter q̄d erubescētia ī cōfessione ē necessaria. Rñdeo & dico q̄p p cōfessionis erubescentiam & vtutē clauiū q̄bo se ofitēs subiecit & satisfactōnē iniunctam quā sacerdos moderat̄ ſm q̄litatē crimīs sibi p confessionē imotescētis pena expiat̄. ¶ Vbi nota. q̄p cōfessio opat̄ ad duo. s. ad remissionē culpe. & pene. Primo em̄ ex hoc q̄p confessio opat̄ ad remissionē pene nō habet confessio q̄p fit de necessitate. Cui⁹ rō est. q̄a pena ista ē tēpalis ad quā post culpe remissionem ofessus ligat⁹ remanet. vñ sine hoc q̄p in pīti vita talis pena expiaret̄ esset via salutis. Secundo ad hoc q̄p ofessio opat̄ ad remissionē culpe confessio habet q̄p fit de necessitate salutis. & ideo sicut aliq̄s p hoc q̄p baptiſmū vel sacramentū aliud petit se subiecit mīnistris eccīe ad quos ptinet dispensatō sacm̄ēti. ita etiā p hoc q̄p confitet̄ pcīm suū se mīstro ecclesie subiecit vt p sacm̄ētū pnie ab eo dispēsatus remissionē pcti cōsequat̄. Hec bīus. t. q̄rto sen. di. xvij. de ofessiōe. ar. j. q. j. Vtr⁹ ofessio sit de neccitate salutis. ī duobo ar. otra. & ī cor. q. & ī solu. j. & nj. ar.

¶ Vtr⁹ cōfessio sit necessaria ad salutē. Ca. viij

Hīb maiorē tn euidētiā p̄dictor⁹ cū queritur vtr⁹ necessaria sit cōfessio pemitēti est sciendum. q̄p triplex ē necessitas. scz obligatōis. cōgruitatis. vtilitatis. Prio est neccitas obligatōis siue tentōis. & hoc mō confessio ē neccia rōne p̄cepti siue īstitutōis xp̄i seu eccīe: habem⁹ em̄ facē ea que sunt a xp̄o & ab eccīa īsti tuta ne trāsgressores precepti peccem⁹ mortalit̄. Secūdo ē neccitas congruitatis. pctor em̄ & ī deū & ī ecclesiam peccat. & ideo cōuenīēs est q̄p deo & ecclesie recōciliet̄. cōtritōne aūt pctor recōciliatur deo. cōfessione aūt recōciliat̄ ecclesie. Tercō ē necessitas vtilitatis. & hoc mō cōfessio ē īstituta p pter octo vtilitates que ex cōfessione ꝓueniunt. ¶ Prio em̄ cōfessio valet ad cognitōnē pcti. q̄nq̄ em̄ peccator credit esse veniale illud pcīm q̄d est mortale & ecōuerso. & ꝓt̄ hoc necessaria est cōfessio vt īstruat̄ a sacerdote. vtr⁹ pcīm sit mortale vl̄ veniale. q̄ue vl̄ leue. ¶ Secdo valet ad q̄ndam mētis securitatē ex cognitōne accepte venie Vñ chrīs. dic pcta vt cognoscas quor⁹ acceperis veniā. & ideo ī mēte efficit leticiā. puer. xv. Secura mēs q̄si iuge cōuiuiū. Jn ps. In voce exultationis & confessionis sonus epulantis. ¶ Tercio valet ad satisfactionē. verecundia em̄ est magna pars satisfactionis. Vñ aug⁹ in li. de pen. sic ait. Qui p vos peccastis p vos erubescatis. in hoc em̄ q̄p p seipm confitet̄ & peccata sua dicit sacerdoti & erubescit fit veniale qd̄ opatōne erat mortale. ¶ Quāto valet ad pene diminutōnē ex vi clauiū. pt̄ em̄ sacerdos aliq̄d pene debite relaxare licz nō totā penā. Johāis. xx. quor⁹ remiseritis pcta &c̄. ¶ Quīto valet ad intercessor⁹ multiplicatōnē. tenet̄ em̄ sacerdos specialit̄ orare p eis q̄ cōfitet̄ sibi. Vñ aug⁹. quanto em̄ pluribo confitet̄ in spe venie turpitudinē criminis. tanto facili⁹ cōsequtur gr̄tiā remissionis. ¶ Sexto valet ad culpe remissionē q̄nq̄p em̄ nō cōterit̄ homo pctor añ cōfessionē. sed in ipa cōfessione dat̄ sibi gratia cōtritōnis & p cōsequns remissionis culpe. ¶ Septimo valet ad future culpe vitationē. si em̄ aliq̄s fluctuat ad casū cōfiteat̄ ꝓpositates suas & cōfirmabit̄ ¶ Aug⁹. si cepisti fluctuare cōfitearis motū ne plangas ruinā. ¶ Octauo cōfessio valet ad dei glorificatōnē. q̄ em̄ cōfitet̄ peccata sua se cōfitet̄ iniustū & deū iustū. ex quo laudat eū iosue. vij. Cōfitere & da gloriam deo & indica mihi q̄d feceris. Dec alex. q̄rta parte sū. q. cclvj. Vtr⁹ neccia sit cōfessio penitenti in cor. q. ¶ Q̄r habens vsū lingue & sacerdotis tenet̄ verbo ꝓprio confiteri. ¶ Ca. ix.

Et quia actus ꝓprius cofessionis est manifestatio criminis. vt sup̄ ex diffinitōne cōfessionis patet. ideo posset aliq̄s querere vtrum sufficiat ad salutē si aliq̄s cōfiteat̄ scripto Rñdeo & dico. q̄p de neccitate hui⁹ sacramenti ē q̄p peccator sua pcta manifestet. & circa hoc null⁹ potest dispensare sicut nec circa baptiſmū. Sed q̄p manifestatio pcti fiat verbo dico. q̄p aliter se habz extra casum neccitatis. & aliter in casu neccitatis. ¶ Primo em̄ scz extra casū neccitatis nulli hīnti vsū sensuū & copiā sacerdotis & noticiā lingue illi⁹ sufficit cōfiteri p nunciū vel p scriptū. Sed ex īstitutione ecclesie tenet̄ q̄ potest vt verbo cōfitetur. Et hoc ꝓt̄ q̄tuor rōnes. scz ꝓt̄ iusticiā. erubescētiā. euidētiā. cōuenīētiā. Prima ratio ē ꝓpter iusticiā. Cū em̄ duplex sit cōfessio. scz mēntalis & vocalis. Prima ofessio fit deo & nō hominī. scz mēntalis. Secūda cōfessio scz vocalis fit hominī & nō deo. Ratō aūt hui⁹ ē. q̄a ī iudicio aīe index debz ee p̄ncipalis. & talis qui possit absoluē & ligare. & q̄a hoc p̄ncipalit̄ cōpetit deo q̄ sol⁹ pt̄ relaxare pcta. & de⁹ añ hūane nature assūptōnē erat deus & ñ hō sufficiebat sibi mēntal̄ ofessio. Postq̄p vero de⁹ fact⁹ ē hō p hūane nature assumptionem. ex tūc etiā vocalem confessionē req̄rit. Et quia de⁹ ī forma hūana vbiq̄ p̄ns ee nō pt̄ suos vicarios cōstituit & dereliq̄t. scz hoīes sacerdotes q̄bo peccata nr̄a vocalit̄ cōfiteri debem⁹. & hoc ꝓt̄ iusticiam. Nam ex hoc q̄p homo deo mentalit̄ confitet̄ non tm̄ humiliat̄ si deo subiciat. sic humiliat̄ cū subiciat̄ homī ꝓt̄ deū. Vñ hugo de sct̄o victore

sic ait · Justū est vt qui ꝑus deū supbiēdo deseerns terremis ꝑ concupiscentiā se subdidit·nūc ꝑ humilitatē deū reqrēs vt plenī affectū sue deuotōnis insinuet·eisdē scz homībus se ꝓpter ꝑceptum dei ꝑ obediētiā iclinet. Hic enī pnciosa fuit elatō nolle subijci · sic laudabilis & fructuosa deuotio ē ꝓpter superiorē etiā inferioribus inclinari. Hec petrꝰ de tharē · qrto scrip·sen·di · xvij de cōfeſ·arti · ij·q · mj · Vtr in lege noua teneamur vocalit cōfiteri · i cor·q·Et alex·qrta pte sū·q·cclvij·q cōfessio est necessaria an illa que ē cordis & fit deo· an illa q est oris vel vocis & fit homī · in cor · q· Sed a rō pncipalis qre ille q ꝑ tenet vbo ofiteri ē ꝓpt erubescētiā · Erubescētia enī seu verecūdia de manifestatōne pcti ē valde necia pnitēti· eo ꝙ magnā ptē remissionis hī· & qa pctor magis erubescit cōfitēdo vbo ꝙ scripto·& ꝓria voce ꝙ interpte·ideo oportet vt ꝓpter verecundiā ampliorē de pcto ore cōfiteat · vñ aug?·i libro de penitentia ·Qui per vos peccastis per vos erubescatis vt qui ore peccat ore purget. Tercia rō ē ꝓpt euidētiā facti·Cū enī cōfessio sit manifestatō peccatoꝝ·cōmuni? & exꝑssi? hoīes consueuerūt manifestare concept? suos vtēdo vbis ꝙ signis·manifestatō aūt ei? qđ latet in corde non ita ꝑt fieri scripto sicut vbo · Quarta rō est ꝓpter conuenientiā·Nā cōuenīēti? est ꝙ pctor si potest ore confiteat · qđ duplr ꝓbo · Primo ꝑ similitudinē in alijs sacramētis · Sicut enī i sacramentis alijs accipit cōmunior & conuenientior materia vt i eucharistia panis qui est communior & conuenīēti or materia · & in baptismo aqua que est cōmunior & cōuenīētior materia ad abluēdū · sic i sacrāmētali cōfessiōe pctoꝝ vsus vboꝝ ē cōmunior & conuenientior actꝰ · Secūdo ꝓbo hoc idē tā ex pte sacerdotis absoluētis ꝙ ex pte peccatoris confitentis·Primo ex pte sacerdotis absoluentis·oportet enī ꝙ sacerdos absoluat sub aliqua forma vboꝝ · absolutō aūt debet fieri pnti & nō absenti · vñ nō potest fieri ꝑ nūciū vel ꝑ scriptū · sed ꝑ ꝓpriū vrbuz sub certa forma · Secūdo hoc idē ꝓbo ex pte peccatoris confitentis · oportet enī ꝙ peccator clambo ecclesie se subijciat ꝑ confessionē manifestās ore peccata sua · Secūdo si loquimur i casu necessitatis cōfessio vel manifestatō pcti vbo nō ē de necessitate sacrāmēti · & ꝑ cōsequēs nec de necitate salutis·alioqn nulla necitate posset aliqs alit effectū hui? sacrāmēti pcipe·qđ ptz eē falsū·eo ꝙ mutis vel q̄buscūq alijs q vbo cōfiteri nō pnt sufficit ad salutē scripto vl nutibo fieri· In tali enī casu excusat eū necitas īuincibilis · & de? nō reqrit ab hoīe impossibile·vñ mut? dt cōfiteri ꝑ scriptū vel ꝑ nutū siue ꝑ aliqđ signū · Ille vero q est alteri? lingue tenet cōfiteri ꝑ interptē laicū · & hic interpres laic? omīa tenet celare · quia licet cōfessio laico facta non sit sacramentum · est tn qđdaz sacramētale · vt dicet infra · Durdus vero bene

potest & tenet viua voce cōfiteri · sed inungēda ē illi penitētia ꝑ scriptū vel ꝑ signū · Patet g ex pmissis ꝙ cōfessio mētalis necio debet fieri soli deo · cōfessio vero vocalis cū qs pt ē de necessitate salutis · cū vero qs non potest licet modis alijs manifestare pctm suū · Sed contra apostolus ad ro·x·ꝙ ore confessio fit ad salutez·g vocalis confessio est necaria · Rndeo & dico·ꝙ illud verbuz apostoli nō intelligit de confessione pctoꝝ sed de cōfessione fidei · Sed forte queres hic talē casū sunt aliqui qui nō habent copiā alicui? cui cōfiteā tur peccata sua · sicut illi qui sūt sclaui saracenorum · vtrū subtractū sit eis remediū salutis · & qđ debent facere vt saluent · Rndeo & dico·ꝙ sufficit ꝙ talis confiteat deo cū ꝓposito & desiderio cōfitendi sacerdoti offerente se oportunitate · vl sufficit saltem ꝙ talis conteat cū ꝓposito confitendi si se vnq̄ offerret facultas · Hec beat? tho · in primo qđlibe · q · x · Vtr sufficiat si aliqs cōfiteatur scripto · in corpore questionis & in solu · argumentoꝝ · Et petrus de tharen · qrto scripto sentē · di· xvij · de confessione · articu · vj · q · ij · in cor · q · Et alexander qrta pte sum · q · cclxxij · sub eodē titulo · in cor · q · & in solutione casus ·

Qꝛ tria genera hominū cōfiteri tenent & que · Ca · x ·

Confessio · Preter illa · q̄ dicta sunt superius de cōfessione · itez circa vsum vel actum cōfessionis q̄nq̄ sunt dicenda · scz qui debeāt confiteri · quid debeant confiteri · cui debeant confiteri · qndo debeant confiteri · quomodo debeant cōfiteri · Primo cōsiderandū est q̄ debeāt cōfiteri · Nam tria genera psonaꝝ confiteri tenent · scz bn dispositus nō hns conscietiā pcti mortalis · pfect? nō habens cōsciētiā etiā pcti venialis · obstinat? exns in peccato mortali nō hns volūtatem dimittendi peccatū · Primo enī dico · ꝙ ille qui est bene dispositꝰ nō hns conscientiā pcti mortalis tenet confiteri semel in anno · & hoc ꝓpter ꝑceptū ecclesie de cōfitendo semel in anno · Sed forte qres · qđ talis debet cōfiteri · nō enī debet aliqđ genus peccati mortalis confiteri · Cui? ratio est · quia cum nō habeat cōsciētiā alicui? mortalis nō debz dicē cōtra ois̄az & mētiri · Dilr tal nō debz venialia ofiteri · eo ꝙ multis alijs modis fit remissio venialiū · videlicz oꝛone dnica · tūsiōe pectoris · aspsione aque bndicte & alijs modis · g qui non habet conscientiam mortalis quid confiteri tenet · Rndeo tribo modis · Primo ꝙ non oportet ꝙ talis ꝑ se loquendo peccata venialia cōfiteatur · Cuius ratio est · quia per venialia non fit sepatio nec a regno ecclesie triumphantis · nec a regno ecclesie militantis · Cum ergo ꝑ ipa venialia regnum nō excludit non indiget officio clauium ꝑ quod regnum aperitur · Per accidens tamē potest ee necessarium venialia confiteri · & hoc duplici ratōne vel ratione dubij quando creduntur mortalia ·

vel rõne ſtatuti qñ homo q̃ teneť cõfiteri nõ habz miſi venialia · vt dicit petr⁹ de thaře · q̃rto ſcri · ſen di · xvij · de cõfeſſione · ar · mj · q · j · Vtrũ teneamur cõfiteri venialia · ī coꝛ · q · ¶ Dc̃o modo rñdeo & dico · q̃ nõ hñs ſciẽtiã alicui⁹ mortalis nõ debet ī ſpãli cõfiteri aliq̃d mortale · q̃a nõ debet mẽtiri · nec debet cõfiteri venialia ratõne iã dicta · ſed ī ge nerali debet cõfiteri & dicẽ ſe peccatoꝛẽ · & talis contra conſciẽtiã nõ facit · quia vnuſquiſq̃ ex bo⁹ na cõſcīa & ſecura p̄t dicẽ ſe peccatoꝛẽ eſſe · iuxta illud p̄uer · xx · Quis poteſt dicẽ mũdũ eſt coꝛ me um · pur⁹ ſũ a peccato · Et p̄me ioh̃is p̄mo · ſi dixe rim⁹ qm̃ peccatũ non habem⁹ &c̃ · Dec alex · q̃rta p̄te ſum · q · j · Vtrũ nõ habẽs conſciẽtiã mortalis teneať cõfiteri · ī coꝛ · q · ¶ Tercõ modo rñdeo & dico · q̃ ex vi ſacrameti nõ teneť aliq̃s venialia cõ fiteri ſed ex īſtitutõne ecc̃ie ſic · qñ nõ h̄t alia pec cata mortalia que confiteať · Vel p̄t dici ſm q̃ſ⁹ dã q̃ ex decretali p̄dicta q̃ p̄cipit oĩs vtriuſq̃ ſe⁹ xus &c̃ · non obligant̃ miſi illi qui h̃nt pcta mor⁹ talia · qd̃ p̄z ex hoc q̃ dicit oĩa pcta ofiteri · & ſm hoc ille qui nõ h̄t mortalia nõ teneť ad confeſ ſionẽ venialiũ · ſed ad implẽdũ p̄ceptũ ecc̃ie vt ſe ſacerdoti repñtet & oñdat ſe abſq̃ cõſciẽtia mor⁹ talis eẽ · & hoc ei q̃ cõfeſſiõe reputať · vt dicit · b · tho · q̃rto ſcri · ſen · di · xvij · de confeſſiõe · arti · j · q · mj · Vtz omes ad cõfeſſionẽ teneanť · ī ſo · mj · ar · ¶ Decũdo p̄ncipaliť ſuppoſito q̃ aliq̃s ſit tã⁹ te puritatis & ſimplicitatis & pfectõnis q̃ etiam nec venialis peccati cõſciẽtia ſit ligat⁹ nũq̃d talis cõfiteri teneť · Rñdeo & dico · q̃ talis etiã ofiteri teneť · & hoc p̄pter p̄ceptũ ecclẽſie adimplendũ · talis em̃ nõ teneť cõfiteri ī ſpãli · q̃a ſic mẽtireť · ſed ī generali cõfitẽdo & dicẽdo ſe eẽ pcto⁹ẽ · & hoc modo cõfitẽdo nõ mentiť · Cui⁹ rõ eſt · q̃a qñ homo cõfiteť ſe eẽ pcto⁹ẽ nõ ſemp cõfiteť hoc ex culpa actuali quã h̄t · ſed ex reatu pene culpe que p̄ceſſit · vt dicit alex · q̃rta p̄te ſum · q · ij · de cõfeſſi⁹ one · arti · ij · ī coꝛ · q · ¶ Tercio dico · q̃ obſtina t⁹ exñs ī pcto mortali nõ hñs volũtatẽ dimittẽdi pcm etiã cõfiteri teneť · & hoc ex īſtitutõe & p̄ cepto ecclẽſie quo oĩes fideles ad cõfeſſionẽ artã tur · ¶ Sed cõtra · aliq̃s nõ contrit⁹ ofiteri nõ de bet · ſed obſtinat⁹ ẽ nõ contrit⁹ · g̃ &c̃ · Rñdeo & dico · q̃ hoc v̄bum ſcz aliq̃s nõ contrit⁹ cõfiteri nõ debet habet duplicem ſenſum vel intellectũ · Pri mus eſt talis · Aliquis nõ debet confiteri nõ con⁹ trit⁹ · & talis intellect⁹ hui⁹ dicti eſt ver⁹ · tũ q̃a null⁹ debet ficte confiteri · ſed confitẽs nõ hñs vo luntatẽ dimittẽdi ficte confiteť · g̃ &c̃ · tũ quia oꝛ dimate ſunt p̄tes pñie · prima eſt contritõ · ſecũ da eſt confeſſio · tercia eſt ſatiſfactõ · debet g̃ con tritõ p̄cedẽ confeſſionẽ · & confeſſio ſatiſfactõnẽ · g̃ nõ contrit⁹ nõ confiteri debet · ſic nec contrit⁹ nec confeſſus ſatiſfacẽ · Decũd⁹ intellect⁹ iſti⁹ verbi eſt talis · Aliquis non contrit⁹ nõ debet confiteri & talis intellect⁹ eſt falſus · quia ſine peccatoꝛ ſit contritus ſiue non tempoꝛe ab eccleſia ſtatuto de bet cõfiteri · nõ tñ debet ofiteri nõ cõtrit⁹ · id ẽ ſine contritione · Dec alex · vbi ſup̄ arti · mj · Vtrũ ob⁹ ſtinatus teneať cõfiteri ī coꝛ · q · & ī ſo · argu · ¶ Q̃ pcm manifeſtũ ẽ ofitendũ & q̃re · Ca · xj · Decundo p̄ncipaliter circa vſũ vel actum cõfeſſionis conſiderandũ eſt q̃d debeat cõ fiteri · & q̃ntũ ad hoc dico · q̃ manifeſtũ peccatum · occultũ · p̄ꝛium · recolitũ eſt cõfitendũ ¶ Primo peccatum manifeſtũ eſt confitendum · & hoc duplici rõne · ¶ Prima eſt ex parte ſacer⁹ dotis ofeſſionẽ audiẽtis · q̃uis em̃ ſacerdos aliq̃n ſciat eius peccatũ · nõ tamen ſcit ī forma iudicij vt xp̃i vicari⁹ · ſicut etiã iudex aliq̃n ſcit vt homo q̃d neſcit vt iudex · & ideo q̃ntum ad hoc p ofeſſio nem ſacerdoti aperiť & fit manifeſtũ · Vñ oportz q̃ ſacerdos audiat & cognoſcat peccatũ nõ vt ho⁹ mo · ſed vt dei vicari⁹ · ſcz p teſtimoniũ cõſcientie accuſantis q̃ ẽ teſtis diuin⁹ · q̃uſq̃ em̃ ſic nouerit nõ eſt eius ſoluẽ aut ligare · & ideo oportet ofiteri pcm qntũcunq̃ ſit publicũ · ¶ Decũda rõ eſt ex parte pcto⁹is ofitẽtis vt iuſtificeť · qntũcũq̃ em̃ aliquis ab aliquo accuſať nõ p̄pter hoc iuſtus iu⁹ dicať ſed magis iniuſtus · ſed q̃n homo ſeip̄m qui dign⁹ eſt accuſatione accuſat · tunc exercet opus iuſticie · vt dr̃ p̄uer · xvij · Juſtus ī p̄ncipio ac cuſator ẽ ſui · vt g̃ q̃s iuſtificeť vt dign⁹ ſit recon ciliatione eccleſie nec̃ria ẽ p̄pa accuſatio q̃ntũcũq̃ ei⁹ peccatũ ſit publicũ · ¶ Sed forte argues ī op poſitũ ſcz q̃ pcm manifeſtũ nõ ſit confitendũ · q̃a ſup̄ illo verbo gen̄ · mj · vox ſanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra dicit ſic gloſa · euidẽtia patrati ſceleris nõ indiget clamoꝛe accuſatoꝛis · g̃ vbi eſt ſcelus euidẽs non req̃riť confeſſio · Rñdeo & dico · q̃ hoc verbũ glo · intelligendũ ẽ de crimi⁹ ne notoꝛio in foꝛo iudiciali · Vñ quia ſcel⁹ ita eſt manifeſtum q̃ non indiget inq̃ſitione neq̃ teſtiũ pbibitione · non aũt intelligiť de accuſatõne qua in foꝛo penitentie ſe accuſat · Cui⁹ rõ ẽ · quia ī fo⁹ ro iudiciali ſufficit euidẽtia ſc cleris ad conuincen dum reum & condemnandũ · In foꝛo vero p̃nie ñ p̄cediť ad condemnandũ · ſed ad reconciliandũ re q̃riť volũtaria confeſſio · Vñ hugo de ſc̃to victo⁹ re ſic dicit · Voluit chriſt⁹ vt a temetip̄o ſurgẽs non quaſi extoꝛta vel coacta videreť confeſſio tua Dec alex · quarta parte ſũ · de vſu confeſſionis · q · cclxj · Vtz p̄tm manifeſtũ ſit cõfitẽdũ ī coꝛ · q · Et bt⁹ tho · q̃rto ſcrip · ſen · di · xvij · de cõfeſſione arti · ij · q · j · Vtz aug⁹ · cõueniẽt diffimat cõfeſſio nem in ſo · j · ar · Et p̄tr⁹ de thaře · dicit idem q̃r⁹ to ſcri · ſen · di · xvij · de confeſſione · arti · mj · q · ij ſub eodem titulo ī coꝛpoꝛe queſtionis ·

¶ Q̃ pcm occultũ eſt confitendũ & q̃re · Ca · xij Decundo dico q̃ pcm occultũ eſt confitẽ dum · & hoc duplici rõne · ¶ Prima ratõ eſt ex pte ſacerdotis cõfeſſionẽ audiẽtis ſcz abſolutõ a culpa & obligatõ ad penam · quia

emim ꝑ mortali ꝙs pnā eternā ꝑ qua satisfactio tē palis imiungēda est arbitrio sacerdotis · nec̄e ē ꝙ fiat sacerdoti confessio pc̄ti occulti · ¶ Secūda rō ē ex pte peccatoris cōfitētis · vt q̄ non erubuit ī occulto in conspectu diuine maiestatis erubescat in conspectu sacerdotis · scz vt erubescat ꝑpriam maliciā ī cōfitēdo · q̄ nō erubuit creatorē suū ī delinquēdo · homo em̄ carnalis pl⁹ erubescit oculos hominis q̄ dei · Hec alex · q̄rta pte sum · q · cclxj · Vtr pc̄tm manifestū sit cōfitēdū · in corpore · q · ¶ Sed forte queres vtrū pc̄tm cordis sit cōfitēdū · & argues ꝙ nō ꝑ augus · q̄ dicit · vbi pc̄tm orit ibi moriat̄ · sed orit̄ pc̄tm cordis ī corde ꝑ delectatōnem · g̃ in corde debet mori ꝑ cōtritōnez · vñ nō ē nec̄e ꝙ moriat̄ ꝑ cōfessionē · Rn̄deo & dico · ꝙ pc̄tm cordis est ofitēdum · qđ tali rōne ꝓbo · Partes pnie sūt cōnexe & ordinate · g̃ sic̄ req̄rit̄ cōtritō confessio & satisfactō ad hoc ꝙ dimittatur pc̄tm oris & operis · ita etiā ad hoc ꝙ remittat̄ pc̄tm cordis req̄rūt̄ hec tria · videlicet contritō cōfessio & satisfactō · Ad v̄bū augus · rn̄do & dico · ꝙ intentō augus · est determinare modū penitēdi iuxta modū delinquendi · si em̄ culpa sit publica & alios scādalizat debet pnā subire in foro pnie & in foro iudiciali · vñ debet publice penitē · q̄ aūt in occulto peccat ī occulto debet puniri · vñ crimē qđ est occultū sufficit soli deo ꝑ sacerdotē dicē · nec oportet publicari cora multis qđ ē occultum · Hec alex · vbi sup̄ · q · cclxj · Vtrū pc̄tm cordis sit cōfitēdū · ī cor · q · & in solu · vm⁹ argu ·

¶ Q pc̄tm ꝑpriū & nō alienū ē cōfitēdū ·

Circō dico · ꝙ pc̄tm ꝑprium · ¶ Ca · xnj · est cōfitendū nō alienū ¶ Vbi nota · ꝙ aut pc̄tm ꝑpriū pt̄ sufficiēt̄ explicari vl̄ notificari sine pcto alteri⁹ aut nō · Si peccatum ꝑpriū potest notificari sufficient̄ sine peccato alteri⁹ · tūc pc̄tm ꝑpriū & nō alienū est ofitēdū · qđ duplicit̄ ꝓbo · Primo autoritate p̄s · Dixi confitebor aduersum me iniusticiā meā · glosa · non alienam · Secūdo hoc idem ꝓbo ratōne · sic · Confessio fit ꝑ absolutōne obtinenda · null⁹ vero absolui t̄ a pc̄tis aliemis · g̃ nō debet ea confiteri · Secūda rō ad idē est talis · Null⁹ debet ī cōfessione alium infamare · sed ꝓditor alteri⁹ criminis hoc facit · g̃ &c̄ · ¶ Si vero pc̄tm ꝑpriū sine notificatō ne pc̄ti alteri⁹ cōfessori manifestari non pt̄ aut imminet aliqđ piculū illi · & tūc nō est cōfitendum · sed sine hui⁹ circūstātia sufficit pc̄tm dicē · vt v̄bigrā · Si mulier fuit cognita ab epō suo sufficit dicē in generali ꝙ fuit cognita a quodā magno ꝑlato · vbi vero non imminet piculū alteri & pc̄tm alteri⁹ ꝑprio est annexum tunc illud confiteri tenet̄ · ¶ Sed contra · ꝙ enim possit confitens peccatum alteri⁹ confiteri tali ratione ostendo · Ex caritate potest aliquis peccata ꝓximi deflē & ꝑ illis pnām facē · g̃ similit̄ videt̄ ꝙ possit peccata aliena in confessione referre · Respōdeo & dico · ꝙ non est simile · q̄a si doleo & condoleo pcto ꝓximi & punio me ꝑ illo misericordiā illi impetro nec ei iniuriā facio · sed si eū accuso sum criminis ꝓditor & diffamator qđ nulli licet · Hec petr⁹ de thar̄ · q̄rto scrip · sen · di · xxj · circa terciū articulū arti · ij · q · ij · Vtr hō aliqñ peccata aliena debeat cōfiteri · in duobo argumentis & in corpore · q · Et alex an · q̄rta pte summe · q · cclxnj · Vtr quis teneat̄ confiteri peccata aliena · in corpore questionis & in solutione · nj · argumenti ·

¶ Q pc̄tm ꝑpriū recolitū est confitendum ·

Quarto dico ꝙ peccatū recoli ¶ Ca · xnj · tum & non peccatū oblitum est confitendum · qđ tali ratione oñdo · Null⁹ tenet̄ ad impossibile · sed peccata oblita scz elapsa a memoria est impossibile confiteri cum nulla possint confiteri nisi que habent̄ a memoria · g̃ &c̄ · sed debet tñ q̄s confiteri de pc̄tis oblitis in generali · & ī speciali de negligētia q̄ fuit causa illi⁹ obliuionis · Et merito · q̄a duplex malū accidit ex obliuione peccati · scz negligentia qua tradit̄ obliuioni · & omissio confessionis sequēs · Nā grauiorē pnā sustinebit quis ꝑ peccatis oblitis & confessione neglecta q̄ sustineret ꝑ eisdem si specialit̄ essent confessa · Cui⁹ ratio est · q̄a ꝑ obliuione peccati & confessione neglecta vel omissa que orit̄ ex obliuione peccati punie t̄ quis in inferno · Vnde grauiorē penam sustinebit quis ꝑ peccatis oblitis q̄ sustineret ꝑ eisdem si specialit̄ essent confessa · q̄a ex erubescētia ex parte cōfitentis dimittē t̄ de pena debita · & virtute clauium ex parte cōfessoris audiētis & pemitentiā iniungentis · Hec alex · q̄rta pte sū · q · cclxnj · Vtr aliqui teneant̄ ad confessionē peccatoꝝ oblitorum · in corpore questionis & in solutione · argumentoꝝ ·

¶ Vtr radices pc̄toꝝ sint confitende · ¶ Ca · xv ·

Ad maiorez tñ euidentiā p̄dictoꝝ quero tres q̄stiones · ¶ Prima ē · Vtr radices peccatorū · scz ignorantia infirmitas vel impotentia & malicia sint confitende · Rn̄deo & dico · ꝙ tales radices duplicit̄ possunt ofiderari vl̄ q̄ntū sūt quedā pene ex originali peccato contracte · vel q̄ntū sūt volūtarie · Primo em̄ mō · scz q̄ntū tales radices sūt quedaz pene ex originali peccato contracte non sunt confitende · Cui⁹ ratio est · quia tales non sunt voluntarie · nec ꝑ cōsequens confitende · quia earum confessio magis excusaret & alleuiaret peccatum q̄ accusaret & aggrauaret · Secundo modo q̄ntū tales radices sunt voluntarie in tanto sunt confitende · Sūt em̄ voluntarie puta quando ignorantia ē affectata & quando infirmitas placet · vt ex his quedā peccādi licentia habeat̄ · Hec alexander quarta parte sum · q · cclxv · Vtrum radices pc̄toꝝ sunt cōfitende · q̄ tēptatōes sint ofitēde · Rn̄deo & dico ꝙ simplicit̄ & absolute loquēdo tēptatōes nō sunt cōfitende ·

Cui? ratio est · qa nihil est confitendū nisi genus peccati aut circūstantia pcti · sed temptatō neq ē peccatū neq circūstantia pcti · g̃ &c̄ · Dcdo vero modo loqñdo fm quid · scz put temptatōnes sunt voluntarie tūc sunt confitende · Būt aūt temptationes voluntarie tribo modis · Primo qñ quis temptatōmbo se exponit · vt faciunt illi qui vadūt ad spectacula vt videant mulieres · Dcdo modo qñ temptatiombo non resistit̃ · Tercio modo qñ sine omni temptatōne peccat vel pcto quis se exponit · si hic expositio aliquo modo ē dicenda temptatio · Dec alex · vbi supr̃ · q · cclxvj · Vtr tēptatōnes sint confitēde · in cor · q · ¶ Tercia questio ē vtr sint confitende circumstantie pcton & que · Re · supra · circumstantie · di · v · ca · v · & ca · vj · ¶ Et extra casum necessitatis necessariu m ē solū sacerdoti confiteri ¶ Capitulū · xvj ·

Tercio pncipaliter circa actū confessionis cōsiderare debem? cui debeat confiteri · & qntū ad hoc dico tria · Primū ē · qp extra casum necessitatis necessariū est cōfiteri sacerdoti & non layco · Dcdm est · qp in casu nccitatis licet confiteri etiam layco · Terciū est · qp necessarium ē confiteri sacerdoti ꝓpio ¶ Prio dico · qp extra casū nccitatis necessariū ē cfiteri sacerdoti & non layco · qd̃ pbo triplici ratione · scz pfigurationis · absolutōnis cōmūionis ¶ Prio rōne pfiguratōis sic · Confessio prefiguratur in lazari mortui vivificatione · sed dominus solis discipulis precepit vt lazarum soluerent · vt patet iobis · xj · ergo sacerdotibo ē confessio facienda · ¶ Dcdo hoc idem pbo ratiōe absolutionis · sic · Confessio pncipalit̃ ad absolutionē ē ordinata · sed ptas soluendi atq ligandi data ē pncipalit̃ summo pontifici · s · petro & alijs apostolis · & per illos alijs sacerdotibo · g̃ ab illis solis pt̄ fieri absolutio · g̃ p conseqns illis solis debet fieri confessio · ¶ Tercio hoc idē pbo ratōne cōmunionis · sic · Confessio ordinat̃ ad eucharistie sumptōnē · g̃ illis solis debet fieri cfessio q̄ pnt eucharistiā cfecrare & mīistrare · sed soli sacerdotes hoc pnt · g̃ &c̄ · ¶ Quarto hoc idē pbo ratione ordinatōnis · sic · Soli sacerdotes cū ordinant̃ accipiunt claues · g̃ soli sacerdotes hnt potestatem soluendi atq ligandi · g̃ p cōseqns solis sacerdotibo debet fieri cfessio · Nā si alijs nō sacerdotibo sufficit cōfiteri · g̃ frustra concessa est sacerdotibo potestas absoluendi & ligandi · sed non est frustra sacerdotibo concessa potestas · g̃ &c̄ · vñ augus · de pen · di · vj · Qui voluerit confiteri pcta sua vt muemat grām q̄rat sacerdotē · ¶ Sed forte argues ī oppositū · s · qp nō solis sacerdotibo sit cōfessio faciēda sed etiā non sacerdotibo · & hoc duplici rōne · Prima ē talis · Penitētia ē sacm̄ētū necessitatis sicut baptismus · sed in baptismo ꝓpter nccitatē sacm̄ēti q̄libz homo ē mīister etiā non sacerdos · g̃ etiā in penitētia · & sic etiā nō sacerdoti vt mīistro ecclesie ē cfessio faciēda · Rñdeo & dico · qp baptismus est magis sacm̄ētū necessitatis q̄p sacm̄ētū pñie quo ad cōfessionē & absolutionē · Cui ratio ē · qa baptismus qñq ptermitti nō pt̄ sine piculo mortis eterne · vt patz in pueris q̄ nōdū hnt vsū rōnis · Et ideo ad obuiandū huic piculo q̄libz non sacerdos baptizare pt̄ · sed non est ita de confessione que tm̄ ad adultos ptinet in q̄bo contritio cum ꝓposito cōfitendi & desiderio absolutōnis sufficit ad liberandū a morte eterna · & ideo non est simile de baptismo & de confessione · vt patet · ¶ Secūdo ad idē arguo alia rōne · sic · Confessio ad hoc in ecclisia ē ordinata vt rectores pecoꝝ suorum vultum agnoscāt · sed qñq rector sine plat? non ē sacerdos g̃ confessio nō semp facienda est sacerdoti · Respōdeo & dico · qp cognoscē vultum pecoris sui ad duo ē necessariū · Primo ad hoc vt gregi christi coordinet̃ · & sic cognoscē vultum pecoris ptinet ad curam & solicitudinē pastoralē q̄ incūbit qñq illis qui non sunt sacerdotes · Dcdo cognoscē vultum pecoris ē ordinatum : vt conueniens medicamētū salutis ei ꝓuideat̃ · scz sacm̄ētū eucharistie & alia q̄ p̄bere spectant ad sacerdotē ideo &c̄ · Dec bt̄us tho · · q̄rto scrip · sen di · xvij de confessione · ar · mj · q · j · Vtr sit nccium cfiteri sacerdoti ī duobo argu · otra & ī cor · q · & in so · ij · & · mj · ar · Et pe · de thar̄ · ibidē arti · mj · q · j · Vtr sufficit ad salutē cfiteri layco · ī ar · cōtra & ī cor · q ¶ Et in casu necessitatis sufficit cōfiteri layco ·

Secundo pncipaliter dico · ¶ Capi · xvij · qp in casu necessitatis scz qñ imminet periculū mortis & deest copia sacerdotis sufficit layco confiteri · qd̃ tali rōne oñdo · Dic̄ baptism? ē sacm̄ētum nccitatis · ita etiam pñia · Baptism? aūt duplicē mīistrū habz · vnū cui ex officio baptizare incūbit scz sacerdotē · aliū cui ī nccitatis articulo rōne talis nccitatis dispensatio baptismi cōmittit̃ scz non sacerdotē · Ita etiā mīister sacm̄ēti pñie ē duplex · Vnus cui ex officio cōfessio ē facienda · s · sacerdos cui ex officio cōuenit cō fessiones audire & absoluere & communicare · vt patet ca · precedenti · Alius in nccitatis articulo scz layc? q̄ tūc vices sacerdotis supplet vt ei cfessio fieri posset · In hoc aūt casu nota q̄nq · ¶ Primū ē qp ī articulo necessitatis si nō habet̃ copia sacerdotis licet sit bonū cōfiteri layco · nō tn̄ nccario confiteri tenet̃ · sed sufficit hr̄e ꝓpositū cōfitendi tēpore & loco suo · ¶ Secūdū ē · qp talis cōfessio facta layco nō ē sacramentum · qa deest ibi id quod ē ex pte sacerdotis · scz absolutio ꝓpter defectum clauium · Est tn̄ talis confessio facta layco quodā modo sacramētalis ex desiderio pemitētis · nam in tali casu pemites confites layco habet desiderium confitendi sacerdoti si posset · ¶ Terciū ē · qp summ? sacerdos scz de? supplet sacerdotis defectū · & hoc ex desiderio pemitētis · ¶ Quartū ē · qp ex q̄ q̄s semel baptizatus est a quocūq nō oportet qp iterū baptizet̃ a sacerdote · sed si aliq̄s in casu nccitatis

layco confitetur iteruz tenet confiteri sacerdoti si articulū necitatis euadat · Ratio aūt hui? ē ista qa i baptismo satisfactio eccie ad hoiem puenit per ipm elementū exterius adhibitū quod verbo vite sanctificat fm formā ecclesie a quocūq · & ideo ex quo semel baptizat? est a quocūq non oportet q̄ itez baptizet · sed in penitentia satisfactio ecclesie non puenit ad hoiem misi p ministrū · qa non est ibi aliquod elementū corpale exterius adhibitum qđ ex sanctificatione inuisibilez grām cōferat · Et ideo q̄uis ille qui ē confessus layco in necessitatis āticulo sit misericordiā cōsecut? a deo q̄ mandatū dei sicut potuit implenit · nō tn adhuc ē reconciliatus ecclesie vt ad sacramenta ecclesie admitti debeat nisi p̄i? absoluat a sacerdote · & ideo oportz q̄ itez sacerdoti confiteat cū copiā habere poterit sacerdotis · Hec bt̄us tho · quarto scrip · sen · dist · xvij · de cōfessione arti · nj · q · ij · vtz in nullo casu liceat aliis cōfiteri q̄ sacerdotibo · in cor · q · & in solu · j · & · nj · argu · ¶ Quintū ē q̄ layc? in casu necessitatis audiens pcta illius qui nō potest habere copiam sacerdotis tenetur peccata illa celare ac si haberet in cōfessione · Cui? ratio est · qa sicut nō sacerdos pticipat aliquid de actu clauiū dum cōfessionē ꝑter necessitatē audit · ita etiaz pticipat aliquid de actu sigilli cōfessionis · q̄uis loquendo ꝑrie sigillū cōfessionis nō habeat · & tenet celare peccata sibi in tali casu dicta : cū sibi dicantur sicut deo · Hec beat? tho quarto scrip sen · dist · xxj · de sigillo confessionis · arti · p̄mo · q · nj · vtz nō solū sacerdos habeat sigillū ꝓfessionis · in cor · q · & in solu · j · argu ·

¶ Q̄z necessariū est cōfiteri ꝑrio sacerdoti · & q̄re

Tercō dico q̄ necessariū · ¶ Ca · xviij · est q̄ homo q̄ confitet non cuilibet sacerdoti confiteat · sed sacerdoti ꝑrio · quod triplici ratione ostendo · scz ex īstitutōne · rōne & similitudine · ¶ Primo ex īstitutōne ecclesie · sic · Institutionē ecclesie p̄terire nō licet · sed īnocēti? terci? īstituit vtz p decretalē q̄ dicit q̄ oīs vtriusq̄ sex? semel i anno ꝓfiteat ꝑpo sacerdoti · g̃ &c̄ ¶ Secūdo hoc idem pbo rōne · sic · Ad hoc q̄ sacerdos possit absoluē requirit q̄ non solū habeat ordinē sz etiā q̄ habeat iurisdictionē sup illū quē debet absoluē · Cui? rō est · qa sacerdos q̄ debz absoluē debz eē talis q̄ possit impare illi q̄ ꝓfitet sibi ad aliq̄d agendū · impiū aūt i aliū nō opetit alicui nisi illi qui sup eū iurisdictionē habet · & ideo sic ille q̄ nō ē sacerdos nō pt absoluē qa caret ordine ita nec ille q̄ nō ht iurisdictōnē sup eū · & ꝑt hoc oportet q̄ sicut confessio fit sacerdoti · qa habet ordinē · ita necessario debet cōfessio fieri ꝑrio sacerdoti · qa talis habz iurisdictōez p quā pt impare : quod patz · qa cū sacerdos nō absoluat nisi ligando ad aliq̄d faciendz · ille solus pt absoluē q̄ potest p imperiū ad aliq̄d faciendū ligare · quod pt facē sacerdos ꝑri? rōne iurisdictōnis quā super subditū suū habet · Et confirmo hoc idem breuius secūda rōne · sic · Ad effectū aliquē ꝓducendū requrūt duo · scz potentia actiua in agēte & materia debita in patiēte vel suscipiēte · Dinc ē q̄ ad effectū ligandi & soluendi requritur & ptas clauium que dat in ordinatione & materia debita scz subditus qui habet ex iurisdictione · ¶ Tercio hoc idē pbo tali similitudīe · qa sicut se ht epus ad suā dioceſim · ita se habz sacerdos ad suā parochiā · sed non licet vni epo in dioceſi alterius epi epale officiū exercere fm statuta canonum · g̃ nō licet similiter sacerdoti vni? parochie absoluē subditū sacerdotis alteri? parochie cū iurisdictionē & p̄ conseqns imperiū nō habet sup eū · ¶ Sed forte argues in oppositū · s · q̄ quilibet sacerdos pt absoluē & sic nō ē necessariū confiteri ꝑrio sacerdoti tali rōne · Dic em̄ sacerdos ē minister sacmenti penitētie · ita etiā ē minister sacramenti eucaristie · Vel aliter · sicut solis sacerdotibo data ē ptas absoluēdi · ita etiā conficiēdi · sed q̄libet sacerdos potest conficē · g̃ similit q̄libz sacerdos potest absoluē · ¶ Respondeo ad hoc tribo modis · Primo q̄ nō ē simile de ptate conficiēdi & absoluēdi · Cui? rō ē · qa sacerdoti cuilibet conficienti materia debita ē q̄libz panis tritice? · sed sacerdoti cuilibz absoluēti nō ē materia debita q̄libet homo sed subditus · ¶ Secūdo modo rndeo assignādo rōnē hui? dicti · qa sacmentū eucaristie nō requrit impiū sup vnā hostiā magis q̄ sup aliā · & ideo potest quālibz consecrare · similit sacmētū eucaristie nō requrit imperiū in aliquē hoiem sic requrit sacmētū penitentie · & ideo ratio nō sequit ¶ Tercio mō rndeo & dico · q̄ sicut non licet eucaristiam ab alio q̄ a ꝑrio sacerdote accipe q̄uis verum sit sacramētū quod ab alio sacerdote percipitur · ita nō licet alicui nisi sacerdoti ꝑrio confiteri · & si confitetur extra casū necessitatis · scz extra articulum mortis in quo casu q̄libet sacerdos vicem gerit ꝑrij sacerdotis nulla sequit absolutio · Hec beatus tho mas quarto scripto sen · di · xvij · de confessione arti · nj · q · mj · Vtz necesse sit confiteri sacerdoti ꝑrio i cor · q · & i so · ij · ar · Et pe · de thare · idem qrto scrip · sen · di · xvij · de ꝓfessione arti · nj · q · ij · sub eodē ti · i cor · q · & i so · j · ar · ¶ Q̄z sacerdos ꝑrius dicit esse aliquis tribo modis · Capi · xix ·

Ad maiorem autem euidentiam p̄cedentis capituli est sciendū · q̄ sacerdos prius dicitur esse tribus modis · scilicet proprie · cōmuniter · & communissime · ¶ Primo sacerdos ꝑrius proprie acceptus est sacerdos parochialis qui administrat sacramenta & cui commissa est cura spiritualis parochianorum · ¶ Secūdo sacerdos proprius communiter acceptus dicitur ille qui propria autoritate vel officio gerit curā parochianorū suoz · id est omniū q̄ sūt i sua dioceſi vt episcopus talis tanq̄ p̄lat? ordinari? potest absoluere subditos qui sunt in sua dioceſi

¶ Tercō mō ſacerdos ꝑpr̄i? cōmunſſime accept? dr̄ q̄cunq; poteſt pemitentē ad ofeſſionem recipe & illū abſoluē autoritate ſine ꝑtate ſibi a ſupioꝛe cō miſſa. q̄les ſūt pemitētiarij dn̄i pape & inferiorum epoꝝ. & illi q̄bo a dn̄o papa ē conceſſum ꝑuilegiū audiendi cōfeſſiones. Dec alex. q̄rta pte ſum. q. cclxxij. Vtꝝ preterm̄iſſo iferioꝛe ſacerdote par rochiali poſſit pemitens ofiteri ſupioꝛi. ſcz epo vel eius pemitētiario. in coꝛ. q. ¶ Si aūt breui? vis ꝓcedere dicas. q; ꝑr̄ius ſacerdos eſt duplex. vel ex iuriſdictōne ordinaria ſic̄ ſacerdos prochialis vel epus vel papa. vel ex iuriſdictione delegata. hic iſte cui omittit ꝑtatē aliq̄s hoꝝ triū vel etiā lega tus dn̄i pape. Vt dicit pe. de thare. q̄rto ſcrip. ſen. di. xvij. de ofeſſiōe ati. mj. q. ij. Vtꝝ fit nec̄e ofite ri ꝑr̄io ſacerdoti ī coꝛ. q. in fine. ¶ Vbi ſciendū q; electio diſcreti ſacerdotis cui ofiteamur nō eſt nobis cōmiſſa vniuerſalit̄ nr̄o arbitrio faciēda ſed de licentia ſupioꝛis. q; aūt ſupioꝛ vt eps vel pe mitētiari? poſſit dare licentiā alteri cōfitendi ꝓbo duplici ratione. Prima ē per locū a maioꝛi talis Quidq̄d pt̄ inferioꝛ pt̄ ſupioꝛ. ſed ipſe ſacerdos prochialis poteſt dare licentiaz ſuo parrochiano q; alteri cōfiteat̄. g; multomagis ſupioꝛ poteſt. Decda ratio eſt talis. ꝑtatē quā habet ſacerdos in populo habet ab epo. ſed ex illa ꝑtate pt̄ ſacrdos prochialis cōfeſſiones audire. g; etiā alius poteſt hoc idem cui eps poteſtatē cōcedit. ¶ Sed forte argues in oppoſitū ſcz q; nō ſemp tenet̄ homo cō fiteri ꝑr̄io ſacerdoti duplici ratōne. Prima ē ta lis. quidā ſūt ſicut ꝓlati q̄ nō videt̄ habere ꝑr̄iū ſacerdotem cū ſupioꝛē non habeāt. g; & c̄. Rn̄deo & dico. q; prelatis ſac̄menta diſpenſare incumbit que non niſi mundi tractare debent. & ideo con ceſſum eſt eis a iure q; poſſint ſibi eligē ꝑr̄ios ſa cerdotes q̄ q̄ntum ad hoc ſūt eis ſupioꝛes. ſicut etiam vnus medicus curatur ab alio nō iq̄ntū ē medicus ſed iq̄ntū ē infirmus. Decūda ratio eſt talis. Ille qui audit confeſſionē alicui? ē ꝑr̄ius in dex eius alias non poſſet eum ligare & abſoluē. vt patz ca. ꝓcedenti. ſed vn̄? hominis nō poſſunt eē plures ꝑr̄ij ſacerdotes vel iudices. q̄a tenereť pluribo obedire qđ ē īpoſſibile ſi cōtraria ꝓciperēt vl̄ īpoſſibilia. g; nō pt̄ aliq̄s alicui ofiteri niſi ꝑr̄o ſacerdoti etiā ex licentia ſupioꝛis. Rn̄deo & dico q; inc̄ouenies eēt ſi duo eq̄liter ſup eandē plebem cōſtituereť. ſed q; duo quoꝝ vn? eſt alio p̄ncipa lioꝛ ſup eandē plebem cōſtituant̄ nō ē inc̄ouenies. & ſm hoc ſup eādē plebez immediate ſūt & ſacer dos prochialis & eps & papa. & q̄libet eoꝝ q̄ ſūt iuriſdictionis ad ipm ptinētia alteri pt̄ cōmittē. Supioꝛ aūt qui etiā eſt p̄ncipalis inferioꝛi ſacer doti duplr̄ ſuā iuriſdictionē poteſt cōmittere. vno modo q; vice ſua eū conſtituat. ſicut papa & eps ſuos pemitētiarios cōſtituūt. & tūc talis p̄niarius ē p̄ncipalioꝛ q; ꝓlatus inferioꝛ. ſic̄ p̄niari? pape q; epus. & p̄niarius epi q; ſacerdos parꝛochialis. & magis tenet̄ ei confitens obedire. Alio mō ꝓlat? ſupioꝛ ea que ſūt iuriſdictionis inferioꝛi cōmittit ita vt eū coadiutoꝛem illius ſacerdotis cōſtituat. & q̄a coadiutoꝛ ordinat̄ ad eū cui coadiutoꝛ dat̄. ideo coadiutoꝛ ē min? p̄ncipalis. & ideo pemitens non tm̄ tenet̄ obedire ei quantū ꝑr̄io ſacerdoti. ¶ Patet igit̄ ex p̄miſſis. q; pemitēs de licentia pa pe vel ep̄i pt̄ alteri cōfiteri q; ꝑr̄o ſacerdoti. & h? oppoſitū aſſerere ē hēticū. ſm illud. di. xxij. om nes. vbi dicit̄. q; qui detrahit iur̄ ſuū alij⁹ ecc̄ij iniuſtus eſt. qui aūt detrahit iur̄ eccleſie romane heretic? eſt cenſend?. vt allegat excellēs doctoꝛ mgr̄ herphe? ordinis fratꝝ p̄dicatoꝝ in tractatu quē fecit de ꝑtate pape. Priuilegiū g; ſiue mādatū ſeu licentia cōceſſa quibuſdā. puta ciſtercienſibo p̄dicatoribo & minoꝛibo. vt patet p decretalē de cō feſſionibo audiendis nulli hominī ē conceſſa vt cō miſſa in fauoꝛē ſuū neq; in ſcandalū bonoꝝ ſacerdo tū. q̄a hoc eſſet contra caritatē. ſed ad honoꝛez dei & vtilitatē plebis & ꝑr̄ter defectū maloꝝ ſacerdo tum. Nā ſacerdotes q; plures quatuoꝛ mala in ſe hn̄t ꝑr̄ter que pemitens vult ſacerdoti alteri con fiteri. Primo hn̄t in ſe auariciā. eo q; q̄dā q̄rūt q̄ ſua ſūt & non que ieſu chriſti. qui gregi p̄ſſunt nō vt gregē paſcant. ſed vt paſcant̄ a grege. Decūdo habent negligentiā. q̄a aīaꝝ ſaluti negligunt ſubuenire. Tercō hn̄t ignoꝛantiā. q̄a neſciūt ſub uenire. ſcz cōſulere ligare & ſoluē. Quarto hn̄t ma liciā. q̄a vel pemitētē eis confitētē impetūt vel con feſſionem reuelant. Vn̄ ſi pcōꝛ ſciat ſuū ꝑr̄ium ſacerdotē min? idoneū. puta hēticū aut ſolicitato rē ad malū. aut fragilē ſcz ad peccatum quod quis ei confitet̄ ꝓnum. vel ſi reuelatoꝛ confeſſionis pro babiliter extimat̄. vel ſi peccatum contra ipm cō miſſum ſit de quo q̄s cōfiteri debet. In om̄ibo aūt his caſibo & ſimilibo in q̄bo pemitens ꝓbabiliter timet ꝑiculū ſibi vel ſacerdoti ex confeſſione facta debet pemitēs recurrere ad ſuperioꝛē vel ad eū q; p uilegiū habet vel a ſuo ſacerdote prochiali petē li cētiā alteri ofitendi. qđ ſi licētiā habere nō poſſit. vel ſi ſacerdos prochialis non eēt facilis ad conce dendū licentiā. talis peccaret grauiter. q̄a multi adeo ſūt infirmi q; potius ſine confeſſione moꝛerē tur q; tali ſacerdoti confiteret̄. Vn̄ ſi ſacerdos li cēciā negat. idē ē iudiciū qđ de illo q; non habet co piam ſacerdotis. vnde magis debet eligē laico con fiteri. nec ī hoc talis tranſgredit̄ p̄ceptū ecc̄ie de cōfitendo ꝑr̄io ſacerdoti. q̄a p̄cepta iuris poſiti ui nō ſe extēdūt vltra intentionē p̄cipiētis q̄ ē fi nis p̄cepti ſcz caritas. ſm apoſtolum. nec itez fit aliq̄ iniuria ſacerdoti. q̄a p̄uilegiū videt̄ amittere q; conceſſa ſibi abutit̄ ꝑtate. ¶ Nota q; q̄nq; caſus ponūt̄ q̄bo licet alij confiteri q; ꝑr̄io ſacerdoti ſi ne eius licentia. Prim? ſi ſit vagabund?. Decūdus ſi mutat domiciliū. Tercius ſi offendit in alie na prochia. Quartus ꝑr̄ter malicia ſacerdotis q̄a reuelat confeſſionez. Quintus in articulo nec̄itatis

scz cū quis habet parochialē sacerdotez ignorātē cuius ignorantia tanta ē vt hominē possit inducē in errorem · tūc in tali casu de licentia sacerdotis vel sui superioris debet aliū sacerdotē parochialē pe tē vt ei ofiteat̄ · Dec bt? tho · q̄to scri · sen · di · xxj in expositione lre in fine distinctōnis · ¶ Quāuis autez cōfessus superiori vt pniario pape vel epi vel alteri a papa vel ab epo pnilegiū seu cōmissionem hñti nō teneat̄ ofiteri ꝑpo sacerdoti nec pcta q̄ nō bt nec pcta illis cōfessa cū pcta sint sibi dimissa & q̄ ad deū & q̄ ad eccīam · tamē ꝑt statutū eccleſie de confessione facienda semel in anno seruandū eo modo se debet hre sicut ille q̄ habet solū venialia · Talis em̄ solū venialia debet cōfiteri vt q̄dam di cunt & pfiteri se a pcto mortali immunē & sacer dos in foro cōscie tenet̄ credē · Si tñ itez cōfiteri tenet̄ nō frustra pmo cōfessus fuisset · Tū q̄a q̄nto q̄s pluribo sacerdotibo ofitet̄ · tanto plus de pena ei remittit̄ · Tum ex erubescētia cōfessionis q̄ ei in penā satisfactoriā cōputat̄ · Tum ex vtute clauiū vñ totiens posset aliq̄s confiteri q̄ ab omni pena liberaret̄ · & ideo bonū ē q̄ ille q̄ autoritate pape vel epi confessionē audit inducat pemitentē q̄ con fiteat̄ ꝑpo sacerdoti · qđ si noluerit nihilominus absoluere debet · Dec bt̄us tho · mj · scrip · sen · di · xvij · de ofessione · arti · mj · q · v · i argumētis otra & i cor · q · & i so · argu · Vtz ex pnilegio vel mādato superioris possit q̄s alteri ofiteri q̄ ꝑpo sacerdoti ¶ Or laudabile & vtile ē q̄ pcto? q̄ citius potest cōmode pcm suū cōfiteat̄ & hoc ꝑt q̄nq̄ ratiōes ·

Vlterius circa actū cōfessionis ¶ Ca · xx · Considerare debem? qñ sit confitendū · Vbi nota · q̄ aliud ē ofessionē accelerare · aliud confessionem frequentare · aliud confessionē itera re · ¶ Primo em̄ licet nō sit necesse confessionez accelerare pueniendo temp? confessionis ab eccīa statutū · vt patet ex sup̄ dictis · tñ vtile ē & lauda bile q̄ pcto? q̄ citi? cōmode potest pcm suū cōfi teat̄ · & hoc ꝑt q̄nq̄ ratōnes ¶ Prima rō ē ꝑter īcertitudinē tpis · nam hora seu temp? mortis ē ī certū · Luce · xij · veniet dñs fui illi? qñ nō sperat̄ Exemplū de diuite cui dictū est · stulte hac nocte &c̄ · & ideo ne forte p̄occupati diez mortis q̄ram? spaciū confessionis & pnie & inuenire non possi mus q̄ citi? cōmode possum? cōfiteamur · Eccī · v · nō tardes cōuerti ad dñm · & ne differas de die in die · ¶ Secda ratō ē ꝑter accumulatōnem crimi nis · nam q̄nto q̄s maiori tempe residet in pctis · tanto plura & maiora vel ḡuiora pcta accumulat Apoca · vlt̄ · qui ī sordibo est sordescet adhuc pcta em̄ peccatis iusto dei iudicio puniunt̄ · vt dicit glo · p̄mo ad ro · & merito · q̄a vnū pcm dispomit ad aliud & ē cā alteri? · Vnde grego · pcm quod p pniam nō diluit̄ mox suo pondē ī aliud trahit · ¶ Tercia ratō est ꝑt elongatōz hoīs · nam q̄nto q̄s tardat ampli? cōfiteri · tāto magis a deo elon gat̄ · tāto difficili? cōuertit̄ · tāto ei? vita piculosi? fimt̄ · vñ ouidius · Qui nō est hodie aptus cras mi nus aptus erit · in ps · Qui elongāt se a te pibunt confessio em̄ in extremis est piculosa rara & dubia vt patz infra pnia ¶ Quarta rō est ꝑpter indigna tōnem iudicis · qui enī in hac vita non exaudierit deū clamantem pemitemini & confitemini : ipe post modū clamabit ad deū & nō exaudiet̄ ab eo · sicut clamauit dines ī inferno & non exauditus ē · tu ḡ festina ne tarderis · Dec ī sū · ofes · li · mj · ti · xxxmj q · vj · in medio · q · ¶ Quinta ratio est ꝑpter colla tionem vel adeptionē muneris · Nam laudabile est & vtile q̄ pcto? q̄ citius commode pt peccatū su um confiteat̄ · quod duplr patet · Primo rōne · q̄a p sacmētū pnie ofert̄ grā que hominē reddit ma gis firmū ad resistendū pcto · Secdo hoc idē ꝑbo compatione morbi ad morbū · sic · Magis ē subue niēdū morbo spūali q̄ corporali · sed aliq̄s subiect? morbo corporali piculo se ōmitteret nisi remediū medicine q̄ citius posset q̄reret & ex negligentia peccaret · g̃ multo magis peccat q̄ differt ofessiōis remediū adhibere contra spūalē morbū pcti · Dec b · t · pmo quodlibe · q · xj · Vtz aliq̄s posset differ re ofessionē vsq̄ ad quadragesimā · ar · contra · Et in corpore · q · in pncipio ·

¶ Or confessus semel peccatum suum non tenet̄ ipm iterato confiteri nisi in quatuor casibo ·

¶ Capitulū · xxj · ¶

Secundo dico q̄ aliud est confessionem fre quentare · quod potest fieri duobo modis Vno modo vt si frequenter ceciderit in peccatū p confessionē frequēt̄ resurgat · & hoc est laudabile · q̄a septies in die cadit iustus & resur git · vt dicit̄ ¶ Alio mō vt eadē pcta freqnt̄ pec cator ofiteat̄ · & tūc dico · q̄ non ē necē vt q̄ semel bene confessus ē iterato cōfiteat̄ peccata sua nisi in q̄tuor casibo · s · vel ꝑt defectū confessoris · vel ꝑ ter defectū confitētis · Primo ꝑpter confessoris · & hoc duplicit̄ · aut q̄a deficit sibi clauis potentie · eo q̄ nō potest de illo pcto absoluē · Aut q̄a deficit sibi clauis scīe · q̄a nescit absoluē · puta q̄a nescit discernere inter culpam & culpā : & ī ter culpā & penā · Secdo ꝑpter defectū confitentis · aut quia confessionez dimidiauit · vel aliq̄d pcm mortale scienter tacuit · Aut q̄a contempsit vel neglexit & oblitus ē satisfactōnē sibi iniūctam explere nā si sciret & eam implere vellet · non oportet idcirco peccatū iterū confiteri · Dec pe · de thare · q̄rto · scripto sen · di · xvij · de confessione · arti · v · q · ij · Vtrū aliq̄n confessionem factam teneatur homo iterare · in cor · q · ¶ Licet aūt extra hos quatuor casus nō sit necesse idem peccatum pluries cōfiteri tñ multū ē vtile & laudabile idē pluries confiteri & hoc ꝑpter quatuor causas · Prima ē ꝑpter eru bescentiam confessionis que in penam satisfactori am computatur · Secda causa ē ꝑpter efficaciam clauis sacerdotalis · tanta ē em̄ vtus clauiū q̄ ho posset totiens cōfiteri q̄ ab omni pena liberaretur

Tercia causa est ꝑter oꝛonem sacerdotis ꝓ sibi ofitẽte intercedentis. Quarta est ꝑter deuotõnẽ ofitentis. ¶ Sed forte dices cõtra. ꝙ iterare sac̃mentũ non licet. qđ patz. ꝗa baptism? iterari nõ licet. null? em̃ debet bis baptizari. sed cõfessio ẽ pars sacramenti. g̃ multiplicari non licet. Rn̄deo & dico. ꝙ illud sacramẽtũ iterari nõ ꝓt in quo ca racter imp̃mit̃. sed in cõfessione nõ est imp̃ssio ca racteris. g̃ iterari & multiplicari potest. Hec beatho. q̃rto scri. sen. di. xvij. de cõfessione arti. ij. q. v. Vtz ex p̃uilegio vel mãdato supioꝛis possit aliquis alteri cõfiteri ꝙ ꝑrio sacerdoti. in solu. v argu. in fine. Re. sup̃ ad duo ca. ī fine. ca.

¶ Vtz recidiuãs teneat̃ ꝓora pcta de ꝗbo p̃ us cõfessus fuit itez cõfiteri. ¶ Ca. xxij.

Tercõ dico. ꝙ aliud est cõfessionẽ iterare. vtrũ scz recidiuãs teneat̃ ꝓora peccata cõfiteri de ꝗbo prius confessus fuit & q̃ntum ad hoc dico. ¶ ꝙ in cõfessione querũt̃ duo. scz beneficiũ absolutõnis. & remediũ debite satisfactõnis. Primo em̃ in confessione querit̃ beneficium absolutõnis. & sic solũ debet confiteri peccatum cui? absolutõ ꝓ confessionẽ querit̃. vñ q̃ntũ ad hoc recidiuãs nõ teneat̃ priora pcta de ꝗbo p̃us confessus fuit itez cõfiteri. qđ duplicit̃ ꝓbo. scz autoꝛitate & rõne. Primo autoꝛitate. dicit̃ enim in decretis di. j. Nõ necẽ est vt cum semel sacerdoti confessi sum? de nouo cõfiteamur. sed lingua cordis non carnis apud verũ iudicẽ iugit̃ cõfiteri debem? Secũdo hoc idẽ ꝓbo rõne. sic. Illud qđ scim? eẽ dimissum nũq̃ debet iterũ confiteri. g̃ ex quo pcta ꝓora ꝓ confessionẽ simplr̃ fũt dimissa nec ꝑm se redeũt nõ est necẽ ꝙ itez in iudiciũ deducant̃. quia nec de? ea ī iudiciũ adduceꝛ si aliquis moꝛeret̃ inconfessus post reciduũ. sed damnaret̃ solum ꝓ pcto quo recidiuauit. ¶ Secundo in cõfessione querit̃ remediũ satisfactõnis. & tũc cũ contritõ ꝑm ꝙ est de necitate votũ cõfessionis & debite satisfactõnis includat. ille q̃ cõfitetur tenet̃ sacerdoti exponẽ ea ꝗbo sacerdos possit scire que satisfactõ sit ei congrue iniungenda. sic confitens interdum sacerdoti exponit se esse infirmum vt ei ieiuniũ non imponat. & ꝓ hunc modũ tenet̃ recidiuans notificare peccata dimissa q̃ntũ sufficit ad hoc ꝙ sciat̃ que satisfactio ei congrue possit iniungi. vbigrã. Vt si ipe frequent̃ lapsũ carnis passus est ex aliqua occasione. illa occasio ꝓ satisfactõnem p̃cidat̃. & similit̃ de aliis pctis. & ad hoc sufficẽ videt̃ confessio dimissoꝛ in generali. tñ q̃nꝙ ad aliq̃ pcta specialia oportet descẽdẽ ꝑm ꝙ confitẽs viderit oportunũ. non em̃ pt̃ in his aliq̃ certa mensura p̃figi. ¶ Sed contra videt̃ ꝙ aliq̃s pcta ꝓora debeat ofiteri saltẽ ī isto casu Contingit em̃ aliq̃n aliquẽ post confessionez ante pactã p̃niam recidiuare. constat aũt ꝙ postq̃ de recidiuo penitẽtiã egerit teneat̃ satisfacẽ de prioribus peccatis. g̃ &c̃. Rn̄deo & dico. ꝙ etiã ī illo casu non teneat̃ iterũ peccata p̃us dimissa cõfiteri. sed sufficit ei explere prius iniunctam satisfactõnẽ. Hec bt̃us tho. quarto scrip. sen. di. xxij. ar. ij. Vtz recidiuans teneat̃ iterũ pcta ofiteri de ꝗbo p̃us cõfessus fuit. in duobo argu. cõtra. & in coꝛ. q. & in so. ij. ar. ¶ Si vero breuius vis p̃cedere dicas. ꝙ ofessio triplicit̃ potest cõsiderari. vel ꝑt ẽ in remediũ. vel in p̃ceptũ. vel q̃ ad aliquẽ casum. Primo confessio potest considerari ꝑut est in remediũ. & sic in mortali peccato facta nõ valet. & ideo iterari debet. Secundo ꝑut confessio ẽ ī p̃ceptũ. & sic cõfessio ī peccato mortali facta q̃ꝰ nõ valet quo ad absolutionẽ culpe absolut̃ tñ sic cõfitẽs a p̃cepto sicut etiã baptismũ ficte recipiẽs. Tercio confessio pt̃ cõsiderari quo ad aliquẽ casum. & sic ī q̃tuoꝛ casibo q̃s teneat̃ iterare confessionem. vt patet ca. p̃cedenti. Alias vero cõfessionem semel bona fide factam nõ teneat̃ aliq̃s iterare. vt ex p̃missis patz. Hec pe. de tharen. quarto scri. sen. di. xvij. arti. v. q. ij. Vtz aliq̃n teneat̃ hoc cõfessionem semel factã iterare ī coꝛ. q.

¶ Q ofessio debet habere. xvj. conditõnes & q̃re

Vinto circa actum cõfessio. ¶ Ca. xxiij.

Omis considerare debemus quõ sit cõfitẽdũ Nam sedecim conditiones ad confessionẽ req̃rũt̃ que a mg̃ris assignant̃. & his versibo continẽt̃. Sit simplex humilis cõfessio pura fidelis. Atq̃ freq̃ns nuda discreta libens verecũda. Integra secreta lacrimabilis accelerata. Fortis & accusãs & sit parẽ pata. Rõ aũt sufficientie numeri hay cõditõnũ q̃ ad ofessionẽ req̃runt̃ ẽ ista. Quia dictaz conditionũ quedã fũt de necitate. quedam de bñ esse. ¶ Conditiones que sunt de necitate cõfessionis q̃tuoꝛ modis p̃nt cõsiderari sic ipa ofessio quatuoꝛ modis pt̃ osiderari. Primo mõ vt ẽ act? virtutis in generali. secũdo vt est act? vtutis in speciali. tercio ex ꝑrio actu ofessionis. quarto ꝑm ꝙ ofessio ẽ pars sacramenti. ¶ Primo em̃ ofessio potest cõsiderari ꝑut cõfessio est act? virtutis in generali & sic ofessio q̃tuoꝛ cõditõnes debz ī se hr̃e Debz em̃ eẽ discreta. libens pura. fortis. Primo ofessio debet eẽ discreta. q̃ discretio ī hoc ofistit vt maiora peccata in maiori pondere peccatoꝛ confiteat̃. Secũdo ofessio debet eẽ libens. ꝗa actus virtutũ debent eẽ volũtarij non coacti. Tercio confessio debet eẽ pura. vt scz ꝑter debitũ finem ꝗs cõfiteat̃. Quarto act? vtutis est vt ꝗs immobiliter opet̃. & ꝑter hoc dicit. ꝙ quarta cõditõ ofessiõis est ꝙ sit fortis. vt scz ꝑter verecũdiam confiteri peccatoꝛ aliqs nõ dimittat. ¶ Secũdo mõ pt̃ confessio osiderari vt ẽ actus virtutis ī speciali. s. p̃nie & q̃ntũ ad hoc cõfessio debz hr̃e tria q̃ p̃nia exigit Primo em̃ p̃nia oꝛit̃ ab horroꝛe turpitudinis peccati. ita ẽ quinta conditõ que ẽ ꝙ cõfessio debet eẽ verecũda. vt scz non se iactet de pctis ꝑt̃ aliquã seculi vanitatẽ admixtã. Secũdo p̃nia ꝓgredit̃ ad doloꝛẽ de pcto cõmissio. & q̃ntũ ad hoc ẽ sexta

Voluntaria

conditõ que dicit ꝙ cõfessio debet eẽ lacrimabilis. Sed contra · qđ nõ est in potestate nr̃a nõ reqrit̃ a nobis · sed lacrimas emittẽ nõ est in pt̃ate nr̃a · g̃ nõ reqrit̃ a cõfitente · Rn̄deo & dico · ꝙ hoc intelligẽdũ ẽ de lacrimis mẽtis · Tercõ pn̄ia terminat̃ in obiectõne sui · & q̃ntũ ad hoc est septima cõditio que dicit · ꝙ cõfessio debet esse humilis · vt scilicet se miserum & infirmũ confiteat̃ · ¶ Tercio confessio potest considerari ex propria ratõne act? sui qui est manifestatio peccati · que quidem manifestatõ peccati potest per quatuor impediri · Primo ꝑt̃ falsitatẽ · & q̃ntũ ad hoc vel cõtra hoc est octaua conditio que dicit · ꝙ confessio debz esse fidelis id ẽ vera · Secđo p vbor̃ obscuritatẽ · & cõtra hoc ẽ nona cõditio que dicit · ꝙ ofessio debet eẽ nuda vt nõ inuoluat pcta obscuritate verborum Tercõ p verbor̃ multiplicationem · & cõtra hoc ẽ decima cõditõ q̃ dicit · ꝙ cõfessio debz eẽ simplex vt nõ recitet ī cõfessione nisi qđ ptinet ad q̃ntitatẽ pcti · Quarto p verbor̃ subtractõnẽ vt nõ subtrahat̃ aliqđ de his q̃ manifestanda sunt · & cõtra hoc ẽ vndecima cõditio que dicit · ꝙ cõfessio debz eẽ integra · ¶ Quarto confessio potest considerari ꝑm ꝙ ẽ pars sacramẽti · & sic concernit iudicium sacerdotis q̃ est mīster sac̃menti · & sic tres cõditiones debz habere · Prima est · ꝙ cõfessio debz eẽ accusans ex pte cõfitentis · Secđa ẽ ꝙ debz eẽ obediens p compationez ad sacerdotẽ · ideo dicit parere pata · Tercia est · q̃a cõfessio debet eẽ secreta q̃ntũ ad cõditõnez fori · ī quo de occultis cõscientie agit̃ · ¶ Quinto cõfessio debet hr̃e duo q̃ nõ sũt de necitate sed de bene eẽ confessionis · s · ꝙ sit accelerata & frequẽs · hoc ẽ ꝙ statim & frequenter pctor cõfiteat̃ · Dec bt̃us tho · q̃rto scrip · sen · di · xvij · de cõfessione arti · mj · q · mj · Vtr̃ cõditiones q̃ a mg̃ris sub certis vbis assignãt̃ & otinent̃ ad cõfessionẽ reqrãt̃ · in cor · q · & in so · ar

¶ Qꝝ cõfessio debz eẽ vera · ¶ Ca · xxmj

Ad maiorẽ tn̄ euidẽtiaz p̃cedentis ca · est sciendũ · ꝙ cõfessio vt deo sit accepta · & ꝑ cõsequns meritoria sex conditiones de supdictis in se p̃ncipaliter debet habere · debz em̃ eẽ vera · discreta · lacrimosa · ꝑpria · secreta · & integra ¶ Primo em̃ ofessio debz eẽ vera · vt dicat ofitẽs illud ꝑuer · vnj · veritatẽ meditabit̃ guttur meuz & labia mea detestabũt̃ impiũ · q̃si diceret · ex p̃meditatione cordis loquit̃ os meũ · Et attribuit̃ p̃meditatõ cordis gutturi ꝑter concordiaz cordis & oris · Multi em̃ habent os in corde · q̃a nihil loquũt̃ nisi p̃meditatatũ vt iusti · & econuerso multi hñt cor in ore · q̃a sine aliq̃ p̃meditatõne & discussione loquũt̃ vt stulti · · vñ eccī · xxj · In ore fatuo? cor eo? & in corde sapiẽtũ os illo? · Et subdit̃ · Et labia mea · ad oñdũ ꝙ confessio non solũ debz eẽ mẽtalis sed vocalis · detestabũt̃ in cõfessione ipsũ · i · dyabolũ vl̄ hereticũ vl̄ pcm̃ ¶ Vbi nota ꝙ ñ vere ofitet̃ aliq̃s tribus modis · scz cũ q̃s ofitet̃ mendose vel sine caritate vel ficte · ¶ Primo alicui? ofessio nõ ẽ vera qñ ofitet̃ mendose · vt verbi grã · Cũ em̃ q̃s scienter ofitet̃ pcta q̃ nõ fecit vel sciẽt̃ negat pcta q̃ fecit · in his casibo talis nõ ofitet̃ sed g̃uit̃ peccat · Cui? cõtrariũ dicit̃ eccī · mj ꝑ anima tua nõ ofundaris dicẽ verũ &c̃ · Require infra penitentia tria remedia contra verecũdiã petendi & cõfitendi · ¶ Secũdo alicui? ofessio nõ ẽ vera cũ ofitet̃ sine caritate · Talis em̃ q̃uis impleat p̃ceptum pape de semel cõfitendo in ãno: nõ tn̄ implet p̃ceptũ dei q̃a sine caritate cõfitetur · & ideo nõ pcipit absolutionis fructũ · Ista dicit̃ eccī · xvij · a mortuo q̃si nihil perit confessio · qđ verbũ exponit̃ tribus modis · Primo sic · ꝟa mortuo de ꝓpinquo q̃si nihil perit confessio · q̃a egrotantis ad mortẽ nihil valet confessio · eo ꝙ dolor & angustia mortis sic aiaz vexãt · vt nec de pctis libeat cogitare · Secđo mõ exponit̃ · sic · ꝟa mortuo id ẽ post mortẽ q̃si nihil perit confessio · q̃a nihil confessio valet ī inferno · imo nulla ẽ ibi confessio · psal · ī inferno aũt q̃s confitebit̃ · Tercio modo exponit̃ · sic · ꝟa mortuo id ẽ ab exñti in peccato mortali q̃si nihil perit confessio · eo ꝙ confessio extra caritatẽ facta ofessionis fructũ nõ pcipit ¶ Tercio alicui? confessio nõ ẽ vera cũ confitet̃ ficte · qđ facit aliq̃s tribus modis · Primo em̃ ille confitet̃ ficte q̃ nõ cõterit̃ de cõmissis · Secđo confitet̃ ficte q̃ vult absti nẽ ab vno peccato & nõ ab alio · Tercõ cõfitet̃ ficte q̃ de vno pcto vult vel ꝑmittit facẽ pn̄iã & nõ de alio · Talis em̃ cõfessio habet in se tres defect? vel tria mala · Primũ ẽ · ꝙ ipa nõ ẽ meritoria ex quo sine caritate ẽ facta · Secũdũ ẽ ꝙ opa facta post talẽ confessionẽ ad vitã eternã nihil ꝓsũt cũ ꝑmo caruerint caritate & fuerint facta in peccato mortali · Terciũ ẽ · ꝙ talis nõ debet absolui a sacerdote si ei constet · Cui? rõ ẽ · q̃a sacerdos nõ absolui aliquẽ nisi illũ quẽ credit diuinit? absolutũ vt dicit bt̃us tho · ꝑmo qđlibet · q · xxmj · Vtr̃ sacerdos possit suũ parochianũ absoluere a peccatis ptinentibo ad eũ nõ absoluendo eũ a peccatis q̃ ad epm̃ spectant · in cor · q · ī pncipio · ¶ Est tn̄ sciẽdũ ꝙ ille q̃ fict? ad confessionẽ accedit nõ tenet̃ itera re confessionẽ · sed tenet̃ postmodũ fictionẽ suã cõfiteri · & tũc licz confessio tpe fictionis nõ pcipiat absolutionis fructũ · tn̄ recedẽte fictione recipiet · vt dicit b · t · mj · scri · sen · di · xvij · de confessione arti · mj · q · j · Vtrum confessio possit eẽ informis id ẽ sine caritate · in corpore questionis ·

¶ Qꝝ confessio debet eẽ discreta & quõ · Ca · xxv

Secunda conditio que ad confessionẽ reqrit̃ ẽ ꝙ confessio debet eẽ discreta · qđ tali rõne oñdo · In omni actu vtutis reqritur prudẽtia · sed confessio ẽ act? vtutis vl̄ genealis vl̄ spāl̄ scz pn̄ie · vt ptz ex p̃dictis · g̃ ī cõfessione prudẽtia vl̄ discretõ reqrit̃ ¶ Dec aũ discretõ ex tribus ptibus ꝯsiderari pt̃ · scz ex pte crimis · ex pte tpis & ex pte iudicis ¶ Primo ex pte crimis

scz vt maiora pcta cũ maiori pudore pctor confiteatur · vt dicit bñus tho · mj · scrip · sen · di · xvij · de ofessione · arti · mj · q · mj · de cõditõmbo cõfessionis · ĩ cor · q · Vbi nota · qꝫ cõfitens aut attẽdit ḡuedinẽ pctoꝝ · aut turpitudinẽ · si ḡuedinez prius debet cõfiteri pcta spũalia ꝙ carnalia · si turpitudinez ecõuerso · Vñ grego · dicit · qꝫ pcta spũalia sunt maioris culpe & minoris ifamie · ecõuerso vero pcta carnalia sunt mĩoris culpe & maioris infamie · Hec bt? · t · pma scde · q · lxxxj · ãti · v · Vtꝝ pcta carnalia sint maioris culpe ꝙ pcta spũalia · argu · cõtra & ĩ cor · q · Re · infra pctoꝝ varietatẽ · ¶ Scdo ĩ cõfessione cõsideraẽ discretio vel prudentia ex pte tpis · & sic sunt due cõfessiõis cõditiones · scz qꝫ cõfessio sit frequens & accelerata vel festina · q̃ q̃dem cõditiones nõ sunt de necitate sed de bñ eẽ cõfessionis · scz vt pctor frequẽter & celeriẽ cõfiteaẽ · vt dicit bt? · t · q̃rto scrip · sen · vbi sup̃ immediate · ¶ Tercõ in cõfessione cõsideratur discretio vel prudẽtia ofitentis ex pte iudicis · q̃a cõfitẽs extra casũ necitatis debz ofiteri sacerdoti nõ laico · neqꝫ cuilibz sacerdoti sed ꝓpo · neqꝫ cuilibz ꝓrio sed meliori & magis discreto & magis circũspecto · Ecci · vnj · nõ omni homini maifestes cor tuũ · sed tali de quo confidas qꝫ iuuare possit sciat & velit · Et ecci · mj · Ne subijcias te oi hoi ꝙ pcto id ẽ nõ cõfitearis cuicũqꝫ hoi pcm tuũ · sed solũ illi q̃ & scit & potest absoluẽ · hoc ẽ ei qui kt̃ sciam & autoritatẽ seu pcẽtiã discernendi & absoluẽdi · Vnde luce · v · Vade & oñde te sacerdoti · ¶ In q̃bo verbis oñdit qꝫ confessio debet eẽ spontanea : festina · manifesta · ꝓria · & discreta · Primo debz esse cõfessio spontanea vl̃ volũtaria · Cui? ratio ẽ · quia actus virtutum debent eẽ voluntarij vt sint meritorij · sed cõfessio ẽ actus virtutis · imo actus multaꝝ virtutũ vt patet sup̃ · ḡ oportz qꝫ cõfitẽs sciens & volens & eligẽs cõfiteaẽ · vt dicit bts · t · q̃rto scrip · sen · vbi sup̃ · ideo dicit · vade sponte & nõ coacte · ¶ Scdo confessio debet eẽ festina · vñ dicit · vade in pñti festinanter · cõtra illos qui nõ expetunt cõfiteri nisi qñ nõ pñt ire · scz qñ infirmant & oportet qꝫ sacerdos veniat ad eos nõ ipi ad sacerdotes vadũt · Ecci · xvij · viu? & san? cõfiteberis · Ita fecit filius ꝓdig? · luce · xv · dicens · surgã & ibo ad prem meũ &c̃ · & bñ dicit surgaz · eo qꝫ ille q̃ surgit est rectior ad cõtẽplandũ · fortior ad pugnandum · promptior ad famulandum · ¶ Tercõ cõfessio debet eẽ nuda vel apta & manifesta · ideo dicit · oñde · cõtra illos q̃ tegunt pcta excusando velando defendẽdo · puer · xxvnj · Qui abscondit scelera sua &c̃ · in ps · Revela dño viã · ¶ Quãto confessio debz eẽ ꝓria · ideo dicit te non aliũ · contra illos qui alios accusant · vel te · vt tu ipe pcta tua dicas · in ps · Dixi cõfitebor aduersũ me · ¶ Quinto cõfessio debz eẽ discreta · ideo dicit · sacerdoti · cõtra errorẽ hereticorꝫ dicenti ũ · qꝫ non est ncce confiteri sacerdoti · eo qꝫ quilibz bon? hõ est sacerdos · ecci · mj · Presbro hũilia aiam tuaz · scz tua secreta ei revelando · eius cõsilijs & exhortatõibo acqescẽdo · eius mãdatis obediendo · Nã cõfessio fit sacerdoti triplici rõe specialiter · Prima est · vt ofitens pcta sua cognoscat · Scda vt ea cognoscẽs de eis erubescat · Tercia ẽ · vt de ipsorum remissione deo ingrat? nõ existat · sed gras agat · Et luce · xvij · dicit · ostẽdite vos sacerdotibo · q̃si diceret · ñ tm̃ vni sacrdoti sed pluribus · quia licz sufficiat tm̃ vni sacerdoti ofiteri · tñ melius ẽ fm aug? pluribo sacerdotibo ofiteri · tñ q̃a plures erubescẽtie diminuũt culpã · tñ q̃a qꝺ ñ videt vn? videt ali? · tum q̃a plures orant ꝙ confitente · Vñ quãto quis pluribo cõfiteatur · tanto melius facit · & hoc ꝓpter quatuor causas · Prima est ꝓpter maiorem instructõnem · Scda est ꝓpter maiorem certitudinem · Tercia est ꝓpter plurium intercessionem · Quarta est ꝓpter meritũ verecũdie & humiliatõnẽ ampliorẽ · vt dicit alexã · mj · pte sume · q · cclxxj ¶ Scdo mõ verbũ ꝑdictũ scz vade oñde te &c̃ · exponit · sic · Vade scz ꝙ cõtritõnem · nã incõtritõne cũ ꝓposito cõfitẽdi & satisfaciendi dimittit pcta · vñ de leprosis dicit luce · xvij · dũ irent mũdati sunt · Scdo oñde te sacerdoti per confessionis expressionez · Bernardus · Omnia cõfessiõe lauat · Tercio offer mun? tuũ ꝙ satisfactõnẽ · satisfaciendo scz pro pctis tuis · cõtra illos qui nolũt facere penitenciã vel faciũt min? cõdignam · Vel offer mun? tuũ scz ĩtestimoniũ tue sanitatis vel salutis Et subdit luce · xvij · Factũ ẽ at̃ dum irẽt mũdati sũt ¶ Dz forte q̃res · quare añqꝫ irẽt ad sacerdotes mũdati sũt · Rñdeo vt ondat qꝫ sol? deꝰ ꝙ cõtritionem q̃ intelligit ꝙ viam sine mĩsterio hois ꝙ se mũdat a culpa · sacerdotũ vero est mũdatum ostendẽ & de pena culpe debita relaxare & dispẽsare · In verbis at̃ illis · factum ẽ autẽ dum irent mũdati sunt · potes notare quatuor que in mũdatione vel sanatiõe vel iustificatiõe pctoris cõcurrũt q̃ sunt gtie infusio · mot? liberi arbitrij · cordis cõtricio & pcti remissio · Require ĩfra iustificatõ ¶ Qꝫ confessio debet eẽ amara ¶ Ca · xxvj ·

Tercia cõditio quã cõfessio in se debz habere est · quia debet eẽ lacrimosa & amara · s · qꝫ ille qui confitet doleat de peccato cõmisso · ¶ Sed cõtra · qꝫ nõ ẽ in ptate nostra · nõ requirit a nobis · sed lacrimas emittere non ẽ in potestate confitẽtis · ḡ non requirit a confitente · Rñdeo & dico · qꝫ hoc intelligendũ ẽ de lacrimis mentis vt dicit bt? tho · q̃rto scrip · sen · di · xvij · de cõfessione arti · mj · q · mj · vbi agit ꝺ · xvj · cõditiombo cõfessionis · ĩ solu · v · ar · ¶ Est at̃ sciẽdũ qꝫ signa amaritudinis in cõfessione sunt q̃ncꝫ · ¶ Primũ ẽ verecundia · vñ aug? · de pen · di · j · sic ait · Quẽ penitz laborat mens patiẽdo erubescẽtiã · & qñ verecundia magna ẽ pena · q̃ erubescit ꝙ christo fit dign? venia · ¶ Scdm signum est humilitas · vt se miser & infirmuz confiteatur ·

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

ysidor? li·ŋ·ca·xm̃ŋ·de sūmo bono· Vn? quisq; iust? esse incipit ex quo sui accusator extitit·multi aūt ecōuerso semetipos pctores fatent & tam̃ semetipos a peccato nō sb̄trahūt·magna iam iustitie pars est seipm̃ nosse q; p̄u? ē· vt ex eo dine vtuti subdat hūili? ex quo suā infirmitatem cognscit. Vñ & publican? suā hūilitatē cognoscens nō audebat oculos leuare ad celum· Tercium figuū hui? amaritudis sunt lacrime· Vñ treñ·ŋ Deduc q̄si torrentē lacrimas p diem & noctē·& effūde sicut aq; cor tuū· In q̄bo vbis dat intelligi quō pcta debeāt deplorari· Vñ dicit·deduc &c̄ quasi dicat·q̄ te multū peccasse ois̄deras·nec̄e est vt nec in magnitudine nec i diuturnitate doloris tibi parcas· Et subdit modum·quasi torrētē &c̄. Cui? ratio ē·q̄a torrēs cū impetu decurrit magno sed q̄ vehementi? defluit tanto citi? ptrāsit· Recte g̃ compunctōis feruor torrenti compat·qm̃ q̄nto vis maior doloris in compunctōne fuerit·tāto citi? dīna cōsolatōne supueniente ptrāsit· Bz q̄a inchoare bonū pay p̄dest nisi pseuerāt teneat recte subiungit·p diem & noctē·q·d·vsq; in finē ofitens doleat de pcto·q̄a vt dicit aug? libro de pnīa· Vbi dolor finit ibi deficit pnīa·& vbi deficit pnīa nichil reliq̄t de vnia· Et subiūgit· effūde sicut aq; cor tuū·ac si dicat· Ceteri liquores cū effūdūt vel aliqua pīguedīe suplimita vel sapore vel colore vel odore infecta vasa relinqūt· sola aqua sic effūdit vt mūdicia vasis nulli? ei? reliquis maculet·Qui g̃ pcta sua cōfitentes vel negligētie vel erubescentie causā effundē timēt· quasi in vase cordis spissi liq̄ris reliq̄as retinent· Qui vero peccādi actū sz nō peccādi affectū eiciunt· i vase saporem noxiū adhuc fuāt· Qui vero nec odorē nec colorē nec saporē·id ē nec excusatio nē nec delectatōem nec opationem pcti tenēt· cor eoy sicut aquam effūdunt Quartum signum amaritudis in ofessiōe est fortitudo·vt scz p̄t verecundiā nō dimittat cōfessionem· Exemplum de maria magdalena que adeo fortis fuit in ofitē do p̄ter amarā cordis compūctionem q; nullo pudore obstāte publice cōfessa fuit turpitudinē peccatoy· Quītū signum amaritudis est p̄nitas obediētie· Exēplū dñi q̄ fact? est obediēs vsq; ad mortem·phlipēn·ŋ·Vñ aug? de pen̄·di·v·cōsideret sic ait· Ponat se penitēs oīno i pīate iudicis scz in iudicio sacerdotis·nihil sibi refuās sui: vt oīa eo iubente pat? sit p recupanda vita aīe facē q̄cunq; faceret p euitanda corpis morte·& hoc cū desiderio·q̄a vitā recupat infinitā·cū gaudio em̃ facere debet immortalis futur? que faceret p differēda morte moritur? Dec i sum·ofes·li·nj·ti.xxxmj·de ofessione·q·lxv·post hec q̄ro q̄lis debet esse ofessio·incor·q· Q; ofessio debet esse p̄pria & q̄re· Capi·xxvij·

Varta conditio quā cōfessio in se debet habere est· q; cōfessio debet esse p̄pria·eo q; homo in cofessione debet se accusare non alium cōfitendo peccata p̄pria non aliena· Vbi nota q; homo in cōfessione debet famam alterius custodire quantū potest·sed suam cōscientiam magis debet purgare·& ideo si circumstantia que ducit in cognitionem persone fit de necessitate confessionis etiam debet illam circumstantiam confiteri occultando psonas quantū potest· vt vbigratia Si q̄s cognouit p̄priā filiam·talis nō debet illā psonam cū qua peccauit nominare i spāli sz in generali·dicēdo cū psona vna peccaui·Si aūt peccatū p̄prium in cōfessione sine relatione alteri? persone in spāli explicari non potest·vtputa si mulier in mr̄imonio a viro suo iordinate sit cognita· tūc si mulier maritū nomiet vel ecōuerso nō peccat·q̄a nō p̄t aliter cōfiteri·tñ in hoc casu & similibo accusatio p̄p̄e culpe & non aliene debz attēdi & obseruari·ita q; non alium sed seipsum solum accuset·nec sacerdos dt petē a pēitēte ofitēte sibi specificatōem psone cum qua peccauit·Si vo circūstantia nō sit de nec̄itate ofessionis·ita q; peccatum p̄prium potest explicari in ofessione sine reuelatōne alterius·tunc debet dimittere ne peccatū alteri? p̄dat·vt dicit beat? thomas quarto scrip· sen·dist·xvj·de circumstantijs·articulo·ij·q·v· Vtr omis circūstantia sit ofitenda in ofessione in solu·v·ar· Q; autez sola culpa p̄pria & non aliena sit confitenda loquēdo de culpa q̄ potest sine explicatione alterius culpe confiteri probo triplici ratōne & vnica autoritate·Primo hoc pbo ratōne infamationis·absolutōnis·maledictōnis· Primo ratōne infamatōnis·sic· Nulli licz aliū infamare·eo q; detractio est peccatū·sed qui peccatum alteri? renelat & manifestat aliuz īfamat· g̃ homo in cōfessione solum debet se accusare non aliū infamare· Dcdo hoc idem probo ratione absolutōnis·sic· Nullus qui confitēdo peccat absoluitur·sed peccator in reuelando peccatū alterius peccat·quia euz infamat vt patet·ergo talis non absolui . Et confirmo hoc idem ratōne absolutionis· Confessio fit p absolutione obtinenda· sed null? de peccatis alienis absolutōnem reportat· ergo peccata aliena cōfiteri nō debet· Tercio probo hoc idem ratōne maledictionis·sic·Quilibet debet conari ne dei maledictōnē incurrat·sz qui alteri? infamiam in cōfessione non celat sed aperit: maledictionem dei incurrit·exemplo cham q̄ a deo est maledict? · quia patris verenda suis fratribo nunciauit ·scilicet sem & iaphet q̄ commendantur & benedicūtur a patre ·quia pallio humeris impositio verenda patris operuerūt·vt patet genesis nono·ergo in confessione nullus debet peccatum patris vel matris vel fratris vel alteri? reuelare sed occultare· Dcd forte āgues in oppositum·sic· Ex caritate potest q̄s peccata p̄ximi dolē & deflere & p illis penitentiā facē·g̃ similit videt q; possit i ofessiōe pcta aliena referre

Rñdeo & dico ꝙ nõ est simle de cõtritiõe & satisfactione & de ofessione. Cuiꝰ ratõ est · ꝗa si doleo & condoleo pcto ꝓximi & punio me & sic satisfacio ꝙ illo · mĩam illi impetro & ita ꝓximũ iniuorñ nec ei iniuriã facio. Ioz cõfitẽdo peccatũ suum eum accuso. & sic ei iniuriã facio. ꝗa eum infamo qđ nũquã licet alicui. Dcdo modo rñdeo & dico. ꝙ condolere peccato ꝓximi & eius peccata flere & penã ꝙ eis ferre ꝓcedũt ex caritate & ita ẽ laudabile: sed ofiteri alteriꝰ pcta & eũ in confessione accusare ꝓcedit ex liuore. & ideo semp ẽ pctm Dec pe. de thare. quãto scrip. sen. di. xxj. circa terciũ articulũ. arti. ij. q. ij. Vtꝝ aliqs possit confiteri pctm alienũ. ar. otra. & in coꝛ. q. & in solu terciꝝ ar. Et alex. quãta pte sũ. q. cclxm. Vtꝝ aliqs teneaꝫ cõfiteri pcta aliena. in coꝛ. q. & in so. ij. ar. ¶ Qꝛ confessio debet esse ꝓpria probaꝫ autoritate psalmiste. ¶ Capi. xxvm. ¶

Tercio ꝑdicti doctores scꝫ petrus de tharen. & alex. pbãt ibidez ar. cõtra. ꝙ nulꝰ debet cõfiteri pcta aliena sed ꝓpria autoritate ꝑs dicẽtis. Dixi cõfitebor aduersũ me iniusticiã meã dño. & tu remisisti impietatem pcti mei. In qua sex cõditiones requrũꝫ quas cõfessio debet hre. ¶ Primo eñ debet esse ꝑmeditata & deliberata. ibi. dixi. id ẽ ex ꝑhabita pcto. ofideratõne & delibatiõe ad ofessionẽ accedẽ ꝓposui. ysa. xxxvm. Recogitabo tibi omnes ãnos meos &c Glo. dixi id ẽ apud me delibaui & ꝓpositũ ofitẽdi habui. nã votũ cõfitẽdi habz cõfessionis effectũ vt aug? ibidẽ dicit. ¶ Dcdo cõfessio debet esse exꝑssa. ibi. cõfitebor. Glo. id ẽ ꝓnunciabo. q. d. ꝑ us eñ tacuerã. sed modo ꝓnũciabo. ꝗa cõfitebor. vbi aug? sic ait. Magna res cũ dixit ꝓnunciabo & nõ dixit. ꝓnunciaui sed ꝓnunciabo. vt ad solã ꝓmissiõez deuotõis subito pcta laxauerit. ¶ Tercio cõfessio debet esse vera cũ etiã dicit confitebor. id ẽ simul coꝛde & ore fatebor. debent eñ in cõfessione coꝛ & os simul cõuenire in vnũ. alias vero si os discordat a coꝛde & ecõuerso. nõ ẽ cõfessio sed fictõ vt dicit beatus thomas. ꝗrto scrip. sen. Re. supꝑ de cõfessione in ꝓncipio scđi ca. ¶ Quãto cõfessio debz esse accusatoria. ibi. aduersũ me. & hoc cõtra multos de qbo aug? ibidẽ sic ait Multi eñ pronunciãt iniquitatẽ suã in deũ vel vsus deum dicendo deus voluit. alij dicunt. fatũ mihi fecit. alij toꝛqnt pctm in diabolũ dicentes. dyabolus me decepit. alij dicũt se eẽ talis cõstellationis. qđam vo alij talis cõplexiõis ꝙ a peccato absti nẽ nõ ꝓnt. sed verus penitẽs & cõfitẽs seipm accusare debet vt dicat aduersum me. Job. x. dimittã aduersum me eloqũ meũ. vñ aug? ibidẽ. Tolle excusatõnes istas & memẽto illiꝰ vbi ꝑs Ne declines coꝛ meũ in vba malicie &c. ¶ Quinto cõfessio debz eẽ ꝓpa ibi. iniusticiã meã. & dicit. iniusticiã. quasi dicat. non merita sed demerita. nõ bona sed mala. nõ vtutes sed vicia & pcta in ofessione sũt ofitẽda & exꝑmẽda. Et subdit glo. iniusticiã meã. nõ aliena. qđ de singulis patet. ¶ Primo eñ si retoꝛqs pctm in deũ dicẽs. deꝰ voluit & me fecit peccare. mẽtiris. ꝗa deꝰ nõ est causa effectiua pcti. Reqre infra peccati causa. Secundo si dicis. fatum me fecit peccare. erras. ꝗa fatũ aut nihil est. aut nõ ẽ cã peccãdi. quod patz ex diffinitõne quã hoc ci? de fato assignat dicẽs. Fatũ est inhereꝫ rebꝰ mobilibꝰ dispositõ ꝑ quã ꝓuidẽcia ꝗqꝫ suis nectit ordinibꝰ. ita ꝙ dispositõ vel ordinatõ ꝛm ꝙ ẽ in mẽte dina nõdum in rebꝰ exꝑssa ꝓuidẽtia est. ꝛm aũt ꝙ explicaꝫ in rebꝰ mobilibꝰ fatum nominaꝫ. Hoc aũt fatũ nihil ẽ vt ifideles de fato senserũt omia necessitati fideri subijciẽtes. vñ gre. Absit a fidelibꝰ mentibꝰ vt fatũ aliqđ cẽ dicãt. Si vero ꝓuidẽtia dei vel dispositõ vel ordinatõ inhereꝫ rebꝰ mobilibꝰ esse dicaꝫ ꝗ nihil aliud est ꝙ dine ꝓuidẽtie ordo. etiã non ẽ cã peccati. ꝗa cõtingẽtiã & mobilitatẽ nõ aufert a rebꝰ. vt ꝗdã posuerũt. nec ꝑ cõsequẽs aufert libertatẽ arbitrij. & ideo cũ infidelibꝰ nõ debem? etiã nomia cõmunicare. vñ di. aug?. v. de ciuitate dei. Si qs vtutẽ vl ꝓtatẽ dei fati nomie appellat. sententiã teneat linguã coꝛrigat. Dec bñus tho. tercio li. cõtra gẽti. ca. xcj. ꝑ totũ. Silr si dicas. diabol? homo vel mulier cõstellatio cõplexio & hꝰ modi peccare me faciũt falleris. ꝗa omia hec & si alliciãt. non tñ necitãt ad peccãdũ. Vñ ꝗ bene vult cõfiteri nõ accuset aliũ sed seipm & dicat. iniusticiã meã. Aug? ibi dẽ. Clamet eger ad medicũ & dicat. cũ libero arbitrio me creauit deꝰ. & ideo si peccaui ego peccaui. nõ deus. non fatũ. nõ foꝛtuna. non dyabol? me cogit. sed ego ꝓsuadẽti cõsensi. ex ꝗ ei est liberi arbitrij nõ necitate sed volũtate cõsentiẽdo peccat. vt dicat cũ ꝑs. Sana aiam meã ꝗa peccaui tibi ego inique egi. ¶ Sexto cõfessio debet esse discreta. ibi. dño id est ad honoꝛẽ dei. vt ꝛuiaz de cetero ei & habeam vlteriꝰ ꝓpositũ non peccandi Josue. vij. Fili cõfitere pctm tuum & da honoꝛez deo & dño. id ẽ sacerdoti loco dñi & vt vicario eius Re. supꝑ. vbi dr ꝙ cõfessio debet fieri sacerdoti ¶ Septio & vltimo exꝑmissis seqꝫ & cõcludit ꝙ cõfessio est fructuosa. ibi. & tu remisisti impietatẽ pcti mei. Glo. que ẽ ista impietas ꝙ tacere decreui culpã & male clamaui merita. & tu remisisti &c. Aug?. magna pietas dei. vel ꝙ ad solã cõfessionis ꝓmissionẽ pctm dimiserit. eo ꝙ apud deũ vbi deest facultas votũ ꝑ opꝰ cõputaꝫ. vel ad vnã pcti cõfessionẽ duꝛ ẽ facultas pctm remittit. de ista remissione pcti habeꝫ scđi regum. xij. Dixit dauid. peccaui dño. Et natã statim dixit ad eũ. dñs trãstulit pctm tuũ a te. Reqre infra de vtilitatibꝰ cõfessionis. ¶ Qꝛ nulli licet in publico cõfiteri pcta sua confessione sacramentali.

Vinta cõditio quã cõfessio ¶ Ca. xxix. ¶ debet hre est. ꝗa debet eẽ secreta. & hoc taz ex ꝓte pctoris ꝙ ex ꝓte confessoꝛis.

Primo confessio debet esse secreta ex pte peccatoris ofitētis · ¶ Nulli eī licz publice vel in pūblico ofiteri cōfessione sacmentali· qđ pbo ꝑter ꝗtuor ratōnes. Prima est ꝑter cōseruationem nomis sic. Nulli licz diffamare seipm·vñ ecci·xlj·dicit Curam habe de bono nomine &c̄ · sed si aliquis publice ofiteret tūc infamē redderet seipm·& sic demīgret vitā suā &famā·g &c̄ · ¶ Scđa rō ē ꝑ pter vitatōnē crimis·sic · Null? qui egreditur đ peccato debet alijs esse peccandi occasio·si ergo aliqs publice corā multis ofiteret eēt alijs occasio peccādi·vel in pcm exemplo sui labendi vel superbiēdi·vel ipm peccatorē cōfitētez publice cōtēnendi q̄ nulli licent·g nec primum · ¶ Tercia ratio est ꝑter difficultatem cōfessionis·Cū em cōfessio peccatoꝝ sit ꝗplurimum verecunda & onerosa multi imo q̄si oñes a cōfessione traherēt · qa nullus auderet corā multitudine cōfiteri· imo pauci plene & integre corā sacerdote vnico confitentur ¶ Quarta ratio est ꝑter occasionem turbationis sic·Nulli licet prebere alicui causā vel occasionē scādali seu turbationis·sed si aliqs publice corā multis ofiteret pcta sua·tūc orirent mala & scā dala q̄si infinita·scz rixe discordie odia infamia & multa similia ꝑt̄ que necesse ē q cōfitēs pcta sua nō in publico sed in secreto ofiteat · ¶ Si vo aliter vis ꝓcedere dicas·q ex pte cōfitētis cōfessio nō debet cē publica sed secreta·& hoc ꝑt̄ ꝗtuor ratōnes. Prima est ꝑter conditōnem fori·id ē iudicij·qa in cōfessione sacmentali de occultis conscietie agit·g in occulto fieri debet · Secunda ratio est ꝑter ofiderationem modi vel vicij·publice em crimia magna & enormia flagicia hūana infirmitas vix vel nullo mō cōfiteret · imo nō sine magna violētia solent hui? modi vere ofiteri·& hoc ꝑt̄ erubescentiam enormitatis ipoꝝ. Tercia ratō ē ꝑt̄ ofessionē vicarij· Fit em ofessio sacmentalis vicario christi qui sol? est mediatoꝝ·& ideo solūmodo debet fieri gerenti vicez christi in pte ista·s. sacerdoti · Quarta ratio est ꝑt̄ vitationem scādali· si em fieret publica ofessio pctoꝝ freqnt̄ cōfitentes incurrerēt cōtemptū · filr & odiū·& q̄n q etiā capitale dispēdiū vel piculū·qđ patz·qa si pctores publice cōfiterent̄ de adulterio vel de furto vel de homicidio & đ hui?modi pctis flagicio sis ꝺtēnerēt̄ ab alijs & multoꝝ odia incurrerent & freqnt̄ iterficerēt̄ . Vñ chrisō· sup epla ad hebre· & habet̄ in textu sen·li · mj·di·xvij·nō dico tibi vt te pdas · ¶ Sz forte ągues ī oppositū·scz q ofessio debz fieri in publico tali ratōne·Cōfessio ad satisfactōnem ordinat̄ · sed satisfactio q̄nq̄ est publica·g & cōfessio nō debz cē secreta · Rndeo & dico·q ex pena satisfactoria non scādalizat̄ aliqs qa q̄nq̄ ꝑ puo vel nullo pcto similia opa satisfactoria fiūt·sz ꝑ pctis alioꝝ ī publico dictis freqnt̄ seqt̄ scādalū alioꝝ ·nam ꝑ pctis publice auditis mlti pnt scādalizari & ad malū icliari · vt patz ex dictis Dec bt? ·t·breuit̄ & sub cōpēdio tāgit q̄to scrip·sen·di·xvij·de cōfessione·arti q̄rto· Vtr cōditōnes que a magistris de cōfessione assignāt̄ sint cōuenientes·in · cor·q·in fine et ī so · mj·ar Et itez bea·tho ibidē vlt·pte di·xvij·in expositione lr̄e ī fine · Et alex·q̄rta pte sum·q·cclxxj· Vtrum liceat confiteri pcta in publico·in coꝝ·q· ¶ Q cōfessio dt̄ eē secreta ex pte sacerdotis & q̄re

Scđo cōfessio debet esse ¶ Ca·xxx· secreta ex pte sacerdotis ofessionē audiētis·qđ pbo ꝑ ꝗtuor rōnes. ¶ Prio rōne offormatōis vel imitatōnis dīne·sic·Sacerdos debet offormari deo cui? ē mīster · sz de? pcta q̄ p cōfessionē pāduc̄t̄ nō reuelat sz tegit·g nec sacerdos reuelare debet . Et ofirmo hoc idē alia rōne·sic· Pctor cōfitet̄ pctm suū sacerdoti nō tā ꝙ hominī sed tan ꝙ deo vel tan ꝙ dei vicario·sed deus pcta que sacerdoti vt eius vicario dicūt̄ nō mānifestat sed celat·g sacerdos pctm sibi cōfessuz debet pemtus celare · ¶ Scđo hoc idē pbo rōne remissōnis culpe·sic · Illud qđ interi? ē tectū optet etiā ꝙ tegat̄ exteri? ·sed pcta cōfitētis tegūt̄ interi? g oportet ꝙ tegātur exteri? · quia bis que agūt̄ iterius in sacmētis debet rndere sacmētū exteri? Et ofirmo hāc rōnez alia rōne·sic· Illud qđ ē extinctum indultū seu remissum a deo nec accusari nec manifestari debet·sed de? ī cōfessiōe vel ī affectu vel in actu virtute p̄cedētis cōtritōnis indulget & remittit pctm · g sacerdos pctm sibi ī ofessiōe cōmissuz mānifestare nō dt̄ · ¶ Tercō hoc idē pbo rōne phibitōnis eccie·sic · Nulli otra phibitōz eccie licz aliqđ facē · sed ecclesia phibz reuelatōez siue manifestatōez sigilli cōfessionis · qđ duplici autoritate ptz · Primo ex decretali edita ī generali cōcilio·de pen̄i · & remiss · oīs·que sic dicit · Caueat sacerdos ne verbo vel quouis facto pdat aliqten? cōfessorē · Scđo pbo hoc idē ·mj · q · vij · ibi dr̄ & ē verbū augus·sic · Sacerdos vt sapiēs & medicus pfectus pmū sua pcta diluere sciat · & post aliena detergē et sanare. Pret̄ has rōnes & autoritates sunt alie vtilitates hui? celatōnis cōfessionis·qa p hoc homines ad cōfessionē magis trahūt̄ & simplicius & securi? pcta cōfitent̄ · Si em sacerdos alioꝝ ofessiōz reuelaret hoīes odirēt & abhorrēnt sacmētū cōfessionis · ita q ad celādū cōfessionē obligat̄ sacerdos tripliciter·scz ratōnibus autoritatibus·& vtilitatib? · ¶ Sed forte queres·quis magis tenetur ad celādum pctm an cōfitens an sacerdos ? Rndeo et dco q sacerdos qui tenetur celare pctm duplici iure · Prio q̄dē naturali ·scz ne sit ꝓditor secreti sibi cōmissi · Scđo tenet̄ iure positiuo · scilicet ex prohibitōne ecclesie · vt supra immediate patet · Penitens vel confitens vnico iure tenetur celare peccatum suum·scilicet ex iure naturali · quod ē vt null? diffamet seipz eo q homo naturaliter plus tenetur sibi ꝙ alij· & magis diligere bonum proprium ꝙ alienum·

¶ Quarto qꝫ sacerdos teneaꝫ semp & ī omni casu celare ofessionē ꝓpter rōne iunctionis pene. vt eñ nullo modo ꝓdaꝫ confessio ꝑmittētis eccīa certas & magnas penas apposuit. Vbi nota. qꝫ alia pena apponiꝫ in denudatōe secreti. & alia ī denudatōe sigilli. Nullū eñ secretū ē denudandum cū in denudatōe secreti ꝓditō appareat. ſm qꝫ habetur xxij. q. v. de forma fidelitatis. vbi dr. qꝫ de forma fidelitatis ē secretū nō denudare. ꝗa illi qui ꝓdunt secreta alicuī? ſm leges capite puniūꝫ. sed illud qd̄ in ofessione reuelaꝫ secretū ē. g̈ ꝗ reuelat illud reatū incurrit damnatōis ſpūalis. scz sepatōmis a suo capite qd̄ ē xp̄s. Vñ grego. talē penā imposuit sacerdoti reuelāti cōfessionē. Et habetur de pen. di. vj. vbi sic dr. Sacerdos aī sup oīa caueat ne de his ꝗ ei ofitēꝫ pcta sua alicui recitet qꝫ ea cōfessus est. nō ꝓpter ꝗs. non extraneis. ne qꝫ qd̄ absit ꝓpter aliquo scādalo euitādo. nā si hoc fecerit deponaꝫ. & oīibo diebo vite sue ignominios? pegrinādo pgat. Innocētius vero terci? maiorē penā apponit dicēs. qꝫ sacerdos ꝗ pcm in iudicio pīali sibi detectū ꝓsumpserit reuelare. non solū a sacerdotio deponi debet. sed in monasterio arto retrudi ad agendā ꝑpetuā pīam. Hostien. vero in glo. bīm grego. exponēs dicit. qꝫ sacerdos pacta pīa p septennīū vel p decēnīū pegrinādo p mundum est in monasterio retrudēd? vt ibi ꝑpetuā pīam agat. Et subdit hostien. ibidē. Caueat g̈ sacerdos ne prochiano suo vel alteri detrahat sicut nec vult qꝫ sibi ab altero detrahaꝫ. Hec bīus tho. q̄rto scrip. sen. di. xxj. de sigillo ofessionis. āti. j. q. j. Vtr in quodā casu teneatur sacerdos reuelare pcta q̄ sub sigillo cōfessionis nouit. ī duobo ar. otra. & ī cor. q. p totū. Et alex. q̄rta pte sum. q. cclxxxij. de sigillo ofessiōis. Vtr sacerdos possit cōfessionez sibi factā reuelare. in ar. cōtra. & in cor. q. & in solu. j. ar. Et in sūma cōfeſſ. li. iij. ti. xxxvj. q. ij. que sit pena sacerdotis reuelātis cōfessionē.

¶ Nota remedia q̄ debet obſuare sacerdos in decē casibo cōtingentibo ne aliquo modo sigillū reueletur confessionis.

In maiorē tn̄ euidentiā p dictoꝫ cū ipa celatio vel occultatio confessionis sit de eē ntia sac̄mēti cōfessionis vt dicit bīus tho. q̄rto scrip. sen. di. xxj. de sigillo cōfessionis. āti. ij. in cor. q. in ꝓncipio. Nota remedia q̄ debet obseruare sacerdos in decē casibo emergētibo ne sit reuelator ofessionis. ¶ Prim? casus ē talis. Sacerdos aliquis in confessione vel ꝓ cōfessionē scit aliquē hereticū quē nō potest inducere ad hoc qꝫ a corruptione plebis desistat. qd̄ faciet in hoc casu vt eū impediat sine reuelatione ofessionis? Rñdeo & dico. qꝫ talis debz facere tria Primo eñ debet in secreto dicē & suadere tali cōfitēti sibi vt a pcto desistat. qd̄ si nō vult. Secdo debz dicē multitudīni vt sibi caueat. Tercio debet dicere ꝓfitēti vt gregi suo diligenter attēdat dicens. Vigila sup oues quia lup? ē i grege. si ꝓbabiliter videt illū qui ē cōfessus ei vez dixisse & periculū oīm imminē. nullo tn̄ modo vel casu licz sacerdoti psonā ꝓdere cuī? crimē hereſis solūmō ꝓ cōfessionē nouit. ¶ Secdus casus ē talis. sacerdos aliqs audiuit in cōfessione aliquē ꝗ cum aliqua ē formicat? & postea ille idem vult otrahē cū sorore illi? quā formicarie cognouit ī facie illius sacerdotis. qd̄ debet sacerdos facere vt hoc impediat. & illos inter quos ꝓ ofessionē scit affinitatez eē quia ad iuicē volūt otrahē sine reuelatōe cōfessionis impedire? Rñdeo & dico. qꝫ sacerdos debet dissuadere q̄ptū potest illi qui cōfessus ē ei ne cōtrahat cū psona tali. nulla tn̄ ratōne vel modo dt̄ sacerdos ofessionē anditā detegē. ¶ Terci? casus ē talis. Eccīa ꝑcipit ex pena excōmunicatōis iaz late. qꝫ q̄cūq; scit aliq̄d de tali pcto dicat sibi. vtr sacerdos ꝗ illud ꝓ cōfessionē nouit debeat sibi dicē? & videtur qꝫ sic tali rōne. Illud ad qd̄ q̄s p̄cepto ecclesie obligaꝫ nō ē necesse obſuari mādato ī cōtrariū facto. sed ñ reuelatō ofessionis ītroducta ē ex statuto ecclesie. vt patz ꝓ decretalez. g̈ si ꝓ eccīaz ꝑcipiaꝫ. qꝫ q̄cūq; scit aliq̄d d̄ tali pcto dicat. sacerdos ꝗ illud pcm scit ꝓ ofessionē teneaꝫ dicere. Rñdeo & dico. qꝫ sicut ꝑceptū de cōfessiōe sac̄mētali facta ē de iure dīno vt alia sacramēta. & ñ pt̄ aliq̄ dispēsatōne facta vel iussione humana ab eo absolui. Ita celatio confessionis est de iure diuino. ita qꝫ nullus ad reuelatōnem confessionis pt̄ ab homīe cogi nec licentiari. Vñ si p̄cipiatur alicui sub pena excōmunicatōis qꝫ dicat. sacerdos ꝗ illd̄ pcm ꝓ cōfessionē nouit nō debz obedire nec ei dicere. qa debet extimare sacerdos qꝫ ītētio p̄cipiētis fit si sciat vt homo. sacerdos aī illud qd̄ ꝓ ofessiōz scit nescit vt hō. sed scit vt de?. Vñ talis p̄cepto eccīe in hoc nō obediēs excōmunicatōis sentētiā non incurrit. qa nō ē subiect? suo superiori nisi vt hō. Illud aūt pcm nō vt hō scit sed vt de?. & ideo nullus in hoc hūane obedientie p̄cepto est subiect? vt deus. ¶ Quartus casus est talis. Aliqs sacerdos ī testimoniū adducitur & a suo superiore iurare cogiꝫ de veritate dicēda. & postea ei p̄cipit si scit tale pcm in psona tali cuī? pcm ab illa psona ꝓ cōfessionez nouit. vtr talis sacerdos ꝗ p̄stitit iuramētū de veritate dicenda debeat illud pcm dicere qd̄ ꝓ cōfessionez nouit. talis eñ cum nō possit pcm detegē necesse habet piurare. sed hoc nō licet. quia periurando incurrit cōscientie damnū. & homo magis debet obſuare suam cōscientiā q̄ alteri? famā. Rñdeo & dico. qꝫ homo nō adducit in testimoniū nisi vt hō. & ideo absq; lesione ꝛscie pt̄ iurare se nescire. vñ secure potest dicere nescio nec piurat. qa iuramētū ñ obligat illū ad dicēdū nisi qd̄ nouit vt hō ñ vt de?. vñ ꝓ nullo p̄cepto obediētie. pro nullo iurameto p̄stito vel piculo dt̄ illd̄ dicē & ofessiōz reuelare. ¶ Quint? casus ē talis. aliqs sacerdos

p ofessionē alicuī? quam audit scit q̄ aliq̄s ē plā-
tōne indign?. si cōsentit electioni mortaliter pec
cat cōsentiendo indigno. si cōtradicit videt cōtra
dicēdo suspitōez inducere de peccato. & sic videt
reuelare confessiōez qđ nunq̄ in aliquo casu licet.
Rn̄deo & dico. q̄ ex multis alijs causis aliq̄s i-
dign? reddit ad plātōis officium q̄ ex pcto. sic
ex defectu scie vel etatis. & ideo q̄ otradicit electi
oni nec suspitōez de crimine facit. nec ofessiōez re-
uelat. sed otradicit pmotōi indignoꝝ sicut tene
tur si sua interest. ¶ Dextus casus est talis. Ab
bas aliq̄s scit p cōfessionē pcm alicuī? poris si-
bi subiecti. si ei poratū dimittit inducit eū vel mo-
nasteriū ad ruinā. si ei poratū aufert ꝓpter debi-
tum cure pastoralis. videt publicare ofessionez.
Rn̄deo & dico. q̄ abbas nō potest adhibere reme
diū misi eo mō quo pcm ad ip̄m deferr. & ideo i
his q̄ deferūt ad eum in foro pnie in eodem debet
q̄ntū p̄ remediū adhibere. vnde abbas in p̄dicto
casu āmoneat eū vt poratū resignet. vel si nolu-
erit potest ex aliq̄ alia occasione eū a cura porat?
absoluere. ita tamen q̄ omnis suspicio vitetur de
reuelatōne ofessionis. ¶ Vbi sciēdū. q̄ null? sa-
cerdos tenet p̄lato reuelare secretū vel pcm oc-
cultū fratris ratōne cuiꝰ cūq; p̄cepti qđ p̄lat? fa
ceret sup hoc. licz q̄nq; teneat hoc reuelare p̄lato
vt bono homī non vt p̄lato. & hoc ꝓpter caritatē
nō ꝓpt p̄ceptū p̄lati. Cuiꝰ ratio est. q̄a p̄lat? nō
se habz vt p̄lat?. scz vt gerēs vicē p̄lati ecclesie
misi vel i foro publice correctōis. sicut i capitulo.
vel foro pnie. sed pcm occultū fratris non debet
p̄lat? reuelare in capitulo. q̄a tūc faceret otra p̄ce-
ptū caritatis q̄ tenet corrigē fratrez si p̄ saluā-
do famā fratris. p̄terea si hoc reuelaret p modū
accusatōis faceret cōtra seip̄m. q̄a posset defice in
pbatōne. nec etiam in foro pnie p̄ p̄lat? dicē pec
catū occultū fratris. eo q̄ i foro pnie scz in confes
siōe nō debet hō dicere pcta alioꝝ sed sua tātū. vt
dicit doctor egregi? mgr̄ herphe? brito de ordie
fratꝝ p̄dicatorū in puis q̄dlibe. q. xv. Vtꝝ reli-
giosus teneat reuelare secretū cōmissum fidei sue
vel pcm occultū p̄lato suo rem talē p̄cipienti. in
cor. q. ¶ Septim? casus est talis. Aliq̄s scit p-
cōfessionē q̄ndā de suis canonicis esse homicidam
& instanter petit q̄ ille canonicus ꝓmoueat in
sacerdotez & eccia etiā habet paucos sacerdotes.
i tali casu aut tenet mittere ad ꝓmouēdū aut n̄.
nō tenet eū ad sacerdotiū ꝓmouere. q̄a cum sciat
eū esse irregularē si eum ꝓmoueret peccaret mor
taliter. si nō vult eū ꝓmouere tenet dicē cām q̄-
re. & sic tenet reuelare cōfessionē. qđ est falsum.
q̄a nūq̄ debet hoc facere. Rn̄deo & dico. q̄ neu-
trum debet facere scz nec talē tanq̄ indignū pro-
mouē. nec cām huiꝰ dicē. q̄a hoc eēt ofessionē re-
uelare. sed si q̄nq; postulet miti dt differre & cau-
te dissimulare fm q̄ vnctio eū docebit. Si aūt ta
lis ꝓmoueri petit istāt. ita q̄ oriat scādalū misi
ꝓmoueat. vel etiā alias decan? p supiorez cogat
bn̄ potest eum mittere ad ꝓmouendum. nec ipse
tunc facit. sed eccia quā ipse fefellit. ¶ Octauus
casus est talis. Aliqui canonici de licentia sui de-
cani confessi sunt alicuī sacerdoti pcta homicidij
& bigamie p q̄ facti sūt irregulares. postmodum
volūt ad sacros ordines ꝓmoueri. videt q̄ in hoc
casu ille sacerdos possit reuelare q̄ audiuit i cōfes-
sione decano. hoc em̄ expedit ip̄is canōicis. q̄a p
hoc impediēt ne peccēt mortalit̄ suscipiēdo ordi-
nes sacros. Rn̄deo & dico. q̄ nullo mō sacerdos
cōfessiones canonicoꝝ debet reuelare decano. sed
sufficit q̄ psuadeat illis ne laborēt ad sui ꝓmotōz
q̄a pl? posset nocē detectō suaꝝ ofessionū q̄ ꝓdes-
set ip̄editō illoꝝ a susceptione sacroꝝ ordinū. Dec
btus tho. q̄rto scrip. sen. di. xxj. de sigillo cōfes-
sionis. arti. j. q. j. Vtꝝ i quolibz casu teneatur
sacerdos celare ofessiōz. i so. q̄tuor argu. Et alex.
q̄rta pte sum. de sigillo cōfessionis. q. j. Vtꝝ sa-
cerdos possit ofessiōz sibi factā i casu aliq̄ reuelare
in solu. argu. ¶ Nonus casus est talis. Aliquis
aliq̄n dicit alicui aliquid secretum & ille ꝓmittit
tuare nunq̄d teneat tuare. Rn̄deo & dico. q̄ hō
nō debet de facili aliq̄d recipe sub secreto. si tamē
recipiat & ꝓmittit referēti sibi illud q̄ nunquam
reuelabit illud ex ꝓmissione tenetur omino hoc
mō celare illud ac si in cōfessione haberet. q̄mus
sub sigillo cōfessionis nō habeat. ¶ Vbi nota. q̄
de sigillo cōfessionis directe & principaliter non
sunt misi peccata & illa per que peccatoꝝ vel pcm
deprehendi potest. nihilominus aliquando cum
peccatis aliquis multa alia narrat que & summo
studio sunt celanda. vt patz i cōmissione secreti.
tum ꝓpter scandalum. tum etiā propter ꝓmitatē
que ex consuetudine posset accidere. Dec beatus
thomas quarto scripto senten. vbi supra immedi-
ate. articulo p̄mo questione secunda. Vtrū si-
gillū cōfessionis se extendat ad alia que non sunt
de cōfessione. in corpe questionis & in so. j. & ij.
argumenti. Alexander vero vbi supra q̄stione.
cclxxv. in solu. vj argumēti. dicit. q̄ secretū cō-
fessionis pl? ē q̄ secretū simplicit. Cuiꝰ ratō ē.
quia secretum cōfessionis ita obligat ad celandū
q̄ p nullo scandalo vel dispendio est reuelandū.
secretum aūt simpliciter non obligat simpliciter.
vt verbigratia. Quando aliquis ꝓmittit alicui
q̄ celabit aliqđ secretū qđ aliquis sibi committit.
hoc debet intelligi si non cogat eum obedientia su
perioris ad reuelatōnem vel necessitas mentiēdi.
vel damnatio innocentis vel alia huiꝰmodi q̄bus
contraire non potest vel debet. Vnde si quis pro-
misisset alicui q̄ teneret aliquod factum suum se-
cretum. & post misi vellet factum illud testificari
damnaret aliquis innocens. vel necesse esset ipsū
mentiri vel esse inobedientem. vel aliquod graue
scandalum oriretur. non extimo q̄ in talibus ca-
sibus vel similibus deberet factum illud celare.

Vñ si qs ꝓmisisset aliqđ factū alicui · ex rōnabili cā teneť illud reuelare. Dec alex · ibidē · /Decimū casū q̄re in fine sequētis ca · ¶ Sed forte argues ī oppositū scz · ꝙ sacerdos nō semp teneť celare qđ habet sub sigillo vel secreto cōfessionis tali rōne. Nihil debet obstuari vñ posset innocēs rationabiliter accusari vel dānari · sed ita ē ī ꝓposito si aliqs teneť celare sigillū confessionis vel secretū · qđ ꝓbo ī tali casu · Donatur talis casus. s. ꝙ q̄tuor vadant simul ꝑ vnā viam · vnus peccat in cōspectu oīm vñ accusandi est coram prelato & puniendi. ofiteť vni de tribubo · alij duo accusant illū qui peccauit & testificātur contra illum · ad maius robor testimonij aduocāt terciū · preci pitq̄ tercō a ꝑlato ꝙ dicat veritatē · & alij eū accusant misi dicat tāq̄ fautor sit ī aliena culpa · & ꝑlatus rōnabiliter punit ipm de inobediētia. Si g̃ hoc totū iniquū est videť ꝙ nō tenetur celare · si qs dicat ꝙ sacerdos debet ofitēti sibi ꝓtestari qđ nō accipiat sub sigillo cōfessionis · cōtra · quero qñ aut anteq̄ aut postq̄ cōfessus ē · constat aūt ꝙ añ nō teneť · ꝗa nescit qđ velit dicē sibi · Si vero postq̄ cōfessio audita ē. hoc nihil est · ꝗa ex q̄ cōfessio facta fuit sigillū id est secretū confessionis habuit · g̃ ꝑ aliq̄ ꝓtestatōem non potest illud infrīgere · & itez · qlibz sacerdos posset sic dicere: nolo illud accipe sub sigillo · ¶ Rñdeo duobo modis Primo ꝙ nō est simile de obligatione sigilli confessionis · & de obligatōne ꝓmissi simpliciť · quia ofessio ita obligat ꝙ ꝑ nullo scādalo vel dispēdio ē reuelanda · non sic ē de secreto vt patet supra · Scdo rñdeo & dico · ꝙ verꝝ ē ꝙ sigillū cōfessionis nulla supuenīēte noticia debet infrīgi nec in casu ꝓposito infrīgiť · licet aliquē auditū vel visum manifestet · nō tñ debz sacerdos audaciā sumere reuelādi vel loquēdi de facili de eo qđ ꝑ cōfessionē nouit · ꝑ eo ꝙ cōfessionis sigillū adeo ē custodiēdū vt nō solū fractio vitet · imo etiam dignū est vt ex hoc suspitio oīis tollať ne ī ꝺceptū veniat sacramentalis cōfessio · & etiam ꝓpter rōnes alias supi? dictas. Hūc casū alex. ponit q̄rta ꝑte sum · de sigillo ofessionis · q. cclxxvj ¶ Vtrū sacerdos quod nouit vt de? & homo · id ē ꝑ cōfessionem & alio mō extra ofessionem teneať illud celare · ī solu · penultim & vltim āgu · ¶ Vtꝝ sacerdos mō aliq̄ possit alic? reuelare pcm qđ ī ofessiōe nouit

Sed forte grā predictorū · ¶ Ca · xxxij · Possz aliqs q̄rere · vtꝝ sacerdos possit aliquo mō reuelare pcm qđ in confessione nouit. Rñdeo ꝙ sacerdos pt reuelare illud alteri duplici rōne vel ī duobo casibo · scz ex vbo sibi ofesso. & ex mō sciēdi alio. ¶ Primo ex vbo sibi cōfesso. & sic de licēcia cōfitētis pt sacerdos peccatū qđ sub sigillo habet alteri reuelare · qđ tali rōe oñdo · Qui pt aliqd facere ꝑ se pt etiam illud ꝑ aliū facere · sed confitēs pcm suum qđ fecit pt ꝑ seipm alteri reuelare · g̃ pt ꝑ suū nūciū scz per suū sacerdotē hoc idē facere · ¶ Sed forte argues in oppositū duplici ratione · Prima est talis. qđ non potest supior nō potest inferior · sed papa non posset licenciare sacerdotē aliquē ꝙ pcm qđ ī cōfessione scit alteri reuelaret · g̃ nec cōfitēs. Rñ deo & dico ꝙ aliud ē licēciare sacerdotem vt sacerdotē ad detegēdū pcm · & aliud est licenciare sacerdotē vt hoīem ad detegēdū pcm · ¶ Primo ei dico · ꝙ cōfitens non pt licenciare sacerdotē vt sacerdotē ad detegēdū vel reuelandū alteri pcm quod ei in cōfessione vt sacerdoti dixit · & hoc triplici ratione. Prima ē · ꝗa cōfitēs ofitet sacerdoti vt hō · sacerdos vero non audit eius pcm in confessione vt hō sed vt de? vel loco dei · & ideo sacerdos imq̄tū hō simplr eius pcm ignorat · nullus aūt alteri dicere pt qđ ignorat · nec etiā pt alteri dicere imq̄tum deus vel imq̄tum audit vt vicari? dei · Cui? ratō ē · ꝗa sacerdos vt dei vicari? deo se cōformare debet · deus autē cōfitētis pcta tegit id ē delet & anmbilat · vt dr̄ in ps · bti quoꝝ remisse sūt iniq̄tates & q̄ꝝ tecta sūt pcta · g̃ qđ de? tegit vices dei gerēs vt sacerdos mānifestare nō debz · Scda ratō q̄re sacerdos vt sacerdos pcm sibi cōfitētis alteri reuelare nō pt ē · ꝗa sacerdos ad celandū pcm astrict? ē · non solū respectu pape · sed respectu dei cui? rōe nō pt eū scz sacerdotē cōfitēs licēciare · Tercia ratio ē · ꝗa illud qđ sacerdoti dr̄ non ē extra imo ē intra cōsciam ofitētis · g̃ nō debet detegi neq̄ reuelari extra cōsciaz audiētis scz sacerdotis · ¶ Scdo dico · ꝙ confitēs pt licēciare sacerdotē non vt sacerdotē sed vt hoīem ad reuelādū alteri pcm qđ ei dixit · qđ papa nō pt facere · qđ patz · ꝗa papa non pt facere vt sacerdos sciat vt hō qđ pt facē qui confiteť · Ita ꝙ īferior scz confitēs non dat cōfessori licēciā reuelandi confessionē · ꝗa hoc non pt · vt patz per tres rōnes · sed facit vt ofessor sciat nō tm̄ vt de? sed vt hō. & ita facit qđ possit dicē ꝙ non pt eo superior facere scz papa · Quāuis aūt sacerdos de licentia ofitētis nō vt sacerdos sed vt hō ei? pcm possit alteri reuelare · etsi sic reuelat sigillum id ē secretū ofessionis nō frāgit · nō tñ tali licētia debz vti · tum ne facto? sigilli reputetur · tū vt scādalū euitet · tū ne hoīes a cōfessionibo retrahāt · tum ne ad peccādū ꝓuocēt · ¶ Scda ratō scz ꝙ sacerdos nō possit licēciari a cōfitente ad detegendum eius peccatū ē ista · Si sacerdos de licēcia cōfitētis pt eius pcm alteri reuelare · videť dari pallium vel occasio malis sacerdotibo ꝙ possent ptēdere licēciā sibi datā · qđ est īcōuenies · ꝗa sic impune peccaret · g̃ videť ꝙ sacerdos nō possit licēciari a cōfitēte vt dicat alteri peccatū eius · Rñdeo & dico ꝙ ex hoc non datur aliqua impunitas vel occasio misi remota malis sacerdotibo · ꝗa īmīz eis ꝓbatō si accusāť ꝙ ñ de licēcia ofitētis reuelauerit · ñ eī debz credi cuilibz sacerdoti dicēti se a ofitēte licēciā hūisse misi ꝓbz se hūisse licēciā de reuelādo

peccatū alterius. Hec bt̄us tho ·q̄rto scrip·sen·di·xxj·de sigillo ꝯfessionis arti·ij· Vtr̄ de licē=tia cofitētis sacerdos possit ꝓdere alteri pc̄m qđ sub sigillo ꝯfessionis habz·ar·ij·otra·& ī coz·q·& in solu·j·&·ij·ar· Et petrus de tharē· idē dicit ibidez· Et alexan·q̄rta pte sum·de sigillo ꝯfessio=nis·q·cclxxv· Vtr̄ cōfitēs possit licētiare sacer=dotē ad detegēdū illud qđ est confessus ei·in coz· q·& in solu·duor̄ argumētor̄· ¶ Hcđo p̄ncipa liter dico·q̄ sacerdos p̄t reuelare illud pc̄m qđ p cōfessiōz nouit scz ex mō sciendi alio·& iste est decim⁹ casus. scz vtr̄ sacerdos possit aliq̄ modo reuelare pc̄m qđ ī cōfessione audiuit· ¶ Vbi no=ta q̄ sacerdos p̄t scire pc̄m alteri⁹ tribo modis· vel q̄a audiuit ī cōfessione· vel quia audiuit extra cōfessionē· vel q̄a vidit. Modo igit̄ illud pc̄m qđ ī cōfessione sacerdos audiuit nullo modo reuelare p̄t·eo q̄ illō nescit nisi vt de⁹· Loz illud id̄e pc̄m qđ cōfessor extra ꝯfessionē audiuit vel vidit reue=lare p̄t q̄a extra cōfessionē nō audiuit neq̄ vidit vt deus sed vt hō· Et ideo illud pc̄m qđ sacerdos scit vt deus oīno tenet̄ celare· vñ nullo casu vel mō p̄t dicere·ego audiui hoc ī ꝯfessione· Loz illud pc̄m qđ sacerdos alio modo scit siue añ cōfessio=nem siue post i m̄q̄ntū hō nō tenet̄ celare· vnde po=test dicē· scio illud pc̄m q̄a vidi·& si secure vult loq̄ absq̄ reuelatione cōfessionis nō debet dicere· iste fecit hoc pc̄m· sed ego vidi q̄ fecit hoc pec=catū· Tam̄ q̄a scādalū & piculū magnū posset i=dz seq̄· q̄a semp sacerdos malus posset dicere·ego scio hoc alit̄ q̄ p ꝯfessiōez & ita scandalisaret sub=iectos· ideo oīno honestum ē q̄ sacerdos taceat de pc̄to qđ audiuit siue alit̄ sciat siue nō· bonus etiā sacerdos abstinere debet ne de hoc loq̄t̄ nisi nc̄citas immineat· Hec beatus tho·quarto scrip· sen·vbi sup̄ immediate·arti·mj· Vtrū illud qđ q̄s scit p ꝯfessiōez & alio mō possit alteri reuelare ī coz·q· Et pe·de tharē· & dn̄s ābald⁹ romanus ordinis fratr̄ p̄dicator̄· & alex·ocordāt cū bto tho· ¶ Oz nō ꝯfitet̄ q̄s cū dicit ī generali pc̄a sua sed oportet vt ī spāli de singulis pc̄is mortalibo q̄ mēorie occurrūt cōfiteat̄ & q̄re· ¶ Ca·xxxmj·

Exta condicio quā confessio debet hr̄e est q̄ debet eē integra·vt scz nō abstrahatur aliq̄d de his q̄ ī cōfessione sunt manifestā=da·vt dicit bt̄us tho ·quarto scrip·sen·di·xvj· de ꝯfessiōe·arti·mj·q·mj·de·xvj cōditionibo q̄ ad cōfessionē req̄rūtur·in expositione l̄re· ¶ Vbi sciendū q̄ cōfessio nō est integra & p cōsequēs nō est cōfessio q̄tuor modis·scz cū quis in confessione pc̄a ī generali dicit·cū q̄s cōfessionē diuidit·cum q̄s in cōfessione aliq̄d qđ nō fecit addit·cū q̄s ī cō=fessione aliq̄d qđ dicē debet diminuit· ¶ Primo em̄ cōfessio nō est integra nec sufficiēs cū q̄s ī cō=fessiōe pc̄a ī generali dicit·sed oportet q̄ sigillatī hoc ē in spāli de ommibo pc̄is mortalibo q̄ memo=rie occurrūt fiat ꝯfessio·qđ tripliciter p̄bo·scz au toritate·similitudine & ratōne· Primo autoritate p̄s·sic dicentis· Lauabo p singulas noctes lectū meū·qđ verbū ꝑm glosā duobo modis expomitur Primo sic·lauabo·id est lacrimis penit⁹ delebo· lectū meū·id est voluptatē corpis & delecta tōem seculi: quā lauat ille q̄ se ab ea conat̄ extrahere· Hcđo mō expomit̄·sic·lauabo lectū meum·id est mūdabo oscīam meā·p singulas noctes id est per singula pc̄a ex ea scz conscientia orientia· Hcđo p̄bo hoc idem autoritate bern̄·sup cant̄·sic dicē=tis. Omne qđ remordet oscīam cōfitere humiliter pure & fideliter· Et nota·q̄ dicit om̄e ad desig=nandū q̄ q̄ omne dicit mihil excipit· Tercio hoc idē p̄bo autoritate mgr̄i sen·di·xxj·post hec·vi=bi sic dic̄· Om̄ia crimina semel saltē optz exp̄m nisi aliq̄ a mēte exciderint q̄ debes generalit̄ ofi=teri & sacerdoti & deo vt dicas·delicta mea a te abscondita non sūt·q·d·de⁹ q̄ nosti occulta coz=dis & opa mea & delicta a te non sūt abscondita q̄b⁹ veniam largiaris· vbi insinuat̄·q̄ generalis confessio non solū venialia sed etiaz mortalia delz q̄z ītelligētia vel memoria non habet̄· Hec mgr̄ sentētiaz ibidē· ¶ Hcđo q̄ necesse sit om̄ia pc̄a mortalia cōfiteri ī speciali & non in generali p̄bo tali simi litudie·q̄a sicut se habet in morbo corpa=li ita etiaz in morbo spūali·sed in morbo corporali ita se hr̄·q̄ morbo spūali vel pticulari debet̄ me=dicina non generalis sed pticularis·q̄a ꝑm hiero· qđ sanat oculū nō sanat calcaneū·g̃ sic ē ī medi=cina spūali· Cum g̃ cōfessio sit quedā medicīa aīe nō est adhibēda morbis anime in generali sed in spāli vel pticulari ·& ideo morbi spūales anime· id est pc̄a sūt pticularit̄ cōfitēda· ¶ Tercio hoc idē p̄bo duplici ratione·scz ex pte cōfitētis & sa=cerdotis· Prima ratio est ex parte cōfitentis·sic· Sicut em̄ ex auersione a deo culpa committitur· ita ex cōuersione ad deū cum contritōne & obli=gatione ad penam culpa remittitur·dolor contri=tionis debet esse ex sepatōne a deo·pena vero que satisfacit debz respondere delectationi quā habuit in conuersione ad creaturam·& q̄a ista conuersio trahit peccatum ī speciem ꝑm q̄ peccator indebi=te conuertitur ad diuersa & delectatur in eis·eti=am cōfessio que fit ratione pene imminende debet fieri in speciali· Secunda ratio est ex parte cons=fessoris·q̄a sacerdos non potest taxare quantita=tem pene nisi innotuerit p confessionem quantitas culpe·quantitas autem culpe innotesci non potest nisi fiat confessio de singulis peccatis & circūstā=tijs aggrauantibus· ¶ Sed forte argues in op=positum·scz q̄ sufficiat omnia pc̄a cōfiteri in ge=nerali· dupliciter·scilicet autoritate & ratione· Primo autoritate secūdi regū·xij·vbi sic habet̄· Dixit dauid ad nathan·peccaui dño·& seq̄t̄ i=mediate·dixit nathan ad dauid·dn̄s q̄s trāstulit a te pc̄m tuū·g̃ &c̄· Rn̄deo & dico q̄ sec⁹ est de confessione que fit deo & de cōfessione q̄ fit homini

quia in cõfessione que fit deo iustificat quis a cul
pa a qua potest ꝗs iustificari p cõtritionẽ gene=
ralem que ẽ ex cõsideratõne offense dunne ꝗm cõ
misit auertẽdo se a deo. sed cõfessio ꝙ fit homi re=
spicit pcm ꝗntum ad cõuersionẽ. & ꝗa conuersio i=
debita ad aliqd creatum & in specie & in numero
distinguit ideo oportet ꝙ cõfessio distincte de sin
gulis pctis fiat. Dicẽdũ ẽ ꝯ ꝙ ꝗa auersio a deo ñ
distinguit peta in spẽ & i numero omia pnt vna
otritõne deleri. ita ꝙ vna otritꝫ sufficit ad delẽdũ
omia peccata ex pte auersionis. sed ꝗa cõuersio
respicit diuersa peta vt patz. ideo in spali ea ofi=
teri oportz. ¶ Scdo ꝓbo hoc idẽ tali rõne. Con=
tritꝫ nõ oportz ꝙ fit sigillatim de omibo. vt patet
ex dictis. ꝯ nec confessio. Rñdeo duobo modis.
Primo ꝗa otritꝫ ẽ i cõspectu dei que vno intuitu
omia videt specialissime. ofessio vo fit homi cui
oportz omia sigillatim exponi. Cui? ratõ ẽ. ꝗa sa=
cerdotẽ oportet iniungẽ pniaz ꝑm exigẽtia meri=
tor. qd non pt facere nisi sibi fiat distincte & in
spali ofessio oim pctor. Scdo mõ rñdeo & dico
ꝙ etiã oportet de omni pcto qd memorie occurrit
singulariter cõtritõnẽ hre. sicut patet ifra contritio
reqre ibi. Hec btus tho. breuit tãgit ꝗrto scrip.
sen. di. xxj. de sigillo cõfessionis. i expositiõe lre
i fine. Et alex. diffuse ꝗrta pte sũ. de mõ ofitẽdi
q. cclxvnj. Vtz sufficiat peta ofiteri igenerali.
i ar. otra. & i coz. q. & in solu. argumentorum.
¶ Qz necesse est vt pctor omnia peta vni sacer
doti confiteat. ¶ Capitulum. xxxmj.
Secundo non cõfitetur integre nec vere.
sed ficte ꝗ cõfessionem diuidit. id est qui
quedã peta dicit vni sacerdoti & quedã
alteri. ¶ Vñ oportet ꝙ pctor omia peta que hꝫ
i mẽoria & cõscia vni sacerdoti ofiteat. qd auto=
ritate & similitudine & ratõnibo ꝓbo. ¶ Primo
autoritate aug? i libro de pnia sic dicẽtis. Cauẽ=
at pctor ne verecũdia duct? diuidat apud se ofessi
onẽ vt diuersis sacerdotibo diuersa peccata velit
mãifestare. ꝗa tũc vemã a deo nõ obtinebit. Et bernñ.
Cõfessionẽ diuisi & me fructu cõfessionis ꝑdidi.
¶ Scdo hoc idẽ ꝓbo similitudine. ꝗa sicut se hꝫ
medic? i sanatõe morboz corpaliũ. ita se hꝫ sacer
dos i sanatõe morboz spũaliũ scz pctoz. sed me=
dic? corpalis nõ pt sanare oẽs infirmitates ifirmi
nisi ifirm? sibi omia reuelet. eo ꝙ ifirmitates sibi
inuicem sunt otrarie. & illud qd est medicina vni
alteri ẽ venenũ. sic in sanatõne morboz spũalium
scz pctoz oportet ꝙ fiat vni cõfessio in spali oim
pctoz. vt sacerdos oia peta sciat & sanare possit
Nam vnũ pctm ex additõe pcti alteri? aggꝫat
& medicina que vni cõpetit alteri pcto nocumen=
tũ ꝓstat. cũ qñq aliqs pctis cõtrarijs sit infect?.
vt grego. dicit in pastorali. & ideo de necessita=
te ofessionis ẽ ꝙ homo omia peta que in memoria
habet cõfiteat. qd si nõ faciat nõ est confessio sed
confessionis simulatõ. ¶ Tercio hoc idem probo
triplici rõne. scz cõtritionis. accusatõnis. & abso=
lutionis. Primo ratiõe otritionis. sic. Contritio
debet adequari cõfessioni & ecõuerso. vt sicut cõ=
tritꝫ ẽ oim pctoz corã deo simul. sic cõfessio debz
ee corã sacerdote oim pctoz simul. & sic pnitens
satisfacit deo i otritõe de oib? pctis plene & inte=
gre. ita etiã optet ꝙ pnitens satisfaciat eccie id ẽ
sacerdoti plene & integre. Scdo hoc idem probo
rõe accusationis. sic. Cõfessio ẽ iter alia ordinata
ad hoc vt i cõfessione pctoz seipm accuset. sed si
ofitẽs ptem pctoz vni dicat & ptẽ alteri. nõ se=
ipm accusat sed potius se excusat vel iustificat. ꝯ
talis non confitet. vbigra. Posito ꝙ pctor cõ=
miserit decẽ peta mortalia. si se de septez accusat
& tria celat. vel si ptẽ dicit vni & ptem alteri. in
hoc non seipm accusat sed excusat. ꝗa non ptẽdit
se peccasse nisi i pte. sed hoc ẽ falsitas & ypocrisis
que in ofessione maxime fũt cauẽda. eo ꝙ ypocri=
sis ẽ impedimẽtũ pnie. diuidere aũt cõfessionẽ ad
ypocrisim ptinet. vt aug? dicit. ꝯ penitẽs debet
se i cõfessione de omib? itegliter accusare. Tercõ
hoc idẽ ꝓbo rõne absolutionis. sic. Absolutio ad
quã confessio ordinat ẽ signũ absolutionis dine.
vñ dixit petro. qdcũq solueris sup terrã. &c. sed
de? nunq absoluit ab vna culpa ꝗn absoluat ab
oib? ita dicit aug?. & habet de pen. di. mj. Sũt
plures. ꝗdã infidelitatis impietas est ab eo ꝗ tot?
iust? & misericors est. iusticiam & misericordiaz
sperare dimidiaz. vñ ꝗa de? nũq dimidiat vemã.
sicut patz. nihil dimittit ꝓpter confessionez dimi=
diatã. & ideo ꝗ itegliter vult absolui omia debet
peta sua que in memoria habet itegliter cõfiteri.
¶ Sed forte argues in oppositũ. scz ꝙ nõ opte=
at vni sacerdoti omia peta que ꝗs fecit cõfiteri. &
hoc ꝗdruplr. scz ex pte erubescẽtie. pnie. immemo=
rie. & depẽdẽtie. Primo ex pte erubescẽtie. sic.
Erubescentia in ofessione facit ad diminutõnẽ pe=
ne. sed ꝓpto ꝗs pluribo sacerdotibus cõfitet. tanto
maiorem erubescentiam habet. ꝯ fructuosior erit
ofessio si peta pluribo sacerdotibo diuidant & cõ=
fiteant. Rñdeo & dico. ꝙ si erubescentia coram
multis sacerdotibo sit multiplicior: nõ tñ ẽ maior
id est intensior. qd patz. ꝗa qñ aliqs diuidit peta
que fecit diuersis nõ fũt omes ille erubescẽtie ita
intense & magne sicut illa vna qua ꝗs omia peta
sua simul vni ofitet. Cui? ratõ est. ꝗa vnũ pctm
p se cõsideratũ non ita demonstrat malaz disposi=
tionẽ peccãtis sicut qñ cũ pluribo aljs pctis con=
siderat ꝗa in vnũ pctm aliqs qñq ex igrãtia vel
infirmitate labit. sed multitudo pctoz demõstrat
maliciam peccantis vel magnã corruptõz eius dẽ.
& ideo vt pctor intensi? vel vehemẽti? erubescat.
oportet ꝙ omia peta sua integre vni sacerdoti ofi=
teat. ¶ Scdo argues ad idem ex pte pnie. sic.
Confessio ad hoc ẽ necessaria pnitẽti vt pena vel
pnia pcto taxet ꝑm arbitriũ sacerdotis. sed a di=
uersis sacerdotibo pt ipõi sufficiẽs pena de diuerb

peccatis ·ergo nō oportet ꝙ vni sacerdoti oīa
pcta cōfiteanť ·Rñdeo & dico ꝙ pñia a diuersis
sacerdotibꝫ impsita nō eēt sufficiēs sicut ab vno
sacerdote impsita · Cui? ratio ē · ꝙa ꝗlibet sacer-
dos cōsideraret tm̄ vnū pcm̄ ꝑse · & nō grauita-
tē ipius quā habet ex adiunctione alterius pec-
cati · & ideo rōne sufficiētis pene de pctis suis fa-
ciēde oportet ꝙ oīa pcta vni sacerdoti itegliter
ofiteāť · ¶ Tercō argues ad hoc idē ex pte īme-
morie vel ex pte obliuionis · sic · Ꝓt contingere ꝙ
post cōfessionē factā vel satisfactiōez pfectā recor-
deť ꝗs alicui? pcti mortalis qđ dū ofitebať ī me
moria nō habebat · & tunc qñ memor fuit copiam
ꝑbrī sacerdotis cui ꝓmo confessus fuerat hr̄e nō
potuit · & sic diuersa pcta diuersis sacerdotibꝫ cō-
fitebiť · Rūdeo & dico · ꝙ qñ aliꝗs recordať eoꝝ
que oblit? fuit nō ē necē iterū alia pcta que ꝑus
cōfessus fuerat cōfiteri siue eidē cōfessori siue alteri
vt ꝗdā dixerūt · sed sufficit ꝙ confitens hoc pcm̄
cui? oblitus fuerat dicat explicite & in speciali &
alia ī generali · dicendo ꝙ cū alia multa pcta cōfi
tereť hui? pcti oblit? fuit · ¶ Quarto argues ad
hoc idē ex pte īdependētie ve ex pte autoritatis
sic · Licet sint plures sacerdotes quibꝫ aliquis con
fiteť · tñ vnus est ꝓncipalis scz xps · cui? vice &
autoritate oñes sacerdotes confessiones audiūt ·
g̃ pluribꝫ sacerdotibꝫ confitēdo cōfitemur vni vel
tāq̄ vni · vñ sicut bona eēt ofessio facta vni sacer-
doti de oīibꝫ pctis · ita bona ē cōfessio si ītер plu-
res diuidať · eo ꝙ fit pluribꝫ vt vni scz christo sic̄
dixi · Rñdeo & dico · ꝙ ista ratio magis ē cōtra te
q̄ ꝑ te · & hoc ꝓpter duo · Primo ꝗa sicut cōfessio
que in pte christo fieret nulla eēt · ita ofessio que
fit pluribꝫ sacerdotibꝫ debz in nihilum reputari ·
vñ sicut nō eēt cōtritio nisi ꝗs de oīibꝫ cōtereť ·
ita nō eēt cōfessio nisi ꝗs de oīibꝫ pctis que me-
morie occurrunt corā sacerdote qui vicē dei gerit
cōfiteretť · Secō quia licet omnes sacerdotes sint
quasi vnus ad pťatem ligandi atq̄ soluendi · nō
tñ quo ad sciam discernēdi · ¶ Sed forte ex hoc
dicto sic argues · Confessio non debet fieri sacer-
doti de pctis nisi ꝓpter absolutionē · sed quādoq̄
sacerdos qui ofessionē audit pť de quibusdā pctis
absoluere non de oīibꝫ · g̃ ad minus in tali casu
oportet ꝙ cōfessio non sit integra · sed oportet eam
dimidiare vel diuidere · Rñdeo & dico · ꝙ aliquis
cōfessionē diuidit ꝓpter duo · Primo em̄ dicit ꝗs
minora vni sacerdoti & maiora alteri vt minor
appareat sua malicia · & hoc mō ofessionē diuidere
ē malū · ꝗa talis mouet inordinata & puersa ītē-
tione & affectione qua in pte se vult iustificare ·
cū ī oīibꝫ pctis que cōmisit se debeat cōdemna-
re · Secō aliꝗs diuidit confessionē duobꝫ scz sa-
cerdoti prochiali & superiori · eo ꝙ non pť absolui
a sacerdote qui immediate curā aīme sue habet &
hoc ē bonum · ꝗa talis mouetur ex bona & ordi-
nata intentione qua hoc modo intendit puidere
saluti aīe sue · Vnde dato ꝙ etiā sacerdos prochia-
alis nō possit de oīibꝫ eū absouere · teneť tñ sibi
oīa cōfiteri vt q̄ntitatem totius culpe cognoscat
& de illis de ꝗbꝫ eum non potest absoluere ad su-
periorez remittat · nec dr̄ cōfessionem diuidere seu
dimidiare cū de cōscia vni? & ofilio alteri ofiteť ·
vñ cōfessio semp debz eē ītegra sic̄ ptz · Hec bť?
tho · q̄rto scrip · sen · di · xvij · de cōfessione · arti ·
mj · q · ij · Vtr̄ opteat cōfessionē eē integrā scz vt
cōfitēs oīa pcta sua vni sacerdoti ofiteať · ī du-
obꝫ ar · cōtra · & ī corr · q · & ī solu · q̄tuor argumēto-
r̄ · Et petr? de tharē · ibidē dicit q̄rto scri · sen · di ·
xvij · de ofessione · arti · vj · q · j · Vtr̄ cōfessio pos-
fit dimidiari · ī ar · cōtra & ī corr · q · & ī solu · argu ·
Et alexander ibidē dicit q̄rta pte sum · q · cclxix ·
Vtr̄ liceat cōfessionē diuidere · scz cōfiteri vnam
ptē peccatorr̄ vni sacerdoti & aliam ptē alteri · in
ar · cōtra · & in corr · q · & in solu · argumentorum ·
¶ Q ille qui in cōfessione dicit aliqđ qđ non fecit
peccat nec talis confitetur · ¶ Capitulū · xxxv ·

Tercio non cōfitetur vere vel bene qui in
cōfessione aliqđ qđ nō fecit addit & dicit
¶ Non em̄ licet alicui cōfiteri peccatum
qđ nō habet · hoc aūt q̄drupliciter ꝓbo · ¶ Primo
rōne sic · Nullus in ofessione mētiri debet · sed qui-
cunq̄ dicit se fecisse qđ non fecit mentiť · g̃ null?
debet ofiteri pcm̄ qđ non fecit · ¶ Secō hoc idē
ꝓbo p locum a maiori · sic · Min? q̄libet seipm̄ of-
fendere debet q̄ ꝓximū · sed non licet alicui ferre
contra ꝓximum suū testimonium falsū · quia hoc
prohibitum est exodi · xx · g̃ minus licet cōtra se-
ipm̄ ferre testimoniū falsum · sed confiteri pecca-
tum aliqđ qđ non fecit ē contra seipm̄ ferre testi-
moniū falsū & per consequens diffamare seipm̄ ·
ergo &c̄ · ¶ Tercio hoc idē ꝓbo similitudine · ꝗa
sicut in iudicio exteriori non debet aliquod crimē
alicui impingi qđ p testes ydoneos probari non
possit · Ita in iudicio interiori scz in foro pnie vbi
testis est ofcia : nō debet se aliꝗs accusare de pcto
qđ cōscia sua non habet · cuz g̃ in pcto quod quis
non fecit non habeat conscientiā testē · pro illo nō
potest accusare in iudicio confessionis seipm̄ · Et
cōfirmo scđo hanc rōem · sic · Nullus potest ꝑcu-
rare ꝙ puniatur innocens sine peccato · sed ꝙ con-
fiteť peccatum quod non fecit facit ꝙ inocēs pu-
niať a sacerdote sine peccato · g̃ &c̄ · ¶ Quarto ꝑ-
bo hoc idem ex propria confessionis rone vel acti-
one · sic · Propria actio confessionis ē manifestare
qđ interi? latet · qđ ptz · ꝗa ꝓ ofessionē debet seipz
penitēs confessori suo manifestare · sed ille ꝙ de se
loqtur sacerdoti aliter q̄ conscientia sua habeat siue
in bonum siue in malū nō se sacerdoti manifestat
sed magis occultat · & ideo non est ydonea cōfes-
sio · Sed ad hoc ꝙ sit ydonea confessio requiriť
ꝙ os cordi concordet · vt solū hoc os accuset quod
conscientia tenet · si vero contrarium facit non est
confessio sed confessionis fictio vel simulatio · ¶

¶ Ad maiorẽ tñi euidẽtiã ꝓdictoꝝ nota · qꝫ ille ꝙ cõfitet ꝑcta sua · aut scit se peccasse · aut credit se peccasse · aut timet vl̃ dubitat se peccasse · ¶ Primo em̃ cũ scit se peccasse simplr̃ obligat ad ofitẽ dũ · & si apponit cõditõez aliquã dicẽs · si peccaui · non est cõfessio · ¶ Secundo cum quis credit se peccasse non simpliciter obligat ad ofitendũ · sed mñtum ipe credit se fecisse · qđ patz · ꝙa cũ ꝙ cõfitet peccatũ qđ nõ credit se fecisse mẽtit · si vero dicat ꝑtm qđ non fecit tamẽ credit se fecisse nõ mentit · & ideo non peccat si eo mõ dicat sicut est in corde suo · id ẽ cõscientia vel credulitate sua · vñ si cõfitẽs habet in oscientia aliꝙd · sicut potest sine mendacio vel peccato confiteri veniale esse mortale dũmodo cõfitẽs habeat in cõscientia · ita potest sine mẽdacio vel peccato cõfiteri se fecisse qđ non fecit · dum tñ cõscientia vel credulitas dictet sibi fecisse illud · ¶ Tercio cũ ꝗs dubitat se peccasse nõ obligat ad ofitẽdũ illud simplicit nisi sub oditione vel ꝙ ad penã · vbigrã · Cum quis dubitat se peccasse debet dicẽ · si feci tale peccatum vel dixi tale vbũ dico meã culpã & volo subire penã · vñ qñ aliꝗs dubitat de aliquo peccato an sit mortale debet illud ofiteri dubitatõe manẽte · Cuiꝰ ratio est · ꝙa ille qui cõmittit vel omittit aliꝙd in quo dubitat esse peccatũ · peccat mortalit discrimi se committẽs · & similit discrimi se cõmittit ꝙ de hoc qđ dubitat ee mortale negligit cõfiteri · non debz tñ asserere illud mortale · sed cũ dubitatõne loqui & iudicium sacerdotis expectare cuiꝰ ẽ discernẽ inẽ leprã & lepram · Ita qꝫ in ꝓma cõfessione quãdo aliꝗs scit se peccasse & simplicit cõfitet · est veritas ĩ re ĩ corde suo & in sermone · In secũda ofessione ꝙz qñ aliꝗs credit se peccasse & nõ peccauit est falsitas in re & ĩ sermone · sed veritas ĩ corde · vñ talis licet dicat falsũ non tñ mentit · falsitas em̃ ẽ otra veritatẽ in re vel in sermone · mendaciũ vero ꝓprie ẽ otra veritatẽ in mente · nã mẽtiri ẽ cõtra mentez ire · In tercia vero cõfessione qñ aliꝗs dubitat se peccasse est incertitudo · & ideo nõ debz tũc ofiteri simplr̃ vl̃ certitudinalit · sed scdm qđ vel cõditõnaliter vt patet supꝰ · ¶ Sed forte ãgues ĩ oppositũ · scz qꝫ licite potest homo ofiteri peccatũ qđ nõ fecit · & hoc triplicit · Primo autoritate bti greg̃ · ꝙ dicit · qꝫ bonaꝝ mentiuz ẽ ibi culpã agnoscere vbi culpa nõ est · Rñdeo exponẽdo hanc autoritatẽ duobꝰ modis · Primo qꝫ agnoscẽ culpaz vbi culpa non est dupliciter ꝑ esse · Vno modo ꝗntum ad opationem · & sic nõ est verum · nõ em̃ ptinet ad bonã mentem sed ad errãtem vt se actum aliquẽ cõmisisse cognoscat quẽ non commisit · Alio modo potest intelligi ꝗntũ ad oditõez actus · & sic verꝫ est qđ dicit greg̃ · ꝙa iust? ĩ actu qui de se bon? videtur formidat ne aliꝗs defect? fuerit ex ꝑte sua · sic̃ dr̃ iob · ix · Verebar oĩa opera mea · & ideo ad bonã mentem etiam ptinet vt hãc formidinez quam corde tenet lingua accuset ·

Scdo modo rñdeo & dico · qꝫ vbũ bti grego · intelligẽdũ ẽ & agnitõne credulitatis nõ certitudis vt dicat bonarũ mentiũ est credere vel dubitare ꝑtm · Ad hui? autẽ formidinẽ vel credulitatem nõ debz sequi assertõ ofessionis · ¶ Scdo ad hoc idem argues rõne · sic · Satisfactõ ex confessione ordinat · sed aliquis ꝑ satisfacere de ꝑcto qđ nõ commisit · g̃ potest eciã ofiteri ꝑtm qđ non fecit · Vel aliter forma rõnem si vis in cõtritõne · Licet oteri siue dolere plus debito · & in satisfactõe licz satisfacere pl? debito · g̃ similiter in cõfessione licz confiteri plus debito · g̃ licet confiteri ꝑtm quod non fecit vel maius peccatum ꝙꝫ sit · vt puta · licz cõfiteri ꝑtm veniale esse mortale · Rñdeo & dico ꝙꝫ nõ ẽ simile de cõtritõne satisfactõne & cõfessione · & hoc ꝓpter tria · Primo ꝙa ex hoc ꝙꝫ homo satisfacit ꝑ ꝑcto qđ non fecit non incurrit mendacium sicut incurrit cum quis confitet ꝑtm qđ non credit se fecisse · eo ꝙꝫ talis cõtra suam mentẽ loqtur qđ est mentiri · Scdo ꝙa nunqꝫ ꝑ aliquis esse cert? de sufficienti otritõne vel satisfactõne · & ideo ꝙtum cũqꝫ cõteratur vel satisfaciat · nõ tamen illa otritio vel satisfactio est superabundans ꝝm rei veritatẽ · & ideo nullũ ꝑtm ẽ ibi · sz poti? acqsitio maioris meriti · de ofessione vero nõ ẽ sic imo de illa potest quis & debet ee certus · Tercio non est simile quia cõtritio & satisfactio semp est meritoria · & si nõ semp deletõnis culpe & remissionis pene vt patz ĩ iustificatis totaliter · ꝙ statim euolant post hanc vitam · est tamẽ contrito in talibꝰ meritoria augmẽti gr̃ie & iusticie · vt augmentum gratie rñdeat contritõi in viris sctis · & satisfactõ augmento iusticie · Confessio vero in ꝙ quis dicit se fecisse ꝑtm qđ non fecit scienter no potest ee ex caritate · & ideo nec vnqꝫ ẽ laudabilis ¶ Tercio argues · sic · In dubijs semp ps tutior est eligẽda · vñ in ꝑcts que ex suo genere nõ sũt mortalia · vt in ira supbia & hui?modi si cõfitens debeat de talibꝰ ofiteri vtꝝ sint venialia vel mortalia que cõmisit tuti? est cõfiteri illa ee mortalia ꝙꝫ venialia licet ꝝm rei veritatẽ sint venialia · Rñdeo & dico · qꝫ hoc vbum in dubijs &c̃ · intelligit in illis dubijs in ꝗbꝰ oportet alteram partem eligere absolute & de neccitate · sicut patet de viatore cui occurrit biniũ · In dubijs vero in quibꝰ non ẽ necesse alteram partẽ eligere absolute non intelligitur qꝫ altera pars sit simplr̃ eligẽda sed sub cõditõne tantũ · & hoc nõ est in ꝓposito · ꝙis enim dubiũ sit alicui vtꝝ peccauerit mortalit vel nõ · nõ tamen debet alteꝝ absolute affirmare · vñ nõ debz cõfiteri simplicit & absolute se peccasse mortaliter sed sub cõditõne dicẽdo · si peccaui mortaliter dico meã culpam · & hoc non est cõfiteri peccatum qđ nõ fecit simplr̃ sed ꝝm ꝗd · Sci enim de peccato quis dubitat se peccasse cõfiteat sub conditione dicẽs · si peccaui · vel si dicat ꝗs in confessione ꝑtm qđ non fecit tamẽ credit se fecisse non

mẽtiẽ . & ideo non peccat si eo modo dicat sicut hoc habet in corde. vt ex p̃missis patz. Dec bẽus tho. q̃rto scrip. sen. di. xxj. de ofessione generali. arti. nj. Vtz aliqs licite possit ofiteri qđ nõ fecit. in dnobo ar. cõtra. & ī cor. q. & ī solu. j. & nj. ar. Et alexan. q̃rta parte sum. q. cclxix. Vtz liceat alicui ī cõfessione aliqđ pcm addere qđ nõ fecit. id ẽ. vtrũ qs debeat confiteri peccata q̃ non fecit ī ar. cõtra. & īcor. q. & ī solutõmbo. ar. ¶ Ox non ẽ cõfessio qñ aliqs diminuit id ẽ pcta pauciora dicit q̃p facit & ideo oportet qp oĩa pcta confiteaẽ.

Quarto non cõfitetur inte ¶ Ca. xxxvj. gre q̃ in confessione peccata que fecit diminuit. id est qui peccata pauciora q̃p fecit dicit. vñ cõfessio non ẽ diminuẽda. imo oportet qp sit ītegra. qđ ondo triplici rõne. scz ex pte di. ex pte modi. ex pte dom. ¶ Prima ratio q̃re nõ sufficit cõfessio vm? peccati sine cõfessione alterius ẽ ex pte dei. sic. Remissio culpe in cõfessione ẽ signũ remissionis vel absolutõnis dine. sed deus nũq̃p remittit vnũ peccatũ sine alio. vt habeẽ de pemtẽtia. di. nj. vbi sic dr̃. Nũq̃p deus aliquẽ sanauit quẽ oino nõ liberauit. totum eñ hoiem sanum fecit in sabbato. vt dr̃ iobis. vij. ca & corpus ab infirmitate. & aiam ab oñi cõtagione liberauit. indicãs pemitentes oportere dolere & confiteri de oñi crimĩe orto & in anima & in corpe. Et ibidẽ subditur. sic. Quedã infidelitatis impietas ẽ ab eo q̃ totus iustus & misericors est iusticiã & miam sperare dimidiã. & ideo q̃ integraliter vult absolui. debet nullo retẽto integraliter de oĩbo confiteri ¶ Ecdo hoc idẽ pbo ex pte modi remissiõis culpe. sic. Remissio peccati fit per infusionem gratie & virtutum. sed gratia non compatitur secũ peccatum aliqđ. neq̃ virtus viciũ. ergo vt fiat remissio oĩm pcorũ oportet omia pcta confiteri. Vbi nota. qp nõ est simle de medicina corpali & spũali. ca ī cura corpali exñtibo pluribo infirmitatibo bene curaẽ vna sine alia. Cui? ratõ ẽ. ca gza ẽ medicina spũalis & generalis oĩm morboz spũaliũ. scz oĩm peccatoz. & ideo gza nullũ pcm secũ compatiẽ. Nõ aũt sic ẽ de medicina corpali. ca non est vna medicina corpalis morborum oĩm curatiua. ꝑ qđ potest dari aliqua medicina corpalis curatiua vm? morbi & nõ alterius. ¶ Tercio hoc idẽ pbo ex pte dom scz amoris dĩm. sic. Sine amore dei nullus inuenit gzam vel miaz. sed dũ homo ẽ ī pcto mortali est hostis dei. ergo talis q̃mdiu ẽ talis nunq̃p cõsequẽ veniã. sed omis reseruãs sibi in cõfessione scienter pcm aliqđ est hostis dei. g̃ nullus celãs in cõfessione pcm aliqđ inuenit veniã de alio. vñ ca cõfessio dimidiata vl̃ diminuta nõ est integra. ideo nõ est salutaris. Eccĩ. xxxv. salutare sacrificiũ attẽdere in mãdatis dei & discedere ab oñi iniqtate. ¶ Sed forte argues ī oppositũ. scz qp homo possit licite confessionẽ diminuere. scz vnũ peccatũ sine alio cõfiteri qđ tripliciter pbo. Primo sic. Aliquis luxuriosus p̃ pcessum tpis de auaro fit liberaẽ vel nõ auarus. luxuria tñ in eo cõtinue manẽte. tollitur ergo in isto vnũ peccatũ alijs remanẽtibo. Sed si vnũ pcm tolliẽ sine alijs: & pcm non tollitur sine cõtritõne & cõfessione. g̃ cõfitendũ ẽ vnũ non cõfitẽdo alia. Rñdeo & dico. qp si in luxurioso nõ remaneat habitus neq̃ actus auaricie remanente luxuria. remanet tamẽ vulnus qđ actus auaricie infixit in anima & reatus ad penã nisi sanetur p gratiam. ¶ Ecdo argues sic. Idem videẽ ee de absolutõe a culpa & ab excõmunicatõe. sed vn? potest absolui ab vno vinculo excõmunicationis absq̃ hoc qp absoluaẽ ab alio. g̃ a simili vnus pt absolui ab vno peccato absq̃ hoc qp absoluaẽ ab alio. Rñdeo & dico. qp nõ ẽ simile de absolutione a vinculo excommunicatõnis & a vinculo culpe. Cui? rõ ẽ. qa excõmũicatões & satisfactões p̃ eis a se īmicẽ nõ depẽdẽt imo sũt ab īmicẽ sepate ꝑ quod & vnũ vinculũ excommunicatõnis sine alio absolui̇tur & satisfactõ vm? excõmunicatõnis sine satisfactõne alterius completur. sed culpe & satisfactiones p̃o culpis a se īmicẽ depẽdent. qa nec absoluẽ quis ab vna culpa nisi absoluatur quis ab omnibo. nec satisfit p vna culpa nisi p̃ ommbo satisfactio fiat. ¶ Tercio ad hoc idẽ arguo sic & pono talẽ casũ. Aliqs ofiteẽ q̃daz pcta sacerdoti & quedã retinet. & sacerdos de pctis cõfessis sibi pemtẽtiã cõdignam iniungit vel imponit. & pemitens totã illã pemitentiã facit. talis non punietur a deo ī futuro p illis. & q̃re? certe qa vt dr̃ nau. j. Nõ cõsurget duplex tribulatio. Alia lra dicit. Nõ iudicabit deꝰ bis ī idipm. & ita videẽ qp deꝰ remittat huic pcta q̃ cõfiteẽ & alia nõ remittat. Rñdeo & dico. qp illa autoritas nau. nõ iudicabit deus &c̃. ītelligiẽ vbi aliqs plenarie de suis peccatis satisfacit in pñti. sed iste q̃ pemtẽtiã iũctã a sacerdote cõpleuit in pcto mortali nõ satisfecit in aliquo. qa nõ ẽ satisfactio sine charitate. & ꝑ hoc deus qui nouit mensuras pcoz̃. puniet istũ in foro suo etiam p peccato de quo fuit confessus. Dec alex. quarta pte summe questione. cclxix. Vtrum liceat cõfessionẽ diminuere. id est cõfiteri pauciora peccata quam fecit. in argu. cõtra. & in cor. q. & in solu. argumentorum. Require supra capitulo scdo p̃cedenti immediate vbi dicitur. qp non licet confessionẽ diuidere.

¶ Ox confessio culpam dimittit vt multipliciter patet.

¶ Capitulum. xxxvij.

Ultimo circa confessionem cõsiderare debem? effect? ei?. Naz ofessio spaliẽ q̃tuor bona facit. scz culpã remittit. penam diminuit. ianuã apit. fiduciã ẽbuit ¶ Prio ofessio culpã remittit. qđ q̃druplr̃ pbo. scz rõe. similitudie. distictõe. autoritate. ¶ Primo pbo rõe. sic. Per gzã fit remissio pcoz̃ sz ex sacmẽto pñie c? ps ẽ cõfessio ofert gzã. g̃ p ofessiõz remittiẽ culpa

Secdo hoc idem pbo similitudine baptismi. qa si cut baptism? nō solū in facto sed etiā in voto vel ꝓposito suscept? cōfert gr̄iā·ita ofessio absolutōe adiuncta fm qꝫ ī voto penitētis p̄cessit liberauit a culpa· postmodum vero put est in actu confessionis & absolutionis auget gratiam·vel remittit culpam si dolor cōtritōnis de peccatis sufficiēs nō fuisset·¶ Tercio hoc idem probo distinctione Non em̄ cōfessio remittit peccatum hoc modo vt peccatū mortale in veniale cōuertat· sicut quidaz dixerunt· sed quia omne peccatum confessio penitus annihilat·Dicit̄ em̄ aliquod pc̄m veniale triplicit̄. Vno modo ex genē sicut vbū ociosum Alio modo ex causa scz qa in se venie causā habet sicut peccatū ex infirmitate·Tercio modo ab euē tu·& hoc modo oīe pc̄m p cōfessionem fit venia le·nam per confessionem hoc euenit qꝫ de culpa p̄terita homo cōseq̄t̄ veniam·Hec beat? thomas quarto scrip·sen·di·xvij·de confessione articulo v·questione prima·Vtz confessio liberet a morte peccati·in argu·contra·& in cor·q·& in soln·ij·argu·¶Quarto hoc idem probo autoritate p̄me iobis·j·sic dicētis·Si cōfiteamur pc̄a nr̄a fidelis & iust? ē vt remittat pc̄a nr̄a & emūdet nos ab oīi iniq̄tate· Expositor·si cōfiteamur pc̄a nostra nō merita·nam in confessione sola peccata sunt exprimenda & bona tacenda nisi ꝓpter ingratitudinem recidiuātis. Et addit nostra·nō alie na·ille scz de? fidelis est in soluēdo ꝓmissum·& iust? in rn̄dendo meritis· Et subdit effectū vel fructū confessionis· vt remittat nobis peccata nostra & emūdet &c̄· quod vbū exponit̄ tribo modis·Primo sic·vt remittat nobis pc̄a scz commissa in se & in pximū·iniquitatem dicit peccata cōmissa in deū·Secūdo sic·Remisso pc̄o intelligitur in presenti·& emūdatio iniquitatis in futuro· qn̄ erit ita pfecta mūdatio qꝫ nec poterunt nec volūt peccare· Tercio modo sic·vt remittat nobis pc̄a quo ad culpā·& emundet ab oīi iniquitate q̄ ad penā eternam·¶Sed forte argues in oppositum scz qꝫ confessio non remittat culpam tali ratione· Contritō sufficienter delet culpam·ergo non confessio. Rn̄deo & dico·qꝫ cōtritio semper habet votū vel ꝓpositū confessionis adiunctum·& ideo eo modo liberat penitentes a culpa sicut baptismi desideriuz liberat baptizandos·vt dicit bt̄us tho· quāto scrip·sen·vbi supra immediate·in solu·j·argumēti·Req̄re sup̄ baptismus de effectibus ei?

¶Sed forte queres·vtz remissio pc̄i sit ex misericordia vel ex iusticia· Rn̄deo & dico·qꝫ remissio culpe mortalis & pene eterne mutate in tēporalez est ex dei misericordia· remissio vero pene tēporalis quodāmodo ē ex iusticia·quia post gr̄iā susceptam homo motu liberi arbitrij meretur remissionem pene· & maxime in confessione ꝓpter erubescētiam que est penalis· iust̄ē em̄ vt pena penam soluat·¶Patz igit̄ ex p̄missis qꝫ virtute confessionis fit remissio culpe·vnde augustin? in libro de pen̄i·Nullum tam magnum peccatū est qđ confessione non deleatur·Et isidorus de sūmo bono·vicia cordis tui reuela:prauas cogitatōnes tuas ilico manifesta·peccatum tuum p̄ditum cito curabitur·crimē autem omne tacēdo ampliatur· Et augustin? super psalmū· delictū meū cognituz tibi feci· nō operui sed aperui vt operires nō celaui vt tegeres·Nam quando hō detegit de? tegit·cum homo celat deus nudat·cum hō agnoscit de? ignoscit·¶Qꝫ cōfessio diminuit penam peccato debitam· ¶Ca·xxxviij·

Secundo cōfessio penam diminuit·scilicz penam peccato debitam·quod dupliciter ꝓbo·scz ex virtute absoluentis·& penitentis·¶Primo ex virtute penitentis·sic·Pena debet̄ culpe·sed cōfessio remittit culpā vt patet capitulo p̄cedenti·ergo vel remittit vel diminuit penā·¶Vbi nota·qꝫ duplex est pena scz condemnans vel exterminans vt pena eternalis scz inferni· & pena purgans vt temporalis purgatorij vel hui?modi·¶Primo igit̄ cōfessio liberat a pena eo qꝫ libat a pc̄o mortali cui debet̄ pena eterna·Secundo liberatus a pena eterna virtute cōfessionis vel cōtritōnis vel in actu vel in ꝓposito adhuc remanet obligat? ad penā temporalem q̄ est veluti medicina purgans qual̄ est purgatorij·quam debēt pati hi q̄ a pena īferni sūt liberati Vn̄ qa pena purgatorij improportōnata ē viribo penitētis in hoc mūdo viuētis·ideo pena purgatorij p virtutē clauiū diminuit̄ qꝫ hō in hac vita satisfaciendo purgari potest·¶Secūdo modo cōfessio diminuit penam ex actu cōfitētis q̄ penā erubescētie habet·et ideo q̄nto aliqs de eis dē peccatis pluries cōfitet̄·tanto magis ei pena dimittitur·¶Sed forte argues in ꝓpositum·scilicz qꝫ cōfessio a pena non liberet tali ratōne· Voluntas p facto reputat̄·vt dicit magister quarto sen·di·xvij·sed ille qui cōtrit? ē habuit ꝓpositū seu voluntatem cōfitendi·ergo tm̄ valuit sibi cōtritio sicut si fuisset cōfessus·Respondeo & dico· qꝫ voluntas p facto non computat̄·vt magister dicit in lr̄a in his que sunt abalio sicut ē de baptismo non enim tm̄ valet voluntas suscipiendi baptismū q̄ntū valet susceptō ipsius·sed reputat̄ solū volūtas p facto ī his que sunt omnino ab hoīe Et itez q̄ntum ad p̄miū essentiale: non aūt q̄ntū ad premium accidentale·vnde etsi voluntas confessionis tantum valeat quantū actualis confessio quo ad p̄miū essentiale· non tam̄ valet tm̄ quātū ad p̄miū accidētale·scz quo ad remotōnē vl̄ diminutōnez pene Et ideo cōfessus & absolut? minus punie t̄ in purgatorio qꝫ cōtritus tm̄·Hec beatus thomas q̄rto scripto sententiarum distinctione xvij·de cōfessione· articulo q̄nto q̄stione secūda Vtz cōfessio diminuat penam in corpore questionis & in solu·ij·argu·per totum·

¶ Q̃ confessio ianuam padisi aperit · Ca·xxxix

Tercio confessio paradisi ianuam aperit quod tali ratione ostẽdo · ℟ paradisi introitu aliquis dupliciter impeditur · scz ꝓpter peccatum · & ꝓpter pene ex pcto reatũ · sed confessio hec duo impedimenta amouet · vt patet ex duobꝰ capitulis precedentibꝰ · g̃ confessio paradisi ianuam apit · ¶ Sed forte argues in oppositum · sic · ℟ Ante confessionẽ moriens paradisum intrare potest · ergo confessio non aperit paradisum · ℟ñdeo & dico · q̃ anteq̃ peccator cõtritionem habeat de peccato mortali paradisus ẽ clausus & infernus apertus · postq̃ vero conterit cum ꝓposito confitendi anteq̃ actualiter confiteatur tunc aditus ĩferni est clausus · remanet tamẽ obligat? ad penam vel ĩ hac vita vel ĩ purgatorio psoluẽdam · vñ q̃uis p cõtritõnem votum vel ꝓpositum confessionis importantem sit paradisus apertus · etiam ante confessionem actualiter factam · nõ tamen obstaculũ reatus est totaliter remotũ ante confessionem actualem & completã satisfactõnẽ ℟ Dec beatus thomas q̃rto scripto sen · di · xvij · de confessione · articulo · v · questione · ij · ℟ Vtrũ confessio paradisum aperiat · in cor · q · & in so · ij · ar · ¶ Q̃ confessio tribuit spem salutis · ¶ Ca·xl·

Quarto confessio fiduciam tribuit · nam ipsa confessio spem salutis tribuit confitenti · quod ꝓbo duplici ratõne · ¶ Prio ratione passionis saluatoris · sic · ℟ Per confessionẽ penitens se subijcit clauibꝰ ecclesie habentibꝰ virtutem ex passione christi · sed vt? & efficacia passionis christi tribuit spem salutis · ergo confessio que passioni christi inmititur tribuit spem salutis ¶ Secꝺo hoc idem ꝓbo rõne dispositionis confitentis · sic · ℟ Per confessionem penitẽs efficitur humilior & cautior · vt dicit mgr̃ · sen · di · xvij · libro q̃rto · sed per hoc homo accipit spem salutis : ergo confessio tribuit spem salutis · ¶ Sed forte argues ĩ oppositum · sic · ℟ Per tribulatõnem ad spem puemimus · vt patet ꝑ apostolũ ad romanos · v · vbi sic ait · Tribulatio patientiam opatur · patientia aũt ꝓbationem · ꝓbatio vero spem · spes aũt non confundit · sed tribulationem homo p̃cipue in satisfactõne sustinet · g̃ tribuere spem salutis magis est tribulatõnis & satisfactõnis q̃ confessionis · ℟ñdeo duobus modis · ℟ Primo q̃ ex nostris actibꝰ nõ potest esse spes salutis p̃ncipaliter · sed ex grã redemptoris · & quia confessio inmititur g̃tie redẽptoris scilicz passionis christi · ideo spem salutis confessio tribuit · Secꝺo quia tribulatio spem salutis tribuit per expimẽtũ ꝓprie virtutis & purgatõnem a pena · sed confessio etiam p̃dicto modo tribuit spem salutis · quod patz · quia confessio inq̃tum passioni redemptoris inmitur quatuor in se habet · quia ipsa confessio est pars sacramenti · & ẽ actus meritorii? · & ꝑ eã vtutis nõ tm̃ ꝓprie sed virtutis dĩne expimentum sumitur · & purgatõz a pena & a culpa opatur · & p consequens vtute confessionis spes salutis tribuitur · Dec bt̃us thomas quarto scripto senten · distin · xvij · de cõfessione · arti · v · q · mj · Vtrum cõfessio tribuat spem salutis · in corpe q̃stionis & in solutõne duoꝝ argumẽtoꝝ · Berñ · sup illum versũ psalmi · quid est tibi mare q̃ fugisti · loquẽs de effectibꝰ confessionis sic ait · Omnia nanq̃ in cõfessione lauãt · cõsciẽtia mũdatur amaritudo tollitur · mare id est peccatũ fugatur · tranquillitas redit · spes reuiuiscit · animus hylarescit · felix anima cui ista ex cõfessione puemiunt · Dec berñ · ibidem · Vnde augustin? in libro de penitentia cõcludens omnia ista ĩ quatuor capitulis cõtenta sic ait · Confessio est salus animaꝝ · dissipatrix viciorum · restauratrix vtutum · expugnatrix demonũ · quid plura · obstruit os ĩferni · aperit portas paradisi ·

¶ Sequitur quid sit consensus vel cõsentire ·

Quid est cõsensus vel cõsentire. Ca. ꝑmum

Onsensus. Circa consensum q̃tuor considerare debemus. s. Significatum nominis. Reatũ criminis. Modum operis. Excessum graue dimis Primo circa consensum considerare debemus significatũ nõminis. Nam consensus idem ẽ quod simul sensus. & consentire idem ẽ ꝙ simul sentire. Vñ nota ꝙ aliud ẽ sentire. aliud assentire. aliud cõsentire. Primo em̃ sentire ẽ act? potentie apprehensiue. scz potentie intellectiue noticiam vel expiẽtiã assumẽtis de re quã sentit. Vñ sapi. ꝑmo dr̃. sentite de dño in bonitate: & in simplicitate cordis querite illũ. quod verbum ita exponit. Sẽtite. id ẽ spũali sensu id ẽ itellectu fide illuminato cognoscite. de dño i bonitate. id est de scriptura que loquit de deo & bonitate dei. q. d. quod nõ intelligitis naturaliter de deo: nec ratõne ꝓbari potest. pie credite. Et subdit. & in simplicitate cordis querite illũ. Et merito. ꝙa simplicitas id ẽ puritas vel integritas cordis qua de? q̃rit & inuenit ẽ. vt quod intellect? intelligit affect? diligat. Duplicitas aũt cordis ẽ. si nõ diligis bonitatem dei quã credis. vel si nõ appetis qđ cognoscis vel si nõ desideras quod cõsideras. quia cordis duplicitate nũq̃ inuenit de?. Secđo assentire ẽ act? potẽtie volitiue. vel potentie intellectiue vt mote a voluntate distantis ab eo cui assentit & tendentis in illud etiã p impium volũtatis. Tercõ cõsentire ẽ act? rõnis & volũtatis. Intellect? vel rõnis quidẽ vt iudicãtis & deliberãtis. volũtatis vero vt terminãtis & acceptãtis. In hoc em̃ terminat cõsensus ꝙ volũtas tẽdit in illud qđ iudicatũ & determinatũ ẽ p rõnẽ. Vñ sic dissensus iportat remotionẽ volũtatis ab illo cui vel a quo volũtas dissentit. ita consensus applicationẽ vel cõiũctionẽ volũtatis ad illud cui cõsentit q̃ quidẽ applicatio volũtatis ad aliq̃d nõ ẽ misi q̃dã cõplacẽtia ei? cui vl̃ in qđ volũtas ꝺsentit. ex eo em̃ ꝙ aliq̃d placet volũtati cõsentit in illud. Vñ sup illud v̂bũ apostoli ad ro. vi. cõsentio legi qm̃ bona ẽ. glosa sic dicit. ſm interiorẽ hominẽ cõsentio legi. id ẽ idẽ volo quod lex precipit & idẽ nolo ꝙa lex ꝓhibet. Et augus. in libro demendatio cõsensũ diffiniẽs sic ait. Cõsensus est quãdo approbam? & volum?: nec ꝺsensus est vbi nõ est approbatio. Vñ dama. i. libro dicit. ꝙ si aliquis iudicat & nõ diligat. id est nõ velit & ꝓbet. licet ibi sit sensus. nõ tñ est ibi sententia id est cõsensus. Nec b. t. ꝑma scđe. q. xv. arti ꝑmo. Vtr cõsensus vel cõsentire sit act? v̂tutis apprehensiue vel appetitiue. id est vtr cõsentire ꝓtinet solũ ad ptẽ anime apprehensiuã vel appetitiuã id est ad intellectũ vel wluntatem. in cor. q. & in solu. argumẽtor. Et iter eodẽ libro. q. lxxmi arti. vi. Vtr peccatũ ꝺsensus in actũ sit in rõne superiori. in solu. primi argumenti.

ꝙ ꝺsensus ẽ pcm̃ mortale l̃ veniale ex obiecto

Secũdo principaliter Capi. ii. circa cõsensum cõsiderare debem? reatum criminis. Nã cõsensus ex duobꝰ hꝫ ꝙ sit pcm̃ mortale vel veniale. scz ex obiecto in quod cõsentit. & ex motiuo quo cõsentit. Primo em̃ ꝺsensus hꝫ ꝙ sit pcm̃ mortale vel veniale ex obiecto i quod cõsentit. qđ tripliciter ꝓbo. scz rõne. sufficiẽti diuisione. & exempli inductione. Primo ꝓbo rõne sic. Sicut em̃ cõsentire in aliq̃d nõ ẽ bonũ vel malũ de se: sed solũ rõne ei? i qđ ꝺsentit. ꝙa illud est bonũ vel malũ. Ita consentire in aliq̃d de se nõ est peccatũ mortale vel veniale. misi ꝙa illud in qđ cõsentit est mortale vel veniale. vñ cõsensus in id quod ex suo genere ẽ pcm̃ mortale: ẽ mortale. & consensus in id quod ex suo genere ẽ veniale: ẽ pcm̃ veniale. Secđo hoc idem ꝓbo sufficienti diuisione sic. Cõsensus vel ẽ in delectationem cogitationis vel est in delectationẽ cogitati. Prim? em̃ cõsensus q̃ ẽ in delectatõnẽ cogitationis vel ẽ meritorius vel pcm̃ veniale. nunq̃ tñ mortale. Secũdus cõsensus qui ẽ in delectatõnẽ cogitati ẽ pcm̃ mortale Tercio hoc idẽ ꝓbo exempli inductione. Nã prim? consensus q̃ ẽ in delectationẽ cogitationis alicui? mali vel peccati pt̃ eẽ vl̃ meritorius vl̃ fructuosus vel curiosus & vanus. Primo consensus in delectationẽ cogitationis alicui? mali ẽ meritorius. puta cũ aliq̃s iust? de suis pctis cogitat vt delectet in cogmtione veri. conteratꝰ ex recordatione ꝺmissi. ametꝰ in cautione vel vitatione futuri. Secđo cõsensus in delectationẽ cogitationis alicui? mali ẽ fructuosus. puta cũ aliq̃s vtiliter de ea cogitat sic cũ vult de ea ꝑdicare vel disputare. Tercio cõsensus in delectationẽ cogitationis alicui? mali ẽ curiosus vel vanus. puta cũ inutiliter cogitat vel curiose scz cũ in delectatione talis cogitationis ẽ immoderãtia: & talis cõsensus ẽ curiositas & sic pcm̃ veniale. Cur rõ ẽ. ꝙa talis cõsensus nõ habz ꝓ obiecto rẽ cogitatã puta homicidiũ. furtũ. fornicationẽ & huiꝰmodi. sed cogitationẽ solã que pt̃ esse vel laudabilis vel vtilis vel venialis vtz. Secđo ẽ cõsens? in delectationẽ cogitati. puta in delectationẽ act? fornicationis vel homicidij vel alteri? peccati mortalis. & talis cõsensus est pcm̃ mortale. Cuius rõ ẽ. quia talis consensus vel delectatio in tale procedit ex cõplacentia fornicationis vel homicidij. Nam ipa res cogitata placens. puta fornicatio vel homicidiũ vel huiusmodi affectũ mouet vel allicit vñ delectatio que ẽ in ipo actu fornicationis de genere suo est peccatũ mortale. Sed ꝙ ante cõsensum talis delectatio sit peccatum veniale. hoc est ꝓ accidẽs. scz ꝓpter impfectionẽ act?. que quidẽ impfectio tollit ꝓ cõsensum deliberatũ supuemẽtem. ex quo cõsensu delectatio fornicationis adducit in naturam suam vt sit peccatum mortale.

Ex quo etiam sequit qꝫ quicqd homo agit ex cõsensu talis delectatõis ad hoc vt talẽ delectatõnẽ nutriat vel teneat · vt sũt aspect? · vl̃ act? vl̃ libidinosa oscula vel quicqd huiusmodi totũ est peccatũ mortale · Hec bts tho · ꝑma scde · q · lxxmj · arti · vmj · Vtꝫ cõsensus in delectatõnẽ sit peccatũ mortale · in cor · q · & in solu · j · ij · mj · & · mj · argu · Et itez ī questionibo dispu · de veritate · q · xv · de rõne · q · mj · Vtꝫ delectatio morosa ꝑ cõsensũ sit pctm mortale · in cor · q · ¶ Qꝫ cõsensus in aliqd est pctm mortale · ¶ Capi · mj ·

Secundo consensus in aliquid habet qꝫ sit pctm mortale ex motiuo vel ex aio quo ꝗs ad consentiendũ inducit · Et hoc mõ dsensus in veniale ex cõtemptu est pctm mortale verbigra · Si enī aliqs hoc modo in pctm veniale dsentiat · vt etiã si ꝓhibitũ eẽt ꝑcepto · mbilominꝰ dsentiret : talis dsensus in id qd̃ est veniale ex genere ꝑ otẽptũ etiã est mortale · Si aũt aliqs in id qd̃ est veniale ex genere hoc modo dsentiat · vt si esset cõtra legẽ dei nullaten? cõsentiret · talis dsensus manet infra limites venialis pcti · Hec · b · tho · ij · scri sen · di · xxmj · de ratione arti · v · Vtꝫ in superiori pte rõmis possit esse veniale pctm · in so · ij · argu · Re · infra rõ supioꝝ & inferioꝝ · ¶ Ad c? euidentiã nota hic ꝗnqꝫ documenta · ¶ Primum est qꝫ deliberatus cõsensus in peccatũ non semper pertinet ad cõtemptũ legis diuine · sicut ꝗndo est dsensus in id quod ex suo genere ẽ veniale : sed solũ quãdo pctm legi diuine cõtrariat̃ · sic̃ quãdo ẽ cõsensus in id quod ex suo genere est pctm mortale · Cui? ratio ẽ · quia pctm veniale in quod ꝗs cõsentit nõ cõtrariat̃ rõmbo eternis · eo qꝫ non est cũ auersione a fine vltimo sed ẽ ꝓter eũ · Sed peccatũ mortale ẽ cũ auersione a fine vltimo · & ideo cõsensus in pctm mortale semꝑ ꝑtinet ad cõtemptũ legis diuine · quia ab vltimo fine auertit vtz Hec bea · tho · ꝑma scde · q · lxxmj · arti · ix · Vtꝫ in superiori ratione possit esse pctm veniale · in cor q · & in solu · mj · argu · ¶ Secundum est qꝫ consensus in id quod ex suo genere est peccatũ veniale · vtputa in verbũ ociosũ vel mendacium iocosũ per se vel fm se non est peccatum mortale sed veniale · per accidens vero bene potest talis consensus esse pctm mortale · scz per contemptum vt patet supꝫ · Consensus aũt in delectationẽ eius quod ẽ mortale puta fornicatõis · homicidij · vel huiusmodi fm se id ẽ ex suo genere ẽ pctm mortale · sz per accidẽs est tantũ pctm veniale inq̃ntum talis delectatio priuat assensum deliberatũ : in quo pficit̃ rõ pcti mortalis : fine quo etiã dsensu si corp? iquinaret̃ ꝑ violentiã nõ esset pctm mortale · qa nõ ꝓt inquinare corpus inq̃natione pcti sine cõsensu mentis vt dixit · b · Lucia · Et ideo ꝗndo cõsensus aduenit remouet̃ predictũ accidens & fit mortale : sicut etiã accideret in ea que ꝑ violẽtiã corrumperet̃ si cõsentiret · Vnde delectatio in id quod ẽ in genere mortale puta fornicatio vel huiusmodi per accidẽs ẽ pctm veniale · scz inq̃ntum deliberationẽ rationis nõ attingit sed ꝑ cõsensum remouet̃ illud accidẽs quod auferebat rõnẽ peccati mortalis · scz nõ attingere deliberationẽ rõmis · Hec bea · tho · ij · scri · sen · di · xxmj · scda ꝑte rõne arti · mj · Vtꝫ in delectatione rõmis inferioris sit peccatũ mortale · in solu · ij · argu · Et in questiõ bo disp · de veritate · q · xv · de rõne ar · mj · Vtꝫ delectatio morosa ꝑ dsensũ sit pctm mortale · in so · ij · argu · ¶ Terciũ est qꝫ duplex ẽ consensus · scz expꝝssus & interꝑtat? · Consensus interpretatus dicit̃ vel designat̃ ex hoc qꝫ rõ ꝓt impedire cõsensum & per cõsequẽs peccatũ & nõ impedit · Consensus vero expꝝssus dr̃ ꝗndo volũtas ꝑ deliberatõnẽ rationis ꝑ complacẽtiam tendit ī id qd̃ ex suo genere ẽ mortale vel veniale · Quando aũt motus sensualitatis ꝓuenit iudiciũ rõmis nõ ẽ consensus neq interꝑtatus neq expꝝssus · ¶ Quartũ est qꝫ si aliqñ consensus interꝑtatus sufficiat ad pctm eo qꝫ ratio potest impedire cõsensum & per cõsequẽs pctm & nõ impedit : nõ tñ sufficit ad meritũ · eo qꝫ plura req̃rũt̃ ad bonũ q̃ ad malũ · ꝗa malũ ex singularibo defectibo cõtingit · bonum vero ex tota & integra causa vt dyonisius dicit · mj · ca · de diuinis nominibo · Hec bea · tho · in questionibo disputatis de veritate · q · xxv · de sensualitate · q · v · Vtꝫ in sensualitate possit esse pctm · in solu · v · argu · ¶ Quintum est qꝫ consensus aliqñ ꝓt cogi aliquãdo vero nõ & quõ · Require infra · Matrimoniũ · scz ꝗs dsensus faciat mr̃imoniũ & ꝗs non · ¶ Qꝝ septem modis consentit aliquis in peccatũ & quibo · ¶ Capi · mj ·

Tercio ꝑncipaliter circa consensum considerare debemus modum criminis · Nam septẽ modis cõsentit ꝗs in pctm · ¶ Primo enī cõsentit in pctm · pctm nõ impediẽs cõmittendũ · Vñ in decreto causa · xxmj · q · mj · sic dr̃ · Qui ꝓt obuiare & ꝑturbare puersos & nõ facit : nihil aliud ẽ q̃ fauere impietati eoꝝ nec carz scrupulo societatis occulte q̃ manifesto facinori desinit obuiare · ¶ Secdo in pctm dsentit ñ ꝓhibẽs pctm omissum · Vñ in ca · Nã inferẽda · xxmj · q · mj · Ita dr̃ (& ẽ ambro · ꝑmo de officijs) Qui enī nõ repellit a socio iniuriã si ꝓt : tã ẽ in vicio q̃ ꝓ ille q̃ facit Vñ moyses videns hebreũ ab egipto patiẽtẽ cũ defẽdit egyptũ occidit & abscõdit · Et Salomõ dicit Erue eos q̃ ducunt̃ ad mortez · vnde ibidẽ subdit̃ · Nõ enī est inferenda iniuria sed depellenda · ¶ Tercio in peccatũ consentit crimen cõmissum negligẽs corripe · Vñ ī decreto di · lxxxvj · faciẽtis ꝑculdubio culpã habz q̃ quod potest corrigere negligit emẽdare · Et negliges cũ possit deturbare puersos nihil aliud est q̃ fouẽ · Et ꝑ oppositũ libat domino ꝓspera qui ab aflictis pellit aduersa · & probat odisse vicia qui condemnat errantes

¶ Quarto in peccatum consentit peccatum cõmit tẽdũ p̃cipiẽs · nõ em̃ ẽ obediẽdũ qđ cõtra deũ p̃ci pit̃ · Jta dr̃ in decreto causa · xj · q · nj · Bi is qui p̃est cõtra deũ aliq̃d fecerit : aut cui q̃ qđ a dño p hibitũ ẽ iusserit · vl̃ qđ p̃ceptũ ẽ p̃terierit : aut p̃te rire mãdauerit qđ dñs p̃hibz · scti pauli apli ẽ sen tẽtia ĩgerenda q̃ anathema sit · ita q̃ tal̃ sit exe crabilis oñibo qui diligũt deũ · ¶ Quinto in pec catũ consentit peccãdi fauorem p̃bens · Jta dicit̃ ibidẽ causa · xxnj · q · nj · malor̃ impietati fauet q̃ cessat puersis & malis obuiare cuz possit vt ana stasi? & damasus dicũt · ¶ Sexto in pcm̃ cõsen tit crimen defendẽs · ita dr̃ ibidẽ causa · xj · q · nj · Qui cõsentit · Bi quis peccãtẽ defenderit : maledi ct? erit apud deũ & homines · & corripiet̃ increpatõe seueriſſima · ¶ Septimo i pcm̃ ɔsentit pec cãti cõmunicãs & amicabilẽ se p̃bẽs · Jta dr̃ ibidẽ distinctione · xxxix · Bi inimic? in medio · si vero quis amicus fuerit his quibo ipe nõ loquit̃ · vnus ẽ ipe ex illis q̃ exterminare eccleſiã dei volũt · talis & ſi cũ corpe nobiſcũ esse videat̃ mẽte & animo cõ tra nos ẽ · Vbi loquit̃ q̃ excõmunicatis vel malis actibo nõ debem? cõmunicare · Re · infra excõicatõ ¶ q̃ tã pena q̃ culpa imitat̃ cõſciẽtiã ¶ Ca · v ·

Quarto p̃ncipaliter circa cõſensum cõſide rare debem? exceſſum grauedinis · ¶ Ad cuius euidẽtiã nota q̃tuor · Primũ est q̃ tam culpa q̃ pena p̃ncipaliter imitat̃ conſenſum · Jta dr̃ in decreto causa · xv · q · j · nõ ẽ q̃ cui q̃ no ſtrũ aſcribam? erũnã niſi noſtre volũtati · Et itez ibidẽ nemo veſtrũ tenet̃ ad culpã niſi ꝓpria volũ tate deflexerit · Et itez ibidẽ nõ habẽt crimẽ que inferũt̃ reluctãtibo & nõ ɔſentiẽtibo · ¶ Bedm ẽ q̃ nõ p̃deſt alicui nec excuſat̃ a culpa & pena ſuo erroze nõ polluí qui alieno cõſentit · Jta dicit̃ ibi dẽ di · lxxxix · Quid em̃ p̃deſt illi ſuo erroze non polluí qui cõſenſum p̃ſtat errãti · ¶ Terciũ est q̃ faciẽs pcm̃ & cõſentiẽs in pcm̃ tã in culpa q̃ in pena ſunt pares · ita dr̃ ibidẽ di · lxxxvj · faciẽtis p̃cul dubio culpã habet qui quod corrigere poteſt negligit emendare · hoc quo ad culpã · Et ibidem infra · nihil p̃deſt alicui nõ puniri ꝓprio qui puni endus est alieno peccato · hoc quo ad penã · quod p̃bat autoritate apoſtoli dicẽs · Scriptũ quippe est ad ro · j · nõ ſolũ qui talia agũt vel faciũt digni ſũt morte · eo q̃ anima que peccauerit ipa morie t̃ vt dr̃ ezechielis · xviij : ſed etiã qui cõſentiũt faci ẽtibo vel cõſenſu negligẽtie cũ deberẽt repr̃hẽdẽ & ſilent · vel cõſenſu adulationis cũ talia faciẽtes cõ mẽdãt · vel ɔſenſu cõſilij cũ ad peccãdũ ɔſiliũ p̃bẽti vel ɔſenſu autoritatis · cũ mala faciẽtibo autorita tem p̃ſtãt · vel cõſenſu coopationis cũ ad peccãdũ adiuuãt · Et ideo a talibo ſemp̃ ẽ recedẽdũ · nume ri · xvj · Recedite a tabernaculis hominũ impior̃ ne inuoluamini cũ eis · ¶ Quartũ ẽ q̃ q̃uis oñes q̃ dictis modis ɔſentiũt peccẽt & puniri debeãt · tñ in ḡuitate iſtor̃ criminũ & p̃ cõſequẽs pnar̃ est darẽ gradũ quod de ſingulis patet · Primo eĩ defendẽs pcm̃ plus peccat q̃ conſentiẽs ſolũ vel faciẽs · Jta dr̃ in decreto causa · xj · q · nj · q̃ cõſentit infra hinc etiã quidã ſanctus pater ait · Bi quis peccãtẽ defendit acri? q̃ ille qui peccauit coerce at̃ · Decdo p̃cipiẽs pcm̃ plus ceteris peccat ita dr̃ ibidẽ causa · xj · q · nj · Bi quis p̃hibet nobis quod a dño p̃ceptũ ẽ : vel rurſus impat qđ a dño fieri p hibet̃ execrabilis fit oñibo qui diligũt deũ · Ter cio fauorem peccãdi p̃bens plus peccat q̃ nõ p̃hi bens cõmittẽdũ vel nõ corrigẽs & puniẽs cõmiſ ſum · Vñ in decreto causa · xxnj · q · v · sic dicit̃ · q̃ vicijs nutriẽdis parcit & fauet ne cõtriſtet peccã tiũ volũtatẽ : tam nõ ẽ miſericors q̃ qui non vult cultr̃ rape puero ne audiat plorãtem & nõ timet ne vulneratũ doleat aut extinctũ · Vbi nota · q̃ fauere alicui in crimine est vel conſiliũ vel auxiliũ ferre ſine quibo ali? nõ feciſſet illud pcm̃ · & hoc ẽ ipm defendẽ & p cõſequẽs cõmunicare crimino ſo in crimine · vt habet̃ in ſumma ɔfeſſor̃ li · nj · ti · xxxnj · de ſumma p̃cepti diffinitionis & excõmu nicatõnis · q · cxxij · q̃ pena feriãt̃ p̃ticipãtes cũ ex cõmunicatis in fine · q · Talis em̃ qui fauet vicijs & pcm̃is & peit puniẽdis nõ ẽ miſericors vt in de creto ſup̃ immediate dr̃ ſed crudelis · & ideo iram dei meret̃ · Jta dr̃ · ij · parali · xix · impio p̃bẽs aux ilium & idcirco irã dñi merebaris · Quarto nõ pu niens pcm̃ cõmiſſum ſi pt̃ plus peccat q̃ nõ p̃hi bens vel nõ impediens cõmittendũ inq̃ntũ pcm̃ cõmiſſum plus habet de rõne mali q̃ cõmittendũ · Quinto plus peccat pcm̃ faciẽs q̃ pcm̃ corrigere negligẽs · eo q̃ pcm̃ faciens nullatenus excuſat̃ · negligẽs vero pcm̃ corripe aliq̃lit̃ excuſat̃ & ſi ñ a toto ſaltẽ a tãto · Require infra correctio ·

¶ Quid est conſcientia vel quid ſignificat ·

Onſcientia · ¶ ¶ Ca · p̃mũ

Circa conſcientiam quatuor conſiderare debem? · ſcz ſignificatũ · ortum · actum · effectum · ¶ Pri mo conſiderare debemus conſciẽ tie ſignificatum · Nam conſcien tia ſignificat applicatõnẽ noſtre noticie vl̃ cogni tionis ad aliquẽ actũ particularẽ · Vñ hugo d̃ ſã cto victore li · ij · de anima ca · xij · diffiniẽs cõſciẽ tiam ſic ait · Cõſciẽtia est cordis ſciẽtia · vñ dicit̃ conſciẽtia q̃ſi cũ alio ſciẽtia · Et ſubdit · cor em̃ & ſe nouit ſua conſciẽtia & multa alia · q̃ndo em̃ ſe no uit appellatur conſciẽtia · quãdo p̃t̃ ſe nouit alia appellat̃ ſcientia · ¶ Applicat̃ aũt nr̃a notitia vel cognitio ad aliquẽ actũ p̃ticularem tribo modis · ¶ Primo mõ ſm q̃ cognoſcim? & cõſideramus an act? ſit factus vel nõ · vt cũ dr̃ in cõmuni vſu loquẽdi · hoc nõ ẽ factũ de conſciẽtia mea id est ne ſcio vel neſciui an hoc ſit factũ · ſm q̃ dr̃ gen̄ · xlij · Nõ est in conſciẽtijs noſtris quis poſuerit pecuni am in ſaccis noſtris · vel applicat̃ noſtra cognitio vel ſciẽtia ad aliqđ qđ ſit factũ ſm q̃ dr̃ ecc̄s · vij ·

Scit cõsciẽtia tua q̃ tu crebro maledixisti alijs·
¶ Secõdo modo applicatur scientia vl̃ cogmitõ nr̃a an actus factus sit rect? vel non fm q̃ judicam? hoc q̃d factũ ẽ eẽ bñ factum: vel nõ bene factum·
¶ Tercio modo applicat̃ sciẽtia vel cogmitio nr̃a ad aliquẽ actũ an sit fiẽd? vl̃ nõ·scz fm q̃ p̃ sciẽtiam judicam? an aliquid sit fiẽdum vel nõ fiẽdum Hec bt̃s tho·p̃ma parte sũme·q·lxxix·arti·xm̃ Vtr̃ cõsciẽtia sit potentia vel actus·in cor·q· Et itez̃ in quest·disp̃u·de veritate·q·xvm̃·de cõscientia arti·p̃mo·in cor·questionis·

¶ Vnde oritur conscientia. ¶ Capi·ij·

Secundo principaliter circa ꝺscientiã considerare debem? ortũ scz vñ ꝺscientia oritr̃ Nam cõscientia ex naturali judicio rõnis q̃d dicit̃ lex intellect? ẽ deducta: & derivata vt q̃ dam cõclusio·vbigr̃a· Fit em̃ in animo vel mente hominis q̃si quidã silogism?·cuius maiorem p̃mittit synderesis dicẽs oñe malũ esse vitãdum· Minorem vero ist̃ius silogismi assumit ratio sup̃ior dicẽs· Adulteriũ ẽ malũ· q̃a vel ẽ iust̃ũ vl̃ ẽ inhonest̃ũ· Conscientia vero ifert cõclusionẽ dicens & cõcludens ex sup̃dictis ergo adulteriũ ẽ vitãdum Et p̃pter hoc dicit̃ cõscientia q̃si ꝺcludens scientia eo q̃ cõscientia virtute sup̃dictor̃ scz synderesis rationis sup̃ioris & rõnis inferioris cõclusionẽ ifert Hec b·t·ij·scri·sen·di·xmj·arti·mj· An ꝺscientia sit actus·in cor·q·iuxta p̃ncipiũ. Re·infra Synderesis & infra Ratio sup̃ior & rõ inferior·

¶ Q̃ triplex est officiũ vel act? cõsciẽtie· Ca·ij

Tercio circa conscientiã cõsiderare debem? actũ· Nã triplex est officiũ seu act? ꝺscietie· scz testificari· accusare vel excusare·ligare vel absoluere· ¶ Primus act? cõsciẽtie ẽ testificari de p̃terito: inq̃ntum cõsciẽtia phibet testimoniũ fiẽ illud in quo est scriptũ quod testificat̃ sive bonũ sit sive malũ· Vñ apostol? ad ro·ij· Testimoniũ reddẽte illis conscientia eor̃ ¶ Secũd? act? conscientie ẽ accusare vel excusare· reprehendere & remorꝺere de malo cõmisso & de bono omisso· Vñ apo·ad ro·ij· Inter se invicẽ cogitatõnũ accusatiũ aut defendẽtiũ in die judicij cũ judicabit dñs occulta· ¶ Tercius act? conscientie ẽ ligare· Nã conscientia obligat ad pcẽtm· Ita dicit apost·ad ro·xmj· Oñe quod nõ ẽ ex fide pcẽtm ẽ· sup̃ quo vbo ambro·in glosa sic ait· Oñe quod fit etiã si in se vel de se sit bonũ· tñ si nõ ẽ ex fide: id ẽ si sit contra fidẽ vel otra ꝺscientiã vt credam? malũ eẽ: pcẽtm ẽ· Et subdit· nõ tñ oñe q̃d fit cũ fide bonũ: q̃a ignorãtia q̃ ẽ ex culpa nocet· Hec beat? tho·p̃ma pte sũme·q·lxxix·arti·xm̃· Vtr̃ conscientia sit potentia vel actus in cor·q· Et itez̃ in questionibo disp̃u·de veritate·q·xvij·de cõsciẽtia ar·p̃mo in cor·q· Et itez̃ p̃ma scde·q·xix·arti·v· Vtr̃ volũtas discordãs a ratõe sit mala·ãgu· contra·& in cor·q· Si vero aliter vis p̃cedere dicas q̃ triplex est actus cõscientie· scz testificatio·examinatio·cõsiliatio· ¶ Primus act? cõsciẽtie ẽ testificatio inq̃ntũ ꝺsciẽtia testificat̃ an aliq̃d sit factũ vel nõ factũ· Vñ apostol? ad ro·ij· Testimoniũ reddẽte illis cõsciẽtia sua·dicit̃ aũt conscientia esse testis factor̃ vel non factor̃: inq̃ntũ cõsciẽtia retinet illud cõtra quod volũtas fecit: q̃si volũtatẽ accusãs de eo q̃ sibi nõ obedivit· Sicut expomit bea·tho·autoritatẽ apostoli·ij·scri·sen·di·xxxix·arti·ij· Vtr̃ cõsciẽtia possit vnq̃ errare·i solu·p̃mi argu· ¶ Secũs act? ꝺsciẽtie ẽ examinatio inq̃ntũ ꝺsciẽtia examinat que iam facta sunt: an sint recta vel non recta·vel non facta vel non bene facta· Et quãdo p̃ examinationẽ invenit̃ illud quod factũ est discordare a conscientia a qua examinat̃ dicit̃: conscientia remorꝺere vel accusare· Quãdo aũt invenit̃ illud quod factũ ẽ p̃cessisse fm formã conscientie vel sciẽtie dr̃ cõsciẽtia defendere & excusare· ¶ Tercius act? conscientie est consiliatio· nam ad conscientiã spectat consiliari de rebo faciendis· Et cũ p̃ cõsiliũ invenit̃ an aliq̃d sit faciẽdũ: fm hoc conscientia dr̃ instigare vel ligare· Cum aũt conscientia p̃ consilium invenit quod non sit faciendũ· fm hoc conscientia dr̃ absoluere vel retrahere· Hec bt̃s tho·in questionibo disp̃u· de veritate vbi sup̃ in cor·q· Ita q̃ testificatio cõsciẽtie ẽ solũ de p̃teritis an sint facta vel non· Examinatio est nõ solũ de p̃teritis factis sed etiã de futuris an scz facta & fienda sint bona vel non recta vel nõ recta· Cõsilium aũt ẽ tm̃ de faciẽdis vt dicit bt̃s tho·ibidem supra immediate· ¶ Ex p̃missis igit̃ potes cõcludere q̃ conscientia triplicẽ actũ seu vtutẽ habet·scz dictamimis·examinis· ligamimis· Primo cõsciẽtia habet vtutẽ dictamimis dictat em̃ conscientia an aliquid sit factũ vel nõ Et fm hoc dr̃ conscientia testimoniũ phibere· vtz ex dictis· Vbi nota·q̃ dictamen conscientie nihil aliud ẽ q̃ p̃uentio p̃cepti diuini ad eũ qui conscientiam habet vt dicit bt̃? thomas in questionibo disputatis vbi sup̃ articulo·mj·in solu·ij·argu· Secõdo conscientia habet actũ seu vtutem examinis habet em̃ conscientia examinare an illud quod factum est sit rectũ vel non rectũ bonum vel nõ bonum: & fm hoc dr̃ cõscientia defendere accusare vel excusare· Tercio conscientia habet actum seu virtutem ligamimis inq̃ntum conscientia astringit voluntatem vt non possit sine nocumento deformitatis in aliud tendere q̃ ratio vel conscientia judicet· Vnde sicut ligatus corporaliter necessitatem habet consistendi in loco vbi est ligatus: & aufertur ei potestas alium locum divertendi· q̃a non potest ire· Ita conscientia & quo ad velle & quo ad facere· quia non potest aliud velle vel facere q̃ conscientia sibi dictat· sive conscientia recte judicet sive non vt dicetur Infra &c̃·

¶ Q̃ conscientia errat duobo modis· ¶ Ca·mj·

Quarto ꝑncipaliter circa ꝺscientiam cõsiderare debem⁹ effectũ. Ad cuius euidentiã nota quatuor. Primo defectũ deuiationis scz quõ ꝺscientia errat. Secdo modum obligatõis. scz quõ conscientia ligat. Tercio excessum cõpatõis. scz quid magis obligat an ꝺscientia an ꝑceptũ ꝑlati. Quarto cumulũ vel augmentum afflictionis. scz que pena magis aiam̃ cruciat vel pena gehenne vel pena carẽtie visionis diuine vl̃ pena cõscientie. Ita ꝙ ꝺscientia ꝙtuor ista facit. scz errat. ligat. superat. vexat vl̃ cruciat. ¶ Primo circa ꝺscientiã cõsiderare debemus modum deuiatõis scz quõ ꝺscientia errat. & ꝙntũ ad hoc dico ꝙ conscientia errat duobꝫ modis. scz ex falsa assumptõe & ex falsa applicatõne. Primo conscientia errat ex falsa assumptõe. puta ꝙndo aliqs assumit aliqd̃ malũ vl̃ falsũ tã ꝙ bonũ vel tã ꝙ verũ. vbigra. vt hiis qui occidebãt apostolos dictabat cõscientia ꝙ ex his placerent deo. vt dicit̃ ioh̃is. xvj. venit hora vt oñis qui interficit vos ãbitret̃ obsequiũ se prestare deo. Vel ꝙndo sinderesis dicit oñe ꝓhibitũ a deo ẽ vitandum. conscientia aut fundat̃ in hoc ꝙ iuramẽtũ sit a deo ꝓhibitũ. & ideo falso credit illud esse vitãdũ. cum ante ꝓmittat se mori ꝙ̃ iuret vt heretic⁹ facit. ¶ Secdo modo errat cõscientia ex falsa applicatõe. sic̃ quãdo ex aliquibꝫ veris aliqua cõscientia erronea fo3mat̃. verbigra vt ex hoc ꝙ deus ẽ sup oñia diligend⁹: aliquis ifo3mat sibi hãc ꝺscientiã. scz ꝙ nihil pt̃ diligi simul cũ deo. Quedã aũt ꝺclusiões sũt in quibꝫ ita plene relucẽt ꝑma ꝑncipia ꝙ oandoꝝ ꝙ circa ea conscientia errare non pt̃. sicut deũ nõ esse diligẽdũ: malũ scienter esse faciẽdũ & huiusmodi. Dicut ĩ speculatiuis nõ contingit errare circa cõclusiones ĩ qbꝫ directe relucẽt ꝑma ꝑncipia. sic̃ nõ pt̃ aliquis credere ꝙ hoc totũ nõ sit maius sua pte. Ita cõscientia circa quedã nũqꝙ errare pt̃: & circa quedã pt̃ errare & errat vtz ex supdictis. Dec. b. t. in questiombꝫ disputatis de veritate. q. xvij. de cõscientia arti. ij. Vtꝝ cõscientia aliqndo possit errare in coꝛ. q.

¶ Qꝝ cõscientia ligat & quõ ¶ Ca. v.

Secundo circa effectum conscientie considerare debemus modum obligationis scz quomodo conscientia ligat. Vbi nota. ꝙ cõscientia nõ obligat in vtute ꝓpria. sed in vtute ꝑcepti diuini. quod patet. Quia cõscientia nõ dictat aliqd̃ faciẽdũ vel nõ faciendũ hac rõne ꝙa sibi videt̃ vel nõ videt̃. sed hac rõne ꝙa ẽ a deo ꝑceptũ vel ꝓhibitũ. vt dicit. b. t. ij. scri. sen. di. xxxix. arti. ij. Vtꝝ ꝺscientia errãs obliget. ĩ so. ij. argu. Nullus aũt ligat̃ ad ꝑceptũ aliqd̃ nisi mediante scientia vel noticia illius ꝑcepti. & ideo ille qui nõ est capax noticie ꝑcepti nõ ligat̃ ꝑcepto. nec aliquis ignoras ꝑceptũ dei ligat̃ ad ꝑceptũ faciẽdũ nisi ꝙten⁹ tenet̃ scire ꝑceptũ. si aũt nõ tenet̃ scire nec sciat: nullo modo ex ꝑcepto ligat̃. Vñ sic ĩ coꝛpalibꝫ agens coꝛpale nõ agit nisi ꝑ cõtactũ. Ita etiaz in spiritualibꝫ ꝑceptũ non ligat nisi per sui scientiã vel noticiã. Et ideo sicut ẽ eadẽ vtus qua tact⁹ agit & qua vtus agẽtis agit. & tñ tact⁹ nõ agit nisi in vtute agentis. & vt⁹ agẽtis nõ agit nisi mediante tactu. Ita etiã eadẽ vtus est ꝙ ꝑceptũ ligat & qua scientia ligat cũ ꝑceptũ non liget nisi ꝑ vtutẽ scientie vel noticie. nec scientia vel noticia ꝑcepti liget nisi ꝑ vtutẽ ꝑcepti. vñ cũ cõscientia nihil aliud sit ꝙ̃ applicatio noticie ad actum vtz sup̃. cõstat ꝙ cõscientia ligare dr̃ in vtute ꝑcepti diuini. Dec bea. tho. ij. scrip. sen. vbi sup̃ immediate arti. ij. in coꝛ. q. in fine. ¶ Et quia ꝺscientia obligat in vtute diuini ꝑcepti vtz. ideo si aliquid apprehẽdat̃ a dictamine rõnis vt directe cadens sub ꝑcepto. mortalit̃ peccat omittens illud quod ꝺscientia sibi dictat etiã si sit veniale vel ĩdifferens Si aũt nõ apprehẽdat̃ vt directe cadens sub ꝑcepto vl̃ ꝓhibitione. tũc nõ fit directe ꝺtra cõscientiã sed ꝑter scientiã. & ita nõ peccat̃ mortalit̃ sed venialit̃ vel etiã nullo modo. sic̃ quãdo cõscientia dictat alicui quod bonũ ẽ facere aliquod opus cõsilij si nõ faciat nõ peccat. ꝙa nõ apprehẽdit illud vt bonũ debitũ & necessariũ ad salutẽ & ꝑcepto subiacẽs. Dec bea. t. ij. scri. sen. vbi sup̃ arti. ij. in so. vj. argu. ꝑ totũ. Ita ꝙ aliud ẽ facẽ cõtra cõscientiã & aliud ꝑter cõscientiã. nã cõtra ꝺscientiã agit̃ cũ fit scienter vel ꝓbabiliter quod ꝓhibet̃ fieri vel cũ nõ fit quod ꝑcipit̃ fieri & hoc ẽ peccatũ mortale ꝑter vero conscientiã fit & si aliquid facit qd̃ nouit esse malũ nõ tñ dictat sibi cõscientia illud esse ꝓhibitũ vel si omittit aliquod bonũ quod nõ ẽ ꝑceptũ tũc venialit̃ peccat vel nullo modo. vt patet ꝑ ex ẽpla bti thome sup̃ immediate. Dec alex. ij. pte sũme. q. xxxv. de ꝺscientia arti. v. Vtꝝ in oñi peccato sit fieri cõtra cõscientia m in solu. j. argu.

¶ Vtꝝ magis liget conscientia ꝙ̃ ꝑceptũ ꝑlati.

Tercio principaliter circa ¶ Capi. vj. effectũ conscientie considerare debem⁹ excessum cõpationis. scz quid magis obligz an cõscientia. an ꝑceptum ꝑlati. Et ꝙntũ ad hoc dico ꝙ dictamẽ cõscientie plus obligat ꝙ̃ ꝑceptũ ꝑlati. quod tali rõne oñdo. Conscientia nõ ligat nisi in virtute ꝑcepti diuini vtz in ca. ꝑcedenti in ꝑncipio. sed preceptum dei magis obligat ꝙ̃ preceptũ prelati. ꝙ̃ ligamen cõscientie maius est ꝙ̃ ligamẽ ꝑcepti prelati. Et ideo cõscientia subditi ligabit ꝑcepto ꝑlati etiã in contrariũ existente. vt dicit bt̃s tho. ij. scri. sen. di. xxxix. arti. ij. Vtꝝ cõscientia errãs obliget in solu. ij. argu. Et itez in questiombꝫ disputatis de veritate. q. xvij. de cõscientia arti. v. in coꝛ. q. ¶ Sed forte argues in oppositum scz ꝙ ꝑceptũ ꝑlati plus obliget ꝙ̃ ligamẽ vel dictamẽ cõscientie tali rõne. mandatũ superioris plus ligat ꝙ̃ mandatũ inferioris. quod ptz. quia mãdatũ supioris absoluit a mãdato inferioris. sed ꝑlati spũales ꝑsunt ipis animabꝫ subditoꝝ. ita dr̃ ad ro. xij. cñis anima sublimioribꝫ

potestatibo subdita sit · Glosa · mandatū supioris ab soluit a mandato īferioris · ergo magis ẽ obedi ẽdū plato ꝙ̄ conscīẽtie · & sic magis ligat p̄ceptū plati ꝙ̄ dictamẽ ɔscientie · Respōdeo & dico · ꝙ cō scīẽtia recta plus obligat ꝙ̄ preceptū plati vt ptz supᵖ · Et pt̄ sic illa ratio formari : preceptū dei ma gis obligat ꝙ̄ preceptū plati · Sed ɔsciẽtia non li gat misi ī virtute p̄cepti diuini vt patet supᵖ · ergo maius ẽ ligamẽ vel dictamen ɔsciẽtie ꝙ̄ preceptū plati ¶ Sedo hoc idem ofirmo alia rōne sic · plus ẽ obligatoriū mādatū supioris ꝙ̄ mandatū inferio ris · cōscīẽtia recta nullū hꝫ iudicẽ supra se pt̄ deū prelatus vero potest habere iudicẽ supᵖ se preter deum scz plātū aliū · ergo cōscīẽtia recta est supe rior index ꝙ̄ sit prelatus · & sic plus obligat con scientia ꝙ̄ preceptū prelati · Dico igit̄ ꝙ in his q̄ sūt ꝓhibita vl̄ precepta a deo : ɔsciẽtia recta pl? obligat · eo ꝙ obligat ī virtute precepti diuini qđ est maius precepto plati · Vñ in talibo cōscientia recta ẽ iudex immediate sub deo ita ꝙ nullū habz iudicem supᵖ se alium a deo · In īdifferentibo aūt p̄ceptū prelati plus obligat ꝙ̄ ɔsciẽtia · Vñ licet ɔscientia subditi sit iudex · nō est iudex immediate sub deo nisi quo ad ea que precipit vel prohibet de? · In alijs aūt scz ī indifferẽtibo ɔsciẽtia subditi habet plātū supᵖ se & ideo fm discretionẽ prelati formari debet · nam subditus nō habet iudicare de p̄cepto plati : sed ꝺ impletõe p̄cepti q̄ ad ipsū spe ctat · Dec · b · t · in questi · dispu · de veritate de cōsci entia · q · xvij · arti · v · ī solu · mj · argu · Vñ secula res debẽt seq̄ sentẽtiā platoꝝ in his q̄ ad cathedrā spectāt · sicut dr̄ math̄ · xxiij · Quecūq; dixerīt vo bis facite · Religiosi vero qui renunciauerūt ꝓpe volūtati & ꝓprio sensui tenẽt sequi sentẽtiā plā toꝝ vel mādatū eoꝝ in his que nō sunt cōtra deū vel cōtra regulā · vel cōtra ɔstitutiones · vel ɔtra or dinatōnes capituli generalis · Cauere tñ debent plati ne īdiscrete p̄cipiāt ꝓpt̄ piculū cōscīẽtiaruz subditoꝝ · Dec Alex · ij · pte sūme · q · xxxv · arti · ij · Vtz ɔsciẽtia magis liget ꝙ̄ p̄ceptū plati · in cor · q · & in solu · ij · argu · ¶ Et q̄a dictū ẽ supᵖ & ꝓba tū ꝑ rōnes q̄ten? conscīẽtia recta plus obligat ꝙ̄ p̄ceptū plati : Queres vtz cōscīẽtia erronea plus obliget ꝙ̄ p̄ceptū plati · Respondeo & dico · ꝙ ex vna pte obligatio ɔscientie erronee ẽ maior quia intensior ꝙ̄ sit obligatio p̄cepti · eo ꝙ talis consci entia scz erronea q̄diu durat plus obligat ꝙ̄ pre ceptum prelati · Ex alia vero pte obligatio que ẽ ex ɔscientia erronea est minor quia solubilior · Nā obligatio erronee conscientie deponi debet sicut & ipa conscientia erronea · Obligatio vero illa que est ad prelatum solui vel deponi non potest · Tuz quia licet precipiat prelatus subdito ī differentia tamen ex dictamine conscientie fiunt non indiffe rentia · ita ꝙ illud quod per se est indifferens · fit non indifferens · Tum quia subditus non ha bet iudicare de precepto prelati · sed de impletiõe p̄cepti que ad ipm spectat · Vnusquisq; em̄ tenet actus suos examinare ad scīẽtiā quā a deo habet siue sit naturalis siue acq̄sita siue infusa · omis em̄ homo debet fm rationẽ agere · Dec bt̄s tho · in q̄ stio · dispu · de veritate de ɔscientia · q · xvij · arti · v Vtz cōscīẽtia in īdifferentibo plus ligat ꝙ̄ pre ceptum prelati vel minus · in cor · q · & solu · j · ij · & · mj · argu ·

Qz error ɔsciẽtie causat̄ ex septẽ causis · Ca · vij

Ad maiorẽ tñ euidentiā p̄dictoꝝ circa cō scīẽtiā nota tria · scz Causam erroris · Ef ficaciam vigoris · Differentiam vtutis · ¶ Primo nota causam erroris · Nam error consci entie causat̄ ex septem causis · ¶ Primo ex ig norātia : ex eo em̄ ꝙ ratio apprehendit malū sub ra tione bonī · & bonum sub ratione mali sequit̄ error in conscīẽtia & peccatum in voluntate · Vbi nota ꝙ duplex est ignorantia · scz facti & circumstan tie · ¶ Primo ẽ ignorantia facti · scz legis dei quam quis scire tenet̄ · Vñ voluntas concordans cōsci entie erranti circa legem vel p̄cepta dei semp est mala · verbigrā · Si conscientia errans dicat ꝙ homo tenet̄ ad vxorẽ alterius accedere · tūc volū tas cōcordās conscientie sic erranti est mala · Cui? ratio est · quia ignorantia eius quod quis scire te net̄ qualis est ignorantia legis est mala quia est voluntaria · Et dicit̄ talis ignorantia voluntaria eo ꝙ in ea voluntas directe fert̄ · sicut cū aliquis studiose vult nescire aliqua vt liberius peccet · vt dicit beatus thomas p̄ma scde · q · lxxvij · arti · mj · Vtz ignorantia excuset peccatum · in cor · q · Se cūdo est ignorantia circūstantie & tunc error cō scientie qui ex ignorantia causat̄ excusat volun tatem ne sit mala sequens conscientiam sic erran tem · verbigratia · Si ratio vel conscientia errat ī hoc ꝙ credat aliquam mulierem submissā esse su am vxorem & ea petente debitum vult eā cogno scere · excusatur voluntas eius vt non sit mala · Cuius ratio est · quia error iste causat̄ ex igno rantia circumstantie que inuoluntarium causat · Dec beatus tho · p̄ma scde · q · xix · arti · vj · Vtz voluntas cōcordans rationi vel conscīẽtie errāti sit bona in cor · questionis in fine · ¶ Secundo error conscientie causat̄ ex negligentia sicut cum aliqs propter laborem vel propter alias occupationes negligit addiscere vel ab alijs querere & scire il lud per quod a peccato retraheret̄ · Tunc enim ig norantia eius quod quis scire tenetur propter ta lem negligentiam est voluntaria · Vnde volūtas concordans conscientie erranti ex negligentia sci endi quod scire tenetur mala est vt dicit beatus thomas p̄ma scde · q · xvij · arti · mj · Vtz ignorā tia excusat peccatum · in cor · questionis · ¶ Ter cio error conscīẽtie causat̄ ex supbia · scz quando quis non humiliat intellectum suum vt velit me lioribus prudentioribus & superioribus credere ·

Nam cõscientia subditi ī indifferentibꝫ tenet fm discretionẽ prelati formari vt patet ca. precedẽti. ¶ Quarto error cõsciẽtie causat ex nimia vel ex inordinata sui benivolẽtia. ex eo enim qꝫ aliquis nimis seipm diligit iclinat & precipitat cõscientiã ad illud qđ appetit. & sic eã facit precipitare & a sua rectitudine declinare. Vñ seneca. perit omne iudicium cũ res transierit ī affectũ. Talis enim scientia diligẽtis seipsum ẽ minus larga. & ideo est cauenda eo qꝫ efficit specialiter tria mala. Primo enim cõscientia minus larga facit pusillanimitate qua quis timet nõ timenda fm rectum iudiciũ rõnis: & talis cõsciẽtia ẽ nimis stricta. & ideo ẽ vitanda eo qꝫ efficit tria mala. Primo enim facit de bono malũ & de festuca trabẽ. scz de leui pcto graue. Secđo generat desperatõnem. Tercio damnat saluandum. ¶ Sexto error scientie causat ex pplexitate id ẽ ex q̃dã dubietate ex q̃ quicqđ fiat sequit inevitabilitas vel necessitas peccãdi. puta cũ videt se hõ inter duo & qđcũqꝫ fecerit impossibile ẽ non peccare: vt patebit sequẽti ca. Dis enim sex modis error cõscientie semp est reprehensibilis: & voluntas sequens scientiã sic erratem semp est mala vt patet ex dictis. ¶ Septimo error cõsciẽtie causat ex humilitate & cordis puritate. Vñ grego. in epistola ad augu. anglorꝫ episcopũ sic ait. bonarꝫ mẽtiũ ẽ ibi culpas agnoscere vbi culpa nõ ẽ. Ad cuius autoritatis evidentiam vel intellectũ nota qꝫ aliud est cognoscere id ẽ formidare vel credere se culpabilẽ vbi culpa nõ est: & aliud est dicẽ se culpabilem vbi culpa nõ ẽ. Primo enim cognoscere id est formidare se culpabilẽ vbi culpa nõ ẽ: est bone mẽtis. Cuius rõ ẽ quia ad bonitatem mẽtis ptinet vt homo ad iusticie pfectõnẽ tendat. & ideo ī culpã reputat nõ solum si deficit a cõmuni iusticia qđ vere culpa ẽ sed etiã deficit a pfectõne iusticie qđ q̃ndoqꝫ culpa nõ est. Nõ aũt culpã eẽ dicit: qđ p culpa nõ recognoscit. cuius rõ ẽ. qa dicere esse culpã vbi non recognoscit culpã ad mẽdaciũ ptinet & ad viciũ yrome. Dec. b. t. scda scde. q. cxnj. ca. pmo. Vtꝫ yromia p quã aliquis minora de se fingit sit pẽtm. in so. ij. ãgu. vbi bt? tho. autoritatẽ. beati gre. pdicto modo exponit. Re. etiã autoritatis hm? expositionẽ fm btm thomã alio mõ sup cõfessio ca. j. vbi q̃rit vtꝫ liceat cõfiteri pẽtm quod quis nõ fecit. ¶ Qꝫ ligatio scie pt itelligi q̃tuor modꝫ. Ca. vnj

Ecũdo circa cõsciẽtiã nota efficaciã vigoris. Nã cõscientia recta vel erronea ligat volũtatẽ ad aliquid faciẽdũ vel omittendũ. ¶ Vbi nota. qꝫ ligatio consciẽtie quatuor modis pt intelligi fm qꝫ quatuor modis aliqs pt ligari seu cõstringi. Primo p modũ coactõnis & sic nec consciẽtia nec aliqđ aliud pt ligare hoiez Cui? rõ ẽ. qꝫ cũ voluntas sit libera & suiipi? dña a nullo cogi potest. ¶ Secđo aliqs ligari potest p modum suppositionis vel cõditionis scz p moduz consecutõnis alicui? finis. puta si nõ faciat hoc. n sequeret hoc. & sic isto modo cõsciẽtia ligat. quia nisi quis faciat illud quod cõsciẽtia sibi dictat. nõ potest cõsequi finẽ suũ. ¶ Tercio modo ligat aliquid p modũ pncipalis actoris sicut iudex pcipit. ¶ Quarto ligat aliquid p modum instrumentalis agẽtis sicut preco qui velut instrumẽtũ iudicis pceptũ iudicis ad noticiã hominũ deducit. Et si pceptũ regis non pueniret ad populũ nisi aliquo pcone vel pncipe mediante. Tũc si pco vel pnceps diceret. hoc ẽ pceptũ a rege & est ver. tũc dictũ suũ omnes obligaret. & hoc modo cõsciẽtia recta ligat vt statim patebit. Si vero preco vel pnceps diceret hoc est preceptũ a rege: qđ nis nõ esset verũ dictum suum obligaret vt pceptũ regis. ita qꝫ cõtemptores penã merereẽt. & hoc modo erronea cõscientia facit & ligat. Vñ cõsciẽtiã ligare voluntatem. nihil aliud est qꝫ astringere volũtatẽ vt nõ possit aliud sine peccato facere vel omittẽ qꝫ cõscientia sibi dictat. verbigrã. Sic enim ligatus corporaliter nõ pt ad locũ aliũ ire. sic cõsciẽtia ita obligat voluntatem ad aliqđ faciendum vel omittẽdũ qꝫ nõ potest aliud sine nocumẽto deformitatis peccati. Vñ siue rõ vel cõsciẽtia recte iudicat siue nõ volũtas obligat ad faciẽdũ. & si volũtas nõ seqt iudiciũ vel dictamẽ rõnis qđ ẽ consciẽtia act? volũtatis ẽ mal?. vbigrã. Si aliqs puolũtatẽ fugiat qđ rõ vel scientia bonũ dictat ẽ volũtas mala. qa ibi ẽ fuga boni que ẽ mala. & p oppositũ si aliquis velit quod rõ vel cõsciẽtia dictat malũ: tũc volũtas est mala. quia ibi est persecutio mali quod malũ est. Sed forte argues qꝫ licet scientia recta liget non tn consciẽtia erronea ligat. & hoc duplici rõne. ¶ Prima ẽ talis. deus ẽ potentior & maioris autoritatis qꝫ conscientia nostra. Sed deus non pt nos obligare ad peccatũ faciendũ ergo multo min? cõsciẽtia. Rñdeo & dico. qꝫ ideo de? non pt nos obligare ad peccatum faciendũ quia nõ potest errare vt iudicet hoc esse faciendũ quod non est faciendum: conscientia aũt errare potest. & ideo nõ ẽ simile. ¶ Secũda rõ ẽ talis. si tu dicis qꝫ cõsciẽtia erronea ligat tũc talis habens cõscientiam erroneã erit perplex? quia siue faciat aliqđ siue omittat aliqđ de necessitate peccabit. siue faciat fm erroneã cõsciẽtiã siue nõ pcm vitare non poterit quod ẽ incõuemẽs dicẽ. Rñdeo & dico. qꝫ sic in silogisticis vno inconuemẽti dato necesse ẽ alia seq. Ita in moralibꝫ vno inconuemẽti posito necesse ẽ alia sequi. verbigrã. sicut suppositio qꝫ aliquis querat inanẽ gloriã. siue ppter inanẽ gloriam faciat quod facẽ tenet siue dimittat peccabit nec tn ẽ perplex? hoc ẽ nõ ex necessitate peccabit quia radicẽ malã scz inanis glorie pt dimittere sic ẽ in ppto. Nullus enim ẽ perplex? absolute loqndo. sed quodã suppositio scz mala intentione non

est incõuenies aliquẽ esse pplexũ · Instante enim mala intentõe siue fiat actus debitus qui ẽ ī pceptο siue nõ fiat: pẽtm incurrit · similit etiã stante erronea scientia quicqd fiat pẽtm nõ vitatur Sed potest homo & debet cõsciẽtiã erroneã deponere sicut etiã intẽtõnem prauã · Dec beatus thoỳ · scri · sen · di · xxxix · arti · mj · Vtr scientia erronea obliget in cor · q · & in so · mj · & · v · argu Et itez ꝑma scde · q · xix · arti · vj · Vtr voluntas cõcordans rõni vel cõscientie erranti sit bona · ī solu · mj · argu · Et itez in questionibs dispu · de veritate · q · xvij · de scientia · arti · mj · in so · vnj · argu · Or conscientia recta ligat simpliciter · erronea aũt ꝑm quid · Capi · ix ·

Tercio nota differentiã virtutis licet eñ vtraq scientia scz recta & erronea ligz id est obliget volũtatẽ ad aliqd faciendũ Ita ꝙ otrariũ faciẽs ei? qd vtraq scientia dictat peccat · mihilomin? tam aliter ligat scientia recta & aliter cõsciẽtia erronea · qa cõsciẽtia recta ligat absolute & in omnẽ euentũ & semper nec deponi pt · vbigrã · Dic eñ aliqs sciẽtiã habeat de vitãdo adulteriũ · istã sciẽtiã nõ pt deponere sine pcto · quia eo ipõ ꝙ eã deponẽt errãdo gũit peccaret · Cui? rõ est · qa scientia recta dictat volũtati bonũ sub rõne bni · Et ideo ligat volũtatem hoc modo ꝙ obligat vl astringit volũtatẽ in bonũ illud tendere · Dimilit cõsciẽtia recta dictat malũ sub rõe mali · & ido ligat vl astringit volũtatẽ subt fugẽ illud · vñ si aliqs habeat conscientiã de vitãdo aliqd quod ẽ ꝓhibitũ · puta de vitãdo adulteriũ · furtũ vel aliquod huiusmodi · vel de faciẽdo aliqd qd ẽ ꝑceptũ: ista scia sine pcto ñ pt deponẽ · Cui? rõ est · qa in hoc ipõ ꝙ eã deponẽt errãdo gũ ter peccaret · Cõsciẽtia aũt erronea nõ ligat misi ꝑm quid & sub cõditõne · qa nõ ligat misi inqntũ cõscientia erronea credit esse recta · verbigrã · Dic aliquis habeat cõsciẽtiã furãdi vt pascat paupẽ & ñ furat peccat · Cui? rõ ẽ · quia apprehẽdit illud malũ scz furari sub rõne bni · Dimiliter ille cui erronea cõsciẽtia dictat ꝙ teneat ad fornicãdũ qdiu talis cõsciẽtia sibi durat: tenet: eo ꝙ tũc apprehẽdit illud malũ scz fornicari sub rõne bni · Dic aũt furat vel fornicat a peccato nõ excusat · Alias tyrãni qui sanctos occiderũt nõ peccassent: qa arbitrabãt se obseqũ pstare deo · vt dr Johis · xvj · Tamen talis cõsciẽtia remoueri vel deponi pt vel debz absq pcto · vñ nõ obligat semp & in omẽm euentũ fic conscientia recta vt ex ꝑmissis ptz · Dec b · t · ij · scri · sen · di · xxxix · arti · mj · Vtr cõsciẽtia erronea obliget ī cor · q · Et itez ī qstionibs dispu · de veritate · q · xvij · de cõsciẽtia · arti · mj · in cor · q · Vtr vñis id ẽ pena scie fit maior ī dãnatis pena ignis vl pena carẽtie diuine visiõis · Ca · x ·

Quarto ꝑncipaliter considerare debemus cumulũ vel augmẽtũ affectõnis scz q̃ pena magis animã cruciat: vl pena gehẽne vel pena carẽtie visionis diuine: vel pena cõsciẽtie · Vtr scz vermis vel pena cõsciẽtie sit maior in demonibs & animabs dãnatoz aliis duabs penis · Rñdeo & dico · ꝙ pena pt dici maxia in dãnatis tribs modt · Vno mõ quo ad dãnũ & sic pena carẽtie visiõis dine ẽ maxia ītt omes · Vnde chrisỳ · dicit · ꝙ nulla ẽ maior pena dãnatoz q̃ ꝑua ri & separari a visiõe dina · Dcdo mõ pt dici pea cẽ maxia q̃ ad sensũ & sic pea gehẽne ẽ maxia ītt oẽs · Cui? rõ ẽ · qa spm subeẽ corpi ītt oia maxie actiuo & afflictiuo ẽ maxie afflictiuũ ipius spus · Dz demones & aie dãnatoz sũt spũs · Ignis vero int elemẽta & corpa ẽ maxie afflictiuus g̃ &c̃ ·

Tercõ mõ pt dici pea ee maxia q̃ ad inherẽdi modũ · puta qa imediati? inhet · Et sic vermis interior scie cũ sit pena imediate inherẽs ipi spũi ẽ pena maxia int oẽs · Vñ Isidor? de ecclesiastica institutõe dicit · ꝙ nulla pena g̃uior ẽ pena scietie q̃ ẽ in aiabs dãnatoz & in demonibs · Et subdit rõnẽ ibidẽ dicẽs · Mẽs eñ male conscietie ꝓpe his stimulis agitat · Dec Alex · ij · pte sume · q · xxvj de pena demonum & animaz damnatoz que sit maxima inter omnes arti · mj · in cor · q ·

Or conscientia recta est laudabilis & appetenda propter quatuor rationes · Capi · xj ·

Ebt aũt sciẽdũ ad euidentiã ꝑdictoz · ꝙ generaliter loquendo duplex ẽ conscietia Quedã laudabilis & appetenda · quedam vitupabilis & detestanda · Primo eñ ẽ cõsciẽtia laudabilis & appetenda & hoc ꝓpter quatuor causas scz ꝓpter bonitatẽ · puritatẽ · sinceritatẽ · trãquillitatẽ · Est eñ scietia laudabilis & appetẽda · scz cõsciẽtia bona · pura · sincera · trãquilla · Primo eñ cõsciẽtia bona ẽ laudabilis ex ordinatõne affectionis · Dcdo cõsciẽtia pura ẽ laudabilis ex exclusione criminis · Tercõ cõsciẽtia laudabilis est cõsciẽtia sincera sine duplicitate intẽtõnis · Quarto cõsciẽtia laudabilis ẽ cõsciẽtia trãqlla sine remorsione vermis · Primo cõsciẽtia laudabilis ẽ cõsciẽtia bona ex ordinatõne affect? · Vñ ꝑma ad thimo · ꝑmo · Finis ꝑcepti ẽ charitas de corde puro & conscietia bona · dicit eñ ꝑmo finis ꝑcepti · Vbi nota · ꝙ duplex ẽ finis scz finis q̃ · & finis in quo · Primo ei ẽ finis quo qd scit · & sic charitas est finis ommiũ operũ nostroz · Dcdo est finis in quo quiescit · & sic solus deus est finis · Require infra Finis · Et subdit de corde puro · id ẽ ab ombs peccatis & vicijs expurgato · Sed cõtra ꝑuerbioz · xx · dr · Quis potest dicẽ mundum ẽ cor meũ: purus sum a peccato · Rñdeo & dico · ꝙ nullus q̃ntũ ẽ ex seipo · sed hoc ẽ possibile ex dei g̃tia vel dicit de puro corde · id est de puro ītellectu vt nihil mihi deus supra omnia diligat · vt dicit Augustinus ibidem in glosa · Et subiungit de cõscientia bona · quod expomit tribs modis · Primo sic de conscientia bona dirigente intentionem boni operis in finem ommium scilicet deum & cetera

Scdo sic cōscientia bona accipit hic pro spe: vñ
augus·in glosa hic sic ait· Ille enim se ad id quod
diligit puentur esse desperat cui male conscientie
scrupulus inest· Ille aūt sperat qui bonā ꝺsciētiā
gerit·quē vero pungit ꝺsciētia mala retrahit se a
spe· Vbi nota·qꝫ cōscientia recta vel bona habet
spem & certitudinē de vita eēna· Cōsciētia aūt er
ronea nō de q̄ dr̄ pver·x· Spes impiorum pibit
vt exponit bt̄s Tho·in questionibꝫ disputatis de
veritate de cōsciētia·q·xvij·arti·j·in solu·vij·ar
gu· Tercio sic consciētia bona est cui nec rō decep
ta: nec volūtas puersa: nec memoria fuerit inq̄
nata·& talis bonū habitaculū parat deo vt Ber·
sup cātica dicit· Scdo ꝺsciētia laudabilis & appe
tenda ē cōscientia pura ex exclusione crimmis de
qua Eccī·xij bona ē substantia cui nō ē pcm̄ ī cō
sciētia·qꝺ verbū expomitur duobꝫ modis· Primo
sic· bona est substantia id est possessio temporalis
cui nō est pcm̄ in cōsciētia· id est q̄ non ē contra
cōscientiā acquisita vel retēta vel dispensata· vel
cui non ē pcm̄ in cōsciētia neqꝫ ex aquisitōe· neqꝫ
ex retentione·neqꝫ ex dispensatōne· Scdo expom̄
tur sic· bona ē substātia· id est sustētamētū quan
tūcūqꝫ pusillū vel modicū sit bonū ē si possidet cū
bona cōsciētia· & melior q̄m plena dom? victimis
cū turgio· Grego· non est cēsus in crimine sed af
fectus· Jn psal· divitie si affluant &c̄· Tercio
consciētia laudabilis & appetenda est cōsciētia sin
cera sine duplicitate intētōnis· Actū·xxmj· Ctu
deo sine offendiculo consciētiā bonā habere ad deū
& ad homines·vt bona cōsciētia sit per respectum
ad deū· bona fama per respectum ad proximum·
Sed quid est melius an bona fama an bona cōsci
ētia· Certe bona cōsciētia·ita dicit Seneca ī libro
de moribꝫ· Consciētiā magis qꝫ famā intende ·&
pomit de hoc rōnē dicēs· Falli nāqꝫ poteris fama cō
sciētia vero nūqꝫ· ¶ Quarto conscientia laudabilis
est conscientia trāquilla sine remorsione vermis
Vñ Bernar·in libro de cōsideratōne sic ait· Mag
ne divitie sūt bona & trāq̄lla cōscientia: & revera
sic ē· Quid in rebꝫ diti?! quid in corde dulti?! q̄d
in terra quieti? atqꝫ securi? bona cōsciētia! dāna
rerū nō metuit· nō verboꝝ cōtumelias· nō cordis
cruciat?· q̄ quippe etiā ipa morte magis erigit qꝫ
deijciat· Et p oppositū pena male consciētie ē con
tinua· Vñ Chrisо· sup Matheum sic ait· Cōsci
entia rei semp in pena est·mens em̄ mala semper
consciētie ꝓpe stimulis agitat·neqꝫ em̄ quiescit q̄
sentit ꝺsciētie vermē: a quo nemo nocēs absolvit
vt dicit glosa sup illo verbo Eccs·vij· Scit cōsci
entia tua qꝫ tu crebro maledixisti alijs ¶ Vbi no
ta·qꝫ cōsciētia bona ostēdit tribꝫ· Primo deo ad
gratiarū actionē de beneficiꝫ collatōne· Vnde
Eccī·xlvij de omni corde suo·id est de oñi bona
ꝺsciētia & toto intellectu & affectu laudavit do
minū a quo bona cūcta pcedunt·ps·Benedic a
ima mea dño· Scdo consciētia bona ostenditur
sibi ad habēdam securitatē in tribulatione· Job·
xvij·Nō peccavi &c̄· Tercio· bona cōsciētia ostē
dit pximo ad edificationē in charitate· Matb·
v·Sic luceat lux vestra· ¶ Qꝫ conscientia
est mala triplici ratione· ¶ Capi·xij·

Secundo alicui? cōsciētia est mala tripli
ci rōne vel q̄a ē coinquinata· vel quia est
cauteriata·vel quia ē pturbata· ¶ Pri
mo ē consciētia mala· quia ē coinq̄nata de qua dr̄
ad Titū pmo· Coinq̄nate sunt coꝫ & mēs & cō
sciētia·q·ꝺ· Coꝫ mēs est coinq̄nata q̄ntū ad intel
lectū·& cōsciētia est coinquinata q̄ntū ad affectū
Jta qꝫ intellectiua vtus & affectiua sūt coinq̄na
te· Jn ps· Jnq̄nate sunt vie illoꝝ· ¶ Scdo ē cō
scientia mala quia cauteriata de qua prima ad
thimo·ij·habētes cauteriatā cōsciētiā id ē corrup
tā pua cogitatōe: & adustā male cōcupiscētie igne
Nam cauteriū ē corruptio carnis ex igne vel per
ignē facta· ¶ Tercio ē cōsciētia mala: quia est per
turbata de qua Sapie·xvij·semp em̄ psumit se
ua pturbata cōsciētia· Quod verbū expomit tribꝫ
modis· Primo sic cōsciētia pturbata ex remorsu
vermis psumit sena·qa extollit ꝺtra deū peccare
nō timēs· Scdo expomit sic· Consciētia pturba
ta id est inquieta & crudelis eius q̄ nō habet trā
quillitatē psumit seua id ē extollit alios affligen
do· Jsaie·lvij· Cor impij quasi mare feruens·
Tercio modo expomit sic· Conscientia pturbata
id ē eius qui desperavit ex crimine semp psumit
seua sup se vētura añqꝫ veniāt sicut fecit Chayn·
Gen̄·iij·q̄ dixit anteqꝫ puniret a deo·p timore
Ero vagus & pfugus sup terrā omis qui viderit
me occidet me· Et Grego· in mora· dum nulla
bonoꝝ operꝫ confidentia fulcit amina: intueri sum
ma mens trepidat: quia ipam cōsciētia accusat·
Nam timor qui in desperationē inducit ex mala
cōsciētia puenit· Vñ Chri·sup Matb·sic ait· Qui
male cōsciētie ē semp pusillanimis & timidus est
vñ in desperationem cadit vt Chayn fecit· Vbi
sciēdū qꝫ mala cōsciētia debet ostēdi tribꝫ scz deo·
sibi·& sacerdoti· Primo sibiipi ad cognoscendū
periculū sue infirmitatis· Scdo deo ad suscipiē
dū remediū vel beneficiū remissionis·in ps· Tibi
soli peccavi: dñe miserere mei· Tercio debet oñdi
sacerdoti ad querēdū cōsiliū satisfactōnis & bñfi
ciū absolutōnis· Vñ Luce·v· Vade ostēde te sa
cerdoti·Re·expositionē hui? sup cōfessio·

¶ Ad cōtēplādum quatuor nos disponūt·Ca·j·

Contemplatio· Circa vitam con
templativam considerāda sunt
tria·scz Dispositio que exigit·
Operatio qua attingit·Commē
datio qua extollit· ¶ Primo
circa vitam contemplativam cō
sideranda est dispositio que exigit· Nam mens
nostra impedit a contemplando propter vehemē
tiam passionū seu inordinatarꝫ affectionū· Cōtra

has aĩ passiones inordinatas q̃tuor sunt inter alia que ad cõtẽplãdũ nos incitant & disponũt · scilicet Amor charitatis · dulcor trãquillitatis · mitor puritatis · decor vl̃ candor castitatis · ¶ Primo ad ctẽplãdũ eñ nos incitat & disponit amor charitatis qđ triplicit̃ ꝓbo · autoritate · similitudine rõne ¶ Primo autoritate Grego · sup ezechi · sic dicẽtis Cõtemplatiua vita est charitatẽ dei & ꝓximi tota mente retinere: & soli cõditoris desiderio inhęrere · Secđo hoc idem ꝓbo similitudine sic · q̃a virtus appetitiua seu desideriũ alicuiꝰ mouet̃ ad aliq̃d sensibilit̃ vel intelligibiliter aspiciendum: vel ꝓter amorẽ rei vise: vel ꝓter amorẽ visionis · vel ꝓter amorẽ delectatõis ex qua etiã amor intẽdit̃ sic a simili spũalit̃ desideriũ ctemplationis ꝓcedit & causat̃ ꝑmo ex amore dei · vñ Math̃ · vj · Vbi ẽ thesaurus tuus ibi ẽ & cor tuũ · Secũdo ex amore cognitõis dei quã q̃s inspectõe vel cõtẽplatõe ꝺse quit̃ · Nã ex dilectione inardescit anim? ad eius pulcritudinẽ inspiciẽdã · vt Gre · ait · Tercio ex amore delectatõis vnuſq̃sq; eñ delectat̃ cũ adept? fuerit id qđ amat · Tercio ex his cõcludo ꝙ charitas incitat & disponit ad ctẽplãdũ triplici rõne · Primo rõe finis cõtẽplatõis q̃ est de? · Secundo rõne diuine cognitõis · quia ctẽplatio dei est quedam cognitio nobilissima · Tercio rõne delectatõis Nam ctẽplatio delectationẽ annexam habet similiter ctemplatio dei terminat̃ ad delectationẽ q̃ est in affectu qđ patet · quia vnuſq̃sq; delectat̃ cũ adeptus fuerit id qđ amat · Similiter ex delectatõe dei p ctẽplationẽ adepti amor intendit̃ · per oppositũ vero ille cuius mẽs dei & ꝓximi charitatem nõ habet: nõ est abilis vel dispositus ad contẽplãdum · Secundo ad cõtemplandum nos disponit & iuuat dulcor trãquillitatis · vñ Gre · sup ezechielẽ dicit · ꝙ vita cõtẽplatiua calcatis curis omnibꝰ ad videndũ faciem sui cõditoris inardescit · Nã curas vel solicitudines oĩm calcat q̃ quietem in mente seruat · Vñ beat? augus · sup psal · In matutinis domine meditabor ĩ te: sic ait · bt̃a siquidẽ illa anima apud quã deus requiem inuenit: negare ei requiẽ celi non potert · Dec · b · t · scđa stđe · q · clxxx arti ꝑmo · Vtr̃ vita cõtemplatiua habeat aliquid in affectu in cor q · & in solu · ŋ · argu · Et itez̃ ŋ · seri · sen · di · xxxv · Vtrum contemplatiua vita ꝺsistat tm̃ in actu cognitiue · in cor · q · ¶ Tercõ ad contẽplãdũ nos disponit mitor puritatis ita dicit Isido · in libro de summo bono · In actiua vita p exercicitũ bonꝰ opis cũcta exhaurienda sũt vicia: vt in contemplatiua iã pura mẽtis acie ad contẽplãdũ deũ q̃sq; ptrãseat · Rõ aũt hui? ẽ · q̃a null? pt̃ puenire ad videndũ facie creatoris nisi ꝓncipaliter ꝓ mũdiciã mẽtis · Vñ Math̃ · v · Bti mũdo cor de qm̃ ipi deũ videbũt · Et Cassianus in collatõnibꝰ patr̃ sic ait · q̃nto mẽs ad subtiliorẽ ꝓfecerit puritatem tãto sublimi? videbit deũ · ¶ Quarto ad contemplãdũ deum nos disponit mitor vel candor castitatis · Nam vtus castitatis maximẽ reddit hominem aptum ad contemplandum · Cuiꝰ rõ ẽ · quia vita contemplatiua principaliter & essentialiter consistit in actu rationis vel intellectus · Tẽperantia vero seu castitas maxime reprimit concupiscentias vel delectationes venereas lumẽ rõnis obscurantes & maxime ad sensibilia deprimẽtes · Dec bea · tho · scđa scđe · q · clxxx · arti · ij · Vtr̃ virtutes morales ptineant ad vitam contemplatiuã · in solu · ŋ · argumenti in fine ·

¶ Qđ vita contemplatiua principaliter in sola cõtemplatione dei cõsistit · cõsistit secũdario vero in contemplatione diuinoꝝ · ¶ Capi · ij ·

Secundo ꝑncipaliter circa vitã contemplatiuam cõsideranda est operatio qua attingit̃ vel ꝑficit̃ · Nam vita contemplatiua sãctoꝝ presuppomit amorem amati: scz dei qđ patet · quia ipa ab amore ipi? dei contẽplati ꝓcedit vt patet ca · ꝓcedẽti · vnde vita contemplatiua ꝑncipaliter cõsistit in sola contemplatione dei · Cõsequẽter vero ad vitã cõtemplatiuã ptinet cõtẽplatio diuinoꝝ effectuũ ex quibꝰ manuducit̃ homo in dei cognitione · ¶ Primo dico ꝙ vita contemplatiua ꝑncipalit̃ ĩ sola ctẽplatõne diuine vtutis consistit · quod triplicit̃ ꝓbo · scz ex ordine · ex nomine · ex fine · Primo ex ordine · quia in contẽplatione ꝑncipiũ quod est deus q̃rit̃ · Vñ Gregorius sup ezechielem sic ait · Vita contẽplatiua ad solum videndum ꝑncipium scz deum anhelat Secundo hoc idem ꝓbo ex nomine · quia nomen contẽplationis significat ꝑncipalit̃ illũ actũ quo quis deũ in seipo ctẽplat̃ scz visionẽ vel cognitionem dei · Tercio hoc idem patet ex fine · quia cõtemplatio diuine virtutis est finis totius humane nature · vñ Augustin? ꝑmo de trinitate dicit ꝙ cõtemplatio dei promittit̃ nobis actionum omnium finis atq; eterna possessio gaudioꝝ: que q̃dẽ contẽplatio veritatis diuine aliter competit nobis in via & aliter in patria: quia dũ sum? in via contẽplatio dei conuenit nobis imꝑfecte scz ꝑ fidẽ · Vñ apos · prĩa corĩ · xiij · Videm? nunc ꝑ speculum quod quidẽ speculũ ꝺm augustinũ in glosa ibidẽ dicit̃ tribꝰ modis vel ipa anima in q̃ ꝑ rõnẽ tanq̃ in speculo cognoscim? deũ · Vel fides · Et ideo subdit̃ & ĩ enigmate id est obscure · q̃a fides facit nos credẽ quod non videm? · Vel ipa creatura ẽ speculũ · quia sic̃ ꝑ speculũ nõ nisi imago rei & non res cernit̃ · Dic per creaturam dei imago & non deus cognoscit̃ · In patria vero contẽplatio dei erit perfecta quando scz videbimus eum facie ad faciem · vt ibidem subdit apostolus · quasi dicat · Ista contemplatio que habet̃ de deo est imꝑfecta quia per fidẽ · Illa vero erit perfecta q̃a per speciem · vt Augustinus ibidem in glosa expomit Et hoc est quod dicit apostolus · ij · ad corĩ · xiij · Nos aũt reuelata facie gloriam dei speculãtes in imaginẽ eãdẽ trãsformamur a claritate ĩ claritatẽ

Nihilomin9 tam etiã cõtẽplatiua sc̃ariõ consideRat aliqua mq̃ntũ ad dei contemplatõnẽ ordinãtur sicut ad finẽ·puta creaturas ex quibo manuducit̃ homo in conteplationem vel cognitionem dei scd̃m illud apostoli ad Ro. p̃mo. Jn visibilia dei p ea q̃ facta sũt a creatura mundi intellecta cõspiciuntur Dec. b. t. scd̃a sc̃de. q. clxxx. arti. mj. Vtz vita contẽplatiua consistat solũ in contemplactiõe dei argu. contra & in coz. q. Et itez. mj. scri. sen. dist. xxxv. arti ij. q. mj. Vtz oĩs act9 intellect9 ptineat ad vitam contemplatiuam in coz. q.

Q vita otemplatiua in via habet octo effectus quibo puenit̃ ad contẽplãdũ deũ i pria. Ca. mj.

Ad maiorẽ autẽ euidentiã capituli p̃cedẽtis est sciendũ q̃ vita contemplatiua vnicum actum habet qui in hac vita inchoat̃ & quo finaliter in patria vita otemplatiua pficit̃ scz otemplationẽ diuine veritatis. vt patet capi. p̃cedẽti. Multos aũt actus in via habet quibo vita otemplatiua peruenit ad hũc actũ finalẽ. scz ad contemplationẽ dei facie ad faciẽ: Jta q̃ ad vitã cõtẽplatiuam ptiẽnt diuersi act9. diuersi g̃d9. diuersi motus. diuersi effect9. Primo dico. q̃ vita contemplatiua in via habet octo actus quibo ad contẽplationem dei in patria puenit̃. Qui act9 sũt contẽplatio. meditatio. cogitatio ſm Richardum de sancto victore. speculatio ſm apostolũ. admiratõ ſm Bernardum. oratio. auditio. lectio. Prio enĩ Richardus de sãcto victore dicit q̃ tres act9 sũt ptinẽtes ad vitã contẽplatiuã. scz cogitatõ. meditatio. cõtẽplatõ. Qui sic ad inuicẽ distinguunt̃ q̃a contemplatio est pspicax & liber animi intuitus in res pspiciendas. Meditatio est intuitus animi in veritatis inquisitionẽ occupatus. Cogitatio aũt est animi respect9 ad euagationẽ p̃nus. Quartus actus est speculatio ſm apostolũ. ij ad coz. mj. qui sic ait. Nos aũt reuelata facie gloriã dei speculantes: videt aũt aliquid p speculũ est videt p effectũ ei9: in quo ei9 similitudo velut in speculo relucet. Quint9 actus est admiratio diuine maiestatis ſm Bernardum in libro de cõsideratõne: que admiratio est species timoris osequens apphẽsionem alicuius rei nostrã facultatẽ excedẽtis. Dex tus actus est oratio. quia homo ĩ oratione accipit cognitionem veritatis a deo. & ideo necessaria est oratio ſm illud Sapĩe. vij. Jnuocaui & venit in me spũs sapiẽtie. Septimus act9 ẽ auditio verbi dei. q̃a p auditum verbi dei homo accipit cognitõnem diuine veritatis ab alio. Vñ de Maria p quã vita contemplatiua designat̃. dr̃ Luce. x. q̃ sedẽs secus pdes dñi audiebat verba illius. Octauus actus est lectio. ſm q̃ homo accipit cognitõnẽ veritatis ab eo q̃d scriptum est. Dec bt̃us tho. scd̃a scd̃e. q. clxxx. arti. mj. Vtz ad vitã cõtẽplatiuã ptineãt diuersi act9 ĩ coz. q. & ĩ so. q̃tuor argumẽtoz p totũ. Scd̃o dico. q̃ ad vitã contemplatiuã ptinẽt diuersi cõtemplatõnis gradus. Vnde

Richardus de sancto victore ponit sex spẽcies cõtemplationis: quibo p creaturas q̃i sex gradibo in dei contemplationẽ ascendit̃. Prim9 gradus est perceptio vel cognitio sensibilium seu corporaliũ Scd̃s est dispositio vel ordinatio eorũdẽ. Terci9 est pgressus a sensibilibo ad intellectibilia. Quãtus est consideratio absoluta intelligibilũ in que p sensibilia deuenit̃. Quintus ẽ cõsideratio intelligibilium que per sensibilia nõ pnt cognosci sed p rõnem. Sextus est cõsideratio intelligibilium q̃ rõne hũana nec inueniri pnt nec apprehendi. sed sola irradiatõe diuini luminis: sicut illa que nobis qe trinitate tradunt̃ vt in hac cognitione perficit̃ cõtẽplatio vie. Vbi nota q̃ q̃uis ista sex osideret interdũ contemplatiu9 non tñ in his pncipaliter vita contẽplatiua cõsistit. Dec bea. t. scd̃a scd̃e. vbi sup̃ arti. mj. Vtz vita cõtẽplatiua solũ m dei contẽplatione osistat. in solu. mj. argu. Et itez. mj scri. sen. di. xxxv. arti. ij. Vtz oĩs act9 intellect9 ad vitã contemplatiuã ptineat. in solu. mj. ar. Tercio dico q̃ ad vitã contemplatiuã ptinẽt diuersi mot9. Vñ Diom. mj. ca. de diui. no. distinguit cõtẽplationẽ p tres motus. scz circulatẽ. rectũ. & obliquũ siue reflexũ: Quod ista rõne facit: quia in motibo corpalibo pfectiores & p̃mi sunt mot9 locales. vt. vj. phisi. pbat̃. Et ideo sub eoz similitudine opatõnes ĩtelligibiles describũt̃ Mot9 aũt localis p̃ncipalit̃ sũt tres differẽtie. scz rectus ſm quẽ aliquid p̃cedit ab vno in aliũ. obliquus vel reflexus quasi cõpositus ex vtroq̃ circularis ſm quem aliquid mouet̃ vniformit̃ circa idẽ cẽtz fic ẽ ĩ opationibo intelligibilibo vel intellectualibo. Aliter tñ in aĩa & aliter in angelo. q̃t fic ptz. Nã mot9 rectus in aĩa ẽ ſm q̃ anima intelligẽdo p̃cedit ab exterioribo sensibilibo ad cognitõnẽ intelligibiliũ. Motus obliquus vel reflex9 in anima ẽ put mens diuinis illuminationibo ratiocinãdo vtit̃. Motus vero circularis in aĩa est q̃ndo cessante discursu figit̃ intuit9 aĩe in cõtemplatione vni9 simplicis veritatis. Ad quod faciendum optet q̃ ab aĩa duplex deformitas amoueat̃. Prima ẽ vt aĩa relinquat exteriora & ĩtro eat ad seip̃am. Scd̃a deformitas ẽ p discursum rõnis ab vno in aliud. vt scz cessante discursu ab vno in aliud figat̃ intuitus aĩe in cõtẽplationem vni9 simplicis veritatis. Jn angelis vero motus rect9 nõ pt̃ accipi ſm q̃ in cõsiderãdo angel9 p̃cedit ab vno in aliud. q̃a in angelis nõ ẽ rõnis discursus. sed solũ ſm ordinẽ sue p̃uidentie. scz ſm q̃ angelus sup̃ior inferiores illuminat per modos Motus obliquus seu reflexus in angelis est compositus ex vtroq̃ motu. scz ex recto & circulari. Jnq̃ntũ ſm contẽplationẽ dei inferioribo p̃uidet. Motus vero circularis inest inq̃ntũ vniformiter & indefinẽt̃ absq̃ p̃ncipio & fine intuẽt̃ deũ sicut motus circularis carẽs p̃ncipio & fine vniformit̃ est circa idem centrum. patet igit̃ ex p̃missis quõ

Diomſi? iſtos tres mot? alit aſſignat ī aīa & alit īm angelo. Dec. b. t. ſcda ſcde. q. clxxx. arti. vi. Vtz cōtēplatōis opatio cōuemēt diſtinguat p tres mot? . ſcz circularē. rectū. & obliquū. īm coz. q. & ī ſolu. ij. & .ij. argu. īm fine. Quarto & vltimo ad vitā ctemplatiuā ptinēt diuerſi effect? ex qbo manuducit hō ī cōtēplatōne dei ī via. Vñ Berñ. ī libro de cōſideratōne dicit q ādruplex eſt ſpēs cōtēplatōis. Prima ē admiratō maieſtatis. Scda ē cōtēplatō iudicioz dei. Tercia ē cōtēplatō bñficioz ei? . Quāta ē cōtēplatō ꝓmiſſioz . Ita q ꝑma ſpecies cōtemplatōis eſt cōſideratio diuine maieſtatis. Secūda eſt conſideratio diuine ſeueritatis. Tercia eſt conſideratio dīne largitatis puta bñficioz dei. Quāta ē cōſideratō dīne ꝓmiſſionis ex qbo manuducit hō ī cognitōnē opeꝝ dei & p cōſequēs dei p ei? effect? . qđ de ſingulis ptz Primo eīm ex cōſideratōne diuine maieſtatis manuducit homo ī admiratōnē dei: īmāntū admiratō que ē ſpēs timoris cōſequit̄ apphēſionē alicui? rei īm deo excedētis facultatē nīraz. Secūdo ex cōſideratōne diuine ſeueritatis. ſcz iudicioz dei manuducit hō ī ctēplatōnē diuine iuſticie. Tercō ex conſideratione diuine largitatis : ſcz bñficioz dei manuducit hō īm cōtēplationē diuine miſericordie ſeu gre q̄ſi p effect? exhibitos. Quarto ex cōſideratōe dīne ꝓmiſſiōis manuducit hō ī ctēplatōz dīne bonitatis q̄ſi p effect? exhibendos. Ita q ꝑmo cōſideratio vel cōtēplatio diuine maieſtatis ē cauſa vt admiremur. Scdo cōſideratō iudicioz dei ē cauſa vt cōuertamur & humiliemur. Tercio cōſideratio diuine curialitatis ſcz bñficioz dei ē cauſa vt regtiemur . Quarto cōſideratio diuine ꝓmiſſionis ē cā vt ſperemus & cōſulemur . Dec b. t. ſcda ſcde vbi ſuꝑ. ārti. ij. Vtz vita cōtēplatiua cōſiſtat ſolū ī ctēplatione dei ī ſo. ij. āgu Caſſian? etiā ī collatiombo patz dicit. q ātuoz cōſideratiombo mens nīra eleuat̄ ī dei cōtēplatōnē vl cognitōz ī pnti vita. Primo eīm cōſiderando creaturaz ꝓductōnē & gubernatōnē cognoſco dei potētiā infinitā. Secū do cōſiderādo creaturaz ordinez & pulcritudinem cognoſco dei ſapiētiā infinitā. Tercio cōſiderādo diuerſa flagicia & peccata cōmiſſa & ñ punita cognoſco immēſam clemētiā . Quarto cōſiderādo naturam humanam a verbo aſſumptā & reparatā cognoſco dei ineffabilē grāz & miſericordiā copioſā. Ex ꝑmiſſis ḡ ptz. q cōtēplatiuꝰ etiā cōſiderat alia īq̄ntū ad dei ctēplatōnē ordināt̄. puta creat̄as ī qbo admirat̄ dīnā maieſtatē & ſapīaz & bñficia dei ex qbo inardeſcit ī ei? amorez & ꝓpa pcta ex qz ablutōe mūdat̄ coz: vt deū vidē poſſit. Et ꝓpt̄ hoc Berñ. ſcdaz ſpēz ctēplatōis ponit q̄ qſq dei iudicia & pcta ſua recogitat. vtz ſuꝑ. Dec. b. t . ij ſcri. ſen. di. xxxv. arti. ij. q. ij. Vtz omnis act? intellectus ad vim ptineat cōtemplatiuā. īm coz. q & vita contemplatiua quatuoz excellentes cōditiones habet. Capi. iij.

Circio ꝑncipaliter circa vitā contemplatiuam cōſideranda ē cōmendatio qua extollit̄ . Nam vita cōtemplatiua quatuoz excellentes condiciones habet . ſ. nobilitatem. delectabilitatē . diuturnitatē. vtilitatem . Eſt eīm vita contemplatiua nobilis. delectabilis. durabilis. vtilis. Primo vita contemplatiua eſt nobilis. quod ꝓbo ſpecialiter duplici rōne . ſ. ex ꝑte eius quod aſpicit quod ē ſūmū. & ex ꝑte ei? q̄ aſpicit. qđ ē optimū. Prīa rō q̄re vita ctēplatiua ē nobilis ē ex ꝑte ei? quod aſpicit qđ ē mētibo ſūmū. ꝗa vita cōtēplatiua aſpicit ipm deū q̄ ē ſūmū bonū . q aūt vita ctemplatiua aſpiciat ipm deū ex ſignificatōne noīs ptz. ꝗa nomē ctēplationis ſigficat illū actū q̄ q̄s deū ī ſeipo cōtēplat̄ . Et p hoc differt ctēplatio a ſpeculatione. ꝗa ſpeculatō magis noīat illū actū q̄ q̄s dīna ī rebo creatis q̄ī ī ſpeculo aſpicit . hāc rōnē & diſtinctōnē aſſignat bt̄? . t. ij. ſcri. ſen. di. xxxv. arti. ij. q. ij . Vtz omīs act? intellect? ad vitā ctēplatiuā ꝑtineat. īm coz. q. Scda rō q̄re vita ctēplatiua ē nobilis ē ex ꝑte ei? q̄ aſpicit qđ ē optimū. ꝗa vita ctēplatiua cōuenit homī ſm illud qđ īm hoīe eſt optimū ſcz ſm intellectū. g̃ ipa vita ctēplatiua nobilioz ē actiua q̄ cōuenit homī ſm ſenſū. Hāc rōnē tāgit & aſſignat beat? tho. ſcda ſcde. q. clxxxij. arti. j. Vtz vita actiua ſit potioz ctēplatiua. īm coz. q. īm principio. Et ē ꝑma ei? rō de nouē rōibo q̄s ibi ponit Hz ꝗa īm ꝑma rōne dictū ē q ctēplatō ſignat illū actū quo q̄s deū īm ſeipo contēplat̄ vel aſpicit . poſſet aliq̄s querere . Vtz vita cōtēplatiua ſm ſtatum pntis vite poſſit ptingē ad viſionē diuine eſſentie Rndeo & dico q nō. hoc aūt dupliciter ꝓbo. Primo autoritate bti Gre. ſup ezechielē ſic dicentis. Quādiu ī hac vita mortali carne viuit̄ : null? ita ctēplatōis vtute ꝓficit vt īm ipo īcircūſcripti lumīnis radio mētis oculos infigat. Scdo hoc idem ꝓbo rōne ſic . Cōtēplatio hūana ſm ſtatū pntis vite nō pt̄ eſſe abſq̄ fantaſmatibo . ꝗa cōnaturale ē hoī vt ſpecies intelligibiles īm fantaſmatibo videat ſic dicit ph? īm . ij . libro de aīa. Sed p nullam ſpeciē vel ſimilitudinē creatā ſenſibilē vel ītelligibilē dīna eēntia videri pt̄ g̃ &c̄ . Vbi nota. q īm hac vita pt̄ eē aliq̄s duplr̄ . vel vt actualit̄ vtens ſenſibo. vel vt potentialit̄ vtēs ſenſibo. Prīo vt actualit̄ vtēs ſenſibo. & ſic ctēplatō pntis vite nullo mō eleuari pt̄ ad deū p eēntiā aſpiciēdū . vtz ī rōe ꝑmiſſa. Scdo aīa exīs īm coꝛpe pt̄ cōſiderari non vt actualiter ſed vt potentialiter vtens ſenſibo: īq̄ntū anima exiſtēs cōiuncta coꝛpi vt forma. nō actualiter vtat̄ ſenſibo & aut imaginatōe ſicut accidit īm raptu pauli . Et poteſt cōtemplatio huius vite ptingere ad viſionem diuine eēntie. Vñ ſuꝑm? gradus contemplationis p̄ſentis vite eſt qualem habuit Paulus īm raptu ſm quē fuit medio modo ſe habens inter ſtatū p̄ſentis vite & future. Dec. b. t. ſcda ſcde q. clxxx. arti. v.

Vtz vita cõtemplatiua fm statũ hui? vite possit ptingẽ ad visionẽ diuine essentie · argu · contra & in coz · q · & in solu · ij · argu · Re · supra Dtitudo · & ifra Raptus · & infra Visio diuine essentie.

¶ Qz vita otẽplatiua ẽ in hac vita maxĩe delectabilis · Ca · v ·

Ecũdo dico qp vita otemplatiua ẽ delectabis : habz eñ cõteplatio dei q̃ ẽ principalis actus vite cõtemplatiue delectationẽ maximã · qđ q̃druplicit probo · scz Autozitate · rõne · similitudine · compatõe · ¶ Primo pbo autoritate Sapĩe · vnj · vbi loquẽs de otẽplatione dei sic ait · Nõ habet amaritudinẽ cõuersatõ illius : nec tediũ conict? ei? : sed gaudiũ & leticiã · ¶ Scdo hoc idẽ pbo rõne sic · aliqđ eñ ẽ alicui delectabile duplici rõne · Prima est ex pte opationis conemẽtis · q̃a vnicuiq ẽ delectabilis opatio q̃ ei cõuenit fm naturã suã · sic homini qut ẽ aĩal rõnale delectabile ẽ otẽplari veritatẽ · Nam oiñes hoĩes natura scire desiderant · Scda rõ ẽ ex pte obiecti eminẽtis & pficiẽtis mq̃ntũ aliqs delectat cũ rẽ amatã otẽplat & qut hoc hoĩes ĩ cogmitione veritatis delectant ¶ Tercio hoc idem pbo similitudine ĩ visu corpali · nam visio corpalis duplici rõne ẽ delectabilis · Prima est ex eo qp ipsum videre ẽ delectabile · Scda est ex eo qp quis vidz psonã amatã · sic a simili vita contemplatiua est delectabilis duplici rõne · Prima est rõne ipsius contẽplationis · Scda ẽ ratione ipi? diuim amoris · Vñ Grego · sup ezechi · dicit qp cuz aliquis ipsum quẽ amat viderit · in amore ipius amplius marde scit · ¶ Tercio hoc idẽ pbo cõparatione · Vbi nota qp fiẽ cõtẽplatio dei in hac vita ẽ ipfecta respectu cõtẽplationis patrie · ita etiã delectatio cõtemplatõis vie ẽ impfecta respectu delectatõis contẽplatõis patrie : de qua delectatõe ĩ psal · dicit Torrẽte voluptatis tue potabis eos : mbilomin? tñ cõtẽplatio dei in via etsi sit impfecta respectu cõtẽplationis patrie · ẽ tñ delectabilioz omni alia delectatione : vel quacũq alia alteri? rei cõtẽplatõne · & hoc qp excellẽtiã rei · scz dei cõtẽplati quetm placz · hoc aũt duplicit pbo · scz autozitate & figura · Primo autozitate grego · sup ezechi · sic dicentis · Contẽplatiua vita amabilis valde dulcedo est que sup semetipaz aiaz rapit · celestia aperit · spũalia mẽtis oculis patefacit · vñ post agmtõnẽ & gustatõnẽ illi? suauitatis alia cõtemnunt · Quod scdo sub figura oñdo dr eñ Gen · xxxij · qz postq̃ Jacob dixit · vidi dñm facie ad faciẽ claudicabat pede · eo qp tetigerit angel? neruũ femoris ei? & obstupuerit · Vñ Grego · sup ezechi · sic ait · Jacob post cõtemplatõnẽ vno pede claudicabat · q̃a necesse est vt debilitato amore seculi conualescat aliquis ad amorẽ dei · Et ideo post agmtõnez & gustatõnem suauitatis dei vnus in nobis sanꝰ pes remanet atq alius claudicat · Omnis enim q̃ vno pede claudicat solũ illi pedi inmittitur quẽ sanũ hẽ · Dec · b · tho · scda scde · q · clxxx · arti · vij ·

Vtz contẽplatio delectationẽ habeat per totum ·

¶ Qz vita cõtemplatiua ẽ durabilis · Ca · vj ·

Tercio principaliter dico · qp vita cõtẽplatiua est durabilis · Nã vita contemplatiua ẽ diuturna dupliciter · & fm naturã · & quoad nos · vel ex parte sua vel ex pte nostra · ¶ Primo dico qp vita cõtemplatiua fm suã natrã ẽ diuturna & hoc duplici rõne · Prima ẽ · quia versat circa incorruptibilia & immobilia · scz circa diuina · Secũda ẽ · quia nõ habet contrarietatẽ : delectationi eñ que est in cõtẽplãdo vel diuina cõsiderãdo mbil est otrariũ · vt dr in pmo topi · & hoc idẽ patz ca · pcedẽti · ¶ Scdo vita cõtẽplatiua est diuturna quo ad nos vel ex pte nostra · & hoc duplici rõne · Prima ẽ · quia cõpetit nobis fm actionẽ incorruptibilis ptis anime scz fm intellectũ · Secũda ẽ · quia in opibo vite cõtemplatiue corporaliter nõ laboramus · vñ in huiusmodi opibo magis cõtinue psistere possum? · Et ideo vita cõtemplatiua post hãc vitã potest durare · Vita autem actiua cessat : nec post hãc vitã durare pt · vt patebit infra · Vita actiua · Et qpter hoc dr luce · x · de Maria p quã vita cõtemplatiua designat Maria optimã ptẽ elegit que nõ auferet ab ea ¶ Ad cui? euidentiã nota duo · Primũ ẽ qp vita cõtemplatiua q̃ntũ ad modũ cõtemplationis vie non remanet in patria · Cui? rõ ẽ q̃a modus cõtẽplatõnis vie ẽ p fidẽ que nõ manet in patria · vñ dicit apost · pma ad corm · xm · Scientia destruet : manet tñ modus cõtẽplatõnis vie in patria q̃ntũ ad actũ charitatis ĩ q̃ cõtẽplatio & pncipiũ & finẽ habet · hoc ẽ quod dicit Grego · sup ezechielẽ · Contẽplatiua vita hic incipit vt in celesti patria pficiat · q̃a amoris ignis q̃ hic ardere inchoat cũ ipm quẽ amat viderit in amore ipi? ampli? ignescit · Secũdũ ẽ qp vita cõtẽplatiua nõ pt diu durare q̃ntũ ad summum actũ vel gradũ cõtemplationis q̃ est vt attingat ad vniformitatẽ diuine cõtẽplationis que ẽ in patria · vt Diom · mj · ca · de diui · no · dicit Tñ q̃ntũ ad alios cõtẽplationis act? pt diu durare vt ex rõnibo supdictis ptz · Dec · b · t · scda scde q · clxxx · arti · vnj · Vtz vita cõtẽplatiua sit diuturna ãgu · cõtra & ĩ coz · q · Et in so · j & · ij · argu ·

¶ Qz vita contemplatiua est vtilis ad merendũ & que est maioris meriti · an vita contemplatiua an actiua ·

¶ Capi · vij ·

Quarto pncipaliter dico · qp vita contemplatiua est vtilis ad merendũ · ¶ Sed forte q̃res que ẽ maioris meriti an contẽplatiua vel actiua · Rñdeo premittens duas distinctiones · scz de merito & de vita actiua · ¶ Prio eñ distinguo de merito & dico · qp duplex ẽ meritũ · scz dimissionis culpe & cõsecutionis glorie · ¶ Prio q̃ loquẽdo de merito dimissionis culpe maioris meriti dr esse vita actiua q̃p cõtẽplatiua · qđ triplicit pbo · scz autozitate · rõne · & similitudie · Prio autoritate gre · sup ezechi · sic dicẽtis ·

nullū ſacrificiū eſt magis acceptū deo q̄ regimen vel ſalus vel zelus anime. Ex p zelū ſalutis ani me alios ſe cōuertit ad opa vite actiue · ergo vita actiua ē maioris meriti . Secūdo hoc idem ꝓbo rōe ſic · merces debet laboꝛi ſm illud apo . ꝓma ad coꝛim · ix · Unuſq̄ſq; ꝓpā mercedē accipiat ſm̄ laborē ſuū · Sed vita actiua ē laborioſioꝛ iq̄ntū ſatagit circa frequens miniſteriū vt dicit Luce · x · Vita aūt ctēplatiua i q̄dā quiete cōſiſtit · vñ vita actiua plꝰ habet de rōne ſatiſfactōis · g̃ ē maioris meriti Tercio hoc idem ꝓbo ſimilitudine hūane amicicie cōpate ad diuinā · qa i hūana amicicia hoc videmus : q̄ verus amicus magis querit bonū amici q̄ de eius p̄ſentia delectari · ſic ī diuina amicicia fortioris vel maioris charitatis ſm genus ſuū videt hoc ipſū eſſe · ſcz · q̄ homo p̄t̄miſſa oſolatōe qua in dei ctēplatione reficit · gloriā dei ī alioꝝ cōuerſiōe querat · Ita dicit ad Ro · ix · Optabam anathema eſſe a chriſto ꝓ fratribꝰ meis · q̃ſi diceret · deſiderabam ad temp? vel ad horā ſepari a chriſto : non quidē p culpam qa nulli licet peccare vt aliꝭ bñfaciat · Sed p penā iq̄ntū affectabat a diuine ctemplationis dulcedīe ſepari ad horā · vt volūtatē dei p̄ferret & pficeret ī anime ſalutē · Secdo dico q̄ eſt meritū cōſecutōis glorie · Et q̃ntum ad hoc vita contēplatiua eſt maioris meriti q̄ actiua · qd̄ tripliciť ꝓbo · autoꝛitate · rōne & ſigno · Primo autoꝛitate · Grego · ſup ezechi · ſic dicentis · Magna ſūt vite actiue merita · ſed vite ctēplatiue potiora · Secdo hoc idē ꝓbo rōne ſic · meritū magis cōſiſtit in dilectōne dei q̄ proximi · ſed in vita contemplatiua homo magis inſiſtit dilectōi dei · In actiua etiā vita magis inſiſtit homo in dilectōne ꝓximi · g̃ vita contēplatiua eſt maioris meriti q̄ vita actiua · Tercio hoc idē oñdo ſigno exp̄ſſioꝛi · Vbi nota · q̄ aliť laboꝛ exterioꝛ auget p̄miū & aliť charitas · quia laboꝛ exterioꝛ opať ad augmētū p̄mij accidentalis · charitas vero opať ad augmentū p̄mij eſſentialis · Nā augmētū p̄mij eſſentialis principaliť conſiſtit in charitate · Et ideo ſi laboꝛ exterioꝛ toleratus ꝓpt̄ chriſtū eſt ſignū charitatis · multo exp̄ſſius ſignum charitatis eſt : q̄ aliquis p̄termiſſis ommibꝰ que ad vitā ptinent ſoli ctemplationi diuine vacare delectet · Secdo diſtinguo de vita actiua & dico · q̄ vita actiua hē duas ptes · Prima eſt qua circa ſui moderationē vel gubernationez ſtudet · Secunda eſt qua quis ꝓfectui alioꝝ inuigilat · dico ergo q̄ vita contemplatiua q̃ntū ad intentionē meriti eſt minoris meriti illa parte vite actiue que circa ſui moderationez & p̄uiſionem ſtudet : & ē maioris meriti illa parte vite actiue q̃ ꝓfectui alioꝝ inuigilat & ex p̄miſſis patet · ita q̄ he due vite videnť ſe habere ſicut excedentia & exceſſa · Dec bt̄us tho · m̄ · ſcrip · ſen · di · xxxv · arti · m̄ · q · ij · Vtꝝ vita cōtēplatiua ſit maioris meriti q̄ actiua vel econuerſo in coꝛ q · Et iterum ſcda ſcde · q · clxxxij · ati · ij · ſub eode titulo argu · cōtra · & in coꝛ · q · & in ſolu · p̄mi · argu

Q vita contemplatiua ſimpliciter & abſolute eſt nobilioꝛ vita actiua / Capitulū · viij ·

Quarto & vltimo circa vitam contemplatiuam conſideranda eſt compatio qua p̄ferť . Nam vita contemplatiua ſimpliciter & abſolute potioꝛ eſt vel nobilioꝛ vita actiua · Hoc aūt quatuoꝛ rationibꝰ ꝓbo · ſcz Ratione operationis · dilectionis · delectationis · quietationis Primo ratione operationis ſic · illa vita ſimpliciter & abſolute eſt nobilioꝛ : cuius actus vel operatio eſt nobilioꝛ · Sed operatio vite contemplatiue eſt nobilioꝛ operatione vite actiue · ergo &c̄ · Q autē actio vite contemplatiue ſit nobilioꝛ & perfectioꝛ operatione vite actiue ꝓbo duplici ratione · Primo ratione p̄incipij a quo p̄ducitur · quia actio vite contemplatiue conuenit homini ſm illud quod eſt optimum in ipſo ſcz ſm intellectum . Secdo ratione obiecti quod attingitur · quia per hanc actionem intellectus · ſcz per contemplationem attingiť obiectum nobiliſſimum quod eſt deus : ab his duobꝰ deficit operatio vite actiue · Nam in operatōibꝰ vite actiue cōmunicāt etiam vires inferioꝛes que ſunt cōmunes nobis & brutis · Secdo q̄ vita contemplatiua ſimpliciter nobilioꝛ ſit vita actiua ꝓbo rōne dilectionis ſic · Ratio exigit naturalis q̄ ſi amoꝛ ē bonī eo q̄ nihil amať niſi ſub rōne bonī : maioꝛ amoꝛ debet eſſe maioris bonī . Sed vita contēplatiua magis diligiť q̄ vita actina · g̃ &c̄ · Q aūt magis diligať tali rōne oñdo · Illud quod ꝓpter ſe diligiť magis diligiť q̄ illud quod diligiť ꝓpter aliud · Sed vita actiua ꝓpter aliud diligiť · ſcz ꝓpter illud ad quod ordinať videlicet ꝓpter vitā contemplatiuā · Vita aūt contemplatiua diligiť ꝓpt̄ ſe ipſaz tāq̄ vltim? finis · Ita dicit Auguſ · in libꝛo de trinitate · ſcz q̄ vita cōtemplatiua q̃ ī clara dei cognitōne cōſiſtit p̄mittiť nobis vt finis ommiū actōnū & eterna poſſeſſio gaudioꝝ · Vita aūt actiua ad aliud finaliter ordinať vtz · Vñ in p̄s Vnam pecij a dño hāc requiram &c̄ · Vbi gloſa ſic ait · Vnam ſcz rem id ē ipm deū pecij a dño · quaſi dicat ſm gloſā · q̄ mali quidem multiplicia querūt · ego tm̄ vnā rem ſcz ipm deū videre & habere · Vel aliter ſm gloſā Hieronimi · Vnam id eſt vnū ſcz ipm deū : quare ? quia vnū eſt neceſſariū ſcz habere deū · Et ſubdiť : vt inhabitē in domo dñi · id eſt in eccleſia fideliū & numero & merito omnibꝰ diebꝰ vite mee · id ē q̄diu viuo vt nulla aduerſitas ab vnitate fideliū me excludat · hec Ibidem in gloſa · Tercō q̄ vita contēplatiua ſimpliciter nobilioꝛ vel melioꝛ ſit actiua ꝓbo rōe delectationis · quia maioꝛ ē delectatio vite cōtemplatiue q̄ actiue · eo q̄ vita contemplatiua habet delectationē ſine amaritudine · Vita vero actiua amaritudinē hē ānexā · vñ ſup illo vbo Luce · x · Martha mātha ſolicita es & t̄baris erga plurīa

Augustin? ī libro ꝺ vbis dñi sic ait. Martha martha. Repetitio noīs indicium ē dilectōis aut forte monende intentōis. bis vocata audit. turbaris erga plurima. id est circa multa es occupata. vult em̄ homo occurrere qñ ministrat & aliq̄ndo nō pt̄ q̄rit̄ qꝺ deest: parat̄ qꝺ deest distenditur anim?. ideo dicit̄. turbaris erga plurima. Nam dum martha turbabat̄ maria epulebat̄. Vel alit̄ turbaris erga plurima. q. di. multa sunt. diuersa sunt. ꝗa carnalia ꝗa temporalia sūt ī quibꝰ turbaris. Sed certe vnū ē necessariū in q̄ nulla pt̄ esse pturbatio prepomit̄ vnū em̄ multis: nō em̄ a multis vnum. sed multa ab vno. vñ vnū ē necessarium scz deus. cui adherere bonū ē: vnū sūt pater & fili? & spiritussanct?. ad hoc vnū nō nos perducit nisi multi habeam? cor vnū. Dec Augus. ibidē. ¶ Quāto ꝙ vita contemplatiua simplicit̄ melior sit activa ꝓbꝰ ratōne quietatiōis sic. Quies melior ē motu qui & laborem & indigentiā continet. Dz vita activa ē ī labore continuo. Vita vero cōtēplatiua est in quiete qđ figurat̄ luce. x. p martham & mariā. Nam de martha p quam vita activa lignificat̄ dicit̄ ꝙ martha satagebat circa frequēs ministeriū. De maria vero p quā vita contēplatiua designat̄ dicit̄ ꝙ sedēs audiebat verbū dñi. Ita ꝙ martha stans laborat. maria sedens quiescit. Martha reficit carnē in qua est vbū: maria vero reficit̄ verbo incarnato. Ita dicit Grego. vita activa pascit dñm. vita vero cōtemplatiua pascit̄ a dño. Patet igit̄ ex p̄missis ꝙ vita activa est ī solicitudine & labore. Vita vero contemplatiua ē in q̄te. Vñ in psal. Vacate & videte qm̄ ego sū deꝰ? dicit aūt vacate. & rō hui? est. ꝗa oportet vacare ab oībꝰ rebꝰ mutabilibꝰ si quis vult venire ad cognitōez rei immutabilis. vñ Grego. Vacāt q̄ terrenaꝝ actionū strepit? p diuino amore intermittēdo postponūt. ne dum ī via indefinenter occupant̄ cor fundit? a sūmis cadat. Albertus sic exponit sup psalmum. Vacate a pctis. a negocijs seculi. a pturbatōibꝰ animi. Et subdit̄ videte scz mente que q̄nto fuerit purior tanto ver̄ facili? & clari? intuebit̄. Et subiungit ad quē finē vel ad quid debeat quis vacare & videꝺ scz vel ad cognoscendū christū esse deum. Ideo dicit videte qm̄ ego sū deus & nō ali? deꝰ? p̄ter me. Vel ideo dicit vacate & videte. scz contemplationi ad ostēdendū ꝙ p contemplationē non q̄rit̄ nisi deus ꝙ cognoscat̄ p fidem vel p vestigiū in creaturis in via. Et postmodū p faciē. scz in seipꝰo in patria ¶ Vbi nota. ꝙ a negocijs secularibꝰ seq̄stratus hō soli deo vacat duplicit̄. scz p lectionē & p oratiōnē. Primo p lectionē in q̄ntū hō deū loquētē ī scripturis audit. Secūdo p oratiōnē in q̄ntū deo loq̄t̄. vt dicit. b. t. mj. scri. sen. vt patebit in fra. Hugo aūt de sācto victore posuit tres ꝺēplationis ptes Primam lectionē. Secundā oratiōnē. Terciā meditationē que ad vtrāq; scz ad lectionē & ad oratiōnē se habet quasi mediū inter ea. quia ex hoc ꝙ deus nobis loquit̄ in scripturis ei p meditatōnē intellectu & affectu p̄ntamur. Et sic p̄nti ei vel p̄sentē eū habentes ei loqui possum? p oratiōnē. Dec. b. t. mj. scri. sen. di. xv. de oratione arti. xvj. q. ij. Vtꝝ oratio sit act? domi vel vtutis. in solu. p̄nī argumēti ¶ Tāgūt̄ aūt ibidē duo. Primo sequestratio a terrenis. Ibi scz in ps. xlv. vacate. Secꝺo cōsideratō mētis de diuinis Ibi. & videte. Nā vacatō ē dispositō ad ipam cognitōnē. Et sup eoꝺē psalmo dicūt̄ duo. scz venite & videte. hic filr̄ dicūt̄ duo vacate & videte. sed quare supra addidit venite. Rñdeo quia sine accessu fidei nō valet cōsideratō & cognitio dei. dicit g̃ venite & videte. In quibꝰ verbis tangit̄ duplex cognitio que habet̄ de deo s. p opera & p seipm. Primo ostendit̄ ꝙ deus cognoscit̄ in opibꝰ ibi venite. s. p fidē. ad Hebre. xj. Credere oportet accedentē ad deū quia est: & inquirētibꝰ remuneratoꝝ sit. & videte opa christi vel dei ꝙ ipe sit deꝰ?. q. ꝺ. Primo accedite ad locū p fidē. & postea videte p lucē: & que? duo. s. miracula magna. Ideo dicit: fecit ꝓdigia sup terrā & pacez inopinatā. Ibi arcū cōteret &c̄. duo em̄ mirabilia erāt. Primū fuit de suscitatōne mortuoꝝ & sanatione infirmoꝝ: & de alijs que narrāt̄ in euangelio. posuit em̄ ꝓdigia sup terrā. Dicut ꝙ vgo peperit. ꝙ stella magis apparuit. angeloꝝ chorus natiuitatē dñi p̄dicauit. ꝙ infirmos sanauit. mortuos suscitauit. Re. infra Miraculū. Decūdū mirabile ꝙ tpe natiuitatis data fuit vniuerso mūdo pax. Ideo dicit arcum conteret &c̄. In quo nota ꝙ tēpe natiuitatis christi fuit in mūdo pax generalis. Isaie. ij. Conflabūt gladios suos in vomeres & lanceas suas in falces que opa aptē oñdūt christū esse deū. Dpūaliter vero intelligit̄ de arcu male intentionis & armis male opatōnis & scuto puerse defensionis in pctis. si ergo obusta sunt arma. subdit. Vacate & videte qm̄ ego sum deus. vacate oēs homines a bellis & videte. id ē intelligite qm̄ ego sum deus. Dec aug? in glosa. In quibꝰ ostendit ꝙ christ? vel deus cognoscit̄ p seipm ibi. videte qm̄ ego sū deꝰ? & nō alius. Deutro. xxxij. Vbi sūt dij eoꝝ &c̄. Baruth iij. Dic ē deꝰ? & nō extimabit̄ alius: videte ꝙ ego sum solus & nō alius p̄ter me absq; me nō ē deꝰ? &c̄. Quānis aūt vita cōtemplatiua simplicit̄ nobilior sit activa sicut patet p quatuor rōnes: tñ ſm q̄ꝺ & in casu magis ē eligēda vita activa ꝓpter necessitatē p̄ntis vite sic etiā phꝰ? dicit in. iij. topi. ꝙ phari ē meliꝰ? q̄ ditari. sed ditari melius est necessitatē patiēti. Dec. b. t. sc̄da scōe. q. clxxxij. āti p̄mo. Vtꝝ vita activa sit potior ꝺēplatiua ī cor. q. rōne. ij. mj. v. & vj.

¶ ꝙ vita ꝺēplatiua ē nobilior activa. Ca. ix.

Secūdo p̄ter quatuor rōnes p̄missas in capitulo p̄cedēti. Ostēdo etiā ꝙ vita ꝺēplatiua simpliciter potior vel nobilior est

vita actiua q̃tuor alijs rõmbo·ſ·Rõe maioris ſufficiẽtie·efficacie·cõuenẽtie·pamentie· ¶ Primo rõe maioris ſufficientie ſic· Illa vita eſt nobilior in qua homo ẽ magis ſibi ſufficiens & paucioribo indigens·Sed in vita ctẽplatiua ẽmagis ſibi ſufficiens : q̃a paucioribo ad eã indiget·Ad vitã aũt actiuã plura ſũt neceſſaria ad q̃ hõ nõ eſt ſemper ſufficiẽs·ergo &c̃·vñ Luce·x·Martha autẽ ſatagebat circa frequẽs miniſteriũ· Vbi Auguſ·i libro de vbis dñi ſic ait·Martha laborat maria vacat:erat em̃ maria intẽta dulcedini verbi domini· a martha cõuiuium dño parabaf̃ :in cuius conuiuio maria iocũdabaf̃ . Et ſubdit·Auguſ·ibidem dicẽs Si em̃ vita actiua fuiſſet nobilior diceret ei ſcz marie·Surge &vade adiuua ſororẽ tuã marthã:ſed non dixit·mira enim ſuauitate tenebaf̃ que ꝓfecto maior eſt mentis q̃ ventris·Hec Auguſ·ibidem· ¶ Secdo vita ctẽplatiua ẽ nobilior· rõe maioris efficacie ſic· Illa vita ẽ nobilior que· eſt efficacior ad merendũ·Sed vita ctemplatiua eſt maioris meriti q̃ actiua· vt patet ſupra g̃ &c̃ ¶ Vel forte ãgues i cõtrariũ ſic·Grego·dicit ſup ezechielẽ q̃ nullũ ſacrificiũ ẽ deo magis acceptuz q̃ zelꝰ aiaz· Sed p zelũ aiaz aliqs ſe conuertit ad ſtudia & opa vite actiue·g̃ vita actiua eſt nobilior vita cõtẽplatiua·Reſpondeo & dico·q̃ ſacrificiũ ſpũale offerf̃ deo cũ aliquid exhibef̃ ei· Inter omnia aũt bona hominis: deꝰ maxime acceptat bonũ hũane aie vt ſibi ſacrificium offeraf̃ Offerre aũt debz aliqs deo· Prio q̃dẽ aiaz ſuã ſm illud·Eccli·xxx·Miſerẽ aie tue placẽs deo· Secũdo aũt animas alioz ſm illud Apoca·vltimo q̃ audit dicat veni·Quãto em̃ homo aiaz ſuã vel alteriꝰ ꝓpinquiꝰ cõiũgit deo· tãto ſacrificiũ eſt magis acceptũ deo· Vñ magis acceptũ ẽ deo· q̃ aliq̃s aiaz ſuã & alioz applicet cõtẽplatõi q̃ actõi Vñ p hoc q̃ beatꝰ Grego·dicit·q̃ nullũ ſacrificiũ eſt deo magis acceptũ q̃ zelus aiaz non p̃fertur meritum vite actiue merito vite contemplatiue· Sed oſtendif̃ magis eſſe meritoriũ · ſi quis offerat aiaz ſuã & alioz deo · q̃ quecunq̃ alia exteriora dona·Hoc modo ſoluit b̃tus tho·& expomit autoritatẽ b̃ti Grego· ſecda ſcde·q· clxxxij·ãti·ij· Vtz vita actiua ſit maioris meriti q̃ contẽplatiua i ſo·ij·ãgu· ¶ Tercio vita contẽplatiua ẽ nobilior vita actiua rõne maioris ꝺuemẽtie ſic· Quãto vita alicui ẽ celeſti vite ſimilior:tãto eſt nobilior·Sz vita cõtẽplatiua ẽ ſimilior vite celeſti q̃ vita actiua· quia ſicut dicit Auguſtinꝰ vltimo libro de ciuitate dei· In celeſti vita vacabim? & videbim? . videbim? & amabim? . amabim? & laudabim? .& hoc ptinet ad vitã contemplatiuã·ergo rõne ſimilitudinis quã vita contemplatiua habet cũ vita celeſti : vita cõtẽplatiua eſt nobilior vita actiua ·Hãc rationẽ aſſignat beatꝰ Thomaſ·ij·ſcripto ſententiaz diſtin·xxxv·ãti ij·q·j· Vtz vita actiua ſit nobilior cõtẽplatiua argu·in·cõtra· ¶ Quarto vita cõtemplatiua ẽ nobilior vita actiua rõne pmanẽtie· Quia vita contemplatiua & in preſenti vita poteſt eſſe magis ctinua: licet nõ q̃ntũ ad ſummũ contemplationis gradum·& in futura vita erit perpetua· quia ſemper durabit· hanc rationem aſſignat dñs Luce·x Optimam partem eligit ſibi maria que nõ auferet̃ ab ea· que verba beatus Auguſ·in libro de vbis dñi duobo modis expomit· Primo ſic· quare optimam partem· quia non auferet̃ ab ea quaſi diceret· a te auferet̃ aliquando onꝰ neceſſitatis· Non em̃ cum veneris ad illam patriam inuenies peregrinum quẽ ſuſcipias· Secundo modo expomit̃ ſic·A te auferet̃ opus vite actiue nõ quaſi ſit malũ:ſed vt quod eſt melius det̃ : quia auferet̃ a te laboꝰ vt requies det̃ · Tu naũigas illa in portu eſt· Et grego·ſup ezechielẽ ſic ait· Cũ p̃ſenti ſeculo vita auferet̃ actiua· cõtemplatiua autẽ hic inchoat̃ vt in celeſti patria perficiat̃ . Cuiꝰ rõnẽ aſſignat beatus tho·dicens· q̃ ideo poſt hanc vitam vita actiua finiet̃ · quia vita actiua occupat̃ circa exteriora que in futura vita ceſſabunt quãdo corpus erit nõ animale ſed ſpũale· vita aũt cõtẽplatiua verſat̃ circa interiora que nunq̃ ceſſabunt Quod confirmat beatus thomas autoritate beati Auguſtini in fine de ciuitate dei ſic dicentis· Deus aũt ſine fine videbit̃ · ſine faſtidio amabit̃ · ſine fatigatione laudabit̃ · hoc munus hic affectus hic actus erit in omnibo ·Hec beatꝰ tho·ſecda ſcde q·clxxxj· arti· mj· Vtz vita actiua maneat pꝰ hãc vitã·argu·contra· & in coꝛ· q·Et itez ibidẽ· q·clxxxij·arti·j· Vtz vita actiua ſit potioꝛ q̃ vita contẽplatiua vel ecõuerſo·in coꝛ·rõne·ij·mj·& ix· ¶

¶ q̃ vita actiua principaliter conſiſtit in optimo agibili· ¶ Ca·x·

Poſtq̃ dictum eſt de vita contemplatiua dicendũ ẽ de actiua· de qua conſideranda ſunt duo·ſcz conſiſtentia & eminentia · Primo em̃ conſideranda ẽ conſiſtentia ſcz in quo vita actiua conſiſtit· Sicut em̃ vita cõtẽplatiua cõſiſtit p̃ncipaliter in optimo intelligibili· Ita vita actiua ꝺſiſtit p̃ncipalr̃ i optimo agibili · ¶ Primo dico· q̃ vita cõtẽplatiua conſiſtit p̃ncipaliter in optimo intelligibili iq̃ntũ ipa p̃ncipalif̃ ordinat̃ ad cognoſcendũ & contẽplandũ optimũ intelligibile quod ẽ deus · Vnde principalis actus vite cõtẽplatiue ẽ contemplari ipm̃ deũ vel in ſeipo vel ꝓut relucet in creaturis· vt ſup̃ patet· Et hoc eſt quod dicit b̃tus Grego·ſup ezechielẽ· Vita contemplatiua eſt charitatem dei & ꝓximi tota mente retinere ab exteriori actione quieſcere ſoli deſiderio cõditoris inherere: vt iã nihil habere libeat· ſed calcatis curis omnibo ad videndũ faciez ſui creatoris anim? inardeſcat· ¶ Secdo dico q̃ vita actiua p̃ncipalr̃ ꝺſiſtit i optio agibili iq̃ntuz ipa p̃ncipalr̃ ordiat̃ ad bonũ circa ꝓximũ opãdũ

Vñ isidor? in libro differẽtiar sic ait · Vita acti
ua est q̃ in operibo iusticie & pximi vtilitate ver
satur · Et beat? Grego · sup ezechi · sic ait · Actiua
vita ẽ panẽ esuriẽti tribuẽ · vbo sapiẽtie nescientẽ
docẽ · errãtẽ corrigẽ · ad humilitatis viã supbien
tez pximũ reuocare · Infirmãtis curã gerere que
singulis & q̃busc̃ũq; expediãt dispẽsare · & cõmis
sis nobis qualit subsistẽ valeãt puidẽ · Hec bea ·
tho · in · scrip · sen · di · xxxv · arti · in · Vtrũ vita
actiua p̃ncipalit cõsistat in his q̃ sũt ad alter · ar ·
otra · & in cor · q · Re · de vita otẽplatiua in q̃ actu p̃n
cipalit cõsistat sup̃ · in · ca · ¶ Qr vita cõ
tẽplatiua excellit vitã actiuã in q̃tuor ·

Secũdo p̃ncipalit ofideranda ẽ ¶ Ca · xi ·
circa vitam contemplatiuaz & actiuam
eminẽtia · scz q̃ istar ẽ potior vel melior ·
¶ Vbi nota q̃ iste due vite se hñt ad inuicẽ sicut
excedẽtia & excessa · & patz p̃mo de vita contem
platiua · Secũdo de actiua · ¶ Primo em̃ dico · q̃
vita cõtẽplatiua excellit vitã actiuã in q̃tuor · scz
q̃a ẽ digmior · securior · iocũdior · diuturnior · Pri
mo em̃ vita cõtẽplatiua excellit actiuã · q̃a ẽ nobi
lior & digmior q̃d tali rõne oñdo · Dignitas signi
ficat bomtatẽ alicui? q̃ꝑ seip̃az · sed vita cõtem
platiua q̃ꝑ seip̃az diligit & q̃rit · Vita aũt acti
ua solũ p̃ncipalit diligit & q̃rit q̃ꝑ aliud · scz in
q̃ntũ ad vtilitatẽ pximi ordinat · g̃ vita cõtẽplati
ua dignior est actiua · Hãc rõnẽ assignat bea · tho
in · scrip · sen · di · xxxv · arti · in · q · p̃ma · Vtr vi
ta actiua sit nobilior q̃ cõtẽplatiua · Et iter scda
scde · q · clxxxi · ar · i · Vtr vita actiua potior sit
q̃ cõtẽplatiua in cor · q · rõne · v · ¶ Scdo vita cõtẽ
platiua excellit actiuã q̃a est securior & hoc rõne
maioris puritatis · & formo sic rõnẽ · Illa vita ẽ
purior & p cõsequẽs securior cui min? admiscet
de puluẽ terrenor · sed vite otẽplatiue nõ tm̃ ad
miscet de puluẽ trenor vt fit in vita actiua · g̃
&c̃ · Vñ dicit bea · Grego · q̃ vita cõtẽplatiua idõ
maior ẽ merito : q̃a min? hñt de impuritate deme
riti admixtũ · Hanc rõnẽ assignat beat? tho · in ·
scrip · sen · vbi sup̃ immediate arti · in · q · p̃ma in
cor · q · & in solu · p̃m̃ argu · ¶ Tercõ vita cõtẽpla
tiua excellit actiuã · q̃a iocũdior vel delectabilior
& formo sic rationẽ · Illud q̃d ẽ explicatũ vel ex
peditũ a curis seculi · & q̃d nec solicitudinẽ nec la
borẽ nec inq̃etudinẽ habz : ẽ maioris delectatõis
q̃ id q̃d curis seculi anxiat · Sed vita cõtẽplati
ua ẽ huiusmodi · vita aũt actiua turbat de pximo
rũ necessitatibo & de q̃ꝑiis passiombo · ergo &c̃ ·
Re · supra · in · ca · vbi ꝑbat mlutipliciter q̃ vita
contemplatiua ẽ delectabilis · Et iter sup̃ · in · di ·
stinctione vbi · dr · q̃ vita contẽplatiua simplicit
ẽ potior actiua q̃tuor rõmbo · ¶ Quarto vita cõtẽ
platiua excellit actiuã · q̃a ẽ diuturnior vel durabi
lior · Nã vita cõtẽplatiua est int̃minabilis · vita
aũt actiua terminabilis · q̃d̃ ptz · q̃a vita actiua ñ
manebit in patria q̃ntũ ad eosdẽ act? quos habz
in via · quia ibi non turbabit de pximor necessi
tatibo & de q̃ꝑiis passionibo · vñ grego · sup eze
chielẽ sic ait · Quare ps marie optima subiferẽt cũ
dr : q̃ non auferet ab ea · Actiua em̃ vita cũ corpe
deficit · quod sic ꝑbat dicẽs · Quis em̃ in eterna pa
tria panẽ esurienti tribuat vbi nemo esurit ? Quis
potũ tribuat sitienti vbi nemo sitit ? Quis sepeliat
mortuũ vbi nemo morit ? & sic de aliis actibo vi
te actiue · Vita aũt contemplatiua est diuturnior
q̃ actiua · quia manebit etiam quo ad illos actus
quos habet in via : qui quidẽ in statu vie sunt im
pfecti · sed in patria pficiẽt · Vñ gre · sup ezechie
lem de contemplatiua vita in statu p̃ntis vite lo
quẽs sic ait · Etiã cũ otẽdim? hic cõtemplari vix
aliq̃d par attingẽ valem? · Sed in patria clare &
pfecte sicuti ẽ ognoscim? · Hec · b · t · in · scri · sen · di ·
xxxv · arti · mi · q · ni · Vtr vita contemplatiua sit
diuturnior q̃ actiua · in cor · q · ¶ Vbi nota q̃ vita
actiua in statu p̃ntis vite plus p̃t durare q̃ vita
contemplatiua · quod nõ contingit ex defectu vite
cõtemplatiue sed ex defectu nostro · scz ex corpis
grauitate ex qua ab altitudine contemplatiois
retrahimur & impedimur · Vñ gre · sup ezechie
lẽ dicit q̃ in vita actiua fixi p̃manẽ possum? · In
vita aũt otẽplatiua intẽta mẽte nullo mõ manere
possum? · Et reddit causã hui? dicẽs · q̃a ipa sua in
firmitate ab immẽsitate tãte celsitudinis repulsus
anim? in semetipo labit · Hec bea · tho · scda scde
q · clxxxi · arti · mi · Vtr vita actiua maneat p?
hãc vitã · in solu · ni · argu · ¶ Qr vita actiua fm
q̃d excellit vitã cõtẽplatiuã in quatuor ¶ Ca · xii

Secũdo dico q̃ vita actiua fm q̃d excellit
vitã cõtemplatiuã in quatuor · scz q̃a p̃
or · vtilior · laboriosior · feruẽtior · ¶ Pri
mo vita actiua excellit cõtẽplatiuã q̃a ẽ prior cõ
tẽplatiua · Vbi nota · q̃ aliq̃d ẽ quo ad p̃ns pri?
alio dupliciter · vel perfectione vel tempore scz ge
neratione · Primo modo est aliquid prius alio na
tura vel perfectione · & sic vita contemplatiua est
prior actiua · Inq̃ntũ vita contemplatiua p̃oribo
& melioribo vacat q̃ actiua · vt ex supioribo pa
tet · Secdo aliq̃d ẽ pri? alio generatione vel dispo
sitione · Et sic vita actiua ẽ prior contẽplatiua · co
q̃ vita actiua ad contẽplatiuam dispont · Vnde
Grego · in · ni · ome · sup ezechi · dicit · q̃ vita actiua
p̃or est tẽpe q̃ cõtẽplatiua · q̃a ex bono ope tẽdit
ad contẽplandũ · Et Isidorus in libro de sũmo bo
no sic ait · Qui prius in vita actiua ꝑficit bene ad
cõtẽplationẽ conscẽdit · Hec bt̃us · t · scda scde · q ·
clxxxni · ãti · mi · V · tr vita actiua sit prior q̃ cõ
tẽplatiua argu · cõtra · & in cor · q · ¶ Sed forte q̃
res hic duo · Prima q̃stio ẽ · Vtrũ in aliq̃ viatore
possit eẽ simul vita actiua & cõtẽplatiua · Rñdeo
& dico q̃ sic · q̃d in beata vgine ptz · Nã beata vi
go fuit in vtraq; vita · Et ideo fm Anshelmuz in as
sumptõne ei? legitur euangelium de Martha &
Maria que signat vitam actiuã & contemplatiuã

Sed beata vgo fuit tm̃ viatrix · g̃ ī aliquo viatore pt̃ eẽ simul vtraq; vita scz actiua & cõtẽplatiua · Hec bea · tho · m̄ · scrip · sen · di · xxxv · arti · m̄ q · m̄ · Vtrũ vita actiua possit eẽ simul cũ vita contẽplatiua argu · m̄ · contra · ¶ Sed forte dices cõtra tali rõe · Turbatio vacatõi repugnat · sed vita actiua que sigmificat̃ p Martham turbat̃ · vt ptz luce · x · g̃ vita actiua nõ pt̃ esse cũ vita contẽplatiua · Rñdeo & dico · q; turbatõ in vita actiua nõ conuenit post̃; ad p fectõnẽ venit · ḋa tũc iaz delectabilit̃ & facilit̃ opat̃ non turbat̃ · Et ideo possunt eẽ simul vt ptz · Hec bea · tho · ibidẽ ī solu · m̄ · argu · ¶ Secũda q̃stio ẽ · Vtrũ vita actiua impediat vitã cõtẽplatiuã · Rñdeo & dico · q; vita actiua pt̃ cõsiderari q̃ntũ ad duo · scz q̃ntũ ad exercitiũ actionũ · & q̃ntũ ad gubernaculũ passionum · ¶ Primo pt̃ considerari q̃ntũ ad studiũ & exercitiũ actionũ exterioz · & sic vita actiua impedit vitam cõtemplatiuã · sicuti vnũ cõtrarioz impeditur p aliud · Nã actões vite actiue & cõtẽplatiue videnť esse contrarie · qđ triplicit̃ ptz · Primo quia vita actiua occupat̃ circa plurima · vita aũt contemplatiua insistit ad cõtẽplãdũ vnum · Secũdo quia ī vita contemplatiua necessaria est q̃dã vacatõ mẽtis · ſm illud p̃s · Vacate & videte &c̃ · Sed vita actiua hr̃ inquietudinẽ & mentis & corporis ſm illud luce · x · Martha martha solicita es · Tercio ḋa ad vitã contẽplatiuã req̃rit̃ claritas visionis · sed vita actiua impedit visionis claritatem · Vnde dicit Grego · sup ezechi · q; vita actiua velut lya lippis est oculis & secũda · ḋa dũ occupatur in ope min9 videt · ¶ Secũdo mõ potest considerari vita actiua q̃ntũ ad gubernaculũ ioꝛdinatay passionũ · puta q; vita actiua īteriores aĩe passiones cõponit & ordinat & q̃ntũ ad hoc vita actiua adiuuat ad contemplãdũ · vñ Gre · vj · mora · sic ait · Qui cõtẽplatõis artem tenẽ desiderãt prius se in campo per exercicium operis probent vt solicite sciant si nulla iam mala p̃ximis irrogãt · Si irrogata a p̃ximis eq̃nimit̃ portant · Si obiectis bonis temporalibo nequaq̃ mens leticia soluitur: Si subtractis non nimio merore sauciatur · aut deinde perpendant · si cum ad seipsos introrsus redeunt in eo q; spiritualia rimantur · nequaq̃ secũ rerũ corporalium vmbras trahũt · vel fortasse tractas manu discretionis abigunt · Ex hoc g̃ exercitiũ vite actiue ad vitã cõtẽplatiuã cõfert · ḋa oprimit & q̃etat interiores passiões aĩe ex q̃bo fantasmata p̃uemũt p q̃ contemplatio impedit̃ · Hec · b · t · scḋa scḋe · q · clxxxij · ãti · m̄ · Vtrũ vita cõtẽplatiua p actiuã ipediat̃ · ī coꝛ · q · ¶ Secũdo p̃cipalit̃ vita actiua excellit ctẽplatiuã · ḋa ẽ vtilioꝛ im̃q̃ntũ vita actiua saluti p̃ximoy studet Contemplatiua vero contemplatõm diuinoꝛum · Vñ Grego · sup ezechielem dicit · q; vita contemplatiua pascit̃ a dño · sed vita actiua pascit dñm In cuiꝰ signũ videmꝰ q; vita cõtẽplatiua ꝓpter actiuam intermittit̃ ad tempus rõne vtilitatis nõ rõne dignitatis · sicut patet de illis qui doꝛ religione & cõtẽplatione transferũt̃ ad statũ prelatiõis qui hoc modo vocãt̃ · nõ vt contemplationẽ totaliter deserãt · sed vt a contẽplatione ad opera vite actiue interdũ discedãt · vt p̃ximoy necessitati p̃uideãt · ad oñendũ q; licz vita cõtemplatiua dignioꝛ sit actiua · tñ vita actiua vtilioꝛ ẽ p̃ximis vita contẽplatiua · Vñ vita cõtemplatiua tãq; dignioꝛ queritur ꝓpter se & nõ ꝓpter aliud · vtz ex p̃cedentibo · Vita vero actiua non queritur ꝓpt̃ se sed ꝓpter aliud · scz vt p̃ximi necessitati subueniat · vtilitas cm̃ queritur ꝓpter aliud · Sed vita actiua que nõ ad aliũ sed ad seipm̃ ordinat̃ tãtuz neq; dignioꝛ neq; vtilioꝛ ẽ q; contemplatiua · imo compat̃ ad cõtẽplatiuã sicut vtile ad illud ad q̃ est vtile · Hec beat9 tho · m̄ · scri · sen · di · xxxv · ãti m̄ · q · p̃ma · Vtrꝝ vita actiua sit nobilioꝛ q; contemplatiua · in coꝛ · q · & in solu · p̃mi argu · Et itez scḋa scḋe · q · clxxxij · arti p̃mo · Vtrꝝ vita actiua sit potioꝛ q; contẽplatiua · in solu · m̄ · argumenti · ¶ Tercõ p̃cipalit̃ vita actiua excellit cõtẽplatiuam · ḋa est laboꝛioſioꝛ: quia habet plus de rõe satisfactionis · Et ꝓpter hoc magis meret̃ quo ad dimissionem culpe q; vita cõtemplatiua · ¶ Quarto vita actiua ẽ feruentioꝛ q; cõtemplatiua · quod datet · quia ex dilectione dei videt̃ p̃cedere q; homo p̃termissa ꝺsolatione ꝓpria voluntatem dei implere studeat in alioꝝ salute · vñ grego · sup ezechielẽ sic ait · Est amanti anime nõ pua ꝺsolatõ: si cũ ipa differt̃ p eã multe colligãt̃ · Has duas rationes assignat bea · tho · m̄ · scri · sen · di · xxxv · arti · m̄ · q · p̃ma · Vtrꝝ vita cõtemplatiua sit maioꝛis meriti q; actiua · in coꝛ · q · & in solu · m̄ · argu · ¶ Nota ꝓprietates & differentias vite contemplatiue respectu vite actiue sub figura Lye & Rachelis · ¶

¶ Capitulum · xiij ·

Quaũt breui? & clari? possimus scire cõsistentiã differentiã eminentiam vite actiue & contemplatiue · Beatus gregorius sub figura Lye & rachelis sup ezechielem sic ait · Due bti Jacob mulieres Lya & rachel de quibo dicitur Geñ · xxix · duas vitas significant scz cõtemplatiuam & actiuã quod patz ex cõditionibus earundẽ · Nam Lya interp̃tat̃ laboriosa & est lippis oculis & fecunda q̃ tria vite actiue cõuenũt · Primo eñ interp̃tat̃ Lya laboriosa & hoc ẽ vita actiua: laboriosa quippe est quia desudat in opere Secõo Lya est lippis oculis · sic vita actiua dum occupatur in opere minus videt · Tercio Lya etiam est fecunda · quia dũmodo per verbum modo per exemplum ad immitationem suã p̃ximos accendit multos in bono opere filios generat · ¶ Rachel vero tres habet conditiones vel ꝓprietates · Nam ipsa interpretatur ouis vel visum principium ipsa etiam est pulcra & ifecunda

Primo enī Rachel interptat ouis vel visum pn-
cipiū · qa vita contemplatiua simpliciter ad solū
vidēdū pncipiū anhelat videlicet ipm deū q̄ ait ·
Ego pncipiū · Sedo ipa rachel ē pulcra: quia vi-
ta cōtemplatiua speciosa est in animo · Tercio ra-
chel est infecunda · qa vita contemplatiua dum
quiescē in silentio appetit filios nō generat: ex con
templatōne enī videt & nō parit · qa q̄tis suo stu
dio minꝰ se in alioꝝ collectōne succēdit · btꝰ aūt
Jacob rachel quidē cōcupierat sed in nocte acce-
pit liam · qa videlicet omis qui ad deū conuertit
contemplatiuam vitam desiderat: quietem eterne
patrie appetit · Sed prius necesse ē vt in nocte vi-
te p̄sentis opet bona que pt desudet in labore · id
est lyam scz actiuā vitā accipiat · vt post ad vidē
dum pncipium in rachelis amplexibꝰ requiescat ·
Hec bea · grego · sup ezechielē ·

¶ Quid est con-
tentio & quomodo diffimit ·

¶ Cap · j ·

Contentio · Circa contionem con
siderare debemus quatuoꝝ scilicz
Quidditatem · Causalitatem ·
Qualitatem · Varietatē · ¶ Pri
mo considerare debem? quidditatem contentionis scz quid sit
contentio · Nam cōtendere est cōtra aliquē tendē
vel contra aliquē ire · Vñ sicut discordia ipoꝛtat
q̄ndā cōtrarietatē in volūtate · ita ꝺtentio ipoꝛtat
q̄ndā cōtrarietatē in locutione · Diffimit aūt cō-
tentio tribꝰ modis · Primo enī Tullius · ij · reth ·
dicit q̄ cōtētio ē oꝛo · id ē locutio acris ad cōfirmā
dū & cōfutandum accōmodata · Sedo Ambro ·
cōtentionem diffimit sic dicēs · Contentio est im
pugnatio veritatis cū confidētia clamoꝛis · Ter-
cio modo diffimit generaliter cōtentio sic · Cōtē-
tio ē ipugnatio veritatis p̄sistēs in ꝓmone causā
vincēdi · Das diffimitiones assignat beatus tho ·
scda scde · q · xxxvnj · arti · j · Vtꝝ ꝺtētio sit pctm
in coꝛ · q · ¶ Secūdo cōsiderare debem? cōtētionis
causalitatē scz vñ cōtentio oꝛiginet vel causet Et
quātū ad hoc dico · q̄ cōtentio oꝛit a supbia & in-
ani gloꝛia & inuida diuersis respectibꝰ vel modis
quod sic patz · Nā hec tria pcta · scz supbia · ina-
nis gloꝛia · & inuida · sunt causa discordie hoc mō
Discordia enī ē filia supbie & inanis gloꝛie · eo q̄
discordantiū vterq̄ stat in ꝓꝛio sensu & vnꝰ nō
acquiescit alteri: quod ē ꝓꝛium supbie & inanis
gloꝛie · Inuidia aūt ē causa discordie q̄a discedit
p discordiā ab illo cui inuidet · g̊ supbia & inanis
gloꝛia sunt causa cōtentionis & discordie quantū
ad illud in quo cōsistūt scz quantū ad ꝓꝛium sen
sum · q̄a sic discoꝛdātes fūt aliqui ex hoc q̄ stant
coꝛde in ꝓꝛijs · Ita supbi & vane gloꝛiosi fūt cō-
tendētes ex hoc q̄ vnusquisq̄ verbo id qd̄ sibi vi-
det defendit · Inuidia ē causa ꝺtentionis q̄ntū ad
id a q̄ discedit p discoꝛdiā · Hec · bea · t · scda scde
vbi sup̄ · arti · ij · Vtꝝ cōtētio sit filia supbie & in-
anis gloꝛie · in coꝛ · q · & in solu · ij · argu ·

Q̄z cōtētio vel ē bona vel ē mala & quō Ca · ij ·

Ercō cōsiderare debem? cōtentionis qua-
litatē · Vtꝝ scz cōtentio sit pctm vel nō
¶ Vbi nota q̄ cōtentio ē vitupabilis ·
laudabilis · venialis · mortalis · Primo enim con-
tentio tūc ē vitupabilis quādo excedit cōuenētiā
psonaꝝ & negociꝝ · Secdo cōtentio est laudabi
lis put contentio dr impugnatio falsitatis cū de-
bito modo acrimonie · Tercio contentio est veni-
alis put cōtentio dr impugnatio falsitatis modo
indebito vel inordinato · Ita tñ ex tali inordina-
tione nō generet scādalum alioꝝ · Quarto modo
contentio est mortalis duobꝰ modis · Primo enī
cōtētio put imptat ipugnationē veritatis & mō
indebito est pctm mortale · & hoc modo diffimit
Ambro · contentionē vtz ca · p̄cedēti · Secūdo in-
tentio put imptat impugnationem falsitatis scz
modo indebito vel inordinato · hoc est quando ex
hoc generat scandalum alioꝝ est pctm mortale ·
Vñ & apos · cū dixisset · ij · ad thimo · ij · Noli vbis
contēdē: subdit causam dicēs · Ad nihil enī ē vtile
nisi ad subuersionē audientiū · quasi dicat · noli v̄
bis cōtendē · q̄a cōtentio nil pt nisi subuertē audi-
ētes · Vñ augus · ibidē in glosa sic ait · Cōtētio e-
tiā minꝰ stabilitis generat scrupulum · Hec · b · t ·
scda scde · q · xxxvnj · arti · p̄mo · Vtꝝ contētio sit
pctm · in coꝛ · q · ¶ Vbi etiā ē sciēdū · q̄ ꝺtētio ē i-
ordinata & p ꝺsequēs pctm quatuoꝝ rōmbꝰ · scz
cū ꝺtendit de eo de q̄ nō ē ꝺtēdendū · Cū contēdit
mō q̄ nō est contēdēdū · cū ꝺtendit in loco in quo
nō est ꝺtendēdū · cū cōtendit ab eo a q̄ nō est con
tendēdū · ¶ Prima rō quare cōtentio ē inordina-
ta & p consequēs pctm est cū contendit de eo de
quo nō est contēdendū qualis fuit cōtentio disci-
pulorꝝ christi de qua dr Luce · xxij · Facta ē con-
tentio quis eoꝝ videret esse maioꝝ: inter quos ñ
erat contentio cū intentione impugnādi veritatē
q̄a vnusquisq̄ defendebat qd̄ verꝝ sibi videbat ·
Et ideo talis cōtentio nō fuit ī eis pctm mortale ·
Erat tñ in eoꝝ contentione inordinatio · q̄a cōten-
debāt de quo nō erat ꝺtendēdū scz de primatu ho-
noꝛis nōdū enī erāt spūales · sicut glosa ibidē di-
cit · Vñ & dñs eos ꝺsequenter cōpescuit: nā tūc
venialit peccauerūt vñ tāq̄ carnales reprehendūt
Hec bea · t · scda scde vbi sup̄ immediate in solu ·
primi argu · Sup illo verbo facta ē cōtentio &c ·
Beda sic ait · Sicut bonī in scripturis exempla pa
tꝝ quibꝰ p̄ficiāt & humiliēt requirūt · sic reprobi
si quid forte in electis reprehēsibile inuenerint: q̄si
suas ex eo nequicias obtectri libent solēt ample
cti · Ideo multi ardentiꝰ legūt q̄ facta ē cōtentio
inter discipulos christi · Ambro · sic ait · Si enī
cōtendāt apostoli non excusationi obtendit · sed
cautioni ꝓponit · Caueamus g̊ ne inter nos de p̄-
latione possit eē contentio ad oñdēdū q̄ inter ser-
uos christi nō de maioꝛitate sed humilitate debz
eē cōtētio · Hec · b · t · in euāgelijs cōtinuis allegat ·

¶ Secūda ratō q̄re contētō est inordinata & p cōsequēs pctm cū cōtendit mō & aīo q̄ nō ē contendēdū · vt vbigrā · Cū aliq̄s clamore inordinato veritatē impugnat vt aīas simpliciū vel iustoꝝ peruertat · Vel cū q̄s falsitatē impugnat & ex mō inordinato scādalū generat · tūc contentio taliū est pctm mortale · vt dicit · b · t · sc̄da sc̄de · vbi sup̄ immediate · ī cor · q · ¶ Tercio contentō est inordinata & p cōsequēs pctm : cū contendit ī loco ī q̄ nō est contendēdū · vt vbigrā · Ille contēdit ī iudicio qui impugnat veritatē iusticie · & ille ī disputatōne q̄ impugnat veritatē doctrine · Et sm hoc catholici nō contēdūt contra hēticos sed potiꝰ ecōtra Si aūt accipiat cōtentio sm q̄ contentio iportat quandā acrimoniā locutionis : sic cōtētio nō sp est pctm mortale · Hec b · t · sc̄da sc̄de vbi sup̄ immediate · in so · nj · argu · ¶ Quarta ratio quare cōtentio est inordinata & p consequens peccatum ē cū contendit ab eo a quo non est otendēdū · puta cū cōtētio excedit cōuenientiā psonaꝝ & negociꝝ vt dicit bt̄us t · ibidē ī cor · q · Vñ apos · nj · ad thimo · nj · sic ait · Seruum domini nō oportet litigare sed mansuetū eē ad oēs · Et iteꝝ p̄ma ad chorin · nj · Cū sit inter vos zelus inidie in interiori affectu & contentio verboꝝ in exteriori effectu · nonne carnales estis ī sentiendo ? · ¶ Q̄ quadruplex est contentio · ¶ Capi · nj ·

Quarto circa contentionē considerare debem? varietatē · Nam quadruplex ē contētio · scz disputatoria · litigatoria · ostentatoria · meritoria · ¶ Primo dico · q̄ est contentio disputatoria · scz cū q̄s in disputatione contendit · Vbi nota · q̄ contēdē in disputatōne duplicit̄ intelligit̄ · Prio em̄ in disputatione contēdē ē idē q̄ veritatē impugnare intētione vincēdi · Et hoc mō contēdūt hētici cū catholicis · vñ hoc ē peccatū mortale · & ita nō ē licitū ī disputatōe contēdē · ꝑt̄ quod hāc contētionem ꝓhibet apos · nj · ad thimo · nj · Cōmoneo testificans cor̄ deo · noli verbis contendē scz in disputatione impugnādo veritatē doctrine · Secūdo cōtēdē in disputatione idē ē quod certare p̄ veritate · Et sic licitū ē ī casu aliquo in disputatōne contēdē cū hereticis · Hec bea · tho · sc̄da sc̄de · q · xxxvnj · arti · p̄mo · Vtꝝ contētō sit pctm mortale · in solu · nj · argu · Et alexan · nj · pte sum · q · xxxvj · de contentōne arti · nj · q · ij · Vtꝝ cū hereticis sit contēdēdū in disputatōne ī cor · q · Secūdo dico · q̄ est cōtētō litigatoria · scz cū aliq̄s in iudicio contendit vt habeat bona sua · ¶ Sed forte queres vtꝝ aliq̄s possit ad hoc q̄ re habeat bona sua contendē cū aliquo ī iudicio sine pcto · Rñdeo & dico q̄ contentō vel importat discordiā vel contrauersiā siue acrimoniā · Primo em̄ ꝑt̄ otētō iportat discordiā q̄ ē generatiua odij & scādali · ñ ē licitū viris pfectis ī iudicio contendē · vñ mathei · v · Et q̄ vult in iudicio tecum contendē & tunicam tollē dimitte & paliū · q̄a vt

Gre · dicit · Dū p̄ terrena re pax a corde cū christo scindit̄ · apparet q̄ plus res q̄ p̄xim? amat̄ · hoc q̄ modo nō ē licitū sua repetē cū otētōne litigiosa · Secdo cōtētio p̄t̄ accipi ꝑt̄ iportat cōtrauersiā que etiā aliq̄n fit ex causa debita · & sic existēte causa debita licitū ē in iudicio cōtendē & sua repetere · Vñ grego · dicit sic · Nō solū cura debet esse ne nr̄a subtrahāt̄ · sed ne rapiētes nō sua semetip sos pdāt · Hec alex · nj · pte sūme · q · de cōtentione āti · nj · infra articulū · q · nj · Vtꝝ aliquis possit fine pcto otendē cū alio in iudicō · in cor · q · ¶ Tercō dico q̄ ē cōtētio ostētatoria de qua math̄ · xx · facta ē cōtētio inter eos · scz int̄ discipulos xp̄i q̄s eoꝝ videret̄ maior · Cū em̄ fit cōtētio nō cū intētione impugnādi veritatē : sed ex titillatione q̄dā honoris vel glorie quo modo discipuli xp̄i ad inuicē otēderūt fic otētio ē pctm veniale · Et p̄cipue cū otētio q̄ndā acrimoniā locutionis iportat vt patz cap̄cedēti · De his tribo cōtentionibo dr̄ puer · xx · Honor ē homī q̄ se pat se a otētionibo · Vñ Isodorus in nulla causā otēdas scz cū clamore litigioso & discordia · Et subdit causā dicēs · q̄a otētio lites pascit · faces odioꝝ accēdit · cōcordiā rūpit · Vñ iacobi · nj · Vbi ē zelus & cōtentio : ibi inconstātia & oīe opus prauū · q̄si dicēt · vbi ē zelus inidie ī interiori affectu : & contētio discordie in exteriori effectu · vel sic · Vbi ē zel? indignationis que p̄uenit ex superbia in animo & contentio in verbis : hec em̄ vt frequēti? sūt ānexa · q̄a vt dr̄ puer · xp̄ vbi fuerit superbia ibi & otumelia · Re · sup̄ · ij · capa q̄bo orit̄ otētio · Et subdit̄ · ibi inconstātia id est p̄gressus de malo in malum · quia nō stat in vno malo scz a malo cordis p̄cūpit ī malū oris · q̄a ex indignatione cordis maledictōnē loq̄t̄ · Et subiungit̄ · & oīe op? p̄uū · scz exteri? & interi? ꝓpter q̄d dicit apostol? ad ro · xnj · Nō in contentōne q̄ ad verbuꝝ : & emulatōne quo ad animū vel factū · sed induimini dominuꝝ nostrum ih̄m christum ·

¶ Quarto dico : q̄ ē cōtentio laudabilis & meritoria inq̄ntum contendē idez est q̄d certare vel feruere in pemis hui? mundi p̄ christo toleratis ad habendā vitā eternā · Vñ luce · xnj · Contendite īrare p̄ āgustā portā · vbi · Cirill? sic ait angusta etiā porta erūnaꝝ & patiētiā sāctoꝝ significat Sic̄ em̄ pugnaꝝ victoria stremnitatē militis attestat̄ · sic p̄claruꝝ efficit varia p̄ssio laboris & temptationū · Et Grego · xj · mora · sup illo verbo sic ait · Dictur? aūt anguste porte ītroitū p̄mittit · contendite · q̄a nisi mentis cōtentio ferueat · vnda mundi non vincitur per quam anima semper ad yma reuocatur · Has autoritates allegat beatus Thomas in euangelio continuo sup lucam exponēs illud verbū · Contēdite intrare &c̄ Luce · xnj

¶ Sequit̄ contimētia ·

¶ Q̄ in diffinitōnē cōtinentie philosophus tāgit tria & que · ¶ Capitulū primum ·

Continentia . Circa continẽtiam quatuor considerare debem⁹. scilicz Diffimitõnẽ . Diuisionẽ. Inhesionẽ. Cõpationem. ¶ Primo circa continentiã considerare debem⁹ diffimitõnẽ . Nam continẽtia sic diffimit . Continentia est qua continens est ꝑmansiuus in ratione . Et incontinentia est qua incontinens est egressiu⁹ a rõne: hoc mõ diffimit phs continentiã . vij . ethi . ca . ij . Videt vtiq cõtinẽs & etiã i ꝓncipio capi. ¶ In q̃ diffimitõe ph⁹ tãgit tria ad cõtinẽtiã ptinẽtia . scz Rõnẽ . passionẽ . pmansionẽ . ¶ Primo tangit rationẽ vñ dicit ꝙ ille ꝑprie cõtinens est qui phistit in ratione recta: abstinẽs a cõcupiscẽtijs ꝓuis . Qui aũt phistit in rõne puersa abstinẽs a cõcupiscẽtijs bonis nõ continẽs sed cõtumax ẽ & obstinat⁹ i malo . vt dicit bea . tho . exponẽs diffimitõnem phi sc̃da sc̃de . clv . arti . ꝓmo . Vtr cõtinẽtia sit vtus . i solu . ij . argu . Ratõ aũt hui⁹ est . qa homo ꝑprie est id qd̃ est ꝑm ratõnẽ . Et ideo dicit ex hoc aliqs in seipo tenẽ ꝙ continet se i eo qd̃ cõuenit rõni . Quod aũt ad puersitatẽ rõnis ptinet ñ ẽ cõuenies rõni . Vñ ille sol⁹ cõtinẽs vere dr̃ q̃ tenet se i eo qđ ẽ ꝑm rõnẽ rectam . non aũt i eo ꝙ tenet se in eo qđ ẽ ꝑm rõnẽ puersam . Rõni aũt recte opponunt concupiscẽtie praue . & rõnes puerse opponunt concupiscẽtie bone . Et ideo ille ꝑprie & vere continens est qui phistit in ratione recta: abstinens a concupiscentijs ꝓuis . Non autẽ qui phistit in rõne puersa abstinens a concupiscentijs bonis . sed hic magis potest dici obstinat⁹ . vt dicit bea . t . i so . ij argu . ibidẽ. ¶ Sc̃do i diffimitõne continẽtie tangit passionẽ tãq̃ cõtinẽtie materiã ꝑpriã . Vñ subdit ꝙ cõtinẽs ẽ ille qui patit concupiscẽtias quas scit esse ꝓuas : & nõ sequit eas ꝑpter iudiciũ rõnis . Incõtinẽs aũt scit aliq̃ eẽ ꝓua & tñ tangit ea ꝑpter passionẽ vt dicit phus . vij . ethi . vbi supra Et bea . tho . in scripto exponẽs eũ. ¶ Tercõ i diffimitõne continẽtie tãgit pmãsionẽ : vnde subiungit . ꝙ cõtinẽs est pmansiu⁹ i rõe . & Andronic⁹ diffimẽs cõtinẽtiã dicit . ꝙ cõtinẽtia ẽ habit⁹ immuct⁹ a delectatõe . Et ideo cõtinẽtia est laudabilis sic̃ vt⁹ . Hec allegat bea . tho . sc̃da sc̃de vbi sup̃ argu . contra . ¶ Vbi nota circa mãsionẽ i rõne quatuor differẽtias hoim . Quidã em̃ sũt q̃ vitupabilit̃ imminẽt ꝑprie opinioni . vt ptinaces quia scz difficile psuadẽt eis aliquid . & si fuerit aliqd̃ ꝓsuasum eis non de facili trãsmutãt̃ ab illa psuasione . qđ maxime videt̃ accidere melancolicis qui difficile recipiũt . sed recepta fortit̃ tenẽt ad modũ terre . Quidã alij sũt qui laudabiliter nõ immanent nec acquiescũt alteri⁹ psuasioni : non quidez ꝑpter incontentiã vel ptinatiã : sed ꝑpter amorez vtutis . verbigrã . Cuidã psuasum fuerat ab vlixe ꝙ diceret falsũ etiã in vtilitatẽ patrie : cui persuasioni ipse non immansit propter delectationem veritatis : nec tñ ꝑpter hoc fuit incõtinens . Cuius rõ est . quia non omnis q̃ ꝑpter delectationẽ aliqd̃ opat̃ est intemperat⁹ siue ꝓu⁹ siue incõtinẽs . sed solũ ille qui ꝑpter delectationẽ turpem aliquid operat̃ . Quidã vero alij sunt qui laudabiliter remouent̃ a sua opinione vt continẽs qui non trãsmutat̃ a rõne ꝑpter concupiscẽtie passionẽ . sed a fortiori rõne inducta . vñ talis laudabilis ẽ . qa non vincit̃ cõcupiscentia sed rõne . Quidã vero alij sũt qui vituperabiliter discedũt a rõne vt incõtinentes & ptinaces qui ducũt̃ a delectationibꝰ extra rõnẽ . & tales sunt vitupabiles . qa cũ nõ ꝓmittat se vinci rõne . vincũt̃ tñ passione . Hec phus ethicoꝝ libro . vij . ca . ij . ꝟm aũt textũ . Vtr autẽ continẽs . a . Infra capitulũ ibi . sunt aũt q̃dã immãsiui opinioni &c̃ . b . c . Et bea . t . i scripto ethi . exponẽs ph̃m lectione . ix . Vtr aũt incõtinẽs &c̃

¶ De continentia dant̃ quinq̃ distinctiones & q̃ ¶ Ca . ij . derare debemus distinctionẽ . Nã continẽtia quinq̃ modis distinguitur . ¶ Primo sic . Continentia est que moderat̃ delectationes venereoꝝ & ciboꝝ vt dicit phus . vij . ethi . tamẽ magis ẽ cõtra delectatõnes venereoꝝ ꝙ ciboꝝ . Cuius rõ ẽ . qa cõtinẽtia ẽ circa delectationes vehementiores . Sed delectationes veneree sunt vehementiores ꝙ delectationes ciboꝝ . Et ideo circa delectationes venereas magis consueuim⁹ cõtinẽtiã dicẽ ꝙ circa cibos . ¶ Secũda distinctio est talis . Cõtinẽtia vel incontinẽtia dicit̃ duobꝰ modis . scz cõtinẽtia simplicit̃ scz cõtinẽtia circa delectationes venereoꝝ . Et cõtinẽtia ꝟm q̃d . scz cõtinẽtia ire . honoris . lucri . & alioꝝ . Ratio aũt hui⁹ ẽ . qa cõtinẽtia ꝑprie dicit̃ esse in illa materia in qua optimum & difficillimũ est continere scz in cõcupiscentijs delectationũ tact⁹ . Exteriora vero bona fic̃ honores . diuitie & huiusmodi videt̃ q̃dẽ ꝟm se eligibilia nõ aũt q̃si necessaria ad conseruationez nature . Et ideo circa ea nõ dicim⁹ simplicit̃ aliqs continẽtes vel incõtinẽtes : sed ꝟm q̃d : apponentes ꝙ sint cõtinẽtes vel lucri vel honoris vel alic⁹ vt dicit phus . vij . ethi . ij . ca . videt̃ ꝙ vtiq cõtinentia . a . Infra capitulũ Ibi adhuc cõtinẽtes . Et . b t . in scripto ethi . ibidẽ . Et itez sc̃da sc̃de . q . clv . arti . ij . Vtr materia cõtinẽtie sunt cõcupiscentie delectationũ tact⁹ . in solu . mj . argu . & etiã . mj . ¶ Tercia distinctio ẽ tal̃ . Est em̃ cõtinẽtia generalis & specialis . Cõtinẽtia generalis vel ꝓncipal̃ & pfecta ẽ ꝑ quã aliqs abstinet ab omni delectatione venerea . & talis cõtinẽtia perfecta est virginitas . Re . infra . Virginitas . Continẽtia vero specialis . est ꝑ quã aliquis resistit cõcupiscentijs ꝓuis q̃ in eo vehemẽtes existũt . ¶ Quarta distinctio ẽ talis . Nã duplex est continentia . Vna per quã aliquis abstinet ab illicitis bonis . Alia ꝑ quã aliqs abstinet a bonis min⁹ licitis . vt totaliter intendat perfectioribꝰ bonis . Hec bea . tho . sc̃da sc̃de

vbi sup̄·arti·p̄mo ·V trū cōtinētia sit vtus·ī coz· q·& ī solu·m̄·argu ·¶ Quinta distinctō est ꝙ cō tinētia distinguit̄ a castitate m quatuoz ·Primo quia castitas refrenat hoīem ab illicitis continē= tia vero a licitis·Secūdo q̄a continens patit̄ con cupiscentias sed non deducit̄ ·Castitas vero neq̄ patit̄ neq̄ deducit̄ · vt dicit bea·tho·p̄ma scde·q lxx·arti·m̄ · V trū apostol? cōuemēt̄ enumēt fru ct? spiritus ad Gala · v·ī coz·q·ī fine·Re·infra Fruct? ·Tercō q̄a cōtinētia ē q̄ a licitis se absti= net·Castitas vero que recte vtit̄ licitis vt expo= nit glosa ibidem ·Quarto quia continentia conue nit vginibꝫ: castitas vo inigibꝫ: vt dicit Papias ¶ ꝙ cōtinētia p̄ncipaliter est ī anima occasiona liter ī corpore · ¶ Ca·m̄·¶

Tercio p̄ncipaliter circa cōtinētiā considē= rare debem? inhesionem vbi continentia est subiectiue·Et q̄ntū ad hoc dico·ꝙ cō tinentia p̄ncipaliter est in anima·occasionaliter vero in corpore·¶ Primo dico·ꝙ contimentia p̄ncipa= liter ptinet ad animā:qđ ꝓbo duplici ratōne·Pri= ma ē talis homo differt a bestijs p̄incipaliter fm animā:sed bestias nō dicim? continētes vel incō= timentes·vt patet p phm·vij·ethi·g̊ contimentia maxime est ex pte anime ·Secunda ratō est ta= lis ·ille est continēs qui se tenet in eo qđ vere cō= uenit raticni·vt patz p̄mo ca·sup̄·Sed rō ē ī ani= ma·g̊ continentia & incontimentia sunt in anima· ¶ Secūdo dico·ꝙ continētia & incontinētia occa sionaliter sunt ex parte corporis·Eo ꝙ ex comple= xione corpis dat̄ aliqua occasio cōtinētie vel īcō timentie : inq̄ntū passiones q̄ ex dispositione coz= poz insurgunt in appetitu sensitiuo solū prestant occasionē incōtinētie·non tamen causā sufficiētē· Quod tali ratōne oñdo:passiones ī appetitu sensi= tiuo ex dispositōne corporis insurgentes ·aut sūt ita vehemētes ꝙ iudiciū rōnis puertūt aut non· Primo em̄ cū tales passiones tm̄ excrescūt·ꝙ iu diciū rōnis puertūt sicut accidit in his qui ꝓpter vehemētiā passionū amentiā incurrūt :tunc in ta libꝫ non remanet rō continentie neq̄ incōtinētie· quia non saluat̄ in amētibꝫ iudiciū rōnis·Secū= do vero cū tales passiones nō tm̄ crescūt ꝙ puer tāt iudiciū rōnis tūc q̄diu durat iudiciū rōnis ho mo pt̄ resistē passiombꝫ · etsi nō resistit est ex p= te anime q̄ passiombꝫ non resistit·Quod facit ani ma duobꝫ modis ·V no mō q̄ndo anima cadit an teq̄ rō consiliet̄ que quidem incontinentia vocat̄ incontinētia irrefrenata vel p̄uolatō·Alio modo q̄ndo nō pmanet homo in his q̄ consiliata sūt · eo ꝙ debiliter est firmat? in eo qđ rō iudicauit·& ta lis īcōtinentia vocat̄ debilitas ·Et sic patet ꝙ īcō tinētia p̄ncipaliter ad aīaz ptinz ¶ Vbi nota·ꝙ ex impetu passionis cōtingit ꝙ aliqs ante consiliū ra tōnis statim passionē sequit̄ ·Qui q̄dē impet? pas siōis pt̄ puenire ex duabꝫ causis vl̄ ex velocita= te sic in colericis · vel ex vehementie magnitudine sicut in melancolicis qui ꝓpter terrestrē cōplexio nem vehementi? inflāmāt̄ ·Similiter ꝙ aliquis nō psistat in eo quod iudicatū ē & consiliatū p ra tionē p̄cedit ex eo ꝙ debiliter rōni inheret sicut etiā in mulieribꝫ hoc accidit que sūt flegmatice cō plexionis · Ita ꝙ ex cōplexione corporis dat̄ aliq occasio incōtinētie sed nō causa sufficiēs vt ex p̄= missis patet· ¶ Sed forte argues in oppositū ·scz ꝙ incontinentia magis ad carnē ptinet q̄ ad am= mā tali rōne· Victoria magis ptinet ad eū q̄ vicit q̄ ad eū qui vincit̄ · Sed ex hoc dicit̄ aliqs incon tinens ·quia caro cōcupiscens aduersus spiritum spiritū supat·ergo &c̄· Rndeo & dico·ꝙ cōcupi= scentia carnis in eo qui incōtinēs ē supat spiritū non ex necessitate·sed p quandā negligētiā spiri= tus non resistentis fortit̄·Dec bt̄us tho·sc̄da sc̄de q·clvj·arti p̄mo· V tz incōtinētia ptineat ad a= mimam vel ad corpus·argu·cōtra ·& in coz·q· & in solu·triū argumētoz· ¶ Sed forte queres in qua virtute vel potentia anime ē cōtinētia vel in= continētia ·Rndeo & dico·ꝙ cōtinētia vel incōti= nentia est in volūtate vt in subiecto·quod tali rō= ne oñdo·Continētia vel incōtinētia nō differūt ex parte rōnis neq̄ ex parte passionis sed ex parte electionis ·Primo nō differūt ex pte rōnis ·quia tam cōtinēs q̄ incōtinēs habet rationem rectam· Et ideo continentia & incōtinentia nō sūt ī rōne· Secudo non differūt ex parte passionis · quia tā continēs q̄ incōtinens habet prauas concupiscen= tias vñ nō sūt in concupiscibili· Cui? rō ē · quia omnis virt? in aliqua potētia exīs aufert maluz actū illi? potētie· Sz cōtinētia nō aufert actū ma lū concupiscibilis · eo ꝙ cōtinēs habz concupiscēti= as p̄uas vt incō tinēs · ergo &c̄· Tercio differūt continentia & incontinētia ex pte electōnis quod patet·q̄a cōtinēs q̄ uis patiat̄ vehemētes concupi scentias:tn̄ eligit nō sequi eas ꝓpter rōnem · In= continēs aūt eligit sequi eas non obstante contra= dictione rōnis · Et ideo oportet ꝙ continētia sit ī subiecto in illa potētia vel virtute anime cui? act? est electio & hec ē voluntas·Dec bt̄? ·t·sc̄da sc̄de q·clv·arti·m̄ · V tz subiectum concupiscētie sit vis concupiscibilis argumento contra & ī corpore questionis·¶

¶ q̄ tpantia ē nobilioz cōtinētia & q̄re ·Ca·m̄· ¶

Quarto circa continētiam cōsiderare debe= mus comparationē · Si em̄ comparemus tempantiā ad cōtinētiā que sit melioz: di co ꝙ temperantia ē melioz cōtinētia · Si vero cō= paremus intempantiā ad incōtinētiā: dico ꝙ intē pantia est peioz q̄ incōtinētia · ¶ Primo dico·ꝙ tpantia ē multo p̄cioꝫioz seu nobilioz cōtinetia·qđ duplici rōne oñdo·scz ex pte ratōis & ex pte q̄eta tōnis · Prima rō est ex pte rōnis sic·Bonum vir= tutis est laudabile ex eo ꝙ est fm rationem· Ex quo dicto talem rōnē ostendo · Illa est nobilioz vel maioz virt? in qua bonū ratōnis plus viget·

Sed bonū rōmis plꝰ viget in tēpato ꝙꝑ in cōtinē te · eo ꝙ appetitꝰ sensitiuꝰ magis est subiectꝰ rō mi · & q̄si a rōne edomitus in tēpato qui nō patit͛ ɔcupiscētias p̄uas: ꝙꝑ in cōtinēte qui vehemētes cō cupiscētiaꝝ passiones patit͛ licet non vincat͛ ab eis · g̊ &c̄ · Secdo hoc idē ꝓbo ex pte quietatōmis sic · Nobiliꝰ est esse ī quiete ꝙꝑ in motu · eo ꝙ mo⁊ tus omis est ꝓpter indigentiā · Sed temperatꝰ ē in quiete: quia p̄uis cōcupiscētijs non agitat͛ · Cō tinens autē est in continua pugna · quia patitur concupiscētias p̄uas · g̊ &c̄ · vñ ita se hꝫ continens ad tēpatū sicut imꝑfectū ad ꝑfectuz · Sed contra ꝙ em̄ tēpantia nō fit melioꝝ ꝙꝑ cōtinētia sic ꝓbo · dicit͛ em̄ Eccli · xxvi · omis aūt ponderatō non est digna anime contimētis · g̊ nulla vtus potest cō timētie adequari · Rn̄deo & dico · ꝙ illa autoꝛitas pt̄ duplicit͛ intelligi · Vno mō ꝑut continentia ac cipit͛ ſm ꝙ se abstinet ab oībꝫ venereis: & hoc modo dr̄ ꝙ ommis pōderatō non est digna anime continentis in genere castitatis · quia nec etiā fe⁊ cunditas carnis que in matrimomo querit͛ adeq̄t͛ contimētie virginali vel viduali · vt patet · infra · Virginitas · Alio modo pt̄ intelligi ꝙ continen⁊ tia accipiat͛ ꝑut abstinet a rebꝫ illicitis · & sic dr̄ ꝙ oīs pōderatō nō est digna anime cōtimentis · q̄a non respicit extimatōnem auri & argenti que cō⁊ mutant͛ ad pondus · Hec bea · tho · scda scde · q · clv arti · mj · Vtꝝ continentia sit melioꝝ ꝙꝑ tꝑantia · ī coꝛ · q · & ī solu · ꝑmi ārgu · ¶ Secdo scz si cōpem? intēpātiā ad incōtinētiā · dico ꝙ intēpantia est pe⁊ ioꝝ ꝙꝑ incōtimētia: & intēpatꝰ peioꝝ incōtimēte · qđ ꝓbo quatuoꝝ rōmibꝫ · scz rōne insanabilitatis · con timutatis · occultatōmis · libidimis · ¶ Primo in⁊ tempatus est peioꝝ incontimente rōne insanabili⁊ tatis sic · Morbꝫ coꝛpalis q̄ est incurabilis est dete rioꝝ morbꝫ curabili · sed intēpatus est insanabilis quia mouet͛ ad peccandū ex electōne: hꝫ em̄ habi tū pmanentē ex mala consuetudine ꝑ quā consue⁊ tudinē mala eligit · sed incontimēs mouet͛ ad pcta solū ꝓpter passionē que cito trāsit · g̊ &c̄ · ¶ Se⁊ cūdo ꝙ intemperatꝰ sit peioꝝ incontimente · ꝓbo rō ne continuitatis sic · Infirmitas continua peioꝝ ē non continua · Sed incōtinētia non est continua · qđ ptz: q̄a cū īcōtinēs peccet ex passiōe sic̄ passio cito trāsit · ita īcōtinēs cito curat͛ · Intēperātia vo assimilat͛ illis egritudinibꝫ que continue insūt ho mīm sicut idropisi & ptysi · Et hoc cū ex electōne peccet · vt ptz rōne p̄cedēti · g̊ &c̄ · Et cōfirmo hāc rōnē rōne impenitudinis sic · Impenitētia aggꝫat oīe pcm̄ · vñ Augus · dicit in libꝛo de sermone dñi · ꝙ impenitētia est pcm̄ ī spm̄sanctū · Sed in⁊ temperatꝰ non est pentens · continens aūt sic vt dicit ꝓbus · vij · ethi · g̊ &c̄ · ¶ Tercio ꝙ intempe⁊ ratus sit peioꝝ incontimēte · ꝓbo rōne occultatōmis sic · malū latēs ē piculosi? & īsanabili? malo pu⁊ blico · Sz malū intēpantie latz eū cui mē · q̄a ē de cept? vt extimet bonū illud qđ facit · sz īcōtimētia non latet eū cui inest · qđ patet · q̄a incontinēs scit ꝑ rōnē malū eē id in quo a passionibus inducit͛ · g̊ intemperantia est peioꝝ incontinētia · ¶ Quarto ꝙ intemperatꝰ sit peioꝝ incōtinente · ꝓbo rōne libidi mis sic · Quanto aliq̄s ex maioꝛi libidine peccat : tā to amplius peccat · eo ꝙ libido auget volūtatem peccandi · Sed maioꝛ libido ē ī intēpato ꝙꝑ in incō tinente · Tū quia intemperatus etiā leui cōcupi⁊ scētia peccat · Tū q̄a intēpatꝰ q̄nq̄ etiam p̄uenit passionē qđ tali exēplo patet · Quia sicut peioꝝ est ille q̄ de facili & a pauco vino inebꝛiat͛ · sic scd̄m mentem peioꝝ est intemperatus incontinēte · eo ꝙ a minoꝛi passione vincit͛ · Nec phs · vij · libꝛo ethi · ca · xix · Est aūt intempatꝰ q̄dē quēadmodū dictū est impemitiuus imminet em̄ electōmi · incōtinens aūt pemitiuꝰ omis · a · Et bts tho · scda scde · q · clvj · āti · mj · Vtꝝ incōtinēs plꝰ peccet ꝙꝑ intēpa⁊ tus argu · cōtra & in coꝛ · q · & ī so · ij · & · mj · argu · ¶ Q̄ continentia excludit quedam vicia · Ca · v · COntinentia · preter illa que de continētia dicta sūt supꝝ · Nūc etiā circa continentiā quatuoꝛ cōsiderare debemus · scz · Vicia q̄ restringit vel excludit · Differentiā q̄ distinguit · Remedia que requirit · Eminentiā qua p̄cellit · ¶ Primo circa continentiā cōsiderare debem? vi⁊ cia que excludit · Nā continentia pt̄ accipi duobꝫ modis scz simplicit͛ & ſm q̄d · Primo em̄ cōtinētia dicta simplicit͛ · ē que moderat͛ & refrenat ſm iu dicīū rōmis cōcupiscētias seu delectationes vene⁊ reas q̄ sunt naturales · vtpote necessarie ad ꝓduc⁊ tionē indiuidui & cōseruationem ſpeciei · & vehe mētioꝛes ad auferendū vel obnubilandū vsū vel iudiciū rōmis · eo ꝙ tales delectationes impellūt maxime ꝓpt̄ eaꝝ vehementiā ad ꝓsequēdū aliq̄d contra iudiciū rōmis · Secūdo cōtinētia ſm q̄d est cōtinentia alioꝝ delectabiliū · vt honoꝝ pecuniaꝝ & huiusmodi · circa que nō dicim? aliq̄s cōtinētes simpliciter · eo ꝙ hec nō sūt necessaria ad conser⁊ uationē vite · sed sūt ꝑ se vel ſm se eligibilia · Et ideo circa talia dicim? aliquos esse cōtinētes vel incōtinētes ſm q̄d : apponentes vel addētes ꝙ sint cōtinētes vel lucri vel honoꝛis vel alicui? · vt dicit ꝓbꝫ · vij ethi · ca · Vtꝝ aūt ē aliq̄s īcōtinēs · Et · b · t · scda scde · Re · sup̄ · Cōtinētia · ij · ca · ij · di · ¶ Ex q̄bꝫ vbis colligit͛ ꝙ aliq̄s ē cōtinēs q̄nq̄ mod̄ · Pri mo ē cōtinēs q̄ refrenat carnis libidinē · Secdo cō tinēs ē qui refrenat oris ingluuiē quo ad cibū & potum · Et tercio cōtinens est qui refrenat men⁊ tis passionē · scz irā & alias q̄tuoꝛ p̄ncipales affe ctiones · Quarto contimēs est qui refrenat coꝛdis cupiditatē circa diuitias tēporales · de his oībꝫ mo dis contimētie pt̄ dici qđ scribit͛ Eccli · mj · Qui dili git deū exoꝛabit ꝑ pctis & contimebit se ab illis q · d · qui diligit amoꝛe gratuito exoꝛabit · id ē coꝛ de oꝛabit nō labijs tm̄ ꝑ pctis ꝓpꝛijs cōmissis vt sibi dimittant͛ : & post dimissionē cōtimebit se ab illis · id ē coꝛde & ope a pctis p̄teritis sibi dimissis

abstinebit. Re sup Abstinētia a pcto.

Qz quadruplex est contimentia & que virginitas est perfecta. Capitulum. vj.

Ecūdo pncipalit circa cōtimētiam consi-
derare debemus differentiam que distin
guit. Est em quadruplex contimentia.
scz pfecta. signata. donata. oblata. Primo di-
co. qp est contimētia pfecta scilicet virginitas. Di
cit autem virginitas esse pfecta contimentia du-
plici ratōne. Prima est. qa continentia perfecta ē
que abstinet ab omni delectatione & venerea &
prava. Secūda est. quia contimentia pfecta est q̄
abstinet etiam a bonis mins licitis vt bonis pfe-
ctioribo intendat & hec duo facit virginitas. vt
patet sup. Contimentia. ij. ca. di. mj. Secun-
do dico. qp est contimētia signata vel distincta p
quā aliqs ab omni delectatōne illicita abstinet: &
talis ē castitas. Nā castitas ē q̄dā cōtimētia p quā
aliqs ab omni delectatōe illicita abstinet. Quod du
plr patet ex nomine & similitudie. Primo ex no
mine qa nomē castitatis sumit ex hoc qp p rōnez
cōcupiscētia castigat. Secūdo patet ex similitudi
ne. qa ocupiscētia dt ad modū pueri castigari. vt
dicit ph?. mj. ethi. C? rō ē. qa sic puer q̄ sue relin
quit voluntati facilit crescit in malū: sic ocupisce
tia delectabiliū si nutriat cōsentiēdo eis maxime
auget. Et ideo maxime indiget castigari. Dec. b.
tho. scda sce. q. clj. de castitate arti. pmo. Vtr
castitas sit vt?. i coz. q. Et ibidē. arti. ij. Vtr ca
stitas sit generalis vt?. i solu. ij. argu. Re. infra.
Virginitas. Tercō dico. qp ē cōtimētia donata
scz a deo. Sapie. vmj. Scio qp nō possū ee cōtinēs
nisi de? det. q̄si diceret. Scio qp non possum ee cō
tinēs a culpa vel a cōcupiscētia pua: nisi de? det.
Eo qp homo nō pt vitare pcm & facē bonum sine
diuino auxilio. sm illud. Johis. xv. sine me nihil
potesti facē. Sed contra. qa ex hoc videt. qp in-
contimentia nō sit pcm. quia Augus. dicit i libro
de libero arbitrio null? peccat i eo qd̄ vitare non
pt. Sed incontimentiam null? potest ex seipo vi-
tare vt patet autoritate inducta. g̃ incontimentia
non est peccatum. Respondeo & dico. qp licet ho
mo indigeat diuino auxilio vt si contimens nō p
pter hoc excludit quin incontimentia sit peccatū.
& hoc duplici ratōne. Prima est. quia que per a-
micos possumus aliqualiter p nos possumus vt
dicit phus. nj. ethi. Secūda est. quia in eo qui est
incontimens vincit iudiciū rōnis non quidem ex
necessitate qd̄ auferret rōnem pcti. sed ex negli-
gentia quadam hominis non firmiter intendentis
ad resistendū passioni p iudiciū rōnis qd̄ ht. Dec
bea. tho. scda sce. q. clvj. arti. ij. Vtr incontinē
tia sit pcm. in solu. j. &. ij. argu. Quarto dico
qp est contimentia deo p votū oblata. Ad cui? evi
dentiam nota tria. scz meriti rōnē. compationē.
dispēsatōnē. Primo nota rōnē meriti. Est em
continentia virt? laudabilis & meritoria. qd̄ pbo
dupliciter scz rōne & comparatione. Prima ratio ē
talis. accedere ad id qd̄ est sm rationē ē laudabile
& meritoriū. pcipue si fiet ex charitate. Sz contis
nentia accedit ad id qd̄ ē sm rōnē. ergo &c̄. Se-
cūda est talis. discedere a concupiscētijs pūis est
laudabile & meritoriū. Sz otinēs facit huiusmo-
di. qd̄ patet. qa cōtinēs est q̄ tenet se in eo quod ē
sm rōnē. & qui abstinet a concupiscētijs pūis. er
go &c̄. Tercia rō est p comparationē ad eiꝰ oppo-
situ scz ad incontinētiā sic. Incontinētia ē pcm &
p cōsequens demeritoriū. g̃ continentia ē virt? & p
cōsequens laudabilis & meritoria. q̄ aūt incontinē
tia sit pcm pbo triplici ratione. Prima est ꝑter
recessum sic. qui discedit ab eo qd̄ ē sm rōnē pec-
cat. sed icōtinēs facit huiusmodi. ergo &c̄. Secū-
da est propter accessum sic. Qui se immergit qui
busdā delectationibo pūis peccat. sed incontinens
est huiusmodi. g̃ &c̄. Tercia ratio ē ꝑt modum
indebitū. Et sic incontinētia ē pcm nō solū ex eo
qp a iudicio rōnis recedit. vel ex eo qp aliquis con-
cupiscentijs se immergit. sed ex eo qp bona concu-
piscendo nō seruat modū debitū rōnis. Dec. b. t.
vbi sup immediate ānti. ij. in coz. q. Secdo nota
meriti comparationē. scz vtr magis sit meritoria
continētia deo p votū oblata q̄ sine voto. Et q̄n-
tū ad hoc rndeo & dico. qp cōtinētia p votum est
maioris meriti q̄ sine voto. quod duplicit probo.
scz ratione & similitudine. Primo ratione sic. Cō-
silium est de meliori. sed votum cadit sub consilio.
ergo &c̄. Et confirmo hanc rationem sic. magis
meret qui implet duo consilia q̄ qui implet vnū
tm̄. sed qui seruat continētiā sine voto implet tm̄
vnum consiliū. Qui vero seruat continētiam cum
voto vel per votū implet duo consilia scz vouendo
& seruando. ergo &c̄. Secundo hoc idem pbo ex
similitudine. qa sicut plus daret homini q̄ daret ei
arboz cū fructibo q̄ qui daret ei tantum fruct?.
vt dicit Anshelmus in libro de similitudinibus.
Ita plus dat deo qui dat continentiā deo p votū
q̄ qui dat sine voto & p cōsequēs plus meret.
Dec beatus thomas scda sce. q. lxxxvmj. articu-
lo. vj. Vtrum magis sit laudabile & meritorium
aliquid facere sine voto q̄ cum voto. argumento
contra. & in corpore questionis. Require ifra Vo
tum alias tres rationes. Tercio nota voti conti-
nentie dispensationem. Si enim queritur vtrum
in solenni voto continentie possit fieri dispensatio.
Respondeo & dico. qp solus dominus papa & nō
alius potest in solenni voto continentie dispensa-
re. quod probo dupliciter. scilicet autoritate & ra
tōne. Primo autoritate Augustini i libro de vir
ginitate sic dicentis. maius est bonum obedientie
q̄ continentie. Sed p bono obedientie vnius re-
gni vel vni? gentis scismatice potest i voto obedi-
entie dispensari. ergo. magis in bono contimētie.
Secūdo hoc idem pbo rōne sic. meli? est cōmune
bonum q̄ ꝑuatū. ergo p bono patrie potest & de-

bet fieri dispensatio in solenni voto continentie.
¶ Sed contra Ecclesiastici. xxvj. qp omnis pō-
deratio nō est digna anime continētis. ergo &c̄.
Respondeo & dico. qp non potest inuemiri bonuz
priuatum preponderans bono continentie. sed bo
nū cōmune ꝓponderat. Vnde cum filia vel filio re
gis post votum continentie imminente piculo suc
cessionis extranee ī regno vel magne discordie so
lus dns papa dispensare potest & debz qđ aliqñ
est factū. Dec petr? de tharen. mj. scrip. sen. di.
xxxvnj. articulo. mj. Vtrum ī voto solenn cō-
tinētie possit dispēsari ī argumentis cōtra. & ī cor
q. & in solu. argu. Requre infra. totū de hac mate
ria plene & copiose.

¶ Cōtinētia q̄tuor remedijs integrat & ꝺseruat
Tercō ꝑncipaliť cir- ¶ Ca. vnj.
ca cōtinētiā cōsiderare debemus remedia
que requrit. Nam quatuor sunt inter alia
quibꝫ ꝑcipue cōtinētia integrat & cōseruat. scz
Teperantia. abstinētia. pseuerātia. & prudentia.
¶ Primo enī continētia conseruat tpantia. Vnde
Tulli? & andronic? ponūt cōtinētiā cōiūctā tpā
tie sic ꝑncipali vtuti. Et ꝓpt hoc phus. vij. ethi.
j. ca. dictū recitās antiquoꝝ sic ait. Et tēpatū
q̄dē cōtinētē. Rō aūt quare hoc antiq dixerūt est
nō qp tēpat? sit continēs vel tempantia sit cōtinē
tia. sed q̄a sūt aliq̄liť circa eandē materiā. scz cir-
ca corporales voluptates & tristicias sed nō eodē
modo. quia tēpatus & intēpat? cū electione. cōti
nens vero & incontinēs sine electōe. vt dicit ph?
vij. ethi. ca. mj. Vtrū aūt est aliqs incōtinēs sim
pliciť. a. Infra ca. ibi. Et ꝓpť qđ in idē incōtinē
tē & intēpatum ponim? & cōtinētē & tēpatū: sed
nō simpliciť. Re. infra Tēpātia. ¶ Sed o conti-
nentia ꝑ abstinētiā integrat & conseruat. Vnde
phs dicit. vij. ethi. j. ca. qp cōtinēs est q̄ patiť cō-
cupiscentias ꝑuas: & tñ abstinet a delectatōibꝫ
ꝑuis fm rōnē rectā. vñ non sequiť eas ꝓpter iu-
diciū rōmis. Vñ omis abstinens a delectatōibꝫ
ꝑuis est continēs: & omis nō abstinēs est incōti-
nēs. Re. supꝫ Abstinētia a q̄bꝫ aliqs debeat abstinē

¶ Tercō cōtinentia integrat & conseruat pseue-
rātia. vñ phus. vij. ethi. vbi supꝫ. qp continens est
ille q̄ ē pmāsiu? ī rōne recta: & qp cōtinēs est q̄ ꝑ-
nas cōcupiscētias patiť & nō deducit. ¶ Quarto
cōtinētia prudētia integrat & conseruat. vbicūq
em ē prudētia ibi est cōtinētia: & quicūq est pru-
dēs est continēs. Nō em cōtingit. qp idē homo sit
simul prudēs & incontinens. qđ ꝓbat phus. vij.
ethi. duplici rōne. Prima est talis. prudentia si-
mul est cū vtute morali. Vñ prudēs est vtuosus.
quia nō deducit a passionibꝫ. g̃ nō pt simul aliqs
esse prudēs & incontinens. hanc rōnez tāgit phs
vij. ethi. capi. xxj. Quia aūt est aliquis. a. Infra
ca. Ibi. neq simul prudētem & incontinentē con-
tingit eē eundem: simul em̄ prudens & studiosus
fm morē ostensū est ens. b. Secūda rō est talis. Nō
cm̄ dr̄ aliqs prudēs ex hoc solū qp est speculatiu?
id est cognoscitiu?. sed ex hoc qp est practic? id ē
operatiuus. Vñ in. mj. ethi. dr̄ qp prudēs ē actiu?
fm rationē rectā. sed incontinēs licet sit cognosci-
tiu? tñ deficit ab eo qp est practicus. q̄a nō operat
fm rōnē rectā. Vñ prudēs nō potest eē incōtinēs
Dāc rōnē tangit phs ibidem dicēs. Adhuc nō est
scire solū prudēs sed in eo qp ē practic?. Et beat?
tho. hoc modo phm exponit ibidem lectione. x.
Neq simul prudentē & incōtinētē cōtingit eē eun
dem. a. Re. infra. Prudentia. ¶ Oq incōtinen
tia concupiscentie est turpioꝝ incōtinētia ire. & qp
incōtinentia ire est damnosioꝝ. ¶ Ca. vnj.

Varto & vltimo circa continentiā consi-
derare debem? culpe vehemētiam qua ex-
cedit. cū em̄ sit continentia duplex: scz cō
tinetia cōcupiscētie & cōtinētia ire. vt ptz ex supꝫ
dictis posset aliqs q̄rē q̄ incōtinētia sit magis pec-
catū. Rñdeo & dico. qp incōtinētia cōcupiscētie est
turpioꝝ incōtinētia ire. Et incōtinētia ire ē gr̃ioꝝ
id est damnosioꝝ vel periculosioꝝ incōtinētia cōcupi
scentie. ¶ Primo dico. qp incōtinētia cōcupiscētie
est turpioꝝ eo qp habet maioꝝē deordinatōnē q̄p in-
continētia ire. Et hoc ꝓpter quatuor rōnes. scz ex
parte rōmis. cōplexiomis. manifestatōmis. delecta
tiomis. ¶ Primo dico qp incōtinēs ire ē min? tur-
pis q̄p incōtinēs cōcupiscētie venereoꝝ ex pte rō-
mis sic. Quāto aūt aliqs min? deuiat a rōne tāto ē
min? gr̃ue. Dz mot? ire min? deuiat a rōne q̄p mo
t? cōcupiscētie. g̃ &c̄. Oq aūt mot? ire min? rece-
dat a ratione q̄p motus concupiscētie ꝓbo. q̄a mo-
tus ire participat aliqualiter rōne inq̄ntū iratus
tendit ad vindicādū iniuriā sibi factā qđ rō aliq̄-
liť dictat sed nō pfecte. q̄a nō intendit modū de-
bitū in vindicandū. Quod phs ondit ꝑ duo exem
pla. Quoꝝ ꝑmū ē de ministris q̄ sunt valde velo-
ces qui anteq̄p audiāt qđ eis diciť currunt ad ex-
equendū. & sic sequiť qp peccēt in executōne man
dati qđ nō pfecte audierūt. Secūdū exēplū est de
canibꝫ q̄ ad ꝑmū somitū pulsantis ad hostiū latrāt
anteq̄p attendāt si ille q̄ pulsat ad hostiū sit aliqs
de familiaribꝫ vel amicis. & ita etiā ē de ira. qp ipa
audit in aliquo rōnē fm naturalē calliditatē & ve
locitatē colere cōmouētis ad irā: & anteq̄p audiat
totū ꝓceptū rōmis: mouet ad puniendū. Sed mo
tus cōcupiscentie ē totaliter fm sensū & nullo mō
fm rōnē. q̄a cōcupiscentia statim qp denūciat sibi
delecta bile ꝑ rōnez vel ꝑ sensum mouet ad prose
quendū vel appetendū illud delectabile absq̄ alio
consilio rōmis. Rō aūt hui? differētie inť concu-
piscētiam & irā est. quia delectabile hť rōnē finis
vt ꝑ se appetibilis qui est sicut ꝓncipiū inſilogiza
tū. Nocumentū aūt alteri inferendū non est ꝑ se
appetibile vt finis qđ habet rōnē cōclusiomis ī agi
bilibꝫ. & ideo concupiscētia nō mouet silogizans.
sed ira mouet silogizās. Et inde est qp ira cōsequť
aliqualiť rōnem. cōcupiscentia vero nullo modo

sed solū ꝑtium impetuz·ideo est turpior·Nam ꝑ hoc est aliquid in rebꝰ humanis turpe·quia est ꝑ t rōnem·¶ Secūdo incōtinentia cōcupiscētie est turpior incontinētia ire ex ꝑte complexionis sic· Illud peccatū qđ ꝓuenit ex naturali complexione vel dispositōne corporis est min9 graue ·& ꝑt hoc reputaꝝ magis venia dignuz·Oz motus ire ꝑter caliditatem & subtilitatem humoꝝ facile inflammabiliū est magis fm complexionem corporis q̄ motus concupiscentie: vnde magis est in ꝓmptu ꝙ ille qui est dispositꝰ fm cōplexionē corporis ad irascendū irascaꝝ·q̄ ꝙ ille qui est dispositus ad concupiscendū cōcupiscat:qđ patet : quia frequentiꝰ ex iracūdis nascunꝝ iracundi q̄ ex cōcupiscentibꝰ cōcupiscētes · vt patet ī exemplo qđ phꝰ ponit· Dicit em̄ phꝰ ꝙ q̄dā percutiens patrē reprehensus rn̄dit:ꝙ ille scz pater suus percusserat etiam patrem suum:& ille etiam pcusserat supiorem patrem: Et oñso filio suo dixit · & iste q̄ndo veniet ad virilē etatē me percutiet·hoc est em̄ generale generi nr̄o·Ponit etiam aliud exemplū de eo q̄ cū traheret̄ a filio suo iussit ꝙ q̄escēt quādo peniret ad ostium·q̄a ipe vsq; ad illū locū traxerat p̄rem suū. Sic ꝙ patet ·ꝙ ira naturalior est q̄ cupiscētia :& min9 est turpis incōtinēs ire q̄ incontinēs cōcupiscētie ·¶ Tercō ꝓbo hoc idem ex parte manifestatōnis sic· Quanto malū est latentiꝰ tāto est piculosiꝰ·qđ patet:q̄a illi qui magis ex insidijs peccant sunt iniustiores·quia cum hoc ꝙ ledunt etiam decipiūt · Iracūdus aūt non agit tanq̄ insidiator· sed manifeste vult inferre vindictam: non em̄ esset cōtentꝰ nisi ille qui ab eo lederet̄ sciret ꝓterea eū esse lesum quia eū offenderat · neq; etiā ira insurgit latent̄ & insidiose sed cū quodā impetu · Sed concupiscentia delectabilium querit tenebras & dolose subintrat·vnde incontinentia que est circa concupiscentias est iniustior & turpior incontinentia q̄ est circa iras ·¶ Quarto hoc idem ostendo ex ꝑte delectatōnis sic·Quāto aliquis malum voluntariꝰ & delectabilius operatur tanto grauius peccat· Sed incontinens concupiscentie voluntarie & cum delectatione operatur · Iratus autem cum quadam tristicia operatur: non quidem tristatur de vindicta quam infert sed magis de ea gaudet · tristatur autem de iniuria sibi illata · Et ex hoc quasi coactus ex precedenti iniuria mouet̄ ad iram & ꝑ consequēs ad vindictam · & sic iratus non est simplicit̄ voluntariꝰ ī inferendo vindictā · q̄a nullo modo sibi imputaꝝ qđ facit·sed hꝫ ī uolūtariū mixtū cū volūtario· Vn̄ minꝰ sibi imputaꝝ eo ꝙ hoc facit ꝓuocatus ab illo qui ei iniuriaꝝ · Sic ergo patet ꝙ incontinentia que est circa concupiscentias est turpior incontinentia que est circa iras · ¶ Secūdo dico · ꝙ incontinentia ire est grauior id est piculosior vel damnosior incontinentia concupiscentie · eo ꝙ plurimū ducit in ea que pertinent ad christi nocumentum·quod duplici lege confirmo: scilicet diuina & humana · Primo lege diuina · quia dominus in euangelio Mathei · v · Magis videt̄ aggrauare ḡdus ire q̄ gradus cōcupiscētie: dicit em̄ omnis qui irascit̄ fratri suo &c̄ ·Quod aūt magis aggrauat̄ peius est · & iuxta qualitatem & gravitatem culparum voluit dominꝰ esse qualitatem penarum · q̄us per illud verbum voluit dominus intelligi non solum de gradibꝰ ire sed etiam de ḡdibꝰ concupiscentie · vt patet infra Species luxurie & etiam de gradibus aliorum peccatorum · Secundo hoc idem probo lege humana · Nam omnes leges positiue magis puniunt summum ire · scilicet homicidium q̄ summum concupiscentiarū dūmodo sint naturales · Cuius ratio est · quia leges humane sunt ordinate ad bonum ciuilitatis · & ideo illud quod est maius nocumentum grauius puniunt · Quondā tñ concupiscentiā magis puniūt vt adulteriū q̄ aliquā iram · ¶ Sed forte argues in contrariū · scz ꝙ incontinentia concupiscētie est grauior q̄ incontinentia ire tali ratione · Quanto est difficilius resistere passioni tanto est minus vel leuius peccatum · Sed difficilius est pugnare contra iram q̄ contra concupiscentiam · ergo incontinentia concupiscentie est maior q̄ incontinentia ire · Vn̄ philosophus · vij · ethicorum Si quis enim a fortibꝰ & superexcellentibus delectationibus vincitur non est admirabile sed condonabile · ¶ Respondeo & dico · ꝙ difficilius est assidue pugnare contra concupiscentiam q̄ contra iram · quia concupiscentia est magis continua · Sed ad horam difficiliꝰ est resistē ire ꝑt eiꝰ impetum q̄ concupiscētie · Hec philosophꝰ septimo ethicorum capitulo · xvj · Quoniam autem est minus turpis incontinentia que ire q̄ que concupiscentiarum speculabimur · In quo capitulo Philosophꝰ hoc probat per quatuor ratōnes. Et beatus thomas in scripto sup libꝝ ethicorum quod recollegit beatꝰ thomas audiens ab Alberto in quadam questione ibidem · Vtrum grauior sit incontinentia ire q̄ incontinentia concupiscentie · in solutione argumentorum ·

¶ & contumelia proprie in verbis iniuriosis consistit.

¶ Capitulū Primum ·¶

Contumelia · Circa contumeliam quatuor considerare debemꝰ · scilicet · Significatum nominis · Reatum criminis · Affectum hominis · Iniciū originis · ¶ Primo circa contumeliam considerare debemus significatum nominis · Nam contumelia proprie in verbis iniuriosis consistit · Vbi nota ·ꝙ verba dupliciter possunt considerari · Vno modo scdm suam essentiam inquantum scilicet ipsa verba sunt quidam soni audibiles · & sic nullum nocumentum inferunt nisi forte grauando aurem cum aliquis loquitur nimis alte ·

Alio modo ꝑnt verba cõsiderari imq̃ntũ sunt signa
representantia aliquid in nocumentum alioꝝ. Et
sic qui aliquẽ defectũ vel malũ dicit alicui ī detri
mentũ honoris sui: vel coꝝã multis deducendo ad
eoꝝ noticiã: vel sibi soli imq̃ntũ ipe loqr̃ ↄtra reue
rẽtiã audiẽtis. talis cõtumeliã infert. vñ Isidorus
in libro ethimo. dicit. ꝙ cõtumelioſus ẽ q̃ velox est
& tumet vbis iniurie. Et ꝑ̃ sic formari rõ. nihil
auditu ꝓcipiť nisi verbũ. sed cõtumelia id est ver
bũ iniurioſũ auditu ꝓcipiť. ſm illud Piere. xx.
Audiui cõtumelias in circuitu. g̃ cõtumelia ī vbis
iniurioſis ꝑpe ↄsistit. ¶ Cõmuniť tñ extenſo no
mine ↄtumelia etiã ī factis dr̃. Vñ sup illud apoſ.
ad Ro. ꝑmo. cõtumelioſos supbos. dicit Gloſa cõ
tumelioſi sunt qui dictis vel factis cõtumelias &
turpia inferũt. Quod fit tribo modis. scz dicẽdo a
licui defectum. vel culpe. vel pene. vel indigentie.
¶ Primo eñ dicẽdo deffectũ culpe. Cũ eñ aliqs
iniurioſe dicit alicui ꝓcm suũ qđ ille fecit. puta ꝙ
ẽ fur vel adulť vel homicida vel huiusmodi talia.
Talis q̃ huiusmodi deffect? aie dicit nõ solũ cõui
ciũ dicit. sed etiã cõtumeliã infert. qđ Eccl. vnj.
ꝓhibeť. ne despicias hominẽ auertẽtem se a pcto
nec improperes ei. q. d. Ne despicias hominẽ auer
tentẽ se a pcto scz p penitẽtiã siẽ nec christ? Mag
dalenam Luce. vij. Nec pater filiũ ꝓdigũ reuer
tẽtẽ Luce. xv. Sed q̃a frať tu? est: debes gaudẽ
ficut angeli gaudẽt de pctore penitẽtiam agente.
Luce. xv. Et tuipe pctor fuisti sicut & ipe. vel si ñ
fuisti esse potuisti. vel adhuc esse poteris hec Gre
go. vñ subdit. Et ne improperes ei scilicet pctm
qđ fecit: vel si ex fragilitate ī pctm labať. quia ñ
est homo q̃ facit bonũ & nõ peccet. ¶ Secũdo a
liqs iniuriã infert alteri verbis dicẽdo defectũ pe
ne ex pte corpis. scz cũ dicit ꝙ est rustic? seru?
cõtract? vel cecus vel similia. Et talis cõuiciũ di
cit nõ cõtumeliã. Eccl. xxij. Est reuersio ad ami
cũ excepto cõuicõ & maledicto &c̃. ¶ Tercõ ali
quis infert iniuriã alicui alteri verbis dicendo ei
defectũ indigẽtie. puta cũ aliquis iniurioſe & cõ
tra honorẽ alteri? reducit alteri ad memoriã auxi
lium qđ ei cõtulit necessitatẽ patiẽti. Et talis in
uria dr̃ improperiũ qđ ꝓhibeť. Eccl. xlj. Cũ de
qeris ne impropes. q. d. Cũ dederis aliq̃d alicui
ne impropes illud scz imiteris dñm. vt dicit Gloſa
q̃ dat oĩbo affluẽť & nõ improperat Jacobi ꝑmo.
Ita ꝙ hec est differẽtia int̃ cõuiciũ cõtumeliã &
improperiũ: q̃a cõuiciũ est qñ alicui impropať q̃si
culpa. vt si dicať ꝙ sit de illegitimo mr̃imonio
natus: non eñ hoc est viciũ illi? licet sit viciũ pa
rẽtũ. Cõtumelia est & cõuiciũ id est opprobrium
vel vituperiũ cũ impoñť vel dicitur culpa. Im
properiũ vo cũ reducitť ad memoriã alteri seruí
ciũ ī necẽitate collatũ. Dec. b. t. scda scde. q. lxxij.
ãti. ꝑmo Vtr̃ ↄtumelia ↄsistat ī verbis argu. cõ
tra. & in cor. q. & in solu. j. & ij. argu. Et alexã.
scda ꝑte sume. q. xxxvj. de cõtumelia arti. j. q. ij

de diffinitione & differentia conuicij cõtumelie &
improperij. De improperãte dr̃. Eccl. xx. datũ in
ſipiẽtis nõ erit tibi vtile. nã oculi ei? septẽplices
sũt: exigua dabit & multa improperabit. In quo
vbo de dono insipiẽtis tãgũť q̃nq̃. Primũ ẽ dan
tis ſtoliditas. Ibi. datũ insipiẽtis scz qui nõ ꝓuat
modum in dando. Secũdũ muneris infructuoſi
tas. Ibi. non erit tibi vtile. q̃a nõ dat ꝙ tuo bono
sed pro suo. Tercium est intentionis prauitas.
Ibi. occuli eius septẽplices sunt ad ostendẽdũ q̃
intentio dantis ẽ multiplex & ad varia emolimen
ta intendens. dat eñ emolimentũ in desperando.
importune exigendo. multotiẽs improperãdo. do
minũ tuoꝝ ambiendo. te sibi subijciẽdo. inde inani
ter gloriando. datũ multo minus q̃ sit reputan
do ꝑpter quod dr̃ habere oculos septẽplices. Quã
tũ est dom modicitas. Ibi. exigua dabit. Quintũ
est improperandi facilitas. Ibi. & multa imprope
rabit. Cui? cõtrariũ dr̃ Eccl. xj. cũ dederis ne im
ꝑperes vt patet supra. ¶ ꝙ aliqs contu
melias alteri dicit triplici ratione. ¶ Capi. ij.

Secundo ꝑncipaliter circa cõtumeliã con
siderare debemus reatũ criminis. Vtrũ
scz contumelia sit pctm. Vbi nota. ꝙ ver
ba dupliciter ꝑñt cõsiderari. Vno modo imq̃ntum
sunt quidam soni. & tunc non ẽ in verbis pctm.
eo ꝙ nõ sunt in nocumẽtũ alioꝝ vt patet ca. pce
denti. Alio modo ꝑñt verba cõsiderari imq̃ntũ ali
q̃d signific̃at. que quidẽ signi catio ex intentõne
vel affectione loquentis ꝓcedit. Et ideo ad scien
dũ. vtꝝ in verbis q̃ q̃s loquiť cõtra aliquẽ sit pec
catũ: maxime cõsiderandũ ẽ ex q̃ affectu vel ex q̃
intentione aliqs cõtra aliũ verba ꝓferat. ¶ Tri
plicici g̃ de causa aliqs cõtumelias id ẽ vba iniuri
osa ꝑ̃ dicẽ alteri. scz causa solatiãdi. corrigẽdi. de
honorandi. vel ex leuitate animi. ex correctõne ꝓ
ximi. ex liuore odij. ¶ Primo aliqs cõtumeliã ī
fert alteri causa solatiandi vel ex leuitate animi.
puta q̃ndo q̃s incaute scz labilitate lingue & ex lu
do infert aliqua verba iniurioſa. tũc si talia vba ñ
sũt ī detrimẽtũ alteri? sũt pctm veniale. Si vero
ex incautela & ex ludo cõtra honorẽ alteri? ꝓfert
verbũ iniurioſũ tũc mortaliter peccat. etiã si hoc
nõ intendat: sicut si aliqs incaute ludẽs cũ alio eũ
grauiter ledat. mortali culpa nõ caret. ¶ Secõ
aliquis verba iniurioſa ĩfert alteri ex correctõne
ꝓximi. & tũc tale verbũ zelo correctionis ꝓlatum
nec cõtumelia neq̃ cõuiciũ dici ꝑ̃. & tale nõ ẽ pec
catũ. sed meritoriũ. Cui? rõ est. q̃a sic̃ licet alicui
causa disciplme seu correctionis aliquẽ vberare &
ī rebo etiã cõdẽnare. sic cã correctionis ꝑ̃ aliquis
verbũ cõuicioſũ cõtra aliquẽ dicẽ qđ patz exemplo
christi qui apostolos ſtultos & sine intellectu vo
cauit. & exemplo Pauli qui galathas insensatos
vocauit. Raro tamen & ex magna necessitate &
vtilitate & cũ moderamine huiusmodi obiurgatõ
nes sũt faciẽde: vt dicit Augus. ī li. de ſmone dñi

im monte· ¶ Tercio dicit aliqs vba iniurioſa alteri ex liuore odij · ſcz cauſa dehonorãdi & vlciſcẽdi·& tũc talis cõtumelia eſt pcm mortale·Quod triplicit̃ ꝓbo ſcz intentõe·ſimilitudine·rõne·¶Primo ex loquentis intentõe ſic·¶Dicta verboꝝ ex intẽtõne ꝓferentis alleuiãt̃ & aggũant̃·vt ptz ſup Et ideo ſi loquẽtis intentõ ad hoc ferat̃·vt ex ira vel ex odio & ex vindicta cõtra aliũ ꝓferat vbum iniurioſũ talis cõtumelia ẽ pcm mortale· Secõdo hoc idẽ ꝓbo cõpatõne vel ſimilitudine ſic·¶Nõ minꝰ peccat qui alteri cõuiciũ vel cõtumeliã infert : ꝙ qui rapinã vel furtũ facit· Eo ꝙ homo nõ minꝰ amat honorẽ ſuũ ꝙ rem poſſeſſam·ſed qui aufert alteri qđ eſt ſuũ mortaliť peccat·ergo magis qui infert cõtumeliã alteri· Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõne ſic·Nihil mereť penã eternã niſi pcm mortale ſed cõtumelioſus mereť penã eternã· vt dr̃ Matthei·v·Qui dixerit fratri ſuo racha vel fatue reus erit gehenne ignis id eſt qui ex iracũdia vel furore ad determinata vba & conuicia ꝓceſſerit reus erit pena inferni·g̃ contumelia hoc modo ẽ peccatum mortale·Hec beatus thomas ſcđa ſcđe·q·lxxxij·ãti·ij·Vtrũ otumelia ſit peccatum·argumẽto contra & in coꝛ·queſtionis·& in ſolutione argu·

¶ Qꝛ aliquis contumelias illatas debet ſuſtinere·

¶ Capitulum·nj·

Tercõ ꝓncipaliť circa contumeliam conſiderare debemus affectũ hominis·ſcz vtruꝝ aliquis contumelias ſibi illatas debeat ſuſtinẽ·Et q̃ntũ ad hoc dico·ꝙ aliud eſt cõtumeliã repellẽ:& aliud eſt contumeliã ſufferre·& aliud ẽ contumeliã rependẽ·¶Primũ em̃ ſcz cõtumelias repellẽ poteſt tribus modis ·ſcz puniẽdo·repugnãdo·impediẽdo·Primo cõtumelias ſibi dictas vel factas pt̃ quis licite repellere puniẽdo vt ille qui autoꝛitatem ſup hoc habet·Vñ contumelia iuſſu ꝓncipis & manu militis eſt puniẽda·Vñ apoſ·ad roꝛ·xiij·Nõ em̃ ſine cauſa gladiũ poꝛtat·dei em̃ miniſter eſt vindex in irã ei qui male facit·Secõdo contumelia repellit̃ repugnando & tũc pt̃ repelli licite cogẽte neceſſitate nõ vlciſcẽdi libidine·Re·i fra Homicidiũ·Tercõ modo pt̃ repelli iniuria impediendo·& ſic iniuriã repellẽ omnibus licet·Vnde ſaluatoꝛ pcuſſus alapa pcuſſoꝛẽ reꝓhendit nec alteraꝫ maxillã ꝓbuit dicẽs· Job·xvnj·Quid me cedis? Et ſimiliť paul? mutus militibus impediuit iudeos ne ſibi inferrẽt iniuriã ¶ Secõdo dico·ꝙ cõtumelias ferre aliqñ eſt peccatum aliqñ eſt neceſſariũ vel meritoꝛiũ·Primo dico· ꝙ contumeliam ſibi factam ſufferre vel tacẽ eſt pcm·puta ſi homo contumeliam ſibi factaꝫ ſufferret & tacẽt hoc animo vel hac intẽtione vt tacẽdo cõtumeliãtẽ ad iracundiã pꝛouocaret·hoc eſt pcm·eo ꝙ ptinet ad vindictam· Secũdo cõtumeliã ſibi factam ſuffeꝛre & tacẽ eſt neceſſarium triplici rõne·Primo ratõne incoꝛrigibilitatis·Cum em̃ cõtumeliã inferens eſt incoꝛrigibilis·tũc ille q̃ contumeliã patiť tali reſpondere nõ debet · Vñ chriſtus nõ rñdit herodi ·Luce·xxnj· nec pilato vt dr̃ Jobis·xix nec p̃ncipibo ſacerdotũ nec ſcribis·vt dr̃ Mathei xxvj·& Luce·xxnj · tã ꝓ obſtinatis·Rñdit tñ Petro tã ꝓ coꝛrigibili ipm̃ dure coꝛripiẽdo · vt dr̃ Math·xvj·Secũdo nõ debet qs cõtumeliã ſibi inferenti rñdẽ rõne vitande temeritatis · ita dr̃ puer·xxvj·Ne rñdeas ſtulto iuxta ſtulticiã ſuam ne ei ſimilis efficiaris·Tercõ nõ debz qs ſibi cõtumeliã inferẽti rñdere rõne cõſeruãde vtutis·Cuz em̃ qs tacet ꝓpt̃ iraꝫ vitandã vt det locũ ire ſm apoſtolũ·& ꝓpt̃ patiẽtiã oſeruãdã·tũc tacẽ & non rñdere eſt meritoꝛium·Ratio huiꝰ eſt·quia ſicut patientia eſt neceſſaria in his que cõtra nos fiũt· ita etiã ẽ neceſſaria in his que contra nos dicũt̃· Precepta aũt patientie in ꝓparatione animi ſunt habenda·ſic dicit Auguſ·in li·de ſmone dñi in mõte:exponẽs illud ꝓceptũ· Math·v· Si pcuſſerit te in vna maxilla ꝓbe ei & alteraꝫ·vbi inuit Augꝰ ꝙ tã in verbis que cõtra nos dicũt̃ ꝙ etiã in factis que cõtra nos fiunt patientiam in animo debemꝰ habere· vt homo habeat animũ ꝓparatũ hec & alia ſuſtinendi ſi neceſſe fuerit·vñ Eccli·vnj·nõ litiges cũ homine linguato ·& nõ inſtruas in ignem illius ligna·In qbo verbis docet ſapiẽs ſpecialiť cũ tribo nõ litigare ·ſcz cũ potente:qa ꝓ potentiã te oppꝛimet ·cũ diuite qa ꝓ pecuniã te vincet·cum loquace qa ꝓ linguã te decipiet & confundet · Et ideo in pſal·dr̃·Qui inqrebãt mala mihi·locuti ſũt vanitates·Et poſtea ſubdiť·Ego aũt tãq̃ ſurdꝰ nõ audiebam·& ſicut mutus nõ aperiẽs os ſuum que verba ſm gloſam ſic exponũt̃·Qui inquirebant·q·di·quia non inueniebãt·ideo inquirebãt mala mihi·¶Prouerbi·xj·Qui inueſtigatoꝛ eſt malorum oppꝛimet̃ ab eis·Tales em̃ locuti ſũt vanitates ·id ẽ finxerunt falſa·Et ſubdiť patientia· Ego aũt tanq̃ ſurdus:non dicit ſurdus quia non eſt virtus:ſed tã ꝓ ſurdus·Cũ em̃ nõ eſſet ſurdꝰ & teneret ſe tanq̃ ſurdum·quia nollet audire adcoꝛdis murmurationem ·ſignũ eſt patientie ·Et ſubdit & ſicut mutus ·non dicit ꝙ ſit mutus ſed ſicut mutus nõ reſpondendo· & hoc ẽ ſcm patiẽtie ſignũ· ¶ Tercio verboꝝ contumeliam repellere debemus in caſu neceſſitatis· & hoc duplici ratione · Prima ratio eſt vt contumeliantis elatio vl audacia compmat̃ & compeſcat̃·vnde Prouerbioꝝ·xxvj·Reſponde ſtulto iuxta ſtulticiam ſuam ne ſibi ſapiens videat̃ · Secunda ratio eſt ne aliorum pꝛofectus impediat̃ per contumelias illatas nobis· Vnde Gregoꝛius ſuper ezechielem omelia·ix·ſic ait·bi quoꝝ vita in exemplo imitationis eſt poſita:debent ſi poſſunt detrahẽtiũ ſibi verba cõpeſcere ·ne eoꝝ p̃dicationem nõ audiant qui audire poterant ·Hec beatus thomas ſecunda ſecunde queſtione·lxxij·articulo·nj · Vtrũ aliqs contumelias ſibi illatas debeat ſuſtinẽ · argumento contra·& in coꝛ·q·& in ſolutione·nj·argu·

Vbi nota · q̄ in casu necessitatis debet aliq̄s moderate reprimere nō solū cōtumeliam ꝑp̄az · sed etiaz alienā ꝑpter officiū charitatis nō ꝑpter cupiditatem p̄uati honoris . Et si queris qd̄ est magis meritoriū : vel reprimere contumeliā ꝑp̄riaz vel alienā . Rn̄deo & dico · q̄ magis p̄uenit ex charitatis affectu repellē cōtumelias alienas q̄̄ ꝑp̄rias Cui? rō est · quia in hoc q̄ aliq̄s rep̄mit cōtumelias alienas non timet cupiditas p̄uati honoris sicut timet cū aliq̄s repellit cōtumelias ꝑp̄rias · Et ideo repellere contumelias alienas videt̄ p̄uenire ex maiori charitatis affectu · vt dicit b̄tus tho · ibi dē · in solu · 1 · & · 2 · argu · ¶ Que cōtumelia ē sustinēda & que non . ¶ Ca · mj ·

HD euidentiā aūt p̄cedētis capituli est sciendū · q̄ circa cōtumeliā repellendam vel sustinendam sūt cōsideranda tria · scz status · temp? · mod? . ¶ Primo est considerandus p̄sone cōtumeliā faciētis & patiētis stat? · Si em̄ cōtumelia infert̄ p̄sone ꝑp̄rie & p̄sumit̄ de medicina morbi : tūc est cōtumelia sustinēda · si vo infertur superiori i iniuriā officij tūc ē cōtumelia puniēda · Vñ chrisos · sup illud Math · mj · Vade sathana · sic ait · Discam? exēplo xp̄i nr̄as q̄dē iniurias magnanimit̄ sustinē · dei aūt iniurias nec vsq̄ ad auditū sufferre : quomā i ꝑp̄ijs iurijs eē quēpiā patiētem laudabile est · iniurias aūt dei dissimulare nimis est impiū · ¶ Secūdo oportet cōsiderare tēp? quo quis cōtumeliā infert · Nā tpe q̄ cōuiciās est in furore nō cōpetit redargutō vel correctō · sedato vero furore sic · q̄a tūc ad correctōnē est apt? · ¶ Tercio cōsiderād? est mod? · quia interdū meli? fit cōtumeliātis correctō silēdo q̄̄ rn̄dendo . Et hoc duplici rōne · Prima est · q̄a plus est vincē suiipi? viciū q̄̄ p̄sonam vt dr̄ Prouer · xvj · Melior est patiēs viro forti &c̄ · Secunda est · quia null? vincit̄ ab alio i conuicijs nisi a seipō vincat̄ · Vincit̄ aūt a seipō aliquis tribo modis · Primo p̄ hoc q̄ ē causa conuicij · Secūdo si dolet de cōuicio ꝑp̄ se & nō ꝑpter conuiciantem · Tercō cū impotētē se extimat ad vincendū · Vnde Chrisos · Dit aliq̄s vir mirabilis & magn? & omnes eū vocēt mechum · furē · homicidā · ille vero nō molestet̄ nec cōsci? sit sibi alic? : talis licet multi de eo talē opinionē habeāt nō est conuiciū passus sed illi seipōs cōfuderūt · ille aūt nō ē cōfusus · Dec Alexan · ij · pte sūme de cōtumelia · q · xxxvj · arti mj · Vtr̄ cōtumelia sit sustinēda i cor · q · Et ibidez arti · mj · Vtr̄ cōtumelia sit vindicāda silendo vel rn̄dēdo · i cor · q · ¶ Qr̄ cōtumelia ex q̄tuor vicijs orit̄ vel causat̄ . ¶ Ca · v ·

QVarto & vltimo p̄ncipaliter circa contumeliam cōsiderare debem? iniciū originis scz a quo pcto orit̄ contumelia · ¶ Vbi nota · q̄ cōtumelia ex q̄tuor vicijs orit̄ · scz ex Ira stulticia · inimicicia · superbia · ¶ Primo em̄ cōtumelia orit̄ ex ira · vt dicit b̄tus Grego · xxxj · mora · & hoc ex parte finis ip̄ius ire q̄ est vindicta · Ex quo talem rationē formo · finis ire est vindicta · sed nulla vindicta irato est magis i promptu q̄̄ inferre cōtumeliā alteri · q̄ p̄ncipaliter & directe ex ira orit̄ contumelia · ¶ Secundo contumelia orit̄ ex stulticia ita dr̄ Prouer · xx · oēs stulti miscēt̄ cōtumelijs vel eas alijs inferendo vel alijs cōuiciantibo se intermiscendo · Rō aūt q̄re cōtumelia orit̄ ex stulticia ē · q̄a fm phm · vij · ethi · Ira nō p̄fecte audit rōnē · & sic irat? patit̄ rōnis defectū · Et sic cōuenit cū stulticia inferendo alijs cōtumelias velut irat? facit · ¶ Tercō cōtumelia orit̄ ex superbia & hoc dispositione · q̄a superbia disponit ad cōtumeliā · vñ Prouer · xj · vbi superbia ibi otumelia · q · d · Vbi superbia sua facta alijs p̄ponēs & alior̄ postpones : ibi & cōtumelia actiue & passiue · Talis em̄ infert alij cōtumeliā & freq̄nt̄ infert̄ ei · Prouer · xiij · Int̄ superbos iurgia sunt · Rō aūt q̄re superbia disponit & inducit ad contumeliā ē · q̄a superbi extimāt alios inferiores se · & ideo facili? alios cōtēnūt & eis facili? irascūt̄ · vtpote reputātes indignū quicq̄d cōtra eor̄ volūtatē agit̄ · ¶ Quarto cōtumelia orit̄ ex inimicicia · Cui? rō ē · q̄a ille q̄ odit aliū ei cōtumeliā infert · cū em̄ vox sit signū cordis · inimicicia cordis ē causa cōtumelie oris ¶ Qz forte q̄res · q̄s magis peccat : an q̄ ex odio contumeliā infert : an qui ex ira ? Rn̄deo & dico · q̄ inferens contumeliā ex odio inq̄ntū odium ē pei? ira vt dicit phs · ij · rethō · Vbi nota · q̄ iratus intendit manifestam offensam de qua nō curat odiēs · Et ideo contumelia que importat manifestā offensā · magis ptinet ad irā q̄̄ ad odiū · Dec b̄tus thos · scda scde · q · lxxij · arti · mj · Vtr̄ cōtumelia oriatur ex ira argu · cōtra · & in cor · q · & in solu · argu · Re · infra Iniuria · & infra · Vindicta ·

¶ Quid dicit̄ contritio & quomodo differt ab attritione . ¶ Capitulū p̄mum ·

QOntritio · Circa contritionē sex per ordinem considerare debem? scz Proprietatē significationis · Congruitatē diffinitionis · Quātitatem augmentationis · Continuitatem durationis · Sagacitatem electionis · Vtilitatem operationis · ¶ Primo circa cōtritionē cōsiderare debem? ꝑp̄rietatem significationis · Nā cōtritio dr̄ simul de multis tritio · Differt aūt attritio a cōtritione sic̄ differt fractio a cōminutione · q̄d̄ ptz i corporalibo & i spūalibo · In corporalibo vt ptz · mj · metheor̄ · Frāgi ei dicūt̄ aliq̄ qn̄ diuidūt̄ i magnas ptes · sz cōminui & cōteri dicūt̄ qn̄ ad ptes minimas reducūt̄ Sic i spūalibo significat cōtritio pfectā displicentiā volūtatis de pctis cōmissis · Attritio vo significat q̄ndā displicētiā impfectā · vñ quia ad remissionem pcti req̄rit̄ q̄ homo totalit̄ affectū pcti dimittat · ideo act? ille quo pctm remittit̄ contritio nominat̄ p̄ similitudinē ad corp? q̄d quidē tūc dr̄

esse contritum q̃ndo oñes ptes ei⁹ p diuisionẽ simul ad minima sunt reducte · vt patet · ¶ Sed forte queres vtr̃ attritio fiat cõtritõ · Rñdeo & dico q̃ non · qđ ꝓbo triplici rõne · Prima est talis · diuersi mot⁹ vel act⁹ sunt q̃ sunt a diuersis motoribꝫ vel agẽtibꝫ · Sed attritõ est a gratia g̃tis data · Contritõ est a grã gratũ faciẽte · g̃ &c̃ · Secũda est talis · timor seruilis est p̃ncipiũ attritõis · timor initialis vel filialis est p̃ncipium cõtritionis · sed timor ſulis nũq̃ simul fit initialis & filialis imo simplicit̃ differũt · g̃ attritio nũq̃ fit cõtritõ · Tercia rõ est talis · Attritio non opponit̃ peccato · contritõ vero opponit̃ peccato · Idem aũt eidẽ opponi & nõ opponi est impossibile · g̃ &c̃ · & aũt attritõ simul stet cũ pcto · contritio vero nullum secũ patiat̃ pcm · patet · q̃a cũ aliq̃s atterit̃ de aliquibꝫ pctis suis adhuc habz volũtatẽ alioꝝ nec vniuersalit̃ dolet · Cũ aũt grã infundit̃ & conteritur dimittit illã malã volũtatẽ & simplicit̃ de oĩbꝫ dolet · ¶ Vbi nota · q̃ ad cõsũmatã iust̃ificationẽ q̃ fit remissio & a culpa & a pena req̃rit̃ triplex dolor · scz antecedẽs iust̃ificatõz · & coexñs · & subsequẽs · Prim⁹ dolor scz añcedẽs ẽ dolor attritõis · vt scz homo se ad iust̃ificatõnẽ p̃paret faciẽdo qđ in se est · Secũd⁹ ẽ dolor contritõis sacmẽtalis · Terci⁹ est dolor satisfactori⁹ · Hec beat⁹ t · mj · scri · sen · di · xvij · de cõtritõe · arti · p̃mo · q · j · Vtr̃ cõtritio sit dolor p̃ pctis assumpt⁹ · in cor · q · & ibidẽ · q · ij · Vtr̃ contritõ sit act⁹ vtutis · ī solu · mj · argu · Et petr⁹ de taren · ibidem · arti · p̃mo · q · mj · Vtr̃ attritõ sit idẽ qđ cõtritio ī duobꝫ ãgu · contra · & ī cor · q · Et Alex · mj · pte sũ · q · cclmj · de cõtritõne arti · ij · Vtr̃ attritõ sit idẽ qđ cõtritõ ī duobꝫ argu · cõtra · & in cor · q · Et ibidẽ de ordine attritõis ad cõtritõnẽ · arti · ij · Vtr̃ attritõ p̃cedat cõtritõnẽ · in cor · q · ¶ q̃ ī cõtritione cõsiderãda sũt tria & que · Ca · ij ·

Hꝫ maiorẽ aũt euidẽtiã p̃cedẽtis capituli est sciendũ · q̃ in cõtritõne penitẽtie sunt attendenda tria scz qđ cõterit̃ · a quo cõterit̃ · & ad quid cõtritõ terminat̃ · ¶ Primo nota qđ cõterit̃ · Nam illud qđ cõterit̃ est cor peccatoris qđ ẽ tã q̃ vas plenũ veneno · Ratõ q̃re cor peccatoris debeat cõteri ad remissionẽ pcti ẽ ista · quia initium peccati est superbia p quam homo sensui suo inherẽs a mandatis dei recedit · Et idco oportet q̃ illud qđ destruit pcm hominẽ a suo sẽsu discedẽ faciat : Ille aũt q̃ pseuerat in sensu suo rigid⁹ & dur⁹ p similitudinẽ vocat̃ · Vñ & frangi aliq̃s dicit̃ q̃ndo emollit̃ a suo sensu · oportet g̃ ad plenã remissionẽ peccati q̃ homo p cõtritõnez totalit̃ omnez sensũ & effectũ pcti dimittat · & hoc est cõteri cor · scz habere pfectam displicẽtiam de oñibꝫ peccatis a se commissis · Hec beat⁹ tho · mj · scri · sen · dist · xvij · de cõtritõne arti · p̃mo · q · p̃ma · Vtr̃ cõtritõ sit dolor p̃ pctis assumpt⁹ · ī cor · q · ¶ Secũdo nota quo cor cõteratur · Nam cor duplici mola conterit̃ · Vna est superius sursum eleuãs & hec est spes venie ex cõsideratione diuine misericordie · Alia mola est deorsum depmens · scz timor pene vemẽs ex cõsideratione diuine iust̃icie · ¶ Tercio nota ad qđ cõtritio terminat̃ · Et tũc dico · q̃ ad istũ finem conterit̃ vt pcti delectatio totaliter effundat̃ · Ideo dr̃ cõtritio nõ fractio · Nã fractio est in partes imp̃fecte diuisas · Contritio vero ẽ in partes mimmas & pfecte diuisas vt patet capitulo p̃cedẽti · Tũc em̃ vas frangit̃ imp̃fecte scz in partes maiores q̃n odor vel color vel sapor remanet in partibꝫ vasis · Sed q̃ndo vas cõminuit̃ nihil remanet in partibꝫ vasis coloris odoris vel saporis · Sic a simili cũ cor frangit̃ p attritionẽ delectatio pcti adhuc remanet · Sed cũ cor conterit̃ vel p contritionẽ frangit̃ habendo pfectã displicẽtiã de pcto · tũc nihil coloris odoris saporis · id est delectationis peccati remanet : vñ tũc fit vas in honorem sanctificatũ · Hec alexan · mj · parte sũme · de cõtritione · ar · mj · de rõne huiꝰ nominis cõtritõ in cor · q · in fine · ¶ Diffinitio contritionis ſm Isidorum · ¶ Capi · mj ·

Secũdo p̃cipaliter circa contritionẽ cõsiderare debemus cõgruitatẽ diffinitionis · Nam contritio cõuemẽter diffinitur tam a doctoribꝫ q̃ etiã ab Isidoro · ¶ Primo em̃ contritio a doctoribꝫ sic diffinit̃ · Contritio est dolor p peccatis volũtarie assumptus cũ ꝓposito cõfitendi & satisfaciendi · Que quidẽ diffinitio magistralis tangit q̃tuor necessaria cõtritioni · scz cõtritionis actũ · q̃a cõtritio ẽ dolor · obiectũ quia p peccatis · modũ q̃a voluntarie assumpt⁹ · effectũ vel terminũ scz cũ ꝓposito cõfitendi & satisfaciendi · ¶ Primo tangit cõtritionis actũ dicens · q̃ contrito est dolor · Vbi nota · q̃ duplex est dolor · vt dicit beatus Augustinus · xiij · libro de ciuitate dei · scz dolor sensibilis & dolor mentalis · Primus dolor scilicet sensibilis qui est quedã passio in carne vel in parte sensitiua nõ est essentialiter contritio sed effectus contritionis · Sicut em̃ pena exterior corporalis est effectus virtutis pemitẽtie ad reconciliandũ offensam que in deũ commissa est officio membroꝝ · Sic virtus pemitẽtie infert dolorem ipsi concupiscibili ad reconciliandũ offensam que in deũ est cõmissa p inordinatũ actũ partis sensitiue · scz virtutis cõcupiscibilis · Alius dolor est mentalis · scz in voluntate qui nihil aliud est q̃ displicentia peccati ratione sue deformitatis · scilicet inq̃ntum peccatum est in offensam dei · & talis dolor eẽntialit̃ est cõtritõ · Hec beat⁹ tho · mj · scri · sen · distinctõne · xvij · de contritõne arti · p̃mo · q · ij · Vtrũ cõtritõ sit act⁹ vtutis · i solu · primi argumenti · ¶ Sed forte argues in oppositum · scilicet q̃ cõtritõ non est dolor tali rõne · Dolor differt a timore · quia timor est de malo futuro · sed dolor de malo presenti · Sed pcta de q̃bꝫ hõ oterit̃ nõ sũt qñ ẽ cõtritõ · g̃ non est dolor ·

Rñdeo tribꝰ modis· Primo q̃a q̃ꝑuis doloꝛ ſenſibilis ſit tm̃ p̃ſentium: tm̃ doloꝛ mentalis ſcz volũtatis eſt tam preſentiũ q̃ꝑ preteritoꝝ· Secũdo q̃a peccatũ licet nõ ſit preſens q̃ ad eẽntiã: eſt tm̃ preſens quo ad memoriã· Tercõ q̃a licet pc̃m nõ ſit preſens actu· eſt tamẽ preſens q̃ ad effectũ vel reatũ vel damnũ· ſcz tꝑis qđ aliquo modo recuperi nõ pt̃· Hec bea· tho· vbi ſuꝑ immediate· arti· ij· q· p̃ma· Vtꝝ contritõ ſit doloꝛ· Secũdo diffinitõ ↄtritõis tãgit ↄtritõis obiectũ· ſcz de q̃ ẽ ↄtritõ· vñ dicit q̃ꝑ cõtritio eſt doloꝛ de peccatis· quod tali ratõne oſtendo· Contritõ eſt pars pemitẽtie ſed pemitentia debet fieri de peccatis· Vbi nota· q̃ꝑ ſicut in contritõne req̃rit doloꝛ· ita etiã gaudium ſpes & pudoꝛ· oportet em̃ q̃ꝑ cõtritus habeat dulcoꝛem ſpem pudoꝛẽ· ſed p̃ncipaliꝫ doloꝛẽ· Cui ratõ ẽ· quia illa tria non ita directe reſpiciũt peccatũ ſed magis alia· verbigrã· Spes quã cõtrit⁹ habet nõ reſpicit ipãz culpã ſed diuinã miſericoꝛdiam· Similiꝫ gaudiũ qđ cõtri⁹ habet nõ reſpicit ip̃m pc̃m ſed poti⁹ grãz dei ex cõtritõne recuperatam· vel gaudiũ qđ contrit⁹ habet reſpicit ipſũ doloꝛẽ ꝑ quẽ recupaꝫ grã: gaudet em̃ q̃a de peccato dolet· Sicut etiã aliq̃n aliq̃s dolet ſe prius nõ doluiſſe· Similiꝫ pudoꝛ quẽ cõtritõ hꝫ nõ reſpicit ip̃m pc̃m directe ſed pc̃i effectũ q̃ eſt infamia· nam verecũdia eſt timoꝛ inglоriatõnis id eſt infamie· Contrit⁹ em̃ hꝫ pudoꝛẽ ex cõſideratõne tam diuine q̃ꝑ humane infamie ex turpi· ſed doloꝛ directe reſpicit ip̃m pc̃m· Et ideo cõtritio q̃ ordinaꝫ ad deletõnẽ pc̃i magis dr̃ doloꝛ q̃ꝑ aliqđ p̃dictoꝝ· Hec bt̃us tho· vbi ſuꝑ arti· p̃mo· q· p̃ma ī ſolu· mj· argu· Vbi nota· q̃ꝑ nõ ſolũ pc̃a q̃ cõſtũt in delectatõne ſanaꝫ doloꝛe coꝛdis ſic̃ vnũ cõtrariũ curaꝫ ꝑ aliud· ſed etiã pc̃a que cõmittũtur doloꝛe coꝛdis· puta accidia & inuidia curãtur doloꝛe· q̃a doloꝛ inoꝛdinat⁹ doloꝛe oꝛdinato ſanari pt̃ & debet· vt dicit bt̃us tho· Ibidẽ in ſolu· v· argu· Sed foꝛte argues in oppoſitũ· ſcz q̃ꝑ cõtritio non ſit doloꝛ de pc̃is p̃teritis: aut em̃ vult ea nõ eſſe aut nõ fuiſſe· Si vult ea non eſſe & iã non ſunt g̃ iam habet qđ vult· g̃ magis gaudiũ eſt q̃ꝑ doloꝛ· Si aũt vult nõ fuiſſe· cõtra volũtas ratõnalis & diſcreta nõ eſt ei⁹ qđ eſt ſimpliciꝫ impoſſibile· Sed impoſſibile eſt pc̃m factũ nõ fuiſſe· g̃ cõtritõ nõ eſt doloꝛ de pc̃is cõmiſſis· Rñdeo & dico· q̃ꝑ q̃uis volũtas cõpleta & abſoluta alicui⁹ ſapiẽtis nõ poſſit eẽ de aliquo impoſſibili· tamen voluntas cõdicõnata que & velleitas dr̃: pt̃ eẽ de impoſſibili· qua velleitate id eſt cõdicõnata voluntate etiã ſapiẽs aliq̃d vellet qđ impoſſibile eſt ſi poſſibile foꝛet· & iſta voluntas ſic cõdicõnata ſufficit ad doloꝛẽ cauſandũ· Et p̃cipue q̃ndo impoſſibilitas obtinẽdi qđ volum⁹ ex nobis ꝓuenit· & ſic eſt ī ꝓpoſito· Hec bea· tho· ibidẽ in ſolu· mj· argũ· Si vero aliter vis rñdere dicas: q̃ꝑ licet nõ feciſſe pc̃m ſit ī poſſibile tm̃ rõnabiliꝫ & oꝛdiate licz velle non feciſſe q̃ demeritoꝛiũ factũ eſt· verbigrã Sicut bonus filiꝰ vellet patrẽ ſuũ moꝛtuũ nõ eſſe moꝛtuũ· Hec Alex· mj· parte ſũme de quiditate cõtritionis arti· p̃mo· Vtꝝ cõtritio ſit doloꝛ ī ſolu· mj· argu· Tercio cõtritionis diffinitio tangit doloꝛis modũ· Vñ dicit q̃ꝑ cõtritio ẽ doloꝛ de pc̃is volũtarie aſſumpt⁹· Dicit em̃ q̃ꝑ doloꝛ cõtritionis ẽ volũtarie aſſumpt⁹ triplici rõne· Prima ẽ ad oſtendẽdũ· q̃ꝑ electio req̃rit̃ ad actũ vtutis· vt expoſit bt̃s· t· mj· ſcri· ſen· di· xvij· de cõtritione arti· p̃mo· q· p̃ma· Vtꝝ cõtritio ſit doloꝛ ꝑ pc̃is volũtarie aſſumpt⁹· in coꝛ· q· Secunda rõ quare dicit q̃ꝑ cõtritio ẽ doloꝛ volũtarie aſſumptus· ẽ ad oſtendẽdũ q̃ꝑ ſic̃ pc̃m fuit volũtariũ· ita doloꝛ contritionis neceſſario debet eſſe volũtarius· Ideo dr̃ doloꝛ aſſumpt⁹: hec aũt aſſumptio doloꝛis eſt diſenſus volũtatis a malo ↄmiſſo vt expoſit Alex· mj· parte ſũme· q· ccxxxij· arti· mj· Vtꝝ cõtritõ ſit doloꝛ ꝑ pc̃is aſſumpt⁹· ī coꝛ· q· Tercia rõ q̃re dicit volũtarie aſſumpt⁹ ẽ· & q̃a doloꝛ voluntari⁹ poſſet eẽ de bono alieno & tunc non eſt meritoꝛi⁹ ſed demeritoꝛi⁹· ideo tãgit obiectũ de quo iſte doloꝛ voluntarie ẽ aſſumpt⁹ ſcz de pc̃to· vt expoſit Petr⁹ de taren· mj· ſen· di· xvij· de cõtritione ãti p̃mo· q· p̃ma· Vtꝝ cõtritio a magiſtris conuemẽter diffiniaꝫ· in coꝛ· q· Dicitur aũt iſte doloꝛ qui ẽ cõtritio aſſumpt⁹ nõ datus hac rõne· quia deus p̃mo dat gratiã ip̃i anime· Et ideo grã magis ꝓprie eſt donũ vel datũ dei q̃ꝑ aſſumptũ· Sed habita dei gratia poteſt q̃libet ꝑ pc̃is doloꝛẽ aſſumere· Ideo dr̃ aſſumpt⁹ vt expoſit Alexan· vbi ſuꝑ ī coꝛ· q· immediate· Sz foꝛte argues ī oppoſitũ q̃ꝑ ipe doloꝛ ꝑ pc̃is q̃ eſt ipa cõtritio nõ fit aſſumpt⁹ tali rõne· qđ daꝫ non aſſumiꝫ· ſed contritio ꝑ pc̃is nobis a deo daꝫ· ergo nõ aſſumiꝫ· Rñdeo & dico· q̃ꝑ cõtritio ẽ a ſolo deo q̃ntum ad formã qua informaꝫ ſcz q̃ntũ ad gratiam· Sz q̃ntũ ad ſubſtantiam act⁹ eſt a libero arbitrio & a deo q̃ opaꝫ in omnibꝰ opibꝰ & nature & volũtatis vt dicit bt̃s tho· mj· ſcri· ſen· di· xvij· de cõtritione ãti· p̃mo· q· p̃ma· Vtꝝ cõtritio ſit doloꝛ ꝑ pc̃is volũtarie aſſumpt⁹ ī ſolu· vj· argu· Et petr⁹ de taren· & Alexan· ibidẽ· Quarto & vltimo diffinitio magiſtralis tãgit cõtritionis effectũ vñ ſubiũgit cũ ꝓpoſito ↄfitẽdi & ſatiſfaciẽdi· Nã contritiom̃ ſemꝑ ẽ annexũ ꝓpoſitum confitẽdi & ſatiſfaciẽdi ſine quo ꝓpoſito non ẽ contritio· Sed foꝛte argues in contrariũ· ſcz q̃ꝑ contritio nõ habeat ꝓpoſitũ ↄfeſſionis & ſatiſfactionis· & ita poſſet eẽ contritio ſine iſtoꝝ duoꝝ ꝓpoſito· Primo q̃ꝑ cõtritio poſſit eẽ ſine ꝓpoſito confitendi· ꝓbo dupliciter· Prima ratio eſt talis· interdũ cõfiteꝫ q̃s nõ cõtritus poſtea vero conteriꝫ· Et tũc vt cõmuniter dr̃ non eſt neceſſe itez confiteri nec hꝫe ꝓpoſitum ↄfitendi· ergo q̃ndo contritio confeſſionẽ ſequitur vt patet· non oporꝛtet in cõtritione eẽ ꝓpoſitũ cõfitendi· Rñdeo & dico· q̃ꝑ contritõ naturaliter

precedit cõfessionẽ · sed q aliqñ cõtritõ cõfessionẽ sequaꝫ: hoc est p accidẽs scz ex defectu penitẽtis· Et tamen suam fictõnem confiteri teneꝫ · vt patet supra Cõfessio· Et ꝑꝫ hoc etiam debet habere propositum confitendi si aliquid eius occurrerit memorie quod confessus non fuerit · ¶ Secunda ratio ad idem est talis · & est talis casus · Contingit aliquando q aliquis ī articulo mortis sine memoria confitendi conteriꝫ · ergo propositum confitendi non est essentialiter annexum contritiõi· Respondeo & dico · q in articulo mortis sufficit propositum implicitum confitendi q̃uis nõ sit explicitũ: quia sufficit contritio que est actꝰ vtutis q̃uis non habeaꝫ illa contritõ que ẽ ps sacmẽti· ¶ Tercõ q contritio possit esse sine ꝓposito satisfaciendi tali rõne oñdo· Satisfactõ ẽ nccaria ad hoc q pena remittaꝫ· Sed q̃ndoq tm̃ quis conteritꝫ q sua contritõ sufficit ad deletionẽ culpe & pene· g̃ nõ est necessariũ q cõtritꝰ habeat ꝓpositum satisfaciẽdi· Rñdeo & dico· q q̃uis tota pena possit p contritõnẽ dimitti: tñ adhuc est necessarium q sufficiẽs cõtritꝰ confiteaꝫ & satisfaciat· Et hoc duplici rõne· ¶ Prima est· quia homo non potest esse certus de sua contritione q fuerit sufficiens ad totam penam tollendam: Et ideo ne discrimini se committat vtile est & necessarium vt satisfaciat· Secunda ratio ẽ· quia sicut ofessio est ī ꝓcepto ita satisfactõ· Et isto si sufficiensꝫ cõtritꝰ nõ cõfiteaꝫ & satisfaciat si possit erit trãsgressor ꝓcepti diuini· & sic p illo pcto trãsgressionis dãnaretꝫ sic̃ q alius si de illis nõ esset cõtritꝰ· Hec bt̃us· t· mj· scri· sen· di· xvij· de cõtritõe arti· ꝑmo· q· j· Vtr cõtritõ sit dolor &c̃· in solu· mj· argu· Et alexander mj· parte sũme· q· cxxxij· arti· ꝑmo· Quid sit contritõ· ī solutõne duor argu· Et petrus de tarenꝫ· mj· scri· sen· distinctõne· xvij· de contritõe arti· ꝑmo· Vtr contritõ cõuemẽter diffiniaꝫ a mgr̃is in solu· vj· argu· ¶ De quo malo nõ est cõtritõ & de quo sit· Ca· mj·

Hid maiorẽ aũt euidẽtiã capituli ꝓcedẽtis est sciendũ circa cõtritõnis obiectũ · q licet otritõ sit semp de malo & nũq̃ de bono· non tm̃ cõtritõ est de oñi malo· Vbi nota· q duplex est malũ· scz malum pene & malũ culpe· ¶ Primo igiꝫ dico· q cõtritõ nõ est dolor de malis pene· qđ tali rõne ostẽdo· Null9 tenet id de q̃ dolet· sed penitẽs tenet penã · g̃ dolor penitẽcialis qui est cõtritõ nõ est de penis· Vñ licet de malis pene possit eẽ dolor nõ tm̃ otritõ· Hec bt̃s t· inj· scri sen· di· xvij · de cõtritõe arti· ij· q· ꝑma· Vtr hõ debeat cõteri de penis· argu· cõtra· ī cor· q· ¶ Secũdo dico· q cõtritõ est solũ de malis culpe· Vbi nota de pcẽtis duas distinctõnes· Prima distinctõ est· q est pcm̃ originale & actuale· De pcto em̃ originali nõ debet eẽ contritio· qđ tali rõne oñdo· Medicina debet eẽ ꝓportionata morbo· sed peccatum originale sine nostra voluntate committiꝫ ergo non requiritur q per actum voluntatis· quo est contritio ab ipso purgemur · Hanc rationem assignat beatus thomas· mj· scripto sententiarũ vt supra articulo· ij· questione· ij· Vtrum de peccato originali debeat esse contritio· argumento cõtra & in corpore questionis· Secũdo dico· q de peccato actuali debet esse cõtritio: qđ ꝓbo duplici rõne· Prima ratio est remissionis sic· Nullum peccatum mortale sine penitentia remittiꝫ · penitentia vero sine contritione non habeaꝫ· ergo &c̃· Secũdo ratione iustificationis sic· Nullus potest iustificari nisi conteraꝫ de peccato· quod patet · quia contritio assignaꝫ vnum de quatuor que ad iustificationẽ impij requirũꝫ· que sunt· contritio· motus liberi arbitrij· culpe deletio· & gratie infusio· ergo sine contritione peccatoꝝ non iustificatur · Tercio ratione conuersionis ad deũ sic · Contritio debet esse de eo quo quis a deo auertiꝫ · Sed etiã cũ peccato mortali est actualis auersio volũtatis a deo ad peccatum· Ideo cũ cõtraria cõtrariis curentꝫ · oportet q in omni remissione peccati mortalis sit actualis cõuersio voluntatis a peccato ad deum· Hec aũt conuersio a peccato contritio appellaꝫ· duricia em̃ voluntatis permanentis in peccato non tollitur: nisi per fractionem omniomodam voluntatis que contritio appellaꝫ · Quarto ratione curationis sic· In omni peccato mortali est q̃dam duricia voluntatis· quod patet· quia voluntas peccatoris legi dei non cedit vel eam transgrediendo vel omittendo· vt patet in peccato mortali· vel ꝓter eam agendo vt patet in peccato venali· Et ideo si peccatũ curari debeat oportet q per contritionem cõminuentẽ remittaꝫ · Hec bt̃s tho· vbi supꝝ· arti· ij· q· mj· Vtr de omni peccato actuali commisso a nobis debeamus conteri· argu· cõtra & in cor· q· Vbi nota· q de peccato mortali actuali nõ est cõtritio rõne sue substantie actꝰ tm̃ · qa ex hoc nõ habet rõnem mali· nec itez rõne deformitatis tm̃ · quia deformitas de se non dicit rõnẽ culpe sed quandoq importat penam· debet autez de peccato mortali actuali esse cõtritio inq̃ntum importat vtrũq scz deformitatem ex actu voluntatis ꝓuenientẽ· vt dicit bt̃us tho· vbi supꝝ· arti· ij q· ij· in solu· j· argu· ¶ Tercio dico· q cõtritio non est de peccatis alienis sed de ꝓprijs· quod ꝓ bo duplici ratione· Prima est talis· Nullus penitet nisi de his que ipe fecit· sed penitẽtia nõ ẽ sine contritione· ergo nullus conteriꝫ nisi de his que ipe fecit & non de alienis· Secunda ratio est talis· Illud idẽ conteriꝫ quod prius duꝝ & integꝝ fuit· vñ oportet· q contritio sit in eodẽ in quo duricia peccati precessit & sic de alienis peccatis nõ ẽ cõtritio q̃uis debeat eẽ dolor· Sed contra · non petit aliquis indulgentiam nisi de peccato de quo q̃s est cõtritꝰ· Sed de peccatis alienis indulgẽtia petiꝫ · In psal· Ab occultis meis mũda me: & ab alienis pce seruo tuo· g̃ hõ cõteriꝫ de pcẽtis alienis·

Rñdeo & dico · q̄ ab aliēis pc̄tis sibi parci q̄ꝑba p̄cat̄ inq̄ntū ex cōsortio pc̄tor aliq̄s p cōsensū ali quā immundiciā cōtrahat · Sicut scriptū ē ī psal. Cū puerso puerteris · Dec bt̄us tho · vbi sup̄ · ārti · ij · q · v · Vtr̄ homo debeat cōteri de pc̄to alieno · argu · contra · & in cor · q · & ī solu · p̄mi argumēti ·

¶ Quarto dico · q̄ de pc̄tis futuris nō dī eē cōtri tō · qđ triplici rōne p̄bo · Prima est q̄a nūq̄ iust̄e pena īfligit̄ sine culpa · sed culpa futura nondū est · g̃ nullus p culpa futura debet conteri vel do lere · Secūda ratio est · quia vere contrit? ex cōfi dētia diuine gratie debet habere q̄ndā cōfidētiā de non peccādo in post̄r nec alias ē cōtrtio vera · qđ patet · q̄a si aliquis ꝓponeret vel p̄sumēt se labi in mortale non esset vere contrit? · Tercia rō ē · q̄a contritio est pars penitētie : sed penitētia semper respicit pc̄tm p̄teritū · g̃ & contritō & confessio · tñ q̄a prudētia ē cōiuncta cōtritōi q̄uis cōtritō non fit de pc̄tis futuris vt patr̄ · est tñ cautio que est pars prudentie de pc̄tis futuris · Dec bea · tho · vbi sup̄ · arti · ij · q · mj · Vtrum debeat aliquis cōteri de pc̄tis futuris argu · cōtra · & in cor · q · ī fine · Et Alexan · mj · pte summe · q · ccxl · arti · ix · in cor · q · Vbi subiungit q̄ sufficient̄ cōtrit? debz hāre ꝓpositū & cautelam nūq̄ recidiuādi · Cui? rō est q̄a ſm theologos & phos quelibet vtus ad hoc q̄ ve re insit importat ꝓpositū certū p̄seuerādi : vt ver bigratia · nō diceret̄ esse castus q̄ nō ꝓponēt imp petuū cōtinē · Similit̄ nō est vere penitens q̄ non hr̄ ꝓpositū nunq̄ recidiuādi · Dec alex · ibidē ī cor · q · Vñ subiungit q̄ sufficiēt̄ cōtrit? debet hāre p̄ positū nūq̄ recidiuandi · ¶ Quinto dico q̄ de sin gulis pc̄tis mortalibo debet esse cōtritō · qđ intelli go duobo modis · Primo quia nō p̄t q̄s cōteri de vno pc̄to sine cōtritōne alteri? · Secūdo quia non sufficit vna cōmunis cōtritō de ommbo : sed de q̄ libet pc̄to mortali oportet q̄ sit specialis cōtritō · ¶ Primo dico · q̄ de singulis pc̄tis mortalibo dī eē cōtritō hoc modo · quia non p̄t quis de vnoq̄s pc̄to mortali cōteri sine cōtritōne alteri? vel cū cō placētia alteri? · qđ p̄bo duplici rōne · Prima est rōne absolutōis sic · Cū em̄ ī cōtritōne remittat̄ culpa posset aliq̄s absolui ab vno pc̄to manente a lio · sed hoc est falsū : imo quedā impietatis īfide litas dimidiā sperare vemā ab eo q̄ tot? iustus & misericors est · vt Augus̄ · dicit · Et habet̄ extra de pen̄ · & re · di · mj · Sunt plures &c̄ · Secūdo hoc idē p̄bo rōne diuine largitōis sic · Cōtritō nūq̄ ē sine grā gratū faciente · Sed grā gratū faciēs nū q̄ est cū cōplacētia pc̄ti · ergo nūq̄ cōuenit conteri de vno pc̄to nisi generalit̄ de ommbo fiat cōtritio · Dec Alexan · mj · parte sū · q · ccxl · arti · mj · Vtr̄ cōtritio possit esse de vno solo pc̄to sine cōtritōne alior̄ : vel cū voluntate vel cōplacētia alterius · in cor · q · ¶ Secūdo dico · q̄ de singulis pc̄tis mor talibo debet esse contritō · Vbi nota · q̄ cōtritō p̄t cōsiderari q̄ntū ad duo · scz q̄ntū ad ei? p̄ncipium & q̄ntū ad eius terminum · Primo cōtritio potest cōsiderari q̄ntū ad ei? p̄ncipiū scz q̄ntum ad cogni tionē pc̄ti que est p̄ncipiū pc̄ti · Et sic de singu lis pc̄tis que quis cogitat & in memoria habet opor tet q̄ sit cōtritio · qđ p̄bo duplici rōne · Primo rō ne cōfessionis sic · sic q̄rit̄ cōtritio sic & confessio · sed impossibile est plura cōfiteri simul · g̃ impossi bile est conteri de ommbo simul · Secūdo hoc idē p̄bo rōne curationis sic · diuersor̄ morbor̄ diuerse sūt medicine · quia nō sanat oculū qđ sanat calca neū vt Ihs dicit · Sz cōtritō ē medicina singula ris cōtra vnū tm̄ pc̄tm mortale · g̃ nō sufficit vna cōmunis contritio de ommbo · Secūdo cōtritō p̄t cōsiderari q̄ntū ad eius terminū q̄ ē gratia dei · scz q̄ndo ille dolor cōtritōnis est dei grā informat? · & tūc sufficit q̄ sit vna cōtritō de ommbo pc̄tis · eo q̄ ille motus agit in virtute ommū dispositōnū p̄cedentiū · Dec bt̄us · t · vbi sup̄ arti · ij · q · vj · Vtr̄ de singulis pc̄tis mortalibo cōtritio req̄rat̄ · ī duo bus argumētis contra · & in cor · q · Et petr? de ta ren · mj · scri · sen · di · xvij · de cōtritōne · arti · ij · q · ij · & · mj · Vtr̄ req̄rat̄ cōtritio specialis de singu lis pc̄tis mortalibo · argu · cōtra · & in cor · q · ¶ Sz forte queres · Vtr̄ de pc̄tis oblitis debeat q̄s con teri · Rñdeo & dico · q̄ aliq̄s pc̄tm p̄t esse oblitum duplicit̄ · Aut ita q̄ ī generali ī memoria maneat & nō ī speciali · & tūc debz homo recogitare ad im meniendū pc̄tm · quia de quolibet pc̄to mortali te net̄ homo specialiter cōteri · vt patet sup̄ immedi ate · Si aūt inuenire nō possit sufficit de eo conte ri ſm q̄ in memoria tenet̄ · Et debet homo nō so lū dolere de pc̄to · sed de oblitione pc̄ti q̄ ex negli gentia contigit · Si aūt pc̄tm omnino a memoria excidit tūc ex impotentia faciendi excusat̄ a debi to & sufficit contritio generalis de omni eo ī quo deū offendit · sed q̄ndo impotentia tollit̄ sicut cū pc̄tm ad memoriā reuocat̄ tūc tenet̄ homo specia liter cōteri · Sic̄ etiā paup̄ qui nō p̄t solue vt de bet excusat̄ : & tñ tenet̄ cū p̄mo potuerit · Dec be · tho · mj · scri · sen · vbi sup̄ arti · ij · q · mj · Vtrū de omni pc̄to actuali cōmisso a nobis debeam? cōteri in solu · mj · argu · ¶ Q̄ cōtritio cōueni enter sic diffinit̄ ab Isidoro · ¶ Capi · v ·

Secundo cōtritō ab Isidoro sic diffinitur Contritio est compunctio & humilitas mentis cū lacrimis vemēs de recordatio ne pc̄ti & timore iudicij · ¶ Ratio aūt huj? diffi nitionis ē ista · q̄a in pc̄to sūt q̄nq̄ · scz assensio · de lectatio · elatio · infectio · inconsideratio · ¶ Primo ī peccato ē assensio vñ dicit mentis · Sicut em̄ pec catū cōsūmat̄ p cōsensū uolūtatis rōnalis : ita de let̄ p dissensū ei? : dissensus aūt iste ñ ē nisi displi centia ei? qđ fuit · Naz sicut pc̄a q̄ndo acciderunt voluntaria fuerūt · Ita q̄ndo eis dissentimus & de eis cōterimur voluntaria nō sunt · Et ideo nobis nolentibo acciderūt nō quidē ſm voluntatē quam tūc habuim? cū ea volum? : sed ſm illā quā nūc

habemus : quia vellem⁹ vt nũq̃ fuissent · vt dicit bea·tho ·mj·scri·sen ·dis. xvij· de contritõne arti·j·q·p̃ma · Vtr contritio sit dolor p pctis voluntarie assumpt⁹ ·in solu·ij·arti· ¶ Secũdo in pcto est delectatio & cõtra hãc dr̃ cõtritõ cõpũctõ mẽtis · licet em̃ istũ peccasse sit necessariũ nihilominꝰ cadit sub libero arbitrio electõ ist⁹ actus · scz cõplacẽtie vel displicẽtie pcti· vt verbigrã· licet em̃ sit necessariũ patrẽ meũ hodie mori & mortem euadẽ fit impossibile · nõ tñ ꝓpt̃ hoc debeo appetẽ mortẽ ei⁹ & cõualescentiam fugẽ· Sic a simili displicẽtia ei⁹ qđ fuit ·scz pcti est meritoria duplici rõne ·Prima ẽ· ꝙa cadit sub libero arbitrio · Secũda ẽ·ꝙa cõformat deo · Volũtas em̃ nr̃a tũc meret qñ cõformat volũtati diuine·nõ solũ ī volendo qđ de⁹ vult nos velle · licet em̃ de⁹ nõ velit istũ nõ peccasse: vult tñ velle illũ se nõ peccasse · Sicut Augus· ponit exemplũ de bono filio qui desiderat ꝙ pat̃ ei⁹ diu vivat·Cui⁹ cõtrariũ de⁹ vult· Hec Alexan·mj·pte sũme·q·ccxl·arti·p̃mo· Vtrũ penitẽs oꝫteri vel dolere debeat ·de pcto·ī solu·mj· argu· Vbi nota ·ꝙ o pũctõ ꝙtuor modis causat̃ ī mente·Primo cũ malorꝫ suorꝫ recolẽs cogitat vbi fuit· Secũdo cũ iudicia dei metuẽs cõsiderat vbi erit· Tercio cũ mala p̃sentis vite attẽdẽs oꝫsiderat vbi est · quarto cum bona supne patrie contemplans cogitat vbi non est· Hec Grego· ī moꝛa· ¶ Tercio in pcto est elatio· Et contra hanc dicit humilitas mẽtis·ꝙa fit̃ ꝓ supbiam aliqs ī suo sensu manens reddit̃ vel efficit̃ dur⁹ ad p̃sistendum in culpa· Eo ꝙ durũ est qđ nõ de facili cedit vel frangit̃: & efficit̃ rigid⁹ & ineptus ad suscipiendam diuinã grãz · Ita ꝓ hoc ꝙ a sensu suo contritus recedit humliat̃ & a peccato curat̃ & ad oñe bonũ habilitat̃ · Hec bea·t·mj·scri·sen·di·xvij de contritõne ·arti·p̃mo·q·p̃ma·in coꝛ·q·ī expositione diffinitõis contritõis ꝟm Isidorꝫ· ¶ Quãto ī peccato mortali est infectõ·inq̃ntũ peccatum mortale inficit & maculat & mẽtẽ & carnẽ·vt ptz infra Malicia·& infra Pctm mortale· Et contra hoc dicit · veniẽs cũ lacrimis· Nã lacrime ꝟm Ambroꝫ·sordes pctorꝫ lauãt· ¶ Quinto ī pcto mortali est inconsideratio·qđ ptz·ꝙa peccatoꝛ nec peccatũ aspicit nec suppliciũ attẽdit· sed timorẽ diuinũ abijcit· Et contra hoc dicit · veniẽs ex recordatõe peccati & timore iudicij· In quo verbo duo dat intelligẽ·Primo ꝙ dolor contritõis causat̃ in nobis ex recordatõne peccati ad oñendũ ꝙ de quolibet pcto mortali de quo quis cogitat & actualit̃ recolit debet esse contritio singularis · de venialibus aũt ommibꝰ debet esse contritio eo modo quo confessio & penitentia·Re·sup̃ Confessio· vt dicit bea·tho·mj·scri·sen ·dis· xvij ·de contritõne arti·ij·q·mj· Vtr de omni pcto actuali oꝫmisso a nobis debeat esse contritio·ī coꝛ·q· & ī solu·mj· argu· Secũdo ꝙ dolor contritiõis causat̃ ex timore iudicij diuini· Nam cum homo cogitat ꝙ in iudicio generali omnia peccata cõmissa erunt manifesta que hic ꝓ penitentiã non fuerunt deleta· Et ꝙ districtus iudex non relinquet impunitum vnã minimã cogitationẽ: statim mẽte incipit contristari & pauẽ q̃ pauore coꝛ liq̃scit·& exinde dolet·gemit·& erubescit·Et ideo dicit p̃s· A iudicijs em̃ tuis timui· ¶ Sed forte argues in oppositum scz ꝙ sufficiat vna contritio generalis ad delendum omnia peccata mortalia tali rõne ·Plus convenit̃ omnia peccata mortalia actualia ·q̃ actualia & originale · Sed baptismus delet omnia actualia & originale · ergo vna cõtritio generalis delet omnia peccata mortalia·Rñdeo & dico · ꝙ non ẽ simile de baptismo & contritione duplici ratione· Prima est ·quia baptismus agit in virtute meriti christi quod habet infinitã virtutem ad delendum omnia peccata mortalia·Et ꝓpter hoc vnus baptismus sufficit · Sed in contritione cũ merito christi requirit̃ actus noster · Et cum actus noster nõ habeat infinitã virtutẽ · oportet ꝙ singulis peccatis respondeat figillatim cõtritõ singularis·Secũda ratio est·quia baptismus est spiritualis regeneratio ·Et ideo vna regeneratione removentur omnia accidentia contraria rei generate· Vñ baptismus vnus delet omnia peccata mortalia nouã vitã inducẽdo·sed cõtritõ vl̃ penitentia ẽ spiritualis sanatio ꝓ modũ cuiusdã alterationis· In qua alteratione remouet tñ vnũ accidẽs contrariũ alteri accidenti ad quod alteratio terminat̃ Et ideo cõtritio vel penitentia non delet oĩa peccata nisi ad singula ferat̃ · vñ oportet de singulis pctis conteri & confiteri · Vñ licet homo possit simul & q̃si ī momento ad deũ cõuerti : non tamen potest simul cõteri & confiteri rationibꝰ supdictis Hec bt̃us tho · mj·scri·sen·vbi sup̃ immediate arti·ij·q·vj· Vtr req̃rat̃ cõtritio de singulis peccatis mortalibꝰ · in solu·mj·argu·Re·ca·p̃cedenti ¶ ꝙ Isidorus in diffinitione contritionis quatuor tangit & que ¶

¶ Capi·vj·

Si vero diffinitionẽ Isidori de contritõne aliter vis diuidere·& exponere dicas ·ꝙ Isidorus in predicta diffinitione tangit quatuoꝛ·scz Motum·modum·effectum·motiuum ¶ Primo tangit motum vñ dicit·contritio est cõpunctio·Cui⁹ ratio est·ꝙa sicut in pcto est mot⁹ a deo ad peccatũ·sic in contritione ẽ motus a peccato ad deũ·& hic motus cõpũctio dicit̃ · Vnde nota·ꝙ contritio & cõpũctio sunt idẽ subiecto differũt tamen ratione duobꝰ modis·Primo·ꝙa cõtritio importat vel dicit respectũ ad pctm qđ ī cõtritione destruit̃ · Cõpunctio vero dicit respectũ ad subiectũ·ſ·ad coꝛ qđ ibi dolore pũgit̃ · vt expomit Petr⁹ de taren · mj·scri·sen· di·xvij·de cõtritõne ãti·p̃mo·q·ij·ī coꝛ·q· Secũdo mõ cõtritio & cõpũctio differũt·ꝙa cõtritõ dicit ip̃az doloris acerbitatẽ sine signi exp̃ssiõe· Cõpũctio vo dicit ip̃m doloꝛẽ cũ exp̃ssione signi · scz lacrimarũ·

Vñ Aug⁹ · lacrime sũt testes doloris · vt expomit Alex · mj · pte sũme · q · ccxxxij · de rõne hui⁹ nomis cõtritõ · arti · mj · ĩ coꝛ · q · ¶ Scdo tãgit contritõis modũ · vñ dicit & humilitas mẽtis : & hoc cõtra inobediẽtiã ĩ auersione · Nã humilitas ibi accipit̃ ꝑt oppomit̃ supbie · Hic̃ em̃ supbia inicium ẽ omis pcti · eo ꝙ p supbiã homo diuine legi non subdit̃ vel trãsgrediẽdo vel omittẽdo · sic p humilitatem contritus a suo sensu recedit : & a pcto ad deũ accedit · Re · infra Humilitas & infra Supbia · ¶ Tercõ tangit Isidoꝛ⁹ cõtritõis exterioꝛẽ effectũ · vñ dicit vemẽs cũ lacrimis · Vñ nota · ꝙ iste effect⁹ cõtritõis nõ est de esse vel de neccitate cõfessionis · vt dicit Petr⁹ de taren · vbi sup̃ in solu · mj · argu · ¶ Quarto tãgit Isidoꝛ⁹ cõtritõis motuũ · Vbi nota · ꝙ duplex est cõtritõis motuũ · scz doloꝛ culpe & timoꝛ pene · ¶ Primo contritõis motuum est doloꝛ culpe · vñ dicit vemens ex recoꝛdatõne pcti · Nam recoꝛdatõ pcti iqntũ tale scz imqntũ est in offensam dei nõ ẽ delectabile · & sic considerat̃ ĩ cõtritõne vt dicit Petr⁹ de tarẽ · ibidẽ ĩ solu · v · argu · Vñ Agus · ĩ libꝛo de pen · dolendũ est & de doloꝛe purgãdũ nõ solũ qa peccauit : sed quia vtute se ꝑuauit · ¶ Ad cui⁹ autoꝛitatis intellectũ nota · ꝙ doloꝛ p̃t esse de duobo · scz de culpa & de pena · Primo de culpa imqntũ culpa est offensa dei · & talis doloꝛ est essentialit̃ ipa contritio · Secũdo doloꝛ p̃t esse de pena & hoc tribo modis · Primo imqntũ doloꝛ est de amissione vtutis p pcm · & talis doloꝛ non est essentialit̃ ipa contritio sed est ꝓncipiũ eius · qđ patet · quia sicut aliqs mouet̃ ad appetendũ aliquid ꝑt̃ bonũ qđ inde expectat · ita mouet̃ ad dolendũ de aliquo ꝑt̃ malũ qđ inde est consecutus · vt dicit bt̃us tho · mj · scrip · sen · di · xvij · de contritione · arti · ij · q · ꝑma · Vtꝝ homo debeat cõteri de pen̄is in solu · ij · argu · Secdo modo doloꝛ p̃t ee de pena & hoc duplicit̃ · vel imqntũ pena est iuste a deo inflicta · vel imqntũ est lesiua · Primo modo imqntũ est iuste a deo inflicta · Et sic doloꝛ de pena hoc modo est malus · eo ꝙ pena inflicta semp est ꝑt̃ aliqđ bonũ eliciendũ ex ea · vel ꝑt̃ decoꝛem diuine misericoꝛdie qua ex pena bonũ glorie elicit · vel ꝑt̃ oꝛdinẽ diuine iusticie que pcm impunitũ nũ ꝙ relinquit · Secdo modo doloꝛ p̃t esse de pena imqntũ est lesiua · & sic de pena dolendũ est : nec tñ de pena debet ee contritio vt ex supioꝛibo patet · Hec alex · mj · parte sũme · q · cclxxxj · arti · ꝑmo Vtrũ debeat ee contritio de pctis solũ aut de pen̄is pctoꝝ · ĩ solu · mj · argu · ¶ Secũdum motiuũ ctritionis ẽ timoꝛ pene : vñ dicit cõtritõ ẽ cõpũctõ vemẽs ex timoꝛe iudicij · Vbi nota · ꝙ timoꝛ iudicij dei est ꝓncipalis causa cõtritionis · Spes vero diuine misericoꝛdie est concausa contritionis qđ ptz qa timoꝛ sine spe non cõtritionẽ sed desperationẽ poset facẽ · vt dicit bea · t · mj · scri · sen · di · xvij de cõtritione · arti · ꝑmo · q · j · ĩ coꝛ · q · de diffinitõe Isidori quã de contritione assignat · ¶ Quanta debet esse cõtritio de pcto · nota ꝙtuoꝛ · ¶ Ca · vij ·

Tercio ꝓncipaliter circa contritionẽ cõsiderare debemus ꝙntitatẽ augmentatõnis ꝙnta scz debeat eẽ contritio · Circa eius intẽtionẽ nota ꝙtuoꝛ · scz respectũ · excessum · defectũ · & gdũ · ¶ Primo circa ꝙntitatẽ cõtritõis nota intẽtionis respectũ · Nã doloꝛ cõtritõnis q est displicentia volũtatis de pcto ꝓterito a nobis commisso cõpatõne vel respectu alioꝝ doloꝝ ẽ maxi⁹ qđ ꝓbo triplici rõne · scz cõplacẽtie · amicicie · culpe · Primo rõne cõplacentie sic · Quãto res aliqua alicui placet tanto eius cõtrariũ displicz · sed finis vltim⁹ scz de⁹ visus & dei visio sup̃ oĩa placet · eo ꝙ ꝑt̃ ipm oĩa desideraẽt̃ · Et ideo peccatũ qđ ab vltimo fine scz a dei visione auertit sup̃ oĩa displicet · Secdo hoc idem ꝓbo rõne amicicie sic · ꝟm augus · Omnis doloꝛ in amoꝛe tanq̃ in causa fundat̃ · Nã amoꝛ ẽ causa doloris & aliorum affectionũ · vt patz sup̃ Amoꝛ · sed amoꝛ charitatis ẽ maxim⁹ · ergo doloꝛ cõtritõis cui⁹ amoꝛ charitatis est causa ẽ maxim⁹ · Tercio hoc idẽ ꝓbo rõne culpe sic · Dolor est de malo · ergo de maioꝛi malo debet esse maioꝛ doloꝛ · sed culpa ẽ maiꝰ q̃ pena vt patet infra Malũ · ergo doloꝛ cõtritionis q est de malo culpe est maioꝛ doloꝛ q possit esse · ¶ Sz forte argues in oppositũ · scz ꝙ doloꝛ cõtritõis n sit maxim⁹ cõparatione alioꝝ doloꝝ · quod ꝓbo ꝙtuoꝛ modis · Primo sic doloꝛ est sensus lesionis · vñ ꝙnto magis lesio sentit̃ tãto maioꝛ ẽ doloꝛ Sz alique lesiones magis sentiũt̃ q̃ lesio peccati sic lesio vulneris · ergo cõtritõ que est doloꝛ vel displicẽtia de pcto nõ ẽ maxim⁹ alioꝝ doloꝝ · Rñdeo & dico · ꝙ lesio peccati q̃uis non percipiatur scdm sensum exterioꝛem · tñ ꝑcipit̃ esse maxima scdm sensũ interioꝛẽ scz rõnis · ¶ Secũdo ad idẽ ãgues sic ex effectu iudicam⁹ de causa · sed effect⁹ doloris sũt lacrime · Cũ ergo aliqs magis emittat lacrimas coꝛporales de moꝛte amici q̃ de peccatis ergo videt̃ ꝙ contritio que est doloꝛ de peccatis non sit maximus doloꝝ · Rñdeo & dico ꝙ de doloꝛe sensibili citi⁹ ꝑfluũt lacrime q̃ de doloꝛe spirituali cõtritionis nõ ꝙ doloꝛ sit maioꝛ · sed ꝙa coꝛporales immutationes immediate sequũt̃ ad passiones sensitiue partis & eis mediantibo ad affectiones appetitiue supioris · ¶ Tercõ ad idẽ ãgues sic · Quãto aliqđ plus habz de ꝑmixtione cõtrarij tãto ẽ min⁹ intẽsũ · sed doloꝛ cõtritõis h̃t multũ de gaudio admixtũ · ꝙa cõtrit⁹ gaudet de deliberatione & spe veie & de multis huiusmodi · g̃ doloꝛ cõtritõis non est maximus · Rñdeo & dico · ꝙ gaudiũ illud quod ꝑmitẽs vel cõtrit⁹ habz non minuit displicentiã sed auget · sicut verbigrã q̃ delectat̃ in addiscendo aliquã scientiã meli⁹ addiscit · Similit̃ qui gaudet de displicẽtia vehemẽti⁹ displicentiã habet · sed bene p̃t ee ꝙ illud gaudium tẽpat doloꝛẽ in parte sensitiua resultantem

¶ Quarto ad idem argues sic · Dolor contritōis est quedam displicentia de pcto: sed multa sunt q̄ magis displicent contrito q̄ peccata sua que fecit · verbigratia · quia non vellet contritus penam infernī sustinere potius q̄ peccaret · nec etiam sustinuisse vel sustinē omnes penas temporales · ergo dolor contritionis non est maximus omniū · Respondeo & dico · q̄ sicut aliquis plus debet odire culpam inq̄ntum est offensa dei · q̄ inq̄ntum culpa est nociua sibi · eo q̄ plus deum q̄ seipm debet diligere · Ita plus debet odire penam que in sep abiliter habet offensam dei annexam · sicut sepationem a deo magis debet odire ꝓpt̄ offensaz dei quā hī annexam · q̄ inq̄ntū ē nociua sibi · Sciēdū tn̄ est · q̄ q̄mis talis debeat esse cōtriti dispositio n̄ tn̄ de his est tēptand? · eo q̄ homo affectus suos nō pt̄ de facili mensurare & q̄ndoq̄ illud qđ min? displicē videt̄ magis displicet: vel ecōuerso illud min? displicet magis videt̄ displicē quia est ꝓpm quinis sensibili nocumento quod magis est nobis notū · Hec bea · tho · mj · scri · sen · di · xvij · de cōtritione · arti · mj · q · pma · Vtrū cōtritio sit maior dolor q̄ possit esse in natura in duobo argumentis & in cor · q · & in solu · q̄tuor argumētoq̄ · Re · infra An cōtrit? debeat poti? eligē penam infernī q̄ q̄ mortaliť pecet ·

¶ Vtq̄ dolor cōtritōis possit esse nimis magn? · ¶ Capi · vmj ·

Secundo circa q̄ntitatem cōtritōis nota intensionis excessum · scz vtq̄ dolor contritōis possit esse nimis magn? · Et q̄ntū ad hoc rn̄deo & dico · q̄ in contritione est duplex dolor · scz volūtatis & sensualitatis · ¶ Primus est dolor voluntatis ratōnalis qui est displicentia de pcto a nobis cōmisso & talis non potest esse nimis magnus · qđ ꝓbo triplici ratōne · scz ratōne g̃tie · benuolentie · & displicentie · Primo rōne divine g̃tie sic · Contritio est dolor diuina grā informatus · sed diuina grā in nobis nimiū intendi nō potest · ergo nec contritio · Secūdo hoc idem ꝓbo rōne benuolentie sic · Quātū est diligenda alicui? boni p̄sentia: tantū odienda est & detestanda illius boni amissio vel carentia vel absentia · sed deus nō pt̄ aliq̄s nimiū amare & appetē · g̃ pcm qđ a deo seperat non pt̄ nimiū displicē vel detestari · Tercio hoc idem ꝓbo ratōne displicentie sic · Displicentia pcti ex amore charitatis causať & procedit · sed amor charitatis quo deū diligim? non potest esse nimi? · ergo displicentia pcti nimia eē nō pt̄ inq̄ntū scz pcm est in offensā dei · ¶ Secūdus dolor cōtritōis est sensualitatis q̄ dolor est q̄dā passio in ptē sensitiuā ex rōne redundans & talis pt̄ esse nimis magnus · Sicut etiā exterior afflictō corporis pt̄ esse nimia · vt ptz infra de Jeiunio ex verbis Hieronimi · Nam q̄ndoq̄ corpus tn̄ affligiť q̄ deficit & in languorē incidit · Vñ in talibo est obseruatio medij necessaria: aliaz non esset actus virtutis · sed in actu contritōis qui ē displicentia de pccato q̄ntūcūq̄ intendať vel ex pte pcti a q̄ recediť p dissensum · vel ex pte dei ad quē accediť p affectū · nulli potest aliq̄d accidere detrimentū · & ideo non est ibi supfluū · Hec bēus tho · mj · scri · sen · di · xvij · de contritione · arti · mj · q · ij · Vtrum dolor contritionis potest esse nimis magnus · in cor · q · Et alexander · mj · parte summe · q · ccxxxij · articulo · mj · Vtrum contritio possit esse nimis magna · in argumentis contrarijs & in corpore questionis · Et pctrus de taren · mj · scripto sententiarum distinctione · xvij · de contritōne articulo · mj · q · ij · Vtrum in contritione requiratur maximus dolor · in cor · q ·

¶ Vtrum dolor contritionis possit esse nimis parvus. ¶ Capi · ix ·

Tercio circa q̄ntitatem contritionis · nota intensionis defectū · Vtz scz dolor contritionis possit esse nimis paru? · Et q̄ntum ad hoc respondeo & dico · q̄ contritio duplicē dolorē habet · scz rationis & sensus vt patz capitulo p̄cedenti · ¶ Primus dolor est rōnis · scz displicentia pcti commissi · & talis dolor potest esse adeo paruus q̄ nō sufficiat ad rōnē cōtritōis · vt si minus displiceret ei pcm q̄ debeat displicē sepatio a fine · verbigrā · Si eñ alicui displiceret q̄ deū offendisset p pcm: & illa displicētia nō excedēt displicentiā amissionis vni? obuli: nulli est dubiū q̄n illa displicētia īsufficiēs eēt ad hoc q̄ esset dolor cōtritōis · Sicut etiā amor pt̄ eē ita remissus q̄ nō sufficiat ad rōnē charitatis · ¶ Sed forte argues ī oppositū · scz q̄ dolor q̄ntūcūq̄ parvus sufficit ad rōnē cōtritōis & p cōsequens ad salutem tali rōne · Amissio boni cum difficultate recuperandi illud est causa magni doloris · g̃ p oppositū amissio boni cū facilitate recupandi illud n̄ est causa magni doloris · Nō eñ deberet iuste aliq̄s affligi licet īcurrisset damnū maximū si illud faciliter recupare posset · Sed illa q̄ amittunť per pcm scz de? & grā &c̄ · de facili recupari possunt quia non requiriť nisi qđ ille q̄ amisit faciat illud qđ in se est vt illa recupet · hoc aūt nō est magnū & deus faciet qđ in se est · ergo cōtritio parua sufficit ad salutem · Respondeo tr. bus modis · Primo q̄ hec est falsa deus & gratia de facili recuperari possunt · quia non est in hominis potestate redire ad statum gratie post peccatum · Est eñ spiritus vadens & non rediens · Vnde peccare in spe ista est stulta presumptio & maxime cū nesciat peccās an morte preueniatur · Secundo quia illud quod supponitur est falsum · scz q̄ existens in peccato potest facere qđ in se est vt recuperet gratiā · Cuius ratio est · quia facere quod in se est: ē cōsentire gratie preuenienti · hoc aūt non potest peccator de se facere cum gratia preueniens non sit in sua potestate · Tercio dico q̄ nō potest constare alicui q̄ fecit qđ ī se ē · q̄a etsi multū doleat de multis pcti & diu adhuc nescit si sufficiēť fecerit qđ in se est ·

¶ Dcõs dolor cõtritõis est in sensu · scz q̃dam passio redundãs in sensualitate q̃ dolor ex primo dolore scz ex dolore rõis causat̃ vel ex necessitate nature ex motu supior̃ viriũ quẽ sequunt̃ vires inferiores. Vl̃ ꝑm electõnẽ ꝓut voluntas excitat dolorẽ illũ: & ꝓutas isti? doloris nõ impedit rõnẽ isti? cõtritõis · Cũ qa nõ est talis dolor eẽntialit̃ ipa cõtritõ ·sed q̃si ꝑ accidẽs adiungit̃ ei vñ nõ req̃rit̃ ad cõtritõnẽ de neccitate ·eo ꝙ contritõ sine tali dolore pt̃ eẽ: sed est de bñ eẽ hoc ẽ de pfectõe cõtritõis· Cũ etiã qa talis dolor sensibilis nõ ẽ i pt̃ate nr̃a· ¶ Cõcludo g̃ & dico· ꝙ contritõ duo nominat ·scz grãz & dolorẽ· Prõ igit̃ cõtritõ ex pte gr̃e non pt̃ eẽ minima vel minis parua. Cui? rõ ẽ ·qa sic minima grã gratum faciens & minima charitas sufficit ad q̃libet peccatũ delendum: sic contritõ quãtũcunq; minima ex illa pte qua est informata diuina grã gratum faciẽte: sufficit ad delendum oñe peccatum mortale quãtũcũq; magnũ · Sc̃o contritõ ex pte doloris vel displicentie pt̃ eẽ minis parua· vt si alicui pcm̃ displiceat nõ eo modo q̃ debet· Quta si aliquis peniteat de pcto nõ ꝓpt̃ dei offensã: sed ꝓpt̃ sui penã· Dolor aũt qui est in sensu non est de esse cõtritõis sed de bene esse vt ex p̃missis ptz Dec bea· tho· mj· scrip· sen· di· xvij· de contritõe arti· v· q· mj· Vtz cõtritõ parua sufficiat ad deletõnẽ magnor̃ pctor̃ · i cor· q· Et alex· mj pte sũ· q· ccxxxij· arti· mj· Vtz contritõ possit eẽ minis parua· in cor· q· Et i solu· vltimi argu·

¶ Q̃ in contritõne debet eẽ gradus sicut est in peccatis. ¶ Capi· x·

Quarto circa q̃ntitatẽ cõtritõis nota inter sionis gradũ· debet em̃ grad? esse in dolore cordis sicut grad? est in peccatis · q̃t sic patet· Cũ em̃ duplex sit dolor· scz spũalis & sensibilis: vel mentalis & corpalis ·non debet eẽ vterq; dolor equalis de ommibo pctis mortalibo: sed maior de maiori pcto· ¶ Et ꝑmo oñdo ꝙ dolor mẽtalis vel spũalis qui est displicẽtia de pcto cõmisso maior debet esse de maiori pcto· q̃t ꝓbo q̃tuor rõibo· scz rõe offensiõis· auersiõis· vitatõis adeq̃tõis· ¶ Primo rõne offensionis sic· Vbi ẽ maior rõ dolẽdi ibi debet esse maior dolor· sed de vno pcto mortali est maior rõ dolendi q̃p de alio· Quod ptz ·qa vbi est maior offensio dei ibi ẽ maior rõ dolẽdi & p cõsequẽs dt̃ eẽ maior dolor· Sz i vno pcto mortali ẽ maior offensa dei q̃p in alio qa ex magis inordinato affectu & actu de? magis offendit̃ · g̃ de vno pcto mortali debet esse maior dolor q̃p de alio · ¶ Sc̃o hoc idẽ ꝓbo rõne auersionis sic· de pcto precipue est cõtritio ꝑm ꝙ peccatũ a deo auertit· Ex quo verbo formo sic rõnẽ· Contritio debet esse rõne auersionis· q̃t patz· qa si in pcto posset eẽ auersio sine conuersione adhuc deberet̃ ei carẽtia visionis & pena ignis· g̃ maioritas cõtritionis ꝑm maiozitatẽ auersionis a deo debet esse· vñ maiozitas pene in inferno non ẽ ꝑm maiozitatẽ auersionis a deo· vt verbigrã· quia homicidio debet̃ pena igmis acerbi? q̃p simplici fornicationi licet in homicidio sit minor delectatõ seu cõuersio· ergo si dolor contritõnis debz eẽ de pcto rõne qua pcm̃ auertit a deo: quãto pcm̃ magis auertit & elongauit a deo tanto de eo ampli? est dolendũ· ¶ Tercio hoc idẽ ꝓbo rõne vitationis sic· de hoc debet homo cõteri quod debuit vitare· sed homo debet magis vitare vnũ pcm̃ q̃p aliud scz quod g̃uius ẽ si necessitas alter̃ faciendi incũberet· g̃ similit̃ debet homo de maiori pcto vel g̃uiori magis dolere q̃p de leuiori· ¶ Quarto hoc idẽ ostendo rõne adequationis vel cõmẽsuratõis sic· Cõtritione adequãt̃ vel cõmensurant̃ plage vel pene pctis· Ita dr̃ deu· xxv· ꝑm mensurã pcti erit & plagar̃ modus· ergo cõtritio debz eẽ maior de vno pcto q̃p de alio· ¶ Sc̃ũdo dolor ẽ sensibilis & talis dolor vel pena debet eẽ maior rõne maioris culpe seu offense ꝑm ꝙ ꝓ pcto ex electione assumit̃ maior dolor sensibilis quasi pena maioris pcti & hoc duplici dolore· scz spũali & sensibili dr̃ apoca· xvij· Quãtũ glorificauit se &c̃· Vbi ꝑmo tãgit̃ culpa scz supbia q̃ ẽ causa auersionis a deo· Et sc̃o culpa scz cõcupiscẽtie q̃ ẽ de inordinata cõuersione ad delectabile· Ibi· & i delicijs fuit Naz de delectatione nõ ẽ dolẽdũ rõne delectatõis · sed rõne qua ẽ culpabilis de ea ẽ dolẽdũ· Est aũt culpabilis delectatõ rõne auersionis a deo· ¶ Sz forte argues i oppositũ· scz ꝙ nõ debet eẽ dolor maior de vno pcto q̃p de alio dupliciter· scz autorita te & rõne· Primo autoritate· quia Diero· cõmẽdat paulã de hoc ꝙ minima pcta ficut magna plã gebat· ergo non est magis dolendũ de vno pcto q̃p de alio· Rñdeo & dico· Diero· non laudat paulam de hoc ꝙ de ommibus peccatis doleret equaliter · Sed quia de paruis pctis tñ dolebat acsi essent magna ꝓ comparationẽ ad alios q̃ de pctis dolẽt· sed ista multo ampli? de maioribo dolui?set· ¶ Sc̃ũdo ad idẽ arguo ratione sic· De pcto dt̃ eẽ dolor ꝑm ꝙ auertit a deo· sz omnia pcta mortalia sũt i auersione a deo ·qa oia tollũt grãz qua anima coniungit̃ deo· ergo de ommibo pctis mortalibo debet esse equalis dolor· Rñdeo & dico· ꝙ q̃uis q̃libet pcm̃ mortale a deo auertat & grãz tollat· tñ quodd̃ a deo plus elongat q̃p aliud· imq̃ntũ habet maiorẽ dissonantiã ex sua inordinatione ad ordinẽ diuine bonitatis q̃p aliud· Et ideo de vno pcto est magis dolendũ q̃p de alio· Dec· b· t· mj· scri· sen· di· xvij· de contritione arti· mj· q· mj· Vtz debeat esse maior dolor de maiori pcto· i argu· contra· & in cor· q· & i so· j· & mj· argu· Et Petr? de thare· ibidez dicit idẽ· Et alex· idẽ dicit mj· parte sume· q· ccxxxmj· de q̃ntitate cõtritõis arti· vij· Vtz maiozitas cõtritionis sit ꝑm maioritatẽ auersionis a deo vel conuersionis inordinate ad cõmutabile bonum· in corpore· questionis·

¶ Q necesse est q̄ peccator doleat semp de peccato suo in habitu & nō in actu & q̄re. ¶ Ca. xj.

QVarto principaliter circa contritionem considerare debemus continuitatem durationis. Nam totum tempus presentis vite est tempus contritionis. Vbi nota. q̄ contritio de peccato commisso habet duobo modis. scilicet in habitu & in actu. ¶ Primo in habitu scilicet q̄ peccator quandocunq; cogitat de peccatis que fecit tenetur de eis contritionem habere. quod tali ratione ostendo. In contritōne est dolor. scilicet mētalis & sensibilis. Prim? dolor ē mētalis & est displicentia vel detestatio peccati p̄teriti. Et q̄ntū ad istum dolorem totū p̄sens temp? est temp? ↄtritōnis. q̄d ꝓbo duplici rōne. Prima est ex pte pcti sic. Quamdiu aliq̄s ē in vita detestatur incōmoda quibo a puentione termini vie impedit vel retardat. sed p pcm homo impedit vel retardat a puentōne termini vie. scz celestis patrie. g̃ oportet q̄ semp in presenti vita fit detestatō peccati. Secūdo hoc idem ꝓbo ex pte nocumenti sic. Detestatō debet eē alicui? q̄d est in nocumentū. Sed illud temp? q̄d erat deputatum ad currendū & pueniendū ad terminū est p pcm omissum vel impeditū nec idem recupari potest. g̃ oportet q̄ semp in hac vita temp? cōtritōnis de pcto maneat. scz displicentia vel detestatio pcti cōmissi. Secūdo in cōtritōne est dolor sensibilis. quē scz dolorem volūtas assumit in corpore p pcto cōmisso Et talis dolor in p̄senti vita semp manē debet q̄d tali rōne ostendo. Per peccatū mortale hō meret eternā penā. q̄a cōtra eternū scz cōtra deū peccavit. g̃ p pena eterna in tempalem mutata debet dolor in eterno hominis scz in statu hui? vite manere. ¶ Vbi nota q̄ aliud est de rubore & de cōfessione & de satisfactōne: & aliud de detestatōne pcti. Primo em̄ loquēdo de rubore pcti nō oportz q̄ post remissionē pcti sit erubescētia de pcto. Cuius rō est. q̄a erubescētia respicit pcm solū in q̄ntū turpitudinē hꝫ. Et ideo post q̄ pcm remissum est nō manet pudori locus. Vñ ambro. Nihil hꝫ q̄d erubescat cui pcm dimissum est. sed post dimissionē pcti manet locus dolori. Cuius rō est. q̄a dolor nō est solū de pcto in q̄ntū turpitudinē hꝫ. sed in q̄ntū hꝫ nocumentū annexū. scz q̄a tēp? in quo fuit ppetratum pcm pditum est: nec ampli? idē recupari pt. Secūdo loquēdo de detestatōne & cōfessione pcti nō est simile. q̄a post cōfessionē pcti nō oportet iterū cōfiteri sed dolē sic. Cuius rō est. q̄a dolor respicit pcm in q̄ntū hꝫ nocumētū annexū. sed cōfessio respicit absolutōnē & satisfactōnē. Vnde tercio dico. q̄ nō est idē de satisfactōne & de dolore peccati & hoc duplici rōne. Prima est. quia satisfactō attenditur sm̄ penam taxatam que pro peccatis imungi debet. & ideo potest terminari vt non oporteat vlterius satisfacere. Secunda rō ē. quia pena proportionatur culpe ex parte cōuersionis. Sed dolor contritionis respondet culpe ex parte auersionis ex qua culpa quādā infinitatem habet & ideo contritio in habitu. scz in dispositione hominis debet semp manere. scz q̄ homo talit̄ sit dispositus vt q̄ndocunq; cogitat de peccatis q̄ fecit ea sibi displiceant & detestet. Et ꝓpter hoc Hugo de sancto victore dicit. q̄ deus absoluens hominē a culpa & a pena ligat eum vinculo ppetue detestationis pcti. ¶ Secūdo dico. q̄ dolor de peccato cōmisso habet in actu. & tūc non est necesse q̄ homo continue doleat de peccatis suis. q̄d ꝓbo tam de dolore mentali q̄ etiā de dolore sensibili. Primo de dolore mentali. licet em̄ dolor mentalis qui est displicentia peccati possit esse cōtinuus q̄ntūcūq; in actu istius displicētie homo possit esse melius tamē est dūmodo aliarū virtutū actibo melioribo vacet tempore suo & loco. Secūdo hoc idē ꝓbo de dolore sensibili qui a voluntate assumitur q̄ pcīs debet esse moderat?. & q̄ntum ad intensionem & q̄ntū ad durationem. ne si nimis duret homo in desperationē & pusillanimitatē & huiusmodi pcīa labat. Hec bēs tho. mj. scri. sen. di. xvij de cōtritione. arti. mj. q. p̄ma. Vtr̄ tota p̄sens vita sit tempus contritionis. i corpore questionis & in solutione. ij. & v. argu. Et ibidem. q. ij. Vtr̄ expediat cōtinuo de peccato dolere in cor. q.

¶ Q tempus vite p̄sentis est tempus contritionis. ¶ Capi. xij.

SI vero aliter vis p̄cedere dicas. q̄ expedit in hac vita q̄ndo quis recolit dolē sp de peccatis que fecit. quod ꝓbo duplici rōne. ¶ Prima quia totū tempus p̄sentis vite est tempus cōtritionis. Secūda ē q̄a anime post vitā cōtritionē habē nō possunt. Prima rō q̄re cōtinue expedit cōteri de pcīs est. quia totū temp? p̄sentis vite ē temp? cōtritionis. q̄d ꝓbo q̄tuor rōnibo scz Rōne penitētie. iusticie. pseuerātie. cautele. ¶ Primo rōne penitentie sic. Penitētia nō pt eē sine dolore. quia nō potest penitere qui non dolet Sed penitētia semp debet esse in habitu. scz q̄ndo quis recogitat de peccatis que fecit. ergo & dolor. Vnde augus. in libro de penitētia sic ait. Vbi dolor finit̄ deficit penitentia. vbi deficit penitentia nihil relinquit̄ de venia. Vbi nota. q̄ dolorē finiri pt intelligi duobo modis. Vno modo per perpetrationem peccati & tūc deficit penitentia. Alio modo per occupationem meliorīs bōi. scz q̄ndo aliq̄s congruo loco & tpe occupat se circa opa meliora. & tūc cessante dolore nō cessat penitētia. ¶ Secundo hoc idem probo ratione iusticie sic. vt enim equalitas iusticie obseruet̄ inter meritum & premium. proportio debet esse. Sed beatitudo que est vltimus finis creature rōnalis ē p̄mium continuum & indeficiens. ergo illud meritum quo beatitudo acquirit̄ scz dolor cōtritionis vel gemitus de peccatis q̄ntū est possibile cōtinuū vel ppetuū debz esse. Eo q̄ beati qui lugēt. vt dr̄

Matth̄i. v. vñ Grego. sup illo vbo. Job. xmj. Anima ip̄i? sup semetip̄o lugebit sic ait. Dignū est vt in seip̄o sp merores inuenīat q̄ relicto creatore gaudia in se querebat. ¶ Tercō hoc idē ꝓbo rōe pseuerātie sic. Sicut se hꝫ innocens respectu culpe future. ita se debet habere penitēs respectu culpe p̄terite ab eo cōmisse. Sed innocēs semper tenet futurū peccatū subterfugē & vitare. ergo penitens semp quādo recolit tenet de pcto cōmisso dolē. ¶ Quarto hoc idē ꝓbo rōe cautele. sic. Peccatū cōsistit in volūtate. vñ Augus. pcīm ideo est pcīm: q̄a volūtariū. g̃ sic est pcīm velle peccare: ita est pcīm velle peccasse. Et ideo sic̄ homo semp tenetur nolle peccare: ita semp tenet nolle peccasse. Sed ex hoc q̄ vult nō peccasse & peccauit generat dolor. g̃ semp quando de pcto cōmisso q̄s cogitat tenet dolere. Nec Alex. mj. pte summe q. ccxxxvnj. Vtrum penitens semper teneat cōteri de pcīis que fecit. ¶ Quinto hoc idem ꝓbo autoritate Hiere. trēn. ij. Deduc q̄si torrētē lacrimas p diē & noctē & nō taceat pupilla oculi tui. In quo vbo de contritōne pcīoris tāgit q̄tuor. scz. Act? mod?. tēp?. g̃ d?. Primo tangit act? cōtritōnis. Ibi deduc lacrimas que sūt signa cōpūctōnis. vt enī dicit Isidor? de sūmo bono. Nihil aūt peius est q̄ culpā cognoscē & non deflē. Et subdit Isidor? dicēs. duplicē fletū debet habere oīis pcīor vel q̄a bonū p negligētiā non fecit vel q̄a malū p audaciam ꝓpetrauit. Secūdo tangit contritōnis mod? dicēs. deduc quasi torrētē lacrimas. q̄d tribo modis exponit. Primo ſm glosam sic. Torrēs nō semp vno eodēq; impetu currit. vel defluit. sed sicut mundatio de celo defluit: sic lacrime quasi dīna inspiratione & cōpūctione cordis generāt. Secdo mō exponit sic. deduc q̄si torrētē lacrimas. q. d. q̄ te multū peccasse consideras nec̄e ē vt nec in magnitudine nec in diuturnitate doloris tibi parcas. Tercio sic deduc quasi torrentē lacrimas. Torrens enī cū impetu decurrit magno. sed quo vehemēti? defluit tāto citius ptrāsit. Necesse g̃ compunctionis feruor torrenti cōpat. quoniam q̄nto vis maior doloris in cōpunctōne fuerit. tāto citi? diuina cōsolatione supueniente ptrāsit. Sed q̄a inchoare bonū paruz ꝓdest nisi pseuerāter teneat. Ideo tercio subdit temp? contritōnis scz p diē & noctē. q̄d exponit duobo modis. Primo ſm glosā sic. Non des requiē tibi p diē & noctē ad ostendendū q̄ mēs & oculi semper debent esse parati ad lacrimas effundendas p diem id est in ꝓsperis. & p noctem id est in aduersis vt nemo sibi parcat q̄diu viuit. Et nemo torpeat quasi securitate accepta donec ad illaz reqem puenīat in qua absterget de? omnē lacrimaz &c̄. Nec in glo. Secdo mō exponit sic. Recte subiungit p diē & noctē ad oñendū. q̄ aliter peccator aliter iustus ploꝛat. Ille nanq; scz pcīor ex recordatōne pcīoꝝ deorsum lacrimas ducit. Iste scz iustus ꝓ desiderio supne patrie ex intimis suspiria trahit. Quarto subiungit contritionis gradus vel virtus. Vñ ait neq; taceat pupilla oculi tui. Glosa. pupilla oculi est compūctio rōnis. q̄si diceret. semp displiceat rōni & volūtati pcīm q̄d cōmisisti. Verbū misericordie ē istud pupilla inquit nō solū marginē oculoꝝ. sed ipm visionis radiū ꝓcella lacrimaꝝ erūpens obtenebret. vt dū id etiā q̄d teneꝝ ē affligit citi? ad misericordiā pietas iudicis moueat. ¶ Q̄ post hanc vitam nō est tempus contritionis. q̄a tūc anime nō poterūt conteri de peccatis & quare. ¶ Ca. xnj.

Secunda ratio quare totum tempus p̄sentis vite ē tempus contritionis ē. q̄a post hāc vitā anime nō possunt conteri de peccatis q̄d tali rōne oñdo. In cōtritione sūt tria. scz Essentia. forma. efficacia. ¶ Primo in cōtritione ē eēntia. scz q̄a cōtritō ſm suā cēntiā ē dolor de peccatis. & sic aīe q̄ post hāc vitā in p̄ria sūt cōtritionē habē nō pnt. q̄a carēt dolore ꝓpt̄ gaudiū plenitudinē. dicēte christo. gaudiū vestrū plenum sit. iohānis. xvj. Sed contra videt̄ q̄ anime beatoꝝ doleāt de pcīis tali rōne. Amor caritatis causat displicētiā de pcto. Sz post hāc vitā remanet in bīis amor charitatis. & q̄ntū ad actū & q̄tum ad habitū. q̄a charitas nūq̄ excidit. vt dicit apostol? g̃ remanet in bīis dolor vel displicētia de pcto Rndeo & dico. q̄ charitas nō causat dolorem de pcto. msi in illis q̄ sūt capaces doloris. Sz plenitudo gaudiū oīez capacitatē doloris a bīis excludit. Et ideo q̄ris habeāt charitatē carēt tn̄ ꝛritō ne. ¶ Secūdo cōtritio ē dolor gratia informat? . Et ideo anime q̄ sūt in inferno carēt contritōne. q̄a si dolorē habent de peccatis suis ꝓpt̄ penā suaz quam sustinēt. deficit tn̄ in eis gratia informans dolorē. Et ideo contritionem que est dolor gratia informat? habere nō possunt. ¶ Tercio contritō ē dolor meritori? & sacramētalis & quodām modo satisfactori? . Et ideo anime q̄ sūt in purgatorio q̄ris habeāt de suis pcīis dolorē gratia īformatū nō tn̄ habent dolorē meritoriū. eo q̄ nō sūt in statu merendi sed soluendi. q̄ aūt anime que sūt in purgatorio contritionē habere nō possunt. ꝓbo duplicit. Primo ex contritionis diffinitōne sic. Isidor? contritionē diffinīēs dicit sic. Cōtritio est humilitas mētis cū lacrimis veniēs ex recordatione pcīi & timore iudicij. Sz existentes in purgatorio nō timent dei iudicium. ergo &c̄. Secundo hoc idē ꝓbo rōne sic. Tanta posset esse contritō q̄ sufficeret ad deletionē non solum culpe sed pene. Igit̄ si anime existētes in purgatorio contritionē hre possent. tāta in eis posset eē contritō q̄ oīno purgarēt̄ a pena ignis. q̄d videt̄ eē inconueniens. Cū stat? ille nō sit stat? merēdi sed soluēdi penā ſm merita in carne. In hac aūt via vel vita tria p̄dicta q̄ ad cōtritionē exigunt̄ inueniri possunt. Et ideo temp? vite p̄sentis est temp? cōtritōnis

ꝑpter qđ expedit cõtinue dolẽ de pctis cuz homo cogitat pcta que fecit ¶ Dec bea·t·mj·scri·sen·di·xvij·de contritõne·arti·mj·q·mj· Vtz aĩe post hãc vitã de pctis oterãt ĩ coz·q·Et alex·mj·pte sũ·q·ccxlj· Vtz anime ĩ purgatorio cõterãt de pctis suis·ĩ argu·cõtra·& ĩ coz·q·

¶ Qz ĩ pñti vita debet hõ cõteri de pctis suis q̃tuor modis· ¶ Ca·xmj·//

Hic maiorẽ aũt euidẽtiã p̃dictoz est sciendum·qꝑ homo in toto tẽpe pñtis vite debet de pctis cõteri q̃tuor modis· scz pfecte·distincte·ppetue·intense· ¶ Primo debet cõteri pfecte·vt scz nõ solũ actũ sed etiã affectũ pcti totaliť detestetť· Ita dicit Ysidoz? libro de sũmo bono· Ille digne pñiam agit qui sic p̃terita mala deplorat vt itez futura nõ cõmittat·Et subdit rõnem dicẽs·Etem̃ q̃ sic plãgit pctm p̃teritũ vt itez cõmittat pctm·ẽ q̃si si q̃s lauet laterẽ crudũ quẽ q̃nto magis abluit tãto magis lutũ facit Et ꝓpť hoc dr̃ Diere·treñ·ij·Effunde sic aquaz coz tuũ ante cõspectũ dñi·& hoc duplr̃·scz in contritõne & in cõfessiõe· Primo in cõtritõne·quia sicut aqua simplex nec substãtiã nec colorẽ nec saporẽ nec odorẽ relinquit in vase vnde effunditť· Sic pctm totaliť in detestatõne haberi debet vt totaliť extinguatť·Et subdit·ante conspectũ dñi· quia ꝓpť ipm solũ debet q̃libet conteri vel ꝓpter ipm amissum vel ꝓpter ipm dilectũ glorificãdũ· p̃me ad cho·x· Sive manducatis sive bibitis sive aliud facitis oñia in gloriã dei facite· Secũdo debem? effundere sicut aquã coz nostrũ in cõfessiõe vt integre cõfiteamur·& subdit añ conspectũ dñi·Glo·ante conspectũ dñi coz suũ effundit qui sacerdoti tãq̃ dei vicario se ꝯmittit· In psal· Dñe añ te oñe desideriũ meũ & gemit? me? a te non est absconditus·Et itez hec recordatus sum & effudi in me animã meã· ¶ Secdo debet hõ cõteri de suis pctis distincte·scz vt de quolibet peccato mortali specialiť cõteratť· Vñ sup illo verbo p̃s· Potũ dabis nobis ĩ lacrimis ĩ mẽsura·Glo· sic ait·ĩ mẽsura id ẽ ꝑ viribo tuis·q̃a fidelis est deus qui nõ patietť vos tẽptari sup̃ id qđ potestis· Vel ĩ mẽsura id est ꝑ modo culpaz ꝑm glo· Vñ grego·illud vbũ exponẽs ait· potũ dabis nobis in lacrimis in mensura: vt videlicet mens cuiusq̃ tanto pumẽdo vel penitẽdo cc̃pũctõmis sue lacrimas bibat quãto se meminit meruisse ꝑ culpas· Vñ p Hieremiam in treñ·mj·dr̃· Diuisiones aquaz deduxerũt oculi mei· Vbi glosa sic ait·Diuisas q̃ꝑe in oculis aquas deducim? cũ pctis singulis dispertitas lacrimas dam? vt ꝑm multitudinẽ delictoz sit effusio lacrimaz· In psal·Lauabo ꝑ singulas noctes lectũ meũ· ¶ Tercio debet homo conteri de pctis·suis cõtinue id est tpe & loco suo·Cz rõ ẽ·q̃a cũ obligatõ ad ctritõnem sit p̃cepti affirmatiui qđ obligat sp·sed nõ ad sp id est tpe suo· Ideo licet obligatõ ista sit ppetua: non tamen est continue exequenda·sed solum qñ pctoz recordatť pctoz suoz quibo deũ offendit: tũc oportet qꝑ doleat de pctis suis·quod ꝓbo ꝑ simile de oꝛone·sicut emi de oꝛone dr̃ p̃ma ad thes· v·Sine int̃missiõe orate·id ẽ horis certis & statutis· Ita etiã de dolore cõtritõmis·vt dicit Alexan· mj·pte summe·q·ccxxxmj·in coz·q ¶ Sz forte argues in oꝑpositũ ·scz qꝑ hõ non teneatť continue de pctis suis dolere tali rõne· Impossibile ẽ gaudere simul & dolere· Sed expedit cõtinue gaudere vt dicit apos·ad philipen·mj·Gaudete in dño sꝑ ergo si expedit & necessariũ est gaudere: non expedit nec est possibile contristari· Respondeo duobo modis· Primo quia gaudium & dolor prout sunt in contritione simul non sunt contraria·eo qꝑ non sunt respectu vni? & eiusdem sed diuersoz·quia gaudiũ directe respicit in contritõne grãm recuperatã· Sz dolor respicit directe culpã cõmissaz· Vñ ĩ contritione dolor ẽ materia gaudij & de dolore gaudẽdũ ẽ·vt dicit·b·t·mj·scrip·sen·di·xvij·de cõtritione ar·p̃mo·q·p̃ma·q̃d fit contritõ·ĩ solmj·argu· Secũdo modo rñdeo & dico·qꝑ gaudium seculi scz mundi impedit dolorẽ contritõmis· q̃a q̃nto plus diliget mũdũ tanto min? de pcto cõmisso dolet·Sed gaudiũ dei facit dolorẽ contritõmis qđ patz·q̃a q̃nto q̃s plus gaudet de deo tãto plus conteritť & dolet de commisso pcto· Vnde gaudiũ qđ ẽ de deo habz ꝑ materia ipm dolorez de pcto cõmisso: vt dicit·b·t·vbi sup̃ immediate arti·mj·q·ij· Vtz expediat cõtinue de pcto dolẽ·in solu·p̃mi argu· ¶ Quarto debet hõ conteri de pctis suis intense·id ẽ amare ad modũ scz vmgeniti·Diere·vj· Luctũ vmgeniti fac tibi plãctũ amaz· Vbi glosa sic ait·Nihil doloz osi? vel dolentius qꝑ vmgenitũ vel solũ ꝑdere filiũ· Vbi sciendũ·qꝑ augmẽtũ vel intensio cõtritõmis pt̃ considerari q̃ntũ ad duo· Primo quantum ad crimis extinctionẽ·& sic quelibet contritio q̃ntũcũq̃ parua dum tamen sit contritio totaliť pctm destruit nec est necesse contritõnem augeri· Secũdo q̃ntũ ad affectõnẽ·& sic cõtritõ pt̃ semꝑ augeri·q̃a nullũ pctm volũtas ita detestatť q̃n amplius detestari possit·vt dicit Petr? de thareñ·mj·scri·sen·di·xvij·de cõtritõne ãti·v·q·ij· Vtz mot? contritõmis possit intendi·in solu·p̃imi argu·

¶ Vtrum contritus magis debeat velle esse ĩ inferno q̃ꝑ peccare mortaliter·// ¶ Capi·xv·//

Quinto circa contritionẽ cõsiderare debemus sagacitatẽ electionis·scz vtz contritus magis debeat velle esse in inferno q̃ꝑ peccare mortaliter·Rñdeo duobo modis· ¶ Primo quia aut loq̃mur de pena in generali aut de pena in speciali·Si emi loquimur de pena in generali·tũc dico qꝑ cõtrit? magis tenetť & debz eligẽ & velle pati omnẽ pnã q̃ꝑ peccare·Cui? rõ est·quia contritio nõ pt̃ cẽ sine charitate·Ex charitate aũ plus homo diligit deum q̃ꝑ seipm· Sed peccare

est facere cõtra deũ · puniri aũt ẽ aliq̃d pati cõtra seipm · Vñ charitas req̃rit vt quãlibet penã in generali homo cõtrit? ꝓelegat culpe: nulla em̃ purã penã tantũ refugit charitas quãtũ offendere vel offendisse deũ · Et ideo magis ẽ detestãda vna culpa ꝙ oñis pura pena in generali · Sed loquendo de pena in speciali · scz · vtr cõtrit? debeat magis velle pati penã inferni ꝙ peccare · dico ꝙ non tenemur descẽdere ad hãc penã vel ad illã in speciali: imo stulte faceret siqs seipsũ vel aliũ de huiusmodi pemis pticularibo solicitaret · Cui? rõ est · q̃a sic delectabilia plus mouent ī pticulari cõsiderata ꝙ in cõmuni · ita terribilia plus terrẽt si in pticulari cõsiderẽt · Et aliqui sũt qui minori tẽptatione nõ cadũt: qui forte maiori caderẽt · vt verbigratia · Sicut aliqs audiẽs adulteriũ ad libidinẽ ñ incitatur · Sed si p consideratõnẽ descendat ad singulas illecebras magis mouet · Et similiter aliquis non refugeret pati mortẽ p christo · Sed si descenderet ad cõsiderandũ singulas penas magis retraheret · Et ideo descendere in talibo ad singula est inducere hominẽ ī temptatõez & p̃bere occasionem peccandi · Hec bẽs tho · in ꝑmo qdlibe · q · ix · Vtr cõtritus debeat magis velle esse in inferno ꝙ peccare · in coz · q · ¶ Sedo modo cũ queritr an cõtritus debeat p̃eligere penã inferni pẽto sine offensione dei Rñdeo & dico · ꝙ hec questio nulla ẽ · Cui? rõ ẽ · q̃a vbi nõ est electio nõ debet esse p̃electio Illud aũt sub electõne non cadit quo sepatur a deo sed ꝓpetratione pẽti & pena inferni homo sepatr a deo · qd patet · q̃a pena illata ĩcludit debitũ patiẽdi illã scz pẽtm · Si aũt q̃dã abusione electõnis supponeret inter predicta posse fieri electionẽ dico ꝙ p̃eligenda esset ꝓpetratio peccati pena inferni Cui? ratio ẽ q̃a vnũ malũ p̃eligendũ est · sed pena eterna importat duo mala · scz cruciatũ īferni vehemẽtissimũ & debitũ illi? cruciat? scz peccatũ quo anima a deo eternaliter sepatr & cruciatr ī inferno · Ita ꝙ inflictio illi? sepatõis a deo ꝓpetue duplex malũ importat · scz pene & culpe · ꝓpetratõ aũt pẽti vnũ malũ importat scz malum culpe · Si aũt poneret int̃ p̃dicta scz int̃ perpetrationẽ pẽti & sufferẽtiã pene inferni posse fieri electionẽ m̃n tũ pena inferni ẽ tm̃ pena sine peccato inflicta · tũc dico ꝙ electõ talis pene nõ posset fieri sine derogatione bomitatis diuine: cui? misericordia sup exaltat iudiciũ · Jacobi · ij · Vñ talis pena nõ ẽ p̃eligenda quod ꝓbo duplici rõne · Prima ẽ ꝙ talem penã · scz inferni infligere sine culpa derogat bomitati diuine cui ꝑriũ ẽ semp misereri & parcẽ · Secda rõ & est confirmatio precedentis est · quia magis est a singulis detestandũ fieri a deo aliq̃d quod derogat bomitati diuine ꝙ ab ipis fieri aliq̃d contra legẽ dei · vbigrã · Sicut em̃ p̃eligendum ẽ me nõ esse ꝙ deũ nõ esse · Ita p̃eligendum est me aliq̃d iniuste facẽ ꝙ deũ · vnde quia penã eternaz inferni infligẽ ĩocẽti derogat bomitati & pietati diuine vt patet · ideo &c̃ · Si aũt pena inferni innocenti posset infligi sine derogatõne bomitatis diuine · tũc dico ꝙ p̃eligẽda esset pena inferni perpetratõni pẽti · Vñ anshelmus in libro de similitudinibo sic ait · Si hmc inquit pẽti pudorem illinc cernerẽ iferni horrorẽ: & necessario vni eoz habere immergi · prius me in infernũ mergerẽ ꝙ peccatũ in me immitterẽ · Et subdit · mallẽ em̃ purus a pẽto & innocẽs in gehẽnã intrare · ꝙ pẽti sorde pollutus celoz regna tenere · Et subdit causã h? dicẽs · innocens in inferno nõ sentiret penã · Et pẽtor in padiso nõ gauderet de gloria · cũ cõstat solos malos in inferno torqueri: & solos bonos in beatitudie foueri & gloriari · ideo &c̃ · Hec Alex · mj · pte sũme · q · ccxxxm̃j · arti · vj · Vtr pmitens tm̃ debeat dolere de pẽto ꝙ mallet oñez penã tãtpalem vel eternã sustinere: ꝙ peccatũ mortale cõmittere vel commisisse · in coz · q ·

¶ Q̃ prim? effect? contritionis ẽ remissio culpe · Exto & vltimo p̃ncipalit · ¶ Ca · xvj · circa contritionem considerare debemus vtilitatem opationis · Nã vtus seu effectus cõtritionis ẽ triplex · scz Remissio culpe · ablatio pene · collatio glorie · ¶ Prim? effect? contritõnis ẽ remissio culpe · Virtute em̃ cõtritionis remittit culpa · quod triplicit ꝓbo · scz autoritate cõtrarietate · & rõne · Primo autoritate psal · dicẽtis · Sacrificiũ deo spũs contribulat? · Vbi glo · sic dicit · Cõtritio cordis est sacrificiũ q̃ pẽta soluunt · Et origenes · mj · omelia · q̃nto ampli? cõpungimur tanto amplius peccatoz vincula relaxãt · Et subdit in psal · Coz cõtritũ & hũiliatũ deus non despicies · Glosa q̃i dicat deus spernit thaurũ & hircũ vel omia que tempus habuerunt dũ aliq̃d ꝓmitterẽt futuz · Sed tu deus nõ despicies coz cõtritũ tibi displicẽdo offensã · & hũiliatũ sacerdoti cõfitendo culpã · nõ elatũ pẽtm excusãdo sed humiliatũ cõfitendo · prius dicit cõtritũ postea humiliatũ quia nõ potest coz humiliari nisi prius fuerit cõtritũ · Secdo ꝓbo hoc idẽ cõtrarietate sic · Virtus & viciũ ex eisdem causis contrario modo acceptis generãt & corrũpũt · vt dr · ij · ethicoz · Sed pẽtm committit ꝓ amorẽ inordinatũ · Sed amor charitatis causat dolorẽ cõtritõnis · g̃ cõtritio peccatũ delet · Tercio ꝓbo hoc idẽ rõne sic · Cõtritio ẽ dolor grã informatus sed grã gratũ faciẽs oñem culpã delet · g̃ & cõtritõ · ¶ Sed forte argues in oppositũ · scz ꝙ cõtritio nõ delet culpã tali rõne · solus deus remittit peccata · ita dr Luce · v · Quis potest dimittẽ peccata nisi solus deus? · sed nos sum? aliqualit causa contritionis · q̃a actus nr̃ ẽ causa ctritõis · g̃ &c̃ · Rñdeo duobo modis · Primo ꝙ cõtritio inq̃ntũ est dolor ẽ a libero arbitrio & sic nõ delet pẽtm · Inq̃ntũ vero contritio ẽ dolor grã informatus immittit a deo · & sic delet pẽtm · Secdo modo rñdeo & dico · ꝙ causa remittens peccatũ ẽ triplex · scz effectiua principaliter ·

dispositiua virtualiť · adhibita instrumentaliter. Prima causa pcm remittens est effectiua principaliter & sic solus deus remittit pcta vt dr Luce v · Secūda causa pcm remittens est dispositiua virtualiter & talis est contritio que disponit aiam ad remissionē pcti · Tercia causa pcm remittens est adhibita ī strumētaliť sicut etiā sacmentum est · Et qa cōtritō ē pars sacmenti pnitentie · ideo ipa cōtritio instrumetaliť operatur ad remissionem pcti · ¶ Vbi nota · qđ in peccato sunt tria scz Actio mala · interior macula · & peccati sequela · Actio em mala tollitť timore pene · Interior macula tollitur rōne gratie · Peccati sequela tollitur charitatis ardore · Hec bts tho · mj · scri · sen · di · xvij de cōtritione · arti · v · q · ij · Vtz pcti remissio fit effect? cōtritōis · ī argumētis cōtra · & in cor · q · & in solu · pmi argu · Et alexan · mj · pte sū · q · ccxlv · de iustificatōne · arti · ij · Vtz cōtritio habeat efficaciā ī iustificatione impij · ī so · vlti · āgu · ¶ Qz secūd? effect? cōtritionis ē ablatō pene · Secūdus effect? cōtritionis ¶ Capi · xvij · est ablatio pene Nam virtute cōtritionis penitens absoluitur a pena · quod duplicit pbo · scz Rōne & comparatione · ¶ Primo rōe sic · In ctritione ē duplex dolor scz mētalis & sensibilis · Prim? dolor qui est in ctritōe est mentalis scz displicētia pcti cōmissi ex charitate pcedēs & talē dolorē ctingit tm̄ intēdi · qđ nō solū a culpa sed etiā ab om̄i pena absolutionē merebiť · Scđs dolor q̄ est in cōtritione ē dolor sensibilis quē voluntas in cōtritione pcti assumit · & quia talis dolor ē pena quedā: pt etiam tm̄ intēdi qđ sufficiet ad deletōnem nō solū culpe sed pene ¶ Scđo pbo hoc idem cōpactione sic · maioris pōderis est apud deū affect? interior qđ effect? exterior · Sz p effectū pnie exteriorīs pt tota pena dimitti · ĝ multo magis p affectū pnie interioris scz p ipaz cōtritionē · Si vero hāc rōnē aliť vis formare dicas sic · Plus acceptat deus interiorem cordis affectū qđ exteriorē actū · Sz p act? exteriorīs pnitētie absoluiť hō ab om̄i culpa & pena · ĝ multo magis per affectum interiorem cordis scz p contritionē & displicentiā de peccato · ¶ Sed forte argues ī oppositū scz qđ p ctritōnē n̄ absoluať qs a pena duplici rōne · Prima ē talis · p que quis peccat debet puniri · vt dr Sapi · xj · Cū ĝ nō solū corde peccet sed alijs membris : necesse est etiam alia mēbra puniri · Rndeo & dico · qđ cōgruitas est nō necessitas qđ homo puniať p eadem mēbra · Cuius rō est · quia p mēbra nō peccať misi instrumētaliť sed p cor id est p volūtatē pncipaliter · ¶ Scđo ad idem argues sic · Dolor cōtritionis est finitus · sed p pcto aliquo scz mortali debeť pena infinita ĝ nūqđ tāta pt eē cōtritio qđ deleat totā penā · Respōdeo & dico · qđ dolor cōtritōis q̄uis sit finit? q̄ntū ad intēsionē sicut etiā pena pcto mortali debita est finita q̄ntū ad intēsionē: habz tn̄ cōtritio infinitā vtutē ex charitate qua informať · Et ꝑm hoc pt valere ad deletionē culpe & pene · Hec bt? tho · mj · scri · sen · di · xvij · de cōtritōne · arti · v · q · ij · Vtruz contritio possit totaliter tollere reatum pene · in cor · q · & ī solu · mj · argu · Et petr? de tarē · ibidem arti · vj · q · ij · in solu · ij · argu ·

¶ Qz tercius effectus contritionis est collatio glorie · ¶ Capi · xvij ·

Tercius effectus cōtritionis est collatio vel adeptio glorie · Nā vtute cōtritōis q̄libz in fine mereť & osequiť vitā eternā qđ duplicit pbo scz rōne & similitudine · ¶ Primo rōne sic · Homo absolut? ab omni culpa & ab omni pena cū decedit statim ad celū euolat · eo qđ in tali nullū impedies obstaculū repiť : sed cōtritio pfecta absolut ab omni culpa & ab oñi pena vt ex pmissis ptz · ĝ &c̄ · ¶ Secūdo hoc idē pbo similitudine scz exēplo latronis cui dictū ē a xpo in fine : hodie mecū eris in padiso · quod exēpluz allegat bt? tho · mj · scri · sen · di · xvij · de contritōe arti · v · Vtz cōtritio possit totaliter tollere reatū pene argu · otra · Vñ Chrisо · in quodā hmone ostē dēs q̄nta sit vtus cōtritōis sic ait · cōtritio deo mi serāte peccata relaxat · Cōtritū sanat · tristē exhilarat · padisum reserat · quod p multa exempla ostendit dicens · p pnitētiā ciuitas miniue nō solū piculū mortis euasit sed vite incogmite & eterne coronā accepit · p pnitentiā filius pdigus postqđ oñia male viuēdo cōsumpsit paternū amplexum meruit adipisci · Dauid post flagiciū felix factus itez recepit spiritū · Petrus postqđ christū negauit indulgentiā recepit · Latro p pnitentiā iuit ad celū · vñ puer · xmj · Cor quod nouit amaritudinem anime sue · in gaudio eius nō miscebiť extraneus · quod verbum exponiť quatuor modis · Primo sic · cor quod nouit amaritudinē aīe sue id ē sensualitatis sue : que amaritudo ē pñs tribulatō qđ bona qđ fructuosa qđ pciosa sit · In gaudio eius scz de tribulatione habita non miscebiť extraneus id est inexpers tribulationis · huiusmodi enim pati nō est quorumlibet sed dilectorum & electissimorum · Apoca · xj · Ego quos amo corrigo & castigo · Secđo exponiť sic ꝑm glosam · Cor scilicet in sti quod nouit amaritudinem anime sue que amaritudo est ex dilatione future glorie vel de imcolatu presentis miserie · In gaudio eius quod expectat non miscebiť extraneus id est reprobo qui ꝓpria sponte cecatus non videt quod in pñti patitur · & non preuidet quod in futuro passurus est vtinam saperent & intelligerent ac nouissima prouiderent · Tercio exponiť sic · Cor quod nouit amaritudinem anime sue · id est qui nouit amare cōteri de peccatis · licz in culpa sit dulcedo carnis tamē est amaritudo mentis · Et ideo cor quod nouit amaritudinē anime sue scz cōscientie de peccato ad delendum & confitendum & satisfaciendum sicut faciebat ille q̄ ait Ysaie · xxxviij · capitulo

Recogitabo tibi omnes annos meos &c̄. In gaudio eius qđ habebit in futuro pacta penitētia non miscebit extraneꝰ id ē alienꝰ a penitētia. Quarto modo expoñ sic. Cor qđ nouit amaritudinē anime sue id est quāta amaritudo pene debeat anime ꝑ pcto in gaudio eius non miscebit extraneꝰ qui nō nouit de hac amaritudine quā pcm in aīa facit dolere. vñ Origenes. Si viderem? & vulnera te anime cicatrices intelligēm? : vsq; ad mortē resisterem? pcto. Vel sic ī gaudio eiꝰ qđ in pñti habet penitens de pcto nō miscebit extraneꝰ. scz ille qui penā vl̄ cōtritionē de pcto suo non habet. Hoc em̄ videt incredibile inexptis q; simul & semel ī aīa possit ee tāt? dolor & tātū gaudiū. Cuz reuera expiētia doceat q; ānto huiꝰ dolor ē acrior tanto etiā ē gaudiū maius. In psal. ꝑm multitudinē dolorꝝ meorꝝ ī corde meo &c̄. Ore. dulciores sūt lacrime penitētiū delicijs regū. Hoc tam̄ verꝝ est q; non est dolor & gaudiū de eodē. sed dolor ꝗa peccauit. gaudiū de spe venie. de gustu gratie. de ꝑgustatione glorie. Vel sic. in gaudio eius nō miscebit extraneꝰ. scz ab amaritudine culpe Vñ latro dexter qui nouit amaritudinē suā. scz culpā & penā. de culpa dixit. Et nos quidē digna factis recipim?. ab eius gaudio fuit extraneꝰ & exclusus latro sinister qui noluit cognoscē amaritudinem suā. Luce. xxiij.

¶ Correctionis fraterne diffinitio q̄ tria tangit. ¶ Capi. Primū

Correctio fraterna. Circa fraternam correctionem tria considerare debemus. scilicet Affectum q̄ inducimur. Preceptū q̄ astringimur. Modum quo dirigimur. ¶ Primo circa correctōnem fraternam considerare debemus affectum quo inducimur. Tria em̄ sunt que ad correctionē peccatoris ꝑcipue mouē debēt. Primū ē amor charitatis quem erga ꝓximū tenemur habere. Secundum est horror iniquitatis quam in proximo tenemur odire Terciū ē valor correctionis & salutis quam ꝓximo tenemur optare. ꝓpter hec tria correctio fraterna sic diffinit. Correctio fraterna ē admonitio fratris de emendatione delictoꝝ ex fraterna charitate ꝓcedēs: que quidē diffinitio tangit tria scz Actū. terminum. ꝑncipiū. ¶ Primo tangit actū vñ dicit q; correctio fraterna est admonitio fratris admonē at̄ idē ē qđ ad mētē reducē. admonet aūt aliq̄s duobꝰ modis. Vno modo cū q̄dam coactōne: vel verbis sicut cū aliq̄d alicui precipitur. vel factis sic cū q̄s punit :& hoc ad correctē vtute ꝓlationis. Alio modo admonetur aliquis ꝑ verba que vim coactiuam non habent. & talia verba admonitoria dicunt. & hic modus ad correptionem ꝓtinet. Vñ correptio q̄ndo preter ordinē prelationis fit vocatur correptio fraterna. ¶ Secđo tāgit correptōnis t̄minū vl̄ finē vltimū cū dicit de emēdatōe delictoꝝ. Nā admonitio ē de ipa emēdatōe. Emēdatio aūt est reuersio pcti ad statum recte opationis. Vbi nota. q; aliquis a via rectitudinis discedens: ad viā rectitudinis reduci ꝓt duobꝰ modis. Vno modo per timorē & odiū turpitudinis. Sicut cū quis ꝓpter penas ꝑ pctis illatas quas sibi timet īferri resilit a pcto Et quia talis modus ē cū quadā violētia. ideo correptio dr̄ & ꝓtinet ad ꝓlatos. Alio modo ꝑ timorē & odiū turpis. vt cū quis turpitudinē peccati abominat & confusionē inde sequētē. & talis modus ꝓprie dr̄ correptio. Cui? rō ē. quia sicut illa rapi dicūt que subito auferūt vñ & sillaba dr̄ corripi que raptim & q̄si subito ꝓnunciat. ita ex hoc solum q; hominī turpitudo peccati ondit & aliq̄s eum ad meliora hortat :& ipe ꝑ se ad rectitudinis viā reuertit corripi dr̄. ¶ Tercio ꝓdicta diffinitio tangit correptionis ꝓncipiū. cū dicit ex fraterna charitate ꝓcedēs. q; em̄ fraterna correptō sit actus charitatis triplicit ꝓbo. scz similitudine rōne. cōpatione. Primo similitudine sic. Corripe delinquentē est quedā elemosina spūalis. vt patz infra Elemosina. Sed elemosina est actus charitatis vt patet Ibidē. ergo & fraterna correptio est actus charitatis. Secundo hoc idem ostendo ratione sic. Eiusdem rōnis ē remouere malū alicuius & ꝓcurare bonū eius. Sed ꝓcurare bonū fratris ꝓtinet ad charitatē ꝑ quā volumus & ꝓcuramus bonū amico. ergo correctio fraterna per quam repellim? malū fratris ad charitatē ꝓtinet & est actus charitatis. Tercio ꝓbo hoc idē compatōe sic. magis ē actꝰ charitatis subuenire mēti q; carni. sed curatio infirmitatis corpalis & subuētio tpe egestatis sunt actus vel effectus charitatis. q; correptio fraterna que ordinat̄ ad remouēdum pcm fratris multo magis ē actꝰ charitatis Hec bea. tho. in. scri. sen. di. xix. de correptione fraterna arti. ꝑmo. Vtz correptio fraterna cōueniēter diffiniat̄. in cor. q. & in solu. j. ij. & iij. argu. Et itez scđa scđe. q. xxxiij. arti. ꝑmo. Vtz fraterna correptio sit actus charitatis. argu. cōtra. & in cor. q. ¶ Vtz aliq̄s teneat̄ ex ꝑcepto ad fraternā correptionē ¶ Capi. ij.

Secūdo ꝑncipaliter circa correptionē fraternā considerare debemus preceptū quo astringimur. Vtz scz quilibet ex ꝑcepto teneat̄ ad correptionem fratris delinquentis. ¶ Vbi nota. q; differentia ē int̄ ꝑcepta negatiua & affirmatiua. eo q; ꝑcepta negatiua obligāt sp & ad semp. id ē omī mō omī tpe omī loco ad nō faciēdū. Cui? rō ē. q̄a ꝑcepta negatiua ꝓhibēt actꝰ pctoꝝ q̄ ex eo q; sunt ſm se mali : nullo mō vel aliq̄ tpe aut loco fieri bñ ꝑnt. q̄a ſm se sūt cōiūcta malo fini vt dr̄. ij. ethi. Sed ꝑcepta affirmatiua q̄muis obligēt semp nō tamē ad semp id ē omni modo & tpe & loco: sed tempe & loco suo. Cui? rō est. quia ꝑcepta affirmatiua īducūt ad actꝰ vtutū q̄ ñ q̄libz mō vel tpe vel loco fieri debēt

Sed obseruatis debitis circūstantijs que requi-runt ad hoc qp act9 sit virtuosus · scz vt fiat vbi debet: & qndo debet: & fm qp debet put ouenit fi-ri · Nā fm rōnez finis debet accipi id qđ est ad fi-nem · Correptio aūt fratris ordinat ad emendati-onē fratris tāqm ad finē . Et ideo eo tpe & loco quo frat delinquens pt corrigi cadit sub pcepto vt dicit bts tho · scđa scđe · q · xxxvj · arti · ij · Vtz correptō frat na cadat sub pcepto · i cor · q · ¶ Est aūt duplex correctio · Vna que ordinat ad bonū particulare scz ad emendationē fratris p simpli-cē admonitionē · & quia talis correctio ē act9 cha-ritatis · ideo ptinet ad quēlibet charitatē habentē sive sit subdit9 sive sit plat9 · Alia correptio ē que ordinat ad cōmunē vtilitatē nō solū p emendatio-nem fratris · sed interdū etiā p punitionē vt alij a pcto desistāt · & talis correctō ptinet ad plātos vt dicit bts tho · scđa scđe · q · vbi sup · ar · vj · Vtz correptio fraterna ptineat solū ad plātos · in cor · q · Et cōfirmo hoc tali exemplo · qa sicut in exerci-tu est duplex ordo · Vn9 quo tot9 exercit9 ordi-nat ad ducē · Alius quo singuli de exercitu ordi-nāt ad inuicē · Ita in cōuersatione hui9 vite ē du-plex ordo · Vn9 oim subditoz ad plātū · Ali9 om-nū subditoz ad inuicē & vterq ordo cadit sub p-cepto · Prim9 ordo est vt plati subditos dirigāt & subditi platis obediāt · Secūd9 ordo subditoz singuloz ad inuicē ē vt vn usquisq alteri auxili-uz pbeat ad osequēdū bonū suū · Et ido sic platis ex pcepto incūbit vt subditoz gerāt curā & subdi-tis vt platis obediāt · Ita coeqlibz ex pcepto incū-bit vt sibi inuicē auxiliū ferāt nō solū in corpali-bz sed etiā i spiritualibz magis · Et ideo cū maxi-mū auxiliū p correptionē homini in spūalibz ad-hibeat ex pcepto diuine legis ad hoc obligat Sec bts tho · mj · scri · sen · di · xix · de correptōe · arti · ij · Vtz quilibet ex pcepto ad correptionē fraternā teneat · in cor · q · ¶ Q aliquis tenet corri-pe delinquētē i generali duplici rōne · ¶ Capi · mj · Ad maiorē aūt euidētiā pcedētis capituli est sciēdū qp aliqs tenet corripe aliū de-linquentē i generali duplici rōne · scz ex merito & ex officio : vl ex dignitate meriti · & ex autoritate officij · ¶ Vbi nota · qp alteri9 ē corri-pe & alteri9 ē corrigē & alteri9 monere · Nā ali-cui9 potest esse corripe cui9 non est corrigere · vñ correctio est act9 iusticie · Sed correptio est moni-tio & act9 charitatis vel misericordie · vt dicit be-atus tho · mj · scri · sen · di · xix · de correptōe frat-na · arti · ij · Vtz correptio fraterna cōuenient dif-finiat · in solu · vj · argu · ¶ Primū em scz corripe-re qđ ē act9 charitatis est respectu parium scz re-spectu subditoz ad inuicē · vñ Matħ · xviij · Si pec-cauerit in te frater tu9 &c̄ · ¶ Secđm · scz corrigē vel arguere quod ē actus iusticie est ꝑprie superioz respectu inferioz scz plātoz respectu subditorum Vñ apos · ad tyt̄ū · ij · dicit · Argue cū oi imperio · Glosa · id est cū autoritate ptatis · ¶ Terciuz scz monere quod ē actus charitatis ē inferioz respe-ctu superioz id est subditoz respectu plātoz · Vñ Bern̄ ad Eugemū papā sic ait · moneo te non ar-guo · ¶ Primo em ad correptionem fratris delin-quentis prout correptio ē act9 charitatis quilibet subditus existēs in charitate ex dignitate meriti obligat pcepto dei · qđ tripliciter pbo · scz Autoritate · rōne · similitudine · ¶ Primo probo · au-toritate Eccli · xvij · vnicuiq mādauit de9 de pxi-mo suo · scz de nō ledendo · diligēdo · corripiendo Prio mandauit deus vnicuiq de pximo non le-dendo · Exo · xx · Non cōcupisces rem vel donum vel vxorē pximi tui · nō furaberis · nō occides · & sic de alijs · Secdo mādauit deus vnicuiq de px-imo diligēdo siue amico siue inimico Matħ · xxij · di-liges · pximū tuū &c̄ · Tercio mādauit de pximo corripiēdo Matħ · xviij · Si peccauerit i te frater tuus corripe eū &c̄ · Et augus · in libro de verbis dñi sic ait · Si neglexeris corrigē peior eo factus es qui peccauit · sed hoc nō esset nisi p hui9 negli-gentiā aliquis pceptū omitteret · ¶ Secdo hoc i-dē pbo rōne sic · sup illud Matħ · xviij · Si pecca-uerit in te frater tuus &c̄ · Glosa sic ait · Ita pec-cat qui fratrem suum peccare videt & tacet sicut qui peccāti nō indulget sed oēs ex pcepto cha-ritatis tenēt ad indulgendū peccāti · g & ad corri-piendū delinquētes · ¶ Tercio hoc idē pbo simi-litudine sic · Elemosina spiritualis magis ē neces-saria qꝑ corpalis · Sed elemosina corpalis suo lo-co & tpe scz in casu necessitatis cadit sub pcepto vtz infra Elemosina · g correptio fratris peccātis cū sit elemosina spūalis magis cadit sub pcepto ·

¶ Tempus aūt quo quilibet ex precepto tenet corripe peccatorez est triplex · scz Cum peccator est presens · cū prelatus esta bsens · cum prelatus est negligens · Primo tenetur quilibet corripere peccatorem cū peccator est pns · nō em tenetur per mundum querere peccatores ad corripiendū vel corrigendum eos · quia non debet esse explora-tor vel inuestigator alioz malorum · vt dr Prouer · xxvj · Non queras impietatē in domo iusti · Sz solū qndo peccator occurrit tunc qlibet ex pcepto charitatis tenet corripe eū · Secdo quilibet tenet corripe peccatorē qndo prelatus ē absens · Cū em plātus q ex officio tenet corripe peccatorem nō ē pns · puta quia ad locū remotū prexit · Ita qp ptūc nō pt esse recursus ad eū : quilibet ex pcepto obligat corripe delinquentē · Tercio quilibet te-net corripe peccatorem cum plātus cui ex officio imminet corripe licet sit pns ē tñ negligens · puta quia de oue sibi cōmissa parum curat · Et ideo ne dilatio correptionis pariat detrimētū dānationis quilibet obligat ex pcepto ad correptionem pec-catoris · ita qp ꝑpt tres causas · scz ꝑpt peccatoris pnsentiā · ꝑpter pastoris absentiā · ꝑpt pastoris ne gligētiā · quilibz ex pcepto tenet corripe pctorez

¶ Excusaf tñ aliqs & absolui ab hoc precepto duplici rõne. Prima ē ꝓpt diffidẽtiã correctõis Si em̃ non sperarel emẽdatio sed magis deteri oratio ꝓpter impatiẽtiã eius qui debet corripi: tũc null? corripe obligaf. Prouerbi. ix. Noli ãguere derisorẽ &c̃. Hiero frustra miti & nihil aliud q̃ odiũ querere extreme demẽtie ē. Secũda rõ ꝓpter pastoris diligentiã ē. Si em̃ plat? diligẽs appare at ad corrigendũ: subdit? absolui & excusaf ab hoc p̃cepto. Hec bt̃s tho. mi. scri. sen. di. xix. de correptione fraterna. arti. ij. q. p̃ma. Vtr quilibz teneaf ex p̃cepto ad correptõnẽ fraternã. i solu. mi. argu. ¶ Est aũt notandũ q̃ correptio triplici rõne omitti pt̃. scz Rõne formidinis. timoris. vtilitatis. Primo rõne formidinis. dubitat em̃ aliqs ne ali? corrigaf. Et timor & cupiditas tardiorem facit hominẽ ad corripiẽdũ delictũ fratris. Nõ tñ ita q̃ si ei cõstaret q̃ fratrem posset a peccato retrahere ꝓpter timorem vl̃ cupiditatẽ dimitteret q̃bo in animo suo preponit charitatẽ fraternã. & talis tarditas vel omissio est pcm̃ veniale. Et hoc mõ viri sancti q̃ndoq; negligũt corrigere delinquẽtes. Secũdo omittit aliqs corripe fratrẽ delinquẽtẽ ratione timoris. scz q̃ndo formidaf indiciũ vulgi & carnis excruciatõ vl̃ pemptio. Vñ quãdo hec ita in animo dñanf q̃ p̃sumit ꝓbabilit̃ q̃ posset eũ a pcto retrahere. & tñ ꝓpt timorẽ & cupiditatẽ corripere ptermittit talis mortaliter peccat. Tercio omittit correptio fratris delinquẽtis rõne vtilitatis. puta cũ qs obiurgandis & corripiẽdis male agentibo parcit. q̃a oportun? temp? inq̃rit & obseruaf vt meli? corrigat. Et omittẽ ad tẽp? corripe pctorem ꝓpt̃ talẽ causã ē meritoriũ Tunc em̃ nõ ē occasio cupiditatis sed ꝟsiliũ charitatis. vt dicit Augus. de ciuitate dei. Hec bt̃us tho. scda scde. q. xxxvij. arti. ij. Vtrum correptio fraterna sic sit in precepto. insolu. mi argu.

¶ Q̃ correptio fraf̃na ē duplex & que. Ca. mi. Ecũdo dico q̃ corrigẽ ē supior respectu inferior: vt plator respectu subditorum ¶ Vbi nota. q̃ duplex ē correptõ Vna est sine correctione & sine punitione per solã simplicem admonitionẽ. Et talis cõuenit equalib? ad inuicẽ: vt nõ solũ in corpalibo sed etiã in spiritualibo magis sibi auxiliũ ferant. Alia correptio est cui adiungit̃ correctio id est punitio. Et hec solis platis cõpetit. Vñ hiero sic ait. Sacerdotes studeant implere illud euangelicũ. Si peccauerit i te frater tu? &c̃. Et subiungit que em̃ est misericordia parcere vni: & omes in discrimine adducere. Hec bt̃s tho. mi. scri. sen. di. xix. de correptione fraterna. arti. ij. q. p̃ma. Vtr quilibet ex p̃cepto ad correptionẽ teneaf. i solu. p̃mi argu.

¶ Q̃ aũt plat? rõne officij subditũ suũ corrigere teneaf triplr̃ ꝓbo. scz Rõne. similitudine. autoritate. Primo rõne sic. Sicut em̃ correptio prout est actus charitatis vel misericordie pertinet ad quẽlibet subditũ charitatẽ habentẽ vt ex p̃missis patet. Ita correctio put est actus iusticie ptinet ad autoritatem habentem. sed hec autoritas rõne officij residet in plato. g̃ &c̃. Secũdo hoc idẽ ꝓbo similitudine. q̃a sicut abscisio mẽbri infecti ꝓpter corporis sanitatẽ ad solũ medicũ spectat & non ad alium. vt patet infra Homicidium quomodo cõuenit publice psone: Ita correctio pctoris cũ punitione ptinet ad solũ platũ. Tercio hoc idẽ ꝓbo autoritate apostoli ad Tytũ dicentis. Argue cũ omni impio. Glo. id est cũ autoritate potestatis. Et bt̃us Gre. exponens illud verbum. Ezech. mi si dicente me ad impium &c̃. Sic ait. vbi subditus ex sua culpa moritf ibi is qui p̃est q̃mã tacuit reus mortis tenef. Vñ puer. vi. prelato sic p̃cipit. Discurre festina suscita amicũ tuũ. ¶ In q̃ verbo oñdit q̃ platus debet subditũ suũ corrigere q̃tuor modis. scz Generalit̃. celerit̃. veracit̃. dulciter. ¶ Primo debet eũ corrigẽ generaliter ideo dicit discurre. q̃d v̄bum exponit̃ q̃tuor modis. Primo sic. discurre id est ad diuersos curre: mõ ad istum modo ad illũ ne sis psonar acceptor. ad Ro. xij. Qui p̃est in solicitudine. Secũdo sic discurre. s. p domos egrotãtiũ eis ꝓ posse si opus fuerit ministrãdo. Prima thes. ij. Facti sum? in medio vestrũ tanq̃ si nutrix foueat filios suos. Tercio sic discurre singulor̃ ꝟscientias & merita diligẽter excutiẽdo. Prouer. xxvij. Diligẽf cognosce vultũ pecoris tui. Quarto sic. discurre. id ẽ vade & curre ad eũ. Ratio huius est ꝟm Chrisо. quia peccator ira & verecundia detinef ch̃ri? fact? est q̃si graui somno detinef. Vñ oportet te q̃ san? es ad illũ ire: sicut medic? ad egrotũ. ¶ Vbi nota. q̃ illud quod debef alicui determiate & certe p̃sone siue sit bonũ corpale siue spũale oportet q̃ ei impẽdamus nõ expectãtes q̃ nobis occurrat sed debitã solicitudinẽ habentes vt eũ inquiramus. vñ sicut ille qui debet pecuniã creditori debet eum requirẽ cũ tẽpus fuerit vt ei debitũ reddat. Ita ille qui habet specialiter curã alicui? debz eũ querẽ ad hoc q̃ eũ corrigat de pcto. Sed illa beneficia q̃ non debenf certe psone. sed cõmunit̃ ommbo ꝓximis siue corpalia sint siue spũalia. nõ optet nos q̃rẽ quibo impẽdam? sed sufficit q̃ impendamus eis q̃ nobis occurrũt: Vñ augus. in libro de verbis dñi dicit sic. Admonet nos dñs noster nõ negligẽ inuicẽ peccata nostra nõ querẽdo quid repẽdas. q̃a nõ debem? effici exploratores vite alior sed vidẽdo quid corrigas. Hec bt̃us tho. scda scde. q. xxxvij. arti. ij. Vtr correptio fraterna fit in p̃cepto. in solu. mi. argu. ¶ Secũdo prelat? debet subditũ suũ corrigere celeriter sine dilatione: ideo dicit festina. Et hoc duplici rõne. Prima ē ꝓpter piculũ mortis. q̃a plati & subditi vita ē incerta: Eccles. ix. nescit homo finẽ suũ. Secũda ē q̃m timef si eũ nõ corripiat q̃ peior fiat. Tũc em̃ tãq̃ habituatus in malo difficilius corrigit. Et ideo

celeriter debet eũ corrigere. ¶ Tercio ꝑlatus subditũ suũ debet corrigere veracit̃. ideo dicit suscitaſcz mortuũ vel mortuos ī pcīs Sed mi. ẽ dꝫ aliquibꝫ ꝑlatis qui remoti a subditis volunt ꝑ ministros in pcīs mortuos suscitare. cũ nec Helizeus per. Gezi potuerit mortuũ suscitare. vt dicit̃. mi. Re. mi. Nec dñs legat̃ misi ꝑsens aliquẽ suscitasse ¶ Quarto ꝑlatus subditũ suũ corrigere debet dulcit̃ sine exasperatione. Vñ dicit amicũ tuũ. ita dicit apos. ī. ad Thessa. in fine. Nolite q̃i inimicũ existimare illũ. sed corripe vt fratrem. ī psal. Corripiet me iustus ī misericordia & increpabit me. Vbi nota. q̃ pctor vl̃ peccat ex electõne vl̃ passione siue ex malicia vel infirmitate quod idez est. Primo em̃ cũ peccat ex passione vl̃ ifirmitate debet cũ magno moderamine vl̃ dulcedine ei? correptio tempari. Scdo cum peccat ex electione vl̃ ex malicia debet rigide vel aspire corrigi. vt dicit Grego. in pastora. Hoc aũt quomodo ꝓpendi potest: q̃ aliquis ex malicia vel ex ignorãtia vel ex infirmitate peccet. dico q̃ hoc ꝓpendi pt̃ ex cõdicione peccãtis & ex iteratõne peccati. ꝗa si aliquis frequẽter & sine freno in aliq̃ pcm̃ ẽ lapsus. signũ ẽ q̃ ex electõne vel ex malicia peccauit. Si autẽ semel occasione oblata in pcm̃ ruit: & postea tristiciã vel verecũdiã ostenderit: signũ est q̃ fit pcm̃ ex passione vel ex infirmitate & q̃ defacili emẽdet̃. Loq̃t̃ aũt bt̃? Gre. ibidẽ de correptõne q̃ prelatis cõpetit tam̃ ī correptione que fit ab aliis hoc ẽ solicite obseruãdũ q̃ frat̃na correptio semper debet ad lemitatẽ accedere. quia nõ ex autoritate officiꝫ sz ex charitatis affectu exhibet̃. Dec bt̃s tho. mi. scri. sen. di. xix. de correptõe. arti. mi. q. ꝑma. Vtr̃ oporteat q̃ fraterna admonitio precedat denũciationẽ ecclesie faciendã. in cor. q. Et ibidẽ. q. mi. Vtr̃ correptio q̃ntũ ad monitionẽ secretã debeat esse dura: in cor. q.

¶ Q̃ ꝑlat? existens ī pcto mortali peccat corripiẽdo subditũ: pt̃ tam̃ monẽ vl̃ rogare eũ vt suo exemplo nõ prouocetur ad malum. ¶ Capi. v

Ad maiorem aũt euidentiã pcedẽtis capituli est sciendũ. q̃ prelat? qui est in pcto mortali etiã occulto: peccat corripiendo vl̃ quicq̃d aliud ꝓpriꝫ officiꝫ exequat̃. qđ ostẽdo quatuor rõmbꝫ. scz. Rõne abusionis. cõdicionis. presũptionis. turbationis. ¶ Primo hoc ꝓpter rationem abusionis sic. Qui abutit̃ id est indigne vtitur officio suo peccat. Sed ꝑlatus existẽs in peccato mortali etiã occulto: cũ aliũ corripit abutit̃ officio suo. quia indigne & iniuste corripit. g̃ peccat. ¶ Secũdo hoc idẽ ꝓpter ratõne vilis condicionis sic. Qui equale & precipue maius peccatum cõmisit non est dignus vt alium corrigat de equali vel de minori. Vñ Ambro. in pastorali de dignitate sacerdotali sic ait. Qui cordis sui domũ non valet excolẽ: quõ adhibebit diligentiã pluꝛimoꝫ Et qui peccati trabem ex oculo suo non pt̃ eruere quomodo ab alterius oculo festucam poterit amputare. ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓpter rationem presumptõnis seu elationis. Qui iudicat peccata sua parua & aliena magna cũ sit oppositum non recte iudicat. imo talis in supbiam eleuat̃ cũ seipm̃ ꝑfert aliis. Sed prelat? peccator peccata ꝓpria parui pendens ꝑfert seipsum ꝓximo & eius peccata seueritate iudicat. ergo peccat. ¶ Quarto hoc idez ꝓpter rationem turbationis sic. Quicũq; actiue alium scandalizat peccat. Sed hoc facit ꝑlatus peccator corripiens alium. quod patet. quia cum prelatus peccator corrigit alium & precipue si peccatum prelati corripientis est maius sequit̃ scandalũ & turbatio alioꝫ. Eo q̃ tunc non ex charitate. sed magis ad ostentationẽ videt̃ corripere peccatorẽ. ¶ Potest tamen prelatus peccator vel etiã subditus si aliquem peccatorem sciuerit non corripe sicut patet ꝑ quatuor rationes ꝑmissas. sed eũ admonere & rogare vt suo exemplo nõ incitet̃ vel ꝓuocetur ad malum. & hoc tribꝫ modis. Primo modo cum memoria ꝓprie fragilitatis. Scdo cũ cõscientia perpetrate iniquitatis. Tercio cũ misericordia vel clementia fraterne punitionis. Hec tria tangit bt̃us Augus. sup illo verbo Math. vij aut quõ dicis fratri tuo &c̃. dicẽs. Cum aliquem reprehendere nos necessitas coegerit. primum cogitemus. vtr̃ illud vicium de quo reprehendim? vnq̃ habuim?: aut si habuim? licet mõ non habeam? aut si mõ habem? Primo em̃ si nunq̃ habuim? cogitemus nos homines esse & habere potuisse. Scdo si tale vicium habuimus licet modo nõ habeam?: tunc memoriam tangat cõmunis fragilitas vt illam correptionem non odium sed misericordia precedat. Tercio si inuenimus nos in eodem vicio vel maiori esse: non obiurgemus sed ingemiscamus & ad pariter conandum inuitem?. Hec bea. tho. mi. scri. sen. di. xix. de correptione fraterna. arti. i. q. ii. Vtrum peccator corripiens alium peccet. ī cor. q. Et itez̃ scda scde. q. xxxvi. arti. v. Vtr̃ peccator corrigere debeat delinquentem. in cor. q. ¶ Q̃ subditus bonus ex zelo charitatis tenetur corripere ꝑlatũ suum delinquentem. ¶ Ca. vi

Tercio dico q̃ est correptio inferioris respectu superioꝫ & hoc modo subditi tenẽtur ex precepto prelatos corripere delinquentes. Sicut em̃ ꝑlatus ex officio obligat̃ corripere subditos delinquentes vt ex precedentibꝫ patet. ita subditus ex charitatis zelo tenet̃ ex ꝑcepto corripere prelatum delinquentem. quod ꝓbo triplici ratione. scz Ratione defectus. status. affectus ¶ Primo ꝓbo hoc idem ratione defectus sic ille qui est defectuosus seu vilis condicõnis debet corrigi. Sed ꝑlatus subiectus peccato mortali est huiusmodi. ergo &c̃. Vnde Ysidorus libro. mi. de summo bono sic ait. Quãto splendoris honore celsior quisq̃ ẽ. tãto si delinquat pcto maior est.

Dcto hoc idem ꝓbo rõne ſtat? ſic · Quicũq; eſt
in magno ꝑiculo idiget magno auxilio· Sed om
nis ꝓlat? & ꝑcipue ꝑtor ẽ huiuſmodi · ergo &c̃
Auguſ· in regula· Quanto in ſtatu ſupiori tanto
in ꝑiculo maiori verſat̃ · vñ ſubuemẽdũ ẽ ꝑiculo
ſo ſtatui ꝓlatoꝝ· Tercio hoc idem ꝓbo rõne affe
ctus ſic · Correptio non ſeq̃t̃ officiũ ꝓlationis ſo
lum ſed magis affectũ charitatis· Et ideo omnia
q̃ aliꝫs affectu charitatis debem? ꝓlatis debemus
impendere· ¶ Eſt aũt ſciendũ· q; ſubdit? debz ſu
um ꝓlatũ delinquẽtẽ corripe tribo modis· Primo
humlit̃ abſq; ꝓſũptione· Si em̃ ſubdit? prelato
ſuo vel filiꝰ patre ſuo vel ſeruꝰ dño ſuo in ommib
ſe crederet meliorẽ: tũc videret̃ eſſe ſupbo ſeu ꝓſũ
ptuoſus · eo q; nullus eſt in hac vita qui aliquẽ
defectũ nõ habeat· ¶ Scdo debet eũ corripe latẽ
ter abſq; diffamatione: non em̃ ꝓlati a ſubditis co
ram multitudine ſed humlit̃ in priuato corripiẽdi
ſũt· Et hoc ideo ne infamato ꝓlato vno alij infa
ment̃ · vt dicit · Auguſ· ad plebem yponẽſez· Cũ
em̃ de aliquibo q̃ ſanctum nomen ꝓfitent̃ aliquid
crimiꝰ vel falſi ſonuerit vel veri patuerit· Inſ
tãt· ſãtagũt· ambiũt· vt de ommib hoc credat̃ ·
¶ Tercio ſubdit? debz ꝓlatũ delinquẽtẽ corripe
reuerent̃ abſq; obiurgatõne · Ita dicit apoſ· ꝑme
ad thimo· v· Seniorẽ te ne increpaueris ſed obſe
cra vt ꝑrem · Auguſ· ſeniorem te· ſcz moribo vel
officio ne ĩcrepaueris ꝓpt̃ etatis honorẽ vel digni
tatẽ ne ſcz ĩdigne ferẽs ſe a iuniore correptũ ma
gis exaſperet̃ q; ꝓficiat: ſed obſecra vt patrẽ vt
facili? admonitionẽ ſuſcipiat· Et ideo Dionſi? re
darguit Theophiluꝫ monachũ q̃a ſacerdotẽ irre
uerẽt̃ correxerat eũ ꝓcutiẽs & de eccleſia eiciẽs·
vñ q; ꝓuis ꝓlati mali ſint corripiẽdi a bonis ſubditis
non tamẽ ẽ eis pena infligẽda· Sed recurrendum
eſt ad ſuperiores denũciãdo vel ſi nõ habet ſupio
reꝫ recurrat̃ ad deũ vt eũ emendat vel de medio
ſubtrahat· Sciendũ tñ ẽ q; vbi imminꝰet piculũ
fidei etiã publice eſſent ꝓlati a bſubditis corrigẽdi
Vnde & paulus q̃ erat ſubdit? ꝑtro ꝓpter im
minens piculũ ſcãdali cõtra fidem ꝑtrũ publice
arguit · Tũc eĩ ꝓlat? minor fiẽt ſi ĩ ĩfidelitatẽ la
bẽt̃ & ſubdit? fidelis maior· Subdit? vo ꝑtor
ſi cũ humilitate corripit delinquẽtẽ rogãs eũ hu
mlit̃ vt corrigat̃ & ne ſuo exẽplo ad malũ ĩcitet̃
nec peccat nec ſibi nouã dãnatõnẽ acq̃rit: licet ꝓ
hoc vel ĩ oſciẽtia fratris vl̃ ſaltẽ ſua ꝓ ꝑtore ꝓteri
to cõdẽnabilẽ ſe eſſe oſtẽdat· Nec bt̃us tho· mj·
ſcri· ſen· di· xix· de fraterna correptõne arti· ij·
q· mj· Vtr̃ aliq̃s teneat̃ corripe ꝓlatũ ſuũ· argu·
cõtra· & ĩ cor· q· & ĩ ſolu· ꝑm̃ argu· Et iter̃ ſcda
ſcde· q· xxxmj· arti· mj· Vtr̃ aliq̃s teneat̃ corrigẽ
ꝓlatũ ſuũ· argu· cõtra & in cor· q· & in ſolu· ij· &
mj· argu·

¶ Qr modꝰ corripiẽdi fr̃em
delinquẽtẽ ex ꝓcepto diuino ẽ q̃druplex
Ercõ circa correptõnẽ fra- ¶ Ca· vij·
ternã conſiderare debem? modum ſiue
documẽtum a quo dirigimur & inſtruimur· Sic̃
em̃ correptio fraterna ẽ de neceſſitate diuini ꝓce
pti inq̃ntũ ipa ordinat̃ ad emẽdationẽ fratris· ita
etiã modus vel ordo correptionis fraterne cadit
ſub ꝓcepto diuino: inq̃ntũ mod? vel ordo correp
tionis fraterne faciunt ad emẽdatõnẽ fratris· vñ
deus hũc ordinẽ & modũ corripiendi ſtatuit & ꝓ
cepit· Matth· xviij· Si peccauerit in te frat̃ tu?
&c̃ · ¶ Vt ꝑmo frater corrigat̃ ſecreto vt ſic &
innocentiã recupet & famã nõ ꝑdat· ¶ Scdo ſi
hec medicina nõ fuerit efficax· debet peccatũ fra
tris paucis oñdi vt culpa corrigat̃ & fama totali
ter nõ ꝑdat̃ · ¶ Tercõ ſi frat̃ ex hoc nõ corripit̃
debet ommino fama negligi & in publicũ ꝑdi ꝓpt̃
emẽdatõnẽ ꝓximi· Sic̃ medic? negligit min? ma
lũ vt vitet maius· q̃a ipe amputat mẽbꝝ infectũ
ne totũ corp? inficiat̃ · Sic q̃a minus ẽ dãnũ fa
me q; cõſciẽtie nõ curat̃ de dãno fame ꝓpt̃ bonum
cõſciẽtie· ¶ Quarto ſi publica correptio nõ ꝓfue
rit debet oĩno abſcindi iudicõ eccleſie vt ſit tibi ſic̃
ethnic? & publican? · Nec· bea· t· mj· ſcri· ſen· di·
xix· de correptione fraterna · arti· mj· q· prima·
Vtr̃ de neceſſitate ꝓcepti in correptõne fraterna
admonitio fraterna ꝓcedat denũciatõnẽ eccleſie fa
ciẽdã· in cor· q· ¶ Qr in ordine correp
tionis fraterne ex ꝓcepto dei ꝑmo debet ꝓcedere
ſecreta denũciatio & quare· ¶ Ca· vmj·

Ad maiorem tñ ꝓdictoꝝ euidentiã eſt ſci
endum q; ex ordine inſtituto a chriſto ĩ
correptione fraterna quatuor debẽt eſſe·
ſcz Secreta admonitio· diſcreta denũciatõ· certa
teſtiũ inductio· & publica diuulgatio· Ita ex pre
cepto chriſti frater hoc ordine & modo ẽ corripiẽ
dus· Primo debet in ſecreto admoneri· Scdo
ſi hoc nõ ſufficit: prelato & ꝓſone particulari de
bet oſtendi· Tercio ſi hoc non valet debẽt teſtes
adhiberi· Quarto ſi etiã nec hoc valet debet ĩ pu
blicum ꝓduci· Nec bea· tho· breuit̃ & formaliter
cõcludit· mj· ſcri· ſen· di· xix· de correptione fra
terna· arti· mj· q· ij· Vtr̃ in correptione fraterna
oꝫuemẽter ponat̃ inductio· in ſolu· mj· argu· in fi
ne· ¶ Primo em̃ dico· q; ex ꝓcepto chriſti in or
dine correptionis fraterne· Primo debet ꝓcedere
ſecreta admonitio q̃ ſemel vl̃ pluries dt̃ fieri q̃
din ꝓbabilit̃ ſpes de correptõe fratris habet̃ · Rõ
aũt hui? eſt· ſcz quare ſecreta admonitio debet ꝓ
cedere · quia peccator ex peccato duo mala incur
rit· Vnũ eſt leſio conſcientie· Alter̃ ẽ leſio fame·
Primum damnum ſcz cõſciẽtie maius ẽ q; ſcdm
ſcz dãnũ fame · Et ideo magis ſubuemẽdũ ẽ ma
iori dãno q; minori · Vbi g̃ ꝓt̃ ſubuemiri oſciẽtie
ſine dãno fame faciẽdũ ẽ · Et ideo dñs ꝓcepit vt
ſecreta admonitio publicã denũciationẽ ꝓcederet
vt emendatio vite expectaret̃ & fame pcõris ꝓ
ceret̃ · Nam ex amiſſione fame tam in tempalibo
q; in ſpũalibo q̃ntũ ad multa patit̃ detrimẽtum·
¶ Et ideo ad oſeruatõez fame & emẽdatõez vite

p̃cepit dn̄s vt pc̃tor in secreto deberet corrigi & hoc triplici rōne. Prima ē vt peccator a peccato reuocet̃. Secūda est ne alij infamentur. Tercia est ne ad peccādum alij prouocet̃. ¶ Prima ratio q̃re ex p̃cepto dei peccator debet corripi ī secreto est vt a peccato reuocet̃. Vñ Iero super illo verbo. Math̄. xviij. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te & ip̃m solum sic ait. Corripiend? est seorsum pc̃tor ne si publice correptus verecūdiam ac pudorem amiserit pmaneat in peccato. Et Augus. in libro de verbis domini sup illo verbo sic ait. Si peccauerit in te frater tuus &c̄. Studēs correptioni. pcens pudori. forte em̄ preverecūdia incipit defendere pc̃tm suū: & quē vis facere meliorē facis peiorē. Ex quo verbo formo rationem talē. Ex p̃cepto charitatis tenemur: vt frater pc̃tor nō deterior sed melior efficiat̃. sed corripiendo eū in publico fit deterior: corrigēdo aūt eū in secreto fit melior vt patet g̃ &c̄. Et. Origenes sup leuiticū. xxij. tractās illud. Si videris frēz tuū nō recta agē. argue eū īt̃ te & ip̃m sic ait Vol? vidisti. Vol? īter te & ip̃m corripe. Vbi ei seruari sibi misteriū viderit. seruabit & ipe emendatōis pudorē. Si em̄ diffamari illico ad negādū induriciā cōuertet̃ & nō solū pc̃tm nō emendaueris sed etiā duplicabis. ¶ Secūda ratio quare ex p̃cepto dei peccator debet corrigi in secreto: est ne alij infament̃. Nam manifestato pc̃to secreto subditi vel prelati. multi hos audiētes alios subditos vel prelatos eis similes suspicant̃. ſm illud Augustini in epistola ad plebē ỹponēsem. Cū de aliquibo qui sanctū nomē profitet̃ aliquid criminis vel falsi sonuerit vel veri patuerit satagunt. ambi ūt vt de ommib̄ hoc credat̃. ¶ Tercia ratio quare ex p̃cepto dei peccator debet corrigi ī secreto ē ne ad peccandū alij prouocet̃. Nā ex peccato vni⁹ publicato alij prouocant̃ etiā ad peccandū eo q̃ homines magis sūt proni ad malum q̃ ad bonū Hec b̄t̄s tho. scđa scđe. q. xxxvij. arti. vij. Vtr̄ in correptione fraterna admonitio secreta debeat precedere denūciationē. in cor. q.

¶ Q̃ in ordine correptionis fraterne scđo ex p̃cepto debeat esse discreta denūciatō que ī secreto fiēda esset p̃lato. ¶ Capi. ix.

Secūdo dico. ex p̃cepto christi in ordine correctionis fraterne post admonitionez secretā: necessaria ē discreta denūciatio. si em̄ admonitio secreta non sufficit ad fratris correptionē. ita scz q̃ p admonitionē secretā frater peccator non corrigatur debet prius denūciari secrete p̃lato anteq̃ testibo. qđ dupliciť p̄bo. Primo autoritate b̄ti Augus. in regula q̃ dicit. q̃ peccatū añq̃ alijs ostēdat̃ prius p̃posito debet ostēdi. Secđo hoc idē ostēdo rōe sic. illi persone peccatū occultum debet ostendi que possit p̄desse & nō obesse. sed null? magis potest prodesse q̃ prelat? ergo &c̄. ¶ Vbi nota. q̃ peccatum occultum fratris potest dici p̃lato vel ī iudicio vel extra iudiciū. si ī iudicio tunc peccatum prius debet probari testibo q̃ dicat̃ iudici ad cōdemnandū. quia peccatū ante assertionē testiū nō punit̃. vt patet sup̄ accusatō. Si vero cōsideret̃ p̃latus extra iudicium. tunc prius debet peccatū fratris ostendi secreto p̃lato añq̃ testibo vt patri. q̃ vult & magis p̄desse potest ad corrigēdū. Ita q̃ dicere peccatum fratris secrete p̃lato anteq̃ testibo. nō est dicere ecclesie. sed p̃sone que potest p̄desse vt paret. ¶ In peccatis aūt denūciādis prelato est cōsiderādum. q̃ peccatum vel ommino est publicū vel est ommino occultum. Primo em̄ si peccatum est publicum ommino quia iā deuenit ad noticiā alioz. tunc nō est tm̄ adhibendum remedium ei qui peccauit vt melior fiat. sed etiā alijs ī q̃z noticiā venit. Vñ talia peccata publica debēt denunciari ei q̃ potestatē habet corrigēdi vt qui scādalizati sūt de culpa edificent̃ de pena. Vñ apos. p̃ma ad thimo. v. sic ait. Peccantē coram omnib⁹ argue vt ceteri timorē habeāt. Secđo cū pc̃tm est in via veniēdi in publicū scz p signa aliqua. tūc etiā est denūciādū p̃lato vt futuro scādalo occurrat̃. Tercio cū pc̃tm fratris ē omnino occultū. tūc do duas distinctiones. Prima est q̃ pc̃tm occultū aut cedit in dānū cōmune sicē hereſis que est infectiua ecclesie. aut cedit in damnū p̃sone aliene vt in furto vel homicidio. aut cedit in nocumētū p̃sone p̄prie sicut in formicatione. Secđa distinctio est. q̃ de peccatis occultis anteq̃ perpetrent̃ aut sperat̃ correptio aut nō his p̃missis. Respondeo & dico. q̃ si ē peccatū occultū siue sit infectiuū aliorum vt inhereſi: siue in damnū multitudinis vt ī proditōne ciuitatis. Si emendatio sperat̃ admonitio secreta debet precedere & denunciatio differri. Si vero emendatio non sperat̃ cuius signū apparet ex reiteratōne actus. tunc debet denunciari prelato vt suo gregi caueat. sicut enim dicit Iero. Que misericordia parcere vni & multos ī discrimina adducere? pollut̃ popul? ex vno peccatore. sicut ex vna oue morbida vniuersus grex Vñ & fama vnius negligi debet vt innocētia & fama multitudinis conseruet̃. Si autē peccatum occultum in nullius damnum venit nisi in illius q̃ peccauit. etiam debet dici prelato extra iudicium anteq̃ testibo. Vñ augus. hoc p̄bat in regula per exemplum de vulnere quod latet ī corpe. ¶ Sz forte argues in oppositum scilicet. q̃ peccatum occultum non debet manifestari prelato tali rōne. nulli licet q̃ sit proditor criminis. Sed qui manifestaret peccatum occultum fratris esset proditor criminis. g̃ &c̄. Respondeo & dico. q̃ subditus manifestans p̃lato peccatū occultū fratris. nō est proditor criminis q̃a nō manifestat crimen ad infamandum sed corrigendum. Hec beatus thomas quarto scripto sententiarū distinctōne. xix. de correptione fraterna. articulo. nj. q. prima.

Vtz oporteat qꝫ fraterna admonitio p̃cedat denũciatõez eccleſie faciẽdã·m·ſo·ij·argu·p totum Et ibidẽ arti·mj·q·ij· Vtz in corpe correptionis fraterne ponaꝫ teſtiũ inductio·i ſolu·p̃mi argu. in fine. Et itez ſcda ſcde·q·xxxmj·ãti·vij· Vtz in correptione fraterna debeat ex neceſſitate p̃cepti admonitio ſecreta p̃cedere denũciationẽ·i corq· ¶ Qꝫ in ordine correptionis fraterne reqritur teſtiũ inductio. Capi·x·

TErcio dico qꝫ ex p̃cepto chriſti in ordine fraterne correptionis eſt neceſſaria certa teſtiũ inductio·Si em̃ p̃dicta duo·ſcz ſecreta admonitio & p̃lati denũciatio nõ valent ad emendationẽ fratris: pcedẽdũ eſt vlteriꝰ ad inductõnẽ teſtiũ niſi forte ꝓbabiliꝫ extimareꝫ qꝫ hoc ad emẽdationẽ fratris non proficeret ſed ex inde deterior efficeretur·ꝓꝫ qõ eſſet totaliter a correptione tali ceſſandũ·Si vero ſpes de correptione habeꝫ nec tamen ꝓꝫ admonitionẽ ſecretã & denũciationẽ corrigiꝫ debet oſtendi paucis qui poſſũt ꝓdeſſe corrigẽdo·& nõ obeẽ diffamãdo·vñ di· Matẖ·xviij· Si peccauerit in te frater tuꝰ corripe eum inter te & ipm ſolũ·Si te audierit id eſt ſi peccator occultꝰ te audierit id ẽ correptionẽ tuã in ſecreto recepit lucratꝰ es fratrem tuũ·Nõ dicit ille lucratꝰ ẽ ſeipm·ſz qꝫ tu lucratꝰ es eũ·qa p ſalutẽ alteriꝰ nobis etiã acquiritur ſalꝰ·vt expo nit Hiero·Si vero tuã correptõnẽ nõ receperit i ſecreto: oportet qꝫ ex p̃cepto dei adhibeas vnũ vel duos teſtes·Cuiꝰ rõ eſt·qa ſicut in curatõne corporali medicꝰ nõ aſſumit i ꝓncipio nimis fortẽ medicinã ne natura infirmi nimis gueꝫ·ſed medicinã leuẽ que ſi non ꝓficit·aſſumit medicinã magis grauẽ & efficacẽ·Sic in correptõne peccatoris· Prõio lenis medicina ſcz ſecreta admonitõ vel denũciatõ debet p̃cedẽ·qđ ſi ꝓfit ſufficit·nec eſt vlteriꝰ ꝓcedendũ·Si vero nõ ſufficit dẽ oſtẽdi paucis qui pñt ꝓdeſſe & non obeſſe·Et ideo p̃cepit dicẽs·Adhibe tecum vnũ vel duos teſtes· ¶ Vbi nota·qꝫ alia rõe adhibeꝫ vnꝰ teſtis & alia de cauſa adhibenꝫ duo·Ipſe emꝫ correptor ex ſe ſufficit ad monendũ ſi pctor vult correptionem ſuſcipere ipe vero correptor cũ vno teſte ſufficit ad denũciandũ·qa p hoc fit aliqua p̃nũciatio iudici·duo vero teſtes ſufficiunt ad cõuincendũ & ad decidẽdũ cauſã·Ita qꝫ ad denunciationẽ ſufficit vnꝰ teſtis Sed ad cõuictõnem que fit corã iudice requirũtur plures teſtes·Ideo dicit vt in ore duoꝝ vel triũ teſtiũ ſtet omne verbũ· ¶ Adducũꝫ aũt plures teſtes ꝓꝫ tres rõnes·Prima ẽ ad oſtẽdendũ·qꝫ hoc fit pctm de quo aliqs arguitur· vt Hiero·dicit· Scda eſt ad cõuincendũ coram eccleſia negantẽ ſi actus pcti itereꝫ·vt Auguſ·dicit in regula· Tercia eſt ad teſtificandũ qꝫ frater admonẽs fecit qđ i ſe fuit·vt dicit Chriſo·Dec·bts tho·mj· ſcrip·ſen·di·xix·de correptione fraterna·ãti·mj· q·ij·Vtz in ordine fraterne correptionis ponaꝫ cõuenienter inductio teſtiũ·in cor·q·& in ſolu·ij· argu·Et itez ſcda ſcde·q·xxxmj·arti·vmj·Vtz teſtiũ inductio debeat ꝑcedere publicã denunciationẽ·in ſolu·mj·argumẽti·Re·ſupꝫ Accuſatio· & infra Teſtimoniũ· ¶ Qꝫ in ordine fraterne correptionis ex p̃cepto dei quarto & vltimo reqritꝰ publica diuulgatõ eccie vel multitudinis·

QVarto dico qꝫ ex p̃cepto chriſti in ordine fraterne correptionis ẽ neceſſaria publica diuulgatõ·Nam de vno extremo ad aliud extremũ conuenienter tranſitꝰ per medium·In correptione aũt fraterna voluit dñs & p̃cepit·qꝫ ꝓncipium eẽt occultum dũ frater corripet fratrem inter ſe & ipm ſolũ finez voluit eẽ publicũ vt ſcz eccleſie denũciaretꝰ·Et iõ ꝓmo ponitꝰ ſecreta admonitio vt bonũ vite & cõſcietie recupeꝫ & dãnũ infamie non incurratꝰ·In medio ponitꝰ vel p̃cipitꝰ denũciatõ ſcz vt pctm occultum fratris indicetꝰ paucis qui poſſint ꝓdeſſe & nõ obeſſe vt ſaltẽ ſine multitudinis infamia emẽdetꝰ·deinde p̃cipitꝰ teſtiũ inductio·vltimo qꝫdiu eſt ſpes correptionis p̃cipitꝰ publica diuulgatio· ¶ Vnde ait·Dic eccleſie·quod exponitꝰ duobꝰ modis·Primo ſm Hiero·ſic·Dic eccleſie id ẽ dic multitudini·Si em̃ illos nõ audierit tunc multis dicendum ẽ vt deteſtatõi eũ habeãt vt qui paucorũ pudore ſaluari nõ potuit·multoꝝ ſaluetꝰ oꝓbrijs·Scdo exponitꝰ ſic ſm Chriſo·Dic eccleſie id eſt corã prelato eccleſie eũ p teſtes conuince·Si vero ꝓpter hec oĩa non ſe correxerit ſequitꝰ excõmunicatio que fieri debet per os eccleſie: id ẽ per ſacerdotem quo excõmunicãte tota eccleſia cuꝫ eo opatꝰ·Vñ ſequitꝰ ſit tibi ſicut ethnicꝰ & publicanus·Vñ ethnicꝰ idẽ ẽ quod gẽtilis vt Raban? dicit vñ ſicut iudei nõ contebãtꝰ ſamaritanis·vt dr Joẖ·mj· Ita tu peccatorẽ incorrigibilẽ obſtinatũ & excõmunicatũ in penã ſuã deuita·nõ cõmunicãdo cũ eo·Vñ Auguſ·in libro de verbis dñi ſic ait Dic tibi ſicut ethnicus & publicanus·q̃i.d·noli illũ tã deputare in numero fratrũ tuoꝝ·Hec bẽ? t·ſcda ſcde·q·xxxmj·arti·vmj·Vtz inductio teſtiũ debeat p̃cedere publicã denũciationẽ·in cor·q· ¶ Ex quibꝰ verbis colligitꝰ qꝫ pctor debet corrigi & a peccato retrahi tribꝰ modis·ſcz Amore·timore·pudore·Primo debet a pcto retrahi amore· Et hoc qñ corrigit i ſecreto qꝫ ſi ſufficit nõ ẽ vlteriꝰ ꝓcedẽdũ ſi vero nõ ſufficit·Secõo debet reuocari pudore q̃ndo ſcz denũciatꝰ vni vel adhibẽtꝰ teſtes quod ſi nõ ſufficit·Tercio debet a peccato retrahi timore pene·qñ ſcz ab eccleſia p̃ciditꝰ & in penã ſuã velut excõmunicatꝰ vitatꝰ·faceret autẽ cõtra p̃ceptũ chriſti ſi quis de pcto occulto fratrẽ corrigeret ſine p̃monitõne ſecreta ſiue denũciatõe diſcreta ſiue teſtiũ inductõne certa vt ex p̃miſſis patet·Eo qꝫ ſicut correptõ ſuo loco & tẽpore cadi ſub ꝓcepto·ita etiã modus & ordo correptionis ¶ Sed forte q̃res vtz aliqs debeat a correptõne

ceſſare q̃ndo ꝓbabilit̃ credit ne ali? corrigat̃ ſed ide deterior efficiat̃ · Reſpõdeo & dico q̃ duplex eſt correptio · ſcz ex officio & ex zelo vt patet ſup̃ ¶ Prima correptio eſt ex officio que eſt cum pu nitione habens vim coactiuam . Et talis non eſt dimittẽda ꝓpter incorrigibilitatẽ & turbationem eius qui corripit̃ · Tũ quia &ſi ñ vult ſponte & amore corrigi · debet cogi timore pnaꝝ vt a pcto deſiſtat · Tum etiã ſi incorrigibilis ſit : pudeatur bono communi dum ſeruat̃ ordo iuſticie · & vni? exẽplo alij deterrẽt̃ · Vñ iudex nõ ꝑtermittit fer re ſententiã cõdemnationis in peccantem ꝓpt̃ ti more turbatõis ꝙ etiã aicoꝝ ei? ¶ Secũda correptio ẽ ex charitatis zelo q̃ eſt ſine citatione vel punitio ne nõ habẽs vim coactiuã ſed ſemper ſimplicẽ ad monitionẽ · Et talis q̃ndo ꝓbabilit̃ extimatur q̃ peccator admonitionẽ non recipiat · ſed ad peiora labatur eſt dimittenda · qđ duplicit̃ probo · ſcz ra tione & autoritate · Primo rõne ſic · Ea que ſũt ad finẽ debent regulari ſm q̃ exigit rõ finis · Sz finis talis correptionis eſt emẽdatio delinquentis Et ideo vbi ꝓbabilit̃ credit̃ q̃ aliq̃s nõ emẽdatur ſz deteriorat̃ · ẽ a correptione hui? deſiſtẽdũ Secũdo hoc idem probo autoritate · Prouer · ix · Noli ãguere deriſorẽ ne oderit te · ¶ Ex quo verbo talis queſtio poteſt q̃ri · Vtr aliq̃s debeat correptionẽ dimittere ne cõtumelias aut deriſiões audiat · hanc q̃ſtionẽ ſoluit · glo · ſup illo verbo · Noli arguere &c̃ · ſic dicens non eſt timendũ ne tibi deriſor cũ arguit̃ cõtumelias inferat · Sed hoc potius punidẽdũ ne vagus ad odium inde fiat peior Ideoq̃ tibi aliquoties ab eis correptõne nõ tue timiditatis ſed dilectõnis eius grã ceſſandum eſt · Hec beat? tho · ſcda ſcde · q · xxxnj · arti · vj · Vtr aliq̃s debeat ab alteri? correptõne ceſſare ꝓpt̃ timorẽ ne ille fiat deterior · argu · cõtra · & i cor · q · Vtr vo correptõ fit ꝓpt̃ ſcãdalũ dimittẽda · Re · infra Scãdalũ · Vbi nota · q̃ correptõ qua frẽs corrigim? effectũ habet in predeſtinatis & non i reprobatis ſm illud Eccles · vij · Nemo poteſt corrigere quẽ deus deſpexerit id eſt reprobauerit · Sed ſicut nulli q̃diu viuit eſt denegandum oõnis ſuffragium · Ita nulli eſt ſubtrahendum correptionis beneficium q̃diu hic viuit · quia nõ poſſum? hic diſtinguere p̃deſtinatos a reprobatis · vt Aug? · dicit in libro de correptõne & grã · Hec bea · tho · ſcda ſcde · q · lxxxnj · arti · vij · Vtr debeam? ꝓ aliis orare · i ſo · nj · argu · Re · infra Oõ ·

¶ Q crux chriſti p̃mo figurat̃ & compat̃ ligno vite & quare · ¶ Capi · p̃mum ¶

QVX · Circa beatam crucem chriſti cõſideranda ſunt quatuor ſcilicet Eminentia prefiguratiõnis · Conuenientia paſſionis · Continentia impreſſionis · Differẽtia operationis · Primo circa crucẽ chriſti cõſiderãda eſt eminentia p̃figuratiõnis · Nã crux chriſti cõpat̃ vel figurat̃ quatuor q̃ p̃cefſerũt in veteri teſtamẽto · Primo ligno vite ꝓpter vite repationẽ · Secũdo are abrae ꝓpter vere hoſtie immolationẽ · Tercio vge moyſi ꝓpter miraculoꝝ opationem · Quarto eneo ſerpenti ꝓpter temptatoꝝ liberationẽ · ¶ Primo crux chriſti p̃figurat̃ ligno vite ꝓpter vite repationez · Ita dr Gen̄ · ij · lignũ vite in medio padiſi · In quo verbo tanguntur tria que ſunt in cruce · ſcz Virtus q̃a lignũ vite · Sit? q̃a i medio · Fruct? q̃a padiſi · ¶ Primo tangitur virtus crucis quia lignum vite · Nam eſus ligni vite tres nobiles effectus vel virtutes habebat · & añ peccatum & poſt peccatũ · phibebat eñ ifirmitatẽ · ibecillitatẽ · mortalitatẽ · Vñ Bern̄ · in gloſa ſic ait · Lignũ vite dicit̃ quia diuinitus accepit vtutẽ vt q̃ ex eo mãducaret corp? eius ſtabili ſanitate firmaret̃ : nec vlla infirmitate vel etate in deteri? vel in occaſũ ſcz in mortẽ laberet̃ · Et ſtrabo in gloſa ſup illo verbo ſic ait · Lignũ vite hãc naturaliter vtutẽ habebat vt q̃ ex eius fructu comedẽt perpetua ſoliditate firmaret̃ · & bta immortalitate veſtiret̃ · nulla infirmitate vel anxietate vel ſenij laſſitudine vel imbecillitate fatigandus · ¶ Secũdo lignũ vite hãc vtutẽ etiã habuiſſet poſt peccatũ · Vñ Auguſ · in libro de queſtionibo veteris & noui teſtamenti ſic ait · Guſtus vel eſus arboris vite corruptiõnẽ corporis inhibebat · demq̃ etiã poſt pctm potuit inſolubilis manẽ ſi pmiſſum fuiſſet illi edẽ de arbore vite · Sed merito culpe ſcz inobedientie & ingratitudinis ſue : deus phibuit ne de ligno vite poſt peccatum comederet dicẽs ad angelos · videte ne forte ſumat ꝺ ligno vite & viuat ĩeternum · Gen̄ · nj · quod verbum vel preceptum fuit iuſticie & miſericordie · Primo fuit preceptum diuine iuſticie puientis · Nam cauſa immortalitatis in primo homine fuit duplex · Prima fuit intrinſeca ſcilicet vis contẽtiua ipſi? anime quam habuit a deo in ſtatu innocentie · Secũda fuit extrinſeca ſcilicet eſus ligni vite · vt dicit · Alexander · nj · parte ſumme · q · xnj · arti · xx · quam virtutem habuit lignum vite · Vnde quia homo ſibi ſubtraxit intrinſecus cauſam immortalitatis : iuſtum fuit vt puniretur a deo cauſam immortalitatis extrinſecus ſubtrahendo · Secũdo illud preceptum dei fuit miſericordie compatientis · quia enim poſt peccatuz in miſeria erant victuri quãto vita fuiſſet diuturnior tanto miſerabiliores · Et ideo ait videte id eſt cauete ne forte mittat manũ ſuã &c̃ · q̃a ſi guſtaſſent de ligno vite diu viuentes diu eſſent miſeri · Tum quia virtus finita non poteſt durare tempore infinito & cũ virtus ligni eſſet finita · ideo vtus ligni vite nõ poterat dare corpi vtutem durãdi tempore infinito · Vnde ſemel ſumptum preſeruabat corpus a corruptionibus vſq̃ ad determinatum tempus : quo finito homo indiguiſſet

itez de ligno vite sumere vel translat? fuisset ad spūalē vitā · vt dicit bēs tho·ī pte sūme·q·xcvm arti·mj· Vtz lignū vite esset causa im mortalitatis im coz·q· Lignū aūt spirituale vite scz christ? q̄ ē infinite v̄tutis·vl crux christi que ex cōtactu christi habet v̄tutē infinitam·hanc triplicē v̄tutē habet·scz Preseruādi a culpa·ppetuādi in gratia beatificādi ī patria·Et ideo nobiliori & pfecti ori modo est causa immortalitatis q̄m lignū vite materiale·Et ideo merito dī de tali ligno vite· Prouerbioz ·mj·lignū vite ē his qui apprehēdunt eā: & q̄ tenuerit eā bēs·Dī aī crux lignū vite triplici rōne· Prima est q̄a v̄tute crucis moz̄s ē destructa ·Osee·xm̄j· Ero moz̄s tua o moz̄s·Et ad hebre·ij·vt p mortē destrueret eū q̄ habebat mortis imperiū id est diabolū· Secda rō est q̄a virtute crucis ē vita restituta·ad Colo·ij· Cū essetis mortui in delictis donans nobis omnia delicta ipsum tulit de medio affigens illud cruci· Tercia ratio est quia v̄tute crucis vite ianua est reserata· Apoca·ij· Vincenti dabo edē de ligno vite q̄d ē in paradiso dei mei·nō tamē crux est lignū vite· id est causās vitā·ppetuās vitā ·felicitans vitaz oñibo· Sz solū his q̄ apprehēdūt eā scz fide charitate & ope·Et dicit apphēdūt nō cōphēdūt·q̄a christ? vel crux xp̄i apphēdi pt nō comprehendi· Sed quia nō sufficit ad salutē apphēdē & nō tenere ideo dicit ·Et tenuerit eam scz pseuerant hic bēs erit·Apoca·m̄j·Tene q̄d habes ne ali? accipiat cozonā tuam· Secūdo pncipalit tangit situs ligni q̄a ī medio·Erat eñ lignū vite situ im medio alioz lignoz paradisi·& hoc q̄tuor rōmbo Prima est naturalis vt sic pncipuz receptiuū vite scz coz est in medio homis sic illud lignū causatiuum vel effectiuum vite esset in medio lignoz nutrimento aptoz· Secunda rō est naturalis vel singularis· scz vt ostendat dignitas vel nobilitas illi? arboris respectu aliaz· Nā alie arbozes paradisi erant tm̄ in alimentū· Sz arboz vite erat in alimentū & sacmentū· scz in signū ligni spūalis scz x̄pi vel crucis x̄pi· vt Augus·dicit in q̄stionibo veteris & noui testamenti· Et ideo erat in medio vt in omni tempoze accessus ei? eēt facilioz & cōmunioz & esus vtilioz· Tercia rō ē spūalis vt oñdat q̄ sic illud lignū materiale erat ī medio paradisi·ita lignū vite spūaliter scz christus fuit in medio paradisi spūalis:scz ecclesie·eo q̄ deus opatus est salutē in medio terre · In psal·& Hilari? sup illo v̄bo Luce·xxm̄j· Venerūt ī locū q̄ vocat caluarie sic ait· Locus aūt crucis talis ē vt positus in medio terre ad capescendū dei cognitionez vniuersis gentibo esset equalis ·Quarta ratio est etiā spūalis scz ad ostendēdū q̄ vbi duo vel tres cōgregati sūt in nomine meo :ibi sū ego in medio eoz· Mathi·xvm̄j· Vñ ipe dei fili? vt lignū vite ī medio posit? sine psonaz acceptōne oñibo se offerēs·omis ad se attrahēs· oibo seipm imptiēs vt dicit Alexan·ij·pte ·sū·q· xm̄j·arti · xx · vbi lignū vite esset positū · Tercio tāgit ligni fructus quia paradisi· Vñ Augus· in libro de questionibo veteris & noui testamenti sic ait· Sicut lignū materiale erat in medio padisi corpalis·ita lignū spūale scz christus est vel erat in padiso spirituali in quo misit de cruce latronē· Require sequenti capitulo· Q̄ in padiso erat triplex genus lignoz & quare· Capi·ij·

In maiorē tamen euidentiā p̄cedentis capituli est sciendū q̄ deus ad ornatū padisi in quo posuit hominē quez creauerat pduxit de hūo oñe lignū pulcz visu·Et ex fluuio padisi fiebat multiplicatio & distinctio arborū·ita q̄ in padiso erat triplex differentia siue triplex genus lignoz· Quodda fuit ad sustentatōnē vite p nutrimētū· Quodda ad pbatōez obediētie: sicut lignū scientie boni & mali· Quodda lignum ibi fuit ad immortalitatē scz lignū vite q̄d erat in medio paradisi· De his tribo lignoz generibo de? dedit duplex p̄ceptū· scz affirmatiuū & negatiuū· Primū p̄ceptū fuit affirmatiuū· Gen·ij· p̄cepit ei deus dicēs· ex oñi ligno padisi comede Sedm p̄ceptū fuit negatiuū p̄cipiens ei ibidē· de ligno aūt scientie boni & mali ne comedas ·que verba dupliciter exponunt· Primo ſm Hiero· moraliter sic· Ille comedit de omni ligno q̄ exēplum bonoz operz capit· Ille comedit lignū scientie qui p scientiā & deliberationē peccat· Secdo expomit bēs Gre·in glosa sic·dicēs omne lignū significat hic omnē v̄tutē ad beate vitē dū· ex quibo est pceptio sūme bonitatis·p̄cipit igit p christū ecclesie vsus bonitatis · Sed p̄hibet discussio sūme veritatis curiosa & p̄sumptuosa · Et hoc est quod dr̄ de ligno scientie boni & mali ne comedas Est aūt veritas sūma scz christ? lignū scientie boni & mali triplici rōne· Prima ē inq̄ntū x̄pus diiudicat singuloz merita bona & mala · Secda est inq̄ntū retribuit bonū electis & malū gehēne reprobis· Tercia ē q̄a christus dr̄ lignū scientie boni rōne p̄destinationis electoz · & lignū scientie mali rōne p̄scientie reproboz· dicit aūt lignū scientie boni & mali ñ ab effectu sic lignū vite sed ab cuētu·q̄a in esu ei? expt? est homo q̄ntū sit malū inobediētie·& p oppositū q̄ntū est bonū obediētie prius enim poterat cognoscē bonū obediētie & malū inobediētie p simplicē noticiā · Sed post esum cōtra p̄hibitū cognouit malū inobedientie p pene expientiā · Vñ Gen·xm̄j·dicit · Apti sunt oculi eoz· Cū q̄ cognouissent se eē nudos consuerūt folia ficus & fecerūt sibi perizomata · Que v̄ba exponēs Augus·in glosa ibidē sic ait ·Apti sunt oculi eoz nō em̄ ceci erāt vel oculi eoz clausi · Sed apti sūt oculi eoz ad cōcupiscēdū se inuicē ad quod añ nō patebāt · Sicut apti sūt oculi discipuloz & cognouerūt quē cognoscē prius nō poterant · Luce vltimo·et cognouerunt se esse nudos quia

habuerunt pudorem · non solum quia bestialem motum in se sentiebant quem ante nō senserunt Sed etiā ꝙa motus ille pudendus de transgressione veniebat · Vel aliter ſm · Augustinum · ibidem in glosa · Cūꝙ cognouissent se esse spoliatos a gratia · ad quod consecuta est erubescentia consuerunt folia ficus que pruritum carnis & libidinis significant · Et fecerunt perizomata id est succinctoria vel bracas ſm glosam quibo succingere id est cooperire & defendere ꝙuerunt · Sed forte queres vnde fuit pcm hominī comedere de ligno sciētie boni & mali · Rnd̄eo & dico · ꝙ aliquid ē ꝑ hibitum ꝙa pcm · aliqd vero est pcm ꝙa ꝓhibitus · Modo igit̄ comedere de ligno scientie boni & mali · cōstat ꝙ nō fuit peccatum ex pte ligni vel ex parte fructus ligni · quia fructus ſm se bonus erat · nec ex pte gust? vl̄ esus · ꝙa si nō fuisset esus talis ligni ꝓhibitus ſm se non fuisset peccatum · g̈ fuit pcm de tali ligno comedere rōne prohibiti vt Augustinus dicit ibidē in glosa · Vn̄ pcm fuit de tali ligno comedere rōne affect? comedentis inordinati · ꝑponētis se diuini volūtati & iussioni cui debebat & tenebat̄ esse subiect? ¶ Q̄ lignū vite erat nobili? aliis & q̄re ¶ Capi · iij ·

Est etiā sciēdum ꝙ cū in paradiso fuerit triplex genus lignoꝝ vt patet capitulo p̄cedenti · lignū vite erat nobilius aliis · & hoc triplici ratione · scz ꝓter effectū · situm · & sacramentū · Prima ratio est ꝓter effectum · Nam lignum vite erat causa immortalitatis nō quidem p̄ncipalis sz coadiuuās ad cōtinuationē vite · Vn̄ immortalitas nō est indicanda naturalis ꝓpt̄ virtutem ligni vite : sed magis gratuita ꝓter virtutem anime que erat p̄ncipalis causa immortalitatis corporis · vt dicit beatus tho · in · scrip · sen · di · xix · arti · mj · Vtꝝ hō in p̄mo statu erat impassibilis & immortalis in solu · v · argu · ¶ Secda rō ē ꝓter situm · Nā lignū vite situ erat in medio paradisi ꝑ qđ ostendit̄ dignitas ist? arboris respectu aliaꝝ · Quare aūt erat situ in medio · Require q̄tuor rationes sup̄ p̄mo capi · ¶ Tercia rō ē ꝓpt̄ sacramentū vt em̄ dicit Augus · in libro de q̄stionibus veteris & noui testamenti · In aliis lignis paradisi erat alimētū · vnde dictū ē : de omni ligno paradisi comede · In isto vero ligno vite nō solū fuit alimētū sed sacramētū vel signū · significabat em̄ illud lignū crucē xp̄i · Prouer · iij · lignū vite est his qui app̄hendūt eam & qui tenuerit eā beatus · Vnde Aug? · in li · de ciui · dei cū loq̄t̄ de paradiso spūali scz de ecclesia · Exponēs spūaliter illud v̄bū · Canti · iij · emissiones tue paradisus &c̄ Dicit ꝙ ꝑ ligna fructifera significant̄ sancti · ꝑ lignum scientie boni & mali significat̄ libertꝝ volūtatis arbitriū · Per lignū vite significat̄ xp̄s vel crux christi · & ideo merito dr̄ Ezech̄ · xxxvj · Omne lignū paradisi n̄ ē assimilatū illi scz christo vel cruci christi · & hoc specialiter in quinq̄ · Primo in perfectōne charitatis · Secdo in expressione humilitatis · Tercio in intensione penalitatis · Quāto in confusione vilitatis · Quinto in adeptione vtilitatis · ¶ Primo dico · ꝙ nullum aliud lignum assimilat̄ cruci vel passioni christi ī pfectione charitatis · Eo ꝙ christus maius dilectionis signum nobis ostendit & actum pfectissime charitatis patiendo ꝓ nobis : q̄ carnē nostram assumendo : vel q̄ corpus suum ī cibum nobis tradendo · quod dupliciter probo · scz rōne & autoritate · Primo rōne sic · Tanto magis ostendit̄ aliquis & ꝓbat̄ amare alium : q̄nto magis bonū quod sibi diligit ꝓt̄ amicum p̄termittit & contemnit · & malum quod odit ꝓpter amicū pati eligit · vn̄ Prouer · xij · qui negligit dānū ꝓpter amicū iust? ē · Et ideo cū hō velit sibi & diligat triplex bonū pticulare scz animam · corpus · & res exteriores · Manifestū est ꝙ homo int̄ oīa bona alia p̄sentis vite maxime sibi diligit ipam animam id est vitam · & econtrario maxime odit ipam mortē · & p̄cipue cū doloribus corpalium tormētoꝝ : quoꝝ metu etiā bruta animalia a maximis voluptatibo retrahūt̄ · Vn̄ signū amoris est · ꝙ homo in rebo exterioribo ꝓ amico damnum sustineat · Maius aūt si homo in suo corpore ꝓ amico detrimentum patiat̄ · scz labores corporales vel verbera sustinendo · Sed priuari vita quā quis maxime diligit & pati mortē quā quis maxime inter oīa odit ꝓpter amicū ē maxime charitatis signū · Et ideo ꝙ christus nō solū ꝓ amico sed etiā ꝓ inimico animam suam posuerit moriendo maxime fuit dilectionis vel charitatis signum · Secdo hoc idem probo autoritate · Joh̄ · xv · maiorem charitatem nemo habet q̄ vt animā suam ponat quis ꝓ amicis suis · Dec bea · tho · secda secde · q · cxxxij · de martirio arti · ij · Vtꝝ martirium sit actus maxime perfectionis in cor · q · iuxta finem · Et itꝝ · v · quodlibe · q · vj · Vtꝝ christus maius signum dilectionis nobis ostenderit pro nobis patiendo : q̄ corpus suum in cibum nobis tradendo · argu · contra · & in cor · q · Re infra martirium · ¶ Secdo dico · ꝙ nullum aliud lignum assimilatum est cruci vel passioni christi in cruce ī exp̄ssione humilitatis · Nullus em̄ semetip̄m tantum humiliauit q̄ntū christus · Vnde apostolus ad philipen · ij · sic ait · humiliauit semetip̄m factꝰ obediens patri vsq̄ ad mortem · Vbi glosa · sic humiliauit se christus patri non solum vsq̄ ad mortalitatis humane susceptionem · vsq̄ ad diaboli tēptationē · vsq̄ ad populi irrisionē · vsq̄ ad sputa · vincula · flagella · & alapas · sed vsq̄ ad mortē · ¶ Sed forte queres vtꝝ alia passio xp̄i sine morte fuisset sufficiēs ad salutē hūani generis · Rnd̄eo & dico · ꝙ differentia ē inter liberatōnem & redemptionē humani generis · Si em̄ loquimur de liberatione humani generis · dico ꝙ cū christus sit deꝰ & ꝑ hoc potētie infinite absq̄ oīi passiōe : mō alio scz solo v̄bo hoīez potuit liberare ·

Si vero loquimur de redemptõne hũani generis dico ꝙ ad emptõnẽ req̃rũt duo ſcz q̃ntitas p̃cij & deputatõ p̃cij · Primo ad emptionẽ requirit̃ q̃ntitas vel eq̃litas p̃cij · Si em̃ aliq̃s det p̃ciũ nõ eq̃alẽs ad rẽ aliquã acq̃rẽdã nõ dr̃ ſimplicit̃ emptio · ſed ptim emptõ partim donatõ · vbigr̃a · vt ſiquis emat libꝝ q̃ valet · xx · libras ꝙ decẽ libris partim emeret libꝝ & ptim ſibi daret̃ · Secõ ad emptionẽ requirit̃ deputatio p̃cij · vt vbigratia · ſi em̃ aliq̃s daret etiã maiꝰ p̃ciũ & illud p̃ciũ nõ deputaret ad emẽdũ nõ diceret̃ libꝝ vel aliquid aliud emẽ · Sic ꝯ loquẽdo ad ꝓpoſitũ · ¶ Circa redẽptionẽ hũani generis a chriſto poſſum? cõſiderare hec duo · ſcz q̃ntitatem p̃cij : & deputatõnẽ p̃cij · Primo q̃ntitatẽ p̃cij · Et ſic q̃libet paſſio chriſti etiam ſine morte ſuffeciſſet ad redẽptionẽ hũani generis · qđ dupliciť ꝓbo ſcz rõe & autoritate · Primo rõne ſic mina vel paſſio alicuiꝰ mẽſuratť ex dignitate pſone cui inferť · vbigr̃a · Maiorẽ iniuriam patiť rex ſi peutiať in faciẽ q̃ aliq̃ puata pſona · Sed dignitas pſone chriſti eſt infinita q̃a ẽ pſona diuina · ꝯ q̃libet paſſio chriſti q̃ntũcũq; ſit mina dignitate & vtute eſt ifinita · Et ſic quelibet paſſio eiꝰ ſuffeciſſꝫ ad redẽptionẽ hũani generis etiã ſine morte ꝓpter ifinitã dignitatẽ pſone xp̃i q̃ ẽ deꝰ · Secõ hoc idẽ ꝓbo autoritate bti Dion̄ · q̃ dicit ꝙ minima gutta ſãguis xp̃i ſuffeciſſet ad redẽptõnẽ hũani generis potuiſſet autez aliqua gutta ſanguis chriſti effundi ſine morte · ꝯ etiam ſine morte potuiſſet per aliquam paſſionẽ humanũ genꝰ redimere · ¶ Secõ circa redẽptõnẽ humani generis poſſum? cõſiderare deputatõnẽ p̃cij · Et ſic ad redẽptionẽ humani generis nõ ſũt deputate alie paſſiones a deo pr̃e & a chriſto abſq; morte · Et hec ꝓpter tres rõnes · ſcz ꝓpt̃ p̃ciũ · ꝓpt̃ exẽplũ & ꝓpt̃ ſacmentũ · Prima rõ eſt ꝓpt̃ p̃ciũ · voluit em̃ deꝰ pater & chriſtꝰ vt p̃ciũ redẽptõis humani generis nõ ſolũ eſſet ifinite vtutis · ſed etiã eſſet eiuſdem generis vt ſcz nos de morte p mortẽ redimeret · Et hãc rõnẽ tangit apoſ · ad hebr̃e · ij · dicẽs vt p mortẽ deſtruẽt eũ q̃ habebat mortis impiũ · Secõa rõ ẽ ꝓpter exẽpluz vt ſcz mors chriſti nõ ſolũ eẽt p̃ciũ redemptionis ſed etiã vtutis · vt ſcz homines nõ timerẽt p veritate mori · Et hãc rõnẽ tangit apoſ · ad hebr̃e · ij · ibidẽ ſubdẽs Et liberaret eos q̃ timore mortis p totã vitã obnoxij erãt · Tercia rõ ẽ ꝓpt̃ ſacmẽtũ ſcz vt mors chriſti eẽt i ſacramẽtũ vel ſignum ſalutis dũ nos vtute chriſti morimur pcto & carnalibꝰ concupiſcẽtijs & ꝓrio affectui · Et hãc rõnẽ aſſignat beat? petr? p̃ma pe · iij · Chriſt? ſemel p pec catis noſtris mortuꝰ eſt iuſt? p iniuſtis · vt nos offerret deo mortificatos quidẽ carne viuificatos aũt ſpiritu : vñ humanũ genus non erat redimẽdũ p aliquã paſſionẽ abſq; morte chriſti · Et cõfirmo hoc idẽ autoritate apoſ · ad tytũ · ij · Apparuit gr̃a ſaluatoris dei &c̃ · Et ſeq̃t̃ · qui dedit ſemetipſum vt nos redimẽt · Vbi glo · ſic ait · qui dedit id eſt tradidit morti ſemetipm hominẽ innocẽtẽ · Imo vꝝ deũ nõ angelũ vel aliquez aliũ virũ iuſtũ vt nos redimeret p ſuũ ſãguinẽ ab omni iniq̃tate tã originali q̃ actuali · & hoc quo ad penã · & emũdaret ab omni macula & culpa in baptiſmo · In ſignũ hoꝝ duoꝝ exiuit de latẽ eius ſãguis & aqua · Aq̃ in ablutionẽ & ſãguis i redemptionẽ · Iohis · xix Secõ hoc idẽ ꝓbo autoritate apoſ · ad hebr̃e · ij · Decebat em̃ eũ ꝓpter quẽ omnia & p quẽ omnia &c̃ p paſſionẽ cõſũmari · Vbi gloſa ſic ait · Sanãde noſtre miſerie cõueniẽtiſſima fuit ac valde neceſſaria paſſio mortis xp̃i · q̃a niſi xp̃us moreret̃ hõ ñ redimeret̃ · & nõ redempt? piret : quod ſi fieret frustra facta eſſent omnia · Cũ em̃ omnia hominꝰ ſint · hõ deo nec in aliq̃bꝰ deus glorificaret̃ cũ ad hoc id ẽ ad hũc finẽ oĩa facta ſũt : falſa eẽt etiã p̃deſtinatio de filijs adducẽdis · Dec · b · t · ij · qđli · q · ij · Vtꝝ quelibꝫ paſſio chriſti abſq; morte ſuffeciſſet ad redẽptionẽ hũani generis · in cor · q · Et Alex · m · pte ſumme · q · vnj · arti · x · de neceſſitate paſſionis xp̃i · in cor · q · & in ſolu · argumentoꝝ · ¶ Tercio dico · ꝙ nullũ aliud lignũ aſſimilatum ẽ cruci vel alia paſſio paſſioni chriſti i ĩtẽſionẽ penalitatis · Nam paſſio alicuius ſãcti pt̃ inueniri q̃ fuit magis doloroſa q̃ntũ ad aliq̃d ſcz q̃ntũ ad diuturnitatẽ q̃ paſſio xp̃i · Scz ſimplicit̃ & abſolute loquẽdo dolor paſſionis xp̃i i cruce fuit maior omnibꝰ doloribꝰ viatoꝝ · qđ triplicit̃ ꝓbo · ſcz autoritatibꝰ · rõnibꝰ · & diſtinctõnibꝰ · ¶ Primo autoritate dr̃ em̃ Tren̄ · ꝑmo in pſona xp̃i · O vos omnes q̃ trãſitis p viã attẽdite & videte ſi ẽ dolor ſic̃ dolor me?! q · d · nõ · ꝯ dolor xp̃i i cruce fuit maxim? doloꝝ omniũ · Spũalit̃ hoc vbũ attẽdite debz dicere aĩa cõtrita de pcto mortali · attẽdite corde & videte oculo ſi ẽ dolor ſic̃ dolor me? q̃ ex pcto mortali amiſi · habitũ gr̃e pdidi · bonũ naturale viciauĩ · penã eternã ꝓmeruĩ · Diere · ij · Scito & vide q̃ malũ & amaꝝ reliquiſſe te deuz tuũ · Dec albertus · ¶ Secõ hoc idẽ ꝓbo q̃tuor rõnibꝰ · ſcz Rõne dilectionis · cõplexionis · impmixtionis · cõpaſſionis · Primo rõne dilectionis ſic · vtuoſi ẽ diligẽ vitaz ſuam quod ptz p eiꝰ oppoſitũ · q̃a pctores ſeipſos oditũt intm̃ q̃ ſepe ſeipos interimũt · vt dicit ph̃? ix · ethi · Sed chriſtus fuit vtuoſiſſimꝰ ꝯ maxime vitã ſuã dilexit · ꝯ dolor de amiſſione vite fuit maximus · Secõ hoc idẽ ꝓbo rõne cõplexionis ſic · Quãto homo habet meliorẽ & nobiliorẽ cõplexionem tanto magis ſentit corpis leſionẽ vel dolorẽ q̃a habz meliorẽ tactũ · Sed xp̃us fuit optime cõplexiõis · eo q̃ habuerit nobiliſſimã animã cui rñdet eq̃litas cõplexionis in corpore · ꝯ &c̃ · Tercio hoc idẽ ꝓbo rõne impmixtionis ſic · Quãto dolor ẽ purior & impmixtibilior tãto ẽ maior · Scz dolor xp̃i ſenſibilis in morte fuit abſq; oĩ admixtiõe alicuiꝰ mitigatiõis · q̃a nulla fuit redũdãtia viriũ ſupioꝝ ad inferiores · ꝯ &c̃ · Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne ꝑpaſſionis ſic · Quãto maior ẽ ꝑpaſſio alicuiꝰ?

de aliquo tanto eius dolor est maior · Sed christ? ex defectibus humani generis maxima charitate compatiebatur · ergo dolorem excedentem omnes alios dolores assumpsit · ¶ Tercio hoc idem probo inductione sic · Omnis dolor presentis vite est vel dolor iustorum vel penitentium vel martirum Sed dolor christi fuit maior ommibus doloribus predictorum · quod sic probo · ¶ Primo enim dolor christi fuit maior omnibo doloribo iustoꝝ vl innocentiū · Cuius rō est · qa nullus iustus vel innocēs apprehendit penā sibi illatā tantū indebitā sicut christus · ideo &c̄ · Secūdo dolor christi fuit maior doloribo penitentiū & hoc duplici ratione · Prima est qꝛ dolor christi nulla cōsolatione mitigabat̄ · Secda ē quia dolor christi ab eo maxime ꝓcipiebatur : & ideo maximū dolorem patiebatur Vñ dolor quē habet penitens de peccato non est tantus : Tū qa ex spe venie mitigat̄ : tum quia ita non a dolente vel penitēte ꝓcipit̄ · Quamuis penitens peccando amiserit maius bonū · Tercio dolor christi fuit maior ommibo doloribo martirum · Cuius ratio est · quia dolor in alijs sanctis & martiribus mitigabatur ex influxu viriū superioꝝ in inferiores · & hoc duplici rōne · Vel ex contēplatōne que vires īferiores aliqualiter abstrahit a suis actibo · Vel ex sua cōplacentia volūtatis ex amore eius ꝓpter qd̄ patit̄ quoꝝ neutꝝ fuit in christo · ¶ Sed forte queres vtꝝ dolor xp̄i in morte fuerit maior doloribo damnatoꝝ q̄ sunt in inferno · Rñdeo & dico qꝛ nō · & hoc duplici rōne · Prima est qꝛ xp̄us assumpsit penam viatoris · vnde sicut gaudiū cōprhensoris supat omne gaudiū viatoris · Ita dolor vel tristicia dānati supat omnē dolorē viatoris · vñ cū xp̄us non assumpsit nisi dolorem viatoris · ideo dolor quē damnati habent & q̄ntū ad penam dampni & q̄ntū ad penam sensus est maior qꝛ fuerit dolor christi in morte · Secūda ratio est · quia dolor damnatorū facit damnatos miseros · quod absit vt de christo dicat̄ · Hec bt̄us tho iij · scrip · sen · di · xv · āti · nj · q · nj · Vtꝝ dolor xp̄i fuerit maior ommibo doloribo iustoꝝ · penitentiū · martirū · vel damnatoꝝ · in argu · cōtra & in cor · q Re · infra Passio supplicium maximū · ¶ Quarto dico qꝛ nullum aliud lignū assimilatū est cruci vel passioni christi in cruce ī ꝯfusione vilitatis · Sic̄ em̄ xp̄i passio fuit dolorosior · ita fuit ignominiosior q̄a n̄ q̄libz morte : sz morte crucis elegit · Re · infra q̄re fuit cōuenies qꝛ christ? moreret̄ ī cruce Quinto nullū aliud lignū assimilatum est ligno crucis in adeptione vtilitatis · Re · infra passio de fructibo passionis christi · vñ Jo · dama · loquens de vtilitate crucis sic ait · Oibo ꝓciosior bt̄a crux p nullū em̄ aliud est euacuata mors · pc̄m solutū · infernus depdat? · resurrectō donata · vtus ad cōtēnendum presentia · ad pristinam bt̄itudinem reuersio directa ·

¶ Secunda figura qꝛ crux christi comparat̄ & figuratur in altari Abrae ¶ Capi · mj ·

Secundo principaliter crux christi figuratur & comparatur altari abrae propter vere hostie oblationem · Ad cuius euidēciam nota · qꝛ triplex fuit causa passionis christi · scz Benuolentia · obedientia · culpa · ¶ Prima causa fuit benuolentia dei ad humanum genus · Johannis · nj · Sic deus dilexit mundum &c̄ · Et hoc est quod dixit deus in figura ad abraā · Gen̄ xxij · Tolle filium tuum quem diligis Isaac · Glosa · Abraam personam gerit dei patris Isaac christi · Vnde sicut Abraam vnicum filium & dilectum deo obtulit victimam · Ita deus pater vnicum filium & dilectum pro ommibo nobis tradidit victimam · Et sicut Isaac portauit ligna holocausti imposita sup humeros suos a patre · Ita christus in humeris suis gestauit lignū crucis in quo erat crucifigendus · Johis · xix · baiulās sibi crucem · Chriso · ibidem · Sed quia lignum vt ꝓphanum vitabant & neqꝛ tangere ipsum sustinebant : crucem Jesu vt cōdemnato imponunt quod in figura factum est in Isaac · etenim ligna portauit · Et sicut pater portauit ignem in manibo suis & gladium · Ita deus pater portauit ignē in manibus id est bonum zelum in operibo & gladium qui seperaret patrem & filium · Et sicut Isaac dixit patri vbi est victima quasi ignorare videat̄ Ita vt dicit glo · christus dixit patri q̄ntū ad causam siue passionis q̄ ignorare videt̄ cur patiat̄ · Vnde in psal · Congregata sunt sup me flagella & ignoraui · Respondit Abraam filio deus ꝓuidebit sibi de victima fili mi · quia passio christi a deo fuit ab eterno previsa ¶ Secunda causa ꝓ passionis christi in cruce fuit obedientia · vt dr̄ ad Phili · ij · Factus ē obediens &c̄ · vñ dr̄ in figura Ibi · pergebant g̃ simul · Glosa · quia obediebat patri filius vsqꝛ ad mortem · Et subdit̄ venerūt ad locum quem precepit ei deus · Glosa scz ad locum caluarie die tercio · Allegorice Non iussus est Abraam subito filium occidere : sed triduo ad imolandum ducere : vt in longitudine temporis temptatio augeret̄ · Per triduum em̄ crescentibo curis paterna viscera cruciantur · & prolixo spacio pater filium intuetur · cibum cum eo sumit tot noctibo pendet puer in amplexu patris · cubat in gremio · Sed ꝓ singula momenta etiā in paterno affectu dolor occidendi filij cumulat̄ · Vel alit̄ · tres dies quibo ad locum immolationis venīt sunt tres mundi etates · Prima ante legem · Secunda sub lege · Tercia sub gratia in qua etate christi passio est completa · Duo serui dimissi nec perducti ad locū sacrificij · sunt iudei qui serulit̄ viuētes & carnaliter sapientes non intellexerunt humilitatem & passionem christi · duo quidem quia in duas partes erāt diuidendi · qd̄ factū ē peccāte Salomone q̄n diuisus est populus loco regni qui bus dr̄ aduersatrix israel & preuaricatrix iuda ·

Postꝙ ad montem vel locum caluarie puenerant dr̃. Cũꝙ concidisset abraã ligna. Vbi glosa dicit. ꝙ duobꝫ ligmis in generali compacta ẽ crux christi. Sed in speciali q̃tuor ligmis ẽ cõpacta. scz Cedro ex qua fuit pes que erat sub terra. Cipresso ex q̃ fuit stipes siue longitudo. Palma ex qua fuit lignũ trãsuersale. Oliua ex q̃ fuit tabula ī q̃ titul⁹ erat scriptus. deinde edificauit altare. id ẽ erexit crucẽ. Vbi nota. ꝙ ibi fuit crux ꝓ altari. hostia christ⁹ offerẽs. cui offert ipemet de⁹. ꝙ qbꝫ offert vniuersus mũdus. deinde ysaac ligat⁹ pedibꝫ & manibꝫ sup ligna ẽ positus. Similiter christus in ligno ẽ appẽsus. qa cruci ẽ crucifixus. vidit abraã post tergũ arietẽ. glo. qa veritas huius vmbre que diu p̃cessit ẽ declaranda. Tãꝙ ouis ad occisionẽ duct⁹ ẽ. Ysaie. lm̃. ysaac nõ mactat sed aries ꝓ ipo. Sic & diuinitas christi in morte nihil est passa sed eius humanitas immolata. & ideo dr̃. Et ecce angel⁹ dñi dixit ei. Ne extẽdas manũ tuã ī puer. glo. qa caro poterat crucifigi: diuinitas aũt nõ potuit tangi. ¶ Tercia causa passionis christi fuit culpa. Si em̃ ho nõ peccasset christus crucifix⁹ non fuisset. ideo seqt̃. Aperuit abraã oculos viditꝙ post tgũ arietẽ itra vepres herẽtẽ cornibꝫ quẽ assumẽs obtulit holocaustũ ꝓ filio. Glo. aries herẽs cornibꝫ est christi humanitas crucifixa. Nã crux cornua habz sic duo ligna p transuersum in se ducta crucẽ faciunt. Vñ dr̃ abacuc. m̃. Et cornua in manibꝫ ei⁹ id est cornua crucis erat in manibꝫ christi. ¶ Sed quare nõ dixit manus ī cornibꝫ sicut cornua in manibꝫ ei⁹. Respondeo & dico. ꝙ hoc fecit & dixit ꝓpt̃ q̃tuor rões. Prima est qa passio christi tota fuit in eius potestate. qa cũ voluit aiaz suã posuit: & eã positã cũ voluit assumpsit. Joh̃. x. Secda est qa etiã tũc cornua id ẽ regna erãt in manibꝫ ei⁹ id ẽ in potentia eius. Tercia rõ spũalis est. qa xpi passio cornibꝫ comparat̃: & merito. qa animalia cornibꝫ pugnãt. sic & christ⁹ cõtra dyabolũ in passione pugnauit vbi eũ deuicit. Joh̃. xij. Nũc iudiciũ est mũdi nũc p̃nceps h⁹ mũdi &c̃. Quarta rõ est qa in venatione necessaria sũt cornua ad captionẽ bestiaz. Ita etiã commemoratõ passionis christi ī p̃dicatõne est necessaria ad conuersionẽ pcoz. Prima ad cor. ij Nõ iudicaui me scire aliqd int̃ vos nisi Jesũ christũ & hũc crucifixũ. Sz heu qa vt dr̃ p̃ma cor. p̃mo. Verbũ crucis pereuntibꝫ qdẽ stulticia ẽ &c̃ Vepres aũt in qbꝫ erat aries sunt spine. Sed que spine dico ꝙ sunt spine pcoz ꝓ quibꝫ christus ẽ crucifixus. & spine hominũ impioz a qbꝫ christ⁹ ẽ crucifixus: & spine vepriũ qbꝫ ẽ coronat⁹. de qbꝫ Canti. m̃. vemte & videte regem salomonem in diademate id ẽ christũ crucifixũ ī corona spinea qua coronauit eũ mater sua. id est synagoga de qua natus est fm carnẽ in die desponsationis illi⁹ id ẽ ī die passionis qñ fact⁹ est ecclesie sponsus sãguinũ. sic dr̃ exo. m̃. de Moyse. & ocludit̃ in figura postꝙ vero adorauerim⁹ reuertemur ad vos. glosa id est postꝙ sacramẽtũ dñice crucis fuerit impletũ. tũc omnis israel salu⁹ erit. Vñ pacto vel impleto sacrificio dixit de⁹ abrae. In semine tuo bñdicẽt̃ omes gẽtes. qd̃ iã adimpletũ ẽ in passione xpi. Vñ dictũ ẽ cõuertẽt̃ ad dñm vniuersi fines terre. hec oĩa Diero. & etiã in glosa. ¶ Tercia figura ꝙ christi crux comparat̃ virge moysi ꝓpter sex mirabilia opera que moyses cum virga fecit. Capi. v.

Tercio crux christi figurat̃ & cõparat̃ vnge moysi & hoc ꝓpter miraculoz operationẽ. Nã moyses sex mirabilia opera cũ virga fecit que christ⁹ in cruce seu ī virtute crucis fecit. Primo em̃ aquã de petra dedit. Secũdo aquam in sanguinem conuertit. Tercio aquam amaram in dulcem conuertit. Quarto mare diuisit. Quinto pharaonẽ & eius populũ ꝓstrauit & submersit. Sexto dei populũ liberauit. Hec omnia beat⁹ augus. ponit in sermone de passione. vt narrat bt⁹ tho. m̃. pte. sume. q. xlvj. arti. m̃. Vtrũ christus debuerit assumere mortẽ crucis. in cor. q. in fine. hec omnia vtus crucis fecit quod de singulis patet. Primo em̃ moyses aquã de petra dedit vt dr̃ numeri. xx. pcussit bis virga silicẽ & egresse sunt aque largissime. quod verbũ augus. in glosa sic exponit. Petra erat christus fm ꝙ dicit apostolus p̃ma ad cor̃. x. Sed ꝙ petra virga pcutit̃ crux christi figurat̃: ligno em̃ accedẽte ad petrã id est ad christũ grã manauit qua sitis interior mitigat̃. Et ꝙ bis virga pcutit̃ euidentius significat crucẽ. duo em̃ lingna crux habz. Et subdit̃ & egresse sunt aque largissime scz grãz abũdantia in baptismo. Vñ de latere christi crucifixi fluxerũt duo p̃cipalia sacm̃ẽta. scz baptism⁹ & passio: aqua regenerationis & sanguis redẽptõnis Johis. xix. Et subdit apos. ibidẽ. Omes eãdẽ escã spũalem mãducabãt scz manna q̃ dr̃ esca spũalis. qa descẽdebat de celo. Et omes eũdũ potũ spũalẽ scz aquã de petra bibebãt. In psal. pcussit petrã & fluxerũt aque. Vel aliter omes ei ꝓ fidẽ aquã de petra id ẽ de christo eos sequẽte habebãt comedebãt eandẽ escã spũalẽ scz corpus christi & omes bibebãt eũdẽ potũ spũalẽ scz sãguinem christi. Aliter tñ q̃ nos. qa ipi tm̃modo spiritualiter scz ꝓ fidẽ quã de christo habebãt. Nos aũt spũaliter & sacmentaliter ioh̃. vj. Caro mea vere ẽ cibo & sanguis meus vere est potus. Totum aũt fluebat & fluit de christo eis in figura: nobis in veritate. ¶ Secdo moyses virga aquaz ī sãguinẽ cõuertit. Ita dr̃ exo. vij. Et dixit dñs ad moysen tolle virgã tuã sup aquas egipti. Et eleuãs virgã pcussit aquã fluminis que versa est in sanguinẽ de quo pt̃ triplex rõ assignari. Prima est lrãlis quã tangit ibidẽ glosa sic dicẽs. In aq̃ puniti sunt que conuersa ẽ in sanguinẽ. quia in aqua egipti necauerũt filios hebreoz. Aqua ido

in sāguinē ē uersa · vt bibant sanguinē quē fude-
rūt vt aqua q̄ est de ommbo generādis materiale
principiū egiptijs fieret supplicīū vt sciāt ꝑ quē
pumiti sūt · Gre · qualia fecistis talia reddēt vobis
& orige · ī glo · Aqua vertit ī sāguinē ī reatū pene
q̄a omīs sāguis q̄ effusus est sup terram req̄ritur
a generatōne hac · Secūda rō est spūalis · vnde
Isido · Aqua in sāguinē vertit : cū abusus diuniti-
ay in penā vertit Jaco · v · Thezaurisastis vobis
irā in nouissimis diebo · Tercia ratio est etiā spiri-
tualis quā assignat Strabo in glo · dicēs · Aqua
ī sanguinē versa mūdanā sapiētiā significat : in q̄
omnis q̄ manserit necab fic ī sanguine : mundana
em̄ sapiētia stultū putat deū ꝑ homībo mori hunc
q̄cūq adhesserit viuē nō poterit sed necabit · Vel
tunc aqua ī sāguinē ē cōuersa · q̄a vn? militū lat?
christi ī cruce aperuit & exiuit sāguis & aqua · Joh
xix · Ad oñdēdū q̄ aqua regenerationis nr̄e ī bap
tismo non sufficiebat sine sāguine redemptionis ·
Illud em̄ q̄d ī aliud conuertit assumit vtutem ei? in
quod cōuertit · Sic aq̄ regenerationis ī baptismo
habet vtutē a sanguine redemptōnis in passionis
sac̄mento · ¶ Tercio moyses vga aquā amaram
ī dulcē conuertit · vt ptz · exo · xv · vbi dr̄ q̄ filij israel
nō poterāt bibere de marath aquas · eo q̄ essent a-
mare & murmuranit ex hoc popul? otra moysen
dicēs q̄d bibem? · At ille clamauit ad dn̄m q̄ ostē-
dit ei lignū q̄d cū misisset in aquas in dulcedinem
verse sūt · Quod vbū fm glosā expomit sic · Aque
amare ex q̄bo orit murmuratō q̄a sūt ihabiles ad
bibēdū sunt intolerabilia legis onera · Re · infra ·
Lex moysaica · Aug? · ī glo · Lignū q̄d dns moy-
si ostendit est spūalit lignū crucis · q̄d lignū aq̄s
dulces facit p̄figurās grāz & gloriā crucis · vbi di
cit hebre? q̄ lignū illd erat amarissimū vt vt? di
uina mirabilioz inotescēt · Amay em̄ amaro addi-
tū est dulcedinē opatū ad ostēdēdū · q̄ p crucem
dulcorat omnis pena assumpta vel illata · Vel a-
liter virga aque amare in dulcedinē cōuertuntur
q̄a si tibi tribulatio videt amara : respice lignum
crucis & reduc ad memoriā bn̄ficiū passionis · &
sic tibi omnis tribulatō dulcis fiet · Et nota q̄ nō
dicit dulcorate sūt aque sed in dulcedinē cōuerse ·
q̄d multo maiorē notat dulcedinē · q · di · reduc me
in memoriā : Et narra si q̄d habes vt iustificeris
q̄si di · offer opa tua cruci & vide q̄ meq̄lis sit re-
compensatō tua vt exponit moralitas magistralis
¶ Quarto virga moyses mare diuisit : ita dr̄ Ex
odi · xmj · Dixit dns ad moysen tu eleua virgam
tuā & extende manū tuā sup mare & diuide illud
vt gradiāt filij israel ī medio mari p siccū · Spū
alit vtute crucis populo dei exeūti de egipto · id
ē de tenebris erroris pc̄ti aperit via eūdi ad celū
Cui? figure veritas exprimit Joh · xix · Vbi dr̄
q̄ vn? militū lancea ei? lat? aperuit · vbi Aug? ·
sic ait · Vigilāti vbo euāgelista vsus ē vt non di
ceret lat? ei? percussit aut vulnerauit · sed aperuit
vt illic quodā modo vite ostiū pāderet vñ sacra-
mēta ecclesie manauerūt · sine quibo ad vitā q̄ ve-
re vita ē nō intrat · ¶ Quinto moyses vga aquā
diuidens dei populū liberauit · ita dr̄ Exo · xmj ·
diuisa ē virga aqua & ingressi sunt filij israel per
mediū maris sicci · erat em̄ aq̄ quasi mur? ad dex
terā eor & leuā · Vbi nota fm lrām · q̄ aqua p̄bu
it filijs israel viā duobo modis · scz p diuisionē &
p desiccationē · q̄a p̄mo aqua vga fuit diuisa & po
stea desiccata · Et dicit augus · ibidē · q̄ duodecim
fuerunt diuisiones aquay fm numey tribuū vt
singule tribo vias suas meandi haberent · In psal ·
Qui diuisit mare ruby in diuisiones · Isaie · lxmj ·
Qui scidit aquas maris ante eos & tribo iuda p̄i
mo ingressa est · Spūalit aūt mur? ē defensio vt
dicit ibidē glo · Iste aūt mur? est a dextris & si-
nistris · Mur? a sinistris ē meror ex cōsideratione
& trepidatione malor · Murus a dextris ē meror
ex cōtemplatione bonor · Et bn̄ dicit a dextris &
a sinistris · q̄a in vno cōcludim? cōcupiscētiā · ī al-
tero vitamus negligētiā · q̄a q̄ expectat p̄miū ex-
tendit se in meritū : & q̄ metuit penā solicite decli
nat culpā · hec ē moralitas magistralis ¶ Sexto
moyses vga pharaonē pstrauit & egiptū submer
sit · ita dr̄ Exo · xmj · Extēde manū tuā sup mare
vt reuertat aqua ad egiptios · Et subdit · Reuer
seq̄ sunt aque & cooperuerunt currus & equites
cūcti exercitus pharaonis : nec vn? quidē supfuit
ex eis · Sic spūaliter p crucē & mundus superat
& diabolus cū suis p̄ncipibo & potestatibo eijcit ·
Et subdit · Nec vnusquidē supfuit eis · Glo · quia
omnia pc̄a p crucē & baptismū christi dimissa sūt
& potentia diaboli submersa · ¶ Spūalit virtus
crucis vt virga christi sex mirabilia facit vel ope
rat · Primo em̄ vtute crucis cor indurātū & clau-
sum emollit lacrimosa cōtritōne & aperit in con-
fessione · Secdo cor amay & tribulatū dulcoratur
spūali cōsolatione · scz cū ad dn̄m cōuertit p spem
diuine misericordie · Tercio cor carneū abstrahit
ab omni carnalitate carnis imitatōne · Quarto cor
īsipidū saporat christi dilectione · Quinto cor obsti
natū emollit & irrigat lacrimay compunctōne ·
Sexto cor obsessum a diabolo & pc̄to liberat a
temptatione & peccatoy psecutione ·

¶ Quarta figura q̄ crux christi comparat eneo
serpēti · ¶ Capi · vj ¶

Quarto & vltimo crux christi figurat &
compat eneo serpēti ꝓpter temptatorum
vel infirmor liberationē de quo dr̄ iob is
nj · Sicut moyses exaltauit serpētem in deserto
ita oportet exaltari filiū hominis · vt omnis qui
credit in ipm̄ non pereat sed habeat vitā eternā ·
In q̄ verbo beat? iobs tāgit tria de passione xp̄i ·
scz Lignū · modū · fructū · ¶ Primo tāgit pas-
sionis xp̄i lignū vel figurā · Vñ dicit sic moyses
exaltauit hpētē ī deserto · Nā murmurāti populo
dei de cibo ei dato · scz manna & dicenti · Nu · xxj

Anima nr̄a nauseat·id est vsq; ad stomaci vomitum indignat̄ sup isto cibo lemissimo·de? ī vltionez murmuris misit serp̄tes ignitos a quibo percussi plurimi moriebant̄ . Et dicebant̄ serpentes igniti duplici rōne · vel q̄a minimi & veloces erāt ad modū scintillaz· vel q̄a tactu & morsu veneno inflāmabāt ad tumorē & ruborē igneū·postea vero penitēte populo de pcto & cōq̄rēte ad moysen Et moyse orante & clamante ad dñm: mandauit dñs fieri serpentem eneū : q̄ quidem serpens fuit & ī remediū contra illos serp̄tes & ī signū id est ī figurā dominice passionis· vñ dr̄ Nume·xxj·dixit dñs ad moysen: fac serp̄tē eneū & pone eum p signo q̄ pcussus vl̄ morsus aspexerit euz viuet Et subdit̄ ibi·fecit g̃ Moyses serp̄tē eneū & posuit eū p signo quem cū aspicerēt morsi sanabāt̄ . Hūc serp̄tē eneū habuerūt filij israel semp postea·& magnifice vel honorifice reposit? erat ī hieru salē quē tandē cōminuit rex iuda scz ezechias· vt patet·mj·libro regū·xvmj· pp̄t superstitionem quā popul? illi exhibebat: huic figure rñdet veritas christi· Dicit̄ aūt christus serp̄s eneus pp̄t quinq; rōnes· Prima est quia es est infabricabile nec p̄t domari tunsionibo malleoz sed tam̄ poliri p̄t· Et significat patiētiā xp̄i & inuincibilitatem ei? in passionibo q̄bo flecti nō potuit · sed poliri & decorari· sic dr̄ ad Hebre·ij· Videm? xp̄m pp̄ter passionē mortis gloria & honore decoratū· Secūda ratio est quia es ē diuerse nature nō em̄ ē vnus metalli sed plurium & diuersoz cōiunctoz in vnum· Sic christ? nō fuit vnius nature· sed gigas gemine substantie scz diuine & hūane vnite in vnā psonā xp̄i· Tercia rō est q̄a es int̄ omia metalla est magis sonabile vñ cōuocat populum Sicut christ? q̄ p̄dicauit & docuit & clamās voce magna p̄ciū p nobis exoluit· Luce·xxmj· Deus de? me?&c̄· Quarta rō est pp̄t similitudinē· quia sic̄ serpens ene? venenū non habuit ·sed fuit figura serpentis venenosi· Sic etiā christus non habuit pc̄m q̄d est venenū mortē inducēs q̄d cū cōsūmatū fuerit generat mortē· vt dr̄ Jacobi·ij· sed habuit similitudinē venem scz pc̄i· vt dr̄ ad roma·viij·misit de? filiū suū in similitudinē carnis pc̄i &c̄ · Quinta rō est pp̄t p̄fectē & vtutem· quia sicut tunc conspiciētes serpentē eneum exaltatū & a veneno sanabant̄ & a morte liberabant̄· Sic nūc qui cōformant̄ similitudini mortis christi p fidē baptismū q; ei?·& a pcto p iustificationē & a morte p ei? resurrectōnē liberabāt̄ · vt dicit Aug?·li·de baptismo paruuloz· Spūaliť loquēdo de? pmittit sepe mala diabolū suggerē nob & ita spūaliť vulneramur ī mēte·sed si respicim? serpentē eneū rōmbo p̄dictis ī cruce p nobis positum p fidem & imitatōnē de q̄cūq; pcto temptemur liberabimur · vt verbigrā· Cū temptat̄ quis de auaricia debet inspicē christū dicentem·Luce· xj· date elemosinā & omnia mūda sūt vobis·Cū temptat̄ q̄s de luxuria debet inspicere christū dicentē·Luce·xij·sint lumbi vestri p̄cincti &c̄· Cū temptat̄ quis de supbia debet inspicē christū dicentē·Math̄·xj · discite a me·q̄a mitis sū & humilis corde . Cū temptat̄ q̄s de gula debet inspicere xp̄m dicentē in psal· In siti mea potauerunt me aceto· Et sicut cum q̄s temptat̄ de alijs vicijs & pc̄tis debz inspicē ī christū imitando eū & ab ombo liberabit̄ ¶ Secdo p̄ncipaliter tāgit b̄s Johānes passionis xp̄i modū cū dicit · Jta exaltari oportet filiū hoīs q̄d intelligit̄ de exaltatione crucis · vñ Joh̄ · xij·cū xp̄s dicēt oportet exaltari filiū hoīs &c̄ · seq̄t̄ hoc aūt dicebat signific̄as qua morte clarificatur? esset deū · Voluit aūt xp̄us mori exaltat? in cruce q̄nq; rōmbo· Prima ē vt celestia purgaret· Sicut em̄ christ? p sanctitatē cōuersationis sue iā purgauerat terrestria·ita voluit purgare aera· Colo·p̄mo·pacific̄as p sāguinē crucis ei? sive q̄ in celis sive que in terris sūt· Secunda ratio est vt demonibo triūpharet qui in aere nobis bellū p̄parāt · ad Ephe·ij·ſm mundi hui? p̄ncipē potestatis aeris q̄ ī isto caligīoso aere dñant̄· vt Aug? & Ambro·exponūt ī glosa· Tercia rō ē vt virtutē ostēdēt· Ex eo ei q; ī morte crucis exaltatus de inimicis triūphauit nō vocat̄ mors sed exaltatio· In psal· Exaltare dñe in virtute tua· Quarta ratio ē vt errorem destrueret scz vt ostendēt q; id q̄d mūdus vocat deiectionē apud deū est exaltatio & ecōuerso· Quinta ratio ē vt corda nostra ad se attraheret · Joh̄·xij· Et ego si exaltatus fuero a terra omnia trahā ad meip̄m· Req̄re expositionē hui? sequēti ca· ¶ Tercio b̄s Joh̄·tangit passionis christi fructū qui ē vita eterna· Cū subiūgit·vt omis q̄ credit ī ip̄m nō pereat sed habeat vitam eternā · Et rñdet hic fruct? in aliquo fructui figuralis serpentis· quia sicut quicūq; respiciebat serpentem eneū liberabat̄ a veneno & p̄seruabat̄ a morte· Jta ille q̄ respicit filiū hoīs·scz christū exaltatū in cruce p fidē ī eū credendo & opando liberat̄ a veneno id est a pcto Joh̄·xj·Qui credit in me nō moriet̄ &c̄·Et p̄seruat̄ ad vitā eternā· Joh̄·xx· hec scripta sūt vt credatis & vt credētes vitā habeatis &c̄· Et aug?·vbi sic ait·hec ē differētia int̄ figurātē imaginē & ip̄az rē· scz q; illi sanabant̄ a morte ad vitā tēporalē: hec aūt vt habeat vitā eternā·& Chrisos· sic ait Ibidē · Si em̄ q̄ credūt in crucifixū nō pereūt: multo magis q̄ crucifix? ē nō periit · Bede·t·ī postilla quā fecit sup Johēz exponēs illud vbū Johis·mj · Sic̄ moyses exaltauit serpentē in deserto &c̄ · Et itez ī euāgelio cōtinuo exponens p̄dictū verbū· ¶ Q; christus voluit mori exaltat? in cruce & q̄re· ¶ Ca·vij·

Et ego si exaltat? fuero a terra oīa traham ad meip̄m· Joh̄· xij· christ? loquēs de passione sua in verbis premissis tangit duo· scilicet passionis modum cum dicit· ego si

exaltat? fuero a terra & passionis fructū cū dicit Omīa trahā ad meipm· ¶ Primo tāgit passionis sue modū· Cū dicit ego si exaltatus fuero a terra in cruce· sicut moyses exaltauit serpētē ī deserto &c̄· vt patet ca· p̄cedēti· Voluit aūt christ? mori exaltatus in cruce ꝓpt̄ q̄tuor rōnes· scz ex pte demonū & ex pte hominū· ¶ Primo ex pte demonū scz ꝓpt̄ eor exclusionē vt eos q̄ in aere p̄n cipatum & p̄tatē exercebant· ipe eleuat? a terra eiect̄ & cōculcaret· Joh· xij· Nūc p̄nceps h? mūdi eiciet foras· p̄nceps huj? mūdi est vel amator mundi inordinat? vl diabol?· Diabol? aūt p passionē christi eiciť foras triplicit· Primo quo ad p̄tatem trahentē que bene ablata est· q̄a nō p̄t trahē sanctos ad limbum sicut p̄us imo tractos amisit Zach· ix· Tu aūt in sanguine testamēti eduxisti vinctos de lacu &c̄· Secūdo eiciť q̄ ad p̄tatē impellentē que multū diminuta est· Ezech· xxx· Cōfregisti brachiū pharaonis· Tercio eiciť quo ad p̄tatem possidētem que ꝓ magna pte ablata ē· Expulsus ē em̄ a cordibo hoīm quos possidebat· Luce· xj· Cum aūt fortior illo superuenerit &c̄· ¶ Secūdo christ? voluit mori exaltatus ī cruce ex pte hominū· Et hoc ꝓpt̄ tres rōnes· scz ꝓpter vie directōnem· veneratiōnē· aduocatōnē· Prima rō est ꝓpt̄ vie directōnem ne erremus· Vnde & crux erigiť ad ostensionē vie· Numeri· viij· Cuz posuerit septē lucernas candelabr ꝙ in australi pte erigat· Secūda rō est ꝓpt̄ veneratōnē & sic erigūtur sanctuaria & sic crux figuratur· Gen· xxviij· Surgēs Jacob erexit lapidē ī titulū fundens ꝙ oleū desup ait· nō ē hic aliud nisi dom? dei & porta celi· expone· Tercia rō est ꝓpter aduocatōnez scz vt esset aduocatus noster· & sic erigiť vexillū· Jsaie· xj· Leuabit signū in nationes & cōgregabit ꝓfugos israel & dispsos iuda colliget a q̄tuor plagis terre· ¶ Vbi nota q̄ triplex est signū· Primū ē discretiuū pugnātiū in bellis· Secūdū ē directiuū itinerātiū ī huius· Terciū ē rememoratiuū stātiū de p̄teritis· Sic spūaliter crux xp̄i· ¶ Primo est signū discretiuū incipiētiū q̄ sunt in statu tēptatōnis· discernit em̄ penitētes ab impenitētibo· vñ Ezech· ix· Trāsi p mediā ciuitatē ī medio hierusalē & signa thau sup frontes viroꝝ gemētiū & dolētiū sup cūctis abominatōnibo q̄ sūt ī medio ei?· Vbi Glo· sic ait· Thau q̄ apud hebreos extrema est & vicesima secūda similitudinē crucis habet que in christianoꝝ frontibo frequēter signat· & p̄fectā in viris gementibo & dolentibo scientiam monstrat· ¶ Secundo crux christi est signum directiuum ꝓficientiū q̄ ꝓgrediūt ī via laboris seu vtutis ne cōtingat eos errare· vt em̄ dr: Prouer· xvj· Est via q̄ videt homi iusta nouissima aūt e? deducūt ad mortē & hoc signo dr Jsaie· xj· In die illa scz passionis dñi erit radix Jesse q̄ stat ī signū populoꝝ ipm gētes deprecabūt & erit sepulcr ei? gloriosū· Terco crux christi est signum rememoratiuū ꝓfectorum qui sunt in quiete contemplationis vt non contingat eos obliuisci· Exodi· xiij· Erit quasi signū ī manu tua· glo· memoria beneficij passionis christi· ¶ Secundo principaliter in autoritate premissa christ? tangit sue passionis fructum· Cum subdit· omnia traham ad meipsum· quod verbum expenitur sex modis· ¶ Primo sic· omnia traham· nunquid bestias aut lapides? certe nō· sed omnia trahibilia q̄ non sūt nisi creature rōnales· & hoc modo omnia trahā ad meipm· scz p sufficiētiā sed nō p efficaciā· fuit em̄ passio christi sufficies ad trahēdū omnes· sed nō efficies ꝓpt̄ ipenitētiā aliquoꝝ· ¶ Secūdo exponit sic ꝼm Augus· ibidē· omnia trahā· id ē de omni genere hominū vt fiat distributio nō ꝓ singulis generꝝ sed ꝓ generibo singuloꝝ· ¶ Tercio sic etiā ꝼm Augus· omnia trahā ad meipm· id ē omnia naturā integrantia vt referat hec distributio oīa· nō ad vniuersitatē oīm· q̄a nō ē oīm fides ꝼm apostolū· sed ad creature integritatē· scz spiritū· aiaz & corpus· scz ad id q̄ intelligim? · sentim? · vnim? · ¶ Quarto exponit sic ꝼm Augus· ibidē· omnia trahā scz ad salutē p̄destinatos tm̄· Et cōcludit Augus· ibidē· omnia trahā· scz trahibilia tribo modis p̄dictis p̄ter sola p̄cta vt exponit bēs tho· ī postilla quā facit sup Joh· ibidē ¶ Quinto exponit ꝼm Gaufridū sic· omnia trahā· quenā omnia? Certe celestia simul & terrena· Celestia scz ipm deū patrē traxit vel inclinauit ad misericordiā p̄coris· Terrestria scz p̄coꝝ ad penitentiā· ¶ Sexto ꝼm eūdē exponit sic· Omnia trahā scz celestia & terrestria· Celestia sūt bītudo & sanctitas· terrestria sunt pena & culpa· Dic em̄ celi ciues obtinent felicitatē & sanctitatē· Sic p̄cor nihil hr ꝓpriū nisi culpā & p̄cti penā· mediator ei dei & hominū sanctitatē & felicitatē cū deo habuit & penā p̄coꝝ hominū sup lignū crucis ferēs ī sua felicitate & sanctitate pmāsit· habuit ei simul hec duo scz felicitatē q̄a ī cōtinua fruitione erat· & dolorē vel penalitatē ī ligno crucis· Et in nullo ꝓpter talē dolorē eius felicitas vel fruitio est minorata· ¶ Septimo exponit sic· omnia trahā ad me ipm· q̄a null? pt venire ad christū nisi tractus a patre· vt dr· Joh· vj· Nemo pt venire ad me nisi q̄ miserit me scz pater traxerit eū· Vbi nota· q̄ dicit trahit ꝓpt̄ duplex pond? qd est in nobis· scz pondus culpe· ad Hebreos· xij· deponentes omne pondus & circūstās p̄ccatū· Et pondus pene de quo Sapientie· ix· Corpus qd corrūpit aggrauat animam· Vnde sicut graue per naturam non potest per se sursum ferri nisi trahatur ab alio· ita cor humanū ex se ad inferiora tēdēs nō pt sursum per se eleuari nisi tractum· ideo dicit saluator· nemo potest venire ad me nisi &c̄· ¶ Vbi Chrisostomus sic ait· Dic insaniunt manichei dicentes qm̄ nihil ī potestate nostra est positū· g̊ si nō trahimur nō defect? ē ex pte tracti sed ex pte trahētis

Rñdeo & dico: ꝙ nō debes facē vim in verbo tractus . eo ꝙ tract⁹ nō dicit violentiaz sed indigētiā. nō dicit inuitū sed adiutū. nō dicit necessitatē sed volūtatē. ¶ Primo istud v̄bū tract⁹ nō dicit violētiā. ꝗa vt dicit Aug⁹. Cetera pt̄ homo nolēs credē aūt nō pt̄ nisi volēs. sed dicit indigentiam. Vñ Chrisо. nō qđ in nobis est destruit sed ostēdit nos dei auxilio indigere. ¶ Secđo tract⁹ non dicit inuitū sed adiutū vt sit sensus nemo pt̄ venire ad me nisi pater me⁹ traxerit id est adiuuerit eū. ¶ Tercio tract⁹ nō dicit necessitatē sed volūtatē. Vñ Aug⁹. ibidē. porro si poete licuit dicē. trahit sua quēq; voluptas: ñ violētia sed miseri cordia. ñ obligatio sed delectatiō. ꝙnto magis nos dicē debem⁹ trahi hoīez ad xp̄m: ꝙ delectat̄ veritate. bītudine. iustitia. & eterna vita . qđ totū ē christ⁹ . vñ si homo nō trahit̄ & leuat̄ nō est defect⁹ ex pte trahētis ꝙ ꝙntū in se est nulli deficit sed ꝓpt̄ impedimentū eius qui nō trahit̄. Si aūt queris q̄re nō trahit omēs sed q̄sdā sic & quosdā nō & quare. Rñdeo & dico. ꝙ de hoc assignari pt̄ rō in generali & nō in speciali . Primo quidē in generali vt in illis qui nō trahunt̄ appareat vel refulgeat ordo diuine iustitie . In illis aūt ꝙ trahūt̄ appareat immēsitas diuine misericordie . Secūdo dico. ꝙ in speciali q̄re istū trahat & istū nō trahat nō pt̄ rō assignari. Et ideo si nō traheris roga vt traharis. vt etiam aug⁹. ibidē dicit . Hoc etiam p duo exempla oñdi pt̄. Primū exēplū ē ī lapidibo domus. quare artifex aliq̄s lapides ponat inferius & quare aliquos supi⁹ in lateribo & alios non assignat̄ rō in cōmuni scz dispositō dom⁹. cui⁹ cōplemētū hoc exigit. Sed q̄re in speciali hos lapides ibi ponat & hos nō . hoc dependet a simplici volūtate p̄ter quā nulla pt̄ rō alia assignari. Secūdū exemplū est q̄re aliquos in ecclesia fecit apostolos alios martires & alios cōfessores . Rō in cōmuni assignari pt̄ scz ꝓpt̄ ecclesie decorē & cōplemētū. Sed q̄re Petr⁹ fecit apostolū Stephanū martirē Nicolaū cōfessorē nō ē alia rō nisi volūtas sua. Sic igit̄ ex p̄missis patet hūane facultatis defect⁹ & auxilij diuini subsidiū. Hec bēs tho. in postilla super Johēz sup illo vbo. Jo. vj . Nemo pt̄ venire ad me nisi pat̄ me⁹ q̄ misit me traxerit eū. Re. infra Predestinatō. ¶ Octauo & vltimo mō Leo papa ī ſmone de curſis istud vbū Joh̄. xij. Ego si exaltat⁹ fuero a terra omnia traha ad meipm sic ait. O mirabilis potētia crucis. O ineffabilis gloria passionis in qua est tribunal dñi & iudiciū mūdi & pt̄as est crucifixi . vñ dicit omia traha ad meipm . qđ vbū Leo papa quatuor modis exponit. Primo sic. traxisti dñe omia ad te cū cōfitēde maiestatis tue sensū tot⁹ mūdus accepit . Secundo modo sic. traxisti dñe omia ad te qm̄ ī execratōnē iudaici sceleris vniuersa creatura impio⁹ vsui se negaret. ꝗa & sol obscurat⁹ ē & t̄ra tremuit & sic omia elemēta in detestatōnē sceleris vnā tulerunt sententiam . Tercio modo sic. traxisti dñe omnia ad te quoniā scisso tēpli velo sancta sanctor⁹ ab indignis pontificibo recesserūt . vt figura ī veritatē. ꝓphetia in manifestationē. & lex ī euangeliū verteret̄. Quarto mō sic. traxisti dñe oīa ad te vt qđ in vno iudeor⁹ tēplo obūbratis significationibo agebāt. Apto sacm̄eto vniuersar⁹ nationū deuotō celebraret. Nūc em̄ & ordo clarior leuitar⁹. dignitas amplior seniorꝫ. & sactior ē vnctio sacerdotū quia crux tua omniū ē fons bñdictionū . oīm est causa grāꝫ p quā credētibo dat̄ vt⁹ de infirmitate. gloria de opprobrio. & vita de morte. Hec Leo papa vbi sup̄. ¶ Q̄ cōuenientissimū fuit christū mori in cruce ꝓpter sex rationes. ¶ Capi. viij.

Secundo p̄cipaliter circa crucē cōsiderāda est cōuenientia passionis. Cōuenientissimū em̄ fuit christū pati mortē crucis . & hoc p̄cipue sex rōnibo . scz Ratione imitationis. satisfactionis. purgationis. p̄parationis. saluationis. p̄fectionis. ¶ Primo rōne imitatōnis sic. xp̄s accepit oīa q̄ ptinēt ad vitā rectā & ad exēplum vtutis. Pertinet aūt ad vitā rectā nō timē ea que nō sūt timēda. Sūt aūt q̄dā hoīes q̄ q̄nis nō timeant mortē: gen⁹ tn̄ mortis horrescūt . Et ideo vt xp̄m imitaremur & nullū gen⁹ mortis horrēm⁹ Christus voluit in cruce mori quo genere mortis nihil erat execrabilius. formidabili⁹ . vel horribili⁹ ¶ Secūdo christ⁹ voluit in cruce mori rōne satisfactionis sic . christus volēs sua passione satisfacē ꝓ peccato voluit in cruce mori. Et hoc rōnabiliter. ꝗa peccatū p̄mi parentis fuit ex eo . ꝙ cōtra mandatū dei pomū ligni vetiti sūpsit . & ideo cōuenies fuit ꝙ christus ad satisfaciendū ꝓ illo pcto seip̄m patere⁹ ligno crucis affigi. q̄si restituēs qđ adam sūpserat. ſm illud ps̄al . ꝙ nō rapui tūc exoluebā. Vñ Augus. dicit in quodā sermone de passione. Cōtempsit adam p̄ceptū accipies ex arbore pomū Dz quicqđ Adā pdidit christ⁹ in cruce inuenit. ¶ Tercio christ⁹ voluit in cruce mori rōne purgationis vel mūdationis sic. ex pcto p̄mor⁹ parētū nō solū terra infecta ē sed etiā aer. & ideo xp̄us nō sub tecto sed ī excelso ligno ē passus . vt sanguis xp̄i de latere christi decurrēs sua stillatione mūdaret & purgaret nō solū terrā sed aerē. vt dicit Chrisо. in sermone. Et itez sup illo vbo. Joh̄ xij. Oportet exaltari filiū hoīs. Chrisо. sic ait. Exaltari audiēs suspēsū intelligas ī altū vt sāctificaret aerē ꝙ sanctificauerat terrā ambulādo in ea . ¶ Quarto xp̄us voluit ī cruce mori rōne p̄parationis. ꝗa p hoc ꝙ in cruce morit̄ exaltat⁹ ī altū ascēsū nobis parat in celū. vt Chrisо. dicit. Et inde ē ꝙ ipe dicit Joh̄. xij. Ego si exaltat⁹ fuero a terra &c̄ ¶ Quinto voluit xp̄us mori in cruce ratione generalis saluationis. Nā mors christi in cruce cōpetit vniuersali saluatōni totiꝰ mūdi. Vñ gre nicenus dicit . ꝙ figura crucis a medio contactu ī q̄tuor extrema ptita significat vtutē & prudētiā

ei? qui in ea pepēdit diffusam · Chriſo · etiā dicit
q̄ xp̄s in cruce expansis manibo moriē vt altera
manu veterem populū: altera vero eos q̄ sūt ex gē
tibo trahat· ¶ Sexto voluit xp̄s in cruce mori rō
ne pfectōis· q̄a p hoc gen? mortis diuersaꝝ vi-
tutū in christo pfectō designat· Vñ Aug?· in li
bro de grā veteris & noui testamēti sic ait · Non
frustra tale gen? mortis xp̄s elegit · vt latitudi-
nis· altitudinis· longitudinis· pfunditatis· de q̄bo
apostol? loquit ad Ephe·iij· magister existēt· q̄d
vbū fm Aug?· ibidē exponit ꝛālit & spūalit· vt
vbigrā · Nā latitudo crucis est ī eo ligno q̄d trās
uersū desup figit · & hoc ad bona opa ptinet· q̄a
ibi extendit man?· Longitudo vero crucis est in
eo q̄d ab ipo transuerso vsq̄ ad terrā cōspicuū id ē
manifestū est ibi quodā modo stat vel psistit &
pseuerat q̄d longanimitati attribuit · Altitudo
vero crucis est ī ea ligni pte que ab illa q̄ trāsuer
sa figit versus sursū relinquit · hoc est ad caput
crucifixi· q̄a bñ sperātiū supna expectatio ē· Pro
funditas vero crucis ē totū illud q̄d de ligno cru
cis fixū in terra occultat q̄d signat pfunditatem
gratuite gr̄e · Si vero breui? vis pcedē dicas q̄
apostolus in his vbis vt possitis cōprehēdē &c̄ ·
exp̄mit formā crucis· Nam pfundū crucis erat in-
fixū humi · Sublimitas eminēs sup caput Lon-
gitudo ab imo sursū porrecta vsq̄ ad altitudinem
Latitudo lignū trāsuersū ab vna manu ad aliam·
Hec oīa diuersimode ē inuenire & ī bono & ī ma-
lo· in vita p̄senti & in futuro vt patz infra· Vñ
Aug?· sup Job̄em sic ait· Lignū in quo fixa erāt
mēbra patiētis: etiā ad cathedrā fuit magistri cō-
uenientis dicētis vel docētis· Hec bt̄us tho·iij·pte
sūme· q· xlvj· arti· iij· Vtz christ? debuerit ī
cruce pati· in cor· q· ¶ Est aūt sciēdū· q̄ vbū a-
postoli ad Ephe·iij· in charitate radicati & fun-
dati vt possitis cōphēdē cū ommibo sanctis que sit
latitudo & longitudo sublimitas & pfundum p̄t
exponi q̄nq̄ modis· ¶ Primo q̄ q̄tuor dimensio-
nes crucis pfectōnē q̄tuor virtutū significāt · Nā
latitudo crucis significat pfectōnē latitudinis cha
ritatis q̄ etiā ad inimicos extēdi debet dicēte dño
Math̄·v · Diligite inimicos vr̄os &c̄· q̄d ipe ī cru
ce pēdens fecit: orās p̄ inimicis· Longitudo vero
signat pseuerātiā in bonis opibo: nō em̄ qui ince-
perit· sed q̄ pseuerauerit ī finē hic salu? erit· vt dr̄
Math̄· x· & Joh̄· xiij· dr̄ q̄ christ? cū dilexit suos
q̄ erāt ī mūdo ī finē dilexit eos· Aug?· ibidē in
finē id est vsq̄ ad mortem· vel in finē id est vsq̄ in
christū· vt em̄ dicit Remigi?· Finis nō semp di-
cit ōsūptōnē sed pfectōnē· iuxta illud· finis legis
christ? est · Altitudo crucis significat expectatō-
nē supnā · scz vt queramus q̄ sursū sūt· vt dicit a-
postol? ad Colo·iij· Que sursū sūt q̄rite· Augus·
ī glo· sursū sūt gloria eterna vel spūalia que ad eā
ducūt· Et ipe christ? volūtatē p̄ris p̄tulit volūta
ti sue· Math̄·xxvj· non sicut ego volo sed q̄d tu·
& Marci xiij· Nō q̄d ego volo sed q̄d tu· Profun
dū vero crucis significat p̄funditatē vel immensi
tatē humilitatis christi qua se humiliauit vsq̄ ad
mortē crucis· vt dr̄ ad Phi·ij· vl̄ pfundū crucis
significat occultū iudicioꝝ dei · scz q̄re hūc trahit
illū nō trahit· q̄re hūc vocat & illū reprobat· Vñ
apo·ad ro·xj·dicit· O q̄ incōp̄hēsibilia sūt iudicia
dei & inuestigabiles vie ei? · Prouer·xxv · Qui
scrutator ē maiestatis oppримet a gloria· q̄si dicēt
Nimia p̄scrutatio secretoꝝ dei obcecat intellectū
Sicut nimis intendēs in solarē radiū excecat · &
sic q̄ fodit fundamētū edificiū obruit & seip̄m op
primit ¶ Secō exponit sic vt possitis cōphendē
&c̄ · hec q̄tuor cōphēdisti· Si stupes · si paues · si
ferues· si sustines · Quis stupet nisi q̄ cōtēplat glo
riā dei? Quis pauet nisi q̄ scrutat p̄funda sapien-
tie seu iudicioꝝ dei? Quis sustinet & pseuerat in
amore dei nisi q̄ emulat in amore eternitatē cha-
ritatis? Nā hec vt? poti? eternitati hominē reddit
dicēte dño · Qui pseuerauerit vsq̄ in finē id est in
xp̄m hic saluus erit· ¶ Tercō exponit sic vt possi
tis cōphēdē &c̄ · Animaduerte quatuor cōtēplati
onis species· q̄a sublimitas ē cōtemplatio vel admi
ratō maiestatis· latitudo recordatio bñficioꝝ dei·
longitudo meditatio promissoꝝ · pfundū inspectio
iudicioꝝ· vt dicit Bern̄ sup̄ Cōtemplatio ¶ Quā
to modo exponit sic · In vita pctoꝝ inuemunt
q̄tuor dimensiones cōtra quas defendimur & sal-
uamur virtute crucis · Primo enim sunt quidā
homines q̄s magis vrget cōsciētia ptinentiū ad lu
xuriā pctoꝝ· & hec ē pfunditas vite inique & ab
ea cōtraria crucis pfunditate saluamur· Secūdo
sunt quidā alij quos arguit cōsciētia altitudinis·
scz superbie & vanitatis cui opponit ad salutē sub-
limitas crucis · Tercio sūt quidā alij quos argu
it longitudo seu pseuerētia in pcto qui a mane vs
q̄ ad vesperā scz ab adolescentia ad senectutem p̄
trahūt peccata sua: quibo longitudo crucis oppon
tur ad salutē· Quarto q̄dā alij sunt q̄ dilatant pec
cata sua qui non solum coram deo sed coram homi
nibus peccāt· qui nec timore dei nec pudore homi
nū peccare desistunt quibus opponit ad salutem
latitudo crucis· ¶ Quinto modo exponit sic · vt
possitis cōphendē cū ommibo sanctis hec q̄tuor q̄
sunt in bt̄is· sublimitas erit ī gloria vel felicitate·
longitudo in eternitate · latitudo in plenitudine ·
pfunditas in inscrutabili sapientia & scientia dei·
¶ Q̄ christus voluit in cruce mori pbat autori-
tate apostoli vt patet vbi pbat meritum christi
p̄mo ex forma quā assumpsit · ¶ Capi·ix·¶

Secūdo q̄ christus voluit in cruce mori p̄
ter rōnes p̄dictas pbo etiā autoritate a-
po· ad Phi·ij· hūliauit semetip̄m factꝰ
obediēs vsq̄ ad mortē · mortē aūt crucis· In q̄ vbo
apostol? tāgit duo · Primo christi meritum cū di
cit· hūliauit semetip̄m &c̄ · Secundo tāgit xp̄i
p̄miū· Cū subdit· ppt̄ q̄d & deꝰ exaltauit illū &c̄

Primo tangit christi meritū cū dicit·humiliauit semetipm &c̄. ¶ Meritū aūt christi fuit ex trib⁹. Primo ex forma quā assumpsit Ibi· formā serui accipiēs · Secdo ex obediētia ꝑpt̄ quā sustinuit · ꝙa fact⁹ obediēs patri · Tercō ex pena quā subiit· quia vsq; ad mortē nō quācūq; sed mortē crucis· ¶ Primo merituz christi fuit ex forma quam assumpsit· quia exinaniuit semetipm formā serui accipiēs · Augus·in glo · Cum eñ dei filius eēt in forma dei patris id est in plena essentia & eq̄litate dei patris quā non vsurpauit·ꝙa vere p naturā erat eq̄lis patri · Exinaniuit semetipm : nō substātiā euacuās :nō formā dei mutās·sed formam serui assumēs nō formā dei amittēs · serui forma accessit nō forma dei discessit·nō eñ qđ erat amisit sed manēs qđ erat assumpsit qđ nō erat · Erat ei ab eterno filiꝰ dei & idē fact⁹ est tāq̄ seruus: nec solū formā serui accepit vt subesset·sed etiam formā mali serui vt vapularet · & formam serui pcti vt penā soluēt cū culpā nō habēt·Rō huiꝰ ē ꝙa i pcto ꝑmi parētis fuit elatō · & ideo oportuit ꝙ fiē p superbiā ceciderat :ita p humilitatē nō cuiuscūq; sed xpi resurgēt · Ideo apostol⁹ dicit humiliauit semetipm·glo·nō aliū hominē nō angelū sed semetipm : mntum formam serui vsq; ad assumptōnē humanitatis passibilis & penalis accepit · ¶ Sed forte argues ex hoc ꝙ satisfactō pro pcto nō debuit fieri p passionez christi tali rōne · Contraria cōtrarijs curāt̄ pcm hoīs fuit superbia · Dz fuit maior hūilitas xpi i assumptōe hūane nature qñ eximaniuit semetipm formā serui assumēs ꝙ superbia Ade·ḡ ex assumptōe hūane nature pro pcto hoīs sufficiēt̄ eēt satisfactū ·& ideo nō oportuit ꝙ xps pateret̄ ·Rndeo & dico ·ꝙ i pcto ade nō solū fuit elatō sed delectatō·& ido oportuit ꝙ christ⁹ non solum pro elatione sed etiā pro delectatōne penam mortis exolueret· Similit̄ nec effusio sanguinis christi in circūcisione ad satisfactōnem p pcto fuit sufficiens ·Cui⁹ rō est·ꝙa ꝙuis vna gutta sanguinis quā i circūcisione fudit esset sufficiēs ad omnez satisfactōnem cōsiderata dignitate psone christi·quia de⁹ cui⁹ vt⁹ & dignitas est infinita·nō tamē cōsiderato genere pene·ꝙa p morte ad quā obligatū erat humanū gen⁹ oportebat ꝙ christ⁹ mortē exoluēt ·Hec bt⁹ t·m·scri·sen·di·xx·arti·vj· Vtz satisfactō debuit fieri p passionē xpi · in solu·m·& ·m· argu·

¶ Qz meritū xpi fuit secdo ex obedientia ꝑpt̄ quā sustinuit & quare· Ca·x·

Secūdo meritū christi fuit ex obediētia ꝓpter quam sustinuit · Ideo subdit apostolus ad phili·ij · factus obediēs scz patri· Cui⁹ rō est · ꝙa christ⁹ assumpsit naturā nostram vt eam curaret · Sed voluntas hūana maxime indigebat curatōne·qđ patet eo ꝙ inobediēs fuit voluntati dei voluntatē ꝑpriam faciēs & nō dei qđ ē magna infirmitas & ꝓuitas voluntatis·vñ quia i pcto ꝑmi parentis fuit trangressio·oportuit ad curationē voluntatis inordinate ꝙ i christo esset subiectio vel conformatio sue voluntatis ad deū patrē & ideo ipe assumpsit voluntatē conformē voluntati diuine· vñ ipe dicebat ·Math·xxvj · & Marci· xiiij · nō qđ ego volo sed qđ tu·q̄si dicēt nō qđ ego volo scz voluntate sensualitatis · sed volo qđ tu vis voluntate rōnis · Ecce pfecta obidiētia xpi ad patrē · Vñ bñ dicit apos· fact⁹ ē obediēs patri &c̄· qđ fecit christus ꝑpter eruditionē nostram vt in tribulatiombꝰ & passiombꝰ supponam⁹ voluntatez nrāz voluntati diuine · vt xpus fecit q̄ dicit Johis· vj · Descendi de celo nō vt faciā voluntatē meā sz ei⁹ q̄ misit me patris· Vbi Aug⁹·sic ait· ꝑpterea eñ anima a deo exiuit ꝙa supba erat · supbia iecti sum⁹ hūilitate regredimur ·Medic⁹ ḡ qñ egritudinē discutit causā morbi medet̄ & tūc infirmitas curat̄ · vt ḡ causa malorꝫ oīm curaret̄ · id est supbia descendit & humilis fact⁹ ē de⁹· Quid supbis homo: filius dei p te hūilis fact⁹ ē·puderet te forte imitari hūilē hoīez saltē imitare deū·hec ē ei commendatio hūilitatis·Supbia q̄ppe facit voluntatē suā :humilitas voluntatē dei · q̄ supbo fuit p̄iect⁹ est foras · Nō eñ foras mittit̄ nisi supbia· ad me eñ venire nō pt̄ nisi humilis · & ideo q̄ seruat hūilitatē nō labit̄ vel eicit̄ foras · q̄re: ꝙa humilis venit & imitat̄ illū q̄ nō venit facē voluntatē suam sed dei · & merito ꝙa voluntas ꝑpa voluntati dei resistit:faciūt eñ hoīes voluntatē suā nō dei qñ faciūt qđ volūt vt tñ sequāt̄ voluntatē dei nō faciunt voluntatē suā sz dei · Dec Aug⁹ sup Johez ibi dē · ¶ Est aūt sciendū ꝙ in xpo due voluntates fuerūt ꝓm duas naturas · scz voluntas diuina & hūana · Voluntas aūt hūana i xpo fuit duplex scz sensualitatis qua nolebat mori imo refugebat mortē· Vñ dicit Math·xxvj · Pater si possibile ē transeat a me calix iste scz passionis ·Alia voluntas fuit rōnis qua volebat id qđ voluntas diuina scz pati & mori · Non tñ in xpo voluntas sensualitatis fuit cōtraria voluntati rationis · qđ ꝓbo quadruplici rōne Prima est ꝙa rebellio carnis ad spūm vel sensualitatis ad rōnē non est nisi in illis in quibꝰ est cōcupiscentia carnis que est pcm veniale qđ nullo mō in christo fuit · Secūda rō ē ꝙa voluntas sensualitatis in christo nūq̄ ferebat̄ in aliqđ nisi ꝓordinaret̄ a ratione · Tercia ratio est ꝙa cōtrarietas voluntatis nō extendit̄ ex diuersitate volitorꝫ sed ex diuersa rōne volendi · vt verbigratia · si aliq̄ duo diuersa velint p eandē rōnē nō dicūt̄ habē cōtrarias voluntates · vt si vnꝰ vult pluuiā extimās eam bonā & vtilē ꝑpt̄ cōsecutionē frugū · Et aliꝰ vult siccitatē ꝑpt̄ eandē causam reputās siccitatē vtilē ad hoc idē nō dicūt̄ habē cōtrarias voluntates · sz si ex diuersis rōmbꝰ etiā idē velint dicūt̄ hre diuersas voluntates · Dic igit̄ i xpo fuit cōtrarietas voluntatū q̄ntū ad volita · ꝙa voluntas sensualitatis mortē tāq̄ malū repudiebat · vñ dicebat pri: si possibile ē

&c̃. Sed volũtas rõis reputabat morte vtilẽ. & ideo acceptabat eã ad salutẽ hũani generis. vñ dicebat Verũtam nõ mea volũtas sed tua. ꝙa cũ volũtas sensualitatis in xpo nũq̃ ferebat in aliquid nisi ꝓordinaret a rõne. ideo ī christo nõ fuit rebellio volũtatum. Quarta rõ ẽ ꝙa rectitudo voluntatis nõ est ex cõformitate voliti. ꝙa aliqs pt peccando velle illud volitũ qđ deꝰ vult: & meret in hoc ꝙ illud nõ vult. Sed rectitudo volũtatis causat ex tribo. Primo ex conformitate modi volendi. scz vt velit ex charitate sicut deꝰ vult. Scdo ex causa finali. scz vt ꝓpt idẽ velit illud qđ deꝰ vult Tercio ex cã efficiẽti. scz vt velit illud quod deꝰ vult eũ velle. q̃ tria sẽsualitas ī xpo directa a rõne volebat. Hec magister senten. nj. libro. di. xvij in ꝓncipio distinctõis. Et bt̃us tho. nj. scri. sen. di. xvij. arti. ij. q. j. Vtꝝ volũtas hũana ī christo semp volũtati diuine cõformabat ī volito. in cor. q. Et ibidẽ. q. ij. Vtꝝ volũtas sensualitatis fuerit cõtraria volũtati rõis in christo. in cor. q. ꝙ eñ sensualitas ferat in delectabile sensus ꝑm rõnẽ hoc ẽ naturale sensualitati hũane. Sed ꝙ immoderate vel effrenate hoc ẽ absq̃ rõne. hoc facit corruptõ fomitis. & hinc ẽ pcm̃ veniale ī sensualitate qđ nullo mõ fuit in christo. vt ptz supꝰ. Hec. b. tho. ibidẽ supꝰ immediate. in solu. ij. argu.

¶ ꝙ meritũ christi fuit ex pena quã sustulit & ꝙ cõuemẽti? fuit ꝙ ꝓ morte xpi liberaremur q̃ ꝓ solã dei volũtatẽ.

¶ Capi. xj.

Tercõ meritũ xpi fuit ex pena quã sustinuit licet eñ christ? sola volũtate vel solo vbo potuisset nos a pcto liberare absq̃ aliqua passione. eo ꝙ cũ dei potẽtia sit infinita: ad modũ aliquẽ non est limitata. ꝙa non est impossibile apud deũ omne vbũ. vt dr̃ Luce. j. Tñ si mõ aliq̃ absq̃ passione nos liberasset: nõ habuisset rõnẽ redẽptõis sed libatõis tm̃. ꝙa libatõ nõ fuisset facta p solutõnẽ ꝑcij. & ideo fuisset liberatõ nõ redẽptõ. vt dicit bea. tho. nj. scri. sen. di. xx. arti. nj. q. j. Vtꝝ alio mod? fuisset possibilis nre redẽptõis ex pte dei. argu. cõtra. & in cor. q. ¶ Et ideo cõuemẽti? fuit ꝙ ꝓ passionẽ xpi liberaremur q̃ ꝓ solã dei volũtatẽ. qđ duplicit ꝓbo. scz auctoritate & rõnibo. ¶ Primo auctoritate apostoli ad Phili. ij. Hũiliauit semetipm̃ factꝰ obediẽs vsq̃ ad mortẽ. Vbi glo. sic ait. hũiliauit semetipm̃ fact? obediẽs patri. nõ solũ vsq̃ ad mortalitatis humane nature susceptõnẽ. ad incarnatõnẽ. ad diaboli tẽptatõnẽ. ad populi irrisionẽ. ad sputa vincula & flagella & alapas. sed vsq̃ ad mortẽ. ¶ Secũdo hoc idem ꝓbo sex rõnibo. scz. Rõne liberatõnis. ꝓuocatõnis. imitatõnis. ꝓmiatõnis. ꝑseruatõis. cõmẽdatõnis. ¶ Primo rõne libatõis. quia ꝓ passionẽ xpi homo liberat cõuemẽti? a pcto. Vñ Aug?. xiij. de ciuitate dei sic ait. sanande nostre miserie cõuemẽtior mod? non fuit ꝙ ꝓ passionem christi. quia siẽ in pcto primi parẽtis fuit elatio. transgressio. delectatio. Ita in christo fuit humiliatio q̃ntũ ad ꝓmũ. vt patz ꝓmo ca. Subiectio cõtra scm̃. vt patet ca. ꝑcedẽti immediate. Et mortis passio vel afflictio vt cõtraria cõtrarijs curarẽtur & hõ plenarie liberaret & sanaret. ¶ Scdo hoc idẽ ꝓbo rõne ꝓuocationis. ꝙa ꝓ passionẽ xpi magis ꝓuocat hoies ad diligendũ deũ q̃ ꝙ ꝓ aliqđ aliud. Vñ apostol? ad Ro. v. cõmẽdat suã charitatẽ in nobis qm̃ cũ inimici essem? ꝓ nobis mortuus ẽ. ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõne imitationis. ꝙa ꝓ passionẽ xpi ipe dedit nobis exẽplũ obedientie. humilitatis. cõstantie. iustitie. & aliaꝝ virtutũ in passione sua ostensaꝝ q̃ fut necessarie ad hũanã salutẽ. Vñ dr̃ ꝓma Pe. ij. Christ? passus ẽ ꝓ nobis vobis relinquẽs exemplũ vt seqmini vestigia eius. ¶ Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne ꝑseruationis a pcto. Nã ꝓ passionẽ xpi homini maior necessitas ẽ indicta se immunẽ a pcto ꝑseruandi. ex quo eñ xpi sanguine redemptũ se cogitat magis sibi cauere a pcto. ꝑm illud apostoli ꝓme ad corim. vj. Empti estis ꝑcio magno. glorificate & portate deũ in corde vestro. ¶ Quinto hoc idẽ ꝓbo rõne cõmẽdationis vel adeq̃tionis. Nã liberatio hois a pcto ꝓ passionẽ xpi ad maiorẽ dignitatẽ hois cessit: vt sicut hõ victꝰ fuerat & deceptꝰ a diabolo. Ita etiã homo esset q̃ diabolũ vinceret. & sicut hõ mortem meruit. ita hõ moriendo mortẽ superaret. vt dr̃ ꝓme ad Corim. xv. Deo grãs q̃ dedit nobis victoriam ꝓ Jesũ christũ. ¶ Sexto hoc idẽ ꝓbo ratione ꝓmiationis ꝙa christ? ꝓ passionẽ suã nõ solum hominẽ a pcto liberauit. sed etiã grãm iustificantem & gloriã bẽitudinis eis? ꝓmeruit. vt ptz ifra Dassio de fructibo passionis xpi. Vñ super illo verbo Mathi. xx. Ascẽdẽs iesus hierusolimã assumpsit duodecim discipulos suos secreto & ait illis &c̃. Christo. sic ait. Dis aũt sal? hoim ī christi morte posita ẽ. nec ẽ aliud ꝓpt̃ qđ magis deo grãs agẽ debeam? q̃ ꝓpt̃ mortẽ ipi?. ideo duodecim discipulis ī secreto mortis sue misteriũ ãnũciauit. ꝙa sp thezaur? ī melioribo vasis includit & ne infirm? aliqs scãdalizaret. Hec. b. t. nj. pte sũ. q. xlvj arti. nj. Vtꝝ alio mod? fuerit cõuemẽtior liberatiõi hũane nature q̃ ꝓ passionẽ xpi in cor. q.

¶ ꝙ xpus noluit oia genera mortis pati. Ca. xij

Ad maiorez tn̄ euidẽtiã ꝑcedẽtis capituli est sciendũ. ꝙ christ? noluit gladio necari nec igne cremari sicut aialia que in veteri testamento in figura christi offerebant ī sacrificiũ. Cui? rõ ẽ. ꝙa xps detractabiles passiões q̃ ptinebãt ad defectũ sciẽtie vl̃ gr̃e assumẽ rẽnuit ¶ Et si ãguis ꝙ illa aialia sic occisa & postea cremata ꝑcesserũt ī figura xpi. q̃ similit xps nõ debuit ī cruce pati. sed magis gladio occidi & igne cremari. Rñdo & dico ꝙ nõ oportz ꝙ q̃ntũ ad oia veritas rñdeat figure. ꝙa iã nõ eẽt similitudo sz vitas vt Dama. di. ī. nj. li. Locꝰ aũ matiaꝰ ignis fuit in holocausto & sacrificio xpi ignis charitatis.

Similiter nō fuit christo amputatū caput vt Johāni baptiste neq; sectus fuit vt Isaias ꝑba. Et hoc specialiť duplici rōne vt Chriso. dicit. Prima rō ē vt corp? ei? integrū & indiuisibile morti seruaret. Secda rō hui? ē qa christ? non fuit occasio volentibo eccīaz diuidere. Illas aūt passiones que ptimebāt ad iniuriā ab exteriori illatā non rēnuit. sed subire voluit ꝑpť redēptionem hūane nature. Et qa pena duplici rōne timeť & subterfugiť vel qa difficilis aut horribilis: vel qa vilis. xp̄s non solū mori voluit. sed etiā in cruce mori voluit. ita dicit apos. ad phili. ij. Hūiliauit semetipm factus obediēs vsq; ad mortē mortez aūt crucis. Vbi glosa sic ait. Et si pauq ē hoc scz vsq; ad mortem: audi aliqd de genere mortis: nō q̄mlibz mortē sed mortē crucis que ignominiosior est sustinuit christus. Hec. b. t. ij. parte sūme. q. xlvj. arti. mj. Vtrum christ? debuit in cruce pati. ī solu. j. & ij. argu. ¶ Voluit aūt xp̄s exaltari ī cruce & mori specialiter q̄nq; rōnibo. scz ꝑpť figurā. medicinā. efficaciā. doctrinam. & gloriā. ¶ Prima rō ē ꝑpter figurā sic. Veritas debet q̄ntū ad aliqd rīndere figure vt patz sup̄. Sed altare holocaustoq; in q̄ sacrificia animaliū offerebantur erat factum de lignis vt habeť Exodi. xxvij. vbi dr̄ ī pncipio capituli Facies & altare de lignis sethim: & signific lignum crucis. g̊ vt verificeť figura q̄ntū ad hoc christus voluit in cruce mori. vt dicit. b. tho. ij. parte sūme vbi sup̄ immediate. in solu. ij. argu. ¶ Secūda rō hui? est ꝑpter nostrā medelā vt videlicet p mortē crucis ab oīnibo nos purgaret & sanaret pctis. Nā bta crux est curatio vel euacuatio vulneris. restitutō sanitatis. & figurať ī serpēte eneo erecto in palo. Numeri. xxj. Sic exaltauit moyses serpentem in deserto &c̄. Re. supra. mj. ca. ¶ Tercia rō ē ꝑpť efficaciā. qa christ? exaltat? ī cruce sua efficacia & virtute sufficiēte oīa ad se attraxit. vel ideo in cruce exaltat? ē mortu? vt oīa ad se attraheret. vt dr̄ Joh. xij. Et ego si exaltat? fuero a terra &c̄. Re. sup̄. ¶ Quarta rō est ꝑpter nostrā doctrinā. Voluit em̄ christus ī cruce pati ꝑpter nostrū exemplū & documētū vt scz ꝑpter christū omnē ignominiā sustineamus & omnē mūdanā gloriā contemnamus. vñ ad Hebre. xij. aposto. de xp̄o dicit. Proposito sibi gaudio sustinuit crucē confusione contempta. In quo verbo oīdiť q̄ christus p̄mo cōtempsit mūdanā gloriā ¶ Secūdo cōtēpsit omnē mūdanā penā & ignominiā. Prō cōtēpsit omnē mūdanā gloriā vñ dicit. ꝑposito sibi gaudio. Ita dr̄ Joh. vj. Cū cognouisset qa volebāt eū rape vt facerēt sibi regē fugit. Vñ Augus. sic ait. Erat quidem rex qui timebat fieri rex nec talis rex q̄ ab hominibo fieret. sed talis q̄ hoībo regnū daret. Secūdo xp̄us cōtēpsit omnē mūdanā penā & ignominiā. vñ subdit. sustinuit crucē cōfusione contempta. vñ Augus. in libro de catheticandis rudibo sic ait. Oīa em̄ terrena bona cōtempsit homo christ?: vt ea cōtēpnēda mōstraret & oīa terrena mala sustinuit q̄ sustinēda p̄cipiebat: vt nec in illis quereret felicitas nec in istis timeret infelicitas. In ciuitate vili ē nat?. scz nazareth cui? patria erat celestis. paup ē xp̄s fact? cui? sūt oīa. ne de terrenis diuitijs q̄sq̄ extolleť nolunt rex ab hominibo fieri. qa hūilitatis viā ostēdebat miseris. Esuriunt q̄ omnes pascit. Sitiunt q̄ ē fons sitiētiū. Fatigat? ē ex itinere: q̄ viā facit nobis in celū. Obmutuit & obsordūt per quē mutus locutus est & surd? audiunt. Vinct? ē q̄ infirmitatū vincula soluit. Mortuus q̄ mortuos suscitauit. Amore itaq; ei? similia patiamur. Hec Augus. vbi sup̄ & habenť in glo. ¶ Quinta ratio q̄re christ? voluit mori exaltat? in cruce est ꝑpť suā gloriā. qa mors crucis fuit causa exaltationis ei? Et ido cōcludit apos. ad phili. ij. Hūiliauit semetipm &c̄. vsq; ad mortē mortē aūt crucis propter quod & de? exaltauit illū. Re. sequēti capi. ¶ Et premium christi ex passione fuit exaltatio eius a deo. ¶ Capi. xiij.

Postq̄m supi? apostol? oīdit christi meritū ad phili. ij. dicēs. Humiliauit semetipm &c̄. Nic oīdit christi p̄miū ī hoc q̄ dicit. ꝑpť quod & de? exaltauit illū &c̄. Et hoc ideo vt imitemur xp̄m: & in merito & in p̄mio. ¶ Primo ī merito. Inducit aūt xp̄i meritū ī nostrum exēplū q̄ntū ad q̄tuor. scz q̄ntū ad detestationē elationis. qa hūiliauit semetipm. Secundo q̄ntū ad detestationē trāsgressiōis. qa fact? obediens p̄ri. Tercō q̄ntū ad detestationē delectatōis. qa vsq; ad mortē. Quarto q̄ntū ad despectōnē ostentationis. qa vsq; ad mortē crucis. ¶ Secūdo inducit xp̄i p̄miū in nostrum exēplū ad oīdēdū. q̄ si fuerim? ei cōformes in merito erim? & in p̄mio. Vñ subdit. ꝑpť quod & deus exaltauit illū &c̄. ¶ Ostendit aūt p̄miū exaltatōnis hūane nature xp̄i p ei? passionē & post resurrectionē duobo modis. Primo ī se cū dicit. ꝑpť quod & de? exaltauit illū. Secūdo ī cōparatione ad alias creaturas cū subdit & dedit illi nomen sup̄ omne nomē &c̄. ¶ Primo oīdit p̄miū exaltatōnis hūane nature xp̄i ī se cū dicit ꝑpť qđ & deus exaltauit illū. qsi di. fm glosam ꝑpť qđ id ē qa tā innocēť. tā hūiliter. tam g̃uiter. tam viliter christus passus est. ideo hoc merito deus ipe exaltauit illū dādo sibi in resurrectōne specialiť tria. scz immortalitatē corporis. impassibilitatē mētis & corporis. claritatem diuinitatis. Primo deus pater exaltauit illū dādo sibi immortalitatē corporis. Vñ apos. ad Ro. vj. Christ? resurgēs ex mortuis iā nō moriť. ¶ Dz forte argues nō solū post resurrectionē. sed etiā añ passionē erat necessario immortalis tali rōne. Necessitas moriēdi inest homini ex pcto Sed christus nullū pctm habuit. g̊ &c̄. Rndeo & dico. q̄ christus ante passionē habuit necessitatem moriendi nō q̄dē ex pcto qa nullum habebat.

Sed ex ꝑncipijs naturalibꝰ vñ etiãsi christ⁹ non occidẽ̄ necessario moꝛeꝛet rõe hũane nature cui inest necessitas moꝛiẽdi. Et ideo immoꝛtalitatẽ q̃ nature hũane in christo nõ eꝛat debita :xꝑs meꝛuit ꝑ passionẽ. Vt di.b.t.mj.sen.di.xvmj.arti. mj.q.j. Vtꝛ xꝑs meꝛuit sibi ꝑ passionẽ immoꝛtalitatẽ coꝛpis.in solu.mj.argu. ¶ Vbi sciẽdum ꝙ q̃druplex est statꝰ hominis. Primꝰ ẽ añ pcm Secꝰ est in pcto & añ grãz. Terciꝰ est post peccatũ & sub grã. Quartꝰ vero ĩ gloꝛia de quoꝛ christ⁹ quelibet accepit aliq̃d quia omẽs saluare venit. De ꝓmo q̃dẽ statu accepit peccati immunitatẽ. De secũdo vero statu scilicet in pcto & añ g̃ti am accepit defectꝰ penales. De tercõ statu scz ꝑ pcm & sub gratia accepit gratie plenitudinẽ. De quarto statu scz de statu gloꝛie accepit christus non posse peccare & dñm perfecte contemplari. vt dicit magister sen. in textu. mj. li. di. xvj. in fine distinctõnis. ¶ Sedo deꝰ pater exaltauit filium merito passionis sue dãdo sibi impassibilitatẽ mẽtis & coꝛpis. Nã xꝑ⁹ & sm aĩaz & sm coꝛpꝰ añ resurrectõnẽ eꝛat passibilis. qđ ptz. ꝙa añ resurrectõnẽ aĩa xꝑi habuit tristiciã. iraꝫ. timoꝛem. doloꝛẽ q̃ sũt anime passiones. Primo habuit tristiciã. qđ tripliciꝫ ꝓbo. Primo autoꝛitate Matb. xxvj. Tristis est anima mea vsq ad moꝛtẽ. Secũdo hoc idẽ ꝓbo signo ꝙa flet⁹ est signũ tristicie sed xꝑs fleuit Joh. xj. g̃ &c. Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõne sic. tristicia est cũ accidit aliq̃d cõtrariũ eius qđ nos delectat. & ꝙa vita christi sibi eꝛat maxĩe delectabilis. ideo de moꝛte naturaliꝫ cõtristabaꝫ. vt di.b.t.mj.scri.sen.di.xv. arti.vj.q.j. Vtꝛ xꝑs habuit tristiciã. in argumẽtis cõtra. & ĩ coꝛ. q. Sedo dico ꝙ ĩ xꝑo fuit ira. nõ q̃dẽ ira per vicium q̃ est cõtra ordinẽ rõmis. Sed ira ꝑ zelũ q̃ insurgit sm ordinẽ rõmis & est vt⁹ scz volũtas vindicãdi aliq̃d malefactũ. & hoc mõ ira ꝑ zelũ est in deo & ĩ beatis & ĩ xꝑo fuit. vt dicit b.t. ibidẽ. q. mj. Vtꝛ in christo fuerit ira. ĩ coꝛ. q. Tercõ christ⁹ habuit timoꝛẽ. ita dr̃ Marci. xmj. Cepit Jesus tedẽ & pauẽ. & cõfirmo hoc rõne sic. Eiusdẽ est timoꝛ & doloꝛ. sed in christo fuit veꝛ⁹ doloꝛ. vt ĩfra patebit. g̃ & timoꝛ. vt di.b.t.mj.scri.sen. ibidẽ. q. mj. Vtꝛ in xꝑo fuerit timoꝛ. in coꝛ. q. Quarto in christo fuit veꝛ⁹ doloꝛ. qđ duplicit ꝓbo. Primo autoꝛitate psal. Repleta est malis id est doloꝛibꝰ. vt exponit glosa de christo. Secũdo hoc idẽ ꝓbo rõne sic. Vbicũq̃ est lesio & cogmitõ lesionis cõtrarie volũtati: ibi ẽ doloꝛ. Sed ipa coꝛpis lesio eꝛat cõtra aliq̃d volũtatẽ q̃ moꝛtẽ naturaliꝫ refutabat. Et similiꝫ mala hũani generis ei displicebãt. g̃ in christo fuit doloꝛ tã in inferioꝛi parte mẽtis q̃ etiã carnis. Differũt aũt doloꝛ & tristicia in duobꝰ. Primo quia doloꝛ est in sensu siĉ in subiecto. sed tristicia in appetitu est. Secũdo ꝙa tristicia ẽ passio aĩalis. scz doloꝛ ẽ magis passio coꝛpalis. Vñ tristicia ẽ doloꝛ aĩe ꝑ coꝛpa. vt aug⁹. di. Dec. b.t.mj. scri. sen. ibidẽ. ã.mj. ĩ coꝛ. q

¶ De passionibꝰ christi nota tria. ¶ Capi. xmj.

Ad maioꝛem tñ euidẽtiã ꝓcedẽtis capi. circa passiones quas christ⁹ añ resurrectionẽ habuit. scz circa tristiciã. timoꝛem. & doloꝛẽ. nota tria. scz Intellectũ autoꝛitatis. documẽtũ vtilitatis. modũ passibilitatis. Primo nota intellectũ autoꝛitatis. Nã verbũ vel autoꝛitas saluatoꝛis dicẽtis Matb. xxvj. tristis ẽ aĩa mea. & Marci. xiiij. cepit pauẽ & tedẽ. exponit ꝙnq̃ modꝰ Primo eñ Beda & Theophil⁹ sic exponũt. Excludit ꝑ hoc q̃rũdã impietas: nã q̃ coꝛp⁹ suscepit oĩa debuit suscipe q̃ coꝛporis sũt. vt esuriret. sitiꝛ augeret. cõtristaret. vt discãt ꝙ veꝛus hõ eꝛat in hoc ꝙ naturales hoĩs ꝓpietates assumpsit. diuinitas eñ ꝑ hos cõmutari nescit affect⁹. Secdo Ambꝛo. sup Lucã sic exponit. Tristis ẽ aĩa mea &c. nõ ipe sed aĩa. nõ ei tristis ẽ sapiẽtia ñ diuina substãtia sed aĩa. Suscepit ei tristicia aĩaz meã suscepit coꝛp⁹ meũ. Terciõ mõ Origenes sic exponit. Tristis ẽ aĩa mea vsq ad moꝛtez. q̃si di. tristicia cepta ẽ ĩ me nõ sp scz vsq ad temp⁹ moꝛtis. vt cũ moꝛtuus fuero pcto moꝛiar & vniuerse tristicie. cui⁹ ꝓncipiũ tñ fuit in me. q̃si di. tristicia mea vltra moꝛtẽ nõ extẽdeꝫ. sed meꝛeꝫ in moꝛte mea. Quarto mõ Diero. sic exponit. Tristis ẽ aĩa mea ñ aꝫ ꝓꝫ moꝛtẽ sed vsq ad moꝛtẽ. dr̃ cõtristat⁹ donec apostolos sua liberaret passiõe. Quinto Diero. sic exponit. Tristaꝫ xꝑs nõ timoꝛe patiẽdi vl̃ moꝛiẽdi ꝙa ad hoc venerat. sed ꝓꝫ infelicẽ iudam & scãdalũ apostoloꝛũ & electionẽ indeoꝛũ & euersionẽ Hieruſalẽ. Sedo nota circa passiones mentis quas christ⁹ habuit añ moꝛtẽ documẽtũ vtilitatis vt eñ dicit Diero. super illo vbo Marci. xiiij. Cepit Jesus pauẽ & tedẽ. In hoc etiã pauẽ & tristari docemur añ iudiciũ moꝛtis ꝙ nõ possum⁹ per nos dicẽ venit ꝓnceps mũdi hꝰ & ĩ me ñ hꝫ q̃q̃ꝫ Tercõ nota modũ passibilitatis quãm scz anima christi añ eius passionẽ patiebaꝫ & fruebaꝫ quod duplicit ostendo. Primo autoꝛitate Augus. qui in libꝛo de spiritu & aĩa modũ oñdit dicens. ꝙ anima duplicit ꝑ cõsiderari. videlicet. aĩa vt aĩa: & anima vt spũs. Primo ꝑ cõsiderari anima vt anima & sic habz relationẽ vel depẽdẽtiã ad coꝛp⁹ quod viuificat & animat. & sic aĩa passionẽ coꝛporis patiebaꝫ nõ eñ doloꝛ coꝛporis potest eẽ sine anima. Sed econuerso dolere potest anima etiã non dolente coꝛpoꝛe. Secundo anima potest cõsiderari vt spiritus prout nullam habet relationem ad coꝛpus siue dependentiam. & sic anima christi fruebaꝫ & nõ patiebatur. Secundo modꝰ & ratio quare anima christi simul & semel fruebatur & patiebatur est ista. quia anima christi media fuit inter diuinitatem & carnem. Et quia beatitudo ineꝛat anime christi ex diuinitate. Coꝛpus aũt eiꝰ eꝛat passibile. ideo anima xꝑi eꝛat passibilis ex parte illa qua coniungebatur coꝛpoꝛi.

Et erat anima xp̃i bt̃a ex parte illa qua diuinitati cõiungebat̃. Vñ quia anima xp̃i cõiungebat̃ corpori ſm ſuã eẽtiã ꝑut erat forma corpis. ideo anima chriſti ſm ſuã eſſentiã tota patiebat̃ ex corporis leſione. Et ꝙa anima per intellectũ & volũtatẽ in deũ cõuertebat̃. ideo q̃ntũ ad iſtas duas potentias vel act? eaꝝ non patiebat̃ ſed fruebat̃: q̃ntuꝫ vero ad alias potentias quibo anima cõiungebatur corpori. ſcz q̃ntum ad potentias affixas corpori & act? eaꝝ. anima xp̃i patiebat̃ etiã corpali leſione. Hũc modũ & rõnẽ paſſionis aĩe xp̃i aſſignat b̃tus tho. in. ſcrip. ſen. di. xv. arti. ij. q. ij. Vtꝫ aĩa xp̃i ſit paſſibilis. in cor. q. in fine. De aĩ paſſiones prędicte q̃uis in aĩa chriſti ante mortẽ fuerint eo modo quo ſup̃ patent. tamen merito paſſionis vltra mortẽ nõ extiterũt poſt reſurrectõnẽ. Vñ patꝫ ex p̃miſſis ꝙ de? pater in reſurrectiõe exaltauit filiũ ſuũ dando ſibi impaſſibilitatem aĩe quã meruit ex paſſione. cui? anima añ reſurrectionẽ fuit paſſibilis. Et ideo ſic̃ chriſt? p ſuã paſſionez meruit gloriã reſurrectõnis. ita etiã meruit impaſſibilitatem aĩe. vt dicit. b. tho. in. ſcrip. ſen. Ibidẽ di. xvij arti. iij. q. ij. Vtꝫ chriſt? meruit impaſſibilitatẽ anime argu. cõtra. & in cor. q.

¶ Qꝛ chriſt? merito ſue paſſionis fuit exaltat? a deo i manifeſtatõne ſue deitatis. ¶ Capi. xv ¶

Secũdo chriſt? p ſuaꝫ paſſionẽ meruit exaltari a deo patre i cõpatõne ad alias creaturas. & hoc i manifeſtatõne ſue deitatis que exaltatio cõſiſtit i tribo. ſcz In noticia cordis. in reuerentia corporis. in magnificentia laudis. ¶ Primo em̃ ſic̃ chriſtus merito ſue paſſionis fuit ſm humanitatez exaltatus a patre dando illi immortalitatem corpis & impaſſibilitatez mẽtis ſm gloſam. vt patꝫ ca. p̃cedenti. Ita etiã ſm diuinitatem chriſt? fuit exaltat? a patre i noticia cordis. Exaltatio aũt diuinitatis i chriſto ẽ p oſtenſionẽ & manifeſtatõnez ip̃i?. & ꝓpt̃ hoc dicit apoſtolus ꝙ de? exaltauit illũ & dedit illi nomẽ qđ eſt ſuper omne nomẽ. quia ſic̃ in aſſumptione noſtre hũanitatis & infirmitatis dr̃ in chriſto diuinitas exinanita. ꝙa nõ apparuit qđ erat. Ita i reſurrectõne diuinitas dr̃ exaltata. ꝙa tunc cepit ſciri & manifeſtari qđ erat. vt gloſa dicit. & Ambro. i gloſa ibidem ſic ait. Tunc em̃ dedit ei pater nomen qđ ẽ ſup̃ omne nomẽ. q̃ndo chriſti maieſtas vl̃ diuinitas poſt crucẽ & reſurrectõnẽ reuelata ẽ & mãifeſtata hominibo. vt ſcz nõ ſoluꝫ chriſt? eẽt de? & beat? in ſeip̃o. ſed eius deitas vel beatitudo manifeſtaret̃ ad alios: & hoc cõuenies & rõnabile fuit. ꝙa cũ b̃titudo xp̃i ſit cõpletiſſima & pfectiſſima nõ ſolũ debuit i ſeip̃o eẽ de? & b̃ts. Ez oportuit ꝙ ei? deitas b̃titudo vel gloria etiã manifeſtaret̃ ad alios. ꝙa gloria ẽ clara cũ laude noticia. vt dicit gloſa ad Ro. vltio. Vbi nota. ꝙ xp̃us fuit exaltatus a patre. & in cõceptione & ante reſurrectionẽ & poſt reſurrectionẽ. Primo in cõceptione quia ab inicio id eſt ab inſtanti ſue cõceptionis ex hocip̃o ꝙa natura hũana ẽ aſſumpta a v̇bo exaltata ẽ & nomẽ deitatis ſibi debet̃. nõ tamen tũc ei? diuinitas alijs fuit manifeſtata. Secũdo chriſtus ante reſurrectõnẽ exaltat? fuit a deo patre quo ad diuinã naturã. inq̃ntũ ei? diuinitas eſt manifeſtata nõ multis ſed paucis nec p certitudinem ſed p quandã cõiecturã. Tercõ poſt reſurrectionẽ altitudo ſue diuinitatis eſt exaltata. ꝙa toti mũdo innotuit & p certitudinẽ fidei. Et ideo bene dicit apoſtol? . ꝓpt̃ quod & de? exaltauit illũ & dedit illi nomẽ quod ẽ ſup̃ omne nomẽ. Dicit̃ aũt nomẽ ſup̃ omne nomẽ duobo modis. Vel q̃ntũ ad illud a quo impomit̃. vel q̃ntũ ad illud cui impomit̃. Primo q̃ntũ ad illud a quo impomit̃. & ſic chriſt? vel ieſus eſt nomẽ ſup̃ omne. ꝙa vtrũq; iſtoꝝ nominũ impomit̃ ex vnione hũane nature ad diuinã. & ſic chriſtus dicit̃ ex hoc ꝙ deo ẽ vnit?. & ex tali vnione etiam a pctis ſaluos p̃ facere. Secũdo dr̃ nomẽ ſup̃ omne nomẽ q̃ntũ ad illud cui ip̃onit̃ & ſic hoc nomen deus eſt ſuper omne nomẽ quod impomit̃ ſibi ſm diuinã naturã que quidẽ licet ſm rei veritatẽ a p̃ncipio cõceptionis in xp̃o fuit. nõ tñ tũc dr̃ exaltata. ꝙa nõ erat in noticia hominũ ſicut poſt reſurrectionẽ fuit vt ex p̃dictis patet ¶ Secũdo chriſtus fuit ſm diuinitatẽ merito ſue paſſionis poſt reſurrectionẽ exaltat? a deo patre in reuerentia corporis q̃ntũ ad genuflexionẽ. & ideo dicit vt i noĩe ieſu omne genu flectat̃ celeſtiũ. terreſtriũ. & infernoꝝ. Glo. vt in noĩe ieſu id ẽ virtute & imperio eius fateãt̃ ſubijci angeli. hoĩes & demones. Et dr̃ omne genu hẽ em̃ duo genua oĩs rõnalis creatura ſcz intellect? & affect?. g̃ omne genu flectat̃ id eſt omnis intellect? & affect? flectat̃ & ſubijciat̃ nomini Jeſu id ẽ impio ei? reuerentiã exhibendo. Celeſtiũ id ẽ angeloꝝ i quibo eſt noticia p gratiã. Terreſtriũ id ẽ hominũ in quibo eſt noticia per fidẽ. & infernoꝝ id eſt demonũ in quibo eſt noticia p expientiã. Iſaie. xlv. Mihi curuabit̃ omne genu. ¶ Tercõ xp̃s merito ſue paſſionis poſt reſurrectionẽ fuit exaltatus in magnificẽtia ꝛeſſionis vel laudis. Et hoc ẽ quod dicit apoſtol? . Et omnis lingua cõfiteat̃. ꝙa dñs Jeſus xp̃s in gloria ẽ dei patris. Auguſ. & tãdẽ i fine omnis lingua hebreoꝝ. greꝯ. latinoꝝ. bonoꝝ. & maloꝝ. cõfiteat̃ ore vel corde ſponte vel inuite. ꝙa dñs Jeſus chriſt? in gloria ẽ dei p̃ris id eſt equalis patri nam hoc cõpetit chriſto q̃ natus eſt de deo eſſe in gloria dei patris. Eſſe aũt in gloria dei p̃ris. ẽ nihil differre ab eo vt vna gloria ſit patris & filij p cõmunẽ ſubſtantiã & v̇tutẽ. Dec Grego. & Ambro. viri illuſtres i gloſa Et b̃s tho. in. ſcrip. ſen. di. xvj. arti. iij. q. ij. Vtꝫ chriſtus meruerit exaltationem p paſſionẽ ſuam in cor. q. & in ſolu. ꝑ. ij. & iij. argu.

¶ Qꝛ ſignũ crucis imprimitur in quatuor locis & cetera. ¶ Capi. xvj ¶

Tercō pncipalit circa crucem consideranda est contimentia impssionis. Nam signum crucis cū oleo vel crismate impmit in qtuor locis. vt inter scapulas. in vtice. in fronte. in pectore. ¶ Primo ipmit iter scapulas ad designandū qp iugū xpi ē suaue & on? ei? leue. vt dr Matthi. xi. Sup quo vbo Hilari? sic ait. Quid iugo xpi suauī? ¦ Quid hoc onē leuī? ¦ scz a culpa abstinē. bonū velle. malū nolle. oēs amare. nullum odisse nec odire. eterna cōsequi. psentibo nō capi. nolle iferre alteri qđ sibi ppeti fit molestū. ¶ Secūdo signū crucis impmit in vtice vbi est cella & sedes memorie ad designādū qp semp debem? hre memoriaz crucifixi. vt dicit apos. pma ad corīm. xi. Hoc facite in meā cōmemoratōnē. Vbi Aug?. in glo. sic ait. Hoc facite id ē corp? meū accipite & māducate i meā cōmemoratōnē id ē i memoriā passionis & mortis mee vt fic pcessi seqmini. Ratō hui? est. qa fic bon? cibo in optima salsa intinct? efficit melior & suauior: ita qcqđ boni facimus cū memoria dnice passionis efficit melius dulci? & suauī?. Ber. si passio dni ad memoriam revocet &c. Vñ ad Hebre. xii. Recogitate eū q talē sustinuit a pctoribo aduersus semetipm cōtradictōnē vt nō fatigemini animis vris deficiētes. ¶ In qbo vbis īducit ad imitatōnē passiōis & patiētie xpi cōsiderādo tria. Primo pene xpi magnitudinē. Ibi. recogitate eū. Glo. qsi aspicite ieū q talē id ē tā gue & tā vilē sustinuit passionē & mortē scz crucis. nō solū dico i mēbris suis sed aduersus semetipm id est i sua pa pona. Secdo cōsiderate infetētiū vilitatē vt pna reddat guior. qa a pctoribo id ē ab hominibo rudibo & miseris qđ ē valde indignū. Math. xxvi. filii? hominis tradet i man? pctor. Tercō aspicite &c. imitādo finē & cōsequēdo vtilitatē & hoc vt non fatigemini ais vris. qsi di. & si corp? deficit anim? stet. Deficē em ē timore tribulatōnis fidē negare. Perfectōr i hac vita dilectō nulla ē ea ad quā sācti martires puenīt q cōtra pcm vsq ad sāguinē certauerūt Hec Aug?. i glo. Et pma petri. mi. Ita dr xpo passo i carne nō i deitate. Et vos eadē cogitatōne armamini id ē ei? passiōez recogitate memoriter: pati similia p eo pati. & merito. qa vt dicit Origenes tāta ē vt? crucis xpi vt si i mēte fideliť habeat nulla libido pcti nulla pualē pt inuidia. Sed cōtinuo ad memoriā ei? tot? pcti & mortis fugatur exercit?. Et dicit armamini non patiamini. qa pati p xpo nō ē datū oībo sz paucis qa electis Sz armari cogitatōe passiōis oēs pūt & nulli ē negatū. Tercō signū crucis impmit i frōte vbi ē sedes pudoris ad designādū qp nō debem? erubescere crucifixum imo de eo contemptis ommibus gloriari. Vnde Apostol? ad Gala. vi. sic ait. Mihi aūt absit gloriari misi i cruce dni nostri Jesu xpi p quē mihi mūd? crucifixus est & ego mundo. ¶ In quo vbo qtuor facit. Primo excludit falsā gloriā. Ibi. mihi aūt absit gloriari scz in terrena potestate. in scientie vanitate. in mundana pspe ritate vel fertilitate. contra hec tria dicitur Hiere mie. ix. Non glorietur fortis in fortitudine sua. non glorietur dives in divitijs suis. Sed in hoc glorietur qui gloriatur scire & nosse me. Secundo includit veram gloriam Ibi. misi in cruce. ij. ad Corīm. xij. Igitur libenter gloriabor in infirmitatibus meis &c. Tercio exprimit cuius gloriam. ibi. domini nostri ieu christi. Ratio huius est. quia seruus merito gloriatur in domino. amans in amato. perditus in salute. infirmus i vnctione. Christus aūt est honor noster vnde dicit domini. Amor noster vnde dicit nostri. Salus nostra. vnde dicit Jesu. Vnctio nostra vnde dicit christi. Et ideo quilibet debet de eo rationabiliter super omnia gloriari. bene ergo dicit. mihi absit gloriari &c. Quod verbum Hugo de sancto victore exponēs dicit. qp triplex est crux. scilicet xpi. latronis dexteri. & latronis sinistri. In cruce christi est gloriatio. In cruce latronis dexteri ē consolatio. In cruce latronis sinistri est cōfusio. In pma cruce scilicet christi est pena sine culpa. In secunda cruce scilicet latronis dexteri ē pena pro culpa & post remissio. In tercia cruce scilicet latronis sinistri est pena p culpa & post damnatio. Et subdit. dicūt em homines quando penam sustinent. Si meruissemus non erubesceremus. nunc aūt iniuste pati ignominiosū est nobis. Oculi qui non vident. imo si p culpa pateris erubesce si sine culpa gloriare. latro magis vis eē qp christus. Et forte sinister blasphematorius non dexter confessorius. Tu em p culpa patris nec cognoscis nec iudicē veneraris. Si saltem dexter fusses culpam humiliter agnoscere. penam patienter ferres. & mox veniam inuenires. Hec Hugo de sancto victore vbi sup. Quarto apostolus reddit causam Ibidem. per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo. Que verba Aug?. in glosa sic exponit. per quem scz per christum crucifixum mihi mūdus crucifixus est vt me non teneat. Et ego mūdo vt nō teneā mūdū. Vbi nota. qp aliqui sunt qui nec sūt crucifixi mundo nec mundus eis scz qui solum curāt de mundo & mundus de eis. qui solum in vita ista beatitudinē posuerūt & hoc est pessimū. Aliqui vero sunt qui nō sunt crucifixi mundo qui de mūdo curāt sed mūdus est crucifixus eis. quia non curat de eis. Aliqui vero sunt qui sunt crucifixi mundo quia non curāt de mundo. sed mundus non est crucifixus eis quia curat de eis. Vnde Augustinus cōtemnere mundū virtutis est. contemni a mundo securitatis ē. qp si vtq qp haberi non potest saltem primum habeat. scz contemnere mundum. ¶ Quarto & vltimo crux christi imprimitur in pectore vbi est sedes sapiētie ad designandum qp vera & perfecta sapiētia ē cognitio crucifixi. vt dicit apos. pma ad corīm. ij.

Non enī iudicaui me aliq̄d scire inter vos nisi Jesū christū & hūc crucifixū. Vbi glo. sic ait. nō enī iudicaui me aliq̄d scire de diuinis int̄ vos minus capaces nisi hoc q̄ christ? est saluator animaꝝ. & hoc p̄ crucifixionē. vñ dicit nisi Jhm christū & hūc crucifixū. ¶ In q̄bo verbis tāgit tria. Primo terminū ad quē tendit̄. Ibi. Jesū christū & hunc crucifixū. nam Jesus id est sālus est finis ad quē est tēdēdū. Secūdo tāgit p̄ncipiū a quo tēditur. Ibi christū id ē vnctū in quo intelligit̄ grā que ē p̄ncipiū a quo tendit̄ ad salutē scz crucifixū p̄ma ad Chorin. p̄mo. Nos aūt p̄dicam? christū crucifixū: iudeis quidez scādalū. gentibo aūt stulticiā. ipīs aūt vocatis iudeis atq̄ grecis xp̄m dei vtutē & dei sapiētiā. ¶ In quibo vbis apostol? tangit duo. Primo tāgit occasionē periculi. vnde dicit. Nos aūt p̄dicam? christū crucifixū. In christo rege est dignitas. in crucifixo est extrema hūilitas Et subdit. iudeis quidē scādalū. glo. q̄si. di. p̄dicare iudeis christū crucifixū nō ē iudeis signū potētie sed scādalū. q̄a irascūt̄ cōtra p̄dicatores ruboꝛe sceleris sui. gentibo aūt stulticiā q̄ nihil intelligē volūt nisi q̄d p̄tinet ad humanā & inanē sapiētiā. Secūdo tangit cōsecutōnē p̄mi. cū subdit ipīs aūt vocatis nō ommibo vocat̄one cōmuni sed speciali. scz vocatis a deo inspiratōne eterna & p̄destinatis p̄dicam? christū p̄ nobis crucifixū esse dei vtutē. q̄a in crucifixione apparuit vt? dei q̄ mortu? vicit mortē scz diabolū & iudeū: & dei sapiētiam. qua callide diabolū decepit. vt glo. ibidē dicit. Vel aliter. nos p̄dicam? christuz crucifixū eē dei vtutē qua omnia sūt creata. peccata dimissa. demonia fugata. anima vtutibo illustrata. & miracula facta. & quecūq̄ saluant̄ saluata. & dei sapiētiam p̄ quā anima ē illuminata & omni vtute edocta. Exēplū de tribo nouicijs. quoꝝ vn? studebat in lris migris scz pcīoꝝ suoꝝ. Alius ī lris rubeis scz christi flagelloꝝ. Ali? ī lris aureis scz celestiū p̄miooꝝ. ¶ Oꝝ q̄nq̄ fuerūt cruces & q̄. ¶ Ca. xvij.

Quarto & vltimo p̄ncipaliter circa crucem cōsiderāda ē differētia electōmis & opatōmis. fuerūt etenī q̄nq̄ cruces. scilicet crux latromis mali. crux latromis bom̄. & crux simonis cyrenei. crux petri. crux christi. ¶ Crux latromis mali qui fuit a sinistris habz ignominiā dixit enī Luce. xxiij. Si tu es christ? descēde nunc de cruce & saluū fac temetipm & nos. q̄si. di. Si tu es xp̄s nescio vel nō credo. sz tn̄ si es salua temetipm cū ipe nō indigēt. eo q̄ ipe esset sal? ommū. Et nos q̄si curaret de salute coꝛpali & nō de spūali. Vñ Chrisо. ī hmone de passione sic ait. Cōsidera simul malicia & stulticiā. Prio malicia filioꝝ diaboli scz quō imitāt̄ vocē patnā. dicebat diabol? xp̄o si filius dei es mitte te deoꝛsū. sic filius diaboli latro sinister p̄ez imitās dixit. si filius dei es descēde de cruce &c̄. sz ecōuerso dicē debuit. si filius dei es ascēde crucē & saluū fac &c̄. Secūdo cōsidera mirā stulticiā. q̄si dicēt. si rex israel ē ceptꝝ deponat: baculū ī q̄ p̄ israele pugnat dimittat. hostibo cedat. vt sic vel eis captiu? fiat. Raban?. Ibi aūt tūc de cruce fugeret vt petebat insultātibo cedens virtutē patientie nō demonstraret. Exspectauit paululū: irrisionē sustinuit: & q̄ de cruce fugē noluit de sepulcro surrexit. ¶ Secūdo crux latromis bom̄ a dextris habz misericoꝛdiā q̄a audiuit. Luce. xxiij. Hodie mecū eris in paradiso. habuit eī illa q̄tuoꝛ a xp̄o q̄ tāgit apostol? p̄ma ad Corin p̄mo dicēs ex ipo aūt vos estis in christo Jesu qui factus est sapientia nobis a deo. & iusticia. & sanctificatio. & redemptio. Primo enī latro bon? in cruce pendēs habuit sapiētiā q̄a p̄ fidē illuminat? ē quoniā tūc xp̄m deū esse cognouit q̄n omnes discipuli eū reliquerūt. Secūdo habuit iusticiam q̄d sic patet. triplex ē pars iusticie. scz correptō. cognitio. p̄dicatio vel defensio. Prima ē correptō p̄ pietatē erga p̄ximū quā latro habuit. Ait enī ad alterū: neq̄ tu times dm̄ q̄ in eadē damnatione es. Secūda ē cognitio culpe p̄ penitētiā & hāc habuit latro. Vñ ait. Et nos quidē iuste digna factis recipim?. Tercia est predicatio vel defensio innocētie christi. vñ dixit. Hic vero nil mali fecit. Tercio habuit sanctificationem q̄a p̄ fidē & dilectionē christi orauit dicēs. memento mei dñe &c̄. Quarto habuit redemptionē a christo. quia dñs dixit ei. Amen dico tibi hodie mecū eris in paradiso. Hec Bern̄. exponēs illud verbum apostoli. ¶ Tercio crux simonis cyrenei habuit violētiā. vñ dr̄ Matth̄. xxvij. q̄ angariauerūt eū vt tollēt ei? crucē. ¶ Quāto crux petri habuit iusticiā q̄a p̄ fide & iusticia sustinuit mortē crucis. Johis. xxj. Cū senueris extendes man? tuas scz ī cruce &c̄. ¶ Quinto crux christi habz gloriā. Luce. xxiij. Nōne hec oportuit xp̄m pati & ita intrare gloriaz suā. scz sm̄ hūanitatē vt Theophil? dicit. ¶ Est aūt sciendū. q̄ crucē dñi q̄dā inuenīt. q̄dam accepīt. quidā deferūt. quidam ascendūt. ¶ Primo crucē xp̄i quidā inuenīt. vt Judas q̄ significat penitētes p̄ cui? inuentionē euasit mortē de q̄ dr̄ Prouer. vnj. Qui me inuenerit inueniet vitā. q̄si dicēt. q̄ me scz lignū crucis inuenerit ī ueniet vitā. eo q̄ ipa crux ē lignū vite. vl̄ q̄ me id ē crucifixū inuenerit p̄ cōtēplationē & imitationē inueniet vitā. q̄a ipe ē vita Joh. xiij. Ego sū via ī patiēdo. veritas inp̄mittēdo. vita ī remittēdo. Re sup̄ de ligno vite. ¶ Secūdo crucē xp̄i q̄dā accepīt. vt illi q̄ p̄ suis peccatis penitētiā faciūt & satisfaciūt Matth̄. x. q̄ nō accipit crucē suā nō p̄t me? eē discipul? vel nō ē me dign?. Vbi nota. q̄ crux christi tollit̄ tribo modis sm̄ bm̄ Grego. Primo cū p̄pter fidē christi martiriū sustinetur. Secūdo cū penitētie on? assumit̄. Tercō cū q̄s p̄ximis cōpatit̄. ¶ Tercō crucē christi q̄dā deferūt vt illi q̄ p̄ eā ab oībo aduersitatibo se p̄tegūt vl̄ defendūt vñ Jobis. xix. de christo dr̄. Et baiulās sibi crucem

exiuit in eũ qui dicit calvarie loc?. Vbi Chrisо. sic ait. Sed ꝙa lignũ vt ꝓphanus vitabãt & neꝙ ipm tangẽ sustinebãt crucẽ iesu vt ordẽnato imposнũt. Ita & ī typo id est ī figura factũ ẽ Isaac eñ ligna portauit. vt ptz supꝫ de scda figura crucis. Et subdit ibidẽ Chrisо. ꝙ sic victores. ita & ipe ī humeris victorie signũ portauit. Vbi theophi. talẽ q̃stionẽ q̃rit dicẽs. sed q̃lit alij euãgeliste dicũt ꝙ ãgariauerũt symonẽ vt crucẽ portaret. cũ Ihes dicat baiulãs sibi crucẽ &cẽ. Rñdit Aug?. dicẽs. Vtrꝙ factũ inuenim?. Primo id qđ Joh. dicit. deide qs dicũt ceteri tres Vñ itelligit ꝙ ipe sibi portabat crucẽ cũ exiret ī locũ memoratũ. Et hoc triplici rõne ꝼm Ambro. ibidẽ. Prima ẽ ꝙ crux sup hũeros impomit. ꝙa siue simon siue ipe crucẽ portauerit & christ? ī hoie & hõ portauit in christo. Secũda est. ꝙa ex hoc apparet bon? ordo nri ꝓfect?. vt ipi? crucis vexillũ ipe erigẽt: deinde martiribꝰ tradẽt. Tercia est ꝙ christ? nõ ꝓcedit sed seqt inxta hoc qđ scriptũ est Matth. xvi. tollat crucẽ suã & seqt me. Et subdit exiuit ī eũ qui dicit calvarie loc?. Vbi Hiero. sic ait. tradũt at iudei ꝙ ī hoc mortis loco immolat? ẽ aries ꝓ Isaac. & ibi decaluat christ? id est a carne sua carnali videlicet a iudea sepat. ¶ Quarto crucẽ xpi ꝙdã ascẽdũt. scz illi ꝙ dolorẽ crucis nõ sentiũt. eo ꝙ fructu ei? scz xpo reficiũt. Canti. vii. Ascẽdã in palmã & applẽdã fruct? ei?. Rõ aũt quare dolor in pedis nõ sentit vel mitigat est triplex. Prima est ex dei munere scz ex dei grã que forti? animã eleuat ad diuina in quibꝰ delectat ꝙ a pedis corpalibꝰ afficiat. sic patet de bto Stephano cui lapides torrẽtis ī passione dulces fuerũt. & de bto Tiburcõ ꝙ cũ sup carbones incẽsos nudis plãtis incedẽt. dixit ꝙ videbat sibi sup flores roseos ãbulare. Secũda rõ hui? est ex vtute. Nã delectatio vtutis supat dolorẽ corpis imãntũ hõ ꝓfert bonũ vtutis vite corpali. Tercia rõ hui? ẽ ex fine. Nã opa vtutũ delectabilia sũt ꝓpt finẽ. Dec beatho. scda scde. q. cxxxij. arti. vnj. Vtrꝙ fortis delectet in actu suo. in cor. q. bñ g̃ dicit. ascendam scz p cõtẽplatonẽ. dilectonẽ vtutis. opatonẽ finis scz ꝑmij cõsecutonẽ in palmã id est ī crucẽ ꝙa dei fili? fuit exaltatus in cruce. ¶ Figurat eñ crux ꝓ palmã triplici rõne. Prima est. ꝙa ps crucis. vt dicit glo. in decretali fuit ex palma. Secda ẽ ꝙa ibi cõsũmata fuit nostra victoria sic palma est signũ victorie. Tercia est ꝙa palma aspera ẽ ī cortice & dulcẽ fructũ ht vel affert. Sic crux christi aspera fuit in christo sed dulcissimũ fructũ reportauit. Et ideo dicit apprehẽdã fruct? ei? ¶ Attulit eñ passio vel ascẽsio christi ī cruce q̃tuor fruct? cõtra q̃tuor que facit pcm. Primus fructus fuit gaudiũ cõtra dolorẽ de quo Joh. xvi. Tristicia vestra vertet in gadiũ. In cuius figura filij israel palmas portabãt in solemnitatibꝰ: vt patet. Leui. xxiij. Secds fruct? fuit ꝙes cõtra penã & laborem. in psal. In pace in idipm &cẽ. In cui? figura delbora que iudicauit populũ israel: sedebat sub palma que illius nomine vocabat. vt patz Iudicum. iij. Tercius fructus fuit decor contra deformitatem. Zacharie. xj. vnam virgã scz crucis vocauit decorẽ. quia ibi nos lauit a peccatis nostris in sanguine suo. Apocalipsis. primo. Quart? fructus fuit honor contra seruitutẽ. in cui? signũ vel figurã filij israel portabant palmã quãdo aliquẽ honorare volebãt. vt legit. ij. Machabeorꝫ. x Require infra Passio de fructibꝰ id est de vtilitatibꝰ passionis vltimo capitulo.

¶ Qꝫ tam iustus ꝙ peccator debet portare crucẽ id est facere penitentiã sed differenter. Ca. xvm

AD maiorem tñ euidentiam precedentis capituli est sciendum. ꝙ quia ꝓcessit culpa vel in natura vel in persona. Ideo taz iustus ꝙ peccator debet facere penitentiam propter purgationem culpe & recompensationẽ offense. Justus vero vel innocens debet facẽ penitentiã ꝓpter meritũ virtutis & propter ꝓseruationẽ a culpa. vnde Job Thobias & alij sancti qui non habebãt peccatum penitentiam propter hoc fecerunt. vt dicit beatus thomas. mj. scrip. sentẽ. di. xv. arti. mj. q. ij. Vtrꝙ flagella quibus a deo in hac vita punimur sint satisfactoria. ī solu. mj. ar. Et ideo dr Luce. ix. Si qs vult post me venire abneget semetipm & tollat crucẽ suã & seqt me ¶ In qbo verbis pncipaliter duo tangit. scz imitationis actũ & modũ. ¶ Primo tãgit imitationis actũ cũ dicit. Si qs vult post me venire. In qbo verbis tangit tria. scz Raritatem. libertatem. cõformitatem. Primo tangit sequentium raritatem cum dicit. si quis. Multi enim sunt vocati pauci vero electi qui me sequuntur. Chrisostomus illud verbũ sic exponit. Si qs vult post me venire. id ẽ si mulier. si vir. si rex. si liber. si seruus. Exodi. xxxij. Si quis est domini iungat mihi. Et Joh. xij. Si quis mihi ministrat me sequat. Et quare? certe quia per me si quis introierit saluabitur &cẽ. Johãis. x. Secundo tangit sequẽdi libertatẽ cum subdit vult. Eccli. xv. Apposui tibi ignẽ & aquã ad quod volueris extendes manum tuã. Tercio tangit debitã sequele cõformitatẽ cũ addit post me. id est ita pati & talia sicut ego. Mathei. xvi. Si quis vult post me venire &cẽ. ¶ Secundo pncipaliter tangit imitationis modum in hoc ꝙ dicit. abneget semetipm & tollat crucem suam & sequat me. In quibꝰ verbis tangit tria. Primum est sui abiectio. cum dicit abneget semet ipsum. scilicet suum intellectum. suum affectum. suum sensum. Intellectum rationis per fidem. affectum voluntatis per charitatem. sensum carnis per spem. ad Gala. ij. Vivo ego iam non ego. vivit aũt christ? in me. Grego. sup Ezechielẽ sic ait. Semetipm abnegat ꝙcũqꝫ imitat ad meliora & incipit esse qđ nõ erat & desinit esse quod erat.

Decūdū est carnis afflictō cū subdit·tollat crucē suā. Vbi Gre·ī omelia sic ait· Crux dr̄ a cruciatu·duobꝰ gḡ modis crucē dñi baiulam?·aut cum p abstinētiā corp? affligim?·aut cū p cōpassionē pximi nccitatē illi? nr̄am reputamus. Math·x· Qui nō capit crucem suā & sequit̄ me·me non est dign?·Suā dicit notādo vtutis mensurā ñ mimimā nō remissaz sed cōgruā vñ Luce·ij· Symeon accepit puer ī vlnas suas·sed qa sole puatōes nō saluāt sine debita & recta actōne & itētōne·ideo Terciū qđ pmit̄ ē recta ī vtroq intētō cū addit̄ Et seqt̄ me·Chrisо·ibidē qa etiā latrones multa ḡuia patiūt̄ vt nō extimes q passio maloꝝ sufficiat adiūgit causā patiēdi:cū dicit & seqt̄ me vt ꝓpt̄ eū omīa sustineas & alias e? vtutes addiscas hoc em̄ ē seq xp̄m vt oportet diligētē eē circa vtutes & pati oīa ꝓpt̄ ip̄m·idо dicit seqt̄ me ñ mea·Me·scz ducē in cruce·me expectās scz remunerātōnē. In psal·Propter te mortificamur tota die·Et Math·xix·Ecce nos reliqm? omīa & secuti sum? te·¶ In qbo vbis tāgit duo·scz cōsiliū & p̄ceptū. Primo cōsiliū cū dicit· Ecce nos reliqmus omīa scz illicita·supflua·& ꝓpria·Primo dicit oīa illicite acqsita vt Matheus fecit·q relictis oīibo illicite acqsitis secut? est xp̄m·vt em̄ dicit Ambrosi? nūq̄ dimittit̄ pcm nisi restituat̄ ablatū·Secūdo dicit omīa scz supflua nō necessaria·qa nulli licet relinquē necessariū sic nec occidē seip̄m·sed supflua que quilibet tenet̄ dare de necessitate salutis·vt patet ifra Elemosina·Tercō dicit omīa scz ꝓpria qđ est superogatōnis & nō necessitatis· & ideo subdit p̄ceptū cū addit·Et secuti sumus te qđ est de necessitate salutis·Dñs g̈ dicit·& seqt̄ me·hoc est em̄ cōpletiuū & pfectiuū meriti·multi em̄ sūt abiecti·multi portāt crucē·sed qa nō sequunt̄ xp̄m·caret merito & abiectio & afflictō·¶ Vbi nota·q nō bñ seqt̄ xp̄m aliqs q̄tuor modis·Primo iuit? pemitētiā faciēdo figurat? ī symone cyreneo quē angariauerūt vt tolleret crucez· Sed cito dimisit crucē ad p̄stina exercicia redeūdo·sic q̄dā ad pemitētiā faciēdā inducūt̄ q̄si coacti velint nolint q pemitētia dimissa redeūt ad p̄stina pcta·Secūdo nō sequūt̄ bñ xp̄m aliq de pemitētia quā faciūt murmurādo vt filij israel·Tercio bonū tēpale expectādo vt ille scriba·Quarto humanā gloriā intēdēdo·Vñ Gre·ī omelia sup illo vbo Luce·xmj·Qui nō baiulat crucē suā & seqt̄ me nō est me dign? sic ait·Sed qa nōnulli carnis abstimentiā: nō p deo sed p inanī gloria exhibēt & cōpassionē ꝓximo nō spūalit̄ sed carnaliter impēdunt·Recte dr̄ & venit post me vel sequit̄ me·baiulare em̄ crucē & post dñm ire ē vel carnis abstimētiā vel cōpassionē ꝓximo p studio eterne ī tētōnis exhibē·¶ Sed forte q̄res vtr̄ flagella q deo volēte de necessitate euenīunt & qbo a deo de necessitate punimur & affligimur p̄nt esse satisfactoria·Respondeo & dico·q talia flagella habēt rōnem vindicatiōis & satisfactiōis·¶ Primo hñt rōnē vindicatiōis inq̄ntū flagellis q̄ necessario euenīūt hō p impatiētiā dissentit·Tūc em̄ talia nō efficiūt̄ aliquo mō ip̄ius patiētis·eo q eis dissentit & inuit? patit̄·Et ideo nō sūt satisfactoria·sed vindicatiua & exterminatiua·¶ Sedo talia flagella hñt rōnē satisfactōis inq̄ntū talibo qs vtit̄ patient̄·licet em̄ flagella qbo necessario punimur a deo nō sint ommino in ꝓtate nr̄a·Tñ q̄ntū ad aliqđ sūt in ꝓtate nr̄a·scz vt eis patient̄ vtamur·& sic hō facit de necessitate vtutē inq̄ntū flagella q̄ deo volēte necessario euenīūt hō accꝑtat patient̄ ad purgationē pcton suon·Et tūc flagella hoc modo fiūt ip̄ius inq̄ntū ad illū finem eis vtit̄ patient·vñ & satisfactoria & meritoria esse p̄nt rōne p̄dicta·vt dicit bt̄us tho·mj·scrip·sen·di·xv·arti·mj·q·ij·Vtr flagella qbus a deo punimur satisfactoria eē possint·in cor·q·& in solu·p̄mi argu·Dic igit̄ ex p̄missis patz·q̄ portātiū crucē vel pemitentiā faciētiū est q̄druplex differentia·Quidam em̄ portant crucē pemitentie eū coactiōe velint nolint figurati p symonē cyreneū Mathei·xxvij·Quidā cū murmuratione figurati p latronē malū q vsq ad mortē in cruce fuit nec inde p̄fecit·sed ad liberationē suā aspirauit nec obtinuit Luce·xxiij·Quidā faciūt de necessitate virtutē q̄ etsi nō p̄nt euadere penā tñ illā in bonū cōuertūt figurati p latronem bonū·Quidā vero xp̄i dilectione & imitatione & pcti detestatione de q̄bus sup̄ dr̄·tollat crucē suā & sequat̄ me:& mēte exēplo vgimis cuius aīam ptransiuit gladi? Luce ij·Et carne exemplo chr̄isti·¶ Seqt̄ Tabula¶

¶·Charitas·¶

Qr charitas in sui ratione quedā includit·quedam p̄ducit·quedā addit· Capitulum· ·j·
Qr charitas diffinit̄ q̄nq modis & quibo· ·ij·
Qr in dilectione charitatis est ordo debit? obseruandus & quare· ·iij·
Qr ordo charitatis debet attendi in q̄nq· ·iiij·
Qr charitas efficit tria p̄ncipalia bona & que·v·
Qr p charitatem meremur p̄ncipaliter vitā eternam magis q̄ per alias virtutes· ·vj·
Qr pfectio vite spūalis p̄ncipalit̄ attēdit̄ fm charitatē·vij·
Qr dilectio charitatis ex infusione spūssancti causat̄ in nobis & quō· ·viij·
Qr charitas hī eē in volūtate sicut in subiecto·ix·
Vtr charitas ab hñte cognosci possit & quō·x·
Qr circa noticiā charitatis sunt q̄nq diuersitates hominū· ·xj·
Qr charitas semel habita pt̄ amitti·& quō·xij·
Qr charitas p vnū mortale pcm amittit̄ ·xiij·
Qr charitas vie semel habita pt̄ amitti per pcm mortale·xiij·
Vtr charitas pt̄ diminui·xv·
Qr charitas vie auget̄ quatuor modis & quibo & quomodo· ·xvj·
Item q charitas vie auget̄ q̄tuor modis ·xvij·

Vtr charitatis augmẽtũ habeat terminũ ·xviij·
Vtr charitas vie potest eẽ pfecta· xix·
Qr pfectõ charitatis patrie sex requirit ·xx·

¶ Circũcisio.

Qr circũcisio fuit instituta a deo duabꝰ rõmbꝰ ·j·
Qr institutio circũcisionis fuit facta tempe legis scripte & nõ tẽpe legis nature· ·ij·
Qr gẽti indeoꝝ & pncipalit abrae patri eoꝝ data est circũcisio & quare· ·iij·
Qr circũcisio data est ĩ tercia etate tm̃ & q̃re· ·iij·
Qr necessariũ fuit qꝑ circũcisiõ fieret ĩ determinato sexu· & mẽbro · & modo· sed non ĩ determinato instrumento· ·v·
Qr necessariũ fuit qꝑ circũcisio fieret die octauo & quare· ·vj·
Qr circũcisio tollebat culpã originalẽ· ·vij·
Qr circũcisio cõferebat gratiã· ·viij·
Qr baptismo aduemẽte circũcisio cessare debuit & quare ·ix·

¶ Circũstãtie.

Diffimitõ circũstantiaꝝ· Capi· j·
Qr circũstãtie sũt septẽ & que & q̃re· ·ij·
Circũstãtia se hꝫ ad pcẽm triplicit· ·iij·
Vtr omis circũstãtia sit cõfitenda & q̃· ·iij·
Qr omes circũstãtie tã ĩ lege veteri qꝑ in noua cõfitende insinuãt· ·v·

¶ Claues ecclesie.

Qr claues id ẽ spũalis potestas discernẽdi int nõ culpã & culpã & absoluẽdi in ecclesia debẽt eẽ· j·
Diffimitõ clauis· ·ij·
Quot sunt claues ecclesie · vtrum sint plures vel vna ·iij·
Ad quẽ actũ claues eccle-
sie sũt ordinate· ·iij·
Qr solis sacerdotibꝰ ptas clauiũ est cõcessa· ·v·
Qr ptas clauiũ valet ad remissionẽ culpe· ·vj·
Qr vtus vel ptas clauium valet ad cõmutationem pene· ·vij·
Quid est soluere & ligare· ·viij·
Vtr sacerdos possit ligare & soluẽ fm qꝑiũ ar-
bitriũ ·ix·
Qr quilibet sacerdos non pt absolue-
re quemlibet hominem & quare· ·x·
Qr null? sacerdos pt seipm absoluẽ & q̃re· xj·
Qr sacerdos vtute clauiũ semꝑ pt subditũ suũ ab soluẽ· ·xij·
Qr sacerdos inferioꝝ ex autoritate sibi a supioꝛe collata pt suum supiorem absoluẽ· ·xiij·
Qr sacerdos nõ pt absoluẽ vel ligare ex q̃tuoꝝ defe
De claubꝰ ĩ speciali collatis petro xv ctibꝰ ·xiij·
Qr post resurrectõnẽ xp̃i facta est apostolis collatio potestatis a christo cũ dixit eis accipite spiritũ sanctum· ·xvj·
De executõne ptatis collate petro· ·xvij·
Qr boni sacerdotes recte dicunt absoluẽ vel ligare tribꝰ modis & approbãt a deo cũ dicit qꝰcũqꝫ solueris &c· ·xviij·

¶ Cogitatio.

Vtr angel? demon vel homo cogitatões cordis possit cognoscẽ· Ca· Primũ
Quomodo angelus cogitationes cordis potest cognoscere & quomodo non· ·ij·
Vtr cogitatio peccati mortalis sit peccatũ ·iij·
Que est causa cogitationũ cordis· ·iij·
Quantum sit damnosa mala cogitatio· & fructuosa bona cogitatio· ·v·

¶ Coitus coniugalis

Qr coitus coniugalis est licitus tribꝰ ratiombꝰ & quibꝰ· Capi· Primũ
Qr coitus coniugalis est malus & phibitus qnq rationibꝰ· ·ij·
Qr coitus coniugalis est meritorius triplici ratione· ·iij·

¶ Concupiscentia

Qr concupiscentia diffimit tribꝰ modis· ·j·
Qr concupiscentia est aliquando meritũ· aliquando nullũ peccatũ & aliq̃ndo veniale & aliquando mortale aliq̃ndo peccatũ & quomodo · ·ij·
Qr concupiscentia vel alia passio scientiã superare non potest· ·iij·
Quanti nocumenti vel damni sit cõcupiscentia carnis· ·iij·
Qr quadruplex est concupiscentia & que ·v·
Qr concupiscentia appetitus sensitiui ꝓter christũ & beatam virginem in ommibꝰ inuenit & vtrum equaliter reperiat in ommibꝰ· ·vj·
Qr cõcupiscẽtia appetit? sensitiui est aliquo modo causa ommiũ malorꝫ aliq̃ vero mõ nõ & quõ· ·vij·
Qr concupiscentia est distincta specie · contracta origine· infecta libidine· inflicta ex crimine· ·viij·
Qr concupiscentia est contracta & viciata origine & quomodo· ·ix·
Qr añ pcẽm fuisset generatio ꝑ coitũ sine libidĩe· x
Qr concupiscentia est inflicta a deo in penam peccati originalis· ·xj·
Qr cõcupiscentia que est deordinatio appetit? fm sitim causat a tribꝰ· ·xij·

¶ Confessio

Qr confessio dupliciter diffimit secꝫ ab Augustino & Raimundo in q̃bꝰ diffimitionibꝰ tangũt quinq̃ que ad cõfessionem requirunt· Capi· Primũ·
Qr cõfessio ẽ actus virtutis & qꝑ triplex ẽ confessio· ·ij·
Qr ad cõfessionẽ vocalẽ peccatorꝫ aliqui obligant tripliciter & quomodo· ·iij·
Vtr peccatoꝝ teneat statim cõfiteri· ·iij·
Qr differre cõfiteri aliqñ licet aliqñ nõ licet ·v·
Opinio hẽticoꝝ dicẽtiũ qꝑ cõfessio vocalis nõ ẽ ne-
Qr cõfessio vocalis vel in facto vel in ¶cessaria·vj
voto est penitenti necessaria ad salutẽ & q̃re· vij
Vtr cõfessio sit necessaria ad salutẽ· ·viij·
Qr habens vsum lingue & sacerdotis tenet confiteri ꝑprio verbo· ·ix·
Qr tria genera hominũ tenent cõfiteri & que·x·
Qr peccatũ manifestũ est cõfitendũ & quare·xj·
Qr pcẽm occultũ est etiã confitendũ & quare·xij
Qr pcẽm ꝑriũ & nõ alienũ est cõfitendũ· ·xiij·

℞ pc̄m ꝑrium recolitū est cōfitendum ·xmj·
Vtꝝ radices pc̄oꝝ sint confitende· ·xv·
℞ extra casum necessitatis necessariū ē soli sacer
℞ in casu necessitatis suf: doti cōfiteri·xvj
ficit cōfiteri laico & quando· ·xvij·
℞ necessario ē ofiteri ꝑ̄o p̄sbitero & q̄re·xvmj·
℞ sacerdos ꝑ̄? dr̄ eē aliqs tribꝰ modis· ·xix
℞ laudabile & vtile ē ꝙ pc̄oꝝ q̄p citi? p̄ cōmode
pc̄m cōfiteaꝫ & hoc ꝑ̄t q̄nq rōnes· ·xx·
℞ cōfessus semel pc̄m suū: nō teneaꝫ ipsū iterato
cōfiteri nisi ī q̄tuoꝝ casibꝰ· ·xxj·
Vtꝝ recidiuās teneaꝫ p̄ora pc̄a de q̄bꝰ p̄us cō-
fessus fuit itez cōfiteri· ·xxij·
℞ cōfessio dr̄ hr̄e xvj·cōditōnes & q̄re· ·xxmj·
℞ cōfessio debet eē vera· ·xxmj·
℞ cōfessio debet eē discreta & quō· ·xxv·
℞ cōfessio debet eē amara· ·xxvj·
℞ cōfessio debet eē ꝑ̄a & quare· ·xxvij·
℞ cōfessio dr̄ eē ꝑ̄ria ex autoritate psal ·xxvmj·
℞ nulli licet ī publico cōfiteri pc̄a sua cōfessione
℞ cōfessio dr̄ eē se- sac̄mētali· xxix
creta ex pte sacerdotis & q̄re· ·xxx·
Nota remedia q̄ dr̄ obꝰuare sacerdos ī dec̄ casibꝰ
ocīgētibꝰ ne mō aliq̄ fit reuelatoꝝ ofessiōis· xxxj
Vtꝝ sacerdos mō aliq̄ possit alic? reuelare pc̄m
q̄d ī cōfessione nouit· ·xxxij·
℞ nō cōfitet̄ qs cū dicit ī generali pc̄a sua sed o-
portet vt ī speciali de singulis pc̄tis mortalibꝰ q̄
memorie occurrūt cōfiteaꝫ & q̄re· ·xxxmj·
℞ nec̄e ē vt pc̄oꝝ oīa pc̄a vni sacerdoti cōfitea-
℞ ille q̄ ī cōfessione dicit ali- tur·xxxmj
q̄d q̄d nō fecit peccat nec talis cōfitet̄· ·xxxv·
℞ nō est cōfessio q̄n aliqs diminuit id ē pc̄a pau
ciora dicit ꝙ fecit· & ideo oportet ꝙ oīa pc̄a con-
fiteaꝫ· ·xxxvj·
℞ ofessio culpā dimittit vt multiplr̄ ptz·xxxvij
℞ cōfessio diminuit penā pc̄o debitā· ·xxxviij·
℞ cōfessio ianuā paradisi aperit· ·xxxix·
℞ cōfessio tribuit spem salutis· ·xl·

¶ Consensus

Quid est cōsensus vel cōsentire· Capi· j·
℞ ofēsus ē pc̄m mortale vl̄ vēiale ex obiecto·ij
℞ osensus ī aliq̄d ē pc̄m mortale ex aīo· ·mj·
℞ septē modis osentit aliqs ī pc̄m & q̄bꝰ· mj·
℞ tā culpa ꝙ pena imitaē cōsensū· ·v·

¶ Conscientia

Quid est cōsciētia vel q̄d significat· Capi·j·
Vnde oriē cōsciētia· ·ij·
℞ triplex est officiū vel act? cōsciētie· ·mj·
℞ cōsciētia errat duobꝰ modis· ·mj·
℞ cōsciētia ligat & quomodo· ·v·
Vtꝝ magis liget cōsciētia ꝙ p̄ceptū p̄lati· vj·
℞ errоꝝ cōsciētie causaē ex septē causis· ·vij·
℞ litigatio cōsciētie pt̄ intelligi q̄tuoꝝ modis·viij
℞ cōsciētia ligat simplr̄ erronea aūt ꝑm q̄d· ix·
Vtꝝ vermis id est pena osciētie sit maioꝝ ī dāna
tis pena ignis vel pena carētie diuine visiōis ·x·

℞ conscientia recta est laudabilis & appetenda ꝑ
pter quatuoꝝ rationes· ·xj·
℞ conscientia est mala triplici ratione· ·xij·

¶ Contemplatio

Ad cōtemplandū q̄tuoꝝ nos disponūt & inducūt·j
℞ vita cōtemplatiua p̄ncipaliē in sola dei cōtem-
platione ofistit· sc̄dario vero ī cōtēplatione diuino
rū effectuū ex q̄bꝰ māuducit̄ hō ī dei cognitōe·ij
℞ vita cōtemplatiua in via habet octo effect? q̄
bus puenit̄ ad contemplandum deū in patria·mj·
℞ vita contemplatiua q̄tuoꝝ excellētes cōditōes
℞ vita contemplatiua in hac vi- habet·mj·
ta est maxime delectabilis· ·v·
℞ vita contemplatiua est durabilis· ·vj·
℞ vita cōtemplatiua est vtilis ad merēdū & q̄ ē
maioris meriti an vita ctēplatīa an vita actīa vij
℞ vita cōtemplatiua simpliciter & absolute ē no
bilioꝝ vita actiua· ·viij·
Item ꝙ vita cōtemplatiua est nobilioꝝ actiua·ix
℞ vita actiua p̄ncipaliter ofistit in optimo agibi
℞ vita cōtemplatiua excellit vi- li·x·
tam actiuam in quatuoꝝ· ·xj·
℞ vita actiua ſm q̄d excellit vitā cōtemplatiuā ī
Nota ꝑ̄etates & dr̄ias vite cōtēpla- q̄tuoꝝ·xij
tiue respectu vite actiue sub figura Lye & Rachel

¶ Contentio

Quid est & quomodo diffimit̄ Capitulū·j·
℞ cōtentio vel ē bona vel ē mala & quomodo·ij·
℞ quadruplex est contentio ·mj·

¶ Continentia

℞ in diffimitione cōtinētie plr̄s tāgit tria & q̄·j·
℞ de cōtinentia dant̄ q̄nq distinctiones & q̄·ij·
℞ continentia p̄ncipaliter est in anima· occasio-
naliter in coꝝpore· ·mj·
℞ temperantia est nobilioꝝ cōtinētia & q̄re·mj·
℞ continentia excludit quedam vicia· ·v·
℞ q̄druplex est cōtinētia & que virginitas est p-
℞ cōtinētia quatuoꝝ remediꝭ inte- fecta·vj
grat̄ & conseruat̄ ·vij·
℞ incōtinentia cōcupiscentie ē turpioꝝ incōtinētia
ire·& ꝙ incontinentia ire est damnosioꝝ· ·viij·

¶ Contumelia

℞ contumelia ꝑ̄rie in verbis iniuriosis ofistit·j·
℞ aliquis cōtumelias alteri dicit triplici rōne·ij·
Vtꝝ aliqs otumelias sibi illatas debeat sustinē mj
Que cōtumelia est sustinenda & que non· ·mj·
℞ contumelia ex q̄tuoꝝ vicijs causaē vel oriē·v

¶ Contritio

Quid dicit̄ contritio & quomodo differt contritio
ab attritione· Capitulum·j·
℞ in contritione cōsideranda sunt tria & que·ij·
Diffimitio contritionis ſm Isidoꝝ· ·mj·
De quo malo nō est cōtritō & de quo sit· ·mj·
℞ cōtritō cōuenit̄ diffimit̄ ab Isidoro· ·v·
℞ Isidoꝝ ī diffimitōne cōtritōis quatuoꝝ tan-
git & que· ·vj
Quāta debet eē cōtritō de pc̄o nota q̄tuoꝝ· ·vij·

Vtr dolor ctritõis possit eẽ mmis magn?·vnj·
Vtr dolor ctritõis possit eẽ mmis paru?· ·ix·
℞ in cõtritõe dr esse g̃d? sic est in pctis· ·x·
℞ ncẽe ẽ qꝑ pctor doleat semp de pcto suo in habitu & non i actu & quare· ·xj·
℞ tẽp? vite pñtis est temp? cõtritõis· ·xij·
℞ post hãc vitã nõ est tẽp? cõtritõis ·qa tũc nõ poterũt cõteri de pctis & q̃re· ·xiij·
℞ in pñti vita dr homo cõteri de pctis suis quatuor modis· ·xiiij·
Vtr cõtrit? magis debeat esse in inferno q̃ꝑ peccare mortalir· ·xv·
℞ ꝑm? effect? cõtritionis est remissio culpe·xvj
℞ scds effect? cõtritõis est ablatõ pene· ·xvij
℞ terci? effect? cõtritõis est collatõ glorie·xviij

¶ Correptio fraterna ¶

Correptionis fraterne diffinitõ q̃ tãgit tria· ·j·
Vtr aliquis ex precepto teneat ad fraternã correptõnem· Capi·ij·
℞ aliquis tenet corripe delinquẽtẽ i generali duplici ratione· ·iij·
℞ correptõ fraterna est duplex & que ·iiij·
℞ ꝑlat? exñs i peccato mortali peccat corripiẽdo subditũ pr tñ ammonẽ vel rogare eũ vt suo exẽplo nõ puocet ad malũ· ·v·
℞ subdit? bon? ex zelo charitatis tenet corripe ꝑlatum suum delinquentem· ·vj·
℞ mod? corripiẽdi frem delinquẽtẽ ex ꝑcepto divino est quadruplex· ·vij·
℞ i ordine correptõnis fraterne ex ꝑcepto dei ꝑmo dr ꝑcedẽ secreta denũciatio & q̃re· ·viij·
℞ i ordie correptõnis fraterne secũdo ex ꝑcepto dei debet eẽ discreta denunciatio q̃ in secreto fienda est prelato· ·ix·
℞ in ordine correptõnis fraternè requirit testiũ inductio· ·x·
℞ i ordine correptionis fraterne ex precepto dei quarto & vltimo req̃rit publica divulgatõ id est ecclesie vel multitudini· ·xj·

¶ Crux christi ¶

℞ crux christi primo figurat & comparat ligno vite & quare· Capitulũ Primum·
℞ in paradiso erat triplex gen? lignor & q̃re·ij
℞ lignũ vite erat nobili? alijs & quare ·iij·
Secunda figura qꝑ crux christi comparat & figurat altari abrae & quare· ·iiij·
Tercia figura qꝑ crux christi cõparat virge Moysi propter sex mirabilia opera que Moyses cum virga fecit & que ·v·
Quarta figura qꝑ crux christi comparat eneo serpenti & quare ·vj·
℞ christus voluit mori exaltatus in cruce & qua
℞ cõuenientissimũ fuit christum mo/re·vij·
ri in cruce ꝓpter sex rationes ·viij·
℞ christus voluit in cruce mori ꝓbat autoritate apostoli vt patet vbi ꝓbat meritũ christi primo ex forma quã assumpsit· ·ix·

℞ meritum christi fuit secundo ex obedientia ꝓpter quã sustulit & quare· ·x·
℞ meritũ christi fuit ex pena quã sustulit :& qꝑ cõuenientius fuit qꝑ ꝓ mortem christi liberaremur q̃ꝑ ꝓ solam dei voluntatem & quare ·xj·
℞ christus noluit omnia genera mortis pati &
℞ premiũ christi ex passione fuit ex/q̃re·xij·
altatio eius a deo· ·xiij·
De passionibo christi nota tria ·xiiij·
℞ christus merito sue passionis fuit exaltatus a deo in manifestatione sue deitatis ·xv·
℞ signũ crucis imprimit in quatuor locis·xvj·
℞ quin qꝑ fuerũt cruces & que· xvij·
℞ tam ust? q̃ꝑ peccator debet portare crucem :id est facere penitentiã sed differenter· ·xviij·

¶ Sequit lra·D:· ¶

Q ad solutōnē decimaꝝ oīes obligāt duplici iure.

Capitulum p̄mum.

Decime.

Circa solutionem decimarum consi-derāda sunt tria. scilicet obligatio necessitatis. determinatio quantitatis. excusatio cō-munitatis. Primo consideranda ē obligatio necessitatis. Nam ad soluendas decimas omnes tenen-tur & obligant velint nolint. Et hoc partim ex iure naturali & diuinō. & partim ex iure positiuo scz ex institutōne ecclesie. Primo dico. qꝫ ad solutōnē decimaꝝ tenent oīes & omni tēpe ex iure naturali & diuino. qđ triplicit ꝓbo. scz rōnibo. similitudinibo. & autoritatibo. Primo probo hoc idē triplici rōe. Prima est talis. Preceptū naturale oī tēpe oīes obligat. sed p̄ceptū naturale ē qꝫ mīstri dei de nr̄a substātia sustētēt. g̃ solue decimas ad sustētatōnē mīstroꝝ dei ē de iure naturali. & ido oīes oī tpe obligāt. Secda rō ē talis p locū a maiori & ē cōfirmatō p̄cedētis. Magis ē subuenīēdū his q̄ īmīstūt dīno cultui q̄ꝫ his q̄ īmūgi lāt cōmuni vtilitati. sed rō naturalis dictat vt his q̄ cōmuni vtilitati deseruīūt. scz p̄ncipibo & militi-bo victꝰ stipēdia a ꝑplo debeant & tribuāt. g̃ ma gis mīstris dei. q̄ aī de nr̄a sba sustētare mīstros dei sit p̄ceptū naturale vel de iure naturali tali rōe oīndo. Illud est p̄ceptū naturale vel de iure natu-rali qđ ē i corde hoīm scriptū & qđ rō natura-lis dictat. sed rō naturalis dictat qꝫ de nr̄a substa-tia mīster dei sustētet. g̃ &c̄. Tercia rō ad idē ē talis & ē cōfirmatō p̄cedētis. Rō naturalis dictat qꝫ hō maiori bñfactori magis tenet. sed mīster spūalis ē maior bñfactor mīstro tpali. g̃ si mīstro tpali ex iure naturali tenemur vtz. multo magis spūali. ꝑter qđ dicit apos. p̄me ad cor. ix. Si vo-bis spūalia seminam? nō ē magnū si vestra carna-lia vel tēpalia metamus. Secdo ꝓbo hoc idem triplici similitudine. scz militātis. plātātis. pascē-tis. Primo ꝓbat hoc apos. similitudie militātis dicēs. i. ad cor. ix. Quis militat stipēdijs ꝓprijs? q. di. null?. Nam milites de iure naturali debent hre sua stipēdia ab his p q̄bo militāt. Secūdo ꝓ-bat hoc idē apos. similitudie vinee plantatoꝝ di-cens ibidē. Aut quis plātet vineā & de fructu ei? nō edet? q. d. null?. Vñ scde ad thimo. ij. apos. ita dicit. Laborātē agricolā oportet p̄mū de fru-ctibo ꝓcipe. Tercō ꝓbat hoc idē apos. similitudine pastoris. Vnde subiungit ibidem. Aut q̄s pascit gregē. id est ad pascua deducit & pascētē custodit & de lacte gregis nō māducat? Et cōfirmat hec similitudo triplex generalit a christo similitudie operantis. de quo domin? Math̄. x. dicit. Dign? ē operari? mercede sua. Sup quo vbo bt̄s Grego fic ait. Sūt em̄ de mercede opis ipa alimēta su-stentationis: vt hic merces de labore vel p̄dicatō ne inchoet: q̄ illic de veritatis visione ꝓcipiet. Et subdit. Qua in re pēsandū est. qꝫ vni nr̄o opi due mercedes debēt. Vna in via q̄ nos in labore sustē tat. Alia i p̄ria q̄ nos in resurrectione remunerat Merces itaq̄ q̄ in p̄nti recipit hoc in nobis debet agere vt ad sequētē mercedē robusti? tendat. ve-rus g̃ q̄sq̄ p̄dicator non ideo hic predicare debet vt in hoc tempore mercedem recipiat. sed ideo de-bet mercedem recipe vt p̄dicare sufficiat. Quisq̄ nāq̄ ideo p̄dicat vt hic laudis vel muneris mer-cedē recipiat eterna mercede se p̄uat. Dec grego. vbi sup̄. Tercō qꝫ solutio decimaꝝ ad sustēta-tionē mīstroꝝ dei sit de iure naturali ꝓbo triplici autoritate. Primo autoritate Augus. & habet. xvi. q. i. vbi sic dr̄. Decime ex debito req̄rūt. & q̄ eas dare noluerint res alienas inuadūt. Secdo ꝓbo hoc idē autoritate Alexandri. Est em̄ decre-talis Alexādri pape de decimis & p̄micijs sic dicē-tis. Mandam? q̄tin? prochianos vr̄os monē cu-retis. & si op? fuerit sub excōmunicatioms distri ctione cōpellē: vt de p̄cubo molēdinoꝝ piscario-rū feno & lana ecclesijs q̄bo debēt cū integritate p̄soluāt. Tercō hoc idē ꝓbo autoritate Innocētij & ē decretal ei? tercō cōcilio lateranēsi vbi sic di-cit. Ille q̄ꝑpe decime nccio sūt soluēde q̄ ex lege di uina debēt vel cōsuetudine approbata. Sic g̃ ex p̄ missis ptz q̄lit̄ p̄mīstris dei in nccrijs vite ē de iure diuino & naturali. & ideo nulla cōsuetudo cōtraria soluit hoīem ab obligatione reddēdi deci mas. q̄a hec obligatio fundat sup ius dīnū & sup ius natale. vñ semp tenēt hoīes reddē decimas si ecc̄ia exigat. Secda scde. q. lxxxvij. āti. j. ā. cō. & i cor. q. & alex. iij. pte. sū. q. xxxvij. āti. j. i cor. q

Q solutio decimaꝝ fuit in p̄cepto de iure natu rali vel diuino. sed determinatio q̄ntitatis fuit in p̄cepto de iure positiuo.

Capitulū secūdū.

Secundo p̄ncipaliter circa solutionē deci-marū cōsideranda ē determinatio q̄ntita-tis. Cū em̄ tria tpa distinguant. scz tem pus legis nature. tps legis scripte. temp? legis gr̄e. Dare decimas sm determinationē q̄ntita-tis vt scz pars aliq̄ daret ad sustētatōnē mīstroꝝ dei sp fuit i p̄cepto & de iure naturali. Vñ gen̄. xlvij. Sacerdotibo egipti cibaria ex horreis pub licis p̄bebāt. Secdm vo determiationē certe ptis vel q̄ntitatis: scz decime partis añ legē scriptā scz i lege nature fuit i cōsilio. In lege vo scripta a mo yse fuit i p̄cepto simplicit. vt ptz exo. xxij. & numeri. xviij. In lege vo gr̄e. scz tpe euāgelij de cime facte sūt i p̄cepto. & hoc cū nccitas ē & a mi-nistris petūt. vel & si nō petūt dū tñ sit cōsuetudo regionis. vt ptz sup̄ p̄mo ca. de decimis p decreta lē alexādri. extra de decimis & p̄micijs. Mādam?

Dec alex · tercia pte sū · q · xxxnj · de decimis · arti · ŋ · ī coꝛ · q · ī fine · Quāuis aī dare decimas ꝼm ꝺ determiatōz q̄ntitatis & ad mīstroꝝ sustētatōnē fit de iure diuino & naturali · vtz sup̄ ca · p̄cedēti · tñ determinatō vel taxatō certe q̄ntitatis vel pꝛtis scz decīe nō ē de iure naturali sed positiuo · scz ex detmiatōe dei ī veteri testamēto & ex īstitutōe eccīe ī nouo · ꝙ aī taxatio decime q̄ntū ad talē numerū · scz ptis decime nō fit de iure naturali sed positiuo sic ꝓbo · Quia rō naturalis nō dictat ꝙ talis ps scz decima magis soluaī q̄ alia · Vt v̄big̃ tia · Jus naturale dictat ꝙ malefactoꝛ puniaī · sed ꝙ tali pena puniaī est ꝓ ius positiuū · Silr rō naturalis dictat · ꝙ ille q̄ furaī ꝺē p̄uiri · sz ꝙ ille q̄ furabaī ouē magis reddat q̄tuoꝛ q̄ tres vel q̄nq; nō habet rō naturalis · sed ex īstitutōne hūana · vñ si ab aliquo rege statuaī · tenenī ei? subditi obſuare · Silr obſuātia sabbati est de iure naturali q̄ntū ad hoc ꝙ aliqꝺ tēpus deputeī quieti ad vacandum diuinis · hoc em̄ dictat rō naturalis · Et ideo q̄ntū ad hoc · p̄ceptū de custodia sabbati ē naturale · sed ꝙ dies septima ad hoc sit deputata ē ex determinatōe dei ꝓpt̄ figurā aliquā · sic̄ ptz infra · festa · Vñ ptz ꝙ ius positiuū nihil ē aliud q̄ detmiatio iuris naturalis · Ad quēlibet aūt p̄ncipē q̄ pt̄ legē cōdē ptinet determinatio iuris naturalis · sic ꝙ decime q̄ntū ad taxationē certe ptis scz decime sūt de iure positiuo · qđ ptz · ꝗa ecclesia posset statuē si causa subesset sub maioꝛi vel mīoꝛi numero · puta ꝙ dareī octaua vel duodecima sic̄ & ꝙ deī decima · Vñ p̄satis opoꝛtunitatibꝫ tēpoꝝ & psonaꝝ posset pt̄ aliā detmiare soluēdā · ¶ Rō aūt q̄re ī veteri testamēto ex determinatōne dei · & ī nouo ex autoꝛitate eccīe decima ps ē magis īstituta & p̄cepta soluī q̄ alia est quadruplex · scz rōne pfectionis · obligationis · sustētationis · cōditionis · ¶ Primo em̄ de? determinauit ī veteri testamēto & eccīa īstituit ī nouo & p̄cepit ꝙ decima ps magis q̄ alia soluēī rōne pfectionis · Nā numer? denari? sig̃t pfectōez futurā eē petēdā & expectādā a xp̄o · qđ sic ptz · Numerus denari? ē q̄dām numer? pfect? q̄si p̄m? limes numeroꝝ · vltra quē numer̄ nō p̄cediī sed reuertiī ab vno nouē sibi p tibo refuatis · Et ideo ꝗ dāt decimas ptestāī q̄si in quodam signo ad se ptinē impfectōnē · pfectionē vero que erat figurata p xp̄m a deo eē petēdā · ¶ Dedo hoc ꝓbo rōne obligationis vel cōpationis · sic · Magis obligaī popul? noue legis ministris noui testamēti q̄ veteris legis mīstris veteris testamenti · sed popul? legis veteris testamenti ex oꝛdinatione dei offerebat ministris decimas ꝙ popul? noue legis ex īstitutōne ecclesie magis debet offerre decimas ministris noue legis · tū ꝗa populus noue legis ad maioꝛa obligaī · ꝼm illud Mathei · v · Nisi abundauerit iusticia vr̄a plus q̄ scribaꝝ &c̄ · tum quia ministri noue legis sūt maioꝛis dignitatis ministris legis veteris · ¶ Tercō hoc idem factū est ratione sustentationis · sic · Cū enim cōferret ratio naturalis que vniuersaliī erāt necessaria sustentatōni hūane vite · inueniebat ꝼm exigentiā nature octo partes necessarias sustentationi psone & sue familie · Nā ꝼm cursum nature cōmuniter tunc viuere poterant homines vsq; ad q̄rtam generationem · Quatuoꝛ autem generationes ad minus ponunt octo psonas · scz patrem & matrem · filiū & filiā · nepotem vel neptē · pnepotē vl̄ pneptem · ꝙ rō naturalis iudicauit octo partes necessarias sustenationi ꝓpositę familie · Nonam partem vero necessariā iudicauit retinē ꝓ semente & excultione terre · Decima vero parte que sup excrescebat iudicauit deū eē honoꝛandū & eius sustentandum ministrū · ¶ Quarto hoc idem factum est ratione humane conditionis · Nā p̄mus homo cū raptus fuit in extasi ad curiam angeloꝝ nouem oꝛdinibus distinctam : ex inspiratione vel reuelatione diuinitus sibi facta cognouit ꝙ ipse erat in decimo oꝛdine collocandus · Et ex hoc eius rō naturalis iudicauit decimā partem offerre deo ad laudem & gloꝛiam conditoꝛis qui ad decimum oꝛdinem eū debebat assumere · iuxta parabolam de dragma decima Luce · xv · Dec beatus thomas · scḋa scḋe · q · lxxxvij · arti · j · in coꝛ · q · Et alex · nj parte sum · q · xxxnj · arti · j · & · ij · Vtrū decime sint de iure naturali vel positiuo ·

¶ ꝗ solutio decimarū est in p̄cepto affirmatiuo & ideo obligat semp sed nō ad semp · sed solum suo loco & tempoꝛe · ¶ Capitulum · nj ·

Tercio p̄ncipaliter circa solutionem decimarū considerāda est excusatio communitatis · Si aūt queriī an aliqui per cōsuetudinē decimas nō soluentes possint a crimine excusari vel sint in statu damnationis · Respōdeo & dico · ꝙ differentia est inter p̄ceptū negatiuum & affirmatiuū · quia p̄ceptum negatiuū obligat semp & ad semp · scz in oīi tempoꝛe & in oīi loco vt non occides & alia p̄cepta negatiua · Pꝛeceptum aūt affirmatiuū & si obliget semper · non tamen ad semper · nisi cum tempus & locus se offert · vt si pater indigeat vel a filio obsequm debitum exigat · A simili soluere decimas est ī p̄cepto affirmatiuo · & ideo obligat semp · nō tñ ad semp sed loco suo stz vbi est consuetudo · & tpe suo · scz ī q̄ ē nec̄itudo · Nā vbi ē ꝺsuetudo soluēdi decimas quilibet teneī soluē decimas etiā si minister non exigat · ꝗa ipa ꝺsuetudo expostulat decimas · Vbi vo nō ē ꝺsuetudo sed necessitudo · scz si sacerdos a quo sac̄menta recipiūī fit indigēs · & sic si ꝓpter indigentiam & sustentationem vite sue peteret · tenenī parrochiales decimas dare · Vnde si sacerdos esset pauper nec haberet aliunde vnde sustentareī · concoꝛdant omnes doctoꝛes ꝙ posset eis diuina officia subtrahē subtractis oblationibus & decimis · quia nemo cogitur suis stipendijs militare · vt ait apostolus p̄me ad choꝛinteos nono ·

Quãuis aũt oñes hoñes oñi tẽpe dare decimas teneañ in terris in quibo ẽ cõsuetudo ꝙ decime soluãñ etiã si nõ peterenñ ·ꝗa ipa cõsuetudo ꝗsi ex postulat decimas· vñ peccaret qui nõ reddẽt decimas· vt ꝑmo ca·multiplicit ꝓbatũ est. Vñ i terris in quibo cõsuetudo est cõmunis ꝙ decime non denñ & ecĉia non petit· videñ ecĉia remittẽ dũ dissimulat·& ideo hoñes in terris illis nõ peccãt decimas nõ dãdo. Durũ em̃ eẽt dicẽ ꝙ oñes hoñes ytalie & orientaliũ partiũ damnarenñ q̃ decias nõ soluũt .Et hui?mõi argumẽtũ accipe possum? ab apos· cui cũ vict? necĉia deberenñ ab eis quibo ꝑdicabat. non tamen exigebat qđ sibi debebañ ne daret aliqđ offendiculũ euãgelio·vt ipe dicit acñ xx . Non em̃ subterfugi q̃ mĩn? annũciarẽ vobis oñe cõsiliũ dei. Vñ nõ bñ facerẽt rectores ecĉiarũ si in terris illis exigerẽt decimas ĩ ꝗbo nõ ẽ cõsuetudo dari si ꝓbabilit crederẽt ꝙ ex hoc scãdalũ nasceretñ. ¶ Vbi nota ꝙ duplex est scãdalũ· scz pticulare & generale· ꝓpt scãdalum pticulare non est veritas iusticie dimittẽda nec differẽda. Sed ꝓpt scandalũ generale q̃ timem? scitma vl piculũ generale differẽda ẽ iusticia & mitigãda. vtz infra·scãdalũ·Nec tñ peccabãt illi q̃ ap̃lo decimas nõ soluerũt·alioq̃n apostol? eos corrigẽ nõ omisisset. Et silr laudabilit mĩstri ecĉie decimas nõ req̃rũt vbi fine scandalo req̃ri nõ possent ·propter dissuetudinem vel ꝓpt aliq̃ aliaz causã. nec tamen sũt in statu dãnatõis q̃ nõ soluũt ĩ illis locis ĩ ꝗbo ecclesia nõ petit·vt ex ꝑmissis patet·misi forte ꝓpt obstinatõnẽ animi hñtes volũtatẽ non soluẽdi etiã si ab eis decime peterenñ·Dec beat? t·scđa ·ij·q·lxxxvij·arti·j·i so·v·ar·i fine·Et alex·iij·pte·sũ·q·xxxiij·đ decimis·ãti·j·i coz·q

¶ Qz de licite acq̃sitis decime dari debẽt·Ca·mj

Decime·ꝑter illa que de decimis sũt ꝑdicta circa solutõnez decimaz itez q̃tuor sunt notanda ·scilicet de quibo debeant dari · quando debeant dari · quibo debeant dari · a quibus debeant dari · ¶ Primo considerandum est de quibus debeant dari · Nam de iuste acquisitis decime debent dari· ꝙuer·iij·Honora dñm de tua substãtia &c̃ . non aũt de illicite acq̃sitis ·ꝙuer·xxj · Hostie impioꝝ abomĩabiles q̃ offerũñ ex scelẽ·Vbi nota·ꝙ aliq̃ sũt ex scelẽ & illicita duobo modis. vel ꝗa ipa acq̃sitõ ẽ iniusta · vel ꝗa acq̃sitio est ex turpi causa · Primo sũt aliqua illicita ꝗa ipa acq̃sitõ est iniusta·vt in fure & raptore vsurario simoniaco patz· & de talibo decime dari ñ ꝑnt· Cui? rõ est·ꝗa in talibo nõ est trãslatũ dñiũ in accipiẽtẽ· & ideo oñia talia & similia homo restituẽ obligañ . Vñ postq̃ dr̃ eccĩ · xxxv· Sanctifica decimas tuas · subiũgit · noli offerre munera ꝑua ·nõ em̃ suscipiet illa dñs· Secũdo aliq̃ sunt illicita ꝗa acq̃runñ ex turpi causa·vt ptz ĩ mẽtricio & histrionatu·& de talibo dari ꝑnt·Cui? rõ ẽ ꝗa cũ in talibo trãsferañ dñium in accipientẽ non tenet restituẽ ea que ꝑ meretriciũ & hystrionatũ sũt accepta· Vñ lex humana dicit ꝙ turpit facit meretrix ·ꝗa est meretrix·nõ tñ turpiter accipit· Sed tñ ecĉia nõ debet recipere q̃dm̃ ꝑsona est in pcto ne videañ pctis eoz cõmunicare eoz scelera approbando· Vñ dr̃ deutero·xxiij· Non offeres mercedẽ ꝓstibuli nec ꝑciũ canis· Nã canis ibi hystrio potest dici · sed postq̃ penituerũt & vitã mala deseruerũt ꝓt ecĉia de hui?modi decimas recipe· Quia sic dicit bt̃s grego·sup illo vbo·iob·xxviij· Ferrũ de terra tollit &c̃· Nõ debet despici ꝗs sepans se ab actione terrena ĩ eo qđ fuit·ꝗa iam incipit eẽ qđ nõ fuit· ¶ Ad maiorẽ tñ euidẽtiã ꝑdictoz pono hic sub q̃stione q̃tuor casus· Primus casus ẽ talis · Esto ꝙ aliq̃s vsurari? q̃ nihil habet nisi de vsura agrũ emeret & fructũ ꝑcipet·aut nõ tenet decimas dare aut tenet · Si dicis ꝙ nõ tenet ·g̃ lucrũ ex sua impietate & pcto reportabit qđ ẽ inconuenies· Si dicis ꝙ tenet · g̃ ex hoc ꝙ ac q̃situ ẽ ex vsura ꝑñt dari decime·qđ ẽ falsũ vt patz sup̃ immediate ·Respondeo & dico·ꝙ talis tenet de fructibo agri empti & semĩati ex vsura dare decimas · Cui? rõ ẽ·ꝗa fruct? illi non puenerũt ex vsuraria actione sed ex dei munere· ¶ Secũd? casus ẽ· Vtz de minutis q̃ ꝓuenũt hoĩ·sic sũt herbe q̃ nascũñ ĩ orto hõ teneat decimas dare · Rñdeo & dico ꝙ nõ · Cui? rõ ẽ·ꝗa ista minuta vel nutritiua quasi nihil cõputanñ ·misi ꝓpter cõsuetudinem pr̃ie & necessitudinẽ ecclesie·Nã si sit ꝯsuetudo pr̃ie & ecclesia indigẽs hoc petit de hui?modi tenẽñ homines decimas dare · & si non darent peccarent· ¶ Terci? casus ẽ · Vtz hõ cui fruct? agri subtrahũñ ꝑ furtũ vel rapinã teneat decimas dare ·Respõdeo & dico · ꝙ ille a q̃ fruct? agri furto vel rapina tollũñ non tenet de his dare decimas anteq̃ recupet·misi forte ꝓpter culpam suam vel negligẽtiam damnũ incurreret ·ꝗa ex hoc ecclesia dãnificari nõ debet · Cui? rõ ẽ·ꝗa talia sic ablata ĩ eius nõ remanẽt ꝑtate · ¶ Quart? casus ẽ · Vtz emẽs triticũ nõ decimatũ teneat dare decimas ·Rñdeo & dico·ꝙ ecclesia ꝓt exigere decimas ab emptore· ꝗa habet rẽ ecclesie debitã & a venditore q̃ q̃ntum ẽ in se ecclesiã defraudauit ·vno tñ soluente alius soluẽ nõ tenet ·Dec bt̃us tho ·scđa scđe·q·lxxxvij·arti·ij ·in so·ij·iij·&·mj·ar · Et alex·tercia parte sum·q·xxxiij·de decimis·arti·j·in coz·q·

¶ Quando decime dari debent vtrum in p̃ncipio anni vel in fine · ¶ Capi·v·

Secundo circa solutionem decimaz considerandũ ẽ q̃n debeãt dari ·vtz scz in p̃ncipio anni solui debeãt vel in fine· ¶ Ad cuit euidẽtiã nota q̃tuor ¶ Primũ est· quid sint decime ꝑsonales ·& q̃d ꝑdiales· Nam decime ꝑsonales sunt q̃ de lucro negociationũ vel mercationum soluũñ · Decime vero ꝑdiales sũt q̃ ex cultu terre ꝓcipiunñ· ¶ Secũdũ ẽ ·q̃ decime ꝑsonales ꝑñt & debent dari ĩ fine anni· Cui? rõ est ·ꝗa decime dñt

dari de volũtate ecĉie cũ ecclesie magis expedit · sed magis ecĉie expedit vt decime psonales ĩ fine anni soluant̃ · qđ ptz · ꝗa frequẽt cõtingit ꝙ aliqs de sua mercatõne non lucrat̃ ĩ vna die fortitan mi si vnũ denariũ · vel ĩ vna septimana vel mense mi si paucos denarios ꝙ vix & cũ parua vtilitate ecclesie decimari possent · & ideo mercatio nõ est sta tim vel in ꝓncipio vel in medio decimãda · ꝗa tunc p minutias solueret̃ · sed in fine qñ lucris oĩbo cõ gregatis magnũ cõmoduz poterit ecĉie ꝓuenire · ¶ Terciũ est ꝙ decie p̃diales dñt statim dari cũ fruct? terre pcipiũt̃ · C? rõe · ꝗa tũc decime sũt soluende qñ maxime expedit ecĉie · sed magis expedit ecĉie ꝙ ĩ ꝓncipio anni decime p̃diales soluãtur · ꝯ &c̃ · ¶ Quartũ est · ꝙ ambe decime scz psonales & p̃diales sũt soluẽde qñ ecclesia vult · vult aũt ecclesia ꝙ decime psonales soluãt̃ in fine anni & decime p̃diales ĩ ꝓncipio · ꝗa tũc magis expediũt ecĉie · & ideo nulli licet ampli? tardare · eo ꝙ nulli licet rẽ vltra volũtatẽ sui dñi retinẽ & ꝗ cõtrariũ facit peccat · ¶ Quintũ ẽ · ꝙ solutio decimarũ debet p̃cedere solutõnẽ census vel tributi · qđ duplicit̃ ꝓbo · scz autoritate & rõne · Primo autoritate cõcilij generalis sub innocentio tercõ de decimis & ꝓnicijs · Statuim? inqt vt exactõnẽ tributoꝝ & cẽsuũ p̃cedat solutõ deciarũ · Secdo hoc idẽ ꝓbo rõe · sic · Quia eadẽ est cõpatõ census ad cẽsum & dominij ad dominiũ · sed decima soluit̃ sacerdoti vicario dei in signũ generalis celestis & ꝑpetui seu eternalis dñij · Cẽsus aũ vel tributum soluit̃ dño terreno tpali & ꝑticulari · vñ cũ dñiuz celeste generale & eternale p̃cedat dñiũ terrestre ꝑticulare & coꝛruptibile · ideo &c̃ · Vbi cõcludit̃ ĩ pancis v̈bis · ꝙ nõ dñt p̃us deduci vel soluĩ tributa cẽsus & p̃cium opariꝯ q̃ soluant̃ decime · imo ecõuerso decime ante omnia debent soluĩ · vtz autoritate & rõe · Dec · b · t · scđa scđe · q · lxxxvij ãti · ij · ĩ so · mj · argu · ĩ fine · Et alex · mj · pte · sũ · q · xxxmj · de decimis arti · mj · ĩ coꝛ · q ·

¶ Qꝛ solis clericis sũt dãde decime · ¶ Ca · vj ·

Tercõ circa solutõnẽ decianꝯ cõsideranduũ est ꝗbo debeãt dari · Nam solis clericis sunt dande decime · hoc aũt ꝓbo q̃tuoꝛ rõnibo scz rõne successionis · adminiſtratõnis · sustẽtationis · subuentõnis vel distributõnis · ¶ Primo dico ꝙ clericis id est sacerdotibo dãde sũt decie · rõe successiõis · sic · In veteri testamẽto solis filijs leui dabant̃ decie · ꝯ &c̃ · ¶ Secđo hoc idẽ ꝓbo rõe administratõnis vel iurisdictõis · sic · Illis solis debẽtur de iure decime ad q̃s ptinet curã aiaꝝ hẽre & spũalia miſtrare · sed ad solos clericos sacerdotes hec spectãt · ꝯ &c̃ · ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõe sustẽtatõnis · sic · Miſtrãtibo spũalia cõpetit vict? nccia ꝓuidere · sed tales sũt sacerdotes · qđ patz · ꝗa tales vtz succedũt filijs leui ꝗbo ideo dabant̃ decime · ꝗa ptẽ ĩ successiõibo cũ alijs tribubo ñ habebãt · sz miſtri noue legis ab oĩbo negocijs sc̃laribo dñt abſtinere magis q̃ illi · ꝯ &c̃ · ¶ Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne subuentionis vel distributionis · Licet eñ clerici ĩ veteri testamẽto nõ hr̃ent possessiones tñ ĩ nouo testamẽto hñt possessiões etiã pr̃imonia les · insup & oblationes ꝑ viris & mortuis recipiũt · Et ideo q̃is ꝑ se decimis nõ indigeãt · s · ad̃ sustẽtationẽ sui · dñt tñ eis dari vt ex eis subueniant paupibo · Ita ꝙ sacerdos ꝗ aliũde hꝫ pt̃ & dt̃ recipe decimas · s · vt tanq̃ ꝓcurator ĩ necessitates pauperũ vel vtilitates ecclesie expẽdẽdas · Nõ aũt pt̃ recipe ĩ vsus ꝑpos cõuertẽdos · vel ĩ malos vs? distrahendos · imo si in ꝑpos vsus cõvertat cõmittit sacrilegiũ · Si vero in malos vsus expẽdat incurrit iudiciũ · Et de illis intelligit̃ illud qđ dicit aug? ad bonifaciũ comitẽ · Si ꝓuatim q̃ nob sufficiũt possidem? · nõ eñ illa nr̃a sũt · sed pauꝑꝝ q̃ꝝ ꝓcurationẽ quodãmõ gerim? · ꝑpetatẽ nobis vsurpatione dãnabili vendicam? · Dec bt̃s tho · scđa se cũde · q · lxxxvij · arti · mj · ĩ coꝛ · q · & ĩ so · j · ar · Et alex · tercia parte sum · q · xxxmj · arti · mj · ĩ coꝛ · q ·

¶ Vtꝝ laici vel clerici teneantur dare decimas · ¶ Ca · vij ·

Quarto & vltimo ꝓncipaliter circa solutionem decimaꝝ cõsiderandũ est ꝗbo debent decime dari · Vtꝝ · s · laici vel clerici teneantur dare decimas · Ad cuius euidentiã nota hic octo cõclusiones vel determinationes

¶ Prima ẽ · ꝙ laici ꝑrie debẽt dare decimas clericis & nõ ecõuerso · qđ duplicit̃ ꝓbo · Primo similitudine · ꝗa sicut null? laic? absolui̇t̃ a solutione census cesaris · ita nec a solutõne decime q̃ reddit̃ clericis in signũ dominij generalis · Secundo hoc idem probo ratione · sic · Illi qui recipiunt spũalia decimas debent dare illis a quibo recipiũt · sed laici a clericis recipiũt spũalia · ergo &c̃ · ¶ Secũda conclusio est · ꝙ clerici inq̃ntum clerici non debent decimas dare · quod dupliciter ꝓbo · scz autoritate & rõne · Primo autoritate ecclesie · Nã decretal paschalij pape sic dicit · Nouũ genꝰ exactionis ẽ vt clerici a cleris decimas exigãt · Secđo hoc idẽ ꝓbo rõne · ꝗa sic̃ idẽ nõ pt̃ eẽ causa agẽdi & patiẽdi · ita nec idẽ pt̃ eẽ cã dãdi & recipiẽdi · sed clericis inq̃ntũ sũt miſtri altaris spũalia populo miſtrantes decime a laicis debent̃ · ꝯ clerici inq̃ntũ clerici decimas ecclesiasticas soluẽ non tenẽt̃ · ¶ Tercia cõclusio ẽ · ꝙ licet clerici vt clerici nõ teneant̃ dare decimas · sic̃ patz · tñ ꝗbusdã aliꝭ modis tenẽt̃ qđ duplicit̃ ꝓbo · Primo rõne sic · quia sicut idem vno mõ ẽ cã patiẽdi · alio vo mõ ẽ cã agendi · sic clerici inq̃ntũ clerici non tenẽt̃ decimas dare · vt immediate superi? ẽ ꝓbatũ · tñ aliq̃bo aliꝭ modis clerici ad soluẽdas decimas sũt obligati · Secũdo hoc idem ꝓbo ex canone cõcilij cabillonensis ecclesie vbi dicit̃ · Si q̃d clerici vel p successionem patrimonij vel per acquisitionem emptionẽ vel donationem obtinuerint vel ꝑpio alio iure possideant tenentur de illis decimas dare ¶ Quarta cõclusio est ꝙ clerici aut habẽt p̃dia ꝑpia aut communia.

si habēt p̄dia ꝑpria. scz p p̄rimonij successionem vel p emptōnē vel p donatōnē. tūc de fructibo illoꝝ p̄dioꝝ tenent̄ decimas dare prochiali eccīe in cui? prochia sūt p̄dia. Si vo nō hnt nisi p̄dia ecclesie. tūc nō sūt ad soluēdas decīas obligati. Rō aūt istoꝝ duoꝝ est. qa aliud est hre aliqd vt ꝑpū & aliud hre aliqd vt cōmune. Si clerici hnt aliqd vt ꝑpū tenēt̄ dare decimas vbicūq; sint p̄dia. Si vo ñ hnt nisi p̄dia eccīe nō tenēt̄ etiā si sint ī terminis alteri? prochie. ¶ Quinta cōclusio ē. qp religiosi q̄ sūt clerici sacerdotes curā aiaꝝ hntes īqntū huiusmodi nō tenēt̄ dare decimas. Cui? rō ē. qa sicut idem nō pt̄ esse agens & patiēs ita nec recipiēs & dans. Religiosi aūt tales debent decimas recipe. g̃ non tenent̄ dare. Religiosi vero clerici qui curā aīmaꝝ nō hnt licet de iure cōmūi teneant̄. tn̄ de iure spāli ꝑpt̄ cōcessionē eis factaꝝ a sede aplica nō tenent̄. ¶ Sexta conclusio est. qp sicut in veteri testamēto de mandato dei leuite sūmo sacerdoti loco decime soluebāt p̄micias. Ita nūc eadē rōne & clerici tenent̄ sūmo p̄otifici decimas dare si exigēt. qa rō naturalis dictat vt ille q̄ habet curā de oī multitudīnis statu. de oī multitudīnis statu ꝓuideat̄ vt possit exequi ea q̄ ptinēt ad cōmunē salutē. ¶ Septima conclusio ē. qp decima dat̄ duplici rōne. aut ꝑpt̄ supplendā suam pauptatē si paup est. vel ꝑpter paupeꝝ ꝓcuratōz que ad sacerdotē spectat. aut ꝑpt̄ eccīe vtilitatez. ¶ Octaua cōclusio ē. qp non solū diues sed etiam paup tenet̄ sacerdoti diuiti decimam dare & ipe sacerdos tenet̄ eā recipe. nō tenendā p se. sed vt reddendā paupi. Cui? rō est. qa ipe sacerdos tenet̄ de sua supabundantia paupes sustēstare. Dec bt̄us tho. sc̄da sc̄de. q. lxxxvij. arti. mj. ī coꝛ. q & ī solu. j. ij. &. mj. argu. Et alex. mj. pte sū. q. xxxmj. arti. vij. de decimis. ī coꝛ. q.

¶ Qꝝ p̄ma causa delectatōnis ē cōnaturalis operatio & quare. ¶ Capi. p̄mū. ¶

Delectatio. Circa delectationem considerāda sunt quinqꝫ. scilicet eius causa. efficacia. differētia. eminentia. signa. ¶ Primo circa delectatōnē cōsiderāda est delectatōnis causa. Nā causa delectatōnis est quadruplex. Prima ē cōnaturalis opatō. Secta ē alteri? recta actō. Tercia ē libalis bñfactō. Quarta ē admiratō. ¶ Prima causa delectatōis ē cōnaturalis opatō. Nā delectatō ab opatōe naturali sensus vel intellect? ꝓcedit tanqꝫ effect? a sua causa. qđ duplr̄ ꝓbo. scz autoꝛitate & rōnibo. ¶ Prio autoꝛitate phi. vij. &. viij. ethi coꝝ dicētis. qp delectatō ē opatio cōnaturalis non impedita. id est delectatio opatōnē connaturalem cōseqūt. sicut effect? suā ꝑpriā causā. qꝝ aūt opatō cōnaturalis seu ꝓportionata sit delectationis causa ꝓbo triplici rōne. scz rōne adeptōis bonī. cognitionis adepti. quietationis in bono. Primo rōne adeptionis bonī. sic. Ad delectationē req̄rit̄ adeptio delectationis scz bonī cōueniētis. qđ patz qa nullus pt̄ delectari nisi vel fm appetitū rectū vl̄ fm appetitū corruptū. sed adeptio bonī ab opatione causat̄. Vt verbigra. habere diuitias honorē vel aliqd huiꝰmodi ē vel vti eis vel posse vti eis. g̃ operatio cōnaturalis & ꝓportionata ē delectationis causa. Secūdo ꝓbo hoc idē rōne cognitionis adeptōis bonī. sic. Ad hoc qꝫ aliqs in bono adepto vl̄ habito delectet̄ req̄rit̄ cognitō adeptionis bonī. qđ ptz. qa si aliqs bonū aliqđ adipiscēt̄ & ignoraret se illud bonū hre nō delectaret̄ ex eo g̃ ad delectatōnē req̄rit̄ cognitō adepti bonī. Ter cō hoc idē ꝓbo rōne q̄etationis ī bono. Nisi ei appetit? alicui? q̄etaret̄ in bono nūq̄ delectaret̄ in ipo. Ad q̄etationē aūt ī bono p opationē attingit̄. qđ ptz p diffinitionē delectationis q̄ ē talis. Delectatio est q̄es appetit? in re delectante qua quis p opationē potit̄. ¶ Ita qꝫ hec tria sūt delectationis causa. scz adeptio bonī. cognitio adepti bonī. & q̄etatio ī adepto bono. Et qa hec tria p opatōz causantur ideo operatō connaturalis & proportionata ē delectationis cā. Opatio vo q̄ naturā vel mēsurā operantis excedēt. nō esset ꝓportionata nec delectationis causa. sed magis laboriosa & attedians Et fm hoc ociū ludꝰ & alia que ad req̄em spectāt sūt delectabilia īmqntū auferūt tristiciā q̄ ē ex labore. Dec bt̄s tho. p̄ma sc̄de. q. xxxij. arti. j. ar. contra & in coꝛ. q. & in so. j. &. mj. ar. Et itez in scrip. sup libz ethicoꝝ. li. x. c. vj. in fine capi. ¶ Qꝝ sc̄da causa delectationis est alterius recta operatio & quare. ¶ Capi. ij. ¶

Secunda causa delectationis ē alteri? recta actio. Nam recta opa alioꝝ in nobis delectationez causant. qđ duplr̄ ꝓbo. scz autoꝛitate & rōnibo. ¶ Primo autoꝛitate iobis in sc̄da canonica sic dicentis. Gauisus sū valde. quia inueni de filijs tuis ambulātes in veritate. ¶ Secūdo hoc idem ꝓbo triplici rōne. scz rōne cognitōnis. consecutionis. dilectionis bonī. Primo rōne cognitionis bonī. sic. Cognitio vel estimatio bonī ꝑpriꝫ ē nobis delectationis causa. sed p opationes alioꝝ efficit̄ in nobis aliqua cognitio vel estimatio bonī ꝑpriꝫ. ꝑpter quod videm? qp hoīes delectant̄ in hoc qp ab alijs laudant̄ & honoꝛant̄. qa p hoc estimationē accipiūt in seipīs eē aliqđ bonū Et qa ista estimatō ex testimonio bonoꝝ & sapientū fort̄i? generat̄. ideo in laudibo & honoꝛibo p dictoꝝ magis hoīes delectāt̄. Secđo hoc idē ꝓbo rōne cōsecutionis bonī. sic. Bene pati vel bonū hre ē delectationis cā. sed p opationē alioꝝ ad nos bñ patimur & ꝓseqmur. g̃ opationes illoꝝ q̄ nob aliqđ bonū faciūt nobis sūt delectabiles vel delectatōnis causa. Tercō hoc idē ꝓbo rōne dilectōnis amici. sic. Dilectio amici ē delectationis causa. sed opationes alioꝝ si sint bone estimāt̄ vt ꝑpriū bonū ꝑpter virtutē amoꝛis q̄ alterius bonū estimat suū

& p oppositū scz p odiū qđ facit estimare bonū alteri? sibi cōtrariū· mala opatio inimici efficitur delectabilis seu delectatōis causa· g̃ ex vnione amoris bona opatō alioꝝ est nob delectatōis cā Vñ dr̃ ꝑme ad coꝝ· xnj· q̃ caritas nō gaudet sup iniquitatem· cōgaudet aūt veritati· ¶ Sed arguēs ī oppositū· scz q̃ opatōnes alioꝝ nō sunt nobis causa delectatōis· sic· Propū bonū cōiūctū nobis ē cā delectatōis· sed opatōes alioꝝ non sūt nobis cōiūcte· g̃ &c̄· Rñdeo & dico· q̃ opatō alteri? pt eē tribꝰ modis cōiūcta· Vno modo p ꝓspectū· s· qñ ex actōne alteri? cognoscim? vel estimam? eē bonū· vt ptz rōe ꝑma· Secdo mō p effectū· qñ scz ex actione alteri? cōsequimur bonū· vtz ī rōne se cūda· Tercō mō p affectū· qñ scz ille q̃ bonū opatur p amorē est vnū nobiscū· vtz in rōne tercia· Hec bea· tho· ꝑma scđe· q· xxxij· arti· v· ar· cōtra & ī coꝝ· q· & in solu· j· ij· & · iij· argu·

¶ Q̃ tercia cā delectatōis ē lāgitō vl̃ bñfactō & q̃re

Tercia cā delectatōis ē lar= ¶ Ca· iij· gitō vel bñfactō· Ita dicit ꝓbs· ij· politi= coꝝ· Largiri & auxiliari amicis aut extraneis est delectabilissimū· hoc aūt ꝓbo q̃tuor rōmbꝰ· scz rōne amoris· imaginatōis· valoris· virtutis· ¶ Primo rōne amoris· sic· Oñe qđ facim? vel patimur ꝓpt̃ amorem vel dilectōnē alteri? nobis est delectabile· sed bñfacē amicis vel extraneis ex amore eoꝝ ꝓcedit· g̃ &c̄· ¶ Secdo hoc idem ꝓbo rōne imaginatōis· sic· Spes vel imaginatio alicuī? bonī cōsequēdi est delectatōis causa· sed p hoc q̃ aliq̃s bñfacit alteri sperat cōseq̃ aliqđ bonū sibiipi vel a deo vel ab hoīe· g̃ &c̄· ¶ Tercō hoc idē ꝓbo rōne reputatōis vel valoris bonī abūdātis sic· Reputatō bonī abūdātis in seipo exñtis ē delectatiōis cā· sed p hoc q̃ aliq̃s bñfaciat alteri imaginat̃ bonū aliqđ abundant̃ in se hr̃e· g̃ &c̄· Cuī? signū est· q̃ hoīes delectant̃ ī opibꝰ ꝑris & in filijs suis q̃bo bonū ꝑriū cōmūicant· ¶ Quāto hoc idem probo rōne vtutis sic· Virtus inclinans ad benefaciendum alteri est delectationis causa· quia signum generati habitus est delectabilius opari· vt dicit ꝓbus secūdo ethicoꝝ· Vñ illi qui sunt liberales sua bona alijs delectabiliter tribuūt· Vbi nota· q̃ emissio vel datio duplicit̃ cōsiderari pt̃· Vno modo imq̃ntū est indicatiua bonī ꝑris & ostensiua vtutis· & vtroq̃ modo datō est delectabilis· Alio modo imq̃ntū ē euacuatiua vel diminutiua & cōsumptiua bonī proꝑij· & sic est cōtristabilis· qđ ex hoc patet· quia liberalis delectat̃ in dādo & pseverat tēpibꝰ suis dādo· eo q̃ eius datō moderata est & discreta quo ad circūstantias omēs· pdig? vero desistit bñfacē· eo q̃ ei? datō ē immoderata· Hec· b· t· ꝑma· ij· q· xxxij ati· vj· ar· otra· ī coꝝ· q· & ī so· j· ij· & · iij· ar· Resup· auaricia·

¶ Q̃ q̃rta cā delectatōis ē admiratō & q̃re· ¶ Ca· iij·

Varta cā delectatōis ē admiratō· ita dicit ꝓbus ꝑmo rethoꝝice· Admiratio est delectationis causa hoc aūt ꝓbo triplici rōne· scz ex pte desiderij· ex pte spei· ex pte rei· ¶ Prīa rō ē ex pte desiderij sic Desideriū ē delectationis causa· & hoc rōne amoris· & ideo q̃nto magis crescit desideriū rei amate tanto magis p ei? adeptionē delectatō crescit· sed admiratio ē desideriū quoddā sciēdi· quod q̃dē ī homine ex duobꝰ cōtingit· vel ex hoc q̃ videt causā & ignorat effectū· vel ex hoc q̃ videt effectum & ignorat causā imq̃ntū cognitio cause facultatē cognoscētis excedit· g̃ admiratio ē delectationis cā ex desiderio cognoscēdi aliq̃d cui? causā ignoramus· ¶ Secūdo hoc idē ꝓbo rōne sūpta ex parte spei· sic· Spes cōsequēdi bonū aliquod ē delectationis cā· vt ptz infra· spes· sed admiratio ht̃ adiūctā spez cōsequēdi cognitionē ei? quod scire desiderat· g̃ &c̄· ¶ Tercō ꝓbo hoc idē rōne sumpta ex pte obiecti· Nā mirabilia sūt delectabilia vel cā delectationis rōmbꝰ supdictis· sed rara· noua· ignota· & alia hmōi? modi sūt mirabilia· g̃ delectabilia· Primo eñ rara tangp̃ mirabilia sūt delectabilia· quod tali rōne patz· Cōferre vnū alteri p actum rōnis ē delectabile· sed aīa gaudet ī collatiōe vm? rari vel quod raro cōtingit ad alteꝝ· g̃ &c̄· Secūdo noua & insolita vel ardua sūt mirabilia & ideo delectabilia· Et ideo liberari a magnis piculis ē delectabile· q̃a est admirabile· vt dicit ꝓbus ꝑmo rethoꝝice· Vñ maxime delectat̃ hō ī his q̃ de nouo inuenit vel addiscit imq̃ntū sibi mirabilius hoc videt̃· Tercō ignota sūt magis delectabilia p accidēs q̃p cognita· imq̃ntū ipoꝝ cognitio ex desiderio maioꝝ ꝓcedit· desideriū aūt cogscēdi magis excꝑtiōe igr̃atie excitat̃· p se aūt bona cognita sūt magis delectabilia· eo q̃ appetitū magis q̃etāt· Hec bꝰ tho· ꝑma scđe· q· xxxij· arti· vnj· Vtꝝ admiratio sit causa delectationis ar· cōtra & in coꝝ· q· & in so· argumentoꝝ· ¶ Q̃ delectatio causat coꝝdis dilatationem & quare· ¶ Capi· v·

Secūdo pncipaliť circa delectationē considerāda est delectationis efficacia· Nam delectatio inter alia q̃tuor causat· scz coꝝdis dilatationē· fitis augmentationē· rationis cōfortationem· opis pfectionē· ¶ Primo delectatio causat coꝝdis dilatationē· qđ triplicit̃ ptz· s· ex nomine· ex ope· ex autoꝝitate· Prīo ex noīe· Nam ipa delectatō ex dilatatōe nomē accipit· sic leticia q̃si laticia noīat̃ ab effectu· Secdo hoc idē patz ex ope· Nā ex delectatōe seq̃t̃ vl̃ causat̃ dilatatō imq̃ntū ī seipo aliq̃d āpliat̃ vt q̃si capaci? reddit̃· vel ad āpli? cōtinēdū vel ad āpli? cogscēdū vel ad āpli? pficiēdū· Prīo p delectatōz dilatat̃ vl̃ āpliat̃ ītellect? vt de dlectabili pfectōꝝ cognitō habeat̃· Secdo p delectationē āpliat̃ affect? vt āpli? delectabile īti? cōtineat̃ & ei āpli? cōiūgat̃· Tercō p delectatōz āpliat̃ vtriusq̃ vt? · s· ītellect? & affect? vel appetit? vt pfecte delectabili fruat̃ & ī ipo imobili? q̃tet̃ cū delectatō sit finis dsiderij

Tercō hoc idē ꝓbo autoritate ysa. lx. sic dicētis. Tunc videbis & affluēs & mirabit᷑ & dilatabit᷑ cor tuū. In qua autoritate tangūt᷑ tria p̄dicta vtz Re. expositōnē hui? sup. Dctitudo. Dec bt̄s tho. p̄ma scdē. q. xxxvj. arti. j. ar. cōtra. & i cor. q. & in solu. triū. argumētoꝝ.

¶ Qꝝ delectatō scdo causat suiip̄i? augmētatōnē & quō ¶ Ca. vj

Ecūdo delectatō causat suiip̄i? sitim vel augmētatōnē. Vbi nota. qꝑ delectatō vl̄ habet᷑ pfecte vel impfecte. ¶ Primo em̄ cū delectatō habet᷑ pfecte & ex ꝑte rei q̄ delectat. & ex ꝑte ei? q̄ delectat᷑. tūc talis delectatō omm̄ moda q̄etem habet. & cessat mot? defideriꝫ tendēs tis in non habitum. Et de tali delectatōne dicit᷑ Jobis. vj. Qui aūt biberit ex aq̄ quā dabo ei nō sitiet i eternū. Vbi aug?. rōnē hui? reddit dicēs Nam quō sitient qui inebriant᷑ ab vbtate domus dei. sed fiet in eo fons. &c. Cheir. q. d. Dic q̄ fontem habet intra se positū neq̄ꝑ siti afficiet᷑. Jta q̄ biberit aquā quā ego dabo ei nō sitiet in eternuz. ¶ Secūdo vero cū delectatio habet᷑ impfecte nō q̄etat sed ꝓuocat & augmētat suiip̄i? desiderium Nā eadē res vel vnū & idē bonū & q̄etat appetitū inq̄ntū habet᷑. & ꝓuocat suiip̄us desideriū iq̄ntū impfecte habet᷑. Dic delectatio inq̄ntum habet᷑ quietat appetitum. inq̄ntum vero impfecte habet᷑ sui ꝓuocat appetitū. ¶ Habet᷑ aūt delectatō aliq̄ impfecte duobo modis. s. vel ex ꝑte ei? qđ delectat. vel ex ꝑte ei? q̄ delectat᷑. ¶ Primo ex ꝑte ei? qđ delectat. eo qꝑ res q̄ delectat nō simul sed successiue habet᷑. Et tūc dū aliquis delectat᷑ i eo qđ hꝫ desiderat potiri vel delectari i eo qđ non hꝫ & qđ hñdū restat. sic q̄ audit vnā ꝑte vsus desiderat aliā ꝑte vsus audire. vt dicit aug?. tercō cōfessionū. Et hoc mō omis delectatō coꝛpalis facit suiip̄i? sitim. eo qꝑ impfecte. id ē ñ simul tota sed successiue & i ꝑte habet᷑. fm illud iobis. vj. Qui biberit ex hac aqua sitiet iterū. ꝑ quā aquā vt dicit aug?. ibidez sigtur delectatō coꝛpalis. Jta qꝑ omis delectatio coꝛpalis duplr̄ pt̄ cōsiderari: vel inq̄ntū habet᷑ successiue. vel inq̄ntū habet᷑ cōtinue Primo inq̄ntū habet᷑ successiue. & sic ꝓuocat sitim vel appetitū. vtz. Secūdo inq̄ntū delectatō coꝛpalis habet᷑ cōtinue & immoderate. & tūc q̄a naturā ledit ꝑt̄ cōtinuitatē & superfluitatē sui generat vel ꝓuocat fastidiū. sic stomacho pleno exñte cibo ē fastidiosa memoria cibi. ¶ Tcdo delectatō habet᷑ impfecte ex ꝑte ei? q̄ delectat᷑. Dic omis delectatō spūalis q̄lis ē in cōtēplatōe vel cognitōe dei in mūdo isto. que q̄dē delectatō nō pt̄ esse excessiua nec lesiua. q̄a naturā mētis reficit & nō solvit vel ledit vt coꝛpalis. nec q̄ntū est de se est laboriosa. sed solū ꝑ accidēs rōne potētie sensitiue. inq̄ntuz opatōni vite cōtemplatiue opatōnes alique vtutum coꝛpaliū adiungunt᷑ q̄ ꝑ assiduitatē operandi lassant᷑ & debilitant᷑. Est tñ delectatio spūalis q̄ i dei cognitōe ꝟsistit impfecta ex ꝑte nr̄a i mūdo isto. vñ sicut aliq̄s rē aliquā impfecte cognoscens & ꝫ desiderat eā pfecte cognoscē & hr̄e. Jta i mūdo isto ꝑcipientes aliq̄d de diuina cognitiōe delectāt᷑. Et ipa delectatō dine cognitōnis i hac vita habite impfecte excitat sitim vel desideriū pfecte cognitōnis q̄lis erit in p̄ria. Et per hunc modū pt̄ itelligi vbū ecci. xxiv. Qui edūt me adhuc esuriēt & q̄ bibūt me adhuc sitiēt. qđ expomit᷑ duobo modis. Primo sic. Qui bibūt me. id ē qui me in p̄senti vita cognoscūt adhuc sitiēt. q̄a q̄nto magis scit homo tanto magis desiderat scire quousq̄ facie ad faciem deum videat. Secūdo mō expomit᷑ sic. Qui edunt me sacramentaliter adhuc esuriēt māducare spūaliter. Et dr̄ xp̄us sacm̄entaliter manducari in altari. & spūaliter fide. Aug?. Vt quid paras vētrē? crede & manducasti. & sic edē & bibere nō satiat sed magis famē excitat. Dec bt̄us tho. p̄ma. ij q. xxxvj. arti. ij. ar. contra in cor. q. ¶ Qꝝ delectatio causat rōnis coadunationē & que. ¶ Ca. vij.

Tercio delectatio causat rōnis coadunationem. Vbi nota. qꝑ delectationum quedā sūt p̄rie. quedā extranee vel communes ¶ Prime delectationes scz p̄rie sunt q̄ cōuenīūt homī inq̄ntū ē homo que cōsistūt i rōcinādo vel cōtēplādo. & tales adiuāt rōnē. qđ tali rōne ostēdo Attentio adiuat rōnē quod ptz. q̄a q̄nto attenti? operamur tanto perfecti? & rōnabili? operamur sed illud in q̄ delectamur attēti? operamur. g̃ &c̄ ¶ Secdo delectatōnes sunt extranee vel cōmunes q̄a nō cōuenīūt homī inq̄ntū ē homo. sed iq̄ntū hꝫ aliquod cōmune cū bestijs quales sunt delectationes ciboꝝ & venereoꝝ. & tales vsum rationis impediunt & peruertunt triplici ratione. scilicet attentionis. oppositionis. trās̄mutationis. Primo rōne attentionis. q̄a cum aliq̄s vni rei delectabili fortiter intendit. circa alia delectabilia debilitat᷑. vel ab eis intentio totaliter renocat᷑. Vñ delectationes coꝛporales hoc modo vsum rōnis vel debilitāt. vel excecant intentionē animi a spūalibo abstrahēdo coꝛporalibo intendēdo. Secūdo hoc idez ꝓbo rōne oppositionis sic. Vnū cōtrariū coꝛrūpit vel excludit aliud. sed delectatōes coꝛporales & p̄cipue veneree cū sūt vehemētes sūt cōtra ordinez rōis. g̃ tales rōnis perfectionē & prudētie estimationē coꝛrūpūt. vt dicit ꝓbus. vnj. ethicoꝝ. Tercio hoc idē ꝓbo rone transmutationis. sic. Ad delectationes coꝛporales seq̄t᷑ quedā trās̄mutatio coꝛporalis. ex transmutatione aī coꝛporali appetit? afficit᷑ & iudiciū rōnis ligat᷑ pturbat᷑ & impedit᷑. vtz i vinolētis & ebrijs q̄ iudiciū rōnis hnt ligatū & impeditū. g̃ &c̄. Vbi sup. arti. nj. ar. cōtra & in coꝛ. q. ¶ Qꝝ delectatio vel impedit operationem intellectus vel perficit. ¶ Ca. viij.

Varto delectatio causat operationis perfectionem. Vbi nota qꝑ delectatio extranea scz coꝛporalis impedit operationē itellect? & hoc duplr̄. ¶ Primo ex distractōe itētōnis

quia ad ea de quibꝫ delectamur magis ītēti sum⁹ Et dum vmi vehemēt intendim⁹ nccē est qꝫ ab alio intētō retrahat ¶ Scdo ex oppositōne delectationis · Nam vna contraria delectatio impedit aliam cōtrariā · sic delectatio sensus cōtraria rōm: impedit estimationē prudētie magis qꝫ extimatio nē speculatiui intellect⁹ · vt dicit bea · tho · ꝑma secūde · q · mj · arti · j · ī solu · mj · argu · Delectatō vo ꝓpa ocōmitās opatōnē intellect⁹ nō impedit ipaz sed magis eā adiuuat & cōfortat & pficit · Perficit aūt delectatio opationem duobꝫ modis · Vno modo p modū finis · qut delectatio ē q̄dā finis supuenīēs opatōi mq̄ntū sup hoc bonū qđ ē opatio supuenit hoc bonū delectatio q̄ importat q̄tatōnē appetit⁹ in bono ꝑsuppositō · Alio modo p modum agētis in sua actōne ad ipaz vehemēti⁹ intendit · & eā ꝓpt delectationē diligēti⁹ opat · & in opatione pseuerāti⁹ immorat · Vnde phus · x · ethicorū dicit · qꝫ delectatio pficit opationē sic pulcritudo iuuētutem · Sicut em̄ pulcritudo nō est de essentia iuuētutis · sed est q̄dā forma siue quedā pfectio supuenīēs iuuentuti · sic delectatio n ē forma vl q̄dā pfectio intrās eēntiā opatōis · sed cōsequitur bonaz dispositōnē causaz opationū · s · obiecti sensibilis vel intelligibilis · & opantis p sensū vel itellectū in bona dispōe existentiū · ¶ Oz forte argues · qꝫ exēplū de iuuētute & pulcritudine nō est cōuenīēs · eo qꝫ multi sūt iuuenes sine pulcritudie & ideo pulcritudo nō est pfectō iuuentutis · nec p cōsequēs delectatio pfectio opationis · Rñdeo & dico · qꝫ exēplū de iuuētute & pulcritudie ī hoc ē cōuenīēs qꝫ sic pulcritudo ē q̄daz flos iuuētutē faciēs magis appetibilē · Sic delectatio est quedam supfloritio opatōnis opatōnē magis delectabilez & firmaz reddēs · vñ delectatio dr opatōnē pficē mq̄ntū opans in opatione ꝓpt delectationē firmatur · & ꝓpt delectationis dulcedinē assidu⁹ sit ī illa · ¶ Sed forte queres q̄diu delectatio in opatione durare posset · Rñdeo & dico · qꝫ tamdiu ī opatione delectatio erit q̄diu ex vna pte obiectū sensibile vel intelligibile · & ex alia pte opās vel discernēs p sensū vel itellectū ī bona vel debita dispositōe erūt · Cā rō ē · qa q̄diu ī actiuo vel passiuo manet adiunicē eadē dispositō vel hītudo · manz idē effect⁹ · Vñ si bona dispositō potētie cognitiue & obiecti cogniti ē cā delectatōis · vtz · bona dispositōe manēte nccē ē delectatōz durare · Nō aūt pt aliq̄ delectatio corpalis vel mētalis eē cōtinua in hac vita · qđ oñdo p rōnē · Et ꝑmo ī delectatione corpali · sic · Ad opationē cōsequit delectatio · sed omīa q̄ habēt corpa passibilia nō pñt contīue opari · eo qꝫ eoꝝ corpa a sua dispositione mutant · ergo a sua opatione & per cōsequēs a sua delectatōne corporali · Et qa opationi potētie intellectiue adiūgit vsus viriū sensitiuaꝝ · Et qa talis vsus vel opatio p organa corpea exercet · ideo fatigat · vñ non pt esse contīnu⁹ · Et ideo ex quo operatio potentie sensitiue & intellectiue nō potest esse continua · neqꝫ etiā delectatio q̄ p opatōnē seqt potest ē cōtinua · Hec phus · x · ethicoꝝ · ca · v · Desus aūt oīs &c̄ · Et infra capitulū · ibi · Delectatio nō sicut habit⁹ q̄ essentialit inest · sed vt supueniens q̄dā finis · sicut iuuenibꝫ pulcritudo q̄ ad ꝑmū · Et ibidē infra · q̄lit igit null⁹ cōtinue delectat quo ad secūdū · Et bt̄s tho · ī scrip · qđ fecit sup libꝝ ethicoꝝ ibidē · Et ꝑma scđe · q · xxxvj · arti · mj · ar · cōtra & in cor · q · vbi subiūgit · qꝫ he due cause · scz efficiēs & finalis sibi inuicē sūt cause · vt dicit phus · ij · ethicoꝝ · Et ideo operatio est causa delectationis p modū cause efficiētis · Delectatio vo pficit opationē p modū finis inq̄ntū operās ꝓpt delectatōez in opere firmat & pseuerat · Ibidem in solutione tercij argumenti ·

¶ Qꝫ aliqua delectatio est mala & quare · Ca · ix

Tercio principalit circa delectationē considerāda ē delectatōnis dria · Nā circa delectationes quadruplex dria inuenit · Est em̄ aliqua delectatio mala · aliqua bona · aliqua optima · aliq̄ regula vel mēsura · ¶ Prīo dico · qꝫ est aliqua delectatō mala cōtra opīonē epicuroꝝ q̄ posuerūt omēs delectatōnes etiā corporales eē bonas qꝫ aūt sit aliqua delectatio mala quadruplicit ꝓbo ¶ Prīo ex pte vtuosi · sic · Illud qđ vtuos⁹ fugit & detestat ē malū · sed vtuosus scz tpat⁹ delectationes īordīatas tāq̄ malas vitat & detestat · vt ptz īfra tpantia · g̃ &c̄ · ¶ Scdo hoc idē ꝓbo ex pte iudicij · sic · Illud qđ impedit iudiciū rōnis est malū · sed delectationes ciboꝝ & venereoꝝ impediunt iudiciū rationis · eo qꝫ puertūt estimationem prudētie · g̃ &c̄ · ¶ Tercō hoc idem ꝓbo ex parte desiderij · sic · Illud cui⁹ desideriū facit malum est malū · sed desiderium delectationū ciboꝝ & venereoꝝ facit aliquos malos · sicut intemperatos q̄ delectationes carnales ꝓsequūt vt finē · Et blandos qui ad alios delectandum semper loquuntur dulcia · g̃ &c̄ · ¶ Quarto hoc idem probo autorita te puerbioꝝ secūdo · Letant cum malefecerint & exultant in rebꝫ pessimis · ¶ In quo verbo tanguntur duo aggrauantia omne peccatum · scilicet impenitentia & malicia · Primo tangit impenitentiam · ideo dicit · letant cum malefecerint · Letant scz gaudendo interius cum malefecerint · ecce impenitentia · Nam penitentis est dolere post pcm commissum · & per oppositum letari de peccato cōmisso est impenitētis · Amos · vj · Letamini in nichilo · id est in peccatis · Secundum aggrauans peccatum est malicia · vnde subdit · & exultāt scz exterius de peccato gaudium exprimendo p risū plausum · & hoc signatur · ibi · In rebus pessimis · quod ē pure malicie · Si em̄ malum dolorē debet inducē · gaudere de pessimis est sūme malignitatis Eccī · xxvij · Risus eoꝝ in delicijs pcti · & hoc est pessimū · qa vt dicit chrisost · sup math · Nō dolē qa peccaueris magis offendit deū q̄ꝫ qꝫ añ peccaueris

Et glo·sup illo vbo puer·ij·letāt cū malefecerīt sic ait· Si em̄ ad q̄s tēdūt penas aspicerēt: gressus cohiberēt·moxq; leticiā salubri fletu castigarēt·Patz igit his q̄tuor modis·q; aliq̄ ē delectatio mala·vt dicit·b·t·mj·seri·sen·di·xlix·de delectatōe·arti·mj·q·j·ī tribo argu·cōtrarijs·Et p̄ma scđe·q·xxxmj·arti·j·&·ij·

¶ Q; aliq̄ delectatio ē bona·& q̄re· ¶ Ca·x·

SEcū do dico·q; est aliqua delectatio bona cōtra opi onē stoycoz q̄ posuerūt & dixerūt omnes delectatōnes esse malas sequetes opiones plboz antiq̄z q̄ nō discernebāt inter sensū & intellectū ·vt dicit plis p̄mo de aīma Et opio hec q; sit falsa pbo duplr·p̄mo p̄bādo oppositū·scđo cōfirmādo ꝓpositū · ¶ Primo ꝓbando oppositū·& hoc duplici rōne·Prima est talis·Null? pt̄ sine delectatione viuē ·si g̊ omnis delectatio eēt mala seq̄ret q; omis vita esset mala·cō sequēs ē falsū·s·q; omis vita sit mala·g̊ & antecedēs·scz q; omis delectatō sit mala·Secda rō ē talis· In opatōnibo & passionibo hūanis magis monet exēpla q̄z vba ·Et ideo cū tales delectationes tanq̄z malas detestēt & facto imitēt ·eoz doctrina omitti & cōtemni debet · ¶ Secūdo q; delectatio aliqua sit bona oñdo cōfirmādo ꝓpositū·& hoc tribo modis ·scz rōne·arte· & autoritate·Primo ratione ·sic · Id q̄deligit & pseq̄t virtuosus est bonū·sed vtuosus aliq̄s delectationes scz illas que sūt ordinate & sm rōnē eligit & psequit · g̊ &c̄·Secdo hoc idē pbo ex arte·sic·Ars ē factiua boni sed aliqua ars est factiua delectatōnis·scz pulmētaria & pigmētaria·vt dr̄·vij·ethicoz·g̊ est aliqua delectatio bona·Tercō hoc idē probo autoritate p̄s·dicētis ·delectare ī dño &c̄ · sed delectatio veri boni semp est bona·g̊ &c̄·Dec btus·t·p̄ma scđe·q·xxxmj·arti·j·&·ij·

¶ Q; bonitas vel prauitas delectationis ex tribo cognoscit·

¶ Ca ·xj·

AD maiorē euidētiā p̄dictoz est sciēdum·q; delectatio duplr̄ considerari pt̄· Vno modo imq̄ntū delectatio ·& sic oīs delectatō rōne entitatis & nature sue ē bona·Alio mō imq̄ntū est delectatio talis·& sic aliqua delectatio est bona & aliqua mala·qđ q̄dē ex tribo ptibo cognosci pt̄·scz ex pte rōnis·q̄tatōnis·operationis ¶ Primo potest cognosci que delectatio sit bona vel mala ex pte rōnis · quia si bonum in quo quis delectat cōuenit rōni ē delectatio bona·Si vo discordet a rōe ē delectatio mala·Vt vbigrā·Sic ī naturalibo aliqđ dr̄ naturale ex eo q; cōuenit nature·aliqđ vo dr̄ innaturale ex eo q; a natura discordet ·Sic ī moralibo aliq̄ delectatio dr̄ bona vel mala p̄ut cōuenit rōni vel discordat a rōe · ¶ Secđo delectatō an sit bona vel mala pt̄ cognosci ex pte q̄tatōis·Nā delectatō ē q̄tatio appetit? ī bono· Et ideo sic ī naturalibo quedā q̄es ē naturalis que est in eo q; cōuenit nature·vt cū g̃ue q̄escit deorsū & quedā quies ē innaturalis · sicut cū g̃ue quiescit sursum · Ita & in moralibo est quedam delectatio bona sm q; appetitus superior vel inferior q̄escit in eo qđ cōuenit rōni·& q̄dā delectatō est mala sm q; appetitus supior vel inferior quiescit ī eo qđ discordat a rōne & a dei lege ¶ Tercō q; delectatio aliqua sit bona vel mala pt̄ cognosci ex pte opatōis sic·Delectatio ex opatione causat· Et ideo vt dr̄ x·ethicoz · sic opationes dr̄nt bonitate & malicia ita etiā delectationes· Vñ sm hoc dr̄ ee delectatio bona q̄ ex bona opatione p̄cedit · & dicit ee mala q̄ ex mala opatione p̄cedit·Dec· b·t·q̄rto scrip·sen·di·xlix·de delectatione·arti·mj·q·j·ī coz·q·in fine ·Et itez p̄ma·ij·q·xxxmj·arti·j·in coz·q·

¶ Q; aliqua delectatio est optima & q̄ · Ca·xij·

TErcō dico · q; est aliqua delectatio optima· Vbi nota duo·Primum est q; delectatio non est optima simplicit · eo q; nō est vltimus finis·sed ē optima sm q̄d·puta q; int oīa bona hūana delectatio est optima ·Secundū est·q; ꝓprie loquēdo delectatio aliqua nō ē optima sed ē aliquid optimi·scz felicitas que delectatōnē includit·vt dicit plus·x· ethicoz· ¶ Dis p̄missis dico q; aliqua delectatio scz felicitatis ē optima qđ pbo triplici rōne·scz rōne opationis·q̄tatōis impmixtionis · ¶ Primo rōne opationis sic·Delectatio opationē conseq̄t · Vnde cum aliqua opatō in genere bonoz humanoz sit optima·s·felicitatis ·& ipa habeat delectatōnē annexā delectatio felicitatē cōsequēs erit optima· Vbi nota·q; felicitas & delectatio de felicitate nō sūt cōsideranda q̄si duo bona·sed q̄si vnū bonū· Vñ sicut ex pfectione & pfectibili fit vna pfecta res·ita ex delectatione & opatiōe fit vna opatō pfecta q̄ ē felicitas cū delectatō sit opatōis pfectō· ¶ Secđo q; delectatō felicitatis ī genē bonoz hūanoz sit optīa pbo rōe q̄tatōis·sic · Quietatō ī optimo est optima·sed delectatio felicitatis est pfecta q̄es volūtatis bti in optimo ·s·in visione dei vel in deo viso g̊ talis delectatio est optima ī genere oīm bonoz hūanoz· vel ē delectatio optimi sicut ptz· ¶ Tercio q; delectatō felicitatis sit optima vel optimi p bo rōne impermixtionis sic· Illa delectatō q̄ ē absq; pmixtione alicuius mali & que hz plenitudinē oīs boni ē optima ·sed delectatō que ex visiōe dine eēntie seq̄t est huiusmodi· g̊ delectatō talis ē optima· Vñ ī p̄s ·Adimplebis me leticia cū vultu tuo delectatōnes in dextera tua vsq; in finē· Vbi augustin? sic ait·Adimplebis me leticia cū vultu tuo vt nō vltra querā aliud cū facie ad faciem videbo te· Et albert? super illo vbo sic ait· Non em̄ dicit implebis sed adimplebis·qa de infinito bono adijciet eo q; mensurā bonā & cōfertā & coagitatā & supefluētē dabit ·vtz infra·mēsura·Dec beat? tho·q̄rto scrip·sen·di·xlix·de delectatiōe·ar·mj·q·mj·ī coz·q·Re·sup·btitudo· ¶ Q; at delectatō sit aliqđ optimū pbo tripliciter ·scz singulari signo

generali dicto · finali bono · ¶ Primo hoc ꝓbo singulari signo · quia scz appetit⁹ oīm & conat⁹ ē ad delectatōnē habēdā · vñ ꝑ hoc ꝙ oīa appetunt & querūt delectationē ē qdā signū ꝙ aliqlit delectatio sit optimū · Ex quo talē rōnē formo · Illud qd oēs appetunt & cum cui⁹ cōtrario nihil est eligibile videt esse qd optimū · sed oēs & pueri & bestie & omnes sapiētes & insipiētes delectatōnem appetūt · nec aliqd eēt bonū eligibile si eēt triste · g̃ delectatio ē qd optimū · ¶ Secdo hoc idem ꝓbo generali dicto · sic · Cōmunis fama q̃ scz apud multos populos diuulgat falsa eē nō pt · sed cōmunis fama est ꝙ oēs appetūt & q̃rūt delectatōnē tanq̃ aliqd optimū · g̃ &c̄ · Hec ꝑbus li · vij · ethicorū · c · xxmj · ibi · & ꝑsequat aī oīa & bestias & hoīes delectationē tanq̃ optimū &c̄ · Et bt̄us tho · ī scri · ibidē · lectione nona in medio · ibi · Et ꝑsequi aūt oīa q̃si q̃rē oīa delectationē · ¶ Tercō hoc idez ꝓbo finali vel vtuali & sublimi facto · sic · Illud qd dicit vel facit q̃etationē appetit⁹ ē aliqd optimuz · sed delectatio ē huiusmodi qd ptz · q̃a querē quare aliq̃s velit delectari · est idē ꝙ querē quare aliq̃s velit appetitū suū q̃etari · qd idē est ac si quereret quare aliq̃s velit finē volūtatis conseq̃ ¶ Vbi nota ꝙ differt opatio a delectatōe · q̃a opatio nō importat de suo nomine rōnē finis vel q̃etatōnē in fine · & inde est ꝙ magis querim⁹ ꝓpt̄ qd operari vis q̃ ꝓpt̄ qd vis delectari · Hec · b · t · mj · scri · sendi · xlix · de delectatōne · arti · mj · q · nj · in solutione tercij argumenti ·

¶ Q ad bt̄itudinē req̃rūt tria · ¶ Ca · xmj

Ad maiorē tn euidētiam p̃dictoꝝ ē sciēdū ꝙ ad bt̄itudinē req̃rūt tria · scz visio dei tentio · delectatio · Primo ad beatitudinē requirit visio dei que est pfecta cognitio dei rñdens & succedēs imꝑfecte cognitioni scz fidei · Secūdo req̃rit cōꝑhēsio vel tentio dei q̃ importat pñtiā dei corrñdēs habitudini spei · Tercō req̃rit fruitio vel delectatō q̃ importat q̃etatōnē amantis in amato cōsequēs dilectōnem dei ¶ Sed forte queres · quid est in beatitudine nobili⁹ vel p̃ncipali⁹ an delectatio de visione dei · an visio dei · Rñdeo & dico · ꝙ istā questionē mouet ꝑbs ī decimo ethicoꝝ & eā insolutam dimittit · Sed si quis diligēter cōsidēt ex necessitate oportet ꝙ ipa operatio intellect⁹ que est visio sit p̃ncipalior & potior delectatōe · qd ꝓbo duplici rōe · scz rōne causalitatis & affectionis · ¶ Prio rōe cālitatis · sic · Causa nobilior ē effectu · sed visio dei ē cā delectationis q̃ habetur de visiōe dei vel de deo viso · g̃ &c̄ · ¶ Secdo rōe affectōis sic · Illud qd p̃ncipalit affectat & q̃rit ē nobili⁹ illo qd q̃rit cōcomitāt vl cōsequnt · scz ī bt̄itudie visio dei p̃ncipalit q̃rit · delectatō aūt q̃rit cōcomitās visiōz dei · & cōfirmo hoc idē ꝑcia rōe sic · Delectatō ē q̃es appetit⁹ ī re delectāte qua q̃s ꝑ opationē potit · non aūt aliq̃s appetit q̃tē ī aliquo nisi inq̃ntū estimat sibi illud cōuenies · Et iō ipa operatio que delectat sicut quoddā cōueniēs · & p̃cipue visio dei videt ꝑ prius appetibilis q̃ delectatio · Hec bt̄us tho · p̃ma secde · q · xxxmj · arti · j · ar · cōtra & in cor · q · Et itez in scrip · sup̃ libz ethicoz libro · x · ca · vj · ibi · sensus aūt omnes in fine capituli · ¶ Q delectatio est mēsura vel regula bōi & mali moralis · ¶ Ca · xmj ·

Quarto dico ꝙ delectatio est mensura vel regula bōi & mali moralis · Vñ sicut in artificialibo finis architectorice artis est ille ad quē respiciūt sicut ad q̃ndā mensurā vel regulam omnia scz que sub illa arte continent · Vt verbigra · Sicut frenefactiua · id est ars que facit frena accipit regulā ab arte equitandi · q̃a ille qui debet equitare dat regulam frenefactori & p̃cipit ei qualit frenū faciat · Et similiter ars equitandi accipit regulam ab arte militandi · & idē ē ī ommibo artificialibo in quibo artes inferiores accipiunt regulam a suis superioribo · Ita etiā ī moralibo delectatio bona vel mala ē regula ad quā aspiciēdo de bonitate vel malicia alterius iudiciū sumim⁹ · quod ꝓbo ex quatuor · scz ex ꝑte virtutis · operis · quietis · finis · ¶ Primo ex parte virtutis · quia signū generati habitus bōi vel mali accipitur ex delectatione vel tristicia que supuenit operationibus · quod tripliciter ꝓbo · scz ꝑ operandi modū · exemplum & documentum · Primo per operandi modum · quia ante virtutem facit homo sibi violentiam quandam ad operandū actus virtutum · & ideo tales operationes aliquam tristiciam admixtam habent · sed post habitum virtutis iā generatū huiusmodi operationes delectabiliter fiūt Cui⁹ ratio est · quia habitus id est virtus inest ꝑ modū cuiusdam nature · ex hoc aūt est aliquid delectabile quod conuenit alicui ꝑm naturam · Secundo hoc idem ꝓbo per signum · Nam signum generati habitus est delectabiliter operari · Tercio hoc idem ꝓbo per exemplum · quia ille est temperatus qui in hoc gaudet ꝙ recedit a voluptatibus corporalibo · & ille est intemperatus qui in hoc tristat · quia operat id quod suo habitui est contrarium · Et similiter ille est fortis qui sustinet pericula delectabiliter vel ad minus sine tristicia · specialit em ī actu fortitudinis sufficit nō tristari · vt patet infra fortitudo · Et ille est timidus qui sustinz pericula cum tristicia · Quarto hoc idem ꝓbo per documentum · Oportet em eum qui ad virtutem tendit statim a iuuentute aliqualiter manuduci vt de quibo oportet gaudeat & tristet · Et ideo instructores iuuenum cum benefaciunt applaudunt eis · cum autem male agunt increpant eos · Causa aūt ommiū istorum est · quia omnis virtus moralis ē circa voluptates & tristicias hoc modo · s · ꝙ principalis finis ommium virtutū moraliū ē delectatio vel tristicia · hoc enim in omni virtute morali req̃rit vt aliq̃s delectet & tristet in quibo oportet · ¶ Secūdo hoc idē ꝓbo ex ꝑte opis · qd sic patet ·

Nam virtꝰ moralis ordinaꝫ ad bñ opandū. sed ad hoc reqritꝫ delectatio vel tristicia. nō em̄ pertinet ad opationes ꝙ aliqs bñ vel male gaudeat vl̄ tristet̄. qa si gaudet vel delectaꝫ de bonis bñ opabit̄. si autē delectaꝫ de malis male opabit̄. Hec phs ethicoꝝ. li. ij. ca. iij. Signū aūt oportet facē &c̄. Et bts. t. i scrip. ibidē. lectione. iij. ¶ Tercō hoc idē pbo ex pte qetis. sic. Ille ē bonꝰ cuius volūtas qescit i vero bono. malꝰ aūt cuiꝰ volūtas qescit in malo. sed delectatō est quies appetitꝰ in bono exñti vel apparenti. g̃ ille est malꝰ q̄ delectatur in malo. & ille est bonus qui delectaꝫ in bono ¶ Quarto hoc idem pbo ex pte finis. sic. Ex fine cognoscit̄ pcipue vtrū voluntas sit bona vel mala. sed delectatio est finis ad quē q̄libet respiciens operaꝫ & in q̄ q̄libet appetitꝰ qescit. Ita dicit aug̃. sup illud. ps. Scrutās corda & renes deꝰ. finis cure & cogitationis ē delectatio ad quā qs mittit̄ puenire. g̃ si delectatō ē bona vel mala hō ppt̄ eā opās & i ea velut in fine qescēs tāq̄ ex regula cognoscet̄ & iudicabit̄ bonꝰ vel malꝰ. Vñ phus vij. ethicoꝝ dicit. ꝙ delectatio est finis architectoꝝ. id ē pncipalis ad quē respicientes tanq̄ ad regulā &c̄. Hec bts tho. pma scde. q. xxxvij. arti. ij. ar. cōtra. i cor. q. & i solu. argumētoꝝ. ¶ Sz forte argues i oppositū. scz ꝙ delectatio nō est regula opatōnū & volūtatū bonaꝝ & malaꝝ duplici rōne. Prima est talis. Illud q̄d est maxime irregulatum nō regulat alia. sed delectatio ē huiusmodi. g̃ &c̄. Scda rō est talis. Multi sūt q̄ nō regulāt opationes suas delectatione sed potiꝰ lucro q̄d ptz. qa ad magnū lucꝝ multū opāt̄. g̃ nō videt̄ phs vez dicē. ¶ Rñdeo & dico. ꝙ qdlibz desideratū cōseqt̄ delectatō qñ habet̄. sz nō ē eadē rō delectatōnis i eo qꝺ desiderat̄ fm sensū qꝺ ē bonū vt nūc. & i eo q̄d desiderat̄ fm rōnē q̄d est bonū simplr̄. Et ideo dr̄. ꝙ omnis opatio regulat̄ vel mēsurat̄ delectatione. sic aliqꝺ mēsurat̄ fine quia ad multam delectationem aliquis multū opat̄. & ad paruā delectationē paruꝝ. Et similit̄ ad fugā maxime tristicie impedit̄ maxima opatio. Et ad fugam puā impedit̄ pua. Et sic opatio mensuratur delectatione & tristicia. vt dicit cōmētatoꝝ. Ad pmam rōnē rñdeo & dico. ꝙ curuū q̄d habet aliquē modū recti potest regulari. & tale est delectatō. si em̄ alique delectatōnes sint curue. tñ hūt similitudinē vere delectatōis q̄ ē i bono simplr̄. Ad secūdā rōnē rñdeo & dico. ꝙ illi q̄ regulāt opatōes suas lucro mēsurāt opatōes suas delectabili. qa bonū suū ponūt exteri? scz in lucro & delectantur i ipō. Hec albt? in scrip. sup. li. ethicoꝝ li. ij. ¶ Ꝙ loqndo simplr̄ & fm se vel absolute delectatio spūalis ē nobilioꝝ vel pfectioꝝ delectatione corpali vt pbat̄ sex rōnibꝰ. ¶ Capi. xv.

Quarto pncipalit̄ circa delectationē cōsideranda est eminentia. Vbi nota ꝙ vna delectatio pt̄ esse & iudiciari nobilioꝝ & pfectioꝝ altera duobꝰ modis. Vno modo simpliciter & fm se. & sic delectatio spūalis ē potioꝝ corporali. Alio modo fm q̄d & quo ad nos. & sic delectatio corporal̄ vel sensibil̄ ē nobilioꝝ delectatione spūali. ¶ Pro hō dico. ꝙ simplicit̄ & fm se delectatio spūalis ē nobilioꝝ delectatione corpali. q̄d pbo sex rōmbꝰ. scz ratione cognitionis. dilectionis. electionis. cōiūctionis. impmixtionis. durationis. ¶ Primo rōne cognitionis. sic. Cognitio ē delectationis cā. g̃ q̄nto cognitio ē pfectioꝝ. tāto delectatio potioꝝ. sed cognitio intellectualis ē pfectioꝝ q̄ sensibilis. tū qa itellectꝰ sup̄ suū actū reflectit̄ qꝺ non facit sensus. tū qa p itellectū res intimi? attingit̄ q̄ p sensū. eo ꝙ intellectꝰ attingit vsq̄ ad nature q̄ditatē vel essentiā rei. sensus vo sola accedētia apphēdit. & ideo multo magis delectaꝫ homo intelligēdo q̄ sentiendo. g̃ &c̄. ¶ Secūdo hoc idem pbo ratione dilectionis. sic. Dilectio ē cā delectationis. g̃ q̄nto bonū aliqꝺ magis diligit̄. tāto habitū magis delectat. sed delectatio mentalis vel intellectualis magis diligitur q̄ sensibilis vel corpalis. qꝺ triplr̄ pbo. Primo autoritate aug̃. in li. de ci. dei q̄ dicit. ꝙ nullꝰ est qui magis non vellet carere visu corporali q̄ visu intellectuali eo modo quo bestie vel stulti carent. Secꝺo hoc idē pbo signo. Nā hꝰ signū ē. qa videm? ꝙ hoīes etiā a maximis voluptatibꝰ se abstinēt. scz corpalibꝰ vt non pdant honorē qui ē bonū intellectuale Et etiā incōmoda tpalia sustinēt vt infamiā vitēt & victoriā habeāt. que sūt pfectiones spūales & non corporales. g̃ &c̄. Tercō probo hoc idē ex vbo phi q̄ dicit i xv. de aīalibꝰ. ꝙ magis diligit hō cognoscē aliqꝺ de celestibꝰ q̄uis id sit modicum: q̄ multa que de rebꝰ alijs inferioribꝰ apphēdit. & sic cognitio quā habemus de substantijs spūalibꝰ celestibꝰ ē nobis delectabilissima ¶ Tercō pncipalit̄ hoc idē pbo ratione electōnis. sic. Quod ē fm se eligibile ē nobilꝰ q̄ qꝺ ē eligibile fm accns. sed delectatiōes corpales nō sūt eligibiles hoī fm seipas. sed solū p accns inq̄ntū sūt medicine q̄dā tristicias phibētes. & iꝺo appetēde sūt fuata q̄dā mēsura quā eis rō pfigit. & si eā excesserint noxie reputant̄. Scz delectationes spūales appetūt fm seipas q̄si homini cōnaturales & nō vt medicine cū nō habeant tristicias cōtrarias. & ideo delectationibꝰ spūalibꝰ nullā mēsurā rō pfigit. sed q̄nto sūt maiores. tāto sunt eligibiliores. g̃ &c̄ ¶ Quarto hoc idē pbo rōne cōiūctionis. sic. Coniunctio bonī ē delectationis causa. g̃ q̄nto bonū aliqꝺ intimius cōiūgit̄ tāto magis delectat. sed res spūales intellecte intimi? cōiūgūt̄ q̄ res corporales apphēse p sensum. eo ꝙ sensus cōsistit circa exteriora. scz circa accūtia rei. intellectus vero penetrat vsq̄ ad essentiā rei. vt patet sup̄. g̃ &c̄ ¶ Quinto hoc idem pbo rōne impmixtionis. sic. Tanto delectatio ē maioꝝ & pfectioꝝ q̄nto purioꝝ. sic tāto aliqꝺ ē albius q̄nto ē migro ipmixti?. sed delectatō corpal̄ hꝫ

admixtam triſticiam que ei contrariat̃ · delectatõ aũt ſpũalis non habet aliquã admixtionẽ triſticie que ei contrariet̃ · g̃ delectatio ſpũalis eſt potior corporali · ¶ Dexto hoc idem ꝓbo rõne durationis ſic · Quanto bonũ aliqd̃ eſt diuturni? vel ꝓmanẽti? tãto magis delectat · ſed delectationes ſpũales ſũt incorruptibiles · quia ſũt circa ſpũalia & dĩna q̃ ſũt incorruptibilia · delectatões aũt corpales ſũt corruptibiles · ꝗa ſũt circa bona corpalia q̃ ſunt corruptibilia & cito deficiẽtia · g̃ &c̃ · ¶ Septimo hoc idẽ ꝓbo rõe ꝗetatis · ſic · Delectatio ẽ ꝗes appetit? ĩ bono cõuenĩẽti · g̃ q̃nto bonũ magis ꝗetat tanto magis delectat · ſed delectatões ſpũales ꝑm ſe magis quietant appetitũ q̃ corpales · eo q̃ delectatões corpales acq̃runt̃ ꝑ motũ qui laſſitudinẽ cauſat · & ideo non habent̃ tote ſimul · ſed in eis aliquid tranſit & aliqd̃ expectat̃ cõſũmandũ · ſic ꝓ ĩ delectatione ciboꝝ & venereoꝝ · delectatões aũt ſpũales ꝗa ſũt abſq̃ motu · neq̃ laſſitudinem cauſãt & ſũt tote ſimul · Dec be · t · mj · ſcri · ſen · di · xlix · de delectatõe · arti · v · q · j · Vtr̃ delectationes corpales ſint potiores ſpũalibꝫ · argu · mj · cõtra i cor · q · i ꝓncipio & i ſolu · ij · argu · Et iterꝫ ꝓma ſcde · q · xxxj · arti · v · ſub eodẽ ti · i cor · q ·

¶ Qꝫ delectationes corpales ꝑm q̃d id eſt quo ad nos ſũt vehemẽtiores & ꝓceptibiliores delectationibꝫ ſpũalibꝫ. ¶ Ca · xvj ·

Ecũdo vero modo loq̃ndo de delectatõe dico q̃ delectatio corpalis ꝑm q̃d id ẽ q̃ ad nos eſt vehemẽtior & ꝓceptibilior delectatione ſpũali · qd̃ ꝓbo q̃tuor rõnibꝫ · ¶ Prima eſt ex maiori ꝓceptõe vel cognitione · ſic · Ad delectationẽ req̃rit̃ ꝓceptio vel cognitio conuenĩẽtis · ſed magis cognoſcunt̃ a nobꝫ corpales delectatões q̃ ſpũales · eo q̃ ſenſibilia magis ſũt nota nobis q̃ intelligibilia & corpalia q̃ ſpũalia · & inde ẽ q̃ plures inclinãt̃ ad delectatões corpales q̃ ſpũales · ¶ Secũda rõ ẽ ex interiori diſpõe · Nã ex diſpoſitõe affect? ille q̃ corpalibꝫ delectatoĩbꝫ ẽ aſſuet? magis delectat̃ corpalibꝫ delectationibꝫ q̃ ſpũalibus · Verbigrã · Sicut em̃ guſt? infect? nõ ꝓcipit dulcedinẽ purã · ita etiaꝫ affectus noſtri delectationibꝫ corpalibꝫ inq̃nati : delectationes puriſſimas ſcz ſpũales ñ ꝓ̃t ꝓcipere · & ideo hoĩes vtuoſi q̃ hñt affectũ a delectatoĩbꝫ corpalibꝫ depuratũ magis delectatõmbꝫ ſpũalibꝫ fruũt̃ · Vñ & ꝓbs dicit · vnj · ethi · q̃ illa ẽ potiſſima delectatõ q̃ videt̃ potior vtuoſo · ¶ Tercia rõ ẽ ex corpali trãſmutatõe · ꝗa ex delectatoĩbꝫ corpalibꝫ ſequit̃ corpis trãſmutatõ · ñ aũt ex delectatoĩbꝫ vł triſticijs ſpũalibꝫ · miſi ſint adeo fortes q̃ ex eis fiat redũdãtia ĩ ſẽſibilẽ appetitũ · trãſmutatões aũt corpales maxie ꝓcipiũt̃ vñ & delectatio corpal̃ magis ꝓcipit̃ q̃ ſpũal̃ · ¶ Quãta rõ ẽ ex remedij collatõe · ꝗa delectatões corpales appetũt̃ vt remediũ vł medicinã ꝓbẽtes cõtra moleſtias corpales · Vnde aug? · dicit octauo cõfeſſionũ · q̃ gaudium vel delectatio maior ſeq̃t̃ vbi maior moleſtia ꝓceſſit · In rebus aũt corporalibꝫ cõtinuo moleſtamur ꝑ multiplices met? q̃ ſũt cũ labore · non autem in ſpũalibꝫ · Vnde dicit ꝓbus · vij · ethicoꝝ · q̃ delectationes corporales appetũt̃ vt medicine quedam contra moleſtias corporales · & ꝓpter hoc iuuenes in quibus natura continue laborat ex augmento corporis & aliꝫs motibꝫ magis afficiũt̃ ad delectationes corpales Et ſimilr̃ melancolici quoꝝ corpus ſemp mordet̃ ex malicia cõplexionis ſũt in vehemẽti appetitu delectationis · vtpote ſemp indigentes medicina · vt dicit ꝓbus · vij · ethicoꝝ · ¶ Si vero alit̃ vis ꝓcedat dicas · q̃ delectationes corporales q̃ ad nos ſũt vehemẽtiores & maiores ꝓpter quatuor rõnes ſcz ꝓpt̃ noticiã · indigentiã · efficaciam · impotentiã · Prima ratio eſt ꝓpt̃ noticiã · quia plures ſequũtur delectatões corporales q̃ ſpũales · eo q̃ corporalia ſunt pluribꝫ & magis nota · Secũda rõ eſt ꝓpter indigentiã · quia homines indigent delectationibꝫ corporalibꝫ vt medicinis contra multiplices triſticias & dolores · quod nõ faciũt delectatões ſpũales cum triſticie admixtionem nõ habeãt Tercia ratio eſt ꝓpter efficaciam · quia delectatões corporales faciunt tranſmutationem in corpe & in mẽte · Vñ ꝓbus dicit · vij · ethicoꝝ · q̃ cõcupiſcẽtie venereoꝝ manifeſte corpus trãſmutãt & intellectũ obnubilãt & rationẽ impediũt · Rõ aũt q̃re delectationes corporales corp? trãſmutãt ẽ iq̃ntũ ſunt delectatões ꝑm ptẽ ſenſitiuã id ẽ appetitus ſenſitiui · Rõ aũt q̃re intellectũ obnubilãt ẽ ꝓpter eaꝫ vehemẽtiã · & ideo indigẽt tempari & refrenari per rationem · Delectationes vero ſpũales de ſe neq̃ corpus tranſmutãt · eo q̃ nõ ſunt ꝑm ptem ſenſitiuã · ſed ꝑm intellectiuam · Et q̃uis ad ſe mentem rapiant · in nullo tamen impediunt · eo q̃ delectationes ſpũales ſunt ꝑm mentẽ que de ſeipa eſt regula · vnde ꝑm ſeipas ſobrie & moderate ſunt · & ideo eas refrenare nõ oportet vt delectationes corporales · Dec bea · t · q̃rto ſcrip · ſen · di · xlix · de delectatõne · arti · v · q · j · ĩ cor · q · ĩ fine & ĩ ſo · q̃rti ã ·

¶ Qꝫ quatuor ſunt effect? vel ſigna delectatõis

Vinto & vltimo ꝓncipaliter circa delectationem conſideranda ſunt delectationis ſigna · Nam quatuor ſunt delectationis effect? vel ſigna · ſcz gaudiũ · leticia exultatio · iocunditas · ¶ Ad cuius euidentiam nota tria · ſcz cõmunitatem · varietatem cauſalitem · Primo nota cõmunitatem · hec em̃ q̃n q̃ ſcz delectatio gaudiũ · leticia · iocunditas & exultatio hoc hñt cõmune vel ĩ hoc cõuenĩũt · ꝗa omnia cauſant̃ ex cõiũctõne pfectõnis appetite · pfectõ aũt alicui? bonĩ cõuenĩẽtis pt̃ alicui cõiũgi duobꝫ modis · ſcz realit̃ & mentaliter id ẽ appr̃hẽſibiliter · Primo realit̃ · & tũc ex cõiũctõe reali pfectõnis appetite id ẽ bonĩ cõueniẽtis cauſat̃ & ꝛſurgit dlectatõ · Secõ mẽtalit̃ vł appr̃hẽſibilit̃ · & ex hoc cãnt̃ & ꝛſurgũt alia q̃tuor · ſcz gaudiũ · leticia · exultatõ & iocũditas

Ratõ aũt hui? est·ꝗa bonũ nunꝯ causat delecta
tionẽ nisi imꝯntũ est cõiunctũ realit· Et similiter
bonum nũꝯ causat alia ꝗtuor nisi imꝯntũ estimat
vt cõiunctũ mẽtalit· ¶ Secdo ex hoc nota varie-
tatem·ꝗa delectatio differt a gaudio ī tribꝰ·Pri
mo ꝗa delectatio ẽ de bono qđ nobis realit cõiũ-
git·gaudiũ vero ẽ de bono qđ nobis mẽtalit cõiũ
git·id ẽ qđ a nobis apprehẽdit vel cognoscit in-
esse nobis·Secũdo differt in tẽpe·ꝗa delectatio
semꝑ est de pntibꝰ·de pntibꝰ em̃ tm̃ delectamur·
sz gaudiũ ẽ de spe futurorꝫ & memoria ptteritorꝫ·
Tercõ differt·ꝗa gaudiũ seqt rõnẽ·delectatio ve
ro sensũ·vñ delectatio ẽ ī aialibꝰ brutis ñ aũt gau
diũ·qđ etiã ptz p hoc·ꝗa qñꝯ aliꝗs sentit delecta
tionẽ aliquã ꝼm corp? de qua tamen non gaudet·
Ita ꝯ in plus est delectatio ꝙ̃ sit gaudium·quia
de ommibꝰ de quibꝰ est delectatio pt esse gaudiũ·
sed nõ ecõuerso·vt patet de delectatõne mẽtali &
corpali·Vñ auicenna dicit ī suo libro de aĩma·ꝯ
gaudiũ ẽ quedã spẽs delectationis· ¶ Tercõ no-
ta causalitatẽ·Nã alia tria nomĩa·scz leticia exul
tatio & iocũditas sũt inuẽta ab effectibꝰ delecta-
tõnis & gaudij·qđ sic patz·Primo em̃ leticia ex-
pmit effectũ interiorẽ gaudij·ꝼm ꝙ ipe affect? in
terior ꝗsi roborat & pfecti? ex cõiũctione appeti-
bilis dilatat·Vñ & passio gaudij cũ dilatatõne
cordis pficit·dr em̃ leticia ꝗsi laticia·Secdo exul
tatio expmit vlteri? effectũ gaudij exteri? prũ-
pẽtẽ ī signũ iteriorꝭ gaudij·& dicit exultatõ ex
hoc ꝯ gaudiũ ẽ iteri? & ad exteriora pcedit·qđ
ex magnitudĩe gaudij iteriorꝭ cõtingit·Vñ ī ps
Propt hoc dilatatũ ẽ cor meũ & exultauit lingua
In quo vbo dilatatõ cõcupiscibilis expmit ꝗntuz
ad duo·Primo ꝗntũ ad actũ iteriorẽ cordis dicẽs·
ꝓpt hoc dilatatũ est cor meũ·Secũdo ꝗntũ ad ac-
tũ exteriorẽ locutõis cũ subdit·exultauit lingua
mea·vbi glo·sic ait·Hec est plena leticia ꝗ etiam
corde hilari pcipit & alacri ꝼmone ꝓfert·Vnde
cassiodor? ibidẽ dicit·ꝯ exultatio ẽ ī magnis gau
dijs·Tercõ iocũditas vltra hec duo importat ef-
fectũ gaudij exteri? ꝓrumpẽtem· qui nõ solũ de-
monstrat exteri? gaudiũ· sed etiã excitat alios
ad gaudẽdum·Hec bea·tho·ꝗrto scri·sen·di·xlix
de delectatione·arti·1·q·mj·Vtrũ delectatio &
gaudiũ sint pemit? idẽ·ī cor·q·Et itez ꝑma scđe
q·xxxj·arti·mj·ī cor·q·& ī so·mj·argu· Vñ ī
psal·Exultẽt & letent ī te omẽs querẽtes te & di
cãt semꝑ magnificet dñs ꝗ diligũt salutare tuũ·
In ꝗ vbo tãgũt·xij·bona cõtra·xij·mala·Prio
ei dicit·exultẽt cõtra accidiã·Secdo dicit letẽt cõ
tra irã·Tercõ dicit in te vel sup te·non sup aurũ
vel argẽtũ cõtra auariciã·Quarto dicit omẽs con
tra singularitatẽ vel discordiã·Quinto dicit que-
rẽtes cõtra pigritiã·Sexto dicit·dicãt cõtra taci-
turnitatẽ cõfessionis & laudis·Septimo dicit sp
cõtra iterruptõnẽ bonⁱ·Octauo dicit·magnificet
cõtra inuidiam·Nono dicit· dñs cõtra supbiam
Decimo dicit ꝗ diligũt cõtra odiũ·Vndecimo di
cit·salutare cõtra mũdi vanitatẽ·Duodecimo di-
cit tuũ cõtra dyaboli elationẽ vel inferni damnatõ
nem·vt expomit hugo cardinalis sup verbũ illud ī
postilla·Cõtrario aũt ꝗtuor sũt signa tristicie vel
doloris·scz miseria·inuidia·anxietas vel angu-
stia & accidia vt patet infra·Dolor Reqre ibi·
¶ Qꝛ in delectationibꝰ corporalibꝰ nõ ꝟsistit feli-
citas vt aliqui dixerũt· ¶ Capitulũ·xviij·

Delectatio carnis·¶ Qꝛ felicitas homi
nis nõ cõsistat in voluptatibꝰ vel dele-
ctatõmibꝰ corporalibꝰ vt quidã dixerũt
pbo p ꝗtuor que sũt de rõne felicitatis
Nam felicitas ht rõnẽ vltimi termini·& formo sic
rõnem·Felicitas ẽ vltimus finis hominis·sed de-
lectationes corporales ciborũ & venereorꝫ nõ sũt
vltim? finis sed ordinant ad fines aliquos mani
festos·sicut comestio ad cõseruationẽ corporis·& co
it? ad generationẽ plis·ꝯ &c· ¶ Secđo felicitas
ī delectationibꝰ corporalibꝰ nõ ꝟsistit·eo ꝯ felici-
tas ht rõnẽ bonⁱ ꝓpⁱj· Et formo sic rõnẽ·Felici-
tas ẽ qđđã bonũ hominis ꝓpⁱũ·sed delectationes
carnales sũt cõmũes hominibꝰ & brutis·bruta aĩ
nõ possunt dici felicia nisi abusiue·ꝯ &c· ¶ Tercõ
felicitas in bonis corporalibꝰ nõ ꝟsistit·eo ꝯ felici
tas ht rõn optimi· Vñ formo sic rõnẽ· Felicitas
cũ sit vltim? finis ht rõnẽ optimi·ꝯ ẽ ponẽda in
eo qđ ẽ ī homine nobilissimũ·sed delectatõnes cor
porales non cõuenũt homini ꝼm id qđ ẽ ī ipo nobi
lissimũ scz ꝼm intellectũ sed ꝼm sensũ·ꝯ &c ¶ Quã
to felicitas ī delectatõmibꝰ corporalibꝰ nõ ꝟsistit·eo
ꝯ felicitas ht rõnẽ pfectiui· sed hoc nõ ht delecta
tio corpalis·qđ tali rõne oñdo·Sũma pfectio ho
minis ꝙ̃ ẽ felicitas non pt ee ī hoc ꝯ rebꝰ inferioribꝰ
& vilioribꝰ se cõiũgit·sed delectationes corpales
ī hoc ꝟsistũt ꝯ hõ inferioribꝰ & vilioribꝰ se cõiũgit
sicut ꝗbusdã sensibilibꝰ·ꝯ &c ¶ Et ꝑ hoc errores
ꝗtuor excludũt & reprobãt·scz error epicurorũ·
cherintianorꝫ·nideorꝫ & saracenorꝫ ¶ Primo ex-
cludit error epicurorꝫ in his voluptatibꝰ felicita-
tẽ hois ponẽtiũ·ex qꝝ psona dicit salomõ ecctes·v
Hoc itaq visũ ẽ mihi bonũ vt cõedat ꝗs & bibat
& fruat leticia ex labore suo·& hec ẽ pars illius·
Et sap·ij·Vbiq relinquam? signa leticie nostre
qm̃ hec ẽ pars nra & hec ẽ substãtia nra Secđo ex
cludit error cherintianorꝫ ꝗ ī vltima felicitate p?
resurrectionẽ mille ãnos ī regno xpi ꝼm cãnales
ventris voluptates fabulant esse futuros·Tercõ
excludit error nideorꝫ & saracenorꝫ quorꝫ fabule
retributiones iustorꝫ in pdictis voluptatibꝰ ponũt
felicitas em̃ ẽ vtutis pmiũ·Dec be·tho·cõtra gẽ·
li·mj·ca·xxv·¶ Qꝛ impossibile ẽ felicitatẽ hũanam
cõsistẽ in delectationibꝰ corporalibꝰ in quatuor ra
tionibꝰ pmis & in fine ca·ibidẽ·Re·sup bẽitudo
qualiter non consistit in delectationibꝰ·
¶ Qꝛ beatitudo non consistit in delectationibꝰ cor
poralibꝰ· ¶ Capitulum·xix·

Secundo ꝑter rones positas ī capitulo ꝑcedēti ondo in ꝑsenti capitulo. ꝙ bitudo non consistit in delectationbo corpalibo vt qdam dixerūt. qđ ad pns ꝓbo ꝗtuor rombo. scz rone sepationis. ifectōis. lesiōis. iqetationis. ¶ Primo rone sepatōis. sic. Bitudo cōsistit in perfecta cōiunctione homis ad deuz p intellectum & wolūtatē. sed p delectatones corpales inf omia alia hō maxime impedit ne eiꝰ mēs deo cōiūgat. eo ꝙ in actu illo non pt intelligē. g &c. ¶ Secdo hoc idē ꝓbo rone infectionis. sic. Bitudo cū sit sūmū bonū hois nō ē lesiua sed pfectiua ipi?. g ñ ē felicitas ponēda ī eo qđ est impedimētū mētis & lesiuū corpis. sed vsus delectationū corpaliū ē impeditiuꝰ rōnis & lesiuꝰ corpis. g &c. ¶ Quarto hoc idē ꝓbo rōe iqetationis. sic. Bitudo pfecte qetat & satiat appetitū bti. g bitudo non ē ponēda in illo qđ nunq̄ qetat vel satiat. sed magis accēdit & puocat appetitū. sed delectatio cāmis semp puocat & nūq̄ satiat appetitū. g &c. Dec bīus tho. cōtra genti. li. iij. ca. xxvij. vt ptz ca. ꝑcedēti. & at delectatio carnalis nunq̄ satiat appetitū ꝓbo autoritate salomonis puer. xxx. vbi sic dr. Tria sūt insatiabilia & ꝗrtū qđ nunq̄ dicit sufficit. Infern? & os vulue & terra que nunq̄ satiat aqua. ignis vero nūq̄ dicit sufficit. In qbo vbis ꝗtuor ꝑdicta insatiabilia exponūt. scz malicia vel inuidia. luxuria. auaricia. supbia. Prima culpa insatiabilis ē malicia vel inuidia. vñ dr. infern?. ad lram em nūq̄ satiat infern?. qa non redūdat. ysa. v. Dilatauit infern? aiam suā & aperuit os suum absq̄ vllo termino. Ratio aūt huiꝰ ē duplex. Prima est ex pte dyaboli q̄ est insatiabilis ꝓpter eiꝰ malicia & inuidia. Non em dyabol? satiat aiaꝝ ꝑditione. vnde glo. sup lucā sic dicit. Tormentū est dyaboli ab hominis illusione cessare. Secūda est ex parte dei qui est insatiabilis ꝓpter eiꝰ iusticiā vt scz insatiabili culpe insatiabilis corrndeat pena Apoca. xviij. Quantū glorificauit se & in delicijs fuit &c. Tercio infernus est insatiabilis. qa non comedit nisi mortuos & damnatos ꝓpt pcm. quod mbil ē. & ideo satiari non pt. Secundū pcm insatiabile ē luxuria. vñ dicit. os vulue. Nā vires forticantiū deficiūt sed voluptas auget. Vñ hiero. Voluptas habita famem non saturitatem parit. Terciū peccatū est auaricia. vñ dicit. ꝙ terra nū q̄ satiat aqua. sic auaricia nūq̄ satiat diuitijs. Assimilant aūt diuitie aque. eo ꝙ diuitie labiles vel fluxibiles ad modū aque non satiāt cor terreū. Quartū peccatū est supbia vel ambitio. vñ dicit. ignis vero nūq̄ dicit sufficit. nam p ignem superbia vel ambitio designat. Cuius ratio est. quia sicut ignis semp sursum mouet & super elementa cetera eleuat. sic superbia & ambitio super omnes vult esse. neq ad modū ignis vnq̄ dicat sufficit. quia si supbo vel ambitiosus est episcop? vult esse archiepus. & si archiepus: vult esse papa. quia nū q̄ dicit sufficit. Et ꝙ honores & diuitie non sufficiūt ei cum sint vmbra. que nec replet neq̄ solidat require infra. Inuidia vel malicia. Et infra. luxuria. Et sup. auaricia. Et infra. supbia. & sup ambitio.

Qꝛ derisio est peccatum & quare. ¶ Ca. pmū. Derisio. Circa derisionem considerare debemus tria. scilicet deformitatem culpe. grauitatem offense. acerbitatem pene. ¶ Primo circa derisionez considerare debemus deformitatem culpe. Est enim derisio peccatum. & peccatum speciale ¶ Primo dico ꝙ derisio est peccatum. quod ꝓbo triplici ratione. scilicet ex intentione. ex lesione. ex modi assumptione. Prima ratio est ex intentione animi. sic. pcta vboꝝ fm intētionem ꝓferentis ꝑcipue sunt pēsanda. Ex quo dicto formo sic rōnē. Illud vbū ē pcm quod ex corrupta & mala intentōne ꝓcedit sed derisio ē huiusmodi. Nā derisio semp hꝫ malā intentionē. vt statim patebit. g &c. Secunda rō est ex illatione nocumēti. sic. Illud ē pcm ꝑ quod infert ex ꝓposito alteri nocumentum. sed derisio ē huiusmodi. quod patz. quia derisoꝛ intēdit verbis suis alium facē erubescē. ergo &c. Tercia rō est ex assumptione modi. sic. Qui mod? ꝓferēdi vbū ē pcm. & ipm vbū vel locutio est pcm. sed modus quē derisoꝛ tenet est peccatū. ergo ipa derisio est peccatū. Nam derisoꝛ qui vult aliū facere erubescere duplicē modū tenet. Primo em intēdit alios facere erubescē cachinnis vel verbis. talis modus ꝓprie derisio appellat. Secūdo intendit alios facere erubescere naso rugato. & talis modus dr subsannatio. ¶ Secdo dico. ꝙ derisio ē spāle peccatū ab alijs peccatis lingue distinctū. qđ duplr ꝑ bo. scz distinctione. & ratiōe. Primo distinctiōe

Nam ista q̃tuor pcta lingue·scz cõuiciatio·detractõ·suſurratõ·& deriſio cõnemũt in materia·quia oñes malum loquunt̃ de alio·ſed differũt vel diſtinguunt̃ in fine vel intentõne·q̃a aliã & aliam intẽtõnẽ hñt·qđ patet p ſingula. Primo em̃ cõuiciator intendit derogare honori vel reuẽntie·vtz ſup̃ cõtumelia. Secđo detractor intendit derogare nomini ſeu fame·vtz infra detractõ. Tercõ ſuſurratõ intendit derogare paci ſeu concordie vel amicicie·vtz infra ſuſurratõ. Quarto deriſor intẽdit derogare honori ſeu leticie quẽ vtuoſus apud alios & ī ſua cõſcietia hẽ de ope vtuoſo ¶ Secũdo hoc idẽ oñdo rõr ſic. Virtuoſus em̃ ex ope vtuoſo qđ facit meret̃ duo·scz bone cõſcie gloriã·& leticiã apud ſeip̃m·ſm illud·ī·ad cor.ī. Gloria nr̃a hec ẽ teſtimoniũ cõſcietie nr̃e·& famã & reuẽntiã apud alios. Et ecõtrario de ope vicioſo homo meret̃·scz ablatõnem leticie ī cõſcia apud ſeip̃m·& ablatõnẽ fame & reuẽntie quo ad alios. Modo ſic cõtumelioſus & detractor intendũt dicẽ turpia p que apud alios tollat̃ hominis honor·reuerentia vel fama. Ita deriſor ad hoc dicit turpia vt hoīs cſcietie & leticiã & gloriã apud ſeip̃m tollat p quã dã cõfuſionẽ & erubeſcẽtiã. Hec bea·t·ſcđa ſcđe·q lxxv·arti·ī·ī cor·q·& ī ſolu·triũ argumentor. ¶ Q̃ deriſio aliq̃n eſt pcm̃ veniale aliq̃n mortale & quomodo. ¶ Capi·ij·

Secundo p̃cipalit circa deriſionẽ cõſiderare debem? g̃uitatẽ offenſe. Vbi nota q̃ deriſio aliq̃n eſt peccatũ veniale q̃nq̃ mortale. ¶ Primo dico. q̃ deriſio ẽ pcm̃ veniale qđ ex duobo cognoſci pt̃·scz ex animo & ex malo. Primo ex aĩmo·q̃n em̃ deriſio ex malo aĩmo. puta ex cõcẽptu alteri? non p̃cedit. ſed potius ex ſolatio vel ex ludo·tũc deriſio eſt pcm̃ veniale. Secũdo ex malo qđ ex deriſione inferẽt alteri·q̃n em̃ aliquis ponit vel dicit in ludũ vel riſũ defectũ vel malũ alteri? qđ ẽ puũ·tũc etiã talis deriſio ẽ pcm̃ veniale·ſic̃ defect? pueror vel ſtultor pat̃ põderare ſolem?·vt de ei? malo nõ ſit curãdũ ſed p̃ ludo hñdũ. ¶ Secđo dico q̃ deriſio ẽ pcm̃ mortale·& hoc duplici rõne·scz rõne motiui & debiti Primo rõne motiui· Cũ em̃ aliq̃s ex cõcẽptu alteri? aliũ derideat vel puipẽdit tũc rõne talis contemptus deriſio eſt pcm̃ mortale·& tãto g̃uior q̃nto eſt maior cõtempt?. Secũdo deriſio eſt peccatum mortale rõne debiti. Naz ſi aliquis deridet pſonã cui magna reuẽntia vel honor debet̃·talis cõtemnẽs & deridẽs eũ q̃ eſt dign? magna reuẽntia & honore mortalit̃ peccat·& tanto deriſio eſt g̃uis pcm̃·q̃nto cõtempt? vel reuerentia eſt maior·vñ g̃uiſſimũ pcm̃ eſt. Primo deridere deum & ea q̃ ſunt dei. Vñ dicit̃ yſaie·xxxvij·Cui exprobraſtis & quẽ blaſphemaſtis &c̃·& ſubdit̃·ad ſanctũ iſrael. Secũdario vero ẽ parẽtũ irriſio. Vñ p̃uer·xxx·Oculum q̃ ſubſannat pr̃em·& deſpicit partum matris ſue effodiant eum corui & de torrentibo·& comedẽt eũ filij acquile·poſt hoc in ſtor deriſio q̃ honorẽ merẽt̃ & p̃miũ·Job·xij· deridetur iuſti ſimplicitas·que quidem deriſio ẽ valde nociua·q̃a p hoc homines a bñ agẽdo impediũtur ſm illud grego·q̃ ī alior actibo exoriri bona ꝺſpiciũt·mox ea ampli? manu peſtifere exprobrationis euellũt·Hec bẽus tho·ſcđa ſcđe·q·lxxv·arti·ij·Vtz deriſio ſit peccatũ mortale·

¶ Q̃ deriſio p̃pter contemptũ & nocumentũ meretur penam eternam. ¶ Capi·iij·

Tercio p̃cipaliter circa deriſionẽ cõſidera re debem? q̃ntitatẽ ſeu acerbitatẽ pene. Nam deriſio que fit in cõtemptum perſone & in nocumentũ reuerentie meretur penã eternã·qđ p̃bo duplici rõne. ¶ Prima ẽ talis·omne pcm̃ mortale meretur penã eternã·ſed deriſio duplici rõne ẽ pcm̃ mortale·vt ptz ca·p̃cedẽti·g̃ deriſio penã eternã meretur. ¶ Secđa rõ ẽ talis·Irridere dei eſt peccatores illuſores eternalit̃ pumire·ſed deꝰ deridet illuſores·vt dr̃ p̃uer·xxx·g̃ &c̃. ¶ Tercõ p̃bo hoc idẽ autoritate p̃s·q̃ habitat in celis irridebit eos·vbi glo·ſic ait·Q̃ deriſio ẽ inſultatio q̃ fit bucca & cachinno immoderatã leticiã denũciãs·p̃pter quod dr̃·Qui habitat in celis irridebit eos·Subſamnatio vo ẽ inſultatio q̃ fit naſo cõtracto vel rugato·Vñ dr̃·Et dñs ſubſamnabit eos·Hec b.t.ſcđa ſcđe·q.lxxv·arti.ij Vtz deriſio ſit pcm̃ mortale·ã·cõtra· ¶ Quãto p̃bo hoc idẽ alia rõne ſic·Cauſa dãnationis ẽ peccatũ mortale. ſed de damnatis dr̃ ſap̃·v·Hi ſunt quos aliq̃n habuim? in deriſũ illudentes bonis ſignis vbis & factis·& in ſimilitudinẽ improperij impropantes eis q̃ ī hoīem vilem vel pauperem & abiectũ & tandem crucifixum crediderũt·quod tñ ñ erat vez improperiũ. ſed tñ ſimilitudo improperij·g̃ deriſores bonor eternaliter pumẽt̃ a deo Et ideo tales ñ ſũt deridẽdi·q̃a ibidẽ ſubdit̃·Et ecce quõ cõputati ſũt int̃ filios dei·q·d·Quicunq viles & abiecti deputabãt̃ & deridebãt̃ ī mũdo cõputati & ãnumerati ſũt int̃ filios & ſctos dei in celo. Hãc rõnẽ & autoritatẽ aſſignat alexãd ſcđa p̃te ſum·q·lxxv·arti·ij·Vtz deriſio ſit peccatũ mortale· ¶ Q̃ aliqui deridẽt deũ quod eſt g̃uiſſimũ peccatum & nota qualiter· ¶ Ca·iij·

Ad maiorẽ tñ euidentiam p̃dictor circa deriſionẽ cõſiderare debem? tria·scz obiectũ qđ offendit̃·nocumẽtũ quod incurrit̃·meritũ quod acq̃rit̃ ¶ Primo cõſiderare debem? obiectũ quod offendit̃·Nã aliq̃ deridẽt deũ creatorẽ·p̃rem genitorem·inſtũ innocẽtẽ & ſimplicẽ·Primo aliqui deridẽt deũ creatorẽ·vnde ip̃e dicit hiere·xx·Fact? ſũ in deriſum tota die ideo ſubſánant me·& hoc ẽ g̃uiſſimũ pcm̃ scz cõtẽnẽ & deridẽ deũ cui maximã reuerentiam exhibere debem?·Et ideo yſaias abominat̃ & deteſtat̃ dicẽs·lvij·Cup quẽ luſiſtis & dilataſtis os & eieciſtis lĩguã vrãm·Que verba glo·de chriſto &

de iudeis exponẽs sic ait · sup quẽ scz sup christũ lusistis cõspuẽdo i faciẽ & euellẽdo barbã · Et sup quẽ dilatastis os · scz clamãtes crucifige crucifige eũ · Luce · xxiij · Et eiecistis linguã vrãm dicẽtes Jo · viij · Samaritanus es tu · & demoniũ habes · In ps · Posuerũt in celũ os suũ · ¶ Vbi nota · qp aliq̃ deridẽt deũ in seipo · & aliqui in effectu suo · Primo eñ deridẽt deũ in seipo aliq̃ · & hoc duobo modis · scz illi q̃ ei nõ credũt · & illi q̃ iudicia dei cõtemnũt · vt dicit alex · scda pte · sũ · q · xxxvij · de derisiõe · arti · ij · q̃ derisio fit gñi? pctm · i cor · q · Et de talibo dr̃ puer · xix · Parata sũt iudicia derisoribo & mallei pcutiẽtes stultor corpibo · Expositor · Parata sũt a deo iudicia · scz pene eterne derisoribo · s · q̃ nec deo credũt vel dei iudicia cõtemnũt · Sed q̃ iudicia & q̃ pene · Dern · rñdet dicẽs · Ibi erit mors corpis & aĩe sine spe venie & misericordie · sic eĩ moriẽt vt semp viuãt · sic viuẽt vt sp moriãt · Et subdit · & mallei pcutiẽtes · i · mors? vel vermis cõscie q̃ reprobos feriẽdo et nalit cruciabit · hi mallei pati sunt corpibo stultor · id ẽ eis q̃ stulte volũtatẽ carnis saluti anime ꝓposuerunt · ¶ Scdo deridẽt aliq̃ deum i effectu suo · & tales sunt q̃tuor genera hoim · Primo eñ deridẽt deũ q̃ votũ emissuz nõ soluũt · ysa · xxvij · Nolite illudẽ ne forte stringãt vincula vra · Scdo deridẽt deũ q̃ auditũ vbũ dei cõtẽnũt · Exẽplo phiseor de qbo dr̃ luce · xvj · Audiebãt hec oĩa phisei & deridebãt eũ · Tercõ deridẽt deũ q̃ i cõfessiõe ꝓpositũ peccãdi nõ deserũt · ysidor? · Irrisor ẽ & nõ pemitẽs q̃ adhuc agit qd̃ pemitet · Quãto deridẽt deũ q̃ mendicũ in noie dei petẽtẽ ad hostiũ suũ expectare faciũt & postea dimittũt vacuũ & expellunt · ysa · xxvij · Hec est reqes mea reficẽ lassum · & hoc ẽ testimoniũ meũ & noluerũt audire · Et ideo seq̃t post hoc · audite vbũ dñi viri illusores ·

¶ Q̃ derisio parẽtũ ẽ pctm mortale · ¶ Ca · v ·

Secũdo deridẽt aliqui patrẽ gemitorem · Vbi nota · qp post pctm derisionis dei tenet ſm locum i gr̃itate pctm derisionis parentũ · quia maior honor & reuerẽtia post deuz debet parentibo a filis exhiberi · Et ideo pntũ derisio ẽ pctm mortale · vt dicit b · tho · scda scde · q lxxv · arti · ij · Vtr̃ derisio sit pctm mortale · in ar · cõtra · & i cor · q · Quod p hoc ibidẽ pbat · qa derisio pentũ punit̃ a deo vt pctm mortale · Vñ dr̃ puer · xxx · sic · Oculũ q̃ subsãnat prem & despicit ptũ mris sue suffodiãt eũ corui de torrẽte & comedãt eũ filij aqle · ¶ In qbo vbis tãgũt̃ duo scz derisionis culpa & pena · Prio tãgit̃ duplex culpa scz subsãnatõis exteri? · vñ dicit · oculũ ei? qui subsãnat · id est q̃ p aeris attractõnẽ & nariũ rugatõnẽ aliquẽ deridet · ps · Subsãnauerũt me sb sãnatõe · Et dicit · prez vel celestẽ vel carnalẽ vl̃ spũalẽ · i quo oñdit̃ aggr̃iatõ culpe · qa ei debeb̃ reuerentia & nõ derisio · Eccli · ij · Ne glorieris i cõtumelia pris tui · Re · expositõnẽ hui? i fine hui? capituli · Secũdo tangit̃ culpa despectionis cum dicit · & despicit partũ mris sue · id ẽ fratrẽ suũ vterinũ · vel despicit partũ mris sue id ẽ gemit? & dolores q̃s hr̃t mater filiũ pariẽdo · Jo · xvj · Mulier cũ parit tristiciã hr̃t · ¶ Scdo tãgit̃ duplex pena derisiõis · pma ẽ eruitio oculi · scda ẽ deuoratõ · Vt pma pena ẽ subplãtatõ culpe in pñti · scda ẽ plena absorptio pene in futuro · ¶ Prima pena derisiõnis ẽ oculi eruitio · vñ dicit · suffodiunt eũ corui de torrentibo · id ẽ demones · Nã demones assimilant̃ coruis triplici rõne · Prima ẽ · qa corui? inter immunda aĩalia reputat̃ · Leuit̃ · xj · sic dyabolus Luce · xj · Cũ immũd? spũs id ẽ dyabolus exierit ab homine &c̃ · Scda rõ ẽ · qa corui? deuorat cadauera · ita dyabolus fetẽtes peccatores · Deutro · xxxij · Deuorabũt eos aues morsu amarissimo · Tercia rõ ẽ · qa corui? de archa ẽ missus · ita dyabolus de celo ẽ eiect? · gen · viij · Vñ g̃ dicit · suffodiant eũ corui id ẽ demones · quod exponit̃ tribo modis · Primo sic · suffodiãt eũ demones · id ẽ cadere eũ faciant de culpa in culpam · sicut q̃ subplantat̃ & q̃ suffodit̃ cadit · Scdo sic · suffodiãt · id ẽ obtenebrẽt & excecẽt eũ vt q̃ntitatẽ pctor suor non videat neq̃ penã quã expectat · Tercõ sic · suffodiãt · id ẽ mala morte eũ de medio subtrahant · Et subdit̃ · corui de torrentibo · scz mũdi & rer mundanar que ad modũ torrẽtis impetuose transeũt · Job · xvj · vocat̃ dyabol? ꝓnceps mundi hui? · ¶ Scda pena ẽ deuoratio · Vñ subdit̃ · & comedãt eum scz derisorem parentum filij aquile · id est demones · Nam aquila dicit̃ magnus & ꝓmus dyabolus · qa sicut aquila alti? ceteris volat · sic ille lucifer · ysa · xiv · Ascẽdã in celũ & similis ero altissimo · Et ideo derisio vel cõtumelia patris ꝓhibet̃ eccli · iij · Ne glorieris i cõtumelia pris tui · nõ ei est tibi gloriatio sed confusio · ¶ Quod vbũ exponit̃ duobo modis · Primo sic · ne glorieris i contumelia · id ẽ i confusione patris tui · id ẽ celestis vel carnalis vel spũalis · Dicit̃ ei contumelia defect? aliq̃s vel nuditas vel ebrietas vel paupertas in qbo non debet aliq̃s gloriari · sicut fecit cham qui risit qñ verenda patris sui vidit & nõ cooperuit · Gen · ix · Et absolon qui gloriabat̃ in confusione patris sui dauid eum de regno eiciendo & concubinas eius cognoscendo · scdi regũ · xvj · Et subdit causam dicens · qa ignominia patris confusio ẽ filij · Ideo ait Non enim est tibi gloria sed confussio adducens tibi ignominiam · scz contumelia patris tui · Et vere non est tibi gloria · quia gloria hoĩs ẽ ex honore patris sui · & dedecus filij si pater est sine honore eo q̃ defect? parẽtũ · id est paupertas vel vilitas patris vertit̃ in dedecus filij · vel quia pecca ta parentum filis improperantur · Secundo modo exponitur · sic · ne glorieris in contumelia · id ẽ in iniuria patris tui · Nam contumelia dicitur iniuria illata verbo patri · Require infra honor parentum · Et infra gravitas peccatorum ·

¶ Qz aliq̄ deridēt iustū simplicē & q̄re est pecca-
tū graue. ¶ Capi. sextū.

Tercō deridēt aliqui iustū simplicē. vt dr̄
iob. xij. Deridet iusti simplicitas. deri-
det etiā iusticia in ope & simplicitas in
intētōe. ¶ Quod q̄dē vbū duobo modis expomit.
Primo fm beatū grego. i moralibo illud vbū iob
sic expomit. Justoz simplicitas deridet. quia ab
hui? mūdi sapiētibo puritas vtutis vel puritatis
vtus fatuitas credit. omē em̄ qđ innocēt agit ab
eis pculdubio stultū putat. quicq̄d i ope veritas
approbat. carnalis sapia fatuū putat. ¶ Secundo
mō beat? tho. illud vbū iob. deridet iusti simplici-
tas in postilla quā facit sup iob expomit sic dicēs
Qui in vtutibo supabūdant. eos qui in virtutibus
deficiūt non irridēt. sed magis cōpatiunt & iu-
uant si pnt. sed illi qui abundant i tpalibo maxie
cōsueuerūt paupes irridē. & pcipue q̄n nō adhibēt
studiū ad tēpalia acq̄renda. Studiū aūt iustoz
nō est ad tēpalia acquirēda. sed magis ad vite re
ctitudinē cōseruandā. vñ a fraudibo & dolis ab-
stinēt. q̄bo plerūq; diuitie acq̄rūt. & ex hoc simpli
ces reputāt & sic deridēt. Vñ causa derisiōis iu-
stoz est simplicitas. cū tñ iusti verā prudētiā hnt
sicut ptz infra. prudentia. Vñ derisio iustoz qui
honorē vtutis merent & pmiū. post derisionē dei
& parentū de q̄bo ptz sup est gue peccatū. eo q̄ de
risio iustoz q̄p plurimū est nociua. vt dicit bt̄us
tho. sc̄da sc̄de. q. lxxv. arti. ij. Vtz derisio sit pec
catū mortale. i coz. q. i fine. Re. infra penultimo
ca. de nocumētis q̄ ex derisiōe pueniūt.

¶ Qz tria specialit derident & que nota bene.
Jvero alit vis pcedē di- ¶ Ca. vij.
cas. q̄ tria specialit derideri solēt i mūdo
isto. scz pauptas. imq̄tas. aduersitas.
¶ Primo deridet pauptas. Job. xxx. Nūc q̄s
scz tpe pauptatis extreme deridēt me iuniores tē
pe q̄z nō dignabar pres ponere cū canibo gregis
mei. quoz vt? manuū erat mihi p nihilo. & vita
ipa putabant indigni. ¶ In quo vbo pcm derisi-
onis ex q̄tuoz aggnat. scz ex etate. stoliditate.
inutilitate. putate. Primo ex etate. vñ dicit. nūc
aūt deridēt me iuniores tpe. qui scz debent semb
reuēntiā exhibē. & hoc est magnū pcm q̄n qui
debent reuereri irridēt. Leuit. xix. Coram cano
capite cōsurge & honora psonā senis. & time do-
minū deū tuū. Duiusmodi cōtrariū habet q̄rti re
gū. ij. de pueris q̄ irridebāt helizeū dicētes. Asce
de calue &c̄. Secūdo aggnat pcm derisionis ex
stoliditate. vñ dicit. quoz nō dignabar pres po-
nē cū canibo gregis mei. scz ad custodiā ouiū me
arū. q. d. Si filij q̄ me deridēt fūt stulti neq; miz
q̄a pres sapiētiores solēt eē filijs. sed pres istoz
ita stulti fūt. q̄p non dignabar eos ponē ad custo-
dias gregis mei. Ex hoc patet filios eē stultos
a parentibus stultis esse educatos & instructos.
Vel potest dici. q̄p aggrauatur peccatū derisionis
ex vilitate. cū dicit. quoz non dignabar pres &c̄.
q. d. Illi q̄ me deridēt ita sunt viles q̄p canes mei
& pastores mei sunt eoz patribo digniores. vt oñ
dat q̄p stoliditas & vilitas aggnāt pcm derisio-
nis. Tercō aggrauat ex mutilitate. vñ dicit. q̄rū
virtus manuū erat mihi p nihilo. q. d. Virt? ope-
rum suoz nulla reputabat mihi. & hoc ē maxi-
mū peccatū. scz viz. id est ommibo mutilē irridere
omibo fructuosum. Quarto aggnatur ex p̄nitate.
vñ dicit. & vita ipa putabāt indigm. q. d. Nō so
lū fuit in eis defect? vtutis corpalis sed etiā spū
alis. q̄a ipa vita indigni erāt. Grego. Indigni fūt
vita. q̄ sub nomine xp̄i militant cōtra nomen xp̄i
& hoc gue peccatū & magnū damnū. q̄n nō solum
inutilis. sed etiaz peccatoz & malefaciēs iustos ir
ridet. ¶ Secūdo deridet iniq̄tas. Ita dicit ps. lo-
quēs de pctoribo. Omnes videtes me deriserūt me
cōtra qđ dr̄ michee. vij. Ne leteris inimica mea q̄a
cecidi & resurgā. cū sedeo in tenebris dns lux mea
ē. Que vba realit sunt vba hierusalē ad babilonio-
cos q̄ erāt inimici ei? . Spūalit fūt vba peccato-
ris cōquerētis de illusore & insultante. vñ dicit.
ne leteris &c̄. ¶ In q̄bo vbis tangūt duo. pmo
dissuadetur culpa. ibi. ne leteris. scdo assignat cā
ibi surgā &c̄. Primo dissuadet culpa cū dicit. ne
leteris. fm glo. ne insultes mihi q̄a cecidi. vel a p-
speritate in aduersitatē. vel a gra i culpā. Et me-
rito. q̄a vt dr̄ puer. xvij. Qui i miseria letat alte-
ri? . id ē q̄ gaudet i ruina vel pcti vel mortis vel i-
fortunij alteri? n̄ erit impunit? . Et q̄re? certe q̄a
ipm gaudiū de malo alteri? ē ruina. qđ ptz ex sua
causa. q̄a letari de iniuria alteri? ab odio vel rācō-
re & inuidia pcedit. potest tñ gaudē si indignus
cadat a pmotione ppt̄ bonū ecclesie. nō aūt si bon?
Eccī. xxvij. Laqueo pibūt q̄ oblectant i casu iu-
stoz: Secūdo assignat causa q̄re nō ē letadū ali-
cui inimico ppt̄ ei? casum. & ē duplex. pma ē libe
ratio. scda ē liberationis rō. Prima cā ē liberatio
ibi. cecidi & resurgā. q. d. sicut cecidi i culpaz deo
pmittente. ita resurgā a culpa in q̄ iaceo deo mise
rāte & erigente. In ps. dns erigit elisos. Nō aūt so
lū corporalis erectio ē a deo. sed etiā spūal. Ezech
xviij. Nolo morte peccatoris sed vt magis cōuer
tatur & viuat. Secūdo pomit liberationis rō. vñ
dicit cū in tenebris scz culpe ignorantie sedeo dns
lux mea est. scz infundēs grām & expellēs culpā
Sic em̄ anima pemitēs sperare debz q̄p a tenebris
culpe & ignorantie iluminante deo pueniet ad lu
mē gre ¶ Tercō deridet aduersitas. Trenoz. iij
Fact? sū i derisū oi populo. Cōtra qđ dr̄ eccī. vij
Ne irrideas homiez i amaritudie aie sue. ē q̄ hūiliat
& exaltat circūspectoz de? . In quo vbo tāgit duo
Primo phibet & excludit culpā. ibi. ne irrideas
hominē. q̄a sicut dr̄ puer. xix. Parata sūt iudi-
cia derisoribo. Secdo tangit derisionis miseriā. ibi
i amaritudine aie sue. qđ duplr̄ expomitur. Primo
sic. i amaritudine aie sue. id est siue sit infortunat?

siue afflict? siue inimic? tu?. Job. xxxj. Si gauisus sū ad ruinam ei? qui me oderat. & exultauī cū inuenisset eū malū .q.d. non. Secundo modo exponit sic. Ne irrideas hoiem in amaritudine animе sue. id est in culpa exñtem. Nam amaritudo anime ē pctm. Eccī. vnj. Ne despicias hoiez auertentē se a pcto neq; improperes. Tercō tāgit huiusmodi duplicē causā .scz q̄re null? p̄dictos debet deridere. Prima causa est. q̄a de? hoc efficit. ibi. Est em̄ qui humiliat & exaltat de?. ps. Huc hūiliat & hūc exaltat. q.d. Non debet hō laudari si exaltet. neq; derideri si deiciat. q̄re. q̄a de? ē q̄ hūiliat superbū irridētē & exaltat hūlē. Secūda causa ē. q̄a de? cōspicit. ibi. Circūspector de? qui vbiq; & vndiq; videt. Eccī. xxnj. Oculi dñi multo plus lucidiores sup solē circūspiciētes oñes vias hoīm & pfundū abyssi & hoīm corda intuētes ¶ Si vero alit vis pcedē ī autoritate ista dicas q̄ salomō phibz ibi pctm derisionis sex ratōnibo. Prima ē. q̄a est tibi ꝓpinqu?. ideo dicit. non irrideas hoiem. Secūda est. q̄a ē afflictus. ibi. In amaritudine. q.d. sufficit sibi afflictō ꝓpria sine derisione tua. Tercia ē. q̄a non solū corp? sed etiā spiritus. ibi. anime sue. q.d. debes a derisione cessare eo q̄ non solū ei? corpus. sed etiā ei? spūs est afflict?. Quarta est. q̄a a deo est angustiat?. ideo dicit. est qui humiliat. Quinta est. q̄a a deo est erectus. ideo dicit. & exaltat. Sexta ē. q̄a est a deo cogmit?. ideo dicit. circūspector de?.

¶ Q̄z triplex damnū ex derisione causat. Secundo circa derisionē ¶ Capi. vnj. cōsiderare debem? nocumētum qđ incurrit. Nam triplex damnum ex derisione accidit. scz retractō a bono ope. retractō a pfectōne vite. retractō a fide. ¶ Primū est retractio a bono opere scz a bono penitentie. Nam ille qui deridet mtit quantum potest retrahere illū quē deridet a bono opere scz penitentie. Vnde gregorius. Si qui forte in alioz actibo exoriri bona conspiciunt. mox ea manu pestifere exprobrationis euellūt. ¶ Secūdū nocumētū est retractō a pfectione vite. vñ sup illud psal. Tota die exprobrabāt mala mihi inimici mei glo. sic dicit. Quos dyabol? alit neq̄t pdē. arte q̄dā vult capere facit em̄ irrideri penitētes. quasi inrēt in eoz detestatōnez irrisores. qui laudabant eos dum cum eis erāt seculares. ¶ Tercium nocumentum est retractio a fide. Vnde super illud psal. Repleti sum? despectōne glosa sic ait. Abundant passiones in quibus despecti sum?. Irridet enim attente q̄ amat q̄ sperat non visa & ei dicit. Quid credis insane vides qđ credis. reuersus est aliquis ab inferis & retulit tibi q̄d ibi agit. ecce qđ ego amo video & fruor. despiceris q̄a speras qđ nō vides. Dec alex. scđa pte sū. q. xxxvij. de derisione arti. v in cor. q.

¶ Vtrū derisionem sustinēs mereat & quō. ¶ Capi. ix.

Tercō circa derisionem cōsiderare debem? meritum quod acq̄ritur. vtrum videlicet sustinēs derisionē mereat. Et dico q̄ derisio fit dupliciter. aliquando em̄ fit q̄ bono ope. aliq̄n vero fit q̄ peccato. ¶ Primo em̄ illa derisio q̄ fit q̄ ope virtuoso si patienter sustineat ē meritoria. Et de talibo dicit gregorius. Eo scz int? robustius in deo solidant quo foris nō inuenūt in quo requiescant. Et sup illo verbo iob. xij. qui deridet ab amico suo glo. sic ait. Illum facit humana derisio deo pximū. quem ab humanis p̄uitatibo vite innocentia seruat alienū. ¶ Secunda derisio que nascit ex peccato nō ē meritoria. Et de talibo dicit grego. Cū derisio ex culpa nascit pfecto nullū virtutis meritum in derisione merat. Et iterū grego. Dūt nōnulli q̄s hūane derisiones dep̄mūt. & tn̄ diuinis auribo exaudibiles nō sūt. Dec alex. vbi sup̄ arti. mj. Vtq; sustinēs derisionē mereat in coz. q. ¶ Q̄z cōueniens fuit christum ad inferos descendē & q̄re. Capi. p̄mū.

Descensus christi ad inferos. Circa descensum christi ad inferos quatuor sunt notanda. scz conuenientia descensus. differentia fictus. euidentia actus. permanētia status. ¶ Primo circa descensū christi ad inferos considerāda est conuenientia descensus. Conueniens enim fuit christum ad inferos descendere quatuor rōmbo. scz rōne amicicie naturalis. iusticie generalis. regule exemplaris. victorie triumphalis. ¶ Primo conueniens fuit christum ad inferos descendē rōne amicicie naturalis sic. Lex em̄ naturalis amicicie exigit vt amicus visitet amicū exñtē ī pena & liberet eū a pena de q̄ se libare nō pt. sed scti pres erāt ī pena de q̄ se liberare nō poterāt neq; a creatura aliq̄ pt xp̄m g̃ &c̄. Vbi nota q̄ duplex est pena. Prima est pena damni. scz carentia visionis diuine. & ab h ac sūt liberati p passionē christi qua solutū est p̄cium. s. sanguinis christi vñ statim viderunt deum. Secūda ē pena sensus & ab hac liberari nō potuerunt nisi per descensum christi ad inferos. Cuius ratio est. quia pena sensus non potest esse satisfactoria vbi non est stat? merendi. sed illi qui erāt ī limbo non erant in statu merendi. g̃ pena sensus nō erat satisfactoria. vnde sicut christū mori conueniens fuit vt nos a morte liberaret. ita fuit conueniens christum ad inferos descendere vt illos a descēsu ad inferos liberaret. Et sicut virtus passionis applicat vmentibo p sacramenta configurantia nos passioni christi. ita etiam virtus passionis christi applicata est mortuis p descensum christi ad inferos. ¶ Secūdo fuit cōueniens christum ad inferos descendē rōne iustitie generalis. Justicia em̄ generalis exigit q̄ q̄n aliquis p maleficio in carcere detinet soluto p̄cio a carcere liberat. sed sancti p̄res ī inferno detinebāt p pcto hūane nature

igit cum in passione xp̃i p illo pcto fuit solutum preciũ sãguinis christi ·cõuenies fuit vt p suum descensum ad infernum de inferno liberaret · Vnde ozee·xiij·dicit· Ero moꝛs tua o moꝛs ero moꝛsus tua? inferne·Que verba grego·exponẽs sic ait·Ero moꝛs tua o moꝛs ·qa xp̃s morte sua mortẽ destruxit · nã moꝛs xp̃i mortẽ in electis oĩno cõsumpsit apiẽdo ianuã vite eterne · Et subdit· ero moꝛsus tua? inferne·dr̃ enĩ moꝛs xp̃i moꝛsus infernĩ·qa sicut moꝛsus vnã ptẽ capit aliã dimittit·sic xp̃s sua morte & descensu ad inferos electos inde eduxit· & reprobos dereliqt· ¶ Tercõ fuit cõuenies xp̃m ad inferos descẽdẽ rõne regule exẽplaris · Descẽdit enim xp̃s ad inferos vt p̃bẽt nobis exemplũ qꝛ nos frequent ad inferos mẽtalit descẽdẽ debem? penas eternas cõsiderãdo·qa sic multi a maleficijs retrahũt magis timoꝛe pene qꝛ amoꝛe iusticie·ita multi a pcto retrahunt cõsiderãdo penas infernĩ· Vel ideo xp̃s descẽdit ad inferos vt tantus esset christi descensus q̃ntus fuit liberandoꝛum casus· vel tant? fuit christi descensus q̃nt? fuit dyaboli appetitus ascensus · ¶ Quarto fuit cõuenies ad inferos christũ descendẽ rõne victoꝛie triũphalis· Cũ enĩ aliqs pfecte de hoste aliquo triũphauit· tũc eũ pfecte sibi subijcit & oĩa eius q̃ iuste detinet eripit · sed xp̃s pfecte de dyabolo triũphauit ĩ defto·ĩ mũdo·ĩ patibulo ·g̃ oportuit vt suaz potẽtiã oñdẽt ĩ iferno aĩas visitãdo illũmãdo & de manu demonis libando· Vñ in p̃s ·dr̃ ĩ psona xp̃i·Attollite portas p̃ncipes vr̃as & eleuamĩ poꝛte etnales· ¶ Quod vbũ ꝑm glo· ibidẽ sex modis exponit· Primo sic·o p̃ncipes infernĩ attolite poꝛtas vestras · id est auferte ptatez vr̃am qua vsq nũc ĩ inferno aĩmas detinebatis· Secdo mõ exponit sic·O p̃ncipes tenebraꝛ q̃ pmatũ in ommbo q̃ ritis attollite portas vr̃as·id est auferte act? cupiditatis & timoꝛis q̃bo impediunt homines intraꝛe celũ · dũ timẽt nõ timẽda & cupiũt nõ cupienda·& tũc introibit rex gloꝛie · id est xp̃s· Tercõ modo exponit sic· O p̃ncipes mũdani attollite portas vr̃as·id est auferte vicia & pcta q̃bus fit locus dyabolo ĩ coꝛdibo hoĩm·& eleuamini poꝛte etnales·id ẽ iusticie caritatis & pietatis·& ĩtroibit rex gloꝛie·id est xp̃s·Quarto exponit sic·O p̃ncipes·id est o iusti hoĩes · attollite portas vestras· q̃ sunt intellectus & affectus quas oꝛtet attolli & eleuari·& tunc introibit rex gloꝛie·nisi enĩ iste due poꝛte scz intellect? & affect? apiant & eleuẽtur ad deũ p cõtẽplatõnẽ & dilectõnẽ non introibit rex gloꝛie· id est xp̃s · Quinto mõ exponit sic· O p̃ncipes·id est o fideles q̃ estis gen? electum· regale sacerdotiũ·attollite portas vestras· id est ampliate bona opa p q̃ deꝰ intrat·& sic introibit rex gloꝛie· id est xp̃s· Sexto modo exponit sic· O p̃ncipes celi · id est vtutes misterio p̃cedentes christũ in ascenfione ad alias vtutes celestes clamantes vt viã dño veniẽti aperiãt·eiq occurrant dicẽtes · attollite portas p̃ncipes vr̃as ·O p̃ncipes attollite·id est reserate celestes aditus dño veniẽti·& eleuamini·id est occurrite ei·& introibit rex gloꝛie·id ẽ xp̃s· Sz q̃rũt dicẽtes·q̃s ẽ iste rex gloꝛie · Rñdẽt eis q̃nq̃ modis· Primo q̃a ille qui intrat ẽ dñs absolute ommiũ· Secũdo ẽ foꝛtis viri bo & si cũ gladio eũ cepistis · Tercõ q̃a est potens in p̃lio vbi cõtra dyabolũ pugnauit & vicit · & si pilato eũ tradidistis· Quarto q̃a est dñs vtutũ · id est celestiũ angeloꝝ & infernoꝝ· Nam in nomine Jesu omne genu flectat celestiũ terrestriũ & infernoꝝ· vt dr̃ ad philipen·ij· Vel ẽ dñs vtutũ·id ẽ gr̃aꝝ & donoꝝ·qa ommibo omnia dona largit · Jn hebꝛeo aũt habet dñs sabaoth·quod interpꝛetat exercituũ & miliciaꝝ · Quinto q̃ talis rex est rex gloꝛie id ẽ xp̃s· Hec in glosa· Et·b·t·ni·scripsen·di·xxij·de descẽsu xp̃i ad inferos·arti·j·q· j·in coꝛ·q· Et iteꝝ tercia pte sum·q·liij·arti·j ĩ coꝛ·q·& in solu·argumẽtoꝝ· ¶ Ad quem locũ infernĩ christus descendit· ¶ Capi·ij·

Secundo p̃cipaliter circa descensum christi ad inferos cõsiderãda ẽ differẽtia sit? Vt at sciam? ad quẽ ifernũ xp̃s descẽdit nota q̃ infernus potest accipi triplicit ·scz ratõne meriti·supplicij·loci· ¶ Primo enĩ si infern? accipiat rõne vel ex parte meriti · sic exñtes in pcto moꝛtali dicũt esse in inferno ·& dicũt de inferno erui q̃n illuminati p p̃niam cõuertunt ad dñm de suis pctis · Vñ ĩ p̃s· Eruisti aĩam meã de inferno inferioꝛi · ¶ Secũdo infern? accipit rõne supplicij·& sic infern? dr̃ pena eterne damnationis de q̃ nõ ẽ liberatio· Vñ & demones exñtes in isto aere caliginoso dicũt cẽ in inferno rõne pene·qꝺ Diero ꝓbat p exẽplũ de febꝛicitãte dicẽs · Qꝛ febꝛicitas q̃nis in lectis ponat eburneis·feruoꝛẽ tñ aut frigus multi laboꝛis neq̃t euitare · Jta demones & si in templis vel ydolis aureis seu quocũq̃ modo p aerem vecti · igne tñ gehẽnali sp ardẽt·& ab hoc igne nõ pt aliqs separi · ¶ Tercõ mõ accipit infern? rõne loci · Vbi nota·q̃ in inferno sũt q̃tuoꝛ loca· Est enĩ ibi locus infernĩ infim?·scz loc? damnatoꝝ in quo p̃cipalit sũt duo mala·scz pena dãmi·& pena sensus · Sũt ei ibi tenebꝛe q̃ntũ ad duo s·ad carentiã visionis diuine ·& q̃ntũ ad carentiaz gr̃e ·& vtraq̃ est pena damni · Secũdo ẽ ibi pena sensus · & hec est multiplex·vt ptz ifra·infern?· Et infra·penas infernĩ· Secũd? locus infernĩ supꝛa locum damnatoꝝ est limbo pueroꝝ · & ĩ loco isto est pena damni sed nõ sensus· Sũt enĩ ibi tenebꝛe · tũ ꝓpt carentiã visionis diuine · tũ ꝓpter carentiã diuine gr̃e·& vtraq̃ istaꝝ ẽ pena damni sed nõ ẽ ibi pena sensus vel sensibilis · eo q̃ nõ est ibi pena igmis · Tercius locus infernĩ sup̃ istũ dr̃ purgatoꝛiũ ·& in isto loco est vna pena damni·& vna pena sensus· Est enĩ ibi vna pena damni inq̃n tũ est ibi tenebꝛa q̃ntũ ad carẽtiã visionis diuine sed nõ ẽ ibi tenebꝛa q̃ntũ ad carentiã diuine gr̃e·

Et est ibi vna pena sensus·scz pena ignis·Re·in fra ignis purgatorij·Quart⁹ locus magis supra istū est limbo sanctoꝝ patꝝ·Et ī isto loco est vna pena tm̄·scilicet pena damni·quia est tenebra q̄n tum ad carentiā visionis diuine·sed nō q̄ntū ad ca rentiaz diuine ḡtie·neq est ibi pena sensus·& ad hūc locū infernī christ⁹ descēdit solum·videlicet q̄ntum ad locū·sed nō q̄ntū ad expientiā tenebra rū·¶ Ad cui⁹ euidētiā nota duo·Primū est·q̄ anima xp̄i q̄ntum ad eēntiā non iuit vel descendit ad infernū damnatoꝝ·nec ad limbū pueroꝝ non circūcisoꝝ·nec ad purgatoriū·sed ad locum sup̄mum·scz ad limbum sanctoꝝ patrū vbi anime san ctoꝝ patrū detinebant·Alio vero modo aīa xp̄i scz q̄ntū ad suam vtutē efficaciā & potētiā descē dit ad oēs ptes vel ad oīa loca infernī·Exēplo ep̄i·q̄ f̄m suā p̄sonā est tātū in vno loco & nō in alio·f̄m vero potentiā est in toto ep̄atu·vt pa tebit sequenti ca·Secūdū est·q̄ descendē ad in fernū q̄si sub ptate infernaliū deductus in malum sonat·& hoc modo xp̄s non descendit ad infernū Sed descendē ad infernū p modū dñij hoc sonat in magnā dignitatē·q̄a christus descēdit ad expo liandum infernū p modum dñij·Et q̄a hoc ē ma xime dignitatis·ideo hoc modo cōpetit xp̄o descē dere ad infernū·Hec bea·tho·tercio scri·sen·di· xxij·de descēsu xp̄i ad inferos·arti·j·q·ij·Vtꝝ xp̄s descēdit ad ifernū dānatoꝝ·in coꝛ·q·& ibidē in solu·ij·argu·Et alex·m̄·pte sūme·q·ix·arti· m̄·in coꝛ·q·p totū·

¶ Q̄ xp̄s descēdēs ad īferos nō liberauit animas dānatas q̄ erāt ī inferno dānatoꝝ·neq pueros q̄ decesserāt cū pcto originali·neq aīas q̄ erāt ī pur gatorio & quare·

¶ Ca·m̄·¶

Tercō p̄cipalit circa descensū christi ad inferos cōsideranda ē euidētia vel efficacia actus·¶ Ad cui⁹ euidētiā nota duo·P̄mum est·quid xp̄s non fecit·scd̄m est·q̄d xp̄s fe cit descēdens ad inferos·Primo em̄ videndū est quid xp̄s non fecit descendens ad inferos·Non em̄ xp̄s liberauit de inferno dānatos nec libera uit pueros q̄ decesserāt cū pcto originali·neq aīas q̄ erāt in purgatorio·¶ Primo dico·q̄ xp̄s de scēdēs ad inferos non liberauit nec extraxit aīas de īferno dānatoꝝ·q̄d p̄bo duplici rōe·scz rōe ob stinationis·& indispositōis·Primo rōne obsti nationis·sic·Pena nō potest tolli remanente cul pa·sed illi qui sunt damnati in inferno sūt ī mali cia obstinati sicut & demones·& ideo de pena il la liberari nō potuerūt·& hoc nō fuit ex insufficiē tia liberātis·sed ex indispositōe coꝝ·vt ī scda rōe patebit·Hec bea·tho·in tercō scrip·sen·di·xxij· arti·ij·q·ij·in coꝛ·q·p totū·Secto hoc idem p̄bo rōne indispositionis·sic·Illi q̄ sūt indispositi libe rari nō possunt·sed q̄ sūt ī inferno sūt huiusmodi q̄d ptz·q̄a illi q̄ sūt in inferno·aut p̄mit⁹ fidē pas sionis nō habuerūt sic̄ īfideles·aut si fidē passiōis habebant·nullam tamen cōformitatē habebāt ad caritatem christi patientis·vñ nec a peccatis suis mundati fuerūt·nec a reatu pene infernalis libera ti·Hec bt̄s tho·tercia parte sum·q·lij·arti·vj·Vtꝝ xp̄s descēdēs ad inferos aliquos damnatos ab inferno liberauit·ī coꝛ·q ¶ Secdo dico·q̄ xp̄s ad infernū descēdēs nō liberauit pueros q̄ decesse rāt cū pcto originali·qd̄ p̄bo duplici rōne·Prima ē talis·Nullꝰ liberat̄ p xp̄m nisi fit membrū xp̄i·sed pueri decedētes cū pcto originali nūq̄ fu erūt mēbꝝ xp̄i·g̃ &c̄·q̄ aūt tales nūq̄ fuerunt mēbꝝ xp̄i tali rōne oīdo·Illi soli sūt membrum xp̄i q̄ p fidem & caritatē passioni xp̄i cōiūgūt & p hoc liberāt̄·sed pueri q̄ cū pcto originali decesserūt nullo modo fuerūt cōiūcti passioni xp̄i p fidē & dilectionē·qd̄ ptz·q̄a neq fidē p̄priā hr̄e po terāt·q̄a nō habuerūt vsum liberi arbitrij·neq p fidē parentū·aut p aliqd̄ fidei sac̄mentū fuerūt a peccato originali mūdati·g̃ &c̄·Secūda rō est talis·Sancti p̄res ab inferno sunt liberati p hoc q̄ sunt ad gloriā diuine visiōis admissi·ad quā nullꝰ p̄t puenire nisi p grām·f̄m illud apost·ad ro·vj·Grā dei vita eterna·Cū g̃ pueri cū pcto originali decedentes grāz nō habuerūt nō fuerūt ab infer no liberati·Si vo hāc rōnē breuiꝰ vis formare di cas sic·Post hāc vitā nō dat̄ grā alicui nō hñti ī vita cū decedit·sed pueri nō habuerūt grām cū decederent vel cū viuerent ī hoc mūdo·g̃ non p̄t eis dari post vitā·& ita nō p̄nt educi ad gloriā·Hec·bea·tho·m̄·scri·sen·di·xxij·arti·ij·q·m̄·ī duobo argumetis cōtrarijs & ī coꝛ·q·¶ Tercio dico·q̄ xp̄s ad īferos descēdes nō liberauit aīas q̄ erāt in purgatorio·& q̄uis hoc nō inueniat̄ det̄ minatū a sanctis·tñ p̄babiliter p̄test dici q̄ eas nō liberauit·qd̄ p̄bo duplici rone·Prima ē talis·Passio christi eandē virtutē habet modo quā tūc·sed nūc virtute passionis non liberāt̄ oēs aīe q̄ sunt ī purgatorio·g̃ nec tūc·Secūda rō est·Peccatū actuale oportet q̄ vel p actū p̄priū pur get̄·vel p actum alterius specialis p̄sone agentis p ipō·In purgatorio aūt non p̄t culpa expiari p actum p̄priū meritoriū·quia non sunt in statu me rendi·vñ oportet q̄ expiet̄ eoꝝ culpa p penā quā ip̄i sustineāt·nisi p suffragiū eoꝝ qui sunt ī statu merendi liberent̄·Passio aūt christi immediate remouit impedimentū ex peccato originali p̄uem ens quod ex altero ē cōtractū·sed ad remouendū penā debitā actuali pcto qd̄ q̄sq̄ ex seipō cōmisit ptingit eius efficacia mediante aliquo sac̄mento circa p̄sonam exhibito·Si aūt aliqui in vita sua hoc meruerūt vt p passionē christi liberarent̄:vel hoc ex speciali gratia fuit·q̄ illi qui ī purgatorio nuēti sunt absoluti sunt p passionē xp̄i·Hec bt̄s tho·m̄·scri·sen·di·xxij·arti·m̄·q·m̄·Vtrū xp̄s ad inferos descēdēs &c̄·ī coꝛ·q·Et·m̄·parte summe·q·lij·arti·vm̄·¶ Q̄ xp̄s descendēs ad inferos omnes visitauit sed differenter·Ca·m̄·

Secūdo vidēdum est quid xp̄s ad inferos descendens fecerit. Et quantum ad hoc dico. q̄ xp̄s descēdēs ad inferos omnes aliq̄liter visitauit. diuersimode tñ. qđ ptz. Quia latiam ad suā illuminationē letificationē vel cōsoq̄sdonē vel liberationē visitauit. q̄sdā vero ad suam confutationē. Nam xp̄s sc̄tos p̄res qui q̄ peccato originali detimebāt illuminauit. letificauit. & liberauit. ¶ Primo dico. q̄ sc̄tos p̄res xp̄s descēdēs ad inferos & in mēte interi? & in exhibitōne exterius lumine glorie sue illuminauit. Cuius rō ē. q̄a sic̄ xp̄us a sc̄tis patribo q̄ erāt ī limbo oēs tenebras exteriores expulerat q̄ demōstratōez sue dīmitatis. ita ꝺuemens fuit vt q̄ p̄ntiam sue bīatitatis q̄ntū ad aīam tenebras etiā exteriores ab eis extraheret locum illuminādo. ¶ Sed forte q̄res. vtq̄ locū damnatoq̄ illuminauit sicut locum vel limbū sc̄toq̄ p̄m. Rñdeo & dico q̄ nō. Cui? rō ē. q̄a sicut pena igmis que ē pena inferni iq̄ntum agit sicut instrumētū dīne iust̄icie nō affligit nisi eos q̄ habēt reatū pene etiā si aliquis alius ibi cēt. Ita lux ista vt instrumentuz dīne misericordie agens illos tm̄ illuminauit exteri? q̄ īteri? illuminati erāt. & sic ñ illūmauit demones vl̄ dānatos. Hec. b. tho. nj. scri. sen. di. xxij. arti. j. q. j. ī cor. q. & in so. ij. ar. ¶ Secdo xp̄s descēdēs ad inferos sc̄tos p̄res letificauit. Vbi nota. q̄ illi qui erant ī limbo duos dolores vel penas habebāt. Vnus dolor erat ex passione p̄ntis pene quam hoīes patiūtur q̄ peccato actuali. ſm illud p̄s. Dolores īferni circumdederunt me. Et istū doloꝛē penaq̄ xp̄s soluit vel remouit p̄seruādo ab eis. Sicut medicus dī soluere morbū a quo p̄seruat q̄ medicinā. Alius dolor erat ī eis ex dilatōne scz pate glorie. ſm illud ꝓuerbioq̄. xnj. Spes que differt affligit animā. Ad qđ signādū dicit aug?. in sermone de passione. q̄ lacrimabili obsecratōne xp̄m orabāt. Et istos dolores causatos ex dilatione glorie xp̄s soluit gloriā p̄bēdo. Et hoc duobo mois. scz ī re. q̄a actualit̄ dei essentia fruebāt. & ī spe. quia xp̄s spē glorie eis ꝺdit ex c? spe sc̄ti habebāt gaudiū. ſm illud iobis. vnj. Abraam p̄r vr̄ exultauit vt vidēt diē meū. vidit & gauisus ē. Tercia pte sū. q. lij. arti. nj. in so. ij. ar. Et itez arti. v. in so. j. ar. q̄ totū. ¶ Tercio dico. q̄ xp̄s descēdēs ad inferos oñes sc̄tos p̄res q̄ erant in limbo detēti libauit. Cui? rō ē. q̄a ex peccato persone & nature vel ꝓprio & alieno scz ex peccato actuali & originali homo duas penas īcurrit. scz dissolutōnē corpis & p̄uationē dīne visionis. vt patet ex his que dicuntur gen̄. ij. & nj. vbi dr̄. q̄ deus post pcm̄ hoīez de paꝺiso eiecit. cui añ peccatū mortē cōminat? fuerat si peccaret. Xp̄s aūt descēdēs ad inferos vtute sue passionis & a morte eripuit. & ad dei visionē in qua pfecta bīatitudo consistit perduxit. Vbi nota. q̄ post passionem christi aīma eius statim ad infernū descendit & fructum sue passionis exhibuit. scz quo ad illuminationem cōsolationē vel cōfortationē & mortis absolutionē. nō tñ quo ad p̄ntē liberationē statim inde aīas sanctoq̄ p̄m de loco isto extraxit. q̄a p̄ntia christi ad cumulū glorie ptimebat. sed q̄n celū ascendit. Hec bea. tho. nj. pte sum. q. lij. arti. v. in corq. & in solu. nj. argu. ¶ Sed forte dices. q̄ xp̄s descēdēs ad inferos liberauit de quolibet loco vel statu infernaliū aliquos. qđ ꝓbo tali rōne. Xp̄s in vtroq̄ tā in inferno q̄ in mūdo opabat̄ q̄ potētiā sue diuinitatis. sed in hoc mūdo exñs de q̄libz statu aliquos liberauit. g̣ exñs in īferno liberauit etiā aliq̄s de statu dānatoq̄. Rñdeo & dico. q̄ vtute sue passionis liberauit a peccato mortali eos qui sūt in via. & hoc duobo modis. scz vel vt nō cōmittāt. vel vt cōmisso absoluāt̄ si velint. Nō aūt liberauit eos qui iā cū peccato mortali decesserunt quibo debet̄ iste locus inferni. q̄ aūt non sunt liberati de quolibet statu infernaliū sic̄ sūt liberati de q̄libz statu mūdanoq̄. hoc nō fuit ꝓpt̄ impotētiā christi. sed ꝓpt̄ diuersā dispōem vtroq̄ q̄a hoīes q̄ diu viuūt p̄nt ad fidem & caritatē ꝺuerti. Cui? ratio ē. quia in hac vita nō sūt hoīes cōfirmati in bono vl̄ in malo. sicut post exitū ab hac vita. Hec bea. tho. nj. scrip. sen. di. xxij. arti. j. q. Vtq̄ xp̄us descēdit vsq̄ ad infernū dānatoq̄. in solu. j. ar. ¶ Sed forte argues. q̄ xp̄s debuit vsq̄ ad infernum dānatoq̄ descendē tali ratōne. Ascensio christi cor̄ñdet suo descensu. q̄a q̄ ascēdit. ipe ē qui descendit. vt dicit apos. ad eph̄. nj. sz ipe ascēdit sup oñes celos. g̣ debuit vsq̄ ad īfernū infimum descendere. Rñdeo & dico. q̄ ascēsio christi congruit christo rōne sui. & ideo q̄a est altissimus sup oñes celos ascendē debuit. sed descendē nō cōpetit sibi nisi ꝓ nobis. & ideo tātū descendit q̄ntū nr̄e liberatōi expediebat. vñ q̄a damnati nō fuerūt dispositi vt liberarēt̄ ideo xp̄s ad infernum damnatoq̄ psonalit̄ nō descendit. vt dicit bea. tho. nj. scrip. sen. vbi supra immediate. in solu. ij. ar. Patet igit̄ ex p̄missis. q̄ christ? ſm aīam in limbo sanctoq̄ p̄m exñs tria fecit. Primo eñ illuminauit sanctos p̄res q̄ erāt ī limbo interi? q̄ ad intellectū. & exteri? q̄ ad locum. Secdo cōfortauit etiā eos q̄ erāt in purgatorio spē glorie eis dādo. Tercō cōfutauit eos q̄ erāt in inferno de sua incredulitate & malicia arguendo. ¶ Q̄ ficut corpus christi māsit in sepulcro q̄ vnā diē integram & duas noctes ita anima xp̄i mansit in limbo & q̄re.

Capi. v.

Quarto & vltimo circa descensū christi ad inferos cōsideranda ē permanētia stat? scz quanto tpe anima christi fuit in limbo vel quantam morā traxit ibi. Et q̄ntum ad hoc rñdeo & dico. q̄ ibi stetit vsq̄ ad horam resurrectionis sue. Cui? rō ē. quia cū anima & corp? habeāt ꝓportōnem adimicē tam diu anima christi māsit ī limbo. q̄ diu corpus christi fuit ī sepulcro

corpus aũt christi remãsit in sepulcro p diem integrum & duas noctes. vñ & tãtũdem credẽdum est aiam eius fuisse ī inferno. ¶ Sed forte arguces. q aĩma christi non fuerit tanto tpe ī iferno tali rõne. Anima xp̃i non potuit simul esse in diuersis locis. scz in padiso & in inferno. sed xp̃s fm aiaz ī die mortis fuit ī padiso. qđ ptz. quia in cruce pendẽs dixit latrom. hodie mecũ eris ī padiso. & videt q illa die exierit de inferno. & sic nõ fuerit ī iferno tribo diebo. Rñdo & dico. q triplex ẽ padisus. Vnus corpalis terrestris in quo adam posit? est. Alius est corpalis celestis. stz celũ empirreum de quo lucifer cecidit. Alius spũalis. scz gloria de visione dei. & de isto padiso intelligitur qđ dñs dixit latrom. hodie mecũ &c̃. qa statim p acta passione & ipe latro & oes qui erant in limbo sanctoz patrũ deũ p eẽtiã viderũt. Dec bus. tho. tercio scrip. sen. di. xxij. arti. j. q. iij. ī coz. q. & ī so. iij. ar. Et. iij. pte sũ. q. liij. arti. iij. ī coz. q. & ī so. iij. ar. ¶ Q xp̃s tãto tpe mansit in limbo & ī sepulcro q̃nq; rõibo. ¶ Ca. vj. ¶

Ad euidentiã aũt tercij ca. est sciendum. q corpus christi fuit in sepulcro per vnã diem integrã naturalem & per duas noctes. Et toto isto tpe anima christi fuit in limbo. qđ xp̃s fecit ꝓpter quinq; rõnes. scz ꝓpter figuratiõnem. completionem. ꝓbationem. significationẽ. potentie oñsionem. ¶ Prima rõ est ꝓpter figuratõnem. Nam hoc figuratũ fuit in veteri testamẽto scz in iona. de quo dr̃ matth. xij. Sicut fuit ionas in ventre ceti tribo diebo & tribo noctibo. sic erit filius hois in corde terre. Vbi cai. sic ait. Jonas fuit in ventre ceti vere & non fantastice. ꝓt qđ manifestum est. q filij dyaboli sunt martoem sequntes qui christi passionẽ & sepulturam eẽ fantasticam asserũt. Et rabanus ibidem. Piscis qui ionam deuorauit in pelago figt mortem quam xp̃s passus est in mũdo. Et subdit. tribo diebo & tribo noctibo fuit ionas ī vẽtre ceti. & xp̃s ī sepulcro. ille eiect? est in aridam. iste surrexit in gloriam. ¶ Secũda ratio est ꝓpt scripture cõpletionẽ vt prophetia impleret. Ozee. vj. Vuificauit nos post dies duos. & die tercia fuscitauit nos. qđ vbũ exponit tribo modis. Primo de christo. sic. Prim? dies ẽ incarnationis. Secũdus est passiõis. Tercij iudicij ī q̃ omnes fuscitabũt. Secdo mõ exponit sic. Tres dies qbo fuscitat lazar? mortu?. Jo. xj. In pmo die venit foras. In scdo soluit. In tercio abire simit. In pmo istoz fit lux. In scdo firmamẽtũ. In tcio pducit tra herbã virẽtem. Tercio mõ exponit. sic. pmus dies ẽ cõtritionis. secũdus cõfessionis. tercij satisfactionis quo parentes inuenerunt ihm. ¶ Tercia rõ ẽ pter pbationẽ. Quia sic in ore duoz vel triũ testiũ stat oñe vbũ vt dr̃ matth. xviij. sic ī tribo diebo pbat vera mors christi. ¶ Quarta rõ ẽ ꝓpt significationẽ. Nam sup illo vbo ad ro. vj. Hoc scientes qa vet? homo nr̃ crucifixus est vt destruat corpus peccati. dicit augus. q vna die & duabo noctibo in sepulcro iacuit ad sigmificãdũ. q lux siue mortis curauit nrãz duplicẽ mortẽ. Vñ dicit. q sua simpla vetustate nrãm gemiam tulit. qđ pbat. qa culpã xp̃us delevit & penã. Primo culpã. s. pteritã pñtẽ & futurã. Nã pterita pcta tulit ipe p nobis ea remittẽdo. Pcta pñtia tulit hoies ab eis retrahendo & itez remittẽdo. Pcta vero futura tulit non ea remittẽdo sed grãm qua vitarẽt cõferẽdo. g futura tulit. qa vt nõ fierẽt fecit. Penã filr cõsupsit. qđ sic p̃bo. Nã duplex ẽ pena. scz gehẽnalis. & tpalis. Penã gehẽnalẽ xp̃s p̃sus deleuit vt eã ñ sentiãt vere penitẽtes. Tpalẽ vo nondũ penit? tulit. manz em̃ fames sitis mors & huiusmodi. Scz regnũ & dñiũ ei? deiecit. & tãdẽ in nouissimo eandẽ penit? exterminabit. Sic aliqs capiẽs hostẽ atrocissimũ nõ statim ītficit eũ. sed patit cũ cũ de dore & dolore aliqntulũ vinẽ. Ita etiã xp̃s penaz p̃us quasi alligauit in futuro aũt p̃met eã. Hec aug?. ī glosa sup illo vbo apos. ad ro. vj. Hoc sciẽtes &c̃. ¶ Vbi nota fm augus. iij. de trinitate. q corp? xp̃i in sepulcro fuit vna die integ̃ & duabo noctibo. s. tota die sabbati integ̃. & tota nocte seqnte. scz diẽ p̃cedẽte dñicã. Et qa ibi fuit tribo diebo vt saluet articulus fidei qui dicit. tercia die resurrexit a mortuis. Prim? dies cõputat ab hora nona ferie sexte qua ẽ mortuus. & accipit ibi dies p synodochen. s. ps diei p toto. Secda dies intelligit cũ vigintiquatuor horis naturalibo. s. nocturnis & diurnis. & ẽ integ̃. Terci? dies intelligit nox sequẽs sabbatũ. Nã in diluculo ante lucẽ surrexit. s. anteq̃ esset clara dies. in diluculo em̃ nõ ẽ adhuc clara dies. Vbi sciendũ ẽ. q añ passionẽ christi dies p̃cedebat noctẽ. ad designandum q hõ p pcm cecidit a luce gr̃e in noctẽ culpe. mõ aũt scz post passionẽ christi nox precedit diẽ. qa passio christi reducit nos a tenebris ad lucẽ. Vñ aug?. quarto de trinitate sic ait. Sic em̃ tũc p̃mi dies ꝓpt futuꝝ hois lapsum a luce in noctẽ ita nũc isti ꝓpt repationẽ hois a tenebris ī lucẽ cõputãt. ¶ Quinta rõ ẽ ꝓpt p̃tatis siue oñsionẽ qa si statim resurrexisset. nõ videret hõe p̃tatem ponẽdi aiam suã sic resumẽdi eã. Dec alex. iij. pte sũ. q. ix. arti. xvj. Vtꝝ die tercia xp̃s debuerit resurgẽ. in coz. q. Re. infra. resurrectio. ¶ Q desperatõ vel ẽ pcm vl̃ ẽ pena pcti. Ca. j.

Esperatio. Circa desperationem considerãda sunt tria. s. falsitas opinionis. grauitas offensiõis. cãlitas origims. ¶ Primo circa desperatõnẽ cõsiderãda ẽ falsitas opinionis. vt em̃ aug?. dicit in li. vñ malũ. optimũ de deo estimare verissimũ ẽ pietatis exordiũ. vera aũt estimatõ intellectus circa deum est. q ex ipso ꝓuenit homini salus. & venia peccatoribo dat. fm illud ezechie. xviij.

Nolo mortez peccatoris sed vt cõuertat & viuat. Per oppositũ aũt falsa opinio vel estimatio intellectus circa deũ est · qp peccatori penitẽti veniam deneget. vl qp peccatores p gr̃az viuificatẽ ad se nõ conuertat · ¶ Inter spẽ & desperationẽ p̃dicta dr̃ia inuenit̃ · qp spes hꝫ verã estimatõnẽ intellect? circa deũ & ideo est stabilis & vtuosa · desperatio vero false de deo estimãs est viciosa & pc̃m · & eñ desperatio false de deo estimet vl opiet̃ tali rõne oñdo. Cõsiderat eñ aliqs duo bona · scz timorẽ diuini iudicij & horrorẽ pc̃i ꝓpij · qbo bois si bñ vteret̃ nec desperaret nec vnqꝑ peccaret · sz qa p̃dictis bois qs male vtit̃ · ido ex timore dei & ex horrore pc̃i ꝓprij occasionẽ accipiẽs desperãdi auertit̃ p desperationẽ a bono icõmutabi · Si quis eñ desperat de eo qd nõ est nat? adipisci · vel de eo qd nõ est debitum adipisci · desperatio talis non ẽ pc̃m · Vt vbi gr̃a · Si medicus desperet in curatõne alicui? infirmi · vel si aliqs desperat se fore diuitias adeptuꝫ nõ peccat · & hoc ꝓpt̃ impossibilitatẽ consequẽdi · Sic̃ eñ damnati desperãt se bẽtitudinẽ cõsequi desperatio non cõputat̃ eis ad culpã · qa fũt i statu desperãdi ꝓpt̃ impossibilitatẽ redit? ad beatitudinem · vñ damnatoꝝ desperatio non ẽ culpa · sed pars damnationis eoꝝ · Sed qa homo in via natus est cõsequi vitam eternã & ẽ possibile adipisci · ideo false estimãdo & opinando de deo & p cõsequẽs desperãdo grauissime peccat · Hec bt̃s · tho · scda scde · q · xx · arti · j · Vtꝫ desperatio sit pc̃m in coꝝ · q · & in solu · ij · & iij · ar · ¶ Qꝫ desperãs · hꝫ falsã opinionẽ de q̃tuor & q̃re · ¶ Ca · ij

AD maiorẽ tamẽ euidentiam p̃cedẽtis capituli est sciẽdũ · qp desperãs habz falsã estimationẽ vel opinionẽ de q̃tuor · scz de dei misericordia · potẽtia · oipotẽtia · malicia propria · ¶ Primo habet falsã opinionẽ de dei mĩa iq̃ntum nõ credẽs qp deus misereat̃ ei desperat · Vñ ãbro · in omelia sup illud luce · ij · Et zacharias pr̃ eius implet? ẽ spũsancto & ꝓphauit dicẽs · Bñdictus &c̃ · Vide qꝑ bonus deus & facile idulgẽs pc̃is. nõ solũ ablata restituit · sed etiã insperata cõcedit Ille dudum mutus ꝓphetat · hic eñ gr̃a dei maxima eũ quẽ negauerat ofitet̃ · Nemo g̃ diffidat. nemo vetetꝫ oscius delictoꝝ p̃mia et̃na desperet. nouit dñs mutare sentẽciã si tu noueris emẽdare delictũ · Re · infra ꝓphetia quõ deus mutat sentẽciã nõ osiliũ · fm greg̃ · ca · xxxmj · & · xxxv · ¶ Secũdo habet falsã estimationẽ de dei potẽtia · qa interdum p desperationẽ homo in hoc pc̃m cadit · vt nõ tm̃ desperet de dei mĩa · sz etiã de potẽtia dimittendi pc̃a · qa putat deũ nõ solũ nolle dimittẽ peccata · sz etiã nõ posse remittere · ¶ Tercio desperatio seu desperans interdũ p falsam estimationẽ de dei oipotentia putat deũ nõ velle nec posse remittẽ tanqꝑ non possit omnia & hoc est profundatio desperatõis · qa tũc cadit in defectum fidei qua credit̃ oipotentia dei. ¶ Quarto desperãs estimatõez falsam habet de sua culpa iq̃ntũ estimat suã maliciã excedẽ bonitatẽ id ẽ misericordiã dei · Et hoc modo chayn desperauit dicẽs geñ · mj · Maior est iniq̃tas mea qꝑ vt veniã merear · qd vbũ hiero · in glosa exponẽs sic ait · Peccata pc̃is adiũciẽs desperat · que ẽ illa blasphemia in spm̃sactũ q̃ nõ remittit̃ in hoc seculo nec in futuro · qa putat deus aut nolle dimittere aũt nõ posse tanqꝑ omnia nõ posit aut inuideat saluti · ¶ Sed forte q̃res vtꝫ desperãs possit putare qp malicia sua excedat boitatẽ seu misericordiã dei · Et videt̃ qp nõ · qa ois malicia hois terminũ hꝫ · bonitas aũt vel misericordia dei ẽ infinita · igit̃ q̃ntũcũqꝫ crescat malicia hoim semp bonitas dei i infinitũ excedit maliciã hoim · Rñdeo & dico · qp maliciã hũanã excedẽ bonitatẽ dei duplr̃ pt̃ intelligi scz vel ex pte remissionis · vl ex pte satisfactõnis · Pmo ex pte remissionis · & sic bonitas vel misericordia dei cui attribuit̃ effect? remissionis pc̃i cũ sit infinita excedit generalit̃ omẽz maliciã hoim · Secdo pt̃ intelligi maliciã hũanã bonitatẽ di excedẽ ex pte satisfactõis · & sic malicia hũana excedit bonitatẽ vel misericordiã dei in hoc qp nõ credit hõ tm̃ posse satisfacẽ vt veniã mereat̃ · ꝓpt̃ qd de seipo diffidẽs desperat · vt chayn fecit dicẽs geñ · mj · Maior est iniq̃tas mea &c̃ · ¶ Vbi nota · qp desperãs de venia ex triplici falsa estimatõe & ofideratõe ꝓcedit · scz ex ofideratõe culpe irremissibilis · iusticie iflexibilis · pene ieuitabilis · ¶ Primo ex falsa consideratione culpe irremissibilis · vñ dicitur · maior est iniquitas mea qꝑ vt veniã merear · q · d · Tã magna ẽ iiq̃tas mea qp ñ possũ veniã mereri · Vbi glo · sic ait · Culpã quã omiserat supbe ofitet̃ nec veniam rogat · ¶ Secdo cãt̃ vl ꝓcedit desperãs ex falsa ofideratõne iusticie iflexibilis · vñ dicit · eicies me hodie a facie tua · q · d · Expelles me nolẽs miserẽi · Vl fm glo · Expelles me tãqꝑ idignũ tuo ospectui · Et iõ subdit · Et a facie tua abscõdã · Glo · qa mihi ipi odios? pñtie tue me subtrahã · ¶ Tercõ cãt̃ desperatõ ex fl̃a ofideratõe pene ieuitabilis · vñ subiũgit Ero fag? & ꝓfug? · Glo · hoc desperando dicit · & p pter duo · Primo ꝓpter miseriã in vita · vñ dicit. ero fagus q̃ntũ ad tremorem corporis · & ꝓfugus quantum ad instabilitatẽ furiose mẽtis · Secũdo ꝓpter penam in morte · ideo subdit · omnis qui inuenerit me occidet me · Glosa interli · Hoc vt desperãs dicit · desiderando vt cõpendio mortis presentes cruciatus euaderet · ¶ Christ̃ · vero oñdit quatuor g̃dus in pc̃to ipius chayn esse · Pmo eñ dyabolus preparauit ipm deteriora offerre · Secũdo inuidiam & emulationẽ accendit · Tercio i terficere psuasit · Quarto negare iq̃natã occisionẽ · post non desistit q̃lqꝫ verticẽ oim malorꝫ scz desperatõnẽ su pimposuerit · Hec alexã · scda pte sume · q · xlvmj · de desperatione · arti · j · Vtꝫ desperatõ sit pc̃m i coꝝ · q · Et ibidẽ arti · mj · q · ij · Vtꝫ malicia hois bonitatẽ dei excedat · in solu p̃mi ar ·

Qꝛ pctm desperatioīs fm se est leuius pcto infidelitatis & odio dei · sz quo ad nos pctm desperationis est periculosius ·

Capi · tercium

Secūdo circa desperationē ꝯsideranda ē gūtas offensiomis · Nam peccatū desperatiomis vno modo est leuius pctis spūalibꝫ que directe cōmittunt in deū · sicut infidelitate & odio dei · alio modo est periculosius · Primo dico · qꝫ loquēdo fm se pctm desperationis est leuius pcto infidelitatis & odio dei · qđ tali rōne oñdo · Mai? pctm est offendere deū in se qꝫ offendē deum put pticipat a nobis · sed infidelitas puenit ex hoc qꝫ homo ipam dei veritatem nō credit · odiuz vero puenit ex hoc · qꝫ volūtas hois ipi dine bonitati otrariat · desperatio autē fm qꝫ ei? bonitas a nob pticipat · g fm se loquēdo mai? pctm ē non credere dei veritatē vel odire dei bonitatē qꝫ non sperare ab ipo ꝺseq salutē · Secdo vo mō loquēdo q ad nos pctm desperatōnis ē periculosius · qđ pbo triplici rōne · scz rōne admissibilitatis · insanabilitatis · iclinabilitatis · Primo rōne admissibilitatis · sic · Illud p qđ tollit ī bonis actibꝫ ostātia vel pseuerātia vel finis ꝺfidētia ē piculosius · sz p desperatōnē ī rebꝫ laboriosis que ad vite pfectōnem ptinent pdit cōstantia & tollit pseuerātia · cui? pncipalit merces reddit · g &c · Secdo hoc idē pbo rōne insanabilitatis · sic · Sicut em̄ morbo incurabilis piculosior est curabili · ita pctm qđ nūqꝫ sanat · sed tale ē pctm desperationis · Ita dr hiere · xxx · Insanabilis fractura tua pessima plaga tua · q aūt desperatio sit pctm insanabile · dicitur hiere · xv · Plaga tua scz desperatio renuit curari · Tercio hoc idē pbo rōne inclinabilitatis · sic · Illud pctm p qđ hō inclinat ad omne malum & p qđ retrahit ab oī bono est gūi? & piculosius ceteris · sed desperatio est hui? modi · qđ ptz · qa sic p spem reuocat hō a malis & puocatur ad bona oīa psequēda · ita p oppositū spei scz p desperationem misericordie dī & venie pcōꝝ suoꝝ qfi ad oīa peccata labit sine freno · vñ sup illo vbo puer · xxmj · Si desperaueris lapsus ī die āgustie minuet fortitudo tua qfi dicat · Si desperaueris de venia ī die anguste · id ē ī tēptatōne vel ī psecutione · vel ī die id ē ī pna cū incepis dolere de pcto · vel in morte lapsus a spei fortitudīe vel firmitate quā p? habuisti · imminuet fortitudo tua · scz resistēdi dyabolo & tēptatiomi · Sic em̄ spes est q oīa mala imminētia ostāt & eqnimit sustinet · ita nullum peccatū tm̄ minuit fortitudinē mētis quantum desperatio · Vnde glosa · super illo verbo · si desperaueris &c · ita dicit · Nihil est execrabilius desperatione · qꝫ qui habuerit & in generalibus hui? vite laboribꝫ · & qꝫ peius est infidei certamine cōstātiā pdit · Et ysidor? in libro de sūmo bono de gūitate pcti desperatōnis loqns sic ait · Perpetrare flagitium aliqđ mors est sed desperare de venia est descēdere ad infernū · Et ideo btūs aug? · in li · de vtilitate pnie agende · pcto desperatōnis volēs remedium adhibere sic ait · Ne desperādo augeam? pcta ꝓpositus est nobis pnie portus · rursus ne presumēdo augeamus peccata datus est dies mortis incert? · Dec hea · tho · scda scde · q · xx · āti · mj · ar · cōtra · & ī cor · q · Et alexan · scda pte sū · q · clxxmj · arti · vj · in cor · q · per totum ·

Qꝛ desperatio ex quatuor peccatis oriť ·

Capitulum quartum ·

Tercō pncipaliter circa desperationē cōsideranda est causalitas origimis · scz ex q̄tuor peccatis oriť desperatio · Vbi nota qꝫ ex q̄tuor peccatis oriť · scz ex luxuria · tristicia · accidia · negligētia · Primo desperatio oriť ex luxuria · Cui? ratio est · quia sicut gustus vno humore infectus alios sapores fastidit & eicit · sic affect? nr infect? amore delectabiliū vel delectatōne carnalium inter quas pcipue sunt delectatōes veneree fastidit bona spiritualia & nō sperat ea q̄ si q̄dā bona ardua vel difficilia adipisci · Vñ apos · ad eph̄ · mj · de talibꝫ loquens sic ait · Desperantes semetipos tradiderūt impudicicie · Glo · vt nihil oīno qđ immūdū sit ptermiserūt · qa nūqꝫ luxuriādo saturāt qꝫ voluptas termino caret · Secūdo desperatō oriť ex tristicia · Cui? rō ē · qa sic ex spe oriť gaudiū vel delectatio · ita ex tristicia oriť desperatō · qđ patz · qa sic hoies in delectatiombꝫ exītes efficiūt maioris spei · ita homines existentes in tristicia in desperationem labunt vel cadunt · vt dicit ph̄us scdo libro rethorice · Vñ apos · scde ad cor · ij · sic ait · Consolamini ne forte abundātiori tristicia absorbeat qui eiusmodi est · Vbi glo · sic ait · Cōsolamini · p exemplum dauid & alior qui multum peccauerunt q̄bꝫ indulta ē venia · p verbum domini dicentis · Nolo mortem peccatoris · Et itez · Quacūqꝫ hora īgemuerit peccator oīm iniq̄tatū eius nō recordabor · Et subdit causam dicens · Ne forte abundantiori tristicia id est desperationis p nimiam penitentiā absorbeat vt velit vti seculo & cōuerti ad peccata cōmittēda · Tercio desperatio oriť ex accida · Cuius ratō est · quia cū accidia sit tristicia quedā deiectiua spūs facit estimare qꝫ bonum nō solū sit arduū vel difficile · sed impossibile adipisci · & ex hoc oritur desperatō · Cuius oppositum facit spes que respicit bonuz vt possibile adipisci · Re · sup accidia · mj · Et īfra spes · Quarto desperatō oriť ex negligentia · Sic em̄ solicitudo cōsiderādi diuina beneficia · & maxime incarnatiomis & passiomis christi est causa spei & confidentie peccatoribus · quia vt dicit augustinus in libro · xmj · de ciuitate dei · nihil fuit tam necessarium ad erigendum spez nostrā qꝫ vt demonstraret nobis q̄ntū nos diligeret deus · Ita ex negligētia considerandi hec beneficia oriť desperatō · Vñ iob · vij · Desperaui · s · ex negligentia considerationis diuini beneficij & boni neglecti & peccati indulti · Propter qđ seq̄ť

Nequaq̃ vltra iam viuã · vel quia ex p̃dictis quis in mortẽ desperatiois cadit · vel q̃a desperatio ex diffidẽtia dei frequẽt inducit hoiem vt corpaliter seip̃m occidat · Hec bt̃us tho · scda scde · q · xx · arti · mj · Vtr desperatio ex accidia oriat̃ ar · cõtra · & ī cor · q · & in solu · argumẽtorum

¶ Quid sit detractio vel quõ diffimit̃ · ¶ Ca · j ¶

Detractio · Circa detractionẽ tria considerare debem? · scilicz quid ditatem vocabuli · varietatẽ modi · qualitatem vicij · ¶ Primo quidditatẽ vocabuli · scilicet q̃d sit detractio · A quibusdam enim sic diffimit̃ · Detractio est denigratio aliene fame p occulta verba · Vel sic · Detractio est seminatio mali occulte ī iniuriã p̃simi · quã diffimitõez tripliciť p̃bo · scz similitudie · rõe · & distinctiõe · ¶ Primo similitudie · Assimillať em̃ detractor serpenti · Ita dr ecclĩastes · x · Si mordeat serpẽs ī silẽcio id ẽ occulte · q̃d ẽ p̃rium ip̃ius serpẽtis qui occulte venenũ infundit · nihil eo min? hť scz mali id ẽ nõ minus nocet q̃ occulte detrahit sed plus · q̃a peius est infundere venenũ mẽti q̃m corpi · Ideo serpens & detractor equales sũt · quõ em̃ serpens occulte mordens venenũ inserit · sic iste clam detrahẽs vir? pectoris sui scz odij & inuidie venenũ id ẽ infamiam infundit · Jacobi · nj · Lingua plena veneno mortifero · ¶ Secdo hoc idẽ p̃bo rõne · quia sicut aliq̃s nocet alteri facto duplr̃ · scz manifeste vt in rapina · & in occulto vt in furtu · ita etiam aliq̃s ledit alium verbo duplicit̃ · scz manifeste p ꝯumeliã · vt pt̃z sup̃ cõtumelia · & occulte p detractionẽ · ¶ Tercio hoc idẽ p̃bo p distinctõnẽ · quia aliquis de alio male loq̃t̃ tribo modis · vel corã multis eo absente · vel vni soli eo absente · vel eo solo p̃nte Primo em̃ si aliq̃s corã multis malum loq̃t̃ de eo eo absente · est detractio in toto q̃a est diffusio infamie · Secdo si vni soli aliq̃s malum loq̃t̃ de alio eo absente · est detractio ī pte · q̃a talis corrũpit fama ei? nõ ī toto scz ī manifesto · sz in pte scz in secreto · Tercio si aliq̃s malũ loquať de aliquo eo solo p̃sente · tũc ẽ ꝯumelia · ¶ Vbi nota · q̃p duplicit̃ differt detractio a ꝯumelia · Primo q̃ntũ ad p̃ponendi modũ · q̃a ꝯumeliosus manifeste cõtra aliquẽ loq̃t̃ · detractor ať occulte · vt pt̃z ex p̃missis · Secdo q̃ntũ ad nocumentum · quia detractor derogat fame · contumeliosus vero honori · ¶ Quarto hoc idem probo significatione · Nam detrahere dr̃ de aliqua summa p̃tem tollere · q̃d non est aliquid de veritate diminuere · sz famã diminuere · q̃d duobo modis pt̃ ꝯingẽ · s · f̃m rem · & f̃m opinionez · Primo f̃m rem q̃nq̃ denigrať fama alicuius & si nihil subtrahať de veritate · puta cũ aliq̃s vera crimina alicuí? occulta pãdit · Secũdo f̃m opinionẽ q̃a frequẽter ꝯingit bonã estimationẽ & opinionẽ esse · vbi non substernit̃ illud bonũ · & illius etiam denigr̃tio potest eẽ & p̃ ꝯsequẽs detractio · Dec · b · tho · scda scde · q · lxxxnj · arti · j · quid sit detractio ar · cõtra · & ī cor · q · & ī solu · ij · & · nj · ar · Et alex · scda pte sũ · q · cxlvj · de detractõe · arti · p̃mo ·

¶ Qr detractõ in generali fit duobo modis · in speciali aũt sex modis · ¶ Capi · ij ·

Secundo p̃cipaliter circa detractionem cõsiderare debemus varietatem modi · Nã detractio in generali fit duobo modis · vl̃ respectu bonj · scz occultãdo vel depuando · vel respectu mali · s · imponẽdo vel augmẽtãdo · In speciali aũt fit sex modis · quatuor modis directe · & duobo idirecte · ¶ Prio ei mõ directe fit detractõ alicuí falsũ aliq̃d vel malũ vl̃ p̃tm ad inuemẽdo & imponẽdo · ¶ Secdo mõ fit detractio malũ vl̃ p̃tm alicui? augẽdo · Eccĩ · xj · ab vna scintilla augeť ignis scz odij & discordie nascit̃ ab vno doloso & detractore · & ab eodem augeť sanguis id est infamatio & hoim occisio & p̃dicio · ¶ Tercio modo fit · p̃tm vel malũ occultũ reuelãdo que nõ debet & eo modo & fine & cui reuelari non debet · Eccĩ · xxvij · Qui denudat archana amici fidẽ p̃dit · id ẽ q̃ peccata sibi cõmissa vel ī cõfessione vl̃ in secreto alteri manifestat in dignũ se facit vt secretũ aliquod sibi credať · ¶ Quarto mõ fit bonũ puertẽdo scz cũ bonũ q̃d negari nõ pt̃ puertit̃ dicẽdo mala intẽtõne eẽ factũ · Eccĩ · xj · Bona ī mala cõuertẽs insidiať & ī electis pomt maculã · q · d · Bona facta vel dicta aliena detractor in mala cõuertẽs vel diminuẽs · vel mala intẽtione facta asserens insidiať · vel si male aliquid fiat publicet vel augmẽtet vt bonũ oĩno puertat & diminuat · Et subdit · Et in electis pomt maculã erroris & praue intẽtõis eor̃ bonã itẽtionẽ puertẽs · sic iudei math̃ · xij · dicẽtes · Nõ eicit demonia nisi ī belzebub · ¶ Quinto vero modo indirecte fit detractio bonuz alterius denegando · s · cũ negať de aliquo bonum quod scit̃ ab eo factũ · sicut illi iudei q̃ miraculum a christo factũ & ceco nato negabãt & puertebãt · Iohis · ix · ¶ Sexto modo fit detractio indirecte bonũ alteri? maliciose tacẽdo · sicut habeť math̃ · vlt̃ · de militibo qui nouerãt resurrectõnez & acceptа pecunia tacuerũt · Dec bea · t · breuit̃ pomt scda scde · q · lxxxnj · arti · j · q̃d sit detractio · in solu · nj · ar · Et alexã · scda pte sũ · q · cxlvj · arti · j · quid sit detractio · in cor · q · in fine ·

¶ Vtr peccatum detractionis sit mortale vel venale · ¶ Capitulum · nj ·

Tercio circa detractionem considerare debemus q̃litatem vicij · vtr · s · detractõ sit peccatum mortale vel veniale · Vbi nota · q̃p aliq̃s pt̃ reuelare p̃tm vel malũ occultũ p̃simi duobo modis · ¶ Prio obstantis debitis circũstãtijs · puta si mala occulta p̃simi dicanť ei q̃ vult & pt̃ p̃desse · & eo ordine quo debet · & eo fine quo oportet cũ aliis circũstantijs vel ad alterius correctõnẽ vel ad nocumẽti vitatõnẽ · & sic ẽ bonũ nec ẽ detractio · ¶ Secdo modo pt̃ quis reuelare

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

peccatū occultū ꝓximi sine predictis circūstātijs · vl̄ cum tenet celare sicut est peccatum tectū ꝑ sac̄ mentalem ofessionē vel secreti obligationē & intē tōne nocēdi ꝓximo · & tūc est pcm detractionis · ¶ Ad cui? euidētiam ē sciendū · ꝙ pcta vbo? ex intentione loquētis sūt iudicāda alleuianda & agg̃uanda · vñ qui pcm occultum ꝓximi reuelat & manifestat triplicē intētionē hz̄e pt̄ · s · corrigēdi · accusādi · famaz denigrandi · & sic ledendi · Et sic reuelare peccatū occultū alteri? potest esse act? vel beniuolētie · vel iusticie · vl̄ iudie · ¶ Primo reuelare pcm occultū alteri? intētione corrigēdi & debitis circūstātijs obseruatis · denūciādo ei qui vult & potest ꝑ desse ꝓpter emendationem alterius : est actus charitatis vel beniuolētie · & talis reuelatio neq̄ est detractio · neq̄ peccatum · imo meritoria · ¶ Secūdo reuelare pcm occultū alteri? ꝓpt̄ culpe punitionē & rei publice ꝛseruationē eū accusando ē act? iusticie · Et his duobꝰ modis reuelare peccatum occultū alteri? non est peccatum · Cui? ratio est · quia quādo aliquis dicit verba aliqua per que diminuitur fama alicui? non hoc intendēs · sed aliquod bonū vel necessariū debitis circūstantijs obseruatis nō est peccatum nec detractō dici potest · ¶ Tercio reuelare pcm occultū alteri? ꝓpter fame denigrationem intentione ledendi est actus iniquitatis · Vñ bt̄s gr̄eg̃ · xxxj · moy · dicit · ꝙ detractio oriť ex inuidia que mouiť qualiť cūq̄ minuē gloriam ꝓximi · ¶ Et sic pcm detractionis ꝑ se loquēdo ē pcm mortale · qđ ꝓbo triplici rōne · scz rōne sui p̄ncipij · dīni odij · nocumēti ꝓximi · Primo rōne sui p̄ncipij · sic · Illud est peccatū mortale qđ oriť ex mortali · sed detractio oriť ex peccato mortali · s · ex inuidia · vt ptz sup̄ immediate ꝑ beatū gr̄eg̃ · g̃ &c̄ · Secūdo hoc idē ꝓbo rōne dīni odij · sic · Illud qđ a deo odiť est pcm mortale · sz detractio ē huiusmodi · vt dicit apos · ad · ro · p̄mo · Detractores deo odibiles · qđ ideo dicit vt dicit glo · ne detractio puteť leue pcm ꝓpter hoc ꝙ ꝛsistit ī vbis · g̃ &c̄ · Tercio ꝙ detractō sit peccatum mortale ꝓbo rōne nocumēti ꝓximi · sic · Illud per qđ infertur ꝓximo in re nobiliori vel vtiliori nocumentū est peccatū mortale · sz detractio est huiusmōi · qđ ptz quia ꝑ detractionem auferť illud qđ inter oīa bona tēpalia p̄cipuius reputať · s · fama · & ꝑ cui? defectū hō a multis bene agendis impeditur · g̃ &c̄ · ¶ Secūdo ꝛfirmo hoc idē alia rōne · sic · Auferēs bona tpalia vt fur peccat mortaliť & ad restitutōnē teneť · ꝗa nō dimittiť peccatū · nisi restituať abla tū vt augustin? dicit · sz fama est p̄ciosior & vtilior oībꝰ tēpalibꝰ · g̃ detractor peccat mortaliť & ad restitutōnez teneť · Si q̄s vo dicit aliqđ malū leue de alio nō nocēdi intentōne sed ex aīmi leuitate vel ex labilitate lingue est veniale peccatū · vñ beat? aug? · ī omelia de igne purgatorio inter peccata minuta hoc ponit · Si vero aliquis ex animi leuitate vel ex lapsu lingue dicit aliqđ vbum g̃ue quod alicuius famā notabiliter ledat · & p̄cipue ī his q̄ ptinent ad honestatē vite mortaliť peccat · nec mētis leuitas · nec inaduertētia · nec labilitas lingue eū a pcto mortali excusāt · & ad restitutōnē fame teneť sic̄ ad restitutōnē cuilibet rei tpalis ablate iuito dño ¶ Sed forte argues in oppositū scz ꝙ detractor ad restitutōnē fame nō teneať tali rōne · Null? teneť ad impossibile · sed pt̄ ot̄ingē ꝙ ille q̄ lesit famā alterius eā repare nō pt̄ · tū ꝗa nō est in ipso ꝙ homines habeāt bonā opinionez de eo cuius famā lesit · tū ꝗa aliqñ nō potest scire aliquis apud quos facta fuerit denigratio fame · Rñdeo & dico · ꝙ detractor teneť facere q̄ntum ē sibi possibile hoc modo · vel bonū dicere de eo illis quibꝰ malum dixit si eos nouit · vl̄ si nō potest mutare opinionem eorū coram quibꝰ de alio malū dixit · debet eis ostendere se deliquisse & malum dixisse ex quo forte opinio illoꝝ mutabiť · vñ sicut exhibuit mēbra sua seruire iniquitati ad iniquitatem · ita debet exhibere sua mēbra seruire veritati in satisfactionē · & hoc si potest ad mutādū opinionem alioꝝ in bonū · Hec hea · tho · scđa scđe · q · lxxij · arti · ij · in cor · q · Et alexander scđa pte tu · q · cxlvj · de detractōne · arti · vj · in cor · q · & in solutionibus argumentorum · Require infra · fama Et infra restitutō ·

¶ Vtr̄ peccatū detractionis sit grauius cōuitio homicidio & furto · ¶ Capi · mj ·

Preter illa que de detractione dicta sunt superius · etiam nunc circa detractionem cōsiderare debemus tria · scz gradū culpe auditū infamie debitū tollerantie · ¶ Primo circa detractionem considerare debemus gradum culpe · Vtr̄ scilicet peccatū detractionis sit grauiꝰ oībꝰ peccatis que in ꝓximū cōmittiť · Et q̄ntū ad hoc dico · ꝙ detractio potest compari ad tria peccata · s · ad cōuicium seu contumeliam · ad homicidiū · ad furtum · ¶ Primo eñ compando detractionē ad cōtumeliam · dico ꝙ pcm contumelie est grauius pcto detractōnis · qđ ꝓbo ꝓpter tres rōnes · s · ꝓpt̄ modum · contemptum · nocumentum · Prima rō ē ꝓpter modum · quia sicut rapina que fit in manifesto est maius pcm furto quod fit in oculo · ita cōtumelia q̄ aliquis cōtra aliū manifeste · id ē in p̄ntia loq̄ť · est grauiꝰ pcm detractōne qua aliquis de alio occulte · id est in sua absentia male loquiť · Secūda rō est ꝓpter cōtemptū · sic · Vbi est maior cōtemptus ꝓximi · ibi ē maius pcm · sed in cōtumelia ē maior cōtemptus ꝓximi · eo ꝙ in sua p̄ntia offendit eū · detractor eñ in sua absentia · g̃ &c̄ · Tercia ratio est ꝓpter nocumentū · sic · Quāto nocumētū illatū est maius · tanto pcm ē grauius · sed maius nocumētū est derogare honori vt cōtumelioꝰ facit · q̄ derogare fame vt detractor facit · g̃ &c̄ · ¶ Secundo si comparet detractio ad homicidium tunc dico · ꝙ peccatum homicidij est grauius pcto detractionis · qđ ꝓbo triplici ratione ·

Prima est talis. Tanto peccatū ē gr̄e? q̄nto ma-
ius bonū tollit & maius nocumentū infert. sed p
homicidiū tollit maius bonū. s. bonū vite. & ma-
ius malū infert. s. malū mortis. q̄ p detractionē
p quā tollit bonum fame & infert malū īfamie.
g̊ &c̄. Secūda rō ē. Maius pc̄m est eē cām mali q̄
esse occasianē mali. sz homicida est causa mali. s.
mortis. detractor nō est cā mali sz occasio. g̊ &c̄.
Vñ detractor nō est causa homicidij realit & p̄n-
cipalit sed occasionaliter. s. inq̄ntum p verba sua
dat occasionē alteri vt p̄ximū occidat odiat vel
otemnet & sic ē homicida occasionalit. vt dr̄. pri-
me iohis. iij. Qui odit frem suū homicida ē. g̊ &c̄.
Re. infra homicidiū. Tercia rō est talis. Damnum
irrepabile. est maius damno repabili. sz ho-
micida infert damnū irrepabile. detractor vero re
pabile. g̊ &c̄. ¶ Tercio vo si compet detractio
ad furtum. dico q̄ detractio est gr̄e? p c̄m furto.
q̄ tali rone pbo. Peccatū q̄d in p̄ximū cōmittit
tanto est gr̄e? q̄nto p̄imi nocumentū est maius.
nocumentū aūt tanto est maius q̄nto bonū q̄d de-
mitur vel auferr̄ est maius. Sed fama p̄emiet bo
nis exterioribo sz diuitijs. eo q̄ ē p̄inq̄or bonis
spūalibo. & ideo detractio sm suū gen? est maius
pc̄m q̄m furtū. Hec bēus tho. secūda secūde. q. lxxiij.
arti. iij. Vtrum detractio sit gr̄e? peccatū omnibo
peccatis que in p̄ximū cōmittunt. i cor. q. & i so.
j. ar. Et alexā. secūda pte sum. q. cxlvj. arti. vij.
de cōpatione detractionis ad alia pcā. ar. otra. &
i corpe q̄stionis. Reqre infra. fama.

¶ Vtrum auditor detractionis peccet. ¶ Ca. v.

Ecūdo circa detractionē considerare debe-
mus auditū infamie. vtr̄ sz auditor ali-
ene detractionis peccet. Et q̄ntū ad hoc
dico. q̄ auditor detractionis tribo modis p̄t se ha
bere. sz vel vt īducēs. vel vt placēs. vel vt tacēs
non resistens. ¶ Primo em̄ auditor detractionis
se habet vt īducēs. Cū em̄ aliquis detractionez au
diēs īducit aliū ad detrahēdū alteri tūc talis gr̄e?
peccat q̄ detrahens. Cuius rō est. q̄a maius pec-
catum ē in fonte vel cā mali. q̄m in eo q̄d oritr̄ ex
fonte. sed inducēs ad detractionez est fons & cau
sa detractionis. g̊ mai? pc̄m ē i inducēte ad detra
hendum q̄ p̄ i detrahēte. ¶ Secūdo auditor detracti
onis se habet vt cōsentiēs vel placēs. Si em̄ ali-
q̄s nō inducit aliū ad detrahendū sz tm̄ osentit de-
tractioni. q̄a ei placet detractio p̄ter odium q̄d
h̄t ad illū cui detrahitr̄. tūc tm̄ peccat q̄ntū ille qui
detrahit. Vñ hiero. in epistola ad nepotianū sic
ait. Caue ne linguam aut aures habeas pruri-
tes vt alijs detrahas aut alios detrahētes audias.
Et bern̄. in libro de cōsideratione sic ait. Detrahe
re aut detrahentē audire q̄d hor̄ sit dānabili? . nō
facile dixerim. Nā vt dicit ysi. i libro de sūmo bo-
no. nō solū ille re? est q̄ falsū de alio p̄fert. sed &
is qui cito crimimbo aurē p̄bz vl̄ p̄fert. Vñ bern̄.
i quodā sermone sic ait. Detractor & libēs auditor
vterq̄ dyabolum portat. detractor in lingua vel i
ore. auditor in aure. ¶ Tercio auditor detractio-
nis aliq̄n se habet vt tacēs & nō resistēs. Si em̄
alicui nō placet audire detractōnes. sed tm̄ ex ti-
more vel negligentia vel verecundia q̄dam omit-
tit repellē detrahētē. peccat quidem talis. sed mi-
nus q̄ detrahēs. & q̄nq̄ venialit q̄nq̄ vero morta
lit. Et hoc p̄t tres rones. Pria ē p̄pter officiū.
sz p̄t hoc q̄d alicui ex officio incūbit corrigē vl̄
cōpescē detrahētē. q̄d si nō facit mortalit peccat.
Secūda rō ē p̄pter periculū. Si em̄ p̄pter obmissionē
cōpescendi vel corripiendi detrahētem cum potest
periculum aliquod inde sequit mortaliter peccat
nō corripiens cum potest. Tercia rō ē p̄pter ob-
missionis p̄ncipium vel radicē que est timor mū-
danus. Si em̄ aliquis p̄pter timorez mundanum
vel humanum obmittit corripe vel compescere de
trahētē cū p̄t: mortaliter peccat vel saltem potest
mortalit peccare. eo q̄ timor hūanus q̄nq̄ p̄t esse
peccatū mortale. Re. sup̄ correctō. & infra timor
hūanus. Hec bea. tho. secūda secūde. q. lxxiij. arti.
iij. Vtr̄ peccet quis audiēdo detractōnē. in cor.
q. Et alexā. secūda pte sū. q. cxlvj. de detractōe.
ar. v. in cor. q. Re. sequēti ca. ¶ Vtr̄ aliquis
detractiones debeat sustinere. ¶ Ca. vj.

Tercio circa detractōnē considerare debe-
mus debitū tollerantie. vtr̄ quis detra-
ctionē debeat sustinere. Et q̄ntum ad hoc
rñdeo tribo modis. Primo q̄ p̄prie loquēdo detra
ctiones de se nullus audit. Cuius rō ē. q̄a si mala
loq̄mur de aliq̄ eo audiente nō sunt detractōnes sz
cōtumelie. vtz ex p̄missis. & sup̄ contumelia. p̄nt
tm̄ detractōnes cōtra aliquē facte ad eū alior̄ rela
tōnibo puenire. Secūdo dico q̄ aliquis alit se debz
h̄e circa detractiones p̄rias. & aliter circa de-
tractiones alienas. ¶ Primo em̄ audiēs alterius
relatōne & dicto detractōnes p̄rias potest eas pa
tienter ferre. Cuius rō est. quia cū sit sui arbitrij
detrimētū sue fame pati p̄t. & i hoc p̄t e? patiētia
cōmendari. si p̄rias detractōnes sustinet patiēt.
misi hoc vergat in piculū alior̄. tūc em̄ nec tollera
re potest nec debet. Vñ greg. nona omelia super
ezech. sic ait. Linguas detrahentiū sic nō debem?
nro studio excitare ne ipi peāt. ita p̄ suā maliciā
excitatas debemus eq̄nimit tollerare vt nobis me
ritū crescat. Aliq̄n aūt etiā cōpescere. ne dum de
nobis mala disseminat. eor̄ qui nos ad bona audi
re poterāt corda innocentiū corrumpant. Et infra
ibidem greg. Si etem̄ quor̄ vita in exemplū imi
tatōis est posita debēt si p̄nt detrahētiū sibi vba
cōpescere. ne eor̄ p̄dicatōnē nō audiāt q̄ audire
potuerūt. & in p̄uis moribo remanētes bene viuē
cōtemnāt. ¶ Secūdo dico q̄ audiēs detractōnes a-
lienas si potest debet eas cōpescere. Cui? rō est.
quia cū nō sit in arbitrio hominis q̄ patiat detri
mentū fame alterius sic p̄rie. vt patet. iō i culpā
ei vtit si detractōes alteri? nō cōpescit si ei incūbit

compescere · vl' ex officõ plationis · vel ex statu p-
fectõis · ¶ Tercio dico · qꝓ in cõpescendo alienas
detractões dt aliqs tria facere · s · otradicẽ · redar-
guere · condolere · Primo enim ille cui incumbit
& qui potest detractori debet contradicere · qñ eñ
talis detractionẽ audiens scit falsũ esse illud de q̃
detrahit · tũc debet resistere cõtradicẽdo ei qui de-
trahit · & defendendo eũ cui detrahit · ea rõe & ma
iori qua tenet aliquis subleuare asinum alterius
iacentem sub onere · vt ꝑcipit deutero · xxij · De
cũdo vero si aliqs audiens detractõnẽ alterius scit
verũ esse illud de quo qs detrahit · puta cũ dic̃ ma-
lum vel pcm occultũ alꝫs quod ipse solus nouit
tũc audiẽs talem detractionẽ non debet contradicẽ
arguendo eum de veritate · q̃a ecc̃i · mj · dr̃ · Nõ con
tradicas verbo veritatis vllo mõ · sed eũ debet ver
bis redarguere de hoc qꝓ peccat fratri detrahẽdo ·
Tercio vero si audiens detractiones alteri? nõ pt
cõtradicere detrahenti · q̃a scit illud de quo detra-
hit esse verũ nec pt redarguere detrahẽtẽ · debet cõ
dolẽ & ꝛistari · Debet eñ oñdere qd sibi displice
at ꝓ tristiciã faciei · q̃a vt dr̃ ꝑuer · xxv · Ventus
aq̃lo dissipat pluuias · nubẽ cõstrigẽdo ficcãdo &
ligãdo & oĩno fugãdo ne in pluuiã resoluat · Rõ
aũt hui? est · q̃a ventus aq̃lo est ventus gelidus
& ficcus · Vñ tercio libro metharoꝝ dr̃ · qꝓ vent?
aq̃lo dict? ẽ · eo qꝓ ꝛstringit & nubes dissipat · Sic
a simili facies tristis linguam dissipat detrahẽtez ·
Eccl̃s · vij · Melior est ira risu · q̃a tristicia vultus
animꝰ corrigit delinquẽtis & detrahẽtis · Deda ·
Si hilari vultu audieris detrahentẽ tu illi das fo-
mitẽ detrahẽdi · Si vero tristi discit nõ libent di-
cere · qd didicerit nõ libẽt audiri · q̃a nemo inuito
auditori libent refert · Et ihero · ad rusticũ exem
plũ ponit tale · Dic̃ si sagitta mittat ꝛtra duram
materiam nõ nũqꝫ i mittẽtẽ reuertit & vulnerat
vulnerãtẽ · ita detractor cũ tristẽ faciez viderit au
dientis immo potius nõ audiẽtis sed obturãtis au
res suas ne audiat sãguinem · illico cõticescit · pal
let vultus · herẽt labia · salua siccat · Et subdit ·
hiero · Si nõ esset auditor nõ esset detractor · Vñ
ecc̃i · xxvij · Sepi aures tuas spinis & noli audi-
re linguã neq̃ · Vbi nota · qꝓ triplex est spina q̃
lingua pungitur detractoris vt taceat · Prima est
oñsio vult? tristis · vt patet · Secũda est auersio
vult? · ꝓuerbiorum · xxmj · Cũ detractoribus ne
cõmiscearis · Cui? ratio est · quia detractores sũt
fures bone fame · vt dicit ambrosi? · Et socij fu-
rum reputantur fures · nam vix potest aliquis eẽ
vel morari cum talibus salua innocentia & carita
te · Tercia spina est obtusio & redargutio detrac-
toris & talis ẽ ãputatio lingue eius vt oĩno mu
tus fiat · In psalmo · Detrahentẽ secreto hunc ps̃e
q̃bar · Dec bea · thomas secunda secunde q̃stione
lxxmj · articulo · mj · in solutione ꝑmi & scdi argu
menti · Et iterum dominus hugo cardinalis ordi
nis ꝓdicatorum in expositione postille

¶ Quõ detractõ est repellenda & quomodo non ·
Capitulum septimum ·

Ad maiorem tamen euidentiam ꝓdictoꝝ
est sciendum · qꝓ detractõ seu fame demi-
gratõ repellit duobꝰ modis · scz occasio-
nẽ subtrahendo · & linguã detrahentiũ cõpescẽdo ·
¶ Primo detrahendi occasionẽ subtrahẽdo · & sic
omnes tenẽt detractõis causã vel occasionẽ vita
re · sic etiã scãdalũ · s · ne aliqd faciãt ꝓpter qd ali?
scãdalisẽt & detrahat · qd duplicit ꝓbo · Prio au
toritate apos · ꝑme ad thessz · vlt · dicẽtis · Ab omi
spẽ mala abstinete vos · & hoc vt mali vel pcti oc
casio vel scãdali auferat · Secdo hoc idẽ ꝓbo rõe ·
sic · Qui ex suo opere occasionẽ detrahẽdi ꝑstant
q̃ntũ in ipis ẽ aĩas alioꝝ occidũt · sed omnes tales
peccãt mortaliter · g̃ omes corã quibꝰ detrahit q̃n
tũ est ex pte sua tenẽt semp occasionẽ detractõ-
is vitare · Vñ greg̃ · Vocandi sunt detractores
& trãq̃lle admonẽdi · eisq̃ satisfacere omĩbꝰ mod
debem? ne forte scãdalizent · si vo hortatõ ꝓdest
sufficit · eo qꝓ talis qd ẽ in ipo fecit · Si aũt nõ po
test satisfacere · tũc faciẽdũ ẽ sicut cõsiliũ euãgelij
dicit · Dñs eñ dicentibꝰ sibi discipulis · scis qꝓ in
dei audito hoc vbo scãdalizati sũt · rñdit · Dimite
illos ceci sunt & duces cecoꝝ · Talibꝰ ei sufficit
bona ɔ sciẽtia corã deo · ¶ Secdo repellit detractõ
linguas detrahẽtiũ cõpescendo · & tũc nõ omes te
nẽt mli quatinus debet aliquis saluti ꝓximi ꝓui
dere · vt supra precedentibꝰ capitulis patz · ¶ Dz
forte ex hoc argues · qꝓ nullus debet linguã com-
pescere detractoris tali rõne · nullus debet impedi-
re id quod est in alioꝝ vtilitatẽ · sed detractõ est
frequẽter in vtilitatem eoꝝ cõtra quos detrahit ·
ita dicit pius papa · Non nunq̃ detractõ aduer-
sus bonos excitat vt q̃s vel domestica ꝑsumptio
vel alioꝝ in altũ fauor extulerat : detractõ humili
et · ergo nullus debet detractionem compescere ·
Respondeo & dico · qꝓ vtilitas que ex detractõne
ꝓuenit non ẽ ex pte detrahentis · sed ex pte eius
cui detrahit patienter tolerãtis · vel ex dei ordi-
natione que exq̃libet malo elicit bonũ · vñ licz de-
tractio sit occasio meriti apud sustinẽtem patiẽt
nõ tñ danda ẽ detractionis occasio · eo qꝓ merituꝫ
sustinẽtis patienter detractionem ẽ ex pte dei · vt
ptz q̃ vo dat causã vel occasionẽ detractionis est
ꝑncipium mali · nõ sunt aũt faciẽda mala vt ve-
niant bona · vt dicit apostolus ad romanos tercio ·
¶ Sed forte queres cũ adulatio & detractõ sunt
cõtraria · quare adulatio nõ dicit esse remedium
detractionis sicut detractõ remedium adulatõis ·
Respondeo & dico · qꝓ adulatio non permittit ho-
minem vidẽ defectum suum sicut detractio facit ·
& ideo adulatio non dicit esse remedium adula-
tionis · sicut econuerso · ¶ Vbi nota · qꝓ detractõ
est medicina & venenum · Prio est medicina ad-
lationis vel adulatõis · q̃a cũ aliqs aduertit sibi
detrahi · conuertit se ad cõsideratõnẽ sue ĩfirmitatis ·

si forte aliqd reprehensibile est ī eo & sic humiliat. Est etiā detractio venenū infusū a detrahēte. Illi vero cui detrahit nō dr esse venenū nisi ex ipō contrahat nocumētū. Dec b. tho. scda scde. q. lxxxiij. arti. iij. in so. iij. ar. Et alexan. tercia pte sum. q. cxlvj. de detractione arti. ix. de remedio detractionis cōtra psumptionē & adulationē in cor. q. Et ibidem questione secunda.

¶ Quid sit deuotio & quō diffinit. ¶ Ca. pmū.

Deuotio. Circa deuotionem considerare debemus tria. scilicet eius significatum. ortum. effectum. ¶ Primo cōsiderare debem? deuotionis significatuz. Dicit enī deuotio a deuouendo. vñ deuoti dicūt q seipsos quodāmō deuouent deo vt ei se totaliter subdant. Apter qd & olim apud gentiles deuoti dicebant q seipos ydolis deuouebant in mortem pro sui salute exercitus. sicut de duobo deciis titr? liuius narrat. Vñ deuotio nihil aliud ē qp volūtas pmpta faciendi qd ad dei seruitiū ptinet. sicut dr exodi. xxxv. & multitudo israel obtulit mente pmptissima atq deuota primicias deo. Vbi glo. iter. sic ait. Otis multitudo israhel obtulit mēte pmptissima. qa nō vult deus coacta seruitia sz deuota. qa amore ei seruit & n timore. Et mēte pmptissima. qa mente ei seruit & n corpe. Patet igitur ex prmissis triplicit. s. int̄ptatōe. autoritate. & ex positione qp deuotio ē volūtas pmpte se tradēs ad ea q ptinēt ad dei famulatū. Sz cōtra. Deuotō nō solū habet ad deū sz etiā ad sctos vivos & mortuos. g diffinitio nō dat bn de deuotione. Rndeo & dico. qp deuotio que habet ad sctos dei vivos & mortuos nō terminat ad ipos sz transit ī deum mediantū scz ī ministris dei veneramur deū. Dec bts. tho. scda scde. q. lxxxij. arti. j. Vtr deuotio sit specialis act? in corpore. q. ¶ Secdo hugo de sancto victore deuotionē diffinit sic dicēs. Deuotio ē feruor bone volūtatis quē mēs cohibere nō valēs certis manifestat indicijs. scz leticia & tristicia. vt tercio capitulo infra patebit clarius.

¶ Que est causa deuotionis. ¶ Ca. scdm.

Secūdo circa deuotionē cōsiderare debem? ipius ortū. scz q sit cā deuotiōis. ¶ Vbi nota. qp causa deuotionis est duplex. scz pmaria & scdaria. Prima enī scz principalis causa deuotionis extrinseca est deus. Vnde ambrosius super lucā dicit. qp deus quos dignat vocat. & quem vult religiosum facit. & si voluisset samaritanos ex indeuotis deuotos fecisset. Secda causa deuotōnis ē intrinseca scz ex pte nra. & ē hec meditatio vel contemplatio. Cui? rō est. quia deuotio ē actus volūtatis quo hō pmpte se tradit ad obsequm dei. vt ptz ca. pcedēti. Omnis aūt act? volūtatis ex aliq cōsideratione intellect? pcedit. eo qp bonū intellectū ē obiectū volūtatis fm phm. Vñ aug?. dic ī li. de trinitate qp volūtas ex itelligētia orit. Et ideo necesse est qp meditatio sit causa deuotionis inqntū p meditationē homo cōcipit qp se tradat diuino obsequio. Est at duplex meditatō vel cōsideratō. Vna ē impimentiū. & talis deuotōnē impedit. eo qp ab his mēs distrahit & a talibo sepat. Alia vero cōsideratō vel meditatō ē vtilium & huismodi est causa deuotōnis. ¶ Est aūt item platō vel cōsideratio ex pte nra deuotionē causās triplex. scz meditatio diuinitatis. hūilitatis. nre infirmitatis. ¶ Prima causa deuotōis ex pte nra ē cōtemplatō diuinitatis. fm illud ps. Mihi autē adherē deo bonū ē. & ponē in dño deo spem meā. In quo verbo tangit duo. scz cōfidētiā & pntiam sūmi bni scz dei. Primo tangit pntiam sūmi boni. vñ dicit. mihi aūt adherere deo bonū ē. Duius modi aūt adherētia ē p aspectū. p affectū. p cultū. Primo est p aspectū. vñ glo. mihi aūt adherē deo bonū ē in futuro. qa tūc nihil ē meli? qp videre facie ad faciē ipm deū. Secdo bonū mihi ē adherē deo p affectū. vñ glo. ibidē. bonū ē mihi adherere deo p affectū. s. p amorē bni. Nā amor tranſformat amātē in amatū. Re. sup amor divin?. Vñ j. ad cor. vj. Qui adheret deo vn? spūs ē cū eo. & merito. qa amor dīn? ht vtutē vnitiuā & trāsformatiuā. vtz sup. amor dīn?. Tercō adherētia mētis ad deū ē p cultū. Ita dic glo. ibidē. mihi adherere deo p cultū scz & obsequiū bonū ē. Vñ cassian? in collatione iohis abbatis sic ait. Meli? ē deotū in minoribo qp indeuotū in maioribo inuenire. Secūdo tāgit cōfidētiā cū subdit. Et ponē in deo spem meā. Augus. nōdū habes p pntiā inherere p spē. Cassio. nihil pt eē beati? qp in illo omnia ponere in quo nullus ē defect?. Talis g cōsideratō vel cōtemplatio diuinitatis dilectionē excitat. sed a dilectione pncipaliter deuotio causat & cōfuat & augmētat. quod tali exemplo pbo. Quia sicut pinguedo corpalis generat p calorē naturalē digerentē & ipm naturalē calorē cōfuat. ita pinguedo spūalis scz deuotio mētis p caritatē generat & ip sam caritatē cōfuat. ¶ Sed forte queres qd aīa ī deo cōsiderat ex q causat deuotio. Rndeo & dico. qp aīa cōsiderat de deo duo. s. qp de? ē creator aiaz. & qp ē beatificator. & ideo offert se prpte deo in obsequiū & sacrificiū. & sic pncipio sue creationis. & sic fini vltimo sue beatitudinis. Ex quoz consideratione causat in anima dilectio. & ex dilectōne deuotio. vt dicit bea. t. scda scde. q. lxxxv. de sacrificio arti. ij. Vtr sacrificiū sit soli deo oferendū. in cor. q. ¶ Secūda causa deuotōnis ex pte nra ē cōtemplatio scz hūanitatis xpi. Cuius ratio ē. qa sicut mens nra ex debilitate sue cognitionis indiget ex sensibilibo manuduci in cognitōnem dīnoz. Ita ad dei dilectionē indiget manuduci p aliq sensibilia nobis nota int̄ q pcipuū est humanitas xpi. fm qp in pfatione dr. vt dū visibiliter deū cognoscimus p hūc invisibiliū amorē rapiamur. Et ideo ea que ptinent ad hūanitatē christi

p modū cuiꝰdā manuductiōis maxime deuotōez excitāt. ¶ Tercia cā deuotiōis ex pte nr̄a ē ꝯsideratio ꝑrie infirmitatis · Indiget enim hō cōsiderare defectus suos vt ex cōsideratōne ipoꝝ inmitatur deo · fm illud p̄s · Leuaui oculos meos ī montes vñ veniat auxiliū mihi. Et subdit · Auxiliū meū a dño qui fecit celū & terrā. Rō aūt huiꝰ ē. q̄a ꝯsideratio ꝑrioꝝ defectuū excludit p̄sūptionē p quā aliqs ipedit ne deo se subiiciat dū sue vtuti inmittit · Patet igit ex p̄missis · q̄ meditatio vel cōtemplatio vel cōsideratio triū · s. dīnitatis · christi hūanitatis · & ꝑrie ifirmitatis vel defectuositatis ē cā deuotōis · Vñ ī p̄s · In meditatione mea exardescit ignis · spūalis aūt ignis · s. caritatis causat deuotionē · vt sup̄ patz · g̈ q̄ meditatio ē cā deuotionis · Dec bt̄us tho. scđa scđe · q · lxxxij · arti · ij · Vtꝝ cōtēplatio vel mediatio sit causa deuotionis ar · ōtra · & ī coꝝ · q · & in solu · ij · ar. Et itez ar · ij · ī so · ij · ar. Vbi poit exēplū de piguedie corpali · & spirituali. ¶ Q̄ deuotio duplicem effectū in mente causat · ¶ Capi · ij · ¶

Tercio circa deuotionē cōsiderare debem? effectum · Nam deuotō duplicem effectū causat · Principaliter quidem causat leticiam & cōsequēter tristiciam. Cuiꝰ rō est · q̄a deuotio spāliter ex duplici cōsideratione causat · scz ex cōsideratione dīne bonitatis · & ex cōsideratiōe ꝑe fragilitatis vel ifirmitatis · ¶ Prīa g̈ ꝯsideratio scz dīne bonitatis p se causat leticiā. Ex eo em̄ q̄ voluntas pmpte se tradit deo ex meditatione vl̄ cōsideratōe quā intellectꝰ ht̄ ex bonitate dīna seq̄tur delectatio · fm illud p̄s. Memor fui dei & delectatꝰ sum & exercitatꝰ sū : & defecit in me spiritꝰ me? · Inq̄bo vb̄ tāgit̄ q̄tuor · scz recordatio · q̄etatio · assuefactio · humiliatio · Primo tāgit̄ recordatio · ibi · memor fui dei. Oportet ei memorē eē multoꝝ & p̄cipue q̄toꝝ · s. dīne largitatis · id est bñficioꝝ dei ad reg̈tiandū · nr̄e infirmitatis ad humiliādum · bt̄itudinis ad sperādū · dīnitatis & humanitatis christi ad delectādū · Secundo sequitur & delectatus sum · in q̄ tāgit̄ fruitio vel quietatio voluntatis in deo · Re · sup̄ delectatio · Tercio tangitur assuefactio · & hoc duobꝰ modis · scilicet in meditatione dīnoꝝ : & executione bonoꝝ · In p̄s · In mādatis tuis exercebor & cōsiderabo vias tuas · & ad hoc facit delectatio q̄ opationē pficit · vt ptz sup̄ delectatio · Quarto tāgit̄ humiliatio · ibi · & defecit in me spūs meus · q̄n em̄ pficimus ī deo deficim? in nobismetip̄is. Greg̈ · Tūc ī deo plene pficim? cū a nobip̄is fundit? deficim? · q · d. Cum exercitatus sū in ōtēplatione dīne sapīe qua cuncta ordinant̄ . dīne potētie qua cūcta cōp̄uantur . bonitatis dīne qua cūcta dispensāt̄ . Ideo p̄ āmiratione dei & humiliatiōe mei defecit spūs meꝰ reputando mihil · p̄s · Defecerūt oculi mei ī eloq̄ tuū · ¶ Scđo ꝯsideratio dīne bonitatis p accidēs causat tristiciā q̄ndā ī his que nō plene deo fruūtur · fm illud p̄s

Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū · Et seq̄t̄ · Fuerūt mihi lacrime mee panes die ac nocte dum dr̄ mihi quotidie vbi ē deus tuꝰ · Silr̄ cōsideratio ꝑrie infirmitatis causat duo · scz tristiciā · & leticiā. Primo & p se causat tristiciā recogitādo defectꝰ ꝑrios · Scđo p accidēs cāt leticiā · ꝑt̄ spē dīne subuētōnis & miserationis · quod tribꝰ exēplis pbo · s. exēplo passionis · cōtritōnis · ploratōis Prīo exēplo passiōis xp̄i · Nā ꝯsideratō passiōis xp̄i cāt tristiciā iq̄ntū q̄s cōsiderat culpā suā ꝑt̄ quā xp̄s ē passus. Silr̄ consideratō passionis xp̄i cāt leticiā · & hoc ꝑt̄ dīnā gr̄az & mīam & benignitatē q̄ nobis puenit ex ea · ita q̄ meditatō passionis xp̄i · ꝑt̄ vnā cām cōtristat · & ꝑt̄ aliā cām delectat vtz. Scđo hoc pbo exēplo cōtritōnis interioris. Nā deuotō p̄cipue cōsistit in interiori sacrificio spūs · Psal. Sacrificiū deo spūs cōtribulatus . Spūs aūt ex vna pte cōtribulat̄ ꝑt̄ defectus p̄ntis vite · ex alia vo pte delectat̄ ex cōsideratōe dīne bonitatis · & ex spe dīni auxilij · vñ cōtritꝰ ht̄ insimul & tristiciā ex ꝯsideratōne culpe · & leticiā ex ꝯsideratōne dīne mie. Ita q̄ simul & semel ille q̄ ē cōtritꝰ & dolet & gaudet fm aug? · vtz sup̄. Cōtritō. Et infra pnia. Tercō hoc idem oñdo exēplo ploratōnis. Nā lacrie p̄supūt simul ex tristicia & leticia & ex q̄dā teneritudine affectꝰ cuiꝰ? cōtristabilis fit̄ solēt hoīes lacrimari ex pietatis affectu cum recupant filios vel caros suos q̄s estimauerūt se pdidisse. Et p hūc modū lacrime ex deuotōne p̄cedūt. Patz igit̄ ex p̄missis · q̄ deuotō cāt & tristiciā & leticiā & econnerso. Vñ in collecta dr̄. q̄s ieiunia votiua ostringāt · ipa q̄ deuotio sācta letificet · Dec bea. tho. scđa scđe · q · lxxxij · arti · mj · Vtꝝ leticia sit effectꝰ deuotōis · ar cōtra & in coꝝ · q · & in solu · argu ·

¶ Q̄ deus dilexit creaturas eternaliter. ¶ Ca · j ·

Dilectō ¶ Circa dilectionem est notandum · q̄ quadruplex ē dilectio · Prima ē dilectō dei ad creaturas · Scđa ē dilectō hominis ad deū · Tercia ē dilectō hominis ad seip̄m. Quarta ē dilectō hoīs ad p̄ximū · ¶ Prima ē dilectō dei ad creaturas · Vbi nota · q̄ q̄nq̄ modis deus dilexit & diligit craturas · s. eternaliter · generaliter · causaliter · meq̄liter · spāliter · ¶ Primo dico · q̄ deus dilexit creaturas eternaliter · qđ triplicit̄ pbo · Primo autoritate apos · ad ro · ix · Cū em̄ nōdū nati eēnt aut aliq̄d egissent bōi · dixit deꝰ malach̄ · j · iacob dilexi · esau odio habui · Si aūt q̄ris q̄re potiꝰ dilexit & elegit iacob q̄ esau · Rn̄deo & dico · q̄ n̄ p̄t̄ dici q̄ p̄ pter merita p̄cedētia · q̄a nōdū erāt · nec ꝑt̄ merita sequētia · q̄a sic tpale esset causa eterni · quod ē ipossibile · g̈ q̄re dilexit & elegit iacob rō ē · q̄a sic voluit · Et si q̄ris q̄re voluit · Rn̄deo & dico · q̄ nl̄la cā vel rō p̄t̄ assig̈ri dīne volūtatis ¶ Scz cōtra

Hiero ·dicit· ꝙ deus nihil facit ꝙa vult ·sed ꝙa ratio est sic fieri. Rñdeo & dico· ꝙ sensus est· deus nihil facit sine cā rōnabili· ꝙa ꝛolūtas ei9 ē cā rōnabilis oīm opm eius. ¶ Scđo ꝙ deus eternaliter dilexit creaturas ꝓbo rōne· sic· Amor bonī se ꝙtur cognitionem bonī· sed deus ab eterno cognouit omnia· g̊ eternaliť dilexit oīa· Et cōfirmo hāc rōnem· sic· De nō sciēte ab eterno nō potuit deus fieri sciēs· g̊ similiter de nō diligēte ab eterno nō potuit fieri diligēs· ¶ Tercio hoc idē ꝓbo distinctione· sic· Deum diligere creaturam potest intelligi dupliciter· Primo sic· deum diligē creaturam est deū diligere creaturam in seipō· & hoc modo eternaliter deus creaturā dilexit· licet eñ creatura in seipsa vel in ꝑrio eē nō fuerit ab eterno· fuit tñ ab eterno in deo· & eo modo quo creatura fuit· deus dilexit· Scđo modo· sic· Deū diligere creaturā est deū diligere se in creatura vel creaturam diligere in seipā· & talis dilectio ex tempe ē· Secū do ꝓbo hoc idem alia distinctōne· sic· Diligere dei pť dupliciter accipi· Vno modo por actu interiori & sic diligere dei idem ē qđ velle bonū alicui· & talis dilectio pť esse eterna· Alio modo pť accipi diligere dei ꝑ actu exteriori· vñ diligē dei idem est qđ impendere bñficia alteri· & tale notat effectū ī creatura· & sic ē tpale· Est ergo duplex dei dilectio· scz affect9 & effect9· dilectio affect9 deo cōuenit ab eterno· dilectō effect9 conuenit deo ex tpe· Hec bt̄us tho· tercio scri· sen· di· xxxij· arti· mj· Vtr̄ deus ab eterno dilexit creaturas· in argumētis ↄtrarijs· Et itez ꝑma pte sum· q· xx· arti· ij· Vtr̄ deus amet omnia· in so· ij· ar· Et dñs ambaldus de roma tercio scri· sen· vbi sup̄· Et alex· ꝑma pte sum· q· xxxij· arti· mj· qđ sit dictu deū diligere creaturas· in cor· q· Re· sup̄· amor· &c̄·

¶ Qr deꝰ diligit creaturas generaliter· Ca· ij·

Secūdo deus diligit creaturas generaliť· qđ dupliciter probo· ¶ Primo autoritate sap̄· xj· Diliges oīa que sunt· ¶ Scđo hoc idem ꝓbo triplici rōne· scz rōne efficacie· noticie· prudētie· Primo rōne efficacie· sic· Diuin9 amor fuit causa q̄re deus res fecit· vt dicit dyonisi9 q̄to· c· de diuinis nomīb· sed deus fecit omnia· g̊ deus generaliť diligit oīa tanq̄ artifex opus suum· Scđo hoc idē ꝓbo rōne noticie· sic· Amor bonī seq̄ť cognitionē bonī· sed deus cognoscit omnia g̊ generaliter diligit oīa· Tercio hoc idem ꝓbo rōne prudentie· sic· Amor diu9 mouet superiora in prudētiā īferiora· vt dyonisi9 dicit· mj· c· de diuinis nominib· sed deꝰ de oīb9 prudentiā habet· g̊ oīa generaliť diligit· Hec bt̄s tho· mj· scri· sen· di· xxxij· arti· ij· Vtr̄ deꝰ diligat omnē creaturam· Et itez ꝑma pte· sū· q· xx· arti· ij· Vtrum deus oīa amet· Re· sup̄· amor dei ad creaturas· j· ca·

¶ Tercō deꝰ diligit omnia vtualiť id ē causaliť· Nam hec est dīa mt̄ amorē nr̄m & amorē dīnum ꝙa amor nr̄ nō ē causa bonitatis rerū sed causatur a bonitate rerū· Verbigrā· Nō eñ quia res diligim9 ideo sūt bone· sed ecōuerso· ꝙa sūt bone ideo diligim9 eas· sed amor diuin9 nō causať a bonitate rez· imo causat bonitatē in rebꝰ· nō eñ ꝙa creature sūt bone ideo deꝰ diligit· sed ecōuerso· quia deꝰ diligit creaturas ideo sunt bone· vt dicit beatho· ꝑma pte sū· q· xx· ārti· ij· Vtr̄ deꝰ amet oīa in cor· q· Re· sup̄ amor dīn9 in vndecim ca· de effectibꝰ dīni amoris· Et sup̄ amor dei ad creaturas mj· ca· ¶ Qr deus diligit creaturas meq̄liť quia meliora magis diligit· ¶ Ca· mj·

Quarto deus diligit creaturas meq̄liť· nam meliora deus plus diligit· quod triplicit ꝓbo· scz distinctōne· rōne· & autoritate· ¶ Primo ꝓbo distinctione· Nā dilectio dei potest dici vel intelligi maior vel minor duobꝰ modis· Vno modo ex pte affect9 vel volūtatis· & sic deꝰ oīa eq̄liť diligit· s· vna simplicissima volūtate in q̄ nō ē dare magis vel min9· Alio modo ex pte effect9· & sic nō oīa diligit eq̄liter· sed illud magis diligit cui vult maius bonū· & ex hoc habet maiorem effectū ī illo quia voluntas ei9 est causa rez·· ¶ Scđo hoc idē ꝓbo triplici ratōne· Prima est talis· Amor est bonī· g̊ maioris bonī ē maior amor· & sic deꝰ maius bonū amat magis· Scđa rō est talis· Finis magis diligiť q̄ id qđ est ad finem· sed ipe deus ē finis ommium· g̊ ipe deus magis diligit se q̄ alia· & inter alia magis vnū q̄ aliud· s· q̄nto est ꝑquius deo· Tercia rō ē talis· Illud ꝑť quod aliqđ diligiť magis diligiť· sed deus oīa fecit ꝑť se· & oīa diligit ꝑť se· puer· xvj· Vniuersa ꝑť semetipm operat9 est dñs g̊ oīa diligit ꝑť se· & sic magis diligit se· ¶ Tercō hoc idē ꝓbo autoritate augus· sup̄· io· sic dicentis· Oīa diligit deus que fecit· & inter ea magis diligit creaturas rōnales· & de illis ea ampli9 diligit q̄ sunt mēbra filij sui· & multo magis ipm vnigenitū suū· Hec bea· tho· mj· scri sen· di· xxxij· arti· mj· Vtr̄ deꝰ oīa eq̄liť amet· Et itez ꝑma pte sū· q· xx· arti· mj· Vtr̄ deꝰ amet oīa eq̄liť· Re· sup̄ amor dei ad creaturas q̄rto ca·

¶ Qr deus ex pte effectus magis diligit aliquas creaturas· ¶ Capi· mj·

Vinto deus dilexit & diligit creaturas specialiter non ex pte affectus sed ex pte effectus· hoc aūt in quatuor creaturis rationalibꝰ vel quatuor exemplis ꝓbo· ¶ Primo in natura angelica vel hūana· Nā quo ad aliqđ deus magis diligit angelū q̄ hoīnē· & hoc rōne maioris cōueniētie in natura· Et formo sic rōnē· Assimilatō ē causa dilectōnis· g̊ vbi ē maior assimilatio ibi ē maior dilectō· sed in angelo ē maior cōuenientia vel assimilatō cū deo· g̊ &c̄· Scđo dico· ꝙ deus hoīnē specialiꝰ diligit· & hoc rōne vnionis· sic· Vbi maior ē effectus dilectionis ibi est maior dilectō· sed in hoīe ē maior effect9 dīne dilectōnis· qđ ptz· quia ipa vnio vbi dei fuit sūmū

beneficiū hūane nature collatū · g̃ maior fuit dilectio dei ad hoīem q̃ ad angelū. Secundo modo ꝯsiderādo angelū & hoīem q̃ntū ad naturam · sic deus plus diligit angelū q̃ hoīem · q̃a naturā nobiliorem & pfectiorem dedit angelo q̃ homini · Sed q̃ntū ad gr̃az & gloriā de? aliq̃n eq̃lit vtrūq; diligit. ſ. cū angel? & hō in gr̃a vel gloria sunt eq̃les. Aliq̃n vnū pl? vl̃ min? alio diligit · ſm q̃ p̄ gr̃a & gloria se excedit · Dec alex · p̄ma pte sū · q · xxxm̄ · arti · p̄mo · Vtr̄ de? plus diligat angelos q̃ hoīes vel ecōuerso · in corr · q · ¶ Scdo oñdo hoc idem in p̄scito nūc iusto · & i p̄destīato nūc pctore · Nā deus scd̄m quid · ſ · pro nūc plus diligit p̄scitum iustū q̃m p̄destinatum pctorē · Cui? rō est · q̃a in p̄scito nūc iusto ē duplex bonū · & nature · & gr̃e · ita q̃ nihil ē in eo qd̄ deus odiat · In p̄destinato autem pctore est tm̄ bonū nature qđ de? diligit · sz ē ibi malū culpe vel nō bonū gr̃e qđ deus odit · Sed loquēdo simplicit̄ & absolute deus plus diligit p̄destinatum nūc pctorē q̃ p̄scitū nūc iustū · Cui? rō est · q̃a bonū p̄destinatū nō est bonū vt nūc · sed bonū simplicit̄ · & ideo simciplit̄ & absolute a deo magis diligit̄ · Dec alex · p̄a pte sū · q · xxxm̄ · ārti · scd̄o · Vtr̄ inter hoīes deus diligat plus p̄scitū qui ē in p̄nti iustus · q̃ p̄destinatum nūc existētem pctorem · in corpe · q · ¶ Tercio hoc idem oñdo i innocente & penitente · q̃a simpliciter & absolute deus plus diligit innocētem q̃ penitentem · eo q̃ status innocētis ē simpliciter melior q̃m status penitentis · Cui? rō ē · q̃a bonū diuturnius ē magis eligibile & diligibile bono ñ diuturno · sz bonū gr̃e est diuturnius iniusto qui nūq̃ peccauit sed semp in bono pseuerauit · q̃ i penitēte qui aliq̃ndo cecidit · g̃ &c̄. Sed ſm quid de? aliq̃n plus diligit penitētem q̃ iustū · q̃a plerumq; cōtingit q̃ peccatores conuersi plus feruent in bono q̃ qui semper steterūt · vt patet p exemplū de igne · Quia si apponat̄ in illum a qua & ipe eā superet magis postea feruet q̃ pus · vñ quo ad hoc melior ē iste penitēs q̃ ille iustus inocēs & magis a deo diligit̄ · Sz si pares essent in hoc & in alijs p̄ter q̃ in hoc q̃ iste ē penitēs ille iust? · dicim? q̃ iustus p̄pomit̄ penitēti · Dec alexā · ibidē articulo · m̄ · in cor · q · ¶ Quarto hoc idem oñdo p exemplū de petro & iohe · Ex vna em̄ pte videt̄ q̃ deus magis diligat magis diligētes se · qđ ptz · q̃a si simplicit̄ ad simplicit̄ & magis ad magis · sed de? diligit diligētes se vt dicit ipe puer · vm̄ · Ego diligētes me diligo g̃ magis diligētes me magis diligo · Ex alia vero pte videtur oppositum de petrō & iohe · quia petr? plus dilexit christum · qđ sciens ipe dixit ei · diligis me plus hijs · Jo · xxi · Johannes vero q̃ minus dilexit christum magis fuit dilect? a christo Johis · xxi · Dic est discipul? ille quem diligebat ihesus · Rñdeo & dico · q̃ christus plus diligit plus diligentes se · Cui? rō est · q̃a hoc esset culpā dū in hoīe q̃ magis diligētes se min? diligēt & econuerso g̃ hoc nō ē in deo in quo non est aliquid culpabile vel reprehensibile · Scd̄m vo quid vel quo ad aliqd deus magis diligit min? diligētes se · vtr̄ de petro & iohe · Dec alex ibidē · arti · m̄ · Vtr̄ necesse sit de cōgruo q̃ deus plus diligat plus diligētes eū in cor · q · Re · sup̄ amor dei. ¶ Q̃ deus est a nobis diligendus sine medio hoīs. ¶ Ca · v ·

Secunda dilectō ē dilectō hominis ad deum · Vbi nota · q̃ deus a nobis q̃druplicit̄ ē diligēdus · videlicz sic · sine medio · sine modo · sine termino · sine respectu a deo alio · ¶ Primo a nobis deus ē diligēdus sine medio · hoc aūt pbo triplici rōne · scz rōne motuū · modi · termini · Primo rōne motuū · sic · Rō dilectōis ē mediū diligēdi · sed rō diuine dilectōis nō sunt creature · imo ecōuerso magis deus ē rō q̃re diligam? creaturas · g̃ deus immediate p suā eēntiam a nobis amari dr̄ · Scd̄o hoc idē pbo rōne modi · Aliter em̄ se habet in intellectu & aliter in appetitu · q̃a act? intellect? pficit̄ p hoc q̃ cognitū vel intellectū ē in intellectu · & q̃a intellect? nr̄ vt ē in statu vie versat̄ circa fantasmata · ideo non p̄t habere cognitōnē illoꝝ q̃ nō hñt fantasmata · Et hec est causa q̃re in statu vie immediate videre deum est impossibile · q̃a nec sub fantasia nec sub sensu cadit mediantibo quibo intellect? noster cognoscit · Sed act? appetit? pficit̄ p hoc q̃ appetit? nr̄ inclinat̄ in rē ipam · & ideo immediate tendit in ipsum · Tercō hoc idem pbo rōne termini · sic · Vbi cognitō tendit in illo dilectio incipit · Verbigrā · Cognitō nr̄a in statu vie a creaturis incipit · & q̃a non q̃scit in rebo creatis · ideo nr̄a cognitio in deū tendit · Dilectio vero a deo incipit sic̄ ab vltimo fine & deriuat̄ in creaturas · Ita q̃ in statu vie p̄mo cognoscimus creaturas · & ex cognitōne creaturaꝝ in quibo nostra cognitio non q̃scit tendim? in cognitionē dei · Sz in diligē ē ecōuerso · quia p̄mo immediate diligim? deum · alia vo diligim? ꝓpt̄ deū · Et cōfirmo hoc idē alia ratione · sic · Cognoscere deū in se & p aliud non ē cognitō vni? rōis sed alteri? & alteri? · Et ideo sic̄ in p̄zia cogscim? ita deū p se & imed ate q̃ ñ p aliud · ita in via cognoscim? deum p alia tantū sicut causā per effectum aut per modum eminentie aut negationis · vt dyonisius dicit libro de diuinis nominibo · nunq̃ tamē p se & immediate · vt patet · Amor aūt dei in patria & in via est vnius rationis · differt tamen per magis & minus · & ideo sicut in patria amabimus deum immediate · ita etiam in via debemus amare immediate · ¶ Sed forte argues in oppositum · scz q̃ non possumus hic immediate deum amare tali ratione · Qui non potest quod minus est · non potest quod maius est · sed maius ē in statu vie amare deum q̃ cognoscē deū eo q̃ amor transformat amantem in deum · vt dicit apostolus prime ad chorintheos sexto · Qui adheret deo per amorem vnus spiritus cū illo ē ·

& augus. dicit · q̄ caritas intrat vbi scientia foris stat · sed hō non potest deū immediate cognoscē · g̃ multo mi9 amare · Rñdeo duobꝫ modis · Primo q̄ q̄a dilectio dei in statu vie est maius aliquid & nobili9 cognitione dei · ideo p̄supponit ipam cogni tōnē dei · oportet em̄ q̄ amor sit cogniti aliq̄liť · q̄a non diligiť bonum nisi cognitū · sed non oportet q̄ sit amor boni cogniti & visi in se · vñ illud qđ cognoscitť in alio p̄t in seipso amari · nā cognitio est p̄ncipiū dilectōnis · & dilectō ē termin9 cognitionis · Secdo vo rñdeo & dico · q̄ in cognoscēdo & diligēdo deū est circulatio quedam mq̄ntū intel lect9 noster p̄mo cognoscit creaturas q̄ deum · & q̄a eius cognitio non quiescit in creaturis · ideo p cognitionē creaturaꝝ tendit in deum in quo dile ctō incipit & derivatť ad creaturas · vt patet supra · Hec bt̄us tho · tercio scrip · sen · di · xxvij · de actu caritatis · arti · j · Vtꝝ deū immediate p suā eētiā possitq̄s amare · in duobꝫ argumētis otrariꝫ & i cor · q & i so · p̄m & ij · ar · Et scđa scđe · q · xxvij · arti · mj · ar · otra · in cor · q · & i so · j · & ij · ar ·

¶ Qꝝ nos debē9 deū diligē sine mō & q̄re · Ca · vj ·

Secūdo deus a nobis diligendus est sine modo & sine mensura aliqua quod qua drupliciter probo · ¶ Primo autoritate bern · in libro de diligēdo deum sit dicentis · Causa diligendi deum deus est · modus sine mdo diligē · ¶ Secdo hoc idē̄ pbo rōne · sic · Dilectio cū sit bo ni mensurať ꝑm bonitatē diligibilis · sed dīna boni tas ē immensa · g̃ dilectio ipi9 modū id est mensu rā nō hē · Et confirmo hoc idem alia rōne · sic · Appe titus rei ex amore rei causať · sꝫ appetit9 eoꝝ q̄ sūt ad finē est finit9 ꝑm ordinē ad finē · appetit9 vero finis ē infinit9 · g̃ & amor est infinit9 · cū g̃ de9 sit vltim9 finis · g̃ appetit9 ei9 & dilectio ei9 mēsurā nō hnt · ¶ Tercō hoc idē̄ pbo similitudīe · sic · Sa nitas ē finis medici · medicina ē vt ad finē · vñ me dicus non ponit mensurā aliq̄m in sanitate · sed fa cit eam q̄ntumcūq̄s potest magnam · sed medicine imponit mēsurā ꝑm q̄ expedit sanitati · a qua si defi ceret esset inconveniens medicina · Sic a simili finis oīs affectōnis hūane est dilectio dei p quā cōiun gimur deo · & in dilectione dei non potest accipi modus vel mensura sicut in re mensurata vt sit in ea accipe plus · in dilectione aūt hominis & alia creaturaꝝ sicut potest aliquis deficē a mēsura cuz non diligit q̄ntū debet · ita p̄t excedere mensuram cū diligit plus q̄ debet · ¶ Quarto hoc idē̄ pbo di stinctione · Vbi nota · q̄ caritas duplicē actū hť scz exteriorē & interiorē · Vnus actus caritatis ē exterior · qui consistit in effectu · & talis hť modū q̄a potest homo se nimis affligē i seruicio dei · Alius actus caritatis est interior i affectu · & hic nō hť modū · q̄a mēsurā accipit ex rōe obiecti mouen tis cui9 bonitas est infinita · & ideo non p̄t hō deum nimis diligere · Ratio aūt hui9 est · quia alis ter se habet in mensuratis · & aliter in mensura ·

Nam mensurata habent modum in ordine ad mē suram · sub quo ordine non est accipere plus vel minus · vtz in medicina & sanitate & similibꝫ · In mensura aūt nō p̄t esse excessus · sed q̄nto plus re gula vel mensura attingiť · tanto melius id est p fecti9 est mensuratū · Vñ augus · in libro de mo ribꝫ ecclesie sic ait · Dic mihi quis sit mihi mod9 diligendi deū · Rñdet ipse & dicit · q̄ modus di ligendi deū est vt ex toto corde diligať · id est vt diligať q̄ntū p̄t diligi · & hoc ptinet ad modū q̄ cōuenit mēsure · quia ipe ē p̄ma mēsura vel p̄ma re gula ommū · & ita q̄nto plus diligiť · tāto ē dile ctō melior · Hec bea · tho · nj · scrip · sen · di · xxvij · de actu caritatis · arti · vnj · Vtꝝ dilectō qua deū diligimus habeat modū · in argumentis otrariꝫ & in cor · q · Et itez scđa scđe · q · xxvij · arti · vj · Vtꝝ diuine dilectōnis sit aliq̄s mod9 · ar · cōtra · & in cor · q · & in solu · argumētoꝝ · ¶ Qꝝ deū debe mus diligere sine termino & quare · ¶ Ca · vij ·

Tercio deus est a nobis diligendus sine termino · Nam fides in p̄ria euacuabiť · & cessabit spes · caritas aūt n euacuabiť · ¶ Dico g̃ · q̄ fides non erit semp sed in p̄ria eua cuabiť & cessabit · quod pbo duplici rōne · Pria est talis · Fides est nō apparentiū · sed in p̄ria ad uemēte gloria nihil erit nō apparēs eoꝝ quoꝝ iaz est fides · g̃ fides nō erit · Secda rō ē talis · Mod9 fidei impfectionē & obscuritatem importat · eo q̄ eius modus cognitionis in speculo & in enigmate cōsistit · sed aduemēte gloria nec speculū nec enig ma neq̄s p̄ consequēs aliq̄ impfectō erit · g̃ &c̄ · Hec bea · tho · nj · scrip · sen · di · xj · arti · j · q · j · Vtruz fides euacueť aduemēte gloria · vbi dicit · q̄ act9 fidei q̄ ē ipsa cognitio remanebit in p̄ria · modus vero fidei q̄ ē impfectōnis scz cognoscere cū specu lo & enigmate euacuabiť · in argumētis cōtrariꝫ & in corpore · q · ¶ Secdo dico q̄ spes in p̄ria non erit · quod dupliciter pbo · Pria autoritate apos · ad ro · vnj · sic dicētis · Quod videt q̄s q̄d sperat · q̄ si dicat nullus · Secdo hoc idē̄ pbo rōe · sic · Spes est certa expectatio future beatitudinis · sed beati tudo in p̄ria iaz erit p̄ns & nō futura · g̃ &c̄ · Hec bea · tho · vbi sup̄ immē · āti · j · q · ij · Vtꝝ spes eua cueť in argumentis cōtra · & in cor · q · ¶ Tercio dico · q̄ caritas non euacuabiť · qđ duplicit pbo · Pria rōne sic · Presentia amati non tollit amorē sed auget · caritas aūt ē amor dei · g̃ qñ deū p̄ntē videbim9 nō tolleť caritas sed magis augebiť · Secdo hoc idē̄ pbo autoritate · apos · p̄me ad cor · xnj · sic dicētis · Caritas nūq̄ excidit · Vbi no ta · q̄ eadē caritas numero hic & in p̄ria remane bit · Cui9 rō ē · q̄a caritas in via & in p̄ria p obie cto vna & eadē rē habet · s · ipm deū · tñ mod9 ca ritatis qui ē in via in p̄ria pficieť · quod tali simi litudine pbo · Quia sic idē̄ numero est hō qui p̄us erat puer q̄ tñ p augmētū pficieť & fit vir · Simi liť eadē ē nūero albedo remissa & intēsa · & tamē

albedo remissa per intensionē pficitur · Sic eadē ē numero caritas quo ad eēntiā in via & in pria · tñ modus impfect? in via qui est nō semp actua liter ferri in deū · vel qui nō est habiti vel nō visi ī patria pficiet. ¶ Sed forte queres · Vtr caritas vie tm̄ augeri possit vt possit venire ad equalitatē caritatis patrie · Respondeo & dico · q̄ non · & hoc ꝓpter dr̄az que ē ex pte cause caritatis · Nā visio ē causa amoris · vt dr̄ · ix · ethicor̄ · Dei aūt q̄nto pfecti? cognoscit tāto pfecti? amat · vñ q̄a nō potest ita pfecte cognosci hic vt in pria · iō nūq̄ ita pfecte pt̄ hic diligi sic ī pria · Dec · b · t · scda scde q · xxvj · arti · xmj · Vtrum ordo caritatis maneat post hāc vitā ar · otra · & ī cor · q · & ī so · ij · & mj · ar · Et tercio scri · sen · di · mj · arti · ij · Vtr caritas eua cuet ī pria in duobo argu · otrarijs · & in cor · q · ¶ Q̄ deū debem? diligē sine respectu. ¶ Ca · vmj ¶

Quarto deus a nobis est diligne dus sine respectu a deo vel a dei fruitōe alio · Vbi nota · q̄ de? aliq̄n ꝓpter seipm̄ solū ē amā dus · aliquādo ꝓpter aliud est amādus: ¶ Primo dico · q̄ de? ꝓpt̄ seipm̄ est amandus · & hoc ꝓpter q̄tuor causas q̄s hec ꝓpositō ꝓpt̄ dicit. Primo em̄ ꝓpt̄ dicit causam finalem. sicut diligim? medicū ꝓpt̄ sanitatē . & hoc mō diligim? deū ꝓpter se . scz ꝓpter causam finalem · q̄a de? nō ordinat̄ ad aliud sicut ad finē · sz ipe est oīm vltim? finis · Secūdo ꝓpter dicit causam formalē · sicut diligim? hominem propter vtutem · & hoc modo diligimus deuz propter seipm̄ · quia ipe non informat̄ aliquo alio ad hoc q̄ sit bon? · sz eius substātia ē ei? bonitas · Tercio ꝓpt̄ dicit cām efficientem sic diligim? alios q̄s imq̄ntū sūt filij talis pris · & hoc mō diligimus deū propter seipm̄ imq̄ntū bonitas eius nō inest ei ab altero . sz ab ipo inest omnibo alijs · nam oīa bona alia exemplariter efficiēt & finaliter sūt a deo · Quarto hec ꝓpositio ꝓpter dicit dispositionē materialem . & hoc mō deū diligim? ꝓpt̄ aliud · nā ex aliquibo alijs disponimur ad hoc q̄ in dei dilectōe veniam? & pficiam? · puta p bñficia ab eo susceptа vel p ꝑmia sperata vel p supplicia vel penas q̄s p ipsū vitare intendim? · Dec bt̄us tho · scda scde · q · xxvij · arti · mj · Vtr de? sit ꝓpt̄ se amādus · in cor · q · ¶ Sed forte q̄res · vtr in amore vl̄ in dilectōe dei possit hāri respect? ad aliq̄ mercedē · Rñ deo & dico · q̄ merces ꝓprie ꝑmiū dr̄ q̄d q̄s ex opere suo vl̄ labore meret̄ · ita q̄ merces vel ꝑmiū est finis opis vel laboris · Ponere ergo mercedē vel premiū finē pt̄ duplicit̄ intelligi · s · finē amoris · vl̄ finē amati · Primo em̄ ille qui amore caritatis deū diligit nō pt̄ · hāre oculū ad mercedē vt ponat aliq̄d ꝑmiū finem amati scz dei · q̄a hoc esset cōtra caritatē vt caritas est amicicia q̄dam · Cui? rō est · q̄a amicicia diligit amicū ꝓpt̄ seipm & non ꝓpt̄ q̄dcūq̄ aliud · Similit̄ q̄ amore caritatis deū diligit ñ pt̄ hāre oculū ad aliq̄d bonū tēpale vt ponat ipsū premiū vl̄ mercedē amoris · q̄a hoc ē cōtra rōnē caritatis vt est vtus · & ꝓpter hoc mercenari? vitupat̄ · Jo · x · vbi dr̄ · q̄ mercenari? ē q̄ op? spūale ꝓpter mercedē tpalem exercet · pt̄ tñ qui deum ex caritate diligit hāre oculū ad mercedē vt ponat bītudinē finē amoris · nō aūt finē amati · hoc em̄ nec ē cōtra rōnē amicicie neq̄ cōtra rōnē virtutis cū bītudo sit finis vtutū · ¶ Sed forte argues ī oppositū autoritate augus · qui dicit · q̄ deo licz sine ꝑmio fruiri nō possit · tñ sine intuitu ꝑmij fruendū ē · sed ꝑmiū nihil aliud ē q̄ merces laboris · g̃ sine respectu mercedis deo ē fruiendum · Rñdeo q̄tuor modis · Primo q̄ sine intuitu ꝑmij fruendū est deo · ita q̄ ꝑmiū non ponat̄ finis ei? qđ amat̄ & cui fruit̄ · sed q̄ ponat̄ finis illius fruicij vel amoris vtz sup̄. Secdo modo rñdeo & dico · q̄ facē aliquid ꝓpter aliq̄d tpale facit actū mercenariū · & ideo merito vituperat̄ · nō aūt facē ꝓpt̄ remunerationē eternā · Tercio mō rñdeo & dico · q̄ act? mercenari? dr̄ qui fit ꝓpter mercedē · nō aūt qui est circa mercedē · Quarto modo rñdeo & dico · q̄ spes nō expectat remunerationē eternā imq̄ntum est merces · sed imq̄ntū ē quoddā sūmū arduū · hoc ē deū hāre p ꝑncipali obiecto · Dec bea · tho · tercō scri · sen · di · xxvj · de spe · ārti · j · Vtr spes sit vt? · in so · v · ar · Et itez ibidē di · xxix · ārti · mj · Vtr in dilectione dei possit hāri respect? ad aliquā mercedē imq̄ · cor · q · & in solu · argu ·

¶ Q̄ in p̄cepto dilectionis dei ꝑmo tāgit actum meritorium · ¶ Capitulū · ix · ¶

Quia pfectō spūalis vite ꝑncipaliter ī dilectione dei consistit · vtz sup̄ caritas · vij · ca · & infra p̄latō · iō dns dilectionē ꝑncipaliter p̄cipit math̄ · xxij · dicēs · Diliges dnm deū tuū ex toto corde tuo ex tota aīa tua & ex tota mēte tua · ¶ In q̄ p̄cepto dns tangit tria · s · prio actū meritoriū cū dicit · diliges · scdo obiectū glorioſū cū dicit · dnm deū tuū · tercio modū nccīū vel fructuosū cū addit · ex toto corde tuo &c̄ · ¶ Primo tāgit vel p̄cipit actū meritoriū cū dicit · diliges · ñ em̄ cognosces dicit · neq̄ timeas neq̄ diligaris · sed diliges &c̄ · Prio em̄ nō dixit cognosces deuz · sed diliges deū · Cui? rō ē · q̄a in via melius ē diligē deū q̄ cognoscē · Hāc rōnē assignat · chrisō · ibidē dicēs · Vide q̄a ñ dixit cognosces deū sed diliges · qm̄ cognoscē vnū deū pene ꝓprie ē hūane nature · diligere aūt eū ē religiosi cordis & recti · Re · sup̄ amor de effectibo diuini amoris · j · ca · q̄ diuinus amor cāt in aīa vnionē intimā · Et ibidē · mj · ca · q̄ diuin? amor cāt pfectōnē maximā · Secdo non dixit · timeas sed diliges ꝓpt̄ q̄tuor rōes q̄s assigt chrisō · ibidē · Tercō nō dixit diligaris a deo sed diliges · eo q̄ rō amoris cōsistit in amore · g̃ dixit · diliges · ¶ Rō aūt q̄re ꝑus dedit p̄ceptū de amore q̄ de aliis ē q̄druplex · Pria ē ꝓpt̄ facilitatē · q̄a nihil ē tā facile & libez & tā ī pōtate hoīs sic amare · Vñ nēo pt̄ se excusare de mādato amoris · Secda ē ꝓpt̄ suauitatē · quia amor reddit omnia suauia ·

Bern. Amãti nihil est difficile. Matth. xj. Jugũ meũ suaue est & onꝰ meũ leue. si ḡ tm̃ allicit illicitus amor mũdi. ḡ plus amor dei. Tercia est ꝓpter ḡtiositatẽ. qa amor oia opa reddit ḡtuita. Deus aũt non vult fortia coacte. qa nõ sunt meritoria sz̄ ḡtuita quod facit amor. Prime ad cor. xiij. Si distribuero oẽs facultates &c̃. Quarta ē ꝑt̃ vtuositatẽ. Est em̃ amor vtus & pondꝰ sursum erigens aiam ad dina. ecõtrario amor mundi. Augꝰ. Amor meus pondus meũ. Crisꝰ. Diliges imqt non time. quia diligẽ magis est ꝙ timere. Et hoc ꝑpter q̃tuor rões. Prima est. qa timere est fuor. diligẽ vo filior. Secunda est. qa timor sub necitate est. dilectio vo in libertate. Tercia ē. qa timor penam habet. dilectio vero nõ sentit penam sz̄ gaudiũ & leticiam. Quarta rõ ē. qa qui i timore fuit deo penã q̃dam euadit. mercedẽ vo iustricie nõ habz. qa imutꝰ facit hc nũ ꝑpter timorẽ. Non vult ḡ dns vt timeat q̃si dns. sed magis vt diligat vt pr̃ qui ad optionis spm̃ donauit hominibo. Has rões assignat chrisꝰ. sup matth. ibidẽ.

¶ Vt iõ dic̃ diliges duplici rõe. Prima rõ q̃re dicit diliges nõ diligaris ē ad oñdẽdũ. ꝙ actꝰ amicicie vel caritatis osistit i amare ñ i amari. vtz sup amicicia. scda di. xj. ca. Re. ibi. Secda ratõ est ad oñdendũ. ꝙ deus diligẽtes se diligit. vt patet sup. amor de effectibo diuini amoris. xiij. ca. Vbi dr̃ ꝙ amor diuinus causat vnionẽ mutuã. quod ꝓbat canticor. ij. Dilectus meus mihi & ego illi. Re. expositõnẽ hui? ibidem i primcipio capituli. Et ꝑuerbior. viij. Ego diligẽtes me diligo. Re. sup. amor dei. c. xxxiij. vbi dr̃. ꝙ amor dei ad creaturas ē vtualis. Et sup. dilectõ dei. v. ca. quõ deus aliqs diligit & dilexit spāliter. Vbi tm̃ nota ꝙ amor dei erga nos ē prior & causa amoris nostri & nõ ecõuerso. vt ibidẽ patet.

¶ Et in ꝓcepto dilectõnis dei tangit obiectũ beatificũ & glorioſum. ¶ Capi. x.

Secũdo in ꝓcepto dilectionis tangit obiectũ beatificũ & gloriosum cũ subdit. dnm deum tuũ. ¶ In quo verbo oñdit. ꝙ deus est sup omnia diligend? . Et hoc triplici ratione. Primo ratione potentie qua creauit. cum dicit diliges dnm &c̃. Qui est creator ad ee. ꝛfuator i ee. recreator in bene esse. glorificator in optimo esse. Josue. xxiij. Diligentissime ꝓcauete vt diligatis dnm deũ vestrũ. ¶ Secundo mõ est sup oia diligẽd? rõne sapiẽtie. ideo dicit. deũ. deũ imqt diliges. Apos. ad ro. viij. Diligẽtibo deũ oia coopãt i bonũ. & merito. vt ptz ex tribo diffinitõibo dei. Prima est talis. Ded? est quo nihil melid? excogitari potest. Secda ē talis. Deus est amor q̃ plus habit? plus placet. Tercia est talis. Ded? ē cuius posse nõ numerat. cui? esse non clauditur. cuius bonitas non terminat. ¶ Tercio est sup oia diligendus rõe gratie siue vel beniuolentie. ideo dicit. tuum. In ps. Ipse est dns ded? noster. Deutero. xxx. Considera vt diligas dnm deũ tuũ. ¶ Si vero alit vis exponere dicas. sic. Primo em̃ dic̃. Diliges dnm deũ tuũ qui ē pncipium creationis & gubernationis creature. Secdo diliges deũ i q̃ est exẽplar dispositõnis & causa regiminis. Tercio diliges tuũ. in quo ē finis & cõsumatõ beatitudinis. Deutro. xxxij. Nunqd nõ ipe ē pr̃ tuus q̃ possedit te & fecit & creauit te. Re. infra. pr̃ nr. quot modis dns dicit noster. ¶ Tercio i ꝓcepto dilectionis dei dns tangit modũ ogruũ & fructuosum cũ addit. ex toto corde tuo &c̃. Vbi ꝓmittit integritatẽ & q̃ntitatẽ dilectionis dei cũ dicit. toto. Primo integritatẽ. Nã totum dr̃ illud cui nulla suarum ptium deest. vt dicit phus. v. methaphisice. Sic spũaliter in dilectione dei nulla subtractio vel diminutõ debet esse. Vñ sup illo vbo deutro. vj. diliges dnm deũ tuũ ex toto &c̃. glo. sic ait. Quia triplicis nature ē aia ideo iubet diligere triplicit. nõ vult deus amorem suũ ptiri vt simul diligamus deum & aurũ. vel vxorẽ vel filium. Nemo potest duobo dnis seruire. matth. vj. ipe sup omia ē diligẽdus. & ideo eius dilectõ prepomit cũ dr̃. Diliges dnm deũ tuũ ex toto cor de tuo &c̃. Secdo ꝓmittit q̃ntitatẽ vel magnitudinem dilectionis dei cũ dicit. ex toto. Nam totum & pfectum idem sũt penitus. vt dicit phus. vij. phisicor. ꝙ quod intelligit plenitudinẽ & perfectionẽ diuini amoris. Vñ sup illo vbo luce. x. diliges dnm deum ex toto corde &c̃. Basilius sic ait. In ceteris vero recipit sectõnẽ. Nã q̃ntũcũq̃ dilectionẽ in infimis expẽdis hoc tibi necio a toto deficiet. qd ꝙ exẽplũ oñdit dicẽs. Sic em̃ in vase aliquo pleno liquore q̃ntũ emanat foras. tm̃ necẽ ē plenitudini derogari. sic & in anima q̃ntũ emanauerit vel defecerit a dei dilectione & deflexerit ad illicita. tm̃ necessariũ ē minui dilectõnẽ dei. ¶ Prio ḡ determinat modũ dilectiõis dei cũ dicit. diliges dnm deũ tuũ &c̃. Vbi nota. ꝙ hoc ꝓceptũ diuersimode inuenit traditũ in diuersis locis qd ptz. Nã deutro. vj. ponũt tria. scz ex toto corde. ex tota anima. ex tota fortitudie. Matth. xxij. ponũt duo hor. scz ex toto corde. & ex tota anima. & omittit ex tota fortitudine. sed addit i tota mẽte tua. Marci. v. vero ponũt q̃tuor. scz ex toto corde. ex tota anima. ex tota mẽte. & ex tota vtute q̃ ē fortitudo. Luce vero. x. ponũt q̃tuor. scz ex toto corde. ex tota anima. & ex omni mẽte. vbi loco fortitudinis vel vtutis addit q̃rtũ. s. ex oibo viribo tuis. Rõ aũt q̃re alicubi aliqd hor omittit ē. qa vnũ ex aliis intelligit. Vt vbigrã. Hoc quod addit lucas scz ex omnibo viribo tuis. refert ad illa tria quasi modus. & in vnoqs intelligit. Et est sensus. diliges dnm deum tuum ex omnibo viribo tuis totius cordis totius aīe totius mentis. Precipit ḡ nobis modus dilectionis divine scz ꝙ diligamus deum ex toto corde. ex tota mẽte. ex tota aīa. ex tota fortitudine vel vtute

seu ex omnibo viribo nostris. ¶ Rō aī huī? ī generali ē duplex. s. lr̄alis. & moralis. ¶ Pr̄ia rō huī? ē lr̄alis. Nā dilectio est act? wolūtatis qui hic per cor intelligit. Cuī? ratio est. ꝙa sic cor corporale ē p̄ncipiū oīm corpaliū motuū. ita etiā wolūtas est p̄ncipiū oīm spūaliū motuū. Tria aī sūt p̄ncipia que mouēt a wolūtate. s. intellect? qui signat p mētem. vis appetitiua que signat p aīam. & vis executiua exterior que signat p fortitudinem seu vtutem seu vires. ¶ Ratio aūt moralis seu spūalis determinatōnis ist? modi ē multiplex. fm ꝙ iste mod? diligēdi deū expōit octo mōis ¶ Pr̄io sic. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo id ē ex tota ītētōne tua. vt tota nr̄a intētō ferat in deū. Ex tota mēte. id ē ex toto intellectu. ita ꝙ totus intellect? nr̄ subdat deo. Ex tota aīa. id est appetitu interiori. ita ꝙ totus nr̄ appetitus reguletur fm deū. Ex tota fortitudine vel vtute vel viribo. id ē ex oī actu exteriori. ita ꝙ oīs actus nr̄ exteri or obediat deo. Et hec ē expositio bti tho. scda secūde loco vbi dicet infra. s. sexto mō. ¶ Secdo mō chrisostom? sup math. xxij. expōit sic dicēs Diligē aūt deū ex toto corde est. vt cor tuū nō sit inclinatū ad alicuī? rei dilectionē magis q̄ dei. diligē deū in tota aīa est certissimū aīm vel intellectū habere ī veritate. & firmū esse ī fide. Qui em̄ vere credit apud deū ee oñe bonū. & nihil boni ee extra ipm. hic diligit dn̄m in tota aīa. Diligere vero deū tota mēte ē vt omnes sensus tui vacēt deo. Cuī? ei intellect? deo ministrat. cuī? sapīa circa deum est. cuī? cogitatio ea que dei sūt tractat. cuī? memoria q̄ dei sūt recordat tota mēte diligit deū. ¶ Tercio modo aug?. li. j. de doctrina chr̄istiana refert cor ad cogitationē. aīam ad vitā. mentē ad intellectū. Vn̄ ibidem expōit hic dicens. Deum ex toto corde diligere p̄cipis vt omēs cogitationes tuas. ex tota anima tua vt omnem vitā tuam. ex tota mente tua vt omnē intellectum tuum in illum conferas a quo habes ea que cōfers. Nullam ergo vite nr̄e ptem reliqt que vacare debeat & q̄si locum dare vt alia re velit frui. Et subdit. Tunc est em̄ optimus homo cum via tota sua pergit ad īcōmutabile bonum. ¶ Quarto glosa sic expōit. Diliges dn̄m deum tuum ex toto corde. id est intellectum vt desit error. Ex tota anima. id ē wolūtate vt tollat omis cōtraria affectio. Ex tota mente. id est memoria vt absit oblīuio vt nihil ei cōtrariū sentias aut recorderis. ¶ Quinto modo origenes sic expōit. Diliges dn̄m deum tuum ex toto corde. id est fm totam recordationez & cogitatōnē & operatōnē. Ex tota anima vt parat? sis eam ponē p pietate dei. In tota mēte scz vt nihil aliud p̄feras nisi q̄ dei sūt. ¶ Sexto gregorī? micen? super lucā. x. expōit sic dicēs. Int alia quedam vis anime discernit. Vna est anima vegetabilis. & hec est nutritiua & augmentatiua solum que in plantis repit. Alia est aīma sensibilis que saluat in natura irrōnabiliū aīmalium. Alia est aīma pfecta scz rōnalis que in natura hūana inspicit. Dicendo g̃ cor signat animā vegetabilem. Dicēdo vero animā sig̃t animā mediocrem id est sensibilem. Dicendo autē mentem signat altiorem. scz rōnalem seu intellectiuam. Ergo diliges ex toto corde q̄ntum ad animā vegetabilem. ex tota anima q̄ntū ad sensibilē. ex tota mente q̄ntū ad rōnalem. quia hoc quod nutrimur sentimus intelligimus debemus ad deū referre. Hec bea. tho. tercio scrip. sen. di. xxvnj. in expositione lr̄e in fine de p̄cepto & modo diligendi deum. Et itez scda scde. q. xlnj. arti. v. Vtz ī p̄cepto dilectionis dei conuenienter addat ex tota mēte in cor. q. p totū. ¶ Septimo modo bern̄ in libro de diligendo deū expōit sic dicens. Dilige toto corde prudenter. tota anima dulciter. tota vtute tua fortiter. Et subdit. Disce christiane homo amare christū. Sed quō? Ama inquit dulciter nec illectus. ama prudenter ne deceptus. ama fortiter ne oppressus ab amore dei auertaris. Et subdit. Non abduci blandicijs. neq̄ seduci fallacijs. nec frāgi iniurijs est deum toto corde tota aīma tota fortitudine diligere. ¶ Octauo mō hugo de sancto victore expōit sic dicēs. Dilige ex toto corde id est ex deuotione quo ad virgines. Ex tota anima. id est discretōne quo ad confessores. Ex tota mente. id est perseuerantia & fortitudine quo ad martires.

¶ Gradus vel modus pfecte dilectionis dei cōuenientes deo soli. ¶ Capi. xi.

Ad maiorem tn̄ euidentiā p̄dictoz ē sciendum. ꝙ pfectō vite spūalis in duobo consistit. scz in dilectōne dei. & in dilectōne p̄ximi. ¶ Primo g̃ & p̄ncipaliter pfectō spūalis vite in dilectione dei cōsistit. Vn̄ dn̄s ad abraam loquens dicit sic gen̄. xvij. ca. Ego dn̄s omnipotens ambula cor̄ā me & esto pfect?. Bern̄. Ambulat aūt cor̄ā deo n̄ passibo corpis. sed affectibo mentis quar̄ p̄ncipalis est amor. Est aī triplex gradus pfectionis diuine dilectōnis. prim? cōuenit deo soli. scd̄us cōuenit cōprehensori. terci? cōuenit viatori. ¶ Prim? modus vel gradus pfectionis diuine dilectōnis cōuenit deo soli. scz vt infinite se diligat. nō aūt alicui intellectui creato. qđ tali rōne oñdo. Videre & diligere deum infinite est deum totaliter videre & totaliter diligere. scz hoc nullus alius a deo potest facē. quod sic ꝓbo. Ad dilectōnem dei cōcurrunt tria. scz dilectū. diligens. & dilectō. Inq̄ntum g̃ totaliter dicit modum rei vise & dilecte. sic beati totum deum vidēt & diligūt. quia nihil ē de essentia dei quod a beatis remaneat nō visum & nō dilectū. ita ꝙ totaliter beatus & deū videt & diligit. Si vero totaliter dicit modum ex pte videntis & diligentis sic etiam fm posse suū bti dn̄m vidēt & possidēt nihil suę potentie subtrahentes visioni & dilectōni diuine.

Si aũt totaliter dicit modum visionis & dilectionis tunc dico. qꝫ beati nõ vidẽt nec diligũt deũ totaliter. qđ tali rõne oñdo. Vnũqđqꝫ mtantum ẽ diligibile ĩqntum ẽ bonũ. cũ aũt bomitas dei sit ĩfinita. ĩfinite erit diligibilis. nulla autẽ creatura potest deũ diligere mfinite. ꝙa nullius vtutis finite potest eẽ actꝰ infinitꝰ. ꝯ &c. Scdo hoc idẽ ꝓbo rõne cognitionis. sic. Amor bonitatis qđ cognitionẽ bonitatis. sed deus a creatura nõ potest totaliter cognosci. quia hoc esset cõprehendere deum. ꝯ &c. Tercio hoc idem ꝓbo rõne imperfectionis. sic. Deus se totalit videt & amat. si ꝯ ab aliquo alio videt & amat. ꝯ aliqs alius tm̃ videt & diligit deũ qntũ deus seipm. sed hoc ẽ icõueniens. ꝯ & pmũ. Solus ergo deus cuius lux & claritas & bomitas est infinita seipm totalit & perfectissime videt & diligit pm pmũ perfecte dilectõis modũ. Hec bts tho. tercio scri. sen. di. xxvij. de actu caritatis. ãti. ij. Vtꝫ deus possit totaliter diligi. in cor. q. Et itꝫ scda scde. q. xxvij. articulo. v. Vtꝫ deus possit amari totaliter. ĩ cor. q. Et ĩ tractatu quẽ fecit de perfectione vite spũalis. ca. mj.

¶ Grad? perfectionis dilectionis dei ouemẽs cõphẽsori. Ca. xij

Secũd? grad? vel mod? perfectionis dilectionis dei ouemit cõphẽsori. Nam ĩ celesti patria omnes perfecte deũ vident & diligunt. qđ duplicit ꝓbo. scz rõne & autoritate.

¶ Primo rõne. sic. Bẽtitudo perfecta in dina fruitione cõsistit. bẽtitudo autẽ illa nõ ẽ in habitu sed in actu. & ideo in celesti bẽtitudine intellectꝰ & wlũtas creature rõnalis semp actualiter feruntur in deũ. & ꝙa deo creatura rõnalis inherebit tangꝫ fini vltimo qui est veritas sũma. In finẽ autẽ vltimũ ꝓ intentionẽ oĩa referũt. & pm vltimũ finem oĩa exeqndo disponũt. ꝯseqns ẽ qꝫ ĩ illa bẽtitudine perfecte creatura rõnalis diliget deũ.

¶ Scdo hoc idẽ ꝓbo autoritate. sic. Tũc em̃ perfecte implebitur illud pceptũ deutero. vj. ex toto corde tuo. & luce. x. & mathei. xxij. & marci. xij. diliges &c. Vbi cor refert ad intentionẽ. mẽs ad cogitationẽ. anima ad affectionẽ. fortitudo ad executionẽ. que oñia in dilectione dei ĩ pria actualiter referunt ĩ deũ. qđ sic ptz. Comprehensor em̃ omnis diligit deum. Ex toto corde dñ tota eius intẽtio semp actualiter fert ĩ deũ ex oĩbꝫ que cogitat amat & agit. Ex tota mẽte diligit deũ dum semp actualiter tota mẽs eius fert in deũ ipm semp videns & oĩa in ipo & pm eius veritatẽ de omnibꝫ iudicãs. Ex tota aĩma diligit deũ dum tota affectio eius ad deum diligẽdũ fert otinue & ꝓpter ipm omnia diligit. Ex tota fortitudĩe vl ex omnibꝫ viribꝫ diligit deũ dum oĩm exteriꝫ actuũ rõ erit dei dilectio. Et hic est sũmus perfecte dilectionis modus qui ẽ bꝫ. Hec bt̃us tho. breuiter & cõpendiose tãgit secũda scde. q. xlmj. arti. mj. Vtꝫ ouement pciatur vt deus diligat ex toto corde. in so. ij. ar. in pncipio. Et itꝫ diffuse tractat ĩ tractatu quẽ fecit de perfectione vite spũalis. ca. v. de perfectione dilectionis dei que cõuenit cõprehensoribꝫ. Resũp caritas de perfectione caritatis pẽie quõ ei? perfectõ sex req̃rit.

¶ Mod? perfecte dilectionis dei cõuemẽs viatori.

¶ Ca. xmj

Terci? modus perfecte dilectionis dei conuenit viatori. & hic ẽ duplex. pmus est de necessitate pcepti. scdus de necessitate cõsilij.

¶ Primꝰ modus perfectionis dilectõis dei qui cõuenit viatori ẽ vt totũ cor hoĩs habitualiter in deum ferat. ita qꝫ nihil cõtra dei dilectionem cor hominis recipiat. & hec est perfectio vie cui nõ contrariat peccatum veniale. quia nõ tollit habitum caritatis cũ nõ tẽdat in oppositũ obiectum sed solum impedit caritatis vsum qꝫ homo ita deum diligat in hac vita. qꝫ eius cor nihil acceptet qđ sit diuine dilectõi cõtrariũ. talis perfecte diligit deũ. & talis diuine dilectionis perfectõ ẽ de necessitate pcepti.

¶ Qꝫ aũt talis dilectõis perfectio det hoĩ in pcepto ptz qntũ ad quatuor q̃ otinet ĩ pcepto diuine dilectionis. Oportet em̃ qꝫ ille qui vult perfecte deũ diligẽ ĩ hac vita faciat q̃tuor. s. Primũ ẽ vt oñia ĩ deũ tãqꝫ in finẽ referat. Scdm ẽ. qꝫ intellectũ suũ deo subiiciat. Terciũ ẽ. qꝫ oĩa q̃ amat in deũ dirigat. Quartũ ẽ. qꝫ oñia exteriora ex diuina caritate ꝓcedãt.

¶ Primo em̃ optet vt hõ hec oñia que agit in deũ sicut ĩ finẽ referat. vt dicit apos. j. ad cor. x. Siue manducatis siue bibitis siue aliquid aliud facitis omnia ĩ gloriam dei facite. quod q̃dẽ implet cũ aliquis vitã suam ad fruitiõ dei ordinat. & p cõsequẽs oñia q̃ p seipm agit vtualit ordinat in deũ. mi sint talia que a deo abducant sicut pcta. & sic diligit homo deũ ex toto corde.

¶ Secũdo oportz de necessitate precepti vt intellectũ suũ hic deo subiiciat ea credẽs q̃ diuinit? tradũt. pm illud apos. scde ad cor. x. In captiuitatẽ redigẽtes oñem hũanũ ĩtellectũ in obsequiũ xpi. Omis em̃ intellect? q̃ntũcũqꝫ sapiẽtia eleuat? subiici debet doctrine christi. & sic diligit hõ deũ ex tota mẽte.

¶ Tercõ optet de necessitate pcepti. vt quecũqꝫ hõ amat in deo diligat & omnẽ affectionẽ ad dei dilectionẽ referat. vnde dicebat apos. scda ad cor. v. Siue em̃ mẽte excedim? vel nos cõmẽdãdo vel cõtẽplãdo sicut fuit in raptu. siue sobrij sum? vel verba hũilia vel edificatoria ꝓferam? hoc totũ fit deo. id ẽ ad honorem & gloriã dei. Et reddit de hoc rõnẽ dicẽs. Caritas em̃ christi. id ẽ caritas qua xps nos dilexit & quã nobis exhibuit viget nos vt omnia ꝓpter dei gloriã faciam?. & sic diligit homo deũ ex tota aĩma.

¶ Quarto oportet vt oñia exteriora verba nra & opa ex diuina caritate ꝓcedãt. pm illud apos. pme ad cor. vltimo. Omnia fiãt in caritate. Glo. inter. Nõ cã mamis gloriẽ. sed in caritate. eo qꝫ ea q̃ sine caritate facim? nõ sunt meritoria vite eterne. vtz sup̃ caritas. Hec bea. tho. cõpendiose tangit scda scde. q. xlmj. arti. mj. Vtꝫ ouemẽt

p̃cipiat vt deus ex toto corde diligat .i so. ij. ar. Et i tractatu quē fecit de pfectōne vite spūalis. c. vj. ¶ Vtz p̃ceptū de dilectione dei ex toto corde &c̄. possit in via seruari. ¶ Ca. xmj.

Sed forte queres gr̃a p̃dictoz. vtz modus diligendi deū qui pomt̄ in p̃cepto cū dicit̄ .diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo &c̄. possit in via ſuari & impleri. Respondeo dād̄o vel premittendo duas distinctōnes. vna erit ex pte modi. alia erit ex pte p̃cepti. Pria distinctō est ex pte modi cum dico. ex toto corde. Vbi nota q̄ totū & pfectū idem est. vt dicit plus q̄nto methaphisice. Ratio autem pfecti in hoc cōsistit vt nihil ei desit. & hoc dupliciter. vel eoz que potest hr̄e. vel eoz que debet habere. Vt verbigr̃tia. Ille est pfect? qui habet totā illam q̄ntitatē quā possibile est esse in natura hūana. & sic gygas q̄ntitate vel magnitudīe est pfect?. eo q̄ habet totā illam q̄ntitatem que in natura hūana possibilis est esse. Vel ille dr̄ pfect? qui habet tantā q̄ntitatem q̄ntam req̄rit hūana natura. & si nō habeat q̄ntitatem gygantis. Hic a simili quātitas dilectionis dei potest dici pfecta duobo modis. ¶ Vno modo q̄n nihil deest sibi vel eius vl̄ eoz q̄ possibile est eē vel haberi. puta q̄n nihil deest homī in his que pt̄ expendere in amoz̄e dei q̄n in dei dilectione ponat & hic est pfectio caritatis p̃rie que nō p̃cipit̄ hoc p̃cepto. diliges dn̄m deū tuū ex toto &c̄. homī habenda. q̄a impossibile ē in via talē pfectionē dilectōnis dei haberi. q̄d p̄bo quatuoz rōnibo. scz rōne rebellionis. uersionis. vnionis. offensionis. Pria rat̄one rebellionis. sic. Cum inest alicui carnalis cōcupiscētia nō ex tota aīa diligit̄ de?. vt aug?. dicit. sed hec inest homī dum est in via. g̃ non ex tota aīa diligit̄ de?. & sic nō potest i via p̃dictū p̃ceptū impleri. Secdo hoc idē p̄bo rōne offensionis. sic. Ille qui peccat nō diligit deum ex toto corde. sed in hac vita non possumus saltem sine peccato venali manere. sicut pt̄z. prime iohis. j. g̃ &c̄. Tercio hoc idem p̄bo rōne uersionis. sic. Nō pt̄ homo simul coz ad multa habere. sed dum i hac vita sumus oportet q̄ coz rebo tpalibo aliq̄n apponamus. g̃ nō pt̄ homo in hac vita deum diligere ex toto corde. Quarto hoc ostendo rōne vnionis. sic. Deus intendit p hoc p̃ceptū. diliges dn̄m deū tuum ex toto corde &c̄. q̄ homo semp actualit̄ i deum ferat̄. & q̄ deo totaliter vniatur. sed hoc fiet i patria q̄n de? erit oīa i oībo. vt dr̄ pme ad choz. xv. g̃ &c̄. Vn̄ pfectio caritatis p̃rie excludit om̄e q̄d etiam ad tempus actum dilectionis intercipere posset vt veniale. ¶ Secdo modo quātitas dilectionis dei ē pfecta q̄n homī nihil deest de his que debz hr̄e fm illud tēp?. vn̄ q̄n nihil subtrahit de his q̄ fm tēp? debz ponē in amoze dei. & excludit om̄e contrariū dilectōi dei repugnās sicut mortale. talis caritas ē pfecta. & huiusmōi pfectio caritatis ponitur in p̃cepto etiam vt nūc implenda. ¶ Secūda distinctō est. q̄ p̃ceptum aliquod duplicit̄ impleri pt̄. scz pfecte & impfecte. Prio q̄dē pfecte iplet̄ p̃ceptū q̄n puenit̄ ad finē quē p̃cipiens intendit. Secdo modo implet̄ p̃ceptum impfecte q̄n & si n ptingat̄ ad finem p̃cipientis. nō tn̄ recedit̄ ab ordine finis. Verbigr̃a de vtroq. Sicut si dux exercitus p̃cipiat militibo vt pugnēt. ille pfecte implet p̃ceptum ducis q̄ pugnādo hostē vincit quod dux intēdit. Ille aūt implet sed impfecte cuius pugna ad victoriā nō ptingit. nō tn̄ contra disciplinā militarē agit. Sic a simili intēdit aūt de? scz p hoc p̃ceptū vt homo deo totaliter vniat̄ qd̄ fiet in p̃ria q̄n deus erit om̄ia in ommbo. Et ideo tunc plene & pfecte implebit̄ hoc p̃cept̄. In via vero hoc p̃ceptū implet̄ sed impfecte. quod patz quia licet talis intētionē dei in hoc p̃cepto nō attingat. nō tn̄ cōtra dei dilectōnem aliquid agit. cū nō peccat mortaliter. Vt verbigr̃a. Sic miles q̄ legittime pugnat licet eū nō vincat nō inculpatur nec penam meret̄. ¶ Sed forte arguesim oppositum. s. q̄ ille qui non diligit deū ex toto corde & p consequens totaliter. peccat mortaliter tali rōne. Qui nō implet p̃ceptū peccat mortaliter. q̄a fm ambrosium peccatū nihil aliud ē q̄ trāsgressio legis diuine & celestium inobedientia mādatoz. Si ergo nullus in via p̃ceptum de modo diligēdi deum implet. sequit̄ q̄ quilibet peccet mortalit̄. & sic om̄e peccatum venale erit mortale. quod est falsum & inconueniens. Rn̄deo & dico q̄ q̄tis caritatē patrie in hac vita nullus inq̄ntū viator habere possit. non tamen ille qui non habet eam in via peccat mortaliter. & hoc duplici rōne. Prima est. quia talis scd̄m hoc tempus facit quod debet. vt patet supra. Secda ratio est. quia perfecto caritatis p̃rie nō p̃cipit̄ vt faciēda & vt obseruāda in via. sed magis ostendit̄ vt sciat̄ quo perueniendum est. Sicut ostēdit beatus augustin? in libro de perfectione iusticie p exemplū dicēs. Nō em̄ recte currit̄ si quo currendū est nesciat̄. quomodo aūt sciret̄ si nullis preceptis ostendet̄. Ita q̄ p̃ceptū de modo diligendi deum. est p̃ceptū. & est documentum. Inq̄ntum est p̃ceptum. fm hoc ligat ad illud quod implendum est i via. Inq̄ntum vero est documentum. instruit nos q̄ntum ad hoc quod implebit̄ de ipso in patria. Dec beatus thomas tercio scripto sententiarum distinctōe. xxvij. de actu caritatis articulo q̄rto. Vtz modus diligendi deum qui in precepto implicat̄ possit seruari in via. in argumentis contrarijs & in corpore questionis. & in solu. argumētoz. Et secda secde questione. xlmj. articulo. vj. Vtz p̃ceptū de dilectione dei possit seruari i via. in coz. questionis & in solutione p̃mi scdi & tercij argu. Re. supra. caritas. xix. ca. & xx. q̄ & quot req̄rit caritas vie & similit̄ caritas p̃rie.

¶ Secundus modus dilectionis dei conueniens viatori. ¶ Capitulum. xv.

Ecūdus modus pfectionis dilectionis dei qui cōuenit viatori est de necitate cōfilij · scz vt homo etiam ea abijciat q̄bus licite potest vti ad hoc q̄ liberius deo vacet · q̄d dupliciter probo · s · autoritate · & rōe · ¶ Primo autoritate apos · ad philipp̄n · mj · sic dicentis · Sequor aūt si quo mō ap̄hendam · q̄ quidem comprekēsio non importat inclusionem seu terminationem comprehensi · sic enim deus incomprehensibilis est omni creature · sed importat cōprehensio consecutionem eius quod in secreto aliquis quesiuit & postmodū apprehendit · Vñ apos · ibidem subdit · Quicunq; ergo perfecti sum⁹ hoc sentiam⁹ · Ex quibo verb manifeste accipit̄ q̄ si pfectio caritatis cōp̄hēsc̄ nō sit nobis possibilis in hac vita · tamen ambulare debem⁹ vt ad similitudinē pfectionis caritatis patrie q̄ntum possibile est nos trahamus · Et in hoc pfectio caritatis huius vite cōsistit ad quā p cōsilia inuitamur · ¶ Secūdo hoc idē p̄bo rōne · Manifestum ē enim q̄ cor humanū q̄nto itensius i vnū aliq̄d fert̄ · tanto magis a multis reuocat̄ · Sic igitur tanto pfectius animus hois ad deum diligēdū fert̄ · q̄nto magis ab actu tēpaliū rerū remouetur · Vnde aug⁹ li · lxxxmj · q̄stionum dicit · q̄ venenū caritatis ē cupiditas tēporaliū rerū · augmētū vero caritatis ē cupitatis diminatō · perfectio vero caritatis ē nulla cupiditas · Dia igit̄ cōsilia quibo ad pfectionē caritatis inuitamur ad hoc ptiment · vt animus hominis ab affectu tēpaliū auertat̄ · vt sic liberius mēs tendat in deū cōtēplando amando & eius volūtatem implendo · ¶ Vbi nota · q̄ pfectio caritatis dei ad quā cōsilia ordināt̄ ē media inter duas pfectiones caritatis p̄dictas · scz inter pfectionem caritatis p̄rie · & pfectionē caritatis vie que est de necessitate p̄cepti · vt scz hō q̄ntū possibile ē se abstrahat a rebo tēpalibo etiam licitis que occupando animū impediunt & actū rectū cordis in deū · & tanto magis in via vnus alio pfectionē caritatis implet · q̄nto magis ad pfectionē caritatis p̄rie p q̄ndam similitudinē accedit · q̄d magis facit q̄ implet cōsilia q̄ꝑ q̄ implet p̄cepta · Dec bt̄us tho · scd̄a scde · q · xlmj · arti · mj · Vtr cōuenit̄ mādet̄ vt deū diligat̄ ex toto corde i so · mj · ar · Et ibidē · arti · vj · Vtr p̄ceptū de dilectione dei i via fuari & impleri possit · i cor · q · i fine · Et i tractatu quē fecit de pfectione vite spūalis · ca · vij · de pfectione dine pfectionis q̄ cadit sub cōsilio.

¶ Q̄ amare seip̄m ctingit triplicit̄ ¶ Ca · xvj ¶

Tercio p̄ncipalit̄ cōsiderāda est dilectio hominis ad seip̄m · nā post dilectionem dei q̄libet debet seip̄m diligere · Vbi nota · q̄ amare seip̄m vel est naturale vel laudabile vel vitupabile · ¶ Primo amare seip̄m ē naturale · Nā cōmune & naturale ē oī homini vt diligat ordinate esse suip̄ius · scz anime & corpis vnionem · ¶ Secūdo amare seip̄m ē laudabile sic̄ bonī cogscētes id q̄d in eis est p̄ncipale · s · aīaz rōnalē · diligūt seipsos fm interiorē hominē · id est fm mentē vel rōnem · & hoc ē in eis laudabile · eo q̄ recte & vere cognoscentes seipsos recte & vere diligunt seipsos · ¶ Tercō amare seip̄m ē vitupabile · Et hoc modo mali amātes seip̄os vituperant̄ · eo q̄ nō recte cognoscētes seip̄os nō vere diligūt seip̄os · sed diligūt seip̄os fm id quod seip̄os cognoscūt & se esse reputāt · scz fm naturā sensitiuā & corpalem cui ad nutū obtpant · & ideo merito vituperāt̄ · fm q̄d dicit apos · scd̄e ad thim̄o · mj · In nouissimis diebo īstabūt tpa piculosa · erūt em̄ hoīes seip̄os amantes · Vbi augus · sic ait · Ex eo aūt q̄ hoīes ñ deū vt petrus q̄ interrogatus a dño rñdit · dñe tu scis q̄a amo te · sed seip̄os libidinose & male amāt ex hac radice mala omnia seq̄ntia ordināt̄ · Re · sup · amor sui · ¶ Q̄ aūt bonī vere diligāt seip̄os pbat phs · ix · ethicor̄ p q̄nq; signa q̄ sūt amicicie ꝑta · Vnusquisq; aūt amicus p̄mo q̄dē vult suū amicū esse & viuere · scd̄o vult ei bonū · tercō opat̄ ad ipsum bonū · q̄rto cōuiuit ei delectabiliter · q̄nto cōcordat cū ipo quasi in eisdē delectat⁹ & cōtristatus · Et fm hec q̄nq; bonī seip̄os diligūt q̄ntū ad interiorē hominē · quod de singulis ptz · Primo ei bonī volūt & diligūt se eē & cōseruari in sua integritate · Secdo optāt sibiipis bona nature · s · bona spiritualia · ¶ Tercō ad bona assequenda opantur · Quarto ad cor ꝑtium delectabiliter redeunt · & hoc ex tribo · Primo ex noticia bonar̄ cogitationum quas p̄ntialiter in mēte inuemūt · Secdo ex memoria bonor̄ p̄teritor̄ · Tercō ex spe vel cōfidentia bonor̄ futuror̄ · Quinto bonī nō patiūt̄ i seip̄is volūtatis dissensionē · q̄a tota aīa eor̄ tēdit ad vnū · ¶ Ecōtrario vero faciūt mali · quod patz de ommibo · Primo em̄ mali nō amāt cōseruari integritatē interioris hois · Secdo nō appetūt spūalia eis bona · Tercō ad bona spūalia habēda nō operāt̄ · Quarto eis nō ē delectabile secū viuē ad cor ꝑtium redeundo · tum ex noticia p̄ntiū cogitatōnū malar̄ · tū ex memoria malor̄ p̄teritor̄ · tum ex timore futuror̄ supplicior̄ que abhorrent · Quinto mali sibiip̄is nō cōcordāt ꝑt̄ cōsciētiā remordē tē · fm illud p̄s · Arguā te & statuā otra faciē tuā · Dec bea · tho · scd̄a scde · q · xxv · arti · mj · Vtr aliq̄s possit seip̄m ex caritate diligē · in solu · mj · ar · Et itē ibidē · q · xxv · arti · vij · Vtr pcōres seip̄os diligāt · in cor · q · p totū · Re · sup · aīcicia de q̄tuor differētijs amicicie · in q̄nq; capitulis ·

¶ Q̄ pfectio hominis cōsistit secūdario in dilectione ꝓximi · Ca xvij ¶

Quarto & vltio cōsiderāda ē dilectio hominis ad suū ꝓximū · Cui⁹ rō ē · q̄a sic̄ pfectō spūalis p̄ncipalit̄ i dilectōne dei cōsistit · vt ex p̄missis ptz · ita scd̄ario pfectō spūalis vite in ꝓximi dilectē cōsistit · Vñ dñs postq̄ math · v · plura posuit que ad dilectionē ꝓximi ptinēt cōclusit in fine · Estote pfecti sic̄ & p̄r vr̄ celestis pfect⁹ ē · Et ideo post q̄ dñs math · xxij · p̄misit p̄ceptū de dilectione dei

dicẽs diliges dñm deũ tuũ ex toto &c̃ · immediate addit p̃ceptum de dilectione p̃xi dicens . & p̃ximũ tuum sicut teip̃m . ¶ Circa que p̃cepta nota tria . scz cõuenientiã numeri · dz̃iam modi · eminentiam meriti . ¶ Primo nota cõuenientiã vel sufficientiam numeri : Duo em̃ p̃cepta sufficienter de caritate data sufficiũt ad salutem · scz p̃ceptũ de diligendo deũ . & p̃ceptũ de diligendo p̃ximum · qđ q̃druplicit̃ p̃bo scz rõne · autoritate · vtilitate similitudine · ¶ Primo p̃bo rõne · sic · Amor siue dilectio ẽ bom · bonũ aũt aut ẽ vt finis vel id qđ ẽ ordinatũ ad finẽ · g̃ duo p̃cepta caritatis sufficiũt vnum quo inducimur ad diligẽdum deũ sicut finẽ · aliud quo inducimur ad diligẽdum p̃ximũ p̃pter deũ · sicut p̃pter finẽ · ¶ Secundo hoc idem probo autoritate math̃ · xxij · dicẽtis . In his duobꝰ mandatis tota lex pẽdz & p̃phete · vbi vna glosa sic ait Ad hec duo mãdata referũt̃ tot̃ decalog̃ vt monita p̃phetar̃ ibi finem habent · Glo · alia etiam ibidem sic ait · Nam ideo due tabule legis date sunt in quibꝰ erant decem p̃cepta · tria in vna que sunt ad deum · septem in altera que sunt ad p̃ximũ . Et itez̃ p̃me · io · mj · Mandatũ habem̃ a deo vt q̃ diligit deũ diligat & fratrẽ suũ · Inq̃bꝰ vbis tanguñt̃ duo · scz obligatio & cõnexio · Primo obligatio obseruãtie ī hoc · mandatum habem̃ a deo · Iohis · xiij · Mandatũ nouum do vob̃ vt diligatis inuicem · Vbi aug̃ sup iohẽz sic dicit · Nõne hoc erat mãdatũ ī antiqua dei lege vbi scriptũ est · diliges p̃ximum tuũ sicut teip̃m · Cur ergo caritas nouũ mãdatũ a dño appellat̃ · Rñdet aug̃ & dat rõnẽ hui? dicẽs · Caritas dz̃ mãdatũ nouũ · nõ q̃a in antiqua lege non sit datũ · sz p̃pt̃ nouum effectum · s · q̃a facit hominẽ nouũ & expellit vetustatẽ peccati · Secõ tãgit̃ onexio vel diuisio beniuolẽtie cum subdit · & q̃ diligit deũ diligat & fratrem suum · Vbi glosa sic ait · Frater tuꝰ imago dei est si nõ diligis imagiez · nec eũ diligis cuiꝰ imago ẽ · Vñ aug̃ sup illo verbo iohis · xiij · Hoc mandatũ do vobis &c̃ sic ait · Vtrũq̃ mandatũ a recte intelligentibꝰ & singulis inuenit̃ · nam q̃ diligit deum non potest cõtemnere p̃cipientẽ vt nõ diligat p̃ximum · Et qui scte ac spũaliter diligat p̃ximũ · qđ ī eo diligit nisi deum · & in dilectione p̃xi hic etiã dat̃ itelligi dilectio dei · Ita tãgit̃ greg̃ · in q̃dam omelia sup iohm̃ · Per amorẽ dei amor p̃ximi gignit̃ · & p amorẽ p̃ximi amor dei nutritur · Et subdit · Qui amare p̃ximũ negligit · pfecto deũ diligẽ nescit · & tunc plenius in dei dilectione pficimus · si in eius dilectionis gremio pus p̃xi caritatte letamur · Ita q̃ amor dei amorẽ p̃ximi generat & amorẽ p̃xi calefacit amor dei · ¶ Tercõ hoc idem p̃bo vtilitate . Licet em̃ caritas sit vna vt̃ tñ duo p̃cepta de caritate debuerũt dari · tũ p̃pt̃ duo obiecta q̃z vnũ sub alio ordiñat̃ q̃ sunt deus & p̃xim̃ · tũ p̃pt̃ duos act̃ caritatis quorũ vnus ordinat̃ ad aliũ sicut ad finem · tum p̃pter minus capaces qui nõ defacili cõsideñt vnũ horꝝ p̃ceptorꝝ sub alio cõtineri · Vñ in dilectione p̃ximi includit̃ dilectõ dei · sicut finis in eo qđ est ad finẽ · Et in dilectione dei includit̃ dilectio p̃ximi · sic̃ id qđ ẽ ad finẽ includit̃ & cõtinet̃ ī fine · Cuiꝰ rõ ẽ · quia id qđ ẽ ad finẽ hñt rõnẽ boni in ordine ad finẽ · & p oppositum recedẽ ab ordine finis habz rõnẽ mali · Dec · b · t · scda scde · q · xlmj · ãti · ij · Vtrz de caritate debuerũt dari duo p̃cepta · in cor · q · & ī solu · argu · Et itez̃ ibidẽ arti · mj · Vtrz duo p̃cepta caritatis sufficiãt · ī cor · q · ¶ Quarto hoc idẽ p̃bo similitudine hugonis de sãcto victore sic dicẽtis · Si aũt vere diligit̃ deus vbicunq̃ inuenit̃ siue in se siue in alio diligit̃ · Verbigrã · Diligis mel q̃a dulce diligis receptaculũ mellis sed mel diligis p̃pter seip̃m · fauũ vero p̃pt̃ mel · Sed si forte vides fauũ melle carentem doles vacua esse receptacula & cupis ibi esse quod diligis · Ita a simili deũ dilige · q̃a dulcis ẽ ipe & bonitas & veritas · p̃ximũ aũt dilige quia receptaculum est dulcedinis & bonitatis & veritatis . & hoc in ipo dilige · & p̃pter hoc ip̃m · q̃ si vacuũ vides dole & optã vt ista mereat̃ accipe · Dec hugo de sãcto victore q̃liter de? ī se & q̃liter ī p̃xio sit amãd? ·

¶ Qz dilectõ p̃ximi habet modũ · ¶ Ca · xvmj ·

Secundo circa hec duo caritatis p̃cepta scz dei & p̃ximi nota drãm · Nã dilectõ dei ẽ sine modo · vt patz sup̃ · dilectõ aũt p̃ximi modũ seu mẽsurã habet · hoc tripliciter p̃bo · scz autoritate · rõne · & cõpatõe ¶ Primo autoritate christ̃ · sup illo vbo luc̃ · x · diliges dñm deũ tuũ &c̃ · & p̃ximũ tuũ sic̃ teip̃m sic dicẽtis · Tu tñ attẽde qualiter nõ cũ eodem excessu posuit vtrũq̃ p̃ceptum · de deo em̃ ait · diliges dñm deũ tuũ ex toto corde · de p̃ximo aũt · sic̃ teip̃m ¶ Secõdo hoc idem p̃bo rõne · sic · Dilectio finis excedit dilectionem eius quod ordinat̃ ad finẽ · eo q̃ dilectõ finis est causa diligẽdi id quod ẽ ad finẽ · sed tales sunt he due dilectiones · s · dilectio dei · & p̃ximi · q̃a p̃ximus diligit̃ p̃pter deum sicut p̃pter vltimũ finẽ · de? aũt diligit̃ vt finis & vt causa vel rõ diligẽdi p̃ximũ & oñia alia · g̃ nõ potest eẽ vt aliqua caritas tm̃ diligat p̃ximũ q̃ntuz deũ · Et confirmo hoc idẽ alia rõne · quia aliter ẽ de amore dei & aliter de amore p̃ximi · Nã amor dei hic & in p̃ria est eiusdem rõnis · sed differt p magis & minus · Sed he due dilectõnes · s · dilectio dei & p̃ximi nõ sũt vn̄ generis vel rõnis · q̃a alia ẽ rõ diligẽdi finẽ · & alia ẽ rõ diligẽdi id quod est ad finẽ · q̃a id quod ẽ ad finẽ sortit̃ rõnẽ diligẽdi ex alio · s · ex fine · finis aũt nõ sortit̃ rõnẽ diligẽdi ex alio sed ex seipo · & ideo he due dilectiones nõ sũt ad inuicẽ compabiles · sicut etiam cogmitõ dei hic · s · in via & in p̃ria nõ ẽ vnius rõnis · Dec beatus tho · tercio scrip · sen · di · xxvij · de actu caritatis · arti · j · Vtrum deus in statu vie possit a nobis immediate amari · in solu · nj · ar · Re · sup̃ · dilectio

hoīs ad deū · ꝫ · ca · ꝙ de? debet a nobis diligi sine modo · ¶ Tercio hoc idem ꝓbo cōpatione · sic · Homo ex caritate plus debet deū diligē ꝑ seipm eo ꝙ bonū cōmune quale est de? magis debet diligi ꝑ bonum ꝑticulare ꝗle est homo · sed ꝓximū suū debet homo diligē sicut seipm · vt dr̄ mathei · xxij · g̃ icōpabilit̄ maior est caritas hoīs ad deum ꝑ ad ꝓximū · Vbi nota · ꝙ istud p̄ceptum de dilectione ꝓximi · diliges ꝓximum tuū sicut teipm septem modis expomit̄ · Primo sic · diliges ꝓximū tuū sic̄ teipm · id est diligas in ꝓximo tuo qd̄ diligis in teipo · s · naturā imaginē & similitudinem dei non vicium · Secūdo modo expomit̄ sic · sicut teipm · id ē ex q̄ caritatis affectu & effectu teipm diligis diliges ꝓximū · Tercio modo · sic · sicut teipm · id est ī quo teipm scz ī deo diligis diliges ꝓximū · Quarto mō sic · sic̄ teipm · id ē ꝓpter qd̄ teipm diligis scz ꝓp̄t deū & nō ꝓp̄t mūdū nō ꝓp̄t tēpale cōmodū diliges ꝓximū · Quinto modo sicut teipm · id ē ad qd̄ teipm diligis · s · ad grām ī pn̄ti · & gloriā in futuro · sic ad id diliges ꝓximū · Sexto modo · sic · sic̄ teipm · id est quo ordine diligis teipm · id est sup̄ res & sup̄ corp? ꝓprium & infra deum · Septimo modo · sic · sicut teipm id ē ꝑ dīu teipm diligis · s · a p̄ncipio vsq ad finem tam diu diliges ꝓximū · Licet aūt istud aduerbiū sic̄ sit signū simlitudinis · non tamē debet eē signum eq̄litatis in dilectione sui & ꝓximi · q̄a p̄us & pl? q̄libet debet seipm diligē ꝑ ꝓximū suū · vt patebit infra · Hec dn̄s hugo cardinalis exponēs illud vbū · diliges &c̄ · Vbi nota · ꝙ ꝓximū sic̄ seipsum diligit q̄ q̄tuor facit · scz q̄ cōgtulat̄ ei ī ꝙsperis · cōpatit̄ ī aduersis · ꝑcit ī imuriis · bn̄facit ī nēcriis Hec sūt q̄tuor signa vere ꝓximū diligētis ·

¶ Q̄ magis est meritoriū diligē deū ꝑ ꝓximū ·

¶ Capitulū · xix ·

Tercio circa hec duo p̄cepta caritatis · s · dei & ꝓximi nota eminētiā meriti · Magis em̄ est meritorium diligē deum ꝑ ꝓximum · qd̄ tiplicit̄ ꝓbo · scz ex cōmuni ꝓpositōe · obiecti ꝑfectione · modi intensiōne · ¶ Primo ex cōmuni ꝓpositione · sic · Propositio ꝑbi primo posteror est talis · ꝓpter qd̄ vnūqd̄q & id magis sed dilectio ꝓximi nō est meritoria nisi ꝓpter hoc ꝙ ꝓximus diligit̄ ꝓpter deū · g̃ dilectio dei est magis meritoria ꝑ dilectō ꝓximi · ¶ Secūdo hoc idē ꝓbo ex obiecti cōditione · sic · q̄ntū obiectū est cōpetenti? dilectōi tāto ei? dilectio magis ē meritoria · sed de? est obiectū cōpetenti? dilectōi ꝑ ꝓximus · g̃ &c̄ · ¶ Tercō hoc idē ꝓbo ex modi diligēdi intensione · sic · Quāto volūtas intensius diligit tanto dilectio est magis meritoria · sed volūtas intensius & ꝓmptius afficit̄ ī deum ꝑ ī ꝓximum · g̃ motꝰ dilectionis in deum est melior & ꝓsequens magis meritoriꝰ ꝑ ī ꝓximū · ¶ Sz forte argues ī oppositū · scz ꝙ diligē ꝓximū sit magis meritorium ꝑ diligere deum tali rōne · Illud qd̄ est difficilius videt̄ esse vtuosius & magis meritoriū · q̄a vtus est circa difficile & bonuz · vt dr̄ · ij · ethicoꝝ · sed facilius est diligere deū ꝑ ꝓximum · tum quia omnia naturaliter diligūt deum · tū q̄a ī deo mihil occurrit quod nō sit diligendū · qđ circa ꝓximū nō cōtingit · g̃ &c̄ · Rn̄deo & dico · ꝙ plus facit ad rōnē meriti & vtutis bonū ꝑ difficile · vn̄ nō oportet ꝙ omne difficili? sit magis meritoriū sed quod ē sic difficilius vt etiā sit meli? · Et quia deus est obiectū melius & competenti? ad diligē, dum ꝗuis non sit difficili? · ideo &c̄ · Hec beatus tho · tercio scrip · sen · di · xxx · arti · mj · Vtꝝ diligere ꝓximū sit magis meritoriū ꝑ diligē deū · in cor · q · Et secūda secūde · q · xxvij · arti · vnj ·

¶ Q̄ modus ꝑfecte dilectionis ꝓximi est duplex ꝓmus est de necessitate p̄cepti · & debet in se habere quatuor ·

¶ Capi · xx ¶

Ad maiorem tamen euidentiam predictoꝝ est sciendum · ꝙ quia deus est vniuersale bonum sup̄ nos exn̄s · ideo nobis p̄cipit̄ modus diuine dilectionis · q̄ expmit̄ matth · xxij · & luce · x · & marci · xij · diliges dn̄m deū tuū &c̄ Et q̄a ꝓximꝰ non ē vniuersale bonū sup̄ nos exn̄s sed particulare infra nos cōstitutū · ideo non determinat̄ modus nobis neq̄ p̄cipit̄ vt aliq̄s diligat ꝓximū ex toto corde · sed sicut seipm · Et sicut in dilectione dei est duplex gradus vel modꝰ ꝑfectōnis dilectionis dei q̄ req̄rit̄ ad salutē · vnus qui ē de necessitate p̄cepti · ali? q̄ ē de necessitate vel ꝑfectione cōsilij · de q̄bo patz sup̄ · Ita modꝰ ꝑfectionis dilectōis ꝓximi necessari? ad salutē ē duplex vnus q̄ cadit sub p̄cepto · ali? q̄ cadit sub cōsilio ·

¶ Primo dico · ꝙ dilectio ꝓximi nec̄ria ad salutē & que est de nec̄itate p̄cepti q̄tuor in se debet hr̄e · debet em̄ eē vera · iusta · sancta · oposa · ¶ Primo debet esse dilectio ꝓximi vera · Est aūt de rōne dilectionis siue amoris vt aliq̄s bonū velit ei quē amat & q̄a dilectio fert̄ vel tendit in duo · s · ī eū cui aliq̄s vult bonū · & in bonū quod optat eidē · illud vere amat̄ cui aliq̄s bonum optat · qui enim amat aliquē ꝓpter suā vtilitatē vel delectationē seipm amare cōuincit̄ · qui ex altero bonū vtile vel delectabile q̄rit · nō illū ex quo querit diligit · Vt verbi gr̄a · Cum diligimus equum vel vinū non diligimus sicut nosipos vt eis bona optem? · sed magis nosipos · vt scz ex ipis bona capiamus · nō est vera dilectio · Cū vero aliq̄s diligit aliū non ꝓp̄t ꝓpriam vtilitatē vel delectatōnē sed propter bona que ei optat · tūc diligit eum sicut seipm & implet p̄ceptū caritatis · quod patz · q̄a vt dicit apos · p̄me ad cor · xiij · Caritas nō q̄rit que sua sūt · sed optat bonum ei quem amat · In cui? rei signum & exēplum apos · seipm dat cū dicit p̄me ad cor · x · Nō q̄rens quod mihi vtile ē · sed quod multis vt salui fiāt · ¶ Secdo dilectō ꝓximi debz eē iusta & recta Est ei iusta & recta dilectō cū minori bono p̄ponit̄ magnū bonū · & bono magno p̄ponit̄ mai? bonū

Manifestū est aūt qp inter hūana bona bonum ami me p̃cipuum locū habet vel tenet · post hoc aūt bo num corpis ordinat̃ · vltimū aūt bonum ē qđ cōsi stit ī rebo exterioribo · Vñ & hūc ordinē diligēdi seip̃m videmus hominī naturaliter inditum · quod ptz · quia null? est qui nō mallet oculo corpis p̃ uari q̃p vsu rōnis qui est ocul? mentis · Rursum p vita corpali tuēda vel cōseruāda homo oīa bo na exteriora largit̃ · fm illud iob · ij · Pellē p pel le · &c̃ · Sic igr rectitudo circa dilectōnē pximi ī stituit̃ cū p̃cipit̃ alicui · qp pximū suum sic seip̃m diligat · vt scz bona pximis eo ordine optet vt si bi optare debet · p̃cipue q̃dē spūalia bona · deinde bona corpis · & postremo ea que in exterioribo bo nis consistūt · Si quis vero pximis bona exterio ra optet cōtra salutem corpis · aut bona corpis cō tra salutē anime · nō diligit ip̃m sicut seip̃m · vnde tunc dilectio pximi est iusta & recta cū quis nō cōdescēdit pximo ī aliquo malo · sed solū in bonis sicut & sue volūtati satisfacē debet homo solū ī bo nis · Et talis mod? dilectōnis pximi est de neces sitate p̃cepti cum dicit̃ · diliges pximū tuū sic te ip̃m · ¶ Tercō dilectio pximi ex dei p̃cepto dr̄ eē scta · Dicit̃ em̄ aliq̃d sctm ex eo qp ordinat̃ ad de um vñ altare sctm dr̄ · id est deo dicatū & alia q̃ dīno misterio mancipant̃ · Sic a simili illa dile ctio ē scta qua aliquis diligit pximū ꝓpter deū · Vbi nota · qp ī dilectione pximi triplex mod? vt dr̄ia inuenit̃ · Aliq̃n em̄ dilectō pximi nec est scta nec honesta nec recta · sicut cū aliqs solū carnalit̃ diligit pximum suū · Aliq̃n vero dilectō pximi ē honesta & recta sed nō scta · q̃n inter aliquos in a liquo negocio vel officio tēpali aliqua cōuenīētia vel cōmunicatō inuenit̃ · & tales pximos dilectō nes honeste quidē & recte p̃nt fieri · sed nō ex hoc dicūt̃ sācte · sicut illi qui sunt socij in negociando vel militādo vel fabri in artificio vel in aliquo hu iusmodi · Aliq̃n vero dilectō pximi non solum est honesta & recta · sed etiā sācta · ex hoc qp solū spū alit̃ diligit pximū ꝓpter deū · Vñ dr̄ p̃me io · mij · Hoc mandatū habem? a deo vt qui diligit deum diligat & fratrē suum · ¶ Quarto ex predicto mo do dilectōnis p̃cipit̃ vt dilectio pximi sit efficax & oposa · Cui? rō est · quia manifestum est qp vnusquisq; sic seip̃m diligit vt non soluz velit sibi bonū aduenire & malum abesse · sz vnusquisq; p posse bona sibi procurat & mala repellit · Tunc g̃ homo pximū suū sic seip̃m diligit q̃ nō solū ad pximum affectū hr̄ quo ei bona cupit · sed etiā effe ctū oñdit ei ope adimplēdo · vñ p̃me · io · mj · dr̄ · Nō diligam? vbo neq; līgua · sz ope & vitate · Dec · b t · scda scde · q · xlmj · āti · vij · Vtz inuenīt̃ dek̃ p ceptū de dilectōe pximi · ī cor · q · Et ī tractatu de pfectōe vite spūalis · ¶ Qr̄ p̃ma pfectō di lectōis pximi q̃ est sub consilio attendit̃ fm extēsionē amabilis · ¶ Ca · xxj ·

Secundus modus pfectionis dilectionis pximi necessarij ad salutē q̃ est de necitate vel de pfectione cōsilij attendit̃ fm tria · Primo fm ex tensionē amabilis · Secūdo quo ad intensionē amo ris · Tercō fm collationē muneris · ¶ Primo pfe ctio dilectionis pximi que sub cōsilio cadit atten dit̃ fm extensionē amabilis · Cuius ratio est · qa q̃nto ad plures dilectio extendit̃ · tanto dilectō p ximi videt̃ esse magis pfecta · In hac aūt dilectō nis extensione est triplex gradus fm qp triplex ē amicicia · s · ciuilis · naturalis · supnaturalis · ¶ Pri mus gradus amicicie est ciuilis qui coartat̃ ad ho mines · vel qa būfici sunt · vel qa cōsanguinei · Sūt em̄ q̃dā q̃ alios diligūt vel ꝓpter impensum būfi ciū · vel ꝓpt̃ cognatōnis vinculū · alios hoīes · s · ex traneos inimicos vel nō būficos excludētes ab ista dilectione · & talis dilectio nō meret̃ salutē · vt dr̄ mathei · v · Si diligitis eos qui vos diligunt quā mercedē habebitis · nōne publicani hoc faciūt · & si salutaueritis fratres vestros &c̃ · q · d · nullam · ¶ Quod vbū pt̃ exponi & intelligi tribo modis · Primo sic · dilectio q̃ amici diligūt̃ vel ꝓcedit solū ex natura vel ex gra · Primo si ꝓcedit solū ex natu ra nō pt̃ esse meritoria nec mercedē habet · Secūdo si dilectio qua amicū diligim? sit gratia informata est meritoria & mercedem habet · vt expomit bt̃us tho · tercio scri · sen · di · xxx · arti · nj · Vtz maioris meriti sit diligere inimicū q̃p amicū · in solu · j · ar · Secūdo mō expomit̃ sic · Quia si dilectio amicoz ꝓcedit solū ex amicicia · puta qa amat̃ solū ꝓpter hoc qp amici sūt · talis dilectio nō est meritoria · Si vero amici nō solū qa amici · sed etiā ꝓpter deū di ligūt̃ · talis dilectio est meritoria · vt expomit · b · t · secūda secūde · q · xxvij · ā · vij · Vtz magis sit &c̃ in solu · j · ar · Tercō mō expomit̃ sic · Quia diligere amicū potest intelligi duobo modis · Vno modo cū p̃cisione · s · Si diligitis tm̄ amicos & non inimi cos · talis dilectio nō est meritoria · Alio mō potest intelligi cū conditione fm chriſ · puta si diligitis solū ꝓpt̃ hoc qp vos diligūt · talis dilectio nō habz mercedē · Habz si diligitis amicū etiā ꝓpter deū · talis dilectio est meritoria · Et cōcordat hec expositio cū secūda expositione bti tho · ¶ Secūd? g̃d? dilectō nis pximi est naturalis qui nature limitibo coarta t̃ · Ex eo em̄ qp oīes hoīes ī natura spēi cōueniūt oīnis hō omni hoī naturalit̃ ē amic? · Et hoc maxīe ī hoc oñdit̃ qp hō alīū errātē ī via dirigit · & alios hui? dilectionis effect? impēdit · Eccī · xij · Oīne aīal diligit sibi simile · sic & oīnis hō pximū sibi · Vñ augus · in li · soliloqoz · Homines amo nō eo qp aialia · sed qa homines sūt · id ē qa rōnales aīas hnt̃ qs amo etiā ī latronibo · Habz qa naturalit̃ q̃libz hō seip̃m magis q̃p alīū diligit & ex eadē natura p cedit vt amic? diligat̃ & ei? cōtrariū odio hēat̃ io ueniēs ē vt īfra nat̃ dilectōis limites īimicoz dilectō nō cōphēdat̃ · ¶ Et ideo terci? g̃d? amici cie vel dilectionis grad? ē supnaturalis · scz dilectō caritatis que etiā ad inimicos extendit̃ & dilatat̃

quē quidē gradū dilectionis dñs docet matth · v. Diligite inimicos vros. Huiusmodi aūt inimicoꝝ dilectō ex sola dilectōne diuina derivatē · In alijs aūt dilectionibo mouet ad diligēdū aliqđ aliud bonū vt ibidē ptz · sed ad diligēdū inimicos nihil mouere pt nisi solus deꝰ . Diligunt em inimici inqn tum sunt dei · id est ad eiꝰ imaginē facti & ipiꝰ capaces · ¶ Vbi nota · qꝫ diligē inimicū duobo modis est de nēcitate pcepti · Primo modo vt cor homīs nihil acceptet qđ sit dilectioni inimici cōtrariū · ita qꝫ a dilectōne pximi inimicū nō excludat nec aliqđ cōtrariū huiꝰ dilectionis i corde suo recipiat · Secđo mō scz in casu alicꝰ nēcitatis etiaz in spāli actu inimicos diligē & eis bñfacere tenemur ex nēcitate pcepti · puta si inimicꝰ fame moreret vel in aliquo huiusmodi articulo esset · Extra hos aūt nēcitatis articulos inimicis spāle affectū vel effectū impēdē non tenemur ex nēcitate pcepti · sz hoc ptinet ad pfectionē cōsilij · Ita qꝫ extra nēcitatis articulos actu diligē inimicos & i spāli signa dilectōnis oñdē est de pfectione dilectōnis q̄ē sub cōsilio & non sub pcepto · Hec bea · tho · in tractatu quē fecit de pfectione vite spūalis · ca · xv · de pfectōe dilectionis pximi q̄ cadit sub pcepto ·

¶ Qꝫ scđa pfectio dilectionis pximi cadēs sub cōsilio attēdit q̄ntū ad intensionē amoris & quō · Secundo pfectio dilectionis ¶ Ca · xxij · pximi cōsideratꝰ q̄ntuz ad intēsionē amoris · Quanto em aliqđ amatꝰ intēsius tanto facilius contemnunt omia ppt ipm · Ex his gꝰ que homo ppt pximi dilectionē cōtēnit cōsiderari potest an dilectio pximi sit pfecta · Duo aūt pfectōnis dilectionis pximi inuenit triplex gradꝰ · Primꝰ est eoꝝ qui bona exteriora ppt pximi dilectionē cōtēnunt · Secūdꝰ gdꝰ est eoꝝ qui corpus suū laboribo ppt pximi dilectionē exponūt · Terci gradꝰ est eoꝝ qui animā suā ppt fratris dilectionē ponūt · ¶ Primus gradꝰ pfectionis dilectōnis pximi est eoꝝ qui bona exteriora ppt pximi dilectionē cōtēnunt · & hoc duobo modis · Vno modo vel qa ea pximis administrat · vt dicit apoſ · pme ad chor · xm · Si tradidero i cibos pauperꝝ omes facultates meas &c · Et cāticoꝝ · vm · Si dederit homo omez substātiā domꝰ sue p dilectōne q̄si nihil despiciet illā · Alio modo vel qa totalit renūciās nēcitati pximi irrogat vt christuz liberi imitet · Et de hac dilectionis pfectōne sectanda dñs cōsiliū cuidaz dedit dicēs matth · xix Si vis pfectꝰ esse vade & vēde omia q̄ habes &c Vbi oim bonoꝝ abdicatōnē videt dñs ordinare ad duo · s · ad dilectōnē pximi cum dicit · da pauperibo · & ad dilectionē dei cū dicit · veni sequē me · Hunc gradum dilectionis pximi non habēt q̄ debomis que habent pximis nēcitatē hntibo subuenire nō curāt · Vñ pme iobis · m · Qui habuerit substantiā huiꝰ mūdi & viderit fratrē suū nēcitatez hz̄e & clauserit viscera sua ab eo · quō caritas dei manet i illo · ¶ Secūdus aūt gdus pfectōnis dilectionis pximi est vt aliqs corpus suū exponat laboribo ppter pximoꝝ dilectionē · Cuiꝰ rei exēplū apoſ · in seipso oñdit cum dicit scđe ad thessolo · m · In labore & fatigatione nocte & die opantes ne quēqꝫ vrm grauarem · Et ad idem refert · Ideo q̄s tribulationes & psecutiones ppt amorē pximoꝝ pati non recusat · vñ apoſ · scđe ad chor · j · Sine tribulamur p vra exhortatione & salute &c · Et scđe ad thimo · ij · Laboro vsq ad vincula · q̄si male operās · sed verbū dei nō est alligatū ideo omia sustineo ppter electos vt & ipi salutē obtineāt · Hūc gradū pfectionis dilectionis pximi nō habent qui de delicijs corporis sui nihil omittūt · aut aliquid mali in corpore suo nō sustinēt ppter dilectionē pximoꝝ · cōtra quos dr amos · vj · Qui dormitis in lectis eburneis & lasciuitis in stratis vris · q̄ comeditis agnū de grege & vitulos de medio armenti &c · Et in fine subdit · Et nihil cōpatiebāt sup cōtritionē ioseph · ¶ Tercius vero gradꝰ pfectionis dilectionis pximi ē vt animā suā aliqs p fratris dilectione ponat · Vñ pme iobis · m · In hoc cognouim caritatem dei qm ille p nobis aiam suā posuit · & nos debemus p fratribo aiaz ponē · Vltra aūt hūc gradū dilectio intēdi vel extendi nō potest · vt dicit dñs iobis · xv · Maiorē hac dilectionē nemo habet &c · vñ in hoc pfectio diuine dilectionis ostenditur · ¶ Vbi nota · qꝫ aīa ostenderat duobo modis scz put vnificat a deo · & put vnificat corp · Primo modo pt cōsiderari aīma inqntum vnificatur a deo · & q̄ntū ad hoc homo p fratribo non debet aiam ponere · Cuiꝰ rō est · qa tm quis diligit vitam aīme q̄ntū diligit deū · plus em debet vnusqsq diligē deū qꝫ pximū · vt patet sup · Nō debet gꝰ aliqs peccando vitā aīme sue cōtemnē vt pximū saluet · ¶ Secundo modo considerat aīa fm qꝫ vnificat corpus & est pncipiū vite hūane · & q̄ntum ad hoc debem p fratribo aiaz ponē · Cuiꝰ ratio ē quia plus debemus pximū diligere qꝫ corpora nostra · Vñ vitā corporalē p spirituali salute pximorū debemus ponere · & cadit sub nēcitate pcepti in articulo nēcitatis · puta si aliqs videret aliquē deinfidelibo seduci · deberet se periculo mortis exponē vt a seductione mortis eum liberaret · Sz vt aliqs extra hos casus nēcitatis p salute aīaꝝ mortis piculo se exponat ptinet ad pfectionē dilectionis cōsilij · Cui exēplū ab apoſ · recipe debem qui dicit scđe ad chor · xij · Ego aūt libentissime impendā & supimpēdar ipe p aīabo vris · vbi sic dicit glosa · Perfecta caritas ē vt q̄s parat sit etiā pro fratribo mois · Habet aūt quandā mortis similitudinem cōditio seruitutis · vñ & mors ciuilis fuit dr · Cuiꝰ rō est · quia vita in hoc maxime manifestat qꝫ aliquis mouet seipm · q̄ aūt nō potest moueri nisi ab alio · quasi mortuꝰ videt · Manifestū ē aūt qꝫ fuꝰ nō a seipo mouet · sed p impiū dñi · vñ inqntum homo seruituti subijcit quandam mortis

similitudinē ꝛ·. Et ideo ad eandem dilectionis p̄fectiōnem ptinē videt · q̄ aliq̄s seip̄m futuri sub iiciat ꝓp̄t amorē p̄ximi. & q̄ piculo mortis se exponat · licet subiicē se piculo mortis sit pfecti?·q̄a hoīes naturalit magis refugiunt mortē q̄p fututē. Hec b·t·in tractatu de pfectione vite spūalis ca·xvi·de pfectōe dilectōis p̄ximi q̄ntū ad itēsiōnē amoris. ¶ Et cia pfectō dilectionis p̄ximi que est sub consilio attendit ꝑm collatōnem muneris & quō. ¶ Ca·xxmj·

Tercō considerat pfectio dilectionis p̄ximi ꝑm collationez maioris muneris·quāto em̄ maiora bona impēdim? p̄ximis·tāto dilectō pfectior dī esse. Dupl? aūt pfectionis dilectionis p̄ximi que ex effectu considerat est triplex gradus · Primus est eorum qui proximis lāgiunt temporalia. Secūd? est eor̄ qui largiūtur spūalia non excedentia rōnem · Terci? ē eor̄ qui largiunt spūalia·s·dīna sup rōnē exīntia. ¶ Prim? gd? pfectionis fraterne dilectōis ē illor̄ q̄ largiunt tēpalia. Sūt em̄ quidā q̄ ī tēpalibo bonis proximis obsequunt · puta qui vestiunt nudos · pascūt famelicos · infirmis ministrāt · & alia huiusmodi faciunt que sibi dñs reputat fieri & exhiberi. Math·xxv·quā diu fecistis vni de his fratribo meis mīmis mihi fecistis · Vbi dicit hiero. q̄ omne opus mie impensum paupi p̄ xp̄o impendit xp̄o · Et ꝓbat p exemplū dicēs · q̄ in oī paupere xp̄s esurīes pascit · xp̄s sitiēs potat · & sic de aliis opibo mie · ¶ Secd? gd? pfectionis dilectōnis proximi est illor̄ qui spūalia rōnē nō excedētia largiunt · Sūt em̄ aliqui q̄ largiunt aliis bona spūalia que tn̄ nō excedūt cōditōnē hūanam · sicut qui docet ignorantem · consulit dubitantem · reducit errantem · Job·mj· Ecce docuisti plurimos · & manus lassas roborasti · vacillantes confirmauerūt sermones tui · & genua trementia cōfortasti · ¶ In q̄bo vbis oñdit · q̄ ille q̄ largit alis bona spūalia bñ se habet erga q̄tuor genera p̄sonar̄ scz erga ignorātes · negligētes · dubitantes · trementes · Primo bñ se hī erga ignārātes dicens · docuisti plurimos scz nescientes q̄d oporteat facē · q̄d est magni meriti · Dañ·xij· Qui ad iusticiā eruditūt plurimos · q̄si stelle ī ppetuas etnitates · Secūdo bñ se hī erga deficiētes vel negligētes dicēs Et manꝰ lassas ad bñ opādū roborasti · id est confirmasti ne deficiāt ad operandū · q·d· Nō solum nescientes instruxisti · sed etiā negligētes ī ope & deficiētes ab ope cōfirmasti · ꝓp̄t q̄d dī hebreor̄ xij · Remissas manꝰ erigite & genua debilia roborate & gressus rectos facite · Tercō ondit q̄p bñ se hī erga dubitātes dicēs · Vacillātes id ē dubitātes sine titubātes siue inconstantes ī fide & bono ope cōfirmauerūt sermones tui · nō mūtōe armorū sed vbor̄ · scdi machab· vlt· Singulos eor̄ armauit nō clipeo & hasta · sed ꝑmombo optimis Quarto bene se habet erga trementes dicens ·

Et genua trementia roborasti · genua id est corda trementia p pusillanimitatē cōfortasti verbo & exemplo · q·d· dimittētes opari ꝓp̄t opandi difficultatē · cōfortasti hortando ad patiētiā · ysaie · xxxv· Genua debilia roborate. ¶ Terci? gd? pfectōnis dilectionis p̄ximi est eor̄ qui bona spūalia largiunt sup rōnem exīntia q̄lia sūt divina · Sunt em̄ aliqui q̄ spūalia bona & divina sup naturā & rōnē existentia p̄ximis largiūt · s· divinar̄ scripturar̄ eruditionē & spūaliū sacrāmētor̄ communionem manuducētia ad deū · Et de his duobo apos·mentionē facit ad gala·mj·dicēs·Qui tribuit vobis spiritū & opat in vobis vtutes · Et p̄me ad thess· ij · Cū accepistis a nobis verbū auditus dei·accepistis illud nō vt vbū hominū · sed sic ē vere vbū dei. Hec aūt duor̄ bonor̄·s·divinor̄ vbor̄·& sacrāmētor̄ collatio ad singularem quandā pfectionē ptinet fraterne dilectionis · Cui? rō est · q̄a p hec duo bona homo vltimo fini coniungit in q̄ suma hominis pfectio cōsistit · Addit aūt ad hāc pfectōnē si hui? modi spūalia bona nō vni tn̄ vl̄ duobo sed toti multitudini exhibeant · Cui? rō ē · q̄a etiā ꝑm phos bonū gentis pfectius & divinī? est q̄p bonū vni? · Vn̄ & apo · dicit ad ephe · mj · Alios autem pastores & doctores ad consummationē sanctor̄ ī op? ministerij · in edificationem corpis xp̄i scz totī? ecclesie · Hec bea · t · in tractatu de pfectione vite spūalis ca·xvij·de pfectōne dilectōnis p̄ximi q̄ntū ad effectū. ¶ Dr ex p̄cepto dei q̄libet magis debet deū diligē q̄p seip̄m · Ca·xxmj·

Et quia in caritate est ordo · vt patet sup caritas·ij·ca· Ideo q̄libet magis debet deum diligē q̄p seip̄m · & post deū q̄libz magis debet diligē seip̄m q̄p p̄xmū · & int̄ p̄ximos magis debet vnū diligē q̄p aliū · ¶ Primo dico q̄p q̄libet magis debet deū diligere q̄p seip̄m · hoc aūt ꝓbo quinq̄ rationibo · scz ex parte bonī · termini · motiui · cōmodi · exēpli · ¶ Primo ex pte bonī · sic Amor ē bonī · g̃ maioris bonī debz eē maior amor sed deus est bonū infinitū · q̄libz aūt nīm ē bonuz finitū · g̃ q̄libz debet magis deū diligere q̄p seip̄m ¶ Secūda rō ē ex pte termini · sic · Finis ē magis diligēd? q̄p ea q̄ sūt ad finē · sed deus ē vltimus finis oīm diligibiliū ex caritate · g̃ ipe ē sup̄ nos & sup̄ omnia diligendus maxime · ¶ Tercia rō est ex parte motiui ad diligendū · sic · Propt̄ qd̄ vnū quodq̄ & illud magis · ꝑm ꝓbm p̄mo posterorum sed ꝓp̄t deū omnia debēt diligi · Vn̄ aug? de doctrina christiana sic ait · Si teip̄m ꝓp̄t te nō debes diligere sed ꝓpter ip̄m vbi dilectionis tue rectissimus finis ē · g̃ magis debet homo deū diligere q̄p seip̄m · ¶ Quarta rō ē ex pte commodi · sic · Vnicuiq̄ proprium bonum magis est diligibile ꝑm philosophum q̄p quodcunq̄ aliud bonum · sed deus est magis bonum proprīū q̄p aliq̄d aliud · q̄a est bonū anime magis intimū q̄p ipa sibi · vt dī in libro de spiritu & anima · g̃ est sup̄ oīa diligend?

Quinta ratio est ex pte exempli · sic · Pars enī naturaliť plus amat cōmune bonū toti? q̄ bonuz ꝑticulare ꝓprium. Cui? ratio est · quia bonū amātis magis inuenīť vbi pfecti? est · vñ quia quelibet ps impfecta est in seipa pfectionē maiorē hī in suo toto · Ideo etiā naturali amore ps plus intendit ad cōseruatōnē vite sui toti? q̄ suiipi? · ꝓter qđ etiā naturaliť aliqs oꝓponit brachiū ad defensionem capitis ex quo dependet sal? toti? · Et inde est q̄ etiā ꝑticulares homines seipos morti exponūt ꝓ cōseruatione ciuitatis cui? ipi sunt ptes · Quia ḡ bonū nrm ī deo est sic in causa vniuersali bonoz · ideo bonū ī ipo esse magis naturaliť cōplaceat q̄ in nobisipsis · Et q̄a caritas naturam & amorem naturalem pficit · ideo si amore naturali hō plus deum diligit q̄ seipm · multo magis amore caritatis · Cuius ratio est · quia amicicia caritatis fundať sup cōmunicatione bītitudinis · sed de? est ꝑ essentiam ipa bītitudo · quilibet aūt homo bītitudinem potest ꝑticipare · ḡ amore caritatis q̄libet hō magis dī diligē deū q̄ seipm · Dec b·t·m̄·scri·sen·di·xxix·de ordine caritatis arti·j· Vtrū deus sit sup oīa diligendus ex caritate · in argumētis cōtra · & in cor·q · Et itez scđa scđe · q · xxvj · de ordine caritatis · arti·m̄ · Vtrū hō debeat ex caritate plus diligē deū q̄ seipm · argu · cōtra · & in cor·q · Re·sup·angel? · quō angel? pl? diligit deū q̄ seipm ·

¶ & post deū q̄libz debet magis diligē seipm q̄ ꝓximū ·

Secūdo post deū q̄libet magis dī diligē seipm q̄ ꝓximū · hoc aī q̄nq rōibo ꝓbo · s · ex pte cause · nature · miſericordie · culpe · glorie · ¶ Primo ex pte cause p ferēde · sic · Causa potior est effectu & exēplar exemplato · sed dilectō suiipi? est causa & exemplar dilectōnis ꝓximi · vt dicit ꝑbs · li · ix · ethicoz · ca · Secūdo · Amicabilia que sūt ad altez venerūt ex amicabilibo que sūt ad seipm · ḡ &c̄ · ¶ Secūda ratio est ex pte nature imitāde · sic · Illud q̄d est naturale est vehemēti? q̄ id q̄d est voluntarium · sed amor suiipi? est ex inclinatione nature · amor aūt alioz est ex volūtate rōnis tm̄ · ḡ &c̄ · ¶ Tercia rō ē ex pte miſericordie impēdēde · sic · Miſcdia ex amore causať · sed hō dī magis suiipi? incipe miſereri q̄ alteri? · vt dicit aug?. ḡ &c̄ · ¶ Quarta rō est ex pte culpe vitāde · sic · Quanto q̄s salutem alicui? amat · tāto ei? pcm vitat · sed homo magis debet vitare pcm suū q̄ pcm alteri? · ḡ magis dī amare salutē suā q̄ salutem alteri? · Vnde homo nunq̄ debet subire pcm aliq̄d vt ꝓximuz liberet a pcto · Cui? ratio est · quia peccatū contriať participatōni bītitudinis quā hō magis debz in se diligere q̄ in alio · ¶ Quinta ratio est ex pte glorie optande & cōsequende · sic · Desideriū bonī ex amore sui causať · sed q̄libz magis dī desiderare bītitudinē suā q̄ alteri? · vt patz rōne ꝓmissa · ḡ &c̄

¶ Sexta ratio est & est confirmatio p̄cedentis ex parte cause diligende · sic · Homo diligit seipm ex caritate inq̄ntū ē particeps vite eterne · sed potior ratio diligendi deū ē ex eo q̄ homo participat diuinū bonū q̄ q̄ homo assotieť ꝓximo ī hac participatione · ḡ ex caritate magis debet homo seipz diligere q̄ ꝓximū · ¶ Septima ratio est ex parte excellentie diligende · sic · Vbi bonū pfectius inuenīť magis debet diligi sed magis inuenīť bonū vbi est ꝑm causā q̄ vbi est ꝑm simlitudinē tm̄ · & ideo licet diuinū bonum q̄nq̄ contingat magis inueniri in ꝓximo q̄ntum ad simlitudinē · tamen q̄a bonum quod est ī deo est meū etiam ꝑm cām · ideo debeo magis diligē meipm q̄ ꝓximū · Hanc rōnē tali rōne confirmo · sic · Vnitas est potior vnione ḡ cōsociatio bītitudinis ꝑm quandā vnionē ad deū est maior & potior q̄ q̄ aliqs assotieť sibi in illo bono · Et ideo licz ꝓxim? melior · sit deo ꝓpinquor · q̄a tamen nō est ita ꝓpinquus caritatē hñti sic ipe sibiipi · q̄a respectu suiipi? est vnitas · respectu alterius non est vnitas sed vnio · ideo nō sequiť q̄ aliqs magis debeat ꝓximū diligere q̄ seipm · sed econuerso ꝓpter maiorem coniunctionez suiipius ad seipm q̄ alteri? ad ipm · ¶ Sed forte argues in cōtrariū · s · q̄ aliqs ex caritate magis debet diligere ꝓximū q̄ seipm · & hoc duplici rōne · Prima est ex parte vite · sic · Illud q̄d aliqs maxime diligit in seipo est viuere & esse · sed caritas facit ponere vitam carnalē ꝑ fratribo · Quidā etiā gentiles ex amore amicoz exposuerunt se morti sine spe vite eterne · ḡ caritas & amicicia facit magis diligere ꝓximū q̄ seipm · Rñdeo & dico · q̄ tradē vel exponē se morti ꝓpter amicū non cōtingit ex hoc q̄ aliqs plus amicū diligat q̄ seipm · sed q̄a in se plus quis diligit bonū virtutis q̄ bonū corpis

¶ Secundo argues ex parte bñficientie · sic · Bñficientia ē effect? caritatis · sed magis laudāť qui sūt bñfici ad amicos q̄ ad seipos · ḡ caritas facit magis amare ꝓximū q̄ seipm · Rñdeo & dico · q̄ cū in hoīe sit duplex natura · s · interior rōnis & exterior · s · sensualis · plus debet homo seipm diligē q̄ntum ad naturā interiorem q̄ q̄ntum ad naturaz exteriorē · & ideo magis semp debet homo impendere sibiipi de bonis spūalibo adipiscendis · & de malis spūalibo vitandis q̄ amicis · De bonis autē temporalibo magis impēdim? amicis q̄ nobis · De trimēta aūt corporalia debet homo sustinere ꝓpter amicū · & in hoc magis seipm diligit ꝑm spūalem mentē · sed in spūalibo nō debet homo pati detrimentū peccando · vt ꝓximū liberet a peccato · sic patet sup · Dec bt̄us tho · tercō scri · sen · di · xxix · de ordine caritatis ar · v · Vtz ex caritate aliquis magis debeat diligere seipm q̄ ꝓximū · in argumentis cōtra · in cor·q · & in solu · ij · m̄ · & · v · ar · Et scđa scđe · q · xxvj · de ordine caritatis · ar · m̄j argumēto cōtra · & in copore questionis ·

¶ Et post deum & post seipm vnus ꝓximus est magis diligendus q̄ alius · Ca · xxvj

Tercō post gradū vel modū diligēdi deum & seipm vnus pximus magis est diligē dus ꝙ alio· quod pbo ꝗtuor rōmbo· scz ex pte peccati· supplicij· desiderij· pncipij· ¶ Prima ratio est ex pte peccati vel contrarij· sic· Tanto vnusquisq; magis debz diligi· ꝗnto magis peccat ꝙ odit vel offendit· sed magis peccat ꝙ odit vel of fendit pximū vnū ꝙ aliū· g magis debet diligi pximus vnus ꝙ alio· ¶ Secūda ratio est ex p te supplicij· sic· Apud deū maiori culpe debet ma ior pena· sz levit· xx· pcipit· ꝙ ꝙ maledixerit pa tri vel matri morte moriat· qđ nō pcipit de his ꝙ alios hoies maledicūt· g &c· ¶ Tercia rō ē ex pte desiderij· sic· Magis est ordinat? affect? cari tatis ꝙ appetit? naturalis· sed appetitus naturalis qui est inclinatio nature magis tendit in rem sibi conuenientē· vt vbigtia· ad sensū ptz ꝙ terra habz maiorē inclinationem grauitatis ꝙ aqua quia cō petit ei esse sub aqua· g affect? caritatis qui est in clinatio gratie magis debet intendi & extendi ad eos quibo cōuenit nos magis benivolos & bnficos esse· ¶ Quarta ratio est ex pte pncipij diligendi· sic· Principiū dilectionis est deus & ipe diligēs & ideo necesse est ꝙ fm maiorem ꝓximquitatez ad alterū istoz pncipioz maior fit dilectionis affec t?· Dec bea· tho· scđa scđe· q· xxvj· de ordine ca ritatis· arti· vj· Vtz vn? pxim? sit magis dili gēd? ꝙ ali?· ar· cōtra· & i coz· q· p totū·

¶ Q pmo in dilectione pximi ꝛsiderare debe m? excessum bonitatis· ¶ Ca· xxvij·

Hīb maiorē tñ evidētiā pcedētis ca· est sci endum· ꝙ in dilectione pximi maiori vl minori ꝗtuor cōsiderare debem?· scz excess sum bonitatis· vinculum ꝓximquitatis· debitū e quitatis· articulū necitatis· ¶ Primo cōsiderare debem? excessum bonitatis· & sic meliores ceteris paribo magis sūt diligēdi ex caritate· qđ triplicit pbo· s· autoritate· ratōne· distinctōne· ¶ Primo autoritate ambro· ꝙ dicit· ꝙ boni domestici sunt malis filijs pponēdi· ¶ Secūdo hoc idē pbo rōe· sic· Bonitas est causa ꝓximquitatis ad deum· g ꝙ sunt deo ꝓximquiores p maiorem bonitatem· ma gis sunt diligendi ex caritate ꝙ alij qui sunt mi nus ꝓximqui deo· Si vero hanc rōnez alit vis for mare sic dicas· Principiū diligendi ē de?· g fm maiorē ꝓximquitatem ad deū p maiorē bonitatem aliqui sunt alijs magis diligendi· ¶ Sed cōtra· vna & eadē rō diligēdi· & vnum bonū qđ diuersi volum? nō debet eē cā inēqlis dilectionis· sed de? est vna rō diligēdi omnes pximos· vt patet p au gus· in pmo de doctrina christiana· & idem bonū omibo pximis volum?· s· vitā eternā· g omēs p ximi eqlit sunt diligēdi· Rndeo & dico· ꝙ licet sit vna rō vel vnū pncipiū omēs pximos diligē di scz de?· & licet bonū qđ omibo vult caritas sit vnū fm se· s· bitudo etna· diuersitas tñ vel ieqlis tas dilectōis caritatis ē attendēda qntū ad duo·

Primo fm comparationē vel respectū ꝓximqtatis ad deū· vt· s· ei ꝙ ē deo ꝓximqor maius bonū ex ca ritate velimus· Secdo p comparationē ad terminū vel finē vltimū· Licet em bonū quod ꝗdē ex cari tate volumus sit vnum· s· bitudo eterna· vt dixi· habet tñ diuersos gd? fm diuersas bitudinis par ticipationes ex maiori ꝓximqtate p maiorē bonita tē· & hoc ptinet ad caritatē vt velit iusticiam dei seruari fm quā meliores pfecti? bitudinē partici pāt· ¶ Tercō pbo hoc idē distinctione· Nā inēq litas dilectionis duobo modis pt cōsiderari· Vno mō fm qntitatē boni qđ desiderat alicui· & sic i af fectu caritatis nō ē aliq inēqlitas· qa ommbo vnū bonū ex caritate qđ de? ē optat· vt ptz supr· Alio mō fm qntitatē mōi· id ē intēsionē desiderij· & sic melioribo & ꝓximqoribo vehemētiori affectu bonuz desideram?· vt seqnti ca· patebit ¶ Vbi nota· ꝙ dilectio pt dici inēqlis duobo modis· s· ex pte be nivolentie· & bnficiētie· Primo ex pte benivolen tie· & hoc duplr· vel ex eo ꝙ qdā diligūt & alij n diligūt· & in hac dilectōne inēqlitas haberi vel s uari nō debet· Vel ex eo ꝙ qdā pl? alijs diligun tur· & in hac dilectione ratione maioris bonita tis & ꝓximqtatis inēqlitas haberi debet· Secdo di lectio potest dici inēqlis ex pte bnficiētie· & i hac inēqlitas seruari debet· eo ꝙ omibo ꝓdesse nō pos sum?· Vñ aug? primo de doctrina christiana sic ait· Omēs hoies eq diligēdi sūt· sed cū omibo pro desse nō possis· his potissime cōsulendū est qui pro locoz vel temporz vel quarumlibet rerz oportunita tibo cōstricti? tibi id est qdam sorte iungūt· Dec q· t· scđa scđe· q· xxvj· de ordine caritatis· Vtz vn? pxim? sit magis diligend?· in coz· q· & i so j· & ij· ar· ¶ Q secūdo in dilectione pximi ꝛsiderare debem? vinculū ꝓximqtatis· Ca· xxviij·

Secūdo in dilectione pximi cōsiderare de bemus vinculū ꝓximquitatis vel consan guinitatis· & sic qlibet magis debz diligē cōiunctos vel ꝛsanguineos suos ꝙ extraneos· quod tripliciter pbo· s· autoritate· rōne & similitudine· ¶ Primo autoritate apos· j· ad thimo· v· sic dicē tis· Si qs suoz & maxie domesticoz· vt sūt pa tres & mres & filij· Glo· ꝙ tñ domestici c? modi sūt vt pntes filijs· & pntibo filij· curā· i· pvidētiā ñ hī· ñ diligēdo & ñ pvidēdo· fidē· i· fidelitatē q̄ su is tenebat negavit opibo & si ñ vbo· tal ē infideli deterior pcurāte domesticos & regēte· qa respicit ab eo qđ bonū cognscit· vñ mai? crimē ifidelis tan git dicēs qa ē infideli deterior· Dec i glo· ibidē Ex hac autoritate talē elicio rōnē· Interioz caritatis affect? dt rndē exterioi affectui sz maiorē curā dt hō hre de suis ꝙ de aliemis vt p apos· patz· g maio rē benivolētiā caritatis· Secūdo hoc idē pbo alia rōne· sic· magis debet homo diligē seipm ꝙ alios vt patz supr· ergo ꝗnto aliqui sūt sibi magis ꝓximq tanto magis debet eos diligē· ¶ Tercō hoc idem pbo exēpli similitudie· scz exēplo salvatoris nri

nã ipe mgr insinuãs qꝫ a pijs filijs cura parẽtibꝰ est impendenda · de seipo exemplũ instituit qñ de cruce mrez iobi cõmẽdauit · & alterꝫ p se quodã modo filiũ ei ꝓuidit · vt dicit glo · ambro · sup illo verbo apos · allegato · si quis suoꝝ &c̃. ¶ Vbi nota · qꝫ dilectõ quã habem? ad cõiunctos vel cõsãguineos est maior dilectõne quã habem? ad extraneos triplicit · scz intẽsiue · extensiue · tempore. Primo intensiue · ꝙa intensiori affectu diligit hõ illos qui sũt sibi ꝓpinquiores ad illud bonũ ad qd illos diligit ꝙꝫ meliores non cõiunctos vel non ꝓpinquos ad maius bonũ. Secũdo est maior extẽsiue · quia pluribꝰ modis diligit homo sibi cõiunctos ꝙꝫ extraneos · qd patz · quia ad eos qui nõ sũt nobis cõiuncti nõ habem? nisi amicicią caritatis · ad eos aũt ꝙ sũt nobis cõiuncti habem? aliquas alias amicicias fm modũ cõiunctõis ad nos · Tercõ est maior tpe · ꝙa aliqui sũt nob ita ꝓpinqui vel cõiuncti fm naturalem ordinẽ vel origĩem a qua discedere nõ possum? · sed bonitas vtutis fm quã aliꝙ appropinquant deo potest accedẽ & recedere augeri aut minui · ꝯ patet qꝫ dilectio que habet ad ꝓpinquos & cõsãguineos est intensior extensior firmior & diuturnior dilectione que habet ad extraneos · dato qꝫ extranei sint meliores. ¶ Sed forte argues in oppositũ · s · qꝫ magis debem? diligẽ meliores extraneos ꝙꝫ ꝓpinquiores vel cõiunctiores nob tali rõne · Illud videt esse magis diligẽdũ qd nulla rõne dt hñi odio ꝙꝫ illud qd aliꝙ rõne est odiẽdũ · sed psone nobis cõiuncte sũt fm aliquã rõnem odiende · fm illud luce · xmj · Si quis venit ad me & nõ odit prem suũ & mrem & vxorẽ & filios & fratres & sorores nõ potest esse meꝰ discipul? · hoies aũt boni nulla rõne sũt odiẽdi · ꝯ &c̃ · Rñdeo & dico · qꝫ in ꝓpinquis nris nõ ꝑcipimur odire qꝫ ꝓpinqui sunt · quia dns nõ solũ ꝓpinquos · s · amicos & cõsãguineos ꝑcipit diligẽ · sed etiã inimicos · Sed hoc solũ ꝑcipit odire qd nos impedit a via dei · & in hoc nõ sũt ꝓpinqui sed inimici fm illud matb · x · Inimici hois domestici eius. Dec bea · t · nj · scrip · sen · di · xxix · de ordine caritatis · arti · vj · Vtrꝫ hõ ex caritate magis debeat diligẽ extraneos ꝙꝫ ꝓpinquos · i argu · otra · Et sda sde · q · xxvj · arti · vij · Vtrũ magis debeam? diligẽ meliores ꝙꝫ nob cõiunctiores · ar · otra & i cor · q · & i solu · j · argu.

¶ Quis est ordo caritatis. ¶ Ca · xxix ·

Ad maiorẽ tñ euidẽtiã ꝓdictoꝝ circa dilectõnem caritatis nota tria · s · ordinẽ · modum · gradum · ¶ Primo nota ordinem diligendi · Nam bea · ambrosius sup illud canticorũ · ij · ordinauit in me caritatem · diligẽdi ordinem exꝑmẽs dicit · Primo diligẽdꝰ est deꝰ · secundo q̃libet debet seipm diligẽ · tercõ parentes · deinde filios · post domesticos · qui si boni sunt malis filijs preponendi sunt · Dec mgr sen · in textu · li · nj · di · xxix · in medio distinctionis · quibꝰ obuiat illud ꝓceptum &c̃. Re · rõnẽ huiꝰ ordinis sup · caritas · nj · ca · ¶ Secũdo nota diligendi modũ · Nam ꝓximos diligimus amore beniuolẽtie fm qꝫ bonum nrm in eis p similitudinẽ inuenit · hec aũt similitudo attendit fm qꝫ cũ eis communicamus · & ideo fm modũ communicationis debet esse modus dilectõnis · Est em̃ cõmunicatio q̃druplex · s · natural · officialis · ciuilis · spũalis · Prima cõmunicatio ẽ naturalis · fm quã cõmunicat in origine naturali · & in hac cõmunicatione fundat amicicia pris & filij & consanguineoꝝ · Secda cõmunicatio ẽ officialis · vel yconomica · fm quã homines in domesticis officijs adminicẽ cõmunicãt · Tercia communicatio est ciuilis · s · politica · fm quã hoies ad ciues cõmunicãt · Quarta communicatio est spũalis scz diuina fm quã oñes homines vel actu vel potẽtia ĩ vno corpore ecclesie cõmunicãt · Vñ fm vnãquãqꝫ cõmunicationẽ vel cõmunionẽ sũt amãdi amici · qd de singulis ptz · Prio ei ĩ cõmũicatõe naturali q̃ fit ꝓ originẽ carnis debem? diligẽ patres & cõsanguineos in his que spectant ad conseruationem nature · Secũdo in communicatione particulari · s · yconomica debemus domesticos diligẽ in his q̃ spectãt ad dispensationẽ dom? · Tercõ in communicatione ciuili debemus conciues diligẽ in his q̃ ad ciuilẽ vitã spectant · Quarto in communicatõne spũali · s · diuina omnes homines debem? amore caritatis diligẽ in his que ad deũ spectãt vt oibus optem? vitã eternã · & fm nostrum modũ cooperemur ommibꝰ ad salutẽ · Vnde omnes alie spẽs amicicie respiciũt bonũ particulare & particulares psonas · sed amicicia caritatis respicit bonũ generale · scz vitã eternã & generalit oñes viuẽtes · Et ideo si ab amicicia caritatis oñes alie amicicie sepent · potior ẽ ipa sine alijs ꝙꝫ alie sine ipa · Et ideo nõ sepat q̃ntũ ad aliqꝺ qui in hac vita vnit sed post mortẽ sepant ab amicicia caritatis damnati · Vnde plus debeo diligẽ hominẽ christianum ꝙꝫ patrẽ meũ infidelẽ defunctũ · ꝙꝫ liceat fm affectũ naturalez in illud magis ferri qd magis fm naturã est nobis cõiũctũ · Dec bts tho · tercõ scrip sen · di · xxix · de ordine caritatis · arti · vj · Vtruz ex caritate homo magis debeat diligere extraneos ꝙꝫ ꝓpinquos · in cor · q · Et itez sda sde · q · xxvj de ordine caritatis · arti · viij · Vtrꝫ sit magis diligendꝰ ille qui est nobis ꝓpinquus fm corpalẽ originẽ · in cor · q · ¶ Tercõ nota diligendi gradum Nam maior illa dilectõ esse debet que magis accedit ad illud qd magis ẽ diligendũ · maxime aũt diligendus est deꝰ · & post deũ magis debet homo seipm diligere · & postea alios · vt dicit btus tho · tercõ scri · sen · vbi sup̃ immediate · ¶ Circa modũ vero seu gradum diligendi ꝓximũ septem questiones ꝓpono · ¶ Prima est · vtrũ homo ex caritate magis debeat diligere filium suũ ꝙꝫ patrem · Rñ · deo & dico · qꝫ gradus dilectionis ex duobꝰ pensari potest · s · ex parte dilecti & ex pte diligentis ·

Primo ex pte bñi dilecti. & sic homo magis dꝫ diligẽ patrez q̃p filiũ. Cuí? rõ ẽ. ꝙa illud qđ habz maiorẽ rõnem bñi & qđ est deo simili? magis ẽ diligẽdũ. sed pr̃ magis hꝫ huiusmodi rõnem q̃p fili?. qđ ptz. ꝙa pr̃em diligimus sub ratõne ꝓncipij qđ habet rõnẽ cause & eminẽtioris bñi & deo similioris. g̃ &c̃. Secũdo g̃dus diligẽdi magis vel minus pt̃ cõsiderari ex pte diligẽtis. Naz aliquid amat̃ dupliciť. Vno modo vt res cõuncta. sicut amo manũ meaz vel aliqđ mẽbrũ vno amore quo amo meipm̃. & sic magis amant̃ parẽtes q̃p filij. Alio modo amat̃ aliqđ sic̃ res distincta. sicut amo hoiem vel aliqđ vt in altero exñs. & sic magis diligunt̃ filij q̃p parẽtes. Dec bea. tho. nj. scri. sen. di. xxix. de ordine caritatis. arti. vij. in cor. q. Vbi nota ꝙ aliud spectat ad pr̃em respectu filij aliud vero spectat ad filiũ respectu pr̃is. Nam ad filiũ ptinet vt pr̃i honorẽ impẽdat. eo ꝙ ꝓncipio & cause q̃lis ẽ pr̃ respectu filij debeť subiectõ reuẽntie & honor. Ad pr̃ez aũt ptinet respectu filij vt filij vtilitati ꝓuideat. sic̃ effectui naturaliť cõpetit recipe sui ꝓncipij influẽtiã & ꝓuisionẽ ipi us. q̃uis in articulo nccitatis fili? ex bñicijs suscepti? sit obligat? vt pentibꝫ maxie ꝓuideat. vt dicit bea. t. scda scde. vbi sup̃ arti. ix. in solu. ꝓmi & tercij argu. Secũda q̃stio ẽ. vtrũ mres naturaliť plus diligãt filios q̃p pr̃es vel ecõuerso. Rñdeo & dico. ꝙ ex vna pte mres plus naturaliť diligũt filios q̃p pr̃es. & hoc ꝓpt̃ tres rõnes quas ponit ph̃us libro ethicoꝝ. Prima est ꝓpt̃ maiorẽ laborẽ. magis em̃ laborãt in generatone filioꝝ. vñ magis ponũt de suo q̃p pr̃es. Secũda ratio est ꝓpter maiorẽ cognitionẽ vel certitudinem. ꝙa magis sciunt ꝙ sũt filij sui q̃p pr̃ sciat. Tercia est ꝓpter maiorẽ cõuersationẽ. ꝙa statim natos suos se cũ tenent & nutriũt. nõ aũt pr̃es. sic̃ etiã cõsãguineos cũ q̃bꝫ conuersati sum?. magis diligimus. ꝙa amicicie naturali adiungiť amicicia socialis. Ex alia vero parte pater naturaliť pl? diligit filiũ q̃p mater. eo ꝙ nobili? est in filio qđ datˇ a patre q̃p a mre. ꝙa pr̃ dat filio formã que ptinet ad pfectõnem que est rõ diligẽdi. Mater vero dat filio materiam que ptinet ad impfectõnem que nõ est rõ diligẽdi. Dec bea. tho. nj. scrip. sen. di. vbi sup̃ immediate. i solu. nj. ar. Tercia questio est. vtꝫ hõ magis debeat diligẽ pr̃em q̃p mr̃em. Rñdeo & dico ꝙ sic duplici rõne. Prima est. ꝙa ꝓncipium actiuũ nobili? est passiuo. sed i generatõne pater habet rõnem nobilioris bñi scz ꝓncipij actiui. mr̃ vo hꝫ rõnẽ ignobilioris bñi. s. ꝓncipij passiui. iõ &c̃. Secda ratõ ẽ. ꝙa pr̃ dat filio id qđ est nobili? s. formã. matˇ vero dat qđ ẽ ignbili?. s. materiam ideo homo plus naturaliť diligit patrẽ q̃p mr̃em. vt dicit bt̃s tho. scda scde. q. xxvj. de ordine caritatis. arti. x. in cor. q. Quarta questio est. vtrum homo plus debeat diligẽ vxorem q̃p patrẽ & matrem. Respõdeo & dico ꝙ ex vna parte magis parentes sũt diligendi q̃p vxor. Cuí? rõ ẽ. ꝙa maioris bñi maior debet esse dilectio. sed parẽtes hñt rationẽ maioris bñi. s. rõnẽ ꝓncipij respectu filij. g̃ &c̃. Ex alia vero parte vxor magis ẽ diligenda q̃p parẽtes. Cuí? rõ ẽ. ꝙa bonũ cõiũctũ magis diligiť q̃p bonũ sepatũ. sed vir & vxor coiungũť vt vna caro scz q̃ntũ ad generatõez i q̃ nõ sũt duo sed vna caro. fm apos. g̃ q̃ntũ ad hoc intensi? diligiť vxor parẽtibꝫ. sz maior reuẽntia ẽ exhibẽda pntibꝫ q̃p vxori. vt dicit. b. t. scda scde vbi sup̃ ati. xj. i cor. q. Quinta q̃stio ẽ. vtꝫ hõ pl? debeat diligẽ fratres q̃p sorores. vel filios q̃p filias. Rñdeo & dico ꝙ sic. Cuí? rõ ẽ. ꝙa fratres vel filij magis vel pfecti? assimilãť pr̃i q̃ntũ ad formã q̃ pfectionẽ importat & q̃ ẽ rõ diligẽdi. Soror vo vel filia plus assimilaťˇ pr̃i q̃p mri. s. q̃ntũ ad materiã. & sic q̃ntum ad impfectionem que nõ ẽ ratio diligendi. & ideo homo naturaliť plus diligit fratres q̃p sorores. & filios q̃p filias. Sexta q̃stio ẽ. vtꝫ hõ plus debeat diligere consanguineos ex parte patris q̃p ex parte matris. Rñdeo & dico ꝙ sic. Cuí? ratio est. ꝙa pater dat id qđ est nobili? scz formã. mater vero dat id quod ẽ ignobili? scz materiã. & ideo homo plus diligit naturaliť compatrem & nepotes & consanguineos ex pte pr̃is q̃p ex pte matris. Septima q̃stio ẽ. vtꝫ hõ pl? debeat diligẽ fratres patris q̃p filios suos. Respõ deo & dico. ꝙ homo magis debet diligẽ filios suos q̃p fratres pr̃is. Cuí? ratio ẽ. ꝙa bonũ q̃nto nobis ꝓximius. tãto a nobis magis debet diligi. sed filij nostri sunt ꝓximiores q̃p fratres patris. g̃ &c̃. Has tres vltimas q̃stiones mouet bt̃s. t. & ita solvit tercõ scri. sen. di. xxix. de ordie caritatis. ãti. vij. Vtꝫ pater sit maxime diligendus. in soluti. argumẽtoꝝ. in fine. Q̃ post deũ & seipsum & consãguineũ magis debem? bñfactorẽ diligere.

Ca. xxx

Tercio in dilectione ꝓximi cõsiderare debemus debitũ equitatis. & sic magis diligẽ debemus bñfactorem. eo ꝙ bñfactor p̃uenit diligendo. efficit largiendo. excellit tribuendo. Ideo bñficiatũ allicit vel inducit ad rependẽdũ & recõpensandũ. Prima rõ ẽ. ꝙa bñficiatus magis debet bñfactorem diligere. quia bñfactor p̃uenit diligẽdo. Et formo sic rationem. Ille est maxime diligendus qui nos p̃uenit bñficõ caritatis. Ita dicit aug? in libro de cathecizandis rudibꝫ. Nulla est maior ꝓuocatio ad amoris q̃p p̃uenire amando. nimis enim durus est animus qui dilectionẽ & si non vult impendere. nolit rependere. sed benefactor nos p̃uenit beneficio caritatis. ergo est maxime diligendus. Secunda ratio ẽ ꝙa bñfactor efficit largiendo. Et formo sic rõnẽ. Amatori debet redamatio similis rñdere. vt patz sup̃. sed ad amantẽ ptinet agere quod ptz de q̃tuor q̃ ad amicicią req̃rũť. sed ad amare ptinet agẽ. ꝙa amans vult & operatur bonum amato. ergo ad amatũ pertinet amanti in similibus respondere.

sed bñfactor est diligēdus vt bñfaciens. g̃ bñficiatus hec duo bñfactori tenet. ¶ Tercia rō est q̃a bñfactor excellit tribuēdo. Et formo sic rōnem. Ille a quo maxima bñficia recipim? maxime est diligendus. sed tales sūt deus & parentes a q̃bo beneficia nature p creationē & generatōnē recepi m?. g̃ de? & parētes maxīe sūt diligēdi. ¶ Quāto ex his rōnibo cōcludo. q̃ bñfactor allicit ad recog noscendū rependendū vel recōpensandum. Et formo sic rōnem. Illud q̃d est debitū p̃ponendū est ei q̃d nō est debitū. sed reddē retributōnem benefactori est debitū bñficiato. g̃ &c̄. Et q̃a debitus ē q̃ aliq̃s impēdat bñficiū ei a quo accepit. & filius accepit bñficiū a parētibo. s. naturā p generationē fili? parētibo obligat. non potest aūt reddē eq̃le. g̃ reddē tenet equalens q̃d est sibi possibile. scz amorē & honorē. Vñ alius est amor parētum ad filios. & ali? est amor filiorum ad parētes. Nam amor pentū ad filios ē ad bñfaciēdū filijs. Amor aūt filiorum ad parētes est ad honorādum parētes. Cuí? rō est. q̃a p̃ mq̃ntum pater semp est superior & nobilior filio. eo q̃ est p̃ncipium & causa filij & ideo debet ei nobili? q̃d impendi p̃t scz honor. Fili? mq̃ntū fili? semp est īferior p̃re. sic effect? sua causa. & ideo filijs a parētibo debet cura p̃uisionis & nō ecōuerso. Vñ sede ad chor. xij. dī. q̃ nō debēt filij thesaurizare parētibo sed parētes filijs. In casu tñ aliquo. s. extreme nēcitatis p̃ē ē inferior filio mq̃ntū indiget auxilio filij. & ideo ad subuenīēdū p̃ī ī casu nēcitatis inclinat hoiem rō. ad q̃d alia aīalia q̃ carēt indicō rōnis inclinat natura. vtz de cyconijs q̃ putrēfiunt mūribo tpe senectutis quo tpe mīres seipas sustētare nō p̃nt. Vnde nullo mō ī extrema nēcitate dī fili? parētes deserē. imo debet hō poti? deserē filios q̃ parētes p̃t obligatōnē bñficior susceptor. Et ido ī tali casu magis liberare debem? p̃rem a morte q̃ extraneū vel etiā filiū. etiā si ille in casu simili nos liberasset Sed in alijs bñficijs que ad subuētionē nature nō p̃tinent. possumus nos q̃lcq̃ magis amicabiliter habere ad extraneos q̃ ad p̃inquos. s. pauperes. In casu tñ aliq̃. puta si extrane? sit ī extrema necessitate magis est subueniēdū extraneo q̃ etiā p̃ī non tantam necessitatem patienti. ¶ Ad cui? euidētiam nota duo. ¶ Primū est. q̃ quedaz sunt bñficia spūalia. quedā corporalia. bñficia spūalia que p̃tinent ad cōmūicatōnē gr̃ie. s. de instructōe mor. magis dī homo cōmunicare filijs spūalibo q̃ corpalibo q̃bo magis tenet ī subsidijs corpalibo p̃uidere. ¶ Secūdum est. q̃ quedā sūt bñficia ecclesiastica. quedā p̃ria. bñficia ecclesiastica non sunt danda magis cōsāguineis. sed eis qui sūt magis ydonei ad recipiēdum regimen eccīe. Cui? rō est. q̃a q̃ntū ad hoc q̃ sum? dispēsatores dīnor illi qui sūt magis ydonei ad recipiēdū magis cōmunicāt nobiscū. bñficia aūt alia. s. de p̃imonio p̃o & de lucro licito & p̃rie acq̃sita potest homo & debet magis impēdere consanguineis q̃ alijs. nisi ex alia p̃te fit aliq̃d q̃ p̃pondēt vel indigentia vel vtilitas. Hec bt̄us tho. tercō scrip. sen. di. xxix. de ordine caritatis. arti. vj. Vtr̄ homo ex caritate debeat magis diligē extraneos q̃ p̃inquos. in solu. nj. &. v. ar. Et ibidē. arti. vj. vel. vij. Vtr̄ pater sit maxime diligend? ī so. j. ar. ī fine. vbi rōnē casū & exemplū de cicoria pōnit. Et sedā se cūde. q. xxvj. de ordine caritatis. āti. vj. Vtrū homo ex caritate magis debeat diligere extraneos q̃ p̃inquos ī so. vltō. ar. Et ibidē arti. vnj. Vtr̄ sit magis diligend? ille q̃ ē nobis coniunctus fm carnalē originem. in so. ij. ar. Et ibidem. q. xxxj. de beneficientia. arti. nj. Vtrū sit magis bñfaciendū his qui sūt nobis coniuncti. in argumētis ad p̃tez falsā. & in so. nj. ar. ¶ Sed forte queres gr̃a p̃dictor. vtr̄ homo magis debeat diligere ex caritate bñfactorē q̃ bñficiatū vel econuerso. Respondeo & dico. q̃ bonū aliquod diligit magis alio duplici rōne. aut q̃a eminenti?. aut q̃a p̃inq̃us. Primo vnū bonū diligit magis alio rōne maioris p̃fectionis. & sic bñfactor magis est diligendus q̃ bñficiatus. Cui? rō est. q̃a benefactor habet rōnez excellentioris bonī. s. p̃ncipij vel cause. Nam bñfactor est p̃ncipiū & causa bñficij in beneficiato. Secūdo vnū bonū magis diligit alio. q̃a ē nobis p̃inqui? vel cōiuncti?. & sic bñficiatus magis diligit q̃ bñfactor rōne maioris cōiūctionis. s. q̃a beneficiatus est bonuz magis coniunctū benefactori q̃ ecōtra. q̃d p̄bus p̃bat. ix. ethicor. p q̃tuor rationes. scz p̃ter maiorem p̃rietatem. honestatem. nobilitatē. difficultatē. ¶ Prima ratio est p̃ter maiorē p̃rietatem. sic. Idem accidit in artificibo respectu suor operū. & in benefactoribo respectu beneficiator. sed omnis artifex diligit opus suum p̃rium magis q̃ diligat ab eo. etiā si esset possibile q̃ op? suū fieret aīatū. ergo & omnis bñfactor magis diligit beneficiatum. id est opus ei? q̃ ecōtra. Vnde consuevit dici de aliquo. iste ē factura illi?. Rō aūt q̃re vnusquisq̃ diligit opus suū ē. q̃a ommibo est amabile & eligibile suū esse. eo q̃ vnumquodq̃ ens mq̃ntum est. bonum est. bonū autez ē diligibile & eligibile. Esse aūt nr̄m est vitē & p cō seq̃ns opari. nō est aūt vita absq̃ opatōne. vñ q̃a opus est manifestatio & p̃fectio vite. ideo omnis benefactor diligit bñficiatū vt opus suum magis q̃ diligat ab eo. ¶ Secūda rō est p̃t vtutē. sic. Opus honestū vel virtuosum magis debet diligi q̃ opus vtile. Cuius signū est. quia op? vtuosum magis delectat faciētē cū ab eo considerat q̃ op? vtile. Bñfactor aūt delectat in bñficiato. q̃a ī eo inspicit actū vtutis quē fecit in beneficio cōferēdo. & ideo in vtuoso ope delectat. eo q̃ bonū honestū vel virtuosū non cito transit sed ē diuturnū. & iō delectabili? cōsiderat. Bñficiat? aūt in bñfactore inspicit op? vtile. vtilitas aūt q̃a cito trānsit parū ē delectabilis. & iō pat amabilis. ¶ Tercia rō

est ꝓpter maiorē nobilitatem · Sicut enim amare nobilius est q̄ amari · ita bñfacē est nobilis q̄ bene pati · vel q̄ bene recipe · Et ideo in his que supexcellūt i agendo . s . i bñfactoribo artificibo & potetis requirit q̄ amēt & q̄ opent bonū ei quē amāt · ¶ Quarta rō est ꝓpt maiorē difficultatē · sic Ea in quibo laboram⁹ magis diligim⁹ . que vero de facili ꝓuenīūt quodammodo cōtemnim⁹ . Vt verbigrā · Sicut illi qui ꝓprio labore suo possidēt diuitias magis amāt eas q̄ illi qui accipiūt eas p successionem parentū vel ex dono gr̄tuito alicui⁹ · Sed q̄ aliquis alicui bñfacit non est sine ei⁹ labore · q̄ aūt recipiat aliquis ab aliquo bñficium est sine eius labore · ideo rōnabile ē q̄ bñfactores magis amēt bñficiatos q̄ econuerso · Quā rōnem cōfirmat p exēplū matrū que magis amāt filios q̄ patres · quia magis laborāt circa generatōnē portādo & pturicēdo eos q̄ patres · Hec phūs li . ix . ethicoꝝ ca . viij · bñfactores aūt · Et b · t . i scri · ibidem · Et scda scde · q · xxvj · de ordine caritatis . arti · xij · Vtr homo magis debeat diligē bñfactorez q̄ bñficiatū · i cor · q · p totū · Re · sup bñfactor ¶ Qr̄ i casu neccitatis magis diligē debem⁹ inimicū q̄ amicū & quare · ¶ Ca . xxxj ¶

Quarto circa dilectōnē ꝓximi cōsiderare debem⁹ articulū neccitatis · & sic magis debem⁹ diligere inimicū . Circa cui⁹ dilectōnem nota tria · scz obligatōnem p̄cepti . oñsionē signi · compatōnē meriti · ¶ Primo nota obligatōnem p̄cepti . Nā oñes ex neccitate p̄cepti tenent ex caritate diligē inimicos · ita p̄cipit dñs matħ . v · & luce . vj · ¶ Diligite inimicos vr̄os . In quo p̄cepto tāgit duo · scz actū vel affectū · & obiectum · ¶ Primo actū vel affectū maioris dignitatis · diligite · Ambro · ibidē · Int̄ tria maxima · s . fidē spem & caritatē maior ē caritas · ideo dicit · diligite · Et chriſ · ibidē sup lucam sic ait · Nō aūt dicit · ne odio habeas · sed diligas . q . d . Non sufficit nō odire sed diligē · imo p̄cipimur diligē · ¶ Secūdo tangit obiectū cōtrarietatis · ibi . inimicos vestros · Basili⁹ ibidē oñdit q̄s sit iimic⁹ dicēs · Inimici q̄dē ꝓpum ē obeē vel insidiari vel pseq̄ · oīs g̃ q̄ q̄litercūq̄ nocet alicui dr̄ inimic⁹ · Bēs aug⁹ · super illo vbo cōtra faustū movet vnā q̄stionē talē · Cū ei⁹ paul⁹ dicat q̄sdā inimicos odibiles odio habēdos · vtq ad ro · j · & xp̄s dicat inimicos diligēdos vt sup̄ ptq · quō possum⁹ intelligē vnū eūdēq̄ hoiem & odire & diligere · Rñdet bea . augustin⁹ & bea · t · cōcordat cū eo dicēs · q̄ in inimicis possumus duo considerare · scz inimiciciam vel culpā · & naturam · Primo enim inimiciciam vel culpam ſm quam est nobis cōtrari⁹ debem⁹ odire · Secūdo naturam ꝓut est ad imaginē dei · ſm quam inimic⁹ possibilis ē cmūicare & ꝓticipare i vita gr̄e & glorie nobiscū · hoc ē i vita et̄na q̄ caritas attēdit · iō q̄ntū ad hoc oīs inimic⁹ ē diligēd⁹ ex caritate · Signū aūt q̄ diligī⁹ iimicū ex caritate oñdit bēus grego . xj · moꝝ · dicens · Inimici aūt dilectō tūc veracit̄ custodit̄ · cū nec de ꝓfectu deicimur nec de ruina ei⁹ letamur . Et subdit dilectionis inimici oppositū dicēs · Nō em̄ amat aliq̄s quē nō vult esse meliorē · eūq̄ stantē voto psequit̄ quē cecidisse gr̄tulat̄ · ¶ Vbi nota · q̄ q̄a caritas ordinē h̄t · plus debet vnusquisq̄ diligē se q̄ aliū · & ꝓximos q̄ extraneos · & amicos q̄ inimicos · & bonū cōmune q̄ bonū ꝓticulare vni⁹ · Et ideo salua caritate potest hō dolē de bono tempali inimici & debz dolē mēntum bonū temporale inimici ē impedimētū bonoꝝ alteri⁹ quē pl⁹ diligē tenet̄ · Et silr̄ debet gaudē de malo tpali inimici · nō p se sed mēntū ē maluz illi⁹ · sed de malo temporali vel penali illi⁹ mēntū p malū pene illi⁹ ipedit̄ freq̄nt̄ malū culpe eius · Et ſm hūc intellectū loq̄t̄ bēs grego · xxj · moꝝ · dicēs · Euenire plerūq̄ solet vt nō amissa caritate & inimici nos ruina letificet · & rursū ei⁹ gloria sine inuidie culpa cōtristet · cū ruēte eo q̄sdā bene erigi credim⁹ · & ꝓficiēte illo plerosq̄ iniuste oppi mi formidam⁹ · Bz ad hoc h̄uādū ē discretōis examē neccīū · ne cū nr̄a odia exeq̄mur · fallamur sub spē aliene vtilitatis · Bz de bono spūali scz de bono gr̄e alteri⁹ null⁹ pt̄ salua caritate dolē · eo q̄ bona gr̄e alteri⁹ mutuo se nō impediūt · q̄a bona spūalia pñt integre ab oñibo possideri · Et silr̄ de malo culpe alteri⁹ null⁹ pt̄ salua caritate gaudē · nisi mēntū i malo culpe vel dānatōis alicui⁹ relucet bonū dīne iusticie quā q̄libz pl⁹ tenet̄ diligē q̄ aliquē hominē · sed hoc nō ē p se de malo gaudē sed de bono q̄d adiunctū est malo · Vñ bēus grego · xxj · ibidē cōcludit sic dicēs · Oportet etiā pēsare q̄d debem⁹ ruine pctoris & q̄d iusticie feriētis · Nam cū puersū quēq̄ oñipotēs percutit · & gratulandum est iusticie iudicis · & condolendum est miserie preūtis · ¶ Sed forte argues in oppositū · s . q̄ diligere inimicum non est de neccitate p̄cepti tali rōne Preceptū nō dat̄ de impossibili · sed vt ambro · dicit i glo · sup̄ illo vbo luce . vj . diligite inimicos vestros · Sup̄ hūanā naturā est diligere inimicū · g̃ & ē · Rñdeo & dico · q̄ natura de se nō mouet ad diligendū inimicū · tñ natura hūana eo q̄ ē ad imaginē dei est susceptibilis gratie cum qua potest diligere inimicū · & ita nō est impossibile imo valde facile mediāte diuina gr̄a diligē inimicū · Dec bēs tho · tercio scrip · sen · di · xxx · arti · j · Vtr omnes teneāt̄ diligere inimicos · in cor · q · & in solu · mj · argu · Et itez scda scde questione · xxv · arti · vnj · Vtr sit de neccitate caritatis vt inimici diligantur argumento cōtra · & in corpore · q · Vbi dicit · q̄ diligere inimicum potest intelligi duobus modis · Vno modo in speciali · & hoc nō est de neccitate caritatis · eo q̄ impossibile est quoslibz hoīes singulariter diligē · Alio modo ſm p̄parationē animi · scz vt hō habeat animuz p̄paratū ad hoc q̄ inimicū diligat si casus necessitatis occurreret · Hoc ē de necessitate caritatis · vt in sequenti capitulo patebit ·

Et iterū in euāgelijs cōtinuis vbi beat⁹ tho ·ſm ſentētias doctoꝝ hāc autoritatē exponit ·diligite inimicos vr̄os· Et itez alexan ·tercia ꝑte ſum ·q· xxxix· de dilectōe ·arti ·ij· Vtz diligē inimicū ſit cōſiliū vel ꝑceptū ·i cor ·q· &i ſolu ·j· ar.

Vtz hō teneaꝯ ex ꝑcepto ſignū dilectōis oñdē inimicis. Ca· xxxij·

Ecūdo circa dilectōnem inimici cōſiderare debemus oñſionē ſigni ·ſcz vtrū homo teneaꝯ de neccitate ꝑcepti ſigna caritatis oñdere & exhibere inimicis· Rñdeo & dico q effect⁹ caritatis debet affectui rñdē· vñ ſm q tenetur homo affectū caritatis ad inimicos habere· ita etiā effectū. Diligē g inimicos in ſpeciali & actu non eſt de neccitate ſalutis· Cuius ratio eſt· quia etiam diligere in ſpāli & actu quoſlibet hoīes pticularit eſt impoſſibile· & ideo iſtud nō eſt de neccitate caritatis· Sed habitu· id ē ſm ꝑparatōnē animi diligē inimicum etiam in ſpeciali eſt de neccitate caritatis & ſalutis· vt ſcz homo habeat animuz ꝑparatum ad hoc q in ſingulari inimicos diligēt & iuuaret ſi articul⁹ vel caſus neccitatis accurrēt Sed q abſq caſu neccitatis hō etiā actu inimicum in ſpāli diligēt ꝓpter deū· hoc ad pfectōnē ptinet caritatis· Cuiꝰ ratō eſt· ꝙa cū ex caritate diligit ꝓxim⁹ ꝓpter deum· ſic homo multum diligens aliquē hominē amore ipi⁹ amaret eius filios etiam inimicos· ſic homo pfecte deū diligēs amat nō ſolū amicos ſed etiā inimicos· Similit effectus vel ſigna dilectōnis ſūt ī duplici genē· quedā ſūt ſpūalia· quedaz tēpalia· Primo eñ ſcz q̄ntum ad bona ſpūalia· ſ· bona gr̄e & glorie· teneaꝯ quilibet inimicos diligē· vñ quilibet ex neccitate caritatis teneaꝯ odiēti ſe optare bona extrema · ſimilit orare· cōuiuere· indulgē· Primo eñ teneaꝯ homo in cōmuni ꝑ inimico orare hoc modo· vt a cōmunibus nr̄is oꝛonibꝫ quas ꝑ alijs faciemus inimicos non excludam⁹· q̄uis de eis ſpālem oꝛonē non faciam⁹· ſic nec oportet q de ommibꝫ ad quos caritatem habem⁹ ſpālem oꝛonem faciam⁹ ſed cōmunē· Sed q ſpāliť ꝑ inimicis oremus pfectionis ē & nō neccitatis· niſi in caſu aliquo ſpeciali· Vnde hiero· ſup illo verbo matħ· v· orate ꝑ pſequētibꝫ & calumniantibꝫ vos ſic ait· Sciendum eſt ergo chriſtū non impoſſibilia ꝑcipe ſed pfecta· Quod oſtendit ꝑ exemplum dicēs· Stephanus q̄s martir ꝑ lapidantibꝫ deprecatus eſt· & paulus anathema cupit eſſe ꝑ pſecutoꝛibꝫ ſuis· hoc ieſus & docuit & fecit dicēs· Pr̄ ignoſce illis· &c̄· Secūdo teneaꝯ hō etiā indulgē vel remittē inimico offenſā q̄n peteret remiā· Sed forte q̄res· Vtz teneaꝯ hō indulgē nō petēti remiā ſic petenti· Rñdeo & dico· q hō teneaꝯ dimittē vel deponē rācoꝛez qui ſequiť ex appetitu vindicte ex iniuria illata· ſed non teneaꝯ dimittere punitionē ex zelo iuſticie· Et ſm hūc intellectū loq̄tur auguſ· & habetur illa autoꝛitas libꝛo· ij· ſen· di· xxx· Aut ille q̄ te offendit rogat te vt dimittas ei offenſā aut non· Si rogat te & nō dimittis· ſ· liuoꝛe vindicte pcta tua nō dimittūť tibi · nec imples ſponſionē illam dimitte nobis debita nr̄a ſic̄ & nos &c̄· Si nō rogat & nō dimittis ſed punis zelo iuſticie· nihilominus exaudieris a deo· Tercō teneaꝯ homo cō uiuere & familiaritatem cū inimico hr̄e q̄n ille qui habeaꝯ hoſtis ſe ad familiaritatē ingereꝛ ſi ꝑfūptio habeaꝯ· ſ· q nō ſimulate vel irriſorie faciat· Cuiꝰ ratō eſt· ꝙa cooperari in his q̄ ꝓfūt ad vitā eternā ꝑ loco & tēpoꝛe & modo ſuo teneaꝯ homo inimico de neccitate caritatis· qđ ſi nō faceret ptinēt ad liuoꝛem vindicte· otra id qđ dicit̄ leuit̄· xix· Nō q̄res vltionē & nō eris memoꝛ oīs iniurie ciuium tuoꝝ· Alia vero ſūt bñficia tpalia · & huiꝰ ſigna dilectōnis exhibere inimicis nō ē de neccitate caritatis· niſi ſm ꝑpatōnē aīmi vt· ſ· ſubueniaꝯ eis ī articulo neccitatis· ſm illud ꝓuer· xxv· Si eſurierit inimicus tuus ciba illū· ſi ſitit pota illū· Sed q ꝓter articulum neccitatis aliꝙs bñficia coꝛpoꝛalia vel tpalia exhibet inimicis ptinet ad ꝓfectionē caritatis· ꝑ quā nō ſolū aliꝙs cauet vinci de malo ſed etiaz vult vincere in bono malū· dum ſcz non ſolū cauet ꝓpter iniuriā ſibi illatā detrahi ad odiū ſed etiā ꝑ ſua bñficia intendit ad ſuū amoꝛez ꝓtrahere inimicū· Dec bt̄us tho· ſcđa ſcđe· q· xxv· arti· vnj· Vtz ſit de neceſſitate vt inimici diligāť in coꝛ· q· Et ibidē arti· ix· Vtz ſit de neccitate caritatis q aliquis homo exhibeat inimico ſigna vel effectus dilectionis· in coꝛ· q· ꝑ totū· Et ibidem· q· lxxxnj· arti· vnj· Vtz debeamus ꝑ inimicis oꝛare in coꝛ· q· Et itez tercō ſcrip· ſen· di· xxx· ar· ij· Vtz oñes teneaꝯ ad oñendū inimicis ſigna dilectionis· in coꝛpoꝛe q̄ſtionis· Et alexander tercia ꝑte ſum· q· xxxix· in ſolutione q̄rti argumenti·

Vtrum teneaꝯ homo exhibere peccatoꝛibꝫ quatuoꝛ ſigna dilectionis· Capi· xxxnj·

Sed forte gr̄a ꝓdictoꝝ q̄reꝛ· vtrum peccatoꝛibꝫ ſint exhibenda ſigna dilectionis q̄ ſunt quatuoꝛ· ſ· oꝛare· concordare· conuiuere· bñfacere· Prima queſtio eſt· Vtz debeamus oꝛare ꝑ pctoꝛibꝫ· Rñdeo & dico· q ſic· qđ triplicit ꝓbo· ſcz rōne· autoꝛitate· ſimilitudīe· Pr̄o autoꝛitate matħ· v· orate ꝑ pſeq̄ntibꝫ &c̄· Secdo ꝓbo hoc idem rōne· ſic· Oꝛare ꝑ alijs ē caritatis· ſed nos debemus ex caritate diligere in generali aīam peccatoꝝ ſm quā ſūt ad imaginē dei & capaces bt̄itudinis· non autē culpā· & in ſpeciali· ſ· ſm ꝑparationē animi· g eodē mō tenemur oꝛare ꝑ peccatoꝛibꝫ· Tercō ꝓbo hoc idem exempli ſimilitudine· ꝙa & xp̄s & ſtephanus & paulus & alij ſācti hoc modo ꝑ peccatoꝛibꝫ oꝛauerūt· vt patz ca· p̄cedenti· Sed contra· ille q̄ oꝛat ꝑ aliquo ex eo q eū ex caritate amat· optat vt vitā eternā habeat· ſed ſācti optāt peccatoꝛibꝫ mala· ſ· penas infermi ſm illud p̄s· Cōuertāť peccatoꝛes in infernum· g nec nos exēplo ſanctoꝝ debem⁹ oꝛare ꝑ pctoꝛibꝫ

Rñdeo & dico · ꝙ tales impcatões sãctoꝝ q̄ ī sacra scriptura cõtra peccatores inueniunt pñt intelligi triplr̄ · s · p modũ pnunciatõis · optatõis · & deletõis · Primo p modũ pnũciatiois nõ optãdo penas inferni · vt sit sensus · Conuertẽt peccatores ī infernũ · Secũdo p modum optatõis · vt tñ desideriũ optantis nõ referat ad peccatorum penã · sed ad puniẽtis iusticiã · ſm illud p̄s · Letabit iustus cũ viderit vindictã · q̄a nec ipe de⁹ punies in pditione ipoꝝ letat · vt dr̄ sap̄ · j · sed in sua iusticia · q̄a iustus dñs & iusticias dilexit · vt dr̄ in p̄s · Tercõ p modũ deletõis criminis · vt desideriũ referat nõ ad ipam penã vel naturã · sed ad culpam · vt scz pcta destruant & homines remaneãt

¶ Secda q̄stio est · vtꝝ debeam⁹ cõcordare cum peccatoribꝰ · Rñdeo & dico · ꝙ nos nõ debem⁹ velle q̄ ipi volũt · vel gaudere de his de quibꝰ ipi gaudẽt · Cui⁹ rõ ẽ · q̄a idẽ velle & idẽ nolle ẽ ꝓpe amico rũ vtuoꝝ vel bonoꝝ · cui⁹ cõtrariũ sũt pctores · q̄a loquẽdo ꝓprie nec sũt amici nisi vtuosi · Sed tenemur optare & coopari vt faciam⁹ eos velle qd volum⁹ & gaudẽ de his de q̄bꝰ gaudẽ⁹ · vt dr̄ iere · xv · Ipi cõuertẽt ad te & tu nõ cõuerteris ad eos · ¶ Tercia q̄stio ẽ · Vtrũ debeam⁹ cõuiuẽ pctoribꝰ qd ẽ ꝓpuꝝ amicoꝝ · Rñdo & dico · ꝙ aliud debẽt facẽ infirmi & debiles · & aliud pfecti & cõstãtes · Nã infirmi & debiles debẽt vitare cõuiuẽ vel cõuersari cũ pctoribꝰ · & hoc ꝓpt̄ piculũ qd eis imminet ne subuertant a pctoribꝰ · Sed ī viris pfectis & cõstantibꝰ de quoꝝ corruptõne non timet laudabile est ꝙ cum pctoribꝰ cõuersent · hoc enim mõ dñs cũ pctoribꝰ mãducabat & bibebat · vt habẽt matb · ix · Cõuict⁹ tñ pctoꝝ q̄ntũ ad cõsortiũ peccati oibꝰ est vitand⁹ · sic dr̄ · scde ad coꝝ · vt Recedite de medio eoꝝ & immũdũ nõ tetigeritis scz ſm ꝛsensũ peccati · Dec b · tho · scda scde · q · xxv · arti · vj · Vtꝝ ex caritate pctores sint diligẽdi · ī solu · ij · mj · & · v · ar · ¶ Quãta q̄stio ẽ · Vtꝝ teneamur bñfacẽ pctoribꝰ · Rñdeo & dico · ꝙ ī pctore sũt duo · s · culpa & natura · Debem⁹ igitur subuenire pctori q̄ntũ ad sustẽtatõnẽ nature · non q̄ntũ ad fomẽtũ culpe · eo ꝙ hoc nõ eẽt bñfacẽ sed poti⁹ malefacere · Et q̄ntũ ad hoc dr̄ · eccĩ · xij · Da bono & nõ recepis pctorem · Dec · b · t · scda scde · q · xxxj · de bñficiẽtia · arti · ij · Vtꝝ oibꝰ sit bñfaciendũ · m solu · ij · ar · Req̄re sup̄ bñficiẽtia · & infra elemosina ·

¶ Vtrũ magis meritoriũ sit diligẽ amicos q̄ꝑ inimicos ·

Tercõ circa dilectõnẽ imm · ¶ Ca · xxxmj ci cõsiderare debem⁹ cõpatõnem meriti · vtꝝ sit magis meritorium diligẽ amicos q̄ꝑ inimicos · Vbi nota · ꝙ ista questio vnũ supponit · & aliud querit · Supponit enĩ ꝓmo ꝙ diligere amicũ & inimicũ sit meritoriũ · qd de vtroq; patet

¶ Primo enĩ diligẽ amicũ cõtingit duobꝰ modis · Prio ei ꝛtingit diligẽ amicũ ex causa tpali vel ex sola cã q̄ diligit vl̄ bñficiũ erogauit vel erogabit & sic nõ est meritoriũ · Et hoc modo loquit⁹ saluator mathei · v · Si diligitis eos qui vos diligunt &c̄ · Secundo modo cõtingit diligẽ amicũ non ex causa tpali ꝓncipalr̄ · sed cã dei · sic caritas q̄cũq; diligit · diligit ꝓpt̄ deũ & rõne sũmi boni · hoc mõ amicũ diligẽ ꝓpt̄ deũ ẽ meritoriũ ¶ Secdo dico ꝙ diligẽ inimicũ etiã ẽ meritoriũ · quod dupliciter ꝓbo Primo rõe sic · Illud qd diligit⁹ ex caritate ẽ meritoriũ · sed inimici ex sola caritate diligũt⁹ & non ex aliqua tpali rõne · g̃ &c̄ · Secdo hoc idem probo ex p̄cepti impletione · sic · Implere p̄ceptũ dei est meritoriũ · sed p̄ceptũ dei ẽ de dilectione inimicoꝝ vt patet mathei · v · Diligite inimicos vr̄os &c̄ ·

¶ Secdo his suppositis q̄stio q̄rit · qd istoꝝ sit maioris meriti · an diligẽ amicos vel inimicos · Et q̄ntũ ad hoc rñdo & dico · ꝙ cũ rõ diligẽdi ꝓximũ sit deus · iste due dilectiones pñt cõpari vel q̄ntũ ad diligibilia vel q̄ntũ ad diligentẽ · seu ex pte ꝓximi qui diligit⁹ · vel ex pte eius qui diligit · ¶ Primo enĩ si iste due dilectões compent⁹ & cõsiderẽt⁹ ex parte ꝓximi q̄ diligit⁹ · tũc dilectio amici excedit dilectionẽ inimici · & hoc ꝓpter q̄tuoꝝ rões · q̄a est efficacioꝝ · cõuenientioꝝ · eligibilioꝝ · intẽsioꝝ · Primo dilectio amici p se est efficacioꝝ ad merẽdum · Et Secmo sic rõnẽ · Vbi magis bonũ q̄ntum est de se ibi maius meritũ · sed maius bonũ ẽ amic⁹ q̄ꝑ inimic⁹ · g̃ efficatioꝝ ẽ ad merẽdũ dilectõ amici q̄ꝑ dilectõ inimici · Secunda rõ q̄re excedit ẽ · q̄a dilectio amici ẽ cõuenientioꝝ · Et Secmo sic rõnẽ · Dilectio tãto ẽ cõuenientioꝝ q̄nto magis sup materiã debitã cadit · sed dilectio amici ẽ act⁹ magis cadens sup materiã debitã q̄ꝑ dilectio inimici qui non est materia debita vel dilectioni cõuenies · g̃ &c̄ · Tercia rõ est · q̄a dilectio amici est eligibilioꝝ · Et Secmo sic rõnẽ · Minus bonũ dimittẽdũ est ꝓ maiori bono si incũbit necitas · sed dilectio inimicoꝝ dimittenda est in casu necitatis magis q̄ꝑ dilectio amicoꝝ · quod patet · q̄a q̄n non possumus subuenire amicis & inimicis in equali vel extrema necessitate · tũc tenemur magis subuenire amicis q̄ꝑ inimicis · Quarta rõ ẽ · q̄a dilectio amici est intensioꝝ · Et Secmo sic rõnem · Motus caritatis quanto feruentioꝝ · tanto melioꝝ & efficacioꝝ ad merendum · sed dilectio caritatis intensius & feruentius fert⁹ in amicũ q̄ꝑ inimicũ · ergo &c̄ · Vt verbigratia · Sicut enĩ ignis fortius agit in propinquiora q̄ꝑ in remota · ita etiam caritas feruentius diligit coniunctos q̄ꝑ remotos · id est amicos q̄ꝑ inimicos · ¶ Secundo possumus vtranq; dilectionem considerare ex parte diligentis · & sic dilectio inimici est magis meritoria q̄ꝑ dilectõ amici · hoc autem ꝓbo per quatuoꝝ rões · scz ꝓpter respectum pfectioꝛem · conatum fortioꝛem · affectum feruentioꝛem · actũ latioꝛem vel capacioꝛem · ¶ Prima rõ est ꝓpter respectum pfectioꝛem · Et Secmo sic rõnem · Illa dilectio cui⁹ cã vl̄ rõ est solus deus est maioris meriti illa dilectione cui⁹ cã vl̄ rõ pt̄ alia cẽ q̄ꝑ de⁹

Si aũt aliť vis formare rõnẽ dicas sic. Dilectio q̃nto purior tanto magis est meritoria. sed in dilectõe inimici nõ immiscet se nisi affect9 vel amor dīn9. ī dilectõe aũ amici immiscet se q̃n q̄ affect9 carnalis aut naturalis. g̃ &c̃. Vbi nota q̄ mixtio amoris carnalis bñ diminuit motũ & p cõsequẽs meritum caritatis. Sed mixtio amoris naturalis non. imo cõfert sicut dispositio materialis forme cõfert ad introductionẽ forme. ita q̄ ex occasiõne amoris naturalis fit etiã feruentior mot9 caritatis. ¶ Secũda rõ est ꝑ̄ conatũ maiorẽ vel fortiorem. Et formo sic rõnẽ. Vbi est maior difficultas ibi est maius meritũ. eo q̄ vt9 est circa difficile. sed difficilius est diligẽ inimicũ q̄ amicũ. g̃ &c̃. Et formo secũdo hãc rõnem. sic. Supposito q̄ vter q̄ diligať ꝑ̄ deũ. tamen fortior oñdit eẽ dei dilectõ que aĩm hoīs ad remotiora extendit s. vs q̄ ad dilectõnẽ inimici. Quod ptz p exemplũ ignis. qui oñdit tãto esse fortior. q̃nto ad remotiora diffundit suũ calorẽ. Ita amor caritatis tanto oñdit maior. q̃nto ad remotiora. s. ad inimicos. se extendit q̄ ad ꝑ̄inquiora scilicet ad amicos. Vbi nota q̄ difficultas non facit ad augmentum meriti nisi in q̃ntum facit maiorẽ inclinationẽ voluntatis in aliquod. Nam ex volũtate habet act9 rõnem merendi. q̃a fm hoc est act9 in ptate faciẽtis q̄d ex volũtate pcedit. & tãto est act9 magis meritori9. q̃nto magis est voluntari9. ¶ Tercia ratõ ẽ ꝑ̄ affectum feruentõrem. Et formo sic rõnem. Quanto affectus est feruentior. tãto est maioris meriti. q̄d ꝓbo. quia opus paruum ex magna caritate factum magis est meritorium q̄ opus magnum ex pua caritate factum. sed affectus diligẽtis inimicũ est maior vel feruentior q̄ affect9 diligentis amicum in q̃ntum inimicus est materia minus conueniens dilectõni q̄ amic9. Sicut apparet p exemplũ de igne. q̃ tãto ẽ feruentior. q̃nto materiã min9 obustibilẽ potest cõburẽ. sic & affectus vel amor diligentis vt ptz. ¶ Quarta rõ ẽ ꝑ̄ actũ capaciorẽ. Et formo sic rõnẽ. Illa dilectõ que plura bona includit est maioris meriti illa que pautiora. sed dilectio inimicor includit dilectõnem amicor & nõ ecõuerso. q̄d ptz. q̃a si sic q̃ diligit inimicos diligit amicos & nõ cõuertiť. g̃ &c̃. ¶ Vbi nota. q̄ bonũ aliq̄d dr̄ maioris meriti p̃cipue duplici rõe. vel q̃a magis gr̃uitum. vel q̃a magis voluntariũ. Prima ratõ ẽ. quia magis gr̃uitum. Nam seruicia tanto sũt magis accepta q̃nto sunt min9 debita & magis gratuita. sed min9 est debitum diligẽ inimicum q̄ diligere amicũ. ergo deo magis acceptum & p cõsequẽs magis meritorium. Secunda ratõ q̃re aliq̄d bonum q̄d facim9 est maioris meriti. quia est magis voluntarium vt ptz supra. & ideo bonũ debitum nõ diminuit rõnez meriti. nisi quatinus diminuit rõnẽ volũtarij fm q̄ debitum quandã nccitatem importat. sed si debitum volũtarie reddať. nihilomin9 ibi erit tm̃ sed ratio dilectionis inimici est solus deus. ratio aũ dilectõnis amici potest alia esse q̄ deus. g̃ &c̃. Si meriti q̃ntũ est ibi de ratione voluntarij. Et ideo iste due dilectiones scz amicor & inimicor se hñt sicut excedentia & excessa. vt patet ex supdictis. Dec bt̄us tho. tercõ scrip. sen. di. xxx. articu. ij. Vtr̄ maioris meriti sit diligere amicũ q̄ inimicũ in cor. q. & in solu. argumentor. Et itez scda secũde. q. xxvij. arti. vij. sub eodẽ ti. ī cor. q. Et alex tercia pte sũ. q. xxxix. arti. j. Vtr̄ diligẽ inimicũ sit meritoriũ. in cor. q. & in so. j. ar. Et ibidez arti. ij. Vtr̄ magis sit diligere amicos q̄ inimicos. ī cor. q. & in duobo argumẽtis cõtrarijs. Resp̃ pfectio dilectionis p̃xim. Et infra. inimic9. ¶ Q̃ tria signa dilectionis tenemur ostendere vl̄ impendere amicis & que vel quare. ¶ Ca. xxxv.

Si aũt omnia supradicta breui9 vis cõcludẽ dicas. q̄ tria signa dilectionis inimicis debem9 oñdere que tangũť mathei. v. & luce. vj. Diligite inimicos vr̄os & bñfacite his qui oderunt vos. & orate p̃ &c̃. Ratõ aũt horum triũ tangit in glo. ibidẽ que sic ait. Qui aũt sunt contra ecclesiam tribo modis ei aduersantur. odio. verbis. & cruciatu corporis. Et ido cõtra ista dñs tangit tria que inimico debemus. Primo dilectõnẽ ī corde. vñ dicit. diligite &c̃. Secũdo subuẽtõez in ope. vñ subdit. bñfacite. Tercõ orõnẽ a crimine scz q̄ deus vel custodiat ne peccet. vel q̄ parcat si peccauit. Vel aliter sic. ¶ Primo tenemur inimicis affectũ benuolentie. ibi. diligite inimicos vestros. nõ culpã vl̄ iniuriã. q̃a fm has sũt odiendi sed naturã qua sunt ad imaginẽ & capaces bt̄itudinis debem9 ī inimicis diligẽ vl̄ ī generali vel in speciali fm preparationez animi. vt supra patet ¶ Secũdo tenemur inimicis impendẽ effectũ bñficiẽtie. vñ subdit. & bñfacite ministrãdo cibũ mẽtis vel corporis. vt dicit glosa. ñ tm̃ diligẽtibo vos sed his q̄ odiũt vos. Benefacere enim inimicis in casu necessitatis est sub p̃cepto & de necessitate caritatis & salutis. extra vero casũ nccitatis ẽ sub cõsilio. & de pfectione caritatis. vtz ex supdictis. ¶ Tercõ tenemur inimicis vbũ magne efficacie. vñ subiũgit. Et orate p̃ pseqũtibo & calũmiãtibo vos falso criminantibo. Grego. ibidem ī glo. Ille suas p̃ces multuz valere facit. qui eas p inimicis fundit. Tenemur eñ orare p omnibo inimicis ī generali vt nullũ a nr̄is oratiombo excludam9. nõ aũt in spẽali. vt patz supr̄. ¶ Sed forte argues in oppositum. s. q̄ nõ est orandũ p ommibo pctoribo. quia p̃me iohãis. v. dr̄. Est pctm̃ ad mortẽ nõ p illo dico vt roget q̃s. g̃ &c̃. Rñdeo & dico. q̄ peccatũ ad mortẽ dr̄ tribo modis. Primo eñ modo pctm̃ ad mortẽ dr̄ q̄dlibz pctm̃ mortale ex effectu. quia ad mortem ducit. Secũdo pctm̃ ad mortẽ dr̄ inuidentia vel impugnatio fraterne gr̃e. Tercõ peccatũ ad mortẽ dr̄ finalis impenitentia. s. q̃n aliq̄s decedit ī penitẽs. Modo igiť p peccato ad mortẽ

primo mō dicto. ſ. mortali debem? orare vt ei venia detur. Pro peccato ad mortem ſcdo mō dicto. ſcz p iniurias fraterne gre debem? orare nō vt ei venia detur. ſed vt voluntas mala mutetur. Tercō mō dicto p peccato ad mortem ſcz p finali impenitentia qñ aliqs decedit impenites nō debem? orare nec p venia nec p voluntatis mutatōe. ¶ Vbi nota. qp p iuſtis eſt orandū vt perſeuerēt & proficiāt. p pctoribo vero ē orandū vt cōuertāt. Orantes tñ nō p oīibo pctoribo exaudiunt. ſed p quibuſdā exaudiunt ſcz predeſtinatis. non aūt p preſcitis ad mortem. Sicut etiam correctō qua fratres corrigim? effectū habet in predeſtinatis. nō aūt in preſcitis ad mortem. ſm illud eccs. vij. Nemo pt corrigere quē ille deſpexerit. Et ideo dr pme io. v. Qui ſcit frem ſuū peccare pctm nō ad mortē. petat & dabit ei vita peccāti pcto nō ad mortem. Sed quia non cognoſcim? predeſtinatos a preſcitis. iō nulli qdiu viuit eſt ſubtrahēdū bnficiū correctōis. vt dicit aug?. i libro de correctōne & grā. ita etiā nulli ē denegādū ſuffragiū oronis. Vñ aug?. i li. retractatōnū ſic ait. De qcūqs peſſimo in hac vita cōſtituto nō eſt vtiqs deſperādū. nec p illo impudenter orat p quo non deſperat. Dec bea. tho. ſcda ſe cūde. q. lxxxxij. de orone. arti. vij. Vtr debem? p aliis orare. in ſolu. nj. argu. ¶ Ad hec aūt tria ſ. ad diligēdū inimicos. ad bnfaciēdū inimicis. ad orandū p inimicis dns matb. v. ibidem triplicit nos inducit. ſ. exemplo dei. deſiderio meriti. cumulo prmij. ¶ Primo exēplo dei. ideo dicit. vt ſitis filij prris vri q in celis ē. qui ſolem ſuū oriri facit ſup bonos & malos ſupple ſolem ſuū. id ē quē ipe fecit. Vbi aug?. ſic ait. Dnc āmonemur qnta liberalitate ex pcepto eius pſtare debemus que non creamus. ſed ex muneribo eius accipim?. Et ſubdit. pluit ſup iuſtos & iniuſtos. Vbi chriſ. ſup matb. ibidē ſic ait. Caute aūt dixit ſuper iuſtos & iniuſtos. quia oīa bona de? nō pt oīnes dat. ſed pter ſctos. ſicut etiam flagella pter pctores. Vnde in bonis non ſepat peccatores a iuſtis ne deſperēt. nec etiā in malis ſepat iuſtos a pctoribo ne glorient. maxie cū malis bona non pſint q male viuētes ad pnitentiā ſuū pcipiūt. nec bonis mala noceant. ſed magis pſint ad iuſticie lucrū. Et aug?. ibidē ſic ait. Vel iō iſta tēpalia bona & mala vtriſq voluit de? eē cōmūnia. vt nec bona cupidi? appetāt q mali hre cernūt. nec mala turpit euitent qbo etiā bni afficiūt. ¶ Sexto dns ad hoc nos inducit deſiderio meriti. vñ ſubdit Si diligitis eos q vos diligūt quā mercedē habebitis. q. d. nullā. Vbi glo. ſic ait. Amare aūt amantē nature ē. inimicū vero amare caritatis. & ideo meritoriū. Et baſili? ibidē. Si ergo peccatores erga dilectores ſuos natura duce volūt eſſe benefici. multo magis vos latōris dilectōnis ſigno complecti debetis etiam non amantes. ¶ Tercio dns nos ad hec tria inducit cumulo vel augmēto meriti vel prmij. vnde ſubiungit. Eſtote g p pfecti ſic & pr vr celeſtis pfectus eſt. Vbi remigius ſic ait. Quia vero pfectio dilectionis vltra dilectionē inimicoz nō poteſt procedē. ideo poſtqm dns pcepit diligē inimicos ſubiūgit. Eſtote g pfecti &c. Dec btus tho. in euāgelijs cōtinuis adducit & allegat ad expoſitionē pdicte autoritatis. diligite inimicos &c. ¶ Sed forte qres. vtr oēs teneāt habere caritatem perfectā. Reſpondeo & dico. qp pfectio caritatis vie ē duplex. vna ſm intēſionē vt pfecte diligat. alia ſm operationē exteriorez vt perfecta opera faciat. Prima caritatis perfectionē que eſt ſm intenſionē vt pfecte diligat non tenet qs habere ſed ad eā tenetur tendere. Secundā pfectionē caritatis q ē ſm opationē homo non tenet ſim pliciter hre. nec ad eaz tendere. ſed tenet eam non cōtemnere nec cōtra eam ſe offirmare. Cui? rō eſt qa prmū eſſntiale ad quod tenemur tendē menſuratur ſm intenſionē caritatis. & non ſm magnitudinē operis. quia deus magis penſat ex qnto qp qn tū fiat. In quibuſdam tamen caſibo tenent aliqui pfecti in caritate aliqua opa perfectionis facere. & hoc dupliciter. vel ex voto. vel ex officio. Primo ex voto. ſicut religioſi quoz pfectio eſt pauptas volūtaria. ad quā ſeruandā tenent omnes religioſi iuxta illud mathei. xix. Si vis perfect? eſſe &c. Secūdo tenent aliqui ad aliq pfectionis opa ex officio. ſicut plati quoz pfectio eſt patiētie. vt ſcz ſint parati plati p grege ſi neceſſe ē mori. Luce vj. Perfect? aūt ē oīs ſi ſit ſicut mgr ei?. Tales igit pfecti ſcz religioſi & plati ex debito nō tenētur ad opera alia ad que alij nō tenent. niſi ad illa tm ad que officio vel voto ſe obligauerūt. vel ad ea que ſuo officō ſunt annexa. ¶ Alio modo pfectio caritatis attēdit ſm intēſionez vt pfecte diligat. ſicut aliqs ſecularis laycus feruens caritate obligat ad intenſius deū diligendū ex duobo. ſcz ex bonis acceptis. & ex malis dimiſſis. Primo dico qp ex commiſſo tenetur aliquis ad plus. id eſt ad intenſius deū diligendum. Luce. xij. Cui multuz datum eſt multum queretur ab eo. Et Gregorius Cum creſcunt dona creſcunt etiam rationes donorum. Secundo ex dimiſſo tenetur aliquis ad amplius ex caritate faciendū. Vt verbigratia. Ille qui eſt debitor ex dimiſſo plus tenetur ex caritate facere. id eſt ad plura tenet ſicut ad ſatiſfaciendū ad que non tenet ille qui eſt debitor ex commiſſo ¶ Sed forte queres quod eſt maius. an commiſſum. an dimiſſum. Reſpondeo & dico. qp commiſſum multo maius eſt qp dimiſſum. Cuius ratio eſt quia bonuz eſt magis bonum qp malum ſit malū. Vbi nota. qp perfecti non minus tenentur deo qp alij non perfecti. imo magis. quia magis ē eis debitum a deo. vt patet ſupra. Sed tamen perfecti minus ex debito mouentur. Cuius ratio eſt. quia amor magis eos qp debitum mouet. Ita qp pfecti magis tenent deo & ex debito min? monet. vtz

Dec b.tho·nj·scrip.sen·di·xxix·arti·vnj·q·ij·
Vtz oñes teneãt ad pfectã caritatẽ hñdã·i cor.
q.Et ibidẽ·q·nj·Vtrum habentes caritatem pfectã teneañ ad omnia opa pfectionis·in cor.q.
& in solu·argumẽtoz p totũ.

¶Quõ diffimĩ diuinatio. ¶Ca·j·

Diuinatio. Circa diuinationem consideranda sunt tria·scz quidditas diffimitionis·gũitas offensionis. varietas commissionis

¶Primo circa diuinationem cõsideranda est quidditas diffimitionis. Nam aug9 in li.de doctrina xpiana diffimens diuinationem sic dicit. Diuinatio est vsurpatio p̃cognoscẽdi futura ex quadã pestifera societate hoim & demonũ·Vbi nota·q̃ futura duplicit pñt cognosci.scz in seipis.& i suis causis.¶Primo futura i seipis cõsiderata a nullo intellectu creato cognosci pñt·Cui9 ratio est.qa futura imq̃ntũ sũt futura nõdũ hñt esse in seipis·qđ aũt nõ habet esse nõ potest cognosci.sol9 aũt de9 cognoscit futura q̃ut futura hñt esse in seipis·qđ triplicit p̃bo·scz autoritate·rõne·& simlitudine·Primo autoritate sap̃·vnj·Monstra scit anteq̃ fiant.Et a:pos.ad ro·nj·Vocat ea que non sũt sicut ea que sũt·Secũdo hoc idem p̃bo rõne.sic.Quia cũ intellect9 dei sit etern9 ferẽ in omnia non sub rõne p̃teriti vel futuri.sed q̃ut oñia ei9 intellectui p̃nti alit offerunt.Ita q̃ intellect9 diuin9 oñia p̃terita & futura vt p̃ntia intuet·eo q̃ ipe videt oia i sua eternitate.sed eius eternitas omni tẽpe adest & ipm cõphendit·g̃ &c̃·Tercio hoc idem p̃bo simlitudine.Sicut qui est in alta specula constitut9 videt simul omnes transeuntes p viam non sub ratione p̃cedentis & subsequentis quo ad ipm·q̃uis videat quosdam alios p̃cedere & quosdã alios sequi·tñ quicũq̃ sit in ipa via cõstitut9 in ordine transeuntiũ non potest vidẽ misi p̃cedẽtes ve iuxta se positos.Sic g̃ futura q̃ut sũt in seipis a nullo intellectu creato cognosci pñt·quia hoc ẽ p̃ prium signũ dimitatis·fm illud ysaie·xlj·Anunciate que ventura sũt in futurũ & sciem9 q̃ dij estis vos.¶Secũdo modo futura cognosci pñt in causis suis·Vbi nota·q̃ cognoscẽ futurũ in causa sua nihil aliud est q̃ cognoscere p̃tem inclinationem cause ad effectum·q̃uiunt aũt futura ex causis suis triplicit.s.vt semp·vt frequenter·vt raro.¶Primo enim quedam futura sũt que ex suis causis sp ex neĉitate q̃uiunt.eo q̃ talia futura sũt determinata in causis suis.& h9modi futura p suã causã cognosci pñt vt solem oriturũ cras·¶Secũdo q̃dã futura sũt que q̃uiunt non semp sed vt frequent·hoc est vt in pluribo ex causis suis·& hec non p certitudinem cognoscunt sed p coniecturam.s.p signa aliqua sicut medicus cognoscit sanitatẽ infirmi·Modo g̃ p̃cognitio illoz futuroz effectuũ q̃ sũt determiata i causis suis.vl q̃ eueniũt semp vel qui eueniunt vt frequent nõ dr̃ diuinatõ misi forte apud eũ quẽ ordo cause ad causatum latet.Vñ p̃cognitio ortus solis nõ dr̃ diuinatio.neq̃ qñ medicus p̃dicit sanitatẽ futuram & astrologus eclipsim vel pluuiã &c̃¶Tercõ que dã futura sunt que vt raro vel vt in paucioribo ex suis causis q̃uiũt·vt casualia & fortuita.& hec nobis sũt ignota.angelis vero nota·& tanto magis q̃ nobis·q̃nto magis causas rez cognoscunt vniuersali9 & p̃fecti9·sicut medici q̃ acuti9 causas vident melius de futuro statu egritudinis p̃nosticat.Et p̃cognitio futuroz̃ effectuum qui causas determinatas nõ habent ꝓprie est diuinatio·hoc enim p̃cognoscere soli9 dei est & cui voluerit deus reuelare.A cui9 actus vsurpatione diuini vocãt qui futuris p̃nunciãdis intendũt·Hec beatus tho·scdo scri.sen·di·vij·arti·ij·Vtz p demõcs possit fieri diuinatio·in cor·q·& in so.j·argu·Et itez p̃ma pte sũ.q.lij·arti·nj·Vtz angeli cognoscãt futura·i cor·q·Et in q̃stionibo disputatis de malo.q·Vtz demones p̃cognoscãt futura·in cor.q·

¶Qz diuinatio semp est peccatũ mortale vt patet ex quatuor·¶Ca·ij·

Secundo p̃cipaliter circa diuinatõnẽ cõsiderãda est grauitas criminis seu offensionis. Diuinatio enim semper est p̃ccatũ mortale·qđ p̃bo q̃tuor rõmbo·scz rõne modi·anxilij·pacti·p̃cepti.¶Primo rõne modi sic·Qui indebito modo vsurpat p̃nunciationez futuroz eventuũ mortaliter peccat·sed diuinatio ẽ huiusmodi·qđ ptz sic.Ille q̃ vsurpat qđ dei ẽ nõ deo revelante mortalit peccat·sed diuini hoc faciũt·qđ patz·qa diuini dicũt q̃si deo plem·vt dicit ysidor9 li·ethimologiaz·Diuini enim diuinitate se plenos simulãt & astucia q̃dã fraudulẽtie hoibo futura cõiectãt &c̃·Vbi nota·q̃ futura triplr̃ pñt cognosci·Primo naturali rõne.& hoz p̃cognitio non est diuinatio·vt patz ca.p̃cedẽti.Secũdo dei reuelatione·& hoc modo futuroz p̃cognitio non ẽ etiã diuinatio·Vñ si q̃s futura contingentia deo reuelãte p̃nũciat tũc ipe nõ diuinat·id ẽ qđ dicũ ẽ nõ facit·sed magis qđ diuinũ ẽ suscipit·Tercio modo pñt cognosci futura dyaboli indicatione·& respectu hoz est diuinatio vt infra patebit·g̃ &c̃

Hec b.t.scda scde·q·xcv·arti·j·Vtz diuinatõ sit pcẽm i cor·q·¶Secũdo hoc idẽ p̃bo.s.q̃ diuinatio sit pcẽm mortale rõne auxilij·sic.Si q̃s assumit auxiliũ demonũ ad aliq̃d cognoscendum vel faciẽdũ gr̃iter peccat·sed omnis diuinatio ex opatione demonũ q̃uenit·vel q̃a expẽsse demones inuocãt ad futura manifestanda.vel q̃a demones se ingerũt vanis inq̃sitionibo futuroz vt mentes hominũ implicẽt vanitate·g̃ &c̃¶Tercio hoc idẽ p̃bo rõne pacti·sic.Si q̃s vtit pacto tacito vel expresso cũ demonibo grauiter·id ẽ mortaliter peccat·sed diuinatio ẽ huiusmodi·vel q̃a offert sacrificiũ demoni·vel q̃a assumit auxiliũ demonũ·g̃ &c̃

Vbi nota · qꝫ aliud eſt querere aliq̃d a demone · & aliud eſt inuocare demonẽ · Primũ em̃ ſcz querẽ aliq̃d a demone ſpõte occurrẽte qñq̃ licet ꝑpt̃ vti litatẽ alioꝝ · maxime qñ vtute dĩna poteſt cõpelli ad dicendũ vera . ſic̃ xp̃s qui int̃rogauit a demone qđ tibi nomen eſt . q̃ rñdit · legio · vt habet̃ mã ci · v. Secũm vero ſcz inuocare demonẽ ad cognitõnem occultoꝝ acq̃rẽdã ab ipõ nũq̃ licet · Vnde nunq̃ licet ꝑpter aliquã corpalez vel tẽporalẽ vtilitatem veritatem de aliquo occulto a demone inquirẽ · Cui? ratõ eſt · q̃a nulla vtilitas tẽpalis pt̃ cõpari detrimẽto ſpũalis ſalutis · qđ imminet ex inquiſitione occultoꝝ p inuocationẽ demonum · ¶ Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne p̃cepti · ſic · Qui facit cõtra p̃ceptũ dei mortaliť peccat · ſed dĩn? facit huiuſmodi · vñ deutero · xviij · ita p̃cipiť · Nõ ſit qui phitones conſulat neq̃ dinos · & ideo ad oñdẽdũ grauitatẽ peccati pena appoñť ĩ decretis · xxvj · q · v · vbi dr̃ · Qui dinatõnes expetunt ſub regula q̃nquenij iaceãt ſm g̃d? pñie diffinitoꝝ · Dãc auctoritatẽ allegat bt̃us tho · ſcđa ſcđe vbi ſup̃ arti · j · ar · cõtra · & tres rões tãgit ibidẽ arti · ij · Vtꝝ dinatio ſit ſpẽs ſuperſtitionis · ĩ cor · q · & ĩ ſolu · de pena dinatõis · Re · infra vltimo ca.

¶ Oꝝ triplex ẽ ĩ generali gen? dinationis & qđlibet cõtinet multas ſpẽs · ¶ Ca · ij ·

Tercõ p̃ncipaliť circa dinatõnẽ cõſideranda eſt varietas vel multiplicitas cõmiſſiõis ſcz quot ſint diuinatõis ſpẽs · Omnis em̃ diuinatio vtiť ad cognitionẽ futuroꝝ euẽtuũ aliq̃ demonũ conſilio vel auxilio · quod quidem vel ex p̃ſſe implorať vel p̃ter intentõnẽ hoĩs demõ occulte ſe ingerit ad p̃nunciandũ futura que eis ſũt nota hoĩnibo aũt ignota · Ita qꝫ triplex eſt gen? vel mod? diuinationis in generali · ſcz · Primũ eſt qđ fit p exp̃ſſam vel manifeſtam inuocatõnez demonũ · Secũm ẽ qđ fit abſq̃ exp̃ſſa inuocatõne demonũ p ſolam cõſideratõnẽ diſpoſitionis vel mot? alicui? rei · Tercĩũ ẽ abſq̃ exp̃ſſa inuocatõe demonũ p ꝑpriã opatõnẽ · ſ · dũ aliq̃d facim? vt nobis aliq̃d occultũ reueleť & manifeſteť · ¶ Primũ gen? dinatõis qđ eſt p exp̃ſſam vel manifeſtã inuocatõnẽ demonũ ptinet ad nigromãticos · & hoc dinatõis gen? ĩ ſe ptinet q̃nq̃ ſpẽs ſiue modos · ¶ Prima ſpẽs diuinatõis vocať p̃ſtigiũ q̃ opatõe demonũ fantaſia & oculi hoĩm ludificať & illudunť vt nõ videãt qđ ẽ vꝝ · ſed credãt qđ ñ ẽ vꝝ · ¶ Secđa ſpẽs dinatõis vocať dinatõ ſomnioꝝ vel p ſomnia · puta cũ ĩ vigilia exp̃ſſe ad hoc demones inuocanť · & cũ eis in vigilia exp̃ſſa vel manifeſta pacta hñtur · & ſic in ſomnis ex reuelatione demonũ cauſať ĩ hoĩbo p̃cognitio aliquoꝝ futuroꝝ euẽtuũ · Re · ĩfra · ſomnia de cauſis ſõnioꝝ · ¶ Tercia ſpẽs dinatõis vocať nigromãtia qua quibuſdam p̃cationibo adhibito ſanguine videnť reſuſcitati mortui dinare & ad interrogata rñdere · ¶ Quarta diuinatõnis ſpẽs vocať dinatõ p phitonẽ q̃ futura p̃nunciant̃ p hoĩes vinos ſic̃ ĩ arrepticijs patz · Phitones aũt a phiton apolline ſũt dicti · qui dicebať eſſe auctor diuinandi · vt dicit ýſi · ¶ Quinta diuinationis ſpẽs fit p aliq̃s figuras vel ſigna q̃ ĩ rebo maĩatis apparẽt · q̃ figure vel ſigna ſi apparẽt ĩ aliq̃ corpore terreſtri · puta ĩ igne vl̃ ĩ ferro aut lapide pollito vocať geomãtia · Si aũt ĩ aq̃ vocať ydromantia · Si aũt ĩ aere vocať aeromantia · Si aũt ĩ igne vocať piromãtia Si aũt ĩ viſceribo aĩaliũ ĩmolatoꝝ ĩ aris demonũ vocať aruſpiciũ · ¶ Secũdũ gen? diuinatõnis fit abſq̃ exp̃ſſa inuocatione demonũ p ſolã cõſideratõnẽ diſpoſitionis vel mot? alicui? rei · & tale gen? cõtinet duas ſpẽs vel modos · ¶ Prima ſpẽs ẽ per ſolam conſiderationẽ diſpoſitionis ſitus & motus ſiderũ · & hic modus ptinet ad aſtrologos q̃ & genetaliaci dicũť ꝑpter nataliũ cõſideratõnes dieꝝ Hec bt̃? tho · ſcđa ſcđe · q · xcv · arti · ij · Vtꝝ ſint determinate ſpẽs diuinationis ĩ cor · q · ¶ Vbi nota · qꝫ ſi q̃s vtiť cõſideratõne aſtroꝝ ad p̃cognoſcẽdũ futura q̃ ex celeſtibo corporibo naturaliť cauſatur nõ erit illicita diuinatio nec ſuperſticoſa · Si q̃s vero cõſideratione aſtroꝝ vtať ad p̃cognoſcendũ futuros caſuales vel fortuitos euent? aut etiam ad cognoſcẽdũ p certitudinẽ opa hoĩm ex vana & falſa opinione ꝓcedit · & ſibi erit diuinatõ illicita · q̃a tunc opatio demonis ſe ingerit & immiſcet vt mẽtes hoĩm implicet vanitati & falſitati · Hec bt̃s · t · ſcđa ſcđe vbi ſup̃ arti · v. Vtꝝ diuinatio q̃ fit p aſtra ſit illicita · in cor · q · in p̃ncipio & in fine · Licz em̃ corpora celeſtia nõ habeãt virtutẽ aliquã ſuper demone · q̃a demones corporibo celeſtibo nõ ſũt ſubiecti · tñ vocati ſub certa cõſtellatione veniunt · & hoc duplici rõne · vel q̃a demones ſciũt vtutẽ illi? cõſtellatõnis iuuare ad effectũ qui inq̃riť · vel ꝑpter hoc vt demones inducãt pſonas ad veneradũ aliquod numen · id eſt aliquã diuinitatẽ vel maieſtatẽ in ſtellis ex quo ritus ydolatrie ꝓceſſit · vt dicit · b · t · ſcđo ſcri · ſen · di · v · de vtute demonũ ĩ opando · arti · j · Vtꝝ demones poſſint ĩ materia corpali opari aliq̃s effect? veros · ĩ ſo · mj · Secũđ? mod? vel ſpẽs diuinationis ẽ p cõſiderationẽ mot? vl̃ vocũ auiũ vl̃ q̃rũcũq̃ aĩaliũ ſiue p ſternutationes hoĩm · & talis vocať auguriũ · qđ dr̃ a garritu auiũ · ſic̃ auſpiciũ ab inſpectione auiũ · q̃ꝫ p̃mũ ptinet ad aures · ſcđm ad oculos · ¶ Vbi nota · qꝫ inſtinct? naturales hui?modi aĩaliũ cauſať q̃nq̃ ex tribo · ſ · ex celo · ex deo · vel ex dyabolo · Primo cauſať ex celo · hñt em̃ corpa celeſtia vtutẽ imp̃mẽdi ſup̃ talia aĩalia · vñ ſi q̃s ad p̃cognoſcẽdũ futura cõſideret naturales inſtinct? q̃s aues ex impreſſione celeſtis corporis cõſequũť · puta ſi q̃s ex hoc qꝫ cornicola frequẽť crocitat p̃dicat pluuiam cito ẽe futurã · nõ peccat neq̃ talis diuinat · Secđo aues habẽt naturales inſtinct? ex deo · vt patz in columba ſup̃ chriſtũ deſcẽdente · & in coruo q̃ pauit heliam · & in cete qui abſorbuit & eiecit ionã ·

Tercõ aues habẽt inſtinctus ex dyabolo qui vtiť huiſmodi opationibo aialiũ bruton ad implicandum aias vanis & falſis opinionibo · Et p̃cognitio futuron effectuũ p cõſiderationẽ inſtinctus taliũ aialiũ ex opatione dyaboli eſt diuinatõ q̃ vocať augurium a garritu auiũ · Hec bea · tho · ſcda ſe cũde vbi ſup̃ arti · vij · Vtrũ diuinatio q̃ fit p augu ria ſit illicita · in cor · q · & in ſolu · ij · argu · ¶ Terciũ genꝰ dinatõis que fit abſq; exp̃ſſa inuocatõe demonũ ex cõſideratione eoꝝ que euenũt ex quibuſdam que ab hominibo ſerioſe fiũt ad aliq̃d occultum inq̃rendũ · dum facimus aliq̃d vt nob̃ aliq̃d occultum manifeſtetť vocať diuinatio p ſortes que cõtinet tres ſpẽs vel modꝰ · Prima ſpẽs vocatur ciromãcia · id eſt diuinatio manꝰ · Naz ex lineamentis manꝰ cõſideratis fit dinatio de occultis futuris · Secda ſpẽs vocať ſpatulamãtia ex quibuſdam figuris ī ſpatulis alicuiꝰ aialis apparẽtibus · Tercia ſpẽs vocať geomantia q̃ fit ad aliq̃d occultũ inq̃rẽdũ p ptractionẽ pũctoꝝ vel p cõſiderationẽ figuraꝝ que ꝓcedũt ex plũbo liq̃facto in aqua ꝓiecto · ſeu ex quibuſdaz cedulis ſcriptis vl̃ non ſcriptis in occulto repoſitis dum cõſideratur quis quã cedulã accipiat · vel etiam ex taxillorũ ꝓiectione quis plura pũcta ꝓiciat · vel etiam duz cõſideraťt q̃d aperiẽti libꝝ occurrat · que oĩa ſortiũ nomẽ hñt · Hec · b · tho · ſcda ſcde vbi ſup̃ arti · ij · Vtrũ ſint determinate ſpẽs dinationis · ī cor · q · Re · infra · ſortes. ¶ Circa dinatõnẽ querunť duodecim caſus. ¶ Ca · ij · ¶

Ad maiorẽ tñ euidẽtiã q̃ro hic duodecim caſus · ¶ Primus eſt · an vti rebo naturalibo ad ſanitatem corpis acquirendam ſit licitum · Reſpõdeo & dico · q̃ ſi res naturales adhibeanť ad aliquos effectꝰ ad quos putanť virtutem naturalem habere · non eſt ſupſticioſum neq; illicitum · Si vero adiunganť quedam alia · puta ſigna aliqua vel caracteres vel nomina vel quecũ q̃s alie obſeruationes que manifeſtũ eſt naturalez efficaciam non hãre · erit ſupſticioſum & illicitum · Hec bea · tho · ſcda ſcde · q · xcvj · arti · ij · Vtꝝ obſeruationes que fiũt ad corpoꝝ immutationes · puta ad ſanitatem vel ad aliq̃d huiuſmodi ſint licite ī ſo · p̃m ar · ¶ Secds caſus ẽ · an figure vel ſigna vel caracteres p̃nt rebo naturalibo adhiberi ad effectꝰ aliq̃s inducẽdos · Rñdeo & dico · q̃ nõ · Cꝰ rõ eſt · quia cuz tales caracteres figure vel ſigna ad nihil naturaliť openť · eo q̃ figura non eſt alicuiꝰ naturalis actionis p̃ncipiuz · tales figure vel imagines ex opatione demonũ effectũ hñt · vnde ſemp̃ ẽ illicitũ eas facẽ · quia in talibo habenť pacta exp̃ſſa cum demonibo · vt dicit beatus tho · ibi dẽ in ſolu · ij · ar · ¶ Terciꝰ caſus eſt · an ad p̃cognoſcẽda aliqua futura fortunia vel infortunia ſicut infirmitates vel ſanitates vel huiuſmodi vt medici faciũt ſit licituz aliqua ſigna obſeruare · Rñdeo & dico · q̃ ſi quis p̃ſagiũ futuroꝝ cõſidẽt ex cauſa que p̃ ſigna exp̃ſſa apparẽnt nõ erit illicituz · Vt verbigra · Sicut ſi ſeruus timeat flagella videns iraꝝ dñi · Et ſimiliť etiã cẽ poſſet ſi quis timeret nocumentũ alicui puero ex oculo faſtinante · A ſimili cauſe infirmitatũ ex quibuſdã ſignis cognoſcũtur · Et ideo medici talia ſigna licite fuãt · ex q̃bo de ſanitate vel infirmitate morte vel vita p̃nt licite indicare · vt dicit bẽus tho · ſcda ſcde · q · xcvj · arti · ij · Vtꝝ obſeruatõnes que ordinãť ad p̃cognoſcenda aliqua futura fortunia vel infortunia ſint licite · in ſo · j · ar · ¶ Quintus caſus ẽ · an obſeruare tpa ad aliq̃d faciendũ ſit licitum · Rñdeo & dico · q̃ quedã occurrũt curſu naturali · & quedã curſu voluntario · Primo ergo obſeruare tempus ad faciendũ aliq̃d qđ cauſať ex naturali complexione elementoꝝ & temporis nõ eſt ꝑccatũ · vñ & medici circa egritudines ſanandas · & circa medicinas dãdas conſideraťt motꝰ corpoꝝ ſupioꝝ · obſuare vero tempus in his que libero arbitrio ſubdũť ẽ peccatũ · Vnde ſup illo verbo apoſ · ad gala · iij · Dies obſuatis & mẽſes & tempora & ãnos · Glo · inculpat eos q̃ cõſtellationes ſequũť dicẽtes · Ag̃ hoc mẽſe cõmerciũ · q̃a illa ſtella agit mẽſem · nõ plantabo hoc anno vineã · q̃a biſextus ẽ · Hec alex · ſcda pte ſũ · q · iij · arti · vj · Vtꝝ cogitõ diuinationis ſit a deo · q · iij · Vtꝝ ī obſeruãtijs tempoꝝ ſit pcẽm · ī cor · q · ¶ Nota q̃ obſuãtia tẽporũ ẽ triplex · Quedã ẽ ſupſtitionis vel impietatis · vt ī illis q̃ obſeruãt temp̃ eoꝝ q̃ ſubſũt libero arbitrio & inchoãt actiones ſub tali ſigno celi · & huiꝰ modi repr̃hendũť yſaie · Stent & adiment te augures qui computabant annos & ſuputabãt mẽſes Quedã eſt ſagacitatis & puiſionis in illis q̃ obſeruant q̃litatẽ temporis ad rerum abundantiam cõſequendã & indigentiam excludendã · & hoc nec repr̃hendiť nec laudať · Eccl̃ · xxxvij · Quare dies diem ſupat & annus annum · Quedam obſeruãtia temporũ eſt pietatis & deuotionis in bonis chriſtianis q̃ feſta obſeruant in q̃bo iudicãt magis eſſe vacandũ deo q̃ in alijs diebo propter beneficia ſpecialiť die illo vel feſto exhibita · Apo · ad ro · xiij · Alius iudicat inter diem & diem · Hec petrꝰ detaren · q̃rto ſcrip · ſen · di · xxxvij · arti · iij · Vtruz debuit phiberi aliquo tpe nupcias celebrare · ī ſo · ij · ar · ¶ Quintus caſus eſt · an inueſtigare de rebo furtim ſublatis p inſpectõnẽ aſtrolabij & p iudicium aſtroꝝ ſit peccatũ · Reſpondeo & dico · q̃ inueſtigare quedã q̃ ꝓie ſequũť immutationẽ aſtrorũ · vtputa de calore & frigore ymbre & ſiccitate nõ ẽ pcẽm · Judicare vero de his que ſubſũt libero arbitrio q̃ nõ ſũt ſubiecta legi aſtrorum eſt graue peccatũ · quia in talibo interuenit inuocatio demonum · Hec alex · ſcda pte ſũ · q · iij · arti · vj · q · iij · Vtꝝ inueſtigare de rebo furtim ſublatis p inſpectõnẽ aſtrolabij & p indicia aſtroꝝ ſit pcẽm ī cor · q · ¶ Sext̃ caſus ẽ · an ſit licitum in collectionibꝰ herbaꝝ vl̃ p q̃us infirmitate dicere aliq̃ carmina

vel aliqs scripturas sup hoies vel aimalia ponẽ p ter simbolũ & oroez dnicã. Rndeo & dico. qp non licet sup homines vel aialia aliq ponẽ pt simbolũ & oronem dnicam. si vo aliq supsticiosa addant gue pctm ẽ. Vñ i decretis dr. xxvi. q. v. ñ liceat xpianis &c. nec i collectionibo herbaz q medicinales sũt aliqs obuationes aut incantatões attẽdẽ. misi tm cũ simbolo aut dnica oroe vt tm creator oim. s. de? honoret. Secũdo hoc idẽ pbat p hoc qd dr extra d sortilegijs. ex tuaz tenore. vbi dr. qp qdã psbit cũ qdã ad puatũ locũ accessit nõ ea intẽtõne vt demoniũ inuocaret. sed vt inspectõe astrolabij furtũ cuiusdã eccie posset recupare. qd licet ex bono zelo & simplicitate feciss ponẽt. tñ guissimũ fuit e? pctm. Dec b. t. scda scde. q. xcvi. arti. mi. Vtz sus spẽdẽ dina vba ad collũ sit licitũ. i cor. q. i fine. Et alex. scda pte sum. q. lij. ati. vj.

Septim? casus ẽ. an suspẽdẽ dina vba ad collũ sit licitũ. Rndeo sm chrisp. sup math. q dicit. qp nõ. duplici rõne. Prima ẽ. qa cũ euãgeliũ quoti die i eccia legat & audiat. si vba dei non pfũt in aure. quõ circa colla posita pñt saluare. Secda rõ ẽ qa vt? euãgelij est in intellectu & nõ in figuris. g melius in corde posita pfunt qp circa collum suspẽsa. Vbi nota. qp in oibo scripturis suspẽsis tria sunt cauenda & attendenda. Primũ est. qd sit qd scribit vel pfert. qa si est aliqd ad inuocatõnẽ demoniũ ptines mãifeste supsticõsũ & illicitũ ẽ. Secundo cauendum est si contineat ignota nomina ne sub illis aliqd illicitũ lateat. Vñ dicit chrisp. sup math qp phariseoz magnificãtiũ fimbrias suas exemplo nũc multi aliqua nomina hebraica confingunt & scribũt & alligãt q nõ intelligẽtibo metu enda vident. Tercõ videdũ ẽ & cauẽdũ ne aliqd falsitatis cõtineat. qa sic ei? effect? nõ posset expectari a deo qui non est testis falsitatis. Quarto etiam est cauendũ ne cũ vbis sacris contineant ali q vana. puta aliqui caracteres pt signũ crucis. Dec bea. tho. scda scde. q. xcvi. arti. mi. Vtz sus spẽdẽ dina vba ad collũ sit licitũ. ar. ctra. & i cor. q. Octau? casus est. an reliqas sctoz portare & qlitercũqs tenere sit licitũ. Rndeo & dico. qp eadẽ rõ est de reliquijs sctoz & de euãgelio vel de vbis diuinis. qa si talia portent ex fiducia dei & sctoz. quoz sũt reliquie nõ est illicitũ. Si aũt circa hec attenderet aliquid aliud vanum. puta qp vas eẽt triangulare aut aliqd huiusmodi qd nõ ptineret ad dei reuerentiã & sctoz supsticiosũ ẽ & illicitũ. vt dicit bea. tho. vbi sup immediate i solu. mi. ar.

Non? casus ẽ. an serpẽtes icãtare vel aialia icãtatõibo sanare sit licitũ. Rndeo & dico. qp si m icãtatõibo hpẽtũ vel qrũcũqs aialiũ respect? habe at solũ ad vba sac & ad vtutẽ dinã. nõ erit illicitũ sz plerũqs incãtatões tales hnt illicitas obuãtias & p demones sortiũt effectũ. & pcipue i serpentibo. qa serpẽs fuit pmũ demonis instrumẽtũ ad hoiez decipiendũ. Dec. b. t. vbi sup immediate in so. ij. ar.

Decimus casus est. an scientiã acquirẽ a demone sit pctm. Rndeo & dico. qp sic. & hoc duplici rõne. Prima ẽ. qa licet sciam acquirẽ de se sit bonũ. tñ acquirẽ sciaz mõ idebito sz aux ilio demonũ nõ ẽ bonũ. & hũc finẽ ars notaria intendit. vt patebit infra i. xij. cãu. Secũda rõ est qa acqrẽ cognitionez futuroz a demonibo ẽ pctm ppter societatẽ eũ eis initã. q in pposito locũ habet Omne aũt pactũ cũ demonibo habitũ. & oñe aux iliũ ab eis petitũ semp ẽ gue pctm. vt dicit b. t. scda scde. q. xcvi. â. i. Vtz vti obseruãtijs ãtis notarie sit licitũ i so. i. &. ij. ã. Nota etiã. qp inuestigare vel qrẽ veritatẽ de aliquo ab aia sepata aliqñ ẽ pctm. aliqñ vo nõ. Re. sup anima sepata.

Undecim? casus ẽ. an indiciũ ferri cadẽtis vel aq buliẽtis ordiare ad alic? pcti occulti inqsitionẽ sit licitũ. Rndeo & dico. qp nõ. & hoc triplici rõne Prima ẽ. qa ordiat ad idicãdũ occulta q dino indico repuat. Secda rõ ẽ. qa i talibo miraculũ expectat qd diuina temptatione nõ caret. Tercia rõ ẽ. qa iure canonico reprobat. Vñ. ij. q. v. ostuistis i decreto stephani pape dr. Ferri cadentis vl aq feruẽtis examiatõe ostensionẽ extorqri a q libz sacri nõ cõsent canones. & qd sctoz prm documẽto sacitũ nõ ẽ. supsticõsa admuentõne nõ ẽ psumẽdũ. Spõtanea eñ ofessione vel testiũ approbatõne publicata delicta hito p oculis dei timore cõcessa sũt nro regimini indicare. Occulta vo & incognita illi sũt relinqnda q sol? nouit corda filioz hoim. Et eisdẽ rõnibo videt eẽ phibitũ indiciũ dueloz vt dicit b. t. scda scde q. xcv. arti. vnj. Vtz diuinatio sortiũ sit illicita. in so. nj. ar.

Duodecim? casus ẽ. an vti obseruantijs artis notarie ad sciam acqrẽdã sit licitũ. Rndeo & dico hic duo. scz qp ars notaria & ẽ illicita & est inefficax. Primo dico. qp ars notaria est illicita. Cuius ratio est. qa ars notaria vtit quibusdam que sm se non habẽt vtutẽ causandi sciam. sicut inspectiones qrũdã figuraz & quorũdã signoz & vboz. quibo scz signis & verbis nõ vtit ars notaria vt causis sed vt signis. nõ vt diuinit? institutis sic sũt signa sacramentalia. sed vt signis ptinẽtibo ad pacta qdã cũ demonibo habita. & io ars notaria penit? ẽ repudiãda & fugiẽda a christiano. sic etiã alie artes nugatorie vel noxie supstitionis. Secũdo dico qp ars notaria ẽ inefficax vel vana ad sciaz acqrẽdã qd tali rõne ondo. Scientia acqrit aut p modũ hoi mi cõnaturalẽ. aut p diuinã infusionẽ. nũqp p doy aboli opatõnẽ. Primo dico. qp scia acqrit p modũ hoi cõnaturalẽ. s. vel a seipo inuemẽdo. vel ab alio addiscẽdo. Secdo scia acqritur p diuinã infusionẽ Luce. xxj. Ego dabo vobis os & sciaz & sapietiã &c. Que qdẽ sapia nõ dat aliqbo p istã artem notariã vel p aliam. sed p dei donũ vel grãm. sm illud pme ad cor. xij. Alij quidem datur sermo sapientie &c. Et subdit ibidẽ in fine. Dec aũt oñia operatur vnus & idem spũs diuidẽs singulis prout vult

Terc̃o nunq̃ scia acq̃rit̃ p opationez demonis · quia ad demones nō ptinet intellectū illuminare & ideo nullus vnq̃ p demones sciẽtiam acq̃siuit · Dec bea·t·scda scde·q·xcvj·arti·j·Vtr obseruãtijs notarijs vti sit licitū·ī coz·q·

¶ Que sit pena sortilegoz alit̃ determinat̃ fm leges alit̃ fm canones & quō· ¶ Capi·v·

Vltimo videndū est que sit pena sortilegorum & diuinoz · Vbi nota· qp pena eoz alit̃ determinat̃ fm leges·& alit̃ fm canones · Nam fm leges sortilegi & dīni debẽt decapitari & comburi·vt dicit hostien · eadẽ Rubri· parag̃·vlt̃·q̃ pena·&·C·de maleficis·null? &c̃·&·l nemo·&·l·culpa·Scdm vo canones si crimẽ ẽ occultū ponat̃ pna·xl·dieꝝ·vt extra·e·c·j·Si at̃ pct̃m ẽ notoziū dt̃ ei eucaristia denegari·de cōsedi·ij·p dilectōne·si fuerit cleric? deponat̃·si fuerit layc? & noluerit ferre penā excōmunicet̃·& hoc si criminalit̃ accuset̃ · De laycis aūt dicẽdus est si sūt fui verib⁹ castigẽt̃·si liberi incarcerẽt̃ xxvj·q·v·cōtra ydoloz·Cpi aūt tales de sua parochia debẽt pijcẽ & pnt turpit̃ decaluare ·id est eoz vestes añ & retro & capillos scindẽ·sic̃ ī aliqbꝫ locis de cōsuetudīe obtuat̃ · Infames etiā sūt cēsendi·Dec ī sum·cōfeb·li·j·ti·xj·q·xxmij·Que sit pena sortilegoz & dinatoz · ¶ Vbi nota·qp licz ita regulariter statuta sit pena taliū·tñ aliqñ ī iungit̃ pna maioz vel minoz fm q̃ntitatẽ vel q̃litatẽ pcti ·q̃a magis puniūt̃ illi q̃ ī talibꝫ dīnationibꝫ credūt eẽ pct̃m q̃ illi q̃ nō credūt vel ex q̃dā curiositate hoc faciūt & inq̃rūt · vt dicit alex·scda pte sū·q·lij·arti·v·de pena diuinatōnē sequẽte·

¶ Qz beatitudo hominis non cōsistit ī diuitijs temporalibꝫ· ¶ Ca·pmum ¶

Iustie·qz in diuitijs tempalibꝫ non consistit beatitudo sicut quidam dixerūt·qđ pbo ad pns q̃tuoz rōmbꝫ·scz rōne fortune·indigētie·insufficientie·deficiētie ¶ Primo ratione fortune sic· Summū bonū hominis ī quo consistit eius bītudo fortune nō subiacet·quod pbo duplici rōne·Prima est·q̃a fortuna est alicui? bom qđ p̃ter intentionem accidit ·sicut fodiēs agz thesauz inuenit quē nec quēbat nec intēdebat·bītudo aūt ab oībꝫ intendit̃ & q̃rit̃ ·g̃ &c̃·Istā rōnē tāgit beatus·t·q̃rto scrip·sen·di·xlix·de bītudine·arti·j·q·j·Vtrū beatitudo consistat in bonis corpis·in solu·v·ar·Secūda·rō ad idē est talis· Fortuna absq̃ studio rōnis euenit·sed bītudinē oportz qp homo p rōnē cōsequat̃ ·in cōsecutione aūt diuitiaz fortuna maxime locū habet ·etiā plus q̃ intentio vl ratio siue prudentia diuitias acq̃rendi·g̃ &c̃·Istā rōnē assignat bt̃us tho·cōtra gentiles·ca·xij·ratōne·v· ¶ Secūdo pncipalit̃ hoc idem pbo rōne indigētie·sic· Beatitudo cum sit summū bonum hominis & p cōsequēs pfectū· q̃etat appetitū ipi? hn̄tis eam·g̃ nulla est in eo indigentia·sed pfecta satietas· In p̃s· Satiabor cū apparuerit gloria tua sed qui habet diuitias temporales ẽ in indigētia & p cōsequēs ī miseria·qđ patz·q̃a ei? appetit? nunq̃ diuitijs temporalibꝫ q̃etat̃ ·vt dr̃ ecc̃s·v· Auar? nō implebit̃ pecunia·g̃ &c̃ ·Rō aūt q̃re nullum bonū citra deū potest mētem vel appetitū hominis q̃etare ẽ precipue ista · Proportio debet eẽ inter obiectū & potentiam ··vnde sicut obiectū intellect? ẽ vniuersale verū·ita obiectū appetit? rōnalis s·volūtatis hūane ẽ vniuersale bonū·Ex quo patz qp nihil pt̃ volūtatẽ hominis q̃etare nisi bonū vniuersale qđ nō inuenit̃ ī aliq̃ creato·sed solū in deo Cui? rō est ·q̃a omnis creatura habz bonitatẽ participatā ·& ideo particularẽ & limitatā · Vñ solus de? cui? bonitas est eñtialis & p cōsequēs infinita volūtatẽ hominis implere & satiare pt̃·Hāc rōnez tāgit bt̃us tho·pma scde·q·ij·arti·vnj·Vtr bītudo hominis ī aliquo bono creato cōsistat ī coz·q

¶ Tercio pncipalit̃ hoc idē pbo rōne insufficientie·sic· Beatitudo hominis cū sit sūmū bonū · vtz cōtinet in se omnis bonī abūdantiā·Quod patz per boeciū qui dicit · qp beatitudo est stat? omniū bonoz aggregatione pfect? ·& ideo omnis mali carentiā·qđ patz·q̃a sūmū bonū omni malo ẽ oībꝫ impmixti?·sed q̃ habet diuitias temporales nō bt̃ pntiā vel affluētiam oīs bonī·nec carētiam omnis mali·g̃ &c̃ · ¶ Sed forte argues contra · qp ecc̃s·x·dr̃· Pecunie obediūt onia·g̃ &c̃·Rñdeo & dico tribꝫ modis · Primo qp omnia corporalia obediūt pecunie q̃ntū ad multitudniem vel opinionem stultoz qui sola corporalia bona cognoscunt q̃ pecunia acq̃ri possunt · Iudiciū aūt de bonis hūanis nō dt̃ sumi a stultis·sed a sapiētibꝫ·sic̃ & iudiciū de saporibꝫ ab his q̃ habẽt gustū bene dispositum·Secundo modo rñdeo & dico·qp pecunia haberi possunt omnia venalia·s·corporalia·nō aūt spūalia q̃ vendi nō pnt·p̃uer·xvij·Quid pdest stulto habere diuitias cū sapiētiā emẽ non possit ·Dec b·tho·pma scde·q·ij·arti·j·Vtr bītudo consistat ī diuitijs·ī so·j·&·ij·ar·Terc̃o modo rñdo & dico · qp nec etiaz omnia bona corpalia pecunia acq̃ri pnt·nec similit̃ onia mala euitari·vtz de sanitate fortitudine & huiusmodi·& filr̃ de ī firmitate & morte·¶ Quarto pncipalr̃ hoc idē pbo rōne deficiētie·sic · Null? potest eẽ beat? q̃ non bt̃ hoc bonū quod vult·sed q̃libz bt̃s bñ & ordinate vult sua beatitudīe nūq̃ posse p̃uari·g̃ q̃cūq̃s homo hoc non bñs non est vere beat?·sed null? q̃cunq̃ dives in hac vita hoc habz·qđ patet·q̃a oēs diuitias & onia bona corporalia q̃ hō in hac vita hre posset oportet qp ad minus moꝛs tollat·g̃ &c̃·

¶ Qz in diuitijs tpalibꝫ nō consistit bītudo·Ca·ij·

Secūdo qp in diuitijs tpalibꝫ non consistat bītudo p̃ter rationes p̃dictas in hoc ca. ostendo idem q̃tuoz alijs rōmbꝫ·scz rōne appetit?·euent?·vsus vel actus·defect?· ¶ Prio

ratione appetitus · sic · ¶ Summum bonum in quo cõsistit bẽitudo est ꝓpter se desideratũ & nõ ꝓpt̃ aliud cũ bẽitudo sit fins vltim⁹ · sed diuitie nõ ꝓ pter se appetunt̃ sed ꝓpt̃ aliud. ¶ Cui⁹ ratõ est · ꝙa diuitie p se mihil cõferũt homini · sed solũ cũ vti· mur eis vel ad corpis sustẽtationẽ vel ad aliquid huiusmodi · puta · ad crimmis purgationẽ · frat̃ne nccitatis subuentionẽ · glorie celestis adeptionẽ · ꝯ &c̃. ¶ Secdo hoc idẽ ꝓbo rõne euẽt⁹ · sic · Diuitie pñt euemire malis · sed hos nccẽ ẽ sũmo bono ca· rẽ · ꝯ &c̃ · ¶ aũt diuitie tpales vt ī pluribo euemi ãt malis habet̃ eccl̃i · xj · ¶ Si dines fueris nõ eris · id ẽ vix eris immũis a delicto · vel ex nimio amo re habẽdi · vel nimia solicitudine & labore acq̃rẽdi vel nimia tenacitate possidẽdi · vel nimio timore a· mittẽdi. ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo rõe vsus · sic · Bẽitu do hois magis cõsistit ī retinẽdo vel habẽdo bẽitu dinẽ ꝙp ī amittẽdo eã · sed vsus diuitiaꝝ magis cõ· sistit ī emittẽdo vel expẽdẽdo ꝙp in tendendo vel in coaceruando · Vnde boeci⁹ tercõ de cõsolatõne sic ait · ¶ Si quidez auaricia semp odiosos · claros lar· gitas facit · ꝯ &c̃. ¶ Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne de· fect⁹ · sic · Illud in q̃ cõsistit bẽitudo cũ sit sũmum bonum hois oportet eẽ meli⁹ homĩe · sed hõ est me lior ommibo diuitijs · qđ tali rõne oñdo · Finis est melior his que sunt ad finẽ · sed oñes diuitie sunt res q̃dã ad vsum homis ordinate tanꝙ ad finem · ꝯ &c̃ · Has ꝙtuor rõnes assignat bea · tho · li · nj · cõ tra gẽtiles ca · xxvnj · Vt⁹ felicitas homis ī diui tijs cõsistat · ¶ ℞ ī diuitijs tpalibo nõ est ponẽda bẽitudo vt q̃dã posuerũt. ¶ Ca · nj ·

¶ Tercõ ꝙ tpales diuitie sũt cõtẽnende nec in eis ponẽda est felicitas vt q̃dã fecerũt ꝓpter rõnes in p̃cedẽtibo capitulis assigna tas in p̃senti capitulo hoc idẽ oñdo ꝙtuor alijs rõ· mibo · scz rõne instabilitatis · ꝓprietatis · impfecti· bilitatis · insatiabilitatis · ¶ Primo rõne instabi litatis · sic · Summum bonuz hominis oportz esse stabilissimum · Cui⁹ rõ ẽ · quia sicut naturaliter desi derat̃ homi p̃sentia · ita diuturna homi cõstãtia · ali as esset bonum imperfectũ & sic desideriũ homis nõ q̃taret · sed diuitie nõ sũt stabiles sed instabi· les · ꝯ &c̃ · ¶ Secdo cõfirmo hanc rõnẽ · sic · Beatitu do non est ponẽda in illo bono qđ de se vel est cor ruptibile vel inuolũtarie amissibile · sed tẽpales di· uitie huiusmodi sũt · vñ chrisꝰ · sup illo vbo matthi vj · vbi erugo & tinea demolit̃ sic ait · Oñia bona mũdi triplex tollit interit⁹ · aut ex seipis veteras· cũt & corrũpunt̃ · aut luxu dñoꝝ suoꝝ cõsumun tur · aut ab extraneis dolo violẽtia vel calumnia diripiunt̃ · bẽitudo aũt semel habita nũq̃ pt̃ amit ti · ꝯ &c̃ · ¶ Secũdo hoc idẽ p̃cipaliter ꝓbo rõne ꝓprietatis diuitiaꝝ & bẽitudinis · sic · Ille est bẽus q̃ habet bẽitudinẽ · sed diuitie in hoc maxime cõfe· runt · non ꝙ refuant̃ & cumulant̃ · sed ex hoc ꝙ emittunt̃ & expẽdunt̃ · & hoc est vsus eaꝝ · vnde magis ẽ laudabilis act⁹ ex hoc ꝙ pecũie expẽdũt̃ ꝙ ex hoc ꝙ conseruant̃ · vt ptz ca · p̃cedẽti · ꝯ &c̃ ¶ Tercio hoc idem oñdo rõne impfectibilitatis · sic · In illo bono nõ ẽ ponẽda felicitas quod ī se ñ continet plenitudinẽ omnis bom · sed oñes diuitie tẽporales & oñe bonũ creatũ sũt hui⁹modi · ꝯ &c̃ ℞ aũt nec oñes diuitie tpales · nec oñe bonũ cre atum in se cõtineãt plenitudinem omnis bom ꝓbo triplici rõne · Prima ratio est · ꝙa p̃dicta omnia nõ includũt finẽ vltimũ · Et formo sic rationem · Finis nobilior ẽ & melior eo quod est ordinatũ ad finem · eo ꝙ finis de se bonitatẽ habet · illud autez quod est ordinatũ ad finẽ nõ habz bonitatẽ nisi in ordine ad finẽ · sed bẽitudo est vltimis finis creaz ture rõnalis · diuitie aũt tpales ad beatitudinez vt ad finẽ sũt ordinate · quod patz · ꝙa omnia ꝓpter be· atitudinem volumus · beatitudinẽ ꝓpter seipsam · ꝯ &c̃ · Secunda ratio est · ꝙa diuitie tpales nõ ex· cludũt omne malũ · ꝯ similiter nõ includũt oñe bo num · que duo sũt de rõne beatitudinis · vt ex pre missis rõnibo patet · ꝯ &c̃ · Tercia rõ ẽ · ꝙa diuitie tpales nõ attrahũt omnẽ appetitum vt facit beati tudo · Et formo sic rõnẽ · Sicut enim omnes na· turaliter miseriam fugiunt · eo ꝙ nullus ẽ q̃ velit eẽ miser · ita omnes naturaliter beatitudinem ap· petũt · quia nullus est qui nolit eẽ felix · Ita dicit Boecius tercio de cõsolatione · Mentibo oim hoim veri homi cupiditas naturalis ẽ inserta · qđ ꝙa & diui tijs tpalibo vel de omni bono creato non cõtingit ꝯ &c̃ · ¶ Quãto hoc idẽ ꝓbo rõe insatiabilitatis sic Beatitudo est bonũ pfectum quod totaliter appetitũ q̃tat · Cui⁹ rõ est · quia cum beatitudo sit finis vltimus rõnalis creature · eo habito non restat a· liq̃d aliud appetendum · ideo motũ desideriꝝ termi· nat & quietat · Ex quo talẽ rationẽ formo · In illo bono non est ponenda beatitudo quod capacitatez mẽtis vel desideriꝝ replẽ q̃tare & satiare ñ potest sed tale bonũ sũt diuitie temporales & oñe bonũ creatũ · ꝯ &c̃ · ¶ aũt nullũ p̃dictorum satiet appe titum probo dupliciter · scz ratione & similitudine Primo ratione sic · sicut se habet vez ad intellectũ ita bonũ ad appetitum · sed nullum verũ creatũ cũ sit ꝑticulare replet vel q̃tat capacitatẽ intellect⁹ eo ꝙ eius obiectũ est verũ vniuersale · ꝯ a simili nullũ bonũ particulare replet vel quietat capaci· tatem appetitus · sed solũ bonũ vniuersale qđ hꝫ plenitudinem omnis boni q̃le est bonũ increatũ · s deuz · in cui⁹ visione pfecta bẽitudo homĩs cõsistit ¶ Vbi nota · ꝙ desideriũ summi bom ẽ infinitũ · & etiã desideriũ diuitiaꝝ est infinitũ sed dr̃nt̃ qđ patz · Nã desideriũ sũmi boni est infinitũ eo ꝙ sũ mũ bonũ q̃nto magis habet̃ & pfectius possidet̃ tanto magis ipm amat̃ & alia cõtemnunt̃ · Cuius ratio est · ꝙa q̃nto magis habet̃ · tanto magis co· gnoscit̃ · Et ideo dr̃ eccl̃i · xxxnj · Qui edũt me ad· huc esuriẽt · Vz appetit⁹ diuitiaꝝ & alioꝝ quorũ cũq bonoꝝ temporaliũ est ecõtrario · nam qñ iam habent̃ ipa cõtẽnunt̃ & alia appetũt̃ · ꝛm ꝙ figẽt̃

iohis·mj·cū dñs dicit·Qui bibit ex hac aqua per quā tpalia signāt sitiet itez·Ratio aūt huí? ē. q̄a insufficientia bonorū tpaliū magis cognoscitur cū habētur·& ideo hoc ipm oñdit iporū impfectōez·& qp ī eis non sit sūmū bonū·& p cōse qns non cōsistat nra bītudo·Dec bīus tho·pma secūde·q·j·arti·j·Vtz felicitas nra cōsistit in diuitijs tpalibo·ī solu·mj·ar·Et ibidē arti·vmj·Vtz bītudo homis cōsistat ī aliq̄ bono creato·ī cor·q·Et itez contra gentiles li·mj·ca·xxvmj·Vtz felicitas homis ꝺsistat in diuicijs p omnes rōnes·¶Scdo qp nullū bonū creatū possit desideriū homis q̄tare vel adimplere pbo tali similitudine·Quatuor em̄ sūt que nunqp repleri pñt·Primū ē infinitū a finito·sicut celū terra·Scdm ē icorporeū corporeo·sicut mēs pecunia·Terciū ē solitū vel plenū vacuo·sicut archa aere·Quartū est sempiternū transitorio·sicut affectus re temporali·Anima aūt nra hec q̄tuor habet·Primo em̄ licet aīa ī essentia sit finita·tm̄ vtutis ē infinite·eo qp ē oīa facere & oīa fieri·& ideo solū verū vel bonum vniuersale eam replere potest & q̄tare·Scdo est nature icorporee & spūalis·& ideo non quietatur ī bono aliq̄ tpali·Tercio est nature non fantastice sed realis·& ideo nō quietatur a bono aliq̄ apparenti sed exñti·Quarto est nature icorruptibilis & ī sempiternū durabilis & ideo ī nullo bono trāsitorio q̄tatur·Cuz ergo solus deus sit bonū infinitū incorporeū copiosum vel immēsum eternū & veracissimū·ideo ipe sol? fui clara visione & pfecta fruitione mētē quietat replet & satiat·

¶Quid sit dolor vel tristicia·¶Capi·pmum·

Dolor vel tristicia·Circa dolorē vel tristiciam quatuor cōsiderare debemus·scz eius essentiā·conuenientiam·repugnantiam·vehementiam·¶Primo considerare debemus essentiam doloris vel tristicie·Est em̄ dolor vel tristicia passio aīe·qd̄ tripliciter pbo·s·autoritate·rōne·distinctione·¶Primo autoritate bti aug?·xmj·de ciui tate dei q̄ ponit dolorē ī ter passiones anime·ī ducēs illud vgilij·Dinc metuūt·cupiūt·gaudēt·dolent qp·¶Scdo hoc idē pbo rōne·Dicut em̄ ad delectatōez req̄rūt duo·s·coniunctio boni·& pceptō boni·vt patet sup̄ delectatō·& īfra·gaudium·Ita ad dolorē req̄rūt duo·pmo cōiunctō mali qd̄ ea rōne ē malum q̄a puat aliqd̄ bonū·scdo req̄rit pceptō cōiunctionis mali·Nam oīs delectatō vel dolor p̄supponit ī eo in q̄ est vt in subiecto apprehēsionē aliq̄ intellectiuā vel imaginatiuā vel sensitiuā·alias nisi apprehēdēt aliq̄ vtute cognitiua īteriori vel exteriori nō eēt delectatio siue dolor·¶Tercio hoc idem pbo distinctione Dicut em̄ ē duplex delectatio·s·mētis & corpis·ita etiā duplex ē dolor·s·mentis & corpis·Nam passio alicuius nociui prout repugnat appetitui sensitiuo ē dolor in corpe·quā passionē & quē dolorez aug?·xmj·de ciuitate dei spāliter nominat egritudinē·Apprehensio aūt huí? doloris semp ē ī anima·eo qp corpus nō pt dolere nisi dolēte aīa·vt aug? ibidez dicit·Dec bīus tho·pma scde·q·xxxv·arti·j·Vtz dolor sit passio anie·ar·otra·ī cor·q·& in solu·j·ar·¶Q dolor & tristitia cōuenīūt in vno & dīrnt in q̄tuor·¶Ca·ij·

Scūdo pncipaliter circa dolorē vel tristiciam cōsiderare debem? cōuenientiam vel dīraz·Nam dolor & tristicia cōuenīūt & dīrnt·¶Primo em̄ conuenīūt ī re·q̄a tristicia ē idē qd̄ dolor·Vñ apos·ad ro.ix·dicit·Tristicia est mihi magna & cōtinua? dolor cordi meo·p eodem em̄ vtiq̄ tristicia & dolore·¶Differūt tm̄ ī q̄tuor scz in pncipio effectivo·in subiecto·ī qñ·& ī vocabulo·¶Primo dīrnt in principio effectivo·q̄a tristicia est illa q̄ causat ex īteriori apprehēsiōe·scz intellect? vel imaginatōnis cōiunctōnis alic? nocui·dolor vero est ille q̄ causat ex apprehēsiōe exteriori·s·sensus·¶Scdo dīrnt ī subiecto·eo qp dolor ꝓprie dicit esse ī corpe seu ī corporibo·tristicia vero magis dī esse in anima seu in spiritualibo·¶Tercō dīrnt ī qñ·quia dolor nō est nisi ꝺ malo pñti·tristicia vero est de malo pñti pterito & futuro·Ratō aūt huí? dīrie est·q̄a dolor seq̄t apprehensionē sensus de malo nocivo·& q̄a sensus non pcipit nisi pñs·ideo dolor nō ē nisi de malo pñti·Tristicia vero seq̄tur apprehēsiōz īteriorem·s·intellectiuā vel imaginatiuam·& vtus interior pt apprehēdere pñs pteritū & futurū·ido tristicia pt ee non solum de pñti malo·sed etiam de pterito & futuro·qd̄ ptz·q̄a pñia ē tristicia de malo preterito·anxietas vero est tristicia de malo futuro·¶Quāto dīrnt in vocabulo·qd̄ ptz·quia sicut illa delectatō q̄ ex īteriori apprehēsiōe cōiunctōis boni causat nominat gaudiū & non delectatō·& sicut illa delectatō q̄ ab exteriori apprehēsiōe sensus alic? boni causat nomīat delectatō & nō gaudiū·Ita dolor nominat ille q̄ causat ex apprehēsione exteriori cōiunctōnis alicui? mali·tristicia vero nomīat dolor q̄ ex apphēsiōe īteriori coniunctōnis alic? mali vt nocivi causatur·Dec bt? tho·pma scde·q·xxxv·arti·ij·Vtz tristicia sit idē quod dolor·ar·otra·& in so·j·ar·vbi dicit·ī cor·q·qp sic gaudiū ē spēs delectatōnis ita qp cme gaudiū ē delectatō sed nō ecōuerso·ita tristicia ē spēs doloris vnde omis tristicia ē dolor & nō cōuertit ꝓpt rationes p̄dictas·¶Vtz dolor cōtrariet delectatōni & econuerso·

¶Capi·nj·

Tercio pncipaliter circa dolorē vel tristiciam cōsiderare debem? repugnātiam·s·vtz dolor cōtrariet delectationi & econuerso·& quātū ad hoc dico tria·Primū est·qp tristicia p se ē cōtraria delectatōni·Scdm est·qp p accidens tristicia ē causa delectatōnis·Terciū ē·

q̄ p accidens tristicia est materia delectatōmis·
¶ Primo dico·q̄ p se dolor vel tristicia ē ctraria delectatōmi·qđ tali rōe oñdo· Dolor est de malo pñti·delectatō vero de bono pñti·sed bonū p̄sens & malū p̄sens sūt ctraria·& vnū ctrariorū nō est causa alterius·g̃ delectatō est contraria dolori & ecōuerso·g̃ p se dolor nō ē causa delectatōmis nec ecōuerso· ¶ Scđo q̄a vnū ctrariorū per accidēs potest eē causa alterius·dico q̄ tristicia p accidēs potest esse causa delectatōmis duobꝰ modis· Vno modo i q̄ntum tristicia de absentia alicui? bonī· vel de p̄sentia alicui? mali vehementi? querit in quo delectetur in remediū cōtra tristiciā· Vt vbi ḡra· Sicut sitiens vehemēti? q̄rit delectatōnem potus vt remedium contra tristiciam sitis quam patit̄· Alio modo i q̄ntum ex magno desiderio alicui? delectatiomis non recusat aliq̄s tristicias ferre vt ad illā delectatōnem puemat· Et his duobꝰ modis dr̄ matħ·v·bti q̄ lugent qm̄ ipi cōsolabūt̄· nā vtroq̄ modo luct? pns ad consolatōnē future vite pducit· Primo quia ex hoc ipo q̄ hō luget p peccatis vel p dilatione glorie meretur cōsolationem eternam· Scđo etiam meret̄ aliq̄s cōsolationem eternā ex hoc q̄ ad ipam cōsequndā nō refugit labores & angustias p̄pt̄ ipam sustinere· Ratio aūt hui? duꝰ ē·q̄a cum amor sit delectabilis·dolor & omia que ex amore cōsequūt̄ inquantū in eis sentitur amor sunt delectabilia:
¶ Tercio dico·q̄ p accn̄s tristicia ē materia delectatōmis & ecōuerso· Primo em̄ in bono homie tristicia est p accn̄s materia delectatiomis· Vñ aug? i libro de pñia sic ait· Semp penitēs doleat & de dolore gaudeat· Scđo vero in malo hoīe ecōuerso delectato est materia doloris· Vñ dicit ph̄s·ix·ethicoꝝ· q̄ ecōuerso mal? dolet de eo de q̄ delectat? ē· Rō aūt hui? ē·q̄a cū volūtas & rō reflectant̄ sup actus suos·vtrūq̄ scz delectatio & tristicia accipiūtur in rōne boni vel mali· Hec bt̄us tho·p̄ma scđe·q·xxxv·arti·m̄·Vtr̄ dolor cōtrariet̄ delectationi·i cor·q·& in so·argumentoꝝ· ¶ Sed forte q̄res·vtr̄ delectatōmi cōtēplatōmis aliq̄ tristicia sit cōtraria· Rñdeo & dico·q̄ delectatō potest de duobꝰ haberi·vel de re contēplata & nō de ipa cōtēplatione·vel de ipa ctēplatōne & nō de ipa re cōtemplata· ¶ Primo delectatio p̄t hr̄i de ipa re cōtemplata & nō de ipa cōtēplatione·& tūc sicut cōtingit contēplari aliq̄d ouemēs & delectās·ita etiā cōtingit aliq̄d nociuū & ctristās·& tali delectatōmi ex pte cōtēplati nihil phibet tristiciā eē ctrariā·Vñ dicit apos· scđe ad cor·vij· Tristicia q̄ fm deū ē p̄niaz in salutē stabilem opat̄·q̄ q̄dem tristicia fm deū nō ē de ipa ctēplatōe dei·sz de aliq̄ qđ mēs ofidrat vl̄ ctēplat̄ ctrariū delectatōi dine· ¶ Scđo mō delectatō ctēplatōis p̄t hr̄i vl̄ eē nō de ipa re ctēplata·sz ꝺ ipa ctēplatōe·s·q̄ cōtēplatō ē delectatōis obiectū· puta cū aliquis delectatur ex hoc ipo q̄ ctemplat̄·& tūc p se loquēdo delectatōm que est in cōtēplando nō p̄t tristicia aliq̄ esse contraria·cū ratō est·quia illud solū p̄t tristiciaz facere qđ alicui est contrariū vel nociuū·nulla aut̄ apprehēsio vel cōtemplatō inquātū talis·est cōtraria vel repugnās apprehēdēti vel cōtēplanti· Vñ sap̄·vij· dr̄ q̄ cōtemplatō mentis nō habet amaritudinem ne q̄ tediū· Per accidēs vero delectatiomi contēplatōmis tristicia est cōtraria·& hoc ꝓpt̄ duo·scz ex pte sensus·& ex pte affectus· Primo ex pte sensus vel modi apprehensiōis· i q̄tū mens hūana vtit̄ i cōtēplādo viribꝰ apprehēsiuis sensitiuis in q̄ actibꝰ accidit lassitudo·ideo idirecte admisceť aliqua afflictio vel dolor contēplationi· Scđo ex pte affect? ipius contemplatōmis·s·damni qđ incurrim?·ex hoc em̄ q̄ cōtēplatōmi vel apprehēsiomi vacam?·aliqđ damnū incurrimus·puta·q̄a ex hoc ab aliquo vtiliori impedimur vel i peccatū occasionalit̄ ptrahimur· Hec bt̄? tho·q̄rto scri· sen·di·xlix·de delectatōe· arti·m̄j·q·ij· Et p̄ma secunde·q·xxxv·arti·v· Vtr̄ delectatōmi cōtēplatōmis aliqua tristicia sit contraria·in cor·q·
¶ Q dolor interior cordis fm se est maior dolore exteriore corporis & q̄re. ¶ Ca·q̄rtū·
Quarto & vltimo circa dolorez vel tristiciam ꝺsiderare debem? vehementiā· Naz dolor interior cordis p se loquendo ē maior dolore exteriori corporis·qđ triplicit̄ ꝓbo·scz autoritate·rōne·& exemplo· ¶ Primo autoritate·eccī·xxv· Omnis plaga tristicia cordis est· & omnis malicia·neq̄cia mulieris alias nequicias superat·ita tristicia cordis omnē plagā exteriorē scz corpis excedit· ¶ Scđo hoc idē ꝓbo rōe·sic· Malū qđ repugnat appetitui est maius maluz q̄ malū qđ repugnat corpori vel sensui·sed cā doloris exteriorꝭ scz corporis ē malū cōunctū qđ repugnat corpori· causa vero doloris interiorꝭ scz cordis est malū cōunctū q̄ qđ repugnat appetitui· g̃ &c̄· Scđo hoc idē ꝺfirmo alia rōe·sic· Quanto aliq̄d malū magis apprehendit̄ vt nociuū·tanto maior est dolor·sed app̄hensio rōnis vel imagiationis ex qua causat̄ dolor mētis ē altior vel maior q̄ apprehensio sensus tact? ex qua causat̄ dolor corporis·g̃ &c̄· ¶ Tercō hoc idē ꝓbo exemplo inductione· Signum q̄ dolor interior est maior dolore exteriori corporis est·q̄ etiam aliquis dolores exteriores volūtarie suscipit vt vitet dolorē interiorē·& q̄ plus est inquantū dolor exterior non repugnat appetitui interiori fit quodāmodo delectabilis & iocundus interiori gaudio· Quando autez dolor exterior est simul cum interiori dolore·& tunc dolor auget̄· Hec beatus thomas p̄ma secunde·q·xxxv·articulo·vij· Vtr̄ dolor exterior corporis sit maior q̄ dolor interior cordis·i cor·q· ¶ Sed forte queres·Vtr̄ tristicia fortiꝰ afficiat q̄ delectatō· Respondeo & dico q̄ loquēdo generaliter delectatio fortiꝰ afficit q̄ tristicia

Cui? ratõ ẽ. ꝙa bonũ ẽ causa delectatõis. malum vero ẽ causa tristicie. sed bonũ ẽ efficacius ī agẽdo ꝙ malũ. qđ ꝓbo duplici rõne. Prima est. ꝙa potest inuemiri aliqđ bonũ qđ totaliter est cõueniens nec ex aliqua ꝑte dissonantiam habet. non aũt potest inuemiri aliquod malũ qđ ita pure sit malũ & dissonũ ꝙ ad nihil cõuenies sit. Secunda ratio ẽ. ꝙa bonũ agit ī vtute ꝑpria. malũ vero non agit nisi ī virtute boni. vt diomisi? dicit. iij. ca. de diuinis nominibo Et ideo cum causa delectationis sit bonum cõiunctũ qđ pfectius est in agendo quã cã tristicie. s. malũ repugnans cõiunctũ. ideo pse & generaliter loquẽdo delectatio fortius afficit ꝙ tristicia. Sed tristicia magis sentitur ꝙ delectatio. & hec ẽ causa. tristicia magis fugit ꝙ delectatõ appetat. Et hoc triplici rõne. s. ex ī digẽtia amati. ex vehemẽtia nocumẽti. ex abũdãtia impedimẽti. ¶ Primo ex īdigẽtia amati. Nã amor rei absentis magis ꝓcipit ꝙ rei ꝑsentis. vt augustinus dicit. x. de trinitate. Cui? ratio est. quia ex indigẽtia amati procedit tristicia que ex amissione alicui? boni amati causatur. delectatio aũt nõ habet indigẽtiã boni amati. sed iã in bono adepto ꝙescit. Sz tristicia hẽ indigẽtiã boni aãti cui? amor magis sentit cũ eũ boni aãti indigẽtia ꝓdit. ¶ Secđa ratio ꝙre tristicia magis fugit ꝙ delectatio appetat ẽ ex vehemẽtia nocumẽti. ꝙnto enĩ dolor magis repugnat amato. tãto magis fugit vel expellit. Vñ magis aãm? ꝯsistẽtiã cor pis naturalẽ ꝙ delectatõez cibi. ideo timore doloris qui ꝓuenit ex flagellis vel alijs hui? modi dimittim? delectatõez ciborũ vl alioꝝ hui? modi. Vñ aug? libro lxxxiij. qstionũ ponit de hoc exemplũ dicẽs. Videm? etiã immanissimas bestias a maximis voluptatibo abstinẽ doloris metu. qui contrariat vite que maxime aãt. ¶ Tercia hui? rõ ẽ ex abũdãtia impedimẽti. ī ꝙntum sz tristicia impedit non solũ vnã delectatõez tm̃ sed omnes. Et ideo aug?. libro ꝑdicto dicit. ꝙ nemo est ꝙ ñ magis doloꝛẽ fugiat ꝙ voluptatẽ id ẽ delectationẽ appetat. Cui? dicti pt̃ generalis rõ assignari. quia omnis tristicia p se loquẽdo ẽ mala ꝙmuis per accidẽs possit eẽ bona ex parte eius de quo est. sicut pñia que ẽ doloꝛ de pctis. sed non omnis delectatio p se loquẽdo ẽ bona. & ideo tam boni ꝙ mali fugiũt tristiciã ꝙmlibz. sed nõ omnes delectatões ꝙslibz appetũt. ¶ Ex p̃missis ergo concludo tria Primũ ẽ. ꝙ in ſpãli ꝙdã delectatõ excedit quãdã tristiciam & ecõuerso. ſm ꝙ quedã causa delectationis. s. qđdam bonum excedit quãdam causam tristicie in bonitate. s. qđdam malum. & quedam causa tristicie. s. qđdam malum excedit ī malicia ꝙndam causã delectationis. s. qđdã bonũ. Secđm est. ꝙ pse & generaliť loqndo delectatio vehemẽti? afficit ꝙ tristicia. eo ꝙ bonũ ꝯiunctũ & apprehẽsũ qđ ẽ delectatõis causa efficaci? est in agẽdo ꝙ malum cõiunctum & apprehensum qđ est causa tristicie. Tercium est. ꝙ loquẽdo ī ſpãli & ꝑ accidens tristicia magis vitat ꝙ delectatõ appetat. vt ptz ꝑ rõnes p̃missas. pone hec tria supꝝ in solu. ꝙstionis ꝑdicte. Hec bt̃? tho. ꝙto scrip. sen. di. xlix. de delectatõe. ãti. ij. q. ij. Vtz tristicia fortius afficiat ꝙ delectatõ. ar. ꝛtra. scđo. & in cor. q. & ī solu. j. & ij. ar. Et itez ꝑma scđe. q. xxxv arti. vj. Vtz magis sit fugienda tristicia ꝙ delectatõ appetẽda. ī cor. q. ¶ Qz causa tristicie vel doloris ẽ malũ ꝯiunctum. ¶ Capi. v.

Dolor vel tristicia. ꝑter illa que dicta sunt de dolore & tristicia nũc circa tristiciã & doloꝛẽ tria cõsiderare debem?. scz effectiua ꝑncipia. nociua seqntia. mitigantia remedia. ¶ Primo consiederare debem? tristicie vel doloris effectiua ꝑncipia. Naz tria sũt ꝑncipia vel cause ex quibo tristicia vel dolor causat scz malum cõiunctum. desideriũ innatum. dñitum violentum. Primũ ꝑncipiũ vel causa doloris est malum cõiũctũ. qđ triplr ꝓbo. s. autoꝛitate. rõe. distictõe. Primo ꝓbo hoc autoꝛitate damasceni qui dicit ī scđo li. ꝙ expectatum malum timoꝛem cõstituit. ꝑsens vero malum tristiciam vel doloꝛez. Secđo hoc idem ꝓbo ratione. sic. Delectatõ contrariat tristicie. g̃ sicut delectatõ ꝓpie respicit bonũ adeptum qsi obiectum ꝓprium. ita tristicia respicit malũ ꝯiunctum. Tercio hoc idem ꝓbo distinctõe sic. Delectatõ enĩ & dolor ei cõtrari? respiciũt idẽ sed sub cõtraria ratõe. Vt vbigra. Si delectatõ ẽ de ꝑntia boni. tristicia est de absentia eiusdem. In vno aũt contrarioꝝ includit ꝑuatõ alteri?. vt dr̃. x. methaphisice. Vñ amissio boni apprehẽdit sub ratõe mali. ¶ Sed forte q̃res qđ ẽ magis cã tristicie vel doloris. an malũ cõiunctũ vel bonum amissum. Rñdeo & dico. ꝙ bonũ amissum. Cui? ratõ ẽ. ꝙa fortioꝛ est habit? ꝙ ꝑuatõ. malũ aũt coniunctũ est ꝑuatõ boni que apprehendit sub ratiõe mali vt dixi. vñ ꝙa ꝑntia vel coniunctõ mali nõ ẽ cã doloris vel tristicie nisi rõne carẽtie vel ꝑuatõis boni. ideo bonũ amissum magis est causa doloris ꝙ malum cõiunctũ. Hec bt̃us tho. ꝑma scđe q. xxxvj. arti. j. Vtz bonũ amissum sit magis causa doloris ꝙ malum cõiunctum. ar. cõtra. & in cor. q. & in solu. ꝑmi & scđi argu.

¶ Qz scđa causa doloris est desiderium innatum vel intrinsecum. ¶ Capitulum sextum.

Secunda causa tristicie vel doloris est desiderium innatum vel intrinsecũ. scz ipsa concupia vel interioꝛ inclinatõ appetitus qñ appetitus illud ad qđ inclinat non habet. qđ dupliciter ꝓbo. scz autoꝛitate & rõne. ¶ Primo autoꝛitate aug?. ꝙ in encheridion sic ait. Subintrãtibo ignãtia agẽdaꝝ rez & cõcupiscẽtia noxiarũ comites subinferũt. scz erroꝛ & doloꝛ. sed ignoratia est causa erroꝛis. g̃ concupiscentia est causa doloris. ¶ Secđo hoc idem ꝓbo ratõe. sic. Sicut enĩ oñe illud qđ impedit motum ne ꝓueniatur ad

terminū ē cōtrariū motui i. ita oñe illud qđ est cō trariū motui vel inclinatōi appetit? ē cōtristans appetitū. & sic p cōsequēs cōcupīa ē causa tristi cie imq̄ntū de retardatōne bom cōcupiti vel totali ablatōe tristamur. ¶ Vbi nota. qp illud qđ cōcu piscit & ē futurꝫ et ē aliq̄lit pns. ē em illud qđ cō cupiscit realit futurū & etiā quodāmodo pſens imq̄ntū adipisci sperat. & ideo cōcupscētia simul & semel est delectabilis & contristabilis diuersis respectibꝫ. Primo em cōcupiscētia est delectabi lis q̄mdiu manet spes adipiscendi qđ cōcupiscit. Secđo cōcupiscētia est cōtristabilis subtracta spe adipiscēdi qđ concupiscit p impedimētū appositū Vñ ex p̄missis ptz. qp cōcupiscētia causat delecta tionem & doloꝛē diuersis respectibꝫ siue modis. Hec bt̄us tho. p̄ma scđe. q. xxxvj. arti. ij. Vtꝝ cōcupiscētia sit causa doloris vl̄ tristicie. ar. otra. & in cor. q. & in so. ij. & iij. ar. Re. infra. spes. ¶ Qꝝ cā doloris vl̄ tristicie ē dñium violentum.

Tercia causa tristicie vel doloris ē dñium violētum. qđ triplicit pbo. s. autoꝛitate. ratione. similitudine. ¶ Prīo autoꝛitate aug?. in libꝛo de natura bom & mali sic dicētis. In aīo doloꝛē facit volūtas re sistendi p̄tati maioꝛi. ¶ Secđo hoc idē pbo rōne. sic. Illud qđ ē cōtrariū inclinatōi volūtatis do loꝛē vl̄ tristiciā causat. sed p̄tas supioꝛ vl̄ maioꝛ vtputa p̄tas tirām cōtrariat & nocet volūtati i ferioris. g̃ volūtas resistēs p̄tati maioꝛi doloꝛem cāt. ¶ Tercio hoc idē pbo similitudie tā ex pte p̄tatis q̄ ex pte voluntatis. Primo ex pte p̄ta tis. ꝺa si p̄tas nullo mō eēt maioꝛ. nullo mō posset volūtati alteri? ctrariari. & p cōsequēs nullo mō posset nocē neq̄ doloꝛē īferre. vñ p̄tas maioꝛ im q̄ntū ctrariat volūtati īferioris nocēdo doloꝛē vl̄ tristiciā cāt. Secđo hoc idē pbo ex pte volūtatis inferioris. tūc em solū seq̄tur doloꝛ vel tristicia q̄n remanet inclinatō appetit? vel volūtatis īcō trariū. qđ patet. ꝺa si p̄tas fortioꝛ itm̄ imaleſcat q̄p mutet cōtrariā inclinatōez appetit? vel volūta tis inferioris ī inclinatōez ꝓpriā. iā nō erit aliqua repugnātia vel violētia. & p cōseq̄ns neq̄ doloꝛ sed delectatō. Vt vbiḡtia. Sicut q̄n agēs forti? corrūpēdo corp? g̃ue aufert ei īclinatōez qua ten dit deoꝛsum. tūc ferri surſū nō ē ei violētū sed na turale. Similit si aliq̄ p̄tas maioꝛ itm̄ imaleſcat q̄p auferat īclinatōez appetit? sensitiui. ex eo non seq̄t doloꝛ vel tristicia. sed tūc solū sequitur q̄n inclinatō appetit? īferioris remanet ī cōtrarium. Et inde ē q̄p aug? dicit vbi sup̄. q̄p voluntas resi stēs p̄tati fortioꝛi causat doloꝛē. si em nō resiste ret sed cedēt consentiendo. non seq̄ret doloꝛ sed delectatio. Hec bt̄us. p̄ma scđe. q. xxxvj. arti. iij. Vtꝝ p̄tas maioꝛ sit cā doloris. ar. otra. ī coꝛ q. & ī so. iij. ar. ¶ Qꝝ doloꝛ vel tristicia tollit addiscendi facultatem. Capitulū. viij.

Ecūdo p̄nciplr circa doloꝛez vl̄ tristiciā cōsiderare debem? nociua sequētia. Vnꝫ doloꝛ vel tristicia inter alia spāliter efficit tria mala. Prīo em tollit addiscendi facultatem. Secđo excludit vtendi libertatez. Tercō impedit opandi p̄tatē. ¶ Prīo dico q̄p doloꝛ vel tristicia tollit addiscē di facultatē. qđ pbo duplr. s. autoꝛitate. & rōe. Prīo autoꝛitate aug?. p̄mo sol̄ loq̄or sic dicētis. Cuꝫ doloꝛe dentiū acerrime bis diebꝫ torquerer. non sinebar animo voluere misi ea que iam forte didicerā. a discendo remit? aūt impediebar. ad qđ mihi tota intentōne animi opus erat. Secđo hoc idez pbo ratōe. sic. Manifestū est em q̄p ad discē dum aliq̄d de nouo req̄rit studiū & conat? cum magna intentōe vel aīmi attentōne. sic dr̄ puer. ij. si q̄sieris sapīam quasi pecuniā. id est cum tan to studio & conatu vt cupidus q̄rit pecuniā. imo cum maioꝛi quāto sapīa p̄ciosioꝛ est cunctis opi bus tpalibꝫ. vt dr̄ puer. viij. tum quia in sapiē tia inueniuntur omnes temporales diuitie. tū q̄a omnes diuitie tempales erogate minuunt. sapīa vero & oñes diuitie spūales eorgate augētur. tū quia sapīa vitaꝫ tribuit possessoꝛi suo. qđ pecunia non facit. Et subditur. Inuenies sapientiam sed doloꝛ vel tristicia maxime ad se attrahit intenti onem anime. quia naturaliter vnūq̄dq̄ tendit & conat ad expellēdū cōtrariū. g̃ &c̄. ¶ Vbi nota. qp doloꝛ vel tristicia vel est moderata. vel immo derata. Prīmo em si tristicia est moderata cōfert ad addiscendū. & hoc modo ī tribulatōne mode rata homīes doctrinam dei magis recipiūt. eo q̄p tristicia moderata aīmi enagatōnem excludit. & ita p̄t oferre ad addiscendū. Si vero tristicia est immoderata impedit considerātōnem. & tm̄ p̄t in tendi. qp nec etiam īstante doloꝛe potest hō aliq̄d considerare etiam qđ p̄ns scimt. In hoc tamē at tendit diuersitas p̄m diuersitatē amoꝛis. q̄ quāto maioꝛ fuerit magis retinet ītentōnē animi ne oꝛi no ad doloꝛē ferat. ¶ Sed forte queres hic duo. Primū est. vtꝝ delectatō impediat consideratōnē anime sicut tristicia. Respondeo & dico. qp non solum tristicia sed etiam delectatō impedit consi deratōnem ratōis & addiscere & contemplari. i q̄ntum delectatio attrahit intentionem anime ab hui?modi. tamen doloꝛ magis trahit ad se inten tōnē anime q̄p delectatō. Sicut videm? in natura libꝫ qp actō corporis naturalis magis intendit in contrariū. vt verbigr̄a. sicut aqua calefacta ma gis patit a frigido vt fortius cōgelet. ¶ Secđa q̄stio est. vtꝝ doloꝛ corporis magis impedit con sideratōnem vel contemplationem q̄p doloꝛ men tis. Respondeo & dico qp sic. Cui? ratō est. quia doloꝛ corporis magis procedit ex lesiōe corporis. & ideo magis habet transmutationem corpora lem adiunctam. Et tamen doloꝛ etiam interioꝛ scilicet mentis si multum intendatur ita trahit intentionem anime vt non possit homo de nouo aliquid addiscere considerare vel contemplari.

Vñ & bt̃us grego · ꝑt̃ triſticiã intermiſit eze-
chielis expoſitionẽ. Dec bt̃us thomas p̃ma ſc̃de
q· xxxvij· arti·j· Vtꝝ dolor auferat facultatem
addiſcẽdi· ī cor· q· & ī ſo ·trium argumentorum·

Qꝫ dolor tollit vtendi libertatem .Capitu. ix·

SEcundo dolor vel triſticia excludit vel
tollit vtẽdi vel fruendi libertatẽ· habet
eĩ intẽſa triſticia deſideriũ hoīs impe-
dire ne eo qd̃ vult fruat̃. ¶Vbi nota· qꝫ iclina-
tones appetitus aĩalis ſunt ſimiles inclinationibꝫ
appetit9 naturalis· & p hũc modum feruor attri-
buit̃ amori· dilatatõ delectatõi· aggr̃uatõ triſti-
cie vt ei9 effect9· qd̃ ptz· dr̃ enĩ hõ corpalit̃ ag-
gr̃uari ex eo qꝫ aliq̃ pondẽ a motu ꝑprio impedit̃·
Dic a ſimili· ꝙa triſticia cãt̃ & ortigit ex aliq̃ p̃-
ſenti malo qd̃ motui vel ĩclinatõi volũtatis re-
pugt̃· iõ aggr̃uat aĩmũ vl̃ deſideriũ inq̃ntũ impe-
dit ipſum ne eo qd̃ vult fruatur· ita qꝫ dolor vl̃
triſticia intẽſa q̃tuor mala facit· Dabz enĩ aĩmũ
vel deſideriũ aggr̃uare· anguſtiare· ostrĩgẽ· abſor-
bere· ¶Primo habet aĩmũ aggr̃uare eo mõ quo
ſup̃ dixi· & ſi malũ de q̃ orit̃ triſticia non ſit ita
magnũ vt auferat ſpẽ euadẽdi licet animus aggr̃-
uet̃ q̃ntũ ad hoc qꝫ in p̃nti nõ potitur eo qd̃ vult·
remanet tamen mot9 & conatus ad repellendum
malum illud nociuum & contriſtans. ¶Secõdo
triſticia de malo habet animum anguſtiare· ſi enĩ
malũ de quo ẽ triſticia intm̃ ſup excreſcat vt cẽz
ſpem euaſionis excludat· tunc ſimpliciter impe-
dit̃ interior motus animi anguſtiati· vt neqꝫ hac
neqꝫ illac diuertere valeat· Et quãdoqꝫ etiã intã-
tum intẽditur triſticia de magno malo · qꝫ etiam
exterior motus corpis impedit̃· ita ꝙ remaneat
homo ſtupidus in ſeipõ· ¶Tercio triſticia habz
aĩmũ cõſtringere· & hoc ex aggr̃uatõne cauſat̃·
qd̃ ſic patet. Ex hoc enĩ qꝫ animus contriſtatus
ita aggr̃uatur vt ad exteriora libere ꝑgredi non
poſſit retrahitur ad ſeipm· id eſt ī ſeipõ ſtrict9·
¶Quãto triſticia immoderata habet aĩmũ homi-
nis abſorbere· qñ ſic vis contriſtãtis mali efficit
aĩmũ vt cẽm ſpẽ euaſionis excludat· & ſic etiã eo
modo triſticia minus intenſa aggr̃uat & abſorbet
vt exp̃miſſis patz· ¶Triſticia vo bona q̃ eſt ſm
deũ ſcz de pcto cõmiſſo: habet aĩmũ ad deũ erigẽ
ꝑt̃ ſpẽ adiunctã & habitam ad remiſſionẽ pec-
cati· Ideo dicit apoſ· ſc̃de ad chor· vij· Ecce hoc
ipm̃ ſc̃m deũ cõtriſtari vos q̃ntam ī vobis opat̃
ſolicitudinem defenſionem indignatõnem timo-
rẽ deſideriũ emulatõez vindictã· ¶In q̃bo ver-
bis oñdit̃ qꝫ vera triſticia que ẽ ſm deũ· ſ· p̃nia de
peccato cõmiſſo opat̃ ſeptem· Primo opat̃ ſoli-
citudinem emendandi delicta vel pcta p penã tẽ-
poralem· Glo· ibidẽ· Qui pemitet ſolicit9 eſt emẽ-
dare qd̃ deliquit ne denuo peccet· Secõdo opatur
defenſionẽ· glo· ſ· a gehenna· ꝙa q̃ pemitet non ex-
cuſat ſe ſed ofitet̃ pcm quod eſt defendere a ge-
hẽna· Tercio opatur indignatõnem · glo · contra
woſipos p malis culpe que geſſiſtis· Job· vij· Fa-
ctus ſum mihimetipi grauis · Quarto operat̃ ti-
morem cõtra futurũ peccatũ· glo· ne in futuro tale
q̃d otingat· timor enĩ ſemp debet eſſe de caſu· p̃me
ad chor· x· Qui ſtat videat ne cadat. Re· infra
timor· Quinto operatur deſiderium· glo· in me-
lius ꝙuehi· Ambroſi9 ibidẽ in glo· Qui ſe ſcit per
pcm̃ factũ deformẽ conſideret reformari· Sexto
operat̃ emulatõnẽ boni· glo· vt me & alios bonos
imitemini· Ad gala· mij· Bonum emulamini in
bono ſemp· Septimo & vltimo triſticia ſm deũ
operat̃ vindictã· glo· ꝙa peccãtes puniris· Aug9
ibidẽ in glo· Qui enĩ pemitet vindicat in ſe qd̃ de-
liquit· Que ſeptem erectõnẽ vel eleuatõez animi ī
deum cauſant ꝑpter ſpem habitam de remiſſione
peccati: contra aggr̃uatõnez aĩmi & alia mala que
triſticia falſa & nimis intenſa facit· Dec bt̃9 tho.
p̃ma ſc̃de· q· xxxvij· arti· ij· Vtrũ aggr̃uatõ ſit
effect9 triſticie· in corpe· q· & in ſolutõibꝫ argu-
mentorꝫ· ¶Qꝫ dolor vel triſticia impedit
operãdi poteſtatem. ¶Capitulum decimũ·

TErcio dolor vel triſticia impedit opandi
ꝓtatem· qd̃ dupliciter ꝓbo· ſ· autoritate·
& rõe· ¶Primo autoritate ph̃i· x· ethi-
corum· qui dicit qꝫ delectatõ pficit opatõem· ſed
triſticia delectatõi cõtrariat̃· g̃ triſticia impedit
opatõnẽ. Re· ſup̃ delectatõ quõ ipa opatõez pfi-
cit· ¶Secõdo hoc idem ꝓbo ratõne· ſic. Triſticia
cum ſit de malo p̃nti vel cõuncto cõtraria eſt vo-
lũtati· ſed voluntas eſt cauſa opatõis hũane· g̃
triſticia ẽ opatõi hũane otraria· & ſic eã impedit
& excludit vt vnũ cõtrariũ aliud· ¶Vbi nota·
qꝫ triſticia ad opatõnem ꝓt̃ dupliciter compari·
vel ſicut materia· vel ſicut cauſa· ſcz vel qꝫ opatio
eſt materia triſticie· vel qꝫ triſticia ẽ p̃ncipiũ ſeu
cauſa opatõis· ¶Primo enĩ ſi opatõ ẽ materia
triſticie· ſ· cũ triſticia eſt de opatõe ſicut materia
ei9 tũc triſticia q̃mlibet opatõz impedit· qd̃ ptz·
ꝙa nunq̃ id qd̃ cũ triſticia facim9 ita bñ facim9
ſic illud qd̃ facim9 cũ delectatõe vel ſine triſticia·
Cui9 ratõ ẽ· ꝙa volũtas ẽ cauſa operatiois hũa-
ne· vñ quando opatio eſt de qua aliquis triſtat̃·
ncce ẽ qꝫ actõ debilitet̃ vl̃ impediat̃· ¶Alio vo
modo cũ opatõ ẽ p̃ncipiũ vel cauſa triſticie· tunc
ncce ẽ qꝫ ꝑpter triſticiã talis opatio augeat̃· ſicut
q̃nto magis aliquis triſtatur de aliqua re· magis
conat̃ & opat̃ ad expellendũ triſticiam dũmodo
ſpes remaneat triſticiam expellendi· alias nullus
motus vel opatõ ex triſticia cauſaret̃· Dec bt̃us
tho· p̃ma ſc̃de· q· xxxvij· arti· nj· Vtꝝ triſticia
impediat opatõnẽ· ar· otra· & m cor· q· per totũ·

¶Qꝫ dolor vel triſticia mitigatur delectatione·

TErcõ p̃ncipaliter circa dolorẽ ¶Ca· xj·
vel triſticiaz cõſiderare debemus mitiga-
tiua remedia· Nam dolor vel triſticia q̃-
tuor remedijs mitigat̃· ſ· delectatione· ploratõe·
amici cõpaſſione· cõtemplatõe. ¶Primo mitigat̃

delectatõe · quod duplicit̃ ꝓbo · ſ · autoꝛitate · & rõne · ¶ Primo autoꝛitate pḣi · vij · ethicoꝝ dicẽtis · ꝙ delectatõ ex pellit triſticiã ſibi cõtrariam & omnẽ triſticiã que cõtingit ſi ſit foꝛtis ut nõ ſentiat̃ in actu qñ vehemẽs eſt delectatõ · ¶ Scdo hoc idẽ ꝓbo rõne q̃tationis · ſic · Sicut ſe habẽt q̃es ad fatigatõez ī motibꝫ coꝛpis · ita ſe habẽt delectatõ ad triſticiã ī motibꝫ appetitꝰ · ſed q̃libz q̃es coꝛpis remedium aufert coꝛpi cõtra q̃mlibet fatigatõez ex q̃cũq; cauſa ꝓuenientẽ · g̃ q̃libz delectatio remediũ affert appetitui vel affectui admitigãdũ quãlibet triſticiã ex quacũq; cauſa ꝓcedat · Nam iꝑa triſticia fatigationez q̃ndam ſeu egꝛetudinẽ appetitꝰ virtutis impoꝛtat · quelibet igit̃ triſticia q̃ ẽ delectatõi cõtraria ꝑ ſe ꝑ q̃cũq; delectatõez ſi vehemens fuerit q̃etatur & mitigat̃ · ¶ Sed cõtra · ſic · Illud qđ cauſat triſticiã nõ mitigat triſticiã · ſed ãlique delectatões cauſãt triſticiã · q̃a vt dr̃ nono ethicoꝝ · malꝰ triſtat̃ qñ delectatꝰ ẽ · g̃ &c̃ · Rñdeo & dico · ꝙ delectationes maloꝝ nõ cauſãt triſticiã ī pñti ſed ī futuꝛo ī m̃q̃ntũ ſcz mali pemitẽt de malis de q̃bo leticiã habuerũt · & huic triſticie ſubuenit̃ ꝑ contrarias delectatões · vel excludẽtes vel mitigãtes eas · Hec bt̃us tho · ꝑma ſcđe · q · xxxvij · arti · j · Vtꝝ delectatõ quelibz mitiget quẽlibz dolorẽ · ar · contra · & ī coꝛ · q · & in ſo · ij · ar · ¶ Q̃ dolor mitigatur ploratione & quare · Capitulum · xij ·

Ecũdo dolor vel triſticia mitigat̃ ploratõne · qđ dupliciter ꝓbo · ſcz autoꝛitate · & ratõe · ¶ Primo autoꝛitate bt̃i aug̃ q̃rto cõfeſ · dicẽtis · ꝙ qñ iꝑe dolebat vl̃ triſtabatur de moꝛte amici ī ſolo gemitu & lacrimis erat ei aliq̃ntula req̃es · ¶ Scdo hoc idez ꝓbo duplici rõne · Primo rõne diffuſionis · q̃a omne nociuum interi? clauſũ magis affligit · quia magis implicatur intenſio aĩe circa ipm̃ · ſed qñ ad exteriora diffundit̃ · tũc ĩteriora aĩe ad exteriora quodammõ diſgregãt̃ · & ſic interioꝛ dolor minuitur · Et ꝓt̃ hoc qñ homines q̃ ſũt ī triſticijs exteri? ſuã triſticiam manifeſtant · vl̃ fletu · aut gemitu · vel etiã v̄bo eoꝝ triſticia mitigat̃ · ¶ Scdo hoc idem ꝓbo rõe ꝑprie opatõis · q̃a opatõ cõueniens homini ſm diſpoſitõez ī q̃ ẽ · ẽ ſibi delectabilis · flet? aũt & gemit? ſũt q̃dã delectatões conuenientes triſtato vel dolenti · g̃ &c̃ · ¶ Tercio hoc idẽ cõfirmo rõne imaginatõis · q̃a ex hoc ipõ ꝙ homo imaginat̃ & facit id qđ ſibi cõuenit ſm talẽ ſtatũ cõſurgit inde q̃dã delectatõ · & eadẽ rõe ſi alicui ſurrepat riſus ī ſtatu q̃ videt̃ ſibi eẽ lugẽdũ · ex hoc ipõ dolet tãq̃ faciẽs id ꝙ ſibi ñ conuenit ī ſtatu illo · vt tuli? dicit in · m̃ · de tuſculanis · q · Hec bt̃s · tho · vbi ſup̃ arti · ij · Vtꝝ flet? mitiget triſticiã · ar · ſtra · ī coꝛ · q · & ī ſo · j · & m̃ · ar · ¶ Q̃ dolor mitigatur amici compaſſione · Ca · xm̃ ·

Tercio dolor vel triſticia mitigat̃ amici cõpaſſioẽ · Naturaliter em̃ amicus cõdolens in triſticia amici eſt cõſolatiuꝰ · vt dicit pḣs · ix · ethicoꝝ · qđ ipe ꝓbat duplici rõne · Prima eſt · q̃a tũc onꝰ alleuiat̃ · Scda ẽ · q̃a affectꝰ maĩfeſtat̃ · ¶ Prima rõ quare amicꝰ cõdolẽs in triſticijs cõſolat̃ ẽ · q̃a tũc onus alleuiat̃ · Cũ em̃ aliq̃s contriſtatus videt de ſua triſticia alios ctriſtatos fit ei q̃daz imaginatõ ꝙ illud onꝰ alij cum ipõ poꝛtẽt & ferãt · id ẽ conantes ipm̃ ab onere alleuiandum Vñ ſic onꝰ a multis delatũ mitꝰ g̃uat ꝙ ſi ferret̃ ab vno ſolo · ſic cum triſticia ꝑ modum cuiꝰdam oneris agg̃uet · mitigatur qñ ille q̃ eſt in triſticijs imaginat̃ & videt alios de ſua triſticia ctriſtari · ¶ Secunda ratio quare amicus cõdolẽs in triſticijs conſolat̃ eſt melioꝛ · q̃a ſcz affectꝰ maĩfeſtatur · q̃a ꝑ hoc ꝙ amici ctriſtant̃ ei videt & ꝑcipit ſe ab eis amari · cognoſcẽ at̃ ab alijs ſe amari eſt delectabile · Vñ cũ oĩs delectatõ mitiget triſticiã vt ꝑtz ſup̃ · ſequit̃ ꝙ amicus cdolens in triſticijs triſticiã mitiget · ¶ Tercõ ꝓbo hoc idẽ alia rõne · ſic · ſcz ꝑ locũ ab oppoſitis · ſic · Sicut em̃ q̃n vnus cõgaudet gaudẽti fit ī ſingulis vberi? gaudiũ · q̃a feruẽ ſe faciũt & iflãmãt̃ · vt dic̃ aug? · vnj · cfeſ · Ita q̃n vnꝰ cdolet dolẽti · vtꝝ ꝙ rõe cauſe · ſ · amoꝛis reddit̃ delectabile · ¶ Sꝫ ctra · omne malũ amici ẽ contriſtans · ſicut ẽ malũ ꝓpriũ · nam amicus ẽ alter ipe · ſed doloꝛ eſt qđđã malũ · g̃ doloꝛ amici cõdolentis auget triſticiam amico cui cõdoletur · Rñdeo & dico · ꝙ ipe doloꝛ amici ſm ſe ctriſtat · ſed cſideratõ cãe cõpaſſionis & cõdoloꝛis ei? q̃ eſt amoꝛ magis delectat · Hec bt̃? tho · ꝑma ſcđe · q · xxxvij · arti · m̃ · Vtrũ doloꝛ compacientis amici mitiget triſticiã · ar · ctra · ī coꝛ · q · & in ſolu · argu · ¶ Q̃ dolor mitigat̃ veritatis ctẽplacõe / Ca · xm̃j ·

Varto & vltimo dolor vel triſticia mitigat̃ veritatis cõtemplatõe · quod triplicit̃ ꝓbo · ſcz autoꝛitate · rõe · & exẽpli ſimilitudine · ¶ Primo autoꝛitate bt̃i aug̃ in ꝑmo ſoliloquioꝝ ſic dicentis de ſeipõ · videbatur mihi ſi ille mẽtibꝫ nr̃is veritatis fulgoꝛ appareret · aut ñ ſenſurũ fuiſſe illũ doloꝛẽ · aut certe ꝓmhilo tolleratuꝝ · ¶ Scdo hoc idẽ ꝓbo rõne · ſic · In cõtẽplatõne veritatis cõſiſtit maxima delectatõ · ſed delectatõ doloꝛẽ mitigat · vt ꝑtz ſup̃ · g̃ ctẽplatõ vitatis doloꝛẽ vel triſticiã mitigat · & tanto magis q̃nto pfectiꝰ aliq̃s ẽ amatoꝛ ſapie · ex q̃ aõꝛe quod amplius ẽ etiã int̃ coꝛpoꝛis cruciat? hui?mõi gaudiũ inuenit̃ · ¶ Tercõ hoc idẽ ꝓbo exempli ſimilitudie · Videm? em̃ ꝙ hoies ī ctẽplatõe dine vitatis & boĩtatis & future bt̃itudis exñtes ī tribulatõibꝫ gaudẽt · vt dr̃ iacobi ꝑmo · Oñe gaudium exiſtimate cũ in tẽptatões varias iciderit̃is · Expoſitoꝛ · oñe gaudiũ · id eſt completũ vel pfectum gaudiũ debet q̃libz reputare in tribulatõe exñs · Cuiꝰ rõ ẽ · q̃a excellentõi gr̃a ſeu dono videt̃ pfuſus qui nouit in aduerſis gaudere · q̃ ꝑ q̃ didicit in ipis non contriſtari · minus enim eſt quo doloꝛ excluditur · q̃ quo leticia ſuadetur · vt v̄bi gr̃a ·

Inimicos nō solūmodo tolerare sed etiam amare iubemur · Vel omē gaudiū · id ē vitā eternā firmit̄ credite vobis cē paratā ex tollerātia tribulationū · vñ dicit · cū in tēptatões varias non vnam tm̄ · in q̄ oñdit̄ esse pfecti? gaudiū · vt patz p exemplū de bto tiburcio martire · q̄ cū nudatis plātis sup ardentes prunas incederet dixit · videtur mihi q̄ sup roseos flores incedam in nomine ihu christi · Rō aūt hui? ē · q̄a ī viribo aīme fit redūdātia a supioribo ad īferiores · & scām hoc delecta tō contēplationis que ē in supiori pte anime scz in ītellectu redūdat ad mitigandū etiā dolorē qui ē in pte inferiori scz in sensu · ¶ Sed forte argues in oppositū · s · q̄ contemplatō veritatis non mitigat dolorē sed augmētat · quia eccs · 1 · dicit̄ · qui addit scīaz addit dolorē · sed scīa ad cōtemplationem ptinet · g̊ &c̄ · Rñdeo & dico · q̄ q̄ addit scīaz addit dolorē · & hoc vel ꝓpter difficultatem & defectū inueiende veritatis · vel ꝓpt̄ hoc q̄ pscīaz homo cognoscit multa que volūtati cōtrariant̄ · vñ q̄ addit scīam addit dolorem · quia quāto quis plus cognoscit pcm̄ suum & pximi · tanto plus de seipo tenetur dolere & de cōuersione gaudere · & sic ex pte rez scitaz scientia dolorē causat · ex pte aūt cōtēplatōnis veritatis scīa delectationem causat · Hec bts tho · p̄ma scde · q · xxxvnj · arti · nj · Vtz cōtēplatō veritatis mitiget dolorē · arcontra · & in coz · q · & in solu · 1 · & · nj · argumen · ¶ Q ꝙtuor sūt species tristicie vl̄ doloris & q̄ · Dolor vel tristicia · Pret̄ illa q̄ ¶ Ca · xv · dicta sunt sup̄ circa dolorē vel tristiciam tria cōsiderare debem? · s · varietatē spēi · q̄litatem sui · sublimitatē mali · ¶ Primo cōsiderare debem? varietatē spēi vel modi · Quatuor em̄ sunt spēs vel modi tristicie vel doloris · vt dicunt gregori? misen? · & damascen? · s · mia · inuidia · anxietas vel angustia · & accidia · Ratō aūt varietatis istaz spēz accipitur p applicatōez tristicie · vel ad malū qđ ē obiectū tristicie · vl̄ ad effectum tristicie q̄ est agḡuare · ¶ Primo em̄ tristicia pt̄ applicari ad malū vt ad obiectū de q̄ ē & qđ estimat̄ vt malū · & tunc vel ē malū alteri? & sic est mia · q̄ ē tristicia de malo alieno inq̄ntū estimat̄ vt ꝓpriū · Re · infra mia · Vel ē bonū alterius qđ estimat̄ vt malū ꝓpriū · & sic ē inuidia q̄ ē tristicia de bono alieno ꝑut estimat̄ vt malū ꝓprium Re · īfra inuidia · ¶ Secdo tristicia pt̄ applicari ad ei? effectū qui est agḡuatio · & hoc duobo modis · Primo em̄ tristicia de malo tollit vel excludit fugaz mali · & sic est anxietas que alio nomīe dr̄ angustia · que sic agḡuat aīmū vt nō appareat aliq̄d refugiū vel fugiendi malum vel fruendi bono · Secdo tristicia de malo intm̄ pcedit & agḡuat aīmū vt etiam exteriora mēbra immobilitet ab ope & nō pmittat vitare vel fugere malum · & talis tristicia est accidia · que non solum appetitū vel aīmū immobilitat · sed etiā mēbra & vocē

Ratō aūt quare accidia dr̄ amputare vel auferre voc̄ est · q̄a vox inter oēs motus exteriores magis exp̄mit interiorē ꝺceptum & affectū · nō solū in hominbo · sed etiam in alijs animalibo · vt dicit̄ p̄mo politice · Zelus vero & nemesis nō ānumerāt̄ cum istis · q̄a sub inuidia cōtinent̄ · Dec bt̄us tho · p̄ma scde · q · xxxv · arti · vnj · Vtz spēs tristicie sint tm̄ q̄tuor · in coz · q · ¶ Vtz oīs dolor vl̄ tristicia sit bona vel mala · ¶ Ca · xvj ·

Secundo circa dolorē vel tristiciam ꝺsiderare debemus q̄litatē sui · vtrum · s · omnis tristicia sit bona vel mala · Rñdeo & dico · q̄ aliq̄d dicit̄ malū dupliciter · s · simplicit̄ & fm se · & fm q̄d · ¶ Primo enim modo dicit̄ aliquid esse bonū simplicit̄ · s · vt p se eligibile · & hoc mō nulla tristicia p se loq̄ndo ē bona vt p se appetibilis · qs̄ ꝓpter duplici rōne · s · rōne inconuenientie · & angustie · Primo ratione inc̄ōuenientie q̄a omnis tristicia ꝓcedit ex aliquo īconuenienti · habere aūt aliquod inc̄ōuenīs nō pt̄ ē p se appetibile · Secdo rōne angustie · quia anxiari appetitum homis de malo p̄nti habet rōnem mali · eo q̄ p hoc impedit̄ q̄es appetitus in bono · & sic oīs tristicia fm se est mala · Nam ipa de se & p̄cipue cum ē tristicia immoderata q̄tuor mala facit · nocet em̄ intellectui · appetitui · corpori · opi · ¶ Primo nocet intellectui · eo q̄ discendi considerādi & cōtemplandi facultatē tollit · vt ptz sup̄ de effectibo tristicie p̄mo ca · ¶ Secdo īmoderata tristicia nocet appetitui · eo q̄ illud qđ homo appetit ne habeat impedit · vt ptz ibidē secdo · ca · ¶ Tercō nocz corpori · eo q̄ tristicia immoderata ipm̄ citius corrūpit · Eccī · xxxvnj · A tristicia festinat mors · Et apostol? scde ad chor · vij · Tristicia seculi mortē opat̄ · Appellat̄ aūt tristicia seculi duobus modis · Vnomō fm glosā · ibi · Tristicia seculi est q̄ nō est ad correctōem · scz dum peccator dolet se detectū · & talis opat̄ mortem · & ideo oportet ab ea cauere · Secdo modo appellatur tristicia seculi · tristicia de amissione rez temporaliū vl̄ filioz · nō ꝓpter deū · sed ꝓpter amatum · & talis inducit mortem tpalem freq̄nter · & mortem spūalem & mortē eternalez · ¶ Quarto immoderata tristicia nocet operi ipam impediēdo · vt ptz ibidē sup̄ · nj · ca · & ideo tristicia talis nō est de se appetēda vl̄ eligēda sz vitāda · Eccī · xxx · & · xxxvnj · Tristiciā longe pelle a te &c̄ · Et eccī · xnj · Felix q̄ nō habuit anī sui tristiciā &c̄ · ¶ Secdo mō dr̄ aliq̄d esse bonū fm q̄d · s · ex suppositōne · & vt ad aliud ordinabile · Vt vbigra · de medicina · verecundia · mia · & penitentia · Primū exemplū est de medicina amara que non est per se bona vel appetibilis nisi inquātū est ordinabilis & vtilis ad sanitatē · Secdm exemplū est de verecundia que non dicit̄ eē bona nisi ex suppositōe alicui? turpis cōmissi · Terciū exemplū est de mia que non ē laudabilis nisi suppositā miseria · Similiter peccato preeunte

elegibilis est pñia. Dic aliq̃ tristicie sũt bone vel appetibiles ī q̃ntũ sũt vtiles ad aliquid. vel ad excludẽdũ p̃uas delectatões vel ad aliqd aliud. vtz de tristicia q̃ ẽ scd̃m deũ q̃ ẽ salutifera. q̃a ad salutẽ ordinat̃. vt dicit apos. scde ad chorz. vij. Patz ḡ ex p̃missis. qp nulla tribulatio vel tristicia ẽ de se bona vel appetibilis. sed tm̃ scd̃m q̃d. scz ī q̃ntũ ad bonũ aliqd ordinat̃. vñ aug⁹ ī libro cõfeb. sic dicit. Tolerare eas nubes non aãri. s. tristicias & tribulatões. Hec bt̃s tho. quarto scrip. sen. di. xlix. de delectatõe. arti. mj. q. ij. ī. cor. q. & ī so. j. & ij. ar. Et p̃ma scde. q. xxxix. arti. j. Vtz omis tristicia sit mala. ī cor. q. Qz tristicia aliqua ẽ bona & laudabilis ex tribo. Capitu. xvij.

Ad maiorem tñ euidentiam precedentis capituli est sciendũ. qp dolor vel tristicia aliqua bona est & laudabilis ex tribo. scz ex motiuo. ex peccato. ex impeditiuo. Primo ex motiuo. s. cum ex recto iuditio rõmis q̃s dolet & tristat̃. Et formo sic rõnez. Omne qd̃ procedit ex rectitudie rõmis & voluntatis est laudabile & meritoriũ. sed interior tristicia est q̃nq̃ cognitio mali p rectũ iudicium rõmis. & recusatio mali & detestatõ ipi⁹ ẽ p volũtatẽ bñ dispositã detestãtẽ malũ ḡ &c̃. Hãc rõez formal bt̃s tho. p̃ma scde. q. xxxix. arti. ij. Vtz tristicia habeat rõez bom honesti. im cor. q. Secdo dolor vel tristicia laudat̃ & ẽ bona ex pcto. Et formo sic rõez. Sicut eī aliq̃ turpi suppositio bene dispositi⁹ verecũdat̃. & male dispositus gloriatur. Ita aliquo peccato suppositio bñ dispositi⁹ dolet & cõtristat̃. vt dicitur scde ad chorz. vij. Gaudeo non q̃a contristati estis eo qp null⁹ debet gaudẽ de sua pena vel alteri⁹ īq̃ntũ pena. sed q̃a iusta. & q̃a culparũ ordinatiua & peccãtiũ vel pctorz punitiua. In p̃s. letabit̃ iust⁹ cũ viderit vindictã. Et subdit. Sed quia cõtristati estis ad pnãz. Glo. quia sic aiaduertentes culpã penituistis. Et subdit glo. Contristati enim estis fm deũ. id est fm volũtatẽ dei & inspiratõez Ambro. ibidem. Qui repbẽsus pudorẽ patit̃ corrigẽ se p̃mittit. q̃ vero irascit̃ peiorẽ se oñdit. Secdo hoc idem confirmo alia rõe. Tristicia de malo contrariat̃ delectatõi de malo. sed delectatõ d malo ẽ mala. vñ ī detestatõez q̃rũ dã dr̃ puer. ij. letãt̃ cũ malefecerit &c̃. ḡ tristicia de malo est bona. Hanc rõez tangit bt̃s tho. vbi sup̃ arti. j. Vtz omis tristicia sit mala. ar. otra. Tercio dolor vel tristicia ẽ bona & laudabilis ex impeditiuo. Nam aliqd ẽ causa tristicie nõ solũ q̃a fm se ẽ malũ. sicut pctm. sed etiã q̃a ẽ occasio mali. & hoc duobo modis. vl̃ dũ hõ p aõrẽ mimis īheret ei. vl̃ q̃a ex hoc p̃cipitat̃ in aliqd malũ. & fm hoc tristicia d tpalibo boīs pt̃ eẽ vtilis & laudabilis. sic dr̃ eccs. vij. Melio⁹ est ire ad domũ luct⁹ q̃p ad domũ cuiuj &c̃. Vñ sic delectato de bono facit vt bonũ amdi⁹ q̃rat̃. ita tristicia d malo facit vt malũ vehemẽti⁹ fugiat̃. Qz autẽ aliqs de pcto non doleat vel tristetur est signum īsensibilitatis. puersitatis. stoliditatis. Primo qp aliqs de pcto vel d p̃nti malo nõ doleat ẽ signũ insensibilitatis. eo qp ad modum lapidis pctm vel malũ non sentit. Secdo est signũ puersitatis. puta cum quis non dolet sed etiam letat̃ & gaudet d malo. puer. ij. Letant̃ cũ malefecerint &c̃. Tercõ ẽ signũ stoliditatis. vt dr̃ eccs. vij. Cor sapientũ. vbi tristicia. id ẽ d pctis p̃ns & alios iusti bñfaciunt. Luce. vj. bti q̃ lugent &c̃. Re. expositõez h⁹ sup̃ septẽ bt̃itudies. Et cor stultorz vbi leticia. glo. ve eis quia risus dolore miscebit̃. Hec bt̃us tho. p̃ma scde. q. xxxix. arti. j. Vtz omis tristicia sit mala in cor. q. Et ibidẽ arti. mj. Vtrum tristicia possit esse bonũ vtile. in cor. q. Ita qp dolor vel tristicia de malo ẽ bonũ honestũ & bonũ vtile. Primo est bonũ honestum. quod patet. quia bonũ honestũ ex duobo procedit. scz ex rectitudine rõmis & volũtatis. sicut ẽ cognitõ mali recusatio mali & detestatõ eius. vt dicit bt̃⁹. t. ibidẽ arti. ij. Vtz tristicia habeat rõnẽ bom honesti. im cor. q. Secdo tristicia est bonũ vtile qd̃ ptz tali rõne. Sapiẽs non q̃rit nisi vtile. sed sicut dicit̃ eccs. vij. Cor sapiẽtũ vbi tristicia. ḡ tristicia est vtilis vel ad fugiendũ id qd̃ fm se ẽ malũ. vel ad fugiendũ id quod est occasio mali. vt dicit bt̃us tho. ibidez arti. mj. Vtrum tristicia possit eẽ bonũ vtile. ar. contra. & in cor. q.

Qz nullus dolor vel tristicia potest esse sũmum malum & quare. Capitulũ. xvnj.

Tercõ circa dolorẽ vel tristiciã considerare debem⁹ sublimitatẽ seu q̃ntitatẽ mali. q̃a dictũ est qp omis dolor vel tristicia est de se mala. eo qp habet ex se defectũ aliquem ex quo nulla ẽ p se diligẽda vel appetẽda. sed oīs tristicia fugienda. sic determiat bt̃⁹ tho. q̃rto scrip. sen. di. xlix. Et p̃ma scde. q. xxxix. vt ptz ca. p̃cedenti. Ideo possit aliqs q̃rere. vtrũ aliqs dolor vel tristicia sit sũmũ malũ. Et q̃ntũ ad hoc rñdeo & dico. qp impossibile ẽ dolorẽ aliquẽ vel tristiciã esse sũmũ malũ. Quod ad p̃ns p̃bo sex modis. scz distinctõe. compatõe. pmixtione. lesione. actõe. ratione. Primo hoc p̃bo distinctõe. sic. Omis tristicia seu dolor aut ẽ de eo qd̃ ẽ vere malũ. aut de aliq̃ apparẽti malo qd̃ ẽ vere bonũ. Dolor vo seu tristicia q̃ ẽ d vo malo nõ pt̃ eẽ sũmũ malũ. Cui⁹ rõ ẽ. q̃a aliqd̃ malũ ẽ eo peius. & ī itellectu. s. nõ iudicare eẽ malũ qd̃ ẽ vere malũ. & ī affectu vel appetitu. s. nõ refutare malũ quod est vere malũ. Dolor vero vel tristicia que est de apparenti malo quod est vere bonũ non potest esse sũmũ malum. Cui⁹ rõ est: q̃a peius cẽt ommino alienari a vero bono. ḡ &c̃. Secdo hoc idẽ p̃bo compatõe. sic. Sũmũ malũ dr̃ qd̃ nõ habz sup̃ se malum. sed si cõpamus malũ culpe ad malũ pene. malũ culpe ẽ mai⁹ malũ q̃p malũ pene. vt ptz infra. malũ. sed dolor vel tristicia ptinet ad penam peccati. ḡ &c̃.

¶ Tercio hoc idem ꝓbo ex bonꝝ ꝑmixtione · sic. Sūmū malū oportet eē absq; ꝺfortio oīs bonꝝ. sicut & sūmū bonū est sepatū ab oīi malo. cum aūt malū semp fundet in bono. ꝙ cum dolor vel tristicia semp habeant aliquā ꝑmixtionē bonꝝ. ꝙ &c̄. ¶ Quarto hoc idē ꝓbo ex lesione · sic · Malus dicitur qđ nocet · ꝙ pius est qđ nocet meliori ꝙ̄ qđ nocet peiori · sed culpa nocet meliori · s · aīme · pena vo nocet peiori · s · corpi ꝙ malū culpe ē magis malū ꝙ̄ malū pene · sed dolor vel tristicia sūt mala pene · ꝙ &c̄ · ¶ Quinto hoc idē ꝓbo ex actione · sic · Quod nō agit nisi ī vtute alteri? nō pt eē ꝑmū & sūmū malū · sed malū nō agit nisi in vtute bonꝝ · ꝙ &c̄ · ¶ Sexto & vltimo hoc idē ꝓbo rōe · sic · Illud qđ est causatū ab alio · s · a bono nō est sūmū malū · sed omne malū causatur a bono · s · a deo · qđ ptz · qa mala omnia vel euemūt deo volente vt mala pene · vel euemūt deo ꝑmittēte · vt dicit bēs tho · ꝑma scđe · q · xxxix · arti · ij · vtrū tristicia habet rōez bonꝝ honesti · in solu · ij · ar · ꝙ &c̄ · ¶ Sed cōtra · delectatio est cōtraria tristicie sed q̄dam delectatio est sūmū bonū & optimum scz delectatō que ptinet ad felicitatem · vt ptz sup̄ delectatō · ꝙ aliq̄ tristicia ē sūmū malum · Rñdeo & dico · ꝙ aliq̄ delectatio pt fieri sūmum homis bonū · vt ptz sup̄ delectatō · tristicia autem nō pt esse sūmū homis malū · vt dicit bēs tho · ꝑma secunde · q · xxxix · arti · ij · Vtz dolor vel tristicia sit sūmū malū · ar · cōtra · & ī cor · q · & in solu · argumentoꝝ · Et itez contra gentiles li · ij · ca · xv · Vtz sit aliqđ sūmū malum per totum ca · ¶ Vtz in statu innocētie fuerit dominiū vel ꝑlatio · vbi nota ꝙ dīuz ad tria ē ordinatū · Ca · j · Omnium · ¶ Circa dominium vel ꝑlatōez cōsiderāda sūt quatuor · s · temp? exītie · ḡdus eminētie · numer? ꝑsidentie · modus obedientie · ¶ Primo cōsiderādum est temp? exītie · s · vtrum in statu innocentie fuerit dīnium vel ꝑlatio · ita ꝙ hō tunc tpis dīnaretur homini · Rñdeo & dico · ꝙ dīnium vel ꝑlatio ad tria ē ordinatū · s · ad supplēdum · corrigēdū · dirigēdum · ¶ Primo est dīnū ordinatū ad supplendū vel defendēdū subditos puta · ꝙ populi a regibꝰ defendāt in quibꝰ se iuuare non possunt · & quantū ad istum vsum vel actū dīnium vel ꝑlatō nō fuisset · Cui? rō est · quia ante peccatū nihil fuisset ꝙ homī nocere posset · ¶ Secūdo dīnū est ordinatū ad corrigendū mores malos dum mali punīt & coacte ad act? vtutū inducunt · Et simlit q̄ntū ad istū actuz dominatio vel ꝑlatio non fuisset · Cui? ratio est · quia in statu innocentie nullius volūtas cōtradixisset bono · ¶ Tercio dīnium ē ordinatū ad dirigēdū subditos ī his que agēda sūt · Et quātū ad hoc ī statu innocētie fuisset dīnū vel ꝑlatio · scdm ꝙ vnus hō maiori munere sapīe · & maiori lūie intelligētie ꝑditus in sciendis & in agēdis alios direxisset · qđ duplr̄ ꝓbo · s · rōne · & compatōne · Primo ratōne sic · Illud qđ est dignitatis multo nobilius fuisset in natura integra · s · ī statu inocentie ꝙ̄ in natura corrupta scz in statu culpe · sed dīnium vel ꝑlatio ad dignitatē ptinet · ꝙ &c̄ · Secđo hoc idem probo cōpatōe stat? angelorꝝ ad statū hoīm · sic · Stat? nature integre nō fuisset altior ꝙ̄ est modo stat? angelorꝝ · sed in angelis est vnus ordo q̄ dīnatōnū vocat · & etiam alij ad ꝑlationem pertinentes · vt ꝓncipatus & ꝑtates & archangeli · ꝙ etiā ī statu nature hūane ante pctm fuisset dīnium vel ꝑlatio · ¶ Sed ctra · Dīnium sine ꝓnitute esse non pt · sed aug? · grego · & alij scti cōmūiter dicūt · ꝙ ꝓnitus ꝑ pctō ē introducta · ꝙ & dīniū seu ꝑlatō aī pctm nō fuisset · Rñdeo & distinguo tam ex pte dominī ꝙ̄ ex parte ꝓni · Primo ex pte dīni · Nam aliqs dīnat alteri duobꝰ mōis · vl vt ꝓuo · vel vt libero · ¶ Primo dīnat aliquis alicui vt ꝓuo · quādo eī cui dīnatur ad ꝑpriam volūtatē dīnantis refert · & tale dīnium in statu innocētie nō fuisset · eo ꝙ tale dīnium aufert libertatē subdito · & ideo ē cōtristabile · Cui? ratō est · qa vnicuiq; ꝑpriū bonum est appetibile · & ꝑ cōsequns est vnicuiq; contristabile ꝙ illud qđ deberet esse suū ī bonū alteri? tm̄ cedat ꝑpter qđ in statu innocentie nō fuisset tale dīnium hoīs ad hoīem vt ad ꝓnū · ¶ Secđo mō dīnat aliqs alteri vt libero · qñ dirigit ipm̄ ad ꝑpriū bonū eius qui dirigitur · vel ad bonū commune · & tale dīnium vel ꝑlatio in statu inocentie fuisset · & hoc ꝑpter duo · Primo qa cum homo sit animal sociale · vita socialis esse non posset · nisi aliqs ꝑsideret qui ad bonum cōmune intenderet & alios dirigeret · Secđo ꝙ si vnus homo habuisset super alium supeminētiam scie & iusticie · inconueniens fuisset nisi hoc exeq̄ret in vtilitatem alioꝝ · ꝓm ꝙ dr̄ ꝑme petri · ij · Vnusq̄sq; gram quā accepit in alterutz illā administrātes · Vñ & aug? · xix · de ciuitate dei dicit · ꝙ iusti nō dīnandi cupiditate impāt · sed officiō ꝺsulēdi · Dec bēus tho · secđo scri · sen · di · xlmj · arti · ij · Vtrū in statu nature integre ꝑlatio vel dīnium fuisset · ī duobꝰ argu · cōtra · & ī cor · q · & in so · j · ar · Et iterum ꝑma pte sum · q · xcvj · arti · ij · Vtz hō ī statu inocētie dīnaret hoī ar · ctra · & in cor · q · ¶ Secđo distiguo ex pte ꝓni & dico · ꝙ duplex ē ꝓnit? · s · vna ē libertatis & beniolētie · & hec ī statu inocētie fuisset · oīi em̄ rōi ē cōsonū ꝙ si hō stetisset filij eius? officiosi fuissent sibi in exhibitiōe honoris & reuerentie & obseq̄ijs corpalibꝰ · vt si vellet cōmedere ī oblatōe fructuū & obseq̄ijs ꝺsimlibꝰ officiōsi fuissent · Secđa vero seruit? est cōtradictōnis siue violentie · & hoc mō neq; ille fuisset eis dominat? · neq; illi serui eius fuissent · Cui? ratio est · quia huiusmodi seruitutis causa est peccatum · Dec alexander scđa parte sūme q̄stione · xcvj · articulo ꝑmo · Vtz homo in statu innocentie dīnabat hominibus · in cor · q ·

q̄ potestas spūalis p̄minet secularī & quare.

Secundo circa dīnum vel p̄latio nem considerandus est g̃dus eminentie. Cum em̄ sit in generali duplex p̄tas ordinaria. sc̄z secularis & spūalis. posset aliq̄s q̄rere. Vtr̄ p̄tas secularis p̄mineat p̄tati spūali vel econuerso. Rn̄deo & dico. q̄ p̄tas spūalis p̄minet seculari. qđ ꝓbo q̄tuor rōmbo. Prima est talis. Quāto vita spūalis dignior est q̄ terrena. & spūs q̄ corp⁹. tanto p̄tas spūalis potestatē secularē honore & dignitate p̄cellit. Sed rō est talis. Sicut secularia ordinātur ad spūalia. ita potestas secularis ad spūalem. sed secularia subsunt spūalibꝰ ordine rōnis & diuino. g̃ p̄tas secularis subest p̄tati spūali. vt impator sūmo pontifici. Tercia rō ē talis. Causa nobilior est cāto. sed p̄tas spūalis fuit cā p̄tatis secularis & nō econuerso. qđ ptz autoritate hugonis de sc̄to victore qui dicit i libro de sac̄mētis. q̄ p̄tas spūalis est prior tēpe & maior dignitate q̄ntū ad dīnā īstitutōez. qđ ꝓbat ex veteri testamēto. vbi p̄mū a deo est sacerdotiū īstitutū. postea vero per saterdotium iubente deo regalis potestas est ordinata. sicut legit̄ p̄mi regū. ix. Quarta rō est talis. Dime cōtradictione maior est q̄ bn̄dicit q̄ q̄ benedicit̄. vt dr̄ ad hebre. vij. sed in eccīa dei dignitas vel p̄tas sacerdotalis potestatē regalē sacrat & sanctificat per bn̄dictōez. vt dicit hugo de sc̄to victore in libro de sac̄mentis. g̃ &c̄. Sed forte argues in oppositū. q̄ p̄tas secularis p̄mineat spūali. q̄a sup illo verbo p̄s. tibi soli peccaui. dicit glo. q̄ q̄a rex ē ommbꝰ superior. ideo a deo tm̄ q̄ est maior eo puniend⁹ ē. Et subdit glo. Si q̄s de populo erraverit. & deo peccat & regi. rex vero nō habet hominē q̄ sua facta diiudicet. ideo ait. tibi soli peccaui. Cum g̃ rex peccat non p̄t̄ ab alio iudicari nec puniri nisi a deo q̄ ē maior rege vel impatore & sic sūmus pontifex est inferior. & p̄tas spūalis ē inferior potestati seculari. Rn̄deo & dico. q̄ sicut iudex secularis vel terren⁹ nō sine causa gladium portat. sic dr̄ ad ro. xiij. ita iudex eccīastic⁹ vel spūalis nō sine causa claues habz. Ille sc̄z iudex secularis gladiū portat ad vindictā malefactorū. laudē vero bonorū. Iste vero sc̄z sacerdos claues portat ad exclusionē excōmunicandorum & reconciliatōez penitētiū. Vn̄ bt̄s ambro. excōmūicauit theodosiū impatorē & ab ingressu eccle sie phibuit. Dico g̃. q̄ sicut spūs ostitut⁹ ē ad regēdū corp⁹. ita p̄tas spūalis ostituta ē ad regēdū & dirigendum p̄fatem secularem. Et ideo q̄uis p̄tas secularis nō habeat aliqđ dn̄iū sup̄ se qđ eū pena & vindicta corpali puniat. ꝓp̄t̄ qđ dicit petrus p̄me. ij. ca regē p̄cellē. tamen rex cū peccat punitur a p̄tate spūali. s. pena excōmunicationis Itaq̄ cū glo. dicit. rex q̄ superior omnibꝰ ē nō habet hominē qui eū iudicet. rn̄deo & dico. q̄ p̄tas spūalis nō iudicat secularem potestatē vt regem cum peccat ꝑm hoīem vl̄ ꝑm hūanā legē sc̄z pena corpali. sed ꝑm dīnā legē pena spūali excōmūicatōnis im̄q̄ntū residet vice dei. Dec alex. sc̄da pte tercie ptis sum. q. xxvj. arti. v. de dr̄ia iudicū. q. m̄. Vtr̄ p̄tas secularis p̄mineat spūali vl̄ econuerso. i cor. q. & i so. j. ar. Sz forte q̄res. vtr̄ sup̄ma p̄tas spūalis q̄ ē sūm̄ pōtificis possit habē aliquā hūanā p̄tatē vel secularem que ip̄am diudicet. Rn̄deo & dico q̄ sūmus pontifex nō potest ab alio q̄ a deo iudicari. qđ quadrupliciter ꝓbo. Primo autoritate apost. dicētis p̄me ad chor. ij. Spūalis iudicat oīa & ip̄e a nemine iudicat̄. q̄si dicat. Ex eo em̄ q̄ in sūmo pontifice est picia discernēdi & potētia iudicādi. ip̄e tanq̄ spūalis & sūmus pōtifex iudicat om̄ia & discernit omnia. non solū illa que ratio attingit. sed etiā que fides oñdit. & ip̄e a nemine iudicat̄. q̄a a nullo carnali discerni p̄t̄ vtr̄ iudicet bn̄ aut male. vl̄ ꝑm glosā. ip̄e a nemīe iudicat̄. id ē reph̄endit̄. Secdo hoc idē ꝓbo autoritate hugonis sc̄da pte de sac̄mētis sic dicētis. Potestas sūm̄ pōtificis a deo p̄mum est īstituta. & cum deuiat a solo deo iudicari p̄t̄. Tercō hoc idem ꝓbo autoritate innocentij cā. ix. questione. m̄. sic dicētis. Nemo iudicabit p̄mā sedē neq̄ em̄ ab augusto neq̄ ab omni clero. neq̄ a regibꝰ neq̄ a populo iudex eccleſiastic⁹ sc̄z sūmus pontifex iudicabit̄. Item simachus ibidem ait. Alior hoīm cās de⁹ voluit p hoīes t̄miare. sed sedis illi⁹ p̄sulē suo sine q̄stione refuauit arbitrio replicādo dictū. Tu es petr⁹ & super hanc petrā edificabo eccīaz meā. & qđcūq̄ solueris &c̄. Quarto hoc idem ꝓbo canone gelasij pape. ix. cā. q. m̄. sic dicētis. Cūcta p mundū nouit eccīa q̄ sacro sancta romana eccīa fas de omnibꝰ habeat iudicare. neq̄ cuiq̄ liceat de eius iudicare iudicō. Sed forte argues i oppositū. q̄a paul⁹ correxit petr̄ eo q̄ non recte ambularet ad euangelij veritatē. vt habet̄ ad gala. ij. Vbi dicit glo. q̄ petr⁹ cui a dño dictū est. pasce oues meas io. vlt̄. obiurgatōnē posteriorꝭ & inferiorꝭ pastorꝭ p salute gregis libētissime sustinebat. g̃ papa qui est successor petri si a veritate deuiet poterit ab īferioribꝰ pastoribꝰ iudicari. Respondeo & dico. q̄ illud qđ obicit̄ de petro dicit̄ factum ad exemplū hūilitatis ñ ex necessitate iuris. Vn̄ ad gala. ij. sup illō dixit cephe corā oīb⁹. dicit glo. ip̄e petr⁹ quod a paulo fiebat libtate caritatis. pietate humilitatis accepit. atq̄ ꝓpter hoc exemplū posteris tribuit. q̄ non dedignarent̄ maiores si forte a recto tramite deliq̄ssent a posterioribꝰ corrigi. Laus itaq̄ libtatis i paulo. & sc̄e hūilitatis in petro emicuit. Dec alex. vbi sup̄. q. m̄. Vtr̄ sup̄ma potestas spūalis q̄ ē sūm̄ pōtificis possit ab aliq̄ p̄tate secularī iudicari cū deuiat a veritate vl̄ cū peccat.

q̄ impossibile est plures potestates vel plures dños ordinarios esse simul in eodē g̃du & quare.

Capitulum tercium.

Tercio ꝑncipaliꝫ circa dñiũ vl̃ prelationem conſideãdus eſt numer⁹ ꝑſidentie. dato enĩz ꝙ ſit ꝑeminẽtie gradus in poteſtatibꝫ inq̃ntuz ptas ſpũalis ꝑeminet tpali ſeu ſeculari · ſicut ptz ca · ꝓcedenti · poſſet aliq̃s quere re · vtrũ plures ordinarie ptates poſſint eſſe in eodem gradu · ſicut duo ſũmi pontifices · duo epiſcopi eiuſdẽ loci · duo reges · duo impatores eiuſdem terre vel regni nõ ſubalterni · ¶ Rñdeo & dico · ꝙ impoſſibile eſt cẽ plures ptates vel plures dominos ordinarios ſimul in eodẽ g̃du · qđ quinq modis ꝓbo · ¶ Oꝛ̃o matḣ · vj · & luce · xvj · Nemo pt̃ duobꝫ dñis ſeruire · Vbi chriſ · in omelia ſic ait · duos aũt dicit q̃ cõtraria iniungũt · cõcordia em̃ multos vnũ facit · ¶ Scđo hoc idẽ ꝓbo rõe naturali · ſic · Si ſũt plures dñi aut ſũt ſibiꝑis cõtrarij · aut ſibi ſimiles · Si ſunt ſibi ſimiles · aut vterq⁹ ẽ p ſe ſufficiẽs & ſic alter ſupflueret · Aut vterq⁹ p ſe inſufficiens ẽ ſed cõiuncti ſufficiẽs · & ſic nõ eſſent plures · Si aũt ſũt cõtrarij cum omne cõtrariũ impediat ſuũ cõtrariũ · vel ſunt equaliter potẽtes · & tũc null⁹ ſeq̃t effectus · vel vnus eſt potentiõꝛ altero · & tũc oĩno deſtruet alterꝫ · g̃ &c̃ · Hanc rõez aſſignat bt̃s tho · ſcđo ſcrip · ſen · di · ꝑma arti · j · Vtrũ ſit dare plura ꝑma ꝑncipia · argu · cõtra · ¶ Tercio hoc idem ꝓbo ex dei ordinatõe · ſic · Vbi ptates ordinãt̃ ꝼm ſupi⁹ & inferi⁹ nõ eſt dare plures ſimul in eodem g̃du · ſed ſcđm ordinatõez diuinã ptas hoc modo ſcz ſcđm ſupi⁹ & inferi⁹ ordinat̃ · vt ptz p apoſ · ad ro · xiij · q̃ dicit · oĩis anima ptatibꝫ ſublimioꝛibꝫ ſubdita ſit · & ſubdit · qui poteſtati reſiſtit · dei ordinatõi reſiſtit · g̃ &c̃ · ¶ Quãto hoc idem ꝓbo exempli ſimilitudine Nam bt̃s hiero · ad ruſticũ monachum hoc tali exẽplo ꝓbat dicens · In apibꝫ princeps vna ẽ · oẽs grues vnã ſequũt̃ · roma aũt condita duos fratres ſimul reges hr̃e ñ potuit · i rebecce vtero eſau & iacob bella geſſerũt · impatoꝛ vn⁹ · rex vn⁹ · epũs vn⁹ · iudex vn⁹ · g̃ de inſtinctu nature & dictamine rõis ẽ vnitas ꝑncipat⁹ & ducat⁹ · ¶ Quinto hoc idẽ ꝓbo ex dei lege · vbi ſol⁹ vn⁹ ſacerdos eſt inſtitut⁹ vt aaron vel eius ſucceſſoꝛ · ſicut legit̃ numeri · xvij · & vn⁹ ſolus rex eſt in populo dei inſtitut⁹ vt ptz ꝑmi re · x · ¶ Sz cõtra videt̃ ꝙ poſſint eẽ duo ſimul · ꝗa duo ſimul · poſſunt eẽ iudices delegati a poteſtate vni⁹ g̃d⁹ · g̃ pari rõne etiã duo iudices ordinarij ꝑñt eſſe ſimul in eodẽ g̃du · Rñdeo & dico · ꝙ nõ eſt ſimile de iudicibꝫ delegatis & ordinarijs · Cui⁹ ratio ẽ · ꝗa cũ plures delegantur ab vno iudice ordinario neuter plenarie gerit vicẽ vni⁹ ſed ambo ſimul · g̃ impoſſibile eſt duos ꝑncipes vel duos iudices ordinarios eẽ ſiml̃ i eodẽ ordie ſeu g̃du · Dec alex · ſecunda pte tereñ ſum · q · xxvj · arti · v · & dr̃ntia iudicum · q · ij · Vtrum in ptatibꝫ & iudicibꝫ ordinarijs poſſint eſſe plures ſimul in eodem gradu · in ar · cõtra · & in coꝛ · q · & in ſolu · ꝑmi · ar ·

¶ Q oĩe dñiũ ꝼm qđ eſt a deo obligat ad obediendum · alias non · ¶ Capitulũ q̃rtũ · ¶

Quarto & vltimo circa dñium vl̃ ꝑlatõez conſideãdus eſt actus ſeu modus obedientie · Omne enim dñium vel ꝑlatio ꝼm ꝙ eſt a deo obligat ad obediendum · non ꝼm ꝙ nõ eſt a deo · ¶ Vbi nota · ꝙ dñium vl̃ ꝑlatõ ꝼm formam ſuã ſemp eſt a deo · quod tali rõne oſtendo · Vbicumq⁹ eſt aliquis ordo ibi eſt bonũ & p cõſeq̃ns illud ẽ a deo · ſed forma ſeu modus dñij ſeu ꝑlatõis cõſiſtit i quodã ordine alteri⁹ tã ꝙ regẽtis & alteri⁹ tanq̃ ſubiacẽtis · g̃ quantũ ad iſtum ordinem omne dñium vel ꝑlatõ eſt a deo · & ideo chriſtianus talibꝫ dñis etiam tiranis hui⁹ ordinis obedire tenet̃ · ¶ Sed forte q̃ꝛes hunc caſũ aliq̃s eſt inſufficiens ad dominiũ ſeu ꝑlationẽ · g̃ idignus · nunquid eſt obediẽdum tali · Rñdeo & dico · ꝙ ꝓpter defectum perſone · puta q̃a inſufficiens ẽ iuis ꝑlatõis nõ pdit̃ · vñ q̃a ꝑlatio ꝼm ſuã formã ſemp a deo eſt · & ex hoc debitum obedientie cãt · ideo talibꝫ dñis vel ꝑlatis q̃muis indignis ſubditi obedire tenent̃ · ꝼm ꝙ dr̃ ꝑme pe · ij · ſerui ſubditi eſtote dñis veſtris · & ad ro · xiij · qui ptati reſiſtit dei ordinatõi reſiſtit · ¶ Scđo vero mõ iquãtũ dñium vel ꝑlatõ nõ eſt a deo non obligat ad obediendũ · Vbi nota · ꝙ dñium nõ ẽ adeo effectiue dico triplr̃ · ſ · ex modo acq̃rendi · ex obiecto ꝓcepti · ex vinculo grauj · ¶ Primo dñium non ẽ a deo ex modo acq̃rendi · puta cum q̃s aliq̃ mõ illicito · ſcz p violentiã vel ſimoniam ꝑlatõez vl̃ dominiũ acq̃ſiuit · & tũc tali nõ ẽ obediẽdũ · Cui⁹ rõ ẽ · ꝗa talis modus vel defect⁹ dñium acquirẽdi · ſ · p violentiã impedit ius ꝑlatõis · qui em̃ per violẽtiã dñium ſubripit non efficitur vere ꝑlatus vl̃ dñs · & ideo cum facultas adeſt poteſt aliquis tale dñium repellere · niſi poſt modũ verus dñs ſit effect⁹ · vel p cõſenſũ ſubditoꝝ · vel per autoꝛitatẽ ſupioꝛis · ¶ Scđo dñium nõ eſt a deo ex obiecto ꝓcepti · puta qñ dñs vel ꝑlatus ꝓcipit aliq̃d ꝑlatõi contrariũ ſicut pcẽm · Et formo ſic rõem · Dñium vel ꝑlatõ eſt ordinatum ad vtutem inducendã & ſeruandam · & ideo ſi dñs vel ꝑlatus ꝓcipiat aliquẽ actũ illicitũ vel peccatum cõtrariũ vtuti tũc aliquis prelato vel dño non tenet̃ obedire · ſicut & ſancti patres mortẽ ſunt paſſi ne imperijs tiranorum i illicitis obedirẽt · ¶ Tercõ dñium effectiue non eſt a deo ex vinculo g̃ꝛi · puta qñ dñs cogit aliquẽ ad hoc ad qđ ordo dñij vel ꝑlatõis non ſe extendit · vt ſi dñs exigat tributa q̃ ſeruus nõ tenet̃ dare · vel aliq̃d hui⁹modi ad q̃ ſuus nõ obligat̃ · & tunc ſubditus non tenet̃ obedire nec etiã tenet̃ non obedire niſi forte p accidens · ſ · ꝓpter vitandũ ſcandalũ vel periculum · tũc enim ſubditus talibꝫ obedire tenet̃ · Ita ꝙ concludẽdo breuiter & generaliter ꝑncipibꝫ & dñis ſecularibꝫ vl̃ ꝑlatis i tm̃ hõ obedire tenet̃ i q̃ntũ ordo iuſticie req̃rit · Et ideo ſi iuſtũ ꝑncipatũ non habeat · ſed

vsurpatū · vel si inuſta p̄cipiat puta p̄ccatum · vel si vltra q̄p̄ sua p̄latio se extendit g̃uet · tunc ī his tribꝰ casibꝰ non tenentur eis subditi obedire misi forte per accñs vt dixi · Dec bt̄s tho · secundo scrip · sen · di · xlmj · de obedientia ad p̄latos · artj · Vtr christiani teneāt̄ secularibꝰ p̄batibꝰ obedire & p̄cipue tirānis · in duobꝰ ar · otra · & in cor · q · Et sc̄da sc̄de · q · cmj · arti · vj · sub eod̄e ti · ī solj · ar · ¶ Cui p̄bati ē magis obediendū scz superiori an inferiori ·

¶ Capitulum q̄ntum

Sed forte q̄res gr̄a p̄dictoꝝ cum in p̄bate tam spūali quam seculari sit p̄minentia grad⁹ · s · q̄p̄ vna est superior alia · cui p̄bati sit magis obediendū · an p̄bati superiori vl̄ īferiori · Rñdeo & dico · q̄p̄ vtraq̄ p̄bas scz superior & īferior dupliciter considerari p̄t · ¶ Vno modo sic · q̄p̄ p̄bas īferior aliq̄n ex toto orit̄ & deriuat̄ a p̄bate superiori · sicut p̄bas p̄cōsulis a p̄bate impatoris · Et omnis p̄bas spūalis q̄ ē nc̄cia a p̄bate pape · q̄a ab ip̄o papa diuersi g̃dus dignitatū in eccl̄ia & disponūt̄ & ordinant̄ · vñ p̄bas est q̄d̄ā eccl̄ie fundamentum · vt patet math̄ · xvj · Tu es petr⁹ &c̄ · Et tunc si due p̄bates scz maior & minor diuersa precipiant superiori est magis obediendum · Vñ sicut in naturalibꝰ causa p̄ma plus īfluit sup causatū cause sc̄de q̄p̄ īfluat ipa sc̄da causa · vt dr̄ ī libro de causis · ita se habet p̄bas dei ad omnem p̄batē creatā · & etiā potestas impatoris ad omnē p̄batem secularē · & p̄bas pape ad omnē spūalē q̄ est in eccl̄ia dei · ¶ Sc̄do modo p̄bas īferior & superior p̄nt cōsiderari īq̄ntū ambe potestates oriunt̄ ab vna q̄d̄ā sup̄ma potestate q̄ vnā p̄batem alteri subdit scd̄m q̄p̄ vult · & tunc vna non ē superior altera misi ī illis in quibꝰ vna p̄bas supponit̄ alteri · & tūc in illis magis obediendū est superiori potestati q̄p̄ īferiori · qđ p quatuor exempla p̄bo · ¶ Primū exemplū est ī p̄re & duce · Jd̄e enī est superior & inferior vel maior & minor alio · nō respectu eiusd̄e sed respectu diuersoꝝ · Verbi g̃tia · P̄ī ē superior duce ī rebꝰ familiaribꝰ · & ideo ī his magis ē obediendū p̄ri q̄p̄ duci · Dux vero ē superior p̄re ī rebꝰ bellicis · & ideo ī his magis ē obediendū duci q̄p̄ p̄ri · vt dr̄ · ix · ethicoꝝ · ¶ Sc̄m exēplū ē de ep̄o & archiep̄o · Licz enī p̄bas archiep̄i sit maior vel superior simpliciter potestate ep̄i · tamen in his que ep̄o sūt cōmissa a papa archiep̄s nō est superior ep̄o · & ideo in his magis ē obediendū ep̄o q̄p̄ archiep̄o · etiā si archiep̄s oppositū demādaret · sed tm̄ ī casibꝰ determinatis a iure in q̄bꝰ ab ep̄o recurrit̄ ad archiep̄m · ¶ Terciū exemplum est de abbate & ep̄o · Nam ī his q̄ p̄tinēt ad statū regule abbas ē superior ep̄o · & ideo in p̄dictis magis tenetur monachus obedire abbati q̄p̄ ep̄o · In his aūt q̄ ad disciplinā christianā p̄tinēt · ep̄s ē superior abbate · & ideo ī p̄dictis magis teneāt̄ obedire ep̄o q̄p̄ abbati · q̄a in his abbas ē ep̄o subdit⁹ & inferior sic̄ dixi · ¶ Quartū exemplū est de p̄bate spūali & seculari · Nam vtraq̄ potestas derivat̄ a potestate dīna · & ideo intm̄ potestas secularis ē sub spūali inq̄ntū ei a deo suppositā ē · s · in his que ad salutē anime p̄tinent · & ideo in his magis est obediendū spūali p̄bati q̄p̄ seculari · In his aūt que ad bonū ciuile p̄tinēt · magis est obediendū p̄bati seculari q̄p̄ spūali · ſm illud math̄ · xxij · Reddite que sūt cesaris cesari · & q̄ sunt dei deo · Nisi forte potestati spūali etiā p̄bas secularis adiungat̄ · sic in papa qui vtriusq̄ potestatis apicez tenet · hoc illo disponente qui est sacerdos & rex in eternum ſm ordinē melchisedech · rex regū & dñs dñantium · cui⁹ p̄bas non auferet̄ & regnū non corrumpet̄ in secula seculoꝝ · Ex his oībꝰ manifeste concludit̄ q̄p̄ ei q̄ ſm q̄d id ē in p̄te p̄est · in illo in quo p̄est magis ē obediēdū q̄p̄ alteri · sed ei q̄ in oībꝰ p̄est simplr̄ · magis ē obediendum q̄p̄ alteri · vt ex p̄missis p̄z · Dec bt⁹ tho · sc̄do scri · sen · di · xlmj · in expositōne lre in fine · Vtr magis sit obediendum p̄bati maiori · in cor · q · & in so · quatuor argumentoꝝ · Re · infra obedientia ·

¶ q̄ donū p̄rie dictū tres cōditōes ht̄ · ¶ Ca · j ·

Donum · ¶ Circa donū cōsiderāda sūt quatuor · scilicz eminentia quidditatis siue entitatis · dīa p̄rietatis · affluētia largitatis · eminentia dignitatis · ¶ Primo circa donū cōsiderāda est eminētia quidditatis siue entitatis · Nam donum p̄rie dictum tres habet conditiones · Prima est q̄p̄ donans habeat dñium illius quod donat · null⁹ enī p̄rie dat illud sup q̄d nō habet dñium · Sc̄da ē · quia illud q̄d debet dari vel donari ex libeā voluntate sine spe vel intentōe retributōis det̄ · Tercia conditio est · q̄p̄ illud q̄d debet donari habeat aptitudinem ad hoc quod det̄ vel donetur · scz q̄p̄ res illa sit facta vt sit quoddam xeniū donabile & ad hoc q̄d donet̄ · Ex his tribꝰ donum in sua essentia importat tria · relationem · amorem · aptitudinem · ¶ Primo donum importat relationem ad dantē & recipientem · Primo ad dantē · s · q̄p̄ donum est dantis · non enim daret̄ ab aliquo misi esset eius · Secundo importat relationē ad recipientē · q̄a ad hoc datur alicui vt sit eius · ¶ Secundo donum importat distinctionem eius ad eum cui dat̄ · q̄a aliud est quod donatur vel datur · & aliud est cui donat̄ · non tamē semp donū importat distinctōnem eius quod dat̄ ad dantem · q̄a aliquis non p̄t solū donare aliq̄d extrinsecū a seipō · vt possessionem vel aliquid aliud respectu quorum habet dominium · sed etiam aliquis dat aliq̄d intrinsecum sibiipi sicut cum aliq̄s dat seipm · ¶ Tercō donū includit vel imptat amorē · qđ sic p̄tz · Donū importat liberalē vel gratuitam collatōnem · Ratō autem gratuite donationis est amor · ideo enim donamus aliquid alicui · quia volum⁹ ei bonum · velle autem bonum alicui est amare eum ·

primū g̃ qđ damus ei est amor quo voluuus ei bonū · vñ amor habet rōez p̃mi domi p qđ alia do= nanť · vt patebit infra tercio ca. Vñ plꝫus p̃mo thopicoꝝ diffinit donū dicēs · Donum est q̃dam datio irreddibilis · nō quia recōpensari nō possit · sed q̃a recōpēsatōez non q̃rit · Applicādo igitur p̃= dicta omnia ad dīna dico · q̃ esse donum conuenit solum spūisācto · qđ ptz · non em̃ conuenit diuine essentie esse donū · Cui? rō est · q̃a donū est a do= nante · essentie aūt diuine nō cōuenit orīginari ab alio · Similit psone p̃ris non conuenit esse donū eadē rōne qua nec dine essentie · Similit psone filij nō conuenit esse donum · Cui? rō est · quia & si psone filij cōueniat orīginari ab alio · non tamen cōuenit ei orīginari p modū liberalis conditionis q̃a nō p̃cedit p modū liberalitatis vel voluntatis sed p modū nature · sed spūsanctus quia procedit p modū voluntatis · ita q̃ ex modo sue p̃cessionis habz aptitudinē qđ deť modo liberali volūtatis · ideo p̃prie dr̃ donū · Perfectiones aūt creaturarū dicūť donū dei · q̃a de? respectu eaꝝ autoritatem & libertatē & dn̄ium habet q̃ requirūť ad rōnem domi · vt ex p̃missis ptz · Hec bt̃s · t · primo scrip · sen · di · xvnj · arti · p̃mo · Vtꝝ donū in diuinis sit essentiale vel tempale · i cor · q · Et mg̃r herpheus ibidē Vtꝝ donū cōuenīat spūisācto soli · i cor · q · Et iteꝝ bt̃s tho · prima pte · q · xxx vnj · de dono arti · p̃mo · vtrū sit nomen personale · Q̃ donum tripliciter differt a dato Capitulum · ij ·

Secūdo circa donū cōsiderāda est differē= tia p̃rietatis · Differt em̃ donum a da= to triplr̃ · Primo ex pte cōsig̃tionis q̃a donum cum sit nomen significat sine tempe · sed datū cum sit p̃ticipiū aut nomē vbale significat cū tempe · & inde est q̃ donum competit magis diuinis q̃ sine tēpe sūt q̃ datū · vñ donū potest esse eternum sed nō datū · Secdo donum & datum differunt ex pte significationis · q̃a donare addit sup̃ dare · qđ ptz · q̃a donū p̃prie dicit illud quod dať sine spe vel intentōne retributōnis · vnde di= cit phs p̃mo thopicoꝝ · q̃ donū est datio irredibi= lis · vt ptz ca · p̃cedenti · Datio vero potest esse cū spe & sine spe retributionis · vnde donū importat liberalitatē i dāte · cui? p̃ncipium & ratio ē amor · Datum vero nō semp · qđ ptz · q̃a illud qđ dať aliq̃n datur p̃ter cupiditatē · & talis datio non dr̃ donū sed magis q̃st? · Similit aliq̃n dať ali= cui p̃ť timorē · & talis datō non dr̃ donatio sed redēptio · Tercō donū & datum differunt q̃n= tum ad modū significandi · quia donum importat aptitudinem ad dandum · sed datū importat da= tionem in actu · q̃a nomen significat p modū q̃li= tatis · ita donum dicit de aliq̃ nō p̃t actu semp dať vñ donum dicit emanatōez vel collatōez ali= cui? domi p modū liberalitatis sine tēpe i aptitu= dīe vt deť · Hec bt̃s · t · p̃mo scrip · sen · di · xvnj · arti · ŋ · Vtꝝ donū sit p̃rium spūsancti · i cor · q ·

Et pe · de thar̃ · dicit ibidē arti · m̃ · de dr̃ia que est inter donum & datum · i corpe questionis ·

Q̃ spūsanct? est donū p qđ omnia alia donanť

Tercio circa donū cōsideranda · Ca · m̃ · est affluentia vel abundantia largitatis & benitatis · Nā p donū qđ ē spūsanct? omnia dona donantur · quod tripliciter p̃bo · s · ratōe · similitudine · & distinctōe · Primo rōe sic p̃bo · Id qđ est p̃mū in quolibet genere est causa oīm que sunt in genere illo · vt habeť ex vbis phi in secdo methaphisice · sed spūsanct? habet rōnē p̃mi domi inq̃ntum ipe est amor p̃ris & filij · g̃ per donū qđ ē spūsanctus omnia donanť · Secdo hoc idē p̃bo similitudine · sic · Sicut p verbū fiūt omnia · vt dicit aug? · xv · de trinitate · ita p donū qđ est spūsanctus donanť & diuidunť dona oīa i membris christi · Tercō hoc idem p̃bo tali di= stinctōe · Vbi nota · q̃ aliq̃d dari dr̃ q̃tuor modis Vno modo dr̃ dare vel dari cui? p̃ncipiū est na= tura · sicut ignis dicit dare calorē & sol splendorē & hoc modo nō dat deus bona sua vel dona · Cui? ratō ē · q̃a deus non ex necessitate nature sed mere libere bonitatem suā cōmunicat creature · Secūdo mō datio vel dare dicit cui? p̃ncipiū est volūtas · & hoc dupliciter · quia aut volūtas dantis inten= dit bona dantis · aut intendit tm̃ bonum eius cui dať · Primo em̃ volūtas dantis in dando intendit bonum tantum dantis · qđ est duplex · q̃a vel in= tendit in dando vitare malū p̃riū · sicut q̃n aliq̃d ex timore dať · & talis datō dr̃ redēptō · vel intē= dit acq̃rere bonum p̃riū · & talis datio p̃prie est questus vel venditio · Et istis duobus modis nō dat deus · q̃a deus nihil dat ex timore · nec etiā in dāndo aliquod bonum sibi intendit acq̃rere · eo q̃ cum ipe sit sūmū bonū nullius eget · Quarto volū= tas que est p̃ncipiū dandi intendit pure bonum eius cui aliquid dať · ita q̃ ex tali datione non in= tenditur aliqua vtilitas in ipo dante vel boni tē= poralis vel boni spūalis · sz solū i eo cui dať · & ta= lis datio est liberalis · In datōne aūt liberali p̃mū qđ dať est amor · licet em̃ fm alias datōes possim tibi aliq̃d dare nō dando tibi amorem · tamen si do tibi aliquid liberaliter · id est ex p̃rio amore p̃mo do tibi amorem & per amorem alia · Hec autē da= tio maxime cōpetit deo qui est liberalissimus · imo fm auicennā sol? deus est liberalis · vñ nulla alia datio est pure liberalis nisi dei · quia ipe sol? p̃prie dat non p̃ter seipm̃ · & ideo deus nihil dat crea= ture nisi liberaliter · igiť amor fu? ē rō dandi oīa que dat creature · sed amor dei est spūsanctus · g̃ spūsanctus est rō oīm bonoꝝ & donoꝝ que nob danť a deo · & sic omnia dona danť nobis p spm̃ sāctū tanq̃ p p̃mum amorē qui est ratio & causa oīs liberalis collatōnis vel datōnis · Sed forte argues in oppositū · s · q̃ nō omnia dona donāť nobis p donū spūsancti tali ratione · Nihil datur p donū aliq̃d nisi donum illud detur · sed multa

dāf nobis a deo in qbo nō datur spūssanct9 sicut data naturalia & gtie gratis date · Rndeo duobo modis · Primo qp qmuis oia dona & naturalia & gtuita dētur nobis a deo p amorem qui est pmū donū · tn nō i oīibo donis daf ipe amor sed tm i dono q3 ē simlitudo illi9 amoris · s · in dono caritatis · vn cū dr · qp alia dona dāf per donum aoris q ē spūssanct9 · hec ppositio · p · notat habitudinē cause ex pte dantis · & est sensus · qp deus p hoc qp amat creaturā suā omnia data dat · non tn notat hec ppositio · p · habitudinē ex pte recipientis · nō enim p hoc qp aliqs recipit donū aoris recipit omnia dona · qa q̄dā dona sūt q̄ semp sūt cū ipo spūsācto vt caritas · quedam vero sunt sine spūsācto vt timor · quedam vo sunt indīnf vel cū spūsācto vl sine spūsācto · vt donum' pphetie · Scdo modo rndeo & dico · qp alit se bt de gtijs gtū facientibo · & de gtijs gratis datis · quia sanctis qui sūt mēbra christi vt aug9 · xv · de trinitate dicit nō solū donū increatum cōmune est · sed etiaz dona ad graz gtū facientē ptinētia que simul infundūf & sine quibo spūssanctus non habef · sed dona gtis data danf magis ad manifestatonez spūs recepti qp ad cōiūgendū spūi · & hoc pp vtilitatem alioz · vt dicit apos · ad ro · xij · & ideo diuidūtur diversis vt cōpetit vtilitati eccie · & hoc ē qd dicit mgr sen · pmo libro · di · xvij · in pncipio distictōis · Nō enim singuli qnq habent omnia · sed hi illa · alij alia &c̄ · Dec bts tho · pmo scripto sen · di · xvij · arti · ij · Vtrum p donū qd est spūssanct9 dēf omnia dona · i cor · q · & in solu · ij · argumēti · & in expositione lre in pncipio Et pe · de tharen · pmo scrip · sen · di · eadem · di · circa terciū pbleuma · arti · j · sub eodem ti · in cor · q · qp donum increatum qd est spūssanct9 excellit omnia alia dona creata · Capitulum · ij ·

Quarto & vltimo circa donū ꝯsideranda est eminentia dignitatis · Cum enim duplex sit donum scz creatum & increatū · donum increatum qd est spūssanctus excellit incompabiliter omnia dona creata · & pcipue i tribo scz i pprietate · i causabilitate · i vtilitate · Primo excellit i pprietate · qa rō domi p pus cōuenit ei qd daf p se · s · dono increato · & p posteri9 ei qd daf p alter · s · dono creato · & qa illud qd ē pmū in qlibz genere ē cā oim alioz que sūt i illo genere · vt ptz scdo methaphisice · io · &c̄ · Scdo donū increatū excellit i causabilitate · qa donū increatū qd ē spūssanct9 ē cā & rō dandi oia alia dona Tercō donū increatū excellit i finis vtilitate & nobilitate · qa donū qd ē spūssanct9 habef vt finis q fruendū ē · alia vero dona oia bnf vt dispositio ad finē qua vtendum est · Dec pe · de tharē · pmo scri · sen · di · xvij · āti · v · Vtrum rō domi sit vniuoca dono increato & creato · in cor pe qstionis · & i solutionibo argumētoz · Reqre infra fruitio & infra · spūssanctus ·

Qz in dono pncipalit cōsiderat & cōmendatur affect9 dantis · & quare · Capi · v ·

Donū · Preter illa que supra dicta sunt de dono in qtuor capitulis · nūc etiam circa donū cōsiderāda sūt qtuor · prio affect9 largitoris · secūdo excessus vl laus muneris · tercō stat9 receptoris · qrto modus recompēsatōnis · Primo circa donū cōsiderādus est affect9 largitoris seu bnfactoris · vt enim dicit ambro · de offi · in bnficio cōferēdo pl9 animo9 operaf qp censium · Et seneca pmo li · de bnfi · sic ait · Donū vel bnficiū non qntū sit sed a quali voluntate ppēdit · Licet aūt interiorē aīmū vel affectū bnfactoris ex se non possim9 cognoscē · qa intueri cor ē solius dei · pt tamē affect9 bnfactoris cogn̄sci ex ipo modo quo bnficiū tribuit · puta qa gaudēf & pmpte aliqs bnficiū impēdit · vt dicit beatho · scda scde · q · cvj · de gra arti · v · Vtr recōpēsatō bnficioz sit attendenda fm affectum vel fm effectū · in so · ij · ar · Ita · qp affectus vel animus bnfactoris p tria signa exteriora pcipue ognoscit ex qbo eius donū vel bnficiū ꝯmendaf · s · cum dat hilariter · celeriter · liberalit · Primo enim cōmēdaf affect9 bnfactoris si dat hilarit · Quod ei daf malimole melācolice imite & vultu tristi non placet nec acceptaf · sed illud qd iocūditate & facici hilaritate daf diligit & cōmendatur · Ita dicit apostol9 · scde ad chor · ix · Hilarē enim datorem diligit deus · Expositor · hilarem enim datorem id ē q ex corde & caritate & lete dat bona · diligit deus · id est apbat & remūerat non tristē & murmurātem · Qui enim dat vt careat tedio inter pelantis · non vt reficiat viscera indigentis & datum & meritum perdit · Quidqd ergo bom facis cū hilaritate fac & tunc facis bn · si autem cum tristicia facis · bonum sit de te · non tu facis · Dec augustinus in glosa super illo verbo apostoli · hilarem enim datorem &c̄ · Scdo cōmendaf affectus benefactoris si dat celeriter · puer · ij · Non dicas amico tuo vade & reuertere cras dabo tibi cū statim possis dare · qsi diceret · non solum bnfac sed etiam cito · Cui9 ratō est · qa puentio in dando bnficium auget · quia qui cito dat bis dat · Et seneca i libro de beneficijs · quātum addis more · tantū demis gratie · Dilatō enim beneficij est primo diminutō beneficij · vt patet p senecā · Scdo est psumptio superbi · Jacobi quarto · Ignoras quid sit futurū in crastinum · Tercio est afflictio angustiati · p uerbiorum · xij · Spes que differ affligit animam · Ecclesiastici quarto · ne ptrahas datū angustiati · Quarto est condemnatio ingrati · luce · xij · Stulte ac nocte repetent a te animam tuam Quinto est cōdēnatō obsequij mutui · Seneca li · de bnfi · sic dicit · Dem9 q̄ mō nobis dari vellem9 · Tercō cōmēdaf affect9 bnfactoris si dat libeāliter · id ē sine spe recōpēsatōis · Cui9 rō ē · qa donū est liberalis dātō cui9 ratio & pncipium est amor ·

Et ideo ille q̄ dat aliq̄d ex p̄cedenti merito vel ex ꝑpio comodo. siue det ꝑp̄ obligationē vel ꝑpter alicui⁹ mali timorē vl̄ ꝑp̄ alicui⁹ bom̄ expectationem ·q̄a nullum tale p̄ dici donum·sed potius datio vel debitū vel q̄stus vel redēptō. vñ donū dicit̄ datio irredibilis·ñ q̄a recō pensari ñ possit· sed q̄a recompensationem non q̄rit · vt patet sup̄ donū· Vñ seneca li·m̄·de beneficijs sic ait·Mihi plus ceteris dedit q̄m⁹ idem alius dedisset · q̄a sine spe recompēsandi dedit·Et itez seneca sexto de bñficijs sic ait·Multū interest vtz q̄s bñficiū nobis det causa sui vel causa nostri· Ille em̄ q̄ tot⁹ ad se spectat ·& nobis ꝓdest:eo modo & loco habēdus videt̄ q̄ pecori suo ꝑspicit pabulum· Hec allegat ad ꝑpositū b̄tus tho. scḋa secunde·q· cvj·de g̃tia arti·m̄· Vtz lō teneatur ad gr̃az actōem oi bñfactori·i so·m̄·ar· ¶Quāto affect⁹ bñfactoris cōmēdat̄ si dat vtiliter· Vñ seneca de bñficijs sic ait· Vtiq̄ videamus ne munera supuacua mittamus · vt femie arma·aut rustico libros. Et itez ibidē seneca li·vj·de bñfi·Conspiciam⁹ nedū g̃ta mittere volum⁹ suū cuiq̄ morbū exprobratura mittam⁹ ·fic ebrioso vina·valitudinario medicinā·sūt em̄ talia vana & iutilia·Et ibidē· In bñficio cōmunis sensus tēp⁹ locū psona obtinet·q̄a momentis q̄dā g̃ta sūt & q̄dā ingrata Et itez seneca ibidē · Necessari⁹ op⁹ tuū page· aliū re·aliū fide·alium cōsilio· alium p̄ceptis salubribus adiuua· Et subdit ibidē ordinē cōferendi bñficia dicēs·Primū necia ·deinde vtilia·deinde iocūda vtiq̄ mansura donemus· ¶Q̄ donum cōmendatur p̄cipue triplici ratione·Capitu·vj·

Secūdo circa donū cōsiderandus est excessus vel laus muneris·Nam donū commendat̄ p̄cipue triplici ratōne·s·rōe liberalitatis·cōtinuitatis·necitatis · Ita q̄ donū q̄nto ē magis g̃tuitū magis continuū & magis necessariū·tāto magis est cōmendabile · ¶Primo dico q̄ donū q̄nto est magis g̃tuitū·tāto est maius & cōmēdabili⁹·Vt vbi gr̃a· Quod dat̄ pententi est mai⁹ q̄ꝑ qđ datur innocenti ·Cuius ratō est·q̄a magis est g̃tuitū qđ datur indigno q̄ꝑ qđ datur digno·& ideo laudabilius· Vñ aug⁹ in libro cōfeſ· sic ait· Gratie tue deputo & mie tue q̄ꝑ pcta mea tāq̄ꝑ glacie soluisti· gr̃e tue deputo etiā quecūq̄s nō feci mala· qđ em̄ non facere potui: & omia mihi esse dimissa fateor & que mea spōte feci·& que te duce nō feci· ¶Secḋo donū q̄nto est magis cōtinuū·tāto maius·& ideo cōmēdabili⁹· & hoc modo donū inocētie est maius dono pnie· Cuius ratō est·q̄a bonū nō interruptum vt innocentia: ē maius bono iterrupto vt pnia ideo &c̄· ¶Tercio donū q̄nto magis necessarium tanto acceptabilius & laudabilius · Vt verbi gratia Paruū donū datū paupi ē maius q̄ꝑ datū diuiti· & similiter donum datum infirmo est maius q̄ꝑ datū sano·Cuius rō ē·q̄a res nō appreciatur ꝑm dignitatem vel nobilitatē eaz· alioq̄n vna formica vel vna musca q̄ est aīmal sensibile esset nobilior vna margarita·sed res appreciant̄ ꝑm nostrā necessitatē · vñ idigētia maior vel minor facit res caras & viles · Cui⁹ signū ē·q̄a si homines nulla re indigerent nulla esset commutatō inter eos· vt dicit phūs li·v·ethicoz·ix·ca·Et b̄tus tho·scḋa nj·q·cvj·de gr̃a·arti·nj· Vtz magis teneat̄ ad g̃tias reddēdas deo inocens q̄ꝑ pentēs·i ar·otra· factis ad ptem falsā in q̄bo allegat vba aug⁹ predicta·& in coz·q·Re·sup̄ bonū in tribo ca·in q̄bo ostēdit̄ quot ratōnibo vnū bonū est maius alio· ¶Quis magis tenet̄ regratiari deo de dono sibi dato innocens an pentens· ¶Ca·vij·

Circio circa donum considerādus ē stat⁹ receptoris· Ille em̄ qui beneficiū vel donū aliq̄d a deo recipit vel a quocūq̄s alio aut est innocens aut pentens· Innocens simplr̄ & absolute magis tenet̄ reg̃tiari do q̄ꝑ pentēs·& hoc duplici rōe· ¶Prima est·q̄a inocētia ē donū pciosius vel nobilius pnia· ¶Secḋa ratō est ·q̄a innocentia est donū diuturni⁹ pnia·vt ptz ca·pcedēti· ¶Ex alia vero pte pentens magis tenet̄ reg̃tiari deo quā innocēs·& hoc triplici rōe·s·q̄a pentēti plus dimittit̄·pl⁹ cōcedit̄ ·pl⁹ indignus efficit̄· ¶Prima ratō ē·q̄a pentēti pl⁹ dimittit̄ q̄ꝑ innocenti·quod patet·quia pententi dimittit̄ pcm quod non dimittit̄ innocēti q̄ nūq̄ꝑ peccauit vñ ex dimisso pentens pl⁹ tenet̄ deū diligē q̄ꝑ innocēs sed ex cōmisso inocēs simplr̄ pl⁹ deū tenet̄ diligē q̄ꝑ pentens·sicut bonū cōmissum icōpabiliter excedit malū dimissum·vt patz sup̄ dilectō· ¶Secḋa rō est·q̄a pententi plus g̃tis concedit̄ q̄ꝑ innocenti·q̄a cum pcor ex se sit dign⁹ pena & de⁹ sibi cōferat veniā vel miaz pl⁹ tenet̄ pentēs reg̃tiari deo q̄ꝑ innocēs· ¶Tercia rō ē·q̄a pentēs pl⁹ indign⁹ efficit̄ q̄ꝑ inocens· Cui⁹ rō est·q̄a inimicus est min⁹ dignus g̃tia q̄ꝑ amicus·sed pcor pentens est hui⁹ modi·q̄ donū gr̃e collatū pentēti ē maius q̄ꝑ collatū inocenti· Hec b̄t⁹ tho·scḋa scde·q·cvj· Vtz magis teneat̄ innocens &c̄·in corpore questionis·

¶Q̄ recompēsatoz doni vel beneficij ad tria debz attendere· ¶Capitulum octauū·

Varto circa donū cōsiderādus est modus recompensatōnis· licet em̄ ille qui donum vel beneficiū tribuit recōpēsatōem ex hoc nō intendit ·tn̄ q̄ bñficiū recipit ad gr̃az actōem & recōpēsatōnē tenet̄ · Ita dicit phūs·v·ethicoz· Refamulari oportz ei q̄ gr̃az fecit · Vt aī recompensatō cōgruo mō fiat recompēsatoz debz attendē ad tres vtutes·s·ad iusticiā·amiciciā·& ad gr̃az· ¶Primo debet attendere ad iusticiā·vt scz q̄ntū recipit tm̄ retribuat·q̄a legalis iusticia hoc req̄rit ¶Secundo debet respicere amiciciam·& q̄a cā amicicie ē vl̄ ad delectabile·vel vtile·vl̄ honestū· ideo ꝑm diuersas cās amicicie debz recompensatō

fieri·qđ ptz·Primo eī ī amicicia q̄ ē ꝑ̄ delectabile debet recompensatio fieri p delectabile·alias fit cōquest? in amicicia & dissolutio amicicie·vt ptz sup̄ amicicie cōquestio. Scđo ī amicicia que est ꝑ̄ vtile debet fieri recompensatio n̄ fm q̄ntitatē dātis·sed scđm vtilitatē q̄m q̄s ex bn̄ficio sibi collato ē cōsecut?·Tercio in amicicia que est ꝑter honestatem debet fieri recompensatio scđm affectū dantis·q̄a hoc p̄cipue req̄rit̄ ad v̄tutē· vt dr̄ q̄rto ethicoꝝ. ¶ Tercio recompensatoꝛ debet respicē ad bn̄factoꝛis gr̄az· & sic etiam debet recompensatio fieri magis fm bn̄factoꝛis affectū q̄ꝑ fm effectū·Cui? rō ē·q̄a qđ est gr̄tis impēsum magis affectū respicit q̄ꝑ effectū·Hec bt̄s tho· scđa scđe·q·cvj·arti·v·Vtz recompēsatio bn̄ficioꝝ sit attendēda fm affectū·in cor·q· ¶ Qꝛ recōpēsatoꝛ p̄mo debz ꝯsiderare tp̄is oportunitatē.

Id maioꝛē tn̄ euidentiā p̄ dictoꝝ est sciendū·q̄ꝑ recōpēsatoꝛ quatuoꝛ debet cōsiderare·s·tp̄is oportunitatē· muneris q̄ntitatē·caritatis ī terminabilitatē·volūtatis eq̄litatē· ¶ Primo dico·q̄ꝑ recompēsatoꝛ vl̄ retributoꝛ debet cōsiderare tp̄is oportunitatē. nam bn̄ficia sunt & oportuno tpe danda & suo tēpore recōpēsāda·Vn̄ sicut ī bn̄ficio vel dono dādo bn̄factoꝛ debet duo cōsiderare·s·affectū p̄nciꝑaliter·& effectū scz donū cōseqūnt·Ita recompēsatoꝛ debz duo ꝯsiderare· ¶ Prio affectū bn̄factoris·& sic statim debet recompensare·Vn̄ seneca terco de bn̄ficijs sic ait·Vis reddē bn̄ficiū benigne accipe· ¶ Scđo debet cōsiderare effectum. s. ip̄m donū·& tūc recōpēsatio non debet minꝰ p̄uenīri·vt seneca q̄rto de bn̄ficijs dicit·q̄ festimat reddere non habet aīmū grati hoīs sed debitoris Nec etiā debet minꝰ differri vel tardari· q̄a vt seneca ibidē dicit·q̄ntū addis more tm̄ demis gr̄e sed debet oportuno tpe fieri· quia vt dicit seneca ibidē bn̄ficia tpe magna sūt· ¶ Vbi nota·q̄ꝑ alit̄ se habz de debito legali·& alit̄ de debito morali· Nam debitū legale ē statim soluēdū·alias n̄ eēt ꝯseruata iusticie eq̄litas si vn? rē alteri? retineret absq̄ eius volūtate Qz debitū morale dep̄det ex honestate debentis· & ideo bn̄ficiū suo tpe debet reddi scđm q̄ꝑ exigit rectitudo virtutis·Vn̄ seneca·xlnj·epistola·Sapiētis ē bn̄ficia bn̄ soluē· Interdū em̄ solutō ē ip̄a ꝯfessio·Hec bt̄s tho·scđa scđe·q·cvj·arti·mj·Vtrū homo debeat statim bn̄ficiū recōpensare·ar·ꝯtra·& ī coꝛ·q·& ī solu·j·& mj·argu· ¶ Qꝛ recōpensatoꝛ secūdo debet cōsiderare recepti muneris q̄ntitatē·Capitu·x·

Secūdo recōpēsatoꝛ debet ꝯsiderare recepti muneris q̄ntitatē·Qui em̄ bn̄ficiū vel donū recipit debet cogitare q̄ꝑ bn̄factoꝛ ei gr̄tis bn̄ficiū contulit·& ideo obligat̄ ex debito honestatis vt vltra debitū simlit̄ aliq̄d gr̄tis impēdat qđ triplicit̄ ꝓbo· ¶ Primo autoꝛita·ābꝛo· ī li·de offi·sic dicentis·Nescit v̄tus mēsurā gr̄tie nec cōtēta referre qđ accepit· sed vult cumulare qđ supsit·nec inferioꝛ fit bn̄ficio licet eq̄t̄ officō· ¶ Scđo hoc idē ꝓbo autoꝛitate ph̄i·v·ethicorū q̄ fic ait·Re familiari oportet ei qui gr̄am fecit & rursū ip̄m īcipe·qđ q̄dem fit cum aliq̄d maius retribuit̄· ¶ Tercō hoc idē ꝓbo rōe·q̄a q̄ꝑ dim aliq̄s recompēsat minꝰ nō facit vt gr̄tus· vel quamdiu recōpēsat equale nō videt̄ facē gr̄tis sed reddē quod accepit·& ideo oportet conari pro suo posse vt aliq̄d maius retribuat· Si autem non potest retribuere equale fm effectū· vt filius q̄ accepit a parentibo esse & viuere que fm effectū eis recōpensare non potest·potest tamen & debet recompensare aliquid maius his parentibo fm affectū· scz honorē & reuerentiā·vt dicit ph̄us·viij ethicorū·Hec bt̄us tho·scđa scđe·q·cvj·arti·vj· Vtrum aliquis plus debeat recompensare q̄ꝑ recepit·ar·contra·& in coꝛ·q·& in soln p̄m·ar· ¶ Qꝛ recompensatoꝛ tercio debet considerare caritatis interminabilitatem· Capi·xj·

Tercō recompensatoꝛ debet ex sibi collato bn̄ficio habere caritatis interminabilitatem·Cui? rō ē·q̄a debitū gr̄titudīs deriuat̄ ex caritate·vt dicit apos·nemini q̄dq̄ debeatis nisi vt inuicē diligatis·caritas at̄ quāto pl? solui·t̄·tāto magis debet̄·& ideo nō ē mcōuenies si bn̄ficio recōpēsato obligato caritatis est interminabilis·Hec bt̄us tho·vbi sup̄ immediate·ī so. ij·ar·Re·sup̄·caritas· ¶ Quarto debet cōsiderare volūtatis equalitatem· Ca·xij·

Quarto recōpensatoꝛ debet hr̄e volūtatis eq̄litatē·Cui? rō est·q̄a sicut in iusticia attēdit̄ eq̄litas rei·ita ī gr̄titudīe attendit̄ eq̄litas volūtatū·& sic bn̄factoꝛ ex p̄mtitudīe volūtatis sup̄ debitū bn̄ficiū impēdit·ita etiā recōpēsatoꝛ q̄ suscipit bn̄ficiū eadē volūtate aliq̄d sup̄ debitū recōpēsat·vt dicit bt̄us tho·vbi sup̄ immediate·ī so·mj·ar· ¶ Qz forte q̄res h̄ gr̄a p̄dictoꝝ tres casus· ¶ Primꝰ ē talis·Aliq̄s ē q̄ nō cū gr̄a sz cū tristicia & ꝯtumelia & tarditate bn̄ficiū impendit· nunq̄d illi ē gr̄aꝝ actō impēdēda·Rn̄deo & dico·q̄ꝑ boni aīmi ē vt magis attendat ad bonū q̄ꝑ ad malū·& ideo si aliq̄s bn̄ficiū dedit nō eodez mō q̄ debuit·nō debz recipiēs a gr̄aꝝ actōe cessare·mm? tn̄ tenet̄ q̄ꝑ si bn̄ficiū debito mō impēdisset·& ideo si bn̄ficiū impēdit melācolice·debz recōpēsatoꝛ cū hilaritate retribuē·Vn̄ seneca·xlnj· ep̄la sic ait·Errat si quis bn̄ficium libēti? accipit q̄ꝑ reddit·hilarioꝛ em̄ ee debet q̄ soluit q̄ꝑ qui mutuat·Si tarde bn̄ficiū impēdit·debz solicite recōpensare·seneca scđo de bn̄fi·Multū celeritas facit multū abstulit mora·Si ꝯtumeliose impēdit̄ bn̄ficiū recompēsatoꝛ debet gr̄tiose recompēsare·Vn̄ apos·p̄me ad thessa·vltimo sic ait·Dime intermissione orate·in ommbo gratias agite· vt oratio fiat p bonis adipiscēdis· vt gratiaꝝ actō fiat in om̄ibo·id ē p̄ om̄ibo adeptis p̄speris vl̄ aduersis·

¶ Dcđ? cas? ẽ talis · aliqs qñqs dat alicui bñficia ꝓpt̃ suã vtilitatẽ . g̃ videt̃ qꝫ tali nec gr̃arũ actio nec recompensatio sit fiẽda . Rñdeo & dico · qꝫ si beneficiũ dat̃ solum ꝓpter vtilitatem dantis & nõ recipientis · tunc tale nec donũ nec beneficiũ vocari debet . Si vero cõfert vtriqꝫ · sic . Vnde seneca . vj . de beneficijs sic ait . Si ꝓdest sibi & mihi mg̃t? sum misi gaudeo hoc illi ꝓfuisse qđ ꝓderat mihi · Et subdit · Sũme malignitatis est non vocare bñficiũ nisi qđ dãtẽ aliquo incõmodo afficit · ¶ Tercius casus ẽ talis . Contingit aliqñ qꝫ suus cõfert bñficiũ dño sed nõ videt̃ illi g̃rarum actio vel recompensatio impendẽda · ꝗa seruus hoc ipm qđ est dñi est . Rñdeo ꝑm sene . nj · de benefi · q̃ dicit · qꝫ seruus q̃mdiu pẽat qđ a seruo exigi solet misteriũ ẽ . vbi vero plusqꝫ a seruo ncẽe ẽ bñficiũ ẽ vbi em̃ i affectũ amici trãsit donũ vl̃ bñficium ẽ · Hec beatus tho · sđa sđe · q · cvj · arti · nj · Vtr̃ hõ teneat̃ ad reddẽdas g̃ras omni bñfactori · in solu . ij · nj · & · iij · ar · ¶ Qꝫ dona spũssancti sunt nobis necessaria ad q̃tuor · ¶ Ca · pmũ ¶

Dona spiritussancti . Circa dona spũssancti cõsideranda sũt q̃tuor · scz indigentia salutaris · cõuenientia insepabilis · pmanentia eternalis · sufficientia numeralis · ¶ Primo consideranda est idigẽtia salutaris · Sunt em̃ dona spũssancti necessaria nobis ad q̃tuor · scz ad sequẽdũ instinctũ · excludendum defectũ · pficiendum actũ · consequendum statum . ¶ Primo dona spũssancti sũt nobis necessaria ad sequẽdum dinũ instinctũ · qđ triplicit ꝓbo · scz ex mõ · ex vocabulo · ex significato · Primo ex mõ acq̃sitõis · Nam dona infundũt̃ a deo · ad oñendũ qꝫ homo ad salutem habendam habet & debet sequi instinctũ dei · Sđo hoc idem patet ex vocabulo · quia dona traduñt̃ sub noie spũum ysaie . xj · Requiescz sup eũ spũs dñi &c̃ · vñ p dona hõ disponit̃ vt efficiatur ꝑmpte mobilis & sine contradictione aliqua ab inspiratõe dina · sicut dicit̃ ysa · l · Dñs aperuit mihi aurẽ · ego autem non cõtradico retrorsum nõ abij · Tercio hoc idem ptz ex significato · Sigt̃ em̃ inspiratio q̃ndam motõnem ab exteriori motore · est aũt duplex motor · scz interior vt rõ · & exterior vt de? · Et quia motor exterior scz deus ẽ melior & efficacior ad mouendum qꝫ motor interior scz ratio · ideo debemus imitari instinctũ dinũ magis qꝫ rationem · Vnde & ꝓbus dicit in ca · de bona fortuna · qꝫ his q̃ mouẽt̃ p instictũ dinũ non expedit consiliari secũdũ rõez hũanã · sed qꝫ seq̃ nt̃ iteriorẽ instinctum ꝗa mouẽt̃ a meliori motore & pncipio qꝫ sit rõ hũana · Hec bt̃us tho · pma secunde · q · lxvnj · arti · j · Vtrũ dona distinguantur a virtutibo · in cor · q · ¶ Sđo dona spũssancti sũt nobis necessaria vt remedia ad excludẽdũ defectũ · Vñ bt̃? grego · ij · li mor · dicit · qꝫ spũssanct? dat sapientiam contra stulticiam · intellectum contra ebetudinẽ · consiliũ contra ꝓcipitatõnem · fortitudinẽ contra timorẽ · sciam contra ignorãtiam · pietatem otra duriciaz · timorem cõtra supbiam · Si vero quis argueret & diceret · qꝫ ratõ hũana est sufficiens remedium cõtra oñes ꝑdictos defect? · Rñdeo & dico · qꝫ rõ hũana spãliter duplicem defectũ habet . s . defectũ cognitõis · ꝗa ei nõ sunt oñia cognita · & defectũ opatõis · ꝗa ei nõ sunt oñia possibilia · & ideo ad excludendũ oñes defect? mentis dona spũssancti fuerunt necessaria · sicut patet ¶ Tercõ dona spiritussancti nobis sunt necessaria ad pficiẽdũ actũ qđ patet sic . Illud qđ impfecte ht̃ vtutem aliqꝫ nõ pt̃ p se opari misi ab altero pfecto moueat̃ · sic̃ p exemplum ptz de luna & sole · Nam luna in q̃ ẽ impfecte natura lucis non illumiat misi illuminata p solem · sed sol ꝗa ẽ pfecte lucidus p seipm pt̃ illuminare · Similit̃ medicus q̃ pfecte nouit artẽ medicine pt̃ p se opari · sed discipulus suus qui nondum est plene instructus nõ potest p se opari misi ab eo instruat̃ · A simili ꝗa ratõ humana ht̃ defectum cognitõis · ꝗa nõ pfecte cognoscit oia & min? etiã ipm deum · & ht̃ etiaz defectũ opatõis · ꝗa nõ pt̃ p se opari misi ab alio moueat̃ · ideo oportuit qꝫ essent dona spũssancti quibo homo pficitur ad cognoscendũ & diligendũ & ꝑmte obediendum spũisancto · Imperfecte em̃ hic deũ cognoscim? & amam? · & ideo necessaria ẽ virtus dei q̃ in omi natura & mente interius p sua dona hec operat̃ · ¶ Quarto dona spũssancti sunt nobis necessaria ad cõsequẽdũ statũ scz pmũ bt̃or · Cui? ratõ est · quia sicut sagitta nõ ptingit ad signum misi moueat̃ & dirigat̃ vel deducat̃ a sagitãte · ita rõ hũana q̃uis ex se ad finez naturalẽ attingẽ posset · non tñ ad finẽ supnaturalẽ p se pt̃ attingẽ exclusa opatõne dina · & ideo ad ꝺseq̃ndum finez supnaturalem · scz ipm deũ oportet qꝫ assit & operetur instinct? spũssancti · sm qꝫ dicit apos . ad romj · Qui spũ dei agũt̃ hi filij dei sunt · & si filij & heredes · Et in ps · Spũs tu? bonus deducet &c̃ · & ideo ad ꝺseq̃ndũ illum finez scz vite eterne necesse est homi hre dona spũssancti · Hec bt̃us tho · pma sđe · q · lxvnj · arti · ij · Vtr̃ dona spũssancti sint necessaria homi ad salutem · in corpe q̃stionis & in solu · ij · argumẽti · ¶ Qꝫ oñia dona spũssancti sũt connexa & q̃re · ¶ Capitulũ sc̃m ¶

Secũdo ꝓncipaliter circa dona spũssancti considerãda est conuenientia insepabilis · Sũt em̃ oia dona ꝺnexa · quod triplicit ꝓbo · scz autoritate · rõe · & similitudine · ¶ Prio qꝫ oia dona sint ꝺnexa ꝓbo autoritate bti grego · q̃ sup illo verbo iob pmo · filij iob cõuiuia faciebãt pmo mor · dicit · qꝫ filij iob seinuicem pascunt ꝗa alia alijs suffragantur · per filios autem iob designantur septem dona spiritussancti · ergo dona spiritussancti sũt cõnexa p hoc qꝫ vnũ alteri suffragat̃ · ¶ Secundo hoc idem probo ratõne · sic ·

Sicut se habēt vtutes morales ad prudentiā · ita dona ad caritatē · sed vtutes morales onectūt̄ mutuā prudētia · g̃ dona spūssancti cōnectūt̄ sibi inuicem in caritate. Vñ sicut q̄ habet prudentiam hī omnes vtutes morales · ita q̄ hī caritatem habet oīa dona spūssancti · eo q̄ spūssanct⁹ habitat in nobis p caritatē · fm illud ad ro. v · Caritas dei diffusa ē in cordibo nris p inhabitantem spm̃ sāctū &c̄ · Idē hoc idem probo vel cōfirmo alia rōne · sic · Quicq̄d est de necessitate salutis oportet eē simul cū gr̃a · sed dona sūt de nec̄itate salutis · vt patet ca. p̄cedēti · g̃ dona sūt onexa · ¶ Tercō hoc idem p̄bo compatione vel pfectione · sic Quia sicut tpantia sine iusticia non esset vtus pfecta · ita intellectus sine sapientia non esset donū · vnde bt̄us grego · vult oīdere cōnexionem donorū per hoc q̄ vnum donū sine alio nō est perfectum · qđ p̄mo libro moy ibidē p similitudinē p̄bat dicēs · q̄a sicut vnaq̄q vtus sine alia valde destituīt̄ · ita vnūqđq donū sine alio impfectū erit · vñ ait · Minor ē sapia q̄ intellectu caret · sapia em̃ q̄ ē sine itellectu ē hebes · Inutilis ē itellect⁹ si ex sapientia nō subsistat · q̄a cū altiora sine sapiētie pondere penetrat · sua illū leuitas g̃uius ruiturū leuat · Vile ē cōsiliū sine fortitudine · q̄a qđ tractādo iuenit sine viribo ad actū nō pducit · Fortitudo que plus pt̄ sine moderamīe rōnis impreceps ruit · Nulla ē scia sine pietate · q̄a q̄ bona cognita nō exeq̄t̄ g̃uī⁹ indicat̄ · Pietas sine scie discretōe quō miserear ignorat · Timor sine his nil valet · q̄a ad oīa trepidās a bonis opibo torpet · Et subdit · q̄ vnusq̄sq̄ i die suo faciebat cōmunq̄a q̄libz vt⁹ & qđlibz donū habz suā illumiatiōnē vel actōez · aliū diē id ē aliā illumiatōez hī sapia · & aliū diē hī itellect⁹ · & sic de alijs · Et subiungit · q̄ mittentes vocabant tres sorores suas · Tres sorores vocāt · id ē spē fidē caritatē · q̄a oīe qđ agunt vtutes & dona in fide spe & caritate agunt · q̄si ex cibo vires capiūt dū opibo bonis fidēliores fiūt · q̄si ex potu post cibū inebriāt̄ dum cōtēplatōnis rore īfundi appetūt · Sed ne ex ipis bonis etiā mala oriant̄ vl̄ elatō · vl̄ cū p̄ his letitia mēti adest q̄dā securitas & inde torpor · iō cōcludit dicēs · Cūq̄ ī orbem trāsissent dies mittens sāctificabat eos &c̄ · pacto cōmunio filios sanctificare est post virtutū sensum intētionē cordis dirigē · & omne qđ agit̄ districta retractatōis discussione mūdare ne decipiatur qualitate mali vt putēt̄ bona que mala sunt · vel quantitate bonī vt sufficiēs credat̄ cū sufficiens non sit · Hec beatus gregorius vbi sup̃. ¶ Sed forte argues in oppositū · scz q̄ dona spūssancti nō sint cōnexa tali ratōne · Sapientia & scientia inter dona spūssancti computātur · vt patz ysaie · xj · req̃escet super eum spiritus dominī &c̄ · sed dona sapientie & scientie sunt diuisa & non connexa · vt dicit apostolus prime · ad chorintheos · xij · alij dat̄ per spiritum sermo sapientie · alij fmo scie fm eundem spiritū g̃ &c̄ · Rñdeo & dico · q̄ sapientia & scientia dupliciter cōsiderare possunt · Vno modo fm q̄ sūt g̃e gratis date · scz put aliq̄s itm̃ abūdat ī cognitōne rer̄ dīnarū & humanar̄ vt possit & fideles instruere & aduersarios confutare · & sic loq̄t̄ apos · vñ in g̃a gratis data dona nō sunt cōnexa · Alio mō p̄nt cōsiderari put sūt dona spūssancti · & put sunt q̄dam pfectōes hūane mētis fm quas mens humana dispōit̄ ad sequendū instinctum spiritussancti in cognitōnem diuinor̄ & hūanor̄ · & sic sunt cōnexa dona in oīibo caritatē hābtibo · Hec bt̄s tho · tercō scri · sen · di · xxxvj · arti · Vtr̄ dona sint connexa · ar · j · contra · & in cor · q · & in solu · ij · ar · Et iter̄ p̄ma scđe · q · lxvnj · arti · v · Vtrum dona sint connexa ar · contra · & in q · & in so · triuz ar · Re · ifra · vtutes de connexione ear̄ · ¶ Q̄z dona spūssancti manēt ī p̄ria q̄ntū ad essentiā nō q̄ntū ad materiam · ¶ Ca · nj ·

Tercō circa dona spūssancti cōsideranda ē permanentia eternalis · Nam dona spiritussancti manent in p̄ria q̄ntū ad essentiam · non tamen manent quantum ad materiam · ¶ Pro hio dico · q̄ dona manēt in p̄ria q̄ntū ad suaz essentiā · qđ q̄druplr̄ p̄bo · scz autoritate · rōe · operatōe · exempli oīsione · ¶ Primo hoc p̄bo autoritate bt̄i ambro · in libro de spiritusancto sic dicētis · Ciuitas dei illa hierusalem celestis nō meatu alicuius fluuij terrestris abluīt̄ · sed ex vite fonte p̄cedens spūssanctus cui⁹ nos satiamur haustu ī illis celestibo spiritibo redundāti⁹ videt̄ affluere pleno septem virtutū spūalium feruens meatu · ¶ Secundo hoc idem p̄bo ratōne · sic · Dona spiritussancti perficiunt mentē humanam ad sequēdum motōnem spiritussancti · vt patet p̄mo capitulo · sed hoc p̄cipue erit in patria quando deus erit omnia ī omnibo nobis · vt dicit apostol⁹ p̄me ad chor̄ · xv · & quādo homo erit totaliter subdit⁹ deo · ¶ Tercio hoc idem probo ex operatione · q̄a omnia dona habebunt actus suos in patria circa ea que pertinent ad vitam contemplatiuam que est vita beata · & non circa vitam actiuam que solum competit in p̃senti · Et confirmo hoc idem rōe sic · Regula vel mensura operatōnis nostre est duplex · scz virtus hūana · & virtus diuina · dona operāt̄ mō dīno & non modo hūano · vnde in hoc vtutes distiguūt̄ a donis · q̄a virtutes pficiūt ad act⁹ modo humano · scz p rōnem · sed dona modo dīno · scz ex instinctu dīno · & ad hoc consonat natura doni · illud em̃ debet p̄prie dici donum qđ ex sola liberalitate dantis competit ei ī quo est · & nō ex debito cōditionis sue · Sic ergo regula vel mēsura operationis donorum est ipsa diuinitas suo modo ab homine participata · vt iam non humanitas · sed q̄ homo de⁹ factus participatione operetur · Vnde actus donorum erunt circa deum in quantum de⁹ est regula dirigens ad operādum ·

& sic dona oñia ī pria remanebūt q̃ntuz ad act? quos hñt circa vitā ꝺtemplatiuā q̃ ipaz diuinam essentiā immediate respicit vt regulā dirigẽtem sicut patz ex dictis. ¶ Ꝺcᵈo ꝓncipaliter dico. ꝙ dona spūssancti nō remanebūt in pria q̃ntum ad materiā circa quā sunt. Cuiꝰ ratō est. quia dona spūssancti in pñti hñt opatōz circa ailq̃ materiā quā nō habebūt ī statu glorie. Quod bꝫs grego. ꝓmo moꝛ. ꝓbat ꝙ hoc ꝙ qᵈlibet donū duos act? habet. Vnus actus remanebit. aliꝰ non. Et ponit exemplum de singulis domꝫ dicẽs. Sapientia mentẽ reficit spe & certitudine eternoꝛ. q̃rū duorū spes trāsit. sed certitudo remanet. De intellectu dicit. ꝙ intellectus reficit coꝛ in eo ꝙ audita penetrat. & tenebras coꝛdis illustrat. q̃ꝝ auditus trāsit. ꝗa nō docebit vir frẽm suum. vt dicit hiere. xxxi. sed illustratō mentis manebit. De cōsilio dicit. ꝙ ꝯsilium ꝓhibet cẽ ꝓcipitẽ. qᵈ ẽ necessariū ī pñti. Et itez. ꝙ rōne aīm replet. qᵈ ẽ etiā necessariū ī pñti. Et itez. ꝙ ꝯsiliū ẽ de dubijs. & hoc cessabit ī pria. ꝗa tūc scz ī pria vbi videbit clare diuina cẽntia nulla dubitatio erit. De fortitudine dicit. ꝙ aduersa nō metuit. qᵈ est necessariū ī futuro. Et itez. ꝙ ꝯfidẽtie cibos appomit. qᵈ ꝑmanet etiam ī futuro. De scīa vero dicit duo. scz ꝙ scīa ignorātiā fugat vel supat. & hoc ptinet ad statū pñtẽ. & ꝙ mẽtẽ cognitiõe replet. qᵈ ptinet etiā ad statū futurū. De pietate dicit. ꝙ coꝛdis viscera mie opibꝰ replet. qᵈ pertinet ad statū pñtem. & ꝙ hꝫ gratulationis affectum. & hoc in futuro. De timoꝛe dicit. ꝙ ꝑmit mẽtem ne de pñtibꝰ supbiat. qᵈ ptinet ad statū pñtem. & ꝙ de rebus hic speratis & ibi obtentis mentem ꝯfoꝛtat. qᵈ pertinet ad statū futuꝝ. Hec beatus tho. scᵈo scrip. sen. di. xxxmj. arti. mj. Vtrum dona spūssancti maneant ī pria. in coꝛ. q. & in so. ar gumentoꝝ. Et itez ꝑma scᵈe. q. lxviij. arti. vj. sub eodẽ titulo. ar. ꝯtra. & in solu. ij. & .mj. ar. per totū. Re. infra. vtutes. de duratõe earum.

¶ Qꝛ septẽ sunt dona spūssancti vt ysaias testatur & quare. ¶ Capitulum q̃rtū ¶

Quarto circa dona spūssancti cōsiderāda est sufficientia numeralis. Nam septem sunt dona spūssancti. vt dicitur ysa. xj. Requiescet sup eum spūs dñi. spūs sapie & intellect?. spūs ꝯsilij & fortitudinis. spūs scie & pietatis. & replebit eū spūs timoris dñi. Ratio aūt numeri istoꝝ donoꝝ ẽ ista. ꝗa sicut vtutes morales pficiūt vires appetitiuas ad obediẽdum rōni. ita dona spūssancti pficiūt rōez & wlūtatẽ ad seq̃ndū & obediẽdū dīno istinctui. Et ꝗa motoꝛ exterioꝛ. s. istict? dīnus est melioꝛ & efficacioꝛ ad mouendum q̃ꝑ motoꝛ iterioꝛ. s rō in his que interius & exterius agūtur. Ideo phus. vij. ethicoꝝ ponit quādā vtutẽ heꝛoicā vel dīnā. ꝫm q̃ꝑ dicūt aliq̃ viri dīni. vt dicit bꝫs. t. ꝑma scᵈe. q. lxviij. arti. j. vtrum dona a vtutibꝰ distinguāt. in coꝛ. q. ī fine. & ī so. j. ar. Ex q̃ māifeste ptz. ꝙ dona sūt pfectōra vtutibꝰ. qᵈ duplr ꝓbꝫ. ¶ Ꝓrio autoꝛitate grego. sup iob q̃ dicit. ꝙ dona dāt in adiutoriū vtutū. ¶ Ꝺcᵈo ꝯ ꝓbꝫ hoc idẽ rōne. ꝗa virtutes intellectuales & morales pficiūt opatōnem humanā mō humano. sed dona modo dīno. qᵈ sic patet. Omis eī opatō quā vtus itellectualis vel moralis modo hūano pficit. vel ptinet ad cōtemplatōnẽ ꝼm quā ꝺspiciūt eterna & nccia. vel ptinet ad actōnẽ ꝼm quam disponūt ꝺtingẽtia temporalia que libꝛo arbitrio sunt subiecta. ¶ Ꝓrio eī cōtemplatō veritatis pficit modo hūano p intellectū. sapiam. cōsiliū. sciam. Ita ꝙ intellectus est cognoscere. sapie iudicare. cōsilij iq̃rere. scie sentẽciare vel ꝓcipe. ¶ Ꝓrimo dico. ꝙ vita cōtẽplatiua pficit modo hūano p intellectum q̃ ẽ habit? ꝓncipioꝝ. dū scz spūalia & diuina mō hūano scz p rōnẽ cognoscunt. supra rōnẽ vero per fidez que est inspectio diuinoꝝ in speculo & in enigte. Sed ꝙ spūalia & dīna q̃si nuda veritate capiāt sup humanū modū. hoc fit p donū intellectus qᵈ de anditis per fidem mentẽ illustrat. vt dicit bꝫ? grego. ¶ Ꝺcᵈo vita contemplatiua seu contemplatō veritatis humano mō pficit p iudicare. vt scz ex simplici ispectõe ꝓmoꝝ ꝓncipioꝝ & altissimaꝝ causaꝝ quā intellect? facit hō hūano modo de inferioꝛibꝰ iudicet ꝙ fit p sapiam. quaz phus. vj ethicoꝝ ponit vtutẽ intellectualẽ. ꝗa sapiẽtis ẽ oꝛdinare. vt dr in ꝓncipio methaphisice. Sed ꝙ homo causis altissimis vnit? & in eaꝝ similitudie trāsformatus de alijs iudicet. & oꝛdinet non soluz cognoscibilia. sed etiaz passiones & actōnes hūanas. sup hūanū modū ẽ. & hoc pficit per donum sapie. ¶ Tercō in cogmitōne practica que dirigit in operibꝰ moralibꝰ ẽ duplex via sicut ī cogmitōne speculatiua. scz inq̃sitio & iudiciū. Ꝓrimo eī hō modo hūano ꝓcedit inq̃rẽdo & ꝺiecturãdo de veritate ex his que solẽt accidere. & hec iuentō pficit per vnā vtutem que wocatur eubulia que est bona ꝯsiliatō. sed ꝙ hō accipiat hoc qᵈ agẽdū est & per certitudinẽ a spūssancto edoct? sup hūanū modum est. & ad hoc pficit donū ꝯsilij. ¶ Quāto ꝙ de his que solẽt accidere p cōsiliū q̃sitis & inuentis homo humano mō iudicet fit p gnomyn & sinesim. & ꝙ vlteri? huiꝰ modi iudicij oꝛdinez imponat fit p prudentiā que est ꝓceptiua. Ꝟz ꝙ homo certitudinaliter sententiet de his que agẽnda occurrūt sup hoiem est. & hoc fit p donū scie q̃ docet cōuersari ī medio pue & puerse natōis. ¶ Executō aī vite actiue in duobꝰ cōsistit. ī opatōmbꝰ ad alteꝝ. & in ꝑssionibꝰ ad seipm. ¶ Ꝓrimo in opatōmbꝰ ad alteꝝ q̃ fiūt communicando. & tales opatões ꝼm hūanū modū regulāt ex aliq̃ bono rōnis. s. vel eo q̃ ei debet. vel ex debito qᵈ facit iusticia. vel ex gtuito qᵈ facit liberalitas in mediocribꝰ & magnificētia in maxis domꝫ aut sumptibꝰ. vel ex eo ꝙ aliq̃s alteri? cogmitōni

se exhibet qđ facit veritas · vel affectõm qđ facit amicicia · Dz ꝙ rõ cõmunicatõis non sit aliquod ꝑdictoꝝ vt sꝯ his termis cõmũicatõ vl̃ ratio includaꝫ · sed q̃ntũ ẽ deo acceptum dĩnũ bonũ qđ in se vl̃ in ꝓximo relucet rõnẽ communicationis accipiẽs · hoc sup̃ hũanũ modũ ẽ · & hoc fit per donũ pietatis · ¶ Scđo actõ vite actiue consistit in passiombo ꝓpriis · passiones aũt vel ptinẽt ad cõcupiscibilem · vel ad irascibilẽ · ¶ Primo eñ in passiombo irascibilis scđm hũanũ modũ accipiꝫ ꝑ mensura vel regula bonum rõmis · que quidem passiones reducũtur ad tria · scz ad spem & desperatõez · ad timorem & audaciam · ad irã & mãsuetudinem Primo eñ desperatio ꝓcedit ex hoc ꝙ pensato defectu suaꝝ virium ab arduis descẽdit · Spes vero ecõtra ex hoc ꝓcedit pensatis ꝓpriis viribo ad ardua se extendit · & hoc facit magñimitas que est circa magnos hoies · Scđo timor & audacia sũt respectu mali imminẽtis · sed ꝙ hõ huiꝰmodi malũ ꝟm q̃ntitatẽ viriũ suaꝝ aggrediatur vel fugiat · hoc ptinet ad vtutẽ fortitudinis · Tercio ira insurgit ex lesione p̃cedente in q̃ dirigimur vt homo non insurgat in vindictaꝫ vltra q̃ntitatem offense & ordinẽ iuris ꝑ vtutẽ mansuetudinis · Sed ꝙ hõ ad ardua vtutis opa tẽdat ac ad que scit se suis viribo non sufficẽ · & picula que vires suas excedãt nõ formidet diuino auxilio immixus · & ꝺ illatis iniurijs nõ solũ vindictã nõ requirat · sed etiã gloriam habeat in remuneratorem tendẽs · sup̃ hũanũ modũ est · & hoc totũ efficit ꝑ donum fortitudinis · ¶ Scđo in passiombo cõcupiscibilis que sũt cõcupiscentia amor & delectatõ ꝟm modũ hũanũ dirigimur ad bonum rõmis · vt si tm̃ hõ ad bona tpalia afficiaꝫ diligẽdo cõcupiscendo & in eis delectãdo q̃ntum eis indiget · qđ fit ꝑ tpantiã que ẽ circa maximas delectatõnes & cõcupĩas ꝟm alias vtutes tpantie annexas · Sed ꝙ hõ ex reuerentia dĩne maiestatis omĩa hec vt stercora arbitretur sup̃ hũanum modũ est · & hoc pficiꝫ ꝑ donũ timoris · q̃ omnes carnales ꝺcupiscẽtie repmũꝫ · ꝟm ꝙ dr̃ ī ps · Cõfige timore tuo carnes meas · Glosa · q · ꝺ · Da mihi castũ timorẽ · s · filialẽ q̃ omnia carnalia desideria cõfigãꝫ · & nõ dicit religa vt latronẽ · sed cõfige vt nõ solũ opus sed etiã peccandi volũtas cõpmaꝫ · Ille eñ nõ cõfigit vl̃ nõ crucifigit carnẽ sed ligat in q̃ viuit peccãdi volũtas & sequereꝫ opus si sperareꝫ impunitas · Dec bt̃us tho · tercio scrip · sen · di · xxxm̃ · arti · ꝙ · Vtꝝ plura debeãt assignari dona ꝙ septẽ · in coz · q · in ꝓncipio & in medio · ¶ Patz igiꝫ ex premissis · ꝙ dona spiritussancti ꝑficiũt modo dĩno in his q̃ ptinent ad cognoscẽdũ & bñ viuẽdũ bñ opãdũ rõnes & vires opatiuas · Verbi gra · Est eñ dnplex rõ · 1 · speculatiua & p̃ctica · Rõ speculatiua pficiꝫ ī cognitõe dĩnoꝝ ꝑ donũ ītellectꝰ · rõ p̃ctica pficiꝫ in inq̃sitõmbo dĩnorum cognitoꝝ ꝑ donum consilij

Similiter ratõ speculatiua pficiꝫ ad recte iudicandũ & ordinãdũ omĩa ex diuinis ꝑ donũ sapientie · ratõ vero practica pficiꝫ ad recte iudicãdũ de cognitis ꝑ donũ scie · Virtus autẽ appetitiua ꝑ dona pficiꝫ tribo modis · Primo ī his que sũt ad alteꝝ ꝑ donũ pietatis · Scđo ī his q̃ sunt ad seip̃m in irascibili cõtra terroꝛem periculoꝝ per donum fortitudis · Tercõ ī his que sunt ad seip̃z in cõcupiscibili contra inordinatã ꝺcupiscẽtiã delectabiliũ ꝑ donũ timoris · ꝟm illud puer · xvj · ꝑ timorẽ dñi ꝺclinat oĩs a malo · Dec · b · t · ꝓma scđe · q · lxvnj · arti · mj · Vtꝝ dona spũssancti conuenienter enumerenꝫ · ī coz · q · ¶ & numerꝰ septẽ donoꝝ manifestaꝫ in scriptura · ¶ Ca · v · ¶

Est aũt sciendũ · ꝙ numerꝰ septẽ donoꝝ manifestaꝫ ī scriptura sub figura q̃tuoꝛ reꝝ sensibiliũ · ¶ Primo manifestatur ꝑ septẽ oculos sup lapidẽ vnum · Zacharie · mj · vbi glo · exponit de xp̃o qui est lapis angularis cõungens duos parietes in vnũ · sup quẽ lapidẽ sunt septẽ oculi · id est septem dona spũssancti · de q̃bus ysaie · xj · req̃escet sup eum spũs domini &c̃ · ¶ Scđo manifestaꝫ ꝑ septem lucernas · de q̃bo dr̃ exodi · xxvij · Facies lucernas septem & pones eas sup candelabꝝ · Glo · lucerne septẽ sunt septẽ dona que fuerũt in christo · ¶ Tercõ manifestaꝫ ꝑ septem stellas in dextra christi · Apoca · ꝓmo · ¶ Quarto manifestaꝫ ꝑ septẽ lampades ardẽtes ante thronũ · de q̃bo apoca · mj · Lampades ardentes ante thronum q̃ sunt septez dona spũssancti · Glo · interli · Septẽ lampades ardentes añ throꝛnum sunt septem dona spũssancti que accendunt & illũinãt parata omĩbo que sunt sedes dei · Vbi nota · ꝙ spũssanctꝰ diuersis noĩbo nomĩaꝫ · nõ ꝙ diuersus sit iuxta dr̃ias nominũ · sed vnꝰ & idẽ ẽ fons cunctaꝝ vtutuz · s · xp̃s · Sine christo ergo nec sapiẽs quis essꝰ potest nec ītelligẽs nec cõsiliarius nec fortis nec eruditꝰ nec timore dñi plenus · vt dicit glo · sup illo vbo ysaie · xj · req̃escet sup eum spũs dñi &c̃ · ¶ Ratõ aũt numeri septẽ donoꝝ a diuersis doctoribo q̃tuoꝛ modis assignatur · scz ex pte medicine excludẽtis · pene redimẽtis · sequele corrũpẽtis · vite differẽtis · ¶ Primo dico · ꝙ q̃dam doctoꝛes numeꝝ septẽ donoꝝ accipiũt ex pte medicine excludentis · Nã spũssancti dona · sunt septẽ remedia ad auferendũ septẽ peccata · Vt vbi gra · Contra supbiã ẽ timoꝛ ad hũilitatẽ inclinans · contra inuidiam que ꝓximo compati nescit est pietas · cõtra auariciã est scia · cuiꝰ est bñ uersari cũ hoĩbo reddendo vnicuiq; qđ suum est · qđ auaricie oppoñ · contra accidiã fortitudo · cõtra iram que agit omĩa cum p̃cipitio cõsiliũ · cõtra gulam que sensum hebetat intellectꝰ · cõtra luxuriã sapĩa · q̃a gustato spũ desipit omĩs caro · ¶ Scđo alij doctoꝛes accipiũt numeꝝ donoꝝ ex pte pene redimẽtis · scz ꝟm ea q̃ in christo exigebanꝫ ad patiendũ · que q̃dem fuerũt q̃tuoꝛ ·

scz reuerētia ad p̄rem mittentē · & sic ē timor · compassio vel misericordia ad gētē peccātē · s. ad oēs p q̄bo patiebat · & sic est pietas · virilitas ad passiones sustinēdas · & sic est fortitudo · fruct? vel vtilitatis passionis cōsideratio · & sic est intellect? · Consiliū aūt fortitudinē dirigit · scīa pietatē · sapiētia intellectū · ¶ Tercō alij doctores accipiūt numerū donoꝝ ex pte seq̄le correspondētis · s. fm ea q̄ ex pcto cōsequunt · Conseq̄t ex pcto in cōcupiscibili duricia vt nō subueniat p̄ximo · & cōtra hanc ē pietas · in irascibili timiditas contra quā est fortitudo · & p̄sūptio cōtra quā est timor · In rōnabili vero respectu finis hebetudo vt nō cognoscat cōtra quam est intellect? · & stulticia vt nō afficiat aliq̄s ad finē · & ōtra hanc est sapiētia · Sed respectu eoꝝ que sūt ad finē · ignorantia qua scz homo nescit q̄d expediat ad p̄secutōnem finis · & contra hanc est sciētia · & p̄cipitatō p quaz hō ex impetu passionis magis ducit in his que agēda sūt q̄p ex electōne · & cōtra hāc ē cōsiliū · ¶ Quarto accipiūt aliqui numerū donoꝝ ex pte vite differentis · s. ex pte vite actiue & cōtemplatiue dicētes · q̄p dona p̄ficiūt homīem in vita cōtemplatiua & actiua Nā in vita cōtēplatiua p̄ficit q̄dē sapīa p modū gustus expiētis · intellect? vero p modū visus inspiciētis · In actiua vero q̄ntū ad recessum a malo p̄ficit timor · q̄ntū ad opationem boni ad quod non oēs tenent̄ p̄ficit fortitudo vt exequēs · cōsilium vt dirigēs · q̄ntum ad bonum ad q̄d oēs tenent̄ p̄ficit pietas vt exequēs · scīa vt dirigēs · Prima tn̄ ratio assignationis numeri septē donoꝝ posita capitulo p̄cedenti magis videt̄ esse fm p̄rias rōnes donoꝝ · vt dicit bea · tho · in · scri · sen · di · xxxiij · de donis · arti · ij · Vtq̄ dona debeāt eē plura q̄p septē · i coꝝ · q · i medio & fine ·

¶ Qꝝ triplex ē act? sapientie q̄ est donū sc̄tiſpiritus ·

¶ Capi · sextū ·

POst q̄p dictū est de donis in generali · nunc p ordinez de singulis ē dicēdū · Et q̄a donū sapiētie simplr̄ est ceteris excellētius ideo ysa · xj · a dono sapiētie incipit dicēs · Requiescet sup eū spūs dn̄i · id ē donū sapiētie · vt dicit bea · tho · p̄ma sc̄de · q · lxviij · āti · vij · de cōpatōne donoꝝ ad inuicē · Vtq̄ scz dignitas donoꝝ attendat fm numeratōnē donoꝝ qua numerāt ysa · xj ar · ōtra · & i coꝝ · q · vn̄ q̄a ibi donū sapiētie p̄fert omnibo · primo de dono sapientie est agendum ·

¶ Circa donū aūt sapiētie tria cōsiderare debem? scz actū · subiectū · attributū · Prio considerare debem? sapīe actū · Nā triplex ē act? sapīe q̄ ē donū dei · scz cognoscē diuina · iudicare inferiora · ordinare agibilia · ¶ Prim? actus sapiētie que est donū est cognoscē diuina · quod tali rat̄one oēdo · Sapiētia est de causis altissimis · vt dicit ph̄s in p̄mo methaphisice · sed cause altissime sūt diuina · g̃ &c̄ Ita q̄p sapīa que est donum q̄tuꝝ excellētias hꝫ · Consistit em̄ essentialit̄ in cognitione · p̄supponit causaliter dilectionē · includit virtualit̄ delectatōnē · efficit vel p̄ducit finaliter q̄etatōnē · ¶ Primo sapiētia q̄ est donū dei cōsistit essentialit̄ i diuinorū cognitione · Vn̄ aug? · xiij · de ciuitate dei dicit q̄p sapiētia ē diuinaꝝ rerꝝ cognitio nō humano studio acquisita · q̄a talis est sapiētia q̄ ē virt? intellectualis · sz diuinit? infusa · & ideo iacobi · iij · dr̄ · q̄p sapiētia p̄t est donū spūssancti est descendens · id est sup̄ humanū modū que est habere de diuinis noticiā p rationē · Vn̄ qui circa diuina a deo ē eminent̄ illuminat? sapiēs ē · ¶ Secūdo sapientia p̄t est donū p̄supponit causalit̄ dilectionē inq̄ntū amor dei est causa sapientie · q̄d tali rōne oēdo · Sapiētia p̄t ē donū dei eminentiam cognitōnis diuinoꝝ habz p quādā vnionez ad diuina · sed diuinis nō vtimur nisi p amorez · vt q̄ inhereat deo vn? spūs sit cū deo · vt dicit apos · p̄me ad coꝝ · vj · Vn̄ & dn̄s secreta p̄tis dicit reuelare discipulis inq̄ntū amici erāt p̄tis · & p hoc etiā differt sapiētia que est donū a sapientia q̄ est virtus intellectual · q̄a talis vt sic nō includit dilectionē dei · ¶ Tercio sapiētia p̄t ē donū includit delectationē · q̄d ptz ex significato nominis · nā sapiētia quēdā sapore importat · q̄a sapiētia dr̄ q̄si sapida scīa · & hunc effectū habz sapientia a sua causa · s. a caritate · hꝫ em̄ sapiētia a caritate ex q̄ deo vnit̄ spāles dulcedines seu delectationes · vn̄ & sap̄ · vnj · dr̄ · q̄p non habet amaritudinē conuersatio illi? nec conuictus ip̄ius tediū · sed gaudiū & letitiā · ¶ Quarto sapientia p̄t ē donū spūssancti efficit vel p̄ducit finalit̄ q̄etationē · Cui? rō ē · quia omnis ordinās pacē intendit · sed vt in tercia distinctone patebit · act? sapiētie ē ordinare · g̃ ex eo q̄p sapiētia omnia ordinat pacem efficit & ad pacem inducit · vt patebit infra tercō ca · Hec bt̄us tho · tercō scrip · sententi · di · xxxv · de donis · arti · j · q · iij · Vtq̄ sapīa cōsistat in intellectu vel affectu · in coꝝ · q · & i so · j · & iij · ar · Et itez̄ sc̄da sc̄de · q · xlv · ar · j · Vtq̄ sapīa debeat cōputari inter dona spūssancti · in coꝝ · q · Et ibid̄e arti · ij · Vtq̄ sapīa fit in intellectu sic̄ i subiecto vel in affectu · i so · ij · ar · ¶ Secūd? act? dom sapīe ē iudicare inferiora · Nā act? sapīe est & hic & in futuro diuina amata cōtemplari · vtz · & p ea de aliis iudicare non solum in speculatiuis sed etiā in agendis · Ita dicit apos · p̄me ad choꝝ sc̄do Spūalis iudicat omnia · Et ibidē sup̄ · Spūs em̄ oīa scrutat̄ etiā p̄funda dei · Judiciū aūt de aliqbo nō potest fieri nisi p ea q̄ sūt lex & regula · & ideo oportet superiora de inferioribo iudicare · Vnde sapiens p ea q̄ de diuinis eminēt̄ nouit p̄t de oīb⁹ inferioribo iudicare · vt dicit bt̄? tho · tercō scrip · sen · vbi supra arti · j · q · ij · Vtq̄ sapīa sit tm̄ de diuinis i coꝝ · q · ¶ Sz forte q̄res q̄d ē illud superius p q̄d sapiens de inferioribo iudicat · Rn̄deo & dico · q̄p illud superius est superior pars rōnis que attribuitur sapiētie · sicut inferior ps rōis attribuit̄ scie · vt dicit augus · xij · de trinitate · q̄p ratio superior intēdit

ratōmbo supmis · ſ · diuinis & cōſpiciēdis & ꝛſulendis · cōſpiciēdis q̄dē ſm qꝫ dīna ī ſeipīs cōtemplātur · cōſulēdis aūt ſm qꝫ p̄ diuina · ſ · p diuinas rōnes leges vel regulas iudicat de hūanis. Ex quo patet · qꝫ ſapīa q̄ eſt donū ſpūſſancti non ſolū eſt ſpeculatiua ſed etiā p̄ctica · mq̄ntū non ſolū habet cōtemplari ſed iudicare · Dec bea · thomas ſcd̄a ſecūde · q · xlv · arti · mj · Vtrū ſapīa que eſt donum dei ſit ſpeculatiua vel practica · in cor · q · & ī ſolu · p̄mi argu · ¶ Sed forte argues · qꝫ iſta ſapiētia q̄ eſt donū nō ē nccīa ꝓpter iſtū actū q̄ eſt de inferioribo iudicare · Cui? rō ē · quia ſapiētia intellectualis hoc habet facē · vt dī ī p̄ncipio methaphiſice · g̾ &c̄ · Rn̄deo & dico · qꝫ ſapiētia importat rectitudinem iudicij ſm rōnes diuinas · Rectitudo autē iudicij duplicit̄ poteſt cōtingē · vno mō p vſū rōnis · alio modo p habitū vtutis · Vt verbigrā · Decaſtitate recte iudicat qui didicit ſcientiā moralē · ſed melius ille qui habet habitū caſtitatis · A ſimili rectū iudiciū circa res diuinas hī ex rōnis inq̄ſitōne ſapiētia q̄ eſt vtus intellectualis · ſed ſapīa que eſt donū ſpūſſancti melius iudicat · ſ · p q̄ndaz cōformitatē ad diuina q̄ ꝛformitas ē p caritatē vt ſup̄ ptz · Et ideo p̄ter ſapīam q̄ ē vt? intellectualis fuit nccīa ſapīa q̄ eſt donū · Dec bea · tho · ſcd̄a ſcd̄e vbi ſup̄ · arti · ij · Vtrū ſapīa ſit in intellectu · in cor · q · ¶ Tercio act? ſapīe eſt non ſolū cōtemplari dīna & p ea iudicare īferiora · vt ex p̄miſſis patet · ſed etiā ordinare oīa agibilia · Ita dī iacobi · mj · Que aūt deſurſum eſt ſapiētia · p̄mū q̄dā pudica eſt · deinde pacifica modeſta ſuadibilis bonis cōſentiēs plena miſericordia & fructibo bonis iudicās ſine ſimulatōne · ¶ In q̄bo verbis oſtēdit̄ qꝫ hō p donum ſapīe ordinat ſuas actōnes & paſſiones ſex modis · Primo em̄ ſapīa facit qꝫ hō a malis diſcedat · vñ dicit · ſapiētia eſt pudica q̄ſi vitās corruptelas peccati · Decūdo vt pacē habeat · ideo dicit · deinde pacifica · & hic eſt effect? ſapīe · qa ipa ad pacē ducit · Tercō vt alioꝝ monitis acq̄eſcat · ideo dicit ſuadibilis · Quarto vt non ſolum quietem habeat in ſemetipo · ſcilicz qꝫ alijs nō cōtradicat ſed aſſentiat · ideo dicit · bonis aſſentiens · Quinto vt defectibo p̄ximi affectu cōdoleat · ideo dicit · plena miſericordia · & effectu ſubueniat · iō dicit · fructibo bonis · Dexto vt caritatiue p̄cta emēdare ſatagat · iō dicit · iudicās ſine ſimulatōe · ne ſcz correptōnē p̄cedēs odiū intēdat · Et hic ē vn? modus exponēdi p̄dictā autoritatē · vt dicit · b · t · ſcd̄a ſecunde · q · xlv · arti · vj · Vtrū ſeptima bītitudo ſcz bīti pacifici rn̄deat dono ſapīe · in ſolu · mj · ar · vſq; in finem · ¶ Sc̄do mō exponit̄ · ſic · Que deſurſū ē ſapiētia · p̄mum eſt pudica · id eſt caſta · deinde pacifica effectiue hoīem cuz deo & hoīem cū homine & carnē cū ſpū pacificās · deinde modeſta · id ē modum in oīibo nō excedēs ſed tenēs · & hoc reſpicit vtutē tēp̄atie cui ſpēs ē modeſtia · nā tp̄atia ponit modū ī appetitu delectabiliū · deinde ſuadibilis vt poſſit ſibi ab alio de facili ſuaderi contra contumaces q̄bo nō poteſt p̄ſuaderi niſi q̄ illis videt̄ · deinde bonis cōſentiēs · id eſt faciēs complacē hōnti q̄d alijs placē videt · deinde plena mīa q̄ntū ad affectū habentis ſcz p compaſſionē · & fructibo bonis q̄ntū ad effectū in opibo miſericordie · deinde iudicās ſine ſimulatione · p̄mo ſe · qa iuſt? ī p̄ncipio accuſator ē ſui · ſine ſimulatione cōtra ypocritas q̄ iudicia ſūt ſimulatoria · damnāt em̄ ſe vt humiles videāt̄ · ¶ Tercō modo exponit̄ · ſic · Que deſurſū eſt ſapiētia · p̄mū q̄dē eſt pudica q̄ntum ad delectabilia ſiue ea que placēt · deinde eſt pacifica q̄ntum ad triſtia ſiue ea que diſplicēt · deinde eſt modeſta q̄ntū ad nccīa bona · qa in nccīis bonis vt in cibis modeſtia eſt habenda · deinde ſuadibilis q̄ntum ad bona vtilia · de facili em̄ ſuadet̄ homini hōnti ſapīaz bonū vtile licet nō ſit nccīum vt aliqd̄ opus ſupererogationis · deinde bonis cōſentiēs q̄ntum ad bona honeſta · deinde plena mīa & fructibo bonis cōtra miſerabilia p̄ximi · qui enim viderit fratrē ſuū grauatū nec ei ſubuenit ꝓut pt: nō habet ſapiētiaz · deinde iudicās ſine ſimulatione q̄ntū ad corruptibilia · ¶ Quarto modo exponit̄ · ſic · Sapiētia q̄ ē deſurſū · ſcz que eſt donū ſpūſſancti ſeptem vicijs capitalibo aduerſat̄ · Inq̄ntū pudica luxurie · inq̄ntū pacifica ire · inq̄ntū modeſta gule q̄ immoderātiā interiorē in exterioribo oſtēdit cui? cōtrariū facit modeſtia · inq̄ntū ſuadibil̄ ſupbie · ſupbi em̄ ſūt ꝓpꝛij ſenſus nec de facili alijs acq̄eſcūt · inq̄ntū bonis ꝛſentiēs iuſtitie cui bona alteri? diſplicēt · inq̄ntū plena miſericordia & fructibo bonis auaricie · in q̄ntū iudicās ſine ſimulatione accidie · accidioſi em̄ multa ꝛfingūt q̄ veritatē nō hīnt · vñ iudicia vana faciūt & ſimulationes · ¶ Qꝫ in nullo exiſtēte ī peccato mortali pt̄ eē donū ſapīe & q̄re · Ca · vj

Ecūdo p̄ncipaliter circa ſapientiā que eſt donū conſiderare debemus ſubiectū · Nam in nullo exiſtente ī peccato mortali donū ſapiētie poteſt eſſe · q̄d̄ q̄druplicit̄ ꝓbo · ſcz autoritate · rōne · diſtinctōne · exēpli īductione · ¶ Prīo hoc ꝓbo autoritate ſap̄ · j · In malivolā aīaz nō introibit ſapīa nec habitabit ī corpe ſubdito p̄ctis · Vbi tangit duo genera peccatorum · ſcz peccata ſpūalia · & p̄cta cānalia q̄ cū ſapīacq̄ ē donū) eē nō p̄nt · Prīo tāgit p̄cta ſpūalia dicēs · In malivolā aīaz · id ē ī aīaz ī q̄ ſūt odiū ira accidia & alia p̄cta ſpūalia q̄ ſola opatōe aīe cōmittūt̄ · ſapīa q̄ ē virt? increata ſcz xp̄s vel ſapīa creata que eſt donum ſpūſſancti intrare nō pt̄ · nec mirū q̄a ſapiētia luxeſt · malivola vero anima tenebra · ſed que conuenientia lucis ad tenebras · vt dicit apoſtol? ſecunde ad chor · vj · quaſi diceret nulla · Decundo tāgit peccata carnalia que ſimul cum anima & corpore committūt̄ dicens · Nec habitabit in corpore ſubdito peccatis · ſcilicet gule & luxurie · quia talia vel chriſtum vel ſapientiam que eſt donum nō ſolum intrare nō p̄mittūt · imo ſi prius fuiſſent expellūt ·

¶ Secdo hoc idem ꝓbo rōne sic · Sapiētia q̄ ē donum ſpūſſancti pſupponit in habēte caritatē : vtz ca · p̄cedēti · ſed caritas nō pt̄ eſſe cū peccato mortali · vt patet ſup̄ · caritas · g̃ sapiētia q̄ eſt donum ſpūſſancti nō poteſt eſſe in aliquo habente peccatū mortale · ¶ Tercō hoc idem ꝓbo diſtinctōne · Sicut em̄ bonum dupliciť dicitť · ſcz vere & ſimilitudinarie · Primo vere bonū eſt qđ eſt ſimpliciť & pfectum bonum · Secūdo bonū ſimilitudinarie vel abuſiue dicitť qđ in malicia aliqua ē pfectū · ſic dī bonꝰ latro vel bonꝰ peccator · Ita etiā sapiētia dī duobꝫ modis · Vno modo vere & ꝑe · ſ · cogmtō dei ſup̄ humanū modū · ſ · p̄ ıſpiratōnē vel reuelationē diuinā · & ideo talis ſapia eſt deſurſū · Jacobi · iij · q̄ in peccatoribꝫ nō exiſtit · Secūdo modo dī ſapiētia ſimilitudinarie vel abuſiue · ſic cogmitō alicuius mali p̄ imitatōnem q̄lis eſt sapiētia huiꝰ ſeculi q̄ accipit ꝑ causa altiſſima & fine vltimo aliqđ terrenū bonū · de qua dī hiere · ix · Sapiētes ſūt vt faciant mala · bñ aūt facē neſcierūt · & talis ſapientia eſt deorſū & non deſurſū · vt dī iacobi · iij · Que deorſum ē ſapia terrena aīmalis diabolica · Ratō aūt huiꝰ eſt · qa q̄cūq; auertitť a fine debito nccē eſt vt aliquē finē indebitū ſibi p̄ſtituat · qa oīe agēs agit ꝓpter finem · vñ qa sapiētia ſeculi a vera cognitōne ſcz dei auertitť : aliquē finē indebitū ſibi p̄ſtituit · vñ ſi p̄ſtituat ſibi finē in bonis exterioribꝫ terrenis vocatť sapiētia terrena · ſi aūt in bonis corpalibꝫ vocatť sapia animalis · ſi aūt in aliq̄ excellētia vocatť sapia diabolica ꝓpter imitatōnē ſuꝑbie diaboli · de q̄ iob · xli · Ipe ē rex ſup̄ oīes filios ſuꝑbie · Et hoc modo exponit beatus tho · autoritatē bti iacobi · iij · Que deorſum ē sapiētia &c̄ · ſcda ſcde · q · xlv · arti · j · Vtrū sapiētia debeat int̄ dona ſpūſſancti cōputari · i ſolu · j · ar · ¶ Vbi nota · q̄ sapia mūdi recti? pt̄ vocari astutia vel callidit̄as · ſic dī gen̄ · xij · de ſpente · q̄ ſpēs erat callidior cūctis animātibꝫ terre · & talis sapiētia mūdi ē ſtulticia apud deū · vt dicit apoſ · j · ad cor · iij · Ratō huiꝰ eſt · qa cū sapiētia q̄ ē donum oīes passiones & actōnes habeat ordinare & regulare · vtz ca · p̄cedenti de tribꝫ actibꝫ sapientie · Ipa sapiētia nō docz vt aliqđ nequit̄ fiat · vñ eccī xix · Non eſt sapia neq̄cie diſciplina · & non ē cogitatus pctoꝝ prudētia · ¶ Quarto q̄ sapia que donū eſt ſpūſſancti nō ſit cū pcto mortali ꝓbo ex empli inductione · ſic · Illud qđ ſācti nō reputant ſe hāe & de quo nō gloriantť ē sapia mūdana · vñ dicit q̄libet sanctꝰ homo illud ꝓuer · xxx · Sapia hoim nō ē mecū · non em̄ dicūt ſe hāe sapiētiā in rebus mundanis · neq̄ in rebꝫ diuinis p̄ rōnes hūanas · ſed reputāt ſe hāe sapiam diuinā p̄ rōnes dīnas · & de hac gloriantť · vt dicit bea · tho · ſcda · ij · q · xlv · arti · iij · Vtrū sapiētia q̄ eſt donū ſpūſſancti poſſit eē cū pcto mortali · i ſolu · j · argu · Ad qđ ꝓbandū allegat autoritatez · apoſ · p̄me ad cor · j · Factꝰ eſt nobis a deo sapia iuſticia ſctificatō & redemptio · ¶ Quod verbū duobꝫ modis exponitť · Primo exponit ambro · in glo · ibidem ſic dicens · Christus temporaliť natꝰ q̄n ſcz verbū caro factū ē factꝰ ē nobis sapiētia illuminās ad cognitionē veritatis · ysaie · xlix · Dedi te i lucē gentiū · Justicia dirigēs & mouēs ad imitationē diuine bonitatis · Ro · iij · Vt ſit ipe iuſtꝰ & iuſtificās eū q̄ ex fide ē · Et ſcde ad chor · v · vt nos efficeremur iuſtitia dei i illo · Sāctificatō nos mūdās a culpa · ſ · in baptiſmo i q̄ nos ꝑus emūdat a culpa · & hoc vtute ſue passiōis · Ad hebre · xiij · Jhs vt ſāctificaret populū ſuū p̄ ſāguinē ſuū extra portam paſſus eſt · Redemptio a pena · qa ꝑus redemit nos in cruce patiendo · p̄me ad thimo · ij · Vnus mediatoꝝ dei & hominū xp̄s ihs qui dedit redemptionē ſemetip̄m p̄ nobis · Secūdo mō Bern̄ · exponit ſic dicēs · p̄ hec q̄tuoꝝ q̄ fuerūt in christo q̄libz in ſe debet hāe · ſcz ſāctificatōnē i cordis cōtritōne · ſapiētiā i oris cōfeſſione · iuſticiā i operis ſatiſfactione · redemptōnem in vtutis conſūmatione · Qui em̄ ꝑſeuerauerit vſq; in finē ſalvꝰ erit · qđ ꝓbat ꝑ exemplum de latrone dicēs · Latro bonus q̄ in cruce chriſtū cōfeſſus ē hec q̄tuoꝝ habuit · qđ patet · Habuit em̄ ꝑmo sapiētiā · qa p̄ fidē illuminatus tūc chriſtū eſſe cognouit q̄n eum omnes diſcipuli reliq̄rūt · Habuit ſcdo iuſticiā · qa alium blaſphemantē p̄ caritatem corripuit & ſeip̄m p̄ pñaz accuſauit & chriſti innocētiā fideliť p̄dicauit · Habuit tercō ſāctificatōnem · qa p̄ fidem & dilectionem chriſtum oranit dicēs · Memento mei dñe &c̄ · Habuit quarto participiū redemptōnis ſic ei dñs pmiſit dicēs · Amē dico tibi hodie &c̄ · Hec beatus thomas &c̄ ·

¶ Vtrū sapientia que ē donum ſpirituſſancti ſit in ommibꝫ habentibꝫ gratiā ¶ Capi · viij ·

ET qa sapientia ꝓut ē donuz ſpirituſſancti ſupponit caritatez ex qua aliq̄s habet gratiaz g̃tum facientem · vt patet ſup̄ · Ideo poſſet aliq̄s querere · vtz in ommibꝫ hñtibꝫ gratiā g̃tum faciētem exiſtētibꝫ ſine peccato mortali ſit sapiētia q̄ ē donum ſpirituſſancti · Rñdeo & dico · q̄ aliud eſt habere habitū sapie · & aliud gradū · & aliud actū · ¶ Primo em̄ habere habitū vel donuz sapiētie cōmune eſt ommibꝫ exñtibꝫ in gratia g̃tuz faciente · Cui? ratio eſt · qa ſi natura nō deficit i neceſſarijs · multo minus gr̄a · & ideo hāe rectum iudiciū in contemplatione diuinoꝝ & ordinatiōe humanoꝝ · q̄ntum eſt nccium ad ſalutez nulli deeſt ſine peccato mortali exñte ꝑ gratiā · vñ dī p̄me io · iij · Vnctio eius id ē chriſti · ſ · ſpūſſancti quo xp̄us p̄ ceteris plenus fuit docebit vos de ommibꝫ intelligēdis agendis & ordinandis nccrijs ad ſalutez · Jo · xiij · Paraclitus aūt ſpūſſanctus quē pr̄ mittet i noīe meo &c̄ · ¶ Secdo hāe dom sapie g̃dū ē q̄ntū ad tria · ſcz q̄ntū ad altiorem diuinoꝝ contēplationē inq̄ntū quedā miſteria altiora cognoſcunt & q̄ntum ad manifeſtationē ip̄oꝝ · qa ipa alijs manifeſtare p̄nt · & q̄ntū ad alicuꝝ directionē inq̄ntū

fm dīnas regulas ꝑnt nō solū seipos sed etiā alios ordinare nō ē cōmune omībo sed spāle q̄busdā Cuius rō ē · q̄a p̄dicta tria nō ptinēt ad grāz gtum facientē · sed potius ad gtias gratis datas quas scz distribuit spūssanct⁹ ꝓut vult · fm illud apos · ꝑme ad chor · xij · alij dat̄ ꝑ spm̄ fmo sapiētie alij &c̄ · Tercō habē donū sapie q̄ntū ad actū nō ē cōmune ommibo · licet em̄ omes existētes sine pcto mortali p grām gtū faciētē habeāt sapiam · fm habitum ꝓut est donū spūssancti · nō tamen habēt actum isti⁹ domi · & hoc ꝓpt̄ impedimētum corpale quo vsus rōnis impedit̄ in eis · vt patet in pueris baptisatis vel in amentibo adultis q̄ postmodū sine peccato in amentiā ceciderūt · Dec bea · t · scda scde · q · xlv · arti · v · Vtrū sapia q̄ est donū sit in ommibo hntibo grām · argu · cōtra · & in cor · q · & in solu · ij · ar · ¶ Vbi nota · qꝫ insipiētia siue stultitia que idem est importat stuporē sensus in iudicā do · & ꝑcipue circa causam altissimam · qꝫ aūt alis q̄s non habeat rectū iudiciū de diuinis ꝓuenit ex duobo · Vno modo ex indispositōne naturali sensus īteriorīs · & talis stulticia nō est pcm̄ · nec excludit habitum domi sapiētie q̄nis impediat actū vel vsum sapie ꝓpt̄ impedimētū corpale · vtz supꝝ · Alio mō ꝓuenit ex occupatōne irrōnabili · inq̄ntū homo immergit sensum suū terrenis ex quo redditur sensus eius inept⁹ ad ꝑcipiēdū diuina · fm illud apos · ꝑme ad chor · ij · animalis hō nō ꝑcipit ea que sūt spūs dei · sic etiā homī hnti gustū infectū malo humore nō sapiūt dulcia · & talis stulticia est pcm̄ · & donū sapiētie quo ad habitū & q̄ ad actū excludit sic vnū contrarior excludit alterū · Dec bea · tho · scda scde vbi sup · q · xlvj · arti · ij · Vtrū stulticia sit pcm̄ in cor · q · Require infra stulticia ·

¶ Qz septima bītitudo attribuit̄ dono sapiētie & quare · ¶ Capi · ix ·

Tercō pncipalit̄ circa donū sapiētie considerare debem⁹ attributum · Nam septima bītitudo q̄ est · bīi pacifici qm̄ filij dei vocabunt̄ · vt dr̄ matth · v · conuenient̄ dono sapie attribuit̄ · & hoc q̄ntū ad duo que in illa beatitudine exp̄munt̄ · scz q̄ntum ad meritum & q̄ntum ad premium · ¶ Primo q̄ntum ad meritum · cum dicit̄ beati pacifici · quia ꝓ donum sapiētie merent̄ q̄s pacē · qđ triplicit̄ ꝓbo · scz autoritate · rōne · distinctōne · Primo autoritate beati augus · in libro de sermone dn̄i in mōte sic dicētis · Sapiētia conuenit pacificis in q̄bo null⁹ mot⁹ est rebellis · sed obtempās rōni · Et glosa sup illo verbo beati pacifici sic dicit · Vera quidem pax est vbi nihil repugnat · Et aug⁹ · xix · de ciuitate dī sic ait · Pax est tranquillitas ordinis · sed hoc facit donū sapie g̃ &c̄ · Secdo hoc idem ꝓbo rōne · sic · Vbicūq; est ordo ibi est pax · vt patet ꝑ augus · sed ordinare ptinet ad sapientem · vt dicit phūs in pmo me · haphisice · ergo multo magis hoc conuenit sapientie que est donum spūssancti · qđ patet · q̄a ipa omnia inferiora necessaria ad salutez fm regulas diuinas ordinat · g̃ meret̄ sapientia que est donū & ī se & cū alijs hīe pacem · & hoc est q̄ dr̄ · bīi pacifici · Nā pacifici dicūt̄ · id ē pacē vel in se vel in alijs facientes · quor vtrunq; contingit ꝑ hoc qꝫ ea in q̄bo pax constituitur ad debitum ordinem rediguntur · Tercio hoc idem ꝓbo distinctione · Nā alteri⁹ est habere pacem · & alterius facere pacē · Habere em̄ pacem est caritatis · ita dr̄ in ps · Pax multa diligentibo legem tuā · Req̄re expositionē huius īfra pax · mj · ca · Qz facere pacē est donum sapie vt ꝓbatū · Vñ glo · sup illo verbo bīi pacifici sic ait · In p̄senti vero homo est pacat⁹ & si bellum gerit cū vicijs in nullo pacem obrūpit quā deus dedit · vnde pax multa diligentibo legem tuam · ¶ Secundo dico qꝫ septima bītitudo dono sapiētie attribuit̄ q̄ntū ad p̄miū cū subdit̄ · qm̄ filij dei vocabunt̄ qđ oīdo rōne & autoritate · Primo rōne sic · Aliq̄ dicūt̄ filij dei inq̄ntū participant similitudinē filij vnigeniti naturalis · fm illud apostoli ad ro · viij · quos p̄sciuit cōformes fieri imaginis filij dei qui ē sapiētia genita · & ideo ꝑcipiendo donū sapiētie hō ad filiationē dei ptingit & ꝑ cōsequns ad hereditatem · Dec · b · tho · scda scde · q · xlv · arti · vj · Vtrū septima beatitudo cōueniat vel corrñdeat dono sapientie · ar · cōtra & in cor · q · & ī solu · j · ar · Secūdo hoc idem ꝓbo autoritate glo · sup matth · v · ibidē sic dicētis · Pax ē vnigenitus dei filius · de quo dr̄ · q̄ est pax nostra · q̄ pacem diligit filius ē pacis · hic ꝑ spem illic ꝑ rem · Et subdit̄ ibidē · qui autem ab ea diuidit̄ filius ire est · ꝑ hanc vero filij efficimur quo amplius nihil ꝓmittit̄ · Re · sup septima beatitudo que est · beati pacifici qm̄ filij dei &c̄ ·

¶ Quid ē donū intellect⁹ & ad q̄d ē nec̄riū · Ca · x ·

Donum intellectus : quia donum intellectus post donū sapiētie ē omībo domis alijs excellentius · vñ ysa · xj · in enumeratione donor alijs ommibo ꝓponit̄ vt dicit bt̄us tho · pma secūde · q · lxviij · arti · vij · Vtr̄ dignitas donor attēdat̄ fm enumerationē q̄ enumerāt̄ ysa · xj · ar · cōtra · & in cor · q · Ideo post donū sapiētie nūc dicendū est de dono intellectus Circa qđ cōsiderare debemus tria · scz sublimitatem cognitionis · cōunitatē adeptionis · cōgruitatē attributionis · ¶ Primo cōsiderare debem⁹ circa donū intellect⁹ sublimitatē cognitionis · Nā donū ītellect⁹ noīat quādā excellētiā cognitōnis ad intima · s · ad spūalia & ad diuina ad salutē nec̄ria penetrātis sup̄ humanū modū · vñ lumē sup̄naturale q̄ mēs sup̄ hūanū modū eleuat̄ ad ipa spūalia ad salutē nec̄ria aspiciēda & penetrāda ē donū ītellect⁹ Et dicit ad spūalia penetrāda quod nō pt̄ facē sensus vel imaginatio vel intellect⁹ q̄ ē potētia aīe · sz solū hoc facit intellect⁹ q̄ ē donū spiritussancti · qđ sic ꝓbo · Intelligē enim dicit̄ quasi intus legere · sed sensus vel imaginatio ad hoc se non extendit ·

quia solū circa exteriora. id est circa accidētia. s. circa exteriores q̄litates sensibiles que circūstāt rei essentiam occupat. Intellect⁹ aūt q̄ est potentia anime ad ipam essentiā rei ptingit. vñ pbus m̄. de aīa dicit. q̄ obiectū intellect⁹ ē q̄ quid est. Sed in apphēsione huiꝰ eēntie est dīa. q̄a ipa essentia rei aliq̄n ab intellectu apphendit p seipaz. & hic modꝰ intelligendi vocat intelligētia q̄ conuenit substātijs sepatis. Aliq̄n vero eēntia rei ab intellectu nō apphēdit p seipam sed p alia q̄si per quedā hostia. fm q̄ p discursū ab accidētibꝰ & ꝓpetatibꝰ eēntie ad cognitionē eēntie puenit. & talis modꝰ intelligēdi dr̄ ratō qui modꝰ conuenit homī in vita pnti. Et sic intellect⁹ qui est potētia anime p accidentia ingredit ad cognitōnē substātie. ita fides q̄ ē vt⁹ ad spūalia nō ingredit nisi p corporalia q̄si i speculo & emigmate inuoluta hūano mō pficit mentē. Sed si supnaturali lumine mēs intm̄ eleuet vt ad spūalia aspicienda introducat sup̄ humanū modū. Hoc facit donū intellect⁹. tuz q̄a homo ad finē supnaturalē scz ad bītudinē ordinat. & cū lumē naturale ipi⁹ intellect⁹ ad hāc n possit pingē. quia multa sūt que intellect⁹ p rōnem naturalē non potest apphēdere. ideo lumini naturali intellect⁹ supaddit lumen gr̄e. s. donum ītellect⁹ q̄si pficiēs ipm̄ i penetrādo spūalia necessaria ad salutē. Dic em̄ sub accidentibꝰ latet natura substātialis. & sub vbis latēt significata vboz. & sub similitudinibꝰ & figuris latet veritas figurata. Ita sub corpalibꝰ latēt spūalia & dīna ad que aspiciēda & cognoscēda mēs introducit & eleuatur sup̄ hūanū modū. id ē sup̄ rōnē p intellectū q̄ est donū spūssancti. Hec bea. tho. m̄. scripto sen. di. xxxv. de domis. arti. i. q. i. Vtrū intellect⁹ sit donū. i cor. q. p totū. Et itez scda scde. q. vm̄ arti. i. Vtrū intellect⁹ sit donū spūssancti. i cor. q. & i solu. i. ij. & iij. argu. ¶ Vbi nota. q̄ donū intellect⁹ pncipalit ad cognoscēda spūalia se extendit. cōsequēter vo ad q̄dā opabilia inq̄ntuz in agēdis eternis rōmibꝰ regulant. Cui⁹ rō est. quia ratō superior pficit dono intellect⁹. sed ratio supior intendit rebꝰ eternis cōspiciēdis & cōsulēdis vt dicit aug⁹. xiij. de trinitate. g̃ donū intellectus pncipalit cōsiderat spūalia & dīna nec̄ria ad salutē. & cōsequēt agibilia inq̄ntū in agēdis eternis rōmibꝰ regulāt. ¶ Sed forte argues i oppositum. s. q̄ donū intellect⁹ circa inferiora agibilia nō vsat sic. Grego. pmo moz. dicit. q̄ donū ītellect⁹ altiora quedā penetrat. sed ista singularia inferiora sūt q̄dā infima. g̃ donū intellectus non cōsiderat ea. Rñdeo & dico. q̄ opabilia humana fm q̄ in se cōsiderant nō hnt aliquā altitudinē excellentem. sed fm q̄ referunt ad regulā legis eterne & ad finē bītudis dine. sic altitudinē hnt. & hoc mō donū intellect⁹ est circa ea. Ita q̄ intellectus qui est donū & est speculatiuus pncipalit & practic⁹ cōsequnter. vñ in ps. Intellect⁹ bon⁹ omibꝰ facientibꝰ eum. glo. id est illis qui sic faciūt vt intelligūt. Hec bt̄us tho. sed a sede. q. vm̄. arti. m̄. Vtz intellectus qui pomit esse donū spiritussancti sit speculatiu⁹ vel practicus. ar. contra. & in so. j. ar. De hoc dono intellectus habet dañ. x. vbi dr̄ In visione opus est intelligentia. vt scz interiora & spūalia ab exterioribꝰ & materialibꝰ q̄ legūt vl audiūt penetrent & cognoscāt. Vnde gregoriꝰ sup illud iob p̄mo. filij eius faciebāt cōuiuia sic ait Intellectus inquit in die suo pascit. dum mentem de auditis illustrat. Qui g̃ ex verbis figmificatū nō intelligūt. & ex corporalibꝰ spūalia non pcipiūt similes sūt pueris q̄ i libris pulcris & deauratis lr̄arū pulcritudinē admirāt & figmificatū ignorant. vel illis q̄ syllabas decenter ornatas mirāt & eis adherēt relecto fine pncipali. Aristotiles interrogatus a quo tot & tanta didicisset. Respondit a rebꝰ q̄ mentiri nō nouerūt. si rñdisset a deo donū intellectus habuisset. Istud donū intellect⁹ dedit xp̄s discipulis post resurrectionē suam qñ aperuit illis sensū vt intelligerēt scripturas. sic dr̄ luce. xxiij. Hec guilhelmus in sum. ca. de dono intellectus.

¶ Qz donum intellectus habent qui sūt in gratia gratum faciente & quare. ¶ Ca. xj.

Secundo pncipalit circa donum intellect⁹ cōsiderare debemus cōmunitatem adeptōmis. Nam intellectū qui est donū spūssancti hnt omnes qui sūt in gr̄a gratū faciente. quod triplr̄ pbo. s. rōne. comparatione. & inductione. ¶ Primo rōne sic. Nullā hns gr̄am ambulat i tenebris. fm illud io. viij. qui seq̄t me non ambulat i tenebris &c̄. sed donū intellect⁹ est lumē supnaturale. vt ptz ca. pcedēti. g̃ nullus habēs gr̄am caret dono intellect⁹. ¶ Secūdo hoc idē pbo comparatione vel similitudine. sic. Dic donū caritatis ē i omibꝰ hntibꝰ gr̄az g̃tū faciētem. ita etiā donum intellect⁹. Rō huiꝰ ē. q̄a sicut spūssanct⁹ p donū caritatis ordinat voluntatē hois vt directe moueat in quoddā bonū supnaturale. ita etiā p donū intellectus illustrat mentē hominis vt cognoscat q̄ndā veritatē supnaturalē in quā oportet tendē p voluntatem rectam. ¶ Tercio hoc idem pbo exempli inductione tā ex pte infundētis q̄ ex pte cognoscētis. Primo ex pte dei hoc donū intellectus infundētis q̄a deus nūq̄ subtrahit istud donum sanctis circa ea que sūt nec̄ia ad salutē q̄uis alia nō nec̄ia interdū subtrahat. q̄a aliqui nō omnia per donum intellectus penetrare pnt. quod deus ideo subtrahit ad hoc vt supbie materia subtrahat. Secūdo hoc idē pbo ex pte cognoscētis. q̄a aliqui istud donū intellectus p gr̄am g̃tum faciētē hntes nō pnt pati hebetudinem mētis circa ea que sūt de nec̄itate salutis. eo q̄ circa ea sufficienter instruūt a spūsancto fm illud p̄me io. ij. Vnctio docebit vos de omnibꝰ q̄uis circa aliqua que sunt p̄ter nec̄itatē salutis aliqui possint pati hebetudinem mētis. & qñq̄ ex impedimēto organi patiuntur. Hec beatus thomas

scđa scđe·q·vnj·arti·mj·Vtz donuz intellectꝰ sit in ommibꝫ hñtibꝫ gr̃am·ar·cõtra.& ī coz·q.& ī so.j·&·mj.ar. Qz sexta bt̃itudo attribuit̃ dono intellectꝰ & q̃re. Ca.xij.

TErcõ pncipalit̃ circa donũ intellectus cõsiderare debemꝰ cõgruitatẽ attributoꝝis. Nam ꝓpria operatio domi intellectus est spualia vel diuina q̃si nuda veritate circa fidẽ ca pere supꝫ hũanũ modũ·vt ex p̃missis patet·& idꝫ ad pficiẽdũ hũc actũ appropriat̃ sibi sexta beatitudo que est·bti mũdo corde qm̃ ipi deũ videbũt Ratio hui? est· quia donũ intellectus non cõuenit nisi mundis corde·qui purgato oculo pñt videre qđ oculus nõ vidit·vt dicit aug? ī li·de sermone dñi in monte. Conuenit aũt sexta bt̃itudo scz bti mũdo corde dono intellectꝰ duplicit̃·scz p modũ meriti·& p modũ p̃mij·Primo per modũ meriti· vñ dicit·bti mundo corde ad oñendum q̃ duplex mũdicia est necessaria ad dei visionẽ. scz mundicia affectꝰ & aspectꝰ·Primo est nccia vt p̃ua & dispositiua mundicia vel depuratõ affectus ab inordinatis affectõibꝫ· & talis mũdicia vel depuratio cordis fit p vtutes & dona q̃ ptinẽt ad vim appetitiuã·Secdo ẽ nccia alia mũdicia ad visionẽ diuinã·s. mundicia vel depuratio aspectꝰ a fantasmatibꝫ & erroribꝫ·vt scz ea que ꝓponunt̃ non accipiant̃ p modũ corporaliũ fantasmatũ neq; sm hereticas p̃uitates·Qrdo sexta bt̃itudo appropriat̃ & cõuenit dono intellectus p modum p̃mij·vñ subdit̃ matꝫ·v·qm̃ ipi deum videbũt· Vbi nota· q; duplex ẽ dei visio·vna ẽ ī pñti·& alia ī futuro·Prima dei visio ẽ ī pñti·& hec ẽ imperfecta·qa hac visione nõ videm? de deo quid ẽ· scz quid nõ est·& tãto ī hac vita deũ cognoscim? perfecti? q̃nto magis intelligim? eũ excedẽ quicq̃d intellectu comprehendit̃·Vñ greg·sup ezech·sic ait·quãdiu in hac vita mortali carne viuit̃ nullus ita ī cõtẽplatõne veritatis pficit· vt ī ipo iam incircumscripto luminis radio mẽtis oculos infigat·sed q̃cq̃d sub ipo cõspicit̃·nõ est ipe·sed sub ipo est·Hoc tñ infirme mẽtis desiderio satisfacit· Et qđ plus ẽ·illud patꝫ qđ de substãtijs sepatis cognoscim? & maxie de deo·pl? desiderat̃ & delectat q; quicq̃d de alijs rebꝫ cognoscimus·vt dicit plꝫs.xj·de animalibꝫ·Et ẽ dei visio perfecta q̃ videt̃ di eẽntia·& hec ptinet p modũ p̃mij ad donũ intellectꝰ cõsũmatũ ī pria·Hec b·t·mj·scrip·sen·di·xxxv.de domis·arti·ij·q·ij·Vtz donũ itellectꝰ habeat aliqẽ actũ ī via ī coz·q·Et scda scđe·q·vnj·arti·vij·Vtz sexta bt̃itudo q̃ ẽ bti mũdo corde &c̃·rñdeat dono itellectꝰ·ā·otra·& ī coz·q. Re·sup·bti mũdo corde &c̃.

Qz scia q̃ ẽ donũ ht̃ certitudinẽ de rebꝫ credẽdis & agẽdis sup hũanũ modũ. Ca·xij·

POstq; dictũ est sup de duobꝫ domis spũssancti. scilicet de dono sapiẽtie & intellectꝰ. dicendum est consequenter de dono scientie anteq; de dono consilij. quia donũ scientie pferet̃ dono consilij·eo q; donum consilij solum in arduis locum habet·donũ aũt scientie in omnibus temporalibꝫ & arduis & cõmunibꝫ ad salutẽ necessarijs locũ habet·vt dicit beatus thomas p̃me secũde·q·lxvnj·arti·vij.Vtz dignitas donoꝝ attẽdat̃ sm enumrationẽ.ysa·xj·in coz·q·in fine· Et ideo circa donũ scientie considerãda sũt tria·scz significatio nominis·diffusio muneris·appropriatio beatitudinis·Primo circa donũ scientie considerãda ẽ significatio nominis·Nam nomen scientie importat certitudinẽ cognitionis & iudicij p rationis discursũ. vnde omnis certitudinalis cognitio alicui? p rõnis collatõnẽ scientia dr̃.Ad hoc aũt q; intellectus hũanus pfecte assentiat veritati fidei requirũt̃ duo·Primũ est q; sane capiat ea que ꝓponũtur·qđ pertinet ad donũ intellectus.vt patet supꝫ Secũdũ ẽ vt habeat certũ iudiciũ de eis discernẽdo credenda a non credendis & agenda a vitãdis & ad hoc nccrium ẽ donũ scientie·Et sic scientia q; est virtus intellectualis habet certitudinez de rebꝫ creatis ex rõne demonstratiua·& idꝫ ẽ sm hũanũ modũ·Ita scientia que est donũ spũssancti habz certitudinẽ de rebꝫ credẽdis & agẽdis supꝫ humanum modũ·scz ex spũssancti p̃sentia.vt dicit beatꝰ thomas tercio scripto sen·di.xxxv.arti·nj·q·p̃ma Vtz donũ scientie sit tm̃ de dimis & nõ de hũanis in coz·q·Et itez secũda secũde·q.ix·ãti·j·Vtz scientia sit donũ spũssancti·in coz·q.Ad maiorem tamẽ euidentiã p̃dictorum nota hic tria·Primum est·q; certitudo iudicij de aliquo fit duobꝫ modis· Vno modo per causã altissimaz·vel sm qđ scz in aliquo genere inq̃ntũ p illã pt̃ de alijs iudicare·& sic ẽ sapiẽtia q; ẽ vtꝰ intellectual·nã sapiẽs ī vno q; genere dr̃ q; nouit altissimã causã in illo genere per quã potest de omnibꝫ illius generis iudicare· Simplr̃ aũt sapiẽs dr̃ q; nouit altissimã causã simplr̃ scz ipm deũ·Alio mõ certitudo iudicij fit per cãs secũdas vel iferiores·& talis scia noiat̃·& iõ sapia in hoc drt a scia·qa sapia ẽ cognitio reꝝ diuinaꝝ·scia vero ẽ cognitio hũanaꝝ reꝝ Secũdũ ẽ·qa ex diuerso medio vel ex drĩa medij cognoscẽdi assumit̃ drĩa inter sapiẽtiã & sciẽtiã·Verbigrã Cuz enim p res creatas deum cognoscimus·hec cognitio magis ptinet ad sciẽtiam q; ad sapiẽtiaz· & ecõuerso·cum de rebꝫ creatis sm rõnes diuinas iudicamus·hoc magis ptinet ad sapiẽtiã q; ad scientiã·vt dicit beatus thꝫ·scđa scđe·q·ix·arti·ij· Vtz sciẽtia q; ẽ donũ sit circa res diuinas in coz·q·& in so.nj·ar. Terciũ est q; scientia q; ẽ donũ ad q̃tuor ordinat̃ nobis nccria ad salutẽ·scz ad speculationẽ·operationẽ·conuersationẽ·administratõnẽ.Primo ad speculatõnẽ·inq̃ntũ homo p donum scientie scit pro certo quid fide tenere debeat & discernere credenda a non credendis.Secũdo ordinat̃ ad operationem·non enim cognitio rerum q̃ntũ ad suas naturas & q̃ditates ptinz ad donũ scie

ſed ſola ſciẽtia p̃ctica qua hꝺmo ex p̃ntia ſpũſſanc
cti vt ſup̃ dixi q̃ndam certitudinẽ cõcipit de agen
dis. Vnde donũ ſcie ſcd̃ario ſe extẽdit etiã ad o
peratõnez ſm q̃ p ſciam credibiliũ & eoꝝ que ad
credibilia ꝛſequũt̃ dirigimur in agẽdis. ſm illud
iacobi. mj. Sciẽti bonũ & nõ faciẽti pcm̃ eſt illi.
vbi glo. ſic ait. Sciẽtes b̃nfacẽ & nõ faciẽtes ma
ius peccatum hñt q̃ ſi neſcirẽt. licet hꝺmi ig̃rantia
magnũ ſit pcm̃ cũ ſcriptũ ſit. ig̃rans ignoꝛabit̃.
Re. infra. ignoꝛantia. Et lucẽ. xij. Seruus qui
cognouit wlũtatem domini & nõ fecit ſm wlũta
tem eius plagis vapulabit multis. Vbi chriſ. ſic
ait. Non eñ ſimilit̃ in oñibꝰ oñia indicant̃. ſed
maiꝛ ſit cognitio maioꝛis pene materia. vñ ſacer
dos eadem peccans cũ populo multo g̃uiora patie
tur. Hec bea. tho. ſcda ſcde. q. ix. ãti. mj. Vtꝝ ſci
ẽtia que ponit̃ donũ ſit ſpeculatiua vel practica.
in coꝛ. q. Tercõ valet ſcia que ẽ donũ ad bonã int̃
malos cõuerſatõnẽ. Vñ dicit mg̃r in lra. q̃ p do
nũ ſciẽtie ſcimus cõuerſari i medio p̃ue & puerſe
natõnis & abſtinẽ a malis. Quarto ſciẽtia q̃ ẽ do
nũ valet ad rectam rerũ tẽpaliũ adminiſtratõnez.
Vñ dicit aug⁹. q̃ actõ qua bñ vtimur rebꝰ tẽpa
libꝰ ſciẽtie deputat̃. Ratõ huiꝰ ẽ. ꝺa creature ſũt
ex q̃bꝰ hꝺmo occaſionaliter a deo auertit̃. ſm illud
ſap̃. xmj. Creature facte ſunt in odium & in mu
ſcipulã pedibꝰ inſipientium. q̃ ſcz iudiciũ rectum
de his nõ habent peccando. bonũ pfectũ in creatu
ris ponẽdo. & in eis vltimũ finẽ cõſtituẽdo. ſed re
ctũ iudiciũ de creaturis habet̃ p ſciẽtiã que eſt do
num ſpũſſancti. Hec bea. tho. ſcda ſcde. q. ix. ar
ti. mj. Vtꝝ dono ſcientie rñdeat tercia bẽtitudo.
ſcz bẽti q̃ lugẽt &c̃. in coꝛ. q. ¶ Sed forte argues i
oppoſitum. ſ. q̃ ꝓpter bonum vſũ tempaliũ non
eſt nccia ſcia que eſt donũ. & q̃ prudentia & ſcie
hũane ad iſtũ vſum valent. Primo ptz g̃ de pru
dentia que eſt recta ratio agibiliũ ſm ph̃m. vj. e
thicoꝝ. & ideo nõ videt̃ eſſe donũ ſcientie nccium
Rñdeo & dico q̃ ſciẽtia q̃ ẽ donũ in hoc dr̃t a pru
dentia. q̃a prudentia nõ certitudinaliter ſed magis
eſtimatiue habet iudiciũ de agendis. Sed ſciẽtia
que eſt donum hꝺ certitudinẽ ex ſpũſſancti p̃ſen
tia de agendis. & ideo falli nõ pt̃. vt dicit bea. tho
mas. mj. ſcri. ſen. di. xxxv. de domis. arti. mj. q. j.
Vtꝝ donum ſcie ſit de humanis. i coꝛ. q. Sed ꝺo
dico. q̃ nõ ſufficit ſcia hũana q̃ ex rõne demõſtra
tiua acq̃rit̃. tum q̃a rõ humana valet ad finem na
turalem. non autẽ ad ſupnaturalẽ ad quẽ hꝺmo eſt
ordinatus. & ideo ad hunc finẽ nccia ẽ ſcia q̃ ẽ do
nũ. Tuꝛ quia rõni humane nõ ſũt oñia cognita.
neq̃ oñia poſſibilia nccia ad ſalutem. ſic ſũt ſcie q̃
eſt donum. Re. ſup̃. donuꝛ ſapie. Tũ q̃a i ſciẽtijs
hũanoꝝ pt̃ eẽ pcm̃ nõ p ſe. q̃a nulla ſcia iq̃ntũ ſci
ẽtia ẽ mala. ſic ſcire iq̃ntũ ſcire nõ ẽ malum alias
ſcia maloꝝ nõ eẽt qd̃ abſurdum eſt. ſed per acci
dens vel in ſciendo vel i addiſcẽdo vel cõfidendo i
ſcientijs eſt pcm̃. & hoc vel ex pte cognoſcentis
vel ex pte cognoſcibilis. Primo ex pte cognoſcẽ
tis ꝓpter duas rõnes. Prima eſt ꝓpter occupatio
nem. ſ. q̃n aliq̃s ꝓpter occupationem in ſtudio ali
cui⁹ ſcie impedit̃ ab executõne officij ad qꝺ tenet̃
Sicut ſi iudex ꝓpt̃ ſtudium geometrie deſiſteret
a cauſis expediendis vel ſacerdos a cõfeſſionibꝰ au
diendis q̃n eas audire tenet̃. Secũda ẽ ꝓpt̃ dele
ctationẽ alicui⁹ ſcie ex qua aliquis vemiret i cõtẽ
ptũ alicuius ſcie quaꝝ reuereri oportet. ſic̃ de hie
ronimo patuit. q̃ tm̃ delectabat̃ i ornatu verboꝝ
tullij q̃ deſipiebat ei incult⁹ ſmo ꝓphaꝝ vt ipe di
cit. & iõ ipe ſe punitũ aſtruit p eo q̃ i libꝰ cicero
nis ſtudebat. ſic̃ etiã accidit illis q̃ tm̃ adherẽt rõ
nibꝰ hũanis q̃ a fide diſcedũt & eam impugnant.
Secũdo ex pte cognoſcibilis in ſciẽtijs humanoꝝ
pt̃ eẽ pcm̃. & hoc ꝓpter tres rõnes. Prima q̃n ſci
bile ẽ inclinans ad culpam. vt in ſciẽtia nigromã
cie. Secũda ẽ q̃n ſcibile nulli⁹ vtilitatis hꝺ effica
ciã. vt i ſcia artis notarie. Tercia ẽ q̃n ſcibile eſt
ſup̃ cognoſcentis potẽtiã. ſic̃ dr̃ eccl̃i. mj. Altioꝛa te
ne q̃ſieris. Altioꝛa vocat illa ad q̃ nõ poteſt rõ na
turalis vel ſcia q̃ ẽ virt⁹. vñ ꝓuer. xxv. Perſcru
tatoꝛ maieſtatis oppꝛimet̃ a gloria. g̃ ẽ nccia ſcia
q̃ eſt donum ſpũſſancti. Hec bt̃⁹ tho. tercio ſcrip.
ſen. di. xxxv. arti. mj. q. ij. Vtrũ i ſcia hũanoꝝ
ſit aliq̃d curioſitatis & culpe. in coꝛ. q. p totũ.

¶ Qꝝ ſcientia q̃ eſt donum eſt in omnibꝰ haben
tibꝰ g̃ram gratum facientẽ & quare. ¶ Ca. xmj.

Secundo p̃cipaliter circa donũ ſcientie cõ
ſideranda eſt diffuſio muneris. ſ. in quibꝰ
donum ſcie habꝝ eẽ. Vbi nota. q̃ ſcientia
que eſt donum ordinatur ad duo. ¶ Primo ad di
ſcretionem de credendis & agendis. Nam p ſcien
tiam que eſt donum hꝺmo ſcit certitudinaliter q̃d
credẽ & quid agẽ debeat & diſcernere credenda a
non credendis. & agenda a cauendis. & hec ſcia ẽ
in ommibꝰ hñtibꝰ g̃ram g̃tũ facientẽ. Omnes enim
ex infuſione g̃re hñt certum iudicium circa credẽ
da & agenda. ita q̃ in nullo deuiant a rectitudine
iuſticie. & ꝓpt̃ hoc dicũt̃ ſciẽtiã ſanctoꝝ hñe. vt dr̃
ſap̃. x. Juſtũ deduxit dñs p vias rectas & dedit
illi ſciam ſanctoꝝ. id ẽ ſciam talẽ quã decet ſanctos
hñe ſcz i nullo a rectitudine iuſticie declinare. vel
ſciam ſanctoꝝ q̃ ſcti eligũt temporaliter cruciari &
eternũ gloriari ¶ Secũdo ſcia ordinat̃ vel ad ma
nifeſtationẽ. vel ad reductõnẽ. vel ad defenſionem
fidei. & hec ſcia ptinet ad g̃tiã gratis datã. de qua
dr̃ p̃me ad choꝝ. xij. Alij dat̃ ſmo ſcie ſm eũdez
ſpñ qui non dat̃ omnibꝰ ſed q̃buſdaz. Vnde au
guſ. dicit. xij. de trinitate. q̃ hac ſcientia nõ pollẽt
fideles plurimi q̃nis polleant fide. vnde ſubdit.
Aliud ẽ ſcire q̃d hꝺmo credere debeat. aliud eſt ſci
re quẽadmodũ hoc ipm & pijs opitulet̃ & contra
impios defendat̃. Et hoc ꝓbo duplici exẽplo. ſcz
de intellectu & de ſenſu. Primo de dono intellect⁹
q̃a ſicut ſe habet de dono intellectus. ita de dono
ſcie. ſed non quicũq̃ intelligit hꝺ donũ intellect⁹

sed qui intelligit ex habitu gr̃e . g̃ similr̃ nō q̃cū q̃ habet sciētiā habet donū scientie · sed soli illi habent donū sciētie qui ex infusione gratie circa credenda & agenda ita certū iudiciū habent q̃ ī nullo deviant a rectitudine iusticie vt p̃dixi · Secundo hoc idem p̃bo p exemplū de sensibo corporis · Sicut em̃ sensus corporis qui est ad esse scz tact? est in ommibo membris · sensus aũt qui sũt ad bene esse sunt in capite tm̃ p q̃d alia membra reguntur Ita etiā est de domis gratuitis que ī ecclesia dāt̃ Quedā em̃ dona sũt de nec̄itate salutis · & hoc oportet q̃ dent̃ omnibo mēbris xp̄i · & huiusmodi sũt q̃ ptinēt ad g̃tiā g̃tū facientem · vt sũt v̄tutes & dona · Quedā aũt sũt q̃ sũt ad bn̄ eē sicut g̃tie g̃tis date vt opatio miraculoz & huiusmodi · & hec non dantur omnibo mēbris xp̄i · sed illis tm̃ q̄bo expedit ad edificatōnē fidei · vñ sic facē miracula nō est de nec̄itate sed de pfectōe fidei · sic sermo scie & alie gr̃e g̃tis date de q̄bo loq̃t̃ apos · p̃me ad chor. xij · Hec bea · tho · nj · scri · sen · di · xxxv · arti · nj · de dono scie · q · ij · Vtr̄ scia q̃ē donū sit speculativa vl̄ p̃ctica · ī cor · q · p totū · Et sc̄da sc̄de · q · ix · arti · nj · Vtr̄ scientia que est donum sit practica · in solu · nj · ar · Et ibidē · arti · j · Vtr̄ scia sit donū sp̄ūssancti · ī solu · nj · ar · p totū ·

De scie q̃ē donū quemit tercia bītitudo · Ca · xv

Tercō p̃cipaliter circa donū scie cōsiderāda est appropriatio beatitudinis · Nā scie q̃ē donū sp̄ūssancti appropāt̃ & quemit tercia bītitudo · scz bti q̄ lugēt &c̄ · vt dr̄ matth · v · Vbi tā gunt̃ duo cōuenientia dono scie · Primo em̃ appropāt̃ scie luct? p merito · cū dr̄ bti q̄ lugēt scz de p̃teritis erratis · vñ glo · interli · ibidem sic ait · Di scie sp̄ū illustrāt̃ vt sciāt q̄bo malis inuoluant̃ · Secdo appropāt̃ cōsolatio scie p p̃mio · vñ subdit̃ · qm̃ ipi cōsolabūt̃ · & in p̃nti dū hic p rectum iudiciū scie creaturas in bonū dīnū ordināt · & in futuro talis cōsolatō pficiet̃ · Vñ aug? ī li · de sermone dn̄i ī mōte sic ait · Scientia cōuenit lugētibo q̃ didicerūt q̄bo malis victi sũt q̃ q̃si bona petierūt Hec bea · tho · sc̄da sc̄de · q · ix · arti · nj · Vtrū dono scientie respondeat tercia beatitudo · scz beati qui lugent &c̄ ·

Qz ad recte cōsiliandū tria sũt nec̄ia · Ca · xvj

Quarto dicendū est de dono cōsilij · Circa qd̄ tria cōsiderare debem? · scz rectitudinē cōsilij · celsitudinē iudicij · aptitudinē auxilij · Primo circa donū cōsilij cōsiderare debem? rectitudinē cōsilij · Nā recte cōsiliat̃ q̄s si facit tria que tangit p̄bs · nj · ethicoz · si debitū finem sibi p̃stituat · si media accomoda ad finem inueniat · si temp? cōueniens cōsilio assumat · Primo em̃ aliquis recte consiliat̃ si debitum finem sibi p̃stituat · non enim de p̃ncipio est cōsiliū · Cui? rō est · q̄a cōsiliū est inq̃sitō rōnis de aliq̃ opabili a nob · sed p̃ncipiū ī oī scīa oportet supponē tāq̄ certum ī oī inq̃sitōne · g̃ p̃ncipiū sub q̃stione vel sub rōnis inq̃sitione non cadit · Similiter cōsiliū non est de fine · Cui? rō est · q̄a illud de quo est consiliū ē dubium vel incertū qualia sũt futura cōtingentia · q̄ patz · q̄a in talibo rō nō p̃fert iudiciū an eligenda sunt vel vitanda absq̄ inquisitōne rōnis · sed finis vel id q̄ habet̃ vt finis est iā determinatū & certū vt ī q̃libet scīa p̃ncipiū illi? scie · g̃ &c̄ · Secdo aliq̄s recte cōsiliat̃ si media accomoda vel cōuenientiora ad finē inueniat · q̄ aũt de aliq̄bo nō sit cōsiliū ex duplici rōne p̄cedit · vel q̄a sũt determinata vel q̄a sũt minima · Prima rō est · q̄a talia hñt determinatas vias p̄cedendi ad determinatos fines · sic scriptor nō cōsiliat̃ quō lr̄as trahē debeat · quia hoc p artem est determinatū & nō dubiū · Secūda ratio est · q̄a talia sũt minima vel inutilia que parū adiuant vel impediūt ad consequendum finem · q̄a non multum refert vtr̄ sic vel sic fiant · q̄d aũt parum est rō accipit q̃si nihil · Vñ oportet q̃ illud de quo est cōsiliū cōuenienti? fit & vtilius & facilius ad consequēdū finē · q̃le cōsiliū ē q̄d dat̃ de paupta te math̄ · xix · Si vis pfectus eē vade & vēde oia q̃ habes · q̄d est cōsiliū & non p̄ceptum · Et de virginitate p̃me ad chor . vij . de virginibo scz q̃ nubāt vel ppetuo cōtineāt p̄ceptū dn̄i nō habeo · Ambro · in glo · vet dicit · q̃ dn̄s nō p̃cipit cōtinentiam vginalē vel etiā vt nubāt · Consiliū aũt do q̄d ē de meliori . & merito · q̄a vt dr̄ ecc̄i · xxvj · Nō ē digna ponderatio anime continētis · Tercō aliq̄s cōsiliat̃ recte si tempus cōsilio cōuenies assumat · scz q̃ tempus cōsiliandi nō nimis acceleret vel p morā trāseat · vt nec nimis tard? nec nimis velox sit ī cōsiliis · Et ad hec tria q̃ ad rectitudinē vel bonitatē consilij ptinēt p̄ducit & opat̃ vna vt? hūana q̃ vocat̃ eubulia · vt dicit p̄bus · vj · ethicoz · nam eubulia dr̄ vt? bn̄ cōsiliativa · Et p oppositū nō ē rectū neq̄ bonū consiliū si deficiūt ista tria · siue aliquis ī consiliando malum finem sibi p̄stituat · siue etiam ad bonum finem vias malas inueniat · siue etiam tempus congruum vel debitum non assumat · siue etiam modum consiliandi debitum non habeat · vt scilicet in suo consilio non sit fraus · Et propter hoc nullus peccator est bene consiliativus quia peccando debitas circūstantias nō obseruat · & p oppositum q̄libet virtuosus est bene consiliativus in his que ordināntur ad finem virtutis · licet in aliquibo aliis negociis particularibo · puta in mercationibo vel in rebo bellicis vel in aliquo huiusmodi nō sit bene cōsiliativus ? Hec bt̄us tho · tercō scrip · sen · di · xxxv · de donis · arti · nj · q · j · Vtr̄ cōsiliū sit donū in cor · q · in p̃ncipio · Et iter̄ sc̄da sc̄de · q · lj · arti · j · de eubulia · Vtr̄ eubulia sit virt? ā · contra · in cor · q · & in so · j · & · nj · ar · Et iter̄ p̃ma sc̄de · q · xnj · de cōsilio arti · j · Vtr̄ cōsiliū sit inq̃sitio rōnis in corpore · q · Et ibidem arti · ij · Vtr̄ cōsiliū sit tm̃ de his q̃ sũt ad finē in cor · q · Et ibidem articulo quarto · Vtrum cōsiliū sit de ommibo que sunt per nos agenda · in corpore questionis ·

¶ Quid ſit donū cōſilij & ad qđ ē nccīū · Ca · xvij

Secundo circa donū cōſilij cōſiderare debe
m⁹ certitudinē vel celſitudinem iudicij ·
Eſt aūt ꝓpriū rōnali creature ꝙ p inq̄ſi
tōnem rōnis moueat ad aliqđ agendū · que quidez
inq̄ſitio rōnis cōſiliū dr · vtz ca · p̄cedēti · ſed q̄a rō
humana nō pt comphendē ſingularia & cōtingen
tia que p̄nt occurrē & etiā deficē ne ad finē inten
tuz p̄ducāt p que homo cōſiliat · ideo certitudinē
cōſilij attingē nō eſt hūanū ſed diuinū · cui⁹ eſt p
certitudinē euent⁹ cōtingentiū p̄uidē · & ideo opor
tet ad hāc certitudinē hn̄dam ꝙ mēs eleuet ſupra
hūanū modū · ad quā certitudinē nō poteſt rōnis
dictamine eleuari · ſed a deo q̄ oīa comprehendit
qđ fit p donū ꝯſilij · Quod ſic diffinit a bēo thoma
nj · ſcrip · ſen · di · xxxnj · arti · ij · in cor · q · i Donū
conſilij eſt quo homo accipit hic qđ agendū eſt ·
q̄ſi p certitudinē a ſpū̄ſancto edoct⁹ · ſup hūanum
modum · Vel aliter · Donum conſilij eſt quo homo
dirigit in agendis & cauendis · non p inquiſitōnē
rōnis · ſed q̄ſi conſilio accepto a ſpū̄ſancto · Nā ſci
re p certo oīa agibilia & cauere oīa p̄cipicia
impediēntia ad conſecutōnem vite eterne · non eſt
ex dictamine rōnis ſed ex virtute ſpū̄ſancti quo
filij dei agunt · vt dicit apoſ · ad ro · viij · Et bea · t ·
nj · ſcrip · ſen · di · xxxv · arti · j · Vtz conſilium de
beat poni inter ſeptē dona · in cor · q · Vel aliter · Cō
ſilium quod eſt donū eſt quo ſpū̄ſanctus dirigit
nos i oībo q̄ ordinat i finē vite eterne · ſiue ſint ꝺ
neccitate ſalutis ſiue nō · vt dicit bea · t · ſcđa ſcđe ·
q · lij · arti · nj · Vtz q̄nta bītudo que ē bīti miſe
ricordes &c rn̄deat dono conſilij · in ſolu · ij · argu ·
¶ Ex q̄bo exp̄ſſe patz · ꝙ hūana rō a ſpū̄ſancto p
donū conſilij inſtruit dirigit pficit & attollit in
agendis · qđ oīdit q̄druplr · ¶ Primo ex interp̄
tatōne · q̄a conſiliū dr q̄ſi cōſidiū · eo ꝙ multi conſi
dēt ad ſimul cōferēdū · quos oportet cōſiderare plu
res cōditōnes ſeu circūſtantias · quas cū vnus cō
ſidendo deficit · alij melius pcipit · vt dicit beat⁹
tho · p̄ma ſcđe · q · xnj · arti · nj · Vtz conſiliū ſit
de his ſolum que aguntur a nobis · in cor · q · Dic a
ſimili q̄a hūana rō nō pt habere aliqm certitudinē
de euentibo cōtingentiū · de⁹ cui⁹ ē p certitudinez
euent⁹ contingentiū p̄uidē p donū cōſilij rationez
humanā inſtruit de agendis ſupra humanum mo
dū · ¶ Secūdo hoc idem ꝓbo ſimilitudine · Vide
mus enī i rebo humanis ꝙ illi qui non ſufficiunt
ſibīp̄is in inquiſitōne conſilij a ſapiētioribo cōſiliū
req̄rūt · ſed q̄a rō hūana non poteſt cōphendē ſin
gularia & contingentia que p̄nt occurrē · ideo ma
gis indiget homo inq̄ſitione cōſilij q̄ſi cōſilio acce
pto a deo qui oīa cōphēdit · vt dicit beatus tho ·
ſcđa ſcđe · q · lij · Vtrū conſilium debeat poni inter
ſeptē dona arti · p̄mo i ſolu · j · ar · ¶ Tercō hoc
idez ꝓbo · rōne · Nam ratio hūana pficit p hoc qđ
mouet a ſuperiori p̄ncipio motiuo · ſic corp⁹ in hoc
ꝙ mouet a ſpū̄ · Manifeſtum eſt aūt · ꝙ rectitudo
rationis hūane comparat ad rationē diuinā ſic p̄n
cipiū motiuū inferius ad ſuperi⁹ · Ratō enī eterna
ē ſup̄ma regula omnis rectitudinis hūane · & ideo
rō hūana maxīe pficit & adiuuat · ſm ꝙ mouet
& regulat a ſpū̄ſancto p donum conſilij circa ea q̄
ſūt agēda ꝓpt̄ finē · ita ꝙ donū cōſilij rationem hu
manā adiuuat & pficit · vt dicit · b · tho · vbi ſupr
arti · ij · Vtrū donū cōſilij rn̄deat vtuti prudentie
in cor · q · ¶ Quarto hoc idem ꝓbo autoritate p̄bi i
ca · de bona fortuna dicentis · ꝙ his q̄ mouent per
inſtinctū diuinū nō expedit cōſiliari ſm rōnē hūa
nam ſed ꝙ ſeq̄ntur inſtinctū · q̄a mouent a p̄ncipio
meliori q̄p̄ ſit rō humana · ꝓpter quod dona pficiūt
hominē ad altiores actus vtutū · Hec bea · tho · p̄
ma ſcđe · q · lxviij · arti · p̄mo · in cor · q · in fine ·
¶ & quinta beatitudo appropriat dono conſilij &
quare ·

¶ Capitulū · xviij ·

Tercō circa donū conſilij conſiderare debe
mus aptitudinē auxilij · Nā quinta beati
tudo que eſt beati miſericordes &c · rn̄det
& appropriat dono conſilij ſicut dirigenti : qđ du
pliciter ꝓbo · ſcz rōne · & autoritate · ¶ Primo rōne
ſic · Licet enī p ꝯſiliū in oībo virtutū actibo diriga
mur · ſpāliter tn̄ in actibo mīe · Ex quo rationem ſic
formo · Conſiliū ꝓprie eſt de his q̄ ſūt vtilia ad fi
nē · ſed mia maxime eſt vtilis ad finē · ſm illud p̄
me ad thimo · nj · Pietas ad oīa vtilis ē · g̃ &c ·
¶ Secūdo hoc idē ꝓbo autoritate auguſ · in libro
de ſermone dn̄i in mōte ſic dicētis · Cōuenit cōſiliū
miſericordibo · q̄a vnicū remediū eſt de tantis ma
lis erui · dimittē aliis & dare · Hec bēus tho · ſcđa
ſcđe · q · lij · arti · nj · Vtz q̄nta beatitudo ſcz beati
miſericordes rn̄deat dono cōſilij ar · cōtra & in cor ·
q · ¶ Tercō ꝙ donum conſilij mūam dirigat ꝓbo
autoritate · vn̄ glo · ſup illo verbo beati miſericordes
ſic dicit · Miſericordia eget ſpū cōſilij fine q̄ nemo
circūſpecte miſeret · inicium eſt ſui miſereri · finis ē
p alio mori · Ordo enī ē miſereri vt vnuſquiſq; in
cipiat a ſe · finē chriſtus inſinuat p peccatoribus
mortu⁹ ex miſericordia · Re · ſup · bīti miſericordes

¶ & fortitudo que eſt virtus · & fortitudo que
eſt donum differūt in quatuor · ¶ Ca · xix ·

Poſtq̄ dictū eſt de quatuor domis pficien
tibo hoīem ſup̄ modū humanū in vita con
templatiua · ſ · de dono ſapie : intellectus ·
ſcie & cōſilij · nūc dicendū eſt de tribo domis pficiē
tibo hoīem ſupra humanum modum in vita actiua
ſcz de dono fortitudinis · pietatis · & timoris · Et
q̄a donū fortitudīs rōe materie p̄fert aliis duobo ·
q̄a ſolū i arduis locū habet · ideo de dono fortitudi
nis eſt p̄mus dicendū · Circa quod donū conſidera
re debemus tria · ſcz cōfidentie drām · p manentie in
deficientiā · inſticie cōuenientiā · ¶ Primo circa do
nū fortitudinis cōſiderare debemus cōfidentie dif
ferentiam · Nam fortitudo q̄ndā animi confidentiā
importat q̄ requirit & in bonis arduis faciendis ·
& i malis arduis ꝓſeq̄ndis vel ſuſtinēdis · vt bē⁹

grego·i ꝓncipio moꝝ·dicit·q̄ fortitudo dat cōfi-
dentiā trepidanti·¶ Dr̄nt tamē cōfidentia vel fir
mitas animi quā dat fortitudo que est vtus·& il-
la quā dat fortitudo q̄ ē donū sp̄ūssancti i quatuor
scz i vtute ·i ope·i q̄ntitate·i fine·¶ Primo dif
ferūt i vtute. q̄a fortitudo q̄ est vtus. hr̄ mēsuram
sui act? potētiā hūanā siue vires hūanas. vñ ea q̄
supgredīt̄ vires hūanas neq̄ aggredīt̄ neq̄ su
stinet. vñ dicit pb̄us·m̄·ethicoꝝ· q̄ fortis est im-
stupefactibilis interribilis q̄ sūt ꝑm hoiez·sed for
titudo q̄ ē donū sp̄ūssancti·hr̄ ꝑ mēsura sui act? dī
nā potētiā de cui? auxilio cōfidit·fic̄ dr̄ i ps̄· In
deo meo trāsgrediar muꝝ·id est oñe qđ possēt hu
mane infirmitati obuiare·¶ Secđo dr̄nt in ope·
q̄a fortitudo q̄ est vt? pficit animā ad sustinēdū q̄
cūq̄ picula·fortitudo aūt q̄ est donū vtrūq̄ fa-
cit·q̄a ipa pficit & in sustinēdo quecūq̄ picula &
i aggrediēdo vel faciēdo quecūq̄ ardua.¶ Ter-
cio dr̄nt in q̄ntitate·q̄a fortitudo q̄ ē vtus nō se ex
tendit ad oñia difficilia .sed fortitudo q̄ est donū
sp̄ūssancti sic. Ratō hui? est·q̄a fortitudo q̄ est v
tus inmitīt̄ facultati vel vtuti hūane. facultas aūt
seu potentia hūana est infirma respectu facultatis
dīne. Vñ nō est vna facultas vel potentia hū ana
respectu oīm difficultatuꝝ sed diuerse facultates
sunt ordinate ad diuersas difficultates & q̄ñq̄ ab
inuicē sepant̄ ·Aliq̄s em̄ habet facultatē vt facile
supare possit difficultates que sūt in delectatōm-
bus qui tamē nō potest de facili supare difficulta
tes q̄ sūt i passiōibo illatis. & sic de aliis·Sed for
titudo q̄ est donū vtīt̄ facultate dīna q̄si sua· ꝑm
q̄ i ps̄. dr̄·Diligā te dñe vtus mea &c̄·Et meri-
to·q̄a tu es ꝓpugnator potēs imo oīpotēs. guber-
nator prudēs · cōsolator clemēs·remunerator af-
fluens ·secur? g̃ in eo pītio oñem solicitudinem
meam .cui? nec potētia vinci·nec sapīa falli·nec
prudētia impediri ·nec beniuolentia fatigari pt̄ q̄
min? expleat omnē indigētiā meā & satiet in bo-
nis desideriū meū .Et q̄a dīna facultas potētia vl̄
virtus est vna eadeꝝ respectu oīm p̄dictarū facul
tatum· ideo fortitudo que est donū se extendit ad
omnes difficultates que in rebo humanis possunt
accidere etiam supra facultatem humanam .sicut
apostolus dicebat ad philipn̄. m̄. Omnia possum
in eo qui me cōfortat. vbi ostendit duo scilicet q̄d
potest & per quid potest· Primo ostendit quid
potest· quia omnia potest· Vbi nota tria· Pri-
mo quia sicut fortitudo que est virtus habet du-
os actus·scilicet sustinē & aggredi terribilia· cū
iste actus qui est sustinere difficultates p̃ntes est
p̃ncipalior m̄q̄ntum difficilius est sustinē difficul
tates p̃ntes q̄ꝑ tendē in absentes·vt patet infra·
fortitudo de actu eius·Dic etiā fortitudo que ē do
num habet duos actus ·vnus est pati vel sustinē
omnes difficultates siue in passiombo siue i opa-
tiombo· ali? actus est aggredi difficilia & ardua
spe diuinī auxilij ·tamen quia vnus act? ad aliū
ordinat̄·s. aggredi ad pati .ideo fortitudo que est
donum vmcum actum habet ꝑm speciem. Secūdo
oñdit apos·p quid potest·q̄a in eo qui me cōfortat
Ambro·in glo·ibidem·q·d·Omnia possum & pa-
ti & facere i eo q̄ mihi possibilitatē & vires dedit·
ysa·xxvi·Omnia opa nr̄a opatus est dñs·& hoc
p caritatē infusā·de qua ꝑme ad chor·xm̄·Cari-
tas omnia suffert oñia credit oñia sustinet·id·est
sustinere facit·¶ Quarto & vltimo fortitudo que ē
virtus & fortitudo que ē donū differūt in fine·q̄a
fortitudo que est virtus nō semp perducit ad finez
operis inchoati ·quia nō subest potestati hominis
vt finem sui operis consequatur .vel euadat m ala
vel pericula·cū q̃ñq̄ oꝑemamur ab eis in mortē·
Sed fortitudo que est donum hoc in homine opera
tur dum perducit eum ad vitam eternam que est
finis ommiū bonoꝝ operum & euasio ommiū piculo
rum. & huiusmodi rei infundit quandā fiduciā mē
ti sp̄ūssanctus ꝑ donuꝝ fortitudinis contrarium ti-
morem excludens ·Hec beatus thomas tercō scri·
sententiaꝝ di. xxxm̄·de dono fortitudinis·arti-
culo. m̄·q. p̃ma in cor·q. & in solutione·m̄·ar·
Vbi dicit·q̄ꝑ fortitudo est virtus circa difficilima
ꝑm genus suū quod est mors·nō tamē ꝑm compa-
rationē ad operantē·quia non excedunt vires ei?·
Sed fortitudo que est donū etiā est circa illa dif-
ficilima que excedunt facultatē hūanam nec tamen
stricte ·quia nō excedūt facultatem diuine potētie
cui donū fortitudinis inmitīt̄ . Idem ibidez·q·sc̄a
Vtꝝ fortitudo que est donū habeat in via vnum
actū vel plures·in corpore questionis·Et sc̄a se-
cunde. q. cxxxix. articulo p̃mo. Vtrum fortitudo
sit donū sp̄ūssancti·in corpore. q. & in solu. p̃m &
tercij ar·Requre infra. fortitudo.

¶ Q̄ aliq̄s actus fortitudinis manet in patria
& aliquis nō. ¶ Capitulū·xx·

Secūdo circa donū fortitudinis considera-
re debem? ꝑmanentie indeficiētiā. Vtrū
scz actus fortitudinis que est donum ma-
neat i patria sicut i via ·Respōdeo & dico·q̄ꝑ for-
titudo habet duplicem actū ex diuina virtute cui
inmitīt̄·vt patet ca·p̃cedēti. s. aggredi & pati dif
ficultates· ¶ Primus actus qui est pati difficilia
ñ erit i patria. Cui? ratō ē .q̄a ibi nulla penalitas
erit. & ideo nulla difficultas . ¶ Secund? actus
q̄ ē inmiti virtuti diuine perfectissime erit in patria
Cui? ratio ē·q̄a ibi pfectissime diuine potētie inmi
tīt̄·q̄đ duplicīt̄ ꝓbo·scz autoritate & similitudīe
Primo autoritate beati gregorij p̃mo moꝝ·sic di-
cit. Fortitudo aduersa nō metuit quod est necessa
rium in presenti·Et iterum·fortitudo confidentie
ei bonis appomit. quod permanet etiam in futuro·
Secūdo hoc idem ꝓbo similitudine de vita actiua
que nō manet in patria q̄ntum ad suam essentiam
vel materiā·sed quantum ad suam regulam sic·
quia hic in his que actiue vite sunt ex ipsa diuina
veritate regulamur·Require sup̄·contemplatio·

Dic ad ꝓpositū actus fortitudinis que est donū in patria erit perfrui plena securitate ab ommibꝫ laboribꝫ & malis. Dec beat⁹ thꝫ. ni. scrip. sen. di. xxxmi. q. ii. de dono fortitudinis. arti. mi. i coꝛ. q. & in solu. ii. ar. Et iterū sc̄da sc̄de. q. cxxxix. arti. i. Vtꝫ fortitudo sit donū spūssancti. i solu. secūdi. argu.

¶ Ꝙ ārta bītitudo rn̄det & appropriat̄ dono fortitudinis & quare.

¶ Ca. xxi

Circa donum fortitudinis cōsiderare debem⁹ iusticie cōuenientiā. Nam ārta beatitudo q̄ est. bti qui esuriūt & sitiunt iusticiaꝫ &c̄. rn̄det & appropriat̄ dono fortitudinis q̄d triplicit̄ ꝓbꝫ. scz rōne. autoꝛitate. & simlitudine. ¶ Primo rōne cōuenientie. q̄a sic̄ fortitudo in arduis cōsistit. ita etiā esuries & sitis iusticie q̄d ptz. q̄a valde virtuosum est q̄ aliquis non solum faciat opa virtuosa q̄ cōmunit̄ opa iusticie dicūt̄. sed q̄ ea faciat cū quodaꝫ insatiabili desiderio. q̄d pt̄ designari p famē & sitim iusticie. ¶ Secundo hoc idem ꝓbꝫ autoꝛitate bti auguſ. i li. de ꝓmone dn̄i i mōte sic dicētis. Fortitudo cōgruit esurientibꝫ. laboꝛāt em̄ desideraꝫtes gaudiū de veris bonis. amoꝛē a terrenis auertē cupientes. Glo. sup illo vbo matb. v. bti q̄ esuriūt & sitiūt &c̄. sic ait. Amatoꝛes veri bonī q̄bꝫ non satis ē q̄ iusti sūt. sed sp sitiūt op⁹ iusticie. Et ibidē i glo. Esuries iusticie spū fortitudinis fulcit̄ ne i via lateſcat. Et subditur ibidem i glo. Dec vt⁹ scz esuries & sitis iusticie sine spū fortitudinis nō implet̄. q̄a p eū esuriēdo ad satietatē q̄n̄q̄ venim⁹. Dec. b. t. sc̄da sc̄de. q. cxxxix. arti. ii. ar. cōtra. & i coꝛ. q. ¶ Tercō hoc idē ꝓbꝫ simlitudine. q̄a sic̄ de fortitudine coꝛporali est esuries coꝛpalis. & de debilitate coꝛpali fastidiū. sic etiā de fortitudine spūali. Et sic̄ de fortitudine coꝛpali est esuries certaminū. sic de dono fortitudinis est esuries iusticie i pn̄ti & satietas i futuro. Vn̄ glo. ibidē sic ait. Esurientibꝫ & sitientibꝫ saturitas. id est certātibꝫ & laboꝛātibꝫ refectio p̄mittit̄. Et subdit. iusticia est sua cuiq̄ tribuē sibi ꝓximo & deo. hec iusticia nō plene in nobis implebit̄. donec de⁹ sit omn̄ia i omn̄ibꝫ. & ideo hic posſum⁹ esurire nō satiari. Dec guilhelm⁹ i sū. ca. d. dono fortitudinis quō ei rn̄det ārta bītitudo. Re. sup̄ bti q̄ esuriunt & sitiunt. &c̄.

¶ Ꝙ excellētia dom̄ pietatis cōsiderari pt̄ q̄ntū ad q̄tuoꝛ & ad quie.

¶ Ca. xxii

Secūdo post donū fortitudinis dicendū ē de sexto dono. s. de dono pietatis. Circa q̄d cōsiderare debem⁹ tria. scz eminētiaꝫ dignitatis. pmanentiam eternitatis. cōuenientiam ꝓpietatis. ¶ Primo circa donū pietatis cōsiderare debem⁹ eminentiam dignitatis. Nam dona spiritussancti q̄dā sūt habituales dispositōes aie q̄bꝫ aīma est ꝓmpte mobilis a spūssancto. vtz sup̄. Inter cetera aūt mouet spūssanct⁹ ad hoc vt affectū quendam filialē habeam⁹ ad deū. ꝺm illud apoſ. ad roꝫ. viii. Accepistis spm̄ adoptionis filioꝝ dei i quo clamamus abba pr̄. g̊ pietas ꝺm q̄ cultū. id ē reuerentiā exhibz deo p mīstinctū spūssancti ē donū spūssancti. Vn̄ ysaie. xi. cum aliis dons numerat̄. req̄escz sup eū spūs scientie & pietatis. Dec bt̄s. t. sc̄da sc̄de. q. cxxi. arti. i. in coꝛ. q. ¶ Possumus igit̄ excellentiā hui⁹ dom̄ cōsiderare q̄ntum ad q̄tuoꝛ. scz q̄ntū ad suā regulam. differentiam. reuerentiam. efficaciā. ¶ Primo q̄ntum ad suam regulā. sic. Quanto regula dirigēs est nobilioꝛ. tāto actus illa regula regulatus & mensurat⁹ est nobilioꝛ. sed virtus accipit ꝓ regula aliquid hūanū. donum vero accipit ꝓ regula aliq̄d diuinū. Verbi gtia. & i delectationibꝫ & in hoꝛribilibꝫ & i cōmunicationibꝫ. Prio em̄ in delectationibꝫ timoꝛe put ē virt⁹ dirigimur ad dignitatē hūane nature cui⁹ deturpationē ꝓ tpalē delectationē refugim⁹. sed timoꝛe put ē donū i his dirigimur q̄si regula dignitate dīna a q̄ separi p inq̄sitōnē hui⁹ modi bonoꝝ refugim⁹. Silr i hoꝛribilibꝫ fugiēdis vel ꝓseq̄ndis dr̄nt̄ dirigit fortitudo q̄ ē virtus. & fortitudo que est donum. quia p fortitudinē que est virtus homo aggredit̄ terribilia vtens diuina potētia per cōfidētiā q̄si sua. vt ptz sup̄. donū fortitudīs. Silr se habet in cōmunicationibꝫ q̄ sūt ad alteꝝ. quia pietas que ē vtus accipit ꝓ mēsura aliq̄d hūanum. puta obhūās vel debitū vel congruum eius q̄ communicationē faciat. sed pietas que ē donum in cōmūicatōnibꝫ accipit regulā ipm deū. q̄a cōmunicat se ad alterū vtens deo q̄si seipꝫo. scz ea q̄ ipm decēt in huiusmodi cōmunicationibꝫ. id est deo vnitus exeq̄tur. Vn̄ dns matb. v. ad beneficientiā exēplo celestis pr̄is hoꝛtat̄. qui solem suū oꝛiri facit super bonos & malos. Patz g̊ dīa. q̄a i aliis cōmunicationibꝫ pt̄ attendi aliq̄ hūana ratio cōmunicādi alteri. scz vel liberalitas in paruis dons vel magnificētia in magnis. vel iusticia in debitis. vel decentia i g̃tuitis. q̄a tale dare docet vel vtilitas vel aliq̄d hūanū. Dz ꝙ rō hūana his terminis nō claudat̄ vt scz homo tm̄ tribuat alteri q̄ntum debz vl q̄ntū expedit ei qui tribuit. sed q̄ntū est deo acceptum diuinū bonū quod in se vel i ꝓximo relucet. hoc sup̄ hūanū modum est. & hoc fit p donum pietatis. Dec bt̄us thomas tercō scri. sen. di. xxxmi. de dons. arti. ii. in coꝛ. q. Et ibidem arti. mi. de dono pietatis. q. i. Vtꝫ pietas sit donū spūssancti in coꝛ. q. p totū. ¶ Secūdo pt̄ cōsiderari excellentia dom̄ pietatis q̄ntum ad suā dīam. Posset em̄ aliq̄s dicere. ꝙ pietas nō est donum sed virtus p autoꝛitatē bti gregoꝛ. in p̄ncipio moꝛ. dicentis. ꝙ pietas est idem q̄d mīa. sed mīa est virtus & ideo opat̄ ꝺm hūanū modum. g̊ & pietas nō est donū sz virt⁹. & ideo nō opat̄ ꝺm modū diuinū sed ꝺm hūanum. Rn̄deo q̄ntum ad hoc & dico. ꝙ mīa & pietas i hoc dīnt. q̄a mīa studet ad releuandas miserias ꝓximoꝝ ex hoc ꝙ ꝓximi sūt ei cōiuncti vel sanḡne vel familiaritate vl̄ sal̄tē nature similitudīe

in oñibꝫ eñ mia accipit ꝑ mẽsura aliqd humanũ sicut alie virtutes. Sed pietas q̃ est donũ spũssancti mouet ad releuãdas miserias ꝓximoꝝ ex aliq̃ diuino. scz inq̃ntuz sũt filij vel diuina similitudine insigniti. Ita ꝙ mia in suo actu vtit aliqua regula hũana. pietas vero vt est donũ vtit diña vtz. & ꝓpter hoc pietas est potior mia sic donũ virtute. Hec bea. tho. in. scri. sen. di. xxxmj arti. v. q. j. Vtrũ pietas sit donũ. in solu. ij. ar. Tercio potest cõsiderari eminentia dignitatis domi pietatis q̃ntum ad reuerentiã. sic. Quanto aliqd modo nobilioꝛi deo cultum vel reuerentiã exhibet. tanto est excellentiꝫ. sed hoc facit pietas ꝓut est donũ spũssancti. qđ dupliciter ꝓbo. Primo compando pietatem ad religionem. Licet eñ religio q̃ exhibet deo cultum sit potioꝛ pietate que est virtus q̃ exhibet cultum vel reuerentiã pri carnali. tñ pietas ꝓut est donũ est nobilioꝛ religione. qa exhibere cultum deo vt pri qđ facit pietas q̃ est donũ est excellentiꝫ ꝙ exhibere cultum deo vt creatoꝛi & dño. qđ facit religio. Vnde patet ex dictis. ꝙ religio est potioꝛ pietate q̃ est virtus. sed pietas ꝓut est donũ est potioꝛ religione. Hec bea. tho. ij. scde. q. cxxj. arti. j. Vtrũ pietas sit donũ spũs: sancti. in solu. ij. argu. Sedo hoc idẽ ꝓbo cõpãdo pietatẽ q̃ ẽ virtꝫ ad pietatẽ q̃ ẽ donũ. qa pietas q̃ ẽ vtus respicit in actu suo aliquid humanum. scilicet vel coniunctionem sanguinis vel familiaritatis vel nature similitudinis. Sed pietas que est donum in actu suo respicit aliquid diuinum. vt patz supra.

¶ Qꝫ eminẽtiam domi pietatis considerare possum? q̃ntũ ad efficaciã & quõ. ¶ Ca. xxmj.

Quarto possum? cõsiderare eminẽtiã domi pietatis q̃ntum ad efficaciã. Et formo sic ratiõnẽ. Illud qđ valet ad oñia videt eẽ nobilissimũ inter oñia dona. sed donum pietatis est huiusmodi. ita dicit apos. ꝑme ad thimo. mj. Exerce teipm ad pietatẽ. nam exercitatio corpalis ad modicũ vtilis est. pietas aũt ad oñia vtilis est. Vbi dicit ambro. in glo. sic. Pietas videt eẽ excellentissimũ i tota christiana vita. qa ꝑm apos. ad oñia valet. & bea. tho. hoc allegat. in. scripto sen. di. xxxmj. arti. v. de pietate. q. j. ¶ Ad euidentiã aũt isti? autoritatis exerce teipm ad pietatẽ &c̃. nota. ꝙ i illis verbis apostol? tãgit duo. Primo consulit & inducit ad actum pietatis. ibi. exerce teipm ad pietatem. Secdo oñdit fructũ pietatis. ibi. pietas ad oñia vtilis est. ¶ Primo cõsulit & inducit ad actũ pietatis. ibi. exerce teipm ad pietatẽ. id ẽ ad opa mie. Vñ apos. ꝑme ad thimo. vj. Sectare iusticiã pietatẽ fidẽ caritatẽ patientiã mãsuetudinẽ. vbi aug? i glo. sic ait. Quia nihil est tam asperũ tã pniciosũ q̃ vir ecclastic? q̃ sublimẽ tenet locũ cupid?. qa nõ solũ sibi sz & ceteris oibꝫ obẽ. Ideo dat formã ꝛtrariã dicẽs. Tu aũ hõ dei hoc fuge. Et subdit. Sectare vo iusticiã faciendo vnicuiq̃ quod ius exigit. Eccli. xv. Qui continens ẽ iusticie apprehendet illam. Pietatez in condescendendo indigenti vel insuperogãdo. Fidẽ in recte cognoscẽdo & nõ errando. nam fides ẽ bonoꝝ ommiũ fundamẽtũ. sine fide eñ impossibile est placẽ deo. ad hebre. xj. Caritatatẽ oñs i ḡdu suo diligendo. Nã caritas est omniũ bonoꝝ complemẽtũ. q̃ patet. qa sine ea oñes mortue sunt virtutes ꝑm apos. Patiam in malos vel mala sustinẽdo. Jacobi ꝑmo. Patiẽtia opus pfectũ habz. Mansuetudinẽ mala ꝙ bonis vel etiã malis nõ reddẽdo. Specialit aũt exp̃mit pietatẽ ad oñendũ ꝙ epus vel ꝓlat? misericordie viscerib tot? debet affluẽ. qđ significat illa abũdans iunctio capitis illoꝝ in sacratione. hinc ẽ ꝙ in tumbis sctoꝝ quoꝛũdã i mia ꝑcipuoꝝ effluit oleũ. sic de tũba bti nicolai & beate katherine. Hinc est ꝙ in vestib sũmi pontificis pendebãt malagranata que refrigerãt. ad significandũ illoꝝ miam refrigerãtem subditos. ¶ Secũdo oñdit ꝑncipaliter fructũ pietatis. & hoc duplicit. Primo comparãdo corporalẽ exercitationẽ pietati dicẽs. Corporalis exercitatõ. id ẽ corporal afflictio ad modicũ vtilis ẽ. sine dubio verũ dicit nisi eñ addat pietas corporalis afflictio modicum quidem valet. qa repmit a culpa & p cõseq̃ns cauet a pena. sed sine pietate nõ meret vitã eternã. Secdo oñdẽdo generalem vtilitatem. & hoc dupliciter. scz in merito & in ꝑmio. ¶ Primo in merito dicens. Pietas vero ad omnia vtilis est. valet eñ ad ꝑmerendũ deum. Vnde ambrosius in glosa sic ait. Omnis enim summa disciplime christiane in misericordia & pietate est quam aliq̃s seq̃ns lubricum si carnis patit vapulabit non tamen peribit. ¶ Sed contra. ambrosius aut intelligit de habente caritatem aut non. si sic. eodem modo sic caritas ita certe per exercitationem corporalez meretur. Si vero sine caritate. hoc falsum est. quia ꝑme ad choꝝ. xmj. dicitur. Si distribuero omnem substantiam meam in cibos pauperum caritatem autem non habeam &c̃. Respondeo & dico. ꝙ ambrosius illud verbum dicit occasionaliter non causaliter. vix eñ potest contingere de homine exercẽte opera pietatis quin bene moriat. Vnde hieronimus. Non memini me vidisse neq̃ legisse mala morte mortuuz qui libenter exercet opera pietatis Et ratio huius est. quia talis habet multos intercessores & impossibile est preces multoꝛum nõ exaudiri. ¶ Secũdo ostendit generalem vtilitatem pietatis in premio. ideo subdit apostolus. pmissionem habens vite que nunc est & future. Glosa. qa per pietatẽ qua aliquis saluti & vtilitati oim studet meret vt in bonis spũalibꝫ & temporalibꝫ sufficientiam habeat in vita ista. prouerbioꝝ. xxvmj Qui dat pauperi non indigebit. nec solum sufficiẽtiam sed abundantiam habebit. prouerbiorum. xmj. In omni opere bono erit abundantia. Et ibidem. xj. Alij diuidunt ꝓpria & ditiores fiunt &c̃.

Et in futura vita habeat vitã eternã. Matth. xix
Centuplũ accipiet & vitam eternã possidebit. vbi
hiero in glo. sic ait. Sensus g̃ iste ẽ. q̃ carnalia p
dño reliq̃rit spũalia accipiet. q̃ cõpatione & meri
to sui ita erunt q̃si puo numero cẽtenari? cõpet̃.
Et in futuro vitam eternam possidebit. In quibo
verbis tagũt̃ tria. Primũ quo nihil appetibili?.
quia vitã. Secũdum quo nihil durabili?. q̃a eter-
nã. Tercium quo nihil securi? & p cõsequẽs nihil
quieti?. quia possidebit. Jo. xvij. Hec est vita e-
terna &c̃. Re. sup. bãtitudo: Et infra visio diuine
essentie. Ad hãc vitam infallibiliter pducit pietas
Vñ hiero. sup epistolã ad titũ sic ait. Pietas ex-
pectat bãtã spẽ & aduẽtũ magni dei & saluatoris
nr̃i ihu xp̃i. Dic ei impietas magni dei reformi-
dat aduẽtũ. ita pietas secura & suo ope etiã fide in
diciũ p̃stolat̃.

¶ Q donũ pietatis hẽ q̃nq̃ act? & quos.

¶ Ca. xxxij ¶

Secũdo p̃ncipaliter circa pietatẽ q̃ ẽ donuz
considerare debem? pmanẽtiã eternitatis
habet em̃ donũ pietatis i via q̃nq̃ act?.
s. vnũ p̃ncipalẽ. & q̃tuor secũdarios. ¶ Primus
actus & p̃ncipalis quẽ donũ pietatis habet in via
est deo cultum id est reuerẽtiã exhibẽ. nõ ppt̃ de
bitum sed ppt̃ cõdignũ. q̃a de? honore & reueren
tia est dign?. vt patet sup p̃mo ca. ¶ Secundus
act? est ppter dei reuerentiã sanctos etiã honorare
vt dicit aug? i libro de doctrina christiana. Cui?
rõ ẽ. q̃a sic act? pietatis q̃ ẽ vt? ẽ nõ soluz exhibẽ
cultum id est reuerentiaz patri carnali sed etiam
omibo sanguine iunctis. sm q̃ ptinẽt ad p̃em. Ita
etiã pietas que est donum non solum cultũ exhi-
bet deo. sed etiam ommibo sanctis imq̃ntũ ptinent
ad deũ. ¶ Tercius actus pietatis que est donũ ẽ
scripture sacre siue intellecte siue nõ intellecte nõ
cõtradicẽ. vt aug? dicit in secũdo libro de doctri-
na christiana. & hoc ppter reuerentiã quã exhibz
deo. ¶ Quartus act? pietatis que est donũ ẽ cõ-
stitutis in miseria subuenire. vt dicit beat? greg̃.
i p̃ncipio mor. Et rõ huius ẽ. q̃a sm greg̃. ibidem
Pietas est, idẽ qđ misericordia. q̃uis ab ea diffe-
rat i miserẽdi motiuo vel rõe. vtz sup̃ p̃mo ca. Et
ppter hoc bea. greg̃. p actu pietatis q̃ est donũ po
nit mie opibo misiltẽ. ¶ Quint? actus ei? est sine
offensione i medio p̃ue & puerse natõis conuer-
sari & cõuiuẽ. vt dicit aug? in secũdo li. de doctri
na christiana. Omes tñ hi q̃tuor actus vnã & eã-
dem regulam vel mẽsurã hñt. s. diuinã reuerentiã
vel honorẽ quo deus est dign?. & ideo act? pie-
tatis que est donũ i via est p̃ncipaliter vn? q̃ est p̃-
cipu? inter omes & ad quẽ omnes alij reducunt̃
sicut ad suã cãm. Hec bea. tho. nij. scri. sen. di. x-
xxvij. de dono pietatis. arti. v. q. ij. argu. cõtra.
& in cor. q. ¶ Sed forte queres. Vtz omes p̃dic-
ti act? pietatis q̃ est donũ in pria remanebũt sic
manent in via. Rñdeo & dico. q̃ de actu pietatis
plus pt̃ in patria remanẽ q̃ de actu fortitudinis.

Cuius? ratio est. q̃a actus fortitudinis remanebit in
patria q̃ntũ ad suã regulã vel mensurã. non tamen
q̃ntũ ad suã materiã. vt patet sup̃ donum fortitu-
dinis scdo ca. Act? autẽ pietatis remanebit i p̃ria
q̃ntũ ad suam mẽsurã quã pietas attendit. s. adhe-
rere ip̃i deo. & etiã q̃ntum ad eos quibo beneficia
p̃stare paratus erat sm affectum. vt scz benuolen-
tiã ad eos seruet & de ommibo eoz habeat gaudiũ
& leticiã. vñ in eis nõ erit cõmunicatio ad supplen
dam indigentiã sicut ẽ apud nos. & per cõsequens
iste actus pietatis q̃ est constitutis in miseria sub-
uenire nõ habet locum in patria. eo q̃ ibi nulla est
indigentia & nulla insufficiẽtia. q̃a omes suã suf-
ficiẽtiã a deo accipiẽt. & ideo nulla miseria. erit tñ
i eis cõmunicatõ ad augẽdã leticiã. sm modũ illi?
p̃rie sm quẽ superiores aliq̃d influũt inferioribo. vt
bãtus dyonisi? dicit. Vñ post diem iudicij & ante
actus p̃cipuus pietatis que est donũ habet locum
i patria. scz reuereri deũ affectu filiali qui p̃cipue
tũc erit. sm illud sap̃. v. Ecce quõ computati sũt
inter filios dei. Erit etiã mutua honoratio sc̃oꝝ
ad inuicẽ. Nũc autẽ scz ante diem iudicij miserent̃
sancti etiã eoz q̃ in statu huius miserie viuũt. Hec
bãtus tho. tercõ scrip. sen. di. xxxvij. arti. v. de do
no pietatis. q. nij. Vtz pietas q̃ est donũ habeat
aliquẽ actũ in p̃ria in cor. q. & in so. j. ar. Et itez
scda scde. q. cxxj. arti. j. Vtz pietas sit donũ i
solutione tercij argumẽti.

¶ Q scda bãtitudo appropiat̃ dono pietatis & q̃re

Tercio p̃ncipaliter circa donũ ¶ Ca. xxv. ¶
pietatis cõsiderare debemus conuenientiã
ppietatis. Nam scda bãtitudo que ẽ beati
mites &c̃ rñdet dono pietatis ppter cõuenientiam
quã mititas hẽ cũ pietate. quod quadruplicit̃ pbo
scz autoritate. ratione. similitudine. distinctione.
¶ Primo autoritate bti augus. in libro de smone
dñi i mõte dicẽtis. q̃ pietas cõgruit mitibo. ¶ Se-
cũdo hoc idẽ pbo rõne. q̃a ira que opponit̃ mitita-
ti vel mansuetudini duo mala inter alia facit. Naz
ira & pturbat hominẽ in seipo. & cõcitat eũ contra
aliũ imq̃ntũ est appetitus vindicte. vt patet infra
Ita bis duobo duo contraria facit mititas vel man
suetudo. q̃a vt dicit glo. sup illo vbo mathei. v. bti
mites &c̃. Mitis vel mansuetus nõ irritat vel irri-
tat̃. non nocet vel offendit̃. & p cõseq̃ns mansue
tudo hoiez & i seipo pficit & ad alterz. ¶ Tercio
hoc idẽ pbo similitudine. Nã scda bãtitudo hẽ cõue
nientiã cum pietate imq̃ntũ per mansuetudinẽ tol-
lũt̃ impedimenta actuũ pietatis. Et ex hac pte mi
titas ad pietatẽ reducit̃. Hec bãtus tho. tercõ scri.
sen. di. xxxv. de dono pietatis. q. ij. m so. mj. ar.
¶ Quarto hoc idẽ pbo distinctõne. sic. Donũ pie-
tatis aut accipit̃ p mia aut pro dono. Si pietas
accipit̃ p mia. manifestũ est q̃ qui hẽ pietatẽ ma
lo p̃xim cõpatiatur nec vult obesse sed prodesse.
vñ omis qui est pius est mansuetus. Si vero pie
tas sumat̃ p dono tũc cult? id est reuerẽtia dei ẽ

ingum dei suaue & onus leue. vt dicit̃ matḥ. xj. Cui mansuet? supponit & iclinat se gtis. vñ glo. sup illo vbo. bti mites sic ait. Pietas cõuenit mitibo. qui eñ pie q̃rit honorare deũ & scta. nõ reprehendit non resistit qđ est mitẽ fieri. Vnde qui est mãsuet? est pius & ecõuerso. Hec guilhelm? ī sũma. mj. ca. de dono pietatis quõ & q̃re adaptat̃ scde btitudim. Re. sup. btitudo que est. bti mites qm̃ ipi &c̃.

¶ Quis timor est donũ spũssancti & q̃s nõ. ¶ Ca. xxvj

TErcõ post q̃ dictuz ẽ de dono fortitudinis & de dono pietatis. dicendũ est de septimo dono scz de dono timoris dñi. qđ q̃dẽ donum & est p̃us alijs. & est posterius alijs. Est eñ p̃us alijs domis ī ordine generatõis. & ẽ posterius ī ordine pfectõmis. qđ patet. p̃us eñ est q̃ aliquis recedat a malo. qđ fit p donũ timoris. vt dr̃ puer. xvj. p timorẽ declinat oñis a malo. q̃ q̃ opet̃ bonũ. qđ fit p alia dona. vnde quia donum timoris est indigm? ceteris vt pbaui. ido vltimo pomit̃ inter dona. vt patet ysa. xj. Hec bea. t. p̃ma scde. q. lxviij. arti. vij. in solu. j. argu. ¶ Circa donũ aũt timoris notãda sũt q̃tuor. scz rõ vel pfectõ. intentio & augmẽtatõ. mãsio vel duratõ. adaptatõ vl̃ appropatõ. ¶ Prio circa donũ timoris cõsiderãda ẽ distinctõ rõ vel pfectõ. Cum enim sit multiplex timor. vt patet infra. timor. dico q̃ timor mũdan? vel human? nõ ẽ donũ spũssancti. vt dicit aug?. in li. de gr̃a & libero arbitrio. q̃a talis timor nõ timet offensã vel culpã vel penaz. qđ patet. q̃a hoc timore petr? negauit xp̃m. vñ tales timores scz mũdan? & human? sũt passiones inordinate & electõnes similes passiombo inordiatis. vñ nõ p̃nt esse donũ spũssancti. Similit̃ dico q̃ timor seruilis nõ est donũ spũssancti. Cuí? rõ est q̃a dona spũssancti nõ p̃nt cẽ cũ volũtate peccã di. eo q̃ timor ꝑulis cauet a malo & opat̃ bonũ. nõ ꝓpter fugaz turpis. sed ꝓp̃t fugã tristis. Et iõ dico. q̃ solus timor cast? vel filialis est donũ spiritussancti. hoc aũt pbo q̃tuor rõmbo. scz rõne modi. motiui. subiecti. p̃ncipij. ¶ Primo rõe modi. sic. Virt? & donũ ī hoc dr̃nt. q̃a vt? opat̃ ꝑm modũ hũanũ. Vt vbi gr̃a. Virtuosus a malis abstinet fugiẽs & timẽs incõuemiẽs rõis qđ ẽ turpe. & iste timor ẽ cuilibet vtuti annexus. Sed timor q̃ est donũ facit abstinẽ a malis ꝓpter fugam incõuemẽtis qđ est in sepatõne a deo. & ideo opat̃ supra humanũ modũ. & ꝓp̃t hoc est donũ. ¶ Secũdo hoc idẽ pbo rõne motiui. sic. q̃ enim homo ad bona tẽpalia tm̃ afficiat̃ diligẽdo cõcupiscẽdo ea & delectando in eis q̃ntũ eis indiget ꝑm modũ humanũ. id ẽ ꝑm modum rõnis dirigimur p tẽpantiam q̃ est circa delectatõnes & cõcupiscẽtias maximas. sed q̃ homo ex hoc motiuo solũ. s. ex reuerẽtia diuine maiestatis oĩa hec vt stercora arbitretur sup̃ hũanũ modũ ẽ. & hoc fit p donũ timoris. vt dr̃ ī psal. Confige timore tuo carnes meas &c̃.

¶ Tercio hoc idem pbo rõne subiecti. sic. Dona spũssancti sũt q̃dã pfectiones potẽtiay aĩe q̃bo potentie aĩe reddũt̃ bñ & de facili mobiles a spũsancto. sicut potentie appetitiue reddũt̃ bene mobiles a rõne. Ad hoc aũt q̃ aliquid fiat bene mobile a mouente. ꝑmo requirit̃ vt sit ei subiectum nõ repugnans. quia ex repugnantia mobilis ad mouentez impedit̃ motus. hoc aũt facit timor castus vel filialis. q̃ntum p ipm̃ deum reueremur & refugim? nosipi subducere vel subtrahere vel seperare nos a deo. ¶ Quarto hoc idem pbo rõne p̃ncipij. sic. Illud quod est principium salutis nõ est a nobis sed a deo. vt dicit aug?. sed timor castus vel filialis est principium salutis. ita dicitur ysaie. xxvj. A timore tuo dñe cõcepimus spm̃ salutis. ergo timor filialis est donum dei. Hec beatus thomas tercio scripto sententiarum distinctione. xxxmj. secũda parte distinctõmis de dono timoris arti. ꝑmo. q. ij. ī corpore q̃stiomis. Et scda scde q̃stione. xix. arti. ix. ī cor. q. ¶ Forte argues in oppositum q̃ nõ solũ timor filialis sed etiam timor seruilis sit donũ spũssancti tali ratione. Quicquid ẽ a spiritussancto est donum dei. sed timor seruilis est a spiritusancto. quod patet. q̃a super illud apostoli ad romanos. viij. non accepistis spiritũ seruitutis dicit glo. q̃ vn? spũs est qui facit duos timores. scz ꝑfectũlẽ & filialez: g̃ sic̃ timor filialis ẽ a spiritusancto. ita etiam seruilis. Rñdeo & dico. q̃ quedam sunt a spiritusancto que nõ sunt cũ spiritusancto. sicut fides informis & timor ꝑfectus. quod q̃dẽ nõ ẽ misi ꝓp̃t defectũ cõcomitantẽ. scz ꝓpter informitatem vel seruilitatẽ. Quedam vero sũt a spũsancto & cum ipo sicut caritas. Quedã vero sũt cũ ipo spũsancto sed nõ ab ipo sicut pctm̃ veniale. Quedam vero nec sũt cum spiritusancto nec ab ipo sicut peccatũ mortale. Hec bt̃us tho. tercõ scrip. sen. di. xxxmj. secũda pte distinctionis. arti. ij. q. j. in so. j. argu. Dic g̃ ex p̃missis patet. q̃ solus timor filialis est donũ dei. vñ eccli. xxv. Btus cui donatũ est habẽ timorẽ dei. & intelligit̃ de timore filiali. qđ donũ qui habet ẽ beatus. q̃a in dono timoris dñi dona & bona omnia possident̃. Eccli. xl. Timor dñi scz filialis sicut paradisus benedictõmis. id est abundãs ommbo bonis sicut paradisus ommbo pomis. Req̃re infra timor de bonis que facit.

¶ Q̃ aduemente caritate timor vel diminuitur vel excludit̃ vel intendit̃ & q̃s timor. ¶ Ca. xxvij.

SEcundo circa timorẽ consideranda ẽ eius intensio vel augmẽtatõ. Cũ enim p̃ncipium & causa timoris est amor. vt patet supra amor. vbi dr̃ q̃ amor ẽ p̃ncipiũ & ca ommiũ affectõnũ aĩe. ex amore p̃cipue caritatis diminuitur. timor excludit̃. timor intenditur. ¶ Primo amore caritatis timor seruilis diminuit̃. quia q̃nto aliquis magis deũ diligit. tanto minus timet deum. & hoc ꝓpter duas causas. Prima quidẽ est: quia mins? attendit ad bonũ ꝓp̃rium cui cõtrariat̃ pena

Secda est. qa filiꝰ inherẽs magis cõfidit de ꝓmio. & ꝑ cõsequẽs minꝰ timet de pena. ¶ Secdo dico. qꝺ aliꝯ se hꝫ de amore filiali. qa crescẽte amore caritatis timor filialis intendiꝯ vel augeꝯ. Cuiꝰ rõ est. quia amor est cã timoris vt dixi. sed crescẽte causa crescit effectꝰ. g̃ crescẽte caritate timor filialis crescit. Verbigrã. quãto eñ aliqs magis diligit aliquẽ. tãto magis timet eũ offendẽ & separari ab eo. ¶ Sed forte argues in oppositũ. s. qꝺ crescẽte caritate amoris diminuiꝯ timor filialis tali rõne. Sic amor importat vnionẽ. ita timor sepatõnẽ. sed crescẽte vnione diminuiꝯ sepatio. g̃ crescẽte amore caritatis diminuiꝯ timor filialis. Rñdeo & dico. qꝺ timor filialis nõ importat sepatõnẽ sed magis subiectõnẽ ad deũ. sepatõnem aũt refugit a subiectõne ipiꝰ. sed quodãmõ importat sepatõnẽ ꝑ hoc qꝺ nõ ꝓsumit se ei adeq̃re sed ei se subiicit. que etiã sepatõ inuemiꝯ in caritate inq̃ntũ diligit deũ sup̃ se & sup oñia. Vñ amor caritatis augmẽtatus reuerẽtiã timoris nõ minuit sed auget. Dec bea. tho. scda scde. q. xix. arti. x. in cor. q. & i solñ. ar. ¶ Tercõ dico. qꝺ aduemẽte caritate timor seruilis tolliꝯ. qꝺ tali rõne oñdo. Libertas secum nõ compatiꝯ seruitutem. sed caritas aduemẽs libertatem facit. qa vbi spũs dñi q̃ fine caritate nõ est: ibi libertas. vt dicit apoſ. scde ad cor. ñ. g̃ caritate aduemente timor seruilis expelliꝯ. ¶ Vbi nota. qꝺ timor pene aliqñ i caritate includiꝯ. aliqñ caritati oppoñiꝯ. Primo dico qꝺ timor pene aliqñ in caritate includiꝯ. Vt vbigrã. Separi a deo ẽ quedam pena quã caritas maxime refugit. qꝺ ꝓtimet a ꝺ timorẽ filialẽ qui simul manet cũ caritate Secundo dico qꝺ timor pene aliqñ oppoñiꝯ caritati. ſm qꝺ aliqs refugit penã cõtrariam suo bono naturali. sicut ꝓncipale malũ contrarium bono quod diligit. scz quia timet ꝓncipaliꝯ malũ pene. & nõ malum offense. & talis timor est seruilis qui penam formidat vt ꝓncipale malũ ꝓpter inordinatũ amorez sui cui tale malũ scz pene cõtrariaꝯ. Et talis timor inq̃ntũ seruilis nõ manet simul cũ caritate. sz substãtia timoris filis manet simul cũ caritate. sicut timor serui potest manẽ cũ caritate. qꝺ etiã ꝑ exẽplũ oñdo. Constat eñ qꝺ homo caritatẽ habens timet penas eternas. qa obiectũ ꝓprium timoris est malũ arduũ. sed qꝺ plus hoc maluz. scz malũ pene timeat q̃ malũ offense nõ ẽ de rõne substãtie timoris. sed de rõne seruilitatis q̃ aduemẽte caritate tolliꝯ. sic dixi. Dec bea. t. ñ. scrip. sen. di. xxxvñ. scda pte di. arti. ij. de dono timoris. q ñ. Vtz timor seruilis tollaꝯ aduemẽte caritate in duobꝰ ar. cõtra. & i cor. q. Et scda scde. q. xix arti. vj. in cor. q.

¶ qꝺ actꝰ timoris ẽ duplex. & quis.

¶ Ca. xxvñ.

In maiorẽ tamẽ eñdẽtiam ꝓcedẽtis capituli est sciendum. qꝺ actꝰ timoris est duplex. scz actꝰ elicitꝰ. & actꝰ impatus. Primꝰ actꝰ timoris est a timore elicitus. scilicet fugere hoc malũ vel illud. Secundus actus est a timore imperatꝰ & est facere vel dimittere hoc vꝫ illud ꝓpt̃ fugã illius mali cuiꝰ est timor. Dñt tñ actus isti in timore mundano vel humano. seruili & filiali & inciali. Vt verbi grã. Cũ eñ obiectũ timoris sit malũ. & malum diuidaꝯ in malũ culpe & pene. qñq̃ homo ꝓpt̃ mala pene q̃ timet a deo recedit. & iste dr̃ timor mundanus vel humanꝰ quo timore petrus negauit christum. Quandoq̃ eñ hõ ad deũ cõuertiꝯ & ei inheret ꝓpter timorẽ pene. & iste dr̃ timor seruilis. Quãdoq̃ eñ homo ꝓpt̃ vtrũq̃ ad deũ conuertiꝯ. s. ꝓpt̃ timorẽ pene & ꝓpt̃ timorẽ culpe. & talis dr̃ timor incialis. Quandoq̃ eñ aliqs ad deũ cõuertiꝯ ꝓpter timorem culpe. & iste dr̃ timor filialis. qa filioꝝ est timere offensam ꝑis deus aũt ꝑ caritatis amorẽ efficiꝯ ꝑr̃ noster. ſm illud apoſ. ad ro. viij. Accepistis spiritũ adoptõis filioꝝ dei i quo clamam⁹ abba ꝑr̃. Diciꝯ etiã spõsus nr̃. ſm illud apli scde ad choꝝ. xj. Despõdi eĩ vos vni viro virginẽ castaz exhibere christo. Dec beatus tho. scda scde. q. xix. de dono timoris. arti. ij. in cor. q. & in solu. ñ. argu. ¶ Sed forte queres. vtrum timor incialis differat a timore filiali. Rñdeo & dico. qꝺ q̃ntũ ad actum a timore elicituz non dr̃nt. Cuius ratio est. quia actus ab vtroq̃ timore scz inciali & filiali elicitus est timere sepatõnẽ a deo. nõ inq̃ntũ sepatio a deo est pena. sed inq̃ntũ sepatio ẽ elongatio ab amato. vñ sicut timere penas eternas non est actus timoris filalis. ita etiã nec timoris incialis. non tamẽ ita pfecte. Cuiꝰ ratõ est. qa licet actus timoris incialis nõ fit timẽ sepatõnẽ a deo ꝓncipaliꝯ ꝓut sepatõ a deo ẽ pena. tamẽ timor incialis compatiꝯ secum penam quod timor filialis nõ facit. Sed q̃ntũ ad actum imperatũ dr̃t timor castus vel filialis & incialis. qa timor incialis nõ solũ importat actum vel dimissionem ꝓpter timorẽ culpe vel offense. sed etiam ꝓpter timorẽ pene. quod nõ cõtingit in amore filiali qui ad solam sepationẽ oculũ hꝫ. non inq̃ntuz sepatio a deo est pena. sed inq̃ntum est elongatio ab amato. Verbi grã. Sicut amicus q̃rit ꝓfitiam amici vt in ipo delectaꝯ. sed ꝓpter amicũ ipm cui vult coniungi inquantum potest. Ita timor filialis nõ timet sepationem a deo inq̃ntũ est pena. sed inq̃ntũ est elongatõ ab amato. vt dicit beatus tho. terco scrip. sen. di. xxxvñ. scda pte di. de dono timoris. arti. ñ. q. j. in solu. ij. ar. Sic g̃ dico. qꝺ timor filis timet penã vt ꝓprium eius obiectũ. Timor aũt filialis nullo modo timet penã sed culpã vꝫ offensã. Timor aũt incialis nõ timet penã sic ꝓpriũ obiectũ. sed inq̃ntũ hꝫ aliq̃ꝺ de filitate adiũctũ q̃ ſm substãtiã manz q̃dã cũ cãitate filitate remota. sz actꝰ eiꝰ manet cũ caritate ipfecta i eo qꝺ nõ solũ mouet ad bñ agẽdũ ex amore iusticie. sz ex timore pene. sed iste actꝰ cessat in eo q̃ habz caritatẽ pfectã que foras mittit timorez

habentem penã: vnde timor imcialis & filialis nõ dãnt nisi fm pfectõnẽ & impfectõnẽ caritatis: vt dicit aug⁹ · in pma canonica iohis. pfectũ autẽ & impfectũ nõ dãnt fm substantiã · sicut & caritas pfecta & imperfecta non dãnt fm eẽntiã. sed solũ fm statũ. & eodẽ mõ timor imcialis & filialis. vt dicit bea. tho. scda scde · q · xix · arti · vm · argu. cõtra. in cor · q. & ĩ solu. ij · ar. ¶ Sed qa timor filialis manet cũ caritate: vt ex premissis patet. Posset aliquis querere. vtrũ augmentũ caritatis tollat vel diminuat vel augeat actum timoris filialis. Rndeo & dico. qp act⁹ a timore filiali elicitus est timẽ sepatõnẽ a deo · ad qđ reqrũt duo. Vnũ ex pte subiecti qđ est impfectõnis · scz possibilitas ad sepationẽ · qa de impossibili non est timor. Aliud ex pte obiecti qđ est pfectõis · scz amor ei⁹ a q̃ qs timet seperari · qa ab eo qđ qs nõ amat separi nõ curat. Dico g̃ qp augmẽtũ caritatis facit decrescẽ actuz timoris q̃ntũ ad hoc qđ est impfectõis · scz q̃ntũ ad possibilitatẽ sepationis a deo. qa q̃nto magis quis amat deũ · tanto min⁹ timet de possibilitate sepatõnis a deo. Cui⁹ rõ est · qa vbi ẽ impossibilitas sepationis a deo. ibi non est timor sepationis a deo · sed q̃nto magis crescit caritas. tãto aliqs a deo difficilius sepat · qa stricti⁹ ei colligat · g̃ q̃nto magis crescit caritas · tanto magis decrescit act⁹ timoris filialis q̃ est seperari a deo · Secundo dico qp augmẽtũ caritatis facit crescere actum timoris q̃ntum ad id quod est perfectõis · scz q̃ntũ ad amorem eius a quo quis timet separi. Cuius rõ est · qa q̃nto qs magis deũ amat · tanto magis curat & timet separi a deo · nõ ꝓpter penã que est ĩ sepatione a deo · sed ꝓpter amati pñtiam vt sup̃ dixi · Hec bea · t · m̃ · scrip · sen · di · xxxm̃ · scda pte di · de dono timoris · arti · m̃ · q · m̃ · Vtr timor castus vel filialis diminuat caritate crescẽte · in cor · q ·

Qr timor filialis q̃ntũ ad vtrũq actũ nõ remanebit in patria · ¶ Ca · xxix.

Quercõ pncipalit circa donum timoris considerãda est eius mãsio vel duratio. Vtr scz timor filialis remaneat in pria · Rndeo & dico · qp timor filialis hẽ duplicẽ actũ · vnus est separi a deo · alius est reuereri deũ. Dico g̃ qp timor filialis non remanebit in pria q̃ntũ ad istuz actũ q̃ est separi a deo · qa ĩ pria non erit timor sepatõnis vel possibilitatis seperationis a deo. Cuius rõ est · quia timor est de malo arduo qđ de facili vitari nõ potest · malũ aũt qđ de facili vitari potest non timem⁹ sed odim⁹ · Ad ꝓpositũ malũ sepatõnis a deo est in arduissimo cõstitutũ · vnde qa tollit hec possibilitas omino vt ĩ pria tollat hoc malum & p cõsequẽs timor · Ali⁹ aũt act⁹ timoris est ammirari vel reuereri deũ · & q̃ntum ad istũ actũ timor filialis ĩ pria remanebit · qđ qñ fit ex cõsideratõne tante altitudinis homo ĩ ꝓpria resilit puitatẽ · Qr aũt timor filialis q̃ntum ad istum actum qui est reuerri deũ remaneat in patria triplicit probo · scz ratione · felicitate · & autoritate · ¶ Primo rõne · sic. Timor filialis debet sume maiestati · malach · j · Si ego dns vbi timor me⁹ · & ĩ futuro exoluem⁹ deo quicqd ei debemus · g̃ timebim⁹ ipm ãmirando & reuerendo · ¶ Scdo hoc idẽ pbo ex felicitate · sic · Beatitudo sctoꝝ cõsistit ĩ pfecta subiectione ad deũ q̃ ĩ pria semp erit · sed timor filialis habz pcipue istũ actũ · g̃ &c̃ · ¶ Tercio hoc idẽ pbo autoritate bti augus · q̃ ĩ q̃rto li · de ciuitate dei dicit · qp ẽ duplex timor · scz timor solicit⁹ de malo pcauẽs · & talis timor nõ remanebit rõne supius assignata · & ẽ timor secur⁹ · scz nunq̃ peccandi & nunq̃ pdendi deũ sed semper fruendi deo · Vñ subdit aug⁹ ibidez · qp non erit timor exiens a malo qđ accidere potest · tenens in bono qđ cõmitti nõ potest · Et ponit rationem dicens · Vbi em̃ boni adepti amor immutabilis ẽ · pfecto si dici potest mali cauendi timor securus est · ¶ Qz forte argues in oppositũ · qp timor filialis nõ habebit locũ in pria tali rõne · In pria vel in gloria excludet quicqd est impfectionis · sed timor est huiusmodi · qđ patet · qa timor filialis nõ ẽ in deo · g̃ &c̃ Rndeo & dico · qp nõ omne quod ẽ pfectionis ĩ vno est pfectionis ĩ alio · alia est em̃ pfectio q̃ cõuenit creatori · & alia que cõuenit creature · Ad ꝓpositum timor nõ cõuenit deo & q̃re · certe qa supioreẽ nõ hẽt cui subijciat · cõuenit aũt creature qa supiorez hẽt · est aũt de pfectione creature qp creatori subijciat & nõ ecõuerso · Vñ btitudo sctoꝝ cõsistit ĩ pfecta subiectõne ad deũ · q̃ ẽ act⁹ timoris filialis · ideo in pria semp timor filialis remanebit · Hec btus thomas tercõ scrip · sen · di · xxxm̃ · scda pte distinctionis · de dono timoris · arti · m̃ · q · m̃ · Vtr timor cast⁹ vel filialis euacuet gloria aduemẽte arsecũdo cõtrario · & ĩ cor · q · & ĩ so · ij · ar · Et iterum scda scde · q · xix · arti · xj · Vtrum timor filialis remaneat in pria in corpore q̃stionis & in so · ij · ar ·

Qr pma btitudo adaptat dono timoris & q̃re ¶ Ca · xxx ·

Quarto & vltimo pncipaliter circa donum timoris considerãda est adaptatio vel approbatõ. Nam pma beatitudo · s · bti pauperes spũ pncipalit rndet & adaptat dono timoris · quod triplicit probo · scilicz autoritate · rõne · & distinctione · Primo hoc pbo autoritate bti augus · in li · de sermone dni ĩ monte vbi dicit · qp timor dei cõuenit hũilibo · vt dr mat. v · Bti pauperes spũ &c̃ · ¶ Scdo hoc idẽ pbo ratõne · sic · Ad donum timoris ptinet duplex actus vt patet capitulo pcedenti · scz deum reuereri & deo subijci · ergo illud qđ ex dei reuerentia & subiectõne consequitur pertinet ad donum timoris · sed ex hoc qp aliquis per timorem deum reueret & deo se subijcit non querit magnificari per supbiam in seipso neq̃ in bonis exterioribus scz in honoribus & diuitijs quorum vtrunq̃ pertinet ad paupertatem spũs · g̃ pauptas spirit⁹ cõuenit dono timoris

¶ Tercō hoc idē ꝓbo distinctōne. sic. Paupertas
ſpūs pt̄ intelligi duobꝫ modis. Vno mō eximan
tio inflati & ſupbi ſpūs. vt augꝰ ibidem exponit.
Alio modo abiectō reꝝ tēporalium q̄ fit ſpū. id eſt
ꝑpria volūtate ꝑ inſtinctum ſpūſſancti. vt ambro
ſiꝰ & hiero. exponunt ibidē. g̃ q̄ntū ad iſta duo
ſcz q̄ntum ad humilitatē & q̄ntū ad pauptatē pau
pertas ſpūs adaptatur & cōuenit dono timoris.
¶ Primo q̄ntū ad humilitatē. ꝗa timor humilita
tē inducit. ſic aliqs ſolet ſe inclinare timore gladij
ſup eū eleuati. ꝓme pe. v. Dūiliamini ſub potenti
manu dei. ¶ Secūdo q̄ntū ad pauptatē. Nā pau
ptas vel abdicatō volūtaria tꝑaliū bn̄ adaptat̄ ti
mori. Cuiꝰ ratō eſt. ꝗa timētiū ē ꝓncē q̄cunq; fu
ge ſue curſum impediunt. & quecūq; euaſiōi fue
obſiſtūt. Multi enī timore periculi qđ eſt in mundo
relinquūt mundum. Vñ ſup illud iob. xxxj. ſp
q̄ſi tumentes ſup me fluctus timui deū. dicit glo.
Fluctꝰ cū tumētes deſup eminent. nulla tūc cura
reꝝ tēporalium nauigātibꝰ nulla carnis delectatio
ad mētem reducit. ea q̄ꝫ ex naui ꝓiciunt ꝑ quibꝰ
longa nauigia ſumpſerūt. q̄ſi g̃ tumentes fluctus
ſup ſe deū metuūt. ꝗ dū verā vitā deſiderat omnia
deſpicit que hic poſſidens portat. Secundo dico q̄
cōſequent̄ dono timoris rn̄det adaptat̄ & cōuenit
beatitudo luctus. ꝗa q̄ deū reuerēt̄ & ei ſubiicit̄ p
timorē filialē in nullo alio delectat̄ a deo. Nec. b.
tho. ſcda ſcde. q. xix. arti. xij. Vtrū bītitudo ꝓ
ma q̄ eſt. bti paupes ſpū &c̄ rn̄deat dono timoris
ar. cōtra. & ī cor. q. & ī ſolu. ꝙ. ar. Et guilhelm?
ī ſūma vtutū ca. mj. cui dono adaptat̄ pauptas.
vbi dicit. q̄ dono timoris. Re. ſup ꝓma bītitudo.
bti paupes ſpū. Et ſup bti q̄ lugēt &c̄.

¶ Quō dos diffimit̄ ſm iura. ¶ Ca. j.

Dotes ſanctorum. Circa dotes ſā
ctorum conſideranda ſūt q̄tuor.
ſcz diffimitionis ꝑprietas. appro
priatōnis ogruitas. diſtinctōnis
qualitas. numeratōnis varietas.
¶ Primo conſideranda eſt circa
dotes diffimitōnis ꝑprietas. Nam dos que dat̄ in
mrīmōio corpali ſm iura ciuilia ſic diffimit̄. Dos
ē illud qđ dat̄ ab illis q̄ ſūt ex pte mulieris his q̄
ſūt ex pte viri ad ſuſtētanda onera mrīmonij. An
tiquo aūt more maritus & vxor inuicē ſe emebāt.
vt dicit papias. Ad euidētiā aūt p̄dicte diffimitōis
circa dotes q̄tuor conditōnes nota. ¶ Prima eſt.
q̄ p̄nus a pre vel a parēte puelle dos conſueuerit
aſſignari. tn̄ qn̄q; contingit q̄ ſponſus vel pater
ſponſi aſſignat dotes vice p̄ris puelle. & hoc ꝑpt̄
duas cauſas. Prima eſt ꝑpter exceſſum affect?.
Nam ſponſus vel pater ſponſi ꝑpter amorem mi
nimum quem ht̄ ad ſponſā dotat eā. ſic cōtingit de
amor qui voluit aſſignare dotē quā debebat recipe
& augē ꝑpter vehementem amorē filij ſui ſichen
ad dimā filiā iacob. vñ dixit p̄r eius amor ad iacob
& ad filios eius. Sichen filius meus adheſit
anime filie vre date eā illi vxorem. Et ſubdit. Au
gete dotem & munera poſtulate libenter tribuā q̄ꝫ
petieritis. gen. xxxmj. Secūda cauſa ē ꝑpter cō
miſſum ſcz in penā ſponſi qui virginez corrupit &
violauit. ſcz vt virgini a ſe corrupte de ſuo dotem
aſſignet quā p̄r puelle debuerat aſſignare. vt dr̄
exo. xxij. Si ſeduxerit q̄s virginē dormieritq; cū
ea dotabit eā & accipiet eā vxorē. ¶ Secūda con
ditō ē. q̄ dotes aſſignāt̄ tam ꝓpōſe q̄ ſponſo. ſed
dr̄nt̄. ꝗa ſponſo aſſignant̄ q̄ntuz ad vſum vel diſ
penſationē. ſponſe vero q̄ntū ad dominiū vel ꝑpe
tuitatem. & hoc patz q̄ ſoluto mrīmonio dos ſm iu
ra ciuilia remaneat ſponſe. ¶ Tercia conditō ē. q̄
dotes & ꝓmittūt̄ & cōferūt̄ ſponſo diuerſis tpibꝰ
qđ ptz. ꝗa in mrīmonij inchoatōne ſcz qn̄ deſpōſa
tur ſpōſa dotes ꝓmittūt̄ ſponſo. ſed in traductio
ne ſponſe. ſcz qn̄ ſponſa in domū ſponſi traducitur
vt p̄ntialiter ſponſum habeat tunc dotes conferū
tur ſponſo. ¶ Quarta conditio ē. q̄ per dotes vnū
principaliter efficitur & aliud conſequent̄. Ver
bi gra. Nā p dotes p̄ncipalit̄ efficit̄ ſolaciū mrī
monij. ordinatur enim dos ad delectabilem vnio
nē ſpōſi & ſpōſe. Vñ dos dr̄ cē illud p qđ ſpōſa con
iungit̄ delectabilit̄ ſpōſo & ecōuerſo. Cōſeqnt̄ aūt
p dotes onera mrīmonij q̄ prius fuerāt tollūt̄ & re
mouēt̄. Dec beatꝰ tho. q̄rto ſcripto ſen. di. xlix.
de dotibꝰ arti. j. Vtꝝ ſint ponēde dotes in homi
nibꝰ beatis. in cor. q. & in ſolutōmibꝰ argumētoꝝ.
¶ q̄ int̄ dotes materiales & ſpūales ſunt q̄ntq;
conuenientie. ¶ Capi. ij.

Secundo p̄ncipaliter circa dotes cōſideran
da eſt appropatōnis congruitas. Sicut ei
inter mrīmoniū carnale & ſpūale ē aliqua
ſimilitudo. non tn̄ oīs. vt patebit infra. ita inter
dotem carnalez & ſpiritualem. quod duplicit̄ ꝓbo
ſ. ex diffimitōe. & ex cōditōne dotis. ¶ Primo ex
diffimitione dotis ſpūalis. Vbi nota q̄ bītis q̄n in
gloriam trāſferūt̄ aliq̄ dona diuinit? dāt̄ ad eoruz
ornatū. & hi ornatus a mgrīs ſūt nominati dotes.
vñ de dote ſpūali de qua nūc loquimur diffimitio
talis dat̄. Dos eſt ꝑpetuus ornatus anime & cor
poris vite ſufficiēs in eterna beatitudine ingit̄ ꝑ
ſeuerās. vt dicit bītus tho. q̄rto ſcrip. ſen. di. xlix.
de dotibꝰ āti. j. ī cor. q. in p̄ncipio. Ornatꝰ vo eſt
aliqs decor ipſius. vt expoit. b. t. ibidem arti. ij.
Vtrū ſit idē dos qđ bītitudo. in ſolu. j. ar. ¶ Se
cūdo hoc idem ꝓbo ex cōditōmibꝰ dotis ſpūalis ad
ſimilitudinē dotis materialis. ¶ Prima ei ſimili
tudo ē. ꝗa ſic ī mrīmonio carnali dos eſt q̄ datur a
pre ſponſe in ꝑprietatem vel dominiū & ſponſo in
vſum. ſic in mrīmonio ſpūali chriſti & eccīe dona
dantur eccīe in ꝑprietatem a tota trinitate que eſt
pater ſponſe. ſcz eccīe. & dant̄ ſponſo ſcz chriſto
ad diſpenſationē. ¶ Secūda ſimilitudo ē. ꝗa ſic ī
mrīmonio carnali dotes p̄ncipalt̄ dāt̄ ad ſolaciū
mrīmonij & p dotes ꝙſequēt̄ onera mrīmonij ſub
leuāt̄. Ita ī mrīmonio ſpūali int̄ xp̄m & animam

per dotes ſpũales · id eſt p ornamentũ & decorem anime q̃dã ſpũalis iocũditas ĩ anima efficit̃ pncipalit̃ ex gloria q̃ mibil delectabili? cẽ poteſt · Eſt tamen in hoc dria q̃ ĩ mrimonio ſpũali non ſũt onera ſic in corpali · vñ ibi eſt ſumma iocũditas ad quam habendam conferũt̃ anime dotes · vt p eas ſponſa ſcz aĩa ſponſo ſcz chriſto delectabilit̃ iungat̃ · Sil̃r gẽe ex qua anima cõiũgit̃ xp̃o cõuenit facẽ iuſtum · ſed p accidẽs de ip̃o facẽ pium cum ĩ anima inuenit peccatum · ¶ Tercia ſimilitudo q̃a ſicut in matrimonio corpali dotes dant̃ ſponſe & ſoluto mrimonio dos remanet ſponſe : ſic in mrimonio ſpũali ip̃i ornatus q̃ ſponſe ſpũali ſcz eccle ſic dant̃ in membris ſuis ſunt q̃dez ip̃i? ſponſi ad vſum imq̃ntũ ad eius gloriã & honorẽ cedũt · ſed ſunt ſponſe ſcz eccie vel anime imq̃ntũ p eas ornatur · ¶ Quarta ſimilitudo eſt · q̃a ſic in mrimonio corpali dotes nõ cõferunt̃ ſponſe qñ deſponſat̃ · ſed qñ ĩ domũ ſponſi traducit̃ vt pntialit̃ ſponſũ habeat · ſic dona vel dotes non cõferũt̃ ſctis q̃diu in hac vita viuũt · Cui? ratio eſt · q̃a q̃diu in hac vita ſumus pegrinamur a dño · vt dicit apoſ · ſcđe ad chor̃ · v · & ideo illa dona que conferũt̃ ſctis in hac vita non dicunt̃ dotes · ſed illa conferunt̃ eis q̃n in gloriã trãſferunt̃ · in qua gloria ſponſo pnti aliter pfruunt̃ · ¶ Quinta ſimilitudo eſt · q̃ia ſic in matrimonio corpali ornamenta ſponſarũ ad dotem ptinẽt · ſic in mrimonio ſpũali ſancti ornati in gloriam introducunt̃ · vt dr̃ yſa · lxj · Induit me veſtimẽtis ſalutis q̃ſi ſponſam ornatã monilibo ſuis · ¶ Eſt tñ triplex dr̃ia int̃ mrimoniũ corpale & ſpũale · & p cõſequẽs int̃ dotes corpales & ſpũales · ¶ Prima ẽ · q̃a ĩ mrimonio corpali ali? ẽ pat̃ ſponſi & ali? pr̃ ſponſe · & ſm iura dotes nõ dant̃ a pr̃e ſponſi ſed a pr̃e ſponſe · Sed ĩ mrimonio ſpũali idẽ eſt pr̃ ſponſe ſcz aĩme · & pr̃ ſponſi ſcz xp̃i dr̃? pr̃ · Et magis ꝓprie loquendo dant̃ huiuſmodi dotes a pr̃e ſponſe q̃ a pr̃e ſponſi · Poteſt tamẽ huiuſmodi collatio ſingulis pſonis diuinis approp̃riari · ſcz pr̃i vt danti vt ſit idem pr̃ ſponſi & ſpõſe · vt dixi · Filio appropriat̃ imq̃ntum ꝓpter ip̃m & p ip̃m dant̃ · Spũiſancto appropriat̃ iq̃ntũ ĩ ip̃m & ſm ip̃m dant̃ · amor enim eſt ratõ omnis donatõis ¶ Secunda differentia eſt · q̃a ſic mrimoniũ corporale cõſiſtit in bonis exterioribo fortune · & ſpũale in bonis interioribo · ſic dos mrimonij ſpũalis cõſiſtit ĩ bonis interioribo · q̃a pmia beatoꝝ cõſiſtũt in bonis glorie que ſũt bona interiora ipſi? anime · ſed dos corpalis cõſiſtit in bonis exterioribo q̃lia ſũt bona fortune · ¶ Tercia dr̃ia eſt · q̃a ĩ mrimonio corpali req̃rit̃ ornatus · id eſt decor exterior · ſed in ſpũali decor interior · vt dr̃ ĩ ps · Omnis gloria eius filie regis ab intus &c̃ · Dec b · t · mj · ſcrip · ſen · di · xlix · de dotibo · arti · j · Vtr̃ ſint ponẽde dotes ĩ hoĩbo bt̃is · ĩ tribo ar · otra · ĩ cor · q · & in ſo · argumẽtoꝝ ·

¶ Qr dotes dr̃nt a bt̃itudine in q̃nq̃ ·

¶ Ca · mj ·

Tercio pncipaliter circa dotes cõſideranda̅ eſt diſtinctionis qualitas · Si quis enim quereꝫ · vtrũ dos ſit idem q̃ bt̃itudo vel differat a beatitudine · Rñdeo & dico · q̃ dos a beatitudine differt ĩ q̃nq̃ · ſcz in ſubiecto · ĩ numero · in modo · ĩ vocabulo · ĩ termino · ¶ Primo differt in ſubiecto · quia beatitudo in eſt hominis ſm illud q̃ ẽ potiſſimũ ĩ eo · ſcz ſm intellectũ · vt dicit ph̃? primo ethicoꝝ · ſed dos etiã eſt ĩ corpore · ¶ Secũdo beatitudo a dotibo differt in numero · quia beatitudo ẽ vna tantũ · dotes vero ſũt plures vt patebit infra · ¶ Tercõ differt in habendi modo · quia dos dat̃ ſine meritis · ſed beatitudo nõ dat̃ ſed redd̃it̃ · ¶ Quarto differt in ſignificato · quia dos eſt quidam ornatus corporis & anime · id eſt quidaꝫ decor bti in eterna beatitudine iugiter perſeuerans vt patz capitulo p̃cedenti · ſed beatitudo ꝓprie loquendo non eſt ornat? anime · ſed eſt aliquid q̃ ex ornatu prouenit · ¶ Quinto differt in termino · id eſt ĩ fine vltimo · quia dos ordinatur ad delectabilez vnionem · quod patet · quia dos eſt illud per quod ſponſa delectabiliter coniungit̃ ſponſo · Sed beatitudo non ordinatur ad coniunctõnem · ſed ip̃a coniunctio anime cum chriſto que eſt per operatõnem id eſt per ipſam dei claram viſionem · Vnde dotes non ſunt ipſa beatitudo · ſed ſunt quedam diſpoſitiones vel qualitates vel ornatus ex quibus beati ad beatitudinem ordinantur · Ita q̃ dotes ſũt dona diſpoñtia ad coniunctionem cum chriſto p operationem · id eſt viſionẽ immediatam · Dec beatus tho · quarto ſcrip · ſen · di · xlix · arti · ij · Vtr̃ dos ſit idẽ q̃ beatitudo · in tribo ar · cõtra · in cor · q · & in ſolu · pmi & ſcđi argu · ¶ Qr in bt̃is ponũtur eſſe tres dotes ex parte anime · ¶ Ca · mj ·

Quarto principalit̃ circa dotes ſanctorũ cõſideranda eſt numeroſitas ſeu varietas q̃az dotes ponuntur ex parte anime & ex pte corporis · Ex parte anmie ponũtur tres dotes · ex parte vero corporis ponũtur quatuor · ¶ Primo dico · q̃ ex parte anime beate ponuntur tres dotes ſ · viſio · dilectio · comprehenſio · Ratio huius eſt · q̃a dos ẽ aliq̃s ornatus vel diſpoſitio inhereꝫs aĩe p quaz aĩa ordinat̃ ad operationẽ in qua perfecta bt̃itudo cõſiſtit · Ad beatitudinẽ aũt req̃rũt̃ tria · intuitiua noticia · fũma complacẽtia · intima preſentia · ¶ Primo dico q̃ ad operationẽ in qua pfecta bt̃itudo conſiſtit req̃rit̃ intuitiua vel clara noticia · hec ẽ viſio · Vbi nota · q̃ viſio dei duplr̃ pt̃ accipi Vno mõ p ip̃o actu viſionis · & ſic viſio ñ ẽ dos · ſed ẽ ipa bt̃itudo · & hoc mõ accipit bt̃? aug? dicẽs q̃ viſio ẽ tota ſubſtãtia bt̃itudis · Alio mõ dei viſio pt̃ accipi p ip̃o habitu quo talis opatio ſcz viſio dei elicit̃ · id ẽ p ipa claritate qua anima ad deum videndũ diuinit? illuſtrat̃ · & ſic viſio eſt dos & principiũ beatitudinis · vt dicit beat? tho · q̃rto ſcripto ſenten · di · xlix · de dotibo anime · arti · ij · Vtrũ dos ſit idez quod beatitudo · in ſolu · ij · ar ·

¶ Secūdo ad bītudinē vel ad opatōnē in qua p̄fecta bītudo ꝟsistit req̄rit̄ sūma cōplacentia que ex cōuenīētia bonī causat̄ · & hec est secūda dos q̄ a q̄busdā ponit̄ dilectio · Cui? rō est · q̄a illud q̄d sūme diligim? cōuenīētissimū estimam? ¶ Tercio ad operatōnē ī q̄ pfecta bītudo cōsistit req̄rit̄ intima p̄ntia . & sic tercia dos ponit̄ comprehensio q̄ nihil aliud ē q̄p in p̄sentia deum habere & in seipō tenere . Sed ſm alios tercia dos ponit̄ fruitio · put fruitio est nō spei sic̄ est in via · sed iam rei sicut est in patria · Fruitō em̄ qualis ī p̄tria habebit̄ in se & dilectōnem & cōphēsionē includit .

¶ Sed forte argues · q̄ dotes sūt q̄nq̄ · q̄a breuius tercō de cōsolatōne ponit q̄nq̄ ad bītudinē p̄timentia · que sūt · sufficiētia quā p̄mittūt diuitie . iocunditas quā p̄mittit voluptas · celebritas quā p̄mittit fama · securitas q̄m p̄mittit potētia · reuerētia q̄m p̄mitttit dignitas . Rn̄do & dico q̄ ista q̄nq̄ nō debent dici dotes · sz quedā beatitudinis cōditiones · q̄d patet · q̄a in vera beatitudine sunt omnia que in hominibo in tēpali felicitate q̄runt̄ Que vel p̄timent ad immunitatē a malo sicut securitas · vel ad cōsecutōnē bonī & cōuenīētis sic̄ iocūditas · & pfecti sicut sufficiētia · vel ad manifestationem bonī sicut celebritas · inq̄ntū bonū vni? ē in noticia multoꝝ · & reuerentia inq̄ntum illi? notic̄ vel bonī signum aliq̄d exhibet̄ . Reuerentia em̄ cōsistit in exhibitōne honoris qui est testimonium vtutis · Et sic patet q̄ non sūt nisi tres dotes sz visio · dilectō · & cōpkēsio ſm quosdaz . vel visio · dilectō · & fruitō ſm alios · que assignatōes ad idez redeunt . Et rn̄dēt vt quidā dicūt tribo vtutibo theologicis · s · fidei spei & caritati . Nam fidei rn̄det visio · spei comprehēsio vel tentio . caritati dilectō vel fruitio · qualis habet̄ a beatis ī p̄tria . Dec bea · tho · mi · scripto sen · di · xlix · de dotibo arti · v . Vtr cōuenīēter ponāt̄ tres dotes aīe ī p̄tria sz visio dilectō & fruitio . ī cor · q · & ī solu · vi · argu .

¶ Q̄ in bītis ponūt̄ esse q̄tuor dotes ex pte corpis & q̄re . ¶ Ca · v .

Secūdo dico q̄ p̄ter dotes aīme de quibo p̄tz sup̄ immediate ponunt̄ q̄tuor eē dotes in corpe glorioso · sz impassibilitas · subtilitas · agilitas · claritas . Rō hui? ē · quia sic dotes anime sūt q̄dam ornatus & q̄dam dispōnes anime q̄bo anima ornat̄ & dispomit̄ vt pfecte cōiū deo . Ita dotes corporales sūt quidaz ornat? & quedam dispositōnes quibo corpus glorioſū anime pfecte subiicit̄ . ¶ Prima ergo dos corporis glorioſi est impassibilitas qua corpus ex vtute anime · ab omni lesione fuat̄ immune . Ratō aūt hui? dotis sz impassibilitatis est ista · quia sic anima erit pfecte subiecta deo · ita corp? humanū & quicq̄d ī eo est aīme rōnali pfecte erit subiectū . & iō in corpe glorioso nō poterit esse aliqua immutatō cōtra dispositōnem illā qua pficit̄ ab anima . Vn̄ in corpibo sctoꝝ post resurrectōnē nulla actō vel passio poterit p̄uenire a q̄litatibo elementalibo que sit cōtra dispositionē anime que intendit corp? ꝑpetue cōseruare . ¶ Sed forte argues . q̄ impassibilitas nō debeat poni dos corporalis tali ratione · Nobilior est impassibilitas aīme & magis ei conuenit q̄p impassibilitas corporis · sed impassibilitas non assignat̄ esse dos aīme · g̊ neq̄ poni debet dos corporis · Rn̄deo & dico duobo modis · Primo mō q̄ aīa p̄ compationē ad suū supius non patit̄ naturaliter passione cōtristātē sed pficiēte · sed p̄ compationē ad suū inferi? id ē ad corpus · vn̄ eius impassibilitas in impassibilitate corporis intelligitur & ideo cōuenīēti? ponit̄ eē dos corpis q̄p dos aīe . Secūdo mō rn̄deo & dico · q̄ aīa nō est passibilis ſm naturā suam nisi per accidens · inquantum corpus patit̄ · vel p̄ diuinam iusticiaz ē passibilis ex culpa que ab aīabo sanctoꝝ est p̄cul ꝑpt̄ dilectōz Vn̄ ex quo impassibilitas ponit̄ dos corporis · non oportet q̄ ponat̄ dos aīe . Dec bt̄us tho · q̄rto scri · se n · di · xlix · de dotibo sanctoꝝ · arti · v · q · ni · Vtr dotes corporis cōuenīēter ponant̄ q̄tuor supdicte in cor · q · & in solu · mi · ar · Et p̄trus de thar̄ē · ibidē arti · mi · q · ii · in solu · ni · argu ·

¶ Q̄ secūda dos est subtilitas . ¶ Ca · vi .

Secunda dos corporis glorioſi ponitur esse subtilitas · qd̄ dupliciter p̄bo . s · autoritate · & rōne ¶ Primo autoritate aposto · p̄me ad chor · xv · sic dicētis · Seminat̄ corp? animale surget spūale · id est anime vel spūi oīno subiectū · Erit enim corpus glorioſū spirituale · id est oīno subiectū spiritui · & hoc q̄ntum ad duo in q̄bo corpus pfecte subiicit̄ spūi · Primo quo ad eē specificū · vt materia forme · Secūdo quo ad omne aīe impiū · sz quo ad motum . ¶ Secūdo hoc idē p̄bo rōne · sic · Quanto corpora sūt nobiliora · tanto sunt subtiliora · sed corpora glorioſa inter omnia sūt nobiliſſima · g̊ subtiliſſima · Vbi nota · q̄p sicut aliq̄s intellectus dr̄ esse subtilis q̄a ptingit ad inspicienda intrinseca p̄ncipia & naturales ꝑprietates rei latētis · & similiter dicit̄ quis habere subtilem visum quia aliq̄d minimū potest visu ptingē · & simile ē de aliis sensibo . Ita dr̄ corpus subtile · quia potest penetrare & ptingere vsq̄ ad intima rei . ¶ Sz forte q̄res · an corpus glorioſū ratione subtilitatis possit eē simul in eodem loco cum alio corpore glorioso Rn̄deo & dico · q̄p corpus glorioſū ratione sue subtilitatis nō habebit q̄p poterit simul eē cum alio corpore in eodem loco · Cuius ratio est · quia due dimēsiōes vel q̄ntitates nō possunt eē simul ī eodē situ · imo oportet semper q̄p sint in alio & in alio situ · sz subtilitas corporis glorioſi dimēsionez vel q̄ntitatē non aufert a corpore glorioso · & ideo corpus glorioſū non habet ratione sue subtilitatis q̄p possit esse simul cum alio corpore · sed hoc habet ex opatione diuine virtutis . Sicut verbigr̄a · Corp? petri nō habuit ex aliq̄ ꝑprietate indita q̄p ad vmbram eius sanarentur infirmi · sed hoc fiebat virtute diuina

ad edificatōnem fidei · ita facit vel opaī vt? dīna
vt corp? glorioſū poſſit eē ſimul cum alio corpore
ad pfectōnē glorie · Similiī corp? xp̄i non intra-
uit ad diſcipulos ianuis clauſis · nec ō ſepulcro ex
iuit rōne ſue ſubtilitatis ſed opatione dīnitatis ·
Similiī corp? glorioſū trāſibit ſperas celoꝝ abſ-
q; eaꝝ diuiſione · non ex vi ſubtilitatis · ſed ex vir-
tute diuinitatis q̄ corporibo glorioſis ad nutū am̄-
me in ommibo ſubueniet · ¶ Sed forte argues in
oppoſitū · q; corp? glorioſū rōne ſue ſubtilitatis poſ
ſit eſſe ſimul ī eodē loco cū alio corpore glorioſo ta
li rōne · Corpora glorioſa erūt nobiliora oībo aliꝭ
corpibo · ſed quedam corpa rōne ſue ſubtilitatis &
nobilitatis pñt eē ſimul cū aliꝭ corpibo in eodem
loco · ſicut duo radij ſolares ſūt ſimul ī eadē pte ae
ris · g̃ multo fortiꝰ hoc cōueīt corporibo glorioſis
Rñdeo & dico · q; lumē nō eſt corpus · & ideo duo
radij ſolares magis pñt eſſe ſimul q̄ duo corpora
vñ argumētū pcedit ex falſis · Dec b · t · m̄ · ſcri ·
ſen · di · xl m̄ · de conditōmbo beatoꝝ · arti · ij · q · ij ·
Vtꝝ rōe ſubtilitatis cōpetat corpi glorioſo q; fit
ī eodē loco cū alio corpore glorioſo vel nō glorio-
ſo ī cor · q · & ī ſolu · j · ij · & · m̄ · argumenti ·

¶ Q̄ tercia dos corporis glorioſi erit agi-
litas ·

¶ Ca · vij ·

TErcia dos corporis glorioſi erit agilitas
Non em̄ corpora glorioſa erūt g̃uia · q̄a in
motu corporꝝ glorioſoꝝ nō erit aliq̄s la-
bor ſed erūt agilia · eo q; anima tūc pfecte dñabi-
tur corpi · vñ ſic̄ p dotē ſubtilitatis corp? ſubijcit̄
anime m̄q̄ntū anima eſt forma corpis dans ei eſſe
ſpecificū · ita p dotē agilitatis corp? ſubijcit̄ aīe
q̄ntum ad imperiū quo ad motū vt ſine labore ali-
quo quo vult moueat̄ · vñ · yſa · xl · dī · Curr̄ēt &
non laborabūt · volabunt & nō deficiēt · Et apoſ ·
p̄me ad choꝝ · xv · ſic dicit · Seminat̄ in infirmita
te ſurget in virtute · Gloſa · id eſt mobile & vim̄
mobilitas dicit agilitatē ad motū · g̃ erūt corpora
beatoꝝ agilia · ¶ Vbi nota duo · Primum eſt q;
corpora glorioſa dicunt̄ ferri ab angelis & etiā in
nubibo · vt dicit apoſ · p̄me ad theſſa · m̄ · non q̄ſi
indigeāt ꝓpter defectū agilitatis · quaſi corpa glo
rioſa ſint g̃uia · quia tunc eoꝝ motꝰ eſſet cū labo-
re & pena · qđ eſt falſū · q̄a tūc corp? nō eſſet ſubie
ctum imperio anime pfecte & bē · vt dictū eſt · ſz
dicunt̄ corpora glorioſa p̄dictis ferri ad reueren-
tiam deſignandā que corporibo glorioſis & ab an
gelis & ab oībo creaturis deferet̄ · ¶ Sed dm̄ ē ·
q; corpa glorioſa q̄ de terra reſurgēt ad celū em-
pireū aſcēdēt · & poſtq̄ aſcēderūt veriſimile eſt q;
aliq̄n moueant̄ ꝓ ſue libitu volūtatis · ¶ Sed for
te argues ī oppoſitū · ſic · Omīs motꝰ eſt ꝓpter ī-
digētiā · Cuiꝰ ratio eſt · q̄a oīe qđ mouet̄ mouet̄
ꝓt̄ adeptōnē alicuiꝰ fim̄s vel bem̄ nō habiti · ſz
corpa glorioſa nō habebūt aliquā indigētiā · quia
vt augꝰ dicit · ibi erit q̄cq̄d voles · & nō erit q̄cq̄d
noles · g̃ nō mouebunt̄ · Rñdeo & dico · q; aliq̄s
dr̄ indigē aliquo duplicit̄ · ſcz ſimplicit̄ & ſm q̄d ·
Primo mō indiget aliq̄s aliquo ſimplicit̄ ſine quo
cōſeruari nō poteſt in eſſe vel ī ſua pfectione · & ſic
motꝰ nō erit in corporibo glorioſis ꝓpt̄ aliquā in-
digentiā · q̄a ad hec omnia ſufficiet eis ſua bītudo
Secūdo modo aliquis indiget aliq̄ ſm q̄d · ſcz illo
ſine quo nō poteſt aliq̄s finem intentū hāre vel non
tali modo · & ſic motus erit in corporibo gl̄ · m · is
bīoꝝ · vñ mouebūt̄ duplici ratione · Prīr p vna ·
illud qđ hñt in virtute ſcz motū actu exe manſit in
nā ſapiētiā cōmēdabilē oñdant · non em̄ · v ·
manifeſtare virtutē motiuā in ſe & p cōſe & ī ſe-
uinā ſapientiā cōmēdare miſi actualit̄ moueāt · vl · de
cūda rō ē · vt etiā viſus eoꝝ reficiat̄ pulcritudine
diuerſaꝝ creaturaꝝ ī q̄bo eminēt̄ dei ſapia relu-
bit · ſenſus ei ñ pt̄ eē miſi p̄ntiū q̄nis magis a lon-
ginq̄ poſſint ſentire corpa glorioſa q̄ nō glorioſa ·
nec tñ p motū aliq̄d deperiet eoꝝ bītudini q̄ cōſi-
ſtit ī viſione dei quē vbiq; p̄ntē hñt · ſic̄ etiā de an
gelis dicit bt̄us grego · q; intra deū currūt quocūq;
mittāt̄ · Dec bt̄us tho · q̄rto ſcripto ſen · di · xl m̄ ·
de cōditiombo beatoꝝ · arti · m̄ · q · j · Vtꝝ corpora
glorioſa ſint futura agilia · in cor · q · & in ſol · j · ar ·
Et ibidē · q · ij · Vtꝝ bt̄i agilitate ſua vtantur ar ·
cōtra · & in cor · q · & in ſolu · ij · argu ·

¶ Q̄ quarta dos corporis glorioſi erit claritas ·

¶ Capi · viij ·

QVarta dos corporis glorioſi erit claritas
Ita dicit apoſtolus · p̄me ad chorint̄ · vij ·
xv · Seminat̄ ī ignobilitate ſurget ī
ria · Vbi glo · ambro · ſic ait · ſeminat̄ · id eſt m
& ſepelitur corpus in ignobilitate obſcuritatis &
deformitatis qualia erunt corpora reproborum ·
ſurget in gloria · id eſt corpus glorioſum ſurget in
gloria id ē cū claritate & formoſitate · vnde gloria
dī q̄ſi clara · vñ gloria corporū refurgētiū cōparat
dñs claritati ſtellaꝝ · dicēs math̄ · xm̄ · Fulgebūt
iuſti ſicut ſol &c̄ · ¶ Circa hāc claritatē nota q̄ ꝓ
ſcz ei? cauſā · dr̄iā · eminētiā · euidētiā · cōuenīētiā ·
¶ Primo nota claritatis cauſam · Nam ex clari-
tate glorie que eſt in anima cauſabitur & redun-
dabit claritas in corpore glorioſo · ¶ Secūdo nota
differētiā · q̄a in anima erit claritas ſpūalis · ī cor
pore vero glorioſo erit claritas corporalis · Cuius
rō ē · q̄a oīe qđ recipit̄ in aliquo nō recipit̄ p mo
dū influētis vel rei recepte · ſed p modū recipiētis
& ideo claritas q̄ ē in anima ſpūalis recipiet̄ in
corpore vt corporalis · ¶ Tercō nota eminentiam
Nam q̄ntitas claritatis ſequetur q̄ntitatē meriti ·
vnde ſicut aīma erit maioris claritatis ſm maius
meritū · ita etiam erit claritas maior in corpore · vñ
apoſtol? p̄me ad choꝝ · xv · dicit · Differt ſtella
a ſtella in claritate · ¶ Quarto nota euidentiā vel
noticiam · Nam in corpore glorioſo cognoſcetur
gloria anime · ſicut in vitro cognoſcitur color cor-
poris quod in vaſe vitreo continet̄ · vt dicit · bt̄us
grego · ſup illo v̄bo iob · nō adeq̄bit̄ ei aurꝝ vl̄ vitꝝ

vbi beatus gregorius compat corpa glorioſa auro
ꝓpter claritatem · vitro ꝓpt̃ luciditatem · Hec be-
at⁹ tho · q̃rto ſcripto · ſen · di · xlmj · de cõditõibo
beatoꝝ · arti · mj · q · p̃ma · Vtrũ corporibo glorio-
ſis cõueniat caritas · argu · cõtra · & in cor · q · & in
ſolu · nj · argu · ¶ Quinto nota cõuenientiam · Naz
ex redundantia glorie ab anima ĩ corp⁹ magis po
[illegible]rpore glorioſo claritas vt dos q̃ alia ſen-
[illegible]tas · Cuiꝰ ratõ eſt · quia lux vel claritas
[illegible]aritas vel qualitas ꝓpria corporum cele-
[illegible]obilioꝝ & ſubtilioꝝ ad exp̃mendã intel
[illegible]m claritatem · & ideo ĩ corpore glorioſo ma
[illegible]t̃ claritas vt dos q̃ alia ſenſibilis q̃litas ·
[illegible]tho · q̃rto ſcrip · ſen · di · xlix · de dotibo
[illegible]glorioſi · articu · v · q · nj · in ſolu · nj · argu ·
¶ [illegible]ete queres gr̃a p̃dictoꝝ · Vtz claritas
corporis glorioſi naturaliter videri poterit ab oculo
nõ glorioſo · Rñdeo & dico q̃ ſic · qđ duplicit̃ ꝓ-
bo · Primo rõne vel ſimilitudine · ſic · Nos aſſimi-
labimur claritati quã xp̃s in tranſfiguratõne ha-
buit · vt dicit glo · ſup illud apoſ · ad philipñ · nj ·
[illegible]t corpus humilitatis nre cõfiguratum
[illegible]ritatis ſue · ſed claritas illa fuit viſa ab
[illegible]ipuloꝝ non glorioſis · g̃ viſibilis erit
[illegible]non glorioſis · Secundo hoc idem probo
[illegible]itate ſapiẽtie · v · vbi dicit̃ · q̃ impij videntes
[illegible]tat̃ miſtoꝝ ex hoc ĩ iudicio torq̃buntur · ſz hoc
[illegible]eſſet niſi claritatẽ viderẽt · g̃ &c̃ · Hec bea · tho ·
[illegible]rto ſcripto ſen · di · xlinj · de cõditiombo beato-
[illegible]ti · mj · q · nj · ſub eodẽ ti · ĩ argumẽtis cõtra ·
[illegible] cor · q · ¶ Si vero queris · vtrũ neceſſario il
la c[illegible]laritas videat̃ · Reſpondeo & dico · q̃ nõ · qđ
o[illegible]do duplicit̃ · Primo exempli ſimilitudine ·
ſc[illegible]emplo diſcipuloꝝ qui corp⁹ domini poſt re-
ſu[illegible]rectõnem viderunt claritatẽ eius non intuen-
te[illegible] Secundo hoc idem p̃bo rõne · quia in corpore
[illegible]ſo eſt ſũma obedientia corporis ad animaz ·
[illegible]luntate & p̃tate anime erit q̃ corpus ſuum
[illegible]t v[illegible]non videat̃ ſm voluntatem anime · ſic̃
patet exemplo dñi qui quando voluit diſpa-
ab oculis diſcipuloꝝ ĩ emaus · luce vlt̃ · & qñ
voluit viderũt & cognouerũt eum · Secundo hoc
idem confirmo alia ratõe · quia color corporis glo-
rioſi erit ĩ poteſtate anime vt p ipm̃ immutet vi
ſum vel non immutet · vel vt occultet corpus qđ
eſt poſt ſe vel nõ occultet : vt dicit bea · tho · ibidez
[illegible]immediate · q · nj · Vtrum corp⁹ glorioſũ neceſ
ſario videat̃ a corpore nõ glorioſo · in duobo argu
mẽtis cõtra · i cor · q · & in ſolu · p̃mi ſecũdi & ter-
cij argu ·

¶ Quibo rñdent dotes anime & dotes corporis
ſanctoꝝ ¶ Capi · nonũ · ¶

Oſt aũt sciẽdũ q̃ ſicut tres dotes anime
reſpondent tribo virtutibo theologicis ·
ſcz fidei viſio · ſpei tentõ · caritati fruitio
vtz ſup̃ · Ita vt quidam dicũt q̃uor dotes corpis
quatuor virtutibus cardinalibo adaptant̃ · eo q̃

cardinaliũ virtutum materia ſunt bona corporalia
vt ſcz prudẽtie rñdeat claritas ꝓpter cognitionẽ ·
iuſticie q̃ eſt ꝑpetua & immortalis rñdeat impaſſi
bilitas · fortitudini ex qua contingit vt nihil corpo
ri poſſit reſiſtere rñdeat agilitas · temperantie q̃ cor
p⁹ attenuat̃ rñdeat ſubtilitas · Hec beat⁹ thomas
quarto ſcri · ſen · di · xlix · de dotibo ſanctorum arti ·
v · q · nj · Vtrum conuenienter ponantur quatuor
dotes corporis · ſ · ſubtilitas agilitas claritas & im-
paſſibilitas · in cor · q · in fine · ¶ Sed forte queres
vtz xp̃s habuit dotes iſtas · Rñdeo & dico · q̃ nõ
quod ꝓbo triplici ratione · Prima eſt talis · Dos
aſſignat̃ ſponſe vt p̃monitũ eius & non ſponſo ·
chriſtus autez eſt ſponſus & non ſponſa · ergo &c̃
Secũda ratio ẽ talis · Inter ſponſum & ſponſã ex-
igit̃ diſtinctõ ꝑſonarum · ſed in chriſto nõ ẽ aliq̃d
diſtinctum perſonaliter a filio dei qui ẽ ſponſus ·
vt patz iohãnis · nj · qui habet ſponſam ſponſus eſt
ergo &c̃ · Tercia ratio ẽ talis · Non ẽ eiuſdem da-
re dotes & recipere · ſed chriſtus ꝓpter amorem
quẽ habet ad ſponſam · id eſt ad animam vel eccle-
ſiam dat dotes ſpõſe · g̃ nõ recipit dotes · Hec bea
tus thomas quarto ſcrip · ſen · di · vbi ſup̃ · arti · nj ·
Vtz chriſto competat habere dotes · in ar · contra
& in cor · q · ¶ Vñ nõ ẽ dicendum ſicut dicit hugo
de ſancto victore · ſcz q̃ chriſtus aſſumpſit quatu-
or dotes · claritatis ĩ trãſfiguratione · agilitatis am-
bulãdo ſup̃ mare · ſubtilitatis egrediẽdo de clauſo
vtero virginis · & impaſſibilitatis in cena · qñ de-
dit corpus ſuũ ad edendum ſine hoc q̃ diuideretur ·
Quod ꝑter tres ratõnes p̃dictas ꝓbo etiam duplici
ratione · ¶ Prima ratio eſt · quia dos nominat q̃n
dam claritatem naturalẽ · claritas aũt illa fuit ful-
goꝝ qui in corpore chriſti in trãſfiguratione appa-
ruit miraculoſus fuit · ſicut & hoc ipm̃ q̃ ambula-
uit ſup̃ vndas maris & alia ſup̃dicta · ſcz q̃ virgo
conciperet · & q̃ clauſo virginis vtero exiuit · &
alia huiuſmodi · ¶ Secunda rõ eſt · quia claritas
illa in tranſfiguratione eſt deriuata a diuinitate &
ab anima chriſti qui fruebat̃ verbo ad corpus · nõ
p̃ modũ q̃litatis immanẽtis & afficiẽtis ipſum cor
pus · ſed magis p̃ modum paſſionis tranſeuntis :
ſicut cum aer illuminat̃ a ſole · & eſt ſimile quan-
tum ad animam de viſione qua paulus vidit deuz
in raptu · Hec beatus thomas tercia parte ſumme
q̃ſtione · xlv · articulo ſecũdo · Vtz illa claritas q̃
apparuit in tranſfiguratione chriſti fuerit claritas
glorioſa · in corpore queſtionis · Et licet chriſto ꝓ-
prie nõ cõueniat habere dotes · ea tamen que dotes
dicuntur excellentiſſime conueniunt chriſto · vt di
cit beatus thomas quarto ſcripto vbi ſupra · arti-
tercio in corpore queſtionis in fine ·

¶ Sequitur tabula precedentis lr̃e · D · ¶

opus rarissimum
vide Bauer in
pagina.

Decime.

℞ ad solutōnem decimaꝝ oēs obligāt duplici iure. scz diuino & positiuo. Ca.j.
℞ solutō decimaꝝ fuit in p̄cepto de iure naturali vel diuino sed determinatio quantitatis fuit in p̄cepto de iure positiuo. .ij.
℞ solutō decimaꝝ ē ī p̄cepto affirmatiuo & ideo obligat sp sed nō ad semper sed solū suo loco & tē pore. .iij.
℞ de licite acq̄sitis decime dari debēt. .iiij.
Quādo decime dari dēnt vtꝝ ī p̄ncipio anni vel in fine. .v.
℞ solis clericis sūt dande decime. .vj.
Vtꝝ laici vel clerici teneant dare decimas. vij.

Delectatō.

℞ p̄ma cā delectatōis ē conatural opatō & q̄re. j
℞ scda cā delectatōis ē alti? recta opatō & q̄re. ij
℞ tercia causa delectatōis ē largitō vel bñfactio & quare. .iij.
℞ q̄rta cā delectatōnis ē admiratō & q̄re .iiij.
℞ delectatō causat cordis dilatatōnē & q̄re .v.
℞ delectatō cāt suiip̄i? augmētatōnē & quō .vj.
℞ delectatō causat rōnis coadiuuatōnē & q̄. vij.
℞ delectatio vel impedit operatōnē intellect? vel p̄ficit. .viij.
℞ aliq̄ delectatō est mala & quare. .ix.
℞ aliq̄ delectatio est bona & quare. .x.
℞ bonitas vel p̄nitas delectatōnis ex tribo cognoscit. .xj.
℞ aliqua delectatō est optima & que. .xij.
℞ ad beatitudinē requirunt tria. .xiij.
℞ delectatio ē mēsura vel regula boni & mali moralis. .xiij.
℞ loquēdo simplicit & fm se vel absolute delectatio spūalis est nobilior & pfectōr delectatione corpali vt p̄bat sex rōnibo. xv.
℞ delectatōnes corpales fm q̄d id est quo ad nos sunt vehemētiores & pfectōres delectatōnibo spūalibo. .xvj.
℞ q̄tuor sūt effect? vel signa delectatōnis. xvij.
℞ in delectatōnibo corporalibo nō cōsistit felicitas vt aliqui dixerūt. .xviij.
℞ bītudo nō cōsistit ī delectatōibo corpalibo .xix

Derisio.

℞ derisio est peccatum & quare .j.
℞ derisio aliqñ est peccatum veniale aliqñ mortale & quomodo. .ij.
℞ derisio p̄pter contemptū & nocumentum meretur penam eternam. .iij.
℞ aliqui deridēt deū qđ est gr̄uissimū peccatuz & nota qualiter.. .iiij.
℞ derisio parentū est pcm mortale. .v.
℞ aliq̄ dridēt iustū simplicē & q̄re ē pcm gr̄ue. vj
℞ tria spālit deridēt & q̄. .vij.
℞ triplex damnū ex derisione causat. .viij.
Vtrum derisionem sustinens mereat. .ix.

Descensus christi ad inferos.

℞ cōuenīēs fuit christū ad inferos descendere .j.
Ad quē locum inferni christus descendit .ij.
℞ xp̄s descendēs ad inferos non liberauit animas damnatoꝝ neq; pueros q̄ decesserāt cū peccato originali. neq; aīas que erāt in purgatorio & q̄re. iij.
℞ christus descendēs ad inferos omnes visitauit sed differenter. .iiij.
℞ sicut corpus christi mansit in sepulcro diem & duas noctes. ita anima christi limbo & quare.
℞ christus tanto tempore mansit in li pulcro quinq; rationibo

Desperatio.

℞ desperatio vel est peccatū vel pena pec
℞ desperās habz falsā opinionē de q̄tuo
℞ peccatū desperationis fm se est le peccato infidelitatis & odij dei. sed quo ad nos peccatum desperationis est periculosius .iij.
℞ desperatio ex quatuor peccatis oritꝝ .iiij.

Detractio.

Quid sit detractio vel quō diffinitꝝ.
℞ detractio in generali fit duobo mod li aūt sex modis
Vtꝝ detractio sit veniale vel mortale
Vtꝝ peccatum detractionis sit gr̄uius homicidio & furto.
Vtꝝ auditor detractionis peccet
Vtꝝ aliq̄s detractiones debeat sustinere
Quō detractio est repellēda & quomodo non

Deuotio.

Quid sit deuotio & quō diffinitꝝ.
Que ē causa deuotionis .ij.
℞ deuotio duplicē effectū in mente causet iij.

Dilectio.

℞ deus dilexit creaturas eternaliter j.
℞ deus diligit creaturas generaliter ij.
℞ deus diligit creaturas inequaliter quia ra magis diligit
℞ deus ex parte effectus magis di t a creaturas
℞ deus ē a nobis diligēdus sine medio
℞ nos debem? diligē deū sine modo & quare .vj.
℞ deū debemus diligē sine termino .vij.
℞ deū debemus diligē sine respectu .viij.
℞ in p̄cepto dilectionis dei dñs p̄mo tangit actuz meritoriū. .ix.
℞ ī p̄cepto dilectōnis dei tāgit obiectū bīfica .x
Grad? pfectōis dīne dilectōis nouemēs deo soli .xj
Gradus pfectionis dilectionis dei cōuenīēs comprehensori. .xij.
Modus vel gradus pfecte dilectionis dei conuenīens viatori. .xiij.
Vtꝝ p̄ceptū de dilectione dei ex toto corde possit in via seruari .xiij.
Secund? mod? dilectōis dei cōuenīēs viatori .xv
℞ amare seip̄m contingit tripliciter. .xvj.
℞ pfectō hoīs consistit secundario ī dilectōe pxī .xvij.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

℞ dilectō ꝓximi habet modum. xviij·
℞ magis ẽ meritoriū diligẽ deū ꝙꝑ ꝓximū. xix·
℞ mod⁹ pfecte dilectōis ꝓximi ẽ duplex. ꝑmus
de nec̃itate ꝑcepti & dr̃ ī se hr̃e q̃tuor. ·xx·
℞ ꝑma pfecta dilectōis ꝓximi q̃ ẽ sub cōsilio attẽ
dit̃ fm exc̃sionẽ amabilis· ·xxj·
℞ Secunda pfecta dilectō dilectōis ꝓximi cadẽs sub cōsilio
attẽ ad intẽsionẽ amoris & quō ·xxij·
dilectōnis ꝓximi q̃ ẽ ī cōsilio at⁹
nẽ muneris. ·xxiij·
℞ q̃libet magis dr̃ ꝑmo diligẽ deū
·xxiiij·
quilibet debet magis diligẽ seipm
·xxv·
℞ Quilibet homo ꝓximus est seipm vn⁹ ꝓxim⁹ est magis
·xxvj·
℞ Quos ꝓximi cōsiderare debem⁹ ex⁹
·xxvij·
℞ Quō dilectōne ꝓximi cōsiderare debem⁹ vm
quitatis· ·xxviij·
℞ Quō caritatis· ·xxix·
℞ Deū & seipm & cōsanguineū magis de⁹
ligẽ. ·xxx·
℞ Quos magis diligẽ debem⁹ inimicū
·xxxj·
℞ Quō ex ꝑcepto signa dilectōnis
·xxxij·
℞ Quō ꝑcipere peccatoribo quatuor fig
·xxxiij·
℞ Principium est diligẽ amicos ꝙꝑ
·xxxiiij·
℞ Quō timur impẽdẽ inimicis
·xxxv·

¶ Damnatio ·//
℞ Quid damnatio. ·j·
℞ Quod peccatum mortale vt patet
·ij·
℞ Quot gen⁹ diuinatōnis & qđ⁹
species. ·iij·
℞ Quot tōnẽ duodecim casus ·iiij·
·v·

¶ De diuitie ·//
℞ Quō ꝓsistit in diuitijs tẽpalibo. j·
℞ Quō talibo nō cōsistit beatitudo a⁹
·ij·
℞ Quō talibo nō est ponenda beatitudo
·iij·

¶ De Dolor ·//
℞ Quid sit dolor vel tristicia. ·j·
℞ Quod dolor vel tristicia cōueniūt in vno & differūt
in quatuor. ·ij·
℞ Vtrū dolor ctrarietr̃ delectationi & ecōuerso. iij·
℞ Quō dolor interior cordis fm se est maior dolore ex
tr̃ne corpis & quare. ·iiij·
℞ Quā dolōris vel tristicie est malū cōuncluz. v·
℞ Quota causa dolōris est desideriū innatum vel
intrinsecum. ·vj·

℞ Quota causa dolōris vel tristicie est dominium
violentum. ·vij·
℞ Quod dolor vl̃ tristicia tollit addiscẽdi facultatẽ. viij·
℞ Quod dolor tollit vtendi libertatem ·ix·
℞ Quod dolor vel tristicia impedit operandi pfectem. x·
℞ Quod dolor vel tristicia mitigat̃ delectatione ·xj·
℞ Quod dolor mitigat̃ plorationē· ·xij·
℞ Quod dolor mitigat̃ amici compassione. ·xiij·
℞ Quod dolor mitigat̃ veritatis contemplatione. xiiij·
℞ Quot q̃tuor sūt spēs dolōris vel tristicie & que. xv·
Vtr̃ oīs dolor vl̃ tristicia sit bona vl̃ mala. xvj·
℞ Quod tristicia aliq̃ ẽ bona & laudabilis ex tribo. xvij·
℞ Quod nullus dolor vel tristicia ẽ sūmū malū. xviij·

¶ De Dominium ·//
Vtrum in statu innocentie fuerit dominiū vel ꝑ⁹
latio. vbi nota. ꝙ dīnium ad tria ẽ ordinatū ·j·
℞ Quod ꝑtas spūalis ꝑtinet seculari & quare ·ij·
℞ Quod impossibile ẽ plures ꝑtates vel plures dn̄os or
dinarios simul esse in eodem gradu & quare ·iij·
℞ Quod omne dīnium fm ꝙ ẽ a deo obligat ad obedien⁹
dū alias nō ·iiij·
Cui potestati ẽ semꝑ magis obediendū scz superi⁹
ori an inferiori ·v·

¶ De Donum in generali ·//
℞ Quod donū ꝓprie dictū tres conditiones habet ·j·
℞ Quod donū triplicit̃ differt a dato ·ij·
℞ Quod spūssanct⁹ est donū ꝑ qđ⁹ oīa alia donāt̃ ·iij·
℞ Quod donū increatū quod ẽ spūssanctus excellit oīa
alia dona creata ·iiij·
℞ Quod in dono ꝑncipaliter consideratr̃ & commendat̃
affectus dantis & quare ·v·
℞ Quod donū cōmendatr̃ ꝑcipue triplici rōne ·vj·
Quis magis tenetr̃ regratiari deo de dono sibi dato
innocens an pēnitens ·vij·
℞ Quod recompensatōr dom̃ vel beneficij ad tria debet
attendere ·viij·
℞ Quod recompensatōr debet considerare ꝑmo tempōris
opōrtunitatem ·ix·
℞ Quod recompensatōr secūdo debet cōsiderare recepti
muneris quantitatem ·x·
℞ Quod recompensatōr tercō debet considerare carita⁹
tis interminabilitatem ·xj·
℞ Quod quarto debz cōsiderare volūtatis eq̃litatem. xij·

¶ De Dona spūssancti ·//
℞ Quod dona spūssancti sūt nobis nec̃ia ad q̃tuor ·j·
℞ Quod omnia dona spūssancti sūt cōnexa & quare. ij·
℞ Quod dona spūssancti manent in patria q̃ntū ad essen
tiā nō q̃ntū ad materiā ·iij·
℞ Quod septem sūt dona spūssancti vt ysaias testatur
& quare ·iiij·
℞ Quod numer⁹ septē donoꝝ manifestatr̃ ī scriptura. v·
℞ Quod triplex ẽ actus sapie q̃ ẽ donū spūssancti. vj·
℞ Quod in nullo existenti in peccato mortali potest esse
donum sapientie & quare ·vij·
Vtr̃ sapientia que est donum spiritussancti sit ī
omnibo habentibo gratiam ·viij·
℞ Quod septima br̃itudo attribuitr̃ dono sapientie. ix·

℞ dilectõ ꝓximi habet modum. xvnj·
℞ magis ẽ meritoriũ diligẽ deũ ꝙ ꝓximũ. xix·
℞ mod⁹ pfecte dilectõis ꝓximi ẽ duplex· ꝑmus de nccitate ꝑcepti & dr̃ i se hr̃e q̃tuor. ·xx·
℞ ꝑma pfectõ dilectõis ꝓximi q̃ ẽ sub cõsilio attẽ dr̃ fm exʒ sionẽ amabilis· ·xxj·
℞ sc̃a pfectõ dilectõis ꝓximi cadẽs sub cõsilio attẽdr̃ q̃t ad intẽsionẽ amoris & quõ ·xxij·
℞ tercia pfectõ dilectõmis ꝓximi q̃ ẽ i cõsilio attẽdr̃ fm latitudinẽ muneris. ·xxnj·
℞ ex ꝑcepto di q̃libet magis dr̃ ꝑmo diligẽ deũ ꝙ seipm. ·xxmj·
℞ post de[illegible] q̃libet debet magis diligẽ seipm cõ[illegible]n. ·xxv·
[illegible]t[illegible]ũ & ꝓst seipm vn⁹ ꝓxim⁹ est magis [illegible]alius. ·xxvj·
℞ ꝑma [illegible] dilect[illegible] ꝓximi cõsiderare debem⁹ excessu bo[illegible]tatis. ·xxvij·
℞ [illegible]o in dilectõne ꝓximi cõsiderare debem⁹ vm culi[illegible]pinquitatis. ·xxvnj·
℞ [illegible]o caritatis. ·xxix·
℞ Ketoꝛ [illegible]n & seipm & cõsanguineũ magis decoꝛporali [illegible]ꝛ diligẽ. ·xxx·
ocul[illegible] disc[illegible]citatis magis diligẽ debem⁹ inimicũ ab [illegible] quare. ·xxxj·
a[illegible]l[illegible]mo tenet ex ꝑcepto signa dilectõis [illegible]m micis. ·xxxij·
[illegible]tri[illegible]ceneat hõ exhibere peccatoꝛibꝫ quatuoꝛ signa dilectõis. ·xxxnj·
Vtrum magis me[illegible]oꝛium est diligẽ amicos ꝙ inimicos. ·xxxmj·
℞ tria signa dilectõis [illegible]mur impẽdẽ inimicis & que vel quare. ·xxxv·

¶ [illegible]natio ¶

Qu[illegible] [illegible]natio. ·j·
℞ [illegible] peccatum mortale vt patet ·ij·
[illegible]g[illegible]t[illegible]l em ge[illegible]li gen⁹ diuinatõis & qđ vi[illegible]timet multas pecies. ·nj·
[illegible]eruc̃ circa diuin[illegible]tõnẽ duodecim casus ·nj·
que sit pena sortil[illegible]oꝛ. ·v·

¶ Diuitie ¶

℞ bẽtitudo hois [illegible]ꝓsistit in diuitijs tẽpalibꝫ. j·
℞ in diuitijs [illegible]ꝛca libꝫ nõ cõsistit beatitudo alijs rõmbꝫ ·nj·
In diuitijs [illegible]ꝛpalibꝫ nõ est ponenda beatitudo vt quidam posuerũt. ·nj·

¶ Doloꝛ ¶

Quid sit doloꝛ vel tristicia· ·j·
℞ doloꝛ vel tristicia cõuemũt in vno & differũt in quatuoꝛ· ·ij·
Vtrũ doloꝛ ctrarietr̃ delectationi & ecõuerso· nj·
℞ doloꝛ interioꝛ coꝛdis fm se est maioꝛ doloꝛe exteꝛioꝛe coꝛpis & quare. ·nj·
℞ cã doloꝛis vel tristicie est malũ cõuncturz· v·
℞ secũda causa doloꝛis est desideriũ innatum vel intrinsecum. ·vj·
℞ tercia causa doloꝛis vel tristicie est dominium violentum. ·vij·
℞ doloꝛ vl̃ tristicia tollit addiscẽdi facultatẽ. vnj
℞ doloꝛ tollit vtendi libertatem ·ix·
℞ doloꝛ vel tristicia impedit opꝛandi pfectem· x·
℞ doloꝛ vel tristicia mitigatr̃ delectatione ·xj·
℞ doloꝛ mitigatr̃ ploꝛatione· ·xij·
℞ doloꝛ mitigatr̃ amici compassione. ·xnj·
℞ doloꝛ mitigatr̃ veritatis contemplatione· xmj·
℞ q̃tuoꝛ sũt spẽs doloꝛis vel tristicie & que· xv·
Vtr̃ oĩs doloꝛ vl̃ tristicia sit bona vl̃ mala· xvj
℞ tristicia aliq̃ ẽ bona & laudabilis ex tribꝫ. xvij
℞ nullus doloꝛ vel tristicia ẽ sũmũ malũ· xvnj·

¶ Dominium ¶

Vtrum in statu innocentie fuerit dominiũ vel ꝓlatio· vbi nota· ꝙ dn̄ium ad tria ẽ oꝛdinatũ ·j·
℞ pr̃as spũalis ꝑtinet seculari & quare ·ij·
℞ impossibile ẽ plures pr̃ates vel plures dn̄os oꝛ dn̄arios simul esse in eodem gradu & quare ·nj·
℞ omne dn̄ium fm ꝙ ẽ a deo obligat ad obediendũ alias nõ ·nj
Cui potestati ẽ semꝑ magis obediendũ scz superioꝛi an inferioꝛi ·v·

¶ Donum in generali ¶

℞ donũ ꝓꝛie dictũ tres conditiones habet ·j·
℞ donũ triplicit̃ differt a dato ·ij·
℞ spũsanct⁹ est donũ ꝑ qđ oĩa alia donãt̃ ·nj·
℞ donũ increatũ quod ẽ spũsanctus excellit oĩa alia dona creata ·nj·
℞ in dono ꝑncipaliter consideratr̃ & commendatr̃ affectus dantis & quare ·v·
℞ donũ cõmendatr̃ ꝑcipue triplici rõne ·vj·
Quis magis tenet regratiari deo de dono sibi dato innocens an pnitens ·vij·
℞ recompensatoꝛ dom̃ vel beneficij ad tria debet attendere ·vnj·
℞ recompensatoꝛ debet considerare ꝑmo temꝑis oꝛtunitatem ·ix·
℞ recompensatoꝛ secũdo debet cõsiderare recepti muneris quantitatem ·x·
℞ recompensatoꝛ tercõ debet considerare caritatis interminabilitatem ·xj
℞ quarto debz cõsiderare volũtatis eq̃litatem· xij

¶ Dona spũsancti ¶

℞ dona spũsancti sũt nobis nccia ad q̃tuoꝛ ·j·
℞ omnia dona spũsancti sũt cõnexa & quare· ij·
℞ dona spũsancti manent in patria q̃ntũ ad essentiã nõ q̃ntũ ad materiã ·nj
℞ septem sũt dona spũsancti vt ysaias testatur & quare ·nj
℞ numer⁹ septẽ donoꝛ manifestatr̃ i scriptura· v
℞ triplex ẽ actus sapie q̃ ẽ donũ spũsancti· vj·
℞ in nullo existenti in pccato mortali potest esse donum sapientie & quare ·vij·
Vtr̃ sapientia que est donum spirituscancti sit i omnibꝫ habentibꝫ gratiam ·vnj·
℞ septima bẽtitudo attribuitr̃ dono sapientie· ix·

Quid est donū intellect? & ad quid est nec̄riū ·x·
Q donū intellect? habēt q̄ sūt in g̃tia gratum faciente & quare. ·xj·
Q sexta beatitudo appropiat̄ seu attribuit̄ dono intellectus· ·xij·
Q sciētia q̄ est donū ht̄ certitudinē de rebo credēdis & agēdis sup̄ humanū modū· ·xiij·
Q sciētia q̄ est donū est in ommibo habētibo g̃tiaz gratū faciētem & quare· ·xiiij·
Q sciētie q̄ est donū cōuenit tercia bītitudo· xv·
Q ad recte cōsiliādū tria sūt nec̄ria· ·xvj·
Quid ē cōsiliū & ad q̄d est nec̄rium· ·xvij·
Q q̄nta bītitudo appropiat̄ dono cōsilij· ·xviij·
Q fortitudo q̄ est virt? & fortitudo q̄ est donum differūt in quatuor· ·xix·
Q aliquis actus fortitudinis manet in p̄ria & aliquis non· ·xx·
Q quarta beatitudo appropriat̄ dono fortitudinis & quare· ·xxj·
Q excellentia domi pietatis cōsiderari pt̄ q̄ntuz ad quatuor & que· ·xxij·
Q eminentiam domi pietatis considerare possum? q̄ntum ad efficaciam & quomodo· ·xxiij·
Q donū pietatis ht̄ q̄nq̄ act? & quos· xxiiij·
Q secunda beatitudo appropriat̄ dono pietatis & quare · ·xxv·
Quis timor est donū sp̄ūssancti & quis nō· xxvj·
Q aduemiente caritate timor vel diminuit̄ vel excludit̄ vel intendit̄ & quis timor ·xxvij·
Q actus timoris est duplex & quis ·xxviij·
Q timor filialis q̄ntū ad vtrūq̄ actum nō remanebit in patria ·xxix·
Q p̄ma bītitudo adaptat̄ dono timoris & q̄re· xxx

¶ Dotes sanctor̄.

Quō dos differt̄ p̄ natura· ·j·
Q inter dotes materiales & spirituales sūt quinq̄ conuenientie· ·ij·
Q dotes differūt a beatitudine in quinq̄ ·iij·
Q in bt̄is ponūt̄ ee tres dotes ex parte aīe· iiij·
Q in beatis ponūt̄ esse quatuor dotes ex parte corporis & quare· ·v·
Q secunda dos corporis est subtilitas· ·vj·
Q tercia dos corporis glorioſi erit agilitas· vij·
Q quarta dos corporis glorioſi erit claritas· viij·
Quibus respondent dotes anime & dotes corporis sanctorum· ix·

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

tur omnes inimici mei ⁊ aver

utur retrorsum et erubescant

de velo ci ter

tu tu o uidi us

aurem tu am ad preces

me am D me Dom

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inw. 228 46